13
11-G
27

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
21 1
39

13-11.G.27

Digitized by Google

TRACTATVS
LOCATI ET CONDVCTI
IN QVO EXACTE

DE PENSIONIBVS, FRVCTIBVS, CADVCITATIBVS, Remiſſionibus, Salarijs, & ſimilibus, noua, quotidiana, & practicabilis materia pertractatur.

VINCENTIO CAROCIO
Tudertino I. C. Clariſsimo Authore.

Hac quarta editione ab ipſo Authore maximo cum labore, diligentia, & ſtudio varijs, & prope innumerabilibus quaeſtionibus vtilibus, & in practica frequentibus, & quotidianis ornatus, auctus, & ſummopere illuſtratus. Ita vt quae Aſteriſco inſignita, & parentheſi quadam à veteribus ſeiuncta ſunt, penultimae editioni nouiter inſtar auctarij acceſſerint.

HVIC QVINTÆ ET VLTIMÆ EDITIONI ADDITIONES quamplurimæ ex eiuſdem Authoris monumentis decerptæ acceſſere, vt opus quam abſolutiſſimum in ſtudioſorum manus perueniret.

AD ILLVSTRISSIMVM ASCANIVM COLVMNAM CARDINALEM AMPLISSIMVM.

CVM PRIVILEGIIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Sel.

VENETIIS, M. DC. XVII.

Apud Seſſas.

INDEX RVBRICARVM,

quæ in hoc Opere continentur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A

ACceſſorium,parte 5. folio 261
Actionibus locatori, vel conductori competéribus,parte 6. 263
Adminiſtratione rerum ad Ciuitatem pertinentium,par. 1. 16
Adminiſtratione tutorum,p.1.15
Adimendis legatis,parte 5. 261
Agrimenſoribus,parte 1. 39
Ambaſciatore mortuo, & de infirmo. 126
Ambaſciatoribus,parte 2. 125
Annuis redditibus, parte 3. 142
Arbitrio, parte 5. 251
Arbitri ſalario,parte 1. 38
Appellatione,parte 6. 280
Aſſaſſinio,parte 3. 142
Attentatis,parte 6. 280

B

BEneplacito. 244
Bonis reorum,parte 2. 74
Boue in paſcuis dimiſſo,ſeu de imperitia caprarij,p.4. 170
Bonis,quæ liberis,parte 1. 12

C

CAmbio,parte 3. 142
Caſu,parte 4. 175
Cœnaculo. 119
Cenſibus,parte 3. 141
Ceſsio,parte 5. 256
Collaticis boum. 236
Collectis, parte 4. 217
Cohærentia contractus,parte 3. 165
Colonorum priuilegia,parte 1. 3
Colonorum facultates,parte 1. 4
Colon. retinendæ,parte 1. 1
Colonorum proprietates,parte 1. 4
Colon. recuperandæ,parte 1. 2
Columbaria,parte 3. 142
Condictione ob cauſam,parte 1. 29
Conditionibus,& demonſtrationibus,parte 1. 53
Conductore,ſeu iure ſublocandi,parte 2. 97
Conſentiente locationi,parte 1. 52
Claudicatione contractus,parte 3. 149
Conſuetudine,& ſolito,parte 5. 251.& 252
Contrauentione,parte 1. 45
Creditor,ſeu de pignoribus,parte 2. 113
Culpa,parte 4. 168

D

DAmno dato,parte 6. 265
Decimis,parte 3. 141
Deterioratione,parte 1. 44
Diſformitate,parte 5. 255
Dolo,& culpa,parte 4. 168
Dolo dante cauſam contractui,parte 1. 45

E

AEdilitio edicto,parte 6. 265
Aegidiana,parte 6. 280
Oeconomo capituli. 38
Errore,ſeu locatione per errorem,parte 1.& 3 45.& 146
Euictionibus,parte 4. 204
Exceptionibus,& replicationibus,parte 6. 272
Expenſis,ſeu melioramentis,parte 4. 219

F

FActis parte 3. 142
Facto alieno,parte 4. 211
Falſo,parte 5. 261
Famulis,& pediſſequis,parte 1. 36
Feudo,parte 2. 118
Fideiuſſoribus,parte 2.& 5. 128.& 248
Filiofamilias,parte 2. 130
Fructibus,& litium expenſis,parte 1. 23
Furto,parte 5. 259

G

GOdere à godere,parte 1. 52

H

HAreditatiis actionibus, parte 5. 262
His,quæ ſub modo,parte 1. 53

I

IGnorantia,parte 5. 258
Imperitia caprarij,parte 4. 170
Imperitia agrimenſoris,parte 4. 170
Imperitia,ſeu ignorantia,parte 5. 258
Impoſsibilitate,parte 1.& parte 5. 45.& 241
Incendio,parte 4. 183
In diem adiectione,parte 1. 52
Infamia,parte 5. 259
Infantes ſenes,parte 2. 68
Intereſſe,parte 5. 239
Intromiſſoribus,parte 1. 38
Inuectis,parte 5. 227
Inutili locatione,parte 5. 240
Ira,ſeu locatione per iram,parte 3. 146
Iure accreſcendi,parte 5. 262
Iure congrui,parte 5. 255
Iure dotium,parte 2. 70
Iure emphyteutico,parte 2. 92
Iure francandi,parte 5. 262

Iure

I N D E X.

Iure patronatus,parte 5. 146
Iure patronatus,parte 5. 255
Iure protomiſeos,parte 5. eodem
In litem iurando,parte 1.& 5. 44.& 239

L

LEgatis,parte 5. 261
Liberatione legata,parte 5. ibid.
Libero homine,parte 2. 129
Liberto,parte 2. 130
Libertate,parte 3. 149
Litigioſis,parte 6. 281
Locatio ad vitam,parte 2. 54
Locatio an ſcripturam requirat, parte 1. 40
Locatio vectigalium,parte 3. 137
Locationis diffinitio,parte 1. 1
Locationis diuiſio parte 1. 1
Locatione ratione officij,parte 2. 76.& 78
Locatione ex charitate ſeu amica,parte 1. 59
Locatione ex dignitate,parte 1. 39
Locatione emphyteutica. 93
Locatione nulla,parte 2. 78
Locatione qualificata,parte 1. 51
Locatione ad firmam,parte 1. 52
Locatione ad longum tempus,parte 2. 54
Locatione remuneratoria,parte 1. 39
Locatione ex fide,parte 1. 40
Locatione arbitraria,parte 1. 40
Locatione obſcura parte 1. 11.& 41
Locatione incerta,parte 1.& 3 11.& 146
Locatione operis,parte 5. 239
Locatione in modico,parte 1. 41
Locatione ex paupertate,parte 1. 39
Locatione dubus,parte 4. 149
Loco publico fruendo,parte 3. 136
Lucrum ceſſans titulatum,parte 1. 43
Lucrum ceſſans irregulare, parte 1. 44
Lucrum ceſſans fortuitum,parte 1. 44
Lucrum ceſſans domini,parte 1. 44
Lucrum ceſſans conuentionale, parte 1. 42
Lucrum ceſſans moroſum,parte 1. 41.& 43
Lucrum ceſſans arbitrarium,parte 1. 43
Lucri,vel damni ex computatione , parte 1. 44

M

MAgiſtris,ſiue præceptoribus,parte 2. 128
Matre,parte 2. 130
Medico,parte 2. 120
Melioramentis,parte 4.tit.de expenſ. 220.& 222
Mercatore,parte 2 128
Merces numerata,parte 1. 5
Mercede coacta,parte 1. 12
Mercede theſauri,parte 1. eodem
Mercede incerta,parte 1. 9
Mercede omiſſa,parte 1. 7
Mercede difformi,parte 1. 9
Mercede metalli,parte 1. 12
Mercede conſuetudinaria,parte 1. 8
Mercede remuneratoria,parte 1. 29
Metu,parte 5. 259
Metu,ſeu locatione per metum,parte 3. 146
Morte,parte 5. 260
Mora,parte 4. 207
Multiplicatione contractus,parte 3. 163
Mundualdo ad Velleianum , parte 2. 68
Mutus,vel ſurdus,parte 2. 68

N

NAtura locationis,parte 1. 41
Naui,parte 3. 142
Negocijs geſtis,parte 1. 17
Nobilitate,parte 1. 39
Nominationibus,parte 6. 264
Notario,parte 6. 277
Nuptijs, parte 5. 262

O

OBlatione,parte 6. 280
Oblationibus eccleſiaſticis,parte 3. 142
Obligationibus,parte 5. 248
Obſtetricibus,parte 1. 38
Origine locationis,parte 1. 4

P

PAtria poteſtate,parte 2. 69
Pecunia,parte 3. 146
Penſionis diffinitio,parte 1.q.2. 1
Pollicitatione,ſeu locatione per pollicitationem,pat.3.146
Poſſeſſore maioratus,parte 2. 120
Precario,parte 5. 254
Prælato locante. 69
Præſcriptionibus,parte 5. 240
Præſens locationi,& tacens, parte 1. 52
Probationibus,parte 6. 274
Procuratoribus,parte 2 71
Profeſſoribus. 256
Promiſſione locandi,parte 1. 51
Publicanis,& vectigalibus,parte 3. 137
Purgatione moræ,parte 1.& 4. 45.& 207

Q

QValitate prima emptionis. 46
Quibus non eſt permiſſum conductores eſſe,p.2.131
Quibus locare licet,vel non. 68

R

RAtificatione,parte 3 167
Re aliena,parte 3. 142
Rebus eccleſiæ,parte 3. 132
Rebus,quæ vſu conſumuntur,parte 3. 142
Recuſationibus,parte 4. 195
Regalibus,parte 3. 141
Re æquè idonea,parte 1. 44
Re communi,parte 3. 143
Re propria,ſeu conductione rei propriæ,parte 3. 144
Remiſſione mercedis, parte 4. 185
Remedijs locatori , vel conductori competentib. parte 6. 263.& ſeq.
Renouatione locationis,parte 3. 154
Rerum inuentoribus,parte 1. 29
Reſciſsione contractus,parte 1. 45
Reſcindenda locatione,parte 1. 48

S

SAcerdote,parte 2. 128
Saluiano interdicto,parte 6. 271
Scriptore,parte 2. 130
Sequeſtro,parte 2. 129
Seruitutibus,parte 3. 142
Similitudine locationis,parte 1. 46
Socio perſonam exercente,parte 1. 13
Solito,parte 6. 252
Sportulis iudicum,parte 1. 20
Statutis,parte 5. 252
Subſtantia locationis 1.& 2.parte 1. 5.& 12
Sublocatione,parte 2. 97.& 108
Succeſſor parte 4. 212
Superficiebus,parte 2.& parte 6. 118.& 268

T

TEmpus,parte 5. 242
Teſtibus cogendis,parte 1. 18
Tranſmiſsione locationis,parte 5. 262
Tutoribus,& curatoribus,parte 2. 69

V

VEnditione in herba,parte 1. 52
Verba an in locatione ſint neceſsaria, p.1. 39
Verborum ſignificatione,parte 5. 241
Vnde vi,parte 6. 266
Vſufructuario,parte 2. 80
Vſuris, parte 5. 232
Vſu,& habitatione,parte 2. 91
Vti poſsidetis,parte 6. 265

F I N I S.

INDEX OMNIVM RERVM, ET Verborum maxime memorabilium, & notatu digniſsimorum.

QVAE IN HOC LOCATI ET CONDVCTI TRACTATV, Lectori paſſim occurrere poſſunt, miro ordine, & Alphabetica ſerie in legentium gratiam digeſtus.

A

Abſolutio a iuramento an requirat citationem partis, par.5.quæſtio. 12. de vſur. folio 238

Actio præſcriptis verbis an competat in hac locatio.materia, parte 6. remed.2. 263

Actio familiæ herciſcundæ, vel finium regundor.an procedat in contractu locationis, p. 6.remed.12. & 13 267

Actio vi bonorum raptorum an competat conductori, par.6.remed.37 272

Actio iniuriarum an competat colono, p.6.remed.6 265

Actio redhibitorum an habeat locum in contractu locationis, p.6.remed.4 265

Actio ad exhibendum an competat conductori, vel locatori, p.6.remed 39 272

Actio ex conducto quando, & quibus quotque caſibus conueniat, p.6.q.1. verbo quando competat actio ex conducto, in prin. & per totam. 263

Actio oneris auerſi dabatur in materia locati, & conducti olim, cui nunc ſucceſſit actio locati ex doctrina gloſſæ, Bar. & Baldi, in l. in naue Sauſeli, ff. locati, p.6.q. de actione oneris auerſi, &c. vbi plures caſus. 263

Actio noxalis an procedat in contractu locationis, parte 6. remed.35 272

Actio perſonalis non datur contra tertium poſſeſſorem, ſed limitatur in annua penſione de vſufructuario in tertio gradu perſonarum, q.4.nu.7 82

Actio præſcriptis verbis datur ex contractu locationis nullo ad mercedem liquidandam per iudicem, par.3.de progreſ.accident.contract.locat.& conduct. q.4. de locatione incerta, num.34 148

Actus vnicus non facit quidem mercatorem, hoſpitem, meretricem, vel ſimiles, p.3.tit de progreſſ.accid.grad.2.q.89. num.31 152

Actus extraiudiciales requirunt maiorem frequentiam, quam iudiciales, par.1.de mercede difformi.nu.36 11

Adiudicationis augmentum cedit locatori, p.4. de remiſſione mercedis concl.37.nu.125 192

Aduocatus promittens ſeruire in anno, quomodo intelligatur, p.1.de famul.q.10.nu.18 37

Aduocatus, vel Procurator promittens defendere cauſam, quomodo intelligatur, p.1.tit.de fruct.& lit. expenſ. nu. 48. & ſeq. 26

Aduocatus an cogi poſſit patrocinari, p.3.de progreſſ.acciden. grad.2 q 7 151

Aduocatus tenetur partibus ad intereſſe ex imperitia, p.5.gradu 7.in verbo imperitia, nu.11 258

Aduocatus an cogi poſſit ad officium exercendum, p.2.gra.2. tit.de locat.ratione officij, nu.21 77

Aduocatus an poſſit eſſe teſtis in cauſa Domini ſui, p.6.in verbo.prob.q.5 de Aduocato, nu.1 276

Aduocati officium laudatur, p.1.ti.de fruct. & lit. expenſ.nu. 1.& ſeq.ubi latè pariter vituperatur, nu.2 24

Aduocati expenſæ ſunt reficiendæ etiam ſi proceſſus ſit nullus, p.1.tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.55 26

Aduocato, vel Procuratori in cauſa communi an debeatur ſalarium, p.1.de fruct.& lit.expenſ.nu.30 25

Aduocato, qui deſeruit cauſam in medio, an debeatur ſalariũ, p.1.de fruct.& lit.expenſ.nu 33 26

Aduocato an licebit relinquere vnum, & adhærere alij, p.1.tit. de fruct.& lit.expenſ.nu.72 27

Aduocato quomodo, quando, & in quibus caſibus debeatur ſalarium, p.1.tit. de fruct. & lit.expenſ.nu. 8. cum multis ſequentibus. 24

Aduocato, vel Procuratori in cauſa propria, an ſint reficiendæ expenſæ, p.1.tit.de fruct & lit.expenſ.q.8.nu.26 25

Aduocato, vel Procuratori plurium cauſarum, an debeatur ſalarium ſi in aliqua obtinuit, in aliqua non. p.1.tit.de fruct. & lit expenſ.nu.19 25

Aduocato, an debeatur ſalarium ſi clientulus concordauerit in calculo ferendæ ſententiæ, p.1.tit.de fruct. & lit.expenſ. num.14 25

Aduocatum habens, Procuratorem, vel notarium, cuius pater erat valde amicus, nunquid ſalarium computabit, p.1.ti.de fruct & lit.expenſ.nu 42 26

Aduocati militant, p.1 tit.de fruct & lit.expenſ.nu.3 24

Aduocati, vel Procuratores habiti gratis an ſit habenda ratio in taxatione expenſarum, p.1.de fruct.& lit. expenſ.nu.23 25

Adminiſtrator præſumitur ſemper adminiſtrare animo adminiſtrandi non donandi, p.1 tit. de adminiſtrationem rerum ad Ciuitatem pertinentium, nu.2 17

Adminiſtrator publicus an ex publico ſalarium conſtituere poſſit, p.1.ti.de ſport.iudic.nu.80.cum ſeq. 23

Adminiſtratores Ciuitatis donare poſſunt ex cauſa remunerationis, p.1.de condict.ob cauſſ.nu.58 31

Adminiſtratores Ciuitatis obligantur ad multa, de quibus in l.Ciuitas, ff.ſi cert pet.p.1.de adminiſtr.rerum ad Ciuitat. pertinen.nu.3 17

Adminiſtratores Ciuitatis gerunt munus perſonale ſine aliqua erogatione patrimonij, p.1.ti.de adminiſt.rerum ad Ciuit.pertinent.nu.4 17

Affectus punitur, licet non ſequatur effectus, in materia barattariæ, p.1 tit.de ſport.iudic.nu.21 21

Affirmare noſtrum, vel negare, nihil mutat in re, par.1.tit.de neg geſt.nu 30 18

Agens ex l. 2. de reſcindend. venditio. an teneatur ad pœnam

* 2 con-

Digitized by Google

INDEX.

conuentionalem,p.7.concluſ.18.nu.19 281

Agens pro penſione conſequenda duo extrema probare debet,p.1.tit de merced.omiſſ.nu.7 7

Agricolæ præſumuntur pauperes,p.7.concl.14 281

Agriculturæ fauore probibentur nuptiæ inter colonum adſcriptitium,& mulierem alienam, parte 1. de colon.priuileg. nu.22 4

Agrimenſor tenetur partibus ad intereſſe ex imperitia, p.5. grad.7.in verbo imperitia,nu.10.remiſſiuè. 258

Agrimenſoris imperitia ad l.1 ff.ſi menſor ſalſ. mod. dixerit, p.4.tit.de imperitia agrimenſor. 170

Agrimenſori quomodo,& quando ſalarium debeatur, p.1.tit. de agrimenſ.nu.1 39

Alienare probibitus an poſſit locare ad longum tempus, p.2. de effect.locat.ad long.temp.q.3 57

Alimentorum cauſa poteſt cognoſci die feriata in honorē Dei, p.1.de colon.priuileg nu.6 4

Alimentorum legatum incertum valet,ſicut & piæ cauſæ, p. 1.de mercede incerta,nu.2 9

Ambaſciator rediens hora tertia, an debeat habere ſalarium totius diei,p.2.grad.4.q.1.de ambaſciat. 125

Ambaſciator ſi derobatur cuius periculo ſit,p.2. grad.4.q.6. de ambaſciat. 127

Ambaſciatoris ſalarium, an creſcat ſocio laboranti, vel mortuo,q.5.de ambaſciat.fol.127.& de tranſmiſ.locat.par.5. num.5 262

Ambaſciatoris infirmi ſocius expectans,an debeat habere ſalarium,p.2.grad.4 q.4.de ambaſciat. 127

Ambaſciatori derobato,an ſint reficienda damna, p.1.tit.de teſtib.cogendis,nu.4 18

Ambaſciatori infirmo an debeatur ſalarium,p.2.grad.4.q.3. de ambaſciat. 126

Amicitiæ in iure,& maxime in contractu locationis,& conductionis varij effectus,& quæ amicitia operetur,p.1.in verbo locatio ex amicitia. 39

Animalia habentes poteruntne cogi ad aſportandum frumentum,vel ſimilia,p.3.de progreſ. accident. locat. grad.2. in verbo libertas,q.11 153

Annui redditus an locari poſſint,p.3.ti.de annu.reddit. 142

Appellatio an detur in materia locati,& conducti,p.6. in verbo appellatio. 280

Arbitrium collatum intelligitur arbitrio boni viri, p.1.tit.de ſoc.nu.14 14

Arbiter,qui ex imperitia male iudicauit ad quid teneatur, p. 5.grad 7.accident.nu.3 258

Arbitris an,& quando ſalarium debeatur,p.1.de arb. 38

Arbores poſtea natæ an in locatione veniant, p.5.grad.6.q. 28.de verb ſig. 247

Area,Taberna,& horreum quid ſint,p.5.grad.5.de inuect.q. 15.nu.21 231

Argumentum a proportione valet,p.2.grad.3. q 24. locat.vſusfruct.nu.4 90

Argumentum a locatore ad conductorem an valeat,& econtra,p.7.concluſ.4 282

Artifex conductus liberatur præſtando intereſſe,p.7.concluſ. 30 284

Artifex in caſu delicti an ſubſtituere poſſit,p.2.grad.3.q.19. ſublocat. 101

Artifici litiganti an in expenſis computandæ ſint operæ amiſſa,p.1.de fruct.& lit.expenſ.nu.90 28

Aſcriptitius quomodo probetur,p.1.in verb.colo. facul.nu.5. vbi late. 4

Aſcriptitij non præſcribuntur ſine prædijs,par.1.de colon.propriet.nu.4 4

Aſcriptitij poſſunt clericari etiam domino nolente, par.1.in verbo colo.facult.nu.1 eodem

Aſcriptitij non poſſunt præiudicare dominis in poſſeſſione, p. 1.in verbo.colo.propriet.nu.9 eod.

Aſcriptitij ſine prædijs legari non poſſunt,p.1.de colon.propr. nu.1.ibid. eodem

Aſcriptitij tenentur ad fructus fundi,non ad pecunias, p.1.in verbo colo.propriet.nu.6 eodem

Aſcriptitij non poſſunt vendi ſine prædijs,p.1.de colon.propr. nu.2 eodem

Aſcriptitij poſſunt condere teſtamentum, p. 1. in verbo colo. facult.nu.4 eodem

Aſcriptitij poſſunt eſſe teſtes ſicut cæteri liberi,par.1.in verbo colo.facult.nu.3 eodem

Aſſeſſor inuitandus eſt ſpe premiorum,p.1.tit.de ſport.iudic. nu.5 21

Aſſeſſoribus an debeatur ſalarium, p.1.titu.de aſſeſſor 36.& ſequen.

Attentari quando dicatur in locatione & conductione, p.6. in verbo attentata. 280

Auaritia in omnibus dominatur,p.1.in ver.nobilitas,nu.8.39

Auten alind quoque capitulum declaratur,p.1.de mercede difform.nu.30 10

Auten.niſi breuiores declaratur,par.1.tit.de ſport. iudi. num. 58 22

Auten.quibuſcunque declaratur, parte 1. de conſuet. difform. nu.28 10

B

BAnnimētum de capiendo malefactorem cum tali premio an valeat,p.1.tit.de ſport.iudic.nu.81 23

Bannimenta de poſſeſſionibus accipiendis quomodo declarentur,p.2.de effect.locat.ad long.temp.q.6.nu.161 67

Barones debent habere ærarios ad conſeruandum fructus,p.7. concluſ.78 287

Benefactum dicitur quod bona fide fit,parte 1. ti.de neg.geſt. nu.23 18

Beneficium ſeruitorium quod ſit,p.1.de famul.nu.1 36

Beneplacitum quomodo in locatione,& conductione intelligatur,p.5.q.12.de beneplacito per totum. 244

Bona fides arguitur ex titulo,& excuſat.par.1.tit.de ſoc. num. 31 14

Bona eccleſiaſtica quomodo, & quando locari poſſint, & an ſucceſſor ſtare teneatur, & multa alia ad materiam pertinentia,par. 3. titu. de rebus eccleſ.locandis per multas concluſiones,vbi de interpretatione Paulina, & ſimilibus, & ſequen. 132

Bona publica fiſci,& Communitatis quando,& quomodo locari poſſint per multas concluſiones,p.3.grad.5.de loco publico fruendo. 136

Bona ſolita emphiteuticari, vel infeudari poterunt hoc modo concedi etiam conſanguineis, par.1.de mercede conſuetud. diffor.nu.27 10

Bonorum appellatione an veniant iura,& actiones, p.5.gra. 5.q.15.de verb.ſig. 245

Boues empti per creditorem locantem ſi perdantur cuius periculo ſint,p.2.grad.3.q.8.creditor. 116

C

CAducitatis declaratio, vel remiſſio an requirat ſpeciale mandatum,parte 2.grad.2.q.8.de procur.nu.16.& 17. 72

Cambium an locari poſſit,p.3.tit.de cambio. 142

Camera

Digitized by Google

I N D E X.

Cameræ moneta intelligitur de argentea, parte 1. de mercede omiſſa, nu. 23 — 7
Cap. 1. §. rurſus, quibus mod. feud. amittatur, p. 2. grad. 3. q. 5. vſufructuarij, nu. 9 — 83
Capit. 1. de cenſibus limitatur, parte 1. titu. de merced. omiſſ. nu. 38 — 8
Capit. motu proprio de præben. libro 6. declaratur, parte 1. tit. de condiction. ob cauſſ. ſeu mercede remuneratoria, numero 10 — 29
Cap. propter ſterilitatem an habeat locum in emphyteuta, p. 4. de remiſſ. merced. q. 3. nu. 1 — 186
Cap. 1. de locat. declaratur par. 3. de progreſ. acciden quæſt. 1. nu. 22 — 149
Cap. 1. de iureiur. ampliatur par. 2. de effect. locat. ad longum temp. q. 6. nu. 116 — 64
Cap. 1. de vſur. lib. 6. declaratur par. 5. grad. 5. de vſur. q. 13. nu. 2 — 239
Caprarij imperitia, p. 4. de imperitia caprarij ad l. ſi quis fundum, §. celſus, ff. locat. — 170
Carceratio quando excuſet a caducitate, p. 2. de effect. loca. ad long. temp. q 6. nu. 61 — 62
Caſtellani prohibentur eſſe conductores in loco vbi ſunt, p. 7. concluſ. 79 — 286
Caſus ſimilis expreſſo quis dicatur, parte 4. quæſt. 3. de caſibus. 175
Caſus quomodo, & per quem probari debeat, p. 4. de imperitia caprar. nu 24 — 171
Caſus inſolitus quis, & quando dicatur, parte 4. tit. de caſibus, q. 9. per totam. — 179
Caſus fortuitus eſt vis ſturnorum, & graculorum, p. 4. de caſibus, q. 12. nu. 9 — 180
Caſum ſuſcipiens an teneatur de inſolitis, p. 4. q. 10. de caſibus. 179
Caſus fortuiti plures enumerantur in tractat. de caſibus, quæſtione 12 — 179
Caſus fortuiti ſi eueniunt ad eos regulariter conductor non tenetur ex natura contractus, parte 4. de caſibus, numero 1. 175
Caupo, vel hoſpes an cogi poſſit ad locandum, & certa mercede recipiendum aduenas, & peregrinos, p. 3. de progreſſ. accident. locationis gradu 3. q. 8 — 152
Cauſa damnorum datorum poteſt cognoſci die feriata, p. 1. q. 4. de colonorum priuil. nu. 3 — 3
Cœnaculum, cœnacularium, & ſimiles, quid ſint par. 2. grad. 3. q. 14. de ſuperficiebus. — 119
Cœnacularius quid ſit, parte 1. quæſtio. locationis diffinitio, numero 9. — 1
Cenſus an locari poſſint, p. 3. de cenſibus. — 141
Ciues præſumuntur habere notitiam ſtatutorum loci, p. 2. gra. 2. tit. de locat. ratione officij, nu. 27 — 77
Ciuitas, vel vniuerſitas an poſſit conſtituere Procuratorem, vel aduocatum cum certa annua reſponſione, parte 1 tit. de fruct. & lit. expenſ. nu. 68 — 27
Clauſula (non aliter, nec alio modo) quid operetur, p. 2. de effect. locat. ad longum tempus, q. 6. nu. 36 — 61
Clauſula (ſaluo iure coloni) parte 4 grad. 8. tit. de legatis, numero 13 — 261
Clauſula (ipſo facto, vel ipſo iure) quid importet de effect. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 156 — 66
Clauſulæ aliquæ ſi in aliquo inſtrumento ſint, in aliquo non, quid attendatur. de locat. obſcura, nu. 17 — 12
Clauſula cenſentur appoſitæ de voluntate contrahentium, par. 1. de merced. omiſſ. nu. 20 — 7
Clementi. cauſam, de electione, an procedat in intimatione inquilini, par. 7. conclu. 63 — 286
Clericorum fructus quod peculium appelletur, parte 1. titu. de fruct. & lit. expenſ. nu. 95 — 28
Clientulus eſt obligatus aduocato antidota, p. 1. de fruct. & lit. expenſ. nu. 25 — 25
Collaticorum materia late, p. 5. q. 7. de uſur. — 236
Colonus quis ſit, & quotuplex, parte 1. in uerbo, locationis diuiſio, nu. 5 — 1
Colonus perpetuus quis dicatur, par. 2. de locat. in dubio, q. 8. num. 9 — 56
Colonus an præiudicet domino in poſſeſſione, parte 6. remed. 23 — 269
Colonus aſcriptitius quomodo cognoſcatur, p. 1. in verbo aſcriptitiorum facultates, nu. 1 — 4
Colonus an debeat portare fructus excuſſos ad domum domini, par. 4. de meliorament. quæſt. 4. titu. de paleis, num. 13. & vide nu. 14 — 225
Colonus tenetur colere agrum bene & diligenter, par. 1. de ſocio perſonam exercente, nu. 5 — 13
Colonus an teneatur uendere partem ſuam domino potius, quam, alij, part. 3. in verbo libertus, ad l. inuitus, C. locati. quæſt. 2 — 154
Colonus rixoſus an expelli poſſit, parte 3. tit. in uerbo libertas, ad materiam l. ne cui, C. locati, q. 10. nu. 2 — 153
Colonus, vel fictuarius an dicatur habere mandatum a domino, parte 2. grad. 3. quæſt. 18. de locatione emphyteuta. — 97
Colonus coloni an ſit colonus domini, parte 2. quæſt. 35. ſublocat. — 112
Colonus an colligere poſſit fructus immaturos, par. 4. grad. 4. q. 8 de recuſat. — 199
Colonus an poſſit incidere arbores fructiferas, p. 4. gr. 4. q. 7. de recuſat. nu. 1 — 197
Colonus per vim exactus an denunciare poſſit, parte 6. exceptio 3 — 273
Colonus artiarius an proprie colonus ſit vel ſocius, parte 4. de remiſſione mercedis, q. 4. nu. 4 — 187
Colonus municipij fiſci, vel Communitatis an teneatur ſtare colono, p. 3. de loc. publ. fruendo concl. 15 — 138
Colonus, vel conductor an poſsit accuſare de damno dato, p. 6. remed. 5 — 265
Colonus an bonis cedere poſsit, p. 5. gra. 6. in ver. Ceſsio. — 256
Colonus partiarius ad quæ teneatur, parte 5. grad. 6. quæſt. 8. de obli. — 250
Colonus legans domino, quomodo intelligatur, par. 1. de mercede diſſor. nu. 34 — 11
Colonus eſt ſocius domini ſui, par. 1. de ſocio perſonam exercente, nu. 3 — 13
Colonus an poſsit nunciare nouum opus, parte 6. remed. 28. & 38 — 271
Colonus partiarius colit ſuis ſumptibus, parte. 1. de ſoc. perſonam exercente, nu. 34 — 15
Colonus, vel conductor an dicatur habere tacitum mandatum a domino. parte 2. quæſt. 2. de locatione per Procuratorem, nu. 50 — 73
Colonus ſibi imputet ſi redegit ad culturam agrum infructuoſum, p. 1. de neg. geſt. nu. 33. — 18
Colonus reperiens theſaurum, numero 1. de mercede theſaur. 12
Colonus an ſit idoneus teſtis pro domino, p. 6. in uerbo probatio, q. 1 — 274
Colonus, ergo fur, par. 5. de recuſat q. 12. nu. 1 — 200
Coloni appellatione quid veniat, par. 5. grad. 5. q. 2. de innect. num. 6 — 227

INDEX.

Colono incumbit onus probandi bene coluiſſe, p. 5. grad. 5. q. 6. obligationis de fideiuſſoribus, nu. 20 — 249

Colono, vel conductori an competat condictio furtiua, parte 6. remed. 18. — 268

Colono an ſit facienda remiſſio, & quomodo, par. 4. de remiſſ. merced. q. 4 — 187

Colono competit exceptio iuriſiurandi, p. 9. except. 12 — 274

Colono partiario ſit remiſſio mercedis, & inuecta habet obligata, p. 1. de merced. numerat. nu. 7 — 6

Colono incumbit onus bene coluiſſe, parte 6. in uerb. probatio. quæſt. 17 — 279

Coloni aſcriptitij præſcribuntur, p. 1. in uerbo, coloniæ retinendæ, nu. 5 — 2

Coloni aſcriptitij non legantur ſine prædijs, p. 1. in uerbo coloni retinend. nu. 6 — 2

Coloni aſcriptitij ex prærogatiua non eximuntur, p. 1. in verb. colon. proprietates, nu. 7 — 4

Coloni, & aſcriptitij an poſsint eſſe milites, p. 1. in verbo. colonorum proprietates, nu. 10 — 4

Coloni aſcriptitij poſſunt eſſe teſtes ſicut cæteri homines liberi, p. 1. in uerbo colonorum facultates, nu. 2 — 4

Coloni dicuntur pars fundi, parte 1. in verbo colon. retinen. num. 3 — 2

Coloni poſſunt laborare die feſtiuo, p. 1. q. 4. nu. 2 — 3

Coloni non ſunt remouendi ab eorum exercitio, p. 1. in uerbo colonorum priuilegia, nu. 1 — 3

Coloni, vel conductores an teneantur ad collectas, par. 4. ti. de collect. — 217

Coloni poſſunt condere teſtamenta coram quinque teſtibus, p. 1. de colo. priuileg. nu. 11 — 4

Coloni an teneantur ad decimas, parte 4. de collect. numero 19 — 218

Columbaria an locari poſsit, p. 3. de colum. — 142

Compenſatio an habeat locum in contractu locationis, par. 6. exceptio. 4 — 273

Commune dicitur meum, par. 1. tit. de admin. rerum ad ciuit. pertinen. n. 8 — 17

Condemnatus ad locandum quomodo inteligatur, p. 5. grad. 5. in uerbo arbitrium in princ. — 251

Conducere fructus alicuius pedagij quid ſit, par. 3. de publicã. quæſt. 5 — 139

Conducens rem aliquam æſtimatam, an teneatur de leuiſsima culpa, vel de periculo, vel ad quid teneatur, p. 4. ti. de culpa ſub tit. de imperitia capraij, nu. 1 — 174

Conducens a ciuitate immuni, an teneatur ad gabellas, par. 7. conclu. 58 — 286

Conducens iudicem intelligitur proprijs ſumptibus, par. 1. de merc. omiſſ. nu. 14. — 7

Conducens operarios ſingulis diebus pro certo ſalario, quomodo intelligatur, p. 7. concl. 56. ubi latè. — 285

Conducti ad murandum, poſſunt tranſire per fundum uicini, p. 7. concluſ. 6 — 282

Conductio intelligitur rebus ſic ſtantibus, p. 4. de remiſſ. merced. concluſ. 15. nu. 69. — 191

Conductio intelligitur periculo recipientis, p. 1. ti. de teſtibus, cogendis nu. 5 — 18

Conductio gabellarum quas uires habeat, & quos effectus, p. 3. q. 4. de publicanis. — 138

Conductio gabellarum quæ requirat, p. 3. q. 3. publica. — 138

Conductio in re propria non conſiſtit, par. 1. de ſoc. perſonam exerc. nu. 25 — 14

Conductio relatiua an valeat, p. 7. concluſ. 76 — 286

Conductor an teneatur ad refectionem viæ, p. 4. de melioram. quæſt. 4 — 224

Conductor lite pendente an teneatur reſpondere de fructibus p. 5. grad. 5. q. 3. obligat. — 248

Conductor reducens ad culturam fundum ſterilem tranſmittit ad hæredes, p. 5. grad. 8. de tranſmiſſ. locat. — 262

Conductor an teneatur ad quanti plurimi, parte 7. concluſ. 55. 285

Conductor domus poteſt deſtruere domum uicini ubi eſt periculum ignis, p. 1. de neg. geſt. nu. 19 — 18

Conductor fundi locati per uſufructuarium decedens in aliqua parte anni quomodo fiat diuiſio, parte 2. q. 21. uſusfruct. nume 2 — 89

Conductor operarum tenetur ſeruare conſuetudinem, p. 1. de mercede omiſſa, nu. 15 — 7

Conductor gabellarum, & datiorum non ſoluens in termino, an ſtatim expelli poſsit, p. 3. q. 13. de public. — 140

Conductor an cogi poſsit ad conducendum, p. 3. grad. 2. in uerbo libertas, ad l. nec tui, C. locat. q. 1 — 149

Conductor prohibitus a ſtatuto ſublocare quid agere debeat, p. 2. q. 42. ſublocat. — 113

Conductor multarum rerum an poſsit unam ſublocare, p. 2. q. 5. ſublocat. — 98

Conductor omnium bonorum non poteſt alterare ſolitum in fructibus diuidendis, p. 1. de mercede omiſſa, nu. 13 — 7

Conductor an præſentare poſsit, p. 5. grad. 5. ti. de iu. pat. — 255

Conductor an poſsit reſpondere in alio, quàm promiſit, par. 5. grad. 6. q. 3. difformitatis. — 255

Conductor decedens pluribus relictis filijs an præiudicet aliis ſi contraueniat, par. 2. de effect. locat. ad longum tempus, q. 6. nu. 25 — 61

Conductor in nullitate contractus non auditur niſi penſionem offerat, p. 7. concl. 52 — 285

Conductor an teneatur mundare foſſata, p. 4. de melioramen. q. 3. nu. 1. per totum. — 224

Conductor poterit per debitorem capi, & alium deputatum ab eo, p. 1. in verb. coloniæ recuperandæ, nu. 12 — 2

Conductor reſtituens equum deterioratum ad quid teneatur, p. 4. q. 6. de culpa. — 173

Conductor an teneatur de caſu fortuito, parte. 4. tit. de caſibus in princ. — 175

Conductor, uel locator quando teneatur de uitio operis, par. 5. grad. 5. tit. de loc. operis. — 239

Conductor equi quomodo probabit mortem, parte 4. quæſt. 5. de culpa. — 173

Conductor equi in itinere mortui an teneatur, par. 4. quæſt. 4. de culpa. — 173

Conductor computat quid, & quantum, parte 1. de lucro, vel damno ex comput. q. 10 — 44

Conductor ſi promiſit remiſsionem non petere niſi in vno caſu an poſsit extēdere ad alios, p. 4. de remi. mer. q. 8. n. 130. 193

Conductor à publico habet utilem in rem, p. 3. grad. 5. de loc. public. fruend. concl. 10 — 137

Conductor ex quibus verbis teneatur ad caſum inſolitum, p. 4. tit. de caſib. q. 10 — 179

Conductor non eſt in mora antequam conſtet de mandato, p. 2 grad. 2. q. 2. de locatione per Procuratorem, nu. 5 — 72

Conductor an poſsit effodere venas argenti, auri, calcis, & ſimilia: facere inſignia, valcherias, & ſimilia, parte 4. q. 10. recuſationis. — 199

Conductor publicando excuſatur, p. 2. q. 9. ſublocat. — 99

Conductor an expelli poſsit reſtitutis melioramentis, p. 3. grad. 2. quæſt. 5 — 151

Conductor ſoluens penſionem ante tempus an poſsit petere cautionem, p. 5. grad. 5. q. 2. obli. — 248

Conductor ſuperficiei an petat cautionem de damno infecti par. 2.

Digitized by Google

parte 2.grad.3.q.7.ſuperfi. 118

Conductor poteſt obtinere priuilegium ne expellatur, ſed ad penſionem tantum conueniri poſſit, p.2.de effec. loc. ad lon. temp q.6.nu.70 63

Conductor ſuperficiei quando teneatur ad penſionem ſi ſuperficies in totum deſtruatur, vel augeatur, p.2.grad.3 q.15. ſuperfi. 120

Conductor vſusfructus tenetur pro rata temporis ad penſionẽ, parte ſecunda, grad.3.quæſt.2. de vſufructuario, numero 4. 81

Conductor poteſt vti rebus, quæ ſunt in domo ad delectationẽ, p.1.de loc.incer.nu.4 11

Conductor vſusfructus an repetat impenſas, p.2.q.2.vſusfruc. nu.6.& 7. 81

Conductor gabellarum, & datiorum an ſubſtituere poſſit, p.3. q.10.de locat.vectig. 140

Conductor an ſis præferendus alijs in venditione dominij directi, p.3.in verbo, libertas, q.13 153

Conductor ſublocans an priuet dominum poſſeſſione, p.2.q.8. de ſublocatione. 99

Conductor non poteſt recedere a contractu, ſi locator dicat, ſis partiarius, p.4.q.8.remiſſ.nu.60 190

Conductor ſuperficiei an poſſit imponere ſeruitutem, p.2.q.4. ſuperficiei. 118

Conductor requiſitus tenetur oſtendere quæ bona habeat conducta ſicut emphyteuta, & ſimiles, parte ſeptima, concluſ. 46 285

Conductor ſublocans quando prætendere poſſit ſpolium contra primum locatorem, parte ſecunda, grad.3. quæſt.33.ſublocationis. 112

Conductor idoneus quis ſit, p.3.grad.5. de loco publ.fruendo, nu.6 136

Conductor in expellendo eligendo viam iuris, non cenſetur præiudicaſſe quoad viam facti, p.2.de effect.locat. ad long.tempus, q.6.nu.94 63

Conductor, vel locator quis eorum tractet de lucro captando, parte ſecunda, de effect.locat.ad long. temp.quæſt.6.numero 47 62

Conductor quibus modis ab incendio excuſetur, p.4. de incen. nu.37 184

Conductor in materia l.æde, C.locat.an teneatur ad penſionem pro futuro tempore, p.4.grad.4.q.4.recuſat. 197

Conductor non liberatur a penſione, habendo rem pro derelicta, p.7.concl.16 283

Conductor ad long.temp.et emphyteuta æquiparantur, p.2.de effec.loc.ad long.temp.q.6.nu.167 67

Conductor gabellæ promittens ſoluere participantibus, quomodo intelligatur, parte 5.grad.5.quæſt.22.de verborum ſignif. 247

Conductor vſusfructus æquiparatur conductori operarum ſerui vſufructuarij, parte 2.quæſt.2. de vſufructuario, numero quinto. 81

Conductor ſublocans poteritne a primo locatore conueniri ad integram penſionem, p.2.q 10.ſubloc. 99

Conductor vſusfructus an teneatur cauere, p 2.qu.10.locationis vſusfructus. 84

Conductor an poſſit in domo conducta tenere meretrices, exercere artem prohibitam, & ſimilia, parte 4.qu.11.de cauſis recuſat. 200

Conductor expellitur propter penſionem non ſolutam, p.4. de recup q.14.vbi late. 202

Conductor quandoque exponitur locator, p.2. q.9.vſusfructus, num.2 84

Conductor ad longum tempus legando ſimpliciter quid legare videatur, p.2.q.5.ſuperfi.nu.8 118

Conductor vti poteſt maſſaritijs domus, & alijs deſtinatis ad perpetuum vſum, p.1.de locat incert nu.3 11

Conductor an poſſit expelli reducendo ad culturam fundũ ſterilem, p.4 de recuſ.q.17 204

Conductor tenetur ad refectionem fornimentorum, p.7. concluſ.17 283

Conductor qua actione prius agere debeat, parte 2. gra.3.q.7. ſuperfi.nu.8 119

Conductor ſuperficiei an ius ſuum alicui cedere poſſit, parte 2. q.5.de ſuperficiebus. 118

Conductor licite ſoluit penſionario ſi ſcit nomen ceſſum, par.2. de effec.locatis, ad longum tempus, quæſtione ſexta, numero 125 65

Conductor an poſſit dare licentiam hauriendi aquam ex fonte, vel puteo, parte ſecunda, quæſtione 15.vſusfructus, numero 11 85

Conductor ad longum tempus an teneatur ad cenſum, par.2.q. 16.vſusfr.nu.10 86

Conductor an teneatur de equo incapeſtrato, p.1. de neg.geſt. num.17 18

Conductoris appellatione quid contineatur, parte ſecunda, ff. de effec.locatis, ad longum tempus, quæſtione nona, numero primo. 67

Conductoris abſentia cum dimiſſione procuratoris excuſat cõductorem, parte ſecunda, de effec.loc.ad long.temp.quæſt.6. nu.42 61

Conductori an facienda ſit remiſſio ſi per bannimenta prohibeatur extractio, parte quarta, de remiſſio.merced.numero 164 193

Conductori datiorum an ſit facienda remiſsio, p.4. de remiſs. merced.q.6 187

Conductori an competat interdictum de ſuperficiebus, parte 2. grad.3.q.6.de ſuperficiebus. 118

Conductori gabellarum augetur penſio aucto territorio, p.4. de remiſ.merced.concl.35.nu.123 192

Conductori in quibus caſibus ſoleat fieri remiſsio, p.4.de remi. merced.q.8 188

Conductori pedagij, vel gabellarum ſit remiſsio propter repreſalias, parte 4.de remiſsion merced. concluſione 28.numero 107 192

Conductori in quibus caſibus non fiat remiſsio. p.4. de remiſs. merc.q.8 nu.42 189

Conductori, qui male coluit ab initio, an facienda ſit remiſsio, p.4.de remiſſ.merced.concl.38.nu.128 192

Conductori non fit remiſsio, ſtante pacto nolle teneri de ea re, p.4.de remiſſ.merced.concl.22.nu.84 190

Conductori fit remiſsio, ſi bona confiſcantur, par.4. de remiſſ. merce.concl.20.nu.82 190

Conductori fit remiſsio ex cauſa peſtis, famis, vel belli, p.4.de remiſſ.merced.concl.19.nu. 80 ibid.

Conductori non fit remiſsio, ſi ſterilitas compenſari poteſt, p.4. de remiſſ.mercedis, concl.ij.nu.45 189

Conductori fit remiſsio, ſi imponantur noua onera, par.4.de remiſſ.merced.concl.21.nu.84 190

Conductori gabellarum fit remiſsio ex damno poſt contractũ, ante ingreſſum officij, parte 4.de remiſs.merced.conclu.17. nu.75 ibid.

Conductori fit remiſsio, ſi in primo anno contingat ruina nociua etiam ſequentibus annis, p.4.de remiſſ.merced.concl. 14.nu.66 ibid.

Conductori an fiat remiſsio, ſi impediatur a primo ſublocat.

par.4.de remiſſ mercedis,concl.25.nu.104 192

Conductori fit remiſſio, Principe diſcedente a loco, in quo erat non obſtante quouis pacto, p.4.de remiſſ. merced. concluſ. 15.num.67 190

Conductori non fit remiſſio,ſi creſcat valor fructuum,par.4.de remiſſ.merced.concl.13.nu.65 190

Conductori vectigalium non fit remiſſio, ſi pauci tranſeunt,p.4.de remiſſ.merced.nu.79 ibid.

Conductori non fit remiſsio, ſi damnum contingat vitio rei, parte 4.de remiſsion.merced.quæſt.8.numero 41.conclu.8 189

Conductori non fit remiſsio, ſi fiat locatio cum pacto francandi,par.4.de remiſs.mercedis, quæſtio.8.numero 42.concluſione 9 189

Conductori non fit remiſsio in venditione fructuum,habita fide de pretio,parte 4.de remiſsio.merced. quæſt.8.num.34. concluſ.5 189

Conductori non fit remiſsio, ſi damnum contingat in rebus proprijs, parte 4. quæſtio.8. de remiſs. merce.numero 38. concluſ.6. 189

Conductori malæ vitæ non fit remiſsio, p.4.de remiſs.merced. q.8.nu.40.concluſ.7 189

Conductori debentur maſſariæ in villam ad tempus aſportatæ, p.1.de locat.obſcura.q.7 nu.3 11

Conductori non augetur penſio per alluuionem, p.4.de reme. merced.concl.34.num.121 192

Conductori impedito ſublocare quod remedium competat,par. 2.grad.3.q.34.ſubloc. 112

Conductori effecto domino quæ remedia competant contra locatorem, parte 5. grad.6. quæſtione 2.numero 1.difform. 255

Conductori competit reſtitutio ex iuſto impedimento,parte 2. de effect.locat.ad longum tempus, quæſtione 6.numero 44. 61

Conductori patienti quando damnum ſit ſupplendum in alio fundo, parte 4.de remiſsion.merced. concluſione 38.nume. 129 192

Conductori publico alicuius fontis fit remiſsio, ſi diruatur, parte 4.de remiſsione mercedis,numero 108.concluſio.29. 192

Conductori ſoluenti litis æſtimationem quomodo ſuccurratur, p.7.conclu.1. 281

Conductori molendini augetur penſio pro rata, ſi alia molendina diruantur, parte 4 de remiſſione merced.concluſ.33. nu.120 192

Conductori publico impedito quæ remedia competant,& quot, p.3.de loco publ.fru.conclu.13 137

Conductores eſſe qui probibeantur, parte 2.grad.5.quæſtio. quibus non eſt permiſſum conductores eſſe, per totum. 131

Conductores gabellarum an cogi poſsint ante terminum conuentum ad ſoluendum,parte tertia, quæſtione 9.de public. 140

Conductores gabellarum excuſantur a tutela, parte 3.q.17.de publican.nu.5 141

Conductores vectigalium dicebantur apud Romanos publicani, ſi non erant homines proletarij, ſed equeſtris ord. viri,p.3.de pub.& vectig.nu.1 137

Conductores inſimul alicuius rei an ex hoc ſint effecti ſocij,parte 2.gradu 2.quæſtione 2. locat.ratione officij, numero 22. 79

Confiſcatis bonis veniunt locationes,par.2. q.21.vſusfructus, numero 3 89

Coniunctio ſanguinis quando,& quomodo inducat præſumptionem donationis,& quæ concurrere debeant, ad l.Procula ff. de probat. parte prima, de bon. quæ libe.numero 14. 13

Conſanguineus adminiſtrans bona conſanguinei præſumitur donare expenſas, parte prima de bonis, quæ liber. numero 24 13

Conſcientiæ in foro an ſit licita gabellæ conductio, p.3.q.1.de publ.& de locat.vectig.nu.1 137

Conſentiens locationi per alterum factæ, an ſibi præiudicet in iure ſuo,parte 2.grad.2.titu.de locat.ratione officij, vbi late. 76

Conſentiens locationi an dicatur ſibi præiudicaſſe, p.1.de conſent.locat. 52

Conſt. Ang.2.declaratur,parte 2.de effec.loca. ad long.temp. q.7 nu.3. 67

Conſtituens efficitur colonus conſtitutarij,parte 7.concluſione 21 284

Conſuetudo apponendi hypothecam generalem in contractu locat.non tollitur per duos,vel tres, parte 1.de locat.obſcura, numero 9. 11

Conſuetudo loci attenditur in contractibus pendentibus a voluntate duorum,prout locatio,& conductio, p.1.de mercede conſue.nu.5 9

Conſuetudo debet attendi in communiter accidentibus, & vt plurimum,non rarò. parte 1.de merced. conſuetudinar. nu. 10 9

Conſuetudo particularis loci præualet generali, p.1.de merce. omiſſ.nu.46 8

Conſuetudo ſi ſit difformis quæ attendatur, parte 1.de merced. difformi,nu 1 9

Conſuetudo conferendi perſonis regularibus tollitur, ſi fiat clerico ſæculari per annos quadraginta, p.1.de locat.obſcura. num.21 12

Conſuetudo interrumpitur etiam per vnicam ſententiam contrariam,p.1.de merced.difform.nu.13 10

Conſuetudo patrisfamilias attenditur in contractibus pendentibus a voluntate vnius, parte 1. de mercede conſuetudina. num.4 9

Conſuetudo completa non tollitur, per vnicum actum contrarium,p.1.de locat.obſcur.nu.15 12

Conſuetudo eſt tacitum pactum ciuium, & informat contractus,quibus ineſt, parte prima, de mercede omiſſ.numero 17 7

Conſuetudo attendenda eſt in præſtatione mercedis operarũ, ſalarij,& ſimilium, parte 1. de mercede omiſſ. numero 21. eodem.

Conſuetudo qualis primo loco ſit attendenda, vel locatoris,vel conductoris,vel regionis,p.1.tit.de merce.conſuet. nu.1. & 2.& alijs ſeq. 8.& 9

Conſuetudo particularis perſonæ per vnicum actum tollitur, p.1.de merc.diffor.nu.17 10

Conſuetudo non tollitur per iudicem populo reclamante, p.1. de loca.obſcura,q.7.nu.10 11

Conſuetudo præſcripta attenditur, nec reditur ad ius commu. p.1.de locatione obſcura,nu.24. 12

Conſuetudo patrisfamilias,vel loci, in conſuetis communiter attenditur,p.1.de merce.conſuet.q.3.nu.6 9

Conſuetudo,dum eſt in fieri, tollitur per vnicum actum cõtrarium,p.1.de loca.obſcura,nu.6. 11

Conſuetudo loci attendi debet in penſionibus ſoluendis,& tempore ſolutionis, parte prima,de mercede omiſſ. nume. 47. folio 8.

Con-

on,ſuet..do ſeruanda eſt in præſtatione operarum, part. 1. de merce. omiſſa,nu.10. 7

Conſuetudo non inducitur per vnicum actum,p.1. de mercede diſſor.nu.16. 10

Conſuetudo teſtatoris,& patrisfamilias attendi debet maximè in legatis,& in vltimis voluntatibus, p. 1. de mercede conſuetudinaria,nu.3. 9

Conſuetudo in multis attenditur in contractu locat. & condu. p.5.in uerb.conſuetudo,gra.6. 251

Conſuetudines cum varia ſunt,rationabilior attenditur, vel fit reductio ad iuris communis diſpoſitionem,p. 1. de mercede diſſor.nu.14. 10

Conſuetum includit ſolitum,& non econtra,par. 1.tit. de conſuetud.diſſor.nu.22. 10

Conſuetum in materia locati & conducti intelligitur,quod fecerunt alij qui conduxerunt, par. 1. tit. de mercede omiſſ. nu. 43. 8

Contrahere prohibitus an conſentire contrahenti poſſit,p.1.de loc.qualific.tit.de conſen.loca.nu.6. 52

Contrahentibus,& quam maxime locatori, & conductori an liceat ſe inuicem decipere,& quid de iure can p.1.de ſimil. loca.tit.de loc.deceptio.nu 1. & ſequen. 47

Contractus incertus de iure can.valet, p. 1. de merced. incer, num 4. 9

Contractus is eſt, qualem verba demonſtrant, parte 1. de ſimil.loc.q.2.locat. nu. 5. de qualitate ſecunda diſgregata ſolutio,nu.5. 47

Cōtractus cum principe,uel ciuitate facti,ſunt bona fidei,p.1. in uerbo dolus dans cauſam,nu.21.& 22. 45

Contractus non uitiatur ex impoſitione falſi nominis,p. 1. de orig.loca.nu.10. 5

Contractus ſuper penſionibus,& appenſionamentis valet,p.7. concl.28. 284

Contractus locationis, & venditionis dicuntur correſpectiui ſi eodem tempore fiant,p.7.concluſ.7. 282

Contractus locationis reſolutus pro vna parte,an cenſeatur reſolutus pro alia,p.4.de recuſ. q.15. 203

Contractus ſi ab initio celebretur cum debitis ſolemnitatibus ſi poſtea a contrahentibus fiat alia conuentio, non mutatur ex hoc primum nomen contractus, part. 1. de merce. num. 9. 6

Correrio quando debeatur ſalarium,p.7.conclu.80. 286

Creditor an cogi poterit locare fundum,part.2. grad. 3. q. 4. credi. 115

Creditor computat operas factas, parte 1.de lucr. ex compu. nu.2. 44

Creditor an poſſit locare pignus, parte 2. grad. 3. quæſtio. 1. cred. 113

Creditor mutuans an licite habitet domum ad excomputandum,p.2.gra.3.q 2.creditor.& q 6. 114 & 115

Creditor repetit expenſas factas in equo pignorato,p.2.gra.3. q.9.credi. 116

Creditor an poſsit dare ad vecturam animal pignoratum, & quid agendum,p.2 gra.3.q.3.creditor. 114

Creditor poteſt petere operas a debitore cedente,p.2.gra.3. q. 20.creditor.& 21. 117

Creditur immiſſus ex primo decreto,an teneatur ſtare colono, p.2.gra.3.q 7.creditoris. 115

Creditor ex cauſa damni infecti immiſſus contra conductorem quod ius habuiſſe dicatur,p 2.gra.3.q.12.credi. 116

Creditor,an debitor debeat coli facere fundum? par. 2.gra.3. quæſt.5.creditor. 115

Creditoris appellatione an veniat creditor ex cauſa mercedis, p.5.gra 6.tit.de ſtatutis,nu.40. 253

Creditoris appellatione an ueniat locator,vel conductor, p. 2. gra.3.q.15.creditor. 117

Creditori habitanti domum an ſit computanda penſio, par.2. gra.3.q.6. de creditore. 115

Credulitas a fide dignis,quando,& quo caſu excuſet,par.1.tit. de admin.tut.nu.35. 16

Criminales cauſæ minoris ſunt laboris,par.1. tit. de fruct. & lit.expenſ.nu.47 26

Crudelem,vel impium dominum colono an liceat occidere, p. 1.in uerbo,recuperandæ,nu.23.cum ſeq. 2

Culpa an veniat in contractu locationis,& conduct p.4.gra.3. acciden.contrac.q.1.de culpa. 168

Culpa quando dicatur ordinata ad caſum,par.4.tit.de caſib. quæſt. 11.num.2 179

Culpa quomodo præſumatur, vel probetur, vel quæ excuſent, p.4. verſ. an culpa præſumatur:de Culpa. 174

Cultura vna quando dicatur, vel plures, parte 7. concluſ. 33 284

Curioſus quis eſſe non debet de rebus alienis, p. 1. de intromiſ. nu.1 38

D

DAmnum emergens quomodo conſideretur in materia moræ,p. 1. de luc.ceſſan.moroſ.nu. 1. 41

Damnorum datorum cauſa poteſt cognoſci die feriata,p.1.q 4. de colonorum priuileg.nu.3 3

Dare, & remittere paria ſunt, part.1. de ſpor. iudi.numero 29 21

Decimæ an locari poſsint,p.3.tit.de decimis. 141

Deciſum quid ſit,p 5.grad.5 q.27.de verb.ſignif. 247

Declaratio voluntatis an probetur locatione, par.6. in uerb. proba.q.14. 279

Depoſitum ut releuet, debet eſſe de penſionibus quoque, p. 7. conclu.53 285

Dictio,alius,quod importet,p.6 replica.2 274

Dignitas an ſit attendenda in contractu locationis,ſalarijs,& mercedibus,p.1.in verbo,locatio ex dignitate.quæſt. 1. 39

Diſpoſitio generalis an comprehendat caſus priuilegiatos,p.1. de ſpor.iudicum, nu.44. 22

Diſpoſitio l.emptorem,C.loc.in quibus caſibus,& perſonis verificetur,par. 4. in uerb.ſucceſſor, vbi per multas quæſtiones. 212

Doctor per imperitiam iudicando an ſit in dolo,part.4.q.3.de culpa. 169

Doctor non poteſt alibi ſe locare ad legendum ſine licentia principis,p.4.de caſib q.12.nu.4 180

Doctor ſalariatus tranſmiſſus ambaſciator an debeat habere duplex ſalarium,p.2.gra 4.q.8 ambaſciatoris. 128

Doctor an poſsit expellere fabrum malleantem, par.5.tit.de profeſſ. 256

Doctor ſine ſuperioris licētia non poteſt alibi ſe obligare ad legendum,parte 5.grad.5.quæſt. 11. oblig. nu. 13.concluſ. 12 250

Doctor conductus ad legendum poteſt ſeruire per ſubſtitutum, ſi eſt conſuetudo. parte 1. de mercede omiſſ. numero 16 7

Doctori conducto ad legendum danda eſt commoda domus, p. 7.concl.74 286

Doctori habenti duplex officium debetur duplex ſalarium, p. 7.concl.65 ibidem

Doctori an liceat conſulere pro vtraque parte,p.1.de fruct.& lit.expen,nu.73 27

Dolus quando dicatur dare cauſam contractui,& quando incidere in contractum,part.1.in verbo,dolus dans cauſam.nu. 5 & 6.effect 6 45

Dolus dans cauſam contractui locationis,an & quando reddat eum nullum,par.1.de natura loca.in verbo,dolus dans cauſam,effect.6 45

Dolus præſumptus eſt exercere miſericordiam in re aliena, p. 1.de nego.geſt.nu.20 18

Dolus eſt contra naturam bonę fidei,part. 1. de natura loc. in uerbo dolus dans cauſam,nu.2 45

Dominus agri poteſt deſerere culturam,& reducere ad prata, p.7.concl.66 286

Dominus directus an poſſit conducedre ab emphyteuta, par.2. q.21.emphy.nu.1 97

Dominus an poſſis cui vult locare, part. 3. in verb. libertas, quæſt.1 149

Dominus recipiendo canonem poſt caducitatem quando pręiudicet,p.2.de effec.loca.ad long.temp.q.6.n.78.cū ſeq. 63

Dominus tenetur ad annonarias functiones pro colonis, p. 1. de colon.propriet.nu 5 4

Dominus an ſit reſtituendus ad colonos,p.1.in verb.coloni,recuperan nu.28 3

Dominus quomodo aget contra primum conductorem ſublocātem effectum pauperem,p.2.grad.3.q.11.ſublo. 100

Dominus an teneatur ſtare locationi facta renunciatione per feudatarium,p.2.grad.3.q.5.vſufru.nu.8. 83

Dominus mutuans colono pro emendis bobus an pręferatur alijs,p.2.q.17 creditoris. 117

Dominus an poſſit locare balneum priuatum,par.2.grad.3.q.15 locat.vſufruc.nu.8 85

Dominus recipiendo penſionem pręteritam, cum proteſtatione iuris ſui,non pręiudicat caducitati, par.2.quęſt.6.num. 91.concluſ.1 63

Dominus mittere poteſt famulum,vel factorem ad videndum facta colonorum, p.4.de recuſ. q.12.nu.2. 200

Dominus directus nunquid teneatur ſtare locationi factę emphyteutę finita emphyteuſi,par.2.q.20 97

Dominus an teneatur famulo,qui promiſit ſeruire certo tempore,& fuit impeditus,ſi velit ſubſtituere, uel ſubrogare aliud tempus,illi aures patulas præbere p.2.ti. de ſubloc. q. 26.nu.1. 103

Domino expellenti conductorem non eſt pręcluſa via agendi ad penſionem.par.2.de effect.locat.ad long.temp. quęſt. 6. num.95 63

Dominij appellatione quid veniat,p.2.de locat.ſine tempore, q.1.n.13 57

Domus cum reſer.vſus,an poſſit ſublocari,par.2.quęſt. 14. de ſubloca. 100

Domus refecta ſi corruat culpa fabri, ad quid teneatur, p.7. concluſ.3 282

Domus appellatione, propriè loquendo,non venit porticus domus,ſed per quandam extenſionem,p.5.grad. 5. quęſt. 12. nu.1 230

Domus penſio quando ſolui debeat,uel alterius pręðij urbani, p.4.de quatuor cauſis recenſat.q.13.nu.1 200

Donans ex cauſa remunerationis perdit beneficium conueniēdi vltra quam facere poſſit,pat.1.de mercede remunerator. ſeu condict.ob cauſ.nu.122 34

Donans ex cauſa remunerationis tenetur de euictione,parte 1. de merced.remunerator.ſeu condiction.ob cauſ.num.125. & 127 34

Donatum conſanguineo præſumitur cauſa conſanguinitatis, parte 1. de merced. remunerat.ſeu condict. ob cauſſ.numero 45 31

Donata Ambaſciatori an ſint proprie ipſius,par. 2. quęſt. 7 Ambaſciatoris. 128

Donatio præſumitur potius,quam locatio in coniuge, parte 7. concl.25 284

Donatio remuneratoria an ſit proprie donatio, p.1. de merc. remuner.ſeu condi.ob cau.nu.146 35

Donatio quando præſumatur,& quibus concurrentibus, p. 1. de nego.geſt.nu.13 17

Donatio præſumitur ſanguinis ratione,vbi expenſa fuit facta parua,p.1.de neg.geſt.nu.13 17

Donatio quando dicatur cauſa mortis, & quid præcedentibus meritis,par.1. de merce. remun.ſeu condict. ob cauſſ.num. 107 33

Donatio remuneratora inter patrem,& filium ualet, parte 1. de merced.remunerat.ſeu condic.ob cauſſ.num.28. cum ſequen. 30

Donatio remuneratoria an requirat inſinuationem, par. 1. de merced. remunerat. ſeu condic.ob cauſſ.nu.26 ibid.

Donatio remuneratoria an reuocetur per ſuperuenientiam filiorum,parte 1.de merced.remune. ſeu condict. ob cauſſ. nu.19 29

Donatio remuneratoria facta per clericum Amaſiæ ualet, parte 1.de merced.remunerat.ſeu de condict.ob cauſſ. num. 87 32

Donationis remuneratoriæ proprietas quæ ſit,& an in ea locum habeat repetitio,retractus, laudemium, & ſimilia. parte 1.de merced.remunerator.ſeu condict.ob cauſſ.nume. 141 35

Dotis legatum incertum ualet,partē 1.de merce.incert. num. 1. 9

Dua rei quando veniant in contract.locat.& conduc.ad l.ſi diuiſa,C.locat.parte 5.de obligatione. 248

E

ECcleſia,Cœmeterium,campanile,& ſimilia an locari poſſint,p.2.de locat.per Procurat.nu.36 73

Oeconomo capituli an debeatur ſalarium, parte 1. de œconom.q.14 38

Effodere lapides an impediri poſſit,parte 1.de merced. coact. num.2 12

Aegidiana an habeat locum in contractu locationis,par.6. in verb. Aegidiana. 280

Emens a communi cenſetur vſufructuarius, & venient naues piſcatoriæ,par.1.de ſimilitud.locat.qualitat. 2. diſgregata ſolutio.nu.2 47

Emptio,& uenditio eſt ſi ueniat datio principaliter, & factū in conſequentiam ad l.Sabinus,de contrahen.empti.par.1. de ſimilitud.locat.qualit.2.Vendit.in uerba, Datio. 46

Emptor pariter,& Aduocatus,vel Procurator ſi ſuccumbat, an recuperet expenſas litis,par.1.de fruct.& lit.expenſis, nu.52 26

Emphyteuta an cadat a iure ſuo per partem tantum alienatam, vel locatam ad longum tempus, parte 2. quæſt. 4. emphyt. 94

Emphyteuta ſimpliciter promittens locare ad long.temp. an incurrat pœnam l. fin. C. de iur.emphyt. parte 2. quæſt. 2. emphyt. 93

Emphyteuta,& colonus ſimul an teneatur ad formam l. fi. C. de iur. empyt.p.2.q.18.emphyt. 97

Emphyteuta locans ſimpliciter,in dubio quomodo intelligatur locare,p.2.q.14.emphyt. 96

Emphy-

Digitized by Google

INDEX.

Emphyteuta an poſſit cum certa mercede imponere ſeruitut. p.2.q.17 emphyteuſis. 97

Emphyteuta an teneatur ſtare colono, par.2.quæſt.19. emphyteuſis. 97

Emphyteuta an, & quando poſſit locare melioramenta, p.2.q.16.emphyteuſ. 96

Emphyteuta an locare poſſit rem emphyteuticam, parte 2. q.1.de iure emphyteu. 92

Emphyteuta primus poteritne locare ſecundo, parte 2. q. 23. emphy. 97

Emphyteuta locans mediante concordia, an incurrat diſpoſitionem l.fina.C.de iur.emphyteut.parte 2. quæſtio. 15. nu.4.emphyteuſ. 96

Emphyteuta an cadat a iure ſuo, ſi recuperat, par. 2. quæſt. 5. emphyt. 94

Emphyteutæ quid prodeſt domini requiſitio, parte 2.quæſt.10. emphyt. 95

Emphyteutam non ſeruantem formam l.fi.C.de iur. emphyt. an ſine citatione, vel decreto dominus expellere poſſit, p.2.q.12.emphy. 95

Equitans cum equo conducto an paſcere poſſit in alieno, p.7.concluſ.20 284

Equitium quid ſit, par.7.concluſ.27 ibid.

Error quando excuſet conductorem, ad l. item quæritur, §. ſi fullo, ff. locat. parte quinta, grad.7. in verb. ignorantia. 258

Error an vitiet contractum locationis, par.1. de errore effectu 7.nu.1 45

Euictio an habeat locum in contractu locationis, parte 4. de euictione. 204

Exceptio remiſſionis an tollat executionem inſtrumenti, p.4. de remiſſ.merced.concluſ 33.nu.114 192

Exceptio de apicibus iuris non opponitur in contractu locat. par.6.exception.13 272

Exceptio vſurarum an impediat executionem inſtrumenti, p.5.q.12.de vſur. 238

Exceptio implementi an, & quando locum habeat iterato, p.4.de euic.nu.29.cum ſeq. 205

Executio quando eſt facta a lege non eſt locus pœnitentiæ, p.2.q.5.nu.5 94

Executori teſtamenti debetur ſalarium, parte 7. concluſ.77. 286

Exercens per ſubſtitutum an mereatur ſalarium, & gaudeat alijs priuilegijs, parte ſecunda, quæſt. 21.ſublocation. 102

Exercens officium alij demandatum, ſalarium petere poterit. ad l. Titio, ff. ad municipal. parte 1. de intromiſſar. num.4 38

Exercitoria actio an procedat in contractu locati, & quis in ea ſit locator, uel conductor, parte ſexta, remed. 30. 271

Expenſarum taxationi adſcribitur, quod ex proprio artificio quæritur, parte 1. de fruct. & lit. expenſis. num. 29. 25

F

FAbrum malleantem an Doctor expellere poſſit, par.5. tit. de profeſſ. 256

Faciens actum primordiè licitum, non punitur ſi poſtea in executione fiat illicitus, parte 1.tit. de negoc. geſt. nume. 26 18

Facta condictitia quæ ſint, parte tertia, titulo de fact. nume.1 142

Facultas uindicandi a bannimentis conceſſa non poteſt per alium explicari, par.1. in uerbo, recuperanda, nu.9.ubi & bannimenta ſtricti iuris. 2

Falſitas quot modis accipiatur, par.1.ti. de teſt. nu. 26. cum multis ſeq. 19

Falſum quot modis committatur in materia locat. p. 5.grad. 7.tit.de falſ. 261

Familiaribus Cardinalium quod ſalarium debeatur, p. 1. de mercede famul.nu.44 38

Famulus quod debeat petere ſalarium a domino, ſi per ſtatutum mandetur, quomodo debeat intelligi, p.5.grad.6 tit.de ſtatut.nu.5 252

Famulus certo tempore impeditus an poſſit reſtaurare in alio. p.2.grad.3.q.26.ſublocat. 103

Famulus infirmus an teneatur ſeruire per ſubſtitutum, p. 2. grad.3.q.25.ſubloc. 102

Famulus miſſus ſub verbis generalibus, & amplis, quæ facere poſſit, parte 1.grad.2.locat.per Procurat.quæſt.2.nu.69. cũ ſequen. 74

Famulus in apotheca ſe exercens an poterit dicere ſe ſocium, p.6.remed.24 270

Famulus habet habitationem vbi dominus, parte.1.de famul. nu.43 38

Famulus an ſit idoneus teſtis pro domino, parte 6. in verbo. prob.q.3 273

Famulus conductus ſi efficiatur notarius, habebit ſalarium duplicatum, p.1. de famul.nu.46 38

Famulus an poſſit purgare morã mortuo domino in tempore, p.2.grad.3.q.26.ſubloc.nu.11. 103

Famuli iuramentum an obliget præciſe, parte 3. de progreſſa auident.locat.grad.2.in uerbo, libertas, ad l.inuitus, c.locat.q.3 154

Famulo, vel pediſſequæ an debeatur ſalarium, p. 1.tit. de famul.nu.1.cum ſeq. 36

Famulo tempore ſolutionis ſui ſalarij decurſi elapſo non ualenti habere mercedem, poſtquam adhibuerit omnem diligentiam, furari licebit vſque ad debitam mercedem. In verbo neceſſitas, in cauſis recuſatio, quis, q. 13. principalis nu. 5. 201.

Famulo expulſo cum culpa, vel ſine, quando debeatur ſalariũ. de famul.nu.19.cum ſequen.in uerbo, cauſa. 37

Famulo tradens rem perferendam, quando excuſetur cõductor & quando non, parte 2.grad.2.quæſt. 2. de loc. per Procurat.nu.10.& ſequen. 72

Famulo quicquid datum eſt vltra ſalarium, cenſetur datum ob merita, p.1.de famul.nu.39.poſt uerbum, diminutio. 37

Famulo infirmo an, & quando ſalarium debeatur, parte 1.de famul.num.23. in uerbo infirmitas, cum multis ſequen.ubi variæ conciliationes. 37

Famulo quomodo ſalarium debeatur arcto, vel diminuto numero dominorum, p 1.de famul. nu.38 37

Famulum continue ſeruiſſe quomodo probetur, parte 1. de famul.nu.42 38

Feriæ an obſtent in contractu locationis, parte 6.except.1.nu. 1. 272

Fidem de precio quando quis habere dicatur, parte 1.in verbo locatio ex fide, nu.4.q.8. 40

Fideiuſſor an licite mercedem recipiat pro fideiuſſione facienda, p.2.grad.4.q.1 fideiuſſ. 128

Fideiuſſor an remaneat obligatus ex tacita renouatione locationis, p.3.grad.2.accident.q.23.renouat. 159

Fideiuſſor ex cauſa remunerandi poteſt agere, contra principalem, licet nihil ſoluerit ad c. fin.de fideiuſſor. parte 1. de condic.ob cauſſ.nu.152 35

Fideiuſ-

Fideiuſſoris materia in contractu locat. & conduc. p. 5. gra. 5. q. 6. cum duab. ſequen. de obligat. 248

Filius mercator de licentia patris ſi conducat apothecam an obliget patrem, p. 2 grad. 5. q. 3. de filiofam. 130

Filius non adminiſtrans bona patris, ſi cum pecunia a patre conceſſa mercaturam exercens multa fuerit lucratus, ſalarium petere non poterit, p. 1. titul. de bon. quæ libe. numero 23. 13

Filius adſcriptitius poteſt condere teſtamentum, & qua limitatione, parte 1. in verbo colonorum facultates, numero 4. 4

Filius conducens an præſumatur nomine proprio, p. 2. grad. 2. q. 2. ratio. offic. nu. 1 78

Filius, vel frater conducens medicum ſine certa mercede conſtituta quid agendum? parte 1. titul. de tutor. numero 39 16

Filius pænitens, & ad meliorem frugem rediens exhæredari non meretur, p. 1. de condict. ob cauſſ. nu. 116. 34

Filius natus ex originaria, & patre libero ſequitur conditionem matris, parte 1. in verbo, colonorum propr. numero 8 4

Filius impendens pro patre quando præſumatur donaſſe, p. 1. de bon. quæ liber. nu. 16 13

Filius locando dicitur adire hæreditatem, p. 5. grad. 5. q. 10. de verb. ſignifi. nu. 14 243

Filius in legitima an teneatur ſtare, colono, par. 2. grad. 5. q. 4. filijfam. 130

Filiusfamil. an poſſit locare, vel conducere, par. 2. grad. 5. q. 1. & 2. filijfam. 130

Filio exercenti in pecunia patris lucrum aliquod debetur, p. 1. de bon. quę liber. nu. 2 12

Filij colonorum ſunt legitimi ſine dotalib. inſtrument. p. 1. de colon. priuileg. nu. 7 4

Filia ſi peccauit in corpus ſuum, tamen tempore mortis viuebat honeſta, exhæredari non poterit, parte 1. de conſuetud. difform. num. 29 10

Forma Cameræ an duret in renouatione loc. parte 3. grad. 2. quæſt. 27 159

Formæ defectus datæ a lege, vel homine, vitiat contractum, p. 1. de merced. omiſſ. nu. 2 7

Forenſes an cogi poſſint ad tallias, & onera, par. 4. de collect. num. 72 219

Frater tenetur communicare fratribus lucra acquiſita ex induſtria ſua, p. 1. tit. de bonis quæ lib. nu. 4 12

Frater ſciens partem in fundo donato a fratre, præſumitur donaſſe, p. 1. de bon. quę liber. nu. 10 12. & 13

Fratrum maxima inuidia ti. de bon. quę liber. nu. 1 12

Fructus rei venditæ locatæ ad quem ſpectet ad l. fina. de iur. fiſci, parte 4. in verbo, ſucceſſor, verſicu. ad l. fina. de iur. fiſci. 217

Fructus, redditus, & prouentus, parte 5. quæſt. 10. de verb. ſignifi. 243

Fructus fundi locati dati in dotem quomodo diuidantur, p. 5. grad. 9. tit. de nupt. 261

Fructus percepti, & percipiendi quomodo intelligantur, p. 5. q. 10. de verb. ſignifi. nu. 20 243

Fructus quomodo intelligantur, parte 4. de collect. numero 7 217

Fructus plures ſtatus conſiderantur, par. 4. de remiſſ. merced. q. 8. nu. 24 189

Fructus quomodo diuidendi inter colonos, familiaſque eorum, p. 4. de melioramen. tit. de paleis, nu. 37 226

Fructus an debeantur ex mora in actione locati, p. 1. de natura loca. in verbo, fructus. 44

Fructus pendentes ſunt pars fundi, p. 1. in verb. colon. retinendę, nu. 4 2

Fructuum appellatione an veniant mercedes, & penſiones, p. 5. q. 10. de verb. ſignifi. vbi latiſſime. 243

Furioſus habens lucida internalla an locare poſſit, p. 2. de bonis eorum, nu. 8 75

Furnario non augetur penſio aucta familia, par. 4. de remiſſ. merced. concluſ. 36. nu. 124 192

Furtum quot modis committatur in tractatu locationis, p. 5. in verbo furtum. 259

G

GAbellæ conductio an ſit licita in foro conſcientię, parte 3. quęſt. 1. de publican. & de locat. vectigal. numero 1. 137

Gabellam in confinibus quis exigere poſſit, parte 3. quæſt. 15. de publican. 140

Gabellæ quo tempore ſint locandę, p. 3. quęſt. 8. de locatione vectigal. 140

Gabellarum lucrum factum per filiumfamil. acquiritur patri, parte 3. quæſt. 17. de locat. vectigal. nu. 2 141

Gabellarum, & dationum Communitatis conductores poſſunt ante tempus conueniri, parte 7. concluſ. 124 288

Gabellas conducere quis prohibeatur parte 3. quæſtio 7. publican. 140

Gloſſ. vulgaris, in §. alię, Inſtit. de action. declaratur p. 3. grad. 2. accident. contract. declarat. 6. nu. 10 162

Gloſſ. in l. tale pactum, §. fin. ff. de pact. an procedat in contractu locationis, parte 5. grad. 5. quæſt. 4. de verbo. ſignifi. 242

Gloſſ. in l. 2. C. de parent. qui filios diſtraxerunt ampliatur, p. 1. de colon. proprietat. nu. 3 4

Gloſſ. in l. Titio de condit. & demonſtrat. exornatur par. 1. tit. de tutor. nu. 34 16

Gloſſ. in l. excepto, C. locat. declaratur, parte 1. de mercede conſuetudinar. nu. 7 9

Gratis faciendum ſi fiat ob pecuniam, turpiter fit, par. 1. ti. de teſtibus cogendis, nu. 21 19

Grauatus in vno releuetur in alio, par. 1. de bon. quę liber. numero 3 12

Grauis infirmitas quanam ſit, & dicatur, par. 2 grad. 3. q. 18. ſublocat. nu. 24 191

H

HAbitans domum alicuius ſimpliciter, an teneatur ad penſionem, p. 1. de intromiſſor. nu. 12 38

Habitans domum meam ex paterna amicitia præſumitur gratis, p. 1. de fruct. & litium expenſ. nu. 45 26

Habitandi actus eſt indiuiduus, parte 1. de ſocio, numero 26. 14

Hæres conductoris poteſt in ſolidum conueniri, p. 1. in verbo, contrauentio. 45

Hæres poſſeſſoris maioratus locande ad longum tempus ad quid teneatur, p. 2. q. 3. maioratus. 120

Hæres uſufructuarij conductoris an teneatur de euictione, p. 2. q. 7. vſufruct. 83

Hæres quomodo intelligatur in locatione vſusfructus, p. 2 q. 9. vſufruct. nu. 11 84

Hæres ambaſciatoris decedentis ante tempus an debeat habere integrum ſalarium, p. 2. q. 2. ambaſciatoris. 126

Hæres an poſſit cogere conductorem ad proſequendum, par. 3. grad. 2. in verbo, libertas, q. 10 153

Hie-

Hieruſalem fuit deſtructa, quia in muneribus iudicabatur, par.1.de ſport.iudic.nu.9 21
Hipotheca ſolita apponi in contractu locationis, habetur pro appoſita, par.1.de locat.obſcura, nu.11.q.5 11
Homicida, vel vulnerans aliquem, an ad intereſſe teneatur, p.1.de natura locat.in uerb.lucrum ceſſans moroſum. 43
Hoſpes an cogatur hoſpitari grad.2.q.8.par.3 152

I

IDoneitatis qualitas an aliquo caſu probanda ſit, p.2.grad.3.q.23.ſublocat. 102
Idoneitatem quis probare teneatur, conductor, vel alius, p.2.grad.3.q.2.ſublocat. 97
Ignorantia præſumitur in recipiente penſionem, p.2.de effec.locat.ad long.tem q.6.nu.108 64
Impeditus an teneatur mittere Procuratorem, par.2.de effec.locat.ad long.temp q.6.nu.153 66
Impoſſibilitas an vities contractum locationis, par.1.in uerb.impoſſib.nu.1.effectu 8 45
Impoſsibilitas vitiat contractum locationis & conductionis, p.5.gad.5 tit.de impoſsibilitate. 241
Incendium eſt caſus fortuitus, p.4.tit.de incend.nu.1 183
Incendium eſt caſus fortuitus, & præſumitur culpa habitantiū, p.4.tit.de incend.nu.3 183
Incendij præſumptiones multæ, p.4.de incend.nu.70 185
Incertitudo, & obſcuritas vitanda eſt, parte 1.tit.de merced.omiſſ.nu.4 7
Incluſio vnius, eſt excluſio alterius, p.1.tit.de mercede teſtimoniali nu.10.& 11.ubi limitatur. 19
Infantes an locare poſsint, p.2.gra.1.perſonaris q.2.nu.1 68
Infirmitas grauis quæ ſit, par.2.grad.3.quæſt.18 ſublocat.nu.24 101
Infirmitas quando excuſet a caducitat, p.2.de effect.locat.ad long.temp.q.6.nu.60 62
Iniuriam repellens pro aliquo an licite mercedem recipere poſſit, ad materiam l ſi pater, §.fi.de donat.p.1.de condic.ob cauſ.nu.2 cum ſeq. 39
Iniuſtiſsimum eſt iuſtitiæ mercedem quærere, part.1.titu.de ſport.iudic.nu.6 21
Inquilinus conuenitur per interdictum (vti poſsidetis) ſi non patiatur domum refici, p.4.grad.4 q.6.recuſat. 197
Inquilinus an inuitus cogatur agere, p.7.concl.12 283
Inquilinus ſoluens ante tempus, poteſt petere cautionem, p.7.concluſ.34 284
Inquilinus quando dicatur, & quādo conductor, p.2.gra.3.de uſu, & habitas.nu.4.& ſeq.q.1 91
Inquilini qui dicantur, p.1.in verbo, locationis diuiſio, nu.4.1
Inſolita ſunt ſuſpecta, parte 1.de merc.omiſſ.nu.19.ubi ad facti quæſtionem. 7
Inſtit.quib.alienare liceat, uel non, declaratur, par.2.grad.2.q.7.de iur.dot.nu.20 70
Inſtrumentum locationis, & contractus locationis quando differant, & quomodo, parte 5.grad.5.quæſt.14 de verbor.ſignific. 245
Inſtrumenta laboritij veniunt in locatione p.1.in uerbo colon.recuperandę, nu 22 2
Inſula quid ſit, & quid inſularius, p.2.grad.3.q.39.ſublocat.nu 12 113
Inſultans occidens mediatorem bona fide intromiſſum, punitur pæna extraordinaria, p.1.ti.de negoc.geſt.nu.18 18
Integra res quando dicatur, p.4.de remiſ.merce.nu.142. 193
Intellectus ad deciſ.Caſſad.5 & reſtit.ſpol.1.in uerbo colo.recuperandæ, nu.34.37.& al ibi paſſim, ibidem. 3
Intellectus ad §.ſine, Inſtit.de perpet.& temporal.action.nu.20.in uerbo, dolus dans Cauſam, effect.6 45
Interdictum de itinere, actuque priuato an procedat in contrac.locat.p.6.remed.34 271
Interdictum de aqua pluu.arc.an procedat in contract.locat.p.6.remed.11 266
Interdictum retinendæ an competat conductori, parte 6.remed.41 272
Interdictum vnde vi, an colono competat, uel contra eum, p.6.remed.8 266
Interdictum uti poſsidetis, locatori an competat, & an pro colonis noſtri temporis turbatis, p.1.in uerbo colon.retinendæ, nu.1 2
Interdictum, uti poſsidetis, quando competat colono, uel conductori, & quando turbare dicatur, par.6.remed.7.quæſt.ſequen. 265
Intereſſe lucri ceſſantis quomodo probetur, par.1.de luc.ceſſ.moroſ.nu.10 42
Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis quando, & quibus caſibus veniat in cōtractu locat & conduct. vbi ponuntur multæ concluſiones, p.1.de lucro ceſſant.moroſ.nu.1.cum ſeq. 41
Interpretatio fit in dubio pro penſione, uelle cauere ad euitandam caducitatem, p.2.de effectu locat.ad longum tempus, q.6.nu.41. 61
Inuecta per ſecundum conductorem an ſint tacite obligata primo locatori, p.2.grad.3.q.17.ſublocat. 100
Inuecta, & illata quando, & in quibus caſibus intelligantur tacite obligata, late, p.5.grad.5.ti.de inuect. 227
Inuecta per ſecundum conductorem an ſint tacite obligata primo, p.2.grad.q.41 ſublocat. 113
Inuentori alicuius rei quando, & quomodo remuneratio, ſeu ſalarium debeatur, p.1.tit.de rerum inuenc. 29
Iudicans ſub ſpe præmij, peccat in Deum, par.1.ti.de ſportul.iudic.nu.7 21
Iudicando quis malefactorem an licite mercedem recipiat.late per plures concluſiones, p.1.de condict.ob cauſſ.nu.158.cum mult.ſequentibus. 36
Iudex an debeat habere ſalarium tempore quo expectat ſucceſſorem, p.1.tit.de ſportul.iudic.nu.70 23
Iudex, Aduocatus, vel Procurator an poſsit retinere ſcripturas pro ſuo ſalario, & quomodo, p.1.tit.de ſport.iudi.num.69 eodem
Iudex an poſsit recipere ſportulas pro interpoſitione decreti, p.1.tit.de ſportul.indic.nu.72 23
Iudex an poſsit petere ſalarium a partibus pro auditore, p.1.tit.de ſportul indic.nu.67 23
Iudex profecturus extra domicilium an petet expenſas, p.1.ti.de ſportul.iudic.nu.68.eod. 23
Iudex quando poſsit aliquid recipere pro ſententia ferenda, & quomodo, p.1.ti.de ſportul.iudic.nu.13.cum mult.ſeq.vbi multis modis ampliatur, & limitatur. 21
Iudex an poſsit pro notario ſalarium petere, p.1.tit.de ſport.iudic.nu.83 23
Iudex cogitur ſententiam ferre, p.1.tit.de ſport.iud.nu.3 21
Iudici ex cauſa allegato ſuſpecto, an debeatur ſalarium, p.1.tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.16 25
Iudex quomodo procedere debeat in diuiſione ſociorum, & quæ conſiderare, p.1.tit.de ſoc.nu.33.ubi late. 15
Iudex, qui per imperitiam male iudicauit, ad quid teneatur, p.5.grad.7.in uerb.imperitia, nu.1 258
Iudices Hieroſolimorū, quia in muneribus iudicabant, in cauſa fuerunt deſtructionis Ciuitatis, p.1 de ſport.iudi.n.9 21
Iudicum auaritia, p.1.tit.de ſportul.iudic.nu.1 20

Iura-

INDEX.

Iuramentũ quando perpetuet actionem, & quando, & quo modo pręſcribatur, p. 5. grad. 6. tit. de ſtatut. nu. 10 252

Iuramentum interpoſitum, quod multifariam intelligi poteſt quomodo intelligatur, par. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 3 nu. 6 58

Iuramentum in litem an deferendum in cauſa parua. p. 1. tit. de ſportul. iudic. nu. 61 23

Iuramentum in litem habet locum in contractu locat. & conduction. p. 1. tit. de in lit. iurand. effect 3 44

Iuramentum ſuppletorium an deferendum in cauſis paruis, p. 1. tit. de ſport. iudi um, n. 59 23

Iuramentum an duret in renouatione locationis, par. 3. q. 24. de renouatione locat. 159

Iuramentum ſuppletorium an deferatur in materia lucri ceſſantis, par. 1. de natura locat. in verbo, de lucro ceſſante lucroſo, nu 8. 42

Ius congrui an habeat locum in contractu locationis, par. 5. de iur. protomiſeos, ſeu congrui. 255

Ius remunerandi non tranſit in ſucceſſorem, par. 1. de merced. remunerator ſeu condiction. ob cauſſ. nu 64 32

Ius quæſitum eccleſiæ ex conſuetudine, tolli non poteſt etiam per prælatum, par. 1. de locat. obſcur. nu. 19 12

Ius accreſcendi an habeat locum in contractu locationis, par. 5. de iur. accreſcendi. 262

Ius habens, & conſentiens an ſibi præiudicet, par. 1. in verbo conſentiens, nu. 3. & 4. 52

Ius gentium eſt, quod ex poſt facto per omnes gentes receptũ eſt, par. 1. de origine locationis, n. 5 5

Iure int. aturæ, p. 7. concluſ. 72. 286

Iuſtus non eſt qui iuſte agit non ob virtutem, ſed aliam cauſam p. 1. tit. de ſport. iudic nu. 8 21

L

LAbor non debet eſſe uacuus a mercede, par. 1. tit. de nego. geſt. nu. 2 17

Laboratores terrarum tenentur portare fructus ad domum domini ſi alij fecerunt enumerando omnes, p. 1. ti. de mercede omiſſ. nu. 44 8

Laudemium debetur ex donatione remuneratoria, p. 1. de mercede remunerat. ſeu conduc. ob cauſ. nu. 142 35

Legatarius uſusfructus domus an poterit locare, parte 2. q. 15. de uſufruct. 84

Legatum an cenſeatur ademptum per donationem remuneratoriam, parte 1. de merced. remunerat. ſeu condic. ob cauſ. nu. 145 35

Legatum factum famulo ſi ſeruierit per biennium, quomodo intelligatur hoc biennium, parte 2. quæſt. 26. ſublocat. nu. 26 103

Legatum ſalarij an præcedat legitimam, parte 2. quęſt. 5. de filioſ. nu. 130

Legatis fructibus talis fundi quomodo intelligatur, parte 1. de mercede difformi, nu. 41 11

Legitima an in penſione conſtitui poſſit, parte 2. quæſt. 6. de filioſam. 130

Legitimę, an detrahantur ſalaria, & penſiones, p. 7. concluſi. 73 286

Leuis culpa tantum conſideratur in contractibus qui vtriuſq; cauſa, uel gratia celebrantur, parte 4. de culpa, quæſt. 2. num. 2 168

L. ab Anaſtaſio, C. manc. declaratur, par. 1. de fruc. & lit. expenſ. nu. 84. 28

L. 1. ff. mandat. declaratur, par. 1. de bon. quæ liber. n. 21 14

L. per retentionem, C. de uſur. exornatur, parte 1. de ſpor. iud. num. 78 23

L. nemo poteſt, de regul. iur. declaratur, p. 1. de merced. remunerator ſeu condic ob cauſſ. nu. 16 29

L. fin. C. de excuſat. artificum, lib. 11. declaratur, p. 6. de profeſſor. & medic. nu. 21 256

L. ait prętor, §. ſi debitorem, ff. ſi quid in fraud. patroni, declatur, p. 1. de famul. nu. 14 36

L. id quod noſtrum, de regul. iur. declaratur, par. 1. de merced. coac. nu. 3 12

L. ſi conuenerit, ff. de pact. & l. contractus, §. 1. ff. de regul. iuris declarantur, p. 1. ti. de ſoc. nu. 21 14

L. fiſtulę, ff. de ſeruit. ruſtic. prędiorum, parte 4. de remiſſion. merced nu. 178 194

L. culpa eſt, declaratur par. 1. tit. de neg. geſt. nu. 29 18

L. iſti quidem, ff. quod met. cauſſ. p. 1. de merced. remunerator. ſeu condict ob cauſſ. nu. 21 30

L. æde, an procedat in hærede locatoris, uel conductoris, p. 4. de recuſat. q. 16 204

L. itaque fullo, de furt. declaratur, p. 1. de ſport. iud. nu. 76. 23

L. mercedem, C. de condiction. ob cauſſ. declaratur, p. 1. de mercede remunerator. ſeu condict. ob cauſſ. nu. 102 33

L. 3. §. Iulianus ſcribit, declaratur, p. 4. de euict. nu. 79 207

L. Nemini ueſ filios, & l. petitionem, C. de aduocat. diuerſ. iudi. parte 1. de merced. remunerator. ſeu condict. ob cauſſ. num. 77 32

L. hactenus ff. de uſufruct. ampliatur, & declaratur multis modis, p. 2. q 16 uſufruct. 86

L. ſi finita, §. ſi de vectigalibus, de damn. infect. declaratur, p. 2. q. 12. de creditore, nu. 4. & 5 116

L. penul. ad Sillanian. parte 1. de fruct. & lit. expenſ. num. 22. declar. 25

L. pactum curatoris, C. de pact. p. 1. de merced. remunerator. ſeu condiction. ob cauſſ. nu. 69 32

L. nec filium, C. de patr. poteſtat. declaratur par. 1. de teſtibus num. 8 19

L. præſens, C. de tranſact. declaratur, p. 1. de merced. remunerator. ſeu condict. ob cauſſ. nu. 71 32

L. fina. C. de ordin. cognition. parte 6. in verbo attentat. num. 11 281

L. qui inuenta, ff. de fructi. declaratur par. 3. declarat. 6. renouationis, nu. 7 162

L. cum de in rem uerſo, cum materia declaratur multis modis, p. 1. de merced. omiſſ. nu. 24 7

L. vel vniuerſorum, ff. de pign. actio par. 1. de merced. conſuetudinar. nu 9 9

L. 3 §. lex Iulia. ff. de teſtibus, declaratur parte 1. tit. de teſt. nu. 37 20

L. pignus, C. de pignor. act. declaratur parte 4. de remiſſ. merced. q. 8. nu. 32 189

L. 1. C. ne liceat potent. declaratur par. 6. in verbo attentatis num. 3 280

L. poſtquam liti, cum ibi notat. limitatur p. 1. tit. de fruct. & lit. expenſ nu. 51 26

L. inter eos, ff. de re indicat. l. diuus, ff. de regul. iur. limitantur p. 1. de condict ob cauſſ. nu. 123 34

L. ſi libertus ita, ff. de oper. liber. declaratur p. 1. de reſcinden. locatione, nu. 37 50

L. ſi remunerandi, §. Maurus, ff. mandat. declaratur p. 1. tit. de fruct. & lit. expenſ. nu. 80 28

L. ea lege, ff. locat. declaratur, par. 5. grad. 5. quęſt. 8. de verb. ſignific. 242

L. item quæritur, §. qui impleto, an procedat in quaſi cõtrac. tutelę, p. 2 grad. 2 accident. cõtract q. 14. renouat. 157

L. defuncto, ff. de vſufruct. an procedat in fructibus maturis,

vel

Digitized by Google

INDEX.

velſecatis adhuc in borreo non reconditis,par.2.grad. 3.q. 26.locat. vſufr. 90

L.boues,§.hoc ſermone,de verb.ſignifi.declaratur p.2.gra.2. tit de locat.nulla.nu.2 78

L.1.§.beſtias.ff.de poſtuland.declaratur p.5.grad.7.tit.de inſam. 259

L.ſi quis domum,ff.locat.declaratur parte 4.de euict. numero 42 206

L.quidam conſulebant,de re iudica.& l.imperiales, & ſimiles,C.de nupt.ampliantur,parte 1.in verbo coloni recuperandæ,nu.16 2

L.eum qui ædes de vſucap declaratur parte 2. q. 3. vſusfructus,nu.24 82

L.Iulianus,de legat.3.declaratur parte 1. de locat. incert. nu. 10 11

L.boues,§.hoc ſemone,de verb.ſignifi.ampliatur p.2. de locq. in dubio,q.8.nu.3 56

L.ſi conueniat,& l.hoc iudicium,ff.commun. diuidund. declaratur parte 2.de effect.locat.ad longum temp. quæſt. 6. numero 71 63

L.æde,C.locat.ampliatur,parte 2.quæſt. 2. numero 2. de procuratore. 72

L.ſed addes, §. ſi dominus, ff. locat.exornatur parte 5.q.10. oblig.nu.2 250

L.imperitia,de reg.iur.declaratur,parte 4.quæſt.3.de culpa, nu.3 169

L.ſi quis conductionis,C.locat.p.9.reme.14.ubi latè. 267

L.ſicut,§ ſina ff.locat.declaratur parte 5.grad.5.de vſur.q.1. 232

L.emptorem,C.locat.declaratur,parte 2.grad.3.q.7.creditor, nu.11 116

L.plerique,ff.de iur.dot.declaratur,parte 1. de reſcin. locatione,nu.25 49

L.ſi quando,de lega.1.declaratur parte 5.grad. 5. de iniect. quæſt 8 nu.20 229

L.dominus horreorum,& l.cum in plures,§.locator horrei, ff. locat.declaratur c 4.de caſibus,q.12.nu.37 181

L.qui vniuerſas,§.fin.ff de acq.poſſ.declaratur parte 2.grad. 3.q.8.ſubloc.nu.4 99

L.ſi quis arbitratu,ff.de ver.obli. declaratur p. 3. de progreſ. accident.grad.1.q.4.de incertitud.nu.58 148

L.contractus,ff.de reg.iur.ampliatur parte 1. de merced. numerat.nu.14 7

L.ſi merces,in princ.ff.locat.declaratur p.3.de progreſſ.accident.grad.1.q.4.de incertitud.loc.nu.18 147

L.1.C.de contract.iud.an procedat in locatione, parte 7.concluſ.26 284

L.ſi quis fundum,§.Imperator,ff.locat.declaratur parte 4.de remiß.merced.concluſ.24.nu.101 191

L.emptorem,C.locat.declaratur parte 3.titu.de regalibus,numero 4 141

L.non debet,ff.de regu.iur. limitatur parte 2.de effect.loca.ad longum temp.q.6.nu.29 61

L.æde,C.locat.an vendicet ſibi locum etiam cum onere ſuo,p. 2.gra.3.q.5.locat.vſusfr.in princ. 83

L.Titio,§.1.ff.de condit.& demonſt.declaratur parte 1.de cōdict.ob cauſſ.nu.154 35

L.ſi decem,ff.locat.declaratur p.3.de progreß.accident.grad. 1.q.de locat.incert.nu.10 147

L.2.C.de reſcind.vend.an habeat locum in contract.loca.vbi quid ſtante iuramento in ruſtico,fœmina,& ſimilibus,p. 1. de ſimilit.locat.tit.de reſcinden.locatione,nu.35 50

L.3.de ædimend.locat.delaratur,nu.110.par.1.de condict.ob cauß. 33

L.ſi quis nec cauſam,ff.ſi cer.peta.declaratur p. 1. de merce. numerat.nu.4 6

l.ſi tibi,ff.& C.locat.declaratur p.7.conclu.40 285

L.certi iuris,C.de iudic.declaratur p.5.grad.6.tit.de profeſſ. & medic.nu.60 257

l.ſed addes,§.1 ff.locat.declaratur p.5 ti.de intereſſe. 239

l.qui inſulam,§.ædiles,ff.locat. declaratur parte 4. de remiſſ. merce.concluſ.29.nu.108 192

l.Iulianus,§.ex vendito, verſ. poßeſſionem autem, ff. de act. empt.docet precarium poßeſſorem facere fructus ſuos, p. 2.q.16.tit.de creditore,nu.1 117

l.cum anterioribus,§.6.C.de tempor.appellat.notat caſus fortuitos eſſe innumerabiles,parte 4.de caſibus, quæſt. 12.in princ. 179

l.item quæritur,§ exercitu,ff. loca. declaratur p.4. de famul. merced.concluſ.23.nu.90 191

l.3.C.de ſer.ampliatur parte 1.de colon.priuileg.nu.4 4

l.veluti,de inſt.& iur.declaratur p.1. tit. de merced. remunerator.ſeu condict.ob cauſſ.nu.42 31

l.non debet cui,ff.de reg.iur.declaratur quæſt. 2. Procura. nu. 62 74

l.ſi ſeruus,§.fi.ampliatur,ff.de legat.1. p. 1.q.6. de location. obſcur.nu.6 41

l.nec ſemel,§.ſi in habitatione,ff. quando dies legat. declaratur parte 1.de famul.nu.16 36

l.3.§.fi.de offic.præfect.vigil.declaratur p.7.concl.37 284

l.1.§.quod in honorarijs,ff.de var.cognit. declaratur parte 1. de fruct.& lit.expenſ.nu.46 26

l.in venditione,§.1.ff.de bon.auctorit. iudic. declaratur parte 3.q.21.renouat.nu.5 158

l.emptorem,C.locat.an procedat in caſu l.inſulam,ff.locat. & l.ſi mercedem,de act.empt.par.2.quæſt.39.ſublocat.num. 14 113

l.ſtipulatio iſta,§.alteri an procedat, vel eius diſpoſitio, ff. de verb.obligat.in locat.re conduct.& penſionibus domorum, parte 2 q.29.in prin ſubloc. 105

l.clauibus,ff.de cōtrah.emp.an procedat in contract.loca.p.4. de caſibus,q.12.nu.47 181

l.pignus,C.de pignor.act.declaratur p.4 de imperi. caprarij, nu.51 172

l.fin.C.de iur.emphyteut.an habeat locum ſi poſt recuperationem conuenitur,quod vnus locet alteri partem ſuam parte 2.gra.3.q.6.emphyt.locat. 94

l.ne cui,C.locat.in quo genere colonorum loquatur par.3. de progreſſ.accid.locationis,grad.2.q.3.nu.1 150

l.ne cui,C.locat.an procedat in conductore culpoſo,parte 3.de progreſſ.accid.grad.2.q.4. 151

l.1.ff.de varijs,& extraord.cognit.declaratur parte 2.gra. 4. q.1.de Medico.nu.1.& 2 120

l.ex conducto,§.1.de locat.declaratur,par.4.de caſibus,q.12. n.19.& 21 180

l.inuito,ff.de regu.iu.declaratur p.2.de effect. locat. ad long. temp.q.6.n.144 66

l.item quæritur, §. item cum quidam, ff. locat. declaratur, vbi ſi non ſtat per locatorem,vel per conductorem,facto tertij,vel caſu,par.4.de remiß.merc.q.8.nu.137.vbi latè per multas concluſiones. 193

l.mela,§.ſed ſi alimenta, ff. de aliment.lega.multis modis declaratur par.1.de mercede difformi,nu. 19.cum multis ſequentibus. 10

l.ad inſtructionem,C.de ſacroſan.eccl. declaratur parte 4. de collect.n.38 218

l.1.§.in honorarijs,ff.de extraord.cognit.declaratur par.1.tit. de fruct.& lit.expenſ.n.63.& 64.cum multis ſeq. 27

l.in

I N D E X.

L. in rebus, §. poſſunt, ff. commodat. ampliatur p. 1. de famul. nu. 37. 37

L. arbores. verſi. penſione, de vſufruct. declaratur p. 2. q. 17. de vſufruct. nu. 1 88

L. ſi quis in tantam, C. vnde vi, an procedat in colono pro boue in paſcuis dimiſſo, p. 6. remed. 8. q. 4. 266

L. 2. ff. locat. ampliatur par. 1. de ſimilitud. locat. in verbo precium, nu. 5. de qualitate 1. empt. 46

L. fiſtulas, §. frumenta, ff. de contrah. empt. declaratur p. 4. de caſibus, q. 8 178

L. 1. C. de prohibita ſequeſtrat. pecun. declaratur p. 2. de effec. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 126 65

L. emptorem, C. locat. an procedat in contractu locat. p. 2. de effect. locat. ad long. temp. q. 10 68

L. iubemus per hanc, C. de erog. milit. libro 12. ſolutionem ſtipendy per ſubſtitutum fieri non permittet, par. 2. grad. 3. q. 31. nu 1 106

L. iure ciuili de reg. iur. ff. de conditio. & demonſtr. declaratur p. 1. de fruct. & lit. expen. nu. 18 25

L. mulierem, C. de dignit. li. 12. ampliatur, exornatur, & limitatur p. 1. de merced. remunerator. ſeu condict. ob cauſ. nu. 149. cum mult. ſeq. 35

L. Aemilius, ff. de mino. declaratur multis modis, p. 2. de effe. locat. ad long. tempus, q. 6. nu. 81. cum ſeq. 63

L. naturalis, §. at cum do. de praeſcrip. verb. intellectus p. 1. de merced. numerat. nu. 5 6

L. archiatri, C. de profeſſor. & medic. declaratur par. 2. q. 4. de medic. nu. 2 122

L. 2. ff. quod met. cauſſ. declaratur p. 2. q. 4. de medico, num. 15 ibidem

L. ſicut, §. ſed & ſi declaratur, parte prima, de tutor. numero 59 74

L. cum, §. ſi rem, ff. commodat. declaratur p. 2. q. 2. procura. numero 30 73

L. iubemus, §. ſcientes, C. de ſacroſanct. eccleſ. ampliatur parte 1. de merced. remunerator. ſeu condict. ob cauſſ. numero 60. 31

L. fortiſſimi, & l. nulli, C. de erogat. militar. annon. lib. 10. exornatur, p. 7. concluſ. 60 286

L. ſuae rei, ff. de contrahen. emption. declaratur p. 3. de re propria, nu. 35 145

L. 1. C. de contract. iudic. declaratur p. 2. q. 4. de medico, numero 16 122

L. cum praetor, de iudic. declaratur parte 1. de teſtibus, numero 53 20

L. ſi vſusfructus de iur. dot. declaratur p. 2. q. 8. vſusfructus, nu. 2 83

L. Rhodia de iactu, an procedat in contract. locat. parte 6. remed. 31 271

L. item quaeritur, §. qui impleto, ff. locati, an procedat in famulo, mulione, & ſimilibus, parte 3. de renouatio. contract. qu. 4 155

L. item quaeritur, §. qui impleto, ff. locat. an procedat in medico, p. 2. q. 7. de medico. 123

L. plerique de in ius vocand. an habeat locum in conductore, p. 5. q. 20. de verb. ſign. 246

L. penult. de militar. teſtament. parte 2. quaeſt. 26. vſusfructu. num. 4 90

L. ſi quis maior, C. de tranſact. an habeat locum in contract. locat. p. 4. de euict. nu. 54 206

L. conuenire, ff. de pact. declaratur, p. 2. de effect. loca. ad long. temp. q. 6. nu. 73 63

L. 1. §. mandatum, ff. mandat. declaratur p. 2. q. 13. de medico, num. 9 125

L. 2. §. circa, ff. de dol. excep. declaratur par. 3. de re propria, nu. 20 145

L. aede, C. locat. limitatur parte 3. quaeſt. 4. recuſation. numero 1. 197

L. qui ad certum cum glo ff. locat. declaratur p. 2. de bon. eorum nu. 5. cum ſeq. 75

L. 2. ff. locat. declaratur p. 1. de ſimilitud. locat. tit. de reſcind. vendit. nu. 43. & 44 50

L. lecta, ff. ſi cer. petatur, declaratur parte 2. quaeſt. 2. procuratoris, nu. 33 73

L. a vobis, ff. de annuis legat. declaratur par. 2. q. 23. uſusfructus, nu. 10 89

L. 3. ff. de condict. ob cauſſ. declaratur p. 1. de merce. remunerator. ſeu condiction. ob cauſſ. nu. 101 33

L. viam ueritatis, declaratur par. 4. in uerbo, ſucceſſor, quaeſtione 7 212

L. in naue Saufeli, ff. locat. declaratur p. 1. de ſoc. nu. 9 14

L. Seio, §. Medico, ff. de annuis leg. declaratur p. 2. quaeſt. 16. vſusfruct. nu. 28 87

L. fi. C. de litigioſ. an procedat in contractu locationis, parte 6. in uerbo, litigioſis. 281

L. fin. C. de iur. emphyte. an habeat locum in inſtrumento confecto in conſpectu rei, p. 2. q. 3. emphyt. 93

L. ſed & ſi manente, de precar. declaratur de effect. locat. ad long. temp. q. 6. nu. 68. p. 2 63

L. item quaeritur, §. qui impleto, ff. locat. an procedat in ignorante, vel haerede, & in quo, p. 3. q. 2. renouation. 155

L. creditor de act. empt. ornatur parte 3. q. 4. de locat. vectigal. num. 5. & 6 139

L. bonet, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignic. Declaratur parte 2. grad. 2. q. 2. locat. per procurat. nu. 34 73

L. item quaeritur, §. qui impleto an procedat in feudo, parte 3. q. 17. de renouatione locationis, nu. 1 157

L. ſicut, § fin. ff. locat. declaratur parte 3. de incertitud. locat. nu. 17. q. 4 147

L. aede, C. locat. declaratur p. 3. q. 2. recuſat in prin. 196

L. creditors, C. de pignor. an procedat in contract. locat. p. 2. q. 14. creditor. 117

L. aede, C. locat. ornatur, p. 3. q. 13. publican. nu. 3 140

L. item quaeritur, §. qui impleto, ff. locat. an procedat in aduocato, procuratore, & ſimilibus, p. 3. q. 11. renoua. loca. 157

L. obligationum, §. placet, de act. & oblig. declaratur p. 2. q. 12. ſuperfic. nu. 2 119

L. ſi vehenda, ff. ad l. Rhod. de iactu, declaratur p. 4. de caſib. q. 12. nu. 80 182

L. obligatione generali de pign. declaratur p. 5. grad. 5. de inuect. q. 8. nu. 19 229

L. item quaeritur, §. qui impleto an procedat in liga. p. 3. gra. 2. acciden. contract. q. 19. de renouatione locat. 158

L. quiſquis, C. de uſufr. p. 5. gra. 6. ti. de precario, nu. 17 254

L. obligatione generali, ff. quae res pign. obligar. poſſ ampliatur p. 1. de locat. incert. nu. 9 11

L. 2. C. donat. inter uirum, & uxor. declaratur p. 1. tit. de condig. ob cauſſ. nu. 92 33

L. 2. ff. de ſtipula. ſeru. limitatur p. 1. ti. de admi. tut. n. 22. 16

L. 1. C. de dot. promiſſ. declaratur parte 5. gra. 6. tit. de precar. nu. 18 254

l. haeredem, ff. de reg. iur. limitatur p. 1. de condict. ob cauſſ. nu. 65 32

l. venales, C. quan. pronoc. non eſt neceſſ. declaratur p. 1. tit. de teſt. nu. 39 20

l. meminiſſe, ff. de offic. praeſid. ampliatur p. 1. tit. de ſport. iudi. nu. 71 23

l. item quaeritur, §. qui impleto, ff. locat. declaratur p. 3. de reb. eccleſ.

I N D E X.

eccle.locandis concluſ.9 133

L.quod ſi.ff.de impenſ.in rebus dotal.fact. declaratur parte 1. tit.de neg.geſt.nu.12 17

L.penult.C.de pact.ampliatur p.5.q.10.oblig.nu.5 250

L.ex conducto declaratur p. 4. de remiſs. merced. nume. 139. 193

L.qui cum alio.ff.de reg.iur.limitatur p. 2. quæſt. 32. ſubloc. num.44 107

L.ſi tibi polienda,de præſcrip. verb.declaratur par.3.de incertitudine nu.42 148

L.nihil tam naturale.ff. de reg.iur.declaratur multis modis. par.1.de locat.obſcur.nu.25 12

L.ne cui.C.locati declaratur parte 2.quæſt.10.emphyt.num. 8 95

L.æde.C.locat.declaratur par.3.grad.5.de loco public.fruendo nu.14.concluſ 2 136

L.quæ liberis,§.fin.ff.de liberal.cauſ.an procedat in contractu locat.parte 6.replicat.2.in fine. 274

L.qui tabernam de pignor.act.declaratur part.2.q.3.vſusfructus,nu.8.& 18 81

L.item quæritur.§.qui impleto,an procedat in muliere prohibita ex forma ſtatutorum p.3.grad.2.accident.contract.de renouat.q.6.in principio. 157

L.item quæritur,§.qui impleto, an procedat in prædijs vrbanis,vel ruſticis p.3.grad.2.accident.contract. locat. declarat.1.renouatio.nu.1 161

L.habitatores,§.ſi ff.locat.declaratur par. 4. de remiſſ. merced.q 8.nu.19 188

L.contra pupillum,§.is qui ad maius,ff.de re Iudic.declaratur p.5.grad.6.tit.de profeſſ.& medic.nu.40 257

L.bona fides ff.depoſit.declaratur p.1.de merced. remunerat. ſeu condict.ob cauſſ.nu.75 32

L.item quæritur §.qui impleto ff.locat.an procedat in caſtellano p.3.de renouat.q.8.cum ſeq. 156

L. traditionibus C. de pact. declaratur duobus modis in materia locat.& conduct.p.7.concluſione 47. 283

L.fin.C.de iur.emphyteut.an habeat locū in emphyteota alienante cum pacto l.commiſſor.vel addiction.in diem p.2.q. 9.emphyteot. 95

L.quintus ff.de donat.inter uir.& vxorem an procedat in muliere induſtrioſa,p.7.concluſ.10 280

L.ignorantis de procurator. declaratur p. 2. de procurator q. 2.nu.3 72

L.eum qui de vſucapion.limitatur parte 1.in uerbo coloni retinendæ,nu.7 2

L.3.§.quid ergo,ff.de contract.iudicum declaratur parte 1.tit. de admin.tutor.nu.24 16

L.æde C.locat.declaratur,parte 2.de effect.locat.ad long. tep. q.6.nu 69 63

L.creditor C.de vſur.declaratur p.1.de merced.omiſſ.n. 27.7

L.ſine præfinitione,ff.de pænis,declaratur. parte 2. de loc. ad lon.temp q.8.nu.8 56

L.ueteres,ff.de act.emp.intellect.par.1.de ſimil.loc.nu.2. 45

L.ubi numerus de teſtibus & regul.pluralis lib.6.declarantur p.2.grad.3.q.39.ſublocat.nu.8 113

L.æde C.locat.an procedat ante conuentum tempus.p.4.q.2.recuſat.in principio. 196

L.diem proferre §.ſtari ff.de arbitris,declaratur par.5. grad. 7.nu.4. Imperitia. 258

L.cum prætor de iud.declaratur p.2.q.8.de iur.emphy.n.7.95

L.cum duobus.§.ſi in coeunda, ff.pro ſocio,declaratur,par. 1. tit.de ſocio.q.2 13

L.fin.C.de pact.declaratur p.5.grad.6.de ſtat.nu.51 253

L.non ſolum.ff.de act.& oblig.declaratur multis modis p. 5. grad.5.tit.de impoſſibil.nu.1 241

L.licet.C.locat.declaratur parte 1.de merced.numera.nume. 12 6

L.quod ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ædilit. edict.& l ſemper. ff. de reg.iur.ampliatur p. 1.de mer.difform.nu.18 10

L.obligatione generali.ff.de pignor.declaratur par. 5.grad. 8.tit.de leg.nu 6 261

L.in naue Sauſeli ff.locat.declaratur parte 4.de caſibus.q.12. nu.72 182

L.ſi iactum.ff.de act.empt.declaratur p.3.q.6. de locat. uectigalium.nu.11 139

L.ſi conuenerit.ff. commun. diuidund. declaratur parte 1. de merced.numerat.nu.8 6

L.ſi res ff.quibus mod.pign.uel hypothec.ſoluitur parte 2.q.5. vſusfruct.nu.10 81

L ſicut.§.ſi ff.locat.declaratur parte 1.de natura locat. in verbo,lucrum ceſsans titulatum,nu.3 43

L.ſi pater.C.de uſusfr.ampliatur par.2.de effect.locat. ad lōg. temp.q.6.nu.15 60

l.ſi nauis.§.fin.ff.de rei vendicat.declaratur parte.1 .tit. de ſoc.nu.27 14

l.ſi uſufructuarius meſsem.ff.quibus mod.vſusfruct. amittatur declaratur par.2.q 26 de uſufr.nu.1 90

l.1.C.commun.de uſucapien. an procedat in contract. locat. p. 6.remed.22 269

l.donari ff.de reg.iur.declaratur p.1.de merced.remuneratur. ſeu condict.ob cauſſ.nu.148 35

l.corruptionem.C.de vſufr.declaratur par.2.q.27.vſusfructus nu.22 90

l.& ſi non ſint.§.perueniamus l.cum aurum, ff. de aur. & argen.legat.limitantur p.1.in verbo coloniæ recuperandæ,nu. 18 2

l.Seio de reſtitut.in integrum in materia de minimis declaratur par.1.de fruct.& lit.expenſ.nu.81 28

l.Lucius.§.Thais,iuncta gloſſa in verbo, ſalarium , aliquando ſalarium appellat operas impoſitas parte 2. tit. de medico q.5.nu.7 123

l. 1. §. poſtulare ff. de poſtulando limitatur parte 1. de adminiſtr.tut.q.3.nu 41 16

l.fin.C.de rebus alien.non alienan.declaratur parte 2.grad.2. q.7.de iur.dot.nu.19 70

l.ſerui emptor ff.de peric.& Commod.rei uend. parte 2.grad. 4.q.16.credit. 117

l.item quær.§.qui impleto,an procedat in contract.precar.p.3. grad.2.accid.contract.q.13.renouat.locat. 157

l.item quæritur.§.qui impleto,an procedat in locatione ad longum tempus parte 3.grad. 2.accident.contract.locat.q. 32. renouationis. 160

l.item quæritur,§.qui impleto,an procedat in minore parte 3. grad.2.acciden.contract.de renouat.q.10 157

l.ſi duo.§.cæterum,ff.vti poſſide. in uerbo cœnaculo.declaratur p.2.grad.3 q.14.ſuperfic. 119

l.2.de iur.emphyt. an habeat locum in conduct. ad longum tēpus.latè de effect.locat.ad long.temp.p.2 q.7.nu.1 59

l.itaque fullo,ff.de furt.declaratur parte 1. de intromiſsor. nume.7 38

l.commiſſ.C.de pact.inter emptor.& venditor.declaratur p.1. de effect.locat.ad longum tempus q.6.nu.117 64

l.fina.C.de autorit.præſtand.parte 2.de effect. locat. ad long. temp.q.6.nu.164 67

l.ſed addes,§.ſi inquilinus, ff. locat. declaratur parte 2.q. 12. ſuperfic. 119

l.ſi merces §.qui columnam ff.locat.p. 4.tit.de culpa q.2 168

l.fina.de iur.emphyteot.an habeat locum in muliere , vel minore

Digitized by Google

I N D E X.

nore locante ad longum tempus non ſeruata ſorma ſtatuti, p.2. q.12.emphyt. 96
L.1.C.de furt.declaratur,p 1 de lit.expenſ.nu.76 27
L.ſi operas,ff.de vſufruct.l.ſi ſeruus,§.ſi.de ſtipulation. ſeruorum conciliantur,p.2.q.21.uſusfruct.nu.4 89
L.ſi fundum,C.de euiction.declaratur p.5.q.7.oblig. 250
L.ſi uenditor,§.conſtat,ff.commun.præd.declaratur per multos caſus,p.1.de merced.coact.nu.4.5 12
L.item ſi verberatum, ff. de rei uend. declaratur parte 1. de merced.coact.nu.7 eodem
L.ſi ioctum,ff.de cōtrahen.emptio.p.1.de lucr.ceſſant.fortuit. per totom. 44
L.æde,C.locat.an procedat in locatione ad longum temp.p.2. de eff. ct.locat.ad long.temp.q.7.nu.2 67
L.cum poſt,§.gener.ff.de iur.dot.ampliatur parte 1.de merce. incert.nu.4 9
L.obligationum fere,§.placet.ff.de act.& oblig.declaratur p. 1.ti.de merce.omiſſ.nu.42 8
L.lecta, verſi.ſed cum ſortis,ff.ſi cer.peta.declaratur par.1.de lucr.ceſſant.conueniunt.nu.7 43
L.foramen,ff.de ſeruit.vrb.præd.declaratur par.1.in verbo coloni retinenda,nu.9 2
L.fin.C.de pact.conuent.declaratur parte 5.grad.5.de inuect. q.11.nu.4 230
L.1.§.permittitur,ff.de aqu.pluu.arcen.declaratur p.3.grad. 2.q.4.nu.3 151
L.extat ff.quod met.cauſ.an operetur in contract.locat.par.6. remed.8.q.2 266
L.1.C.de iur.deliberan.declaratur parte 3.de bon.eccleſię,numero 27.concluſ.7 133
L.inuito,ff de regul.iur.declaratur parte 2.quæſt.2. de medico,nu.1 121
L.item quæritur,§.qui impleto,ff. locat an procedat in contractu emphyteutico,parte 3.quæſt. 16.renouationis locationis. 157
L.Pomponius,ff quemadmodum ſeruitus admittatur declaratur p. 2.q.27 uſufr.nu.2 90
L.de unoquoque,ff.de re indicat.ampliatur parte 2.q.12.emphyteuſis,nu.5 96
L.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſſor. declaratur par. 1. de fruct. & lit.expenſ.nu.60 26
L.qui concubinam,§.qui hortos,de lega.3.intellectus,p.2.q.16. vſusfructus,nu.45 87
L.ſi.C.de iur.emphyteut.an habeat locum in ruſtico, muliere, minori,p.2.q.9.emphyteuſis. 95
L.ſtipulationum alia,§.ſi.l.eadem,§.1.l.in executione, l.heredes,§.an ea,ff.famil.erciſc declaratur parte 2. de effect. locat ad long temp.q.6.nu.31 61
L.2.§ ſi.ff.de condict.ob turp.cauſſ.declaratur par.1.de ſport. iudi.nu.17 21
L.fin.§.fin.ff.de contrahen.empt.declaratur parte 2.quæſt. 4. vſuſfr.nu.7 82
L.cum quidam,de liber.& poſthum.& eius regula declaratur parte 2.de effect.locat.ad longum temp.quæſt. 6. numero 4. 60
L.ſemper in ſtipulationibus,de reg.iur.limitatur p.1. de loca. ex nobilitat.nu.1 39
L.diuus,ff.ſi quid in fraud. patron. declaratur p. 1. de merce. remunerator.ſeu condict.ob cauſſ.nu.144 35
L.cum precario,ff.de precar.declaratur p.2.de effect.locat. ad long.temp.q 7.nu.5 67
L item Mela,§ ſi plures ff. ad leg. Aquil. declaratur multis modis,p.5.ti.de mort. 260
L.ſi vxor, § fina.ff.ſolut.matrimon.ampliatur par.1.de loca. obſcur.nu.4 4
L.3.ff.pro ſoc.declaratur par.3.grad.5.de loc.public. fruend. concluſ.11 137
L.quoties,§.ſi colono,ff.de uſufruct. declaratur p. 2. q. 19. de uſufruct. 88
L.nemo,C. locat. an procedat in conductore ad longum tempus,p.2.q.12.ſublocat. 100
L.curabit,C.de act.empt.an procedat in contract.location. p. 6.remed.26 271
L.1.C. de contra.iudic. declaratur par.1.ti.de merced. remunerator.ſeu condict.ob cauſſ.nu.18 29
L.ſi pecuniam,ff.de condict.ob cauſſ limitatur p. 1. de merce. numerat.nu.15. 7
L.quæro,ff.locat.ampliatur par.5.q.6. obligation. de fideiuſſ. nu.27 249
L.veteribus,ff.de pact.limitatur par.5.q.17.de verb.ſignific. nu.3 246
L.non ſolum,§.quod vulgo,ff de vſucap.declaratur p.5.tit. de precar.nu.6.10 & 12 254
L.uiam veritatis,C.locat.limitatur p.2.quæſt.9.vſusfruct.nu. 3. 84
L.medicus,ff.de uar.& extraor.cognit.declaratur p.2.gra. 4. q 4 de med.nu.13 122
L.iuris gentium,§.ſi ob maleficium,ff.de pact.declaratur p.1. de condi.ob cauſ.nu.103 3
L.ſi in lege,§.colonus,ff.loca.declaratur parte 2.grad.3.q.26. ſublocat.nu.12 103
L.1.ff.de condict.indebit.declaratur parte 1: tit. de fruct. & lit.expenſ.nu.65 27
L.qui inſulam,§.colonus,ff.loca.declaratur parte 4. de incendio,nu 16 183
L.executores,C.quæ res pigno. declaratur multis modis, p. 5. gra.5.de inuect.q.20.nu.1.& ſeq. 231
L.quæ tota,ff.de rei vendi.declaratur parte 1. tit. de fruct.& lit expenſ.nu.20 25
L.omnia,ff.de regu.iur. declaratur par.1.tit.de condi. ob cau. num.15 29
L.itaque fullo,ff.de furt.declaratur parte 1.titu.de condict.ob cauſſ.nu.79 32
L.ait prætor,§.ſi debitorem,ff.quæ in frau.cred. ampliatur p. 1.in verbo,recuperandæ,nu 6 2
L.cuius per errorem,ff.de reg.iur.declaratur parte 3.tit.de re propria,nu.19 145
L.vxorem,§.legauerat,ff.de leg.3. declaratur p. 3. de progr. accid.q.4.de locatione incerta nu.60 148
L.item quæritur,§.qui impleto,ff. locat. an procedat in tutore,& alio priuato adminiſtratore,p.3.de acciden.contrac. loca.q.7.de renouat.locat.nu.1 156
L.ait prætor,§.ſi debitorem,ff.quę in frau.cred. ampliatur p. 1.in uerbo recuperan.nu.10 2
L.quicunque,C.de apoc.publ.quomodo procedat,p.1.de merced.omiſſ.nu.31 8
L.baliſta,ff.ad Trebell.quando procedat,p. 1. tit. de merced. omiſſ.nu.33 eodem
L.cum principalis,de reg.iur.declaratur conclu.18.num. 18. parte 7 283
L.nec emere,C. de iur. deliber. limitatur parte 1. de mercede coact.nu.9 12
L.ſi quis domum,§.1 ff.locat.declaratur parte 2. grad. 3. de vſufr.per totum. 80.& ſeq.
l.ſi is,qui ducenta,§.verum,ff.de rebus dub.declaratur p.1.ti. de fruc.& lit.expenſ.nu.21 25
l.Oratio,ff.de ſponſ.limitatur parte 1.tit.de adminiſtr. tuto. nume.43 16

INDEX.

L.2.§.merito ff ne quid in loco publ.limitatur p.5.gra.6 tit. de prof ſ.& medic.nu.56 257

L.ſi me & Titium.ff ſi cer.pet.an procedat in contrac.loca. & conduc.p.6.rem.40 272

L.iubemus nullã C.de ſacroſ.eccleſ.declaratur p.2.de effect. locat.ad long.temp.q.6 nu.75 63

L.uendicantem,ff.de euict.declaratur p.2.grad.2.tit.de loc. ratiõn.offic.nu.42 80

L.fi.C.loc.declaratur p.7.concluſ.38 284

L.2 C.pro ſoc.declaratur p.2.grad.2.q.2.ration.offic.num. 24. 79

L.item quæritur,§.qui impleto,an procedat in hebræo par.3. grad.2.accident.contract.q.12.renouat. 157

L.item quæritur,§.qui impleto,ff. locat. declaratur parte 2. grad.3.q.5.ſublocat.nu.2 98

L.non ſolet ff.locat.declaratur par.2.de locat.ſine tempore q. 1.quæſtionis 12.nu.9 57

L.2.ff.locat.declaratur p.4.de euict.nu.10 204

L.cum quis decedens,§ penult ff.de legat.3.declaratur p.1. tit.de condict.ob cauſ.nu.93 33

L.item ſi precio.§.fi.ff.loca.declaratur par.1.ti.de ſociet.nu. 20 14

L.1.de annu.legat.declaratur par.2.de effect.locat. ad long. temp.q.6.nu.159 66

L.qui uniuerſar.§.fi.ff de acqui.poſſeſ.declaratur p.2.grad. 3.q.27.locat.vſufr.nu.20. 91

L.Lucius.ff.de iur.fiſci declaratur parte 1.de condict.ob cauſ. nu.99 33

L.de vnoquoque,de re iudic.declarrtur parte 2.grad.3.q.14 credit.nu.6 117

L.per fundum.ff.de ſeruit.ruſtic.præd.declaratur par.3.tit. de re comm.nu.50 144

L.ſi ſeruus.§.locaui.ff.de furt.declaratur part.5.grad.7.in uerbo furtum,nu.6 259

L.qui per ſucceſſionem.ff.de reg.iur.declaratur par.2.gra.3. q.9.locat.uſufr.nu.14 84

*L.cum in plures.§.lege.ff.loc.declar.p.4.de euict.nu.75.*207

L.uel uniuerſorum.ff.de pign.act.exornatur p.1.tit.de merced.conſuetud.nu.4 9

L.fi.de pericul.& commod.rei uendit.declaratur p.1.de lucr. ceſſant.moroſ.nu.17. 42

L.curabit,C.de act.empt.ampliatur par.1.de natura locationis.in uerbo,lucrum ceſſans arbitrarium nu.2. 43

L.fi.de rei uendicat.an habeat locum in contractu locat.p.6. q.2.de rei uendicat. 264

L.cum duobus,§.in coeunda ff.pro ſoc.declaratur par.1.tit.de ſoc.nu.1 13

L.uenales,multis modis declaratur par.1.de ſportul.iudicũ nu.37.cum ſequent. 22

L.fi.C.de non numerat.pecun.exornatur par.2.de effect.loc. ad long.tem.q.6.nu.21 60

L.cum plures § fi.ff.de adminiſtr.tutor.ampliatur par.1.de merced.remmerator.ſeu condict.ob cauſ.nu.61 31

L.digna vox.ff.de leg.declaratur p.3.ti.de regal.nu.5 141

L.communis ſeruus ff de ſtipulat.ſeru.declaratur p.2.gra.2. q.2.de locat.ratio.offic.nu.10 78

L.Quintus.ff.de donat.inter uir.& uxor.declaratur p.2.gra. 2.q.7.de iur.dot.nu.25 71

L.nec emere.C.de iur.deliberan.limitatur p.3.q.13.public. nu.10 140

L.ſtatuliber.§.Quintus.ff.de ſtat.liber.declaratur par.2.de effect.locat.ad long.tem q.4.nu.13 59

L.fi.C.de iur.emphyteot.an procedat in conductore ad long. temp.latè de effect.locat.ad long.temp.q.5.per totam,ubi latè materia priuationis inducendæ. 59

L.ſoluendo ff.de neg.geſt.declaratur par.2.grad.2.q.2.de loc.ratio.officij,nu.27 79

L.cum ad quem.C.de uſufruct.declaratur par.2.grad 2.q.2. locat.per procurat.nu.53 73

L.quod ſi nolit §.qui aſſidua.ff.de ædilit.edict.declaratur,& exornatur p.1.de merced.omiſſ.nu.45 8

L.cum de indebito.ff.de probat.intellectus par.1.tit.de fruct. & lit.expenſ.nu.44 26

L.ſed addes §.fi.ff.locat.declaratur p.2.grad.4.q.12.de medic.nu.1 125

L.1.C.per quas perſon.declaratur p.2.gra.2.q.7.de iur.dot. num.27 71

L.item quæritur §.qui.impleto,declaratur multis modis,p. 3.grad.3.accid.contract.locat.q.1.& ſequent.de renouatione locat. 154

L.nemo martires C.de ſacroſan.eccleſ.declaratur p.1.tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.87 28

L.liber homo ff.ad l.Aquil.declaratur par.1.de condict.ob cauſ.nu.104 33

L.eum qui ædes,ff.de uſucap.declaratur par.2.grad.3.quæſt. 3.vſufru.nu.24 82

L.quoniam, C.de teſt.declaratur parte 1.tit.de teſtibus num.50 20

L.ſi ex plagijs.§.tabernarius.ff.ad l.Aquil.declaratur par. 1.titu.de ſport.iudic.nu.60 23

L.1 C.de fideicom.quomodo procedat parte 1.de mercede omiſſ.nu.30 8

L.ne cui.C.loca.declaratur parte 3.de progreſſ.acciden.q.1. grad.2.num 25.tit.de libertate. 150

L.non ſolet.ff.locat.declaratur par.5.grad.3.q.1.de uerb ſignif.nu.3 241

L.ſi vendita ff.de pericul.& commod.rei vendit.declaratur parte 4.de incend.nu.63 185

L.ſi in lege.§.colonus.ff.locat.declaratur parte 4.de euictlon. num.66 206

L.ſi quis nec cauſam.ff.ſi cert.petat.limitatur par.1.tit.de neg.geſt.nu.34 18

L.non dubium.C.de leg.declaratur parte 1.tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.61 26

L.generaliter.C.de adulter.exornatur,par.1.titul.de nego. geſt.num.24 18

L.qui ea mente.ff.de fur.ampliatur p.1.titu.de ſport.iudic. nu.23 21

L.in naue Saufeli declaratur par.5.grad.6.titu.de precar. num.13 254

L.item quæritur,§.qui impleto,an procedat in emptore fructuum,p.3.grad.2.accident.contract.q.21.renouat. 158

L.penultima C.de offi.rect prouinc.declaratur par.1.in uerbo,locatio remuneratoria. 39

L.defuncta,ff.de uſufruct an procedat,ſi omnes fructus non ſunt collecti.p.2.grad.3.q.24.& 25.loc.uſuſr. 89

l.2.ff.locat.limitatur p.2.grad.3.q.3.vſuſruct.nu.30 82

l.qui operas ff.locat.declaratur par.2.grad.5.q.de liber.homin.nu.9 130

l.ſi merces,§.culpæ ff.locat.declaratur par.4.de caſibus.q. 12 num.85 182

l.item quæritur,§.qui impleto,an procedat in adminiſtratore publico par.3.de accident.contract.grad.2.de renouat. locat.q.6 155

l.ſi ſeruus plurium.§.fin.ff.de legat.1.declaratur parte 1.de merced.conſuetud.nu.8 9

l.fi.ff.de rerum diuiſ.limitatur parte 1.titu.de negoc.geſt. num.28 18

** *l.1.*

I N D E X.

L.1.§.ſi quis ſeruum,ff.depoſit.declaratur par.1.de merced. numerat.nu.2 5

L.1.§.fuit quæſitum,ff ad Trebell.declaratur par.1. titu. de tutor.nu.23 16

L.damnum.C.locat.declaratur p.4.de remiſ.merced. q.8.n. 33 189

L. ne cui. C. locat. an procedat in conſuetud. Neapolitan.de qua per Afflict.deciſ.238.p.3.de progreß. accid. grad. 2. q.3. 151

L.aliud,ff.de reg.iur.declaratur parte 2.grad.1.quæſt.3.nu. 15 68

L.ſerui electione.§ Labeo ait de legat.1.declaratur par. 1. tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.31 25

L.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iur. declaratur par. 1. de locat.obſcur.nu.7 11

L.interdum,ff.qui pot.in pign.habea.par.7. conclu.49.declaratur multis modis in materia locati,& conducti. 283

L.Labeo de pac.declaratur p.4.de melioram.quæſt.4.tit.de paleis,nu.36 226

l.quoties,ff.de rebus dub.declaratur parte 1.tit.de ſocietate nu.12 13

l.3.§.quod ſi ſeruus,ff.de acq.poſſ.declaratur.p.2.grad.3.q. 8.ſubloca.nu.15 99

l.qui poteſt inuitis,ff.de reg.iur.declaratur par.3.de progreſ. acciden.grad.2.q.4 nu.4 151

l.item quæritur §.qui impleto,ff.locat.declaratur parte 3.tit. de re.comm.nu.49 144

l.lecta,ff.ſi cer.pet.declaratur p.2. grad. 2.q.2. locat. ratio. offic.nu.53 80

l.nec emere C.de iur. deliber. limitatur parte 1. de merced. coact.num.9 12

l.ſi quis domum §.1.ff. loca.declaratur, parte 2. grad. 3. de uſufr.per totum. 80.& ſeq.

l.ſi is,qui ducenta §.utrum,ff.de rebus.dub. declaratur p. 1. tit.de fruc.& lit.expenſ.nu.21 25

l.Oratio,ff.de ſponſ.limitatur p.1.tit.de admi.tuto.num.43. 16

l.2.§.merito,ff.ne quid in loco publ.limitatur p.5.gra.6.tit. de profeſ.& medic.nu.56 257

l.ſi me & Titium,ff.ſi cer.pet. an procedat. in contrac. loca. & L.cum fundum,ff.de ui,& ui arm.ampliatur p. 1. in uerbo.recuperan.nu.8 2

l.non ſolet,ff.loca.declaratur multis modis par.5.grad.9.tit. de preca.nu 5.ubi late. 254

l.non ſolet ff.locat.declaratur p.2.grad. 3. q. 9. loc. uſufruc. nu.4 84

l.uita uulneratus,ff. ad leg.Aquil.declaratur par. 1.de condi. ob cauſ.nu.74 32

l.1.C.ſi propter publ.penſi.declaratur parte 3.quæſt. 4. publ. nu.2 139

l.Sabinus,ff.de in diem addi.declaratur par.3.quæſt.3.publi. nu.12 138

l.fi.C.de reuocand.dona. declaratur parte 2. de effect. locat. ad long temp.q.6 nu.56 62

l.argentum,materia tractatur pa.2.grad.2.q.2. de loca. per procurat.nu.27.cum ſeq. 73

l.1.§.in honorarijs intellectus par. 1. tit. de fruct. & lit.expenſ.nu.58.& ſeq. 26

libri ſcolarium quando ſint tacite obligati pro penſione domus p. 2.q.6.ſublocat.nu.20 99

libellus ſuſtinetur großo modo loquendo p.1.de origin. locat. nu.8 5

libellus ſuſtinetur ſi dicatur locatus fundus in frumento p.1. de origin.locat.nu.7.ibid. eod.

libellus quomodo concipiendus pro ſalario p. 2.q. 14. de medico.in princ. 125

libellus,an ſit neceßarius in l.ſi coloni p.1.colon.recuperandę nu.29 3

libellus eſt ineptus,ſi dicatur,quod agrimenſor locauit operas ſuas.p.1.de origin.locat.nu.13 5

liber homo,an poſſit locare operas ſuas par.2.de libe.homine. nu.1.grad 8.perſonari. 129

libertus,an poſſit locare operas ſuas p.2.grad. 5. de liberto, 130

libertus preſtat operas patrono p.1.tit.de ſocio nu.35. 15

liberalitas ſua nemini debet eſſe damnoſa,par.1.de neg.geſt. nu.1. 17

liberatio an detur in materia locati,& conducti.p. 4. de incend.nu.45 184

limitatio. l.ed.C.locati,non procedit ad ſcolarium fauorem. p.3.in uerbo,libertas,q.1.nu.11 149

litis conteſtatio requiritur in omnibus poſſeſſorijs iudicijs p. 1.in uerbo,colon.recuperanda,nu.31 3

locare fundum ad culturam quid ſit.part.2.grad.3.q.1.credit.nu.3 113

locari prohibita, & conduci prohibentur, & econtra par.7. conclusion.69 286

locans adminiſtratoris nomine,an teneatur de euictione.p.2 tit.de locat.null.nu.3 78

locans dicitur uti,& frui re locata.par.2. grad. 3. quæſt.3. uſufruct.nu.36 82

locans domum conſtruendam quomodo intelligatur. par. 5. gra.5.q 9.obligat. 250

locans operas ſuas ad pugnandum cum beſtijs an ſit infamis p.5.tit.de infamia. 259

locans operas ad aliquo opus faciendum, quomodo intelligatur.p.5.grad.5.tit.de impoſſ.nu.17 241

locans equum ad vecturam cum famulo,ad quid teneatur. p. 4.de caſibus.q.12.nu.45 181

locandi arbitrium tribuens quomodo intelligitur.par.2.gra. 3.q.5.credit.nu.16.& 17 115

locandi licentia data emphiteutæ, quomodo intelligenda.p. 2.grad.3.q.22.emphyteut. 97

locata domo debentur maſſaritiæ alijs tradite, & locato fundo debentur boues,& ſemen,ſi alijs erat ſolitum par.1.de conſuetud.difform.nu.25 10

locata domo,vel fundo quæ ueniant,p.1.de locat. incert. nu. 1. 11

locatis gabellis quid uideatur actum par.3 quæſt.5.publican. nu.1 139

locabile factum quale ſit.parte de locatione obſcur. num. 11. 41

locatio quid ſit par.1.qu.1.ubi ſex opiniones. 1

locatio facta per procuratorem ignorantem reuocatum,quando ualeat.p.2.grad.3.q.2.locat.per procurat.nu.7 72

locato an reddat poßeſſorium iuſtum.p.5.grad.6.q.4. nu. 1. de precar.ad l. non ſolet,ff.locat. 255

locatio ad pompam quando ualet.parte 5.grad.5.de uſur. q. 4. 235

locatio in diem an ſit proprie locatio. parte 1. de locat. cum adiect.in uerbo,locatio in diem. 52

locatio ad vitam,an ſit ad longum tempus,vel perpetua.p.2. de locat.ad uitam q.2 54

locatio de nouennio in nouennium,an ſit ad longum tempus, an ualeat de bonis eccleſiæ,& quomodo.parte.2.de locat. ad long.temp.q.4 55

locatio conditionalis,a ſit proprie locatio.p.1. de locat. cum adiectione,in tit.de condit.& demonſtrat. 53

loca-

INDEX.

Locatio ſub modo an ſit proprie locatio, parte prima de locat.cum adiectione, in uerbo, locatio ſub modo. queſt. 3. 53

Locatio per metum facta an valeat, p. 3. de progreſſ. locatio. grad, 1. queſt. 2. locat. per metum facta. 146

Locatio veſtimentorum quando, & quomodo fieri poſſit, p. 2. grad. 3. q. 14. de vſufruct. locat. 85

Locatio an requirat verba, parte 1. in verbo, an verba in locatione. q. 6 39

Locatio de re turpi, vel contra bonos mores an valeat, par. 7. concluſ. 81 286

Locatio ad longum tempus quæ, & quanta ſit arbitrio iudicis ſtatur, p. 2. de locatione ad longum tempus, nu. 5 54

Locatio ad longum tempus an, & quando tranſeat ad hæredes extraneos, p. 2. q. 8. per totam. 67

Locatio ſine temporis præfinitione an valeat, p. 2. de locat. ad long. temp. in verbo loc. ſine tempore, q. 9. nu. 1 56

Locatio ad long. temp. dicitur 10. annorum, p. 2. de locat. ad long. temp. q. 1. nu. 2 54

Locatio quomodo differat ab emphyteuſi, p. 1. q. 3. de ſimilit. locat. in uerbo, de reſcind. locat. nu. 46 50

Locatio ad biennium, an ſit ad longum tempus, p. 2. de locat. ad long. temp. q. 1. nu. 7 54

Locatio arguitur ex annualibus, vel pluribus ſolutionibus, par. 1. de ſimilitud. locat. qualit. 2. diſgregata ſolutio. nu. 1. & ſeq. 47

Locatio ſimpliciter facta ſine certa quantitatis adiectione an valeat, p 1. de merced. incer. nu. 1. & 3 9

Locatio ad menſuram, an ſit proprie locatio, ad l. quod ſæpe, §. in his, ff. de contrahend. emption. latè parte 1. de locat. cum adiectione, tit. de condit. & demonſt. nu. 6. cum ſeqñ. 53

Locatio cum qua penſione intelligatur par. 5. grad. 6. q 7. de verb. ſignif. nu. 2 242

Locatio generalis includit beſtias in maritimis exiſtentes, & alia extracta, ut remittamur. parte 1. de locat. obſcur. nu. 1 11

Locatio arbitraria an, & quando valeat, vbi de verbo, uolo, placuerit, pono me in manibus tuis, & ſimilibus, parte 1. de locat. arbitrar. per totum. 40

Locatio in dubio an præſumatur, vel mutuum, parte 7. concluſ. 59 286

Locatio uectigalium quid transferat, parte 3. quæſt. 5. de locat. uectig. 139

Locatio, & conductio an requirant ſpeciale mandatum, p. 2. gra. 2. q. 8. de procurat. 71

Locatio an ſit vna, uel plures, ſi in inſtrumento plura contineantur, par. 3. gra. 2. accident. de multiplicat. contract. locat. q. 1 163

Locatio quomodo probetur, par. 6. in uerbo, probatio, quæſt. 10 278

Locatio an conſiſtat in depoſito, parte 5. grad. 5. quæſt. 5. de vſur. 236

Locatio iuris gentium eſt, p. 1. de origin. locat. nu. 1 4

Locatio conſiſtit ſi merces non ſit in pecunia, diſtingue, ut p. 1. de orig. locat. nu. 6 5

Locatio ad firmam quid ſit, & quando, par. 1. de ſimilitud. locat. in verbo, locatio ad firmam q. 5 52

Locatio ad longum tempus, ſiue in perpetuum quandoque intelligitur quouſque penſio ſoluatur, parte 2. grad. 3. q. 12. cred. nu. 7 116

Locatio an requirat pro ſui ſubſtantia ſcripturam, & quid ſi fiat pactum, p. 1. in verbo, ſcriptura. q. 7. 40

Locatio vt vera ſit, quæ requirantur, p. 1. de locat. obſcur. q. 11. num. 7 41

Locatio uſusfructus in modica penſione an ualeat, p. 2. q. 8. uſusfruc. nu. 1 83

Locatio nulla quando ſit, parte ſecunda, grad. 2. titu. de loc. nulla. 78

Locatio non eſt proprie locatio, ſi merces conſiſtat in alio, quam pecunia, ſecundum ueriorem opinionem, parte 1. de merced. numerat. nu. 1 5

Locatio, & conductio ſimiles ſunt emptioni, & uenditioni, & quomodo, parte 1. de ſimilitudine locat. quæſt. 4. princ. nu. 1. 46

Locatio per iram facta an valeat, p. 3. de progreſſ. loca. gr. 1. q. 3. de locat. per iram. 146

Locatio an in re propria conſiſtat, p. 3. tit. de re propr. 144

Locatio ſiue certa mercede præſumitur facta ſub penſione ſubſecuta, p. 1. ti. de merce. omiſſ. nu. 8 7

Locatio an fieri poſſit per ſimplicem pollicitationem, p. 3. de progreſſ. accident. locat. q. 1 146

Locatio an duret in area domus exuſtæ, p. 4. de incend. num. 76. & 77 185

Locatio an conſiſtat in aſſaſſinio, p. 3. tit. de aſſaſſin. 142

Locatio incerta, & per errorem, an & quando ualeat. parte 3. de progreſſ. accident. grad. 1. quæſt. 4. per totam. 146

Locatio an conſiſtat in rebus, quæ uſu conſumuntur, par. 3 tit. de rebus, quæ uſu conſum. 142.

Locatio in fraudem quando dicatur, p. 4. in verbo, ſucceſſor. verſ. locatio in fraudem, nu. 1 214

Locatio circa penſionem, iudicatur per ſolutiones ſubſequentes, p. 1. de loc. obſcur. nu. 5 41

Locatio, vel conductio facta per metum an valeat, parte 5. grad. 7. in verb. metus, remiſſiue fo. 259. & ſuo loco, qu. 2. nu. 1 (ut ſuperius dictum eſt) 146

Locatio beneficij an inducat collationem, p. 5. grad. 6. q. 5. de precar. ad l. non ſolet, ff. loc. 255

Locatio an ſit, ſi inuicem præſtantur mutuæ operæ, p. 1. de ſimilitud. locat. in verbo, godere, & godere. 52

Locatio quomodo perficiatur conſenſu, p. 2. grad. 2. q. 2. loca. per procurat. nu. 74 74

Locatio in fraudem quomodo dicatur, par. 2. quæſt. 2. loc. per procur. nu. 48 73

Locatio ſine mercedis expreſſione eſt obſcura, par. 1. titu. de merce. omiſſ. nu. 5 7

Locatio ſimpliciter facta intelligitur de ſolita, & conſueta, p. 1. tit. de merce. omiſſ. nu. 6 eodem

Locatio ſimpliciter facta quomodo intelligatur, & ad quod tempus, & cuius vitam, parte 2. de loca. ad longum tempus, q. de loca. ſimpliciter facta, per totam. 55

Locatio. ſine loco, & tempore quomodo intelligatur, p 5. gra. 6. q. 6. de verb. ſignif. 242

Locatio in quibus conſiſtat. ibidem, ubi de communi. eod.

Locatio animalis, quod pariat bis in anno, quomodo intelligatur, p. 2. de locat. in dubio, q. 8. nu 6 56

Locatio an, & quando per nuncium fieri poſſit, p. 2 grad. 2. q. 2. loc. per procurat. nu. 72. cum ſeq. 74

Locatio in uoluntatem facta locantis, uel conducentis, uel unius tantùm, quomodo intelligatur, p. 2. de loc. ad long. temp. q. 5 55

Locatio pertinet ad contractus bonæ fidei, p. 1. de nat. loc. in uerbo, fructus. 44

Locatio facta abſente vſufructuario, tenet. parte ſecunda de effect. locat. ad long. temp. queſt. 6. numero 133. 65

Locatio ad modicum tempus quando intelligatur, parte 2. de

Digitized by Google

loc.ad modicum tempus q.7 55
Locatio an conſiſtat in re communi,& quis præferetur ex ſo cijs par. 3.tit.de re communi. 143
Locatio facta potentiori,quomodo intelligatur p.2.de effect. locat.ad long temp.q.3.nu.17 58
Locatio uno nummo facta,an valeat.par.1.q.10.in verbo, lo catio in modico,vbi latè. 41.& 83
Locatio facta per vſufructuarium in quinquennium, ſi fructus non ſint uniformes,quid agendum. parte 2. q. 12. de uſu fruct. 84
Locatio de ſui ſubſtantia requirit, mercedem, conſenſum p. 1.de ſubſtantia location.nu.1 5
Locatio ad tempus eſt de iuregentium, in perpetuum de iu re ciuili par.1.de origin.locat.nu.14 5
Locatio,an duret in domo reſtaurata antea exuſta. parte 4. de incend.nu.80 185
Locatio arguitur ſi factum deducatur,& non dominij tranſ latio.parte prima,de ſimilitud.locat. qualitat.1.locat. nu. 8. 46
Locatio an tranſeat ad hæredes extraneos ad longum tẽpus. par.2.de locat.ad long.temp.q.8.nu.1 67
Locatio non eſt,ſi deficias vnum ex tribus requiſitis, ſed con tractus ſimilis. p. 1.de merced.remuner.nu.6 6
Locatio vſuſfructus an extinguatur morte conductoris.p.2.q. 6.uſuſfructus,nu.1 84
Locatio quotuplex ſit.parte prima, q. 2. in verb. locationis diuiſio. 1
Locatio in perpetuum quæ dicatur.par. 2. de locat. ad long. tempus q.6 55
Locatio ſi fiat rei principalis,an veniat acceſſorium.parte 5. grad.9.tit.de acceſſorio. 262
Locatio vltra tempus permiſſum,an valeat in permiſſo. par. 5.grad.5.de locat.inutil. 240
Locatio per procuratorem quando præſumatur ſuſpecta p. 2. grad.2.q.2.locat.per procurat.nu.46 73
Locatio facta ad arbitrium alterius ſi male fiat, an teneatur conductor par.7.concluſ.44.ad Bar.in l.1.nu.5.ff.de ſolut. 285
Locatio tripliciter ſumitur par.1.de origin. locat.nu.11 5
Locatio poteſt fieri per alium ſicut per ſeipſum, parte 7. concl.8 282
Locatio fieri poteſt etiam nutu,& per mutum, & ſurdum p. 1.in uerbo,an verba in locatione nu.4 40
Locatio facta primo loco cum ſpecificata penſione, poſt ali quo tempore interiecto ſi iterum fiat, ſed ſimpliciter, an valeat.p.1.tit.de locat.obſcura. 41
Locatio ad triennium,quinquennium ſeptennium,uel nouẽ nium, an ſit ad long.temp. par.2.de locat. ad long.temp. q.1.nu.9.& ſeq. 54
Locatio arguitur ex pacto,quod locationi propriè conueniat, prout remiſsionis,& ſimilis.par.1.de ſimilitud.locat.qua lit.3.locat.nu.1 47
Locationis contractus non probatur ex diutuna præſtatione par.1.de merced.omiſſ.nu.26 7
Locationis, & conductionis verba contra quem ſint inter pretand.par.5.grad.6.q.3 de verb.ſigni. 242
Locationis contractus,an claudicare poſsit p. 3. de progreſſ. accident.contract.q.5.de claudicat. 149
Locationis contractus ex quibus reddatur uſurarius, & ſu ſpectus, & quando redat alios ſuſpectos. par.5.de uſur. q. 3. 233
Locationis contractus ex quibus,& quot reddatur uſurarius p.5.gra.5.q 11.de uſur. 237
Locationis inſtrumentum abbreuiatum quomodo extenda tur,p.5.gra.6.q.33.de verb.ſig. 245
Locationis contractui, an ſufficiat habere fidem de penſione p.1.in verbo,locatio ex fide q.8 40
Locationis in contractu caſum vnum vide, in quo attenditur conſuetudo,p.3.in verbo,libertas,q.1.nu.5 149
Locationis & conductionis in contractu vti bonæ fidei, error vitiat contractum,p.1.de in litem iurando effect 7 45
Locationis inſtrumenta,an probent poſſeſſionem, & ao dominium,p.6.in verb.probatio q.12. 279
Locationis inſtrumenta,an probent valorem rei p.6. in ver. probatio,q.12 ibidem
Locationis verba quomodo intelligenda:vbi de locatione in clauſula (in circa) & ſimili,p.5.grad.6.q.2.nu.1.& 4.de verb.ſig. 242
Locatione ad longum tempus,an adimatur legatum, par.5. gra.8.tit.de adimend.leg. 261
Locatione ad longum tempus,an transferatur poſſeſſio, p.2. de effect.locat.ad long.temp.q.2. 57
Locatione pendente,an alteri locari poſſit, p.3. de progreſſ. accident.gra.2.q.6 151
Locatione propriæ habitationis admiſſa,cæteræ prohibitæ cẽ ſentur,p.7.concluſ.67 286
Locatione renouata,an cenſeantur renouatæ conditiones, & qualitates temporis,loci,& ſimilium,p.3.gra.2.acciden. contract.locat.q.30.renouat. 160
Locatarius,vel conductor promittens ſoluere in pace, & ſine contradictione,an poſſit petere conſilium ſapientis,par.7. concluſ.75 286
Locator legans liberationem,quid videatur legare, p.5.gra. 8.de liberatione leg.q.3 262
Locator,an ſit idoneus teſtis pro conductore, par.6.in verbo, probatio q.2.nu 1 275
Locator,vel conductor quando poſſit morã purgare,& quan do non;latè regula cum limitationibus, parte 4 de mora. num.1 208
Locator non poteſt offiecere luminibus rei locatæ, p.6. except. 11.in verbo,ne lumin.offic. 274
Locator proferens hæc verba (dammene quello,che vuoi)quo modo intelligantur,p.1.tit.de ſoc.nu.14 14
Locator an teneatur, ſi potuit caſum amouere, & non amo uit,ad l.ſi fundus,ff.locat.p.4.de caſib.q.7 177
Locator an poſſit dare facultatem ingrediendi propria auto ritate conductori parte 5.grad.6. quæſtione 3. de arbitrio. 251
Locator,vel Dominus directus, poteſt recipere ſolutionem a tertio,parte 2.de effect. locat.ad longum temp. quæſtio 6. num.143 66
Locator an poſſit oſtendere rem vendendam, inuito condu ctore,p.5.tit.de difformitate. 255
Locator dicens,volo retinere pro me, an ſit audiendus, ad l. ne eui.C.loc.parte 3.de progreſſ.accident. gra.2. q.1.num. 1. 150
Locator in tacita hipotheca num præferatur alijs,p.5.gra.5. de inueſt q.21 232
Locator an debeat in penſionem computare damnum emer gens,vel lucrum ceſſans,damnum datum, & ſimilia,p.1. de luc.ex comput. 44
Locator,vel conductor legans,quid transferre videatur, p.5 gra.8.ti.de leg.nu.1 261
Locator an teneatur conductori exhibere inſtrumenta loca tionum,p.5.gra.5.q 4.oblig. 248
Locator paciſcens,vt pendente termino ad ſoluendum penſio nem,cõductor aliquid ſoluat,an licite faciat,p.1.de lucr. ceſſante conuentionali,nu.1.cum ſeq. 42

Loca-

Digitized by Google

I N D E X.

Locator an poterit appellare conductorem, qui à non Domino conduxit. parte 5. grad. quinto quæſt. 2. de arbitrio. 251

Locator an cogatur recipere rem deterioratam parte 1. de deterioratione, effect. 4 44

Locator, & conductor quomodo accipiantur. par. 1. quæſt. 1. num. 8 1

Locatori quomodo ſuccurratur, ſi res locata perueniat ad manus tertij, ad l. mater. C. de rei uendicat. parte 7. concluſ. 2. 282

Locatori, vel conductori, an ſit habenda ratio piſcationis, vel venationis, vel aucupij, par. 1. de lucro. ceſſante fortn. per totam. 44

Lucrum gabellarum factum per filium famil. acquiritur patri, tanquam aduentitium. p. 3. quæſt. 17. de locat. vectigalium, concluſ. 2. nu. 2 141

Lucrum ceſſans quæ extrema probanda relinquat. parte 1. de natur. locat. in uerbo, lucrum ceſſans moroſ. num. 5. & 6. 42

Lucrum ceſſans moroſum quibus excuſationibus tollatur. parte 1. de natura loca. in verbo, lucrum ceſſans moroſum, nu. 19 ibid.

M

Mandatum ad locandum quando dicatur legitimum. par. 2. q. 2. locat. per procur. nu. 45. cum ſeq. 73

Mandatum ſpeciale requiritur ad obtinendum reſcriptum p. 2. q. 32. ſublocat. nu. 1 106

Mãdatum debet eſſe gratuitum p. 1. de admin. tutor. nu. 8. 15

Mandatum ex quibus inducatur inter ſocios. par. 2. q. 2. locaration. offic. nu. 23 79

Mandatum præſumitur gratuitum par. 1. tit. de bon. quæ liber. nu. 8 13

Mareſcalcus poteſt retinere equum pro mercede ſua laboris par. 2. grad 4 q. 11. de medic. 124

Maritus an locare poſsit bona ſua vxoris, & econtra. par. 2. q. 7. de iur. dotium. 70

Maritus redimens ornamenta uxoris pignorata præſumitur donaſſe, p. 1. tit. de bon. quæ liber. nu. 11 13

Maritus debet promittere reſtitutionem dotis ſoluto matrimonio, & de dolo, lata, & leui culpa tenetur, & de alijs iuxta conſuetudinem ciuitatis. par. 1. de merced. difform. nume. 15 10

Mater redimens filium a captiuitate non repetit precium. p. 1. de bon. quæ liber. nu. 9 13

Mater tenetur alere filium infra triennium parte 1. titu. de teſt. nu. 7 18

Mater an poſsit locare operam filij ad artem addiſcendam par. 2. q. 1. de matre. 130

Matrimonium, an ſpeciale mandatum requirat par. 2. q. 32. ſublocation. nu. 11 106

Medicus an poſsit petere ſalarium ab infirmo nolente pa. 2. q. 1. de medico. 120

Medicus imperite medicans ad quid teneatur parte 5. grad. 7. accident. nu. 8 258

Medicus an teneatur iterum curare infirmum reincidentem. par. 2. q. 9. de medico. 123

Medicus ab uno conductus, ſi per ſe non ſtat, locando ſe alij, an poſſit petere ſalarium a primo, parte 2. quæſt. 12. de medico. 125

Medicus, àn cogatur exercere officium ſuum p. 3. de progreſ. accident. grad. 2. q. 8. nu. 16 152

Medicus, & mareſcalcus, an præferantur alijs creditoribus p. 2. q. 11. de medico. nu. 2 124

Medicus, an cum infirmo paciſci poſsit, par. 2. queſtio 4. de medico. 122

Medicus, an poſsit derelinquere infirmum ſalario non ſoluto parte 2. q. 16. de medic. 125

Medicus, an teneatur gratis mederi infirmo pauperi par. 2. q. 3. de medico. 121

Medicus, & officialis aliquo tempore interiecto reconductus quomodo intelligatur par. 2. q. 8. de medico. 123

Medicus prohibitus refirmari, ſi refirmetur, an valeat, p. 2. q. 11. de medico. 125

Medici collectam quilibet ſoluere tenetur, par. 2. quæſt. 11. de medico nu. 3 124

Medico an debeatur ſalarium moriente infirmo. parte 2. q. 5. de medic. nu. 6 123

Medico forenſi quomodo debeatur ſalarium p. 2. q. 6. de medico. 123

Medico quo tempore ſoluendum ſit ſalarium parte 2. q. 5. de medico. 122

Medicum ſemel approbatum, an reprobare poſsim. parte 3. in uerbo, libertas, ad l. ne cui, q. 4 154

Medicorum laus, & neceſsitas. parte. 2. de medico, in principio. 120

Medicorum amicitia neceſſaria eſt, & debemus eis bonam dare mercedem, prout aduocatis. parte 1. de tutorib. num. 40 16

Melioramenta quomodo æſtimanda, & quæ conſideranda ſint. par. 4 de melioament. q. 2 222

Melioramenta neceſſaria, pro quibus datur retentio, quomodo intelligantur. par. 1. de negoc. geſt. nu. 31 18

Melioramentorum, & expenſarum materia par. 4. de expenſis, ubi latè. 219

Mercator poteſt petere lucrum ceſſans a conductore moroſo, aliquibus concurrentibus, par. 1. de natura locat. in verbo lucrum ceſſans moroſum nu. 4 41

Mercatoris appellatione, an veniat locator, uel conductor. p. 5. q. 18. de verb ſignif. 246

Merces conſtituenda eſt, pro labore parte 1. tit. de ſport. iudicum num. 4 21

Merces, & recognitio ſuperant vitium ingratitudinis p. 1. de merced. remunerator. ſeu condict. ob cauſ. nu. 12 29

Merces metalli quæ, ad l. cuncti, C. de metallis libr. 11. p. 1. de merced metalli. 12

Merces, & præmium futuræ victoriæ, an pignorari poſſit par. 2. q. 19. credit. 117

Merces remuneratoria præualet dilectioni tacitæ filiorũ p. 1. de merced. remunerator. ſeu condict. ob cauſ. nu. 20 30

Mercedis præſtatio excuſat a dolo præſumpto, parte 7. concluſ. 31 284

Mercedes laudantur apud ſanctos viros, p. 7. concl. 36. 284

Mercedes, & ſalaria an ſint communicanda, parte 2. quæſt. 10. de medico. 124

Meretrix an cogatur exercere officium ſuum, p. 3. in verbo libertas, q 8. num. 18 152

Meretrici promiſſum, àn licite peti poſsit ad l. 3. §. ſed quod meretrici, ff. de condict. ob cauſ. p. 3. de merced. remunera. ſeu condict. ob cauſ. q. 10. nu. 94 33

Merita quomodo ſint deducenda in donatione remuneratoria, & quomodo inter perſonas prohibitas, & quando non, latè, parte 1. tit. de merced. remuner. ſeu condict. ob cauſ. nu. 22. cum ſeq. 30

Meritoria quæ ſint, parte 1. de ſocio perſonam exercente, nu. 16. 14

Meritorium quid ſit, & quid diuerſorium, p. 2. q. 15. de uſufructus

ſtus,nu.2.& 3 85

Militare proprijs ſumptibus nemo cogitur,p.1.de teſtibus, nu.1.& de ſocio,nu.1 13.& 18

Minima an,& quando ſint in conſideratione in materia locati & conducti,vbi plures caſus conſiderantur,p 4.q.11. recuſation.nu.8 200

Minor an danare poſſit ex cauſa remunerationis, par. 1.de merce.remuner.ſeu condict.ob cauſ.nu.51 31

Molendinum an ſit res mobilis,parte 5.queſt.14.de inueſt. num.2 230

Monaſterium poteſt pœnitere cum aduocato ignaro, parte 7. cancl.21 284

Moneta intelligitur de conſueta,p.1.de merce.omiſſ. 7

Monitores qui ſint,p.7.canclu.62 286

Mora purgari poteſt mortuo eo, in cuius perſonam conditio implenda erat,p.2.q.26.ſublocat.nu.10 103

Moratoria conceſſa an extendatur ad penſiones,& ſalaria, p.5.q.16 de verb.ſignifi. 246

Motus proprius Sixti & Clementis de locationibus annullandis quomodo intelligatur,p.7.concl.9 282

Mulier non probibetur in cammera ſtudere,p.1.de tutor.nu. 42 16

Mulier an locare poſſit non ſeruata forma ſtatuti,par.2.q.3. de Mundualdo ad Velleianum. 68

Mulier conductrix non poteſt in vicina lupanaria exercere, p.2.q.1.ſublocationis,nu.6 97

Mulier an habeat vſumfructum in gabellis,p.3.q.17.de publican.nu.3 141

Mulio non aſſignans,p.4.q.5 de caſibus,nu.18 177

Munera quid operentur,parte 1.de ſportul.iudic nume.34. 21

Muneribus acceptis,quia olim iudicabant principes Hieruſalem,ob id ciuitas eorum deſtructa fuit,parte 1.de ſport. iudic.nu 9.ut dictum eſt ſupra. 21

Mutatio uoluntatis quando præſumatur,parte 1.de merce.remuneratar.ſeu condictian ob cauſſ nu.112 33

Mutuare pecuniam ſuper laboritio an liceat, parte 5.quæſt. 8.de vſuris. 236

Mutus an locare poſſit, p.2.q.1.mutus,& ſurdus. 68

N

NAturale vitium eſt negligi,quod communiter poſſidetur,p.1.q.4.t t.de adminiſt.rer.ad ciuit.pertin. 17

Nauta ſi vehere poſſit, & reperiantur in naui, quid præſumendum,p.7.concl.68 286

Nauta ſi promiſit portare quid ad talem locum quomodo intelligatur,p 5.de inueſtit.q 13.nu.4 230

Nauta an cogatur exercere officium ſuum,par.3. in uerbo libertas,q.8.nu.14 152

Nauta an teſtis eſſe poſſit de rebus in naui geſtis,p.5.q 4. de nauta, nu.1 276

Nauis an locari poſſit,p.3.de naui. 142

Neceſsitas proprij vſus quomodo poſsit exemplificari,par.4. grad.4 q.2 recuſat. 197

Negociorum geſtor quare non teneatur de leuiſsima culpa, p.1.tit.de negoc.geſt.nu.3 17

Negociorum geſtor non repetet impenſas ſuccumbentiæ,p.1. de neg.geſt.nu.15 17

Negociorum geſtori nullum debetur ſalarium,parte 1 tit.de nego.geſt nu 9.& ſeq. ibid.

Nomine proprio obligatus ad factum non poteſt admittere ſubſtitutum,parte 2.grad.3.quæſt.29.ſublocat.numero 3. 105

Nominatio quando procedat in contractu locationis,par.6 in verbo,nominatio remed.2.q.4 264

Nominatio quomodo, & quando habeat locum in contractu locationis,& conductionis,parte 6.tit.de nominationibus. eodem

Noſtrum ſine facto noſtro tolli non poteſt,parte 1.de merced. coac.nu 1 12

Notarius ſubrogatus debet extendere imbreuiaturas ſecundum conſuetudinem notarij mortui,p.1.de conſuetud. difformi,nu 32.declarando,ut ibi late. 10

Notarius de publico ſalariatus non poteſt recipere ſalarium a ſponte dantibus,parte 1.tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.41. 26

Notarius rogatus conficere inſtrumentum,intelligitur modo conſueto,p.1.de merce.omiſſ.nu.18 7

Notarius an cogi poſsit inſtrumēta conficere,p.3 de progreſſ. acciden gra.2.q.7.nu.17 151

Notarius tenetur partibus de imperitia,parte 5.grad. 7. nu. 9 tit.de ſept.grad.Accidentium. 258

Notarius,qui ob reuerentiam partis gentis remiſit,an poſſet petere.p.1.tit.de fruct & lit.expenſ.nu.34 26

Notarius prohibitus ſub certa pœna recipere ſalarium recipiendo, quam pœnam incurrat,parte 1.tit.de fruct.& lit. expenſ.nu.39 eodem

Notarius ſatisfactus de rogitu poteſt petere mercedem, p.1. tit.de fruct.& lit.expenſ.nu.40 ibidem

Notarius poteſt recipere ſalarium pro originali in mundum redac.p 1.de fruct & lit.expenſ.nu.36 ibidem

Notarius an poſsit eſſe teſtis in cauſa domini ſui,p.6.in verbo,probatio q.8 277

Notario debetur impenſa extractionis, parte 1. tit. de bon. qua liber.nu 22 13

Notario conducto ad recipiendum examen an debeatur vectura,conſuetudo loci ſeruanda eſt,parte 1. de merc.omiſ. nu.12 7

Notario competit actio ex locato,vt releuetur teſtamentum, p.1.ti.de fruct.& lit.expenſ.nu.35 26

O

OBlatio non releuat circa æſtimationem ſi non cōcordat in anno & tempore,p.7.concl.45 285

Oblatio an releuet in tractatu locat.p.6.in ver.oblatio. 280

Oblationes an locari poſsint,p.3.ti.de oblationib.eccl. 142

Obligatio pignorum an veniat in tacita renouatione, par. 3. gra.2.acciden.contract.q 22.renoua.nu.1 159

Obligatio coloni per verba præſentis,an extendat ad futura, p.5.gra.6.q.11 obligat nu.9 250

Obligatus gratis ſi pecuniam recipiat arguit ſuſpicionem, p. 1.tit.de ſportu.indic.nu.10 21

Obligatus dare paſtum,& victualia, non tenetur habere fidem de precio,vel penſione,parte 5 grad.6.q.11. obliga. nu.5 250

Obligatus inſtruere,intelligitur ſecundum qualitatem ingenij p.5.gra.6.q.11.obligat.nu.12 251

Obligatus certa die,ſurgere poteſt media nocte,p.5.gra.6.q. 11.nu.3.obligat. 250

Obligatur per inſtrumentum ad aliquam penſionem, poteſt quandocumque opponere contra inſtrumentum,p 5. gra. 6.q.11.obligat.nu.6 ibidem

Obligatus agere infra menſem debet perfectè agere,p 5.gra. 6.q 11.nu.8 ibidem

Obligatus facere domum in fundo,nō poteſt purgare moram, p.5.grad.6.q.11.obligat.nu.7 250

Obligatus

I N D E X.

Obligatus ad ſeruitia non tenetur ad iniuſta.p. 5.grad. 5.q. 11.obligat.nu.4 250

Obligatus ad alimenta, tenetur conducere magiſtros. par 5. grad.6.q.11.ob ligat.nu. 10 250

Obſcuritas & incertitudo vitanda eſt parte 1.tit.de mercede omiſſa nu.4 7

Obſtetrici an & quando ſalarium debeatur parte 1.de obſtetricibus.q.11 38

Officialis ſimpliciter electus, intelligitur cum ſolito ſalario. parte 1.de merced.omiſ.nu.11 7

Officialis publicus pro ſeruitio iuſtitiæ poteſt capere perſonas, & animalia, ſoluta mercede.p.7 concl.64 286

Officialis non debet ſe intromittere de officio alterius p.1.de intromiſſ.nu.2 38

Officialis an probetur ex perceptione ſalarij parte 6.in verbo, probatio q.15 279

Officiali donari poteſt ex cauſa remuneratiua p.1.de condic. ob cauſ.nu.17 29

Officiali remoto eius culpa an debeatur ſalarium parte 1.tit. de ſportul.iudic.nu.73 23

Officiali datum pro liberatione conſequenda an repeti poſſit p.1.tit.de ſport.iudic nu.78 23

Officiali falſo an debeatur ſalarium par.1. tit.de ſport.iudic. num.75 23

Officiali quo tempore debeatur ſalarium p 4.de remiſſ mer ced.nu.194.cum ſeq. 194

officialibus quo tempore ſoluendum ſit ſalarium p.4.de recuſ. q.13.principal. 202

Opera precium recipit p.1.tit.de ſoc nu.1 13

Operæ quæ ſint meliores de mane, vel veſpere, die, vel nocte p.5 grad.6.q.21.de verb.ſignificat.nu.10. 247

Operæ ſoliti lucrari ſunt in conſideratione p.1.tit.de teſtibus nume.9 19

Operarum diuiſio p.7 concl.48.ubi late. 285

Operarius an ſit extra locum quærendus, vbi in medico, & aduocato, an teneatur extra locum.par.5.grad.6.quæſt. 5. de obligat. 248

Operarius conductus in alieno ad laborandum, quando, & quomodo excuſetur.p 6.exceptione 2 272

Operarius rogatus poteſt minuere operas, ſecus ſi non rogatus p.7.concluſ.35 284

P

P*Actum in locatione adiectum, quæ fit ad longum tempus, vt nullum ius reale conductori acquiratur tale pactum eſt nanum, & præſumitur fraudulentum, & nullius eſt effectus.par.1.de tutor.& cura.nu.6* 70

Pactum francandi ſoluitur morte p.7.concluſ. 57 285

Pactum de quota litis quando intelligatur p.1.tit.de fruct.& lit.expenſ nu.79 28

Pactum locationi appoſitum an cohærentia ueſtiatur, par.3. grad.2.acciden.contrac.locat.ti.de cohærent.contrac. 165

Pactum de non ſublocando an valet par.2 grad.3.quæſt.15. ſublocat. 100

Pactum de ſublocando cui voluerit, an requirat idoneitatem p.2.grad.3.q.16.ſublocat. ibid.

Pactum francandi an habeat locum in contract.locat.pa.5. grad 9 tit.de iur.franc. 262

Paleæ, an ſint fructus p.4. de meliorament. q. 4. verſ.de paleis nu.3 224

Paleæ, & oliuæ quomodo cum colono diuidendæ p.4.de meliorament.q.4.verſ.de paleis, & oliuis.nu.4 225

§.Pretium, declaratur p.1.de ſimilitud. locat. in uerbo pretium, nu.6 46

§.Poſterior, Iuſtit.quibus mod. teſtam.infirmentur p. 1. de condict.ob cauſ.nu.111 33

§.Venditæ Inſtit.de rerum diuiſ.an habeat locum in contractu locat.& conduct.p.1.in verb.locatio ex fide. 40

§.Furtum Iuſtit.de obligat.quæ ex delicto declaratur, pa.3. grad.2.accident.contract.locat.declar.6.renouat.num. 8. 162

§.Precium Iuſtit.de empt.& uendit.declaratur p.1.de ſimilitu.locat.qualitat.2.nu.4.in uerbo, diſgregata ſolutio. 47.

§.Precium declaratur p.3.de progreſ.accident.q.de incertitud.nu.35 148

§.Aliud quoque capitulum, limitatur.parte 1.de condict. ob cauſ.nu.115 34

§.Soluitur, Iuſtit.de ſociet.declaratur par.3.gra.2. de cohærent.contract.nu.17 166

Paſtor dimittens animale in paſcuis, quomodo teneatur. p. 4. de imperitia caprarij nu.44.cum ſeq. 172

Pater an poſſit locare bona filij parte 2.grad.2.q.4. 69

Pater doctor an poſſit ſubſtituere filium, & quando p.2.gra. 3.q.18.ſublocat. 100

Pater præſumitur plus diligere filium, quam ſe ipſum par.1. tit.de bon.quæ liber.nu.6 13

Pater præſumitur eligere pro filio ſalubrius conſilium par.1. tit. de bon quæ liber.nu.5 ibid.

Pater poteſt relinquere filio ſpurio ex cauſa remunerationis p.1.de condict.ob cauſ.nu.85 32

Pater emens nomine filij, quando præſumatur donaſſe.par. 1. tit.de bon.quæ liber.nu.15 13

Paterna reuerentia debet eſſe gratuita pa.1. tit. de bon. quæ liber.nu.12 13

Patriæ non minus, quam parentibus debemus p.1.ti. de admi.ciuitat.nu.5 17

Pauper an teneatur ſoluere ſportulas, & quando, & quomodo p.1.ti.de fruc.& lit.expenſ.nu.12.cum multis ſequentibus late. 24

Pauper quis ſit iudicis arbitrio remittitur par.1. de locat.ex paupert.nu.1.q.5 35

Paupertas excuſat a caducitate etiam ſtante iuramento, p. 2.de effect.locat ad long.temp.q.6.nu.38 61

Pecunia eſt inuenta per multos annos poſt ius gentium parte 1.de orig.locat.nu 2 4

Pecunia eſt de ſubſtantia locationis parte 1.de orig.locat.nu 2.

Pecunia eſt uita hominis p.1.tit.de negoc.geſt.nu.4 74

Pecunia dicitur omnium regina parte 1.titu.de negoc.geſt. nume.6 17

Pecunia abſcondita reperta eſt domini, non coloni p.4.de remiſ.merced.concluſion.38.nu.126 192

Pecunia eſt fideiuſſor in neceſſitatibus. par. 1. titu. de negoc. geſt.nu.8 17

Pecuniæ uerbum, relatum ad contractum importat numerationem p.1.de merce.numerat.nu.3 5

Pecuniæ omnia obediunt.p.1.de nego.geſt.nu.7 17

Pecuniam habens, habet omnem rem par.1.tit.de nego.geſt. nu.5 17

Pelizarij & ſulphurarij male olentes de uicinia expelli p. 5 grad.6.tit.de profeſſ.& medic.nu.58 257

Pœna an cenſeatur repetita in renouatione locationis par. 3. grad.1.accident.contract.locat.q.29.renouat. 160

Pœna conuentionalis quomodo veniat in cõtractu locationis p. 7.concluſ.18 283

Pœna priuationis, non habet locum, niſi expreſſè lex dicat.p. 1.tit.de ſoc.nu.19 14

I N D E X.

Penitentiæ an ſit locus in contractu locationis, & conductionis, p.4.q.1.recenſat. 195

Penſio quid ſit, & quot modis accipiatur, p.1.in verbo, penſio, quæſt.2. 1

Penſio diuiditur pro rata inter hæredes conductoris, par.2.de effect.locat.ad long.temp.q.6.nu 30. 61

Penſio appellatur merces, & precium, p.1. de merced.numerat.nu.10. 6

Penſio vnnquid taxari poßit per officialem loci, p.3.in verbo libertas, q.14. 153

Penſio, & merces debetur in principio, p.1.de mercede conc. numero 10. 12

Penſio domus quo tempore ſolui debeat, parte 4.q.13.recuſa. 200

Penſio in pecunia eſt de forma contractus locationis, p.1.titu. de merced.omiſſ.nu 3 7

Penſio promiſſa cum iuramento in contractu illicito, an valeat, p.5.q.15.de vſuris. 239

Penſio iuſta quando dicatur; multæ recenſentur opiniones, parte 1.de ſimilitud.location.titu.de reſcindend.locat.numero 13 49

Penſio conſtituta ſuper re conducta, vel emphyteutica, quibus caſibus tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, par.2.q.4.vſusfr.nu.5 82

Penſio donec ſoluitur, non conſideratur negligentia, p.7.concluſ.19 284

Penſio ſubrogata an ſapiat naturam ſubrogantis, p.2.q.36.ſublocation. 113

Penſio integra quæ ſit, p 4.q.14.recuſat.nu.22 202

Penſio non eſt augenda ſi fructus valeant plus ſolito, p.4.q.8.de remiſſ.merce.concl 33.nu.118 192

Penſio vſque ad quantam ſummam taxatur in contractibus licitis, p.5.q.14.de vſur. 239

Penſio debetur ex contractu locationis nullo, p.3.de locatione incert nu.33 148

Penſio temporalis quæ ſit, p.1.de ſamul.nu.40 37

Penſionis ſolutio eſt ius reale, p.2.de effect.loca.ad long.tēp.q.6.nu.132 65

Penſionem ſoluens an dicatur habere mandatum, p.2.qu.2.procurator, nu.55 73

Penſionem ſoluens per annos decem iudicatur conductor, p.2 de effect.locat.ad long.temp.q 6.nu.152 66

Penſiones quomodo diuidendæ, ad l.defuncta, de vſufru.p.2.q 23 vſusfr. 89

Penſiones rerum locatarum an veniant in reſtitutione fideicommiſſi, p.4.in verbo ſucceßor, q.10.nu.2 213

Penſiones domorum an ſequeſtrari poſſint, par.2.quæſt.3.de ſequeſtro. 129

Penſiones, mercedes, & ſalaria an ſequeſtrari poſſint, p.2.de effect.locat.ad long.temp.nu.129 65

Penſionum multæ ſunt ſpecies, parte 3.de incertitud.locat. num.32 148

Penſitatio publica quid ſit, p 3.q 4 public.num 8 139

Perfecto officio, gaudere an poſſit immunitate is, qui ex indiſpoſitione tranſiuit ad leuius exercitium, p.2.q.22.ſubloc. in prin. 102

Perſonæ interpoſitæ actus regulariter præſumitur ſuſpectus, p.5 q.3 de vſuris, nu 28 234

Philantropia quid ſit, p.7.concl.27 284

Plebano debentur decimæ beſtiarum quæ ſunt extracta, vt reperiantur, p.1.de locat. obſcura, nu.2 11

Plurale reſoluitur in ſingulare, p.1.merce nu.13 6

Pollicitator, & pollicens qui ſint, parte 1.titulo de ſocij, numero 4 13

Poſſeſſio retroacta præſumitur ex perceptione fructuum a colono, p.7.concl.30 284

Poſſeſſio vltima attenditur, parte 1.de locat.obſcur.numero 22 12

Poſſeßor maioratus alienans, poſtea recuperans, p.2.grad.3.q.2.maiorat. 120

Poſſeſſor maioratus an locare poſſit, par.2.grad.3.q.1.maiora. 120

Poſſeßor malæ fidei, & ſpoliatus reſtituendus eſt ad penſiones domorum, & alios fructus perceptos, p.5.grad.6.q.10 numero 23 243

Practica procedendi ad caducitatem, p.2.de effec.locat.ad long.temp.q.6.nu.135 65

Precarium & conduct.an ſimul concurrant, p.5.gra.6.ti.de precar.nu.1 254

Præceptorium ſalarium debetur, p.2 grad.4.quæſtio.de magiſtr. 128

Precium arguit venditionem, p.1.de ſimilitud.locat.in verbo, pretium, nu.1 46

Prædonis locatio an teneat, & cui ſoluenda eſt penſio, par.5.grad.6.q.2.de precar.ad l.non ſolet, ff.locat. 255

Prælatio quando, & in quibus caſibus procedat in contractu locat. & conduct.parte 5.grad.6.quæſtio.5.in verbo, ceſſio. 256

Prælatus in locationibus faciendis ſeruare debet conſuetudinem immediati prædeceſſoris, parte 1.de merce.diſſorm. numero 26 10

Prælatus quomodo poſſit donare ex cauſa remunerationis, p.1.tit.de condict.ob cauſ.nu.54.cum ſeq. 31

Præſcriptio an obſtet domino volenti recuperare colonum, p.1.in verbo recuperandæ, nu.33 3

Preſcriptionis materia in contract.locat. & conduct.p.5.gra.5.tit.de preſcr. 240

Preſens locationi an dicatur conſentire, p.1. de locat.qualiſ. in verbo, preſens locationi per totum. 52

Preſtatio diuturna eſt permiſſa de iure canonico ad l.cum de in rem verſo, ff.de vſur.parte 1.de merced.omiſſ.nume.35 8

Præſtatio diuturna quomodo præſtetur, parte 1.ti.de merce. omiſſ.nu.41 8

Præſtatio diuturna quando operetur effectum, ad l.cum de in rem verſo, ff.de vſur.parte 1.tit.de merced.omiſſ.numero 24 7

Preſtatio diuturna ad l cum de in rem verſo, quomodo practicetur, parte 1.de merc.omiſſ.nu.34 8

Preſumptio fieri potius debet talis, vt actus ſit nullus, quàm quòd donatio preſumatur, p 1.q.2.de ſocio, nu.10 14

Præſumptio eſt hominem viuere vſque ad centum annos, parte 2.de locat.in perpetuum, ſub nu.5 55

Princeps promouendo colonum ad dignitatem non cenſetur velle præiudicare domino, parte 1.in verbo, recuperandæ, numero 14. & ibi quid in epiſcopali dignitate, vbi de communi. 2

Princeps ex cauſa remunerationis poteſt tollere vni, & dare alteri, parte 1.de condict.ob cauſ.nu.81 32

Princeps caſſans vnum ſtatutum, videtur approbare alia, p.1.tit.de teſtibus, nu.12 19

Princeps ſolus monetam cudere poteſt, p.1.de origin.locat. num.4 4

Princeps locat, parte 4.de remißio.merced.concluſ.15.numero 73 190

Principis donatio ob merita, quæ requirat, quando ſubſiſtat, & quomodo reuocetur, & quæ ſint probanda, p.1.ti.de condict.ob cauſſ.nu.4.cum mult.ſeq. 29

Prin-

INDEX.

Principis factum dicitur caſus fortuitus,par.4.tit.de caſibus q.12.nu.1 179

Principales qui ſint in conductione gabellarum, p.3.qu.17. publican.nu.4 141

Principaliter actum inſpiciendum eſt,parte 1.de negoc.geſt. numero 25 18

Principium ſpectandum eſt,parte 1.de negocijs geſtis, numero 22 18

Priuilegium conceſſum domino, an extendatur ad famulos, p.4.de collect.nu.52 219

Procurator qui promiſit viuere ex ſalarijs,faciendo expenſas in petendo tutorem,an faciat animo repetendi,p.1.tit. de fruct.& lit.expenſ.nu.43 26

Procurator an poſſit eſſe teſtis in cauſa domini ſui,parte 6.in verbo,probatio,q.6 276

Procurator ad conducendum pro maiori, an poterit conducere pro minori,parte 2.grad.2.loc. per procur. quæſt.2.numero 67 74

Procurator conductus ad lites,& negocia,an,& quando ſubſtituere poſſit,parte 2. gra. 3. quæſtione 32. ſublocat. per totam. 106

Procurator ſimpliciter conſtitutus, donare poteſt ex cauſa remunerationis,p.1.de condi.ob cauſ numero 70 32

Procurator ad locandum omnia bona eccleſiæ an poſſit locare eccleſiam,cœmiterium,& ſimilia,p.2.grad.2.qu.2.locat. per procur.nu.35 73

Procurator locando,quando præiudicet domino, p.2.grad.2. de locat.per procur.q.2.nu.1 72

Procurator conſtitutus a prælato ad locandum in quinquennium,an poſſit facere plures locationes,p.2.qu.2.de locat. per procur.nu.31 73

Procurator ad locandum,poteſt conueniri de pignore dãdo, p.2.gra 2.q 2.locat.per procur.nu.54 73

Procurator ad locandum quando poſſit renouare inueſtituras,parte 2.grad. 2.quæſtione 2.locat. per procur.numero 47 ibidem

Procurator ad vendendum an poſſit locare, p.2.gra.2.locat. per procur.nu.56 74

Procurator conſtitutus ad locandum vni perſonæ, vel rem aliquam,vel cum certa penſione,an poſſit excedere fines mãdati,parte 2.quæſt.2.grad.2.locat.per procur.numero 58. cum ſeq. 74

Procuratori reuocato an debeatur ſalarium,p.1.de fruct. & lit.expenſ.nu.89 28

Procuratori debetur ſalarium duplicatum ſi fungatur etiam vice aduocati,parte 1.titu.de fruct. & lit. expenſ.numero 56 26

Procuratori an ſit dandum ſalarium,etiam ſi alium reperiſſem gratis,parte 1.tit.de fruct.& lit. expenſ. numero 54 ibidem

Procuratori,vel aduocato,an liceat paciſci de quota litis;latè tit.de fruct & litium,expenſ.nu.77.cum ſeq. 27

Procuratori ad negotia,an debeatur ſalarium, & quale,p.1. de fruc.& litium expenſ.nu.88 28

Procuratores ſunt excoriatores pauperum, p.1.titu.de ſport. iudic nu.53 22

Procuratores appellantur aduocati,p.1.tit.de fruc. & lit.expenſ.nu.57 26

Procuratorum,vel aduocatorum ſalarium quando dicatur peculium quaſi caſtrenſe,& quando non,p.1. tit. de fruc.& lit.expenſ.numero 92 28

Prohibitus alienare in certas perſonas, an in non prohibitas locare poſſit ſine conſenſu domini, ad l.ſi. C.de iure emph. p.2.gra.3.q.8.emphyt. 95

Promittens explere ſuis manibus, an poterit ſeruire per ſubſtitutum,p.2.q.28.ſubloc. 105

Promittens operarijs, quod dabit alijs, vel quod dabunt alij, quomodo intelligatur,parte 5.q.21. de verbo.ſignificationibus. 247

Promiſſio locandi quomodo intelligatur, par.1.in verbo promiſſio locandi,nu.15 51

Promiſſio locandi,fideiubendi, & ſimiles, an ſit locatio,vel fideiuſſio,p.1.in verbo,promiſſio locandi. eodem

Promiſſio ſine cauſa non valet, p.1. de mercede remuneratoria,ſeu condic.ob cauſam, nu.119. & quid ſi adſint merita,num.120 34

Proprietas quando vendita,vel locata videatur, & quomodo cognoſcatur,parte 2.grad.3.quæſt.27.locat.vſusfruc. numero 3 89

Proprietati verborum in dubio inhærendum, p.1.de conſuet. difformi,nu.39 11

Proprietarius cogere poteſt conductorem vſufructuarij locatoris ad proſequendum,p.2.q.13.vſusfru. 85

Proprietarius an teneatur ad locationẽ vſufructuarij eo mortuo,p.2.q.6.vſusfru.nu.1 83

Proprietarius an teneatur ſtare locationi vſufructuarij in quinquennium, ſi in toto illo anno non percipiebatur niſi vnicus fructus,p.2.q.11.vſusfru.nu.1 84

Proprietarij ſublocatio an noceat vſufructuario primo locatori,p.2.q.27.vſusfruc. 90

Prorogatio locationis præſupponit locationem valere, p.2.de effectu locat.ad longum temp.q.6.nu.35 61

Prothocollum notarij defuncti penes hæredem ſtare debet, ſed merces extractionis pertinet ad leuantem,p.1.de fruct.& lit.expenſ.nu.37.& quid in loco pio,nu.38 26

Proxeneta an poſſit eſſe teſtis in cauſa domini, p.6. in verbo probatio,q.9 275

Proxenetis an debeatur ſalarium, p.1. de ſalarijs arbitrorũ, num.8 39

Publicani qui dicantur,p.3.de publ.nu.1 136

Publicanorum inſtrumenta quibus modis concipiantur, vbi quattuor modi recenſentur,par.1.de ſimili locat.qualit.4. in verbo,vnica ſolutio,nu.5 46

Publicanis an ſit facienda remiſſio,p.3. de publicanis, qu.6. & p.4.de remiſſ.merced.q.5 139.& 187

Q

Quando veniat penſio rei appellatione, p.2.q.16.vſusfru.nu.41 87

Quando licita ſit retentio pro noxa,p.5.gra.5. verſ.retentio pro noxa. 239

Quando ſolitus delinquere quis dicatur,p.1. tit.de mercede omiſſa,nu.25 7

Quanta debeat eſſe remiſſio ſtatur iudicis arbitrio, p.4.q.8. de remiſſ.merce.concl.26.nu.105 191

Quartingi grani ſi ex fundo vendito debentur, non poteſt liber tradi talis fundus emptori, niſi talis penſio extinguatur,p.3.tit.de ſeruit.nu.4.ſub fin. 142

Quinquennij ad tempus,vt plurimum reperiuntur locationes in libris antiquorum Iuriſconſultorum, de renou. locatio. q.6.nu.2 156

Quomodo ſolitum intelligatur,p.1.tit.de conſuetud. difform. nu.20.cum multis ſeq. 10

Et ſimiliter quomodo ſolitum intelligatur in contractu locationis,& quando res dicatur ſolita locari,vide late,par.5. gra.6.in verbo,ſolitum,q.3 252

Ratiſ-

Digitized by Google

I N D E X.

R

Ratificatio quando requiratur in contractu locationis, & conductionis, parte 3. gradu 2. titulo de ratificat. 167
Ratihabitio an requiratur in contractu locationis, & quomodo, parte 2. gradu 3. quæſt. 3. vſusfruct. numero 31. 82
Recipiens alicui perferendum, non meretur ſalarium niſi ſubeat, p. 1. de intromiſſ. nu. 10 38
Recipiens animal in ſocidam in quinquennium, ſi interim pereat, cuius periculo ſit, parte 1. de ſimilit. locat. qual. 3. nu. 9 47
Redemptor quis ſit, & quis dicatur, parte 1. in verbo locationis diffinitio, nu. 10. ſol. 1. & par. 2. de vſu, & habita. nu. 13 91
Refectio rei locatæ ad quem ſpectet, parte 4. quæſt. 5. recuſat. 197
Refectio neceſſaria, vt conductor expelli poſſit quomodo intelligatur. p. 1. de negoc. geſt. nu. 32 18
Regalia quæ ſint, p 3. tit. de regalibus. 141
Regalia an locari poſſint. ibidem
Regula quid ſit, in l. ſed addes, §. 1. ff. loca. p. 5. q. 23. de verb. ſignific. 247
Regula vtile, lib. 6. declaratur p. 2. grad. 4. quæſt. de fideiuſſor. nu. 8 128
Regula poſſeſſor lib. 6. declaratur p. 1. in uerbo coloni recuperan. nu. 45. & 38 3
Regula nihil petenti, & c. par. quarta de euictio. numero 46. 206
Regula acceſſorium declaratur parte 4. quæſt. 2. locat. ratione officij, nu. 54 80
Regula in obſcuris, lib. 9. ampliatur pa. 5. q. 21. de uerb. ſign. nu. 6 247
Regula qui tacet, declaratur par. 2. tit. de locat. ratione officij, nu. 37 77
Regula ratum, declaratur p. 2. de effectu locat. ad long. temp. q. 6. nu. 136 65
Regula quod quilibet præſumatur bonus, declaratur. parte 4. de incend. nu. 75 185
Regula legis cum quid, lib. 6. declaratur p. 2. quæſtio. 5. ſubloc. nu. 8 98
Regula ut nemo propria auctoritate ius dicat, p. 1. de admin. tutor. nu. 21 16
Regula e. ignorantia, lib. 6. limitatur p. 1. in verbo coloni recuperandæ, nu. 3 2
Regula copulatorum declaratur parte 4. de remiſſione merced. nu. 11. q 8 188
Regula ſemel malus lib. 6. declaratur p. 1. de mercede difformi, nu. 31 10
Regula utile, declarator. parte 4. quæſt. 5. de caſibus, nu. 28. 177
Regula cum quid lib. 6. declaratur p. 2. q. quibus non eſt permiſſum conductores, eſſe, nu. 11 131
Releuari debet in alio qui in vno fuit grauatus, p. 1. de bonis quæ liberis, nu. 3 12
Religionis fauore ſuperioris contradictio non attenditur, p. 1. in verbo colonorum facultates, nu. 2 4
Reliquorum appellatione veniunt exiſtentia penes colonos, p. 7. concl. 51 285
Remedium officij iudicis an competat colono, vel locatori, p. 6. remed. 25 270
Remedium legis ſi coloni, C. de agric. & cenſit. cuius fauore ſit introductum, parte 1. in uerbo coloni recuperandæ, vbi pro quibus rebus competat. 2
Remedium canonis reintegranda in materia an competat in materia locati, tam ex parte locatoris, quam conductoris, p. 6. remed. 15 268
Remedium l. ſi coloni, C. de agric. & cenſi. an competat locatori, vel conductori, par. 6. remed. 16 ibidem
Remed. legis ſi. C. de condi. ob cauſam an procedat in contrac. locat. p. 6. remed. 21. ibid. 269
Remedium l. 2. C. de reſcinden. venditio. an habeat locum ſi in vna ex rebus locatis læſio contingat, p. 3. de multiplica. contract. locationis, nu. 35 165
Remedia quæ competant fructuario contra conductorem, & quot ſint numero tit. de vſufruct. quæſt. 27. numero 20. & 21 91
Remiſſio facienda eſt propter ſterilitatem, parte 4. de remiſ. merced. 185
Remiſſio quanta eſſe debeat ſtatur arbitrio iudicis, p. 4. q. 8. de remiſ. merced. concl. 26. nu. 105 191
In remiſſione facienda attendenda eſt intentio contrahentium, parte 4. de remiſſ. merced. concluſ. 23. numero 85. 190
Renouatio an ſubſiſtat ſtante proteſtatione præcedente, par. 3. q. 31. renouat. 160
Renouatione in tacita an præſumatur iuramentum repetitũ, p. 3. grad. 2. accid. contrac. loca. q. 24. in prin. 159
Renunciatio de caſibus fortuitis per conductorem facta, qualis intelligatur, p. 4. q. 8. de remiſ. merced. conclu. 15. nu. 70. & 71 190
Res aliena an locari poſſit, p. 3. de re aliena. 142
Res aliena, ſi perueniat ad manus tertij, eſt reſtituenda, licet nobilior ſit effecta, p. 1. in uerbo, coloniæ recuperandæ, nu. 19 2
Res caduca, & reuerſa non dicitur titulus lucratiuus, p. 2. q. 6. de effectu locationis ad longum tempus, nu. 56 62
Res locata uenit in generali obligatione, p. 7. concl. 23 284
Rei appellatione an ueniat penſio, par. 2. quæſt. 16. vſusfruc. nu. 41 87
Reſoluto iure datoris, reſolutum eſt ius accEptoris, p. 2. q. 4. vſusfruc. nu. 1 82
Reſtauratio an habeat locum tam in rebus, quam in operibus p. 4. de euict. nu. 19. & 20. 205
Reſtitutio in integrum an competat in cõtractu locationis, p. 6. remed. 24 270
Reſtrigliationis materiam vide, parte 4. quæſt. 9. recuſat. 199
Retentio pro noxa quando licita, p. 5. grad. 5. verſic. retentio pro noxa. 239
Retentio an procedat in contractu locationis, parte 6. except. 5. 273
Res mandas admitti aliquem ſecundum antiquam conſuetudinem intelligitur de ultima, p. 1. de mercede difformi, nu. 3 9
Romani conſil. 168. in fi. declaratur p. 1. ti. de ſocio perſonam exercente, nu. 30. in fine numeri. 14
Ruſticus ad par caponum quo remedio conueniatur, p. 1. de mercede omiſſa, nu. 40 8
Ruſticus debet comedere cepas, & ire pedeſter, p. 1. de ſocio, nu. 40 15
Ruſtico quando diuturna præſtatio noceat, par. 1. de mercede omiſſa, nu. 36. & 37 8
Ruſtici, & coloni a muneribus excuſantur, par. 1. de colonor. priuileg. num. 16 4
Ruſtici non coguntur in foro minutim vendere, parte 1. de colonor. priuileg. nu. 9. & 10 4

Ruſtici

I N D E X.

Ruſtici non poſſunt in cauſis pecuniarijs conueniri, niſi coram defenſoribus locorum, parte 1. de colonor. priuileg. numero 15 4

Ruſtici, & coloni non coguntur ad ſua loca redire, p. 1. de colon. priuil. nu. 21 4

S

SAcerdos an poßit locare operas ſuas, p. 2. gra. 4. q. de ſacerdot. 128

Salarium an ſit duplicandum facienti longiores dietas, p. 5. grad. 6. q. 5. difformitate. 255

Salarium ſolitum, vel conſuetum intelligitur reſpectu concedent's, & loci, p. 1. de mercede difformi, nu. 24 10

Salarium ſi per aliquam Ciuitatem eſt deputatum alicui officiali alijs ſucceſſoribus præſtandum erit, p. 1. de conſuetu. difformi, nu. 23 10

Salarium conſuetum intelligitur de vltimo, p. 1. de mercede difformi, nu. 2 9

Salarium incertum quando dicatur, p. 2. grad. 4. q. 13. de medico. 125

Salarij, & mercedis materia fauorabilis eſt, parte 1. de bon. quæ libe. nu. 7 12

Salaria ſunt in triplici differentia, parte 2. grad. 4. quæſt. 10. num. 1 124

Sartor, ergo fur, p. 4. de imperitia caprarij, nu. 57 172

Sciens, & ignorans æquiparantur in reſtitutione rei ablatæ, p. 1. in verbo, coloniæ recuper. nu. 4 2

Scientia, præſentia, vel taciturnitas an præiudicet in locat. ad long. temp. p. 2. gra. 3. q. 13. emphyt. 96

Scolaris prohibetur inducere ganeas in domum conductam. p. 2. gra. 3. q. 1. ſublocat. nu. 7 97

Scolarium fauor præfertur propriæ neceſſitati, p. 3. gra. 2. de progreß. accident. q. 1. nu. 12 149

Scriptor quid recipere debeat pro ſua mercede; an ſibi detur retentio, & cogi poſſit ad perficiendum, parte 2. gra. 5. quæſtione vnica, in verbo ſcriptor. 130

Scriptura, an, & quando ſit de ſubſtantia contractus locationis, & conduct. & an duret in renouatione, p. 1. de loca. an requirat ſcripturam, q. 7 40

Sententia lata in actione arborum furtim Cæſarum in materia locati, quam exceptionem pariat, parte 7. concluſio. 5. 282

Sententia lata contra conductorem, an noceat locatori, p. 6. q. 20. in verbo, ſententia. 280

Sententia condemnatoria ad ſoluendum par capponum ſecũdum quod anteceſſoros fecerunt, quomodo intelligatur, p. 1. de merce. omiſſa, nu. 39 8

Sequeſtrum factum colonis an priuet dominum poſſeſſione ſua. p. 2. gra 4. q 4. de ſequeſtro. 129

Sequeſtrarius, vel depoſitarius, an poßit conducere domum, p. 2 gra 4. q. 2. de ſequeſtro. 129

Sequeſtrarius, vel depoſitarius an mercedem petere poſſit, p. 2 gra. 4. q. 1. de ſequeſtro. 129

Seruire per ſubſtitutum quis poſſit, par. 2. gra. 3. q. 38. ſublocat. 113

Seruiens eccleſiæ poteſt conducere fundum, vt fructus ſint loco mercedis, parte 1. de condictio. ob cauſam, numero 57 31

Seruiens vſurario an mereatur mercedem, p. 5. grad. 5. q. 13. de vſur. 239

Seruitutes an locari poßint, parte 3. titu. de ſeruit. 142

Serui legati locati operæ tui debeantur, & quomodo fiat diſtributio, p. 2. gra. 3. q. 21. de vſufr, 87

Signa cariſtiæ anni futuri, p. 4. de remiſſione merce. concluſ. 33. nu. 117 192

Sindico an debeatur ſalarium, & an ſumptus repetere poſſit, p. 1. ti. de adminiſtr. ciuit. nu. 9. cum ſeq. 17

Socius an habeat expenſas, parte 1. titul. de ſocio, numero 37 15

Socius pauper de caſu ignis non tenetur, p. 1. titu. de ſocio, nu. 8. vbi latè de materia. 13

Socius committens cum ſocio (da chi reſta, paghi tanto) p. 1. ti. de ſoc. nu. 45 15

Socius ponens apothecam, an poßit petere penſionem, p. 1. tit. de ſoc. nu. 24 15

Socius an poßit ſublocare extraneo ſocijs inuitis, p. 2. grad. 3 q. 6. ſublocat. 98

Solatium quid ſit, p. 7. concluſ. 50 285

Solicitator cauſæ an poßis eſſe teſtis in cauſa domini ſui, p. 6. in verbo probatio, q. 7 277

Solitus delinquere quando quis dicatur, p. 1. tit. de mercede omiſſa, nu. 25 7

Solitus negotiari quis dicatur in materia lucri ceßantis, p. 1. de lucro ceßante moroſo, nu. 9 42

Solitum non inducitur ex liberalitate, vel caritate, p 1. de cõſuetud. difformi nu. 25 10

Solitum quomodo intelligatur, p. 1. ti. de conſuetud. difformi, nu. 20. cum multis ſeq. 10

Solitum quomodo intelligatur in contractu locationis, & quãdo res dicatur ſolita locari. latè; parte 5. gra. 6. in verbo, ſolitum. 252

Solita in fundo eſſe non videntur quæ ſunt ad tempus, p. 1. de locat. incerta, nu. 5 11

Soluens an, & quando præſumatur de proprijs pecunijs, p. 2. gra. 2. q. 2. locat. ratione officij, nu. 17 78

Soluens pro emphyteuta, vel conductore ignorante, repetitio. parte ſecunda, de effect. locat. ad longum tempus, quæſt. 6. num. 142 65

Solutio intelligitur fieri pro ſorte principali, non pro fructibus, in re quæ caſmate perijt, parte 4. de remiſſ. merce. concluſ. 31. nu. 111 192

Solutio ſtipendij an per ſubſtitutum fieri poſſit, p. 2. grad. 3. q. 31. ſublocat. nu. 1 106

Sportularum materia, ideſt, quando, quomodo, & a quibus peti poſſint, parte 1. tit. de ſportul. iudi. nume. 40. cum multis ſeq. 22

Statutum, & bannimenta loquentia de falſis, quomodo intelligantur, p. 1. ti. de teſt. nu. 31 19

Statutum, quòd famulus debeat petere ſalarium infra tres annos, quomodo intelligatur, parte 5. grad. 6. titu. de ſtat. num. 5 252

Statutum diſponens, vt procedatur in cauſis damnorum datorum die feriata, valet, parte 1. de colon. priuileg. nume. 5 4

Statutum Tudertinum, prohibens mulierem contrahere, an habeat locum in donatione remuneratoria, p. 1. de cond. ob cauſ. nu. 49 31

Statutum Tudertinum de fructibus vltimi anni, declaratur, parte 2. de effect. locat. ad longum temp. qu. 6. numero 58. 62

Statutum de Mundualdo, an poſſit operari per procuratorem, p. 2. grad. 1. q. 3. num. 10. de Mundualdo ad Velleianum. 68

Statutum de guarentigia, forma cammeræ, ritu magnæ curiæ habebit ſuam executionem in intereſſe lucri ceſſantis, p. 1 de lucr. ceßant. moroſ nu. 3 41

Sta-

Statutum,vt de quolibet contractu ſoluatur gabella,non comprehendit ſimp. promiſſionem tantùm,p.1.de locat qualif. in uerbo,promiſſio de locan.nu.7 51
Statutum prohibens locationem , uel uenditionem comprehendit ſimplicem promiſſionem,p.1.de locat.qualificat.in verbo,promiſſio locandi,nu 8 ibidem
Statutum de non alienando,niſi requiſito conductore,quomodo intelligatur.p.5.grad.6 de ſtatut.nu.48 253
Statutorum materia in pertinentibus ad materiam locat. & cōdue.laboritiorum,& ſimilium ponitur,p.5.gra.6.tit.de ſtatut.vbi late per plures car.ſ. 252
Statutorum confirmatio a falſo procuratore obtenta valet,p.1.de intromiſſor.nu.5 38
Sterilitas quæ ſit,parte 4 de remiſſ.mercedis, num.1.& ſequen. 185
Sterilitatis quæ ſint cauſæ,p.4 de remiſſ.merce.q.2. 186
Stipendium debetur cui præſtat obſequium,par.1.tit.de teſt. num.1 18
Stipendiarius efficitur eiuis loci,p.7.concluſ.15. 283
Stipulatio ſimpliciter interpoſita intelligitur de conſueta,p.1.tit.de merce difform.nu.17 10
Stipulatio an duret in renouatione locationis,p.3 gra.2.accident contract q.25 renouat. 159
Sublocare an ſit in fructu,p.2.gra.q.49.ſublocat. 113
Sublocans opus faciendum acquirit vtilem actionem,par.2.gra.3 q.20.ſublocat.nu.11 105
Sublocando conſuetudo attenditur,parte 2.grad. 3. quæſt.4. ſublo. 98
Sublocatio an fieri debeat æque idoneo,parte 3.grad. 3. q. 1. ſubloc. 97
Sublocationis materia frequentiſſ.p.2.grad.3. iur. ſubloc. in princi.nu.1 97
Sublocatori an ſit facienda remiſsio, p. 4. de remiſſ. merced. quæſt.7. 187
Subrogatus an dicatur ſocius,p.1.q.7.ſublocat. 99
Subſtitutio quando fieri poſsit ad l.inter artifices,ff. de ſolut. parte 2.grad.3.q.18 ſublocat.vbi late materia in quouis artifice. 100
Subſtitutio an fieri poſsit ubi eſt facta mentio hæredum,p.2.gra.3.q.29 ſublocat. 105
Subſtitutus ſi admittatur de cōſenſu partis an requiratur qualitas idoneitatis,p.2.gra.3.quæſt.23.ſublocat. 102
Succeſſoris appellatione an veniant filiæ fœminæ in locatione p.5.gra.5.q.9.de uerb.ſignifi. 243
Sufficit a principio utiliter geſtum,licet bonus euentus non ſequatur par.1.tit.de negoc.geſt.nu.21 17
Superficies quid ſit,p.2.gra.3.q.1.ſuperfi. 118
Superficiei conductor an pignorare poſsit,par.2.gra.3.q. 10. ſuperfic. 119
Superficiei conductor an poſsit nunciare nouum opus, par. 2. gra 3 q.11.ſuperfi. ibid.
Superficiarius contractus quis ſit,p.2.gra.3.q. 2. ſuperfic. & quomodo cognoſcatur,q.3 118
Superficiarius an tranſigere poſsit,p.2.grad.3.q.5.ſuperfic. nu.12 118
Superficiario an competat vti poſsidetis interdictum,par.2.gra.3.q.12.ſuperfi. 119
Superficiario quæ competant remedia,p.2.gra. 3. queſt.15. ſuperfic.nu.5. 120
Superficiario an competat Publiciana,par.2 gra.3.quæſt.9. ſuperfic. 119
Superficiario an competat rei uendicatio,par.2.grad. 3.q.8. ſuperfic. 119
Superior remittere poteſt ius ſoluendi gabellas ex cauſa remunerationis,p.1.de condic.ob cauſ.nu.72 32
Superior, & ſtatutum poteſt ex cauſa auferre rem meam ſoluta competenti mercede,vel precio,p.1.de merced. coac. num.8 12
Suſcipiens caſum an teneatur ſi culpa aduerſarij proueniat, p.4.q.5.de caſibus. 176
Suſcipiens periculum an teneatur de caſu, p.4. de caſibus,q.1.& 4 175.& 176
Suſcipiens vnum caſum tantum cum clauſula,& omne aliud periculum ad quid teneatur,par.4.q.2 de caſibus, ibidem 175
Subſtitutus an gaudeat priuilegio ſubſtituentis, p.2. gra.3. q.20.ſubletat. 102

T

T*Acens quando habeatur pro conſentiente, p.2.de effect. locat ad long.temp.q.6.nu.112* 64
Tempus recollectæ in remiſſione attendatur , p 4. de remiſſ. merced.conclu.16.nu.74 191
Tempus in locatione intelligitur de vtili non continuo , p.5. q.5 de verb ſig in verbo,tempus. 242
Teſtificari quis cogatur in cauſa ciuili , & criminali,p.1.de teſtibus,nu.16 19
Teſtimonium perhibere eſt munus publicum, par.1.de teſt. num.15 ibidem
Teſtis an poſſit aliquid recipere pro teſtimonio ferendo , p.1. de teſtibus,nu 18.vbi multis modis limitatur. 19
Teſtis damna temporis a litigantibus petere non poterit, p.1.de teſtibus,nu.17 19
Teſtis ſine examine aliquid confitendo non eſt condemnandus,p.1.de teſtibus,nu.6 18
Teſtis ſpoliatus in itinere a latronibus non recuperat damna a producente,p.1.de teſtib.nu.14 19
Teſti ſuum officium non debet eſſe damnoſum, par.1.de teſt. num 3 18
Teſti inducto an,& quando ſint ſubminiſtrandæ expenſæ, & alimenta,p.1.de teſtibus,nu.48 20
Teſtes ſingulares corrupti non probant,p.1.de teſtibus, num. 35 19
Titulus,vt lit.non conteſtat.limitatur p.1.in verbo,colon.recuperandæ,nu.30 3
Titulus de adimendis lega.quomodo procedat,p.5.tit.de adimend leg.nu.5 262
Titulus de damno infecto an habeat locum in materia locati & conducti,p 6.remed.29 271
Titulus de liberatione legata,p.5.tit.de liberat. legata , nu. 2 q.3 262
Titulus,communi diuidundo , an procedat in contract. locat. par.6.remed.10 266
Titulus conductionis eſt debilior titulo venditionis, p.2. q.9. vſusfruct nu.7 84
Titulus ſi ager vectigal,declaratur p.2.q.12.credit. num.6. 116
Titulus de prævaricator.quomodo procedat, p.1.de fruct. & lit.expenſ.nu.70 27
Titulus de his,qui deiecer.an procedat in contract.locat.p 6. remed.9 266
Tignum vineis iniunctum diuellere non licet fauore agriculturæ,p.1.de colonor.priuil.nu.8 4
Tranſactio prohibetur illi cui eſt alienatio prohibita de locatione emphyteutica,q.15.nu.2 96
Tranſactio quando dicatur alienatio,& non rei dimiſſio, vide in tit.de locatione emphyteutæ,q.15.nu.11

Tran-

Digitized by Google

I N D E X.

Tranſcendens muros pro interficiendo bannitum non punitur pœnal.l.fina.ff.de rerum diuiſio.p.1.de neg.geſt.nu.27. 18
Trophima quid ſit,in l.Publia,§.fi.ff.depoſit.par.5.q 25. de verb.ſignifi. 247
Tutela eſt onus,quod fugiunt homines iudicioſi,pa.1.de admin.tutor.num. 1.& 2 15
Tutor locans bona communia cum pupillis quo iure præſumitur facere,parte 2.q.2.locat.ration. officij nu.32 79
Tutor an poſſit locare bona pupilli,p.2.q.6.de tut.& cur. 69
Tutor quando mereatur ſalarium,p. 1.de admini.tuto.nu.13.cum ſeq. 15
Tutor quomodo excuſetur,& quibus caſibus,p.1.tit.de adminiſtr.tuto.nu.32.& 33 16
Tutor poteſt deputare factorem cum certo ſalario,parte 1.de adminiſtr.tuto.nu.30 ibidem
Tutor tenetur de dolo,& culpa,& qua,& inuentarium conficere,p.1.de admin.tutor.nu.4.& 5 15
Tutor,& curator æquiparantur prælato,p.1.de tut.n.11.eo.
Tutor conſtituitur abſens,& ignorans, p.1.de tut.nu.3.eod.
Tutor gerit negocium perſonale,parte 1.de tutor.nu.7. eod.
Tutor habitans cum pupillo non tenetur ad aliquam penſionem,p.1.de tutor.nu.37 16
Tutor ſibi ipſi ſatisfacere poteſt, p.1.de tut.nu.16. & 17. 16
Tutor an poſſit conducere præceptores pro pupillis,p.1.de tutoribus,nu.38 16
Tutor,& curator habent mandatum a lege,& æquiparantur procuratoribus,p.1.de admin.tutor.nu.9.& 10 15
Tutori reficiendæ ſunt omnes expenſæ ſi iniuſte ſuſpectus accuſetur,p.1.de admin.tuto.nu.16 16

V

VAlidum eſt argumentum a communiter accidentibus, conſ.43.nu.8 61
Vaſallus an poterit locare operas ſuas,p.2.q.1.feud. 118
Vaſallus quibus in caſibus iure ſuo priuatur,par.1. in uerbo, coloni recuperandæ,nu.26 3
Vbertas quando dicatur,p.4.de remiſſ.merced.q. 8.concluſ. 11.nu.45 189
Vectigalia quæ ſint,p.3.de publican.nu.2 137
Venator in alieno domino inuito an teneatur ad reſtitutionē, p 7 concluſ.39 285
Vendens mulos,ut interim experiaris,& mercedem ſoluas, p.5.q 10.de uſur. 237
Vendens ſalarium tenetur actiones cedere,p.7.concl.11. 283
Vendens fundum cum mercede promiſſa,vel debita, quomodo intelligatur,ad l.inſulam.ff.locat.& l.mercedem,ff de act empt.p 2 gra.3 q 39 ſublocat. 113
Venditio facta cum pacto,ne exeat manus,an impediat locationem,p.5 q.1.de uerb.ſignifi. 241
Venditio intelligitur quando agitur de dominio transferendo p 1.de ſimilitud.locat.in verbo,precium,nu.1 46
Venditio eſt quando precium eſt iuſtum, uel quando præſtandum ſit ſemel pro multis annis, parte 1.de ſimilitu.loca quali 4 ibidem
Venditio,& locatio ſimul quando dentur,par.1.de ſimilitud.loc.qualit.3.locat.nu 2 47
Venditio facta cū termino,& interim fundus intelligatur locatus,an licite fiat.late p.1.de lucr.ceſſant.ii.per tot.q.43
Vendito in herba an ſit locatio, parte 1.de locat.qualificat in verbo,venditio in herba,q.6 52
Venditio & locatio pari paſſu ambulant,& eodem modo regulantur,& quomodo,parte 1.de merced.numera.nu. 11.ubi late. 6
Venditione prohibita an cenſeatur prohibita locatio ad longum tempus,p.2.de effect.locat.ad long.temp.q.3 57
Venditor quando teneatur ad penſionem,p.2.q.11.creditor. 116
Venditor ex mora cenſetur ad fructus,& penſiones,par.1.de lucr.ceſſant.irregular.per totam q. 44
Verbum,ſolet,quid importet,p.2.de loca.ad long temp.q.1.nume.16 57
Verba illa(Recepi pro affictu)an inducant locationem tacitam,vel expreſſam.par.3.grad.2.acciden.contract.locat.q 33.ieno. 161
Verba contractus locationis & conductionis contra quem ſint interpretanda,grad 6 q 3.nu.1 242
Vicarij epiſcoporum an debeatur ſalarium,p.1.de ſport.iud.nu.84 23
Vicini domum,poteſt deſtruere conductor domus,ubi eſt periculum ignis,p.1.de neg.geſt.nu.19 18
Vltimum attenditur in re diuerſimode ſolita locari, parte 2.gra.3.q.3.ſublocat. 98
Vltima derogant primis,ubi in contractibus,teſtamentis ſubhaſtationibus,opinionibus,& ſimilibus,p. 1. de merced.diſſor.nu 4.cum mult.ſequen. 9
Vnio an probetur per locationem,par.6.in verbo probatio, quæſt.16 279
Vniuerſitas locans non tenetur ex delicto,p 7.concl.70. 286
Vſuræ omni iure ſunt prohibitæ,p.1.de condic.ob cauſ.num. 134.quid in donatione remuneratoria? numero 135.cum ſequen. 34
Vſuræ non debentur ex promiſſione locandi,parte 1.de locat.qualific.in uerbo promiſſio locandi,quæſt.1.num.9.in ampliatione. 51
Vſus an locari poſſit,& quando,par.2.grad.3.de vſu,& habitat.nu.1 91
Vſuarius an teneatur ſtare colono,p.2.gra.3.q.2.vſus. 91
Vſusfructus,& uſus præſcribi poteſt,p.1.in uerbo, coloni retinendæ,nume.10 2
Vſusfructus an in opera cōſiſtat,p.2.gra.3.q.22.vſufruct.numero1. 89
Vſusfructus,vel proprietas quomodo,& quando cognoſcatur locata.p.2.q.3.uſufr.nu.3.cum ſeq. 81
Vſusfructuarius non poteſt facere meritoria,p.1.tit.de Socio num. 17 14
Vſufructuarius poteſt locare vſumfructum ad quinquenniū, & ad minus tempus,p.2.gra 3.q.2.vſufr.nu.1 81
Vſufructuarius an teneatur ſtare colono,p.2.gra.3.q.18. de vſufruct. 88
Vſufructuarius an teneatur ſtare locationi factæ per conductorem,qui renunciauit,parte 2.gra.3.q.5.vſufr.nu.3. 82
Vſufruct. colens proprijs manibus ſi interim decedat, an teneatur proprietarius eius hæredi, p. 2.grad. 3.q.20.de vſufruct. 89
Vſufructuarius an poſſit facere in domo artem locabilem, vel mercenariam,parte 2.gra.3.q.15.locat.vſufruc.nu.5 85
Vſufructuarius an poſſit recipere penſiones, parte 2 grad.3. q.17 de vſufruc. 88
Vſufructuarij conductoris heres an teneatur de euictione, p. 2.q 7.locat.vſusfruc.nu.1 83
Vſufructuario quæ remedia competant contra proprietariū in materia locati,& conducti,p.2. gra.3.q.27.loc.vſusfr. nu.20.& 21 91
Vtile quando per inutile vitiatur, p.2.de effec.locat.ad long. temp.q.6.nu 163 67
Vulneratus a pluribus,& mortuus,a cuius ictu hoc præſumatur,p.5.gra.7.ti.de morte vbi latiſsime. 260
Vxor habitans domum viri an teneatur ad penſionem de in.dot.nu.31.ſub finem. 7

F I N I S.

INDEX ADDITIONVM NOTATV dignìorum, quæ huic tractatui nuperrimè Anno 1617. edito acceſſere.

Prior numerus Additionem, poſterior verò folium ſignificat.

A

ABſolutio facta de ſorte principali, an intelligatur de fictibus expreſſè promiſſis. Additio 2. folio 280

Actus ſi ab aliquo geratur nomine proprio, colligi tamen poſſit alieno nomine geri, an nomen proprium expreſſum attendatur. Additio 1. fol. 78

Actio realis quæ ſit, & quæ perſonalis, declaratur. add. 1 folio 264

Actio quæ competat colono pro fructibus, addit. 1. vbi plures colonorum ſpecies enarrantur. 269

Aduocato per victum reficiendæ ſunt expenſæ ſui ſalarij, add. 1 25

Aduocatus non debet eſſe deterioris cōditionis in cauſa propria, quam in aliena, & fruſtrari laborib. ſuis. add. eadem. ibidem

Aduocatus viſis meis iuribus, & inſtrumentis poteſt, hoc non obſtante, aduocare pro alia parte, add. 1. 27

Aduocatus primò requiſitus cum oblatione debiti ſalarii, pro alia parte aduocare prohibetur, add. eadem. ib.

Aduocatus cauſam, quam cœpit patrocinari, deſerendo, efficitur præuaricator, add. eadem. ibidem

Aduocatus deſerens cauſam prioris clientuli, ſi reuelat etiam ſecreta illius, tenetur pœna falſi, add. ead. ibid.

Aduocatus viſis iuribus vnius partis, & negans illi patrocinium pręſtare, ſi pariter alteri parti neget, an dici debeat pręuaricator, add. ead. ibid.

Aduocatus pręuaricator factus, qua pœna mulctetur, add. ead. ibid.

Aduocatus, vel Procurator defendens cauſam propriā per alium Aduocatum, vel Procuratorem gratis ſeruiētem, in relaxatione an petere poſſit ſalarium pro tota ratione, qua remanet ei obligatus, add. 2 25

Aduocatus poteſt iuſtiorem cauſam defendere, & variare, ſi tota ſit quæſtio iuris: honorarium tamen ſi quod ab alio recepit, reſtituere debet, add. 1 27

Aduocatus Actoris in prima inſtantia, poteſt eſſe Aduocatus Rei in cauſa appellationis, add. ead. ibid.

Alienare prohibitus, an penſiones creditoribus delegare poſſit, add. 1 58

Alienatio, & locatio ad longum tempus, in quibus caſibus cenſeantur prohibitæ, add. ead. ibidem

Alimentorum appellatione veniunt etiam ſeruitores, & ſalaria ipſorum, add. 1 71

Appellatio non datur a ſententia condemnatoria ſuper mercede famuli, add. 2 38

B

BEneficij ſucceſſor an teneatur ad ſalaria Aduocati, add. 1 137

C

CAſus dicitur inſolitus, qui opinione prudentis nō erat ſucceſſurus, licet aliud poſſet fortè prudentiſsimis videri, add. 1 179

Caſus, & periculi ſuſceptio an ſit vſura, add. 1 177

Cautelæ tres, quę dātur in exceptione vſurarum, add. a 239

Clericus an conueniri poſſit coram iudice laico ad ſolutionem pēſionis, & fictus, add. 1. & 11. 264. & 288

Conductor ſuſcipiens in ſe periculum, uel caſum fortuitum, non tenetur de omni eo, quod prouenit culpa locatoris. ubi plures caſus enumerantur, add. a 177

Conductor an poſſit remiſsionem petere, ſi ſciuerit bellum imminere, add. 1 188

Conductori gragniæ cum quatuor molis, ſi addat quintam molam ex eius induſtria, an ſit augenda penſio, add. 1 192

Conductori meo, ſi promiſi facere remiſsionem, quam faciet meus uicinus, uel cammera cum publicanis, ad quid tenear. add. 1 193

Conductor, ſi fructus percepit, tenetur ad gabellam impoſitam, licet contractus locationis ſit nullus, add. 1. 219

Conductot pręſumitur diligens in dubio, & feciſſe, quod alii feciſſent, add. 1 252

Conductor legans mibi ſundum conductum ad quinquennium, an intendat obligare ad penſionem domino pręſtandam, add. 3 261

Conducere homines eſt indicium ad torturam, add. 11 288

Conductio de bonis publicis interdici poteſt in pœnā, add. 25 288

Colonus, uel conductor an teneatur iterum ſeminare, ſi fundus iam ſeminatus, a flumine inundatur, quod pendentes fructus corrumpat, add. 2 190

Coloni religioſorum in quibus caſibus non teneantur ad ſoluendum gabellam partis eccleſię. add. 1 218

Colonus interrogatus ſi dicat, campus ille eſt meus, an ſit periurus, add. 2 275

Contractus ob implementum non ſecutum quando reſcindatur, add. 2 207

Creditor an poſſit immitti in poſſeſſionem colonarię facultatis: & an pręſcribat, add. 9 288

Cuſtos carceris Reum licet abſolutum poteſt pro expenſis datis retinere, add 1 124

Confiſcationi bonorum locatoris, cōductor, qui habet eadem pro conductione obligata, an ſeſe opponere poſsit, add. 3 190

D

DEcima de paleis ſoluitur, prout de aliis fructibus, quia paleę ueniunt appellatione fructuum, addit. 1 225

Deciſiones uariç, & practicabiles ad textum in l. ſi fundus locatur, ff. de fundo inſtructo, inſtrumentoque lega-

legato,addit.2 229

Debitor uendens,poſtea conducens,an pręiudicet emptori;& quo remedio conueniendus ſit emptor, addit.6 288

Deterioratio quando dicatur notabilis,add.1 199

Denunciatio tunc requiritur,quando ſine periculo fieri poteſt,add.3 191

Doctor,qui conſuluit in ſcriptis pro una parte,an poſſit poſtea aduocare pro alia,add.1 27

Doctor,procurator, & tabellio an cogi poſſint ad exercendum officium ſuum,& ſub qua pœna,ad.1 152

Dominus an teneatur ex mutuo facto colono ipſius, add.18 288

Dominus recipere cogitur rem deterioratam, ſi cum ea offeratur pretium deteriorationis,add.1 174

Dominus ſi petat poſt tempus penſionem pręteritam abſque proteſtatione, etiamſi non recipiat, uidetur ius caduecitatis remiſiſſe,add.1 64

Domo locata,uel uendita, an ueniant ibi poſita ad uſū temporalem,add.2 246

E

EMens rem,quam prius conductam habebat,an cenſeatur receſſiſſe a pendente locatione iam facta, addit.1 146

Emphyteuta an cogi poſſit a domino directo reficere oliuetum,cuius loco uineam ſubrogauerat, addit.1 198

Excuſatur quis ab incendio,ſi probetur aliunde ortum habuiſſe,add.1 184

Exceptio implementi non ſecuti opponi poterit a debitore,etiamſi promiſiſſet ſoluere omni exceptione & occaſione remota,add.1 107

Exceptionem implementi non ſecuti opponens, non tenetur aliquid probare,add.2 207

Exercitii prębendam uehendam qui conduxit, non eſt idoneus teſtis,add.12 288

Extentio de inſtrumento ad contractum, quo caſu ſit facienda,ſi ſumus in materia odioſa,& correctoria, add.1 245

F

FAmulus, qui iurauit ſeruire, & fuit illi promiſſum ſalarium quolibet menſe, ſi non habet,an poſſit agere ad intereſſe,add.1 36

Famulus, qui promiſit ſeruire per quinquennium, ſi expellatur a domino, & poſt aliquam moram reuocetur,debet pro reſiduo ſeruire, niſi cum alio ſe iam accommodauerit,add.1 37

Famulus ſi recedat,& remaneat debitor, poteſt dominus eius bona retinere,donec ſoluat debitum,add.2 37

Famulus quis probatur, ſi eſt aſſociatus dominum, & inſeruiuit ut famulus, licet nulla interuenerit ſcriptura,add.1 38

Filia ſi renunciauit bonis paternis, & de his nihil reperiatur, intelligitur de maternis, ne ceſſio reddatur inutilis,add.1.& 2. 229

Fraus in dubio non pręſumitur in locatione,colligitur tamen ex modica penſione, uel locatione longioris temporis ultra ſolitum,uel neceſſarium,add.1 69

I

IGnorantia quando non excuſetur in percutiēte clericum,add.1 147

Impedimentum ſi continetur in uſu rei,uidetur remittere ius ſuum,add.4 191

Impedimentum notorium non eſt probandum, add.1. ibidem

Infantem iam expoſitum educari faciens, expenſas vt in mercedibus magiſtrorum repetit,add.3 288

In contractu locationis, & conductionis venit intereſſe intrinſecum,tam reſpectu ſui, quia bonæ fidei eſt, quam reſpectu fructuum,add.1 44

In contractu locationis, & conduct. vltra intereſſe intrinſecum,venit etiam intereſſe extra rem, reſpectu penſionum,quæ loco fructuum ſunt,add.ead. ibid.

In impedimento notorio an proteſtatio,vel aliqua diligentiæ probatio ſit neceſſaria,add.1 191

In impedimento proueniente ex facto ipſius met locatoris,non eſt neceſſaria aliqua proteſtatio,add.2. ib.

In probatione cōſuetudinis quæ ſint probanda, & quę requirantur,add.1 252

Inſtrumentum locationis pręſentari non poteſt, tanquam non liquidum; etiamſi eſſet renunciatum exceptioni liquidationis,add.2 205

Iudex laudatur, qui in cauſa, ſiue reuolutione librorū nihil accipit,add.1 21

L

LEx ciuilis loquens de locato,depoſito,& ſimilibus an habeat locum de iure Canonico, & quo caſu, addi.15 288

Limitatio tertia diſpoſitionis l.in venditione, §.1. ad q.7.de creditore,add.1 116

Limitatio ad q.15. an appellatione bonorum veniat actio ex locato,& conducto,declaratur tribus modis, add.1 246

Locatio præſumitur potius, quam venditio, ſi partes promiſcuè vtantur verbo(loco,& vendo,)ad.1. 47

Locatio eſt factum tranſitorium de ſubiecto in ſubiectum,& tranſit in ſubſtitutum,add.16 288

Locatio non valet ſi committitur merces in arbitriū eligendi, ſecus ſi taxanda ſit per eligendos, vnū pro parte,add.2 251

Locus remotus vt quis dicatur,vel vicinus,ſtatur iudicis arbitrio,add.1 248

Locatio valida facta colono partiario,an ſit in fraudē, add.1 215

Locatio extinguitur extincta re,quæ locatur,addit.19 288

Locatio ſemel extincta, non poteſt amplius reuiuiſcere,add.27 ibidem

Locatio ſi ſit nulla,vel in fraudem,emptor colono partiario ſtare non tenetur, licet ſeminauerit, & annū incohauerit,add.ead. ibid.

Locationi emphyteutæ, finita emphyteuſi dominus ſtare non tenetur,niſi prius locet, poſtea renunciet, add.1 97

Locatio dicitur in fraudem, quando ſupplantatur ſucceſſor,add.2 214

M

MAgiſtri æquiparantur nutritiis, & eruditio alimentis,add.15 288

Medicus an præferatur anterioribus creditoribus habentibus expreſſam,add.1 124

Merces incerta vitiat locationem,add.1 11

Mercator ſi legat apothecam pannorum, quid videatur legaſſe,add.2 261

Militi ad bellum miſſo pro communi vtilitate patriæ, an equus amiſſus reſarciri debeat per Communitatem,& quando,add.20. 288

Nobiles

Digitized by Google

INDEX.

N

NObiles cogentes ruſticos ad conducendum gratis bladas,& operas,incident in vim publicam addit.a 288

O

OLdradus Laudenſis, qui a Paulo Caſtrenſe legum pater, & a Pariſ. maximæ authoritatis vir appellatur. preuaricatoris nomen ex re obtinuit,add.1 27

Obligatio eſt indiuiſibilis, add. a 249

P

PActum cum vno tantum,non tollit.libertatem publicam,add.22 288

Pactum,per quod conceditur vni ſocio facultas locandi in perpetuum rem communem, cur ſit iniquum, add.1 144

Pecunia ſi creſcat poſt contractum locationis, & conduc. an ſit facienda penſionis conuentæ defalcatio: & in quibus caſibus hoc contingat,add.1 51

Penſiones nondum exactæ non intelliguntur amplius ſubiectæ fideicommiſſo, ſi ipſe fideicommiſſarius ſit rogatus,alteri reſtituere hereditatem,add.1 213

Penſiones in dotem dari poſſunt, & ex more uenit intereſſe elapſo biennio,add.10 288

Pœna, qua plectabantur ij, qui in fundo inimici lapides ponerent,ad detenendos colonos illius agri, addit.7 288

Procurator præuaricator factus ultra alias pœnas,tenetur domino actione mandati,add.1 27

Promiſſio in veritate, uel ſub fide habet uim iuramenti,add.3 216

Promiſſioni factæ ſi apponatur clauſula (ſyncerè & libere) habet eandem vim,add.ead. ibid.

Præſumitur quis diligentior,qui habet maius ſalarium. add.24 288

Præſtatio honorantiarum quomodo fieri debeat,& quibus perſonis,add.26 288

Prædia diuerſarum perſonarum ſi locentur ſub unica penſione,& in uno contractu, vnica erit locatio, & non plures,add.28 eodem

Priuignus iuſſus a teſtatore alere nouercam in ipſius domo, an cogi poſſit tollendæ gratia rixa, conducere domum ſeparatam,& illic alimentare,add.23. eod.

R

REnouatio contractus locat. & conduct. in dubio quomodo intelligenda, an ad longum tempus, uel ad modicum,add.1 163

Remedia quæ competant impedito,add.4 191

Remedio vno ſublato,competit aliud, ſi tendant ad diuerſa,add.ead. eodem

Res quam tibi locaui, an poſſim concedere, vt ſit apud te ex alia cauſa translatiua dominii,add.17 288

Retentio an detur pro melioramentis factis poſt litem motam,add.1 221

S

SOlitus delinquere dicitur bis delinquens,ſed nõ punitur,niſi cum tertia uice deliquerit,add.3 7

Salarium legatum tribus executoribus, uel tutoribus, ſi unus adminiſtrare recuſauerit,quando accreſcat alteri,& quando non,add.1 262

Si quis conducit operas alicuius ad vendendum, cũ pacto quòd non poſſit vendere res alterius, an ſit monopolium,add.12 288

Solutum in dubio præſumitur in cauſam mutui, & non locationis nondum ceſſæ,add.4 288

Speculatoris opinio in tit.de pign.verſ. quid ſi obligaſti,ad q.2.creditoris,declaratur in quibus caſibus nõ procedat,add.1 114

Speciale eſt in Medico, ut propter defectum aliquem mox detectum expelli poſſit,& cur.add.1 154

Statutum ſi iubeat, ut iudex uiſo inſtrumento locationis,capi faciat debitorem,an requiratur citatio, addit.8 288

Statutum loquens de inſtrumento extenditur ad contractum,quando aliunde probari non poteſt, addi.1 245

Statutum quod pro omnibus redditibus ſoluatur gabella, non comprehendit eum, qui locauit fundum pro cenſu,add.1 254

Stipendia militum non tranſeunt apud ueteres ſub titulo locati, & conducti,ſed honeſtiori uocabulo, addit.1 288

Stipulatio pœnalis per colonum impedientẽ, uel contrafacientem,contra quos committatur,add.5. 288

T

TImore malorum ſpirituum licet recedere a conductione,& eſt locus diſpoſitioni l.habitatores §.ult.ff.locati.add.a 288

V

VAſallus ſi moriatur, & feudum ad dominum reuertatur:ad quem ſpectet penſio.add.1. de feudo. 118

Verba (dedit & tradidit) in inſtrumento appoſita non ſufficiunt,ſed requiritur patientia ſucceſſiua locatoris.add.1 204

Vir tenetur alere uxorem, & alimentorum appellatione ueniunt etiam ſeruitores, & ſalaria ipſorum, addit.1 71

Diſticon.

Addita multa nouo poteris cognoſcere libro,
Quæ breuis hic Index mente tenenda notat.

F I N I S.

D. VINCENTII CAROCII I. C.

Locati & Conducti Tractatus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Locationis diffinitio.

QVÆRO primo, & principaliter, q d ſic locatio. Prima fuit Hoſt. diffinitio. Locatio eſt perſonæ, vel rei ad vſum facta conceſſio, mercede in pecunia numeranda cõuenta. ſequitur Ang. in ver. locatio. 1. dixit perſonæ, ſ. in opera vili, & mechanica, quorũ propriũ eſt locatio. & hęc eſt cõiter recepta. Nicol. Moz. de contract. tit. de loca. in princ. n. 12. Barba. in rub. de locat. nu. 2. Gomeſ. in tit. de loca. in princ. Rot. nouiſſ. 37. numero 20. par. 2. Rebuff. de benefic. numero 6. 58.

2 Sed in his, quę ſunt in exercitio excellenti, non dicitur proprię locatio. ſed honorarium eorũ præmiũ appellatur. dicam in titu. de pręſcrip. verb. par. 1.

3 Secunda fuit Iacobi Cuiac. in ſuis paratit. ver. definitio. locatio eſt conuentio nuda faciendi, fruendiq; aliquid certa mercede.

4 Tertia fuit Hotoma. in Coment. in Verbo locationis diffinitio. locatio eſt contractus bonæ fidei, de re aliqua, certa mercede, vel facienda, vel ad tempus vtenda, inter quos Iure Ciuili licet, factus.

5 Quarta fuit ex mente Menoch. diffinitio conſ. 291. num. 4. lib. 3. locatio eſt, quæ vel in ſingulos annos, vel ad biennium, ſimileq; modicum tempus fit, mercede æquiualente fructibus, quibus correſpondet ex notat. per Cagno. in l. 2. nu. 202. C. de reſcinden. vẽd. Natt. conſi. 49. nu. 7. lib. 1. Iul. Clar. lib. 4. ſententia. §. emphytheoſis. q. 2. verſ. & aduerte.

6 Quinto loco definiebat Conſtãtin. Hermonopol. in ſua epitom. locatio eſt, cum quis domum, vel fundum pacto alicui conceſſerit, & annuam penſionem accipiat, vel cũ materiã artifici dederit, vt conſtituta mercede opus faciat, & ſimiliter in ſtructura domus reliquorum miniſterio ob mercedem præſtandam locatio dicitur.

7 Sexto loco placeat, vt hæc ſit noſtra definitio. locatio eſt contractus bonæ fidei, vltro, citroque obligatorius, qui conſenſu, re, & mercede certa perficitur, quorum verborum explanatio conſtat ex ſequenti de ſubſtant. locati natur. ſimilit. & ſimilib. quod ſit vltro citroq; obligatorius, patet manifeſte in l. Labeo. §. contract. vbi Alciat. ff. de verb. ſignifica. in l. ſi vt cert. §. nunc videndum. ff. commodat. Roland. cõſil. 69. numero 4. volum. 4. Bero. conſi. 114. volumine 1.

8 Pro intelligentia notandum eſt etiam, quod locatoris, & conductoris verba bifariam vſurpantur in reb. vtendis, & operibus faciendis. Locare namq; eſt vtendum, vel faciendum aliquid dare. Conducere eſt rem vtendam, vel faciendam accipere. Conductor, qui domum vtendam accipit: locator, qui dedit, ſed in opere faciendo comunis eſt vtriuſque vis, & ſignificatio, nam quatenus operam ſuam vendunt locatores dicũtur, vnde locare operas vulgo dicimus, quatenus opus faciendum ſuſcipiunt, conductores. l. 22. §. 1. & §. cum inſulam. l. 36. & l. 51. ff. locat. l. 37. de aur. & argen. lega. l. 2. C. locat. l. 27. ff. ad leg. Aquil. l. ſi

9 vero. §. idem erit. ff. de his qui dei vel ef. vbi Cenacularius, i. cenaculi conductor, & locator, deciſ. Peru. 84. par. 2. l. 44. de fideiuſſ. conductor operis, id eſt Redemptor.

10 Hotoma. in comen. verb. Tur. in verb. conductor operis, & in uerbo emptionis, & ſecundo tangam in tit. de inſtit. act: Rebuff. in l. 5. §. opem. col. 3. de verb. ſignifi. Rot. nouiſſ. 37. nu. 25 par. 2.

QVÆSTIO II.

VIdimus quid ſit locatio, conductione, non inutile erit videre, quid ſit penſio, prout tractatur in contractu locati, & conducti: Penſio igitur eſt id, quod datur pro alicuius rei vſu, vt agri, vel domus.

1 Spieg. in lexic. in verbo penſio, Follerius in pract. Cenſ. prope finem, in verb. fina. nu. 4. & dicitur penſio, quæ ex locatione prædiorum vrbanorum: merces, quæ ex locatione prędii ruſtici percipitur, ſcilicet ancillarũ. §. fin. ff. de pet. hæred. de quo ſuo loco dicam. Accipitur quandoq; penſio, & pro prima ſolutione, vel ſecunda, aut tertia, vulgo *paghe*. Vnde in l. lecta. §. igitur ff. ſi cert. peta. igitur finito primo menſe primæ penſionis vſuras currere, in penſionem repetere, apud Haloand. in l. pen. de re publ. quam ex Græco vertit. Cic. Lep. teneor tamen dum a Dolabe Le procuratorib.

 exigám,

exigam penſionem primã. Pro Roſci. Comedo. Curtam ſero? Cur cum altera penſio ſoluenda eſſet, non tum, cum prima? & Philipp. 6. etenim iſta tua minime auara coniux, quam ego ſine contumelia deſcribo, nimium debet diu populo Romano penſionem tertiam. Idem ad Atti. lib. 2. de penſione altera oro te omni cura, conſidera quid ſit agendum. Liu. de Bello Maced. 17. & ſtipendium, quod prioribus penſionib. in multos annos deberent. Suet. in Veſpa. pecuniam ex prima penſione admouit. Accipitur quandoque, & pro cenſu, vt gloſ. in ca. conſtitut. de relig. dom. & in pragmat. Cenſ. regis Alphonſi.

Locationis diuiſio.

1 QVÆRO pro intelligentia, quotuplex ſit locatio, conductio, & colonus. reſpondetur. Quædã eſt locatio largiſſimè ſumpta comprehendens libellum, cenſum, emphitheoſim. Meno. conſi. 372. nu. 12. lib. 4. quædam impropriè, cum merces non in pecunia conſiſtit, ſed in ſpecie, quædam proprie ſumpta, cum merces in pecunia conſiſtit. dixi de ſubſtantia locationis, ideſt in fine.

Secunda diuiſio eſt. Locatio, & Conductio, quædã eſt ad modicum tempus, quædam ad lõgum tempus. dixi par. 1. titu. de locat. ad longum tempus.

Tertia diuiſio eſt. Locatio, & conductio quædam tacita, quædam expreſſa. dixi parte 3. de renouat. loca. Benincaſ in §. actionem, nu. 70. de actio.

2 Colonorum, qui & conductores ſunt, variæ ſunt ſpecies, vt per Cuiac. in rub. C. de agricol. & cenſit. Zaſ. in §. præiudiciales, num. 14. Inſtit. de act. Cel. Rodig. lib. 7. ca. vlt. antiq. lect.* Abb. in cap. iudicatum, de immunita. Eccleſiarum. Curſett. in repertor. ad Abb. in verbo agricola. Aluarott. in prælud. feud. q. 7. Gomes. in §. Item Seruiana. nu. 8. de actio. Apoſtill. ad Bertachin. in verbo Colonus, num. 1. Zaſ. in §. præiudiciales, num. 4. de actio. Quorum nomina emanarunt potius a moribus Ciuitatum, quam iure ſcripti, dum natura nouã quotidie, nomina prȩparat. l. 2. §. ſi quod, C. de veter. iure enuel. latè videndus Burſat. conſ. 330. num. 37. volum. 3.

Adſcriptitii, qui per ſcripturam terræ, vel glebæ adſcripti ſunt. Cenſiti, qui cenſum annuatim ſoluere tenebantur, differentes a primis, quia illi ad partem fructuum, iſti ad ſimplicem cenſum tenentur annuatim. de his eſt in C. tit. in quibus Coloni ſcapite cenſiti Dominos accuſare poſſunt. lib. 11. tit. 49.

3 Perpetui olim tempore famis conſtituebãtur redditus ex publico, ideo quia ſimulantes prodibant, ſi erant liberi, in perpetuo permanebant colonatu, ſi ſerui, proditori dabantur. de his eſt titul. C. de mendicãtibus ualidis lib. 11. tit. 25. & bonus eſt, & ſaluberrimus ille tit. etiam temporibus noſtris cõtra ribaldos, & barones ſimulatores mẽdicitatis, ad triremes enim eſſent condemnãdi, vt ibi Bar. atteſtatur dicens etiam hodie eſſe locum pœnæ illius legis. Gugliel. in c. Raynutius, in verbo Adelaſiam nu. 124. pulchrè Burſat. conſ. 330. nu. 38. vol. 3. & talis Colonia, hodie nõ eſt in vſu. Aimo. de antiq. temp. par. 4. nu. 229. Inquilin. in vrbe domum alienam certa mercede conducit, l. vlt. de migran. l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infect. l. 37. ff. de acq. poſſeſſ. & ſolum in ædibus conductis habitare poteſt, non autem cum domino, vel qui ius habitandi habet, prout Proculus apud Labeonem in l. 2. & 4. ff. de vſu, & habitat. Colonus dicitur in agro, &
5 eſt duplex. Alius mercenarius, qui certa mercede fundum conductum habet, l. res pignoris. ff. de acquiren. poſſeſſ. l. fin. ff. de vi & vi armata. Hinc colonia fundus colono locatus l. 24. §. 3. ff. locati l. Seiȩ. §. Colonos, de fund. inſtruct. iuſtrumẽtoq; legato Partiarius, qui non pecunia, ſed certa fructuum parte fundũ colit l. 25. §. 5. ff. loca.* Tiber. Decian. conſ. 51. n. 17. vol. 3. Redoan. de rebus Eccleſ. verſ. Sed colonus, ſub rubric. de caducitate ob non ſolutionem, Gugliel. in ca. Raynutius in uerbo Adelaſiam, nu. 121. de teſtament. Caſſa. in conſuetud. Burgund. des maius mortes, rub. 9. §. 11. n. 9. vſq; 14. Menoc. de retinend. poſſ. Remed. 3. nu. 53. Quidam ſunt originarij, vt nati ex patre, & matre colonis, l. cum ſatis, primo reſponſo, & l. fin. C. de agri. & cenſ. lib. 11. coloni patrimonialium ſaltuẽſium & emphyteoticarum, vt tit. 62. lib. 11. qui vſurpabant bona data in emphyteoſim a principe. Coloni fugitiui, qui fugiunt a ſolo, vt titu. 63 lib. 11. Coloni paleſtini, qui non poſſunt a terra recedere ſicut alii, l. 1. C. de colon. paleſtin. Coloni Tracenſes, qui capitationis tributa non prȩſtabãt. l. 1. C. de colon. Tracẽ. lib. 11. Liberi quoque, qui ſtant ruri, vt C. ne ruſt. ad vlt. lib. 11. & in autẽt. vt nulli agricolæ. Bona gloſa, & magiſtralis octo ſpecies colonorum ponens in rubri. C. de agric. & cenſi. lib. 11. Ex qua optime cõmendatur materia locati, & conducti, ſicut enim agricultura nulla res vtilior, ita & materia colonorum, qui fructus, & agriculturam pertractant. Vnde Tull. li. 1. officiorum. Omnium rerum, quibus aliquid acquiritur, nihil agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius. Et in Catone. Et mihi ad ſapientis vitam proxime accedere uidentur, habent enim cum Terra rationem, agroque bene ornato, & bene culto nihil poteſt eſſe uberius, & ornatius. Teren. in Eunuch. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi, neque agri, neque urbis odium me percipit. Philoſophus 7. Politicorum laudans colonos. Optimus Populus eſt. qui terræ cultiuus eſt. latè Ioan. Lup. de vſuris, cap. 3. Menoc. conſ. 225. nu. 68. lib. 3. & idem Ioan. Lup. ad l. curabit § . 5. nu. 92.

Colon. Retinendæ.

QVÆSTIO II.

ET ne etiã in ſimplici diuiſione terminorum hæc locati, & conducti materia in deciſoriis appareat inutilis, infructuoſaque, infertur ad deciſionem.

1 Quidam habet ius recipiendi ſeruitia a colonis adſcriptitiis, & turbatur in recipiendis huiuſmodi ſeruitiis, dabiturne uti poſſidetis interdictum? Duo cũ Bartol. conſiderandi ſunt caſus. Primus de ſeruis, uel colonis glebȩ adſcriptis: tunc domino turbato conceditur directum vti poſſideris interdictum, & eſt ratio, quia de colonis adſcriptitiis idem iudicatur, quod de re immobili, l. quemadmodum. C. de agric. & cẽſ. lib 11. l. longe. C. de diuer. & temporalib. prȩſcrip. Faber in §. retinendæ, n. 6. Inſtit. de interdic. qui extẽdit ad colonos noſtri temporis ad modicum tempus, & ibi Ioannes a Platea, col. 2. verſ. ad ſecundum.

2 Vnde in facto, & practicãdo ſi colonus meus prohibeatur arare, & ſeminare, fructus colligere, uel aſportare,

Digitized by Google

tare,competit domino di rectum vti poſſidetis inter-
dictum.ad idem glo.in l.iubemus,la ſeconda,in prin-
cipio.C.de ſacroſan.eccl.Ripa in cap.ſæpe,nu.30.de
reſtitut.ſpol.Et vltra ſuperius adductos,dicuntur co
3 loni adſcriptitij,vel coloni ſimplices ad modicū tem
pus pars fundi,& inter immobilia reputantur eum a
ſolo non recedunt. gloſ. ita declarans in l. 2.in verb.
præſcriptionem,quam ibi ſequitur Bart.num.5.C.de
ſeru.fugit.arg.text.in l.ſi cretę.ff.de furt.vbi creta eſt
immobilis ſolo adhærens,eſt mobilis a ſolo ſeparata.
Menoc.de recupe.poſſeſſ.remed.10.num.6.Cui adde
ab eo non adductos Affl.in conſtit.Siciliæ, incipien-
te,Errores,col.1.i 2.not.Canon.in c.nulli, vbi Anc.
nu.1.Panorm.in 2.not de reb.eccle.non alien.Laud.
in c.1.§.1.de feudi cogn.Cin.& Albe.ille q.1.alter q.
2.C.vti poſſi.Rofred.i eod.tit.verſi.ſed an hoc inter-
dictū.Io.And.ad.Specul.titu.de cauſa poſſeſſ.& pro-
prie.colum.2.verſi.pro ruſticis.Tiraq.de retract. Li-
gna.§.1.gl.7.nu.120.exemplo fructuum, qui pendē-
4 tes ſunt pars fundi,ſecus ſi a ſolo ſint ſeparati.Redoa.
de reb.eccle.fol.73.num.26.
5 Hinc in præſcriptionibus agēdis,ſicuti cætera im
mobilia præſcribuntur,& fundi pars reputantur,l.3.
ff.de diuerſ.& temporal.præſcriptionibus. Similiter
6 in legatis ſi ſine prædijs legentur,inutile legatum re
putatur, l. ſi quis inquilinos.ff.de legat.1. Ex quibus
iuribus etiam colligitur tales modo ſeruos,modo co-
lonos,modo mancipia, modo inquilinos prædijs co-
hęrentes appellari.
Ex quibus ſic diſcuſſis vtilitati ſtudendo infertur
7 limitatio ad regulam,l.eum qui ædes.ff.de vſucapio.
quod res diuerſo iure cenſeri non debeat:hoc eſſe ve-
rum vnico habito reſpectu,ſecus diuerſi reſpectibus,
prout ſupra decreta diximus, & ſeruis, quæ duo dū
ſolo adhærent,immobilia,ſeparata vero mobilia iu-
dicantur,& reputantur.
Addendo ad ea,quæ ponit Abb.circa hanc regulā,
& declarationem in ca.cū in tua,in fi.de decim.Rip.
in l.2.num.122.C.de reuocan.dona. Tiraquel. de re-
tract.conſan.§.1.gl.18.num.21.& §.8.glo. 5. num. 4.
idem late in trac.de nobil.c.28.nu.13.
Adde plenè tractantem Deci.in l.in teſtamēto, la
prima nu.8.C.de teſtam. milit. Alcia.ad l.in quartā,
nu.3.ff.ad leg.Falcid.Gomeſ.in §.pœnales,nu.35.In
ſtitut.de actionibus.Menoch.de recup.poſſeſ.remed.
1.num.36.& remed.6.num.11.ſcribentē etiam intel-
lectu fieri poſſe.
8 Quæ addi poſſunt ad ea,quæ congerit Alphan.re-
port.705.Secundus principalis caſus eſt, cum agitur
de ſeruis glebæ non adſcriptis,hiſque ſimilibus ſerui
tijs & obſequijs præſtan.tunc datur vti poſſidetis in-
terdictū,ex c.licet cauſam,de proba.& ratio videtur
in promptu,quia ex turbatione illata his colonis, &
adſcriptitijs ipſemet dominus turbari dicitur in eius
quaſi poſſeſſione iuriſdictionis. Abb.in d.cap.licet
cauſam,vbi Arc.nu.32.Bero.nu.65.
Declaratur hic caſus,niſi is perturbator ex ea per-
turbatione animum haberet acquirēdi poſſeſſionem
Domini,ob quam coloni,& ſerui turbātur.Ioa.Fab.
in §.retinen.nu.6.Inſtit.de inter.Iac.Menoch.de re-
tin.poſſ.remed.3.q.16.nu.118.
9 Ex quibus corollariè infertur ad intellectum l.fo-
ramē.ff.de ſerui.vrb.præd.& eius materię,videlicet,
qđ illa diſt.de ſeruit.habentibus cauſam cōtinuā, vel
diſcontinuam procedit in ſeruitutibus realibus tātū
ſecus in perſonalibus,ex Bart.in l.1.nu.5.ff.vti poſ.
10 Hinc vſusfructus,& vſus præſcribi poteſt,l.iuſto.
§.non mutat.ff.de vſucap.l.fin.in fi.C.de præſcri.lon
gi temp.etſi gloſa ibi aliter ſentiat.

Colon. Recuperanda.

QVÆSTIO III.

SECVNDO loco datur & alia non inutilis inda-
gatio in hac diuiſione terminorum,ad l.ſi coloni,
C.de agri. & cenſi. lib. 11.ex quo eſt deprompium
vnum notabile recuperandę poſſeſſionis remedium,
vt colonus a domino,ſeu bonę fidei poſſeſſore fugiēs
quod ante omnia reſtituendus,& poſtea de cauſa ori-
ginis,& proprietatis diſceptandum.
1 Et tale remedium introductum eſt fauore agricul-
turæ in hac vtili materia locati,& conducti,ita vt ex
hac ratione potiſſimum, quod tamen nunc non exa-
mino,multi in ea fuere ſententia, vt pro alijs rebus
nō animatis,vel ſe mouentibus non cōcedatur. Rip.
in c.ſæpe.nu.31.de reſt.ſpol.Corn.conſ.18.nu.20.lib.
1.& conſi.56.nu.18.lib.2.
2 Ampliatur hæc fauorabilis diſpoſitio,vt procedat
ſiue talis receptator coloni fugientis hoc ſciuerit fu-
gæ vitium,ſiue ignorauerit.Oria.in rub.de cau.poſ.
& propr.col.4.verſ.3.cōcl.Inn.But.& Rip.in c.ſæpe
vbi Inno.nu.4.But.nu.6.Rip.nu.32.ver.3.quæro,de
reſti.ſpol.Iac.Men.remed.10.recup.poſſ.nu.15.q.2.
3 Ex quo ſequitur corollarie limitatio ad c.ignorā-
tia,de reg.iur.lib.6.quod non excuſet quando agatur
remedio l.ſi coloni.C.de agri.& cenſi.
4 Secundo corollarie infertur, vt quoad reſtitutio-
nem rei ablatæ pari paſſu ambulat ſciens,& ignorās
ad no.in reg.peccatum,lib.6.
5 Ampliatur ſecundo loco hęc fauorabilis diſpoſitio
vt liceat domino propria autoritate,& manibus pro
prijs capere colonum huiuſmodi fugientem,dum ta-
men eſt in actu fugę, vel vagabundus nemini adhuc
applicatus.Luc.de Pen.in d.l.ſi coloni,q.6.argu.debi
toris fugitiui l.ait prætor.§. ſi debitorem. ff. de his,
quę in frau.cre.facit alia l.in §.ſeruus fugitiuus.ff.de
ſer.fu.l.quid ſit fugitiuus.ff de Aedil.edi.l.fugitiuus.
ff.de verb.ſign.& maximè quādo iudicis copia haberi
non poſſit,vbi ſe aliquantulū retinet colonus vagabū
dus,& fugitiuus,alias ipſe eſt adeundus.gl.in l.heres
abſens §.proinde,vbi Curt.iun.nu.10.de iudic. Soc.
reg.87.Fall.6.Gram.conſi.27.nu.12.
6 Ex quo ſequitur corollarie ampliatio ad l.ait prę-
tor,§.ſi debitorē,vt nō ſolū procedat in debitore fu-
giente,ſed & colono,& ſimilibus:addendo ad ea,quę
in duobus caſibus in materia format Soci.in reg.78.
in quinq; amplians Gome.in §.ſupereſt.num.59.vbi
Benineaſ.in plurib.limitans nu.412.Inſtit.de act. Rā
pa late in c.1.nu.88.de iud.Pet.Duen.reg.175.
7 Subextenditur hęc ampliatio,vt aliam non ſolum
per ſe,ſed & per alium exequi dominus poſſit,vt latè
deducit tres caſus conſiderans,modo quo in amplia-
tionibus hac in l.Luc.de Pen.q.7.
8 Ex quibus ſequitur corollariū ſatis notabile ad ma
teriam l.cum fundum.ff.de vi, & vi ar. quę eſt lex in
materia locati,& conducti loquēs,ꝙ facultas faciēdi
aliquid propria autoritate,ut uindicandi, capiendi,

Digitized by Google

recuperandi,& ſimilia,pôt quis ẽt per aliũ explicare.

Quod nota eſſe verum in conceſſ. legali, ſecus in conceſſione facta a ſtatuto, quæ per alium explicari non poteſt,vt ibi notat Bolog.in ſuis interpret.

9 Vnde infertur in practica,quod cũ in prouincijs, & terris Eccleſiæ vigeant Bannimenta,quæ ſunt loco ſtatutorũ,& prout ſunt ſtricti iuris,quod ſi prædicta facultas concedatur a bãnimentis,vt vindicandi, & ſimilia,quod per alium nequaquam poterit explicari,quod in facto de facili occurrere poteſt.

10 Secũdo loco,& ex prædictis non inutiliter inferri ptõ aliud corollariũ,aliaq; ampliatio ad l.ait prętor, §.ſi debitorem.ff.de his,quæ in fraud. cred. vt liceat creditori capere debitorem fugitiuum non ſolũ per ſe,ſed etiam per alium,& hoc tum ex diſpoſitione huius legis,ſi coloni,tum ex regula,poteſt quis per aliũ, vbi non reperitur iſte caſus exceptus,& debemus adhęrere regulæ,ſicut Bononienſes Carocio gl. in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.tum quia eſt conceſſio legalis,quæ per alium explicari poteſt,vt diximus.

11 Si enim ſit homo nobilis habens debitorem ſuſpectum,vel homo ſenex,& aliquo corporis impedimẽto affectus,vt cum debitore caderet in foueã,vel doctor,religioſus, & ſimilis, debeant priuari ſuo legitimo credito quia ƿ aliú fidũ negotiú explicuerunt.

12 Conductor igitur poterit per locatorem capi, & alium deputatum ab eo, & ſoluat penſionem conuẽtam,qui fortaſſe à domo diſceſſit, & adhuc penſionẽ non ſoluit.facit regula,qui per alium.lib.6.

13 Ampliatur tertio loco notabiliter,vt procedat diſpoſitio l.ſi coloni,etiam ſi colonus eſſet aſportatus, & euectus ad aliquam dignitatem, quia hoc domino præiudicare non debet,ſed ei colonus eſt reſtituẽdus. ita Luc.de Pen.in l.ſi coloni,q.8.ƿ colonos, & l.originarios C.eo.tit.vbi ad nullam dignitatem ſunt promouendi,vt ne puncto quidem a cultu agrorum diſtrahantur,& eis dignitas illata eſt iniuria l. 1. C.de agri.& mancip.dom.lib 11.

14 Hinc princeps promouendo colonum, & ſimiles ad aliquod officiũ,& dignitatẽ,non intelligitur velle præiudicare domino,cuius eſt colonus aſcriptus, vel ſimilis,& ſic ſine præiudicio tertij,ll. 11 §.merito.ff. ne quid loco pub.late Alex.conſil. 125.num.3.vol.2. conſ.87 nu.8.vol.6.Corn.conſ.l.207.num.& 6. vol. 3.Dec.conſ 11.num.4.Mandol.conſ.32.nu.10.Iaſ.in l.3.nu.19.ff.de conſt.princ.Alphan.reportat.56.

Cui adde latæ exornatum Fel.in c.cauſam quæ,in verbo interpretatio,de reſcript.Iaſ.in l.pen.col.pen. ff.de iuſt.& iur.infinitas autoritates per Bologn.cõſ. 6.Cur.iun.conſ.184.per totum ferè conſilium,pleniſſime Dec.conſ.544.Sereniſſimus,colum.2.

15 Declaratur iſta ampliatio,vt non procedat in epiſcopali dignitate,quæ liberat colonum a ſeruitute,ſicut filium a patria poteſtate,gl.in §. palam autẽ. cõſtitutio,quę dignit.epiſc.vbi gl. loquitur de colono, & aſcriptitio,& habetur in cano.ſi ſeruus ſciẽte,diſt. 54.gl.in l.2.§.fi.ff.ad Mace.Bar. & alij in l. patre furioſo.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alien.iur.& hæc eſt cõmunis opinio.Viui.etiam in filo loquens lib.2.opin. 120.Clem.de patr.poteſt cap.vlt num.50.

16 Ex quibus ſequitur corollariè ampliatio ad l. quidam concludebant,in fi.& Bar.& ſcribẽtes notãt. ff. de re iud.& ad l.imperiales §.ſi miles,vbi Bald.& alij notant.C.de nupt.quod princeps promouendo inhabilem præſumitur ipſum habilitare. quod ſi promoueat ad epiſcopatum,intelligitur etiam cum præiudicio tertij,puta liberat a patria poteſtate,ſi eſt filius & colonia,& ſeruitute ſi eſt ſeruus, vel aſcriptitius.

17 Quæ cõcluſio etiam vera eſt in Epiſcopo ſimpliciter electo,nondũ tamen conſecrato. Bald. in l.humanum,in fi.C.de leg.in l.fi.in princip.C. de cõm. ſeru. manu.in l.fi.ver.& ideo fuit qõ.C.ſenten.reſcin.non poſſ.late Dec.in cap.cũ te,nu.8.de reſcr. in c. cum in cunctis.§.cum vero,de elect.Clem.ad Cardinalatum amplians in cap.fin.num.60.de patr.poteſt.Quæ fortaſſe addi,& iungi poſſent ad ea,quæ plene in materia tradit Alc.reg.3.pręſump.11.latiſſime Ant.Gabr. in hoc non limitans de præſump.concl.8.

18 Secundo loco infertur limitatio ad l.& ſi non ſint, §.perueniamus.ff.de aur.& arg.leg.& l. cum aurum, in fi.ff.eod.tit.vt poſito antecedente ſequatur conſequẽs dignius,nobilius,& precioſius.dixi ad reg.cum quid,part.1.ampliat.2.ut nõ procedat in filio adepto epiſcopatum,vel colono adſcriptitio.

19 Tertio infertur, ꝙ ſi aliqua res mea perueniat ad manus tuas, & penes te eſt effecta nobilior, vel precioſior,non tamen per hoc es liberatus a reſtitutione illius,ad intellectum eorum,quæ notantur in regula peccatum,lib.6.

20 Declaratur ſecundo prædicta ampliatio,vt nõ procedat in colono,qui per triginta annos curiæ inſeruiuit.ita poſt alios Iacob.Menoch.in 10.remedio recuper.poſſeſſ. num.70.

21 Ampliatur quarto loco diſpoſitio d.l.ſi coloni, vt procedat ne dum in principalibus dominis, ſed proprius ad materiam locati, & conducti appropinquãdo etiam in feudatarijs emphyteoſis,Colonis ad longum tempus,in quorum prædijs conductis aderant illi coloni,& adſcriptitii,qui aufugerunt.ita tradit,& determinat. Luc.de Pen.in d.l q 10 cum vtile dominium habeant,ut Deo dante dicemus in tit.de effect. loc.ad longum tempus;non enim textus dominium requirit,vt tale remedium competat,ſed principaliter,vt ſit bonæ fidei poſſeſſor.

22 Ex quib.ſequitur corollarium in hac utili materia locati,& conducti, quod in locatione ueniunt inſtrumenta exiſtẽtia in dicto laboritio,ſicut ueniũt ad emphyteutam,& conductorem,maxime ad longum tps coloni adſcriptitii,& pro eis competit actio ſicut domino directo,vt Deo dante ſuo loco dicemus.

23 Declaratur primo loco hæc diſpoſitio, ut tale remediũ non competat Domino,& ſimilib ſup.expenſis,ſi coloni receſſerint ex nimia ſæuitia dominorum tũc nõ ſolum licet aufugere,ſed & dominos interficere,ut ibidẽ tenet Luc. de Penn.q.11.vnde apud Tull. Philipp.ſecund.Tirannum,uel crudelem occidere eſt pulcrum, beneficio gratum,fama glorioſum. Senec. Victima nulla amplior,& magis optima Deo mactari pôt,quã homo iniquus, late Luc. de Pen. in l. uni. col.4.num.25.uerſ. vt armorum uſus,li.10.in l.1.col. 30.C.de publ.lætit.uel cõſul.li.12 & hoc verũ uidetur in foro cõſciẽ.ſecund.Beat.Tho.in 2.ſent.ar.pen. quẽ refert Felin. in c.cum nobis,col. 3. de præſcript.

24 Sed cõtrarium tenuit Aug.de Anc.de pôt. Ecc.q. 54.art.3.qđ æquius, & iuſtius reputat Bouer. q. 304. col.pen.in princip.& ita fuit in Concil.Cõſtan.deciſum,vt refert Brixien.in ſuo repert.in verb. tirãnus. Bal.in l.ex hoc iure,col.2.q.2.ff.de iuſt.& iur.& in 1.

conſt.

conſt.digeſt.uerſ.9.quid tamen ſit. Et ſuperius adducta procedūt,qn̄ iudicis copia haberi non poſſit, alias iudex adeūdus. Iac.Men.de rec.poſ.rem.10.ſub n. 88.

25 Cui adde,ꝙ in iſto colonus,uaſallus,& ſimiles, pñt petere aſſecurationem a dñis ſuis Ang.poſt Bald. in l.dñs.§.1.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alien.iur.Fab.Bar. & Sal.in l.denunciamus C.de his,qui ad ędes confugiūt.Pet.de Bip.in tract.de aſſecur.& ita ſeruat parlamentū.Boer.deciſ.304.col.pen & hęc addi pñt ad ea, quæ docte poſuit Hercul.de caut.de nō offend.ubi caſum hunc in ſpecie tactū nō reperi,& in materia feudi.& uaſallorū notabilis eſt,pręſertim cū iſtis Domicellis alicuius caſtri,& uid.Mandoſ.de ingr.cap.63.

26 Declaratur ſecundo principaliter, niſi emphyteuta,colonus ad longum tēpus,uel uaſallus eſſet aliqua de cauſa iure ſuo priuatus,quia tunc nō recuperat colonus aſcriptitios,qui aufugerūt,nec cōpetit remediū l.ſi coloni,ut tradit Luc.de Pen.ibid.q.13.ex c.domino guerram, in tit. hic finitur lex Cor. in Canon. nos ſanctorum,15.q.6..Pariſ.conſ.21.n,59.li.1.& qui ſint iſti caſus,quib.uaſallus fundo priuatur,ponit Men. in alle.rem.10.n.89.tu uero uide clarius Man.de ingr.c. 62.ubi habes centum,& viginti caſus, quib. uaſallus fundo priuatur,& aliqui ſunt pertinentes ad materiā locati,& conducti.ponā loco ſuo in reſpicien.ib.ma-
27 teriam tm. Declarat tertio loco principaliter hæc fauorabilis diſpoſitio,ut tale remedium nō competat contra colonum,& aſcriptitium ex iuſta cauſa migrātem,& recedentem,ut ſterilitatis,peſtis,famis,& ſimilium,de quibus omnibus ſatis alias agemus in tit. de remiſ.merc.& multis ſimilib. Et facit illa ratio , quia quęlibet diſpoſitio intelligitur,rebus ſic ſtantibus,ut deducit Bal.in l.Clarius. C.de fideicom.& alibi ſæpe.

28 Quid ſi dominus reſtituatur in integrum, an ſit reſtitutus etiam ad colonos adſcriptitios,quibus extitit priuatus?ponam in tit.de reſtit.in integrum.

29 Practicando tamen declaratur quarto loco,ut non ſit neceſſarius in hoc giudicio libellus,ſeu petitio ſolemnis,ſed qualis,qualis ſufficiat , prout & in reintegrando dicit Luc.de Pen.in d.l.ſi coloni q.19. Rom. cōſil.519.in fi.Rol.cōſ.71.n.37.vol.1.Iaſ.in §.præiudicialis,n.35.Inſtit.de act.cōſ.2.col.fi.lib.3. Soc.iun. conſ.75.nu.1.conſ.82.num.1.lib. 2 Neuiz.conſ. 32. nu.7.pulcre Soc.ſen.ita diſtinguens conſ.32.nume. 2.lib.4.Nat.in Clem.ſępe,in uerbo,neceſſario,de ver. ſignific.& hæc eſt magis communis opinio in quouis remedio poſſeſſorio ad recuperandum inuento,vt atteſtatur Iacob.Menoch. tam in hoc,quā in reinteg. & ſimilib.in remedio 15.recuper.poſſeſſ.quęſt.20.& ita paſſim practicatur,vt ſaltē etiam ſi ſummarie procedatur,qualis qualis petitio requirat , qui Iac. Men. ab eo non allegat.adde Pedemont.deciſ.1.num.3. vbi requiritur aliqualis libellus,vt reus colligat mentem actoris:& ſi erit generalis parte opponente non procedit,cui plene tractanti adde Rom.conſ.519.& ibi late per Mādoſ.in ad.l.in Monach in cap.n.in verbo figura,de heret.lib.6.Marſ.reputās hoc in practica ad modum ſingulare,in ſingul.102.inferēs ex hoc dicto
30 corollarie limitationem ad tit.vt lite non conteſtata vt nō procedat in ſummarijs,&c. Et quod libelli oblatio requiratur,tam in remedio huius legis,quā Cā. reintegranda,& alijs ſimilibus vltra ſuperius adductos per Menoch.adde Specul.de libelli conceptione §.nunc dicendum,vers.24.& verſ.26.Innoc.in c.1.& ibi Abb.nu.14.de libell.obl.Soc.in l.rem quæ nobis, nu.14.ff.de acq.poſſ.Rip.in l.naturaliter §. nihil cōmune,nu.147.ff.de acq.poſſ.Pract.Papien. in forma libell.in cauſa.ſpoliat.poſſeſ.Marian.in c.1.fall.52.& 53.de libell.oblat.& hodie hęc eſt magis communis opinio,Ant.Gabr.de reſtit.ſpol.concl.ū.nu.138.

31 Immo tam in hoc ad recuperationem coloni,quā in canon.reintegranda,& omnibus alijs poſſeſſorijs iudicijs,litis conteſtatio requiritur. Arch.in d.canō. reintegran.verſ.& no.quod cū clericus, & ibi Dom. col.pen.verſ.quæro,Soc. in l. rē , quæ nobis , col.11. verſ.tertia dubitatio. Auffre.ad Capel.Tholoſ.q.226. Alex.cōſ.2.col.3.vol.3 Rot.in nouiſſ.deciſ.2.de reſt. ſpol.Socin.in c.quoniā frequenter fallent. 62. vel.te nō conteſt.Dec.conſil.303.n.5.& hæc eſt communis opinio Doc.in §.nihil commune,vbi Alex.num. 96. Iaſ.nu.167.Bip.num.182.Ant.Gabr.de reſtitut. ſpol. concl.vlt.nu.115.

Cui adde Rebuff.ad reg cōſtit.Tom.3.tit.de mat. poſſeſſ.art.4.gl.1.in fi.atteſtans in Gallia paſſim obſeruari,& inſuper cum contrarię poſſeſſiones allegātur.Cui adde pro hac opinione pulchrè Afflict.ab eo non allegat.deciſ.346.vbi quomodo in ſummarijs tacite lis conteſtetur.idem tenet in cōcluſ. allegat. Iac. Menoch.in 15.remed.recup.poſſeſſ.queſt.23.cui adde Bero.quęſt.37.nu.1.in n.

32 Quæ hic appoſui,tam ad intellectū l.ſi colonis, de qua agitur,quam canon.reintegr.quod paſſim in vſu recipit,& competit colonis, & conductoribus , ac ētiā locatoribus,prout Deo dante ſuo loco dicemus.

33 Quinto loco declarat,vt nulla præſcriptio obſtet domino recuperare volenti colonum,vel adſciptitiū, in qua materia conſiderandi ſunt aliqui caſus loquendo,tam in remed.l.ſi colon.quam in reintegranda,& ſimilibus,cum ſint eiuſdem deciſ.& conferant ad materiam locati,vt infra videbimus.

Primus eſt,cū reus conuentus eſt in mera, & manifeſta mala fide,tunc is nullam pōt opponere præſcriptionis exceptionem,pręſertim de iure Can.ꝙ cū mala fide tollit oēm perſcriptionē ita,ut nec immemorabilis præſcriptio aliquid releuet. Arc.in §.furtiue,nu. 25.Inſt.de uſuc.Crau.de antiq.tēp.par.4.quar.partis princ.num.19.& 20.Bero.ita declarās in c.ſollicite, de maior.& obed.Iac. Menoc.in 15.remed.recu. poſ. q.33.n.416.ita intelligēs Caſſad.deciſ.5.de reſt. ſpo.

Cui addo Imo.idem tenentem in c.ſollicite,in ſin. uerbis,uer.in gl.fi.de reſt.ſpol.Alex.cōſ.6.col.5.uerſ. 6.quod remediū,uol.3.Sal.in l.1.in 3.oppoſit. C. ſi p iud. Ex quib. ad utilitatē ſequūtur aliqua corollaria.

34 Primum,intellectus ad deciſion. Caſſad.in ordine quintam,de reſtit.ſpol.ut procedat in reo exiſtente in mala fide manifeſta.

35 Secundum,infertur intellectus ad regulam poſ li. 6.in illis uerbis,Nullo unquam tempore ēt immemorabili,& ibi,malæ fidei maxime manifeſtæ, & claræ.

36 Secundus eſt caſus principalis,ut probata poſſeſſione tanti temporis,cuius non eſt memoria in contrarium,excludatur probatio poſſeſſionis,quia probando poſſediſſe tempore,non pōt dici aliquē ſpoliaſſe, non quod uere in ſeiuris remedium ſit præſcriptum. Ant.Gabr.de reſt.ſpol.concl.5.num.6.& ita conciliātur aliqui.tenentes per tempus immemorabile præſcribi tam hoc remedio,quam in reintegrāda,& ſimilibus recuperatorijs remedijs,Rol.in nou.deciſ.259.

Gozad.conſ.7.num.7. Cor. in reg.ſpoliatus.Fall.vlt. Abb.in cap.1. in fi.de reſtit.ſpol.Crau.de antiq. tēp. in 4.part.num.175.

Et alij tenentes contrarium,vt Sarnenſ.de trienn. q.11.in fin.Venaſr.conſ.61.num.18.conſ. 96.colum. 6.verſ.prætcrea.Prob.in cap.1.num.4.de eo,qui mittitur in poſſeſſionem.Ex qua ſecūda concluſione inferuntur aliqua corollaria vtilia.

37 Primum eſt alter intellectus ad allegatam Caſſad. deciſ.in ordine quintam,vt tali remedio,& alijs recuperatorijs præſcribatur, ideſt non ipſius iuris remedio in eo,ſed probata tam longa immemorabili poſſeſſione non præſumatur ſpolium.

38 Secundum infertur intellectus ad regulam poſſeſ. lib.6.vt poſſeſſor malæ fidei iuris remedium non prę ſcribat,ſed probata immemorabili poſſeſſione excludat vitium ſpolij.

39 Tertius eſt caſus principalis,qñ poſſeſſor eſt in bona fide,vel mala fide præſumpta:hoc caſu pōt obijci p̄ ſcriptio 30.ann.iā aduerſus intentatū remed.l.ſi coloni,de quo agimus,q̄ in reintegranda,& ſimilib.remedijs recuperatorijs.ita colligit ex mēte Butrij,& aliorum in c. ſolicite,vbi Abb.nu.4.Bero.nu.31. de reſt. ſpol.Caſtr.conſ.105.col.fi.lib.1.Luc.de Pen.in hac l. ſi coloni,q.20.Soc.in l.rē,quæ nobis,nu.18.ff de acq. poſſ.Rui.conſ.60 n.24.li.1.cōſ.103.n.4.lib.4. Rim. conſ.54.col.6.verſ.circa ſecudu,li.4.cōſ.428.n.11.lib. 3.Dec.conſ.303.n.24.Bal.de pręſc.in 4.parti.4 part. prin.q.24.Maran.de ord.iud.diſ.7.n.50.Grat.cōſ.70 n.18.li.2.Pariſ.conſ.1.n.154.li.2.Crau.conſ.124.nu. 14. Rol.conſ.72.num.18.li.2.late hæc affirmans,Iac. Men.in 15.remed.recup.poſ.ſub n.418.Cui adde plene materiā tractanti Alex.conſ.6.col.5.verſ.pręterea antequā li.3.iterū conſ.167.col.2.vol.6.Soc.atteſtantē hanc eſſe magis cōem opinionē,cōſ 39.col.3. verſ. pręterea huic remedio li.3.Seiſel.in d.l.rē,quæ nobis col.fin.Lanſr.in rub.de cauſ.poſſ.& propr.col.3.Soc. iun.conſ.48.col 2.vol.2.Crau.de antiq.tēp.in 4.parr. n.205.Ber.q.fami.82.n.4 Ant.Gab.de reſt.ſpol.cōcl. 5.nu.63.Ex quib.corollarie infertur ad aliqua vtilia.

40 Primū eſt,tertius intellectus ad allegat.Caſſad.deciſ.in ordine quintam,vt nō procedat in eo,qui eſt in bona fide,vel mala pręſumpta,quia tunc præſcibit allegato ſpatio 20.ann.Secundo infertur intellectus ad c.fi.& regulā poſſeſſor.lib.6.vt procedat in mala fide uera non præſumpta tantum,Bar.in l.ſi.in fi. C. vnde vi,late Didac.in .eg.poſſeſſ part.3 § 8.nu.3.

Cui , quia pulchra,& vtilis in practica eſt declaratio,addo Crau.de antiq.temp.4.partic.quar.par.princip,nu.20.vbi declarat ſe in conſ.ſuo 116. Rui. conſ. 156.nu.10.lib.1.conſ.34.num.10.lib.2. conſ. 27. nu. 27.lib.3.conſ.13 .num.4.conſ.44.num. 17.conſ.118. num.4.lib.4.Soc.iun conſ.115.num.30 lib.2.Rolan. conſ.3.nu.93.lib.1.Rip.in c.ſæpe,nu.66.67.de reſtit. ſpol.& hæc opinio eſt communis,Balb. in l. Celſus n. 106.de præſcr.immo hæc hodie eſt receptiſſima opinio a qua durum eſſet recedere Iacob.Menoch.de recup.poſſ.remed.13.quæ.10.declar.2.num.70.

Cui adde,quod hoc procedit ēt inſpecto mero iure canonico,quod in hoc a ciuili non differt. Abb. in c. ſollicite,num.14. de reſtit.ſpol.Balb.de pręſcrip.in 3. par.quar.par.princip.quæſt.24.

41 Quartus caſus principalis eſt,tam in hoc remedio , quā reintegranda,& ſimilib.recuperatorijs remedijs poſſeſſor cum titulo,& bona fide in re non affecta vitio reali,& cauſam non habuit ſcienter a vitioſo autore pręſcribit per annos decem inter pręſentes,& viginti inter abſentes. Balb.d.quæſt.24.in fi.Rui. conſ. 62.num.14.lib.1.Rol.conſ.21.lib.2.Iacob.Menoc.id reſtringens aduerſus Eccleſiam , vel ſimiles priuilegiatos in dicto remedio 15.num.425.

Quæ omnia appoſui, tam ad materiam l.ſi coloni , quam aliarum,quia coloni,& conductores reintegrātur,& habent ſimilia remedia, vt Deo dante ſuo loco dicemus.

42 Declaratur vlterius diſpoſitio l.ſi coloni:aut colonus,qui aufugit,eſt ab alio apprehenſus , & dominus ſtatim amittit poſſeſſionem,l.1.§. per rerū. ff. de acq. poſſ.ſi vero non eſt ab alio apprehenſus,aut ſtatim in libertate,diu,ideſt per decem annos,& tunc dominum eſt priuatus,alias non,l.3.§.quod ſi ſeruus , ff. de acqs poſſ.l.ſi is,§.ſi ſeruus, ff. de vſucap. ad cuius l. intellectum, an affirmatiue,vel negatiue legi debeat ibi, niſi pro libero,vel ſi pro libero,vide Ant. Auguſt. emendat.iur.c.2.lib.1.Ferret.poſt alios,in d.§.per ſeruū,n. 4.Cin.in l.1.quęſt.1.C.ubi cauſa ſtatus, vel iudicis arbitrio illud,diu,intelligatur in d.§.ſi ſeruus. Alber.in rub.C.de ſeru.fug.col.pen.verſ.ſecunda quæſtio.

Colonorum priuileggia.

QVÆSTIO IIII.

MVLTA inſuper ſunt colonorū priuileggia , & fauores vltra caſus poſitos a Menoc. dę arb. conſ.194 num.33.& D.Spor.de reſtitut.in integrum quæſt.9.art.6.

1 Priuilegium primum:Agricolę inſiſtentes colligēdis,& ſeminandis frugib.non ſunt mō aliquo ab exercitio,& opere emouēdi,l.1.C.de agr.& cenſ.li. 10.& ratio eſſe videt,ne aliis occupati negociis, curā agriculturæ relinquant,l.1.C.de aquęductu,lib.10.

2 Priuilegium 2. Die dominica,ac etiam alia quauis feriata in honorem Dei,& ſanctorum coloni,& agrorum conductores culturæ libere,licenterque interueniant neceſſitate vrgente aeris , quoniam frequenter euenit,vt non aptius alio die frumenta ſulcis,aut vineæ ſordibus mundentur, ne occaſione momenti pereat commoditas cœleſti prouiſione conceſſa,l.3. C. de fer.cap.licet,vbi Abb.de fer. Ioan Lup.in c.per veſtras,§.27.num.9.de donat.inter vir.& vxorem.

Ex quo priuilegio ſequuntur corollarie duo utilia: Primū eſt,& ſatis vtile in hac locati, & conducti materia,quod ſi in ſegetibus , & granis ſeminatis infera-
3 tur damnum,quod in cauſa iſtorum damnorum illatorum procedi pōt ēt die feriata in honorē Dei,& rō eſt,quia niſi ſtatim cognoſceret , res de facili periret. ita per hunc tex.dixit Mandoſ.cum hoſpitali S.Spiritus in tract.commiſ.formul.43.q.11:tradit in materia Pet.de Vreno in praxi notar ti.de benefic.ne quis vocetur in ius die feriata,nu.6.& tale damnū nō æſtimatur,prout frumētū maturū, nec arbor prout eſſet magna,ſed ſolum dubius euentus,ideſt quantum vendi potuiſſet illa perceptio frumenti,vel arboris fruct. Alber.in 2.par.ſtat.q.78.& in l.propter ſpem,ff.fam. herciſ.Cin.in l.fi.C.ad l.Aquil.Bal.conſ.182.locat. n. 4.qui loquitur in materia locati, & conducti.Crauet, conſ 40,num.10.Plo.de in lit.iur.§.53.num.6.

4 Et ſic patet ampliatio ad hanc l.3.vt non ſolum liceat ſeminare fructus, ſed in iudicio agere cauſam ad fructus pertinentem breui tempore perituram.

5 Et ſic ſi per ſtatutum Tudertinum diſponitur, vt ĩ cauſis damnorum datorum procedatur qualibet die feriata in honorem Dei, valet, quia concordat cum iure communi.

6 Ampliatur ſecundo, vt in cauſa alimẽtorum die feriata in honorem Dei procedi poſſit: ſi enim permittitur ſeminare, quia fructus naſcuntur, ex quibus viuimus: ſic & alimenta conſtituere. Soc. de citat. artic. 19 nu. 7. fallen. 2. Firmian. in verb. feriatis diebus in honorem Dei. Mandoſ. in practic. commiſ. Form. t 3. q. 8. Cui adde ab eo non allegat. Gugl. de Cun. in ſ. l. 2. ff. de fer. quod alibi non legiſſe dicit Alex. in l. 1. col. 6. ver. his tamen, ff. ſol. matr. Doct. in verb. alimenta Ioan. Arn. valde commendans. comm. 72.

7 Priuilegium 3. Coloni, terrarum cultores, & agricolæ poſſunt contrahere matrimonium, & filij nati ſunt legitimi ẽt ſi non interuenerint dotalia inſtrumẽta, & aliæ ſolennitates, quæ in nuptijs interuenire ſolent, §. illud quoque, verſ. ſed neq; agricolã. Authen. quibus modis naturales effician. leg. vbi Imperator tradit notabilem rationem, ſ. quia ſolius circa terram operatinnis laudabilis, & iuſta cauſa eſt.

8 Priuilegium 4. Tignum vineis iniunctum neq; diſſoluere, neque vendicare licet, vinearum cultura debetur, l. 1. ff. de tin. iniunct.

9 Priuilegium 5. Quintum eſt notabile priuilegium de quo in l. 2. ff. de nund. de quo Alc. lib. 4. diſpunct. c. 8. vbi ex mente Diuini Platonis dicitur, quod ciuitas indiget ad bene, & beate viuendum, & ut dicatur bene inſtituta, ruſticis, & alijs conductoribus, qui aſerentes in forum aliquid non coguntur ſtare ad minutatim, ne ab opere ruſtica auocentur, & annonæ præbitio deſtituatur. Duen. reg. 297. num. 2.

10 Qui textus notabilis eſt ad fauorem tricolarum, cauponum, & hoſpitum, qui in die ſabbati ponunt ſe ad portas ciuitatum, & emunt a ruſticis, & conductoribus vtenſilia, & alia ad manducandum, & fruãtur, & ſi ciues, magnates, & nobiles aliquid volunt, excogitent, & illam l. dixit ſingularem Aufrer. de Thol. q. 446. Ioan. Marc. deciſ. 540. n. 46. vt tales cogi poſſint.

11 Priuilegium 6. Coloni inter alios poſſunt condere teſtamentum coram quinque teſtibus, & valet, & tenet ex diſpoſitione l. fin. C. de teſtament. ubi ad agricolarum, & colonorum laudem prorumpens Imperator inquit. Ad Dei humanitatem reſpicit, qui Colonorum, & ruſticorum ſimplicitati ſuccurrit.

12 Quæ concluſio vera eſt, tam in teſtamento in ſcriptis, quam nuncupatiuo, ut per Cin. in d. l. fi. vbi Bar. atteſtatur ita de conſuetudine ſeruari.

13 Procedit etiam ſiue in tali loco vigeat conſuetudo coram quinque teſtibus poſſe teſtari, ſiue non per An
14 gel. Salic. Caſtr. & Iaſ. in d. l. fi. Fallit vltra alios ĩ agricolis, & cenſitis. Boer. deciſ. 272. in princip.

15 Priuilegium 7. de quo in l. 3. C. de defenſ. ciuit. ubi inquit Imperator. Vtili ratione proſpectum eſt, ut innocens, & quieta ruſticitas conueniri non poſſit in pecuniarijs cauſis, niſi coram defenſoribus locorum. Alciat. reg. 2. præſumpt. 4. num. 4.

16 Priuilegium 8. Coloni, & terrarum cultores a muneribus excuſantur l. 1. C. ut ruſtici.

17 Quod verum eſt in mere perſonalibus. vt ibi nõ. niſi in defectum aliorum, & hoc publica exponat vtilitas. argumento. ff. de mune. & honor. l. vt gradatim, §. quotiens, l. honor, §. fi. not. Luc. de Penn. in l. 1. C. de agric. & cenſ. colum. 2. in fi.

18 Intellige 2. quod coloni, & agricolæ non admittũtur ad honores habentes onus immediate annexum, l. colonos la ſecunda, C. de agric. & cenſ. lib. 11. niſi in defectum, ut not. in l. 1. C. de agric. & man. domi.

19 Intellige 3. vt coloni munera mere patrimonialia ordinaria ſine canonica ſubire cogũtur pro terris eorum, in alijs non niſi ſeruata cõſuetudine, quæ in hoc eſt attendenda, l. bi penes, C. de agric. & cenſ. l. omnes, & l. obſiſtere, C. de tributis l. 1. C. de immun. nemini concedenda. late Luc. de Penn in l. colonos, col. fi. C. de agric. & cenſ. lib. 11.

20 Intellige 4. vt in muneribus mixtis, quod illa indifferenter ſubeunt in caſibus, qui habẽtur de immunit. nemini concedend. l. a. & de quibus muner. liceat excuſare l. 1. & de collat. fund. patrimon l. 1. & priuil. dom. Auguſt. l. 1. in alijs vero caſibus in quibus munera extraordinarie indicuntur, excuſantur coloni. quatenus perſonam reſpiciant, alias proportionabiliter tenentur, vt late per Luc. de Pen. in l. 1. C. de mun. & in quo loco lib. 11.

21 Priuilegium 9. Agriculturæ fauore nullus agricolas, ſiue colonos alienos in eadem, vel aliena prouincia occultare poteſt, & ad ſua loca redire compelluntur, §. ſed etiam, authent. de mand. princip. vbi Accurſ. dat priuilegium hoc nẽdum colono adſcriptitio ſed cuicunque laboratori, & colono, ut extra occultari non poſſit.

22 Priuilegium 10. Agriculturæ fauore inter adſcriptitium, & mulierem alienam nuptiæ prohibentur etiam poſſeſſore ſciente, & hoc ne cultura per colonos deſeratur, §. adſcriptitio, vbi gl. authent. de nupt.

Colonorum proprietates.

QVAESTIO V.

VIdimus quot ſint colonorum ſpecies, quæ remedia competant dominis pro colonis adſcriptitijs, vel cẽſitis, necnon, nonnulla ipſorum priuilegia competentia etiam aliis terrarum laboratoribus, & colonis. ponamus pro intelligentia aliquas proprietates talium adſcriptitiorum, & cenſitorum.

1 Proprietates prima. Aſcriptitii, cenſiti ſine prædiis, quibus adhærent, legari non poſſunt, & ſi legentur, legatum eſt inutile, nec debetur æſtimatio niſi ex coniectura ta mente defuncti, l. ſi quis inquil. de leg. 1.

2 Proprietas 2. Adſcriptitii, vel cenſiti ſine prędiis, quibus adhætent, vendĩ nõ poſſunt, l. quẽadmodũ, & ibi not. C. de agric. & cẽſ. lib. 11. Quam limita, niſi ex cauſa famis, vel alterius neceſſitatis. Tiraq. de retract. Lignag. §. 26. gl. 1. nu. 18.

3 Ex quibus habetur ampliatio ad gloſſ. in l. 2. C. de parent. qui filios diſtrax. vt procedat etiam quoad cẽſitos, & alios ſimiles alienari prohibitos. Amplia, vt nec promoueri ad ſacros ordines ſine conſenſu domini non poſſint. Canõ. gener. diſt. 54. Bero. in ca. nulli, de reb. eccleſ. nõ alienãd. Redo. in eod. tract. fol. 75. numero 30.

4 Proprietas 3. Adſcriptitii, uel cenſiti ſine prædiis, quibus adhęrent, præſcribi nõ pñt, niſi in præſ. lon

temp.l.3.& ibi not.C.de diuerſis,& temporal.pręſcr.
not.in.l.1.C.de ſeru.fug.dixi ſup.q.1.huius partic.
5 Proprietas 4.Dñs pro agric.& cenſ. quos habet p̄-
ſtat annonarias functiones l.3.C.de agr.& cenſ.li.11.
6 Proprietas 5.Ab agricolis,& cenſ.exigẽdi ſunt red
ditus,qui ex fundo pcipiũtur,non pecunię,niſi aliud
conſuetudine ſit inductum,l.5.C.de agric. & cenſ.
7. Proprietas 6.Originarij coloni terræ adſcripti li-
berari non poſſunt aliqua dignitate,vel pręrogatiua,
ſed omnino dominis ſunt reſtituendi,l. originarios,
C.de agric.& cenſ.l.originarios,lib.11.
8 Proprietas 7.Suſceptus ex matre originaria quam
uis ex patre libero matris conditionem ſequitur, &
ipſa mater cum ſua ſobole eſt ad agriculturam reuo-
canda l.mulier,C.de agric. & cenſ. & ſic eſt caſus, in
quo filius ſequitur conditionem matris,quæ deterior
eſt,quia ſeruilis,quam patris,qui liber eſt.
9 Proprietas 8.Coloni adſcriptitij non poſſunt affer
re aliquod præiudiciũ dominis in poſſeſſione eis in-
ſcijs,vel inuitis,l.per colonum.C.de agric.& cenſ.
10 Proprietas 9.Prohibentur coloni ad vllam conuo
lare militiam,& adſcriptitii magiſtri militũ eſſe ne-
queunt,vt Reipublicæ honeſtati,& Dominorũ indẽ
nitati conſulatur,l.colonos,C.de agr.& cẽſ.vbi dicit
Luc.de Pen.aſſuetus vomere,& ligone,ſordidus inde
factus gladio turpiter vteretur, quod facit pro mili-
tia noſtri temporis, in qua vt plurimum ponuntur
ruſtici ad exc.ciues.
11 Proprietas 10. De qua in l.litibus,C.de agr.& cenſ.
& multas alias proprietates reperiet ſtudendo candi-
dus lector,quas pro nunc omittam.

Aſcriptitiorum facultates.

QVÆSTIO V.

QVÆRO vlterius,quomodo probabitur adſcri-
ptitius,vel cenſitus, & quomodo cognoſcetur
1 colonus Aſcriptitius a cẽſito;reſpondetur, qđ Aſcri
ptitii,& cenſiti conueniũt, quia ambo ſunt homines
liberi,ita gl.tenet l.iubemus,& authen.ibi poſit.quæ
incipit,aſcriptitius,C.de epiſ.& cl.& in l.ne diutius,
& in l.quemadmodum,C.de agric.& cenſ.lib.11.& l.
11.C.in quibus cauſ.colon.cenſ.li.10.& hæc eſt com
munis opinio teſt. Aret.de iur.perſ.in princ.num. 5.
2 Declaratur, vt procedat quoad extraneos, ſecus
quo ad dominos,ſecund.gl.in l.3.ff.de ſtat.hom.ea ra
tione quia a dominis vendicantur.
3 Quæ declaratio mihi non videtur admodum tuta
quia ſeruitus, & libertas ſunt cõtraria, nec in eodem
ſubiecto ſtare poſſunt l.vnic.poſt pri.C.de lat.libert.
tollend.facit l.ius noſtrum,ff.de regul. iur. præterea
filius licet liber ſit,a patre vendicatur, & ciuis a ſua
Ciuitate,l.1.§.per hanc.ff. de rei vendicat. l. de iure.
ff.de municip.Vnde verior opinio videtur,vt omni-
no liberi ſint,vt ibi Bart.& Alber.ſentiunt.
Ex quibus ſequuntur plures facultates competen-
tes aſcriptitus,quia liberi ſunt.

Colonorum facultates.

1 FACVLTAS Prima.Aſcriptitii de iure authen-
ticorum poſſunt clericari,tam volente domino,
quã etiam contr.authẽt. Aſcriptitios vbi Acc.not.C.
de epiſc.& cler.§.aſcriptitios, authent.eod.tit.

2 Et ſic fauore religionis ſuperius contradictio non
attenditur.Facultas ſecunda. Aſcriptitii poſſunt eſſe
3 teſtes,ſicut cęteri homines liberi,vt no.in authẽ.ſi te
4 ſtis productus,C.de teſtib.Facultas 3.Aſcriptitii poſ-
ſunt condere teſtamentum, iuxta tamen notata in l.
cum ſatis,C.de agric.& cenſ.lib.11. Differunt autem
quia cenſiti reſpondent quid certum annuatim, ſed
aſcriptitii quid incertum. vt not. in rub. C. in quib.
cauſ.colon.cen.dom.accuſare poſſ.lib.11.
5 Et probatur,& fit aſcriptitius qui ſe aſcribit terræ
confitendo ſe velle ibi perpetuo morari,nec inde di-
ſcedere velle,concurrente de hac confeſſione ſcriptu
ra,nec non alio adminiculo, pũta quod ſit deſcriptus
in libro cenſus,uel in aliis iudiciis. Tria igitur neceſ-
ſaria ſunt.Reſponſio,ſcriptum,& adminiculũ. Aret.
ita præclare docens de iur.perſ.in princ.nu. 6. com-
mend. Iaſ.in l.1.num.18.C.de ſeru.fugit.
6 Et ulterius circa colonos cenſitos animaduerten-
dum eſt,quod domini, ut diligentiores efficerentur
ſerui,colendos agros eis domini libentiſſime dabant
ſub annua quadam penſione,quam Kalen. Mart.pen
dere ſolebant,& quia certis penſionibus addicti erãt
merito quandoque tributarii uocabantur,vt l. 8. C.
de agr.& cenſ.lib.11.& ſunt dicti cenſiti coloni non
ab annuo cenſu,prout multi Doc. opinati ſunt, ſed
quia ſunt pars fundi,cui aſcripti ſunt, vt late deducit
Bonon.de cenſ.artic.3. vbi etiam ponit colonos cen-
ſuarios,qui liberi homines ſunt, & dominis annuũ
cenſum præſtant,vt per eum late Rofred.in form.li-
bell.part.5.rubr.de offic.iudic.quo ſubuen.cenſit,uel
vaſall.cum multis ſequentibus,&c.

De origine locationis.

QVAESTIO III.

Principalis.

QVAERO primo loco de origine,locationis,&
ſic quo iure introducta ſit locatio, & cõductio,
& vtique indubitati iuris eſt de iure gẽtium l.ex hoc
1 iure.ff.de iuſt.& iur.l.1.hoc tit. Et ſi dicatur pecunia
2 vti merces,eſt de ſubſtantia locationis, quæ multos
poſt annos fuit reperta poſt ius gentium. Pl li.33.c.1.
3 Polid.de inuent.rer.li.2.cap.20.Georg.Agr.lib.1.de
pręc.metall.& mone.latè Cel.Rhod.antiq.lec.cap.5.
li.5.Eutrop.lib.1.Rom.Hiſt.Macrob.li.1.Saturn. c.
7.Vnde Ouid.lib.1.Metam.deſcribens priorem æta-
tem,deinde in deteriorem inquit. Effodiũtur opes ir-
ritamenta malorum.Lucr.lib.5.Poſterius res inuen-
ta eſt,aurumque repertum. Et ex noſtratibus iuris in-
terpretibus tradit late Tiraq.de retract.Lignagier.§.
1.gl.20.num.9.Affli.in 3.feud.titu.quæ ſint regul. §.
monet.Stephan.Forcat.in Heriomã.Iur.dialog.48.
Franc.Connan.lib.7.cap.5.Couarr.in libell.numiſm.
cap.1.in princ.vnde poſtea factum eſt,vt facultas cu-
4 dendi monetã ſoli principi competat.Bart. in l.1.C.
de veter.num.li.10.cuius opinio communiter appro
batur.Soarez.in ſuo Theſaur.recep.ſentẽ. littera M.
num.191.Reſpondetur,quod a principio ſuę creatio
nis huiuſmodi contractus non erat adeo ſolemnis,
prout poſtea pecunia ĩ metallis reperta,& ſignata,&
cum poſt pecuniam ære ſignatam talis contractus ab
omnibus gẽtibus receptus, & practicatus ſit,& pecu-

niæ

nitæ ſignatæ vſus,& locationis contractus iure optimo Iuris gentium dici,poſſunt; ita ſentit Bar. ad l. a. ff.de contrahend.empt.ſequuntur Angel. Abb.& alii, ad d.l.ex hoc iure,vbi Iaſ.numer.22.Alc.ad l.propemodum,num.2.ff.de verb.ſign.

Hotoman.in ſuo comment. verb.iur.in verb. naturalia,verbo,tertio modus. Aldobr. ad §. ex hoc iure,Inſtit.de iure nat. gen. & ciuil. Anton. Burgos in rubr.de empt.& vendit.num.12. Are. pinell. de reſcindend.vend.rubr.parte 1.cap.1.num.8.poſt longũ diſcurſum,qui licet a Bart.opin. ad allegatam l. a. ff. de contrahend.empt.in aliquo diſſentire videatur,ſequitur tamen ex uſu poſtea recepto eiuſdem opinio-
5 nem:unde ex prædictis more logicorum ſequi videtur vnum corollarium, quod ſi quid non ab initio cum primis hominibus,ſed poſt ciuiles leges conditas fuerit per omnes gentes communiter receptum, & approbatum,ius gentium recte appellari poteſt ad intellectũ §.ius autem Ciuile.verſic.quod vero Inſtitut.de iure naturali gent.& Ciuili,& ad l. omnes populi. ff. de iuſtit.& iure.

6 Sed pone, quod merces non conſiſtat in pecunia numerata,ſed in alia,re,puta,frumento,vino,& oleo, erit locatio,diſtingui ſolet in hoc:aut eſt facta conceſſio per nomina quotę,vt tertia,quarta,&c.& eſt ſocietas,l.uis maior,§.ſi merces,ff.locat.l.cum duobus, §. ſi in coeunda,ff.pro ſoc.aut per certam menſuram,ut decem corbes frumenti,& eſt contractus inopinatus, & agitur pręſcript.uerb.l.ſi rem,ff.de præſcipt. uerb. not.in l.ſi olei,C.locat.ubi Bart.infert in facto,in pra-
7 ctica obtinuiſſe,quod libellus ſuſtineatur ſi contra colonum agendo dicatur locaſſe ſibi fundum pro certa quantitate frumenti.ſequitur Fab.de Mont.de empt. & uendit.in 2.quæſt.princ.nu. 26. idem Bart. in l. ſi merces,§.uis maior,in fi.ff.locat.But.in cap.conſtitutus,per illum text.de relig.dom.Bald. in rubr. C. de iure emphyt.num.15.Iaſ.in §.actionum, nu. 168. Inſtit.de act.Aret.in §.ſequens,nume.25.eod.tit.de act. Soc.in ca.dilecti,art.23.de libell.oblat.Mattheſ.not. 68.& cum gloſ.eſt communis opinio,ut teſtatur Anton.Padill.ad l.naturalis,§. at cum do. iuxta princip. ff.de præſcript.uerb.idem etiam tenet,& comprobat Curt.in l.ſed,& ſi poſſeſſori,§.primo,ubi Alexan.Caſtrenſ.Iaſon.& alii de iureiurando,in l.prima,in fine, C.de uſu fr.in l.ſi prius.ff.de nou.oper.nunciatio.uerſic.ſecundo contra hoc oppono,numero 20. Alexãd. ad Bartol.in l.Aurelius,§.Sticho,littera E.de lib.leg.
8 quia ſubſtinetur libellus loquendo *groſſo modo*,quia debet attendi effectus libelli.Bal.in authen.dos data C. de donat.ante nup.item poteſt ſuſtineri,quia lex ſupplet,quod deeſt libello,ſecundum Bartol.in l.ubi adhuc,columna ſecunda,de iure dot.item quilibet libellus ſuſtinetur,ſi uerba poſſunt interpretari ex ſententia, & reduci ad uias iuſtas. Innocent. notabiliter in cap.conquerenti,de offic. ordin. & in cap. examinat. de Iudic.in capit.ſuper litteris, de reſcript. Alexand. poſt Bart.in l.1.§.quibus,ff.quod cuiuſq; uniuerſ.nomin.Bal.in l.edita,colum.5.C.de edend.& in l. 2. C. de petit.hęredit.in l.domum,colum. a.C. de rei uindic.pulchrè idem Bald.in l.non debet,in fi.ff. de donat.Bar.in l.certi condictio,in princip.ff.ſi cert.peta. Rip.ad l.naturaliter,§.nihil commune ,quęſt. ult. ff. de acquir.poſſeſ.Merito igitur locati exponitᷣ, ideſt conceſſi; falſi enim nominis impoſitio non debet uitiare contractum,ut res potius ualeat, quam pereat, argum.l.inſulã,& ibi not.ff.de pręſcript.uerb.text.in materia locati,in l,ſi uno,in princip.ff. locati, & in l. penult.ff.de contrahend.empt.Benincaſ. Peruſ. in §. actionem nu.68.Inſtit.de act.Nicol.Mozz. in tit. de locat.uerſic.uenio ad aliam,ſub nu.14.ubi Bar.expoſitionem ſequitur,& commendat Fel.conſ. 25. nu. 3. ubi Bar.declarationem notabilem appellat,& in d.l. ſi olei,eſſe contractũ locationis ueſtitũ conſuetudine contrahentium . Bene uerum eſt,quod practicus Papienſis in forma libelli ad ficti pręſtat. in uerb. florenos,nu.2.in fine refert,in practica uidiſſe dubitari de hoc libello,& partem ſuccubuiſſe,tamen ſtãtibus ſuperius adductis,& maxime communi opinione, cum dicta gloſ.puto caſum eſſe extra omnẽ dubitationem & maxime,ut infra dicam de ſubſtãtia locationis,lo-
11 catio tripliciter ſumitur:large,quę comprehendit liuellũ,cenſum,emphyteuſim: improprie , quando fit non in pecunia,ſed in ſpecie,& videbis iuxta communem practicã inſtrumenta in cenſibus,liuellis, & emphyteuſi,& in afficti̇bus grani,olei,& ſimiliũ fieri, ut plurimũ ſub nomine locationis,maxime quia ferè de
13 communi ſtilo,& practica apponitᷣ clauſula ſalutaris ius & iuſtitiã , omni modo meliori, quę ſanat omnes languores, & defectus , dumodo aliquid ex narratis colligatur,Maria.in cap.2.co.u.48.uerſi.primus effectus,de libell.oblat.Calcan.conſ.36.nu.24.conſ. 76. nu.24.conſ. 75. column.3. uerſ. item debet intelligi. Abb.in capit.1.in primo notab.de offic. delegat. Iaſ. in §.omnium,nu.149 Inſtitut.de act.ubi Aret. num. 25.Rip.in 1. reſponſo,nu.8.uolum. 3. Bertran. conſ. 87.colum.1.uolum.2.in nouiſs.Barbat.in capi.1.col. 2.de offic.delegat.Brun.de ſtat.excluſ. fęmin. in ult. ar.principali,quæſt.2. Alexand. conſ. 6. uerſ. & hoc comprobatur,uolum.8.Grat.conſ.37.colu.1.volu.1. Soc.iun.conſ.128.num.10.uolum.2.Ruin.conſi. 54. num.8.uolu.4.Corn.conſil.8.colum.fin. uolum. 2. Soc.ſen.conſ.160.colum.penult.uolum. 1. Dec. in l. petens,ubi Dec.colum.1.Iaſ.col.3.Cur.iun.col.1.C. de pactis,Alex.conſ.127.colum.1.uolum.2.Olderno, de locis comm.act.uerſ. 9.Ant.Gabr.de clauſulis concluſ. 4.nu.8 uerſ tertius effectus.

Et ex ſuperius adductis ad illius gl. confirmationẽ libet non omittere in actu practico,quod ſtantib.pręꝗdictis conari debet bonus iudex ſuſtinere libellum in ſe ſimpliciter conceptu,licet non ſit appoſita clauſula ſalutaris,quia allegatæ auctoritates non ſe fundant in clauſulis,ſed in priuilegiis libellorum,ut,quatenus fieri poſſit, ſuſtineantur uerba etiam improprıando , *groſſo modo* intelligendo.

Declaratur tamen gl.intelligentia,& cõcluſio, ut non procedat ſi in libello dicat,quod Agrimenſor locauit operas ſuas,quia tunc libellus dicitur ineptus , nec ſaluari poteſt,quando erat publice reputatus , & tenebatur illud officium exercere,l.1. & ibi not. ff. ſi menſ.falſ.modum dixerit , commendat Alexand.ad Bart.in d.l.ſi olei.Mattheſ.notab.68.dicam in tit. de præſcriptis uerbis.

Et illud,quod dictum eſt,locationem de iure gentium eſſe,intelligitur in locatione ad tempus , ſecus in locatione in perpetuum , quæ eſt de Iure Ciuili. Iaſ.ad l.ex hoc iure,nu.41.ff de iuſtitia, & iure per l. primã,§.qui in perpetuum,ff.ſi Ager uect.uel emphy. & l.1.§.quod ait lex,ff.de ſuperficiebus.

Con.

Cõcludit Author hic,locationem eſſe de iure gentium,vtique hoc indubitatum eſt;per textum in l. ex hoc iure hic citatũ.tex.in §. Ius autem, de iur. natur. gent.& ciuil.ex vltra verba clara facit terminus contractus,qui de ſui natura comprehendit,eos cõtractus hinc inde obligatorios,Bart.in l.Labeo,§.cõtractum, ff.de verb.ſignif.cum citatis per Alex.in l.5.in princ. ff.de verb.oblig.in l.ſi donationis,col.1.C.de his,quę vi,metuſue cauſa.conſil.40.col.1.lib.1. Cum. vbi loquitur,& diſputat,de donatione,cõſ.173.& huic ſententiæ adſtipulatur Franc. Rip. Reſponſ. 18. ſub nu. 20.de oblig.in nouis reſponſis,dum dicit,quod omni iure permiſſa eſt locatio.Riminal.iun.conſ.83.)

De ſubſtantia locat. Titulus.

QVÆSTIO IIII.

Principalis.

QVÆRO, quot ſint fines,& effectus locationis? Et quidem multi ſunt,interdum fit ad fruendũ, l.ſi merces,§.qui fundum,ff.locat.l.nemo, C. eod. tit. interdum ad paſcendum,l.ſi quis fundum,§.Celſus,ff. eod.interdum ad tranſportandum,& vehendum, l. ſi merces,§.qui columnam,ff.locat.interdum ad docendum,l.ſed & ſi,§.ſi quis ſeruum, ff. eod. interdum ad colendum,l.qui fundum,ff. eod. interdum ad faciendum, l. item in princip. l. qui inſulam, §. qui ędem, l.ſi cui,l.ea lege,§.locaui,l.mortuis, & l. final. ff eod. interdum ad cuſtodiendum,l 1.§.ſi quis ſeruum,ff.de poſit.l.qui mercedem,ff.locat.l.in lege,ff.eod. ibi cuſtodite,&c.)

Vidimus de origine,& cauſa efficienti locationis, & conductionis,uideimus de membris ſubſtantialibus componentibus hanc creaturam locationis, & conductionis.

Tertio igitur loco principaliter quæro,quæ neceſſario requirantur ad ſubſtantiam huius contractus.

1 Et utique tria,uidelicet res,quæ locatur,merces,conſenſus,ut patet Inſtit.eod.in princ. & ff.eod.l.1. & 2. Cephal.conſ 626.nu.58.uol.5.gl. in l. 4. in uerb. qui eum,ff.de uſu & habitatio.

Concluditur hic,tria eſſe de ſubſtantia locationis, res,merces,& conſenſus ex Io.Ceph.conſ.626.nu.58 col.penult & in emptione tria pariter requiruntur, res,conſenſus,& pretium,§.pretium,Inſt.de empt.& vend.Bal.conſ.398.lib.3.Pract.Papienſ. in forma libelli in cauſa venditionis,gl.1.num.1. Alex.conſ. 18. lib.1.in l.ſi duo,§.Marcellus,ff.de iur. iur. in l.a diuo Pio,§.ſi pignora.ff.de re iudicat.procedunt enim iſti duo cõtractus iiſdem regulis,& iura loquentia in vno habent locum in alio,l.1.& 2.ff.loc.& per hęc ita Ripa noſter.reſpon. 10.col 2.num.7.in nouis reſponſis Auguſt.Bero.conſ.140.nu.5.lib.1.vbi dicit hos duos cõtractus fraternizare,licet in aliquib. differãt, nam perfecto contractu emptionis omne periculum caſus fortuiti circa rem,illiuſque fructus contingens ad emptorem pertinet,at in contractu locationis periculum huiuſmodi non ad conductorem,ſed ad dominũ pertinet,l.ſi merces,§.vis maior,ff.locat. Bero. in citato conſ.nu.36.verſ.nec aduerſantur,& conſ. 145. viſo puncto, vbi ponit quomodo cognoſcatur contractus locationis ab emptione, & venditione.)

De mercede numerata.

QVÆSTIO I.

CIRCA mercedem quæro, an ea de neceſſitate debeat eſſe in pecunia numerata, vel ſaltem ſufficiat in quauis materia recognitio,ſeu reſponſio, & in hoc pulcro vtili, & ſubtili articulo duæ fuerunt ſcribentium opiniones, & ſententiæ.

Prima fuit opinio,vt in pecunia numerata tantũ merces locationis, & conductionis conſiſtere de-
1 beat,ita ut ſi in alia re,uel materia conſiſtat, non ſit ꝓpriè locatio,& conductio,& hęc opinio eſt uerißima,& receptiſſima,ut atteſtatur Are.Pinell.in rub.de reſcind.uend.par.2.c.3.ſub nu.28. Ant. Padill. ad l. naturalis,§.at cũ do.in princ.ff.de pręſcr.uerb.eamq; tenuit,& ſequutus eſt gl.in d.§.at cum do.per tex.ibi. idem in l.ſi olei,C.locat.& in princ. Inſtit. locat. ubi Baldus. Bero. Steph. & alii eiuſdem ſunt ſententiæ. Theophil.in ſuis Inſtit.idem tenere vr,idem gl.in l.11. in uerb. Mercede,ff.locat.in l.1.§. ſi quis ſeruum,ubi Bar.& Caſtr.ſequunt,ff.depoſit. Ant.Gumeſ.in trac. de contract.c.3.nu.3. Deciſ.Peruſ.100 nu.24.gl.in l. ædem in uerb.penſionem,C.locat.Bar.in l.ſi uno, §. item cũ quidã,ff locat.Fel.conſ.26.n.1.Fulgoſ.conſ. 7.col.3.in fine gl.in l.qui concubinam,§.qui hortos, in gl.1.ff.de legat.3.Petr.Loriot. de pact. & tranſac. Axioma.129.dicens,ꝙ ſi dedero ꝓ facto conductitio uel non conductitio ſpeciem, aut pecuniã incertã ꝓ facto conductitio,uel certã pro non conductitio erit contractus innominatus:ſi pro facto conductitio,pecunia certa,& numerata,erit locatio:ſi certa quãtitas fructuũ loco quantitatis,erit colonus partiarius,ex l. ſi merces,§.uis maior,ff.locat.eſt etiam bona gl.in l. & hęc diſtinctio,§.ſi,i uerb.ex conduct.ff.locat.Rol. conſ.96.nu 43.li.1.Hier.Mag.Rot Lucan.12.nu.20. vbi ita diſcernit emphyteuſim a locatione, Rim.conſ. 272.nu.7.q.19.nu.19. 212.num.24.41 Fundatur autem hęc communis opinio in l.1.§.ſi quis ſeruũ,uerſ. ſed quia pecunia non dabatur,ff.depoſit.

Cui legi rñdere nitit Coraſ.cõtrariã tenens opinionem lib.2.§.contrahitur littera H.Miſcellã.q.c.11.ꝙ ibi pecunia large aſſumit ne dũ pro numerata,ſed pro oĩ materia ex l.pecunia 188.& 222. ff. de uerb. ſign. cui adde Glo.notab.in Inſtit.Lancellot.tit.de ſimon. in §.contrahitur,littera H.

3 Quæ rñſio admodũ dura vr̃, cum verbũ, pecunia, relatũ ad cõtractus numeratione importet, niſi aliud ex coniectura uoluntatis appareat Bart.in l.talis ſcriptura,ff.de leg.1.Doct.in l.ſingularia,ff.ſi cer.pet. Enchir.Pariſ.in uerb.pecunia,& anima col.1.Alc.in d.l. pecuniæ verbum,& hæc eſt cõis opinio,ut atteſtatur Alc.ad l.11.§.1.n.12 ff.ſi cert.pet.late Tiraq.de retr. lignagier,§.1.gl.14.nu.42.Hier.Gabr.conſ 43.nu.4.

Scđo itaq;loco pricipaliter ad illũ tex.rñdebat Pinell.in ſupra allegato loco ſub n.33.ꝙ I.C.ibi principaliter intẽdit declarare contractũ locationis,& conductionis,ita vt tũc dicat̃ ſi merces interueniat,& hoc ſolũ ſufficere vr̃,vt merces iteruenniat,& ſi poſtea I. C. ibi ſubiũgat,ꝙ nõ interuenit pecunia,& ob id agi dẽt ꝓſcriptis verbis,id quodãmõ eſt i conſequẽtiã,ꝙ attẽdi non dẽt.l.ſi quis ne cãm,cũ vulgarib. ff. ſi cert. pet.

Cui rationi licet ſubtiliter extenſæ pro intellectu d.l.aduertendum uidetur,ꝙ ibi I.C. hic principaliter agit,

agit, quorum duo vltima tendunt ad declarationem
primi, & principalis dicti. Principale igitur dictum
eſt, quòd locatio, & conductio eſt, ſi merces interue-
niat, poſtea declarando ſubiungit I.C. in verſic. quod
ſi opera, &c. pone quod non interueniat merces, ſed
opera loco mercedis, erit ne locatio, & conductio, &
reſpondet duo: primum eſt, quia non interuenit mer-
ces: ſecundum quia nō interuenit merces in pecunia,
non eſt proprie locatio, ſed quaſi, & ob id non & loca
to, ſed præſcriptis verbis agendum eſt. Sequitur ergo,
q̃ vnica eſt ſtructura ad vnum tantum finem tendens,
ita vt primum dictum pendeat a ſequentibus, & econ-
tra, & clariſſime I.C. ibidem in duob. locis demōſtrat
veram locationem, & proprie ſumptā requirere mer-
cedem in pecunia numerata, ibi quaſi locatio, &c. Se-
cunda ibi, & quia non interuenit, agitur præſcriptis
verbis, & ſic ille voluit, rectè perpenſus optimè pro-
bat receptiorem ſententiam.

Ex quibus corollarie videtur inferri poſſe limita-
4 tio, & declaratio ad regulā l. ſi quis nec cauſam, quod
attendi debet id, quod principaliter agitur, non quod
in conſequētiam, quia hoc eſt omnino verum, niſi id,
quod cōſequutiue ponitur, veniat ad declarationem
cōtinuatiuè illius, quod principaliter agitur, quia tūc
hoc etiam attendi debet: præcedentia enim declarāt,
ampliant, & reſtringunt ſequentia, l. ſi ſeruus pluriū,
§. fi. ff. de legat. primo.

Secundo infertur in practica recolligendo omnia
dicta in diſcurſu huius primę rationis: aut interuenit
pecunia numerata, & locato agēdum eſt: aut interue
nit reſponſio in fructibus, prout in Colono partiario
& agetur actione pro ſocio, l. ſi merces, §. vis maior. ff.
locat. aut interuenit præſtatio operarum, & præſcri-
ptis verbis agendum eſt, d. §. ſi quis ſeruum, vbi glo. in
verb. dabatur.

Cautus igitur erit diligens aduocatus in rectè cō-
ſiderando prædicta in proceſſu iudicij.

Secundo itaque loco pro communi, & recepta ſen-
tentia allegatur text. in l. naturalis, §. & cum do. de prę
5 ſcript. verb. ibi pecunia data locatio erit, quem tex.
ibi Caſtren. reputat difficillimum, ita vt ſi Paulus au-
tor reuiuiſceret, a tot difficultatibus, quas patitur, ſe
defendere non poſſet, prout etiam Iaſ. & Anton. Pad.
atteſtantur.

Cui reſpondere nititur Ari. Pinell. vt ſupra ſub n.
34. quod I.C. ſenſus ſit, non quod ſit locatio, ſi res, non
pecunia numerata detur, ſed bene ſit locatio data mer
cede pro facto locari ſolito, non ita ſi pro re, merces
detur, & ſic ibi I.C. non facit vim in pecunia numera
ta, ſed inter facto locari ſolitum, & aliam rem. Certe
hæc Pinell. conſideratio videtur prima facie iuuan-
da, quia ibi I.C. in ſuo themate videtur reſpondendo
quæſito facere diuiſionem, cuius primum membrum
ſit de facto locari ſolito: vnde ad perfectam diuiſionē
ſubſequitur aliud membrum correſpondens de re.

Verùm rectè intuendo, prout etiam Pinell. tandē
fatetur, iſte text. optime probat communem ſenten-
tiā, & vult omnino ad hoc, vt dicatur vere, & proprie
locatio, duo principaliter requiri. Primum, q̃ ſit & in
teruenіat pecunia numerata. Aliud, quod factum ſit
locari ſolitum, ita vt vno ex his deficiente propria lo-
catio non erit, & ita nullum. tex. conſiderant Bar.
Caſtr. Fulg. Iaſ. & omnes recentiores.

Et circa huius §. intellectum quatenus locati, & cō-
ducti materiam reſpiciat, quæro vnū in practica ſatis
vtile, & neceſſarium. Pone, q̃ deficiat vnum ex præ-
6 dictis ſuperius requiſitis quis contractus erit? Vtique
ſimilis locationi, & cōductioni, & eiſdem regulis ter-
minabitur, ſi ſimilia ſunt cū eis, quæ locari ſolita ſunt
ita hunc text. in §. at cū do. declarat Bar. in l. 2. §. mu-
datio. nu. 14. ff. ſi cert. petat. vnde ſi detur pecunia in
facto locari non ſolito, erit ſimilis locationi, quia in
locatione ex vna parte venit datio, ex altera ſimplex
factum, id eſt, quod petatur vti re locata. l. ex condu-
cto. in princ. ff. locati. Eſt etiam ſimilis in effectu, quia
is dolus, & culpa, quę veniunt in contractu locatio-
nis, & cōductionis, veniūt in iſto, vt no. in l. cum qui,
§. 1. ff. commod. non autem eſt bonę fidei, ſicut loca-
tio, & conductio, vt ſentit gl. ad l. naturalis, §. ſequ.
in verb. ſimilis, de pręſcript. verbis, & Caſtren. in d.
§. at cum do. in princ.

E contra etiam ſi nō detur pecunia numerata, ſed
ſpecies, vel quid ſimile, prout in colono partiario, qui
ſoluit ratam fructuum, iudicabitur ad inſtar locatio-
7 nis, & conductionis. Vnde in colono partiario fiet re-
miſſio mercedis propter ſterilitatem, inuecta, & illata
erunt tacite obligata. & ſic de ſimilibus, vt cōtra Spe-
cul. tenent Bald. Caſtren. Padill. & alij, in d. §. at cū
do. & alibi Deo dante dicemus.

Et vltra ſcribentes in d. §. at cum do. not. eſt in pri-
mo membro, ſi agatur de facto non ſolito locari, aut
pecunia correſpondet vero pretio, & eſt emptio: aut
non correſpondet, & tunc eſt cōtractus innominatus
locationi vt ſupra, ſimilis, & ita hūc tex. declarat Bar.
in l. 3. §. idem erit, num. 3. ff. de condict. ob cauſam.

Cautus igitur erit practicus aduocatus, & procura
tor, vt diligenter inſpiciat factum, an ſit ſolitum loca
ri, vel non: mercedem, an ſit in pecunia, vel non: & ſi
correſpondet vero pretio rei, vel non: & ſic in practi
ca habemus non parum vtilitatis in diſcurſu huius ſe
cundæ rationis.

8 Tertio itaque loco pro communi, & recepta ſen-
tentia expenditur text. in l. ſi conuenerit. ff. communi
diuid. in fine, ibi. Vbi enim eſt locatio ſi nulla merces
interuenit? qui text. (ni fallor) ſtringere videtur, nam
ibi erat aliquid mercedis, puta perceptio fructuū, &
tamen I.C. negat expreſſe mercedem, ad effectum, vt
dicatur locatio, & conductio, quaſi in materia locati,
& conducti, merces in pecunia numerata conſiſtere
debeat, & diſcurrendo vtilitatis cauſa circa hanc ter-
tiam rationem, huic l. ex diametro repugnare uidet
text. in l. & hæc diſtinctio, §. cum fund. ff. locat. vbi
expreſſe tenet dici locationem, & competere actionē
locati, & conducti, & declarat in indiuiduo I. C. pro
qua parte dicatur locatio, & pro qua conductio, vnde
videtur colligi veram dici locationem, & conductio-
nem reſpectiue.

Cui reſpondet Accurſ. in d. §. fi. in verb. ex condu-
cto, quod ibi præceſſit conuentio locationis in certa
mercede in pecunia conſiſtente: poſtmodū fuit facta
alia cōuentio, vt fructus mercedis noīe putarentur.

9 Ex qua ſolutione colligi uidetur, quod ſi ab initio
celebretur aliquis contractus in forma valida, & cum
debitis ſolemnitatibus pro ſubſtantia a iure requiſi-
tis, ſi poſtea contrahentes pro eorum comoditate
faciant aliam conuentionem, & loco puta pretij, vel
penſionis in pecunia ſubroget aliud, adhuc remanet
primæuum nomen contractus, & actionis, & hæc ſo-

lu-

lutio patet ibi in d. §. ſine certo pretio, & ſic præceſſit conuentio, cum certo pretio, & mercede.

Aut igitur loco tibi fundum, uel meam partē fundi pro certa pecuniaria mercede, & poſtea ſubſequitur aliud, puta corruptio fructuum, & tunc competit actio locati ratione primæ conuentionis, & cōi diuidundo ratione damni, & intereſſe, & hæc eſt materia, §. cum fundus; Aut non præceſſit, & tunc datur cōi diuidundo, iux. l. ſi conuenerit. ff. communi diuidūd. & d. §. fin. in vltimo reſponſo, & uerba illa locatio, & cōductio, impropriautur, ut ibidem Fulg. animaduertit.

Et conſiderandus eſt modus procedeodi Iuriſconſultorum in diſcurſu materiæ locati, & conducti: nāque, aut interuenit merces in pecunia numerata, & proprie dicitur locatio, d. §. ſi quis ſeruum, de quo in prima argumētatione: aut loco mercedis in pecunia præſtatur opera, res, uel fructus. Si opera, vel res, datur præſcriptis uerbis, l. naturalis, §. at cū do. ſi fructus cōi diuidundo, ſi inter ſocios ſic appareat conuentū.

10 Similiter apud Iureconſultos modo penſio, modo merces, modo certum pretium nominatur, ut in dicto §. finali.

Et in materia locati, & conducti famoſa ſunt iura ſuperius allegata in materia colligendi fructus immaturos, prout allegat gl. notabilis in l. pen. ff. de uſufruct. legat. prout ſuo loco dicemus.

Quarto itaque loco ommiſſis quibuſdam alijs, quę ſatis a remotis pro hac opinione urgere uidentur, inter alios aliquantulum ſtringere uidetur præſens conſideratio, quod æquiparantur adinuicem conductio, & uenditio, & iidem iuris regulis regulantur. l. 2. ff. locati.

11 Vnde ſicut in uenditióne requiritur pretium in pecunia numerata, & non in alia materia, ita & penſio in contractu locationis, & conductionis, maior in contractu uenditionis. clare patet ex §. item pretiū, Inſtit. de empt. & uendit. nam pretium proprie refert ad ipſam pecuniam numeratam, ut dicit Bald. conſil. 98. Bett. colum. 2. uerſ. in contrarium, lib. 1. quod repetit conſ. 383. lib. 5. per l. fi. C. de pręd. decur. lib. 10. & idem Bald. in l. 1. colum. 2. uerſi. reuertamur, C. de rerum permutat. quod pecunia eſt forma, & materia pretii, ex quo & idem Bald. in l. ſi domus, §. fi. dicit, q. cum l. fin. C. de iure emphyt. loquatur de pretio, ſi pro re emphyteutica detur frumētum, aut aliud quippiā ſimile, non autem pecunia numerata, non habebit locum talis diſpoſitio. Late Tiraq. de retr. lignager, §. 1. gl. 14. num. 45.

Quę ratio ſtringi poſſe uidetur, quia per I. C. penſio rei locatæ certum pretium appellatur, l. & hæc diſtinctio, §. fin. in princip. ff. locat. & in l. ea lege, §. locaui. ff. locat. qui tex. uidetur ponderandus, qui de locatione operis loquēs, primo appellat mercedē, & hoc in principio them. propoſiti, poſtea illud idem appellat pecuniā numeratam, deinde certum pretium, ad idem l. qui inſulam, §. qui ædem. ff. locat. ibi pretio, & cæt. late Imol. in capit. propter ſterilitatem, num. 33. verſ. non obſtat locatio, Rip. de priuileg. peſt. nu. 59. Iacob. Menoch. de retinen. poſſeſſ. remed. 4. n. 23. Addo Iaſ. ad l. ſi quis ante. ff. de acquir. poſſeſſ.

Quinto loco vltra alios eſt bonus tex. in l. 1. in fine. ff. mand. ibi, interueniēte pretio pecuniario, vbi Acc. in gloſſ. fin. dicit omnem contractum ſui natura gratuitum pecunia interueniēte tranſire in locationem, per §. fi. Inſt. locat. Ad idem tex. iuncta gl. in l. item ſi pretio, §. 1. ff locat.

Quare altera ſuperiori contraria eſt opinio, locationem vere dici, ſi merces conſiſtat in pecunia numerata, ſiue in alia re, materia, uel ſpecie, quam tenuit Coraſ. in allegato loco. Iacob. Menoch. de adipiſcēd. poſſeſſ. remed. 3. num. 93.

Pro qua primo loco eſt textus in l. & hęc diſtin. §. fi. ff. locat. vbi vera locatio appellatur, ſi fructus pro mercede penſentur, de qua alias tetigimus in tertia ratione contrariæ partis, & opinionis.

12 Secundo itaque loco pro hac parte ponderat tex. in l. licet; C. locat. ibi, annuis quantitatibus, nam ſi de pecunia tantum ageretur, de annua quantitate dixiſſet, ſecundum Pinell. in loco ſuperius allegato.

Cui rationi reſponderi poſſe videtur, quod quantitas ibi pro pecunia accipit, iuxta no. in l. 1. ff. ſi cer. petat. concurrente communi intelligentia ad illum textum, quod non loquatur in colono partiario, ſed in eo, qui nummis colit.

Nec obſtare videt pluralis locutio de annuis quātitatibus, quia in ſingularem ſecundum ſubiectā materiam reſoluitur. Bart. in l. falſa, §. fi. & ibi Socin. ff. de conditione, & demonſtratione, Bal. in l. quamuis, C. de impuberum, in l. penul. eodē tit. Card. in Clem. prima quæſt. 32 de foro competen. Panormit. in cap. vt priuilegia, nu. 2. & ibi in addit in verb. ſingularitatem, de priuilegiis, Alexand. cōſ. 84. volum. 4. Din. in reg. pluralis, libr. 6. Bart. in l. ſi ſeruus, §. ſi plurium, colum. 1. ff. ſi quis caut. in l. ſcire debemus, in princip. de verb. oblig.

Addo vltra alios bonam gloſſam in l. 2. §. deinde exactis, ff. de orig. iur.

Tertio loco adducit textus in l. excepto, C. locat. qui nullum verbum de locatione dicit.

Quarto itaque loco adducit textus in l. ſi merces. §. vis maior. ff. locat. qui ſi recte ponderetur, probat communem ſententiam, ibi, dum dicit, loquimur de eo colono, qui nummis colit, quaſi ille ſit proprie, & verè conductor, & verba legis propriè ſint intelligēda iuribus ſatis vulgaribus. Allegantur etiam a Pinel. & cęteris eum imitantibus multa alia iura, in quibus probari videtur locationem etiam abſque pecunia numerata conſiſtere poſſe, ut l. ſi olei, C. locat. §. adeo, Inſtitut. eodem.

Quare, vt in hac diſputatione, vtili, & ſubtili, noſtrā proferamus opinionē, putarē pro veritate ſic diſtinguendum fore, quod locatio pariter, & conductio tripliciter accipitur: largiſſime, large, & proprie. largiſſime, vt cōprehendat ſuperficiem, cenſum, emphyteuſim, & ſimiles contractus, l. 1. §. 1. ff. de ſuperficieb. not. in l. C de iur. emphyt. Iſer. in c. conſtitutionē, in ver. reuocare, de reuoc. feu. Hieron. Gab. conſ. 168. q. 1. num. 6. & hæc practica nos paſſim docet, cum notarii in inſtrumentis liuellariis, & emphyteuticis vtantur verbo, locare. ſcotit Bellon. concſil. 21. num. 5. Iuſ. Clar. in §. de iur. emphyt. q. 1. in fi. Addo Fulg. conſil. 240. circa medium. Mattheſ not. 68. & ibi addent.

Secundo modo locatio accipitur large, & improprie, & tunc cum reſponſio non eſt in pecunia numerata, ſed in frumento, vino, oleo, & aliis ſpeciebus, & iſta ſic dicta locatio procedit cum locatione propr. e ſumpta in multis, non autem in omnibus: in hoc enim ex vna parte eſt traditio, & in alia factum,

ideſt

ideſt pœnitentia l.ex conduc.in princ.ff.loca.Secun-
do in hac locatione uenit dolus,& ea culpa , quæ ve-
nit in locatione proprie ſumpta not.in l.eum qui. §.
1.ff.cõ.Tertio uenit remiſſio propter ſterilitatem,ſi-
cut in locatione proprie ſumpta,ut no.in l. ex cõdu-
cto.C.locat.Quarto non eſt locus pœnitẽtiæ ſicut in
propria locatione.l.ſi olei,ubi no.C.locati. Diſcre-
pat in hoc,quia non eſt bonæ fidei,ſed ſtricti iuris.gl.
& ibi Caſt.in l.naturalis.§.at cum do.in uerbo ſimi-
lis.ff.de præſ.uerb.Tertio modo locatio,& cõductio
proprie accipitur,quæ pecunia numerata interueniẽ
te conſtituitur iuribus ſuperius adductis.

14 Ex quibus omnibus corollarie inſertur utiliter ad
aliqua.Primo ampliatio ad l.cõtractus ff.de reg. iur.
dum de locatione loquitur,ut ueniat dolus,lata,& le-
uis culpa,ut extendatur ad locationẽ large ſumptã,
in qua in ſpecie fiat reſponſio. Vnde iſti Affictuarii
tenentur de dolo,lata, & leui culpa.

15 Secundo infertur limitatio ad l.ſi pecuniam.ff.de
cond.ob cau.& l.iuris gentium,in princip.ff.de pact.
quod in contractibus innominatis non habet locum
pœnitentia. fallit in cõtractu locationis improprie
ſumpto,ubi fit reſpõſio in fructibus,& in ſpecie iux-
ta not.per Bald.in d.l.ſi olei. eſt enim ſtricti iuris ſi-
milis bonæ fidei,& iiſdem regulis regulatur,ut dictũ
eſt.ut no.in d.l. except.declarando tamen hęc omnia
ut per Doct.in d.l.ſi olei.

De mercede omiſſa.

QVAESTIO II.

1 QVAERO ſecundo loco circa hanc principalẽ
queſtionem.Eſt facta locatio,uel conductio ſim
pliciter,nulla facta mẽtione mercedis,uel penſionis,
nunquid talis locatio ualebit?& uidebatur primo lo-
co dicendum,q non,arguendo a uenditione ad loca-
tionem,ex reg.l.11.ff.locat. & ſicut illa ſine pretio,
& quidem certo non ualet.§.pretium.Inſtit.de con-
trahend.empt.pariter nec locatio , ſine mercede cer-
ta,& contrahentibus ſpecificata.

2 Secundo adducitur,quod defectus formę datę a le
ge,uel ab homine uitiat contractum,uel alium actũ,
& reddit eum nullum c.quia propter.ubi not.de elec.
cap.ſine exceptione 12.quęſt.2.cap.1.de rebus eccleſ.
non alien.lib.6.Clement.1.eod.titul.Caſtrenſ.Iaſ.&
alii in l.cum hi.§.ſi prætor.ff.de tranſ.in l.ſi unus §.ſi
acceptilatio.ff de pac.in l.certa forma.C.de iur.fil.li.
10.Euerar.in loco.a defec.form.nu.2.Brun.nu.24.
cum mult.ſequent.Tiraq.de retract.Lignager.§.36.
3 gl.2.nu.26 ſed in contractu locationis,& conductio-
nis eſt de ſubſtantia,& pro forma requiritur pẽſio in
pecunia,& certa,ut ſupra dictum eſt,merito ea omiſ-
ſa locatio pariter,& conductio erit nulla.

4 Tertio obſcuritas,& incertitudo uitanda eſt,ut
per Specul.in procem.uerſic.certum eſt,& in titul.de
teſt.§.1.uerſ.item quod teſtis,& in titul.depoſit.§ 7.
5 uerſic.tertio etiam,ſed locatio,& conductio ſine ali-
qua expreſſione mercedis obſcura eſt,& contentio-
nem facile parere poteſt inter locatorem,& condu-
ctorem,merito reiicienda eſt,& ita tenuit Caſtr.cõſ.
35.in fin.lib.1.

6 Contrarium eſt de iure uerius,& intelligitur de
ſolita,& conſueta penſione,gl.eſt celebris,& ab om-
nib.cõmẽdata in l.excepto,in gl.fin.C.loca.& ibi il-
lã gloſſ.uri ſingularẽ,& notatu dignam laudant,& ſe
quuntur Angel.& Salic.& ſummopere commendat
Paul.Caſtr.in l.1.§.ſi quis ſeruum,num.4 ff.depoſit.
Iaſ.in l.certi cõdictio.§.ſi nummos,num.11 ff.ſi cer.
pet.ad l.ut liberis,num.8.C.de collat.Alexand.cõſil.
107.num.1.lib.2.Gomeſ.de contract.cap 2.nu.9.in
fi.Veron.ad l.quod ſi nolit §.qui aſsidua,num.21.ff.
de Aedil.edic.Euerar.in loco a ſolitis,ſub n.8.& hæc
eſt uera,& comunis opin.ut teſtatur Ant.Gab.lib.6.
de conſuet.concl.1.nu.4.Eman.Soarez in ſuo theſã.
littera C.num.191.Stracch.de mercatur.tit.de naui.
in 3.par.nu.10.Guid.Pap.in ſing.in uerb.præſump.
nu.28.Alex.ad Bart.in l.11.ff.locat.§.1.Firmian.in
uerb.domus,& in uerb.Inquilinus.Dec.in capit.cũ
M.nu.6.de conſtitut.Bonacoſſ.in quæſt.Crimin.in
uerb.uendens,circa finem.Caſtrenſ.in l.emptorẽ.§.
fin.num.4.ff de act.emp.* Et hæc eſt uera & commu-
nis opinio.Rota Nouiſsima 83.nume.2.part.2.atte-
ſtans.ita iudicatum in vna Romana locationis,10.De
cembris 1578. vnde agens pro conſequenda penſio-
7 ne contra eum,qui non conduxit certa mercede,de-
ber probare,q tanti locaturus,& ille tanti conductu
rus fuiſſet.Alex.conſ.181.nu.1.lib.1.Ioſeph.de Lud.
concluſ.14.illar.235.Rota Nouiſsima 377.nume.7.
part.1.deciſ.Genueſ.215.

8 Addo,quod locatio ſine certa mercede conſtituta
præſumitur facta ſub ea penſione,quæ poſtea ſoluta
fuit.Crau.conſ.294.verſ.21.Bonacoſ.de præſumpt.
in verbo cauſa talis.

Fundatur autem iſta gloſ.reſolutio in l.ſi finita,in
prin.ff.de damn.infec.i l.quod ſi nolit.§.qui aſsidua.
ff.de Aedi.edic.quib.cauetur cõſuetudinẽ ſpectãdã.

9 Exornatur hæc gl.celebris,& famoſa per ſcriben-
tes multis modis in practica vtilibus,& fructuoſis,
nec quidem extra locari materiam.

10 Primo,licet merces operarum aliquando ſoluatur
ante opus completum,aliquãdo poſt,vt not.in l.ędẽ,
C.loca.in l.ſed addes.§.ſi quis,in l.qui inſulam,§.qui
ædem,tamen conſuetudo ſeruanda eſt per celebrem
gl.in l.excepto,idem Bar.in l.2.C.locat.Bald.in l.1.
§.diuus,ff.de extraord.cognitio.

11 Secũdo,per hac celebrẽ gl.dicebat ibi Iac.de Aret.
q officialis electus ad aliquod officiũ videtur electus
cũ illo ſalario,quod ſolitũ eſt præſtari aliis in eodem
officio,Bar.in l.magiſtratus,ff.ad municip.Abb.cõſ.
16.col.2.vol.1.Barbat.in cap.quod translationẽ,de
off.leg.Iaſ.in l.diẽ functo,col.3.de off.aſſeſ.in l.vt li-
beris,col.3.de colla.Gab.de cõſuet.cõcl.1.nu.36.Pa-
riſ.de Sindi.in verbo ſalariũ.verſ.an officialis,& per
hoc vide in facto,quando quis cõduxit notariũ ad fa-
ciendum inuentarium pupillorum extra ciuitatem,
qui dixit,veniam,ſed volo equum.Fuit reſpõſum ſic,
12 utique ſoluendus eſt,& Tuderti practicatur,ut ultra
mercedẽ detur equus notario cõducto,& ita fuit iu-
dicatum per hãc glo.notabilem in materia locati,&
cõducti. Similiter quis erat ſolitus diuidęre fructus
13 ad quintam,Tuderti *cinque monti* affictauit omnia bo
na ſua,& conductor uolebat alterare,& diuidere ad
medium,non potuit,ſtante ſolito cum locatore.

14 Tertio per hanc gloſ in materia locati,& cõducti,
dixit Bar.in l.pen.C.de iur.fiſ.lib.10 quod in familia
& ſumptib.familię ſeruanda eſt cõſuetudo:& ideo ſi ali-
quis cõducit unũ iudicem,debet intelligi ſumptibus
con-

Digitized by Google

conducentis,& in ſtando,eundo, & redeundo cōmē-
dat Caſtr.i d.§.q aſſidue,& alibi Deo dāte dicemus.
15 Quarto dixit notabiliter Bar.allegando hanc glo.
quod ſemper in conductione operarum conſiderāda
eſt conſuetudo,quia ſic videtur actum inter partes.
no.in l,Domini Horreorum.C.de agr.& cenſ.lib.11.
& ſequitur ibi Iaſon.
16 Quinto dixit idem Bar, in l, nemo eſt qui neſciat.
ff.de duob.reis,qđ conductus ad legendū poteſt ſerui
re per ſubſtitutum ſi eſt conſuetudo.Commendat Ve
ron.in d.§.qui aſſidua,ſub num.25.ſequitur Dec.am
plians in conducto ad legendum , vt intelligatur cū
ſalario conducto in l.ſemper in ſtipul.n.9.de reg.iur.
Alex.declarans in l.1.§.1.nu.5.ff de verb.obl.Ang.in
verb.conſuetudo nu.14.& in verb.ſubſtitutio nu.10.
17 Sexto per hanc gl.dixit notabiliter Bal.in l.cum de
conſuet.in 1.lect.ff.de leg. ꝙ conſuetudo eſt tacitum
18 pactum ciuium,& informat contractus,quibus ineſt
ſine vllo pacto,inferens per hoc, quod quandocūque
notarius rogatur,vt conficiat inſtrumētum,intelligi
tur conſueto,& licito modo,quia inſolita ſunt ſuſpe-
19 cta,commendat Clemens ſing.77.in fi.
Et per hoc dixi in facto, in quo notarius confecit
inſtrumentum cenſus cum clauſulis inſolitis ,& non
ſeruata forma Motus proprij , ꝙ id fit facto notarij,
non quod ſit,vel præſumatur rogatus a partibus. Ad
de no.per Guliel.in l.1,col.2.verſ.itē fuit.ff. de verb.
20 obl. quod illę clauſulæ cenſentur appoſitæ de volun
tate contrahentium, quę indicant eorum veriſimilē
mentem,alias cenſeantur appoſitę potius de conſue-
tudine notariorū.Sequitur Ant.Gabr. de conſuetud.
concl.4.num.5.facit Iul,Clar.in iuramento loquens
in § Emphyteo.q.8.Rui.in renuntiationib. loquens
conſ.60.in fi.vol.3.Rom. in clauſulis compromiſſo-
rum loquens ſing.52.Cotta.in memor.in verb.nota-
riorum imperitia.Did.de clauſula codicillari loquēs
in Rub.de teſta.par.2.num.14.pulchre Hiero.Gabr.
conſ.109.num.9.Caſtr.ſing.11.vbi notarij ſimplici-
tas partibus nocere non debet. Mant.ſing.220.Rola.
conſ.56.nu.31.vol.3.vbi inuehitur contra notarios
ſępe apponentes clauſulas,quarum virtutem teſtato-
res ignorāt,& contra eorū voluntatem.Crau.conſil.
147.num.5.Tiraq,ad l.Si vnquam,in princ.nu. 122.
& 160.Put.deci.177.par.1.Ripa in repet.l.Cēturio.
num.81.& 82,de vulg.Corbul.de iur.emphyt.limit.
41.nu.4.

ADDITIO.

☞ *Ad quæ late Menoch. de arbitr.Caſu 144 nu.4.lib.2.
præſumpt.79.numer.4.lib 4. præſumpt.31. Mantich. de
coniectur. vlt. volunt. tit. 10. lib.1. in Maſcard.concluſ.
100.99.nu.6.*

21 Conſuetudo igitur in mercedis quantitate,ſalarij
pręſtatione , operarum ſolutione , ſumptibus prę-
ſtandis , & in legendo ſeruanda , & attendenda eſt.
22 Et per hanc gl.deciſ.dixi in facti contingentia.Sem-
pronius vendidit, & affictauit eius Prędium pro ſcu-
tis ducentis,& ita confectum eſt inſtrumētū ſimpli-
citer. Modo oritur contētio in qualitate monetę, an
in auro,argēto,vel quadrātib.ſolutio facienda ſit. Et
multi dixerūt in quadrātibus,dūmodo.n. moneta ſit
curens , & expendibilis,recuſari non pōt; tan.ē con-
ſuetudo regionis eſt attendenda,vt Tuderti fiūt ſolu-
tiones in trib. partitis,auri,argenti,& in quadrātib.
23 Similiter videmus,qđ Reuerenda Camera Apoſt.
ſemper vtitur moneta argentea:vnde locando intelli
• gitur de ea.• Et locans Sutori operas per annum, te-
netur , laborare die, & nocte iuxta conſuetudinē, de
qua iudex ſe informare debet,habita conſideratione
ad domini neceſſitatē Rebuff.de verb.ſignifi.l.2.col.
15.(ibi,ſecundus caſus) Declaratur prę ſens gl. deciſ.
ex mente Cini,& Alberici duobus modis.
Primo,ꝙ conſuetudo intelligitur reſpectu ꝑſona-
rum,& hoc dupliciter:vel reſpectu ipſiuſmet condu
centis,& conſuetudinis ipſius ex diuturna pręſtatio-
ne,& hęc ſit prima concluſio , & intelligētia ad l.cū
24 de in rem verſo.ff.de vſur.circa quam conſiderādum
eſt,ꝙ requiritur ſpatiū decē ann.ut not.in l.ſi certis
annis.C.de pac.Vnde i hoc videtur nimia reſtitutio.
Putarem tamen , quod ſufficeret ſaltem, & ad minus
binus actus,ex quo inducitur conſuetudo,iuxta no.in
25 l.3.C.de epiſc.aud.Vnde etiam in delictis ſolitus de-
linquere dicitur,qui commiſit duo furta.Dicit Vero.
in d.§. qui aſſidua nu.8.eſt glo.25.q.2. Cin.in l. 2. C.
de reb.cre.Alex.in l.Capitoliū. §.famoſos.ff. de pęn.
no. in l.de quibus.ff.de legib.vbi Barr.q.2.glo.in rub.
C.quę ſit lon.conſue. Rocch . de conſuet. verſic. ſed
hic ſucceſſiue quęritur,verſic.Prima eſt concluſio, fo.
38.firmat expreſſe Bald.in l.diuturna.ff.de leg.ſequi-
tur Alex.conſ.103.nu.21. vol.2. Dec. in l. vt liberis.
C.de colla,Gram.deciſ.26.nu. 10. vbi ſępe ſępius in-
telligitur per tres vices tantum.
Bene verum eſt,quòd in delictis contrarium tenet
Cagnol.in l.2.num.57.de pact.inter empt.& vendit.
Burſat.conſ.117.num.17.

ADDITIO.

☞ *Verior tamen magis Communis opinione binus actus
ſufficere ultra illum de quo agitur Cland.ad Bart.33.conſ.
213.nu.4. litera D.verſic. Sed quod ſaltim Proſper Fari-
natc.q.23.nu.17.*

*Quod requiratur trinus actus declarat Cland.ad Berta.
330.l.conſ.113.num 4. littera D.De magis Comuni Pro-
ſper Farinacci.q.23.nu.19.*

*Addo tamen prædictus Cland ad Berta. 330.l. conſil.
213.litera D.verſic.In hac Re Vol.1.vbi concludit poſt
allegatos requiri trinum actum vt dicatur ſolitus delinque-
re ſubdit egregie quod bis delinquens dicitur ſolitus delin-
quere ſed non punitur ſolitus delinquere niſi tertia vice de
linquere,ita interpretando communem ſententiam.*

26 Secundo,prima hęc intelligentia,& concluſio de-
claratur,vt ex diuturna pręſtatione non probetur ti-
tulus locationis, vel contractus , ſed eo pręſuppoſito
ſi oriatur contentio circa quantitatem penſionis,at-
tenditur diuturna pręſtatio,& ita Cin.& Alb. in d.l.
excepto,ſentit Menoc,de prę ſum.li.3.prę ſ 11 1. n. 2.
27 Ex qua corollarie infertur limitatio,& intellectus
ad l.creditor.C.de vſuris,& l.operis.ff.de oper.lib.&
d.l.cum de in rem verſo,quod ex diuturna pręſtatio
ne non inducitur titulus contractus , ſed eo exiſtente
probatur legitima ſolutio,reſponſio,& recognitio,
& ita ibi Accur.in gl.magna tacitē ſentit.
28 Tertio declaratur,vt iſta diuturna præſtatio con-
ductoris debeat in libello allegari.Sal.in d.l.cum de
in rē verſo,q.1.dicēs hoc non eſſe a Doctoribus tactū,
ſequutus eſt Alex.conſ.123.vol.1.Iaſ.ad d.l. ſi certis
• annis,in 2. & 4. limitatione.• Didac. in cap. Rainu-
tius.§.11.n.3.verſ.illud ſanè,de teſtamēt.vbi reſpon-
de ad Fel. & alios contrariū tenētes Menoc. de præ-
ſump.lib.2.q.48.num.20.& debet eſſe ſpecifica , &
clara

clara declaratio deducendo in ſpecie, quod tales prę
ſtationes annuatim factæ fuerunt ob hãc cauſam. Sa-
lic.in d.l.ſi certis annis, col.pen.verſ.4.dixi, & in d.l.
cum de in rem verſo, nu.6. Alex.conſ.113. nu.2.li.1.
Ruin.conſ.61.nu.11.conſ.75.nu.5.lib.1. Crauet.de
antiq.temp.in 2.partic. quartæ partis princip.num.
55.latius explicat Balb.de præſcrip. in 1.par.3.part.
principal.q.10.nu.22. Guid.Pap.q.408. Crau.conſi.
226.num.3.

29 Quarto declaratur, vt iſta diuturna prꝑſtatio ſit ſo
lum præſumptio, quæ transfert onus in aduerſarium
probandi contrarium ſi vult. Bal.in l.j.C.de dot.pro
miſſione. Io. Andr.in ca. fi.de cauſa poſſ.& propriet.
Butr.in ca.peruenit, de cenſibus. Si igitur conductor
ad ſoluendum minorem penſionem contrarium pro
bare velit, auditur. * Galial. in l.1.in princ.nu.30.ff.
de verb.oblig. vbi Soc.iun.num.40. Bologn.in rubr.
eiuſdem tit.cap.29.nu.4. Bal. in l.cum falſa nu.5.C.
de iur.& fact.ign. Balb.de præſcri. in 1.partic.3.par-
tis principal.q.10.nu.24.verſ.3. Fel.in ca.ſicut.num.
30.de re iudic. Alex.conſi.113.num.4.lib.1. Vaſqui.
controuerſ.illuſt.c.84 nu.41. Didac.in c.poſſeſſor in
2.par.§.4.nu.2. verſ.ſecundo ab eodem, &c.)

30 Quinto declaratur, quando tales præſtationes in
tali longo ſpatio factę fuiſſent diuerſis vicibus, annis,
& temporibus; alias enim ſolutio pro pluribus vici-
bus nihil operaretur, quia plures actus ligant, l.iube-
mus.C.ad Velleianum, & facit l.1. C.de fideicomm.
31 Et procedit in ſolutione facta ſingulo quoque anno,
vt ibi Iaſ.limit.6.reputans hoc valdè notabile. Pari-
ter diſpoſitio l.quicunque, procedit in ſolutionibus
32 ſeparatim quolibet anno factis. ita Bal. in d.l.& ſuo
loco dicam. Similiter diſpoſitio.l.baliſta, ad Trebel.
33 procedit in actibus ex interuallo geminatis. Bald.in
proœm.C.col.fin. Euerar. in loco a vi geminationis,
nu.16.idem ad conſuetudinem inducendam reſpõ-
det But.in ca.fi.de conſuet.& ita ſentire videtur Iaſ.
in l.pen.col.fi.C.de pact.in l.2.col.71. de iur.emphy.
in l.1.not.2.de off.eius.* Balb.de præſcrip. par.3.q.
10.limit.5.nu.26.

34 Practicando igitur materiam diuturnæ præſtatio
nis cautus erit locator articulare, & capitulare, quod
N.ſoluit vti conductor tot pro mercede, vel penſio-
ne de tali anno, & anno.

Cogita tamen vnum ſi placet, quia putarem obti-
neri poſſe in materia locati, & conducti, etiam ſi non
eſſent factæ ſolutiones diuerſis vicibus, & temporib.
Nam ſi locaui alias fundum Caio pro tribus annis,
pro decem, pro quolibet anno, & appareant factæ ſo
lutiones inſimul de omnibus tribus annis in publi-
co inſtrumento, quod exhibetur, cur ex hoc nõ pro-
babitur ſolutum contra conductorem?

35 Adde vnum aliud in practica, quod materia diu-
turnæ præſtationis eſt permiſſa de iure Canonico.
Alcia.reg.1.præſumpt.32.in fi. Vnde inter clericos,
cum eccleſia, & ſimilibus locatoribus uerificari po-
terit.* Vnde procedit aduerſus Eccleſiãm, quoad res
temporales ſi per decennium aliquid præſtitit, unde
in futurum præſumitur obligatus Alciat. reg.1. præ-
ſump.32.in fine, pariter aduerſus fiſcum, ut ex decen
nali prꝑſtatione obligetur, ut per Doct. in d.l.ſi cer-
tis annis, ubi Iaſ.num.14. Dec.nu.15. & aduerſus il-
lum, qui per aliud decennium deſijſſet, ita Sal.in d.l.
cum de in rem uerſo, nu.12.

Declaratur ſexto, ut non habeat locum, quando
contra eum, qui decennalem preſtationem recipit,
repugnat aliqua iuris diſpoſitio. Bar.in d.l.cum de in
rem uerſo.nume.7.uerſ.at ius commune, puta ſi laico
per decennium fuerint prꝑſtitæ decimę, quarum eſt
incapax. Didac.lib.1.uar.reſolut.c.17.nu.6.in fi.

Declaratur 7.in probatione uera, non præſumpti-
ua, puta de tribus annis ultimis in l. quicunque, C. de
apoc.public.lib.10.de qua alias late in hoc opere di-
ximus. Bal.in cap.litterę, de dilat. Tiraqu.de prꝑſcri-
pt.§.1.part.3.§.10.num.23.

Declaratur octauo, in prꝑſtationibus uniformibus,
ſecus ſi fuerint difformes, Dec. in d.l.ſi certis annis,
col.fin. Balb.de præſcrip.in 1.partic.3.par.q.10.n.23
Vaſq.contr.illuſtr.cap.58.num.11.

Declaratur nono, ut non procedat fauore mino-
rum, Alex.conſ.94 nu.6.lib.7.Corn.conſ.98.n.3.li.1.

Et ad practicam reducendo patet modus articulã-
di, nam debet deduci, & ſpecifice allegari clare, & di
ſtinctè, ita ut nulla alia cauſa ſuſpicari poſſit, debet
iterum articulari deducendo iuris repugnantiam in
actu de quo agitur, deducendo præſtationes unifor-
mes, & non unitas, ſed annuales, & ſic diſcurrendo.

36 Quid in ruſtico, & ſic in colono? una fuit opinio,
quod diuturna prꝑſtatio non noceat niſi per ſpatium
30.anno. Vnde ſi colonum probetur portaſſe domi-
no par capponum per x.annos quolibet anno non eſt
inducta obliga. Spec.de cauſa poſſ.& propr.§.2.uerſ.
certum ſequitur. Rom.in l.qui in aliena. in prin.ff.de
acquir.hæred. Bal.in l.ſolent, in fi. ff.de off.pro conſ.
& legat. Soc.conſ.145.col.1.lib.1. Rip.de peſte ti.de
remed præſcru. nu.143. ubi præbet ſe ualde amicum
colonis.

37 Contraria opinio eſt uerior, Bal. de præſcrip.in 1.
partic.3.par.prin.q.10.uerſ. & an illa lex. Pariſienſ.in
conſuet.tit.1.§.7.nu.17. Did.in reg.poſſ.in 2.par.§.4.
num.2.in fi.atteſtans hanc eſſe communem opin. Iac.
Menoch.de arb.iud. caſu 194 nu.69.

Et maxime fauore pię cauſę. Paul.de Eleaz.in c.in
litteris, col.10.uerſ.modo quęritur.de reſtit.ſpol. Iac.
Menoch.de arbi.iudi.lib.2.centur.5.caſu 16 .nu.17.
Inferens etiam in materia locati, & conducti ad ſtatu
tum Brixię 114. in ciuilib. rub. quod quilibet tenea-
tur ad fictum, ubi cauſum dicitur, quod ſoluens nomi
ne ficti in triennium tenetur in poſterum; non enim
procedit ſi ſimpliciter cappones deferat, & non no-
mine ficti, vt per eum. Addo Iacob. Venet.in tract.de
annuis præſtat.q.15.latè Menoc. de præſumpt.lib.3.
præſump.131.nu.80.ubi latè in materia.

38 Ex quo corollarie habetur limitatio ad ca. perue-
nit, de cenſibus, vt non procedat fauore pię cauſę. Fe-
lyn.in c.ad apoſtolicam, in fi.de ſimonia, dicens val-
de ſingulare.

Quod addi poteſt ad Tiraq.de priuil.pię cauſę. Et
hęc vera ſunt durante laboritio, & non vltra. Bard.de
tempore vtili, & contin.c.18.num.9.atteſtans in Tu-
ſcia paſſim obſeruari.

Et quod dictum eſt exemplo capponum, vtile eſt
in practica ad multa circa delationem frumẽti ad do-
mũ domini in diuiſione ſegetum in area, an aliquid
dominus ante partem habere debeat, an teneatur da-
re tot operas pro quolibet anno, & ſic de ſingulis in
practica vtilibus.

Poſſet fortaſſe dici, quod contra colonũ ex prꝑſta-
tione

tione diuturna non inducitur obligatio; ſed probat
quantitas ſolutionis debiti, vt ſupra etiam dixi. Vnde
dicet dominus colono: volo cappones, non gallinas,
quia eos pluribus annis ſoluiſti: uolo decem, & non
octo, quia diu ita ſoluiſti. & ſi iſta declaratio (ut ſupra
dixi) militat in aliis, quaſi multo magis in ruſtico, &
colono.

39 Et ſi iudex in ſententia dicat, condemno Titiũ co-
lonum ad ſoluendum, quod anteceſſores fecerunt, in-
telligitur, i. quia ſic conſueuerunt. Caſt. in l. cum qui,
§. Iulianus. ff. de conſtit. pec. Grammat. deciſ. 59. n. 25.

40 Et talis colonus conueniri poterit officio iudicis,
uel interdicto poſſeſſorio. Afil. deciſ. 395. Ben inten.
deciſ. 27. Rip. in l. fi. num. 3. ff. quor. bon. Tiraq. de re-
tract. §. 1. gl. 6. & §. 6. gl. 1. nu. 10. vbi dicunt hanc opi
nionem veriorem. Viui. lib. 1. opin. 66. ubi etiam atte
ſtatur non liberi dando mortuos, nec tenetur ſi au-
geatur numerus dominorum. Eucrar. in loco a corre-
latiuis, num. 5. Firm. in Verb. obligatus præſtare cap-
pones. Sebaſt. Medic. de mor. cõcluſ. 20. Corbulus de
iure emphyt. limit. 37. num. 9.

Bene uerum eſt, ꝙ. Iacob. Menoch. de recup. poſſeſ.
remed. 1. num. 87. teſtatur de magis communi in con
trarium circa remedium poſſeſſorium, tamen prima
opinio uerior uidetur, maxime iure Canonico inſpe-
cto, & circa hanc materiam locati, & conducti, circa
quam intẽdimus, ponit notabilem cautelam Salic. in
d. l. ſi certis annis, poſt Bal. quem ſequitur Alex. col. 5.
quod recipiens ſolutionem annuam a conductore de-
bet exprimi facere, ꝙ ſoluens aſſerat ſe conductorem,
uel emphyteotam: tunc enim non eſſet opus decẽnio,
ſed ſufficit ſola confeſſio conductoris, uel emphyteo-
tę. commendat ibi Cur. iun. num. 24.

41 Et diuturna, & conſueta præſtatio multipliciter
fuit in iure conſiderata: aliqñ enim annor. decem iux-
ta terminum legis, cum de in rem uerſo. ff. de vſur., &
ſecundum hanc locatorem non aſtringerem; ſi enim
tot annos non locaſſet, non ne per hoc cõſuetudo alius
locandi erit probata? quandoque pro quinquennio l.
1. §. quod dictum. ff. de ſeparationibus. Auten. hodie,
ubi Ang. C. de repud. quandoque annorum trium, ut
l. 1. C. de fideic. quandoque annorum duorum, ſecun-
dum quam conſuetudo, de qua loquitur gl. in l. exce-
pto, de qua ſupra, & facit gl. in §. multũ, Inſtit. de lite-
rarum oblig. lex in contractibus, cum gl. C. de nõ nu.
pec. Alb. in l. cõſtitutionem. C. de adminiſt. tutorum.

Stat igit uera concluſio in hac locati, & conducti
materia, ꝙ ſi locando nulla eſt mentio facta de merce-
de, intelligitur de ſolita præſtari per conductorem.

Contrarium tenet Rota Nouiſſima, in una Roma-
nenſis locationis, die 10. Decemb. 1578. prout par. 2.
deciſ. 88. coram Cantucio, ut ad materiam gl. in l. ex-
cepto, non fiat reſtrictio ad cõſuetudinem generalem
regionis, uel loci, prout uidetur ſentire Gomeſ. de Cõ
tract. cap. 2. num. 9. Cremenſ. in l. 2. num. 239. C. de re
ſcindend uendit. niſi in conſuetudine generali alicu-
ius loci uniformi prout in locationib. prędiorum ad
menſuram in quibus uniformiter pro quolibet Rub-
bio eſt talis reſponſio in locatione operarum Agrico
lę, Equi conductitii, & domorum, quando uniformis
eſt conſtituta penſio, prout in aliquibus partibus Hi-
ſpanię. Nec ad conſuetudinem particularem condu-
ctoris, nec quod requiratur implementum habitatio
nis ſecutę, nec ſcientię conſuetudinis in conductore.

Ex quib. ſupra poſitis, & diſcuſſis, infertur ampli-
42 tio ad l. obligationum fere, §. placet. ff. de act. & obl.
quod tempus non eſt modus inducendæ obligatio-
nis, quia concluſio ampliatur, vt ſit vera etiam cum
tempore concurrat diuturna præſtatio, ſed preſuppo
ſito titulo iuſtificatur quãtitas, & qualitas ſolutionis.

43 Secunda principalis intelligentia eſt, quam tanto-
pere ibi commendat Ang. in practica, vt conſuetum
intelligatur, quod fecerunt alij, qui conduxerunt, vt
præſtanda ſit ea merces, & penſio, quam alij præſtare
ſoliti ſunt.

44 Vnde dicit Ange. ibi, ꝙ laboratores terrarum te-
nentur portare ad domum domini partem fructuum
ſi alij fecerunt, & veriſſima eſt iſta concluſio, ſi enu-
merentur, & deducantur omnes, quibus ſigillatim ta-
cta eſt locatio, & qui conduxerunt, a ſufficienti par-
tium enumeratione, vel inductione, dialectici appel-
lant, concludens, & neceſſaria eſt argumentatio. l. pa-
tre furioſo, ubi Iaſ. poſt alios, ff. de his, qui ſunt ſui, uel
ali. iur. Euerard. in loc. a par. enum. Tertia eſt intelli-
gentia, & cõcluſio, vt attendat mos, obſeruãtia, & cõ-
ſuetudo loci, ciuitatis, vel regionis, p l. quod ſi nolit.
§. qui aſſidua. ff. de Aedil. edic. q̃ ſummopere exornat
45 Vero. in d. §. qui aſſidua. Iaſ. ad l. certi condi. §. ſi num-
mos, num. 23. ff. ſi cer. pet. in l. Gallus. § idem credEn-
dum, nu. 12. & 22. de liber. & poſth. Felyn. in capi. ad
hoc, nu. 10. vt lit. non conteſt. in c. cum M. num. 6. de
conſtit. Alphan. report. 607. addo Anto. Gab. de con-
ſuet. conclu. 5. Euerar. in loc. ab vſitato. Cagn. ad leg.
ſemper in ſtipulationibus, num. 6. de reg. iur. & in re-
46 pet. l. ſi quis maior, num. 72. C. de tranſac. & hæc con-
ſuetudo loci particularis præualet generali conſuetu
dini quando eſt præſcripta, Bal. in l. & prouincia, in
fi. C. de ſeruis. Bar. in l. ſed ſi lege, §. de eo. ff. de petit.
hær. in l. nemo. §. temporalis, vbi Dec. & Cagn. ff. de
reg. iur. Bal. in c. 1. §. notandum, qui feud. dar. poſſ. in
c. 1. colu. 1. de feud. loquitur Caball. Scilled. 596. par.
47 vnde in penſionibus, & tempore ſolutionis conſue-
tudo patriæ præualebit.

Et attenditur conſuetudo ordinaria, ſecus extraor-
dinaria, Bar. in l. Seio. §. medico, nu. 3. ff. de annuis le-
gat. Soc. conſ 87. col. vlt. lib. 1. conſ. 159. col. 4. lib. 2.
Dec. conſ. 430. nu. 7. Pariſ. conſ. 3. num. 50. lib. 3. con-
ſil. 79. lib. 4. Menoch. de præſump. lib. 3. præſumpt.
43. in fine.

Et ad propoſitum l. cum de in rem verſo. ad propo
ſitum materiæ locati, & conducti de qua agimus, ſi a-
liquis allegat diu in domo alicuius fuiſſe hoſpitatũ,
non infert, quod in futurum ſit hoſpitandus, quia prę
ſumitur cauſa familiaritatis, & amicitiæ. Floria. in d.
l. cum de in rem verſo, nu. 11. Luc. de Penn. in l. 3. prę-
ſump. 80. c. de apoch. publ. lib. 10. Rip. in c. cum Ec-
cleſia Sutrina nu. 68. de cauſ. poſſ. & propriet. Iacob.
Menoch. de præſum. lib. 3. præſumpt. 131. nu. 81.

De mercede conſuetudinaria.

QVÆSTIO III.

SEd ſubalterna oritur inſpectio, quid prius inſpici-
endum erit de iſtis tribus propoſitis conſuetudini-
bus, an particularis locatoris, vel conductoris, vel
1 regionis, loci, vel ciuitatis? Et utique veriſſima uide-
tur reſolutio, ut primo loco inſpiciatur conſuetudo
patris-

patriſfamilias,& ſic particularis contrahentis, dein-
de loci,uel regionis,l.uel uniuerſorũ.ff.de pign.acq.
l.qui ſemiſſe.ff.de uſu.l.hæredes palam.§.ſi quid poſt.
ibi.& conſuetudine patriſfamilias,vel regionis.ff.de
teſtam.l.ſi ſeruus plurium.§.fin.ff.de legat.1.ibi, An-
te omnia ipſius patriſfamilias.Conſuetudo deinde re
gionis,& ita hanc opiniouem tenuit Dec.in l.ſemper
in ſtipulationibus,ſub nu.7 ff.de reg.iur.& ita decla-
rat Rom.dicit ſingulariter notandum ſingul.681.di-
cens ad ampliationem d.l.ſi ſeruus plurium. §. fin. &
l.nummis.ff.de leg.3 procedere in contractibus.Eue
2 rar.in loc.ab vſita.num.16.Contraria tamen in pun-
cto iuris verior eſſe videtur opinio. ſ.quod mos, &
conſuetudo loci, & regionis præualet conſuetudini
cõtrahentium,& probatur hæc opinio in l.ſemper in
ſtipulationibus.ff.de reg.iur.vbi conſideratur ſola cõ
ſuetudo regionis,& loci,nulla habita mentione,reſpe
ctu,vel conſideratione ad conſuetudinem contrahen
tium.preſertim principaliter,immo contrahentes vi
dentur ſe regulare cum conſuetudine regionis,vel lo
ci,l.quod ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ędil.edict. ut late
Veron.gloſ.in l.ſi fundus.§.in cõmiſſoria. ff. de lege.
commiſſor. Ioan.And.in reg.quomodo facit,de reg.
iur.in mercur. Bartol.in locatione loquẽs in l.nemo,
colum.1.ff.de duobus reis,in l.domini prędiorum,C.
de agric.& cenſi.lib.11. in l. Paulus in princip. ff. de
ſolut.in l.impenſæ,ff.de impenſ.in res.dot.fact.in l.&
ea parte,ff.de verbor.oblig.in l.cum in plures in fine
ff.locat.Bart.in l.libert.col.4.verſ.circa prædicta, C.
de oper.liber.in l.1.col.3.verſ.quatuor in contracti-
bus cõſiderantur,C.de fruct.& lit.expenſ. in l. 1. C. ſi
ob publicas penſion.colum.2.verſ.ſed pone,in l.ſi cer
tis annis,colum.3.verſ.credo tamen,C.de tranſact.in
l.1.quęſt.2.C.pro ſoc.in l.incendiũ circa fin.C.ſi cer.
petat.in l.inſtrumenta,colum. 1. verſ.quero quidem ,
C.de fideicomm.in l.cum de conſuetud.in princip.ff.
de leg.in l.ſed ſi poſt,§.ſi creditor,ff de pignor.act.in
rubr.de conſuetudine circa fi.Salyc.in locatione lo-
quens in allegata l.excepto,Abb. Fely. Dec. Rip. &
alij in cap.cum M.Ferrar.de conſtitut. Imol. in cap.
potuit de loc.Roman.cõſ.114.col.2.Gomeſ.in cap.1.
n.6.de conſtit.in ſexto,late Caſſan. in cõſuetud. Bur-
gun.fol.308.colu.4.& ſeq.& fol.336.col.2.Iaſ.conſ.
20.colu.denult.uolu.1.Marſil.ſingul.425.& 495.Ti-
raq.de retract. Lignagier.§.1.gl.18.nu.73. Hiſpan.in
cap.per veſtras,§.6.num.4.late in pluribus contracti-
bus commendans , & in ſpecie in locatione, Anton.
Gabr.de conſue.concl.1.per totam,cui addit.report.
per Alphan.report.607.

Nec in aliquo obſtare videntur in contrarium ad-
ducta,loquuntur enim,vel in contractibus dependen-
tibus a voluntate vnius tantum,prout l. vel vniuer-
ſorum,cui etiam poſſet reſpõnderi, quod non loqui-
tur comparatiue ad morem regionis,quia ibi de hoc
nullum verbum habetur : vel loquuntur in vltimis
voluntatibus,& legatis prout alia iura ſuperius addu-
cta,& ita hanc opinionem ſentire uidetur Roech. de
conſuetud.quæſt.12.colum.4. Cagn. ad l. ſemper nu.
8.de reg.iur.Ad vtilitatem igitur,& practicam redu-
cendę aliquæ ſunt concluſiones.

3 Prima ſit concluſio. In vltimis voluntatibus , &
quam maxime in legatis,conſuetudo teſtatoris,& pa-
triſfamilias attenditur:declarando autem eſt dubita-
tio circa quid, quale , vel quãtum iuxta doctrinã Bar.
Alberic.ibi Bart.in l.cum certum,ff de vino tritico,
& oleo legato, quam tantopere commẽdat Ang.in d.
l.ſi ſeruus plurium,§.fin.in l.inter ſtipulãtem,§.ſacrã.
ff.de verb.oblig.Hinc teſtator legando unum mezo-
linum olei dulcis,intelligitur ſecundum conſuetudi-
nem teſtatoris,ut per Bart.in d l. cum certũ , per l. ſi
quis vinum,§.fi.ff.de uino tritico,& oleo legato.

4 Secunda ſit concluſio.In contractibus dependen-
tibus a uoluntate unius tantum principaliter attendi
tur,& præualet cõſuetudo patriſfamilias d.l.uel uni-
uerſorum. Ad cuius l. celebris ornatum plura ponit
Roman.conſ.94.in fi. Aret. conſ.11. in fin.conſ.160.
col.2.in l.ſi procurator in fi.de procu.Barb. conſ. 18.
colum.1.uolum.2. Dec.conſ.175.column. 5. Curt. de
conſuetud.ſol.17.colum.2. verſ.Venio, in 12. limit.
Cagnol.ad leg.ſemper in ſtipul.nu 8.in fi.de reg. iur.
Euerard.in loco ab uſit.poſui ad reg.illam,cum quid,
parte prima,limit.2.ubi aliqua non inutilia in mate-
ria procuratorum,& mandati.

5 Tertia ſit concluſio.In contractibus dependentib.
a uoluntate duorum,prout eſt locatio, & conductio ,
præfertur,& attenditur conſuetudo loci,d.l. ſemper
in ſtipul.& reg.inſpicimus,lib.9.

6 Quarta eſt concluſio præcedentium omnium de-
claratiua.Attenditur conſuetudo patriſfamilias, uel
loci in conſuetis communiter,& ut plurimũ,non au-
tem in his,quæ raro,uel omnino extraordinarie fieri
ſolent,ita ſingulariter, Alexand. ad l. uel uniuerſorũ
ex not.per Bars.in l.Seio,§.medico,ff.de ann. leg.l.ſi
ſtulas,§.frumenta,ff.de contrah.empt. Alex.conſ.28.
uol.1.late Iaſ. in l. 3. §.quæritur, ff. ſi quis caut. com-
mendat in pract.Euerard.in loco ab uſit. nu.13. dicã
in tit.de caſib.& pericul.poſui ad reg.cum quid par.
1.limit.2.num.17.Felyn.in cap.cũ M.col.3.ubi Rip.
col.21.de conſtitut.in c.ex literis,col.fi.de fide inſtr.
Iaſ.il l.vt liberis,col.4.de colla. in l.certi cõdictio,§.ſi
nummos,ff.ſi cert.petit.Ioann. Nicol. in l. generali-
ter,nu.74.C.de ſecund.nupt. Ant. Gabr. de conſuet.
concluſ.3.limit.5.num.29.

7 Notandum tamen eſt ad conſuetudinem gl.in alle
gata l.exceptio,de qua ſuperius, quod eſt ſimpliciter
interpretatiua, Natt.in 4.addi..d conſ.Alex.8.nu.7.
lib.6.& per duos,uel tres alios inducitur etiam mino
re ſpatio decem annor. Papal.in deciſ. Rot.5. nu. 10.
de conſuet.in nouis,in fi. nec requiruntur ut ſolẽni-
tates,& circunſtantiæ in aliis conſuetudinibus requi
ſitæ,Granu.Theorem.12.num.16.

Corollar.è igitur infertur ex his ſuperius adductis,
8 & allegatis ampliatio ad l.ſi ſeruus plurium , §. fi. ff.
leg. 1.ut procedat,& locum habeat in contractibus a
uoluntate tamen unius dependentibus.

Infertur pariter limitatio,ut nõ extendatur ad cõ
tractus ultro citroque obligatorios.

9 Infertur ſimiliter limitatio ad l.uel uniuerſorũ,vt
non procedat in contractibus ultro citroque obliga-
toriis comparatiue de conſuetudine regionis,ad con
ſuetudinem patriſfamilias. Infertur quarto Corol-
10 larium omnibus commune, ut attendi debeat con-
ſuetudo communiter , & ut plurimum , non de
raro.

Mercede incerta.

QVÆSTIO IIII.

QVÆRO ulterius ſubalternatiue procedendo in hac principali quæſtione de ſubſtantia locationis. Locauit quis domum, & conductor promiſit penſionem ſimpliciter non adiecta aliqua quantitate certa, puta, *& gli promette la pigione ogni anno*, ualebit
1 ne? Videtur dicendum, quod non: quia ſpeciale eſt in dote, ut incerta promiſſio valeat, l. cum poſt, §. gener. ff. de iur. dot. ad quã Bal. nouell. de priuileg. dot. par. 6. princip. priuileg. 10. & in l. 1. num. 3. ff. ſolut. matr. Ruin. ibi num. 87. Socin. num. 51. Ambroſ. de Opillo ad l. ſi quis arbitratu, num. 51. ff. de uerb. oblig. Crott. ad l. ſi qui pro emptore, num. 65. ff. de uerbor. oblig. Ergo in contrarium eſt ius commune, l. ius ſingulare, ff. de leg. l. 1. ff. ad municipal. regul. quæ a iure communi, lib. 6. Euerard. in loco a ſpeciali.

2 Secundo, quia ſpeciale eſt in legato alimentorum ſine adiectione certæ quantitatis, l. ſi cui annum, ff. de aliment. & cib. leg. l. cum alimenta, ff. de alimẽtis leg. Tiraqu. amplians ad piam cauſam priuil. 55. Soc. reg. 310. priuileg. 46. Alexand. conſ. 158. colum. 2. libr. 7. Romã. in authent. ſimiliter ſpecial. 27. C. ad leg. Falc. Dec. conſ. 182. colum. 2. Card. in Clem. 1. quęſt. 28. li. 7. Bald. in l. 1. col. 4. verſ. circa res, C. de ſac. ſanct. eccl. Aug. in l. hęreditas, §. ſi defuncto, ff. de petit. hæredit. Imol. in cap. iudicante de teſtamentis, Butr. in cap. ex parte, de decimis.

3 Contraria opinio videtur de iure verior; ſi enim prout in caſu præcedenti, locatio ſine aliqua mentione penſionis ſimpliciter facta valet, & a ſolito, & conſueto regulatur, multo magis quando eſt adiecta penſio, vel merces ſine certa quãtitate. authẽt. multo magis, C. de ſacr. ſanct. eccl. l. fi. vbi Ioan. de Plat. C. qui ætate, cap. cum in cunctis, vbi Imol. Panorm. & alii de electione, Euerar. in loco a minori.

Secũdo, quia licet de rigore iuris contractus vitietur ratione incertitudinis, tamẽ hoc non eſt de æquitate Canonica, quia omnis promiſſio, diſpoſitio, & cõtractus valet & tenet etiam in caſibus non priuilegiatis, ſed declaratur, vel ex natura actus, vel ſoliti, vel arbitrio boni viri, Arg. in cã. ſunt nulli 1. quæſt. 1. Iaco. Menoch. de arbitrio iudicis, quæſt. 68. nume. 42. caſ. 188. num. 1. & hoc debet ſeruari etiam in foro Cæſaris, & Ciuili. Rebuf. de priuil. ſcolar. priuil. 133. num. 5. in fine, Zãnet. de differe. iur. ciuil. & canon. differ. 78. nu. 137. Marſil. ſing. 223. Cor memor. in verb. incertitudo, reputans hoc valde notabile in actu practico, Ronuin. conſ. 15. Franc. March. deciſ. 543. nume. 5. part. 1. Affl. deciſ. 333. num. 10. Bart. in quęſt. mulier habens amplum, num. 8. quæſt. 7. Ceph. conſ. 159. num. 9. volum. 2. atteſtans ita Ferrariæ obſeruari, & hæc eſt communis opinio. Soarell. in eius Theſaur. in uerb. incertitudo, num. 12. Zabarell. conſ. 1. & conſil. 20. Bonacoſ. de æquitat. canon. concl. 4. & conclu. 32. Alexand. in l. item ſtipulatus, colum. 2. nu. 6. de verb. oblig. Iaſ. in l. Titium, num. 20. eod. tit. Soc. ad l. ſi quis arbitratu, num. 68. eod tit.

Quibus omnibus addo. Ruin. conſ. 244. & 133. vol. 1. & 142. vol. 4. Tiraq. de priuil. piæ cauſæ, priuil. 55. in fi. Butr. in c. ex parte, de cenſ. Panorm. in cap. de decimis, Anton. Trigon. ſing. 8. Grat. lib. 1. reſpõſo 123. num. 16. Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 86. num. 3.

Tertio attentari poſſit, quòd non ſit ſpeciale in d. §. gene. prout communiter tenetur, ſed ſupportatur ibi incertitudo, quia venit certificanda ex natura, ex qualitate actus, ibi; Pro modo facultatum, & dignitate. Alex. conſ. 4. col. 2. & conſ. 31. col. 3. uol. 2.

5 Cõcludendo igitur, talis locatio valet, & uenit declaranda, uel a conſuetudine regionis, uel perſonarũ, vel arbitrio boni viri, attenta qualitate rei locatę, & ſic uidi obſeruari in facti contingentia in domo, quæ inſolita erit locari in primo anno locationis. Vnde hoc caſu articulandum eſt, q tanti locaturus fuiſſet, & tanti hanc rem conducturus Alex. conſ. 181. nu. 1. lib. 1. Ioſeph. de Ludou. concl. 14. illat. 135.

6 Ex quibus omnibus ad utilitatem infertur ampliatio ad §. gener. vt procedat in qualibet diſpoſitione, contractu, & promiſſione.

Vltra Alphan. Reportat. 285.

Nunquid de locatione cõſtabit per hęc uerba Apochæ, *ſi come hieri reſtai d'accordo*, vtiq; his, licet poſtea ſubiungantur alia uerba, *hauerei voluto, chi mi faceſti lo inſtrumento della locatione*, quia hoc eſt, in locationem, non perfectionem contractus, Rota nouiſſima, 377. part. 1.

Mercede difformi.

QVÆSTIO V.

SED quęro ulterius, quid ſi ſit conſuetudo difformis, uel varia? Multorum fuit opinio, quòd ultima attendatur Bald. in l. binos circa finẽ, C. de aduo. diuerſ. iud. per not. per Bar. in l. Mela, §. 1. ff. de alim. leg. quod ualde commendat Iaſ. in l. diem functo, nu. 16. de offic. aſſeſſ. licet aliquantulum titubet Alexan. conſ. 5. column. 2. uolum. 5. Capic. deciſ. 16. numer. 3. Eucrard. reputãs hoc ualde notabile in loco a ſolitis. num. 8. Corn. conſ. 28. in fine, uol. 3. Aret. in §. ex non ſcripto in fine de iure natur. gent. & ciu. Afflict. deciſ. 226. Tholom. in repet. l. admonendi, num. 108. de iureiurando, Roland. conſ. 69. in fi. uol. 2. Marſil. ſing. 405. Dec. in l. ſemper in ſtipul. nu. 9. de reg. iur. & hęc eſt cõmunis opinio teſte Caſtrenſ. in l. 1. nu. 4. C. quo modo, & quando iudex. Roc. in rubr. de conſuetud. quæſt. 5. inferentes poſtea ex hoc, quòd ſi Princeps cõcedat officium uni, & in litteris patentibus dicat, ſe-
2 cundum ſalarium conſuetum, uel cum emolumentis ſolitis, & conſuetis, ſi ſalarium fuit retroactis temporibus uarium, intelligitur de ultimo, ſicut habuit prædeceſſor ſuus, Anton. Gabr. de cõſuetud. concluſ. 1. num. 74.

Cui addo Caſtrenſ. conſ. 156. col. fin. uolu. 1. Cur. de conſuet. fol. 21. limit. 4. Cagn. late ad l. diem functo in primo notab. col. 14. de offic. aſſeſſorum.

Cui addo Aret. conſil. 11. in fin. Immol. in cap. cũ eccleſ. Sutrin. in gl. 1. de cauſa poſſeſſionis, & proprie. in uerb. ultimum, Rocch. de conſuetud. cap. ſi. quæſt. 10. uerſi. ſecunda concluſio in fi. Iaſ. in l. ſi quis ante, ſub nu. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. dicens ad hoc ualde not. gloſſ. in l. nemo, §. temporales, ff. de reg. iur. Bald. in c. 1. de feud. cogn. Lanfranc. in l. admonendi, col. 1. de iureiurando, Roder. inter allegat. in prœm. for. nu. 13. circa medium.

3 Vnde ſi Rex mandat aliquem admitti ſecundũ antiquam

Digitized by Google

tiquam conſuetudinem, intelligitur prout conſuetũ
eſt in ultimis annis, Capic.deciſ.163.commendat Ca
ball.milleloq.830.p.2.

4 Fundatur autem iſta communis opinio ex regula,
ꝙ ultima derogant primis,& attenduntur in contra-
ctibus præcipue in materia locati,& conducti,de qua
agimus,l.cum in plures,§.locator horrei,ff.locat.l.cũ
hic ſtatus,§.præſentia,ff.de dona.inter vir.& vxor.l.
2.C.quando liceat ab emp.recedere,l.ſicut, C.de act.
& oblig.in pactis,l.pacta nouiſſima, C.de pact.in con
ſti tutione procuratoris,l.ſi quis, cum procuratorio,
5 ff.de procuratoribus.In teſtamentis,§.poſteriore,In-
ſti t.quib.mod.teſtamenta infirmentur.l. hac conſul-
tiſſima,§.ſi quis autem,l ſancimus,C.de teſtamentis,
c.cum Marte,de celebrat.Miſſarum, Marſ.ſing.566.
in codicil.l.cum proponas,vbi Bar.C.de codicillis,in
legatis,l.Mela,C.de aliment.leg.

6 Amplia etiam ſi primum ſit legatum dotis,Caſtr.
reputans hoc notabile in l.Lucius,ff.de leg. 2. In fa-
7 ma,quæ tollit primam, Rom.conſ 241.per l.mater,
C.ne de ſtatu defunct. & l.2.ff.quis ordo in bono.poſ.
8 ſeruetur.In ſubſtitutionib.poſt Bal.Caſtren.in l.lici-
tatio,ff.de publicanis,commendat Clemens ſing.12.
9 In opinionib.gl.communiter approbata, in l.filium,
§.Sabinus, ff.ad Treb. communem dicit Marſ.de q.l.
1.§.ſi ſerui,nu.21. Io.Andr.in c.1 de pen. in 6.in no-
uellis,& in c.3.de ſent.excomm.eod.lib. Bal.in auth.
ex teſtamento,C.de teſta. Alex.conſ.72.col.fi.& 121.
col.pen.vol.1.conſ.77.col.2.vol.2.Sal.in l. bona fides
in fi.ff.depoſ.Aret.conſ.164. In legib.& conſtitutio-
10 onib.l.nam & poſteriores,ff.de leg.authen.caſſa. C.de
ſacr.eccle.auth.ſed nouo iure,C.de ſeru.fug.in reſcri
11 ptis,c.cæterum,c.ſi autem,c.ex parte,de reſcrip.not.
in c.1.de conſtit.in 6.In ſtatutis Bar.in l.ſi certarum,
12 §.fi.ff.de teſtam.milit.in l.omnes populi,in vlt.q.3.q.
prin.ff.de iuſt.& iure Iaſ.in l.pacta,colu.1.in fin.C.de
pact. Bal.in c.de cauſis,de off.deleg.in l.1.in fin.C.de
legibus,in l.1. C.de ædicto diui Adr.tollen. Bar.in l.
cum proponatis, C.de codicillis, late Marſ.in l.1.§.ſi
ſerui,nu.16. de quæſtionibus.

Secundo pro hac opinione poteſt ponderari text.
in l.ſi de conſuetudine, ff.de leg. in verb.aliquando,
vbi tex.præſupponere videtur,quod per vnicũ actum
contrarium,ſeu per vnicam ſententiam tollatur pri-
ma conſuetudo.

Tertiò ponderatur id quod not.in l.Mela ait,verſ.
ſed alimenta, ff. de alim. leg.vbi quando alimentorũ
præſtatio fuit varia, ultima præſtatio attenditur.

13 Quarto ponderari poſſet doctrina Bar.in repetitio
ne l.2.q.19. C.quæ ſit longa conſuet. ubi dicit,quod
conſuetudo interrumpitur etiam per vnicam ſenten
tiam contrariam,argu.l.vſucapio. & l.naturaliter, ff.
de vſucap.& §.ſi quis ergo,auth.quib.mod. naturales
efficiantur legitimi.

14 Contraria autem videtur eſſe ſententia,quod quan
do plures,variæ,vel contrariæ ſunt conſuetudines,vel
rationabilior attendatur, vel ſit reductio ad iuris cõ-
munis diſpoſitionem.Et pro hac parte primò ponde
rari poteſt tex.in l.ſemper in ſtipulationibus,ff.de re-
gu.iur.vbi ſi regionis mos non appareat, quia varius,
ad minimũ ſit reductio, ad idem reg. inſpicimus li.6.
15 Iuxta quam in facti contingentia dixit in terminis
conſuetudinis contrariæ,vel difformis Bald.in l.non
ſolum,in fi.ff.de iu.dot.quod maritus tenetur promit
tere reſtitutionem dotis ſol. matr. l.quærebatur,ff.de
verb.ſign.l.ſi ſtipuletur,ff.ſol.matr. debet etiam pro-
mittere de dolo,lata culpa,& leui,l.ſi filio, §.1.ff.ſol.
matr.l.in rebus,ff.de iu.dot.& hæc omnia debet face-
re iuxta conſuetudinem ciuitatis, quæ ſi varia eſt, re-
curritur ad ius commune allegando d. l.ſemper in ſti
pulationibus. Commendat, vti ſingulare Veron. in l.
quod ſi nolit.§.qui aſſidua,nu.29.de ædilit.edict.

Secundo pro hac parte ponderari poteſt doctrina
Bar.in l.de quibus,ff.de legibus, vbi in lectu.num.12.
& in repet.num.11. tenet per unicum actum conſue-
16 tudinem non induci,ſed concurrere debet actuũ fre-
quentia,& ad minus binus, vel trinus actus. ſequitur
ibi Iaſ.nu.81.Panorm.in cap.fi.colum.11. Butr.colu.
fin.Imol. col. penult. de conſuetudine,per l.an in to
tum,ff.de ædific.priu.& l.1.& 2. C.quæ ſit longa con
ſuetud.idem tenere uidetur Ange. in uerb.conſuetu-
do,num.11.

Tertio pro hac parte facit tex.in l nemo, §.tempo
rales,ff.de reg.iur.per quem ita tenet Bar. in l.2. in fi.
nu.22.ff.ſol.matr.

Quarto facit tex.in l.fi.in prin. C.de ſerui.& aqua,
& ibi Bal. hoc notat.

Tertia fuit aliquorum opinio, ut attendatur con-
ſuetudo rationabilior,& ſic neque prima,neque vlti-
ma,ſed ea tantum quæ æquior, & rationabilior ſit, ex
c.cum olim,de conſuet.

Quarta fuit aliquorum opinio ex capi. ex parte,de
cenſibus, ut ille qui uouit dare certos ſextarios fru-
menti, ſi conſuetudo erat tacita, poteſt eligere mini-
mum,rationibus,de quibus in textu.

Concludendo igitur dicebat Ripa in l. 2.nu.64.ff.
ſol.mat.in finalibus uerbis. Articulus longus,intrica-
tus,& obſcurus,& ſic materiam reſoluit.

17 Prima igitur ſit concluſio. Conſuetudo,ſeu mauis
aſſuefactio unius particularis perſonæ per ultimum
actum, & quidem ultimum contrariũ, uel diuerſum
tollitur,ita ut ultimum conſideretur. ita originaliter
Bald.in c.1.§.notandum,nume.4.de his,qui feu.dare
poſſunt.Barbac.in cap.fi.col.29.de conſuetud. appel-
lans hanc conſuetudinem informem, non ſolennem.
idem ibi Rocch.poſt Abb.quæſt.10.limitat.4. Aret.
conſ.11.col.penul.uerſ.ſed tamen ex ſuperabundanti,
Alex.ad l.Gallus,§.idem credendum,nu.6. ff.de libe-
ris,& poſthu.Dec.in l.nemo,§.temporalis,limitat.2.
num.2.ff.de reg.iur.Fely.in cap. cum acceſſiſſent,nu.
31.uerſ.tertius caſus,de conſtit.ubi tenet ad hanc cõ-
ſuetudinem præſcriptionem non requiri. Cagnol.ad
l.ſemper in ſtipulationibus,nu 11.uerſic.ſed opponi-
tur,ff.de reg.iur. Simon de Pret. de interpret.ult.uo-
lunt.lib.2.ſolu.1.circa medium.Fundatur autem hæc
concluſio primo ex mente Aret.in allegato conſi.11.
in l.de die,in prin.ff.qui ſatiſdare cogantur,ubi ſi par
tes non conuenerunt de die in ſtipulatione, iudex nõ
tenetur ſequi conſuetudinem, uel obſeruantiam, ſed
apponere poteſt arbitrio ſuo,& ſtipulatio ſimpliciter
interpoſita ſine die, intelligitur de conſueta, quæ di-
ſtinctio non poteſt habere locum, niſi in conſuetudi-
ne non præſcripta,quia ſi eſſet præſcripta, iudex tene-
retur eam ſequi,ex quo habet uim legis.

18 Ex quibus corrollarie ſequitur ampliatio iuxta do
ctrinam Aret. ut uſus non præſcriptus intelligatur in
pactis contrahẽtium,ad l.quod ſi nolit. §. qui aſſidua,
ff.de ædil.edict.& l.ſemper in ſtipulationib. ff. de reg.

Digitized by Google

iur.vt mos regionis intelligatur in contractib.extenditur enim ad vſum contrahentium nō præſcriptum.

19 Secundo loco pro hac parte pōderatur textus in l. ſi mater, in fine, C.ne ex delict.defunct.ibi, quod ſi varietas interuenit, poſteriora tēpora ſpectare cōuenit.

Tertio, & vltimo omiſſis alijs facit textus in materia celebris, & familiaris in l.Mela, §.ſed ſi alimenta, ff.de aliment.& cibar.legat. & ibi hoc videtur ſentire Bart.circa cuius intellectū aliquantulum inſiſtemus.

20 Primus fuit intellectus Bart. quòd ſolitum verificatur in vna vice, conſuetum autem requirit plures vices.Clarius idem Bart.in l.1.num.7. C.quomod. & quand.iud.num.7.Sequitur, & commendat Barbac. in rubr.de cōſuetud.colum.antepenult. Aret. in §.ex non ſcripto, vbi hoc ſummopere commendat, & extollit.Inſtit.de iure natural.gent. & ciuil. column.fi. prope finem, Caſtrenſ.conſil.99.vt plene attingamus Alex.conſ.5.colum.fi.volum.5. Corn.conſ.28.vol.3. & conſ.89.volum.1.ſubdens conſuetum, & vſitatum æquiparari, & hæc eſt cōmunis opinio, vt atteſtatur Caſtrenſ.in d.l.1.num.6.verſicu. ſecundo quæro, C. quomodo, & quando iudex, quibus adde Bertacch. in repert.in uerbo ſolet.Gozad.de communi atteſtās & in locatione, & conductione, cum ſolito ſalario loquens conſ.23.num.5.vol.1. Viui.idem atteſtans lib. 2.opin.257.Soarez.in ſuo Theſaur.littera S, nu. 136.

21 Declaratur hic primus intellectus, & communis opinio, quod verbum ſolitū eſt terminus generalis, aptū comprehendere plures vices, & quod ſtatē, & ad minus in vnica tantum uice uerificari poſſit, ſicut genus etiam ſecundum logicos in una ſpecie uerificatur, de vna uice patet in d.l.vt liberis in uerbo aſſolet. C. de collat.in l.ſolemus dicere.ff.de iudic.in l. naturalem, §.pauonum, ff.de acq. rerum domin.in l.cum allegas, C.de vſu.l.1.ibi more ſolito.C.de ſeruit.& aqua. in l. venditor, §.conſtat, ff.commun.pred.l.1.§.ſi quis hieme tantum, & in §. duo autē, ff.de aqua quot. & æſtiua. & tacite ſentit Bart. in d.l.1. quā clarius declarat Rocch.in rubr.de conſuetud.quæſt.5.

22 Quicquid igitur eſt conſuetum eſt ſolitum, ſed nō econtra, ſicut in ſimili de empto.& parat. in l. ſi quid corū, §.inter emptū, ff.de leg. 2. Euera in loc. a ſpec. ad genus. Et utilitati, & practicæ ſtudendo circa hūc primum intellectum communiter approbatū in materia locati, & conducti infertur ad id, quod in facto cōſultus reſpōdit Gozad.cōſ.23. quod ſi Ciuitas aliqua vltra ſalaria camerae, & pricipis eſt ſolita ex vna uice
23 dare aliquod emolumentū gubernatoribus, uel alijs officialibus, quòd tenētur dare alijs ſucceſſorib. quia ſolitum in una uice uerificatur per d.l. Mela. §. ſed ſi alimenta.

24 Ex quib.corollarie infertur, quod ſalarium conſuetū, uel ſolitum in officialib. intelligitur tam reſpectu cōcedētis officium, quam loci, ubi, eſt exercitaturus officiū.

25 Similiter in facto inferri poſſet, quod ſi loco domum, debētur maſſaritiæ alijs traditæ. Similiter ſi do ad laboritium fundum, debentur boues, & ſemen, ſi alijs etiam per unam uicem fuit ſolitum. Non igitur eſt extendenda manus, quia ſolitum in oſtio te percutiet.

Similiter res ſolita locari dicitur in vna viee, vt tāgam in rubr.de ſolito ad materiam. Paulin.ambit.

26 Pari modo circa hunc primū intellectum ſic communiter approbatū dixit gl. reputata ualde notabilis 10.collat.incipient. Quod hic dicitur, quod prælatus in locationibus faciendis ſeruare debet conſuetudinē immediati prædeceſſoris per d.l.Mela.§.ſed ſi alimēta. Commendat, & dicit bene notandu Bal. in authent.quibuſcunque num. 5.C.de ſacroſ.eccleſ.

27 Ex quibus poſtea corollarie infertur, quod ſi bona aliqua ſint ſolita infeudari, uel emphyteuticari, quod poterunt etiam ſtante tali conſuetudine concedi in feudū vel emphyteuſim conſāguineis, & proximioribus, & debet ſeruari conſuetudo immediati prædeceſſoris.

28 Vnde ſequitur declaratio ad authent. Quibuſcunque ut non procedat in ſolitis, & conſuetis. Iacob.de Beluiſ.in vſib.feud.tit.2. Arcbidiac. in cauſ.epiſcopus 10. q.2.& ſentit Bal.in d.authent.quibuſcunque num. 4.

29 Quinto dixit notabiliter Bal.ad hunc intellectū, quod ſi filia peccauit in corpus ſuum, & ſic ut turpis exhæredari potuit, tamen ſi tempore mortis erat honeſta, exhæredari non poterit, quia poſtrema conſuetudo attēditur, ita per hūc intellectū dixit notabiliter Bal. in l.ſi filia in fi. C.de inoffic.teſtam. per d. l. Mela. §. ſi alimenta. Sequitur Fulgoſ.in l. in arenam in fi. C. de inoff.teſt. Io.Faber in authent.ſi poſt eod.tit. Spec. in tit.qui filij ſint legitimi, §. penult. uerſic. quid ſi filia peccauit, Butr. & Abb. in cap. Quintauallis de iureiur. late Scar.in l.1.colum. 10. C. de edend. Ex quib.
30 corollarie infertur limitatio ad authent.aliud quoq; capitulum auth.ut cum de appell.cognoſ. vt non procedat in filio ingrato penitente ante conditum teſtamentum, uel mortem teſtatoris. Sentit Alexan.dicēs hoc ualde notabile in l.1.num.33 ff.ſolut.matrim.uide infer.de ſubſtātia locati.2.tit.de conduct. ob cauſ. ampliat. 10.& in materia faciūt not.per Alciat. reg. 2.præſum 7.& ultra eum pulchrè Veron.ad l.quod ſi ita nu.4.ff de ædilit. edict. ad intellectum regul. ſemel malus. Pulchrè ultra Alc.Luc. de Penn.in l. quēadmodum, col.10.C.de agric.& cenſit lib. 11. Capic. deciſ.10.num.46.Paul.Ghirland.de pen.omnib.coit. quæſt. 10.num.27.Ioſeph de Ludert.concluſ.64.fallent.vltima.vbi tenet in ea procedere l. 1. C. de rapt. virgin.

31 Vltra quem limita, vt ex dictis Bart.in l.ſi uxor in fi.ff.de adult.ut non procedat in muliere ſemel uulgari, quæ poſt diu remanſit innupta.

32 Sexto in materia locati, & conducti, nec non aliorum contractuum circa hunc primum communem intellectum dixit Alber.poſt Din.in d.§.ſed ſi alimēta, quod ſi reperiantur imbreuiaturæ locationū, uel aliorum inſtrumentorum alicuius notarij mortui, quod notarius ſubrogatus poteſt, & debet eos extendere ſecundum conſuetudinem notarij mortui, quæ ſi reperiatur uaria, attēdēda eſt ultima conſuetudo, ubi Alber.firmat hoc eſſe uerum, quoad inſtrumenta confecta tempore illius vltimæ conſuetudinis, in alijs ſecus, ſed eſt ſeruanda conſuetudo temporis confecti inſtrumenti. Ex cuius Alberic.dictis uidetur corollarie colligi tacita ſubdeclaratio, ut attēdatur ultima conſuetudo particularis perſonæ, de actis, & geſtis illius ultimę conſuetudinis tempore. Bene uerum eſt, quod circa dictum principale extenſionis imbreuiaturarū notarius ſubrogatus debet apponere clauſulas conſuetas apponi communiter per alios notarios, & ita conciliando multas opiniones tenet Iaſ.in l.Gallus, §.idē credendum, num.11 ff.de liber. & poſth. quam commedat Anton.Gabr.de conſuetud.concluſ.3.in fi.extendere autem ex coniecturata mente non poſſet ſine

man-

Digitized by Google

mandato iudicis, vt ibi per eum, & hæc eſt communis opinio, Iaſ. in l. Argentarius, num. 3. ff. de eden.

33 Secundus eſt Bart. ad illum textum intellectus poſt Dyn. quod aut præſtatio ſit reſpectu vnius cauſæ tãtum, & tunc vltima attenditur, prout in d. §. ſed ſi alimenta, vbi præſtatio alimentorum erat ex vnica tãtum cauſa, §. propter alimenta, vnde ſemper videtur vna præſtatio.

Quandoque ſit præſtatio reſpectu diuerſarum cauſarum, & tunc non attenditur vltima, ſed durior, validior, & efficacior, ita per Bart. in l. Seio, §. medico, ff. de annu. legat.

34 Vnde in hac materia locati, & conducti circa hũc intellectum infertur, quod ſi colonus præſtabat domino aliquid ex conuentione, aliud ex liberalitate, puta hædum in paſchate, & pullos in carniſpriuio, ſi legat domino quantum præſtabat, non conſideratur ad, quod vltimum eſt, ſed venit id, quod ex conſuetudine debetur, vt ibi per Dyn. Bar. & Alberic. reputãtes hoc valde notabiliter.

35 Similiter poſſet inferri ad queſtionem de facto, ſi ex charitate, affectione, vel liberalitate ſua locator permiſit, vt aliquis dignus, vel valde amicus conductor habeat, & fruatur, vel aliquibus maſſaritijs in domo, vel ſemen, vel quid ſimile, hoc non inducit ſolitum, nec attendi poterit, ſed attenditur debitum ex cauſa conuentionis, vel obligationis: vnde ad extraordinaria non extenditur.

36 Tertius fuit ad illum textum intellectus Dec. in rubr. de conſuetud. num. 21. & in l. certi condictio, §. ſi nummos, num. 5. ff. ſi cert. petat. quod vltima præſtatio, non intelligitur per vnicam tantum vicem inducta, ſed ſolita ex pluribus vicibus ſolidatur: non enim (inquit) veriſimile videtur, vt teſtator per prius per multas vices aliquid ſit ſolitus facere, vel præſtare, cui per vnicum nouiſſimum actum derogetur, ita vt ille ſolus attendatur, & preualeat. Qui Dec. intellectus vltra eum videtur confirmabilis ex doctrina Bart. in l. de quibus, in repetit. num. 2. ff. de legibus, vbi ſentit, quod in actibus extraiudicialibus ad aliquid inducendum requiritur maior frequentia, quam requiratur in actibus iudicialibus.

37 Cui intellectui repugnare videntur verba l. in ſingulari prolata, ibi, præſtationem ſequendam, quæ nouiſſima fuit, nec probat Dec. quod illa nouiſſima præſtatio de neceſſitate verificetur in pluribus actibus.

38 Quartum fuit intellectus ad illum textum Bald. in l. item lapilli, quæſt. 7. ff. de rerum diuiſ. quod ille textus loquitur in diſpoſitione, & conſuetudine teſtatoris, qui poteſt mutare conſuetudinem vnico actu, & quod ibi conſideratur magis animus, quam factum.

39 Cui intellectui repugnat, quia in dubio non eſt recedendum a proprietate verborum, l. non aliter, ff. de leg. 3 licet re vera ambulatoria ſit voluntas teſtatoris vſq; ad ſupremũ vitæ ſpiritum, l. 4. ff. de adim. legat.

40 Quintus fuit Hieron. Cagnol. intellectus ad l. diem functo, ſub num. 135. ff. de offic. aſſeſſ. ibi, teſtatorem alimenta reliquiſſe, quæ viuens præſtabat ſimpliciter non quæ viuus præſtare ſolitus erat, unde ſi alimenta reliquiſſet, quæ ſolitus erat præſtare, utique ultima præſtatio non attenderetur. Stracch. de mercat. p. 1. num. 8. Bell. ſupputat. lib. 1. cap. 20. Et certe ſi ſolitũ (ut diximus) in una uice etiam uerificari poteſt, ut iã deduximus, hæc uidetur uerbalis differentia.

41 Quare placeat ſexto loco audire iſtum intellectũ, quod ille text. loquitur fauore tantum alimentorũ, in quibus ultima præſtatio attenditur, ſecus in alijs caſibus. Hinc practicando infertur; ſi teſtator dicat, lego tales fructus fundi mei, utique non habebit legatarius pro uno anno, ſed toto tempore uitæ ſuę, l. defuncta, §. fin. ff. de uſufruct. quod ſummopere commendat in practica Alberic. in d. l. mela in fine.

42 Si igitur ille textus loquitur in fauorabili caſu alimentorum, nõ poteſt ſummi generale axioma, ut ſolitũ de una uice dicatur, l. ius ſingulare, ff. de legibus.

De locatione incerta.

QVÆSTIO VI.

1 ET circa hoc uerbum, ſolet, & ſolitum, de quo incidit ſermo, & quæſtio obiter in materia locati, & conducti utilis exoritur indagatio. Sempronius de patria profecturus fortaſſe in conductam pro Medico alio acceſſurus locauit alicui eius domum hoc modo. locauit domum cum omnibus, quæ in ea ſunt, uel eſſe ſolent: idẽ de fundo dato ad laboritium dici poteſt. Vidi folium ſic materna lingua conſcriptum, *gli appigiona la ſua caſa con ciò, che ui è dentro*, & utique ueniunt ea, quæ ſunt, uel eſſe ſolent in domo perpetui uſus cauſa, non ad tempus, l. qui ſaltem, ubi Bar. & Alberic. notant de uerbo, ſolet, ff. de legat. 3: l. ſi fundum, & ibi no. Alberic. poſt Dyn. ff. eodem titul. de legat. 3. ubi non uenit pecunia gratia fœnerandi. Bart. in l. generali, §. uxori, in 2. reſponſ. ff. de uſufruc. legat. Bald. in rubric. C. de uerborũ ſignification. quęſt. 4. ubi concludunt, non uenire pannos uenales, & pecias lini uenales, idem Bartol. in l. diuus, ff de bon. dãnat. Vnde poterit uti equo ad uſum deſtinato non uenali, Caſtrenſ. in l. ſeruos, §. fin. ff. de legat. 3. Bart. in l. cum tabernã, ff. de pign. Cin. & Bald. in l. ubi adhuc, C. de iur. dot. Alex. & alij ad l. ſi contenta, ff. ſolut. matrim. Dec. conſil. 381. num. 5. in l. 1. num. 24. ff. de reg. iu. Belion conſ. 9. nu. 7. Ruin. conſ. 155. num. 9. lib. 3. Dec. conſ. 76. num. 2. in authent. pręterea, num. 7. C. unde uir, & uxor. in l. omnia, num. 1. ff. ſi cert. petat. conſ. 389. colum. fin. nu. 11. Marſil. in rubr. de fideiuſſ. num. 195. Soc. in l. qui Rom. §. Callimachus, colu. 1. ff. de uerb. obliga. Iaſ. in §. item Seruiana, num. 45. Inſti. de act. Roman. ſingul. 437 Crot. in l. ſi contenta, in 1. lect. nu. 96. & in 2. lect. num. 139. ff. ſolut. matrim.

ADDITIO.

☞ *Et merces incerta uitiat locationem l. ſi merces in princip. ff. locat. Marſil. de probatio: num. 386.*

2 Declaratur notabiliter iſta concluſio, ut non procedat, quando in domo, uel fundo nõ eſſent niſi prohibita, uel ad tempus parata, quia tunc, ne actus ſit inutilis; ea uenient. tex. notabilis in materia locati loquens in l. fundus qui locatus, ff. de fund. inſtruct. de qua materia dicam in quęſtione de hoc particulari tit. ſibi ſpecialiter reſeruata, ubi placet uidere, & ſentit Fulgoſ. in d. l. qui ſaltum. Garun. uerſ. reſolu. lib. 2. capitul. 5. num. 4. ext.

3 Conductor igitur utetur maſaritiis domus, & inſtrumẽtis fundi, pecoribus, & bobus, & aliis mobili-

bus,dummodo ſint ad perpetuum vſum.

4 Similiter ueniunt in tali locatione ea,quæ locator habet indomo ad delectationem; vt ſpalleriæ, libri morales,& huius generis ſimilia,l.quæſitum, §.ſed ſi fundus,l.prædia maritima,§.final.l.ſeſe,§.tirannide, ff.de fund.inſtruct.

5 Ex quibus corollarie ſequi videtur vnum generale axioma,quód non videntur ſolita eſſe in fundo,vel eſſe in fundo,quæ ibi ſunt ad tempus,l.vxorem, §.legauerat,ff.de legat.3.& l.qui filium,l.ſi vxori,§.cum ita,ff.de aur.& argent.legat.l.2.vbi Iaſ.poſt Alberic. C. de verbor.ſignific.

6 Et præmiſſa declaratio ſubdeclaratur,vt non procedat,niſi diſpoſitioni eſſet adiectum vniuerſale,omnes,quo caſu excluduntur etiam prohibita,ita Bar.in d.§.vxori,ſequitur Iaſ.ad l.1.num.2.C.de uerb.ſignificat.Dec.conſ.294.colum.2.& 358.colum.1.in fine, & conſ.666.col.1.Ruin.conſ.79.col.1.in prin. vol.1. Roland.inferens ad notabilem quæſtionem in materia ſportularum,conſ.87.nu.9. lib.2.

7 Ex quibus corollarie infertur ampliatio ad reg. l. Iulianus,ff.de legat.3.qui omnia dicit,nihil excludit. Ampliatur, vt comprehendat etiam prohibita alienari ex ſuperius adductis.

8 Quæ declaratio ſubdeclaratur, vt tunc procedat, quando ſignum vniuerſale eſſet multiplicatum, & adiectum tam rei,quam loco,ſecus ſi rei tãtum,& nõ loc.Ita declarat Pinell.de bon. mater.in rubr.part.1. num.43.ſequutus eſt Sarac.ad Materilan.notab.136.

9 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. obligatione generali,ff.quæ res pignor.obligar. poſſunt, vt procedat,ſiue obligatio ſit indefinita tantum, ſiue vniuerſalis,& militat eadem ratio.

10 Secundo corollarie infertur limitatio ad l. Iulianus, ff.de leg.3.qui omne dicit,nihil excludit: iuxta tamen naturam contractus,cui ſignum vniuerſale adiicitur,Bart.in l. a procuratore, C. mandat. in l.ſi a pluribus,in princip. ff. de leg.3.

De locatione obſcura.

QVÆSTIO VII.

1 SED pulchra,& vtilis eſt indagatio,& vidi in facto euenire in materia locati,& conducti. Sempronius ære grauatus affictauit omnia bona ſua ſtabilia, & mobilia,& animalia exiſtentia in dictis bonis,& tẽpore locationis quædã beſtiæ reperiebantur in maritimis regionibus, Tudertini dicunt *a ſuernare*, vt in tempore non frigido redeant, debenturne? vtique ſic,quia eſſe dicuntur ea,quæ ſunt extracta,vt remittantur l. huiuſmodi, §.legatum, ff.de legat. 1.ex hoc inferens,quod plebano debentur decimę beſtiarum,
2 quę natę ſunt extra locum ſuum animo eo reponendi.Facit lex ſi Titius, vbi etiam Alber. ff.de ſeru. export.l.inter ſtipulantem, §.ſacram.ff.de verbor.obligat.fundi,§.fin.cum l. ſequenti,ff.de act.empt.l.nihil ff.de captiuis, & poſtlim.reuerſ.

3 Hinc,ſi locator auarus miſit aliquas maſſaritias in villam pro negocijs æſtiuis, vt Tudertini faciũt animo reducendi in ciuitatem, debentur cõductori domus,cum omnibus,quæ in ea eſſe ſolent ita Caſtrenſ. dicens Florentię ita practicaſſe,in l. 1. C. de verborũ ſignificat. vbi etiam Iaſ. qui prædictas authoritates non allegat,ſed ſolum textum notabilem in l. quęſitum,§.fin.ff.de legat.3.

5 Conductores igitur Doganæ Tudertinæ male (ni fallor) facere videntur, cogere ad pedagium in extractione,& remiſſione,cum id, quod eſt remittendum, extractum nõ dicatur parte ſuperius adducta, ſed excuſantur,quia publicani ſunt. Et ſecundum hanc prĩcipalem iam de aſſuefactione poſitam conclusionem procedunt ſuperius in contrarium adducta, quod vltima multis in caſibus ibidem relatis attendi debeãt, non autem in omnibus,qui declarantur per ſequẽtes cõcluſiones. Ex quibus omnibus habes aliquid de ſolito,& eius virtute,& potentia.

6 Secunda principalis ad declarationem ſit concluſio,& intelligentia.Conſuetudo nondum completa, & dum(vt vulgo dicitur)eſt in fieri, tollitur per vnicum actum cõtrarium. Ita Abb.Butr.Barbac.& Fel. num.31.in fine,verſ.quintus caſus,de conſtitut. & in hoc etiam caſu procedit id,quod dictum eſt. Vltima derogant prioribus,& quando conſuetudo prima interrumpitur,reducimur ad ius commune,Bar.& alij, in l.2.in fine,ff.ſolut.matrimon. Et hęc eſt communis opinio, Rocch.de conſuetud.in cap.fin.quęſt.10.concluſ.1. Dec.conſ.8.colum.3.& conſ.215.col.2.Corn. conſ.225.in fine,vol.4. Roland.conſ.87.num.53.vol. 2.quem videas, quia loquitur in caſu quotidiano de conſuetudine ſoluendi ſportulas in cauſis ſummariis, quando difformiter fuit obſeruata, quia redimus ad ius commune, & ſolui non debent, quid not.procurator Tuderti.

7 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. ſẽper ĩ ſtipulationibus,ibi. Si regionis mos, quia vari, & intelligitur de conſuetudine nõdum completa, & minimum attenditur per reductionem ad ius commune,& idem ad regulam,in obſcuris, lib.6.

8 Declaratur pręſens concluſio,qñ actus vltimus cõtrarius fiat a maiori parte populi, ſecus ſi à minori parte. Vnde ſi in contractu locationis eſt cõſuetudo, vt ponatur generalis hypotheca bonorum, cuius effectus ponam in tit.de ſingular. ſucceſſore, ſi duo vel tres in loco, vbi uiget conſuetudo, eam nõ apponãt, non erit per hoc ſublata illa conſuetudo, quia attenditur ſaltem maior pars populi, ita Bar.in l. de qui-
10 bus,in 2.quęſt.principal.verſ. iuxta prędicta, ff de l. amplians etiam in iudice,qui faciens aliquid contra conſuetudinem,eam non interrumpit populo reclamãte,vel murmurante,& hęc eſt communis opinio, Rocch.in cap.fin.quæſt. 10.

11 Immo ſi eſt conſuetudo,ut in cõtractu locationis, & conductionis apponatur hypotheca bonorum, habetur pro appoſita,& extẽdi poteſt,ubi cõſueta, Bal. in l.bene a Zenone,col.fi.C.de quadr.pręſcript.in l. 1. col.pen.in fi.ff.ſol.matr.Capic.deciſ. 159. Afflic. ſuper conſtit.fol.158.in rub.de ſalar.iudic.num.13.Io. Nic.in l.generaliter,nu. 68. C. de ſecund. nupt. Rui. conſ.132. col. penult. uolum. 5. Dec.in l. ſemper in ſtipulationibus,num. 14. ff. de reg.iur.

12 Ampliatur,ut procedat tam dum inſtrumẽtum eſt in fieri, quam ẽt poſtquam eſt factũ. De primo in fieri,conſtat ex Bald.in rubr.C.de his,quę in fraud.cred. Bath.in c.quoad translationem. col. 6.de offic.leg.in c.cum M.col.45.de cõſtit.in c.2.col.1.in fine de precar.Marcell.ſing. 123. dicens ſępius in facto habuiſſe Ang.in contractu locationis loquẽs, in l.licet,C.loc.

Iaſ.in

Iaſ. in l. vt liberis, col. 5. limit. 4. docoll. Alex. in l. Gal
lus, §. idem credendum, col. 2. in fin. de liber. & poſth.
Barb. conſ. 9. col. fi. vol. 4. Affl. ſuper conſtit. de ſalar.
iudic. nu. 37. Pariſ. conſ. 45. col. 3. in fi. uol. 1.
13 De ſecundo poſtquam eſt factum, ſentit Fel. in c. 1.
col. 8. vt lit. non conteſt. Alex. conſ. 105. col. fin. vol. 2.
Iaſ. in d. l. vt liberis, Rip. in c. cum M. col. 21. limit. 5.
de conſtit. Ant. Gabr. de conſuet. concl. 3. nu. 34.
14 Si igitur oriatur contentio in iudicio, & condu-
ctor velit ſingularem ſucceſſorem ei ſtare debere, in-
ſtare poteſt extendi hypothecam de ſtilo ad ſui fauo-
rem, vt ex hoc ſucceſſor ei ſtare teneatur. Dicā Deo
dante tit. de ſing. ſucceſſore.
15 Tertia principalis ſit concluſio. Conſuetudo com
pleta non tollitur per unicum actum contrarium, ſed
tollitur eo modo, quo fuit inducta, & ſic per aliā con
trariam conſuetudinem, gl. notabilis eſt, & ab omni-
bus commendata in l. nemo, §. temporalis, ff. de regu.
iur. quam ſequuntur, & commendant in c. fi. de con-
ſuet. Abb. col. 2. Butr. col. 4. verſ. ſed eſt dubium, Bar-
bat. col. 19. Aret. conſi. 23. in fi. amplians idem tem-
16 pus requiri ad tollendam, quod interuenit ad indu-
cendum, & complendum, per c. 1. de reg. iur. in anti-
qui, Bart. in l. de quib. nu. 25. ubi Iaſ. nu. 79. ff. de leg.
Cer. conſ. 131. reperitur in fi. Alex. conſ. 127. loquens
in inſtrumentis locationis, vol. 5. dicens, quod ſi in ali
17 quibus inſtrumentis reperiantur aliquæ clauſulæ, &
aliquæ non, attenditur ius commune, & in contrarijs
conſuetudinibus vltima attenditur. Rocch. de con-
ſuetud. q. 10. concluſ. 2. in fi.
Cui addo Inno. in c. accedentibus, de priuil. Bal. in
c. 1. §. notandum, in fi. de his, qui feud. dare poſſ. & in
l. 1. verſ. pone, & in l. 2. nu. 5. C. quæ ſit longa conſuet.
Dom. in c. in his, diſt. 11. in fi. Hoſtien. in c. ad audien-
tiam, in gl. 2. de clericis non reſid. Fel. in c. cum acceſ-
ſiſſent, nu. 30. limit. 7. de conſtit. Cui addo Abb. in cō-
ſi. 94. lib. 1. in fi. Dec. in d. §. temporalis, Alex. in l. 2. in
fi. nu. 31. ff. ſolu. matr. per textum ab omnibus celebra-
tum in l. fi. & ibi Bal. not. C. de ſeruit. & aqua.
18. Declaratur iſta concluſio, quando illi, inter quos
conſuetudo eſt inducta, ſcienter, & collegialiter fe-
ciſſent vnicum actum contrarium cōſuetudini, nam
tunc non procedit, quia conſuetudo tolleretur. Abb.
in cap. pro illorum, de præb. commendat Dec. in d. §.
temporalis.
19 Vltra eum ſubdeclara, vt non procedat fauore ec-
cleſiæ, cui ex conſuetudine ſit ius quæſitum; imò nec
prælatus hoc caſu eccleſiæ præiudicare poſſet. Inno.
in cap. accedentibus, de priuileg. dicit valde ſingula-
re Alex. conſ. 5. vol. 5. ſentit Dec. in d. c. cum acceſſiſ-
ſent, in fi. nu. 96.
20 Declaratur ſecundo, vt nō procedat in vnico actu
ſucceſſiuo, qui contra conſuetudinem etiam comple
tam factus ei deroget. Ita poſt alios Fel. in d. ca. cum
acceſſiſſent, nu. 31. verſ. Secundus caſus. Rocch. in ru-
bri. de conſuetud. in vltimo requiſito ponens exem-
21 plum in beneficio ſolito conferri, & perſonis regu-
laribus, ſi conferatur clerico ſæculari, per annos qua-
draginta tollitur prima conſuetudo.
22 Declaratur tertio notabiliter, vt procedat in peti
torio, ſecus in poſſeſſorio, quia vltima poſſeſſio atten
ditur. Bal. in c. 1. de cogn. feudi, col. 1. Io. Andr. in ca.
cum eccleſia, de conſtit. Oldrad. conſ. 412. in fi. Fede-
ricus conſ. 234. in 1. dub. Calderin. conſ. 1. de iu pat.
Abb. conſ. 54. col. 2. lib. 1. Dec. in d. §. temporalis, &
conſ. 129. & 134. Fel. in d. c. cum acceſſiſſent, nu. 30.
verſ. quartus caſus, vbi valde commendat, & extollit.
Commendat etiam Alex. in l. 1. ſub nu. 31. ff. ſol. matr.
& conſ. 118. lib. 2. Curt. ſen. conſ. 24. col. 2. Taurin. in
l. pacta nouiſs. col. fi. C. de pact.
23 Vltra quos omnes ſubdeclara, dummodo vltima il
la poſſeſſio ſit certa, ſecus ſi ſit dubia, obſcura, vel clan
deſtina, Alex. conſ. 110. nu. 2. lib. 1. conſ. 81. nu. 3. lib. 3.
conſ. 88. nu. 12. lib. 5. conſ. 103. nu. 3. lib 7.
24 Additur etiam, quod ſi conſuetudo de Iure Ciuili
eſt præſcripta per x. annos, vel quadraginta de Iure
Canonico, illa attenditur, nec reditur ad ius commu-
ne, ita Alex. d. conſ. 5. vol. 5. verſ. non obſtat.
Ex quibus omnibus (ni fallor) patet reſponſio ad
contraria, quādo ſolitum attendatur, quando prima,
vel ſecunda conſuetudo tam particularis perſonæ, q̄
alicuius vniuerſitatis, in conſuetudine vniformi, vel
difformi completa, vel non completa, & quando vni
cus actus attenditur, & quando plures requiruntur.
25 In contractu igitur locationis, & conductionis at-
tenditur vltimum in conſuetudine locatoris, vel con
ductoris. Attenditur conſuetudo prima, ſi completa
eſt, & clauſulæ apponi ſolitæ poſſunt extendi, ante,
& poſt inſtrumentum per eundemmet notariū, pro-
ut ſupra viſum fuit. Ex quibus omnibus vtilitatis cau
ſa corollarie infertur limitatio in materia conſuetu-
dinis, ad l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. vt nō pro-
cedat in conſuetudine patrisfamilias, quia vnicus vl-
timus actus multis præcedentibus derogat.
Secundo non procedit in conſuetudine non cōple
ta, & in fieri, quia per vnicum tm̄ actum tollitur.
Tertio non procedit in actu ſucceſſiuo, quia licet
vnicus, tollit priorem completam conſuetudinem.
Quarto non procedit in poſſeſſorijs, in quibus vlti
ma poſſeſſio legitima attenditur.

De mercede coacta.

QVÆSTIO VIII.

ET in hac perutili materia locati, & conducti, &
conſuetudinis, quæro vnum ſatis practicabile ad
l. ſi venditor, §. cōſtat, ff. comm. præd. Adſunt in mea
patria Tudertina lapicidinæ (petraiæ dicunt) aliqs
vult ingredi fundum meum, & effodere, nunquid po-
tero cogi?
1 Videbatur dicendum, q̄ non, quia id, quod noſtrū
eſt, ſine facto noſtro ad alium transferri non poteſt, l.
fi. in fi. C. de pact. l. 2. §. dominorum, ff. de his, qui ſunt
ſui, uel alien. iur. ubi Bar. nu. 2. hoc not.
Secundo facit l. nec emere, C. de iure deliber.
2 Pro reſolutione ponendi ſunt aliqui caſus. Primus
eſt. Circumſcripta omni cōſuetudine, vel ſtatuto, &
tunc non datur acceſſus ad effodiendum, etiam ſi cō-
decens ſalarium offeratur, ita ex mente illius tex. col
ligit poſt Iac. de Aret. Alb. in d. §. ſi cōſtat in fi. Vnde
nō auditur effodere uolēs. Dabo ſalariū, & mercedē.
3 Hinc corollarie ſequitur ampliatio ad l. id quod
noſtrum, ff. de reg. iur. ut procedat offerendo ſimpli-
citer ſalarium, uel mercedem. ergo regulariter inui-
tus nemo cogitur locare, ut ſuo loco dicam.
4 Secundus eſt caſus ad intellectum, & materiam d. l.
ſi uenditor, §. ſi conſtat, cum cōſuetudo, uel ſtatutum

hoc dictat, vt nullo conſtituto ſalario, vel mercede in alieno effodere liceat, & tunc nec princeps hoc facere poſſet, l. quoties, vbi no. C. de prec. Imper. offeren. repugnat enim (inquit Alber. iure naturali, vt pro nihilo tradam rem meam, ergo non valet, §. ſed naturala, Inſtit. de iur. nat. gent. & ciuil.

5 Tertius eſt caſus ad materiam d. l. ſi venditor, §. ſi conſtat, cum conſuetudo, vel ſtatutum hoc diſponit ſoluto ſolito ſalario, & tunc poteſt d. §. cōſtat ex quo habes aliam ſpeciem ſoliti ſalarij, & ibi Alber. dicit, quòd eſt duodecim pro quolibet plauſtro, vel carrata, ad quòd aduertant fabricantes Aufrer. ad Tholoſ. q. 446. in fine.

6 Et quod dictum eſt in lapidicinis effodiens, in facto occurrere poteſt in paſculis, & herbaticis in aliquo tranſitu obtinendo, & ſimilibus, & ſic habes aliud ſolitum ſalarium ad intellectum, l. ſi venditor, §. ſi conſtat, ff. commu. praed.

7 Ex quibus infertur limitatio ad l. item ſi verberatum, vbi Bar. ff. de rei vend. & l. Lucius, ff. de euict. & l. Antiochenſium, ff. de priui. credit. ꝙ princeps ſtatutum, & ſimplex officialis, poteſt ex cauſa auferre rem
8 meam ſoluto tamen pretio, vel mercede, prout Tuderti euenit, pro vijs publicis reficiendis, Dec. in ca. quæ in eccleſiarum, nu. 24. de conſt. Par. conſ. 1. colu. 17. vol. 1. Ant. Gab. de iure quæſito non tollendo, cōcluſ. 1. nu. 34. & ponam inferius ſuo loco latius.

9 Secundo ſubinfertur limitatio ad l. nec emere, C. de iur. deliber. vt non procedat ex conſuetudine cum cauſa, & ſoluto pretio. Et in materia locati, & conducti, de qua agimus, notabilis eſt ille textus in § ſi cō
10 ſtat, quod penſio, & merces debeatur in princi. & ibi hoc no. Accurſ. inferens, quod aduocato debeatur patrocinium in prin. Dicam Deo dante ſuo loco.

De Mercede Metalli.

QVÆSTIO IX.

1 Reperitur vlterius alia in iure ſoliti ſalarij, & mercedis ſpecies, quæ eſt in l. cuncti, C. de metal. & metallar. lib. 10. vt effodientes pro metallo præſtēt decimam fiſco, & decimam priuato, & quia eſt parum in vſu, ideo omittam.

De Mercede Theſauri.

QVÆSTIO X.

1 Datur etiam alia ſpecies ſoliti ſalarij, & loquitur in materia locati, & conducti, in conductore, vel colono, quia colendo fundum conductum inuenit non data opera theſaurum; nam dimidiam ipſe, dimidiam fundi dominus habebit. §. Theſaurus, Inſtit. de rerum diuiſion. l. 1. C. de Theſaur. lib. 19. Dicam ſuo loco, & dicam potius ad delectationem, quam vtilitatem, quia vbi agitur de lucro captādo, Principes prouiderunt, nec hēt locum præuentio, nec regula, prior in tempore, ſed potior in potentia, & autoritate.

Quæro, eſt facta locatio hoc modo. locamus ſecundum formam, quæ olim locata fuit, niſi conſtet de alia locatione, non valebit locatio, niſi penſio fuerit expreſſa, Caſtrenſ. in l. pen. C. de inſtit & ſubſtit. & in l. admonendi, nu. 13. vbi Iaſ. in 1. lect. nu. 39. ff. de iureiurando. in l. Marcellus, nu. 14. ff. ad Treb. in l. placet nu. 22. ff. de liber. & poſth. Alex. in l. ait prætor, §. ſi iudex nu. 2. vbi Rip. nu. 5. de iureiur, conſ. 29. nu. 9. lib. 7. conſ. 87 nu. 6. vol. 6. Dec. conſi. 63. nu. 6. Pariſ. conſ. 19. nu. 68. conſ. 80. nu. 43. vol. 2. Craue. conſ. 88. nu. 3. Deciſ. Pedem. 23. nu. 41.

De ſubſtantia locationis, ſecundo.

Poſtquam vidimus aliquid de ſalario, mercede, vel penſione non conſtituta, quomodo debeatur, & peti poſſit, & de ſolito, & conſueto aliquid retigimus in materia locati, & conducti, videamus de aliquibus perſonis an mercedem, ſalarium, uel recognitionem petere poſſint, licet nihil fuerit promiſſum, & de mercede quaſi tacita, &c.

Frater. *Titulo de bonis quæ liberis.*
Socius. *Tit. Socio perſonam exercente.*
Tutor. *Tit. Adminiſtratione Tutorum.*
Syndicus. *Tit. Adminiſt. rerum ad ciuitates pertinentium.*
Negotia geſta. *Tit. Negocijs geſtis.*
Teſtis. *Tit. Teſtibus cogendis.*
Iudex. *Tit. Sportulis iudicum.*
Notarius. *Tit. Notarij ſalario.*
Inuentor. *Tit. Rerum inuentoribus.*
Defenſor. *Tit. Condictione ob turpem cauſam.*
Famulus. *Titulo. Famulo.*
Obſtetrix. *Titulo. Obſtetricibus.*
Intromiſſor. *Titulo. Intromiſſoribus.*
Oeconomus. *Titulo. Oeconomo Capituli.*
Arbiter. *Titulo. Arbitri ſalario.*
Agrimenſor. *Titulo. Agrimenſoribus.*
Aſſeſſor. *Titulo. Aſſeſſoribus.*

De bonis quæ liberis.

QVÆSTIO I.

1 Pulcherrimus (ſi Iaſ. credimus) vtilis, & quotidianus eſt in hac quæſtione propoſitus caſus, & eſt inter fratres, quorum inter eos maxima eſt inuidia. Pater quidam erat diues, & multas habebat poſſeſſiones, & duos habebat filios; vnum maiorem, aliū fortaſſe infantem; videns ſe ætatis ſenilis, & fortaſſe decrepitæ, & inhabilem labori gubernij domus, maiori natu bonorum conceſſit adminiſtrationem, qui p annos multos adminiſtrauit. Moritur pater, in diuiſione filius iam adminiſtrator petit mercedem, & ſalarium, & tantum quantum alicui negociatori daret
2 eſſet, nunquid debebitur? Primo videbatur, quod ſic ea ratione, ꝙſi exercuiſſet perſonam ſuam in pecunia patris, lucrum aliquod deberetur exercitio perſonæ; ita quando circa poſſeſſiones paternas, & hac ratione deductus fuit Fulg. in d. l. illud, C. de coll.

3 Secundo loco vltra Fulg. & alios pro hac ipſa opinione facere videtur huiuſmodi ratio. Grauatus in vno releuetur in alio. regula ſecundum naturam, ff. de reg. iur. l. eum qui de iureiur. ff. de iureiur. ſed fra-
4 ter, qui adminiſtrauit, in vita patris, tenetur conferre, & communicare lucra, & acquiſita ex induſtria ſua & labore fratrib. Bal. in auth. ex teſtamento q. 19. nu. 17. C. de collat. vbi fortius tenet eſſe cōicanda lucrata, & quæſita poſt mortem, ſi ſeparari, & diſcerni

non

non poſſunt, ergo relenandus uidetur de condecenti
ſalario, mercede, & recognitione ſui laboris.
5 Tertio loco vltra alios facit, quia naturæ, & iuris
præſumptio eſt, vt pater eligat ſalubrius conſilium
pro filio, l.nec in ea. ff.de adulter. vnde cum pater fi-
lio adminiſtrationem conceſſerit, veriſimiliter credē
dum eſt, quod uelit de ſuis laboribus, & induſtria me
ritoriam recognitionem habere, alias non cenſeretur
vtiliter conſuluiſſe filio, & ſi de hoc interrogatus eſ-
ſet, vtique ſic præſumendum eſſet l. talę pactum, §.fi.
ubi gl.& alij notant. ff. de pact. cum præſumatur pa-
trem plus diligere filium, quam ſeipſum, l.iſti quidem
ff.quod met.cauſ.Alc.reg.1.præſum.1.Neuiz.in ſilu.
lib.1.nu.58.Marſ.in repert.l.vnice, nu.7. C. de rapt.
virg.in l.inauditum.ff.ad leg.Corn.de ſicar.
7 Quarto vltra alios facere videtur, quia ſalarij, &
mercedis materia fauorabilis eſt. Spec.in tit.de exce-
pt.§.3.verſ.item nota, cum iure diuino ſit inducta, vt
operarius ſit dignus mercede ſua, & alibi dicitur,
non maneat merces operarij tui, vſq; mane, ergo ex-
tendenda.reg.odia, lib.6.
8 Contraria eſt opinio Iaſ.& aliorum in l.illud, C.de
colla. ꝙ immo nullum debeatur ſalarium. ea ratione,
quia mandatum præſumitur gratioſum, l.1.ff.mand.
9 Secundo vltra alios facis in ſimili, ꝙ mater redi-
mens filium a captiuitate, non repetit pretium, quia
præſumitur feciſſe animo donandi, l.liber captus, C.
de cap.& poſtem.reuerſ.
10 Tertio ultra alios in fratre, de quo agimus, habe-
tur, quod ſciens partem, quam ipſe habebat in fundo
donatam a fratre vxori, præſumitur remiſiſſe ius ſuū
l.ſi ſeruus cōm.ff.de don. inter virum, & vxorem.
11 Quarto vltra alios facit, ꝙ maritus ſi luit ornamē-
ta vxoris pignorata, & ea reſtituit, inducitur dona-
tio, l.uxori, §.ff.de leg.3.l.ſi ſponſus, ff. de donat. in-
ter uirum, & uxorem. Bar.in l.ſi maritus, C.eod. Et
hæc opinio apud Doctores reputatur uerior, ut dicit
Iaſ.in allegata l.illud ſequitur, & commendat Petra-
ſanct.ſingu.84.in fine, dicens eſſe caſum ualde practi-
cabilem, & quotidianum, & ſæpius in facto occurre-
re, & euenire, maxime ratione paternæ reuerentiæ,
quæ gratuita eſſe debet. Si enim mandatum ex ſimpli
ci officio, & amicitia proueniens debet eſſe gratuitū,
multo magis a reuerentia, & pietate paterna, cui mul
to magis debemus, & tenemur.
12 Quæ concluſio limitatur, ut non procedat in ſoli-
to locare operas ſuas, ut ſentit Iaſ. in d.l.illud. Si.n.
filius non ſtuduiſſet adminiſtrationi a patre commiſ-
ſæ, utique non ſine incommodo, & utilitate ſuo ſoli-
to exercitio operam nauaſſet. Sed una in præſenti ori
tur difficultas, quod ipſa coniunctio ſanguinis, proxi-
mitas & attinentia non uidetur in ſe ſufficiens ad p̄-
ſumendum officium gratuitum, niſi in quibuſdam ca
ſibus a iure expreſſis, vt eſt glo.& ibi Bar.in l.libertis
quis, §.1.ff.de alim.& cibar.legat.in l.idemq;, §.ſi cui
13 mandauero, ff.manda. ac etiam concurrentib. alijs.ſ.
diuturnitate temporis, & ratione ſæpius calculata, &
hoc dictum gl.quod hæc tria requirantur, tenent per
illum text.Bart.Bald.& Sal. in l. Procula.ff. de prob.
Bal.in l.1.in 2.q.C.de iur.dot.in l.cum proponas, co
lu.1.& in l.ſi certis annis, col.5. C. de pact. Alex.cōſ.
46.vol.1.& hæc eſt cōis opinio teſte Iaſ. in l.quæ do-
tis nu.18.ff.ſol.matr.Alc.licet quoad ſe aliter teneat,
reg.1.præſump.32.nu.6.Iaſ.conſ.193.lib.2. Soc.ſen.
con.ſ25.nu.10.lib.4.Ruin.conſ.162.nu.10.lib.3.Af-
flict.deciſ.13.nu.12. Purpur.ad l.cum quid, nu.128.
ff.ſi cer.pet.Soc.iun.conſ.128.nu.108.lib.1.conſ.14.
in fi.lib.3.Alc.reſponſ.304.in fin.Neuiz.conſ.57.nu.
6.Gram.deciſ.103.nu.39.Tiraq. de retract.conſang.
§.1.gl.9.nu.154.Iac.Menoc.de arbi.iud.lib.2.centur.
1.Caſ.88.nu.16.Cui adde Dec.conſ.79. & 267.col.2.
Alphan.report.226.Tiber. Dec.conſ.85.nu.19.li.2.
Franc.March.deciſ.307.nu.5.par.2.& hæc hodie eſt
magis cōis opinio. Ioſeph.de Ludou. concln.9.limit.
3.Maſcar.concl.813.nu.5.& concl.552.nu.41.
14 Cum ergo ex prædictis ad intellectum, l. Procula,
ff.de proba. ſola ratio ſanguinis alijs non concurren-
tibus donationem non inducat, nec actum gratuitū,
ergo filius pro ſuo labore premium, recognitionem,
& mercedem petere poterit. Franc.March.deciſio.
907.p.2. Et ſi dicas, id in patre non procedit, cui ra-
tione paternæ reuerentiæ multum debetur, reſpon-
15 detur, & inter patrem, & filium conſiderari poſſe;
nam ſi pater nomine filij emat, & nomen filij in in-
ſtrumento apponi debet, non tamen nomine filij e-
miſſe, vt donet, niſi ſecuta ſit traditio, l.filię, C.famil.
herciſcun. quam ibi ita declarat. Bar. Sic in alio aſcen
denti, qui pro ſuo deſcendenti impendit, donandi ani
mo non præſumitur impendiſſe, vti reſpondit Corn.
conſ.15.in fi.lib.4. Crau.conſ.86 nu.3.
16 A fortiori econtra cum filius in cauſam patris im-
pendit, impendere non creditur animo donandi, ſed
repetendi, niſi modica ſit impenſa, l.ſi filius, vbi Alex.
dicit hunc eſſe cōem intellectum, C.de neg.geſt.ſen-
tit Dec.conſ.21. ſub nu.7. Et hæc opinio mihi vide-
tur in iure verior. Retenta tamen altera opinione
magis recepta, vt ſalarium petere non poſſit, reſpon-
detur ad contraria unico uerbo, ut non procedunt at-
tenta reuerentia paterna, cui filius omnino tenetur.
17 Ex quibus omnibus utilitati ſtudendo infertur co
rollariè ad intellectum, l. Procula, ff.de proba. ut illa
tria requiſita non procedant hoc reſpectu, ut poſſit
petere ſalarium pro adminiſtratione bonorum a pa-
tre conceſſorum. ſatis enim eſt charitas paterna, pie-
tas, & reuerentia.
18 Secundo loco, ultra Menoch. & alios ſupra addu-
ctos, dicitur, ꝙ diſpoſitio l. Procula data ſcientia ſuffi
cit, cum coniunctione ſanguinis, & curſu longi tem-
poris ita declarat Calcan.conſ.23. in fi. per tex.in l.ſi
communis ſeruus, ff.de don.inter uirum, & uxorem.
19 Tertio ultra alios ad intellectum l. Procula, dici-
tur, quòd ſola coniunctio ſanguinis inducat donatio-
nem etiam inter fratres, Alex.conſ.166.col.3. uerſic.
non obſtat, dum quinto apponuntur lib.7. Soc.conſi.
4.col.8.uerſ.8.magis in terminis, lib.4. Dec.hoc val-
de commendans conſ.68.colu.pen.in fi. Valde etiam
commendat Craue. conſ.59.ſub nu.4.& præſumitur
potius ex cauſa ſanguinis, quam remunerationis l.tu
tor, §. quæ a tutoribus, ff. de excuſat. tutorum, quam
ſingularem dixit Rom.ſingu.652.conſi.207.235.Io.
Lup.latè de donat.§.45.latè Iaſ. Dec.& alij in l.ſi do-
nationę, C.de collat.Coraſ.lib.2.Miſcell.cap.4. Vn-
de conſanguineus ſi recepit aliquod ſeruitium a con-
ſanguineo, ut faciat pro eo aliquid, quòd ſit induſtrio
ſum, præſumetur citra aliud non pro remuneratione
pro ſpecie quadam ſalarij, uel mercedis, ſed ratione
ſanguinis, ut infra alias dicemus. Et ſi ſumma ſit par-
ua, uel ratio eſſet calculata, non ſæpe, ſed ſæpiſſime,
uel

vel coniunctio arctiſſima, hoc ſolum ſufficit ad materiam l. Procula, Ioſeph. de Ludbu. concl. 9. in fi. Ioan.
20 Ric. ad Villalo litera D. ſub nu. 149. Hercul. de negatiua nu. 41. & inter ſcientes duo ſufficiunt, coniũctio ſanguinis, & curſus longi temporis, Crau. conſ. 159. nu. 3. vbi cõiunctionem ſolam ſufficere dicit. & quod in ſumma non modica tria requirantur, late Maſcar. concluſ. 154. nu. 41.

21 Secundo corollarie infertur limitatio ad l. 1. ff. mãdat. quod mandatum non intelligatur gratuitum in ſolito negociari, vel exercente aliquod officium.

22 Vnde ſi mando notario, vt extrahat mihi inſtrumentum, non eſt gratuitum, ſed teneor ad impenſam extractionis, & ſic de ſingulis ſentit Bart. in l. quædã, ff. de eden. in l. 1. nu. 8. C. eod. & ſic habes quomodo intelligatur gratuitum.

23 Sed quid, ſi filius non adminiſtrauit, ſed cum pecũnia a patre conceſſa mercantiam exercuit, & multa lucratus eſt, poterit ne petere ſalarium? Vtique Angelus reſpondit, quod non, ratione debiti paterni cõſilio 85. colum. 3. verſ. nec poſſunt dicti filij. Videt igitur filius carere ſalario, & omnia lucra fratrib. communicare, vt per eum.

24 Et adde, quòd ſi quis adminiſtrat bona conſanguinei, præſumitur velle facere expenſas de bonis proprijs ipſius conſanguinei gl. notabil. in l. Niſenius, ff. de neg. geſtis, ſecus ſi non adminiſtrat, quia præſumitur voluiſſe donare, l. alimenta, C. de nego. geſt. Boer. ſing. 24. in verbo expenſæ in fine.

De ſocio perſonam exercente.

QVÆSTIO II.

ALtera non minus vtilis, & neceſſaria proponitur indagatio, & quæſtio, ſi Decio infra allegando credimus. Duo ſunt ſocij, qui alicuius rei, vel negociationis ſocietatem contraxerũt; an ille, qui exercet ſalarium, conſtitui poſſit, & debeat, vel poſſit, finita ſocietate ex vi quadam tacitæ locationis condecens ſalarium petere. Vidi hoc in facto Tuderti euenire in ſocietate conductionis macelli, vbi vnus exercebat perſonam ſuam laborando, & equitando quotidie in emendis beſtiis, vendendis corijs, & pellibus, & quocunque anni tempore, non ſine vitæ quandoque periculo, & diſcrimine, omittendo, quandoque proprij patrimonij regimen, gubernium, & adminiſtrationem, & in fine in reuidendis rationibus conquerebatur dicens, cur potius ego, quam alii tot ſine mercede iubeo labores; nõne ego homo vt alii, ciuis, & bene natus vt alii, & ſi ego in curſu aliquam grauẽ valetudinem, membri alicuius fracturam incurriſſẽ, quis me liberaſſet? quis expenſas, incommoda, & dãna reſtauraſſet? Vtiq; domus mea propria, burſa propria. Hanc eandem quæſtionem ponit in facto eueniſſe in ſocietate lacus Peruſini Petrus de Vbald. in loco inferius allegando. Valde in practica commendat Dec. in loco inferius citando, & in facti contingentia pluries conſuluit Corn. vt videbimus. Et primo loco videbatur affirmatiue tenendum, ſalarium, & mercedem deberi, & hoc, quia nemo ſuis ſumptibus militare tenetur, cap. cum in officiis, de præſcriptionibus.

1 Secundo facit, quod habetur in l. cum duobus, §. ſi in coeunda, ff. pro ſocio ibi, opera pretium recipit.

2 Et quoniam hic eſt textus valde celebris in materia locati, & conducti, quod colonus eſt ſocius domini

3 ſui, ob id ponam aliqua circa intellectum verborum, quæ obſcura uidentur, & ibi, agrum pollicitatori, exponit Accurſ. ideſt pollicenti artem colendi, & ſic co

4 lonum. Bude. in annot. legit, licitatori, ideſt colono partiario plurimum omnium licitanti, & offerenti, & eſt practicabilis intellectus, quia ſæpius videmus, quod ſi habes prædium valde fructuoſum, inuenies centum colonos pro die, & quilibet plus aliquid offert, ac ſi verbis dominum ditare vellent, & ſic merito partiarius licitator dicitur. Sint igitur Domini moroſi, & tardi, ut licitatio creſcat, & proſit. Hottoma. in comment. ſuis legit politor: ubi ex Nonio, & Varrone exponit, ideſt artifex agri diligenter excolendi, & quodammodo poliendi, & ſic fere iſti tres intellectus in unum tendunt, niſi quod ſecũdum Bud. præſupponit licitationem ultra diligentem agriculturam. Vnde nimirum ſi culpa præſtanda eſt.

5 Ex quibus in practica ad utilitatem uidetur inferri poſſe, quod colonus tenetur colere agrum bene, & diligenter ad uſum boni, & diligentis coloni, & arbitrio boni uiri, etiã ꝙ non conſtet, quod in ſpecie hoc promiſerit, ex quo pollicitator, & politor appellatur, quæ uerba hoc important, & tacite includunt. Vnde non eſt bona exceptio pro colono conuento, non tenetur, quia non promiſit; ſatis enim eſt, quod conduxerit agrum colendum.

6 Secundo conſideranda ſunt illa uerba. Pretium. n. operæ, artis eſt uelamẽtum. exponit enim multis modis ibi Accurſ. ut uideri poteſt in gl. ſi. Alio modo legit Bud. leuamentum eſt, exponit enim penſandum, & magni æſtimandum eſt.

Tertio modo legit Hottoma. in uerbo Velamentum, & eſt ſenſus ualde moralis, ꝙ artifex regulariter de dolo tñ tenetur, l. 1. ff. ſi menſor, ſed recipiendo mechanice mercedem, & ſalarium ſui laboris, & induſtriæ, uelat, i. uileſcere facit excellentiam ſui laboris: ex pecunia. n. uileſcit profeſſio, & ſic de culpa tenet. Ex quo ſequitur corrollarie, quod tenetur colonus de dolo, & culpa, ut ſuo loco dicam. Et ſic patet argumentatio, ꝙ cuiq; datur præmium, & ſalariũ pro ſuo labore, & confirmatur hic intellectus a ſimili, in l. q mercedem, ff. loc. ubi recipiens mercedem pro cuſtodia tenetur de leuiſſima culpa rõne mercedis, licet regulariter non teneatur. Sed (bone Deus) cui nõ placet pecunia? quis eſt ille Philoſophus? certe nullus, oĩa ꝑ pecuniam facta ſunt, & iuſtitia uenditur auro.

7 Ex quib. patet aliquid ad intellectum l. cum duob. §. in coeunda, ff. pro ſocio. Hinc poſt in materia locati, & conducti ad intellectum, l. in naue Sauphei. ff. loc. inferebat per hunc tex. Bal. ap l. ſi patruus, in fin. ſub nu. 16. uerſ. alia qu. C. commu. utriuſq; iud. Duo

8 erant fratres: unus diues, alter pauper; diues poſuit in ſocietate mille: pauper poſuit operam perſonalẽ, & cum diu duraſſet ſocietas, igne caſuali fuerũt omnia concremata, nunquid pauper, qui poſuit operam tñ, tenebitur ad aliquid? Vtiq; reſpondet ad medietatẽ, per tex. in d. §. ſi in coeũda. Et ſi dicatur, hoc uidetur iniquum, ꝙ iſte cum ſit pauper, perdat operam, & teneatur ad medietatem capitalis. Reſpondet ꝙ illa opera iam erat affecta cõis. Vnde mihi permittitur, quod non ſit alteri uõe. Item; talis opera inæſtimabilis eſt, l.

ſi non

Digitized by Google

ducti,ꝙ interitu ſpeciei eſt liberatus debitor,d.l.ī na-
ue.reſpondit eſſe ſpeciale in contractu ſocietatis, qđ
periculum caſus fortuiti ſit commune, d.§.ſi in coeū
da,& §.ſi. Cum igitur iſte, licet pauper, amittat ope-
ram,& teneatur ad dimidiam,quomodo voluerit age
re ad ſalarium? maxime quia(vt dictum eſt) opera eſt
effecta communis, & in repetibilis, & vtique ſic his
maxime concludentibus.
9 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l.in na
ue Saupheli. ff.location. vt non procedat in cōtractu
ſocietatis, & prædicta omnia ſequitur Alex. conſ.77.
col.2.num.2.volum.5.
10 Tertio facit hæc ratio, quia donatio non præſumi
tur,l.cum indebito,ff.de probat.l.ſi cum aurum,ff.de
ſol.& hoc ampliatur eſſe adeo verum, vt potius capia
tur præſumptio,quod actus ſit nullus, quam quod do
natio præſumatur. Aret.in l.a Titio,col.penult.ff.de
11 verbo.obl. dixit valde notabile pro ampliatione d.l.
cum de indebito,Iaſ.in l.ſi non ſortem,§.ſi falſo,ff.de
cond.indeb.in l.ſi procuratori falſo, nu.4.ff.de cond.
ob cauſam.
12 Et ſic ſequitur limitatio ad reg.l.quoties,ff.de re-
bus dub.vt actus potius valeat, quàm pereat. Ad ex-
cludendam tamen donationem ſit interpretatio, vt
potius non valeat,odioſa.n.eſt donatio,gl.in l.ſi ma-
ritus,l.a 2.C.de don.inter vir.& vxor. quam ſingula-
rem dixit Petrus de Rauenn.ſing.155. & potius præ-
ſumitur error iuris,quàm donatio,gl.in l.generaliter
in verbo cauſam,C.de non num.pec.vbi Bal.in 4.op-
poſ.& Ang.col.2. dicit ita conſuluiſſe Alex. conſ 13.
col.2.lib.1.conſ.80.col.ſi.lib.2.& conſ. 19. columna
2.lib.4.pulchrè Dec.conſ.177.in prin. & ſic corolla-
rie patet limitatio ad leg.error,cum ibi no. C.de iur.
& fac.ignor.licet enim error iuris non excuſet, neq;
præſumatur, l.iuris ignorantia, fallit ad excludendā
donationem.
13 Cum igitur odioſa ſit donatio, vt contra eā indu-
catur nullitas actus,error iuris,& ſimilia, merito ſo-
cius laboris pp perſonam ſuam,mercedē condignam
donare non præſumetur, & ſic petere poterit.
Quarto loco,adducitur text.in l.ſi ſocietatem me-
cum,ff.pro ſoc.vbi ille,qui plus ponit in ſocietate, ſi-
ue operæ,ſiue pecuniæ,plus habere dēt.ibi;[non itaq;
ex æquis partib.ſocij,&c.ad idem, l.ſi non fuerint,ff.
eod.tit.ſi modo aliquid plus contulit ſocietati,&c. Et
in materia vtili locati,& conducti, de qua agimus,ce
lebris eſt ille textus, quod arbitrium collatum intel-
14 ligitur arbitrio boni viri, l.hæc vendi.ff.de contrah.
empt.l.ſi in lege,in prin.ff.locat.tangam inf. tit.de ar
bit.iud. Hinc ex mente Bal. infertur in materia loca-
ti,ad vtilem,& practicabilem quæſtionem. Condu-
ctor volebat ſatisfacere locatori de aliquo opere, vel
facto,& dixit humanus,& beniguus conductor: *Dam
mi quello che vuoi, che io lo rimetto in te, & in mano tua,
che io mi contento di tutto quello, che vuoi.*
15 Vtique arbitrio boni viri, intelligitur ſecundum
Bald.reputans hoc valde notabile,& Tuderti in mea
patria vidi ſæpius euenire. Allegat in materia locati,
etiam tex.in l.3.ff.locat.& l.vēd.ff.de contrah. empt.
& de Inſt.c.cum veniſſent, & c.Quintauallis de iure-
iur. Vnde non faciat, vt multi auari,qui liberalitate
conductoris abutentes ponunt in manib. quid mini-
mum,ꝙ non eſt iuri conſentaneum, nec æquum.
Et hanc partem tenuit. Petr.de Vbal.in tracta.de
duobus fratrib.p.6.quæſt.ſi. ſequutus eſt conſulendo
Corn.conſi.116. licet videatur, libro 4.
Contraria itaque eſt opinio, quæ eſt,quod iſte ſo-
cius nullum ſalarium petere poſſit, & fundatur iſta
opinio,in l.ſi fratres,§.ſi.incip. ſi quis ex ſocijs,ff.pro
ſoc.ibi, dūtaxat eos ſumptus ſocietati imputabit, qui
in eam rem impenſi ſunt,qui tex. loquendo per taxa-
tiuam, ſcilicet duntaxat, videntur excludere omnes
alios ſumptus,& ſic ſalarium;imputabit igitur ſocius
vecturas,& expenſas in hoſpitiis, & ſtabulis.
16 Et celebris eſt ille tex.in materia locati,& condu-
cti, de qua agimus, dum de meritoriis loquitur,quæ
ſunt loca,quæ mercede locātur forte viatoribus, uel
peregrinantibus.
Hinc meritoria ſcorta,carrucæ,& Rhedæ merito
rię,& muli meritorii, qui certa mercede locantur ad
vecturas.l.Vrb.198.vbi Alc.in verb.Meritoria,ff de
verb.ſig.l.æquiſſimum, §.item ſi domus,ff.de vſufru.
17 & quemadm.vbi vſufructuarius non poteſt facere in
domo meritoria,i.cameram locanda. Socius igitur
computabit ſocio vecturas equorum, & mulorum,
& meritoriorum mercedes, & not. ibi Bal.ad propo-
ſitum noſtrum, ꝙ ſocio nihil donatur pro mercede,
nec excomputantur expenſæ, quas domi facturus eſ-
ſet,per gl.celebrem in c.ſtatutum,§. inſuper, in uerb.
Moderatus,de reſcr.lib.6.per tex. notabilem in l.ſed
& ſi,§.1.ff.ad exhibend.
18 Secundo loco,Rom.conſ.168 in 4.dub.nu.5. in ſi.
mouetur, ut colligitur ex eius dictis hac ratione, qđ
lex non dicit, nec nos dicere debemus, §. conſidera-
mus,auth.de Triente.& ſemiſſ. l.ſi uero, §. de uiro,ff.
ſol.matr.l.ſi ſeruum,§.non dixit prætor,ff.de acquir.
uel omitten.hęr.c.Obertus,de feud.cogn.l.diſſentien
tis,C.de repudiat. cum latè per Euerard. in loc. a leg.
ceſſante.
19 Hinc pœna priuationis alicuius iuris, alicuius be-
neficii,aut priuilegii nunquam habet locum, niſi ubi
lex iſtud expreſſe dicit,§.cum igitur,ibi,nec quęliber
lex,& auth.de non eligen.ſecun nubent.Bal.in auth.
ex teſtam.col.ſi.C.de ſec.nupt.Alex.in l.etiam,nu.6.
ff.ſol.matr.Iaſ.in l.illum,nu.12.C.de colla. Sed l.ali-
qua cautum non reperitur,ut debeatur ſocio ſalariū,
merito: bene reperitur iure cautum, ut ratione ope-
ris, laboris, & induſtriæ poſſit conuenire de maiori
parte lucri,per l.ſi non fuerit,in prin.ibi,uel operę,ff.
pro ſocio,quem text. inferendo ad pulchram qōnem
mariti ignobilis,cū uxore nobili,& diuite,dixit Cin.
in l.ſi uoluntate.q.ſi. C.de dot.promiſſ.& per eum in
materia locati,& conducti, de qua agimus,limitatur
tex.in l.item ſi pretio,§. ſi.loca. vbi conductor,& lo-
cator poſſunt ſe inuicem circumuenire, ut alius ha-
beat aliquid pluris, quam alter; hoc.n.non procedit
in contractu ſocietatis, niſi ille ponat aliquid plus,
* uel operæ,uel pecuniæ, & hęc eſt communis opinio,
Couarr.uariar.reſol.lib.3.c.2.ſub num.3.uerſ.prima
concl.Soarez littera S.nu.126.
21 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l.1. §. ſi
conuenerit,ff.de pact.& l.contractus, ff.de reg.iur.ut
contractus ex conuentione legem accipiant; nā hoc
fallit in contractu ſocietatis, ut unus habeat plus lu-
cri, & ratio eſt, quia ſocietas eſt ad inſtar fraternita-
tis,& ita gl. in d.l.ſi non fecerit ſecundum intellectū.
* Azon. 1.loco relatum, & communiter approbatum.
Et hanc partem tenuit Rom.in allegato conſ.168.
Corn.

Digitized by Google

Corn.conſ.233.uiſo diligenter lib.2.& conſ.321.ad.
euidentiam col.3.lib.3.commendat Dec.in l.illud,in
fi.C.de coll.& hęc opinio uidetur apud Doct.verior:
niſi conſuetudo ſit in contrarium, quæ in hoc præci-
pue eſt attēdenda,vt per Petr. de Vbald. in alleg.q.fi.
valde in practica ſingulare repũt.Petraſan.ſingu. 68.
Purpur.in l.ſi paſcendæ, num.14. C. de pact.Couar.
uariar.reſolut.lib.3.cap.2.ſub num.3.uerſ.4.hinc in-
fertur.Menoch.conſ.296.num.45.lib.3.

22 Nullus igitur ſocius pro ſuo labore,opere,& indu-
ſtria conſequetur ſalarium,vel diſtinctam mercedem
ſed habebit maiorem partem lucri, & quæſtus arbi-
trio boni uiri attenta qualitate operis,& perſonæ.

23 Ex quibus colligitur ſolutio facilis ad cōtraria,vt
licet nemo præſumatur iactare ſuum, nec viuere ſine
præmio;ſatis enim præmiatur ex lucro diuidendo,ꝙ
erit loco ſalarij,pręmij,& recognitionis, nec erit ab-
ſoluta donatio ſtante tali ex lucro recognitione.

Declaratur, vt procedat,ſi ſocius eſt ſolitus locare
operas, & illas cōducere, alias non debetur ſalarium.
Deciſ.Genuen.14.num.26.& 115.

24 Sed in practica facilis,& utilis eſt quæſt.ſocius ha-
bebat apothecā,in qua exercuit artem ſocietatis,po-
terit ne petere penſionem? Breuiter duo ſunt caſus
principales conſiderandi.Primus eſt,quando ſunt ſo-
cij omnium bonorum,& tunc nullum ſalarium pete
re poterit.Ratio eſt,quia uniuerſorum ſocietate etiā
25 apotheca eſt effecta ſocij,& ei cōmunicata. Vnde in
re propria conductio non cōſiſtit,l.rem,cum ſimilib.
C.loc.& dicam ſuo loco.Vnde de re propria pēſio,&
merces non eſt ſoluenda.Alter eſt principalis caſus.

Si ſocietas eſt contracta certo limitato modo, &
tunc penſio de dicta apotheca peti poterit cōſiderata
domus qualitate,& ſolita penſione.Bart.in l.fin.alias
penul.§.& ſic.ff.de condi.inde.in l.in hāc.ff. de dam.
infect. in l.creditor,ff.de pignor.actio. Alex.ad l.ſer-
ui electione,§.fin.nu.12.ff.legat.1.Spec.in titu.de pi-
gnor.§.1.circa finem. Ioan.Andr.in addit.ad eum,in
tit.de locat.§.poſtquam,in addit. incip. ſecundū Ro-
fre.& Bal.Rom.conſ. 168.in fi. vbi ponit quæſtionē
in terminis,& conſ.423.col.1.Alex.conſi.118.vol.4.
conſ.42.colum.fin.vol.3.conſi.180 col.1.vol.2.conſ.
108 colum.3.vol.1.& conſi.3.colum.fin.uolu.5.Bal.
in l.duo fratres,ff.de acquir.hæred.vbi Angel.atteſta
tur ita ſæpius iudicatum.idem Bald.in cap.1 §.prętere
rea.colum.penult.verſ.ſed pone,de prohi.feud.alien.
per Fride.videtur ſētire Bart.in aliquibus lecturis in
l.Titium,§.altero,de adminiſ.tut.Iaſ. poſt Caſtr.in l.
1.nu 7.C qui teſtam.facere poſſ.Franc.Port.in tract.
de duob.fratribus,par.2.q.65.Firm.in repert.in uer-
bo.ſocius non pot.uerſ.120.allegat l arboribus,§.na
uis,ff.de vſufru.Ronchegall.de duob.reis,l.9.in prin.
num.127.& ibi ex materia locati,& cōducti colligit
26 rationem, quia actus habitandi eſt indiuiduus: vnde
pro parte expediri non poteſt, l.hæc diſtinctio,§.cū
fundum.vbi Bar.ff locat.Dec in l.ſi ſocius,in fine,ff.
ſi cert.petat.

27 Articulando igitur cautus erit bonus, & amans
procurator,& aduocatus ſocij, qui poſuit ſuam apo-
thecam,vt non articuletur, quāti ſocius qui apothe
cam poſuit,locare potuiſſet,quia in hoc caſu eſſet ar-
ticulus erroneus,ſed articulari debet,quanti alter ſo-
cius apothecę non dominus, conducturus fuiſſet, &
ita docet,& declarat Bal.in l.2.C.de pignor. inſtruēs
doctum aduocatū,vt in practica diligenter inſpiciat:
aut quis habet cauſam a dominio, & tenetur quanti
conducturus fuiſſet, & ſic perſona rei conuenti cōſi-
deratur:aut quis habet cauſam a nō domino, & tunc
quanti actor locaturus fuiſſet,vel res communiter lo
cari potuiſſet,per l.ſi nauis.§.ſi ff de rei uendica.

28 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad l.ſi na-
uis,§.ſi.ff.de rei uendi.vt non procedat quando quis
habuit a domino,& hoc Bal.dicit ualde notādum,in
d.l.2.quod non tetigit doctiſſ.Meno.de recupe.poſſ.
remed.1.num.368.ponam aliquid in titu. de fructu.
reſtitu.ſentit etiam Iaſ.dicens in practica ualde nota-
bile,& ſingulare,in l.pen.§.in frumento,num.2.ff de
29 condi.inde.Et ſi dicatur,quę eſt differentia,vt conſi
deretur quanti conducturus fuiſſet, vel quanti loca-
tor locaturus,cum hęc ſint correlatiua, vt poſito vno
ponatur de neceſſitate,& reliquū,vt no.Euer.in loc.
a correlatiuis,in princ.Vnde non videtur poſſe rectè.
& concludenter articulari quanti cōducturus, niſi in
neceſſariam conſequentiam ponatur, & inferatur
quanti locaturus.

30 Poſſet fortaſſe dici,quod non modica ſit differen-
tia;ex quo enim ſocius habet titulum a ſocio ratione
cuiuſdam tacitę conductionis,quia poſuit apothecā,
magis excuſatur habens titulum, quam non habens,
Vnde ſi ſocius apothecę dominus inueniret locatu-
rus fortaſſe vt plurimum, & maiori hominum parti
ſuam apothecam pro quinquaginta annuatim atten-
ta qualitate eius, capacitate, & ſituatione, quia ſita
eſt in Rua mercantili Tudertina,alter ſocius non do
minus replicabit,non conduxiſſem pro tot,quia mea
intererat,uel quia non eſt adeo ſoluendo,uel quia re-
periſſet aliam apothecam ęque commodam pro tot.
Qualitas igitur,conditio, & poſſibilitas conductoris
in hoc caſu ſpectanda, & cōſideranda eſt ratione titu
li,quem habet,& ita putarem intelligi poſſe textum,
& ibi Bald. in l.2.C.de pignora. act. Vnde limitanda
ſunt uerba Roma. in allegato conſ. 168. in fi.in uer-
bis illis,ſolita locari, quia iura per eum adducta lo-
quuntur,quanti conducturus fuiſſet.

31 Et ad prędicta facit, quia ex titulo arguitur bona
fides,quę magis excuſat.Inno.in c.ſi.de pręſcrip.Feli.
in c.ſi diligenti,eo.tit.Balb.poſt Bar.in l.Celſus, nu.
105.de pręſcri.Iaco.Menoc.de recup.poſſ.remed.13.
nu.33.& de arbi.iudi.Caſ.225.nu.5.

Et quoniam(ut iam dictum eſt)ſocius nullum ſpe-
ciale ſalariū cōſequitur a conſocio, ſed habebit maio
rem,uel talem partem lucri pro opera, reducendo ad
practicam d.l.ſi non fuerint, Bonus iudex inſpiciat
32 qualitatem perſonę ſocii,qui poſuit operam,an ope-
ra correſpondeat pecunię poſitę pro capitali ab alte-
ro ſocio,uel correſpōdeat interuſurio:ſimiliter ſi cor
reſpondeat in totum,uel pro parte:inſpiciat etiam,ſi
ſocietas eſt contracta pro certo tempore duratura,&
durauit minus;ſimiliter,ſi perſona ſocii ponentis ope
ram erat induſtrioſa, vel minus induſtrioſa, ut rectè
practicare docet latè Petr.de Vbal. de duob. fratrib.
par 4.late Soci.iun.conſ.74.lib.1.Abb.conſ 53.num.
1.Pariſ.conſ.85.nu.13.lib.1. Purpu.in l.ſi paſcenda.
num.17.C.de pac.Iac.Menoch.de arbi. iudi.caſ 125.
cui addas Couar.uar.reſolu.lib.3. cap.2.in prin.& ei
adde Ange.in uerb.ſocietas.1.nu.4.ubi dicit in foro
conſcientię id uerum,duobus concurrentibus. Pri-
mum,quod negociatio ſit licita.Secundū,quòd ęqui-
tas

tas ſeructur in omnibus, vt qui plus poſuit pecuniæ,
vel operæ, plus habeat lucri, & aliquando plus attri-
buitur exercenti, quam ponenti pecuniam; aliquan-
do eſt contra verb. Bal. monentis iuſtum iudicem in
l. omnimodo. §. 1. verſ. iſtud non eſt. C. de inoff. teſta.
& in l. cum a patre, nu n. 7. verſ. quæro, pater aſſigna-
uit. C. de bon. quæ lib. commendat. Sali. in l. verum.
C. de rei vendi. Rom. in auth. ex teſtam. C. de collat.
33 & vltra ſuperius allegatos bonus iudex conſiderabit
conſuetudinem loci, prout eſt in aliquo loco, vt dimi-
dia ſit operæ, alia pecuniæ Bar. in l 1. C. pro ſoc. in l.
1. §. nec caſtrenſe. ff. de collat. bon. in l. ſi tibi dece. n.
§. ſi pactus. ff. de pac. Alex. conſ. 19. par. 2. Fulgoſ. in l.
ſi non fuerit. §. 1. ff. pro ſoc. Corn. in l. ſi poſcenda, nu.
5. C. de pac. conſiderabit etiam iuſtus iudex, ſi ſocius,
qui poſuit induſtriam, & operam, poſuit etiam capitu
la, vt plus de lucro habere debeat, Corn. conſ. 24. li-
bro 1. conſ. 88. col. 3. verſ. & ex his etiam, lib. 4. Crau.
conſ. 59. in fi. conſulens iudici, vt mandet eligi ami-
cabiles, & arbitros, maximè inter coniunctos. Simi-
liter bonus iudex conſiderabit, ſi ſunt ſeruata pacta,
& promiſſa, vt vnus ponat operam, & induſtriã; alius
promiſit ponere ducenta, ſed non poſuit niſi centum,
vtique ponens operam aget ad intereſſe ob promiſſa
non ſeruata.

Econtra, qui promiſit ponere centũ, poſuit ducen-
ta ſciente ſocio plus accipiat. Crau. conſ. 173. uerſic.
ſed ad promiſſa; late Ioſeph de Lado. conciu. 53. col.
6. verſi. contra, vbi atteſtatur vnum, quòd de conſue-
tud. generali, dimidium attribuitur pecuniæ, dimi-
dium operæ. ex quo habes per octo caſus quæſtionẽ,
ſi vnus poſuit induſtriam, alter capitale, quomodo, &
cuius erit capitale.

Sed poſtquam ſocius non habet ſalarium pro ope-
ra ſua, habebitne expenſas? & quæſtio hęc eſt etiam
ipſa in ventre materię locati, & conducti, & ſicut co-
34 lonus partiarius colit agrum ſuis ſumptibus, & ex-
penſis, poſtea fructus diuiduntur ad medium, l. ſi mer-
ces, §. vis maior, ff. loca. ubi no. quòd colonus partia-
rius eſt ſocius, ita dicendum videtur in alijs ſocijs.
35 Secundo facit, quia libertus præſtat operas patro-
no ſuis ſumptibus, l. ſuo uictu, l. quod niſi, in princ. ff.
de oper. liber. ubi d. l. per modum rationis ponit axio
36 ma generale, vnuſquiſque quod ſpopondit, ſuo im-
pendio præſtare debet.
37 Cõtrarium tamen videtur de iure uerius eſſe, quia
debent ſolui, & deduci expenſæ de communi corpo-
re ſocietatis, l. cum duobus, §. ſi quis ex ſocijs, l. ſi unus
§. ſi unus, l. ſocium, qui in eo, §. ſocius, ff. pro ſoc. l. idẽ-
que, §. idem Labeo ait, ff. mandat. & ita tenet Albe-
ric. in lege prima. C. pro ſoc. numero 7. Roffred. in ti.
pro ſoc.
38 Declaretur primo hęc concluſio, ut non procedat
quando aliter a iure, vel conſuetudine reperiatur ſpe
cialiter prouiſum, prout eſt in materia locati; & con-
ducti in colono partiario, qui colit agrum ſuis ſum-
ptibus, deinde fructus diuiduntur æqualiter, vt dicã
Deo dante ſuo loco.
39 Declaratur ſecundo, ut deducantur expenſæ ſecun
dum qualitatem perſonarum, ut ſi ſocius erat condi-
tionis eundi equeſter, vel pedeſter, vel cum famulo,
aut ſine: ſimiliter ſi non erat ſolitus comedere niſi
caſeum, & panem more ruſticorum, uoluit comede-
re ſaſianos, pullos, & ſimiles, vt hoſpiti, & cauponi
præ ſe ferat nobilitatem, ſecundum gloſ. in l. idemq;
40 §. idem Labeo, ff. mand. ibi Bal. ſummopere commẽ-
dat pro ruſtico, ut debeat ire pedeſter, non equeſter,
& in l. quoniam, in prin. C. de teſtib. C. de ruſtico lo-
quitur inducto in teſtem. idem in l. eos, §. 1. C. de appe.
Bar. in l. ſi ſeruus, la grande, in prin. ff. de leg. 1. gl. in c.
epiſcopus, 10. q. 2. Ioan. Crot. in tract. de teſtib. par. 9.
num. 407.

Cui addo Amanel. de claris aquis. ſing. 181. Franc.
de Marc. q. 890. par. 1. Albe. in l. properandum, §. ſin
autem alterutra, C. de iudi.
41 Declaratur tertio loco, in expẽſis neceſſariis, ſecus
in uoluptariis, & quodammodo ad delectationem,
quia illę ſocietati non imputantur, ut tradunt omnes
ſuperius allegati, & tangam in materia locati in tit.
de expenſis.
42 Declaratur quarto loco, ut procedat in expenſis
uictus, & ſimilibus, ſecus in aliis quaſi perpetuis, quę
reſpiciunt perſonam ſocii, ut ueſtimentorum, calcia-
mentorum, & ſimiles, quia tales non imputantur. Sal.
in l. 1. q. 6. C. pro ſoc. in l. nuntius, q. 6. ff. eo. Franc. de
Marc. deciſ. 890 in fi. par. 1.
43 Declaratur quinto, ut habeatur ratio expenſarum,
quas ſocius domi facturus fuiſſet. glo. notabilis, in ca.
ſtatutum, §. inſuper, in uerb. moderatos, de reſcriptis,
lib. 6. quam ſequuntur Ang. Imo. Raphael. Roma. &
Alex. in l. recuſare, §. ſi quis ab alio, ff. ad Trebe. Ang.
in l. ſed & ſi, §. quod autem, il ſecondo, ff. de petit. hę-
red. Caſt. in l. quoniam liberi, C de teſtibus, & hęc eſt
communis opinio atteſtata per Francum, in d. §. inſu
per Ioann. Cror. in tracta. de teſtibus, parte 9. nume-
ro 408.

Cui addo Angel. in uerbo ſocius, il primo, numero
12. qui ſublimitat, niſi conſuetudo ſit in contrarium,
quę in hoc ſeruanda eſt. Guid. Pap. ſing. 308. in uerb.
expenſæ. Et placeat notare hãc materiam ſocii, quia
in practica utilis eſt, etiam in teſte, ut apud allegatos
uidebis, & paſſim in foro, & palatiis in expenſarum
materia contenditur, & durum uidetur multis conſu
mere uitam in calore ſolis, impetu uentorum, frequẽ
tia niuis, imbrium, & pluuiarum, conterere ueſtimen
ta, & tempus, & poſtea diſputare de expenſis, quę cũ
ſalario, & mercede fraternizant, nec (ut uidi) eſt hæc
materia admodum ſub ſua regula poſita, & extenſa.
44 Reducendo igitur ad practicam, & utilitatẽ, poſt-
quam infœlix ſocius non poteſt ex ſua opera dignam
conſequi mercedem, uel ſalarium, bonus, & iuſtus iu-
dex inſpiciat primò qualitatem negociationis, ſi li-
cita ſit, uel non: & ſi licita ſit, & integra, inſpiciat ſe-
cundo loco conſuetudinem loci, quę ſeruanda eſt.

Tertio ęqualitatem, quę in ſocietate admodum
pręualere debet.

Quarto qualitatem ſocietatis ſi durauit toto tem-
pore conuento, uel non.

Quinto qualitatem ſocii, qui poſuit operas, ſi habe
bat aliud exercitium, ſi erat pauper, uel diues, & indu
ſtrioſus, uel ualde induſtrioſus.

Sexto conſiderabit, ſi ſocius, qui poſuit operã, po-
ſuit etiam capitale, & ſic de ſingularibus.
45 Et ſi duo ſocii quorum unus poſuit operam, alter
pecuniam, faciunt ſponſiones, *& di chi di noi reſti, pa-
ghi tanto*. Vide pulchre in terminis Capic. dec. 174.

De

Digitized by Google

De adminiſtratione tutorum.

QVÆSTIO III.

TErtio loco ſe offert alia non minus vtilis quæſt.
An tutor, & curator poſſit petere aliquod ſala-
rium ratione ſuæ adminiſtrationis. Quæſtio hæc
fuit pluries ad ſolatium tutorum, & curatorum in fa
cto agitata,& diſcuſſa.
1 Pro parte igitur affirmatiua videtur facere hęc ra
tio,quia tutela eſt onus, & datur inuito quaſi per vio
lentiam, cum ſit vis, & poteſtas ideſt uiolenta pote-
ſtas,ſecundum Accurſ.expoſitionem,in §.1. Inſtit.de
tut.in uerbo poteſtas,quæ expoſitio uera eſt ſecundũ
communem facti euidentiam, iuxta Fort. expoſitio-
nem ibidem,ſub num.4. quia ut plurimum præcipuè
2 boni,& iudicioſi homines fugiũt eſſe tutores, inquit
Imperat in auth. vt ſine prohibit. matr. circa mediũ,
& illi,qui curauerunt eſſe,in reddenda ratione ſcom
putauerunt more illius auis, quæ de alienis plumis ſe
inueſtiuit. Vnde cum onus patiatur, & quidem inui-
tus,ſalario,& mercede condignus videtur, & fortaſ-
ſe magis fideliter,& integre adminiſtraret, & multo
3 magis,quia etiam abſens,& ignorans tutor conſtitui
poteſt. Aret.in §.idem,nu.4. Inſtit.de excuſ. tutor.la-
tè Alex.conſ.26.nu.7.& conſ.109.nu.3.vol.3.conſil.
161.uol.5.Iaſ.in l.cum,qui res,nu.7. C.de procurat.
Borgn.de tutor.nu.201.
4 Secundo,& ulterius. Tutor aſſumpta iam tutela te
netur de dolo lata,& leui culpa, l.quicquid,C.arbitr.
tutel.l.tutori,C.de neg.geſtis,l.3.§. tutores,vbi gl.ff.
de ſuſpect.tut. Bar.in l.quod rerum.q.10.ff.depoſit.
Dec.in l.contractus,num.37.ff.de reg. iur.conſ.178.
& conſilio 192. & conſilio 110. columna fin. inſuper
eſt aſtrictus inuentarium facere,ſatiſdare, rem pupil-
li ſaluam fore,iurare,vtilia facere, & inutilia prętet-
mittere. Barto. in l.legitima. numero 7.& ſeq.ff.de
legit.tutor.Aret.in §.actionum,numero 33.in fine,&
num.ſeq Inſtit.de actio.pulchrè Ruin.conſ.49.num.
10.volum.5.Auſrer.ad Tholoſ.deciſ.63. Borgni.de
5 tutor.in princip.num.23.& 57.ſimiliter contra eum
6 iuratur in litem pro damnis, expenſis, & intereſſe,
Bar.in l.fin.ff.de adminiſtr.tut. in l.quod rerum, nu.
33.ff.depoſit.Dec.conſ.178.columna 2.verſ. & caſu.
Ruin.conſ.29.verſ.ſuper quarto,in fi.uolum.5. Plot.
de in litem iurand.§.5.num.3. alias num.440. cui ad-
de Aloiſ.de Albert.ſingular. 50. & videmus in facto
multos tutores effectos pauperes in adminiſtratione
reddenda, & coactos ad vendendum multa bona pro
reſtituendo pupillo, & ob id eum patiatur infinitas
controuerſias,& maximas quotidie moleſtias, digna
mercede condignus videtur.
Tertio facere videtur, ſi factores, & bonorum ad-
miniſtratores recipiunt dignam mercedem de corũ
bona adminiſtratione, & labore, multo magis debe-
tur pupilli tutori,& curatori,qui non rebus tantum,
ſed perſonæ,& rebus intereſſe dicuntur,& curam eo-
rum ſimul habere. auth.multo magis, C.de ſacroſan.
eccleſ.& facit Capit.vbi periculum,de elect. in ſexto,
& eorum officium non debet eſſe eis damnoſum. l. ſi
quis ex ſignatoribus.l.quemadmod. teſtamẽ. aperi.l.
poſt legatum.§. aduocatus.l.tutorem. ff.de his, quib.
vt indign.l.cum quædam.C.de admin. tutor. Benin-
tend.deciſ 90.numero 3.
Contraria igitur ſuperiori eſt opinio, vt regulari-
ter tutori nullum debeatur ſalarium,merces,vel pre-
mium,ſed gratis adminiſtrare teneatur.
7 Pro qua opinione facit, quia tutor gerit negociũ
perſonale abſque erogatione ſui patrimonij, l.1.ff.de
tutel.
8 Secundo loco poteſt adduci hæc ratio. Mandatum
debet eſſe gratuitum, l.1.ff.mandat. & ſuperius vidi-
mus, ſed tutor, vel curator habet mandatum, puta a
9 lege,vel teſtatore, & ſic ab homine,merito eorum of-
ficium debet eſſe gratuitum,non mercenarium. Mi-
nor patet ex Accurſ.in l.1.glo.fin.ff.mandat.
10 Immo tutor, & curator æquiparantur procurato-
ribus,vt no.Bar.per illum textum, in l.neque tutores
in ſecunda lectura,colum.2. verſ. Venio ad tertium,
C.de procur.& ibi Bal.in vltimo not. Benintend.de-
ciſ.80 numero 2.l.ſi in emptione.§. fin. ff.de contra-
hen. empt. ubi Alber. multa iura allegat, & in auth.
licentiam,C.de epiſc.& cler.Bal.& Veron.in l.Pom-
ponius ait,§.quod in procuratore,in primo notab.ff.
de edil.edic. vbi tenet valere argumentum de vno ad
aliud.
11 Tertio pro hac parte facit hæc ratio. Aequipara-
torum eadem eſt diſpoſitio.no.in l.1.ff.de leg.1.ſed tu
tor,& curator æquiparantur prælato,& rectorib.ec-
cleſiarum, ſed iſti nullum recipiunt ſalarium, merito
nec tutor,vel curator. Minor patet ex Soc. conſ.213.
cum in pręſenti,colum.2.verſ.circa ſecundum,& ver
ſi.prima pats.verſ.ſimile videmus,volu.2. Affl. de-
ciſ.169.num.5.
12 Hinc poſtea in materia locati, & conducti, de qua
agimus,iuratur in litem contra tutorem, vel curato-
rem minus ſolemniter alienantes bona minorũ, vel
pupillorum,ita & contra prælatos,& rectores eccle-
ſiarum, & aliorum piorum locorum minus ſolemni-
ter locantes bona eccleſiæ, vel alterius loci pij. poſt
alios Plo.de in litem iuran.§ 5.ſub num.3. dicam ſuo
loco de in litem iuran. Et hæc opinio eſt regulariter
uera, ut tenet Petr. Iacob. in act. manda. contraria,
quæ recipiet multas declarationes ex nemine (ut ego
uiderim) in unum congeſtas, ex quarum lectura con-
ſtabit reſponſio ad contraria, & hanc opinionem di-
cit ueram, & notabilem Bald. in c. cum ab omni,nu.
1.de ui,& hon.cler. dicens eſſe glo.notabilem ſecun-
dum eum in l.meos.ff.de tut. allega. l.ſi quis ſine uſu-
ris. ff. de nego. geſt. & ſatis ſecundum eum conſequi-
tur pręmium,qui hoc gerit officium, quia conſequi-
tur laudem,§.ſi uero.auth. de hæred.& falc. Franch.
deciſ.
13 Declaratur primò loco, utiliter practicam ſequen
do, niſi iudex in datione tutoris ſalarium conſtituiſ-
ſet,quod quidem facere poteſt,per Bar.in l.eos, ff. de
tutel.in l.tutoribus,§.fi. ff.de admi. tutor. Guid. Pap.
deciſ.68.& hæc eſt communis opin. Bal.in d.l.eos.ff.
de tutel. Iaſ.in l.litem,num.2.C.de procurat.Corn.
conſ.62.littera G, volu.4. Firm.in reperto.in uerſic.
ſalarium,& t.uerſ.5.& 6. Ancbar.quæſt.61.numero
9.parte 2.Guido Pap.deciſ.68. Iod.de pupil.poteſta.
titulo de tutorum, capit. primo,numero 9.& 18.non
tamen iudex ad id cogi poterit,quia non quicquid iu
dicis poteſtati ſubiicitur, id ei neceſſario faciendum
eſt,l.nõ quicquid,ff.de iud.de cuius intellectu aliquid
Menoc.de arbit.iudic.q.61.Bar.in l.in remiſſione, ff.
de

de procu. Ang. in l. ſumptus. C. de admin. tutor. vbi in practica dat cautelam, ut tutori tempore reddendę rationis imputētur omnes, & ſinguli ſumptus facti pro pupilli neceſſitatibus, & quod a principio faciat per iudicem decerni ſalarium, & ſecundum illud faciat ſumptus.

14 Vel quando profecturus eſſet pro negocijs pupilli iuxta, l. 1. §. ſi pupillus, ff. de tute. & rat. diſtrah. vbi Bal. in §. fi. d. l. & conſ. 256. volum. 3. Piagg. de Luſo par. 3. num. 25.

15 Vel quando propter adminiſtrationem oporteret, vt relinqueret facta ſua propria. Aret. in §. actionum, nu. 36. de act. Addit vnum notabile dictum Nicol. de Neapol. in d. l. a tutoribus, §. fin. vbi Andr. Barb. dicit eſſe dictum valde mirabile, quod ſi tutor in loco ad-
16 miniſtrationis accuſaretur tanquam ſuſpectus, & ipſe ſe defendit, & denique obtinet, quòd omnes expenſas a pupillo recuperare poteſt, & ſibi ipſi ſatisfacere de bonis pupilli.

17 Quod dictum vltra Barba. ibidem, & alios intelligitur eſſe verum etiam propria authoritate, & abſq; aliquo iudicis decreto. Afflic. deciſ. 13. nu. 14. Salyc. in l. cum ipſe, C. de contrah. empt. Bald. Salyc. & alij, in l. fiſtulas, §. fundum, ff. eod. Anc. hoc valde in prac. commendans, q. 61. num. 10. par. 2.

Cui addo Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitum, num. 7. & nu. 16. & ſeq. ff. ad Trebel. Bal. ſingu. 50. Bar. in l. quoties, §. ſi temporalia, num. 1 ff. de adminiſt. tuto. Duen. reg. 31. in 2. concluſ. in 3. fall.

18 Vbi ampliat idem eſſe in executore teſtamenti. Aret. in §. actionem, nu. 46. & 47. de act. & hæc eſt communis opinio atteſtata per Iaſ. in d. §. fuit quæſitum, latè Ioſeph de Ludo, concl. 2. ampliat. 8.

A D D I T I O.

☞ *Vel patrocinatus eſſe in cauſa pupilli. Franc. deciſ. 122.*

19 Quam concluſionem limita vno notabili modo, niſi pecunia, ex qua vellet ſibi ſatisfieri tutor, vel curator, eſſet deſtinata ad emptiones prædiorũ, vel aliorum immobilium, quia tunc non poſſet niſi in ſubſidium, l. 3. §. quid ergo, ff. de contrar. iudic. tute. quam ad hoc propoſitum dixit notabilem, & valde ſingul. 60. pecunia. idem Rom. exclamat in l. ſi ex legati cauſa, col. 4. ff. de verb. oblig. & conſ. 188. in vlt. dub. Andr. Sicu. in rubr. de rebus eccle. non alien. nu. 60. Rip. in d. §. fuit quæſitum. Ioa. dilect. de varijs teſtatorum præceptis, cautel. 8. Alph. repor. 20.

Cui addo Tiraq. de retract. §. 1. num. 106. Corſet. in verb. pecunia in ſuo repertorio. Redoa. de rebus eccleſiæ, rubr. de pecu. eccleſ. alien. nu. 5. fol. 95.

20 Et quia iſta materia deſtinationis extra propoſitum eſt, ob id omittam. ſolum dicam quòd cōtra Roma. eſt * magis communis opinio atteſtata per Iaſ. in l. cætera, §. ſed ſi parauerit, nu. 21. ff. de lega. ubi Alex. in ſpecie reſpondet ad d. §. quid ergo. Soc. iun. conſi. 120. nu. 18. lib. 1. Boer. deciſ. 109. Soarez, in ſuo theſau. littera P. nu. 86.

Cui addo Anto. Gabr. de præſumpt. concluſio. 15. num. 20. Octauium Simoncel. de decre. lib. 3. tit. 8. inſpec. 16. numero 122. tetigi ad regu. cum quid, parte 1. amplia. 2. nu. 15. concordando, vt per allegatos Doctores. Ari. Pinell. de bonis maternis, l. 1. par. 2. nume. 44. dicens * cum Iaſ. eſſe magis communem opinionem contra Rom. & cauendum a contrarium aſſerētibus, ſicut nec pariter hoc caſu tutor poſſet, ſi pecuniæ non ſunt in eſſe immobilia, ex ſe alienare, niſi ſeruatis debitis ſolemnitatibus. Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitũ, nu. 3. ff. ad Trebell. Ioſeph de Ludou. conclu. 3. limita vltima. Pedemont. 16. nu. 6. par. 2.

Quæ placeat conſiderare ad ea, quę ponit Borgn. de tutore, & curatore, nu. 179. in fi. qui ſimpliciter pertranſit cum Rom. in allegato ſingulari, ex quibus omnibus vtilitati ſtudendo infertur ad multa.

21 Primo infertur limitatio ad reg. ut nemo ſibi ius dicat, non enim procedit in tutore ſe ipſum de legitimo credito ſatisfaciente, & ſibi ipſi ius dicente.

A D D I T I O.

☞ *Burgni. deciſio. 28. n. 4. lib. 1.*

22 Secundo infertur limitatio ad l. 2. & eius materiã, ff. de ſtipu. ſeruor. vt debeat eſſe diſtinctio inter dantem, & accipientem. Fallit in tutore, vel curatore authorizantibus ad propriam utilitatem pro eorum creditis ſatisfaciendis.

23 Tertio infertur intellectus ad leg. 11. §. fuit quæſitum, ff. ad Trebellian. vt pecunia ſine decreto alienari poſſit, vt procedat etiam ſi ſit deſtinata ad emptiones prædiorum, vel aliorum immobilium declarando, & concordando, vt per allegatos ſcribentes.

24 Quarto corollarie habetur intellectus ad leg. 3. §. quid ergo, ff. de contr. iud, tutelæ.

25 Ampliantur prædicta, vt nedum per iudicem, ſed & per cōtutores ſalarium, merces, recognitio, & prouiſio dari poſſit tutori laboranti, vt illud iudicis officio petere poſſit. Bart. in l. eos. num. 2. & 3. ff. de tut. in l. 1. num. 4. ff. man. Aret. in §. actionum. nu. 35. de act. Alex. conſ. 109. vol. 6.

26 Declarantur prædicta in tutore. vel curatore, qui ſolemnia fecit, alias nullum debetur ſalarium. Corn. conſ. 62. vol. 4. Borgn. de tutore, nu. 310. licet contrarium teneat conſ. 14. vol. 1. conſil. ultimarum uoluntatum in non conficiente inuentarium. Paris de ſindic. in uer. ſalarium. verſ. ſi officialis, num. 12.

27 Declarantur ſecundo magis in tutore paupere. Caſtren. conſ. 142. vol. 1. Benedic. de Barz. conſ. 115. nu. 6. inter conſilia vltimarum uoluntatum, volum. 1. docens in practica, qđ contutores hoc non faciant ſine iuſta cauſa, & in redditione rationis debet per contutores liquidari, & deduci, quòd aliter tutela non poterat adminiſtrari, ſi tale ſalariũ contutori conſtitum non fuiſſet.

28 Declaratur tertio, vt a iudice poſſit conſtitui ſalarium tutori, illis præcipue cōcurrentibus. Primo pro tutela gerenda, non autem iam geſta. Secundo ab illomet iudice deputante, non alio. Tertio niſi veriſimilis coniectura ſit, quod non ſpe ſalarij tutelam aſſumpſit, ſed alio reſpectu, puta ſucceſſionis, vel ſimili, vt per Barz. vt ſupra, & in conſ. 114. eodem uolumin. Quarto, ſi bene ſe gerit in adminiſtrando, quod arbitrio iudicis remittitur. Corn. conſ. 62. in fi. lib. 4. Ant. Prag. de tutore, q. 3. num. 25. latè Meno. conſ. 228. lib. 3. vbi in negocio graui, & magno patrimonio poteſt etiam pro prælatio.

29 Et ſic habes multas exceptiones ad fauorem pupilli, ſi pro ſalario conueniatur.

Et

Et iſtud ſalarium,quod tutori datur , eſt peculium
aduentitium,in quo patri debetur vſusfructus. Bart.
in l.cum oportet,in fi .C.de bon. quæ lib.
30 Secundo loco in hac eadẽ quęſtione de tutore pro-
ſequendo materiam ſalarij,& mercedis,quæro vnum
practicabile . Tutor alicuius magni patrimonij , vel
poſitus in magna adminiſtratione vult deputare ali-
quẽ factorẽ,vel negociorũ geſtorẽ deputando de bo-
nis pupilli certum ſalarium,an poterit?& vtique ſic,
tenet Bart.per illum text.in l.2.C.de condi.in publi.
horreis lib. 10.Vbi tenet quod debet deputare homi
nem ſufficiẽtem,& cui veriſimiliter credere debebat
per l.cum qui.§.fin.& l.argentum,ff commod.quam
pulchra dote exornat Bal.conſ.89.lib.1.& 426.lib. 2.
31 Veron.cautel.57.Barba.in c. 1. col.18. vt lite non cõ
teſtata.Fel.in c.teſtimonium,col.5.de teſtib.Aquc uſ.
in l.1 .§.ſi procurat.col. 1. ff.ſi quis ius dicẽti.Ale.in i.
2.col.2.ff.quod quiſque iuris.Iaſ.in l.1 .num. 22.ff.de
eo per quem factum erit.Dec.in capitul.ſignificante.
de appellatio .
32 Vnde,ſi deputat eum , cuius opera in ſimilibus do-
minus uti ſolitus erat,excuſatur.Fulg.in d.l.eum qui,
§.fin.per l 1.ff.quod cum eo , & l.ſi quis ſeruo. & l. fu-
gitiuus.ff.de ſolo ſimiliter deputans ſolitum, alias bo
33 na aliena , & pupillorum adminiſtrare excuſatur , l.
vel vniuerſorum, ff.de pign.act.ſimiliter vtens opera
alicuius,quia a fide dignis erat approbatus,excuſatur
34 glo.notabilis,& ſingularis in l.Titio fundus,in verb.
actiones,circa medium, ff.de condi. & demonſ.quam
in hoc propoſito ſummopere commendat , & plurib.
exornat Barb.conſ. 1.colu.25.lib.3. Veron.conſ.40.
col.7. Alci.reg.3.præſump.2.latiſſime Neuiz.lib.4.
ſiluæ nupt.num.55.Curt.ſen.conſ.72.col.8.Cur.iun.
conſ. 19.num.5.Rub.conſ.44.num.1. Pariſ.conſ.57.
num.50.conſ.58.nu.17.lib.1.conſ.29.num.24.lib.2.
Soc.iun.conſ.37.nu.20.lib.2.late Tiraq.de pœn.leg.
cauſa 51.nu.26.29.36.& 39.Gram.conſ.15. num.13.
Crau.conſ.277.col.3.verſ.quid autem, conſ.319.nu.
14. Iacob.Menoch.de recuper.poſſ.remed.7.nu.17.
Ant.Gabr.de malefic.concl.8.nu.36.

Et ita in facti contingentia vidi allegatum in mea
patria Tudertina ad fauorem cuiuſdam Tudertini tu
toris nobilis pupilli, qui poſuerat factorem per bo-
nas relationes habitas a fide dignis, quibus credidit .
Paſſim enim occurrit , quod quis vult conducere fa-
mulum,mulionem, vel ſimiles interrogat de eis.

35 Verùm dubitari poteſt,quia credulitas a fide dignis
non excuſat a leui culpa , de qua tenetur tutor, vt ſu-
pra alias vidimus,Fulg.in l.Polla,col.2. C.de his,qui
bus,vt indign. & ibi Alexan. col.2. verſ.dicit tamen,
Clarius voluit Fel.in c.cum contingat,limit. 2.de re-
ſcript.Seiſel.in l.non ſolum,§.morte,colu.15 .verſi.&
vltra eos,ff.de nou.oper.nunc.

36 Pone,quòd elegit pauperem, ſed bonæ cõditionis,
& famæ:vtique excuſatur(inquit Bart.)in l.ſuſpectũ,
ff. de ſuſp. tut. ſed nunquid in caſu infirmitatis? vtiq;
ſic,l.decreto, vbi Bal.& alij, ff.de admin.tutor.§.fin.
Inſtit.de cura.Lamber.de contract. mulier.glo. 8.nu.
56. & hæc addidi vltra late ſcripta per Borgn. de tu-
tore,& curatore.

37 Vltra quem etiam in materia locati , & conducti ,
de qua agimus, addo, quod ſi tutor adminiſtrans ha-
bitit cum pupillo in eius domo , non tenetur ad ali-
quam penſionem, quia ad eius vtilitatem ibi habitat,
ut eũ inſtruat,& eius bona melius adminiſtret, Bald.
in l.1.§.ſed ſi minus,in fi ff.de tut.& rat.diſtrah.

Et proſequendo ulterius in materia locati,& con-
ducti,de qua agimus,& ſalarij,& mercedis,nunquid
tutor poſſit conducere (ut ita dicam) magiſtros, &
38 præceptores,ut inſtruant,& doceant pupillum in bo
nis artibus,moribus,& ſcientia,ſoluẽdo magiſtris de
bonis pupilli competentem mercedem,uel ſalarium?
Et utique non ſolum poteſt,ſed tenetur, alias dicitur
in culpa,& contra eum iuratur in litem, Plot. ad l. ſi
quando,num.203 .ſecundum antiquam impreſſionẽ,
& ſecundum nouam,§.5.num .24 uerſ. dare operam.
ſequitur Borgn.de tutore,ſub num.275 .Roma. 225.
Probatur optime hæc opinio in l.cum plures,§.cum.
tutor,ff.de adminiſtr.tutor.ibi mercedes præceptori-
bus non quantas minimas poterit,ſed pro quantitate
patrimonij,& dignitate Natalĩũ, Qui textus , ſi rectè
ponderetur,& cõſideretur in dictis uerbis,facit in ma
teria locati & conducti,(ni fallor)ad aliud utile pro
39 poſitum,& ſæpius in facto occurrit. Habes fratrem,
uel filium infirmũ , uel ualde grauatũ , conducis me-
dicum famoſum,aduenam,& forenſem,nulla conſti-
tuta mercede,quid agendum,&c. Grat. conſ. 67. nu.
16.lib.2. Menoc.lib.3.præſcript.157.nu.25.

40 Vtique, ne ſis auarus preſertim cum medicis,quo-
rum amicitia neceſſaria eſt,parabolani enim ſunt.ſed
ſoluas eis mercedem non quantumuis minimam,pro
ut faciunt multi,cum non ſunt in continenti ſanati,
ſed pro quantitate patrimonii,& dignitate Natalĩũ,
dicam latius ſuo loco.Idem in aduocato,& ſimilibus
dici poteſt,ut inferius dicam.Secundo loco probatur
hęc opinio in l.Aquilius Regulus,ff.de donat.de quo
ſuo loco dicam.Tertio in l.qui filium,ff.ubi pupillus
educari debeat,qui text. eſt multum fauorabilis pro
fœminis,loquitur enim in pupilla , quę didicit artes
liberales.

41 Et ſic corollariè ex prędictis infertur limitatio ad
l.1 .§.poſtulare,ff.de poſtulan.quod licet mulier pro-
hibeatur pro alio poſtulare, hoc uerum in iudicio,
cauſa honeſtatis , non prohibetur tamen addiſcere
Grammaticam,& artes liberales,prout ibi notabili-
ter dicitur . Et uides non reputari inhoneſtum aſ-
ſueſcere pupillas , licet fœminini ſexus , in literis ad-
diſcendis,prout ibi I. C. moraliter docet, ſicut etiam
42 mulier non prohibetur in camera ſtudere, ut per
Bart.& Ang.in d.§.poſtulare. Dec.in l.fœminæ, nu.
9.de reg.iur.

43 Vnde non valet in his regula, l.Oratio de ſponſal.
prohibetur poſtulare,ergo literas addiſcere,quib.po-
ſtea poſtulatur,quia diuerſa eſt ratio,ut dixi in com-
mento ad reg.cum quid,part. 3.

Te adminiſtratione rerum ad Ciui-
tatem pertinentium.

QVAESTIO IIII.

QVAERO quarto loco in ordine ſubalterno ad
hanc principalem quæſtionem de ſubſtantia lo
cationis ſecũdò,de ſindico alicuius loci,uniuerſitatis
vel communitatis,an aliquod pro ſuo labore ſalariũ
uel mercedem mereatur.
1 Pro parte affirmatiua facere uidetur. Naturale ui-
tiuia

tium eſt negligi, quod commune eſt (inquit Imperator) in l. ſecunda, C. quando, & quibus lib. decimo, ad idem l. cum pater, §. dulciſſimis, ff. de legat. ſecundo, l. tertia, §. apparet, ff. de adminiſtrat. tutor. l. in re communi, ff. de ſerui. vrban. prædio, l. fluminum, §. vitium, ff. de dam. infec. l. ſi ſeruus, §. fornicarius, ff. ad leg. Aquil. l. in princip. ff. ad Macedon. Canon. ad eius diſtinct. quinta, apud alios enim tanquam alio curante negliguntur communia, Ariſto. 2. Polit. gloſ. notabilis in capitulo primo in verb. religio, ne ſede vacante. Si igitur aliquis curam ſuſcipit illius, quod ab aliis negligi ſolet, premio aliquo dignus videtur.

2 Secundo loco pro hac parte facere videtur, quia adminiſtrator ſemper præſumitur animo adminiſtrandi non donandi, l. cum quidam, ff. quando ex facto tutor. Bartol. in l. cum poſt, §. 1. verſic. venio ad ſecundam partem, ff. de adminiſtrat. tutor. Bald. in l. fin. colum. 3. verſic. quæro quid in matre, C. de dot. promiſ.

3 Tertio loco facere videtur, quia adminiſtratores Ciuitatum obligantur in multis caſibus ad multa, de quibus in l. ciuitas, ff. ſi cert. petat. Tenentur inſuper reddere rationem, ergo videntur in alio releuandi, vt aliquo condecenti ſalario digni ſint. Altera itaque, & verior eſt opinio, vt ſyndico ciuitatis, vel alicuius loci, aut vniuerſitatis nullum debeatur ſalarium, Guid. Pap. quæſtio. ſexageſima octaua. Menoch. conſil. 228. numero ſeptimo. Quæ concluſio (ni fallor) comprobari poteſt ex infraſcriptis rationibus.

4 Prima ſit ratio, quia iſti gerunt munus perſonale gerendo ſollicitudinem, & vigilantiam abſque erogatione patrimonij, Bartol. & Doctores in l. placet, C. de ſacroſanct. eccleſ. in l. reſcripto, §. fin. ff. de muner. & honoribus.

5 Secundo loco comprobari poteſt hæc opinio, hac alia ratione, quia non minus patriæ, quam parentibus debemus, l. veluti, ff. de iuſtit. & iur.

6 Immo in dubio, maximè quando actus eſt indifferens, potius patriæ tenemur, quam patri, & hæc eſt communis opinio, vt ibidem atteſtatur Alberic. numero decimoſexto, vbi Iaſ. numero decimotertio per l. contra pupillum, §. is qui, ff. de re iudic. l. fin. C. de ordi. iudiciorum, text. notabilis in l. poſtliminium, §. filius, ff. de capt. & poſtlim. reuerſis, iuncta l. minime, ff. de religioſis, & ſumptu. fun. bonus text. vltra ſcribentes in l. aduocati, C. de aduoc. diuerſ. iud. vbi patria in litera præponitur parentibus, quibus addo Cagnol. in l. velle, numero quinto, ff. de regul. iur. poſt Aulum Gellium ab eo adductum. Cum igitur ſi filius adminiſtrat bona patris, nullum poſſit conſequi ſalarium (vt ſuperius vidimus) multo minus conſequetur adminiſtrando, & gerendo bona ſuæ ciuitatis, & patriæ.

Et nota (candide lector) in hac vtili materia locati, & conducti id, quod modo diximus, cui potius teneamur, patriæ, vel parentibus, quia originem trahit
7 a locato, & conducto, puta a l. in operis, ff. locat. per quam multi dixerunt eſſe locum gratificationi, vt ibi Alber. ſentit.

8 Tertio loco videtur confirmabilis hæc opinio, quia conductio rei propriæ non valet (vt dicam Deo dante ſuo loco) ſed in communi habeo partem, & dicitur meum quoad diſpoſitionem partis meæ. Bal. in l. 1. C. de comm. rerum alien. latè Dec. in l. id, quod noſtrum, ff. de regul. iur.

Ex quibus omnibus colligitur reſponſio ad adducta in contrarium. Regula igitur ſit. Sindico nullum regulariter debetur ſalarium.

9 Limitatur, vt non procedat in viro, qui quotidie lucratur ex operibus ſuis. Nat. ad Alex. conſ. 109. lib. 6. Gam. theore. 12. num. 8.

Cui addas l. ſi cum tibi, cum ibi not. ff. de præſcrip. verb. Io. Fab. Aret. & alios, in §. 1. in gl. fi. in verb. Mercede. Inſtit. mandat.

Et nota hanc declarationem, quia applicabilis eſt in omni materia. Vnde in practica cautus erit diligens aduocatus, & procurator deducere exercitium talis ſindici, & quot ſolitus eſt lucrari, vt dicam ſuo loco de damno emergenti, & lucro ceſſante.

10 Vltra alios ampliatur ordine præpoſtero, vt nec etiam ſumptus finita adminiſtratione repetere poſſit, quando ſunt maiores res, in quibus fuit expenſum, aliàs repetit. Bart. in l. ſiue hæreditaria, verſic. quærit glo. ff. de neg. geſt. in l. a tutela, ff. de contrar. iudic. tutel.

De negocijs geſtis.

De mercede negociatoris.

QVÆSTIO V.

QVINTO loco ſe offert alia in materia
ſalarij, & mercedis non inutilis quæſtio,
an negociorum geſtori debeatur aliquod
ſalarium, merces, vel recognitio.
1 Pro parte affirmatiua facere uidetur
hęc ratio, quia nemini ſua liberalitas debet eſſe dam-
noſa. Vnde cum iſte ſponte, & ex ſua liberalitate
aliena negocia geſſerit, iure ſalario, uel mercede me-
ritorius uidetur.
2 Secundo pro hac parte uidetur facere hæc ratio.
Labor non debet eſſe uacuus a mercede. Speculat. in
proœm. uerſic. hoc ergo, & eſt ſemper ſaltem pro rata
remunerandus. Specula. in tit. de depoſ. §. 7. uer. ſed
pone, procurator.
3 Tertio pro hac parte poſſet induci ratio. Bartol.
ad l. quod Nerua, colum. fin. ff. depoſit. qui red-
dens rationem, quare negociorum geſtorum non
teneatur de leuiſſima culpa, reſpondet ideo eſſe, ut
facilius homines inducantur ad gerendum negotia
abſentium, alias de facili perirent. Commendat
Dec. in l. contractus, num. 38. ff. de regul. iur.
quod multo magis, ſi ſalarium, & merces interueni-
ret, facit l. 1. ff. de neg. geſt. a qua Bartol. ſumpſit hanc
rationem.
4 Pecunia namque eſt uita hominis, inquit Bald. ad
l. ſi tuis, C. de oper. liber. per notat. in l. aduocati,
5 C. de aduocat. diuerſ. iudi. & habens pecuniam ha-
bet omnem rem, quam vult habere. Bald. in l. re-
6 ceptitia, colum. 1. in fin. C. de conſtitut. pecun. &
dicitur omnium Regina, Eccleſiaſt. 11. Card. in
clem. 1. de Baptiſmat. & pecuniæ omnia obediunt.
7 Bald. in l. ſingularia, colum. 2. ff. ſi cert. petat. & eſt
8 fideiuſſor in neceſſitatibus, & (pro Bonæ Deus) &
temporibus noſtris, in quo nullus contractus eſt
magis celebris, frequens, & approbatus, quam loca-
tio, & conductio. Iura, leges, iudices, officia, di-
gnitates, & omnia locantur, ſententiæ uerò uendun-
tur, & nihil prodeſt ſcire, niſi habeas pecuniam, hæc
eſt litium uictoria. late Tiraquel. ad l. ſi unquam, in
uerb. facultatem.
9 Contraria & uerior eſt opinio, ut negociorum ge-
ſtori nullum ſalarium debeatur, & hanc opinionem
tenet Ioan. de Pla. in l. demonſtratio falſa, ff. de con-
di. & demonſtrat. in l. in ſumma, §. 1. ff. de condi. in-
deb. Firmian. in ſuo repert. in uer. Negociorum ge-
ſtor. uerſ. 7.
Pro qua opinione faciunt quæ aliàs, & de admini-
ſtratore, & de procuratore diximus, quibus iſti æqui-
parantur, vt not. per ſcribent. ad l. 1. ff. de negot.
geſt.
10 Ampliatur iſta concluſio, vt nec etiam expenſas
voluntarias repetere poſſit nego. geſt. l. ex duobus,
§. 1. & ibi Bar. de neg. geſt.
11 Subdeclaratur, niſi tales res, in quibus ſunt factæ
expenſæ voluntariæ, ſint promercales, l. quod ſi, quæ
eſt, l. 10. ff. de impen. in reb. dot. fac.
12 Pro intellectu enim illius legis, promercales dicun-
tur res, quæ venales exponuntur. Sic expoſuit Poli-
tian. & tacito authore Hotoman. in comment. verb.
iur. in verb. promercales, vel quod præter ſuos vſus
venale paterfamilias habet, prout expoſuit Alcia. re-
probata opinione Ange. Politia. lib. 2. prætermiſſ.
Vide etiam Baptiſ. poſter anno. c. 94.
13 Ampliatur ſecundo, vt non repetat expenſas factas
cauſa pietatis, l. ex duobus, §. fin. ff. de negoc. geſt. vbi
Bal. ibi dicit eſſe glo. ſingularem, & notabilem, quòd
ex qualitate perſonarum, & expenſarum colligitur fa-
ctum pietatis, vel non. Commendat etiam hanc am-
pliationem Signor. conſ. 125. quęſt. talis eſt, colum. 2.
verſ. præterea, per tex. in l. cum is, §. ſi in ea, ff. de con-
di. indeb. Tiraq. de priuil. piæ cauſæ, priuileg. 119. ap
pellans talia facta irreuocabilia.
Quibus adde glo. notabilem in l. virum, & ibi Bal.
no. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi ratione ſangui-
nis, ſi impenſa ſit parua præſumitur donatio. Sed ſola
ratio ſanguinis hoc non operatur, vt mihi videtur
colligi poſſe ex d. l. ex duobus, in princ. vbi conſide-
ratur coniunctio, & nihil operatur. vltra alios ibi
Bald. animaduertit, quod ſola fraternitas non opera-
tur plus quam inter extraneos. quod facit ad illud,
quod dixi ſupra ad intellectum, l. Procula. q. 1. Adde
etiam Alex. conſ. 152. in fi. vol. 2. Firmia. in reper. in
verb. pia cauſa, ver. 3.
14 Ampliatur tertio, vt procedat etiam quoad expen-
ſas neceſſarias, quando plus expendit, quam res va-
leat. Bart. poſt glo. in l. ſiue hæreditaria, nu. 3. ff. de
neg. geſt. ſi autem moderatæ ſint, eas omnino repetit.
Bar. in l. quod Nerua, q. 11. ff. depo. in l. omnimodo,
ff. de impen. in rebus dot. fac.
15 Sed pone vnum notabile in practica. Negotiorum
geſtor egit cauſam, & inchoauit iudicium vtiliter,
poſtea ſuccubuit, repetetne expenſas? Vtique non,
tenuit gloſ. notabilis in l. ex parte, in uerb. & obti-
nuit, quam ibi ſequitur Bartol. §. 1. in princip. ff. fa-
mil. hercifcun. idem tenet gloſſ. quam ibi ſummope-
re commendat Bald. in l. qui mutuum, in §. fin. in glo.
fin. ff. mand. ubi rationem reddit, quia attento fi-
ne, ſeu effectu, apparet negociorum geſtorem mi-
nus utiliter feciſſe: vnde non repetet, & ſic in nego-
ciorum geſtore attenditur effectus, licet principium
vtile fuerit.
16 Declaratur tamen, ut per Bartol. in l. 3. §. in hac,
& l. 1. ff. iudica. ſolu. ubi plures caſus conſiderat. in
l. 2. C. de nego. geſt. in l. 3. §. ſufficit, ff. de contr. iudi.
tutel.
Quæ addi poſſunt ad ea, quę ad materiam expen-
ſarum, & melioramentorum ponit Menoch. in
ſuo recuperan. remed. decimoquinto, ubi copioſè,
& docte more ſuo materiam explicat, nec aliquid
de negociorum geſtore, nec de expenſis cauſa pie-
tatis attingit, & materia frequens eſt, & uidi inter
fratres, & alios coniunctos pluries in facti contin-
gentia euenire.
Et utilitatis cauſa in materia locati, & condu-
cti, de qua agitur, infertur ex prædictis ad deci-
ſionem vtilis, & practicabilis quæſtionis, ſi Angel.
credimus,

Sem-

Digitized by Google

Sempronius audita infirmitate Reuerendi Abba-
tis S.Nicolai de Grippis de Tuderto, per cuius obitũ
vacabat ampliſſimum beneficium, conduxit equum
ad vecturam pro eundo Romam, & equitando ita ſe
geſſit, vt curreret, ne ab aliquo perueniretur, ita vt po
fuerit equum ſudantem in ſtabulo: quidam videns
17 equum ſudantem illũ extraxit de ſtabulo, & ligauit,
qui equus ita ſe incapeſtrauit, vt mortuus ſit, an tenea-
tur? Ang. in d.l.eleganter, §.idem Labeo, ff.de dol.di-
cit hanc quæſtionẽ in facto habuiſſe, & concludit per
illum rex.extrahentem teneri, licet enim principium
fuerit licitũ, finis tamen non debet obeſſe conductori
equi. Sequitur Iaſ.in l.1. §.ait prætor, nu.3.ff.ne quis
eum. Sequitur ſimpliciter Bonacoſ. de equo, quæ-
ſtio.31.

Et vltra eos hæc Ange. opinio confirmatur ſecun-
do loco ex eo, quod ſuperius diximus de negociorum
geſtore, qui ſi inchoauit a principio iudicium vtili-
ter, ſi ſuccumbat, non repetit expenſas, quia attendi-
tur finis, & effectus, vt ſuperius diximus; Cum ergo
in hoc caſu finis ſit malus, ergo conductori equi no-
cere nullatenus debet.

18 Secundo loco pro hac parte facit notabilis deciſio,
glo.in l.2.in glo.fi.in fi.C.de ſicar.quod inſultatus oc-
cidens mediatorem bona fide ſe intromittẽtẽ non pu
nitur pœna ordinaria, ſi aliter euadere non poterit,
quam glo.ibi Ang. dicit in actu practico mirabilem,
& ibi ita declarat, ſi aliter euadere non poterit, vbi
etiã dicit vnum aliud in materia locati, & conducti,
19 quòd conductor domus poteſt deſtruere domum vi-
cini, vbi eſt periculum ignis, ne ſibi noceat, dixit aliã
notabilem & ſecundum eam conſuluit Veron. conſ.
33.nu.17. idem Ang.in l.ſi cum ſeruo, ff.de iniur. Iaſ.
in l.vt vim, nu.33 in fi.ff.de iuſtit.& iur. dicens hanc
glo.eſſe valde ſingularem, & menti tenendam. Hip-
pol.in l.1.& in l.diuus, ff.de ſicar. Petraſanct.ſingul.9.
latè vltra cum Clar.in pract.crimina.§.homicidium,
nu.60.verſ.ex his etiam deciditur. Quæ deciſio tem-
poribus noſtris eſt valde notabilis, quia eſt quòd di-
uiſores incurrant periculum vitæ, de quo ſupra, in-
current etiam, quia incontinenti Gubernatores pro-
cedunt de auxilio, & fauore, ſaltem ad ſportuiãdum.
Vnde reductus eſt hodie mos viuendi, vt rixę fugian-
tur, & nemo audeat exercere officium boni Chriſtia-
ni & hoc ex rapacitate ius dicentium.

20 Tertio loco pro hac parte facit regula, l. ſi homi-
nem, in princip.ff.depoſit. vbi in re aliena miſericor-
diam exercere eſt dolus præſumptus, & ibi Caſtren.
dicit, quod licet non fecerit malitia, tamen eſt in dolo
præſumpto.

Hinc poſtea Penelop.Heroid.Epiſt.1.

Exitus acta probet, carere ſucceſſibus opto. Quiſ-
quis ab euentu facta petenda putet.

Auſon.de ſeptem ſapientibus. Expectare finem So-
lon docet.& alibi. Exitus acta probat, Finis, non pu-
gna coronat.

21 Contraria tamen eſt opinio, vt iſte nullatenus te-
neatur ligando dictum equum; & pro hac parte facit.
Sufficit a principio vtiliter eſſe geſtum, licet bonus
euentus non ſequatur, l.ſed an vltro, §.1.vbi Bar.Bal.
Alberic.& alij id notant, ff.de negoc.geſt. Et princi-
pium ſpectandum eſt, l.1.ff de orig.iur. §.diutina. In-
ſtit.de vſucapio. l.vnica, C. de vſucap. transforman.
l.eum, §.in hac, ff.de Publicia. cum congeſtis latè per
Azzon.Brocar. r.

Hinc Venuſin. Epiſt. 1.ad Lollium. Dimidium fa-
cti, qui bene cepit, habet.

Auſonius in Epigrammate. Incipe. Dimidium fa-
cti eſt cepiſſe. Idem in monoſillabis. Incipe quicquid
agas, pro toto eſt prima operis pars.

Magis ad propoſitum Plautus in Perſa. Hanc rem
exorſus ſum facere, & callide. Igitur prouenturam be
ne mihi confido. Cum igitur iſte ſic equum ligans be-
ne a principio fecerit, merito triſtis euentus ei obeſſe
non debet.

23 Secundo facit hæc ratio. Illud bene fit, quod bona
fide fit. glo.notabilis in l.eum, qui §.in populatibus,
vbi Iaſ.num.4. ff.de iureiuran. Cum igitur bona fide
hoc fecerit, merito pœnam mereri non debet, l.gene-
24 raliter, C.de adult.quam tantopere in hoc commen-
dat Rom.conſ.484.Fel.in cap.ſi vero, il primo, de ſen
ten.excommun. Doct. in l.fin. ff. quod quiſque iuris.
Dec.in l.bona fides, ff.de reg.iur. Marſil.in l.patre, ff.
de quæſtionibus, in l.edicto, col.3.ff.eod. Neuiz.in Sil
ua lib.1.col.8. Gaſpar de Port.in repet.col.52.l.Impe
rium, ff.de iuriſdict.omnium iudi. Cagnol.in l.nemo
damnum, ff.de reg.iur. Gerard.ſing.20 in fi. etiam in
* foro conſcientiæ, & hæc eſt communis opinio Alex.
ad l.ſi plagii, ff.de uerb.oblig. Alphan.reportat.418.
& in hac opinione reſidere videtur Petra ſancta ſing.
9. Ad cuius quidem opinionis confirmationem ultra
alios moueor hac ratione. Inſpiciendum eſt, quod prin-
25 cipaliter agitur, non quod in conſequentiam, l.ſi quis
nec cauſam, ff.ſi cer.peta.l.1. ff.de authorit.tuto.text.
notabilis in materia locati, & conducti in l.nauis onu
ſta, ff.ad l.Rhodiam, de iactu. Hinc ad propoſitum the
26 matis, de quo agitur, infertur, quod faciens actum ſui
natura principaliter licitum, ſi in eius executione, &
conſummatione actus reddatur illicitus, & prohibi-
tus, non punitur ſaltem pena ordinaria, ſed iudicis ar
27 bitrio. Et ob id tranſcendens muros pro interficien-
do bannitum, non punitur pęna, l.fin.ff.de rerũ diuiſ.
Nell.in trac.de bannit.in 2.parte ſecunda, temporis,
quæſt.13.

28 Et ſic habetur limitatio ad l.fi.ff.de rerum diuiſio.
vt procedat principaliter, ſecus ſi incidenter pro exe-
cutione actus liciti, ſed in caſu, de quo agitur, princi-
palis actus, & intentio eſt licita, merito illa ſola atten
di debet.

29 Secundo loco vltra alios pro hac opinione moueor
hac alia ratione. Licet culpa ſit immiſcere ſe rei ad ſe
non pertinenti, reg.culpa eſt, tamen ſi ratione alicu-
ius officij, vel etiam intuitu pietatis, vel humanitatis
aliquid agat, eſt ſine culpa, l.non tantum, ff.de appel-
lat.l.ſeruus ea lege, ff.de ſeruis aſportand. Not. Dec.in
d. regul. Vnde talis ſic equum alligando ex pietate,
vel humanitate hoc feciſſe credendum eſt, merito om
nino excuſandus videtur.

Et pro cõfirmatione prædictorũ mihi videtur ad-
modũ cõſiderabilis textus in l.ſed an vltro, §.1.aut.n.
ſit aliquid a principio neceſſarium, vt curare ſeruum
infirmum, fulcire inſulam, & ſimilia, & hoc attendi-
tur, licet ſuccedat triſtis quandoque euentus, & non
ſufficit gerentem actum dicere, putabam me facere
actum vtilem, vel neceſſarium, prout ibi textus dicit,
ſed requiritur, quod re vera in ſe actus ſit neceſſarius,
vt ibi in fine dicitur, & fuit regula Philoſophorum.
30 propter noſtrum affirmare, vel negare, nihil mu-

tatur in re, l. aſſumptio, ff. ad municip. Vnde cum in
caſu noſtro iſte actus alligandi equum ad lignum, non
eſſet admodum neceſſarius, merito non venit excuſan
dus. Ex quibus ſic diſcuſſis in materia locati, & con-
ducti, de qua agimus, infertur corrollarie ad multa.

Primo infertur, vt cũ verum ſit, ꝙ colono, vel con-
ductori detur retentio pro melioramẽtis neceſſarijs,
vt dicam in titulo de expenſis, quia iſta neceſſitas in-
telligitur in mera neceſſitate nõ opinabili. Vnde ibi-
dem Bar. in practica docet, vt fiat articulus per nego-
ciorum geſtorem, quod vtile erat domino ſic geri, vel
dicit ipſe, fiat articulus, quod communiter ſic fieri vti
le eſſet, ſic & in colono concludi poterit, vt obtineat
in retentione pro melioramentis, & expenſis.

Secundo in hac materia locati, & conducti infer-
tur ex præmiſſis, quod cum locator poſſit expellere
32 conductorem pro refectione neceſſaria, vt dicam in
tit. de recuſat. quia hoc intelligitur in refectione verè
neceſſaria, ſaltem ex communi opinione, vt ſupra di-
ximus, & non neceſſitate opinabili per dictum tex-
tum in allegato §. 1.

33 Tertio in hac vtili materia locati, & conducti infer
tur ex eo textu, ꝙ ſi colonus faciat multas expenſas in
extirpando, & pro reducendo ad culturam aliquem
agrum ſemper futurum infructuoſum, vel quem do-
minus habuit pro derelicto, quia eius fructare parum
durare poſſet, ſibi imputet, nec repetet. Vnde cautus
erit colonus, vt diligenter conſideret, ne lugeat expen
ſas factas, idem in refectione ædificiorum ex eodem
contextu colligitur, & ſic de ſingulis diſcurri poteſt.

34 Quarto infertur limitatio ad l. ſi quis nec cauſam,
& ſimilibus, vt procedat, quando illud, quod princi-
paliter fit, neceſſario trahat id, quod conſequens eſt,
& ita dictum ſuum declarat Ang. in d. l. 1. C. de ſicariis
quem commendat Iaſ. in l. eum qui, § in popularibus,
num. 4 ff. de iureiurando. Vnde conſiderando dictum
Ang. probare videtur hanc ſupra poſitam, & confir-
mat eam concluſionem, dum ipſemet ibi ſe declarat, ꝙ
eius dictum procedit, quando inſultatus aliter euade-
re non poterat, & ſic præſupponit actum neceſſariũ.
Quinto infertur limitatio ad illud glo. dictum, quod
illud dicitur bene fieri, quando fit ad neceſſitatem, vel
magnam vtilitatem ex iam deductis.

35 Concludendo igitur, verior videtur Ang. deciſio,
& ex ponderatione legis, ſed an vltro, §. 1. ff. de negoc.
geſt. Patet facilis reſponſio ad ſingula contraria, con-
ſiderando ſemper ſequelam neceſſariã, vel valde vti-
lem. Igitur principium ſpectandum eſt, l. 1, de origine
iuris in actu neceſſario. Igitur bona fides excuſat, glo.
in l. eum, qui §. in popularibus de iureiurando, in actu
valde vtili, vel neceſſario.

36 Igitur geſtum ſub nomine pietatis, vel humanita-
tis excuſat, l, non tantum, ff. de appell. in actu valde
vtili, vel neceſſario, & ſic intelligitur Dec. in allega-
ta l. culpa, caret.

Teſtibus rogendis.

De mercede teſtimoniali.

QVÆSTIO VI.

AGgredior in præſenti vtilem, & practicabilem ma
teriam mercedis, ſalarij, & recognitionis teſtium,
maximè de longinquo examinandorum, vbi tangam
de ſalario, ſeu mercede, uecturis equorum, intereſſe
lucri ceſſantis, ſi ſoliti ſunt locare operas de expenſis,
& ſimilibus connexis.

Pro parte igitur affirmatiua, quod ſalarium debea-
tur, primo loco mihi videtur huiuſmodi ratio. Illud
quod ſcribitur 12. q. 2. can. charitate, uidelicet iuſtum
1 eſſe, ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempo-
re ſuum reperiuntur commodare obſequium canon.
cum officio, de præſcript. canon. præcarie, il primo,
10. q. 2. ubi nemo proprijs ſtipendijs debet militare,
2 & de ſuo cogi aliis facere beneficium, pulchra glo. 7.
queſt. 2. ubi labor non debet eſſe ſine fructu, & ſic mer
cede. Vnde illud Catonis, Cum labor ex damno, mor-
talis creſcit egeſtas. Quam allegat gl. in uerbo peda-
neis, in §. ne autem, auth. de iud.

3 Secundo loco pro hac parte facere uidetur ratio, l.
ſi quãdo, C. de teſtib. ubi Cin. in 4. notab. ſed teſti ſuũ
officium nõ debet eſſe damnoſum. ad idem, l. ſi ſeruus
communis, §. quod uero, ubi glo. in uerb. damnoſum
circa medium, & ibi Bar. in prin. ff. de furt. inferrens
ex hoc in materia locati, & conducti, de qua agimus
4 ad utilem deciſionem, quæ in facto euenit Bononiæ
tempore Io. Andreæ Legati, ꝙ ſi Ambaſciator fuit
rubbatus in itinere, & ambaſſiaria non fuit mendica-
ta, nec procurata, & fuit rubbatus in neceſſariis ad of
ficium, & quæ aliter non periſſent, quod communi-
tas teneatur, alias nõ, quia proſpicere debebat hoc eue
nire poſſe per tex. celebrem in materia locati & con-
ducti, in l. ſi quis domum, §. 1. ff. locati. Præterea am-
baſſiatores recipiunt ſalarium, & ſuo ſumptu, & peri-
culo operari debent, l. idemque, §. idem, uerſ. uecturas,
ubi Bald. not. ff. mandat. l. ſuo ſumptu, ff. de oper. lib.

5 Et de facili etiam in ſimilibus euenire poteſt. Con-
duxit Sempronium, ut portaret literas ad Vrbem, mu
lionem, ut portaret aliquid, ſuo enim periculo intelli-
gitur ſtãte debita mercede, & ſalario, nec teneor ei da-
re decem, puta pro ſalario, quinque pro uictu, ſex pro
calciamentis, prout multi petunt, & dicam ſuo loco.

Ad idem pro hac ſecunda ratione facit lex, ſi quis
ex ſignatoribus, iuncto text. in l. locum, §. hoc interdi-
ctum, uerſ. exhibere, il ſecondo, ff. de tabu. exhib. iun-
cta gl. in uerbo cogat in l. cum ab initio, ff. quemadmo
dum teſtam. aperiantur, ubi ſignatores cogi poſſunt
ad recognoſcendum ſigna, non ſunt auocandi, ut offi-
cium ſit eis damnoſum.

6 Et per hoc inferrebant domini de Rota deciſ. 355.
in antiquis, quod ſi teſtis ſine examine aliquid confi-
teatur, ex hac confeſſione condemnari non debet, ne
officium ſuum ſit ei damnoſum, late declarans Franc.
de March. deciſ. 95. par. 2.

7 Tertio pro hac parte facere uidetur hic, quod dici-
tur de matre, quæ tenetur alere filium intra trienniũ,
iuxta glo. in l. ſi competenti, C. de alen. liber. in l. nec
filium, C. de patr. poteſtat. nam ſi non habet vnde ſe &
familiam alat, niſi ex operibus ſuis, a quibus oporte-
ret eam ceſſare, ſi filium alere vellet, tunc pater, nõ ip
ſa mater alere tenetur, & recuſare poſſet filium alere.
Bald. in l. ſed & ſi hæreditas, §. quod autem. ff. ad exhi-
bend. Aluiſ. de Albert. ſingul. 159. Amanel. de Claris
aquis ſing. 1. Idem ergo in teſte dicẽdum videtur, qui
licet cogi poſſit, ut ad deponendum ueniat, attamẽ ſi
operibus ſuis parat ſibi uictum & familiæ, recuſare
poterit, niſi ſibi ſatisfiat pro dictis operibus, a quibus
proptor

propter teſtimonium ferendum vacare cogitur. Ita
ſcribit Florian. in l.teſtium, §.Sabino, ff.de teſtib. &
allegat tex.in d.l.ſed & ſi hæreditas, §.proinde, ff.ad
exhibendum. Addens, quod non ſolum debet habere
impendia, ſed mercedes dierum, quibus ſtetit occupa-
tus pro teſtimonio ferrendo, per tex.in d.l.ſi quando,
in verbo difficultates poſt Bar. ibid.

8 Ex quibus corollarie ex doctrina Bal. ſuperius al-
legata infertur limitatio ad l.nec filiam, & ibid.not.
C.de patr.poteſta. & ad glo.in l.ſi competenti, C. de
alen.liber. vt non procedat, niſi mater non habeat vn-
de ſe alat, & cogeretur a proprio exercitio vacare.

9 Quarto loco pro hac parte vrget doctrina Bart. in
l.ſi procurator, ff.rem rat.habe. vbi dicit, q quis repe-
tit id, in quo damnificatus eſt, ex eo, q a ſuis negocijs
auocatur, & Bart.in l.1.num.1.ff.de aliena.iudi.mu-
tan.cauſa fact. dicit, ſuccumbentem in expenſis tene-
ri ad damna ratione perſonæ, ſi victor ſolebat lucra-
ri ex operibus ſuis. Sequitur Iaſ.in l.1.§.hoc iudicium,
nu.14 ff.ſi quis ius dicen. non obtemperauit. Abb.in
c.finem litib. nu.30.de dolo, & contu. & Deo dante
dicam ſuo loco.

Quinto facit doctrina Alb.in d.l.quoniam, q ſi te-
ſtis habeat equum, quem ſit ſolitus locare, quod pro-
ducens teſtes teneatur ſoluere mercedem talis equi.
Addo Siluam nuptialem lib.3.in verb.monitorie, am
pliat. 5. Ergo multo magis dicendum eſt eum teneri
ad ſolutionem mercedis operarum, quas teſtis ſolebat
alijs locare, vt ſe & ſuos familiamq. aleret. Et hanc
opinionem intelligendo ſecundum leges, quas alle-
gant, tenuerunt Cinus, Iac.But.& Sali.in d.l.quoniã
liberi Iacob. Belu. in ſua practica criminali, verſ. de
teſtibus ſub num.21.Bal. quem refert, & ſequitur Fe-
li.in c. 1. de teſtib. Flor. in l.ex hac lege, ff. ſi quadru.
pauper. feciſſe dicatur. quem refert, & ſequitur Fir-
mia.in tract.de epiſc.par 2.col.6.lib.4.Alber.in tract.
de teſtibus, §.videndum col. 16. vbi reprehendit Al-
bericum in d.l.quoniam liberi dicens eius opinionem
eſſe inquam. Beatus Antonius Archiepiſc.Florent.in
ſua ſum.par.2. tit.1.c.19.§.7. col.2. Guid.Pap.deciſ.
68.num.3.& 4.Oſach.deciſ.Pedem.46.

Contraria itaque eſt opinio quinta, quòd teſti pro
teſtimonio ferrendo nullum debeatur ſalarium, ſed
gratis deponere debeat, hac primo loco ratione. Inclu
10 ſio vnius, alterius eſt excluſio c. nonne de præſum-
ptionibus, l.cum prætor, ff.de iudic.l.maritus, C.de
procura. ſed iure cautum reperitur expenſis victus
duntaxat teſtibus deberi, ergo ſalarium excluſum vi-
detur. Minor patet ex l.quoniam libere, C.de teſti-
bus, c.ſtatutum, & c.veniunt, 4.q.3.glo.in c.non licet,
11.q.3.l.eos, §.ſi quis autem, C.de appel.

11 Quæ argumentatio (ni fallor) videtur corroborari
poſſe, quod tunc demum argumentum ab excluſione
procedit, quando diſponens, & permittens omnium
habuit cognitionem. Bal.ita declarans in l.iubemus,
§.fi.per illum tex.ff.de teſtam.& quemad.teſta.ordin.
Inferrens ex hoc, quod ſi poteſtas ceſſauit vnum pro-
ceſſum, quòd alios cõtra eundem approbaſſe dicitur,
quando omnes ſibi fuerunt præſentati, & de eis co-
gnitionem habuit.

12 Similiter idem dicit in Summo Pontifice, quòd ſi
caſſauit vnum ſtatutum vnius ciuitatis, quod videtur
alia approbaſſe, ſi eorum omnium habuit cognitio-
nem, & non aliter. quod facit pro Ambaſciatoribus,
13 qui tempore creationis alicuius Summi Pontificis
petunt ſtatuta confirmari, ut benè & prudenter cum
breuitate inſtruant Principem pro validitate, vel de-
rogatione ſtatutorum. ſed in caſu, de quo agimus, ſu-
mus in legislatore ita diſponente, meritò nullum de-
betur ſalarium.

14 Secundo itaque loco pro hac opinione confirman-
da facere uidetur huiuſmodi inductio ex l. ſi quando,
C.de teſtib. uti teſtes non poſſunt cogi ſtare in loco iu
dicij ultra quindecim dies, ne pro alienis commodis
ſuas inueniant difficultates. Ergo infra quindecim
dies cogi poſſunt pati ſuas difficultates, ideſt damna,
& ſimilia. Et arguendo a contrario ſenſu innuit,
quod damna non debentur infra quintumdecimum
diem, nec poſt, quia ſi deberentur, non dicerentur,
iacturam pati. Hinc videmus, quòd ſi teſtis in iti-
nere ſpoliatus a latronibus fuerit, non recuperat dam
num a producente. Bald. quem ibi ſequitur Feli. in
c. 1. de teſt.

15 Tertio pro hac parte tenenda facit hæc ratio. Fer-
re teſtimonium eſt munus publicum. gloſ. in l.ſi quis
ex ſignatoribus, in uerbo, obſignentur, ff. quemadm.
teſta.aper.in l.ſi quando, in glo. 1. ubi Cin. Bald.Ang.
& alij, C.de teſti. Feli.late in rub. C.de teſt.

16 Hinc poſtea eſt, quòd nedum in cauſa pecuniaria,
& ciuili, vel etiam in cauſa criminali quis cogitur ca-
ptis pignoribus ferre teſtimonium de iure ciuili lo-
quendo, quamuis de iure canonico ſecus ſit, l.inutili,
ff.de teſtibus, & d.l.ſi quando. Pulcbre Franc.de Mar-
ch.deciſ. Delphi. 776. audens dicere ius ciuile in hoc
rationabilius eſſe, quàm ius canonicum, in hoc ualde
timidum. Bonacoſ.de æquit.canon.concl.49. Et hoc
gratis teſtes facere debent. glo.in hoc ualde notabilis
in cap.ab omni, de uita, & honeſt.cleric. Si igitur offi-
cium neceſſarium eſt, & inuiti cogi poſſunt, ergo mer
ces eis non debetur, argumento tutoris, cuius officiũ
etiam publicum eſt. Inſtit.de excuſat.tutorum, §.1.&
tamen ei non debetur ſalarium, vt ſuperius vidimus
in tit.de admin.tuto.

17 Et banc partem uti ueriorem ſequuti fuerunt Bal.
in l.fin.in fi.C.de fruct.& lit.expen.ubi dicit, quòd te-
ſtis damna temporis petere non poteſt, quia hoc eſſet
litigantibus niſi oneroſum: & ibi ſequitur Sali.etiam
in fine. Alber.in l.quoniam liberi, nu.4.in fine, C.de
teſtibus, ubi utiliter taxatiue ſolummodo, uel dunta-
xat Philipp.Franch.in c.ſtatutum, §.pen.col.2. de re-
ſcrip. in texto alleg. Cardinal. in Canon. placuit, 4.
quæſt. 3. Nell. de ſancto Gemin. in tract. de teſt. in
uerb. credens, in fine.

Pro reſolutione utilitati ſtudendo ponam aliquas
conclnſiones in materia ſalarij, expenſarum, intereſ-
ſe, & ſimilibus ita connexis.

18 Prima ſit concluſio. Teſtis non poteſt recipere pe-
cuniam pro teſtimonio ferrendo, ſed ad ueritatem in-
ueniendam deponere debet, l.ſi quis in fine, C.de teſt.
cap.ſicut, eod.tit.cap.licet, de probat. Nepoſ.in tract.
de teſtibus, num.75. ubi extendit tam in cauſa ciuili,
quàm criminali. Feder.Senen.in eodem tract.nu.17.
Canon. in cap. qualiter, il primo, de accuſat. Diuus
Thom. & Caietan.in 2.2.quæſt.7. artic. 1. & probat
tex.notabilis in Can.nolite timere, 2.quæſt.3. & cap.
intimauit, de teſtibus, quibus eſt conſtitutum teſtem
libere etiam non requiſitum debere teſtimonium di-
cere ad proximum liberandum. Et ideo textus in

Can.non ſanè, 15.q.5.dixit venale teſtimonium non
eſſe veritas teſtimonium. Domi.a Soto de iuſt.& iure
q.7.art.1.Nauar.in cap.inter verb.2.q.3.corollar.63.
Didac.in regula peccatum, relat.par.2. & §.3. nu.2.
Et hæc eſt vera, & communis opinio a Menoch. de
arbit.iudi.cauſ.lib.2. cent.4. caſ.310.in princ.
19 Ampliatur, vt ex hac receptione pecuniæ ſalſi cri-
men teſtis dicatur incurriſſe, l.2.§.1.ff.de falſ. Franc.
Marc'h.deciſ. Delphi.488.par.1.nu.2. & hæc eſt com
munis opi. Dec.in c.1.de teſtibus. Boſſ.in tit.de falſ.
nu.n.168. Iul.Clar.in §.falſum,verſ.quid e conuerſo,
Viu.lib.1.opin.420. Didac.in c.quamuis, par.1.§.7.
nu.5. Marſil.ſing.353. Iacob. Menoch. de arb.iudic.
caſu 138. atteſtans hanc eſſe communem opinionem.
Bene verum eſt, ꝙ poſt Dec. & alios æquius ſibi vide-
tur, vt pœna arbitraria puniatur, cauſæ, & perſonæ
qualitate inſpecta, ſiue teſtis receperit pecuniam pro
teſtimonio ferrendo, vel non ferrendo, & cum co-
muni tenet Iaſ.in l.2. ff.de condictio ob cau. Boſſ.in
tit. de falſ. num. 268. vbi reprobat opinionem Dec.
conſ.89. num.6.
20 Hæc ampliatio extenditur,& ſubampliatur multi-
fariam,multisque modis. Primo, vt procedat etiam ſi
teſtis pecuniam receperit pro dicendo verum teſti-
monium,adhuc enim per receptionem pecuniæ falſi
crimen dicitur incurriſſe. Bar.in l.1.in princ.num.1.
ff.de falſ. cuius ea eſt ratio, quia teſtis debet deponere
gratis illud, quod ſcit, vt l.3.§.lege Iulia. ff.de teſtib.
21 & illud, quod fieri debet gratis, ſi fiat ob pecuniam,
turpiter fit, vt not.in l.4.§.ſi tibi,ff.de condict.ob tur-
pem cau. quæ regula hodie damnatur. Idem tenet
Bart.in l.diuus,num.5.ff.de re iudic. Bal.in l.data ope
ra,col.5. verſ.quid ſi teſtis, C. qui accuſ.non poſſunt.
Marſil. in d.l.1. num.6. Bart. in l. presbyteros, C. de
epiſcop.& cleric. Angel.in tract.malefic.in verb.fal-
ſario,nu 19.reputans notabile contra dantes,& reci-
pientes pecunias pro teſtimonio ferrendo. Fran.
March.deciſ.776.num.8.par.2. Boſſ.de teſti.nu.150.
Nell. in eod. tract.num.203. Marſil.ſingul.303. alle-
gat.l.1. verſic. pecunia accepta, de receptator. l.fin.
§.fin.ff.ad leg.Iul.repetund. Nell.in tract.banni in 2.
par.2.tempor.quæſt.12. Plot.de in litem iuran.§.11.
num.15. Cin. in l. ſi quis teſtib. q. 11. C. de teſtibus.
Ioan. And.ad Spec. tit. de teſtib. §.1. verſ. quid ſi te-
ſtis. Iaſ.hoc in practica valde commendans in dict.l.
diuus,nu.77. Add.ad Ang.in ver.teſtis littera A, ſub
num.28. Celſ.Vgo. in reper.Feli.in ver.teſtis corru-
ptus, fol. 131.
22 Quę concluſio ampliatur notabiliter, vt licet reci-
piens pecuniam pro teſtimonio ferrendo in cauſa cri
minali,& capitali, ſimul puniri debeat pœna capitali
illius delicti,pro quo depoſuit, nō falſi, vt per Sali.in
l.& ſi legibus, C.ſi contra ius, in l.diuus, ff.de re iudi.
23 Tamen ſi recepit, vt verum dicat, non vt innocen-
tem ſuffocaret, tunc pœna falſi punitur. Ita dicit no-
tandum Boſ.in tit.de falſ.ſub nu.169.ſed eligat quam
vult, incidit in Syllam.
24 Quod procedit etiam, ſi pecunia ei ſponte data fuiſ
ſet. Hippolit.poſt Alex.in l.1.nu.10.ff.de fal. Monti-
cel regu.15.ſub nu.49. Miſing.cent.2.obſeru.75.
25 Conſiderandum tamen eſt, quód non videtur iſte
teſtis, licet pecuniam accipiat pro veritate dicenda,
quod ſit falſi pęna puniendus, turpiter enim facit, &
hoc negari non poteſt, non tamen ſequitur neceſſa-
rio, ergo eſt falſi pœna puniendus, cum in hoc non
mutet, ſed dicat veritatem.
26 Namq. falſitas etiam large ſumpta nihil aliud eſt,
niſi immutatio veritatis, & in authen. de inſtrum.
cau.& fide,in princ. cap.& ſi Chriſtus, iuncta glo.in
verbo confirmatio, de iureiurando, vbi ea verba for-
maliter recitantur. Azo.in rubr.C.de falſ.c.1.de cri-
min. falſ. Doct.in cap. ſuper literis, de reſcrip. Caſtr.
conſ 149.par.1. Spec.de aduoc. §.9. verſ. item ſi cau-
tus,de exe u.ver.item quæritur.
Sed ſi iſte teſtis ſic dicēdo nō immutauit, immo di-
xit veritatē, merito falſi pęna puniendus nō videtur.
27 Secundo loco mouet me id, quod poſt alios no. Fel.
in c.cum olim, il ſecondo, in fi.de offi.deleg. quod fal-
ſum inducitur per eum tantum actum, per quem ve-
ritas apparere non poſſit.
Tertio mouet me dict. Bart. in l.quid ſit falſum, ff.
de falſ. in l.nec exemplum, C.de falſ. vbi magiſtraliter
procedendo, falſum dicitur tripliciter. Largiſſime, vt
28 per dialecticos id omne, quod non eſt verum, ſiue do-
loſe dicatur, ſiue non, l.ſi is, qui ducenta, §.uerum, &
ibi Soci. ff. de reb.dub. & paſſim dicimus hoc eſt fal-
ſum, hoc non eſt uerum, & ſic de ſingulis.
29 Secūdo modo dicitur falſum immutatio ueritatis
cum dolo,& tunc inquit Bar. omnis, qui dolum com-
mittit, falſum cōmittit, ſed non punitur l. Cornelia,
de falſ. prout in caſu noſtro, quia dolum commiſit te-
ſtis pecuniam recipiendo, ſed dixit veritatem.
30 Tertio modo dicitur ſtricte, & proprie falſum id,
quod includitur ſub aliquo ex capitulis, l.Corneliæ,
de falſis,& iſte punitur pęna ordinaria, l.Corneliæ, de
fal. & ob id infertur in practica, ꝙ ſi extet ſtatutū lo-
quens de falſo, vel bannimenta prouincialia loquen-
31 tia de falſis non comprehenderet, niſi eum, qui falſū
commiſit tertio modo ſumptum, cum ſtatuta, & ban
nimenta ſint ſtricti iuris, & ita colligitur ex mente
Bar.in d.l.quid ſit falſum, in fi. merito talis teſtis reci-
piens pecuniam pro ueritate dicenda falſi pœna ordi-
naria iuris communis bannimentorum, uel ſtatuti
non punietur, ſed extraordinaria, iudicis arbitrio, at-
tenta qualitate perſonæ, cauſæ,& pecuniæ acceptæ.
32 Ampliatur etiam, ut ex hac receptione pecunię pro
teſtimonio ferrendo falſi crimen teſtis dicatur incur
ſurus,& hęc eſt communis opin. Ioan.de Ana.in c.1.
num.15. de falſ.& magis communem profiteiur Co-
uarr.in c.quamuis, col.3.de pac. Eman.in ſuo theſau.
littera l.num.253. Caſtr.& Iaſ.in l.1. §.fi.ff.de cond.
ob turpem cauſam.
33 Declaratur iſta ampliatio, vt procedat, quando cla
rè conſtat teſtem falſum depoſuiſſe ex hac receptione
pecuniæ, alias in dubio puniendo pœna arbitraria tur
piter accipiendo, quod gratis facere debebat. Ita ex
ſuo cap. conſiderauit Iul. Clar. in §. falſum, verſ. ſed
quid e conuerſo, in fi.
34 Declaratur ſecundò in teſte recipiente, ſecus quo-
ad dantem, quia nō punitur de falſo, ſed de corrupte-
la. Ita tradit Dec.conſ.189.ſub num.12.atteſtans ita
communiter teneri. Viui.lib.1.opi.420. prout eum
refert Eman.in ſuo theſau.littera I.nu.254.
35 Et in practica habetur obiter unum aliud a Dec.
quid teſtes corrupti, ſi ſunt ſingulares, & deponunt de
diuerſis,& uarijs quantitatibus, non probant. Vnde
in præſenti exceptio ſingularitatis eſt legitima. Bene
uerum eſt, quód ſi ſtatutum dicat, uel bannimenta,
quód

Digitized by Google

quòd producens falſo teſtes perdat cauſam, iſte dans ſic pecuniam perderet. Addit.ad Ang.in verb.teſtis, ſub nu. 28.littera A.

36 Quid ſi teſtis non recipiat actualiter pecunias numeratas,ſed fideiuſſores, vel pignora? Vtique idem ac ſi recepiſſet pecunias,ex quo ei cautum eſt. Ioan. And.ad Spec.in titu.de teſt.§.2. verſ.quid ſi teſtis.comendat Alex.ad Bart.in l.1.ff.de falſ.Addit.ad Ang. in verb.teſtis,ſub nu.28. littera A.Et dicit Bal.in l.data opera,col.2.ver.quid ſi teſtis promiſit,C qui accuſ. non poſſ.quòd ſi teſtis promiſit certificari certum, & tunc repellitur,aut ſimpliciter promiſit teſtificari,ſed non promittendo quid,& tunc non repellitur.

37 Ex quibus corollarie infertur limitatio, & intellectus ad l.3.§.lege Iul.ff.de teſtib.quo cauetur,vt teſtis recipiēs pecuniā pro teſtimonio ferrēdo repellatur, quod verū,ſi promittat teſtificari quid certū,alias nō.

38 Declaratur vlterius præſens concluſio, niſi pecunia palam,& publice daretur,quia tunc & daos,& teſtis excuſatur.Ita notabiliter Archi.in conſ.qui recte, 11.q.3.comēdat in practi.Bal.in.c.fi.nu. 11. de appel. inſtruens in practica, vt in publico coram aliquibus perſonis vocentur teſtes,& eis detur aliquid pro veritate dicenda,dicēs hanc nō dici corruptelam, ſed cautelam.Similiter licet ſecundum eum inſtruere, & monere pro ueritate dicenda. Dec.conſ.189.nu.12. Augu.ad Ange, in verb.falſario, nu.20.exclamans haoc limitationem eſſe legiſtis incognitam,ſed veriſſimā maxime ſi teſti ſponte palam aliquid offerratur pro veritate deponēda. Iacob.de Beluiſ. in §.1.authen. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. Nicol.Pign.ad Rom. ſingul.330.Valde comendat Coct. in iudice loquens in memorab.ſuis, in verbo, iudicibus expeditionem proteſtantibus, vbi laudat iudices abſtinentes, etiam ſi publice detur,quando cauſa poteſt expediri ſine reuolutione librorum. Scalen. de conſil. ſapien.lib.4.c. 11.Boſſ.in tut.de falſ.num.168.

39 Ex quibus infertur, & limitatio ad l. venales, C. quando prouocare non eſt neceſſe, vt non procedat in actu palam geſto,de qua materia alias (Deo dant) dicemus.

40 Declaratur vlterius allegata concluſio uno alio notabili modo,vt non procedat, quando teſtis pecuniam recipiens deponeret ad fauorem illius, contra quem accepit pecuniam, quia tunc ēt plenè probat. ita dixit notabiliter Bal. in cap.1.ſi de feudo controuerſia fuerit inter dominum,& vaſſallū, quod dictū ſingulare reputauit Rom.ſing.330.tu ſcis textū Ioan. de Arn.dicens quotidie in facto euenire, dialog.50. Feli.in cap.fin.de teſtib. cogend. Clarius in cap. licet cauſam in 9. nota.in fi.& num.7.in fi.de proba. Deci. in c.1.de teſtib.Marſi.in l.1.nu.10. & in §. ſed ſi quis, num.4.de falſ. Affl. in d. cap. 1. notab. 11.comendat Marſi. ſingu.112. in ore Iaſ. hoc ualde comendans in l.1.ff.de fer.num.21.Addit.ad Aogel.in uerbo teſtis, num.20.littera A. dicens ex mente Bal.hoc valde in practica notandū Fran.de March. deciſ. Delph. 169. num.6.par.1.Nell.de teſt.nu.202.

41 Ampliatur iſta declaratio,ſiue aduerſarius inducat in teſtem contra corrumpentem, ſiue iudex ex officio faciat,prout facere poteſt,vt tradit Are.in cap.primo de teſtibus.

42 Declaratur præallegata cōcluſio,vt procedat multis concurrentibus. Primo in eademmet cauſa,ſecus in diuerſa. Vnde ſi agatur criminaliter pro ſubornatione,tunc teſtis corruptus non probaret quia iam eſt ſocius criminis. Secundo procedit antequam examinetur,quo caſu cogi poteſt,ſecus ſi ſemel fuit examinatus,quia iam functus eſt officio ſuo,& amplius cogi non poterit.Tertio procedit conſlito prius de corruptione.Ita hoc dictum Bal.declarat Boe.q.58.

Cui addo Put.de ſind.in verb. probatio cōtra officiales,verſ. ſi tamē iudex. Affl.in conſtit.Neapol. fol. 321.Feli.in c.1.limit.2.de præſcript.& in trac.de conatu limi.2.Boer.atteſtans pluries iudicatum. deciſ. 319.nu.5.& 6.vbi clare loquitur, ſubdens etiam non excuſare corrumpentem,ſi poſtea non utatur, quia conſideratur actus corruptionis.

Cauti igitur debent eſſe iudices criminales in proceſſu ſubornationis teſtium, animaduertere ad examen teſtium corruptorum,quia non probant.

43 Quid ſi talis teſtis ſine iuramento depoſuerit, vtique idem,& hæc eſt cōmunis opinio. Alexan.ad l. edita.C.de eden.Cur.de teſti. conclu. 15.num. 34. Ex quibus corollarie iofertur intellectus,& limitatiu ad l.3.§.lex Iulia.ff.de teſtib.& l.1.ff.de falſ. vt non procedat,ſi deponant contra corrumpentem,modo, quo ſupra.Secuudo procedit etiam in teſte non iurato.Tenetur tamen corrumpens,& teſtis ad omnia damna parti læſæ.glo.in c.presbiterum,de homic.in c. imputari,de reg.iu.lib 6.in c.ſicut.de teſti.in c.1.de Sacra. Euchariſtiæ,quem tex.dixit ad hoc ſingularem,& peregrinum Cortet.in ſing.in ver.teſtis 23.vbi valde comendat in practica.

44 Sublimitatur tamen hoc de damno, vt non procedat in foro conſcientiæ,in quo teſtis non tenetur ad reſtitutionem damni.dictum eſt Vincentij in c. 1.de cuſtod. Euchariſt. Quod ſingulare, & cōmuniter receptum teſtatur Cortet.in ſing.in verb.teſtis. 23.comendat Iul.Clar.in §.falſum.verſ.pœnæ autem. Viui. opin.419.De quo tamen dicto dubitauit Barbac.in c. Raynaldus,de teſtamen.Emanuel Soarez.in ſuo theſau.littera T.num.255.

45 Immo videtur peccare mortaliter,& ad reſtitutionem acceptorum,& ſi ex mera liberalitate acceperit, ſaltem ex bono conſilio errogare pauperibus.Ang.in verbo teſtis, num.28.in fi.

Quem paſſum non uideo tactum a doctiſſimo Couar.in regula peccatum.

Cauendum igitur eſt Chriſtiano viro in teſtem inducto ab huiuſmodi corruptelis,ratione peccati, reſtitutionis,infamięque.

46 Quid ſi teſtis accipiat generaliter pecuniam, vt faueat in tali cauſa? Vtique excuſatur. Bertach. reputās hoc mirabile in verbo teſtis,rubr.Teſtes, qui eſſe poſſunt,ſub num. 20.

Declaratur etiam in teſte,qui liberè, & ſincerè depoſuit,& poſt pecunias recepit,oam in tali caſu teſtis non incurrit falſi crimen,ſi ei ſponte data fuit. Augu. ad Angel.in verb.ſalario,verſ.quæro,aliquis.

47 Declaratur quoque,niſi teſtis aliter deponere vellet;nam tunc licet pecuoiam dare,ſed palam. Monticell.regu.15.num.52. * Quid ſi teſtis pecuniam recipiat,vt falſum deponat,poſtea pœniteat? adhuc corruptus dicitur,Vulpel.reſpon. 103. nu.2.)

Declaratur vlterius circa expenſas, & mercedes ponendo aliquas concluſiones.

48 Prima ſit Concluſio. Teſti inducto ſunt ſubmini-

ſtrandæ expenſæ, & alimenta iuxta qualitatem, & cō decentiam ipſius in eundo, redeundo, in equo, ſi eſt ſolitus equitare, vel ſit infirmus. Cano. veritatis. 4. q. 3. Alber. in l. quoniam, C. de teſtib. Ioa. And. Franch. & alij in c. ſtatutum. §. fi. de reſcrip. lib. 6. Fely. in c. 1. de teſtibus, num. 6. Luc. Petrus. de iudic. form. lib. 2. cap. 5. num. 25.

Similiter vecturæ equorum, ſi equos conduxerit, vel proprios equitauerit, quos locare ſoleret, ut faciebat Papiæ Gotardus Bidul. argumento. l. ſi vero. §. ſimili. ff. manda. Ioan. Andr. ad Spec. tit. de teſti. §. qualiter. verſ. teſtis autem. Ioan. Crot. de teſt. parte vltima, ſub num. 407. Ange. in uerbo teſt. ſub num. 28. in fi. Franc. March. deciſ. Delphinal. 640. parte 2. nu. 4. atteſtans unum aliud vtile in practica, quod in dubio datum teſti, præſumitur potius pro victu, & alimentis, quam ad corruptelam, & hoc ad euitandum delictum. Vnde cautus eris in practica, ſi nullis alijs concurrentibus adminiculis repugnātibus, poſſet defendere, & dantem, & recipientem. Melius aſſerit hoc idem Franc. de March. deciſ. 488. p. 1. nu 6 ubi etiam ſubdit unum aliud notabile, quod ſi teſtis ſpoliaretur in itinere a latronibus, licet non recuperet damnum a producente, tamen de vrbanitate ſi aliquid daretur, non vitiaretur, dummodo interueniat ſententia iudicis, late ponens materiam. Fely. in c. licet, de prob. & ibi etiam dicit unum aliud notabile dictum, de quo etiam ſuperius tetigit, quod teſtes producti non probant contra corrumpentem, niſi in ſubſidium, & quādo veritas aliter haberi non poteſt, & tunc veritas haberi aliter non poteſt, quando natura, & qualitas negotij, vel criminis hoc ſuadeat, non quando teſtes caſualiter non interfuerunt, quod in practica notabile eſt pro interrogatorijs faciendis. Marc. deciſ. 178. num. 3. par. 1. Pedemont. deciſ. 46. Rebuf. de benefic. num. 407.

Sed nunquid faciendæ ſunt expenſæ modo, quo
49 teſtis in domo propria feciſſet? Vtique non. Tenet in practica obſeruari Ange. poſt gl. ibi, in l. ſed & ſi lege. §. quod autem. ff. de petitio. hæred. Alberic. de teſtib. c. 7. num. 84. Immo habetur ratio expenſarum, quas teſtis in domo feciſſet, ut dixi ſup. hoc tit. quæſtio. de ſocio perſonam exercente, propter finem. Cui addit late Graua. ad veſtr. lib. 6. c. fi. nu. 25.

Tenetur inſuper refundere vulgo *le giornate* ſi eſt
50 ſolitus locare operas ſuas. Guid. Pap. deciſ. 68. nu. 4. atteſtans in Curia Delphinali paſſim obſeruari. ratio videtur in promptu. Nam licet teſtis non debeat eſſe in lucro, tamen eius officium ſibi non debet eſſe damnoſum, vt ſuperius uidimus. Boſſ. de teſtib. num. 132. Sal. in l. quoniam liberi, col. 1. C. de teſtib. late Alber. de teſtib. capi. 1. nu. 85. dicens contrarium tenere eſſe valde iniquum: ſatis enim eſt his præcipue temporibus, quod teſtes compellantur ad teſtificandum cum odio alterius, quia ueritas odium parit abſq; eo quod compellantur, cum ipſorum incommodo, & damno. Et practicādo nota, ꝙ oportet, ꝙ iudex de hoc ſit certificatus, & faciat ex officio ſuo reficere tales expenſas, & ſimilia teſti, ut per Butr. in c. 1. de teſtib. Comēdat in pract. Celſ. Hugo. in repert. Fel. in verbo teſtis non debet fol. 131. Vnde in practica erit cautus teſtis inductus informare iudicem, & ex officio refici facere. Et ita tenuit Rot. in una mercede teſtium coram D. Decano, vt ſolito tenere æquū, & famulum, detur unum ſcutum pro qualibet die, & ſolito tenere famulum tm̄, Iulios octo, pro qualibet die deciſ. 104. p. 2.

51 Similiter pro labore in ferendo teſtimoniū, ut mercedes dierū, & ſimilia. Flo, in l. 3. §. Sabinus, ff. de teſtibus. Fel. in c. 1. de teſti. Boſſ. de teſt. nu. 132. Cro. q. 15.

52 Et hoc legitime fieri poteſt, etiam in foro conſciētiæ. Didac. poſt Theol. in regu. peccatum, par. 2. §. 3. ſub num. 2.

53 Ex quibus etiam dē facili patet reſponſio, ſiue conciliatio contrariorum hinc inde allegatorum. Tamē poteſt melius reſponderi ad regulam, l. cum prætor, ff. de iudic. & cap. non ne, de præſumptio, de incluſione vnius ad excluſionem.

Quia illa procedit, & habet locum niſi de aliquo ſit ſpecialiter facta mentio frequentioris uſus, quo caſu non procedit regula, l. cum prætor, & ca non ne, ut ibidem per Fel. nu. 5. uerſ. quinto fallit, Iaſ. conſ 16. col. fi. uol. 4. idem Iaſ ad leg. 2. C. de ſacroſan. ecele. nu. 32. prout in d l. quoniam, libere fuit dictum de expēſis ratione frequentioris uſus

54 Secundo reſpondetur, licet aliquid ſpecialiter includatur, non propterea excluditur, quod alia uia includitur, prout in caſu noſtro. Dec. ita declarans cōſi. 1.9. nu. 9. uerſ. ſecundo &c. & conſ. 199. nume. 4. uerſ. non obſtat quæ ad intellectum regulæ, l. cum prætor ponit Alphan. report. 328. cui adde bona loca ab eo non allegata. Soc. iun. in l. gallus. §. & quid ſi tantū. num. 45. de liber. & poſtu. Beninc. Peru. octo modis declarantem in §. actionum. nu. 217. inſtit. de act. Cuchec. in terminis de teſt. deci. 46. nu. 14. Bello. conſi. 52. nu. 7. cætera alia argumenta ex ſupra firmatis concluſionibus uidentur conciliata.

De Sportulis iudicum.

De Mercede iudiciali.

QVÆSTIO VII.

1 VTilem aggredior materiam alterius tacitę locationis de iudice, an ei licite aliquod non promiſſum, vel conuentum debeatur ſalarium, quæ indagatio ſatis utilis, & neceſſaria eſt hiſce præſertim temporibus, in quibus iudices ſunt, quibus nō lingua modo, & manus, ſed aures etiam veniales ſunt, ſolis illis apertæ, qui numerare poſſunt, & illorum explere auaritiam, ut pulchre in materia exclamat Pet. Ro. 41. deciſ. Lituanica 4. nu. 292. & doctiſſimus Oſaſch. deciſ. Pedem. in proę. nu. 5. monet iudices de hoc, quia multos perdit aurum, & argentum, & erit hoc, quod dicam, ſolatiū dominis aduocatis, & procuratoribus, qui verè quandoq; fouent iuſtam cauſam, eam accerrime deffendunt nihil intactū relinquentes, poſtmodum reportant ſententiā contra. Vnde hoc? iura venduntur, & ſententiæ uenales ſunt. Tangam igitur pro complemento præſentis materiæ de ſalario, & mercede. & quomodo iudices pecuniā accipere non valeāt, & ſimilia connexa, & adhærentia.

2 Pro parte igitur affirmatiua, quòd ſalarium debeatur, videtur mihi hęc ratio. Sententia ſeruatoris noſtri, Luc. c. 3. Neminem concutiatis, neq; calumniam faciatis: contenti eſtote ſtipendijs veſtris, & ſic tacite in hac ſeruatoris ſententia præſupponitur iudicib. ſtipendia, & ſalaria deberi, & habetur in Cano. non ſatis,

Digitized by Google

tis, 86.diſt.& cap.paratus,& c.militari, queſtio.23.
3 Secundo pro hac parte facit, quod not.in l.1.C.de
ſuſ.:quod iudex cogitur ſententiã ferre. l, ſancimus,
C.de aduo.diuer.iud,gl.in l.a iudice. C.de iudic.in l.
2.C.de proxi.ſacr.ſcin. li.12. ſoluto tamen iuſto pre-
tio.reputat ſingulare Aluiſ.de Alber.ſing.48.
4 Tertio pro hac parte facit hęc ratio, Merces enim
conſtitui debet pro labore, 14.q.2. Cano. caritatem,
nec de proprio beneficium quis conferre cogitur. Ca
no.præcarie, 12.q.2.
5 Quarto facit, quod habetur in l.1. C. de aſſeſſo.ſpe
etenim præmiorum inuitandus eſt aſſeſſor, ut ibi ha-
betur,& ſalariũ habere debet, l.diem functo, ff.de off.
aſſeſ. Contraria itaque eſt opinio, quod iudex nullum
præmium, mercedem, uel recognitionem pro iuſtitia
adminiſtranda habere, vel cõſequi poſſit, ſed gratis iu
dicare debet. Pro qua opinione facit, quod eleganter
6 ſcripſit Cic.lib.1. de legib. Iniuſtiſſimum eſt iuſtitiæ
mercede nõ quærere. qui ſine mercede bonus uir eſt,
mercede erit malus, cum iuſtitia debeat eſſe gratuita.
Secũdo pro hac parte fuit notabile dictum D.Greg.
relatum in Cano.qui recte, 11.q.3. qui.n.recte iudi-
7 cat, & præmium remunerationemq; expectat, frau-
dem in Deum perpetrat, quia iuſtitiam, quam gratis
impertiri debuit, acceptione pecuniæ uendidit.
8 Tertio pro hac parte facit egregia. Ariſtotelis ſen-
tentia lib.6. Ethic.c.2. iuſtus non eſt, qui iuſte agit nõ
ob ipſam virtutem, ſed ob aliam cauſam, & late exor-
natur a Valen. Maxi.lib.6.c.3.& c.5. Gel.lib.20.c.1,
Ludo.Celi.antiquarum lectio.lib. 12.c.46.
9 Quarto facit pro hac parte, ꝙ ſapienter ſcriptum
eſt apud Michæ.ca.3. deſtructam fuiſſe Hieruſalẽ eò
ꝙ principes in muneribus iudicabant, Sacerdotes in
mercede docebant, Prophetæ in pecunia diuinabãt.
10 Quinto loco facit, quod pulchrè legitur in authẽ,
vt iudices ſine quoquo ſuff. in prin.ibi. Hoc.n.omni-
no eventurum credimus, ſi præſides gentium quicun
que ciuiles adminiſtrationes habent, puris procura-
mus vti manibus, & ab omni abſtinere acceptione, &
ſingula ſine mercede percipiant.
11 Sexto facit moralis, & notabilis tex, in c.1.de re iu,
lib.6. Caueant eccleſiaſtici iudices, & prudenter attẽ
dant, ut in cauſarum proceſſib. nihil uendicet odium
vel fauor uſurpet, timor exulet, pręmium, aut expecta
tio pręmij, iuſtitiam non euertat, ſed illa teram geſtẽt
in manibus, vbi gl.in verbo euertat.
12 Quatuor iſta, timor, odium, dilectio, cenſus, ſæpe
ſolent rectos hominum peruertere ſenſus.
Pro reſolutione igitur ponam aliquas utiles con-
cluſiones, ex quibus veritas apparebit huius indaga-
tionis, & conciliatio, & concordia hinc inde ex ad-
uerſo allegatorum.
13 Prima igitur eſt concluſio. Iudici non licet pecu-
niam accipere pro ſententia ferenda, & ſi accipiat,
corruptus dicitur, & ſententia eſt ipſo iure nulla, l.ve
nales, C. quando prouoc.non eſt neceſſ.circa cuius
materiam multa plene ſcripſit Boſſ. in tit. de princi.
corru. Pute.de ſindic.in uerbo corruptio. Gram.cõſi.
35. Eruditus Menoch.de arbi. iud.lib.2.centur.quar-
ta, caſu 342. Ego aliqua utilia ponam addendo etiam
aliqua ab eis non poſita.
14 Ampliatur diſpoſitio huius leg. venales, ut proce-
dat etiam ſi iudex pecuniam receperit, ut ferat ſentẽ
tiam iuſtam. Pute.de ſindic. in verbo Corruptio Bal.
conſ.21.lib.5.Boſſ.de iudic.corrupt.nu.2. Iacob.Me-
noch.in alleg.conſ.nu 19 cum ſeq.& adde, quòd hæc
* eſt communis opinio. Rom.in l.2. ſuper glo.in uerbo
in bona.ff.de condit.ob turpem cau.num.7. Iul.Clar.
in §.fi.q.73.verſ.iudex committens barattariam.
15 Vltra quem Menoch. in d. caſu plene tractantem
ſubdeclaratur hæc ampliatio, ut non procedat quan-
do palam, & corã perſonis daretur pecunia iudici ad
hoc, vt iuſtam ferat ſententiam, tunc enim licet, nec
corruptela, uel barattaria dicitur, & ſententia tenet,
& valet, nec procedit diſpoſitio, l.venales. Ita dixit
egregie Arch.in Can.qui recte. 11.q.3. reputat ualde
ſingulare in pract.Bal.in c.fin.nu.11. de appel.dicens
hoc caſu non dici corruptelam, ſed cautelam. Comẽ-
dat Soc.reg.55. littera B, in verbo barattaria, atteſtãs
ita Mediolani fuiſſe iudicatum in cauſa notabili, &
vtile.n eſſe cautelam pro cauſis expediendis. Commẽ
dat Bonacoſſ.trac.cau.littera B, verſ.8. Sed iudices ca
uebunt ab hac publica recognitione, & adde etiam
predictis idem tenentem Fran. March.deciſ.141 nu.
3.par.1.& deciſ.602.par.2. Coct.in uerbo iudicibus
proteſtantibus, ubi laudat ſi non recipiat in cauſa cla
ra, & ſpeditiua. Scalen.de conſi. ſapien. lib.4. cap.11.
* Boec.conſ.189.nu.12. * Semper tamen peccat, & ad
damnum tenetur. Nauar.c.17.nu.33.& 25. ſub nu.12.
verſ. verbi, & c. quia tenetur iudicare ex debito iuſti-
tiæ, non ex pecunia accepta.
16 Ampliatur ſecundò, ut non poſſit iudex recipere
pecuniam pro cauſa celerius per iuſtitiam expedien-
da. ita Alex. Fulg. Iaſ.in l.2. ff.de condict.ob turp.cau.
Bal.in c.fin.col.fina.de appel.Gl.in c.qui rectè, 11.q.3.
Panor.in c.cum ab omni, de vita, & honeſt.cleric.nu.
8.gl.ſing.& ibi Arch.in c.non ſanè, 14.q.5. Couar.in
reg.peccatum, relect.par.2.§.3.col.4. atteſtans iſto ca-
ſu dari repetitionem, & cauſam non amitti. Toleran-
dum tamen eſt, ſi iudici aliquid non ualde magni mo-
menti detur, ut celerius expediat, ut partes minus fa-
tigentur in perditione temporis, & expenſis, maximè
quando iudices non habent ſalaria ordinaria admo-
dum prægnantia, & magis gratum erit litiganti, pro-
ut ruſtico, mercatori, & ſimilibus cauſam citius expe
diri, ne tempus conterant, quam aliquid ſoluere. Ita
Boer.q.153.nu.2.
17 Et ſic infertur limitatio ad l.2. §.fin ff.de condict.
ob turp. cauſ. ut non procedat, quando datur iudici
pro cauſa celerius per iuſtitiam expedienda.

A D D I T I O.

☞ *Laudatur tamen Iudex qui in cauſa, ſiue reuolutione li-
brorum nihil accipit Coll.in memorabil.ſuis, in uerbo Iu-
dicibus Expeditionibus.*
18 Ampliatur ſimiliter tertio loco, ut procedat, ſi iu-
dex pecuniam recipiat, & nihil promittat, Gramma.
conſ.25.nu.3.Boſſ.de off.corrupt.nu.2. Pute.de ſind.
in uerb.Corruptio.nu.4. Iaco.Menoch.in alleg.caſu,
nu.27. per l.1.ff.de repetund.
19 Et ſic ſequitur corollarium, quod quando aliquis
ratione ſui officij tenetur gratis ex mera liberalitate
aliquid facere, recipiendo ſimpliciter pecuniam abſ-
que eo, quod appareat aliquid promiſiſſe, & ſic in du-
bio pecuniæ receptio arguit ſuſpitionem.
20 Ampliatur quarto loco, ut procedat etiam ſi eo ca
ſu in pecuniæ receptione aliquid ſimpliciter promit
tatur;

BIBLIOTECA ... ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

titur; Gram.d.conſ.35.nu.7.per l.generaliter, §.1.ff. de calum.vbi Accur.in iudice id clar.not.

21 Et ſic ſequitur corollarium, quòd in materia barattariæ punitur affectus, licet non ſequatur effectus, ad l.ſi quis non dicam rapere, C.de epiſc.& cler.addẽdo ad ea, quæ late ponit Fel.in tract.de cona.Soc.in reg. in verbo attentatio, Alpha.repor.175.& 455.& 233.

22 Quid ſi iudicem re integra peniteat? an excuſetur? Vtique non.tex. eſt valde celebris in l.generaliter, §. 1.ibi ſiue facit, ſiue non facit. ff. de calumniat.quem ſingularem dixit Bal. ſingu.328.& in d.§.1. atteſtans ita Florentiæ iudicatum, Gram.conſ.35.nu.7.appellans illum tex.notabilem.Rom.ſing 328. Iacob.Menoc.in alleg.caſu,nu.31.

Cui adde Salic. bonam rationem reddentem in l. qui explicandi,col.1.de accuſ.Franc. in c.1.de teſtib. lib.6.Bal.in l.2.§.fi.ff.de cond.ob turp. cauſ.& conſil. 477.ubi late diſtinguit, Iaſ.dicens hoc in practica bene ſignandum, in §.quadrupl.colu.12.in fi.uerſ.& aduerte, inſlit.de act. Marſi.dicens hoc ſummopere notandum ſing.326.Bonaconſ.in q.crim. in uerb.barattaria, Petr.Rauenn.ſing.409.

23 Ex quibus corollarie infertur ampliatio ad l. qui ea mente, ff.de fur.& ſimilibus, in quibus habetur, ꝙ in aliquibus delictis non eſt lucus pœnitentiæ, qui referuntur a Firmian.in rub.pęnitentia.

Cui adde in iudice corrupto pęnitente, quẽ caſum Doctor exuberans non ponit. Et pro prædictis in materia pęnitentiæ facit tex. notabilis loquens in materia locati,& conducti, in l.1.§.beſtias.& ibi Ang ff.de poſtulan.de eo, qui locauerat ad pugnandum cum beſtijs, ibi, ſiue faciat, ſiue non.

24 Et ſic corollarie habemus alium caſum in pœnitẽtia exceptum in locante operas ad pugnandum cum beſtijs, de quo ſuo loco dicam.

25 Declaratur tamen id, quod dictum eſt de penitentia, ut procedat in puris terminis pęnitentiæ. Si vero una cum pęnitentia data reſtituat, iudex non dicitur corruptus; hæc.n.eſt vera pęnitentia. Ita tenet Rom. in alleg.ſing.328.& Iaco. Menoc.in d.caſu,nu.32.

26 Cui adde, ꝙ ſi iudex, qui pecuniã recepit, pęniteat, & reſtituat,& inſuper contra dantem pro iuſtitia ſententiam ferat, tunc non tenetur, & eſt opinio benignior,& amplectenda. ita Bologn. in d.§.ſi igitur.

27 Ex quo ſequitur corollarie, quod ſi delictum non fuit penitus conſummatum, & delinquẽs potuit, ſed noluit, prout iudex in caſu illo excuſatur, l.qui falsã, ff.& ibi, Marſi.ff.de falſ.gl.Bar.& alij, ad l.qui ea mẽte, ff.de furt. non quidem in totum, ſed mitius punitur, Ioan.Andr. in c.cum laici, de iure patr.& hæc eſt commu.opi. Aug.ad Ang. in verbo veſtem cęleſtem, nu.39.Io.de Lign.inter conſ.crim.conſ.28. num.16. lib.1.Iul.Clar.in §.fi.q.60 verſ. fui quandoque,& q. 92.dum de conat.loquitur, & adde Pract. Simanch. in crimine hæreſis vſque ad ſententiam, q.57.nu.11. atteſtans hanc eſſe communem conſuetudinem.

28 Ampliatur quinto loco, etiam ſi iudici aliquid remiſſum ſit, l.2.ff.de calumniat. Gram.conſ.35.nu.8. Iacob.Menoch.in alleg caſ.nu.33.

29 Cui adde tex.notabilem in c.Veniens,& l.1.de teſtib.ubi ſimonia committitur in remiſſione debiti, ſicut in datione alicuius rei, & paria ſunt dare, vel remittere aliquod debitum, l.ſi quis obligatione, ff. de reg.iu.l.ſi fundum, §.Titio fundum, ff.de leg.1.l.ſi mulier, ff.de cond.ob tur.cau.vbi late Iaſ. late Fel.in d.c. Veniens.Quibus adde Affl.deciſ.233. Ench.parium, in verbo dare,& remittere.

30 Quæ concluſio vera eſt, & procedit multis ſimul concurrentibus ultra Menoch.in alleg.caſu ad intellectum allegatæ l.2.ff.de calu. Primo, ꝙ debitum remiſſum ſit liquidum. Secundo, ꝙ debitum non ſit pęnale. Tertio, ꝙ remiſſio non fiat ob aliam cauſam, & quod acquirenti aliquod commodum reſultet. Ita Felin.in c.Veniens, de teſtibus, el 1.Caſtrenſ.ad l.cõtra iuris, §.1.ff.de pact.Bar.in l.actione, ff.de tranſ.Iaſ. in l.ſi mulier, ff.de condic.ob cauſ.Dec. Cagn. Mainer. & alij, in l.ſi quis obligatione, ff.de reg.iu.

Quæ omnia conſiderari etiam poſſunt ad intellectum c.Veniens, el 1.de teſti.

Et ſic ex deductis poſſet practicando, excipiendoque dici ad fauorem iudicis, vel teſtis corrupti.

31 Conſiderandum vlterius eſt, quod remittere eſt dare impropriè,& nõ vere, ut no.in l.Iulianus, ff.de condit.& demon.& Fel.in d.c.Veniens. Sed conſiderabilis eſt ulterius in præſenti materia locati, & conductũ tex.in d.l.2.quod locans rem minoris, corrumpere dicitur, quod facit ad teſtem inductum, ſi ei res aliqua minoris locata ſit.

32 Ampliatur ſexto loco, etiamſi datum ſonet in mutuum,& admittatur exceptio mutui, ſiue in pecunia, ſiue in alijs rebus, Bal.per illum tex.in l.1.C.de cal.in l.quiſquis, C.ſi cer.pet.Paris de ſindic.in uerb.corrup. Gramm.in allegat.conſ.35.nu.8. Iacob.Menoch.in d.caſ.nu.34.

Cui addo Bal.conſ.333.volu.3. Ang.in terminis, in d.l.Venales, Vant.de nullit.proceſſ. nu.137. Bonacoſſ.in quæſt.crim.in verb.barattaria, circa medium Nec mirum, quia mutuum eſt contractus omnium palliamentorum, ut experientia docet.

33 Ampliatur ſexto, ut nec munera magni valoris accipere valeant, licet modica poſſint,& triduo, vt dici ſolet, duratura ex l.ſolent, §.fi.ff.de off.proconſ.& legat.ad quam Alex.conſ.206.nu.9.lib.2. Boſſ.de off. corrupt.nu.2.Boer.deciſ.103.nume.26. dicens, quod vtinam iudices noſtri temporis obſeruarent illam paganicam, ſed auream, l.ſolent, Iacob.Menoc.in allegato conſ.nu 37.dicens iudicis arbitrio relinqui, quomodo ſit tale modicum, quod permittitur ex gl.in c. ſtatutum, §.inſuper, de reſcr.lib.6.

Cui addo in materia Put. de ſindic.in verbo poculenta,& eſculenta, c.2.nu.2. Pedem.in proæm, nu.5. ubi notabiliter loquitur.

34 Et licet quandoque munera non corrumpant animum iudicis, placant tamen, iuxta illud Naſon. Munera, (crede mihi) placant hominesque, Deoſque. Placatur donis Iuppiter ipſe datis. Pulchre,& moraliter Petr.Iacob.in ſua pract.tit.de ſtat.curiarum, ubi moraliter dicit, quòd eſt impoſſibile, ut iudex propter munera non faueat danti.

35 Ampliatur ſeptimo loco, l.uenales, ultra plenum Menoch.ut iudex non poſſit aliquam recognitionem accipere etiam finito officio pro aliquo ſeruitio pręſtito tempore officij,& uterq; tam dans, quam accipiens punitur pęna quadrupli, per l.fi.C.repetun. ubi gl.limitat verum, ſi occulte datur, ſecus ſi palam, per l.1.ff.de pollicit. Ang.in uerbo donatio, nu.33.

36 Declaratur relata concluſio, ut non procedat poſt ſententiam latam, Anc.conſ. 271.de tit.criminũ, col.

4.verſ.

Digitized by Google

4.verſ. ſupereſt videre, Fel. in cap. tua nos, col. fi. de ſimon. commendat Marſil. ſing. 190. vbi etiã addit caſum quotidianum, quando litigantes promittunt maria, & montes iudici ante ſententiam, & poſt fingunt ſe longius ire, Boſſ. de offic. corrupt. nu. 4. Menoc. in allegato caſu, num. 39. vbi rationem reddit, quia hic ceſſat ſuſpicio corruptionis. Vant. de nullitate ex defect. proceſſ. num. 137. vbi limitat etiam non procedere in tribus iudicibus, quorum vnus tantum pecunia corruptus ſit.

Cui adde ab eo non allogatos, Anchar. cõſ. 202. in princip. Bald. conſ. 490. & 353. vol. 5. Marſil. in l. lege Cornelia, colu. 1. ff. de ſicar. Rip. de peſt. de remed. ad conſeruan. a peſt. poſt num. 160 Gemin. in cap. ſtatutum, §. inſuper, de reſcript. li. 6. Martin. Laudẽ. de off. Domini, quæſt. 81. Ioan. de Arn. reputans hoc valde notabile, dialog. 46. Bonacoſſ. in quęſtio. criminali, in verb. barattaria, circa finem.

37 Declaratur ſecũdo loco diſpoſitio dictę l. venales, & hoc vltra Menoc. & alios ſupra allegatos materiam tractantes, ne procedat, & locum habeat in ſententia iudicis, non autem arbitratoris, niſi ſit arbiter iuris, qui iudici æquiparatur, Bald. reputans hoc admodũ notandum, in cap. cum ab omni, num. 2. de uita, & honeſt. cleric. dicens penſate, quod ſentẽtia arbitratoris uenalis valet, ſed datur exceptio, & ſæpe arbitratores committunt barattarias, quia ſunt viles perſonæ. Cõmendat Ioann. de Arn. comm. 104.

Declaratur tertio loco, vltra Menoc. in alleg. caſu, quando iudex reciperet ſicuritatem ab aliqua ex partibus, quia iſto caſu non dicitur corruptus, nec ferre ſententiam uenalem, Bal. in l. 2. §. 1. ff. de cond. ob tur. cau. cõmendat Fran. de March. deciſ. Delph. 141. par. 1. & quæſt. 600. par. 2. atteſtans ita iudicatum, & ratio videtur in promptu, quia per ſecuritatem, quæ fit iudici, non videtur quis eum corrumpere, l. cum quo, ff. de in ius uocand.

38 Quod vltra alios declarat eſſe verum, ſi promiſſor fouzatius, alias eſt barattaria, Bald. in cap. cum ab omni, de uit. & honeſt. cleric. quę deciſ. dura uidetur, quia ſemper agitur ad bonum, & iudicis, & officij ſecuritatem, & Bald. ibi nihil allegat.

39 Quid ſi iudex corrumpatur adnocati eloquentia? Vtique tenetur. Sentire uidetur Cõtard. ad Aegidiã. limit. 11. nu. 11. iuxta Cicer. ſententiam. Pecunia prudentem corrumpere nemo poteſt; dicendo autem poteſt, & de blandis verbis, Papienſ. in form. ſentent. diffinit. gl. 1. nu. 45. vbi dicit valere, ſed reſcindi ope reſtitutionis, Franc. Marc. quæſt. 686. num. 3. par. 1.

* Declaratur quarto, d. l. uenales in vno, uel pluribus iudicibus corruptis, quia ſentẽtia ualet, Soc. reg. 441. ſententia.

40 Secunda principalis concluſio in hac materia ſit de ſportulis ad materiam cap. cum ab omni, de vit. & honeſt. cler. Sportulæ ſunt omni iure prohibitæ d. ca. cum ab omni, & iuxta illud ſeruatoris ſuperius argumentando adductum. Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendijs veſtris ex canon. non ſatis, 86. diſtinct. & cap. paratus, & cap. militare, 23. quæſt. & §. ſcriptum. Authent. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. late Afflict. in conſtit. regn. capitan. notab. 16. nu. 26. quæ ſportulæ quid propriè ſint, declarat Alciat. lib. 3. diſpunct. c. 17. & quæ fuerint earum origo, & vndę tale nomẽ meruerint, ponit idem Alc. in l. pecuniæ, §. actionis, nu. 6. ff. de verb. ſig.

41 Ampliatur hæc concluſio, vt nec etiam conſuetudo in cõtrarium valeat, Ioan. Andr. in Clement. ſtatu * hæc eſt communis opinio, vt atteſtatur Roman. ſing. 103. ſumma Angelica in verb. iudex, num. 25.

Contrarium tenet Spec. in tit. de ſalar. §. 1. verſic. ſi vero ordinarius. Pro cuius opinione vltra adducta per eum eſt gl. 1. in §. ne autem, in authen. de iudic. in authen. offeratur, in verb. ſportulis, & ibi Bar. de lit. conteſtat. Immol. in l. Pomponius, aliàs ſi vni, ff. de te * iudicat. Et hæc eſt magis communis opinio, Iaſ. in §. tripli, nu. 46. de act. Adde ad Roman. ſing. 183. prac. Pet. in tit. de ſen. probat. nu. 11. Viu. opin. 259.

42 Quæ conſuetudo ſecundum veritatem locorum variatur, nam in patrimonio Beati Petri, & Romandiolæ ſtatim facta litis conteſtatione edũtur de libra duodecim denarij, Bononiæ decem, alicubi 10. in c. dum ab omni. de vit. & honeſt. cleric. & in Terris Comitiſſæ Matildæ dimidia, quod valde iniquum reputat gl. in d. §. ne autem, Hieron. Zannet. in different. vtriuſque iuris, nu. 122. Card. in Clemen. ſtatutum, 2. de elect. Bald. in authen. generaliter, col. 1. C. de epiſ. & cleric. In prouincia Vmbriæ, & in mea Patria Tudertina ſeruantur conſtitutionęs Verbini.

Declaratur primò allegata concluſio, vt nõ procedat in cauſis ſummariis, in quibus ſportulæ non debentur, vt per Bal. in authent. generaliter, col. 1. C. de epiſc. & cler. Commendat Io. de Arn. commẽtar. 30. Grauat. ad Veſtr. lib. 7. cap. 1. ſub num. 30.

43 Subdeclaratur iſta declaratio de cauſis ſummariis, niſi in loco extet conſuetudo de ſoluendo ſportulas, vel ſalarium in omnibus cauſis, quia etiam in ſummarius hoc caſu ſolui debẽt, propter illam dictionem, in omnibus, de cuius natura eſt, vt nihil excludat, l. Iulianus, ff. de leg. 3. late Roland. in multis comprobans, conſ. 87. num. 6. vol. 2.

44 Ex quibus corollarie ſequitur, quod generalis diſpoſitio comprehendit caſus etiam priuilegiatos ad l. in fraudem, ff. de teſtam. militar. late Dec. in l. 1. num. 8. de reg. iur. & dicam aliàs in loco magis commodo.

45 Et ſi ordinario cõmittitur cauſa ad eius iuriſdictionẽ ſpectans, iſto caſu ſportulas accipere prohibetur, Fel. in c. ad hoc, col. 2. de ſimon. quia nec illo caſu delegatus dici poteſt Iaſ. & Seiſell. in l. ius Ciuile, ff. de leg. Fel. in c. licet in corrigendis, vbi multis modis limitat, de offic. ordin. Roman. conſ. 285. n. 2. Dec. cõſ. 404. nu. 10. quod verum eſt, niſi aliquo modo iuriſdictio ſit alterata, vel addendo, vel diminuendo. Marãt. de ordin. iudic. diſt. 5. nu. 77. ſub verb. aliud ordinarium aliud ſummarium, Bocr. deciſ. 151. num. 6. Iaſtr. deciſ. 49. Viu. lib. 1. opin. in verbo iudex ordinarius, * atteſtans hanc eſſe veram, & communem opinionem Burſatt. conſ. 74. nu. 46.

46 Vnde ſi in commiſſione ponatur clauſula, ſummariè, efficitur delegatus, & debentur ſportulæ, dixi ad regul. cum quid, part. 1. limit. 3. num. 11. Cui adde ho* die hanc eſſe communem opinionem, Iaſ. in l. 1. §. & poſt operis, nu. 3. & ſequent. ff. de nou. oper. nunciat. & ita tenuit ſacrum Rot. auditorium in vna Bononienſi fideicommiſſi coram Reu. Domino Fabio, anno 1584. prout alias relatum eſt a Mandoſ. in 4. form. commiſſ. in verbo, ſummario, prope finem. Cui adde Hippolit. Rimin. conſ. 32. num. 17. niſi cauſa ſui natura alias eſſet pro ſe ſummaria, Felin. in ca. licet in corrigen-

rigendis,nu.4.de offic.ordinar. late materiam declarans,Granut. Theoremat. 21.nu. 9. Alberic.in l. poſt litem,ff.de procur.

47 Quare attendenda omnino eſt natura cauſæ, quæ tractatur:ſi enim agatur executiue virtute instrumenti guarētigiati,in quo procedi ſolet ſummarie,& breuiter ex forma iuris municipalis aliquorum locorum prout Tuderti,commiſſio ſummarie non efficit delegatum,& ſic ſportulæ deberi non debent.Sic etiam ſi cauſa ſit ſummaria ex forma iuris communis, prout in mercede, vel ſalario, prout in poſſeſſorijs interdictis,vt per Pedemont.deciſ. 1.num.4.commiſſio talis non efficit delegatum,nec merebitur ſportulas.

48 Sic etiam attendi deberet in clauſula,feriis non obſtantibus,& ſimilibus,Alc.in l. 1.§.ſi quis ſimpliciter, ff.de verb.oblig.nu.69.quia ſolum tollit obſtaculum feriarum nil noui componens. Pariter aduertendum uidetur in datione adiuncti; nam ſi ſimpliciter detur adiunctus in cauſa ad ordinarium regulariter ſpectante nullo addito,vel detracto,niſi ꝙ coniunctim procedant,non ex hoc efficitur delegatus,merito ſportulæ non debentur.Vnum non omittam Ciuibus meis Tudertinis,ꝙ cum iudex ordinarius teneatur ſeruare ſtatuta,quæ contra guarentigiam tollunt omnem exceptionem,ſi committatur,vt admittat ſtatuto non obſtante,eſt certa alterata iuriſdictio,cur non debentur ſportulæ?

49 Similiter ſi reus fateatur non animo litem conteſtandi,ſportulæ non debentur,Bart.in l.4.§.toties, ff. de damn.infect.Caſtrenſ.in l. 1.col.pen.C.de confeſſ. Roland.in allegato conſ.87.nu.16.cum ſequent.

Declaratur ſecundo principalis cōcluſio in cauſis pauperum,glo.in §.tripli,in verb.gratis,Inſtit.de act. Petr.Girard.ſingul. 73.nu.8.Rebuff.de priuil.ſcolar. priuileg.90.nu.14.& hæc eſt communis opinio, Roland.conſ.87.nu.21.vol.2.

Cui adde pulchrè loquentem Petr.Royzi.deciſ.Lituanic.4.nu.293.Tiraq.de nobilitat.cap.29.num 40. Rip.in l.ſi conſtante,num.35.ff.ſolut. matrim. Viui. opin.259.

50 Immo nec a pauperibus ſponte offerentibus recipere poſſunt,nec debent,Archidiac.Io.Andr.& Dominic.in cap.ſtatutum,§.inſuper,de reſcrip.lib.6.per l. 1.C.de ſalg.hoſpit.non præbendo,lib. 12.gl. in cap. exigit decēs,lib.6.gl.Bar.Dec.Cagnol.Mainer.& alij in l.inuitus,§.fi.ff.de reg.iur. Bald. in authent. hodie C.de epiſco,& cler. Ancar.conſ.271.c.allegat.37. in 2.dub.Fel.in ca.cum M.Ferrarienſ.col. 12.verſ. & in propoſito,de conſtit.in c.tua nos,de homicid.in c. 1. in fine.de ſimon.Marſil.in l.conſtitutū,col.1.de ſicar. in l.vnius,§.quæſtione,ff de quæſtio.

51 Et ſi recuſet,poteſt interdici patrocinium,Abb.in cap. 1 de off.deleg. Dec.in cap.1.nu.46.de prob.Bal. in l.prouidendum,C.de poſtuland.Roman.ſing.262.

52 Et cum incurſu peccati mortalis.Silueſtr. in uerb. aduocatus,quæſt.2.B.Thom.in 2.2.quęſt.71.artic.1. Pont.de aliment.cap.16.nu.6.

Quæ addi poſſunt ad ea,q̄ ponit Benincaſ.de paupert.queſt.7.Special.1.de iudic.dum de ſportulis iudicum in cauſa pauperum non loquitur. Sed iudices noſtri temporis,maxime latrunculatores id minime obſeruant,& potius cogent pauperrimum carceratū oſtiatim mendicare,quam mercedem remittere.

53 Vnde non mirum, ſi non gaudebit tertius hæres. Dictum quandoque fuit apud Petraſan.ſingul.73.ꝙ procuratores ſunt excoriatores pauperum,quid de iudicib.noſtri temporis,qui extrahūt ſanguinē viuum?

54 Illud non omittam ad id,quod de conſuetudine ſuperius adductum eſt,quod talis conſuetudo eſt probāda vniformis:ſi autem eſſet difformis, non releuaret, vt practicare docet Roland.in allegato conſ.87.vnde cauendum eſt in articulando conſuetudinem,& quidem vniformiter obſeruatam.

55 Declaratur vlterius,& tertio loco allegata concluſio,quando iudex nō haberet redditus, vel penſiones ſufficientes, quo caſu licet accipere ſportulas ex debilitate ſuæ prouiſionis,tam de iure Ciuili,quam Canonico,tam in iudice ordinario,quàm delegato.Ita ſentit Corſett.in verb.ſportulę in ſuis ſingularib. ꝙ valde notandum eſt pro iudicibus,qui habent ſalaria debilia a ciuitatibus, & locis, & habent prę manib. cāſ difficiles,quia licitè accipiunt deſideratas ſportulas.

56 Declaratur quarto loco allegata concluſio,vt ſportulæ nō debeantur in cauſis breuioribus,§.ne autem, authen.de iudic.§.ſit tibi quoque,authent. vt iudices ſine quoquo ſuffrag. Aſin.in ſua prax.§.3.c.31.n. 31.

57 Cauſa autem parua breuior, vel modica dicitur, quæ eſt infra duos aureos,l.ſi oleum,§. fin. cum l. ſeq. ff de dolo,quod tamen iudicis arbitrio relinquitur attenta qualitate perſonarum,& rerum.Vnde inter magnos diuites cauſa centum aureorum dicitur parua, inter ruſticos cauſa bouis, vel ſuis dicitur magna, vt de iudic.arbitr.tradit Bart.in l.ſed & ſi ſuſceperit,§.1. ff.de iudic.in l.admonendi col.antepen.& ibi Iaſ.col. 123.ff.de iureiurand.gl.in l.illicitas,§.ne tenuis,ff.de off.præſid.Card.in Clem.ſæpe quæſt.3.de verb.ſignif. gl.in cap.fin.de iudic.lib.6.Bald.in l.2.col.3.C.de pedan.iudicib.Bart.in l.diuus,ff de bonis damnat.Fel.ī cap.in cauſis,de teſtib.Aſin.in praxi.in pręallegato loco atteſtans hanc eſſe magis communem opinionem, dicens etiam,ꝙ cauſa parua tunc dicitur,quando plus erogatur in ſportulis,quam cauſa ipſa contineret.

Cui addo Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.lib.2. centur.2.caſu 145.num.2.Dec.in cap. præterea, cum.15. de iudiciis.Villapan.in l.Imperium,num.163. ff.de iuriſdict.omnium iudic.Palat.Ruin.in rubr.de don.iterum virum,& vxor.§.2.num.2.Tiraq.in l.ſi vnquam, in uerb.omnia,uel partem,num.31.C.de reuocan. donat.Natta,in Clem.ſæpe,in princ.col.8.de verb.ſign. Idem Menoc.lib.2.centur.1.caſu 72.nu.10.cum multis ſequent.quæ deſeruient in delatione ſuppletorii.

Et vltra plene abducta per Meno.addo Mattheſil. notab.34.Iaſ.in l.vt uim,ſub num.25.in fi.ff.de iuſt.& iur.Silu.nuptial.li.3.nu.49. Addent.ad Mattheſil.no. 1.num.16.Fel.in cap.2.de homicid.Claud.& Dec. ad allegatam l.ut vim,vbi Dec.num.31.Iacob.Bou.in l. capitalium,§.famoſos,nu.164.ff.de pęnis,Abb.in cap. uidetur.Qui matrim.accuſare poſſunt,Bar.in l.ſi conſtante,quęſt.2.primæ partis principalis, ff. ſol. matri. Sali. in l.ſi ſuperſtite, C.de dolo. Benincaſ. de act. in princ.nu.391. cum ſequenti,pulchrè Rolan.conſ. 26. num.13.uol.1.Benintend.deciſ.67.nu.5.Plot.de in litem iurando,§ 49.nu.12. ubi magiſtraliter loquitur. Franc.March.quæſt.280.part.1.Anch.quæſt.55.nu. 12.par.2.Franc.Beci.conſ.47 nu.31.Viu.opin.31.Ex quibus conſtat hanc eſſe magis communem opinionē.

58 Ex quibus corollarie infertur ad multa, & primo ad authent.niſi breuiores,C. de ſentent. ex breuiloq. recitand.

recitand. quod cauſæ breuiores, ſine ſcriptis expediri poſſunt, & debent, quæ autem tales ſint, iudicis arbitrio iudicatur perſonarum, & rei qualitate inſpecta.

59 Secundo infertur in materia ſuppletorii, quòd in cauſis paruis deferendum eſt ad not. in l. admonendi, ff. de iureiurando, quomodo intelligantur, iudicis arbitrio relinquitur, cauſæ rei, & perſonarum qualitate inſpecta.

60 Tertio infertur intellectus ad l. ſi ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aquil. vt pro re vili, & parua non liceat occidere furem nocturnum, quod hoc iudicis arbitrio relinquitur, ex Matthefil. & Iaſ. ſuperius allegatis.

61 Quarto infertur ad materiam iuramenti in litem, quod cum diſponitur ab aliqua lege, ſtatuto, vel decreto; ſtandum eſſe iuramento damnum paſſi, hoc verum in parua re, vel ſumma, ſecus in magna, vel ardua, quod iudicis arbitrio declaratur, rei, & perſonarum qualitate inſpecta ex Ploc. & aliis ſuperius abductis.

62 Declaratur quinto loco allegata concluſio, vt ſportulæ non debeantur in cauſis viduarum, pupillorum, & aliarum miſerabilium perſonarum, §. ſit tibi quoque, authent. de mandat. princip. vbi Bar. & Doctores hoc notant, & in l. nonnunquam, vbi Accur. in verbo, vel perſonę, ff. de iudic. & in l. illicitas. §. ne tenuis, ff. de offic. præſid. Pract. Alin. §. 3. cap. 31. nu. 34.

63 Ampliatur preſens concluſio etiam ſi pupillus, uel uidua eſſent diuites, ita ampliando l. 1. C. quando Imperator, tenet Innocen. in cap. ex parte, de uerb. ſigni. Iſern. in c. ſtatuimus, Abb. c. ex parte, 6. col. 2. de foro competenti, in cap. cæterum, de iudic. Parpal. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. Alex. in l. Titio textores, nu. 7. ff. de legat. 1. Affl. deciſ. 257. Bald. nouell. in trac. de par. 9. priuil. 12. Bulgar. in l. 1. n. 125. ff. ſolut. matrim. Neuizz. lib. 6. ſiluę nuptial. nu. 33. 35. late Roland. conſ. 76. nu. 38. cum ſequent. vol. 1. atteſtans hanc eſſe veriorem opinionem. Ioan. Lup. in c. per ueſtras, in 2. notab. nu, 12. de donat. inter virum, & vxorem.

64 Conſiderandum tamen eſt hæc eſſe uera, & procedere quoad priuilegia fori, ſecus autem eſt de expenſis litium, quibus, ſi diuites ſunt, non ſubuenitur. ita hanc quæſtionem diſtinguendo determinat Affl. lib. 1. conſtit. Napol. tit. 33. nu. 4. poſt Iſern. ibi commendat, & ſequitur Didac. practicab. quæſt. c. 6. col. 6. circa medium, tangit Iacob. Menoch. de arbit. iudi. lib. 2. centur. 1. caſu 66. nu. 4. Pedem. deciſ. 177. nu. 3. par. 2.

65 Et certe conſiderando communem curſum cauſarum, & factorum cōtingentiam, mariti ut plurimum temporibus noſtris, uel relinquunt hæredes uxores ex cauſa fiſci, vel ſaltem uſufructuarias omnium bonorū, cum clauſulis prægnantibus, quia ſic noctis dulcedine promiſerunt, & multi etiam ſunt diuites, & magnum habentes patrimonium unicum relinquentes filium, cur iſta diues uidua, uel pupillus ditiſſimus non dabūt ſportulas iudici ſibi fauenti? Vtique nullam probabilem uideo cauſam, & fortaſſe multum iuuabit ad fauorabilem ſententiam obtinendam. Faueant igitur iudices pupillis, & uiduis, defendant uiduam, & pupillo iudicent, & intelligant ſuper eos iuxta illud Eſaiæ c. 1. Et licite pro eorum labore ſportulas recipiant, maxime quia conſanguinei teſtatoris, ut plurimum egreferunt illas amplas vſufructuarias. Vnde bonum erit habere iudicem propitium, & fauorabilem. Et uidua Regina poteſt dici pauper reſpectu ſuæ conditionis, Tiraq. ad l. ſi unquam, in uerb. facultatem, C. de reuocād. don, Caballin milleloq. 676. verſ. 4. part. 2. Ex quo etiam habes, quæ ſint miſerabiles perſonæ, Iacob. Menoch. de arbit. iudi. lib. 2. Centur. 1. caſu 66. nu. 3. Viu. opin. 26. pat. 2.

66 Et prædicta omnia uera ſunt, & procedunt etiam in foro conſcientiæ, Caruu. in regul. peccatum, part. 2. §. 3. ſub nu. 2.

67 Sed nunquid iudex poterit petere ſalarium a partibus pro auditore, uel aſſeſſore tenendo? Et quidem delegatus poteſt, ordinarius autem non poteſt, quia debet ſcire Canones, de quibus uerſatur coram ſe, vt no. in cap. ſtatutum, §. aſſeſſore, de elect. & d. c. ab omni, & hæc eſt communis opinio, ut teſtatur ſumma Angelica in uerb. iudex, nu. 16. Et qui deſpenſatus eſt ad non tenendum aſſeſſorem, an poſſit petere ſalarium, pro aſſeſſore, Par. de Put. de Syndic. in verb. ſalarium, uerſ. facta eſt, nu. 3.

68 Sed nunquid iudex tam ordinarius, quam delegatus profecturus extra domicilium, licitè petet expenſas? Vtique ſic, & uecturas equorum, & ſimilia, nec cōputabuntur expenſæ quas domi facturus fuiſſet. Panorm. in d. c. eum ab omni, & hæc eſt benignior opinio, licet contraria ſit tutior, vt dicit ſumma Angelic. in verb. iudex, nu. 10. vſque ad 13.

69 Sed nunquid iudex, aduocatus, vel procurator, retinere poſſunt ſcripturas eis traditas pro eorum mercede? Et vtique non. Fulg. Alber. & Iaſ. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indebit. Commendat Capic. deciſ. 11. nu. 1. Dicam in tit. de expenſis. Ex quibus corollarie infertur ampliatio ad l. fi. C. cōmodat. Vbi Bar. in ſummar. dicit, eſſe caſum ſingularē, & perpetuo notandum, vt procedat in iudice, aduocato, & procuratore, vt pro eorum fauorabili mercede ſcripturarum retentio non detur.

Quæ addi poſſent ad ea, quæ in materia retentionis pōnit Soc. regul. 84. & ibi in addit. Crauet. conſ. 18.

70 Sed pone, quod iudex finiuit tempus ſuę conductionis, & officij, tamen expectat ſucceſſorē, nunquid pro eo tempore habebit ſalarium conſuetum? & utiq; ſic. Textus eſt ſingularis de adminiſtratoribus Ciuitat. §. illud, quem dixit ſingularem Roman. ſingul. 395. lex meminiſſe. Commendat, & dicit in practica perpetuo notandum Ioann. de Am. problemat 20. Guid. Pap. quęſt. 501. Par. de Put. de ſindicat. in uerbo ſalarium, uerſ. facta eſt. nu. 5.

71 Ex quibus infertur ampliatio ad l. meminiſſe, ff. de offic. proconſ. ut teneatur iudex expectare ſucceſſorē, tamen interim debet habere ſolitum ſalarium, & ſententię latę eo tempore ualent. Ampliatur etiam poſt aduentum antequam ſciuerit ſucceſſoris aduentum, l. ſi forte, de offic. pręſid. quam ſingularem dixit Rom. ſingul. 58. atteſtans per Rotam alias iudicatum, & iterum ſing. 572. extendens idem ad priuilegia.

Ex quibus apparet nona ſpecies tacite reconductionis temporaneę.

72 Sed nunquid iudex pro decreti interpoſitione aliquid mercedis recipere poteſt? Vtique non, l. fin. C. de pręd. curial. lib. 11. Commēdat Amanel. de clar. aquis, notab. 175.

73 Sed pone, quod iudex, uel officiales remoueatur ab officio eius culpa, & defectu, habebitne ſalariū? Et utique nō, ut per gl. ad l. diē functo in fi. ff. de off. aſſeſſorū, ſequitur Bal. in l. ędē, C. locati & l. 1. in fi. C. de ſuffragiis, in l. 1. §. diuus, in fi. ff. de uarijs, & extraodinar. cognit.

De-

74 Declaratur id eſſe verum pro tempore illo tantũ, quo culpam commiſit, ſecus pro tempore non commiſſe culpæ, niſi culpa eſſet indifferens ad totum tempus, Bar. per illum text. in l. medio, ff. de annuis legat. per textum in terminis locati & conducti in l. ſi fundus, ver. ſimiliter, ff. locat. Bal. in l. Neſen. in fi. in verb. remouendus, ff. de excuſat. tutorum, in l. iuancipia, C. de ſeru. fugit. commendat Anton. Corſet. in verb. ſalarium, il primo, & hæc eſt communis opinio, Curt. iun. in l. diem functo, num. 53. Villalob. litera S, num. 5.* Par. de Put. de ſynd. in verb. ſalarium, verſ. Rex cõceſſit, nu. 2. & principaliter pro ſalario habendo, ſecũdum Rondinell. de ſindic. num 278.

75 Sed nunquid falſus officialis licite habebit ſalariũ ad materiam, l. Barbarius, de offic. prętorũ. Videbatur dicendum, ꝙ non quia debet nemo ex ſua improbitate premium conſequi, l. itaque fullo, ff. de furt. l. ſiue hæreditaria, ff de negoc. geſtis. Contrarium eſt verius ex l. Titio, ff. ad municip. quam ſingularem dixit Bal. in l. non dubium, quæſt. 17. vbi Bar. num. 18. C. de legib. Iaſ. ad l. Barbarius, nu. 21. Nec obſtant contraria, quia non conſequitur præmium ex delicto, ſed ex ſuo labore.

76 Ex quibus corollariè infertur intellectus, & declaratio ad regul. l. itaque fullo, & l. ſiue hæreditaria, vt procedat quando immediate ex ipſo delicto quis premium cõſequeretur, ſecus ſi mediate ex delicto, & immediate ex labore, vt ex prædictis patet.

77 Declaratur vltra alios iſta concluſio, vt procedat quando non eſt defectus in ſubſtantia officialis, & ipſius cauſa efficiente, ſed ſolum in materia, & perſona officialis, & ſic geſta ab eo non valerent, puta cum eſt deputatus, vel ſubſtitutus ab eo, qui nõ poterat, Hier. Gabr. conſ. 9. vbi videas.

78 Sed pone hic vnum aliud, quod de facili euenire poteſt. Erat carceratus Titius de homicidio, vel alio delicto inculpatus, cui iudex dixit, ꝙ erat in eius poteſtate decapitare, vel liberare, ſed ſi daret tot, liberaſſet, ſi dedit, an poterit repetere; Vtique ſic, Alberic. in l. cõtinet, ff. quod metus cauſa, not. Cagno. in l. quod a quoquã, ff. de reg. iur. ubi multa petere prohibemur, oblata tamen retinere poſſumus, & facilius conceditur retentio, quam petitio, l. per retẽtionem, C. de vſuris, Ad cuius intellectum, & ornatum pulchre, Capr. cõſ. 19. Alex. ad l. non ſolum, §. morte, & ibi Anton. Rubeus, nu. 197. ff. de nou. oper. nuncia. Fortun. Garz. ad l. itẽ quia, §. idem Iuliano, nu. 3. ff. de pact. Alph. report. 12.

79 Cui adde ab eo nõ allegatos, & in materia pulchrè loquentes, Crauett. conſ. 158. num. 2. Cag. in l. quod a quoquam, nu. 2. ff. de reg. iur. Corn. conſ. 282. in fi. vol. 4. Dec. conſ. 298. nu. 4 Beninten. deciſ. Bon. 77. Pract. Aſin. §. 4. c. 9. nu. 4. Burſ. conſ. 101. nu. 7.

80 Sed non inutilis eſt indagatio, & paſſim in facto eõtingibilis, an qui habet liberum adminiſtrationis arbitrium, ſalaria de publico conſtituere poſſit, & vtiq; regulariter non. Tenuit Bart. quem ibi ſequitur Bald. & Ioan. a platea, in l. 1. C. de præben. ſalario li. 10. idẽ Bart. in l. cum nauiculariorum, in fin. C. de nauicular. li. 10. in l. non omnes, §. fi. ff. de re militar. in l. libertinum in fine, C. de plagiar. Bal. in l. penult. C. comminat. uel epiſtolas, Ang. in l. 1. quod quiſque iuris, in l. intereſſe, ff. de acq. poſſeſſ. Affl. in c. 1. nu. 21. ex quibus cauſis feudum amittatur. & ratio videtur, ne ſequatur læſio reipublicæ: eſt enim facile conſtituere ſalaria, atque ita, quæ communitatis ſunt, erogare. argumento l. offic. §. 1. ff. de rei vend. Iac. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. quæſt. 46. nu. 1.

81 Hinc poſtea in facti contingentia infertur in hoc frequenti ſtrepitu bannitorum, non valere edictum prætoris, vt quicunque cęperit, vel manifeſtauerit talem exbannitum, lucretur tot pro eius mercede, & recognitione, niſi de authoritate, ordine, vel commiſſione ſuperioris hoc faciat, prout paſſim fieri videmus Iaſ. materiam multis modis limitans in l. 1. num. 10. cum multis ſequent. ff. de iuſtitia, & iure.

82 Et ultra eum, qui omnibus patet, limitatur allegata concluſio vno alio notabili modo, niſi cauſa cõſtitutionis ſalarij eſſet a iure communi approbata, prout in caſu l. decurionib. ff. de decurionib. vbi decurioni ex munificentia in patriam paupere effecto poſſunt ex publico alimenta conſtitui. ſimiliter in caſu l. ambitioſa, ff. de decretis ab ordine faciend. puta conſtituere ſalaria medicis & magiſtris liberalium artium. ſimiliter donare, & munera tranſmittere ad Illuſtriſſimos ſuperiores alibi permanentes, vel per loca trãſeũtes, vt loci neceſſitatibus ſuccurratur, vt ibi Bart. animaduertit, nu. 2. & paſſim fieri uidemus pro perſonarũ, & loci qualitate. l. iubemus, §. ſcientes, C. de ſacroſ. eccleſ. l. cum plures, §. penul. ff. de adminiſtrat. tutorũ, & hoc paſſim fieri uidemus, & Tudertini obſeruant, cum Reuerendiſſimis, & Illuſtriſſimis, licet talia munera uere triduò de memoria exeãt. Poteſt etiam iudex ex cã iuſta ſalariũ cõſtituere, Guid. Pap. ſing. 698.

83 Sed nunquid iudex poterit petere ſalarium pro notario? Vtiq; ſic, ſiue ordinarius, ſiue delegatus ſit. Angelic. in uerbo iudex, nu. 17.

84 Quod dicendum in Vicario Epiſcopi, debebiturne ei ſalarium, licet non conuentum, neque promiſſum? & Rota in una Zamorenſi ſalarij 31. Ianuarij 1547. tenuit. non deberi, niſi concurrentibus duob. extremis, & quod ſit ſolitus Epiſcopus conducere, & Vicarius locare, ut per Put. deciſ. 6. de offic. Vicarij, & deciſ. 1. lib. 3. & deciſ. 44. & 45. lib. 2.

Contrarium eſt uerius, & ſic ſalarium debebitur, licet non conuentum, ẽt licet Vicarius non ſit ſolitus locare, nec Epiſcopus cõducere, & ita tenuit Rota corã Seraphino in una Turritana mercedis pro quondam Domino Franciſco Fico, contra Epiſcopum die 20. Maij 1569. Si enim aduocato, medico, ludimagiſtro, & aſſeſſori debetur, l. 1. de uar. & extraord. cogn. eadẽ ratione, & Vicario epiſcopi, & ſi Iuriſcõſultus de hoc interrogatus fuiſſet, de facili a paritate rationis idem reſpondiſſet ex gl. celebri in l. tale pactum, §. fi. ubi Iaſ. ff. de pact. Alphan. report. 169.

Nec obſtant deciſiones Putei, quia in alijs terminis loquuntur, quam Vicario epiſcopi, vt patet per Gran. Theorem. 12. in princ.

Ex quibus patet etiam reſponſio ad omnia contraria, & quomodo procedant, & quando iudicibus debetur ſalarium, non eſt ad poſtulationem, ſed ex officio, Bal. in pract. de offic. iud. nu. 19.

* An offitialis qui impedimento tempeſtatis non valuit ſuo propoſito tempore ad officium accedere, ſibi præiudicet, quoad ſalarium, vtique ſic, quia, quoad inchoationẽ officij, mora non purgatur, Bal. in l. in illa, ff. de conſtit. pecun. commendat pro notabili, Paris de ſindicat. in verbo impedimentum. Et ſic caſus hoc caſu non excuſat.

Digitized by Google

Et an officialis, qui in termino non venit, caſu impeditus, poſtea veniendo audiatur? Videbatur dicendum, quod ſic arg. l. Cæſar, ff. de public. per quem ita arguebat Bal. in l. liberti, ff. de oper. libert. contrarium eſt verius, quia debet ſibi imputare caſum, argument. l. ſi pecuniam, in prin. ff. de cond. ob cauſ. & l. 1. C. de re militar. lib. 12.

Limita ſi ſit impeditus per aduerſarium, Bart. in l. triticum, ff. de verb. oblig. per c. fin. de iudic. & ita procedat l. Cæſar. & ſic iura magis tenent officiali impedito per aduerſarium fortaſſe concurrentes ad officium, quam ſi a caſu.

De fructibus, & litium expenſis.

QVÆSTIO VIII.

1 OFFERT ſe nobis alia perutilis, & neceſſaria inueſtigatio de mercede, ſeu ſalario aduocati, procuratoris, & notarij: quæſtio enim ſatis utilis eſt, & a locati & conducti materia dependens, Dec. in l. 1. nu. 23. C. de edend. Piot. de in litem iurand. §. a 8. num. 6. aduocati namque officium laudabile eſt, vitæque hominum valde neceſſarium (vt inquit) legislator in l. laudabile, C. de aduoca. diuerſ. iudic. hi enim dirimũt ambigua facta cauſarum, ſuæque defenſionis iuribus in rebus ſæpe publicis, ac priuatis lapſa erigunt, fatigata reperant, nec minus prouident humano generi, quam ſi prælius, ac vulneribus patriam, parenteſque ſeruarent, glorioſaque voce laborantium ſpem, vitam & poſteros defendut, l. aduocati, C. de aduocat. diuer. iud. Vbi Bald. dicit, ꝙ ſunt ita neceſſarii ad ſalutem patriæ, & ſingulorum, ucut milites armatæ militiæ, immo reipublicæ plus neceſſarii, vt ibi per Bar. gl. in ca. cum ex eo, in verb. indigere, de elect. lib. 6. Vnde dixit Hoſtienſ. in princ. ſuæ ſummæ, col. 4. quod recti iudices, & aduocati vtentes legib. optimam vitam faciũt, quod etiam exclamat Alberic. de Roſate, in l. 1. C. de ſuffrag. in l. per diuerſa, C. mandat. Iaſ. in l. 1. ff. de iuſtit. & iure. Granut. Theoremat. 1. nu. 12. in fine. Caccialup. de tranſact. quæſ 2. vbi poſt alios dicit, ꝙ aduocationis officium eſt meritorium apud Deum, nam illud multoties exercuit Chriſtus in hoc mundo: fuit enim aduocatus Magdalenę in tribus cauſis, & continue illud exercet intercedendo apud patrem in Cęlo. Canon. diſcipulos, de conſecrat. diſtinct. 5. late & pulchre ſe extendit Roland. conſ. 36. in princip. part. 3. & vltra eum Bar. in l. fi. C. de Iudæis, & in 1. cõſtit. C. col. 3. Matthei. Bru. de ceſſi. bonorum quæſt. 10. quartæ quæſt. principal. nu. 54. vbi ex hoc diſcurſu tenet poſt multos per eum allegatos, ꝙ non conueniuntur vltra quam facere poſſint, nec pro ciuili debito capi, uel carcerari poſſunt, & tale aduocationis officium nobiliſſimum appellat Paul. de Cittadinis in tract. de iurepatronatus part. 2. num. 11. vbi etiam ponit qualitates veri, & boni aduocati. Puteus, de ſindicat. tit. de exceſſibus aduocatorum cart. 5. uerſ. aduocati. Boſſ. multa bona dicens tit. de reſponſ. a reo faciend.

2 Econtra autem aduocati, procuratores, & notarii appellantur canes curiarum, & deuoratores pauperũ, vt per Bar. in repetit. l. omnes populi, in 5. quæſt. principal. ff. de iuſtit. & iure. Cõmendat Iaſ. in §. tripli, nu. 30. de act. Clemens. ſing. 73. nu. 7. Milis in verb. procuratores, in addit. & antiquitus aduocatorum perfidia venalis erat, & l. Ciuili, olim coercebatur, vt pulchre varia deducit exempla Gomeſ. de conſt. in oratio. nu. 14. & 15. vbi quis fuit primus aduocatus, qui mercedem recepit, contra quos pulchrè inuehitur Mand. in pract. commiſſ. formul. 11. in verb. ſalarii, Quid dicimus de illis, qui clientibus, vt lites ſuſcipiant, illaſque iniuſtas, vt proſequantur, ſuadent, victorias promittẽtes, mendaciiſque, & fallaciis ab ipſis aſſiduè pecunias extorquentes, & ſanguinẽ, ſi poſſent, elicere volentes?

Quare pro laude bonorum, & ad ipſorum ſolatiũ, & ut improbi abſtineant, aliqua in medium adducam circa mercedem, & ſalaria aduocatorum, procuratorum, & notariorum. Quam materiam late ponit Speculator in tit. de aduocato. Doctor in l. 1. ff. de variis, & extraordinariis cognit. in l. 1. C. de ſuffrag. Ego autem aliqua vtilia ponam addendo aliqua vltra ſcribẽtes in locis ordinarijs.

Pro parte igitur affirmatiua, ſcilicet quod ſalarium debeatur aduocato, procuratori, & notario facit, quod legitur in vita Diui Thomæ Aquinatis, dum compoſuit de Trinitate, cui fuit reſponſum in hæc uerba, quia bene ſcripſiſti de me Thoma, quam mercedem recipies pro meo labore?

3 Secundo pro hac parte facit, quia militant, & aduocati, l. aduocati, C. de aduocat. diuerſ. Iudi. ſed militib. pro labore ſtipendia debentur iuxta illud. Nos militamus, & vos ſtipendia noſtræ militiæ vultis auferre, ergo & aduocatis, & procuratoribus ſalarium debetur. Et licet ad l. aduocati, adeo celebrem inuidi, & maleuoli reſpondeant, ꝙ non eſt condita ab Imperatorib. ſub quorum nomine promulgata eſt, ſed Iuriſconſulti, & aduocati, tunc temporis ad laudem eorum exercitij compoſuerunt eam prout eis placuit, & voluerũt tamen veriſsima eſt in ſe, & a morſibus inuidorum eã pulchrè defendit Enchiridion pariũ in verb. Aduoc.

4 Tertio pro hac parte facit, quod dicitur, nam os bouis ligari non debet triturantis, & qui ad onus eligitur, a mercede non repellitur; dicit textus ad literã in cap. cum ſecundum Apoſtolum, de præben. commendat Ioa. de Arn. problemat 20.

5 Pro parte verò negatiua, quod iſtis nullum debeatur ſalarium facit, quod legitur Eccleſiaſt. c. 7. Pauperi porrige manum tuam, & c. 4. Congregationi pauperũ, affabilem te facito, & Iob. c. 29. Pater eram pauperum & cauſam, quam neſciebam, diligentiſsime inueſtigabam. Pulchre Mandoſ. in tract. de Ingratitudine c. 85.

6 Secundo pro hac parte facit, quod dictum fuit ſupra de tutoribus, & curatoribus, qui licet (vt in eo loco dictum eſt) habeant mãdatum a lege, vel ab homine, & eorum officium ſit ualde periculoſum, & oneroſum, tamen eis regulariter nullum ſalarium debetur, multo minus aduocatis, & procuratoribus.

7 Tertio pro hac parte facit, quod legitur apud Micheam, c. 3. deſtructam fuiſſe Hieruſalem, quod principes in muneribus iudicabant, ſacerdotes in mercede docebant, Prophetæ in pecunia diuinabant. Pro reſolutione ponam aliquas vtiles Concluſiones, ex quarum reſolutione patebit conciliatio omnium contrariorum, & quomodo intelliganti, & procedant, & Doctores pertractantes hanc materiam incipiunt originaliter eam a l. qui domum, ff. locat. & ſic a tractatu materiæ locati, & conducti.

8 Prima igitur ſit Concluſio. Aduocato debetur ſalarium, licet nõ conuentum officio iudicis, Bal. in l. properan-

Digitized by Google

perandum,§.illo proculdubio,vbi alij ſcribentes hoc not.C.de iudic.Alex.conſ.109.num.2.lib.6.Alc.ad l.creditori in verbo patrocinio,C.de pact.Bart.in l.1.§.in honorarijs,ff.de var.& extraord.cognit.Bald.poſt Cin.in l.1.C.de pact.Matt.conſ.376.num.2.4.lib.2.Viui.li.2.in verb.Aduocatus.Idem in procuratore ad lites,& notario,ſi ſoliti ſunt locare operas ſuas,Bar.in l.1.§.iud.ff.de var.& extraord.cogni.Salic.in l.aduerſus,C.mand.Fulg.in l.ſalarium,ff.mandat.Soc.conſi.196.col.fi.vol.2.Ant.Gabr.lib.2.concl.5.Benedict.de Barz.in 1.vol conſ.vlt.voluntat.conſ.115.num.5.Dec.conſ.654.vbi dicit Notario duplex ſalarium deberi,vnum pro imbreuiatura,aliud pro extenſione,& hoc arbitrio iudicis.

Addo Bello.in §.fi.Inſtit.quibus modis re contrahitur obligatio in prine de oblig.num.5.Iaſ.in §.tripli,num.50.& 59.Inſtit.de act.Borgn.deciſ.41.num.46.Granut.Theorem.12.num.4.& 8.ubi atteſtatur in Rota,ita iudicatum in vna Tholetana die 14.Maij 1568.ex Conſil.Federici de Senis 218.& coram Domino Sirmento die 30.Aprilis eiuſdem anni,Deciſ.Putei 11.lib.3.March.deciſ.100.61.part.1.Ponta.de aliment cap.16.num.5.vbi dat actiones competentes,& limitat in procuratore,vt non debeatur ſi non eſt conuentum,& ita in Rota fuit aliàs deciſum in vna Zamorenſi 1547.

Ampliatur primo etiam in foro conſcientiæ,cum moderamine cauſæ,& poſſibilitatis litigantis,Dom.Soto de iuſt.& iure,lib.5.quęſt.8.

10 Ampliatur ſecundo iſta Concluſio etiam ſi Eccleſia,vel alius priuilegiatus interueniret,Bal.in cap.breui.de iureiur.Fel.in cap.1.de offic.iudic.Put.de ſindi.in c.Poteſtas,& in cap.Aduocati,Borg.deciſ.41.nu.47.Vnde cautè procedēdum eſt,quia hodie totus mūdus facit ſe priuilegiatum,præſertim à ſolutione onerum,& collectarum,ne extendatur ad ſalaria aduocatorum,procuratorum,& notariorum,quia hoc nō reperitur iure cautum.

11 Ampliatur tertio,vt Aduocato ſalarium debeatur,licet nullum laborem paſſus ſit in conſulendo,vel reuolutione cartarum,Io.And.ad Speculat.in tit.de aduoc.ſalar.§.ſequitur,circa princip.contra gl.ſingularem in Canon.non licet,in verbo Iuſtum,11.quęſt.3.Immol.in c.cum ad bona,de vita,& honeſt.clericor.Alex.in l.1.§.diuus,ff.de var.& extraord.cognit.reputauit ſingulare,Firm.in verb.Aduocatus.

Ampliatur quarto,vt debeatur ſalariū,etiam ſi cliētulus ſua culpa ſuccubuerit in cauſa,vel ex mala confeſſione,vel alio ſimili modo,Bal.in l.1.col.fi.C.de ſuffrag.Alex.in l.diem functo,n.10.de off.aſſeſſor.

*Ampliatur quinto,vt inſtrumentum ſalarij præſumatur in dubio,prius prout dotis,Alc.reg.3.præſum.43.num.6.licet non habeat hypothecam,nec priuilegia dotis,vt ibi per eum.

Ampliatur ſexto,vt debeatur ſalarium,etiam ſi cartas non reuoluerit,in memoriam præſentium laborū,& hoc etiam in foro conſcientiæ,Archid.in Can.Nō licet 11.quæſt.3.Iaſ.in §.ſed iſtę,nu.113.Inſt.de act.ubi commendat.

12 Declaratur iſta ampliatio in paupere,qui non tenetur ad aliquod ſalarium,nec Aduocatis,nec Procuratoribus,neque Notarijs,gl.notab.in cap.ſtatutum,§.inſuper,in verbo pauperes,de reſcript.li.6.per quem.ita tenet Bald.in c.furioſi,in vltimo notab.C.de nupt.gl.Abb.Fel.& alii,in cap.1.de offic.iudic.Felin.in c.ſi pro debilitate,colum.fin.de offic.delegat.Alexand.ad l.Argentarius,nu.4.C.de edend.Rip.in l.Centurio,nu.35.ff.de vulg.& pupill.Foller.in pract.crim.in ſecunda part.verſ.recipiantur defenſiones reorum ſub num.27.Rot.deciſ.2.de conſt.in antiq.ubi tenet,quòd palatium obſeruat,id eſſe uerum in uere pauperibus,alias ſecus ſi in præſenti,uel in futurum ſoluere poſſent,cum obligatione,ꝙ tūc notarii habent ab eis,quod fuerit iuſtum,& rationabile.Vnde in hoc habes practicam,quod ſi pauper obligat ſe,quòd ſi unquam in futurum efficiatur ſoluendo,ſoluit mercedem debitam,Benincaſ.de paupert.quæſt.7.ſpecial.1.de iudic.nu.4.cum multis ſequentibus.

*Ampliatur ſeptimo,ut ſucceſſor prælati teneatur ad ſalaria Aduocati,qui defendit,& ad pecunias pro eo expenſas,Put.deciſ.11.nu.1.par.3.

Cui adde ab eo non allegatos,Dec.in c.1.num.46.de probat.glo.notabilis,& ab omnibus commendata,quæ in notario loquitur,in l.tam dementis,C.de Epiſcopal.audient.Guid.Pap.quæſt.561.ubi dicit vnum ualde notabile,ſed parum obſeruatum,vel quòd honorarium ſoluatur ex publico,uel ſumptibus ipſius Domini iudicis,coram quo litigatur,quod ſigna carbone albo,ſubdens etiam,quod poteſt interdici exercitium aduocato,procuratori,uel notario non parenti,Roman.& ibi Sarac.in addit.ſingular.263.Rebuff.ad reg.conſtitut.tom.1.tit.de ſentent.prouiſ.gl.fi.col.5.Couar.practica,quæſt.c.6.ſub nu.4.per l.prouidendū,ubi Bald.C.de poſtul.text.ſatis bonus in l.1.§.cura carnis,ff.de offic.præf.urb.in l.moris,§.ſunt autem ff.de pænis,& pauperibus dantur aduocati publicis expenſis,& ita apud Gallos obſeruatur,Nicol.Boer.deciſ.325.& de obſeruantia in Curia Delphinali,Guid.Pap.deciſ.561.& de obſeruātia per Hiſpaniam,Couarru.vt ſupra,dicens paſſim ſeruari in Cācellarijs,& prætorijs Regiis.Immo dicunt allegati,ꝙ Rex litigās cum paupere ſubminiſtrat expenſas,limita temporibus noſtris.Anton.Taſſara.de error.c.36.dicēs in qualibet diſpoſitione intelligi exceptam paupertatem.Minſing.centur.4.obſeru.32.Pract.Aſin.§.32.ampliat.31.Ioan.Lup.in repet.rub.de don.§.65.nu.43.Et uidi in facto cauſam,quod pediſſe qua pauperrima litigabat propter mercedem ſuā,& interim petebat alimentari more filii filiatione pēdente,Couar.pract.quæſt.c.6.num.8.late Pontā.de aliment.c.13.Et generaliter,diues litigās cum paupere,tenetur ad ſumptus,& expenſas,& hæc eſt cōmunis opinio,Emanuel in ſuo Theſaur.litera P.in uerb.paup.58.Et prædicta omnia uera ſunt in foro conſcientiæ;nam aduocatus,procurator,uel tabellio denegās ſine mercede pauperi litiganti,peccat mortaliter,ſi extrema neceſſitas ſit,ſi vero non ſit neceſſitas,venialis tantum erit culpa iuxta ipſius neceſſitatis qualitatem.Diuus Tho.ſic a Caietan.intellectus,2.2.quæſt.71.art.1.Silueſtr.in verb.aduocatus.Pulchrè explicat Dominic.Spt.lib.5.de iuſt.quæſt.8.artic.1.Commendat,& ſequitur Didac.Couaruu.pract.quæſt.c.6.nu.4.in fin.

Cui adde ab eo non allegatos,& in materia bene loquentes Diuum Gregoriū ſuper Homel.Matthei ſil.15.Petr.Girard.ſingul.73.nuo.4.Alberic.in l.1.col.1.C.de ſuffrag.in l.ne quicquam,§.fin.& ibi Iaſ.in §.vbi decretum,col.2.de offic.proconſ.& legat.vbi Iaſ.Chriſtiane dicit,ꝙ ſemper ei bene ſucceſſit pro paupe

re

re gratis patrocinãdo, idem Alber. in l.1.§.ait prætor, ff. de poſtuland. in proœm. C. col.4. Roland. conſil. 87. num.25. vol.2. Rip. in tract. de peſt. in penult. part. nu. 143. Alex. de Ales, in 3. par. ſumm. quæſt. 46. in princ. ſumma Angel. in uerb. aduocatus, num. 10. ubi idem tenet Neuizz. conſ. 44. num.1. ubi tenet ratione æqualitatis iudicialis ſi una pars habet priuilegium non ſoluendi, quod extenditur ad aliam partem, Pont. de aliment. cap. 16. ſub num. 6. * Aſin. de execut. lib. 2. c. 98. num. 12. 18.

13 Ego autem in hoc articulo (ſaluo ſemper ſaniori iudicio) putarem multa eſſe inſpicienda. Et primum ſi paupertas ſit culpoſa, iuxt. gl. in capit. quæ in eccleſ. de conſtitut. Marſil. in pract. §. ordine, num. 13. Crot. in §. Cato, numer. 69. Secundum, quod putarem inſpiciendum, an neceſſitas extrema ſit ita, ut ſi pauper cauſam amitteret, fame periret, Felin. in cap. 1. verſ. limita, de offic. iudic. Petr. Royz z. deciſ. Lituanic. 4. numer. 299. quam videas, quia moraliter loquitur. Tertium eſt, quod ſi apparet iſti cauſę pauperum poſſe aliter ſubueniri, vel per ſeipſum, uel per coniunctam perſonam, aut maiorem facultatem habentem, non tenetur ex neceſſitate ſubuenire aduocatus, quamuis hoc caſu ſubueniendo laudabiliter faceret. Secus eſt iſtis concurrentibus; ita eleganter declarat addit. ad ſummam Angelic. in uerbo aduocatus, num. 10. litera B. iuxta illud Auguſtini in princip. de Doctrina Chriſtiana, cum omnibus prodeſſe non poſſis, his potiſſimum conſulendum eſt qui pro locorum, & tempore, uel quarumcunque rerum opportunitatibus conſtrictius. tibi quaſi quadam forte iniunguntur. Et hæc omnia in medico, & ſimilibus dici poterunt, & adde Ioan. de Arnol. comm. 30. Menoch. de arbitr. iudic. caſu 169. num. 12. vbi dicit, tales expenſas non eſſet taxandas arbitrio iudicis, ſed vt in dies fiunt.

14 Quid ſi clientulus concordauerit in calculo ferendæ ſententiæ laboribus iam factis a Iudice, vel Aduocato, uel Procuratore, vel Nõtario, vtique debetur integrum ſalarium iudici, aduocato, procuratori, uel notario, Bald. in l. 1. quæſt. 5. C. de ſuffrag. Ioann. And. in reg. contract. de reg. iur. in Mercur. Nicol. de Neapol. ad l. Gallus, §. & quid ſi tãtum, ff. de liber. & poſthum. Bald. in l. fin. C. de condict. ob cauſam, Iaſ. in §. tripli, num. 58. Inſtit. de act. Marſil. ſingul. 693. dicens menti tenendũ, & ſępe in facto euenire. prout re uera euenit ex auaritia litigãtium, qui vt lupus lunam, fugiunt ſolutiones mercedum, & faciunt cõpromiſſa, quæ hodie, vt plurimum litigantib. nouas lites, & recurſus pariant, & facit regul. non debet alteri, per alterum iniqua conditio inferri, & vidi in facto in quadam cauſa, fuit habitus actus pro ſeruato, quo pendente fuit allegatus ſuſpectus iudex, & aperitio alteri commiſſa, nunquid iudici priori deberẽtur ſportulæ a partibus? ſtante, quod diu ſtuduit, & laborauit, & utique ſic. Dec. conſ. 70. num. 2. & 108. nu. 5. Et hæc eſt communis opinio, Gui. Pap. deciſ. 102. Affl. in conſt. Hac edictali, num. 7. Cornel. Benincaſ. de paupert. quæſt. 7. ſpecial. 1. nu. 6. Cagnol. ad l. diem functo, num. 157. ff. de off. aſſeſſor. Emanuel Soarez, in ſuo Theſaur. litera A, num. 105.

Cui addo bene loquentes Roman. conſ. 85. Caccialup. de tranſ. quæſt. ſi. nu. 8. tom. 8. Contard. ad l. unicã, limi. 8. C. ſi de momentan. poſſeſſ. nu. 2. Borg. atteſtans ita iudicatum, deciſ. 41. nu. 48.

15 Practicando tamen cautela datur utilis, non neceſſaria, ut fiat proteſtatio, Roma. conſ. 433. Dec in l. Iure Ciuili in princ. ff. de reg. iur.

16 Vidi tamen in facto allegatum, & in continentia deciſum ſalarum iudici, qui iam diu laborauit, non deberi, quando ex cauſa allegatur ſuſpectus, ex quo ſua culpa id prouenit.

17 Declaratur tamen allegata concluſio, ut non procedat ſtante partium conuentione. Vnde ſi conduxi aduocatum, vel procuratorem, qui promiſit agere cauſã meam, uſque ad tres ſententias, & ad litem finitam, ſi aduerſarius cedat, quia nõ appellat a prima ſententia, tamen iſtis aduocatis, & procuratoribus non debebitur integrum ſalarium conuentum, ſed pro rata, licet per eos non ſteterit? & iſto caſu tenẽtur proſequi cauſam uſquequo ſortiatur ultimum conſumatum effectum etiam reſoluendo exceptiones, quæ contra rem iudicatam apponerentur, uel apponi poſſent, Martianus conſ. 48. vol. 1.

18 Ex quibus infertur limitatio ad l. iure Ciuili, ff. de condit. & demonſtr. & ff. de reg. iur. & ad regu. cũ non ſtat. lib. 6. ut procedat in puris terminis iuris communis, ſecus ſtante aliqua conuentione, quæ tunc debet aliquid operari ex deductis in allegato conſ.

19 Sed pulchra, & quotidiana eſt indagatio. Aduocatus, vel procurator plurium cauſarum eſt pactus ratione Palmarii, vel mercedis puta decem, & in aliquibus uicit, & in aliquibus ſuccubuit, quomodo habebit ſalarium conuentum, Duæ in hoc ſunt opiniones. Vna de rigore iuris, quæ eſt, ut nihil debeat habere, quia in totum eſt adimplenda conditio, l. qui hęred. §. ſi. ff. de cond. & demonſtr. Et nihil uidetur actum, quando aliquid ſupereſt ad agendum. l. penul. ff. ad Sillan. l. pręto-ria, ff. de præto. ſtipul. Altera opinio æquior, vt pro rata, & parte habere debeat eius ſalarium, & hęc eſt communis opinio, ut per Salic. in l. 1. C. de ſuffrag. vbi Alberic. dicit, quod eſt etiã æquior, & ita atteſtatur Euerard in loco citato ad partem, ſub num. 4.

20 Ex quibus infertur corollarie ampliatio, & intellectus ad l. quæ de tota, ut procedat etiam in conditionibus, quę indiuiduæ uidentur, quando ex effectu reſultat diuiſio. Ad cuius materiam ultra Euer. Bello in §. nihil autem, Inſt. de hæred. quæ ab inteſta. ſub nu 2.

21 Secũdo corollarie infertur intellectus, & limitatio ad regulam deprompt am. ad l. ſi is, qui ducẽta, §. utrũ, ff. de rebus dubijs, vt propoſitio in parte falſa omnibus reddatur falſa, non procedat de æquitate quadam, in mercede debita pro remuneratione laboris, & ipſius recognitione.

22 Tertio corollarie infertur intellectus, & limitatio ad regulam & cõcluſionem, l. penul. ff. de Syllan. quod non dicitur perfectum, ſi aliquid ſupereſt ad agendum, ut non procedat in caſu recognitionis laboris pro parte facti; pro ea enim parte perfectum dicitur.

23 Sed pone, vlterius unum, quod in facto ſæpius occurrit. Habui aduocatum, uel procuratorem gratis, nec in eo feci aliquam impenſam, poteron in taxatione computari facere expenſas aduocati, uel procuratoris? vtique non Guid. de Suzar ad l. properandum, §. ſin autem alterutra, vbi etiam Alber. C. de iudic. [illegible] Alberic. in l. ſed & ſi hæreditas. §. 1. ff. ad exhiben. Bal. de iur. patr. nu. 24. in fine, Boer. in ſingular. [illegible] in uerbo expenſæ nu. 10. Et hęc eſt communis opinio, Emanuel. Soarez. in ſuo Theſaur. litera S. nume 1 & [illegible] ra A. num. 109. Villalob. litera S. num. 6. Tiraq. de re-

tract.§.23.gl.4.num.6.Grat.reſpon.108 nu.7.Sebaſt. Medic.de regul.iur.regul.7.limitat.15.

24 Declaratur præſens concluſio,vt non procedat; ſi aduocato,vel procuratori aliquid detur in remuneratione, præteritorum, vel futurorum beneficiorum. Et ita tenuit Rota in vna expenſarum deciſ.533.in antiquis,l.ſi remunerandi ff.mandat.

Cui adde Specular.in tit.de expenſis, §. poſtremo, verſ.quod ſi victus.Tiraq.de iur. retract.de retract. lignagier, §.29.glo.4.nu.6.& 7.ita declarat Bar.in l. ſi quis domum,ff.locat.

Cui adde pleniſſime tractantem Boer.ab eo non allegatum,deci.210.in fine atteſtantem,in hac materia communiter ita teneri a Doctoribus Iuris Pontificij, & Cæſarei,Aſin.in pract.§.23.ampliat.66.

25 Et facit hæc ratio. nam hic eſt naturaliter obligatus ſuo aduocato,vel procuratori ad antidora,l.ſed & ſi lege,§.conſuluit,ff.de peti.hæredit. Ideoque ei abeſſe videtur,l.ſi quis mandato,ff.de negoc.geſt.l.plane. §.vbi,ff.de legat.1.late Iaſ.ad l.ex hoc iure.ff. de iuſt. & iure,in l.ſi non ſortem,§.libertus,ff. de condict. indebi.latiſſime Tiraq. ad l.ſi vnquam in verb.donatione largitus,nu.11.C.de reuocand.donat. Dion.Peruſ. 101.vbi de communi atteſtans diuidit per medium more ruſticorum.

Poteſt tamen creditor expenſas ſibi donatas, ab aduocatis,procuratoribus,& alijs petere, & conſequi, Grat.conſ.108.vol.1.Burſat.conſ.294.nu.17.vol.3.

26 Quid in aduocato,vel procuratore i cauſa propria? Vtiq; expenſæ non debentur,ut tenuit Bar. in materia locati & conducti,ad l.ſi quis domum,ff. locat. per illũ textum,in l.fin.poſt gl.ibi.C.de fruct.& lit.expẽſ. in l.ſi ſtipulatus,vbi Caſtrenſ.hoc ſummopere commẽdat,ff.de fideiuſſ. Iaſ. ad l. properandum, §. ſin autem alterutra,nu.14.C.de iudic.Lancellot. Corad. in ſua pract.§.9.lib.1.de prætor.§.3.in tit. de offic. prætor. in cauſ.criminal.in tit.de ſentẽt.diffinit'ua criminal. limit.14. Et ita tenuit Rot. deciſ.532.in antiquis, & deciſ.5.de procur. & deciſ.41. de ſentent. & re iudic. Aſin.in ſua pract.§ 23.limitat.19.

Cui adde ab eo non allegatos,& in materia bene loquentes Marſil.ad l.ſi quis uiduam nu.70.ff.de quæſt. Butr.in c.fin.in litibus,vbi Abb. Sicul.col.9.in fi.verſ. quid ſi iſte victor,& Anchar.num. 38. de dol. & contumac.Lanfranc.in c.quoniam contra,in uerb expenſæ,nu.15.de probat.Boer.in ſingularibus,in uerbo expenſæ,nu.9.& hęc eſt communis opinio deciſ.210.nu. 2.uerſ.hæc tamen communis,Guid.Pap.ſingul.250. Viu.dicens hanc magis communem opinionem, litera A.in uerbo aduocatus in fi.Villal.litera A.num.7. Caſtr.in l.iu fundo,ff.de rei uendic.

27 Declaratur allegata concluſio,ut nõ procedat, quãdo aduocatus, uel procurator peteret ratione damni paſſi,quia non præſtitit operam, & patrocinium ſuũ in alijs cauſis,Iaſ.ad l.properandum,§.ſin autem alter utra, nu.4 C.de iudic.ea pulchra ratione,quia in condemnatione expenſarum, ex parte uictoris habetur ratio damni & intereſſe,quod quis ex ſuo artificio lucrari ſolet,per gl.in l.1.de alien.iudic.mutand.cauſ. fact. & hęc eſt communis opinio teſte Suarez. in ſuo Theſaur.& litera A. num. 103. Cui adde ab eo non allegatum,& idem atteſtantem Minſing,Cent.1. obſeru. 2.atteſtãs inſuper ita pluries iudicatum,& potuit petere expenſas,quia in cauſa alium aduocatum,uel procuratorem conduxiſſet, Rot,deciſ.460.de dol. & contum.in antiquis,Baptiſt, Villalob. & ibi Ioann.Fich. in recollect.litera A. ſub.nu.66.& litera P. ſub n.330. Angel.in c.quoniam contra in verbo expenſę,num.6. Firman.in verbo aduocatus,ſub nu.100.Marſil.de fideiuſſ.nu.313.Ancar.in c.fidem litibus,nu.39.de dol. & contumac.Burſatt.conſ.294.nu.18.uol.3.

28 Cautus igitur erit Doctor,qui inſtruit alios in ſe inſtruendo,ut deducat hoc damnum, quia ſi huic cauſæ operam non nauaſſet, alii cauſæ operam dediſſet, & lucratus eſſet tot, maxime in patrono reputato ſufficiente,quia ſolitus ſit multas cauſas pertractare,& habere concurſum multorum.& ſic per uiam indirectam conſequetur id,quia directa conſequi non poterat.

29 Ex quibus habetur corollarie unum, quod materia locati & conducti,conſideratur & attenditur in taxatione expenſarum,in quibus conſideratur id, quod ex ſuo artificio quis lucrari ſolitus erat, quod pro tẽpore ad multa praticando deſeruiet.

ADDITIO.

☞ *Contrarium,quod Aduocato per victum reficiantur expẽſæ ſui ſalarij,tenuit Velaſch.diciſio,Portugali 25.nu.21.nõ enim debet eſſe deterioris conditionis Aduocatus in cauſa propria,quam in aliena,& fruſtari laboribus ſuis.*

30 Declaratur ſecundò in patrono,uel procuratore defendentibus cauſam communem cum alio. nam pro parte ſocii haberi debet ratio expenſarum,Boer.atteſtans ita pluries iudicatum deciſ.210. per textum ad hoc notabilem in l.1.§.in propria cauſa,ff.quando appellan.ſit.facit l.ex parte hęres,& ibi gl. ff. famil. herciſcun.l.ſi in rem communem,C.ſi cert.petat.Minſin. obſeru.1.cent.2.in fi.Sebaſt.Medic.reg.7.limit.18.

31 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad l. ſerui electione,§.Labeo ait,ff.de legat. 1. vbi colligitur, quod commune eſt, meum eſt,in l.id quod noſtrũ, ff de reg. iur.nam limitatur iſte textus,& ſimiles limitantur, & intelliguntur,ut non præiudicet Doctoribus,qui eum compoſuerunt,gloſati & interpretati ſunt procuratoribus,qui paſſim practicantur,& notarijs.

32 Declaratur tertio loco,ut non procedat,quando aduocatus,procurator,uel notarius peteret aliquas expẽſas,quas uere, & cum effectu feciſſet, non autem proprium honorarium, mercedem, uel ſalarium; multi enim ſunt aduocati,uel procuratores, qui in abſentia clientulorum affectionis cauſa pro caſu, & lite expendunt de propria crumena. Sic Bartol. ſenſit ad l. ſtipulatus es, ff. de fideiuſſor. ita declarando l. ſed & ſi lege,§.quod autem,uerſiculo,& nunc igitur,ff.de petition.hæredit.in qua ſe fundat Speculat.contrarium tenens,in tit.de expen.§.poſtremo,verſic.quid ſi ab emptore,quem ſequi videtur Boer.in ſingul.ſuis, in uerbo expenſæ,& fructus,nu.9.

ADDITIO.

☞ *Declaratur quarto in Aduocato,uel Procuratore defendere cauſam propriam per alium Aduocatum, uel Procuratorem,gratis tunc ſeruientem,adhuc enim in taxatione petere poterit ſalarium pro tota ratione, qua remanet ei obligatus ad Antidor.deciſio Peruſin.IXI.part.2.atteſtans ita obſeruari in Prouincia Vmbriæ & Marchię. Et quod non taxantur ad rigorem; ſed pro dimidia,uel tertia.*

Quid

33 Quid in aduocato,vel procuratore,qui deſeruit cauſam in medio? Vtique ſalarium non debetur,& punitur,Bald.in l.ædem,colu.3. C. locat. per gl.in l.apertiſſimi,C.de iudic. Pulchrè vidēdus eſt Paris de Put. de ſyndic.in verbo ſalarium,verſiculo ſi officialis,numero nono,vbi diſtinguit: Aut cadit proportio ſeruitij,& debetur pro rata,aliàs nihil debebitur,vt in aduocato,medico,lectore,& ſimilibus.Si aduocatus promiſit patrocinari pro monaſterio,vel alia perſona,pro certo ſtipendio,quod promiſſio,regulatur a prima cōuentione, Franc.ad regulam contractus lib.6.Cagnol. in eadem regula,nu.72.

34 Quid in notario,qui ob reuerentiam partis aliquid accipere noluit,prout Tudertini tabelliones ſępe vtutur ad aliquem eorum non bene cogitatum finem, & vt plurimum hauriunt aquam cribro, & emunt ſpem præmio imaginario,& fallaci,& perdunt operam, & oleum. Vtique huic expenſæ non debentur, Angel.in practica valde commendans ad l.fin. C.de fruct.& lit. expenſ. Iaſ.vt ſupra,nu.14 in fine. De regeſto,aliàs regiſtro,Vaſtr.lib.17.c.1.nu.2.

35 Similiter ad propoſitum locati materiæ, & conducti,de qua agimus, notario competit actio ex locato, ut releuetur inſtrumentum extractum,quæ actio competit,tam ante traditionem inſtrumenti, quam poſt. ita contra Caſtrenſ. & Iaſ. tenet Cagnol. ad l. ſi librarius,num.49.ff.de reg. iur. appellans notarios duriuſculos.

36 Et notarius poteſt recipere ſalarium pro originali, & actis,& inſtrumento non dum redacto,l.fin.cum.gl. C.de præpo. agent.in reb.lib.12.quam ſingularem dixit ad hoc Amanel.de clar.aquis,ſing.167.

37 Notandum tamen eſt,quod prothocollum notarii defuncti habebit hæres, ſed ſalarium & mercedē pro ſcriptura leuata habebit notarius,qui leuauit,Bar.in l. Argentarius,ff.de edendo,Innocent.in c.primo,de ſimon.Felin.in c.cum P.Tabelio, nu. 13. de fide inſtru. & hæc eſt communis opinio,Celſ.in repert. ad Felin. in verbo ſalariū.Tuderti diuiditur merces leuationis, & contra notariū iuratur in litem,ſi eſt certa mercede conductus, & aliquid omiſit,& dicitur locare operas ſuas,Dec.in l,1.nu.23.C.de edendo, Plot. de in litem iurand.§.28.nu.6.

38 Quid pro Eccleſia,vel aliquo loco pio. Vtique idē iuxta tamen id,quod notat Iacob. Menoch. centur. 5. car.494.

39 Et ſi notarius ſub certa pœna prohibeatur in aliqua cauſa recipere ſalarium, incidit in pœnam ſuſcipiens à ſponte offerente,Bart.per gl.ibi,in l.inuitus,§.quod cuiquam,ff.de re iudic.commendat Iaſ.in l.1.nu. 8.C. de legat.

40 Et notarius cui, ſolutū fuit de rogitu poteſt petere mercedem de extractione,gl.in l.fi.§.exēplaria, C. de princ.agent.in reb.li.12.ſingularem dixit Rom. ſing. 581. Alexand.ad Bart.in d.l. finem,Dec.in c.1.vbi limitat colum.23.de probat.conſ.624.Cagnol.in l.ſi librarius,num.21. ff. de reg.iur. & ſi diſcordent, iudex arbitrabitur,Bal.in l. Argentarius,ff.de edend. quem caſum de arbitrarijs nō explicauit Men. vide Duenn. reg.5.nu.3.

41 Similiter notarius de publico ſalariatus non poteſt recipere ſalarium a ſponte dantibus,Felin.in capitulo tua nos,circa medium,de homicid.in c.1.de ſimon.c. allegato 37.Anch.conſ.172.Commendat Taſſaro.de err.notar.c.38.

42 Pone ꝙ habui aduocatum, vel procuratorem, vel notarium in cauſa mea,cuius pater erat meus ualde amicus,& adiuuit me in cauſa & lite, nunquid debebit impenſa vel ſalarium, computari in taxatione expenſarum? Vtique non,quia pręſumitur gratis adiuuiſſe ob paternam amicitiam.Ita Bar.in l.2.nu.4.de neg. geſtis,& ibi etiam Bar.in materia locati & conducti,

43 de qua agimus,ponit vnum aliud,quod ſi procurator conſueuit uiuere de ſalarijs,quæ percipit ex Curijs faciendo expenſas in petendo tutorem, cenſetur feciſſe animo repetendi,per l.excepto,C.loc.

44 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. cum de in debito,& eius regulam,de probat.quod in dubio donatio non præſumitur,hoc enim fallit ratione amicitiæ propriæ,uel paternę. Ita etiam Bald.in l.2.nu. 2.C.de iur.dot. Ruin.conſ 100.num.25.lib.4.& certe ſi in procuratoribus,uel aduocatis hoc præſumitur quid in alijs? latiſſime de effectibus amicitiæ Tiraque. ad l.ſi unquam,in verbo libertis,num.93.& 94. C. de reuocan.donation. Hoc autem verum eſt tribus potiſſime concurrentibus, ſcilicet amicitia, pietatis cauſa ne quis opprimatur,l.his qui amicitia, ff. de negociis geſtis. Tertio modica impenſa,Bal.in l.2.num. 2. C, de iur.dor. Iacob. Menoc.lib.2. centur. 1.caſu 88. nu. 59. cum ſequętibus. Maſcard. concluſ.552. numero 57.

45 Et ſic videtur,poſſe obiter dici,ꝙ ſi ex paterna, uel propria amicitia Sempronius eſt in domo mea per annos, quod præſumitur gratis. Dicam Deo dante ſuo loco.

Quæro,ſit inſtrumētum venditionis,quis teneatur ſoluere mercedem notario? Et in gabella,multi tenuerunt,hoc ad emptorem pertinere.Bal.in l.ſi prędium, col 2.ad finem,C.de præd.minorum,per l.debet autē, ff.de ædil.edict.commendat Roman.ſingul.588.Tholoſan.451.Et hæc eſt communis opinio,prout in addition.ad Roman.licet Veronenſ.in d.l.non debet, aliter ſentiat. Ex quo inferrem in hac erectione Archiuii in ſtatu Eccleſiaſtico,vt collectū teneatur ſoluere emptor id quod eſt ſupra mercedem rogitus conſueti. In rogitu & mercede tenetur uenditor Ange. in authen. de alienat.& emphyteuſ.§.hæc etiam,colum. 2.vbi limitat in Eccleſia.Firmian. in uerbo nota, ius mercędem,uerſ.notario cogitur. In inſtrumento locationis, & fictus,fictuarius ſoluit,& ita uidi practicari.

46 Et licet aduocati ſalarium excedere non poſſit centum aureos,l.1.§.penul.ff.de uar.& extraord. cognit. tamen hoc non procedit in capitalibus, uel in cauſa ſtatus,quæ capitalibus æquiparatur, Angel. notabiliter in l.ſi pater,per illum textum,ff.de dona.gl.in l.iuſta cauſa,ff.de manumiſſ.uindict.Commendat Viu. in uerbo Aduocatus,cui addo Ioann.de Amic.conſ.148. numero octauo.

Contrarium autem uerius aſſerit ſubtilis Pinell. in l.1.par.3.nume.61.illat.28.C.de bonis matern. quem ſequutus eſt eius beneuolus Emanuel Soarez. in ſuo Theſaur. litera A.nu.101. ea ratione, quia minus ſtudium ſufficit,nec in dubio debet admitti differētia inter ciuilem & criminalē,l.abſentem,ff.de pęnis, Bart. in l.Papinianus,§.2.ff.de inoffic.teſtament. Caſtr. in l.conſentaneum,in fine, C. quomodo, & quando Iudex, Alexand.in l.diuortio, numero vndecimo,ff. ſolut.matrimon.

D 2 Et

Digitized by Google

47 Et certe licet regulariter minor labor ſit in cauſis cri
minalibus, quam ciuilibus, tamen quandoque, & ſæ-
pius contrarium occurrit: eueniet enim latruncula-
tor, qui & in tortura, & aliis incidentibus ad cauſam
parit multas difficultates, & tandem in ſententię pro-
latione, & ita de conſuetudine ſeruatur, Bonacoſſ. in
concl. crimin. in verbo Aduocatus.

48 Propone vnum aliud in facto. Aduocatus, vel pro-
curator aliquis pro certo ſalario promiſit defendere
cauſam, quomodo intelligatur? Vtique de prima in-
ſtãtiam tãtum, Ioann. Andr. in reg. contractus, quæſt.
ſecunda, de reg. iu in Mercurialibus ea ratione, vt in-
49 finitas euitetur. Commendat Gomeſ. in c. cum in cũ-
ctis, nu. 37. de elect. limita ſi appelletur a diffinitiua, ſe
cus ſi ab interloquutoria, gl. in l. vnica, C. de ſuffrag. in
l. fin. ff. de poſtuland. in l. qui proprio, §. item quæri-
tur, in gl. magna, in fine, ff de procuratoribus, in cap.
Romana in princip. de teſtibus in Sexto, Specul. in ti.
de ſalario, §. ſequitur, verſ. ſed nunquid Aduocatus,
& hæc eſt communis opinio, Iaſ. ad l. ita demum, nu-
mero 8. C. de procura. Baptiſta Villalob. litera A, nu-
mero 63.

50 Dictum de interlocutoria limita, niſi eſſet tractan-
da in loco valde remoto, quia nec eam proſequi tene-
tur, Specul. in tit. de appellat. §. illud, Innocent. in c.
non iniuſte, de procurat. & hęc eſt communis opinio,
Iaſ. in l. inuitus, num. 4. C. de procurator. dicens bene
notandum pro appellationibus, quæ in partibus in-
terponuntur ad Vrbem Romanã, Villalob. litera A.
nu. 64. litera P. num. 323. dixi ad regulam, cum quid,
part. 1. ampliat. 1. & ſequenti, vbi quid in cauſa reſtitu-
tionis in integrum, quid in procuratore ad omnes cau
ſas, & præſertim ad proſequendum, prout Tuderti
paſſim ſit, Emanuel. in ſuo Theſaur. litera A, num. 99.
& litera P. nu. 301. cum ſequent. Rebuff. ad l. quod iuſ-
ſit, nu. 304. de re iudic.

51 Ex quibus corollarie infertur intellectus, & limita-
tio ad not. in l. poſtquã liti, C. de pact. & in l. cauſas, C.
de translationibus, vt non procedat in patrocinio pręſ-
tando, quia cauſa intelligitur de prima inſtantia tan-
tum, immo generaliter, vbi infinitas reſultaret.

52 Sed pone hic unum aliud ſatis vtile, & frequens, ꝙ
emptor eſſet aduocatus, vel procurator in cauſa eui-
ctionis, & ſuccubuerit, recuperabitne expenſas litis?
Vtique non, Caballin. de euict. §. 3. ſub nu. 159. per do
ctrinam Bar. in materia locati, & conducti, in l. ꝗ ſi do
mum, ff locat. ſuperius adductam.

53 Limita, niſi venditor eſſet obligatus ad omnes ſum
ptus litis, Bald. in l. fin. colum. fin. C. de furt. & lit. ex-
penſ.

54 Pone vnum aliud, ꝙ in ſacro Rotæ auditorio aliàs
deciſum reperitur. conduxi procuratorem ſolitum lo
care operas ſuas, tamen fuiſſem habiturus alium pro-
curatorem gratis, teneorne ad ſalarium, licet ſit ſoli-
tus locare operas? Vtique non. Tenuit Ant. Roman.
lib. 2. concl. 5. in fi. ex conſ. Federici. 27. Alex. 109. col.
6. & ita tenuit Rota in vna Toletana 24. Maii 1568.
ſed dabitur ſalarium hoc caſu pro diſcretione iudicis,
Granut. Theorem. 12. nu. 8. ubi ex numero, vel quali-
tate cauſarum, & temporis.

55 Sed pone, quod proceſſus ſit nullus, & expenſæ ſint
reficiendę, ex aliquo capite nullitatis, an reficiẽtur ex
penſæ aduocati, & procuratoris, & vtique ſic, quia eſt
labor conſumptus, vt per Affl. deciſ. 60. Vnde cautus
eris, vt cum reficiuntur expenſæ, ponantur etiam ex-
penſæ aduocati, & procuratoris, & de eis ratio habea-
tur Aſin. in pract. §. 32. ampl. 66 nu. 6.

56 Sed quęro vnum, quod & Tuderti, & alibi obſerua
tur. Quis fungatur uice aduocati, & procuratoris de-
betne habere duplex ſalarium? Idiotæ dicunt, quod
non, & murmurant contra eos appellantes nimium
auidos. Contrarium eſt de Iure verius, per textum
ad hoc notabilem in l. his ſcolaribus, C. de erogat. mili
tar. annon. num. 12. vbi Ioann. de Plate. nu. 1. & idem
Ioann. de Platea in l. 3. numer. 2. C. de dignitat. eodem
libro, Andr. Geyl. practic. obſeruat. capit. 44. numero
octauo, Mandol. a Roman. conſilio 25. Granut. Theo-
remat. 12. num. 8. dicens hoc valde notandum pro pro-
curatoribus valde peritis, qui valent etiam in iure al-
legare, & facit etiam quia procuratores appellantur
57 aduocati, gl. in l. 1. §. aduocatos, ff. de var. & extraord.
cognit. Speculat. in tit. de ſalar. §. nunc de procurato-
rum, verſ. ſed nunquid ſalarium procuratoris, Bar. in
l. 1. in fine, C. mandat. Iaſ. in rubr. C. de procurat. nu. 1.
Pinell. de bon. matern. fol. 1. c. par. 3. ſub nu. 73. in fine,
fol. 356.

58 Sed pone vnum ad intellectum l. 1. §. in honorariis,
verſ. licite autem, ff. de uar. cognition. Clientulus pro-
miſit aduocato ultra ſummam, de qua in dicto §. & iu-
rauit, an obligetur? Et vtique videbatur dicendum ꝙ
nõ, quia ſicut infirmus timore mortis omnia promit-
teret, gl. in l. quiſquis, §. præterea, C. de poſtuland. ita
clientulus timore litis omnia profundit, unde refre-
nanda eſt illa voluntas.

Contrarium eſt de iure uerius, ut per Guid. Pap.
quæſt. 190. & ratio eſt, quia ex contractu a iure ciuili
reprobato oritur naturalis obligatio propter conſen-
ſum l. prima, ff. de renou. l. ſi pupillus, ff. de uerb. oblig.
Vnde iuramentum operatur effectum ſuum, ut not.
in c. Quintauallis, de iure iurando, in l. ſi quis pro eo,
ff. de fideiuſſor. quia etiam fideiuſſor accedit l. 2. ff. de
fideiuſſoribus l. finali, §. primo, ff. eodem Seraph. de iu-
ram. priuil. 170.

59 Ex quibus corollarie infertur, ꝙ diſpoſitio dic. l. pri
ma, §. in honorariis non procedit ſtante iuramẽto, Se
raph. priuil. 171. Guid. Pap. quæſt. 190.

60 Secundo corollarie infertur intellectus ad l. ſi quis
pro eo, ff. de fideiuſſor. quia loquitur in facto incerto
operarũ, & nulla certa pręcedente conuentione, ſecus
ſi aliqua daretur conuentio, cui apponeretur iuramẽ-
tum.

61 Tertio infertur intellectus, & limitatio ad l. non
dubium, C. de legibus, ut procedat quando actus pec-
caret in forma, uel ſubſtantia, & ſic deficeret etiam ius
gentium, ſecus ſi deficeret qualitas, uel aliquæ ſolem-
nitates, & ſic repugnaret ius ciuile tantum, non ius
gentium. Ita etiam ſentit Iaſ. poſt Bald. in d. l. non du-
bium, nu. 20 per authen. decernimus, C. de arbitris. Po
nit Alphan. report. 27.

Cui adde bene declarantem Guidon. Pap. deciſio-
ne 190.

62 Quarto infertur intellectus ad authent. ſacramen-
ta puberum, C. ſi aduerſus uenditionem, vt cõtractus
minoris firmetur iuramento, quando adſit ſubſtantia,
& forma, & ſic non deficiat a quietas iuris naturalis,
uel gentium, ſed ſolum deficiat qualitas, vel circun-
ſtantia iuris ciuilis, quæ poſt a iuramento ſuppletur.
Ita ſentit pulchrè totam materiam amplectens in d.
au-

authent.ſacramenta puberum, Guid. Pap. d. deciſion.190.circa medium, ad intellectum,d.§.in bonorarijs.

Quæ addi poſſent ad ea,quæ late congerit Anton. Gabriel.de minoribus concluſ.5.lib.2,Simoncell.de decretis,lib.3.ti.8.in ſpect.18.Alphan.report.216.in quibus locis hæc declaratio non videtur ſpecialiter appoſita,& a Guid.Pap.admodum vtilis reputatur ad intellectum totius materiæ,authent. ſacramenta puberum.

63 Secundus eſt intellectus,& declaratio ad l.1.§.in honorarijs,ff.de var.extraord.cognition.vt non procedat, quando ſumma maior ibidem expreſſe eſt promiſſa per verba geminata, & reiteratis vicibus,iuxta l.cum fidem, C. de non numerata pecunia,in l. ſi mulier perfectę,C.ad Velleia.late Coraſ.in trac.de verb. geminat.num.3.Tiraq.ad l.ſi unquã,in verb.reuertatur,num.49.C.de reuocãd.donation.late Alphan.report.675.Addo Euerar.a vi geminationis. & in ſpecie hoc declarat in terminis noſtris,Guid.Pap.allegata deciſ.190.col.fi.circa princ.

64 Sed pone vnum aliud ad intellectum d.l.1.§.in honorarijs,ꝙ non iuraui ſoluere vltra ſummam legitimam centum aureorum, ſed realiter,& cum effectu ſolui,& exburſaui lite pendente;debeturné repetitio, tanquã indebitum ex diſpoſitione d.§. in honorarijs? Vtique non,ea ratione,quia ex contractu a iure reprobato,propter conſenſum de iure gẽtium oritur naturalis obligatio,quę ſola impedit repetitionem indebiti,vt not.in l.cum quis vbi Iaſ.in princip. dicit hanc eſſe communem opinionem,C.de iuris,& facti ignorantia,idem Iaſ.in l.1.num.24.dicit hanc opinionem veriorem,niſi ſolutio ſit facta per errorem facti probabilem,ff.de condict.indebit.Immo aduocatus ſic recipiendo non tenetur ad reſtitutionem in foro conſcientię Innocent. in c. quia plerique circa medium de immunit.eccleſiarum,in c.cum olim,col.1.in fi.de cenſibus.Firm.in verb.aduocatus.

Cautus igitur erit litigator,ne vltra ſummam debitam ſoluat aduocato,vel procuratori,quia non dabitur repetitio,& iuſte quidem hoc factũ eſt, quia multoties decipiuntur aduocati,& procuratores a clientulis,qui lite pendente promittunt miliaria,lite tamẽ finita,neſcio uos. Vnde,ſi quandoque ſoluitur, ſint ſecuri,quod non erit locus condictioni indebiti,cũ aduocatis,& procuratoribus.

65 Ex quibus corollarie patet intellectus ad l.1.ff.de cõd.indeb.in illis verbis.Sed ſi ſciens indebitum, &c. ſcilicet indebitum etiã naturaliter,aliàs ſi eſſet naturaliter debitũ,ceſſaret repetitio, vt ĩ exẽplo prędicto.

66 Quarta eſt declaratio ad d.l.1.§.in honorarijs, vt non procedat in cauſa criminali ardua, vel cauſa ſtatus,quæ vitæ ęquiparatur,de qua ſuperius dixi in hac eadem quæſtione,prout pro uita hominis,vel pro magna dignitate,Vincent.Io.Frãc.ad Feud.rub.de feud. guard.nu.22.

67 Quinta eſt declaratio,& intellectus ad d.§.in bonorariis,vt nõ procedat in cauſa ciuili ardua,in qua opus eſſet magnis laboribus & ſtudio, quo caſu aduocatus maiorem ſummã paciſci legitime poteſt.Et certe rerum experientia docet occurrere cauſas ciuiles difficiles,in quibus aduocati multum laborãt & inſudant, & parum recognoſcuntur, & diſputãt articulos plures,& valde difficiles,& cauſa eſt longa,ita tenet Ange.in d §.in bonorariis,& tangit Guid.Pap.d.deciſio. 190.in fine.

68 Sed nunquid ciuitas, uel vniuerſitas aliqua poteſt conſtituere procuratorem,uel aduocatum cum certa annua reſponſione,ſalario, vel penſione? & vtique ſic, & poterunt eius ſoli conſiliarij, ac etiam antiani, vel priores populi habentes legitimum mandatum, vel autoritatem,aliàs non,gl.in rubr.C.quæ ſit longa conſuet. materia l.ciuitas,ff.ſi cert.petat.Capell.Tholoſ. 416.Vnde facientes buſſulum Tudertinum facere nõ poſſunt niſi legitime electi,nec Priores populi,ex ſe, niſi data autoritate a Concilio generali.

69 Et in facti contingentia uidi dubitatum,ſi communitas habet procuratorem cum certa mercede, ſi cogatur exire & proficiſci pro aliquo negotio ciuitatis, an poſſit petere ſeparatim ſalarium. Fuit quandoque reſponſum,quod nõ,ſimpliciter,& in dubio, & ſic in quolibet etiam priuato dici,& quæri poteſt: habebit tamen mercedes pro equo, & uictum pro ſe, & famulo,Bal.in l.1.quæſt.1.C.mand.per l.idemque,ff.mãd. * nec aduocatus tenetur ſequi,ſi alibi, in longinquo tamen mutatus eſt,gl.in l.non ſolum,§.ſed & ſi,de procur.Alberic.in l.Mæuia,§.uxore de an.leg. Sed nunquid poteſt aduocatus,vel procurator relinquere unã partem,& adbærere alteri. Duo caſus conſiderantur, aut recepit ſalarium,uel non.primo caſu non poteſt, & reuelando ſecreta punitur pæna falſi,l.1.in fine, ff. de præuaricat.Commendat Aret.in tract. maleſic. in verb.incendiar.nu.49.

*Limita niſi mittatur extra prouinciam pro oſſicio extraneo,& non cohærente officio ſuo quia duplex ſalarium habere debet,puta pro ambaſciatore, vel ſimili,pulchrè Paris de ſyndic.in verb.ſalarium, nu.2.dicens in facto babuiſſe in Apulia.

70 Ex quibus ſequitur corollarie,quòd titulus de præuaricatoribus non procedit, nec locum ſibi uendicat in aduocato,uel procuratore ad lites, & hæc eſt com-
munis opinio,Boſſ.de præuaricator.num.5.Bologn.
in authent.babita num.303.C.ne filius pro patre. Pul
chrę Roland.conſ.36.num.24.vol.3. Vltra quos om-
71 nes amplia,idem eſſe verum,etiam ſi mutetur inſtan-
tia & hæc eſt communis opinio,Petr.Huni.de execu. mãdat.regular. c.2. Soarez litera A.numer.108.Aut ſalarium non recepit, & licite poteſt gl. fin. in l.1.C. de iure fiſci, commendat Amanel.declar.aquis, notab.253.

72 Sed pone unum ad materiam primi membri.in materia litis nibil eſt ſecreti, quia lis, & cauſa eſt in ſimplici puncto iuris,an licebit aduocato relinquere vnũ & adhærere alteri,fortaſſe iuſtiorem cauſam habenti? Vtique;ſic reſpondit Alc. ad l. præuaricatores in fin. ff.de uerb.ſignific.licet Boſſ.de præuaricator.num.6. dubitet,& hoc reſtituto honorario ſentit Alc.& bene March.deciſ.100.412.par.2.

73 Sed nunquid licebit aduocato, vel Doctori conſulere pro vtraque parte,& honorariorum recipere? vtique ſic in foro conſcientiæ his concurrentibus.ſ.quãdo caſus eſt dubius, Angelic.in uerb.aduocatus, num. 17. Secundo ex minima mutatione facti Doctor pro vtraque parte allegans excuſatur,l.ex facto,§.in cliuo ubi Alberic.notat,ff.ad l.Falcid.per l.ea eſt natura cauillationis,ff.de reg.iur.Bal.conſ.12.lib.1. Corat.de comm.lib.1.inſpect.1.tit.6.nu.36.

74 De honeſtate uero, & in foro contentioſo hoc ad

modum non licet, datur enim maxima ſuſpitio auaritiæ, & voracitatis ad lucrum, ut pulchrè per l. precib. num. 4. C. de impuberum.

75 Et ſemper ſi poſſibile eſt, abſtinendum eſt, ne eueniat id, quod reſpondet Dec. Soc. qui cum conſuluiſſet pro vtraque parte, interrogatus per Decium pro qua parte conſuluiſſet, reſpondit argutè pro parte, qua conſuluit dominatio ſua.

ADDITIO.

☞ *Conſiderandi tamen ſunt in propoſito tres caſus principales quotidie contingentes, infelicibus, & iniuſte calumniatis aduocatis.*

Primus caſus eſt ſi aliquis aduocatus vidit inſtrumenta & iura tua, poterit hoc non obſtante aduocare pro alia parte, dummodo non fuerit requiſitus ab eo qui primo oſtendit iura ſua offerendo pariter debitum ſalarium, quibus concurrentibus pro alia parte aduocare prohibetur, ita poſt relatos Caſtrenſ. in l. vltim. ff. de poſtuland. vbi allegat bonam rationem, quia ſi ego litigaturus tecum, volo tollere omnes aduocatos, de facili poſſum accedere ad illos omnes, & ſimpliciter oſtendere iura mea, quod iniquum eſſet, & in præiudicium clientuli aduerſarij, & aduocatorum, qui ſtarent in ſuſpenſo, & priuarentur tali lucro, quam rationem conſiderare debent calumniatores aduocatorum latrantium contra eos, talis vidit primo iura mea, & poſtea aduocat contra me. Proh quam turpe, & inhoneſtum, certe inhoneſtas, & temeritas eſt tua, qui vis ligare infelicem aduocatum propter ſimplicem oſtenſionem iurium, & tollere vno contextu defenſionem aduerſario tecum litiganti, & iuſtum emolumentum ipſi aduocato.

Secundus caſus eſt in eademmet cauſa in qua iam ſuſcepit patrocinium, & cepit eam patrocinari, ingerendo ſe in ea, iſto caſu non poteſt aduocatus iam deſerere, & ſecus faciendo dicitur præuaricator, l. athletas, §. præuaricator, ff. de his qui not. infam. l. 2. §. quod ſi aduocatio, ff. de præuaricat. Specul. de aduocat. §. nunc tractemus, nu. 11.

Item hoc ſecundo caſu pariter conſiderandi ſunt duo alij caſus inuicem diſtincti.

Primus eſt caſus quando aduocatus incepit protectionem unius ex litigantibus, & eius iura habuit in manibus, & ſalarium recepit poſtea deſerit eius protectionem applicando ſe alteri parti, & tamen ei non reuelat ſecreta primi clientuli. Et hoc caſu eſt ſimplex præuaricator.

Secundus eſt caſus, quando reuelat etiam ſecreta prioris clientuli vltra deſertionem de eo factam, & tunc tenetur pœna falſi. Bart. dicens in facto habuiſſe in l. 1. ff. de præuaricat. ſequuntur Alciat. & Rebuf. in l. præuaricatores, ff. de verb. ſignif. ille nu. 3. iſte col. 2. in verſ. aduocatus. Et ſic præuaricatio terminatur facto tranſitu de una parte in aliã, addita tamen reuelatione ſecretorum ſit tranſitus in l. Corneliam de falſis.

Tertius poteſt addi caſus ex Alciat. ut ſupra. Si quis viſis iuribus unius partis negat illi patrocinium præſtare, ſi pariter alteri parti neget non dicitur præuaricator ea forſitan ratione; quia non eſt ſecreta applicatio in alterã parte.

Hoc vitio notatus eſt Demoſtenes, qui, cum vna die Reſp. Athenienſis cauſam contra Milleſiorum legatos defendiſſet, altera die pretio victus tacuit prodiens in publicum, collo lana circumuoluto, aſſerendo ſe pati anginam vulga ſcarlantia, quæ guttur ſuffocat cui vnus ex populo dixit aſtute, non anginam, ſed argentanginam pateris. Gelli, Noct. Attic. lib. 11. cap. 9.

Et apud noſtrates Old. ad. Landenſ. quem legum patrem appellat Caſtrenſ. in l. is qui putat, in fine, ff. de acquir. hered. & maxime authoritatis appellat. Pariſ. cõſ. 73. nu. 37. lib. 1. Menach. conſ. 2. nu. 99. lib. 1. is in quam tali vitio notatus fuit, vt refert Caſtr. in l. 1. C. de aduocat. de verſ. iudicis, qui præ nimia dolore quod delictũ eſſet patefactum deceſſit, ſed quot hodie Demoſtenes? Quot Oldradi. Et hic præuaricator punitur pœna arbitraria. Efficitur infamis & repellitur à munere ſuo. Procurator verò præuaricator vltra relatas pœnas tenetur domino actione mandati. Gloſ. in Rubr. C. de procurat. & ibi Iaſ. nu. 2. Iul. Clar. § final. q. 72. Boſſ. in tit. de præuaric. Menoch. de arbitr. caſu 323.

Quartus caſus dari poteſt ſi cauſa in ſe circa factũ nihil ſecreti habeat, ſed tota ſit quæſtio iuris. Hoc caſu licet aduocato variare, & defendendo iuſtiorem cauſam fouentem dum tamen honorarium, quod ab alio recepit tuendæ cauſæ occaſione ei reſtituat. Et hanc opinionem dicit veriorem Alciat. ad l. præuaricatores in fine, ff. de verb. ſignif.

Tertius caſus principalis in hac materia quod aduocatus actoris in prima inſtantia poteſt eſſe aduocatus rei in cauſa appellationis. Gloſ. in l. vlt. ff. de poſtulando ea ratione quia alia eſt cauſa; honeſtius tamen eſt abſtinere quia nouit ſecreta partis, & ita conſulit faciendum Io. Andr. in cap. vlt. de teſtib. lib. 6. & ſeruire debet eundem quem patrocinatus eſt in prima inſtantia non pro eodem ſalario, ſed alio & nouo quod ſi recuſet excuſatur alteri ſeruiendo, & ita ſentit Caſtrenſ. in d. l. vlt. in fine. Et in hoc facto poteſt exemplificari regula. Non omne quod licet, ff. de regul. iur. licet quidem de iure honeſtum tamen non eſt. Tamen multi auari litigantes digni eſſent tali facto, nam volunt defendi ab eodem qui defendit in prima inſtantia, & illemet aduocatus paratus eſt, ſed ille durus eſt in burſa, quid igitur facere debet infelix aduocatus? ſi ſeruit alium laceratur à vulgo ignorante, ſi non ſeruit, perdit hoc emolumentum.

Quartus caſus eſt, ſi aliquis doctor conſuluit in ſcriptis pro una parte non poteſt poſtea aduocare pro alia parte, ſi ex profeſſo conſuluit nudatis ſibi iuribus, & recepto condigno ſalario. Secus eſt ſi fuit tentatus de ſua opinione, quia hoc caſu excuſatur alteri ſe applicando. Bal. in d. l. final. de poſtuland. Peregrin. de iur. fiſci, lib. 7. tit. 2. nu. 11.

76 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. 1. C. de furtis, quod allegans contraria non auditur: nam hoc non proceſſit in aduocante in caſu dubio, vel in modica variatione facta pro vtraque parte modo, quo ſupra dictum eſt, Adde ad Diaz. reg. 25.

77 Quæro ad materiam l. litem, C. de procuratorib. & l. ſi qui aduocatorum, C. de poſtulan. an liceat aduocato, uel procuratori paciſci de quota litis. Vtique nec aduocato, nec procuratori iuribus adductis, vbi eſt pœna priuationis officij, & falſi. Granut. Theoremat. 12. ſub num. 4.

78 Dicitur autem pactum de quota litis, ſiue de tota re, ſiue de parte, vel vna re tantum, etiam minima; nã hoc vnum attenditur, vt ſit in litem deductum, gloſ. & Doctores, in d. l. litem, & in d. l. ſi qui aduocatorũ, ſiue aliquid vltra ſalarium debitum, Specul. de aduocato, §. ſi quis, Angelic. in verbo aduocatus, num. 15. Plot. de in litem iurand. §. 16. num. 10.

Cui addo bene loquẽtes, Affl. in conſt. regni in tit. de iuſtit. & iniuſtitia particul. de aduocato, col. 3. uerſic. 3. cum clientulo, Paris de ſindicat. tit. de exceſſ. aduoc. ubi inquit, quod tenetur de l. Iulia, de ui priuata, l. ex ſenatus, ff. eod. tit. ubi ſecundum glo. tenetur falſi, & etiam criminis concuſſionis, l. 2. ff. de concuſſor.

De-

Digitized by Google

79 Declaratur primo loco l.Item,cum materia,& l.ſi
aduocatorum,cum materia, ut non procedat quãdo
promittitur aliquid rertum,ſed non reſpectu eius, ꝙ
in litem deducitur,puta,promitto tibi decem ſiue cau
ſa vincatur,ſiue non:nam hoc non dicitur pactum de
quoad litis,ita ſuboſcure Bar.ad l.ſumptus, ff. de pact.
Plot.vt ſupra,nu.10.
• Cui adde ſummam Angelic.in verb.aduocatus, n.
15.& hæc eſt magis communis opinio,Iaſ.in l.1.C.de
pact.Petr.de Vnzola in pract.artis notariatus,in ti.de
diuiſ.pact.num.6.Roland.pulchræ id atteſtans conſi.
36.nu.21.vol.3.
80 Ex quibus ſuperius adductis ſequitur corollarie
vnum ad intellectum,l.ſi remunerandi,§.Maturus,ff.
mand. Vbi nemo priuandus eſt officio ſuo,tamen hoc
fallit in aduocato,vel procuratoribus paciſcentib. de
quota litis etiã minima. Ita in terminis infert Roma.
in l.ſi verò,§.de viro, nu.63.ff.ſol.matr.
81 Secundo infertur,vt licet de minimis non ſit curã-
dum,l.Seio,ff.de in integrum reſtitutione,tamen attẽ
ditur contra aduocatos,& procuratores paciſcente de
quota litis etiam minima.
82 Declaratur ſecundo,vt non procedat in prucurato
re conſtituto in rem ſuam, qui tanquam ceſſionarius
palam litigaret,nam non diceretur paciſci de quota li
tis,Pariſ.conſ.19.nu.53.& 54.vol.3.Caſtr.ad l.per di-
uerſ.. 5,col.2.C.mandat.
83 Sub declaratur ſano modo in ceſſione reali,quę nõ
ſaperet aliquã machinationem ſimulationis, quia in
totum eſſet facta,tit.de don.uel uend.pro uero,iuſto,
& legitimo pretio realiter, & cum effectu ſoluto, &
exburſato non confeſſato.Si uerò eſſet facta ceſſio par
tim titulo donationis,partim titulo uẽditionis,vel ſi-
ue iuſta cauſa,vel non apparerent niſi per confeſſio-
nem cedentis,& ceſſionarij,præſumeretur ſimulatio,
ut pulchrè determinauit ſacrum Doc.auditoriũ 177.
* in nouis,& hæc eſt cõmunis opinio, vt ibi in additio.
84 Ex quibus infertur corollarie ad intellectum l. ab
Anaſtaſio,C.mand.Cui adde,cũ uenerit caſus, Alex.
ad l.ſingularia,col.fi.ff.ſi cert.petat.Bar.conſ 90. nu.
3.Fabian.de Monte,de emp.& uendit.quæſt.2. prin-
cipal.nu.20.
85 Declaratur tertio,multis concurrentibus, ſ. ſi fiat
ante litem motam,ſecus ſi poſt. Item ſuper re litigio-
ſa,ſecus ſi eſt in rem litigioſam. Tertio cum aduocato,
vel procuratore in iudicio, gl.in l.quiſquis, 2. præte-
rea,in uerb.contractum,C.de poſtuland. Afflic.deciſ.
223.Pinell.de bonis matern.l.2.part.2.num.33. & de
reſcind.uendit.c.2.num.33. Reu. conſ. 49. Borgnin.
deciſ.41.num.43.dicens in foro conſcientiæ licere, ſi
foueatur iuſtitia,ſecus in foro fori. Vnde Port. Inſtit.
Mandat.docet modum concipiendi verba,ne ſapiant
quotam litis,puta ſi in cauſa obtinebo, promitto tibi
uiginti,nulla facta mentione litis,& erit promiſſio ho
neſta,ſecundum eum. Addo Guid.Pap.quæſt. 102. &
ibi etiam permittit aduocato,uel procuratori pactum
de certa mercede pro cauſa deducenda,uſque in finem
Roffred. in forma libelli de ſalar.& offic. iudic.par.5.
num.12.& ita pluries in caſu uictoriæ iudicatum aſſe-
rit Paris de ſind.ti de exceſſu aduocatorũ. Vrſill.teſta-
tur pluries in facto habuiſſe ad Afflic.deciſ.123.Quod
in foro conſcientiæ, non admittit Dominic. Soto,de
iuſtitia,& iure,li.5.li.8.artic.4.colu.4. poſt medium,
ſed tãtum paciſci licere(ait)in utramuis partem eua-
ſerit cauſa.Sed vltra Plot. Roland. & alios ſupra alle-
86 gatos,quæritur in hac materia,licet ut dictum eſt cõ
tra paciſcentem de quota litis ſint impoſitæ plures pę
næ,punieturne omnibus ſimul? Vtique non,ſed priua
tionis tãtum,Franc.de Marc.deciſ.470.part. 2. & 19.
part.1.& ita iudex ab eo habes, ꝙ priuantur quando-
que ab acceſſu, non ad omnes Curias, ſed ſuperiores
tantum.
87 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. nemo
martires,C.de ſacroſanc.eccleſ.vbi imponitur duplex
pęna, ſcilicet annullationi actus, & extraordinaria,
quia ibi ſpeciale eſt propter commercium prohibitũ
uel ſacræ,vt ibi per Bald. Vnde ad alios caſus extendi
non debet.Sed quo tempore debeat ſolui ſalarium ad
uocato,uel procuratori? gl.in l.uenditor, §. ſi conſtat.
in uerb.ſalarium, ff. communia prædiorum, tenet in
princip.litis,argumento illius, l. & hanc opinionem
dixit ueriorem Alexand.ad l.diem functo, ff. de offic.
aſſeſſoris,& utilis eſt hæc opinio quandoque,& quan-
doque non. Vtilis,quia aduocatus,uel procurator iam
habuerũt,quod debetur. Inutilis, quia quãdoq; nõ ita
animosè patrocinãtur iã habita ſolutione, & ſatisfa-
ctione. Alii tenent lite,uel iudicio pendente,Bar. in l.
properãdum,§.illo,in ultimo notab.C. de iudic. in l.
archiatri.C.de profeſſoribus & medicis,libr. 10. Spe-
culat.de magiſtris,uerſiculo ſuper ſalario, & in tit. de
ſalario,§.ſequitur,verſ.ſed quãdo ſoluetur,& hęc opi
nio in Camera Spirenſi Imperiali tenetur, vt teſtatur
Minſing.cent.3.obſeru.7. Altera eſt opinio,vt in fine,
• litis debeatur,& hæc eſt communis opinio, Iaſon ad l.
diem functo,num.11.ff.de offic.aſſeſſorum, Villalob.
in recollect.litera A.nu. 6. communem quoque dicit
Soarez.in Theſaur.litera A,nu.106.Granut. Theorẽ.
12.ſub nu.4.Firm.in verbo aduocatus,ſub nu 60.
88 Quid in procuratore ad negocia? (factorem Tuder
tini appellãt.) Vtique non debetur niſi conuentum.
ſic Alex.in terminis cõſ.109.lib.6.vbi loquitur de pro
curatore deputato ad dãdum pecunias ad cãbium, &
ad traficãdum.Natt.conſ.376.nu.3.& 6.verſ.non ob-
ſtat,Granut.Theorem.12.ſub nu 8.
Cui adde ab eo non allegatum,& in materia utili-
ter loquentem Petr.Iacob.in ſua practica,tit.de cont.
actione mãdat.ubi ait,quod ſumptus bona fide factos
repetere poterit actione mã dati contraria,niſi in mã
dato certa quantitas eſſet expreſſa pro expendendo,
quia in eo,quod excederet,licet vtiliter geſtum, agi
non poſſet, vt Inſtit. mãdat. §. is qui exequitur, bo-
nus textus in materia, in l.idemque, §. idem Labeo,
ff.mandat.vbi ſi quod eſt datũ ſalarium,an alios ſum-
ptus repetet,item ſi quid fecit ad ſui ſolatium, & vo-
luptatẽ, nam permittitur aliquid accipere. & ſic ali-
quam recreationem habere poſſunt ſimiliter in vectu
ris,& cibariis,& ſimilibus,& hoc ponit Bal. in l. etiã
C.mandat.
89 Quid in procuratore reuocato? Vtique ſalariũ de-
betur,Bar.in l.poſt.litẽ,verſ.aduerte adhuc,ff.de pro-
curat.Firm.in verb.procurator,& in verbo ſalarium
ſub num.40.& ex magno ſalario magnus Doctor re
putatur,Coraſ.de communi opinione,lib.1.tit.5. in-
ſpect.8.nu.65.
90 Et quoniam agitur in præſenti de materia iudicia-
li in hac locati & conducti materia,quæro vnum. Sẽ-
pronius eſt artifex ſolitus locare operas ſuas, litigat,
an ſi obtineat in expẽſis ratione victorię (de his enim

loquor) debeat haberi ratio damni perſonalis, quia ſic ſit gatio per multos dies, non poterit locare operas ſuas? vtique. ſic Specul. & ibi Io. Andr. in addit. in tit. de expenſis, §. fin. verſ quid ſi victor artifex, But. in c. finem litibus de dolo, & contumacia, Iaſ. ad l. properã dum. §. ſin autem alterutra, nu. 13. C. de iudic. in l. ſancimus, nu 8. C. eodem, in l. 1. §. fi. nu. 20. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. Laufranc. in c. quoniam contra in verbo expenſæ, nu. 24. de probat. Rebuff. in tit. de expenſ. art. 3. nu. 55. & iterum art. 8. n. 24. li. 3. Grauat. ad veſtrium lib. 8. c. 2. nu. 21.

Cui adde ab eo non allegatos, Aret. in §. hæc autẽ omnia, num. 6. de pœna iudicis, qui temere litigauit, Bart. in l. ſi procurator, la ſecunda, ff. rem ratam haberi, vbi Paul. Caſtrenſ. dicit eſſe caſum valde quotidianum & practicabilem, & ſæpius in facto euenire, & eſſe gl. valde celebrem, & memoriæ commendandam in l. 1. ff. de alienat. iudic. mutan. cauſa facta, Cur. iun. in l. 1. §. fin. poſt Alex. num. 5. & 6. ff. quis ius dicenti, Aſin. in practica, §. 3 a. cap. 3. num. 13. dicens ita intelligendum Bar. in l. non ignorat, C. de fruct. & lit. exp. dum de damnis loquitur, Pedemont. deciſ. 46. nu. 11. Alberic. in l. ſed & ſi lege, §. quod autem, ff de peti. hæreditatis. Et adde, ꝙ non ſunt conſiderandę expenſæ nimis delicatæ.

91 Vnde ſi ruſticus ſolitus ire pedeſter, veniat ad ciuitatem cum equo, cauſa ſollicitandi litem, non reficiũtur, glo. in l. itemque, §. idem Labeo, ff. mandat. quam ſingularem dixit Celſ. ad Lanfr. in c. de expenſ. ſub nu. 18. quem videas, quia bene loquitur.

92 Et ad propoſitũ pręſentis indagationis de ſalarijs aduocatorum, & procuratorũ quęro, an acquiſita ex eis non in officijs, neq; ex publico dicatur aduentitiũ, ita ut pater in eo habeat vſumfructum, vel quaſi caſtrẽſe, vt ſit dominus liber, & abſolute? Et Specul. qui fortaſſe habuit filium aduocatum, tenuit ꝙ ſit aduentitium tantum, & non quaſi caſtrenſe, in ti. de actore, §. 1. ſequitur Bal. ad l. cum oportet, C. de bonis, quę liberis, col. 4. ſumma Angel. ibi verb. peculium, nu. 4.

93 Ampliás hoc idem in remigibus, & nautis, & alijs officialibus nauium, quorum ſalariũ eſt quaſi caſtrenſe, quando ex publico ſoluitur, ſecus ſi ex priuata cauſa, vt per eum, late Rimin. in §. 1. Inſt. per quas perſonas nobis acquiritur, n. 61. cum ſequenti. Commẽdat & ſequitur Emã. Soarez in ſuo theſaur. litera P, n. 32.

94 Cõtraria eſt opinio, vt hoc dicatur peculium quaſi Caſtrenſe, ita vt teſtari, & libere diſponere poſſit. & ita tenuit gl. in §. 1. Inſt. per quas perſonas nobis acquiritur, & ibi ſequuntur Aret. Faber. Port. & alij Bal. & Iaſ. in l. fi. C. de inoffic. teſtam. Bar. per illum textũ in l. fin. C. de ſilentiar. libr. 11. & hæc hodie eſt, nedum communis, ſed magis communis opinio, a qua in iudicãdo, & conſulendo non eſt recedendum, Viu. libr. 1. opin. 249. Ioann. Lup. in rub. de donat. §. 62. num. 21. pract. Cãcellatiæ fol. 82. dicens eſſe textum vrgentiſſimum in l. ſi pater, §. ſi ſeruus, & l. hæreditatem, §. 1. ff. de caſtrenſ. peculio, & l. 1. C. de caſtrenſ. pecul. lt. 12. dicens ponderandum medium, cum quo res quæritur, Bertac. in verbo aduocatus. nu. 20. vbi ſalaria cliẽtulorum ſuccedunt loco publicorum ſalariorũ, Rimi. ad §. 1. Inſt. per quas perſonas nob. acq. nu. 89. cũ ſeq. vbi in procuratore loquitur, & videas, nec in legitimam imputatur, Craſ. in trac. de legit. q. 26.

Quæ opinio probatur clare (ni fallor) ex l. fori, C. de aduocat. diuerſ. iudic. vbi tex. appellat peculiũ quaſi Caſtrenſe, nedum quod ex profeſſione, & ſalarijs acquiritur, ſed quicquid eius occaſione paratur.

95 Secundo pro hac opinione facit, quia clerici non percipiunt fructus beneficiorum ex publico, & proculdubio in his, quaſi caſtrenſe peculium habere dicũtur l. ſacroſanctæ, C. de ſacroſ. eccleſ. Vnde pater tenetur ad eorum reſtitutionem ſi extant, ſin autem non extant, ad pretium, Afflict. deciſ. 241.

96 Tertio facit, quia in Aduocatis, & Procuratoribus & notarijs moderni temporis ſalarium partium eſt ſubrogatum in locũ ſalarij ex publico. Auſer. q. 10. vbi etiam teſtatur de communi opinione.

Et vltra Viui. ſuperius allegatum dicit magis communem Iulius Clarus atteſtãs etiam libere de eis teſtari poſſe, de teſtament. q. 17. in fine, Clem. de patria poteſtate effectu 9. nu. 7. cum ſequentib. Borgn. de vſufru. mulieris, ſub nu. 191. dicit tamen unum, quod uerũ non uidetur, quod ſi teſtantur, uel diſponant, non pręiudicant vſufructui patris, quia in his pater non habet vſumfructum, vt patet ex prædictis nec Franc. Marc. deciſ. 827. part. 1. de hoc in ſpecie aliquid dicit, Iaſ. in l. 1. in fine de procuratoribus, ubi tenet uerum in ſalario aduocati, ſecus in ſalario procuratoris, in quibus hoc caſu ex prędictis nulla eſt differentia, & ob id Bal. in l. fori loquitur dubitatiue utant. Magis tamen communis opinio eſt, vt in procuratore non dicatur peculium quaſi caſtrenſe, Riminald. ad §. 1. Inſtit. per quas perſonas nu. 61. de conſuetudine tamen ſeruatur idem in utroque. Franc. Cales ad l. procuratorem habens in uerbo, læſis, nu. 100. ex quibus uidetur inferri poſſe ad unum, quod ſi aliquis filiusfamilias in Vrbe, vel alibi inſeruiuit per multos annos alicui Principi, uel temporali, uel ſpirituali, & pro eius longo ſeruitio aliquid acquiſiuit, ꝙ dici poſſet peculium quaſi caſtrenſe, & de eo libere diſponere poſſet.

Et hanc quæſtionem cum Angeli cautela concludã, Ang. in l. 1. §. ait prætor, de poſtulando, dicit neminẽ ſine ſalario aduocare, Bona. de cautelis, litera A, fol. 4.

97 Et adde, ꝙ ponit Mant. ſingul. 245. ubi conciliando quaſdam gloſſas ad inuicem contrarias; nam in l. 1. ff. de procur. dicit mandatum debere eſſe gratuitum, & in l. eos, ff. de tutel. dicit, quòd cum ſalario conſtituitur Reſpõdet, quòd ſui natura mandatum eſt gratuitum: ſi tamen ex conuentione promittatur ſalarium, hoc non eſt prohibitum a lege, quia alias nullus procurator inueniretur.

Vnde, in materia procuratoris recepta eſt concluſio, ꝙ procurator ſalarium petere non põt, niſi conſtitutum ſit, gl. & Bar. in l. 1. §. aduocatus, ff. de uar. & extraord. cogn. Fulg. in l. ſalarium, ff. mandat. Alex. conſ. 109. vol. 6. Dec. conſ. 132. in fine, Anton. Gabr. de procurat. concl. 5. Menoc. conſ 225. nu. 4. li. 3.

Limita, vt non procedat in ſolito locare operas ſuas, Bar. in l. 1. §. iud ff. de var. & extraord. cognit. Sal. in l. aduerſus. C. mandat. Soc. conſ. 196. col. fin. verſ. 4. & vltimo.

Sublimita, niſi fuiſſet habiturus alium gratis, & ſic non fuiſſet conducturus, Federic. conſil. 218. Sed cur, non fuit ab initio?

Limita ſecũdum, vt pactum nudum producat actionem ad fauorem ſalarij aduocati, vel procuratoris, ne de labore decipiantur, Ex c. de pact. limitat. 26. & 64. vbi reputat valde notabile.

Et

Digitized by Google

Et quòd Doctori, uel officiali debetur ſalarium, ſine aliqua diminutione, vel retentione. Caſtrenſ. conſ. 195. in princ. Dec. in l. illud, num. 4. C. de collat.

Et ſi aduocato ſit promiſſum ſalarium pro cauſis peragendis in ciuitate, ſi ſit extra ciuitatem in ſtudio, idem ſalarium habere debet, Soc conſ. 35. col. 4. in fi. per l. Seiæ Pamphilæ, de fund. inſtruct.

Et aduocatus qui iurauit defendere iura Eccleſię, ſi in aliquo cognoſcit non fouere iuſtam cauſam, non debet iurare, nec ab Eccleſia habebitur pro periuro, niſi expectato exitu cauſæ, gl. & ibi Bald. in cap. breui, de iureiurando, commendat Iaſ. in l. rem non nouam, num. C. de indic.

Quid ſi aliquis doctorandus, iurauit non aduocare ſine ſalario, an non obſeruando ſit periurus, vtiq; nō, Bal. in l. ſi ad excludēdum, C. de reb. credit. vbi rationem reddit, quia iuramentum non eſt obſeruandum, quando ex obſeruātia ſequitur iniuſtitia, vel propriè ſalutis diſpendiū, vel alterius detrimentū, & vbicunque peius eſt ſeruare, quam non ſeruare, c. 2. de pact. lib. 6. reputat valde ſingulare, Iaſ. in §. item ſi quis poſtulante, nu. 68. de act. Nec admittitur procurator ad recipiendum ſalarium a communi, Iaſ. in l. per hanc, in 1. not. C. de erogat. milit. ann. lib. 10.

Rerum Inventoribus.

De mercede occaſionata.

QVÆSTIO IX.

OCcurrit ſucceſſiue alia non inutilis indagatio, quæ (ſi Iaſ. credimus) practicabilis eſt, & ſæpius in facto occurrens ad materiam l. falſus, §. qui alienā, ff. de furt. de ſalario, ſiue mercede, aut recognitione rei amiſſę per aliquem reperti, quod ſalarium græci
1 Minitra appellant. i. pręmium iudicis, exponit Bude. in annotat. prioribus, de offic. pretoris, & in annotat. poſterioribus, in tit. de furtis, Alc. lib. 2. pretermiſſorum, in tit. de furtis. Et pro parte negatiua facit text. in §. qui alienam, de quo ſupra ibi, quid. n. ſi id, quod gręci, &c. & ibi, & ſi non probè petat aliquid. Secundo pro hac parte facit, quia lege iuſtitiæ tenetur rem inuentam Domino reſtituere, Can. ſi quid inuenisti, 14. q. 5. ergo gratis facere debet.

Pro contraria vero parte eſt text. in l. 2. in fin. ff. ad leg. Rhodiam de iactu, vbi datur pręmiū inuētionis, & eſt text. qui loquitur in actione locati, & conducti.

Secundo ad idem facit textus in l. 3. §. ſi tibi indicium, ff. de cond. ob turp. cauſ. ubi ſimiliter datur pręmium ad indicandum.

2 Pro reſolutione ponam aliquas concluſiones, quarum prima ſit. Pro re iam inuenta, & eius reſtitutione non eſt licitum aliquid accipere, d. l. falſus, §. qui alienam, ff. de furtis.

3 Secunda ſit concluſio. Pro labore impenſo in re perquirenda, & inuenienda iuſtè mercedem aliquam recipere, & retinere poteſt, Bart. in d. §. falſus, & valde commendat Iaſ. in l. 4. §. ſi tibi indicium, ſub nu. 2. ff. de condict. ob turp. cauſ. dicens queſtionem hanc eſſe valde vtilem, & ſępius in facto occurrere, Fel. in cap. dilecti, num. 7. de accuſationibus, Caſſan. in conſuet. Burgund. §. 3. nu. 1.

Tertia ſit concluſio. Iuſte recipitur, & retinetur, quod fuerit datum ob rei inuentę reſtitutionem, modo ſaltem ex coniecturis quibuſdam appareat Dominum id libere dediſſe, & ſponte, Didac. Couar. in regul. peccatum par. 2. §. 3. nu. 3. in fine, iſtis enim concurrentibus videtur remuneratoria donatio, & recognitio, merces occaſionalis voluntaria, & ſpontanea.

De condictione ob cauſam, Seu

De mercede remuneratoria.

QVÆSTIO X.

1 QVęro ad materiam l. ſi pater, §. 1. ff. de donat. an liceat recipere mercedem pro indicando furē, defendendo ab hoſtibus, vel latronibus, & ſimilibus. Et videbatur dicendum primo loco, quod non, quia ex iuris pręcepto tenetur quis aliquem ab iniuria defendere, capitulo ſicut, vbi gloſ. & Doct. de ſentent. excomm. cap. dilecti, eod. tit. lib. 6. & hęc eſt verior opinio, Couarr. in regula peccatum, par. 2. §. 3. ſub nu. 4.

Contrarium videtur ſentire tex. in l. ſi pater, §. fin. ff. de donat. vbi licite accipitur, eſt, & appellatur merces, & muneratoria.

Quare pro reſolutione conſiderandi ſunt aliqui caſus principales.

Prima ſit concluſio. Licitum eſt mercedem recipere pro defendendo aliquem ab iniuria, vel offenſa, licet ad hoc teneatur iuſtitię, vel charitatis pręcepto, d. l. ſi pater, §. 1. ff. de donat. vbi Iuriſcōſ. appellat mercedem, & ſalarium iuſtum pro mercedis labore, & nō poteſt talis recognitio reuocari, ēt pretextu ingratitudinis, & hęc hodie eſt cōis opinio, Boer. deciſ. 27. Roman. conſ. 26. nu. 8. Fortun. in l. 1. §. ius naturale, nu. 62. ff. de iuſt. & iur. Gozad. conſ. 50. nu. 10. Curt. ſen. conſ. 66. nu. 2. Gramm. deciſ. 65. nu. 24. Eman. in ſuo Theſaur. litera D, nu. 239. Quam l. ſingularem, & perpetuo notandam dixit Roman. ſing. 520. donat. ad limitationem l. fi. C. de reuocand. donat. cap. propter, de donat. & §. alię, Inſt. eod. vt donatio, vel recognitio non reuocetur, ēt ex cap. ingratitudinis, quan-
3 do ſit remuneratoria. Valde etiam commendat Marſil. ſing. 333. nu. 4. vbi etiam ſubdit vnum aliud in hac materia recognitionis laboris ſatis notabile, quod licet priuilegium exemptionis ex ingratitudine reuocetur, Bal. in l. 2. C. de liber. & eorum liber. tamen fallit, quando talis conceſſio eſſet facta in recognitionē, & remunerationem, Alex. conſ. 215. vol. 1. & hæc eſt communis opinio, Soarez in ſuo theſaur. litera D, nu. 240. ex cauſa tamen reuocabit, Iaſ. dicens ſingulare, in l. & hoc iure, nu. 54. ff. de iuſt. & iure, eſt communis opinio, Eman. in ſuo Theſaur. litera D, num. 263.

4 Vnde ſi euenerit caſus, quod defenderit quis eius principem ab aliqua offenſa, prout ſæpe occurrit, & in recognitionem dederit aliquod priuilegium, vel immunitatem, quod ex ingratitudine non reuocabitur. & ſic ſubampliatur diſpoſitio, l. ſi pater, §. fin. vt procedat ſiue recognitio laboris fiat in ſpecie aliqua, vel quantitate, ſiue in priuilegio, vel immunitate.

Adde Bald. in l. precibus, nu. 13. C. de impub. doc. in cap. de probat. Caſtrenſ. in l. digna vox, C. de legib. Dec. conſ. 604. nu. . & conſ. 689. nu. 5. Crauet. conſ. 241. nu. 10. Gramm. conſ. 100. num. 97. 98. & 100. late Tiber. Decian. reſponſ. 25. num. 29.

Quę

5 Quę concluſio, vltra Alex. in allegato conſ. 215. & Marſil ſing. 333. ampliatur vno notabili modo. Vt nec de plenitudine poteſtatis Princeps reuocare poſſit id, quod per viam priuilegij, vel immunitatis conceſſit in recognitionem, præmium, vel mercedem laboris, vel meritorum, Alex. conſ. 54. col. penult. lib. 4. Soc. ſen. conſ. 54. col. 34. lib. 1. Pariſ. conſ. 11. nu. 44. & ſequent. lib. 1. conſ. 2. num. 127. & ſequent. lib. 4. Rui. conſ. 217. num. 7. lib. 1. conſ. 123. nu 4. lib. 3. Gramm. conſ ciuil. 100. nu. 60. late Decian. reſponſ. 25. nu. 31. Natt. conſ. 122. Roland. a Valle conſ. 66. nu. 38. lib. 2. & eſt communis opinio, Ioſeph. de Ludou. concl. 18. illat. 122. fol. 56. Maſcard. in verb. merita.

6 Subampliatur etiam ſi eſſet ius quærendum in ſpe tantum, & in ſimplici promiſſione recognitionis laboris, quia et ſucceſſor ſeruare tenetur. Rui. conſ. 36. nu. 17. lib. 1. conſ. 69. nu. 24. & conſ. 99. num. 7. lib. 3.

7 Tenetur autem ſucceſſor ſeruare recognitionem anteceſſoris, ſi iure hæreditario ſuccedat, Iaſ. in l. 1. nu. 14. de conſt. princip. Dec. in c. 1. nu. 17. vbi Felin. num. 2. de probat. Pariſ. conſ. 2. nu. 102. lib. 4. Tiber. Decian. conſ. 25. num. 44. cum ſequent. lib. 1.

8 Si verò ſuccedere per electionem, non teneretur, niſi recognitio eſſet facta per viam contractus, & Regnum non immodice lęderetur, Oldr. conſ. 94. Natt. conſ. 122. nu. 3. Roland. conſ. 66. nu. 38. li. 2. conſ. 45. nu. 13. lib. 3. Ioſeph de Luduicis concl. 16. illat. 122. declarat. 4. in fine fol. 56.

9 Ampliatur ſecundo loco, vt talis conceſſio Principis ob benemerita præſumatur motu proprio facta, Alber. in l. 1. in princ. ff. quod quiſque iur. Commendat Alex. in l. 3. ff. quod quiſque iur. Iaſ. ad l. ex hoc iure, num. 56 ff. de iuſt. & iure.

10 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad cap. motu proprio, de prębend. in 6. vt non habeat locum pręcedentibus meritis. Merces vero, pręmium, ſiue recognitio principis, paucis concludēdo, multos debet habere comites, & qualitates. Primum, ne lædat ſupremam Principis authoritatem, Soc. ſen. conſ. 6. nu. 6. lib. 3. Secundum, ne ualor mercedis, excedat vltra dimidium valoris meritorum, Bald. & cęteri in auth. ex teſtamēto, C. de collat. Tertium, quòd recognitiones Principum non ſunt menſurandæ ad vnguem meritis, quia liberalitas Principis ſupplet, Barbat. in cap. ſedes, col. 2. de reſcript. & de meritis ſufficit aſſertio Principis in præiudicium ipſius inter perſonas etiam prohibitas, ſecus in præiudicium aliorum, Dec. conſ. 191. col. 3. Gramm. conſ. crim. 58. nu. 15. Natt. conſ. 367. nu. 16. conſ. 522. nu. 31. Bert. conſ. 42. nu. 4. lib. 1.

11 **Subampliatur**, vt procedat nedum in Principe, ſed in quocunq; alio in dignitate poſito, prout in Comite Palatino tenuit Rota in vna Rauennatenſis legitimatione, vt per Put. deciſ. 114. par. 4. ex Iaſ. conſil. 229. col. 2. & conſ. 101. col. 4. in fine vol. 4.

12 Ex quibus ſequitur corollarie vnum, quod adeo fauorabilis eſt merces, præmium, ſalarium, remuneratio, & recognitio laboris, & meritorum, vt ſit potentior, & præualeat vitio ingratitudinis, liget, & pręualeat plenitudini poteſtatis Principum, & nedum obliget ipſos, ſed etiam eorum ſucceſſores, ſiue iure hæreditario, ſiue per electionem.

13 **Licet igitur dici ſoleat, ſupremus Princeps omnia poteſt, ſaltem de plenitudine poteſtatis, tamen remunerationem & mercedem datam tollere non poteſt.**

14 Et vltra late adducta per Ioſeph de Ludouic. plene tractantem concl. 16. illat. 122. adde unum alium notabilem effectum, ut Princeps etiam ex cauſa pluſquā iuſta reuocare, uel modificare non poſſit, Natt. conſ. 512. num. 20. & hæc eſt communis opinio, Viu. lib. 1. comm opin. in uerbo donatio ubicunque. Burſ. conſ. 31. num. 6 lib. 1.

15 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. omnia, quæ iure, ff. de reg. iur. ut non procedat in donatione remuneratoria, in mercede laboris, quæ per contrarium uitium ingratitudinis non reuocatur, ut patet ex prædictis, quibus adde Bald. in cap. 1. §. fin. quæ fuit primo cauſa, benefic. amittend. Ferret. conſ. 94. Palat. Ruu. de donat. inter vir. & vxor. §. 58. nu. 6. Burſatt. conſ. 31. num. 4.

Cui ex abundanti adde Pariſ. in conſuet. ti. 1. §. 30. nu. 99. Boer. deciſ. 27. Petr. Duenn. regul. 224. nu. 4. Fortun. in l. 1. §. ius naturale, nu. 62 ff. de iuſt. & iure, Curt. ſen. conſ. 66. nu. 2. Gratiniat. deciſ. 65. num. 24. Gozad. conſ. 5. num. 4.

16 Secundo corollarie infertur intellectus ad l. nemo poteſt mutare, ff. de reg. iur. vt procedat in Principe, qui remunerauit, quia ſe mutare non poteſt, etiam ex cauſa ingratitudinis de plenitudine poteſtatis, & ex quauis iuſta cauſa, nec tollere, nec modificare.

17 Ampliatur ſecundo loco principaliter diſpoſitio l. ſi pater, §. 1. ff. de donat. vt procedat in officiali, cui ex cauſa mercedis, præmij, & remunerationis poteſt aliquid donari etiam officio durante. Ita Doct. ad l. principalibus, ff. ſi cert. pet. vbi Iaſ. limitat. 6. Dec. limitat. 5. per l. Aquilius regulus, ff. cod. de donat. quæ fraternizat, & eiuſdem eſt materiæ cum d. l. ſi pater, §. 1. & loquitur in terminis materiæ locati, & conducti, vbi durante officio fuit conceſſa prætori habitatio in mercedem ſeruitij pręſtiti, abſque eo quod tenetur ad penſionem aliquam, & ſic eſt tacita locatio cum penſione remuneratoria. Vnde, ſi dum eſt in officio Pręror, vel Gubernator Tudertinus, ſi conferat in te beneficium aliquod quoad pretor eſt, potes libere concedere uſum domus forte pro eius familia, ſtabuli pro equo, & ſimilibus. ex quibus corollarie infertur intellectus & limitatio ad l. 1. C. de contrac. iudic. ut non procedat in donatione remuneratoria, & ſic in uerba illa commodo &c. ibi, Ad qualcunque res &c. non referuntur ad cauſam remunerationis.

19 Ampliatur tertio loco diſpoſitio, l. ſi pater, §. 1. ut non reuocetur, etiam per ſuperuenientiam liberorū, & ſic diſpoſitio, l. ſi unquam non procedit in donatione remuneratoria, & in pręmio & mercede laboris. Bal. in d. l. ſi unquam, in 2. lectu. & hęc eſt communis opinio. Dec. conſ. 366. nu. 10. Iaſ. conſ. 154. nu. 2. lib. 2. Rip. in d. l. ſi unquam, q. 14. Iul. Clar. in §. donatio, q. 23. verſ. item quæro, an diſpoſitio.

Cui adde bene in materia loquentes, & de communi pariter atteſtantes Rom. conſ. 26. col. 2. in l. ſi uero, §. de uiro, limit. 18. ff. ſol. matr. Iaſ. ad l. ſi non ſortem, §. libertus, col. 5. nu. 8. ff. de condi. indeb. in l. ex hoc iure, col. 23. ff. de iuſt. & iur. Iaſ. conſ. 171. col. 2. & ſeq. vol. 4. Io. Cret. in c. Raynutius, nu. 25. de teſtam. Soci. conſ. 195. col. 3. conſ. 39. col. fin. uol. 3. Corn. cōſ. 194. col. 1. uol. 3. Purpura. ad l. licet, col. 3. C. de pact. Alex. conſ. 39. uol. 4. in 3. dub. conſ. 162. uol. 6. Rip. lib. 3. reſpon. 13. Dec. conſ. 39. & 675. Bertran. conſ. 20. col. 1. uol. 1. conſ. 131. col. 1. uol. 1. Pariſ. cōſ. 75. col. 5. uol. 2.

Mant.

Mant.conſ.51.Soci.iun.conſ.102.col.4.vol.2.Ruin. conſ.98.col.3.& col.10.vol.1. late Ant.Gabr.de donat.concl.2.ſub nu.45.

Cui adde idem atteſtantem Burſat. conſ.31.nu.6. vol.1.conſ.204.num.15.vol.3. Ioſeph. de Ludouic. conſ.18. illatio 122. fol.57. Soarez in Theſaur. receptar.ſentent.litera D.num.241. Repertor.ad Feli.in uerb.donatio,num.2.

20 Tantæ igitur eſt virtutis, efficacię & potentię mercedis recognitio, & prçmium laboris, ut prçferatur dilectioni tacitę filiorum.

21 Vnde infertur ad materiam l. iſti quidem, ff.quod metus cauſa, quòd licet pater preſumatur plus diligere filium,quàm ſe ipſum, tamen ex filiorum ſuperuenientia non cenſetur reuocaſſe actum remuneratorium,ad tollendum vitium ingratitudinis, addendo ad ea,quę ponit Alcia.regu.1.prçſumpt.1.Pulchre vltra eum Silua nuptia.lib.1 num.58.

22 Declaratur allegata concluſio in materia, l.ſi vnquam,ne merces,prçmiũ, donatio, vel remuneratio reuocetur per ſuperuenientiam filiorum in eo, quod excedit valorem meritorum, Ruin.conſ.67.num.10. vol.5.Dec.conſ.20.Corn.conſ.194.col.1.vol.3. Soc. conſ.295.col.4.vol.2.conſ.215.col.1.Rip.ad d.l.ſi vnquam,q.14.& hęc eſt communis opinio. Bertrã.conſ. 175 num.11.vol.2.in nouis. Diaz. reg.213.limit.6.

23 Declaratur ſecundo,quia non ſufficit generalis aſſertio meritorum in terminis, l.ſi vnquam,niſi etiam merita verificentur. Bertrand.conſ.135.co.2.vol.in nouis. Ant.Gabr. de donat.concl.2.nu.47. Minſinger. centur.4. obſeruat. 75. reputans valde ſingulare ad multa inſtrumenta.

24 Vltra quos declara id eſſe verum,& procedere inter perſonas prohibitas,puta inter patrem,& filium, maritum,& uxorem,& ſimiles:ſecus in perſona, quę libere donare poteſt, quia ſola donantis aſſertio ſufficit.glo.fi.in l.ſi donatione,C.de collat.quam communiter receptam atteſtatur ibi Alex. num. 5. Caſtrenſ. conſ.345.poſt num.4.uerſ.tertio uidetur,lib.1.Corn. conſ.144.litera H.lib.2. Curt.iun.conſ.142. num.3. Bello.conſ.74.nu.17.Guid.Pap.deciſ.95.Iul.Clar.in §.donatio,uerſ.ſed hic occurrit,q.3.Vbi reputat hãc indagationem notabilem,& utilem Ioan.Ceph.conſil.94.nu.16.Soarez in ſuo theſau.littera M.nu.145. Sum.Angel.in uerbo donatio,nu.52.in fi. Firmia.in verbo,merita,& in verbo,confeſſio. Ceph.conſ.366. num.16.lib.3. Vnde probanda eſt, Crauet.conſ.260. nu.2.Marſil.in l.1.§.ſi quis dicatur, nu.2.de quæſtionibus late Cephal.conſ.343.nu.69.lib.3.etiamſi iuramentum interueniſſet.Tiber.Decia.conſ 27.nu.28. 29.lib.3. & inter ſuſpectos praeiudicat etiam mereri Tiber.Decia.conſ.25.nu.4.lib.1.Ioſeph.de Ludouic. concl.14.illat.88. Maran.de ord.iud.par.2. in verbo confeſſio.nu.8. Crauet.de antiq.temp.par.1. verſic. propoſitum,nu.75.

25 Ponderanda igitur eſt clauſula donationis per notarios apponi ſolita in inſtrumentis donationũ.ſ.pro benemeritis,& gratis ſeruitijs &c. Si.n.eſt inter perſonas prohibitas,puta inter patrem, & filium, maritum,& vxorem, & ſimiles, & nihil probat, aut inter perſonas nõ prohibitas,& probat.Sentit Celſus Vgo in tract.clauſularum de clauſul.contrac. in princ. reprehendendo opinionem Bal.& Oldr.& ſequacium. & hanc dicit communem opinionem Iaſ. conſ. 154. num.3.vol.2.& ſufficit generalis aſſertio meritorum per verba enunciatiua, abſque eo,quod merita ſpecificentur inter perſonas non prohibitas, nõ ſuſpectas, & de quibus ſupra. Et hodie hæc eſt magis cõmunis opinio. Iaſ.ad l.frater a fratre, nu.44.ff.de condit.indeb.limit.2.Corn.conſ.28 .col.fin.vol.4. Rui.conſ. 44.circa fin.vol.5.Anton.Gab.de donat concl.1.ſub nu.64. Maſcard. de probat.concluſ.346.num.30.

26 Ampliatur quarto loco principaliter diſpoſitio, d.l.ſi pater,§.fin.ne requiratur inſinuatio in recognitione præmio,mercede,vel remuneratione. Bart.in d.§.fin.& in l.Aquilius regulus,& ibi Imo.ff.eod.tit. Bal.in l.2.in fi.C.ne liceat potentioribus,& in l.ſi cũ mihi,ff.de dolo,& in l.3.C.qui bonis cedere poſſunt, in l.ſi donatione, C.de collat. Cyn.in l.vt liberis, colum.11.C.eod. Iaſ.ad l.ex hoc iure col.9. ff. de iuſt. & iure. Ang.conſ.139.verſ.venio ad tertium. Roman. conſ.26.in 2.dub.Curt.conſ.68. Alex.conſ.216.col. 1.vol.2. Aufrer.ad Toloſ.deciſ.381.Ferrei.cautel.33. Mant.conſ.51.& 132.vol.2. Ruin.conſ.2.col.2. vol. 1. Ant.Gabr. de donat. concl.1.nu.68.

Cui ampliſſime tractanti in præcitato loco, adde, ꝙ hęc eſt communis opinio, Soc.iun.cõſ.77.nu.152. vol.1.Iul.Clar.in §.donatio,q.16.verſ.ſed quid dicendum. Tiraq.infinitos pene cumulans,in l.ſi vnquam, in verb.donatione largitus, nu 44.C.de reuocan.donat. Iaſ.in l.ſi non ſortem, §.libertas,nu.2.ff.de condict.indeb.in l.ex hoc iure,nu.53.ff.de iuſt.& iur.Didac.Segura.in l.ab exhæredati,nu.91.ff.de leg.1.Ant. de Cannar.in tract. inſinuat. in 2.par.q.12. num.10. Duenn.reg.224.limit.4.nu.4. Pinell.relatiue tantũ de bon.matern.l.1.par.3.nu.62. Caballin.de euictio. §.4.nu.1.Cæph.conſ.61.nu.17.conſ.94.num.18.Fuſius ſingul.126.litterą D.Neuiz.conſ.8.num.13. De magis communi Bart.Sal.conſ.304 num.5.uol.3.

27 Vnde applicando ad materiam, l.ſi pater, §.fin. ſi quis liberauit amicum ab incurſu inimicorum,uel bãnitorum,& quodammodo pro mercede,uel remuneratione fecerit magnum donum, & fortaſſe meritorium,quia fortaſſe a morte liberauit, quæ inſinuatio requiretur in tam magno beneficio? Vtique nulla.Superat igitur omnes iuris ſolennitates,& cautelas,beneficij merces,prçmium,& remuneratio. Declara,ut merita ſpecificentur,alias eſſet eluſio. Miſinger.hoc commendans,centur.4.obſeruat.75.

28 Ampliatur quinto loco principaliter diſpoſitio,d. l.ſi pater,§.fi.ut habeat locum in donatione inter patrem,& filium,quæ licet regulariter non ualeat,l.donationes,quas parentes,C.de donat.inter uir.& uxo. tamen fallit in donatione remuneratoria,gloſ. Bart. Bal.& alii in auth.unde ſi parens,C.de inoffic.teſtam. Ioan.Crot.in repetit.l.frater a fratre,nu.4.ff.de condict. indeb. Bart. in l.ſi tibi decem, §.ſi pactus, ff.de pact.in l.1.§.nec Caſtrenſe, col.pen.de coll.bonorũ, in l.ſi quis pro eo, §.1.in fi.de fideiuſſoribus, in tract. de duobus fratribus,col.6.uer.deinde quęro.Bal.in l. 2.in 4.oppoſit. C.de inoffic.donationib.in l. ſi pater, poſt princip.C.qui bonis cedere poſſunt, in authent. ex teſtam.& ibi Corn. & alii, C.de collat.in l.fi. C.de uſucapio.pro donato Ang.in §.1.in auth.de immenſis donat.Caſtren. in d.l.Aquilius, col.2. Floria.in l.q̃ pater,ff.famil.hercíſc.Alex.conſ.20.col.1.li.3. Aret. conſ.17.col.3.Corn.conſ.144.lib.2.Barbac.conſ.11 col.4.lib.2. Soc.conſ.66,col.2.lib.1. Dec. conſ.136

Iaſ.

Digitized by Google

Iaſ.in l.ex hoc iure,in 2.effectu,ff.de iuſtit.& iure, in l.ſi non ſortem , §.libertus , ff.de condict.indeb. late Tiraquel.ad l.ſi vnquam,in verbo,donatione, nu.19. C.de reuocan.donat.

Cui adde bonum verbum,quòd hæc eſt communis opinio. Dec.in l.ſi donatione, nu.10.C.de collat. Riminal.conſ.240.nu.3.Iul.Clar.in §.donatio.q.8.verſic.hæc tamen,&c. Cæphal.conſ.61.nu.13.lib.1. Viui lib.1.opin.74.verſ.ſecundo fallit. Emanuel in ſuo theſaur. littera D.num.198.

29 Et vltra Tiraqu.& Iul.Clar.ſupra citatos, ſubampliatur hæc ampliatio , ꝙ in dubio ſi nulla donationis cauſa adijcitur, & filius ante de patre præclare meritus fuerit,valebit donatio, & ob merita cenſebitur facta,& hæc eſt communis opinio.Crot.in repetitione l.frater a fratre,ff.de condict.indeb.num.79.

30 Vnde, ſi filius contulerit in patrem aliqua beneficia, & per menſem poſt pater donat, præſumitur ex præcedentibus meritis, & ſic practicando erit cautus ad ſuſtentandum donationem,articulari, & deducere ſaltem beneficia per filium collata per aliquod tempus ante donationem, & benemerita , & quod filius hoc fecit in beneficium ſui patris .

31 Ampliatur vlterius,vt talia bona filius non teneatur conferre cum fratribus. Dec.in l.ſi a patre,in l.ſi emácipati, C.de coll. Addentes ad Mattheſil.notab. 41.num.9. vbi limitat quando conſtat feciſſe intuitu meritorum.

32 Ampliatur tertio,vt talis donatio non ſit imputanda in legitimam. Cncc. de legitima in verb. ex ſubſtantia,num.9.fol.57.

33 Declaratur tamen præſens ampliatio, vt procedat,& locum habeat multis concurrentibus. Primò, ꝙ filius contulerit in patrem ea beneficia, quæ de iure non tenebatur;non enim donari videtur,quod iure aliquo cogente conceditur,l.donari,ff.de donat.& de reg.iur.Rip.ad l.ſi vnquam,q.14.& lib.3.reſponſ. c.13. Tiraquel.in eadem l.in verſ.donatione, nu.92. verſ.quarta declaratio. Secundum requiſitum eſt , ꝙ merita æquiualeant donationi,alias non valebit,niſi, quatenus capiunt merita pro reſiduo, cenſebitur donatio ſimplex,& hæc eſt communis opinio. Bertrād. conſ.164.nu.2.lib.2. Iul.Clar. in §.donatio.q.3.verſ. ſed nunquid, q.8.uerſ.hoc tamen, dicens in hoc ſtari arbitrio iudicis, an æquiualeant, uel non. Caſſan. de conſuetud. Burgund.rubr.7.§.5.num.49. Cagnol.ad l.2.num.196.C.de reſcind.vendit.Soarez in theſaur. litera F.nu.59. Iaſ.in authen.vnde ſi parens,num.16. C.de inoffi.teſtam. & idem Soarez litera D,nu. 246. Pedemont.deciſ.171.num.19.Ioſeph de Ludou.concluſ.14.illat.14.

34 Tertium requiſitum eſt, quod non ſtatur aſſertioni patris de meritis , etiā ſi illa in ſpecie exprimeret, ſed merita ipſa probanda ſunt per filium, & hæc eſt communis opinio . Iaſ.in repet. l. frater a fratre , ſub nu.44. uerſ. ſecundo limita. ff. de condictio indebit. Corſe.conſ.289.col.fi.lib.4. Ruin.conſ.44.in fi.lib.5. Pedemont.deciſ.171.nu. 19. Ioſeph de Ludouic.concluſ.14.illat.11.fol.26. Cui adde Viu. lib.1. opin.74. verſ.& in hoc ſtandum non eſt. Iaſ.conſ.154.num.5. lib.2. Emanuel Soarez.in ſuo theſaur.littera D,num. 201. Iaſ.in d.auth.unde ſi parens,nu.18.in fi.

35 Vltra quos omnes ſubampliatur ulterius, ut non ſufficiat aſſertio patris, & enumeratio in ſpecie meritorum etiam cum iuramento,ſed debent concurrere aliquæ præſumptiones, vel coniecturæ coadiuatiuæ. Iaſ.conſ.154.colum.4.uerſ.5.& clarius conſ.184. col.pen.uerſ.ſed præmiſſis,lib.2. Magis clare Alciat. regula 1.præſumpt.16.nu.3.reſponſ.584.nu.5.& quales eſſe debeant, iudicis arbitrio ſtatur. Iacob. Menoch.de arbitr.iudic.lib.2.centur.2.caſ.134.Cott.in memorab. in uerbo donatio facta filio, poſt Alexan. conſ.8.lib.2.Nicol.Feſtaſ.de æſtimo.& collectis,par. 4.c.5.nu.6. qui tenet ſufficere iuramentum, ſed opinio Menoch.uerior uidetur idem conſ.112.uol.2.

36 Declaratur allegata concluſio , quod ſimplici aſſertioni non ſtetur, niſi habeat præſumptionem pro ſe. Crauet.de antiquit.tempor.par. 1.ſect.2.num.69. Nicol. Feſtaſ.de æſtimo, parte 4.c.5. nu.18.

Declara ſecundo,quia quoad patrem ſtatur, ut ipſi contrauenire non poſſit. Iaſ.in d.l.frater a fratre,nu. 44.limit. 3.Tiber.Decia.reſponſ.25.num.4.lib.1.Ioſeph de Ludou.concl.14.illar.88.

37 Et quomodo, & quando merita dicantur æquiualentia,iudicis arbitrio ſtatur . Soci.conſil.295. col.3. lib.2. Iaſ.conſ.154.num.5. lib.1. Curt.iun.conſ.126. num.11.Purpur.ad l.cum quid,nu.151. ff.ſi cert. pet. Meno.de arb.iud.lib.2.cent.2.caſu 132.

38 Et quòd aſſertioni non ſtetur in prohibitis prælati, patris,& ſimilium. Marſil.ſingu.610. & 262. num.2. Rolan.conſ.98.nu.42.& ſeq.uol.2. Iul.Clar. in §.donatio.q. 3.uer.ſed hic occurrit.Borgn.deciſ.46.num. 444.& in reper.in uerb.in prohibitis,& in uerb.locator prælatus,& in uerb.rector. Burſat.conſ.15.num. 119.uol.2. Nat.conſ.352. num.3.uol.2. Duen. regu. 139.num 9 * latè Iacob.Menoc. de præſumpt.lib.3. præſumpt.29.num.14.cum ſeq.ubi nu.40.ponit concluſionem receptiſſimam , quod donatio ſimpliciter facta inter patrem, & filium nulla facta mentione meritorum in dubio intelligitur ex dicta cauſa, & Dec.in l.ſi donatione,nu.11.C.de collat. Caſtrenſ.in l.ſi Ruffinus, C.de teſtam.militar. Curt.iun.conſ.54. nu.3.Alciat.reg.1.præſump.30.Gomez.in §.actiones, nu.30.de actio.Coraſ.in l.frater a fratre,§.quæſitum, num.59.ff.de condict.indeb. ubi Crot.num.79. Ioan. Lup.de donat. inter uir. & uxor. §.43.nu. 13.uerſ. & crediderim. Riminal. ad princip.de donat. num. 236. etiamſi eſſemus in publico guarantigiato inſtrumento. Maſcar.concl.184.185.186.& iterum 1049. nu.8. in litera M, etiamſi extat , iuramentum appoſitum. Seraſin. & magis communi priuileg. 40. nu.16. licet in ſe contrarium teneat.

39 Declara niſi perſona iurans eſſet ualde legalis , & ſpectatæ uitæ,uel niſi concurrant aliquæ coniecturæ de ueritate meritorum, aut uirtus, uel probitas donatarii,uel ſimilia. Grat.reſponſ.7.num.33.lib.2. pulchre Bal.in l.fi.ff.de proba.

Declara ſecundo , ut ſufficiat qualis qualis probatio meritorum,non exacta probatio requiratur, Marſil.ſing.610.Alex.conſ.18.uol.3. Arelat.ad Alci.reg. 1.præſump.6.Seraph.de iuram.priuil.40.

40 Vnde dum uenimus in practica,fiat per patrem inſtrumentum donationis,in quo pater non aſſerat ſimpliciter,prout communiter fieri ſolet, pro benemeritis,& gratis ſeruitiis, ſed etiam fiat ſpecialis enumeratio aliquorum meritorum , de cauſa, loco,& tempore . Vlterius apponatur iuramentū pro ſigillo prædictorum, quibus peractis ſi ad illius executionem in

iudicio

iudicio agatur, deducantur aliquę veriſimilitudines, vel coniecturæ, quæ fortaſſe ex lectura inſtrumenti aliquatenus patere potuerint, cum iudex eam audiet, vt pulchre practicare docet vltra alios Minſing. centur.4.obſerua.75.& etiam obligatur hæres iurantis, vt pro cautela ponit Vero.de ſimulat. præſum.7.

41 Verum recte conſiderando reducendo ad practicā ſupra dictas theoricas, quæ ſeruitia excogitari poterunt, & in infirmitatibus, & alijs temporibus, ad quę filius in patrem non teneatur? Ex l.veluti, ff.de iuſtit. & iure. Vnde donatio remuneratoria inter patrem, & filium vere excogitari non poteſt. Ita pulchre ſentit Sali.in l.filię euius, nu.12.C.fam.hercisc.quam ſequitur Rip.in l.fęminę, nu.42.C.de ſecun.nup. Lancel.& Pontus, in l.filium quem habentem, num.132. C.famil.hercisc.Pinell.ad l.1.par.3.num.62.illat.11. fol.320.C.de bon.matern. Commēdat Suarez in ſuo theſau.litera D, num.198. Et licet Tiraq. in d.4.declar. aliqua pro communi afferat exempla, tamen & illa parentibus debentur.

42 Et ſequendo cum multis communem poſſet ex prædictis inferri ad vnum circa intellectum l.veluti, ff.de iuſtit.& iur. debemus namque parentibus quaſdam operas, ſed non omnes, de quibus ſupra ex Rip. & Tiraq. retulimus.

Secundo corollarie infertur intellectus, & limitatio ad regulā, vtile, lib.6.vt non procedat in donatione remuneratoria inter patrem, & filiū, quę pro parte non meritorum, eſt donatio ſimplex, ut uidimus.

Quę addi poſſunt ad ea, quę late congerit eruditus Alphan.reportat.220. & Clemen.de patr. poteſt.eſſe.10. vbi remiſſiue tantum loquitur.

Ampliatur ſeptimo loco, etiam inter maritum, & vxorem, inter quos regulariter eſt prohibita donatio, licet non remuneratoria, & pro mercede, & præmio. Iaſ.in l.ſi diuortio, ff.de verb.oblig.Bar.in l.ſi voluntate, C.de fideic. Bal.in l.2.§.creditum, in vltima oppoſ.ff.ſi cert. pet. Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verbo donatione largitus, num.18.C.de reuocan.don.

43 Declara eo modo, quo dictum eſt in pręcedente ampliatione inter patrem, & filium, quia iura & doc. in eis indiſtincte loquuntur.

Et vltra Tiraquel.& alios ſuperius adductos circa pręſentem ampliationem ande, quod hæc eſt communis opinio, vt teſtatur Socin.conſ.66.lib.1.Gome. de contract.c.4 nu.31.Viui.lib.1.opi.75.fallen.2. Io. Cęph.conſ.61. nu.12.lib.1. Eman. Soarez in ſuo theſau.litera D, num.213.

44 Similiter vltra prędictos ampliatur iſta ampliatio, vt procedat nedum quando merita proceſſiſſent immediate ab vno ex coniugibus, ſed etiam ſi proceſſiſſent a conſanguineo aliquo coniugis, cui donatur. Ita in terminis Soci.conſ.66.nu.12. lib.1.

Et licet Pinel.contrarium ſentiat, vt ſupra illat.9. cum per hoc diſtraheretur totus titulus, ff.& C.de donat.inter uir.& uxo.quia per hoc nō deſtruitur, cum regulariter donatio huiuſmodi ſit prohibita, & ſicut fallit in multis caſibus, vtputa ſtante iuramento, qđ hodie in omni contractu apponitur, non tamen per hoc huiuſmodi materia deſtruitur, ita nec dicendum eſt deſtrui per hanc limitationem. Quid enim iuramento in contractibus frequentius? vt ſupra ex Burſa. & alijs adduximus, & tamen ex magis communi talis donatio ualet. Soarez litera D.num.208. Alcia. in cap.cum contingat, num.196.cum ſeq.de iureiur. Anton.Gabr.de magis communi atteſtans, de donat. concluſ.3. num.1.in fi.

Cui addę Io.Crot.in l. frater a fratre, nu.72. ff.de condi.inde. Boer.deciſ.13.num.6.Io.Cęph.conſ.61. nu.15.& 22.Viui.li.1 opi.75. Iul Clar.in §.donatio, q.9.uer, quid ſi in ipſa donatione, dec.Peruſ.66.nu.1.

45 Illud non omittam, quod donatum conſanguineo pręſumitur in dubio cauſa potius conſanguinitatis, quam remunerationis, l. tutor, §.qui a tutorib. ff.de excuſat.tuto.quem ſingularem dixit Rom. ſing.652. conſ.207.& 235.Io. Lup.in rubr.de donat.§.45.col. pen.Coraſ.lib.2.Miſcel.c.4.Couar.in cap.Ioan.nu.3. de teſtamen.

46 Amplia etiam, ſi ille conſanguineus fuerit rector alicuius eccleſię, uel amicus, c.requiſiuiſti, de teſtam. Bart.& ibi Soci. multa notatu digna adducit, in l.ciuibus, ff.de reb.dub. Alc.reg.1.pręſumpt.28.

47 Limita quando conſanguinei eſſent milites, l. hęreditatem, ff.de Caſtrenſ.pecu.l.cum allegas, C.eod. tit. Limita ſecundo, quando merita præceſſiſſent, l.ſi vero non remunerandi, §.ſi uero, ff. manda. gloſ. & Doct.in l.ſi donatione, C.de collat.

48 Limita tertio, quando conſanguineus aſſiduè conuerſaretur cum donante, d.l.cum allegas, & d.l.hęreditate. Alci.reg.1.pręſum.30.

49 Ampliatur octauo loco principaliter diſpoſitio, ſi pater, §.1.ff. de don. vt in eo non habeat locum ſtatutum Tudertinum, & alia huiuſmodi prohibentia mulierem contrahere ſine certa ſolemnitate, poterit tamen donare ex cauſa remunerationis, vel pro mercede, pręmio, & recognitione, forma in hac, & ſtatuti ſolemnitate non obſeruata, nec hic caſus intelligetur in ſtatuto comprehenſus. Granut.theorem.25.limit. 7.num.35.

Cui adde (licet in materia ſua ſuccincte loquatur) Lambertengi.de contract. mulierum, glo.23. nu.18. Adde etiam ſub dubio aliqualiter loquentem Caſtr. conſ.171.col.1. lib.2. quia hę donationes plus fauoris, & priuilegii habeant, per l.ſi vero non remunerandi, §.idem Papinianus, ff.manda.not.in l.fundum per fideicommiſſum, ff.de leg.1.Iaſ.ad l.cum filio familias, col.12.verſ.item adde, ff.de leg.1.Tiraq.ad l.ſi vnquam, in verbo donatione largitus, num.28.& iterum, nu.158.& de leg.connub.glo.3.q.2.in fi. Quem caſum non expreſſit Firmian. in ſuo repertor. in verbo, ſtatutum, quod mulier.

50 Poteſt igitur mulier pro mercede, & (vt ita dicam) ſalario, remuneratione, & recognitione donare, & remeritare ſtatuti ſolemnitate non obſtante, adeo, & tam fauorabilis eſt mercedis materia, ſalarij, & recognitionis.

51 Ampliatur nono loco principaliter diſpoſitio, l.ſi pater, §.ſi.ff.de donat. vt vendicet ſibi locum in minore, qui in mercedem, ſalarium, & remunerationem donare poteſt tam mobilia, quam immobilia. Iaſ. in l.ex hoc iure, eſſe.2.& in §.libertus, eſſe.9.conſ.156. mihi quoque, vol.4.Rodoa.de rebus eccl.non alienā. nu.1.ſol.20 Rom.in l.ſi ante nuptias, ff.ſol.matrim. Iaſ.in l.cum filio fam.nu.170.ff.de leg.1.Seiſell.in l.ex hoc iure, in 4.eſſe.nu.73. Alc.in l.creditores, num.9. ff.de verb.ſignif. Tiraq.in d.l.ſi vnquam, nu.29. ſpecial.16.in ver.donatione largitus.Soc.conſ.66.col.2. in fi.lib.1.Bero.conſ.61.nu.33.& cōſ.65.nu.14.vol.1.

Her-

Hermonopol.in promptuario iuris ciuilis, lib.1.tit. 12.verſ.rem a patre, moderat.in tract.clauſul.nu.24. fol. mihi 395. & quoad mobilia hæc eſt communis opinio. Viui. lib.2. opi.92. & Arc. qui in mobilibus loquitur, conſ. 24.

52 Declaratur circa immobilia, vt requiratur decretum, aliàs non poſſint. Natt.conſ.173.ſub nu.1.conſ. 180.nu.7.lib.1. D.Simoncell. dicens hanc opinionē veriorem in tract.de decre. lib.1. tit.2. inſpect.4. ſub num.28. verſ.contraria.

53 Declaratur ſecundo, vbi ex benemeritis ius agendi non competebat, ſecus vbi eſſent merita, ex quibus ius agendi competeret, vt per Simoncell. vt ſupra ampliat. 6.

Vides igitur quomodo pater filio, vxor marito, mulier ſine forma ſtatuti nulla reſeruatione facta cauſa remunerationis donat, & in minore decretum requiritur. Et in materia locati, & conducti, de qua Deo dante agimus, eſt notabilis tex. in l.cum plures, §.fin. ff.de adminiſtr.tut. vbi tutor abſque aliquo præſtabit mercedes, & ſalaria præceptoribus conductis ad docendum, & inſtruendum pupillum, quia hæc eſt remuneratio laboris.

Secundo ad idem facit in materia locati, & conducti loquens, l.qui filium, ff vbi pupill.educar.deb.vbi tutor, vt ſupra, præceptoribus mercedes, & ſalaria conſtituere debet pro remuneratione laborum.

54 Ampliatur decimo diſpoſitio l.ſi pater, §.fin.ff.de donat. vt procedat, & locum habeat in prælato, qui pro mercede, ſalario, præmio, & remuneratione bona eccleſiæ alienare poteſt, & recipiens iuſte, & licite recipit. Bal.in l.iubemus, col.3.C.de ſacroſanct eccl. Iaſ.conſ.116.vol.4. Gugliel. Rodoa. de reb.ecc. non alien.verſ.donatio, &c. nu.6.fol. 20.

Cui adde Oldr.conſ.226.col.2 verſ.ſecundo, quia donatio.Ioan.Andr.ad Spec.in rubr.de reb.eccl.non alienan. Bart.in l.iuſta cauſa, per illum text.ff.de manumiſ.vindicta. Bal.in c.de priore, de appel.Roma.in l.ſi vero, §.de viro, fallen.48.ff.ſolu.matr. & conſ.50. Caſtr.conſ.285.in fi.lib.2.Panor.in c.ad hoc, in 2.notab.de teſtam. & in c.conſenſus, per glo.1.ibi, de reb. eccl.non alien. Innoc.in Clemen.1.col.5.eod.tit. Alexan.conſ.56.col.3.verſ.vnde refert, lib.1, Soci.conſ. 84.lib.3.Barba.de præſtan.Cardin.q.3.primæ partis, col.6.verſ.limita etiam.Summa Angel.in verbo, immunitas, nu.53.& ſeq.Socin.conſ.8.col.5.lib.3.Alci. ad l.creditores, in fi ff.de verbor.ſignif. Iaſ.conſ.222. col.2.verſ. bene facit, lib.2.& conſ.83.lib.3.

Subampliatur ſecundum tamen aliquos, vt procedat etiam in bonis ſtabilibus. Caſtr.conſ.84.lib.1.cogitandum tamen eſt per ea, quæ inferius dicentur.

55 Subampliatur ſecundo, vt Prælatus poſſit pro mercede, & remuneratione alterare, & mutare naturam, & ſolitum feudi, vt ſi erat ſolitum ad tēpus aliquod, vel in maſculos tantum, poſſit pro mercede, & remuneratione dare in tempus longius, vel etiam in fœminas, & recipiens iuſte pro mercede, & remuneratione recipiat, per d.§.fi.l.ſi pater. Nico.de Neap. Iacob.de Belu.in c.1.in tit.qui feud.dar.poſ.per text.in c.2.§. 1.tit.de legibus, Corrad. & c.1.tit.quemadmo. feud. ad fil.pertineat, Dec.conſ.498.col.penult.verſic.poſtremo dato.

Adeo igitur merces, præmium, & recognitio fauorabilis eſt, & licita, vt Prælatus dare bona eccleſiæ, & feudi naturam mutare poſſit pro mercede, & remuneratione, & recipiens iuſte recipiat, & legitimè retineat ad ampliationem, l.ſi pater, §.fin.de donat.

56 Declaratur, vt procedat in rebus mobilibus, vel concedendo vſumfructum ad breue tempus, ut per Rodo.vt ſup.Tiraq.ad l.ſi vnquam, in verb.donatione largitus, nu.25.vltra quem adde quod ſeruanda eſt hæc forma, & circunſtantiæ, quod primo alienentur mobilia, vel pecuniæ: ſecundo, ſi mobilia, vel pecuniæ non extent, tunc bene fatendum eſt de immobilibus quo ad vtile dominium tantum.

57 Vnde in materia locati, & cōducti, de qua agimus, poteſt conducere aliquod petium terræ ad fructandum, donec ſteterit in ſeruitio eccleſiæ. Ita fructus ſint loco mercedis, & ſalarij, & ſi vellet concedere immobilia ſimpliciter, eligat debiliora, vt petiolam terræ, vineolam, & ſimilia. Bero.pulchre, in c.cōſenſus, col. 4.verſ.vnde cogita, de reb.eccl. non alien. Rodoa.in eod.tract.§.contra, fol.284. vbi tenet, quòd ſeruitia probari debent aliter quam per aſſertionem. Idem in tract.de ſpol. q.7.nu.1.fol.200. Montal.in l.conſilij, ff.de reg.iur. Bonacoſ.de famul.q.9. vbi multos allegat, & ſi vis practicare, vide pulchre conſil. Alex.55. lib.1. vbi te inſtruit, quod ſeruitium debet eſſe magnum, & notabile, debet conſiderari locus, tempus, & qualitas perſonæ, dicens vidiſſe annullatas multas donationes Prælatorum, nec de meritis ſtatur ſimplici aſſertioni Prælati, Rodo.de rebus eccleſ.q.4.verſ. idem aduerte, fol.326.

58 Ampliatur vndecimo diſpoſitio, l.ſi pater, §.fin.ff. de dona.vt procedat, & habeat locum in adminiſtratoribus ciuitatum, Prioribus, & Antianis populi, qui licet regulariter donare non poſſint, poſſunt tamē ex cauſa remunerationis hoc facere, Bart.in l.ambitioſa, nu 4.& 2.ff.de decret.ab ordin.faciend. Vnde Priores Tudertini poſſunt remunerare legatos, & Ambaſciatores per alias allegatam l.cum patres, §.fin. de admin.tut. & l.qui filium, ff. vbi pupillus, educat, debeat l.iubemus, §.ſcientes, C.de ſacroſ.eccleſ.quæ iura ad ciuitatum rectores ampliat Bar.in d.l.ambitioſa, nu.2. Alex.conſ.101.col.4.verſic. præterea illa gl. lib.5.Iaſ.conſ.101.col.2.verſ.5.vol.2. Fel. in cap.accedentes, in fin.de præſcript. Nicol.Feſt.de extim.& collect.par.4.cap.4.in fin.

59 Ampliatur, & reſpectiue declaratur hæc concluſio, ut quoad concedentem ſtetur aſſertioni concedentis etiam in plenum præiudicium, quoad tertium præſumptiue tantum, ita ut admittatur probatio in contrarium. Ita contra Iaſ.conſ.101.uol.4.& 227.uol.3. tenet pulchrè Crau.conſ.135.num.42. Late Feſtas de extim.par.4.cap.5.num.12.

60 Ex quib. corollarie habetur ampliatio l. iubemus, §.ſcientes, C.de ſacroſ.eccl.ut procedat etiam in Adminiſtratore Ciuitatis.

61 Secundo infertur corollarie ampliatio ad l.cū plures, §.fin.de adminiſt.tut.& l.qui filium, ff.ubi pupill. ut procedat etiam in Adminiſtratore Ciuitatis.

Eandem opinionem ſequitur, & comprobat Alex. conſ.161.paulo ante finem, lib.2.conſ.43.col.1.uerſ. non obſtat, lib.4.

62 Subampliatur hæc ampliatio, ut ciuitates adminiſtratores poſſint ob benemerita concedere immunitatem etiam perpetuam, Alexand. conſil.30. tertio dubio in fine lib.5. commendat Fel. in cap.accedentes,

tes concluſ.9.de præſcr. Iaſ.conſil.73.col.4.lib.4.

63 Subampliatur ſecundo, vt poſſint etiã ſtatuto prohibente, quod bona communis alienari non poſſint, niſi concurrente certo numero populi, & certa ſolẽnitate, tamen ſtatuto nõ obſtante poterit ex cauſa remunerationis, Alberic. reputans hoc notabile in prima parte ſtat.quęſt.122. Commendat Alex.d.cõl.43. Vnde cauſa remunerationis laboris non intelligitur comprehenſa, & ſemper eſt excepta, & fauorabilis.

Practicando tamen per palatia communis tuæ patriæ, & videbis quotidie fieri reformationes, ꝙ Priores, vel Antiani nõ poſſint aliquid diſponere, vel facere, niſi in numero ſint tot, & ſimiliter hac alia forma ſeruata. Idem de concilio generali ex diſpoſitione ſtatutorũ ſi fiat aliquid pro remuneratione laboris, non intelligitur comprehenſus, ita caſus ſic fauorabilis.

64 Declaratur notabiliter, vt tale ius remunerandi non tranſeat in ſucceſſorem in eodem officio, quia remuneratio ex parte remunerationis eſt perſonalis, adeo, quod quis hæredem ſuum grauare non poteſt ad remunerandum. Ita Bart. in d. l. ambitioſa, ſub num. 4. per l. viuus, ff. ſi quid in fraud. patron.

Vnde qui ſuccedunt in officio Priorum, non poſſunt remunerare beneficium collatum in anteceſſores in eodem officio, Couar, in cap. cum inofficioſa, num. 10. de teſtam.

Et iſta declaratio ſaltem attenta ratione ſua, notabilis & vtilis eſt, nedum in ſucceſſoribus in officio publico, ſed in tutore, curatore, Prælato, & ſimilibus ſupra adductis, Bened. de Barz. conſ. 115. in fine, vol. 1. conſil. ult. uolunt. Crau. de antiq. temp. par. 5. ſub nu. 39. per l. cuius bonis, ff. de cur. furio.

65 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. hęredem, ff. de reg. iu. & ſimiles, de hęredis poteſtate loquẽtes, quia non procedunt in remuneratione, quæ perſonalis eſt, nec etiam quæ ex defuncti uoluntate ad hęredem tranſmittitur, ex Bart. doctrina, de qua ſupra, quem caſum non poſuit Ioſeph. de Ludou. concl. 16. vbi materiam late ponit, nec hunc caſum poſuit. Ampliatur duodecimo diſpoſitio, l. ſi pater, §. fi. ff. de donat. ut procedat ẽt in tutore, & curatore, qui pro mercede munerari poſſunt, l. cum plures, §. fi. ff. de adminiſtr. tut. l. Lucius, ff. ubi pupill. de quibus alias ſuperius diximus, qui text. ualde notandi ſunt, ut per Cuman. conſ. 101. Ducíſſa Mediolani. Tiraq. ad l. ſi unquam, in uerbo, donatione largitus, num. 23.

66 Declaratur ultra Tiraqu. ut poſſit donare ex cauſa mercedis, & remunerationis non tamen immobilia, ut per Crott. in l. frater a fratre, nu. 51. Ioann. Lup. in rubr. de don. inter uir. & ux. §. 45. nu. 12.

Extenditur hæc limitatio etiã in tutore, uel curatore alicuius Principis, qui in hoc nõ eſt magis priuilegiatus, quã alij, ubi cautius procedere debet, ex quo principes ſemper ſunt magis auari, quam alii, ut paſſim experientia docet, & ita tenet Rolan. loquitur in tutore, curatore, pręlato, & ſimilib. adminiſtratorib.

67 Declaratur ſecundo, dummodo merita ſint æquiualentia, ut uidimus ſupra de alijs perſonis, quibus adde Brun. conſ. 12. num. 17.

68 Declaratur tertio, ut non poſſit facere donationẽ exceſſiuam etiam de mobilib. unde non poſſet etiam pro mercede, & remuneratione donare magnam quantitatem pecuniæ, Roland. extendens etiam ad Prælatos in alleg. conſ. 18. num. 70.

Quæ fortaſſe addi poſſunt ad ea, quæ uno uerbo tangit Caualcan. de tut num. 121. fallen. 2.

69 Ex quibus corollarie infertur intellectus, & limitatio ad l. pactum curatoris, C. de pact. l. fin. de curat. furioſ. & l. tutor, & l. Lucius, § fin ff. de adminiſt. tut. quibus cauetur tutorem, uel curatorem donare non poſſe, quia hoc non procedit ex cauſa mercedis, & remunerationis modo, quo ſupra.

Quæ addi poſſent ad ea, quæ docte ponit Duenn, regula 31.

70 Ampliatur decimo tertio diſpoſitio, l. ſi pater, §. fi. ff. de donat. ut procedat in procuratore etiam ſimpliciter conſtituto, qui abſque alio in ſpeciali mandato pro mercede, uel remuneratione donare poteſt, l. filius, in princ. ff. de procur. Bart. in l. ambitioſa, nu. 3. de decret. ab ord. fac. & hæc eſt communis opinio, Aret. 24. in tertio dubio, licet de ſubtilitate iuris aliter tenendum dicat.

71 Ex quibus infertur intellectus, & limitatio ad l. pręſes, C. de tranſact. & cap. ſi. de offic. Vicar. lib. 46. quib. cauetur ad donandum requiri ſpeciale mandatum, quia hoc fallit ex cauſa mercedis, & remunerationis.

Quæ addi poſſunt ad ea, quæ ponit Nouell. reg. 91. vbi hunc caſum non ponit, Bero. conſ. 5. nu. 72 lib. 1. Ioſeph de Ludou. cõcl. 30. verſ. 6. &c Bero. q. 33. vbi ſimpliciter tranſeunt ad donandum ſpeciale mandatum requiri.

Ampliatur decimo quarto diſpoſitio l. ſi pater, §. fi. de donat. vt procedat etiam in iudice, qui pro mercede, præmio, & recognitione poteſt pœnam in totũ, & abſolutè remittere, in parte etiam minuere, & ſimiliter aliquid communitatis, vel fiſci, & camerę pro meritis donare, & recipiens licitè recipit, & retinet pro ſua mercede, pręmio, & recognitione. Rom. in l. ſi vero, §. de viro, fallen. 48. ff. ſol. matri. per l. diuus, ff. de bon. dam. ibi, vel ſi quid fortiter, & l. in multorũ, C. de modo mulctandi. Gugl. Cun. Bart. & alij, in l. 1. ff. de iuſt. & iu. Bal. in l. programma, col. 2. C. comminationes, vel epiſtolas, col. 2. Barbat. de præſtan. Car. par. 1. q. 3. col. 6. & in præſenti materia eſt etiam text. celebris, & notabilis in l. non omnes. §. a barbaris, iũctis no. per Bart. ff. de re milit. quem ſingularem dixit Roma. ſingu. 538. nullus. Barba. conſ. 13. col. 4 lib. 4. conſil. 26. col. 2. lib. 2. Fulgo. conſ. 124. col. fin. Alex. conſil. 19. lib. 7. Soci. regu. 229. lex.

72 Ampliatur, vt poſſit ſuperior remittere onus ſoluendi gabellas propter remunerationem, quod alias remitti non poteſt, nec debet, l. cum Nauarchorum, C. de nauic. lib. 11. per quem tex. ita Roma. in l. ſi vero, §. de viro, fallen. 48. ff. ſol. matr. Barba. d. conſ. 11. & d. conſ. 44. col. fi. lib. 2.

73 Declaratur allegata concluſio, dummodo delictũ non ſit grauiſſimum, vel atrociſſimum: non enim merita ipſius a pœna atrociſſimi criminis liberare debent. Ita per authoritates hiſtoriales, & humaniores tenet Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verb. donatione, num. 38. C. de reuoc. don.

74 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. ſi ita vulneratus, ff. ad leg. Aquiliam, nam publice intereſt delicta puniri, ex cauſa tamen mercedis, & remunerationis publice intereſt pœnas remitti, vel modificari, & ſic in pari caſu merces præualet pęnæ.

75 Secundo corollarie infertur ad l. bona fides, ff. depoſiti, vbi delinquentes egeſtate laborare debent,

fallit

fallit enim hoc, niſi merita aliud ſuadeant.

75 Et in practica notandum eſt, & ſeruire poterit loco cuiuſdam ampliationis, quòd merita attenduntur ſiue propria, ſiue maiorum, vel proximiorum, quia maiorū merita ad hęredes, & poſteros tranſeunt Bal. conſ. 555. col. 2. verſ. quid igitur, lib. 1. ſequitur Soci. conſ. 84. col. 3. verſ. ex quibus lib. 3. Rom. conſ. 29.

77 Ex quibus infertur intellectus, & ampliatio ad l. nemini, verſ. filios autem, & l. petitionē, C. de aduoc. diuer. iudic. vbi merita parentum tranſeunt in filios, ita vt filius ex meritis patris, vel maiorum ſuorum pęnæ incurſæ remiſſionem conſequi mereatur. Bonum igitur, & laudabile eſt habere maiores benemeritos, & inofficioſos.

78 Similiter notandum eſt, quòd merita præcipue attenduntur in rempublicam, vel communitatem collata, & ſic publicum beneficium maximè remuneratur, etiam ſi tale beneficium a dolo, vel delicto ortum fuiſſet, per l. 2. §. poſtea cum Appius, ff. de orig. iur. ad quam late Tiraq. de pęn. cau. 49.

79 Ex quibus infertur limitatio ad l. itaque Fullo, ff. de furt. nemo enim ex ſua improbitate, & dolo præmium conſequitur, tamen ſi delictum aliquod fuit, ex quo ſuæ patriæ profuit, vel ipſe, vel ſui maiores, attenditur beneficium reſultans non delictum principians, vt dicit Acc. in d. §. poſtea.

80 Practicando igitur bonus aduocatus pro liberando reum allegabit benemerita tam rei, ſiue maiorum, qui tanta in communitatem contulerunt beneficia tali, & tali tempore, & loco, & merito ob id ille remunerandus ſit.

81 Ampliatur decimo quinto diſpoſitio l. ſi pater, §. fin. ff. de dona. vt pro mercede, præmio, vel remuneratione licet Principi ciuitatis, & cuilibet ſuperiori rem propriam vni auferre, & alteri dare. ad l. item ſi verberatum, §. 1. ibi, item ſi forte ager, & l. Lucius, ibi, Partim veteranis in præmium aſſignatis, ff. de euictio. Bald. in l. bene a Zenone, col. 1. vbi hoc in terminis dicit, C. de quadrien. deſcriptio. Oldra. conſil. 224. col. 7. late Iaſ. in l. quo minus, col. 1. in fine, & ſeq. de flumin. cum latiſſime adductis per Gabriel. de iure quæſito non tollendo, conclu. 2.

Cui ab eo non allegatos, & in materia bene loquētes adde Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verb. donatione largitus, nu. 40. C. de reuocan. donatio. Gozad. conſ. 5. nu. 18. cum ſeq. conſ. 9. nu. 48. & 49. Crau. conſ. 5. nu 5. conſ. 7. nu. 10. conſ. 135. nu. 7. 19 20. & 27. latiſſime de antiq. temp. par. 1. q. 1. & hęc vltra fidem Ant. Gabr. eſt communis opinio atteſtata per Curt. iun. conſ. 1. nu. 29. conſ. 138. nu. 5. Nicol. Feſtaſ. de eſtimo. & collect. par. 4. c. 6. ſub nu. 7. Eman. Soarez in ſuo theſau. litera B, num. 258. Gabr. Saray. ad Deci. in l. id quod noſtrum, vbi Dec. num. 3. & in addit. litera E, ff. de reg. iur.

82 Declaratur ampliatio, vt ſit vera tribus principaliter concurrentibus, ſcilicet, neceſſitate, recompenſatione, licentia. Neceſſitate inquam, quando publica vtilitas aliter oriri potuiſſet. Dec. conſ. 361. col. pen. conſ. 588. col. 3. Feli. in c. quæ in eccle. col. 20. de conſtitu. Iaſ. conſ. 233. col. 7. vol. 2. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, col. 11. in 2. lectu. ubi Socin. col. 6. de libe. & poſthum. in l. Barbarius, colum. 6. de offic. prętor. Ruin. conſ. 60. col. 4. vol. 5. & hæc eſt communis opi. Alex. conſ. 217. col. 4. vol. 2.

83 De compenſatione inquam, vel ſoluto iuſto pretio, vel data ſimili compenſatione. Bart. Bal. & alii, in l. 1. §. fin. ff. de pignorat. act. Ang. conſ. 139. col. pen. in fi. Iaſ. in l. Barbarius, col. 8. de offi. prætoris. late Ant. Gabr. de iur. quæſito, conclu. 2. num. 25. Nicol. Feſtaſ. de eſtimo. & collect. par. 4. cap. 6. nu. 11. & 12. Et dicam alias latius.

84 Limita, quia ciuitas, vel alius recognoſcens ſuperiorem, alias non poſſet. Feli. in c. quę in eccl. col. 14. verſ. quarta declaratio, de conſtitutionibus. Soci. iun. conſ. 121. col. pen. vol. 2. Ruin. conſ. 229. col. 3. vol. 1. conſ. 105. col. penult. vol. 5. Ciuitas igitur Tudertina, quę principem recognoſcit, hoc ſine licentia facere non poſſet.

85 Ampliatur decimo ſexto diſpoſitio, l. ſi pater, §. fin. ff. de donat. ut liceat pater non poſſit filium ſpurium inſtituere, vel aliquid in teſtamento relinquere. auth. ex complexu auth. licet, C. de natur. liberis: late Caccialup. in repet. l. ſi qua illuſtris, nu. 69. cum ſeq. C. ad S.C. orfic. late Coraſ. ad l. hęres, C. de impub. fallit notabiliter, vt poſſit inſtituere ob merita pręcedentia. Ita notabiliter Bald. conſ. 66. col. 2. lib. 1. per nota. in auth. vnde ſi parens, C. de inoffi. teſtam. & conſ. 406. col. 3. lib. 2. ante eum do. Andr. ad Spec. tit. de ſucceſ. ab inteſt. §. 1. verſ. quid ergo, ſi habes.

Et hęc declaratio notabilis eſt, tum ex ſe, tum quia Doctores etiam facundiſſimi, & occulatiſſimi materiam tractantes, eam nullo modo nec ponunt, nec tangunt, vt apud Caccialup. & Coraſ. in locis ſuperius allegatis videri poteſt. latiſſime Duenn. reg. 266. vbi de hoc ne verbum quidem. Facund. Couar. in epitom. de ſponſalib. §. 5. vbi nullum verbum de hoc ponit. Paleot. de not. & ſpur. c. 43. vbi ponit materiam ſucceſſionis, nec hunc caſum appoſuit.

Et de facili in facti contingentia euenire poteſt, quia experientia docet, quòd parentibus magis quandoque ſuccurritur a ſpurijs, quam legitimis, pręcipue in diſcrimine uitę & honoris. Vnde bonum eſſet meritis aliquam recognitionem dare.

86 Pręualet igitur pręmium, merces, & recognitio, nec attenditur ortus natalium, nec quod ſit aliquis legibus exoſus, ſi merita inueniantur. Cautela igitur eſt pro ſuſtentanda ſpurii inſtitutione, inuenire aliqua merita in patrem collata.

Et hęc addi poſſent in vtilitatem bene merentium ſpuriorum ad ea, quę ponit Alphan. report. 53. & reportat. 593.

87 Ampliatur decimo ſeptimo diſpoſitio, l. ſi pater, §. fin. ff. de donat. vt procedat donatione, vel remuneratione facta per clericum, militem, vel doctorem, concubinę, vel Amaſię, quia ſtantibus meritis valet, nec procedunt notata in l. affectionis, ff. de donat. vt pulchre conſuluit Ancharanus, conſil. 247. hac ratione, quia inter perſonas prohibitas licet prohibeatur donatio, tamen non prohibentur alii contractus, per l. qui teſtamentū, & ibi no. ff. de proba. & in l. cum quis decedens, §. pen. ff. de leg. 3. ſed talis remuneratio non eſt proprie donatio, ſed debiti naturalis reſtitutio, merito non cenſebitur prohibita.

Cui adde, dum in hac ratione Anch. dicit, ꝙ donatio ob merita, quod nō eſt proprie donatio hodie hęc eſt magis communis opinio. Didac. Couar. in c. in offi. poſt nu. 11. de teſtam. Soc. iun. conſ. 94. num. 13. lib. 2. Iul. Clar. in §. donatio, q. 3. in princ.

Et

Et hoc Anchar. dictum vti ſingulare commendat, & ſequitur Iaſ. in l. diuortio, col. antepen. ff. de verb. oblig. Ferdinand. Lopez. in addit. Lancell. Galiaula, in repet. l. Centurio, col. 5. de vulg. & pupil. Capil. deciſ. 102. nu 2. vbi etiam dicit valere ſtante iuramento, & quod tempore donationis non eſſet concubina, atteſtans ita iudicatum. admodum commendat Franc. March. deci. 127. par. 2. loquens in milite, doctore, & clerico. Vital. in trac. clauſul. clauſ. 46. incip. dedit, & donauit. Io. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxorem, §. 39. in fin. Anchar. q. 22. num. 6. par. 2. vbi enumerat ſeruitia eſſe pro quot annis ſeruiuit, & ſecundum numerum annorum fiat taxatio, tenendo ibidem concluſionem generalem, quòd etiam in non prohibitis requiratur ſpecialis mentio meritorum, nec ſtatur dictis notariorum.

Practicando igitur cautus erit aduocatus ſi conſulatur de donatione facienda cõcubinæ, vt ſi poſſibile eſt, tria præcipue concurrant, ſcilicet iuramentum, aſſertio meritorum, & quod tempore donationis non ſit concubina. In hoc dico, ſi poſſibile eſt, quia &c.

88 Subampliatur in Rege quoad concubinam ſuam, vt per Io. Lupum in rub. de donat. §. 37. num. 13. vbi modificat, quòd donatũ hoc, cõcubina alijs nec donare nec relinquere poteſt, quia princeps vult, quod donata per eum perpetuò maneant apud donatarium.

89 Declaratur prædicta ampliatio, ut non ſufficiat aſſertio meritorum hoc maximè caſu, quia ex dulcedine concretum fieret abſtractum, ſed merita in ſpecie deducenda, & probanda, & quidem honeſta, & rationabilia, Dec. conſ. 132. & hæc eſt communis opinio. Coraſ. ad l. frater a fratre, §. quæritur, nu. 55. ff. de condict. indeb. Eman. in ſuo theſau. litera D. num. 193.

90 Declaratur vltra eum ſecundo loco vno alio notabili modo, vt debeantur proportionaliter pro modo ſeruitiorum præſtitorum, ita vt dato quod bene probentur merita, vel ſeruitia, poſſunt tamen per iudicẽ modificari, & proportionabiliter diminui eius arbitrio. Affl. reputans in pract. valde vtile, deciſ. 102.

91 Declaratur vlterius in concubina præterita, & habita, ſecus in futura. Ang. in l. mulier, ff. de re iudi. exclamat pro ſingular. Alex. in l. affectionis, ff. de dona. Io. Lupus in rub. de donat. §. 37. nu. 8.

Practicando igitur circumſpectus erit iudex, vt licet merita probentur, tamen poterit illa ſuo arbitrio moderari, & cum hoc moderationem facere de donatione, vel legato.

92 Ex quibus corollarie infertur ad multa. Primo infertur limitatio ad l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. vt non procedat in donatione remuneratoria, modo quo ſupra.

93 Secundo infertur intellectus ad l. cum quis decedens, §. penult. ff. de leg. 3. vt non extendatur ad donationem remuneratoriam.

Tertio corollarie infertur, vt ſeruitia, & merita probata per Amaſiam, vel concubinam, per iudicem moderari poſſint, pariter & legatum, vel donatio, nec ſufficit Amaſiæ deduxiſſe, quòd locauerit operas ſuas per annos tot, & noctes tot. Idem in Doctore, & milite, quia ſuperius allegati indifferenter loquuntur.

94 Et in materia locati & conducti, de qua agimus ad propoſitum præſentis ampliationis, quæritur in materia non concubinæ, ſed meretricis, quod aliquis pro actu venereo promiſit ſibi certam mercedem, poterit ne licite in iudicio agere, & petere, & in hoc meretrix erit audienda? & vtique ſic, & iudex eam audire, & ipſi ius reddere debet. Din. & Sali. in l. 2. C. de condic. ob turp. cau. Bart. & Alex. in l. 3. §. ſed quod meretrici, ff. eod. Bar. & ibi Alex. in addi. in l. affectionis, ff. de dona. Alex. Iaſ. & alij, in l. generaliter, ff. de verb. obli. Rip. in l. ſi plagij, col. penult. num. 22. ff. eo. Abb. in c. quia plerique, num. 14. de immun. eccle. Ioan. Lup. in rubr. de donat. §. 40. ſub nu. 9. & hæc eſt vera, & communis opinio, vt per Zaſ. poſt Iaſ. in d. l. generaliter, ſub num. 29.

Securæ igitur ſint mulieres meretrices, quia ſi pro libidine explenda aliquid a iuuenibus promittatur, id licite petere poterint.

95 Ampliatur hæc concluſio, vt nedum promiſſam mercedem petere poſſint, ſed datum, & conſignatũ retinere, ſiue ſit titulo liberæ donationis, ſiue ſit datum pro mercede actus venerei; nulla enim in hoc eſt differentia. Dom. Soto lib. 4. de iuſt. & iu. q. 7. artic. 1. reprobata opinione Ioan. a Medi. Couar. in regu. peccatum, par. 2. §. 2. ſub nu. 4.

Cui adde plene profitenti, quòd hæc eſt communis opinio. Summa Angel. in verb. meretrix, num. 5. & in verbo, Donatio. 20. nu. 32. Et hæc eſt communis opinio Legiſt. Canoniſt. & Theolog. Nauar. in Manua. c. 17. §. cui reſtituendum, ſub nu. 34. verſ. dico quarto, vbi in fi. limitat, niſi fraude & mendacio extorſerit per falſas aſſertiones.

96 Ampliatur ſecundo loco allegata concluſio & diſpoſitio, l. 3. §. ſed quod meretrici, ff. de condit. ob turpem cau. vt ſi meretrici fuerit datum aliquid pro pignore, quòd non ſolum poteſt illud retinere, ſed etiã agere contra dantem ad reddendum, & perſoluendum debitam mercedem. Cin. in l. 2. C. de condict. ob turp. cauſ. Commendat Ioan. Lup. §. 40. num. 5.

Vnde quando pignorantur annuli, agant meretrices, & exhibeant annulos, ut erubeſcant non ſoluere mercedem per hanc exhibitionem.

97 Declaratur primo loco diſpoſitio d. §. ſed quod meretrici, ut procedat in publica meretrice, ſecus in priuata, ad quam datur occultus acceſſus, quarum multò plures ſunt, quàm publicæ, quia tales nec promiſſam mercedem petere, nec datam retinere poterunt. Cin. & Ang. in d. l. 2. C. de condict. ob turp. cauſ. Abb. in d. c. quia plerique, nu. 14. Ioan. Lup. §. 41. in princ. & hæc eſt magis communis opin. Adria. in 4. ſenten. in tract. de reſtit. & hodie eſt frequentiſſime recepta. Couar. in regula peccatum, par. 2. §. 2. num. 3.

98 Subdeclara, vt mulier occulta poſſit licite datum in foro conſcientiæ retinere. Monald. contra Cin. & alios in ſumma maleacquiſitorum. Henr. in c. peruenit, de adulte. Floren. in ſecunda parte, tit. 2. c. 5. col. 2. Silu. in verbo, reſtitutio. 2. col. 2. Adri. in d. §. oritur alia quæſt. Dom. Soto lib. 1. de iuſtit. & iure, q. 7. art. 1. Couar. vt ſupra verſ. 2. quæſt. Nauar. vbi ſupra verſ. ſecundo ideo, &c.

Si igitur iſtæ occultæ acceperunt munera a ſuis amaſijs, quæ vere quidem, vel ſecrete retinent, dum accedunt tempore confeſſionis ad ſacerdotem, ne timeant, quia ſi ſtuduit, non coget ad reſtitutionem.

99 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. Lucius, ff. de iure fiſ. vbi ſcelere quæſita fiſco applicãtur, ſiue apud poſſidentem reperiantur, ſiue apud quemcumque alium, vt ibi Accur. & Bar. not. quia nõ pro

cedit in coitu meretricis, quia de ſe punibilis non eſt, nec receptio a iure improbata, & ſic loquitur in caſibus, in quibus receptio in ſe eſt illicita, quod non eſt in meretrice, ut patet ex prædictis.

100 Declaratur ſecundo, ut hæc declaratio ſeruiat quo ad meretricem, & quoad occulta in foro conſcientiæ, & tria hęc ſunt neceſſaria, ut receptio ſit permiſſa. Primum, quòd dās habeat facultatem. Vnde filiusfamilias & miles, ſi dant, non faciunt accipientis in aduentitiis, uel profectitiis. Secundum, quòd datio non ſit valde fraudulenta. Tertium, quod non ſit exceſſiua, ſed moderata. Henri. in c. peruenit, de adult. Ioan. Lup. in d. rubrica §. 41. Couarr. ut ſupra, nu. 2. in fi. Adde Ange. in uerbo, meretrix, &c.

101 Ex quibus ſic diſcuſſis infertur corollarie ad multa. Primo ad leg. 3. & 4. ff. de condictio. ob turp. cauſam: quibus deciſum eſt, in pari caſu turpitudinis potiorem eſſe poſſidentem, & ſic meretrix excluſa uidetur a petendo promiſſam mercedem, quia iura procedunt, quando datio, & receptio utrinque eſt illicita, & reprobata. Sed in caſu meretricis tam promiſſio, quam datio licita eſt, merito non obſtabunt.

102 Secundo infertur intellectus ad l. mercedem, C. de condictio. ob turp. cauſ. ubi promiſſum ob peragendū maleficium, & lenocinium exercendum, peti non poteſt, quia hoc procedit, quando l. humana actum in ſe punit, tunc nec pactio ualebit: ſed in caſu meretricis materia uendibilis eſt, & merito, &c.

103 Pari modo reſponderi, & intelligi poteſt, l. iuriſgentium, § ſi ob maleficium, ff. de pact. l. plagii, & l. generaliter, ff. de uerb. oblig.

104 Quarto infertur intellectus ex prædictis ad l. liber homo, ff. ad leg. Aquil. ubi nemo eſt dominus membrorum ſuorum, ergo nec meretrix ſui corporis. Reſpondetur id uerum, bene tamen erit domina uſus ſui corporis, cum ipſum pro certa mercede locare poſſit. Et licet locatio in ſe licita non ſit, non tamē ſequitur, quin locatori implenti pro parte ſua non ſit ſoluenda promiſſa merces. Ita Couar. in alleg. loco, nu. 2. in fi.

Quæ addi poſſent ad reportat. per Alphan. in hac l. reportat. 627. Et ſic in materia locati & conducti, de qua agimus, licet locatio in ſe ſit illicita, & turpis, nec locator teneatur conuentioni ſtare, tamen ſi impleuerit pro parte ſua, poteſt agere locator ad promiſſam mercedem, ad ampliationem, l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat. & l. Iulianus, §. offerri, de actio. emp.

Et ſic implenti pro parte ſua eſt implendum etiam in actu turpi & illicito.

Quæ addi poſſunt ad late adducta per Alphan. reportat. 254. ponam latè in tit. de euictio.

105 Ampliatur decimo octauo diſpoſitio l. ſi pater, §. fi. ff. de donatio. vt procedat etiam in bonis ſuppoſitis fideicommiſſo, & prohibitis alienari, quæ pro mercede, & remuneratione alienari poſſunt, nec procedit diſpoſitio auth. res, C. commu. de leg. Ita Iaſ. reputans ſub aliquo dubio ſingulare, in dicta authent. res, quæ, colum. 2. limitatio. 5.

Pro qua facit, quia talis remuneratio eſt admodum priuilegiata, & inter perſonas prohibitas ſortitur effectum ſuum, vt patet ex prædictis.

106 Et facilius procederet, ſi remuneratio fieret ex cauſa teſtatoris prohibentis, iuxta not. in l. cum filiusfamilias, §. diui, de leg. 2. & l. peto, §. prædium, & ibi notant omnes, ff. de leg. 2.

Et dum Iaſ. allegat Bart. in proœmio Digeſtorum adde ab eo non allegatum Panor. in c. per tuas, col. 2. in glo. 1. in fi. de donat. idem Iaſ. ad l. hoc iure, in octauo effectu, & in l. ſi non ſortem, §. libertas, in ſexto effectu. Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo donatione largitus, num. 43.

Ampliatur decimo nono diſpoſitio, l. ſi pater, §. fi. ff. de donat. vt in dubio præcedentibus meritis præſumatur donatio, ad limitationem l. cum de indebito, de prob. cum late congeſtis per Tiber. Decia. reſpon. 73. num. 37. lib. 2. 15. num. 4. lib. 3. 117. num. 40. lib. 3. 32. nu. 4. eo. lib. 52. nu. 6. lib. 1. 43. nu. 32. lib. 3. 25. nu. 113. lib. 1. & nu. 33. lib. 2. Ioſeph. de Ludo. concluſ. 9.

107 Non omittam hic, quod poſuit Purpurat. ad l. cum quid, num. 130. ff. ſi cert. petat. etiam ſi datum excedat valorem meritorum: nec enim (inquit) animi gratitudo cum re nummaria comparari poteſt, de quo alias dixi ſupra de donatione inter patrem & filium, & alios prohibitos.

Subampliatur ſecundo præſens ampliatio etiamſi dotis fauor concurreret. Ita contra Bart. ad l. quę dotis, num. 6. ff. ſolu. matrim. tenet Bald. nouel. ad l. 1. nu. 411. ff. ſolu. matr. vbi reſpondet ad allegata per Bart. Iaſ. ad d. l. quę dotis, nu. 25. Iaco. Menoc. de arbi. iudi. lib. 2. cent. 1. caſ. 88. num. 55. & in materia allegatur cent. 1. caſ. 88. nu. 55. & in materia allegatur principalis text. in l. ſi vero remunerandi, §. idem Papinian. ff. mand. qui ex prædictis declaratur.

108 Extenditur ultra Menoch. & alios ſuperius nominatos, vt per merita ſubſecuta cenſeatur remiſſa, & facta donatio iniuriæ præcedentis, l. in ipſius, C. famil. hercíſc. vbi Bald. not. quòd ſi inimici ſibi inuicem faciunt grata ſeruitia, pręſumitur remiſſa iniuria. Iaſ. ad l. ex hoc iure in 12. & 19. effect. ff. de iuſtit. & iure, & in §. libertus in effectu 11. ſimiliter per conuerſationem, & hæc eſt communis opinio. Plac. in epito. delic. cap. 6. num. 43. Iul. Clar. in §. iniuria, verſ. item tollitur.

109 Vltra quem dic obiter eſſe verum in iniuria verbali, ſecus in perſonali, de qua eſt maius dubium, vt per Caſtr. in d. l. in ipſis, & quando per ſalutationem. Archid. in c. olim, de iniur. & dam. dat. per glo. in §. in ſumma, Inſtit. de iniur. Bal. in auth. ſi teſtis, C. de teſt. Alex. in l. 1. C. de pact.

110 Ex quibus corollarie infertur ampliatio ad l. 3. de adimen. lega. quòd ambulatoria eſt vltima voluntas vſque ad mortem, ita vt merita vltima in teſtatorem præualeant. Et in practica notandum videtur, quòd Imperator in d. l. in ipſius adeo fauet meritis, mercedi, & recognitioni ipſorum, vt ſufficiat ea probare, & per ſcripturas, & per ſolos teſtes, licet ſolemne teſtamentum præcedat. Non enim ibi Imperator principaliter curat modum probandi merita, ſed merita ipſa, quæ ſint ſufficientia ad mitigandum, & conſequenter mutandum priorem teſtatoris voluntatem.

111 Et ſic vltima derogant primis in vltimis voluntatibus, §. poſteriore, quibus mod. teſtam. infirmentur, quando eſt fauorabilis, & hoc ex coniecturis colligitur d. l. in ipſius.

112 Licet igitur voluntatis mutatio non præſumatur cap. maiores, in fi. de baptiſmat. c. licet, de procurator, li. 6. & vt alleganti mutationem incumbat onus probandi, l. 3. cum ff. de probat. Manti. de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 1. num. 2. tamen ex meritis ſubſequentibus

tibus

tibus in mercedem, præmium, & recognitionem meritorum præſumitur, & coniecturatur mutatio voluntatis in melius, & fauorabilius.

113 Adeo igitur uehemens, & fortis eſt merces, & recognitio laboris, ſeruitiorum, & meritorum, ut ex eis inducatur coniecturata mutatio uoluntatis.

114 Extenduntur prædicta, ut procedant, & uendicent ſibi locum in filio, qui commiſerit cauſam ingratitudinis in patrem, propter quam exhæredari potuiſſet, §. aliud quoque capitulum auth. ut cum, de appellat. cognoſ. tamen ingratitudo, & merita ſubſecuta tollunt ingratitudinem præcedentem, no. in l. 1. ff. ſolu. matr. Iaſ. in l. fratres, C. de inoffic. teſtam. Tiraq. ad l. ſi unquam. in uerb. donatione, nu. 46. Marſi. de fideiuſſ. nu. 220. Iaſ. in l. ius autem ciuile, col. 5. de iuſtit & iur.

Cui adde, quòd hodie hęc eſt magis communis opinio. Pyrr. in conſuetud. Aurel. tit. de ſucceſ. c. 25. Cot. reputans admodum notabile in memorab. in uerb. filiusfamilias. Eman. a Coſta in l. cum tale, §. ſi arbitratu, num. 189. ff de condit. & demonſtratio. Soarez in ſuo theſau. litera I. num. 212. Cui adde ab eo non allegatum. Abb. in cap. Quintauallis, colum. 2. de iureiuran. Alexan. in l. 1. num. 33. ff. ſolut. matrim. Iaſ. in l. in arenam, C. de inoffi. teſtam. & in authen. non licet, col. 1. C. de liber. præte. Didac. Couar. in c. Raynutius, nu. 18. de teſt. addit. ad Alex. conſ. 159. lib. 7.

115 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad §. aliud quoque ſuperius allegatum.

116 Practicando igitur, ſi filius anhelans ad paternam hæreditatem, & ſucceſſionem, allegetur ab inſtituto ingratus, & legitime exhæredatus, replicet de pœnitentia, & meritis, & probet, humanum enim eſt errare, angelicum emendare. Tetigi ſupra de ſubſtantia locati primo, quęſt. 4. & not. in practica, quod ſimplex pœnitentia non eſt ſufficiens, vt conſiderat Gualdenſ. de cautel. ult. uolunt. caut. 17. nu. 3. ubi dicit, quòd ex ſimplici pœnitentia non faueret filio iudicando, bene tamen ſi concurreret poſtea cohabitatio, & ſimul uiuere. Sequitur ſimpliciter Mantic. de coniect. ult. uolun. lib. 4. tit. 11. num. 44.

Ego ultra eum ſic ſimpliciter pertranſeuntem putarem, etiamſi non adſit cohabitatio & conuictus, ſi tamen apparent ſeruitia, & merita, quod ſufficiant: multi enim filij ne ex cauſa mulierum, uel ſimili ſcandala renouentur, nolunt cum parentibus habitare, & in dies de parentibus ſunt benemeriti magis fortaſſe, quam ſi cohabitaſſent: nimia enim familiaritas parit contemptum, & allegatæ autoritates, merita tantum præſupponunt.

Et quoad pœnitentiam non placet dictum Gualdenſ. quod operatur, quoad Deum; non enim Doct. de hac loquuntur, nec de mentali, ſed a meritis exterioribus coadiuuata. & ultra Mantic. declara communem opinionem procedere, quando cauſa exhæredationis non concerneret directe iniuriam patris, prout meretricium, & ſimiles, Couarr. in d. cap. Raynutius, nu. 19. in fine.

Quæ addi poſſunt ad ea, quæ congerit Alphan. in materia report. 597.

116 Ampliatur uigeſimo diſpoſitio l. ſi pater, §. fi. ff. de donat. q licet quando fit mentio mortis, intelligatur donatio cauſa mortis ſaltem, quoad unum magis ſubſtantiale, l. Seio, §. fi. ff. de donat. cauſ. mort. late Franc. March. de coniect. ultim. uolunt. libr. 1. tit. 13. num. 3. atteſtans hanc eſſe communem opinionem.

Cui adde bene in materia loquentes, Dec. ad l. non omnes, nu. 5. ff. ſi cert. petat. pulchrè Riminal. Inſt. de donat. in princ. nu. 219. Crau. in repet. rubr. de leg. 5. num. 156. Alphan. report. 898. Iaſ. in l. 1. §. ſi quis ita, nu. 18. ff. de verb. obl. Purpur in l. fin. num. 227. C. de pact. Duenn. reg. 258. Eman. in ſuo Theſaur. litera D, nu. 28. qui de communi pariter atteſtantur, Viu. lib. 1. opin. 85. Burſ. conſ. 136. nu. 35. uol. 2. Bello. conſ. 60. Rimin. iun. conſ. 254. num. 95. uol. 3. Caualc. deciſ. 42. nu. 10. Franc. March. deciſ. 486. nu. 5. par. 1.

117 Tamen pręcedentibus meritis intelligitur inter viuos, mortis mentione non obſtante, Bald. in l. ſi mortis, in fin. C. ad leg. Falc. Tiraq. ad l. ſi unquam, in uerb. donatione, num. 47.

Dices cum Mantic. de coniect. ultim. uolunt. lib. 1. tit. 13. num. 4. poſt Corn. ab eo allegatum, quod hæc coniect. eſt leuis, quia etiam donatio cauſa mortis fieri poteſt ob merita.

Poteſt id fortaſſe verum eſſe, ſed ſit interpretatio in dubio, quia fortior eſt, ut per Alex. in l. quæ dotis, nu. 5. ff. ſolut. matrim.

118 Practicando igitur cautus eris, ut ſi opponatur donationem eſſe reuocatam, uti factam cauſa mortis per aduentum ſanitatis, poterit allegari de meritis, quibus deductis, & probatis, mortis mentio quoad hunc effectum nihil operabitur. Stantibus igitur meritis non eſt bona allegatio, quòd ſit facta mentio mortis.

119 Ampliatur uigeſimo primo diſpoſitio l. ſi pater, §. fin. ff. de donat. quia promiſſio ſine cauſa non valet, l. §. circa, ubi no. ff. de do. excep. ad quam late Iaſ. in l. filiusfam. §. diui, nu. 7. ff. de leg. 1. Affl. deciſ. 389. Marſ. ſing. 482. Dec. ad l. cum præiens, ff. ſi cer. pet. Stracch. de Mercat. tit. de ſponſionib. Alphan. report. 628.

Cui adde, quòd hæc eſt communis opinio, Alex. conſ. 152. nu. 2. lib. 2. & conſ. 157. nu. 1. lib. 6. Io. Ceph. conſ. 108. per totum, & conſ. 13. lib. 1. & conſ. 19. li. 4. Iaſ. in l. a Titio, ff. de uerb. oblig. in l. iuris gentium, §. ſed cum nulla, nu. 3. & 23. ff. de pact. in l. lecta, nu. 25. ff. ſi cert. pet. Hippol. de fideicom. nu. 318. Loriot. de pact. cap. 59. de qualitate contractus, num. 2. Turzan. comm. opin. 145. Franc. Connan. lib. 5. cap. 9. Anton. Gouean. lib. 1. uariarum, cap. 35. Franc. Ottoman. in princ. Inſtit. de uerbor. oblig. Soarez in ſuo Theſaur. litera P. num. 340. & litera S. num. 204. licet ipſe ſubtilius contrarium ſentiat.

120 Tamen fallit, ſi ſint merita præcedentia, quia valet, Bald. in l. generaliter, in 4. oppoſit. C. de non num. pecun. Felin. commendat in cap. ſi cautio, lim. 14. col. 5. de fid. inſtrum. Galiaul. in rubr. de uerb. obl. col. 36. uerſ. item illa, Iaſ. in l. ex hoc iure, in 7. effectu, & in §. libertus, effectu 10. Fortun. Garz. ad leg. iuris gentiũ, §. quinimmo, col. 33. uerſ. ego uero, de pact. Et ſic corollarie ex meritis limitatur lex ſecunda, §. circa, ff. de dol. excep.

121 Practicando igitur ſi opponatur de nullitate promiſſionis, quia ſine cauſa allegentur merita, & ex cauſa meritorum ſuſtinebitur. Adeo igitur potẽs eſt merces, & præmium meritorum, laboris, & ſeruitiorum, vt ſuſtineant promiſſionem nullam, & inualidam.

122 Ampliatur uigeſimo ſecundo notabiliter diſpoſitio, l. ſi pater, §. fi. ff. de dona. ut licet donans habeat beneficium, nec conueniatur ultra quam facere poſſit, l. inter eos, ff. de re iud. l. diuus, ff. de reg. iur. tamen fallit

in

in donatione remuneratoria,ut pulchrè uoluit Ang. in l.non tantum,ff.de re iud.reputans in practica ualde notabile, & utile,ubi Alexand. col.fin. admodum commendat. Notabile etiam reputat Iaſ. ad allegatam l.inter eos, ſub num.3.uer.limita, &c. Roman. conſ.26.col.2.num.3.uerſ.tertio quia, & in famoſa l. ſi pater, §.fin.ff.de donat. Ioan.de Plat. in §. ſed & ſi, colum. fin.Inſtitut.de act. Iaſ.in l.ex hoc iure,in 7.effectu,& in d.§.libertus,effectu 16.Barbat.de preſtan. Card. par. 1. q.3. ubi reputat ualde notabile. Tiraq. ubi ualde commendat,in l.ſi unquam,in uerbo donatione,num. 50.

Et ultra eam adde in materia bene loquentes, Angel.conſ.124.Cor.conſ.101.col.pen.lib.1.Dec.conſil.238.in fin.Aimon.conſ.95.nu.2.licet aliter uideatur uelle Bertr.conſ.85.ſed ſibi contradicit conſ.183. col.1. Dec.in l.diuus,ſub num.2.uerſ.& iſta,ff.de reg. iur.& hæc eſt communis opinio, Viu.lib.1. opin.81. Soarez litera D. num.243.

123 Et ſic corollarie habetur limitatio ad allegat. l.inter eos,ff.de reg.iur. & l.diuus,ff.de reg.iur.

124 Practicando igitur cautus erit donatarius, ut ſi opponatur priuilegium deducendi, ne egeat replicare de donatione remuneratoria.

Adeo igitur efficax eſt merces,premium, & remuneratio,ut præualeat paupertati, & potius lex non curet quemquam fieri pauperem, quam remunerationem, & mercedem in aliquo lædi, uel offendi.

125 Ampliatur uigeſimo tertio diſpoſitio l. ſi pater, §. fin.de dona.ut licet donator non teneatur de euictione,ſi a traditione initium ducat,l.Ariſto,§.fi.ff.de donat. Ad quam Iaſ.conſil.73.in 3.dub.lib.1. Curt.iun. conſ.174.nu.34.Ruin.conſ.184.nu.8.lib.1.Boer.deciſ.67.lib.1.Bertran.conſ.117.lib.2.Alciat.reſp.340. Riminal.conſ 409. nu.21.lib.3. Caball. de euict.§.4. uerſ.tertius caſus,ſub nu.2.& no.5.

Cui adde pulchre loquentes, & de communi atteſtantes Rimin.Inſtit.de donat.§.1.nu 108. Curt.iun. conſ.188.nu.27.etiam ſi ficta traditio intercedat per conſtitutam clauſulam.

126 Tiraquel. de conſtit.par.2.nu.2.& 6. Ant.Gomeſ. de contractib. c.2.num.35. Viu. lib.1.opi.80. Eman. in ſuo theſau.litera D.nu.189.& iterum, nu.241.

127 Fallit,ſi donatio ſit remuneratoria,ut uolunt Bar. Alex.Iaſ.& alii,in l Iulianus,§.qui fundum,ff.de verbo.oblig.Bar.in l.idemque,§.fi.ff.manda. Alex.conſ. 47.col.2.lib.3. Iaſ.conſ 34.lib.1. Rub.conſil.95. Cabal.in d.§.4.ſub nu.5.

Cui adde bonum uerbum, quod hæc eſt communis opinio,quam ponit Pinell.de bo.mater.l.1.par.3.nu. 61.illat.12.Goza.conſ.60.Port conſ.168.nu.9.Ant. Gom.de contrac.to.2.c.2.cum apoſtilla. Soarez.Burſat.conſ.31.num.5.uol.1.

128 Ampliatur uigeſimo quarto diſpoſitio l. ſi pater, §.fin.ff.de donat. ut procedat, & habeat locum, ut fideiuſſor,cui eſt facta acceptilatio,cauſa remunerandi poteſt agere contra principalem debitorem,& ſic eſt unus ex caſibus, in quibus fideiuſſor licet nihil ſoluerit,remuneratio tamen ſibi parit actionem,quam ponit Bal.in l.ſi.C.de fruct. & lit.expen. col.3. verſ pone aliquis,per tex.vbi no. Bart.in l.idemque, §.fin.ff. manda. ad quam Alex.conſ.47.in fi.vol.3.

129 Quem caſum non poſuit Marſil. de fideiuſſ. q. 31. num.a 16.cum ſequen. Vnde ſi fideiuſſiſti ad fauorem alicuius creditoris, cui poſtea feciſti aliquod beneficium, & ipſe donat cauſa remunerationis, habebis fructum exactionis.

130 Adeo igitur vtilis eſt merces, & remuneratio, vt tribuat actionem, & fructuoſam exactionem, & licet nihil ſolueris,& ſic ſemper cautus ſis, vt fiat acceptilatio non animo donandi ſimpliciter, quia hoc non ſufficeret, vt dicit Bart.in d §.fin. ſed exprimatur remuneratio.

Et ſic corollarie habetur ampliatio ad l. pro ea, C. mandati,& c.fi.de fideiuſſoribus.

Ampliatur vigeſimo quinto diſpoſitio l. ſi pater, §.fin.ff.de donat.vt licet fructus rei pignoratæ, computentur in ſortem, l.ſi dominum, C.de pign. c.cum contra,eo.tit.Duen.reg.388.

131 Fallit in fundo feudali domino pignorato quaſi in certis caſibus virtute remunerationis. Imo. in c.1.de feud.Tiraq.ad l.ſi vnquam,in verb.donatione,nu.53.

Cui adde aliter declarantem Neguſan. de pign. in 5.membro, 5.par.num.54.

132 Sed vltra ſuperius adductos ſubampliatur hæc ampliatio, vt procedat nedū in feudo,de quo loquitur, ſed in emphyteuta, qui pignorauit rem emphyteuticam directo domino, vt directus dominus non computet fructus in ſortem:ita ampliat,& dicit valde ſingulare Roma. ſing.329. Cui adde Socin. reg.3.caſ.5. Bero.in c.1.col.7.limi.3.de uſur. Ioan.de Arn.probl. 11.reputans valde notabile in materia vſurarum.

133 Et vltra Neguſant. & Tiraq.ſuperius adductos declaratur concluſio,tam in feudo,quàm in emphyteuſi duobus principaliter concurrentibus. Primo, quod vaſallus interim abſtineat a ſeruitio, & ſic naſcitur remuneratio. Secundo, quod tales fructus æquipolleant ſeruitijs, & è contra, vel ſaltem pro rata fiat diſtributio. Innocent. in cap. 1. de feud. Adrianus in quarto ſentent.in tract.de uſuris, uer.occurrit, uſque ad fin. pulchre Pariſien. in conſuetu. tit.1.§.1.glo.9. nu.11. Couar.uariar.reſol.lib.2. cap.1. uer. hæc uero interpretatio, & poſt uer. ſic examinari, inferens ſic intelligendum, c.1.de vſur.

Et in materia locati, & conducti, de qua agimus, infertur,ut procedant prædicta in conductore ad longum tempus, qui emphyteutæ æquiparatur, vt ſuo loco dicam.

134 Ampliatur vigeſimo ſexto diſpoſitio,l.ſi pater,§.fi.
ff.de donat.ut licet uſuræ omni iure diuino,& humano ſini prohibitæ,prout eſt communis opinio atteſta-
135 ta per Iaſ.in §.omnes, num.14. Inſtit.de actio. Bero.
in rubr.de uſur.num.80. Alcia.in capit.pernicioſum,
de offic.ordinarij,num.74.Maſquar.de Iudæis,par.1.
cap. 11. num. 6. Soarez in theſau. recep. ſenten. lite-
136 ra V.num.76. Poteſt tamen permitti, & exigi cauſa
remunerationis, cum creditor ſe propter illas onerauit ad aliquid æquale faciendum. glo. notab. in l. petens, in glo.magna, uerſ.ſed quid ſi aliquis, & ibi clarius Salic.col.11.q.4.in fi. & Iaſ.col.antepenult.verſ. tertio nota,num.17.Dec.colum.6.uerſ.annota.no.9. C.de pact.

137 Et ſic habetur alia ampliatio in materia vſuraria, quam nec Neguſan.nec Couar.ponit in alleg.c.1.lib. 2.uariar.reſolut.

138 Tam fauorabilis igitur eſt mercedis, præmii, & recognitionis potentia, vt quod iure non eſt licitum, permiſſum, & licitum reddat.

Decla-

139 Declaratur prędicta ampliatio, vt pactum ęquiualeat vſurę, alias in eo quod vſura excedit, eſt prohibita. Ita declarando contra Sali. ibid. tenet Iaſ. num. 18.

140 Ampliatur vigeſimoſeptimo diſpoſitio, d. l. ſi pater, §. fin. vt impediatur repetitio eius, quod ſolutum eſt errore iuris. Ita Iaſ. in d. §. libertus, ſcilicet, quando reſpicit certam ſpeciem obligationis, prout in liberto, ſecus ſi in genere ſuo ſtet, non reſpiciendo certam ſpeciem obligationis, nu. 7. poſt Bart. in l. ſi teſtamento, §. 1. de fideiuſ. Fulg. ad l. ex hoc iure, col. 10. Et hęc eſt communis opinio, vt atteſtatur Couar. in c. cum in officiis, nu 10. de teſtamentis, licet ipſe in puncto iuris contrarium teneat, & fortaſſe melius per tex. in l. ſed & ſi lege, §. conſuluit, ff. de petit. hęred. & ita etiam tenet Iaſ. lib. 1. ſingul. reſpon. c. 6. num. 22. Fortun. in l. 1. §. ius naturale, illat. 10. de iuſtit. & iure.

Et vltra Iaſ. plene profitentem, in l. ex hoc iure, a num. 40. ff. de iuſtit. & iu. & in l. ſi non ſortem, §. libertas, a nu. 7. ff. de condict. indeb. & Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo donatione, nu. 17. addam nonnullas proprietates huiuſmodi remnnerationis.

141 Prima eſt, quòd in ea habet locum retractus. Tiraquel. de retra. Lign. §. 21. glo. 1. num. 3.

142 Secunda eſt, quòd in donatione remuneratoria debentur laudemia. Petr. Iaco. de actione in rem pro re emphyteutica, col. 9. uerſ. item excepta.

143 Tertia eſt, & quidem notabilis ultra Tiraquel. & Iaſ. quòd donatio facta filio ob benemerita, non imputatur ſibi in legitimam, ex quo hoc lucrum eſt aduentitium. Ita ſimpliciter pertranſit Ant. Cucch. in trac. de legit. uerſ. rurſus hęc uerba, nu. 7. fol. 56.

Verum contrarium eſt uerius, quòd immo talis donatio non diminuat legitimam aliorum filiorum, nec deducatur ante omnia, ut ęs alienum, ſed filio in ſuã legitimam imputatur, uel in tertiam, aut quintam bonorum partem, iuxta conſtitutiones Hiſpanię. Caſtr. conſ. 82. in princ. lib. 1. Clarius idem Caſtren. conſil. 354. lib. 2. Socin. conſ. 148. col: 6. uerſ. quę legitima in caſu iſto, lib. 1. Corn. conſ. 190. col. 7. in quarto dubio, lib. 2. Rip. lib. 3. reſponſ. de donat. reuocan. c. 10. col. pen. poſt medium, q. 3.

Declaratur tamen, & ita fortaſſe ſaluari poſſet opi. Anton. Cucch. vt non procedat hæc ſecunda opinio, quando miniſteria, operæ, beneficia, ob quæ remuneratoria donatio fit, eius eſſent conditionis, vt pater in iudicio conueniri poſſet ad remunerationem, prout ſunt lucra debita filio, qui negociatus eſt pro induſtria, & operibus ſuis. Ita pulchre declarat Aimo. conſ. 165. nu. 6. commendat Didac. Couar. in ca. cum in officioſis, prope finem, ſub nu. 11. de teſta. inferentes ita intelligi debere glo. in auth. vnde ſi parens, C. de inoffic. teſta. in qua ſe fundat Anto. Cucch. & cum ea ſic ſimpliciter pertranſit.

144 Ex quibus infertur corollarie intellectus ad l. viuus, ff. ſi quid in fraud. patr. quia hoc ideo ibi procedit, quia obligatio remuneratoria ad hæredes nõ tranſit, vt diximus ſup. ampl. 13. & ſentit Cou. vt ſupra.

145 Quarta eſt vltra Tiraquel. Iaſ. & alios, & deſeruire poterit loco alterius ampliationis, vt per donationẽ factam cauſa remunerationis ob mercedem, prẹmiũ, & recognitionem, non intelligatur ademptum legatum, iuxta l. ſed & ſi lege, §. conſuluit, ff. de petit. hære. Rub. conſ. 95. nu. 14. & 15. quod tamen ſic intellige, ſi merita fuerint ſpecialiter expreſſa.

Contra quę ſubſiſtit Mantic. de coniec. vlt. volun. lib. 12. tit. 6. nu. 14. ea ratione, quia licet merces, & remuneratio præſupponat aliqualem obligationem, illa tamen non reſtringit ad remunerandum, l. 3. §. ſi quis quaſi, in fi. ff. de condict. ob cauſ.

Et quod amplius eſt, potuit teſtator aliam rem gratia remunerationis præſtare, non eam, quam alteri legauerit: & ideo poteſt videri ſponte a priori voluntate receſſiſſe.

Quę ratio primo loco adducta non videtur vſquequaque tuta, quia luce clarius ex iam deductis cõſtat, talem obligationem inducere omnino ad remunerãdum. Et licet potuerit, & ſteterit in arbitrio teſtatoris, quam rem voluerit donare, donando tamen, & reſtringendo voluntatem ſuam ad hanc particularem rem legatam, videtur ex cauſa ademiſſe legatum, nec tex. in d. §. ſi quis, probare videtur Mant. opinionem, ſi bene inſpiciatur. Ex quibus corollarie infertur intellectus, & limitatio ad l. rem legatam, ff. de adimen. leg. vt non procedat in donatione remuneratoria, ſed in abſoluta, & mera donatione.

Et ad confirmationem prædictorum contra Mantic. opinionem, ſcilicet, quod obligatio antidoralis ſit potens ad remunerandũ, & ad hoc non aſtringat, ſcribit Seneca lib. 2. de benef. c. 18. & quidem diligentius quærendus beneficij, quam pecuniæ creditor; huic. n. reddendum eſt quantum accepi, & ſi reddidi, ſolutus ſum, ac liber, at illi plus ſoluendum eſt, & nihilominus relata gratia cohæremus.

Quin & ingratitudinem peccatũ eſſe conſtat quãdoque mortale, vt quando ſit contemptus beneficij accepti, vt per D. Tho. 2. 2. q. 107. art. 3. Et licet qui beneficium facit, non habeat ius exactionis, cum animo liberali id egerit, & ideo remuneratio non eſt debita ex legali oblatione, ſed ex honeſta & morali, vt idem Thomas probat. 2. 2. q. 106. art. 4 5. & 6. Et ſic poterit intelligi, l. 3. §. ſi quis, ff. de condictione ob cau. per Mantic. allegat. Et ſi contra ingratos actio aliqua non eſt inuenta, hoc fuit ne tot lites oriantur, quia mille fori non ſufficerent, tam infinitus eſt numerus ingratorum, vt pulchre deducit Couar. in cap. cum in officijs, ſub nu. 10. de teſtamen. Fortun. Garz. in l. 1. §. ius naturale, ff. de iuſtitia & iure, illat. 10. late Mannoſ. de ingratitud. Et ſi contra aliquos eſt ingratitudo, eſt contra infęlices legum profeſſores: ſi enim hodie Bart. reuiniſceret, ſine fauoribus nihil faceret, & literæ torpeſcunt.

146 Sexta eſt, quod donatio remuneratoria non ſit verè & propriè donatio, ita vt prohibitus donare poſſit remunerare, l. Aquilius regulus, ff. de don. vbi ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, appellat officium magiſtri conducti mercede remuneratum, Bald. in l. ſed & ſi lege, §. conſuluit, ff. de petit. hæredit. Bart. in procem. Digeſtorum in l. per diuerſas, C. mandat. Ioan. Andr. ad Spec. tit. de inſtru. edit. §. porro, col. fin. Alber. in prima par. ſtatut. q. 122. prædicta materia. Panorm. in rubr. de donat. & in cap. per tuas, conſ. 3. col. fin. lib. 2. Alexan. ad l. iuriſgentium, §. quinimmo, col. 4. verſic. iuxta prædicta, de pact. conſ. 217. col. 1. lib. 2. conſ. 43. col. 6. lib. 4. Aret. conſ. 17. colum. 5. & hæc eſt vera, & communis opinio per omnes vbique approbata. Verba Tiraqu. ad l. ſi vnquam, in verbo, donatione, ſub num. 11. Cui adde de communi pariter atteſtantes, quos poſui ſu-

pra,ampliat.17.Dec.& Cagn,ad l.donari,ff.de regul.
iur. Cabal.de euic.§.4.num.5.

147 Vltra quos omnes ampliatur,vt procedat,ſiue quis
ſit prohibitus donare ſimpliciter, ſiue ſit ſpecialiter
adiectum, nec donatione mera, neque conditionali,
neque ſub modo; adhuc enim remunerari poteſt.
Summa Ange.in verbo, donatio.1.nu.52.

Vnde ſint verba quomodocunq; concepta in vim
donationis, merces, præmium & remuneratio ſem-
per intelligitur excepta, & priuilegiata.

Declaratur ex intentione allegatæ ſummæ Angel.
Primo, niſi quis prohibeatur alienare, quia non ha-
beat adminiſtrationem in rebus liberam, vt ſunt no-
minati per eam in d.ver.donatio, & nu. 2. vſque 17.
Secundo, niſi prohibeantur donare propter legiti-
mam cauſam, vt ſunt a num.14.vſque 22. Tertio,niſi
qui non poſſint donare in damnum aliorum,vt ſunt
in num.59.& ead. Ang.in verbo immunitas,§.53.

148 Et ſic patet corollarie intellectus ad allegatam l.
donari,in verbis illis,nullo iure cogente, quia negari
non poteſt quin naturaliter obligatus ſit naturali ſal-
tem obligatione,ad benefaciendum benefacienti, vt
per Dida. ſuperius allegatum.

Septima eſt,quod donatio remuneratoria nudo pa
cto fieri nō valeat,& ſic in ea nō procedat diſpoſitio,
l.ſi quis argentum,§.fi.C.de donat. Bar.in l.iuriſgen-
tium,§.quinimmo, ff.de pact.num.20.vbi Iaſ.nu.19.
dicit hanc eſſe communem opinionem. Iul. Clar. in
§.donatio,q.14 in verſ.quęro an diſpoſitio. Emanuel.
in ſuo theſau.litera D,nu. 245. Et ſic vides,quod licet
donatio remuneratoria ſit in tantum priuilegiata,nu
do tamen pacto fieri non poſſit, & ſic fauore merito-
rum, mercedis, & remunerationis, nudum pactum
actionem non producit, ad no. in c.1.de pact.

149 Octaua ſit ad intellectum ampliationis ſupra poſi-
tæ in ordine 7.& materiam l.mulieres, C.de dignit.
lib.12.Quod poteſt aliquis dare,vel promittere vxo-
ri iuueni,vel generoſæ,vel nobili in præmium, mer-
cedem,& recognitionem iuuentutis, vel nobilitatis,
d.l.mulieres. Abbas,& Præpoſitus in cap.de illis, de
condic.appoſitis. Caſtren.ad l.ſi ita ſtipulatus fuero,
§.ſi tibi nupſero, ff.de verb.oblig. Bart.in l.diuortio,
ff. cod.tit. facit glo.recte intellecta, in l. ſi voluntate,
C.de fideicommiſſis, vbi Bart.not. Campeg.de dot.
par.1.q.52. Ioan. Lup. in c.per veſtras not.3.§.32.de
donat. Et hæc eſt communis opin. Curt.iun.conſil.6.
num.20. Ioan Lup vt ſup.num.7.

150 Ampliatur hæc concluſio,vt prædicta procedant,
tam ante matrimonium, quàm eo conſtante. Abb.in
c.ſi de don.inter vir.& vxor. Guid.Pap.conſ.112.

151 Declaratur,vt procedat,& intelligatur,quādo ex-
preſſe conſtat, quod animo remunerandi factum ſit.
Sal.in l.2.C.de dote caut.non numerat.Gugliel.Mai-
ner.in l.ambiguis,pro dote, num.58.ff.de reg.iur.pul
chre Couar.in epito.de ſponſa. c.3.§.5.nu.2.in fi.vbi
reprobat Crau.contrarium tenentem, conſ.51.

152 Declaratur vlterius,vt non teneatur vxor donata-
ria,tranſeundo ad ſecunda vota, hæc bona ſic pro re-
muneratione donata cōſeruare filijs primi matrimo-
nij. Rip.in l.fœminæ,nu.35.C.de ſecun.nup.ſic illam
l.intelligens. Ioan.Lup.in rub de don.§.50.num.35.

153 Declaratur,vt huiuſmodi donatio appelletur con-
ſtitutio dotis vxori facta,ſed vxor non habet priuile-
gia veræ dotis, cum nō ſit dos.ſentit Rom.conſ.445.
col,pen.ver.vnde inferendo.Couar.vt ſup.nu.5.in fi.

154 Ex quibus corollarie infertur ad materiam, l.Ti-
tio,§.1.ff.de condic. & demon. poſſe quem ad matri-
monium inuitari ſpe lucri conſequendi,quam pręter
eius interpretes,dicit ſingularem. Ioan.Lup.in c.per
veſtras,in 3.not.§.21 col.2.de don.

Declaratur, vt id poſſit fieri non tantū adiecta cō-
ditione ſed & per modum,ſicuti ſiquis aliquem hęre-
dem inſtituat,vt matrimonium cum Berta cōtrahat;
quod ſi non fecerit, vult eum priuari illa hæreditate.
Oldr.conſ.16.Aret.late in d.§.ſi nupſero,declarando
latè,vt per Couar. in allegato loco, nu. 7. cum ſeq.ad
quem recurras pro intellectu,d.l.Titio,§.1. Regula
propoſita recipit multas notabiles declarationes,quo
rum aliquæ ſunt inſertæ ampliationibus præpoſitis,
& maxime,aut ſumus inter perſonas prohibitas, vel
non prohibitas.Similiter aut merita ſunt æquiualen-
tia,vel non: aut ſunt expreſſa in genere,vel in ſpecie,
& quod ſtetur iuramento, quæ omnia deſeruire poſ-
ſunt pro vniuerſalibus limitationibus ad regulam
ſecundum Doct.in eis paſſim allegatos. Vnde hæ ſunt
limitationes aliquæ. Similiter ſi merita, & ſeruitia
erant talia,quę quis tenebatur pręſtare,vel non,vt di-
ximus ſub ampliatione quinta.

155 Vnum non omittam circa illud de expreſſione
meritorum, quod verior opinio videtur, vt etiam
inter perſonas non prohibitas, non ſufficiat genera-
lis expreſſio meritorum,ſed merita debent ſpecifica-
ri, prout latè defendit Socin. conſ.295. volu.2.atte-
ſtans ita pluries conſuluiſſe, nec habere contradicto-
rem. Idem late comprobat Tiraquel.ad l.ſi vnquam,
in verb.donatione, num.80. cum multis ſequen. ad-
dit.ad Alex.conſ.14.vol.1. Vbi pulchre loquitur Ru-
be. Alexan.conſ.95.late Anchar. Regien.quęſt.fami-
liar.12. vſque in finem, licet Dec.in l. ſi donatione,
num.19.C.de collat.& conſil.20.licet ſub diſtinctio-
ne, contrarium tenuerit. Rip. lib. 3. reſponſorum,
cap.9 Iaſ.conſ.159. lib. 2. quia idem Dec. melius co-
gitando comprobat, & ſequitur opin. Socin. conſil.
366. colum. 3. verſic. venio ad tertium, & ſic ſe ac-
commodauit ſchenę, & non iuriſperiti, ſed litigato-
ris negocium geſſit,prout eum appellat Regien.alle-
gata quęſt.12.par.2.

156 Et vltra ſuperius allegatos ad huius opinionis cō-
firmationem dico,quod illa verba ſolita apponi in in-
ſtrumentis,pro benemeritis,& gratis ſeruitijs, intel-
liguntur in dubio, aliter non conſtito de meritis ob-
ſequialibus, non de remuneratione dignis, nam qui-
libet dicitur meritus, qui non offendit l. cum pater,
§.rogo,l.Lucius,§ Lucius,ff.de legat.2.in terminis,
Bald.in cap. ſuſcitatus, colum.1.de reſcrip. pulchrę
pulchra addit. Alexan.ad Bar.in l.ſi forte, litera E,de
Caſtren.peculio,vbi etiam inuehit,quòd talia verba,
vt plurimum apponuntur de ſtilo notariorum. Pra-
cticando igitur cautus erit diligens Aduocatus, &
Procurator, vt conſideret omnia prędicta tam arti-
culando, quam excipiendo.

157 Declaratur vlterius,vt fiat pro ſeruitijs imminen
tibus,vel pręteritis,non futuris. Ita Imo.& Roma.in
d.l.Aquilius. Iaſ.in l.ex hoc iure, in primo effectu,ff.
de iuſtit.& iure, Caſtrenſ.conſil.345.colum.3 verſic.
3.videtur, libro primo, dicens eſſe caſum ſecundum
eum apertum in l.donatio. C.de donatio. Facit, quia
reddere & remunerari pręſupponunt ſeruitium iam
pre-

Digitized by Google

præſtitum,non preſtandum l.verbum reddendi,ff.de verbor.ſignif.Tiraquel.ad l.ſi vnquam,in verb.libertis, num.95. C.de reuocan.donat.

Nona ſit concluſio donatio remuneratoria non reuocatur. Etiam ceſſantibus meritis. Burſat.ex communi, conſ.304.num.12.vol.3.

Et vltra alios ad confirmationem facit, quia intentio remunerantis, & mercedem facientis debet eſſe dirigi pro actu retroacto,& præterito, & iam conſummato. Vnde in ſimili ſi mutuo hodie tibi decem ad hunc finem, vt in futurum eueniẽte caſu mutues alia decem, eſt vſura, glo.fin.notab. in can. Feneraueris, 14.q.3. Abb.in cap.fin.col.fin.de vſuris. Laurent. de Rodulph.in tract.de vſur.queſt.3. Roman.conſ.506. col.1.Barbat.in cap.illo vos,col.2.de pignor. Similiter eſt furtum, l.ſi pignori, ff. de furt. & eſt ſimonia. Innoc.in cap.tua nos,de ætate,& qualitate,inuehens contra Cardinales procurantes beneficia pro ſeruitoribus ſuis. Angel.in l.ſed & ſi lege,§.conſuluit,de petit.hæredit.de cuius tamen veritate Ioan. de Ana. in cap.cum eſſent, de ſimonia.

Et caſus iſte de mutuando ad effectum mutuandi eſt admodum frequens, vtilis, & practicabilis hiſce temporibus, quibus omnia fiunt vt vulgo dicitur *a diſſegno*, & ſub ſpe lucri duplicati.

158 Redeundo ad principale propoſitum,ſecunda ſit concluſio. Licite quis mercedem recipit pro indicando furem, vel malefactorem,l.ſolent, vbi not. Iaſ. de præſcr. verb in l.4. §.ſi tibi indicium, ff.de condict. ob turpem cauſam.

Tertia ſit concluſio. Nulla merces, ſalarium,uel præmium debetur pro indicando ſeipſum. Vnde ſi fiat proclama pro indicando furem, vel alium malefactorem, non comprehendit ipſum delinquentem ſe reuelantem. Bart.aſſerens in facto habuiſſe in quodam fornario,in l.3.§.ſi ex ſtipulatu,ff.ad Sill. vbi dicit eſſe caſum notabilem, & quotidianum. Salic. in l.1.C.eod.& in l.2. C. de mulier. quæ proprijs ſeruis ſe immiſcuerunt. Ioan. Andr. ad Spec. tit. de furt.in princ. Iaſ.in d.l.4.§.ſit tibi indicium, ubi ſimiliter dicit eſſe caſum notabilem,& quotidianum. Anan.in cap.qui cum fure, nu.8.de furt. Auguſt. ad Ang. tit. nec non ad nunciam, num.31. Et hæc eſt communis opin. Iul.Clar.in §.fin.quæſt.77.uer.in multis,dicens in facto eueniſſe in nocte Veneris Sancti. Cauti igitur ſint delinquentes, ne ſub auara ſpe mercedis, lucri, & præmii ſe ipſos iugulent, & cum adagio, turdus ſibi mortem faciat.

Ex quibus in materia mercedis remuneratoriæ ſic (Deo fauente) diſcuſſis, eliciũtur plures illationes ad intellectum, l.3.& 4.ff.de condi.ob cau. & in hac locati & conducti materia, eiusque propoſitum.

159 Prima ſit. Apud iudicem exteriorem nemini licet agere ad mercedem, uel præmium eius operis, quod habet crimen ab eodem iudice pęna exteriori puniendum, l.mercalem,C.de condi.ob turp.cau.

160 Secunda. In pari turpitudinis cauſa lex humana denegat actionem, & repetitionem eius, quod propter aliquod ſcelus committendum datum fuerit, d. l.4. in princ.

161 Tertia ſit. Vtcunque humana lege denegata ſit repetitio eius, quod ob crimen, uel maleficium datũ fuerit, non tamen ex hoc accipiens erit tutus in animæ iudicio ratione materiæ, quæ uendibilis, uel locabilis non eſt, uel quòd conuentio fuerit iniqua, & ſic tenetur ad reſtitutionem. Couar. in reg.peccatum, par.2.§.2.ſub num.6.uerſ.tertia,&c.

162 Quarta ſit concluſio. Etiamſi propter parem turpitudinis cauſam, quotiens datio & receptio eſt illicita, minime competat danti repetitio, tamen vbi ipſa receptio eſt licita, non tantum repetitio negatur, ſed & retentio ipſa iuſtiſſima eſt, ex ratione text.in l.3.§. ſed cum meretrici, de quo ſuperius uidimus.

163 Quinta eſt. Si quis promiſerit alicui paraſito, uel ioculatori,ut is ſub uera mercede,uel ſalario inter ludicra,& iocos patiatur alapas,& uerbera,quod ſi merces promiſſa ſit moderata, promittens cogi poterit ad talem mercedem perſoluendum, ex quo ars in ſe licita, eſt ad hominum delectationem, modo exerceatur abſque proximi præiudicio, & læſione honeſtatis. D. Thom. & Caiet. 2. 2. quæſt. 168. artic. 3. Silueſt. in uerbo, arſ. q. 7. Couar. ut ſupra, num. 5. licet Ziſ. contrarium ſentiat in l.generaliter, nu.31. de uerb. oblig.

Et ſic in materia locati,& cõducti,de qua agimus, quis locare poteſt perſonam ſuam ad delectationem populi, & ad iocandum, ut ſuo loco uidebimus.

De famulis & pediſſequis.

De mercede famulitia.

QVÆSTIO X.

OFFERT ſe alia utilis, & practicabilis indagatio cuiuſdam conductionis de famulo cõducto nulla mercede conuenta,uel promiſſa,an ei debeatur ali
1 quod ſalarium. Auari namque ſunt Domini nix alimenta permittentes, econtra famuli, & pediſſeque conqueruntur de non dato condecenti ſalario, quod fortaſſe magis merentur pediſſeque, quam famuli.

Et pro parte negatiua facere uidetur tex.in l.ſed & ſi quid, §. ſufficienter, ff.de uſufruct. ubi ſeruis ſufficienter conſultum uidetur, ſi ſecundum eorum ſtatum, & conditionem alantur, & ueſtiantur, nulla alia ſalarii mentione facta, quem textum ibi Bald.dicit eſſe ualde notabilem,& ſingularem ad cognoſcendum quando quis dicatur ſufficienter, & condecenter, ut vulgo dicitur *calzato & veſtito* pro teſtamentis exequendis.

Secundo facit l.in rebus, §.poſſunt,ff.commodat. ibi.nam cibariorum expenſę naturali ratione ad eum pertinent, qui utendum accepit ſeruum, ergo ad ſola alimenta tenetur, quæ cum ſeruitio computan-
2 tur, per l.item ſi ſerui, §.1.ff.de edil. edic. Vbi Vero. infert ad quotidianam quæſtionem ſecundum eum, quòd ſi quis acceperit falconem alicuius,ut nutriret, ſed eo uſus fuerit, quod non repetet expenſas, quæ cum ſeruitio computantur.

ADDITIO.

☞ *Sum. Angel. in verbo iuramentum V. num. 19. vbi ſi iurauit ſeruire, & fuit promiſſum ſalarium quolibet menſe, ſi non habet, poteſt agere ad intereſſe.*

2 Pro contraria parte facit præceptum Dominicum in Euangelio. Dignus eſt mercenarius mercede ſua;

& ſi quis fraudat aliquem mercede ſua, effundit ſanguinem. Cano. Inolen. 14. q. 5. Caſt. in Catalo. glor. Mund. par. 3. conſiderat. 1. num. 8. verſ. condeſcendo. Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo, facultatem. Silu. nup. fol. 9. lib. 1.

3 Concluſio igitur eſt negatiua, quod regulariter famulo, vel pediſſeque nullum debeatur ſalarium, niſi ſit conuentum, ſed debetur ſimplex victus, & veſtitus. Bald. in l. ſed & ſi quid, §. ſufficienter, per illum tex. ff. de vſufruc. ſequitur, & commendat Alex. in l. in his, §. ſeruis, ff. ſolu. matrim. Dec. conſ. 132. in fi. late Granu. theor. 12. nu. 12. cum ſeq. Rot. Nouiſſ. 559. par. 1.

4 Declaratur allegata concluſio, vt non procedat probatis duobus extremis, videlicet quod ille ſit ſolitus locare operas ſuas, & alia, quod ille ſit ſolitus conducere. Feder. de Sen. conſ. 18. in fin. quod conſilium eſt valde frequens in caſu, de quo agitur. Idem tenet Alex. conſ. 109. num. 12. lib. 6. Ang. in verb. familia, in fin. num. 10. Bonacoſ. de famulis, q. 79. poſt Natt. conſ. 376. num. 4.

Cui adde in materia bene loquentes Rebuff. de famulorum ſalar. glo. 3. in princ. to. 2. Socin. conſ. 196. verſ. 4. & vlt. vol. 2. Hieron. Gabr. conſ. 170. num. 20. volu. 1. Simon de Praet. conſ. 53. num. 2. & ita fuit pluries obſeruatum in ſacro Rotae auditorio, vt per Pute. deciſ. 45. lib. 2. quę allegatur in recollectis per Caſſan. deciſ. 170. aliàs 163. Granut. theore. 12. num. 12. cum ſequen.

Cui adde Archid. 1. q. 1. ſunt. Rebuff de priuileg. ſchola. priuile. 163. & ſeq. Caſtrenſ. conſ. 346. Roma. conſ. 140. nu. 2. Petr. Moncada ad Crotum, de teſtibus, par. 4. nu. 139. & ibi Capra. reg. 88. num. 46. Menoch. conſ. 228 nu. 4. deciſ. Genuenſ. 115.

5 Practicando igitur in hac vtili materia locationis famulorum, quae paſſim contingit, ſcias in articulis, & interrogatorijs deducere; nam primo ad fauorem petentis ſalarium deduces, qualiter iſte eſt ſolitus inſeruire varijs, & diuerſis perſonis, a quibus accepit pro ſalario tot, vt te monet Caſtren. in allegat. conſil. & ſi hoc facere non valeas, recurras ad generalem conſuetudinem, & loci obſeruantiam, prout in Gallia, quae in hoc ſufficit. Granu. theor. 12. num. 15.

Econtra etiam pro reo conuento conſidera, ſi tuus principalis reperiſſet aliam valde amicum, qui gratis inſeruiſſet, & ſine praemio, vt te monet Alexan. in allegato conſil. qui loquitur, & deſeruiet tibi nedum in famulo, ſed in quolibet negociatore, & factore. Item, quod talis inſeruiuit multis abſq; ſalario. Item, quod eſt valde amicus, poteſt etiam eſſe quod frater rei conuenti recepiſſet in domum aliquem famulum praeter voluntatem eius, vt conſiderat Caſtren. vt ſupra, in allegato conſilio.

6 Vnde vidi in facto caſum. Duo fratres ruſtici habitabant ſimul. Vnus conduxit famulum, qui inſeruiuit ambobus, petit ſalarium pro rata a fratre, qui non conduxerat, qui excipiebat non teneri, quia non conduxerat, ſed ſtante quod inſeruiuit, cur non tenetur?

7 Declaratur ſecundo allegata concluſio, vt nō procedat in famulo, vel pediſſequa alicuius induſtrię, vel peritię, qui gratis operari non pręſumuntur. Idem in paupere, qui non habet vnde viuat. Petr. de Vbal. de duobus fratribus, par. 6. in fin. Bonacoſ. q. 79. niſi dicas, habet victum, & veſtitum.

8 Declaratur tertio allegata concluſio, niſi conſuetudo aliud in contrarium diſponat, quę in hoc attendenda eſt, ut patet ex Alex. conſ. & alijs ſuperius in prima declaratione adductis.

9 Declaratur quarto, ut non procedat de aequitate, ſecundum quam debetur aliquod ſalarium famulo, vel pediſſeque, quando aequitas ſit conſiderabilis, & ſcripta, & ita tenuit Rota in vna Romana mercedis coram Reuer. P. Bonnarino die 16. Iunij 1570. cuius uerba referuntur a Granut. theorem. 12. ſub num. 10. Solet allegari Bal. conſ. 155. vol. 4.

Aqua etiam deciſioni habes, quod ſi famulus, negociator, uel ſimilis, qui diu inſeruiuit, & tacuit, nunquam interpellando de ſalario, ſibi praeiudicat. Vnde caute interpellandum eſt.

10 Debet autem dominus alimentare famulum, uel pediſſequam, & ueſtire ueſtibus condecentibus, ſecundum ordinem, & qualitatem ipſorum dominorum, l. ſed & ſi quid, ubi gloſ. ita exponit, ff. de uſufruc. & plus expendit Domicellus, quam alius nobilis & diues, quam alius, ut ibi per Angel. & ad haec ueſtimenta praeſtanda dominus compelli poteſt, ut per Bonacoſſ. ut ſupra. Rebuf. in l. uerbo uictus, co. 1. de verb. ſignificat.

Declaratur tamen, quia aliquae ueſtes dantur famulis ad ornatum, & iſtas per receſſum debent reconſignare Dominis ſuis, prout ſunt vulgo *liuree* domicellorum, & Magiſtratuum: quaedam ſunt ad uſum quotidianum, & illae cenſentur donatae, Caſtren. in l. id ueſtimentum, ff. de pecun. & tangit in l. peculium, ff. eod. tit.

11 Declaratur vlterius, quòd ſi famulus tenetur ſeruire pro alimentis ex pacto, eo recedente reſtituere tenetur veſtimenta facta, alias ſecus pacto non exiſtente. Bermun. de publ. concub. nu. 32. fol. 325.

12 Similiter ſi famulus recedit infra annum a Domino, & non reddit veſtimenta trita, prout extant, dominus retinere poteſt de ſalario quantum eſt illud pretium veſtimentorum. Bal. per illum tex. in l. in his rebus, §. ſerui, col. 2. ff. ſol. matr. Immo poterit dominus propria authoritate ſpoliare famulum ueſtimenta non reddentem. Vt Bald. in d. §. ſeruis. Quod quandoque mechanicum uidetur.

Ex quibus ſequitur corollarie caſus, in quo quis dicere poteſt ius propria authoritate.

13 Pone, quòd ſeruus, ſeu famulus a Domino recedit culpa Domini, vtiq; veſtimenta non ſunt retinenda, ſi non debet fieri integra ſolutio, iuxta diſtinctionem poſitam in materia locati, & conducti, in l. ſi vno, §. item cum quidam, ff. locat. Et ſi dominus vult reſtituere quantitatem, veſtimenta non ſunt auferenda, alias auferenda ſunt, & ita de conſuetudine ſeruatur. Aufre. ad Tholoſ. q. 337.

14 Ad id tamen, quod ſuperius dictum eſt, licere ſpoliare de facto, & propria authoritate, declaratur eſſe uerum in fugitiuo, & ſuſpecto, ut non poſſit haberi copia iudicis, ita Bal. in d. §. ſufficienter, & in authen. habita, C. ne filius pro patre. Commendat Alex. in d. l. in his, §. ſeruis, num. 2, per l. ait praetor, §. ſi debitorem, ff. quae in fraud. cred.

15 Et ſic corollarie ampliatur iſte textus, ut procedat, & uendicet ſibi locum in Domino contra famulum fugitiuum, & ſuſpectum.

16 Sed pone unum notabile ad intellectum l. nec ſemel, §. ſi in habitationem, ff. quando dies leg. cedat.

Quis

Digitized by Google

Quis pro ſalario, & mercede, vel loco ipſius promiſit famulo veſtes hie.nales,& æſtiuas,quando,& quo tẽpore debentur? Vtique hiemales Kalen. Septembris: æſtiuæ Kal. Aprilis Caſus eſt in l. 1. C. de veſte milit. lib. 12.& ibi Bart.dicit eſſe caſum valde notabilem,& quotidianum pro familiaribus,& ſeruitoribus, Commendat Rom. ſingu. 601. per allegatam l, nec ſemel, §.ſi in habitationem inferens ad legatum veſtium in teſtamento vxori factum; nam debentur modo, quo ſupra. Commendat etiam Corſet.in ſingul.ſuis in ver bo,Veſtis.Iaſ.in l.1.num. 3.C.de lega. Felin. in capit. cauſam,colum.12.in fi.de reſcriptis.Aufrer.ad Tholoſ.quæſt.337.

17 Et in materia locati, & conducti, de qua agimus, notabilis eſt tex.in d.§.ſi in habitationem. Si legetur, per teſtatorem alicui penſio annua, vel quotannis, ſimiliter mercedes perceptorum annuæ,vel quotannis, intelliguntur enim pro tempore dicto, & quo ſolui ſolent,& debent. & ſic tempore neceſſitatis.

18 Vnde infertur in hac materia locati,& conducti ad practicabilem quæſtionem. Conduxi talem Aduocatum,Medicum,& ſimiles,& promiſit ſeruire in anno, intelligit ur quoties nece litas imminebit, & urgebit.

Et proſequendo materiam ſalarii, & mercedis, famulorum, & pediſſequarum vltra Granut.ſupra allegatum, nunquid famulo debebitur ſal.rium ſolitum, vel promiſſum omni tempore? Plura conſiderantur.

Cauſa. Culpa. Conſenſus. Infirmitas. Diminutio.

CAVSA. De hac tetigi ſupra de retentione veſtimentorum per l.ſi vno,§. item cum quidam,ff. locati,& tangam in rubrica ſi non ſtat per locatorem, & famulo a domino ſine cauſa expulſo debetur integrum ſalarium etiam pro te.npore futuro,quo non in-

19 ſeruiuit,ſi cum aliis poſt expulſionem non ſteterit,nec per ipſum ſtetit quo minus aliis inſeruiret. Tholo.deciſ. 268.per ll. in materia locati,& conducti loquentes in l.qui operas,& l.ſed addes,§.fin.ff.loc.glo.in l.diem functo,ff.de offi.aſſeſſ.Innoc.in c.propter,in verb.remiſſio,de locato,& conducto.

20 Practicando igitur cautus erit bonus iudex inſpiciendo,ſi potuit famulus reperire alium dominum,& in hoc perquiſitio facta eſt,& diligentia adhibita, faciunt notata in l. in iure ciuili, ff. de reg. iur. & ff. de condit.& de monſtrat.& in regu.cum non ſtat, libr. 6. & ſupra tetigimus in materia aduocati,& procuratoris de ſubſtantia locationis ſecundo titu. de fruct.& lit.expenſ.

ADDITIO.

☞ *Addo etiam aliud in practica vtile & fructuoſum. Quod ſi famulus promiſit ſeruire per quinquennium. Et dominus iratus expellat eum,& labatur de tempore aliqua pars,non liberabitur ab obligatione ſeruiendi pro tempore reſiduo ſi dominus requirat,niſi cum alio iam ſe accommodauerit. Alber.in l.ſtatu liberos §.ſi ita ſit libertus ff.de ſtatu liber. Caſus cum dominis Phantaſticis valde quotidianus.*

21 Culpa. Si famulus ſua culpa recedat, mercedem futuram amittit. Bald.in l.2.num.2.ver. ſed ſi quis permittit,& in l.ædem,nu.8. C. locat. Doctores in l.penult.ff.ſolu.matrimo.in l.diuerſitatis, C. de poſtliminio reuer. Ferret.de milit.iuſtit nu.13.Rebuff.de priuil.ſcolar.priuil.163. Bonacoſ. de famul. q. 79. circa medium. Et ſi pro famulo ſua culpa condemnato aliquid ſoluo,computatur in mercedem, Alber. per illam legem l.ſi colonus,ff. de aqua plu. arcen. & Ruſticis ſæpe in facto occurrit. Bart. in l.in iis rebus, §. ſeruis,num.4.vbi Rom.num.26.ff.ſolu. matrimo. Vinc. de Ann.ſing.287.Paris de ſindic.ver.ſalarium, verſ.ſi Officialis,nu.13.* Et ſi famuli operas conduxiſti, pro quo fideiuſſit Titius, pro omni dãno aut culpa finali, tenebitur Titius,etiam de furto facto, quod in eo dolus requiratur, cum appellatione culpæ in ſtipulatione fideiuſſoria adiecti,& dolus contineatur. Bart. in l. quod Nerua, num.10.ff.depoſit. ſequitur Alexan. in l. etiam,§.licet,num.8. ff.ſoluto matrimonio. Tiber. Decian.tracta.criminal.libro primo,c.6.tomo 2.)

ADDITIO.

☞ *Sed quid ſi Famulus recedat à Domino,& remaneat debitor? Vtique Dominus poteſt retinere eius bona,donec ſoluat. Bar.in l. de his rebus §.ſeruos in 4. Et ibi Roma.nu.26. ff.ſolu.matrimo.Vincent.de Anna ſingula.287.*

22 Conſenſus. Si famulus non vult amplius inſeruire, & dominus contentus eſt licentiare, ſed de præterito nihil vult dare,nunquid poſſit? Reſpondet Bald. in d. l.ædem,num.8.quod ſi tantum damnum patior de receſſu,quantum commodum habui de ſeruitio,non teneor propter compenſationem hinc inde: ſin autem mihi damnum,nec intereſſe aliquod eſt, tunc ego dominus teneor ſoluere pro rata, Bonacoſ. de famul. quæſt.109.

23 Infirmitas. An famulus debeat habere ſalarium pro tempore infirmitatis,gloſ.in l.arboribus,§.de illo, in uerbo,ægrotante,tenuit q; ſic,cum non ſtet per eum, quominus ſeruiat,per textum in materia locati,& cõducti,in l.qui operas,ff.locati. Et hæc opinio eſt verior de æquitate,& pietate, & pluries ſecundum eam fuit iudicatum.Siluan.conſi.28.nu.2.& 23. Innocent.Ioa. Andr.& Barbat.in c.3.loca. Domini.Hoſtien.& Specul. relati per Aufr.ad Tholoſ. quæſtio, 268. & dicit communem Imol.in c.3.locati.

Pro qua eſt bonus tex.in l.4 §.Stichus, de ſta. liber. & l.1.§.diuus,de extraor.cogn. Bal.in l.ſi. C. de cond. inſert.& æquiorem Io. Vad.q.7.

24 Contrarium tenet Abbas in c.1.de clerico ægrotante,vel debilitato,nu 6.gl.in l.pen.C.de condi.ob cauſam,& in d.§.diuus,Bar.in l.ſi vno,§.item cum quidã, ff.loca.& in l.operæ,ff.de vſufruc,leg. Anchar. Butr. & Imo.in c.propter ſterilitatem,locat.,& hæc opinio eſt de iure verior,& communis. Doctores ad l.diem functo,de offic.aſſeſſ.vbi Cagn.nu.215. Bolognet. nu. 72. Viui.lib.1.opi.108.Soarez.in ſuo theſau. litera I.nu. 48.vbi tamen ex pietate reſidet cum præcedenti opinione.Viuia.tamen, vt ſupra teſtatur plures iudicatum.

Cui adde ab eo non allegatos,& de materia bene loquentes,& de communi pariter atteſtantes Iaſ. ad d.l. diem functo,nu.47.Couar.uar.lec.lib.3.c.143.Alb. in d.leg. operæ,& in d.l.arboribus,§.de illo. Bonacoſ. in tract.de famu,quæſt.103. Cagno,in d. l. diem functo, num.

num.215.vbi Bologn.num.72.Bald.in l.liberti, num, 15.C.de ope.lib.

25 Conciliantur primo loco opiniones eſt allegatis, vt prima procedat de ęquitate, vel pietate, ſecunda verò de rigore iuris. Vnde iudex habens latas habenas, vt Gubernatores Prouinciarum, & Ciuitatum, qui poſſunt cognoſcere ſola facti veritate inſpecta, in curia mercatorum, & ſimiles poterunt deputare ſalarium, & mercedem famulo infirmo, & vidi quando, que in facto ad bonam cautelam iudicibus inferioribus cauſam ſalarii committi cum clauſula, ſola facti veritate inſpecta, ad effectum procedendi iuxta regulas æquitatis, licet Viui. vt ſup. in hoc contrarium teneat. Sebaſt. Medi. de caſ. & pericu. q. 6. num. 6. par. 1.

26 Conciliantur ſecundo, vt prima opinio multo magis procedat ſtante conſuetudine ex his, quæ ſuperius diximus ad glo. in l. excepto, C. locat. ſecūda verò opinio procedat ſemota conſuetudine, quia tunc non debetur, niſi in caſu ſpeciali, l. poſt duos, C. de aduoca. diuer. iudic. dicam in tit. de offic. aſſeſſorum, & ita conciliat Summa Ange. in verbo, familia, nu. 2. vbi in materia locati, & conducti, de qua agimus, allegat formoſam propoſitionem. Caſus contingens in perſonam locantis operas ſuas liberat conductorem a præſtatione mercedis, ex l. ſi uero, §. item cum quidam, ff. loca. l. in rebus, §. poſſunt, ff. commodat. glo. in l. fin. §. idem iuris, il ſecondo, ff. ad l. Rhod. de iact.

Ex quibus elicitur corollarie ampliato ad materiam, l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſorum, vt ſicut in caſu mortis ſalarium currit, ita & in caſu infirmitatis, facit vltra Doct. ibidem l. cum hęres, §. Stichus, ff. de ſta. liber. vbi quando ſtat per ſeruum, quominus ſeruiat libertas debetur.

27 Conciliantur tertio, ut ſecunda opinio procedat, quando ſalarium debetur ratione perſonæ, prima verò opinio procedat ſi ſalarium debeatur reſpectu aliorum. Vnde poteſtas, qui habet famulos, licet infirmetur, vel moriatur, tamen hæres tenetur. ita Aufrer. ad Tholoſ. q. 628. per l. ſi pecuniam, ff. de condic. ob cau. Gemin. in c. 1. de cler. non reſid. lib 6.

28 Conciliantur quarto, ut prima opinio procedat in infirmitate non culpoſa, ſecunda opinio procedat in infirmitate culpoſa prouenta culpa, & defectu famuli. Flor. ad l. arboribus, §. de illo, de uſufruc. Et notabilis eſt hęc intelligentia, & declaratio in actu practico in multis, nam nec paupertas culpoſa in reſtitutionibus, & ſimilibus prodeſſe non deberet.

29 Conciliantur quinto, vt prima opinio procedat, ut ſi famulus factus ſanus ſeruiat quatenus ſeruiuiſſet nō infirmus. Bertach. in uerbo famulus, verſ. 3. Bal. in l. ſi. C. de condi. inſer. vbi idem tenet in ſtipendiariis in l. liberti, col. 6. C. de ope. lib.

30 Bene tamen verū eſt, quòd ſi Dominus dicat famulo infirmo, tu non potuiſti ſeruire anno præterito ex infirmitate, reſtaures in præſenti, non tenetur. Tiraquel. reputans hoc admodum notabile, ad l. boues, §. hoc ſermone, nu. 63. ff. de uerb. ſignific.

31 Conciliantur quinto in famulo ad certum tempus conducto, tunc procedat prima opinio, ſecunda procedat opinio in famulo conducto ſine præfinitione tēporis. Port. dicens hoc notabile, in §. apud, nume. 21. Inſtitut. de rer. diuiſ. æquiorem, & humaniorem dicit Ioan. Vad. quæſt. 7.

32 Conciliantur ſexto, ſi famulus ſeruiebat titulo lucratino, & debet habere ſalarium tempore infirmitatis. ſi titulo oneroſo, tunc habebit, ſi pro modico tempore fuit infirmus, & modicam habebit penſionem, ſecus ſi magnam. Collec. in c. ſi autem, de reſcrip. Innocent. in cap. pen. locat. Capel. Tholoſ. deciſ. 359. ubi Aufrer. infert ad milites ſtipendiarios, vt ſi capiantur ab hoſtibus, recuperare non habeant ſalarium ſi eorū leuitate, uel non ex improuiſo fuerint capti, aliàs ſecus.

33 Conciliantur ſeptimo, ſi infirmitas ſit grauis, aliàs non. Vnde podagra non excuſat etiam a ſeruiendo. Abb. in l. arboribus, §. de illo, in fi. ff. de uſufruc. per l. quęſitum, ff. de re iudic. l. 1. §. pen. ff. ad Silla. C. de decur. l. a minoribus, l. podagre, C. qui morbo, lib. 10.

34 Sed pauci famuli podagra laborant dominis prouidentibus. Practicando igitur cautus erit defenſor famuli deducere æquitatem, quam iudex ante oculos ſemper habet, l. quod ſi Epheſi, ff. de eo quod cer. loc. conſuetudinem, quæ eſt optima interpres, l. ſi de conſuetudine, ff. de leg. non culpam, quia fortaſſe cauſa Domini incidit in ægritudinem, deduceret etiam conuentionem certam, & limitatam pro certo tempore, & ſimilia.

35 Et ſalarium debetur pro rata temporis, quo famulus ſeruit, l. ſed ſi uno, §. cum quidam, ff. loca. Bal. conſi. 43. col. 7. Franc. March. deciſ. Delphi. 798. lib. 1. Ferr. de milit. inſtit. nu. 117. Tenetur autem Dominus famulo infirmo etiam ad medicinas, modicas tamen, ac etiam ad expenſas, modicas tamen. Bartol. in l. legata, num. 3. & ibi Alex. in addit. ff. de alimen. & cibar. leg. in l. ſi cum dotem, §. ſin autem in ſæuiſſimo, nu. 8. ubi Alex. num. 6. ff. ſolu. matrim. in l. in rebus, §. poſſunt, ff. commodat. Ferre. de mili. diſciplin. num. 117. ſentit Alci. in l. cætera, 44. de uerb. ſignific. Port. de aliment. c. 13. num. 10. Pic. in l. filia, §. filia, num. 161. de leg. 1. Rolan. conſ. 22. nu. 3. lib. 1. Meno. li. 4. præſump. 157.

36 Declaratur id eſſe verum, ſi tales expenſę uel medicinę prę ſtentur, vt famulo, ſecus ut pauperi, quia ad omnes expenſas, & medicinas tenetur. Ang. in uerbo, familia, nu. 2. vbi Addit. declarat in paupere, qui non habet unde ſibi ſubueniat, & maxime ſi ſit famulus Epiſcopi, uel clerici. Aufrer. ad Tholoſ. q. 268.

Declaratur ſecundo, niſi conſuetudo aliter obſeruet. Ange. in d. §. ſin autem in ſęuiſſime, per l. 1. C. de iure fiſ. lib. 10.

Ex quibus corollarie infertur ad l. in rebus, §. poſſunt, ff. cōmodat. vt procedat, & extendatur etiam ad famulum, qui ſub certo ſalario locauit operas ſuas.

38 Diminutio. Quæro breuiter ad materiam, l. Seio, ff. de ann. legat. ſi eſt famulus trium, & diminuatur, uel augeatur, an diminuatur, uel augeatur ſalarium; dicā in tit. de Inſtit. act. ubi de Medico, Aduocato, Poteſtate, & ſimilibus.

39 Notandum etiam eſt, quòd ſi famulo, uel agenti negotia ſoluitur ſalarium conuentum, quicquid ultra datur ob fidelitatem, diligentiamve, non cenſetur iure ſimplicis, & meræ donationis, ſed ob cauſam, & propter merita. Ita eſt communis opinio atteſtata per Pinel. contrarium ſubtiliter tenentem, in l. 1. C. de bo. mat. illat. 3. fol. mihi 320.

40 Non omittam etiam in hac materia famulatus, & penſionum, q; datur penſio, quæ in ſola temporalitate conſiſtit, prout datur in ſtipendium pro patrocinio, pro pulſandis campanis, uel alijs ſeruitijs, quo caſu

etiam

etiã laicus, vel alius ad beneficia incapax retinere poteſt, Archid. in c.quamuis, verſ.prouideri, & ibi Gemin.in ultimo notabili, Anchar.col.1.verſ.3.collige. Franc.in 2.notab.de præbend.lib.6.Bal.in cap. ad audientiam 2.ubi Abb.primo notab.Fel.num.5.ubi tenet tales penſiones nullam habere ſpiritualitatem. Mandoſ.in pract.ſignat.grat.in verbo penſiones, vbi etiam tenet non eſſe neceſſariam illarum mentionem in impetratione beneficii, Silu.de benefic.par.3.queſ. 12.num.10.in 4.qualit.Gig.de penſion quæſt. 67. nu. 2.Felyn.poſt alios in cap.poſtulanti, & in c.in noſtra, de reſcript.

41 Datur etiam ſalarium ob id, quod appellatur beneficium ſeruitorium, quod canonicus retinere non poteſt, ne a maiorioribus diſtrahatur, Staph.de liter.gra. in princ.fol.mihi 19.

42 Practicando etiam notandum eſt, ꝙ ad probãdum aliquem continue retinuiſſe famulos. non eſt neceſſe probare momenta, ſed quod viderunt ſeruire in prandio, in cœna, & in ſimilibus temporibus, Benintend. deciſ.43.nu.13.

ADDITIO.

☞ *Et quis probatur famulus, ſi probetur quod eſt aſſotiatus Dominum & inſeruiuit ut famulus, licet de hoc nulla interuenerit ſcriptura. Test. l. ſi. Notabilis in l.ultim.in princip. C.de proxim.ſacr.Scrin.li.10.quem dixit ualde notabilem. Bar.in l.1 §.familiæ nu.5.ff.de publican.*

43 Et famulus dicitur habere habitationem, vbi habet Dominus, Gramm.deciſ.87.num.4.

44 Similiter addendum videtur, quòd ſalarium etiam conuentum, non debetur familiaribus Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Clericorum, Cameræ, Auditorum Rotæ, Referendariorum, & ſimilium Prælatorum elapſo biennio a die mortis ex Motu proprio Pauli Tertij, & Bulla Pij Quinti. Vnde caute agendum eſt.

45 Vidi quandoque in facto practicatum, quòd ſalaria ſunt ſequeſtrata dominis, maximè preterita pro delictis famulorum, & coacti ad ſoluendum, cum ſit ius quæſitum famulo.

46 Et famulus conductus pro certo ſalario, ſi efficiatur Notarius, & conficiat multa inſtrumenta pro ſeruitio apothecæ, habebit ſalarium duplicatum. Roma.conſ. 25. Fel.in cap.cum olim, num.3.de re iudicata. * Pulchrè videndus Paris de Put.in tract.ſindicat.in verbo ſalarium, vbi pro duplici officio, labore, vel exercitio, duplicatum debetur ſalarium Doctori, officiali, notario, & ſimilibus, & potui par. vltima, concl.56.)

ADDITIO.

☞ *Sed numquid a ſententia condemnatoria ſuper mercede famuli, appellatio datur Vtique non, Ange.in l.quiſquis C. quorum appellatio.non recipiuntur rebus de ſentent. prouiſ. art.3.gloſ.7.Vincent.de Anna ſingul.42. Et ſæpe in facto contingit per auaros Dominos.*

De obſtetricibus.

QVÆSTIO XI.

1 ET quoniã obſtetricum materia admodum conformis eſt cũ præcedentibus, in hac quæſtione concluſiue procedendo dicitur, ꝙ debetur concedens ſalarium, licet non fuerit promiſſum, Afflict. in vſibus feud.tit.ex quibus cauſ.feud.amittatur, num.233.Bou.de ſtatutar.vrbis præſcrip.gloſ.19.ſub num.47.vbi etiam in materia ſalarij, & mercedis dicit vnum, ꝙ conſuetudine debetur ſalariũ, quod ſolet præſtari, & Gubernator Vrbis habet facultates ampliſſimas in hoc, & procedit manu Regia, quia ſtatim cogit ad faciendum depoſitum, & quilibet iudex in hoc debet eſſe uigilans, & circumſpectus, & uide textum in l. fi. C. communia de legat.vbi Medico æquiparantur in ſalarijs, ad quam Specul.de ſalario, §.fin.gl.in canon.1.14. quæſt.5. Felyn. in c.tua nos, de offic.deleg. Rip. de peſte, c.fi.nu.107.

2 Quæro, an nutricibus ſalarium debeatur, & vtique ſic, & debetur officio iudicis, quod nutricia appellatur l.1.§.ad nutricia, ff.de var.& extraord.cogn. Bello Inſtit.de oblig.in princ.nu.5.

De intromiſſoribus.

QVAESTIO. XIII.

PVLCHRA, & notabilis, vtiliſſimaque (ſi Bal. credimus) eſt queſtio ad materiam l. Titio, ff. ad municipal. qui exercet actum alteri demandatum ſub certo ſalario, an poſſit vere tale ſalarium petere, quam l. & materiam ipſius ualde notabilem dixit in actu practico ibi Bart. & mirabilem appellauit Bal.in c.ex parte decani, num.6. de reſcript.

Pro parte negatiua facit reg.culpa eſt, de reg.iur.ff. & in 6.vbi culpa eſt miſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. Si igitur culpa eſt, merito nullum debetur ſalarium alteri præſertim promiſſum.

Secũdo pro hac parte facit c.tua nos, de homicidio vbi delinquit quis alterius officium exercendo.

1 Tertio pro hac parte facit l.doli mali, §.fi. ff.de nouat, vbi quis non debet eſſe curioſus de rebus alienis.

2 Hinc vnus officialis non debet ſe de officio alterius intromittere, Bart.per illum text.l.in prouinciis, C.de nu. actua, & cartul.lib. 12.not Bal.in l.repetita, C.de epiſc.& cler.latè Sicul.conſ 45.col.3.lib.3.

3 Pro contraria parte facit, quia hominem affici beneficio hominis intereſt, l.ſeruus ea lege, ff.de ſeru. exportand.

Secundo faciunt ea, quæ not. Din. & Dec. in reg.culpa, ꝙ non dicitur eſſe in culpa, nec alienæ rei ſe immiſcere, qui vel ratione officii, vel pietatis, vel coniũctionis officium alterius exercet, vel excutioni demandat, l.non tantum, ff.de appell. notatur in l.vt vim, ff.de iuſtitia, & iure Dec.in c.1.de offic.deleg.

4 Concluſio igitur eſt, quod exercens officium alteri mandatum, ſalarium petere poteſt, d.l.Titio, non quidem, ut ſalarium ſibi retineat, ſed ut vero procuratori reſtituat per actionem in factum, quæ oritur ex crimine falſi, uel uariis cauſarum figuris, ita Bald.in d. c. ex parte dicens eſſe caſum admodum mirabilem.

5 Subdens etiam, ꝙ confirmatio ſtatutorum impetra

ta

ta a falſo procuratore,vbi erat uerus procurator, valeat de iure,ſecus ſi nullus erat conſtitutus procurator,dicens hunc caſum alibi non reperiri.

6 Hanc etiam materiam dixit in practica ualde notabilem Bart.ad l.non dubium,num.18.C.de legib.reddens rationem deciſionis huius notabilis materiæ, ꝙ hic ſequitur executio, quia aliqua negocia geſſit, nec facit contra ius,non autem executio naſcitur ex falſitate,quam fecit.

7 Et ſic patet intellectus ad reg.l.itaq; fullo,ff. de fur. quia non conſequitur præmium ex delicto immediatè, ſed ex negocio licito in ſe geſto mediante delicto. Aliam rationem notabilem ſecundum Iaſo.ibi reddit Bald in d.l.non dubium,oppoſit.16.num.25.ꝙ in hac l.Titio ſalarium erat conſtitutum cauſæ,non perſonæ ob effectum,& meritum laboris,non in fauorem eius, cui dirigebantur literæ.& ita dicit præſumendum in dubio, ꝙ ſalarium conſtituatur ob meritum l. Medico,C.de annuis legat.& ſic conſequitur non ob delictum,ſed quia meruit ſtipendium, dicens eſſe caſum ualde ſingularem.Sequitur,& commendat ibi Iaſon. nu.52.

Ex quibus corollarie infertur limitatio ad leg.cum principalis,ff.de reg.iur.& regula acceſſorium, lib. 6. ut non procedat,quando ſalarium eſt conſtitutum cauſæ,& ob meritum,non perſonæ. Nec locati & conducti materiam excundo, multorum fuit opinio,quod ille uiaticum ſuum petere poſſit, actione ex locato, & conducto contracto per illas literas, eſt enim contractus,qui epiſtola contrahitur,l.conſenſu, ff.de action. & obligationibus.

8 Verior cum Bar.uidetur opinio, quòd ille poſſit, petere ſalarium actione præſcriptis uerbis,ſeu in factū cum enim mandaretur illud officium conſtituto certo ſalario, æquum eſt, ut huic implenti ſalarium detur,dicens eſſe ualde notandum,& ſæpius in facto occurrere.

9 Salarium igitur conſtitutum executioni officij exequenti debetur,licet ad hoc non fuerit deputatus.Cōſideranda igitur ſunt uerba ſalarii promiſſi, an ſint directa in perſonam,vel ad executionem officij,& alicuius actus.nam ſi opponatur petenti hoc ſalarium non eſt tibi promiſſum,quia diriguntur literæ,puta ad Titium Replicabitur hoc non obſtare,quia uerba reſpiciunt executionem negotij,prout ego uere feci,& licet ſit expreſſum nomen Titii,ad quem literæ directæ ſunt,id non fuit expreſſum, uel ſignificatum certæ & determinatæ perſonæ,& induſtriæ ipſius, ſed magis, ut ſignificaret illum, qui officium exercet l. eum qui ita,§.te & Titium,ff.de uerbor.obligat.l.tale pactum, §.fi.ff.de pact.

10 Notandum etiam eſt,ꝙ quis recipit alicui proferēdum ratione officij,& tunc non poteſt petere pecuniā niſi onus ſubeat,l.liberis,§. ab hæredibus, ff. de alim. leg.d.l.Titio.

11 Infertur igitur limitatio ad l. ab adminiſtratione, C.de leg.vt procedat in vltimis uoluntatibus,ſecus in contractibus,iuxta not.in d.l.Titio,& in terminis locati & conducti ad l. item quæritur,§. item cum quia, ff.locat.dixi in tit.ſi non ſtat per locatorem.

Et ex prædictis patet conciliatio in contrarium adductorum,maximè in argumento contrariæ partis ex Dec.& Din.

12 Quid de tertio,qui in domo alicuius permanſit ſimpliciter ſine promiſſione alicuius ſalarij, & mercedis? Vtique non debetur,niſi ſit ſolitus locare operas,& ille retinens in domo ſit ſolitus conducere, Caſtr.conſ. 346.lib.2.Rimin.conſ.358.num.29. lib. 2. vbi dicit, quod hæc eſt uera,& indubitata cōcluſio.Et ita tenuit Rot.in una mercedis,coram Reuerendo patre Bonnadino die 16.Iunij 1570.ex l. 1.de uar.cogn.& l. 1. in fi. & l.ſalarium,C.mand.Granut.Theor.12.nu.10.

De œconomo Capituli.

QVAESTIO XIIII.

1 QVID dicendum in œconomo conſtituto a capitulo ſede vacante, cui ſalarium a capitulo fuit deputatum,an licite petere poterit? Vtique non,ſed ſi ſponte detur,recte accipit,Nicol.de Neapol.in eos,ff. de tutel.Barbat.ad Bart.in l.a tutoribus,§.fi. ff. de adminiſtr.tutor.

De arbitri ſalario,

QVAESTIO XV.

NON inutilis eſt indagatio, & paſſim indagatur an arbitris ſalarium debeatur.

1 Et pro parte affirmatiua facit,quia arbiter æquiparatur agrimenſori,vt per Florian.in l.ſed & ſi loci, §. in iudicio,ff.comm.diuidun.ſed agrimenſori debetur ſalariū,vt infra uidebimus, pariter igitur & Arbitris.

2 Secundo æquiparantur ſeruitijs, quibus ſalarium debetur, & de tali æquiparatione eſt text.in leg. ſi de meis,§.decepiſſe,ff.de arbitris, & de ſalario infra videbimus,& de æquiparatione Franciſc. March. deciſ. 463.par 1.

Pro contraria parte facit,quia arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum,l.1.de recept.arbit. Euerard.a loco a iudice ad arbitrium.

3 Pro reſolutione conſiderandi ſunt duo caſus principales. Prima igitur concluſio eſt in arbitrio, & tunc nulli dubium eſt, quòd ei debetur ſalarium, & ſportulæ,l.quotiens,C.de priuileg.ſcolar.lib.10.l.final.C.de præpoſit.agent.in rebus,lib.10.Quam ad hoc dixit ſingularem Gugl.de Lud.ſing.14.Amanel.de clar.aquis, ſing.101. vbi etiam alleg.l.3.§.ſi menſor,ff. fin. regun. ſingularem quoque reputat Boer. in verbo compromiſſum,num.3.Pet.Rauenn.ſingul. 35. Spec. de arbit. §.fin.verſ.ſed nunquid Boicc.in cap.cum ab omni, de vita,& hon.cler. Alb.in l.labeo,§.ait prætor,ff.de arb. Blan.de comprom.quæſt.8.num. 22. Ioann. de Anan. comm.104.Viu.opin.259.

4 Declaratur,& limitatur in cauſis extraordinarijs, vt per Bald.& Doctores in d.l.in ſacris,Specul.in citato loco,Firm.in verbo Arbiter,vbi etiam tenet, quod debetur vnum ſalarium duobus, quod tertio participandum eſt.

5 Secundus caſus eſt in arbitratore, & idem dicendū eſt,vt ſalarium,& ſportulæ debeantur,Lanfranch. de arbit.par.3.quæſt.39.Iaſ.poſt Nicol. de Neapol. in §. tripli,col.pen.de actionibus.

6 Ampliatur iſta concluſio,ut procedat etiam ſi talis arbitrator pronuntiauerit de conſilio ſapientis, cui fuit conſtitutum & ſolutum; nihilominus debeatur pro ipſo ſeparatum ſalarium,cum non ſit inconueniēs

pro

pro eadem re pluribus perſonis, & pro diuerſis reſpectibus diuerſa,& varia ſolui ſalaria. Natt.conſ.89.vol. 1.ſubdens in practica, quod ſi partes compromittentes ab initio crediderunt arbitratorem laudaturum ſine conſilio, tunc debeat ſalarium communicare cum iuris perito,aliàs non.

7 Et adde prædictis,quod arbitri ex forma ſtatutorũ ſunt ad inſtar iudicum delegatorum, Iaſ. dicens communem in l.duo iudices,nu.9.de re iudic. Villalob.in recollect.litera A.nu.139. Vnde ſicut iudices delegati recipiunt ſportulas,& ſalarium, ita & arbitri ſtatutarij. Late in materia diuiſionis ſalarij inter iudicem,& alium Borgn.deciſ.31.in fine par.2.

8 Quid in proxonetis? Vtiq; ſic regulariter,Stracch. de pro ſenect.in fi. Foller.ad Maran.diſt.9.princip.nu. 146.tangit Granut. Theorem.12.nu.9.in fi.

De Agrimenſoribus.

QVAESTIO. XVI.

SED nunquid Agrimenſori debebitur ſalarium? Videbatur dicendum,quod non,quia non videtur eſſe debere melioris conditionis, quam procurator, qui ponit operam,& laborem ſuum,& tamen eius officium eſt gratuitum,vt ſup.vidimus.

1 In contrarium facit,quia agrimenſor arbitro æquiparatur,cui ſalarium debetur,ut iam uidimus,& hanc opinionem,vti ueriorem tenuit Florian. in l. ſed & ſi loci,§.1.per illum textum,ff.finium regund. Natt.cõſ. 89.volum.1.

Quid in aſſeſſore, de qua materia uidimus aliquid in tit.de ſportulis iudicum? Vnde in hoc concluſiue procedendo dicitur,quod ſic,& ſi diſcordent in ſententia ferenda,& ex hoc eligunt terrium,quod debet communicare cum illo tertio. Specul.in tit.aſſeſſore,§. ſalarium,verſ.quid ſi duobus,Natr.conſ.89.vol.1.Notatur in cap.ſtatutum,§.aſſeſſorem,de reſcrip.lib.6. vbi Ancar.nu.3.Butr.in c.eum ab omni,nu.22.de vita,& honeſt.cleric. Abb.in c.1.num.4.ne prælati uices ſuas, Gran.arguens a Vicario,Theorem.12.ſub num.2. Firman.in verbo aſſeſſor,ubi debetur,ſi partes concordauerint ante ſententiã,ut aliàs uidimus ſupra de fruct. & lit.expenſis. Et poteſt in ſindicatu coram ſindicatoribus petere ſibi conſtitui ſalarium , ſi ſibi nullum prius erat conſtitutum ſalarium,Bart.in l.1.§.ſed ſi comites,ff.de uar.cogn. Quid ſi eius culpa remoueatur? poſui ſupra titulo de ſportulis.Quid ſi fuerit negligẽs? Vtique ſalarium petere non poterit. Angel.in l. ſi uacantia,in uerbo præſes,C.de bon.uacan.lib.10.& debetur ſalariũ aſſeſſori in fine officii,Bal.Alex. Caſtrẽſ. & alii ad l.diem functo,ff.de of.aſſeſſorum,per l.ſi a colono,de fideiuſſoribus,& l.ſi ſeruus,§.ſi.ff.de ſtipul.ſeruorum,& aſſeſſori delegati debetur de burſa partium, uel ab ipſo delegato. Caſtrenſ.in l.ſi.de aſſeſſoribus per not.in c.ſtatutum,§.aſſeſſorem,de reſcript.lib.6.& in authen.vt defunctus,§.ſi.

2 Quid ſi diſcedat inſalutato(vt dicitur)hoſpite? Vtique nec pro tempore,quo ſeruiuit,ſalarium debetur, Bald.in l.a.column. 1.verſ.ideo ſi aſſeſſor,C. locat.in l. ſi partes,ff.de legat.1. Alexand.ad l. diem functo ,col. ſi.de offic.aſſeſſorum.

De tranſmiſſione ſalarij tangam titu.de offic.aſſeſſorum.

3 Et iudicis arbitrio relinquitur quale debeat eſſe aſſeſſoris ſalarium,quando non eſt certe determinatum attenta qualitate aſſeſſoris,peritia,experientia,& ſolito dari ſimilibus,Seuer,in l.diem functo , quæſt. 30. de offic. aſſeſſorum, quam commendat. in rubr. illius tituli,Purpurat.num. 182.& Iacob.Menoc. reprehendens Alc.aliter tenentem,de arbitrio iudic.lib.2.cenſur.3.caſu 254.Vnde peritia , experientia , & ſolitum multum proderunt.

Vidimus hucuſque de penſionibus,mercedibus, & ſalariis tacite prouenientibus ratione perſonæ , & ſui officii,vel exercitii,licet de eis nihil ſit conuẽtum, & ſic de quadam tacita locatione,uel conductione. Placeat modo videre,an ratione alicuius accidentis,cum debeatur,uel augeatur,aut diminuatur merces , penſio,uel ſalarium.

Notabilitas ſeu Dignitas.Remuneratio. Charitas.Amicitia.Paupertas.

De Locatione Ex Dignitate.

QVÆSTIO I.

QVAERO an dignitas,uel nobilitas attendi debeat in locatione,& cõductione, ſalariis,& mercedibus perſoluendis.

1 Et prima fronte uidebatur dicendum , quod non: quia habemus iure cautum, quod in omnibus contractibus inſpicimus in obſcuris id, quod minimum eſt, l.ſemper in ſtipulationibus,ff.de reg.iuris regul. inſpicimus,lib.6.

Pro contraria parte facit,quia nobilitati , & dignitati multum deferimus,ut inferius uidebimus,merito, &cæt.

2 Veritas eſt,ꝙ dignitas multùm attenditur in materia locati,& conducti. Vnde tutor pupilli debet præſtare mercedes præceptoribus,non quidem minimam ſed pro dignitate natalium pupilli,l.cum plures, §. cũ tutor,ff.de adminiſt.tutor.l.qui filium, ff. ubi pupilli, educ.debeat. Similiter econtra aduocato dandum eſt honorarium pro eius dignitate,& facundia l.1.§.in honorariis,ff.de uar.& extra cogn.commendar, Boer.de autor.mag.concil.num.31.

3 Vnde,ſi caſus eueniat,habes filium in lecto graui infirmitate oppreſſum,uocas medicum a lõginquo, non dat tibi certam legem in mercede? Vtique pro dignitate natalium tui filij,& Medici excellentia præſtare debes.idem in aduocato,& ſimilibus.

4 Similiter uſus es opera alicuius: uis recognoſcere, & dicit,des quod tibi placet. Vtique turpe eſt homini nobili dare quid minimum. dicit textus in d. §. cum tutor,ſed pro dignitate dare debentis, & recipientis. Idem in famoſo,& celebri concionatore dici poteſt conducto nulla certa promiſſa mercede.

5 Et dignitatis,& nobilitatis multa ſunt priuilegia, de quibus late per Tiraq.in tract.de nobilitate, Sicul. conſ.57.lib.2.Fel.in cap.cum adeo,de reſcript. in cap. paſtoralis de offic.delegat. Cott.in memorab.in uerbo,nobilitas.

6 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. ſemper in ſtipulationibus,ff.de regulis iuris,ubi in dubio inſpicitur minimum,quia hoc non procedit in caſu, de quo ſupra ex d.§.cum tutor.

Sed

Sed nunquid in homine nobili præſumitur donatio debitę mercedis? Vtique ſic. Roman. hoc valde commendans ſing.650.Io.Lup.in rub.de donat.inter vir.& vxor ſi.9.

Quem caſum non poſuit, Menoch.lib. 2. de arbitr. centur.1.caſ.88.habes tantum ab eo, quis proprie eſt nobilis,caſu 66.

7 Vide tamen Cott.in uerbo nobilitas, qui pulchrè tenet, quod auaritia omnia dominatur, præcipue in nobili. Vnde hodie dura eſſet hæc præſumptio. Pone, quod conduxi aliquem nobilem natum, ſed mechanicam artem exercentem,proderitne nobilitas? Vtique non,dicam ſuo loco.ex quibus omnibus patet ad contraria.

De locatione remuneratoria.

QVAESTIO. II.

SVCCEDIT ſecundo loco remuneratio,de qua ſuperius vidimus de mercede remuneratoria. Et eſt in materia locati & conducti,de qua agimus, text.in l.
1 Aquilius Regulus,ff.de donat.de cuius intellectu late ſuperius uidimus. Illud addam in proprijs terminis locati & conducti,ꝙ ponit ibi Bart.ad intellectum l. penult.C.de offic.rect.prouinc.quod ſi communitas habet palatium deputatum pro officialibus,tunc officialis non poteſt emere, vel conducere hoſpitia, d. l. penult.Si verò non habet palatium deputatum, tunc ex cauſa ſimplicis donationis recipere non poteſt, vt l. 1. §.prouincialis,C.de contract.iudic. ſed remunerationis ſic, d. l. Aquilius, ſimiliter expulſo in caſu illius l. competit officium iudicis.

De Locatione ex Facultate.

QVAESTIO III.

SVBSEQVITVR charitas & dilectio ex conſanguinitate,& iure ſanguinis.de hoc poſui tit. de bō. quæ liber.in fine, & tetigi in materia mercedis remuneratoriæ, an in conſanguineo præſumatur donatio ratione ſanguinis,vel remunerationis. Vnde euenit caſus in hac materia locati & cōducti; ſi conſanguineus inhabitauerit domum alterius cōſanguinei, vel gerit negocia illius,poteritne agi ad mercedem uel penſionem,an potius eſt præſumenda donatio ratione ſanguinis,uel coniunctionis? dixi ad materiam l.procula, ff.de probation.& l.tutor,§.quia tutoribus,ff.de excuſat.tutor.de mercede remuneratoria.

De Locatione Amica.

QVAESTIO IIII.

QVAERO vlterius,an amicitia aliquid operetur in contractu locationis,& conductionis circa pēſionem,mercedem,& ſimilia.

1 Et primo uidebatur dicendum,quia amicus,& propinquus æquiparantur, Alberic. in cap. requiſiuiſti,de teſtibus, Alexand.ad Bar.in l.non ſolum,§.qui alieno, ff.de procuratoribus. Hinc amicus ſingularis venit appellatione ſuorum,Bald.in l.1.col.12.C.qui accuſare non poſſunt.

3 Pro contraria verò parte facit,quia in materia l.exigendi,C.de procurat.amicus non admittitur pro altero amico,& hæc eſt magis communis opinio. Cur.iun. in d.l.exigendi,col. 6. Lamberteng. de contract. mulier.gl.11.in uerbo agnati,quæſt.16.nu.93.

Similiter ſtatutum diſponens cauſas inter coniunctos compromiſſi non comprehendit amicos, Alex.in l.1.colum.2.ff ad l.Falcid. Blanc.qui eum non allegat, de compromiſſis inter coniunc.quæſt.3.in uerbo amicus,nu.49.

3 Putarem valde amicum ex magna, & vehementi amicitia eſſe recognoſcendum, prout etiam ex cauſa præſumptæ nimię affectionis de fide in teſtimonio diminuitur, Abb.in cap.accedens,il ſecondo,num. 8. vt lite non conteſtata, Deciſ. Neapolit. 305. num. 13. & hæc eſt communis opinio. Alexand.ad Bart. in l. 3. in verbo conſideratę,de teſtibus, quod quidem arbitrio iudicis remittitur, Ant.Gabr.de teſtibus,concluſ. 11. num.8.

Similiter in donatione facta alicui ualde amico in materia l.ſi unquam,C.de reuocand. donation. Ponit late de amicitiæ uiribus loquens, Tiraq.ad l.ſi unquā, in uerb.libertis,num.75.

Et ſupra uidimus titulo de fruct.& lit.expen. quod procurator valde amicus patri,præſumitur velle patrocinari pro filio gratis. late in terminis loquens de coniuncto & amico Benedict.de Barzis.conſ.115.col. 1.conſiliorum ultimar.uoluntat.per l.militem, C. de procurat.& l.1.in princip.ff.eod.

De Locatione,& Paupertate.

QVAESTIO V.

QVID in caſu paupertatis? de hoc tetigi ſupra de ſportulis iudicum, & in tit.de fruct.& lit.expēſ. ubi iudex a paupere ſportulas recipere non poteſt,nec procurator ſalarium,& ibi poſui quomodo pauper in-
1 telligatur,arbitrio tamen iudicis ſtatui ſolet; Men. de arbitr.iudic.caſu 65. Cui adde ab eo non allegatum, ꝙ hæc eſt communis opinio, Dec. in cap.ſedes,num.25. de reſcript.Bello.conſ.16.Hippol.in l.quæſtionis modum,num.18.de quæſtionibus, Soarez. in ſuo Theſ. litera P.num.57.

2 Quid ſi pauper locet uel ſeruiat pauperi? Eſt materia de priuilegiato contra pariter priuilegiatum, & uidi uerſari iudicis arbitrium quis pauperior ſit, & ſimilia.

Vlterius pro complemento huius principalis quæſtionis de ſubſtantia locationis quæritur de infraſcriptis.

Verba, Scriptura. Fides, Arbitrium, Modicitas, Præcedentia, vel Sequentia.

Verba an in Locatione ſint neceſſaria.

QVAESTIO VI.

QVAERO an in contractu locationis & conductionis ſint pro ſubſtantia neceſſaria uerba,& vi-
1 debatur dicendum,ꝙ ſic,quia uerba mentem paciſcentium demonſtrant, l. Labeo, ff.de ſuppellect.legat. Pro contraria parte facit l. 1.ff.locat.ubi expreſſe dicitur,

quo-

2 ꝙ locatio,& conductio non uerbis,ideſt uerborum ſollennitate fit,ſed ſolo conſenſu. Vnde mutus locare poteſt l. in quibuſcunque,ff.de act.& oblig.l.ubi non uocc,ff.de reg.iur.gl.in d.l.1.

Et hæc eſt uerisſima opinio,de qua etiam eſt textus clarus,in l.ſi ſtipuler.§.ſi in locando,ff.de verb. oblig. Vnde ſi ad interrogationem reſpondeatur ſignis, annuatur capite, uel quouis alio modo contrahentium uoluntas demonſtretur,locatio,& conductio licite cõtrahitur l.conſenſu, & l.quçcunque,ff.de act.& oblig. l.qui ad certum,ff.locat.

Ampliatur concluſio, ut procedat, etiamſi partes agerent facere ſtipulationẽ,quia ſi non valebit in vim ſtipulationis, ualebit ex mero, & puro conſenſu, niſi partes expreſſe proteſtentur, Bart.in l.ſi quis ita,& in d.§.ſi in locando, vbi Caſtrenſ. Alex. Imol. Alex. Iaſ.& alij ſequuntur per l.ſi ita ſtipulatus,§.Chriſogonus de uerbor.oblig. & l.ſi ſtipuler,cum l.ſequenti,ff. de nouationibus,& l.certi condictio,§.quoniam,ff. ſi certũ petatur.

3 Ex quibus ſequitur corollarium,quod in ſimilibus ſi non ualet ut ago,ualebit ut valere poteſt.Similiter ſi reſpondetur ex interuallo, contractus locationis in ſe non uitiatur,vt ibi poſt Iaſ.& alios.

4 Practicando igitur nutu,verbis,reſponſione ex interuallo locatio fieri poteſt. Vnde mutus, ſurdus locare,& conducere poſſunt,ut dictum eſt, & per nunciũ, & per epiſtolas fieri poteſt,l.cõſenſu,ff.de act.& oblig. Vnde in folio,& apocha locatio fieri poteſt.

5 Ampliatur ſecundo,ut ſicut conſenſu contrahitur, ita & diſſoluitur,l.idem,ff.pro ſoc.Bald.in l.item quçritur,§.qui impleto,in fine,ff.locat.& cond.ubi legit, l.qui ad certum.facit l.omnia,& l.nihil tam naturale, ff.de regul.iuris.

6 Nec obſtant in contrarium adducta, quia uerum, ꝙ uerba declarant animum,verborum tamen ſolennitas in omnibus contractibus non exigitur, maxime qui ſolo conſenſu contrahuntur.

De Locatione,an requirat Scripturam.

QVAESTIO. VII.

QVAERO utiliter,an in contractu locationis,& conductionis ſit pro ſubſtantia neceſſaria ſcriptura. Et primo uidebatur dicendum quod ſic,quia cõ-
1 tractus locationis ſimilis eſt contractui emphyteutico,vt not.in l.1.C.de iur.emphyteut.ſed in contractu emphyteutico requiritur pro ſubſtantia ſcriptura, gloſ.in l.1.in uerbo alienationis,C.de iur.emphyt. Et hæc eſt magis communis opinio,ut per Sal.in d.l.1.n.5. Aret.in §.adeo,nu.8.Inſtit.locat. Affl.deciſ.72.Iul. Clar.de iur.emph.quæſt.4. Soarez.in ſuo Theſaur.litera E.nu.124. Merito, &c.

2 In contrarium facit,quia locatio ſimilis eſt emptioni,& venditioni,vt ſuo loco dicam,quæ de ſubſtantia ſcripturam non requirant, l.cum inſtrumentis, & ibi not.C.de fid.inſtr.l.cum res,vbi Bal.C.de probat.

3 Secundo facit,ꝙ ſuperius dictum eſt, quod locatio non verbis,ſed ſolo conſenſu contrahitur. Et hæc opinio eſt uerior,Bart.conſ.14.Pedemont.deciſ.23.num. 9.Boer.deciſ.118 num.1. Bertach. in uerbo ſcriptura de ſubſtantia.tex.in terminis in l.contractus,C.loca. Vnde & per teſtes probatur,& ita vbi iudicatum.

4 Quid ſi fiat pactum,ut cõficiatur de locatione ſcriptura? reſpondetur,quod adhuc valebit ſine ſcriptura quoad ſui ſubſtantiam, & eſſentiam, & contractus eſt perfectus ante ſcripturam,Soc,conſ.32.col. 2. verſic. nec eſt curandum. Vol.3.Brun.de form.rubr.ex quib. confic.form.vel ſolennitas colum.17.& hæc eſt communis opinio,ut atteſtatur Grat.conſil.107.colum 1. vol.1.Lofred.conſ.19.col.penult.in fine,Ant.Gab.de pact.concl.3.

Cui adde,ꝙ hæc eſt hodie magis communis opinio, Couarr in cap.relatum, in princ.num.9.in fine de teſtam.Taſqu.de cont.Illuſtr.capit.28.num. 22. 23. late Burſat.conſ.101.ſub num.20.vol.2.licet Port.Inſt.de empt.& uend. nume. 4. dicat contrariam magis communem, quem ſequutus eſt Ant. Gomeſ. de conract. cap.2.num.17.Eman. Soarezz. in ſuo Theſaur. litera S.num.20. tamen eorum opinio magis communiter reprobatur,Burſat.vt ſupra.& adde Anchar.quæſt. familiar.21.Barbat.de empt.& vend.nu.7.Et ita tenuit Rot.in vna Placentina teſt.pereg.Fabian.deciſ.38.inter manuſcriptas,Fabian.de emptio.quæſt.3.5.quæſt. principal.num.54.Mago.Rut.Luca.quæſt.5.nu.19. vnde debet apponi,vt aliter non valeat. Et ita practicatur Curt.iun.conſ.348.nu 12.22.Rot.nouiſſima 377.nu.6.part.1.)

Illud non omittam,ꝙ ex alijs,quam per appoſitionem dictæ clauſulç apparere poteſt,partes uoluiſſe pro ſubſtantia requiri ſcripturã,& ſine ea aliter non ualere,ut per Aret.conſ.160.col.4.& conſ.3.40. col. 2. & uide Pulc.omnino deciſ.43.par.3.

5 Et licet ſcriptura,niſi in caſibus prædictis, non ſit de ſubſtantia,erit tamen ad probationem,ſi conueniatur ſimpliciter de ſcriptura, ita vt probari non poſſit,niſi per ſcripturam,uel confeſſionem, Bald. in authent.ſed nouo iure,col.penult.C.ſi cert. petat. Grat. d.conſ.107.& hæc eſt magis communis opinio, Cag. in l.ſi quis maior,C.de tranſact.nu.43.Rot. conſil.31. num.1.lib.2.Perſonæ conſ.24.nu.13.)

6 Practicando igitur cautus erit non admittere aliàs probationes,ſed reſtringere aduerſarium ad probandum per ſcripturam,vel eius confeſſionem.

7 Sed hic quæro vnum in materia ſcripturç ſatis utile,& frequens in practica. Loco tibi domum,vel quid ſimile,promitus pro penſione tot, poſtmodum interpello te,vel econtra, ut de geſtis per nos conficiatur ſcriptura,an poterit cogi? Videbatur dicendum quod nõ,ex c.legebatur.& ibi not.per Abb.de maior.& obedient.per quod ita expreſſe tenuit gl. Domini Lãcell. in §.1.in verbo firmitatem, de maior. & obedient.

8 Contraria opinio eſt in iure uerior,Bart.in l.ſi cum exceptione,§.ſed & ſi quis,per illum textum, ff. quod met.cauſ.in l.dedi,quç eſt tertia,ff.de cõdict.ſine cauſ. in l.ex ea parte in principio,vbi Alex. & Aret.in 2.notab.& ibi etiam Iaſ.ff.de uerb.obligat.Bald.in l.plures apochis,C.de fid.inſtrum.in l.ſicut datum,& ibi Salic. & Alberic.C.de liberal.cauſ.Bart.Immol.Caſtrenſ.& alii in l.2.in uerbo,ſuſpectum,ff.ſolut.matrim.gl. in l. chirographis,in verbo,aut nouationem, ff. de admin. tut.Canon.vbi Innoc.Bald.& Fel.col.penult.verſ.tertio loco,in cap.ſignificauit de teſtib.late Alex.in l.ſi finita,§.eleganter,ff.de dam.infect. Alber. in l. deuolutæ,C.de condict.ex l.in l.de minore,§.tormenta, ff. de quæſt.Bald.in l.fin.C.de pact.conuent.in l. inſtrumenta,colum.2.verſ.quæro,teſtator C.de fideicommiſſ.&

coni,

conſ.458.lib.1.& conſ.133.lib.5.Alex.conſil.39.poſt princip.libro 5. Corn. conſil.120.colu.1.libro 4. late Felin. in capit. accedens, vt lit. non conteſtat. Guid. Pap.ſingu.726. late Tiraq. de retract.lignagier,§.29. glo.5.

Cui adde Iaſ.in l.ex ea parte,numero.11.ff.de verb. oblig.Ioann.de Amic.conſ.71.nume.18.Natt.conſil. 382.num.2.Franc.March.deciſio Delphina.370. numero 5.libro 1. Et hæc eſt communis opinio, vt teſtatur Galleſ. de form.camer. titulo de præambul. proceſſ.quæſt.3.nu.1.

Conductor igitur locatori,vel econtra dicere poteſt Ego vnlo,quòd de geſtis per nos appareat ſcriptura.

9 Declara,ut procedat in promiſſione in ſe efficaci, puta cum cauſa, ex qua ſaltem de iure ciuili actio non datur l.cum de indebito,ff.de proba.l.generaliter,vbi omnes not. C.de non numer.pecun.ca.ſi cautio,de fide inſtrument. Venafr. conſ. 129. col. 1. ſecus de iure Canonico, uel in Curia mercatorũ,& in qualibet promiſſione efficaci,ex qua actio datur,& per Alex.conſ. 52.nu.4.vol.6.Villalob.ex communi,in uerbo actio, num.14.Stracch.de mercatur.tit.de contract.num.1. Vrſili.poſt Afflict.deciſ.120.& deciſ.399.Viu.lat.opinio.254.pactorum genera libr. 1. ac opin. ſequent. ac opin.206.lib.2.Quo caſu nedum ſcripturam priuatã, ſed publicum inſtrumentum facere tenetur, Gramm. Theore.n.9.num.2.

Et ſecundum hanc declarationem procedit c.legebatur de maior.& obed.& gl.Lancell.

10 Declaratur ſecundo loco, vt allegata concluſio non procedat, niſi creditor,locator, vel conductor ab initio non fuiſſet contentus aliqua ſimplici ſcriptura priuata, quo caſu aliud ualidius inſtrumentum petere nõ poterit, Mandell. de Alba. conſ.33 num.2.3. Vnde in practica male fiunt præcepta ad conficiendum inſtrumenta,quia ſcriptura priuata non eſt adeo authentica poteſt perdi,uel eius actio de facili præſcribitur.

Declaratur tertio,vt non teneatur conficere inſtrumentum guarentigiatum,quod,in loco habeat executionem paratam, quia durius obligaretur. Angel. & Alex.in l.ſi finita,§.eleganter,ff.de damn.infec. Ang. in l.ſi pupillus, ff.de nouat. in l.in omnibus, in fine, ff. de iudic.reputat ſingulare, Aret.in l.ex ea parte, ff. de verb.obli. & ibi Iaſ. in fine hoc ualde commendat,idẽ Aret.in l.2.in princ.vbi Iaſ.col.fi.Parpal.col. antepenult. Rip.num.49.ff.ſolut.matrimo. idem dicit poſſe de ritu magnæ Curiæ,forma Cameræ,& ſimilibus.

11 Sublimita,niſi ex more loci inſtrumenta aliter confici non ſoleant, Tiraque.vt ſup. numero 3. dicens in Gallia paſſim obſeruari, nullum confici inſtrumentũ, ſine guarentigia,Rebuff.in tract.de conſuetud.articulo ſecundo,gloſ.13.numero 29. tomo tertio, Granut. dicto Theoremat. nono, in fine, & ita fortaſſe ſaluari poſſet Caballin.milleloq.196.Galeſ.de for.Camer. titulo de præambul.proceſſ.quæſt.3.numero tertio. Tuderti igitur,vbi guarentigia admodum frequentatur, cogetur locator conductori,& econtra publicum conficere inſtrumentum cum guarentigiæ præcepto, & clauſulis ſolitis,& conſuetis, Anton.Gabriel. de conſuetud.concluſ.3.nu.10.13.15.& tetigi ſupra.

De Locatione ex Fide.

QVÆSTIO VIII.

PVLCHRA ſanè eſt, & vtilis indagatio ad materiam,§.venditæ, Inſtitut.de rerum diuiſ.an eius diſpoſitio,& materia procedat in contractu locationis, & conductionis,in quo ſit neceſſaria effectualis traditio mercedis,uel penſionis, vel ſufficiat habere fidem de mercede,uel penſione.

1 Et pro parte affirmatiua facit,quia emptio, venditio,locatio,& conductio,pari paſſu ambulant,& eiſdẽ iuris regulis continentur,l.ſecunda,ff.locat. §. 1. eod. tit.in Inſtit.

2 Pro contraria parte facere videtur,quia d.§.uenditæ,præciſe loqui uidetur in uenditione,& ſi de aliis intellexiſſet, pariter expreſſiſſet,l.cum prętor, ff. de iudic.cap.nonne,de præſumpt.

3 Prima opinio affirmatiua eſt uerior, quam expreſſe tenet gloſ.in l.ſi ſeruus,§.locaui,vbi Bart.hoc valde commendat,num.2.ff.de furt.Iaſ.in addit.ad Port. in d.§.uenditæ,addit.1.commendat Salic.ad l.traditionibus ff.de pact.dicens colonum, qui nummis colit, ſtatim effici dominum,& facere fructus ſuos habita fide mercedis,uel penſionis. Et facit,quia venditionis appellatione locatio continetur,ut ſuo loco Deo donante dicam.

4 Dicitur autem quis habere fidem de mercede, vel penſione eo ipſo,quod ſimpliciter tradit, vel cõſignat rem locatam, vt per gl.in l. in ciuile,C.de rei uendic. in gl.1.in fine,in §.uenditæ,in uerbo fidem,Inſt.de rerum diuiſ.in l.procuratoris,§.fin.in verbo,uendicare, ff.de tribut.Commendat Iaſ.in l.traditionibus, nu. 4. C.de pact.quę deſeruient etiam in materia emptionis, & uenditionis,quando habeatur fides de precio declarando,vt per Alex.conſ.86.num.6.uol. 6. pulchra gl. in l.quod vendidi, ff.de contrah.empt.

De Locatione Arbitraria.

QVAESTIO IX.

QVAERO ulterius de alia particulari quæſtione, quæ ſæpius in facto occurrit. Fit locatio,& confertur merces in arbitrium Domini; ſolet vulgariter dici *datemi quello, che volete voi; io mi contento di tutto quello,che uolete uoi.* quomodo hoc intelligatur?

1 Et primo aſpectu facere uidetur,quia verbum, uolo,liberum importat arbitrium, l. cum quidam, ff.de legat.2.l.fideicommiſſaria libertas,ff.de fideicommiſ. libertat.Bart.ad reprimendum, in uerbo uidebitur, num.3.Affl.deciſ.371.num.8.late Iacob.Menoch. de arbitr.iudic.quęſt.8.

2 Ex aduerſo facere uidetur, quia illa verba, ut tibi placuerit,boni uiri arbitrium ſignificat, Bartol. in l. ſi quis arbitratu,num.7.& ibi Soc. num. 32. ff. de uerb. oblig.idem Bart.in l.1.num.51.C.de ſacroſ. Eccleſ.late Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.quæſt.8.num.7. Similiter illa uerba,ad eum beneplacitum,boni uiri arbitrium ſignificant, Bal.in l.fi.§.1.in 4.notab.C.commun.de legat.cum multis per Iaſ. in l. ſi ſic legatu..., num.6.in fin.ff.de legat.1.

3 Et hæc ſecunda opinio uidetur in iure verior, quia expreſſe de famulo loquens, tenuit Angelic. in ver

bo arbiter, nu. 10. in fine, & in verbo, Familia, nu. 10. in fi. Bonacoſſ. de famul. queſt. 79.

4 Vltra quos facit hæc ratio, quia cum quis ſe ponit in manibus, & voluntate partis aduerſæ, non cenſetur collatum liberum arbitrium, ſed iure, ac ratione collatum, Bart. & Bald. in l. penult. in fin. ff. de arbitr. Iaſ. in l. ſi ſic legatum, nu. 30. ff. de legat. 1. Bald. in l. 3. C. de dot. promiſſ. Bart. in l. & ſi vnius, §. prætor ait, ff. de iniur. Menoch. de arbitr. iudic. libr. 1. quæſt. 7. nu. 6.

5 Vidi a multis reſponſum in facti contingentia, vt verba conſiderentur, nam multum important liberũ, & abſolutum arbitrium, & multa regulatam voluntatem, ut late per congeſta a Menoch. de arbitr. iud. qõ. 7. & 8. & ſic conciliantur contraria. In dubio tamen iuſta, & rationabilis videtur opinio ſuperius firmata, præſertim ratione mercedis, quæ fauorabilis eſt, vt ſuo loco (Deo dante) dicemus.

Et in facto uidi, ꝙ quis conduxit operarium ad con-
6 ficiendum molendinum dixit operarius. *Io non ti dico mai altro, fa quello, che vuoi tu.* vocaſſe peritos, in arte, quid eis videatur dignum.

De Locatione in modico.

QVAESTIO V.

NVNQVID locatio vno nummo, uel in modica mercede facta valeat?

Antiqui habebant locationem pro minimo, quam appellabat pro fruſto panis locare, ideſt minimo, pro, vt in lib. prouerb. fruſto panis.

Primo videbatur dicendum, quòd ſic, ex l. ſi vſufructus, ff. de iur. dot. ibi, locet, uel vendat uno nummo, ergo, &c.

Secundo facit, l. ſi quis donationis, ff. de contr. emp. ubi venditio facta pretio viliori valet, ergo & locatio, quę eiſdem regulis regulatur, l. 2. ff. locat. ad idem, l. ſi ſponſus, §. circa, ff. de donat. inter vir. & vx.

1 Pro contraria parte facit l. ſi quis conduxerit, ff. locat. & hæc opinio ex text. claro veriſſima eſt, Firmian. in verbo, uenditio qualiter, uerſ. 3. Nicol. Mozz. de locat. verſ. Venio, num. 16.

2 Quæ declaratur in duobus caſibus. Primus eſt, niſi res, quæ locatur, non eſſet digna maiori penſione. Secundus caſus eſt, niſi locatio fieret ex cauſa neceſſitatis a lege introducta, & ita loquitur lex, ſi uſusfructus, ff. de iur. dot. prout ibi gl. declarat, quam notabilem commendant Bar. Bald. Iaſ. & alij, ad l. ſi quis ante, ff. de acquir. poſſeſſ. Bald. in rubr. C. de iur. emphy. Soc. regul. 229. fallent. 20. Benincaſ. Peruſ. in §. actionem, nume. 38. Fabian. de Monte, de emptio. & uendit. in 5. quæſt. principal. num. 21. extollens ſummopere præſentem declarationem, Tiraq. ad l. ſi unquam, in uerbo donatione, num. 2. Dec. & Cagno. ad l. imaginaria, ff. de regul. iur. Papienſ. ad formam ficti, in uerbo florenos, nu. 3. Mant. ſing. 370. nu. 2. Thob. in prin. quibus modis re contrahitur obligatio, nu. 10.

3 Et practicando notanda ſunt uerba, l. ſi quis donationis, & l. ſi quis conduxerit, aut enim merces eſt uilis, aut uiliſſima. Primo caſu ſubſiſtit locatio, ſicut uenditio ex d. leg. ſi quis donationis: aut viliſſima puta in uno nummo, & nõ ualet, ut locatio, ſed ut donatio, & ſic locatio, quæ non ualet ut locatio, ualebit vt ualere poteſt. Similiter conſideranda ſunt verba, d. l. ſi quis conduxerit ibi, ad inſtar donationis, non enim dicit, ꝙ ſit vere, & proprie donatio, ex quo aliqualis recognitio apparet. Vnde iſto caſu non eſt proprie locatio, & non eſt proprie donatio, ſed actus ſimilis donationi. Similiter ibi. Conductio nulla eſt. Vnde minimum in locatione conſideratur, ex quo eſt tantę potentiæ, ut reddat conductionem nullam.

De Locatione Obſcura.

QVAESTIO VI.

QVAERO ulterius. Conduxi famulum, domum, Doctorem pro uno anno cum certa mercede, poſtea quilibet eſt in libertate ſua, poſtea per aliquot annos poſt reconduco, nulla facta mẽtione alicuius mercedis, ualebitne huiuſmodi locatio, & conductio?

Pro negatiua uidebatur dicendum, cum nulla appareat conſtituta merces ex iam ſuperius adductis.

1 Pro affirmatiua facit, quia a primordio tituli poſterior formatur euentus, l. 1. C. de imponend. lucratiua deſc. lib. 10. l. ſi filia, §. Neratius, ff. famil. hercíſ. Vnde ex primo loco cõſtituta mercede ſequẽtes regulãtur.

2 Secundo facit l. penult. §. ſi vxor, ff. ſolut. matrimo. vbi dos data in primo matrimonio cẽſetur repetita in ſecundo, licet matrimonium tertii in medio interuenerit.

3 Et hæc opinio affirmatiua eſt uerior, quia intelligitur facta pro primo ſalario, & mercede, Bald. ad l. cum quidam, in prin. ff. de iure dotium. Commendat Clemenſ. ſing. 13. Iaſ. ad l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſor. & hæc eſt communis opinio, Roland. de lucro dotis, quæſt. 75. num. 3. Viu. communium opinion. in uerb. officialis ſecundum primam impreſſionem, Gomeſ. de. contract. cap. 2. num. 9. cap. 3. num. 4. Pinell. de reſcin. uend. in rubr. par. 2. cap. 3. num. 4. Soarez. in ſuo Theſaur. litera C. nu. 203.

Ampliatur, vt procedat etiam in contractu ſocietatis. Vnde ſi morte patris erat finita ſocietas cum alio ſocio contracta, iuxta l. actione, §. morte, & l. ad eo, in princip. ff. pro ſoc. tamen ſi filius poſtea cum ſocio patris iiſdem inſtitutoribus vtatur ſicut prius, intelligitur ſocietas cum filio renouata, quamuis filius fuiſſet pupillus tutorem habens, cuius patiẽtia interueniſſet. Idem in Mercatore, Ioan. Lup. in rubr. de donat. §. 62. nu. 28.

4 Ex quib. corollarie habetur ampliatio ad l. ſi vxor, §. fin. ff. ſolu. matrim. ut procedat nedum in contractu dotis, ſed mercaturæ, ſocietatis, & locationis.

5 Inſuper, licet non appareat pro qua penſione ſit facta locatio, in dubio pręſumitur pro ea locatione, pro qua eſt facta ſolutio, & hoc ex obſeruantia ſubſecuta, Alex. conſ. 107. nu. 2. lib. 1. poſt Bald. ab eo allegatum, Crauett. conſ. 294. num. 21. Ioſeph. de Ludouic. concl. 38. verſ 49.

6 Ex quibus infertur ampliatio ad l. ſi ſeruus pluriũ, §. fi. ff. de lega. 1. ut procedat nedum in eadem ſcriptura, ſed in diuerſis, & varijs temporibus obſeruatis, & ſubſecutis.

Notandum eſt etiam circa ſubſtantialia locationis, ut uere, & proprie dicatur locatio, tria copulatiue requiri. Primum, quod interueniat pecunia, & quidem numerata, non in ſaculo, uel iudariolo. Secundum, ut factum ſit locabile. Vnde ad dignoſcendum facta ſoli-

ta locari ex mente Bart. ad l. naturalis, §. at cum do, ff. de præſcrip. verb. ponuntur aliquæ concluſiones.

8 Prima ſit concluſio. Ea, quæ ſunt meri facti, ut ire Romam, portare libros, pannos, & ſimilia, ſunt facta ſolita locari, l. qui operis, ff. locat. & hęc eſt communis opinio, vt poſt Bart. in d. §. at cum do, Fulgoſ. nume. 3. Iaſ. nu. 2. Curt. nu. 2.

9 Secunda ſit concluſio. Facta habentia ad mixtum ius, vt uendere, manumittere, ſi illa habeant actum momentaneum, non poſſunt locari, Bart. concluſionem dicit communem, Curt. num. 2. contra quam eſt text. clariſſimus in l. rogaſti, §. ſi prædium, ff. de præſcript. verb. ob id reprehenditur per Fulg. num. 4. Iaſ. num. 2. Anton. Padill. nu. 4. in fi.

10 Tertia ſit concluſio. Facta habentia admixtum ius expedienda tractu ſucceſſiuo, vt operæ aduocati, ſunt locabilia, Cur. & Padill. ut ſupra, dicunt communem.

11 Inſuper factum eſt locabile, quando reſultare poteſt vtilitas perſonæ, pecuniarum, ut pingere, ſcribere, & ſimilia. Iaſ. poſt Fulg. in d. §. at cũ do, Mattheſ. notab. 68. tertium requiſitum eſt, vt perſona ſit ſolita locare operas ſuas, gloſ. in l. ſi pecuniam, vbi Alex. & Iaſ. ff. de condict. ob cauſam in l. naturalis, §. & cum do, ſuperius allegata, ubi Iaſ. atteſtatur hanc eſſe communem opinionem.

12 Hæc tamen omnia limitantur eſſe uera, quando locatur opera perſonę, ſecus ſi locatur uſus alicuius rei, tunc indiſtincte eſt locatio, ſiue res poſſit locari ſiue non. gl. ſingul. ſecundum Caſtr. ibi, in l. rogaſti, §. 1. ff. de præſcrip. uerb. ubi hoc notabiliter limitat, ſi res ſit apta locari. Vnde ſi concedo habitationem pro certa pecunia, vtique erit locatio ſtante aptitudine rei. Non enim erit locatio, ſi obligo rem pro te pro certa mercede, quam promitis, quia non videtur ad hoc apta talis res, nec erit locatio, niſi expreſsè fuerit conuentum, ut ibi per eum notabiliter loquentem.

Et conductio eſt nulla non ſeruata iuris forma, Sebaſt. Medic. de reg. iur. reg. 7. nu. 18.

De natura locationis.

Quæſtio Secunda Principalis.

ALTERA principalis in hac locati & conductimateria ſe nobis offert indagatio, & quæſtio, cuius naturæ ſit contractus locationis, & conductionis.

1 Viſa enim ſubſtantia rei, opportune eius naturam perſcrutari poſſumus. Et utique bonæ fidei eſt dare, §. actionum, Inſt. de act. l. 2. l. emptorem, l. præſes, C. locat. Sum. Angelic. in verbo contractus, num. 5. §. conductor, Inſtit. eodem, Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 12. uerſ. & quoniam.

De Lucro Ceſſante moroſo.

QVAESTIO I.

EX qua concluſione infertur ad aliquos utiles, & notabiles effectus practicabiles, & quotidianos. Primus eſt. In contractu locationis, & conductionis, uenit intereſſe damni emergẽtis, & lucri ceſſantis, ponendo aliquas vtiles concluſiones ad l. ſi ſterilis, §. cũ per uenditionem, ff. de act. empt. Dec. in l. rogaſti, §. ſi tibi, num. 3. ff. ſi cert. petat.

1 Prima ſit concluſio. Si in inſtrumento locationis apponatur clauſula, omnia damna, &c. debetur lucrum ceſſans ex conuentione, & ſic actione locati, & conducti peti poterit, Bald. in l. ad probationem, C. de proba. Iaſ. in §. fuerat, nu. 62. Inſtit. de act. Soc. iun. conſ. 136. nu. 4. vol. 2. Pedemon. deciſ. 1269. nu. 12. Veron. cautel. 97. Bart. in l. Venditores, ff. de verb. oblig.

2 Cui adde Alc. conſ. 268. in princip. Burſat. conſ. 68. num. 5. Vitra quos ampliatur hęc prima concluſio, vt procedat etiam de æquitate Canonica, Gramm. conſil. ciuil. 66. num. 76. Cagno. ad l. ſi quis maior, num. 152. C. de tranſact. Rimin. iun. conſil. 89. nu. 23. Bonac. de æquitate Canonica, concl. 111.

3 Ex quibus corollarie infertur ad ſtatutum, quod inſtrumenta guarentigiata habeant executionem paratam, uel in materia clauſulæ de forma Cameræ, uel Ritus magnæ Curiæ, quod operabitur effectum ſuum ne dum in claris, & ſpecificatis, ſed in his, quæ ex inſtrumento præſumptiue reſultant, prout eſt damnum & intereſſe ſimplex, & incertum, ut per Pedemont. ut ſupra, Dec. conſ. 389. col. fin. conſ. 489. col. penult.

4 Secunda ſit concluſio. Mercator poteſt petere lucrũ ceſſans a conductore moroſo, aliquibus tamen concurrentibus. Primo, mora conductoris debitoris. Secundo, ꝙ ſit ſolitus lucrari; quæ duo probantur, Bart. in l. unica, in verbo conſueuit, num. 15. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, in l. nummis, in fine, ff. de in litem iurand. in l. 3. §. fi. ff. de eo, quod certo loco, Anch. in Clementi. §. ſane circa finem, de uſur. Cin. in authent. ad hęc, colum. 2. C. de uſur. Immol. in l. ſi inſulas, §. uſuras, ff. ſolut. matrim. Alexand. conſ. 141. colum. 2. in fine, uol. 5. Soc. conſ. 156. colum. 3. uerſ. quoddam eſt lucrũ, lib. 1. Dec. conſ. 116. col. 1. uerſ. præterea, Anch. conſil. 148. circa finem, & hæc eſt communis opinio, Aret. conſ. 9. in fi. Alexand. in l. nummos, col. fin. de in litem iurand. Claud. in l. diuortio, col. 3. in fi. ff. ſoluto matri. Purpurat. ad l. cũ quid, nu. 167. ff. ſoluto matrim. Igne. in l. contractus, n. 16. ff. de regul. iur. Cagnol. ad l. Vnic. nu. 40. C. de ſentent. quę pro eo, quod intereſt, late Ant. Gabr. de ſolut. concl. 10.

Cui plene alleganti adde de communi pariter atteſtantes Berengar. ad l. unic. numer. 119. C. de ſentent. quæ pro eo, quod intereſt, Domin. a Soto de iuſt. & iure libr. 6. quæſti. articul. 3. Didac. atteſtans de mente Theologorum uar. reſol. lib. 3. cap. 4. num. 2. Sapia. in d. l. unic. num. 88. Soarez. in ſuo Theſaur. recept. ſentent. litera L. num. 189. Aimo. de conſuet. Aluernenſ. de retract. tit. 23. artic. 2. num. 11. Kirchou. commun. opin. centur. 2. concl. 84. atteſtans ita de conſuet. ſeruari. Riminald. conſ. 318. num. 9. vol. 2. & ita tenendum eſt in concludendo, & iudicãdo, Dec. conſ. 111. & 441. in ult. dub. num. 14. Mant. conſ. 185. per totum uol. 2.

Et hęc eſt etiam magis communis opinio, Dec. in cap. cum venerabilis, num. 14. de appellat. vbi Pariſ. num. 32. Felin. num. 9. Bero conſ. 193. num. 21. & 51. vol. 1. Anchar. Regienſ. quæſt. 33. num. 13. par. 2. Et hæc eſt opinio receptiſſima tam iure ciuili, quam canonico, tam iudicando, quam conſulendo. Pariſienſ. in tract. de uſur. num. 28. Rub. conſ. 65. Cacheran. deciſ. Pedemontan. 143. quem placeat uidere, deciſ. Genuenſ. 58. num. 7. & 194. ubi tenet de communi opinione Canoniſtarum poſſe taxari ad minus ſex pro centenario, & plus ſi in regione ita frequentatur.

Idem

Idem ſi ſit ſolitus deponere pecuniam apud campſores, vel in montibus, vel in emptionibus prędiorũ, Laurent. Kirchou. conſ. 103. in fin. vol. 4. Alexan. cóſ. 31. vol. 6. Crauett. conſ. 89. in fin. Ruin. conſ. 55. vol. 2. Alc. conſ. 329. num. 1. & ita in practica ſeruatur, Rol. conſ. 35. num. 16. volum. 1. Brun. in tract. monet. part. 2. limit. 1. num. 6. late Iodoc. de pupill. intereſſ. nu. 15. Burſat. conſ. 72. num. 6.

5 Similiter practicando vlterius conſiderandum eſt, ſi enim quis eſt ſolitus negociari, non requiritur probare aliud extremum, q́ merces & ſimilia præ manib. habuerit, ſed ſufficit deducere, & probare, q́ ſi habuiſſet veriſimiliter, attenta eius induſtria, & diligentia, commoditate loci, & in communi ſolito ſimilium artificium lucratus fuiſſet tot.

Si verò non eſt ſolitus negociari, prædicta ſunt probanda, nec ſufficit ſolum probare, quod veriſimiliter lucratus fuiſſet tot, niſi probetur, quòd præ manibus haberet merces, vel ſimilia, Caſtrenſ. in l. 3. §. nunc de officio, num. 3. ff. de eo, quod cert. loc. Dec. conſ. 322. num. 4. Afflict. deciſ. 20. Caccialup. in l. 1. num. 83. C. de Summ. Trinit. & fide Catholic. Straccha de mercator. de contract. mercat. num. 2. reputans hoc admodũ notandum in practica. Et hæc eſt communis opinio, Natt. conſil. 370. in fine, Soarez. in ſuo Theſaur. litera L. num. 189. & 91. late Burſat. conſ. 68. num. 11. & 21. volum. 1. Camill. Plaut. ad l. vnic. C. de ſenten. quę pro eo quod intereſt, in glo. ex lucro, num. 16. limit. 2. ubi Cagn. num. 37. Rebuff. nu. 601. Gomeſ. in §. actionum, num. 18. de act. Boſ. de remiſ. merced. num. 109. Similimodo, ſi ſumus in ſolito negociari, non eſt neceſſe probare lucrum ceſſans, certe, & clare, ſed vt veriſimile, ſecus in non ſolito negociari, & mercari: Bar. in d. leg. vnic. nume. 25. in verbo conſueuit. ubi dicit quaſi certum ex eo ſolo, quod cum alia eius pecunia conſueuit lucrum facere, & ibi Bald. num. 8. Salic. nume. 35. Anchar. in Clement. in. §. ſanè, quęſt. 2. de uſur. & cóſ. 145. Immol. in l. ſi inſulas, §. vſuræ, colum. 2. ff. ſolut. matrim. Caſtren. in l. diuortio, ff. eod. Alex. conſ. 141. col. 2. in fi. col. 5. & conſ. 191. num. 5. vol. 2. Angel. & Aret. in l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. oblig. Io. de Anan. in c. cum venerabilis, col. 7. verſ. an vſuræ, de except. Cuman. conſ. 139. Cagnol. in l. vnic. num. 40. & ibi Rebuff. num. 30. C. de ſentent. quę pro eo, Dec. cóſ. 116. col. 1. Io. Lup. in c. per veſtras, §. 22. de donat. inter vir. & vxorem, Rui. conſ. 104. colum. 4. Soc. iun. conſ. 165. num. 8. vol. 2. Pur. ad l. cum quid, nume. 167. ff. ſi cert. petat. Et hæc eſt communis opinio, Soc. cóſ. 156. col. 4. vol. 1. Ant. Gabr. de ſolut. concluſ. 10. num. 3. in fine. Adde Cephal. conſ. 133. col. fi. volum. 1. Crauett. conſ. 189. nu. 7. Pariſ. conſ. 86. num. 14. vol. 1. Rimin. iun. conſ. 304. nu. 8. & ſeq. vol. 3. conſ. 52. nu. 31. uol. 1. Purp. conſ. 182. num. 32. uol. 1. Borgnin. deciſ. 3. nu. 32. Firmian. in uerbo uſura, nu. 10.

6 Et ſemper lucrum ceſſans dicitur certum in mercatore ſolito negociari, ſicuti in non ſolito negociari. Salic. ad l. ſi ſterilis, §. cum per uenditorem, in fine, ff. de act. empt. Igne. ad l. quatenus, nume. 65. ff. de regul. iuris, Rainer. ad l. vnicam, nu. 46. & 47. C. de ſentent. quæ pro eo, quod intereſt. ubi ait lucrum ordinarium in mercatore venire, non autem fortuitum. latæ Neuiz. conſ. 77. nume. 25. Similiter practicando ſuffieit probare mercatorem petentem intereſſe, non autem mercatorem in genere tali anno ſolitum lucrari, & communiter, & ueriſimiliter tot ex mercibus, & negociatione, Salic. in l. 3. §. fi. ff. de eo, quod certo loco, & abſque eo, quod certitudo lucri oſtendatur Cagno. ad l. diem functo, num. 106. de offic. aſſeſſor. ubi eo loco reprehendit, Dec. num. 8. idem Cagnol. ad l. quatenus, num. 26. ff. de reg. iuris, dans modum, & formam articulandi, & capitulandi tale lucrum ceſſans, dicens contra Dec. Caſtrenſ. Felin. & Pariſ. ita in Senatu pluries iudicatum.

7 Bene tamen uerum eſt, q́ in homine ſolito mercari, uel negociari in emendis prædijs, mercibus, & ſimilibus, ſi probaretur, q́ alij mercatores ſimiles lucrati fuiſſent, audiretur, & ſufficeret. Rebuff. in d. l. unica, nu. 103. dicens hanc eſſe communem opinionem, Bal. nouell. de dot. par. 7. ſpecial. 3. & ab hac opinione non eſt in practica recedendum. Io. Lup. de uſur. ad l. curabit coment. 1. §. 6. ſub nu. 117.

Et probatur tale intereſſe lucri ceſſantis per coniecturas, Cagnol. ut ſupra, & in d. l. unica, nu. 42. vbi Bologn. nu. 148.

8 Et in caſu defertur iuramentum ſuppletoriũ, Corn. conſ. 22. num. 8. in fine, vol. 4. Plot. ad l. ſi quando, nu. 427. C. unde ui. ſecundum primam impreſſionem, Addit. ad Dec. in l. quatenus num. 5. ff. de regu. iur. Anch. quæſt. familiar. 33. nume. 16. par. 2. & hæc eſt magis communis opinio, Burſat. conſ. 68. nu. 38. Addo Plot. de in litem iurand. §. 19. num. 30. ubi in terminis locationis, & conductionis lucrum ceſſans contra eum, qui non ſoluit in tempore mercedem uel penſionem, probatur iuramento in litem, atteſtans hanc eſſe communem opinionem etiam in foro conſcientię in mercari ſolito, & §. 11. nume. 31. §. 12. num. 7. & per inſtrumenta inter alios confecta, Ant. Gab. de ſolut. concluſ. 10. nu. 5.

9 Et caueas, quòd ſolitus mercari, uel quouis modo negociari non dicitur ſi uellet incipere negociari tempore ſolutionis, vel vnico, vel bino reiterato actu, licet aliàs in aliis caſibus ſecùs ſit, vt ſuo loco dicã, Caſtrenſ. Aret. & Immol. in l. continuus, §. cum ita, ff. de uerbo. oblig. Tiraq. de penſ. caſu 51. 71. & 171. Natt. cóſ. 370. nu. 2. Rebuff. ut ſupra, nu. 607.

10 Probatur etiam tale intereſſe lucri ceſſantis etiam per inſtrumenta per alios confecta, ut per gl. in d. l. unica, in uerbo ſubtilitatem, & ibi Bal. & cæteri, Anton. Gabr. de ſolut. concluſ. 19. nu. 5. Similiter in practica dicitur, quod attendendum eſt intereſſe primi tantum anni, non ſequentium, ac etiam intereſſe tantum propinquum, nõ remotum, ut ex hoc lucratus eſſem hoc, ex hoc, illud &c. Curt. iun. in d. l. unica, colu. 19. Dec. in c. cum uenerabilis, nu. 14. de except. Iaſ. in l. 3. §. nũc de offic. col. 2. verſ. breuiter conclude, ff. de eo, quod certo loco, Dec. conſ. 111. nu. 32. licet aliter tenuerit, Cagnol. in d. l. vnica, nu. 45. tamen hæc eſt magis communis opinio, Straech. de contract. mercat. part. 5. nu. 3. Eman. in ſuo Theſaur. litera L. n. 191. Pancirol. cóſ. 47. num. 7 Bon. de cenſ. articu. 11. circa mediũ, Bertaz. conſ. 18. nu. 25. col. 2.

11 Debet inſuper articulari locus, & hæc eſt magis cõmunis opinio, Aret. conſ. 152. col. fin. & conſ. 157. Crauett. conſ. 87. Turran. opinio. 155. licet Caſtren. Dec. & alii, contrarium ſenſerint, ut per Couarru. lib. 3. uariar. reſolut. capit. 4. num. 5. Emanuel. Soarez. litera L. nu. 187.

Teſtis inſuper deponere debet, a quibus locator ſit

F 2 re-

Digitized by Google

requiſitus, & quòd fuit præciſe requiſitus ad emendũ tale prędium, & quod omnino emiſſet, ſi pecuniam habuiſſet, ex quo fundo percepiſſet tot loquendo in non ſolito negociari, vel mercari, cum non omnes ſint mercatores, vel ſoliti negociari, Caſtrenſ. ad l. diuortio, in princip. ff. ſolut. matrim. cuius opinio in practica ſeruatur, Ruin. conſ. 56. colum. 2. volum. 2. Roland. conſ. 35. vol. 1.

12 Pariter conſiderandum eſt circa damnum emergens, q́ diſtingui ſolet, aut mora eſt commiſſa in committendo, vel omittendo. Si committendo, venit damnum emergens intereſſe intrinſece, & extrinſece. & in materia locati & conducti, de qua agimus; ſi uendidiſti lignum magagnatum ſcienter, teneris de ruina domus, & penſione ſoluta non in infinitum, ſed prima tantum penſio debetur, & non vltra, & ſic habetur, q́ penſio domus eſt intereſſe extrinſecum, & de prima tãtum intelligitur l. in hoc iudicium, l. Neratius, ff. de ſeru. corrupt. Angel. in verbo vſura, num. 30.

13 Similiter conductor moroſus, uel doloſus tenetur ad damnum emergens in non ſolito mercari, uel negociari, Alex. conſ. 31. uiſo, num. 10. uol. 6.

14 Inſuper ſi conductor tenetur ad ſpeciem aliquam, tũc tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, ſi dolus ſit in committendo, ſecus in omittendo, nec datur iuramentum in litem. & hæc eſt magis communis opinio, Iaſ. ad l. nummis, num. 4. ff. de in litem iurand. Piot. de in litem iuran. §. 10. num. 26. cum ſequent.

15 Et ſis cautus, quia intereſſe lucri ceſſantis peti amplius non poteſt ſoluta ſorte principali. Mattheſ. reputans in practica admodum notabile, notab. 90. commendat Euerard. a ui ſubrogationis, nu. 16.

16 Reducendo igitur ad practicam cautus erit diligẽs aduocatus, & procurator articulando, & capitulando deducere moram, vel ex interpellatione, uel lapſu diei &c. deduceret etiam, quod ipſe eſt ſolitus mercari, uel negociari, & ueriſimiliter eſſet lucratus tot, & ſi erit homo non ſolitus negociari, deducat, quòd præ manibus habebat talem rem, nec emit ex carentia penſionis, quæ fructabat ueriſimiliter tot, & eſt etiam ſecurus in foro conſcientiæ, & de iure, & æquitate canonica, Hoſtienſ. in ca. ſalubriter, de uſuris, Dec. conſ. 116. colum. penult. uerſ. præterea, Abb. & Fel. in cap. cum venerabilis, vbi Abb. colum. 3. Felin. col. 2. de except. Soc. conſ. 2. colum. fin. uolum. 1. & hęc eſt communis opinio, Aret. conſ. 9. Anton. Gab. de ſolut. concluſ. 10. num. 2. licet Grat. conſ. 56. uolum. 1. de contraria atteſtetur.

Et contra Grat. adde Angelic. in uerbo uſura, il primo, §. 16. Rimin. conſ. 318. num. 6. uol. 2. Neuizz. late conſ. 77. Burſatt. conſ. 28. num. 12. Pancirol. conſi. 147. ſub num. 6. ubi dicit eſſe magis communem omnium Theologorum. Vnde in Curia Epiſcopali licite petuntur, Pedemont. deciſ. 143. ſub num. 13. Et licet tale intereſſe lucri ceſſantis poſſit excedere duplum ueræ ſortis, Bero. conſ. 193. num. 21. uolum. 1. arbitrio tamẽ iudicis taxabitur, Iacob. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 2. caſu 119. atteſtans hanc eſſe communem opinionem.

17 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. fin. ff. de peric. & commod. rei uendit. quia ille textus ſecundum aliquos procedit in contractu bonæ fidei, in quo debentur uſuræ ex mora pro modo fructuum, & nõ ratione lucri ceſſantis, Iaſ. in l. 3. §. fi. ff. de eo, quod certo loco, Couarr. variar. reſolut. lib. 3. cap. 4. num. 2. Vnde, ſi verus eſt iſte intellectus, cum contractus locationis ſit bonæ fidei, & iiſdem iuris regulis reguletur, ſicut emptio & venditio, idem in eo obſeruandũ erit, Laurent. de Rodulph. de vſuris, par. 2. oppoſ. 4. & iſta eſt magis communis opinio, Socin. in l. de diuiſione, nu. 13. ff. ſolut. matr. Vbi loquitur in homine inſolito negociare, ſeu in fortuito lucro, vel vbi non probaretur veriſimiliter de intereſſe lucri ceſſantis, Iaſ. in d. l. 3. §. fin. Fulg. ad l. nummis, de in litem iurando, Pariſ. ad cap. venerabilis, num. 32. vbi Fel. in 2. limit. de excep. Sapia. ad l. vni. num. 88. vbi Rainer. num. 46. C. de ſent. quæ pro eo, & hæc eſt communis opinio, Dec. conſ. 441. num. 14. Silua. conſ. 10. nu. 10. licet in ſe contradicat, & fuit opinio antiqua, Bald. ad Specul. ad appell. §. reſtat. & hæc eſt magis communis opinio, Burſ. conſ. 68. num. 4. vol. 1.

18 Cautus igitur erit conductor deducere lucrum veriſimile, prout uenditor tenetur. Bene uerum eſt, quòd in almo Rotæ auditorio, fuit aliquando obſeruatum, tria requiri, ſ. moram, ſolitum negociari, & quod merces præ manib. habuit, & pecunias dicta de cauſa mutuo accepit, quas non accepiſſet, ſi debitor moroſus non fuiſſet, vt per Mohedan. deciſ. 208. Dux Seſſæ, & 103. Put. deciſ. 3. de vſuris, & Ant. Auguſtinus Epiſcop. Illerdenſ. deciſ. 592. & 289. Simon Centu. ex doctrina, Caſtr. in l. 3. §. fin. ff. de eo, quòd certo loc. per l. quemadmodum, ff. ad l. Aquil.

Mordet tamen eam Burſatt. conſ. 68. ſub nu. 36. dicens opinionem Caſtrenſ. communiter reprobatam, uel ſaltem non procedere cum res, uel merces eſſent continuæ, & omni tempori ſuppoſitæ.

19 Excuſatur tamen ex impotentia quis ab intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergẽtis, Affl. deciſ. 20. Declara id uerũ eſſe in neceſſitate extrema, ex qua de iure diuino creditor gratis ſuccurrere tenetur, Corrad. de contr. illicit. quęſt. 29. Rebuff. ad l. unica, nu. 594. & 608. Put. de reſt. in integrum, deciſ. 8. Ant. Auguſt. lib. 3. deciſ. 564. Archiepiſc. Floren. in ſua Summ. par. 2. tit. de auaritia. Affl. deciſ. 2. Roland. conſ. 35. uol. 1.

Declara ſecundo, ut nõ procedat in impotentia ſuperueniente poſt moram, Bero. cõſ. 193. nu. 28. uol. 3.

Practicando igitur paupertas non excuſat conductorem poſt moram, uel niſi ſit extrema neceſſitas, ad ea, quę ſupra poſui in materia paupertatis.

De lucro ceſſante conuentionali.

QVÆSTIO II.

SED in hac materia lucri ceſſantis, & damni emergentis, utilis & quotidiana eſt quæſtio, & indagatio. Loco Semprõnio domum, uel quid ſimile, & do ſibi terminum ad ſoluendum penſionem, & paciſcor, q́ pendente termino aliquid mihi detur, non quidem certum, ſed in genere, & incertum, eritne licitum?

1 Videbatur dicẽdum, quod non, quia ſtante dilatione ad ſoluendum non uidetur in aliqua mora, ergo ad nullum intereſſe tenetur, l. lecta, §. ſed cum certis, ff. ſi cert. pet. gl. in l. ſi cum exceptione, §. qua tenus, in uerbo tripli, ff. q́ metus cã l. traditio, C. de act. empt. l. ſtipulationes non diuiduntur, §. fi. ff. de uerb. oblig. pro qua parte tenuit Soc. conſ. 176. in fi. li. 2. & conſ. 103.

in

in fi.lib.2.Rub.Alex.conſ.88.Dec.conſ.119.n.3.quã cõem dixit Aret.conſ.152.in fi.& 157.Turz.op.155.

2 Pro contraria parte facit, quia conductor non debet habere rem,& pretium,ſeu penſionem,quam ſi habuiſſet præ manibus, vtique lucratus eſſet tot l. curabit,C.de pact.empt.

Et hanc partem tenuit Caſtrenſ.in l.Iulianus,§.ex vendito,ff.de act.empt. Dec.in cap. cum venerabilis, n.14.de excep.conſ.111.col.fi.Corn.conſ.113.col.fin. lib.3.Ale.in l.ſi quis nec cauſam,col.3.ſi cert.pet.Cagnol.ad l.curabit,nu.58.Pariſienſ. in conſuetud.§.1. gl.9.nu.17.Et de contract.quæſt.74.nu.544.Alex.cõſ. 121.nu.4 lib.5. Hoſtienſ. in cap. ſalubriter, vbi Abb. nu.3.ac etiam col.penult.Anan.nu.16.de vſuris,Ioan. Lup.in c.per veſtras in 5.notab.nu.5.Corrad. de contract.quæſt.30.Archidiac.in canon.Vſur.14.quęſt.3. Roman.conſ.517.col.7.Angelic.in verb.vſur.1.§.16. Silueſtr.in uerb.§.23.& hæc eſt verior,& magis communis opinio,Couuar.reſol.lib.3.c.4.illat.6. Commẽdat Soarez.litera L.num.189.

3 Ampliatur hæc cõcluſio, vt procedat nedum in intereſſe in genere,& incerto,ſed certo & taxato, quod ſecundum leges appareat conueniens,veriſimile,& iuſtum,Bald.in l.rogaſti,§.ſi tibi,vbi Purpur.nu.39.ff.ſi cert.petat.Anan.in cap.vlt.num.62.de vſur.Alber.in l.1.& ibi Bald.col.4.Iaſ.col.3.C.de ſumm.trinit.Cag. ad l.curabit, num.59.Pariſ.conſ.60.num.31.li.1.Couar.d.c.4. illat.7.

Cui adde, quod hæc eſt vera, & magis communis opinio,Alex.in l.ſi inſulam,§.vſuras,col.fin.uerſ.alius articulus,ff.ſolut.matrimo.conſ.31. vol. 6. conſ. 221. uolum.2.Plot.ad l.ſi quando,numero 454.ſecundum primam impreſſionem. Ancharan. Regienſ. pulchrè, quæſt.33.parte ſecunda,Dec.conſ.111.colum.fin. vbi bene loquitur.

4 Cautus igitur erit in practica locator paciſcens ab initio quid certum,& taxatum,vt illud ſit veriſimile, & conueniens,ſecundum leges, & fortaſſe melius erit conuenire ab initio in incerto tantum, poſtea liquidare,iuxta doctrinam Ancharan.ſuperius allegatam.

5 Ampliatur ſecundo allegata deciſio, vt nec tale intereſſe computetur in penſionem, Caſtrenſ. reputans hoc valde notabile in l.ſicut,§.fi.ff.locat.contra Bart. ibi ex diſpoſitione l.curabit,C.de act.empt.

Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad d. l. curabit,vt procedat,& habeat locum etiam in contractu locationis,& conductionis. Addendo ad reportat. per Alphan.281.

6 Declaratur allegata concluſio,vt procedat in ſolito negociari,alias ſecus,quia tale pactum facere non poteſt,Soc.conſ.86.& 103.lib.4.& eſt æqua, & rationabilis opin.Crau.conſ.189.in 3.& 4. caſu. qui in materia perbelle conſuluit,Anchara.Regienſ.quæſt.33. in princ.par.2.& hęc pauca addo vltra Couarr.plene profitentem d.lib.3. cap.4.

7 Ex quibus corollarie habetur limitatio, & intellectus ad l.lecta,verſ.ſed cum ſortis,ff.ſi cert.petat. ut licet pendente dilatione debitor non ſit in mora,tamen vſuras compenſatorias paciſci,& habere poterit,& ſic vſuræ compenſatoriæ nõ requirunt neceſſariò morã.

8 Sed pone, quòd locator dederit terminum conductori ad ſoluendum mercedem, & nihil aliud ſit dictum,nec pactum,debeturne intereſſe? vtique ſic,quia dies interpellat pro homine, vt in terminis locati,& conducti,eſt gl.in l.cum quidam,§.ex locato,ff.de vſur.

De lucro ceſſante arbitrario.

QVÆSTIO III.

1 ALTERA non inutilis in hac lucri ceſſantis materia eſt indagatio. Pone,ꝙ non ſit data certa dilatio ad ſoluendum,ſed fuerit dictum, quouſque penſionem ſoluas,volo quod des tot,vel quid tale,& militant dubitando rationes ſuperius allegatæ. Veritas tamen eſt, vt valeat talis conuentio,& licite huiuſmodi lucrum peti poterit ex æquitate,l.curabit,C.de actio. empt.Soc.conſ.176.col.fi.lib.4.Pariſ.conſil.60.lib. 1.

2 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad d. l. curabit, vt procedat ſtãte dilatione incerta & arbitraria. Et vltra ſuperius adducta adde, quod hanc eandẽ opinionem tenent alij a Pariſ.non allegati,vt Pau. de Liazz.Calder.& Anchar.in cap.ſalubriter,de vſur. & in capit.in ciuitate eod.tit.Bald.in rubr.de uſur.quęſt.4. Salic. in authent. ad hæc quęſt. 13. de vſur. & hæc eſt communis opinio,Alexan.conſ.31.volum. 6. & conſ. 200.eod.volum.Pulchrè in materia Ruin.conſil.73.in 4.caſu,uolum.1.

3 Et eſt in facultate conductoris,quando ſoluere uelit,& ſe liberare ab hac annua præſtatione, quæ concedi videtur pro ceſſatione ſolutionis,Soc.conſ.88. vol. 3.& tradit Pariſ in d.conſ.60.nu.22.lib.1.

De lucro ceſſante titulato.

QVÆSTIO IIII.

1 ALIA ſuccedit circa intereſſe lucri ceſſantis practicabilis & utilis indagatio ad materiam l.ſicut §.fin. ff. locat.uendidit quis fundum pro certo pretio, poſtea conuenitur inter partes, ut donec pretium ſoluatur,fundus intelligatur locatus pro certa annua pẽſione, valebitne talis contractus? Primo loco videbatur dicendum ꝙ non,quia hæc duo uidentur habere repugnantiam,emptio & conductio,venditio, & locatio. Ex vna enim dominium transfertur,ex alia non,l. vbi repugnantia,ff.de reg.iur.

2 Secundo pro hac parte facit in ſimili id, quod not. Ant.de But.in c.ſalubriter,de uſuris, quod ſi dos fuit promiſſa ad certum tempus, maritus nihil interim licite conſequi poteſt, nec etiam fructus rei pignoratæ, ex quo promiſſor propter dilationẽ non fuit in mora.

3 Pro contraria parte facit æquitas l.curabit,C.de ac. emp.& ſicut emptor non debet habere rem & pretiũ, pariter nec conductor rem,& penſionem, cum iiſdem regulis iuuentur,l.2.ff.loc. & hanc opinionem in terminis tenuit Soc.conſ.103.vol.4.& conſ 88.num.18. eod.uol.Pariſ.conſ.66.nu.22.vol.1.Abb.conſ.76.lib 1.Dec.conſ.119.nu.4.verſ.2.non obſtat,Alexand.cõſ 121.vol.5.Couarr.uar.reſol.lib.3.c.4.illat.9.

Cui addo Rui.pulchrè diſtinguentem conſ.73.nu. 3.vol.1.Anch.quæſt.33.n.6.par.2. Io. Lup. de uſur.§. 7.num.138.cum ſequ. & ratio eſt in promptu ex Soc. & Paris,quia in facultate illius erat ſoluere pretium, & ſe liberare ab annua preſtatione, & in iſto caſu non uidetur data dilatio ad ſoluendum, ſed illud annuum uidetur promiſſum pro ceſſatione ſolutionis, l. lecta ff.ſi cert.pet.per Bar.& alios,in l.qui Romę, ff. de ver.

oblig.& eſt tex.in terminis locati in l,ſicuti,§.fin.cum l.ſequent.ff.locat.

4 Circa quem tex.quia inſertus eſt in tit.locati,& cõducti,apponuntur multa utilia, & quotidiana in practica. Primum,ꝙ licèt regulariter locator teneatur ad exonerationem mercedis(vt ſuo loco Deo dante dicemus)tamen hoc fallit, & limitatur quando locationē præceſſit uenditio,modo,quo ſup.ex quo eſt perfecta uenditio periculū eſt emptoris,& ſic magis attenditur emptio,& uenditio, quam locatio in ea incorporata.

5 Ex quibus corollarie infertur ampliatio ad l.2. C. de peric,& commod.rei uendi.ut procedat etiam ſi in termino ſolutionis pretii rei uenditæ eſſet incluſa dilatoria locatio & conductio,quæ aſſumit natura uenditionis includentis eam.

6 Secundum eſt ex eadem glo. ibi ut iſto caſu locator non teneatur ad uti frui,ad ea,quæ ponam in titul.de euict.ad l.ſi quis domum,ff.locat.

7 Tertium eſt ad intellectum, & materiam d. l. ſicut, §.fi.ut virtus conſtituti appoſiti in contractu emptionis,& uenditionis non operetur effectum ſuū in locatione finita,& expirata ad l.itē quæritur,§.qui impleto,ff.loc.vt ſingulariter per Alex.conſ. 121.n.4.uol.5.

8 Quartum,quia diſpoſitio d.l.ſicut,§.fi. procedit in caſu ſuo,ſ.quando eſt titulata locatio,& nomine locationis,pro penſione, fictu, uel reſponſione ſit aliquid promiſſum:ſecus ſi ſimpliciter pro intereſſe, ut conſiderat Dec.in conſ.119.ſub num.4.

9 Et ſimiliter notandum eſt in hac materia locati, & conducti,quod ſi pro rata,& proportionabiliter ſit ſolutum pretium ab emptore, proportionabiliter merces,uel penſio debetur,ex l.quæ de tota,ff.de rei uend. vt per Alex.conſ.119.num.5.vol.5. qui ēt dicit unum aliud ſatis utile in practica, quod licet gl. de qua ſupr. in d.l.ſicut,dicat periculum in caſu illo eſſe emptoris, intelligitur ex conſenſu perfectè tradito, non ex mera
10 traditione ſecuta. Vnde periculum rei uēditę ſpectat ad emptorem,nedum traditione actualiter ſecuta,ſed ex conſenſu præſtito, §. cum autem, Inſt. de empt. & vend.l.neceſſario,ff.de peric.rei uend.l.1.C.eod.

11 Declaratur tamen,ut prædicta ſint uera in caſu ſuo: ſi uerò primo locauit,poſtea uendidit, & confeſſus eſt habuiſſe pretium, ſi poſtea conueniatur inter partes, quia pretium non fuit ſolutum uere, debere ſolui certum quid ratione penſionis, quia per uenditionē ſubſecutam fuit extincta locatio præcedens, ut per Abb. in allegato conſ.quem ita declarat Alex.d.conſ.119.

Ad allegata in contrarium allegari poteſt,ꝙ nomine ſimplicis intereſſe, uel vſurarum promitti non poteſt,bene tamen ſub titu.locationis,vt per Ruin. in d. conſ.77.nu.8.quem videas.

12 Et ſic ſub uelamine locationis,& conductionis aliquid permittitur,quod ſub nomine ſimplicis intereſſe prohibetur, ad regul.cum quid,lib.6.

Practicando igitur promittat conductor locatori non ex ſimplici intereſſe,ſed titulo locationis, & conductionis modo,quo ſupra.

13 Declaratur vlterius ultra Couarr. ſuperius allegatum,ut non procedat,quando uenditio eſt facta cū modicitate pretii, nec emptor curauerit accipere poſſeſſionē rei uenditæ pariter & locatę, & uēditor ſemper ſoluerit datia,collectas,& onera,ut late a Paris.conſil. 55.vol.3.ad quem recurras,& ponam inferius in titu. de uſuris,vbi uideas.

Quid in pœna conuentionali,ponam in titul.arborum furtim cæſarum.

14 Et notabilis eſt in quæſtione,de qua agimus,tex.in d.l.ſicut,cum l.ſequ. ubi expreſſe apparet locationem eſſe contractum bonæ fidei,ibi,Bona fides,&c.& ſimiliter quod penſio currit pro rata temporis pretij non ſoluti,& ſic habetur limitatio ad ſuperius adducta,ut currat pēſio pro rata temporis proportionabiliter, & adhuc merces debebitur pacto inito, vt ſi pretiū non ſoluatur, res ſit inempta l.item ſi cùm gl.quæ ſub ſequi
15 tur l,ſicut,ff.loc. Includitur igitur locatio in corpore venditionis,& currit penſio proportionabiliter.

De lucro ceſſante moroſo.

QVAESTIO V.

ET poſtquam ingreſſi ſumus materiam lucri ceſſantis, & damni emergentis, & ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus,homicida,qui aliquem ſiue dolo malo,ſiue culpa,ſiue in rixa interfecerit,tenetur ad expenſas in conducendo medicos, vel chirurgos, ſimiliter tenetur ad operas,quas uerisimiliter occiſus feciſſet,ſi uixiſſet,præſertim ſi erat artifex ſolitus locare operas ſuas,ut Medicus, Aduocatus,pro
1 curator,prætor,& alij operarij,& artifices,l. liber homo,vbi gl.ff.ad l.Aquil.l.qua actione,l.hæreditatum, ff.eod.ti.l.ex hoc.ff.ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur,l.ſi.ff.de his qui deiecerunt, vel effuderunt, cap. 1.ubi Abb.& alij de iniuriis,Specul.in tit. de iniur. §. ſequitur,ver.ſed nunquid,idem in vulnerato, uel mutilato,uel aliquo membro debilitato. Summa Angel. in uerbo reſtitutio.1.& in uerbo homicida, ubi limitat,niſi fecerit ad ſui defenſionem,Summ.Roſell.eod. uerb.3. Aret. in tract.maleſ. in uer.nec non ad querelam,nu.95.Lup.in rubr.de donat.§.25.nu.5. vbi dicit quotidianum, Put.in vna Tudertina deciſ.280.p.3.

2 Ampliatur,ut nō ſolū teneatur ad intereſſe offenſi, ſed aliorum,quos interfectus & mancus ſuſtētabat,puta familiæ pauperis,Plot.de in lit.iur.§.4.n.6. pariter ſi pater eſt ſenex,March.pulch.deciſ.delfin.929. p. 2.

3 Ampliatur ſecundo,vt teneatur ſocio omnium bonorum,uel particularis rei,Plot.vt ſup.nu.8.

4 Ampliatur tertio,vt nedum teneatur ad medicinas corporis,ſed ad exequias,orationes,& eleemoſinas ſecundum facultates homicidæ,Roland.conſ.49.lib. 2.

5 Ampliatur quarto,vt de iure diuinò id permittatur & poſt annum a die occurſi caſus etiam cauſa cum fiſco finita,Rol.vt ſup.nu.15.vbi atteſtatur de magis cõmuni.limita hoc uerum,ſi agat ut filius,ſecus ſi vt hęres,Put.in allegata deciſ.

Limita ſecundo,vt taxetur arbitrio iudicis,Rolan. conſ.39.num.10.vol.2.Borgn.de tut.num.136. Men. de arbitr.iudic.caſu 122.quæ medicinæ,curationes, & operæ ſunt æſtimandę non iuxta terminum annorum centum,prout homo uiuere præſumitur, vt fuit opi. Floria.relata per Alex.de Neuo.conſ.85.nu.10.vol.1. conſ.crimi.ſed iuxta terminos l.hæreditatum, ff. ad l. Falc.Maran.in Spec.par 4 n.4.Marſil.ſing.574.& hęc eſt communis opi.Ioſeph.Rot.Lucana 62.numer.28. vbi etiam declarat conſil.Crau.119.numero 5.procedere in tranſuerſalibus panperibus, licet interfectus eos alere non teneretur. Et iſto caſu filio,vel patri, vel hæredi interfecti, vel eius ſocio,vel ipſi vulnerato da-

tur

tur pro prædictis iuramentum in litem, quo hæc omnia probantur, Iaſ. ad l. ſi quando, num. 57. C. vnde vi, Rot. §. 41. nu. 9. vbi limitat in homicidio caſuali, quo caſu licet prædicta debeantur, non tamen probantur ſimplici iuramento, ſed teſtibus, vel alijs legitimis probationibus, vel officio iudicis eſtimabitur, ut per eum limitantem in delicto culpoſo non dari, ſed probationibus legitimis probabitur, poterit tamen iudex ſupplere attenta qualitate agentis, & ipſius facultatibus. Inſpicietetiam qualitatem facti, ſi offenſus dedit cauſam, quia offendens excuſatur etiamſi aliqualiter modum exceſſerit, Soc. conſ. 156. col fi. vol. 2. Crau. conſ. 119. Ioſeph. Ludou. conclu 39. & d. deciſ. 62. num. 23. Purpur. conſ. 449. nu. 15.

6 Addo, ꝙ ſi duo inimici ſe inuicem offendunt; intereſſe non ſoluitur, ſed fit compenſatio. Similiter non uenit intereſſe, ſi quis offendat ad defenſionem ſui, uel patris, Fel. in cap. dilecti, num. 15. vbi Dec. num. 16. de excep. Addit. ad Bertaz. conſ. 18. litera B. lib. 2. Et iſto caſu non fit differentia in eo, qui locat operas, uel propriam artem exercet, ut per Crau. & Marſ. in citatis locis, Capyc. deciſ. 333. Plac. in epito. delictorum, libr. 1. cap. 6. num. 32. vbi ampliat in homicida ad mortem damnato, ut arbitrio iudicis aliquid annuatim ſoluendum ſit, vbi idem quærit in iuuene ſignato, & fæmina deformata, Franc. March. deciſ. delfin. 929. part. 2. vbi quid in ſene. Didac. loquens in hærede piſcatoris, par. 2. §. 8. ſub num. 12. in regula peccatum, & re uera exclamat Ioſeph. in allegata deciſ. 62. quod iudices moderni temporis quærunt ſolum compoſitiones camerales omiſſis dãnis & intereſſe offenſi contra omne iuris debitum.

7 Pariter vulnerans, & interficiens animal alicuius tenetur ad lucrum ceſſans, & damnum emergẽs, quia fortaſſe erat ſolitus locare, & dare ad vecturam, & ſimilia, & dabitur iuramentum in litem, ut per Plot. vt ſupra §. 41. num. 3. vbi in fine tenet, quod ſi prædicta ſine dolo ſunt commiſſa, iudex ex officio ſupplere poterit, quando vere cõſtabit deberi, iuxta not. per Bar. in l. ſi quod ex Pamphila, ff. de leg. 2. Soc. conſ. 36. vol. 3. per l. pri. §. hoc interdicto, ff. quod vi aut clam. Rebuff. Plau. & alii, C. de ſentent. quæ pro eo. In præſenti autem materia, uide Alberic. in l. & ſi quæcunque §. in colluctatione, nu. 3. ff. ad legem Aquiliam.

De lucro ceſſante fortuito.

QVAESTIO VI.

1 QVID in piſcatoribus, venatoribus, & aucupibus? in qua materia ponam aliquas concluſiones ad l. ſi iactum, ff. de contrah. empt. Prima ſit concluſio. Si quis venetur in alieno domino prohibente, uel aucupetur, tenetur ad æſtimationem damni, quod per eam venationem, uel aucupationem domino prohibenti intulerit, in qua æſtimatione habenda eſt ratio animalium, quę niſi extraneus uenatus, uel aucupatus fuiſſet, dominus fundi, uel conductor, aut colonus habuiſſet. pariter habenda eſt ratio uenationis, uel aucupii quæ in eo fundo, per Dominum, uel conductorem exerceri ſolebat, Ioann. a Med. de contract. quæſt. 12. Couaru. in reg. peccatum, par. 2. §. 8. nu. 11.

2 Secunda ſit concluſio. Conductus ad piſcandum pro certa conuenta mercede pro qualibet die id habere debet eo etiam die, quo piſcatio ſterilis fuit. Couaruu. ut ſupra, num. duodecimo, appellans l. ſi iactum, text. ſingularem.

4 Tertia ſit concluſio. Venatoris, piſcatoris, & aucupis percuſſi, operæ pręſentes, & futurę æſtimãdæ ſunt, Couarruu. ut ſup. nu. 12. in fi. licet Rom. ſing. 331. dixerit lucrum ceſſans in his minime æſtimãdum, refertur per Stracch. de mercatura, ti. de cõtractibus, n. 9. ubi rationẽ reddit, quia id incertũ eſt, & a fortuna depẽdet.

De lucro ceſſante irregulari.

QVAESTIO VII.

1 NEC exeundo materiam locati & conducti, nec lucri ceſſantis, & damni emergentis, quatenus ad materiam locati & conducti ſpectat, quæro ulterius. Venditor fuit in mora irregulari in conſignando domum venditori, nunquid tenebitur ad penſionem domus? Et primo uidebatur, quod non, ex l. neq; pignus, ff. de reg. iur. iuncta l. traditionibus: cum enim traditionibus rerum dominia transferantur d. l. traditionibus, re igitur non uere tradita poteſt dici in dominio uenditoris, & ſic in ea, uti quaſi propria locatio conſiſtere

1 non poterit d. l. neque, Contrarium tenet I.C. in l. Iulianus, §. ex uendito, ff. de act. empt. ubi uenditor tenetur ad fructus, & ſic ad penſiones ſi habitauit, vel habitare potuit, uel locauit, aut locare potuit, & ita in ſpecie tenuit, Soc. in l. de diuiſione, col. penult. ff. ſol. matrim. Neguſ. de pig. par. 5. memb. 4. num. 9.

2 Et ſic habemus, quòd uenditor tenetur ad penſionẽ licet fortaſſe non habuerit.

3 Practicando igitur articulanda eſt mora, item quod habitauit, uel habitare potuit, uel locauit, aut locare potuit, & penſio, quæ legitime deberi poterit.

Nec obſtat ratio contraria, quia id prouenit ratione morę. Quæ omnia faciunt ad materiam l. quod te, ff. ſi cert. pet.

ADDITIO.

☞ *Et in contracta locationis & conductionis uenit intereſſe intrinſecum, totam, tam reſpectu ſui, quia bonæ fidei eſt, quã reſpectu fructuum. Rebuff. ad l. vnic. ſuper gloſ. in uerbo Dupli. num. 42. C. de ſent. quæ pro eo. Et venit etiam intereſſe extra rem reſpectu penſionum quæ loco fructuum ſunt Rebuf. in citata gloſ. nu. 75.*

De lucro ceſſante domini.

QVAESTIO VIII.

1 QVAERO in materia l. i. C. de ſeru. fug. an habeatur ratio operarum Domini, & quia agitur materia ſeruorum, quę hodie parum lucroſa eſt, ponitur per Cin. in l. 1. n. 10. oppoſ. 10. C. de ſeru. fug. Iaſ. Ver. & alij, & in hoc ſimplici remiſſione ero contentus.

De re æquè idonea.

QVAESTIO IX.

1 QVAERO. Conductor offert rem æque idoneam an audiatur. ponam in tit. de euict.

De lucro, vel damno ex computatione.

QVÆSTIO X.

PVLCHRA, vtilis, & neceſſaria eſt inſpectio, an id, quod percipitur ratione lucri ceſſantis, vel dãni emergentis, ex damno dato actione furti, vel ſimili cauſa, debeat in ſortem commutari, & penſionem ipſam iuxta ritum bonæ fidei. Et pro affirmatiua dicendum videbatur, quia creditor computat in ſortem, l.ſi pignore, ff.de pignor.actio.

1 Pro contraria parte facit. Fructus non compenſantur l.ſi conuenerit, ff.de pig. act. Et hæc opinio eſt de iure verior, quam in terminis ponit, & tenet Accur.in d.l.ſi pignore, reddens rationem inter creditorem, & conductorem, quia creditor non poteſt vti re, & vtendo committit furtum; ſecus in conductore, qui uſum habet, vbi Bart. hoc ſummopere commendat in materia locati, & cõducti, & ſic patet reſponſio ad rationem contrariam, & ſic patet limitatio ad l. ſi pignore, vt non procedat in conductore.

2 Et in materia locati addo vnum aliud, quod ſi creditor in re pignorata conduxit multas operas, & impẽdit multos labores, q̃ hęc computantur, Hoſtienſ. in ſumm.de vſur.§.in aliquo, uerſ.4. Alexand.ad Bart in l.2.C.de pig.act. Neguſ.de pign.in 5.memb.2.partis, nu.13.Similiter ſi conductor ad longum tẽpus, prout emphyteuta, & feudatarius pignorat creditori directo, & domino fructus non computantur in ſortem, c.1.de feud. cap. conqueſt. de vſu. quod memorabile reputauit ad limit.l.ſi pignore, ff.de pig.act.& l.1.& 2. C.eod. Rom.ſing.329. Bero.in cap.1.limit.3.de vſur. Soc.reg.3.caſu 5.Neguſ.de pign.in 5.membr.5.partis princ.limit.4. Balb.de præſcr.in 2.par.princ.num.5, valde commendat Ioann.de Ari.problem. 9.

3 Et hęc in materia locati tantum & conducti deſeruient ad intellectum d.l.ſi pignore, & d.l.1.& 2.C.eo. de pign.act. Et in tract.locati & conducti eſt text.in l.15, qui rem, ff.locat. vbi inſert Bart, & ſequitur Caſtr. quod ſi conductor exegit pœnam a damnum dante, non cogitur locatori reſtituere, nec in ſortem computare, vbi glo.ampliat idem in commendatario, ex l.ſi. §.ſed cum vſura, & ibi not. C.de furt.

De natura locationis. Fructus.

SECVNDA principalis indagatio in hac ſecunda quęſtione principali eſt fructus ex mora in actione locati, & conducti, vti bonę fidei, an debeantur iu-
1 re actionis, vel officio iudicis. Vtilitas indagationis inter alias hæc eſt, ſi enim iure actionis ſublato principali peti non poterunt, ſecus ſi officio iudicis, Bald.ad l.1.C.de vſur.& fruct. leg. Dixi ad reg.cum quid, par.4.limit.5. Vna fuit opinio, quod iure actionis ex locato, & conductu, pro qua facit l.in marito, §.fin.ff.ſol. matr. ubi in contractu dotis bonę fidei petuntur acceſſiones, & fructus actione de dote, & hanc opinionẽ tenuit gl.in §.actionum, in gl.mag.Inſti.de act.quam ſingularem dixit Bald.in cap.dilectus, col.7.de excep. Mattheſ.not.90.& Bald.in d.l.ſi marito, §.ſi.vbi hoc ſummopere commendat, & laudat.

2 Contraria fuit opinio, quòd officio iudicis mercenario. Pro qua opinione facit, quia fructus veniunt ex mora & tranſcendit naturam actionis bonæ fidei; ergo actio ad eos competere non poteſt, & huius opinionis exiſtens allegat hanc rationem Bald, in l.1.C. de vſur.& fruct.legat. Bellapert.in d.§.actionum, Iaſ. in l.iudicio cæpto, num.9.C.de iudic. & hæc eſt uera, & communis opinio atteſtata per Alexand. ad d.l.ſi marito, §.fin.in princip. Iaſ.in l.in bonæ fidei, in princip.ff.de eo, quod certo loco.

Non obſtat ratio ex aduerſo adducta, quia loquitur in dote, quæ eſt iudicium vniuerſale, ſecus in particularibus iudicijs, prout nos loquimur. Bene uerum eſt, quod ſi in contractu locationis, & conductionis intentaretur certi condictio generalis, non venirẽt iſto caſu fructus ex mora, ex quo hoc prouenit ex accidentali natura, Bald.in l.2.C.de pact.inter emptorem, & venditorem, in l.petens, C.de pact. Iaſ. & Alex.in l.certi condictio, ff.ſi cert.petat.

De in litem iurando. Effect.3.

1 TERTIA Principalis eſt indagatio ex bona fide, oriens, quod in actione locati, & conducti vti bonæ fidei, iuratur in litem, l.in actionib.de in litem iurando, de qua materia dicam ſuo loco, titulo de in litem iurand.

De deterioratione. Effect.4.

QVARTA eſt indagatio ex bona fide proueniens, q̃ locator non cogitur recipere rem locatam deterioratam ſine pretio deteriorationis, glo.in l.qui ſibi, in gl.ſi.ff.de ſolutionibus.

1 Et notandum eſt in practica, q̃ deterioratur debet locatori actione metus ex locato. Vnde recipere non cogitur, & recipiendo ſibi præiudicat. Vnde cautela eſt, ut in receptione proteſtetur, ita Bart.in l. 3.ſi reddita, ff.commod.in l.eleganter, §.non ſolum, ff. de dolo, Benincaſ.poſt alios, in §.actionum, num. 428. Inſt. de act. Ex quibus etiam habes maxime ex mente Bart. in dictis locis, quod ſi conductor velit ſoluere partem tantum mercedis, vel penſionis, nulla ſtante conuentione, uel conſuetudine, locator non cogitur recipere, de qua deterioratione latius tetigi in ti.de dolo, & culpa, vbi uideas. Et circa particularem partis ſolutionẽ hoc in terminis in empyteuta, & conductore tenet Iaſ.in l.quidam æſtimauerunt, num.7.ff.ſi cert. petat. in l. 2.num.80.C.de iure emphyt.Bart.ante cum in l. cum qui, in ſi.ff.de annuis leg.

Notandum tamen eſt, quod damnum ſeu deterioratio poteſt duplici modo euenire: quandoque caſu, & non iniuria; quandoque iniuria, puta culpa, & defectu alicuius. Primo caſu, ſi deterioratio caſu eueniat, ut uentorum, impetu aquarum, terræ motu, & ſimili, & tunc conductor non tenetur, nec conueniri poteſt, l. fluminum, §.hæc ſtipulatio, cum §.ſeq.ff. de dam. inf.

Secundo caſu, quando uenit, aut potuit prouidere, & non prouidit, & tũc tenetur, alias ſecus, text. in materia locati & conducti, in l.ſed & ſi, ff.locat.l.qui bona, §.cum inter, ff.de damn.inf.& verbum, iniuria, appoſitum in d.l.ſed & ſi, bene exponit Accurſ.ad d.l.fluminum, §.hæc ſtipulatio, in uerbo iniuria, ubi iniuria, ideſt nõ iure, uel culpa, & culpa dicitur, ſi cum potuit prouidere, non prouidit: & dicitur etiam culpa, ſi quid prouenit facto cuſtodis, l.ſi, ff.nau.caup, & ſtabularij.

De

De contrauentione. Effect. 5.

QVINTA vtilis inſpectio eſt ad materiam l. Cato,§.4.ff.de verb.oblig.Hęres conductoris licet non teneat rem integraliter,tenetur tamen in ſolidũ, & conueniri poteſt, Ita Bart. Caſtr. & alij, in l.3. §.ſi hęres,ff.commod.& hæc eſt communis opinio,vt per Soc.in d.§.Cato,nu.15,vbi Buttigell.num.86. Crott. nu.47. & in lect.nou.num.20. Rip.num.25. Galiaul. nu.31. Hotoman.nu.201.

1 Hæredes igitur conductoris ratione contractus bonę fidei in ſolidum conueniri poſſunt,ſiue in ſolidum teneant, ſiue non. Idem in heredibus locatoris ratione paritatis; contrafaciendo tamen non in ſolidum tenetur,ſed proportionabiliter,Aret.in d.§.Cato, num. 19. Dicam in materia duorum reorum, in verbor. oblig. par.5.

De dolo dante cauſam. Effect.6.

1 SEXTA principalis inſpectio eſt & quidem vtilis, & neceſſaria. Dolus dans cauſam contractui locationis, & conductionis, vti bonę fidei, reddit eum ipſo iure nullum,glo.in cap.cum dilecti, de emption.& uendit.in l.ſub prętextu, C.de tranſact. & in materia locati & conducti eſt bonus textus in l.cum in plures, §.mandaui, ff. locat. & hęc eſt magis communis opinio, Benincaſ.in §.actionum,num.232,cuius ratio in promptu videtur, quia dolus eſt contra naturam bo-
2 nę fidei, l.bona fides, ff.depoſit. Manc.ſingul.316. dicens hoc perpetuo notandum, & perpetua obſeruatione dignum.latè Anton Nicell.de concord.glo.cõcord.13. Angelic.in verbo contractus,nu.5.glo.in l. dolo, C.de inutil.ſtipulat. in l.ſi dolo, C. de reſcind. vend.l.& hanc dicit communem,Cinus in d.l.2.q.16. Angel.in l. Iulianus,§.venditor,ff.de actio.empt.Cin. in l.non dubium, nu.8. Canoniſt. in cap. cum dilecti, de empt.& vendit. vbi Imol.nu.13. Panorm.num.7. Bero.nu.67. idem Panor.in cap.non ſine, nu.7.de arbitr.Igne.in l.contractus,nu.105.de reg.iur. Crot.in l.ſi is,qui pro emptore,nu.14 de vſuc. Diaz.reg.200. & hęc eſt pura,& mera veritas, Ant.Padill.ad l.2.nu. 3. C.de reſcind.vend.

3 Ampliatur etiam,ſi appoſitum ſit iuramentum. Canoniſt.in cap.eum contingat, de iureiur. vbi Butr. in 4.memb. Abb.nu.23. Alc.num.13.atteſtans hanc eſſe communem opinionem.

4 Declaratur allegata concluſio, ſi dolus daret cauſam, ſecus ſi incideret, quia tunc non reddet contractum locationis nullum, ſed purgatur per actionem deſcendentem ex eo contractu, & datur contra hęredes,& ita procedunt iura loquentia dari contra hęredes,Bart.in l.eleganter, in princ.ff.de dolo, in l. ſumma,ff.de cond.indeb.in l,& ideo, ff.de cond.furt. Bal. in l.arbitro,ff.de dolo,Cor.in l.actio.C.de tranſ.Alex. in l.iuriſgen.§.prætor ait,ff.de pac. Iaſ.in l. in depoſiti,nu.8.ff.de re iudic.in l.tranſactione,nu. 5.C.de trãſac. Seiſell.ad l. ſi id, quod,ff.de iuriſdict. omn. iudic. Crot.in repetitio.l.ſi is,qui pro emptore, nu. 114.de vſucap.& hęc eſt communis opinio, Ioann.Igneus ad l.contractus,nu. 105. ff.de reg. iur. Curt.in l.actione, in l.ſub prętextu, C.de tranſact. Imol.in cap.cum dilecti, de empt, & uendit. Cagn.ad l.2. nu. 16. vbi alij repeten. C. de reſcind, vend. Euerard. in loco a contractibus ad diſtract. Æmil.Ferret.in l.ſi quis cum aliter,ff.de verb. oblig. & hæc eſt mera veritas, vt dicit Iaſ.in §.actionum,de actionibus, & eſt veriſſima opinio, vt ibi Ioann.de Plat. atteſtatur.

5 Dolus dat cauſam contractui, quando ſuaſionibus doloſis induxiſti me ad contrahendum, qui alias non eſſem contracturus, & iſte dolus eſt radicatus in conſenſu,qui tradit robur contractui,vt l.1.ff.de pac.adeo quòd contractus doloſus eſt, & conſenſus, ob id dicitur dare cauſam contractui.

6 Dolus dicitur incidere in contractum, quando tu aliàs locaturus,& ego dolo demonſtraui,quòd penſio talis rei non eſt niſi tanta. Vnde dicitur incidere in contractum,quia conſenſus, qui eſt cauſa contractus, eſt bonus,& purus: ſed illud accidens, quod verſatur circa penſionis quantitatem,fuit doloſum,Bart.ad l. eleganter, de dolo, Canoniſtæ in cap. cum dilecti. Pantaleon,& Cagnol.ad l.2.vbi Cagnol.nu.16.C.de reſcinden.vend. Ferr.in d.l.ſi quis cum aliter,num.1. Doctores in d,§.actionum, de actio.

7 Declaratur ſecundo, vt procedat in dolo,qui caderet in prudentiſſimum, & cordatum hominem, & nõ in quocunque alio dolo. Inn.in c.cum dilectus. Quod metus cauſa.ſequitur Iaſ.in l.interpoſitas, C.de tranſact.in d.l.ſi quis cum aliter, nu.9.in §.actionum, nu. 6.& hęc eſt cõmunis opinio, vt teſtatur Soarez litera D.nu.108.Secundum quam pluries in facto obtinuit Marſ.ſing.407.dicens quotidie in facto euenire. Commendat etiam in pract.Bal.in rub. C.de reſcin.vend. Gomeſ.in §.actionũ,nu.14.Ant.Padil. ad d.l.2.nu.5.

8 Declaratur tertio,niſi dolus ſit commiſſus ab vtraque parte,locatore,& conductore,quia dolus cum dolo compenſatur,l.viro,atque vxore,ff.ſolu.matr. Declarando, vt per Sebaſt. Med. de compen. par.1.q.7.

9 Declaratur quarto, vt procedat in dolo contrahẽtium,ſecus ſi ſit dolus tertij, vt proxonetæ, & ſimiliũ, gl.in d.l.eleganter, & ibi etiam Alex.ad Bart.per l.2. ff.de proxonet.Bal.in l.2.in 3.oppoſitione, ff.de fideiuſſ.in l.multum intereſt, C.ſi quis alteri, vel ſibi.

10 Niſi ille tertius ſit ferè idem cum aliquo ex contrahentibus,& illius perſonam repræſentet, vt tutor, curator,procurator, & ſimiles,Bart.in l.ſi ex dolo, ff. de dolo, Benincaſ.in §.actionum,num.302.de act.

11 Igitur dolus tertii nocet alteri ex contrahentibus, ſi illius perſonam repræſentet,alias non. Et ſic habetur limitatio ad l.1. ff.de proxonet.

12 Declaratur quinto, volente eo, contra quem dolus eſt commiſſus,ne inductum in fauorem, retorqueatur in odium,l.quod fauore,ff.de legib.gl.eſt notabilis ſecundum Bald.& Ang.in l.iuriſgentium, §.prætor, ff. de pact.in l.eleganter,in verbo nulla, & ibi Bart.ff.de dolo,in l.in cauſis,la ſeconda, in princip.ff de min. & cogeretur is,qui dolum commiſit, contractum ſeruare,Federic.de Sen.conſ.89. Bald. in d.l.quod fauore, col.2.per illum tex.Panorm.in cap.cum dilecti,col.2. verſ.item cape aliam,de empt.& vend.Caſtrenſ.conſ. 295.col.1.lib.2. Felin.in c.dilectus, il ſecondo,col.5. verſ.tertio facit,de reſcript.& in cap.tuis quæſtionib. col.1.de teſtib.Ruin.conſ.198.num.12.lib.1. Io.Ign. in l.contract.col.34. cum multis ſequent ff.de reg.iu. Tiraq. late inferens ad multa in tract. le mort ſaiſit le uif par.7.declar.1.num.8.Aret.conſ.77.in 2.dubio Cagnol.in l.2,num.50.de reſcind.vend.

Cogetur

13 Cogetur tamen is, qui dolum paſſus eſt in contractu locationis, & conductionis declarare, an velit ſtare contractui, vel non. Ita practicare docet Bart. in l. Iulianus, §. ſi quis colludente, in fin. verbo. ff. de act. emp. quem ſummopere commẽdat Bal. in l. dolus, C. de pericul. & cõmod. rei vend. in l. 1. col. 3. C. plus valere, quod agitur, Iaſ. in l. tranſactione, C. de tranſact.

14 Quod limita, niſi reſiſteret lex actui, quia declaratio dolum paſſi nihil operabitur, glo. notabilis in l. a diuo Pio, ff. de rit. nupt. quam dicit nõ eſſe alibi, Bal. in l. 1. col. 3. C. plus valere, quod agitur, in l. non dubium, col. 10. C. de legibus, in l. ea quę, C. de dona. ant. nupt. Iaſ. in l. iuriſgentium, §. prætor ait, ff. de pac. Alex. ad Bart. in d. §. ſi quis a colludente.

15 Declaratur ſexto, inſpecto iure naturali, ſecundum quod contractus dolo initus valet, Bart. in l. 1. nu. 22. ff. de condi. indebit. Et hæc eſt communis opinio, Garzi. in l. ſi vnus, §. pactus, num. 97. ff. de pact.

16 In foro tamen animæ contractus omnes, ſiue bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris, dolo initi, ſunt nulli. Couarr. in regul. poſſeſſor, in 2. par. §. 7. col. penult.

17 Hodie tamen de æquitate canonica omnes contractus ne dum locatio, & conductio, ſunt bonę fidei. Bal. in cap. 1. de mut. petit. quem commendat Iaſ. in l. & ſi poſt tres, nu. 27. ff. ſi quis cau. Veron. in cap. cum uenerabilis, de except. Bonacoſſ. de æquitat. canon. concl. 60. Galleſ. de bonæ fidei iudi. num. 12. cum ſeq. ubi pulchtè ſe extendit Beninc. de paupert. q. 8. Special. 9. de contract. nu. 26. Iaſ. in §. actionum, num. 4. & in §. quod nulli, de actio.

18 Bene uerum eſt, quod dura uidetur hæc deciſio, cũ hęc differentia inter ius ciuile, & canonicum non reperiatur, cap. 1. & 2. de nou. oper. nunc. immo expreſſe ius canonicum facit contractus bonæ fidei, quaſi innuat eſſe ſtricti iuris, in c. cum uenerabilis, de except. & ita tenet Iaſ. in l. cum poſteaquam, de pact. in l. cũ fundus, nu. 8. ff. ſi cer. pet. vbi Alc. nu. 16. Iaſ. in l. quod mihi, nu. 13. ff. ſi cer. pet. Gomeſ. in §. actionum, nu. 4. de act. Couar. in regul. poſſeſſ. 2. part. §. 6. nu. 5. de reg. iur. lib. 6. Anton. Padill. in l. 2. num. 6. C. de reſcind. uend. Seraph. de iuram. priuil. 31. nu. 97.

19 Quo ſit practicando, ut cõſideretur modus. ſ. an dolus dederit cauſam, uel inciderit. Item, an dolus cadere potuerit in prudẽtiſſimum uirum, uel non. Ita perſona, contra quam eſt commiſſus dolus, an uelit ſtare contractui, uel non: & an eius declaratio releuet, an non, quia lex reſiſtit, uel non, & ſic paſſim practicãdo.

20 Ex quibus omnibus corollarie inſertur intellectus ad §. ſiue, uerſic. aliquando, Inſtit. de perpet. & tẽpor. action. nam ibi ea actio non tranſit ad hæredes; quia dolus dedit cauſam contractui, unde agitur actione de dolo, quæ ad hæredem non tranſit, niſi lite conteſtata cum defuncto, uel quatenus ad eum peruenerit, uel dolo malo uſus fuerit, Bart. in l. ex depoſiti, ff. de actio. & obligat. Caſtrenſ. in l. curatoris, in fine, C. de negoc. geſt. Iaſ. in l. ex parte, §. fin. ff. de uerb. oblig. Cagnol. in l. hoc iure, §. fin. ff. de reg. iur. Doctor. in §. actionum, Inſtit. de act.

21 Similiter contractus omnes cum Principe initi dolo facti, ſunt nulli, ex quo omnes ſunt bonę fidei, Bal. in cap. 1. §. ſi quis de pace Conſtantiæ, Iaſ. in §. actionum, num. 2. de act. nu. 2. Alc. lib. 3. de uerb. ſignificat. nu. 61. Fernand. Vaſqu. de ſucceſſ. creat. §. 26. nu. 27.

22 Extenditur ad omnes contractus etiam cum ciuitate factos. Ex ea de pact. nu. 407. allegat Alexand. ad Bart. in l. Cęſar, de publicanis, qui hoc non dicit Padill. ad l. 2. C. de reſcind. uend. nu. 7.

Et in materia locati, & conducti circa dolum, & eius actionem Domino competit actio de dolo, ſi colonus expellatur, propter ſingulare odium coloni, Bartol. in l. hoſtes, ff. de captiu. Commendat Bald. in cap. dilectis, num. 28. de appell.

23 Et ultra Bonacoſſ. ad id, quod dicitur, quòd omnes contractus de iure Canonico ſunt bonæ fidei, intellige, quando non tractatur de materia peccati, uel ſpirituali: & iſto modo de iure Canonico intelligitur §. actionum, de actio. Addit. ad Angel. in uerbo Dolus, litera D. num. 9.

24 Notandum eſt ſimiliter in practica, quòd ex dolo tertii agitur contra tertium, & ſi dolus incidat in cõtractum, & eſt in arbitrio conductoris reſtituere rẽ, uel ſupplere iuſtam penſionem late Angelic. in uerbo Dolus, nu. 9. circa medium, ubi idem ait, ſi dolus non incidat, nec det cauſam, ſed interueniat re ipſa. Dicam in titulo de ſimilitudine locationis.

De errore. Effect. 7.

1 SEPTIMA principalis indagatio eſt, quòd error uitiat contractum locationis, & conductionis, uti bonæ fidei, ad leg. ſi id quod aurum, ff. de uerb. oblig. & eſt in terminis l. Græca, in tit. ff. locat. Ponam in titulo de errore, & de iuris, & facti ignorantia.

De impoſſibilitate. Effect. 8.

1 OCTAVA principalis indagatio eſt, quòd impoſſibilitas uitiat contractum bonæ fidei, ad l. non ſolum, ff. de act. & obligat. Ponam in titulo de conditione impoſſibili.

De purgatione moræ. Effect. 9.

1 NONA principalis indagatio eſt, quòd in contractibus bonæ fidei admittitur purgatio moræ, licet adiecta ſit dies, & pœna ad l. Lucius, ff. de act. emp. ponam (Deo dante) in tit. de mora.

De reſciſſione contractus. Effect. 10.

1 DECIMA differentia eſt, quia in contractu locationis, uti bonę fidei, habet locum remediũ, l. 2. C. de reſcind. uend. ponam in tit. de ſimilitudine locationis.

De arbitrio. Effect. 11.

VNDECIMA indagatio eſt actio locati, uti bonæ fidei per adiectionem loci efficitur arbitraria. ponam in tit. de eo, quod certo loco.

De non implemento. Effect. 12.

1 DVODECIMA indagatio eſt. Non implenti contractum bonæ fidei minus ſuccurritur, quia magis bona fides exuberare debet. Alexan. conſ. 105. num. 3. lib. 3. in terminis locati & conducti, Franciſ. Bec. conſ. 45. nu. 27. lib. 1. ubi in locatione contrafacienti minus ſuccurritur.

De

De Pacto. Effect. 13.

1 DEcimatertia ſit indagatio, quod in locatione ex pacto incontinenti appoſito debentur vſuræ ei tra ſtipulationem, gl. in l. eum quidam, §. ex locato, ff. de vſu. vbi loquitur in terminis locati, & conducti.

2 Sed in materia damni emergentis occurrit vnum ſatis notabile. tu impediuiſti debitorem meum, quominus locauerit operas ſuas. ex quibus poſſet ſatisfacere, teneriſne ad intereſſe? Vtique ſic. Iaſ. valde commendans in l. 1. §. 1. num. 9. ff. ne quis eum.

De ſimilitudine Locationis.

QVÆSTIO IV.

Principalis.

1 TERTIA principalis eſt quæſtio, cui ſimilis ſit contractus locationis, & conductionis, & vtique emptioni, & venditioni, & ijſdem iuris regulis conſiſtit, & tantam inuicem familiaritatem habere videntur, vt vnum ab alio fere diſcerni non poſſit, l. 2. § 1. ff. locat. & inſtit. de locato, & conducto, in princ. & §. adeo, quibus in locis declarant familiaritatem quoad tractatum, & quoad ſententiam. Hierony. Gabr. conſil. 73. num. 2. vol. 1.

2 Et adde bonum tex. in l. veteres, cum l. ſeq. ff. de act. empt. iuxta expoſitionem Hotoman. in comment. in verb. emptionis, vbi legit, id eſt non idem eſt. Firmi. in verbo, domo, vbi tenet per hoc, quòd locata ſimpliciter domo, veniunt omnia, quæ venirent ea vendita, prout etiam dicam in verbo, acceſſorium, par. 5. Vnde apud antiquos iuris interpretes magna fuit altercatio, ſi conueni cum aurifice, vt ex auro annulum conficeret pro tot, quæ ei dabam, eritne locatio, & conductio? an emptio, & venditio? & fuit opinio Caſſij, vt materiæ eſſet venditio, & operis locatio, tamen fuit deciſum diſtinguendo: aut ex auro aurificis, aut ipſius dantis. Primo caſu eſt venditio. Secundo caſu eſt locatio, & conductio, §. item quæritur, inſtit. de locato, & conducto. ad idem l. Sabinus, ff. de contrah. empt.

3 Ex quo textu in materia locati, & conducti colligitur notabilis regula: Aut ex parte dantis interuenit pecunia tantum, & eſt emptio, & venditio. Aut etiam interuenit traditio materię, & eſt locatio. Vnde do tibi trabem ad dolandum, eſt locatio, do tibi pecuniam, & tu mihi das trabe, & eam dolatam, & eſt venditio.

De qualitate prima emptionis. Pretium.

1 ET quoniam in hac tertia quæſt. principali agitur cognitio contractuum, & quomodo vnus diſcernatur ab alio, omiſſis hinc inde rationibus vtilitati ſtudendo, ponam aliquas concluſiones, quando ſit vēditio, quando locatio, & ſimiles ad materiam, l. 2. ff. loc.

Prima ſit concluſio. Cum agitur, vt in alium transferatur rei dominium, & vſucapiendi conditio pro certo pretio, tunc emptionis, & venditionis contractus cenſetur. Bart. diſputat. 4. Publican. in ſolutione, num. 1. Socin. conſ. 88. col. 2. lib. 1.

2 Cum enim pretij ſit mentio, venditio arguitur, §. pretium, inſtit. de empt. & vendit. glo. ſingu. in l. cum dotem, & ibi Bald. C. de iu. dot. l. fin. C. de pręd. curial. lib. 10. Spec. de empt. & uend. §. nunc dicendum, uerſ. ſed pone ſtatutum. Caſtr. & Alex. in l. 2. ff. ſi cer. peta. Bald. in l. ex conuentione, col. 1. C. de pac. in l. cum hi, §. ſi cui, in vtraque lectura, & ibi Albe. ff. de tranſa. in l. ſi domus, §. 1. ff. de leg. 1. in l. ſciendum, §. pollicetur, ff. de ædil. edic. in l. 1. C. de rer. permu. late Tiraq. de retrac. Ligna. §. 1. glo. 2.

Cui adde Iaſ. in l. 1. nu. 23, C. de iu. emph. conſ. 45. nu. 3. lib. 3. Marſil. ſingu. 105. Iaco. Menoc. de retinen. poſſeſſ. remed. 4. nu. 9. & lib. 3. præſump. 74.

Cui adde, quod hæc eſt communis opin. Soarez litera B, nu. 253. licet Cabal. contrariam teneat, milleloq. 216. nu. 3. eandem tamen communem tenet Bar. & Alex. in l. 1. §. qui ſuperficiem, ff. de ſuperficiebus. Firm. in verb. pretium, glo. & Bar. in l. fin. C. de præd. decur. lib. 12. in l. apud Celſum, §. ſi cum legitime, in verb. accepto pretio, ff. de dol. excep. Bald. in l. ſi quis ante, vbi Iaſ. nu. 15. Alex. nu. 9. ff. de acquir. poſſ. glo. 2. in l. illicitas, de offi. præſid. in l. ſi quid earū, in uer. empta, ff. de leg. 3. Bal. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de libe. & poſthu. in l. naturalis, ff. de præſcrip. verb. Fab. reputans hoc valde notabile, de empt. & uendit. q. 2. princip. nu. 3. Abb. in c. 1. de his, quæ fiunt a prælato, col. 1. in c. potuit, col. 2. loca. Nicol. Mozz. in tra. de contrac. tit. de emp. in prin. nu. 30. ſcribentes in l. filiusfamilias, §. diui, vbi Alex. nu. 22. Iaſ. nu. 107. in 1. lect. & in 2. lect. nu. 144. Ferd. Loaces, nu. 97. Crot. nu. 103. Rip. nu. 101. Abb. in c. ... de poſtul. Fel. in cap. ſi. nu. 5. limit. 1. de accuſat. Pariſ. conſ. 82. vol. 3. Iaſ. in l. 2. nu. 120. C. de iu. emphy. amplians non ualere pactū, ut emptio fieret ſine pretio, quia contra ſubſtantiam contractus, l. cum precario, ff. de preca. Affl. deci. 270. nu. 2. Beninten. deciſ. 37. num. 20.

3 Et vltra Menoch. vt ſupra, Tiraquel. & alios, addo unum pulchrum, & notabile, & hoc in materia locati, & conducti, de qua agimus. Quid ſi fuerit dictum, ut niſi ad tale tempus dominium transferatur, puta donec pretium non fuerit integraliter ſolutum, eritne uenditio, uel locatio? Vtique uenditio, non locatio. Ioan. Andr. ad Spec. tit. de empt. & uendit. §. 1. incip. facile erit, &c. Bal. in rubr. C. de contrahen. empt. Iaſ. hoc ſummopere commendans in l. 1. in fi. principij, ff. ſi cert. petat.

4 Declaratur hoc notabiliter, niſi pretium ſit paruū; nam tunc locatio erit. glo. ſingu. in l. 1. ff. de ſuperfi. quam ſingularem, & notabilem dixit Bald. in d. §. fin. in l. ſi ex conuentione, ff. de pact. in l. litteræ, ff. de dilat. Alcia. reſpon. 515. nu. 2. Iaco. Menoch. de retinen. poſſ. remed. 2. nu. 6.

Cui adde ab eo non allegatos. Rom. conſ. 346. Bar. in l. patronus, §. 1. col. 2. de leg. 3. Anchar. conſil. 403. col. 2. Alex. conſ. 26. lib. 4. Aret. conſ. 16. col. pen. Dec. in l. ſemper in ſtipulationibus, nu. 6. ff. de reg. iur. Iaſ. reputans hoc ualde notabile, in l. 1. col. 6. uerſ. unum tamen in propoſito, C. de iure emphyt. in l. filiusfamilias, §. diui, vbi in 1. lect. nu. 107. & in 2. lect. nu. 144. reputat ſingulariſſimum, & menti tenendum. Soci. litera P. reg. 398. limitat. vlt. qui ſimiliter ualde commendat.

Sublimita hoc uerum, ſi fuerit dictum, pro pretio, & nomine pretii, aliàs non. Iaſ. ita declarans, ut ſupra, reputans hoc ualde notabile.

Ex

5 Ex quibus corollarie infertur ampliatio, & extenſio ad d.l.2.ff.locat.quod tanta eſt ſimilitudo, & familiaritas inter contractus locationis, & venditionis, quòd ſi venditio non valet ex paruitate pretij efficitur locatio. Nec igitur valebit conſequentia.eſt pretium,& certum,ergo eſt emptio: ſed additur, eſt pretium certum, & iuſtum.

6 Et ſi habeatur declaratio ad §.pretium, inſtitut.de empt.& vendit.vt non ſatis ſit certum, niſi ſit iuſtum pretium. Locatio igitur in vno nummo non valet, de qua ſuperius vidimus. Venditio in paruo pretio non valet, ſed efficitur locatio.

7 Quid ſi fuit actum, vt non transferatur dominium directum, ſed vtile tantum? Vtique erit contractus emphyteuticus,vt per Bald.in d.§.fin.not.in l.1.C.de iure emphyteut.

8 Sunt igitur gradus deſcenſus. Transfertur dominium plenum, vtile,& directum,& eſt contractus emptionis. Transfertur vtile tantum, eſt emphyteuticus. Nullum transfertur dominium, neque poſſeſſio, & eſt locatio, & conductio.

9 Declaratur vlterius,niſi ad verbum, pretium,præcedat verbum, conduco, quia tunc erit locatio, non venditio.Iaſ.ad l.ſi quis ante, ſub nu.15.vbi idem Iaſ. nu.6.dicit valde notandum,ff.de acquir.poſſeſſ.

10 Declaratur tertio, vt non procedat in reuenditione, quæ ſine pretio valet, & tenet glo.in l.ſeruum filij,§.fin.ff.de legat.3.Fabia.de empt.quæſt.2.princip.num.20.in fi.dicens vitium contractum per venditionem rei,purgari per eius venditionem. Bartol.in l.1.§.ſi rem, ff.depoſit.

De qualitate ſecunda venditionis. Datio.

1 SECVNDA principalis concluſio eſt,l.Sabinus,ff.de contrah.empt.cum eſt actum,vt is,qui pecuniã recepit,aliquid faciat,atque aliquid det,& ſic vtrumque: ſed datio venit principaliter, factũ in conſequentiam,tunc dicitur emptio,& venditio. Bart.in d.q.4.in ſolu.nu.1.verſ.aliquando conuenit.idem Bart.in l.qui ſaxum,ff.de donat. Socin.ſen.d.conſ.88. col.2.in princ. Fab.de empt.& vendit.q.2.princip.nu.26.ex l.2.§.1.ff.loca.& §.item quæritur, inſtit.eo.vbi clarius exprimit Theophil.in inſtit.& interpretes Hotomã.& Balduin.Gabr.Mude.in rubr.de contrahen.empt.nu.13.ea ratione, quia vbi corpus non debetur ab eo, cui id fit,illud ſaltem,in quo operæ præſtantur, locatio eſſe non poteſt, ſed emptio eſt,d.l.Sabinus.

De qualitate tertia venditionis. Pretium iuſtum.

DE hoc poſui ſupra qualitate prima in limitationibus ad glo. in l.1.§.1.ff.de ſuperficiebus.

De qualitate quarta, Vnica Solutio.

1 QVARTA principalis concluſio eſt,quando pretium præſtandum eſt ſemel pro multis annis, dicitur venditio.Bart.in l.cotem,§.qui maximos,ff.de public.& in d.q 4.in l.1.§.in fi. ff.de ſuperficiebus, in l.1.vbi Iaſ.C.de fur.emphyt. Bal in l.licet,q.5.C.loca.in addi.ad Spec. in eod. tit.§.1. Ang.conſ.15. Caſtren.in d.l.2.§.1.ff.loc. Barba. in c. propter ſterilitatem,in fi.locat. Anchar.conſ.401.Alex.conſ.3.lib.1.conſ.108.lib.3.conſ.84.lib.6. Corn.conſil.38.lib.2.conſ.12.lib.4.Fabian.de emp.q.5.princip.Soci.conſ.88.lib.1.conſ.156.lib.2. Dec.conſil.4.in fi. Alcia.reſpon.513.nu.2.Soci.conſ.44.lib.1.

Et hæc eſt communis opin.Soci.d.conſ.156.addit.ad Iaſ.in l.ſi quis ante, litera C.ff.de acquiren. poſſeſſ. Rodo.de rebus eccleſ.fol.431.num.10.

2 Ampliatur hæc concluſio, vt procedat etiam ſi cõtrahentes vtantur verbo,locare,& conducere, tamen in caſu præmiſſo venditio erit, inſpecto effectu, non prolatione verborum. tex.in terminis in materia locati, & conducti loquens ad l.ſi vno, in princ.ff.loca. cuius regula paſſim in quolibet actu allegatur.

3 Dicant igitur contrahentes quicquid volunt,attẽditur effectus ad idem in materia locati,in l.in lege.ff.locat.in l.ſi inſulam, ff.de præſcri.verb.in l.damni infecti,in princip.ff.de dam.infec.in l.ſi ſtipulatus, ff.de vſur.ad quam l.ſi vno,Bald.in l.ſi vno, verſ.iuxta hoc quæro,C.commodat.& in rubr.C.de iure emphyt.q.1. Alex. in terminis noſtris in l.cotẽ, §.qui maximos, in 4.q.litera G.ff.de public.& uectigal.Oldr.cõſ.139. Purpur.in l.col.antepen.ff.ſi cer.pet.Boer.deciſ.144. Tiraqu.de utroque retract. de retrac. Lignagier. §.1. glo.14.nu.87.& iterum,§.30.glo.1.nu.11.& iterum, §.32.glo.1.num.34. Euerar. in loc. ab emphyteut.ad cẽſ.Bar.in l.locare,ff.loca.Flor.in l.arboribus,§.vſusfructus. Salic.in l.1.in 2.oppoſit. C. de iure emphyt. Alex.conſ.1.uol.3. Imo.in c.propter ſterilitatem, de locat.Bertach.de gabel.par.2.q.2.& in reperto.in verbo,gabellarum locatio,& eſt communis opinio.Ripa de peſte,par.2.primæ partis,nu.39.Eman.in ſuo theſau.litera P.nu.252.Iaſ.in l.ſi tibi pecuniam, in 1.notab.ff.ſi cer.pet. Firmia.in ver.Verbum poteſt.

4 Effectus autem magnus eſt propter remiſſionem mercedis ex cauſa ſterilitatis, uel ſimili,quod nõ fiet, ſi erit ante uenditio,ut per Caſtren.in d.l.2.§.1.ff.locat.Alex.& Iaſ.ad l.ſi quis ante, ubi Alex.num.9. Iaſ. nu.16.ff.de acquir.poſſeſſ. inferentes ad gabellarios, & datiarios; nam licet in inſtrumento fiat mentio de pretio,& etiam de uerbo,Vendo,tamen contractus iudicabitur ex diſtributione pretij, & eſt utilis paſſus, frequens & quotidianus. Anchar.conſ.404.& 406.

Pariter hoc caſu periculum rei ſpectat ad locatorem. Sebaſt.Med.de caſ.for.p.2.q.10.num.90.

5 Notandum tamen eſt in hac materia publicanorum, quod quatuor ſunt caſus, quibus concipiuntur inſtrumenta publicanorum.

6 Primus per verbum,concedo,quod generale eſt,& hoc caſu eſt locatio. ſi ſit diuiſio pretij ſingulo anno. gl.in l.2.C.de iur.emphy. & eſt communis opin. Rip. de priuileg.contra peſtem, nu.54.

7 Secundus caſus per uerbum, loco,& eſt locatio,ſiue pretium ſit ſingulis annis, ſiue pro vno pretio præſtando pro omnibus annis, ſiue locatio ſit facta pro uno anno.Caſtren.in d.§.qui maximos,in l.2.§.adeo, ff. locat.

Tertius eſt caſus in uerbo,Vendo,& erit uenditio, ſi unicum eſt pretium; ſecus,ſi fiat diuiſio in ſingulos annos,quo caſu erit locatio.Bar.in d.l.licet,in d.q.publicanus. Firmia.de gabell.par.2.q.1.Alex.conſ.108.lib.3.conſ.3.lib.1.Socin.conſ.88.col.1.Imo.conſil.7. Corn. conſ.128. & conſ.23.lib.2. & hæc eſt communis opinio. Rip. de priuileg.peſt. num.56.

Ampliatur,vt ſit locatio, quãdo ab initio vnica eſt

conſtituta

conſtituta ſolutio, ſed diuiſa præſtatio in tempora, dummodo præſtatio ſit vniformis. Corn. conſ. 12. lib. 4. Ripa, vt ſup. num. 64. declarando mentem Bart.

8 Quartus caſus, ſi promiſcue ſit uſus, loco, & uendo, & tunc attenditur effectus de unica, uel multiplici ſolutione, ut dictum eſt, & ita allegati Doctores tenent, & maximè Rip. num. 66. ubi tenet eſſe locationem, quando etiam conſtitutum ſit unicum pretium, quia ſubiecta materia hoc requirit.

9 Et ſic in hac locati, & conducti materia eſt aſſumptum reale, & firmum, diſgregata, ſed uniformis ſolutio, & præſtatio prout inferius dicam.

Qualitates igitur arguentes locationem ſunt iſtæ.

ADDITIO.

☞ *Et quando partes promiſcuè utuntur uerbo, loco, & uendo, in dubio præſumitur locatio, potius quam uenditio. Gloſ. in l. 2. C. de iur. emphyt. Ripa de priuileg. contract. peſtis, num. 55. Boer. deciſ. 246. aliàs 245. num. 11. ubi dicit communem. Mantic. lib. 3. præſumpt. 104. latè. Suid. deciſ. 326. num. 12.*

Factum, Diſtributa Solutio, Accidens.

De qualitate prima locationis. Factum.

1 PRIMA concluſio eſt. Cum agitur vt is, qui pecuniam recipit, nullum ius in alium transferat, ſed ſolum agitur, ut aliquid faciat, & operetur, tunc locatio, & conductio dicitur. Bart. in d. q. 4 in ſolutione, nu. 1. uerſ. aliquando agitur. Soci. ſen. d. conſ. 88. col. 2. in princ. Gugliel. Mude. in rubr. de contrahen. empt. nu. 13. glo. in l. qui ſaxum, ff. de don. quam ſingularem ad hoc dixit Pet. Rauen. ſingul. 668. alleg. l. 2. ff. locat. Menoch. de præſump. lib. 3. præſumpt. 104.

Probatur hæc concluſio primo ex l. item ſi pretio, §. 1. ff. locat. ſecundo clarius ex l. Sabinus, ff. de contrahen. emptio.

Tertio & notabilius ad hoc in l. ſi conuenit, ff. eod.

Quarto ex l. cum manu ſata, §. fin. ff. eod. quam pulchra dote exornat Vincent. de Anna. 176. ſingul.

2 Ampliatur iſta concluſio, ut procedat, ſiue prædiũ conſtituatur pro toto tempore, ſiue annuatim. Bart. in d. q. 4. per tex. in materia locati, in l. ea lege, §. locaui, ff. locat. Quam ſingularem dixit Rom. ſingul. 31. Cremen. ſingul. 80. promiſiſti. & ſuo loco particulariter Deo dante dicam.

3 Ampliatur ſecundo, ut quando factum, & datio eſt in conuentione, ſed factum uenit principaliter, datio in conſequentiam, adhuc tamen eſt locatio, & conductio, ita Bar. Soc. & Fabian. in allegatis locis ex l. item ſi pretio, §. item cum inſulam, ff. locat. Baldus in §. item quæritur, in uerbo placet, Inſtit. locat.

De qualitate ſecunda. Diſgregata ſolutio.

1 SECVNDA concluſio eſt, quando ſolutio non eſt unica, ſed annua, uel pluries facienda, tunc non eſt uenditio, ſed locatio. glo. in l. 2. C. de iur. emphyteut. Bar. in d. q. 4. in ſolutione, nu. 1. uerſ. quid vult dicere. Fabia. d. q. 2. nu. 36. Socin. d. conſ. 88. col. 2. uerſ. diſtinguitur, lib. 1. & conſ. 156. lib. 2. Imo. in c. propter ſterilitatem, num. 33. de locat. Anchar. conſ. 402. col. 2. Corſe. conſ. 12. col. 1. li. 2. conſ. 38. nu. 9. eod. lib. Rip. de peſt. tit. de priuileg. peſt. num. 56. Socin. iun. conſ. 68. nu. 2. lib. 2. Iacob. Meno. de retinen. poſſeſſ. remed. 4. nu. 19. & de præſump. lib. 3. præſump. 104.

Addo Crauet. conſ. 214. nu. 3. & hæc eſt communis opinio. Villalob. in ſua recollect. litera L. num. 132. Hieron. Gabr. conſ. 68. q. 1. nu. 5. uol. 1. commendat Iaſ. in l. 1. nu. 6. C. de uerb. ſignific. dicens aliud notab. ex mente Bald. ibi, quod qui emit a communi, cenſe-
2 tur uſufructuarius: ideo ſi commune habet naues piſcatorias, in illis etiam cenſetur uſufructuarius per text. notabilem in materia locati, & conducti, in l. ſed addes, §. illud, ff. locat. l. item ſi fundus, de uſufruc. & magis communem dicit Soarez in ſuo theſauro, litera P. num. 252. Sebaſt. Med. de caſibus fortuitis par. 2. q. 10. num. 89. Franc. Marc. deciſ. 209. p. 2. Nat. conſ. 548. Magon. Rot. Lucen. 69. num. 15.

1 Probatur hæc concluſio ex l. item quæritur, §. qui impleto, & l. ſi in lege, §. ſi domus, cum §. ſeq. ff. locati.

Secundo ex l. uectigalia, §. fi. de public.

Tertio ex l. ſi a colono, & l. Aurelio, §. fideiuſſores, ff. de fideiuſſor.

ADDITIO.

☞ *Coſta hoc ualde commendat in uerbo uendidit.*

3 Declaratur iſta concluſio vltra Menoc. & alios, ut talis locatio dicatur unica tantum, licet ſolutio ſit diuiſa in plura tempora. Bart. in l. ſi ſeruus communis, §. fin. nu. 7. ff. de ſtipulat. ſeruorum. Commendat Socin. conſ. 25. uol. 1. ea ratione, quia nihil eſt imputandum ex parte locatoris, quod cohæret perſonæ, ſed ſunt plures præſtationes.

Ex quibus corollarie infertur ad multa utilia.

4 Primum infertur intellectus, ad §. pretium, Inſtit. de empt. & uendit. nam licet pretium arguat emptionem (ut aliàs ſuperius uidimus) tamen ratione ſubiectæ materiæ, quæ emptioni non conuenit, pro mercede, uel penſione accipitur, prout in l. ea lege, §. locaui, in l. inſulam, §. qui ædem, ff. locat. Imo. in d. c. propter ſterilitatem, num. 33. uerſ. non obſtat. Rip de peſt. tit. de priuileg. contract. peſt. poſt num. 59. Afflict. deciſ. 72. in fi.

5 Secundo infertur, ut talis reputetur cõtractus, qualem uerborum proprietas demonſtrat, l. intereſt, ff. de ſolutionibus. Vnde apponendo pretium & nomen emptionis, emptio uidetur, quia ratione ſubiectæ materiæ, uerbum emere, pro conducere accipitur, l. 2. C. locat. d. l. ea lege, §. locaui, l. quoties, §. fin. ff. de public. & ſentiunt omnes ſuperius relati interpretes.

6 Practicando igitur, licet in inſtrumento apponatur certum pretium, ac etiam nomen emptionis, ſi ſolutio conferatur in multas uices ex tacita mente contrahentium, locatio erit, & conductio: & ſic pacta in inſtrumentis appoſita magis declarant qualitatem contractus quam nomina, & qualitates aliorum contractuum. Vnde parum eſt dicere cenſum, ſi pacta conueniant emphyteuſi, & ſic de aliis.

7 Et ſic patet etiam reſponſio ad glo. in l. Pomponius quærit, §. 1. in uerbo, admitti, ff. quemadmodum uſusfructus admittatur in l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio. quę ſentire uidetur emptionem eſſe, non locationem.

Et

Digitized by Google

Et ratio rationis in promptu eſſe videtur, nã quando ſolutio confertur in plures vices, non videtur intentio dominium transferendi, eo quia ſi ille in ſolutione ceſſaret, poſſet de fundo expellere, l. quæro, §. inter locatorem, ff locat. d. l. vectigalia, §. fin,

8 Declara ſecundo vltra alios, niſi ſit actum, vt tot ſint locationes, quot anni. tract. clauſularum fol. 77.

De qualitate tertia locationis. Accidens.

1 TERTIA concluſio eſt. Cum verſamur in dubio ex aliquo accidenti, iudicamus contractum locationis eſſe, puta, ſi fuerit dictum, quod ob famem, bellum, vel peſtem fiat remiſſio mercedis, quod pactum locationi conuenit. Socin. d. conſ. 88. col. 2. verſ. quod etiam dignoſcitur, lib. 1. ea ratione, quia ex natura locationis periculum eſt locatoris, & ob id fiat remiſſio, l. ex conducto, §. 1. l. ſi merces, §. vis maior, ff. locat. quod in emptione non contingit, quia periculum eſt emptoris, l. neceſſariæ, ff. de pericul. & commod. rei vendit.

2 Datur etiam venditio & locatio ſimul; puta, loco tibi fundum, & do tibi in prædio locato boues æſtimatos, quo caſu iſta æſtimatio, facit venditionem, ad l. cum fundus, ff. locat. & l. quæro, §. fin. ff. eodem. Et ſic ſi boues pereant, colonus non tenetur, niſi ad pretium ipſorum.

3 Quod limita, niſi perijſſent dolo coloni. ita limitat glo. in d. l. quæro, §. fin. per l. ſi ſeruus, §. locaui, ff. de furt. & l. ſi ſeruus, ff. commodat.

4 Declara ſecundo, vt procedat, quando fuit actum ne addatur æſtimatio ipſorum bouum, quia tunc eſt emptio & venditio: ſecus ſi fuit actum, vt reſtituantur a colono boues æſtimati, vel ſit in electione coloni reſtituere boues, vel æſtimationem ipſorum, quia tunc operatur periculum peremptionis, non deteriorationis. Colligitur ex diſtinctione Bart. in l. ſi vt certo, §. nunc videndum, ff. commodat. Nicol. Mozz. de contract. tit. de emptione, in princ. num. 37.

5 Declara tertio, vt procedat in æſtimatione certa, aliàs ſi diceretur, reddam tibi æſtimationem, re perempta liberatur. not. Bar. in l. quidam, §. 1. ff. de leg. 1.

6 Cautus igitur erit dominus, cum locat laboritium colono ſuo, & dat ipſi boues æſtimatos, aut vult eſſe contentus reſtitutione pretij, vel vult, vt reſtituantur ijdem boues, ſic & in colono dicendum eſſe videtur.

7 Sed in ipſomet contractu locationis & conductionis, cum ipſamet res, quæ locatur, etiam æſtimetur, tunc hæc æſtimatio operatur duos effectus. Primus, vt conductor teneatur de leuiſſima culpa. Secundus effectus eſt, vt ſi res perdatur, vel pereat, ſoluatur pretium ipſius. Bart. in l. ſi vt certo, §. nunc videndum, in fin. ff. commodat. qui loquitur in conductore roncini æſtimati, qui tenebitur de leuiſſima culpa. Ioan. And. & ibi Abb. in c. 1. de commodat. vbi hanc opinionem valde commendat, limitando eam, niſi expreſſe fuiſſet promiſſum reſtituere æſtimationem.

8 Bonum igitur eſt, cum locatur animal, æſtimare etiam ipſum, tum ratione leuiſſimæ culpæ, tum in caſu perditionis & peremptionis.

9 Et per hanc l. 3. & not. in ea in practicabili queſt. reſpondit Bald. ad l. ſi in coeunda, §. cum duobus 1. lectur. in fi. ff. pro ſoc. dedi aſinam meam in ſocidam in quinquennium, & eſt conſuetudo, quòd in fine quinquennij diuidantur aſini, & fructus, vel pecudes, & ſic de alijs. Interim aſina, perit naturaliter, nunquid ruſticus teneatur ad aliquid? vtique non, quia eodem modo eſſet peritura apud Dominum, etiam ſi fuit tradita æſtimata, quia in contractibus non ordinatis ad dominium, æſtimatio non facit emptionem, vt not. in d. l. 3. & in d. l. cum mariti ſata. §. fin. & l. cum duobus, §. damna, ſecus ſi pereat caſu fortuito, cui reſiſti non poſſit, vt ibi per Bal. Addo vlterius, quòd quis non tenetur ad ſolutionem gabellæ ex locatione & datione animalium, & bouum ad certum pretium æſtimatorum, nec pariter ex locatione prædiorum occaſione laborandi ipſa prædia datorum. Boer. q. 234. in fi. atteſtans ita de conſuetudine ſeruari.

De locationis deceptione.

1 ET ſtante hac horum contractuum ſimilitudine, paritate, & familiaritate, infertur, quòd ſicut in lege venditionis licitum eſt contrahentibus ſe decipere, ita & in locatione, & conductione: ita ex hac paritate motus tenet I. C. in l. item ſi pretio, §. fin. ff. locat. ſentit Duen. reg. 148. dum hancmet legem allegat.

2 Ampliatur hęc concluſio, vt procedat tam de iure ciuili, quàm canonico, ita in terminis locati & conducti ponit Pedemon. deciſ. 42. num. 7.

Addo Dec. in l. ſemper in contractibus, nu. 9. ff. de reg. iur. ex c. cum dilecti, & c. pen. de empt. & uendit. Addentes ad ſummam Angel. in uerbo, dolus, ſub nu. 9. litera F. poſt medium.

Ampliatur ſecundo iſta diſpoſitio, vt procedat etiã in foro conſcientię cum enim permittatur iure canonico, ergo licebit in foro conſcientię. Dec. in d. l. ſemper in contractibus, num. 9. in l. penult. num. 9. C. de edend. in c. 1. nu. 67. de conſtitutionibus. Iaſ. in l. quotiens, nu. 19. C. de rei vendic. Vincent. Paleot. in d. l. 2. nu. 226. Borgn. deciſ. 3 nu. 3. par. 2.

Contrarium tenet Innoc. & poſt eum Butr. in c. in ciuitate, de uſur. in c. quia plerique, de immun. eccleſ. Rodoa. de rebus eccleſię, fol. 123. nu. 8. Butr. allegando D Tho. in c. cum dilecti, ubi Anto. Burgoſ. nu. 15. de empt. & uendit. late Crot. in c. 2. in 1. notab. de cõſtit. lib. 6. Gomeſ. in §. ſupereſt, nu. 54. de act. Petras. ãct. ſing. 22. nu. 8. Iaſ. in §. ſed iſtę, nu. 104. de act. Addit. ad Angelie. in verbo, dolus, litera F. nu. 9. & hęc eſt communis opinio. Duen. reg. 68. limit. 2, in fi. late Gomeſ. in c. 2. nu. 7. de conſtit. lib. 6. Bertran. conſ. 71. num. 2. uol. 3. conſ. 73. nu. 12. eod. uol. Bonacoſſ. de cautel. litera E. fol. 34. Ioan. de Lign. in can. ſi quis presbiterorum, & in c. per tuas, in fi. de donat. Rodoa. de rebus eccleſię, in princ. in uerb. alienatio, nu. 3. fol. 19. Rot. deciſ. 2. num. 4. de pact. in antiquis, Gomeſ. ſuper reg. cancellarię in reg. de exprimendo ualore rei in impetrat. beneficiorum, q. 1. Benincaſ. de paupert. de contract. q. 8. ſpecial. 9. nu. 28. Bal. in c. cum cauſam, il ſecondo, de teſtib. Barbat. conſ. 68. 1. dub. uol. 4. Pariſ. ad Bart. in l. in cauſę, §. idem Pomponius, ff. de minorib. Iaſ. in l. pen. notab. 4. ſub nu. 5. C. de pact. Cępol. in l 1. §. cauſa huius, nu. 11. ff. de ędil. edic. Exea. in c. 1. num. 311. de conſtit. & hęc eſt magis communis opin. Tho. Boninſign. de iuſt. negoc. c. 5. in fi. Et cum uiro bono non cõueniat decipere, deceptus poterit interrogare aduerſarium, an uir bonus ſit, qui ſi affirmatiue reſpondeat, tenebitur rependere damnum decepto, ſi uero negatiue

negatiue reſpondeat, inde a iudicio repelletur, atque ita in foro Ferrarienſi obſeruatum, teſtatur Anan. in c. in ciuitate, col. 5. uerſ. ultimo pro iſta parte, de uſur. quē ſecuti ſunt Iaſ. in l. pen. nu. 5. C. de pact. Rui. conſ. 162. num. 4. in fi. lib. 4. Quam cautelam confutauit Feli. in c. ult. num. 13. de præſump. quia nemo debet detegere turpitudinem ſuam. Barbat. conſ. 67. col. 3. uerſ. Ego uidi, lib. 4. aſſiſtens iudicatum contra conſilium Ananię. Dec. in l. ſemper in contractib. nu. 7. de reg. iur. Petra ſancta ſing. 221. Purret. conſ. 4. nu. 4. Cagnol. in l. 2. nu. 15. C. de reſcindend. uend. ubi alios commemorat. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 1. nu. 25.

Concilia, ut prima opinio procedat ſi quis locat, uel uendit ſcienti ualorem rei; ſecunda opinio procedat in locante, uel uendente ignorante. Ita colligitur ex Dec. in d. l. ſemper, & in d. l. pen. Pātaleo. de Crem. in l. 2. col. 34. de reſcind. uend. Pariſ. de uſur. q. 14. Veron. de ſimulat. contract. præſump. 12. Stracch. de mercatur. par. 2. nu. 16. Et ſic iuxta mentem ſuperius allegatorum interpretum licebit uiro bono, & lauiato eccleſię, uel pio loco in Curia mercatorum decipere, & circumuenire locando, uel contrahendo.

Quibus adde late Cagnol. in l. 2. notab. 1. C. de reſcind. uendit. omiſſis multis in hoc diſputationibus, quia reuera in hoc conuenire uidentur, & adde Gozad. conſ. 14. nu. 14. pulchre Plac. uidendus in Epito. delict. lib. 1. c. 36. num. 17. videas.

5 Epiſcopus igitur, Abbas, Rector Hoſpitalis, vel Confratrię locando poterit, & conducendo aliquem circumuenire modis ut ſupra, & inferius allegandis, & erit in foro Canonico, & conſcientię tutus. March. deciſ. 484. num. 30. ubi loquitur de uenditione Epiſcopi retractata.

Et omiſſis multis, an in aliis contractibus procedat allegata concluſio, ueniam ad aliquas limitationes utiles in hac materia locati, & conducti.

6 Limitatur primo, ut non procedat in ruſtico, minore, & muliere, qui præſumuntur in dubio habere ignorantiam, & ob id deceptio non competit. Bal. in d. l. 2.

7 Ampliatur iſta limitatio, ut procedat etiam ſtante iuramento, & renunciationibus in inſtrumentis apponi ſolitis. Alexan. conſ. 1. lib. 6. Dec. conſ. 60. & 180. & 203. colum. 2.

8 Declaratur iſta prima limitatio, ut procedat in ruſtico ſagaci, & ſquadrato, quia licitum eſt, ſi poteſt, locando decipere Butr. in c. quia plerique, vbi Abb. nu. 10. de immun. eccleſ. Burgoſ. in c. cum dilecti, nu. 10. de empt. & uendi. & melius nu. 18. Parpal. in l. ſi quis maior, col. 6. C. de tranſact. Alex. in l. vti exigetur, ff. de eden. Dec. conſ. 34. col. fi.

9 Declaratur ſecūdo, ut procedat in dubio, quia ignorantiā præſumitur, ſecus probata ſcientia. Iaco. Meno. de arbit. iudic. caſ. 139. nu. 45. ponam latius inferius.

10 Vt igitur Ruſticus, Colonus, & conductor decipi potuerint, articulanda eſt ſagacitas ipſius, item quod coluit multos agros per multos annos, uel fuit uerſus, ita in terminis locati contra quoſdam conductores conſuluit. Dec. conſ. 583. Soc. conſ. 48. uol. 1.

11 Declaratur ſecundo in ſciente, ſecus in ignorante, de qua materia dicam in remed. l. 2. C. de reſcin. uend.

Illud pro nunc addam, quod licet quis ſciens ſit, tamen ſi ex neceſſitate locet, uel conducat, non licebit contrahendo contrauenire. Anto. Burgoſ. in c. dilecti, nu. 19. dicens eſſe dictū mirabile, & in d. c. quia plerique. Ant. Butr. nu. 2. facit, quia in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, l. rem legatam, ff. de adimen. legat.

12 Declaratur tertio, in prodigo. ita Butr. in d. c. quia plerique, & Burgoſ. in d. c. dilecti, nu. 19.

13 Declaratur quarto, & eſt utilis declaratio totius materię, ut procedat in dolo re ipſa, ſecus ſi dolus daret cauſam contractui, quia iſto modo circumuenire non licet, ſed ſi dolus incideret, non reſcinditur, ſed agitur ad ſupplementum iuſtæ penſionis, prout ſupra dixi de dolo dante cauſam contractui, ita Burgoſ. in d. c. dilecti, num. 21. ubi ampliat etiam ſi poſtea ſcientia ſuperueniat. Dec. in c. 1. nu. 67. de conſtit. Cagnol. in d. l. 2. ſub nu. 15. atteſtans ita licitum eſſe in Ciuili, Canonico, & conſcientiæ. Ioan. Ferrarius in l. ſemper in conuentionalibus, ff. de reg. iur. Exea. in ca. 1. nu. 314. de conſtit. vbi pulchre loquitur.

14 Tres igitur ſunt in practica caſus. Primus, quando re ipſa ſine dolo interuenit circumuentio, & licita eſt etiam ſi poſtea ſcientia ſuperueniat. Secundus caſus eſt, ſi dolus dedit cauſam contractui, quia me alias nō locaturum, vel conducturum induxiſti ad locandum, vel conducendum, & contractus eſt nullus.

15 Tertius caſus eſt, quando dolus incidit, quia pro minori penſione induxiſti me ad locandum, & tunc agitur ad ſupplementum.

16 Declaratur quinto, ut procedat ultra dimidiam, & non ultra. cap. regulariter, & Capra. reg. 87. nu. 62. & ſequitur Pedemont. deciſ. 42. nu. 9. vbi rationem reddit, quia infra dimidiam præualet contractus, vltra dimidiam præualet læſio, & ſic attenditur.

17 Declaratur ſexto, dum contractus eſt in fieri, ſecus ſi poſt, ita Dec. in l. penul. num. 7. C. de pact. Addit. ad ſummam Angel. in verbo, dolus, num. 9. litera F. circa medium ex l. penult. C. de pact.

De reſcindenda locatione.

1 SVbſequitur alia neceſſaria inſpectio ad l. 1. §. ſi in fraudem, ff. ſi quid in fraud. patron. an remedium, l. 2. C. de reſcind. uend. procedat, & habeat locum in contractu locationis, & conductionis.

Pro parte negatiua facit, quia dictum remedium eſt collocatum ſub tit. de empt. & vend. ergo alij contractus cenſentur excluſi, l. cum prætor, ff. de iud. l. maritus, C. de procuratoribus, iuncta l. Imperator, de in diem adiectione.

2 In contrarium facit æquiparatio prædicta, & text. allegata l. 1. §. ſi quid in fraud. & hanc opinionē tenet gl. in d. l. item ſi pretio, §. 1. in l. ſi olei, in gl. fin. C. loc. in l. in uenditione, §. in uerbo ſi minoris, ff. de bon. auctorit. iudic. poſſidendis, gl. fin. in l. ſi pecunia, C. de vſufructu. tradit Bald. in d. l. 2. col. 4. q. 3. ubi Salic. q. 4. Caſtrenſ. quæſt. Angel. in l. maiorib. C. commun. vtriuſque iudic. Bald. in c. cum cauſam, in fine de teſtibus, Canoniſtæ in c. cum dilecti, ubi Imol. col. pen. Barbat. col. fin. de empt. & uend. & in c. cum cauſa, col. 4. eod. titu. Veron. de ſtipulat. contract. præſumpt. 3. Corn. conſ. 185. col. 3. uol. 3. Alex. conſ. 122. col. pen. uol. 1. Dec. conſ. 583. & hæc eſt communis opinio. Iaſ. in l. de quibus, nu. 29. ff. de legi. in l. ſi quis cum aliter, nu. 18. ff. de uerb. oblig. Goz. col. 44. col. fin. Guid. Pap. ſingul. 736. Hier. Gabr. de empt. & uend. concl. 1. nu. 1. & nu. 36. Ioſeph de Ludou. concl. 12. uerſ. & quoniā, gl. in l. ſi ea pactione, in gl. fin. C. de uſur.

Cui adde pulchrè de hoc loquentes Caſtrenſ. conſ. 287. in nouis, Cagnol. in d. l. 2. ſub num. 58. dicens de hoc non eſſe dubitandum, ex quo eſt bonæ fidei, & hanc dicit communem Burgenſ. in d. ca. dilecti, nu. 7. Aret. conſ. 126. num. 2. Fab. de empt. & uend. quęſt. 8. princ. num. 9. Burſatt. conſ. 204. nu. 10. vol. 2. Mantic. ad l. cum probatio, verſ. nec mirum, ff. de probat. Soarez litera L. num. 143.

3 Ampliatur iſta communis ſententia, vt procedat, & habeat locum, etiamſi contractus locationis eſſet deductus in ſtipulationem, prout hodie paſſim contingit in omnibus inſtrumentis conrractuum, vt per Bar. in d. l. 2. col. 1. & in d. l. ſi quis cum aliter, col. 1. per glo. ibi, in verbo macbinationem, & ibi Imol. col. fin. ubi Alex. & Iaſ. col. 4. Anton. Gabr. concl. 1. num. 20. & hanc dicit communem Iaſ. in l. de quibus, num. 29. ff. de leg. Contraria tamen opinio eſt verior, & magis communis. Pi. ad l. 11. par. 1. cap. 3. num. 6. Emanuel Soarez in theſau. litera L. num. 146.

4 Vltra quem amplia ſecundo, vt procedat, & habeat locum in locationibus operarum, quas faciunt Architecti, & fabri lignarij, & ſimiles, & ſi fuerint decepti vltra dimidiũ valoris operarum conductarum & locatarum, & conſtructarum, competat beneficium l. 2. Ita Ant. de Padil. in d. l. 2. num. 14.

5 Vtilis ſanè indagatio eſt, quia paſſim conqueruntur fabri murarij, fabri lignarij, architecti, & ſimiles qui locauerunt operas ſuas, & fortaſſe pro modico reſpectu laboris, & conſumationis temporis, quę ex poſt facto inopinate ſuccedit, demum patiuntur, & ex maiori parte ſunt homines viles: ob id practicabilis eſt quæſtio, & paſſim vſu recepta, & auaritia dominante, cum de pecunia agitur, deceptio eſt admodum in vſu omnibus poſtpoſitis.

6 Declaratur allegata concluſio in colono, vel conductore ſcieute ualorem rei, & de eius qualitatibus informato. ita Bart. in d. l. 2. nu. 14. & nu. 16. Bald. nu. 7. q. 4. Salic. nu. 11. q. 7. Caſtren. nu. 7. Fulg. nu. 11. Cremen. nu. 86. Cagnol. nu. 125. Azzo. in ſum. col. 1. nu. 1. in fi. Alex. conſ. 127. col. 2. Spec. de empr. & vendit. §. nunc dicendum, ver. quid ſi aliquis ſcienter. Barbac. conſ. 55. col. fin. vol. 2. & conſ. 41. col. pen. vol. 1. Angel. in l. ſi quis cum aliter, ff. de verb. oblig. Flor. in l. ſi ſeruum, in fi. ff. ad l. Aquiliam. Dec. conſ. 583. Bertrãd. conſ. 143. col. 1. vol. 1. Pariſ. conſ. 128. col. 1. vol. 1. Aymo. conſ. 151. nu. 25. late Anton. Gabr. lib. 3. concluſ. 1. de reſcinden. vendit. num. 98.

Cui adde Caſtren. in l. 3. C. commun. vtriuſq; iudic. Alex. conſ. 17. lib. 3. & conſ. 1. vol. 6. Socin. conſ. 48. uol. 4. Fab. de empt. q. 8. col. 6. Dec. conſ. 181. col. 2. & hec eſt vera, cõmunis, & indubitata concluſio, vt per Cagnol. in d. l. 2. nũ. 125. Mant. lib. 1. loco c. 6. Baldui. de empt. & vendit. pag. 560. Afflict. lib. 3. feud. nu. 17. ſi de feud. controu. fuerit inter domin. & agnat. Boer. deciſ. 142. nu. 3. Rom. conſ. 475. nu. 4. Soc. iun. cõſ. 73. in fi. lib. 2. Lofred. conſ. 23. Hieron. conſ. feudal. 127. Bero. in c. cum dilecti, nu. 23. de empt. & vendit. late Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. glo. 18. num. 14. Couar. variar. reſol. lib. 2. c. 4 nu. 2. Pinell. licet quoad ſe contrarium teneat, in d. l. 2. par. 1. c. 2. num. 10. atteſtans hanc opinionem receptiſſimam. Soarez litera L. nu. 3. Stracch. de ſponſio, q. 10. num. 2.

7 Practicando igitur in hac materia locati & conducti deducet locator ſcientiam, ſi conductor fuit per prius verſatus in bonis conductis, ſimiliter ſi coluit agros vicinos, cum vicinus præſumatur ſcire facta vicini, iuribus vulgaribus. Ita practicare docet Dec. d. conſ. 583. in terminis locati & conducti. Commendat Soc. conſ. 48. uol. 1. Cagnol. ad l. 2. num. 125. C. de reſcinden. uendit. Fabian. de Mont. q. 8. num. 20.

Vnde erit cautus, quod multi conducunt prata vicina pro commoditate paſculi, vel coloni ſui, pro commoditate laboritii, arguitur ſcientia ex vicinitate. Similiter colui agrum tuum per annos multos, arguitur ſcientia, & ſic excipiendo, & articulando deducendum eſt.

9 Et ſi inſtrumento apponatur clauſula, ex certa ſciẽtia, &c. non competit conductori remedium huius l. 2. vt per Bald. ibi, q. 8. Alex. in allegato conſ. 42. col. 3. Curt. ſen. conſ. 50. num. 753. Iaſ. in l. fin. §. idem quęſiuit, col. fin. ff. de condict. indeb. Mant. conſ. 82. col. 2. Anto. Gabr. dicta conclu. 1. nu. 99. Adde Boer. deciſ. 142. num. 10. cum ſeq.

Contraria tamen opinio eſt uerior, & æquior, vt per Caſſador. deciſ. 1. de empt. & uenditio. ubi atteſtatur, quòd ita tenuit Rot. in facti contingentia. Commendat & ſequitur Viui. lib. 1. opin. 430. ubi innuit etiam ſi eſſent appoſitæ vlterius aliæ clauſulæ, idem commendat Pinell. in d. l. 2. par. 1. cap. 2. num. 23, ubi pulchre dicit, quòd de ſtilo, & imperitia notariorum apponitur. O bone Deus, quod abſurdum temporibus noſtris, notarii apponunt clauſulas, quas ignorant, & ſępius ligant ignorantes, & ſicut certioratio fit de Velleiano, & ſtatutis omnibus notis, cur non de aliis clauſulis etiam peritis incognitis? & in dubio ignorantia præſumitur. Fabian. de Mont. q. 8. nu. 22. Et in practica notandum eſt, quia Cagnol. in d. l. 2. nu. 126. ſentit inducere præſumptionem ita ut transferat onus probandi contrarium in aducrſarium. Pinel. (ut ſupra) ſentit nullam ſcientiam operari etiam præſumptam, & ita colligitur etiam ex Caſſador. & ſuperius citatis, & ita practicatur.

10 Declaratur ſecundo, vt allegata cõcluſio non procedat, quando in inſtrumento adeſſet conſenſus geminatus, vel adeſſet clauſula rati, &c. Marſ. in l. 1. § quęſtionis, num. 20. ff. de quęſt. Crauett. conſ. 114. col. fin. & conſ. 151. col. fin. Ruin. conſ. 16. col. 2. vol. 4. Socin. conſ. 48. col. fin. uol. 4. quem pondera, quia loquitur, quando partes aſſeruiſſent iuſtum pretium, poſtea eſſet appoſita clauſula rati, &c.

11 Declaratur tertio, ut lęſio ſit conſideranda tempore contractus, & eſt tex. in l. ſi voluntate, C. de reſcind. uend. Doctores in d. l. 2. vbi Roman. col. 3. verſic. vidimus perfecte, Bald. col. pen. uerſ. ex his apparet Salic. col. 8. quæſt. 18. Caſtrenſ. col. 1. Imol. in c. cum dilecti, in 2. notab. de empt. & uendit. in cap. cum cauſa, nu. 2. eod. tit. Soc. conſ. 48. col. 1. vol. 4. Lofred. cõſ. 52 col. 4. Anton. Alex. conſ. 16. col. 16. uol. 2. Crauett. conſ. 151. col. 2. Grat. conſ. 142. col. fin. uol. 2. Ruin. conſ. 35. col. 16. uol. 1. & conſ. 79. col. 2. uol. 1. Bertrãd. conſ. 12. col. 2. in fin. uol. 1. & conſ. 33. col. 2. Pinell. de reſcind. uend. par. 3. lib. 2. cap. fin. num. 2. ubi limitat procedere quando fiat locatio pro minori penſione ſolito ab aliis dominis, uolum. 2. late Anton. Gabr. de empt. & uend. concl. 1. num. 47.

Cui adde bene in materia loquentes, Bart. in l. 3. §. diui, ff. de iure fiſci, Alex. in l. pretia rerũ, ff. ad l. Falc. Aret. & Iaſ. in §. ſi quis agens, Inſtit. de act. Guid. Pap. deciſ.

Digitized by Google

deciſ.157.Pariſ.de commer.num.715.& 724.Anto. Padill.in d.l.2.nu.70. & hæc eſt communis opinio, ut per Cagnoſ.in d.l.1.q.47.nu.213.monens, vt cauti ſimus in concipiendo libellum & articulos,ut fiat relatio ad huiuſmodi tempus contractus. Pantaleo: nu.198.Angel.& Salic.in l.ſi voluntate. Caſtren.in l.ad reſcindendũ,C.de reſcind.uend.Ang conſ.312. col.3 uerſ.ad illud autem. Iaſ.conſ.54.col.fin.lib.1. Lamberteng. de contract. mulier.glo.5. in fi.nu.21.

12 Bene uerum eſt, quod ſi fiat articulus de multis diebus & ante, & poſt, & per aliquot menſes etiam quòd legitime concludet,& probabit, ut per Bar.in d.l.pretia rerum,& Salic.in d.l.2.Aret.in c.cum cauſa,de teſtib.Guid.Pap.ſing.376. Ant.Gabr.d.concl. 1. nu.49. Vltra quem addo hoc uerum in breui ſpatio,neq; ſi ſucceſſit cauſa mutationis, uel alterationis, ut per Bald.in d.l.2.nu.28. Caſtr.nu.4.in fi. Veron.de ſimulatione contractus,nu.30. Afflict.deciſ. 316.Lanfranc.in c.quoniam contra,in uerbo teſtiũ, num.160. Lofred.conſ.23.& hæc opinio reputatur uerior,licet ſubtilis Pinel.in d.l.2.par.3. c.fin.num. 15.contrarium ſentiat. Lamberteng.in cit.loc. nu. 21. Et ſi dicatur, quæ eſt penſio iuſta? multæ,licet parum diſcrepantes, ſunt opiniones.

13 Prima eſt, quòd penſio iuſta dicitur ſolita & conſueta. Rom. conſ. 423.

14 Secunda eſt opinio, quòd penſio iuſta dicitur habito reſpectu ad fructus & reditus, qui percipiũtur ex re locata. Ita Veron.de ſimulatione contractus, præſumpt.3.num.33.ubi in hac materia multum ſe extendit diſtinguendo, quod Veronæ molendina q̃ ualent centum, locantur & locari poſſunt pro quadraginta, uel quinquaginta minalibus frumenti, & ſic ultra duodecim pro centenario: ſed domus,& palatia,quæ in ſe multum ualent,pro modica penſione locantur habito reſpectu ad ualorem eorum, l.fin.§. ſin autem,ibi,ueluti domus in prouincijs pretioſæ, C.de bon.quæ liber ubi Bal.dicit,quod domus pretioſæ ſunt ſteriles, quia reditus non reſpondent pretio earum. Ioan.de Plat.in l.2. C.de præd.nauicul. lib. 12. Boer.deciſ.19. num. 9. ubi turris non habet penſionem.Burſat.conſ.84.nu u.17.deciſ.Peruſ.65. nu.11.ſubdit etiam Bal.ut ſupra,quod ad dignoſcendum iuſtam penſionem, debet haberi reſpectus ad onera impoſita conductori: nam ſi tenetur portare penſionem,uel fictum ad domum,locatoris eſt onus. Bart.in l.item illa,ff.de conſtitut.pecun.Bal.in l.acceptam,quæſt.12.C.de uſuris.Ang.in authen.ut exactio dotis,§.illud,& dicam ſuo loco.Similiter debet haberi reſpectus, cum ſit uenditio cum pacto de retrouendendo, poſtea ſit locatio, quia in hoc etiam pro iuſta penſione habetur reſpectus. Soci.conſ.248. in fi. uol.1. Iaſ.in l.1. §.ſi hæres, ff. ad Trebell. Dec. conſ.648. Felin.in c.cum Ioannes, col.2. de fide inſtrum. Garat.conſ.39.col.2.uol.2. & conſ.857.eod. uol.Soc.conſ.57.col.fi.uol.4.Ruin.conſ.13.col.3.& conſ.66. col.4. uol.4. Tiraq.de retract. conuentional. in præfatione nu. 24.

15 Sed placeat conſiderare dictum Veronenſ.d.præſump.3.in fi.ubi concludit, quòd eſt contra rationẽ naturalem,legẽ ciuilem,& charitatem, rem minori pretio emere, quam eſſet commune & iuſtum pretium,& locare iniuſto fictu in damnum conductoris ſub prætextu,quod non ita feliciter uendi poſſet, & quandoque minori pretio propter pactum, dé retrouendendo. Habetur etiam reſpectus in conſideranda iuſta penſione,an conſiſtat in pecunia numerata, uel in aliis ſpeciebus,ut per Veron. ut ſupra.

14 Et ſic corollarie patet, quod licet emptori rem emptam pro iuſta penſione venditori locare. tangam in tit. de uſuris.

15 Tertia eſt opinio, quòd penſio iuſta dicitur illa, quę in uiginti annis ualorem rei conficit.gl.fin.in l. perpetua,in uerb.iuſta,C.de ſacroſan.eccl.ubi Caſtr. & Fulg.p tex.in §.ſi uerò alicuius,ubi hoc no. Ang. auth.de non alienan.Spec.in tit.de locat.§.nunc aliqua,uerſ.dicitur autem, q.8. Roma.conſ.369.col.2. uerſ.ſi conſuetudo,& conſ.423.pro pleniori. Corn. conſ.261.col.2.uerſ. in his rebus lib.1. & conſ.181. col.25.uerſ.nam iuſta merces,lib.2.& conſ.201.col. 3.lib.3.& conſ.285.lib.3.col.3. Bertrand.conſ.218. nu.2. lib. 3. atteſtans hanc eſſe communem opinionem. Veronenſ.de ſimulat.contract.præſum.3.col. 1.Guid.Pap.conſ.80.col.1. Iaſ.in l.ſi fundum per fideicommiſſum,col.3.uerſ.item adde,ff.de leg.1. Tiraquel.de retract.lignagier.§.1.glo.6. num.19.

16 Cui adde Fran.Marc.deci. 31.par.2.quem placeat videre cum ſuis addit.Guid.Pap.ſingul.906.Seruanda tamen eſt conuentio partium primo loco, deinde conſuetudo locatoris,poſt rei,quomodo ſit ſolita locari de proximo generaliter poſt loci generalitatẽ, deinde recurritur ad iudicis arbitrium. Alex.de Neuo ita declarans iuſtam penſionem conſ. 95. nu. 11. Nicol. Mozz. de contract. tit. de locat. uerſ. uenio, nu.16. Addo etiam de communi atteſtantem Iaſ.in l.dudum,nu.5.de leg.1. Pariſ.conſ.60. nu.29. lib.1. Couar.uariar.reſolut.c.9.num.5.

17 Quarta eſt opinio,quod penſio iuſta dicitur,quando redduntur quinque pro centenario. Burſat.conſil.11.nu.31.lib.1.deciſ.Peruſ 65.nu. 14.par.2.

18 Ex quibus corollarie infertur ad facti contingentiam *gli promette per la ſua pigione quello, che ſarà giuſto*, utique penſio iuſta eſt, de qua ſupra.

19 Declaratur quarto,quando in contractu locationis,& conductionis eſſet appoſitum iuramentũ, pro facilitate tamen ponendo aliquis concluſiones.

20 Prima eſt in maiore iurante,& reſolutio ſit, quòd nõ iuuatur beneficio huius l.2.vt per gl.in d.l.2.vbi Bar.nu.9.Bal.nu.12.Salic.q.10.Alberic.num.9.Caſtrenſ.nu.15.Cagnol.q.8.nu.91.Cremenſ.num.175. Padil.nu.32. Soc.conſ.48. col.1.in fi.uol.4.conſ.80. col.9.conſ 85.col.3.uol.1.& in reg.226.limitat.11. Alex. conſ.133.col.fin.uol.5. conſ.32. uol.2. Ruin. conſ.135.col.fin.uol.5.Aymo.conſ.114.col.2.Boer. deciſ. 142. Curt.iun.conſ.66.col.20. Fel. in c.ex reſcripto,col.3.de iureiurando. Dec.conſ.60.in fi.Gozad.conſ.32.Bauer.de ui iuramen.col.3.Ant.Gabr. de empt.& uendit.nu.68. concl.1. ubi teſtatur hanc eſſe communem opinionem.

Cui adde bene in materia loquentes,& de cõmuni pariter atteſtantes.Burgoſ.in c.cum cauſa, nu 47. de empt.& uend.ubi de communi.Cagnol.idem atteſtans,in d.l.2.q.8.& in l.ſi quis maior, nu.36.C.de tranſact.Corn.idem atteſtans, conſ.189 col.4.uol.1. Curt.ſen.conſ.44.col.pen. Aymo.conſ 188.num.3. Alex.conſ.133.lib.5.& 125.num.9. lib.1. Couar.in c.quamuis,par.3.§.4.nu.4. Pinel.hoc idem atteſtans in d.l.2.par.3.c.1.in princ. Roland.conſil.59.nu.18.

par. 1. Neuiz. conſ. 22. nu. 11. Eman. in ſuo theſau. litera L. nu. 150. & alio in loco, num. 5. Caſſador. deciſ. 1. de empt. & vendit. Pedem. deciſ. 41. num. 8. Caccialup. in tract. de tranſact. q. 12. col. 4. Curt. conſ. 43.

21 Declaratur id eſſe verum in iuramento interpoſito ex certa ſcientia. Bertran. conſ. 137. col. 2. vol. 1. Ruin. conſ. 167. nu. 24. vol. 2. Soc. iun. conſ. 50. col. 2. vol. 2. Crauet. conſ. 188. col. 1.

Contrarium tenet Pinel. in d. l. 2. par. 3. cap. 1. in princ. & ſatis practicatur, quia ſimpliciter iuratur, vt plurimum ſine aliqua certioratione, & certe laudabilis eſt certioratio, ne homines deciperentur. Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 90.

22 Declaratur ſecundo in iuramento dolo, vel metu extorto. Crauet. conſ. 141. num. 27.

23 Subdeclaratur autem id, quod dictum eſt de iuramento, quod eo non obſtante poſſit locator agere ad ſupplementum iuſtæ penſionis, ſicut venditor iuſti pretij. Bal. in l. quæ ſub conditione, §. 1. ff. de condictio. inſtitut.

Quam materiã non tetigit Ant. Gabr. in ſua concluſione de materia loquente, & Bald. ſequuntur ibi Alber. Angel. & Caſtr. Feli. in c. inter cæteras, col. fi. de reſcrip. Aret. in §. 1. nu. 22. Inſti. de hæredibus inſtituen. Iaſ. in l. vbi pactum, nu. 3. C. de tranſact. Burgoſ. in c. cum cauſa, nu. 40. de empt. & vendit. Soc. in l. is, qui ducenta, §. vtrum, num. 1. ff. de rebus dubijs, Dec. in d. c. inter cæteras, num. 6. quam doctrinam dixit mirabilem, & notab. Cott. in memorab. in verbo, alternatiua, dicens. Memento in æternum. Et ita tenuit Rot. vt per Caſſador. deciſ. 1. de empt. & vendit. ea ratione, quia principaliter non agit ad reſciſſionem contractus, nec lædit eum.

24 Practicando igitur cautus erit locator agens, vt præciſe, & ſimpliciter agat ad iuſtam penſionem tantum, nec addat contractum reſcindi, quia ratione iuramenti non audiretur.

25 Ex quibus patet ad materiam, l plerique, de iure dotium, & regulam, in alternatiuis, lib. 6.

26 Contrarium tamen tenet Cagnol. in d. l. 2. nu. 95. Ant. Padill. ſub nu. 32. Arius Pinell. par. 3. c. 1. nu. 1. Couar. in c. quamuis, par. 3. §. 4. nu. 8. ea ratione, quia iuramenti religio etiam hoc caſu offenditur, & ratione iuramenti præſumitur cogitaſſe de omni modo contrauenendi etiam in genere.

Et ſi adeo fortis eſt virtus iuramenti, vt tollat actionem ad iuſtum factum, quomodo igitur habebit comitem iuſtitiam?

Declaratur tertio in muliere, minore, & ruſtico iurantibus, vt voluit glo. in d. l. 2. vbi Bart. col. 2. ver. quid ſi minor, & ibi Bal. q. 9. Caſtr. col. pen. Salic. col. 4. gl. in d. c. cum cauſa, vbi Abb. col. fin. Imo. col. 5. & 8. Curt. conſ. 53. col. 3. Calcan. conſ. 27. col. 4. Corn. conſ. 189. col. 4. vol. 3. conſ. 11. vol. 5. Alex. conſ. 89. col. 4. vol. 2. & conſ. 127. eod. vol. Iaſ. conſ. 133. col. 20. vol. 5. Aymo. conſ. 142. col. 6. & conſ. 192. col. 2. Ruin. conſ. 135. col. pen. vol. 1. late Ant. Gabr. dict. concl. 1. nu. 83. vbi allegat pulchra conſilia Bertran.

Cui adde Socin. iun. conſ. 144. lib. 1. Capic. deciſ. 159. nu. 22. Cagnol. in d. l. 2. num. 39. & 199. Rolan. conſ. 7. nu. 52. vol. 3. Et hæc opinio magnam habet æquitatem. Pinell. in d. l. 2. par. 3. c. 1. ſub num. 6.

27 Ampliatur iſta concluſio vltra Cagno. & alios ad d. l. 2. in homine valde ſene. Bertran. conſ. 176. vol. 1.

28 Ampliatur etiam vltra alios in milite. Ant. Padil. in d. l. 2. ſub num. 32.

29 Et adde, quod in minore, ruſtico, & ſupra nominatis perſonis hæc eſt communis opinio, atteſtatur Cur. iun. d. conſ. 53. Alex. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, nu. 53. ff. de verbor. oblig. Socin. conſ. 48. in fi. lib. 4. Dec. conſ. 180. lib. 5. Fabian. de empt. & vendit. quæſt. 8. num. 17.

30 Declaratur in minore, quando iuraſſet non venire contra contractu, nec ratione minoris ætatis, nec alia ratione. Alex. conſ. 17. col. 1. vol. 3. Aymo. cõſ. 7. col. 2. & conſ. 114. col. 2. & conſ. 151. in fi. & 158. col. 2. in fi. Alcia. in c. cum contingat, nu. 133. de iu. iurã. Auguſt. Bero. in c. 1. nu. 155. de reſtit. in integrum, vbi tradit duplicem formam præſtandi tale iuramentum, ita vt nullo pacto contrauenire poſſit. Abb. cõſ. 31. li. 2. Alex. conſ. 42. lib. 1. conſ. 89. nu. 2. conſ. 222. ſub nu. 2. lib. 2. conſ. 17. vol. 3. Dec. conſ. 349. nu. 5. in fi. & nu. 6. & conſ. 403. nu. 22. Imo. cõſ. 1. nu. 3. Curt. ſen. conſ. 48. col. 8. col. 66. nu. 17. Pariſ. conſ. 96. lib. 1. Ruin. conſ. 212. nu. 6. lib. 1. & conſ. 159. lib. 5. Neuiz. conſ. 8. nu. 27. Bero. conſ. 144. num. 12. lib. 1. Hiero. Gigan. conſ. feud. conſ. 227. nu. 7. & 15. Riminal. Inſti. quib. alien. licet, vel non, nu. 258. Ancha. q. familiar. 20. nu. 4. lib. 1. Gomeſ. de contract. c. 14. nu. 20. in fi. Petr. Vnzol. art. notariat. verſ. vlt. Caſus, in quẽ non reſtituitur, nu. 6. vbi dat formam in practica iuri non contrauenire ratione minoris ætatis, minoris penſionis, vel pretij, vel qualibet alia ratione, vel cauſa, ſed rata ſemper, & firma manere. Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 8. num. 230.

31 Cui adde Pantal. de Crem. in d. l. 2. nu. 182. Padil. nu. 34. dicens hanc eſſe communem opinionem. Ioſeph. de Ludou. concl. 73. ampliat. 2.

32 Quid in muliere maiore annorum vigintiquinq; iurante? Alex. conſ. 42. col. pen. vol. 1. tenuit ligari à tali iuramento, & conſequenter excludi ab huiuſmodi beneficio. ſequutus eſt Iaſ. conſ. 76. in fi. vol. 1. Contrarium eſt verius, vt per Corn. conſ. 174. vol. 3. Soc. iun. conſ. 116. uol. 2. & ita paſſim practicari uidemus in mulieribus iurantibus.

33 Declaratur ulterius in mulieribus, ruſticis, & minoribus certioratis de beneficio huius l. nam iuramentum cum certioratione excludit à beneficio huius l. nec non alijs beneficijs eis competentibus, ut per Doc. in l. ſciendum, ff. de uerbor. oblig. Alcia. reg. 1. præſump. 42. Cagnol. in d. l. 2. nu. 100. late Anton. Gabr. in allegata concluſ. 1. nu. 90. cum ſequen. ubi etiam tenet, quod requiratur ſpecialis renunciatio l. 2. uel dicatur, quod renunciet cuicunque leſioni, uel deceptioni.

Cui adde, quod ita tenet Din. conſ. 5. Cin. In d. l. 2. q. 6. & hæc eſt communis opinio, ut per Butr. in cap. penul. de empt. & uendi. nu. 11. ubi etiam æquiorem affirmat, ubi Card. num. 4. Imo. nu. 21. Burgo. nu. 37. Tiraq. ad l. ſi unquam, in princ. num. 146.

Cui adde communem atteſtantem. Are. in l. ſi duo patroni, §. idem Iulianus, num. 5. ff. de iureiur. Anchar. q. 35. par. 1.

34 Cõtraria tamen opinio, quod ſufficiat ſimplex iuramentum, & quod alia certioratio non requiratur, eſt uerior, & magis cõmunis, & de conſuetudine paſſim ſeruatur, ut per Fulgo. in d. l. 2. nu. 7. Pantale. de Crem. nu. 178. Pinell. par. 3. c. 1. ſub num. 10. Anto.

Padill.

Digitized by Google

De Padil.ſub num.34.& inſuper idem tenent ſcribentes in d.l.2.ſciendum, vbi Roma.nume.30. Iaſ. num. 54. Alex.num.36.Zaſ.num.16.& in authent.ſacramenta puberum, vbi Bar.num.16.Caſtren.num.10.Zaſ. nu. 36.& in d.l.ſi duo patroni,§. idem Iulianus. Barbat. in c.cum cauſam, nu.21.de empt.& uendi.Curt. iun. conſ 47.num.10.Maurit.de reſtitut.cap.214. Tiraq. in d.l.ſi vnquam, num.130.Anto.Gabr.de iureiurando, concluſ.3.in fine, vbi dicit iſtam opinionẽ veriorem, & magis communem. Eruditus Simoncel.de decret.lib.3.tit.8.limitat.31.num.205.qui licet copioſe loquatur, tamen excepto Anton.Gabr.ſuperius allegatas authoritates non adducit, cui addere placeat Emanuel.in ſuo theſau. litera I. num. 148. Couarru. variar.reſolut.lib a cap.4.num.1. Minor igitur, Mulier, cuius ſit ætatis, ruſticus, & ſimiles perſonæ ſi iurauerint locando, vel vendendo, tenentur licet non certiorati, vt ex prædictis patet. Si verò non iurauerint, & ſumus in dubio, iuuãtur tali remedio, Iaco.Meno. de arbitr.iudic.caſ.194.num.45.& in dubio ignorantia præſumitur.

35 Declaratur quinto id, quod de iuramento dictum eſt, vt non procedat ſtante enormiſſima læſione, quę eſt multo plus vltra dimidiam, quo caſu poteſt agi ad reſciſſionem etiam iuramento nõ obſtante, quod hoc caſu nihil operatur. Hippol. Riminal.in inſtitut.quibus etiam alien.licet, uel non,§.2 nu.26. Anton. de Perret.in repet.l.1.effect.8 iuramen. num.133.de iureiurando, Cagnol.in d.l.2.num.98.cum ſequen. C. de reſcind.vendit.Cuma.conſ.180.Anton.de Butr.cõſ. 45.Anchar.conſ.83. viſis diligenter circa finem, cõſ. 180.col.fin.conſ.329.pro maiori intelligentia col.fi. conſ.375.in ſupradicta quæſt.col.1.Cald.conſ.8 duæ puellæ, in tit.de iureiur.Rip.reſp.4.ſub tit.de donat. Socin.conſ.104.lib.4.Socin.iun.conſ.48. num.24.& conſ.144.num.25.lib.1.Cephal. late alios congerens conſ.207.num.74.lib.2. Abb.diſputat.2.ſtante ſtatuto ſub num 21.Caſ.9. verſ. item turpitudo, & hæc eſt • communis opinio. Dec.cõnſ.45 in fine, & conſ. 180. cum ſequen. & conſ.351.Iaſ.conſ.133. num.8. lib.4. •• & hæc eſt verior, & magis communis opinio. Curt. iun.conſ.53.nu.12.Matthe. Gribal.in commu.opin. in verbo læſio. Laurent.Kircho, comm.opin.centur. 3.concl.8.centu.4.conclu.9. Anton.Gab.de iur.dot. lib.3.concluſ.1.nu.8. & nu.11. & hæc etiam eſt ma- •• gis æqua opinio. Burſat.conſ.75.ſub num.5.lib.1. Et ita ſe habet communis obſeruantia totius mundi. Cagnol.in d.l.2.num.87.& 88. & ita paſſim obſeruat ſacrum Rot.auditorium, quæ ratione enormiſſimę lęſionis non curat de iuramento, nec de clauſulis notariorum, Caſſador.deciſ.vnic.de empt.& vend.& Delphinalis, vt per Guid.Pap.deciſ.519 late D.Simõce. de decret.lib.3.tit.8.num.233.

Cui adde ab eo non allegatos Caſſan.conſ.vlt.Ioã. de Amic.conſ.33.nu.42.Bologn. conſ. 44. & ait etiã in Granatenſi Prætorio obſeruatur, Didac.variar.reſolut.lib.2.c.4.num.5.Anto.Gabr.de empt. & vend. conclu.1.nu.86.Pariſ. de communi pariter atteſtans conſ.45.num.52.lib.1.conſ 75.col.2.lib.4. Ioſeph.de Ludouic.dicens magis communem, concluſ.73.ampliat.2. Crauet. conſ.188.num.3. Imo.conſil.14.vbi iſtam communem eſſe ait opinionem, & ab ea non recedendum nec iudicando, nec conſulendo. Aleuan. conſ.420. num.20.conſ.115.nu.13.vol.1.conſil.127. vol.2.conſ.13.vol.3. & 133.vol.5.conſ.1.vol.6.conſ. 18.volu.7.Caecialup.in tract.de tranſact.q.12.col.4. Curt.conſ.43.Socin.conſ.155.num.75.& ſeq.conſil. 48.vol.4.Capr.cap.87.num.113. Corn.cõſ.189.vol. 1.conſ.11.& 26.vol.3. Bart.conſ.a 1.volu.5. Calean. conſ.25.num.1.2.Socin.iun.conſ.50.num.5. volu.1. Didac.in 4.par.relect.§.4.num.4.pulchre Pedemon. deciſ.41.num.8. dicens hanc eſſe magis communem opinionem. Guid. Pap.q.519. Afflict.deciſ.80.num. 5.late Neuiz.conſil.21.& 22. Alciat.in cap.cum contingat, num.77.& 85.de iureiurando, Gram.deciſ.76 num.12.Alba, conſ.81.nu.99. Villalob.in recollect. litera P.num.137. Didac.uariar.reſolu.cap.4.num.5. atteſtans ita Romæ ex Caſſad.& in Regio Granatẽſi prætorio iudicatum, Rolan. conſ.7.nu.43.lib.3. vbi de communi, niſi conſtet animo donandi, Anchar.q. 4.par.2.deciſ.Pedem.40.

36 Ampliatur vltra Cagnol.& Anto.Gabr. in ſua allegata conclu. prima, vt procedat etiam ſi in inſtrumento fuerit dictum, & iuratum non venire contra, ratione enormis, vel enormiſſimæ læſionis, prout cõmuniter fieri ſolet, adhuc enim dicta clauſula nõ obſtante poterit contrauenire, & contractum reſcindere. Abb.& alij, in cap.Quintaualllis, de iureiuran. vbi Imo.num.56. Alciat. qui alios adducit, num.88.Soc. conſ.263.col.5. Dec. conſ.180. Rip.d.reſponſ.4.nu. 14.Neuiz.conſ.21.& 22 num.5.

37 Quæ omnia faciunt ad intellectum, l.ſi libertus ita iurauerit, ff.de oper.libert. & l.creditor,§. Lucius, ff. mandat quod enormiſſima læſio nulla generalitate verborum tolli poteſt. Corn in authent. ſacramenta puberum, num.95.& 103.Anchar.conſ.330.num.5. Caſtren.conſ.74.col.2.Crauet.conſ.142.num.24.Cagnol.late ad l.2.num.87.& 88.pulchre Iacob.Meno. de arbit.iudi.lib.1.q.7.nu.63. Alphan. reportat.919. • Moron.de treg.& pace, par.1.q.13.nu.23. • Et læſio enormiſſima intelligitur quando eſt vltra triplum, vel quadruplum Grat.conſ.88. nu.1.volu.1. vel alius exceſſus a maxima læſione ultra dimidiam, ſecus in modico ultra dimidiam, Corn.conſil.27.vol.4.conſ. 166.182.vol.1. puta renunciare hæreditati paternæ quatuor millium ducatorum pro ſexcentis florenis. Anchar. in reg.acceſſorium, dicens ita Senis conſuluiſſe, uel renunciare hæreditati ualenti ſeptingentos pro ducentis. Anchar. Regienſ.8.35.in fine, parr.1.& ita obſeruatur in Practica, Modern. apoſtillantes ad Alex.conſ.42.nu.11.vol.1.

38 Salua tamen pace tantorum virorum cautius, & melius eſt abſolutionem petere a vinculo iuramenti ad effectum agendi, & excipiendi in forma etiam ſtante enormiſſima nedum enormi læſione, vt late deducit Pariſ.in allegato conſil.45.vbi hanc dicit communem opinionem, & colligitur ab eod. conſi.99.num. 20.lib.1. Siluan. conſil.13. & ita longo uſu eſt obſeruatum extra Rotam. Sentit Caſſad. d.deciſ.1 ex Afflict.deciſ.322.num.22.ubi late Vrſill.late a Doct.Simoncell.non allegatus fortaſſe non viſus Ari.Pinell. ad l.2.part.3.cap.1.num.8.C.de reſcinden. uendit.& • hæc hodie eſt magis communis opinio Alexan.conſ. 38.vol.4. Grat.conſ.30.uol.1. Menoc. conſ.24. num. 24.uolu.1. Curt. iun. conſ.141.num.16. Capic. deciſ. 159.nu.26.& 27.late Virgi.Boccac.in conſtit.Ægid. glo.2.num.22.& 28.Borgni.deciſ.9.nu.41. vbi limitat, niſi enormiſſima læſio uti notoria nulla proba-

tione egeret, Cępol.conſ. 17.nu.5.Contar. ad Aegid. limit.9.num.28.& 49. Afflic.deciſ.263.

Quæ concluſio vera eſt etiam ſi in inſtrumento locationis promiſſum eſſet in ſpecie abſolutionem a iuramento non petere,& petita non uti. Bal.in l.2.col. 28.ff.de iur.fiſci.Feli.in cap. debitores,num.9. de iureiurando. Maxime quia talis abſolutio a iuramento ad effectum agendi, vel excipiendi non requirit citationem partis, Afflic.dicens communem in cap.cum contingat,nu 124.de iureiurando. Afflic.deciſ.220. num.10. Soarez. licet aliter quoad ſe ſentiat litera I. num.326.

Cui adde,quod ita de conſuetudine ſeruatur.Curt. iun. conſ.152.num.9.Marſil. ſibi contrarius in rubr. de fideiuſſ.col.45.& de probat.eod.loco Ruin.conſil. 170.col.8.volu.1.Bertran.conſ.226.col.5.vol.3.maxime ſi petatur coram iudicibus maioribus non ordinarijs.Anton.Gabr.de citat. conclu.1.ſub nu.97.Tuderti corā Vicario ſemper habetur ſine citatione, & prudenter ſane, ne quis remaneat iure ſuo defraudatus,& inſuper adde Soc.iun.conſ.47.nu 18. & conſil. 50.num.8.lib.3. Ferret.conſ.149.Crauet.conſ.7.nu. 7.Didac.uariar.reſolut.lib.1.c 4.num 5.atteſtans ita quotidie practicari. Addit.ad Alex.conſ.222.litera B. lib.2.Rot.Pedemō.deciſ.78.Caball.ad conſtit.Aegidian.lib.2.c.22.num.2. & ad conſi.Anto.Butr.conſ. 45.litera D.& ita in omnibus Curijs practicatur.Afflic.deciſ.220.num.12. Natt.conſ.163.num.5 uol.1. Riminal.iun.conſ.203 num.80.& 81.vol.2.conſ.87. volu.1.Ioan.de Amic.conſ.33.in fi.Rot.Peruſ.deciſ. 18.num.2.par.1. Bero. conſ 50.uol.1.Rolan.conſ.13. num.25.& 38.volu.1.Borgni.deciſ.9.nu.24.* Practicatur etiam inſtando coram iudice laico, ut faciat remitti iuramentum.Et ita practicatur.Old.conſ.186. Tiber.Decia.tract.crim.tom.2.c.11.ſub num.54.

Ampliatur,ut nec hæres iurātis audiatur in hoc remedio niſi abſolutione petita. deciſ. Pede.41.nu.10.

39 Declaratur quinto loco principaliter in terminis tamen locati,& conducti, de quibus agimus, omiſſis alijs extra materiam, & hoc ultra D. Gabriel.& Cagnol.& Pinel.vt non procedat in conducentibus herbetum aliquod,uel pratum,quando dependent a uiribus fortunæ, puta ſi quis conducat fructus alicuius præſtimonii,ſeu beneficii,quarta a Regias,uel Epiſcopales.Specul.& ibi Ioan.Andr.in rubr.de vſur.Anto. Padil.ad d.l.2.ſub nu.15.Caſus notabilis,quia quotidie habentes maſſaritias,& armenta beſtiarum cōducunt herbeta,& prata.

40 Declaratur ſexto principaliter,ſi emptor ſtatim locat venditori,qui poſtea agit ad reſciſſionem contractus,emptor autem ſupplet,quod iuſto pretio deerat, ſed uult reſcindere locationem,uenditor replicat cōuentiones eſſe diuerſas, ut per Pinel.de reſcin. uend.l. 2.par.1.c.1.in princ.

Declaratur ſeptimo loco non exeundo materiam locati, & conducti, ut tale remedium non competat poſt finitum contractum locationis, & conductionis, Dec.conſ.583.

41 Declaratur octauo, ut poſſit tali remedio expreſſe renunciari. Bal.in d.l.2.q.9.& ibi Barba.in addit. Afflic.deciſ 220.Fabia.de empt.& vendit.q.8.col.5. Didac ad cap.4.nu.5.variar.reſol.cap....reg.87.nu.105. Cagnol.in d.l.2.num.133.& hæc eſt communis opinio. Pedem.deciſ.41.num.9.

42 Contrarium videtur uerius,licet enim contractus ſit finitus,tamen ex læſione actio datur. ita Pinell. dicens in facto obtinuiſſe coram grauiſſimis ſenatoribus ad d.l.2. part.1.c.2.ſub num.18.ubi in contractu locationis dicit tale remedium competere tam ad excipiendum,quam repetendum, dicēs tale remedium durare per annos triginta, & hanc eſſe communem opinionem. Et poteſt læſio intentari ſuper contractu principali, & ſuper pacto incontinenti appoſito, & hoc finito contractu. Burſat. conſil. 204. numer.10. uolum.2.

43 Et circa intellectum, d.l.2.ff.locat.de qua in præſentiarum iam egimus, talis ſimilitudo horum contractuum operatur etiam hunc alium effectum; nam vbi non habemus deciſionem in materia alicuius cōtractus,recurrimus ad ſimilem. Vnde ſi in locatione & conductione non eſt aliquid deciſum, argumentabimur ab emptione,& econtra.Bal.in l.ſi ea lege,col. fi.C.de uſur.Pedem.deciſ.51.num.11.quæ regula deſeruiet in tota hac materia.

44 Quę concluſio,& diſpoſitio d.l.2.ff.locat.ultra Pedemōt.ampliatur, ut procedat etiam ſi diſpoſitio,uel ſtatutum ſit exorbitans,adhuc enim de uenditione loquens trahitur ad ſimplicem locationem. Aret. in §. adeo,in vlt.notab.Inſtit.locat.per gl. in l.quod uero, ff.de leg.in l.ſi quis ſeruo, ff.de furt. Tiraq.de retract. lignagier.§.1 gloſ.14.num.82.in fi.

45 Et nota iuriſconſultum ſatis pręciſe loquentem, nec apponentem aliquam notam improprietatis, in d.l.2. ff.locat. licet percurrendo in multis tales contractus reperiantur diſſimiles. Vnum tamē eſt,quod uēditio facta ſine conuento pretio etiam traditione ſecuta non ſubſiſtit, nec ſubintelligitur iuſtum,vel ſolitum pretiū,ſecus in locatione,& conductione: quia ſi ab initio nulla conſtituatur merces, vel penſio habitando ſimpliciter intelligetur pro ſolita mercede pro rata temporis,qua quis habitauerit. Pinel.ad l.2. par.2.rubr.cap.1.num.34.de reſcind. uend.ex l.item quæritur,§.final.ibi prout quiſque habitauerit,ff.locat.qui caſus frequentiſſimus eſt in ſimpliciter habitantibus, qui tenentur ad ſolitam, vel iuſtam penſionem pro rata temporis.

46 Quomodo autem differat locatio ab emphyteuſi, eſt opus laborioſum, ponit gloſ. in l.1. ubi Iaſ. num. 22. C. de iure emphyteut. & termini ſunt notiſſimi, prout erumpit Clar. in §. emphyteuſis, quæſt.1.uerſ. quid autem. Attenduntur uerba,& maior pars.Ruin. conſil.161.numer.22. & 27.uolum.1. plura cumulat Neuiz.conſil.92.Bero. quæſt.14. Roland. conſil.46. num.42.volum.1. Siluan.conſil.9.num.14.uolum.1. Riminal.conſil.212.uolu.1.& ſi fiat promiſcue mentio in aliquo inſtrumento emphyteuſis,& locationis conſiderantur pacta cui magis conueniant,ita Bello. dicens communem conſil.21.num.5. & ſi præſtatur modica penſio & in pecunia eſt emphyteuſis; ſi magna penſio,uel aliqua pars fructuum, eſt locatio, & hæc eſt communis practica, Natt. conſil.49. num.7. Cagnol. ad l.2.num.202.C.de reſcind.uenditio.Roland.conſil.95.num.24.uolum.1. pulchre Crauet. in ſingul.in uerbo contractus, dicens quotidie in facto euenire, quod pro re emphyteutica ſoluitur una libra piperis,uel quid minimum,& eſt emphyteuſis,licet utatur uerbo, locauit, in inſtrumento, prout paſſim notarij faciunt. Villalob. in recollect.litera I. num.

num.133.&134. Viui. opin.147. Caſtren. conſ.270. col.penult. vol.2. Bal.in l.1.nu 8. C. de iu.emphit.in auth.defuncto, col. 1. C.ad Tertull.Corn.conſ.24.nu. 6.&conſ.63.col.2. vol.2.Soc.conſ.98.&156. volu.1. Tiraq. de retract.conſang.§.50.gl.1.num.11.Purpur. in l.2.nu.62. ff.ſi cert.pet.Hier.Gabr.conſ.68.q.1.nu. 5.vol.1.Rub.cõſ.95.nu 3. Dec.conſ.164.Aret. conſ. 148.nu.1. Afflic. decis.72.&80 in fin. Crauet, conſ. 186.num 5.214.nu.2.231.nu.14.293.num.9. Pariſ. conſ.82.nu.44. lib.3. Iacob. Menoc. de arb. iud. q.7. nu.26.gl.notab.in §.adeo, litera D.inſtit.locat.Grat. dicens cõmunem conſ.161. vol.2. Silua.conſ.6.nu.9. de communi. Burſat. conſ.330.nu.93.vol.3. idem in inſtrumẽto cenſus licet vtatur verbo locare. Rot nouiſſima 703.par.1.

47 Practicando igitur habes, quomodo detinenda ſit cauſa læſionis in materia locati, & conducti. Primo enim lęſio vltra dimidium allegari poteſt, & conductori obſtat ſciẽtia, quæ ex cultura,& vicinitate articulari poterit, nõ tamen ex clauſula ex certa ſcientia, & ſimilibus in inſtrumentis apponi ſolitis, quæ lęſio attenditur tempore cõtractus, vel ante, & poſt,breui tamen ſpatio, habetur etiã quę ſit penſio iuſta ad fundãdam læſionem, quid ſtante iuramento, quid in ruſtico, & muliere, &c. * Pariter nec dicitur locatio ad longum tempus, quando pro uſu domini aliquid ſoluitur. Burſat. conſ.254.nu.12. vol.3. Sic etiam locatio non emphyteuſis reputatur vbi penſio fructibus correſpondet. Aret.conſ.55. Alex.conſil.112.nu.13. vbi latè Additionarij,vol.1. Cagnol. de communi in auth.qui rem.nu.6. C.de ſacroſ. eccleſ. Bertran.cõſ. 42.nu.9. lib.1. Bero. conſ.130.&131.vol.1.Et verbum Afflictus, locationẽ magis arguit quam emphyteuſim, prout in dubio iudicandum eſt. Bal. in c.literæ, de dilatio. Coſſa. de cõmuni in verbo emphyteuſis in fine, & tranſibit ad extraneos hæredes, Cępha. de communi conſ.9. nu.12. lib.1. Bec. conſ.3.nu.23. 24.Burſat.conſ.255.nu.2.3.4.vol.3.

ADDITIO.

☞ *Sed pone alium caſum in materia læſionis, & reſciſſionis contractus, quidem conduxit poſſeſſiones ad longum tempus pro centum aureis pro quolibet anno, tempore contractus aureus valebat Paulos undecim, tractu temporis creſcit ad Paulos 20. Erit ne facienda defalcatio, & reductio ad æquitatem? utique. Sic Theſaur. deciſ. 226. ubi uidetur eligere quandam uiam mediam pro re in eius computo, uideri poteſt, & hoc per l.Cum quidem in princip.ff.de uſur. quam ad hoc ſingularem appellat ampliatur, ut non poſſit alligari præſcriptio de ſolutione plurimorum annorum in præiudicium ſoluentis ut ibi per Theſaur.nu 4.*

Ampliatur ſecundo, idem & contra, ut ſi ualor diminuetur ad quid minimum, augeatur ad æquum habendo reſpectum ad onera, & expenſas Theſaur. Redemo.214.

Ampliatur 3. idem in emphiteuſi. Theſaur. Redemo 120.

Ampliatur 4. idem in datijs & Contributione onerum Theſaur. Redemo 239.

De locatione qualificata.

QVÆSTIO IIII.

Principalis.

PRACTICABILIS quarto loco principaliter, vtilis,& delectabilis offert ſe nobis indagatio de infraſcriptis, videlicet.

Promiſſio locandi, godere a godere.

Locatio ad firmam, venditio in herba.

De promiſſione locandi.

QVAESTIO I.

VIDIMVS ſupra de naturalibus, & ſubſtantialibus contractus locationis, & conductionis, proſequendo materiam tractabimus primo loco de promiſſione locandi, & paſſim in facto occurrit. *Vuoi uenire ad opera con me? Vuoi uenire per ſeruitore con me? Vuoi darmi a lauoreccio la tal uigna? Vuoi darmi a pigione la tua bottega, o caſa?*

1 Et pro parte affirmatiua facit id, quod pro valde notabili poſuit Rom.ſing.186.Si dicatur, obligo me, quod obligabo me tibi ad decem, ꝙ ſtatim ſum obligatus, nec requiritur noua promiſſio, vt per Io. And. in addit.ad Spec. in tit.de oblig. ſequũtur Soc. & Iaſ. in l.cum fundus, §.ſeruum tuum imprudens, ff. ſi cer. pet. Iaſ.in l.dominus,in 4.notab. ff.de condi. indeb.in l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe, ff. de leg. 1.dicens eſſe caſum notabilem,& menti tenendum, Rui.in l.4.§. Cato,in 8.notab.ff.de ver.oblig. vbi Galiaul. col.9.verſ. 12.cadit Hermannot. nu.179. Ruin. conſ.12. nu.32. lib.3.vbi hoc dicit valde notabile, conſ.19 nu.14.lib. 4 Afflic.deciſ.61.Galiaul.in rubr.ff.de verb. obligat. col.25.Gozad. ad l.2. col.5. C. de pact. inter empt. & vendit.Gomeſ.in §.in perſonam, nu.14. de act. & hec eſt communis opinio. Rub. conſ.29. col.2. Z ſ.conſil. 10.nu.39.lib.2. late id atteſtans Tiraquel. de retract. conuention.ad finem tit. nu.26.

2 Secundo facit, quia promiſſio liberandi idem operatur,quod ipſa liberatio,l.ſi intra. ubi Bart. not.ff.de pact.ubi Ang.dicit valde notabile, & perpetuo menti tenendum, Bald. in l. ſi creditoris, C. de fideicom. Caſtr.conſ.242.lib.2.

3 Pro contraria parte facere videtur, quia aliud eſt fideiubere, aliud promittere de fideiubendo, l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichum, §.ſi.ff.de verb. oblig.

4 Secundo, aliud eſt redhibere, aliud promittere de redhibẽdo,l.quod ſi nolit,§. in factum, verſ.illud planc.ff.de edil.edic.

5 Tertio aliud eſt aliquam accipere in vxorem, aliud promittere accipere, nam per illud contrahitur matrimonium, per hoc etiam cum iuramento ſponſalia tantum de futuro,c.iurauit,vbi Imo.in 2.notab. Pan. in 1.notab. de iureiurando,c.ex literis, c.ſicut, c.ſi inter,de ſponſal. quib. probatur ex huiuſmodi promiſſionibus etiam iuratis non impediri matrimonium poſtea cum alia contractum, Card.conſil.46. Mili. in repert. in verb. ſponſalia. late Seraphin. de iuramen. priuileg.23.num 3.

6 Et hæc eſt verior opinio, quam tenuit gloſ. in l.in bonæ fidei,in verbo condicturum,vbi Iaſ. nu.3. ſummopere commendat, & Caſtr.in §. ſi tamen, ff.de ec, quod cer.loc.gloſ.fin.in ſi. in l.Titius, ff.de pigno.no. omnes in l.ſi pęnam,ff.de verb.oblig.late Gozad. ad l. 2.num. 18. cum addit. in verbo promiſſio, C. de pact. inter emp. & uend. Aret.conſ.28 art.1. Iaſ.conſil.217. &153. volu.1. Tiraquel. de utroque retract. ad finem tit. num.42.55.Brun. de ſtatut. excluſ. fęmin.artic.6.

 princ.

princ.q.7.nu.70. Soc.conſ.170.poſt.princ.vol.2.Dec. conſ.183.in fin. Ruin.conſ.145.in princ.vol.1. Alciat. conſ.113.& conſ.725.Anchar.q.familiar.39. in prin. par.1. Couarru. variar. reſolut.lib.3. c.4.num.7.Pariſ. conſ.30.nu.7. Crot.conſ.12.nu.7.& 8.Bero.conſ.156. num.23.vol.& conſ.157.num.22. volu.1. conſ.62.nu. 25. conſ.15.num.17.vol.3. Grat.conſil.100.num.20. vol.2.Crauet.conſ.76.num.5. Ioann. Cephal.conſ 66. num.20.& ſeq.vol.1.conſ.272.num.19. volum.1.Ari. Pinell. in l.2.c.3.num.29. C. de reſcind. uendit.Mari. Freu.de feud.de aſſensu, q.2.in princip.num.6.Ferret. conſ.281.num.2.uol.2. Rolan.conſ 69.num.22.& 17. volum.3.Caſſan.in conſuetud. Burgund.rubr.4.§.24. fol.19.nu.5.late Burl.conſ.100.nu.1.vol.1.

Cui adde Iacob.Menoc.conſil.92. num.4.lib.1. Riminal.iun.conſ.51.num.11.vol.1.& 583.num.3.conſ. 16.num.7.400.numer.5.& hæc eſt communis opinio. Ioſeph.de Ludouic.conclu.72.in princ.

Cui adde Bald.in l.fin.§.empta,C.commun. de leg. Alex.conſ.28.in fin.lib.4.in l.1.§ ſi quis ita,ff.de verb. oblig.Mattheſil.notabil.46.Corſet.in ſingular.ſuis,in verbo,pactum,2.Boer.deciſ.3.& deciſ.58.num.4.Purpurat.in l.1.num.65.ff.de iuriſdictio. omn.iudic. Fortun.Garz.in l.legitima,num.13.de pact.Petr.regu.19. Cagnol.in l.aliud,num.2.ff.de reg.iur.Hercul.de caut. de non offenden.c.31.allegat glo.in l.in emeentis,C.de empt.deciſ.Toſſan. Pedemon.nouiſſ.233.

7 Hinc poſtea ſtatutum,uel diſpoſitio,ut de quolibet contractu locationis ſoluatur gabella. non habet locum in promiſſione locandi, ut per Iaſ. poſt Caſtr. in d.l.in bonæ fidei.

8 Statutum tamen,bannimenta, & ſimilia prohibentia venditionem, uel locationem cēſentur etiam prohibere promiſſionem de uendendo, vel locando. Rui. conſ.145.col.2.vol.1.qui ampliat etiam ſi talis prohibitio conferatur poſt mortem. Anton. Gabr. de præſumpt.conclu.7.num.3.

9 Et promiſſor de vendendo, uel locando liberatur præſtando intereſſe etiam ſi habeat facultatem rei tradendæ, & hæc eſt verior, & magis communis opinio. •• Ioſeph.de Ludou.conclu.72. verſ.verior,&c. vel uendendo ſimpliciter ſine traditione. Iaſ. conſ.117.lib.1. Rimin.ſen.conſ.116.num.7. Tiraquel. de retrac. conuent.ad fi.tract.num.47.

Ampliatur ſecundo, ut ex promiſſione de locando non debeantur vſuræ. Boer.deciſ.48.num.73.verſic.& latius, quod facit ad limitationem eorum, quæ poſui ſupra de intereſſe lucri ceſſantis,& damni emergentis.

10 Declaratur iſta concluſio, ut non procedat in promiſſione geminata. Alciat.in rubr.ff.de uerb.obligat. num.20. Menoc.conſ.92. num.28.lib.1. quod facit ad ampliationem,l.baliſta, ff ad Trebell.

11 Declaratur ſecundo in promiſſione incontinenti a parte acceptata.Salic.ad l.in vendentis,C.de contrah. empt. Burſat.conſ.100.nu.10.& ſic ſtante ſtipulatione promiſſio de locando eſt locatio. Menoc.in allegato conſil.92 nu.30.ſimiliter quando eſſet facta in iudicio Menoc. vt ſupra, num.29. Iaſ. in l.iuriſgentium,§.ſed cum illa,num.9 ff.de pact.

12 Sicut quando eſt facta cum iuramento. Seraphin.de communi priuileg.23. prope finem, a quo etiam habes,qđ tēpus ſit proſtitutū ad ſe liberandū a tali ꝓmiſſione,& ſic habes cautelā,ut talis ꝓmiſſio,vel fiat in iudicio,uel incōtinenti acceptetur, vel fiat cū iuramēto.

13 Declaratur quarto, quando res eſſet tradita, & ſic ſecutum eſſet implementum. Dec. in l.ex conuentione,num.3.C.de pact.Menoc.ut ſupra, nu.36.Bene verum eſt, quod quando utraque pars eſt in damno, poteſt agi actione de dolo. Ioſeph. de Ludouic.conci.72. fallent.6.

ADDITIO.

☞ *Theſaur, deciſ. Redemo.233.num.10. dicens, Senatum ſic pluries iudicaſſe.*

14 Declaratur quinto, ut non procedat quando cōſtat de mente contrahentium ex verbis in ſcriptura appoſitis, vel coram teſtibus prolatis, ex quibus colligatur partes contrahentes voluiſſe facere perfectam venditionem, uel locationem,non promiſſionem de locando,uel uendendo, ut ſenſit Burſat. in allegato conſil. 100.num.12. ex doctrina Bartol. in terminis locati, & conducti, in l.1.ff.locat. Alex.conſ.129.num.3.vol.5. Rube. conſ.142. col.fin. late Neuiz.conſ.92.num.48. Rolan.conſ.50.num.61.65.vol.3.

• * Declaratur ſexto fauore eccleſiæ, vel in odium moroſi,latè Benincaſ.de actio. in princ.num.56.cum ſeq. ubi multa cumulat.

15. Et promiſſio de locando intelligitur pro iuſta penſione, & ad declarandum, datur actio preſcriptis verbis. Bald.in l.1.col.pen.in lect.antiq. C.de legib. Alex. ad Bar.in l.1.ff.de contrahen.emptio.Firmia.in verbo promiſſio,& iudex hic quid facere debeat,uide in q.de ſimilitudine locationis, de reſcindenda locatione, dū tractatur, quæ ſit iuſta penſio. Immo promiſſio de locando pro conuenta, & taxata mercede eſt uera loca- •• tio,& hæc eſt magis communis opinio. Pinel.in l.2.c. 3.par.2.nu.29.& de reſcind. vendit. Alba.coſ.22 nu.3. Gozad.in l.2.num.23.& 33. C. de pact. inter empt. & uend.Nec obſtant rationes in contrarium aductæ,maxime ſingulare Roma. quia eſto quod a multis reputetur dubitabile, ut late per Galiaul. in repet. rub.ff. de uerb.oblig.num.62.63.Alciat.Ruin.in repet.l.1.ff.eo. num.15.16.17. Buttigel.in §.Cato.num.42.poſt.Dec. in d.§.ſeruum. Marſi. ſing.409. Grat.conſ.109. num. 11.lib.1. Reſpondetur etiam multis modis,de quibus per Dec. vt ſupra late Tiraquel. de retract. conuent. num.42. Cui adde plenius Gram. deciſ.103.num.188. cum ſeq. Ex quibus reſponſionibus declaratur materia circuitus ad l.cum pater.C.comm.de leg.Afflict.deciſ. 103.num.187.cum ſeq.

16 Certe non uidetur poſſe dari firma, & certa reſolutionis regula in materia promiſſionis, in multis enim caſibus inducit factum, & in multis non, iuxta tamen factorum diuerſitatem, & qualitatem. pone in facto dicatur. *ſe vuoi appigionarmi la tua caſa,* & locator dicat, *perche non?* & replicetur. *quanto ne vuoi?* dicet, tot, & replicetur. *te ne voglio dar tanto.* dominus reſpondet. *tu mi hai inteſo.* non eſt perfecta locatio. Corn. conſil. 123.lib.4.dicens idem in venditione,& circuitus ſunt euitandi. ubi equitas ſuadet, & quando non ſunt cum aliquo effectu. Card. in Cle.auditor. q.14. de reſcript. Galleſ. loquens in forma Cameræ, par.4. q.4. Contr. • de ſponſal.c.4.iuxta principium. * Promiſſio de locando,intelligitur pro iuſta penſione,declaranda tempore locationis,non promiſſionis, & niſi ſoluatur,& declaretur,contractus non valet. Bal.in l.2.col.pen.in lectura

ctura antiqua, ff. de legibus. Alex. in l. 1. ff. de contrahen. empt. & ad declarandum datur actio præſcriptis verbis. Firmia. in verbo promiſſio.

De conſentiente locationis.

QVÆSTIO II.

1 SED non inutilis eſt indagatio, nunquid ſi quis conſentiat locationi, an quoad ſe dicatur locare, & pro parte negatiua facit, quia aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire, l. aliud, ff. de reg. iur.

2 Similiter aliud eſt manumittere, aliud manumitten ti conſentire, l. 2. & l. ſi pater, in fi. ff. de manum. vind.

3 Pro contraria parte facit, quia conſentiens alienationi dicitur alienare, ut latè deducit Tiber. Decia. reſpon. 60. num. 12. lib. 1. reſpon. 105. num. 2. lib. 3. reſpõ. 9. num. 70. lib. 2. Gieron. Gabr. conſ. 72. num. 1. Ioſeph. de Ludouic. conclu. 7 in princ. Soc. conſil. 230. num. 6. Bald. in cap. 1. §. illud, uerſ. quæro, de probib. feud. Iaſ. in l. quoties, C. de fideicom. Nicol. Mozz. tract. de contract. tit. de empt. & uend. in princ. num. 37.

4 Prima ſit concluſio. Conſentiens locationi dicitur ſibi præiudicaſſe in intereſſe, quod habet, l. ſi fundum per fideicom miſſum, ff. de legat. 1. l. nihil, §. 1. ff. eod. l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. 2. late de rerum alien. concluſ. 2. Ioſeph. de Ludou. concluſ. 7. Ex quibus habentur plures declarationes.

Cui adde pulchre Crauet. poſt tract. de antiquit. temp. in quodam conſ. num. 12.

5 Vnde practica dat cautelam, ut ſaluo iure ſuo conſentiat nota. in c. ex literis, de tranſact. Duran. de art. teſtan. tit. 1. caut. 2. num. 6. Lamberteng. de contract. mulier. glo. 11. num. 46. Tertia ſit concluſio. Prohibitus locare erit etiam prohibitus locationi conſentire, quando ratio diuerſitatis aſſignari non poſſit, ut agatur de re conſentientis. Barbat. conſ. 51. colum. 4. uol. 1. Dec. conſ. 124. & in l. fin. col. 2. ubi ante ipſum Aret. colu. 1. Cagnol. num. 138. C. de pact. Soc. in l. Gallus, §. videndũ, col. fin. verſ. ſed aduerte, & ibi Claud. Aqueſ. colum. penult. ff. de liber. & poſthum. Calcan. conſ. 1. late Tiraq. de leg. connub. gl. 5. q. 12. & hæc eſt magis communis opinio. Lambert. de contract. mulier. gloſ. 1. num. 326. Fabia. de Mont. de empt. quæſt. 3. princip. num. 49 Rimin. ad princip. Inſtit. de donat. num. 500. & Socin. in fine. Alphan. reportat. 142.

6 Et notandum eſt in propoſito. Aut quis prohibetur contrahere ex defectu iuris, & tunc poteſt contrahenti conſentire, prout uſufructuarius proprietario alienanti, l. intereſt, C. de uſufruct. Aut quis prohibetur propter imbecillitatem conſilij, & intellectus, ut mulier, minor, & ſimiles, & tunc non poterit alteri conſentire Bart. & Salic. in l. ſi fundus, §. ſi neſciente, ff. de pignor. Bertach. de Epiſcop. par. 4. q. 45. Hippol. Riminal. conſil. 56. numer. 22. ubi plures refert lib. 1. Gulielm. Rodoan. de reb. eccleſ. non alienan. ſub rubr. de ſign. uerb. alienatio fol 11. num. 1. cum ſequen. Simoncell. de decret. lib. 2. tit. 6. inſpect. 16. numer. 143. Cui adde Bologn. in l. fin. num. 86. C. de pact. Barbat. in rubr. de rebus eccleſ. num. 206. Sfor. de reſtitut. par. 2. quæſt. 61. artic. 1.

7 Quem caſum in muliere non poſuit D. Granut. theoremat. 25. & facit ad ſtatutum Tudertinum, & alia de contract. mulier. vt prohibeantur etiam conſentire, & adde à D. Simoncell. non adductos, & bene in materia loquentes Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, q. 21. nu. 278. C. de reuoc. donat. & de leg. connub. gloſ. 5. q. 12. Dec. Purpur. Cagn. & alios, in l. fin. C. de pact. & hæc eſt magis communis opinio. Lambert. de contract. mulier. glo. 1. q. 85. num. 326. Addo Bald. in c. 1. §. illud, de probibit. feud. Iaſ. in l. quoties, C. de fideicommiſ. Soc. conſil. 230. lib. 6. Tiber. Decia. conſil. 260. nu. 11. uol. 1. Mozz. de contract. in tit. de empt. in princ. num. 36. & ſic patet reſponſio ad contraria.

Declaratur tertio, ut conſentiens locationi, vel venditioni, præiudicet a iure præſenti, non in poſt ſuperuenienti l. 1. §. quod ait prætor, ff. quorum leg. Caſtren. conſil. 375. column. 6. Hieron. Gabr. conſ. 72. num. 5.

Declaratur quarto, ut conſentiens locationi, uel uenditioni actum cui conſenſit impugnare non poſſit, non quod actio tollatur uel in aliquo teneatur, puta de euictione, uel ſimilibus. Iaſ. in l. quoties, C. de fideicommiſ. Anchar. conſil. 76. num. 4 Hieron. Gabr. conſ. 72. num. 5. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 7. colum. fin. declarat. 3. Adde pulchre loquentem Crauet. conſ. 33. num. 5.

De præſente locationi, & tacente.

QVÆSTIO III.

1 QVID ſi aliquis præſens locationi an dicatur locaſſe quoad ſe? Videbatur dicendum quod ſic ex reg. qui tacet, lib. 6. hinc fideiuſſor a tutore nominatus ſi patiatur nomen ſuum deſcribi in actis, & non contradicat, conſentire videtur, & per ſolemnem ſtipulationem ſe obligaſſe, l. 4. §. fin. ff. de fideiuſſor. tutor.

2 In contrarium facit recepta concluſio in materia taciturnitatis, quod ubi agitur de aliquem obligando, taciturnitas non inducit conſenſum, glo. in l. inuitus, l. filiusfamilias, ff. de procurator. in l. qui patitur, ff. mandat. Bal. & Salic. in l. 1. §. magiſtrum, ff. de exercitor. Tiraquel. de retract. lignagier. §. 9. gloſ. 3. num. 14. & hæc eſt communis opinio Alex. in l. ſæpe, col. 2. ff. de re iudic. in l. cum proponas, C. de pact. ubi Corn. col. 2. Iaſ. num. 11. Curt. iun. num. 2. Iaſ. in l. fundum per fideicommiſſum, num. 1. ff. de leg. 1. Ioann. Crot. in l. filiusfamilias, §. diui, num. 163. ff. de leg. 1. Ruin. ad §. Cato, num. 169. ff. de uerbo. obligat. Soarez. in eius theſau. litera P. num. 229. Deciſ. Peruſ. 9. nu. 24. part. 1. Caſſador. deciſ. 3. num. 1. de reſcript. Mandoſ. ad ſingul. 14. gloſ. fin. quæſt. 2. Guid. Pap. ſingul. 108. Marc. Mant. ſingular. 130. num. 1. Bello. in §. præterea, num. 8 quibus modis re contrahitur obligatio. Bald. in l. ſi ſine uoluntate, C. ad Velleia. Caſtren. in l. interdum, ff. rem ratam haberi. Alexand. in l. non ſolum, §. morte, colum. 6. ff. de nou. oper. nunciat. in l. voluntate, vbi etiam alii, ff. ſolut. matrimon. Afflict. deciſ. 95. colu. 3. deciſ. 38. num. 3. deciſ. 308. num. 4. Curt ſen. conſil. 77. num. 4. Cornei. Beninceaſ. de paupertat. q. 8. priuileg. 4. contractuum, num. 75. Achill. Perſonal. de adipiſcen. poſſeſſ. car. 343. num. 418.

3 Et hæc opinio uerior uidetur, unde ſi ſum præſens alicui locationi, & taceo, non dicor pro meo intereſſe locaſſe.

Digitized by Google

Declaratur,niſi ultra taciturnitatem concurrat aliquis actus poſitiuus,quo caſu locare,& conſentire dicitur. Vnde ſi poſt locationem concurrat habitatio, vel ſimilis actus,receptio penſionis, vel alius tractatus dicitur locaſſe. Abb.in c.cum pirum,in 3. notabili, de regularihus,in c.non iniuſte,colum.penult.de procuratorihus. Veron. cautel. 24. Mattheſil. notab. 23. commendat Iaſ.in l.quæ dotis,nu.96.& 99.ff.ſol. matrim.Corſet.in ſingularihus ſuis,in verbo, taciturnitas.Pedemont.deciſ.132.nu.10. dicens hoc quotidianum,& menti tenendum.Crauet.de antiq. temp. verſ. viſo de verbis,fol.51.nu.23.

Godere a godere.

QVÆSTIO IIII.

PRACTICABILIS & vtiliſſima eſt indagatio. commodo tibi domum meam,& tu mihi tuam.Similiter do tibi quinquaginta,& tu permittis habitare domum, uel apothecam tuam,an ſit locatio, & conductio?

Et videbatur eſſe tacita locatio, quaſi concurrant merces,& res ex ſuperius adductis.Contrarium eſt verius,immo eſt contractus innominatus, l. ſi rem inſpiciendam,§.ſi cum unum,de præſcriptis uerbis, quam ſingularem dixit Rom.ſingu.39. Item quæro & conſ. 520.Bene verum eſt, quòd talis habitando in domo, vel apotheca, ſuper qua pecunias mutuauit, dicitur percipere fructus, & ob id ea computare in ſortem. Bald.in terminis ad l.ſi is,qui bona,§. ſi antipbona, ff. de pignor.reputat ſingulare Alexan.conſ.141. nume. 7.vol.5.Aret.in l.gerit,col.2 ff.de acquiren. hæredit. &eſt caſus admodum quotidianus,cum multi pecunia egentes concedunt domos ad habitandum, & ipſi pecunia vtuntur.

1 Sed altera eſt notabilis inueſtigatio.Conueniunt ſępè ruſtici, & homines mæchanici inter ſe, operibus adinuicem præſtandis; hodie enim præſtabo tibi operas meas ad metendum, vel ligonizandum,& cras tibi præſtabo meas,& totidē,eritne locatio,& conductio? Vtique non,ſed contractus innominatus:do vt des,ex quo datur actio præſcriptis verbis,l.ſi tibi operas, vbi no.Caſtren.ff.de præſcriptis verbis.

2 Sed pone vnum,quod de facili eſt differentia,& diuerſitas in operibus prout paſſim contingit,quid agendum, deuenieturne ad aliquam æſtimationē? Vtique non,ſed ad ipſas operas agitur pręciſe per actionē pręſcriptis verbis iuxta conuentionem factam ex natura talis contractus,ubi Iaſ.animaduertit.

3 Quid in conuentione mutui? mutuo tibi vt poſtea tu mutues mihi,erit ne licitum? Vtique non.Alber.in l.ſed & ſi lege,§.conſuluit,ff.de petit.hæred.

De Locatione ad firmam.

QVAESTIO V.

1 QVAERO, quæ ſit locatio ad firmam. Vtique eſt locatio per annum firmo manente ſalario quantitatis conuentæ. Abb.in cap. veſtra, notab. 2.de locat. & iſto verbo vtitur pulcre Imo.conſ. 12. nume. 2.docens modum licentiandi famulos in hæc uerba, prout in Romandiola vtuntur. *Io ti do licenza che in capo della tua ferma ti poſſi accommodar con altri, che ti piacerà.* hoc etiam verbo vtitur Berbond.de publicis concubinariis,verſ. vel aliam euidentem,num.7.fol.177. vhi dicit,quod Vicarij,& alij clerici officiales non debent pœnas de ſanguine ſuorum ſacerdotum facere proprias, & ſicut cæteras poſſeſſiones ad firmam tradere.Bonacoſſ.de famul.quæſt.fin.facit ad titu. de renunc. locat.

2 Vltra quem adde vnum vtile in practica, ꝙ locare ad firmam,& annuam penſionem, importet etiam emphyteuſim,& habens mandatum locandi cum clauſula ad firmam, & annuam penſionem, poterit dare in emphyteuſim. Bar.& alii,in authen. ingreſſi, C. de ſacroſanc.eccleſ.& eſt communis opinio.Grat.conſ.96. nu.14.volum.primo,& eſt vocabulum Angelicorum. Brun.de l.in verbo.locato.verſ 8.

De venditione in berba.

QVAESTIO VI.

1 QVAERO. Vendidi Sempronio fructus talis fundi,vt vulgo dicitur *In herba*, an ſit locatio, vel venditio,& ex facie verborum videbatur venditio, itē ex conuentione certi quodammodo pretii. Contrariū eſt uerius,& ſic ut ſit locatio vel eius naturā imitetur. Bar.in l.cotem,§.fi.nu.11.ff.de publican.Bal.in l.2.C. de contrahen.empt.inquiens, quod ſi heri emi fructus Cluſij Peruſini, & hodie apparēt valde dāmnificari,fit remiſſio pro rata,prout in locatione.Caſus admodum quotidianus ratione multiplicati æris alieni,& periculum eſt emptoris.Bertach.de gabell.par.2.quæſtiō. 1. & 2.Maureus.deciſ.209.

De locatione cum adiectione.

QVAESTIO VII.

Principalis.

Locatio,vbi dies conditio,modus,an ſit proprie locatio.

De in diem adiectione.

QVAESTIO I.

1 QVAERO,nūquid locatio de in diem ſit proprie locatio? Et primo videbatur dicendum,ꝙ non, quia in contractibus in diem ceſſit,ſed non venit dies, l.cedere diem,ff.de verb.ſignific.ergo non eſt proprie locatio.ita arguit Bal.in l.1.C.vt actiones ab hæredibus,& contra hæredes.

2 Secundo facit tex.in §.omnis,inſtit.de verb. oblig. vbi ante diem agi poteſt,& in nullo modo agitur, vel agi poteſt,quia negatiua præpoſita tollit omnem potentiam.glo.in c.1.de reg.iur.lib.6 Doctores in l.Gallus,in prin.ff.de libe. & poſthu. Si igitur nullo modo agi poteſt,ergo non erit uere,& proprie locatio.

3 Cōtraria eſt opinio,pro qua facit hęc ratio,quia ſpeciale eſt in vſufructu,vt ante diem agi nō poſſit,vt l.1. §.fi.ff.quando dies uſusfructus cedat,ergo in contrariū eſt ius commune,l.ius ſingulare,ff.de legibus.Si igitur ante diem agi poteſt,ergo eſt proprie locatio.

Se-

4 Secundo facit, quia ſicut dies obligationem perimere non poteſt, l. obligationum fere, §. placet, ff. de actio. & oblig. ita non poterit eſſe impedimento, quo minus actio, uel obligatio naſcatur. Si igitur nata eſt actio, & obligatio, ergo erit proprie locatio.

5 Et hanc opinionem tenent Faber. Aret. & alii, in §. omnis, in notab. Inſtit. de uerb. oblig. Andr. de Piſis & alii, in l. ſi inſulam. ff. eod. Bart. in l. ita ſtipulatus, q. 2. princip. ff. eo. in l. certi condictio, in prin. ff. ſi cert. pet. in l. qui hoc anno, ff. de uerb. oblig. Natt. in terminis conſ. 261. in princ. vol. 2. & hæc eſt uera & communis opinio. Thobias ad d. §. omnis, ſub num. 14. vbi Bello. nu. 8. Nicol. Mozz. de contrac. tit. de ſtipul. ver. uenio, nu. 19. atteſtans non comprehendi a ſtatuto, Firm. in verbo debitor in diem, & in verbo creditor in diem.

6 Declaratur infraſciptis modis. Primo in die certa, ſecus in die incerta, notatur in l. 1. C. vt actiones ab hęredibus, & contra hæredes.

7 Secundo declaratur, vt ſi ab initio pure concepta ſit ſtipulatio, deinde ſit factum pactum in diem, vt no. in §. temporales, Inſtit. de excep.

8 Declaratur tertio, vt ante diē ſit nata actio, & obligatio, ſed differtur, & ſic obſtabit exceptio. Vnde ſi conductor promiſit penſionem tali die, nata eſt ante diem, & obligatio, & actio, ſed obſtabit exceptio, & hæc eſt communis opinio, Alci. in l. cedere diem, nu. 7. ff. de uerb. ſign. vbi dat rationem, quia dies appoſita non reſpicit ſubſtantiam, ſed executionem, & ſic non impedit ortum obligationis, & actionis.

9 Nota tamen Hottom. in ſuo commentario uerborum iuris, in uerbo cedere, ubi dicit, quòd in locatione ceſſit dies, quando tres, quatuorue dies effluxerunt a die præfixa, vbi etiam taxat I. C. in d. l. cedere diem.

10 Ex prædictis poſtea infertur, vt bene conductor cōueniri poſſit ante diem, vt eo adueniente ſoluatur, & ſi locator ſit ſecurus, & cautus, Alci. in d. l. cedere diē, num. 10. Dec. in l. 1. num. 29 ff. ſi cert. petat. Bar. in l. ſi finita, §. eleganter, ubi etiam Alex. & alij, ff. de dam. in fect. Rip. in l. in illa, num. 9. in fi. & in l. item ſtipulatus, nu. 83. ff. de uerb. oblig. Afflict. deciſ. 279. atteſtans ita pluries pro hac opinione iudicatum D. Oſach. deciſ. Pedem. 130. atteſtans ſimiliter ita iudicatum in Senatu. Alex. conſ. 133 nu. 9. vol. 5. & hæc eſt communis opinio, Burſatt. conſ. 83. nu. 3. lib. 1. Cæph. conſ. 381. num. 29. lib. 3. Menoch. conſ. 146. nu, 20. circa medium, lib. 2. late Ioſeph. de Ludou. concl. 8. vbi multis modis ampliat, & limitat. Et ex ſupradictis declarationibus patet reſponſio contraria, bonus textus in l. quæſitum, ff. de pignor.

De conditionibus, & demonſtrationibus.

QVÆSTIO II.

QVAERO, an locatio conditionalis ſit proprie locatio.

1 Et pro parte affirmatiua facit text. in l. vnica, §. nouiſſime, C. de cadu. tollen. ibi, quamuis eum, qui ſtipulatus eſt ſub conditione, placet pendente conditione creditorem eſſe.

2 Secundo facit l. creditores, de uerb. ſig. vbi creditor conditionalis appellatur creditor, ergo proprie, cum uerba legis debeant proprie intelligi, l. nō aliter, ff. de leg. 3.

3 Pro parte negatiua facit, l. videamus, ff. de liberat legat. vbi ad literam dicitur creditorem conditionalē improprie creditorem eſſe. Secundo facit l. is cui, ff. de act. & oblig. ubi is, cui legatum eſt ſub conditione, pendente conditione non eſt proprie creditor.

4 Et hæc opinio eſt uerior, & magis communis, de qua teſtatur Dec. in l. 1. in 1. lectur. num. 29. & in 2. in fine, ff. ſi cert. peca. Viu. lib. 1. opin. 57.

Cui adde Thob. de verb. ob. §. ſub conditione, num. 5. Alc. ad l. cedere diem, num. 10. ff. de verb. ſign. Alex. in l. ex prædijs, C. de euict. Neguſant. de pign. membr. 4. part. 5. num. 26. Rip. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 51. ff. de verb. obl. & in l. 1. num. 101. & ibi Curt. iun. nu 71. ff. ſi cert. petat. Pedemont. deciſ. 179 nu. 7. vbi pariter de magis communi atteſtatur

5 Ad allegata in contrarium uideatur dicendum, q; ſi conditio eſt omnino extitura, vere locatio eſt & conductio, ex no. in l. 1. ff. ſi cert. petat. Si verò incerta ſit, non erit niſi ex larga ſignificatione, at vbi euenerit etiam retro fingetur proprie creditor ex locatione, & conductione fuiſſe, ad no. in l. is cui, ff. de act. & obl. in l. 1. §. ſerui, ff. ad Syllan. Thob. ad §. ſub conditione, num. 6. Inſt. de verb. obl. Alc. in l. creditores, n. 8. ff. de ver. ſig.

6 Et non recedendo a terminis locationis conditionalis, ad materiam, l. quod ſæpe, §. in his, ff. de contrah. empt. an procedat in locatione ad menſuram, conſiderandi ſunt duo caſus principales; primus eſt. loco tibi perticas ex illo fundo tot, & locatio eſt conditionalis ante menſuram, nec eſt perfecta, d. §. in his; ſecundus caſus eſt: loco fundum ad rationem tot pro pertica, & non eſt conditionalis, ſed pura, & perfecta, & menſura non venit ad ſubſtantiam, ſed declarationem penſionis, Cęph. conſ. 36. nu. 22. lib. 1.

7 Quid in naue, uel vaſe per aſſertionem capacitatis tot, Straccha de mercatur. tit. de nauib. par. 3. num. 10. plures caſus in propoſito diſtinguit, & conſiderat.

8 Primus eſt. Si nauis duorum millium amphorarum aduerſione pro mille ſcutis conducta ſit, mille debentur, etiam ſi nauis capax non ſit tot amphorarum, quia ita conuentum eſt, l. 1. §. ſi conuenerit, ff. depoſiti. Et ſic conuentio adeo ſeruanda eſt, etiam ſi res, ſuper qua eſt facta, non ſit allegatæ qualitatis, uel menſuræ.

9 Secundus caſus eſt. Si nauis duarum millium amphorarum aduerſione conducta ſit, & non eſt adiecta certa vectura, tunc debetur iuxta conſuetudinem, magnitudinem, & capacitatem ipſius ex his, quę ſuperius diximus ad materiam, gl. in l. excepto, C. locat. de ſubſtantia locationis, quæſt. 2.

10 Tertius caſus eſt. Si nauis duarum millium amphorarum cunducta ſit, & impoſita vectura pro quantitate, & numero amphorarum, pro tot amphoris merces debetur, quot portauit.

11 Quartus caſus eſt. Vbi conducta fuit nauis pro uectura mille, & in locatione dictum fuit nauim eſſe duarum millium amphorarum, ex quo locator certā menſuram nauis dixit, præſtare debet: ſi minus capiat, lege tenetur, §. ſi vas, ff. de act. emp. & ita tenet Cun. in l. fi. §. fi. ff. ad l. Rhodiam de iactu.

12 Quintus caſus eſt. Quando in conductione fuit dictum eſſe tot amphorarum in circa, quid importet illa dictio in circa, dicam ſuo loco.

13 Sextus caſus eſt. Vbi conducta fuit nauis certa, & expreſſa vectura relata ad ipſam nauim, & nō adiecto numero amphorarum, quas capit nauis, uectura integra

gra debetur, neq; nauis capacitas inſpicitur, quia cõtrahentes retulerunt ſe ad corpus, & de capacitate nauis non meminere, Oldr. conſ. 197. cuius opinio communis eſt, Alexand. conſil. octauo, in principio, lib. 4. Iaſ. conſil. 73. volum. 1. declarando, ut per eundem, conſil. 79. eodem volum. & per Dec. conſi 347.

14 Septimus caſus eſt. *Vbi* vectura non ad ipſum corpus nauis, ſed ad ipſas amphoras, vel ſarcinulas relata eſt & promiſſa vectura duorũ, puta pro qualibet ſarcinula. nec eſt dictum impoſitarum in naui, tunc uectura debetur pro impoſitis tantum in naui. ita declaratur Caſtrenſ. in l. fi. §. fin. ff. ad l. Rhod. de iactu.

15 Et quod dictum eſt de nauibus, de dolijs, & alijs vaſis vecturalibus inferri, & iudicari poterit.

16 Similiter in materia iſta locati, & conducti datur in materia conditionis aliud exemplum in conductore, & colono, qui promiſit annuatim ſoluere in feſto omnium ſanctorum quintam partem uini, quę colligetur ex tali uinea, non obligatur niſi colligetur natum collectumque vinum l. cum certus, ff. de uino, & tritico legato, & illud relatiuum quod naſcetur, adiectum verbo futuri temporis, importat conditionem, l. Stichum qui meus erit, ff. de leg. 1. Cagnol. ad l. in omnibus, nu. 25. ff. de reg. iur. Ioſeph. conclu. 8. illat. 1. verſ. poſſunt multa, &c.

De his, quæ ſub modo.

QVAESTIO III.

1 QVAERO an locatio facta ſub modo ſit proprie locatio, & uidebatur dicendum, quòd non, quia modus conditioni æquiparatur. Abb. in c. cum Ioannes, de fide inſtrumen.

2 Pro contraria parte facit, quia modus non ſuſpendit actum, ſed illum tãtum qualificat, & inducit actionem, & obligationem, Cagnol. in d. l. in omnibus, nu. 23. ff. de reg. iur. Ioſeph. de Ludou. conclu. 8. in fi.

3 Et hæc opinio eſt uerior, ſecundum quã in pulchra facti ſpecie conſuluit. Ruin. conſ. 715. volum. 1. Leo Pont. Max. appaltauit lumerias Auguſtino Chiſio, & fuit confecta apocha huius fere tenoris. *Noſtro Signore alloga ad Agoſtino Chiſi* &c. & dictus Auguſtinus ita ſubſcripſit apocham. *Io Agoſtino prometto dare lo appaltatore, & promeſſe di banco con li capitoli ben chiari, & neceſſary alle coſe predette, & il reſto della capitolatione, che biſogna promettendo la ſtipulatione &c.* an contractus locationis ſit perfectus in ſe, & abſolutus. Vtique Ruin. vt ſupra reſpondit quod ſic, quia capitula principalia ſunt concepta diſpoſitiuè, puta alluoca &c. per tanto &c. & licet poſtea fuerit additum de ſtipulatione, & capitulis hoc non repugnat perfectioni contractus, ſed illa verba ſunt addita ad maius robur, & probationem, vt conficeretur publicum inſtrumentum cum fideiuſſione, & capitulis, quod licèt poſtea non fuerit confectum, vel ſit ſuſpectum, apocha ſtat in robore ſuo, & habebit executionem, ſubdens ex quo locatio facta ſub certis capitulis, & alijs in inſtrumento exprimendis, licet alia capitula non apponantur, locatio eſt perfecta ex nota. per Aret. in l. pen. C. de inſti. & ſubſtit. Ad contraria reſpondetur, quod modus dicitur conditio improprie, & largo modo, ut ibi Abb. ſentit. Et materia iſta locationis conditionalis, & factę ſub modo, eſt admodum frequens, & quotidiana, quia maximè domini cum colonis faciunt multa pacta, & conuentiones, tã de fructib. hoc modo ſeminandis, quam reſtituendis, & aſportandis. apponunt etiam alia pacta de plantandis tot arboribus, proijciendo fimum, & ſimilia.

Et hæc pro prima parte ſufficiant. Tranſeundum eſt ad ſecundam partem.

D. VINCENTII CAROCII I. C.

Locati & conducti Tractatus.

PARS SECVNDA.

De locatione ad longum tempus.

QVAERO, quæ ſit locatio ad longum tempus, & quoniam multipliciter ponitur, tractabo nonnullas concluſiones vtiles, & practicabiles.

QVAESTIO I.

1 QVAERO primo loco circa hanc principalem quæſtionem locationis ad longum tempus, an locatio ad decem annos ſit ad longum tempus.

Et primo loco videbatur dicendũ quod non, ex quo tempus decem annorum dicitur modicum. l. ſi de fideicommiſſo. §. ne quis. ff. qui, & a quibus l. 2. §. ſi ſeruus. ff. de acq. poſ. l. vnica. C. de vſucapion. Bar. & Ang. in l. fi. C. de præſcriptione longi temp. Canoniſtæ in Cle. 1. de reb. eccleſ. non alien. Caballi. millel. 158. p. 1.

2 Secundo facit id, quod notat Corn. conſ. 179 col. 2. vol. 3. ubi modicum tempus dicitur trium annorum, ergo ad longum ſufficient quinque, vel ſex, nec requiruntur decem.

Contraria eſt opinio, vt locatio ad longum tempus dicatur decem annorum gl. notab. in l. 2. in fi. ff. ſi ager vectigal. vel emphyteuticari. petat. quam ſequuntur, & commendat Caſtrenſ. ad l. ſi filio, §. ſi vir in quinquennium, nu. 1 . ff. ſolut. matrim. Alexand. conſil. 17. colum. 1. volum. 4. Iaſ. conſ. 84. & conſ. 19. lib. 1. Io. de Amic. conſ. 25. Soc. ſen. conſ 46. colum. 8. verſic. ſed difficultas, volum. 4. Card. in Clem. 1. §. fin. quæſt. 4. de rebus eccleſ. non alienan. Firmian. in uerbo longum, & in verbo tempus. Lapus allegat. 31. Afflict. de iur. protomiſ. in princip. ſub num. 25. Franc. March. deciſ. 688. par. 1. Tiraq. de re retract. lignagier. §. 1. gl. 6. nu. 9. in fi. Hieron. de Mont. in tract. finium, c. 5. nu. 18. & hæc eſt communis opinio, & de conſuetudine paſſim obſeruata, Bal. in l. iubemus nulli, colum. 2. C. de ſacroſ. eccl. Dec. conſ. 292. colum. 2. Soc. conſ. 32. col. 2. libr. 1. Couarruu. variar. reſolut. lib. 2. capit. 16. Duenn. regul. 40. ampliat. 12. Anani. in c. fi. nu. 13. ne prælati vices ſuas. Pinell. de bon. matern. part. 3. ſub nu. 63.

Cui adde Soarez. in ſuo Theſaur. litera C. nu. 197. & litera T. nu. 3 immo & hæc eſt magis communis opinio, Bellame. deciſ. 648. Mattheſ. commun. opin. in verbo locatio, ex Dec. conſ. 204. Bero. conſ. 146. num. 2. lib. 1. deciſ. Peruſ. 24. nu. 4. lib. 1. & idem Ioſeph de Ludouic. concluſ. 12. verſ. reducendo ad principalem, Franc. March. deciſ. 213. part. 2. Viu. opin. 107. Port. in §. diuturui, num. 5. Inſtitut. de iure naturali gent. & Ciuil. Boer. deciſ. 234 num. 2. 3. & 4. Ruin. conſ. 58. col. fin. volum. 4. & 148. eodem volum. Rolan. conſ. 9. nu. 17. uolum. 3. Duen. regul. 240. limitat. 2. in fin. Grammat deciſ. 24. num. 11. Anch. quæſt. 66. nume. 10 part. 2. Vaſqui. de ſucceſſ. tit. de teſtament. poteſt. §. 10. ſub num. 78. Sinione. de decret. lib. 2. tit. 6. inſpect. 2. num. 26. Balb. de præſcript. par. 2. principal. quæſt 10. num. 33. Angel. & Immol. in l. ſi domus, §. fin. ff. de legat. 1. Iaſ. in l. manumiſſiones, ff. de iuſtitia, & iure, in l. 3. §. ex contrario, num. 48. ff de acquirend. poſſeſſ. Fel. in cap. quæ in eccleſiarum, num. 86. de conſt. Affl. de iur. protomiſ. notab. 8. num. 25. Zaſ. in epitom. ſeu 1. par. 9. nu. 13. Alexan. conſ. 118. lib. 5. in l. ſi finita, §. ſi de vectigalibus, column. 2. ff. de damn. infect. dicens hanc opinionem veriorem, Aret. conſ. 51. Borgn. deciſ. 43. nu. 9. Rimin. conſ. 65. nu. 8. conſ. 16. & 177.

3 Licet contrarium teneat gl. in l. codicillis, §. Inſtituta, in glo fin. de leg. 2. quæ communiter reprobatur, vt per Duenn. regul. 40. ampliat. 12. Euerard. in loco a feud. ad emphyt. num. 50. gl. in rubr. quæ ſit longa conſuetudo, in l. 1. C. de præſcript. 30. vel 40. annorum in l. cum de in rem verſo, ff. de vſur. in l. ſi filius, C. de petit. hæreditat. in l. fideicommiſſarium, §. ad iſto, ff. qui, & a quibus, Butr. in cap. fi. ne prælati vices ſuas, Alex. ad l. ſi filio, §. ſi vir, num. 24. ff. ſoluto matrim. atteſtans pariter gl. in d. §. inſtituta, communiter reprobari, Rodo. de rebus eccleſ. fol. 16. num. 2. & fol. 342. nume. 12. & 348. num. 4. Lamberteng. de contract. mulier. in verbo conſenſus, nu. 54.

Nec obſtare vidẽtur in contrarium adducta, quia loquuntur in caſu ſuo, & ſic patet limitatio, vt nõ procedant in locatione decem annorum, quæ dicitur longi temporis.

4 Sed licet allegata opinio vera ſit, & durum eſſet ab ea in practica recedere, tamen poſſet facile teneri contrarium, quia iura, vbi ſe fundant gl. & Doctores, non loquuntur in materia locationis, & conductionis, ſed in aiia penitus diuerſa, prout aperte videri poteſt, & non valet conſequentia in hac materia, decennium eſt longum tempus, ergo & in locatione, & conductione, niſi ex omnimoda caſus ſimilitudine, vel paritate, & ita vno verbo innuit Tiraquell. de retract. conuen. §. 2. glo. 1. nu. 18. Iacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. caſ. 5. nu. 8.

5 Declaratur hæc communis opinio, & concluſio, vt procedat, & habeat locum in profanis, ac etiam in rectorib. eccleſiarum ſæcularib. ſecus quoad monachos, & prælatos regulares, quia locatio ad longum tempus. quæ & quanta ſit, arbitrio iudicis ſtatur. Alex. ad d. l. filio. §. ſi vir, nu. 25. Calca. conſ. 125. nu. 12. Et hæc eſt communis opinio. Iacob. Menoc. d. caſ. 5. in fine.

Digitized by Google

6 Bene verum eſt, quod ex diſpoſitione Pauline triennium hodie eſt præfixum locationi rerum eccleſiarũ, vt dicam ſuo loco.

7 Quid in biennio? multorum fuit opinio, quòd in locationibus, & conductionibus eſſet longum tempus, namque in hac materia locati, & conducti conductor per longum tempus abſens intelligitur per bienniũ, l. cum domini. ff. locat. Secundo conductor dicitur per longum tempus ceſſaſſe a ſolutione penſionis, ſi ſteterit per biennium, l. quæro. § inter locatorem. ff. loca.

8 Contrarium eſt uerius, nec obſtant contraria, quia loquuntur in alio caſu. Vnde in hac locati, & conducti materia biennium multipliciter conſideratur. Primus eſt caſus in abſentia coloni ad effectum aperiendi, & alteri locandi, & tunc biennio expectatur, d. l. cum domini. late Menoc. de arbitr. iud. li. 2. centur. 1. c. 79. ponam ſuo loco. Secundus eſt caſus in ceſſatione ſolutionis penſionis, & ſimiliter biennium conſideratur. d. l. quæro §. interponam, in tit. de recuſ. Tertius eſt caſus, a dicatur locatio ad longum tempus ex biennio, & iure cautum non reperitur.

9 Quid in triennio: Videbatur dicendum, q; ſic, quia emphiteuta ceſſans per triennium cadit a iure ſuo, l. 2. C. de iur. emphit. Contrarium eſt verius. Natt. in milit. Hieroſolimitano commendatario, conſ. 51. vol. 3. concludens dici admodicum tempus. Tiber. Decia. conſ. 14. num. 3. libr. 2. Hieron. Magon. Rot. Florent. 91. nu. 13.

10 Quid in quinquennio? videbatur dicendum quod ſit longum tempus ex cap. fi. de magiſtris, vbi ſpeciale eſt, vt ad quinquennium locare poſſint, ergo in cæteris quinquennium erit longum tempus, & ita reſidet gl. fin. in Clem. 1. de reb. eccleſ. non alienand. Calcan. conſ. 115. nu. 11. verſ. tertius caſus.

11 Contrarium eſt uerius, & facit ad practicabilẽ quæſtionem, vt ratione fideicommiſſi prohibitus alienare vendere, hypothecare, uel permutare, poſſit iocare in quinquenniũ. Port. conſ. 61. per totum, tangit Mazzar. licet nõ aperiat de fideicomin. par. 2. q. 38. qui in contrarium allegat Rui. conſ. 131. nu. 11. lib. 3. qui nihil dicit ad hoc propoſitum, & adde, quia hunc caſum non ponit Durant. de cautel. vltimarum voluntat. tit. 8. cap. 5. & 6. Nec obſtant adducta in contrarium, quia illa iura loquuntur de præbendis dandis clericis ſtudentibus, & hoc per quinquennium. ita ſentit Guid. Pap. q. 290. Alex. conſ. 29. nu. 12. & conſ. 82. in fine lib. 7. Rebuff. in praxi. beneficiorum tit. de diſpenſat. ratione ætatis, circa num. 5. & 6.

Si igitur in locatione, & conductione quinquennium non eſt longum tempus, multo minus quadriennium.

12 Quid in ſeptennio? Vtiq; longum tempus in profanis (de his. n. loquimur) dici nõ poteſt. gl. fi. in Clem. 1. de rebus eccle. Abb. in c. 1. ne prælati vices ſuas. Didac. lib. 2. c. 16. nu. 1. variar. reſolut.

• Cui adde, q; hæc eſt communis opin. Alex. conſ. 4. nu. 6. vol. 5. vbi notabiliter loquitur, & concludit dici ad modicum tempus, nec habere vtile dominium.

13 Quid in nouennio? Vtiq; non eſt ad longum tempus. patebit ex dicendis, quia eſt ad longum tempus cum pacto de renouando in nouennium. ergo ſimplex nouennium non eſt longum tempus in profanis.

De locatione ad vitam.

QVAESTIO II.

QVAERO ſecundo loco ad vnum aliud, an locatio ad vitam locantis, vel conducẽtis dicatur ad longum tempus? Et videbatur dicendũ quod non, quia poteſt etiam citius mori, & ſic locatio erit breuis. l. 1. ff. de condit. & demonſtrat.

1 Contrarium eſt verius, vt dicatur ad longum tempus, ſiue ſit ad vitam locantis, ſiue ad vitam conducentis. Ancha. Card. & Imnol. in Clem. 1. de rebus eccl. per tex. in §. emphiteuſim. authent. de non alienan. in cap. ex litteris, de conſtitut. Nicol. Mozz. de contract. in tit. de locat. de diuiſ. locat. nu. 9.

• Cui adde, quod hæc eſt communis opinio. Alex. ad l. ſi fuio. §. ſi uir. num. 15. ff. ſolu. matrim. conſ. 109. in fine lib. 3. Aret. conſi. 55. nu. 1. Nauarr. in cap. 1. §. 1. de pœniten. diſtinct. 5. Pruell. in l. 1. par. 3. num. 63. C. de bon. matern. Vincent. de Anna. ſingular. 325. Hiſpani. de primogenitur. Hiſpan. lib. 1. cap. 20. nume. 29. maxime in locante, uel cõducente [illegible] ætatis. Corn. conſi. 243. col. 1. & 2. volu. 3. prout in Card. annorum 45. ſequitur Herony. Gab. conſil. 168. quæſt. 1. numero ſecundo.

2 Sed nunquid locatio ad vitam locantis, uel conducẽtis dicatur perpetua, vel habere naturam perpetuæ locationis? Videbatur dicendum, quod non, ex l. iubemus, §. ſanè. C. de ſacroſ. eccleſ. & ita tenet glo. in cap. 2. in glo. 1. de his, quæ fiunt a maiori parte Capituli, ſentiens conceſſionem factam a clerico ad uitam, non eſſe ſubiectam ſolennitatibus perpetuarum alienationum. Io. Andr. in cap. tuæ, eod. tit. Oldrad. conſi. 226. col. 1. Federic. de Senis. conſ. 12. Canoniſtæ in capit. 1. de rebus eccleſ. lib. 6. Immol. in c. 2. de his, quæ fiunt a prelato, Socin. conſi. 73. colum. 1. vol. 3. Iaſ. conſi. 73. col. 4. vol. 3. Caſſador. deciſ. 5. in fine, de priuileg. & cũ hac opinione referendo eam vltimo loco reſidere videtur Anto. Gabr. de locat. conclu. 2.

Contrarium eſt uerius, gloſ. in l. 1. ff. pro ſoc. & in cano. ea enim. §. perpetua. 10. q. 2. & in c. fin. de reſcript. lib. 6. Socin. conſi. 15. colum. penult. volum. 1. Immo. in cap. tua, col. 1. de his, quæ fiunt a prelato ſine conſenſu Capituli, & in cap. poſſeſſiones. circa med. verſ. vlterius ſciendum, de rebus eccl. non alienan. Federic. de Sen. conſ. 143. Lapus allega. 31. Abb. in cap. 2. num. 6. de his, quæ fiunt a prælatis, in cap. quamuis, in fine, de decimis, Bald. in ca. fin. de conſtitutionibus, Ioann. Andr. in regu. is, qui tacet, quæſt. 3. de regulis iuris in Mercur. Boer. deciſ. 234. gl. notab. in canon. poſſeſſionem, 16. quæſt. 1. Alexand. conſ. 119. lib. 3. Couuarru. variar. reſolut. lib. 2. c. 16. nu. 3. Alexand. ad Bar. in l. in hoc iudicium, §. 1. litera F. ff. commun. diuidund. ubi pactum in perpetuum exponitur, id eſt donec viuant, & conſil. 59. vol. 5. ubi pro toto tempore conductoris, Iaſ. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, num. 9. ff. de cõdict. indeb. Pontan. de ſpol. lib. 2. nu. 137.

3 Et facere videtur hæc ratio, nam quoties quid eſt dubium, & incertum, præſumitur perpetuum. l. ſufficit, ubi Iaſ. in 2. notab. ff. de condict. indebit. in l. 3. §. ex contrario, colum. 4. num. 15. ff. de acquir. poſſeſſ. Dec. conſ. 472. col. 3. verſ. & in dubio, Alexand. conſi. 216. colum. fin. lib. 7. Felin. in cap. ex literis, colum. 7. & ibi Dec. col. fin. de teſtibus, latè Tiraq. de retract. conuent.

§. 2.

§.2 gl. 1.nu.39. Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.quęſt. 69. nu. 10.ſed tempore mortis nihil incertius,l.1.ff. de condit.& demonſtr.merito,&c.late gl.fi.in c fin. de reſcript.li.6.dicit ſingul. Alber.de Albert. ſingul. 149.& hæc eſt cõmunis opinio,Hippolit.Riminald. conſ.241.nu.9.& 59.vol.3.234.nu.164.vol.2.Burſa. conſ.330.nu.76.vol.3.

De Locatione ſimpliciter facta.

QVAESTIO III.

SED non inutilis erit inueſtigatio, Apparet inſtrumentum locationis ita conceptum. Locauit ad lõgum tempus Sempronio, quomodo intelligatur, an ad decem annos præciſe, vel ad vitam conducentis. Prima facię videbatur dicendum ad fauorem locatoris,& ſic vt ille declarare,& interpretari poſſit, quomodo velit factam eſſe locationem,ex l.quoties idem ſermo,ff.de regul.iuris.& in materia locati, & conducti ex l.ſi vno,in principio,ff locat. l. ſi ſtipulatus, C. de uſuris,l.inſulam,ff.de præſcript.uerb.

1 Contrarium verius videtur, quia in contractibus verba intelliguntur contra proferentem,l.veteribus, & ibi lat.ff.de pact. Vnde imputet ſibi locator,qui legem apertius non dixit,niſi ſimus in Eccleſia,in qua ſemper minus damnoſum iudicatur,ut ſuo loco dicã. Vidi etiam in facto, quod fuit conſiderata qualitas perſonarum,& loci,ſi alijs fuit locatus,quomodo,cuius ſituationis,& ſic iudex arbitrabitur.

2 Similiter eſt facta locatio ad vitam ſimpliciter,an intelligatur locantis,vel conducentis,& vtique in facti contingentia uidi reſolutum ad uitam conducentis,ex regul.d.l.ueteribus,& occurrit ſępius in famulo,qui promittit ſeruire in vita vtique ipſius famuli, non domini,ita vt eo mortuo cogi poſſit per heredẽ, niſi aliud appareat: multi enim ex aliquo reſpectu volunt ſeruire,& tenentur vni,non alii.

De Locatione de nouennio in nouennium.

QVAESTIO IV.

QVAERO, an locatio facta de nouennio in nouennium ſit ad longum tempus. Videbatur dicendum quod non,quia nouennium in ſe non eſt longum tempus,vt ſuperius viſum fuit,& ſic potius videntur plures locationes q̃ vna,& ad longũ tempus.

1 Contrarium eſt verius. Cardin.in Clement. 1.§.1. de rebus eccleſ.non alienand. Faber. in §.item finitur Inſtitut.de vſufruct. Aret.ad l.ſi quis ante,colum.1.ff. de acquir.end.poſſeſſ. Alexan.conſ.265.li. 2.& conſ. 104.nu.6.lib.3.Felin.in c.quæ in eccleſiar.nu. 87.de conſtit.l.a.ſ.in l.manumiſſiones,nu.7.ff.de iuſtit.& iure,Soc.conſ.69.nu.8.lib.1.Curt.de feud.par.4. num. 92.& hæc eſt cõmunis opinio,Ari.Pinell.in l.1.part. 3.C.de bon.matern.Eman.in ſuo Theſaur. litera C. nu.199.immo alienatio appellatur,Alexan.conſ. 68, lib.1.Aret.conſ.3.Barbat.in rub.de rebus eccleſ.col. 5 Caball.milleloq.567.in fi.par.2.glo.Pariſ.tit. 1. §. 14.nu.36.Vinceut.de Anna ſing.325.& de communi Eugenius conſ.24 nu.5.

2 Ampliatur hæc concluſio,vt procedat,& idem ſit ſi fuit pactum,vt de quinquennio in quinquennium, quia hæc duo ſimul iuncta faciunt lõgum tempus. Lapus allegation.12.& ibi late Mandoſ.in addit. Tiraq. appellans locationem in fraudem,de retract.lib.2.n. 11. Mandoſ.ſuper indulto locandi. Celſ. Vgo in clauſulis contractuum,in verbo ad renouandum. allegat Bar.in l.ſi finita,§.ſi de vectigalibus,ff.de dam.infec. & ſi Bal.contrarium uelit in l. voluntas,colu 1. verſ. illud certum eſt,C.de fideicommiſſ. Alexan.conſ.68. lib.1.& conſ.165.lib.2.& ſic clauſula ad renouãdum iſto caſu nihil operabitur,& præſumetur in fraudem Din.in l.codicillis,§. Inſtituto,ff.de le.g2. Vgo in tractat.clauſul.contract. in verbo finito quinquennio, Anton.Padill. in l.quoties plures,nu 8.ff.de leg.2.

3 Et talis locatio non valet, dum ſit de bonis eccleſiaſticis,ſine euidenti utilitate Eccleſię,& ſolẽnitatibus requiſitis tanquam in fraudem legis, & contra formã Paulinę,Card.in Clem.1.quęſt.5.de rebus eccl. Alex. conſ.165.colu.1.uerſ.ſecundo adducitur. Mar. Anguiſol.conſ.99.num.5.bona apoſtilla ad Abb in cap. tua nos,num.11. de eccleſ.ædificand. Riminald.iun. conſ.234.nu.4.6.160.& 166.uolum.3. Franc. Becc. conſ.32.num.15.lib.1. & hęc eſt communis opinio. Eugen.conſ 24.nu.5.

Quid ſi locatio fiat ad tempus & intra nouenniũ? Vtique dicitur ad modicum tempus,& non habet ius in re,nec requiritur aliqua ſolennitas, & eſt ſimplex conductor. Armill.in uerbo locatio,nu.5.ubi non requiritur aliqua ſolennitas requiſita in bonis eccleſiæ, uel alij, ad longum tempus, Rot. deciſ.1. de locat. in nouiſ.Soc.conſil.32.in 1.dub uolum.1. Mandoſ. in pract.commiſſion.commiſſ. 2. in verbo locationem, Caſtrenſ.conſ.4.volum.1.Borgn.deciſ. 43. nu. 57.& deciſ.44.num.45.

4 Bene verum eſt, quod in materia Paulinæ ſi locatio fiat ad ſolum triẽnium,cum pacto renouãdi ad aliud triennium a die finitę primę locationis, non ualet vti in fraudem legis Ioann de Arn.ſingul.166.dicens ſępius in facto euenire,& eſſe notatu dignum,& hęc eſt communis opinio, Borgnin.deciſ.43.numer. 7.& ita fuit ſępius iudicatum, Rebuff.in compend alienat.rerum eccleſiarum,nu.18.Iaſ. conſ. 94. volum. 1. Caballin.milleloq.160.par.1.Neuizz.conſ.90.num.26. Rodo.de rebus eccl.rubr.de fruct.eccleſiarum, num. 15.& 16.Alex.conſ.17.nu.2.uol.2.

5 Ampliatur ultra alios,ut procedat etiam ſi dictum ſit,ut nullum transferatur dominium,quia commoditas fructuum in huiuſmodi caſu pro uera alienatione habetur,Bald.in authent.hoc ius porrectum, colum. 2.uerſ.6.C.de ſacroſ.eccleſ.Fabian.de empt.& uẽdit. quæſt.4.principal.uerſ.circa teſtium,Gabell. millel. 160.nu.2.par.1.

Limita aliud eſſe ſi fiat de nouennio ſimpliciter, ſed cum pacto de renouando ad aliud nouennium, & ſumus in ſolita locari,ſaltem per aliam uicem,& concurrit diuturnitas longi temporis,ut per Rimin.conſ. 16.& idem de quinquennio cum pacto de renouando ad aliud quinquennium, Rimin.conſ.400.

De Locatione collata in voluntatem conducentis.

QVAESTIO V.

1 QVAERO quinto loco in hac quæſtione, an locatio collata in uoluntatem conducentis ſit ad lon-

longum tempus, & videbatur dicendum quod non, quia de facili uoluntas mutatur, & nunquam homo in eodem ſtatu permanet, §. vt autem, authent. de nõ alienand. bona gl. in princip. Inſtitu. de iuſt. & iur. ad idẽ tex. in l. diui fratres, ff. de iure patronatus, vbi mutatio uoluntatis de facili pręſumitur in cap. cum ceſſante, de appell.

2 Pro cõtraria parte facit, quia uoluntas durare pręſumitur l. eum qui uoluntatem, ff. de probatio. l. cum hic ſtatus in ſui princ. ff. de donat. inter virum, & vxorem, c. maiores, de baptiſmate, quod procedit etiam ſi ſit elapſum longum tempus, Iaſ. in l. ſancimus per illum text. in 3. not. C. de teſtamen. not in l. 1. C. de ſeruis fugit. late Alc. regul. 2. præſumpt. 16.

3 Et hęc eſt uerior opinio, ut locatio ad voluntatem conducentis dicatur ad longum tempus, Dec. conſil. 204. in fin. Soc. iun. conſ. 63. nu. 2. lib. 2. Mart. Laud. in repetit. rubr. ff. de rei uen lic, num. 5. Ari. Pinell. de bon matern. l. 1. in par. 3. ſub num. 63. prope finem ex regul. l. ſufficit, ubi Bart. & Iaſ. ff. de condict. indeb. l. iuris peritus, ff. de excuſ. tutorũ. Dec. conſ. 472. Alex. conſ. 216. lib. 7. pulchre Fulgoſ. cõſ. 240. in principio Herculan. de cautio. de non offendend. c. 9. nu. 24. ponam in tit. de rebus eccleſ. & latius in tit. de beneplacito, & ad contraria patet reſponſio per addućta pro contraria parte, quia pręſumitur durare, nec in dubio voluntatis mutatio præſumitur.

4 Sed pone hic vnum, quod reuera mutetur voluntas conducentis in breui ſpatio, quod conceſſit modicum tẽpus, diceturne amplius locatio ad longum tempus? certe ita. vidi reſpõſum, quod attẽta primordiali voluntate dici potuit ad longum tempus, ex regula, quod a primordio tituli poſterior ponatur euentus, de qua ſupra vidimus, ſed attento effectu poſtea ſecuto nõ gaudebit amplius beneficio locationis ad lõgum tempus.

5 Quid ſi fiat locatio in voluntatem locantis, vel concedentis. Vtiq; non præſumetur ad longum tempus, ut tangam in ti. de beneplacito. Illud etiam vidi practicatum, quod inſpiciantur conditiones appoſitæ in inſtrumento locationis; ſi enim multum faueat locatori, non præſumetur mutatio voluntatis, & ſic erit ad longum tempus, Si verò non admodum fauent, præſumetur in fauórem concedentis, & ſic mutatio voluntatis.

6 Quid conſeruatur duratio locationis ad uoluntatem tertij? Vtique videntur militare rationes, quod mutatio non præſumitur, attenta tamẽ qualitate perſonæ, & ſi magis adhęreat vni, quã alij. Et corollarie infertur, quod locatio facta ad annos uiginti, dicitur ad longum tempus, Burſatt. conſ. 23. nu. 6. lib. 1. idem ſi ad annos 29. Ioſeph. de Ludou. concl. 1. verſ. redeũdo ad principalem. Contrarium tenet Speculat. de locat. §. nunc uidendum, uerſ. 29. Rodoa. de rebus eccl. fol. 338. nu. 7.

De Locatione in perpetuum.

QVAESTIO VI.

1 QVAERO, quæ dicatur locatio non ad longum tempus, ſed in perpetuũ? & uidebatur annorũ centum ex doctrina Bart. in l. ſi uſuſfructus, ff. de uſufruct. legat. Bal. in l. 1. C. ne rei dominicæ, uel templorum gl. & Bar. in l. annua, §. a Titia. ff. de annu. legat.

2 Verius eſt, ut ad annos 30. gl. in §. 1. Inſtit. de perpetuis, & temporal. act. in authent. ſi quas ruinas, in verbo, dantur, C. de ſacroſ. eccl. in §. perpetuã, 10. quæſt. 2. Panorm. in c. nulli, de rebus eccle. non alienandis, Tiraq. de retract. lignagier, §. 1. gl. 6. num. 9. gl. in l. 1. ff. pro ſoc. Bal. in l. ſi bonus, § ſi fundus, ff. de legat. 2. & ibi ſequitur Alexand. Bero. in d. c. nulli, nu. 35. & 36. Rodoa. de rebus eccl. in princi. verſ. vocabulũ, nu. 10. fol. 15. & iterum fol. 17. nu. 7.

3 Multo magis annorum 40. uel vlterius, Speculat. de ſentent. § 8. in h. Card. in Clement. 2. quæſt. 15. de reſcript. Firm. in verbo perpetuum, & paſſim hodie videmus conceſſiones fieri ad annos 60.

4 Conſiderandum tamen eſt, quod ſi loco aliquid in 30. annos, dicatur bene ad longiſſimum tempus, non autem in perpetuum: dicetur tamen per centum annos, & ultra, quouſque penſio ſoluatur, Bar. in authẽ. quibuſcunque, C. de ſacroſ. eccl. Bero. in d. c. nulli, nu. 35. Rodo. dicens hoc in iure uerius, de reb. eccl. fol. 28. ſub nu. 39. per l. 3. ff. de except.

5 Bene verum eſt, quod ſi famulo conducto cõcedo, vt perpetuo veſtiatur, intelligitur donec ſteterit cum me, gl. in l. id veſtimentum, ff. de pecul. Bar. in l. in his §. ſciemus, ff. ſolut. matrim. Port. in §. non tamen, nu. 4. Inſtit. de ſatiſdat. tut.

Et conſiderandum eſt, quod licet hominis vita pręſumatur uſque ad annos centum, l. ſi. C. de ſacro. eccl. hodie tamen a communiter accidentibus admodum breuior eſt, & vſq; ad annos ſexaginta, vel ſeptuaginta dicitur tempus antiquum, & immemoriale, Socin. conſ. 89. num. 7. col. 1. Federic. Cott. conſ. 108. nu. 2. vol. 1. Ruin. conſ. 92. nume. 10. vol. 4. conſ. 141. num. 18. vol. 5. Crauett. de antiq. tempor. par. 1. ver. abſolutus, num. 21. & ſequent. Rip. reſponſ. 1. num. 9. de iure patron. uolum. 2. Menoch. conſ. 2. num. 309. uolum. 1. Tiber. Decian. conſ. 21. nu. 26. li. 1. late Borgnin. deciſ. 45. num. 23.

Cui adde, bene loquẽtes, Alc. reg. 1. pręſumpt. 44. Anton. Gabr. de præſumpt. concl. 16. iuxta tamẽ morem regionis plus viuitur in vno loco, quam alio, Alphan. reportat. 89. Vnde ſi contingat caſus articulare tempus immemoriale, uel antiquum, probatis annis 60. uel. 70. erit a communiter accidentibus probata intentio, & non uidetur mos regionis admodum attendendus, quia uita hominis ualde inordinata fecit regulam generalem ſine limitationibus.

6 Quid ſi dicatur, ut donec ſoluatur pẽſio, locatio duret? Vtique dicitur perpetua, Nicol. Mozz. de cõtract. tit. de locat. uerſ. uenio, n. 9. ex l. 1. ff. ſi ager uectigalis.

De Locatione ad modicum tempus.

QVÆSTIO VII.

1 QVAERO in hac principali quæſtione, quæ dicatur locatio ad modicum tempus. Primo loco dicendum uidebatur dierum triginta, & ſic unius mẽſis. ita modicum tempus interpretatur I. C. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itiner. actuque priuato.

Secundo loco uidebatur dicendum biennium, ex text. in materia locati & conducti. in l. cum domini, ff. locat. de cuius intellectu ſuperius uidimus.

2 Verior opinio eſſe uidetur, ut intelligatur arbitrio iudi-

iudicis,glo,in l.1 §.quod autem,ff. de ſuperficiebus, & ibi Bart,Iacob.Concenn.lib.1.queſtionum,cap.3.num.6.Iacob.Menoch,de arbitr.iudic.li.2.centur.1.caſu 31.qui loquitur in terminis,locati,& conducti, in ſuperficiario,qui conduxit ad non modicum tempus,ad l.1.§.quod autem,ff.de ſuperficiebus,& de retinend. poſſeſſione,remed.4.num.39.

Cui adde gl.in cap.2.in uerbo nõ modicum,iuxta ſecundam expoſitionem de reb.eccl. nõ alienand. lib.6. gl.fin,in Clement.1. eodem tit.Ioann.And.ad * Spec.eo.tit.verſ.in ſexto,& hęc eſt cõmunis opinio, Alexand.ad l.ſi filio,§.ſi vir,num.15.ff.ſolut.mat.& ita paſſim obſeruatur teſte Dec.cõſ.204. Rot. deciſ. 232.in nouiſſ.Corſett.in tract.de minimis,par.1.circa principiũ,Rodo.de reb.eccl.rubr.quid ſit,& quomodo intelligatur modicum,nu.14.fol.72. Firmia. in verbo modicum, Sebaſt.ad l.ſi is,qui pro emptore nu.97.de vſucap.Sfor.Oddo,de reſtit. in integrum, quæſt.27.art.3.nu.23. Rebuff. de alienat. rerum ec- * cleſiæ,nu.26.* Mandoſ.de communi,ad Lap. alleg. 89.num.16.immo alleg.80,in cap. Quæris cum locatio,num.1.ſuper verbo longum tempus.)

Declara vltra Menoch.quando præmiſſa iudicis arbitrio relinquantur,Card.conſ.95.poſt.n.4.Alex. conſ.17.nu.2.vol.4.Mandoſ.de ſignatur. gratiæ ſuper indulto locandi,fol.67.

De Locatione in dubio.

QVAESTIO VIII.

PVLCHRA,& notabilis eſt quæſtio. Eſt facta locatio ſimpliciter,an in dubio erit cẽſenda ad modicum tempus,vel ad longum?

Primo loco videbatur dicendum ad longum tempus,quia hoc magis fauet concedẽti ratione caducitatis,ut inferius dicam.& ita ſentit Magon.Rot.Lucana 50.nu.7.Rimin.conſ.177.nu.2.

1 Pro contraria parte facit,quia locationis appellatione ſimpliciter non venit locatio ad longum tempus,ſed ad modicum,gl.in l.codicillis,§.inſtituto,ff. de legat.3. & hęc opinio regulariter eſt vera, quam tenet Affl.de iure proto miſ.in prin.num.26.Pinell. * de bon.matern.l.1.par.3.nu. 63.in fin. * Riminal. conſ.400.nu.3.

Et facit notabile dictum Crauett.de antiquit.temporum,particul.4.nu.923.non præſumi conductorem,voluiſſe renouare perpetuo Coloniam, ſed ad tempus,tum quod hoc ſit neutri partium oneroſum commendat Menoch.de præſumpt. lib. 6. præſum. 9.num.2.)

ADDITIO.

☞ *Vincent. de Anna ſingul. 696. Soci.iuni.conſ.25.num. 3.lib.2.*

2 Ampliatur,vt procedat etiam ſi per prius eſſet facta locatio ad quinquẽnium; nam ſimpliciter poſtea locando intelligitur ad alium vnicum annũ, Socin. iun.conſ.25.in princip.par.2.ex regul.l.boues,§.hoc ſermone,ff.de verbor.ſignific.

ADDITIO.

☞ *Surd.deciſ.265.num.12.*

3 Ex quibus corollarie apparet ampliatio ad d.§. hoc ſermone,vt uerba intelligantur de primo actu, etiam ſi actus immediate præcedens contrarium demonſtret,& ſentiat.

4 Fallit fauore eccleſiæ ratione caducitatis,Iul. Cl. de emphyt.quæſt. 1. verſ. ſed pone, Alex. de Nevo conſ.27.Bero.quæſt.14.Burſati.conſ.23.nu. 27.

5 Fallit,niſi locatio ſimpliciter facta ſit cõcepta,vel cum expreſſione hæredum,& ſucceſſorum, vel cum verbis prægnantibus,vt quandocunque ad voluntatem,&c. vt ſentit Belin.conſ.25.nu.6.qui ita declarat dictum Bal.contrarium ſentientis in capitu.1.de alienat.feud.

6 Et ex prædictis poſtea infertur,ꝙ ſi loco tibi fructus alicuius animalis,qđ parit bis in anno,vel alicuius agri producentis fructus bis in anno,quòd primi tantum fructus conductori debentur, nõ vltra. Alex. ad Bar.in l.dotis promiſſio,ff.de dot. promiſſ.conſ. 16.num.6.lib.4. Fel.in c.2 de tregua,& pace, Natt. in Clement.ſæpe,in princip.de verbor.ſignifi.Curt. iun.conſ.128. Iaſ.in l.in duobus,§.ſi ei,qui,colum. 2. ff.de iureiurando, Alex.ad Bart.in d.§ ſeruorũ. Ant. Gabr.de legibus,concl. 2.nũ. 16.Cui adde, quod hęc * eſt communis opinio, Iaſ.in l.diuortio,§.ob donationes,num.12.ff.ſolut.matrim.

7 Quæ cõclusio vltra ſcribentes ſuperius allegatas declaratur,vt procedat,quando fructus alterius anni ſunt adeo præcoces,vt colligantur infra tẽpus prioris,ſecus ſi ager producat fructus bis in anno ex natura ſoli, vel animalis,vt late Tiraq.nihil tamen allegans in d.§.hoc ſermone,nu.10.

Ex quo limitatur,quod ponit text.ab omnib.commendatus in l.ſine præfinitione,ff.de pęnis,quam cõmendat Iaſ.in §.curare,nu.46.de actio. quod dicendo condemno te ad tempus,intelligitur ad decenniũ dicens hoc eſſe mirabile,& nullibi reperiri,Bal. in l. 1.C.de poſtuland.Iaſ.in l.2.§.1.num.38.ff.de re iudica. Gomeſ.in §.quædam,num.22.de act. Dec.in cap. ex literis,nu.36.de conſtitution.Plat.in l.nemo, nu. 6.C.de exact.tribut.lib.10.

9 Datur etiã colonus,vel laborator perpetuus, qui laborat de anno in annũ,vel de quinquẽnio in quinquennium,Firmian.in uerbo laborator,nu.3.

Similiter penſionem annuam quis emere poteſt ad vitam ſine peccato uſurario,habita ratione incertitudinis,habita moderatione ætatis ementis,Boer. ſingular.in verbo miſſa,num.37.

10 Datur etiam colonus perpetuarius, ut dicam de effectibus locationis ad longum tempus.

De locatione ſine tempore.

QVAESTIO IX.

1 QVAERO de notabili,& utili quæſtione, facta eſt locatio ſine præfinitione alicuius temporis ualebitne? Videbatur dicendum quod nõ ratione incertitudinis,quę regulariter contractum vitiat, Speculat.de locat.§.6.uerſ.59.& 92.late Marſil.in rubr de

de probat.col.73. Alex.ad l.ita ſtipulatus,la grande, ff.de uerb.oblig.

2 Contrarium eſt uerius, & cenſetur facta ſecundũ conſuetudinem loci,aut locatoris arbitrio ſi nõ adeſt conſuetudo,adeo quod locator poteſt quolibet anno in prędio ruſtico,& quolibet menſe in vrbano cõductorem expellere,niſi eſſet conſuetudo in contrariũ, Alexand.conſ.167.col.1.uolu.1. Purpur. conſi. 306. nu.29.vol.1.Minſing.conſ 28.n.34.fo.158. Borgn. deciſ.44.nu.76.Fernand.Vaſq.lib.1.de teſtam. pot. §.10.ſub nu.78.uerſ,regulariter tamen facit, Anton. Gabr.tit.de conſuetud.concl.1.num.4. & 5. ponam in tit.de conſuetud.Bart.conſ.193.nume.2.uolu.1. Ant.Gomeſ.de contrac.rub.de locat.ſub nume. 16. ubi dicit,quod ſi eſt conſuetudo locandi domos de mẽſe Septembris,Sancti Angeli,vel ſancti Martini, aut Paſcatis,ꝙ non poteſt ante dictum tempus conductorem expellere. facit dictum Ioſeph. Ludouic. conc.38.illat.49.de quo ſuperius tetigimus.

A D D I T I O.

☞ *Surd.deciſ.265 num.57.*

Poſtquàm vidimus quid ſit locatio ad longum tẽpus,videamus continuatiue de effectibus ipſius.

QVAESTIO X.

NVNQVID locatio ad quinque annos,eſt ad modicum tempus. Vtique ſic, Riminal.ſen.cõſil.400.num.2.

QVAESTIO XI.

QVID de locatione octo annorum, vtique ad modicum tempus, Dec.de communi cõſ. 292. num.1.Cagnol.ad authent.qui rem,nu.10.C. de ſacroſ.eccleſ.de communi Rimin.conſ.142.vol.3.Burſat.conſ.330.nu.49.vol.3.

QVAESTIO XII.

QVID ad nouem annos,vtique ad modicũ tempus dicitur, vnde non eſt locus caducitati, Bero.conſ.117.in fine,vol.1.Burſati conſ.154.numer, 19.volum.3.)

QVAESTIO I.

1 QVAERO,an per locationem ad longum tempus transferatur vtile dominium? Primo videbatur dicendum,ꝙ non eſt l.non ſolet, ff. locat. vbi per locationem dominium non transfertur.

2 Secundo,quia dominium traditionibus transfertur,l.traditionibus,C.de pact.ſed locator tenetur ad ſimplicem patiẽtiam, vt videbimus in ti. de euictio. merito,&c.

3 Pro contraria parte facit,quia conductor ad longũ tempus ęquiparatur emphyteutæ,qui habet vtile dominium,vt infra videbimus.

4 Secundo, quia locans ad longum tempus dicitur alienare,vt ſimiliter inferius videbimus.

5 Et hęc opinio in puncto iuris eſt verior,gl.in l. 2. ff.ſi ager vectigal.vel emphyt.petat.Bart.in l.prima, §.quod ait,nu.5.ff.de ſuperficie.Federic.cõſ.123. Caſtrenſ.in l.manumiſſiones,nu.6.ff.de iuſt.& iur.Alexand.in l.ſi filiofam.§.ſi vir,nu.15.ff. ſolut. matrim. Bal.in authent.& qui iurat,C.de bon.author.iudic. poſſid. Alexand.conſ.1.nu.15.vol. 4. Canon. in cap. 1.de reb.eccleſ.non alienand. Anchar.Regẽſ.quæſt. 52.nu.2.par.2.Aret.conſ.55.Fel.conſ.25.Iaſ.in l.naturaliter,nu.15.ff.de acquir.poſſeſſ.in l.1.nu.34 in l. 2.nu.39.in fi.nu.2.C.de iur. emphyteut. Rocch. de Curt.in tract.de iure patronat.in verbo, ipſe, vel ſi a quo,nu.57.cum ſequent. Gugliel. Rodo. de rebus eccleſ.non alienand.in princip.verſ.vocabulum quoque,fol.15.vbi ſentit id maxime procedere in locatione ad maximum tempus, Euer. in loc. a feud. ad emphyteuſ.nu.48.idem qui ſupra, Rodoa. de rebus eccleſ.non alienand.quæſt.6.nu.345. nu. 8. Duenn. regul.40.ampliat.12.Soc.conſ.5.col.2.libr.4. Salic. in l.fin col.fin.verſ.an prohibita,C.de reb.alien. nõ alienand.Angel.in §.ſcire,authent.de non alien.Immol.in Clement. 1. de rebus eccleſ. non alien. conſ. 68.col.fi.Panorm.in c.ex literis,col.2.de iure patronat.Florian.in l.in hoc iudicium,§.ſi conueniat, ff. cõmun.diuidund.Card.in c.1.§.donare,qualit.olim feudum poterat alienari, Alexand.conſ.68.col. 2.li. 1.& iterum,conſ.165.lib.1.conſ.112.col.1.libr.1. & 115.col.2.lib.3.conſ.17.lib.4.conſ.69. in fin.lib. 5.& 122 eo.vol.& conſ.117.col.penult.lib.4.Cor. conſ. 243.circa primũ.col.2.lib.3.Iacob.de ſancto Georg. in tract.de feud.in verbo.& cum pacto de non alienando,col.4.verſ.quæro vlterius, Bertran.cõſ. 126. lib.2.Tiraq.de retract.lignagier gl.14.§.1.nu.79.gl. & Doctor.in c.1.quibus mod.feud.amittatur, Dida. variar.reſolut. lib 2.c.16.nu.2.Iacob.Menoc.de arbitr.iudic.lib.2.centur.1.caſu 5.nu.1.Franc.March. deciſ.Delphinal.495.par.1.vbi etiam atteſtatur glo. in l.codicillis,§.inſtituto, ff. de leg. 2. communiter reprobari,Boer.deciſ.234.nu.2.Hieron.Gabr.conſ. 168.quęſt.1.num.3.Rim. conſ.57. & 61. volum. 1. Nicol.Mozz.tit.de locat, & conduc. verſ. uenio ad aliam, num.7.Borgn.deciſ.43.nu.1. & hæc eſt uera, & communis opinio, Soarez. in ſuo Theſaur. litera C.nu.199.Fabian.de Monte,de empt.& uend. par. 1.quęſt.22.principal.quęſt.3.num.8.Bar.in l.ex hoc iure,nu.5.ff.de iuſt.& iure, in l. in prouinciali, §.ſi ego,nu.6.ff.de nou.oper.nunciat.in l.2.colum. 3. C. de iure emphyteut.Felin.in cap.quæ in eccleſiarum, col.31.de conſtit.in c.plerumque de reſcrip.Caball. milleloq.67.par.2.Aret.in §.adeo,col.1.Inſti.de locat.Caball.mileloq.113.par.1.glo.notabil.in l.quæro,§.inter locatorem,litera S.ff.locat.Bal.in c.querelam,in fine de iureiurand. Iaſ. in l.1.C.de ſacroſ. eccleſ.in l.res,quæ,nu.15.C.eod.in l.2.num. 38. C. de iure emphyt.Felin.conſ.25.Tiraq.de iur. conſtituti,par.3.limitat.14.nu.12.vbi colonos ad longum tempus perpetuarios appellat,Grat.conſ. 76. nu. 1. volum.1.Boſſius de cenſibus,artic. 9. Affl.deciſ.365. num.4.Rimin.conſil.380.nu. 10. Vincent. de Ann. allegat.104.nu.9.

Hinc poſtea in practica, & facti contingentia infertur,ꝙ colonus ad longum tempus, conductor ad modicum fiſci,vel reipublicæ poteſt incidere arbores fructiferas per eum plantatas,ex quo tẽpore plãtationis erat utilis dominus, & imputet ſibi dominus,

nus, qui rem ſuam ſic locauit, Bald. in d. §. Inſtituto, vbi Floria. & Ioann. de Imol. ſequuntur, idem Bald. in c. 1. quibus modis feud. ammittatur, in l. ſi domus, §. ſi. de leg. 1. vbi Immol. & Alexan. ſequuntur, Euerar. in loco a feud. ad emphyteuſ. vbi dicit ualde mẽti tenendum, & de facto habuiſſe in quæſtione ſatis ardua, Franciſ. Men. deciſ. 555. par. 1.

Et nota quia præfati Doctores non loquuntur in omnibus arboribus, ſed in ſeminatis, vel plantatis per eum tantum. dicam in tit. de recuſationibus, & de melioramentis.

6 Declaratur allegata concluſio, ut nõ procedat, quã do aliter inter partes conuentum ſit, Bald. in c. literæ, nu. 6. de dilation. per gl. notab. in d. §. inſtituta, ſequũtur, & commẽdant Aret. & Faber. in §. adeo, Inſt. locat. Boer. deciſ. 234. nu. 2. adde Aret. in l. ſi quis ante, colum. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. Euerard. in d. l. num. 53. Contard. ad l. vnica, limitat. 21. num. 29. C. de momentan. poſſeſſion. Fabian. in tract. de emp. quæſt. 22. 5. quæſt. principal. nu. 8. per l. quod ſi nolit, §. fin. ff. de ędilit. edict. Dominic. in cap. Abbatibus, 2. quæſt. 2. Bal. in l. ſi domus, §. ſi. ff. de legat. 2. Soc. litera A. reg. 25. limit. 4. licet titubet aliquantum, Rodoan. de reb. eccleſ. in princip. in uerbo vocabulum. nu. 6. fol. 15. vide infra, quæſt. 3. in ſi. Rimin. conſ. 212. nu. 26.

7 Et in practica nota quando conficies inſtrumentũ quod dupliei modo poteſt extẽdi tale pactum. Primo ſic dicendo, cum hoc pacto expreſſe appoſito, vt talis locatio nõ egrediatur terminos ſimplicis locationis, ita ex Aret. & Cõtard. ut ſupra. Alio modo, ſi dicatur quod non intendit per hoc, quod conductori acquiratur aliquod dominium etiam utile in re conducta, Euerard. in citato loco dicens hanc etiam eſſe cautelam, ne incidat arbores etiam per eum ſatas colonus, vel conductor, vel poterunt iungi ſimul ad maiorem expreſſionem.

8 Sed pone, quod locans ad longum tempus ſit dominus directus tantum, quid dicendum. Vtique, & illud cenſetur translatum, Fulgoſ. locatione pendente quisnam erit, iſte locator? dominus directus? minime, quia pręſupponitur non fuiſſe vnquam, nec vtilis, quia vtile iam eſt translatum in ipſum conductorem? Reſpõderi fortaſſe poteſt, quod conſtituit conductorem vtilem dominum locatione durante, non tamen in potentia locator eſt priuatus ex his, quæ not. gl. in l. manumiſſiones, ff. de iuſtitia, & iure, in uerbo, datio, vbi Bar. nu. 1. Caſtrenſ. nu. 2. Iaſ. num. 14. circa medium, & ſimplex commoditas translata cenſetur, prout in vſufructu dicemus.

9 Declaratur ſecundo loco utiliter allegata concluſio, ut non procedat in locatione ad longum tempus iurium, ut uſusfructus, appaltus gabellarum, & ſimilium, quia tales non ſunt utiles domini. Rui. cõſ. 216. num. 7. uolum. 1. Cui adde Bald. de uſufruct. loquentem, in l. 1. nu. 67. circa medium, C. de confeſſis, per l. cum dominus, ff. de uſufruct. Iſti igitur appaltatores gabellarum, appaltus carnium, uini, muſti, & ſimilium etiam ad longum tempus non habent ius in re, prout alii, nec aliquod utile dominium, licet multũ arrogent, & iunge cum his, quæ ponam infra in materia de publicanis.

Ex quibus infertur ad materiam l. non ſolet, ff. locat.

10 Primo declaratur, ut nõ procedat in locatione ad longum tempus, ex qua utile dominium transfertur, ut diximus. Vnde ſi quæratur an ex locatione dominiũ trãsferatur, ſi loquamur in locatione ad modicũ tempus, nec vtile, neque directum transfertur, ſi in locatione ad longum tempus, utile tantum trãsfertur.

11 Colligitur ulterius l. illam loqui in locatione ad modicum tempus, quæ generaliter, & indefinite intelligi poteſt de quolibet dominio utili, & directo.

12 Colligitur tertio, quod appellatione locationis ſimpliciter uenit, & intelligitur locatio ad modicũ tempus, quæ dominium non mutat, & hoc facit ad quęſ. de qua ſup. an locatio ſimpliciter facta intelligatur ad modicum, uel longum tempus.

13 Colligitur quarto, dominii appellatione in dubio uenire directum, ad gl. in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. ſi ager uectigalis, in uerbo domini, ubi Bart. & Alex. & hęc eſt communis opinio ex Alexan. col. 3. Bolog. num. 11. Aleiat. num. . . Horman. num. 9. Rip. numer. 27. Clau. Marmer. nume. 46. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acqui. poſſeſſ. Eman. in ſuo Theſaur. litera D. nu. 138.

14 Bene verum eſt, quod ſi conductor ad longum tẽpus in libello aſſereret ſe dominũ ſimpliciter, & probet de utili tantum, non ſuccumbet, Iaſ. in §. ſed iſtæ, num. 141. de act. in l. ſi domus, § ſi fundum, num. 9. ff. de leg. 3. in l. ſed & ſi poſſeſſori, §. item ſi iurauero, n. 7. ff. de iureiur. Fel. in rubr. num. 7. & in cap. cęterum, de iud. & hæc eſt communis opinio, Emã. in ſuo Theſaur. litera D. nu. 137.

Cui adde Fel. in rubr. de præſcript. nu. 10. Alexan. in l. ſi finita, §. ſi de uectig. colu. 2. ff. de damn. infect. Iaſ. in l. 1. nu. 17. ff. de acquir. poſſeſſ. Alex. ad Bart. in l. 1. ff. ſi ager uectig.

15 Declaratur ulterius in d. l. non ſolet, ut unum procedat in materia l. in naue Saufeij, ff. loca. de qua materia ſeparatim dicã de actione oneris aduerſi, & alibi etiã tractabimus materiam d. l. non ſolent, prout materia ſe ſugggeret.

16 Colligitur quinto, ꝙ licet uerbum, ſolet, neceſſitatem quandoque importet, l. 1. ubi Bar. quæſt. final. C. quomodo, & quando iudex, in l. admonendi, colu. 3. uerſ. uenio ad uerbum, ſolent, ff. de iureiu. quandoque perpetuitatem l. qui ſaltum, ubi Bar. ff. de leg. 3. quandoque tamen importat regulariter, & in actu frequẽtiori, & ut plurimum ordinario, locatio enim ordinatia, quæ ad modicũ tempus eſt, dominium nõ mutat.

17 Declaratur ulterius principalis concluſio, quod finita locatione utile dominium extinguatur ex perſona conductoris, Soc. iun. conſil. 63. nu. 19. vol. 2. Aret. conſ. 3. col. 2. Hieron. Gabr. conſ. 67. quæſt. 1. nu. 3.

Declaratur quarto principalis concluſio, quod licet & conductione longi tẽporis acquiratur vtile dominium, non tamẽ tollit quin expelli poſſit ad beneplacitum, vel finito tẽpore in coloniæ, partiariæ, pactis, ſtatuto, ut tradit in terminis, Soc. iun. conſ. 56. n. 12. 14. conſ. 63. nu. 16. vol. 2. Natt. conſ. 49. nu. 33. lib. 1. Burſatt. conſ. 330. nu. 77. vol. 3.

QVÆSTIO II.

SECVNDO loco quęro in hac principali quæſtione de effectibus locationis ad longum tẽpus, an in conductorem ad longum tempus transferatur poſſeſſio.

1 Et primo videbatur dicendum, ꝙ non, ex l. ſi quis ante, ff. de acqnir. poſſeſſ. ubi conductio, & precarium ſimul concurrere non poſſunt, quippe ex vno trāſfertur poſſeſſio, quod eſt precarium: ex alio nō transfertur, quod eſt conductio.

2 Secundo loco pro hac opinione facit l. non ſolum §. 1. verſ. ſi ego, vbi colonum nullam poſſeſſionem habere d. l. verbis generalibus negatiuis omnino affirmat, ff. de vſucapionibus.

3 Tertio pro hac parte facit l, certe, §. is qui, ff. de precar. ubi clare habetur, quod colonus, inquilinus, & conductor ſunt in prædio, tamen non poſſident.

4 Pro contraria parte facit l. 1. C. cōmunia de uſuc, in primis verbis, ibi, qui ex conducto poſſident, &c.

5 Secundo pro hac parte facit pulcher text. In l. communi diuidundo, §. neque, ff. commun. diuid. ubi clare dicitur colonum naturaliter poſſidere.

6 Tertio pro hac parte facit l. 2. C. de pręſcript. xxx. vel xl. ann. vbi conductor poſſidere dicitur.

7 Quarto pro hac parte facit l. 2. §. 1. ff. pro hærede, vbi colonus naturaliter poſsidet.

8 Pro reſolutione concluſio eſt ucriſsima, & indubitata, ꝙ colonus, ſeu conductor ad medium tempus nō poſsit nec ciuiliter, neque naturaliter, ſed habet ſimplicem detentionē, l. non ſulum, §. 1. ff. de vſucap. l. ſi quis ante, ff. de acqu. poſſeſſ. l. certe, §. is qui, ff. de preca. l. 1. in finalibus verbis, C. de uſucapionibus, Iaſ. in d. l. ſi quis, ante, num. 6. gl. in l. communi diuidund. §. neque, ff. communi diuidund. in l. 2. ff. pro hærede, in l. 2. C. de præſcript. xxx. vel xl. anno, Euerard. in loco a feud. ad empbyt. num. 41. Grat. conſ. 81. nu. 25. vol. 1. ponam latius parte vltima concluſ. 48. Et caſus clarius videtur, nec vllam in ſe habere dubitationem, licet quandoque a iudicibus minus peritis dubitatum audiuerim.

9 Fallit in conductore ad longum tempus, qui naturaliter poſsidet, gl. in l. 3. §. ex contrario, vbi Alexan. Iaſ. & alij, ff. de acquiren. poſſeſſ. in d. leg. ſi quis ante, vbi Alexand. nu. 9. Iaſ. nu. 6. in l. ſi vt certo, §. ſi duob. vehiculum, ff. commod. Bal. in c. quærelam, in fi. de iureiurand. in c. literæ, de dilationibus, in l. ędem, nu. 5. C. loca. Fel. conſ. 25. nu. 4. Alex. conſ. 1. col. 3. lib. 4. Rodoan. de rebus eccleſ. fol, 33 8. nu. 2.

Et ſic in facti contingentia vidi deciſum in hac vtili materia locati & conducti, quod ius proteſtandi ſuper bonis locati ad longum tempus, competit colono, qui naturaliter poſsidet, & habet utile dominium & non domino directo, quod verum putarem in conductore ſub certa firma reſponſione, ſecus ſi ad medium, vt videntur multa inſtrumenta, quia damnum infertur etiā domino. Vnde licet proteſtare pro ſuo intereſſe.

Et quod per lucrationem ad longum tempus trāſferatur poſſeſſio, eſt communis opinio, Ruin. cōſilio 156 nu. 6. vol. 1. Crot. conſ. 22. nume. 6. Corb. de iur. emphyt. ampliat. 35. in princip.

Ampliatur, vt procedat etiam in ſtatuto, bannimētis, & ſimilibus de poſſeſſore loquentibus, quia comprehendunt conductorem ad longum tempus, quaſi vere & proprie ſit poſſeſſor, & ſic a ſtatuto comprehēſus, Bal. conſ. 325. in fine, libr. 1 Immol. in Clement. ſæpe, num. 21. de reb. eccleſ. non alienand. Alex. conſ. 1. col. 3. lib. 4. conſ. 120. lib. 3. conſ. 4. lib. 2. Barb. plene, conſ. 8. col. 8. lib. 4. Ang. in l. quamuis, §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. Maſuer. de loc. §. item ſi iſte, Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gl. 14. nu. 79.

Cui adde Contard. a l. vnicā, limi. 26. C. de momētan. poſſeſſ. Euerar. in loco a feudo ad emphyt. nu. 50.

10 Et per diſcurſum nota Iuriſconſul. & legislatores multifariam loquentes; quandoque enim appellant colonum, uel conductorem poſſeſſorem, quandoque non, & ſic verbum poſsidere, ſi referatur ad perſonā, cui conueniat poſſeſsio, proprie ponitur: ſi referatur ad perſonam, cui non conueniat uera poſſeſsio, ut colono, conductori, inquilino, & tunc reſoluitur in ſimplicē detentionem, & hoc patet ex iuribus pro vtraque parte adductis.

11 Patet ſecundo id, quod aliàs dixi, quod verbum colonus, vel conductor ſimpliciter prolatum in lege aliqua, vel diſpoſitione intelligitur de colono, vel conductore ad modicū tempus. Ita annuūt Iura ſuperius adducta dicentia colonum, uel conductorem nō poſſidere, quia de colono ad longum tēpus intelligi non poſſunt, ex quo (vt dictum eſt) poſsidet, & comprehēditur a ſtatuto de poſſeſſore loquente. dicam tamen ſuo loco.

QVAESTIO III.

QVAERO tertio loco circa hanc principalem quæſtionem de effectibus locationis ad longū tempus, an prohibitus alienare poſsit locare ad lōgū tempus. Vtiliſsima ſane quæſtio in ſtatutis, bannimētis, fideicommiſsis, & ſimilibus.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia alienatum non dicitur, quod adhuc in dominio manet, l. alienatū, ff. de verboram ſignificat. ſed rei locatæ dominium retinemus, l. non ſolet, ff. loc. merito prohibitus alienare locare poterit.

2 Secundo pro hac parte facit, quia non dicitur quid alienatum ex non uſu, & qui ſe priuat vſu alicuius rei alienare non dicitur, l. alienationis, verſ. qui occaſione, ff. de verb. ſign. ſed locator concedit vnum, & patientiam tribuit conductori, ut uidebimus in tit. de euict. merito, &c.

3 Pro contraria parte facit, quia alienationis uerbū generale eſt l. alienationis, ff. de verb. ſign. & complectitur omnem caſum, in quo dominium transfertur, & eſt communis opinio, Sal. in l. fin. num. 1. C. de reb. alien. non alienan. Soc. conſ. 75. numero 2. lib. 1. Affl. in cap. 1. §. at ſi libellario, nu. 50. quibus modis feud. amittatur, Rip. in l. fin. quæſt. 42. C. de reuoc. donat. Bero. in cap. nulli, nu. 21. de reb. eccleſ. non alienan. Eman. in ſuo Theſaur. litera A. num. 138. Sed ex locatione ad longum tempus transfertur utile dominiū, vt dictum eſt, merito, &c. conſ. 170. num. 9. volum. 1. conſiliorum ultim. voluntat.

4 Et hanc partem per hanc rationem tenuit Fabian. de Monte in tract. de empt. & uendit. quæſt. 32. quar. quæſt. principalis, num. 8. Bal. in cap. 1. in princip. de his, qui feud. dar. poſſ. gl. in l. ſi. & ibi Bald. & alij, C. de pact. pign. gl. in Clement. 1. in uerbo locationes, & ibi Card. verſ. vltimo de rebus eccleſ. nō alienā. Din. Bal. & Immo. in l. codicillis, §. inſtituta de leg. 2. Bal. conſ. 257. lib. 1. Alex. ad l. ſi filiofamilias, §. ſi vir, nu. 24. ff. ſoluto matrim. in l. ſi domus, §. ſi fundus, ff. de legat. 1. Barbat. in repe. rubr. de rebus eccleſ. quæſt. 1. in princip. limitat. 8. Fel. in cap. quæ in eccleſiarum, col. 30. uerſ.

Digitized by Google

30.uerſ.ubi autem, de conſtitutionibus, Dec. conſ. 242.late Tiraq.de retract. Lignag.§.1.gl.10.nu.81.

Cui adde Bal.in authent.ei.qui,colu.penul. C. de bonis authoritate iudicio poſſidendis, Alexand. cóſ. 1.col.penult.lib.4.conſ.75. lib. 1.ubi tenet maritum prohibitum alienare,ſine conſenſu uxoris poſſe locare ad longum tempus, Iaſ.conſ.29.lib.1. Boer. deciſ. 234.num.2.Duenn.reg.40.ampliat.12.Anch.quæſt. 52.nu.2.par. 2.atteſtans eas ſolemnitates, quę requiruntur in bonis eccleſ.alienan.requiri etiam in locatione ad longum tempus, Franc. March. deciſ. 555. parte 1.Martian.conſil.73 num.2.uolum.1. Hieron. Gabr.conſ.168.quęſt.1.num.2.parte 1.Iaſ. in l. naturaliter,§.nihil commune,nu.15.ff.de aequir.poſſ.in l. 1.nu.34.in l.fin.nu.39.C.de iur.emphyt.Bero.conſ. 123.lib.1.Rodoan.de reb.eccleſ.non alienan.in princip. dicens eſſe textum opimum de iure ciuili in l. 1. ff.de fun.dot.& de iure canonico,in c.audientiam,& ibi Abb. de reb.eccl.non alien.Fernan.Vaſq. de ſucceſſ.creata,tit.de teſtame. Iac.Menoch.de arbit. iud. lib.1.centur.1.caſu 5.nu.4.& hęc eſt communis opinio,Octau.Simoncell.de decret.lib.2.tit.6.inſpect.2. nu. 25.in fi. & ita fuit votatum per ſacrum Rotæ auditorium, vt per Mohe.deciſ.240.

Quam opinionem,vel communem atteſtatur Caſtrenſ.in l.fi.C.de reb.eccleſ.non alienand. Immol.in d.§.ſi vir.& in d.cap.audientiam,n.2.Aret.in §.adeo, poſt princip. Inſtit.locat.Veron.in l.alienationis verbo, num.8.de verb.ſign. Alex.conſ.165.li.2.Soc.iun. conſ.56.lib.2.Affl.in conſtitut.Neapol.lib.3.rub.5. in fin.Ari. Pinell.in l.1.part.3.nu.64.C.de bon. mater.atteſtans gl. contrarium tenentem in l.codicillis §.inſtituta,ff.de legat.2.communiter reprobari,Rui. conſ.348.num.11.volum.1.Ang.conſ.145.colum. 5. verſ.quarto eſt videndum,Alex.conſ.6.vol.4.& in d. §.ſi vir,Gozad.conſil.24.Pariſ.conſ.32.colu. 2. vol. 1.Tholoſ.dec.320.& hæc eſt communis opinio Canoniſtarum, & Legiſtarum,Caſtrenſ.conſ.4.volu.1. Borg.deciſ.43.num.57.circa medium,Plot. loquens de alienatione prohibita in forenſem, inter conſilia criminalia,conſ.108.num.59. Couarruu.variar.reſolut.lib.2.c.16.nu.2.Felin.conſ.22.Soarez.in ſuo Theſaur.litera C.nu.192.Iul.Clar.in pract.§.fi.quæſt.82. in uerbo,ſtatutum,Pinell.in l.1.par.3.num.66. C.de reſcind.vendit.Bal.nouell.ad l.1.nu.134.ſoluto matrimon. Aſin.de accuſ.& inquiſ.c.255.

4 Declaratur allegata concluſio,ut procedat,quãdo locatio ad longum tempus ſit alienatio improprie,nó autem proprie, & in materia fauorabili,& indifferenti.ſecus in materia odioſa,& ad alicuius pęnę incurſum,c. nulli,in uerbo,alienatione, de rebus eccl. non alien. Iacob.de Belu.in authent.de non alien.§. quia uero,Caſtrenſ.conſilio 25.libro primo,Soc.litera A. regul.25.

Cui adde Barbat.in rubr.de reb.eccleſ.nu.52.Rodoan.in eo.tract.uerſ.uocabulum,nu.5.fol.15. Cald. in c.cum contingat,de iureiur.ubi prælatus non dicitur periurus ſi iurauit non alienare,ſi locat ad longum tempus, quia hoc iuramentum intelligitur, ne contractus teneat,non quoad incurſum periurii.late explicat Didac.uariar reſol.lib.2.c.16.nu.2.

5 Vltra quem iuuatur hæc declaratio ex Clem. 1.de conſangu.& affinit.de qua Iaſ.& Dec.in l.2.ff.de iur. omn.iud.Io.Andr.in cap.diſpendia,de reſcr.li.6. ubi conſtitutio pænalis extenditur,non tamen eius pęna Iaſ.in l.2.in fi.ff.de ius uocand.l.cum quidam,ff.de liber.& poſthum.Corſett.in ſingul.in uerbo,extenſio, Marſil.ſing.300.Felin.in c.cum Ioannes,num.33.de fid.inſtr.Dec.in l.factum,§.in pęnali.ff.de reg.iu.Bero.in c.nulli,nu.32.de reb.eccleſ.

6 Ex qua prima limitatione corollarie infertur ad multa. Primũ eſt,quod iuramentum appoſitum ſuper aliquo,quod poteſt accipi ſtricte,& large,& negatiue apponatur,intelligitur appoſitum attenta propria ſignificatione ipſius uerbi,& ad excluſionem alicuius pęnæ,uel incurſus,ad intellectum c.ad noſtram, de iureiur.tex.notabilis in c.clericus,eod.

7 Secundum eſt corollarium ad materiam l.fin.C.de iure emphyt.quod emphyteuta an incurrat pænam illius legis locando ad longum tempus,dicam tit.de iure emphyt.tertium eſt corollarium,ut maritus poſſit locare bona uxoris,licet alienare non poſſit. ponã in tit.de iur.dot.

8 Declaratur ſecundo allegata concluſio,niſi ſit dictum,& appoſitum,ut intelligatur renouata de triẽnio in triennium,quinquennio in quinquennium,& ſic de ſingulis. Poſui ſupra de locatione ad longũ tempus,quæſt.4.vel tot ſint locationes quot anni,ponam in tit.de multiplicatione contractus.

9 Declaratur tertio,allegata concluſio,ut fortius,& multo magis procedat,ſi in locatione ad longum tẽpus ſit appoſitum pactum, ut nullum ius tranſeat in conductorem,poſui ſupra in quæſt.1.

10 Declaratur quarto,ut non procedat,quando legis ratio ceſſaret,uel lex careret ratione,& eſſet iniqua, uel eſſet ius ſingulare,uerba Bald. in authent. ei qui, colum.penult.uerſ.ulterius quęro,C.de bonis authoritate iudic.poſſidendis,ponens exemplum,ſi prohibeantur alienari bona eccleſię,quod ratione caret.

11 Vnde in hoc eſt diligenter animaduertendum,uidebis ſtatuta prohibẽtia alienari in forenſes, uidebis fideicommiſſa,& teſtatorum uoluntates prohibentia alienari extra familiam,poterit ne iſtis caſibus fieri locatio ad longum tempus? & conſiderabis rationẽ, & æquitatem,ſi materia eſt fauorabilis: ſi odioſa,attẽdetur mens prohibentis,ratio principalis,& ſic de ſingulis,ad materiam §.diui,ff.de legat.1.

12 Declaratur quinto,ut non procedat,quando locatio eſſet facta ad modicum tempus, cum clauſula ad renuntiãdum,Bal.in l.uoluntas,C.de fideicommiſſis.

13 Declaratur ſexto, vt colono partiario poſſit fieri locatio ad longum tempus, Bal.in c.1.§.at ſi libellario,quibus modis feudum amittatur.

14 Dices. Colonus partiarius eſt ſocius,l.ſi merces,§. uis maior,ff.locat.& dicam latius ſuo loco. ergo dominus l.1.ff.pro ſoc.& ita ſenſit Bal.in l.1. C. de fructibus,& lit.expenſ.conſ.392.lib.1.

15 Reſpondetur,quòd non eſt proprie ſocius,Bal. in l.certi iuris,C.loca.& ſic Corollarie infertur ad duo. Primum eſt,ad l.ſi merces,§.uis maior,ut non ſit proprie ſocius,& in omnibus,quod probãt illa uerba ibi quaſi iure ſocietatis.

Secundum eſt,vt in ſocium transferatur dominiũ procedit in proprie ſocio,ſecus in partiario, & improprie ad l.1.§.1.ff.pro ſoc.

16 Notandum tamen eſt ad id,quod ſuperius dixi q. 1.declarat.1.& in hacmet quæſt.de pacto appoſito, locatione ad longum tempus, ut nullum ius trãsfera

tur in conductorem, quia incommoditas illa fructuũ non percipiendorum pro uera habetur alienatione in materia prohibitiua alienationis, quod procedit, & uerum eſt, nedum in bonis eccleſiæ, ſed aduentitiorũ reſpectu patris, minorum, & omnium quorũcunq; Bald. in authent. hoc ius, colum. 1. C. de ſacroſ. eccle. ex capit conſultiſſimo, de rebus eccleſ. li. 6. & Clem. Monaſteriorum, eodem tit. Sequitur, & commendat Fabia, de empt. & uendi. quæſt. 3. in fine, quarte quæſt. principal. ex Canon. Abbatibus, 12. quæſt. 2. & in Clement. exiui, §. porrò, de verb. ſignifi. Pariſ. in conſuetud. §. 41. quæſt. 8. Couarruu. uariar. reſolut. lib. 2. c. 16. nu. 1. prope medium, qui loquitur tantum in bonis eccleſiæ alienari prohibitis.

Adde generalius loquentes Cuman. in d. §. inſtituta, lectur. 2. Iaſ. conſ. 64. col. fina. lib. 1. vbi clare loquitur. Pinell. in l. 1. par. 3. numero 64. in fine, C. de bonis matern. confirmantem ex regul. text. in l. Seius, & Augerius, ff. ad l. Falcid. in l. ſi vno, ff. locat. & effectus, non verba conſiderantur, Simonc. de decret. 2. tit. 6. inſpect. 2. nu. 24.

17 Si tamen locatio ad modicum tempus fiat potentiori, perinde iudicatur, ac ſi eſſet ad longum tempus Moline. Hiſpan. de primogenitura Hiſpaniæ, part. 1. lib. 1. cap. 1. nume. 29. Vincent. de Anna, & in addit. ſingular. 325.

ADDITIO.

☞ *Poterit iſte prohibitus alienare penſiones creditoribus, delegare l. Codicilli §. inſtituto vbi Alber. de legat. Declaratur vlterius, aut alienatio prohibetur abſolutè de per ſe, & tunc cenſetur prohibita locatio ad longum tempus, aut prohibetur alienatio ne preiudicetur tertio, vel quid ſimile, & tunc non cenſetur prohibita locatio ad longum tempus, Bart. in repetitio. 51. nu. 250. ff. ſolut. matrimo.*

QVÆSTIO IIII.

1 QVARTO loco ſucceſſiue in hac principali quæſtione de effectibus locationis ad longum tempus quæro, an prohibita venditione dicatur prohibita locatio ad longũ tempus, & eſt quæſtio pulchra, vtilis, & ſæpe in facto occurrit, vt dicit Fabian. de emption. quæſt. principal. nu. 11. & pro parte affirmatiua facit l. 1. ff. de rerum permut. & l. fin. C. de decur. li. 10. vbi ponitur iſte contractus emptionis, & venditionis, vti diuerſus ab alijs contractibus.

Secundo ad idem facit c. ſi. de accuſatoribus, & c. 1. de exceſſi. prælatarum, lib. 6.

2 Pro contraria parte facit primo, l. ſtatu liberi, §. quintus, ff. de ſtatu liber. vbi venditionis appellatione uenit omnis contractus, per quem dominium trãſfertur: ſed per hanc locationem vtile dominiũ tranſfertur, merito, &c. & hanc l. dixit ſingularem, & non eſſe alibi, Bal. ſing. 56.

3 Secundo ad idem facit l. ſicuti, §. in venditionis, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur.

Tertio ad idem facit c. 1. de contract. inter dominum, & emptorem, in vſibus feud. vbi latius loquendo omnis alienatio continetur.

4 Et hæc opinio eſt verior, communis, & recepta gl. in d. §. quintus, & in d. §. venditionis, Cyn. in l. 2. C. de vſu cap. pro emptore, in l. 2. C. de iur. emphyt. per l. 2. in 2. reſponſo, ff. de dot. prælegat. in l. ſi ego, §. interdum, ff. de publica. Rofred. quæſt. Sabbatina 8. Viterbienſis, Bald. in authent. ei, qui, colum. antepenult. verſ. quæro vlterius, C. de bonis authoritate iudic. poſſidendis, Alexand. conſil. 3. column. 4. libr. 4. Firmian. de Gabellis, quæſt. final. 4. quæſt. principali, dicens hoc valde utile, & ſingulare Iaſ. in l. fina, colum. 24. quæſt. 4. C. de iure emphyteut. & conſ. 29. colum. 1. volum. 1. reputans hoc valde vtile, & ſingulare, Dec. conſ. 104. Rip. in leg. filius famil. §. diui, ff. de legat. 1. Tiraque. de retract. Lignagier. §. 1. glo. 14. nu. 82. Diaz. regul. 239. Mozz. de contract. tit. de empt. & vendit. in princip. nume. 26. Quibus adde in materia bene loquentes, Boer. deciſ. 234. num. 2. Fabian. de empt. & vendit. quæſt. 2. principal. Cin. in l. final. C. de rebus eccleſ. non alienand. Bald. in capitu. ſi clientulus, de alienat. feud. in l. 1. C. de rerum permutat. in l. voluntas, C. de fideicommiſſis, Abb. in capit. 1. de his, quæ fiunt a maiori parte capituli, Bartol. in leg. final. §. in computatione, C. de iure deliberandi, Aret. conſ. 124. colum. 2. ſcribentes ad leg. filius fam. §. diui, ff. de legat. 1. vbi Bart. quæſt. 8. Alexan. nume. 21. Iaſ. in 1. lectur. nume. 106. in 2. lectur. nume. 143. Ferdinand. Loazes, nume. 97. Crot. numero 113. & hæc eſt communis opinio, vt ibi per Rip. nume. 100. Diaz. regul. 127. Ioann. Bacch. ſingul. 4. Bal. in l. cum hi, §. ſi cui, ff. de tranſact. vbi tenet hoc verum de ſtricta ſignificatione, ſecus de interpretatione, Cor. conſilio 166. volum. 2. Caſtrenſ. conſ. 177. Dec. cõſ. 660. numero 8. Bald. conſ. 336. num. 2. volum. 5. Nouell. regul. 227. Socin. conſ. 43. column. 2. volum. 1. Alciat. in d. §. diui, quæſt. 8. Viui. lib. 2. opin. 278. in teſtatore loquen. per l. pater, §. fundum, ff. de legat. 2. gl. in l. 2. C. pro emptore, ex quibus poſtea inferuntur corollarie multa.

5 Primum eſt. Sicut ex venditione debentur laudemia, pariter ex locatione ad longum tempus, Specul. in tit. de locato, §. nunc aliqua, verſic. 122. Imol. in capit. potuit, colum. 9. de locato, Alexan. conſ. 68. colu. 1. volum. 1. Tiraqu. de retract. Lignagier. gloſ. 14. §. 1. ſub num. 82. Cui adde Alexan. conſ. 165. colum. 1. li. 1. Imol. conſ. 68. Crauett. conſ. 337. nume. 10. & 332. volumine 3. Boer. deciſ. 234. nu. 1. in fine, qui in hoc melius, & contrarium concludit. Apoſtilla ad Alexa. conſ. 119. lib. 3. Caball. milleloq. 213. par. 1. atteſtans ſuperius allegatos contrarium tenentes male ſenſiſſe, & conſuluiſſe. idem tenet Crauet. conſ. 858. volum. 5. Borgn. deciſ. 45. ſub nu. 65.

6 Secundum eſt, quod ſicut in venditione habet locum retractus, ita in locatione ad longum tempus dicam ſuo loco.

7 Tertium, quod ſingularis ſucceſſor tenetur ſtare colono ad longum tempus, pariter dicam ſuo loco.

8 Declaratur primo loco allegata concluſio, vt non habeat locum, quando in diſpoſitione venditionẽ eſſet facta mentio pretij, quo caſu ad ſolam ventionẽ reſtringitur, cum emptio pretij arguat ſolam venditionem, ut late ſuperius dixi de ſimilitudine locationis, qualitate prima, vbi videre placeat. Addo ſummam Anglic. in verbo emphyteuſis, nu. 19. dicẽs hoc notabile.

9 Declaratur ſecundo, vt procedat in materia fauorabili, vel ſui natura nõ reſtringibili, ſecus ſi materia ſit ſui natura vel odioſa, vel reſtringibilis.

Hinc

Hinc in decreto iudicis, uel ſententia in bannimẽtis pænalibus in aliqua Bulla, vel Motu proprio in ſtatutis non venit locato ad longum tempus, nec ſimilis contractus, per quem dominium transferatur, Bar. in l. alio, num. 11. ff. de alimen. & ciba. le. ubi diſtinguit, aut profertur a teſtatore, aut a iudice.

Primo caſu comprehenditur, ſecundo caſu non, Bal. in l. uoluntas, C. de fideicommiſſis in l. ſicut, §. ſed ſi permiſerit, ff. quibus modis pignus, uel hypotheca ſoluitur in l. 1. C. quando prouocare non eſt neceſſe, Fab de empt. quæſt. 2. limitat. 3. num. 5. Diaz. regul. 227. Bart. in l. qui duob. ff. de fal. Franc. in c. 1. de exceſ. prælat. lib. 6. Specul. de empt. & uendit. §. nunc dicendũ, alias dicendum, alias uidendũ, nu. 25. Abb. in c. 1. de rebus eccleſ. non alien Tibe. Decian. conſil. 59. col. 1. uol 1. ſubdeclarando tamen uel ex communi uſu loquendi, uel ratione pulicæ utilitatis, uel ex identitate rationis, ut colligitur ex ſequentibus declarationibus, Alex. conſ. 76. libr. 5. Caball. mileloq. 94. nu. 2. in fi. probaturque hæc declaratio ex tex. notabili, in l. ſi pupillorum, §. ſi prætor, & ex l. magis puto, §. ne paſſim, ff. de reb. eorum.

10 Declaratur tertio loco, & eſt utilis declaratio, quod multa ſunt inſpicienda in hac prohibitione, cauſa, ſiue ratio, res, commercium, perſona, publica utilitas, &c. Si enim militat ratio, uel impletur cauſa, fit extẽſio, alias non: ſi prohibetur res, uel commerciũ ipſius, fit omnimoda extenſio: ſi prohibetur perſona tantum, non fit extenſio: ſi prohibitio, reſpicit publicam vtilitatẽ, fit extenſio, licet materia ſit odioſa, vel alias reſtringibilis. Similiter ſi uerba ſunt intelligẽda ex cõmuni vſu loquendi, ille erit attendendus, alias a proprietate non eſt recedendum, niſi ex cauſis prędictis. pariter ſi effectus eſt conſiderandus, fit entẽſio, alias nõ. Ita de facili, & hæc omnia bonus iudex arbitrabitur, & cõſiderabit, & multa iura conſiderabũtur Bart. poſt Iacob. But. in l. in quorum, ff. de pign. Bal. in c. 1. de feud. alien. in l. fi. ff. de cond. ob cauſ. & colligitur ex longo diſcurſu per Fab. de emption. quæſt. 2. princ. a nu. 10. vſque ad 21. Iaſ. in l. fi. nu. 65. C. de iur. emphyt. Rodoan. de rebus eccleſ. in princip. in verbo alienatio, nu. 8 Caſtrenſ. conſ. 375. in princip. Bologn. conſ. 25. art. 2. Ioann. Bologn. conſ. 11. num. 76. Burſat. conſ. 149. nu. 11. volum. 1. Mozz. de emp. & uendit. in princip. nu. 34. Pariſ. late conſ. 82. volu. 3. quem videas, Alc. in l. alienationis uerbo, nu. 8. ff. de uerbor. ſignif. late Soc. iun. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, nu. 48. ff. de liber. & poſth. vbi attendit rationis identitatem, vel diuerſitatem, ſiue materia ſit fauorabilis, ſiue odioſa. Fel. in c. fin. nu. 5. de accuſ. Soc. reg. 398. litera P.

11 Et notandũ eſt, quod in pręſenti indagatione ſunt duo iura ſingulariter, & ualde notabilia circa coniecturatã mentem diſponentis, uel prohibentis. quæ attendi debet, l. hoc modo, ff. de condit. & demõſt. aliud eſt. locans res emptas non videtur legare alio titulo paratas l. item legato, §. item intereſt, ff. de leg. 3. quã celebrem dixit Rom. ſing. 614. Caſtrenſ. cõſ. 26. Ber. in c. nulli, nu. 39. in fi. de precar.

12 Declaratur quarto loco ultra ſuperius allegatos, niſi in locatione ad longũ tempus, vel alio ſimili contractu ſit tradita certa, & determinata forma, Bal. in c. 1. in fi. de feud. alien. Felin. late materiam ponẽs in cap. fi. num. 6. de accuſ. Socin. in materia regulam ponens in tractatu fallentiarum litera B. num. 398. Soc. iun. ad l. Gallus, §. & quid ſi tantum, num. 47. ff. de liber. & poſthum. quæ ſunt bona, & utilia loca in materia, nec a modernis, (vt viderim) allegata.

13 Ex quibus habes ad intellectum, l. ſtatu liberi, §. quintus, ff. de ſtatu lib. l. ſicut, §. venditionis, ff. quibus mod. pign. vel hypotheca ſoluitur. Et vltra ſuperius adductos, vide Hottoman. in comment. verborum iuris, in verbo emptionis. il primo, Alc. in l. alienationis verbo, nu. 18. ff. de verbor. ſignificat. Alphan. reportat. 144.

14 Ex quibus habetur ſexta declaratio vltra alios, vt diſpoſitio illarum legum procedat de iure antiquiſſimo ante inuenta nomina alijs contractibus, quibus adde I. C. in l. iuriſgentium, in principio, nume. 7. ff. de pac. & adde bonum textum in l. veteres, ff. de act. empt. ubi ueteres verbo, venditionis, & emptionis promiſcue vtebantur, & ſubdit in l. ſequenti idem eſſe in locatione, & conductione. ſed Hottoman. in cõment. verborũ iuris, in uerbo, emptionis, legit, ideſt, & ſic appellatione vẽditionis uenit locatio hac expoſitione attenta, Anton. Burgo. in capit. fina. num. 25. de empt. & uendit. Socin. iun. conſilio 73. numero 10. conſilio 119. numero 13. libro ſecundo. Caball. de euict. §. 1. nu. 5.

Et ex prædictis limitationibus patet facilis reſponſio ad contraria.

ADDITIO.

☞ *Declaratur ubi militat eadem ratio Rebaſt. ad l. alienationis Col. 8. de verb. ſignif.*

QVAESTIO. V

1 QVINTO loco in hac vtili materia de effectibus locationis ad longum tempus quæro, an diſpoſitio l. fin. C. de iure emphyt. procedat, & habeat locum in contractu locationis ad longum tempus, & conductor ad longum tempus alienando irrequiſito domino cadat a iure ſuo. Et pro parte negatiua facit, quia in pęnalibus, & odioſis non fit extenſio, imo reſtringi debent, l. cum quidam, ff. de liber. & poſthum. c. ſtatutum, de elect. lib. 6. regul. odia, eo. lib.

2 Secundo pro hac parte, & propius accedẽdo facit, quia pœna priuationis non habet locum, niſi lex expreſſe dicat, §. cum igitur, authent. de non deligendo ſecundo nubentes, not. gloſ. in c. final. ubi Abb. de iure patronatus, late Iacob. Menoch. de arbitr. iud. capitulo 275.

3 Tertiò pro hac parte facit text. in l. at ſi quis, §. diuus Marcus, ff. de religioſis, ubi licet hæres delinquat prohibendo teſtatorem funerari ab eo, quem teſtator elegerat, tamen non ponitur ratio, quia pęna in hęredem ſtatuta non eſt, per quem textum dicit Bald. in l. 3. in princip. C. de epiſcop. & cleric. quod pęna non habet locum, niſi in caſibus a iure expreſſis, licet aliquid lex fieri prohibeat, & ſic actus in ſe illicitus non punitur lege non diſponente, ut ibi Accurſ. notat.

4 Pro contraria parte facit text. in materia priuationis notabilis, in c. 1. §. porro, uerſ. ſed quia natura, &c. quæ fuit prima cauſa beneficij amittendi, ubi Bal. dicit eſſe textum meliorem de iure, quod ubi agitur de pęna priuationis alicuius iuris, licita eſt extenſio. Cõ

mendat Salic. in l. 2. col. 10. C. de noxalibus, Alexan. in authent. non licet, C. de liber. præterit. in l. cũ muliere, colum. 1. ff. ſolut. matrim.

5 Secundo pro hac parte facit text. notabilis in l. ſi vxor, §. 1. ff. de adulter. vbi ad imponendum pœnam vxori propter adulterium fit extenſio ad vxorem de facto, quæ nullo modo poteſt vera uxor appellari, l. cum hic ſtatus, §. penult. ff. de donat. inter virum, & uxorem. Commendat pro ualde notabili. Aret. in c. tuas. in 4. notab. de probat. gl. notabilis in l. certa, §. ſed & ſi quis, ff. de leg. 1. vbi Alexa. & Ioann. de Imol. commendant, & ſequuntur.

6 Tertio pro hac parte facit text. in l. 2. in §. quod ſi curatores, & in §. quod ſi deceſſerit ad Tertulliã. quæ iura ad hoc propoſitum ualde commendat Aret. in capit. translatæ, de conſtititutio. in c. ſi. colum. 2. de reſcript.

7 Quare Fulgoſ. conſilio 240. pro euidentia tenuit, quod diſpoſitio l. fi. C. de iur. emphyteut. procedat in conductore ad longum tempus, & hoc ex §. adeo, Inſtitut. locat. ubi emphyteutæ perpetui locatores appellantur, & ibi ſimiliter Imperator refert ſe ad iura Codicis loquentia de iure emphyteut. quod dictum valde ſollenne appellauit Iaſ. in d. l. final. numero ſecundo, dicens, quòd eſt magnum dictum, ſi uerum eſt, & corrupte allegat conſil. Fulgoſ. in ordine 140. Viui. opin. 112. ſequitur etiam Natt. conſilio 114. nume. ſecundo, Dec. in authen. qui rem, C. de ſacroſ. eccleſ. Ruin. conſ. 165. num. 30. lib. 1. Bero. conſ. 107. uol. 1. Burſatt. conſil. 23. nu. 11. Aret. conſil. 55. colum. fina. Roland. reputans hoc notabile, conſil. 51. numer. 18. uolu. 2. Rodoan. de rebus eccleſ. fol. 524. verſ. his ſic dictis, num. 4. hoc ualde commendãs pro extenſione. Alex. conſ. 104. vol. 3. dicens hanc eſſe communem opinionem, & conſ. 165. num. 2. vol. 2. Bal. conſ. 415. vol. 1. Dec. conſ. 204. Iaſ. in d. l. fi. num. 112. Rui. conſ. 148. nu. 5. vol. 1. Papien. in forma fictus, gl. 1. in princ. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. 19. & magis communem dicit Corbol. de iur. emphyt. ampliat. 35.

8 De quo tamen dicto valde dubitauit Crauett. de antiquit. tempor. part. 4. nu. 147. cum multis ſequentibus, ea potiſſimum ratione, quia in pœnalibus nõ fit extenſio, niſi lex expreſſe dicat rationib. ſuperius pro vna parte adductis, & hæc eſt communis opinio, Iaſ. ad l. cum quidam, nu. 23. ff. de liber. & poſthum. in l. fi. ff. de in ius uocando, Viu. lib. 1. opin. 108. ac opin. 94. poſt medium, Eman. in ſuo Theſaur. litera E. nu. 241. & hanc opinionem tenuit Dec. conſ. 294. nu. 3. dum dicit, quòd diſpoſitio l. fi. non procedit niſi in cõtractu emphyteutico, non in alijs, & hæc uidetur uerior opinio. Alphan. reportat. 517. & Rot. in vna caſal. die 20. Februarij 1576. in manuſcriptis.

9 Declaratur, ut procedat in conductore ad longum tempus, ſecus in conductore ad longiſſimum tempus vel in perpetuum, & ita vere loquitur Fulgoſ. in allegato conſilio.

10 Declaratur vlterius in conductore ad longum tẽpus, vel magnum tempus, prout alij dicũt ſuperficiei ſub annua prçſtatione, & maxime in coluno, vel conductore Principis, uel Eccleſiæ ex l. 2. C. ne rei dominicę, quam ſingularem ad hoc propoſitum dixit Bar. in l. 2. §. quod autem, il ſecundo, in ti. ff. de ſuperſic. ſequitur Aret. conſ. 55. ſentit quodãmodo Tiraquell. de retract. Lignagier. §. 1. gl. 14. ſub nu. 84. vbi ſentit periculoſum eſſe conſil. Fulg.

11 Declaratur vlterius, vt non procedat conſ. Fulgoſ. quando in inſtrumento locationis ad longum tẽpus eſſent appoſita illa verba, ſcilicet, quod conductor, & eius hęredes, & cui, vel quibus dederit, teneant. prouideant, & faciant quicquid voluerint ſoluendo penſionem: quia per hæc verba videtur data facultas alienãdi, abſque incurſu aliquo. Ita ſentit Alberic. in d. l. fi. col. 2. circa medium, atteſtans in ſimilibus conductoribus noſtris temporis non procedere diſpoſitionẽ d. l. finalis. Sed caue, quia præſupponit pactum ſupra poſitum, alias non, licet tangat etiam defectum ſolennitatum. Vnde eritcautus ad cautelam apponere pactum, de quo ſupra.

12 Declaratus vlterius ĩ alienatione valida, ſecus nulla ex aliquo defectu, puta ĩ muliere nõ ſeruata forma ſtatuti, Cott. dicẽs hoc ſingulare in verbo, actus nullus.

QVAESTIO VI.

1 SEXTA ſe offert quęſtio in hac principali quæſtione de effectibus locationis ad longum tempus, an diſpoſitio l. 2. C. de iure emphy. procedat, & habeat locum in conductore ad longum tempus, ut ceſſans ſoluere per biennium, vel triennium, cadat a iure ſuo, quemadmodũ emphyteuta, & facit ad materiã l. ędem, C. locat. Et quoniã hic quoque tractatur materia priuationis ędis, rationes, & argumenta in præcedenti quæſtione appoſita repeti poſſent. Quibus igitur omiſſis uerior opinio uidetur, quod habeat locũ, vt eſt gl. notabil. in l. quæro, §. inter locatorẽ, in verbo, biennij, ff. locat. ſequitur Bald. in c. quærelam, in fi. de iureiurando, in capi. literę, colum. 2. de dilat. in cap. ſi cautio. colum. penult. de fide inſtrumentorum, in l. ędem, colum. 2. C. locat. Angelic. in §. iure autem colum. 2. authent. de non alienando, Butr. in ca. propter ſterilitatem, vbi Imol. colum. 2. Panor. in ultum. notab. de locat. Alexand. conſ. 117. uolumine quarto, Bart. in l. uectigalia, §. 1. ff. de publican. Iaſ. in d. l. 2. nu. 39. Socin. conſ. 167. column. 2. lib. 1. Papienſ. in forma fictus, in princip. Tiraq. late de retract. Lignagier. §. 1. glo. 14. numer. 84. Corbol. de iure emphyt. ampliat. 23.

Cui adde Ruin. conſ. 153. num. 10. libr. 1. Boer. deciſ. 234. num. 3. Ioann. Cęph. conſ. 508. num. 14. libr. 4. Natt. conſ. 36. num. 3. & hęc eſt (licet ipſi nõ dicãt) communis opinio, de qua per Iaſ. in authen. qui rem, nu. 15. in fine, C. de ſacroſ. eccl. dicens ab ea non eſſe modo aliquo recedendum, Dec. conſ. 138. & 144. licet contrarium ſentiat Burſ. conſ. 2. nu. 15. lib. 1. & conſil. 255. num. 3. lib. 3.

2 Fundatur autem in hac ſimplici ratione, quia conductor ad longum tempus, habet ius in re, & naturalem poſſeſſionem, nulla tamen lege hoc expreſſum reperitur, ut dicebat Imol. in d. cap. propter ſterilitatẽ.

Et ultra ſcribentes in locis ordinarijs, & maxime ad d. l. 2. præſens deciſio extenditur multis modis.

3 Ampliatur primo, ut procedat ſi conductor ad longum tempus reſpondeat in pecunia numerata, & ſic ſit proprie conductor, ſiue in mercibus, grano, uino, oleo, & ſimilibus, Bald. in l. ędem, l. locat. numero tertio, uerſ. & opponitur. commendat Felin. conſ. 25. num. 8.

4 Et ſic corollarie habetur unum in materia pęnali,

&

& priuationis ad l. cum quidam, de liber. & poſthum. quod licet agatur de priuando aliquem iure ſuo, hoc intelligitur tam in caſu uero, & proprio, quã improprio ex rationis identitate.

5 Ampliatur ſecundo, vltra alios, vt ſupra, vt procedat, & habeat locum etiam in colono partiario, qui ſi ceſſauerit per biennium, vel triennium, cadat a iure ſuo, & inducitur priuatio iuris, vt per Bal. in d. l. ædẽ, in princip. Felin. d. conſ. 25. nu. 9.

6 Ampliatur tertiò, vltra alios in ſeruo conductore Hoſtien. in ſumma de locat. §. ſi. verſ. quid ſi alij conceſſit, Bal. in d. l. 2. nu. 7. & ibi Salic. quæſt. 130. Specul. in tit. de loca. §. nunc aliqua, nu. 149 & 166.

7 Cauti igitur erũt Coloni ſuis debitis temporibus reſpondere dominis de eorum rata fructuum, & non patiantur labi biennium, uel triennium, & ſint magis cauti cum dominis de triennio, quã biennio, quia ſæpius ſub colore boni velaminis præcipitant pauperes familias ruſticorum, & colonorum, qui coguntur inuitis dentibus deſerere ſudores, & diſperſos labores.

8 Ampliatur quarto loco allegata concluſio, ut procedat etiamſi in inſtrumento locationis eſſet appoſitum pactum francandi in forma prægnanti, quia per hoc non intelligitur ſublatus incurſus caducitatis, ob penſionem non ſolutam, & ſic pactum de francando non habet hanc virtutem, ut late deducit Feli. d. cõſ. 25. per totum. late Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verbo reuertatur, nu. 251. C. de reuoc. don. Iac. Men. de arbit. iudic. centur. 3. caſu 275. nu. 22. Dec. in l. in bonæ fidei, nu. 11. C. de pact. Gozz. conſ. 86. n. 26. Alcia, reg. 3. præſumpt. vlt. nu 2. Barbat. conſ. 51. lib. 1.

9 Ampliatur quinto, vt declaratio talis caducitatis, & incurſus tranſeat ad hæredes actiue, & paſſiue cum tẽperamento tamẽ actiue loquendo, quãdo dominus ſciuit, voluit, & habuit tempus declarandi, ſed nõ declarauit, & ita tenuit Rot. in una Bononienſi, vt per Caſſador. deciſ. 3. in princip. de locat. & conduct. Bal. in l. ad diem, ff. de verbor. oblig. Din. in reg. cũ quis, nu. 4. lib. 6. Speculat. in tit. de præſcript. §. 1. Bar. in l. 1. §. ſi aduerſus, nu. 1. ff. quando appellandum ſit, in l. 2. nu. 17. C. de iure emphyt. Specul. iterum in titu. de locat. §. nunc aliqua, Beninten. deciſ. 37. nu. 17. Alex. in l. cum filius, §. in hac, nu. 4. ff. de verb. obl. Alexan. conſ. 71. num. 4. volum. 1. Bald. in capit. 1. §. item, quibus modis feud. amittatur, Salicet. in l. omnimodo, C. de adulter. Doctores in l. rei iudicatæ, ff. ſolu. matrim. Alexand. conſ. 189. volum. 6. Aret. conſ. 114. Ruin. conſ. 159. volu. 1. Curt. in tract. feud. in quęſt. pen. quartæ quęſt. principa. Gome. conſ. 174. col. 3. Sebaſt. Med. in tract. mors omnia ſoluit, cõcl. 36. & 38.

Cui adde Rip. in l. fin. quæſt. 61. & 64. C. de reuoc. donat. Ruin. conſ. 19. volu. 5. Parti. de feud. reintegr. fol. 120. Nicol. Moron. de fide, & pace, quęſt. 19. Fabi. deciſ. 18. Cacheran deciſ. 29. num. 1. Ample Pontan. concluſ. Bleſen. artic. 10. Celſus Vgo. conſ. 29. nu. 21.

* & hæc eſt communis opinio, Burſat. conſ. 23. nu. 11. Qui indiſtincte, & abſolute loquitur. ſed ſecundum prædicta intelligitur, & intelligi debet, & hæc eſt ve-
* ra, & communis intelligentia, Iul. Clar. in §. feudum, quæſt. 64. ubi ampliat etiamſi quis eſſet ipſo iure priuatus, paſſiuè tamen loquendo dat bonum temperamẽtum in caſu notorio, & inexcuſabili, ut ibi per eũ.

** Cui adde, quod hæc eſt magis communis opinio, Boer. deciſ. 228. Marſil. in l. 1. nu. 67. C. de raptu virginum, Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit, n. 76. Ruin. conſ. 70. nu. 13. volum. 5. late Anto. Gabr. de iure emphyt. concl. 3. in fine, & latius de malef. concluſ. 35. num. 4. & 5. Curt. iun. conſ. 142. Rodo. de reb. eccle. in fine, vbi hoc valde commendat, Pedem. deciſ. 132. nu. 6. Gramm. conſil. ciuil. 69. nu. 25. Minſing. centur. 3. obſer. 97.

10 Quid ſtante iuramento? Doctores fuerũt varij, vt per Caſſad. deciſ. 2. de iureiurando, nu. 8. dicam alias ſuo loco.

11 Vnde practicando, quando eueniet caſus, ſi velit hæres domini directi ingredi poſſeſſionem locatã allegando nihil vlterius requiri, & quod ipſo iure eſt priuatus, poterit opponi, quod per allegantem non probatur ſcientia, nec facultas in tẽpore declarandi, quę ſcientia facile deducitur ſecundum curſum temporis a fine biennij maxime temporibus noſtris, in quibus rectores ſub colore boni ſummum cum vigilantia immo ſummum ius implorando anhelant, & exclamãt ad caducitates, & maxime quando plus offertur, vel bona ſunt commoda eis, vel valde meliorata, nec mirum ſi moriuntur nepotes, uel incidũt, &c.

Ampliatur ſexto, etiamſi conductor ad longum tẽpus poſt incurſam caducitatem poſſederit, Rui. cõſ. 163. numer. 3. volum. 1. refere, & ſequitur, Burſatt. conſ. 23. num. 11. vol. 1.

12 Vnde non eſt bona exceptio. Ego conductor ad lõgum tempus poſt incurſum caducitatis ſteti in re cõducta, ergo eſt remiſſa caducitas.

13 Ampliatur ſeptimo, vt poſſit propria autoritate expellere ſi vult, & ita tenuit Rota, vt per Peregrin. deciſ. 30. ponam in tit. de recuſat.

14 Et caueas, quia talis conductor tenetur ad fructus poſtea perceptos vti poſſeſſor malæ fidei, Ang. in §. ſi verò. Authent. de non alienando, per l. ſi fundum, C. de rei vendic. Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua, n. 10. Cin. & Bal. in authent. inceſtus, C. de inceſt. nupt. Caſtrenſ. in l. 1. C. de his, quibus vt indi. Iaſ. in l. 2. nu. 17. C. de iure emphyt.

Cui adde Soc. in l. diuortio, col. 3. ff. ſolut. matrim. & conſ. 167. col. 4. vol. 1.

15 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. ſi pater, C. de vſufr. ut procedat, & habeat locũ in emphyteuta, & conductore ad longum tempus.

Caueant igitur vſufructuarij ad tẽpus, emphyteutę, & conductores ad longum tempus ab huiuſmodi perceptione fructuum, quia reſtituere tenentur, & ſunt malę fidei poſſeſſores.

Et vltra Iaſ. plene tractantem in d. l. 2. C. de iur. emphyt. adde, quòd iſte conductor ad longum tempus finita locatione perſeuerando eſt ſimplex conductor ad modicum tempus, nec habet locum tacita renouatio, nec eſt locus diſpoſitioni l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. Burſatt conſ. 33. nu. 11. & 12. volu. 1. Rui. conſ. 61. num. 8. & 9. & 167. volum. 1. Rimin. iun. conſ. 254. num. 19. & ſequent. volum. 9. Gozzad. conſ. 94. nu. 51. Mar. Anguiſſo. conſ. 71. nu. 10. Borgn. deciſ. 44 nu. 79.

16 Ex qua concluſione (ſi vera eſt) illud colligitur cõtra Iaſ. ut ſupra, quod ſi remanet ſimplex ſaltem conductor ad modicum tempus, non poterit omnino dici malæ fidei poſſeſſor, & debet habere portionem, uel ratam, prout ſimplex conductor ad modicum tempus.

Ampliatur nono in conductore de nouennio in nouennium, ita vt etiam excludatur, a petendo renouationem, Hippol. Riminald. conſ. 533. lib. 1.

Ampliatur decimo, etiam ſi in minimo defecerit, in ſolutione, puta in vno nummo, quia cadit, a iure ſuo, Iaſ. in l. 2. quæſt. 16. n. 54. C. de iur. emphyteutic. in authent. qui rem, nu. 16. uerſ. reuertor, C. de iur. emphyteu. Sicul. conſ. 36. in fine, vol. 2. Gozzad. cōſ. 69. nu. 8. & ita tenuit Rota in una Bononienſi locationis, coram D. Auguſtino, vt per Caputaqueſ. deciſ. 30. alias 3. part. 1.

Declaratur hæc ampliatio vt uera ſit ſtante iuramento, alias non, Caſtr. in l. in executione, §. pro parte, ff. de verbor. obliga. Salic. in authent. perpetua, C. de ſacroſ. eccleſ. Ruin. conſ. 167 colum. 3. poſt num. 10. uolum. 1. Brun. de ſtatut. excluſ. fæmin. artic. quæſt. vltima, col. fin.

Subdeclara hoc verū de rigore iuris, ſecus de æquitate, quæ in terris Eccleſiæ, & foro Epiſcopali, & cū viris Religioſis ſeruari debet, Burſat. conſ. 233. nu. 3. lib. 3. poſt Bald. in l. ęde, nu. 10. cum apoſtill. C. locat. Iul. in §. emphyteuſis, quęſt. 8. uerſic. aut vero dicimus, dicens ſapere magnam æquitatem, & ita iudicatum. Et illud minimum præſumitur omiſſum per errorem, Deciſ. Bonon. 6. per totam.

Addo Seraphin. de iurament. priuileg. 84. nume. undecimo.

Subdeclara ſecundo, quod illud minimum in quo fuit ceſſatum, non ſit notabile, puta in dimidia, tertia, vel quarta parte, Specul. de locat. §. nunc aliquā, quæſt. 30.

Ampliatur octauo, ut pendente lite ſuper caduceitate non ſoluēdo incurrat caducitatem. Capie. deciſ. 16. nu. 6. & ita tenuit Rota, in una Bononienſi locationis, coram Domino Anton. Auguſtino, ut per Caputaqueſ. part. 1. & 299.

17 Declaratur primo loco allegata concluſio, vt nō procedat ſtante iuramento de ſoluendo quolibet anno, vel ſemeſtri penſionem, uel reſpōſionem, quia ratione periurij nō expectatur lapſus biennij, vel triēnij. dictum originale Bal. per illum text. in cap. quærelam, in fine, de iureiur. quem ibi ſequitur Fel. dicēs eſſe dictum aureum, & mente tenendum Alex. conſi. lib. 4. per l. ſi quis maior, C. de tranſact. ubi Iaſ. num. 12 dicit hoc benè notādum, inferens, quod in Dominio Venetorum extat ſtatutum, uel cōſuetudo, quod emphyteuta, uel conductor ad longum tempus quādocunq; ceſſet ſoluere, priuare nō poſſit, tamen hoc fallit ſi iurauerit ſoluere in certo termino conuento ut per eū ſubdētem, quod ſi alibi aliter tenuit, quod male fecit. idem Iaſ. in l. 2. quæſt. 9. nu. 47. C. de iure emphyteutico, Alex conſ. 127. lib. 4. & conſ. 85. dupli eaum 125. uol. 1. Corſett. in rubr. de iureiurand. priuileg. 9. & in ſingul. ſuis, in uerbo, emphyteuta, ideſt dicens bene probari ex c. quærelam, deducendo ut per eum, & in reperto. Abb. in uerbo, emphyteuta, Barbat. in c. potuit, de locat. Doctores in authen. qui rem, ubi Iaſ. limitat. 3. nu. 11. in fin. Dec. nu. 10. C. de ſacroſ. eccleſ. Ferra. cau. 20. dicens hoc eſſe dictum elegans, & ſignandum, & comprobat multis rationibus, & argumentis in præiudicium certe miſerabiliū emphyteutarum, & cōductorum, Marſ. ſing. 226. Iaſ. in l. quod te, ſi cert. peta. Gagnol. in d. l. ſi quis maior, nu. 51. Caballin. de euict. §. 3. num. 51. Rip. in capit. 2. num. 19. de reſcr. Bertr. conſ. 294. in fin. Ant. Gabr. de tranſact. concl. 1. num. 41.

Cui adde Rip. de iur. emphyt. reſponſ. 9. Borgn. deciſ. 9. nu. 14. & ultra eum hæc eſt uera, & magis communis opinio, Goza. conſ. 58. col. pen. verſ. nō obſtāt, Bauer. de uirtute iuramenti, caſu 10. Rol. conſ. 25. nu. 23. vol. 2. & conſ. 6. num. 41. & conſ. 42. & conſ. 8. nu. 41. conſ. 77. nu. 18. uol. 1. Rodoan. de reb. eccl. uerſ. ſed quod emphyt. ſub nu. 5. fol. 497. Gozzad. conſil. 69. num. 6. Gugl. de Bened. in c. Raynut. in uerbo, teſtamentum, num. 27. de teſtam. & ita fuit in facto pluries obſeruatum teſte Curt. in d. l. ſi quis maior, Adde Alex. conſ. 85. & 126. li. 1. Curt. hoc pro ſingulari ual. de cōmendante in uerbo, emphyteuta, dicētē ab hac opinione in iudicando, & conſulendo nō eſſe recedēdum, Corſ. ad Abb. in uerbo, emphyteuta, addētes ad Mattheſ. notab. 50. & nota. 54 Corſ. in uerbo, iuramēti religio, Plot. de in litem iurando, §. 24. num. 1. & 2. Guid. Pap. conſ. 32. col. 4. conſ. 131. col. 4. cōſ. 181. col. 9. Corn. conſ. 25. lib. 2. Dec. conſ. 452. Riminal. conſ. 218. nu. 8. uol. 2. Port. conſ. 13. nu. 61. Burſ. conſi. 233. in princ. libr. 3. Caccialup. de tranſact. quęſt. 15. Cagnol. ad l. ſi quis maior, nu. 59. Tiber. Decia. trac. Crimin. Tomo 2 c. 13. nu. 29.

Et ita tenuit Rota, in una Bononienſi locationis, ut per Caputaquen. deciſ. 192. & 299. par. 1. late Seraph. qui hos non allegat de iuramento, priuileg. 84. ubi multis modis ampliat, & limitat.

18 Vltra quem amplia uno modo etiā ſi adeſſet ſtatutum, q conductor ad longum tempus, uel emphyteuta etiam ſi ſtaret per annos triginta in ſoluendo, non cadat a iure ſuo, Bero. conſ. 126. num. 8. uol. 1. Ferrat. cautel. 20. Bologn. cōſ. 31. Cagn. ad d. l. ſi quis maior, nu. 25. declarando, ut per eum.

Limita etiam ultra Seraphin. alio notabili modo, niſi in inſtrumēto ſit pactum, ut nun cadat a iure ſuo, quia hoc caſu iuramētum regulatur a pacto, Deci. in l. 1. nu. 28. C. de pac. & ita tenuit Rota in una Romana deuolutionis, coram Domino Cantucio 21. Febr. 1575. cum Domino Hie. Gabr. Riminal. conſ. 533. nu. 10. vol. 1. quod maxime uerum eſt, ſi contractus ſit alibi celebratus, & ſolutio deſtinata ad ſpecificatum locum, ubi talis conſuetudo non ſic uiget Riminald. in citato iam loco.)

19 Et ſi dicas cum Iul. Claro in §. emphyteuſis, quæſt. 8. quod hęc opinio uidetur dura, quia iuramentū non alterat, ſed ſequitur naturam actus, ſuper quo interponitur l. fin. C. de non num. pecun. reſponde ex Marſil. ſing. 226. quia etiam alterat ut per eum.

20 Secundo modo reſpondetur, quia illud procedit quoad hoc, ut iurans in plus nō obligetur, non autem in alijs. ita reſpondet Rube. conſ. 146. nu. 5. Roland. conſ. 8. nu. n. 41. uol. 1.

21 Ex quibus corollarie habetur ad l. final. C. de non num. pec. vltra adducta per Alphan. repor. 103.

Parergon.

22 SED (pro bone Deus) & ſi fiunt certiorationes licet veræ, velatæ & apparentes in Velleianis, Macedonianis, ſtatutis & ſimilibus, cur nō in ſimilibus? Conducunt pauperes homines ad longū tempus prędia aſpera, & inculta, loca peſtifera, & inacceſſibilia, iurant facere hoc, & hoc facēt per tempora Domini directi,

recti, poſtquam vident reducta, & meliorata, anhelāt ad periuriū, & hoc ſub velamine, funditus extirpant familias pauperum, qui in ſudore vultus totius familiæ reduxerunt prædium ad culturā, & quod per multos labores, & annos acquiſiuerunt reuocabiliter acquiſiuerunt, & per actum ſimplicis tactus, & lapſum vnius diei amittūt, quod per multos annos acquiſiuerunt, vbi non eſt iuramentum iniquitatis vinculum?

Rectores ſcribunt literis aureis hanc declarationē, & pro omni poſſe executioni mandant ſub aliquo velato, & apparēti colore, caueant (quæſo) boni iudices, & compatiātur laboribus, nec iuramento eſt data vis in præiudicium tot laborum, & obſeruent Corn. cōſ. 96. lib. 1. & 246. lib. 2. dicentem quod diſpoſitio l. ſi quis maior, eſt dura, & exorbitans, nec extendenda ad alium caſum etiam iuratum. Commendat Pariſienſ. ad Alex. conſ. 85. vol. 1. in addit. incipiente, omnes, Addit. ad Mattheſ. notab. 50. in fin. Cur. in d. l. ſi quis maior, num. 7. & 12. & eſt communis opinio, Cagnol. ibi, num. 21. & 27. Anton. Gab. de tranſac. concl. 1. nu. 74.

23 Declaratur ſecundo in conductore ad longum tempus communitatis alicuius loci, vel eccleſiæ, qui ſi fuerit ſolemniter citatus, & non ſoluat, poteſt tanquam contumax expelli non expectato lapſu biennij, ſeu mauis triennij, Ang. in l. locorum, C. de omni agro deſer. lib. 10. dicens hoc eſſe ſingulariter notandum ad intellectum, cap. potuit, locati. commendat Corſett. in reper. ad Abb. in verbo, emphyteuta, & in ſing ſuis co. ver. 2.

24 Caue tamen, quia hoc dictum, ſi verum eſt, procedit multis cōcurrentibus. Primo abſentia coloni, vel emphyteutæ, qui iam deſeruerit locum conductum, prout clare conſtat in d. l. locorum. Secundo, quod ſit lapſum totum reſiduum temporis, ita vt non remaneant niſi ſex menſes. Tertio interpellatio iudicialis non extraiudicialis. Ita Iaſ. in l. 2. q. 8. nu. 46. C. de iure emphyt. Barbat. in cap. quoniam frequenter, §. porrò, nu. 18. vt lite non conteſt. ſentit Rodoan. de rebus eccleſ. verſ. ſed quod emphyteuta, fol. 197. nu. 6. clarius colligitur ex verbis Corſett. in d. ſing.

Vnde non eſt bona practica, eſt citatus conductor, vel emphyteuta non comparet, ergo poteſt expelli.

25 Sed hic quæro de vtili quæſtione. Deceſſit conductor ad longum tempus relictis pluribus hæredibus, Vnus tantum contrauenit, vel ceſſando per bienniū, vel alio modo, nunquid præiudicabit alijs, ita ut res tota dicatur deuoluta?

26 Primo aſpectu videbatur dicendum quod non; non enim debet alter per alterum iniqua conditio inferri, l. non debet, ff. de regul. iur. nec quis debet alieno odio grauari, l. ſi quis in ſuo, §. legis, C. de inoff. teſtam. & non eſt ſine culpa quis puniendus, reg. ſine culpa, lib. 6. c. 2. de conſtit. late Sicul. conſ. 18. co. 7. lib. 2. & hanc opinionem dixit communem, Alb. ad l. commun. diuidund. ff. commun. diuidund. Gugl. de Cun. in l. ſi neceſſitas, §. 1. ff. de pign. Barbat. dicens hoc valde notabile in c. ex parte, col. 7. de feud. Corſett. in ſing. ſuis, in verbo, emphyteuſis 4. qui volunt, quod particularis ſolutio plurium annorum facta per vnum ex hæredibus extendatur ad vnam ſolutionem vnius anni, & ſic euitetur commiſſum.

27 Contraria opinio eſt verior, & magis communis, vt per gl. in verbo confundetur, in d. l. commu. diuid. quam ſequitur Bart. in l. fraudati, ff. de publicanis. Hoſtienſ. in ſumma, de locato, §. fin. Specul. in eodem tit. §. nunc videndum, nu 70. Iaſ. in d. l. 2. nu. 55. Affl. deciſ. 153. nu. 3. Ripa in l. 4. §. Cato, nu. 44. vbi Alciat. nu. 97. Pontan. nu. 30. Soc. iun. nu. 160. & vſq; ad 173. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 8. verſic. quæro, dicens, quod licet hæc opinio ſit communis, tamen eſt rigoroſa. Roncagallus de duobus reis, l. 9. in prin. nu. 139.

Quibus copioſe ſcribentibus adde in terminis conductoris loquentem Grat. conſ. 67. nu. 23. Ratio fundamentalis videtur, quia ex perſona hæredum non mutatur conditio obligationis, quæ a ſui primordio indiuidua eſt, & ſicut conductor primus ex ſolutione partis non eſſet liberatus, pariter nec hæredes, l. 2. §. ex his, ff. de verbor. oblig. l. 2. §. fin. ff. de prætor. ſtipul. cum ſimilibus.

28 Ampliatur vltra alios ſupra firmata concluſio, vt ſi in numero hæredum ſint aliqui minores, qui pro eorum parte ſoluerunt, tamen culpa cohæredum non ſoluentium res incidit in commiſſum, quod ex hoc non competet minoribus ſoluentibus reſtitutio in integrum, quia non ceciderunt earum facto, vel omiſſione, ſed facto, & culpa cohæredum non ſoluentium, contra quos bene competit minoribus actio, l. his cōſequenter, §. fin. l. hæredes, §. ſi vnus, §. idem iuris, ff. famil. herciſcund. Doctores in d. §. Cato, & clarius hoc exprimit Grat. d. conſ. 67. in fin. Rodoan. de reb. eccle. ver. canon. autem, nu. 6. fol. 437.

29 Ex quibus poſtea infertur limitatio ad leg. non debet, de regul. iuris, quia non uidetur inferri conditio iniqua, ſi habet quis actionem ad recuperandum id, quod culpa alterius amiſit.

30 Secundo corollarie infertur vnum aliud in hac materia locati, & conducti, q̄ diuiſio penſionis ſoluendæ diuiditur pro rata proportionabiliter inter hæredes conductoris, ex quo dare tantum eſt in obligatione l. ſi in executione, §. 1. ff. de verbor. oblig. l. pacto, C. de pact. pœnam tamen ex non ſolutione omnes incurrūt, & ſicut in pœna conuentionali, pariter & in legali, gl. not. in l. commun. diuid. ff. communi diuidundo.

31 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. ſtipulationum aliæ, §. fin. & l. eandem, §. 1. & l. in executione, §. ſi ita, & l. hæredes, §. an ea, ff. fam. erciſc. vt extendatur ſiue pœna ſit conuentionalis, ſiue legalis.

32 Præualet igitur quandoque negligentia, & omiſſio vnius diligentiæ, & ſufficientiæ alterius. Et licet in dubijs benignior interpretatio ſit facienda, l. ſemper, ff. de regul. iur. tamen in caſu caducitatis contrarium ſeruatur.

33 Vnum tamen me dubitare facit, quia dominus recipiendo partem tantum videtur ſibi præiudicaſſe, ex quo ad id non erat obligatus, & ſic ratione taciti cuiuſdam conſenſus, & ad hoc facere videtur, quod ſi erant plures emphyteutæ in ſolidum obligati, ſi diuidant fundum inter ſe, vel alienent cum conſenſu domini, infertur ex hoc Domino præiudicium, Afflict. dans hoc pro cautela deciſ. 253. in fine.

Vnde Acc. (vt omnium ſaluetur opinio) inquit, dat cautelam, vt dominus recipiat ſaluo iure ſuo, vt per eum, d. l. commun. diuid. in finalib. verbis.

34 Ampliatur ſecundo loco vltra alios allegata concluſio vno alio notabili modo, quod ſi dominus locator refirmet locationem poſt incurſam caducitatem, non per hoc videtur remiſiſſe ius caducitatis, ut ſentit Gra. conſ. 67. num. 8. vol. 1.

Ex

Digitized by Google

35 Ex cuius conſilio colliguntur etiam duo vtilia in hac materia locati, & conducti. Primũ eſt, quòd prorogato locationis præſupponit locationem valere, & ſubſiſtere per leg. ſed & ſi manente, ff. de præcar.

36 Secundum eſt, quod ſi in inſtrumento locationis, & conductionis apponatur clauſula, Non aliter, nec alio modo, id operatur præciſam naturam, ita vt nulla interpretatio fieri poſſit, ne amittatur, quæ a verbis non ſit expreſſa, Bal. in l. ſi quidem, C. de excep. in c. 1. §. denique, quę fuit prima cauſa beneficij amittendi.

37 Ampliatur tertio, vt perdat etiam melioramenta conductor ad longum tempus. ponam (Deo dante) in tit. de expenſis.

Ampliatur quarto, vt nedum procedat in pluribus hæredibus, ſed in pluribus emphyteutis principalib. & ſit dictum, eum pro parte ſua ſoluere. Pile. q. 47. Alc. in l. ſi creditores, C. de pact.

38 Declaratur primo allegata concluſio, quia paupertas excuſat etiam ſtante iuramento, Speculat. in tit. de locat. §. nunc aliqua, verſ. 29. Ioan. de Arnold. ſing. 62. Dicens ſæpius in facto occurrere, & facere ad limitationem l. ſi quis maior, C. de tranſact. quam non poſuit Ant. Gabr. de tranſact. concl. 1. vbi materiam l. ſi quis maior, examinat. Foller. in pract. criminal. par. 3. ſecundæ part. in verbo, ſuffocauit vxorem, nu. 45. pulchre Bald. in cap. querelam, in fin. de iur. iuran. atteſtans ſe alibi neſcire, Rodoan. de rebus eccl. fol. 437. nu. 6. in fin. & licet Iaſ. in emphyteuta loquens dubitauerit, in d. l. 2. nu. 53. & 57. tamen verior opinio videtur, vt difficultas excuſet etiam ſtante iuramento, nec ſit locus diſpoſitioni, l. ſi quis maior, & per Alex. & Imol. ibi, vbi Cagnol. nu 287. Alc. nu. 3. Dec. conſ. 453. nu. 4. & hæc eſt communis opinio, Alph. report. 454.

Quem caſum non poſuit Anton. Gabr. in allegata concluſione. adde Ferret. in tract. de pace, & obedientia ſeruanda, nu. 5. Sebaſt. Medic. de caſibus, & periculis par. 2. q. 4. nu. 19. ex regul. impoſſibilium, de reg. iur. Bal. in l. acceptam, C. de vſur. Ioan. de Anan. ſing. 62. & commentar. 64.

39 Quod fortius procedit etiam ſi quantitas debeatur, prout in conductore, vel emphyteuta euenire poteſt, & hæc eſt verior, & magis communis opinio, vt per Doctores in l. quod te, vbi Sadolet. nu. 93. Eman. In ſuo Theſaur. litera D. num. 70. vti limitat, niſi tempore contractus ſtetiſſet difficultas, licet Iaſ. atteſtetur contrariam eſſe communem, ibi nu. 32. & in l. vnum, num. 19. ff. eod.

40 Ampliatur hęc prima limitatio, vt nedum impedimentum paupertatis, ſed omne aliud legitimum impedimentum excuſet ab incurſu caducitatis, ita tradit Rip. in d. l. quod te, num. 41. allegan. conſ. Fulg. 7.

41 Ex quo conſilio Fulgoſij in hac vtili materia locationis ad longum tempus colliguntur tria vtilia in practica. Primum eſt, quòd ſi appareat facta ſolutio per conductorem, & dominus dicat, ego recepi ad alium computum, & conductor dicat, ſolui pro penſione, in dubio ſit interpretatio, vt pro penſione, vel canone ad caducitatem euitandam.

42 Secundum eſt, quòd iuxta abſentiam conductoris cum dimiſſione procuratoris excuſat conductorem ab incurſu caducitatis.

43 Tertium, quod iudices ſemper debent eſſe proni contra caducitatem, maxime quando intentatur per eccleſiam, vel perſonas eccleſiaſticas, quod temporib. noſtris parum obſeruatur, immo totum contrarium: & in qualibet promiſſione etiam iurata ſemper intelligitur, ſi promiſſor poterit, l. fin. ff. qui ſatiſdare cog. vbi Alex. & Iaſ. dicunt, quod pœna l. ſi quis maior, nõ habet locum, cum quis aliquo legitimo impedimento fuit impeditus, gl. notab. in can. Beatus Paulus, 22. quæſt. 2. in cap. venientes, de iureiur. Archid. in cano. authoritatem, 15. q. 6. Bart. in l. fin. in princ. ff. ad municipales, Bald. in cap. iurauit, nu. 11. de probat. Dec. in cap. cum parati, nu. 26. de appell. & dicit Bald. in l. pactum, q. fin. C. de collat. quod non tenetur quis ſeruare iuramentum ob periculum patris, vel opprobrium, commendat Dec. conſ. 345. col. 1.

44 Et notandum videtur in propoſito, ꝙ conductor ad longum tempus excuſatur ex omiſſione præteriti temporis, vt non priuetur re conducta. Competit etiã ſibi remedium reſtitutionis in integrũ ſaltem ex clauſula generali, ſtante iuſto, & legitimo impedimento, gl. in l. 4. C. de vſufruct. Bald. in l. 2. C. de vſur. & fruct. Bar. in l. ad diem, in l. cum filiusfamilias, §. in hac, ff. de verbor. oblig. Ang. & Imo. in l. ſed ſi conditioni, §. ſeruus alterius, ff. de hæredib. inſtituen. Benincaſ. de paupertate, quæſt. 8. nu. 30. ſpecial. 9. de contract. vbi etiã multum hortatur eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, ne inuehantur contra conductores, & emphyteutas ad rigoroſam caducitatem, quia eccleſia non claudit gremium redeuntibus maxime pauperibus: ſi enim eccleſia de bonis propriis ſubuenire tenetur pauperibus, multo magis remittere caducitatem, vt per eum. Et hoc idem tenuit Innoc. in c. ex ratione, de appell. Gugliel. in l. eos, C. eod. Bald. in l. 2. §. ſi quis iudicio, in fi. ff. ſi quis cautionib. dicens, quod paupertas æquiparatur morbo, in l. fin. nu. 5. C. de cond. inſer. in l. acceptam, C. de vſur. Bar. in l. inuitus, nu. 6. & 7. C. de procu. Roman. in l. ſi vero, §. de viro, in fallen. propter paupertatem, ff. ſol. matr. Abb. in d. c. ex ratione, num. 14. vbi Felin. no. 1. Dec. nu. 19. Aldobrand. in §. item propter, nu. 13. & 15. Inſti. de excuſ. tutorum, in §. licet autem, Inſtit. quibus ex cauſis manumittere non licet, Mattheſ. hoc valde commendans ſingul. vlt. & ibi additio magna, Cremen. pariter commendans ſingul. 122. Mant. dicens admodum notandum ſingul. 31. nu. 4. Maurit. de reſtit in integ. c 362. Bal. conſ. 5. num. 1. lib. 1. conſ. 381. nu. 3. lib. 3. Dec. conſ. 436. nu. 2. & 22. Card. conſ. 187. nu. 5. Siluan. late conſ. 69. nu. 17. latiſſime Garz. conſ. 57. per totum, & ita ſæpius ex cap. reſtitutionis, tenuit Rota, vt per Caſſad. de appell. dec. 6. Bellamera, deci. 44. in fine, deciſ. Faſtoli in antiquior. cauſ. 17. dub. 37. in fine, & hæc eſt communis opinio, Sfortia de reſtit. in integr. q. 11. art. 9. num. 44. in fine.

45 Declaratur præſens limitatio, vt non procedat in paupertate culpoſa, quę nullo modo, nec in aliquo caſu excuſat. Dec. in cap. quæ in eccleſ. nu. 137. & 138. de conſtit. Aldobrand. in d. §. item propter, nu. 7. Ant. Cannar. de excuſ. par. 2. nu. 8. Benincaſ. de paupertate, q. 4. de iudic. nu. 48. & hæc eſt communis opinio, D. Sfort. de reſtit. in integr. q. 11. art. 11. nu. 57. qui tamen dicit non poſſe dari caſum paupertatis culpoſæ, vt quis ex propoſito, & conſulto velit eſſe pauper, nã videtur facilis reſponſio, vt quis ludendo, epulando quotidie ſplendide, luxuriando, & ſimilibus de cauſis efficiatur pauper, & paſſim experientia docet, & hæc eſt paupertas culpoſa. Et ob id Summi Pontifices in quinquennalium, & ceſſionum beneficiis ſemper excludunt,

c?u ſunt,& conſiderant paupertatem culpoſam, Contard.ad l.diffamari,limit.1.nu.134 & limi.4.nu.130.

46 Conſiderandum eſt etiam, & hoc colligitur ex ſuperius allegatis Doctoribus, ꝙ non excuſat ſimplex paupertas,quæ quandoque penſionem ſoluere poteſt, ſed magnam paupertatem. Vnde iudicis arbitrium verſabitur, quæ ſit illa paupertas, attenta familia ipſius,qualitate temporum,viuẽdi modo,& ſimilibus, vt in ſimili deducit Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. caſu 65. Et quod datur paupertas culpoſa ex vitio, & prodigalitate, quæ etiam teſtem repellit, ponit Soc. reg.289.in fin. Alex.conſ.237.nu.2.lib.6. Menoch.de arbitr.iudic.lib.2.centur.1. caſu 69.num.10.

47 Sed pulchra(ni fallor)oritur indagatio ad materiã l.1.§.lucratiuas, C.de imponen.lucrat.deſcript.li.11. Contendunt inter ſe conductor ad lõgum tempus ex cauſa caducitatis,& dominus directus,quis eorum tractet de lucro captando,& quis de damno vitando. Et primo videbatur dicendum dominum directum agentem ad caducitatem non agere ad lucrum, quia non enumeratur inter cauſas lucratiuas in allegato §. lucratiuas, vbi Imperator per taxatiuam tantum vult ibi deſcriptas appellari cauſas lucratiuas non alias.

48 Pro contraria verò parte facit,quòd acquiſitum ex cauſa pęnæ dicitur, & enumeratur inter cauſas lucratiuas, Bart.in l.Mæuio,§.ſi duobus,nu.24 ff.de leg.2. Bald.in l.nec damnoſum,in 2.opposit. C.de precibus Imperato.offerend.in l.militis,in fin. C.de milita.teſtamen.gl.ad hoc notabilis,in l.apud Celſum, §.autorio,in verbo noxæ, ff.de dol.except. Alexan.in l.cum mulier,col.2.ff.ſolut.matrim.Dec.in l.in eo quod,vel is qui, num.4.ff.de reg.iur.per l. ſeruus ea, l.in fi. ff.de ſeru.exportand.

49 Et hanc opinionem tenuit Cornel. Beninc.in trac. paupert.quæſt.8.ſpecial.9.de contract.num.17.

50 Cuius opinio videtur poſſe confirmari ex §. ſi vero altera, Authent.de nupt. vbi illud,quod perdit ille,qui dedit cauſam diuortio,dicitur lucrum alterius. ſic id,quod perdit emphyteuta, uel conductor ad longum tempus ex culpa caducitatis, dicitur lucrum acquiſitum domino directo.

51 Secundo uidetur conformabilis hæc opi.ex l.iubemus,l.ſecunda,§ fine, C.de ſacroſ.eccleſ. ubi acquiſitum ex cauſa priuationis dicitur lucrum illius, qui iam acquiſiuit.

52 Cõtraria opinio mihi uidetur uerior ex hac ratione,quia ſi res donata reuertatur ad donantem ex reuocatione ex capite ingratitudinis, non dicitur acquiſitum ex titulo lucratiuo,ut not.Bart.per illum text.in d.§.lucratiuas,nu.7.ſub ſens generalius, quod repetẽs rem ex aliqua culpa iam accipientis ſine nouo contractu, non dicitur acquirere ex tit. lucratiuo.

53 Beneuerum eſt, quod conductor ad longum tempus tractat de damno uitando,ut clare conſtat. Et ſic
corollarie habetur medium inter hęc duo,quod unus
certat de damno uitando, alter non tractat de lucro
54 captando. Bene uerum eſt, quod tex.in d.§.lucratiuas,loquitur in caſu ſuo,ſed non ſequitur,quin dentur
alij caſus lucratiui extra illos, ut ſentit Bart. in d. §.
55 duobus, nu. 24. Vnde non ualet argumentum a ſufficienti partium enumeratione, prout in l.patre furioſo,& in §.actionum faciunt Doct. quia hoc procedit, quando text. principaliter intendit enumerare pro regula aliquos caſus, prout in §.actionum, ſecus ſi ad unum finem tantum prout in §. lucratiuas:

56 Ex quibus corollarie inferuntur duo. Primum, ꝙ licet donatio ex ingratitudine reuocetur,l.fi.C.de reuocand.donat.id autem non dicitur tit. lucratiuus.

Secundum eſt, ꝙ res conducta, uel emphyteutica ad dominum reuerſa non dicitur titulus lucratiuus.

57 Quod facit ad materiam concurſus cauſarum.

58 Declaratur ſecundo loco principaliter allegata cõcluſio,ut biennium, uel triennium intelligatur ſecundum naturam fructuum colligendorum ex bonis conductis, nam ſi oliuetum eſſet locatum ad longum tempus,uel terra boſchiua, Salicetum,aut terra Muſatica, & promiſiſſet conductor ſingulo ſemeſtri,uel anno fictum,canonem,uel penſionem, & deficeret per biennium,uel triennium,uel annum, certe non cecidiſſet ſic ſimpliciter: nã in oliueto requireretur lapſus quatuor annorum attento biennio,cum ſingulo biennio, & non prius producat fructus ſuus. Terra boſchiua poſt ſex,nouem,uel decem annos,cum ſoleat tantum ſingulo triennio producere fructus ſuos,& ligna cędi ſoleant terra Mageſatica poſt biennium,cum ſingulo anno cum dimidio ſoleat producere fructus ſuos, ut eſt Peruſiæ, Tuderti,& uariis in locis,ubi terra ſingulo anno tota non ſeminatur, ſed medietas pro quolibet anno,& ſic vna pars per annum ſemper quieſcit. idem de Caſtagnetis,quæ in ſpatio tot annorũ ceduntur,vineis,perguletis,fœno,roſis,& ſimilibus. Reperiuntur etiam mala quędam,quæ faciunt fructus vno anno,& non alio,& requieſcunt in anno. Et ſic de ſingulis,tempus,annus,biennium,& triennium a fructibus declaratur. Ioan. Andr.in addit.ad Spec.in tit.de locat.§.nunc aliqua,nu.87. Cin.in l.2.q.11.in fin.C. de iu.emphyt. Bal.in l.æde,& in l.certi iuris, q.2.C. locat. Bart.in l.diuortio,§.quod in anno,nu.4.vbi Caſtren.nu.6.Socin.nu.8. Alex.in prac. valde commendans, & dicens in facto habuiſſe in quæſtione ardua, & difficili, num.10. & monens ex hoc limitari materiam,l.2.C.locat. & c.potuit eod. Iaſ.num.6. Dec.in auth.qui rem, limi.9.nu.10. C.de ſacroſan.eccl. Rol. conſ.87.num.29.vol.1.

Cui adde Tiraq. hoc bene probantem, de retract. conuen. glo.4.num.31. Cott.in memorab.ſuis,in ver. emphyteuta ceſſans. Iaſ.in d.l.2.nota.4. C. de iu.emphyt. Anton.Gomeſ. de contrac. c.3.nu.14. Rimin. iun.conſ.165.num.16.& 57.vol.2. Borgn.de vſufru. mulieris,nu.170.& deciſ.43.nu.59. dicens hoc valde menti tenendum, ubi etiam ſubdit calculandum eſſe tempus,quando laicus locat bona ſua ad longum tempus,& conductor ceſſauit per menſes decem,& octo, & poſtea laicus donaret,uenderet, uel alienaret dicta bona in eccleſiam,& conductor ceſſaſſet per annum, caderet a iure ſuo, cum illi menſes decem octo laici habeantur pro anno. Salic.in d.l.2 q.penul. Rodoa. de reb.eccl,nu.5.fol.495. Iaſ.in d.l.2. q.12. num.51. Dec.in c.porro,num.2.de priuileg. Lambert.de iure patr.lib.1.par.1. art.8.q.1.ſub nu.8. Marſi.a Borgn. non allegatus ſingul.409. Cornel.Benin.de paupert. de contrac.q.8. ſpecia.9.num.8.

59 Et prædicta faciunt ad interpretationem ſtatuti Tudertini diſponentis, quod fructus vltimi anni ſint domini, non coloni, quomodo intelligendus ſit annus, præſertim in terris, quarum ſeminatur pars in quolibet anno.

Et nota,quod Borgn.in allegata deci.43.intelligit

præ-

prædicta, quando iuramentum non eſt interpoſitum, ſed caue, quia aut promiſi quolibet anno ſimpliciter non reſtringendo me ad præciſum diem, & tunc annus a fructibus regulatur.

Cum igitur non dicatur niſi modo, quo ſupra, merito caducitas non obſtabit. Si vero reſtrinxi promiſſionem meam ad certam determinatam diem, & tūc præciſè obligat, & ſeruari debet, quia ſe ad talem diem promiſſor adſtrinxit ex ſuperius adductis.

Et ſi quis in parte fuit conductor ad longum tempus eccleſiæ, & partim priuati, fit computatio pro rata circa tempus. Iaſ. in l. fi. q. 13. C. de iu. emphy. Lamber. de contrac. mulier. in fi. num. 264.

59 Declaratur quarto generaliter in quolibet legitimo impedimento, vt carcerationis, infirmitatis, acceſſus non tuti ſine hærede mortui, & ſimilibus. gloſ. in clem. appellanti, de appellat. Alexan. conſ. 226. col. 3. vol. 6. conſ. 67. col. fi. vol. 7. conſ. 172. col. 2. vol. 2. Bal. in d. l. 2. in fin. Aret. conſ. 162. Dec. conſ. 160. col. fi. pulchre Rolan. conſ. 87. num. 22. vol. 1.

Cui adde Butrig. in cap. ſignificanti, notab. 4. de pigno. Rodoa. de reb. eccl. fol. 497. in verb. ſed quod emphyteuta, num. 25. atteſtans hoc caſu concedi in integrum reſtitutionem ex clauſula generali ex legitimo impedimento, & iuſta cauſa.

Cui adde bonum textum, & ibi notant omnes, in l. quæſitum. ff. de re iudic. qui de infirmitate loquitur, & in l. 1. ff. ex quibus cauſis maiores. Bart. in l. fin. nu. 4. ff. de in integrum reſtitutione, in l. 2. §. ſi quis in iudicio, ff. ſi quis cautionibus. Innocent. in cap. ex ratione, de appellat. Maurit. de reſtitut. in integ. c. 339. late Spec. in tract. reſtit. in integrum, q. 11. artic. 6. 7. & 8. qui ex magis communi opinione excludit infirmitatem grauem, non leuem, iuxta iudicis arbitrium excuſare, & reſtitutionem competere.

Cui pulchre, & plene tractanti in materia infirmitatis, adde Caſſad. de appell. deciſ. 6. num. 4. Benint. deciſ. 26. nu. 2. Sebaſt. Medic. de caſibus, & pericul. par. 2. quæſt. 6. & quæſt. 25.

60 Et nedum propria infirmitas excuſat, ſed conſanguineorum, & domeſticorum: quis enim non excuſet filium ex infirmitate patris, & econtra fratris, ſororum, & ſimilium? glo. notab. in cano. communis filius, diſt. 33. quam valde commendant Albe. & Alex. in d. l. quæſitum. Maran. in Spec. par. 6. in verbo contumacia, num. 3. Caſſan. ſuper conſuetud. Burgund. car. 10. num. 1.

61 Et circa carceratum late ſcribentes in l. 2. C. ex quibus cauſis maiores, Bart. de carcere, num. 7. Gigas, de penſionibus, quæſt. 35. num. 4. Sfort. de reſtitutio. in integr. q. 7. a quo habes varia genera impedimentorum, ex quibus reſtitutio datur. Addo Rolan. conſil. 87. num. 25. vol. 1.

62 Declaratur quarto allegata concluſio, quòd iſtud biennium, vel triennium debet eſſe continuum, non diſcontinuum. Vnde ſi hoc anno non ſolui, ſequenti anno ſolui, tertio non ſolui, & ſic diſcurrendo, non dicitur caducitas. Dec. in auth. qui rem, num. 6. in 2. notab. C. de ſacroſan. eccleſ. poſt Specul. in tit. de loca. §. nunc aliqua, verſ. 27. vbi Ioan. Andr. in addit. per cap. cupientes, §. cæterum, de elect. lib. 6. Salic. in d. l. 2. in fi. late Soc. conſ. 117. lib. 3. Rodoa. de reb. eccl. verſ. ſed quod emphyteuta, nu. 3. fol. 497. limit. 1.

Cui addo Dec. in l. ſi idem, in fi. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Benincaſ. de paupertat. priuileg. 8. de contrac. ſpecial. 9. num. 7.

63 Declaratur quinto allegata concluſio, vt diſpoſitio, l. 2. C. de iure emphyt. non vendicet ſibi locum in conductore ad longum tempus, qui non poſſedit rem conductam, nec ea frui potuit, ſine tamē culpa ipſius, prout nec emphyteuta hoc caſu caducitatem incurrit. Socin. iun. per multas auctoritates, conſ. 70. lib. 1. quam opinionem dixit tutiorem, & æquiorem. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 8. verſ. ſed quæro, rationem reddens, quia non dicitur eſſe in culpa, ex quo non poſſedit abſque tamen culpa ſua,

Cui adde bene materiam explicantes. Bald. in l. ſolennibus, circa fin. C. de rei vendic. Abb. conſ. 67. col. fin. lib. 2. Caſtr. conſ. 115. in fi. lib. 1. Ang. conſ. 311. in 5. dub. Card. conſ. 92.

64 Declaratur ſexto, vt diſpoſitio l. 2. C. de iu. emphy. non procedat, nec habeat locum ſtante conſuetudine, vel pacto de non deijciendo. glo. in d. l. 2. in ver. repellere, quam poſt multa iura in contrarium adducta ſequitur Spec. in tit. de locato, §. nunc aliqua, verſi. 89. Bart. in l. fundi, C. de fund. patrimonia. lib. 11. Caſtr. conſ. 137. Abb. conſ. 72. Anan. conſil. 84. col. fin. verſ. poſtremo. Rodoa. de reb. eccl. verſ. ſed quod emphyteuta, num. 12.

Cui adde Corſet. dicentem hoc valde notabile, & ſingulare in verbo, emphyteuſis 2. & hæc eſt communis opinio non habens diſcrepantem, vt per Iaſ. in d. l. 2. nu. 120. in fi. Dec. conſ. 138. nu. 5.

Ampliatur vltra Iaſ. vt procedat etiam in ſtatuto, vel priuilegio, ne quis incurrat caducitatem, ſed ſolum teneatur ad ſimplicem penſionem. Dec. in auth. qui rem, limitat. 6. nu. 8. C. de ſacroſan. eccl. qui ſublimitat non procedere in reſcripto, quod non valeret, ex quo regulariter reſpicit iuris obſeruantiam, l. falſo, C. de diuer. reſcrip.

65 Et nota, quia præfati Doctores omnes loquuntur indifferenter, & abſolute, ne vllo vnquam tempore deijciantur, ſed teneantur ad ſimplicem penſionem.

66 Et vidi in facti contingentia plures locationes ſic factas. Vnde habes duas cautelas, pacti videlicet, & priuilegij: & quando hæc duo legitime concipiantur vtilia ſunt, & pariunt quietem conductoribus, & emphyteutis, contra nimium rigoroſos dominos, & locatores.

67 Et vltra Dec. & Rodoa. vt ſupra hanc opinionem tam circa conſuetudinem, quàm reſcriptum obtentum, tenet Firmia. in tract. de gabel. par. 7. q. 10. Abb. conſ. 122. in 2. dub. lib. 1. Card. Alex. in c. 1. col. 8. qui feud. dar. poſſ. Fel. in c. cum cauſa, col. 6. limit. 9. de re iud. Socin. conſil. col. 1. lib. 1. Franc. Cremenſ. notab. 106. in verbo, emphyteuta, non ſoluendo, qui reliquit cogitandum circa reſcriptum arguendo a conſuetudine ad reſcriptum.

Vnde ſi conſuetudine hoc induci poteſt, ergo & per reſcriptum, non enim conſequentia tenet, quia reſcriptum tendit ad obſeruantiam meram iuris, vt dictum eſt, merito &c. ſecus in conſuetudine, quæ legi quandoque derogat. atteſtatur autem Mediolani vigere talem conſuetudinem, & caducitates odioſas eſſe, & vtinam vbique principes hoc permitterent, eſſet bona, & laudabilis inuentio, nec tot homines ſupprimerentur, qui bonis melioratis ex quæſito colore expelluntur.

Ex

Digitized by Google

Ex quibus corollariè infertur ad multa vtilia.

68 Primo infertur intellectus ad l.ſed & ſi manente, de precario, vt procedat,& habeat locum,quando pactum eſſet contra ſubſtantiam contractus celebrati, ſecus ſi contra naturalia contractus,vt per glo.magiſtram,in l.pacta conuenta, ff.de contrah. empt. Bart. in l.vbi ita donatur,ff.de donat. Parm.in ca,cum venerabilis,de except.

Vnde in materia locati,& cōducti,de qua agimus ſi loco domum cum pacto, ut nulla conſtituatur merces,vtique non valeret,quia eſſet contra ſubſtantiam ipſius locationis, ad cuius eſſentiam, & ſubſtantiam requiritur merces;vt diximus ſupra de ſubſtantia locationis. Si verò fieret pactum,& cōductor,qui canonem,uel penſionem non ſoluit, ex hoc expelli nō poſſit,vtique valeret, & reſpiceret naturalia contractus.

69 Et ſic obiter ad materiam l.æde,C.locat.(ſic enim legendum inquit T:.aq.non ædem)de retrac.conuētionali,§.5.gl.4.nume. 31. vt licet conductor expelli poſſit ob penſionem non ſolutam, pacto tamen ſuccurri poterit,& ualebit.

70 Succurretur etiam ex priuilegio , quod obtinere poterit conductor, ne unquam ex defectu penſionis non ſolutæ expelli poſſit,ſed ad abſolutionem ſimplicis penſionis,& mercedis conueniatur, prout multa inſtrumenta uidentur.

71 Secundo infertur intellectus , & limitatio ad l. ſi conueniat,& l,hoc iudicium,ff.commun.diuid.quia eſto quod ille textus loquatur in pacto de non diuidendo,ſecundum Fulg.ibid.& late per Iaſ.in l. ſi non ſortem.§.ſi centum,nu.4.cum ſeq.ff.de condict.indeb. Alpha.report.523.

72 Vltra tamen eos dicitur, aut pactum excluſiuū eſt abſolutum generale,& indeterminatum,& nō ualet, d.§.ſi conueniat,aut eſt excluſiuum,ſed reſtrictum ad certam cauſam,& ualet.

Vnde in materia locati, & conducti,ſi fiat pactum inter locatorem,& conductorem, vt puta ratione pēſionis non ſolutæ,uel alia acta ad excluſionem expelli non poſſit,valeret,& teneret.

73 Tertio infertur modificatio ad l. conuenire, ff. de pact.dot.vt per pactum, nec conductor expelli poſſit propter penſionem non ſolutam non inuitante præcisè ad delinquendum , quia cogitur ſoluere penſionem,& quando vere ,& principaliter ſonat in delictum,alias ſecus. Gomeſ. in §.pœnales , col. fin. de actio. Rip.ad l.nemo poteſt, num. 56. de leg. 1. Alex. conſ.2.nu.2.lib.2.Rimin ad §. 1.num. 247. Inſtit. de donat.& ad §.1.nu. 157. Inſtit. quibus alienare licet, vel non. Parif.in c.fraternitatis,nu. 56. de teſtib. Alpha reportat. 209.

74 In hac igitur materia locati , & conducti,aut conuenio,ne expelli poſſim ratione penſionis non ſolutæ & valet,quia non tendit principaliter, & vere ad delictū. Si vero conuenio,ne expelli poſſim ex alijs cauſis,puta ratione determinationis,vel male vtendo de conducta,vtique fortaſſe aliud dicendum foret , quia hæc clarius videntur tendere in delictum,& præbere anſam,& occaſionem delinquendi. Nonne iniquum eſſet, vt incidendo multas arbores fructiferas,inducēdo continue in domum conductam ganeas,& meretrices,vel alias inhoneſtas artes exercendo, quod ratione pacti ,quod poſtea parit malos mores, expelli non poſſit ?

75 Quarto infertur intellectus , & declaratio ad l. iubemus nullam, C.de ſacroſan.eccl. Pone quod prælatus locat bona eccleſiæ ad longum tēpus cum pacto de quo ſupra, vtique ſic,quia in iure quærendo,prout in caſu noſtro,ſolus prælatus præiudicare poteſt. Feder.conſ.9.Innocent.in cap.admonet,de renunc.Bal. in auth.ſi qua mulier,C.de ſacroſanct.eccl.ad l.Imperatores,ff.de pact.late Corſet in ſing.in verbo emphyteutis.2. In hac igitur locati materia prælatus præiu-
76 dicare poſt locando in præiudicium iuris quærendi, non quęſiti.

77 Declaratur ſeptimo allegata diſpoſitio l. 2. C. de iure emphyt.ut non procedat, quando conductor ad longum tempus velit moram purgare celeri ſatisfactione,dicam in tit.de mora.

78 Declaratur octauo, vt non procedat diſpoſitio d.l. 2.ſi dominus locator poſt incurſam caducitatem fecerit aliquem actum,per quem tacite remiſiſſe videatur ius caducitatis,l. 1.§.non male,ff.de doli excep.l. qui in futurum, ff. de pact. & aliquantulum clarius materiam explicando ponam aliqua exempla actuū, ex quibus inducatur tacita remiſſio.

Primo per ſimplicem petitionem poſt incurſum factum,licet re uera non receperit,nec habuerit,lege Æmilius Largianus,ff. de minor. l. poſt diem, & ibi glo.no.ff.de lege commiſſoria.

79 Declaratur iſta concluſio, vt procedat in petitione & interpellatione facta in iudicio. Ita declarat Aret. conſ.150.col.penul.ubi atteſtatur hanc eſſe communem opinionem. Ex cuius diſcurſu habemus duo utilia in caſu,de quo agimus.

80 Primum eſt,quod lex, poſt diem, ff. de l. commiſſoria,procedit & habet locum in ſimplici,& mera petitione,& interpellatione,ne ſit ſuperfluitas in leg.ſequenti. Secundum eſt ſatis frequēs in practica, quòd ſi fiat iudicialis interpellatio cōtra conductorem moroſum,& citatus contradicat,& faciat partem in iudicio,adhuc cenſetur remiſſa mora contradictione facta non obſtante & ſæpius occurrit caſus. Citatur debitor,& comparet,contradicit petitioni factæ, videbatur indignus beneficio tacitæ remiſſionis ex ſua pertinaci contradictione.

81 Declaratur ſecundo diſpoſitio l. Æmilius,& l.poſt diem,vt procedat etiam in interpellatione extraiudiciali,quando ex mora iam commiſſa eſt acquiſitum ius creditori ad acquiſitionem, & recuperationē alicuius ſpeciei: nam poſtea petendo pretium, uidetur remiſiſſe ius acquiſitum ex mora,

82 prout in materia locati,& cōducti,de qua agimus, ob petitionem in tempore non ſolutam , locator, & dominus habet ius ad rē ipſam,& ſic ad ſpeciē in tēpore non ſolutam,ſi poſtea agat in iudicio , vel extra ad penſionem , videtur remiſiſſe moram , & conſequenter ius auferendi amplius rem iam effectam caducam,prout declarat Alexan.ad l.cum procurator, §.ſi dominus,colum. 1. in fi. ff. de nou. oper. nuncia. vbi Iaſ.ſub.num.6.& in l.ſi ex legati cauſa,colum. fi. num.19.de verbo,obligat.appellans hanc declarationem ualde notabilem.

23 Declaratur tertio diſpoſitio, l.Aemilius,quòd illa procedat,quando erat appoſitus a l. certus terminus ſolutioni,& iam erit elapſus,& ſic commiſſā mora,& caducitas:nam ſi poſtea fiat prorogatio, cenſetur remiſſa mora. Ita Bal.declarat in l,acceptam,q.7.C. de uſur.

Digitized by Google

vſur. Prout in terminis locati,& conducti ad longum tempus, vbi a lege eſt præfixus terminus ſolutioni, quod eſt biennium, vel triennium, ſi fiat a domino, prorogatum cenſetur,& remiſſa caducitas,& ſic Bal. l.Aemilius, reſtringit ad prorogationem.

84 Declaratur quarto diſpoſitio l.Aemilius, vt intelligatur, quòd ibi in caſu illius legis erāt aſſignati duo termini ſolutioni, & in vtroque adiectū pactum legis commiſſoriæ. Vnde per ſecundam interpellationem eſt receſſum a pacto, cui ob primam locus fuerat. ita declarat Coraſ. lib.2.miſcell.iuris, c. 6. Plautius ad l. quod te, in præfat.nu.21.ff.ſi cert.pet. Iacob.Menoc. de arbit.iudic.lib.2. cent.3. caſ.220.nu.32.

85 Declaratur quinto, vt non poſſit poſtea mutare propoſitum Dominus. Alex.conſ.113. num.3.vol.4. per l.apud Aufidium, ff. de optio.legat.

86 Declaratur ſexto, vt per petitionem perdat melioramenta, etiam Iaſ.in d.l.2.q.35.C.de iu.emphyt.niſi ſint a conductore empta. Aiciat.conſ.20. num.8.

87 Bene verum eſt, quod ſi emphyteuta, vel conductor ad longum tempus non acquieuerit, ſed negauerit, perdit beneficium. Specul.de locat.§.nunc aliqua, q.84.num.106.

88 Et hunc text.l.Aemilius, valde commendat Alex. conſ.72.col.2.nu.3.in fi.vol.3. Soc.in l.commiſſoria, C.de pact.inter empt. & vendit. Cagnol. in l.2. eod. tit. num. 85.

89 Secundus modus principalis eſt per receptionem, & ſic ad actum facti deuentum eſt, & vtique præiudicat, l.ſed & ſi, §.ſi certo, ff.de petit.hæredit. l.ſi hominem, §.quoties, ff.depoſit.l.quod in hæredem, §.eligere, ff.de tributoria, l.ſi præcedente, in fi.ff.mandat. l.nihil, §.ſi a ſtatu libero, ff.de inoffic.teſtam.

90 Quod procedit etiam in materia, l.æde, per anticipatas ſolutiones. Bald.in d.l.æde. Bero.conſ.182. nu.3.lib.1.Magon.Rot.Lucan.75.num.9. in qua materia ponam veritatis cauſa nonnullas non inutiles concluſiones.

91 Prima ſit concluſio. Dominus recipiendo penſionem præteritam, cum proteſtatione iuris ſui, non præiudicat caducitati, ſed conſeruat ius agendi ad caducitatem. Ita tenet Alberic.& poſt eum Iaſ.in l.2. nu. 124. C. de iure emphyt. atteſtans hanc eſſe communem opinionem Legiſtarum,& Canoniſtarum. Cor. conſ.40.litera I lib.4. Iaſ.in l.ſi poſt moram, nu.4. ff. de eo, quod certo loco. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q.10.in princ. Boer.q.309.num.5.

Addo Corn. conſ.40.lib.4. Gig. de penſio. q.73.in fi. Ruin.conſ.100.nu.4.& 151.nu.22.lib.1.Cagnol.in l.2.nu.271.ff.de orig.iur. Tiraq.de retract.lib.1.§.24. glo.1.nu.11. & lib.2.§.1.glo.2.nu.24. Eman. pariter de communi in ſuo theſau. litera E. num.85. Maſcar. concl.22.nu.9.Cephal.conſ.24.nu.222. Burſat.de magis communi, conſ.447.nu.7.vol.4. Corbel.de iu.emphyt.limit.21.num.2.

92 Nec in hoc ſtabitur eius iuramento. Fuſius in verbo dominus, num.94. contra Marſi,in rub. C.de probat.num.125.

Quę opinio optime probari videtur ex l.ſi debitor, §.1. ff.quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, vbi conſentio ſalua cauſa caducitatis, quem textum commendat in propoſito Bal.in c.1.quo tempore miles, inferens ex hoc, quod vaſallus poſt fellonium receptus cum proteſtatione, de qua ſupra domino Neguſant.de pignor.membr.3.par.6.num.26. limitat.3. Cagnol. ad l.creditor, num.2. ff.de regul.iur. Duen. regul.170.

93 Dices, aut vult, aut non vult: ſi vult, ergo proteſtatio non eſt neceſſaria, ſi non vult, ergo nihil operabitur. Reſpondetur quod dilemma procedit, ſi ad vnum tantum actum fieret relatio, ſecus ſi ad plures, prout in caſu noſtro. ita reſpondet Rom.conſ.94.nu.7. Vnde in caſu noſtro dari poſſunt actus diuerſi, quod recipiatur penſio pro tempore petente, & proteſtetur pro caducitate, ubi ſingularem appellat Roma.tex.in d.l.ſi debitor, §.1.

94 Hoc idem ualde commendat Dec. conſil. 460. Ex quo conſilio dantur multa utilia remedia in hac utili materia locati,& conducti. Primum eſt, quòd ſi dominus locator ob penſionem non ſolutam poteſt expellere conductorem propria authoritate, ut dicemus in tit.de recuſat.ſi eligat uiam iuris,& adeat iudicem, non per hoc cenſetur renunciaſſe facultati propriæ authoritatis etiam ſine proteſtatione.

95 Secundum eſt, quod ſi dominus iam expellit conductorem, non per hoc excluditur, quin agere poſſit ad penſionem, quia ſunt remedia, quæ cumulatiue competunt, & per unum non tollitur aliud.

96 Si igitur ſunt plura remedia ad fauorem locatoris, aut ſunt contraria,& tunc electo uno tollitur aliud. Si uerò non ſunt contraria origine, ſed diuerſa,& ad eundem finem, & tunc electo uno non cenſetur ſublatum aliud, ut per Dec. in allegato conſilio, qui pro maiori cautela ſemper laudat proteſtationem, licet etiam ſi non apponatur, ſoluere poſſit ſecundum eum.

Hoc idem late comprobat Caſtren.conſil.162.col. fin. Socin.conſ.136.col.2.lib.2.& in cap.1.colum.33. uerſ.ex prædictis, de lit.conteſt. Alexan.conſ.134.per totum vol.4.

97 Qui ulterius in hac utili materia locati, & conducti dicit, quòd ſi eueniet caſus, quo conductor expelli poſſit propter penſionem non ſolutam propria authoritate, quod poterit locator ad hoc inuocare brachiū ſæculare etiam tempore feriarum a ſtatuto indictarū, & illę nullo modo obſtabunt: & ſi conductor replicet de ſolutione penſionis in tempore hoc uti eius fundamentum probare debet, nec purgabit moram offerendo in iudicio, niſi pecuniam præmanibus habeat. hoc idem comprobat Spec. in tit.de locat. §.nunc aliqua, uerſ.25.Bal.in c.1.quo tempore miles. Iaſ.in l.2.nu.3. ff. ſi quis cautionibus.

98 Secunda principalis ſit concluſio, Dominus recipiendo penſionem præteritam ſimpliciter, & abſque proteſtatione uidetur in dubio remittere ius caducitatis, & hæc opinio eſt æquior, & magis communis. Iaſ.in d.l.2.nu.124. Gig.de penſion. q.73. ſub num.3. Iul.Clar. in d.q.10.

Cui adde pulchre loquentes Curt.ſen. conſ.82.col. 1.uerſ.tertio principaliter. Socin.ſen.conſ.66.col.fin. uerſ.ſecundo quia, lib.3. Ruin.conſ.151.nu.12.lib.1. Dec.conſ.329.nu.3. Brun.conſ.110.nu.3.Pariſ.conſ. 108.nu.44.lib.1.& eſt receptiſſima opinio. Dec.conſ. 138.nu.7.in fi. Mandoſ.de monitor.q.28.nu.3. Burſat. conſ.233.nu.7.ubi de communi. Maſcar. concl.603. nu.14.Calcan.conſ.22.nu.5.Iacob.Menoc.de recuperan.poſſeſſ.remed.9. nu.152. & conſ.355.nu.12.lib.4. & de præſumptio. præſumpt.122.num.1. ubi nu.15. ampliat, etiam ſi caducitas aliunde proueniat, quam

a penſione non ſoluta, puta alienatione. præſumpt.45. num.8.lib.3.

99 Et vltra cum amplia idem in receptione partis tan tum. Nat.conſ.335.Rolan.conſ.81.num.32.

Secundo amplia vltra eundem Menoch. idem in receptione fructuum, intereſſe, vel vſurarum. Magõ. Rot.Lucan.35.nu.10.per l.commiſſoriam, C.de pac. inter empt. & vendit.

100 Tertio amplia etiam vltra Menoch. ſi non recepit, ſed habebat in manibus. Magon. vt ſupra, num.11.

* Quarto amplia, idem ſi poſt incurſum, patiatur ſtare, faciendo noua pacta, vel conuentionis. Butr. in cap.potuit, in fi. Bero. conſ.150. nu.10.11.26. vol.2. Neuiz.conſ.22.nu.33. Burſat.conſ.233.num.6.lib.3.

ADDITIO.

☞ *Surd.conſ.68. num.14. deciſ.317. num.14. dicens hanc eſſe magis communem opinionem.*

Ampliatur quinto, etiam ſi non recipiat cum effectu; ſed petat ſimpliciter. Alber.in l.2.num.6.C.de iur.emphyt. Et ibidem Iaſ nu.128.verſ.ſecundo quæro. Salicet.in l.commiſſoriæ, in fine, C.de pact.inter empt. & vendit. Tiraq. de retract.conuentio. §.1. gloſ.2.nu.64. Gigas de penſion. q.73. nu.6. Rui.conſ.119.nu.4.vol.5.Surd.conſ.86.nu.15.

Declaratur hæc quinta ampliatio, vt vere ſit, & procedat, ſi petitio fiat, poſt tempus, ſecus ſi infra tempus, & ante ipſum elapſum, quia ex hoc non cenſetur remiſſa. Surd.deciſ.317. num.6.

101 Vnde in hac materia locati, & conducti, & expulſionis ob penſionem non ſolutam magna eſt differentia primo expellere, poſtea agere ad penſionem, vel econtra. Primo.n.caſu vnum non tollitur per aliud. Secundo caſu ſic. Vnde non ſit adeo auidus locator, ſed expellat, & poſtea agat ad penſionem, & erit cautus, & ſecurus. Tertio ſit principalis concluſio.

102 Dominus recipiendo penſionem temporis futuri, ſibi præiudicat in caducitate, & expulſione. ita dicunt præfati ſuperius ſcribentes, & bene probatur in l. qui in futurum, ff. de pact. vbi Caſtren. etiam not. quod dominus non poteſt cogi recipere penſionem, vel canonem pro pluribus annis, & hoc ne præiudicetur in iure caducitatis.

103 Ampliatur iſta concluſio, vt procedat etiam ſi recipiat cum proteſtatione, quia hoc caſu eſt contraria facto & nihil releuat, ita tenent Cord. But. Imo. & alij in c.potuit, locat. Iaſ.in l.2.ſub num.24. C.de iur.emphyt.& in l.2.ſub num.3. ff. ſi quis cautionibus, atteſtans ita conſuluiſſe in caſu valde arduo, & hæc eſt cõ* munis opinio. Ruin.conſ.110. num.4. & 151.nu.12. lib.1. Maſcard.concluſ.252.num.10. & hæc eſt magis communis opinio. Hyp.Riminald.conſ.34.num.63. vbi idem ſi in inſtrumento diuiſionis appello colonum, vel emphyteutam,

104 Subdeclaratur hęc ampliatio, niſi conductor conſentiret tali proteſtationi, vt per Imo.in d.cap.poſuit Iaſ.in d.l.2.num.24.verſ.ſoluat tamen, &c.

105 Vltra quem dic, aut emphyteuta, vel conductor tacet, vel contradicit tali proteſtationi. Primo caſu cenſetur remiſſa caducitas. Secundo caſu non. & hæc * eſt communis opinio. Ruin.conſ.110.num.4. & 151. num.12.lib.1. Boer.deciſ.309 num.6.

106 Limitatur principalis concluſio, quando dominus ſcienter reciperet penſionem temporis futuri, ſecus ſi ignoranter, puta ſucceſſor prælati, vel ſimilis. Alber. Caſtr. Iaſ.& alij, in auth.qui rem, C.de ſacroſan.eccl. & in d.l.2. num.125. Rodoa.de reb.eccl. fol.499. nu.21.ver.ſed quod emphyteuta, &c.

Cui adde in materia bene, & vtiliter loquentes Anton.de But.conſ.22.ſub nu.3.Spec.de locat.§.nunc videndum, verſ.23. Bald.in cap.1. quo tempore miles. Alex.conſ.5.num.7.vol.5.& conſ 105.num.13.vol.3. Rom.conſ.103.nu.5.Bal.in l.Mæuius, §.duobus, ff.de legat.2. vbi Imo. & talis ſcientia debet probari per conductorem, vel emphyteutam. Alex.conſ.106.col.5.uol.3.conſ.18.nu.18.uol.6. & ſufficit ſcientia Procuratoris generalis recipiẽtis penſionem. Corn.conſ.187.col.fi.uol.1.glo. Pariſ.tit.1. §.14.nu.10. & 11. & §.30.nu.114.Afflic.deciſ.129.col.fin. Soci.inn.conſ.22.nu.15.uol.1.Capic.deciſ.18.nu.15.& præſumitur ſcientia ex decem annis. Alex.conſ.112. col.2.uol.4. conſ.105.num.14.col.7. Dec.conſ.185.num.8. Ruin. conſ.70.nu.14.uol.5. Bero.conſ.116.num.13. & 117. num.5.uol.1.& eſt dictum practicabile, & notandum. * Vincent.de Ann.ſingul.149.& hæc eſt communis opinio. Alex.conſ.2.num.75.uol.1. & ita tenuit Rota in vna Romanæ domus coram Domino Blanchetto die 14. Decembris 1574.

* Et in dubio ignorantia præſumitur, & ſtatur iuramento, Alex.conſ.105. nu.10.lib.3. Ruin. conſ.70. nu.14.uol.5. Dec.conſ.452.num.26. Bero. conſ.117. nu.5.& 116.nu.13. uol.1. Maſcar. concl.881. num.6. Boui.de ſtatu urb.prætor.glo.19.nu.13.Vrſil.ad deciſ. Afflict.129.num.6.

Ex quibus conſilijs habentur etiam multa utilia circa prȩſentem inſpectionem in hac vtili materia locati, & conducti,

ADDITIO.

☞ *Gloſ.Pariſienſ.tit.1.§.14.nu.10.11.Socin.iun.conſ.22. num.15.vol.1.*

107 Primum eſt, quòd ſi ſumus in conductore ad longum tempus eccleſiæ, ſi non eſt collegiata. Prælatus recipiendo ſine alio, præiudicat, ſecus ſi eſſet collegiata, quia ſine conſenſu capituli præiudicare non poſſet, & hæc eſt communis opinio. Alex.d.conſ.105.

108 Secundum eſt, quod ignorantia præſumitur in recipiente penſionem ex l.uerius, ff.de probat. & l. fin. ff.pro ſuo. Vnde conductori incumbit onus probandi ſcientiam, ne incurrat caducitatem.

109 Conſidera etiam conſilium Butrij, ſuperius allegatum, dum dicit ſub nu.3.ſcienter receperit, uel ſub parte ſcientiæ, & ſic pars ſcientiæ ſufficiat ex aliquo actu præſumptiuo ad præſumendum ſcientiam. Conſiderare tamen placeat, quòd fortaſſe in prælato locatore præſumetur de facili ſciẽtia, quia ipſe actum geſſit, ſecus in prælato nouo ſucceſſore, & hæc uno uerbo ſenſit Alberic.in d.authent. qui rem. Tertium eſt, quòd prædicta procedunt in bonis Communitatum, & uniuerſitatum locatis, nam ſindicus, qui recipit pẽſionem debet eſſe legitimus, aliàs non præiudicat, & procedunt ea omnia, quæ dicta ſunt circa prælatos ex Alex. in allegatis conſiliis, qui æquiparat in caſu, de quo agitur. Vnde ſi ſindicus alicuius communitatis locet ad longum tempus bona ſuæ communitatis, &

finiatur

finiatur eius officium, ſi poſtea finito iam officio recipiat etiam ſcienter, non præiudicat, quia defuit qualitas ſubſtantialis, cum non ſit amplius ſindicus. Similiter, vt nouus ſindicus recipiendo ſimpliciter præſumitur per ignorantiam more noui prælati in officio ſucceſſoris. Vnde in hoc erit diligenter aduertendum in practicando hanc vtilem, & fructuoſam materiam, & hoc idem notabiliter tenet Innocent. in cap. peruenit, de arbitris.

Adde etiam in hac limitatione, de qua ſupra, Dec. conſ. 329. num. 3. vbi etiam teſtatur de communi in prælato circa eccleſiam collegiatam, vt præiudicare non poſſit, & ſubdit vnũ in practica ſatis vtile in hac materia, de qua agimus, quod ſi maſſarius, vel factor alicuius monaſterij, vel loci, aut vniuerſitatis recepit penſionem, vel canonem per plures, & plures annos, quòd infertur præiudicium monaſterio, vel vniuerſitati, quia ex tractu ſucceſſiuo per multiplicationem plurium, & plurium annorum videtur inducta ratificatio. Vnde cauti in hoc debent eſſe Domini, Monaſteria, & Vniuerſitates in ſimilibus præiudicijs, & notent omnes ſalutare conſilium Decii in d. conſil. in fi. vt prælati non ſint adeo curſiui in huiuſmodi caducitatibus prout alias dixi ad idem Ruin. conſil. 70. ſub num. 14. lib. 5. Cepol. conſ. ciuil. 45. num. 3. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 129. num. 9. & 10.

110 Tertius modus principalis tacitæ renunciationis circa caducitatem incurſam ponitur a Caſtren. in l. ſemel mora, ff. ſol. matrim. 5. dando nouum terminum ad ſoluendum, vel rogando dominum, vt differret, tacuit, & diſſimulauit. gloſ. paru. in l. mora, ff. de vſuris, probatur in l. Titia, §. vſuras, ff. de leg. 2. in l. qui Romæ, §. Seia cohæredes, & ibi not. Bartol. ff. de verbor. obligat. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi prętori, ff. de nou. oper. nunciat.

111 Cauti igitur erunt Domini, quia ſi accedunt conductores, & petunt dilationem nouam ad penſionem ſoluendam, & ipſi ſimpliciter concedunt, videntur remittere caducitatẽ ſimiliter tacẽdo, & diſſimulando.

112 Et ſic in materia taciturnitatis tacens conſentire præſumitur, ſi contradicendo potuiſſet actum impedire, cap. 2. de accuſat. lib. 6. l. quoties, ff. ad municipal. l. honores, §. ad decurionatum, ff. de decur. late Iaſ. in l. quæ dotis, num. 99. ff. ſol. matrim. & ſæpius in facto occurrit. Eſt elapſus terminus, accedit conductor, vel alius debitor, rogat creditorem, qui tacet, quilibet diceret contrarium taciturnitate ſtante, & nullo alio concurrente, quod facit ad conceſſiones in ſolutum, niſi infra tot, quia dando nouum terminum, vel tacendo cum debitore rogante, videtur remiſſa mora.

113 Sed pulchra, & utilis eſt indagatio ad materiam l. ſi quis maior, C. de tranſact. puta, ſtante iuramento appoſito in contractu locationis ad longum tempus, vel emphyteutico, ſi poſt incurſum caducitatem recipiatur penſio, modo quo ſupra, an etiam dicatur renunciatum pœnis, & diſpoſitioni l. ſi quis maior, quæ etiam inter alia continet, vt cadat ab omni commodo contractus.

114 Anton. Gabr. de tranſact. concluſ. 1. ampliat. 24. nu. 46. videtur tenere, quòd per hoc non videatur renunciatum diſpoſitioni l. ſi quis maior, ex multis conſiliis per eum allegatis, cuius opinio videtur confirmabilis ex eo quia certi iuris eſt, quod per partẽ periurium iam incurſum remitti non poteſt, nec etiam expreſſe, nedum tacite, vt per Bart. in l. Labeo, num. 5. vbi Iaſ. ſub num. 8. ff. de iureiurando, quemadmodum nec epiſcopus poſt incurſum hoc facere poteſt. Feder. de Sen. conſ. 300. Anchar. conſ. 189. Panor. in c. 1. de iureiur. valde commendat in vtroque caſu Alex. conſ. 17. num. 4. uol. 3. Rolan. conſ. 34. nu. 3. vol. 1. conſ. 26. num. 31. uol. 3. conſ. 31. num. 13. & 14. uol 2. Virgin. Bocca. in conſtitu. Ægid. glo. 2. nu. 39. Curt. ſen. conſ. 65. num. 27. Borgni. deciſ. 9. num. 35.

115 Contrarium tamen uidetur de iure uerius, licet enim una ex partibus periurium iure incurſum remittere non poſſit, poteſt tamen remittere pœnam, vel intereſſe ſibi acquiſitum ex incurſu periurii per partem aduerſam. Ita notabiliter declarat Soc. ſen. in l. 1. num. 103. ff. ſolu. matrim. inferens ex hoc, quòd ſi in contractu ſimulato opponatur de periurio, poterit licite replicari de remiſſione tacite, vel expreſſe. Sequitur & commendat Gozad. conſ. 28. col. 4. verſ. honore. admodum etiam commendat Crauet. conſ. 151. num. 9. dicens hoc euenire poſſe nedum facto, & expreſſe, ſed etiam tacite. Vnde locator poſt periurium incurſum, petendo implementum, vel penſionem, videtur omnino remiſſum ius acquiſitum ex periurio iam incurſo. idem in donatore, & ſimilibus.

116 Ex quibus corollarie infertur ad duo. Primum habetur ex hoc ampliatio ad cap. 1. de iureiur. vt procedat, & extendatur, vt nedum poſſit remitti iuramẽtum ante incurſum ſed pœnam, & ius quæſitum poſt incurſum, & ita ſentit Soc. in d. l. 1. arguendo ab identitate rationis.

117 Secundum corollarium eſt ampliatio ad l. commiſſoriæ, C. de pact. inter empt. & venditor. & l. qui in futurum, ff. de pact. ad l. de lege, §. fin. ff. de lege commiſſoria, ut procedat, & locum habeat etiam ſtante iuramento, nam poſt diem petendo uidentur & remittere ius ex periurio acquiſitum, & conſolidatum.

118 Caute igitur procedendum eſt, & non fundare ſimpliciter, & ex abrupto, vt diſponitur l. ſi quis maior, quia in dictis caſibus non procedit, & eſt uerior opinio, maxime quia eſt dura, & ualde odioſa, ut ibi per Curt. iun. num. 7. Cagnol. num. 21. ubi de communi, & alias dictum fuit.

119 Vnum ponam conſiderandum, an cenſeatur ſublata exceptio, tu non debes in iudicio audiri, quia periurus, crederem quod ſic, quia inutilis eſſet remiſſio, de qua ſupra, & iſta exceptio tacitę remiſſionis oritur ipſo iure, licet detur exceptio intentionis. glo. in l. ſed & ſi lege, §. certe, ff. de petit. hæred. & non ſolum tacita remiſſio inducitur recipiendo principalem penſionem, ſed aliquid loco ipſius, vt colligitur ex l. ſi hominem, §. quoniam, in uerbo, uſuras, ff. depoſit. Vnde uidi in facto, quod multi locatores agentes receperunt frumentum, oleum, & ſimilia.

120 Declaratur nono in terminis locati, & conducti, ut non procedat diſpoſitio l. 2. C. de iure emphyt. in conductore, qui non ſoluit in tempore exhibitionis, uel præcepto iudicis ad materiam l. fi. ff. de lege commiſſoria. Ita in terminis locati, & conducti, de qua agimus, tenuit fuiſſe notatum per conſilium Neapolitanum, Afflict. deciſ. 328. qui loquitur etiam ſtante iuramento. Cui addeq; in materia bene loquentes Salic. in l. fin. C. de non num. pec. Firmia. in uerbo, obligatus facere, uerſ. 3. & in uerbo, debitor non ſoluens. Bart. & alij, in l. non ſolum, §. morte, ubi Bart. q. 2. princ. Imo.

col. 2.

col.2. dicens eſſe bonam cautelam, vt inhibitio fiat ſemper iudicis authoritate. Caſtren num.7. Alexan. nu. 10. Iaſ.nu.29.ff.de nou.oper. nunciat. idem Alex. in l.de pupillo,§.qui procuratorio,colum.1.ff.eod.tit. Bal.in c.fi.col.fi.de ſequeſtrat.poſſeſſionis,& fructuũ, vbi appellat notabilem, & ſingularem in d.l.mulier, ff.de lege commiſſor. Io.And. & Butr. in c.ſignificauit,de cenſibus, qui ſimiliter loquuntur in debito iurato, & in addit. ad Spec. in tit. de ſolut. §. nunc aliqua, verſ.nunc autem. Archid.in cano. dixit, in fine. 4. q.5. Anchar. in Clem. 1. de exceſſ. prælat. Alexan. conſ.11.num.16.in fi.vol.2. Roman. conſ.6. Salic.in l.1.in fin.C.de temp. appell. Franc. in c.fi. col.penult. lib.6.Alex.conſ.95.col.pen. verſ.ſupereſt reſpondere, lib.2.Nat.conſ.348. Lancellot.de attentat.lib.2.par. 2.c.12.limitat.5. num.160. Sport.de reſtitut. in integrum,par.1.q.71.nu. 87. Quibus adde bene loquentes Alex.& Iaſ.in l.fi.ff.qui ſatiſdare cogantur.Guid.Pap. conſ.31.& ſingular.120. Iaſ.in l.ſi quis maior, col.5. C.de tranſact.vbi reprobat Io.Fab.contrarium tenentem. Anton. Gabr.de tranſact.concluſ.1.limitat.8 & 11.nu.66.& 68.Cott.in memorabil.in verbo emphyteuta priuati. Veron.cautel.22 Alex.conſ.44.vol.3. in l.ſi conſtante,in 3.q. Bart.ff.ſol.matrim. Gram.deciſ.77.Tiraq.poſt ll.connubiales,glo.7.nu.41. Afflic. deciſ.74.Alphan.report.188.

121 Declaratur tamen iſta declaratio,vt procedat quatuor, vel tribus præcipue concurrentibus, videlicet authoritate iudicis, vel iuſta cauſa, ſine fraude, & ſequeſtrum non ſit mendicatum,vel præceptum,prout faciunt emptores volentes ſoluere pretium,& ſit præſumptio non denunciante in iure fundato, vt tradunt Alberic.& Bald.in d.l.mulier,& tradit Spec.de empt. & vendit.§.nunc dicendum, verſ.fin. Feli.in c.conſtitutus,de reſcrip.& in c.1.col.fi.de iureiuran.Machel. patrocinio 5.num.3.& 4. Borgni. deciſ.4.ſub num.2.

122 Id autem, quod de authoritate iudicis dicitur, intelligitur in dubio, vel apparet iuſtum, ſecus ſi appareat de iniuſtitia,quia illi non eſt parendum. Bart.in l.prohibitum,C.de iure fiſci,lib.11. Fel.in c.conſtitutus,de reſcript. Dec.poſt Io.And.in c.ſignificamus,de conſtit. Iaſ.in l.iuſte poſſidet, nu.29.ff.de acquir.poſſ. vbi quando iuris ordine ſeruato, & minus recte proceſſit per l.meminerint, C.vnde vi. Dec.& Cagn.in l. non videtur, §.qui iuſſit, vbi Dec.nu.2.Cagn.ſub nu. 3.appellant tex.in allegata l.mulier optimum, & notabilem. Damaſ.reg.70.Soc.reg.352.in verbo iudicis authoritas, vbi monet in practica, quòd ſi iudex proceſſit iniuſte, ſed ordine ſeruato & ſic rite, excuſat, aliàs ſecus, & ſic ſimplex actus in forma iudicij excuſat,licet in ſe ſit iniuſtus. Affli.ſuper conſtit.tit.de violent.poſſeſſor. Brun.conſ.22.nu.2.Grat.conſ.76.col.1. vol.2.& hæc eſt communis opinio. Brun.conſ.87.nu. 36. Ant.Gabr.de reſtit.ſpoliat.concl.1.nu.124.

Cui adde pulchre,& vtiliter loquẽtes Boer.q.238. num.4.Dec.in l.fin.num.35.C.de edict.Diui Adriani tollendo,in l.vt vim,ff.de iuſtit.& iure. Crauet.conſ. 18.num.8.& 124.nu.4.& 140.num.2. & melius conſ. 302.num.2.a quo habes quomodo iudex proceſſit iniuſte,& quando minus rite. Iacob.Menoc.de retinen. poſſeſſ.remed.8.num.19.cum multis ſeq.

* Fallit quando eſſet factum poſt tempus, & moram commiſſam. Afflict.deciſ.150. Rota Genuenſ. 61.nu.6.& 9.deciſ.206.

Pulchra & utilis deciſio, quid enim prodeſt remedium poſt mortem, & per hoc diuiditur in facti contingentia, quod indultum Principis, quod nemo cogatur ad ſoluendum debitũ,niſi poſt tot menſes,quod in pretio grani quanti plurimi, non proderit illis qui tempore promulgati indulti iam moram incurrerãt, & iam tempus conuentionale erat elapſum quæſtio practicabilis vtilis, & frequens, & paſſim in facto occurrit, & latius alias Deo dante tractabo.

123 Vnde cautus erit diligens conductor,vt inſpici faciat, ſi præceptum, vel commiſſio iudicis eſt null, ſi iudex proceſſit iudicialiter, vel vt priuatus, & nullo iuris ordine ſeruato, & ſi poterat ſperni, vel non, & ſemper curet intimari locatori ad omnem bonum finem,& effectum, & ad maiorem ipſius excuſationem offerendo ſoluere debitam penſionem leuato præcepto, vel ſequeſtro cum debitis proteſtationibus.

124 Circa illud autem de iuſta cauſa, quòd etiam a priuato poteſt fieri denunciatio abſque iudicis interuentu,ex l.nomen, ubi Bart.not.C.quæ res pignori obligari poſſint,in l.3.ff.de nouat. Borgni.deciſ.3.nu.14. immo ex Bart. in d.l.nomen, num.8.

125 Colligitur in practica, quod ſi cõductòr ſciat penſionis nomen eſſe iam ceſſum, licite ſoluere poterit ceſſionario abſque aliqua denunciatione præcedente, vnde ex iuſta cauſa ſequeſtrare poterit. Et facit ultra alias, bona glo.in l.habitationum, §.fin.ff.de peric.& commod.rei uendit.l.poſt perfectam, C.de euict.

126 Ex quibus poſtea corollarie infertur limitatio ad l.1.C. de prohibita ſequeſtratione pecuniæ, ut non procedat ſtante iuſta cauſa, quæ oriatur ex obligatione rei, & tunc non tollitur ſatiſdatione. Alex.in l. de pupillo, §.is cui, ff.de nou.oper.nunc. Pariſ.conſ. 107. nu.78.col.3. Ad illud uero de præcepto mendicato,uel ſequeſtro,hoc paſſim occurrit,ut dicit Bald. in facto habuiſſe in d.l.fin.

127 Vnde ſuccurrendum eſt iudicis officio præſtito iuramento calumniæ, & alijs conſideratis, vt per Iacob.Menoc.de arbit.iud.lib.2.cent.3.caſ.224.Cepol. caut.52.& 181. Curt.ſen. de prohibita ſequeſtrat.pecun.in fi. Caballin.de euictio. num.9.

Addo Afflict.deciſ.369. Machel. patrocin.5. Borgni.deciſ.4. in princ.

Parergon.

128 CAVEANT autem boni iudices cumulare, & rimari multas coniecturas, quia homines hodie ſunt ualde proni ad iurandum,& ex minimo intereſſe non uerum,ſed utile;non iuſtum,ſed non damnoſum; non timent,ſed audent; non faciunt quod debent,ſed quod poſſunt, & prodeſt; refrixit charitas, & ſuperabundauit iniquitas: & ſi legiſlatores hodie reuiuiſcerent,& experirentur uitam, & mores hominum,& nimium intereſſe, non ita ſe fundarent in iuramento calumniæ, ſed ad reprimendum peierare uolentium, & peierantium audaciam,alio remedio ſuccurrerent. Vbi hodie eſt illa lis, in qua non ſint decem periuria? certe nulla, & plura non ſunt periuria, quã officiales audi,& ignorantes, quod parũ non eſt ad dicendum.

129 Corollarie igitur ex prædictis omnibus infertur in hac utili materia locati, & conducti, quòd penſiones, mercedes, ſalaria, & fructus ſequeſtrari poſſunt ex iuſta cauſa obligationis præcedentis. Vnde ſi ego

I ſum

ſum verus creditor Sēpronij locatoris in certa quantitate, de quo debito legitime conſtat, potero pręcipere conductori, ne ſoluat, ſed retineat penes ſe ſequeſtrum, & demum ſeruatis ſeruandis ſibi conſignari ſacere videbis etiam in facto ſæpius euenire fiſcus procedit contra aliquem ex delicto, Reus eſt contumax, adſtrinxit colonum ad partem fructuum domino debitam, ſimiliter Dominum ad mercedem famulo contumaci debitam, & ita pluries in facti contingentia videbis, & excuſantur conductores ſoluentes iuſſu iudicis. Bart. in l. creditor. Anchar. conſ. 64. col. fin. Caſtr. conſ. 288. lib. 1. Dec. conſ. 25. Iaſ. conſ. 26. vol. 3. Afflı. deciſ. 150. & practicando vtiliter laudatur, vt reſiſtat aliquantulum, & expectet plures iuſſiones. Pariſ. in c. ex tranſmiſſa, col. 4. de præſcrip. vbi in practica valde commendat Cagnol. ad d. §. qui iuſſu, nu. 2. in ti. Foller. de cenſ. in fine operis.

130 Declaratur decimo loco diſpoſitio l. 2. C. de iure emphyteu. vt non ſit ei locus, ſi conductor ad longum tempus ſit creditor locatoris, & ſic compenſare intendat. Ponam in tit. de compenſat. vbi locus ſuus.

Declaratur vndecimo loco ad materiam l. arboribus, §. non ſolum, verſ. quid tamen, ff. de vſufruct. vt licet ſoluatur penſio, non curatur a quo. Vnde ſi quis conducat, alius poſtea poſſideat, & nomine proprio ſoluat, excuſat a pœna caducitatis, quæſt. eſt ſatis notabilis, ſecundum Bald. in d. verſ. quid tamen, & quilibet primo aſpectu contrarium diceret, ſi enim poſſeſſor bonorum emphyteuticorum ſoluit, quid ad te, cuius negocium nullo modo geſtum eſt?

131 Contrarium eſt verius, vt dummodo ſoluatur, nō curetur a quo, ex d. §. quid tamen, qui textus loquitur in proprijs terminis locati, & conducti, & hanc opinionem tenet, & commendat Bald. ibi, vbi notabilem rationē reddit, quod quotieſcunque tractatur de conſeruatione alicuius iuris realis, vt conductionis, emphyteuſis, cenſus, & ſimilium, ſolutum pręſumitur factum nomine ipſius. Vnde non attenditur perſona ſoluens, ſed ſolutio ipſa, l. forma, § ſi tamen, vbi text. notab. ad hoc, ff. de cenſ. l. qui fundum, ff quemadmodū ſeruitus amittatur. Idem tenet Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, verſ. 82. Rom. hoc valde commendans conſ. 103. num. 2. & conſ. 491. Bal. in l. ſollepnib. C. de rei vendic. Iaſ. in l. 2. q. 25. nu. 69. C. de iu. emphyt. licet Alber. in d. §. quid tamen, contrarium ſentiat, & priorem ſententiam tenet Anchar. conſ. 44. colum. fi. verſ. ex quibus. Alex. conſ. 71. in fi. volu. 1. Lancellot. Dec. in l. apud Iulianum, §. hæres, ff. de leg. 2. late Tiraquel. de retract. Lignagier. §. 1. glo. 9. num. 259. Ex qua notabili declaratione colliguntur multa vtilia in hac vtili materia locati, & conducti.

132 Primum eſt, quod penſionis ſolutio eſt ius reale, & attenditur res, non perſona. Vnde conſtito de ſolutione, non eſt curandum a quo, & ſic in materia l. æde, C. locat. dici non poterit. amice non ſoluiſti, diſcedas, quia replicabitur, apparet ſolutio, non quæras vlterius.

133 Secundum eſt, ꝙ ſi vſufructuarius non locauerit, ſed eo abſente, & ignorāte, facta fuerit locatio, tenet, vſusfructusq. retinetur d. §. quid tamē, etſi in hac materia locati, & conducti non attenditur principaliter perſona, ſed conſeruatio iuris, & res ipſa. Vnde ignorātia, nec abſentia non nocet, quominus ius quæratur.

134 Tertium eſt, non incipias iudicium caducitatis, quia non apparet facta ſolutio nomine conductoris, quia hoc tibi non prodeſſet. Illud fortaſſe verum eſſet, quod ſi poſſeſſor, qui iam ſoluit, repeteret tanquā indebitum poſſet, l. quod ſi pęnæ, §. 1. ff. de condic. indeb. & ſic pręiudicaret vero conductori. Vnde cum eo caute eſt procedendum, & in dubio ſolutio præſumitur ſemper facta ad conſeruationem iuris, vt ibi per Iaſ. de communi atteſtantem.

135 Vnde in practica placeat conſiderare unum. Poſſeſſor rei conductæ ad longum tempus ſoluit quolibet anno, & ſic amouit caducitatem, uenit in diſſentionem cum uero conductore, & cauſa ei præiudicandi agit ad repetitionem, nunquid ex hoc præiudicabit in caducitatis incurſu, &c.

136 Et ex prædictis infertur in ratihabitionis materia, quia quod non eſt geſtum nomine meo, ratum habere non poſſum, d. reg. ratum, & l. ſi pupilli, §. ſi ego, ff de negoc. geſt. in conſeruatione tamen iuris realis, & ad euitandum poenam, uel caducitatem, id quod non eſt geſtum nomine meo, ratificare poſſum, & mihi prodeſt.

137 Extenditur iſta concluſio, vt procedat & habeat locum etiam in creditore, cui pignorata eſt res conducta ad longum tempus: nam poteſt creditor pro omni ſuo iure, & intereſſe ſoluere penſionem ad euitandū caducitatem, l. les uectigali, uerſ. creditor, ff. de pignor. quam ibi Ang. ad hoc propoſitum ſummopere commendat. Rodoa. de reb. eccl. fol. 499. num. 24.

138 Subampliatur iſta extenſio, ut creditori non ſoluenti detur reſtitutio in integrum pro omni ſuo iure, & intereſſe, aduerſus incurſam caducitatem. Alex. conſ. 85. num. 1. uolum. 2. ubi hoc reputat admodum notabile.

139 Subampliatur ſecundo, ut intelligatur reſolutum ius pignoris ipſi creditori in re conducta pignorata, cum potuerit prouidere ſoluendo canonem, & non prouidit ex Bart. doctrina in l. ſi res, ff. quib. modis pignus, uel hypotheca ſoluitur, in l. 3. §. ſed & Marcellus, ff de in diem addict.

140 Cautus igitur erit creditor, cui pignorata eſt res conducta ad longum tempus, in procurando ſolutionem canonis, ne extinguatur ius ſuæ hypothecę. Elicitur ergo ex hac ampliatione licere cōductori ad longum tempus pignorare rem conductam late Ari. Pinell. ad l. 1. par. 3. ſub num. 70. C. de bonis mater. Alphan. reportat. 999.

Quibus adde, quod hæc eſt communis opinio, ſiue hypotheca ſit ſpecialis, ſiue omnium bonorum. Iaſ. in l. fi. num. 78. C. de iure emphyt. Rip. in l. filiusfamilias, §. diui, num. 90. ff. de leg. 1. Grat. conſ. 55. & conſ. 54. num. 5. lib. 1. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 18.

141 Extenditur ſecundo loco principaliter hæc undecima declaratio, ut non ſolum procedat in creditore, ſed in aliquo ſoluente pro inuito, uel ignorante, l. ſoluendo, ff. de neg. geſt. & l. ſolutionem, ff. de ſolut.

142 Et in hac utili materia locati, & conducti, ex doctrina in materia l. ſoluendo, eliciuntur aliqua utilia in practica. Primum eſt, quòd ſi quis ſoluat pro emphyteuta, uel conductore, ignorante, repetit, ſi pro inuito, non repetit. Ita Din. Alber. Bart. Bal. & Caſtr. in dict. l. ſoluendo, per l. ſi pro te, ff. mandat. & in l. ſi Stichum, §. fi. ff. de nouat. & imputet ſibi pro recuſante ſoluens. Cagnol. ad l. inuito, num. 4. ff. de reg. iur.

143 Secundum eſt, quòd poteſt dominus directus, & locator-

locator, ſi vult penſionem recipere a tertio, non tamẽ cogitur, quia iſta ſolutio non ſolum fit ad liberationem, ſed in ſignum recognitionis cuiuſdam. ita Bald. in l. acceptam, col. fin. C. de vſur. commendat Iaſ. conſ. 49. volum. 1. Cagnol. dicens id ſingulare, in d. l. inuito, num. 10.

Tertium eſt, quòd non ſolum quis ſoluere poteſt pro conductore penſionem ad euitandam caducitatem, ſed offerre, & deponere, vt per Alber. in d. l. ſoluendo.

144 Ex quibus corollarie infertur intellectus, & declaratio ad l. inuito, de reg. iur. vt procedat, & habeat locum, quando reſultaret beneficium, vtilitas, & commodum illius, cui beneficium datur inuito, vel ignoranti, ſecus ſi etiam alterius, prout in ſoluente debitum creditori; nam duo reſultant vtilia, ſcilicet liberatio debitoris, & ſatisfactio creditoris, qui recipit ſuum creditum.

145 Et in hac vtili materia locati, & conducti vidi ad hoc propoſitum quæſtionem in facto. Retinebatur in carceribus conductor pro penſione iam decurſa, & non ſoluta, & conſtabat per publicum iuratũ & guarentigiatum inſtrumentum: quidam non rogatus fideiuſſit pro conductore carcerato, & ſoluit. fuit dubitatum, an poſſet repetere, fuit dictum quòd ſic, ex allegatis ſuperius in materia l. ſoluendo, & l. ſi pro te, ff. mandat. & l. fin. C. de neg. geſt.

146 Si igitur habes conductorem ad longum tempus amicum, vel coniunctum, & fortaſſe eſt abſens, ſi vis facere rem gratam, poteris pro eo ignorante penſionem ſoluere, & ſi recuſat, deponere, & dabitur tibi repetitio.

147 Extenditur tertio loco principaliter hæc vndecima declaratio, ut poſſit etiam fieri ſolutio per procuratorem ad id legitime conſtitutum, vt per Rodoa. de rebus eccleſ. verſ. ſed quod emphyteuta, num. 24. fol. 299. Corſet. ad Abb. in verbo, emphyteuta. Iul. Clar. quæſt. 8. verſ. ſed quid econtra, an requiratur ſpeciale mandatum ad ſolutiones recipiendas, & in ſpecie in hac materia caducitatis? vtique ſic, & debet de hoc mandato conſtare per publicum inſtrumentum, aliàs non adhibetur fides, Bald. in l. falſus, colum. penult. C. de furt. Boer. deciſ. 281. Simon de Pret. conſ. 83. nu. 7. Rom. ſingul. 227. Bero. conſ. 116 num. 10. lib. 1. vbi recipiendo ſimpliciter, non remittit ius caducitatis. Riminal. iun. conſ. 67. num. 31. & 32. lib. 1. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 30. ver. 92. poſui vltra adducta per eum ad reg. cum quid, par. 1. limit. 2. nu. 10. vbi videre placeat. Roncagall. de duobus reis, par. 3. num. 12. vbi ſi fiat ſolutio negociorum geſtori, vel ſimplici procuratori, requiritur ratihabitio, alias non tenet, & debet locator probare ſe die tali miſiſſe procuratorem ad recipiendum penſionem, alias debitor excuſatur, ſi aliter ſoluere non poterat. Alexan. conſ. 92. col. 5. verſ. non obſtat, vol. 1. Gozad. conſil. 57. uol. 2. Roland. conſ. 87. nu. 25. uol. 1. per l. arbiter Kalendis, ff. de arbitris. Mozz. de contract. in tit. de mandat. in 4. ordine verſ. 70. vbi etiam ad agendum ad caducitatem ex Bero. conſ. 151. nu. 18. uol. 1. licet contrarium teneat Caballi. milleloq. 221. in fine. Adde etiam Afflict. deciſ. 129. num. 10. poteſt tamen dominus ratum habere. Dec. conſ. 329. num. 3. Rui. conſ. 151. num. 12. lib. 1. Hippolit. Riminal. conſ. 27. nu. 12. vel niſi ſit pater adminiſtrator annorum filij. Soci. conſ. 66. nu. 20. vol. 3. Nec ſufficit mandatum ad recipiendum penſionem, & renouandum, ut caducitas remitti poſſit. ita contra Corn. tenet Corbolus de iure emphyteut. limitat. 23. in fine.

Et ſimiliter adde, quod procurator cum libera non poteſt debitum liquidum remittere, vt dixi in d. reg. cum quid. hoc verum eſt expreſſe, ſecus tacite ex negligentia. Salic. in l. præſes, nu. 2. C. de tranſact. Simonc. de decret. lib. 3. tit. 8. nu. 73.

Cautus igitur erit conductor, cui ſoluat, & fortaſſe putet ſe eſſe liberatum, & re vera non ſit.

* Pariter procurator conſtitutus ad petendum penſiones, præſentes & futuras caducitatem petere non poteſt. Caputaq. deciſ. 181. par. 2.

148 Declaratur duodecimo diſpoſitio. l. 2. C. de iu. emphyteut. niſi eſſet præſcriptum ius coloniæ. ponam in titulo de præſcript.

149 Declaratur decimotertio, dummodo conſtet de conductione, uel colonia legitime. Vnde ſi in libris alicuius Monaſterij, uel Epiſcopatus appareat, talis promiſit quolibet anno quartingos grani tot pro tali fundo, non eſt locus diſpoſitioni d. l. 2. nec ex hoc conſtat eſſe colonum. Ita dixit in facto habuiſſe Alberic. in d. l. 2. col. 5. uerſic. quid de quæſtione, qui loquitur expreſſe in colono, & conductore.

150 Vnde uides, quod non infertur neceſſario. Apparet ſcriptura quod promiſit pro tali fundo quolibet anno tot, ergo eſt colonus, uel conductor ad longum tempus, & ad ſunt tria requiſita. ſ. aſſignatio certi fundi, promiſſio, & quantitas certa & propterea bonum eſt facere liquido apparere de uera locatione cum ſuis debitis requiſitis, nec ſtatim illaqueare homines ad caducitates ex qualibet leui ſcriptura. Commendat Marſilius ſingul. 95. Iaſ. in l. 2. num. 42. C. de iure emphyt. dicens, hoc ualde menti tenendum. Socin. conſ. 167. & 266. par. 2. Iaſ. in authent. qui rem, C. de ſacroſ. eccleſ.

151 Vnde practicando conſideranda ſunt verba ſcripta in libris receptorum, quandoque enim dicit *che il tale pagò per la tal vigna tanto*, & tunc ſumus in dubio, & ad tollendam caducitatem non iudicabitur, uel conductio ad longus tempus, & ita loquitur Alber. in caſu ſuo, ſi recte ipſius uerba conſiderentur. Quandoque apponuntur uerba importantia penſionem, uel canonem, & ſimilia æquipollentia, & tunc inducitur locatio ad longum tempus ex longæua ſolutione multiplicata ſaltem decem annorum. Ita interpretatur Dec. conſ. 146. col. 1. & 2. in 1. dub.

Ex cuius conſilio in hac utili materia locati, & conducti reportantur hæc duo utilia ultra iam adducta.

152 Primum eſt, quod ſi quis ſoluerit penſionem per annos decem, iudicatur conductor, ex doctrina Bart. in l. litibus, C. de agricolis, & cenſit. lib. 10. & l. cum de in rem uerſo, ff. de uſur. & dixi latius ſuperius in prin. Vnde locator, ſi exhibeat in iudicio, quòd talis pro penſione ſoluit tot, & pateant ſolutiones decem annorum, erit fundata, & probata intentio ipſius: quare caute agendum eſt, dum fiunt recepta.

153 Secundum eſt, quod iuſte impeditus ex infirmitate, inimicitiis, uel carceratione, aut ſimilibus, tenetur mittere procuratorem, alias non excuſatur ad ea, quæ dixi ſupra, declarat. 4. & pondera Dec. loquentem in abſentia iniuſta, ſecus ſi ex iuſta cauſa, puta reipublicæ, ut ibi per eum. Idem Dec. conſ. 138. ſub nu. 5. ubi

Alberic.doctrinam valde notabilem appellat, quia eſt magnus practicus, vt in d.conſ.146. in princ.& dicit, quod abſenti ex iuſta cauſa datur reſtitutio ex clauſula generali.

154 Contrarium tamen ſentire videtur Rolan.conſ. 87.num.9. vol.1. vt licet non appareat ſcriptura ſolennis, penſio tamen eccleſiæ ſoluenda eſt, dicens valde no. pro extenſione d.l.2.

155 Declaratur decimo quarto diſpoſitio l.2.C.de iure emphyt. vt tunc procedat, ſi dominus directus hoc voluerit, alias conductor ad longum tempus non dicitur incurriſſe caducitatem. Ita ſentit glo. parua in l.2.ff.ſi ager vectigalis, in l.2.vbi Bart.nu.2. Bal.nu.3. Iaſ. notab.5.num.6.& 10. C.de iure emphyt. dicens iſtam eſſe communem opinionem. Adde in materia bene, & vtiliter loquentes. Ang.in §.ſi verò, verſ.ſed quæro.authent. de non alienand. Abb.conſ.67.lib.2. Alex.conſil.172.lib.2.& conſ.92.lib.3.& conſil. 113. lib.4.per pulchre Dec.conſ.138.col.2.num.5. & hæc eſt magis communis opinio. Curt.iun. conſ.109.nu. 11.& 110.num.23.& 149. poſt nu.5. Pariſ.conſ.108. nu.33.lib.2. Veron.conſ.ciuil.25.nu.2. Iul.Clar. in §. emphyteuſis, q.9. Viui.lib.1.opin.94.& ita de conſuetudine ſeruatur. Rolan.conſ.87.num.12.vol.1. Corn. conſ.115.lib.1. Caball.milleloq.134.& ad Butr.conſ. 22. Caputaquen.par.1.deciſ.301.

156 Ex quibus poſtea corollarie infertur ad multa vtilia in hac materia locati, & conducti, quòd ſi in inſtrumēto locationis ad longum tempus, vel etiam ad modicum in emphyteuſi, feudo, & aliis inueſtituris, apponatur clauſula, ipſo facto, vel ipſo iure, intelligitur domino volente, & non alias, & ſic verba præciſa priuationis referuntur ad voluntatem domini. Ita in materia locati, & conducti conſuluit Corn.d.conſ.115. & Dec.d.conſ.138. num.5. qui loquitur, ſiue talis clauſula ſit in aliqua lege, vel diſpoſitione, ſiue in conuentione partium, quæ in hoc regulatur a iure communi. Vnde dicebat Bal.in auth.qui rem, C.de ſacroſan. eccleſ.& ibi ſequuntur Iaſ.& Dec.quod priuatio non eſt in facto eſſe, ſed in potentia fieri. • Tiraquel.ad l.ſi vnquam, C.de reuoc.donat.in ver.reuertatur, ſub nu. 8. Roland.conſ.57.num.9.& conſ.61.num.6. volu.3. Corb.de iure emphyt.ampl.45.num.6. & hæc eſt verior, & magis communis opinio. Roncheg. de duob. frat.l.2.num.33.prope fin. Rot. nouiſſ. coram Veral. concl.28.par.2. Seraph.de iuram.priuil.84.num.14. Borgn.deciſ.30.par.2.

157 Vnde ſi in facti contingentia contra conductorem ad longum tempus opponatur, tu nō es amplius conductor, quia ipſo iure cecidiſti ex lapſu tanti temporis a commodo contractus, dabitur replicatio quod adhuc non declarauit uoluntatem, & conſequenter retinet in hac ſuſpenſione, & pendentia incertitudinis dominium vtile, & poſſeſſionem. Viui.lib.1.opin. 94.& facit fructus ſuos, & hæc eſt communis opinio. Felin.in c. de quarta, col.10.de præſcript. Eman. in ſuo theſau. litera E. num.116.

158 Cautus autem erit dominus declarare volens caducitatem, vt declarare faciat ipſum eſſe verum dominum, & rem eſſe locationi ſuppoſitam, aliàs careret fundamento. Bald.conſil.177.lib.3. Crauet.conſ.280. num.3. Menoch.de retinen.poſſeſſ.remed.3. nu.172. Ludou.concluſ.14.illat.70.

Et practicando fortius dicit Dec.d.conſ.138.col.3. ſub num.7. quod ſi ego conduco a te fundum ad longum tempus, & promitto quolibet anno in tali feſtiuitate, vel die ſoluere tot pro penſione, & ſi in tali die non ſoluatur, cadat in commiſſum, intelligitur iſta conuentio ſecundum ius commune, puta ſi tali die conuenta defecerit intra biennium, vel triennium, ex qualitate locatoris, dicens eſſe communem, & vtilem practicam. Vnde cautus eris.

• Et talis declaratio non poteſt fieri niſi per dominum, vel procuratorem cum ſpeciali ad id mandatum Crauet. conſil.149.num.3. Vrſil.ad Afflic.deciſ.129. num.8. Pariſien. in conſuetud.feudal.§.14. quæſt.1. num.10. Burſat. conſil.225. nu.68. lib.3. & 233. ſub num.9.lib.3.

Addo Bero.conſ.151.nu.18.lib.1. Ioſeph.concluſ. 30. caſu 10. Et ſi allegans haberet cauſam a domino, quoad ius excipiendi hanc, tranſiret in ſingularem ſucceſſorem. Hipol.Rim. conſ.94.num.58.lib.1.

159 Et ſic infertur limitatio ad l.1. ff. de annuis legat. & l.1.§.ſi ita, ff ad leg.Falcid. vt pœna priuationis in defectum ſolutionis annuatim faciendæ intelligatur pro primo anno. Quia hoc limitatur non procedere, vbi pęna priuationis eſt deciſa, & determinata a iure, quia ſecundū illam regulatur, vt ibi per Dec. dicentē hoc valde notandum ad intellectum dictarum legum.

Et ita tenuit Rot. tempore Caſſiadori in una Bononienſi bonorum, ut per eum in titulo de locato, deciſ. 2 per conſ. Cuman.164. col.pen. dicens hanc opinionem ueriorem, ſubdens, quod fortaſſe locatori diſpliceret priuatio, & ea uti nollet, nec etiā utile eſſet, quia fortaſſe ab alio non reperiret tantam reſponſionem. pulchre, & late Benintend. deciſ.37. per totam, ubi tandem pro hac parte concludit.

Addo Specul.in titu de locat. §. nunc aliqua, uerſ. 47. Ruin.conſ.143. num.14 uol.1. Nat.conſ.274. nu. 12.in fi. Pedemont. deciſ.132.nu.6. & hæc eſt uerior, magis communis opinio. latiſſime Tiraquel ad l.ſi unquam in uerbo, reuertatur, nu.8.C.de reuocan.donat. Roncagall.de duobus reis, l.2.nu.33.in fi. Caballi.ad But.conſ.22.litera D.

160 Qua poſtea declaratione facta licebit domino locatori propria authoritate nulla interueniente iudicis declaratione ingredi, & hæc eſt magis communis opinio. Iaſ.in l.2.num.12.C.de iure emphyteu. Ruin. conſ.153.num 6.lib.1. & conſ.57.nu.2. lib. 4. Corn. conſ.165.lib.2. Alex.conſ.6.poſt num.22. lib.3. Iul. Clar.in §.emphyteuſis, q.9.in fi.

Cui addo bene, & utiliter loquentes Corn. conſil. 193.uol.3.& conſ.271.eod.uol Alex.conſ.117.uol.4. Viui. lib.1.opin. 94. in fi. dicens ab hac opinione in iudicando, & conſulendo non eſſe recedendum, Bal. conſ.301.col.2.lib.1. Marſil.in rubr.de falſ.nu.47. Coraſ.de iu.emphyt.in uerbo, uolente.

• Et licebit moram purgare quandocunque ante litis conteſtationem, & libellum porrectum. Guid.Pap. q.123. Cephal.conſ.25.num.14.& 15.lib.1.

Et ſi in inſtrumēto, eſt appoſita pęna dupli, caducitas peti non poterit. Secundo conſiderandum eſt, quō ſit appoſita caducitas, & a quibus capitulis reguletur, ut conſiderat Burſat. conſ.233.nu.15. & 16 lib.3.

Præterea an penſio eſt appoſita diuiſim ſuper quolibet bubulca, pertica uel quartingata, caducitas non eſt incurſa, niſi pro ea parte, & loco pro quo nō eſt ſoluta penſio, & non in totum in odium caducitatis, ex

magis

Digitized by Google

magis communi, de qua per Grammat. deciſ.49. Iul. Clar. §.empbyteuſis, quæſt.8.in fine, Roland.conſil. 17.num.12.volum.2.Borgnin.de vſufruct.num.187. in fine.

161 Sed in hac locati materia vtilis eſt indagatio in his temporibus, in quibus bannimenta admodum præualent, quæ inter alia diſponunt in rubrica *de i poſſeſſi* in hac Prouincia Vmbriæ. *A neſſuna perſona ſia lecito pigliar poſſeſſione di alcuna ſorte di beni mobili, & ſtabili ſenza decreto di Giudice, non oſtante qual ſi voglia patto poſto in qual ſi voglia iſtrumento, ò contratto.* Modo locaui fundum ad longum tempus, ob penſionem non ſolutam, res eſt effecta caduca, & iam declaraui, nunquid ingrediendo propria authoritate dicar bannimentis contraueniſſe: certe dici poſſet, quod non, quia legitime factum, pœnam non meretur, l. Grach. ff.de adulter. & latius ad l.ipſam aliqua cumulaui. Si igitur de iure communi licet propria authoritate fundum ingredi facta iam declaratione, ergo non ſum in aliquo dolo, & conſequenter non teneor ad aliquam pœnam, maxime, quia bannimenta ſunt ſtricti iuris.

Et non poſſunt in multis derogare iuri communi, ſi tamen utaris decreto iudicis, cautius ages, cogi tamen non poteris.

Sicut nec turbare aliquem dicitur ex forma bannimentorum, qui per inſtrumentum acceperat poſſeſſionem, & non expulerat colonos, vt per Herculan. in tract.de attentat. cap.6. num.47. in fi. qui caſus eſt in materia locati, & conducti, & paſſim occurrit propter bannimenta, quæ Principes hiſce temporibus admodum præponunt.

162 Declaratur decimotertio loco diſpoſitio l.2.C.de iure emphyteu.vt non procedat in conductore ad longum tempus a duobus dominis: nam ſi vni ſoluit, & alij non ſoluit, vel vnum requiriт, alterum non, pro parte tantum incidit in commiſſum. ita tenet Bald. Gugliel.de Cune.Alber. & alij, in l.communis libertus, ff.de in ius vocand. late Alber. in l.ſi duo patroni, ff.de iureiurando. Iaſ.in l.2.quæſt.18.C.de iure empbyt.& in l.fin. quæſt.12. num.124. C.eod.tit.& hæc eſt communis opinio, vt per Alexan. in d. l. communis libertus, licet Rodoa. de rebus eccleſ. verſic. ſed quod emphyteuta, num. 31. fol. 500. aliquantulum dubitei, & deciſiunis ratio in promptu eſſe videatur, quia tale ius eſt diuiduum, vt per Scribentes in præallegatis locis.

163 Et ad hoc facit communis reſolutio, quòd utile per inutile vitiatur, ſi ſimus in indiuiduis, ſecus in diuiduis, vt per Din.in regula, vtile, li.6.

164 Ex quibus corollarie infertur ad intellectum l. ſi. C.de autborit.præſt.vt procedat, & habeat locum in materia indiuidua, ſecus in materia diuidua, quod ſentit expreſſe Alber. ad d.l.ſi duo patroni, & ſic fortaſſe ſuppleri poteſt id, quod no. Din. in regu. quod omnes tangit, lib.6. dum dicit, quod quando aliquid eſt commune multis, vt ſingulis, tunc requiritur conſenſus omnium, l.per fundum, ff.de ſeruit.ruſtic.pręd. quia hoc non videtur ſufficere, ſed inſpicienda ſit materia, quæ in ſe tractatur, an ſit diuidua, & commodam diuiſionem recipiat, vel non. idem dici poteſt ad l.ſi.vnus, cum l.ſequent.ff.de arbitr.& l.duo ex tribus, ff. de re iudicat.

Sequitur igitur in hac locati, & conducti materia, quod locatio, & conductio eſt materia ſui natura diuidua, & commodam recipit diuiſionem. Vnde ſi a pluribus res aliqua locatur, factum vnius ex lucatoribus alijs non præiudicat.

165 Declaratur decimoquarto in eo, qui per ignorantiam non ſoluit, prout eſt hęres, qui in ius alterius ſuccedit, & babet probabilem cauſam ignorantiæ de bonis, an ſint empbyteutica, vel ne, quo caſu ſaltem reſtitutio competit ex clauſula generali, de qua materia Deo dante ponam ſuo loco. tit.de in integ.reſtit.

Declaratur decimoquinto, vt excuſetur ab incurſu caducitatis conductor ad longum tempus, ſi in tempore non ſoluit, ſed fecit oblationem, quæ etiam verbalis ſufficit quoad euitandam pœnam caducitatis. & hæc eſt communis opinio. Iaſ. in l.2 num.182. C. de iure emphyteut. Iul.Clar.in §.emphyteuſis, quæſt.8. verſ.pone quod.

Cui adde Viui. lib.1.opin.131. Socin. conſ.t 19. in fi.lib.4. Eman. Soarez in ſuo theſau. litera O.num.1. Anto. Gabr.lib.3.de ſolut.conclu.8. deciſ.Peruſ.105. par.2. Tiraquel.de retract.conuent. §.4. glo.5. Neguſant.de pignor.par.5.princ.membr.3. quibus in locis poſtea habetur materia oblationis, conſignationis, depoſitionis, & quandu ſufficiat verbalis, & quando requiratur realis. Catelli. Cot. in verbo emphyteuta non ſoluendo. Ioan.de Arn.cautel.58. Roland.conſi. 87.num.17.uol.1. Corb.de iure empbyteu. limit. 37. Burſat.conſ.233.nu.14. & conſ.253. ſub nu.50.pariter ſi dominus directus ſit mortuuſ, & hæreditas iaceat, tutior eſt depoſitio. Iaſ.in l. 1.col.49.C.de iure emphyt. Summa Ang.in verbo, emphyteuſis, nu.31.

166 Et ad id, quod ſuperius dixi circa particularem ſolutionem, notandum eſt, quod emphyteuta, uel conductor ad longum tempus priuati non admittitur ad particularem ſolutionem, ſecus eſt in empbyteuta, uel conductore ad lungum tempus Principis, cui ex bumanitate indulgetur particularis ſulutio, dummodo non excedat tres uices, per l. placet, C. de collat.fund. patrimonial.lib.11. Iaſ.in l.quidam æſtimauerunt, ff. ſi cert.pet.Neguſant.de pignor.in 3.memb.2.par.nu. 22. Afflict.deciſ.153.

Vnum omittere nolo, quod colligitur ex authoritatibus ſuperius adductis, maxime ex conſil. Aret. Fulgoſ.& Feli. quòd conductor ad longum tempus æquiparatur emphyteutę, & ambulat pari paſſu cum eo. hoc ut uerum, ſi ſit in perpetuum, uel ad longiſſimum tempus, & hoc ex §.adeo, Inſtit.locat. Vnde non uidebatur ſufficere longum, ſed requiri longiſſimum tempus, bene uerum eſt, quòd Doctores paſſim pertranſeunt cum conductore ad longum tempus.

QVÆSTIO VII.

QVAERO ſeptimo loco principaliter in hac materia de effectibus locationis ad longum tempus, an diſpoſitio l.æde, C.locat. procedat in locatione ad longum tempus.

1 Et primo videbatur dicendum, quod ſic, quia conductor ad longum tempus conductor appellatur, vt ſuo loco dicemus, ergo conuenire debet diſpoſitio de conductore loquens, l. 4. §. bæc autem verba, ff.de dam. infect.

Secundo pro hac parte facit, quia textus in allegata l.æde, generaliter loquitur, meritò indiſtincte & generaliter

neraliter debet intelligi, l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præſtan.

2 Contrarium uidetur uerius ea ratione, quia conductor ad longum tempus habet ius in re, ut dictum eſt, meritò in eo non habet locum diſpoſitio l. æde, quæ in ſimplici conductore loqui uidetur, & hanc opinionem in terminis tenuit Ang. conſ. 2. col. 2. Caſtr. conſ. 229. aliàs 223. uol. 1.

3 Et in hac utili materia locati, & conducti ſatis celebre eſt conſilium Angeli ſuperius allegatum, dum ponit nouam formã uenditionis, & locationis ſimul, nec in ſe continet repugnantiam aliquam, quo iure contrahendi utuntur Florentini ſecundum Ang. ibidem. Vendo enim Sempronio ius, quod habeo in tali loco cum reſeruatione aliqua, quo caſu mediante reſeruatione poſſum apponere pactum, vt pro tali re ſoluantur pro mercede, uel penſione tot pro quolibet anno, nec erit contractus continens repugnantiam aliquam, quando uenditio non erit pura, mera, & abſoluta, ſed cum alicuius iuris reſeruatione.

4 Vnde paſſim fieri poſſunt uenditiones prędiorum, & domorum cum aliqua reſeruatione, quo caſu includi poterit locatio. Vnde dominus fruetur duplici commodo, ſcilicet, pretii reſpectu uenditionis, & penſionis reſpectu locationis, nec in hoc contractus reputatur illicitus ſtante reſeruatione.

5 Secundo infertur intellectus ad l. eum precario, ff. de precar. quod non dicitur pactum contra ſubſtantiam contractus, ſi fiat diuerſo reſpectu, ſed contractus non ſit abſolutus, ſed cum aliqua reſeruatione, ſuper qua poſtea pactũ diuerſi contractus apponatur. Vnde erit cautus, quando allegatur aliqua exceptio, quod ſit contra naturam contractus inſpicere an ſit ſuper eadem re, uel diuerſa. Et ſimiliter nota Ang. ſic arguentem. eſt res, & penſio, ergo eſt locatio, & conductio.

6 Vnum non omittam circa hanc Angel. declarationem, quod aliquantulum dura videtur, quod diſpoſitio l. æde non procedat etiam in locatione, & conductione ad longum tempus; nam ſi conductor ad longum tempus male utitur re conducta, & non ſoluit penſionem, & ſic non obſeruat fortaſſe in tempore, quare expelli non poterit ex his, quæ ponam in tit. de euict. circa in obſeruantiam, & implementum, & in tit. de recuſat. quod conductio intelligitur ſi promiſſam penſionem ſoluat. inſuper ſi locator eget re conducta pro ſuis neceſſitatibus, cur non poterit ex l. pręſes, C. de ſeruit. & aqua.

QVAESTIO VIII.

1 QVAERO circa hos effectus locationis ad longum tempus, an tranſeat ad hæredes extraneos, & primo dicendum videbatur, quòd non, ex quo emphyteuſis præcipue eccleſiaſtica non tranſit ad hæredes extraneos regulariter, & hęc eſt magis communis opinio. Imo. in l. ex facto, num. 14. ff. de hæredibus inſtituend. Ruin. conſ. 23. num. 34. lib. 3. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 28. circa medium. In contrarium eſt textus clarus, quod ad hæredes tranſeat in l. viam veritatis, C. locat. commendat Bald. in cap. literæ, num. 2. de dilatio. Ampliatur hæc concluſio, vt procedat ſiue fiat a priuato, ſiue fiat ab eccleſia. Ruin. conſ. 961. nu. 22. vol. 1. poſt Aret. conſ. 55. ſeruata tamen ſolennitate, vel habita licentia ſummi Pontificis, quæ ſupplet omnem defectum ſecundum Ruin. in allegato conſilio, & conſ. 77. col. 3. num. 7. eod. vol. Roland. conſil. 96. num. 24. vol. 1.

Et in hac vtili materia locati, & conducti in practica notanda ſunt allegata conſilia Rui. Aret. & aliorum, quia (vt experientia docet) paſſim fiunt inſtrumenta, & Notarij promiſcue loquuntur de locatione, & emphyteuſi; nam ſi penſio eſt modica, eſt emphyteuſis, licet in inſtrumento fiat mentio de locatione, quia pacta attenduntur, non verba. Si penſio correſpondet fructibus, erit locatio, prout etiam ſuperius alias dixi. late Menoch. de prǽſumpt. lib. 3. prǽſumpt. 105. Cagnol. ad l. 1. num. 202. C. de reſcinden. vendit. Magon. Rota Lucana 11. num. 5.

2 Et conſideratur penſio correſpondens fructibus ſecundum æſtimationem tempore contractus, & alleganti contrarium incumbit onus probandi, & ſi in inſtrumento reperiantur pacta, quæ partim conueniant emphyteuſi, partim locationi, locatio præferenda eſt ſecundum Aret. d. conſil. 55. vel potius dicetur contractus locationis miſtus ſecundum Ruin. d. conſ. 96. Vnde locatio miſcetur cum venditione, vt dictũ eſt. Miſcetur etiam cum emphyteuſi, ſiue ſapit naturam contractus innominati, quod præcipue erit ſi ab initio melioramenta donentur, & ſic aliquid a principio detur. Similiter ſi fiat pactum de ea non alienanda in perſonam prohibitam, prout conſiderauit egregie. Ruin. d. conſ. 196.

3 Conſiderandus eſt etiam mos regionis, & qui contractus ſoleat magis frequentari in ea regione, vel emphyteuſis, vel locationis, vt per Bald. in d. c. literę, nec ab emphyteuſi ad locationem ad longum tempus inferendum eſt, niſi in caſibus a iure expreſſis, vt per Ruin. in d. conſ. 161. & Aret. d. conſ. 55. col. fin. & multi ſæpe in hoc decipiuntur arguendo de vno ad aliud indefinite. Similiter ſi transferatur omne ius ſub annua penſione, vel mercede, erit contractus cenſualis, & verbum penſio, vel merces exponetur pro cenſu. Imo. in cap. ad audientiam, de rebus eccleſ. non alien. Roland. conſil. 69. num. 42. volum. 3. & ſit verbum, penſio, vel merces, mutat nomen ex qualitate contractus, & pactorum ipſius. faciunt dicta per Euerar. in loco a feudo.

QVÆSTIO IX.

1 ET per modum corollarij ex ſupradictis iuribus, & authoritatibus infertur deciſio huius nonæ quæſtionis, quod conductoris appellatione venit, & continetur conductor ad longum tempus, & ſimpliciter loquentia de conductore ipſum comprænhendũt etiam in ſtatutis, & materia ſtricta. Cin. Bart. & Salic. in l. 1. vbi Bart. in 2. oppoſit. C. de iure emphyt. Imo. poſt Butr. in cap. potuit, locati. Aret. conſ. 55. col. fin. Alex. conſ. 122. uol. 1. Ruin. conſ. 77. num. 7. & 161. num. 22. uolu. 1. Fulgoſ. in ſtatutis loquens, conſ. 240. in princ. Fel. conſ. 25. num. 6. Rolan. conſ. 96. num. 24. uol. 1. Hieron. Gabr. conſ. 168 quæſt. 1. num. 6. lib. 1. tetigi ſupra quæſt. 1. principal. in fin. & facit §. adeo, Inſtit. locar. vbi emphyteuta largo ſumpto uocabulo conductor appellatur, & uidebimus per diſcurſum, quæ conueniant conductori ad longum tempus in materia locati, & conducti. Magon. Rot. Lucan. 50. num. 7.

QVÆ-

QVÆSTIO X.

1 QVAERO decimo loco circa hos effectus locationis ad lōgum tempus, an diſpoſitio l.emptorem, C.locat. procedat in locatione ad longum tempus. Videbatur dicendum quod ſic, cum tex. ille indiſtincte loquatur, ergo &c.

2 Contrarium eſt uerius. Angel.conſ.2.col.fi. Guid. Pap.q.480.limit.2. Aufrer.ad Tholoſ.deciſ.420.Pyrrus Engleber ad l. contractus, num.3.ff.de reg.iur. ea ratione, quia habet ius in re, ut uidimus ſingulare, cōmendat Tiraquel. de retract. Lignagier. glo. 14. §. 1. num.82. in fi.

Vidimus de multis effectibus locationis ad longū tempus, & de multis aliis per diſcurſum uidebimus. Trāſeamus Deo duce ad perſonas quærēdo de multis, an locare poſſint, vel non, ponēdo pro qōne generali.

Quibus locare licet vel non.

Primus gradus perſonarum.

Mutus, Surdus, Infans, Furioſus, Senex, Mulier.

Mutus Surdus.

QVAESTIO I.

1 QVAERO primo loco, an mutus, uel ſurdus locare poſſint. Et primo uidebatur dicendum quod non, quia nullum maius noſtræ mentis indicium, quam qualitas inſpecta uerborum, l. Labeo, ff. de ſuppellect. legat. ſed iſti fari non poſſunt, nec audire, merito &c.

Secundo pro hac parte facit, quia mutus, & ſurdus donare non poteſt. glo.& Doct. in l. id quod, §. mutus, ff. de donat. quam glo. ibi Cuman Caſtr. & alii extendunt ad alios contractus, merito. &c.

3 Pro contraria parte facit, quia poteſt condere teſtamentum, l. diſcretis, C. qui teſtam. facere poſſunt. Secundo poteſt contrahere matrimonium, l. mutus, in princip. de iure dot. cap. tuæ, & cap. cum apud, de ſponſal.

Tertio poteſt conſtituere procuratorem, l. mutus, in prin. ff. de procurat. item hæreditatem adire, & bonorum poſſeſſionem agnoſcère, l. mutum, ff. de acqui. hæred. l. fi. C. de bonorum poſſeſſ. infant.

4 Et hæc opinio eſt verior, quam expreſſe tenuit glo. in l. 1. in verbo, non verbis, ff. locat. ea ratione, quia contractus locationis ſolo conſenſu perficitur, nec pro forma requirit aliquam ſolennitatem verborum, vt diximus ſuperius, meritò ſurdus, & mutus locare poſſunt, l. in omnibus, ff. de actio. & obligat. l. vbi non voce, ff. de regul. iur.

Nec obſtant contraria, ad primum enim dicitur, quòd bene verum eſt, quòd mens declaratur verbis, factis etiam & nutu in non valentibus loqui, vt dicitur in eadem l. Labeo, in fi.

Ad ſecundum dicitur, quod procedit in muto, & ſurdo intellectu carentibus, qui infantibus, & furioſis æquiparantur, ſecus ſi habeant intellectum, & ita declarat Iaſ. poſt alios, in l. 1. ff. de verb. oblig. & bene facit d. l. vbi non voce, ibi, ſi intellectum habeat, &c.

Infantes, Senes.

QVÆSTIO II.

1 QVAERO ſecundo loco principaliter, an infantes locare poſſint, & omiſſa in hoc diſputatione, dicitur locare non poſſe, quia nullum habent intellectum, & quicquid vident, ignorant oculo ſaltem intellectuali, l. in ſponſalibus, la ſeconda, ff. de ſponſal. §. pupillus, Inſtitut. de inutilibus ſtipulationibus. late Franc. Fara de eſſentia infantis, c. 11.

2 Præterea vltra adducta per eum additur, quod operas ſuas locare non poſſunt, l. fin. §. fi. ff. de oper. ſeruorum, vbi minoris annorū quinque nullæ ſunt operæ.

3 Impuberes autem ſic, l. cæterum, ff. de rei vend. l. fi. ff. de liberali cauſa, l. 2. §. impuberes, & l. excipiuntur, ff. ad Sillan. glo. ad hoc magiſtra, in l. arboribus, §. de illo, in uerbo infantis, ff. de uſufructu.

4 Practicando tamen diſtingui ſolet, aut puer eſt artifex, aut non: primo caſu ei debetur ſalarium, licet impubes ſit, niſi agat contra proprium magiſtrum, qui docuit pariter & alimentauit, uel contra eum, cuius expenſis edoctus eſt. Similiter ſi non ſit artifex, alimenta compenſantur cum operibus, l. fi. §. in eum, ff. de liber. cauſ. ad quam Anto. Auguſt. lib. ſingular. ad Modeſtin. pag. 289. Fortaculus dialog. 53.

5 Datur etiam famulo mediaſtino, licet impuberi ſalarium, qui viliſſima officia in domo exercet & focario, vel focariæ, quia focum curat, domum verrit, trullam purgat, ligna congerit in coquinam, l. item apud Labeonem, §. prætor ait, ff. de iniur. ad quam Bude. in l. 1. ff. nautæ caupo. ſtabular. Alciat. lib. 1. prætermiſſorum, c. 3. Alex. lib. 3. genial. dierum, c. 35.

6 Si verò ſit priuignus, vel pupillus, operæ non æſtimantur quanti locari potuiſſent, ſed pro emolumento, quod ex operis tutor, uel uitricus habere potuit. Cuman. conſ. 87. in fi. Ant. Padil. ad l. ſi quis a liberis, §. ſi mater, nu. 79. cum ſeq. ff. de liber. agnoſc. ex quo habes qui ſit vere mediaſtinus; & quæ focaria.

7 Et hęc materia ſalarii puerorum ualde practicabilis eſt, maxime cum magiſtris artium tam pro primo anno, quam aliis, & uſusfructus infantis legatum ualet, & ſubintelligitur cum adoleuerit, l. ſi infantis, ff. de uſufructu, quam ſingul. dixit Rom. ſing. 158. & ſimiliter ſenes defectæ ætatis nullius ſunt operæ, ut no. in d. §. de illo, vbi Alber. dicit ſe neſcire alibi, & facit d. l. fi. §. fi. in uerbo debilis, ff de oper. ſeruit.

8 Videbis tamen per rerum experientiam multos ſenes maxime ruſticos, & perſonas uiles eſſe robuſtas, & locare operas ſuas ad ligonizandum, metendū, & ſimilia, & per totam diem portare pondus diei, & æſtus.

De mundualdo ad Velleianum.

QVAESTIO III.

QVAERO tertio loco principaliter, an mulier prohibita per ſtatutum contrahere ſine conſenſu proximiorum, locare poſſit, vel conducere, quam quæſtionem nec poſitam, nec tactam vidi apud Lamberteng. de contrac. mul. plene materiam tractantem.

1. Et primo uidebatur dicendum, quod ſic, quia ſtatuto non obſtante quietare poteſt. Rom. conſ. 289.

Digitized by Google

2 Secundo, ſtatuto non obſtante poteſt contrahere matrimonium, in quo contrahendo agitur de magno præiudicio. Ioan.de Arn. ſingular.46. Granut.theoremat.25. limit.7. num.29. Roderic. Soarez in l. 13. ſtili, num.16.

3 Tertio, ſtatuto non obſtante dotem recipere, uel promittere poteſt, in quo facto læſio & deceptio contingere poteſt. Rimin.conſ.63.num.9. lib.2. Virgin. Boccat.ad Ægidian.glo.8.num.56.

4 Pro contraria verò parte facit, quia locatio, & conductio regulatur eiſdem regulis, quibus emptio, & venditio, ita vt ſi aliquid reperiatur deciſum in contractu venditionis, & ſit dubium in contractu locationis, ſecundum illam regulatur, vt dixi ſupra de ſimilitudine locationis, ſed ex forma ſtatuti mulier nec vendere, nec emere poteſt, vt apud omnes receptum eſt, merito neque locare, neque conducere.

5 Secundo, quia tale ſtatutum in ſocietate procedit. Alex.conſ.154.lib.2.Lamberteng.de contrac.mulier. glo.1. q.10. num.20.

Et hanc opinionem putarem de iure veriorem, aut enim loquimur in locatione ad longum tempus, aut ad modicum. Primo caſu eſt alienatio, vt dictum eſt, merito habebit locum ſtatutum. Secundo caſu locatio in ſe eſt proprie contractus, l.Labeo, §.contractũ, ff.de verb.ſignif. & ſic ſtatuti verba adaptari poſſunt, vt tetigi ſupra q.2. principal. de diffinit.locat. & maxime, quia ratio fragilitatis etiam in contractu locationis conſiderari poteſt, & ſolent ſtatuta plene loqui, ſcilicet, contrahere, diſtrahere, vel aliquem cõtractum facere, prout ſtatutum Tudertinum, & ſic videtur colligi intentio ſtatuentium, vt intelligere velint etiam de contractu locationis, & conductionis.

6 Nec obſtare uidetur primum contrarium, quia loquitur in quietatione neceſſaria, alias non poſſet modo aliquo quietare. Gozad. conſ. 103. Grat. conſ.49. poſt num.27.lib.1. Rom.conſ.394.quem refert, & ſequitur Alex.conſ.215.col.2.lib.6. Rolan.conſ.21.nu. 15.lib.1. Iaſ.in l.ſi vnus, §.pactus, num.29. ff.de pact. Virg.Bocca.ad Ægid.glo.8.num.60.

7 Nec obſtat ſecundum de matrimonio, quia hoc reſpicit perſonam ſimpliciter, & tale ſtatutũ reſpicit bona, & pariter in dote, quia eſt acceſſoria ad matrimonia. ita Granut.theorem.25.limit.4.& 5.nu.30.& 31.

8 Vnde ſi quid fortaſſe principaliter a ſtatuto prohiberetur in conſequentiam actus a ſtatuto non comprehenſi veniet, & conſequenter acceſſorium gaudebit beneficio ſui principalis. Vnde ſi daretur caſus, quod mulier locaret in conſequentiam actus a ſtatuto non comprehenſi, nec etiam locatio eſſet comprehenſa ratione acceſſorij ad principale.

9 Ampliatur hæc concluſio, ut procedat etiam in alio caſu, puta diſponit ſtatutum Ferrarię de indemnitatibus mulierum quod nulla mulier poſſit aliquem contractum facere etiam iuratum ſine conſenſu proximiorum præſentium, aliàs ſi abſentes ſint, aliorum ſequentis gradus, ſub pœna annullationis contractus, ſi pater conſentiat filiæ locanti bona conſignata per nuncium ſpecialem, quem conſenſum promiſit gratum, & firmum habere, obligando propria bona, ſi pendente locatione filia locatrix decedat, non poterit pater hæres agere de nullitate contractus locationis factæ per filiam, ex capite quia non eſt ſeruata forma ſtatuti. Ita in terminis contractus locationis, & conductionis circa ſtatuti formam per plures rationes tenuit Crauet. in quodam ſuo conſil. poſito poſt tractatum de antiqui.temporum, quę deciſio ampliat, & confirmat ſuperius firmatam concluſionem.

10 Et ſic corollarie in practica infertur ad vnum, quod eſt magna controuerſia apud iuris interpretes, an ſtante ſtatuto, de quo ſupra, poſſit conſenſus proximiorũ adhiberi per procuratorem, & nuncium ſpecialem, & late poſuit materiam Tiraquel.de legibus connubialibus, glo.6.num.20. Lamberteng.de contrac.mulier. glo.7. in uerbo conſenſum, q.8.cum ſeq.q.4.cum ſeq. num. 8. cum ſeq.

Et vltra allegatos per eum uide bene loquentes Io. de Arno.ſingul.16. Soarez in l.ſtili, tit.de las deualas, num.32. Virgin.Bocca.ad Ægidian.glo.3.num.40.& ſeq.Granut.theoremat.25.num.24.ampliat.8. tamen vltra omnes limitatur vno modo ex ſupradictis, quod inſpicienda ſun. uerba ſtatuti; nam ſi loquantur, ut importet præſentiam, ita ut ſi quis non ſit præſens, ſubrogetur alius ab ipſo ſtatuto, tunc & eo caſu conſenſus non poteſt præſtari per procuratorem, uel nuncium ſpecialem: & ſi præſtetur, actus eſt ipſo iure nullus, ut patet in caſu ſuperius formato.

11 Secundo etiam infertur in hac utili materia locati, & conducti, quod ſi pater, uel alius haberet aliquod ius in aliqua re, & conſentiret locationi ipſius, ſibi in iure præiudicaret, ut dixi ſupra in quæſtione, conſentiens locationi per l.ſi fundum, §. per fideicommiſſum, ff.de legat.1. & ex aliis ibidem allegatis. pari modo ſibi præiudicabit, ſi locationi alicui conſentiat, in qua tempore præſtiti conſenſus quis non habebat ius, ſed ex poſt facto ſuperueniat, puta efficiatur hæres locatoris, uel quid ſimile, & ſic patet ampliatio ad dict.l.ſi fundum, pet fideicommiſſum, & ſimilia iura.

12 Et multi in hoc dicerent contrarium, quia inſpiciẽdo initium, & tempus præſtiti conſenſus, ille nullum ius habebat, nec cogitauit de hoc, nec conſenſit, vt ta-
13 lis, ſed ut alia diuerſa perſona. Et non exeundo materiam locati, & conducti, ſi quæratur, ad quod prodeſt iſte conſenſus a ſtatuto requiſitus, reſpondetur. Primo dat robur contractui locationis, & conductionis. Secundo operatur, ut conſentiens contrauenire non poſſit. Vnde practicando, ſi conſentiens contractui agat ad irritationem ipſius, replicabitur, quod non poteſt, quia conſenſit. Bene verum eſt, quod conſentiens conueniri non poteſt ratione conſenſus præſtiti ad aliquid faciendum, uel præſtandum. Bald.in l.ex ſententia, ff.de teſtamentar. tutel. Corn.conſ.144. colum.3. in fine, lib.3.

14 Bene uerum eſt, quòd ſi ultra ſimplicem conſenſũ, promiſiſſet habere ratum, gratum, & firmum actum, ſuper quo conſenſit cum hypotheca ſuorum bonorũ cogi poterit ad obſeruantiam, immo conducta hypothecaria agere poterit ad bona obligata ob intereſſe contrauentionis, ut late deducit in terminis locati, & conducti, Crauet.de indemnitat.mulier.num.44. Cautus igitur erit conductor, ſi eius contractus egeat conſenſu alicuius, quod nedum interponatur ſimplex cõſenſus, ſed cum clauſula rati, & hypotheca bonorum, maxime quando ſpecialiter conſtituatur procurator ad conſentiendum.

15 Et ſic patet etiam intellectus ad l.aliud eſt, ff.de regu.iur.& quid operetur iſte conſenſus, ad quam etiam

Bart.

Digitized by Google

Bart.conſ.2 1 1.quidam ſibi filios,col.1.Anchar.conſ. 76.in vltimo dubio. Corn. conſ.236. lib.1. Tiraquel. de legib. connubial.glo.3.q.2. Riminal.de donat.nu. 500. Alphan. report.142.

16 Similiter mulieres etiam non ſeruata forma ſtatuti locant operas ſuas ad filandum, texendum, ligonizandum, & ſimilia, & contrahunt in ſimilibus ſocietatem,& ruſticę debent habere partem lucri cum fratribus.Bal.in l.ex diuerſo, in princ.ff.ſolu.matrimon. commendat Iaſ.in l.1.ſub num.20.C.qui teſtamenta facere poſſunt, per l.alimenta,§ fin.ff de adimen.leg. per quę patet limitatio ad notat. per Lamberteng. de contract.mulier.glo.1. in verb.in alienationibus,q.9. nu.21. vt etiam non ſeruata forma ſtatuti contrahere ſocietatem non poſſit, non enim procedit in caſibus ſuperius adductis.immo & prædium conducit. Bal.in l.ſi uxorem,ſub num.6.C.de condic.incer.

17 Sed nunquid in hac materia locati,& conducti iuuabitur Mulier Velleiano? Vtique ſi pro ſe principaliter contrahit, non iuuatur, & conueniri poteſt ad debitam penſionem & obſeruantiam contractus locationis,& conductionis, ſecus ſi pro viro conductore obligetur,quia iuuatur Velleiano, l.contractus, in fi. C.locat. l.1.in fi. C.ne vxor pro marito, l. ſi aduerſarius,C.ad Velleianum, vbi Bald.dicit eſſe textum notabilem pro illis, qui locant ad laboritium bona maritis, nam faciunt obligari uxores principaliter, quia hoc caſu non iuuantur Velleiano, niſi (inquit Bald.) eſſet color quęſitus,puta ſit ſemper tractatum cum viro,poſtea in celebratione inſtrumenti nominatur mulier ad fugiendum Velleianum, & ita colorem quæſitum declarat Caſtr. in d. l. ſi aduerſarius, & paſſim in facto occurrit iſte caſus, quia homines volentes cautios agere tractant cum viris, concipiunt inſtrumenta cum vxoribus,& nulli dubium eſt, quod viri vt plurimum conducunt prædia, & eſt proprium exercitium maſculorum. Et nota inſuper gloſ. in d. l.1. C. ne vxor pro marito,quod proprio nomine vxor dicitur obligari ſi ad ſui vtilitatem. Vnde proprio nomine fit, quod ad mei utilitatem fit, & tractatur, & ſimiliter mulier iuuatur Velleiano, ſi cum uiro obligetur, ut ſibi per eum.

De ſecundo gradu perſonarum.

Prelatus, Pater, Tutor, Curator, Maritus, Procurator, Nuntius.

De Patria Poteſtate:

QVAESTIO IV.

VIDIMVS ſuperius de aliquibus perſonis defectum naturæ patientibus, an locare poſſint, placet ut uideamus de adminiſtrantib. perſonas, uel aliena negocia,& primo in patre naturali, an locare poſſit bona ſui filii, & hæc quæſtio eſt notabilis, & ſatis practicabilis, ut Gomeſ.& Pinellus inferius allegandi atteſtantur, nec penes ſcribentes, qui de patria poteſtate ſcripſerunt, tractatum reperio.

1 Et pro parte affirmatiua facit, quia pater eſt legitimus adminiſtrator filii etiam eo inuito, l.1.vbi no.C. de bon.mater.glo.in l.non ſolum,§.ſi pater, ff.de procurat.in l.ſi.§.1. ff.de uerb.oblig.

2 Secũdo pro hac parte facit,quia lex tantum de patris perſona confidit in filium, vt ſemper præſumatur eligere ſalubrius cõſilium ad fauorẽ filij, l. nec in ea, ff de adulter.etiam ſi faceret actum,qui prima fronte non videretur vtilis filio. Alciat.reg.1.præſumpt. ex no.per Bart. in l.2.ff.de vulg.& pupil.

Tertio pro hac parte facit ſi tutor, curator,& ſimiles poſſunt,multo magis pater,qui longe plus poteſt, de tutore autem,& curatore dicam ſuo loco.

3 Pro cõtraria parte facit,quia pater prohibetur alienare bona filij, in quibus habet vſumfructum, vt habetur in l.1.C.de bon.mater.ſed locatio ad longum tẽpus eſt alienatio, vt ſuperius vidimus, merito &c.

4 Quare pro reſolutione cõſiderãtur duo caſus principales,qui deſeruient in quocunque adminiſtratore. Primus eſt in locatione ad modicum, vel breue tempus,& hęc ſine dubio per patrem fieri poteſt de bonis aduentitijs filij. Secundus caſus eſt in locatione ad lõgum tempus,& hæc per patrem fieri non poteſt, ex quo eſt alienatio, vt ſuperius uidimus,& ita per multa tenet Pinell.in l.1.par.3.num.63.in princ.& iterũ num.64.in princ.C.de bon.matern. tenens, quod ſi talis locatio ad longum tempus fiat per patrẽ, quod ei filius ſtare non tenetur, ad materiam, l.emptorem, C.locat.Borgnin.de vſu fruct.nu.176.loquens in aduentitiis.

5 Declaratur primo hęc ſecunda concluſio de locatione ad longum tempus, vt ei filius ſtare non teneatur, vt non procedat quando locatio ſit per patrem facta ad longum tempus ex cauſa utili, uel neceſſaria, quo caſu ei filius ſtare tenetur. ita poſt alios tenet Pinell.in d.l.1.par.3.ſub num.64.

Vltra quem addo bonam deciſ.Franc.Marc. 604. par.1.vbi tenet poſſe obligari,& in emphyteuſim dari res vacantes, ruinoſas,& ſteriles, ac etiam terrulas, in quibus etiam permittitur alienatio in bonis eccleſię,& licet ibi Franc.Marc.cogitandum relinquat, ratio tamen ipſius uidetur admodum bona, quia dantur ad meliorandum,& id etiam permittitur in bonis eccleſiæ, ubi cautius agitur, & certe iniquum videtur, quod ſi filius habeat bona aquoſa, ſilueſtria, ſaxoſa,& ſterilia, pater locet ad longum tempus cum bonis pactis,& utilibus,& conductor inceperit meliorare poſtea expelleretur; quis enim conduceret talia bona ad modicum,& breue tempus, ut per aliquod tẽpus frui non poſſit in reducendo poſt laborem impenſum ad meliorem culturam?

6 Accedat vlterius, quod in materia prohibitionis alienationis ſemper eſt excepta cauſa vtilis, uel neceſſaria,& hanc dicit communem opinionem Cur.iun. conſ.121.nu.2.

7 Vnde practicando, ſi mortuo patre conductor moleſtetur a filio, videre faciat diligenter cauſam ſi fuit utilis, vel neceſſaria,& intelligetur utilis ex qualitate rei locatæ, quia ſterilis, vel ruinoſa, puta ſit locatum caſalenum cum pacto reſarciendi, fundus ſimiliter cum pacto plantandi tot arbores, conſtruendi domũculam,& ſimilia.

8 Declaratur ſecundo allegata concluſio, vt licet filius non teneatur ſtare locationi ad longum tempus factæ per patrem, ſi tamen pater ita locet, nõ per hoc priuabitur adminiſtratione bonorum filii, niſi ſciens hoc fecerit. ita Pinel. ĩ citato loco ea ratione, quia pœna priuationis uti ualde odioſa non inducitur, niſi ex

preſſe

preſſe caueatur, de qua ſuperius diximus, quæ ſcientia non præſumetur ad tollendum priuationem, ſed per filium ..torem probanda erit.

* Sed an cadet locatio inter patrem & filium, duæ ſunt veræ concluſiones.

Prima eſt, in caſibus in quibus patri non quæritur vſusfructus, profit caſtrenſis, vel quaſi, vel in aliquibus caſibus in aduentitiis, locatio conſiſtit inter patrem & filium, & penſi . licita exigitur.

Secunda ſit concluſio, locatio operarum a filio in patrem ualet in illis quæ filius non tenetur præſtare patri, prout induſtriales ſecus in obſequialibus. Caccialup. in repet. l. frater a fratre, n. 70. ff. de cond. ind.

Tertia ſit, ſi filius haber aliquod ſalarium, a magiſtro ſtationis, de illo uiuet, & reſiduũ patri conſignabit. Bald. in l. cum oportet, col. 5. verſ. ſequitur uidere, C. de bon. quæ lib.

Et mater, pro conductione facta per patrem non poteſt dare in ſolutum res filij niſi ratificet filius, vel creditor non permiſerit, leg. mancipia, C. de reb. alie. non alie.)

De Prælato locante.

QVÆSTIO V.

DE hoc ponam in titulo de bonis eccleſiæ non alienandis.

De tutoribus & curatoribus.

QVAESTIO VI.

QVAERO ſexto loco, an tutor, vel curator, vel ipſe minor, locare poſſint, & quidem abſque decreto, & omiſſis rationibus hinc inde, de quibus ſuperius de ſubſtantia locationis. 1. titu. de adminiſtrat. tutorum, duo ſunt, prout in patre conſiderandi caſus principales.

1 Primus eſt caſus in locatione ad breue, & modicum tempus, & eam tam ipſe minor, quam etiam tutor, uel curator facere poſſunt, & ei minor finita tutela, vel cura ſtare tenetur, nec in ea aliquod iudicis decretum requiritur, l. codicillis, §. inſtituto, ubi Doctores notant, ff. de legat. 2. & argumento l. ſi tutelæ, ff. de adminiſtr. tutorum, Cin. in l. emptorem, colum. 2. C. locat. Bart. Caſtrenſ. Alexand. & alii, in l. ſi filio, §. ſi vir, ff ſoluto matrim. Soc. conſ. 125. num. 6. lib. 1. Didac. variar. reſolut. lib. 2. cap. 15. num. 5. propè medium, Ari. Pinell. l. 1. par. 3. ſub num. 64. C. de bon. matern. Fernand. Vaſqui, ti. de ſucceſſione creata, rub. de teſtam. pot. §. 10. ſub num. 78. verſic. nunc uidendum,

2 lib. 1. vbicunque enim ratione competentis adminiſtrationis quis habet poteſtatem locãdi, & locat, alius qui in illa adminiſtratione ſuccedit, tenetur talem locationem obſeruare, ut concludunt communiter Doctores in cap. quærelam, ne prelati vices ſuas, & Alex. poſt Roman. in d. §. ſi uir, D. Simonc. de decret. lib. 2. ti. 6. inſpect. 2. nu. 1.

Cui plene tractãti adde utiliter loquẽtes Papiẽſ. in forma libell. ad ſicti preſtationem, in uerbo, ſoluere neglexerit ſub n. 6. Marium Anguiſſol. conſ. 250. volu. 1. Alexan l. conſ. 140. num. 3. lib. 6. Marc. Mantuam, conſ. 115. num. 9. Aufrer. ad Tholoſ. deciſ. 420. Petr. Duenn. regul. 240. limitat. 3. num. 3. Crott. cõſ. 414. num. 22. volum. 3. Cæph. conſ. 255. num. 12. vol. 2. & hec eſt communis opinio, Viui. in ſilu. opi. 107. Roland. conſ. 49. 6. lib. 2.

3 Et hinc poſtea infertur in pulchra facti contingẽtia, quòd ſi tutor alicuius Principis conceſſerit literas patẽtes alicuius officii, alicui, ſi deſinat eſſe tutor, uel per recuſationem, vel quouis alio modo, quod ſucceſſor in tali tutela ei ſtare tenetur, & ſi aliũ eligat, præfertur ille electus a primo tutore, qui poſtea deſijt eſſe tutor. Vincent. Francus. deciſ. 216. conductor, ubi loquitur in iuriſdictione locata. late Borgnin. atteſtans in facto habuiſſe, & ita iudicatum in repertor. ad ſuas deciſiones, par. 1. in verbo, electio, dicens eſſe caſum frequentem, vtilem, & quotidianum, & latius deciſio. 25. parte ſecunda.

Et vera eſt in ſe talis deciſio, ſed quis obſeruat ille tutor Principis, cui plus ſubminiſtratur tacite, uel expreſſe in ſacculo, vel extra ſacculum, in domo, vel extra.

Declaratur allegata concluſio, vt procedat in tutela legitime decreta. Vnde ſi mater inuentarium non confecerit, non renuntiauerit Velleiano, ſecundis nuptiis, & omni legum, & iuris auxilio, non erit legitima tutrix, nec modo aliquo locare poterit, Bart. in authen. matr. & auiæ, nu. 11. C. quando mulier, & ibi etiam Salic. ſequitur Capic. de matre loquens, deciſ. 50. verſus finem, Matthesilan. notab. 108. deciſ. Tholoſ. 288. Corn. conſ. 164. nu. 3. lib. 4. Roland. conſ. 76. nu. 5. & 7. lib. 1. Borgnin. de tutore, in princip. nu. 23. & 24. pulchre Natt. conſ. 143. nu. 14. & 663 nu. 2. 9. & 10. lib. 4. Simon. de pret. conſ. 6. nu. 13. conſ. 143. nu. 14. conſ. 22. num. 4. & hæc eſt communis opinio. Laurent. Kirchou. communium opinionum cõc. 39. litera M. & in terminis locati, & conducti Granut. Theorem. 8. num. 5. & num. 19. declarando ut ibi pereunt.

Sed nunquid locatio a tutore facta faciat rem alienabilem ex iure protomiſeos, & congrui. Vtique ſic, ſi ſit legitime facta ab initio. Granut. inferens ad Gregorianam de iure protomiſeos, num. 17 & 7. Theoremat. octauo.

ADDITIO.

☞ *Declaratur ſecundo niſi locatio eſſet facta in fraudem, quæ licet in dubio non preſumatur colligitur tamen & modica penſione vel locatione longioris ultra ſolitum, uel neceſſarium. Surd. deciſ. 299.*

5 Secundus caſus principalis eſt in locatione ad longum tempus, & hæc per minorem, tutorem, vel curatorem fieri non poteſt abſque decreto, & factę minor ſtare non tenetur, Alex. conſ. 104. in cauſa num. 3. lib. 3. conſ. 165. nu. 1. lib. 2. & 117. lib. 5. Boer. deciſ. 234. ſub num. 3. Ari. Pinell. ad l. 1. par. 3. ſub nume. 64. & * hæc eſt communis opinio, teſte Fernando Vaſquio de ſucceſſione creata tit. de teſtament. potior. §. 10. ſub nu. 78. verſ. Vnde tutor, lib. 1. & ratio uidetur in promptu, quia locatio ad longũ tempus, dicitur alienatio, vt dictum eſt, merito ſine decreto fieri non poteſt, Iaſ. poſt alios, in l. naturaliter, nu. 15. ff. de acqui. poſſeſſion. in l. 1. nu. 34. in l. 2. nu. 29. in l. fi. num. 2. C. de iur. emphyteut. & ſuperius diximus.

Quæ

Digitized by Google

6 Quæ concluſio ampliatur, vt procedat etiam ſi in locatione ad longum tempus eſſet adiectum pactum, vt nullum ius reali conductori acquiratur, quia tale pactum eſt vanum,& pręſumitur fraudulentum, & nullius eſt effectus, ut dixi ſupra de effectibus locationis ad longum tempus, q. 1. declarat. 1. & q. 3. in fine.

7 Pone, quod locatio ſit ita concepta. locat pro duobus annis, quibus finitis intelligatur ipſi conductori relocata pro ſe,& ſucceſſoribus, vtique non valebit ſine decreto, ex quo eſt alienatio, Alex. conſ. 165. nu. 1. lib. 2. & ſuperius vidimus. Ang. in §. emphyteuſin in auth. de non alien. commendat Rim. conſ. 16. n. 2.

8 Sed nunquid dabitur reſtitutio in integrum, ponã ſuo loco.

Conſideranda eſt etiam practicãdo bona fides, quã ſi tutor, uel curator in locando etiam ad longum tẽpus adhibuerit, quod minor ei ſtare tenetur, Cin. in l. emptorem, colum. 5. C. locat.

9 Vnum tamen circa prædicta non omittam, uolunt enim omnes ſuperius nominati Doctores, quod tutor, uel curator non poſſit locare ad longum tempus ſine iudicis decreto, prout in alienationibus, ſed quid econtra, ſ. ſi locatio ad longum tempus fiat a tutore, vel curatore cum decreto, tenebiturne minor ei ſtare? Doctores expreſſe id non aperiunt, tacite tamen innuere videntur, quod ſic, quia etiam alienatio ſolemniter facta ſubſiſtit. Verum dubitationem facit, quia uidemus in patre erga filium, de quo lex tantum confidit, vt diximus, tamen ſi locat ad longum tempus, filius ei ſtare non tenetur. idem in marito videbimus, ob id cogitare placeat.

Adde etiam, quod inquilinus debet ſoluere penſionem ex decreto iudicis, aliàs non liberatur, Bald. & Angel. in l. ſancimus, C. de adminiſtrat. tutorũ. * Et ſi tutor, ſua bona prudenter locat, debet ita locare bona pupilli. nec creditur ei contrarium aſſerenti, & dabitur iuramentum in litem, Rom. conſ. 425. Plat. de in lite iurand. §. 5. nu. 15. Anton. Piagg. de tutor. c. 7. nu. 33.

Declara id verum eſſe, quando penſio excedat ſummam florenorum centum, & ſit plurium annorum, aliàs ſoluta ſine decreto, plenam petit liberationem, Aret. hoc in practica ualde commendans, in §. final. ſuper glo. in uerbo debitorem, Inſtit. quibus alien. licet uel non.

Bene verum eſt, ꝙ Riminald. ibi nu. 51. reſtringerẽ videtur ſupradictam declarationem, ad vſuras tantum, nulla facta mentione penſionum. Communis tamen eſt cum Aretin. & ſic l. ſancimus, C. de adminiſt. tutor. procedit, & habet locum in penſionibus, & redditibus.

Sed nunquid tutor conducere poterit rem pupilli, durante officio? vtique non, niſi duobus concurrentibus, ſ. cum authoritate conductoris, & palam, & cum debitis ſolennitatibus, nec per interpoſitam perſonam, glo. in leg. ſi in emptione, §. final. ff. de contr. emption. Pedemont. 109.

De Iure Dotium.

QVÆSTIO VII.

SEPTIMO loco quæro de alia adminiſtratione, ſcilicet, an maritus poſſit locare bona dotalia, uel econtra an vxor poſſit.

1 Pro parte affirmatiua facere videtur, quia maritus eſt dominus,& poſſeſſor dotis, & vſucapere poteſt, Bart. in l. res, C. de vſucapione pro dote.

2 Secundo quia maritus eſt legitimus adminiſtrator bonorum dotalium ſuæ vxoris, l. ſi conſtante, §. ſi maritus, l. penult. in princip. & l. fin. ff. ſol. matrim. Bart. in l. ſi ſeruus dotalis, ff. eod. tit.

3 Pro parte negatiua facere videtur, quia maritus non poteſt alienare bona dotalia ſuę vxoris etiam ex cauſa legitima vxore inuita. l. mater pro filia, C. de iur. dot. l. ſi ſine voluntate, & ibi Bald. C. ad Velleian. late Fabia. de empt. & vendit. quæſt. 84. quęſt. principalis. Quare pro reſolutione in hac vtili, & practicabili quæſtione conſiderandæ, & ponendæ ſunt aliquę concluſiones vtiles, & quotidianæ.

4 Prima ſit concluſio quoad maritum. Si maritus cõſtante matrimonio locat aliquam rem dotalem ſoluto matrimonio locatione pendente tunc vxor ei ſtare non tenetur, & ita tenet Accurſ. in l. 2. §. fin. ff. de dot. prælegat. Bart. in l. ſi filio, §. ſi vir, nu. 1. ff. ſol. mat. Cui accedunt Immol. Cuman. & Caſtrenſ. & Alberi. in l. diuortio, nu. 11. ff. ſol. matrim. Campeg. de dot. pag. 2. quæſt. 23. Aufrer. ad Tholoſ. deciſ. 420. Cin. & Sal. in l. emptorem, C. locat. & hæc eſt communis opinio, Couarru. variar. reſolut. lib. 2. c. 15. nu. 4. Duenn. regul. 240. limitat. 5. in fin. Villalob. in ſua recollect. litera L. num. 135. Emanuel. in ſuo Theſaur. litera C. nu. 215. Anton. Padill. ad l. ſi quis ex liberis, §. ſi quis ex his, num. 3. ff. de liber. agnoſcen. Viu. opinio 61. in fin. part. 2.

5 Declaratur hæc concluſio, vt procedat, & uera ſit pręciſe loquendo, ſecus cauſatiue, puta quia ſol. matrimonio, colono, uel conductori non competit aliqua retentio, vel exceptio, ſed bene tenetur vxor, ad quam reuerſa ſunt bona dotalia cauere marito, uel hęredib. eius de indemnitate, ne ipſe damnum conſequatur, ex his, quæ matrimonio conſtante, vt legitimus adminiſtrator geſſit. Et ita ſentiunt omnes ſuperius allegati interpretes, ex quibus habemus in practica formam fideiuſſionis præſtandæ per vxorem, & in ſpecie, quod concipi verbis generalibus debet, non reſtringendo ſe ad materiam locationis factæ.

6 Subdeclaratur hæc declaratio conſiderando duos caſus: aut locatio eſt facta ad modicum tempus, puta ad annum, aut biennium, vel vltra. Primo caſu mariti locationi vxor præciſe ſtare tenetur, & dabitur colono exceptio, uel retentio quaſi bona fide facta ſit pro tam modico tempore; cum enim viro detur facultas fruendi dotem, ergo locare poterit, cum facultas locandi ſit in fructu, l. cum antiquitas, C. de vſufructu & ita tenuit Alexand. in d. §. ſi vir, nu. 1. in fi. commẽdant Couarruu. & Duenn. ut ſupra in fi.

Secundo vero caſu præfati interpretes ſentiunt vxorem non teneri ſtare locationi præciſe.

7 Vltra eos tamen ita uidetur diſtinguendum. Aut percipiebãtur fructus ſingulo anno, & videtur maritus fuiſſe in aliquali culpa locando ultra annum? Aut fructus non percipiebantur ſingulo anno, ſed biẽnio, vel quinquennio, & tunc reputatur pro vno anno, & conſequenter præciſe vxor ſtare tenetur, & ita vltra Couarr. Duenn. & alios in materia locati, tenet Bald. ab eis nõ allegatus in l. ſi quis domum per illum textũ ff. locat. Campeg. de dot. par. 3. quęſt. 272. dicens hoc

valde

Digitized by Google

valde notãdum,& quod iſte intellectus valde applaudit literæ,§.ſi vir in quinquenniũ,maxime quia aliàs ſuperius diximus, quod annus in recolectione fructuum multifariam conſideratur, cadunt enim multi menſes,& anni iuxta qualitatem terrarum, prout ibi dixi.

8 Practicando igitur locet ſecure maritus bona dotalia,quia poteſt,& permittitur ſibi.

9 Sed pone quod hæredes mariti talem cautionem non petant, quomodo ſuccurretur? utique ipſo iure tenebitur uxor ſi noluerit ſtare contractui,ac ſi cauiſſet. ita Caſtrenſ.in d.§. ſi uir, commendat Gomeſ. de contract.tit.de locat.& conduct.ſub numero 8.Pernicola Mozz.in eod.tit.rubr.de rebus,quæ locati poſſunt,nu.5.& 6.

10 Declaratur ſecundo loco, ultra Couarru. ſuperius allegatum,ut non procedat in bonis parafernalibus, quæ ſi locentur per maritum, quòd uxor præciſe ſtare teneatur. Ita infert Gomeſ.in citato loco ad materiam l.maritus,C.de procuratoribus.

11 Notandum eſt etiam practicando ultra Gome.Couar.& alios ſuperius allegatos,quòd ſoluto matrimonio, locatione pendente, quod fit diſtributio pro rata inter hæredes mariti, & vxorẽ, ad quam reuerſa ſunt bona dotalia locata,& uenit in contributionem, ut not.Bart.& alij,in l.diuortio,vbi Bar.num. 9. quem ibi ſequuntur Ange.Caſtrenſ.& ibi Iaſ. declarat, ꝙ tunc penſio uenit in contributionem, quando eſſet perſoluenda in certa quantitate, vel in fine anni,uel in quolibet menſe,ſecus ſi penſio eſſet perſoluenda in certa quantitate fructuum, quia tunc nihil uenit in contributionem, nouum intellectum ponit Coraſ. Miſcell.lib.5.c.7.

12 Notandum eſt etiam,quod ubi annus ſoluti matrimonij eſſet ſterilis,& ſterilitas proceſſit facto mulieris,non nocebit marito,ſed debet habere de fructibus ulterioris anni,ſecus ſi ſterilitas proceſſit a caſu, quia tunc noceret marito,ſicut econtra prodeſſet,ſi annus eſſet fertilis,quod dictum ualde notabile reputat Iaſ. ad d.l.diuortio,num.47. ff.ſolu.matrim.

13 Quid ſi locatio ſit facta per maritũ in fraudem, & in perniciem mulieris,puta ea exiſtẽte grauiter infirma, utique hæres vxoris ſtare non tenebitur tali locationi,nec præciſe,nec cauſatiue,Cin.in l.emptorem, C.locat.commendat pro ualde notabili Campeg. de dote,par.3.quæſt. 273.allegat l.filiæ,ff.ſolut.matrim. & l.in uendi.§.2.ff.de bonis authoritate iudicis poſſidendis,Tiraq.de retr.conuent.§.3.gl.1. nu. 19. Menoch.conſ.108.nu.20.

A D D I T I O.

☞ *Surd.Deciſ.299.*

14 Vnum tamen ponam in conſideratione, quia præfati Doctores loquuntur, quãdo mulier moriatur ex graui infirmitate; quid ſi reconualeſceret? & iã apparet,quòd eius maritus fraudato conſilio hoc fecit ex una parte eſt fraus,ex alia durat matrimonium, & licita videtur locatio, ut diximus.

15 Baldus autem nouellus a Couarruu.in citato loco allegatus,de priuileg.dot.par. 1.priuileg. 1.nume.19. tenet intrepide maritum poſſe ad longum tempus,& ad annos decem locare bona dotalia,quia(inquit ipſe)non eſt propria donatio ex quo non abdicat dominium,& loco rei habet penſionem pro ſupportandis hæredibus matrimonij, ſicut ſi ipſe percepiſſet fructus abſque locatione,& hoc eſſe verum,& procedere ſiue penſio conſiſtat in pecunia numerata, ſiue in fructibus,& poteſt euenire(inquit Bal.) quod magis expediat marito locare etiam ad longum tempus, quam ex ſe cultiuare,uel coli facere,ſubdens unum ſatis notabile ad intellectum aliquarum legum, quod lex Iulia prohibens marito alienare fundum dotalẽ non intellexit de locatione ad longum tempus.

16 Ex quo diſcurſu Baldi Nouelli inferuntur duo utilia in hac materia locati,& conducti. Primum eſt,ſi quæratur,an maritus poſſit locare bona dotalia, ita videtur diſtinguendum. Aut loquitur quoad ſe in eius uita,& matrimonio conſtante,& tunc ualebit talis locatio etiam ad longum tempus, ita ut ſi maritus fortaſſe pęnitere uellet, & reſcindere locationem, non poſſet ex hoc,quia locauit ad longum tempus,nec conſtante matrimonio conductor pœnitere poſſet,& dicere iſta locatio non tenet,quia facta per maritum ad longum tempus. Aut loquimur reſpiciendo tempus ſoluti matrimonii,& tunc ſucceſſor ei ſtare non tenetur,niſi modo,& diſtinctione,de qua ſupra diximus.

17 Conſideret igitur conductor bonorum dotalium duo tẽpora,cõſtantis matrimonii,& ſoluti matrimonij,primo caſu ſemper erit ſecurus, ita ut ſi maritus uiueret per totum tempus locationis, ſemper erit ſecurus,aut ſumus in tempore ſoluti matrimonij,& eſt cautus,uel præciſe,vel cauſatiue per fideiuſſionem,vt diximus.

18 Secundum corollarium eſt intellectus ad l. lex Iulia,ff.de fundo dotali,vbi lex Iulia prohibet alienare, vel obligare,non tamen intelligetur de locatione ad longum tempus,& ſic quandoque prohibitus obligare,poterit nihilominus locare ad longum tempus.

19 Secundo infertur intellectus ad l.final.C.de rebus alien.non alienan. vbi prohibita alienatione a l. vel homine,prohibetur translatio uſufructus, & cõceſſio in emphyteuſim,& tamen(ſi uera eſt opinio Bal. Nouelli)non eſt prohibita locatio ad longũ tempus, quod cogitabimus, per ea, quę ſuperius diximus ad materiam l.2.& l.fi. C.de iure emphyteutico.

20 Tertio infertur declaratio,& intellectus ad princ. Inſtitut.quibus alien.licet vel non,iuxta gloſ.in verbo,alienare,ut non procedat in locatione ad longum tempus.

21 Et prædicta omnia vera ſunt,& diſputantur vxore non conſentiente,ſed ſi accederet contractui,& conſentiret,& iuraret,ceſſaret omnis difficultas tam conſtante matrimonio,quàm poſt,ex c.licet, de iureiur. lib.6.Vnde vidi multas locationes ad longum tẽpus factas cum conſenſu vxoris.

22 Secunda principalis concluſio eſt in uxore,vel ſocero,ſi vxor,vel ſocer locat aliqua bona, locatio ualet,ſi poſtea nubat,& det in dotem bona locata,maritus tali locationi ſtare non tenetur, niſi ſciens ea per prius locata ſimpliciter,& ſcienter in dotem receperit. ita Roman. in d.l.filiofam.§.ſi vir,nu.26. ff. ſolu. mat. ea ratione quia maritus eſt uoluntarius ſucceſſor,ergo locationi ſtare non tenetur,d.l. emptorem. Sequuntur Cuman. Immol. & Aret.ad d. l. diuortio, ff.ſoluto matrim.vbi Alexand.num.38.Iaſ. & Seyſel. nu.35.dicunt hanc opinionem veriorem. Campegg. de dot.

Digitized by Google

de dot.par.2.quæſt.23.Couarruu.variar. reſolut. lib. ſecundo,c.15.nu.5.in fine, atteſtans in practica ita tenendum.

23 Deducenda igitur eſt ſcientia mariti ad victoriã obtinendam.

24 Sed ultra Couarruu. Duenn. & alios ſuperius nominatos, ſi mulier coſtante matrimonio locat,cuius erit penſio? Vtique mariti,& erit locus diſpoſitioni l. Quintus,ff.de donat.inter virum,& vxorem, ut per Bartol.in d.l.diuortio,nume.13. poſt Dynum ab eo allegatum.

25 Et ſic patet ampliatio in materia locati,& cõducti ad l.Quintus.ff.de dona.inter virum,& vxorẽ, quam non uideo poſitam a Neuizz late materiam tractante in ſilu.nuptiali lib.4.num. 20. cum ſequent. Ant. Gabr. de præſumpt. concl. 55. Alph. reportat. 560. Fernand. Vaſqu. controuerſ.illuſtr.lib.3.c.105.Alc. regul.3.præſump.26.

26 Vidi etiam in facti contingentia caſum. Mulier habebat uirum inſipidum,locauit adminiſtratrix bona ipſius,& maritus alii poſtea locauit,an ſecundus conductor teneatur ſtare primo, ex quo mulier adminiſtrabat,& maritus erat homo neſciens adminiſtrare, & facile eſſet diceret quod ſic.

27 Sed ulterius quæro vltra Couarru.& alios,unum in hac materia locati,& conducti, ad intellectum & materiam l.1. C.per quas perſonas nob. acquiratur, an actio locati ex locatione mariti quæratur vxori ſine ceſſione,& videbatur quod non,ex regula d.l.1.C. per quas perſon.ubi per liberam perſonam non quęritur nobis actio ſine ceſſione, & hoc eſt uerius,& ita tenuit gl.in l.diuortio,in uerbo,tertia portio,ff.ſoluto matrim.vbi Iaſ.num.41.dicit iſtum caſum notabilem ad ampliation.l.1.C.per quas perſon.

28 Declaratur notabiliter,niſi maritus eſſet abſens, vel non reperitur,nam tũc ſingulari ſucceſſori acquiritur ſine ceſſione,per textum notabilem in l. 1.C.de act.& oblig.in l.ſancimus,§.fi.ff.ad Trebel.& ita Iaſ. vt ſupra. Et non ſeparando materias, iam quod ſumus in materia dotis,nunquid penſiones rerum locatarũ poterunt dari in dotẽ? Vtiq; ſic.l.fi.§. pręterea, C.de iur.dot.ubi text.ſingularis ſecundũ omnes ibi, & datur bienniũ a die cõtracti matrimonij,infra q̃ ſi non pręſtetur,debentur uſuræ,& quanti lucratus fuiſſet ex eis, ſi ſuo tempore habuiſſet.

29 Vnde ſi habes amplum patrimonium,& aſſiſtanti, ſeu locanti molendinum pro centum,furnũ pro quinquaginta,prædium pro ducentis, non vis te incõmodare de bonis ſtabilibus neque vendendis,neque cõſignandis in dotem,quia uis ſeruare pro filiis maſculis, dabis,& conſignabis pro dote,& penſiones,& fictus, in quibus poſtea fieri poteſt conſideratio de eo,quod ſuperlucrari potuiſſent,ſi debito tempore ſolutio facta fuiſſet.

30 Similiter ſi in dotem dediſti domum, alimenta dotis declarantur iuxta ſolitas penſiones ipſius domus, Capra conſ. 105.num.4.Vnde ſi maritaſti filiam, & pro dote promiſiſti domum,quæ locatur pro tot alimenta regulantur a penſionibus,præſtari ſolita,& ita habes in practica modum articulandi talia alimenta.

31 Vlterius quæro unum in hac vtili materia locati, & conducti non exeundo materiam, de qua agimus mariti & uxoris. Vxor mea locauit operas ſuas ad lactandum filium alicuius,ad filandum,texendum,recamandum,& ſimilia, cuius erit hoc lucrum? Vtique vxoris induſtrioſæ,nec erit locus diſpoſitioni l.Quintus,ff.de donat.inter uirum,& vxorem, Bal.in l.cum oporteat,colu.3.C.de bon.quęſt.liber.in l.cum vxorem,colu.penult.C.per quas perſon. nob.acq. Crot. in leg.frater a fratre, colum. 4. ff. de condict. indeb. Rip.lib.3.reſpon.3.Ioann.Lup.in rubr.de donat.inter virum,& uxorem,§ 61.nu. 18. cum ſequent. Alc. reg.2.præſumpt.26.declarat.6. Cremenſ. ſingul. 99. dicens eſſe caſum quotidianum,& ſepius in facto habuiſſe,& quod lucrum detrahitur pro rata, quod debet eſſe in ſeruitio uiri, male tamen dicit in uno,quod multę mulieres operantur de nocte,ne impediant ſeruitium uirorum, quia primum ſeruitium, quod debeant uxores uiris,eſt nocturnum, merito debitum appellatur,niſi detur compenſatio,Anton. Gabr. de præſumpt.concl.15.num.12.

Addo Neuiz.in ſilua,lib.4. limitat.6.num. 23.atteſtans lucrum diuidendum per medium,Alexa. conſ. 24.in fine lib.1.Boer.deciſ.22.num.27.deciſ.81.nu. 4.late Laurent.Sylua.conſ.94.nu.21. Et ſi vxor habitat domum a marito conductam poſt eius mortem tenetur ad penſionem,niſi iure familiaritatis habitet cum hæredibus viri, Bald.in leg.contractus,ff.locat. commendant dicta in leg.in ſumma,§.fina.ff. de condit indebit.

Et in materia poſſidendi iure familiaritatis, quod niſi aliud appareat, in dubio, poſt mortem uiri, vxor præſumitur poſſidere iure familiaritatis prout uiuẽte marito, maxime ſi hæredes uiri faciebant ea, quæ uir in eius vita faciebat, vxore non contradicente, ui deut non dicatur poſſidere iure familiaritatis, requiritur in aliquo facto declaret mutationem poſſeſſionis puta quod intendit retinere loco pignoris pro ſua hypotheca, vel quid ſimile, ut pulchre declarat Soc.conſ.131.ad quem recurras in hac materia, Dec. conſ.232.Roland.conſ.77.nu.26.vol.1.Alc.regul.2. præſumpt.23.nu.7.Boſſ.de princip.& priuileg.num. 299.Borgn.de uſu fruct.nu.202.Vnde in materia locati & conducti,ſi frater,& ſoror ſtant ſimul in domo præſumitur iure familiaritatis, Bart. in practica hoc ad modum commendans in l.qui iure familiaritatis, ff.de acq.poſſeſſ.in l.& habet,ff. de precar. Pariter ſi poſt mortem viri,hęreditate adhuc iacẽte cõductor, vel colonus recognoſcat viduam,pręſtãdo penſiones videtur continuare poſſeſſionem in eam, vt inſiſtere poſſit vigore tituli præcedentis,& medio conductoris recognoſcentis,Burſatt.conſ.452.lib.4.

Addendo vlterius. Quid ſi teſtator mandat emi domum per ſuos executores pro vxore uidua remanente,& filiabus,& viduis remanentibus,donec filiæ veniant ad viduitatem, ſi domus locetur, quis habebit penſionem? Vtique hæres,Caſtrenſ.conſ.138.in 2.dubio,volum.primo vbi concludere videtur,ſed conſidera quod Caſtrenſ.non euacuat difficultatem, nam quærit de uxore vidua,& de ea nihil dicit, ſed de filiabus tantum.

Quid ſi maritus locat bona ſua, an comprehendat dotem,utique non.Baldus in l.ſi conſtante, §.ſi maritus,ff.ſolut. matrim. declara,niſi qualitas penſionis aliud ſuadeat. Campegg.de dot.par.4. quæſt.7.)

ADDITIO.

☞ *Pone quod uxor, ſciente, & non contradicente uiro retineat puellã in domo per multos annos, & mortuo marito petit ſalarium, quis teneatur, an vxor, vel heredis uiri. Et videbatur ab heredibus viri, quia uir tenetur alere uxorem, & appellatione alimentorum, ueniunt etiam ſeruitores, & ſalaria ipſorum. l. Cum plures §. ſi tutor ff. de admin. tutor. l. habitatio. ff. de uentr. in poßeßio. mittend. l. vxor ff de aur. & argent. legat. Bal. in Rubri. de uit. & honeſt. Cleric. Prat. conſ 67. nu. 16. lib. 2. Simon de Pret. de interpret. vltim. volunt. lib. 4. dubitatio. 11. nu. 59. Menoch. lib. 4. prçſumpt. 157. nu. 29. Et in terminis ita tenet Io. Lup in rubric. de donat. inter vir. & vxor. §. 68. nu. 6. fol. 67. Et mulier conducit prædium, & acquirit ſibi. Bal. in l. ſi vxorem nu. 6. C. de condit. infect.*

Titul. de procuratoribus.

QVAESTIO VIII.

VTILIS eſt locati indagatio, an ad locandum ſpeciale mandatum requiratur, & quantum videri potuit, hæc quæſtio non uidetur ab aliquo tacta, nec in c. qui ad agendum, de procuratoribus, lib. 6. a doctoribus tactum reperio.

1 Et quod ſpeciale mandatum requiratur facit, quia ad vendendum ſpeciale mandatum requiritur. Roſſ. conſ. . num. 40. lib. 3. per l. ſi procurator, ff. de códic. indebit. Rebuff. in rubr. de elect. derog. verſiculo trigeſimus caſus.

2 Secundo, quia ad paciſcendum requiritur ſpeciale mandatum, l. reſcriptũ, iuncta l. nõ nocere, ff. de pact. Rebuff. vt ſupra, verſi. vndecimus. Ioſeph. de Lodou. concl 30. verſ. 70. ubi de locatione nec ad modicum tempus, nec ad longum mentionem aliquam facit.

3 Pro contraria parte facit, quia videmus agi de modico prçiudicio in locatione ad modicum tempus, ex quo dominiũ, & poſſeſſionem retinemus, l. rei, ff. loc.

4 Prima tamen opinio mihi videtur de iure uerior, ex rationibus ſuperius adductis, & maxime quia eſt contractus ſeparatus, & ſicut in omnibus fere contractib. nominatis requiritur, pariter in hoc, maxime ad longum tempus, ex quo dominium utile. & naturalis poſſeſſio transfertur, & ſapit alienationem, ut ſuperius vidimus.

5 Sed pone quod in inſtrumento ſit dictum ad locandum ſimpliter, poteritne locare ad longum tempus; diceres fortaſſe non, quia mandati uerba ſunt ſtricte interpretanda, l. diligenter. ff. mandar.

6 Contrarium puto verius, cum conductoris appellatione uterque contineatur, & ad modicum, & ad lõgum tempus, ut dixi ſupra de effect. locat. ad longum tempus, quæſt. 9. diligenter enim obſeruat finem mandati, qui ab eius proprietate non recedit.

7 Practicando tamen datur cautela, ut apponantur aliquæ ex illis clauſulis ad locandum ad annuam, & firmam penſionem, vel dicatur ad locandum ad tempus, & tempora, Bart. & alii in authen. ingreſſi, C. de ſacroſ. eccleſ. Grat. conſ. 69. num. 12. vol. 1. ubi etiam ſubdit, quod idem operatur clauſula omnia, & ſingula, quę ipſe dominus, quę clauſula magis frequentatur in partibus noſtris. Addo Affl. deciſ. 305. num. 5.

8 Ampliatur ſecundo, quando in inſtrumento procuræ ſit exceptus aliquis caſus requirens ſpeciale mandatum. quo caſu cenſentur videri omnes alii mandatum ſpeciale requirentes, & conſequenter locare poterit ad modicum, & ad longum tempus. ita in terminis Grat. d. conſ. 69. num. 16. lib. 1. Addo Alex. conſ. 203. nu. 2. lib. 7. Roland. conſ. 12. nu. 52. lib. 4 conſ. 99. nu. 43. lib. 3. Ioſeph. de Ludouic. concl. 30. nu. 64.

Ampliatur tertio loco, quando adeſt clauſula, cum libera, Bart. in l. mandato generali, ff. de procura. in l. certum, §. ſed an ipſos, ff. de confeſſ. nu. 2. Iaſ. in l. iuſiurand. quod, §. fi. nu. 2. ff. de iureiurando, Pedemont. deciſ. 39. nu. 37.

Addo Bald. in l. illud. §. 1. ff. de muner. & honor. atteſtantem communiter inſtrumentis tamen clauſulã apponi, & ideo (inquit) defenduntur talia procuratoria, ac ſi ſpeciale mandatum haberent.

9 Declaratur iſta ampliatio in mandato cum libera bonorum, ſecus cum libera in aliquo actu, quia tunc nõ poterit maiora, vel grauiora expreſsis Franc. Marcus deciſ. Delphinal. 694. par. 2.

10 Vnde inferendo in practica, ſi procurator eſt cum libera bonorum, locare poterit, ſi procurator eſt cum libera ad vendendum, locare poterit, quia pari paſſu ambulant, ut ſuperius diximus, ſi ad alienãdum, multo magis, ſi ad durandum, uel obligandum, ſimiliter; quia non per hoc dicitur facere maiora expreſsis, & no. Pedemõ. in citato loco parificare clauſulam cum libera, & clauſulam, quod poſsit omnia, quæ ipſe dominus poſſet, & eſt communis opinio. Iaſ. in leg. quæ acta, nu. 22. de offic. proconſ. Soarez. litera P. nu. 308. in Theſaur. recept. ſentent.

11 Declaratur in clauſula rati hunc effectum nõ operatur, gl. in l. ſi procuratorem abſentem, ff. de procu. quam ibi Angel. ſingularem appellat. Iaſ. in l. ſi debitam, ff. de condict. indebit. Alexa. in l. qui bona, §. quæ aliena, ff. de damn. infect. Domin. & Franc. in cap. qui ad agendum, de procurat. lib. 6. Iaſ. in l. ſi procurator, C. de procurat. in l. tranſactionis, C. de tranſact. conſ. 134. lib. 3. Abb. in c. contingit, de tranſact. gl. notabilis in cap. dilectus, de relig. dom. & hæc eſt verior. & magis communis opinio, Alex. in l. ſi procurator. C. de procurat. Dida. Couarruu. variar. reſolu. lib. 1. capit. 6. num. 4. & rubr. de teſtamen. par. 2. ſub num. 14. inuchẽs, & optima ſane cum ratione, quod tales clauſulæ potius apponuntur de notariorum inſipido quodam, ſed apparenti ſtilo, quã de voluntate contrahentium, virtutem talium clauſularum ignorantium, immo ipſimet notarij id penitus ignorant, monſtrãt autem ſcire, & ob id ſtante tali abuſu prçiudicialia facere non poſſunt. ita Angel. in terminis locati, & cõducti, in l. licet, col. 1. C. locat. Bal. in rubr. C. de his, quæ in fraud. creditor. Abb. in c. 1. nu. 28. vt lite non conteſtata. Additio ad Alex. conſ. 28. lib 2.

12 Cautus igitur erit diligens aduocatus, & procurator, non acquieſcere in appoſitione talium clauſularum, ſed conſiderare qualitatem contrahentiũ, & inſtrumentorũ. Adde tamen communis ſuperius atteſtatæ Boer. deciſ. 283. nu. 17. Soc. regul. 393. Turza. opin. 16. & 32.

13 Declaratur ſecundo in clauſula, quicquid ſibi videbitur, & placuerit, quæ important arbitrium boni viri, & hæc eſt magis cõmunis opinio, Afflic. deciſ. 91. num. 4. in fine. Ioſeph. de Ludouic. concl. 30. verſ. 65. Addo Barbat. egregie loquentem, conſ. 25. col. 5. li. 2.

Andr.

Andr. ab Exea, cap. 1. num. 434. de conſtit. Pariſ. cōſ. 71. num. 10. lib. 3. Roland. conſ. 59. nume. 3. conſ. 60. num. 24. lib. 1. Crauett. tamen conſ. 105. colu. 2. verſ. Tertio pondera, aliter ſentit, tueri conatur is Exea, nu. 434. & 435. late in materia Iac. Men. de arb. iud. quæſt. 8. nu. 21. lib. 1.

14 Sed pone vnum (ſi Benintend. credimus) quod in palatiis paſſim occurrit: eſt conſtitutus procurator ad locandum, vel conducendum, poteritne facere dominum incidere in pœnam? & utique non regulariter, Aret. conſ. 42. col. fi. conſ. 54. col. 2. Roman. cōſ. 161. & hæc eſt communis opinio, Eman. Soarez. in Theſaur. litera P. nu. 309. ex Iaſ. & alij per eum citatis.

Addo Bal. de præſcrip. in 1. par. ſecūdæ partis principalis, quæſt. 3. nu. 8. Bero. conſ. 116. num. 14. vol. 1. Anchar. de communi atteſtans, quæſt. familiar. 44. n. 2. par. 1. Felin. in cap. 1. nu. 8. vt lite non conteſt. Pariſ. conſ. 100. nu. 8. vol. 3. Rol. conſ. 79. nu. 42. vol. 1.

15 Et in practica nota, quod ſpeciale mandatum non dicitur, vt expreſſe apponantur verba ad faciendum incidere in pœnam, ſed ſatis eſt ſi dicatur, conſtituit Procuratorem Antonium ad talem actum, puta ad locandum, ſecus ſi haberet mandatum ad lites, & cauſas occaſione talis rei, Alex. conſ. 39. nu. 2. vol. 7. Benint. deciſ. 54. dicens quotidie in palatijs occurrere.

16 Quid ad remittendam caducitatem? ſpeciale mandatum requiritur, Celſ. Vgo. conſ. 26. nu. 91. & ſuperius vidimus. Bero. conſ. 116. nu. 10. vol. 1. Rui. conſ. 100. nu. 19. vol. 5. Corbol. de iur. emphyteut. limit. 23. nu. 16.

17 Similiter ad declarandum dubium, & liberādum conductorem. Caſtrenſ. conſ. 34. volu. 2. Ruin. conſ. 142. nu. 4. vol. 2. & eſt communis opinio. Burſ. conſ. 104. nu. 19. vol. 1.

De Locatione per Procuratorem.

QVÆSTIO II.

1 QVÆRO vnum ſatis notabile. Conſtitui procuratorem ad locandum, qui locauit, & in inſtrumento locationis promiſit moleſtiam non inferre. præiudicabit ne domino, quominus auferre poſſit ad uſum proprium, iuxta l. æde, C. locat. Vtique non. cōſuluit Natt. conſ. 25. vol. 1.

2 Et ſic patet utilis ampliatio ad l. æde, vt procedat etiam ſtante iuramento procuratoris de non inferendo moleſtiam, quia adhuc pro vſu proprio expellere poterit, & ſic non dicitur moleſtare, qui vtitur remedio ſibi de iure competen.

3 Ex quibus poſtea infertur ad l. ignorantis, ff. de procuratoribus, ut procurator non poſſit facere cōditionem domini deteriorem, quia hoc maxime procedit in procuratore locatoris, cui pręiudicare non poteſt, quominus expellere poſſit ad vſum proprium, & ſentit Caſtrenſ. poſt gl. in d. l. ignorantis, quod procurator cum ſpeciali mandato cum libera, & in rem ſuam domino præiudicare poteſt in his, quæ ſunt parui præiudicij. late in materia Soc. reg. 321.

4 Et ad prædicta facit regul. l. factum, §. non videtur & l. nullus uidetur, ff. de regulis iuris; non enim uim, vel moleſtiam infert, qui iure ſuo vtitur, & ſic intelligatur promiſsio de non moleſtando in caſibus a iure non permiſsis. Et procurator ad locandū an poſſit penſionem recipere, dixi ad regul. cum quid par. 1. ampliat. 6. nu. 12. addo apoſtil. ad Alex. in l. reſcriptum, litera H. ff. de pact. Straccha de mercatura, tit. de mādato, nu. 23. cum ſequenti.

5 Et ille, cui facta eſt locatio per certos homines, ut ſindicos, uel maſſarios talis loci, non dicitur in mora antequam conſtet de mādato, vel ratificatione. Rui. conſ. 153. nu. 7. vol. 1.

6 Vnde fit, quod ſi in inſtrumento conductionis promiſiſti tali tempore penſionem ſoluere non conſtito de mandato, non erit locus diſpoſitioni l. ęde, & hoc utile eſt in factis nobilium, & magnatum, qui exercent per factores.

7 Similiter ſi conſtitui procuratorem ad locandum, & antequam accedat ad te, pęnitet me, & ille ignorās locat, non ualebit locatio, quia deficit conſenſus. no. in c. 1. de procurat. libr. 6. teneor tamen ad intereſſe, Bal. in l. multum intereſt, C. ſi quis alteri, uel ſibi. Angel. in l. ſi procuratorem abſentis, ff. de procurat. Iaſ. ad Port. in rub. de obligat. ex conſenſu contra opinio. gloſæ, ff. de contrah. empt. ubi Alberic. dicit hanc opinem veriorem.

8 Dubitationem faciebat, quia iam ab initio tempore celebrati inſtrumenti eſt pręſtitus conſenſus, & ſi poſtea pęnitat, cur factum impedire debet ignorantis?

Et non exeundo materiam locati, & conducti, de qua agimus, pulchra (ſi Salic. credimus) & admodum vtilis eſt indagatio. habebam rem tuam conductam, vel erā debitor penſionis decurſæ, tradidi famulo perferendam, ſi pereat & non ueniat ad manus domini, cuius erit periculo? ad materiam l. argentum, ff. commodat. & hanc quęſtionem in terminis locati, & conducti ponit Anton. Gomeſ. de contract. cap. 7. nu. 30 quare ponam aliquas utiles concluſiones, quę in practica ut plurimum occurrunt.

9 Prima ſit concluſio. Si conuentum eſt inter locatorem, & conductorem, vt tradatur, vel aſportetur res conducta, uel penſio, aut fructus agri culti per ipſummet debitorē, vel per certum nunciū nominatum, ſi aliter fiat non excuſatur, quia diligens non videtur, qui non ſeruat formā mandati, & conuentionis, l. eum qui, §. fi. & ibi Bart. Alber. & Caſtr. no. ff. mandat. l. diligenter, eodem Anton. Gomeſ. ut ſupra nu. 3. in fi. & hęc eſt communis opinio, Eman. Soarez. in ſuo Theſaur. litera F. nu. 403.

10 Secunda ſit concluſio. Conductor tradens famulo rem conductā, uel penſionem famulo proprio ſiue locatoris, qui conſuetus erat in tali miniſterio uerſari, ſe exercere, vel erat fidelis non ſolitus delinquere in ſimilibus excuſatur, conuentione tamē, de qua ſupra, remota, ita Bart. in d. l. eum qui, § fina. vbi Alberic. & alii, ff. commodat. Bar. in l. ſi procuratori, num. 13. ff. de condic. ob cauſ. in l. ſi finita, §. iam, ff. de dam. infec. in l. item apud Labeonem, §. fi. ff. de pręſcript. verbis, Bal. Salic. & Caſtrenſ. in l. ſi is, cui C. de furt. & hęc eſt communis opinio, vt atteſtatur Iaſ. ibi in d. l. ſi procuratori, nu. 11. Firmian. in uerbo, nuntius, uel erat famulus ſolitus diu facere facta domini, excuſatur, ſecus ſi non erat adeo notus. Bartholomęus de Capua ſingular. 76. ita declarans gloſ. in l. qui non tantum, ff. commodat.

11 Et practicando notandum eſt, quod bona fides ſaluat conductorem, vel debitorem tradentem, & conſignan-

gnantem, quæ articulari, & deduci poteſt ex multis, primo ex conſuetudine, quę duobus magis ad idem tamen tendentibus, deduci poteſt, ſ. ex perſona locatoris ſoliti vti miniſterio talis ad talia: item ipſius famuli ſoliti verſari in ſimilibus miſteriis.

12 Secundo bona fides cauſatur ex bona fama famuli qui communi hominum opinione reputabatur pro fideli, nec a ſęculo fuit auditum de eo malum, uel error ſimilis, & hæc practica colligitur ab Alberico, & aliis interpretibus antiquis. nec in hoc faciũt Doctores differentiam in famulo debitoris, vel creditoris.

13 Tertia ſit concluſio. Cõductor & debitor ſit admodum cautus, ſi ad eum accedat famulus cum literis domini inſpiciendo diligenter quid contineant tales literæ an ſint generales, & commendatitiæ tantum, an ſint ſpeciales, & quam ſpecialitatem contineant, & qualitatem famuli ſi diu ſeruiuit, ſi fuit expulſus, & ſimilia, Bar. & Caſtrenſ in l. Lucius Titius, ff. de fideiuſſor. vbi habes a Bar. modicum, & formam componendi literas credentiales, Bal. conſ. 426. lib. 2. pulchre, & late Boer. deciſ. 282. & ſi traditionem contineat, aliàs non liberabitur tradens, ex communi, Soarez. in ſuo Theſauro, litera L. nu. 177.

14 Limita in literis antiquis Ioſeph. de Ludoui. concluſ. 31. uerſ. & ſolutio.

15 Quarta ſit concluſio. Si conuentum eſt inter conductorem, & locatorem, ut portanti tale ſignum merces, uel penſio tradatur, ſi tertius, qui fortaſſe audiuit, accedat cum tali ſigno tradens excuſatur, ita Bar. ex ſua propria opinione motus tenuit in l. ſi quis vxori, §. apud Labeonem, circa medium, ff. de furt. commendat Iaſ. in l. 1. nu. 22. de eo per quem factum erit, Anton. Gomeſ. in allegato loco dicens admodum tenendum menti. Cui addo bene, & utiliter in materia loquentes Dec. in c. ſignificauit, nu. 9. de appellat. Barbat. conſ. 77. col. 4. lib. 3. late Bauer. in §. præſenti, col. 4. Inſtitut. de teſtam.

16 Declaratur hæc concluſio multis modis a Doctoribus. ad hanc autem omnia fere reducuntur, quando cum ſigno deſignato aliqua veriſimilitudo, uel cõiectura concurrat, quia tunc etiam in præiudicialibus excuſatur, ita Abb. Dec. & alii in d. c. ſignificauit, ubi Dec. percurrit multas limitationes, quæ bene conſideratæ omnes huc tendunt.

17 Practicando igitur cautus erit tradens inſpicere, & cõſiderare perſonam famuli, an ſit ueriſimile ſignum abſtuliſſe, quomodo loquatur, & ſimilia, maxime in ualde præiudicialibus, alias de facili excuſaretur, ut per Dec. ut ſupra.

Addo Veron. in l. quæritur, §. idem Celſus, il terzo nu. 12. in l. 1. §. ſi intelligatur, ff. de ædilit. edict.

18 Quinta ſit concluſio præcedentium declaratiua, vt procedat in debitore ſpeciei, ſecus alicuius quantitatis, uel generis, quo caſu indiſtincte tenetur, ita Bar. in d. l. ſi procuratori falſo, ubi Alex. & Iaſ. ualde commendant, ff. de condict. ob cauſ. in l. 1. nu. 20. ff. de eo, per quem, Dec. in d. c. ſignificauit, in fi. de appella. Gomeſ. in citato loco, & hæc eſt communis opinio atteſtata per Soarez. in ſuo Theſauro litera F. nu. 401.

Addo Caſtren. in l. argentum, ff. cõmodat. Ang. in l. ſi finita, §. ſi iã ruerunt, ff. de dam. infect. ubi hoc in practica ualde commendat, Iaſon. pariter ualde laudans in l. cum fundus, §. ſeruum tuum, nu. 8. ff. ſi cert. petat.

19 In hac igitur materia locati, & conducti practicando conſiderandum eſt, aut conductor tenetur ad reconſignationem rei locatæ, puta equi, & ſic ſpeciei, & liberabitur: aut tenetur ad penſionem, & hoc ſi conſiſtat in quantitate, prout contingit, & ut plurimum non excuſatur: aut tenetur ad aliquod genus, & ſimiliter non excuſatur, quia genus non perit, l. incendiũ, C. ſi cert. petat.

20 Et caute procedendum eſt ante quam quis veniat ad conſignationem, & diligenter inſpiciat cum quo negociatur, & quis ſit in hiſce temporibus, quibus hominum malitia ualde excreuit, vt nec de ſcripto quis confidere poſſit.

21 Sed quæro unum ſatis frequens. Venit Sempronius, & dicit. *mi manda Pietro voſtro locatore per li denari della pigione corſa*, ego non cognoſcens eum interrogo amicum fide dignum, qui approbat dicendo, *gli ſi poſſono dare liberamente*, an tradendo in uerbis fide dignis ero excuſatus? Videbatur dicendum, quod ſic, ex gl. celebri, & notabili, in l. Titio fundus, in verbo, actiones, verſ. ſed quoquo modo, ff. de cond. & demõſtrat. quam pulchra dote exornat poſt alios Ant. Gab. de malefic. concl. 3. nu. 39. cum ſequent. libr. 7. atteſtans ex communi vnius fide digni tantum aſſertionẽ valere. Addo ultra eum Iaſ. in l. certum, nu. 8. ff. ſi cer. petat. Barbat. conſ. 1. colu. 25. lib. 3. Cepoll. conſ. 40. vol. 7. Alc. regul. 3. preſumpt. 2. latiſſime Neuizz. lib. 4. ſiluæ nuptial. nu. 55. Curt. ſen. conſ. 72. col. 8. uerſ. recipiuntur, Curt. iun. conſ. 19. lib. 5. Rube. conſ. 44. n. 1. Pariſ. conſ. 57. num. 50. conſ. 58. num. 17. lib. 1. conſ. 29. nu. 24. lib. 2. Soc. iun. conſ. 37. num. 20. lib. 2. late Tiraq. de pænis legum, cauſ. 51. a num. 26. vſque ad 39. Gramm. conſ. 15. num. 13. Crauett. conſ. 277. col. 3. verſ. quod autem, conſ. 319. num. 14. late Iac. Men. de recuper. poſſeſſ. remed. 7. num. 17. atteſtans ex hoc cauſari bonam fidem.

22 Et in facto vidi eueniſſe in hac utili materia locati, & conducti quòd quis cõduxerat omnes terras Antonij in tenuta talis caſtri addendo, & colendo uſurpauit de bonis uicini, fuit accuſatus, excuſauit ſe, quia interrogauit uicinos expertos, notos, & fide dignos, qui aſſeruerunt bona talis ſe protendere, uſque ad talem locum, vel quercum.

23 Pariter uidi in facto in materia locationis, & conductionis, in conductore domus, qui proiecit immunditiem domus, in quoddam clauſtrum vicini, qui cõqueſtus eſt, excuſauit ſe cõductor, quia anteriores cõductores fide digni aſſeruerũt ſe aliquãdo proieciſſe.

24 Et in terminis fere hoc ſentire uidetur Balb. ad l. Celſus, ſub num. 39. circa medium, verſ. & ideo. quod ſi contraho cum aliquo aſſerente ſe procuratorem talis per dictum fide dignorum, ſum excuſatus. ſentit Fel. in cap. per tuas, il ſecondo, colum. 1. verſi. in gl. 1. de ſimonia.

25 Contrarium credo de iure uerius: nam quando tractatur de præiudicio tertii, quod ille erit contentus tali re, uel pacto, aſſertio fide digni non releuat. ita ſentire uidetur Caſtrenſ. conſ. 395. volum. 1. ſequitur Fel. in cap. contingat, colum. 4. verſ. limitat dupliciter, de reſcript. in cap. licet, el primo, colum. 1. notab. 6. de ſimonia.

26 Et ſi inſpiciatur Balb. in allegato loco, nihil allegat, & ſe fundat in eius ſimplici aſſertione ex quodã veriſimili. Et ſic videtur colligi limitatio, & declaratio

Digitized by Google

tio ad receptam gl.& ab omnibus commēdatam in d. l.Titio fundus,ut non procedat quoad præiudiciū 3.

Et ex prædictis inſertur intellectus ad l.qui cum alio,ff.de regul.iur.ut non excuſetur contrahendo cū aliquo in præiudicium tertii per aſſertionem alicuius fide digni.

27 Sed quæro vlterius ad materiam l.argentum.dato quod quis ſoluat alicui tanquam factori,uel procuratori,qui re uera non eſt,dabiturne ſaltem repetitio? Vtique ſic,reſpondit Comeſ.conſ.6.quem in hoc ſingularem dixit Alexand.ad Barto.in l.ſoluendo, ff. de negoc.geſtis.

28 Et ſi ſoluatur negociorum geſtori,eſt neceſſaria ratificatio,Roncagall.ad l.3.uerſic.Vtique,num. 11.ff. de duobus reis.

29 Quid ſi dicatur a locatore.*me li manderete per huomo che ui ſia la ſicurezza noſtra,& mia?* Vtique conductor non eſt liberatus, niſi facta actuali conſignatione,nec ſufficit notificatio.Petrus de Vbal.de duobus fratribus,par.8.queſt.38.vbi etiam habes, quod fidelis non dicitur homo potens, & difficilis ad exigēdū. Et ſic habetur aliquid ad materiam,l.argentum,ff.cōmend.i.e.circa materiam locati , & conducti ,quam pulchra dote exornat Cagnol.in l.contractus, nume. 32.ff.de reg.iur.Alphan.report.269.quibus hęc pauca in practica non inutilia addere placeat.Bonacoſſ. de famulo,q.168.cum ſequenti.

30 Et pondera,nec ſub ſilentio trāſire permittas textum ſuperius allegatum in l.eum,§.ſi rem,ff.commodat.in verbo inſpectori,quia loquitur in materia locati,& conducti,quia inſpector ibi certa mercede eſt cōductus ad inſpiciendum ſecundum Albericum ibi.

31 Et proſequendo materiam procuratorum in hac locati materia quęro,pręlatus conſtituit procuratorē ad locandum ad quinquennium, poterit ne facere plures locationes, vt una ſuccedat poſt aliam. vtique non.Lapus allegatio.12 quia ſucceſſiue una poſt aliā ueniens componerent unum in ſe prohibitum,quod eſt locatio ad longum tempus de bonis Eccleſię, ut ſuo loco dicemus.

32 Et ſic habes locationem fraudulentam diuidendo in fruſta per pallium quoddam ſeparato eo,quod vnico contextu in vnico actu fieri prohibetur.

33 Ex quibus habetur intellectus ad l.lecta , ff. ſi cert. petat.ea enim,quę in continenti fiunt , cenſentur in eſſe. Vnde ſi conueniatur,ſi ſtatim finita prima locatione intelligatur cœpta ſecunda, non conſideratur, quia in fraudem eccleſię, & legis.

34 Similiter ad l.boues,§.hoc ſermone,ff.de verbo.ſignificat.loco uti procuratur prędiū Eccleſię ad quinquenniū cum hoc quod finita prima locatione reſurgat ſtatim ſecunda , non extenderetur mandatum ad hoc quaſi incontinēti factum cenſeatur in eſſe,& ſub mandato comprehēdi in his , quę neceſſario non veniunt,& primus actus de ſe ſubſiſtit.& nota deciſ. Lapi pręſupponentem locationem de bonis Eccleſię ad quinquennium.

35 Sed nūquid habēs mandatū locandi oīa,& ſingula bona,& poſſeſſiones eccleſię,poterit locare Eccleſiā, vel domos contiguas Eccleſię vulgo *la canonica* , & vtique non.reſpondit Lapus allegat.12. quia appellatione bonorum Eccleſię non uenit Eccleſia gl.in Clementin.1.in uerbo,inſerta,de conceſſione prębende, cap.ſuſceptum de reſcript.& quia eccleſia locari non poteſt etiam cum autoritate Epiſcopi decretal. 2.ne prælati,uices ſuas,cap.quamuis,& cap.prohibemus, de decimis,Hoſtienſ.in cap.ſacerdotibus,11.quæſt.1. ſequitur Alexand.ad Bar.in l.ſolutum,§.fin.ff. de pignorat.act.appellat dictum mirabile Roma.de eo tātum aliquantulum dubitans,ſingular.40.de cœmeterio,& eius priuileg.dixi ad regul.cum quid,par.1.in princip.nu.3.

36 Ex quo dicto Roman.colligitur vnum in hac materia locati,& conducti,quod Eccleſia,campanile,cęmeterium,domus contiguæ,& ſepta Eccleſiæ paſſuū triginta circum circa locari non poſſunt .

37 Vidi tamen in facti cōtingentia eueniſſe,quod quidam Curatus ruralis cum autoritate ſui ordinarii locauit clerico ſacerdoti omnia,& ſingula bona Eccleſiæ,an ueniant prædicta ex quo ſumus in ſubiecto habili ad præbenda ſacramenta,& alia miniſteria Eccleſiæ.

38 Vidi etiam in facto eueniſſe in hac materia locati & conducti.Quidam Reuerendiſſimus Epiſcopus locauit ad affictum omnia bona ſui Epiſcopatus,habebat palatium nouum,& magnum contiguum Eccleſię Cathedrali ipſius Epiſcopi,an veniat in hac generali locatione,fuit reſponſum,quod non,ex his rationibus allegatis per Lapum,& certe conductor, & fictuarius ſperabat contrarium pro habitando,& fructibus reponendis.

39 Circa etiam campanile,an locari poſſit,uidi in facti contingentia limitatum. Euenit caſus,q̄ quædam con fratria ſecularium perſonarum uolebat ſe certa die,& hora congregare ad diuinas exercitationes,nō habebant campanas, nec ſignum aliquod , conuenerunt cum alia Eccleſia campanas habente pro certa mercede annuali,fuit reſponſum poſſe, quia ad opus pium, idem fortaſſe dici poſſet ,ſi ad publicam utilitatem pro conuocādo Concilio Ciuitatis, & ſimilibus operibus publicis,licitis, & neceſſariis peragendis, & adiuuandis.

40 Sed non inutilis eſt indagatio in practica , quādo dicatur quis habere mādatum ad locandū,an ſufficiat dicere in genere ad locandum, uel requiratur magis ſpecifica expreſſio,dicendo,cui perſonæ,& quæ bona & in fortioribus terminis ad donandum. Multorum fuit opinio ſufficere in genere dicere ad donandum abſque eo quod exprimatur quę bona,& cui,Bart.in filiusfamilias,nu.8. & ibi Caſtrenſ.nu.4.ff. de donat. ea ratione,quia tractatur de fauore concedentis, merito mādatum ſic conceptum ſufficit.Sequitur Abb. in c.corā,nu.5.de reſtitut.in integrum.Roland.conſ. 26.nu.14.volu.2.& in ſpecie ad alienandum,& locādum tenuit Decius ex doctrina Bar. ſuperius allegata,conſ.37.ſub num.8.verſ quarto principaliter,poſt Caſtrenſ.ab eo allegatum,conſ.75.colum.2.in 2. dubio,uol.1.

41 Contrarium ſentit Bero.conſ.130.num. 41.& 44. vol.2.vbi nu.28.hoc declarat.Soc.iun.conſ.59.nu.8. lib 1.& 128.nu.51.eo.lib. refert Ioſeph. de Ludouic. concl.30.uerſ.17.

Addo in terminis locati,& conducti,ab eo non allegatos Rodoan.de reb.eccleſ.car.129.nu.112.Borg. deciſ.55.nu.23.ubi hoc maxime commendat in bonis eccleſię minorum,monens diſcretum iudicem,ut admodum in hoc aduertat,& circumſpectus ſit.

42 Quę opinio ultra alios mihi videtur confirmabilis

ex hac ratione quia in aditione hæreditatis ita requiritur ea ratione, quia agitur de magno præiudicio, l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum, ubi notatur, ff de acquir. hæredit. Aret. in §. 1. Inſtitut. per quas perſonas.

43 Secundo ad contrahendum matrimonium requiritur ſpeciale mandatum ſic, & ſic Bero. conſ. 25. num. 9. lib. 1. Aret. in §. 1. num. 2. verſ. ſecundus, Inſtitu. per quas perſonas agere poſſumus vbi dicit etiã requiri ſpeciale mandatum ad litigandum in cauſa matrimoniali, Roland. conſ. 26. num. 4. & 21. lib. 2. Pariſ. conſ. 61. num. 6. lib. 1. Rota. de procuratoribus, deciſ. 27. num. 2. vbi extendit ad matrimonim ſpirituale. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 30. verſ. 12. & vltra eos ea ratione, quia de magno prçiudicio, & uita durante tractatur, ut per Bart. in d. l. filiusfamiliâs.

Et in alienationibus rerum eccleſiaſticarum de magno præiudicio tractatur, & ob id iura ciuilia, conſtitutiones, & ſacri canones, & Bullæ ſucceſſiue ſummorum Pontificum, vt ſolemnitates, tractatus, & circunſtantias requiſiuerunt, ut ſuo loco dicemus, merito videbatur dicendum ſpeciale mandatum requiri ad locandum talia, & talia bona.

44 Præterea aſſumo aliud aſſumptum Barto. ad d. l. filiusfamil. quod eſt, vbi tractatur de ſpeciali mandato ad fauorem aduerſarii, ne dominus dicat non intellexi de hoc, tunc requiritur ſpeciale mandatum, ne aduerſarius damnificetur, ita Bar. in d. l. filiusfamiliâs, per l. qui ita, §. 1. ff. ad Trebell. & Clement. nõ poteſt. de procuratore idẽ interuenire poteſt in caſu noſtro, & de facili conductor eſſe in aliquo damno, & quod non fuit intellectum de iſtis bonis, quia ſic Eccleſia, vel monaſterium eſſet admodum in damno, & ſic de ſingulis, & maxime temporibus modernis, vbi rectores ſub minima quauis colorata occaſione quærũt nodũ in ſcirpo pro reſcindẽdis locationibus, & pro minima maiori oblatione tẽdunt ad reſciſſionẽ cõtractus.

45 Si vis tamen retinere primam opinionem, & quod ſufficiat mandatum ad locandum ſimpliciter, intelligitur in bonis Eccleſiæ, & minorum, ſcilicet cum tẽperamento de bonis Eccleſiæ, uel pupilli, minus dãnoſis, aliâs locatio prçſumitur in fraudem. Bart. in l. 1. num. 5. verſ. ſed quçro, ff. de rebus eorum, Alexand. conſ. 108. nu. 8. colu. 3. Ripa reſponſ. 24. num. 7. idem Alex. conſ. 154. nu. 6. vol. 2. Egregie Crott. conſ. 414. ſub nu. 9. verſ. ſed enormi, vol. 3.

46 Et ſi procurator ad locãdum locauerit rem aliquã minorum, vel Eccleſiæ, aut Monaſterij verbis prçgnãtibus, ſimiliter locatio prçſumitur ſuſpecta, Rodoan. de rebus eccleſiæ, §. & extrauagantis, nu. 34.

47 Similiter procurator conſtitutus a prælato ad locandum recipiendo fructus, alienandum, & omnia faciendum, quæ ipſemet poterat, non poterit renouare inueſtituras eccleſiaſticas, vel feudales, Bald. conſ. 138. part. 5.

48 Et ſic ex prædictis autoritatibus, & deciſionibus in hac locati, & conducti materia practicãdo colligũtur duo utilia. Primũ eſt, quod locatio uno modo dicitur in fraudem, ſi loquimur de bonis eccleſiæ, vel minorũ, ſi fiat de bonis melioribus, vnde aut locatio tenet, aut non: ſi tenet, non poterit dici de bonis melioribus; ſi non tenet, ergo de bonis minus utilibus, pupillis, & eccleſijs. Non ſperent conductores eccleſiarum, vel minorum poſſe facere magnum lucrum in bonis conductis, ex quo minus damnoſa eis locantur, ſed vidi in facto vnum in hac materia locati, & conducti, bonorũ Eccleſiæ, & minorum. Locauit procurator minoris petiũ terrç ipſius minoris de melioribus, vtilioribus, & magis fructuoſis, ſed cum penſione magna, & utili, uenitne reſcindenda talis locatio occaſione quod ſit in fraudem, quia de melioribus bonis pupilli? uidi reſponſum, quod ſi inſtrumẽtum eſt bene cautelatum, ne prædium deterioretur ſtante bona, & utili pẽſione, quod locatio nõ reputabitur fraudulenta. Et nota, quod licet multi conductores bonorum pupillorum, & Eccleſiarum reſpondeant de magna penſione, & ſic uideatur actus utilis pupillis, uel eccleſiis, tamen conductores adeo ex fructant bona, ut ex aduerſo reſultet damnum maxime in tempore. Vnde caute erit contrahendum pro eis.

49 Secundum, quod colligitur, eſt, quod locatio facta uerbis prçgnantibus arguit fraudis ſuſpitionem. ponam in tit. de uſuris, de clauſulis inſolitis.

50 Sed pulchra eſt quæſtio, an conductor, vel colonus dicatur habere tacitum mandatum a domino, & locatore? vtique non. reſpondet Bal. in l. ſi emptor, C. de hæredit. vel actione vendita. commendat Alexand. in l. ſæpe, nu. 113 ff. de re iudicat. Bart. in l. de die, §. quædã, §. qui ſatiſdare cogantur, in l. 1. §. 1. vbi Alex. nu. 2. notabil. 2. ff. de noui operis nunciat. Caballin. milleloq. 1. par. 1. nu. 14.

51 Vltra quem limita in his, quç expediunt rei conductæ, gl. ſingul. ſecundum Roman. ibi, in l. ſi filius, ff. de damn. infect. deciſ. Genuenſ. 14. nu. 67. ponam in aliis in tit. de nou. oper. nunciatione.

52 Et notabilis eſt hæc indagatio in hac locati, & conducti materia, quia uidebis in facto, quod coloni, & conductores accuſant, porrigunt quærelas, & alia faciunt, quæ dominis competunt.

53 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad l. eum ad quem, C. de vſufruct ubi fructuarius eſt procurator proprietarii in quibuſdam reſpicientibus cuſtodiam, & defenſionem rei, & iurium ipſius, quia nõ habet locum in colono, uel inquilino ex prædictis.

54 Similiter in hac materia locati, & conducti habetur etiam textus in l. ſi inter, in princip. ff. de pignoribus, ubi procurator ad locandum conueniri poteſt de pignore dando colono ad effectum, vt colere poſſit agrum conductum, & domino datur vtilis, procuratori directa, ut ibidem per Accurſium, & in l. ſolutam, § fi. ff. de pignor. act.

55 Quçro quid econtra, puta ſoluit quis penſionem pro aliquo, prçſumeturne habere mãdatum? Vtique ſic. Rota in antiquis deciſ. 23. ſequitur Socin. conſ. 46. col. 2. lib. 3. Dec. conſ. 36. col. 5. cõſ. 42. col. penul. lib. 1. in l. 1. col. 4. C. qui admitt. Gozad. conſ. 11. colu. 4. Curt. ſen. conſ. 76. col. 5. Socin. iun. conſ. 139. nu. 10. vol. 3. Viu. lib. 1. opin. 207. ampliat. 4.

Et conſtitutus procurator ad locandum, an poterit penſionem recipere dixi ad reg. cum quid, par. 1. limi. 4. nu. 8.* Caſſad. deciſ. 3. nu. 4. de procur. Fel. in c ſicut, nu. 35, de iudic Dec. conſ. 42. nu. 13. verſi. 3. Lofred. conſ. 35. Bero. quçſt. 3. nu. 4.

Amplia etiam quando non adeſt temporis diuturnitas, Cagnol. in l. velle, nu. 15. de reg. iur. Crauet. de antiq. temp. par. 2. num 65. Gig de penſio. quæſt. 47. Anton. Gabr. de procur. concluſ 1. nu. 6. Menoch. de præſumpt. lib. 2. prçſumpt. 23. nu. 3.

Declara hoc procedere, duobus ſaltem concurrentibus,

tibus,ſ. legalitate perſonæ, & parte procuratoris, Goz.conſ. 11.nu. 12.& quod recipiens, ſemel vel bis exigere ſolitus ſit, Cagnol.in citato loco,nu.15.

Declara ſecundo, aliud in emphyteuta, quia pro eo requiritur ſpeciale mandatum, aliàs Dominus nõ cogitur recipere. Bal.in l.acceptam,n.37.C.de vſur. vbi Salic.in vltima columna, Iaſ.in l.2.num.50.C.de iur.empyteut.quæſt.26.Natt.conſ. 194.num. 8. Redoan.de rebus eccl.cap.3.num.8.Tiraq.de retract. Lignagier.§.1.gl. 9.nu. 262. Corbol. de iur. empyteut. limit.7.nu.2.

Addo vltra eos Cagnol.qui dicit ſingulare. in l.inuito,nu.10.de reg.iur. Vnde & hoc idem inferri poſſet ad cõductorem ad longum tempus, ex iam dictis.)

56 Sed pone unum, quod in facti contingentia euenit in hac locati, & conducti materia. Conſtitui procuratorem ad uendendum, ipſe locat, an locatio ſubſiſtat? uidebatur dicendum quód ſic, quia cõceſſo vno actu alienationis, cenſetur conceſſus alius eidem ſimilis, l.ſicut,§.ſed & ſi permiſerit, ff.quib.modis pignus uel hypotheca ſoluitur. ad quam Caſſaneus de conſuetu.Burgund.rubri.4.§.1 in gl.in uerbo, & autoritate, & maxime, quia (ut dictũ eſt) emptio, & locatio iiſdem regulis ambulant, & de vna ad aliam infertur.

57 Contrarium puto uerius in mandato, cuius fines ſunt diligenter cuſtodiendi, l.diligẽter, ff.mãdati. Dices, ſi licet quod plus eſt etiam in mandatis, licebit quod eſt minus. §.item excipiuntur, Inſtitut.mandat.l.diligenter,§.ſi.ff.mandat. dico quod procurator fortaſſe eſt conſtitutus ad uendendum, vt ex pretio ſatisfiat creditori, quod non poterit verificari in locatione, maximé ad modicũ tempus, cũ ex minutis, & particularibus ſolutionibus non ſatisfiat commode creditoribus, quia particularis ſolutio reiicitur, vt diximus ſuperius ad l.ſecundam, C.de iure empyteutico.

58 Pari modo dici poſſet, ſi ſit conſtitutus procurator ad locãdum Titio, ipſe autem locauit Sempronio per rationes ſuperius adductas, vt ſentit Affl.in c.1.in 12. notabili, de prohibita alienatione per Federicum.

59 Pari etiam modo dici poſſet, ut ſi ſit cõſtitutus procurator ad locandum domum, vel apothecã pro decem, ipſe autem locauit pro quinque tantum, & ita ſentit text.in d.l.ſicut,§.ſed & ſi, verſ.quid ſi conſenſerit, vbi Ang.& ſentit Affl.vt ſupra Lanberteng.de cõtract.mulier.gl.7. in verbo, conſenſus, q.10 nu.22.

60 Vnde ſi es procurator conſtitutus ad locandum Titio, ſerua mandatum: ſi pro decem, ſerua mandatũ, ne facias pro minori, potes tamen pro maiori, & ualebit locatio, per d.§.ſed & ſi, in fine.

61 Diligenter igitur cuſtodiendi ſunt fines mandati circa contractus, perſonas, & quãtitates. Et notabilis eſt textus in d.§.ſed & ſi, in hac locati, & conducti materia. pone in facto: habebam amicum, cui cupio rem donare, procurator locat. Vtique non ualet ex eo rextu. dices, ſi licet donare quod eſt plus, multo magis donare quod eſt minus, quia rei locatæ dominium, & poſſeſſionẽ retinemus, l.rei, ff.loc. ſecus in donatione.

62 Et ſic habetur intellectus, & declaratio ad l.non debet cui, ff.de reg.iuris, ut non procedat, quãdo aliqua particularis repugnet, ut optime deducit d. §. ſed & ſi promiſerit. Similiter patet ibi alia declaratio. poteſt aliquis locare, vel uendere pro decem, ergo pro quinque. Vtique non, quia reſultat in præiudicium committentis ex præſumpta mente ipſius.

63 Vidi etiam in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Dedi facultatem Sẽpronio locandi ad lõgum tempus, & ad hoc procuratorem conſtitui, ipſe locauit ad annum tantum, & ſic ad modicum tẽpus, vidi reſponſum quod ſic, quia in materia mandati in eo, quod plus eſt, ineſt quod eſt minus, §.is qui exequitur, in fine, & ibi Accurſ. notat, in uerbo, emeretur, Inſtit.mandati.

Niſi contrarium conſtet ex coniecturata mente mandãtis, quia illa præcipue attendenda eſt, & ab ea mandatum regulatur, cap.cui de non ſacerdotali, §. ſi.de prębendis, lib.6. quem textũ ita intelligit Anch. ibi, & late commendat Dec.in l.non debet cui, & in l.in eo quod plus, ff.de reg.iur.

64 Et per hoc uidi in facto reſponſum in hac materia locati, & conducti. Quidam cupiebat benefacere amico, conſtituit procuratorem ad locandum domũ pro decem, locauit pro quindecim. Vtique non poterit ex præſumpta mente, ratione amicitiæ.

65 In propoſita autem quæſtione vidi oppoſitum ex contrario, quia fortaſſe locator dedit mandatũ ad locandum ad longum tempus, quia maior quantitas exigitur, & ſic melius locator rebus ſuis, & debitis cõſulere potuiſſet, tamen prima opinio puto quod ſit verior.

66 Et hęc quæſtio fuit in facto Tuderti. Concilium generale fuit decretum, ut officium deſenſoratus dãnorum datorum locaretur a Prioribus per triẽnium, qui locauerunt ad annum tantum. Fuit dubitatum an valeret non ſeruata forma decreti, fuerunt allegata multa hinc inde. Ex prædictis (ni fallor) colligi poteſt deciſio, & reſolutio; aut enim conſtat de volutate decretũ facientis, quod noluerit ad minus tempus triẽnio locari, & tunc ſi fiat, non ualebit, prout in d. cap. cui.§.ſi. conſtabat de mente Pontificis, quod fixit pedes ſuę voluntatis nolentis prouideri de prębenda minore centum, iuxta intellectum Anchar.& Dec.ſuperius relatum, quæ autem coniecturata voluntas colligitur ex nimio ęre alieno cõmunitatis, propter quod fit locatio tuẽnalis, & multi plus offerũt in locatione triennali quam unius anni, quia vnus annus adiuuat, & ſupplet alium, & ſic de ſingulis: aut non conſtat, & ſic ſumus in dubio, & locatio facta ad annum valebit ex regula, §.is qui exequitur, Inſtit.mand. ſuperius allegati.

67 Econtrà autem procurator ad conducendum pro centum, puta poterit pro minori, non maiori ex veriſimili mente conductoris uolentis expendere quanto minus ſit poſſibile, prout in emptore loquitur d. §. is qui exequitur.

68 Vidi etiam in practica aliàs diſtinctum: aut eſt procurator ad locandum: aut ad conducendum. Primo caſu pro minori non poterit more procuratoris venditoris. Secundo caſu pro minori: & hæc diſtinctio colligitur ex d.l.ſicut,§ ſed & ſi promiſerit ff.quibus modis pignus, uel hypotheca ſolui. iũcto §.is qui exequitur, in uerſ. quod ſi minoris emeris.

69 Sed quęro vnum, quod in negociando uulgariter euenire, & practicari ſolet. dicto factori, uel famulo. accipias unum equum ad vecturam, vel unũ par mulorum pro euehendis lignis, vel bais lanæ, vel aliquo ſimili, & dico per quot, redit famulus, uel procurator. domine. *non poſſo hauere li muli per quello, che mi hauete detto, & non ne vogliono manco di tanto.* exprimendo quãtitatem, reſpondit dominus, *va, & fa come meglio*

puoi, pro qua mercede uidetur data facultas conducēdi per hæc uerba? Vtique quod commode, & honeſte poterit, prout in dubio feciſſe præſumendum eſt, Bar. in l. Gallus in princip. colum. 1. vbi Iaſ. in repetit. numero 19. ff. de liber. & poſthum. l. nepos Proculo, ubi Alciat. num. 3. ff. de uerb. ſignificat. Bald. in l. penult. poſt princip. C. de bon. quę liber. no. in Clem. ſępe, de uerb. ſignificat. in c. exceptionem, vbi Anchar. Butr. & alii, de except.

70 Qui textus in d. l. nepos Proculo, deſeruire poterit in hac materia locati, & conducti, cum locator dicit conductori loquenti de penſione ſoluenda, *dammela quando puoi*.

71 Quid ſi dominus dicat famulo, uel factori. *hor ua, & fa a modo tuo, che io mi contento*. Vtique libera, & abſoluta poteſtas tributa intelligitur. Gemin. in cap. relatum, 37. diſtinct. Imo. in cap. 1. de conſtitut. vbi Fel. col. 17. Ruin. conſil. 18. num. 19. lib. 1. Iacob. Menoc. de arbit. iudic. q. 7. num. 45. & 58. Vidimus de procuratore ad locandum, videamus aliquid de nuncio, nō dico ad recipiendam penſionem decurſam, de qua ſæpius in hac eadem quæſtione vidimus, ſed de nuncio ad contrahendum.

72 Et indubitati iuris eſt, locationis contractum per nuncium fieri poſſe, ſicut & per epiſtolam, l. 1. in fi. ff. de contrahen. empt. l. conſenſu, ff. de actio. & obligat. & §. vnico, Inſtit. de obligat. ex conſenſ. Quæ iura admodum notabilia ſunt ad hanc locati, & cōducti materiam, oſtendunt enim in contractu iſto locationis, & conductionis verborum ſolennitatem non requiri, prout in ſtipulationis contractu, & ſuperius vidimus, neque ſcripturam, & fieri poſſe inter abſentes, & per nuncium, & per epiſtolam.

73 Et circa nuncium, ut contractus teneat, & de iure ſubſiſtat, requiritur. quod ſit ſpecialis, & ſpecialiter deputatus ad hoc. Vnde ſi dicerem, ego locare talem domum Caio, & tertius audiens referat, vt ille poſtea dicat, ego conducerem, non erit locatio, & cōductio, vt per glo. notabilem, in d. l. conſenſu, & in d. l. 1. in fi. Iaſ. ad Port. in d. §. unico. Fabian. de empt. & uend. in prima quæſt. quintæ quæſtionis principalis, ſub nu. 48 cum ſeq.

74 Igitur duobus modis locatio, & conductio conſenſu perficitur, aut inter præſentes, aut inter abſentes. Primo caſu requiritur conſenſus ſimultaneus, præſentialis, & unico contextu, nec ex interuallo. Caſtr. in l. ſi ego, ff. ſi cer. pet. bene verū eſt, quod dixit Imo. in l. ſi ſtipuler, §. fi. ff. de uerb. obligat. quod interuallum conſenſus præſtiti non vitiat contractum, puta ſi dedi terminum ad cogitādum, & reſpondendū, uel ex poſt ratam habui reſponſionem, vel fortè non contradixi, arg. l. ſi filius, ff. ad Maced. alias iniquum foret ſecundum eum, quod contrahens, vel interrogans non eſſet liber, & quod non poſſet alteri uendere, l. in bonæ fidei, §. quod tamē, ff. de eo, quod certo loco cōmendat, & dicit eſſe ſolemne dictum Fabiā. in citato loco, ſubdens etiam annuēdo, ſtringendo manus, ſubſcribendo, conſenſum legitime præſtari poſſe, gl. in l. item quia, ff. de pact. in l. 1. §. ſi quis ita, vbi Doctores omnes, ff. de verb. obligat. in l. Caius, ff. de pignor. ac. in l. ubi autem uoce, vbi Dec. & alii, ff. de reg. iur. gl. in l. 1. ff. de pact. & Inſti. de uerb. oblig. in prin. Bal. in l. diſcretis, C. qui teſtam. facere poſſunt.

75 Vidi in facto caſum ad hoc propoſitum in hac materia locati, & conducti. Duo amici inuicem deambulabant, quorum unus ære grauatus dixit alteri in hæc uerba, *volentieri affittarei il mio per doi anni, per uſcire di molti debiti, quali hò, ſe tu lo vuoi te lo darò*, qui petiit tempus ad deliberandum inuitando ſe ad diem ſequentem, in qua reſpondit, *lo piglierò*, & ille acceptauit, & poſtea confectum inſtrumentum, & conuentio ſortita eſt effectum ſuum.

76 Inter abſentes autem contrahitur locatio, & conductio per epiſtolam, uel per nuncium, qui quidem nuncius debet eſſe ſpecialis, & ſpecialiter deputatus ad hunc actum, ut ſuperius diximus.

77 Sed pulchrum (ſi Romano credimus) eſt ſcire. Eſt ne neceſſarium pro ualiditate contractus, ut ille met nuncius reportet ſolutionem admittentem, uel ſufficiat ei tranſmittere alium nuncium cum reſponſione? & utique hoc ſufficit, & ita ad intellectum illarum gloſſarum dixit notabiliter Archidiaconus in canon. nec illud, 30. quæſt. 5. commendat. Bal. in rubr. C. de confeſſ. Roma. hoc ualde commendās ſingular. 328. gl. ordinaria, atteſtans inſuper unum aliud, quod opinio gl. in d. l. conſenſu, & in d. l. 1. communiter approbatur, idem Rom. conſ. 295. donatio, col. 2. uerſ. 4. ubi dicit eſſe caſum ad hoc in Clem. 1. de procura. Fel. pulchre conſ. 39. ſub nu. 12. uerſ. tertio moueor &c. Dominic. in cap. fin. §. ſane, col. 2. de procurat. lib. 6. late Soc. iun. conſ. 29. col. 2. lib. 2.

78 Quid ſi ante quam Nuncius accedat, pęniteat eum, qui miſit? poſui ſupra hac eadem quæſtione. Et in hac materia locati, & conducti, ad propoſitum Nuncii, de quo agimus, ſi nuncius fuit derobatus in itinere, poteſt agere ad mercedem, & intereſſe, & petere, quod expendit pro redemptione, Specul. de iudic. §. ſpecialia, uerſ. illud autem, & in tit. de locato, § 6. uerſic. 69. ſed procurator ad emendum frumentum, cenſetur habere mandatum ad conducendum beſtias, uel nauem pro aſportando, Pariſ. conſ. 90. nu. 37. lib. 1.

Et ſi procurator conduxit equum, cauſa gerendi negocia domini, recuperabit ſumptus in eo factos, l. ſi uero, § idem Labeo, ff. mandati.

Amplia idem eſſe ſi habebat equum proprium, ſed ſolet alii locare, ſecus ſi pro ſuo uſu, & commoditate, & ſi erat talis qualitatis dominus, ut eius procurator ſoleat equitare, Bart. in d. §. idem Labeo.

De bonis eorum.

QVAESTIO.

1 QVAERO ulterius an furioſus locare poſſit. Et primo uidebatur dicendum quod non, quia eius nulla uoluntas eſt, & quicquid uidet, ignorat, l. in negociis, l. furioſi, ff. de reg. iuris, & (ut dicebat Bal. in l. nec codicillum, C. de codicill.) furioſus eſt poſitio impricita, nec affirmatiua, nec negatiua.

2 Pro contraria parte facere uidetur tex. in l. 2. §. uoluntatem, ff. ſoluto matr. vbi furioſus dicitur conſentire.

3 Secundo pro hac parte facit tex. in l. 3. §. & ſi furioſi, ff. de negoc. geſt. & quod ibi no. ubi furioſus introducitur gerere negocia aliena, & conueniri poteſt ratione adminiſtrationis.

4 Tertio pro hac parte facit textus, in l. 2. §. furioſus, ff. de procurat. ubi furioſus poteſt conſtitui procurator,

tor, nec in hoc pro abſente habetur.

5 Prima tamē opinio negatiua mihi videtur de iure verior, quia in terminis locati, & cōducti, de quo agimus, mihi videtur probabilis, in l. qui ad certum, ff. locat. vbi tacita reconductio in furioſo non procedit, quia conſentire non ualet. Vnde dicebat pulchre hāc l. qui ad certum, allegando Alberic. in l. 2. §. furioſus, ff. de procurat. Aut ſumus in caſu, vbi requiritur conſenſus expreſſus, aut tacitus, aut ſimplex, non contradictio, primo, & ſecūdo caſibus pro abſente habetur, ex d. l. 2. §. voluntatem, ff. ſol. matrim. & ſic obiter patet reſponſio ad d. l. 2. §. voluntatem, pro contraria parte allegatam.

6 Circa quam l. quia ſituata eſt in tit. de locato, & cōducto, quatenus ad eius intellectum, & utilitatem materiæ pertineat, aliqua ponam.

7 Ampliatur igitur, ut procedat, quod ſi locatio facta ſit per furioſum in ſtatu furoris, & conductor vtatur re conducta, ꝙ non teneatur ad penſionem conuentā ſed taxandam arbitrio boni viri, iuxta l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe, ff. de legat. 1. Soc. in l. qui Romæ, §. cohæredes, nu. 30. ff. de uerb. oblig. Bertaech. in terminis locationis de gabell. par. 5 nu. 4 Tiraq. de retract. in præfat. num. 28. Cæphal. in terminis, conſi. 240. nu. 22. vol. 5.

8 Declara primo in furioſo habente lucida interualla, qui ſi eo tempore contrahat, & contractum perficiat, ſubſiſtit, iuxta materiam l. furioſus, C. qui teſtam. facere poſſ. Sed in hac materia locati, & conducti vidi in facto euenire vnum ad materiam huius l. qui ad certum. Locatio facta eſt ad annum, qui finitus eſt, & inchoatus ſecundus per menſem, uel duos, demum locator furere cœpit, poteritne cōductor licite proſequi annum tacitæ reconductionis in ſanitate mentis inchoatū? Vidi reſponſum, quod ſic ex hac ratione, quia tacitus conſenſus, qui in reconductione exigitur, attēditur ab initio, dum incipere poteſt ſecundus annus reconductionis, quo tempore nō ſuperuenerat furor. Vnde ſi iam anno ſecundo inchoato, & ad aliquem menſem ulterius producto, non eſſet effectus furioſus etiam ſanæ mentis contradicere, & actum impedire non potuiſſet, & ſic ſumus in diſpoſitione l. 2. §. volūtatem, ff. ſol. matrim. vbi ſimplex non contradictio attenditur, & ſic conſiderantur in ſtatu recōductionis tria tempora principalia. Locatio, & in hoc primo tēpore requiritur conſenſus, bonus, uerus, & legitimus uerbis, vel aliàs exterius declaratus, ut ſuperius uidimus. Secundū tempus eſt initium reconductionis cū alicuius temporis proſecutione, & in hoc requiritur conſenſus ſaltem tacitus, bonus tamen, & legalis, nec hoc per furioſum fieri poteſt. Tertiū tempus eſt ſimplex proſecutio iam bene inchoatæ reconductionis, & in hoc furor non præiudicat, immo habetur pro non contradicente, cum ſi ſanæ mentis eſſet actum impedire non poſſet.

9 Et ſic verba Accurſ. in d. l. qui ad certum, in verbo interim, dum exponit, ideſt, ante locationem finitam putarem intelligi poſſe, ſ. finitam in primo anno locationis, antequam inciperet annus reconductionis.

10 Sed pone ulterius ad intellectum horum verborū in hac locati materia.

De Locatione per Furioſum.

QVÆSTIO.

QVÆRO vnum. Eſt facta locatio, vel conductio per furioſum habentem lucida interualla, nec conſtat de quo tempore an furoris, vel intermiſſionis & in ſtatu quietis quid in dubio erit præſumendum?

1 Et prima facie dicendum videbatur tempore ſanę mentis, ex regula, vt actus potius valeat, quam pereat l. quoties, ff de rebus dub. & de reg. iuris.

2 Putare tamen ita fore diſtinguendum. Aut ex aduerſo probatum fuit talem fuiſſe furioſum, & tunc allegenti tempore celebratæ locationis, uel cōductionis habuiſſe lucida interualla incūbit onus probādi, gl. in c. fi. in uerbo, compotem, & ibi Doct. de ſucceſſ. ab inteſtat. Anchar. conſ. col. 2. uerſ. & ſi dicatur, Imo. in c. fi. col. 3. de præſumpt Lambert. de contract. mulier. gl. 8. in uerbo, mariti, quæſt. 14. nu. 39.

3 Practicando igitur duo principaliter articulanda ſunt, ſ. habere dilucida interualla, & eo tempore locaſſe, vel conduxiſſe.

4 Sequitur igitur vnum corollarium ex prędictis, ꝙ ſi detur accidēs, morbus, uel defectus ſui natura poſſibilis eſſe continuus, & perpetuus, quòd talis regulaliter pręſumitur, licet poſſit eſſe interpellatus, & lucidi interualli.

5 Aut ſumus in dubio, & tunc præſumitur facta locatio tempore licito, & valido, ut ſuſtineatur, & valeat ita Bart. ſuboſcure aliquantulum in l. fin. in fin. ff. de bon. poſſeſſ. furioſ. infant. ſequuntur ſcribentes in l. furioſum, C. qui teſtam. facer. poſſ. vbi Caſtrenſ. col. fin. Alex. col. 1. in fine, Iaſ. colum. 2. in princip. verſ. quid ſi non appareat, Dec. col. 1. verſ. 2. limitatur, Anchar. in Clement. vnica, & ibi Card. in. Zabarel. col. 2. de hęretic. Aret. in l. 1. §. ſi. col. pen. ff. de verb. oblig. Aret. in §. præterea. Inſtit. quib. non eſt permiſſ. facer. teſtamentum, Soc. in c. ad audientiam, q. 7. de homic. Gemin. in c. 1. §. ſi vero, ante med. de clerit. ægrot. lib. 6. Alex. conſ. 141. lib. 1. atteſtans in Florentia ita iudicaſſe, & conſ. 85. col. 3. lib. 2. repetitum in conſ. 147. li. 7. conſ. 86. col. 3. lib. 2. conſ. 10. col. 2. & 3. lib. 6. Card. Zabarell. conſ. 56. col. 2 Aret. in c. in pręſentia, col. 4. de probat. Franc. in rubr. de teſtam. in 6. col. 5. verſ. 3. prohibetur, Corn. conſ. 69. lib. 1. & 21. lib. 1. Iaſ. in l. patre furioſo, col. 2. verſ. quid in furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iur. Bertrand. conſ. 48. vol. 8. lib. 1. Alc. reg. 2. præſumpt. 18. Gugl. in cap. Raynutius, in uerbo, adiectæ, nu 75. de teſtam.

6 Et hęc eſt communis opinio atteſtata per Cor. in allegato conſ. 69. verſic. pro illis, lib. 1. & magis communem, Lamberteng. de contract. mulier gl. 8. in uerbo mariti, quæſt. 39. nu. 41. in fine, qui refert multos contrarium tenuiſſe cum Aret. tamen eſt magis communis opinio.

7 Quam ampliat, ſiue tempus probati furoris proximum fuerit actui, de quo quæritur, ſiue remotum, modo tamen ipſum actum præceſſerit. Et practicando habetur ab eo, quod ſi probatur furor alicuius modico quodam tempore, puta uno die, vel duobus, nihil eſt actum.

8 Vnde cautus eris, & in articulando, & in faciendis interrogatoriis.

9 Quid ſi furioſus in ſtatu furoris contraxerit, & lo-

cauerit,uel conduxerit,& cum colonis,& laborato-
ribus,ſiue cum fictuariis ſuis ita proceſſerit, vt quili-
bet ſanæ mentis,& capitis homo: vtique talis actus ſu-
ſtinebitur. Ita apud prudentes Romanos obſeruatum
refert Valer. Maximus corrupte a Ioan. Andrea alle-
gatus,uere tamen lib.7.cap. 8. quod eſt penultimum
in principio. Sequitur,& commẽdat Ioann. Andreas
in cap.fin. de ſucceſſionibus ab inteſtato. Doctores in
allegata l.furioſum,vbi Iaſ.col.2. Dec.col. 2. iterum
Iaſ.in l.fratre furioſo,col.2. ff. de his,qui ſunt ſui, uel
alieni iuris, Dec.conſ.448.uis tota.col.3.verſi. quar-
to hoc, Corſett.in ſingularibus,in verbu, teſtament.
vbi hoc valde commendat, Franc.in rubr. de teſtam.
in ſexto,verſ.tertio prohibetur, Alc.reg.2.pręſump.
18.in fine, Lamberteng. de contract. mulier.gio 8.in
verbo,mariti,num.45.dicens hanc fuiſſe apud anti-
quos rationem,quia inſpicitur quod geſtum, & ſcri-
ptum eſt, non quis ſcripſerit.

Cui addo ab eo non allegatos, & bene in materia
loquentes late Ioann. Neuizz.in Sylu.nuptial.lib. 1.
car.14.nu.16. Dec.in l.in negociis, ff. de regul.iuris,
nu.3. Ioann.durant.de arte teſtandi,cautel.6.in rubr.
de his,qui non habent teſtamenti factionem.late ad-
dentes ad Alex.conſ.141.ponderatis,col.2.nu 1.vol.
1. Pantal.Cremenſ.in repetit.l.2.col.2.C.de reſcind.
vendi. Ludou.Gomeſ.ad regul. Cancellarię,regul.de
infirmis reſignantibus,q.10.& hęc eſt magis commu
nis opinio in practica tenẽda. Marſil.ſingul.320.Fir-
mian.in uerbo,furioſus,ſub nu.30. Corn. conſil. 73.
num.1. Iaſ.conſ.141.libr.4 Alphan reportat.750. &
257. Barbat. in c.qui ingredientibus,colu. 7.de teſta-
mentis,late Viui. lib.1.opin.273.circa medium,dicẽs
hodie etiam ita iudicandum,& eſſe opinionem ęquã,
& rationabilem, quia ab operibus quis eſt iudican-
dus, Grammat.deciſ.73.num.17. Boer.deciſ. 33. nu.
88. Deciſ.Peruſ.1.nu.13. vbi ampliat, quod ſufficiat
non eſſe a mente alienatum, Corn. conſ. 261. col. 9.
lib.4.& fatui ſæpius melius,quam ſapientes decidunt
vtiles queſtiones. Et ad propoſitum materiæ locati,
& conducti,de qua agimus,refert Hoſtienſ. in cap.ad
noſtram,de conſuetudine,quem ſequuntur. Io.And.
10 & Abb.ibi,acceſſit enim ad hoſpitium cuiuſdam ta-
bernarij ſub certa mercede pauper quidam, qui co-
medebat panem ad odorem aſſati. Vnde quidã fatuus
Pariſienſis determinauit contentionẽ,vt ſolutio mer
cedis fieret ad ſonum vnius denarii Turonenſis, quã
quæſtionem bene explicaſſe uidetur ad conciliã ſuum
animos imprudentum,& hominum idiotarum: nec
initum,quia fatui,& parum ſapientes habent in qui-
buſdam caſibus,& occurrentiis eleuatum ingenium,
& acutius ſciunt decidere vnum caſum, quam multi
ſapientes,ſecundum Abbatem,in d.c.ad noſtram,ubi
dicit quod D. ſuus Cardinalis uiua voce dicebat, qđ
Bar. plures conferebat cum idiotis,& mercatoribus
& ex experientia rerum magiſtra in hac materia lo-
cati,& conducti,laboritiorum diuiſionis fructuum,
aſportationis ad domum, & ſimilibus caſibus ſtatur
dicto ruſticorum,& idiotarum.

11 Declarantur tamen pręďicta de furioſo,ut non pro
cedant in demente,ebrio,fatuo,mentecapto.& ſimi-
libus. Ita Ioannes Faber in §.præterea, Inſtitut. qui-
bus non eſt permiſſum facere teſtamentum,quem ibi
Aret. ſequitur. Iaſ.in l.furioſum, colum.2. limitat. 3.
reputans hoc valde ſingulare. Dec.in cap.paſtor,in 3.
notab.de iudiciis,& conſ.112.

12 Conſiderabis tamen diligenter qualitatem talium
perſonarum, & modum procedendi ipſorum, quia
multos reperies magis alteratos in intellectu, quam
alios debilioris mentis,& intellectus. Quid in aſſer-
tione notarii in illa clauſula, ſanus mente, & intelle-
ctu,quia non eſt materia noſtra.do tibi loca vtilia ad
hoc propoſitum cum caſus euenier, Iaſ.in l.ſenium,n.
3.C.qui teſtam.facer.poſſunt. Vaſqu. plures allegans
de ſucceſſione proceſſus,lib.1.§.1.num.54. Viu.lib.1.
opin.373.vbi habes communem pro negatiua, Boer.
deciſ.33.num.73

13 Vltra quos addo a Viui.non allegatum, & late in
hoc ſe extendentem Petr.Ri zz.deciſ.Lituanic.2. Ex
quibus omnibus quantum a multis ſibi tribuunt no-
tarii in reſpiciẽtibus honorem ipſorũ. Et quoniam l.
qui ad certũ,ſituata eſt ſub ti.ff.loc. & cõducti.placet
diſcurrere paululum circa intellectũ illius maximæ,
quia celebris eſt apud Doct.in materia fictionis.

14 Allegatur itaque textus ille,quod fictio non eſt ſu-
per impoſſibili,ita Bar.ibi, & per hunc met textum
in l.certe,ff.de preca.impoſſibile namque eſt per na-
turam,vt furioſus conſentiat,& conſequenter ut poſ
ſit renouare tacitam locationem, vel (vt I. C. uerbis
vtar in d.l.qui acceptum) ut locatio reintegretur.

15 Dices.lex fingere poteſt mortuum uiuere,l.fi.ff.de
vacat.muner.l.bello amiſſi,ff de excuſat.tutor.cur in
l.qui ad certum,nõ poteſt fingere furioſum ex tacito
cõſenſu poſſe tacitã facere locationem? fortius.n.eſſe
videtur mortuum uiuere,natura omnino repugnan-
te,quam furioſum conſentire. Reſpondetur.lex fingit
ſuper impoſſibili in particulari, & indiuiduo, bene
tamen poſſibili in genere ſuo,licet enim impoſſibile
ſit,vt iſte particularis homo, qui iã eſt mortuus, ui-
uat,poſſibile tamẽ eſt alium ſimilẽ hominem in gene
rẽ ſuo viuere,& ob id fingit. Ita ſentit Bar.in l.ſub cõ-
ditione,col.1.ff.de ſolu, ate Alex.& Iaſ.in l.1.§.ſi vir,
ff.de acquir.poſſeſſ. Dec.& Cagnol.in l.verum eſt,vbi
Dec.nu.3.Cagn.nu.5.ff.de reg.iur.

16 Conſidera tamen unum in propoſito circa hanc de
clarationem ita receptam conſiderata paritate termi
norum,& rerum. Aut dicimus,quod lex fingit homi
nem preciſe, abſolute, & ſimpliciter ſumptum, ſine
qualitate illa diminutiua mortuum viuere. Aut dici-
mus alium hominem in genere qualitatis mortis vi-
uere. Si loquimur primo caſu,nõ uidetur paritas,quia
non videtur bona conſequentia,fingit lex hominem
mortuum uiuere, quia homo ſimpliciter uiuit, eſſet
.n.quodammodo argumentari ſecũdum quid ad ſim
pliciter,dicendo homo mortuus uiuit,quia homo vi-
uit. Si loquimur ſecundo caſu, prout vere loquendũ
eſt,& tunc aſſumptum non eſt verum, quia in genere
mortis nullus homo mortuus viuere poteſt,ut notiſ
ſimum eſt.& conſequenter reſponſio uidetur aliquã-
tulum dubia,ni fallor.

17 Secundo loco conſiderandum eſt ad intellectum il
lius l.qui ad certum,quod lex fingit id,quod per na-
turã non eſt impoſſibile,& ſi aliquod accidens repu-
gnet,accidentia non conſiderantur,ita Imo.& Rom.
in l.ſi is,qui pro emptore,ff.de uſucap.per l.qui in vte
18 ro,ff.de ſtat. homin. Vnde applicando ad hanc l. qui
ad certum,dici poſſet,quod lex fingere potuiſſet ho-
minem furioſum locare potuiſſe, qui uti homo per
naturam poteſt.

Et

19 Et ſi adſit furor, hoc eſt per accidens, quod conſiderari non debet cur igitur furioſus non conſentit, & conſentiendo non renouat locationem?

20 Reſpondetur, quod hoc ideo eſt, quia repugnat æquitas, quæ non vult furioſum conſentire poſſe, & conſentiendo relocare, & ſic reſpõderi poſſet ad Alexand. in l. Gallus, §. ſi eius, ff. de liber. & poſthum. qui circa hunc textum aliquantulum dubitat; ceſſante. n. æquitate, fictio non procedit, vt not. in l. ſi is qui pro emptore, ff. de uſucap. & in d. §. ſi vir, late per Pontan. poſt alios.

21 Tertio loco conſiderandum eſt ad intellectum illius textus, quod ibi non eſt principaliter fictio, ſed præſumptio, & ſuper iſta præſumptione lex in caſu habili fingit prorogatam locationem, & conductionem. Si igitur ibi non fingit, hoc ideo eſt, quia ſumus in claris, cum deficiat fundamentum præſumptionis quod eſt conſenſus, ita Sebaſt. Maſſa. ad l. ſi is, qui pro emptore, fol. 124. nu. 151. in fine ff. de uſucap. Alciat. de pręſumpt. in prin. ſub nu. 10.

22 Colligitur ergo in hac materia locati, & conducti renouationem locationis oriri ex pręſumptione iuris, æquitate tamen concurrẽte, & ſic aut ceſſat ęquitas, & renouatio non præſumitur, aut ſubeſt æquitas, & tunc renouatio inducta præſumi poteſt. Et ſic habemus vtile aſſumptum, quod in materia renouationis locationis attendendum eſt, ſi æquitas id ſuadet, uel non, ad l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. quæ fraternizat cum hac l. qui ad certum.

23 Quarto loco dubitatiuè conſiderandum eſt ad intellectũ d. l. qui ad certum: nãque iuris indubitati eſſe videtur, mutũ ſtipulari nõ poſſe, l. 1. ff. de uerb. obl. & tamẽ nuptias contrahere poteſt, l. mutus, ff. de iur. dotiũ, dicit Bar. in l. 1. ff. ſolu. matr. quod ex quo mutus poteſt per aliũ ſtipulari, puta per ſeruum publicũ, quod per eũ fingitur interpoſita ſtipulatio, & ſic colligitur, quod dato aliquo impedimento lex fingit per ſubauditam, & interpoſitam perſonam.

24 Cur non fingit in l. qui ad certum, quod ex quo ibi furioſus habet impedimentum, tamen fingatur conſentire quaſi per interpoſitam perſonã, prout in muto, & ſi hoc fingit lex in actu magis arduo, quod eſt matrimonium, cur non facilius fingere potuiſſet in tacita renouatione locationis?

25 Reſpondetur, quod hoc ideo eſt, quia lex non poteſt ibi modo habili, quod ibi non poteſt ratione defectus naturę. Et licet perſona extrinſeca nõ pręſumatur, l. ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, ff. de uerb. oblig. fallit ad integrandum ſtipulationem. Bart. in l. poſt dotem, in 3. lectur. col. 2. ff. ſolut. matrim.

26 Quinto loco dices. Si lex in l. 2. §. voluntatem, ff. ſolut. matr. fingit in furioſu qualitatem non diſſenſus, cur non fingit in l. qui ad certum, fictionem cõſenſus in renouatione locationis?

27 Reſpondetur, quia conſenſus difficilius inducitur, quam diſſenſus. Pręterea hoc ideo eſt in d. l. qui ad certum, ne duę fictiones ſimul concurrant, quę ſunt, furioſum conſenſum habere, & fingi renouationem locationis ſuper conſenſu ficto, & pręſumpto, l. 1. C. de dot. promiſſ. Barthol. in leg. ſi is, qui pro emptore. quęſt. 7. ff. de uſucap. ponit Ioann. Farn. de eſſent. infant. in fine operis.

28 Sexto ſi dicatur, cur inducit lex obligationẽ in procurando, & in gerẽdo aliena negocia? iuxta l. 3. §. furioſus, ff. de procur. & l. 3. §. & ſi furioſi, ff. de ne. geſt.

29 Reſpondetur, hoc ex duplici cauſa procedere. Primo, ne locupletetur cũ iactura aliena de eo, quod ad eum peruenit. Secũdo, quia illæ obligationes principaliter reſpiciunt rem magis quam conſenſum, ut ibi per Alberic. & alios & ſic patet reſponſio ad contraria, & late in materia Coraſ. ad l. qu. liberos, par. 2. n. 161. ff. de ritu nupt. Bonon. ad l. diem functo, n. 10. & 12. ff. de offic. aſſeſſ. Sequitur igitur in practica, quod ſi furioſus aliquis, demens, fatuus, vel mente captus geſſerit uti procurator, uel negociorum geſtor negocia alicuius conductoris, uel locatoris, & ad eius manus peruenerit aliquid, puta penſio fructus, vel aliud ſimile. quod tenetur de eo, quod ad eũ peruenit, ex doctrina Alberici in d. §. furioſus, & iterum in l. 3. §. ſi furioſi, ff. de nogoc. geſt.

30 Similiter ſi decedat locator, vel conductor relicto fortaſſe hęrede fatuo, demẽte, uel mente capto, prout ſecundùm Neuizz. in ſilua, ſunt omnes filij philoſophantium, qui coeunt cum vxoribus abſtracti, & ſupra tertium cęlum inuoluti, quod ſi aliquid peruenerit ad manus dicti hæredis, quod tenetur de eo, quod ad eum peruenit.

De Locatione rationem Officij.

QVAESTIO.

POSTQVAM in hoc ſecundo gradu perſunarum vidimus de his, quę ratione officii aliquem conſenſum pręſtant, vt in patre, tutore, marito, & ſimilibus; non ſeparando materias, & ad propoſitum materię locati, & conducti, de qua agimus.

Quęro unum, quod in practica ſępius occurrit. Pater, maritus, & ſimiles perſonę ratione eorum officii conſenſerunt, & pręſentes fuerunt alicui locationi, vel conductioni, pręiudicabit ne iuri, ſi quod habet ſuper re conducta, uel locata ad regul. qui tacet, lib. 6.

1 Et primo uidebatur dicendum, quod ſic, ex l. ſi fundum per fideicommiſſum, ff. de legat. 1.

2 Secundo ex l. nihil, §. 1. ff. de legat. 1.

3 Tertio ex l. cum pater, §. libertis, ff. de legat. 1.

Quibus in iuribus cauetur quod pręſens, & tacens actui, in quo quis intereſſe prętendit, uel conſentiens, ſibi pręiudicat, & hanc opinionem in ſimplici regula tenuit Tiber. Decian. reſponſ. 6. nu. 12 li. 1. conſ. 105. nu. 2. li. 3. & conſ. 9. nu. 70. li. 2. Hieron. Gab. conſ. 72. lib. 1. Simon. de pret. conſ. 100. nu. 25.

4 Pro contraria parte facit primo lex. cum quędam C. de adminiſtr. tutor.

5 Secundo pro hac parte facit lex ſi pars, §. illud, ff. de inoffic. teſtam. in quibus legibus cauetur, & a Doctoribus colligitur, quod conſentiẽs, uel pręſens actui ratione alicuius officii, ſibi non pręiudicat in iuribus, & intereſſe, quod habet.

6 Et hanc opinionem tenẽt uti ueriorem, ſcribentes omnes in d. l. cum quędam, ubi Bar. & Bal. in ſummario illius textus, & l. ſi non ſupraſcriptiſti, C. eod. in l. aduerſus, §. tutores, ff. de inoffic. teſtamet. Bald. conſ. 102. colum. 1. in fine, verſicu pręterea, uolum. 2. Caſtrenſ. conſ. 423. colum. 1. vol. 1. Affiict. de iure protomiſ. uerſ. ut infra triginta dies, col. 6. uerſi. ſed pone, Bald. conſ. 333. col. 1. verſ. ſecundo conſidero, uolum. 5. Anton. de Butr. in cap. ſuborię, colum. 1. uerſ. nota

 bene,

bene, de re iudicat. late Anton. Gabr. li. 3. concl. 2. nu. 1. de rerum alienat.

Addo ultra eum Iacob. Menoch. conſ. 58. num. 50. uerſ. non obſtat libr. 1. ubi ad contraria reſpondet Ioſeph. de Ludou. concl. 7. uerſ. fallit ſecundo in eo, qui neceſſitate officij, &c.

Et ne confuſe procedamus, ac ne materias ſeparemus in concernentibus materiam locati, & conducti, ponam in ordine aliquas concluſiones ad materiā l. cū quędā, C. de admin. tut. & regula, is, qui tacet, li. 6.

7 Prima igitur ſit concluſio. Conductor, uel locator dominus adhibitus, ut teſtis in aliquo actu, ſibi in iure ſuo non pręiudicat, quominus ut priuatus, & pro omni ſuo iure, & intereſſe agere poſſit, l. Caius, ff. de pignorat. act. ubi glo. magna, quam ibi ſequuntur Bart. Salic. Ioann. de Sperellis, & alij, in l. mutuę, C. ſi cert. petat. in l. ſi pater, C. de fideiuſſoribus, Bal. in l. Titia, §. Lucia. uerſ. circa hanc tamen materiam, ff. de leg. 2. ubi Imol. verſ. & de materia, Caſtrenſ. verſi. & hoc eſt verum, Bar. in l. ſicut, §. non uidetur uerſ. quod intellige, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, & in l. quæ dotis, in fine, verſ. quid de ſubſcribente, ff. ſol. matri. Caſtren. in l. emptor, §. Lucius, verſ. ex pręcedenti notabili, ff de pac. in l. ſi ita ſtipulatus, § Chriſtogonus, col. 1. verſ in prima parte, ff. de vrbo. oblig. Corn. conſ. 208. col. 2. verſ. non obſtat tertium, vol. 4. Card. in cap. 1. §. prætere a, verſ ſed cum interdum, quibus mod. feud. amitt. Ioann. Andr. & alii in c. ex literis, de tranſact. late Anto. Gab. lib. 3. tit. de rerum alienat. concl. 2. nu. 2.

Addo Bar. in l. cū quis decedens, in prin. ff. de lega. 3. Soc. conſ. 43. verſ. citauimus, lib. 4. Lamberteng. de contract. mulier. gl. 16. verſ cum ipſi marito, nu. 33. Tiraq. de retract. Lignagier. §. 1. gl. 9. nu. 142.

Declaratur tamen vtiliter una cum Alberic. in d. l. Caius: aut eſt actus, qui per ſolam contradictionem impediri poterat, & ſibi pręiudicat, aliàs non. Petrus de Bellapert. in l. ſi. fideiuſſor §. 1. ff. de fideiuſſor, & Canoniſte in d. cap. ex literis, de tranſact. Addo Bart. in l. qui vas, §. vetare, ff. de furt. Dyn. in regul. is, qui tacet, lib. 6. Alex. in l. ſæpe, num. 18. ff. de re iudicat. Iaſ. in l. quæ dotis, nu. 76. ff. ſolu. matr. & dixi ſuperius in uerbo, præſens locationi, & tacens.

8 Et uidi in facto caſum ad propoſitum huius materiæ locati, & conducti, quod Dominus pariter, & locator vēdidit fundum datū ad laboritium, & in inſtrumento venditionis interfuit colonus pro teſte. Vtiq; iſto caſu colonus non poterit impedire venditionē, utile tamen erat ei proteſtari, ne pręiudicetur in iure. Coloniæ. ſimiliter occurrit in facto, quod Dominus locator pignorauit fundū, & interfuit colonus, vt teſtis, qui actum pignorationis impedire non poterat, & facit ad materiam l. emptorem, C. locat. de ſingular. ſucceſſore an teneatur ſtare colono ſcienti vti teſti alienationem rei locatę. ponam Deo dāte ſuo loco.

9 Vidi tamen in facto caſum in hac materia locati & conducti, quod filius patris coloni fuit in teſtem vocatus in venditione per dominum locatorē facta, qui rediens domum patri retulit, an ex hoc dicatur patri illatum præiudicium, & fuit reſponſum quod non, cum pater fuerit abſens, & relato filii nihil releuet.

10 Secunda eſt principalis concluſio, quæ reſpicit materiam locati, & conducti etiam ex parte perſonæ, ac etiam negocij, quod pertractatur. Si notarius ſit conductus certa mercede ad aliquod inſtrumentum cōficiendum de locatione alicuius rei, in qua intereſſe aliqđ per ſe prætendat, quod ſibi in conficiendo tale inſtrumentum non præiudicat, prout ſuperius de teſte dictum fuit, Bart. in l. ſicut, §. non videtur, verſi. quod intellige, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, Bal. in l. ſi pater in ſummario, C. de fideiuſſor. Corn. conſilio 208. colum. 2. verſi. non obſtat volu. 4. Anton. Gabr. lib. 3. tit. de rerum alienat. concluſione ſecunda, nu. 6.

11 Declarando tamen vltra Gabr. ſuperius citatū hoc modo, videlicet, aut Notarius fuit coactus conficere inſtrumentum, & recuſare non potuit, & tunc ſibi non præiudicat, aut ſponte aliquid ſcripſit, & tūc ſibi præiudicat. Ita in terminis declarat Aimon. de indēnitat mulierum, nu. 30. in fi. verbis per l. ex ſententia, ff. de teſtamentaria tutela, & l. vxori, § 1. ff. de falſis, Menoch. de præſump. li. 3. pręſump. 66. nu. 19.

12 Vnde ſi Notarius conficit aliquod inſtrumentum, ad quod ratione officij cogi poterat, excuſatur ſi conficit aliam ſcripturam, ad quam ratione officii cogi non poterat, puta apocam priuatam, vel quid ſimile, non excuſatur.

Et ſic habetur ampliatio ad id, quod dictum eſt de ſolito locare operas ſuas, prout in Notario, nam ſi cogatur, & conficiat inſtrumentum, ſibi non præiudicat ex ſuperius adductis.

13 Bene uidi multos ad cautelam poſt inſtrumenti cōfectionem declaraſſe animum, quod ſi tale inſtrumētum confecerunt, quod id fuit ratione officii, non tamen quod intēdat ex ipſius celebratione aliquod pręiudicium inferri, & ita proteſtatur iura ſua ſibi ſalua remanere, & fiunt etiam ante, & melius ſi tempora largiantur.

14 Conſiderandum tamen eſt ultra alios ſuperius nominatos ꝙ poſſet a communiter accidentibus declarari pręſens materia Notarii, licet enim Notarius cogi poſſit ad conficiendum inſtrumenta ratione ſui officii, prout Deo dante ſuo loco dicemus, tamen multi Notarii etiam non requiſiti quærunt, tentant, & affectant omni quandoque conatu rogari, & inſtrumenta conficere de aliqua re, vel negocio, & hoc uel ratione lucri uanæ gloriæ, uel alicuius prętenſi imaginati intereſſe: quo caſu ſi hoc modo aliquo conſtabit, ſibi pręiudicabunt, & hanc intelligentiam probat textus in l. vxori, §. 1. ff. de falſis, qui ad propoſitum principaliter allegatur, & hoc in uerbis illis, Vltro præſumitur affectaſſe, ponderādo verbum, ultro, quod denotat quendā actum ſpontaneum non requiſitum, & pōderādo verbū, affectaſſe, quod etiā vulgari ſermone loquendo importat nimiam volūtatem, & enixam auiditatem alicuius rei, uel negocij pertractandi, & hoc patet exemplo teſtis, de quo ibi per Doctores, qui licet cogi poſſit ad teſtificandum, tamen ultro ſe offerens ſuæ depoſitionis notā, & pręiudicium affert. Ita dicamus in Notario, qui uere cogi pōt inſtrumenta conficere ratione ſui officii, tamen ſi affectat, quærit, & tentat rogari de aliquo inſtrumento, ſibi pręiudicat de contentis in inſtrumento, & talis affectio de facili poterit deduci ex aliqua coniectura, uel pręſumptione, & certe conſiderando communem curſum cauſarum affectant Notarii quandoque nimium, & ultra rogitus inſtrumentorum, & anhelant ad eos omni impetu, & conatu prenſant homines, & quandoque

Digitized by Google

doque pro effectu ſortiendo munera, & præmia promittunt, & tranſmittunt rogati, poſtea dum agitur de extractione, vel exhibitione, verificant dictum Speculatoris relatum a Cagnolo in l. ſi librarius, ff. de regul. iuris, duriuſculi ſunt notarij, ideſt duriſſimi multi, non autem omnes.

15 Et ſic per modum corollarii habetur vnum, quod facienti actum ex neceſſitate ſui officii, ſuccurritur, & excuſatur ne ſibi ex celebratione talis actus aliquod præiudicium inferatur. Si vero faciant affectato appetitu, & vltronea voluntate, ſibi imputẽt, quia affectatio voluntatis maculat, & corrumpit legitimam excuſationem a iure in neceſſitate officii inductam. Cum igitur dici ſolet, officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum, l. ſed & ſi quis, ff. quemadmodum teſtamenta aper. l. videlicet, ff. ex quibus cauſis maiores, l. ſi ſeruus, §. quod verò, ff. de furt. cum ſimilibus.

Tamen hoc videtur declarandum, & limitandum, niſi tale officium, vel excuſationem ipſius, vltro affectauerit ex d. l. vxoris, §. 1. ff. de furtis.

16 Tertia principalis ſit concluſio, reſpiciens pariter materiam locati, & conducti tam ex parte perſonæ, quã negocii, quod pertractatur.

Aduocatus, vel procurator pręſtando patrocinium in locatione, vel conductione alicuius rei, in qua ipſe prętendebat intereſſe, ſibi non præiudicat, l. inter officium, vbi Alberic. & Fulgoſ. notant. ff. de rei vendic. l. poſt legatũ, §. aduocatum, ff. de his, quib. vt indignis.

17 Extenditur hæc concluſio, ſiue ſimus in aduocato rei, ſiue Autoris, vt per Alber. & Fulg. in d. l. officium, Abb. in cap. ex literis, verſ. in gl. 1. de tranſact.

18 Declaratur præallegata concluſio, vt non procedat in Aduocato, vel procuratore ſciente rem, de qua agitur, ſpectare ad ipſum, vel in eo habere aliquod intereſſe, Accurſ. in d. l. officium, in gl. 1. in verſic. & hoc ſi fuit, & in l. fin. in gl. 1. verſ. vel hic ſciens, ff. de inoff. teſtamen. gl. Innocentius, Butrius, Cardinalis, Abbas, Baldus, Ancharanus, & alii, in d. cap. ex literis, Ioann. Faber, & Aret. in §. ſi tutor. Inſtit. de inoff. teſtamen. Odofred. & Bald. in d. l. fin. ff. de inoffic. teſtamen. Caſtrenſ. conſil. 314. colu. 2. verſ. propter officium, uol. 2. Ioann. Andr. in cap. inter dilectos, col. 4. uerſic. pone ſeptimum, de fide inſtrument. Butr. in cap. ſuborta, uerſ. nota bene, de re iudicat.

19 Declaratur ſecundo in actu, qui ſolo conſenſu perficitur, ſecus uerò ſi ultra conſenſum aliud requiratur ad amiſſionem alicuius iuris, vel incurſum alicuius præiudicii, Bart. Alberic. & alii, in d. l. inter officium, Abb. Butr. & alii, in d. cap. ex literis, Fulgoſ. in d. l. fin. ff. de inoff. teſtamen. Tiraq. de retract. Lignagier. §. 1. gl. 9. num. 269.

20 Declaratur tertio in Aduocato, uel procuratore ad lites, qui compulſus, & iudice mandante officium aduocationis, uel procurationis in lite ſuſceperit, quia ſibi non præiudicat, Alberic. in d. l. poſt legatum, §. aduocatum, ff. de his quibus ut indignis, Faber. in d. §. ſi tutor, uerſic. & ideo uidetur, Anton. Gabr. d. concluſ. 2. num. 12. & 13.

Addo pulchre loquentem Vigelium in dict. §. ſi tutor. Lamberteng. de contract. mulier. gl. 10. uerſ. cum ipſo marito, num. 35. Menoch. conſ. 58. nu. 62. & 63. Ioſeph. de Ludouic. ſuarum regularum concl. 7. col. 6. uerſ. fallit tertio in Aduocato.

21 Et ſic ex diſcurſu huius quæſtionis obiter patere uidetur, quod non eſt indiſtincte uerum Aduocatum, uel procuratorem ad lites cogi indifferenter ad officium exercendum, ſed in multis non coactum exercere, & exercendo in multis præiudicare modo, quo ſupra deductum fuit. Cauti igitur erunt diligentes Procuratores, & Aduocati diligenter inſpicere, an actus, ſuper quo interuenit, mero conſenſu perficiatur, uel non, uel faciat talem cauſam coactus a iudice, uel non, & uidebis in facto caſum in hac materia locati, & cõducti, quod multæ Ciuitates, & Terræ habent Aduocatum, & Procuratorem, qui dicitur Communitatis, & adſunt decreta, & ordines, ut nulla res, uel officiũ, appaltus, gabella, macellum, & ſimilia ipſius Communitatis locari poſſint alicui, uel affictari ſine pręſentia & interuentu aduocati, & procuratoris ipſius Communitatis, quo caſu aduocatus, & procurator interueniunt ratione officii, & neceſſitate ipſius, & ſimplicẽ præſentiam, & aſſiſtentiam præſtant. Addo iam adductis, Zuchardum in l. 1. num. 91. C. de pact.

22 Et duplex eſt coactio legis, & ſuperioris coactio legis conſideratur in potentia, ex quo ſemper loquitur, & eius potentia, & diſpoſitio de facili deducitur ad actum. coactio uerò alicuius ſuperioris non conſideratur in ſimplici potentia, & ſi ad actum deducatur, debet fieri proteſtatio ante factum ius ſuum ſaluum fore, & quod facit ratione, & neceſſitate officii, & de præcepto talis ſuperioris, ut deducit Ioſeph. de Ludo. concl. 7. uerſ. animaduertendo etiam, &c.

23 Quarta principalis ſit concluſio. Tutor, Curator, Maritus, Adminiſtrator Ciuitatis, & ſimiles conſentiẽtes ratione eorum locationi alicuius rei, in qua ipſi prętendunt intereſſe, talis actus, uel conſenſus præſtitus non præiudicat eis, quo minus pro eorum iure, & intereſſe agere, & comparere, & experiri poſſint, gl. in d. §. tutor, ubi ponit axioma, quod ille, qui facit actum neceſſitate ſui officii ſibi non pręiudicat, & ibi ſequũtur eum, Io. de Plat. Aret. Port. & alii, & idem in adminiſtratore ciuitatis conſuluit Caſtrenſ. conſil. 423. col. 1. uerſ. non obſtat, quod in inſtrumento, uol. 1. & de propinquis conſentientib. ex forma ſtatuti, Bald. conſ. 102. circa medium, lib. 2. Caſtrenſ. iterum 459. col. 4. uerſ. quia, lib. 1. Alexand. conſ. 65. col. fin. lib. 6. repetit conſ. 119. eod. lib. Tiraq. & in retract. loquens, de retract. lignagier. §. 1. gl. 9. nu. 271. Lamberteng. de contract. mulier. glo. 10. in uerbo, cum ipſo marito, num. 31. cum ſequent.

24 Practicando tamen, & utilitati ſtudendo multa cõſideranda ſunt. *Primum* eſt, ſi ſtatutum loci, ſiue lex, uel conſtitutio aliqua cogat maritum in aliquo caſu, tutorem, curatorem, propinquos, & ſimiles ad conſentiendum, uel actus alicuius aſſiſtentiam, uel celebrationem, & tunc licet in inſtrumento appareat de aliqua neceſſitate, uel coactione, tamen ipſo iure dicitur coactus, Anchar. conſ. 159. col. 2. uerſ. hoc probo, Are. conſ. 24. uerſ. unde dixit, ſcribentes in l. ſi quis maior, C. de tranſact. ubi Rimin. col. 1. uerſic. nota. Curt. iun. nu. 8. Cagnol. in 4. notab. limit. 2. nu. 67. cum tribus ſequentibus, Dec. in cap. cum M. Ferrarienſ. num. 34. de conſtit. Ruin. conſ. 27. col. 2. lib. 4. Dec. in auth. præterea, nu. 12. C. unde uir, & uxor, & conſ. 22. col. 1. & hãc opinionem dixit ueriorem Lamberteng. de contract. mulier. gl. 10. uerſ. cum ipſo marito, nu. 41. & nu. 45. ubi magis cõmunem atteſtatur. Facit textus, & quod ibi no. Bal. in l. nouiſſime, ff. quod falſ. tutor. author.

ibi,

ibi, metuens ne compelleretur, quam notabilem dixit Bal. ibi, & clarius Iaſ. in l. 2. nu. 4. C. de tranſact. Dec. in cap. cum M. n 34. de conſtit. Marſ. in l. 1. nu. 32. de quæſt. Alex. conſ. 99. num. 6. lib. 3. Soarez allegat. 32. Ari. Pinell. ad l. 2. par. 2. cap. 3. nu. 18. de reſcind. vend. Et ſic patet ampliatio ad l. velle, ff. de reg. iur. vt velle non cre latur, qui obſequitur, vel timet, ne inperetur per eum, qui iubere, vel imperare poteſt, Ruin. conſ. 61. nu. 32. lib. 5. Deciſ. Peruſ. 2. nu. 7.

25 Cauti tamen procuratores ſemper curant, vt iuxta formam ſtatuti fiat preceptũ a iudice de compromittendo, uel quid ſimile faciendo. Vnde attento rigore iuris, non eſt bona exceptio, non apparet de precepto iudicis, ergo non fuit coactus.

26 Secundum, quod eſt conſiderandum, eſt, quòd tales ſupra nominatæ perſonæ notitiam habuerint talis ſtatuti, ut declarat Cagnol. in d. l ſi quis maior, num. 69. Dec. d. conſ. 22. colu. 1. Lamberteng. in d. citato loco, num. 45. in fine.

27 In dubio tamen per ciues, & incolas loci præſumitur ſcientia ſtatutorum loci, quando ſint inſerta in volumine ſtatutorum, vel alias a populo, vel eius conſilio ſint condita, ſecus ſi a prioribus ciuitatis, vt not. in l. fin. ff. de decret. ab ordin. faciend. in cap. 1. de poſtul. prælat. Bar. in l. omnes populi, ſub num. 67. ff. de iuſtit. & iure, in l. 1. ſub nu. 21. C. de ſumma Trin. & fide Catholic. ubi etiam ſubdit unum aliud, quod ſi ſtatutum diſponat id, quod eſt in uſu per totam prouinciam, ut compromitti inter coniunctos, ignorantia nullatenus præſumitur, idem Bart. in l. quod Nerua, col. 8. ff. depoſit. & Bald. in d. l. data opera, col. 11. C. qui accuſa. non poſſunt, in l. antepen. C. de leg. nec ſtatur iuramẽto aſſerentis ignorantiam habuiſſe, glo. notab. in cap. nulli, de elect. lib. 6. quam ſingularem dixit Bologn. in addit. ad l. fin. ff. de decret. ab ordin. faciend. Alexand. conſ. 65. col. 1. uol. 6. Pariſ. conſ. 49. col. 5. uolu. 1. Rip. reſponſ. 2. col. pen. in princ. uol. 1. Anton. de reg. iur. concluſ. 5. num. 13. ubi ampliat ad forenſem poſt aliqualem moram.

28 Tertium, quod eſt conſiderandum, eſt, an aliqua exceptio, uel defenſio competere poſſet, qua fugere, & euitare potuiſſet diſpoſitiones ſtatuti ita præcipientis, ut per Aret. d. conſ. 24. colum. 3. Curt. iun. in d. l ſi quis maior, num. 8. Lamberteng. num. 43. Ioſeph de Ludouic. concluſ. 7. uerſic. declaratur ſecundo, &c. colum. 8. circa medium.

29 Quarto loco conſideranda ſunt uerba obligationis, & inſtrumẽti, puta ſi bona propria obligauit, vel promiſit pro ſe, & ſuis hæredib. & ſucceſſoribus, quo caſu obligatur, & ſibi præiudicat, ut nedum exceptione repellatur prout eſſet, ſi ſimplicem conſenſum præſtitiſſet, ſed actione competenti conueniri poſſet, ut per Crauett. de indemnit. mulier. num. 14. & 39. late Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 22. uſque in finem, & tetigi ſuperius in quæſt. de patr poteſtat.

30 Cauti igitur erunt adminiſtratorio nomine conſenſum præſtante, ne dilatent fimbrias ſuas in obligando bona, uel pro ſe, & præſentiam præſtent, prout ex forma ſtatuti tenentur.

31 Quinta ſit principalis concluſio, & in terminis materiæ locati, & conducti dominus, qui tanquam procurator alterius locat rem ſuam, & quidem ſcienter, non præiudicat ſibi in eius rei dominio, prout reſpondit Imol. conſil. 57. uiſo quodam inſtrumento, commendat Tiraquell. de retract. lignagier. §. 1. glo. 9. nu. 270. in fine.

32 Id autem, quod de procuratore dictum eſt, notandum eſt, quod regulariter requiritur legitimum mandatum, aliàs non præiudicat, ut per Bart. in l. ſi conſenſu m, ff. quibus modis pignus, uel hypotheca ſoluitur, & dixi ſuperius in tit. de procuratoribus.

33 Sexta ſit concluſio. Iudex interponens ſuum decretum in locationibus minorum, mulierum, & ſimiliũ perſonarum ſibi non præiudicat in iure, quòd præten dit cap. ſuborte uerſ. iudicio autem, ubi Butr. col. 1. & in cap. inter, dilectos, de fide inſtrum. vbi pariter Butr. & Ioan. Andr. col. 4. & in cap. ex literis, ubi Cardin. & alii, de tranſact. Salic. in l. cum quædam, C. de admi niſtrat. tutor. Menoch. conſ. 58. nu. 7. & 8. lib. 1. Tiraq. de retract. gl. 9. §. 1. nu. 771.

34 Et in terminis locati, & conducti de conductore officiali communis, quod ſibi non præiudicet, tenet Io. Cæph. conſ 589. uol. 4.

35 Et non ſeparando materias circa materiam remiſſionis, & præiudicii, quid dicendum in ſimplici conductore nullius officii, uel adminiſtrationis, ſi locator faciat aliquid præiudiciale ſciente, & patiente conductore, an præiudicet? Et uidebatur dicendum quod ſic, ex reg. qui tacet, lib. 6.

36 Contrarium eſt uerius, cum conductor ſciat ius ſuũ ſaluum fore, ut not. in l. ſicut, §. non uidetur, ff. quibus modis pignus, uel hypotheca ſoluitur, in cap. Imperialis, de prohibit. feud. alien. per Lothar. Alexand. in l. ſæpe, nu. 29. ff. de re iudicat. Iaſ. reputans hoc ualde notabile in authent. ex cauſa, nu. 5. C. de liber. præterit. Cæph. in terminis, conſ. 589. uolum. 4.

37 Regula igitur, qui tacet, non procedit in eo, qui ſcit ius ſuum ſaluum fore.

38 Declaratur, niſi expreſſe conſentiat, l. 4. §. ſi in uenditione, l. ſicut, § ſi voluntate, ff. quibus mod. pign. uel hypotheca ſoluitur.

39 Subdeclaratur, ut dicatur ſibi præiudicaſſe in iure præſenti, non futuro, l. 1. §. quod ait pretor, ff. quorum legat. Caſtrenſ. conſ. 375. colum. fin. Hier. Gabr. conſ. 72. num. 4.

40 Subdeclaratur ſecundo, ut dicatur ſibi præiudicaſſe in actibus inter uiuos, ſecus in actib. ultimæ uoluntatis, Bero. conſ 64. nu. 12. & 25. uol. 1.

41 Subdeclaratur tertio, ut ex hoc conſenſu non teneatur de euictione, l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. 2. Iaſ. in l. quoties, C. de fideicommiſſ. Anchar. conſ. 76. num. 4. Hieron. Gabr. conſ. 72. num. 3.

Qui caſus non eſt poſitus a Cabail. §. 5. ubi quinquaginta, & unum enumerat, nec hunc ponit.

42 Si igitur locator præſente conductore pariter, & conſentiente fundum per prius locatum alienauerit, uel quid ſimile fecerit, præiudicabit vtique in actibus inter uiuos ipſi conſentienti, non tamen ſuper iure quod habet, intelligitur præcluſa uia, & facultas diſponendi per modum ultimæ uoluntatis, ut ius conductionis alteri legare, & relinquere poſſit, ut dicã ſuo loco Deo dante. & ſi poſt præſtitũ ab eo conſenſum ius aliquod de nouo ſuperueniat, de quo tempore præſtiti conſenſus cogitatum non fuit, non cenſetur illi renunciatũ, nec pariter de euictione tenebitur, & ſic patet, quid operetur conſenſus etiam expreſſus præſtitus ab eo, qui ius aliquod ex aliqua cauſa, uel titulo prætendebat in re, de qua ipſo conſentiente fuit diſpoſitum.

B4

43 Et ſic corollarie patet intellectus, & limitatio ad l. vendicantem, ff. de euict. vt procedat in vendente nō in conſentiente, qui (vt dictum eſt) de euictione non tenetur. ad idem lex, qui alienam, ff. eod.

44 Declaratur ſecundo loco principaliter, ut non procedat fauore priuilegiatorum, ut fiſci, piæ cauſę, eccleſiæ, & pupilli, cuius pręſentia, & conſenſus non pręiudicat, niſi authore tutore fuerit præſtitus, l. ſi conſenſerit, ff. quib. modis pign. uel hypotheca ſoluitur, Bal. in l. fin. C. de remiſſ. pignor. Neguſant. de pignor. in tertio memb. ſextæ partis, num. 24.

45 Declaratur tertio loco principaliter, niſi conſenſerit cum proteſtatione iuris ſui, & hæc eſt bona, & utilis cautela, Ioann. Duran. de arte teſtandi, tit. 1. cautel. 2. num. 6. Lamberteng de contract. mulier. glo. 11. in verbo, agnati, num. 46. Adde bene in materia loquentes, Roma. conſ. 94. col. 3. Dec. in l. creditor, nu. 2. ff. de reg. iur. Soc. conſ 46. nu. 18. vol. 4. eſt bonus textus in materia, de qua etiam ſuperius vidimus, in l. ſi debitor, §. ſi in venditione, ff. quib. modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, vbi gl. & Bart. notant.

46 Declaratur quarto loco principaliter in actu valido, ſecus in actu nullo, Dec. in d. l. creditor, nu. 2. Neguſant. de pignoribus in 3. memb. 6. par. num. 27.

47 Contrarium ſentit Bart. in l. cum vir, num. 10. ff. de vſucap. Crauet. de indemnitat. mulier. num. 14. vſque 19. Pariſ. conſ. 16. num. 3. lib. a. Meno. conſ. 58 nu. 38. & 39. lib. 1. Ioſeph. de Ludou. concl. 7. col. 4. uerſ. ampliatur 15. cum ampliat. ſequenti, per l. illicitas, ff. de reb. eorum, & l. & ſi is, C. de præd. minorum.

48 Et prædictis addo, quod actus nullus nullum parit effectum, ſiue ſit actus iudicialis, ſiue ſit actus extraiudicialis, cap. non præſtat impedimentum, de reg. iur. lib. 6. Felin. in cap. ſignificantibus, col. fi. de offi. deleg. late Cotta in memorabilib. in verbo, actus nullus. latius Sebaſt. Vant. de nullitat. titulo quoties, & infra, quæ tempora, num. 33. cum multis ſequent.

49 Ex quibus obiter infertur vnum in hac materia locati, & conducti, quod locatio ſecunda nulliter facta non præiudicat primæ, nec impedit quominus iter legitime fieri poſſit.

ADDITIO.

☞ *Et licet actus geratur ab aliquo nomine proprio, ſi ex pręcedentibus, vel ſequentibus colligi poteſt quod nomine alieno, & non proprio fecerit, tunc nomen proprium expreſſum non attenditur. Dec. in prima concl. in cap. quoniam. Abbas de offic. delegat. Bero. q. 46. num. 5.*

De locatione nulla.

1 SI igitur locatio ſit ex aliquo capite nulla, quia per mulierem, ſine forma & ſolennitate ſtatuti, per minorem ad longum tempus, ſine decreto facta fuerit, tria ſunt conſideranda, ſicut & in quolibet actu nullo, & inualido ſecundum quod non producit, nec præſtat aliquod impedimentum. Vnde ſi locatio eſt facta duobus, locatio nulla non præiudicat. Similiter ſingularis ſucceſſor non poterit expellere colonum, ſi venditio ſit ex aliquo capite nulla, ad materiam l. emptorem, C. loca. tertium, quòd non impedit, quominus iterum fieri poſſit.

2 Vnde inferri poſſet ad materiam l. boues, §. hoc ſermone, de verb. ſignif. vt procedat de primo actu valido, ſecus nullo. Vnde ſi quis habet mandatum ad locandum bona Eccleſiæ, minorum, & ſimilium perſonarum, vel licentiam locandi, ſi prima locatio ſit nulla, non conſideratur quominus iterum, & de nouo bene, & legitime locare poſſit, late Fel. in c. a. de tregua, & pace, Bart. & alij in l. qui per ſalutem, ff. de iureiurando, Tiraq. ad l. boues, §. hoc ſermone, limitat. 1. ff. de verb. ſignific. late Ant. Gab. de verb. ſign. concl. 2. nu. 30. declarando vt ibi per eum.

3 Sed quæro vnum non dictum a Gabr. Ioſepho de Ludou. nec alijs. Locauit quis adminiſtratorio nomine, tenebiturne de euictione? Vtique non, l. ſi pignora, vbi Bald. & Salic. C. de euict. l. 1. C. creditorem euict. pignor. non debere, in l. qui erat, ff. famil. hercíſ. Abb. conſ 12. nu. 9. & eſt ratio: quia officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum, vt ſuperius vidimus, & ita declarat Iaſ. in l. a diuo Pio, §. ſi poſt addictum, nu. 4. ff. de re iudicat. niſi promiſiſſet de euictione, prout cauti homines facere ſolent, & plura inſtrumenta ita videbis, l. procurator, qui pro euict. vbi Bart. & Caſtrenſ. ff. de procurat. Riminal. conſ. 151. dubit. 2. lib. 1. Caballi. de euict. §. 5. caſ. 28. num. 61.

De locatione ratione Officij.

QVÆSTIO II.

1 SECVNDA quęſt. princ. eſt, quę in terminis locati, & conducti in facti contingentia occurrit. Pater cōſtituit procuratorem filium ad conducendum a Communitate Tudertina quædam officia damnatorū datorum, quæ Communitas ipſa annuatim locare ſolet, & hęc procura eſt facta in perſonam filij per annos tres, vel quatuor, antequam filius conduceret, tandem in tempore ſolito filius obtulit in forma ſolita ad candelam, vt dicitur accenſam, & obtulit ſimpliciter nō exprimendo ſe procuratorem, & oblatio ipſius fuit nouiſſima, & melior, an videatur conduxiſſe, & cōtraxiſſe nomine proprio, vel alieno? idem in conſanguineis conſentientibus in patre, & ſimilibus quęri, & dici poteſt, ad l. 1. §. nunciatio, ff. de nou. oper. nunciat.

2 Et quod proprio nomine conduxiſſe pręſumatur, primo facit lex, & magis puto, ff. de ſolu. vbi Bar. in l. 1. nu. 10. Caſtrenſ. num. 5. teſtantur illum textum tota die ad hoc allegari, quod in dubio quis pręſumatur magis gerere nomine proprio, quam alieno.

3 Secundo pro hac parte facit lex, Papinianus, & ibi Alberic. not. ff. mand. vbi quis præſumitur facere actum nomine proprio, quam alieno.

4 Tertio pro hac parte facit l. pro hærede, ff. de acq. hæred. Quarto facit tex. celebris, & vulgaris ad hoc in l. ſi ita ſtipulatus fuero, §. Criſogonus, & ibi Bart. & cæteri not. ff. de verbor. obligat.

5 Et hanc partem tenuit Soci. in cap. 1. q. 6. art. 7. de libell. oblat. Tiraquell. de retract. §. 10. glo. 1. & vnic. num. 2. fuſius littera A. num. 23.

6 Pro contraria verò parte, quòd quis præſumatur facere nomine alieno, facit primo l. 3. §. verum quærit, ff. de manumiſſ. vbi actus præſumitur factus in executionem actus præcedentis.

7 Secundo facit, l. qui in aliena, §. ſi is, qui putabat, ff. de acquir. hæred. & not. ibi per Doctores. Tertio facit, l. ſi pignori, §. ſi. ff. de vſucap.

Et

8 Et hanc partem tenuit glo. in d.§.ſi is, qui putabat in gloſſa magna poſt medium, verſic. & ideo hic,&c. vbi Bart.circa medium verſ.ex hoc reſponſo. Ang.in prin.verſ.& dixit Bart.Imol.circa medium,verſ.facit iſte text. Caſtrenſ.ante finem verſ.vlt. Bartol. Roma. paulo ante finem verſ.no. ex glo. Aret. & Alex. col.1. Iaſ.col.3. nu.12. dum ſe remittit ad alibi dicta per eũ Bartol.poſt Dyn.in l.poſt dotem, col.2.ver. ſecundo, quod procurator, & ibi Imol. col.2. Alex.col.1.verſ. 4.no.& iterum col.5.verſ.vlterius, ex eadem lectura. Iaſ.col.12.verſ.circa ſecundum,ff.ſol.matrim. Roma. conſ.91.col.3.verſ. ſecundo probatur. Alexan in l.1. §.nunciatio, col.4.verſ.item adde ſi dominus,vbi Iaſ. col.3. verſ.prima concluſio. ff.de nou. oper. nunciat. Alex.conſ.25.viſo inſtrumento, col.fin.lib.2.repetit. conſ.90.lib.3.& conſ.197.lib.2. Aret.in §.ſequens,& ibi Iaſ.ſub dubio tamen, Inſtit.de act. Felin. in c. cum M. Ferrarienſis, col.1.in fi.de conſtit. late in materia Menoch. de præſumpt.lib.3. præſumpt.49. Addo in materia bene loquentes Papienſ. in forma reſponſionis rei conuenti in verbo,Simoninus, num.3. Alciat. reg.2. præſumpt.28. Bart. in l.poſt mortem, §.tutor, ff.quando ex facto tutor. num.1.in l.3. §. ſed etſi contutor,nu.1.ff.iudicatum ſolui. Corn.conſil.27.vol.2. Lamberteng.de contract.mulier.glo.8. in verbo mariti,num.2.& in terminis locati,& conducti. Granut. theorem.8.num.10.

Ampliatur iſta concluſio, vt procedat etiam ſi exprimat nomen propriũ,& nomen officii; adhuc enim nomine officii geſſiſſe præſumitur. glo.fin. in l. quæcunque, & ibi Ang.ff.de procurat. quam ſingularem, & notabilem dixit ad hoc Bald. in l. 1. in fine, C. de ſentent.Iaſ.in l.1.§.nunciatio,col.3.num.4.ff.de nou. oper. nunciat.

9 Vnde ſi dicatur. Nicolaus procurator Sempronii locauit Caio vnam apothecam,&c.dicitur locatio facta nomine Sempronii,& ſibi acquiritur.idem ex parte conductoris a paritate rationis dici poterit.

10 Ex quibus corollarie infertur limitatio ad l. communis ſeruus ita, ff.de ſtipulat.ſeruorum, & cap.quoniam Abbas,de offic.deleg.quæ iura volunt,vt diſtinguatur,an præcedat nomen proprium, vel officii, & tamen in præcedenti limitatione non diſtinguitur, iura namque illa procedunt, quando actus vtroque modo valere poterat,& agitur reſpectu perſonarum, quibus acquiri debet,non reſpectu perſonę acquirentis. Bal.in l.1.C.de liber.pręterit. Imo.in l.quod dicitur,col.10.ff.de verb.oblig.

11 Ad practicam igitur redeundo, paria ſunt dicere, Sempronius procurator Titij cõduxit fundũ a Caio, ſiue poſtponatur nomen proprium, dicendo, procurator Caii nomine Nicolaus, conduxit a Sempronio fundum, vel domum & circa limitationem ſuperius poſitam ad l.communis ſeruus, & c. quoniam Abbas in hac materia locati,& conducti, vidi in facto caſum. Venit quidam pro Gubernatore ad Ciuitatem Tudertinam,egebat quibuſdam rebus. quidam eius amicus interpellauit Ciuem Tudertinam ſi volebat dare ad vecturam, vel etiam locare tales res Gubernatori, an dicatur facta locatio officio,vel dignitati, an verò perſonæ, & ſic fuit diſtinctum quid præcedat.

12 Similiter conſideratur qualitas rei, quę locatur,an veriſimiliter ſic concedentis ratione officii, vel non. Vnde Theſaurarius Vmbriæ locat gabellas pro Nouennio, dicitur facta locatio nomine officii, quia Gabellę ſunt Principis.

13 Ampliatur ſecundo allegata concluſio,vt videatur conduxiſſe de pecunia domini,cuius ſe procuratorem facit. Alex.conſ.108.nu.10.vol.1. Borgni. de tutore, & curatore,nu.243. Ad Io Roma. conſ.426.col.2.per l.Neſennius, vbi Bart.ff.de negot.geſt.glo.fin. in verbo,officio, C.de dot.promiſſ. Dec.conſ.66.col.penul. poſt medium, verſ.non obſtat ſecundum eum.

* Subdeclara, ideſt, durante officio, ſecus ſi poſt, quia tunc ex proprio, niſi pauper ſit. Bero. conſ.91. nu.59.vol.1. Maſcar.concl.1392.in fi.uol.3.

14 Subdeclara hanc ampliationem, vt procedat,quando conſtat adminiſtratorem gerere nomine alieno, ſecus ſi proprio, quia tunc pręſumitur de bonis propriis expendiſſe.ita Anchar.conſ.21.col.2. Corn.conſ. 167.col.2.lib.1.per l.ſi ventri, ff.de priuileg. creditorum,& l.ſi defunctus, C.arbitrium tutelę,& ita declarat egregie Crauet. conſ.129. ſub num.3.

15 Quod conſilium eſt valde celebre tam ad propoſitum materię locati,& conducti,quàm etiam de gerente officium,& negocia adminiſtratorio nomine. Tres enim conduxerunt a Theſaurario Delphinali quaſdã gabellas cum onere ſoluendi de penſione debita conſiliariis Delphinalibus. Vnus ex conductoribus ſoluit,an poſſit repetere a conſociis, vel pręſumatur ſoluiſſe de bonis communibus,maxime quando ille, qui ſoluit,erat adminiſtrator totius ſocietatis,& non erat homo valde diues, vt non ſit pręſumendum eum de proprio ſoluere, & expendere, & paſſim in practica, & facti contingentia occurreret,pręſertim in conductoribus cammeralibus, & gabellarum ſalis appaltus quatrini,carnis porcinę,qui poſtea de penſione, ficto, & reſponſione per eos debita nomine principis, & Cameræ Apoſtolicę ſoluunt Gubernatoribus, Poteſtatibus,& aliis officialibus rerum prouiſionem, ſalarium, & mercedem. Si enim unus ex eis ſoluit alio ignorante, uel inſcio pręſumitur de bonis communibus ſocietatis ipſius conductionis. Et ſi vult repetere, non auditur, niſi clare doceat de ſuo proprio ſoluiſſe, & ei incumbit onus probandi, debet enim ſoluens ſocius pariter,& conductor eſſe admodum cautus, & uigilans,cum dirigitur ad eum aliqua bulletta ſolutionis faciendę,notificare ſociis,ut ſint conſcii,& ſi non poteſt ante ſolutionem, faciat poſt, ante tamen finitam, & ſolutam ſocietatem: redarguitur enim ille, qui ſoluit, nec unquam ſociis notificauit, & quilibet attendendo quandam factorum contingentiam, ſi ueniret caſus a Crauetta propoſitus, dubitaret.

16 Si enim eſt finita ſocietas conductionis, & ſocius, qui bona fide ſoluit, fuit ſortaſſe negligens in communicando ſociis ſolutiones,& apochas,ſi re uera nõ cõſtat ſoluiſſe,cur ſibi compenſanda non ſunt, & ut vulgo dicitur *menar buone*, & tamen ibi Crauetta contrarium determinat. Similiter uidebis in facto hunc caſum paſſim occurrere cum conductoribus communitatum,ad quos a prioribus, & procuratoribus paſſim diriguntur bullettę ſolutionum faciendarum.

17 Notabis inſuper pręſumptiones,ex quibus colligitur de pecuniis communibus ſoluiſſe.

18 Prima, ſi erat adminiſtrator ſocietatis conductionis, & habebat curam pecuniarum conſeruando eas in arca.

19 Secunda, ſi non erat homo ualde diues, uel prole,

vel

Digitized by Google

vel numero filiarum fœminarum onuſtus, & grauatus, vnde non eſt veriſimile velle, vel poſſe expendere de ſuo proprio.

20 Tertia, quod ſit homo valde diligens, & ſubtilis in negocijs peragendis. Vnde non eſt credendum, quod ponat manum ad burſam ſuam.

21 Quarti, quòd ſocius notificauit durante ſocietate, nec ante, nec poſt ſolutionem factam.

22 Ex quibus ad propoſitum materię locati, & conducti, de qua agimus inferuntur ad multa vtilia.

Primum, quòd ſi duo in ſimul conduxerunt aliquā gabellam, vel quid aliud, quod ex hoc dicuntur effecti ſocii illius conductionis, & fructuum debendorum ex illa re, & conſequenter dicuntur habere mandatum adinuicem, ita ut ſi unus ſoluit, aliquid exigit, uel quid ſimile faciat, dicitur facere nomine procuratorio ſocietatis initæ in conductione ad propoſitum præſentis quæſtionis, l. nemo ex ſociis, ff. pro ſoc. & ibi Accurſ. no. quia hoc eſt uerum in illis tantum, quę expediunt ſocietati conductionis iam initę. poſt Iaſ. Alex. & alios, in l. de pupillo, §. ſi plurimum, ff. de nou. oper. nunciat. Roman. conſ 398. colum. 1. in fi. Crauet. in d. conſ. num. 1. Vnde ſi ſoluat pro ſatisfactione alicuius debiti, docere debet de legitima quietatione, & conſequenter de utilitate ſocietatis.

23 Tria namque præſupponi uidentur, ut ſocius habeat mandatum ab aliquo. Primum eſt in rebus mobilibus, non in aliis. Dec. in l. ſi ſocius, in 1. notabili, ff. ſi cert. petat. Secundum, quod ſocietas ſit conuentionalis, non incidens alicuius facti occaſione, ut hęreditatis relictę, conductionis factę, & ſimilium. Tertium in his, quæ expediunt ſocietati. Galiaul. in l. ſtipulationes, nu. 22 ff. de uerb. oblig. Franc. Marc. deciſ. 574. in fi. Ioſeph. de Ludou. concl. 53. in fi.

Addo late Roncagal. de duobus reis, l. 9. num. 198. • ubi atteſtatur hanc eſſe communem opinionem.

24 Secundo infertur intellectus ad l. 2. C. pro ſoc. ut procedat, & habeat locum in coniuncta perſona ſoluente pro alia, extraneus autem ſoluens, uel acquirēs pro extraneo præſumitur de propriis pecuniis ipſius extranei, niſi aliud probetur. l. fin. C. de pignor. quam ad hoc citat Roma. conſ. 3. col. 2.

Et in hac materia locati, & conducti utilis eſt ille text. in l. 2. C. pro ſoc. qui loquitur quando ſocius ſoluit penſiones pro fundo communi, quod iudicio ſocietatis conſequetur ab alio ſocio.

25 Vnum tamen non omittam ad ea, quæ no. Crauet. in allegato conſil. ſub nu. 3. in fi. ad propoſitum quæſtionis, de qua tractatur dum diſtinguit, aut adminiſtrator facit actum nomine illius, cuius bona adminiſtrat, & tunc pręſumitur expendiſſe de pecuniis illius cuius bona adminiſtrat, non de propriis, aut gerit nomine proprio, & tunc præſumitur expendiſſe de bonis propriis. ita Crauet. in allegato loco.

26 Sed quid in dubio? Vtique adminiſtratorio nomine ex ſuperius adductis conſtat.

27 Tertio infertur ad practicabilem materiam l. ſoluendo, ff. de negot. geſt. licet enim quis ſoluendo pro alio inuito, & ignorante, liberet eum, & inſuper competat ſoluenti repetitio, ut ibi per Alber. tamen ſoluens debet certiorem facere illum, pro quo ſoluit, & non celare ſemper ſolutionem, quia ſoluendo uoluntarie, nec aliquid dicendo, niſi tempore repetitionis, parit pręſumptionem fraudis, & exceptionem, vt ſentit Crauet. in d. conſ. nu. 10. & 11. Vnde uidebis multos in foro iudiciario conquærentes, & exclamantes, ſolui pro tali non vult reſtituere, ſed locupletari cum iactura aliena. Vtique debet eſſe diligens ſoluens ad intimandum quanto citius ſolutionem ad ipſius fauorem factam. Si igitur conductor tenebatur in pręſenti menſe ſoluere penſionem, & alius bona fide ſoluit pro eo, dabitur contra conductorem repetitio facta prius certioratione. idem dici poſſet de obligatione facta ad ſoluendum pro conductore.

• * Ampliatur tertio etiam ſi huius conſtitutus procurator certo dato modo, uel pacto, non ſimpliciter contrahendo, cum eo modo contraxiſſe dicetur Affl. deciſ. 285. num. 21. Tiraquel. de retract. conuent. ad finem, nu. 116. Menoch. lib. 3. præſumpt. 49. nu. 13.

28 Declaratur primo loco principaliter allegata concluſio, vt procedat, & habeat locum quoad contrahētes, ſecus quoad tertium, quia ſibi non præiudicat, quominus agere poſſit contra procuratorio, uel adminiſtratorio nomine contrahentes prętendendo ignorantiam eum feciſſe adminiſtratorio nomine. ita Bar. in d. §. ſi is, qui putabat. Comenſ. Alex. & Iaſ. in l. poſt dotem, ff. ſolu. matr. & in d. §. nunciatio. Alciat. reg. 2. præſumpt. 28. ubi per diſcurſum limitat, niſi ex facie, & lectura inſtrumenti apparere, uel conſtare poſſet talem eſſe procuratorem, uel tali nomine feciſſe, prout in inſtrumento dicitur, talis procurator talis, uel dicatur, locauit domum talis, ſoluit penſionem pro tali, de tali re. Vnde ſi Titius adminiſtratorio nomine alicuius locat, uel conducit domum, uel aliud ſimile alicuius, tertius prætendens aliquod intereſſe in re locata, uel conducta auditur, & ſibi non præiudicat.

29 Et certe ſi diſcurſus Alciati conſideretur, ſemper arguetur, vel ſaltem vt plurimum, ſcientia, pauca enim reperiuntur inſtrumenta, in quibus non appareat ſignum aliquod, ſi ille fecit adminiſtratorio nomine alicuius.

30 Præterea conſiderandū eſt, quod ſunt quędam qualitates a nuda uoluntate aſſerentis ſe eas habere. Quędam ſunt qualitates pendentes ab extrinſeco, & hæ uidentur eſſe in dupliei differentia, aut ſumus reſpectu contrahentium interſe, aut reſpectu tertii non contrahentis, conſiderando primam ſpeciem qualitatis uoluntariæ, ecce ut notiſſimi iuris eſt, hęreditas aditur animo, utique ſi in aliquo inſtrumento fateor, & aſſero me hæredem, credendum eſt. fortaſſe etiam a tertio, quia hoc pendet a uoluntate mea iam uerbis, & ſcriptura declarata. Similiter ego ſum iam effectus ciuis talis loci, & habeo priuilegium ciuilitatis, ſi cōtraho, & aſſero me ciuem, intrat pręſumptio, quod eo caſu uoluerim contrahere, ut ciuis; non ut forenſis, & in hoc etiam uidetur credendum ſaltem per contrahentem cum eo, cum eius conditionem inueſtigare deberet, ut inferius dicemus. conſiderando qualitates pendentes a concurſu extrinſeci, puta aſſerit ſe quis eſſe patrem familias, prout poſt Imol. Alciat. exemplificat. ſi loquitur reſpectu contrahentis cum eo ſibi imputet ex regula l. qui cum alio, ff. de regu. iur. Si enim ille mentitus eſt ſe eſſe talem, non debebat contrahēs credere, ſed inueſtigare conditionem ipſius. Si uero loquimur reſpectu tertii, cur debet ei credere, ex quo cum eo rem contraxit, nec illum tacite, uel expreſſe contrahendo approbauit? Et ſi dicas. non eſt præſumendum delictum, & conſequenter illum mentiri aſſerendo

Digitized by Google

ſerendo ſe talem in inſtrumento cum non ſit, vtiq; delictum non eſt præſumendum, tamen ex hoc non cogitur tertius credere aſſertioni alicuius ſimpliciter, & facit regula, Res inter alios acta. Vnde reſpectu contrahentium conſiderationes Alciat. videntur verũ, reſpectu tertii procedere non videntur, niſi in qualitatibus dependentibus a mera voluntate aſſerentis.

Si tamen Alciati poſt Bart. & alios conſiderationẽ ſequi placeat, infertur corollarie ampliatio ad regulam, qui cum alio, ff. de reg. iur. vt nedum procedat inter contrahentes met, ſed etiam contra tertium, quando ex facie, & lectura inſtrumenti apparere poſſit tertium habuiſſe, vel habere potuiſſe ſcientiam illum talẽ in inſtrumento nominatum eſſe talem. Vnde contra eum agere compelletur, & facit vltra Alciat. quod conſuluit Soci. conſ. 69. col. penult. lib. 3.

31 Declaratur ſecundo loco principaliter allegata cõcluſio, quatenus officium procuratoris reſpiciat, vt nõ procedat, quando mandatum præcedens fuiſſet valde generale, quia tunc licet talis contractus potuerit cõprehendi in tali mandato ſic generali, tamen poteſt eſſe, quod de eo non fuerit actum ſimpliciter contrahendo, videtur potius nomine proprio, quam alieno, l. 3. §. ſed quod de tutore, verſ. ſed & ſi quidem, ff. iudicatum ſolui, quam ita intelligunt Alex. & Iaſ. in d. l. poſt dotem. Alciat. regu. 28. limit. 2. nu. 9. ex l. gerit, col. 6. ff. de acquir. hæred. vbi actus in dubio præſumitur factus nomine proprio, non alieno. Bald. in l. potuit, q. 10. C. de iure deliberandi. Addo ad confirmationem huius limitationis. Ale. conſ. 132. verſ. tamen præmiſſis, & 134. circa prædicta, vol. 5. vbi allegat bonum textum in l. Titium & Mæuium, §. præfectus legionis, ff. de adminiſtr. tut. Affli. deciſ. 360. num. 7.

32 Ex qua in hac vtili materia locati, & conducti habes vnum, quod ſæpius contingit in practica, quod ſi aliquis habet bona communia cum pupillis, quorum eſt tutor, & talia bona ſic cõmunia locati, præſumitur feciſſe nomine proprio, & non tutorio, & ſic habes vnam coniecturam, & præſumptionem, quod nomine proprio quis actum feciſſe præſumatur.

Addo ſimiliter Pariſ. conſ. 72. nu. 30. vol. 2. Rolan. a Valle conſ. 9. nu. 31. vol. 3. vbi etiam habes aliã vtilẽ coniecturam, vel præſumptionem, quod ſi matri, & filiis aliquid debeatur pro penſione domus locatę fructus prædii locati ad laboritium exigẽdo ſimpliciter, videtur nomine proprio, non filiorum. Vnde ſi teſtis dicat, talis mater recepit tot pro penſione domus, nec dicat an nomine proprio, non concludit ad fauorem filiorum. Vnde articulus, & depoſitio concurrere debet, quod accepit tot nomine ſuorum filiorum.

Addo etiam Alex. conſ. 217. col. antepenult. lib. 7. quem valde commendat Roncagallo de duobus reis l. 9. nu. 200. vbi dat aliam coniecturam ſi habens aliquod officium adminiſtrationis erat ſolitus negociari de per ſe.

33 Et vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Erat frater maior natu, adminiſtrabat bona cõmunia cum ſuis fratribus, ſi locat aliquem fundum, quid præſumendum? Similiter vidi in facto caſum. Duo Tudertini habebant in vrbe hoſpitium locari ſolitum, locauerunt ambo, vnus tamen ex eis exegit pẽſionis partem, an dicatur exegiſſe nomine proprio, vel ratione taciti mandati a ſocio, de quo tacito mandato, ſuperius tetigimus.

34 Sublimitatur, vltra Alciat. & alios ſuperius nominatos, hæc declaratio, & limitatio, vt non procedat, quando in contrarium apparerent aliquæ coniecturæ, ex quibus præſumatur feciſſe actum nomine officii, & alieno, non autem proprio.

35 Prima eſt: Si res, de qua tractatur, ad ſolum dominũ ſpectaret. Probatur hæc præſumptio in l. poſt mortẽ, §. 1. vbi glo. in verb. recte recuſat, & ibi Bart. in ſummario, & in prima oppoſitione, ff. quando ex facto tutor. in l. fin. & ibi Bart. ff. eod. tit. in l. 3. §. quid de tutore, circa medium, ff. iudicat. ſolui. Rom. in l. poſt dotem, col. 6. ff. ſoluto matrimonio.

36 Quæ præſumptio vera eſt, ſi vterque contrahentiũ ſciat eum eſſe talem, puta procuratorem, tutorem &c. Bar. & poſt eum alii in l. ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, col. fi. ff. de verb. oblig. in l. 1. §. nunciatio. ff. de nou. oper. nunciat. Iaſ. in l. poſt dotem, col. 13. verſ. limita quando res, ff. ſol. matr. Borgni. de tutore, & curatore, nu. 243. Menoch. de pręſumpt. lib. 3. pręſumpt. 46. num. 19.

37 Quid ſi tutor, procurator, vel ſimilis faciat actum ſpectantem ad eius officium, ſed dicat, ſe facere nomine proprio, vtique nomine officii intelligitur ea expreſſione non obſtante. Bart. in l. Lucius, §. tutorem, & in l. Titium, aut Męuium, col. 2. verſ. regula eſt, ff. de adminiſtr. tutor. Lamberteng. de contract. mulier. glo. 8. in verb. mariti, ſub nu. 6.

38 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia. conſtitutus fuit procurator in ſpecie ad locandum bona Titii a Titio, qui in locatione expreſſit nomen propriũ, vtique hoc non releuauit, quia fuit ratione officii ſpecialiter ſibi iniuncti.

Similiter tutor dat, & locat ad laboritium bona pupilli, licet dicat nomine proprio, parum refert, quia facit quod ſpectat ad eius officium.

39 Secunda pręſumptio eſt, ſi exprimatur nomen officii, vt inſtitoris, procuratoris, & ſimilis, licet non exprimat, nec adiiciat illa verba, procuratorio nomine, vel tutorio, & ſimilibus, prout multi practici vtuntur, glo. in l. quæcunque, in verbo procurator. ff. de procurat. Bart. ad procuratorem extendens, in l. fin. ff. de Inſtitut. actio. in l. 3. §. etſi cum tutor, ff. iudicat. ſolui. in l. 1. §. nunciatio, vbi etiam cęteri ſequuntur, ff. de nou. oper. nunciat. Alberic. in rubr. de procurat. nu. 4. in l. quoties quis aliam, ff. de verb. oblig. in l. 1. §. 1. in fi. ff. de adminiſtr. tut. vbi etiam allegat l. pen. ff. ſi quis cauti. Quæ in procuratore loquitur. idem Alberic. in l. cum poſt mortem, §. 1. nu. 2. ff. de admin. tut. Bal. in l. 1. in fi. C. de ſentent & interlocut. omni iudic. vbi reputat notabilem gloſ. in d. l. quæcunque. Maria. Socin. in c. 1. q. 4. art. 7. de libel. oblat. Bald. in cap. conſtitutus, verſ. quæro cum glo. de procurator. late Tiraq. de retract. lignagier. §. 10. glo. 1. & vnica, nu. 4.

Addo bonum verbum Ioan. And. in addit. ad Spec. in rub. de procurat. paulo ante finem, verſ. dubitatum vidi, atteſtans ita obtentum fuiſſe. Ang. in l. ſi pupilli, §. 1. col. fin. verſ. vltimo eſt videndum, ff. de neg. geſt. Iaſo. in l. ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, col. 4. verſ. tu adde, ff. de verb. obligat.

40 Si igitur dicatur, Sempronius inſtitor Caii conduxit apothecam, dicitur conduxiſſe nomine Sempronii, & pro eo. Menoch. lib. 3. præſump. 46 nu. 5.

41 Et vidi in facto caſum in hac materia locati, & cõducti quod Tuderti Bergomenſes quidam aperuerunt

apo-

Digitized by Google

apothecam pannorum, prępoſuerunt inſtitorem,qui conducebat multos ad vecturam,accedebat ad nundinas temporibus ſuis, & ibidem conducebat ſamulos in auxilium apothecæ, & ſimilia, & ſemper vti inſtitor, & de pecuniis domini ſui..

42 Et hęc omnia vera ſunt,ſi talis mãdatum acceptaſſet, loquendo in illis perſonis, in quibus mandatum requiritur, aliàs non. Bald.in l.qui literas, C.mand. Alex.in d.§.nunciatio.

Sed pone unum, quod uidi in facto quandoq; euenire in hac locati, & conducti materia. Sempronius habebat prędiũ,cui erant contigua multa bona vnius eccleſiæ, ita ut eſſent ſibi neceſſaria pro paſculis animalium, & ad tollenda ſcandala, quę pro damnis de facili oriri poſſent, ſcripſit literas amico ſuo his verbis. *Intendo, che il Rettore della tal Chieſa vuole affittare le terre vicine à me, però non mancare farci ogni opra, & non ſi reſti per danari, nè in conto niſſuno.* ille acceptis literis conduxit,an videatur acceptaſſe mandatum,& conduxiſſe pro tali,qui literas ſcripſit. Vtique ſic,maxime quia quoad ſe, nullum habebat intereſſe, l. qui ſeruus,§.idem in eo,ff.de interrogat.actio.Alciat.reg. 2.præſumpt.28.in fi.

43 Similiter uidi in facti contingẽtia alium caſum in hac locati, & conducti materia. Sempronius erat abſens per plurima milliaria,nec erat reuerſurus per aliquot menſes, & talis ſibi vicinus volebat locare bona ſua, quidam Sempronii intrinſecus amicus ſciens fortaſſe ſua ſecreta,& voluntatem prorupit in hęc verba. *Se Sempronio foſſe in paeſe, non le laſciarebbe per danari queſte terre, perche li ſono molte commode.* Conducit, an videatur pro eo? Vtique uidi reſponſum quod ſic ex ſuperius adductis, concurrente maxime amicitia.

44 Tertia pręſumptio eſt cauſa, quę in hoc eſt expreſſio perſonæ, ut ſi maritus dicat nomine uxoris, licet non adiiciat,uti maritus,uel procurator, & ſic de ſingulis, quia actus præſumitur geſtus contemplatione & nomine illius,ad quem cauſa ſpectat. Bart.in l.ſi pupilli,§.1.col.2.uerſ.ſi dicatur, ff.de neg.geſt. Tiraq.in præallegato loco,nu.5.Lamberteng.de contract.mulier.glo.8.nu.5.in uerbo,mariti,ubi limitat ſi concurreret ſcientia,ubi etiam ſubdit,quòd ſi dicatur, Titius uxori locanti conſentit, dicitur facere uti maritus.

45 Vidi in facto caſum. Quis conduxit ſimpliciter exprimendo nomen proprium, poſtea dixit hæc uerba. *Queſto ſarà buono per il tale:* an uideatur conduxiſſe pro eo,ſaltem uolente? Vidi allegatum,quod ſi negocium neceſſario ſpectabat ad illum, nec conductus habebat aliquod intereſſe, quod pro eo uideatur conduxiſſe,ex d.l.qui ſeruus,§.idem in eo, ff.de interrog.act.

46 Sed quid in re, quæ poſſet eſſe indifferens, & ad utrumque referri poſſet? Vtique Roma.reſpondit nomine officii,in l.poſt dotem,col.6.ff.ſolu.matrim. Vide tamen quæ dixi ſupra,declarat.2. & contrarium tenet Turzan.conclu.6.Borgni.de tutor.& curat.num. 243.niſi in libro tutor ſcripſiſſet tutorio nomine. Vnde cautela eſt, ut in caſu dubio, & indifferenti D. Iudex faciat exhiberi libros tutorum, & ſimilium, & ex lectura ipſorum apparebit, cuius nomine actus pręſumatur geſtus. Idem colligitur ex lectura inſtrumenti, apochæ,& ſimilium. Alex.conſ.142. in fi.uol.2. Rui. conſ.29.num.10. uol.5. Marſil.ſingular 459. Crauet. conſ.286.col.2.lib.1.Franc.Porcell.de duobus fratribus,q.1.num.72.

47 Multi namque ſagaces tutores emunt a principio tutorio nomine, uel alii nomine officii, & fuerunt ab initio in hac bona uoluntate, & diſpoſitione, poſtea cognoſcentes vtilitatem rei, mutant propoſitum, & dant operam diſpoſitioni l.præſes,C.de ſerui.& aqua. Vnde bonus iudex prouidebit huiuſmodi fraudibus conſulendo indemnitatibus pupillorum.

48 Declaratur tertio loco principaliter allegata concluſio, ut procedat, & habeat locum, ſi in continenti actus ſequatur,ſecus ſi ex interuallo. Bart.in l.qui mihi donatum,col.fin.uerſ.aut contractus,ff.de donat.& ſequitur Rom.in d.§.ſi is,qui putabat, ex gl. in §. ope Inſtit.de oblig.quæ ex delict.

49 Subdeclaratur hęc declaratio,vt procedat, quando actus ſequens nullam habet dependentiã a præcedenti, tunc attenditur quod fiat incontinenti, ſecus uerò ſi actus ſequens dependentiam haberet a pręcedenti, quia ſtante dependentia non attenditur interuallum, uel incontinenti factũ, & ita procedunt contrarię opiniones,ut per Bart.in l.qui ſeruũ, ff.de interro.act.in l.ita ſtipulatus,§.Chriſogonus,ubi Cum.col.fi.uer.hic ſumpta occaſione. Caſtrenſ.col.fi. uerſicu. Tertio no. Imo.col.penult. uerſi. ſi uerò eſt de acceſſoriis. Alex. col.penul. uerſi. item facit ad quæſtionem. Iaſ. col.2. uerſi.per iſtum textum. iterum Alex.in l. 1. §.nunciatio,col.3.nu.15.ff.de nou.oper.nunciat.Lamberteng. de contract.mulier.gl.8.in uerbo,mariti,nu.10.

Adde Alciat.regul.2. præſumpt.28. ubi Arelaten. addit.ultima,in uerbo,incontinenti,teſtatur hanc opinionem eſſe ueriorem, & magis communem pulchra addit.Alex.ad Bart.in l.qui mihi donatum, ſub nu.5. littera H.ff.de donat. ubi allegat regulam acceſſorii, & principalis.

Ex quibus infertur ad aliqua, quæ in facti contingentia occurrunt in hac locati, & conducti materia.

50 Pater Tudertinus conſtituit procuratorem filium ad conducendum a communitate Tudertina officium damnatorum datorum,poſtea ſunt elapſi quatuor anni, poſt filius ſimpliciter conducit, quid dicendum? primo aſpectu iſta conductio non eſt membrum, uel acceſſorium ad mandatum ex interuallo procedens, ergo uidetur filius feciſſe nomine ſuo,& non procuratorio. Pro contraria parte facere uidetur,ex quo mandatum ſpecialiter erat ad conducendum tale officiũ, uidetur in executionem ipſius maxime, quia attenta forma ſtatuti Tudertini filiusfamiliàs non poteſt cõtrahere, & ſic nõ poteſt actus ualere nomine proprio. Firmia.in uerbo,procurator contrahit, circa mediũ.

51 Similiter,ſi quis conducat fundum uti procurator, talis ſi ex interuallo tradatur, res dicitur procuratorio nomine, quia traditio uenit ad executionẽ actus.

52 Et uidi in facto in inſtrumento locationis, & conductionis,quòd carebat intitulatione, tamen in principio quinterni aderat, & non erat admodum a remotis,fuit ualidatum. Bat. in l.ſi quis ex argentariis, §.ſi initium, ff.de edend.

53 Ex quibus corollarie ad materiam l.lecta, ff.ſi cert. petat. Aut etiam quid fit incontinenti,& cenſetur ineſſe etiam ſi nullam conuenientiam, uel dependentiã habeat ab actu immediate præcedenti: aut actus fit ex interuallo, & tunc aut eſt dependens, acceſſorium uel executiuum ipſius,& non attento interuallo,cenſetur ineſſe.

54 Secundo infertur ad regulam, acceſſorium, lib.6.

vt

Digitized by Google

vt acceſſorium ſequatur naturam ſui principalis, & reguletur ab eo. Ampliatur ex prædictis, vt procedat ſiue acceſſorium veniat incontinenti ad principale, ſiue ex interuallo, & ſic qualitas in principali cenſetur reperita in acceſſorio, & dependenti.

55 Videbis in facto in hac locati, & cōducti materia, domini locant poſſeſſiones ſuas ruſticis, vellent eos excoriare, & apponere infinita, & prope innumerabilia pacta, & inſtrumenti confectione non contenti, paciſcuntur extra inſtrumentum antequam deſcendant banco notarij, volunt.n.partem fructuū aſportari ad domum, volunt incidi ramos arborum, volunt foſſas fieri, fimum aſportari, paleas conſumari, hædum in paſcate, pullos in natiuitate, creſcias caſeatas in feſto omnium Sanctorum, fungos in Quadrageſima, pipiones in æſtate, ſuillam in hyeme, lauari pannos domeſticos lini in qualibet quadrageſima, & hebdomada.

56 Quæ autem dicantur fieri incontinenti, ponit Tiraquell.de retract.tit.2.glo.5. per totam. Iacob. Menoch.de arbitr.iudic.caſ.8.& 9. Lamberteng.de contract.mulier.gl.7. in verb. conſenſus, nu.26.

Si tamen actus, qui geritur, ad procuratorem, vel ſimiles, vt tutorem, maritum ſpectarent, præſumeretur geſtus nomine ipſius, nec attenderetur, an ſit facta mētio mandati, vel non, ſed acquiritur illi, cui poteſt acquiri, l.proinde, § ſi.cum l.ſequenti, ff de ſtipulat.ſeruor. Iaſ.in d.l.poſt dotem, & in d.§.nunciatio. Alciat. reg.2.pręſum.28.nu.11.ex gl.in d.l.poſt mortem, §.1.

57 Occurrit pariter ſæpius in facto, quod quis penſionem ſoluat nomine alieno, ad quam veriſimiliter non accederet ſine mandato, præſumetur ne habere mandatum ad hoc legitimum? Vtique ſic. Rota deciſ.23. in antiquis, quam ſequitur Soci. conſ.46. col.3. lib.3. Dec.conſ.36.col.5.conſ.42.col.penul.in l.1.col.4. C. qui admitti. Gozad.conſ.12.col.4. Curt.ſen.conſ.77. col.4.Soci.iun.conſ.139.nu.10.vol.3.Viui.lib.1.opin. 206. ampliat.4.

Et hanc quæſtionem appoſui in hoc ſecundo gradu perſonarum, vt deſeruiat in materia de patre, marito, tutore, curatore, procuratore, & aliis ſimilibus omnibus, de quibus ſingillatim ſuperius vidimus in hoc ſecundo gradu perſonarum.

• Declaratur quarto, vlterius pręſens materia, nam quando quis facit actum, qui poteſt partim pertinere ad ſe, partim ad alium præſumitur nomine vtriuſque factus, l.fi.& l.poſt mortem, §.tutor, vbi Bar.ff.quando ex facto tut. Abb.conſ.2.nu.4.

Declaratur quinto, etiam vt non procedat, quando actus ſit factus ab aliquo, ſed non conſtat cuius nomine factus ſit, quia præſumitur nomine illius, qui obligatus erat ad illum gerendum.l.fin. C.de alim.pupill. præſtand. Bart.in l.cum ſeruus, ff.de verb.oblig. Bald. in l.ſi plures, col.5. ver.item oppono, C.de cond.inſer. Felin.in c.ſicut, nu.31.de re iudic. Alexan.conſil. 25.col.3.ver.nec habent, vol.2. Socin.iun. conſil.10. num. 15. vol.3.

Addo pulchre Rom.conſ.253. in princ.

Declaratur ſexto, in materia probationum, quę neceſſario concludere debet. Natt.conſ.141.nu.3.vol.1.

Declaratur ſeptimo, vt actus præſumatur factus nomine illius, qui erat obligatus. Bald. in l. ſi patruus, num.5 C.commu.vtriuſque iudic. Alciat.reg.2.præſumpt.24. num. ... Menoch.de præſumpt.lib.3. præſumpt.46.num.8.

Vel ad quem commodum ſpectat. Riminal.conſil. 21. num. 14. lib. 1. & ſi in actu ſit mentio alicuius ad quem negotium ſpectat, cenſetur actum nomine illius, vnde vendens rem Titii, cenſetur nomine Titii, Maſcard.concluſ.38.

Declaratur octauo, ut non habeat locum, quando reſultaret aliquod delictum, ſi diceretur contractum nomine officij. Hinc ſtatutum probibens forenſem immobilia acquirere, ſi forenſis mandat Caio, bomini ſubdito, vt emat, præſumitur nomine proprio, quia vti procurator illius forenſis, incurreret pœnam. Bal. in l.fœliciſſima, C.de his quia non domin. Aret. in l. qui in aliena, §.ſi is qui, putat.ff.de acq. hæred. Iaſ. in l 1.§.nunciatio, nu.3.ver.quarto facit, ff.de nou.oper. nunciatio. Menoch.lib 3.præſumpt.49.nu.28.

Et procurator, licet de acceptatione, non conſtet, faciendo actum, qui non poteſt, niſi ad ſolum conſtitutum, pertinere videtur tacitè mandatum acceptare, l.qui ſeruum, §.idem in eo, ff.de neg.geſt.ex ſubſequenti igitur reſultat acceptatio.

Tertius modo ſuccedit perſonarum gradus in hac locati, & conducti materia.

De tertio gradu perſonarum.

Vſ fructuarius.	*Emphyteuta creditor.*
Poſſeſſor maioratus.	*Miſſus ex primo decreto.*
Vaſallus.	*Conductor.*

Superficiarius.

De vſufructuario, ad repetitionem l. ſi quis domum, §.1 ff.locati.

QVÆSTIO I.

PVLCHRA, utilis, & neceſſaria ſe offert indagatio, & ſæpius in foro, & practica uerſata, an uſufructuarius locare poſſit uſum fructum, & hæc quæſtio ſicut & maior pars ſequentium in hoc tertio gradu perſonarum reſpicit perſonam, & rem ſimul; dum enim quęritur, an uſufructuarius locare poſſit uſumfructum, pariter quæritur, an uſusfructus locari poſſit. Idem de emphyteuta, conductore, & ſimilibus occurrit, in qua materia ueniam ad repetitionē aliquam l.ſi quis domum, §.1.ff.locati.

1 Et pro parte negatiua facit tex.in l.ſed etſi quid, §. ueſtimentorum, ff.de uſufructu, ubi uſufructuarius ueſtimentorum ea locare non poteſt, quia (inquit textus) hoc bono uiro non conuenit.

2 Secundo pro hac parte facit l. quod in rerum, §. 1. ff. de leg. 1. ubi nudus uſusfructus legari non poteſt, & inutile eſt legatum.

3 Tertio pro hac parte facit l.hoc ſenatuſconſultum, §.1.ff.de uſufructu earum rerum, quę uſu conſumuntur, ubi rerum uſu conſumptibilium uſusfructus locatio non ualet.

4 Quarto facit pro hac parte, quia ſeruitutes locari non poſſunt, l.ſeruitutem, ff.locati, ſed uſusfructus eſt ſeruitus, merito, &c.

5 Pro contraria opinione facit l.ſi quis domum, §.1. ff.locati, ubi uſusfructus locari poteſt.

6 Secundo pro hac parte facit tex.clarus, & magiſtralis, in l.arboribus, §.uſufructuarius, ff. de uſufructu,

vbi

vbi clare dicitur, quod uſufructuarius locare poteſt.

7 Tertio pro hac parte facit tex. pariter clarus, Inſtit. de uſu, & habitatione, in finalib. uerbis principii, ubi expreſſe dicitur, quod uſufructuarius locare poteſt, & hęc ſecunda opinio uidetur uerior, per hęc iura ſecundo loco pro affirmatiua adducta, in quibus firmatur expreſſa regula, quod uſufructuarius poteſt locare alteri uſumfructum. Probatur enim primo in l. ſi quis domum, §. 1. ff. locati, qui text. quoniam ſitus eſt ſub tit. ff. locati, & conducti, affectionis, & utilitatis cauſa percurremus circa ipſius intelligentiam, colliguntur enim multa notatu digna ad propoſitionem locationis, & conductionis uſusfructus. Firmia. in repert. in uer. uſufructuarius alienat.

De repetitione l. ſi quis domum, §. 1. ff. locati.

QVÆSTIO II.

1 PRIMA igitur eſt ad propoſitum quæſtionis, de qua agitur ex eo contextu concluſio. Vſufructuarius poteſt locare uſumfructum fundi in quinquennium. Si igitur poteſt in quinquennium, ergo & ad quatuor, & tres annos, & infra; in eo enim, quod plus eſt, ineſt quod minus eſt. regula, in eo, & regula, non debet, ff. de reg. iur.

2 Sed nunquid ad longum tempus locare poterit, puta decennium? poſſet ex eo textu colligi quod ſic, quia non excludit locationem ad longum tempus, ſed ſolũ conſiderat, vt pro rata temporis decurſi penſio ſoluatur. Si igitur eſt facta locatio ad annos decem, ſi infra duos, uel tres annos moriatur uſufructuarius, hoc attenditur, ut teneatur pro rata temporis.

3 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia, quod mulier ſexagenaria, & ultra, fuit relicta uſufructuaria a ſuo uiro, prout moris, omnium bonorũ, & locauit prædium per annos decem, quæ mortua eſt annis duobus poſt locationem, aſcribebatur culpæ, quod per tam longum tempus in ea ætate locauerit, tamen ſibi imputet conductor, qui hoc non cogitauit, prout conſiderat I. C. in allegato §. 1. Si enim uides uſufructuarium ſenem, infirmum, uel etiam ſanum, nõ ne conſiderare debes, quod mortalis eſt, & ſi preces proprietarii ſunt dignæ, cito morietur.

4 Secunda concluſio colligitur, quod cõductor uſusfructus tenetur pro rata temporis ad penſionem decurſam.

5 Tertia eſt concluſio. Conductor uſusfructus æquiparatur ei, qui conduxit operas ſerui uſufructuarii, uel qui conduxit habitationem, ut ſic pro ſola rata temporis teneatur, & ſic colligitur, quòd ſicut uſusfructus locari poteſt, ita & habitatio, & ſeruus fructuarius, & ſicut conductio prædii uſufructuarii morte finitur, nec tenetur ad penſionem, niſi pro rata temporis, ita & conductor ſerui fructuarii, & habitationis. Si igitur legata eſt mihi habitatio, uel inter uiuos reſeruaui eam, locare potero, ut inferius dicam.

6 Quarta ſit cõcluſio. Conductor uſusfructus faciendo impenſas in re conducta ſub ſpe ſe fruiturum pro tẽpore integro locationis factæ, ſibi imputet, qui debebat inſpicere, quod euenire poteſt, & ſic quod ante tempus uſufructuarius moreretur, & ſic habemus bonũ textum, & cautelam in hac locati, & conducti materia, in tractatu expenſarum, & melioramentorũ, ut conductor ſit cautus, in faciendis namq. uidetur uelle hic tex. quod ſi poſtea locatio finiatur caſu fortuito, & ſine culpa aliqua locatoris, quod nõ repetet, & ſibi imputet quare fecit, & conſiderando diſcurſum huius §. æquiparat conductorem uſusfructus conductori inſulæ exuſtę, & ſic ſi loco Sempronio inſulam, quę poſtea exuſta eſt, uel molendinum, quod impetu aquarum dirutum eſt, & ſic de ſingulis. Si ego feci aliquas impenſas non repetam, quia hoc uenit a caſu fortuito, qui præuideri a locatore non poterat.

7 Conductor igitur non repetet melioramẽta, & expenſas factas in re conducta ſi caſu fortuito pereat.

8 Circa unum oritur dubitatio ad intellectum huius §. certi enim iuris eſt, quòd mortuo uſusfructuario, finitur uſusfructus, §. finitur, Inſtit. de uſu fructu, cur ſaltem ex quadam æquitate non datur retentio cum eo reſpectu melioramentorum?

QVÆSTIO II.

1 SECVNDO quæri poteſt circa huius §. intelligentiam, ſi enim adſcribitur culpæ conductoris, qui cogitare debebat, quod in eo caſu propoſito uſufructuarius uiuere non potuerit per annos quinque iuxta locationem factam, quare iſta conſideratio non applicatur etiam reſpectu uſufructuarii locatoris, ut tempore locationis cõſiderare deberet, quod fortaſſe non uixiſſet per annos quinque, prout locauit, maxime quia poſſibilitas mortis futuræ eſt ſecundum curſum naturalem, meritò conſiderari deberet, iuxta no. in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de uerb. oblig.

QVAESTIO III.

1 TERTIO quæri poſſet circa huius, §. intelligentiam, æquiparare enim uidetur I. C. caſum mortis uſufructuarii & inſulæ exuſtæ, uidetur autem differentia; ſi enim inſula exuritur, ſæpius eſt a caſu inopinato, & improuiſo, non contingibili, ordinario curſu naturæ. Vnde uidetur magis hoc caſu excuſandus locator, mors autem eſt ſecundum naturam, & moriendum cuilibet eſt. Vnde facilius præuidenda, & conſideranda erat.

2 Colligitur autem ex eo quod incendium, & mors ſola naturalis ſunt caſus fortuiti in materia, & tractatu locati, & conducti, conſideratur etiam, quòd in materia locati inſpiciendum eſt, quod eſſe poteſt. Vnde bene dicere poteſt locator conductori. hoc erit damno tuo, quia conſiderare debebas hoc de facili euenire poſſe.

Quinta ſit concluſio. Si uſufructuarius locat fundum non tanquam uſufructuarius, ſed uti proprietarius, tenetur ad impenſas, & ad intereſſe, quia uidetur eum decepiſſe, non enim fortaſſe conduxiſſet, ſi hoc ſciuiſſet, unde in hoc contractu bona fides admodum uerſatur, ut ſuperius audiuimus.

3 Sed dici poſſet ad huius §. intelligentiam, quomodo cognoſcetur hoc, quod quis locauerit uti fructuarius, uel proprietarius? Reſpõdetur, quod uerba tex. hoc innuere uidetur, ibi, ſed quaſi fundi dominus. unde ſi in inſtrumento aſſerit ſe dominum, & ſumus in claris, aut colligitur appoſuiſſe quędã pacta, uel uerba notificantia dominium, & tunc colligitur idem.

4 Vidi in facto caſum in hac locati, & cõducti mate-

ria; ita enim dicebat inſtrumentum. Sempronius vſufructuarius locauit talem fundum, vtique iſto caſu locaſſe videtur vſusfructus ipſius ius, & vti vſufructuarius ex verbis præcedentibus, l. ſi ſeruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1.

5 Quid in dubio, & ſimpliciter locando ad materiã, l. qui tabernam, ff. de contrahen. empt. Vtique. I.C. in præſenti diſputatione omiſit, ſed apparet deciſum in l. qui tabernam, ff. de contrah. empt. Si igitur dicam, loco Sempronio tabernas meas argentarias, vel apothecam mei officii notariatus, vel pannorum, videor ſolum ipſi locaſſe ius, quod habeo, ita vt ſi dominium ſit alienum, tamen locatio intelligitur reſpectu iuris, quod habeo, & ſic pono ſimpliciter in locum meum.

6 Secundo hoc idem probatur in l. ſerui electione, §. 1. ff. de leg. 1. vbi legans rem cum alio communem, licet dicat in hæc verba, lego rem meam, ſolum dicor legaſſe ius, quod habeo & ſic portionem meam.

7 Qui textus eſt valde vtilis in hac locati, & conducti materia, quod ſi loco Sempronio talem apothecã, vel quid ſimile, dicor ſolum locaſſe portionem meam, & ſolum ius, quod habeo in illa, &c.

8 Et ſic ſequitur ampliatio ad l. qui tabernam, vt procedat nedum in ſimplici iure, quod quis habet in re, & ſic in caſu, in quo quis nullum habeat dominium, ſed in caſu, quo quis ſit dominus pro parte tantum.

9 Vidi in facto caſum, folium ſic conſcriptum. *Antonio di Pietro appigiona a Franceſcola caſa ſua per tanto l'anno*, quæ domus erat communis cum alio, tamen locaſſe videtur pro portione ſua. Similiter vidi in facto caſum.

10 Duo litigabant adinuicem. demum venit tertius, & dixit, *ſe la caſa reſta a te la vuoi appiggionare à me?* ille reſpondit, quod ſic. tandem per viam concordię, vel aliàs ex decreto iudicis, vel laudo arbitrorum, fuit diuiſio facta per mediũ, ille volebat conſignari totam, & prętendebat intereſſe, tandem ex d. l. Labeo fuit deciſum, non teneri niſi ad portionem ſe contingentẽ, nam ibi I.C. appellat commune meum in hæc verba, Stichum, qui meus erit, vbi etiam pendebat a futuro euentu, cum eſſet relatio ad tempus mortis, quo tempore ſolum partem habebat.

11 Tertio probatur hæc opinio ex not. in l. cum alienam, C. de legat. in vltima parte gloſ. vbi legans rem cum alio communem ignoranter, intelligitur de iure, quod habet in ea.

12 Quarto probabilis videtur hæc opinio ex l. ſi quis domum, §. fin. & ibi Accurſ. no. ff. de leg. 1. & in l. Męuius, §. fundo, iunctis his, quæ ibi no. Bart. nu. 2. ff. de legat. 2. vbi legando quis rem alienam, in qua ius aliquod habet, videtur ſolum legare ius, quod habet.

13 Quinto probatur hæc opinio ex no. in l. cum tabernam, ff. de pignor. qui textus loquitur in materia locati, & conducti iuxta expoſitionem gloſ. 1. ibi, ob id extendendum, Bar. intellectum, qui ſeruiet in hac locati, & conducti materia. Aut enim quis nullum ius habet, & tunc appellatione tabernæ, vel apothecę venit mercantia, & merces ibi poſitæ. Aut habebat ius aliquod, puta ſecundum glo. & Bar. ibi, quia erat conducta, & tunc aut venditur, vel alio modo alienatur, & tunc ſtricte intelligitur de loco tantum, non de rebus contentis in ea. Aut pignoratur, & tunc veniunt etiam res illatæ. Et ſic habetur obiter in hac locati, & conducti materia, quod ſi mercator apothecam conduxit, & intulit in eam multas merces, ſi pignorat eam, cenſetur pignoraſſe res illatas intus dictam apothecam, & res ſi mutatur, intelligitur de repertis tempore mortis, quia videntur ſubrogatæ in locum aliarum, & ſic in generali obligatione facta per conductorem veniunt etiam merces venales, vt per Alexan. ad Bar. in d. l. cum tabernam, & Bar. in l. vbi adhuc, col. 8. C. de iure dot. 5. quæ erant tempore mortis, vel tempore, quo agi poterat, vt per Alex. ibidem, & Bart. in l. ſi conſtante, q. 3. ff. ſoluto matrimon. contra Bald. in l. certi iuris, C. locat.

14 Et paſſim contingit, quòd mercatores conducunt aliquid de nouo, uel emunt, cenſentur obligaſſe etiam merces uenales, & non attenduntur illæ merces, quæ erant tempore obligationis, ſed ſubrogatæ loco aliarum. Vnde non erit bona exceptio, iſtæ merces ſunt nouę, nec erant tempore obligationis, quia recipiunt functionem.

15 Vltimo pro hac parte facit cap. paſtoralis, de donat. & cap. quod autem, & quod ibi not. de iure patronatus.

16 Qui etiam textus multum confert in hac locati, & conducti materia, quòd ſi res locata donetur, cenſetur donaſſe, & remiſiſſe ius conductionis.

17 Vſufructuarius igitur ad intelligentiam d. l. ſi quis domum, §. 1. ff. locat. quando ſimpliciter rem alienam, in qua habet vſumfructum, videtur locaſſe ius, quod habet, & ſic finito uſufructu dicitur finito locatio, & conductio ipſius.

18 Ex quibus poſtea corollarie infertur intellectus ad l. qui tabernam, ff. de contrahen. emptio. ſ. appellatione tabernæ duo contineri poſſunt, videlicet locus, & merces in loco exiſtentes, & hoc ſecundum diuerſos reſpectus, quibus applicatur, aut enim in loco quis nullum ius habet, aut ius aliquod habebat, ut conductionis, & ſimile. Primo caſu ueniunt merces in loco exiſtentes, l. cum tabernam, ff. de pignorat. act. Secundo caſu ſubdiſtingue, aut ſumus in caſu tranſlationis dominii, ut in uenditione, uel alia alienationis ſpecie, & tunc fit ſtricta interpretatio, ut ueniat ſolus locus, non merces in loco exiſtentes, d. l. qui tabernam; aut ſumus in caſu nõ tranſlationis dominii, ut in ſimplici pignoratione, & tunc pinguius intelligitur, ut comprehendat tam locum, quam merces in loco exiſtentes d. l. cum tabernam, ubi Bart. bonam rationem dat in hoc, quia debitori nihil diminuitur, & creditori fortius ſuccurritur.

19 Et ſic in pari gradu plenior fit interpretatio in hypotheca, & obligatione bonorum, quam in uenditione. Et applicando hunc intellectum in hac locati, & conducti materia infertur, quod cum in locatione ad longum tempus transferatur utile dominium, ut ſuperius uidimus, ſi quis locat ad longum tempus ſimpliciter apothecam ſuam, uidetur de loco intellexiſſe, non de rebus in locum inuectis, & illatis.

20 Vnum non omittam circa caſum, & facti contingentiam propoſitam a I.C. in d. l. cum tabernam, proponit enim ibi unum tantum, ſ. ſi merces exiſtentes obligationis tempore uendantur, & alię in eorum locum per nouas emptiones ſubrogentur, quo caſu non uidetur aliqua diminutio.

21 Quid in eo mercatore, qui tempore obligationis contractæ, habebat apothecam plenam, ſed paulatim uendidit, nec curauit amplius reemere, quia noluit

proſe-

proſequi artem, vel aliud impedimentum prouenit, ita vt tempore debito obligatio ad minimum quid redacta eſt.

22 Euenit in facto in illo mercatore, qui nactus eſt opulentam hæreditatem, & noluit amplius exercere mercaturam. Si dicas I.C. in d.l.cum tabernam, in fi. verbis ſolum conſideraſſe videtur tempus mortis, vel quo agi poterat. Vtique conſiderauit hoc, ſed ſecundum facti ſpeciem ſibi propoſitam de ſubrogatione aliarum mercium, quaſi merces receperint functionem in genere ſuo.

23 Et quod dictum eſt de tabernis, quod eſt proprium vocabulum Iuriſconſultorum, hodie vtimur apothecis cum magazinis, & fundacis. Sed vidi in facto euenire in hac locati, & conducti materia ad intellectum ſuperius poſitum circa duas leges qui tabernam, & cũ tabernam. Locauit quis apothecam, vbi erant merces, & locauit ad longũ tempus, & in fine inſtrumenti eſt appoſita hypotheca. Si reſpicimus nudum contractum locationis, intelligitur in dubio de loco, ex quo ſumus in caſu tranſlationis dominii ſaltem vtilis. Si reſpicimus naturam hypothecæ, venient etiam merces, & ſic in vno actu, diuerſo tamen reſpectu, fit ſtricta, & ſit latior interpretatio, & ſic erit cautus conductor, & ſecurus in caſu moleſtiæ, vt etiam merces pro obſeruatione contentorum in inſtrumento ſint obligatæ.

24 Et ſic vna res diuerſo iure cenſetur, diuerſo tamen reſpectu ad materiam. l. eum qui ædes, ff. de vſucap. de qua alias ſuperius vidimus.

25 Ampliatur principalis ſuperius allegata concluſio, vti finito, & extincto vſufructu, licet tempus conuentæ locationis duret, hæres locatoris non tenetur ad aliquod intereſſe. ita text. in d.l.ſi quis domum, §. 1. verſic. hæredem eius &c.

26 Ampliatur ſecundo, ex eodem textu, vt conductor licet grauetur, quia non poteſt ad finem perducere inchoatam conductionem, tenetur tamen ad penſionẽ præteriti temporis, quo fruitus eſt ita text. in d. §. 1. verſ. ſed an ex locato, &c. atteſtans id æquiſſimũ eſſe.

27 Et ſic corollarie habetur vnum, quod licet regula ſit, quod grauatus in vno, releuatur in alio, l. eum qui, ff. de iureiur. l. ſecundum naturam, ff. de reg. iu. tamen quando grauamen, vel præiudicium prouenit a caſu, ſibi imputet patiens, more conductoris, qui proſequi non valet inchoatam conductionem ex morte vſufructuarii locatoris. Et colligitur etiam ex hoc cõtextu, quod in materia locati, & conducti reiiciuntur apices, & ſubtilitates iuris, & ſolum æquitas attendenda eſt, quod in foro, & actu practico ad multa deſeruiet.

25 Ampliatur tertio loco ex eodem textu, vt non detur ſibi exceptio, vel retentio melioramentorum, & expenſarum in re conducta factarum. Ita probat idẽmet tex. ibi, verſ. idem quęrit ſi ſumptus, & ſic quando conductori poteſt adſcribi, quod non præuidit, quod ſecundum factorum contingentiam euenire poterat, tunc melioramenta non repetet.

26 Dices. Si ęquitas ex eo textu attẽditur, cur ex ęquitate ſibi nõ ſuccurritur, quod fundũ meliorauit, ne is, ad quẽ redit fundus, per mortẽ vſufructuarii locupletetur coniectura aliena, nonne ẽt, & viuere poterat?

27 Ampliatur quarto loco, vt vſufructuarius non ſolum per ſe, & immediate, ſed & per alium, vt procuratorem, & negociorum geſtorem quis locare poſſit, & locando vſufructuarius retineat vſumfructum. Ita probat textus in terminis in materia locati, & conducti in l. arboribus, §. vſufructuarius, verſic. non ſolum, ff. de vſufructu.

28 Et notabilis eſt in hoc verſ. iſte verborũ contextus, ponit namq; I. C. ibi, quod negociorũ geſtor locauerit vſumfructũ, nec ponit de ratihabitione aliqua, nec voluntate ſubſequenti. Non.n. videbatur dicendum me vti poſſe abſque voluntate ſubſequenti, vel ratihabitione, ad l. ſi pupilli, §. ſed ſi ego, ff. de negoc. geſt.

Et ſic colliguntur duo in hac locati, & conducti materia ex eo contextu.

29 Primum eſt, quod locatio, & conductio ſimiles ſunt emptioni, & venditioni, & iiſdem iuris regulis regulantur, vt diximus ſuperius q. de ſimilitudine locati-
30 onis ex l. 2. ff. locat. fallit hoc in præſenti caſu, quia in venditione requiritur ratihabitio, d. l. ſi pupilli, §. ſed ſi ego, ſecus in locatione, & conductione.

31 Secundum, quod in contractu locationis, & conductionis ratihabitio non requiritur, & ita de hoc text. miratur ibi Raphael Fulgo. & dicit cogitandum.

32 Poſſet fortaſſe dici, quod ibi hoc non intendit principaliter I. C. ſed quęrit ibi, an per negociorum geſtorem locatio fieri poſſit, & reſpondet, quod ſic, nec quęrit vlterius, ſed I. C. pręſupponit, & ita credendum eſt, terminos habiles. Si enim interrogatus fuiſſet, an ſint neceſſariæ qualitates requiſitæ ad negociorum geſto-
33 rem, quæ ſunt, vt ſubſequatur ratihabitio, vtique ſic reſpondiſſet, quia ponens factum videtur illud ponere cum ſuis qualitatibus, & circunſtantiis a iure requiſitis, iuribus vulgaribus.

34 Vnde in hac locati & conducti materia; ſi quis fuiſſet interrogatus, locatio poteſtne fieri per procuratorem? & reſpondet, quod ſic, eſt ſatisfactum interrogationi. Dices, debet habere legitimum mandatum? certe ſic, ſed de hoc me non interrogaſti.

35 Ecce hoc deducitur in ſimili ex allegata lege ſi quis domum, §. 1. vbi quęſitum fuit a Marcello I. C. an vſufructuarius poſſit locare vſumfructum in quinquennium. Reſpondit præciſe ad interrogata, quod ſic, & eſt ſufficiens reſponſio, & licet non expreſſerit ea, quæ poſtea declarando expreſſit, non per hoc eſt redarguendus I. C. & ita fortaſſe ſaluari poſſet ſubtilis obiectio Fulgoſ.

36 Colligitur autem in hac locati & conducti materia ex d. §. vſufructuarius, utilis concluſio. qui locat, dicitur vti, & frui re locata. Vnde paſſim in practica fiunt poſitiones, & capitula ad probandam poſſeſſionem alicuius, quod talis locauit talem fundum, diſlocauit, colonos poſuit, & alios actus poſſeſſorios fecit, qui citra ius, & nomen veri domini, & poſſeſſoris fieri non poſſunt.

37 Ampliatur quinto loco, vt poſſit vſufructuarius locare vſumfructum alii inuito etiam proprietario, l. cui, ff. de vſufructu.

38 Ex quadam tamen ęquitate, & ratione affectionis debet potius locare proprietario, quam alteri, vt ſentit Bar. ad d. l. eotem, §. 1. ff. de publicanis. Boer. deci. 107. ſub nu. 4. & eſt communis opinio atteſtata per Borgn. de uſufructu mulieris, ſub nu. 173.

39 Dices. ego nolo habere iſtam affectionem, & diſcretionem, uolo eſſe liber homo, & uendere cui mihi uidebitur, & placuerit, & nolo facere hoc ſeruitium proprietario, credo cogi poſſe ex doctrinis ſuperius

allegatis, quæ loqui videntur in verbis præciſis.

40 Vidi etiam in facto caſum in hac locati & conducti materia, quod uſufructuarius, & proprietarius inuicem parum ſe diligebant, immo extrinſecus aliquali odio ſe proſequebantur, & durum videbatur vſufructuario hoc facere.

41 Et famoſa, & æqua eſt reſolutio in hac locati materia, quod attenditur connexitas, unde dominus tenetur refirmare podere pro pari conditione potius primo, & antiquo colono, quam nouo. & ſimiliter, ſi Antiani, & Conſules alicuius Communitatis locauerunt aliquod officium ſuæ Communitatis, non debent, nec poſſunt ſucceſſores in officio, ut ſindicus etiam habẽs legitimum mandatum reuocare, & alii relocare ſine urgenti cauſa, & neceſſitate, ut not. Caſtrenſ. in d. l. co tem, §. 1. & paſſim occurrit in factis publicis. ſit locatio alicuius officii alicui inimico meo, uel locauit inimicus meus, ego ſucceſſor in tali officio ſtatim tento annullare, & reuocare, turpe ſanè dictu, & factu. dicam in uerbo ſucceſſor, ad l. emptorem, C. locat.

QVÆSTIO IIII.

1 SED pulchra eſt hic indagatio quæſtionis de uſufructu locato, quam ad intellectum, l. ſi quis domum, §. 1. ff. locat. ubi Caſtrenſ. in hoc tractatu locati, & conducti colligit hanc concluſionem, quod reſoluto iure datoris, cenſetur reſolutum ius acceptoris, & hoc colligit per illum textum. Sed famoſus, & celebris textus eſt, l. uectigali, ff. de pignor. eſt igitur facta locatio per uſufructuarium, uel quid ſimile, quod prius non erat, an finita locatione redeat ad locatorem, & dominum libera, prout locauit, uel cum onere ſuo nouiter impoſito, & quod dictum eſt de locatione per uſufructuarium facta ad quinquennium, puta iuxta exemplum poſitum a I. C. in d. §. 1. poteſt etiam exemplificari in locatione ad longum tempus, & paſſim diſcurrendo.

2 Vidi in facto caſum in hac locati materia. Vſufructuarius locauit durante eius uita uſumfructum, quo tempore conductor permiſit uicinos tranſire per fundum, ire ad puteum, & ſimilia præiudicia facere, an redeat cum hoc onere, & utique non, ſed redit libera eo modo, quo tradita eſt. Petr. Iac. in actione in rem pro re emphyteutica, col. 11. uerſic. rurſus notandum eſt. Io. Cainer. cap. 1. §. habito, de prohibit. feudi alienati. per Federic. Io. Faber. in l. fina. C. ſi res aliena pignori data ſit. Bartol. Bald. & alii, in l. 3. C. de ſeruit. & aqua. Bald. conſil. 381. lib. 1. Imol. conſ. 8. col. fin. Maſuer. in tit. de locato, uerſ. itẽ utilis dominus. Caſtrenſ. conſ. 68. in fine, lib. 2. Alex. conſil. 38. colum. 2. lib. 2. & 173. eo. lib. repetit. conſ. 90. lib. 3. conſ. 11. col. 10. eod. lib. conſil. 10. col. 4. lib. 5. Benedic. in cap. Raynutius, in uerbo, uxorem, nu. 60. de teſtamen. Dec. conſil. 608. col. penult. Iacob. a Sancto Georgio in tract. feud. in uerbo, ita etiam, uerſic ulterius eſt quærendum, & in uerbo, qui quidem inueſtiti, col. 11. uerſi. item quæro, dicens hanc quæſtionem pulchram, & notabilem. Curt. in eodem tract. par. 4. q. 14. Bertrand. conſ. 3. in fine, lib. 3. Afflict. deciſ. 380 Boer. deciſ. 181. Tiraquel. de retract. lignagier. §. 1. gl. 14. nu. 112. & §. 34. glo. 1. & unic. num. 7. & de retract. conuent. §. 3. gl. 1. nu. 1. Sebaſt. Medic. in tract. mors omnia ſoluit, concl. 97. Addo bene in materia loquentes Soci. iun. conſ. 160. num. 8. lib. 3. Dec. in l. aliud, §. fin. de reg. iur. Gozad. conſ. 39. nu. 5. Rui. conſ. 17. nu 8. lib. 1. Crauet. conſil. 299. nu. 4. Iac. Menoch. in terminis locationis, & conductionis de retinenda poſſeſſ. remed. 4. num. 31.

3 Cui addas, quòd hæc eſt uerior, & magis communis opinio. Eman. Soarez in ſuo theſaur. littera E, num. 119. ex Iaſ. in l. fin. num. 18. C. de iure emphyteut. Veronenſ. de ſeruit. urbanorum prædiorum, c. 13. Pariſ. conſ. 98. num. 11. lib. 2. Rodoa. de reb. eccleſ. fol. 121. num. 38.

4 Declaratur hæc regula, & diſpoſitio l. lex uectigali, ff. de pignoribus, ut procedat, & habeat locum, ſi res conducta, uel alias emphyteutica redeat, ad locatorẽ, & dominum directum ex cauſa commiſſi, quia conductor non ſoluit penſionem, in tempore, non ſeruauit alias conuentiones, ſecus ſi ex alia cauſa, & non uti dominus directus, quia tunc remanet ſeruitus, uel pignoris obligatio. Ita Guid. Pap. atteſtans ita determinatum, & iudicatum deciſ. 575. ex l. traditio, §. 1. ff. de acquir. rer. domin. & l. alienatio, ff. de contrahen. emp. & l. ſi debitor, ff. de diſtrac. pig.

5 Et in hac locati & conducti materia ſubdit unum aliud Gui. Pap. in allegata deciſ. quod ſi ſuper re conducta ad longum tempus, uel emphyteutica conſtituta ſit annua penſio, quod non tranſit in tertium poſſeſſorem, niſi in caſibus piis, & fauorabilibus, ut pro alimentis, pro uictu pauperum, pro anniuerſariis, & ſimilibus, ut latius per eundem Guid. Pap. deciſ. 576. Addo pulchre in materia loquentem Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ, priuil. 63. atteſtans competere actionem hypothecariam contra tertium poſſeſſorem. Rom. conſil. 389. & ſingul. 435. quæritur an teſtator. Euerar. in loco ab alimentis. Ioan. Duran. de arte teſtandi, caut. 17. tit. de hæred. inſtituen. faciunt dicta per Couar. in rubr. de teſtam, ſub num. 19.

6 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia: quis locauit bona ſua, & uoluit, quod fructus talis fundi traderentur fratribus Sancti Franciſci, quolibet anno pro anniuerſariis, & ita pluribus annis factum fuit per colonos, & conductores, & apparent multa recepta, & annuales quietationes, ſi poſtea fundus perueniat ad manus tertii, uel ematur per conductorem, vel colonum, quod adhuc tenebitur, per deciſiones ſuperius adductas. Similiter aſſignauit pater naturalis filio ſuo pro alimentis fructus talis prædii, qui percepit per annos multos, poſtea alienatur non mutatis colonis, adhuc tenetur.

7 Ex quibus corollarie infertur intellectus, & limitatio ad l. fin § 1. ff. de contrahen. empt. qua cauetur, actionem perſonalem non dari contra tertium poſſeſſorem; limitatur enim in annua penſione perſoluenda pro alimentis, anniuerſariis defunctorum, & ſimilibus cauſis piis.

Et ſic ratione pietatis res tranſit cum onere ſuo ad quemcunque ſucceſſorem etiam tertium poſſeſſorem.

QVÆSTIO V.

Vſufructuarij.

SED quæro vnum ad materiam l. æde, C. locat. & in hac materia l. lex vectigali, & declaratione ſuperius poſita. Domus locata non redit ad dominum, quia incidit in commiſſum ob canonem, & pẽſionem

non

Digitized by Google

non ſolutam, ſed quia volebat dominus vti ad vſum
proprium, vel egebat alia reſectione neceſſaria, an re-
deat cum onere ſuo impoſito per conductorem? pu-
1 tarem quod non, quia videtur diſtinctio Bar. recepta,
aut res redit ex cauſa voluntaria, & tranſit cum one-
re ſuo, aut ex cauſa neceſſaria, puta ex legis diſpoſitio-
ne, & tunc non redit cum onere ſuo, ſed in caſu noſtro
dicitur cauſa neceſſaria, quia ex legis diſpoſitione hoc
facit locator. ita Bar. in l. in diem, ff. de aqua pluuia ar-
cenda, vbi aut factum emptoris, vel conductoris ad
hoc directò tendit, & non reſcinditur: aut non tendit
directò, & tunc reſoluitur, vt ibi per eum, dicens ex
hoc apparere deciſionem omniū quæſtionum in ma-
teria contingentium. Bart. & Angel. in l. 3. ff. quibus
mod. pign. vel hypotheca ſoluitur, vbi, ſi auocatur res
ex cauſa antecedenti neceſſaria, reſoluitur quoque pi-
gnus, & onus, ſecus ſi voluntaria, ſed pro reſectione
dicitur ex cauſa neceſſaria ex legis diſpoſitione, quali-
tate perſonæ, quia eget pro ſuo vſu, & qualitate rei,
quia indiget reſtauratione, merito &c. idē tenet quod
pignus reſoluatur, Curt ſen. conſ. 12. col. penult. Fa-
bia. de empt. & vendit. quæſt. 3. 7. quæſt. principalis.
Dec. in l. ſi ſocius, col. 2. ff. ſi cert. petat. conſ. 78. col. a.
verſ. & ſpecialiter, conſil. 238. colum. fina. in 5. dub. &
conſ. ſequen. col. fin. Anto. Rube. conſil. 90. col. final.
Cagnol. in l. 2. q. 5. C. de pact. inter emptor. & vendit.
Soci. iun. conſ. 20. col. 8. vol. 1.

2 Similiter ad propoſitum materiæ locati & condu-
cti, de qua agimus, ſi conductio reſcindatur ex reme-
dio l. 2. C. de reſcind. vendit. de qua ſuperius diximus,
reſoluitur hypotheca appoſita. Bal. in d. l. 2. quæſt. 13.
num. 17. Salic. & Caſtrenſ. nu. 12. Cremenſ. num. 189.
Cagnol. num. 120. Alex. ad Bartol. in l. ſi res, ff. quibus
modis pignus, vel hypotheca ſoluitur. Alciat. in l. de-
bitorem, num. 2. C. de pactis. Neguſant. de pigno. p. 5.
membr. 1 num. 43. Tiraquell. de retract. conuent §. 3.
gl. 1. num. 12. in l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, nu.
271. & hæc eſt verior, & magis communis opin. Soci.
iun. conſ. 119. num. 16. lib. 2. Arius Pincllus, de reſcin
denda vendit. l. 2. cap. 3. nu. 11. in fi.

3 Sed vidi vnum in facto in hac locati & conducti
materia, ad vlteriorem intelligentiam l. ſi quis domū,
§. 1. ff. locat. a quo pendet tota hæc præſens materia.
Vſuſructuarius locauit vſumſructum in quinquen-
nium Sempronio, qui per aliquod temporis ſpatium
renunciauit contractui, ſed antequam renunciaret,
ſublocauit alii, an dominus teneatur ſtare locationi
factæ per primum conductorem ſponte poſtea ante
tempus renunciantem.

4 Primo videbatur quod non ſtare teneatur ex d. l. ſi
quis domum, §. 1. & d. l. lex vectigali, vbi reſoluto iure
datoris, cenſetur reſolutum ius acceptoris. Secundo,
videtur bonus textus in c. 1. §. verſus, in verbo, reſuta-
uerunt, & ibi Baldus, Aluarot. Laudenſis, & alii, tit.
quibus modis feudum amittatur, vbi volunt hanc fa-
cultatem renūciandi ineſſe a principio ex natura rei.

5 Pro contraria parte facit, quia ſolutio contractus
non debet ſtare in poteſtate debitoris, vt per illius re-
nunciationem præiudicetur tertio, l. ſi res, ff. quibus
modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, l. final. ff. de pa-
ctis, l. filiæ meæ, ff. ſolut. matr. l. ſi partem, §. 1. ff. quem-
admodum ſeruitus amittatur.

6 Pro reſolutione conſiderandi ſunt duo caſus prin-
cipales. Primus eſt, quando dominus non cogitur ſta-
re talibus renunciationibus, nec ex iuris communis,
nec municipalis diſpoſitione, tunc acceptando id,
quod de facile recuſare poterat, non præiudicat ter-
tio, & ſic cogitur ſtare locationi, & aliis oneribus im-
poſitis. Bal in terminis locati, & conducti, conſil. 371.
Matthiol. lib. 1. vbi loquitur de emphyteuta, qui loca-
uit rem emphyteuticā poſtea renunciauit, quod do-
minus directus, cui poſtea renūciatio facta eſt, tenea-
tur ſtare locationi per prius factæ ab emphyteuta.
Ratio eſt in promptu, quia nunc cogitur emphyteu-
ſis dominus directus ſecundum regulas talem renun-
ciationem acceptare.

7 Secundus caſus eſt, quando ex natura contractus,
vel rei dominus directus cogitur acceptare renuncia-
tionem, prout in feudo cautum apparet ex d. §. rurſus,
ſuperius allegato, & tunc non tenetur ſtare, & eſt re-
ſolutum omne ius, vbi Bald. rationem reddit. quia cū
recuſare non poſſit, excuſatur, ne teneatur recipere
rem oneroſam, & grauari duplici onere, & recipiendi
ante tempus, & rem oneroſam, vbi Bald. allegat d. l. ſi
quis domum, §. 1. ff. locat.

8 Vnde ad propoſitum materię locati, & conducti, ſi
feudatarius locauerit fundum feudalem, poſtea renū-
ciauerit, nō tenetur dominus ſtare locationi factę per
prius a feudatario. late Tiraquel. in tract. lignagier. §.
34. glo. 1. num. 10. & hæc eſt communis opinio. Iul.
Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. 21. vbi loquitur de ſer-
uitute, quæ cum emphyteuſi finitur. Alexand. conſil.
18. num. 5. lib. 5. Picus in repet. §. Titia, num. 99. Pa-
ris. conſil. 88. num. 4. lib. 2. Bero. quæſtio 95. num. 1.
Curt. de feud. quæſt. 13. par. 4. vbi loquitur de vſufru-
ctu, qui cum feudo extinguitur. Iul. Clar. in §. feu-
dum, quæſt. 37.

9 Ex quibus corollarie infertur intellectus, & limi-
tatio ad capit. 1. §. rurſus, quibus modis feudum amit-
tatur, vt procedat in fundo, & aliis actibus, quibus in-
uito domino renunciari poterat, ſecus in emphyteu-
ſi, & ſimilibus, quibus inuito domino renunciari non
poterat.

10 Secundo infertur intellectus ad l. ſi res, ff. quibus
modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, ut procedat in
actu, in quo quis renunciatione contradicere pote-
rat, ſecus in aliis, ut ſuperius dictum fuit. Late Tiraq.
de retract. lignagier. §. 1. glo. 14. num. 112. Maſuer. in
tit. de locato. verſ. item ſi emphyteuta.

QVAESTIO VI.

Vſufructuarij.

1 SED proſequendo ulterius materiam uſusfructus,
ad intellectum d. l. ſi quis domum, dicit enim ibi
tex. quod hæres uſuſructuarii non tenetur ut pręſtet
frui. quid de proprietario? an teneatur ad proſequu-
tionem locationis inchoatæ? text. expreſſe id non di-
cit, ſed colligi uidetur ex eo, quod proprietarius non
teneatur, cum ſemper intendat, quod ſibi imputet
conductor, quare hoc non cogitauit. Similiter æqui-
parat caſum ſuum inſulę exuſtæ, & conductori habi-
tationis, & ſic de ſingulis. Ang. conſ 245. col. 5. uerſ.
quinto eſt uidendum. Borgn. de uſuſruc nu 176. ex l.
ſi domina, ubi Bar. C. de uſuſruc. Holofred. in l. arbo-
res, in fi. ff. de uſuſruc. Borgn. deciſ. 44. nu 7. in fi.
2 Putarem tamen conſiderandū ſecundum facti cō-

 tingen-

Digitized by Google

tingentiam, & communem curſum cauſarum: ſi enim vſufructuarius locauerit ad annum, & infra eum ſeminauerit, conductor, qui ad manus proprias agrum colebat, & ſimiliter infra annũ deceſſerit vſufructuarius, debet ne priuari conductor? vtique non, prout dicam latius de colono, qui inchoauit annum an teneatur ſtare ſingulari ſucceſſori. decit. I.C. vult, vt debeat conſiderare hoc euenire poſſe, & ſic moriturum eſſe. Reſpondetur quod verum eſt, quod inſpiciendum eſt, quod eſſe poteſt, maxime ſecundum curſum naturæ, prout eſt mori, tamen inferri non debet ex hoc, quod ſub tali cogitatione poſſibilitatis mortis, conductor nunquam colat, nec aliquid faciat in agro, patiendo labi menſes ſine aliquid operando, & ſi rectè intueamur, non fuit hæc intentio, nec mens I.C. ſed permittere videtur, vt pro neceſſitatibus quis operetur.

3 Vnde cum in hac locati materia æquitas ex eo textu ſit attendenda, bonus iudex arbitrabitur, an locatio ſit de domo, & rebus habitabilibus, in quibus non requiritur aliquis ſucceſſiuus labor, opera, & induſtria in fructibus percipiendis, & colligendis, ſed per breue tempus de alia habitatione prouideri poteſt. An verò locatio ſit facta de fundo & alijs, in quibus requiritur cultura, & ſi coluit per menſem, ſi aliter facere non potuit habendo reſpectum ad finem colligendorum fructuum, quia tempora labebantur, eſſetne æquum, vel rationabile; quod conductor fundi non putauerit pergulas ſuo debito tempore, quo elapſo eſſet opus inutile. Similiter ſi non araret ſuo debito tempore, & ſic diſcurrendo. Si igitur hæc ſimilia facit ex neceſſitate culturæ, & prope collectionem ipſorum fructuum forte moriatur vſufructuarius, deberetne priuari tot laboribus neceſſario impenſis, & factis conductor, & ille proprietarius locupletari cum laboribus, opera, & induſtria aliena, nec ſuccedat, prout volebat in facti contingentia ille proprietarius: erat enim facta locatio fundi, & certe, vt dici ſolet poſſeſſionis, ſeu prædioli, in quo erat columbarum conductor tempore hyemali in rigore frigorum gubernauit columbas, demum venit tempus prope æſtatem, quo incipiebant naſci pipiones, moritur vſufructuarius, proprietarius licentiauit conductorem in deriſum, iam finitus eſt vſus fructus, & conſequenter locatio, & conductio. & ſic de aliis fructibus cõſiderari poteſt; cum enim mors ſit incerta, & indifferens reſpectu temporis, & perſonarum, ſic pro modo temporis, rei, laborum, & operum, erit facienda conſideratio, ne ex æquitate, quæ attendenda eſt, incidamus in aliquam iniquitatem.

4 Licet igitur (vt I.C. ait) mortuo vſufructuario hæres eius non teneatur vt fruiturus in futurum conductor ſit, proprietarium tamen in hoc excludi non putarem, habito reſpectu ad qualitatem loci, temporis, & neceſſitatis, & inſpecto in omnibus eo, quod æquiſſimum eſt, prout I.C. ait in d. l. ſi quis domum, §. 1. & damnat ibi legiſlator eum, qui per quinquennium conduxit, & operas impendit permanſurus, & fruiturus, quia in hoc tam longo tempore in aliquali culpa eſt, ſed ſi in annum prouidit, neceſſaria fecit, vtique omnino ſuccurrendum eſſe videtur, nec talis videtur legiſlatoris intentio.

5 Similiter in facti contingentia, conduxit quis domum ab vſufructuario, & in eo fecit aliquam impenſam valde neceſſariam, quam veriſimiliter quilibet habitare volẽs feciſſet, ſi poſtea moriatur vſufructuarius, debetnè tam neceſſario opere defraudari? Aequitas igitur attendenda eſt. Borgni. in repertorio deciſ. in verbo, vſufructuarius locator, par. 1.

Colligitur autem ex d. l. ſi quis domum, §. 1. vniuerſalis regula in materia locati & conducti, de qua Bart. ibi mirum in modum delectatur, quod ſi damnum contingat, & conductor vti non poſſit re conducta ſine culpa locatoris, ſit ei remiſſio mercedis pro rata: ſi vero culpa locatoris interueniat, ad totale intereſſe tenetur.

QVAESTIO VII.

Vſufructuarij.

QVAERO tamen vlterius ad materiam l. ſi quis domum, §. 1. ff. locat. licet hæres vſufructuarii non teneatur præſtare conductorem vti frui, tenebiturne ſaltem de euictione? & textus hoc non aperit, veritas tamen eſt, quod non. Cuman. conſ. 170. col. 2.
1 Boer. conſil. 13. num. 12. & ſeq. Cæphal. conſil. 181. & 182. volum. 2.

2 Quod verum eſt, ſi conductor ſciebat qualitatem locatoris. Riminal. ſen. conſ. 654. nu. 7. vol. 4. Borgni. deciſ. 45 in additio. nu. 71 fol. 748.

Putarem tamen in dubio præſumi ſcientiam, ex l. qui cum alio, ff. de reg. iu. vnde allegantì ignorantiã, incumbit onus probandi.

QVÆSTIO VIII.

Vſufruct.

QVAERO vlterius ad materiam l. ſi quis domum, §. 1. ff. loca. & materiæ locationis vſusfructus,
1 an locatio vſusfructus in modica penſione valeat, & videbatur dicendum quod non, ex l. ſi quis conduxerit, ff. loca. vbi locatio facta vno nummo non valet, vt dixi ſup. de locat. ex modico.

2 Contrarium eſt verius ex l. ſi vſusfructus, ff. de iure dotium, qui text. loquitur cum magno artificio, & ex eo colligitur in hac locati materia, an detur, & quæ ſit locatio imaginaria, & vtique datur, eſtque locatio imaginaria, quando ſit minima, vel modica penſione, & inſuper ad colorationem alicuius actus, prout ibi ad colorandum reſtitutionem dotis, quidam remedii loco introduxerunt, vt locatio vno nummo fieret.

3 Et ſic vides cuius vtilitatis ſit contractus locationis, & conductionis. ibi enim I.C. ſubtilizat ingeniũ: videt enim eſſe locum reſtitutioni dotis per diuortiũ ſubſecutum, non eſt locus ceſſioni, non donationi, nõ multis aliis excogitatis remediis, tãdẽ confugit non poſſe alia via ſuccurri, niſi ex locatione imaginaria vno nummo facta, vt ibi habetur.

4 Dices, ad quid prodeſt iſta imaginaria locatio vno nummo facta? nonne erat neceſſaria reſtitutio ſtante caſu diuortii ſubſecuti? cur igitur non proceſſit realiter, conſignando vſumfructum eo modo, quo datus erat ſine tot imaginationibus? certe hoc in vſufructu formali, de quo I.C. quærit, fieri non poterat, ex quo eſt ſui natura inſeparabilis, ob id inuentum eſt remedium d. l.

5 Et ſic ex fine illius l. colligitur vnum aliud, quod

ibi

Digitized by Google

ibi uenerat caſus dotis reſtituendę prout dictum fuit, tamen grauatur mulier annali recognitione vnius nummi, & hoc pro re ſua, & ſic ibi tria ſunt: locatio de re propria conductoris, de re modica, & imaginario modo, & ſic conductio de re proptia valet quando fit ex neceſſitate legis, ut dicam ſuo loco de conducente rem propriam.

6 Et eſt argumentum ille tex. ad illas paruas recognitiones, quas faciunt emphyteutæ dominis directis: multi enim ſoluunt quadrantem unum, uel quid minimum, quod temporibus noſtris uetum eſt, cum aliqua Communitate, uel pio loco pauperi: ſed ſi tractandum ſit cum aliquo clerico, & ſolo, ſcuta ſoluuntur & caducitates leguntur.

Dici quærendo poſſet, uſusfructus morte finitur, §. finitur, Inſtitu. de uſufructu. mortuo marito in caſu illius legis quid agendũ? durabit ne talis locatio uno nummo facta? crederem quòd non, & omnia conſolidari in perſonam mulieris, & attenditur, ut actus ualeret tempore conſignationis, non quod habeat ſemper tractum ſucceſſiuum.

7 Et facit iſte textus ad duo. Primum eſt, quod actus ficti, & imaginarii nedum tolerantur, ſed a iure inducuntur, quando tractatur de aliquo actu a iure inducto, & ex neceſſitate faciendo, & ſic infertur limitatio ad l. 1. C. plus ualere quod agitur.

8 Secundum eſt, modus loquendi, quo utitur ibi I.C. interrogatus. n. reſpondit non pręciſè, ſed in hęc verba. Quidã dixerunt, uel putauerunt, q̃d hoc, & hoc modo fieri poſſit: nam referendo hęc uerba I.C. conſẽtit.

9 Vnde paſſim iſte modus loquẽdi in facto occurrit. *Io vorrei appiggionare il mio, riſcuotere in Roma certi danari della pigione della tal hoſteria, che iui hò, come potrei fare?* ſic reſpondetur, *al tal tempo i tali ferno così: penſarei io ſè poteſſe far così*, eſt præciſa reſponſio. *Similmente la pigliarò io vſando queſto, & queſto rimedio.* non data contradictione conſentire uidetur.

10 Notandum eſt etiam, quod uerba illius legis parere uidentur aliqualem difficultatem in æquiparando locationem uno nummo, & uenditionem uno nummo; ſi enim uenditur uno nummo, unica ſolutio eſt, & actus eſt iam perfectus, & conſumatus; ſed in locatione requiritur annualis recognitio.

11 Vnde quilibet facilius adhęrebit uenditioni, quam locationi. Præterea, ſi fit uenditio, ius omne transfertur: ſi autem locatio, minime. Quando igitur optanda ſunt uerba illa, ut ius quidem ipſum remaneat penes maritum, niſi dicamus quod quando tractatur de conceſſione alicuius iuris formalis, & inſeparabilis, transfertur facultas percipiendi in accipientem puro iure remanente in alienante, prout fuit, quando Pontifex conceſſit Regi Francorum ius decimandi, ut per Bal. in hac l. ſi uſusfructus.

Et ulterius dubitari poſſet ad intellectum huius l. ſi uſusfructus, quòd illa qualitas uno nummo referatur ad proxima, & ſic ad uenditionem tantum, ex quo ſunt orationes inuicem ſeparatæ.

QVÆSTIO XI.

Vſufruct.

QVAERO ulterius ad materiam d. l. ſi quis domũ, §. 1. ff. locat. & huius quæſtionis de locatione uſusfructus, an ex parte conductoris per mortem ipſius locatio uſusfructus extinguatur. Duo ſunt caſus principales.

1 Primus eſt, quando uſusfructus locatur ab ipſomet proprietario, & tunc eius conductoris morte extinguitur, l. ſi domina, C. de uſufructu, qui tex. in locationis materia eſt mirabilis, & ſingularis, ſecundum Bar. Bal. & Caſtr. & in hac utili locati, & conducti materia deſeruiet ad multa in practica utilia.

2 Primum eſt, quòd quandoque conductor exponitur, idest locator, & econtra, ad idem l. 4. ff. loca. poſui ſupra in q. 1. par. 1. & deſeruiet ad interpretationem ſtatutorum, & libellorum.

3 Secundum eſt limitatio ad l. uiam ueritatis, C. loca. ubi conductio tranſit ad hæredes conductoris, & ponam in tit. in uerbo, ſucceſſor, fallit in locatione uſusfructus facta ab ipſo proprietario, quo caſu non tranſit ad hæredes conductoris, & ſic infertur unum ſatis notabile ex eo contextu, namque inſpecto effectu paria ſunt, locare autem ſimpliciter, & locare uſumfructum: ex quo enim de natura locationis eſt, ut ex ea non transferatur dominium, neque poſſeſſio l. non ſolet, ff. locat. & ſic ſemper nuda commoditas fruendi translata uidetur.

Vnde non uidetur facienda differentia, & mirabilis eſt in hoc ille tex. & ſic ex eo textu colligitur in hac locati materia.

4 Tertium eſt intellectus ad l. non ſolet, ff. locat. ut amplietur ad locationem uſusfructus, quo caſu non transfertur ius ipſum, ſed ſimplex commoditas percipiendi fructus ex re ipſa.

5 Quare colligit ibi Pau. Caſtr. utile in hac locati materia, quod dantur duo termini, locare proprietatem, & locare uſumfructum.

Cui adde ex prædictis, quod dicitur locatio proprietatis, & tamen nunquam in contractu locationis proprietas transfertur ex d. l. non ſolet.

6 Quintum colligit ibi Bal. quod penes conductores eſt uſusfructus quaſi formalis, pro quo non dabitur confeſſoria, niſi conduxiſſet ad non modicum tempus, & ſic conductori competit dum eſt nedum ad tempus longum, ſed etiam modicum.

7 Sextum colligit utile ibi Bart. in hac locati, & conducti materia, quod titulus locationis eſt debilior titulo uenditionis: & ſic licet pari paſſu ambulent, l. 2. ff. loca. tamen ualebit argumentũ a fortiori, hoc procedit in uenditione, multo magis in locatione, ſcilicet, quoad actum expirationis non tranſit ad hęredem in uenditione, multo minus in locatione, & ſic erit in una declaratio ad d. l. 2. ff. loca. per argumentum a fortiori negatiue.

8 Secundus caſus principalis eſt, cum uſufructuarius met locat uſumfructum, ſeu mauis commoditatẽ ſui uſusfructus remanendo penes eundem locatorem ius ipſum, & tunc non extinguitur morte conductoris, ſed tranſit ad ipſius hæredes, & ſucceſſores, l. neceſſario, §. ſi. ff de pericu. & commod. rei uenditę, quem ibi Bald. Alber. & Fulg. reputant ualde ſingularem in hac locati, & conducti materia.

9 Et aduertendum eſt in practica in hac locatione vſusfructus, quod tria conſideranda ſunt in hac materia. Primum eſt vſusfructus cauſalis. Secundum eſt vſusfructus formalis proprie, & ſtricte ſumptus. Tertium eſt vſusfructus quaſi formalis, qui eſt commodi

tas illa actualis, & realis fructus colligendi, & percipiendi. Primum, & ſecundum ſemper remanent penes locatorem, quia ſunt iura inſeparabilia. Tertium transfertur in conductorem, & ita colliges ex omnibus ſuperius allegatis authoritatibus quibus addo Bart.in l.vſufructu, col.2.nu.2.ff.ſol.mat. Rodoa. de reb. eccl. rubr. de fructib. eccle. alienan. ſub num. 9. fol.46.vbi loquitur in clerico, qui ſimiliter eſt vti vſufructuarius, & locat commoditatem, & facultatem fructus percipiendi.

10 Vnde prædicta ad practicam reducendo infertur, quod inſtrumentum locationis vſusfructus poteſt extendi duob.modis. Primo ſimpliciter Sēpronius locat Caio vſumfructum, redditus, & prouentus talis loci; ſecundo modo fieri poteſt cum adiectione hęredum. l. locat vſumfructum, redditus, & prouentus talis fundi Caio conducenti pro ſe, & ſuis hęredib. & ſucceſſorib. quomodocunq; fiat, ſemper intelligitur facta locatio de ſimplici facultate, & commoditate fructus colligēdi, & ſic de vſufructu quaſi formali, & de primo. Ratio eſt, quia verba intelligenda ſunt vt valeant, & poſſibiliter, non impoſſibiliter, l.qui tabernas, ff.de contrah.emp.& ſuperius vidimus. Vnde ius ipſum perſonale transferri non poteſt, merito fit interpretatio de nuda commoditate tantum: de ſecundo ratio eſſe videtur, adiectio hæredum, quę inducit actum tranſmiſſibilem, & ſic ad ſimplicem commoditatem transfertur, quæ tranſmiſſibilis eſt, vt iam vidimus, & ita tenuit Bal.modum concipiendi talia inſtrumenta locationum, & conductionum vſusfructus in d.l. neceſſario, §.fin. Et caſum l.ſi domina, C.de vſufructu ſingularem, & notabilem dixerunt Crem.notab.171.locaui, & Petr. Rauen.ſingul.374. loco vſumfructum.

11 Si autem (prout dictum eſt) fit mentio in conductione hæredum. tunc in perſona hæredum eſt nouus vſusfructus, & noua conductio, ut per Aret. in §.finitur. Inſtit.de vſufructu. Borgn.de vſufructu, nu 178.

Addo, quod intelligitur de primo hærede tantum, non cæteris ſucceſſoribus. Ang.conſ. 2.in princ.

12 Practicando etiam ſolet inſtrumentum fieri non in verbis vſusfructus, ſed in fructibus ſimpliciter, quia conduxit, vel locat fructus talis fundi, quia tunc ad hęredes conductio tranſit. Aret.in d §.finitur. Commendat Boer.conſ.13.in princ. Port.Inſtit.de vſu, & habitat. ſub num. 5.

13 Si igitur moriatur conductor, & demum moriatur primus hæres, poteſt expelli alter hæres, cum ad eum non tranſeat. Alex.in l.ex facto, §.ſi quis ita, col.2.ff. ad Trebell.in l.Gallus, §.etiam ſi parente, vbi Bal.&c. ff.de liber.& poſthum. Bal.in l.fin.col.2.in 5.oppoſit. C.de hæredib.inſtituen.late Tiraquel. de retract.conuent. §.1.glo.6.nu.22. vbi commendat Ang.conſ.ſupra allegat.per l.cum antiquitas, C.de vſufruc.vbi loquitur in terminis locati, & conducti, & inferius dicemus Idem Tiraquel.in trac.le mort ſaiſit, par.2.declarat.5.& in l.boues, §.hoc ſermone, in princ.nu.75. Fel.in c.a.col.2.de treug.& pac. Ioan.Lup.in rub.de donat.inter vir.& vxor.§.69.col.6.Ant.Gabr.de leg.& conſtit concl.2.nu.3.

14 Et ſic infertur limitatio ad regulam. Qui per ſucceſſionem, ff.de reg.iur.l.hæredis, & l.ſciendum, ff.de verb.ſignif vbi hæredis appellatio nō ad primū refertur, ſed in infinitum, vt nō procedat in materia ſui natura non tranſmiſſibili prout conductio vſusfructus.

QVÆSTIO X.

Vſufruct.

1 SED pulchra, & non inutilis eſt indagatio ad l.1.C. de vſufruc.& totum tit.ff.vſusfructus quemadm. caueat. an conductor uſusfructus cauere teneatur de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendo rem finito vſufructu in forma, & quæſtionem in genere in materia ſua ponit Ant.Gabr. commun.opin. lib.5.tit.de vſufructu, conclu.1. Villalob in recollect. comm.opin.litera V.nu.59. Viui lib.1.opin.445.nec in ſpecie de hoc aliquid dicunt, & veritas eſt, quod non, quia non eſt vſusfructus formalis. Ita Bald.per hanc rationem, in l.neceſſario, §.fin.in 2.lect. in fi.ff. de peric.& comm.rei vend.

Et vltra eum facit ratio, quia percipiens fructus ſciente, & patiente proprietario, non tenetur cauere, & facit fructus ſuos. Bart.in l.vxori, ff.de vſufruct. legat.& ibi Lancellot.Dec.& Pau.Caſtr. & in l.peto, §. fin.ff.de leg.2.& in l.vſufructu, vbi Bartol.& Bald.& Alex.in addit. C.de vſufruct. Socin.conſ.131.col.fin. vol.1.Imo.in c.ſi.col.4.de pignor.Felin.in c.ſi autem, col.fi.de reſcrip.Dec.conſ.607.col.2. Gual.de ver.teſtat.præcep.caut.1.Pariſ.conſ.96.col.1.vol.2.Pich.in l.Titia cum nuberet, §.Titia, q.52.ff.de leg.2. Ruin. conſil.88.colum.3.volum.5. conſ.43. colum.1.& 91. colum.2. volum. 2.

2 Cauendum tamen eſt, quia illud vidi in actu practico moderatum, quod ſi iſte conductor vſusfructus more illius auari, & ingrati coloni in vltimo anno ſui laboritii male verſaretur in re conducta, quod per officiū iudicis ſuccurritur, ſicut cōtra alios conductores.

QVAESTIO XI.

Vſufructuarij.

1 QVAERO vlterius proſequendo materiam locationis, & conductionis vſusfructus ad vlteriorem intelligentiam, l.ſi quis domum, §.1.ff.locat. Pone quod locatio ſit facta in quinquennium, prout textus met dicit, & exēplificat, ſed in toto illo quinquennio non percipiebatur niſi vnicus tantum fructus, vel pro vno anno tantum, an proprietarius tenebitur ſtare? Vtique ſic, virtute cuiuſdam tacitæ re locationis. ita Bal.ad l.1.C.de iure fiſci, lib.10.valde commendat Alex.ad l.ſi filiofamil.§.ſi vir in quinquennium, nu. 20.ff.ſolu.matrim. dicens alibi non reperiri.

QVAESTIO XII.

Vſufructuarij.

QVAERO vlterius de alia notabili quæſtione ad materiam & intellectum l.ſi quis domum, §.1. ff.locat. Eſt facta locatio (in quinquennium puta) prout textus met dicit, & exemplificat, ſed fructus non ſunt vniformes, puta in primo, & ſecundo anno colligitur frumētum, vel quid ſimile, in alijs verò ſequentibus annis non colligitur frumentū, ſed deſeruit pro paſculo, puta, uel ſimili fructu difformi a primis annis, erit ne locus diſpoſitioni l.ſi quis domum, §.1.ff. locat.

Digitized by Google

locat. Vtique non. Vnde non procedit in locatione unius tantum anni,uel quinquennii, quòd pro uno anno deſeruiat,uel,quando collectio fructuũ eſt diſformis. Vnde ſola recollectio non ſufficit,ſed uniformitas requiritur,& tempus. Ita in terminis de vſufructuario ad intellectum l.ſi quis domum,§.1.ff.locati,tenet,& declarat Hieronymus Gabriel,conſil. 68. volum.1.

QVÆSTIO XIII.

SED ad vlteriorem intelligentiam d.l.ſi quis domum,§.1.quæro. Pone,quod uſufructuarius locauit in quinquennium iuxta exemplum illius legis, & pendente termino conductionis moritur uſufructuarius locator,ſed proprietarius,ad quem redit uſusfructus per mortem vſufructuarij,vult proſequi locationem inchoatam,tenebiturne conductor ſtare? Vtiq;
1 ſic.Hieron.Gabr.d.conſ.68.in fi.vbi allegat Rot. deciſ.232.col.fi.in nou. Soc.conſ.32.nu.9.vol.1.

2 Videmus igitur in hac locati,& conducti materia, quòd euenit caſus,in quo quis habebit vnũ tenimentum terrarum ſiluatũ,quod in vno anno,uel ad ſummum biennio ſeminabitur granum,poſtea cõtinuari non poterit ex debilitate terrarum,quæ non poſſunt annuatim recipere frument. tamẽ deſeruit in aliis annis pro paſculis,& herbaticis,pro glandibus,& ſimilibus,vtique non erit locus diſpoſitioni d.l.ſi quis domum,§.1.ff.locat. quia non eſt recollectio uniformis: & licet ſit collectio vniformis glandium, cum ex arboribus annuatim percipiatur, eſto quod hoc quãdoque deficiat,tamen attenditur quod principaliter agitur,non quod in conſequentiam,pariter terræ conductæ,vt vulgo dici ſolet,reſtrigliantur, hoc pariter nõ attenditur,dicam ſuo loco.

* Et diſpoſitio l.ſi quis domum,procedit in habentibus titulo oneroſo prout conductor,ſecus ſi lucratiuo,vnde ſi domus legata comburatur, periculum eſt legatarii non hęredis. Mantua ita limitans,ſing.284. dicens ſe in facto habuiſſe.]

QVÆSTIO XIIII.

1 QVAERITVR vlterius. Eſt legatus vſusfructus veſtimentorum,poteritne is locari? Duo ſunt circa propoſitum veſtimentorum genera. Primum eſt veſtes funebres,ſcilicet,ſcenicæ, & ſimiles, & hæ locari poſſunt. Aliæ ſunt veſtes quotidianæ, & ſimiles,& hæ locari non poſſunt,l.& ſi quid,§.& ſi ueſtimentorum,ff.de uſufruct. & videbis quòd in multis locis aliqui profitentur veſtes funebres,& locant hęredibus mortui de menſe in menſem: quidam profitentur veſtes antianorum,& officialium loci. Vnde ſtatim quod quis extractus eſt de buſulo,conducit ad tot pro menſe,ſimiliter vides libros,tappezzarias,& alia ſupellectilia domorum locari, vulgo *dare a nolo*, & uidi ad patriam acceſſiſſe ad Gubernium homines, qui acceperunt ad nolum libros,& tapezzarias,vnde non mirum ſi proferunt quandoque ſententias iniuſtas,quia uolunt accipere,& ſuperlucrari, ut ſoluant nolum contractuũ,& (Bone Deus) officia nõ dantur meritis,nec literis, non experiẽtiæ ſed fauoribus, & bonis reſponſionibus:& ſi reclamas de aliqua iniuſtitia,nõ audiris,quia fauent porrigẽtibus,nõ reclamãtibus,vę homini,qui in aliquo grauatur,quia bonum eſt,ut ſibi conſulat eo modo,quo poteſt. Dices,in veſtes non cadit uſusfructus, ergo nec locatio, mõ quo ſuperius dictũ eſt,aſſumptum patet ex §.conſtituitur. Inſtit.de vſufructu, vbi repugnat ciuilis & naturalis ratio,vt in veſtimentis vſusfructus conſtituatur.

2 Reſponſio duplex datur. Vna eſt Accurſ.in d.§.cõſtituitur,in verbo,veſtimenta,quod veſtimenta ſunt in duplici differentia: quædam ſunt perpetua, & in his cadit vſusfructus,quædam ſunt temporalia, & in his non cadit vſusfructus.

3 Secunda eſt gl.in d.§. veſtimentorum,quam ſequitur Aret.in d.§.conſtituitur,quod vſusfructus ueſtimẽtorum legari poteſt,ſi æſtimatur,& pręſtetur cautio de reddendo æſtimationem finito vſufructu,& ſic non ſimpliciter conſtituitur,ſed ſecundum quid.

4 Tertius fuit intellectus Iaſ.ad Portium in d.§.conſtituitur,addit.ſi.quod conſtituatur in eo textu differentia inter vſumfructum veſtimentorum,& quantitatis,quia primo caſu non tranſit dominium,niſi ſit relictus,vt quantitas,ſecundo caſu ſic.

5 Locatio igitur veſtimentorum fieri poterit, ſi funebres ſint,ſcenicę & ſimiles,& notatur in d.§. veſtimentorum,quod vir bonus non locaret veſtimẽta ſibi relicta,nec faceret vir grauis,uel nobilis,quia talis locatio arguit neſcio,quid ſordidum. Vnde, ſi philoſophicè quęratur,an locatio ſit officium nobile. Vtique in libris,veſtibus,& ſimilibus indignum,& ignobile eſt,& eſt potius abuſus, quam vſus ſecundum l. C.ibidem.

QVÆSTIO XV.

QVęro etiam in hac locati materia circa tractatum vſusfructus. Eſt legatus vſusfructus domus, poteritne locare, & quomodo.

1 Prima ſit concluſio. Vſufructuarius non poteſt facere meritoria,nec diuerſoria,nec fullonica,l.æquiſſimum,alias incipit,ſi cuius,§.fin ff. de vſufructu.qui textus eſt valde vtilis in hac locati & conducti materia,de quo ẽt ſuperius vidimus,ob id repetam aliqua vtilia pertinentia ad locati & conducti materiam.

2 Meritorium eſt,quod quęſtus cauſa certa mercede locatur. Vnde loca meritoria,ſcorta meritoria,pueri meritorii,uehicula,muli meritorij. Ita Suetonius in Caligula, cap.39.& ibi Beroaldus,& alij. Alcia. in l. vrbana,in uerbo meritoria, ff. de verb.ſig. Vgo Donnellus de pignoribus fol.145.

3 Diuerſorium meritorium eſt hoſpitium mercenarium,quo ex itinere aliquantiſper commorandi cauſa diuertimus,uulgo *hoſtaria*, uel taberna. Ita Hotoma.in uerbo,diuerſorium.

4 Vnde ad practicam reducendo non poteſt uſufructuarius in domo exercere cauponam,uel tabernam. Sed quid ut,uulgo dicitur,*camere locande*, prout Romæ,Peruſii,& multis in locis,ut hec meritoria diuerſoria itinerantibus dici poſſunt. Vnde fructuario talis facultas interdicta uidetur,ſi ſolita domus non ſit. Et non omittam unum ſatis,ni fallor utile in hac locati & conducti materia,de qua Sueto.in Vitell. cænaculum ad locatitium, quòd fortaſſe eſt,cum reſeruata parte domus, quę non ſit in locatione comprehenſa,reliquum locauit,& ſic ablocare fortaſſe extra locationem ponere.

Me-

Digitized by Google

Meritorium fullonicum eſt, ubi fullo ueſtimenta polienda, curandaue accepit. textus in terminis locati & conducti ad l. item quæritur, §. ſi fullo. ff. loc. de cuius intellectu (Deo dante) dicemus & in l. 2. ff. de condi. ob cau. & in l. itaque fullo, ff. de fur.

5 Concluſio igitur eſt ex prædictis nō licere uſufructuario in domo, in qua vſumfructum habet, artem locabilem, mercenariam, & uilem, & maximè ubi certa merces quaſi locationis titulo interuenerit, ut exercere cauponam, uel tabernam, uel hoſpitium pro forenſibus certa mercede, artem fullonicam, & ſimilia, & ſic in multis locatio ſapit ſordidum.

6 Vidi in ſimili in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Erat regio, contrada, uel uia publica, in qua hincinde erant conductores apothecarum, qui exercebant pro maiori parte mercaturam, & merciariam, vſufructuarius cuiuſdam domus in ea contrata exiſtentis locauit fundum dictæ domus *pizzicarolo* ita ut precipuè tempore æſtatis, & pro maiori parte autumni ex fetore, & magno concurſu mercaturæ vicini conductores recipiebant graue admodum præiudicium. Fuit per viam pręcepti actum contra illum & fuit allegatus text. in d. l. æquiſſimum. §. ſi ac etiam quia ratione uicinitatis non poterat maxime in loco inſolito exercere artem ſordidam more illius vicini, qui in uicinia honeſta locauit domum retinenti meretrices, vt (Deo dante) ſuo loco dicam.

7 Secunda igitur concluſio eſt in hac locati, & conducti materia ex eodem textu aſſumpta, quòd uſufructuarius ſi uult, debet locare domum tanquam domum, & ad vſum ſolitum, & ab initio deſtinatum nō applicando ad nouum exercitium.

8 Similiter ſi in domo dominus pro uſu proprio habebat balneum remotum, ſed delicatum non conuenit locare ad publicum vſum.

Similiter ſtabulum deſtinatum pro bobus, equis, & iumentis non licet locare, vt ibi exerceatur molendinum ad oleum, & ſic notat I. C. quod licet omnes artes, & exercitia ſupra nominata ſint ſordida, fœtida, & uiliſſima, quid enim uilius ſtabulis equorum, & iumentorum? vbi talia animalia diu, noctuque, & paſſim ſtercorantes, & tamen non poteſt fieri mutatio, nec alteratio in aliud euſdem ſimilitudinis uiliſſimum, & ſordidum exercitium, prout exercere molendinum ad oleum.

Vnde in actu prectico non eſt bona exceptio, & defenſio, iſta eſt ars vilis, ſicut illa, merito mihi licebit hoc facere. Vnde in locationibus faciēdis debet adeo attendi ſolitum, & deſtinatio patrisfamiliàs, vt non liceat mutare de uno exercitio ſordido in aliud.

9 Et pariter notabilis eſt l. ſequens ibidem, quæ incipit, liceat multo minus, quia paſſim in facto occurrit talis modus loquendi, *Io ho manco per farmi la tal coſa, & manco pegiore, che non ſi cauſa dal eſercitio ſolito a farſi*, quia (ut ibi colligitur) hoc non attendunt legislatores, ſcilicet ſi cōductor, & locator reſpectiue minus percipiat, & minus ſoluat, ſed principaliter attenditur, ad quid erat ſolitus, & deſtinatus talis locus.

Vſus igitur alterandus non eſt, & vides I. C. quomodo argumentetur a loco proportionis in hac locati, & conducti materia de re ſordida, & uili ad ſordidiorem, & viliorem, & de precioſa ad minus precioſam. Sicut igitur domus, vel ſtabulum iumentorum non poteſt locari ad molendinum exercendum pariter nec balneum priuatum, & ſecretum ad publicè lauandum, experientia enim docet, quòd ciues, & nobiles in eorum domibus, in quibus habent affectionem, faciunt quædam uulgo *retiramenti, ſtudioli, & ſimili* eſt ne honeſtum, ut publice deputetur?

10 Et pondera vlterius verba I. C. ibidem inter amenas dietas, dięta namque eſt locus, ſeu cęnaculum, in quo ęſtate cænatur ad vmbram, hyeme ad ſolem. Plinius ex triclinio in dietam tranſitus.

Vnde ſi dominus habet locum ualdè gratioſum, delectabilem, & cauſa ſuæ recreationis tam in ęſtate, quam in hyeme, & in variis anni temporibus, non licebit locare ad publicum uſum: iſti enim loci gratioſi ſunt admodum grati dominis: vnde diminuitur deputando ad alium uſum.

Et nota pariter I. C. ſemper in locationibus faciendis circa miniſteria exercenda ad ſolum conſiderandū docet, quod viro honeſto, & probo conueniat, & quod ipſe faceret.

Vnde nullus vir bonus, prudens, & diſcretus prędicta faceret, & vidi in facti contingentia per practicos articulatum, & deductum, quod ita quilibet vir bonus, prudens, & diſcretus locaſſet, & ita fieri, & locari poſſe arbitraretur.

Et iuxta prædicta uidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Quis habebat apothecā, quæ ſemper ſolita fuit locari calceolariis: modo eandem apothecā conduxit nouiſſime unus, qui uolebat in ea exercere pizzicariam, uendere piſces, & ſimilia, allegabat ſibi licere, quia ambæ ſunt artes uiles, & de vna ad aliam de facili infertur. fuit replicatum, quod non ſufficit ambas artes eſſe uilis conditionis, ſi vna ſit ſordidior alia per hunc textum, l. æquiſſimum, §. fin. vbi quid vilius ſtabulo, & ſtercore? Et tamen non poteſt piſtrinum.

Similiter notabilis eſt ille textus in hac locati materia, quod uſus rei locatæ non eſt ampliandus.

Vnde, ſi eſt balneum in domo ad vſum tantū particularem domini deſtinatū, non poteſt fieri, ut publice ſeruiat. idē tamen balneum eſt extenſum de priuato ad publicum uſum.

11 Quod facit, quod ſi habeo puteum in domo per me factum, vt familiæ tātum meę ſeruiat, non potuit nec vſufructuarius, nec conductor ampliare dando facultatem omnibus uicinis hauriendi aquam. idem & in fontana dici poteſt, in qua famulæ meę, vel fortaſſe ſiliæ, quia ex impotentia non poteram tenere famulas ſecreto quodammodo, & remotis aliis lauabant pannos meæ familiæ. non enim vſufructuarius; vel coductor applicare poterit, ut publicę vicinię deſeruiat.

* Ad prædicta omnia bene facit text. in l. ſi pendentes, §. 1. ff. de uſufruct. ibi, abutatur, uel contumelioſe, iniurioſeue utatur. Et ſic nec meretricibus, ubi Accurſ. dicit.)

12 Quid dicendum? Eſt apotheca deſeruiens difformiter, & modo in ea eſt exercitata una ars, modo alia, & he artes quædam ſordidæ ſunt, quædam nobiles, quid attendendum? vtique ultima exercitata ex his, quę poſui ſupra de ſubſtantia locationis ad gl. in l. excepto, C. loc. Cautus igitur èris, ne pręiudices ultimo loco dare ad uſum ſordidum.

13 Quid dicendum? Conduxi domū, volo facere in ea fontem, ut ſi quis ueniat, poſſit certa mercede lauare pānos, an poſſim? Vtique ex eo textu colligitur in ver

bis

bis illis. Quaſi domum locare, nec balneum ibi faciendum eſt; ſi enim cōductor faceret puteum, uel fontē adhibendum pro uſu familiæ tātum, utique hoc reſpicit materiam meliorationis, ut ſuo loco dicam.

QVÆSTIO XVI.

1 ET proſequendo in hoc titulo de uſufructu concernentia materiam locati,& conducti, quæro, quis teneatur ſoluere mercedes præceptoribus, ſalaria famulis,& pediſſequis. penſiones domorum,& ſimilia,& vtiq; vſufructarius, §. finitur, num. 4. Inſtit. de uſufruct. per l. hactenus ibi, ſtipendium, tributum & ſalarium, quam ſingularem in hoc dixit Alber. de Albert. ſingul. 10. Barto. in l. cum, ad quem, C. de uſufructu. Corn. conſ. 86. litera D.& ſeq. volum. 4. Rom. ſingul. 157. tu ſcis. Ruin. conſ. 206. num. 31. uolum. 2. Boſſ. pract. crimin. tit. de principe,& priuileg ipſius, nu. 130. late Pariſ. conſ. 94 nu. 23. conſ. 65. num. 68. conſ. 96. nu. 26. uol. 2. Borgni. de vſufruct. num. 160. Sed pone hic vnum ſatis notabile, & quotidianum, quod vſufructuarius teneatur ad ſalaria, penſiones,& collectas, quæ ſi ſimul iuncta æquiualent perceptioni fructuum, caſus enim de facili in facto contingit. Teſtator habebat famulos,& pediſſequas, quæ per multos annos inſeruiuerunt, nec unquam aliquod ſalariū habuerunt. Similiter aderant domus conductæ, &c. ita vt cōputatis curſibus tantorum annorum accedētibus collectis, & alijs extraordinarijs oneribus penſiones,& ſalaria ęquiualent perceptioni fructuum, tenebitur ne iſto caſu ad penſiones,& ſalaria?

Vtique non, gl. in l. qui cōcubinam, §. qui hortos, ff. de leg. 3. per l. ſi res obligata, ff de legat. 1. quam gl. appellat vnicam in mūdo. Rom. ſingul. 157. atteſtans ſe Florentię in facto habuiſſe in ardua quęſtione, poſt Dyn.& Bar. in l his verbis, §. teſtator, ff. de leg. 3. Caball. milleloq. 124 nu. 3. par. 2.

Addo bene in materia loquentes Rom. conſi. 230. Alex.& Iaſ. in l. quod ſeruus,& in d. l. ſi res obligata in l. 1. §. fin. col. 2. ff. de nou. oper. nunciat.& in l. fructus, ff. ſol. matrimon. Affl. in §. præterea, num. 57. de prohibit feud. alien. per Feder.& deciſ. 252. nu. 2. Petraſancta ſingul. 35.

2 Vidi in facto caſum, quod vſufructuarius ſtatim mortuo teſtatore cępit ſoluere multa ſalaria, & penſiones,& multa alia onera non facta aliqua diſcuſſione: poſt melius cogitando vidit æquiualentiam fructuum,& debitorum,& noluit proſequi ſolutionem feſtinanter inchoatam.

3 Amplictur diſpoſitio l. hactenus, ff de vſufructu, non exeundo materiam locati,& conducti, & quatenus ad ipſam pertineat, vt procedat etiam in conductore ad longum tempus, qui ad exemplum uſufructuarii tenetur ad ſalaria & penſiones. Alex. conſil. 1. num. 10. lib. 4. quem ſequitur Parpal. in l. placet, nu. 48. C. de ſacroſanc. eccl. Silua. conſ. 47. num. 4. Pinell. ad l. 1. par. 2. num. 78. circa medium, ampliatione 8. C. de bon. mater.

4 Ampliatur ſecundo loco diſpoſitio l. hactenus, vt procedat etiā in viro poſſidente bona dotalia, qui pariter tenetur ad ſalaria, mercedes, penſiones, & alia onera realia. Glo.& Bart. in l. unica, in quibus locis. mul. Doctores in l. fructus, ff. ſolu. matrim. Bart. in l. nec ſtipendium, ff. de impenſis in rebus dota. factis,& eſt receptiſſima opinio. Pinell. in d. l. 1. par. 2. nu. 82. ampliatione prima.

5 Ampliatur tertio loco diſpoſitio l. hactenus, vt procedat in feudatario,& emphyteuta, qui pariter tenetur ad ſalaria, mercedes, penſiones, & alia onera realia lege 2. ibi. publicatio fructuum, & ibi Alberic. & Bal. C. de iur. emphyt. Iaſ. in d. l. 2. num 25. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rub. 4. § 6. col. 2. Ioan. de Amic. conſ. 8. nu 61.& 62.

6 Addo, quòd hæc eſt communis opinio pariter atteſtata, Corn. conſ. 36. in fi. verbis, lib. 3. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. 36. vbi etiam ponit in fine eam modificationem ad propoſitum materiæ locati,& cōducti, de qua agimus, quòd ſi pro re emphyteutica pręſtatur non modica penſio,& fortaſſe fructibus correſpondens, quòd Dominus directus pro ſua portione debet ſuſtinere onera,& emphiteuta pro ſua portione atteſtans hoc habere maximam æquitatem, & ita ſeruare Senatum.

7 Sane negari nō poteſt, quin habeat magnam ęquitatē; ſi enim reſpondeo annuatim de condigna reſpōſione, cur debeo alio onere grauari de ſoluendo pro domino? Vnum præſupponit Iul. Clar. quod in materia emphyteutica ſoluatur penſio correſpondens fructibus, quod regulariter non eſt verum, vt dixi ſuperius,& erit potius locatio, quam emphyteuſis, & ſic applicari poterit ad locati & conducti materiam.

8 Vnum non omittam, quod eſt frequens in multis ciuitatib.& eſt in tractatu locati,& conducti, conducitur medicus a Cōmunitate loci pro certo ſalario annuatim, pro quo perſoluendo indicitur collecta, cur non teneantur clerici, qui pariter curantur, ſicut laici, emphyteutę,& conductores? ſimiliter tēpore peſtis, bannitorum,& ſimilibus temporibus ſuſpectis, ponuntur cuſtodes ad portas ciuitatum pro certo ſalario,& mercede, cur clerici non debent contribuere? Vtique ſic, Ioann. de Amic. conſ. 146 num. 1. Imol.& Anch. in c. non minus, de immu. ecc cl. vbi Abb. col. 5. nu. 18. Feſtaſ. de collect. par. 4. c. 1. nu. 10.

9 Ampliatur quarto loco diſpoſitio l. hactenus, ut tendatur,& procedat in poſſidente fundum,& percipiente fructus, qui pariter tenetur ad ſalaria,& mercedes.& alia onera realia, etiam ſi contrarium cōuenerit cum eo, a quo rem habuit, Bart. in l. 2. C. ſine cēſu, uel reliquis, not. in l. inter debitorem, ff. de pac. Pariſ. conſi. 52. lib. 1.

10 Sed pulchra eſt in hac ampliatione indagatio, quę paſſim occurit in contractibus cenſualibus. Eſt alienatus fundus cenſuarius,& eſt locatus ad longū tempus, uel in emphyteuſim; vel fundum, aut ſimilia, quis tenebitur ſoluere cēſum? obligatus, uel ſingularis ſucceſſor,& tertius poſſeſſor.

11 Primo videbatur dicendum ſingularem ſucceſſorē non teneri, ex quo actio cenſus eſt perſonalis, l. fi. §. fi. ff. de contrahenda emptione.

Vnde inſtrumentum habens executionem paratā, non habet locum contra tertium poſſeſſorē, Imo. in l. fin. col. 14. ff. a quibus appellare non licet, Bald. in l. 1. C. comm. de leg. Angel. in l. ſi debitori, per illum text. C. ſi aduerſus creditorem. Cōmendat Alex. dicēs perpetuo notandum,& ibi Iaſ. in l. 1. § ſi hæres per ceptο fundo, ff. ad Trebell. num. 5. Petr. Rauenn. ſingul. 681. Vant de null. tit quis poſſit dicere de nullit. ampliat. 2 num. 17. Didac. practica. quęſtionum, ca. 14.

in

Digitized by Google

in fine, latè Aſin. in practica, c.31. nu.25.

12 Contrarium eſt de iure verius, ut quilibet poſſeſſor, ſeu mauis etiam detentor, conductor ad longum tẽpus, feudatarius, emphyteuta, & ſimiles, ad ſolutionem cenſus conueniri poſſunt, Clem. 1. de cẽſib. Boerius de cenſibus, art.58. & 59. Foli. in practic. cenſus, in verbo, tanquam res iudicatas, n.28. Pulchrè Hier. Gabr. conſ.47. lib.1.

Vnde videbis multa inſtrumenta cenſuaria cum hac clauſula, quod pro cenſu, & fructibus decurſis nõ ſolutis agere liceat emptori, tam contra venditorem principaliter obligatũ, quàm contra fideiuſſores, poſſeſſores quoſcunque, conductores, vel fictuarios, colonos, & laboratores dictarum terrarum.

13 Ampliatur hæc concluſio, vt procedat etiam ſi ſucceſſor ſingularis eſſet de magnatibus, primatibus, vel priuilegiatis, vel fiſcus, eccleſia, & ſimiles, adhuc enim more ſoluendi cenſum tenentur. Innoc. in c. verum, de foro competenti, Hoſtienſ. in tit. de iure immunit. §. a quibus, Abb. reſponſ.14. lib. 2. Specul. in tit. de locato, §. nunc aliqua, verſic.89. Corn. conſil. 264. lib.4 Abb. iterum, conſ.30. li.2. Anch. conſ.386. pulchrè, Crau. conſ.217.

14 Ampliatur ſecundo, ut tertius poſſeſſor teneatur nedum pro futuris cenſibus, ſed etiam pro pręteritis. argumento l. Imperatores, l.2. C. ſine cenſu. Roman. conſ.417. deciſ. Neapolit.95. Rip. in l.1. §. ſi hæres, ff. ad Trebell.

15 Ampliatur tertio loco, ut teneatur ſecundus ſingularis poſſeſſor, etiam ſi inops, exilis, & minus idoneus exiſtat, & ſic nec in ſubſidium contra alienantem fundum cẽſualem agi poſſit, Sentit Boniſ. in allegato artic.18. de cenſib.

16 Contrarium eſt verius ex auth. ſed periculum, C. ſine cenſu, vel reliqu. quam ad hoc propoſitum notabilem dixit Roman. conſil.417. nu.9. vbi allegat l. finalem, Codiæ de prædiis nauicularibus, lib. 11. Aret. conſ.11. per text. in l. cum poſſeſſor, §. fi. de cenſibus. Crauett. conſ.217. lib.6. in fi. quod conſilium in hac materia tertij poſſeſſoris eſt utile, & celebre.

Ampliatur quarto, vt nec excuſetur iſte tertius poſſeſſor, ſiue detentor nominando dominum directum qui inſuper compareat, & liti aſſiſtat; adhuc enim poſſeſſor conueniendus, & condemnandus eſt ad exẽplum emptoris, qui licèt nominet authorem ſuum in iudicio, tamen hoc non obſtante condemnabitur Abb. in c. quoniam frequenter, §. in aliis, nu.23. vt lite non conteſta. latè Hieron. Gabr. conſ.47. nu. 7. in fine, vbi poſtea ad fauorem poſſeſſoris dicit, quod ipſe habet regreſſum de euictione contra dantem, & concedentem, quanto minoris accepiſſet ſtante hoc onere detecto, vt ibi per eum.

17 Ampliatur quinto, vt non poſſit opponi exceptio excuſsionis, Guid. Pap. conſ.42. & 576. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rubr.11. §.6. num.6. Couarru. lib. 3. variar. reſolut. c.7. nu.6. Ioann. Lup. de vſuris, in l. 2. §.2 nu.67.

18 Dices, quæ actio, & quod remedium competit contra ſingularem ſucceſſorem? hæc quæſtio difficillima reputatur a Hieron. Gabr. in allegato conſ.47. prope num.14. in vtilitatem practicæ conſiderandi ſunt plures caſus, & tempera. Primus pro cenſibus decurſis a die traditionis, uel acceſsionis rei. Secundus caſus, & tempus eſt de cenſibus decurſis ante rem habitam, & acceptam. Tertius caſus eſt de cenſibus decurſis a die moti iudicii.

Primo caſu competit actio perſonalis in reſcripto: Secundo caſu competit hypothecaria, vel Saluianum interdictum: Tertio caſu poteſt intentari, & vtrumq; competere, & ita colligitur ex Soc. conſil.15. parte 1. Abb. in c. cum Ioann. de fide inſtrumentorum, ubi accipiendo rem cum tali onere, videtur ſe perſonaliter obligare. Idem ſentit Boſsius de cenſibus, art.58. prope medium. Iller. in pract. cenſus, verſic. tanquam res iudicata, nu.30.

19 Vnum tamen nota, quia tales rationes concludentes videntur data ſcientia ipſius accipientis, quia accipiendo ſimpliciter, videtur ſibi præiudicare, de ſecundo caſu, quod competat hypothecaria, uel Saluianum & vtilius ſit, tradit Roma. conſ.311. Sequitur Afflic. deciſ.95. num. 6. Crauet. d. conſ.212. num.4. quia eius diſtinctio non videtur ſecura, quia in nullis inſtrumentis cenſualibus admittitur hypotheca, ut paſsim videtur.

De tertio caſu, quod competat & perſonalis, & hypothecaria, tradit Hieron. Gabr. in allegato conſ.47. per diſcurſum ipſius. Cautius tamen putarem intentare hypothecariã, uel Saluianum interdictum, cum comprehendere poſſint omnem caſum, & ex allegato conſ. colliges modum libellandi, quia ſpecifice peti debent cenſus, qui currant poſt litem conteſtatã, alias non debentur, & ſi fuit actum in libello actione mere perſonali: & in hoc libellus eſt clarus, ſi ex lectura articulorum colligatur aliquid pręgnantius, & adſint in articulis aliqua verba importantia etiam hypothecariam, tamen ſtante libello admodum claro, deductio articulorum nihil operabitur, nec aliquid ſecundum eum operabitur clauſula ſalutaris, ius, & iuſtitia, quia procedit, quando ex narratis in libello aliquid deductum ſit.

20 Vnde ſi in libello ſit narratum petitorium, & in uno tantum concluſum, tunc clauſula illa multũ operabitur ex narratis, alias non. tetigi ſupra in principio quæſtione ſecunda, parte princ.

Ex quibus corollarie patet ad allegatam l. finalem, §. fi. ff. de contrah. empt. vt actio perſonalis ſequatur perſonam, non rem, tamẽ quando perſona ſingularis ſucceſſoris acceptat ſimpliciter rem omnem affectã, vel viliori pretio, aut conuentione accipit, & ius afficit rem ipſam, tunc cõpetit actio perſonalis, & inſtrumentum guarentigiatũ pariet executionem etiam contra tertium detinentem ipſorum onere affectã, ut colligitur ex prędictis.

21 Dices. Eſt ne citandus ille tertius? poſsidens rẽ cenſualem ſtante inſtrumento: vtiq; non. reſpondit Alex. in l. ſi ſic, ff. de legat. 1. facta ſummaria informatione iudici. quod talis retinet rem cenſualẽ. Soc. conſilio 273. lib.2. Maran. in ſuo Speculo parte 6. Boni. de cenſur. artic.59. cautius tamen erit citare.

Et hęc faciũt, & addi poſſunt ad ea, quę ſuperius diximus, an res tranſeat cũ onere ſuo, ad l. lex uectigali, ff. de pignoribus.

Et in hac materia locati, & cõducti, de qua agimus in hoc diſcurſu, colligimus vtilẽ concluſionẽ, q̃ ſi ſolutio pẽſionis correſpondet iuri reali afficit, & ſequitur rẽ ipſã, ſicut ius reale, l. in venditione, ff. de actio. emp. ex qua habes nouã ſpeciem locationis, & conductionis, & penſionis ſoluendę, & conſtituendę.

Vnde

Digitized by Google

Vnde paſſim occurrit,quod quis pro ſeruitio domus propriæ. vel alicuius ſūdi vtitur re uicini,vel pro aqu.edu.tu, vel pro recipiendis ſtillicidiis, vel aqua pluuia,& in recognitioné ſoluit tot,hæc eſt penſio,& ſpecies locationis,& tranſit cum onere ſuo,vt in d. l. in venditione habetur.

Et ſic ſolutio,uel obligatio penſionis eſt ſpecies ſeruitutis,nec res dicitur tradi libera per venditorem,ſi tene.tur ad pēſionem aliquam,prout ex eo textu colligitur.

Ampliatur quinto loco diſpoſitio l.hactenus,ff.de vſufructu,vt licet bona appareant alii regiſtrata,& ut vulgò dicitur *accataſtata*, tamen verus poſſeſſor tenetur ad ſalaria,& mercedes,& alia onera realia: veritas enim præferri debet,l.illicitas,§.ueritas,ff.de offic.præſid. Ita Bald.reputans hoc admodum notandū in l.fi.nu.1.nota.3.C.ſine cenſ. commendat Roman. in l.Imperator,nu.1.ff.de publican.

22 Vnde nō videtur bona exceptio non ſoluendi. ego nō teneor tibi ſoluere talem mercedem,uel ſalarium, ex quo in libro æſtimi,libra,vel cataſti ſunt deſcripta alteri,quia replicabitur,tu qui poſſides,& fructus percipis,teneris.

23 Ampliatur ſexto loco diſpoſitio l. hactenus, ff. de vſufructu,vt ſi ſint plures vſufructuarii, quilibet pro rata,& proportionabiliter teneatur ad ſalaria,mercedes,& onera realia, Affl.in §.præterea,nu.53.de prohibit.feud.alienat.per Federicum,& deciſ.252.nu.1.

24 Ampliatur ſeptimo loco diſpoſitio l.hactenus, de vſufructu,vt procedat non tantum in prouiſionibus ordinarijs,& conſuetis,ſed etiam extraordinariis, & inſolitis,Soc.conſ.119.lib.1.duplicatū conſ.217.li.2.

25 Vnde ſi ex aliquo caſu,vel accidenti imponenda eſſet aliqua collecta pro ſalario alicuiuscuſtodis,vel magiſtri,quia diruta eſt aliqua pars muri Ciuitatis, uel quid ſimile,& eſſet conductus architectus cum certa mercede,& ſalario,pro quo perſoluendo eſſet impoſita extraordinaria collecta,vtique erit locus diſpoſitioni,l. hactenus, & ſic tenebitur uſufruct.

26 Vidi in facto caſum in hac locati & conducti materia,& ad propoſitum l.hactenus,de qua agimus. Tudertini conſtituerunt reficere cataſtum, ut quilibet iuſto modo ſupportet onera ſua,conduxerunt a longinquis partibus agrimenſores peritos ſub certa mercede,& ſalario,& pro eo perſoluenda fuit in dicta collecta extraordinaria, nunquid tenebitur vſufructuarius? Vtique ſic,& ſi erunt plures vſufructuarii,prout in præcedenti ampliatione,quilibet pro rata, & proportionabiliter tenebitur.

27 Vidi etiam in facto caſum pro practica,l.hactenus & ad propoſitum hujus materiæ locati, & conducti. Solet Ciuitas Tudertina conducere vnum medicum tantum,in anno ſuperuenit magna,& nimia influentia extraordinariæ cuiuſdam infirmitatis,fuit conductus alius,ſecundus medicus pro certo ſalario, & mercede,& fuit impoſita noua collecta,an tenebitur vſufructuarius? Vtique ſic,& ſi ſunt plures, quilibet pro rata,juxta not.in præcedenti ampliat. Similiter eget refectione palatiū Communitatis pro bono publico pertractando,uel palatium Gubernatoris,conducuntur artifices ſub certa mercede,& ſalario, ſi imponatur collecta,vſufructuarius tenebitur,& erit locus diſpoſitioni l.hactenus.

28 Et ſic corollarie infertur limitatio ad l.Seio,§.medico,ff.de ann.lega.& not.per Felin.in c.ſedes,col. 3. de reſcript.

Ampliatur octauo loco diſpoſitio l.hactenus,ff.de vſufructu,ut procedat etiam pro tempore præterito, ante quam fructus percipere cęperit,gl.in l.Imperatores,& ibi not.Roman.& Caſtrenſ.ff.de publ. Aff.ict. deciſ.95.Capie.deciſ. 20. num. 26. & hæc eſt magis communis opinio,Panorm.in cap.paſtoralis,num. 5. de decimis declarando,ut ſuperius dixi ampliat.4.ad materiam cenſus.

Quid in colono,uel conductore ad modicum tempus? ponam ſuo loco tit.de collectis.

29 Declaratur diſpoſitio l.hactenus,ff.de vſufruct. vt procedat,& habeat locum in vſufructu ex cauſa lucratiua,ſecus ex aliqua cauſa oneroſa. ita limitat Pinel. ad leg.1.par.1.fol.191.limit.1.C.de bon.matern. vbi modificat,vt ſaltem ad extraordinaria nō teneatur ex no.per Affl.in d.§.præterea,num.36. Alexan. ad leg. quoties,ff.ad l.Falcid.& in l.vbi pure, ff. ad Trebell. Iaſ.in l.non amplius,ff de legat.1.in l.penul. §.1. nu. 6.ff.de iuriſ.omnium iudicum.

30 Declaratur ſecūdo loco diſpoſitio l. hactenus, ut procedat in ſalariis,& alijs oneribus, quę imponūtur a lege Cōitate, uel ſuperiore, ſecus ſi ex conuentione Caſtrenſ.in l.in venditione,ff.de act.emp. Afflic. deciſ.95.nu.3.Iaſ.in l.2.n.150.& 154.C.de iure emphy. Albe.in l.qui concubinam,§.qui horas,verſic.tu dic. ff.de le.1.Rom.in allegata l.Imperatores,& eſt communis opinio,Pinell.in d.l.1.p.2.fol.192.

31 Cum igitur ex legis,& iuris diſpoſitione debeātur ſalaria,& mercedes famulis,& pediſſequis modo quo ſuperius ſuo loco dixi,ſequitur, quod uſufructuarius tenebitur.

32 Vidi etiam in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Fuit tranſmiſſus commiſſarius confinium ad Ciuitatem Tudertinam,& in Breui commiſſionis tam pro commiſſario,quam pro notario eſt declaratū certum ſalarium pro qualibet die,pro quo perſoluendo eſt impoſita collecta a Cōmunitate. Vtiq; vſufructuarius tenebitur,maxime in caſu confinium.

33 Declaratur tertio loco diſpoſitio l.hactenus,ut nō procedat in ſalario,& alijs onerib. perſoluendis,anteq̃ uſufructuarius accipiat poſſeſſionem rei, illa enim ab hærede,uel domino fieri debent.glo. notab.quam ibi Bar.commendat.in l.penul.§.ſi ff.de legat.3.& eſt veriſſima reſolutio.Barto.in l.quæro.ff. de vſufructu leg. facit bene textus in l.ſi a ſubſtituto.§.ſi.de le.1.in uerbis illi, talis dari debet qualis eſt.

34 Declaratur quarto loco diſpoſitio legis hactenus, ut non procedat quando detracto onere & ſalarii debito uſusfructus remaneret iutilis,uel admodū exhauſtus,& debilis,quo caſu pertinet ad dominum,vel hæredē eius non ad vſufructuarium.gl.in l.ſi pendentes. §.ſi quid clocarii,in verb.pertinebunt.ff. de vſufruct. Clarius,& melius in lege,qui concubinam.§.qui hortus,in glo.fin.ff.de legat. 3. Et quoniam iura hæc loquuntur in terminis locati & conducti, paululum in his ad vtilitatem materię inſiſtamus.

35 Primo igitur opinionem gloſ.iam relatam tenuit Cyn.relatus ab Ale.in lege apud Iulianū.§.ſi quis, in fine.ff.de legat. 1.Roma.conſi.230. Arct. in lege fructus,col.ſi.ff.ſoluto matrimonio,ubi hoc valde commendat,& ſequitur, & poſt eum Iaſ. nume. 18. idem Iaſ.in l.cum ſeruus,numero 6.ff.de legat. 1. ubi hanc

gloſ.

gloſ.ſummopere commendat in l.apud Iulianum, §. hæres, num.8.ff.de legat.1.Pariſ.in conſuet.§.22.nu.156.in fine, Parpal.in l.placet.C.de ſacroſanc. eccleſ. Papienſ.in forma libelli ad dotem, in verbo, dedit, n.5.Tiraq.hoc valde commendans de retrac.Lignagie. §.1.gl.1.nu.16.

Addo Roman.ſing.157.dicentē in facto habuiſſe Florentiæ in cauſa valde ardua, Alex.in l.ſi res obligata, ff.de lega.1.in l.1.§ fin.col.2.ff.de nou.oper.nunc. Affl.in §.præterea, nu.57.& deciſ.252.num.2.Petraſanct.ſingul.35.& faciūt notata per Roma.ſing.437.& ibi not.

36 Applicando igitur tam ad materiam vſusfructus, quam locati, & conducti infertur, quod ſi ego ad quinquennium conduxi pro certa mercede annuali, ſi lego fructus illius fundi a me conducti, quod hæres meus tenetur ſoluere penſionem, nō legatarius vſufructuarius, dicta l.qui concubinam, §.qui hortos, ff. de lega.3.Et ratio eſt, quia aliàs legatum uſusfructus redderetur inutile, vt iam dixi.

37 Subdeclaratur quarta declaratio, ꝙ quædam ſunt onera, quæ imponuntur pro habendo ipſo iure fructuum percipiendorum, & hæc non ſpectant ad fructuarium, lege, qui concubinam, §.qui hortos, & l.penult.§.fi.ff.de leg.3.

38 Quędam ſunt onera, quæ habito iam ipſo iure fructuum percipiendorū imponuntur fructibus uel prædio, uel perſonæ pro prædio, & hæc pertinent ad fructuarium, lege quæro, vbi Barto. dicit eſſe veriſſimā reſolutionem ff.de vſufruct.legat.

Et ſic ex primo membro, dum, allegatur l.qui concubinam, §.qui hortos, quæ loquitur in materia locati & conducti. colligitur in hac locati, & conducti materia, ꝙ pēſio, quæ ſoluitur pro prædio conducto, eſt onus, quod imponitur pro conſequendo iure percipiendi fructus, & cum hęc (vt dictum eſt) ad fructuarium non pertineat, colligitur, ꝙ ſi quis habeat multa bona conducta in variis locis pro certa penſione annuali, ꝙ legando vſumfructum ſuorum bonorū Sempronio, non tenebitur ſoluere penſiones, licet ſalaria, & mercedes ſic, quia pēſio imponitur pro iure cōſequēdo, merces, & ſalaria reſpiciunt ius conſecutū.

39 Et ſic in hac locati, & conducti materia conſiderari poteſt duplex onus: vnum eſt ante conſecutionem rei, ſed pro re conſequenda, & hęc eſt penſio, aliud eſt pro iure iam aſſecuto, cui imponitur onus ſalarii, vel mercedis. Si igitur debeatur aliqua res alicui deducto omni onere, utique non tenebitur ad penſiones, ſalaria, & mercedes, quæ ſunt onera, ut dictum eſt.

40 Subdeclaratur ſecundo loco, & hoc iuxta terminos locati, & conducti, ꝙ res cōducta legari poteſt ſub duplici conceptione verborum: primo modo habendo reſpectum ad rem ipſam, vel fructus ipſos: ſecūdo modo habendo reſpectum ad ipſam conductionem. Primo caſu ſic dicendo. Lego talem rem, vel fundū, vel lego vſumfructum talis fundi, vel lego fructus, & reditus talis fundi, & tunc legatarius pariter, & fructuarius non tenetur ad penſionem perſoluendam. Secundo caſu ſi adiiciatur, & habeatur reſpectus ad rem conductam, puta lego Sempronio bona per me conducta in lacu Peruſino, & tunc tenetur ad onus, & ſic ad pēſionem, & habebit lucrum. Ita in terminis locati, & conducti pariter, & vſusfructus declarat Bar.in l.penult.§.in his, ff.de leg.3.

Et ex hac declaratione ad materiam locati, & conducti colliguntur duo.

41 Primum eſt, quod appellatione rei ſimpliciter prolatæ vel appellatione vſusfructus, vel reditus non venit penſio, quę pro re ipſa, & fructibus conſequendis ſoluitur.

42 Secundum eſt, ꝙ appellatione rei conductæ venit penſio reſoluenda pro ea. Tertium eſt, quòd ibi Bart. facit differentiam. Aut legatur quid incertū, puta poſſeſſiones conductas in territorio Tudertino, & tunc a legatario debetur penſio. Aut legatur certa res conducta, & tunc non debetur penſio, & ſic hoc uerbum, *la condotta mia*, obligat legatarium ad penſionem.

43 Vidi in facto caſum. Quis conduxerat ſal pro quinque annis a Cōmunitate, & inſuper gabellas a Dogana, & officium damnorum datorum pariter ab ipſa Communitate, condidit teſtamētum, & inter alia ſic dixit. *la condotta del defenſorato, o uero dell'officio del danno dato, lo laſcio a Sempronio, quella delle gabelle a Gaio, & quella del ſale a Pietro*, tenebiturne quilibet ex iſtis legatariis ad penſionem? Vtique ſic ex prædictis, nec in aliquo poteſt hæredem cogere.

44 Pone, quòd poſt conductam ſalis inchoatam aſportauerit quantitatem ſalis ad Ciuitatem ad effectum vendendi minutatim, prout moris eſt, & legauerit iſtū ſaltem exiſtētem in tali loco, tenebiturne legatarius ad penſionem aliquā, uel vecturarum, vel alterius pēſionis? & vtiq; nō: ex ſupradictis deduci poſſe videtur.

45 Sed pone vnum ad intellectum d.l.qui concubinā, §.qui hortos, & corū, quæ ibi notantur, ſi colonus nō abſorbeat in totum, ſed ęquiualeat, debēbiturne per legatarium, & fructuarium? Vtique ſic: reſpondet ibi Petrus ab Alberico, relatus per l.quibus diebus, §.1.ff.de cond.& demonſtr.ubi etiam Alber. ſubdit vnū aliud, quod ſolutio penſionis pro aliqua re conducta eſt onus perſonale, & tranſit ad hæredem, non legatarium. Circa tamen intellectum dicti §.qui hortos, uidetur colligi ſatis clarus ex verbis teſtatoris, ſi enim ibi hæres ſoluit annuatim penſionē, hoc ideo eſt, quia explicite per teſtatorem fuerat ad duo condemnatus. Primum, ut permitteret vti frui, ſecundo, ut penſionem ſolueret.

46 Colligitur ergo, aut loquimur in penſione ſoluenda pro fructibus, uel re fruenda, & hæc pertinet ad hæredem, vel dominum: aut poſt rem habitam eſt aliquid impenſum in re, puta in cultiuando agrum, vel domū conducendo operarios, & ſimiles certa mercede, & hęc ſpectāt ad legatarium, d.l.quibus diebus, §.1.ubi Bar.limitat, ſi reſpiciant perpetuam utilitatē per l.fructus, ff.ſolut.matrim.

47 Conſiderari etiam poſſet ad intellectum §.qui hortos, quod ibi ſumus in legato fructuum, quod lucratiue, & pleniori intellectu uidetur interpretandum iuxta l.in teſtamentis, ff.de reg.iur.nec proprie dicerentur fructus, ſi mercedem conductionis legatarius ſoluere teneretur iuxta ea, quæ dicam ſuo loco in materia fructuum.

48 Declaratur quinto loco diſpoſitio l.hactenus, vt nō vendicet ſibi locum in uſufructuario, qui uſumfructum repudiaſſet, tūc enim excuſatur ab onere, ad ꝙ aliàs teneretur, Bart.in l.cotem.§.fi.ff.de publicanis, ſub num.14.per l.cum fructuarius, ff.de uſufruc. Ant. Pinell.ad d.l.1.par.2.ſub num.72.prope medium, fol.192.limit.4.C.de bonis maternis.

Vltra Pinell.& alios ſuperius de materia loquentes,addo Iaſ.in l.1.§.explicito,ſub num.13.ff.ad Trebell.qui intelligit,& declarat legem,hactenus procedere in ſimplici vſufructuario,nõ autem omnium bonorum,atteſtando poſt Alex. q̃ ita ſe habet cõmunis opinio, q̃ vſufructuarius etiam omnium bonorum non tenetur ad onus æris alieni,Borgn.de vſufructu, numero 255.Eman.in ſuo Theſaur.litera V. numero 104.Et ſic videtur reſtringi diſpoſitio l.hactenus,quę etiam loquitur in vſufructu in teſtamento relicto,vt patet ibi,vſufruct.legato,&cæ. quod licet vſufructuarius vniuerſalis omnium bonorum non teneatur ad debita,hoc verum & ſi ſint perſonalia,& in quib. apparet obligata perſona,bene tamen ad debita realia, & ſpecificata in d.l.hactenus.

Non omittam etiam,quod in multis Codicibus ſatis correctis legitur ſolarium,non ſalarium.

49 Pariter nõ eſt ſilentio pretereundus textus aliàs ſuperius allegatus,in l.ſi pendentes,§.ſi cloacarij,ff. de vſufructu,quod ſi pro tráſitu,vel aquæductus,& ſimilium,aliqua penſio perſoluẽda eſt,ſpectat ad fructuarium ad cõfirmationem eorum,quę ſuperius inducta ſunt,ſimiliter functiones fiſci,& municipij.

50 Similiter,& reſponſum I.C.in repetito.§.qui hortos, quia tria ponit, dum plene legatur fructus rei conductę.Primum eſt tempus,puta lego fructus talis fundi per me conducti pro quinquennio, pro quo tẽpore ego conduxi.Secundum eſt,quia primo damnat hæredem ad dandum conditionem rei legatę legatario pariter, & fructuario,fortaſſe ſcripturas,& inſtrumenta conductionis,in quibus apparebit,qua conditione,modo,& forma cõduxerit.Tertium,quod permittat legatarium uti frui.

51 Eſt etiam vtilis in hac locati, & conducti materia textus ſuperius allegatus in l.quibus diebus §. 1.ff.de cond.& demonſtr.ſi enim lego Sempronio expenſas funeris,ſtudii, vel alterius ſimilis rei,vtique pretium non continetur,ſed bene conductiones domorum, famulorum,& aliorum reſpectiuè loquendo.

QVÆSTIO XII.

Vſufruct.

1 QVAERO proſequendo materiam locati,& cõducti,& vſusfructus. Vidimus ſuperius in proxima precedenti quęſtione ſi vſufructuarius tenebatur ſoluere penſiones,mercedes,& ſalaria,& ſic paſſiue,modo quæro quid econuerſo,an poſſit recipere pẽſiones,& ſic actiue ad materiam l.arbores,verſ.pẽſiones,ff.de uſufruct.& quæſtio eſt admodum quotidiana,& practicabilis,quia multi habent multas apothecas ſtudioſe factas,uel emptas ad locandum pariter, & domos,& ſimilia. ſimiliter locantur prędia ad lõgum tempus,ad quem ſpectabit fictus,& penſio,& ius exigendi?

2 Et primo videbatur indiſtincte dicẽdum, quod ſic quia fructus pendentes dicuntur eſſe pars fundi,l.fructus,ff.de rei uendicat. & ad fructuarium pertinent, l.ſi pendentes,ff.de vſufruct.

3 Contrarium eſt verius cum hac tamen diſtinctione,quod penſiones rerum locatarum non pertinent ad vſufructuarium,niſi expreſſe ita conuentum ſit d. uerſ.penſiones,ubi Alberic.& Fulg.colligunt unum, quod reputant valde notabile in practica,quod eo ipſo,quod conuenitur,vt fructuarius habeat penſiones, cogitur ſtare colono,& ſic eſt vna bona cautela ad hoc dicam latius in titulo de fructibus.

4 Vnde ſi maritus faciat teſtamentum, & relinquat prout hodie moris eſt vxorem ſuam dominam, maſſariam, & vſufructuariam omnium ſuorum bonorum, acceptando ſimpliciter vſumfructum,non per hoc cogitur ſtare colono,ſed ſi incepiſſet exigere,vel recipere penſiones,videtur in hoc ſibi præiudicaſſe,& cogeretur ſtare colono, & ſic poterit dici iſte vnus modus per factum,& tacitam acceptationem.

5 Similiter in hac locati,& conducti materia,& vſusfructus,vidi teſtamentum, in quo ſpecificabantur penſiones domorum, & apothecarum, quod relinquebat maritus vxorem vſufructuariam omnium bonorum, & in particulari penſionum, & fictuum teſtatori quomodocunque debitorum.

6 Vidi etiam poſt mortem teſtatoris conuentum circa pẽſiones,& fictus inter hæredem, & uſufructuariã, & ſi ipſa erat contenta exigere, uel non, quia hęredis intereſt hoc tractare, & facere rationem colonorum.

7 Et nota I.C.in d.§.penſiones,quia alio modo appellat,& appropriat fructus naturales,alio modo penſiones domorum,dum enim loquitur de fructibus naturalibus, dicit eos naſci in fundo, & ſic proprium eſt fructuum naturalium naſci in fundo; dum enim loquitur de fructibus induſtrialibus, & penſionibus, dicit eas percipi,& ſic penſiones rerum locatarum non dicuntur naſci ex re,cuius occaſione debentur, ſed bene percipi ratione,& occaſione talis rei.

8 Vnde ſi dicatur,ego relinquo,vel concedo Sempronio omnes fructus, qui naſcuntur in bonis meis ubicunque poſitis, non ſpectabunt ad eum penſiones domorum,& apothecarum,quæ naſci non dicuntur,ſed percipi (ut dictum eſt) ſed ſi dicatur,ego relinquo,lego,uel concedo fructus, qui ex bonis meis percipiuntur, utique ueniunt nedum fructus naturales, ſed etiã penſiones,quia percipere, uidetur generale uerbum, & cõprehendere eos,qui naſcuntur,ſed non econtra.

9 Et ſic uidetur etiam colligi,quod penſiones domorum,licet ſaltem quoad intellectum,& in ratione ſui, dici poſſint pars rei,pendereque a re locata, & conducta,prout fructus naturales dicũtur pars fundi,in quo ſeminati ſunt. Et ſic ex deductis uidetur inferri limitatio ad l.fructus pendentes,ff.de rei uen. ſicut procedat,& habeat locum in fructibus naturalibus pendentibus nondum ſecatis,uel recollectis, ſecus in penſionibus rerum locatarum pendẽtibus nondum exactis, quæ limitatio clare,(ni fallor) colligi uidetur ex l.ſi pendentes,iuncta l.arbores,§.penſiones,de uſufruc.

10 Et per hoc uidi a ſubtilibus quæſitum in hac locati materia: Habemus iure cautum,quod fructus maturi naturales,& pendentes habent ſe ad fundũ uti pars ipſius, quid dicemus de penſionibus rerum locatarũ, quo nomine erunt appellandæ,an pars, vel accidens, vel connexum, vel dependens, vel quid, & vtiq; pars rei locatæ non ſunt,vt uidemus.

QVAESTIO XVIII.

Vſufructuarij.

QVÆRO ſucceſſiue, a proximè precedentibus quæſtionibus, an uſusfructuarius teneatur ſtare colono

colono ad materiam, l. emptorem, C. locat.

1 Et primo videbatur dicendum quod ſic, quia in legato vſusfructus omnium bonorum venit Kalendarium, quod continet credita, & debita l. qui filium, & ibi Bart. ff. de legat. 3.

2 Contrarium eſt verius ex l. arbores, uerſ. ſed ad exẽplum, ff. de vſufructu. vbi text. dicit, vſufructuarium non debere ſtare ad ſimilitudinem, & exemplum venditionis, & limitat ſimiliter, niſi ſpecialiter ſit aliter conuentum, & ſic talis conuentio, vel exceptuatio facta valet, & tenet.

3 Poteſt igitur teſtator in ſuo teſtamento, dum relinquit vxorem vſufructuariam omnium bonorum, apponere hanc conditionem reſeruatiuam, &, ut dici ſolet, pactum, quod non poſſit expellere colonos, vel cõductores ipſius teſtatoris. Ratio autem quare vſufructuarius non teneatur ſtare colono, eſt ſecundum Angel. in d. l. arbores, quia per hoc de libertate vſusfructus multum perderet vſufructuarius, & hanc opinionem ueriorem dicit Alex. in l. ſi filiofam. §. ſi uir, nu. 14. ff. ſol. matrim. Capella Tholoſan. deciſ. 420, eã potiſſimum ratione, quia vſufructuarius omnium bonorum non tenetur ad debita, & hæc eſt communis opinio, de qua ſuperius diximus, Pinell. de bonis maternis, par. 3. nu. 63. Borgn. de uſufr. nu. 177.

Addo in materia bene loquentes Dec. conſi. 385. col. penul. in fine, conſ. 610. Ioan. dilect. de arte teſtandi, tit. 6. caute. 42. Caſtrenſ. conſi. 388. col. 2. in fin. & 459. lib. 2. Soc. conſ. 131. col. 6. lib. 1. & in l. 1. in prin. col. 2. ff. ad Trebell. Alex. in l. vſufructu, ff. ad l. Falcidiam. Viui. lib. 1. opin. 244.

Cui addo Rol. conſ. 8. col. 2. atteſtantem ita practicari. Grauet. conſ. 187. nu. 1. lib. 1. Emman. in ſuo theſaur. littera V. nu. 103. Cabalti, tamen mille loq. 523. par. 2. ſentire videtur diſtinctionem quandam, aut uſufructuarius debet vti arbitrio boni viri, & tunc tenetur ſtare colono, ſecus ſi vſufructuarius non tenetur vti arbitrio boni uiri, quia tunc non tenetur ſtare colono. Ponit exemplum de vſufructuario arbitrio boni uiri, in muliere vſufructuaria omnium bonorum, quia debet vti arbitrio boni viri, uſufructuarius autẽ, qui vti non debet arbitrio boni viri, eſt loco emptoris. Bal. in l. 1. nu. 19. C. de don. an. nupt.

4 Poſſet fortaſſe conſiderari alio modo. Quædã ſunt, quæ non diminuunt de libertate fruendi, ut eſt ſeruitus fundo fruendo impoſita & tunc an fructuarius ſeruare tenetur, vel non, dicitur uti arbitrio boni uiri, l. ſi pendẽtes, §. fi. ff. de vſufruct. & ibi Accurſ. not. Quædam ſunt, quæ nõ diminuunt de libertate vſusfructus, vt non poſſe expellere colonum; & hæc fructuarius ſeruare non tenetur, & ita ſentit gl. in d. l. ſi pendentes, §. fi.

5 Et ſic ad propoſitum materię locati, & conducti, de qua agimus, colligitur ex hac diſtinctione, quod ſtare colono, tollit libertatem fruendi.

6 Sed dices: non poſſe vti ſeruo in omnibus locis, nõ poſſe vti fundo, vel potius pati ſeruitutem per fundum fruendum tollit libertatem fruendi; ſi enim ſeruum ad loca interdicta tranſmittere poſſem, liberius fruerer.

7 Poſſet tertio loco dici; quidam eſt vſusfructus titulo particulari, vt emptionis, & ſimilium, & iſte ad exemplum venditionis non tenetur ſtare colono, & ita clare ſentit text. in d. l. arbores, & clarius exemplificat Capella Tholoſana in allegata q. 420. Quidam eſt vſusfructus titu. vniuerſali omnium bonorum, & iſte tenetur ſtare colono, nec obſtat, quod vſufructuarius vniuerſalis ex magis communi non teneatur ad debita perſoluenda, prout ſuperius vidimus, quia vere non uidetur dici poſſe perſolutio alicuius certi debiti, ſed ſuſtinere, & uti re cum onere ſuo, prout in l. ſi pẽdentes, §. fi. ff. de uſufructu; aliud enim eſſe uidetur ſoluere debitu aliquod, & aliud uti, & frui re cũ onere ſeruitutis. uel ſimili, quod rei iniunctum ſit.

8 Quarto loco dicebant Iacob. de Rauenna, & Andreas de Piſis, quod quare fructuarius non teneatur ſtare colono ratio eſt, quia fructuarius habet ius reale, colonus uero habet ius perſonale, quia ſolum habet actionem perſonalem contra locatorem, quę perſonalis actio non ligat fructuarium, nec alium ius habentem in re ſingulariter, l. fin. §. Lucius, ff. de contrahen. empt. de qua ſuperius uidimus in materia cenſuum, in d. l. ſi pendentes, §. fi. Erat ius reale, quod afficiebat rem ipſam l. Titius, ff. de ſeruis aſportandis. Tria igitur cõ-

9 ſiderantur: quædam realia, & hæc in duplici differentia, quædam in ſimplici fruendo tantum, & hæc reſpiciunt fructuarium: quædam in aliqua ſeruitute tranſeundi, aquęductus, & ſimili, & hæc afficiunt fundum ipſum, & ſequuntur eum ad quaſcunque manus perueniat, quoddam eſt ius perſonale, & eſt illud, quod habet colonus in re conducta.

10 Et ſic in hac locati, & conducti materia infertur, quod ius Coloniæ eſt ius perſonale directum ſequens locatorem, non fundi poſſeſſorem principaliter.

QVÆSTIO XIX.

Vſufruct.

QVAERITVR etiam adhærendo præcedentibus. Pono, quod reliquat quis uſufructuariũ, colonum, uel conductorem ſuum, prout fieri poteſt ad materiam l. quoties, §. ſi colono, ff. de uſufruc. in hoc plures caſus conſiderandi ſunt, ultra Petrum Loriot. de fructibus ſimpliciter loquentem axiomate 7.

1 Primus eſt caſus, cum quis legat uſum fructum fundi colono, & tũc colono competit actio, non ex teſtamento, ſed ex conducto ad remiſſionem mercedis, l. quoties, §. ſi colono, de vſufr. vbi gl. in verbo, Vendicabit, & eam ibi commẽdat Ang. Fulg. & Alber. dicit quod ad reſciſſionem contractus agitur actione deſcendente ex illo contractu.

2 Et ſic petens in hac locati, & conducti materia remiſſionẽ mercedis ex aliquo capite, dicitur reſcindere contractum ipſum, & competit actio ex conducto.

3 Secundus caſus ex mente Fulg. in d. l. quoties, §. ſi colono, in gl. vendicabit, quando teſtator legat colono liberationem ſequentium annorum, tunc pro tali liberatione competit actio ex teſtamento, l. ſi in lege, §. fin. ff. locat.

De qua materia (Deo dante) ponam ſeparatim in titulo de liberat. vbi melius cadit, & ibi videbimus de intellectu l. ſi in lege, §. fi. ff. locat. & de legato liberationis facto conductori, vel colono.

4 Tertia ſit concluſio ſumpta a d. l. quoties, §. ſi colonus, ff. de vſufructu, quod ſi colono legatur vſusfructus fundi conducti, quod repetet impenſas factas in cultura fundi, vbi Accur. intelligit de expenſis gratia

rei,

rei, non gratia fructuum colligendorum, & cum ibi ſequuntur Ang. & Fulg.

5 Et ſic in hac locati, & conducti materia habemus per colonos fieri duplices expẽſas, quædam fructuum colligendorum, ut putare, occare, & ſimilia, quę annuatim fiunt ad finem fructuum ſuo tempore colligendorum.

6 Quædam fiunt ad culturam rei, vt facere ſepes, & ſimilia, primæ ſpectant ad colonum, etiam ſi mutet ſtatum, & mel ſuret iura ſua, & efficiatur fructuarius, vel ſimilis, ſecundæ repetuntur a Domino.

Iacob. autem a Rauenna, quem refert Alberic. dicit unũ aliud in practica ſatis utile, & notabile, quod ſi colonus fecit expenſas gratia colligendorum fructuũ pendentium, & legetur vſusfructus, & ſic incipiat pertinere ad colonum tanquam vſufructuariũ; quia poſſibile eſt, quod vſusfructus finiatur, & ad proprietarium redeat in eo ſtatu in quo eſt, impenſam repetet actione ex conducto, quia fructus habet non tã quam colonus ſed fructuarius, & ſic vides caſum. Conduxit quis fundum ad laboritium, & in medio anni fructibus iam pendentibus efficitur fructuarius, quo iure dicuntur pertinere ad ipſum fructus; conductionis ne, vel vſusfructus? materialiter conductionis, attento principio vſque ad pendentiam fructuum, & a primordio tituli poſterior formatur euentus, tamen veritas eſt, quod præualet titulus legati, & ſic iure vſusfructus ſalua rata coloni, Aret. in tract. maleſ. in verſ. & eius bona publicamus, num. 19. & l. 2. C. de his qui latro.

7 Sed conſidero unum circa intellectum d. §. ſi colono, ſi n. legaſſet quis vſumfructum fundi extraneo, colonus poſſet ab vſufructuario expelli, & expenſas factas in culturam repetet ab hærede, & eius damno cõputantur. qui fundum, ff. loca. & ſic fructuarius habebit gratis. Si igitur ita eſt reſpectu duarum perſonarũ cur nõ idem ſi in eadem perſona hæc duo concurrãt, & quod idem efficiatur colonus, & fructuarius?

8 Nota etiam circa illum textum ad materiam locati, & conducti, quod appellatione culturę ſimpliciter ſumptæ veniunt impenſæ fructuum cauſa, & gratia rei. ita uidetur colligi ex eo textu iuncta diſtinctione gloſſæ in verbo cultora, quam non feciſſet, ſi ita non comprehenderent, & ſic inſtrumenta coloni ad culturam poſſunt intelligi tam ea quę reſpiciunt culturam fundi, quam fructuum colligendorum. Vnde ſi colonos teſtator legauerit alicui inſtrumenta ruſticalia deſtinata, & parata ad culturã fundi, ea omnia debẽtur.

QVÆSTIO XX.
Vſufruct.

1 QVAERO præterea in hac locati, & conducti materia, an vſufructuarius ſi colat vineã, vt vulgo dicitur, manibus propriis, & fructib. pendẽtib. decedat, teneatur ad aliquid proprietarius hæredi vſufructuarii. Vtique non. Ioann. Cæph. conſ. 181. col. 2.

QVAESTIO XXI.
Vſufruct.

QVAERO etiam. Pone quod ſit relictus uſusfructus in ſeruo, qui locat operas ſuas pro annua mercede, quomodo fiet diſtributio?

1 Vtique durante vſufructu ad fructuarium, & pro reſiduo ad proprietarium, & ſi ĩ medio anni decedat, pro rata menſium, & tẽporis, fit diſtributio l. ſed & ſi quis, §. ſi operas, & l. ſi operas, vbi Alb. ff. de vſufr. Et iudicio meo allegata iura facere uidentur ad duo in hac locati & conducti materia.

2 Primum eſt, ꝙ ſi ego lego tibi vſumfructum alicuius fundi, qui alteri locas, & bona fide colit in medio anni, in quarta parte anni, vel ſimili, decedit vſufructuarius, conductor fructuarii licet poſſit expelli, fit tamen conſideratio temporis pro rata, nec premunt illa iura an lapſi ſint ſex menſes, & ſic dimidium anni, vel tres, uel quatuor ſed ſemper pro rata, & ſic habebitur ratio temporis, & pro tempore eorum, & impẽſarum, ad l. ſi quis domum, §. ſi. ff. loc.

3 Secundo facere uidetur ad illud, quod ſi quis locauerit alicui bona ſua, puta pro quinquennio, & ex aliquo delicto veniat capitaliter condemnatus, & bona veniant confiſcanda, venient etiam locationes factæ, tamẽ ſi a Principe reſtituatur, ambulabit locatio, profectaque ad fiſcum redibit ad locatorem, ut dicit tex. in fructuario capite diminuto.

4 Notandum tamen videtur, quod in hac locati, & conducti materia pariter, & vſusfructus, uidẽtur duo iura inuicem admodum pugnantia, & contraria, ſcilicet l. ſi operas, ff. de uſufructu, & l. ſi ſeruus cõmunis Męuii, §. fina. ff. de ſtipulatione ſeruorum, in l. enim ſi operas, dicitur, quod ſi ſeruus locauerit operas ſuas, & in perfecto tempore locationis vſusfructus extinguatur, reſiduum ad proprietarium pertinebit, in l. ſi ſeruus communis Męuii, §. fin. ſufficit principium anni extitiſſe, & annum eſſe inchoatum ad effectum, vt pro toto anno debeatur fructuario, & ſic non videtur reſiduum ad proprietariũ pertinere, prout in d. l. ſi operas, & ſic textus in l. ſi ſeruus, §. fin. concordat cum l. a vobis, ff. de annuis legat.

5 Bartolus ſentiens hoc contrarium in d. l. a vobis, cõciliat, aut nihil eſt implendũ a ſtipulatore, & tunc procedat l. a vobis, aut aliqoid extrinſecum eſt implẽdum a ſtipulatore, & tunc pro rata temporis fit diſtributio. idẽ tenet in longa diſtinctione in d. l. ſi ſeruus, §. fi. & ſentit in l. ſi ex toto, §. fi. ff. de leg. 1.

6 Quæ conciliatio mihi non uidetur tuta; nam in l. ſi operas, & in l. ſi ſeruus, §. fin. eademmet facti ſpecies proponitur, & tamen in vno dicitur ſufficere principium anni, quod pro rata fit diſtributio, & ſic iſta cõciliatio Bart. ſeruit tantum ad l. a uobis, ff. de annuis legat. Alber. poſt gl. in d. l. ſi operas, vno verbo more ſuo diſtinguit, aliud eſſe in legatis annuis, aliud in ſtipulatione annua, quæ eodẽ morbo cũ ſuperiori laborare videtur, cum eadem facti ſpecies ſub diuerſis deciſionibus proponatur.

7 Ego autem putarem fortaſſe ita dicendum, ꝙ textus intelligatur ſingulorum annorũ, ſcilicet, quibus vſusfructus manſerit, ita vt accipiatur pro annis integris, quibus eſt facta ſtipulatio.

8 Poſſet fortaſſe dici, quod ſufficiat principiatum eſſe annum, vt pro toto illo anno iã principiato debeatur fructuario, prout dicitur in d. l. ſi ſeruus, §. fi. quod autem dicitur in l. ſi operas, in uerbis illis. ſ. quod ſupereſt, &c. intelligatur ſequentium annorum nondum, inchoatorum.

9 Colligitur autem in hac locati materia una cõcluſio

ſio ex l.ſi ſeruus,§.fin.quod in materia locati, & conducti principium attenditur,& ibi Alberic.infert ad Doctores Medicos,& ſimiles conductos pro certis annis ad certa ſalaria,ꝙ ſi moriatur in principio anni,totum ſalarium illius anni percipere debet, argumento illius §.ad materiam,l.poſt duos,C. de aduoca.diuerſ. iudicum. dicam in tit.de aſſeſſoribus.

10 Poſſet inſerri ad famulum,vel famulam pro anno, uel triennio conductam.

11 Et ſi recte conſideremus iuxta antiquam conſuetudinem, quæ ex lectura iuris conſultorum colligitur apud antiquos tempore legislatorum, locationes ut plurimum in quinquennium fiebant,ita in leg. ſi quis domum,§.fin.in l.ſi in lege,§.fin.ff.locat.in l.qui concubinam,§.qui hortos,ff.de leg.3.in l.adhuc,§.ſi operas,ff.de vſufructu,d.l.ſi ſeruus,§.final. ita colligitur, quod admodum celebris,& vſitata, & frequens erat locatio quinquennalis,quæ media eſt inter locationē longam,& breuem.

QVÆSTIO XXII.

Vſufructuarij.

1 QVAERO vlterius, an uſusfructus conſiſtat in opera. Vnde legato vſufructu hominis, debentur mercedes locationis operarum,l.3.& 4.ff.de ope. ſeruorum, vbi fructus etiam intelliguntur deductis expenſis,ad idem l.a.& 3.ff.de vſufr.leg.

QVAESTIO XXIII.

Vſufruct.

QVAERO de vtili,& lucroſa materia ſecundum Alberi.ibi,ad l.defuncta,ff.de vſuſructu,quomodo diuidendæ ſint penſiones, ſi imperfecto tempore moriatur fructuarius,& quoniam hæc materia eſt admodum vtilis,& neceſſaria in hac locati & conducti materia,tam quoad fructuariam,quam maritum,emptorem,& ſimiles,ideo ponam aliquas utiles concluſiones,diſputatione pro nunc omiſſa.

1 Prima igitur concluſio eſt. In penſionibus rei dotalis diuidendis inter maritum,& vxorem,vel hęredes, attenditur tempus contracti matrimonii, nō factę locationis, l.diuortio,eum materia, ff.ſol.matri. Ratio eſſe uidetur, quia quilibet effectus regulatur a cauſa ſua,l.3.ff.de pecu.ſed ratio quare maritus percipit fructus rerum dotalium,eſt matrimonium,l.pro onerib, C. de iure dotium, merito a contractu matrimonii penſiones,& fructus computantur. Vnde conſideranda ſunt contingentia factorum; quandoque maritus recipit ſundum plenum fructibus maturis, poſtea locat,& pendente locatione moritur,in diuiſione habēda eſt ratio tam fructuum recollectorum, quam portionis penſionis,quandoque recipit fundum vacuum & tunc fit diuiſio pro rata temporis, quo matrimonium durauit.

2 Secunda ſit concluſio,Quando venditur,vel alienatur fundus,vel domus locata,ad quem ſpectet penſio, ponam ſuo loco.

3 Tertia ſit concluſio. In fructuario ſi fructuarius decedat fructibus nondum collectis,tunc penſio diuidēda eſt pro rata inter hæredes fructuarii,& proprietarium. Ita Albericus in d.l.defuncta,per l.ſed ſi adhuc, §.ſi operas,& l.ſi operas,ff.de vſufructu,de quibus ſuperius vidimus,& l. Iulianus,§.ſi fructibus, ff. de act. & obl.& l.diuortio,§.in ſecundo,& §.ſequenti,ff.ſol. matrim.dicam in tit.de verb.ſignific.quæſt.18.par.5. vbi videas. Vincent.Franch.deciſ.168.nu.8.

4 Quarta ſit concluſio. Si fructuarius decedat fundo non locato,& fructibus pendentib.ſine aliqua diſtinctione fructus pertinent ad proprietarium hærede fructuarii penitus excluſo,l.in ſingulos,in fine, ff. de annuis legat.§.is ad quem,Inſtitut.de rerum diuiſ.ratio eſt,quia mortuo fructuario habet eius hæres rationē fructuum perceptorum actionem,l.vti frui,§.1.ff. ſi vſufruc.petat.l.quæſitum,ff.de vſufr.

5 Ratio autem differentiæ eſſe videtur,quando fundus eſt locatus,& quando non eſt locatus. Primo caſu quęſitū eſt fructuario ius petēdæ penſionis, lege permittente l.venditor ex hæreditate,ff.de hęreditat.vel actione uendita,quod ea lex ſaltem pro tempore præterito ex futuro euentu mortis auferri noluit, qđ eſſet iniquum,l.ſed & ſi poſſeſſori,§.item ſi iuraucro,ff. de iureiur.ſed quando fundus nō erat locatus,nullum ius quæſitum eſt fructuario: vnde nihil ad hæredem tranſmittit,iuribus ſuperius adductis.

6 Et ſi habes caſum. Moritur teſtator, relinquit vxorem vſumfructuariam omnium bonorum,& moritur de menſe Iulii prope recollectam grani,vel alias vini nihil ſibi prodeſt.

7 Sed quid dicemus l.defuncta, habet reſpectum ad fructus collectos, vel non collectos reſpectu penſionis,quid in re,quę non ſeminatur,puta domo,uel apotheca locata,quomodo diuidenda erit penſio? furtaſſe pro rata.

8 Quinta ſit concluſio. Si fructuarius decedat fructibus iam recollectis,tunc integra penſio fundi locati pertinet ad hęredem fructuarii,d.l.defuncta,ubi Fulgem.a.colligit aliud notabile in hac locati & conducti materia, quod ſi poſt collectos fructus omnes ex fundo locato,colonus expellatur, nihilominus debet ſoluere integram penſionem: Ampliatur hæc quinta concluſio, vt procedat etiam in emphyteuta,qui habet vtile dominium,ſicut fructuarius,Specul.in ti.de locato,§.nunc aliqua,verſ.5.Iaſ.in l.diuortio, nu. 6. ff.ſol.matrim.

9 Declaratur in feudo,& hoc ex conſuetudine feudali,ut no.in c.1.§.his conſequenter,in tit.hic finitur lex,late Alex.in d.l.diuortio.

10 Et ex prædictis infertur intellectus,& limitatio ad l.a uobis,ff.de annuis legatis,ut procedat in legato alimentorum,non in vſufructu,& ſimilibus.

QVÆSTIO XXIIII.

Vſufructuarij.

1 SED poſſet vltra Doctores quæri ad materiam l. defuncta,inquit enim iam omnib.fructibus qui in agris naſcerentur,&cæ.quid enim ſi non ſint collecti omnes.ſed aliqui,puta locauit quis ſub annua mercede prædium, cuius erat fructuarius ad annum, & in prędio locato ſeminantur fructus diuerſi generis,qui pariter recolliguntur diuerſis anni temporibus. puta linum,frumentum,vinum,&c.deceſſit fructuarius lino tantum ſecato,vel de menſe Auguſti grano recollecto,

Digitized by Google

lecto, & vuis pendentibus quid dicendum?

Videtur colligi ex d.l.defuncta, hæredi fructuariæ non deberi, ponderando uerbum, omnibus, in eo textu appoſitum, quod eſt uniuerſale collectiuum, non diſtributiuum, gloſ.& Bart.in l. ſi pluribus, ff. de legat.2.in l.ſerui, §.fin.ff.de leg.1. & qui omne dicit, nihil excludit, l.Iulianus, de leg.3.l.a procur.C.mandat.

2 Secundo pro hac parte facere uidetur pluralis locutio per legiſlatorem facta, l.ubi numerus, ff.de teſtib. in l.ſi gemina, ff. arborum furtim cæſarum, Aret. in tract.maleficiorum, in uerbo, pluribus, Alex.in l.& ſi poſt tres, ff.ſi quis cautionibus.

3 Contraria opinio mihi uidetur uerior, & fortaſſe æquior, arguendo a proportione totius ad partem, ex l.quæ de tota, ff de rei uend.ſicut enim fructib.omnib. iam collectis debetur tota penſio, ita parte fructuum collecta debebitur pars penſionis, & facit in ſimili nõ exeundo materiam locati, & conducti, de qua agimus, quod ſi aduocatus, uel procurator plurium cauſarum conuenit pro ſalario omnium cauſarum, centum, puta ſi omnes expedierit, pone quod quaſdam expedierit, quaſdam non, pro rata fit diſtributio, non obſtante conuentione, ut dixi ſuperius in uerbo, aduocatus.

4 Facit etiam quia licet argumentari proportionabiliter, vt not. in l.ſufficit, ff.de cond.indeb. Euerar.in loco a proportione.

Vnde ſicut ſe habet tota recollectio omnium fructuum ad totam, & integram penſionem, ita & pars recollectorum fructuum ad partem penſionis, ſed omnibus fructibus iam recollectis tota penſio debetur, pariter debebitur penſio pro rata fructuum recollectorum, & pro rata temporis anni conductionis elapſi, & præteriti.

QVÆSTIO XXV.

Vſufruct.

1 QVÆRI ſecundo loco poſſet vltra Doctores ad d.l.defuncta. Locauit fructuarius fundum, & fructus non ſunt in horreo reconditi, ſed deceſſit fructuarius iam matris, & eſt in procinctu de die in diem eos colligendi, prout mulier grauida, quæ ingreſſa eſt menſem partus, ita vt de die in diem exitus expectetur, & fauet regula de proximo accingendo.

2 Contrarium uidetur uerius ex textu in d.l.defuncta, ponderando uerbum illud, iam, quod reſpicere uidetur tempus, & actum iam completum, Bald.in l.fin. oppoſit.15.C.de edic. Di.Adr.toll.gl.in l.nec emptio, §.2.ff.de contrah.empt.Bart.in l.1.§.hoc autem, ff.de nou.ope.nunc. Bald.in 1.conſt.Digeſtorum.

3 Secundo pro hac parte facit ponderando uerbum illud, ſublatis, quod ſignificat aſportationem de loco ad locum, & uide Gomeſ.conſ.99.in ult.dub.

QVAESTIO XXVI.

Vſufructuarij.

QVAERO tertio loco ultra alios ad materia d.l. defuncta. Pone, quod fructus nedum ſint maturi, ſed ſecati, non tamen aſportati ad domum, euenit caſus tempore Mazzucchi, quod fructuarius, qui locauerat fundum, deceſſit tempore Iunij dum granum ſecabatur, quid dicendum? utiq; textus in d.l.defuncta, in verbo, ſublatis, uidetur tenere quod ſint in horreo, vel doliis reconditi. Contrarium eſt verius ex l. ſi vſufructuarius meſſem, ff. quibus modis vſusfructus amittatur.

1 Vnde applicando ad materiam locati & conducti, ſimili modo in hoc procedũt colonus, & fructuarius: colonus enim facit fructus ſuos ſtatim, quod ſunt ſeparati licet non recõditi, l.ſi ſeruus, §. locati, ff. de fur.& dicam ſuo loco, dummodo per ſe, vel alium ſuo nomine, ut ibi habetur: ita & multo magis in fructuario, & conſequenter ipſius hærede. Et ita eſt verus intellectus, d.l.ſi vſufructuarius meſſẽ, & ſic qđ non corrigetur dictum Labeonis, & ita in ſpecie declarat ibi Accur.in glo. 1.in fine, & ibi Bar.ſequitur, & clarius idem Bart. in l.ex diuerſo, col.1.in fine.ff.de rei vendicat.& Bal.in l.ſi.de fructibus, & litium expenſis.

Vnde applicando ad caſum noſtrum, ſi fructuarius locauit fundum ſecandũ ſuo tempore, colonus dicitur ſecare nomine locatoris, & conſequenter pro fructuario, uel ipſius hærede.

2 Concludendo igitur in fundo locato per fructuarium, qui moritur, aut nullus fructus eſt ſecatus, uel leuatus, licet in propinquo, tamen ad hæredem fructuarii non pertinent, ſed ad proprietarium; pariter & penſio debetur hæredi fructuarii, ſi ſunt ab eo, uel eius nomine leuati, licèt non reconditi, penſio dicto hæredi debetur, ſicut deberentur fructus ſi in parte anni ſunt leuati, in parte non, fit ſolutio pro rata. Cynus & Bal.in authen.inceſtas, C.de inceſt.nup. Iaſ. in l.2.num.17.C.de iure emphyt.Roman.ſing.71. legatur.Craue.conſ.216.num.20.Veron.de ſerui.vrb.prędio.cap.4.tit.de vſufruct.Caſtrenſ.in materia penſionis diuidendæ pro rata conſi. 114. ſub nu.2. libro 2. Alex.conſi.15.num.3. volu. 2.Gigas de penſionibus q.52.num.5.Macchel.patrocin 15.& 16.Bar. in l.ſicut in annos, ff. quib. mod. vſusfructus amitt. Pariſ. conſ.40.num.8.vol.1.Boſſ.prac.crimi. titu.an delinquentes ſol.poſſeſſ.nu. 7. Papienſ. in forma libelli ad dotem, in verbo, dedit, num.8.Soci.in l.diuortio, nu. 8.vbi Alex.nu.2.Iaſ.nume.1. ff. ſoluto matrimonio. Boer.conſ.23.num.3.& hæc eſt communis opinio. Tiraquell.de retrac.conuen.gl.4.§.5.nume.3. Villalob. in recollec.in uerbo, uſufructuarius, nu. 60.Eman. in ſuo theſau.littera V.num.96.Ari.Pinell.in l.1.par. 2. num.77.C.de bon.mat.cõmendat Borgn.de vſufruc. nu.244.latè Didac.var.reſolut.lib.1.c.15. ſub nu.3. Cęphal.conſi.740.nu.30.lib.5.

3 Videbis tamen multa teſtamenta condita dando ad cautelam vſufructuariæ facultatem locandi. Euenit etiam in facto, quod Colonus incidebat arbores fructiferas, an præiudicet vſufructuariæ, & quis teneatur probare.

4 Ex quibus omnibus infertur in materia fructuum limitatio ad l.penul.ff.de milit.teſtam.vt non procedat in fructuario, cuius non ſunt fructus de proximo recolligendi, ſed debent eſſe in horreo reconditi, vel doliis repoſiti. Addendo ad ea, quæ latè ponit Iaſ. in lege diuortio.§.interdum, nu.15. ff. ſoluto matrimonio. Tiraquel.de retract.tit.1.§.1.gl.7.nu.43. Alphan. reportat.599.

QVÆSTIO XXVII.

Vſufruct.

QVÆRO vlterius. Vidimus ſuperius, quod falſum de quadam honeſtate vſufructuarius tenetur potius locare proprietario, quam alii vltra Borg. & alios. Pone quod fructuarius locauit proprietario vſumfructum, qui poſtea ſublocat alii, an præiudicet fructuario?

1 Diſtingue, aut nomine proprio ipſius proprietarii aut fructuarii: primo caſu præiudicat, ſecundo caſu non præiudicat. Caſtr. in l. Pomponius, ff. quemadmodum vſusfructus amitt. vbi dicit eſſe caſum ſingularem, & mente tenendum.

2 Quomodo autem ſuccurratur, ponam ſuo loco, & patet ex d. l. Pomponius, cuius materia quia vtilis, & frequens eſt in hac locati & conducti materia, ob id ita diſtinguendū videtur. Fructuarius locando vſumfructum retinet vſumfructum per conductorem, leg. non utitur, ff. de vſufruct. quæ concluſio vera eſt, ſiue talis conductor utatur, vel non utatur quoad ſe, vt ibi per glo. Alber. & alios.

Secunda ſit concluſio. Proprietarius pariter, & conductor vſusfructus vendendo, vel locando proprietatem pleno iure, videtur proprio nomine facere: priuat autem fructuarium poſſeſſione, & iure ſuo non vtendo, licet penſionē ſoluat. ita ſentit tex. in d. l. Pomponius, in princ. ſecundum intellectum Alb. & Caſt. ibidem magis approbatum.

Ex quibus duabus cōcluſionibus infertur vtiliter ad practicam ad aliqua.

3 Primum eſt, quando cognoſcetur fuiſſe venditam vel locatam proprietatem pleno iure, vtique ſi in inſtrumento locetur, vel vendatur fundus ſimpliciter nulla detractione, vel reſeruatione facta. ita colligi mihi videtur ex textu in dicta lege Pōponius in verbo, fundum, iuncto verſic. detracto vſufructu &c. Vnde etiam is videbis multa inſtrumenta cum reſeruatione vſusfructus, & ſic datur, ſecundum, quod poteſt dari, locatio nudæ, puræ, & ſimplicis propietatis abſq; vſufructu.

4 Tertium eſt, quòd ſolutio penſionis facta per primum conductorem non arguit poſſeſſionem præciſe, quia ſi alius rem teneat, iſta ſolutio penſionis nihil releuat. Vnde videbis in practica multos decipi dicentes ſemper eſt ſoluta penſio ſuo tempore. Duo igitur requiruntur, ſolutio penſionis, & prouidere nomine illius, cui penſio ſoluitur.

5 Vidi in facto caſum. Conduxit quis domū ad biennium pro certa penſione, & clauſo oſtio iuit in longinquas partes pro ſuis negotijs, facta prius ſolutione penſionis pro toto tempore. Vtique talis conductor poſſedit domum, quia (vt dictum eſt) conductor non vtendo ſimpliciter non priuat iure ſuo conductorem ex dicta l. non vtitur; ſi enim talis ita conducens pro aliqua ſui animi voluntate, & ſatisfactione, vult proficere ſuum, quod in penſione impendit, quid ad te, dummodo aliud præiudicium non inferatur? Similiter uidi in facto caſum. Quis abhorrens malos uicinos timens ne talis domus ſibi vicina, vel contigua conducatur a Sempronio ſibi parum beneuolo, vel homine rixoſo, uel uitæ admodum inhoneſtę, conduxit talem domum, & ſoluit debitam penſionem, tamen ſemper tenuit domum clauſam, ſatis enim ſatisfaciebat ſibi cōductor in animo ſuo, qui talem a conductione repellit, utique iſte poſſidet domino, quia non vtendo non præiudicat, ut dictū eſt.

6 Tertia ſit concluſio ex mente dictæ legis, Pomponius. Proprietarius pariter, & conductor locādo, uel uendendo ſimpliciter rem conductam uidetur locaſſe pro iure, quod habet ab uſufructuario, & ſic nomine ipſius, quia non præſumitur uelle facere id, quod non debet, & uelle teneri ad intereſſe, l. merito, ff. pro ſoc. & ideo ſecundus conductor poſſidet fructuario, ſeu primo locatori.

7 Quarta ſit concluſio ex notatis in d. l. Pomponius. Proprietarius pariter, & conductor locando, uel uendendo nomine proprio ipſius uidetur locaſſe uti proprietarius, nec eſt locus intereſſe, & ſecundus conductor non poſſidet nomine fructuarij.

8 Quinta ſit concluſio ex notat. in d. l. Pomponius. Conductor, vel colonus uſufructuarij locādo, uel uendendo rem ſimpliciter priuat locatorē iure ſuo l. non ſolum, §. qui pignori, ff. de uſufructu.

9 Sexta ſit concluſio. Ex notat. in d. l. Pompon. Conductor, uel colonus fructuarij locando, uel uendendo ſimpliciter ius, quod habet etiā nomine proprio, cenſetur transferre ius, quod habet tantum, & ſic nolle priuare primum locatorem iure, & poſſeſſione ſua, l. qui uniuerſas, § fi. ff. de acquir. poſſeſ. Ex quibus corollarie infertur ad multa utilia in hac locati & conducti materia.

10 Primum eſt, quòd licet contra locatorem non præſcribatur quouſque conductor teneat penes ſe, ſiue penſionem ſoluat, ſiue non, dummodo tamē retineat, ut not. tur in l. male agitur, C. de præſcript. 30 uel 40.

11 annorum, & dicam in tit. de præſcriptionibus, tamē ſi non retineat penes ſe, & in alium transferat poſſeſſionem, priuat locatorē, & ſibi præiudicat, l. 3. §. quid ſi ſeruus, ff. de acq. poſſ. l. fi. C. eodem. ponam ſuo loco, dum agam de remedijs competentibus

12 Ampliatur ultra alios, ut procedat etiam ſi conductor, qui in alium poſſeſſionem transtulit, continue locatori penſionem ſoluat. ita colligitur ex d. l. Pomponius, ubi Caſtr. dicit eſſe caſum peregrinum, & ſingularem, & alibi non legiſſe.

13 Et ſic ex hoc recolligūtur duo utilia, quod ſi unus poſſidet rem conductam ab alio, & alius penſionem ſoluit ſciente, & patiente poſſeſſore, tamen ſibi non præiudicatur in poſſeſſione, ſicut nec in dominio; nā per talem ſolutionem nec dominium, nec poſſeſſio quæritur, facit l. ſolennibus, C. de rei uendic. & l. cenſuralis, C. de don.

14 Secundum utile eſt, quod licet per ſolutionem penſionis acquiratur de nouo poſſeſſio, & probetur, ut not in l. qui uniuerſas, §. quod per colonum, ff. de acquiren. poſſeſſ. & in l. litibus, C. de agricolis, & cenſitis, & dicam ſuo loco de remedijs, hoc tamen eſt intelligendum, quando hęc duo concurrerent ſimul, & coniunctim, ſcilicet quod penſionem ſoluat, & rem detineat.

15 Si autem unus ſoluit, & alius poſſidet, nec acquiritur, nec probatur poſſeſſio ex ſuperius iam dictis, & ita debet intelligi capit. inter dilectos, de fide inſtrumentorum.

16 Subdeclaratur in traditione uera, non ficta. Vnde ſico-

ſi colonus meus rem meam uendat,& a uēditore con ducat, uidetur ficta traditio,l.quædam mulier, ff. de rei vendicatione, ſi tamen mihi penſionē ſoluat, fingi tur illū tradidiſſe, nec me poſſeſſione priuat. caſus eſt ſingularis ſecundum Bart. in l.qua uis,§. 1. ff. de acquir.poſſeſſ. dicit ualde ſingulare Caſtrenſ. per illū text in d.l.Pomponius.

17 Habes igitur in practica,quid articulandū, & quid excipiendum in hoc caſu,articulanda enim ſunt duo, ſolutio penſionis,& retentio rei,excipitur quod alius quam ſoluens penſiorem,rem retinebat.

Cætera ad hanc materiam pertinentia ponam par te quinta dum agam de remediis,vbi locus ſuus, iuri gendo tamen prædicta cum ibi notatis, & hic tetigi quia l. Pomponius, loquitur in materia vſusfructus locati,vt uideri poteſt.ideo appoſui in præſenti quæ ſtione,& materia.

18 Illud non omittam in hac locati & conducti ma teria ex dicta lege Pomponius, quia uidetur colligi differentia inter locationem rei corporalis, & meri vſusfructus,res enim corporalis non uariatur ex mu tatione perſonarum,& ſemper eſt eadem res,ſecus ta men eſt in locatione vſusfructus; nam ſi loco tibi vſumfructum meum, & tu alii locas, non eſt idem vſusfructus.

19 Vnde ſequitur, quod ſi in rebus corporalibus ſe cundus conductor in aliquibus poſſidet primo loca tori,vt dictum eſt,ſecus in locatione vſusfructus, ex quo ex mutatione perſonarum mutatur,ut colligitur ex d.l.Pomponius.

20 Et ſic patet intellectus ad legem,qui vniuerſas,§.ſi. ff.de acquirenda poſſeſſione, vt procedat in locatio ne rerum corporalium, non incorporalium, Sed quæ remedia competunt fructuario contra condu ctorem?

21 Vtique tria ſunt. Primum eſt remedium l.fin.C. de acquiren.poſſeſſ.ſcilicet antequam ius locatoris per datur, tempore ſcilicet ad recuperandum poſſeſſio nem. Secundum eſt actio ad intereſſe poſtquam ad miſſum eſt ius locatoris,ex d.l.Pomponius,ibi,teneri plane, & in ſubſidium datur reſtitutio in integrum aduerſus emptorem, vt per Spec. allegantem hanc l. Pomponius,in tit.de locato,§.nunc aliqua, num. 43. verſ.pone colonus.

22 Et ex prædictis infertur notabilis limitatio ad no. in l.corruptionem,C.de vſufructu, ut actio perſona lis extinguatur cum vſufructu, tamen hoc fallit, niſi vſusfructus eſſet extinctus facto proprietarii iniu ſto,puta quia conduxit,poſtea uendidit.Ita tenet ſub obſcure gloſ.in d.l.Pomponius,in verbo, admitti, in fine,vbi Fulgoſ.in hoc dicit eam ſingularem,& pere grinam.

Et poterit deſeruire ad replicandum de vſu fructu iam extincto.

De vſu & habitatione.

QVÆSTIO I.

1 NVNC videndum eſt de vſu, & habitatione, & vtique vſus locari non poteſt,§.1.in fine, Inſtit. de uſu,& habitatione,l.in eo.ff.eodem, quibus in lo cis limitat Accurſ. vt poſſit locare proprietario, & ſic uniuerſalis negatiua non comprehendit proprie tarium.

3 Secundo limitatur, vt mercede conuenta inquili num retinere poſſit,l.3.ff.de uſu,& habitat. ubi uſua rius ſpatioſæ domus portiunculam inquilino locare poteſt.

4 Ex quo contextu in hac locati & conducti materia colliguntur aliquæ qualitates inquilini. Prima ex eo textu,vt mercedem,uel pēſionem ſoluat. Vnde gratis habitans non dicitur inquilinus. Secūda eſt ex eodem textu,ut habiter ſolus in domo conducta, non autem cū locatore. Bene tamen poteſt quis locare portiuncu lam domus propriæ,& ille dicitur inquilinus, ut ibi habetur. Vnde ſufficit ſeorſum habitare. Tertia eſt,in quilinus dicitur in Ciuitate habitator,ſecus ſi in Vil la.gl.& Alex.in l.qui pignoris,ff.de acquir.poſſeſ.in l. ædem,C.locat.in §.item Seruiana.Inſtit.de actio.idē tenet Hotoman.in commentario uerborum iuris, in uerbo,inquilinus,per l.fi.ff.de migrando,& l.4.§.præ tor ait,in fin.ff.de dam.infec.quæ iura mihi hoc con cludenter probare non uidētur,cum de Ciuitate uer bum nullum dicatur.

5 Bene tamen hæc iura probant inquilinum condu cere depoſitarium,uel commodatarium eſſe poſſe. Si militer in d. §. prætor ait, colligitur unum ſatis fre quens,& utile in practica, quòd in materia de damno infecto poteſt denunciari cōductoribus,& inquilinis & hoc quando alia commoditas domini principalis haberi non poteſt.

6 Contrarium tenet Alexan. in d. l. qui pignoris, ut inquilinus dicatur ſiue in Ciuitate, ſiue in Villa: colo nus gratia fructuum colligēdorum, ſiue in Rure, ſiue in Ciuitate,& ſic non differunt loco,ſed qualitate, ex l.ſi prædium,C.de prædiis minorum,& l. Vrbana,ff. de uerb.ſignifi. Iaſ. in d.§.item Seruiana,nu.15.& hæc opinio uerior uidetur.

7 Declaratur tertio,ut uſuarius nō poſſit locare ope ras ſerui,ſed bene poteſt uti opera eius ſecūdum exer citium.Vnde ſeruus operari poterit in fundo condu cto. Similiter ſi conduxerit quis lanam expediēdam, poterit per ancillas perficere, idem ſi ueſtimēta texen da redemerit,& ſimilia,ut l.plenū,§.equitii, ver.ope ras autem,& l.per ſeruum,ff.de uſu, & habitatione.

8 Ex quo etiam textu in hac locati & conducti mate ria colliguntur aliqua non inutilia.

Primum eſt,quod ſi aliquis ex iure, quod habeo in re,non poteſt rem ipſam alii locare, uel cōcedere,nō per hoc prohibetur uti re ipſa ad eummet uſum, ad quem locaſſet ſi potuiſſet,& ſic id, quod quoad effe ctum prohibetur in aliis, & extra, non prohibetur quoad ſe,& intra,& ſic infertur ex hac locati, & con ducti materia ad regul.cum quid,una uia,lib.6. quod ſi uſuario ex debilitate iuris,quod habet, prohibetur locare ſeruos, & ancillas ad proprium exercitium exercendum, non prohibetur quoad ſe, & in domo propria.

9 Vidi in facto [illegible] in hac locati, & conducti ma teria. Teſtator quidam in teſtamento reliquit mulos, iumenta, ſiue boues aratorios, & eorundem uſum re liquerat Sempronio. quæſitum fuit, quod ſi teſtator, qui erat ruſticus, & ſolitus ire ad uecturam cū dictis mulis, pariter locabat boues paſſim ad arandum, pote rit hoc facere uſuarius? Vtique putarem quod nō, argumento illius textus, poterit tamen emere pullos,

oua,& & nomine proprio exercere, & arare in bobus propriis.

10 Secundum, quod colligitur eo textu in hac locati & conducti materia, quod vſurarius conducere poteſt,& pro executione effectuandi conductionem ſuã pote'l illis vti,in quibus habet vſum. Si igitur alicui conceditur facultas locandi, vel conducendi, cenſetur etiam conceſſa facultas eff:ctuandi conductionẽ factam vtend) pro inſtrumentis effectuantibus, perſonis & rebus,in quibus habet vſum,nec video quod I.C.in eo textu faciat vim,& fundamentum, an conduxerit tanquam merus vſurarius,vel vti alias. Vnde licet conducat tãquam Sempronius,poterit effectuare tanquam vſurarius,vtique iure vſurarii,& illud applicare.

11 Tertium,quod colligitur in hac locati & conducti materia ex eo textu eſt,quod ille dici poteſt cõductor,qui aliquid faciendum accipit,vt texendum, fabricandum,& ſimilia facienda,& ſic licet poſſet dici locator quoad ſe,quia vere locat operam,& induſtriã perſonæ,& exercitij ſui,tamen conductor etiam appellari poteſt reſpectu rei, quam accipit, & ſic diuerſis reſpectibus,& conſiderationibus idem poteſt dici locator pariter & conductor,& ſic ex hac locati & cõducti materia infertur declaratio, & intellectus ad l. eum qui ædes,ff.de vſucapion.quod una,& eadem res non debet diuerſo iure cenſeri: hoc verum ſecundum vnum reſpectum,& conſiderationem, ſecus iuxta diuerſos reſpectus,& conſiderationes,prout hic.

12 Pone in facti contingentia in hac locati & conducti materia,quod ſtatutum aliquod, vel bannimenta imponant certam pœnam locatori,& certam conductori, & ſimus in caſu dubio. Similiter dici poteſt in certo pręmio conſtituto, puta quicunque conduxerit bona communitatis ad ea reſarcienda,puta minantur ruinam męnia ciuitatum, & fiant proclamata,ſi quis conduxerit aliquam quantitatem ipſorum murorum ad ea reficienda vltra mercedem diurnam ſit immunis pro annis tot,& qui locauerit, ſit immunis pro annis duobus,quid agendum!

13 Quartum,quod colligitur ex eo contextu vtile in hac locati & conducti materia,quod conductores appellantur redemptores, id eſt, qui domus alienas, vel opus materia ſua ædificandum conducũt. Bononienſes vulgo ad ſummam appellãt.glo.in l.redemptoris, ff.de rei vendicat.

14 Et duobus modis contingere poteſt. Primo in concernentibus materiam ædificiorum, & tunc Redemptores ſunt conductores,de quibus diximus. Contingere ẽt poteſt in lana,ſerico,& ſimilibus, & tunc Redẽptores ſunt, vt ille qui de ſuo texendo aliquid pro mercede accepturus conducit, vt per gloſ. in hoc, §.

15 operas, de quo agimus in verbo, redemerint. Vnde videbis multos conducere barcas faciendas ex propria materia,& lignamine, coopertam ſericam pro cubili parturientis ex ſuo proprio ſerico,& materia: & ſic de ſingulis.

16 Redemptor litis ad propoſitum huius materiæ locati & conducti,qui certa mercede conuenta,litis periculum in ſe recipit, ciuſque periculum tractat, l. ſi remunerandi,§ Maurus,l.litis,C.de procu. l.9.§.1.ff. de offic.proconſ.dixi ſuperius de pacto quot. litis ad titulum de fructibus,& litium expenſis, Corat. lib.1. Miſcell.c.4.ſub nu.2.

17 Vnde Aduocati,& procuratores paciſcẽtes de quota litis appellantur redemptores litium,& concinnatores. Redemptor pontis,qui põtem,ſartum tectum, pecunia,quæ pro mercium exportatione ſoluatur,tuendum conduxit,l.cum in plures,§.vehiculum,ff.loc. vbi gl.in verbo,redemptor,dicit. Redemptor dicitur qui dederat centum, vt pedagium pertineat ad eum, puta. *Eccoti vn tanto,& paga la gabella* tu, vt quotidie occurrit.

18 Redemptura id eſt conductio publicorum,l.5.ff.de Inſtitut.act.vbi Accurſ.in uerbo,redempturis, & ſic redemptio duo præſupponit ad ſui ſubſtantiam de materia propria,& proprio periculo cum certa mercede conuenta.

19 Ex quibus etiam patet id,quod aliàs diximus,quod adeo ſimiles ſunt locatio,& venditio, conductio, & emptio,vt in l.2.ff.locat.& ſupra de ſimilitud.loc. vt redemptores, id eſt conductores appellentur, vt modo vidimus.

De locatione vſus.

QVÆSTIO II.

SED nunquid vſurarius tenebitur ſtare colono? ad l.emptorem,C.locat.vtique ſic,l.habitatio, verſi. Labeo ait,ff.de vſu.& habitat.ibi,colonum non prohibiturum,Port.Inſtit.de vſu,& habita.in principio. Et eſt ſic,ſicut non prohibetur colonus,nec eius familia prohiberi poteſt.

De vſu locati.

QVAESTIO III.

QVID in habitatione? euenit in facto caſus in hac locati,& cõducti materia. Dñs donauit famulę ſuę domum reſeruata habitatione dictæ domus in vita ſua.iſte,qui donauit, non vult habitare per ſe, ſed alii locare,dicit donataria, tu non potes alii locare, quid dicendum.

1 Et primo dicendum videbatur alii locare non poſſe,quia qui habet uſum rei,alli locare non poteſt,vt ſuperius vidimus.

2 Secundo,quia per talem reſeruationem factam in perſonam domini,videtur electa induſtria perſonę,ergo alii locare non poterit,vt uidebimus in titulo de induſtria perſonæ,& exceptus ſolus uſus. Alberic. in ſuo alphabeto,in uerbo,habitatia per textum, quem ita intelligit in l.ſi is,qui binas ædes, ff. de vſufructu.

3 Contrarium eſt uerius ex l. cum antiquitas, C. de uſufruct.cuius diſpoſitio ampliatur,vt procedat indifferenter,ſiue habitatio relinquatur in ultima uoluntate,ſiue inter uiuos,ſiue per uiam reſeruationis, ſiue alio quouis modo.Ita declarauit Concil. Neap.ut per Afflict.deciſ.401.nu.ſeptimo,Bertuzz. conſilio ciuil. 59.nu.37.

4 Ex qua deciſione in hac locati,& conducti materia colliguntur aliqua utilia.

Primum eſt in d.l.cum antiquitas, ibi, quid enim diſtat,poſſidens per conductorem,uel inquilinum dicitur poſſidere per ſe,& habitare dicitur,qui per colonum habitat,& facit l.habitatores,ff.loca.

5 Secundum eſt, quod reſeruatio eſt ſtricti iuris, ut

not.

Digitized by Google

not. in ca. præſenti, de offic. legat. lib. 6. tamen ſiquis reſeruet ſibi habitationem, nedum per ſe habitare poterit, ſed alii locare, & ſic per actum etiam fictum, ad limitationem l. ſi carius, §. Cornelio, ff. de iure fiſci, & l. ex ea, §. inſulam, ff. de uerb. oblig.

6 Tertium eſt, quia aliud eſt reſeruare, vel legare vſum, aliud reſeruare, vel legare habitationem: nam in vſu diſpoſitum eſt, vt alii legare non poſſit, niſi portione in domus modo, quo ſuperius uidimus: ſed in habitatione locare potuit, præterea habitatio includit vſum ſaltem quoad commoditatem, non econtra, ut not. in d. l. ſi quis binas ædes in gl. ſi.

Vnde admodum cauti deberent eſſe notarii in concipiendis uerbis teſtatoris, an dicant reſeruato vſu domus, prout multi faciunt, vel dicant reſeruata habitatione domus.

7 Et ſic patet reſponſio ad contraria, aliud enim eſt vſus, & aliud habitatio, nec inſertur de vſu ad habitationem, quia vſus eſt minus altero.

Ad ſecundum non eſt verum, quod ſit electa induſtria perſonæ, vt ſuo loco uidebimus.

• Circa præſentem materiam, bene diſtinguit Alex. conſ. 223. col. 2. verſic. & ſi quæratur, vol. 2. aut legata eſt habitatio, & tunc ſine dubio locari poteſt, d. l. cum antiquitas, & §. ſed & ſi cui, Inſtit. de vſu, & habit. quidquid contradixerit in hoc idem Alexa. in l. ſi & toto, §. vltimo, num. 3. de legat. 1. quem ibi etiam Iaſ. reprehendit nu. 17. & 18. Aut eſt legatus uſus, & tunc non pōt alteri locari ſeorſum habitanti, ſecus cohabitanti l. duo coniuncti, l. cęterum, & l. ſed neq;, ff. locat. eſt & differentia an legata ſit domus ad habitandum, vel relicta habitatio ideſt commoditas habitandi, primo caſu venit plena proprietas, & ſic locari poterit. Secundo caſu venit ſimplex ius, & ſeruitus, quę locari non poterit. Mantic. de coniectur. ult. volunt. li. 9. coniec. 4. num. 8. & de hoc loquitur textus in l. Aquilius, ff. de donat. & l. damnas eſto, de vſuſr. legat.

Facultas habitandi, non habitatio, tūc cenſetur relicta, ſi ita dicatur, relinquo quod filia mea poſſit in domo mea cum filiis meis ſtare, & morari, & quod non poſſit ab hęredibus meis moleſtari, prout exemplificat Dec. conſil. 355. cuius conſilium confert etiam in hac locati, & conducti materia ad cognoſcendū quando ſit relicta habitatio, & ſic ſeruitus, vel ſola commoditas habitandi, Soc. conſ. 281. vol. 2.)

De iure emphyteutico.

QVAERO principaliter, an emphyteuta locare poſſit rem emphyteuticam? Et primo videbatur dicendū quod ſic, quia per locationem non transfertur dominium, neque poſſeſſio, l. non ſolet, ff. loc.

1 Pro contraria parte facit, quia emphyteuta nō poteſt cōſtituere vſumfructū in re emphyteutica, Rom. hoc valde commendans ſingul. 126. tu ſcis, Cremenſ. ſingular. 86. late Tiraq. de retract. conſang. §. 1. glo. 7. num. 41.

Addo Bero. quęſt. famil. 95. Cottam in memor. in uerbo, emphyteuta non poteſt.

2 Secundo pro hac parte facit, quia emphyteuta nō poteſt alij in emphyteuſim dare, & hæc eſt cōmunis conſuetudo, Iaſ. in l. fi. nu. 110. C. de iur. emphyt.

3 Tertio pro hac parte facit, quia emphyteuta non poteſt conſtituere ſeruitutem in pręiudiciū domini, & hæc eſt communis opinio, Veronen. de ſeru. lib. 1. c. 14. col. 1. Iul. Cl. in §. emph. quæſt. 21.

4 Prima ſit pro reſolutione concluſio. Emphyteuta poteſt locare ad modicum tempus, ex quo per eā non transfertur dominium, neque poſſeſſio, d. l. non ſolet, & in hoc nullus diſcrepat, vt patet ex Doctoribus inſerius allegandis.

5 Secunda ſit concluſio principalis. Emphyteuta nō poteſt locare ad longum tempus domino irrequiſito, alias cadit a iure ſuo, quia hæc eſt ſpecies alienationis vt ſuperius vidimus de effectibus locationis ad longū tempus, l. fi. C. de iure emphyt. Et hanc opinionem tenuit Bal. conſ. 347. lib. 3. & 415. lib. 1. Tiraqu. de retract. Lign. §. 1. gl. 14. ſub nu. 82.

Addo Alex. conſ. fin. in fine, lib. 3. Iaſ. in l. fi. quęſt. 4. num. 112. C. de iure emphyte. Dec. conſ. 204. circa med. Alphan. report. 527. in fi. Firmian. in verbo, emphyteuta locat. March. deciſ. delfin. 555. par. 1. Burlat. conſ. 254. nu. 39. lib. 3.

6 Declaratur primo, vt non procedat ſtante conſuetudine, quo caſu emphyteuta locare poterit ad longū tempus, nec incurrit pœnam priuationis Iul. Cl. in §. emphyt. quæſt. 19.

7 Declaratur ſecundo, vt non procedat quoad pęnā, quia per eam non incurritur pœna priuationis: addi uio, ad Alexand. conſ. vlt. lib. 3. Caball. milleloq. 213. par. 1. vbi loquitur in locatione ad vitam, vel longius tempus, ſublimitans niſi de fraude, vel ſimulatione conſtaret Couarr. variar. reſolut. lib. 2. cap. 16. ſub nu. 2. ſic ſecundum hanc declarationem non requiritur conſuetudo ad excuſandum.

8 Declaratur tertio in locatione ad longum tempus, ideſt in perpetuum, vel in ſecūdam, tertiam, uel alias quartam generationem, Imol. in c. potuit, col. 9. ver. item poteſt, ſub num. 22. de locat. Rodoan. hoc valde commendans, de reb. eccleſ. fol. 520. nu. 33. tractans materiam alienationis.

9 Declaratur quarto maxime in emphyteuta eccleſiæ, uel reipubl. ſentit Bar. in l. 1. §. quod autem, il ſecondo, ne ſuperficiębus, in l. in conuentionalibus, ff. de uerbor. obligat.

10 Declaratur quinto, ut procedat diſpoſitio l. fin. in locatione ad longum tempus, quando penſio cōſtaret in pecunia, alias non. Et ſi eſſet ad centum annos, Bal. in l. ſi domus, §. fi. ff. de legat. 1. pulchre Ruin. uidendus conſ. 148. nu. 11. uol. 1.

11 Declaratur ſexto, ut poſſit locare ſine aliquo incurſu ad quinquennium, Ioann. de Porta in l. ſi filiofam. §. ſi uir, ff. ſoluto matrim. Firm. in uerbo, emphyteuta locat. uerſ. ſi.

12 Declaratur ſeptimo, ut poſſit ſtare licentia domini directi, Iaſ. dicens communem in l. 2. nu. 3. C. de iure emphyte. uel dicat ſaluo iure Domini directi, ſicut, & quantum iure poſſum, nec aliter, nec alio modo; iſta enim uerba ſunt neceſſaria maxime traditione ſecuta aliàs ſimplex illa reſeruatio nihil operatur, Bal. in cap. 1. §. donare, col. fi. tit. qualiter feudum, & in addit. ad Spec. in tit. de locato. uerſ. unquam, & in titu. de pace conſtantiæ, §. libellariæ, col. 25. & in l. fi. C. de iure emphyteut. in ca. 1. §. fin. quæ fuit prima cauſa beneficii amittendi, Veron. cautel. 45. & hæc eſt communis opinio, Rip. lib. 3. reſponſorum, cap. 1. num. 3. & in c. cum M. nu. 80. de conſtitut. Iul. Cla. in §. emphyteuſis, quæſt. 13. uerſ. item quæro, qui loquitur poſt alios

adductos etiam quando eſt facta actualis traditio, limitans quando conceſſio eſſet facta in potentiorem, vel hominem difficilis recuperationis.

Addo Veron. cautel. 46. Aluarot. dicens ita conſuluiſſe in c. 1. col. pen. de prohibit. feud. alienat. per Federicum, Pariſ. de communi pariter atteſtãs, conſ. 5. in fi. vol. 4. Iaſ. in l. non ſolum, §. morte reum, 27. ff. de nou. oper. nunc. Soc. reg. 434. limitatione 2. Afflict. in cap. Imperialem, quæſt. 38. de prohibit. feud. Rom. & ibi in addit. ſingular. 518 tu habes Bero. atteſtans ita conſuluiſſe, in cap. potuit, ſub nu. 24. de locato. Ioann. Durant. de cautelis vltimarum voluntatum, tit. de legatis, cautel. 46 in fine, Tiraq. de iure conſtitut. par. 3. limitat. 26. nu. 6. Cott. reputans hoc admodum notabile in verbo, emphyteuta alienans, & in practica ſeruatur, Alc. reſponſ. 753. nu. 2. Rodoa. de rebus eccl. rubric. de caducit. ob rei alienationem, verſ. emphyteuta. num. 41. cum ſequen. fol. 522. Guid Pap. deciſ. 563. Burſat. atteſtans ita Mantuę obtinuiſſe, conſ. 26. Iacob. Menoch. conſ. 39. libr. 1. Pedemon. nouiſſima 169. Roland. conſ. 55. nu. 30. vol. 2. Cæphal. conſ. 223. num. 38 Achil. Perſonal. de adipiſcen. numero 388. quare vide.

13 Quare reducendo ad practicam tria tempora conſiderantur. Primum eſt in ſimplici locatione ad longum tempus modo, quo ſupra dixi cum reſeruatione, vel clauſula de qua ſupra dixi, & tunc abſque dubio non cadit ex diſpoſitione l. fin. C. de iure emphyteut. Guid. Pap. quæſt. 101.

14 Secundum tempus eſt in locatione ad longum tẽpus non ſimpliciter, ſed cum aliqua clauſula, vel ſi Domino placuerit, vel reſeruato eius conſenſu, vel volũtate, vel iure, vel honore, vel beneplacito, vel ſi de iure poſſum, vel addatur etiam alia clauſula geminata nõ aliter, nec alio modo, vel nõ addatur, de hoc enim nõ curo, & non eſt facta aliqua traditio, ſed vtẽdo verbis Baldi in dicto capitulo commune, ſumus in meris finibus verbi tantum, & tũc non incurrit caducitatẽ, nec facit aliquam differentiam in verbis clauſularũ, vel prægnantia ipſorum, ſed in cognitione, & actuali traditione.

15 Tertium tempus eſt concurſus hic trium. ſ. alienatio, reſeruatio cum clauſulis ſuperius annotatis, & actualis, & realis aſſignatio, & tunc incurrit caducitatem, quia traditio, & ſic factum præponderat uerbis, & ita colligitur ex ſuperius allegatis ſcribentibus, licet Emanuel. Soarezz. in ſuo Theſauro litera B num. 78. & 80. & Ioſepho de Ludouic. Deciſ. Peruſ. 101. n. 14. part. 2. ſicco pede pertranſeant cum ſimplici clauſula reſeruationis, non ponderando factum traditionis. Bene verum eſt ex Tiraquell. ſuperius allegato, quod conſtitutum in hoc caſu non habet effectum actualis conſignationis ad caducitatẽ inducendam, & placeat notare hæc tria tempora, quiã deſeruient (Deo dante) ſuedum in locatione ad longum tempus, in qua eſt parua difficultas, ſed bonum erit ad cauteiã, quia agitur cum cautionis, ſed in alienatione, & quod alienatio ſine actuali traditione nihil operatur, Alex. conſilio 30. colu. 7. volumine 1. repet. conſilio 2. volumine 5. Corſett. hoc valde commendans, in uerbo alienatio, 1. & hæc eſt magis communis opinio, Tiraquell. de retract. §. 1. glo. 2. numero 43. ponens hæc uerba, quod tota cohors ſcribentium hoc tenet. Iaſon, in l. finali, numero 132. C. de iure emphyteu. Alexan. in l. ſi a me, nu. 4. ff. ad l. Falcid. Hippol. ſingular. 412. Iul. Clar. quæſt. 13. de iure emphyteu. Addo Bal. cõſ. 276. lib. 5. Alexand. conſ. 30. colu. 6. lib. 1. Aret. conſ. 14. col. 2. Guid. Pap. q. 162. Neguſant. de pign. par. 2. membr. 3. Soc. iun. conſ. 76. nu. 14. lib. 3. Curt. ſen. conſ. 8. nu. 10. late Caball. ad But. conſ. 21. litera B. Bero. conſ. 120. nu. 4. lib. 1. Curt. ſen. conſ. 8. Gramm. deciſ. 49. Pariſ. conſ. 86. nu. 14. lib. 4. Cæphal. conſ. 223. nu. 38. lib. 2. Alc. conſ. 167. lib. 5. Freccia, de ſub feud. lib. 2. num. 24. Vulpet. conſ. 131.

ADDITIO.

☞ *Carbol. dicens veriorem, & magis cõmunem de Iur. Emphiteutic. de cauſa, ob alienationẽ in requiſito domino. Ampliation. 31. fol. mihi 206. Reiecta opinione Menoc. conſ. 38 nu. 24. vol. 1. & Rub. ad § morte nu. 316.*

16 Si tamen placeat conficere inſtrumentum cum modo, & forma ſolenni uteris hoc modo, loco, concedo, uendo, alieno fructus tales ſundi emphyteutici, uel ipſam commoditatem, uel facultatem, uel perceptionẽ fructuum reſeruato conſenſu, uoluntate, & beneplacito domini directi, ſaluoque ſemper iure, & honore ipſius, & ſi, & quantum de iure poſſum, nec aliter, nec alio modo, aliàs habeatur pro nõ facto, immo ipſo iure nullo, ut colligitur ex Cepoll. d. cautel. 46. aliàs 22. & commendatur a Cott. in dicto uerbo, emphyteuta alienans. Et licet (ut dixi) locatio ad longum tempus ſit minoris dubitationis, quam uera alienatio, uel uenditio, tamen bonum erit uti ad cautelam etiam in ea maxime ad longum tempus, uel in tertiam generationem, & nunquam uenias ad actualem conſignationẽ, niſi prius domino directo bene, & diligenter intellecto, & ſic eris cautus tam in locatione ad longũ tempus, quam in quacunque alienatione.

17 Et ſi feciſti conſtitutum, non timeas, ſi realiter nõ conſignaſti ex Tiraq ſuperius allegato. Et debet fieri interpellatio infra annum, & diem, quo termino elapſo inducta cenſetur caducitas, Cagnol. ad l. 2. quæſt. 16. num. 107. C. de pact. inter empt. & uend. Vulpell. reſponſ. 43. nu. 2.

18 Et ſic habes unum ex ſuperius adductis, quod in materia emphyteutica duo conſiderantur, ſ. res, & facultas percipiendi fructus, quæ facilius alienatur, Et locatio ad modicum tempus magis laudatur.

Addo bene loquentem in hac materia Guid. Pap. q. 46. & iterum, q. 101. a quo moneris in practica, ut facta tibi locatione ad longum tempus in uenditione, uel alias re emphyteutica alienata, cures inueſtiri, & actualẽ poſſeſſionem, ſeu de teſtationem tradi a Domino directo, quia iſto caſu præſeruatur ius emphyteutæ domini directi, & conductoris, ſiue emptoris, & donec accedat legitimus conſenſus domini directi cõtinuet emphyteuta in ſolutione canonis, ne per nõ ſolutionẽ, & ſic ex alio capite res incidat in cõmiſſũ.

19 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia, & in locatione ad longum tempus de bonis emphyteuticis, quod quidam emphyteuta locauit ad lõgum tempus fundum emphyteuticum pro certa annua penſione, puta quinque pro quolibet anno hoc modo, ut unum de quinque ſolueret pro ipſo emphyteuta locatore domino directo pro ſuo canone, & alia quatuor reſidua ipſi emphyteutæ pro penſione locationis,

tionis, & iam per emphyteutam locatorem fuit facta actualis conſignatio rei emphyteuticę pariter & locatæ, dominus directus recepit ab illo conductore dictũ canonem, per multos annos, poſtea ex quadam indignatione ſuborta, voleh it agere ad caducitatem propter locationem, & conſignationem per emphyteutã factam domino directo inſcio, vel legitime non requiſito, fuit dictum amplius non poſſe, ex quo tacite approbaſſe, & quodammodo inueſtiſſe videtur per annuales receptiones canonum ſuo tempore ab ipſo cõductore emphyteutico.

Addo etiam bene loquentem Franc. Marc. deciſ. Delphinal. 570. par. 1. qui loquitur in conſtituto, vt iſto caſu nihil operetur, Io. de Arn. dialog. 7. & latius commentar. 110. dicens quotidie in facto euenire, Duen. reg. 40. nu. 3. Gram. deciſ. 77. num. 2. Sum. Ang. in verbo, emphyteuſis, nu. 9.

20 Declaratur autem id, quod de conſtituto dictum eſt, vt procedat, & habeat locum, quando cum clauſula conſtituti, vel precarii eſſet in ſimul adiecta præcedens clauſula. ſ. ſaluo conſenſu domini, nec aliter, nec alio modo, alias per ſimplex conſtitutum non incideret in commiſſum, ſicut per actualem realẽ traditionem, vel eſſemus in caſu difficilis recuperationis. Præpoſitus, in c. Imperialem, § calidis, col. 1. de prohibit. feud. alienat. per Feder. Caſtrenſ. in l. 1. §. ſi rem, ff. depoſit. Alex. in l. ſi a me, col. 2. verſ. 2. limitari poteſt, ff. ad l. Falc. Iac. de S. Georgio in ſua inueſtitura feudali, verſic. & cum pacto, atteſtans in facti cõtingentiã ſecutam fuiſſe hanc ſententiam, & ob id in practica mẽti tenendam, Iaſ. in l. fi. col. 44. q. 19. C. de iur. emphyt. dicens perpetuo notandum, quia communiter in inſtrumentis apponitur conſtitutum. Marſ. hoc valde commendans, ſing. 412. Cur. de feu. p. 4. q. 20. atteſtãs ita tenere Laud. in d. cap. Imperialem, Affli. in c. 1. §. ſi facta, nu. 18. ſi de feudo controuerſia fuerit inter dominum, & agnatum, Ful. conſ. 22. col. 1 Brun. cõſ. 42. col. 2. Cuma. conſ. 41. col. 1. Cur. conſ. 7. col. 5. vol. 2. Rui. cõſ. 169. nu. 12. vol. 3. Boer. deciſ. 112. nu. 3. Gui. Pap. conſ. 147. verſ. & ſi dicatur, & 192. nu. 4. late Rol. conſ. 51. a nu. 18 vſque in finem, vbi late hanc opinionem defendit ex qua opinione infertur ampliatio ad l. quod meo, & eius materiam, ff. de acq. poſſ. & l. quãuis, §. ſi conductor, & l. interdum, ff. eod. tit. vt procedat etiam ad pœnam priuationis incurrendam, quæ opinio ſatis dura videtur ad priuationem iuris inducendam ex ſimplici actu conſtituti, ideo placeat cogitare: rationes namque a Rolando adductæ omnes ad vnum finem tendere videntur, qui eſt de iure quęrendo, vel quæſito manutenendo, prout in venditione duobus facta donatione inter virum, & vxorem, & ſimilib. non autem ſumus in aliquo caſu ad inducendã pęnam, & priuationem alicuius iuris quæſiti, & radicati, vt ex ſimplici conſtituto inducatur, & induci debeat talis priuatio, & opinio contra Rol. eſt æquior, & verior Alc. in l. 1. nu. 27. & in §. ſi vir vxori, nu. 6. in fine, ff. de acquir. poſſeſſ. Anto. Gomeſ. ad l. tauri, nu. 95. Eman. in ſuo Theſaur. litera E. nu. 77.

Addo Iaſ. conſ. 7. col. 10. lib. 3. Alc. conſ. 91. col. 2. li. 3. Caball. milleloq. 93. par. 1. dicens contrariam opinionem falſam, & erroneam, & late in addit. ad Butr. conſ. 34. Bonac. de æquitat. canonica, concl. 34. Pariſ. in conſuetud. §. 13. gl. 5. num. 4.

De locatione emphyteutæ.

QVAESTIO I.

POSVIMVS aliquas quæſtiones ad locationem ad longũ tempus factam per emphyteutam, veniã ad aliquas vtiles concluſiones, quæ etiam deſeruient nedum in locatione ad longum tempus per emphyteutam facta, ſed in venditione, & qualibet alienationis ſpecie, & nedum in emphyteuta, ſed feudatario. Quæro igitur primo loco, eſt conceptum inſtrumentum emphyteuſis cum clauſula pro ſe, & quibus dederit, vel voluerit, an virtute talis clauſulæ poterit locare ad longum tempus, vel vendere, vel alias alienare domino directo irrequiſito abſque incurſu priuationis, & caducitatis, nec ſit locus diſpoſitioni l. fin. C. de iure emphyteut.

1 Primo videbatur dicendum, quod adhuc ſit locus diſpoſitioni, l. fin. C. de iure emphyt. ex regul. l. ſi quando, C. de inoff. teſtam. vbi facultas teſtandi alicui conceſſa, intelligitur legitimo, & conſueto modo, qui textus ſtringi poſſe videtur ex duobus: primo ponderãdo verbum, libera, in textu appoſitũ, quod importat abſolutam voluntatem, & regulis iuris non ſubiectam, vt per Bart. in l. alio, nu. 9. ff. de aliment. & cibar. legat. in repet. l. 1. nu. 50. C. de ſacroſ. eccl. late Iacob. Meno. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 7. nu. 32. Vnde dicebat ibi Paulus Caſtrenſ. hoc cogitandum relinquens, ſi iuris regulas iſte priuilegio libero non obſtãte ſeruare tenetur, fruſtra eſt appoſitum verbum, libera, in textu d. l. ſi quando. Secundo ponderatur ille text. ex eo, quod ibi not. Iaſ. poſt alios, quod per conceſſionem, vel priuilegium cenſentur remiſſæ illæ ſolennitates, quæ tertio non præiudicent, ſecus ſi tertio præiudicent, ex regula l. 2. §. merito, ff. ne quid in loco publico, & ita tenet Speculat. in tit. de loca. §. 1. verſic. 94.

2 Contrarium tenent paſſim ſcribentes, vt per Salic. in l. fin. col. 1. C. de iure emphyt. Bald. & Ang. in l. cum merces, §. 1. ff. de ſeruit. ruſticorum prædiorum per illum textum, quem ibi Bald. reputat ad hoc menti tenendum, Alber. in d. l. fin. col. penul. per text. in cap. 1. de feud. non habente propriam naturam, Bald. in l. 1. q. 45. ff. de rer. diuiſ. Alex. conſ. 317. lib. 2. licet aliàs cũ Speculatore tenuerit conſ. 160. lib 4. Roma. ſing. 475. emphyteuta. Soc. reg. 115. limit. 2. Cæpoll. in cap quę in eccleſiarum, col. 3. in fine, nu. 18. de conſtit. & hæc eſt magis communis opinio, vt per Bero. poſt Imol. in cap potuit, col. 3. de locato, Dec. conſ. 164. poſt nu. 3. verſ. ſecundo reſpondetur, Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 13. verſic. vlterius quæro, & in §. feudum, q. 31 verſ. vlterius, &c.

Addo Iaſ. in l. fin. poſt num. 7. C. de iur. emphyteut atteſtans dictum Speculatoris communiter reprobari, Bertacch. de Gabell. par. 4. quæſt. 14. verſ & aduerte, Soc. conſ. 251. col. pen. Tormell. in rubr. de verbor oblig. nu. 156. Rodoan. de rebus eccleſ. rubr. de caducit. verſic. emphyteuta, num. 16. fol. 517. Emanuel in ſuo Theſauro litera E. num. 81. & 82. vbi omnes reddunt rationem, ne pactum reddatur inutile, & aliquid operetur.

3 Ampliatur hæc deciſio ſiue ſit conceptum pactum per verbum, voluerit, ſiue per verbum, dederit; in hoc enim nihil differunt, ita Bald. Ang. & alij, in d. l. cum

eſſes,

Digitized by Google

eſſes, commendat Iaſ. in d.l.fin. num. 6. Siue igitur dicat pro ſe, & quibus voluerit, ſiue pro quibus dederit, paria ſunt. Communiter tamen in inſtrumentis apponitur, pro quibus voluerit, vt paſſim videmus, & practica nus.

4 Ex quibus corollarie infertur ad vnum, quod licet
verba, libuerit, vel libere voluerit, importent liberã,
& abſolutam voluntatem, iuris regulis non ſuppoſi-
5 tam, prout ſuperius ex Menoch. poſt alios vidimus,
tamen vltra late adducta, & declarata, per ipſum Menoch. declaratur vno notabili modo, ex nota. in d. l. ſi quando. Aut enim ſit legatio de principali diſpoſitione ad perſonam in ea inhabilem, primo caſu non important liberum arbitrium in diſponendo, ſed operatur habilitationem perſonæ ad diſpoſitionem ipſam; ſi verò ſit relatio ad perſonam habilem, importat libertatem meram; ſi enim, in d. l. ſi quando verba illa, liberam facultatem, important facultatem regulatam a iure, hoc ideo eſt ſecundum ſcribentes ibi, quia facultas teſtandi concedebatur aliàs inhabili. Vnde ſatis erat perſonam habilitaſſe, ſecus eſſet ſi perſonæ alias habili talis facultas conceſſa eſſet.

Et circa intellectum d. l. ſi quando, ſi conſideremus conſuetudinem loquendi, facilis fortaſſe erit intelligentia ipſius, in verbis illis, liberam facultatem, &c. vulgari enim ſermone, & materna lingua dicere ſolemus alicui prohibito, *fallo pure liberamente*, id eſt ſecure, quia iam es habilitatus ab impedimento prohibitionis, & ſic patet reſponſio ad d. l. ſi quando, vltra Alphan. reportat. 911.

6 Et applicando in facti contingentia ad materiam locati & conducti. Conducit quis fundum, vel domũ, vel quid ſimile, ſi fiat pactum, & conſenſus, vt locare poſſit cui voluerit, requiriturne vt ſit æque idoneus ad eundem vſum prout alias de iure requiruntur, vt ſuo loco (Deo dante) dicemus.

7 Videbatur dicendum quod ſic, vt pactum aliquid operetur, prout ſuperius vidimus. Vnde quod conductor de iure ſine alio pacto ſublocare poſſit, hoc eſt clariſſimum ex d. l. nemo prohibetur, ergo pactum debet aliquid operari.

8 Contrarium tamen in hoc putarem verius, ex quo tractatur de nimio præiudicio ipſius locatoris deſtinando rem ad vſum ſordidiorem, vel nimium pręiudicialem, & ſublocando etiã perſonæ rixoſæ, vel ſimili.

9 Vnde dicebat Iaſ. in d. l. ſi quando. Aut ſumus in ſolennitate tertio nõ pręiudiciali, & illa cenſetur remiſſa; aut alii præiudiciali, & illa non cenſetur remiſſa.

10 Dices; quando aliàs conceſſio nihil operaretur, cõceſſio intelligitur cum præiudicio tertii, Fel. late, in c. ſuper eo, de offic. delegat.

11 Reſponderi poſſet id non eſſe abſolute verum, ſed ſolum procedere in manualibus, & arbitrariis ipſius Principis, alias non, vt latè per Alc. reg. 2. præſumpt. 11. limitat. 2. num. 7.

12 Præterea ſumus in pacto, quod potius erat interpretandum, quoad quædam inutilia, non quoad indebitè quis damnum patiatur, & elegiſſe viam, per quam iudicia ſua infringantur, l. 3. ff. de militar. teſtam. gl. notab. in l. fin §. in computatione, in glo. magna, C. de iure deliber. quam ibi Bal. ad hoc ſummopere commendat, & extollit Caſtrenſ. Imol. & Alexan. in l. 4 §. prætor ait, ff. de damn. infect. late Iaſ. in l. properandum, §. ſin autem alterutra, num. 6. C. de iudic. per cap. dilectus, & cap. audientiam, vbi But. & Imol. de cleric. non reſidentibus. Magnum quippe, & perpetuum aſſerri poſſet præiudicium primo locatori; ſi enim conductor locaſſet domum, puta ad vſum ſordidum, perſonæque paruum laudatæ pro parua penſione, & ſic de ſingulis ſemper allegaretur.

De locatione emphyteutæ.

QVÆSTIO II.

QVAERO ſecundo loco circa hanc materiam locationis ipſius emphyteutę. Pone quod emphyteuta non locauerit ad longum tempus ſimpliciter, ſed promiſit tantum locare ad longum tempus, an dicatur incurriſſe diſpoſitionem l. final. C. de iure emphyteutico.

1 Et pro dubitandi rationibus faciunt ea, quæ ſuperius diximus de promiſſione locandi, an ſit locatio? Veritas tamen huius quæſtionis eſt, quod ex promiſſione locandi non incurritur caducitas, l. final. C. de iure emphyteut. & vltra ſuperius adducta in titulo de promiſſione locandi, & in terminis huius quæſtionis ita tenuit Bald. in cap. 3. §. at ſi libellario, col. 2. quibus modis feudum amittatur. Præpoſit. in c. 1. in princip. col. 2. de prohibit. feud. alienat. per Federic. Caſtrenſ. in l. bonæ fidei, §. ſi tamen, ff. de eo quod certo loco. Roland. conſ. 69. num. 14. vol. 3.

2 Addo Capic. deciſ 155. num. 8. Amplians etiam ſi ille, cui eſt facta promiſſio, ſoluiſſet integrum pretiũ, vel penſionem.

3 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia. locauit quis domum Sempronio cum pacto dislocandi ſi ſublocaret domum, vel portionem ipſius Caio, qui conductor promiſit ſimpliciter Caio ſublocare. Vtique ex prædictis fuit reſponſum, & ſententiarum expelli non poſſe.

4 Quod fortius procedit etiam ſi iſte ſubconductor penſionem etiam ſoluiſſet, ex allegata deciſione Capic. quod & ad venditionem applicari poteſt, & ad quamlibet alienationem.

5 Similiter vidi in facto alium caſum in hac locati, & conducti materia. Quidam locauerat Franciſcocius domum cum pacto, ne vnquam permitteret ingredi, vel conuerſari talem, & ipſius familiam, quam locator ſummo odio proſequebatur. Vtiq; fuit interpellatus conductor, & promiſit certe ex tali promiſſione non datur incurſus, maxime quia eſt pactum capricioſũ, & contra libertatem, & bonam fidem locationis.

QVÆSTIO III.

QVAERO tertio loco. Emphyteuta non conſtituit, ſed locauit ad longum tempus rem emphyteuticam, & fuit confectum inſtrumentum locationis in conſpectu rei, puta in domo emphyteutica, quę locatur, an ſit locus diſpoſitioni, l. fin. C. de iure emphyteutico.

1 Et vtiq; ſic, quia conſpectus rei operatur actualem conſignationem ipſius. Bart. in l. prædia, in 2. oppoſit. & ibi Alex. col. pen. ff. de acquir. poſſeſſ. rurſus Bart. in l. 8. C. de acquir. poſſeſſ. Angel. in §. actionum, col. 5. Inſtit. de actio. Corn. conſ 142 col. 2. verſ non obſtant adducta, vol. 3. & conſ 201. eod. volum. Aret. conſ. 41.

col. 2.

col. 2. verſ. præmitto. Fulgoſ. conſil. 2. verſic. & dato quod conſtitutum. Ioan. Andr. in c. tranſmiſſam, de elect. Butr. in cap. 2. col. 2. de electio. Roma. conſ. 337. Afflict. in c. 1. num. 3. in titulo, quid ſit inueſtitur. Roland, conſ. 51. nu. 31. uol. 2.

QVÆSTIO IIII.

QVAERO quarto loco. Emphyteuta locauit ad longum tempus partem rei emphyteuticæ, an caſu, quo ſit locus caducitati, cadat in totum, uel pro parte tantum.

1 Primo dicendum uidebatur de parte tantum ea ratione, quia ubi delinquitur circa rem, eatenus res perditur, quatenus in ea peccatur, l. penult. & l. beneficium, & utrobique Bart. ff. ad l. Falcid. in caſu noſtro emphyteuta peccauit circa rem, & in parte ipſius merito, &c.

2 Secundo facit dictũ in materia emphyteutica, quod ſi emphyteuta plurium dominorum alienet rem de uoluntate unius, uel duorum, quæ erat communis pro indiuiſo, cadit pro illa parte tantum, cuius conſenſus non fuit requiſitus, quia in ea tantum peccauit. Iaſ. in l. fin. q. 13. C. de iure emphyteut. dixi ſuperius de effectibus locationis ad longum tempus q. 6.

Et hanc opinionem tenuit gloſſ. in cap. 1. de uaſall. qui contra conſtitutio. Lotar. & ibi Martin. Laudenſ. & alii, Gugliel. de Cune. & alii, in l. cum Sillanianum, C. de his, quibus ut indign. Rapha. Comenſ. in l. quidam in iure, §. donationem, ff. de donat. Curt. ſen. cõſ. 71. col. fi. Iaſ. in l. fin. q. 13. de iure emphyt. late Tiraq. de re tract. lignagier. §. 23. gl. 2. nu. 28. licet nu. 29. per remiſſionem aliter ſentire videatur, & hæc opinio tã in locatione ad longum tempus, quam in qualibet ſpecie alienationis eſt æquior, & magis communis, vt per Grammat. deciſ. 49. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 3. in fine. Rodoa. in cit. loco, nu. 9.

Addo Alex. conſil. 199. in fine lib. 5. Aret. conſ. 14. col. 2. Curt. ſen. conſ. 70. in fine. Curt. iun. de feud. par. 4. prin. q. 8. nu. 153. Brun. inter conſ. feud. feudal. conſ. 82. col. 7. in fine. Zaſ. in epitom. de feud. par. 10. circa princip. Caballi. milleloq. 95.

3 Contrariam ſententiam, quod in totum cadat, tenuit Bald. in d. §. calidis, col. 1. uerſ. & quid in emphyteuta. Cuman. conſ. 41. in fi. Iaſ. in d. l. fina. q. 14. Crot. in §. Cato, num. 6 & hanc dixit communem Roland. conſ. 17. nu. 17. uol. 2. dicens hanc quæſtionem utilem, & quotidianam, bene tamen difficilem.

4 Et ratio deciſionis eſſe uidetur, quia emphyteuta locando ad longum tempus, uel alienando etiam in parte rem emphyteuticam dicitur offendere perſonam domini directi, quæ perſona indiuidua eſt. Bart. in l. quidam in iure, §. fin. ff. de donat.

5 Prima igitur opinio æquior, & communior eſt, ut ſuperius uidimus, nec debemus ita de facili anhelare ad curſum caducitatis.

6 Et applicando ulterius etiam ad aliud propoſitum ad hanc materiam locati & conducti, infertur ad unũ aliud, quod in facti cõtingentia euenit, quod colonus, uel conductor alienando etiam partem rei conductæ, cadit a tota locatione; in qua quæſtione uidi cum hac diſtinctione declaratũ, aut alienauit ut proprietarius, & dominus, uel uti ſimplex colonus, uel conductor. Primo caſu cadit a tota locatione, quia per hoc offenditur omnino perſona domini, quæ diuidi non poteſt, ut dictum eſt, & facit, l. vulgaris, ff. de furt. Secundo caſu non cadit niſi in ea parte, in qua offendit. ita in colono, & conductore loquens tradit Rodoa. in allegato loco, ſub nu. 10. ubi etiam refert Iaſ. ita diſtinguentẽ tam in emphyteuta locante ad longum tempus, uel alienante alio modo, in l. fi. q. 12. C. de iure emphyt.

7 Vidi etiam in facto ita diſcurſum, quod ſi ſumus in conductore ad longum tempus, qui habet utile dominium, & emphyteutæ parificetur, ut diximus, quod de facili procedat ſuperius allegata diſtinctio. Si uero ſumus in colono, uel conductore ad modicum tempus, quomodo ueniet modo aliquo excuſandus alienando, uel locando ad longum tempus etiam ſub communemo ratione uti colonus, uel conductor rem penes eum ex conuentione paruo tempore permanſuram, in qua nullum ius, nec etiam dominium, utile, uel directum, nec poſſeſſionem aliquam habet? Ideo cogitare placeat, & uidi quandoque criminaliter proceſſum.

Similiter uidi in hac quæſtione ad alium caſum in hac locati, & conducti materia. Quis locauit ad laboritium alicui multa petia terrarum, quæ in anno ſub una cultura annuali comprehenduntur, male ſe geſſit in uno ex dictis petiis terræ, uel fortaſſe nullo modo coluit, uel ſeminauit in præiudicium domini, & fortaſſe contra formam inſtrumenti conuentionis, ubi promiſit in forma bene colere ad uſum boni laboratoris, potuitne ex hoc expelli a tota locatione? multi dixerunt, quod ſic, quia obligatio, conuentio, & fortaſſe iuramentum eſt unum, & indiuiduum: Similiter, ut dictũ eſt, perſona offenſa eſt una, & indiuidua. Pro contraria parte dicebatur, quòd æquitas ſuadet, ut in parte offenſa fiat punitio, prout ſuperius dictum eſt. Tamen uidi ex æquitate ita iudicatum, aut erat unica cultura plurium petiorum terræ, & ita erat ſolitum, & conſuetum, & tunc in totum priuatur: aut non erat ſolita unica cultura, & tunc in parte deteriorata. Dicam ad materiam lædem, C. locat. in titulo, de recuſat. ubi placeat uidere.

QVÆSTIO V.

1 QVAERO de utili quæſtione. locauit emphyteuta, uel alius, alienauit rem emphyteuticam domino irrequiſito, & contra formam l. fina. C. de iur. emphyteut. poſtea recuperat, an dicatur incurriſſe in commiſſum?

2 Primo uidebatur dicendum, quod non, quia de breui reuerſa uxor, nec diuertiſſe uidetur, l. quidquid calore, ff. de reg. iur. Secundo non uidetur quantitatem extitiſſe, niſi duret, l. acceptis, ff. ad l. Falci. glo. de pœnit. diſt. 2. §. quod reprobari, in fine, in uerbo uacuum, & not. glo. 33. q. 2. §. diuortium, & in cap. nam ego, de uerbor. ſignific.

3 Tertio non dicitur ueniſſe, qui non ſtetit. vulgaris, & in ore omnium propoſitio ex l. ſcire oportet, §. ſufficit, uerſic. ideoque, de excuſ. tutorum, & in c. 1. de iudic. & cap. conſtitutis, de procur. Can. certum 11. q. 3. l. quis decurio, C. de decur. lib. 10 No. Bart. in l. conſentaneum, in fine, C. quomod. & quand. iudex.

4 Et hanc opinionem tenuit Speculat. in ti. de locat. §. fin. uerſic. 96. atteſtans ita Bononiæ obtinuiſſe, per iura per eum adducta. Ioann. Faber. in l. fin. C. de iur. emphyt. Butr. conſil. 34. ubi ſublimitat, niſi conditio domini

domini directi in aliquo non ſit facta deterior. apoſtillant. ad Dec. conſil. 160. num. 6. vbi referunt conſilio Butr. apoſtil. ad Summam Angelicã, in verbo emphyteuta, nu. 24. littera A, in fine. Bonacoſ. de æquit. canonic. concluſ. 34. Pariſ in conſuetud. §. 13. gloſ. 5. nu. 4. Bero. in c. potuit. nu. 163. de locat. Rodo. de reb. eccleſ. non alienandis, rubri. de cadu. ob rei alienationem, ver. emphyteuta, nu. 48.

5 Pro contraria parte facit, nã quando eſt facta executio a lege, non eſt locus pœnitentiæ, l. is cui, ff. de leg. t. 2. Bart. in l. qui ob rem, ff. de condict. indebit. in l. ſi inſulam, ff. de verbo obl. ſed per alienationem, vel locationem ad longum tempus eſt facta executio a lege, ex diſpoſitione l. fin. C. de iure emphy. merito, &c. Et hãc opinionem tenet Bar. in l. ſequitur, §. item Labeo, in fine, ff de vſucap. quam communem dicit ibidem Roma. Rip. in l. cum bona, nu. 20. ff. de priuileg. credit. Imol. in d. §. item, Labeo in fine. Alex. in l. ſi a me, nu. 3. ff. ad l. Falcid. in l. ſi inſulam, num. 40. ff. de verb. oblig. Imo. in c. potuit, num. 48. de locat. Guid. Pap. conſi. 192. nu. 1. Grat. conſil. 133. nu. 2. lib. 2. Dec. conſi. 181. nu. 6. Iaſ. in l. fin. nu. 135. C. de iur. emphyteut. Socin. conſ. 20. num. 38. lib. 1. Rip. in l. in quartam, nu. 55. ff ad l. Falcid. Iul. Clar. in §. emphyteuſis. q. 13. verſi. ſed quid.

6 Addo Summam Angelicam, in verb. emphyteuta, num. 24. vbi in addit. dicitur, quod in practica durũ eſſet ab hac opinione recedere. Bar. Cępol. dicens hãc opinionem veriorem, in l. quis ſit fugitiuus, nu. 6. in fine, ff. de ędil. edict. Bart. in l. ſi quis libellos, C. de appel. Papienſ. in form. libell. ad fict. præſt. in verbo, emphyteuſis, in verbo, alienauit. Emanuel atteſtans hãc communem in ſuo theſaur. littera E, num. 78. Duenn. regul. 40. limita. 13. numer. 13. Menoch. in 13. remed. recuper. poſſeſ. num. 90.

7 Putarem tamen in hac reſolutione, quod bonus iudex multa conſiderare deberet, & primo, aut eſt ſecuta actualis traditio, vel nõ. Primo caſu ſumus in actu aliquantulum duriori, ex quo traditio reducit conſumationem, & implementum actus præcedentis, vt notatur in l. traditionibus, C. de pact. & ita ſentit, & conſiderat Aluarot. in cap. 2. col. 2. quid iuris ſit ſi vaſſ. quem ſequitur Cur. in tract. de feud. par. 4. nu. 13. Tiraq. de conſtit. poſſeſſ. in 3. par. lib. 26. Duen. reg. 40. num. 13. & ſic primo conſiderabit modum.

8 Conſiderabit etiam ſecundo loco tempus recuperationis, quod eſt in duplici conſideratione, videlicet aut eſt facta recuperatio infra duos menſes, de quibus in d. l. fi. C. de iur. emphyteut. alio modo, aut iſto: interim dominus directus declarauit caducitatem, vel non; ſi enim declarauit, ſumus in duriore caſu. Ita cõſiderat Bero. in d. c. potuit, col. 41. verſi. vtrum autem, num. 163. & Bal. in d. l. fin. in fina. verbis; non enim res efficitur caduca, niſi domino volente, vt ſuperius vidimus. Vnde adhuc domino non declarante facilior videtur indultus, emphyteuta pœnitente.

9 Tertio loco conſiderabit qualitatẽ procedendi, puta ſi pendente termino, & ſtatu alienationis cũ intentione recuperationis emphyteuta recognouit ſẽper dñm directum ſoluendo cenſum, ſi opus erat, & alias recognitiones faciendo, quas ante alienationem, & re integra faciebat. Ita tenet Bonacoſ. ex relatis per eum dicta concluſ. 34. Caballi. in terminis locationis ad lõgum tempus loquens, milleloq. 213. in fine par. 1.

10 Quarto generaliter conſiderabit, ſi in aliquo ius domini directi ſit effectum deterius, vt per Butr. in dict. conſil. 34. prope medium, poſt Io. Andr. in d. c. potuit, monens clericos ne in pœnis ſint tantum tenaces, & hæc opinio eſt admodum æqua, ex cap. ſi quis presbyterorum, de reb. eccleſ. non alienan. ad cuius intellectum dictas conſiderationes annotare placeat.

11 Et applicando vlterius ad materiam locati, & conducti faciunt ad quæſtionem, quod ſi ſtatutum diſponat, quod ſi quis receperit laboratorem alienum de ſua poſſeſſione, quod teneatur ſibi Domino ſoluere omnia debita dictorum laboratorum, quod ſi aliqui laboratores ſponte vadunt ad vnum, & inuitant eum, vt retineat eos ſuper poſſeſſione ſua, ſi talem acceptantem pœniteat, admittatur pœnitentia, ita vt non teneatur amplius ad debita, iuxta formam ſtatuti Vero. dicens hoc admodum notabile in l. quis ſit fugitiuus, in princip. num. 5. ff. de ędilit. edict.

Poſſet etiam inferri, quòd res non dicatur ſolita locari, ſi locatio non durauit.

12 Similiter ad materiam l. fin. C. de acquir. poſſ. quod colonus, vel conductor non dicitur modo aliquo prę iudicaſſe, ſi alienat, & celeri ſpatio recuperat.

QVÆSTIO VI.

1 QVAERO ſexto. Plures recuperant rem in emphyteuſim, poſtea conueniunt ad inuicẽ, quod vnus locat portionem ſuam alii, nunquid ſit locus diſpoſitioni, l. fi. C. de iur. emphy. Omiſſa diſputatione putarem, qđ non, quia & diuidere poſſunt inter ſe, & quocunq; alio titulo alienare, nedum ſimpliciter locare, & nedum ad modicum tempus, ſed & ad longum tempus. dummodo emphyteuſim non excedat, & de alienatione eſt cõis opinio atteſta. per Iaſ. in l. qui Romæ, §. duo fratres, nu. 77. ff. de verb. oblig. Gozad. conſ. 20. nu. 9. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 14. Addo Iaſ. in l. fin. col. 31. q. 7. C. de iur. emphyt. Rodoa. de rebus eccleſ. non alienand. in citato loco, nu. 22.

2 Et poſſet inferri in ſimili in hac locati, & conducti materia ad plures colonos, uel ad modicum, vel ad lõgum tempus, qui ad inuicem vel ratione commodioris culturæ, vel alia cauſa diuidunt, vel locant ad inuicem portiones ſuas, quod non dicuntur male verſati in re conducta, ad effectum, vt expelli poſſint ad materiam, l. ædem, C. locat. dummodo enim dominus, &
3 locator recognoſcatur, nullum eſt præiudicium. Videbis paſſim in hac locati, & conducti materia. Erant plures in vna familia coloni, diuidunt inter ſe, & conueniunt, quod tale laboritium remaneat integrum, & in totũ vni, & recognoſcant dñm ſuo tpe: Vtiq; poſſunt. Vidi bene dños quandoq; reclamantes, quia magis placebat vnus, quã alter, ſed nõ eſt bona excuſatio, niſi aliqua particularis ſuſpitionis ratio aſſignetur.

4 Contrarium tamen in principali q. tenet Alexan. in l. ſi domus, & ibi ſequitur Iaſ. ff. de legat. 1. Caballi. milleloq. 98. prima tamen opinio æquior videtur, putarem tamen ſi dominus vellet pro ſe, quod præferatur ex Caballi. in dicto loco.

QVÆSTIO VII.

QVAERO, an iſtis caſibus emphyteuta excuſetur ſi ſit ruſticus, minor, miles, vel mulier.

Primo

Digitized by Google

1 Primo videbatur dicendum quod ſic,ex l.ſi id quod, ff. de iuriſdict. omnium iudicum, vbi ruſticitas excuſat.in corrumpente album prætoris, quia per ſimplicitatem id feciſſe præſumitur, vt per Iaſ.& Dec.ibid. num.32.

Secundo ruſticus excuſatur ſi non edidit ſua iura, quamquam edere iuſſus ſit, l.1.§.fin.ff.de edendo.

2 Pro contraria parte facit,quia ruſticus non excuſatur a pœna, l.ſi quis in tantum, C.vnde vi, & late ibi per Bart.& Bald.late Iacob. Menoch. de recu.poſſeſſ. remed.9.q.2.

3 Secundo pro hac parte facit, quia ruſticus & ſimiles non excuſantur, ſi poterunt conſulere peritiores, & non conſuluerunt, l.in bonorum, ff.de bon.poſſeſſ. l.2.§.fin.ff.quis ord.in bonor.poſſeſſ.& late per Doct. ad l.iuris ignor.C.qui admitt.ſi enim in hoc caſu conſuluiſſent, vtique non incurriſſent,merito,&c.

4 Vigilantibus enim, & non dormientibus iura ſubueniunt,l.pupillus, in fi.ff.de his, qui in fraud.credit.

5 Et hæc opinio in puncto iuris eſt verior, quam tenuit Bal.in cap.1.q.penul.ſi contro.ſuer.inter domin. & empt. Doct.in l.iuris ignorantia, C.qui admitti.in ſpecie Rodoa.de reb.eccl.non alien.cap.de caducitat. ob rei alienat.in verbo, emphyteuta,nu.12.& 13. Addo Iaſ.in l.fin.nu.118. C.de iur. emphyt. Curt.iun.in l.Venuſinum,ſ.vbi Alciat.nu.12. C.de in ius vocand. Tiraq.de retract.conuent §.4.gloſ.7.nu.13.& de pœnis legum,conſ.11.num.10.Iacob.Menoch.de arbitr. iud.lib.2.centur.2.caſ 6.nu.21.

Rationes ſunt in promptu,quia ruſtico non parcitur niſi in caſibus a iure expreſſis, l.final. C.de iuris & facti ignorant. & in his, quæ tendunt ad rigorem iuris conſeruandum, vt per Scribentes in l. iuris ignorantia,C.qui admitt.

6 Poteſt vltra Iaſ.vt ſupra alia ratio adduci in ruſtico principaliter,quia ruſticus in dubio præſumitur ſcire valorem rei,& emphyteuticam rei qualitatem,vt per Iaſ.d.l.fin.nu 127. Si ergo ſcit, & contra legis præcepta alienat, vel ad longum tempus domino irrequiſito locat, doloſe facit, non autem ruſticè, & ſimpliciter, merito pęna priuationis plectitur.

QVAESTIO VIII.

1 QVAERO octauo loco de notabili quæſtione. Eſt data res in emphyteuſim, cum pacto, ne poſſit alienari in certas perſonas,nunquid poterit locari? & dato quod poſſit locari,an in perſonas non prohibitas poterit ſine conſenſu domini,& abſque incurſu caducitatis? & circa primum viſum eſt ſuperius de effectibus locationis ad longũ tempus, quod prohibita alienatione, vel venditione cenſetur prohibita locatio ad longum tempus. Circa ſecundum, an circa perſonas non prohibitas requiratur conſenſus domini.

2 Primo pro parte negatiua dicendum videbatur, namque vnius excluſio,alterius eſt incluſio, l.cũ prætor,ff.de iudic.l.maritus, C.de procur. cap.nonne, de præſumpt. ſi igitur excludit certas perſonas, merito includit facultatem alienandi in alios, domini conſenſu non requiſito, nec aliàs cum timore aliquo caducitatis incurrendæ.

3 Secundo pro hac parte facit, quia verba debent aliquid operari,l.ſi quando, ff.de legat.1.cap.ſi Papa, de priuileg. lib. 6. ſi igitur eſt appoſitum pactum de non alienando in certas perſonas,merito debebit operari, vt ad perſonas non prohibitas, neque expreſſas in pacto libere,& ſecure alienare poſſit.

Et hanc opinionem tenet Iaſ.in l.fin.num.89.C.de iur.emphyteut.& veriorem,& magis communem dicit.Ruin.conſ.213. ſub nu.6.lib.1.

4 Pro contraria parte facit,quia clauſula illa excluſiua certarum perſonarum regulatur, & intelligitur ſecundum naturam actus,cui apponitur,argumen.l.fin. C.de non nume.pec. Et hanc opin.conſulendo tenuit Alex.conſ.106.col.1.vol.4.videt quodãmodo approbare Iul.Clar.in §.emphyteuſis, q.13. ver.ſed quæro.

5 Pręcedens tamen opinio,eſto quod eſt magis communis, verior etiam de iure videtur ex rationibus ſuperius allegatis.

6 Dices cum Iul. Clar. hoc pactum eſt appoſitum fauore domini directi, ergo non debet in eius damnum retorqueri. Reſpondetur, quod dominus directus expreſſit fauorem ſuum, & quod ſibi diſplicebat fieri, merito in aliis non expreſſis nullum præiudicium iudicandum erit contra eum.

7 Ex quibus corollarie inferturlimitatio ad l.cũ prętor,ff.de iudic.vt in caſu,de quo agitur, incluſio vnius eſt excluſio alterius in caſibus permiſſis, & ſic regula l.cum prætor, procedit in pari caſu; ſi verò ſumus in caſu diſpari, diſpoſitio l. cùm prætor, non procedit. Vnde ſi alienatio eſſet ſemper permiſſa, procederet regula excluſionis, ſed quia eſt prohibita regulariter exprimenda ad certum caſum, & perſonas, regula non procedit vltra Alphan. reportat. 328.

8 Applicando ad hanc materiam locati & conducti, vidi in facto caſum. Quis locauit Sempronio domum cum reſeruatione expreſſa, ne locetur ſcolaribus, poteritne ex hoc locare, ſeu ſublocare alii? etiam ſi non ſint æque idonei,& ad eundem ſolitum vſum. Videbatur dicendum quod ſic, quia incluſio vnius, eſt excluſio alterius, & econtra.

9 Contrarium videtur verius; licet enim expreſſerit factum ſcholarium, non per hoc videtur ſibi præiudicaſſe in aliis a iure diſpoſitis, quæ ſunt, ne ſublocare poſſit,niſi æque idoneo,& ad eundem vſum. Militare etiam videtur ſimilis,vel par ratio. Vnde argumentum a contrario non procedit,vt dicã in materia frequentioris vſus, æquum ne videretur, vt ſi prohiberem ſublocare ſcholaribus expreſſe, quod per hoc eſſet permiſſum meretricibus,birruariis,& ſimilibus.

10 Pariter vidi ad hoc propoſitum in facto caſum. Locauit quis apothecam cum expreſſa prohibitione ne fiat,vt vulgo dicitur, *la pizzicaria*, non per hoc videtur conceſſa licentia de alio pari, ſimili, vel viliori exercitio, vt dicam in materia frequentioris vſus.

QVÆSTIO IX.

1 QVAERO. Emphyteuta locauit ad longum tempus rem emphyteuticam cum pacto legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem,an ſit locus diſpoſitioni l.fi.C.de iure emphyteut.& pro nunc omiſſis rationibus hinc inde,reſpondetur,quod non,duobus tamen concurrentibus, quæ ſecundum Scribentes inferius allegandos notabilia ſunt,& declarant totam materiam l. commiſſorię, & addictionis in diem, & pactorum de retrouendendo.

2 Primum quidem eſt, quòd tale pactum apponatur incon-

Digitized by Google

incontinenti re integra, in ipſo cõtractu, ſecus,ſi poſt aliquo modo. Secundum requiſitum eſt,quod talia pacta fiant per verba directa, ſecus ſi per verba obliqua; directa.n.ſunt, res ſit inempta, vel locatio ſit pro non facta:obliqua,ſi dicat,reuertatur,redeat,& ſimilia verba.glo.notabilis,& ſingularis ſecundum omnes, & ab omnibus vbique commendata,in lege ab emptione,in verbo,cogatis,ff.de pact. quam notabilem,& ſingularem dixit Bald.in l.2.col.1. C.de legat. Curt.ſen.pulchre,& magiſtraliter loquens,conſ.12.nu.7.vbi etiam ſubdit vnum aliud notabile,quod pactum de retrouẽdendo hodie magis frequentatur, & eſt loco pacti. legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem, & quod in dubio verba intelliguntur obliqua, Iaſ.poſt alios,in d. l.ab emptione,num.8.atteſtans, quod qui neſcit illam gloſſam, de facili erraret in diſcurſu legis commiſſoriæ,vel adiectionis in diem,reprobando per hoc ſingularem deciſionem Caſtrenſ.in l. ſi cum venderet,ff.de pignorat.act. quod ſtante pacto de retrouẽdendo oblato pretio licebit rem vẽdicare a quocunq; poſſeſſore, quia verba pacti de retrouẽdendo ſunt obliqua, vt ibi late per eum. Cui adde Curt.ſen.d.conſ.12.nu.1.& 2. commendat etiam Iaſ.in l.fi.q.21.ſub nu.138.C.de iure emphyt.atteſtans eſſe ſingularem limitationem illius l.& ſuæ materiæ. Dec.conſ.88.col.2.Cott.in memoralibus,in verb.emphyteuta alienans,vbi illam gl. ad hoc propoſitum valde commendat. Dec.poſt alios in l.traditionibus, C.de pact. Salic.in l.ſi certis annis, C.eo. Caſtrenſ.in l.1.ff.de don. t. Alex.eum valde cõmendans,in l.1.col.3. vbi Parpal.ff.ſol.m. tr. Aret.& Alex.in l.qui abſenti,§.1.ff de acquir.poſſ. Alex.conſ. 10.col.1.lib.1 Iaſ.conſ.211.col.2.lib.2. & conſ.128. col.4.lib 4. Ferdinan. Loazes in repetit. l.filiusfamil. §.diui, col.22.limitat.5. vbi Crott. limitat.6. ff.de legat.1.late Tiraquel.de retract.conuent.§.1.gl.7.nu.6. vbi etiam multis authoritatibus ſingularem commendat, & ſequitur.

3 Et vidi in facto quæſitum, an pactum,l.commiſſoriæ, vel adiect. in diem habeat locum in contractu locationis,& conductionis, prout in contractu emptionis,& venditionis,& putarem,quod ſic: ſtante ſimilitudine iſtorum contractuum, & quod iiſdem regulis regulantur, l.2. ff.locat. ita vt ſi quid reperiatur clare deciſum in materia emptionis, & venditionis, & ſit dubium, an procedat in contractu locationis, & conductionis,quod inferri poteſt de vno ad aliud, vt dixi ſuperius de ſimilitudine locationis, in fine, & prohibita venditione, dicitur prohibita locatio, modo tamen quo ſuperius dixi.

4 Vnde loco tibi fundum, vel ad tres annos, vel ad biennium, vel ad longum tempus pro decem, puta in quolibet anno, hoc pacto appoſito, quod penſionem promiſſam ſoluere debeas in principio anni, aliàs locatio habeatur pro non facta, & quilibet ſit in libertate ſua.

5 Vel loco tibi fundum hoc pacto appoſito, quod ſi infra menſem quis obtulerit meliorem conditionem, locatio ſit pro nõ facta, & quilibet ſit in libertate ſua.

QVÆSTIO X.

QVAERO ſatis ad terminos materię locati & conducti,dices, quid prodeſt iſta requiſitio de domino directo ad euitandum incurſum d.l. fin. C. de iure emphyt.aut enim dominus directus recuſabit, aut acceptabit.ſi recuſabit,vana fuit,& eſt requiſitio.ſi acceptabit,vana eſt acceptatio, quia cõductio rei propriæ non valet,vt dicam ſuo loco.

1 Reſpondetur,quòd in caſu noſtro eſt utilis,& neceſſaria; namque aut quis eſt dominus,& poſſeſſor pleno iure,& tunc conductio rei propriæ non ualet, ut dicã in titulo de conductione rei propriæ, aut quis non eſt dominus pleno iure,& tunc conductio proprię rei valet, quia intelligitur reſpectu iuris,quod non habet.

2 Vnde applicando ad caſum noſtrum, cum emphyteuta habeat utile dominium, & naturalem poſſeſſionem, vt no.in l.3.§.ex contrario, ff.de acquir.poſſeſſ. de iſtis duobus intelligitur facta requiſitio, acceptatio,& conſequenter conductio. Ita in terminis ſentit, & declarat Ruin. conſil.148. num.12. uol.1. ſentiens omnino per diſcurſum illius conſilii diſpoſitionem l. final.C.de iure emphyteut. procedere in locatione ad longum tempus,prout latius etiam ſentit Pet.Duenn. reg.40.num.12.

Addo vltra Rui.in allegato conſ.quod dicitur conducere ius emphyteuticum tantum, ut per Boer.dec. 274.ſub nu.3. inferentem etiam in practica quod ſi in inſtrumento locationis per emphyteutam dicatur hoc modo,talis emphyteuta talis fundi locat Sempronio iure, & titulo ſimplicis locationis; adhuc enim non releuaret ipſum ab incurſu caducitatis, ut ibi per Boer.

Et ſic in hac locati, & conducti materia inferuntur ex hoc duo.

4 Primum eſt locatio ad longum tempus cum titulo ſimplicis locationis quid operetur.

5 Secundum eſt, ſi emphyteuta per hanc locationẽ, vel requiſitionem transfert in dominum directum utile dominium, & naturalem poſſeſſionem, quam habet iſto interim, locatione pendente quis remanebit iſte emphyt.

6 Pone quod requiſiuit dominum directum, ſed mentitus eſt,allegando de maiori penſione reperta, quę re vera non eſſet, an dicatur ſatisfactum diſpoſitioni l.fi. C.de iure emphyt. Vtique non, & perinde eſt ac ſi nihil dixiſſet Iaſ. reputans hoc ualde menti tenendum in l.fin notab.6.num 21. C.de iure emphyt Tiraq.de retract.lignagier.§ 36.glo.2.nu.2.ex l.eum qui,§.cum igitur, ff.de in diem addict.

7 Quod facit ad materiam locati, & conducti. locauit quis fundum cũ pacto addictionis in diem, & ſuppoſuit falſum conductorem, utique non audietur.

8 Et facit ad intellectum, & materiam l.ne cui, C.locati quod dominus non poteſt expellere primum conductorem, ſi parem alius conditionem afferat. Pone quod fuerit ſuppoſitus tertius ad faciendum fortaſſe prout ad incantum. Vtiq; occurrendum eſt per iudices huiuſmodi ſuppoſitionibus, prout etiam ſuccurritur ſequeſtris mendicatis,& ſtudioſe quæſitis.

9 Pone etiam, quod emphyteuta requiſiuit dominũ directum ſi conducere uolebat,qui reſpondit nõ, poſt vult pęnitere,an ſit audiendus? Vtique dominus directus ſemper audiri debet, nedum infra duos menſes, iuxta diſpoſitionem d.l.fin. C.de iure emphyteut.ſed etiam poſt duos menſes,re tamen integra,& venditione,vel locatione adhuc non facta,uel ſecuta. Io.And. ad Spec. in tit. de iure emphyt. §. nunc aliqua,verſic. 101. Iaſ.in d.l.fin.in 8.notab.Franc.Marc.deciſ.Delphinali

Digitized by Google

phinali 578. p. 1. allegat in argumentum Caſtrenſ. in lege,qui Romæ,§ cohæredi,ff.de verbor.obligat.per l.ſicut,§.ſi volentis,ff.quibus modis pignus,vel hypotheca ſoluitur.

10 Similiter faciunt prædicta ad materiam, & no. in l.ne cui. C.locat. vbi cauetur, quod ſecundus conductor non admittitur, ſi primus alius parem conditionẽ afferat,quod non debet ſtudioſe ſupponi alius,qui offerat maiorem; debet enim iudex hoc diligenter inueſtigare, & ne quis ex calumnia alterius damnum, vel iacturam aliquam patiatur.

11 Sed pulchra(ni fallor)& vtilis eſt indagatio. Pone, quod emphyteuta requiſiuit dominum directum, & denunciauit, quod intendebat locare rem emphyteuticam ad longum tempus,vel alio ſimili modo alienare,& ipſe ſic requiſitus reſpondit,nolo conducere,vel retinere,an poſſit ſtatim alienare,vel ſaltẽ adhuc expectandi ſint duo menſes,& vtiq; expectandi ſunt. Specul. de iure emphyt.§.nunc aliqua, verſ.tot. licet ibi Io.Andr.contrarium teneat. commendat,& ſequitur Franc. Marc.deciſ. Delphinal.579.quem notare placeat in conceptione verborum, aliud enim eſt reſpondere, ego nolo conducere, vel alias retinere, & aliud eſt dare formaliter licentiam, & facultatem locandi ad longum tempus,vel alias alienandi.

12 Primo namque caſu expectatur curſus duorum mẽſium,ſecundo caſu non. Vnde eris cautus,dum tractas cum domino directo, quid tibi reſpondeat, & ſufficit vnica denũciatio,vt per Iaſ.in d.l.fi. in 8.notab.n.27.

QVÆSTIO XI.

QVAERO. Mulier,minor,& ſimiles,prohibiti a ſtatuto contrahere, non ſeruata eius forma, locauit ad longum tempus ea non ſeruata, nec domino requiſito, an cadat a iure ſuo?

1 Pro affirmatiua facit, quia quando contractus eſt nullus,non ſeruata forma legis, vel ſtatuti,hoc procedit quoad commodum contrahentium, ſecus in illorum damnum,& odium,ex doctrina Bar.nu.20.C.de legibus. Commendat.in l.fin. §.ſed quia noſtra, nu.9. C.communia de legat.

2 Pro contraria parte facit,quia verba ſtatuti intelliguntur cum effectu, & ſic de cõtractu valido,l.4.§.cõdemnatum,ff.de re iudicat. Vnde cum locatio ad longum tempus ex defectu formæ ſtatuti ſit nulla, non cadet emphyteuta a iure ſuo.

3 Et hanc opinionem tenuit, Bald.in l.2.col.2.verſ. ex prædictis, C.de epiſcopali audientia. commendat pro ſingulari Aret.in l.continuus, §.cum ita, col.3.ff. de verb.obli. Curt ſen.conſ.8. Firmia.de gabel.par.3. octauæ partis principalis,q.32.Gui.Pap.dec.590.Fel. & Dec.in c.ex tenore,ille col.4.in fine ille col.3.de reſcrip.idem Fel.in c.cæterum,col.2.de iudiciis. Fabia. de empt.q.25.tertia quæſt.principal. Iaſ.in d.l.fi.q.22. commendat Cremenſ. ſingul.113. Cott.in memorial. in verbo,actus nullus. Purpurat.in l.2.in fine,ff.ſi cert. petat. late Tiraq.de retract.lignagier.§.1.glo.2.nu.6. & de leg. connubial.gloſ.8.q.34.

Addo in materia bene loquentes Feli. in cap.a nobis,poſt mediũ, de ſimonia, Iaſ.in l.2.§.quod ſi in patris,col.6.verſ.ad idem,ff.ſolu.matr.Curt.iun.in l.vbi pactum, in fi.C.de tranſact.& hæc eſt magis communis opinio. Lamberteng.de contrac.mulier.in verbo, finis,nu.157. Rodoan.de reb.eccleſ.in verbo,emphyteuta,nu.45.fol.523. Ioann.de Arn.ſingul.56.Rip.in l.4.§.condemnatum,num.5.de re iudicata.

QVÆSTIO XII.

PVLCHRA eſt indagatio, nec a Doctoribus in ſpecie examinata, an facta alienatione contra formã l.fin.C.de iure emphyt. conducta ad longum tempus, emptor,vel alius poſſeſſor poſſit de facto expelli,abſq; aliquo iudicis decreto, vel miniſterio, de qua Iaſ.late examinans materiam in d. l. fin. circa factum alienationis nullo modo tangit, nec Iul. Cl. in ſua emphyteuſi, nec Rodoan.de rebus eccl.non alienand.

1 Primo videbatur dicendum,quod ſic,quia cadit ipſo iure,vt in d.l.fin.vbi gl.in verbo,cadit,Caball.milleloq.112. par.1.

2 Contrarium eſt verius,quia poſſeſſor multas exceptiones,& defenſiones opponere poſſet,propter quas res fortaſſe non incidit in commiſſum.

3 Vnde ſine citatione,& ſententia dicitur ſpoliatus, Butr.& ibi Caball.conſ.22. Alex.conſ.128.vol.5.Affl. deciſ.97.atteſtans ita iudicatum, & hæc opinio eſt æquior,& tutior, Guid.Pap.q.107. Alc.reſponſ.293.in fin.Crau.conſ.212.nu.2.Ruin.conſ.50.nu.10 & 166. lib.1. Menoch.de recuper.poſſeſſ.remed.1.num.79.

4 Facit in hac locati,& conducti materia ad not.in l. fin. C.de acquir. poſſeſſ. ſi colonus interuertat poſſeſſionem domini eam alienando, an de facto auocari poſſit,& vtique non ex prædictis, ſed requiritur citatio, & declaratoria iudicis.

5 Secundo habetur ampliatio ad l. de vnoquoque, ff. de re iudicat. in caſu, quando alienatio eſt nulla ipſo iure ex forma l. vel ſtatutorum, adhuc enim poſſeſſor citari debet, nec de facto ſpoliari.

6 Facit,quod ſi locetur mihi res aliena,quod non debeo ſic de facto ſpoliari etiam ſi dominus verus oſtendat iura clara,ſed debeo citari cũ declaratione iudicis.

QVAESTIO XIII.

QVAERO, an in locatione ad longum tempus,vel aliàs in alienatione ſcientia,ignorantia,vel præſentia cum taciturnitate noceat, vel proſit, & concluſiue procedendo ponam nonnullas concluſiones.

1 Prima ſit concluſio. locatio ad longum tempus facta domino præſente,& tacente,operatur conſenſum, Alber.in l.fin.vbi Iaſ.q.23.C.de iure emphyt.Rodoa. de reb. eccl. rubric. de rei alienat. ob caducitatem in verbo,emphyteuta, num.23.

2 Secunda ſit concluſio: iuſta ignorantia,qualis in hærede reputatur, excuſat locantem ad longum tempus, vel alias domino irrequiſito alienantem, ita vt domino agenti ad caducitatem incumbat onus probandi ſcientiam,aliàs non obtinebit, Bald. in cap. vnico de controuerſ.inter dominum,& emptorem, Caccialup. in repetit.cap.1.de feud. cognitione, Dec.conſ.228. Iaſ.conſ.64.col.3.lib.3. Dec. in l.qui in alterius, ff.de reg.iur. Alex.in l.cum filius,§.in hac, ff.de verb.obli. conſ.45.lib.6. Corn.conſ.163.lib.2. Caball.milleloq. 94.parte prima,& in addit.ad Butr.conſ.22.litera B. circa medium.

3 Declaratur non procedere in hærede ſuo,prout eſt filius,& ſimiles perſonæ coniũctæ,cohabitantes ſimul

cum

cum defuncto, quia præſumitur in eis ſcientia, Ruin. conſ. 50. num. 7. lib. 1. conſ. 47. num. 13. lib. 2. ponam latius in titulo de inuectis.

4 Subdeclaratur in filio legitimæ ætatis, aliàs non præſumitur ſcientia, Iaſ. in l. ſi quando, nu. 53. C. vnde vi, Pariſ. conſ. 75. in fine lib. 1. Tiraq. de retract. conſang. gl. 2. num. 9. Roland. conſ. 52. num. 12. lib. 2. Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed. 11. num. 55.

Et in hac locati, & conducti materia vtilis eſt hæc declaratio in renouatione tacita, & in omnib. caſibus, in quibus datur ignorantia, vel ſcientia.

QVÆSTIO XIIII.

1 QVAERO. Emphyteuta locat ſimpliciter, quomodo in dubio videtur locare? quæſtio hæc pendet ab ea, quam ſuperius poſuimus; an faciens actum, dicatur facere nomine officii, uel proprio. Vnde concluſiue procedendo in hoc, ſi emphyteuta ſimpliciter locat, videtur emphyteuta locare, & ſic ius tantum, quod habet. Vnde domino præſenti, & tacenti non præiudicat, ſecus ſi locat pleno iure, Iaſ. in d. l. fi. quæſt. 23. Rodoan. vt ſupra, num. 23. in fine, Firm. in uerbo, emphyteuta alienans, verſ. finali, licet Bart. & alii ibidem relati contrarium non bene ſentiant.

QVÆSTIO XV.

QVAERO: Erat contentio cum aliquo ſuper re emphyteutica, fit inter eos tranſactio, & mediante tranſactione emphyteuta locat aduerſario, vel ad modicum tempus, uel ad longum rem emphyteuticã cauſa quietis, & litium finiendarum, an poſſit, & dicatur contra diſpoſitionem l. finalis, C. de iure emphyt.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia vaſallus tranſigere poteſt ſine conſenſu domini, nec incurrit pœnam caducitatis, ut in cap. ſi uaſallus, ſi controuerſia fuerit inter dominum, & vaſallum.

2 Pro contraria parte facit, quia qui alienare prohibetur, tranſigere prohibetur, ſi non ſolum, C. de præd. minorum, l. 1. & ibi gl. no. C. ſi aduerſus tranſactionem.

3 Pro reſolutione conſiderandi ſunt plures caſus. Primus eſt, quando per tranſactionem emphyteuta abdicat a ſe rem, & concedit pro cõcordia ſuo aduerſario. Secundus caſus eſt econtra, quando emphyteuta retinet penes ſe, aliquo tñ dato, vel facto ipſi aduerſario.

4 In primo caſu verior concluſio videtur, quod ſi emphyteuta poſſideat, & pro concordia tradat rem aduerſario, quod non poteſt, quia dicitur alienatio, Roman. conſ. 166. in princ. Rodoan. in prælato loquens de reb. eccl. fol. 3. nu. 12. & in rubri. de caducitate ob rei alienationem, in uerbo, emphyteuta, nu. 37. Iaſ. in l. fin. q. 10. ſub num. 122. C. de iure emphyt. Iul. Clar. in feud. loquens in ſuo feudo, q. 38. atteſtans hanc eſſe cõmunem opinionem, Octauius Simoncell. de minore loquens in tract. de decret. lib. 2. tit. 6. inſpect. 10 num. 102. & in hoc primo caſu omnes concordant.

5 Vidi tamen in hoc membro in facto caſum in materia locati, & conducti, quod emphyteuta tradidit aduerſario rem emphyteuticam, ſed aduerſarius loco cuiuſdam tacitæ locationis erat obligatus ad ſolutionem canonis directo domino, & ulterius tot pro anno ipſi emphyteutæ, & ſic in tranſactione includitur ſæpius quædam ſpecies locationis aliquo dato, vel retento, tamen fuit declaratum tranſactionem non ualere, nec tenere.

6 Secundus caſus eſt, cum aduerſarius emphyteutæ poſſidet rem emphyteuticam, & tranſigendo dimittit emphyteutæ aliquo dato, uel facto, & in iſto caſu Sal. quem ſequitur Simonc. in allegato loco, tenuit pariter tranſactionem, quia parat perpetuam exceptionẽ.

7 Verior tamen opinio uidetur, quod dimittens aduerſario poſſidenti ex cauſa tranſactionis, alienare nõ dicitur, gl. notab. in l. 1. C. de uſuca. pro emptore, Bart. in l. ſi profundo, C. de tranſac. dixit ſingularem Iaſ. nu. 122. Alc. reſponſ. 94. nu. 5. ubi in emphyteuta, & minore loquitur Abb. conſ. 57. lib. 1. ubi in prælato loquitur Iacob. Menoch. licet pedes non figat, de arbitr. iud. lib. 2. cent. 2. caſ. 101. num. 74.

8 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Fuit tranſactum, ut ipſe retineat rem, & tradat emphyteutæ aliquid loco recognitionis, & tacitæ locationis, & ſoluat emphyteuticum canonem.

9 Vidi etiam caſum, quod res emphyteutica dimiſſa cum titulo locationis.

10 Tertius caſus, & hic clarior aliis, quando emphyteuta rem aliquo dato, uel facto ipſi aduerſario, & tũc ſine dubio poteſt, ut concludunt omnes ſuperius nominati iuris interpretes.

11 Ex quibus corollarie infertur, quando tranſactio dicatur alienatio, & ultra adducta ſuperius, quòd dimiſſio rei non dicatur alienatio, tenuit Ruin. conſ. 11. col. 2. lib. 4. Dec. conſ. 474. col. 1. & conſ. 564. col. pen. Rolan. conſ. 15. col. penult. nu. 45. lib. 1. Aſſiſien. deciſ. 35. num. 8. par. 1.

QVAESTIO XVI.

1 QVID in meliorationibus? Vtique locare poteſt ad longum tempus, & ad modicum, uel alienare quocunque titulo. Si enim loquimur in locatione ad modicum tempus, res eſt ſine dubio; ſi enim fiat ad longum tempus, uel alio titulo alienationis, ualet cum reſeruatione utilis dominii, alias non ualet. Bald. in l. fi. in 2. oppoſit. C. de iure emphyt. & licet Iaſ. hanc limitationem non teneat, vbi Purpur. dicit in patria ſua de conſuetudine non ſeruari, quia de facili fit fraus legi, tamen in ſe uera eſt, ex l. neceſſario, §. fin. ff. de peric. & comm. rei uend. & l. cum manu ſata, §. fi. ff. de contrah. empt. Rudoan. in citato loco, nu. 19. & 20.

2 Vel quando facta eſt emphyteuſis cum clauſula cui, & quibus dederit, uel ſtante pacto de alienando requiſito domino, qui recuſauit, prout Papiæ paſſim obſeruatur in omnibus inueſtituris, Salic. in l. 3. C. de iu. emphyt. Roman. conſ. 271. Ioan. Ara. conſ. 80. nu. 55. uol. 2. ultimarum uoluntatum, Rol. de lucro dot. q. 54. nu. 20. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 13. & 28. ubi per hæc uerba bona redduntur allodialia, Rol. conſ. 3. nu. 61. uol. 1. Pulchre Ghilfred. conſ. 56. nu. 13. lib. 1. reſponſ. diuerſ. Cæph. conſ. 345. nu. 23. uol. 3. Rol. conſ. 79. nu. 20. uol. 2. Curt. ſen. conſ. 64. num. 66. Borgn. deciſ. 36. nu. 12. & deciſ. 45. nu. 19. & habes modum nedum alienandi melioramenta, ſed bona ipſa.

3 Et ſic eſt hic alter caſus, in quo fit locatio ad longũ tempus, cum reſeruatione utilis dominii, de qua ſuperius uidimus de locatione ad longum tempus. Et ſic de facili colligitur, quod in contractu tranſactionis in uentre ſæpius includitur locatio, & conductio.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XVII.

EVENIT in facto caſus in hac locati, & conducti materia, & iuris emphyteutici ſimul. Emphyteuta certa mercede conuenta impoſuit ſeruitutem in fundo emphyteutico, an valeat iſta locatio? Hanc quæſtionem tetigi in materia vſusfructus.

1 Vnde remitto me ad ea, quę ibi dixi, & aliquid ſuccincte addendo vera eſt reſolutio, quod potuit emphyteuſi durante, & quoad præiudicium ipſius non autem directi domini.

Vnde finita emphyteuſi extinguitur ſeruitus impoſita, Cæpol. de ſeruit. lib. 1. cap. 14. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. 21. & §. fundum, q. 37. Iaſ. in l. fi. q. 8. C. de iure emphyt. Rodoan de reb. eccleſ. fol. 521. num. 38. atteſtantes hanc eſſe communem opinionem, nec domini conſenſum requiri.

2 Videbis igitur in facto multos emphyteutas certa mercede conuenta concedere uicino ius tranſeundi, hauriendi aquam, & ſimilia.

QVAESTIO XVIII.

QVAERO vlterius in hac locati, & conducti materia de ea, quæ ſpectant ad emphyteutam, quis eſt colonus partiarius, & emphyteuta ſimul poteritne alienare domino non requiſito, & non ſeruata forma, l. fin. C. de iure emphyt.

1 Primo videbatur dicendum, quod ſic, quia diſpoſitio l. fin. eſt pęnalis, & odioſa, ergo reſtringenda, regula, odia, lib. 6. l. cum quidam, ff. de liber. & poſthum.

Secundo pro hac parte facit, quia colonus partiarius eſt loco ſocii, vt dicam ſuo loco, & ſocius dicitur habere mandatum a ſocio ad alienandum, glo. in l. nemo ex ſociis, ff. pro ſoc.

2 Contrarium eſt verius, & ſic diſpoſitio l. fin. procedit etiam in colono partiario emphyteuta, vt non poſſit alienare etiam ſoluendo quinquageſimam, Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua, verſ. 104. in fi. commendat Iaſ. pro extenſione illius l. in l. fin. quæſt. 18. num. 131. C. de iure emphyt. Rodoa. de reb. eccl. non alien. verſ. his dictis, fol. 524. num. 6.

3 Ad illud, quod ſocius dicitur habere mandatum ab alio ſocio, & ſic colonus a domino, reſpondetur eſſe verum quoad mobilia, & merces venales, & hoc ſi ſocietati expediat, ſecus quoad ſtabilia, prout in caſu noſtro, Tiber. Decian. conſ. 85. num. 14. lib. 2. Ioſeph. de Ludou. concl. 53. uerſ. ſocii, fol. 122.

Addo Franc. Marc. deciſ. Delph. 574. in fine, par. 1. Dec. in l. ſi ſocius, ff. ſi cert. pet. Secundo modo reſpondetur vltra Ioſeph. de Ludou. quod ſocius dicitur habere mandatum a ſocio, quando ſumus in ſocietate expreſſa, certa, & conuentionali, ſecus ſi ſit incidens ratione alicuius hæreditatis, vel ſundi, prout inter dominum, & colonum: ita declarat Galiau. in l. ſtipulationes non diuiduntur, col. 4. nu. 21. ff. de verb. oblig. Roncaga. atteſtans hanc eſſe communem opinionem, in l. 9. num. 198. ff. de duob. reis.

4 Et ſtudioſe appoſui hanc declarationem, quia vidi in facto caſum in materia locati, & conducti, an colonus, fictuarius, & ſimiles dicantur habere mandatum, poſui ſupra in titulo de procur. quibus hæc addi poſſunt. Vnde colonus ſtabilia alienare non poterit, cętera facere poterit, ſi ſocietati vtilia ſint, puta accuſare, agere, & ſimilia, pariter vendere lanas, agnos, pecudes inutiles, & ſimilia ſocietati utilia, & expediẽta, & in his dñm etiam obligant, ut per relatos interpretes.

QVAESTIO XIX.

PROSEQVENDO materiam locati, & conducti in materia emphyteutica, quæro, an emphyteuta teneatur ſtare colono? reſpondetur quod tres ſunt emphyteutæ, Priuati, Eccleſiæ, Fiſci.

1 Prima ſit concluſio. Emphyteuta priuati non tenetur ſtare colono, ut notatur in l. emptorẽ, & in l. mercis, C. locat. in l. ſi filiofam. §. ſi uir in quinquennium, ff. ſol. matrim. in cap. fin. ne prælat. uices ſuas, Bart. in l. 3. C. de manc. & colon. patrim. lib. 11.

2 Secunda ſit concluſio. Emphyteuta Eccleſiæ tenetur ſtare colono, Bart. per illum textum in l. final. C. de mancip. & colon. patrim. lib. 11. Commendat Corſet. in ſingularibus ſuis in uerbo, emphyteuſis, 3. Roman. ſingul. 63. an emphyteuta, Marſil. hoc valde commendans ſingular. 548. Rei ſuæ, Papienſ. in forma libelli ad ficti præſtationem, in glo. ſoluere, Gui. Pap. q. 480. locutus in 4. fallent. Bal. & Roman. in d. §. ſi vir, in quinquennium, Iaſ. in l. diuortio, num. 36 ff. ſolut. matrim. Dec. in cap 1 num. 15. de probatio. Rip. de peſt. par. vlt. col. antepen.

3 Et conſidera in practica Bart. bene loquentem in d. l. fin. præſupponit enim primo loco colonum ſtetiſſe per longum tempus, immo maximum: præſupponit etiam ſecundo loco colonum eſſe bonæ famæ, & nominis. Vnde articulando non erit inutile talem coluiſſe per annos tot, & ſemper bene coluiſſe dictum prædium, & haberi, & reputari pro colono bono, & ſufficienti.

4 Boni etiam rectores eccleſiarum faciunt expreſſe pacta cum emphyteutis, & conductoribus, vt non poſſint expellere tales colonos uel in genere, uel in ſpecie, & uidi etiam obſeruatum a multis ſæcularibus.

5 Innuit etiam Marſilius in allegato ſingulari, quod valeat pactum inter rectorem Eccleſię, & emphyteutam de expellendo colonos, & laboratores.

Tertia ſit concluſio. Emphyteuta fiſci tenetur ſtare colono, ut per Roman. in allegato ſingulari.

6 Contrarium tenet Alex. in allegata l. §. ſi uir, nu. 3. Verior tamen uidetur prima opinio, & adde in materia, Barbat. conſ. 37. uol. 1. & 177. & 416. & 38. ſecundum unicum numerum, & Soc. conſ. 122. par. 1.

7 Et nota Roma. in fin. uerbo, quod emphyteuta expellens colonos priuatur iure ſuo, & expelli poterit.

QVÆSTIO XX.

1 QVAERO econtra, an dominus ſtare teneatur locationi emphyteutæ finita emphyteuſi, Spec. de locat. §. nunc aliqua, uerſ. 124. mouet, & neſcit ſe reſoluere, uerius uidetur, quod non ex, l. ſi quis domum, §. fin. ff. locat. Alex. ad d. §. ſi uir, nu. 18. de cuius materia poſui ſupra de uſufructu, ad ea me remitto.

ADDITIO.

☞ *Declaratur, niſi prius locet, poſtea renuntiet, adhuc etiã dominus ei ſtare tenetur. Bald. conſ. 371. vol. 1. Tiraq. de retract. §. 34. gloſ. 1. num. 9. Surd. deciſ. 286. num. 4.*

QVAESTIO XXI.

1 NVNQVID dominus directus poterit conducere ab emphyteuta ratione utilis dominii, utiq; ſic, Corbol.de iure emphyteut.ampl.35.num.8.

QVÆSTIO XXII.

EST data licentia emphyteutæ locandi, quomodo hoc eſt intelligendum, Ruin.reſpondit ad modicum tempus, conſ.148.num.7.11.& 12.vol.1.
1 Diſtingue, aut emphyteuta prohibetur omnino
locare a loci conſtitutione, & tunc intelligitur ad mo
dicum tempus. aut non extat ſtatutum, & ſumus in
mero iure communi, & intelligitur ad longum tem-
pus, ut uerba aliquid operentur, Corbol. de iure em-
2 phyt.ampliat.35.num.9. Pariter emphyteuta locare
poterit ad longum tempus reſeruato beneplacito, &
conſenſu domini directi, & quantum de iure poſſum,
* nec aliter, nec alio modo. Pariſ. dicens communem
3 conſ.5.in fine, vol.4. ſimiliter cum reſeruatione utilis
dominii, & naturalis poſſeſſionis, Ruin.conſ.148.vol.
1. Imol.in l.codicillis, §. Inſtitutæ, ff. de legat.2. ubi
Alex.num.8. Bero.conſ.123.nu.2.uol.1. Vaſq.de ſuc-
ceſſ.creata, §.10.ſub num.78.Simonc.de decret.lib.2.
tit.6.inſpectio.2.num.22.
4 Excuſat etiam conſuetudo, Iul.Cl.in §.emphyteu-
ſis, queſt.19. Corbol.de iure emphyteut. ampliat.35.
num.12. & limitat.32.

QVÆSTIO XXIII.

SED nunquid primus emphyteuta poterit locare ſecundo ad longum tempus domino irrequiſito?
* Vtique non, & incurrit caducitatem. eſt communis
opinio. Paul.Pic. conſ.77.

De conductore, ſeu de iure ſublocandi.

1 FRAQVENTISSIMA eſt, & paſſim in foro verſata materia ſublocationis; ſeu ſubſtitutionis, & quotidie oritur contentio, quod talis non eſt æque idoneus, uel quia pauperior, uel potentior, uel rixoſus, ſimiliter exercitium eſt ſordidum, uilius, & ſic de ſingulis percurrendo, &c.

De repetitione l. nemo, C. locat.

De ſublocatione.

QVAESTIO I.

PRIMO igitur loco quæro, an ad hoc, vt quis ſublocare poſſit, requiratur qualitas idoneitatis, & quod ſit ad eundem vſum ad materiam celebrem, & famoſam, l.nemo, C.locat.& l.ſi cui, ff.loc.
1 Et videbatur dicendum, quod non, quod enim lex
non dicit, nec nos dicere debemus, l.4 §.totiens, ff de
damn.infect, ſed in diſpoſitione l.nemo, C.locat. hoc
non exprimitur, merito, &c.
2 Confirmatur: quia ſicut lex ibi expreſſit reſerua-
tionem pacti pariter & hoc expreſſiſſet, ſi hoc neceſ-
ſarium fuiſſet.

3 Secundo facit ratio conſiderata ab Al ſlit.deciſ.401.
quia nemo eſt æque idoneus ſicut dominus, ex not.per
Bald.in l.apud Iulianum, §.ſi quis alicui. ff.de legat.1.
& not.in cap.quoniam Abbas, de off.del eg.
4 Contrarium eſt verius, vt per gl.in d.l.nemo, quam
ibi Cin.Bal.Sal.& alii ſequuntur, & commendant gl.
in l.cum in plures, glo.1.ff.locat.per l.non aliter, ff.de
vſu, & habitat. Ale.lib.1.de verb.ſignific.num.89.
5 Et antequam vlterius procedamus, videtur ponde-
randa gl.in d.l.cum in plures, quæ ſolũ exprimit qua-
litatem idoneitatis. Secundo ex hac gl. dum allegat
d.l.non aliter, colligitur vnum, quod ampliat hanc
conclusionem, vt nedum prohibeatur ſublocare niſi
ęque idoneo, ſed nec recipere in domum perſonas mi-
nus honeſtas, & laudabiles.
6 Hinc mulier, quę conduxit domum in vicinia, non
poterit lupanaria, & alia inhoneſta facere, quę vicinię
ſint malo exemplo, vel ſcandalo ex d.l.non aliter.
7 Hinc etiam ſcholaris prohibetur inducere ganeas
in domum conductam, vt per gl.in d.l.non aliter, &
dicam in titulo de recuſat.ad l.æde, C.locat.
8 Circa tamen qualitatem idoneitatis practicando vi
di multa conſiderata; vidi enim in facto caſum, quod
quis conduxit a domino partem inferiorem ſuæ do-
mus, poſtea ſublocauit capitaneo belli homini rixo-
ſo, & grauato multis filiis maſculis. Vnde ille timebat
de aliqua inhoneſtate, vel temeritate.
9 Vidi etiam, quis habebat apothecam in platea
quadam, vbi exercebantur pizzicariæ, & artes ſordi-
dæ, vt plurimum, tamen in tali apotheca ſemper fuit
exercitium mercaturæ, & pannorum, ſublocauit piz-
zicarolo, reclamabatur hinc inde, dominus directus
dicebat fieri non poſſe, quia non erat æque idoneo,
nec ad eundem vſum, ille ſubconductor replicabat
de ſolito aliarum apothecarum in dicta platea, & ibi
exercebantur pizzicariæ, Illuſtriſſimus Prouincię le-
gatus pronunciauit ad fauorem domini directi primi
locatoris non obſtante ſolito aliarum apothecarum
in dicta platea.
10 Vidi etiam, quod Ciuis ſublocauit ruſtico in comi-
tatu, in quo præſumitur idoneus, & poterit ſublocare
pluribus familijs ruſticorum in comitatu.

QVÆSTIO II.

DICES, quis probare tenetur qualitates iſtas, quod æque idoneo, & ad eundem vſum proſequendo materiam l.nemo, C locat.
1 Dicet conductor, qui ſublocauit iura permittunt
mihi facultatem ſublocandi, tu vero quid dicis? quod
debeo ęque idoneo, & ad eundem vſum probes. Re-
plicabit dominus, ſublocare vtique potes cum quali-
tate tamen reſtrictiua.i.de æque idoneo, & ad eundem
vſum. Vnde hoc probare debet.
2 Videtur ad dominum locatorem ſpectare, vt pro-
bet, articuletur, & deducat, quod domus, vel apotheca
ſua aliàs fuit conducta a tali, vel tali exercente tale of-
ficium, vel exercitium. Item, quod tale exercitium præ-
ſentis ſubconductoris eſt vilius, & fortaſſe magis ſor-
didum reſpectu exercitii alias facti: fundamentũ enim
intẽtionis ſuæ quilibet probare tenetur, l.qui accuſa-
re, C.de edendo, l.ei, qui, ff.de probat. Pedemont.de-
ciſ.144.nu.15.late Ioſepho de Ludou.concl.14. Addo
de qualitate idoneitatis loquentem Burſat. conſ. 113.
num.

num.22.volum. 1. nec requiritur conſenſus locatoris, Borgnin.deciſ.30.num.112.par.2.

QVÆSTIO III.

1 QVAERO tertio loco ad aliqualem repetitionem l.nemo, C.locat. aliquis habet apothecam ſolitam locari diuerſimode tamen; quandoque enim fuit locata exercitio nobiliori, puta mercatori pannorũ, quandoque mediocri, vt merciario, quandoque inferiori, vt calceolario, ſi oriatur contentio, quid erit attendendum? Vtiq; vltimum putarem ex his, quæ dixi ſuperius in principio de ſubſtantia locationis 1.q.5.

QVÆSTIO IIII.

1 QVAERO vlterius ad materiam l. nemo, C. locat. Dominus quidam habebat apothecam in platea, quæ nunquam fuit locata, ſed vtebatur fortaſſe dominus pro fundo domus ad uſum ſuum, locauit Sempronio, qui ſublocauit exercenti artem, cui dominus locator contradicebat, nolẽs tale exercitium profiteri, quid agendum? vtique conſuetudo aliarum apothecarum illius circunuicinæ attendenda erit ex his, quæ dixi ſuperius de ſubſtantia locationis, 1.q.3.

QVÆSTIO V.

1 PVLCHRA (ni fallor) eſt quæſtio. Eſt facta locatio multorum bonorum, vel rerum ſimul, vel alicuius corporis vniuerſalis, poteritne ſublocare vnam ex iſtis particulariter? Quæſtionem hanc in terminis mouet practicus Franc. Marc. deciſ. Delphinal. 1070. par. 1. & tenuit quod non, quia multa tranſeunt cum vniuerſitate, quæ alias non tranſeunt, l.quædam, ff.de acquir.rer.dom. inferens ex hoc ad quæſtionem facti, quod ſi in aliquo loco extat ſtatutum, vel conſuetudo, vt a tali die vſque ad talem debeat fieri diſdicta locationis factæ, ſi conductor vniuerſalis ſublocauit rem particulariter, non erit neceſſaria diſdicta, quia ſicut ſublocatio non valuit, pariter nec renouatio, atteſtans ita iudicatum in Curia Delphinali.

2 Quo fit, vt pateat limitatio ad l.item queritur, §.qui impleto, ff.locat. vt procedat, & habeat locum, quando prima locatio ſubſiſteret, alias ſimplex patientia non inducit renouationem.

3 Et ſic, ſi fiat locatio de re prohibita ſui natura, ut de re ſacra, & ſimilibus, renouatio non intelligitur facta ſtante inhabilitate principalis locationis.

4 Conſiderabam tamen non eſſe cum hac deciſione ſic ſimpliciter pertranſeundum. Aut enim in tali vniuerſitate locata reperitur particulare prohibitum alienari, & tunc loquitur proprie lex quædam, & iſto caſu vera erit deciſio? cum tali particulari rei repugnet alienatio, & locatio. Aut non reperitur in tali vniuerſitate locata aliquod particulare, cui repugnet alienatio, & tunc non uideo quare particulariter particulari locari non poſſit, & (ni fallor) iſte uidetur mihi uerus intellectus, d.l.quædam, ponderando verba, & exempla d.l.

5 Et paſſim uidemus, quod quis conducit omnia bona Sempronii diſceſſuri, ſublocat uni rem unam, alteri rem alteram.

Secundo modo conſiderabam ad intellectũ, l. quædam, quòd ibi eſt caſus ſpecialis, & quòd regula eſt in contrarium ex l.ſi chorus, ff.de legat.3.& l.1.ff.de offic.eius: quod enim per ſe non poteſt regulariter, nec cum vniuerſitate tranſit. Vnde ſpiritualia, feudum, & ſimilia inalienabilia, nec cum vniuerſitate tranſeunt. ita deducit Signorol.conſ.12.num.2. Iacob.Menoch. de arbitr.iudic.lib.1.q.54.num.49.

6 Modo ad propoſitum caſus noſtri, aut tale particulare ex ſe, & ſui natura locabile eſt, & tranſit cum vniuerſitate, & ſublocari poterit particulariter, aut repugnat locatio, nec cum vniuerſitate tranſiſſe dicitur, nec ſublocari particulariter poterit.

7 Si tamen ſequi malis opinionem Franciſci Marci, colligitur ex ea, quod in generali locatione venient ea, quæ particulariter locari non potuiſſent.

8 Et ſic infertur ad regulam, l. cum quid, 1, lib. 6. vt non procedat in materia, l. quædam, ff.de acquir.rer. domi. multa enim per ſe alienari non poſſunt, cum vniuerſitate tamen tranſeunt.

QVAESTIO VI.

QVAERO vlterius ad materiam l. nemo, C. locat. Sunt plures ſocii, qui conduxerunt domum ad ſimul habitandum, vnus eorum vult recedere, & locare cameram ſuam, vel partem ſuam, an poſſit vni, quem ſocii recuſant.

1 Primo videbatur, quod ſic, quia facultas ſublocandi non tollitur, d.l.nemo.

2 Contrarium eſt uerius, glo.fin.in §.fin. Inſtitut, loc. ex qua glo. colligitur vnum notabile in hac locati, & conducti materia, quod ſi concurrunt ſimul in eodem ſubiecto, & perſona contractus locationis, & ſocietatis, præfertur contractus ſocietatis, & ratio inter alia fortaſſe videtur, quia locatio, & conductio eſt dependens a contractu ſocietatis, & principalis intentio eſt contractus ſocietatis, pro cuius implemento, & executione fuit conducta domus.

Vnde ſi duo ſcolares, vel mercatores, & ſimiles ineant ſocietatem, conducunt domum, vel apothecam pro executione ſocietatis iam initæ.

3 Secunda poteſt eſſe ratio, quæ colligitur ex d. glo. quia in ſocietate videtur electa induſtria perſonæ. Vnde non uidetur locus ſubſtitutioni, uel ſublocationi, ut (Deo dante) ſuo loco dicam.

Sed pone hic unum, quod de facili euenit. Socius vult diſcedere, & dicit ſociis, ego intendo recedere, & uolo uobis ſubſtituere, & partem meam ſublocare perſonæ legali, & honeſtæ, & fortaſſe nominauit aliquem nomine proprio, ſi perſona ſit honeſta, & uitæ laudabilis, poteritne ei ſublocare? Videbatur dicendum, quod non, quia in ſocietate uidetur electa induſtria perſonæ.

Vnde morte finitur, quia certa perſona electa uidetur, §.ſoluitur, Inſtit.pro ſoc. Contrarium tenet Port. in d.§.fin.ſub num.2. Inſtit.loc. per l.idemque, ff.pro ſoc. ubi ſocius receſſurus ualde idoneum ſubſtituere poteſt loco ſui.

4 Et ibi Bart. infert ad unum ſatis ad propoſitum in hac locati, & conducti materia, quod ſi in infirmitate alicuius quis tenetur conducere medicos, uel in lite procuratores, & aduocatos, uel in ſocietate inſtitores, & factores, quod excuſantur, ſi æquè facile non repeiuntur, & ille, qui agit cõtra eos, probare debet de fa-

cili reperiri potuiſſe. Eſt autem præſumptio contra obligatum, ſi locus erat valde inſignis, & celebris, vbi de facili veriſimiliter procuratores, & aduocati reperiuntur, licet aliud ſit in factoribus, & inſtitoribus, qui ſic de facili non repetiuntur, prout Aduocati, & Procuratores, & ibi per eum.

5 Vnde in hac locati, & conducti materia pariter inferri poſſet ad caſum, de quo agimus in materia ſublocationis. Pone, quod ſocius receſſurus ſubſtituit, vel ſublocauit fortaſſe minus idoneo, alii ſocii contradicunt, & fortaſſe nolunt admittere, poterit dicere ille, doceatis alium idoneiorem, qui de facili haberi poſſit, & ego ſublocabo illi, & eius incumbit onus probandi hoc.

6 Vidi in facto caſum. Capitulum Tudertinum dedit in emphyteuſim cuidam quandam ipſius apothecam, qui tenuit per multos menſes clauſam cum declaratione affixa, eſt locanda, & ſtetit per multos menſes, nec aliquis comparuit ad conducendum. comparuit tandem macellarius, & conduxit cum honeſto tamen, & limitato modo, vt carnes tantum ſimpliciter venderentur, non autem ibidem excoriarentur. Capitulum fecit præceptum de nullatenus macellando, ex quo ars erat ſordida, non erat æque idonea, nec ad eundem vſum. Ille replicabat in circumuicinia, & locis contiguis fuit alias exercitatum macellum, & pizzicariæ, quæ paſſificantur. Inſuper deducebat ſimplicem diligentiam in perquirendo idoneos conductores, nec vnquam reperiiſſe. offerebat inſuper, doceatis hominem idoneiorem, & honeſtioris exercitii, & libenter locabo, ex gratia tamen emphyteuta locator dimiſit conductorem macellarum, & fuit per concordiam ſopita.

Prohibetur bene, prout etiam ſuperius dixi, ſocius inducere in domum conductam inimicum, vel ſuſpectũ alterius ſocii, nec ganeas, aut meretrices, vel alias perſonas inhoneſtas, vel quouis modo ſuſpectas, prout ſuperius dixi q. 1. ex gloſ. in d. l. non aliter, & hanc dicit communem opinionem Iaſ. in l. ſi ſtipulatus fuero per te non fieri, ff. de verbor. oblig. *Emanuel Soarez* in ſuo Theſauro, litera S. num. 27. vbi quod æque idoneo ſit ſublocandum etiam commune dictum eſſe atteſtatur Petrus de ſocietate, q. 11. in princip. col. 3. dicens eſſe iuſtam cauſam diuiſionis.

Addo vltra alios Bal. & Caſtrenſ. in l. 2. C. de ſum. Trinit. & fide Catho. vbi vicini poſſunt expellere meretricem, cui domus ſublocata eſt: Similiter leproſos, & patientes aliquam infectionem contagioſam: ſimiliter concubinam. idem Bald. in l. ſi conuenerit, in fin. ff. pro ſocio, Not. in l. ancillarum, ff. de petit. hæredit. in l. final. C. de ſpectaculis, lib. 11. de inimico ſuſpecto habetur bonus text. in l. ſi pendentes, ibi, contumelioſe, iniurioſe ve, ff. de vſufruct. Caſtrenſ. in l. nullus, col. 1. C. de ſum. Trinit. Cuccal. ad Dec. in l. fœminæ, litera l. ff de regulis iuris, pulchre Veron. in l. ædiles, §. Pedius, num. 7. ff. de ædilit. edict. allegando illud, Morbida facta pecus totum corrumpit ouile, l. Iulianus, in princ. ff. de act. empt. Canon. reſecandæ, 24. quæſt. 3. gloſ. in l. 1. ff. ad Macedonianum, Dec. in l. ſemper in contractibus, nu. 3. de reg. iur. Ripa de remed. præſeruat. peſt. nu. 164. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. caſu 328. num. 14 & caſu 78. num. 10.

7 Id autem, quod dictum eſt non licere iuueni ducere meretrices in domum conductam, fallit in carniſpriuio, Bolog. in authent. habita, in fin. C. ne filius pro patre, Rip. in l. 1. num. 126. ff. ſol. matrim.

8 Vidi in facto caſum in hac ſublocationis materia, quòd quidam ſubconduxerat in quadam honeſta vicinia domum, vbi tenebat ad ſui ſolatium meretricē. fuit captus vna cum ea ad inſtantiam vicinorum, luit pœnas, & domus fuit alteri ſublocata.

9 Dices. Debetne pati pœnam aliquam locans, vel ſublocans perſonę infami, vel ſuſpectę, vel ad aliquod illicitum committendum, vt ludendum, & ſimilia. Ponam (Deo dante) ſuo loco.

Addo Alexand. in l. ſerui electione, §. Labeo, num. 22. ff. de legat. 1. Spec. in tit. de iud. §. 2. verſ. circa hoc, Sum. Ang in verbo, locatio, num. 8.

10 Sed pone, quòd ſocius affuturus non ſublocauit, ſed ſimpliciter diſceſſit, & alii ſocii vſi ſunt tali domo, ſic lignis prouiſionatis pro vſu totius ſocietatis, & famulo pariter conducto ad vſum totius ſocietatis, tenebiturne ad totam penſionem domus, & famuli, & ad pretium partis lignorum?

11 Videbatur dicendum quòd ſic, ex regula ſecundum naturam, quod qui ſentit commodum, ſentire debet incommodum, iuxta illud. Commoda qui ſentis, iungas onus emolumentis.

12 Contrarium eſt verius, vt no. Richar. Malumb. Bal. Angel. & Caſtrenſ. in l. duo fratres, ff. de acq. hæredit. vbi Caſtrenſ. dicit hanc quæſtionem eſſe vtilem, & quotidianam, Port. in §. fin. num. 5. Inſtit. de locat. dicit hanc eſſe communem opinionem.

Et hæc quæſtio attento communi curſu cauſarum vtilis eſt, & frequens, & idiotæ, & ſatrapi populi, & platearum contrarium dicunt, nonne poteſt diuidi penſio, nonne poteſt recurri ad arbitrium iudicis taxando quandam penſionem iuſtam, & ſic de ſingulis diſcurrendo?

13 Vnde in hac locati, & conducti materia text. in allegata l. duo fratres, eſt celebris ad duo.

14 Primum eſt, ꝙ penſio non debetur ex vſu rei communis pro indiuiſo, ſocio, quando aliter quis portione ſua vti non poterat, niſi toto vteretur.

15 Et ſic bonus iudex arbitrabitur communionem pro indiuiſo, conſiderando etiam neceſſitatem ſi aliter vti non poterat, vel non: in domo enim licèt dentur quædam ſtantiæ diſtinctæ, & ſeparatæ particularium perſonarum, tamen multę ſunt promiſcuę, & communes, vt coquina, ſala, cellarium, ſtabulum equorum, & huius generis ſimilia.

Habui in facto caſum, quòd duo mercatores conduxerant apothecam, & conſtabat per filium, poſtea vnus receſſit, quia condemnatus in pœnam capitis, alter remanens noluit teneri, niſi pro penſione ad ratam.

16 Inducebat etiam Albericus ibi ad aliam deciſionem ad propoſitum huius materiæ locati & conducti, quòd ſi duo ſocij habent fundum communem, & fortaſſe ad laboritium, vnus vult colere, & ſeminare totum, prohibendo alium ſocium ingredi, vel aliquid agere, quòd poterit accuſare de furto, & violentia. Ad idem in principali deciſione lex ſi vt certo, §. ſi duobus vehiculum, ff. commodat.

17 Sed pone hic vltra alios in materia loquentis vnũ ad materiam l. duo fratres, & quęſtionis propoſitę, ſocii, qui remanſerunt non ex neceſſitate vſi ſunt tota domo, ſed pro maiori commoditate, eritne locus diſpo-

ſitioni

ſitioni d.l.duo fratres,& conſequenter tenebunturne ad penſionem d.l.duo fratres, pro rata ſocii abſentis, & non habitantis?

18 Videbatur dicendum quod ſic,quia ceſſat cauſa neceſſitatis,ergo ceſſabit diſpoſitio,cap.cum ceſſante,de appellat. Et ſi recte ponderentur verba, l.duo fratres, in hoc ſolum ſe fundare videtur, quod aliter vti non poterat.

19 Contrarium putarem verius, quia id poſſe non dicimus,quod cōmode,& pro dignitate non poſſumus, l.nepos Proculo,vbi gl.& Alciat.in verbo,dignitate, ff.de verbor. ſignific. quam ſingularem dixit Bald. in rubr.eod. C.qui bon.ced.poſ. Iaſ.poſt alios, in §.item Seruiana, num.46. Inſtit.de act.

20 Inſerentes ex hoc ad propoſitum materiæ locati & cōducti,de qua agimus,quod licet inuecta, & illata ſint tacite obligata pro pēſione domus locatæ,vt Deo dante ſuo loco dicemus,tamen non procedit in libris ſcholarium,& Doctorum,lecto,veſtimētis,armis militum,& breuiario clericorum, quia ſine his commode ſtare non poſſunt. Bal.in l.certi iuris,nu.9.C.locat. quem ſecutus eſt Neguſ.in 4.memb.2. par. nu.151. & alii,in d.§.item Seruiana, vbi Are.nu.1.in fin. Faber. nu.2.Zaſ.n 22.verſ.quinto inferes. Affl.dec.184.in fi.

21 Limitando quando alia extarent bona, alias illa cenſentur obligata ex his, quæ dicam in titulo,ſi ſpecialiter; reſeruata ne obligatio tacita appareat inanis, & vacua.

22 Ex quibus corollarie in hac locati,& conducti materia infertur ad duo vtilia. Primum eſt,quod in contractu locationis in tacita obligatione non veniunt priuilegiata, & ea, quibus quis ſe commode priuare non poteſt.

23 Vnde fauent iura contractui locationis, & conductionis inducendo in inuectis tacitā bonorum hypothecam pro ſecuritate, vtūtur tamen temperamento conſulendo etiam conductori reſeruando bona neceſſaria, & ſine quibus non poteſt ſtare commode, & ſalua dignitate ſua.

24 Secundum corollarium eſt, quod quando obligatio cōductoris redderetur colluſoria,& inanis,veniūt etiam bona priuilegiata ipſius conductoris,de quibus dicam ſuo loco.

Sed (bone Deus) ſi ſcholari,& militibus priuatis talia reſeruantur,quid remanebit in obligatione?

25 Vnum non omittam circa ſalarium, & ligna, quia decipere videntur commodam diuiſionem, circa tamen ſalarium tetigi ſuperius in materia ſamulorum ad l.Seio,ff.de annuis lega. Placet tamen opinio Portii,vt iudicis arbitrio remittatur circa ligna, paleas, ſalarium famulorum,& ſimilia,qui circumſpectus diligenter inſpiciet, & conſiderabit omnia.

26 Declaratur etiam id,quod dictum eſt,quòd ſocius, qui receſſit, teneatur ad ratam ſalarii pretium lignorum,palearum,& ſimilium,niſi receſſerit ex cauſa rixæ,cui non dederit cauſam. Secundo ſi non leuis,ſed conſiderabilis ſit. Tertio non ſit ſecuta reconciliatio ex aliquo ſigno,vel demonſtratione, quibus trib.concurrentibus non tenetur, & licita fuit ſeparatio. ita Port.in allegato loco, ſub num.4. ex l.ſi conuenerit, §.1.ff pro ſoc.

27 Et bene conſiderat Port. rixam non leuem, quia ſæpius ſcolares indignantur ſimul, tamen comedunt, bibunt &c.

28 Quæ omnia iungi,& addi poſſunt ad ea, quę poſui ſuperius in materia ſamulorum; non enim omnia ſimul coniungi,& concatenari poſſunt, ſed ex occaſione præſtatur facultas addendi,& ſupplendi,prout paſſim antiqui iuris interpretes inferendo,& colligendo deciſiones alibi examinatas ex reſponſis iuris prudentum. Et in propoſito eſt gloſſa notabilis in §. ſi vero indignus,in verbo,damnificabit, cum gloſſa ſequenti, authent. de tabellionibus, quod ſi quis conductor eſt priuatus officio conducto ex aliqua ipſius culpa, quòd ipſe non ſubrogatus in locum ipſius debet habere pręmium,& ſic non debet duplici onere grauari, ammittere pro futuro tempore officium conductum, & priuari reſponſione,& ibi etiam Accurſ.ſentit, quod nemo poteſt petere penſionem a ſe ipſo.

QVÆSTIO VII.

1 QVAERO incidenter vnum ad hanc materiam l. nemo, C.locat. ſi duo conduxerunt domum,uel unus ſubrogauit alium æque idoneum, diceturne ſocius ita vt cōueniri poſſit actione pro ſocio, prout alii ſocii? breuiter conueniri poteſt actione pro ſocio quidem utili,non directa,quia directa datur, quādo ſocietas cōtrahitur ad commodiorem vſum, & vberiorem quæſtum, & ſic in materia odioſa, & ſtricte interpre-

2 tanda non ueniet ſocius in domo conducta. Vnde ſi ſtatutum dicat,quòd ſocius teneatur pro ſocio,non venit ſocius in domo,quia non eſt proprie ſocietas. Speculat.in tit.de iudiciis,§.2.verſ.hoc etiam. Panorm.in cap.inter dilectos,in fine, de fide inſtrumentorum,atteſtans in facto habuiſſe. Summa Angelic.in uerbo, locatio, num.8.circa medium.

3 Socius igitur in domo communiter conducta in materia odioſa, & ſtricte interpretanda non poteſt dici modo aliquo ſocius.

QVÆSTIO VIII.

QVAERO octauo loco ad materiam l. nemo, C. locat. ſi primus conductor locat alteri,priuabitne primum locatorem, & cōſequenter dominum ſua poſſeſſione? & per quem conductorem poſſideat primumne, vel ſecundum?

1 Primo uidebatur dicendum,quod non,immo colonus, uel conductor tradendo alteri priuat dominum poſſeſſione ſua, l.3.§.quod ſi ſeruus, ff.de aequirend.poſſ.

2 Secundo loco probari uidetur hęc opinio ex l. peregre, §.fi.ff.eod.ti.de acq.poſſ.ubi per ingreſſum ſimplicem alterius poſſeſſionem, in qua retineo colonum, amitto. Si igitur ex ſimplici,& puro ingreſſu amittitur poſſeſſio, ergo per ingreſſum ſecundi conductoris.

3 Duobus igitur modis poſſeſſionem amitto, quam per colonum retineo, per ſimplicem traditionem, & ſimplicem ingreſſum.

4 Pro contraria opinione facit l.qui vniuerſas,§.fin. ff.de acquiren. poſſeſſ. vbi ſi colonus,alii fundum locauerit,poſſeſſionem retineo,& hæc opinio eſt uerior ſecundum glo. & Doctores, in d.§.fin.& in allegata l. nemo, C.locat.

5 Sed antequam in præſenti quæſtione ulterius procedamus, placet conſiderare iura ſuperius adducta, quod aliquantulum conferunt ad materiam locati, & conducti de qua agimus.

Primo igitur colligitur ex dict.l.qui vniuerſas, §. finali, ad propoſitum, quæſtionis noſtræ, quod colonus locare poteſt,& ſic datur ex eo textu facultas ſublocandi.

7 Secundo loco colligitur ex eo textu ampliatio ad deciſionem huius quæſtionis, vt procedat, & habeat locum, etiam ſi ille ſecundus conductor putet dominum eſſe primum conductorem modo ſublocantem, non primum locatorem verum dominum, & ſic error,& falſa opinio ſecundi conductoris non nocet domino primo locatori.

8 Tertio ex eo contextu ampliatio ſecunda colligitur, quod nedum poſſideo per ſecundum conductorem, ſed & tertium, & vlteriorem, etiam ſi ad mille manus peruenerit, ibi,& per quamlibet plurium perſonarum, &c.

9 Duo igitur ſunt, quæ nullatenus præiudicant in hac locati, & conducti materia, in poſſeſſione amittenda, error ſecundi conductoris,& variatio plurium conductorum.

10 Quarto loco nobis parificat ille contextus in poſſeſſione retinenda colonum, commodatarium,& depoſitarium.

11 Et conſiderandi ſunt plures caſus, & quidem notabiles in hac locati & conducti materia, quandoque enim colonus alteri tradit poſſeſſionem rei, quãdoq; moritur,quandoque incipit furere, quandoq; recedit de poſſeſſione, non tamen alteri tradidit, quandoque in animo conſtituit ſe velle poſſidere pro ſe ipſo.

12 Primo caſu tradendo alteri hoc poteſt eſſe multis modis. Primo loco locando alteri ſimpliciter,& tunc non priuat in dubio dominum poſſeſſione ſua, immo retinet per ſecundum conductorem prout ſuperius vidimus. Quandoque tradidit alteri rem alienando, & tunc priuat dominum poſſeſſione ſua per alienationem,'& ita procedit textus in l.3. §. quod ſi ſeruus, ff.de acquirend.poſſeſſ.quem ita declarat Alexand in d.l.qui vniuerſas,§.fin.& ſic verbum,tradiderit, ſimpliciter prolatum præſupponit quandoque verã alienationem. Quare conſiderandum eſt quo animo tradat, & ſi præcedat titulus ſui natura habilis ad tranſlationem dominii, vel non.

13 Tertio modo interuenire poteſt traditio ficta, & hoc ad propoſitum materiæ locati, & conducti,puta per conſtitutum, vel precarium, vel ſi ab alio conducat,ad materiam l.quamuis, §.1. ff. de acquir. poſſeſſ. quo caſu non priuat dominum poſſeſſione ſua, vbi Caſtren.dicit, quod ille textus ſemper allegatur, & ſubdit, quod colonus vendendo, & poſtea conducendo adhuc manet in detentione ſua.

14 Et nota textum præſupponentem,quod iſte conductor vtique mercedes præſtiterit, idem tamen ſi neutri, vel ſecundo tantum locatori, quia non ſoluendo primo ſi fuerit requiſitus vt ſoluat, & denegauerit,nõ priuat dominum poſſeſſione ſua,ut not.in l.male agitur,C.de præſcrip triginta annorum,& dicam ſuo loco ad materiam l.fin. C.de acquir.poſſeſſ.

15 Ex quibus ad propoſitum materiæ locati, & conducti inferuntur duæ limitationes, declarationes, & intellectus ad l.tertiam, §. quod ſi ſeruus,ff.de acquiren. poſſeſſ. Primus eſt, de quo ſupra tetigimus, quòd per traditionem colonus domino præiudicat, hoc uerum ſi tradat animo alienãdi,alias ſecus. Vnde ſimpliciter locando,domino nõ præiudicat,immo dominus poſſidet per ſecundum cõductorem, prout iam vidimus.

Secunda declaratio, & limitatio eſt, quòd per traditionem ueram colonus,uel conductor domino præiudicat,ſecus per traditionem fictam,prout eſt conſtitutum precarium,& conductio, quia per conductionẽ poſſeſſio non transfertur illo caſu. Ita colligitur ex d.l.quamuis, §.primo, ſuperius allegata, tradit Bart. in l.3 §.in amittenda, vbi Alexand.nume.8. Iaſ.in 6. notab.nume.pariter 8 ff.de acquir.poſſeſſ.ſubdens ex intentione Alexand. hoc eſſe plus quam diligentiſſime notandum,& quod multi decipiuntur in hoc. Et licet dicat illa uerba, ſi uerum eſt, tamen ueriſſimum eſt, ut dicam latius in remedio l. fin. C.de acquirend. poſſeſſ & ibi(Deo dante) percurram alios caſus ſuperius poſitos.

QVAESTIO IX.

1 QVAERO ad materiam l. cum in plures, ff.locat. conductor vult ſublocare, publicauit, nec aliquis comparet, debetne ex hoc fieri remiſſio mercedis? text.in d.l.cum in plures,inter alia præſupponere videtur,quod locator teneatur, vt alii conductor locare poſſit merito,&c. Et uidi in facto caſum, quod multi petierunt remiſſionem mercedis,quia non inueniebant ſublocare.'ponam in titulo de remiſſione mercedis, ubi tractabo materiam d.l.cum in plures.

QVÆSTIO X.

QVAERO. conductor ſublocauit, & æque idoneo, & ad eundem uſum, poteritne a primo locatore conueniri ad integram penſionem, licet tempus penſionis ſoluendæ nondum acceſſerit, vel adhuc non ſit elapſum?

1 Primo uidebatur dicendum, quòd conueniri non poſſit; ſi enim ſublocat lege permittente, & ſeruata forma iuris, legitime factum pœnam non meretur, l. Grachus,ff.de adult.de qua alias diximus ſuperius. Vnde grauari non debet primus conductor ad ſolutionẽ integræ penſionis, ſi fecit iure permittente.

2 Contrarium eſt uerius, ut per Bartol. in l. prima, §.primo, ff.de migrando, & in l.ſi in lege, §. ſi dominus in final.uerbis,ff.locat.& pondera Bartol.loquentem in conductore ſublocante, qui integram penſionem recepit, & ſi ſe fundat in eo, quia totum recepit, ad totum conueniri poterit, & ſic patet reſponſio ad contraria.

3 Dicit etiam Bartolus in l. final. ff.de negoc.geſtis, quod colonus vineæ non poteſt in medio anni deſerere culturam,ſed tenetur proſequi,alias poterit conueniri actione negociorum geſtorum, de neglectis,& ſic ad intereſſe, commendat Alexand. in l.ſtipulationes non diuiduntur, ff. de uerborum obligat. & caſus iſte eſt admodum frequens,& quotidianus, ſæpe enim ruſtici conducũt laboritia, & multa in principio promittunt,poſtmodum rebus maturius conſideratis pœnitent feciſſe hominem,& excogitant cauſas,ſomnia, & imaginationes, ſi poſſunt euitare cõductiones iam factas,& torquent dominos, & modò petunt unum, modo aliud,cauſa rumpendi, econtra etiam domini prædiorum ſæpius dimittunt colonos ſine cauſa, & tenentur pariter ad intereſſe, & in conſcientia.

QVAE-

QVÆSTIO XI.

1 QVAERO breuiter. Locaui rem conductam alteri, poſt ſum effectus pauper, & fortaſſe non ſoluendo, quomodo ſuccurretur primo locatori? Vtique diſputatione omiſſa poteſt agere contra ſecundum, & econtra, quod tenetur etiam primus ſi fugit ſecundus. Ita reſpondit Petrus in conductore gabellarum loquens in tractatu de ſocietate, parte vndecima, quæſtione 13. & vidi in facto Tuderti, vbi etiam occurrit, quòd ſublocatio eſt facta pro minore, quam primo conductori, contra quem eſt agendum pro illo pluri an contra primum, vel ſecundum, & conuenitur ſecundus conductor a domino primo locatore data per eum cautione, quòd non moleſtabitur a ſublocante circa penſionem, quam modo petit, & ita practicatur paſſim, & ſuccurritur vtrique.

QVÆSTIO XII.

1 QVAERO ad proſecutionem materiæ l. nemo, C. locat. an eius diſpoſitio procedat in conductore ad longum tempus? an ſublocare poſſit, & ſublocando interuertat poſſeſſionem domini primi locatoris. Ponam in tit. ſeu de remedio recuperandæ poſſeſſionis.

QVAESTIO XIII.

1 QVAERO. Eſt facta locatio cum expreſſa prohibitione certi exercitij, vel perſonarum, poterit ne indiſtinctè ſublocare, non habito reſpectu an ſimus in æquè Idoneo ad eundem vſum, vel non? Poſui in titulo de iure emphyteutico, quæſt. 8.

QVÆSTIO XIIII.

1 QVAERO. Eſt reſeruatus vſus domus, an poterit ſublocari? hanc quæſtionem poſui in titulo de viufructu, ad materiam l. cum antiquitas, C. de vſufruct. ob id breuiter reſolutio eſt, quod iſto caſu ſublocare non poterit, quia videtur electa induſtria perſonæ notatur in §. 1. Inſtitut. de vſu, & habitatione. Angel. in l. ſi quis bonas, ff. de vſufruc. Affl. deciſ. 401. Nouell. regul. 85. limitat. 5. vnde cautus eris inſpicere, an ſit reſeruatus vſus, vel non.

QVÆSTIO XV.

1 QVAERO, an valeat pactum de non ſublocando. textus clarus, & apertus in d. l. nemo, quod ſic, ideo vlterius in hoc non inſiſtam.

QVAESTIO XVI.

1 QVAERO. Eſt factum pactum inter locatorem, & conductorem, vt ſublocare poſſit cui voluerit, requiretur ne iſto caſu, vt fiat æque idoneo, & ad eundem vſum. Poſui ſupra de iure emphyteutico quæſtione prima, & poterit ſublocare inuito ſocio, deciſ. Genuenſ. 14. num. 26.

QVÆSTIO XVII.

1 QVAERO ad vlteriorem repetitionem l. nemo, C. locat. nunquid inuecta, & illata per ſecundum conductorem ſint tacite obligata primo locatori pro penſione rei locatę, & quę actio competat, & quomodo. Ponã in tit. de inuectis, & illatis, vbi melius cadet.

Nunquid fideiuſſor poterit ſublocare. Vtique non, Menoch. conſ. 246. num. 36. vide tamen textum in l. 2. §. conductore, ff. de iur. fiſc. & quæ poſui par. vltima, concl. 116.

Nunquid conductor poterit ſublocare pro maiori penſione, quam ipſe ſoluat? vtique ſic, nec ipſe poterit conueniri niſi ad ſuam, l. Moſchis, §. fi. ff. de iu. fiſc.

QVÆSTIO XVIII.

VIDIMVS hucuſque ad aliqualem repetitionem l. nemo, C. loca. de ſublocatione in materia rerum, domorum, & prædiorum, videamus modo de perſonis exercentibus ingenium, laborem, & induſtriam ad aliquid peragendum, prout Doctor, Notarius, Architectus, Famulus, & ſimiles.

Primo igitur quæro, an pater poſſit ſubſtituere filium, vel econtra?

1 Primo dicendum videbatur, quod non, quia vbi eſt electa induſtria perſonæ, ab ea non eſt recedendum, l. inter artifices, ff. de ſolutionibus. Hinc feudum aduocato conceſſum ad ſucceſſorem minime tranſit, Bart. in l. continuus, §. in eo, num. 2. de verb. oblig. poſt glo. in l. quiſquis, la prima, C. de epiſc. & cleric. late Iacob. Menoch. q. 68. num. 9.

2 Pro contraria parte facit vulgaris concluſio, quod pater, & filius cenſentur vna, & eadem perſona.

3 Concluſio igitur ſit. Conductus ad aliquid peragendum ſeruire poteſt per filium ſubſtitutum, & ita Bald. feciſſe dicitur Papiæ legendo, per text. in l. ſciendum, §. item legati, ff. de leg. 1. quem text. ad hoc ſingularem dixit, & alibi non reperiri Roman. ſing. 670. Cur. ſen, In l. fin. num. 3. C. de impub. Veronen. in l. ſi quis ſic, ff. de verbor. oblig. & ita paſſim obſeruatur. Petrus de Leſnaudier, in tract. de Doctoribus, par. 4. q. 2. Aſcan. Clemenſ. de patr. poteſt. cap. 4. num. 7.

4 Declara, dummodo ſit idoneus eiuſdem exercitii, valoris, & patriæ, & hoc procedit nedum in filio, in quo facilius permittitur, ſed in quocunque hærede, concurrentibus ſupradictis circunſtantiis, & qualitatibus, & requiſitis. Bald. in l. apud Iulianum, §. ſi quis alicui, ff. de leg. 1. Felin. in c. cauſam, col. 2. declarat. 5. de reſcrip. & in conſil. 3. Nouell. reg. 85. in fin. Marſil. ſingul. 320. Rom. in l. 1. ff. de in ius vocan. Alex. ad l. 1. C. de præpoſi. agentib. in reb. lib. 12. Dec. conſil. 262. col. 2. & 3. Corſe. in notabilibus, in verbo, ſubſtitutus, vbi etiam vltra alios addit, quod Doctor ſeruire debet per alium Doctorem, & non ſcholarem, licet ſufficiens ſit, & miles debet ſeruire per alium militem non domicellum, & ſic vult Corſe. quod ſit paritas conditionis inter alia, & non ſubrogetur homo ſufficiens, minoris tamen, vel maioris conditionis, & hæc eſt communis opinio. Alberic. in d. l. inter artifices, vbi hoc reputat valde notandum. Duen. reg. 178. limit. 2. vbi ſimiliter valde commendat, de reg. iur. reg. 6. num. 33. Sebaſt. Medic.

5 Amplia in doctore effecto illuſtri, qui non poteſt ſeruire per filium ſubſtitutum, niſi æque idoneum. Mantua. ſingul. 32.

Et quoniam hic ſumus, & occurrit materia Doctorum, an poſſint ſeruire per ſubſtitutũ, ob id pro omni clariori intelligentia tam dictorum, quam dicendorum, ponam receptam concluſionem cum aliquibus declarationibus.

6 Concluſio igitur eſt. Doctor conductus ad publice legendum in aliquo Gymnaſio, non poterit ſeruire per ſubſtitutum. Cyn. referens antiquiores, in l. 1. §. ne autem, C. de cadu. toll. Brixienſ. q. 70. Io. Andr. in nouel. in regu. qui per alium. Spec. de ſalario, verſicu. quid ſi Doctor, & videtur eſſe ſententia glo. in l. 1. C. de mancip. & colon. lib. 11. quam citat Bolog. in authen. debita, num. 165. C. ne filius pro patre. Bald. in l. fin. per illum text. ff. de excuſ. tuto. Felin. poſt alios, in c. 1. col. 2. num. 10. C. de Sum. Trin. & fid. Cathol. Valaſcus in l. imperium, ſub num. 102. ff. de iur. om. iud. Perr. Leſnau. de Doct. par. 4. q. 1.

Cui addas, quod hæc eſt magis communis opi. Roncagal. de duob. reis, l. 5. num. 20.

7 Declaratur primo allegata concluſio, vt in dubio videatur electa induſtria perſonæ, & ſic non poſſit ſeruire per ſubſtitutum, vt per glo. verbo, ſpecialiter, in d. l. inter artifices, & in l. continuus, §. ſi ab eo, ff. de verbor. obl. vbi Imo. & Zaſ. Bal. in c. ſi. §. ne is autem, de offic. deleg. conſ. 13. in fine. Seraſ. de iuram. priuileg. 52. num. 11.

8 Et hæc prima declaratio vtilis eſt in omni materia conductionis perſonarum nedum in Doctore legente, ſed in quolibet artifice conducto ad aliquod opus peragendum, vt ſit fundata intentio actoris, vt videatur electa induſtria perſonæ, vt ſic per ſubſtitutum ſeruire non poſſit.

Vnde & in medico idem dici poteſt, in Aduocato, procuratore, & concionatore, ponit Bald. in d. §. ne is autem; vix enim eſt, vt eadem vita, moribus commendabilis reperiatur, facundia dicendi, & ſubtilitas interpretandi, & copia diſſerendi, immo vix eſt in qualibet arte quamuis vtiliſſima, vt in duobus artificibus peritiæ identitas reperiatur, quam vix in eodem ius admittit, prout colligitur in d. l. inter artifices.

9 Secunda præſumptio eſt, quando eſſet expreſſe cõuentum, vt Doctor non poſſit ſeruire per ſubſtitutũ, tunc conuentio attendenda eſt, Felin. in cap. fin. §. ne is autem, num. 12. de reſcr.

10 Et hic eſt vnus ex modis cognoſcendi, an ſit electa induſtria perſonæ, & non ſolum procedat in Doctore cõducto, ſed in quodlibet artifice, qui promiſiſſet proprijs manibus, & ſuo facto opus aliquod explicare, vt in d. §. ne autem, & in d. l. inter artifices, & in cap. cum dilecta, ubi gl. in uerbo perſonaliter, de reſcr. & in ca. fi. de off. de eg. facit l. probatorias, ubi gl. & Bar. C. de diuer. off. lib. 12. Veron. in l. ſi ſic, nu. 7. ff. de verb. ſign.

11 Vnde colligitur cautela in quocunque artifice, uel operario conducto ad aliquid faciendum, quod ſi in conuentione apponantur verba, vt per ſe factum explicare poſſit, non per alium, & eius manibus tantũ, tunc non poterit ſeruire per ſubſtitutum, Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 21.

12 Secunda præſumptio eſt, quando in promiſſione, & conductione eſſet appoſitum iuramentum, tunc nõ poteſt expediri per ſubſtitutum, ex quo iuramentum obligat præciſe. Roncagall. de duobus reis, l. 5. num. 24. per l. ſi pecuniam, in uerbo, neceſſe habeas, ff. de cund. ob cauſam.

Addo Iaſ. in §. in bonæ fidei, col. 16. & ſequenti, Inſtitut. de act. Alexand. ad Bart. in l. amplius non peti, ff. rem ratam haberi, cõſ. 91. col. 2. uol. 2. Albert. Brun. conſ. 89. nu. 4. Marc. Mant. conſil. 17. num. 18. uolum. 1. & conſ. 20. num. 13. uolum. 1. & hęc eſt magis communis opinio, Felin. in cap. ad noſtram, num. 8. de iureiur. Iaſ. in l. cum qui, §. ſi iurauero, num. 5. ff. de iureiurando, & in d. §. in bonæ fidei, col. fin. Goz. conſ. 32. num. 15. Afflict. deciſ. 381. nu. 1. Boer. conſ. 14. Viu. dicens eam ueriſſimam, lib. 1. opi. 189. Eman. Soarez. in ſuo Theſaur. litera L. nu. 271. Alex. conſ. 37. uol. 6. dicens ab ea in iudicando non recedendum, Ant. Gabr. de iureiur. concl. 8. ſub num. 2.

13 Vnde applicando ad locati, & conducti materiam fiunt paſſim de locationibus, & conductionib. inſtrumenta iurata in forma, in illis tam locator, quàm conductor obligantur præciſe ad factum.

Vnde in materia euictionis ſi conductor ex conuentione non poteſt vti re conducta, non audietur, offerendo rem æquè idoneam, ut tangam in titulo de euictionibus.

14 Subdeclaratur hæc præſumptio de iuramento interpoſito, ut procedat de iure ciuili, ſecus de iure canonico, Cuman. in d. l. ſi pecuniam, & ſic in terris Eccleſiæ in Curia Epiſcopali conductores, & locatores reſpectiue iurantes poterunt ſeruire per ſubſtitutum.

15 Subdeclaratur ſecundo in hærede iurantis, quia ex iuramento defuncti non obligatur pręciſe ad factum, Bald. in proęmio feudorum, col. 4. Corn. conſ. 256. in fin. uol. 4.

Subdeclaratur tertio in facto impoſſibili, ſeu ualde difficili, uel urgentis neceſſitatis, Anton. de Petruc. in l. 1. ff. de iureiur. effec. 33. Neguſan. de pign. in 1. membro, 2. par. in fin. & in 1. memb. 5. par. limit. 5. vbi aſſerit hanc eſſe communem opinionem, Ruin. conſ. 1. in fin. lib. 4. Boer. in cap. 1. num. 185. de iud.

16 Excuſatur igitur conductor, ſi factum ſit ualde difficile, ſi impoſſibile, ſi immineat maxima tempeſtas, extrema paupertas, & inopia, & ſimilia, non enim iuramentum vult actum impoſſibilem, uel ualde difficilem ad explicandum, ſed habet comitem diſcretionem iuris. Pulchre in materia Crauetta, conſil. 12. col. 1, ubi bene diſcurrit, quando eſſemus in forma, quę eſſet ad unguem obſeruanda, tamen procedit in actu poſſibili, & factibili.

17 Et in hac locati & conducti materia multi caſus occurrunt. Quis enim conduxit uecturam ad tranſuehendum granum ultra flumen exiſtens infra terminũ unius menſis, puta ſuperuenit continuata pluuia, & augmentum fluminis, non obſtante iuramento excuſabitur ſi faciet poſt factum.

18 Similiter magna, & extrema inopia, prout dicam in tit. de caſib. fortuitis.

19 Subdeclaratur quarto, quando ius compenſandi ſuperueniſſet ex poſt facto, ſecundum Abb. & alios citatus per Tindar. de compenſ. colum. 17. uerſic. attende, Socin. in l. Iulianus, in fin. ff. de condit. & demonſt. Pariſ. conſil. 121. num. 40. uolum. 1. ſequi, & diſtinguere uidetur Capic. deciſ. 167. Afflict. 381. & Galleſ. ad form. Cam. quæſt. 2. num. 6. ponam in tit. de compenſat.

Decla-

Digitized by Google

20 Declaratur ſecundo principali concluſio, ut quis ſubſtituere poſſit ex conuentione vel generali, & inde finitæ perſonæ, vel nominatæ perſonæ.

Et notandum eſt, quod ſi perſona eſt nominata, res procedit ſine dubio: ſi vero non eſt nominata, requiritur ſimilitudo peritiæ ſecundum æſtimationem eorũ quibus ſeruire debet, & arbitrio boni viri, Imol. in l. continuus, §. ſi ab eo, nu. 18. ff. de verbor. obl. Ronchegall. in l. 5. nu. 25. ff. de duob. reis.

Et dicit Abb. in c. quoniam, de off. del. quod ſemper requiritur conſenſus intereſſati.

Et applicando ad alios terminos in hac locati, & conducti materia, licet auctoritates ſuperius adductæ loquantur in Doctore conducto ad legendum, tamen attentis rationibus aptari poſſunt ad concionatorẽ, Medicum Communitatis, Aduocatũ in cauſa, uel Procuratorem, ſiue Notarium; non enim ſubſtituere debent etiamſi habeant facultatem ſubſtituendi, prout in mandatis, vt plurimum apponi ſolet, niſi æque idoneum, cum conſenſu domini, & attenta qualitate, & importantia cauſæ, loci, & perſonarum. Abſonum quippe videtur Medicum Ciuitatis, practicum, & expertum, in Ciuitate utilem, & gratum ſubſtituere nouitium, vel parum gratũ, ſic in Aduocato; debet enim eſſe acceptus, & gratus domino, & in quo cõfidat, prout in eo, & ſic de alijs percurrendo. Vnde facultas regulata eſſe debet arbitrio ſemper boni viri.

21 Declaratur tertio loco principalis concluſio, niſi conſuetudo ſit in contrarium, uel particularis ipſiuſmet Doctoris, quia ſolitus ſit ſeruire per ſubſtitutum, vel loci, & regionis, Bal. in l. fi. ff. de excuſ. tut. Bolog. in auth. habita, num. 265. C. ne filius pro patre, Roncheg. poſt Imol. & alios, in l. 5. num. 26. de duob. reis, aſſerentes exemplum cuiuſdam Magiſtri Alberti Medici. Addo Port. de vſufruc. in princip. nu. 9. limit. 3. Bimn. in repert. in uerbo, conſuetudo in ſimilibus.

22 Pone quod Doctor in alijs locis ſolitus erat ſeruire per ſubſtitutum, tamen in loco, vbi in præſenti eſt cõductus, non viget talis conſuetudo, quid inſpiciendũ?

Vide ſupra in principio tractatus quæſt. 5. ubi de conſuetudine varia, & diſformi, & quæ ſit attendenda loci, uel patrisfamiliàs.

Et licet Doctores loquantur in Doctore legente, vel Medico, tamen hæc omnia accommodari poſſunt in quolibet artifice cõducto, prout in fabro murario, lignaminis, ſcriptore, cum ratio conſuetudinis recipiat interpretationem a loco.

Vnde fabri lignaminis ſubſtituunt, notarii ad ſcribendum tantum ſubſtituunt.

23 Declaratur quarto loco allegata concluſio, vt non procedat ſtante iuſto, & legitimo impedimento, quo caſu Doctor, & quilibet alius cõductus ad aliquod opus peragendum, ſubſtituere poterit, vt per Cuman. Aret. & alios, in d. l. 5. Exempla autem multa ſunt. Primum eſt de graui infirmitate, ex qua impediatur munus perſonaliter expedire ex l. ſi poterit, ff. de manumiſſ. teſtam. Bald. in l. 1. §. ne autem, numero quinto, & ſexto, C. de caducis tollend. in l. fin. ff. de excuſa. tutor. Felin. in capitu. primo, de Summ. Trinit. Dec. in rubr. de off. eius, nume. ſeptuageſimo primo, Seb. Med. qui prædictos non allegat, de caſib. & periculis, par. 2 quęſt. 6. num. 26. & de impedimento ſtatur iuramento, Alexan. in l. 1. num. 3. de off. eius dicens hoc ſępius in facto euenire. Commendat Felin. in cap. paſtoralis, colum. 2. de offic. delegat. Cott. in memorabilibus, in uerbo, iudicis pręſentia, ver quintum &c. Firmian. in verbo, Doctor non poteſt, vbi limitat ſtante conſuetudine.

24 Quæ autem ſit grauis infirmitas, Iudicis arbitrio relinquitur, Bal. ad auth. ſed ſi quis ab aliquo, nu. 13. C. de teſtibus, Luc. de Penn. in l. vnica, C. de mendicã. validis, col. 2. lib. 11. Soc. ſen. conſ 244. colu. 2. lib. 2. Marſil. in l. quæſtionis modum, nu. 19. ff. de quęſtionibus, Iacob. Menoc. hoc admodum commendans, de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 1. caſ. 60.

Addo Aldobrand. in §. item propter, Inſtit. de excuſat. tutorum.

Et vltra Iacob. Menoch. addo, quod iudex ſe informare poterit a medicis, & peritis, Bar. in l. quæſitum, nu. 6. ff. de re iudic. in l. contumacia, §. pœna, num. 1. ff. eod. Alex. in l. ſi longius, nu. 1. ff. de iudic. Mauritius de reſtitut. in integrum, c. 339. in fine, ex gl. in l. ſemel, C. de re militar. lib. 11.

Secundo grauis infirmitas ex aſpectu conſtabit ſtãte proprio iuramento, Bar. in d. l. quæſitum, nume. 6. Abb. in c. tenor, nu. 2. de re iudic.

Tertio conſtabit grauis infirmitas ex aſtantibus, Ang. in l. 2. §. quod diximus, ff. ſi quis cautionibus, facit text. in c. quærelam, de procur.

25 Nota tamen, ꝙ ſi Doctor, vel alius cõductus ad aliquod opus peragendum dormiret cum vxore ſua, uel aliàs coiret, non diceretur infirmus, Abb. in d. cap. tenor, nu. 2.

26 Addendum etiam videtur, quod Doctori infirmo currit ſalarium etiamſi alium non ſubſtituat, multo magis ſi ęque idoneum ſubſtituat, l. poſt duos, C. de aduoc. diuer. iud. Bart. in l. 1. §. diuus, ff. de var. & extraord. cognit.

27 Secundum exemplum eſt in neceſſaria peregrinatione, quo caſu currit ſibi ſalarium ſtante licentia ſuperioris, l. hac lege, C. de proximis ſacri ſcrinii lib. 11. vbi ex mente Bar. colliguntur aliqua vtilia in hac locati, & conducti materia ad propoſitum ſalarii, & mercedis.

28 Primum eſt in milite ſtipendiato, qui ſe abſentat, de licentia, currit ſibi ſalarium perinde, ac ſi eſſet pręſens.

29 Secundum eſt in Poteſtate, & alio officiali ſalariato, quia tempore abſentiæ currit ſibi ſalarium ſi abeſt cum licentia ſuperioris. Amadeus in tract. ſindicatus, in gl. in eo, quod dictus poteſtas, nu. 107.

30 Tertium eſt, ut clerico abſenti de licentia ſuperioris currat præbenda, & Doctori abſenti ex cauſa reipublicæ, Bar. in l. Iulianus, §. eum quoque, ff. ex quibus cau. maio. Bertacch. in verbo, Doctor, ſub num. 40. dicens ita iudicaſſe in Ciuitate Fani. Poni etiam poteſt aliud exemplum in Doctore antiquo, & ſic ſenectus excuſat Bal. in l. in metallum, ff. de pęn.

Et hanc legem Iulianus, §. eum quoque, ſingularẽ dixit. Roman. notab. 453. Doctor. Bal. in l. ſi ea conditione, ff. de condit. inſer. vbi allegat gloſ. ſingularem, in l. deſertorem, §. ſi ad diem, in gl. 1. ff. de re militari, Bolog. conſ. 71. Dec. conſ 70. Petr. Leſnaudier, de priuileg. Doctorum, par. 4 quęſt. 9. latè Cagno. ad l. diem functo, nu. 189. ff. de offic. aſſeſſ.

31 Et nota ſcribẽtes in ſupra citatis locis, quia aliqui requirunt qualitatẽ neceſſarię peregrinationis, aliqui in ſimplici abſentia abſque neceſſitate exprimenda.

Vnum

Digitized by Google

32 Vnum non omittam ſatis frequens, & practicabile quòd quis non debet habere duplex ſalarium; tranſmittitur enim Doctor, qui legit, ad principem, debet ne habere ſalarium ambaſſiariæ, & lecturæ, & ſic de alijs? & tunc dicendum eſt, quod ſi quis abeſt ex cauſa, ex qua lucrum intentat, hoc non dicitur iuſtum impedimentum, ob quod liceret ſubrogare alium, vel lucrum percipere, Albertic. in l. 1. §. ne autem, C. de cad. tollend. Commendat Ronchegall. ad leg. 5. nu. 30. ff. de duob. reis, per l. fi. C. reput. in ſalarium.

33 Et hæc quæſtio ſæpius in facto occurrit; namque es procurator in Ciuitate, vel patria, tráſmitteris pro aliqua occaſione núcius, vis ſuperſederi in cauſis tuis, quo iure hoc facis? ſi enim lucrum ſentis ex iſta abſentia, cur petis ſuperſederi? cur non ſubſtituis?

34 Similiter occurrit in facto, es aduocatus, vel procurator Communitatis cum certa prouiſione, ſalario, & ſtipendio annuali, tranſmitteris pro negotiis communitatis ad aliquem locum, cur vis duplex ſalarium?

35 Ponit & exemplificat Ronchegall. in eo, qui eſt acceſſitus ad aliquod munus eccleſiæ, vel reipublicæ ſubeundum iuxta vnam expoſitionem ad l. quiſquis, & l. ad ſimilitudinem, C. de epiſc. & cler.

36 Pone, quod Doctor conductus ad legendum propoſuerit religionem ingredi, debetne prius perficere tempus ſuæ conductionis antequam religionem ingrediatur? Quilibet prima fronte pro religione reſponderet.

37 Contrarium eſt verius Speculat. de ſtat. Monachorum, §. 1. verſ. 29 ex ſententia Hoſtienſ. Commendat Rauenn. in ſuo aureo alphabeto, in verbo, Doctor. Veron. in l. ſi quis ſic, ff. de verb. ſig. Leſnaudier. de Doc. par. 4. quæſt. 1. Roncheg. ad d. l. 5. num. 31.

38 Vidi in facto caſum in medico conducto ad annũ, qui tribus menſibus elapſis religionem eſt ingreſſus, an debeat habere ſalarium pro rata temporis, quo inſeruiuit, & ſic quodammodo cauſa ſtudii prę ponderat religioni.

39 Afferri etiam poteſt aliud exemplum in Doctore ſene, prout ſuperius vidimus, quibus etiam parcitur, & reſtituuntur in integrum, Sfort. de reſtitut. in integrum, quæſt. 3. artic. 3. circa medium.

Cui adde, quis dicatur ſenex, ſi ſimus in caſu a iure expreſſe non diffinito, iudicis arbitrio remittitur, Iacob. Menoc. de arbit. iudicis, caſu 59. Barbac. conſ. 21. lib. 2. Felin. poſt alios, in cap. quoniam frequenter, vt lite non conteſtata.

40 Declaratur quinto loco allegata concluſio, vt non procedat quando Doctor, vel alia perſona, quæ per ſubſtitutum ſeruire vellet, eſſet effecta illuſtris, & promota ad aliquam dignitatem, quia per mutationem ſtatus poteſt ſeruire per ſubſtitutum, l.... vbi gl. C. de profeſſoribus, qui in vrbe Conſtantinopolitana, libro 10. in l. nullus, C. de decurionibus, li. 10. in l. quiſquis, C. de epiſcop. & cleric. Alexan. in ſcriptore loquẽs in l. 1. C. de præpoſit. agent. in rebus, libro decimo, Caccialup. de debitore fugit. quæſt. 4. verſus finem, Boniſ. de Curte in tractat. de nobil. part. 3. num. 119. & hæc eſt communis opinio, atteſtata per Iaſ. in l. 1. nu. 12. de off. eius.

Addo Barbac. qui appellat hoc dictum nouum, & inauditum, in cap. fi. columna vigeſimaprima, verbo, pondera vnum, de offic. deleg. Ioan. Lup. de dona. inter virum, & vxorem, §. 37. num. 22. vbi etiam valde commendat, declarando de æque idoneo, prout ſuperius dictum fuit.

41 Vnum non omittam dubitandi ſaltem cauſa, quòd ex quo Doctor ex lectura conſecutus eſt hoc priuilegium, vt poſt tot annos efficiatur illuſtris, honeſtum non videtur, vt contra eum obtineat, & utatur, & ſic legere poſſit per ſubſtitutum, argumento, l. amiciſſimos, §. fi. ff. de excuſ. tut.

42 Conſiderabam hoc priuilegium iuuare in aliis, & excuſationem prębere maxime quoad munera ſolida non autem quoad officiũ lecturę, quæ fuit cauſa iſtius boni, & dignitatis.

43 Dices. Non ſimplex lectura in cauſa fuit, ſed labor aſſiduus, & longus, nonne ex longo labore remiſſionem aliquam conſequi debent? quot enim in mechanicis ſeruiunt, poſt, licet non ſeruiant, titulũ retinẽt, & præmia ſolita conſequuntur, & in longe inferiori caſu famuli communitatum, qui vſque ad certam ætatem inſeruiuerunt, retinent priuilegia domus, & pręmia ſolita merentur, & habent.

QVAESTIO XIX.

QVAERO vlterius ad aliqualem repetitionem l. nemo, C. locat. vltra Ronchegall. & alios recẽtiores ſuperius allegatos. conductus ad aliquod opus, vel exercitium peragendum, commiſit delictum aliquod, propter quod per ſe deſeruire non poteſt, poteritne iſto caſu ſubſtituere, vel (vt ita dicã) ſublocare?

1 Primo videbatur dicendum, quod non debet quis ex eodem facto pœnam, & præmium conſequi, & ſic puniatur ex delicto, & ſubſtituere poſſit, l. ſiue, ff. de neg. geſtis, cum concordantiis, de quibus in l. ſi cui, ff. eodem tit.

2 Contrarium eſt de iure verius per l. de pollicitationibus, verſ. cum & abſens per amicum, ff. de pollicitationibus, quam ſingularem dixit Roman. ſingular. an promittens, conſ. 73. circa primum, Iuan. de plate. in l. nullus, C. de decurion. lib. 10.

3 Si igitur architectus a te conductus, vel alius artifex deportetur, vel carceretur, vel ſimilem pœnam patiatur, poterit nihilominus opus inchoatum explicare per ſubſtitutum, quod durũ multis prima facie videbitur, cum ex culpa ſua hanc priuationem habeat.

4 Pondera tamen illum textum in verſ. gratiam muneris, quod ſponte obtulit, &c. quod ibi ſumus in promiſſione operis mere liberali, & gratuita.

5 Notandum vlterius eſt, ꝙ Doctor poteſt ex cauſis prædictis ſeruire per ſubſtitutum, aliquibus tamen cõcurrentibus. Primo, quod non per ſcolarem, licet idoneum, & ſufficientem, ſed bene per alium Doctorem ſufficientem, & ęque idoneum, prout de æque idoneo iam ſuperius diximus, & hæc eſt communis opinio atteſtata per Gomeſ. col. 7. de actionibus. licet enim poſtea ex multis impugnare conetur, cum communi tandem reſidet Ronchegall. ad l. 5. ſub nu. 35. de duob. reis. Secundo concurrente (vt dictũ eſt) cõſenſu ſcholariũ in Doctore, & in prędicatore conſenſu populi, & ſic de aliis diſcurrendo, ita vt ſine conſenſu prætendentium intereſſe ſubſtitutio non ſubſiſtat, cap. fin. §. de his autẽ, de offic. delegat. Abb. in prædicatore loquens in aliàs allegato cap. quoniã, de officio delegati, Veronẽ. in d. l. ſi ſic, col. 3. ff. de verb. ſig. Mant. apoſtemate, 32. ſingulare verbum.

Tertio

Digitized by Google

6 Tertio multorum fuit opinio,vt iſta ſubſtitutio intelligatur,intra paucos dies per textum in materia locati,& conducti,de qua agimus in l.ſi in lege,ff.locat. & l.& ſi poſt tres,ff.ſi quis cautionibus.

Tamen illa iura loquuntur in actu recuperabili,tẽpus verò amiſſum recuperari nõ poteſt. Finge caſum contingibilem,infirmitatem grauem,quæ fuit cauſa ſubſtitutionis,eſſe aliquantulum longam,debetne ita cito fieri mutatio cum alia afflictioñe infirmi? quare cum diſcretione, & iudicio procedendum putarem. Vidi quandoque in facto caſum in ſimili. Extat decretum in collegio Notariorũ Ciuitatis Tuderti,vt Notarii de buſſula extracti pro cauſis Ciuilibus Domini Gubernatoris dictæ Ciuitatis ſubſtituere nõ poſſint, niſi in caſu infirmitatis,vel abſentia cauſa reipublicę, pater pluries conſtituit filium in dictis caſibus. Fuit quæſitum quid econtra, an filius patrem ſubſtituere poſſit? multi intereſſati opponebant,quòd non,putarem cum multis multo magis,& a fortiori poſſe. Pręſumetur enim magis idoneus ratione ætatis, & experientiæ,nec video rationem differentiæ,immo idẽtitatis maiorem,ſi pater ſuum multo magis. & ęquius filius patrem in ſupradictis ſe nper qualitatibus, & circumſtantiis concurrentibus.

QVÆSTIO XX.

1 VTIQVE,& delectabilis(ni fallor)eſt quæſtio ad repetitionem l.nemo C.locat.an ſubſtitutus, & (vt ita dicam)ſublocatus gaudeat priuilegio,honore, & præeminentia ſubrogantis. In hac quæſtione duo ſunt caſus principales. Primus eſt in priuilegiis, vel immunitatibus. Secundus eſt circa præeminentias,& honores. Circa primum diſtinguitur magiſtraliter; aut præuilegium eſt perſonale,& non tranſit: aut eſt reale,& tranſit Rot.deciſ.876.in antiquis, vbi Rota etiam loquitur in locati,& conducti materia, an priuilegiũ de aliquid non ſoluendo extendatur ad colonos,& procedit cum dicta diſtinctione,vt dicam in titulo de collectis, & vlterius ibi Rot.dat uirtualiter modum cognoſcendi, quando priuilegium dicatur reale,puta quando uerba referuntur principaliter ad bona,puta dicendo,ꝙ de talibus bonis quis nõ teneatur ſoluere decimas ad idem propoſitum, de quo ſupra, Rot. deciſ. 1. de decimis in antiquioribus, Bilignetti. Abb.in c.ex parte,1. 1.nu.4.verſ.ſed eſt dubiũ de decimis.conſ.9 verſ.uenio ad ſecundum, volu. 1. Iaſ.conſ.20 col.pen.vol. 1.

2 In dubio autem priuilegium præſumitur perſonale,& non reale,Bar.in l.1.ff.de conſtitutionib principum,Alex conſ 86.col.1.uol.1.conſ.101.in fine, eodem uol.conſ 76.in princip.uol 6.Iaſ.conſ.86.cul. 2. uerſ.in primis,vol.3.Anton.Gabr.de regul.iur. concl. 2.ſub nu.62.verſ.declara,&c.

Vnde actoris intentio eſt fundata in hac locati, & conducti materia contra colonos,& fictuarios pẽtentes ab eis collectas,vel decimas,quia in dubio priuilegium præſumitur perſonale, & ſic colonis,& fictuariis non competere, niſi excipiendo cõtrarium probent.

3 Secundus caſus principalis eſt circa honores, & præeminentias,& concluſio ſit Subrogatus, ſeu ſubſtitutus meretur,& habere debet illum honorem, & præeminentiam,quam ipſe principalis habere deberet,gl.1.in canon.quę de cauſa,ſecunda quæſt.4.Abbas in c.mandata, in ſecundo notab. de præſumptio. Ancha.in c. grandi.in quinto notab.de ſupplẽda negligentia prelatorum.Ang.in l ſi prior.§.quia Titio, qui potiores in pignore habeantur,notabil.1. Rom. ſing.370.Felin.rubrica de maiorit.& obedien.col.5. Anchar.in c.ſane,in primo notab.de officio delegat. Bertr.conſi.73.col.1.vol.1.in nouis.

4 Ampliatur hæc concluſio etiam ſi illi, quibus pręcedit,& uti ſubſtitutus pręfertur,digniores ſint. Barto.in l.comperimus.C.de proximis ſacri ſcrinii,libro duodecimo,in l.ſi filius, ff.de leg. Bald. in l. minor, §. pen.ff de procuratoribus.

5 Declaratur,vt non procedat ſtante conſuetudine, quæ in hoc attendi debet,vt ſubrogatus vtatur pręeminentia,& reputatione ſubrogantis.Cardin. in clemen.1.in 6.oppoſi.de officio Vicarii.Alex.in rub.de offi.eius.col.antepen.Fel.in c.mãdata, de pręſumpt.

6 Declaratur ſecundo,vt pręferri debeat in illis tantum actibus in quibus repręſentat,non in aliis.

Vnde regulata,& limitata eſt talis pręcedentia, vt per Felin.in c.cum olim,el ſecondo,de offi.deleg.

7 Declaratur quarto loco,quod ſubſtitutus,vel ſubrogatus honorari,& pręcedere debet ex perſona ſubſtituentis magis quam alius,ſed non tanquam principalis,& ita ſentit Deci.in l.ſolet,col.1.ff.de iuriſd.om. iud.& ita procedant allegata per Iaſ. in le. ſed & ſi,§. prętor,in vltimo notab.nu.6.ff.de in ius vocãdo,Vnde reſpectu aliorum concluſio procedit.

8 Licèt igitur perſonę induſtria electa ſit,ſubrogari, & ſubſtitui poteſt.ita contra Alex.contrarium tenentem,in l.1.de offi. tenet Deci. in c. ſi pro debilitate, col.2.nu.27.de offi.deleg.& patet ex prędictis.

QVAESTIO XXI.

PVLCHRA (ni fallor)eſt quęſtio,an exercens per ſubſtitutum gaudeat priuilegio,habeat ſalarium, & ſimilia,loquendo in doctore, & mercatore, & ſimilib.

1 Primo dicendum videbatur,ꝙ non,ex l.fi.ff.de excuſat.tutor.vbi Bart.per illum tex.dicit,quod comites & barones conueniri non poſſunt,dum ſunt in exercitu,& expeditione,dum tamen exercent per ſe, non per alium.

2 Et hanc partem tenuit glo.in l.2.C.de manc.& colonis,lib.11.Bal.& Salic.in l.1.§.ne autem, C.de caduc.tollen.Bar.in l.nemo,Roma.ſing.65.an exercẽs, dicens ad hoc ſingularem textum in l.fi.ff. de excuſa. tutorum.Iaſ.in l.ſcriniarios,nu.8.C.de militari teſtamento.vbi reputat ualde notabile pro mercatoribus magnatibus,qui exercent artem per inſtitores, & factores,quos proponunt,& conducunt ad intereſſendum apothecę,& mercibus.

3 Pro contraria parte facit regula,qui per aliũ, iuncta regula, poteſt quis per alium,lib.6.

4 Et hanc opinionem tenuit Andreas de Barulo, & Ioann.de Plat.in l.fin.C.de comiti. rei. lib. 12. Alex. in l.dieim functo,nu.23.Iaſ.nu.44.Deci.nu.19.& hęc opinio verior videtur.

Declaratur tamen ex intẽtione d.l.fi.ff. de excuſatio.tut.in contrarium adductę,ut non procedat in officio uili,prout piſtorum,cauponum,macellariorum & ſimilium,quia exercentes per ſubſtitutum nõ gaudent

dent priuilegio artis.ita procedit.l. fi. declarata hoc modo ab Alex.in d.l.diem functo,nu 23.

5 Vnde habes,quod prudenter conſideranda ſunt officia,& exercitia;ſi enim ſunt egregia,tunc per ſubſtitutum exerceri poſſunt,& gaudet exercẽs priuilegio: aut ſunt vilia,mechanica,uel ſordida,& tunc non poſſunt exerceri per ſubſtitutum,& conſideratio ſane rationabilis videtur,nonne debet eſſe differentia inter Doctorem,& piſtorem,poteſtatem,& calceoriarium? Quæ igitur erit argumentatio,non poteſt piſtor, ergo nec doctor,vel ſimilis.

Et notanda eſt in practica hæc conſideratio, quia veniet caſus in facti cõtingentia,quòd aliquis piſtor, macellarius,caupo,& ſimiles intendunt,recuſare aliquod onus patriæ,vel gaudere aliqua exemptione, vel immunitate conceſſa collegio ſuæ artis.

Vtique non audietur,ſi per alium exercuit, & erit legitima exceptio.Cuius enim ſunt(ut ita dicam) reputationis,& honoris iſti manuales,& mechanici,vt uelint uti ſubſtituto pro conſeruatione perſonæ?

6 Declaratur ſecundo,vt non procedat ſtante legitima cauſa neceſſitatis, quo caſu ſeruiens per ſubſtitutum gaudet priuilegio.Ita illum tex.limitat Bal.in d. l.fi.de excuſat.tutor.commendat Iaſ.poſt Alex.in d.l. diem functo,nu 44 ff.de officio eius.

Et ſic habetur duplex intellectus ad l.fin. ff. de excuſatio.tutor.

QVAESTIO XXII.

QVAERO iuxta præcedentem quæſtionem, & ad terminos locati & conducti, de quibus agimus. Aliquis non ſeruiuit per ſubſtitutũ iuxta præcedentem quæſtionem,ſed tranſiuit ad leuius exercitiũ ex aliqua indiſpoſitione,puta in firmitate,ſenectute, vel ſimili,an debeat gaudere beneficio ſtatuti diſponẽtis,vt quis perfecto officio gaudeat tali immunitate?

1 Videbatur dicendum,quod non,arguendo a ſimili ex regula in materia locati & conducti, nam quis deberet totum ſalarium ſi deficit per alteram partem quin ſeruiat,niſi ſe cum alio locauerit l.ſed addes, §. fi.ff.loc.& dicam ſuo loco,ita in propoſito dicendum videtur.

2 Contrarium eſt verius ex l.ex agentibus,vbi Alex. ad Bar.hoc cõmendat,C.de præpoſi.agent.in rebus, lib.12.quam ſingularem ad hoc dixit Rom.ſing 66.

3 Ampliatur vltra eum,vt procedat etiam in impedimento ex ſenectute. Abb.in c.magnæ,col.2. de uoto,faciunt quæ ſuperius dixi in materia ſenectutis.

QVAESTIO XXIII.

1 QVAERO vlterius,an ſi admittatur ſubſtitutus de voluntate,& conſenſu partis,requiratur iſta qualitas,& circunſtantia,quod ſit eiuſdẽ peritię, vel ſufficientiæ,& in hac omiſſa diſputatione,reſpondetur,quod non:conſenſus enim in hoc ſupplet omnem defectum.Cardin.& Abbas,in c.fi.de officio delega. Ioann.Moron.de fide,tregua,& pace,parte, 1. q. 64. vbi cum multis ſequentibus hoc explicat.

2 Vnde in facti contingẽtia aduerſarius,qui iam conſenſus præſtitit,dicere non poterit,nolo talem, quia non eſt idoneus,quia replicabitur, tibi imputes, cur conſenſiſti ſic ſimpliciter,& abſolute.

QVAESTIO XXIIII.

QVAERO ad vlteriorem repetitionem l. nemo, C.loc.extant in multis Ciuitatibus, prout Valentię aſſeritur,magiſtri operum latomorum, & carpentariorum ad viſitationem huius officij electi, & deputati,qui ex aliqua cauſa per reſignationem quodammodo ſubſtituere volunt, & in literis dicitur, ſi idoneus exiſtat,an talis qualitas idoneitatis probanda ſit?

1 Primo videbatur dicendum,quòd ſic,ex notat. per Benintend.deciſio.22.prope finem,vbi qualitas idoneitatis in teſte articulari,& probari debet, atteſtans hanc eſſe communem opinionem.

2 Contrarium in caſu iſto verius eſt, & ſufficit qualis,qualis approbatio iudicis, & illa uerba, ſi idoneus exiſtat,important potius admonitionem, quam conditionem,vt in facto deciſum atteſtatur Franc.Marc, decif.Delphinal.276.par.1.

3 Cui adde quod hæc eſt communis opinio. Addit. ad Alcia.de præſump.reg.2.præſump. 3. late Feli.in c.dudum,de præſump.

4 Si igitur nedum in reſignationibus beneficiorum, ſed aliorum officiorum,quę ſęcularia,& profana ſint, apponatur clauſula,ſi idoneus exiſtat,importat ſimplicem admonitionem,cum aliquali informatione iudicis,non conditionem aliquam.

5 Et ſic vides in hac locati & conducti materia, & ſublocationis,quod in quibuſdam locis, & Ciuitatibus principalibus cum certa prouiſa mercede, prout ad reuidendum,& inſpiciendum fabricas,& ſimilia, & ſi tales reſignant,requiritur idoneitas,cum aliquali informatione deputeantur quidam homines ſpecialiter ad tale officium.

QVAESTIO XXV.

1 QVAERO,an famulus infirmus teneatur ſeruire per ſubſtitutũ. Primo videbatur dicendũ quod ſic,ex l.1.§.quod ſi morbo,C.de præpoſi.agent. in rebus,qui textus,antequam vlterius procedam,eſt ualde celebris,& notatu dignus in hac ſubſtitutionis materia: æquiparat namque primo loco ſenes, & infirmos in ſubſtitutione facienda.conſiderat ſecundo loco,quòd bene ſe geſſerit in ſanitate, & antequam impedimentum ſuperuenerit.

2 Vnde ſemper bonum,& laudabile eſt bene ſe gerere in officio,vel exercitio ſuo; ſi enim poſt ſuperueniat infirmitas, vel aliud impedimentum, excuſatur, & auditur ſubſtituendo alium.

3 Vnde famulus conductus,uel procurator ad negocia,inſtitor,& ſimiles,qui bene ſe gerunt in ſanitate, in eorum exercitio excuſantur ſubſtituendo.

Semper igitur laudabile eſt,ut quis tempore, quo poteſt,bene,& ſollicite ſe gerat in officio ſuo.

Conſiderat tertio loco qualitatem perſonę nominando eam eiuſdem ſcrinii,ſi fieri poteſt. Quarto loco conſiderat idoneitatem,quę in duobus conſiſtere videtur,ſcilicet,moribus,& peritia,quod facit nedũ pro famulis,ſed doctoribus,& officialibus.

4 Vltimo conſiderat, quòd ſublocatio, ſeu ſubſtitutio intelligitur periculo ſubſtituentis.

Vnde,ſi famulus ſubſtitutus furetur, id erit periculo ſubſtituentis.dicam fortaſſe alibi latius.Alex.in

l.3.

Digitized by Google

l.3.nu.57.ff.de officio eius.Bal.in c.ſi deceſſerit, ſi de feudo controuerſia fuerit.Sebaſtia.Medic.de caſibus & pericu.q.62.par.2.nu.26.

5 Pro contraria parte facit tex.in l.fi.§.1.& §.fin.C. de proximis ſacris ſcrinii,lib.12.

Et hanc opinionem dicit veriorem Alb.in l. arboribus,§.de illo,in fi.ff.de vſufruc.

6 Circa hanc diſcuſſionem conſiderabam:aut loquimur,ſi poteſt ſubſtituere in tempore infirmitatis, & tunc poteſt,& ſic procedit prima opinio: aut loquimur an cogi poſſit.& tunc nō tenetur,& ſic procedit ſecunda opin.& faciunt quę ſuperius dixi de famulis & an tempore infirmitatis debeatur ſalarium.

7 Notandum tamen eſt in propoſito, quod ſeruiens per ſubſtitutum facit ſuo periculo, vt ſuperius dixi,& notatur in l.quiſquis,& l.ad ſimilitudinē, C. de epiſc. & cler. Vnde tenetur ad omnia damna,& intereſſe.

QVAESTIO XXVI.

1 PVLCHRA,& a præcedentibus dependens eſt quæſtio. Famulus promiſit ſeruire certo tempore, fuit impeditus,vult ſubſtituere,vel ſubrogare aliud tempus,an poſſit? Pariter poteſtas eſt conductus pro certo ſemeſtri,vult inſeruire in alio,nūquid poterit? & ſic de aliis,nunquid in locationibus poſſit vnū tempus ſubrogari,& ſubſtitui loco alterius? & primo dicendum videtur,quòd non,quia non eſt eadem opera vnius diei, & alterius ſequentis etiam in eadem perſona,l.ſi non ſortem,§.libertus,in uerbo, nam plerumque,& ibi Iaſ.in octauo notabili, ff. de condic. indeb. ideo Imperator in §.1. in authen.de inſtrumentorum cautela,& fide,deteſtatur comparationem literarum.

2 Pro contraria parte facit,quia promittēs facere ad certum terminum, faciendo poſtea, liberatur.text.in materia locati & conducti loquens,in l.ſi in lege,§.colonus,verſ.quod ſi paucis diebus.ff. locat.qui text. admodum celebris in materia moræ tam in contractu locationis,quam in aliis,quod moræ purgatio admittitur duobus concurrentibus.

3 Primo,quod mora ſit modica. Secundo, quod res ſit integra,& ius partis nō ſit effectum deterius. But. in c.dilectis,de arbitris,per text.ſingularem in c. ſuā, de poen.Bal.in l.ſi pacto quo penam,ff.de pact.eſt cōmunis opin. Emanuel in ſuo theſauro, in verbo, mora. Bonacoſſ.de æquita.Canonic.conclu.9.

Addo bene loquentes Iaſ.conſ.9.col.4.in fi.conſil. 82.col.2.vol.1.Curt.de feud.in 4.par.concl.16.Rip. in l.fi.col.3.de reuocan.donatio. Anton. Gabriel. de tranſact.conclu.1.nu.14.& 19.Contard.ad l.diffamari,q.9 nu.70 Bellamer.deciſ.745.vbi quando ius partis intelligatur effectum deterius.

4 Et vidi in facto caſum in hac locati & conducti materia ad intellectum dicti §.colonus,quod quis locauerat ad laboritium cuidam ruſtico unum ipſius podere,paucos poſt dies ab alio ius prætendente,fuit accuſatus colonus de turbata poſſeſſione, & per tres dies poſt querelam porrectam reuocauit eam, & conſenſit caſſationi, fuit dictum,fuiſſe infra paucos dies moleſtiam, ne ex tam paruo tempore ius partis ſit effectum deterius per textum in d.§.colonus.

5 Reſolutio ea eſſe videtur, aut quis locauit operas ſuas indefinitè, & abſolute ad incertum tempus, puta ad annum, uel menſem ſimpliciter nihil nominatim exprimendo,& reſtaurare poteſt in alio tempore aut ſpecificauit certum nominatum tempus, puta de menſe Auguſti,vel ſimili. & tunc non poteſt reſtaurare,niſi opera ſit omni tempore indifferens, vt ædificatio domus,& ſimilia,& ita tenuit Bart.in l.ſi vno, §.item cum quidam,nu.9.vbi Caſtrenſ.nu. 12. Fulg. nu.7.ff.locat.Bal.in l.liberti,libertæque nu. 15. C. de oper.libertorum.in l.ſi ita ſtipulatus eſſem,nu 3. Angel.num.2. Caſtrenſ.nu.4.Alex.nu.7.Iaſ.nu.15.ff. de verbor.oblig.Bar.in l.ſi prius,q.10 ſub num.13.ff. de noui oper.nunciat.in l.Senatus.§.fin. ff.ad Turpilianum.Bart.in l.ſi mihi vſusfructus,nu. 4. ff. de vſuſru. leg.Canoniſtæ in c.fin.de iud.vbi Abbas dicit, quod ſi Doctor legere promiſit duob. annis, & ex aliqua cauſa impeditus non legit.non poterit reſtaurare in aliis duobus annis,quia diuerſæ ſunt operæ vnius tēporis,& alterius,& idem tenet Firmian.in uerbo,operarius,& in verbo,obligatus ad operas,ſub nu.30. & hæc eſt magis communis opinio,de qua per Iaſ. in d. l.ſi ita ſtipulatus,nu.15.Paris de ſindic.in verbo impedimentum.

7 Et ſi conſideremus paulatim hominum actiones, vitam,& modum, magna eſt diuerſitas in operando nedum ab vno anno in alium,menſe in menſem, ſed, & a die in diem,immo hora in horam,& nedum in operibus mechanicis,& manualibus,ſed intellectualibus ipſis.

Habitus enim intellectuales,& qualitates ſciētificę recipiunt magis, & minus,& in vna hora magis, quā alia intellectus abſtrahitur, & uirtutes per exercitiū recipiunt incrementum,l.legatis,§. ornatricibus, ff. de legat.3.

8 Circa tamen præſentem reſolutionem obſtare videtur textus in l.Paulus,§.Caius,ff. de liberali cauſa, vbi libertas danda erat ſeruo, ſi continue per triennium ſeruiuerit, ſi enim ſeruiuerit pro parte elapſo aliquo temporis ſpatio,admittitur ad ſeruiēdum pro reſiduo temporis.

Multorum fuit opinio, quod ibi ſpecialis ſit fauor libertatis,& hoc eſt refugium omnium, prout in dote,& pia cauſa. Cum enim neſcimus aliquid reſpondere,recurrimus ad iſtas ſpecialitates,quæ iam faſtidiūt ſtomachum.

9 Placeat conſiderare primo loco,ſi reſponderi poſſet,quod ibi ideo eſt,quia diſceſſerat ille, in cuius fauorem erat implenda cōditio,merito admittitur purgatio moræ. Ita declarat Accurſ. in l. Thais. §. intra. ff.de fideicommiſſ.

10 Ex qua ſolutione colliguntur duo vtilia in contractu locationis,& cōductionis,q̃ mora purgari poteſt mortuo eo,in cuius fauorem conditio implenda erat Vnde,ſi locaui tibi fundum ad laboritium pro triennio continuo,cum pacto,q̃ quolibet anno, tali menſe,vel die facias hoc, ſi ego moriar implemento non ſecuto cum hęrede meo,admittitur purgatio moræ.

11 Secundum colligitur ex hac ſolutione,quòd famulus,ſi promittat ſeruire domino ſuo in trienniū proximum cōtinuum pro certo ſalario,ita vt non ſeruiēdo,& deficiēdo in aliquo,cadat,ſi moriatur dominus, poterit famulus purgare moram,& audietur ad ſalarium petendum.

12 Hæc vera uidentur in reſpicientibus perſonam domini,& locatoris. Quid dicendum in aliis ſpeciebus locationis,& conductionis? locauit puta Sempronio

fun-

Digitized by Google

ſundum,vel podere ad quinquennium,cum pacto, ꝙ quolibet anno plantet,& arbores,& tot uites, vel ſimilia faciat in vita locatoris,& domini, nõ impleuit in totum,ſed in parte tantum, vult purgare moram cum herede,poterit ne,ad effectum,vt expellatur?

Similiter quis promiſit infra duos annos, uacauit per menſem,vel duos,ita vt in tempore penitus non [illegible]erit,admitti ne debet ſaltem cum hęrede?

Poſſet in hoc fortaſſe dici,quod ſic,nedum cum hęrede,[illegible] etiam cum domino,ſi ſimus infra paucos dies, & ius non ſit [illegible]ctum deterius,vt tetigi ſuperius ex l. ſi in lege,§ colonus,ff.loc. nec crederem in hoc ſubtiliſare iuramentum,cum ſequatur naturam actus,nec eam amplict,prout alias dixi,& ſuo loco dicam.

13 Et vltra alios ad illum textum ſolutio videtur eſſe,quod verbum,continuum,in eo textu ſignificatũ, temporis aliquam interruptionem, & intercapedinẽ denotat,vt late deducit Bart.de tempore vtili, & cõtinuo,cap.9.& ſequenti,qui hunc textum in hac materia notabilem,& celebrem dicit. Vnde dici poteſt, quod ex tacita mente deponentis,qui uſus eſt verbo, continuo,in ipſius diſpoſitione colligatur reſolutio ad illum tex.

14 Et paſſim in practica ſeruire poteſt hæc reſolutio tam in materia locati & conducti,& circa colonos,& conductores,quam ad alia ſimilia.

Vnde in colono afferuntur probationes aliquæ: *io ce l'ho viſto lauorare continuamente,& io ce l'ho viſto entrare,& uſcire continuamente*,in re conducta loquẽdo, & ſic paſſim percurrendo.

15 Et practicando utiliter ponderãda ſunt verba Bar. in d.l.ſi mihi vſusfructus,nu.4.qui pręſupponit,ꝙ ſteterit per communitatem,quę elegit quo minus in tẽpore electionis deputato exerceat officium ſibi per electionem conceſſum.

16 Secundo pręſupponit Bartolus, quod ille electus poteſt ſolum agere ad intereſſe.

Vnde prima facie vulgares contrarium ſentirent; ſi enim electus dicat, poſtquam non potui exercere officium meum in tali tempore mihi ex electione cõceſſo de his pro aliis ſex menſibus,utique nõ, & agat ſimpliciter ad intereſſe.

17 Idem in domino cum famulo inferri poteſt,ſi conduxi famulum pro anno incipiendo,&c.non ſeruiuit tali anno,ſtetit per me,non poteſt petere famulus,te neas me alio annõ ſequenti,ſed agat ad intereſſe.Clarius,& ſubtilius hoc tangit Bar.in l.ſi prius,q.10. nu. 13.ſuperius allegata.Quod ſi communitas tenetur ad patientiam ex electione facta per ſe immediate, uel per ſindicum ipſius,ꝙ ſit immiſſio in bonis vniuerſitatis,& dum agitur ad implementum temporis,tempora labuntur,& magnã vim facit Bar.in ſuperius allegatis locis,quòd aliud,& longe diuerſum eſt officiũ vnius anni,& alterius anni.

18 Sed dici poſſet in hoc. Si quis promiſit ædificare domum,licèt reſultet certum corpus, & eadem domus ſit hodie,cras,& ſic deinceps,ſatis eſt,quòd operæ uarientur ex tempore,& conſequenter non deberet reintegrari tempus, & conſiderando hominum actiones etiam in fabricando operę variantur,& melior,& perfectior apparet opera etiam muratoria, & mechanica vnius temporis,quam alterius.

19 Reſpondetur a multis,quòd licet operæ in ſe variẽtur ex tempore, tamẽ domus ipſa principaliter eſt in obligatione,& operę veniunt in conſequentiam, & ita Iaſ.in d. l.ſi ita ſtipulatus,ſub nu.16.

20 Replicari poſſet ſi conceditur officiũ,vel podeſtaria, puta pro ſex mẽſibus principaliter officiũ promittitur,& tẽporis pręfixio venit in conſequentiã limitando quodãmodo dictũ officiũ principaliter intentum,& tamen non admittitur reintegratio tẽporis.

Reſpondetur addendo aliquid diſtinctioni Bar.ſuperius allegatæ,& vt vidimus communiter receptæ, quando tempus eſt præfixum operi,quoad principiũ, & finem, ita ut ſit de ſubſtantia contractus. Et tunc peccatũ temporis erit peccatũ formæ, & vitiat. nec poni poteſt tẽpus pro tempore,quando tẽpus dat eſſe rei,prout in poteſtate pro certo tẽpore conducto,ergo poteſtas ſibi imputaret caſum,l.ſi pecuniã,ff de cõdict.ob cauſ.l.1.C.de re milit.lib.12.

21 Et iſta tẽporis præfixio operi,uel negotio peragendo poteſt dupliciter contingere: quandoque a contrahentibus,prout exemplum ſuperius illatũ de poteſtate pro ſex menſibus conducto, quandoque venit præfixio temporis a natura ipſa,non miniſterio hominis,& tunc idẽ eſt,ut latè,& ſubtiliter per multa iura deducit Bal.in d.l.liberti,libertæque, ſub nu.15.

22 Et colligimus Ex Bart.& Bal. doctrina in materia officii famulatus,& ſimilium,aut impedimentum venit a caſu,& ſibi imputet conductus ad officium, vel famulatũ,aut impedimentũ venit ab aduerſario,tunc non auditur in reintegratione temporis, ſed poterit agere ad intereſſe tantum.Sentit etiam Bal. in citato loco,quod ſi officialis conductus eſt in itinere, quod ſibi debetur ſalariũ, & tempus abſentię pro ſeruito computatur;prout ſuperius vidimus.

23 Conſideranda etiam ſunt verba iuris conſultorũ primo in l.ſi in lege,§.colonus, ff. locat. de qua ſuperius vidimus,& hoc in verbis illis,quod ſi paucis diebus prohibuit, quod impedimentũ paucorũ dierum non eſt in conſideratione,nec aperit I.C.qui,& quanti ſint iſti pauci dies,nec ſe fundat in paucitate dierũ tantũ,ſed ne ius ſit effectũ deterius,quaſi & in paucis diebus hoc quandoque euenire poſſit.

Ponderanda ſecundo loco ſunt ſimiliter in l. Paulus,§.Caius,ff.de liberal.cauſa ſuperius allegata,quod ibi ille,qui erat obligatus ſeruire triennio continuo, diſceſſerat nondũ eo tranſacto,quaſi pro maiori parte eſſet elapſum,& prope finẽ eſſet;maiori nãque excuſatione dignus videtur,qui pro maiori parte adimpleuit,& implementum eſt prope finem.

24 Vnde ſi famulus,qui per annum continuum ſeruire promiſit,admittatur facilius ad moræ purgationẽ pro integro ſalario conſequendo,ſi pro maiori parte tẽporis inſeruiuit,& prope finem anni continui aliquantulum vacauit,quam ſi in medio, vel ante mediũ anni vacaſſet.

25 Ponderanda tertio loco ſunt ad hoc propoſitum I.C.verba in l.ſeruus qui teſtamento,§.fi.ff.de ſtatu liber. vbi ſeruus tenebatur præſtare operas annorum ſeptem,ſi inſeruiuit pro tribus,puta,deinde pro uno anno vacauit,poſtea ſeruiuit pro tribus aliis,quod poterit reſtaurare tempus fugæ,& in hoc audietur, & ſi detur libertas,ſi annis ſeptem ſeruiſſet,non intelligitur de proximis,ſed in genere.

26 Vnde ſi teſtator legat famulo quinquaginta,ſi ſeruierit in domo per duos annos,quomodo intelligitur hoc biennium?

Vide-

Digitized by Google

Videbatur de proximis ex l.eum qui Kalendis, ff. de verb.oblig.

Contrarium eſt verius,ex d.l.§.fi.& in fi.& hoc eſt conceptum in genere.

27 Et ſic habetur limitatio ad l.eum qui Kalendis, ff. de verb.oblig.

QVAESTIO XXVII.

PROSEQVENDO materiam famulorum, nec non artificum,& alicuius exercitii,quæro, an dominus poſſit delegare operas famuli ſui tranſmittendo ipſum ad ſeruiendũ, & operas pręſtandũ alii. Quęſtio ſane valde vtilis,& quotidiana eſt,& Petr. Duen. inferius allegandus reg.304.eam fundat in ratione iuris ſublocandi,prout clare videri poteſt,& paſſim occurrit,quod Domini etiam ſublocant(vt ita dicam)famulos ſuos, damni quandoque euitandi cauſa, vel lucri captandi,& hoc paſſim rerum magiſtra experientia docet,& ob id diſputatione omiſſa , veniam præfationis loco ad operarum diuiſionem.

Et licet operarum diuiſionem multi multifariam poſuerint,hæc tamen mihi breuior,& vtilior,& facilior videtur.

1 Operarum duo ſunt genera,officialium nempe, & artificialium.Officiales dicuntur,quæ non in arte vila, vel certo exercitio, ſed in domino quibuſcunque officiis adiuuando verſatur, & earum proprietas in edentis perſonam conſiſtunt, & domini,cui exhiberi poſſunt,& debent,nec in perſona variationem recipiunt. Ita annuit text.in l.operæ,in rerum,ff.de oper. liber.vbi clare hanc diſtinctionẽ ſentire videtur Bar. in l.ſi non ſortem,ff.liber.num. 19. vbi Alex. num. 6. Iaſ.nu.24.verſ.tene tu,ff.de condict. indeb. ponentes exemplum in ſeruiendo in Camera , aſſociãdo per terram, ſeruiendo in menſa,ſimiliter præſto eſſe,dum dominus eſt animo,vel corpore ægro,doctis ſermonibus obiectare, & colloquiis filios erudire, officii potius, quam artificij munus eſſe docet Hotoma.in cõment. iur.in verbo,operæ libertorum.

Ex quo primo operarum membro infertur ad aliqua vtilia,& delectabilia.

2 Primum eſt,quod officium Pincernæ eſt opera officialis,quæ conſiſtit in perſona illius, cui edi debet, & edentis, & variatur perſonæ variatione, & cadit quædam affectio,& ſingulare intereſſe quoddã. Vnde nec delegabile,vel tranſmiſſibile eſt.

Vnde in materia,de qua agimus,nec a domino delegari poſſet,nec ipſe alium ſubſtituere, vel ſubrogare poſſet contra domini mentem,& uoluntatem.

3 Secundum eſt,quod officium architriclini eſt opera officialis,quæ pariter cõſiſtit in ſatisfactione illius perſonæ,cui exhibetur,& exhibentis,& dominus admodum complacet magis de vna perſona,quam alia, & applicatur mos,ſtilus,& vſus vitę domini,& ipſius ſeruientis. Vnde nec a Domino delegari poſſet, nec alium ſubſtituere.

4 Tertium eſt , quòd officium cubicularii eſt opera officialis,& ſapit admodum obſequium ipſum perſonale reſpectu exhibentis , & illius , cui edi debet, & magna cadit affectio. Vnde nec delegare,nec delegari poterit.

5 Quartum eſt officium caudatarii , & aliorum, qui deferunt dominis in via , & deambulando biretum quadratum,vel pileum,hæc etiam eſt opera officialis ſequendo exempla Bar.& aliorum ſuperius nominatorum,& attendunt obſequium quoddam perſonale, in quo magis dominus complacet,& delectatur magis vna perſona,quam alia.

6 Quintum eſt officium præceptoris,(vt ita dicam) filiorum domini,eſt potius officium,quam artificiũ: licet enim magiſtri,pedagogi,& præceptores conduci ſoleant certa mercede, conuenta tamen cum iſtis potentioribus, & magnatibus affectant , & quærunt homines ſeruire nulla mercede cõſtituta ſub ſpe potius incerta,& fallaci alicuius magnæ recognitionis, & ſæpius infelices curiales decipiuntur,& conſumũt vitam,& iuuentutem ipſorum,poſtea redeunt in patriam non victores ſed victi,& reportant aliquã grauem,& ſæpe ſæpius incurabilem infirmitatem pro recognitione ſuorum iuuenilium laborum,vel mortuo ex accidenti eorum domino cum magno onere æris alieni conflati ſub ſpe fallaci recognitionis,quæ euanuit ceu fumus in auras.

Experientia rerum in hoc magiſtra quotidie docet demonſtrat,& ante oculos ponit,nos autem infęlices increduli ſumus.

7 Iſti etiam,qui morantur in palatiis iſtis Illuſtriſſimorum,& delectantur ſtudio hiſtoriarum , vel antiquarum,vel modernarum,vel Sacræ Theologiæ , vel humanarum literarũ,& ſæpius dominis præſto ſunt delectando aliquo notabili diſcurſu , vel relatione tranquillando animũ multis negotiis inuolutum, dicuntur præſtare officiales operas, immo obſequiũ quoddam.

8 Artificiales verò operæ ſunt generaliter omnes, quæ alicuius artis propriæ ſunt,veluti pictor , faber, medicus,architectus,& ſimiles.

Hæ namque non reſpiciunt perſonam exhibentis nec illius,cui exhiberi debent,ſed ſeruiunt indifferenter omnibus,& conſiſtunt in præſtatione pecuniæ,& ſic reſpicit materiam locati & conducti, l.fabriles, ff. de oper.liber.& tradunt omnes in l.ſi non ſortem, §. libertus, ff.de condict.indeb.vbi tamen Alex.num.6. differentiam quandam conſtituere uidetur inter fabriles,& artificiales, vt fabriles, & cum doctrina , & ſine intelligantur: artificiales verò cum doctrina tantum,& ſic ſit generalius nomen opera fabrilis, quam artificialis.

9 Et per modum diſcurſus notare placeat cõmunem curſum cauſarum,& hominum actiones ponunt I.C. & etiam legum interpretes omnes ſeruire domino in menſa,camera,& deambulando,eſſe operas officiales vt ſuperius vidimus ex Bart.& aliorum exemplis, vti opera alicuius eximij Medici,qui vltra ipſius doctrinam,& experientiam cognouit fortaſſe adeo bene ac curate,& diligenter complexionem,vitam,& mores domini ſui,vt uere dici poſſet id,quod de opera obſequiali dici ſolet,quòd cadat affectio tam reſpectu exhibentis,quam illius,cui exhiberi debet,& tamen nõ eſt opera officialis,immo mera artificialis. Idem de quibuſdam pictoribus excogitari poteſt.

10 His igitur ſic pręmiſſis, & pro nunc diſputatione omiſſa, Famulus de mandato domini ſui tenetur præſtare operas alteri,quas ſibi exhibere tenetur,l.operæ in rerum,l.homines,ff.de operis liber.l.vxori,§.ſcorpium,alias ſerapium,ff.de uſufruct.legat. quem text. nota ſemper in hoc carniſpriuii tempore,quòd domi

nus

Digitized by Google

nus legauit ſcorpium concubinæ ſuæ,& huius regulę ratio in hoc principaliter fundata videtur, quia conductor ſublocare poteſt, vt per Duen. reg. 304. de qua materia in præſenti agimus,& ob id hanc concluſionem appoſui.

11 Ampliatur hęc concluſio, vt pecunia acquiſita per famulũ ſublocatum acquiratur domino ſublocanti l. ſi libertus, la prima, l. patronus, l. qui libertinis, ff. de oper. liber.

12 Et ad propoſitũ materię locati & conducti, de qua agimus, prætereundum non eſt intelligentia l. ſi libertus ſuperius allegata, quod ſi conduxi Medicum, vel artifice anũ in diminũ otiũ, cogitur me volẽte ſeruire gratis omnibus amicis, & beneuolis meis.

13 Multi in facto contingente contrarium dixerunt, dicentes. Ego conueni ſeruire tibi, & in familia tua, nec in ſe turmea fuit tum amicis tuis, ob id vltra mentem intentio noſtra porrigi non debet, l. non omnis, ff. ſi cert. petat.

14 Et ſic in facto conductionis, & locationis non intelliguntur excluſi amici, & beneuoli.

Vidi in facto caſum. Quidã dominus habebat procuratorem prouiſionatũ ad tot pro anno pro ſuis cauſis peragendis, vult eum operari, & patrocinari in cauſa cuiuſdam amici, & beneuoli, & gratis, & ſine mercede aliqua nũquid teneatur multi dixerũt, quòd nõ, tamen tex. in d. l. ſi libertus, contrarium ſentit.

15 Bene verum eſt, quòd ſi domini modus eſſet admodum exceſſiuus, & ampliaret labores medici, vel procuratoris ad quamplures amicos, quòd recurrendũ eſſet ad iudicis arbitriũ.

16 Ponderanda etiã ſunt in hac locati materia verba tex. in allegata l. patronus, qui vult habendũ eſſe reſpectum, an quis ſit modicis patrimonii, vel non, vt non aliterum poſſet operibus, quã locando eas &c. ad illum, qui tenetur aliquid pręſtare, dicit: *Io non poſſo darti in contanti coſa alcuna, perche io ſun pouero, però io verrò ad opera con voi, ouero andarò ad opera per voi.* Hoc enim caſu videtur magis exigere operas, quam mercedem.

Et facit ad debitorẽ fugitiuũ, qui ceſſit bonis, qui tenetur operari creditori ſuo, vt ſuo loco dicam.

17 Et ſic faciunt differentiã I.C. & legiſlatores, quòd aliud ſit per locationẽ alicuius exigere operas, aliud mercedẽ conſequi, prout ex eo textu colligitur. Ponderandus eſt tex. in eadẽ l. patronus, in uerbo, pretiũ, quòd merces operarũ locatorũ dicitur, & appellatur pretium.

18 Ex quibus poſtea infertur ad deciſionem quæſtionis. Si conduxi famulũ, uel alium an poſſim ſublocare alii? & diſtinguendum eſt cũ tex. in l. operę in rerum, de qua ſupra: aut ſunt operę officiales, quæ a perſona ſeparari non poſſunt, & delegari non poſſunt, aut ſunt artificiales, vel fabriles, & iſtæ delegari, vel ſublocari poſſunt, & ita tenet Bartol. in d. §. libertus, nu. 30. vbi Alex. nu. 20. Iaſ. nu. 16. Bal. in d. leg. liberti, nu. 14. Tiraquel. de retract. ligna. § 20. gloſ. 3. num. 30. & 41.

19 Sed non inutile eſt in practica quærere, quomodo dominus conductor hoc faciet, requireturne conſenſus famuli, vel non, ſi enim inſpicimus leg. 1. C. de nouat. videtur expreſſe requirere conſenſum ipſius debitoris, & ſic famul. Caſtren. in l. 2. ſub nu. 5. ff. ſolu. matrim. limitat. l. 1. C. de noua. ut non procedat in debitore operarum, & ſic ſecundum eum poteſt delegari famulus ignorans, & nullatenus conſentiens, & hoc fauore operarum.

20 Verior tamen uidetur opinio Alex. Aut enim dominus vult delegare famulũ, & tunc in terminis delegationis requiritur conſenſus illius. Aut uult cedere, & tũc requiritur conſenſus ipſius iuxta terminos, & diſtinctionem l. 1. C. de nouat. & ita diſtinguit Alexan. in l. ſi non ſortem, §. libertus, ſub nu. 20. ff. de condict. indeb. in l. 2. nu. 28 ff. ſol. matr.

21 Vnde reducendo hęc omnia ad vtilitatẽ practicæ cedat dominus conductor, & ceſſionariũ in rem ſuã procuratorem conſtituat, & hanc inſtrumenti formã colliges ab Alex. in d. l. 2. nu. 28.

Et ſic facilior eſt ceſſio, quam delegatio.

22 Declaratur ſecundo loco, vt non procedat, quãdo delegatio, uel ceſſio fieret perſonę cauilloſę, vel rixoſę, vel aliàs homini odioſo, quia famulus, vel alius debitor operarum non cogitur ſeruire, & operas pręſtare. dicam ſuo loco de colono rixoſo.

23 Declaratur tertio, quando vellet vt extra locũ ſeruiet l. vſuras, & ibi notatur, C. de ſolut. Duen. regu. 304. in fine.

Vnde multi famuli mittuntur ad merendum, multi ad vecturam cum multis ad urbem, dicere poſſunt, nolo facere, quia non ita conuentum eſt.

24 Declaratur quarto loco allegata concluſio de operibus officialibus, & ſimilibus, vt non procedat tempore neceſſitatis, quo caſu etiam pro ſeruitiis perſonalibus dominus imponere poteſt charitatiuum ſubſidium vſque ad valorem operarum, vel mandare ſubdito, quod ſeruiat alteri vſque ad dictum valorẽ. Bal. in l. j. in fi. C. de oper lib. per l. ſi libertus artẽ, ff. eo. ti.

25 Et omiſſis multis, quæ adduci poſſent de materia neceſſitatis, vnum dicam, quod reſpicit materiam locati & conducti, quod priuilegium exemptionis non operatur tempore neceſſitatis. Bald. in l. iubemus nullam, in princ. C. de ſacroſanc. eccl.

26 Vnde iſti fictuarii, coloni, & conductores priuilegiatorum, ſi in aliquo potiuntur priuilegio dominorum, de quo tamen dicam in tit. de collectis, id procedit, ſi non ſimus in caſu magnæ neceſſitatis, patrię, & reipublicæ.

27 Sed hic quæro, Vidimus ſuperius, quòd delegatio fieri non poteſt de operibus officialibus, quid ſi fiat? Vtique delegans liberatur ope exceptionis. Ita dixit Bart. in l. 4. ff. de dolo.

28 Pone, quòd interueniat ſtipulatio, prout in delegatione requiritur, iuxta l. 1. ff. de noua. Reſpondetur quod hoc non releuat in officialibus, quia (vt dictum eſt) tales operæ ſunt inſeparabiles a perſona exhibentis, & illius, cui exhibere debent, meritò etiã quis per ſtipulationem promittens non tenetur l. liber, & ibi Bal. no. in 2. col. ff de ope. lib.

29 Vnde ſequitur, quòd licet in aliquo actu concurrant omnia neceſſaria requiſita. tamen ſi repugnat natura rei tractandæ, requiſita in ſe nihil operantur. Licet igitur concurrat conſenſus famuli, pariter & ſtipulatio, & alia requiſita ad delegationem, quia repugnat natura operæ officialis, cum ſit a perſona inſeparabilis, alia nihil operantur.

30 Addo etiam ad declarationem prædictorũ, quod ad eſſentiam delegationis requiritur, quod ille, cui fit delegatio, ſit creditor, l. quãuis, §. ſi mulier, ff. ad Vel

leã.

leia. latè Iaſ. in l. ſingularia, ff. ſi cert. petat. & non ſeparando materias, cum vna tendat ad intelligentiam alterius, dicitur pariter, quod promittens ſimpliciter operas, intelligitur quas ſcit facere, & ſic licet talis promiſſio reſpectu prolationis uerborũ n ſit incerta, relata tamen ad qualitatem promittentis eſt certa. ita Pau. Caſtr. in d. §. libertus, nu. 4.

31 Vnde ibidem dicebat Bar. num. 28. quandoq; promiſſor exercet operas fabriles tantum, ſiue artificiales, & ad illas tenetur: quandoque neſcit exercere aliã artem, ſiue operam, niſi officialem, & tunc ad illam tantum tenetur, quandoque ſcit exercere plures artes, operas, uel exercitia, & tunc electio eſt promiſſoris, & hanc opinionem dicit ibi veriorem Alex. ſub nu. 8. prope finem.

32 Vidi in facto caſum tẽpore menſis Martii, quo cõducuntur operarii multi in vineas, ꝙ quis conduxerat operarium uarii exercitii, qui volebat exercere in vinea unam operam, & dominus volebat aliam, orta eſt contentio, fuit recurſum ad iudicem, qui iudicauit eſſe electionem promiſſoris.

33 Similiter in facto vidi in fabro lignario in fabricã domus cõducto pro certa mercede, & ſciebat dolare trabes, facere interſiaturas, & artẽ, vulgo *del torno* cuius erit electio? quęſiuit n. in citato loco Bar. quãdo operæ differunt ſpecie, prout ſunt officiales, & fabriles, quid ſi habeat plures artes unius exercitii quaſi indiuiduas vniuſmet artis? vtiq; a paritate rationis dici poſſet electionem eſſe promiſſoris.

QVAESTIO XXVIII.

QVAERO faber conductus promiſit opus explere ſuis manibus, an poſſit ſubſtituere, vel ſublocare?

1 Primo uidebatur dicendũ, quod ſic: qui enim per alium facit, ipſe facere videtur, l. 1. §. deieciſſe. ff. de vi & ui armat. regul. qui per alium, lib. 6.

2 Contrarium eſt verius, gl. in l. 1. §. ne autem. C. de caduc. tollend. in l. inter artifices. ff. de ſol. in c. cum dilecti, de reſcr. in l. ad probatorias. C. de diuerſ. offic. & app. li. 12. Fel. in. in c. ſi. §. is autem. ff. de offic. ordinar. tangit remiſſiue tantum Nicol. Mor. de fide, treg. & & pac. par. 1. q. 66. in fine, nu. 6.

3 Vnde cautela eſt, ꝙ in inſtrumento conductionis apponatur clauſula per ſe, & manibus propriis, quæ habent virtutem præciſam, reſtrictam, & limitatam, ut ſit excluſiua aliarum perſonarum.

4 Declaratur, vt promiſſor operis ſeruire poſſit per ſubſtitutum, etiam ſi ſit electa induſtria perſonæ, & promiſerit facere manibus propriis, qui quidẽ ſubſtitus ſit executor operis? Magiſtri enim in capite exiſtunt plurimum, & dictant cum aliqua reputatione, quid agendum. ita Caſtrenſ. in l. continuus, §. qui inſulam, in 1. notab. ff. de verb. obl.

5 Et paſſim experientia docet, quod iſti magni Architecti tenent penes ſe vulgo *ſottomaeſtri*, qui laborant ante oculos magis inſpicientis, diſponẽtis, & ordinantis. Et vere in hoc caſu procedit regula, qui per alium facit, ipſe facere videtur.

6 Declaratur ſecundo, quia promiſſor operis ſeruire poteſt per ſubſtitutum, uel quando non erit artifex operis, uel quando opus faciendum erit adeo magnũ, ut ſine longo temporis interuallo non potuiſſet expediri, quia non eſt præſumendũ in hoc ſtricte procedendum, quia res careret exitu. Ita Bar. in d. §. qui inſulam.

7 Finge enim, quòd conduxerim magnum palatium manibus propriis fabricandum, quando dominus locator operis habitabit? qui anhelant ad habitationẽ in eius uita magis quam ad aliud deſiderium, & magnopere mori vereatur antequam incipiant habitare & videtur experientia docere, quod Domini, qui cõſtruunt palatia, moriuntur antequam ſint habitabilia. Et hoc prouenit, quia apparebit poſtea memoria, quæ non ita laudatur in uita, prout in morte.

8 Vnum etiam non omittam, quod in facto occurrere vidi in hac materia ſublocationis, & ſubſtitutionis. Quis locauerat operas ſuas ad ſcribendum quædam capitula cuiuſdam confratriæ laicorum ſiue battutorum, & quidem componebat caracteres pulchre, & laudabiliter, & ab omnibus eius ſcripta erãt commendata, poſtea volebat ſubſtituere, & quidem alium, cuius ſcriptura erat ſatis legibilis. Orta eſt contentio, & quidem fuit dictum, quòd non poterat ſubſtituere cõductus ad ſcribendum, ut no. in d. l. inter artifices, in l. nemo. ff. de duobus reis, in l. veteris. C. de contr. & cõmit. ſtipulatio. Ang. in l. ſtipulationum commodiſſime, ff. de verbo. oblig. Io Andr. in c. vt circa, de elect. Speculat. de ſalar. §. fi.

9 Et docet paſſim experientia, quod caracter vnius eſt pulchrior, & delectabilior alte, & difficile eſt reperire veram litterarum ſimilitudinem.

10 Declarando tamen, ut ſubſtituere poſsit ex cauſa, & iuſto impedimento, & in caſibus ſuperius permiſſis, & maxime in paruis operibus. Sebaſt. Medic. de reg. iur. reg. 5. nu. 69.

QVAESTIO XXIX.

QVAERO, in conductione alicuius negotii explicandi, vel operis faciendi. eſt facta mentio hęredum, admittitur ne ſubſtitutus?

1 Videbatur dicendum, quod non, ſi enim electa eſt induſtria perſonæ, ſubſtitutus non admittitur.

2 Contrarium eſt verius, l. cui bonis, ff. de curat furioſ. quam ad hoc propoſitum ualde commendat Bal. in l. quiſquis, C. de epiſcop. & cleric. Curt. ſen. conſil. 61. col. 2. tenens indiſtinctè hoc caſu poſſe ſeruire per ſubſtitutũ etiam in fundo, quia hoc caſu de nudo miniſterio cenſetur cogitatum, non de induſtria perſonæ, l. Mæuius, ff. de condi. & demonſtr. late Nic. Moro. de fide, treg. & pac. par. 1. q. 61. nu. 5.

3 Non omittam, quod ubi quis eſt obligatus ad factum ſub nomine proprio, non admittitur ſubſtitutus. Firmia. in ſuo repertorio. in uerb. obligatus. Et ſic expreſsio nominis proprii operatur, vt ſit induſtria perſonæ electa, & mentio hæredum operatur cõtrarium, ut uidimus.

4 Vidi in facto caſum, quod quis conduxit ſub nomine proprio, ex quo uidebatur electa induſtria perſonæ, & in corpore inſtrumenti fuit facta mentio hæredum, quid ex iſtis præualebit? multi dixerunt attẽdi debere principium, & a primordio tituli poſterior formatur euentus, ut ſuperius vidimus ad aliud propoſitum. Multi dixerunt, quod ſequentia declarant, moderantur, & limitant præcedentia, & derogant ultima primis, ut ſuperius vidimus in materia conſuetudinis attendendæ.

O Dices.

5 Dices. poſtquam ſubſtitutus admittitur in caſib. prædictis,& quam maxime, vbi facta eſt mentio hæredum,nonne debet eſſe acceptus,& gratus domino? debetne quis expendere pecunias ſuas cum homine non accepto,& grauari duplici onere,ſ.pecuniarũ,& hominis minus grati? Et vtiq; acceptus eſſe dẽt. Bal. in c.1.§.firmiter,de prohibit.feud.alien.per Fideric.

6 Vltra tamen alios videtur declaranda præſens concluſio,& materia per vnum verbum,quod ponit Iaſ. in l.ſtipulatio iſta,§.ſi ſtipuler,in 4.notab. nu.4. ff.de verb.ob.ſ.ſi non interſit domini,vt ſublocatio fiat,& ſic attenditur intereſſe illius,cui aliquid faciendum eſt:ſi enim intereſt,vt actus expediatur per ipſummet conductorem,non ſublocabit,aliàs ſublocare poterit dicens ita intelligendam eſſe prę̈ſentem materiam.

7 Vidi tamen in colloquiis in facto propoſitum, ſi enim intereſſe attendi debet,nũquam erit locus ſublocationi, quia dominus reputabit ſua ſemper intereſſe opus expediendum per ipſummet principalem conductorem,quam per ſubſtitutũ, & multo magis, quia admodum difficile eſt reperire homines paris induſtriæ,ſcientiæ,& experientiæ.

8 Vidi allegatum,quòd dominus,qui ſuum intereſſe opponit,adducat illud ſi enim iuſtificabit aliquod releuans,audietur,aliàs non. Vnde dicendo mea intereſt,vt non expediatur per alium,non releuat.

9 Et textus in allegata l.ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler, in ſecunda parte notabilis eſt in hac locati & conducti materia,& quam maxime in hac ſublocationis materia,& cum eo concordat tex.in l.ſi cui locauero, ff. locat. Et ad utilitatem,& propoſitum huius materiæ colliguntur duo.

10 Primum eſt,quòd non ſolum per contractum ſtipulationis poteſt quis alteri acquirere, ſed etiam per contractum locationis,& conductionis,& ſic bonę fidei,& ſic arguendo a contrario ſenſu non poteſt quis alii acquirere per contractum locationis, & conductionis, niſi interſit acquirentis. Facit text. in l. ſolutum,§.per literam,ff de pignor.actio.& no.in l.1.C. per quas perſonas nobis acquiritur.

11 Secundum,quod colligitur, eſt quod ſi quis ſublocauerit alteri opus faciendum,acquiritur ſublocanti vtilis actio, vt no.etiam per Accurſ.in d.l.ſi cui locauero. Et ſic vbi ex contractu verba promiſſiua, ſeu obligatiua ſunt relata ad perſonam contrahentis,ſed executione ad perſonam tertii,ipſi contrahenti acquiritur actio efficax,& non illi tertio.

Et ſic in hac materia ſublocationis, ſi locauero opus conductum faciendum, datur ſublocanti utilis actio locati,& conducti.

QVÆSTIO XXX.

QVAERO (ni fallor) vtiliter, an diſpoſitio, l. ſtipulatio iſta,§.alteri,ff.de verb. oblig. procedat in locatione,& conductione,& penſionibus domorũ?

1 Primo videbatur dicendum,quod ſic, quia in fructibus,& fętibus hoc diſpoſitum eſt,vt ſtipulatio facta alteri, valeat, & acquirat domino actionem ſine ceſſione.gloſ.in l.quod procurator ex re.ff. de procurat. & ibi Bart. Angel.& Caſtren ſequuntur Alexan. in l. ſtipulatio iſta,§.ſi ſtipuler,col.3.ff.de verbor. obligat. Socin.conſ.125.col.fin.vol. 2.dicens hanc eſſe communem opinionem.

2 Et hanc partem tenuit Bald.& ibi Angel.& Caſtr. in allegata l.quod procurator.gloſ. in c. quamquam, in verb.poſſint,de vſur lib.6.& ibi Franc.col.9.Card. & ibi Imo.col.5.in c.accedens, de præben. Bald. in l. certi condictio,§.ſi nummos,ff.ſi cert. peta.Soc.in d. conſ.125.Rain.conſ.144.col.3.vol.1.

3 Pro contraria parte facit,quia penſio rei locatæ eſt extra rem,non ex re, ſed propter rem. Et hãc partem tenet Franc.Accurſ.in l.Iulianus,§. ſi procurator, ff. de actio.empt. Ioan.Andr. in d. cap. quamquam, vbi etiam Dominic.col.6.& hanc opinionem dicit veriorem Alex.in l.ſtipulatio iſta,§.ſi ſtipuler,num.13.de verbor.obligat.& ita addit.ad Barto.in l.quod procurator,ff.de procurat.Anton.Gabr.de verbor.obligat. conclu.1.nu.26.

Declaratur vltra Anton.Gabr.vt non procedat in ſubſidium,quo caſu quæritur actio ad penſionem ſine ceſſione,vt no.in l.1.& 2.ff.de inſtitor.vbi Accur.no. tunc dici in ſubſidium,quando inſtitor,vel alius, qui contraxit,non ſit ſoluendo.

4 Et in hac vtili materia locati,& conducti conſideranda,nec ſilentio prætereunda ſunt iura, cum deſeruiant in hac locati materia,& primo tex.in l.1.§.ſed ex cõtrario.ff.de exercitor.vbi ſi magiſter nauis mercedẽ operarum præſtet,datur domino actio locati,& ſic in contractu locationis, & conductionis merces requiritur, prout ſuperius vidimus de ſubſtantia locationis.

5 Similiter notabilis eſt concluſio ſuperius allegata in hac locati & conducti materia,quod penſiones domorum,& prædiorum vrbanorum pro fructibus accipiuntur,l.penſiones,ff.de uſur.& in multis differunt ab vſuris,& aliis fructibus, & obuentionibus, prout ſuperius tetigimus;nam vſura, & fructus naturales oriuntur ex re,& propter rem,ſed penſiones,& uecturæ nauium,& iumentorũ,ſunt extra rem, ut ſuperius uidimus. Vnde bene,& prudenter Ioan. Andr. in allegato c.quamquã,utitur hoc uerbo, germinare, quod penſiones,& vecturę non germinant,quia non naſcuntur ex re,ſed ex contractu.

6 Et differunt penſiones ab uſuris, & aliis fructibus, quia alii fructus ſunt naturales, penſiones uerò ſunt fructus ciuiles,ut ſuo loco dicam.

7 Differunt uerò ab uſuris, quia uſuræ ſunt fructus minus honeſti,& odioſi. Vnde non ueniunt ſi non fuerint perceptæ,pẽſiones uerò,& uecturæ ſunt fructus, & acceſſiones honeſtæ,& fauorabiles. Vnde ueniunt etiam ſi non fuerint perceptæ,ut no. Caſtr. per illum tex.in l.ſi nauis,ff.de rei uendic.ubi Caſtr.arguit I.C. de mala ratione in hac materia penſionũ,prout apud eum uideri poteſt. De qua materia ponam in titu.de fruct.ubi eſt locus ſuus,hic autẽ tetigi,quia hæc concluſio colligitur ex diſcurſu prę̈ſentis quæſtionis.

8 Et quoniam (ut dictum eſt) in præſenti quæſtione, & eius diſcurſu penſiones domorum, & uecturæ non germinant,nec naſcuntur ex re,ſed ex contractu. Vidi in facto caſum,quod quis condidit teſtamentum, in quo inter alia legauerat uxori ſuæ medietatem fructuum, qui naſcentur in tali loco, in quo loco erant domus locatę,iumenta,& muli ad uecturam, habebitne partem in iſtis? Vtiq; ex prædictis uidetur conſtare quod non,quia tales ſunt fructus ciuiles,& non naſcuntur ex re,ſed extra rem mediante contractu.

9 Penſiones igitur domorum, uecturę nauium,& equo-

Digitized by Google

equorum ſunt fructus fauorabiles,& honeſti,non veniunt niſi percepti,ſunt extra rem, ſed propter rem, & non acquiruntur alteri per alterum ſine ceſſione, vel ſubrogatione,aut ſubſtitutione ſtipulantis.

10 Vnde ſi procurator meus locat domum meam, & ſtipulatur mihi penſionem ſolui in tempore conuento,mihi domino non acquiritur actio ad penſionem perſoluendam ſine ceſſione ipſius procuratoris, qui ſtipulatus eſt.

QVAESTIO XXXI.

SATIS frequens occurrit quæſtio, & in eius corpore conductionis & locationis materiã includit ea,atque omiſſa diſputatione recenſebo.

1 Solutio ſtipendii per ſubſtitutum fieri non poteſt, l.iubemus per hanc.C.de erogat.militar. libr.12. vbi Ioan.de Plat.& Luc.de Pen.& in l. ad probationem, C.de diuer.offic.lib.12.Fel.in c.quoniam,§.is autem de offi.de.eg.Caſtr.conſ.228.quæritur,lib.2.

2 Et paſſim in facto contingit quod Caſtellani,Centuriones,& Capitanei aſſerunt habere ſub ſe plures milites numero,quam rei veritas ſe habeat. Vnde ad quadruplum teneantur,l.agentes,l.excellentia, C. de erogat.milit.anno.lib.12.& ibi Ioan.de Plat.& Luc. de Pen.& quandoque ad creſcendum numerum,vnum pro alio ſubmittant,Coquos,famulos,& ſimiles multis in locis *Paſſauolanti* appellantur,vt no.in l.2.C.de curſ.public.& angar.lib.12.Ioann.de Plat. in l. 2. C. de decur.lib.10.& in l.excellentiæ,C. de erogat. milit.anno lib.12.facit.l.illicitas,§.ne potentiores,ff.de offic.præſid.

3 Similiter ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus.illi Theſaurarii,& agentes Cardinalium,qui pecuniam ex publico ærario recipiunt pro rebus tranſuehendis,aſſerentes decẽ puta mulos conduxiſſe,dum pauciores conducũt,nam propter illam fraudem ad quadruplum tenentur.Moron.de fid.tregua,& pac.par.1.q.50.

4 (O bene Deus)licet mundana fælicitas ſit eſſe diuitem,potentem,& magnatem,& habere ſub ſe multos,dicendo huic,vade,& vadit,veni,& venit, quot tamen laquei tenduntur, quot deceptores palliatos detinent,qui in vno modo deficiunt,& fraudant dominos,modo in alio, & extorquent, immo furantur pecunias ab ipſis dominis ſub imaginario, & quæſito colore.

QVAESTIO XXXII.

QVAERO. Conduxi procuratorem ad lites, vel negocia,nunquid ſubſtituere poterit?& in hoc caſu procedat materia l.nemo,C.locati.

1 Primo videbatur dicendum,quod non,ex l.in vſucapione,verſ.quod ſi is,ff.de diuerſ. & temporalibus præſcriptionibus,vbi ſubſtituere non poteſt, niſi ſpecialiter ſit permiſſum,& ſic requiritur ſpecialis commiſſio,& facultas.

2 Secũdo pro hac parte facit,quia fines mãdati ſunt diligenter cuſtodiendi,l.ſi diligenter,ff. mand. Vnde ſubſtituere non poterit ſi facultas non detur.

3 Pro contraria parte facit l.ſi procuratorẽ,§.ſi quis, ff.mand. vbi Procurator ad negocia quandocunque ſubſtituere poteſt.

Secundo pro hac parte facit l. 1.§.magiſtrum,ff.de exercitor.

4 Tertio pro hacmet opinione facit l.cuicunque, in fi.ff.de inſtitoria.

Quare in hac quæſtione duo ſunt caſus principales. Vnus ad negocia,alter ad lites,ponendo duas concluſiones principales ad inuicem.

5 Concluſio igitur prima eſt,quod procurator ad negocia ſemper & quandocunque ſubſtituere poteſt, d. l.ſi procuratorem,§. ſi quis mandauerit,ff.mandati l. 1.§.magiſtrum,ff.de exercitor. l. cuiuſcunque, ff. de inſtitor.c. 1.in fi.de procurat.lib.6.

6 Ratio autem vera ſecundum Iaſ.eſſe videtur, quia in negociis non agitur de tam graui præiudicio ſicut in iudiciis.Ita Iaſ.in l.quod quis, ſub nu. 2. C. de procurat.arguendo a ſpeciali,ex c.fi.de procurat.lib.6.

7 Sed iſta ratio mihi aliquantulum dubitabilis videtur; Poteſt enim agi,& in negociis pertractandis tam reſpectu qualitatis ipſius negocii in ſe, quã reſpectu perſonarum, quod agatur de magno,& nimio præiudicio,& experientia docet,quod actus humani,& negocia rerum melius,facilius,vtilius,& maiori(vt ita dicam) cum gratia explicantur, & perficiuntur per unum hominem,quam per alium,etſi per procuratorem in capite conſtitutum actus cõmiſſus explicatus eſſet,vtilior effectus ſucceſſiſſet,quam ſi per ſubſtitutum ab eo factum perficeretur. Bene verum,quòd grauia negocia non ſubſtituuntur,vt infra patebit.

8 Declaratur primo loco hæc concluſio, vt non procedat in matrimonio,in quo ſpeciale mandatum requiritur,nec ſubſtitutio admittitur,cap.quamuis, de procurat.lib.6.

9 Ex quo contextu duo ad propoſitum colliguntur. Primum eſt ratio huius limitationis,quæ eſt, quia in facto tam arduo ſubſtituendo poſſet periculum iminere.

10 Secundum eſt limitatio huius limitationis,vt non procedat, ſi in procuratorio ſit data facultas ſubſtituendi.

11 Circa mandatum ſpeciale hoc tenuit in matrimonio contrahendo Aret.in §.1.nu.2.Inſti.per quas perſonas agere poſſumus.Bero.conſ.25.num.9.lib. 1.Ioſeph.de Ludou.concl.30.verſ.duodecimo,&c.

12 Ampliatur,ut nedum procedat in matrimonio cõtrahendo,ſed in cauſa matrimoniali,vt per Aret.in citato loco.

13 Ampliatur ſecundo,vt nec admittatur procurator cum cautione rati. Pariſ.conſ.61.nu.6.lib.1.

14 Ampliatur tertio,vt nedum in matrimonio carnali,ſed ſpirituali ſpeciale mandatum requiratur. Rot. deciſ.27.nu.2.de procu.

15 Speciale autem mandatum ſimpliciter non ſufficit ad matrimonium contrahendum,ſed indiuiduum requiritur cum expreſſione certæ perſonæ,ita declarãdo illum tex.in d.c.fi.tenet Bar.in l.filiusfamilias, ff. de don.Crot.in l.non ſolum,§.morte,nume.70.ff. de nou.oper.nunciat.Rube.in l.penul.§.ad crimen, nu. 173.ff.de public.iud. Iaſ.& Alex.in l.Titius, ff. de liber. & poſthum. Commendat Roland.a Valle,conſ. 26.nu.4.& 22.lib.2.

16 Aduertendum tamen videtur ad id,quod diximus, ampliat.2.ex conſ.Pariſ. Adde quod hoc idem tenuit Angel.in l.iuſiurandum,§.fin.in l.qui ita,§.1.ff.de iureiuran. Iaſ.in l.1.nu.1.verſ.ſexto, C. de procurator.

O 2 Anto.

Digitized by Google

Anto.Grauct.inter conſilia matrimonialia,conſ.82. nu.6.vol.1.

17 Circa tamen illud,quod ſuperius diximus, de ſpeciali mandato,vt requiratur in indiuiduo nominatio certę perſonæ,dicitur vltra Rolan. & alios ſuperius nominatos interpretes,quod ſufficit mandatum generale ad omnes cauſas ciuiles, & mixtas, cum cauſa matrimonii ſit mixta,c.tuæ,de procurat.

18 Similiter ſufficit, ſi exprimantur cauſæ aliquæ ſpeciale mandatum requirentes cum clauſula,vt ad omnes alias,&c.ita in terminis Iacobus Canis, conſi.20. vol.1.conſiliorum matrimonialium.

19 De quo tamẽ dicto cogitandum putarem ex diſpoſitione præciſa c.fi.de procur.in 6.tum ex ratione ipſius,quia tractatur de facto nimis arduo,& ob id,vt ſine perſonę ſpecificatione eligat uxorem pro me.

20 Ad id tamen, quod procurator ad matrimoniũ cõtrahendum ſubſtituere non poſſit, adde Mozzum in trac.de contrac.in tit.de mãdato,verſ.venio ad quartum,nu.11.

21 Non omitto tamen,quòd glo.ind.c.fin. in verbo, deputare,allegat in hac materia facultatis ſubſtituendi l.generali,in primo reſpon. ff. de ritu nuptiarum, per quem vidi in facto caſum in hac locati & conducti materia.

22 Dixit quis amico ſuo. *Troua vna caſa per me, che io la voglio a pigione*. Cõduxit,an requiratur ratificatio? Vidi allegatam d.l.generali,quæ licet loquatur in terminis matrimonii,tamen applicabilis videtur ad caſum noſtrum,cum de aliquo mãdato non conſtet,placeat tamen cogitare.

23 Declaratur ſecũdo loco principaliter allegata concluſio,vt procurator ad vendendum ſubſtituere non poſſit.Bal.in rubr.de procurat.num 42.Bar.in l.1.in 2.lect.col.antepenul.ff.de offic.procuratoris Cæſaris. Nicol.Moron.de fide,treg.& pace,par.1.q. 56. per l. In vſucapione,verſ.quod ſi quis,ff.de diuer.& temporal.præſcriptio.

24 Et ponit Fabia.de Monte,de empt.& uendit.quæſtionem,an ad vendendum ſpeciale mandatum requiratur,non autem tangit,an habens ſpeciale mãdatum ad vendendum ſubſtituere poſſit caſu aliquo, vt per eum,q.16.nu.22.3. q. principali. Hoc idem reperies apud moderniores,vt per Ioſeph.de Ludou.concluſ. 30.verſ.25.Pernicola.Mozz.de contrac.in tit.de mãdato,verſ.venio ad quartum.

Et hæc eſt,vltra Moron.& alios ſuperius nominatos,communis, & recepta opinio, vt per Soarez. in ſuo theſau.litera P.nu.300.

25 Declaranda tamen eſt præſens declaratio,& materia.aut procurator eſt uniuerſalis, aut ſpecialis. Primo caſu ſubſtituere poteſt,per l. ſi procuratorem, §. ſi quis mandauerit,ff.mandati l.1.§.magiſtrum, ff. de exercitor.

26 Secundo caſu,aut eſt data certa forma, puta conſtituo te procuratorem ad uendendum tale prædium pro tot,& cum hiſce pactis,& conditionibus,& tunc ſubſtituere poteſt, quia non videtur electa induſtria perſonæ,nec confidere de eo dando certam formam, & modum,l.ſi ego,ff.quod vi aut clam.cap.is cui, de offic.deleg.lib.6.aut non dedit certam formam,neq; modum,& tunc ſubſtituere non poterit,per d.leg. in vſucapione.§.quod ſi is,ff.de diuerſ.& temporal.præſcrip.Innoc.in cap.1.colum.fin.vt lite non conteſtata.Geminia.in ca .1.§.fi.de procurat.lib.6. Caſtren. in l.1.§.tranſgrediamur,in princ.ff.ſoluto matrimonio,& in l.quod quis,ubi Alexan. C.de procurat.Iaſ. in l.1.in fine,ſub num. 24.ff.de offic.procura.Cæſaris, & Soarez,in allegato loco. Ex quibus corollarie infertur ad multa vtilia.

27 Primum eſt intellectus ad l.in venditione,§.quod ſi is,ſuperius allegatam,vt procedat & habeat locum, in procuratore ſpecialiter deputato ſine certa,& limitata forma.

28 Vnde applicando ad materiam locati & conducti, differentia eſſe videtur conſtituere procuratorẽ ſimpliciter ad locandum talẽ domũ,vel talia bona, quo caſu ſubſtituere non poterit. Idem pariter dici poteſt ad conducendum arguendo a cõtractu locationis,& conductionis,emptionis,& venditionis, aut eſt tibi data certa forma,modus,& regula, & tunc ſubſtituere poterit alium ad conducendum,vel locandum.

29 Secundum corollarium eſt, quando alicui eſt data certa forma,& regula,ſubſtituere poterit. Vnde uidebis multa inſtrumenta locationum. Conſtituit procuratorem N.ad conducendum pro tot, cum his pactis & conditionibus.

Et multis mirum videtur hoc caſu ſubſtituere poſſe;licet enim certa forma data ſit,attendenda videtur perſona,cui data eſt forma, in qua committens multum confidit, & datur quandoque certus modus,& forma alicui perſonę,quia bene explicabitur, & executioni demandabit cum eius ſubtili iuditio,prudentia,& diſcretione,quod fortaſſe non faciet ſubſtitutus ipſius.

30 Declaratur vlterius, vt non procedat, quando in procuratorio ſit appoſita clauſula, & in rem ſuã. Caſtrenſ.conſ.118.col.1.libro 1.Moron.in allegata quęſtione q.43.& 56.nu.3.

31 Bona igitur cautela erit inſpicere,ſi in procuratorio, & inſtrumento mandati huiuſmodi clauſula ſit appoſita.

32 Declaratur tertio loco principaliter allegata concluſio,ut non procedat,nec habeat locum in procuratore,cui dominus expreſſe prohibuiſſet,ne ſubſtitueret,arguendo a ſpeciali,in l.1.§.magiſtrum autẽ,verſ. quid tamen, ff. de exercitor. & ita & hunc textum tenuit Iaſ.in d.l.quod quis,in 2.limit.ſecundę regulæ & quoniam ille tex.loquitur in materia locati & conducti, quippe de magiſtro nauis,qui inter alia mercibus locandis præpoſitus eſt, prout in d. §. magiſtris duo ſunt,quæ principaliter colliguntur.

33 Primum eſt,quod ſcientia,& patientia in hac locati materia pari paſſu currunt. Si igitur conduxi procuratorem,& me ſciente,& patiẽte vtitur opera alterius, videor conſentire,immo obligor ex contractu illius,vt per illum textum.

34 Idem fortaſſe dici poſſet in architecto,fabro murario,& ſimilibus conductis.

35 Secundum eſt,quod magiſter nauis etiam domino prohibente,& quidem nominatim ſubſtituere poteſt domini prohibitione non obſtante.

36 Per quam in hac ſubſtitutionis procuratorię materia dicebat ibidem Guliem.de Cune.quod ſi cõſtituo procuratorem ad lites,& cauſas cum expreſſa prohibitione, ne etiam poſt litem conteſtatam ſubſtituat, quod hac prohibitione non obſtante lite non cõteſtata ſubſtituere poterit,per d,§.in ver.quid tamen.

Con-

Digitized by Google

37 Contrarium verius videtur ex Alberico, & Fulgoſio, ibidem; namque in caſu, d. §. ideo erat, quia contrahentes cum ſubſtituto prohibito deliberare nō poterant, ſecus in caſu conſtitutiunis procuratoris, quia datur deliberatio, vt l. ſi procuratorem abſentem. ff. de procurator.

38 Notabilis (ni fallor) eſt hæc illatio, & ratio ſuę deciſionis, & applicabilis uidetur in hac locati & conducti materia ad deciſionem quæſtionis in facto.

39 Conſtitui procuratorem ad locandum bona mea, vel in ſpecie domum, & in ſpecie prohibiti, quod non licet eā ſcholaribus, meretricibus, & aliis alio modo, locauit procurator non ſeruata forma mandati, valebitne talis locatio? multi dixerunt, quòd non, quia mandati fines ſunt diligenter cuſtodiendi, l. diligēter. ff. mand. & c. cum dilecta, de donat. idque expreſſe factum apparet contra domini conſtituentis voluntatem, ſtante expreſſa prohibitione.

40 Cōtrarium videtur colligi ex ſuperius allegata deciſione, quia non attenditur principaliter voluntas, & intentio locantis, & probibentis, ſed habetur reſpectus ad cōductorem, & vtilitatem ipſius. Vnde dominus conſtituens tenetur ſtare locationi factæ per dictum procuratorem.

41 Dices in caſu, §. magiſtrum, verſ. quid tamen. Durum uidetur, vt ille contrahens deliberare non potuerit, nonne poterat interrogare de illo deputato, quiſnam erat, & ſi ibi aderat cum domini principalis voluntate, vel non, certe in quibuſdam caſibus non poterat.

42 Vna in hoc quæſito remanere videtur difficultas ex regul. l. qui cum alio; nam uel eſt, vel præſumitur certus de conditione ipſius. Vnde mutuans filiofam. non excuſatur, quominus obſtet Macedonianum l. penult. ff. ad Macedon. idem cum minore gloſ. in l. ſi Titius, in verbo ætatis. ff. de fideiuſſor. Bald. in l. in ciuile C. de furt. idem in forenſe conſuluit Cuma. cōſilio 26. col. 1.

43 Se uper autem id inſpiciendum videtur, an contrahens deliberare potuerit, uel non, vt ex gl. ibidem, in verb. nauigantium, colligitur.

44 Et ſic fortaſſe limitari poſſet diſpoſitio l. qui cum alio. ff. de regulis iuris, vt procedat, & habeat locum, quando contrahens habebat tempus, & commoditatem ad deliberandum, alias ſecus, prout in actu nauigationis.

45 Vnde applicando ad caſum noſtrum deliberare poterat contrahens, & mandatum inſpicere, uires, & facultatem ipſius, meritò contrahens non excuſabitur, & ſibi imputet.

46 Vidi in facto caſum dependentem ab hac locati, & conducti materia. Pater conſtituit procuratorem filium ad affictandum bona ipſius, qui conſtitutus exegit debita extra locationem, & cancellauit inſtrumēta. Vtique non potuit.

47 Et in materia prohibitionis animaduertēdum eſt, quòd prohibitio ſubſtitutionis dupliciter fieri poteſt. Quandoque prohibetur perſona ſubſtituens, prout magiſter nauis, Inſtitor, Procurator, & ſimiles, & iſto caſu contrahentes excuſantur modo, quo ſuperius dictum eſt. Quandoque prohibitio reſpicit eos, qui contracturi erant publicando edicta per fora, plateas, & ſimilia loca publica per pręconia in locis ſolitis, & tunc contrahentes nō excuſantur, & ita procedit textus in l. in verſ. de quo palam, &c. qui loquitur in primo caſu, quando prohibitio reſpicit perſonam ſubſtituentis, & verſ. præſcriptum, &c. qui loquitur in caſu quando prohibitio reſpicit perſonam contrahentium & ſi recte ponderatur tex. ille bene probat hanc diſtinctionem.

48 Et in hac locati & conducti materia notabilis eſt text. in d. l. ſi pupillus, §. præſcribere, ex quo ſumptus eſt (ni fallor) ille modus vſitatus, & vulgaris, & in ore omnium affigendi in oſtiis domorum, & apothecarū. *Eſt locanda*.

49 Facit etiam, quòd ſi conſtitui procuratorem ad affictandum bona mea, ſi poſtea me pęnitet, debeo per loca publica intimare contrahentibus, ne contrahāt. Facit etiam, quòd ſi populus, vel officiales inten tunt ponere ad incantū, vel locare, ſiue affictare aliqua bona, vel officia communitatis, quòd debent facere proſcriptionem intelligibilem per loca publica, & conſueta, vt ab omnibus ſciatur, & intelligatur.

50 Et ex eo ſumptus eſt modus procedendi, dum per portones ciuitatis affiguntur edicta, bannimenta, indulgentiæ, & ſimilia, prout Romæ, & in aliis ciuitatibus paſſim uſu recipitur, & proprie dicitur proſcriptio.

51 Declaratur quarto loco principaliter principalis concluſio, vt generalis procurator ad negocia conſtitutus non poſſit generaliter ſubſtituere in omnibus negociis ſibi propoſitis, & commiſſis: quòd enim operatur ſpecies in ſua ſpecie, operabitur genus in ſuo genere, & ſicut ſpecialis procurator ad indiuiduum actum deputatus ſubſtituere non poterit, pariter nec generalis, argumento l. ſi duo, ff. de adminiſtr. tuto. & ita tenuerunt Caſtr. Alex. & Iaſ. in d. l. quiſquis, C. de procu. vbi Iaſ. limi. 3.

52 Declaratur quinto loco principalis concluſio, vt non procedat, quando eſſet commiſſum in conſcientia alicuius, quo caſu ſubſtituere non poteſt. Alex. in l. a iudice, ſub nu. 4. vbi Iaſ. ſub nu. 11. verſ. tene contrarium, C. de iudic. Socin. ſen. conſ. 59. col. pen. verſ. circa quartum, lib. 1. Iaſ. in l. ſi ſic leg. tum, nu. 12. ff. de leg. 1. Dec. in l. certum, num. 14 ff. ſi cer. petat. Purpurat. in l. 1. nu. 503. ff. de offic. eius. Vant. de nullitate ſentent. ex defect. iuriſdict. delegat. nu. 21. Iacob. Menoc. de arbit. iudic. lib. 1 q. 68. nu. 12.

Adde Bal. in c. 1. §. ſi. de no. feud. in l. & in epiſtola, in fi. C. de fideic. allegat glo. in l. ſicut, de arbit. Iaſ. in l. quod quis, in 4. lim. nu. 3. C. de procu.

53 Conſiderandum tamen eſt ad hāc clauſulam, ſuper quibus conſcientiam tuam oneramus, quòd apud antiquos iuris interpretes fuit quæſtio non vulgaris, an uirtute dictæ clauſulæ, quis ſubſtituere impediretur, & Ang. in auth. ad hęc. C. de iudi. tenet, quod ſic, quia in mente Principis ſemper hoc ineſt, vt commiſſarii, & deputati ſecundum conſcientiam regulentur, meritò expreſſio eorū, quæ tacite inſunt, nihil operabitur, l. 3. ff. de leg. 1. l. non recte, C. de fideiuſſor.

54 Similiter facit text. in Clem. 1. de uerb. ſignific. vbi Pontifex onerat conſciētiam guardianis fratrum minoram, tamen paſſim ſubſtituunt.

55 Diſtinguebat Panorm. in c. fin § 1 de offic. deleg. quod aut eſt commiſſa conſcientię alicuius deciſio cauſę, & tunc ſubdelegare nō poteſt, ſecus ſi eſſet clauſula generalis, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, quia tunc ſubdelegare poterit, dicens in facto ha

buiſſe in archiepiſcopo Florentino, & dicit Iaſ. in d. l. a iudice, quòd magna eſt authoritas Panormitani.

56 Ego autem quãdoque ita dicendum putabã, quandoque Princeps per generalem diſpoſitionem in aliqua materia diſponit aliquid in genere ſimpliciter, non referendo ſe ad quid certum, puta ad Epiſcopos, guardianos fratrum minorũ, & ſic de ſingulis, & tunc apponendo talem clauſulam, nõ impedit ſubſtitutionem, veluti quid in genere monitum, & ita procedit Clement. t. de uerbor. ſignificat. Quandoque conſtitutio, commiſſio, vel quid ſimile reſpicit particularitatem quandam, & tunc ſubſtituere non poterit ex ſuperius adductis.

57 Vnum non omittam, quòd omnia iura, quæ in hac parte adducuntur, loquuntur in Summo Pontifice ſic cauſam committente.

Parergon.

58 SED (proh Deum immortalem) qualis namque eſt iudicum, & officialium conſcientia? onerata ſane, & quibus onerata? auaritia, ignorantia, inexperientia, aſperitate, ingratitudine. Auaritia (inquam) qui tentant officia? auari, & pecuniarum ſitibundi. qui exercent, & obtinent officia? auari, & ſectatores pecuniarum. O infælices Aduocati, & Procuratores, quid, cur, quare, quamobrem torquetis voſmetipſos in tot, tantaq; librorum reuolutione pro cauſis peragendis, & fauorabilibus ſententiis reportãdis? Venit ſpiritus contradictionis, & ſub pallio corrumpit iudicem, effertur ſententia ſæpe inopinata contra Deum vel Actorem. Qui perſequuntur officia? auari, & inſatiabiles. agat procurator cauſam criminalem pauperrimi ruſtici, commendat eius paupertatem pro diminutione aliquali ſportularum, ſtatim videmus imaginem Carontis, & ipſius accidiæ. reſpondent imperfectis verbis, vertunt humeros, ordinant reponi in ſecretis carceribus, & ſæpius ex impetu iniuſte torquent, & tormentant, donec pauperrimus carceratus a manu Herodis, & ſeruitute AEgypti, prouideat eorum intentum, vendendo propriammet ſubuculam, biretum, & obſoleta calciamenta, quę conſcientia eſt iſta? onerata ſanè auaritiæ, immo voracitatis veſtimentis, & oneribus. Conqueruntur paſſim litigantes: ego litigaui (inquit) per annos tot. Aduocatus dicebat. bono ſis animo, foues bonum ius, obtinebis, poſt modum videntes cõtrarium, latrãt per vicos, & plateas, per apothecas contra Procuratores, & Aduocatos, quod fuerunt negligentes, tepidi, & ignorantes quoque, ſed cur hoc (iniuſte ſane dictu) ſi iudices cõſcientiati corrumpuntur? quid in hoc poteſt infęlix Aduocatus, vel Procurator? nec ipſe Bartol. hoc præuidit. Ignorantia, qui exercent officia? ignorantes ſanè, & inexperti homines titulo tantũ Doctores, & per antiphraſim, & contrarium tantum, ambulant in habitu ſæpe breuiori Doctores omnis cogitationis ſæpius expertes in publicis officiis adminiſtrandis, incipiunt ex ocio ſæpius ducti, & ſui faſtidio pręſtare operas obſequiales alicui Illuſtriſſimo, Reuerendiſſimoue, qui aut a Populari, & hominum proceſſione inani paſcũtur, pro bene meritis proponunt Principi, laudant, extollunt, & prædicant, ita ut moueant Principis animum ad gubernium aliquod concedendum, & accedunt (Bone Deus) qua conſcientia onerati? ignorantia ſanè, & ſępius non parua. Laudo fauores, commendationes, & ſimilia, laudarem melius ſi effectus correſponderent propoſitionibus iam factis, infelices populi, Ciuitates, oppida, & caſtra reguntur ab equis indomitis, & neſciunt, vt plurimum facere legitimationes perſonarum. Quæſo domini, qui protegitis officia exercere volentes, ſit etiam vobis curæ populus, ubi pauperes, pupilli, & aliæ miſerabiles perſonæ diu torquẽtur, & ſi Deus Optimus Maximus fauet, in tã excelſo, & Illuſtri loco tua ſit dignitas eorum, conſulant Chriſti amatoribus, ideſt vere miſerabilibus perſonis, regere qui regi debet, gubernare gubernin egẽtem. Viſu, & cogitatione duriſſimum eſt, præſertim quia morbus eſt continuus, & ſi hoc anno vnus neſcit, ſecundo anno alius ignorat, tertio legere neſcit legum imbreuiaturas, ſuccedit inexperientia, populus fame perit, annona carior eſt. Vnde hoc? inexperientia gubernantium, qui nec loco, nec tempore cõſulere ſciunt: vicini extrahunt carnes, grana, linum, vnde hoc? inexperientia, certe ignorãtia dura eſt, ſed ab inexperientia aſſociata duriſſima eſt: creduns cuicunque, adhærent Guelfis, vel Gibellinis, odia creſcũt inexperientia hoc fecit, conſciẽtia igitur onerata eſt. Socia, immo ſępius germana ſoror ſuccedit aſperitas, multi enim officiales aſpirant ad rem gratam Principis, non ſunt ſeueri legum interpretes, immo crudeles, & ſanguinem ſitientes, nihil quærentes, niſi in hominem ſæuire, publice intereſt delicta punire, & laudabile dictu, ſed ad finem boni, & Dei laudem, & malos extirpandos, non ad ſuperbiã, & (quod peius eſt) nocẽtes, lodẽdos, fauorabiles abſoluere, & facere pro ecſſus truncatos, & valde ſiccos, & pauperes infęlices trucidare (o Bone Deus) occurrit bis in hebdomada, clamat vox pauperis ad Deum. Vnde conſcientia eſt valde onerata, nec vllo modo hæc præſumitur principis tranſmittentis intentio, quæ bona, & ſancta eſt, & iuxta veros, & legitimos legum tramites, & vias. Ingratitudo, qua nihil homini laboranti, & benefacienti durius, deſeras munera pro loco, & tempore, occurre in occurrentiis, in aduentu alicuius magni viri, qui fortaſſe fauit in officio obtento, vel meliori obtinendo, uel patris, vel fratris, quid tum poſtea ſi carceretur vel alio quouis modo moleſtetur frater tuus, amicus, uel ſimilis perſona tibi grata, nec in quadrante morẽ geret, uenit tandem ſindicatus, intercedis pro eo, prę ſtas patrocinium, ingratus diſcedit inſalutato hoſpite, & fortaſſe in deriſum tui ſeruientis. Bone Deus, quæ populorum infęlicitas, & continua miſerabilis miſeria? ſed de his hactenus.

59 Ad rem redeundo, & pręducta omnia licet a Doctoribus ponantur etiam in materia mandati, & procurationis procedunt, & vendicant etiam principaliter locum in mandatis iuriſdictionum, & a Principe delegatis limitando in hoc diſpoſitionem l. a iudice, C. de iudic. vt non procedat, quando in commiſſione ſit appoſita clauſula, ſuper quibus conſcientiam tuam oneramus, &c.

60 Vidi tamen in facto caſum in materia procuratoris. Quis habens beneficia eccleſiaſtica in valde longinquis partibus, & regionibus conſtituit procuratorem amicum ſuum ad locandum bona dictæ eccleſię, fructus exigendũ. prout melius videbitur in conſciẽtia ipſius. Fuit quæſitum, an hoc caſu procurator ſubſtituere poſſit, fuit dictum quòd non ex prædictis.

Vidi

61 Vidi etiam clauſulam iſtam appoſitam in compromiſſis arbitrorum, ut iudicare debeant ſecundum eorum conſcientiam.

62 Declaratur quinto loco principaliter allegata cõcluſio, niſi in inſtrumento eſſent appoſita uerba importantia perſonalitatem excludentem omnem perſonam extrinſecus prouenientem, prout ſi dicatur, vt per manus ſuas proprias tale negocium expediat, de quo ſuperius dixi in hac repetitione, q. 18.

Addo Bar. in l. iubemus per hanc, in verbo, ſua manu, C. de erogat. militar. annonę, lib. 12. Sequitur Roma. in l. 1. §. ſi quis ita, ff. de verbor. obligat. conſ. 352. in primo dub. Bal. in c. 1. in fi. quibus mod. feud. amittatur, & in c. ſi quis decesſerit, ſi de feudo controuerſia fuerit inter dominum, & agnatum, c. 1. §. iniuria, de pace iuramento firmanda. facit tex. in l. vnica, §. ne autem, in uerbo, ſuis manibus, C. de caduc. tollendis, in l. 1. in princ. in uerbo, ſua manu, ff. de eo per quem factum erit, in l. ſi is id quod, in uerbo, ſuis manibus, ff. de iuriſdict. omnium iudicum, in l. 1. §. deieciſſe, ff. de ui, & ui armata. Similiter ſi dicatur per ſeipſum, vt in c. 3. & ibi glo. de præben. in 6. Idem ſi perſonaliter ſit dictum, vt per glo. 1. de vita, & honeſt. cleric. & per Bal. in d. l. 1. §. ne autem. Ang. in l. moræ, ff de iuriſd. omn. iudic. Specul. in tit. de iudic. delegat. verſi. item quod iniunctum eſt. Caſtr. in l. a iudice, vbi Iaſ. limit. 6. C. de iudic.

63 Pariter ſi dicatur. Tu, & nullus alius, vel tumet tantum. Benedict. de Plumbin. in l. Imperator, ff. de fidei commiſſar. libertat. per textum notabilem ſecundum eum, in l. 1. §. de his autem cum glo. ff. de ſeparat. Alexand. in l. 1. col. fi. poſt medium, ff. de officio eius, & in l. moræ, col. 6. ff. de iuriſdict. omnium iudic. Bal. & ibi Card. & Imo. in c. coram dilectio, & in c. fi. de offi. de leg. licet Iaſ. dubitet in l. penul. C. de pact. in l. a iudice, in 9. limitat. C. de iudic.

64 Et in hac locati & cõducti materia, de qua agimus, vidimus in facto modum loquendi paſſim obſeruari *il tal pittore, ſarto*, & ſic de aliis conductis ad aliquid cõponendũ, vel faciendum. *non ha fatta la tua facenda, ma l'ha fatta fare al ſuo lauorante*, & qui conduxit, replicat, hoc durum eſt, quia promiſit facere ipſemet manibus propriis.

65 Vnde in hac locati & conducti materia, iſta verba, & ſimilis loquendi modus nedum conuenire poteſt in procuratore conducto ad negocia peragenda, ſed etiam cum quolibet artifice, cum quo initum ſit pactum per talia verba.

66 Vidi in facto caſum in hac locati materia. Quædã confratriæ mulierũ multæ deuotionis, fecerunt (prout moris eſt) capitula in confratria obſeruanda, ſcientes Petrum pulchre, polite, & legibiliter ſcribere, conduxerunt certa mercede conuenta ad dicta capitula fideliter, & legibiliter ſcribenda, & fuit appoſitum, quod ipſemet propriis ſcriberet manibus, qui commiſit ſcolari ſatis ſufficienti, & licet bene ſcripſerit, tamen non habuit conuentam mercedem, ſed arbitrio boni viri, æquitati innitendo.

67 Declaratur ſexto loco principaliter principalis cõcluſio, vt procurator ad negocia ſubſtituere non poſſit, cum datum eſt arbitrium explicandi, prout ſibi videbitur, vulgo *a modo ſuo*, factum enim indeterminatum tollit facultatem ſubſtituendi, & cenſetur electa induſtria perſonæ. Bal. in l. vnica, §. ne autem, verſ. & hęc ſunt. C. de caducis tollendis. Felin. in c. fi. notab. 2. de offic. de leg. Baptiſta de ſancto Seuerino in l. moræ. num. 16. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. Crauet. conſ. 303. num. 3. Iacob. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 58. nu. 13.

68 Vnde in hac locati & conducti materia fuit conſtitutus procurator ad locandum bona per Sempronium, & dictum *alluoca in quel modo che puoi*. Vtique videtur ſubſtituere non poſſe, & ſuperius etiam aliquid vidimus.

69 Declaratur ſeptimo loco principalis regula, & cõcluſio ultra Iaſ. in l. quod quis, C. de procurat. ut non procedat, vbi procuratori eſſet aliquid commiſſum, & mandatum ratione confidentiæ, quam committẽs habet in eo; tunc enim omnino cenſetur electa induſtria perſonæ, nec ſubſtitutioni locus eſt. Ant. de But. conſ. 48. in fi. per l. 2. §. ne autem, C. de caduc. tollen. In cap. ſtatutum, §. aſſeſſorem, de reſcript. lib. 6. Crauet. conſ. 303. nu. 2.

Cui addo Bal. conſ. 128. quidam vſufructuar. col. 2. verſ. ſed ad hæc reſpondetur, lib. 3.

69 Et ponderanda ſunt uerba Ant. Butr. conſ. 48. vbi ponit clauſulam confidentiæ, ſcilicet, committẽs ſub fide animæ ſuę, & multum confidens de legalitate, & fide ſua. Vnde ſi vis cõſtituere procuratorem ratione confidentiæ, apponas hęc, vel ſimilia verba.

70 Poſſet fortaſſe in hac locati & conducti materia, & hoc accommodari in famulo aſſumpto ratione cõfidentiæ in negociis domus, nam alium ſubſtituere nõ poterit.

71 Vidi in facto caſum. Famulus uolebat ſubſtituere alium, & diſcedere, dominus replicabat, eſt electa induſtria perſonę, ex confidentia enim, quam habebam in te, certificatus etiam expertus te eſſe modeſtum, & in omni genere fidelem, te elegi pro famulo meo, aliũ nolo, & vidi pluries allegatum, quod in famulo cenſeatur electa induſtria perſonæ, maxime in famulo approbato per multos menſes.

72 Declaratur octauo allegata concluſio, & regula, vt non procedat quando ſit commiſſum negocium, graue, & arduum, quo caſu ſubſtituere non poterit. Iaſ. in l. moræ, nu. 61. verſ. quinto limita, ff. de iuriſdict. omnium iudicum, in l. a iudice, colum. fin. limit. 13. C. de iudic. Dec. in l. 1. num. 28. vbi Alex. num. 6. Iaſ. nume. 35. Niger. num. 31. ff. de offi. eius. Crauet. d. conſ. 303. num. 3. Iacob. Menoc. de arbit. iud. lib. 1. q. 68. nume. 13. Addo Ioan. de Plat. in l. 2. C. de condic. in hor. public. Rip. de peſt. tit. de remed. ad vbert. nu. 15. Nic. Mor. de treg. par. 1. q. 51. qui loquuntur in procuratore magni patrimonii, quia non excuſatur, vbi ſubſtitutus non reparauit.

73 Et vltra procuratorem applicando ad materiam locati & conducti. Vidi in facto quæſitũ de Medico ab aliquo conducto, an cenſeatur electa induſtria perſonæ, & ſubſtituere non poſſit applicando ad materiam ſublocationis, de qua in præſenti agimus. Et dici poſſet, quod in præſenti caſu concurrunt duæ præcedentes declarationes, negocium graue, & arduum, de uita namque hominis agitur, & ſumus in actu confidentiæ.

74 Idem quæri poſſet de ludi magiſtro. Videbis etiam in facto caſum, tranſmittuntur aliqui agentes domus ad aliquod negocium peragendum. *Auuerti che il negotio mi importa aſſai, & per la confidentia, che ho in te, ti*

Digitized by Google

buiſſe in archiepiſcopo Florentino,& dixit Iaſ. in d. l. a iudice, quòd magna eſt authoritas Panormitani.

56 Ego autem quãdoque ita dicendum putabã, quandoque Princeps per generalem diſpoſitionem in aliqua materia diſponit aliquid in genere ſimpliciter, non referendo ſe ad quid certum, puta ad Epiſcopos, guardianos fratrum minorũ,& ſic de ſingulis,& tunc apponendo talem clauſulam, nõ impedit ſubſtitutionem, veluti quid in genere monitum,& ita procedit Clement. 1. de uerbor. ſignificat. Quandoque conſtitutio, commiſſio, vel quid ſimile reſpicit particularitatem quandam,& tunc ſubſtituere non poterit ex ſuperius adductis.

57 Vnum non omittam, quòd omnia iura, quæ in hac parte adducuntur, loquuntur in Summo Pontifice ſic cauſam committente.

Parergon.

58 SED (proh Deum immortalem) qualis namque eſt iudicum,& officialium conſcientia? onerata ſane,& quibus onerata? auaritia, ignorantia, inexperientia, aſperitate, ingratitudine. Auaritia (inquam) qui tentant officia? auari, & pecuniarum ſitibundi. qui exercent,& obtinent officia? auari, & ſectatores pecuniarum. O infælices Aduocati, & Procuratores, quid, cur, quare, quamobrem torquetis voſmetipſos in tot, tantaq; librorum reuolutione pro cauſis peragendis,& fauorabilibus ſententiis reportãdis? Venit ſpiritus contradictionis,& ſub pallio corrumpit iudicem, effertur ſententia ſæpe inopinata contra Reum vel Actorem. Qui perſequuntur officia? auari, & inſatiabiles. agat procurator cauſam criminalem pauperrimi ruſtici, commendat eius paupertatem pro diminutione aliquali ſportularum, ſtatim videmus imaginem Carontis,& ipſius accidiæ. reſpondent imperfectis verbis, vertunt humeros, ordinant reponi in ſecretis carceribus, & ſæpius ex impetu iniuſte torquent,& tormentant, donec pauperrimus carceratus a manu Herodis,& ſeruitute AEgypti, prouideat eorum intentum, vendendo propriammet ſubuculam, biretum,& obſoleta calciamenta, quę conſcientia eſt iſta? onerata ſanè auaritiæ, immo voracitatis veſtimentis,& oneribus. Conqueruntur paſſim litigantes: ego litigaui (inquit) per annos tot. Aduocatus dicebat. bono ſis animo, foues bonum ius, obtinebis, poſt modum videntes cõtrarium, latrãt per vicos,& plateas, per apothecas contra Procuratores, & Aduocatos, quod fuerunt negligentes, tepidi,& ignorantes quoque, ſed cur hoc (iniuſte ſane dictu) ſi iudices cõſcientiati corrumpuntur? quid in hoc poteſt infęlix Aduocatus, vel Procurator? nec ipſe Bartol. hoc præuidit. Ignorantia, qui exercent officia? ignorantes ſanè, & inexperti homines titulo tantũ Doctores,& per antiphraſim,& contrarium tantum, ambulant in habitu ſæpe brutori Doctores omnis cogitationis ſæpius expertes in publicis officiis adminiſtrandis, incipiunt ex ocio ſæpius ducti,& ſui faſtidio pręſtare operas obſequiales alicui Illuſtriſſimo, Reuerendiſſimoue, qui auta Populari,& hominum proceſſione inani paſcũtur, pro bene meritis proponunt Principi, laudant, extollunt,& prædicant, ita ut moueant Principis animum ad gubernium aliquod concedendum,& accedunt (Bone Deus) qua conſcientia onerati? ignorantiã ſanè,& ſępius non parua. Laudo fauores, commendationes,& ſimilia, laudarem melius ſi effectus correſponderent propoſitionibus iam factis, infelices populi, Ciuitates, oppida,& caſtra reguntur ab equis indomitis,& neſciunt, vt plurimum facere legitimationes perſonarum. Quæſo domini, qui protegitis officia exercere volentes, ſit etiam vobis curæ populus, ubi pauperes, pupilli,& aliæ miſerabiles perſonæ diu torquẽtur,& ſi Deus Optimus Maximus fauet, in tã excelſo,& Illuſtri loco tua ſit dignitas eorum, conſulant Chriſti amatoribus, ideſt vere miſerabilibus perſonis, regere qui regi debet, gubernare gubernio egẽtem. Viſu,& cogitatione duriſſimum eſt, præſertim quia morbus eſt continuus, & ſi hoc anno vnus neſcit, ſecundo anno alius ignorat, tertio legere neſcit legum imbreuiaturas, ſuccedit inexperientia, populus fame perit, annona carior eſt. Vnde hoc? inexperientia gubernantium, qui nec loco, nec tempore cõſulere ſciunt: vicini extrahunt carnes, grana, linum, vnde hoc? inexperientia, certe ignorãtia dura eſt, ſed ab inexperientia aſſociata duriſſima eſt: credunt cuicunque, adhærent Guelfis, vel Gibellinis, odia creſcũt inexperientia hoc fecit, conſciẽtia igitur onerata eſt. Socia, immo ſępius germana ſoror ſuccedit aſperitas, multi enim officiales aſpirant ad rem gratam Principis, non ſunt ſeueri legum interpretes, immo crudeles,& ſanguinem ſitientes, nihil quærentes, niſi in hominem ſæuire, publice intereſt delicta punire,& laudabile dictu, ſed ad finem boni,& Dei laudem,& malos extirpandos, non id ſuperbiã,& (quod peius eſt) nocẽtes, lodẽdos, fauorabiles abſoluere,& facere proceſſus truncatos,& valde ſiccos,& pauperes infęlices trucidare (o Bone Deus) occurrit bis in hebdomada, clamat vox pauperis ad Deum. Vnde conſcientia eſt valde onerata, nec vllo modo hæc præſumitur principis tranſmittentis intentio, quæ bona,& ſancta eſt,& iuxta veros,& legitimos legum tramites,& vias. Ingratitudo, qua nihil homini laboranti,& benefacienti durius, deferas munera pro loco,& tempore, occurre in occurrentiis, in aduentu alicuius magni viri, qui fortaſſe fauit in officio obtento, vel meliori obtinendo, uel patris, vel fratris, quid tum poſtea ſi carceretur, vel alio quouis modo moleſtetur frater tuus, amicus, uel ſimilis perſona tibi grata, nec in quadrante mouẽ geret, uenit tandem ſindicatus, intercedis pro eo, pręſtas patrocinium, ingratus diſcedit inſalutato hoſpite,& fortaſſe in deriſum tui ſeruientis. Bone Deus, quæ populorum infęlicitas, & continua miſerabilis miſeria? ſed de his hactenus.

59 Ad rem redeundo,& pręd icta omnia licet a Doctoribus ponantur etiam in materia mandati, & procurationis procedunt,& vendicant etiam principaliter locum in mandatis iuriſdictionum, & a Principe delegatis limitando in hoc diſpoſitionem l. a iudice, C. de iudic. vt non procedat, quando in commiſſione, ſit appoſita clauſula, ſuper quibus conſcientiam tuam oneramus,&c.

60 Vidi tamen in facto caſum in materia procuratoris. Quis habens beneficia eccleſiaſtica in valde longinquis partibus,& regionibus conſtituit procuratorem amicum ſuum ad locandum bona dictæ eccleſię, fructus exigendũ. prout melius videbitur in conſciẽtia ipſius. Fuit quæſitum, an hoc caſu procurator ſubſtituere poſſit, fuit dictum quòd non ex prædictis.

Vidi

Digitized by Google

61 Vidi etiam clauſulam iſtam appoſitam in compromiſſis arbitrorum, ut iudicare debeant ſecundum eorum conſcientiam.

62 Declaratur quinto loco principaliter allegata cõcluſio, niſi in inſtrumento eſſent appoſita uerba importantia perſonalitatem excludentem omnem perſonam extrinſecus prouenientem, prout ſi dicatur, vt per manus ſuas proprias tale negocium expediat, de quo ſuperius dixi in hac repetitione, q. 18.

Addo Bar. in l. iubemus per hanc, in verbo, ſua manu, C. de erogat. militar. annonę, lib. 12. Sequitur Roma. in l. 1. §. ſi quis ita, ff. de verbor. obligat. conſ. 352. in primo dub. Bal. in c. 1. in fi. quibus mod. feud. amittatur, & in c. ſi quis deceſſerit, ſi de feudo controuerſia fuerit inter dominum, & agnatum, c. 1. §. iniuria, de pace iuramento firmanda. facit tex. in l. vnica, §. ne autem, in uerbo, ſuis manibus, C. de caduc. tollendis, in l. 1. in princ. in uerbo, ſua manu, ff. de eo per quem factum erit, in l. ſi is id quod, in uerbo, ſuis manibus, ff. de iuriſdict. omnium iudicum, in l. 1. §. deieciſſe, ff. de ui, & ui armata. Similiter ſi dicatur per ſeipſum, vt in c. 3. & ibi glo. de præben. in 6. Idem ſi perſonaliter ſit dictum, vt per glo. 1. de vita, & honeſt. cleric. & per Bal. in d. l. 1. §. ne autem. Ang. in l. moræ, ff. de iuriſd. omn. iudic. Specul. in tit. de iudic. delegat. verſi. item quod iniunctum eſt. Caſtr. in l. a iudice, vbi Iaſ. limit. 6. C. de iudic.

63 Pariter ſi dicatur. Tu, & nullus alius, vel tumet tantum. Benedict. de Plumbin. in l. Imperator, ff. de fideicommiſſar. libertat. per textum notabilem ſecundum eum, in l. 1. §. de his autem cum glo. ff. de ſeparat. Alexand. in l. 1. col. fi. poſt medium, ff. de officio eius, & in l. moræ, col. 6. ff. de iuriſdict. omnium iudic. Bal. & ibi Card. & Imo. in c. coram dilectio, & in c. fi. de offi. de leg. licet Iaſ. dubitet in l. penul. C. de pact. in l. a iudice, in 9. limitat. C. de iudic.

64 Et in hac locati & cõducti materia, de qua agimus, vidimus in facto modum loquendi paſſim obſeruari *il tal pittore, ſarto*, & ſic de aliis conductis ad aliquid cõponendũ, vel faciendum. *non ha fatta la tua facenda, ma l'ha fatta fare al ſuo lauorante*, & qui conduxit, replicat, hoc durum eſt, quia promiſit facere ipſemet manibus propriis.

65 Vnde in hac locati & conducti materia; iſta verba, & ſimilis loquendi modus nedum conuenire poteſt in procuratore conducto ad negocia peragenda, ſed etiam cum quolibet artifice, cum quo initum ſit pactum per talia verba.

66 Vidi in facto caſum in hac locati materia. Quædã confratriæ mulierũ multæ deuotionis, fecerunt (prout moris eſt) capitula in confratria obſeruanda, ſcientes Petrum pulchre, polite, & legibiliter ſcribere, conduxerunt certa mercede conuenta ad dicta capitula fideliter, & legibiliter ſcribenda, & fuit appoſitum, quod ipſemet propriis ſcriberet manibus, qui commiſit ſcholari ſatis ſufficienti, & licet bene ſcripſerit, tamen non habuit conuentam mercedem, ſed arbitrio boni viri, æquitati innitendo.

67 Declaratur ſexto loco principaliter principalis cõcluſio, vt procurator ad negocia ſubſtituere non poſſit, cum datum eſt arbitrium explicandi, prout ſibi videbitur, vulgo *a modo ſuo*, factum enim indeterminatum tollit facultatem ſubſtituendi, & cenſetur electa induſtria perſonæ. Bal. in l. vnica, §. ne autem, verſ. & hęc ſunt. C. de caducis tollendis. Felin. in c. fi. notab. 2. de offic. deleg. Baptiſta de ſancto Seuerino in l. moræ. num. 16. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. Crauet. conſ. 303. num. 3. Iacob. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 58. nu. 13.

68 Vnde in hac locati & conducti materia fuit conſtitutus procurator ad locandum bona per Sempronium, & dictum *alluoca in quel modo che puoi*. Vtique videtur ſubſtituere non poſſe, & ſuperius etiam aliquid vidimus.

69 Declaratur ſeptimo loco principalis regula, & cõcluſio ultra Iaſ. in l. quod quis, C. de procurat. ut non procedat, vbi procuratori eſſet aliquid commiſſum, & mandatum ratione confidentiæ, quam committẽs habet in eo; tunc enim omnino cenſetur electa induſtria perſonæ, nec ſubſtitutioni locus eſt. Ant. de But. conſ. 48. in fi. per l. 2. §. ne autem, C. de caduc. tollen. in cap. ſtatutum, §. aſſeſſorem, de reſcript. lib. 6. Crauet. conſ. 303. nu. 2.

Cui addo Bal. conſ. 128. quidam vſufructuar. col. 2. verſ. ſed ad hæc reſpondetur, lib. 3.

69 Et ponderanda ſunt uerba Ant. Butr. conſ. 48. vbi ponit clauſulam confidentiæ, ſcilicet, committẽs ſub fide animæ ſuę, & multum confidens de legalitate, & fide ſua. Vnde ſi vis cõſtituere procuratorem ratione confidentiæ, apponas hęc, vel ſimilia verba.

70 Poſſet fortaſſe in hac locati & conducti materia, & hoc accommodari in famulo aſſumpto ratione cõfidentiæ in negociis domus, nam alium ſubſtituere nõ poterit.

71 Vidi in facto caſum. Famulus uolebat ſubſtituere alium, & diſcedere, dominus replicabat, eſt electa induſtria perſonę, ex confidentia enim, quam habebam in te, certificatus etiam expertus te eſſe modeſtum, & in omni genere fidelem, te elegi pro famulo meo, aliũ nolo, & vidi pluries allegatum, quod in famulo cenſeatur electa induſtria perſonæ, maxime in famulo approbato per multos menſes.

72 Declaratur octauo allegata concluſio, & regula, vt non procedat quando ſit commiſſum negocium, graue, & arduum, quo caſu ſubſtituere non poterit. Iaſ. in l. moræ, nu. 61. verſ. quinto limita, ff. de iuriſdict. omnium iudicum, in l. a iudice, colum. fin. limit. 13. C. de iudic. Dec. in l. 1. num. 28. vbi Alex. num. 6. Iaſ. nume. 35. Niger. num. 31. ff. de offi. eius. Crauet. d. conſ. 303. num. 3. Iacob. Menoc. de arbit. iud. lib. 1. q. 68. nume. 15. Addo Ioan. de Plat. in l. 2. C. de condic. in hor. public. Rip. de peſt. tit. de remed. ad vbert. nu. 15. Nic. Mor. de treg. par. 1. q. 51. qui loquuntur in procuratore magni patrimonii, quia non excuſatur, vbi ſubſtitutus non reparauit.

73 Et vltra procuratorem applicando ad materiam locati & conducti. Vidi in facto quæſitũ de Medico ab aliquo conducto, an cenſeatur electa induſtria perſonæ, & ſubſtituere non poſſit applicando ad materiam ſublocationis, de qua in præſenti agimus. Et dici poſſet, quod in præſenti caſu concurrunt duæ præcedentes declarationes, negocium graue, & arduum, de uita namque hominis agitur, & ſumus in actu confidentiæ.

74 Idem quæri poſſet de ludi magiſtro. Videbis etiam in facto caſum, tranſmittuntur aliqui agentes domus ad aliquod negocium peragendum. *Auuerti che il negotio mi importa aſſai, & per la confidentia, che ho in te, ti mando.*

mando. ſuccedeat dicendo, *io non ho potuto ſpedire, ho laſciata la cura al tale.* vtique domino nolente non tenet iſta ſubſtitutio.

75 Pariter vidi in facto, qui ſub ſecreto conſcientiæ elegit ſcriptorem ſub certa mercede conuenta ad extrahendum ex prothocollo quoddam teſtamentũ magnæ importantiæ, & non confidebat prothocollũ in manibus extraneis, tum ratione teſtamenti extrahendi, tum ratione aliorum inſtrumentorũ in prothocollo exiſtentium magni momenti. Vtique ille ſcriptor tentauit ſubſtituere ſine damno ſuo alium allegata confidentia, & importantia negocii ſubſtituere non potuit, & coactus proſequi quod inceperat per ſe, & manibus proprijs.

76 Declaratur nono loco principalis concluſio, quòd procurator ad negocia agere poteſt per ſe ad agendũ, tamen ſubſtituere non poteſt niſi lite conteſtata, vt per Caſtren. & Iaſ. in d. l. quod quis, in decima limitatione.

77 Declaratur decimo, vt licet procurator ad negocia procuratorem ſubſtituere non poſsit, poteſt tamẽ ſimplicem nuncium deputare, quia cenſetur organũ tantùm ipſius procuratoris ſubſtituentis, nec quodammodo diuerſa perſona ab eo. Ita Bal. in rubr. de exercitoria, col. 9. per l. qui autem, §. fi. cum l. ſequenti, ff. de conſtit. pecun.

78 Vidi tamen in facto caſum, fuit facta ſubſtitutio de procuratore, & nominauit eundem nuncium ſpecialem, & ſi non valet in procuratore, valeat, & teneat tanquam de nuncio.

79 Declaratur vndecimo loco principaliter in habente mandatum ad viſitandum Monaſterium, quia ſubſtituere non poterit. Felin. in c. quoniam, §. is autem, de offic. deleg. Nicol. Moron. de fide & pace, par. 1. q. 52. & hęc viſitatio habet duo priuilegia, vt non admittat ſubſtitutum, & quod ad eam faciendam mãdatum ſpeciale requiratur. Roma. ſingul. 619.

80 Et certe agitur de facto ſummę conſiderationis, cum agatur de materia virginitatis, & caſtitatis, quę paucis eſt confidenda.

81 Declaratur duodecimo in ſindico, qui ſubſtituere non poteſt, l. munerum, §. defenſores, ff. de muner. & honorib. Bal. conſ. 450. lib. 2.

82 Sed vnum animaduerte, quandoque ſindicus creatur, vel de buſſulo extrahitur, & tunc procedunt allegata, quia eſt electa induſtria perſonę: quandoque a concilio fit inſtrumentum in forma procuræ cum poteſtate ſubſtituendi, &c. & tunc ſubſtituit more procuratoris, & paſsim procuratores, & ſindici Ciuitatum ſubſtituunt. Bene verum eſt, quòd ſindici caſtrorum nequaquam poſſent ex ſupradictis, licet adſit abuſus, vt frater pro fratre, filius pro patre cogatur.

Et quę poſsit ſindicus per ſe, & quando requiratur ſpeciale mandatum, Aufrer. ad Tholoſ. q. 55.

83 Ad ſubſtituendum igitur ſpeciale mandatum requiritur. Bero. conſ. 23. nu. 14. lib. 3. Ioſeph. de Ludouicis concluſione trigeſima, verſ. decimoſexto. Pernicolaus Mozzius in tractatu de contractibus, in tit. de mandato, caſu 77.

Hęc igitur ſunt, quę ſubſtitutionẽ ad negotia peragenda impediunt.

Matrimonium, Vendito, Prohibito, Generalitas, Conſcientia, Perſonalitas, Arbitrium, Confidentia, Grauitas, Monaſtrium, Sindicus.

QVAESTIO XXXIII.

Sublocationis.

1 SECVNDA igitur principalis concluſio eſt. Procurator ad iudicia, & lites ſubſtituere non poteſt l. quod quis, C. de procurat. l. ſi procuratorem, §. ſi mãdauerit, ff. mandat. Ratio videtur in prõptu, quia ante litẽ conteſtatã non eſt dominus, vt per gl. in d. leg. quod quis, & no. in l. 1. ff. mandat.

2 Declaratur primo locò hęc concluſio, & materia, vt vera ſit ante litem cõteſtatam, ſecus ſi poſt, ex quo per litis conteſtationem eſt effectus dominus litis. clare textus in c. 1. §. fi. de procurat. lib. 6.

3 Subdeclaratur primũ membrum de conteſtatione litis, vt non procedat quando eſt data facultas ſubſtituendi, quia etiam lite non cõteſtata ſubſtituere poterit, d. §. fi. vbi textus clarus.

4 Subampliatur, vt iſta facultas ſubſtituendi procedat etiam certa perſona nõ expreſſa d. §. fi.

5 Sed in hoc vnum me dubitare facit, quòd voluntate mea facere poſſum, non debeo voluntati alienæ cõmittere, maxime, cum improprietas ſequitur; l. ſeruus & l. ſequenti, ff. de condit. inſtitut. Sed ego poſſum per me ipſum alium procuratorem conſtituere, & improprietas ſequitur, quia conſtituitur a non domino, ergo &c. Ad hoc reſpondetur, quod regula, l. ſeruus, procedit in caſu ſuo, & ſic in inſtitutione, quę non poteſt committi arbitrio alterius; l. aſſe toto, ff. de heredibus inſtituendis ſecus in caſu, de quo agitur.

6 Sed adhuc obſtare videtur. Procurator debet eſſe certus, l. 1. ff. de proc. ergo in genere non poteſt dari facultas ſubſtituendi etiam perſonam incertam.

7 Ad hoc reſpondetur, quod licet ab initio conſtitutio ſit incerta, venit tamen certificanda per nominationem procuratoris, & quędam ab initio ſunt incerta, quę ex poſt facto certificantur, ut l. quędam, ff. de rebus dubiis, & l. aſſe toto, ff de hered. inſtituẽ. Et eſto quod hoc ſit expreſſum in allegato c. 1. §. fi. de procuratoribus, eſt etiam communis opinio atteſtata per Alberic. in l. 1. ſub nu. 3. ff. de procur.

8 Quę (ni fallor) venit, ſi opus eſt, confirmanda, quo ad ius ciuile, hac ratione. Illud poteſt mandari, quod poteſt ratum haberi, l. Paulus reſpondit, l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum, ff. de acquiren. hered. ſed ego poſſum conſtituere procuratorem, vt ratificet, quod Titius geſſerit nomine meo, l. reſtituta, ad Trebel. ergo pariter poterit conſtituere procuratorem cum poteſtate ſubſtituendi.

9 Sed pone vnum, quod in facto quandoque occurrit. Sempronius conſtituit duos procuratores in ſolidum, & ſunt diſcordes; quid agendum? Vtique ſibi imputet conſtituẽs, argumento l. tutor incertus, & l. duo ſunt Titii, ff. de teſtamen. tutel. vt per Iac. Menoch. in d. §. fi. Et ex prædictis videtur poſſe colligi, quòd quędam eſt incertitudo, quę nec ab initio, nec ex poſt facto venit certificanda, & illa vitiat, & reddit actũ inutilem, quędam incertitudo eſt ab initio, & ex poſt fa-

cto

cto verſis certificanda, & illa non vitiat actum, nec eum reddit inutilem.

10 Et applicando ad materiam locati & conducti infertur ad caſum in facti contingentia. Sempronius conſtituit duos procuratores, non tamen in ſolidum, ſed ſimpliciter ad locandum bona ſua, vel in ſpecie talem rem: ſunt diſcordes, quid agendum? Vtique neuter poterit, ſi a principali certificatio haberi ex aliquo caſu non poterit.

11 Pariter inferri poſſet, quod ſi amicus locauit ſine mandato rem meam, quod poſſem conſtituere procuratorem ad ratificandum locationem factam de bonis meis.

Tertio inferri poſſet, quòd ſi quis dicat, loco omnia bona mea, licet ab initio ſit incertitudo, valebit locatio, quæ ex poſt facto venit certificanda.

12 Sed circa hanc primam declarationem quæro vnũ, quod in facti contingentia occurrit. Eſt conſtitutus procurator ad exigendum, & ſic ad negotia, & ad iudicia, cum exigere ſit ab initio extorquere, & ſic in iudicio, ſi opus erit; modo ſubſtituit ante litem conteſtatam, valebit ne ſubſtitutio? ſi enim habeamus reſpectum, quia ad exigendum etiam a ſponte ſoluente, & ſic ad negotia poterit, & valebit ex regula ſuperius firmata. Si vero habeamus reſpectum, quia etiam ad iudicia intelligitur deputatus, non poterit, & ſi faciet, non ſuſtinebitur. Vtique valebit ſubſtitutio, & intelligitur quatenus ad negotia. Ita Bald. in d. l. quod quis. Et ſic ſi ita ſubſtitutus agat vti ad iudicia, eius geſta non valebunt, vt ex prædictis colligi poteſt. Vnde applicando ad materiam locati & conducti. Si conſtitui procuratorem ad exigendum fictus, reditus, & penſiones domorum, vtique tanquam procurator ad negotia ſubſtituere poterit.

13 Declaratur ſecundo loco principaliter hęc concluſio, & regula, niſi procurator ſit conſtitutus in rem ſuam, quo caſu procurator ad iudicia etiam ante litem conteſtatam ſubſtituere poterit. Ita Iaſ. in d. l. quiſquis. Ampliatur hæc concluſio, & declaratio, vt procedat tam de iure ciuili, quam canonico, de iure ciuili eſt textus in l. illam, C. de donat. vbi Bart. hunc textum valde commendat. de iure Canonico eſt expreſſum in c. 1. §. fin. de procur. lib. 6.

Procurator autem in rem ſuam dicitur is, cui titulo donationis ſunt ceſſæ actiones, & conſtitutus procurator ad eas exercendas, vt colligitur ex d. l. illam, & expreſſe ſentit Ioan. Andr. in d. §. fi. in verb. in rem ſuam. Vnde procurator in rem ſuam eſt donatarius iurium ceſſionarius, & procurator ad eas exercendas.

14 Et inter alia habet iſte procurator duo priuilegia ab aliis procuratoribus, quòd ante litem conteſtatam ſubſtituere poterit, vt diximus. Secundo tale mandatum non expirat morte mandantis. Bart. in l. 2. §. ſed & ſi quis, ff. de donat. in l. 1. C. de actio. & obl. Bald. in l. mandatum, in l. illam, C. mandati. Sali. in l. inter cauſas, C. mandat. Alberic. in l. eius qui, ff. ſi cert. pet. Sebaſt. Medic. in tract. mors omnia ſoluit, in verbo mandatum, limitat. 8. ſub nu. 195. vbi limitat, dummodo cum hærede decidit, alias non.

15 Et ſic habetur limitatio ad l. inter cauſas, ff. mandat. & ad l. mandatum, C. mandat. vt mandatum expiret morte mandantis, limitatur nõ procedere in procuratore in rem ſuam.

Applicando igitur ad materiam locati & conducti, de qua agimus, ſi conſtituatur procurator ad exigendum penſiones domus locatæ cum clauſula, in rem ſuam, etiam poſt mortem domini excipere poterit.

16 Poterit etiam & ſubſtituere, quando ſibi videbitur, & placuerit, & omni tempore, non habito reſpectu, ſiue lis ſit conteſtata, vel non.

17 Similiter ſi ſit conſtitutus procurator ad locandũ, vel affictandum bona talis, durabit facultas locandi etiam poſt mortem domini conſtituentis, & pariter poterit alium ſubſtituere quando ſibi placuerit ſine præfinitione temporis.

Parergon.

18 ET quis eſt ille tam peritus tabellio, qui probe noſcat vim, efficaciam, & virtutem clauſularũ prægnantium tanquam vtilium, quas in inſtrumento apponit? dicere fortaſſe poſſet, non ſumus Doctores nos Notarii. Vtique uerum eſt, ſed quis eſt tam diligens, qui ſcire, & inueſtigare intendat, multa in mente præſupponuntur quæ non ſunt. Vnde tot lites tot contentiones, niſi ex imperitia Notariorum apponentium in inſtrumentis clauſulas impertinentes, inſolitas, & præiudiciales, & ſtatim recurrunt ad illud refugium, præſumendum eſt, quod Notarius appoſuerit de mente contrahentium? Vtique de veriſimilibus ad factum credendum eſt, Videbis paſſim tranſplantatas clauſulas vnius contractus in alium, quod conuenit emptori, applicare conductori, quod eſt proprium emphyteutæ ponere cenſuario, & ſic de ſingulis diſcurrendo, & (quod plus eſt, quam auari, & cupidi?) in extractionibus certe non duriuſculi, prout Speculat. appellabat, & Cagnol. ad l. ſi librarius, ff. de reg. iur. ſed duriſſimi. Extrahitur inſtrumentum locationis pro penſione, & ficto tantum, volunt mercedem, & ſalarium, pro integra extractione: extrahunt inſtrumentum cenſuale pro fructu tantum, uolunt pro centenario ſortis principalis, & (proh bone Deus?) extrahunt teſtamentum pro leui particula, & legato ſub pallio inſtitutionis petunt decimas. Quid vlterius? quis vult inſpicere aliquod inſtrumentum, ſtatim diſtinguunt inter Doctorem, & principalem idiotã, quaſi Doctor, vel procurator ſemper deferat torcular in manibus, & attrahat ſubſtantiam intrinſecam, aridi poſtea ſecundum eos remanentis inſtrumenti: & ſi ſuperior, vel iudex vult inſpicere, credat ne procuratori, vel Doctori, qui uidit, nonne æquitas diſcretionis ſuadet, vt detur inſpectio, an faciat ad propoſitum cauſæ? Euenit caſus, quod ſit extendenda aliqua comparitio iudicialis, vel inſtrumentum extraordinarium, neſciunt extendere, vocant Doctores, vel procuratores, extendunt & ſæpe cum ſtudio præcedenti maxime in clauſulis teſtamentorum, traiectionum, diuiſionum, & ſimilium. Labor improbus, & integer eſt extendentis, ſed totum ſalarium eſt notariorũ, nonne vides (inquiunt) quam longa, & quam difficilis ſeries facti eſt iſta? & quid fecerunt, niſi ſimpliciter ſcribere? & ſi per annos multos Notariatus officium exercuerunt, iactant ſe, arrogãt, & nec Specul. eos docere volunt. De his hactenus.

19 Declaratur tertio loco principaliter allegata concluſio, vt non procedat, quando diſputatur, an talis ſit procurator, vel non, quia iſto caſu ſubſtituere poterit etiam ante litem conteſtatam, ex quo iſto caſu dicitur tractari cauſa propria ipſius procuratoris, glo. in l. licet,

cét, & ibi Bald. C. de procurat. Spec. de procurat. §. ratione autem formæ, verſ. porrò, &c.

20 Caſus huius declarationis in actu practico eſt ad modum frequens, & vidi euenire tam conſtituendo, quã ſubſtituendo. Quædam tutrix ſuorum filiorum ſuſcepta tutela conſtituit actorem cauſidicum quendam Tudertinum, & dum in iudicio agebatur de legitimatione perſonarum, fuit oppoſitum contra inſtrumentum tutelæ ſuſceptæ, quod erat nullum, non ſeruata forma ſtatuti de contract. mulier. & ita iudex in prima inſtantia pronunciauit, a qua pronuncia fuit appellatum, & commiſſa cauſa alteri iudici contra tutorem, & actorem ipſius conſtat de mandato. Dixi non teneri, quia id eſt, de quo agitur, & hoc caſu actor facit cauſam propriam, non alienã ex hac doctrina Bal. ſuperius allegata, & ita fuit iudicatum, & paſſim practicando videtur, quod in omnibus cauſis plerumque maxime in principio proceſſus, diſputatur de validitate mandati, & fiunt & reiterantur multa acta, & tamen in eo ſtatu ſunt procuratores, vt dicantur agere cauſam propriam, & hoc fit id, de quo diſputatur.

21 Sed hic quæro vnum in hac ſubſtitutionis materia, quod in ſacro Rotæ auditorio fuit quandoq; agitatum. Conſtitui procuratorem cum poteſtate ſubſtituendi, quis ſubſtituit cum clauſula donec reuocauerit, poſt ſubſtitutionem hoc modo factam ſemper fuit proceſſum, & actitatum cum principali procuratore ſubſtituente, valebit ne huiuſmodi proceſſus? Videbatur dicendum ꝙ non, quia alter onus procurationis ſuſcepit, & ſic ſubſtituens de illo negocio ſe intromittere non potuit, neque debuit, niſi in caſibus exceptis in cap. quamuis, in cap. ſi duo, de procurat. lib. 6.

Domini decreuerunt diſtinguendo, aut ſubſtitutus ſuſcepit aliquod onus intromittendo ſe in aliquo actu iudiciali, & tunc proceſſus non valeret: ſi vero in nullo actu ſe intromiſit, & tunc proceſſus valebit, quia non commiſit vices in totum, & continuando videtur tacite reuocare. ita Rot. deciſ. 386. in nouis.

22 Et applicando ad materiã locati & conducti quæro vnum, quod in facti contingentia occurrit. Locauit quis Sempronio domum modo extraordinario ad beneplacitum ſuum, & ad ſui libitum, & quod penſio ſit pro rata temporis arbitrio diſcretionis vtriuſque partis: inchoauit conductor habitare per paucos dies, poſtea locator ex abrupto licentiat, cogine poterit ad diſcedendum? putarem quod ſic, ex l. quæſitum, §. fin. ff. de precar. vbi precarium ſtatim reuocari poteſt.

23 Contrarium crederem verius ex doctrina Abbatis, in c. fi. col. 3. de precar. vbi nec etiam precarium ſtatim reuocari poteſt in præiudicium concedentis.

Et licet Dec. in l. contractus, num. 11. & in l. 2. verſ. ſecunda concluſio, num. 1. & vltima lectura, ff. ſi cert. petat. dubitet de hoc, ea ratione, quia hæc eſt natura precarii, quòd de hoc ab initio cogitare potuerit, & debuerit, quem ſequutus eſt Barbac. d. c. fin. per l. Lucius, ff. de donat. tamen in propoſito caſu locationis dici poteſt, quod non eſt hæc natura locationis, & cõductionis, vt ſtatim quis conducens expelli poſſit, & æquior opinio videtur, vt aliqua diſcretionis ratio habeatur, ne actus reddatur inutilis.

Et faciunt etiam prædicta pro famulis conductis ad beneplacitum domini, tenent enim per duos, vel per tres dies, poſtea ex cauſa minus vera, vel legitima expelluntur.

24 Et quod dictum eſt, ꝙ procurator ad lites ſubſtituere poteſt poſt litis conteſtationem ſi ſumus in ſummariis, & aliis, in quibus lis expreſſe, & formaliter non conteſtatur, ille primus contradictionis actus erit loco conteſtationis, & ſubſtitutioni locus erit. Bar. in l. nulla, C. de procur. Bal. in l. ab executore, §. fi. ff. de appell. Card. in Clem. conſtitutionum, §. fin. in fi. de electio. Roma. conſ. 174. nu. 5. Abb. in c. inſinuanti, in fi. de offic. deleg. Felin. in c. olim, de accuſat. Paris, de ſindicat. in verſ. ſententia, nu. 4. Roma. ſingul. 792. Rot. deciſ. 33. Gramma. deciſ. 103. nu. 141. & 142. Afin. in pract. §. 3. c. 8. deciſ. Pedemon. c. ſuo nu 31. Addo Afflict. deciſ. 346. num. 7. vbi pulchre etiam de inſtantia, & vera eſt opinio Rot. deciſ. 500 & 122. in nouis. Alex. conſ. 147. in fi. lib. 6. Sebaſt. Vant. de nullit. mandat. nu. 110. Alber. in l. poſt litem, ff. de procurator.

25 Quæ concluſio ampliatur, vt procedat etiã in ſubſtituto in cauſis executiuis, & ita tenuit Rota in vna Hiſpalenſi dimidio portionis coram domino de Thianis, vt per Put. deciſ. 220. par. 2. vbi habes, quod ſi in executiuis non datur inſtantia, datur lis.

26 Declaratur quarto loco principaliter in procuratore rei, in qua materia conſiderandi ſunt duo caſus. Primus eſt, aut iſte comparet cum mandato, & tunc ſubſtituere non poteſt, niſi poſt litem conteſtatam, prout in procuratore actoris, cum ratio diuerſitatis non aſſignetur, aut comparet ſine mandato cum cautione in forma, & tunc præſtita cautione ſubſtituere poterit, & fiet etiam executio contra ipſum. Bart. in l. Titius, num. 2. ff. de procurat. Ioan. Andr. in cap. 1. de procurat. Specul. in tit. de procurator. verſ. ſed nunquid defenſor, in §. 1. Alexan. & Iaſ. in l. quod quis, C. de procurator.

27 Quæ declaratio ex mente Rotæ ſubdeclaratur in ſecundo membro, dum cõparet ſine mandato, vt procedit, & habeat locũ in mere ciuilibus, & cauſis profanis, ſecus in criminalibus, miſtis, vel aliis beneficialibus, & ſpiritualibus, in quibus cum non habeat locum prædicta cautio, merito neque ſubſtitutio. Rot. deciſ. 420. ſi committatur, in nouis.

28 In procuratore autem ad excipiendum multæ fuerunt opiniones an ſubſtituere poſſit ante litem conteſtatam. Bal. in l. ſi procuratorem, §. 1. ff. manda. tenuit indiſtincte ſubſtituere poſſe, quia ſuper exceptionibus lis non conteſtatur, glo. in c. prudentiam, §. 1. verbo, ex confeſſione, de offic. delega. Et videtur ſequi, & tenere Specul. in tit. de exceptio. §. 1. verſ. nunquid, & in tit. de lit. conteſt. §. pen.

29 Contrarium tenet Richar. de Malumb. relatus per Bald. in citato loco, quia iura diſtincta volunt litem conteſtari, & hæc opinio verior videtur, nec mihi videtur bona conſideratio Alex. in d. l. quod quis, limitat. 3. nu. 3. quod ſi ſuper exceptionibus lis conteſtaretur, quot eſſent exceptiones, tot deberent eſſe diffinitiuæ, quaſi abſurdum magnum reſultaret, namque nõ conteſtatur lis ſuper qualibet exceptione, vt paſſim uidemus, ſed facta litis conteſtatione ex negatione in forma facta quilibet tam procurator actoris, quam Rei præuia litis conteſtatione efficitur dominus litis, nec etiam uideo procuratorem in ſpecie conſtitui ad excipiendum, ſed bene in quolibet procuratorio apponitur clauſula facultatis ad excipiendum &c. Vnde putarem, quod requiratur litis conteſtatio etiam in procuratore rei, ut dictum eſt.

Decla-

30 Declaratur quinto loco concluſio, vt poſt litē conteſtatam ſubſtitui poſſit per procuratorem, vt non procedat in criminalibus in illis caſibus, in quibus admittitur procurator. ita ſub dubio Bald. in l. reos, col. 9. C. de accuſat.

31 Contraria opinio eſt verior, vt per Angel. in l. 1. in princip. ff. de procurator. per textum in cap. 1. de procurator. lib. 6. vbi ſumus in ſpiritualibus, in quibus verba ſententiæ diriguntur in dominum, tamen ſubſtitutio admittitur. Commendant Alexand. & Iaſ. in d. l. quod quis, in fi.

32 Et practicando docet vnum Alberic. in d. l. quod quis, quod ſi quis minus legitime ſubſtituat ante litis conteſtationem ſubſtituendi facultatem non habens, debet opponi ante litem conteſtatā, quia eſt exceptio dilatoria, & ſi fieret litis conteſtatio parte non opponente, ſibi præiudicaret, l. ita demum, C. de procurat. l. Pomponius, §. ratihabitionis ff. eodem.

33 Cautus igitur erit quanto citius de mandato, licet hodie ſtilus, & practica in omnibus mandatis apponat clauſulam cum poteſtate ſubſtituendi. ponunt Iaſ. Alex. & alij, in d. l. quod quis, in prælato eccleſię, coniuncta perſona, patre, & ſimilibus, tamen non eſt materia ſubſtitutionis procuratoriæ, ſed conſtitutionis in capite, ob id extra materiam ſubſtitutionis, de qua agimus, ſtudioſe igitur omittam.

Vltra quos in locis ordinariis,

34 Declaratur ſexto loco principaliter, vt non procedat quando in inſtrumento procuratoris ſit appoſita clauſula rati, quo caſu ſubſtituere poterit etiam ante litem conteſtatam, quamuis ſit electa induſtria perſonæ. Bald. in l. pen. §. & magis, ff. de exceptio. commendat Socin. regula mihi 362. litera P. in vlt. limit.

35 Et ſic clauſula rati inter alias virtutes operatur effectum ſubſtitutionis, licet fortaſſe electa ſit induſtria perſonæ.

36 Declaratur ſeptimo in cauſa parui momenti. Rot. deciſ 368. ſi epiſcopus, in nouis. Felin. in c. fin. §. cæterum, num. 9 de offic. deleg.

37 Declaratur octauo in procuratore conſtituto ad impetrandum reſcriptum, quia ſubſtituere poterit etiam ante litem conteſtatam. ita Albert. in d. l. ſi procuratorem, §. ſi mandauerit, ff. mandat. per l. ſi quis mandato, ff. de neg. geſt. & not. in c. ex parte decani, in glo. in verbo, idem eſt de reſcriptis.

38 Et ſic licet ad impetrandum reſcriptum ſpeciale mandatum requiratur, Vant. de nullitat. ex defect. iuriſdictio. delegat. nu. 87. Rebuff. in rubr. de electione, verſic. 26. Mozz. de mandat. verſic. 26. ſub nu. 39. vbi admittitur coniunctus, per l. ſed & hæ, ff. de procurat. Couar. variar. reſolut. lib. 1. c. 6. de ſpeciali tamen mandato non eſt in vſu. Ioſeph. de Ludo. concl. 30. verſ. 32. tamen ſubſtituere poterit, vt ſuperius dictum fuit.

39 Declaratio nona deſeruiet ad illam notabilem quęſtionem. quis conſtituit procuratorem inhabilem cū poteſtatis ſubſtituendi, an poſſit ſubſtituere habilem, & videbatur dicendum, quod ſic, ex cap. iudex, de offic. delegat. lib. 6. vbi delegatus inhabilis ſubdelegat.

40 Pro reſolutione conſiderandæ ſunt tres ſpecies inhabilitatis, quę nedum in pręſenti materia, ſed in aliis occurrentiis deſeruient. Quidam ſunt penitus, & ipſo iure inhabiles, & ipſi non ſubſtituunt, exemplum in d. cap. iuris, in fine, ubi iudex recuſatus ſuſpectus, & declaratus non ſubdelegat. quidam ſunt inhabiles ex defectu licentiæ, vel authoritatis, & ipſi ſubſtituunt exemplum in monacho, uel religioſo, qui ſine licentia eſt inhabilis, concurrente poſtmodum licentia ſubſtituere poterit, dicta Clement. religioſus, de procurat. quidam ſunt inhabiles ope exceptionis, ut milites. l. ita demum, §. militem, C. de procurat. etſi ſubſtituunt tali inhabilitate non oppoſita. ita dicit gloſ. notabilis, & magiſtralis, in Clement. religioſus, in uerbo, commiſſum, de procurat.

41 Et hanc gl. dixit notabilem, & ſingularem Bald. in d. Clement. religioſus. Angel. in l. inſtitutio talis, ff. de cond. inſtitu. Bald. in l. quod quis, C. de procur. in cap. poſt ceſſionem, de probat. Alex in l. 1. §. item acquirimus, num. 4. ff. de acquir. poſſeſſ. Bart. in l. ſi is, qui pro emptore, prope finem, de uſucap. eſt communis opinio teſte Iaſ. in d. §. item acquirimus, num. 8.

42 Per quam dixit Franc. March. in facti contingentia, quod procurator ab initio excommunicatus non poteſt ſubſtituere procuratorem, ut per eundem deciſ. 1333. nu. 5. par. 1. limitantem, quod excommunicatus ſi eſt actor, non ualet conſtituere procuratorem, nec eſſe in iudicio, ſecus ſi uti reus.

43 Declaratur tamen allegata concluſio inhabilitatis, ut procedat, & habeat locum in procuratore inhabili conſtituto, ſecus eſſet in nuncio inhabili, qui poterit creare habilem, licet inhabilis, ex quo pręſtat nudum ſuum miniſterium, & concipit uerba in perſonam Domini. Ita ex mente Bart. dicit Iaſ. in d. §. item acquirimus.

44 Ex quo etiam habemus in acta practico vnum in materia inſtrumenti procur. quod licet in ſi ... inſtrumentis apponantur illa uerba. Et nūcium ſpecialem, &c. & vbique reperiatur eſſe doctrina Bart quod nūcius debeat eſſe ſpecialis, vel ad talem rem, vel perſonam, vel cauſam, tamē poteſt fieri etiam generalis, & valet, & tenet, ex doctrina Bal. in l & qui, in vlt. q. C. quod cum eo, & in rubr. C. de conſtit. pecun. col. 3.

45 Vnde ad locandum, & conducendum poſſum conſtituere nuncium ſpecialem ad locandum meam domum poſitam, deſignatam, & confinatam Sempronio pro tanto tempore, & tanta penſione, & ſic erit locus doctrinæ, & regulis Bart. in materia nuncij.

46 Sed ſi conſtituero nunçium generaliter ad locandum, vel conducendum, vtique valebit conſtitutio, dummodo nuncius nudum præſtet miniſterium, & concipiat verba in perſonam domini, ex l. qui autem, § an ff. de conſtit. pecun.

47 Et ſic colligitur ex prædictis ad propoſitum materiæ locat. & conducti, de qua agimus, quod ſi nuncius ad locandum, vel conducendum deputatus, eſſet inhabilis, & iam locaſſet, vel conduxiſſet, quod locatio non annullabitur, vel reſcindetur ex hoc capite, quia inhabilitas nuncij non vitiat actum vti repræſentantis modum executiuum miniſteriorum facti concipientis in perſonam Domini ſui.

48 Et ſic locationis, & conductionis contractus vti bonæ fidei, qui & ſolo conſenſu contrahitur, vt ſuperius vidimus, poterit fieri per nuncium generalem, vel ſpecialem, & quidem etiam inhabilem.

49 Et licet opinio Ioann. Andr. in d. Clement. religioſus, ſit notabilis, & vbique commendata a Docto. in materia inhabilitatis, tamen placeat in hoc audire quendam mentis meæ conceptum in iuribus tamen fundatam.

50 Quædam ſunt, quæ exerceri non poſſunt per nudū mini-

miniſterium, vt ff. de donat. cauſ. mort. l. tam is, & iſta non valent, d. l. tam is: quędam fieri poſſunt per nudũ miniſterium, tunc ſi reſideant in perſona propria ipſius miniſtri fieri non poſſunt per miniſtrum minus idoneum: ſi verò non reſident in eo, ſed tranſeunt in alium, tunc ſi eſt talis, qui eſt etiam inhabilis ad negocia, non ad iudicia, tunc valet, quia ipſe nihil habet exercere in iudicio, ſed electus per eum ex poteſtate ſibi data a domino, l. fidei meæ, ff. de leg. 3.

51 Et applicando nedum ad iudicia, ſed ad materiam locati, de qua agitur, ſi conſtitui procuratorem monachum ad exigendum penſionem meam a Sempronio conductore, poterit iſte monachus cum licentia ſuperioris ſubſtituere habilem, pariter excommunicatus procurator conſtitutus, agẽdo, ſubſtituere nõ poterit.

52 Declaratio decima deſeruiet ad materiã capituli, ſi quem, §. ſecus, de procuratoribus, lib. 6. & ob id quęri poſſet, an diſpoſitio cap. ſi quem, §. ſecus, habeat locum in procuratoribus habentibus poteſtatem ſubſtituendi, reuocandi, & deſtituendi ab ipſo ſubſtituente domino litis per conteſtationẽ effecto, ex poſt procuratore ſubſtituto non contradicente negocium reaſſumente. Concluſum fuit quod ſic, quia illud, quod ſeruatur in domino litis, habet locum in procuratore prædictam poteſtatẽ habente. ita tenuit Rot. Capel. Tholoſ. deciſ. 372. ex no. per collect. in canon. mandato, quæſt. 13. de procurat.

Limitationes aliquæ fiunt ex mente Rotæ.

53 Declaratio vndecima. Pone, procurator habebat poteſtatem ſubſtituendi, & deſtituendi, nec non reaſſumendi, toties quoties videbitur expedire, ſubſtituit cum proteſtatione, quod non intendebat de cauſa amplius ſe intromittere, ſi ſe intromittat, an videatur ſubſtitutum reuocare?

Videbatur dicendum, quòd non, ſtante proteſtatione pręcedenti. veritas in diſtinguendo conſiſtit: aut reuocauit expreſſe cum inbibitione ſubſequente: aut tacite ꝑ proceſſum in cauſa. primo caſu reuocatus eẽſetur, ſcdo nõ ita Rot. deciſ. 184. ſi procurator, in nouis.

54 Et conſidera proceſſum, & modum, cõcurrunt hic duo. Primum eſt declaratio voluntatis procuratoris ſubſtituentis cum expreſſa proteſtatione, nolle amplius in tali cauſa ſe intromittere. Secundum eſt acceptatio, & intromiſſio ſubſtituti, & plus operatur primus actus domini conſtituentis, quam ſecũdus, & tertius, quaſi ambo a primo dependeant.

55 Vulgares contrarium dicerent; namque ſi ſubſtituẽs eſt proteſtatus, ſubſtitutus acceptauit, & ſe intromiſit, nihil de hoc dubitandum videtur. Rota autem mouetur ex cap. licet, de procura. lib. 6. quod loquitur ante acceptationem, ſed in caſu Rotæ multa concurrunt, ſcilicet proteſtatio clara, & efficax ſubſtituentis nolle amplius ſe intromittere, acceptatio, & intromiſſio ſubſtituti.

56 Sed applicando ad materiam locati & conducti d. cap. licet, quęro vnum, quod in facto occurrit. Scripſi, vel dixi Sempronio. *Se tu vuoi a pigione la mia caſa, io te la darò.* reſpondit Sempronius. *io non la voglio*, re adhuc integra per aliquod ſpatium temporis poſt Sempronius pœnitens inuenit locare volentem, & dixit. *Mi ſon pentito, & ſon riſoluto. io voglio a pigione la caſa, che l'altro giorno mi offeriſti*, an dominus cogatur locare? Videbatur dicendum ꝙ ſic, quia res eſt integra, nec dominus declarauit contrariam voluntatem verbis exprimẽdo, vel facto alij locando, iuxta declarationẽ, in d. c. licet, vbi gloſ. in verbo quamdiu, & ibi Io. Andr.

57 Conſiderandos puto duos caſus ad intellectum ca. licet. Primus eſt, ſtante firma volũtate domini, a quo ſic nũc appellare libet, & iſto caſu poterit acceptare procurator in caſu Rotæ conducere volentẽ in caſu propoſito.

58 Secundus caſus eſt, mutatio voluntatis domini, a quo in velle negatiuum, & procuratoris, vel conducere volentis in actum volũtatis affirmatiuum, & ſic an cogi poſſit, & crederem, quod non, ex quo res redijt in priſtinam voluntatem, nec debet eſſe famula, & obſequialis voluntas mea beneplacito voluntatis tuæ ſuper re mea, & faciunt verba Ioann. Andreæ ſuperius relata ibi, verbis exprimendo, quaſi exprimendo nolle amplius locare, non tenebitur.

59 Poterit, & hęc inferri ad famulum, ſi interrogetur. *vuoi venire a ſtar con me?* reſpõdit, nõ, poſt ea pęnituit.

60 Similiter in locatore equorum. *vuoi darmi a vettura il tuo cauallo?* dicit, quod non, poſtea pœnitet.

61 Et pondera verbum extenſiuum temporis poſitũ in d. cap. licet, ibi, quãdocunque placebit, & verbum, placebit, importat abſolutam, & liberam volũtatem, vt ſuperius vidimus.

62 Declaratio duodecima. Procurator ſemel ſubſtituit transferendo uices ſuas, poterit ne iterum ſubſtituere & ſubſtituendo ſecundo an reuocet primum? & uidebatur dicendum, ꝙ facta ſemel ſubſtitutione ſint tranſlatæ uices, & conſequenter ceſſet facultas ſubſtituendi. Contrarium tenuit Rota deciſ. 121. ſi procurator, in nouis, ubi ampliat etiamſi proteſtatus fuerit, quod per aliquam comparationem, &c. quia diuerſæ ſunt ſpecies comparere, & ſubſtituere, & de una ad aliã nõ infertur, per l. ſi quis eum, in ratione ſui, ff. de procur. & cap. non iniuſte, eod. tit. Ioann. Andr. in cap. ſi duo, & cap. licet, de procur. lib. 6.

Addo Dec. conſ. 77. colum. 3. uerſ. 3. &c. ubi limitat duob. modis. Primo niſi in inſtrumento ſit appoſita clauſula, ſubſtitutos, & ſubſtituendos reuocandi, &c. Secundo, niſi actus ex prima ſubſtitutione habuiſſet effectum ſuum, quo caſu non procedit l. boues, §. hoc ſermone, ſecundum eum, ubi Tiraq. limit. 6. num. 10.

Declaratur hæc Rotæ concluſio, primò ut procedat, quando in eadẽ cauſa, & cõtra eaſdem perſonas, ſecus ſi in diuerſis, uel contra diuerſas. ita nota. per gl. & per Doctores, in l. cũ ſimul. ff. de aduiter. Hinc poſtea applicãdo ad materiam locati & conducti, ſi conſtitui procuratorem ad lites, & cauſas, & in ſpecie ad exigendum a Sempronio ſcuta decem pro pẽſione de curſu anni præteriti, & a Caio ſcuta quinque pro penſione furni conducti, ſi conſtituo, uel ſubſtituo alium contra Sempronium, non cenſetur reuocatus quoad Caium.

63 Declaratur ſecundo, immo potius ampliatio dicenda, ut procedat, & habeat locum etiam ſi procurator ſecundus non acceptet, argumento, l. plane, la prima, in princ. ff. de leg. 1. & l. cum in ſecundo, ff. de iniuſto teſtamento, gl. in cap. ſi duo, de procur. lib. 6.

Declaratur tertio, nam ſi conſtitui procuratorem ad iudicia cum poteſtate ſubſtituendi, ſi ſubſtitutus per me litem conteſtetur, non cenſetur reuocatus per ſecundum ſine cauſæ cognitione, ita Bar. in d. §. Iulianus, per l. poſt litem, ff. de procurat.

64 Et nota in practica Angel. quem in practica tanto.

pere

pere cõmendat Caſtrenſ.in l.ante litem, ff. eodem.de procur. quòd per legitimationem procurator non eſt dominus litis, maxime ad ſubſtituendum.

65 Declaratur quarto, vt non procedat, quãdo primus conſtitutus eſſet ſpecialis, ſecundus generalis: nam licet generi per ſpeciem derogetur, ſecus econtra, Rot. deciſ. 198. in nouiſs. Commendat Cremenſ ſing. 114.

66 Declaratur quinto, niſi in inſtrumento daretur minor poteſtas, quam in alio, Bald. in l. falſus, col. 13. C. de furt. per l. Sempronius, ff. de legat. 2.

67 Declaratur ſexto, niſi in inſtrumento eſſet appoſita clauſula, citra &c. Oldrad. conſ. 1. colum. 2. Ioan. And. & Frãcus, in cap. ſi quis iuſte, de procurat. lib. 6. Alex. ad l. ſi quis ante, &, ibi Socin. in 2. notabili, ff. de acquir. poſſeſſ. Marſil. in rubr. de probat. colum. 13. Boer. deciſ. 311.

68 Declaratur ſexto, vt ſi appareant duo inſtrumenta procuræ eodem die cõfecta, nec appareat de prioritate, neutrum valet, & ſibi imputet, qui ſic intricate locutus eſt. Io. And. ad Specul. in tit. de procur. §. ratio, verſ. in verbo, de hoc per gl. in d. cap. ſi quis iuſte, quã ſingularem dixit Roman. ſing. 254. dicens ita fuiſſe Romæ per dominos Auditores iudicatum.

69 Certe loquendo in inſtrumentis extractis, & in longinquum aſportatis procedere poſſent allegata, ſed ſi daretur copia prothocolli, ſolet attendi ordo ſcripturæ ex notat. in l. 1. ff. ſol. matrim.

70 Et applicando ad materiam locati & conducti, quęri poſſet. idem dominus vnius rei locauit eam duob. nec apparet de prioritate, vel poſterioritate in eodem die, quæ locatio valebit? ad materiam l. quoties, C. de rei vendicat.

Et nota diſcurſum Rom. in allegato ſing. 254. tu ſcis quandoque in actionibus hominum expedit expediri negocium, puta locationem, fictũ, & ſimilia, per duos magis q̃ vnum, & plus vident oculi, quã oculus. cap. prudentiam, de offic. deleg. quandoque ex pluribus admittitur magis idoneus, l. in reficiendo, ff. de damn. infect. l. ſi plures, ff. de accuſat.

71 Vidi in facto caſum in hac locati, & conducti materia. Habitabant ſimul plures fabri murarij, acceſſit qui eorum opera egebat. *Vorrei che vno di voi veniſſe ad opera con me*, fuit reſponſum, *vno ce ne verrà*, ad quẽ ſpectet electio, & nũqd ad id magis idone⁹ ſit eligẽd⁹.

72 Declaratur octauo materia Rotæ. Si ambo inſtrumenta ſonent in qualitate cauſæ, tunc neutrum valet, quia minus in qualitate dari non poteſt, l. 1. §. ſi ſtipulanti, & §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verb. obl. & regul. plus lib. 6. ſecus ſi in quantitate ſummæ, per not. in l. 1. §. 1. ff. de bonor. poſſeſſ. ſecundas tabulas, vbi Bart. Boer. deciſ. 311. vbi refert Bald. tenentem valere illud mandatum, quod tribuit minorem baliam.

73 Et nota §. Iulianus, ibi, diuerſis temporibus, quod requiſitum ibi textus præſupponit.

74 Illud tamen pretermittendum non eſt ex alia deciſ. Rotæ, quod procurator ſubſtituens procedẽdo in cauſa compulſus a iudice non cenſetur per hoc ſubſtitutum reuocare, Rot. deciſ. 331. in nouiſſ. Dominic. in d. §. ſecus. Aufrer. ad Tholoſ. quæſt. 372.

75 Declaratur decimotertio, ſed nunquid ſubſtitutus ſubſtituere poterit? Vtique ſic, poſtquam dominus litis eſt effectus. Rot. deciſ. 122. in nouiſſ. ex cap. is qui, de procur. lib. 6. & deciſ. 146. in nouiſſ. vbi etiã tenet, quòd ſubſtituens non reuocabit ſubſtitutum, niſi eo caſu, quo reuocaret dominus ſubſtitutum a ſe, & deci. 546. in nou. & Rota Biſignet. deciſ 9. de procur.

76 Sed pone, q̃ ſubſtitui aliquem fortaſſe inhabilem, poſtea melius cogitando dixi me erraſſe, an potero reuocare? Vtique ſic, docet Fel. in capit. in literis, circa finem col. 2. de offic. deleg.

Et ſic pone caſũ, q̃ talis procurator ſubſtitutus conteſtatus ſit litem, & ſic dici poſſit dominus litis, tamen ex quo eſt ſubſtitutus per errorem, reuocari poterit, doctus de errore, & ſic acta ſunt nulla, & inualida, & ſi ſubſtitutus in caſu ſubſtituiſſet, non valeret, quia caret principio, & fundamento. Subſtitutus igitur ſubſtitu. ſi ſit habilis, nec per errorem ſubſtitutus.

77 Sed pone vnum aliud. Procurator dominus per litis conteſtationem effectus ſubſtituit, comparet dominus habita notitia, & dicit. *io non voglio queſto ſubſtituto*. an dicturne? Vtique ſic. Ioann. de Prat. in l. ante litẽ, col. 6. ff. de procur. dicens eſſe quæſtionem nouam.

78 Vnum non omittam. Eſt conſtitutus procurator ad lites, & cauſas, qui litem conteſtatur, poſtea tanquam dominus litis effectus ſubſtituit, quando efficitur dominus litis ad effectum ſubſtituendi iuxta Rotæ deciſionem, ex quo litis conteſtatio non fit niſi ſemel, & per hoc eſt facta per ſubſtituentem? reſpondetur, poſtquam merita cauſæ tractare cœpit. Afin. in pract. §. 3. cap. 14.

79 Pone, quòd procurator habeat poteſtatem ſubſtituendi, & ſubſtitutionem reuocandi, & primo ſubſtituat Titium cum proteſtatione, quòd cõparendo poſtea non reuocat, niſi expreſſe dicat ſubſtituendo ſimpliciter alium, dicitur reuocare primũ, Ægid. cõcl. 565. in tit. de procur.

80 Et quilibet prima facie contrarium dixiſſet per illa verba, niſi expreſſe dicat, quia illa reſtringitur ad perſonalem comparitionem, non ad ſubſtitutionem, & ſic illa expreſſio refertur ad caſum ſpecificatum tantum.

Et procurator conſtitutus, vt proprio nomine exprimat, ſi aliter faciat, an dicatur ſeruaſſe formam mãdati? dixi ad reg. cum quid, par. 2. ampl. 5. num. 5.

81 Declaratio decimaquinta. Eſt conſtitutus procurator ſine expreſſa facultate ſubſtituendi, ſed in releuatorio fuit dictum, promittens habere ratum quicquid per ipſum conſtitutum, vel ſubſtitutum ab eo geſtum erit, an videatur dediſſe facultatem ſubſtituendi? poſui ad reg. cum quid, par. 2. limit. 1. num. 4. Addo Van. de nullit. mand. num. 110.

Et Rota tenuit, q̃ non, vt in deciſ. 346. in antiquis, & Biſignet. deciſ. 1. tit. de procur. Ægidius concl. 8.

82 Conſiderandum tamen eſt quod Rot. fundat ſe vbique in hac ratione, ſolummodo, quia verba, quæ præſupponunt aliud, nihil diſponũt in ſuppoſito, per l. ex facto, la prima, ff. de hæred. inſtituend.

83 Sed ad hoc videtur poſſe reſponderi primo, q̃ verba enunciatiua inducta ad diminutionem, & transferendum in alium, non debent operari cõtrarium effectum, & ſic argumentum, & ita procedit l. ex facto, vt ibi Bar. & Caſtrenſ. & clarius Albericus declarat, ſed in caſu noſtro non ſunt prolata talia verba ad diminutionem, merito videtur data facultas ſubſtituendi.

84 Secundo loco reſpondetur ex mente Bartol. ibi in finalibus verbis, ibi, non poterat eſſe hęres, q̃ pręſupponebat in verbis cõditionalib. ſecus in caſu noſtro.

85 Tertio quando verba, quæ ſupponunt aliud, quod

ſit

ſit antecedens ad actum, tunc illud antecedens cenſetur conceſſum, ſi de eo loquens diſponere poterat, vt per Bar. in l. ex hac ſcriptura, ff. de donat. num. 5. ſed diſponere poterat dãdo facultatem ſubſtituendi, ne-rito, &c.

86 Quarto quando verba enunciatiua pendent a mero animo, & facto proferentis, tunc plane probant, Bar. in l. gerit, col. 3. ff. de acquir. hæred. Bal. in l. ſicut, ff. de peti. hæredit. Mattheſil. notab. 34. Iaſ. in l. ex his limi. 8. C. de teſtamen. militar. Lanfran. in cap. quoniam contra in princip. nu. 32. & in verbo, inſtrumentorum productiones, nume 32. Iacob. Nouell. regul. 233. num. 7.

86 Quare AEgid. Bellamer. diſcurrendo de hac materia concl. 8. de procur. tandem dixit caſum eſſe dubitabilem, & ita omiſit.

88 Cautela tamen datur ab eo, vt apponatur in teſtamento nedum clauſula ratificatoria, & releuatoria, ſed dando, ſubſtituendo eandem poteſtatem, & ſic iſto caſu ſubſtituere videtur.

Et hæc faciunt ad no. in Clement. 1. de proc. in fi.

89 Proſequendo tamen materiam ratificationis procuratoris, dicitur, quod procurator ſciens Semproniũ agere cauſam vti ſubſtitutum ab eo, & poſtea ſubſtituit ad vlteriorem cauſam, cenſetur omnia prius geſta ratificaſſe. Rot. deciſ. 454. in nouiſſ. per l. ſæpe, ff. de re iudic. & c. quamuis, eo. tit.

90 Pariter ſi fuit conſtituti duo procuratores cũ clauſula in ſolidum, & quod non ſit melior conditio occupantis, ſi vnus ſubſtituit, nec de ſubſtitutione apparet, niſi quia in actis ſemper aſſeruit ſe ſubſtitutum: prothocollum, vel manuale erat deperditum, & ſubſtitutus erat mortuus, alter procurator ratificare non poteſt, Rota deciſ. 6. in antiq.

91 Multis videbatur contrarium, quia alter procurator erat in ſolidum: vnde ratificare poterat, & ſic habetur intellectus ad l. licet, ff. de iudic. vt procedat in domino ratificante, non in procuratore nomine domini, vt per Rot. ut ſupra.

92 Decimo ſexto loco in hac materia ſubſtitutionis procuratoriæ ponam compendioluin quoddam quarundam concluſionum, ponendo finem huic materię tam vtili, & practicabili, prout experientia docet, & tot Rotæ deciſiones antiquæ, & nouæ in huiuſmodi tractatu factæ.

93 Concluſio igitur ſit. Procurator cum facultate ſubſtituendi a lege, vel ab homine, a lege inquam per litis conteſtationem, vel quaſi, ab homine, cum facultate ſubſtituendi per ſubſtitutionem abdicata ſe poteſtatem omnem, transferendo omnes vices ſuas in ſubſtitutum, cap. is qui, vbi no. de procur. lib. 6. l. quod ſi forte, §. quid ergo, vbi Bar. num. 3. Alber. nu. a. Caſtrenſ. nu 4. ff. de ſol.

94 Ampliatur, vt nec ſine cauſa procurator, nec ſubſtituens reuocare poſſit, d. c. is qui. & ibi no. a domino verò poterit, iuxta diſtinctionem, de qua c. quamuis, de procu. li. 6. vbi enumerantur cauſæ, & diſtinguuntur tempora ante, & poſt litem conteſtatam.

95 Declaratur hęc concluſio, niſi in procuratorio eſſet data facultas ſubſtituendi pluries, & pluries, quod contingit multis modis: primo ſi apponatur in inſtrumento clauſula, toties, & quoties: ſecundo, ſi ſit appoſita clauſula vnum, vel plures, prout Tuderti practicatur, & dat Bar. pro cautela, in d. §. quod ſi forte. Tertia cautela datur ex mente Rotæ, ſi in inſtrumento cõſtitutionis apponatur clauſula, Procuratorio, in ſuo robore duraturo, quo caſu conſiderandum eſt, aut in ſubſtitutione fuit dictum, transferendo omnes vices ſuas in totum, & tunc reuocare non poterit virtute illius clauſulæ, vt per Rot. deciſ. 11. in vltimis, ſecundũ antiquiorem impreſſionem, Oldrad. conſ. 130. nu. 1.

96 Vnde caute procedendum, & diligenter conſiderãda eſt facultas poſita in inſtrumento conſtitutionis procuratoris, & in inſtrumento ſubſtitutionis.

97 Declaratur alijs modis, de quibus in diſcurſu huius quæſtionis.

Declaratur tertio, ut morte ſubſtituentis, & ſubſtituti expiret mandatum, Bar. in l. neque, col. fin. C. de procur. per l. ſi epiſtolam, ff. de acqu. hęred.

98 Subdeclaratur, quia ſubſtitutio (vt dictum eſt) duobus modis fieri poteſt: primo uirtute legis, puta effectus dominus litis per conteſtationem, & tunc morte procuratoris ſubſtituentis ſubſtitutio expirat, ſecun-

99 do modo fit ſubſtitutio facultate hominis, & tunc nõ expirat morte ſubſtituentis procuratoris, quia hoc caſu videtur facta ſubſtitutio ab homine mandante, non ſubſtituente, Car. pulchre diſtinguens Clem. fi. quęſ. 15. de procur. Dec. in cap. relatum, col. fi. de off deleg. Rum. conſ. 74. volum. 3. Franc. in c. 1 §. licet, de procur. li. 6. Sebaſ. Medic. in tract. mor. concl. 63. nu. 189. Rot. Bellamer. deciſ. 7.

100 Et pondera Bellamer. ſubdeclarantem, quod intelligatur re integra, ita vt primus actus ſubſtantiuus iudicij faciat decidere rem eſſe integram, nec bis faciẽda ſit litis conteſtatio.

101 Vidi in facto caſum, quod quis erat cõſtitutus procurator cum facultate ſubſtituendi, & erat iam lis cõteſtata, & ſic duobus uinculis concurrentibus ſubſtituit, Si moriatur procurator ſubſtituens, expirabitne mandatum? vidi dubitatum, de hoc tamen veritas eſt, quod non expirat, quia fit interpretatio in caſum durabiliorem, & fauorabiliorem. colligo ex Bellamer. d. deciſ. 6. in fine, vti etiam tenet mandatum non expirare morte ſubſtituentis, quando eſt data facultas ſubſtituendi in qualibet parte litis.

102 Et ex prędictis colligitur in materia ſubrogationis & cõſtitutionis, vt in ſubrogatum transferantur omnes uices, iura, & facultates, ita vt videtur uacuum in iuribus ſubrogantis, uel ſubſtituentis, quã concluſionem non tetigit Anto. Gabr. de reg. iu. concluſ. 2.

Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus facta ſublocatione omnia transfunduntur in ſubconductorem ſaluis legitimis exceptionibus, vt ſuperius vidimus.

103 Semper autem intelligitur, ut procurator ſubſtitutus reuocari non poſſit a ſubſtituente poſt acceptationem, non ante, vt not. in d. cap. is qui, lib. 6. & ſit habilis. Tiraquell. ad l. boues, §. hoc ſermone, limita. 6. nu. 5. & limit. 9. declarando, ut per eum.

Et ex prædictis infertur ad aliquas vtiles deciſiones in ſacro Rotę auditorio examinatas.

104 Prima eſt. Procurator erat conſtitutus ad omnes cauſas motas, & mouendas, cum facultate appellandi & appellationem proſequendi, ſubſtituit alium, & dixit in hæc verba, quod ſubſtituit in cauſa huiuſmodi ad faciendum, & gerendum quicquid ipſe procurator habebat, an per hæc verba, poterit non dico appellare, ſed appellationem proſequi?

Vide-

Videbatur multis,quod non, nam cauſa dicitur de illa inſtantia: vnde appellare poterit, quæ eſt de illa inſtantia ad non proſequi, quod eſt de alia inſtantia per no.per Bar.in l.non eo minus,C de procur. & ita fuit reſolutum in vna Bononienſi Sancti Chriſtophori coram Domino Marſicano.

105 Contrarium eſt verius,ſi adſit in ſubſtitutione illa clauſula,transferens omnimodam poteſtatem, & ita fuit reſolutum in vna Toletana Matrimonii corã Domino Fabio,pro Comite de pugno ceraſtro cõtra Beatricem de Sanſeclo,die 20.Octobris 1542.vt per Pute.deciſ.345.lib.1.

106 Et conſiderando ad vtilitatem diſcurſus illius deciſionis videtur differentiã facere primo loco, quando in procuratorio eſt appoſita clauſula ad omnes lites motas,mouendaſque,vel dicitur,ad omnes cauſas præſentes,& futuras,vt primo caſu ſubſtituto non detur facultas ſubſtitutionis uirtute appellationem proſequendi: ſecundo caſu ſic.Cõſiderare etiam videtur Rota,quòd procurator ſubſtitutus in cauſa,intelligitur in illa inſtãtia,quaſi excludat alias,& ſic in appellationis proſecutione,& in alia inſtantia, quaſi quid diuerſum a præcedenti reſolutione.Similiter vult Rota,quòd procurator ſubſtitutus nõ eſt proprie,& ſimpliciter ſubrogatus,ſed ſecundum quid,& cum adiuncto,prout etiam de iudice ſubrogato, quod facit ad ſtatuta,& conſtitutiones de procuratoribus, & iudicibus loquentia.

107 Vltimo in materia ſubſtitutionis procuratoriæ debet attendi ſtilus Curię,& ſic, ſi ex hac reſultaret abſurdum,ꝙ multa inſtrumenta, ſiue mauis proceſſus non valerent,quod hoc attendi non debet,& ſic iudices animaduertere debent,ne deſtructio oriatur, & ſi de rigore iuris vnum ſit,ſtilus tamen aliud obſeruat, attendi debet id,quod conſeruat actum,quod iudices nouitii omittunt ſæpe ſæpius.

108 Declaratio decimaſeptima.Quero circa hanc declarationem.procurator non habebat in mandato facultatem ſubſtituendi expreſſe,ſed ſi in inſtrumẽto eſſet appoſita clauſula,omni modo meliori: ſi ſubſtituat na ſubſtõ teneat? Videbatur dicendum,ꝙ non,cum deficiat in mandato facultas ſubſtituendi.

109 Contrarium tenet Rota in vna Romana domus, ex hac ratione,quia clauſula,omni modo meliori,cõprehendit omne caput,ex quo actus ſuſtineri poteſt, ex conſ.Dec. 14.& 77.Sal.in l.1.§.ſi quis ita,ff.de verbor.oblig vt per Put.deciſ.230.lib.2.

110 Ponderanda eſt allegata deciſio,quia in ea apertè præſupponitur,quod procurator eſſet iam effectus dominus litis. Vnde ex iſto ſolum capite videbatur ſuſtentabilis ſubſtitutio ex his, quæ ſuperius diximus etiã ex mente Rotæ, quod procurator dominus litis effectus ſubſtituere poteſt, & tamen in ea deciſione confugitur ad aliud remedium,ad virtutem clauſulæ omni modo meliori.

111 Secundo loco conſiderandum eſt, quòd licet maxima ſit uirtus clauſulæ,omni modo meliori, de qua in præſenti non ponam,cum non ſit locus ſuus,tamẽ ad propoſitum.de quo agitur, dicitur, quòd tribuit virtutem,robur,& efficaciam diſpoſitis,& expreſſis, non tamen ampliat,nec extendit actum ad caſus non expreſſos neque ſpecificatos,& in ſpecie non tribuit poteſtatem non habenti.Rui.conſi.74.in fi.lib. 1.

112 Quæ concluſio uera eſt vltra Rui.etiam ſi in commiſſione,vel mãdato eſſet adiecta clauſula,facias prout tibi videtur,uel ſecundum mentem tuam. Iacob. Menoch.de arbitr.iud.q.47.nu.5.lib.1.

113 Quare in caſu Putei,aut procurator iuxta ea, quæ ibi proponuntur,ualebat ſubſtituere,uti dominus litis effectus,& poterat ex ſe nullo habito reſpectu ad clauſulam,omnimodo meliori,& eius uirtutem, aut uolebat ſubſtituere,& virtute clauſulę, omni modo meliori,& non poterat,quia non tribuit poteſtatem in non expreſſis ex ſuperius adductis.

Et vltra Menoc.ſuperius allegatum addo Bal. in l. quoties,C.de hæredit.inſtituend. Dec.in l.precibus, nu. 16.C.de impub.& aliis ſubſtitut. Alex.conſ.31.libro 3.Gozza.cõſ.78.nu.12.Cęphal.conſ.43. nu. 120. lib.1.Rimin.conſi.438.nu.24.lib 3.Pariſ.conſ.21.nu. 68.& 69 lib.2.Natt.conſ.402.nu.36 & 37. Grat. reſponſ.70.nu.19 lib.2.Grammat.deciſ. 103. nu.n. 51. Burſat.conſ.51.nu.34.lib.1.& hęc eſt communis opinio,& melioribus ſulcita rationibus. Ioſeph. de Ludouicis,deciſ.Pariſ.117.nu.30.par.2.

114 Et applicando ad materiam locati,& conducti, de qua agimus,infertur ad vnum, quod in facti contingentia euenit. Illuſtriſſ.& Reuerendiſſ.Petrus Donatus Cardinalis Cæſius,commendatarius Abbatiæ Vallis Pontis conſtituit procuratorem ad renouandum locationes in hęc uerba vulgari ſermone deſcripta. *Li concede piena,& omnimoda facultà di poter fare la rinouatione di qualunque beni di detta Abbatia ricaduti per linea finita,& censi non pagati in ogni miglior modo, che di ragione può,& deue,& che noi medeſimi far potiamo.*

115 Modo talis procurator non renouauit eiſdem, ſed nouis,& diuerſis perſonis conceſſit.valebitne? certe attenta deciſione Putei valebit, quia clauſula, omni modo meliori,compræhendit omne caput, ex quo actus ſubſtinetur,ſecundum eam,de qua ſupra.

116 Contrarium iudicauit Rota Perulina, ſeu melius deciſio,de qua ſupra,quare(ni fallor) vna ex iſtis dubitabilis uidetur.

117 Et pondera uerba mandati ſuperius appoſiti, loquentis in fortioribus terminis,quam loquatur deciſio Putei ex tribus. Primo per illa verba *piena, & omnimoda fatultà* Secundo ꝑ illa verba *in ogni miglior modo.* Tertio per illa verba *& che noi medeſimi far potiamo*, quę tria etiam in ſpeciale mãdatum requirentib. ſeparatim operantur,ex his quę diximus in tit.de procur.multo magis geminata, & coniunctim poſita.

118 Et ſic in materia locati,& conducti,procurator cõſtitutus ad renouãdum non poterit locare aliis etiam cum clauſulis,de quibus ſupra.

Sentit tamen allegata deciſ.Peruſ.vnum,ſub n.31. ꝙ virtus dictæ clauſulæ facit extendi actum ad nõ ſpecificata,niſi quatenus ex uerbis, vel etiam ex mente virtualiter aliquid etiam perperam colligeretur.

119 Et ſic clauſula,omni modo meliori,operatur effectum ſuum in virtualiter tantum comprehenſis. Et ſic loquuntur,& intelligi poſſunt authoritates allegatę per Dec.conſ.77.num.4.Nam ſi in teſtamento operatur clauſulam codicillarem,hoc ideo,quia virtualitèr includitur.Idem in iudice procedẽte, vt per eum. Si tamen Putei deciſionem ſequi placeat,quia eſt deciſio Rotæ,poſſet in hac locati, & conducti materia inferri ad unum,videlicet.

120 Sunt locata bona Eccleſiæ ultra tempus permiſſũ cum clauſula,omni modo meliori,ſaluabiturne ad tẽpus permiſſum?

Lo-

121 Locauit pariter quis vnum tenimentum terrarum in quo adſunt nonnulla bona prohibita alienari quoquo modo,&c.in inſtrumento appoſita clauſula,omni modo meliori,valebitne in permiſſis?

122 Tertio in perſona dici poſſet,ſi ſunt plures conductores,quorum vnus ſit incapax.

123 Declaratio decimaoctaua. Et(vt ſemel finiam hãc ſubſtitutionis procuratoriȩ materiam)ponam in hac declaratione aliquas cõcluſiones omiſſis multis aliis. Procurator ſubſtitutus in cauſa non tenetur ſubrogato reſpondere,ſed nouuum requiritur mandatum, & principalis domini citatio Put.deciſ.107.lib.2.

124 Secunda concluſio ſit. Procurator ſubſtitutus parte prius non opponente poteſt docere de mandato et poſt ſententiam,ſi re vera tale mandatum prȩceſſerit ſententiam. Put.deciſ.383.lib.2.

Et ſic duo requiruntur,quod pars non oppoſuerit, & mandatum re vera legitimum præceſſerit.

Occurrit ſæpius in facto, ꝙ mandatum reperitur, ſed non exhibetur.

125 Tertia ſit concluſio locati, & conducti materiam reſpiciens,ꝙ procurator ſubſtituens moriente ſubſtituto,ſi pars litigans non ſit in Curia, tenetur notarius do eorum mercede,& ſalariis.Rotæ deciſ.303.in nouiſſ.

126 Et ſic habemus in hac locati,& conducti materia, ꝙ merces,& ſalarium eſt adeo fauorabile, vt tacite veniat in mandato procuræ.& cum ſalario,& mercede finiã hanc quæſtionem ſublocationis procuratoriæ.

QVÆSTIO XXXIII.

QVAESITVM quandoque fuit in ſacro Rotæ auditorio ad materiam l.nemo,C.locat.de qua agimus. Conductor ſublocauit molendinum conductum duobus molendinariis pacto appoſito,quód farina reponeretur in quadam archa ſub claue conductoris non extrahenda ſine ipſius licentia. Modo principalis locator expulit ſubconductores,& iterum eiſdē locauit cum eiſdem pactis,& capitulis,quib.vſus fuerat conductor in ſublocando,poteritne cõductor prȩtendere aliquod ſpolium ex hoc facto contra primũ locatorem?

1 Primo aſpectu dicẽdum videbatur primum conductorem fuiſſe ſpoliatum per expulſionem factam de ſuis ſubcõductoribus,& agere poſſe ad ſua damna. Sicut enim,ſi expellatur colonus, dicitur ſpolium factum domino, vt ſuo loco dicemus,pari modo,& pro portionabiliter dicetur ſpoliatus cõductor per expulſionem ſui ſubconductoris,qui & conductor dici põt.

2 Contrarium tenuit Rota in vna Bononienſi locationis,coram Domino Antonio Auguſtino,vt per Caputaquenſ.deciſ.184.li.1.ea ratione,quia poterat prohibere primus conductor Mattheo, vt farinam extraheret,& poterat recuperare damnum ſuum.

3 Et notabilis eſt hæc Rotæ deciſio in hac locati & conducti materia; Namque non videtur attendi expulſio molendinariorum,acceptio poſſeſſionis primi locatoris,& locatio vltimo loco facta per ipſum primũ locatorem,& ſolum attenditur,ſi conductor primus recuperauit,vel recuperare potuit damnum ſuũ Et poſſet quis fortaſſe dicere, nonne primus conductor eſt in damno,& prætendit intereſſe ſi ſui ſubconductores ſunt expulſi,ſi eſt confectum [illegible]um inſtrumentum? tamen hoc Rota non attendit,nec conſiderare voluit.

QVAESTIO XXXIV.

PROXIMA præcedentib. eſt indagatio ad materiam,leg.nemo, C locat. Conductor percipiebat fructus ex re conducta,& erat in quaſi poſſeſſione ſublocandi,fuit ſpoliatus,quod remedium competit?

1 Vtique reſtituetur ad ſtatum,in quo prius erat.Ita tenuerunt domini de Rota in vna Genuenſis affictus coram Domino Corradino,die 22. Aprilis 1570. refert Lancellot. de attent.par.3.c.29.nu.89.

2 Et ſic colligitur in hac locati, & conducti materia ex mente Rotæ, quod dantur duo ſtatus rerum. Primus eſt ſtatus,cum quis eſt in pacifica quaſi poſſeſſione iuris ſublocandi,percipiendo fructus ex re conducta,& tunc ſi ſpoliatur,reſtituitur ad iſtum priſtinum ſtatum, nec fit mentio damnorum,& intereſſe, quod præſupponitur. Quandoque etiam quis eſt ſpoliatus per locationem alteri factam a primo locatore,& expulſionem ſubconductorum,& tunc ad nullum intereſſe, vel damni prȩtẽſionem agere poterit ratione ſpolii,ſi damnum recuperauit,vel recuperare potuit.

QVÆSTIO XXXV.

QVAERO continuãdo cum præcedentibus quæſtionibus,an colonus, vel conductor coloni,vel conductoris mei dici poſsit colonus , vel conductor meus?

1 Pro parte affirmatiua facit,quód ſuperius vidimus ex l.qui vniuerſas,§.ſi.& ibi Alexand.no. ff. de acqu. poſſeſſ. quod primus locator poſsidet per ſecundum conductorem.

2 Secundo facere videtur regula,qui per alium,li.6.

3 Pro contrariȩ parte facit primo, quia vaſallus vaſalli mei non eſt uaſallus meus,gl.in l. Modeſtinus , ff. de uerb.ſig.io l.de acceſſorib.in gl.magna,ff.de diuer. tempor.præſcrip.in Canon.legitur,81.diſtinct.Bal.in c.1.§.rurſus,de controuerſ.inueſtitur.

Addo Ruin.conſ.219.num.5.lib.2.Cur.iun.conſ. 2.num.1.& 2.Soc.iun.conſ.126.nu.4.& 5.lib.3. Neuiaz.conſ.61.num.12.Brun.conſ.8.num.56.Caſtane. conſ.66.num.12.Iacobin.de Sancto Georg.in trac.de homag.col.8. Oldrad.cõſ.233.col.3.Iacob.Menoch. de recuperan.poſſeſſ.remed.10.nu.73.dicentem in facti contingentia ſe habuiſſe.

4 Secundo pro hac parte facit,quia ſocii mei ſocius non eſt meus,l.conſilii,§.ſi.ff.de reg.iur.

5 Et hæc opinio verior eſt,intelligendo reſpectu obligationis,ſecus reſpectu rei,quæ eadem eſt.Bal.in l.2.nu 9.C.comm.de leg. commendat Dec. in l. conſilii, §.ſocii,nu.1. verſ.& inſpecta,ff.de reg.iur.

6 Quare recolligendo ſpicas ſuperius hinc inde ſparſas,ſi quæratur,an colonus coloni mei ſit colonus meus,& vtique non,vt dictum eſt.Si quæratur an ſecundus conductor poſsideat domino primo locatori, & vtique ſic,vt dictum eſt.Si ſecundus conductor expellatur,non datur actio ad intereſſe ſi damnum recuperauit,vel recuperare potuit,& primo conductore ſpoliato datur reſtitutio ad priorem ſtatum ex deciſionibus adductis.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XXXVI.

QVAERO vtiliter,an penſio ſubrogata loco alterius penſionis ſapiat naturam ipſius?

1 Pro parte affirmatiua facit text. notabilis in l.filiæ §.Titia.ff de condit.& demõſt. vbi ſi lego vxori meæ ancillam Agatham,quæ mea erit,cum moriar ſi tempore conditi teſtamenti habebam ancillam nomine Agatham,quam vendidi,poſtea emi aliam,& idẽ nomen impoſui,illa legata cenſentur,quem tex.no.quia antiqui noua nomina imponebant ſeruis emptis.

2 Secundo pro hac parte facit l.donatæ,§.ſi ſponſus ff.de don.inter uirum,& vxorem,quod ſi donaui vxori meæ anulum, qui poſtea vti alienus repertus auferatur,ſi do alium, eſt loco illius,& confirmat donationem præcedentem.

3 Tertio pro hac parte facit uulgaris regula ſubrogati ad l.eum qui.§.qui iniuriarum,ff. ſi quis cautionibus,cum vulgaribus.

4 Pro contraria parte facit l.cum in fundo,§.ſi fundus,ff.de iure dotium,ubi pretium datum loco fundi dotalis adiudicati,non ſubintrat in locum ipſius, niſi modo & forma,prout in eo tex.habetur.

5 Secundo pro hac parte facit l.ſi prædia,in prin.ff. de donat.inter virum,& vxorem,ubi ſi donaui cõcubinæ quædam mobilia, donatio vti concubinæ facta valet:ſi poſtea duco in vxorem,& loco priorum datorum mobilium concedo alia, erit nouus contractus permutationis,& hæc ſecunda nõ ſunt loco priorũ.

6 Tertio pro hac parte facit l.pater filium,in principio,ff.de lega.3.

7 Prima opinio verior eſt,vt penſio ſubrogata ſapiat naturam prioris,in cuius locum ſubrogatur,quam in terminis conſulendo tenuit Ruin. conſi.269.nu.8.li. 2.Anton. Gabr.de reg.iur.concl.2.nu.54.

8 Si igitur dabas mihi pro penſione quantitatẽ frumenti,& poſtea ex conuentione in futurum promittis pecuniam, ſubrogatur in locum illius de tempore ſolutionis,de modo,& de loco; Nec obſtare videntur adducta in contrarium, quia loquuntur in caſu ſuo ſatis diuerſo, vt in dictis iuribus aperte videri poteſt.

9 Notabilis eſt ad materiam locati & conducti text. in allegato §.ſi ſponſus,l.donatæ,ff.de donat.inter virum, & vxorẽ, tam ex parte locatoris, quàm cõductoris;Si enim locetur res aliena,& conductor in tempore dicat,nõ poſſum vti hac re,vltra materiam euictionis poterit ſubrogare alium,& cõfirmabitur locatio.

10 Pariter econtra, ſi conductor in penſionem ſoluat vnum, quod euincatur, poterit ſubrogare alium,& confirmabitur locatio, & conductio.

QVÆSTIO XXXVII.

OCcvrrit in facto quæſtio. Conductor ſublocauit apothecam pro eo pretio, quo conduxit, hoc pendente dominus locauit alii pro maiori ſumma, puta decem, qui dixit ſubconductori hæc verba. *Hora tu vi ſtai ad inſtantia mia*, an præſumatur perſeuerare pro ſeptem, prout uere conduxit, uel pro decem per illa verba.

QVAESTIO XXXVIII.

PONAM omiſſa diſputatione pro intelligentia vnum locum Alber, in l.quiſquis, C, de epiſc.& cler.quando quis poſſit ſeruire per ſubſtitutum,& dicit duo uerba tantum. Aut reſpicit executionem facti tantum,& tunc licet,& procedit regula,poſſum,lib.6. aut conſideratur perſona facientis,vel cui fit, & tunc regulariter non poſſum, d.l. inter artifices, & ibi habes,an quis poſſit ieiunare, celebrare Miſſam per ſubſtitutum,& concludit ex legitimo impedimento poſſe, remittendo me Theologis.

QVAESTIO XXXIX.

1 QVAERO ad materiam l.iuſulam, ff.locat. & l.ſi mercedem, ff.de act. empt. quæ iura loquuntur in materia ſublocationis. Locaui fundum ſub certa mercede, & conductor ſublocauit ſub maiori penſione,ſi vendo fundum cum mercede promiſſa, vel debita, de qua intelligitur prima, vel ſecunda?

1 Primo uidebatur dicendũ de penſione ſecundi cõductoris,per illa uerba imperſonaliter prolata; primo in tex.l.ſi mercedem,ibi,quanti inſula locata eſt:ſecũdo,& fortius per illa uerba in l.inſulã, in numero plurali,ibi,una cum penſionibus inquilinorũ,quaſi complecti videatur ambas penſiones.

2 Pro contraria parte facit,quia uerisimiliter credẽdum eſt,ꝙ diſpoſuerit venditor de eo,quod potuit,& ſic de penſione ſibi debita per primum conductorem, alias eſſet neceſſaria ceſſio actionis, alias ad intereſſe ex l.eum qui,§.exigimus,ff.de conſtituta pecunia.

Et hæc opinio verior videtur ex dictis iuribus.

Quæ,quoniam ſituata ſunt in titulo de locato, & conducto,ponderanda ſunt in aliquibus ad materiam locati,& conducti.

3 Primum eſt, ꝙ locator alienans rem locatam cenſetur diſponere,& alienare quæ poteſt.

4 Quæro tamen hic vnum.Certi iuris eſt (vt ſuo loco Deo dante dicemus) quod vendito fundo locato, veniunt fructus ſi non ſunt reſeruati. Pone quod uenditor,& locator dicat.Vendo fundũ cum fructib. mihi debitis, uel qui debentur,qui fructus uenient?puta rem,per dictum textum de portione domini tantum, ſecus fortaſſe eſſet ſi diceretur,cum fructibus ſimpliciter,ſine adiectione,meis.

5 Secundo loco inferri poſſet. Quis locauit domum cum omnib. in ea exiſtentibus, ſi in domo ſint aliqua, de quibus locator diſponere non poterat, maxime ſine ceſſione penſionis, talia non cenſentur locata.

6 Secunda conſideratio ad illum textum,quod verba imperſonalia prolata per locatorem in vẽditione rei locatę intelliguntur in eo,de quo locator diſponere potuit,& ſic habetur limitatio per dicta iura,ad l.veteribus, ff.de pact. vt verba contra proferentem intelligãtur. Potuiſſet fortaſſe dicere emptor in caſu l.ſi mercedem,& l.inſulam,volo de penſione ſecundi conductoris,quæ maior eſt,& tibi imputes,qui legem apertius non dixiſti.

7 Tertia conſideratio eſt ad illum textum, ꝙ ibi loquutus eſt I.C.in numero plurali,in hæc uerba, vna cum penſionibus inquilinorum. Vnde merito dicere potuiſſet emptor, ego volo ambas penſiones tam primi conductoris,quam ſecundi, quia pluralis locutio duobus contenta eſt,l.vbi numerus,ff.de teſtibus,ca. pluralis,de reg.iur.lib.6.

8 Et ſic habetur limitatio ad dicta iura, l. vbi numerus,& regulam pluralis.ſtante veriſimili mente diſponentis,

nentis, quæ eſt, ut uoluerit potius quid diſponere de re propria, quam aliena, quo caſu plurale reſoluitur in ſingulare, ut hic.

Parergon.

9 PRoh Deum immortalem, quis non miſereatur calamitatis huius temporis, & modi procedendi in litibus, & cauſis peragendis non doleat, & uehemẽter ex animo, corde, & uera intentione: ſi enim cęlata hac l. ſi mercedem, & l. inſulam, caſus iſte in iudicio proponeretur, quot lites, & contentiones orirentur, multi exciperent uerba fuiſſe abſolute, & imperſonaliter prolata, & ſic generaliter intelligenda de utraq; mercede. Multi dicerent, ſermo eſt prolatus in plurali, ibi, penſionibus inquilinorum, ergo de utraq; penſione tam primi, quam ſecundi conductoris, tamen I.C. recto tramite moderatur, ut fiat interpretatio de ea penſione, de qua contrahens diſponere poterat, & ſi in leuioribus decipiuntur, quanto ſæpius in ultimis uoluntatibus, & obſcuris fidecommiſſis? quot indebitè ſuccedunt? quot plus quam indebitè excluduntur? infęlix ſanè profeſſio.

10 Quarta conſideratio ad allegata iura, quòd ibi eſt textus clarus in duobus locis, quòd penſio rei locatæ appellatur pretium, quòd facere poterit ad ſaluandum inſtrumenta, & libellos.

11 Vidi in facto caſum de quodam inſtrumento locationis, vbi dicebatur, quod Titius pro certo precio locauit domum concurrentibus aliis requiſitis ad locationem, exponitur pro penſione, & ſic dantur tria nomina in locatione, pretium, merces, penſio: & merces applicatur etiam ad immobilia.

12 Et inſula dicitur, quæ non iungitur communibus parietibus cum vicinis, ſed circuitu publico, aut priuato iunguntur a ſimilitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus ac mari imminent, ſuntque in ſolo; ita Feſt. lib. 5. & paſſim in libris iuriſconſultorum fit mentio.

Hinc inſularius, ideſt cuſtos domus ſic ſeparatæ l. 16. §. 1. ff. de vſu, & habit. l. ſi. ff. de off. præſ. vrbis.

13 Conſidera etiam ex dictis iuribus, quod penſio dicitur acceſſorium ad rem locatam, quod ad multa facere poteſt.

14 Quæro tamen vnum ex eo contextu ad materiam l. emptorem, C. locati, nam emptor non tenetur ſtare colono, quid ſi in venditione fiat pactum, vt penſio ſit emptoris, & ipſe conſentiat? prout in d. l. inſulam, & l. ſi mercedem, erit ne cautela, vt teneatur ſtare colono conſentiendo in penſionem?

QVÆSTIO XL.

1 QVAERO quadrageſimo loco ad materiam l. nemo, C. locati an poſſe ſublocare ſit in fructu? Vtique ſic, l. cum in plures, in prin. ff. locati ponam in tit. de fruct. Vnde ſæpius in facto occurrit, quis exhibet, quòd eſt locanda, ſi non reperit, excuſatur, & fit remiſſio mercedis, vt per Caſtrenſ. in d. l. cum in plures. multi enim impediuntur a peſte, multi a careſtia, multi a bello, vt ſuo loco dicam.

Similiter ſi ad hoſpitium vulgo *cammera locanda*; vel alia hoſpitia cauponum nemo accedit, fit remiſſio mercedis. Ponam in titulo de fructibus, & pondera illum textum, de cuius materia ponam ſuo loco, quod loquitur in conductore multorum annorum, quaſi in hoc ſit conſideranda facultas ſublocandi; dicam alias Deo dante.

QVAESTIO XLI.

QVAERO ad materiam l. certi iuris, C. locati an inuecta, & illata per ſecundum cõductorem ſint tacite obligata primo locatori, ponam in titulo de inuectis, & illatis.

1 Vltimo loco, quòd de ſpeciali aliquo, puta paupertas ſcolarium, nundinarum, militum a principe tranſmiſſorum cogitur quis, & locare, & ſublocare ad imitationem l. nec emere, C. loca. de ſcolaribus, no. in l. 1. ff. ſol. matr. vbi Iaſ. nu. 48. Pontanus, nu. 89. Rip. num. 142. Rebuff. de priuil. ſcolarium, priuil. 7. num. 1. Soc. reg. 430. Duen. reg. 213. Mont. conſ. 48. num. 3. lib. 1. Lut. de priuil. ſcolar. priuil. 39. fauore pauper Beninc. de pauper. quæſt. 8. ſpecial. 7. in contrac.

2 Accidit ſępe in facto in nundinis indicis, quia quis cogitur locare apothecas pariter in militibus ad hiemandum tranſmiſſis.

QVAESTIO XLII.

QVAERO, ſi conductor prohibeatur a ſtatuto locare, prout Lucæ extat, quid agere debeat contra conductorem?

1 Vtique ſublocatio probanda eſt, aliàs non obtinebit. Ioſeph. de Ludou. Rot. Luc. 57.

De creditore.

AGGREDIAR (Deo dante) materiam pignorum, ſi locari poſſunt, quibus, & quando, ponendo aliquas vtiles quæſtiones in materia pignorum, & creditorum.

QVAESTIO I.
Creditoris.

1 QVAERO, an creditor poſſit locare pignus, ſiue rem hypothecatam, & ex hoc conſequenter cognoſcemus, an in pignore, & hypotheca locatio conſiſtat, & primo loco videbatur dicendum, quòd non, quia per locationem pręſu ponitur dominium, l. non ſolet, ff. loc. ſed creditor non eſt dominus rei pignoratæ, merito, &c.

2 Contrarium eſt verius ex l. creditor, ff. de pign. qui generaliter loquitur, vt videri poteſt, merito, & cæt. quo in loco Accurſ. in ſuis gloſſis dicit vnum ad vtilitatem materiæ locati & cõducti, quòd per locationem præſertim ad culturam prædia meliorantur per text. ſatis notabilem, in l. non intelligitur, §. fin. ff. de iure fiſci.

3 Et ſic locare fundum ad culturam eſt meliorare ipſum, & opus meliorationis dici, & appellari poteſt, & per creditorem, & fiſci procuratorem fieri poteſt, & debet ex l. non intelligitur §. diui, ſuperius allegat.

Ampliatur hæc concluſio, vt nedum extraneo talis locatio per creditorem fieri poſſit, ſed etiam ipſimet debitori pignoranti, & intelligetur tacita conductio reſpectu poſſeſſionis tantum, ex quo reſpectu do-

minii

minii non poſſit, cum creditor non ſit dominus rei pignoratæ, l. cum & ſortis, §. ii. vbi gl. & Bar. id notat ff. de pig. act. ſequitur Caſtrenſ per illum text. in l. qui pigno. ff. de acq. poſſ. Alex. in l. ſi rem alienam, nu. 30. ff. eo. Neguſant. de pig. in 3. mēb. 1. partis, ſub nu. 31. ibi, ſecundo declara, &c. vbi hoc reputat mirabile, & apud eum videri poteſt.

Et ſic habetur in hoc limitatio ad l. neque pignus. ff. de reg. iur. vt in caſu creditoris procedat, & habeat locum ipſa locatio reſpectu poſſeſſionis tantum. Ponam in titulo de conduc. rei propriæ.

Sed pone vnum, quod ſæpius contingit, quòd creditor locare potuerit, ſed nō locauit, imputabiturne in ſortem ipſi creditori?

4 Vtique ſic, ſiue ſit res mobilis, ſiue ſoli, & immobilis, dummodo ſit ſolita locari, & hoc principaliter eſt attendēdum, & deducendum. Pet. Ro. deciſ. 31. lim. 5. nu. 398. ex l. ſed ſi quid. §. ſi veſtimentorum, ff. de vſufruc. & l. vel vniuerſorum, ff. de pig. actio.

5 Vnde in facti contingentia tam agendo, quàm excipiendo conſiderari debet qualitas, quod talis res poterit locari, & ſit ſolita locari.

6 Declaratur præſens concluſio, ut maxime procedat, quando contractus eſt celebratus gratia vtriuſque, quo caſu creditor tenetur de dolo, culpa lata, & leui, ſecus ſi vnius tantum gratia contractus celebratus ſit, quo caſu de dolo, & lata tantum, ita Bero. in c. 1. nu. 108. in fi. de vſur. reiecta opinione Cald. an creditori ſit plene ſatisfactum, uel non, & Ant. But. conſiderantis dolum, vel latam culpam tantum.

7 Practicando igitur conſiderandum eſt, ſi creditor non locauit fundum pignoratum, ſi ſumus in contractu gratia utriuſque, uel unius tantum.

QVÆSTIO II.

QVAERO ſecundo loco de vtili, frequēti, & quotidiana quæſtione.

Aliquis mutuat Sempronio centum, & in apparēti dicit inſtrumentum, quod mutat gratius, & amore, contra creditor inhabitat domum debitoris ad multos annos, donec fortaſſe pecuniæ mutuatæ reſtituantur. Eritne licita iſta habitatio, ita vt ſit ex computāda penſio annualis ad extenuandam ſortem?

1 Et primo dicendum videbatur huic creditori licere morari in domo debitoris, primo ex l. ſi in pactione. C. de uſu. ubi habitatio domus pignoratæ dicitur creditori licita, & non excedere legitimum modum vſurarum.

2 Secundo loco pro hac opinione facit ratio, quam Bald. adducit ad deciſionem illius l. ſi pactione, quæ eſt quia habitatio non habet certam quantitatem per naturam, ſed per induſtriam locatoris. Vnde quantitas incerta non poteſt cum ſorté commenſurari, quia incerti ad certum nulla eſt proportio.

3 Pro contraria parte facit, quia creditor habitando dicitur fructus percipere, l. ſi is qui, §. 1. & ibi Bar. no. ff. de pign. & dicam ſuo loco.

4 Et hæc opinio eſt in puncto iuris verior, & tenetur creditor fructus compenſare in ſortem, & conſiderantur iſti fructus, quantum creditor expenſurus fuiſſet in conducendo aliam domū ſi eam debitoris non habitaſſet, non tamē tenetur quanti alius dictam domū conduxiſſet. Speculat. in tit. de pign. verſic. quid ſi obligaſti. Alex. conſil. 141. nu. 7. lib. 5. Neguſan. de pignor. par. 6. memb. 3. nu. 7. Io. Lup. in tract. de vſur. in commen. ad c. nauiganti, §. 6. nu. 135.

5 Addo Cott. in memorabilibus in verbo, creditor habitando, vbi hoc reputat valde ſingulare reddendo nos cautos in articulis concipiendis, vt articulemus quanti creditor conducturus fuiſſet in conducendo aliam domum. Firmian. in ſuo reperto. in verbo habitatio, prope finem, ſub nu. 40. Anto. autem Butr. in c. cum contra, de pign. prope finem, declarando dictum Speculat. dicit, aut pignoraui ſimpliciter, & tunc habitando ſimpliciter teneris ad penſionem, quæ communiter percipi a quocunque potuiſſet, aut pignoraui cum pacto, vt ibi habitare poſſis, & tunc teneris ad penſionem, quam percepiſſem, licet hæc ſecunda particula duriuſcula videatur ſtante licentia habitandi, & qualitate contractus celebrati gratia vtriuſque, in quo debetur diligentia in cuſtodiendo. Aſin. de executor. §. 7 cap. 123. nu. 3.

6 Notabile tamen videtur dictum But. quod poteſt fieri pactum de habitando inter creditorem, & debitorem, & nihilominus habitando ad penſionem tenetur: Vulgares enim contrarium dicerent ſtante pacto expreſſe de habitando, vt dixi.

7 Similiter opinionem Speculat. ſuperius relatam dixit veriorem Paul. Caſtren. in l. ſi ea pactione, circa medium, C. de vſur.

8 Pone vnum, quod in facto occurrit, creditor fuiſſet conducturus per decem attenta qualitate, & ſolito ipſius, domus verò erat adeo notabilis, vt locaretur pro viginti, quid dicendum?

9 Ad l. ſi ea pactione, reſpondetur ex mente Bald. & Caſtr. ibidem, quod non procedit in foro conſcientię, nec de iure Canonico.

Vnde in terris Eccleſiæ, & etiam in Curijs Epiſcopalibus diſpoſitio d. l. non ſeruatur.

ADDITIO.

☞ *Declaratur, vt opinio Specul. licet ſit communis, non procedat in duobus caſibus, primo in creditore immiſſo, ex primo decreto, ſed alias, per viam extraiudicialem habitante, ſecundo non procedit in creditore condemnato ad perceptos, & percipiendos quo caſu attenditur perſona agentis, quanti alijs locaſſet iuncta communi & lineatione; & remota nimia affectuoſitate, Surd. deciſ. 270.*

10 Sed pone vnum, quod de facili euenire, & contingere poteſt, quod creditor non fuiſſet conducturus etiam, quia habebat propriam, ſed inhabitauit aliam, quæ erat debitoris, quia nobilior, pulchrior, vel delectabilior, quid agendum, ex Caſtrenſ. in d. l. ſi ea pactione, in fine, poſt Bal. videtur colligi ad nihilum teneri, licet re vera loquatur in terminis vſurarum in terminis d. l. ſi ea pactione.

Contrarium videtur poſſe dici, quia negari non poteſt, quin habitauerit, & ſi hoc fecit ex delectatione, vel alio reſpectu, ſibi imputet, & ſatis eſt quod habitauit.

11 Notanda tamen in alio uidetur intentio d. l. ſi ea pactione, in uerb. ſorte, ubi Alb. exponendo dicit, quod penſio appellatur ſors principalis in materia locati, & conducti.

Parergon.

NEC ſine ratione inuehit Paul.Caſtr.in d.l. ſi ea pactione,contra contrahentes,qui adaptant,& componunt conſcientias non prout ęquius eſt, ſed prout magis burſæ expedit,& vtilius eſt,dicentes paſſim.Si talis,cui mutuaui pecuniā,vtitur pecunia mea, ſatisfaciendo debita ſua,emēdo cāpos,& ſimilia ſibi vtilia faciendo,cur non licebit mihi commode habitare domum ipſius?Certe ſi mutuū fuit,prout eſſe debet gratis, cur vis habitationē domus debitoris tui pro recognitione?& quot fiunt hodie de huiuſmodi palliatis contractibus? quid dicemus in aliis generibus contractuum?fiunt ſocietates in trafficis beſtiarū a nullatenus exercente,ſed dicit hoc ad reperiendas pecunias pro emendo fundo.fiunt etiam inſtrumenta ſocietatum in beſtiis varii generis ab eo, qui nec pecudem vnam habebat,quid dicemus in oleo in grano & ſimilibus? Si veniunt peſtilentiæ,fames,& cariſtię grauiſſimæ,prout in anno 1586.Vnde hoc,niſi a contractibus illicitis,& palliatis?Sed dato vno inconuenienti multa ſequuntur. fiunt poſtea monopolia nedum a Ciuibus,ſed ipſiſmet Gubernatoribus Ciuitatum, & Præſidibus Prouinciarum anhelantibus ad implendas burſas,& capſas de ſanguine pauperum, & ſi Ciuis faciat monopolium, acrius punitur, ipſe autem immunis eſt,ſcribant Principi,pœnas exactas a ſubditis carpunt,& infelices ſubditi hirundine deficantur,& grauimole ſupprimuntur.

12 Vnde non mirum ſi non gaudet tertius hęres,ſi fures offendiunt,& furantur, ſi naſcitur aliquis filius groſſus, & in aliquo imperfectus. Quot videbis officiales ſitibundos carere filiis,& ſucceſſione?quot habere tot filias fœminas,vt requiratur integrum monaſterium?quot habere vnicam filiam fęminam,quę cum eius dote tranſit in familiam odioſam? quot videbis patres ſitibundos in huiuſmodi contractibus illicitis.& palliatis habere filios ingratos dilapidantes bona paterna uiuente etiam patre,patri odioſos, & domum quotidie debellantes?

13 Declaratur tamen allegata concluſio,vt non procedat in fundo, uel emphyteuſi; nam ſi emphyteuta,vel feudatarius ex credito contracto cum domino directo pignoret rem emphyteuticam, vel feudalem, facit fructus ſuos, ne computentur in ſortem; cap.1.de feud.cap.conqueſtus, de uſur. quæ iura ad hoc notabilia dixit Ro.ná.ſingu.329.creditor. Auguſt. Bero.in d.cap.conqueſt.col.7.limitat.7. Neguſan.de pigno.in 5.memb.5. par.princip.limit.4 Ioa. de Arno,problema 11. Tetigi ſuperius de locat. ad longum tempus ad materiam l.2. C. de iu. emphyt. tangit ſicco tamen pede Io.Lup.ad c.nauiganti.§. 6. numero 148.Præpoſit.& Laudenſ.in c.1.§.item ſi delator, quæ fuit prima cauſa beneſic.amittendi. Ang. in verb.feudum.§.pen.& fi.num.32.& in verbo,vſura.1.num.11.& 12.Silue.in verbo feudum.in fi.Corrad.de contrac.q.32.concl.3.Ioan.Med.de contrac. in c.de acquiſitis per uſuram,& eſt cōmunis opinio. Couar.variar.reſolut.cap.1.lib.3.verſi.hinc apparet, qui ſano modo limitat, & dicit vſuram eſſe, ſi lucrū conſolidationis vltra ſortē ratione mutui accipiatur & in emphyteuſi procedat duobus cōcurrentibus, ſ. niſi pēſio fructibus pignoris æquipolleat,& pēſio nō ſoluatur durāte cauſa pignoris,aliàs vſura eſt,vt pcū.

Addo Naua.in Manua.Confeſſorum ſub præcep. 7.c.16.nu.215. Sot. de iuſti. & iure. libro 6. articulo ſecundo.columna 7.

Allegata tamen iura loquuntur vere in feudo, vt videri poteſt,extendunt tamen Doctores ad emphyteuſim.

14 Ampliatur hæc declaratio in terminis locati, & conducti,de quibus agimus,vt procedat,& habeat locum in vſufructuario reſpectu proprietarii, & conductoris.reſpectu locatoris.Socin.in tract.fallent.littera A.regu.6.caſ.6.vbi præſentis declarationis rationem reddit, quia res de facili redit ad naturam ſuam,l.ſi vnus,§.pactus.ff.de pact.Cano.ab exordio, diſtinct.35. Imo.ita etiam amplius.in c.1.de feud.

15 Et ſic infertur ad vnum,quod ſæpius in facto occurrit,quod ego conduxi a te fundum pro certa reſponſione,ſi poſtea pignoro,fructus non computantur in ſortem.

16 Pone tamen vnum,quod facilius occurrit.Conduxi a te fundum,& in ſimul accepi a te mutuo ſuper laboritium certam pecuniarum quantitatem, pro qua pecunia mutuata pignoro fundum conductum, computabitur ne in ſortem? Vtique non, quia res de facili redit ad naturam ſuam.

Ampliatur hæc declaratio ſecundo loco,ut procedat tam in fundo eccleſiaſtico,quam ſæculari.Imola in c.1.de vſuris.

17 Et ſic infertur,quod etiā in materia odioſa, & exorbitanti fit extenſio ad lucrum,Imo.in l. ſi vero, §.de uiro,ff.ſol.mat.& in c.1.de uſur.

De Creditore.

QVAESTIO III.

VIdimus in præcedenti quæſtione quādo pignoratur res inanimata,quid de equo, boue,& ſimilibus animalibus?fuit alias in facto inter quendā hoſpitem,& creditorē ſuum,cui hoſpes dederat pignori equum,quem pluries ad vecturam dederat, & poſt per aliquod tempus,quo hoſpes veriſimiliter cogitare potuit vecturam extenuaſſe debitum, repetit equū allegando debitum eſſe iam ſatisfactū per reiteratas vecturas,& fuerunt multa allegata hincinde,tandem fuit iudicatū ad fauorem hoſpitis, & quod detractis ſumptibus vectura extenuauerit debitum,Bal.ibi in terminis notans per illum textum in l.cum pignoris, C.de par.pign.reputans hoc valde mente tenendum,

1 cōmendat, & dicit in facto habuiſſe,Marc.Man.ſingul.230.fuit alias, Alexand. in l.ſi ſeruos,ff.de pigno. act.Neguſan.de pigno.in tertio membro 7.parte,numero 17.

2 Et ſic ex hac deciſione iunctis iuribus in ea allegatis colliguntur aliqua in materia locati, & conducti utilia.

Primum eſt,quod creditor uti non poteſt re pignorata,& vtēdo committit furtum,§.furtum,ver.itaq;, inſtit. de oblig.quæ ex delicto.

3 Secundum tamen eſt,quod creditori permittitur dare ad vecturam equum pignoratum, & dando ad vecturam extenuat debitum,d. l. cum pignoris, vbi etiam parificantur iſta duo,vel quod dederit ad vecturam,vel quod dare potuerit.

Vnde

Vnde ſibi imputet ſi dare potuit,& non dedit Bonicoſſ.de equo,q.40.

Quare bonus iudex arbitrabitur ſi res pignorata erat talis conditionis,vt locari potuerit, ſeu dari ad vecturam,& ſit talis,ſi non detur,imputet ſibi creditor,quare id non fecerit.

Vnde cauti ſemper erunt creditores conſiderare qualitatem pignoris,& colligere ex eo aliquem fructum,ad extenuandum debitum.

4 Tertiū,quod colligitur,eſt,vt de re pignorata detrahuntur ſumptus,& expenſæ factæ circa rē pignoratam.Ita aperte decidit allegata l.cū pignoris.Vnde ſi dedit equum ad vecturam, expendit pro victu tot,pro reficienda ſella tot,pro ſimilibus tot,hęc omnia computantur,& detrahuntur.

5 Et practicando(prout quandoque vidi(primo detrahuntur ſumptus, & expenſæ factæ, poſt vecturæ, vel operæ,& ita vno verbo ſentit Alber.in l.1. C.de par.pignor.per l.in rebus,§.poſſunt,ff.commoda.

(Trigo ſingul.6 t.Alex.conſ.55.conſ.108.in fine, libro 1.Pet.de Vbaldis de duob.fratrib.par.5.ſub nu. 12.verſ.circa tertium,Rom.ſing.329 Alciat.regu.1. præſump 50.nu.2.Fel.conſ.25.Crauet.conſ.116.nu. 2.Marſil.ſing.607. Bonacoſ. de equo, q. 94. & 151. Fran.Totul. conſ.6.nu.17.& 18.

Et ſi reddet deterioratū tenetur ad ęſtimationem, & deteriorationē,Brun.de diminutio.concl. 10. fallen.12. Borgn.deciſ.23.nu.27.par.1.

QVÆSTIO IIII.

1 ET per modum corollarii infertur ex prędictis diſputatione omiſſa, quod creditor cogi poterit locare,vel colere,& laborare fūdum pignoratum,& ſibi imputet ſi potuit locare,& non locauit,& dicam de creditore miſſo in poſſeſſionem ex primo decreto per l.in venditione,§.1.de bonis authoritate iudicis poſſidendis,qui tex.proprie loquitur in creditore,immiſſo ex primo decreto,& ibi dicam.

QVÆSTIO V.

1 QVAERO. Creditor eſt miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, quis locabit, & coli faciet fundum,debitor an vero creditor?

2 Primo videbatur dicendum hoc ſpectare ad debitorem,qui poſſeſſionem retinet,nec eam per primū decretum amittit,l.ſi finita,§.ſi quis autē, ff. de dam. infect.

3 Secundo pro hac parte facit l.is,qui,§. qui legatorum,ff.vt in poſſeſſionem legatorum,vbi ad hæredē pertinet colere agrum,& ſic ad debitorem.

4 Pro contraria parte facit l.vēditione,§.1.ff.de bo. autor.iud.

5 Secundo pro hac parte facit l.prætor, §.1.& quod ibi not.ff.eo.tit.Et hęc opinio uidetur verior, ponendo tamen aliquas concluſiones non inutiles.

6 Prima eſt in creditore ex contractu quis immittatur in poſſeſſionem ex primo decreto debet colere,& coli facere fundum,ita vt ad eum ſpectet ius colendi agrum,& illum locare debet,fructus percipere,& de illis curā habere,d.l.in venditione,qui tex.venit ponderandus,cum ſit principalis in hac locati,& conducti materia, in creditore omiſſo in poſſeſſionem ex primo decreto.

7 Primo ponderatur verbum,debet,quod neceſſitatem importat,l.præter ait,in prin.ff.de eden.l.1.§. 1.vbi Iaſ.nu.6.ff.quod quiſque iur.not. Inſtit.de act. in prin.in verbo,debetur.

8 Ex quo corollarie infertur, quod creditor miſſus ex primo decreto potuit locare,ſeu fructus percipere,& non percepit,dicitur eſſe in dolo,tenetur ad fructus,quos percipere potuit,& nō percepit,ita gl.Bartol.& alii,in l.prima,§.1.ff.de bon.auto.iudic. poſſidendi,ex l.dolus,ff.mandat.Neguſan. de pign.in 5. memb.5.par.nu.6.

9 Et ſic ad practicam reducendo, ſi creditor eſt immiſſus in poſſeſſionem fundi,ex quo potuit percipere fructus tot,& non percepit,ſibi imputet, & computentur in ſortem.idem domo,& ſimilibus dici poteſt.Cauti igitur erunt creditores tenutam habentes, & ſint intenti fructibus agriculturæ,& locationibus faciendis.

19 Declaratur hęc concluſio multis modis.Primo ex eodemmet contextu, & ſic erit ſecundum notabile ex eo,vt procedat re integra,& locatione per prius a debitore non facta,alias ei creditor ſtare non tenetur.Dicam in materia l.emptorem,C.loc.

11 Declaratur ſecunda loco,vt procedat,quando immiſſio fuit facta ratione debiti puri, & liquidi, quo caſu creditor locare tenetur quaſi hoc ſtante debito puro, & liquido,ſit quaſi radicatum principium futuri irreuocabilis domini, ſecus ſi immiſſio ſit loco ſatisfactionis,quo caſu locatio, & cultura ſpectat ad debitorem Bal.in auh.ei qui,num. 62. C. de bon.autho.iud.poſſit.

12 Vnde iſtę immiſſiones multifariam fiunt, & practicando experimur,fiunt enim adiudicationes ratione præcedentis crediti puri,& liquidi: fiunt etiā immiſſiones in Saluiano,& ſimilibus, quę quodāmodo ſunt loco ſatiſdationis.

13 Et uidi in facto caſum,quod immiſſus ex primo decreto,fecit præceptum tertio poſſeſſori, ne ingrederetur,ille volebat colligere fructus ſeminatos,fuit dictum, præceptum ſubſiſtere in immiſſo ratione puri crediti.alias ſecus & nota pro tempore meſſium, & vindemiarum.

14 Declaratur tertio loco,vt poſſit locare ad modicum tempus,ſecus ad longum, ex quo iſta eſt alienatio.de qua ſuperius vidimus,Ita Bal.in d.auth.ei qui, nu.62 commendit Iaſ.conſ.24.numero primo,volumine primo,ex qua tacite includitur,ꝙ creditor immiſſus in tenutam vel ex primo decreto, nec vendere,nec alienare poteſt.

15 Declaratur quarto loco,vt ſit in arbitrio creditoris circa tempus,ſcilicet pro quanto tempore locet, vt in d.§.1.verſ.de tēpore autem,quę limitatio mordet præcedentem ex Bal.intentione datam.

Et ex hoc verſ.de tempore autem,&c.in hac locati,& conducti materia infertur ad duo.

16 Primum eſt ꝙ ſi do tibi liberum arbitrium locādi bona mea,& de tempore nihil dico, quod tēpus erit in arbitrio ipſius.Idem conſiderari poſſet in procuratore ſic ſimpliciter conſtituto.

17 Secundum eſt,quod per hæc verba,liberum arbitrium locandi,non excluditur dolus,bene tamen culpa,& quidem leuis, ſi ex natura contractus ueniat, ut ibi notatur.

18 Et nota pariter ibi caſum parificationis interuen-

Digitized by Google

ditionem, & locationem: nam licet locare creditori immiſſo ex primo decreto, & licet vendere diuerſimode: locare inquam licebit prædiũ pro certu annua mercede, vendere licebit non prædium, ſed fructuum perceptionẽ ad annos tot pro certa mercede, & erit quædam venditio magis ſimilis locationi, ex quo fit cum certa mercede, prout locatio fieri ſolet.

19 Et nota Bar. ibidem dicẽtem de annis decẽ, & ſic ad longum tempus, quę expoſitio uidetur cõtra Bal. expoſitionem ſuperius poſitam.

Et licet dici ſoleat, quod vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia debeat ea pariformiter determinare, l. iam hoc iure, ff. de uulg. & pup. tamen diuerſo reſpectu quandoque determinat, hic enim locatio defertur ad prædium, venditio uero ad perceptionem fructuum.

20 Declaratur quinto loco allegata concluſio ex eodemmet contextu, vt procedat in re apta locari, & ſolita locari, ibi, in verſiculo, de cæterarum quoq; &c. & ſic in materia locati & cõducti intelligitur de apta, & ſolita locari, quæ locari poſsit. Propterea ſi do tibi facultatem locandi bona mea, vel ad id te procuratorem conſtituo, intelligitur de rebus aptis ad locãdum, & ſolitis locari.

Vnde ſi locaſſet alio modo, locatio de illis nõ ſubſiſteret, nec de illis dominus principalis teneretur.

21 Et inter alia ſolita locari ueniunt mercedes ſeruorum, & iumentorum.

Vnde creditor erit obligatus locare, & ad vecturã dare mulos, naues, & iumenta, ex quibus fructus percipi poſsit, & ualeat.

22 Declaratur ſexto loco, vt ſi plures creditores ſint ex primo decreto immiſsi, & ſint diſcordes, eligetur per iudicem quis locare debeat, & hoc cum cauſæ cognitione ita colligitur ex eo contextu in fine.

23 Facit, & utilis eſt in hac locati & cõducti materia ad plures dominos eiuſdem rei, ſi enim conueniunt, expeditiſsimum eſt; ſin autem, eliget iudex, & nota conſilium I.C. quod conueniant in ſimul, & omnes locent, vel eligant unum ad locandum pro omnibus ad materiam tituli com. diuid.

Parergon.

PROH bene Deus adeo excreuit iniquitas, & refrixit charitas, & quam maxime inter fratres, vt videaris potius velle remanere domum communem clauſam cum deſpectu fratrum, & bona inculta, quã locari, nec curare de proprio damno, & iactura, vt inferatur damnum, & iactura alteri, & quid hodie auditur in Curiis, niſi fratrum contentio? iudex ergo eau ſa cognita ſummarie prouideat.

Altera principalis ſit concluſio in materia creditoris ex vltima voluntate ex titulo, ut in poſſeſsionẽ legatorum, ex l. is, cui. §. legatorum, ff. vt in poſſeſ. lega. quod heres debet agrũ, & locare, & fructus cuſtodire, & nolente, ſpectat ad legatariũ, qui ſi non habeat domũ dẽt conducere. Et ſic cuſtodi fructuum licet conducere domum. Dicam ſuo loco de ſequeſtratorio.

QVAESTIO VI.

VIDIMVS ſuperius de creditore habitante domum communem, qui non ſit immiſſus ex primo decreto quod ſi immiſſus habitat domum computabitne penſionem modo, quo ſuperius diximus de creditore habitante?

1 Primo videbatur dicendum, quod ſic, quia iſta utilitas eſt fructus rei.

2 Pro contraria parte facit, quia potius ibi dico morari, quam habitare, l. 1. §. habitare, ff. de his, qui deiecer. uel effuder. l. 1. §. domũ, ff. de aleat. Vnde citatio de me facta tãquã ad domũ habitationis, nõ teneret.

3 Et hanc opinionem tenuit gloſſ. in §. optimam, in uerbo, ſeruandi cauſa, auth. de exhiben. reis quam ad hoc ſingularem commẽdat Bal. in l. ſi is qui, § 1. ff. de pignor. atteſtans ibi Bal. ita de conſuetudine ſeruari. idem Bal. in auth. ei, qui, num. 64. C. de bonis autho. iudi. poſsiden. Alex. conſ. 141. in fi. vol. 5. vbi duos caſus conſiderat, aut eſt miſſus ex primo decreto: aut extraiudicialiter conceditur a creditore in pignus; primo caſu facit fructus ſuos, quia ibi non habitat, ſed moratur in tedium debitoris. Secundo caſu tenetur, ut ſuperius uidimus, q. 2. Creditoris. I. 1. in l. in ſumma §. fi. ff. de condict. indeb.

4 Priorem opinionem contra Bal. tenuit Neguſant. de pig. in 5. memb. 5. par. ſub nu. 7. dicens opinionem Bald. eſſe de directo contra tex. dicta l. ſi is qui, §. primo, prout vera eſt, cum loquatur in terminis de creditore miſſo ex primo decreto. idem tenuit Seb. Medi. de compenſa. part. 1. q. 9. nu. 11.

Addo Alex. conſi. 111. in fi. & 151. in fi. vol. 5. Are. in l. gerit. col. 2. ff. de acq. hæred Recolligendo tamẽ aliqua in hac propoſita quæſtione ad materiam locati & conducti. Primo ſi teneamus opinionem Bald. conſtat aliud eſſe habitare domum, aliud morari, qui enim habitat domum, vtique tenetur ad penſionem, & habitando computat fructus in ſortem. Morari vero dicitur creditor miſſus ex primo decreto, qui non computat penſionem in ſortem.

Secundum eſt, quod ſine habitatione nemo poteſt viuere. ita gl. in d. §. 1. ex l. legata. ff. de alim. & cib. le. & l. ſed & ſi. § adeo, ff. de pet. hæred. Vnde Bart. ibi dicit bene notandum, quod qui habitat domum, dicitur fructus percipere.

5 Tertium eſt, quod creditor miſſus ex primo decreto debet locarẽ domum, & non locando, dicitur eſſe in lata culpa, per l. in uenditione, §. 1. ſuperius allegatam, & l. ſi uir. ff. de don. inter uirum, & uxor.

QVAESTIO VII.

SVCCESSIVE quęro, ponendo materiã locationis creditoris ad materiam l. emptorẽ. C. loc. an creditor immiſſus in tenutã ex primo decreto teneatur ſtare colono, & in hoc eſt tex. clarus, quod ſic, in d. l. in uenditione, §. 1. vbi Iaſ. nu. 4. Alex conſi. 118. nu. 8. lib. 5. & eſt vera, & communis opin. Her. Magon. Rot. Luca. q. 7. num. 8. * Iaco. Rimin. conſ. 664. volumine 4.)

2 Ampliatur hæc concluſio, ut procedat etiam ſi locatio facta ſit pro minori precio, adhuc enim ſtare tenetur. ita ibi etiam, ſi minoris diſtractum ſit.

3 Subampliatur, id etiam, ſi uelit probare læſionem vltra dimidiã; adhuc enim tenetur ſtare colono. ita glo. in d. l. in venditione, §. 2. in uerbo, minoris, quam ad hoc memorabilem dixit Ant. Pinell. in l. 2. par. 1. c. 3. ſub num. 35. C. de reſcin. uend.

Et

Digitized by Google

4 Et ſic colligitur, quod adeo fauorabilis eſt diſpoſitio l. emptorem, vt excludat fauorabile remedium. l. 2. C. de reſcin. vend.

5 Ampliatur ſecūdo loco, vt procedat nedum in creditore immiſſio ex primo decreto, ſed etiam ex ſecundo, & per diſſinitiuam iudicis ſentētiam dationis inſolutum, quia ſemper intelligitur reſeruatum ius tertij, Bal. in c. quoniam frequenter, §. fi. in fi. vt lite non conteſt. Bar. in d §. 1. in 2. notab. reputat in pract. ſingul. Alex. ad l. ſi filiofamil. §. ſi vir in quinquennium, nu. 7. ff. ſol. matr. valde in pract. commendat Cott. in ſingu. in verbo, creditor, & in verbo ſucceſſor, & hæc eſt commu. opin. tam in creditore ex primo, quam ex ſecundo decreto, Iaſ. ad l. diuortio, in princ. ſub num, 35. ff. ſol. matr. & hæc eſt communis opinio, Magon. Rot Florent. 2. nu. 28.

6 Ampliatur in immiſſo ex primo decreto in re cōmuni in parte vnius tantum, prout in caſu Magon. Rot. Lucan. 97. a quo tria habes in hac locati materia vtilia.

7 Primum, quod ius habitandi eſt indiuiduum, & præualet pro conductore contra nouiter immiſſum plenum ius non habentem. Ruin. conſ. 65. nu. 7. lib. 5. Cabal. in tract. Diu. par. 3. nu. 48.

Secundum, ꝙ immiſſus prouocet ad diuiſionem alterum dominum pro rata.

Tertium, ꝙ cogere poteſt ad conducendum, & ſic eſt caſus, in quo quis cogitur conducere.

o Limitatur diſpoſitio d. §. 1. vt non procedat in locatione facta in fraudem, quæ eſt duobus concurrentib. primo, quòd ſit in modico pretio, ſecundo, quòd paulo ante ſententiam, Bal. in d. c. quoniam frequenter; §. fi. in fi. commendat Iaſ. in l. diuortio, ſub nu. 35. ff ſolu. mat. dicens fuiſſe magnam altercationem Papie. Cott. in verbo, ſucceſſor, & in verbo creditor. Tiraq. de retract. conuent. §. 3. num. 18. Pedem. deciſ. 82. nu. 7. Ari. Pinell. in l. 2. par. 1. c. 1. ſub nu. 35. C. de reſcin. vend. Luc. de pen. in ſua pract. lib. 8. c. 2. de executio. rei iud. in ord. nu. 55.

ADDITIO.

☞ *Surd. deciſ. 299. nu. 6. 7. Limitatur tertio, vt miſſus in poſſeſſionē. 6. ſententia iudicis teneatur ſtare colono, quando iudex dat ſimpliciter in ſolutum, vel 6 ſecundo decreto, ſecus quando quis erat dominus, ſed ius ſuum cogitur iudiciali via, & per ſententiam conſequi, & auocare à tertio. Surd. deciſio. 40. ſub nu. 11.*

11 Et ſic limitatur diſpoſitio l. emptorem, vt non procedat in locatione in fraudem.

12 Vtiliſſima, & paſſim in foro contingens eſt quæſtio. & indagatio. Vidi enim in facto caſum, quis ſeminauit agrum, ſuper quo reportauit tres ſententias, cōtra vult partem in fructibus conuertendo ſe vti colonum, quandoq; ēt fructus non ſint liquidati, & an liquidatio retardare poſſit perceptionem fructuum.

13 Similiter ſæpius occurrit, an Reus adiudicatus habere debeat partem vti colonus, & vidi ſemper obſeruatum, quòd ſic, & ſic creditor immiſſus ſtat colono, & domino expulſo pro rata tamen vti colonum tangente.

14 Pendet etiam in facto caſus. Sūt plures creditores, vnus fuit immiſſus, deinde ſecundus, deinde tertius. colonus reſpondit primo immiſſo, non aūt priori in rpe, ſecundus qui eſt prior in tempore, primo agit ad fructus contra colonum, quia iam conſignauit primo immiſſo. Vtiq; venit excuſandus, & ita iudicatū vidi.

* Limita hanc principalem concluſionem, niſi in inſtrumento eſſet pactum, licere vendere, & pro ſe retinere, conſtituendo, ex nunc ſe poſſidere, iuxta no. in l. creditores, de pign. quia hoc caſu non tenetur ſtare colono, licet ſit neceſſarius, ſucceſſor, & petere poterit penſiones etiam ante adiudicationem factam. Iacob. Riminal. conſ. 652.

Limita ſecundo, vt miſſus & ſecundo decreto teneatur ſtare colono, ſi ſit adiudicatio ex cauſa neceſſaria, ſecus ſi ex cauſa voluntaria. Alin. de execut. 287. c. 250. pulchrè Ceph. conſ. 223. & 224. lib. 2. vbi declarat quæ ſit neceſſaria, & quæ voluntaria.)

QVAESTIO VIII.

1 PVLCRA eſt (ſi Cremenſi credimus) quæſtio, & ſim in foro contingens. Creditor locauit, & dedit ad laboritium fundum, emit boues colono qui perierunt, cuius periculo erunt?

1 Primo dicendū videbatur periculo coloni, & non creditoris, ex l. tia non domino, §. fi. ff. de pet. hær.

2 Et hanc opinionem tenuit Roma. ſing. 334. malæ fidei, vbi hanc ſingularem appellat. idem tenet Catellian. Cotta in memorabilibus, in verbo, fructus.

3 Pro contraria parte facit l. domum, C. de rei vend.

4 Secundo pro hac parte facit l. 1. §. quod in neceſſariis, & l. quod dicitur, la prima de impenſis in reb. dotal. factis, vbi impenſæ extrinſecus non conſiderātur.

5 Et hanc opinionem tenuit Bal. in l. 1. C. de fruc. & lit. expenſ. commendat dicens caſum quotidianum, Cremen. ſing. 134. late Tiraq. de retract. Ligna. §. 15. gl. 1. nu. 26.

6 Et non exeundo materiam locati, & conducti, de qua in præſentiarum agimus, creditor deducit, nec in ſortem computat labores præſtitos in cultura agrorum, mercedes operarum, & ſimilia, & eſt actus licitus, nec vſura modo aliquo appellari poterit. Hoſti. in ſumm. in tit. de vſuris, §. an aliquo, verſ. 12. ſequitur Io. And. in ca. conqueſtus, eod. tit. per c. ad noſtrā, de reb. eccleſ. non alien. Soc. reg. 6. in verbo, accipere, num. 12. Alex. ad Bar. in l. 1. C. de pig. actio. Bero. in c. 1. col. 1. limita. 1. de vſuris. Neguſan. de pigno. in 5. memb. 5. patt. limitat. 3. appellauit mirabile dictum Roma. ſing. 542. regula eſt. & hæc eſt communis opinio. Didac. variar. reſol. libro quinto, cap. tertio, ſub num. 2.

Addo ab eo non allegatos, & bene in materia loquentes Bal. & Salyc. in l. ſi quis ſciens, C. de rei vendic. Caſtren. dicens hoc valdè notabile, in l. diuortio, §. impendia, col. 2. ff. ſol. matr. Tiraq. de retract. Lignagier. §. 15. gl. 1. nu. 30. vbi etiam fortius tenet, dati poſtea repetitionem ſi non ſint deductæ ex glo. in l. qui exceptionem, §. 1. & ibi Iaſ. & alii, ff. de condic. indebit. Boer. deciſ. 44. nu. 24.

7 Et ad propoſitum materiæ locati, & cōducti vltra Couarr. dicit Bald. in l. æde, columna tertia, C. locati colonum expulſum propter penſionem non ſolutam maturis fructibus poſſe repetere pretium, & mercedes operarum. duo dicit Bal. de penſione non ſoluta, & fructibus immaturis. Et ſic habetur limitatio ad

l.1.C.de pignor.act. Adde Bar.in l.cum quæreretur, §.prædijs,ff.de legat.tertio.

8 Petrus autem Rozzi, deciſ. Lituanica quinta, ſub nume. 414.& 417. dixit,quod ſi creditor in agro colendo,(quem prout ſuperius diximus)colere cogebatur,boues amiſit, quod erit facienda ex computatio circa fructus,nec in hoc creditor ęquiparatur bonę fidei poſſeſſori,cuius damno boues peribunt. Similiter (inquit)ſi creditor in fundo pignorato uineã plantauit, &ex ea ſuo tempore vinum percepit, iſtud non computabitur in ſortem. Similiter in aliis arboribus plantatis,& fructibus recollectis dici poteſt.pariter ſi ſeruum rudem pignori creditor accepit,mercedes ex eius opera perceptæ non computantur in ſortem, vt ibi late per eum,per textum in materia locati,& conducti in l.pen.ff.loc.

9 Non igitur ęgre ferent creditores ſummo mane in bonis pignoratis,arbores plantare,vineas inſtituere, & ſimilia vtilia facere,quia fructus percepti erũt proprii,nec computabuntur in ſortem,ſed erunt pręmiũ ipſorum laborum.

Ex quibus poſtea infertur ad multa in practica nõ inutilia.

QVAESTIO IX.

PRIMVM eſt,quod ſi creditor fecit aliquas expẽſas in equo pignorato,& tenuit famulum ſub certa mercede conuenta,quod eas,& ſimiles repetet, & pręfertur aliis creditoribus.ponam ſuo loco in titulo de inuectis.

QVÆSTIO X.

SECVNDVM eſt,quod ſi Reus ſit contumax, poteſt iudex præcipere conductoribus,& colonis.ne tali reſpondeant de fructibus,immo tali,& tali reſpõdeant,& paſsim fiunt huiuſmodi percepta, Abb. in c. grauem,de ſentent.excommunicat.Commendat Marant.de ordine iudiciorum parte ſexta, memb. 2. ſub nu.22.

QVAESTIO XI.

TERTIVM eſt, ꝙ venditor domus, qui fuit in mora irregulari in non tradẽdo,non tenetur ad penſionem aliquam,ſi non habitauerit,vel alteri locauerit,quando ſcilicet fuit ad hoc impeditus, ſecus ſi potuiſſet,& non feciſſet,Caſtrenſ.Socin.& alii in l.Iulianus,§.ex vendito,ff.de actio.emp. vbi veniũt mercedes medicorum, & ſimiles in ſeruo uendito,non tradito Sebaſt.Medic.de compenſ.parte prima,quæſtione 9.num.11.

QVÆSTIO XII.

1 QVAERO.Creditor ex cauſa damni infecti, uel alia obtinuit ſecundum decretum contra conductorem domus, quod ius intelligitur translatum? Videbatur dicendum plenum ius, cum ex ſecundo decreto quis efficiatur dominus pleno iure iuribus vulgaribus.

2 Contrarium eſt verius ex l.ſi finita,§.ſi de vectigalibus,ff.de damn.infect.qui tex.eſt in materia locati, & conducti,& ex colliguntur aliqua in hac locati, & conducti materia.

3 Primum eſt,quod factum conductoris non nocet domino.

Vnde ſi petatur cautio de damno infecto a conductore,& ipſe non præſtet,ſi mittatur petens in poſſeſſionem ex cauſa damni infecti,intelligitur in iure cõductoris,& abſque pręiudicio domini directi.

4 Et ad materiam l.ſi finita, §. ſi de vectigalibus, & de qua in præſenti agimus,vltra præſcribentes in dicta l.addo vnum ad propoſitum materiæ locati,& cõducti,quod per illum textũ dicit Bal. in c. contingit, nu.27.de dolo,& contumacia, quod ſi ſimplex colonus partiarius,vel conductor ſit nummis colẽs poteſt creditor petere,immitti in poſſeſſionem colonarię facultatis,& quia huic facultati correſpondet quædam aſinina detentio,fiet immiſſio debitoris vltimo loco, ſed tanquam in re corporali,& tale ius colonarię facultatis non præſcribitur iſto caſu ſtante ſcientia rei alienæ,& quod ciuiliter non poſſidetur, l. apud antiquos,C.de fur.& tale ius cedi poteſt,l.viam veritatis, C.locat.l.ſolutum,§.vnde ſi domum,ff.de pigno. act. Commendat,& ſequitur Tiraq.de retract. Lignagier. §.20.gl.3.nu.30.

5 Colligitur etiam vnum aliud ad materiam locati & conducti, quod ager vectigalis in hac locati materia dicitur, qui in perpetuum locati, ideſt quamdiu vectigal,vel penſio ſoluatur,tãdiu,nec cõductori,nec ſucceſſori auferre licet. Ita gl.in d.§.ſi de vectigalibus in glo.prima,ex l.prima,ff.ſi ager vectigalis. Hotom. in ſuo comment.verborum iuris,in verbo,vectigales agri,inferens ex hoc,quod agri non vectigales reperiuntur,& ſunt illi,qui ita colendi dãtur,& priuatim agros noſtros dare ſolemus, & ſentit Alexan. in dicto §.ſi de vectigalibus,ſub num. 22.quod prędium vectigale tranſit in quemcunque ſucceſſorem, & cenſetur obligatum ius pignori,locatoris l.Imperator,ff.de publican.& vectigal.not.Bar.in l.ſi quis domum,§. fin. de leg.1.

6 Vt ſic habemus hic tria. Primum intellectum ad titulum,ff.ſi ager vectigalis,vel emphyteutic. petatur.

7 Secundum eſt,quod locatio in perpetuum intelligitur,quandoque quouſque penſio ſoluatur,& iſto caſu tranſit cum onere penſionis in quemcunque ſucceſſorem,& dicitur adeſſe tacita hypotheca.

8 Tertium,qualitates agri vectigalis. prima quod a fiſco,vel immunitate.Secunda,quod donec pẽſio ſoluatur non poſsit auferri. tertia ab effectu, quia tranſit cum onere ſuo in quemcunque ſucceſſorem.

QVÆSTIO XIII.

VTILIS eſt indagatio. Eſt lata ſententia contra poſſeſſorem.quidam poſsidet tanquam colonus & conductor ab illo tertio, poteritne executioni demandari contra colonum? vtique non,niſi citato eo, qui locauit,Bart.in l.1.in fine,ff.ſi mulier ventris nomine,Bal.in l.1.nu.12.C.de execut.rei iud.Firmia.in uerbo executio ſententiæ,ſub nu.120.

Et paſsim videmus ferri ſententias contra tertios poſſeſſores,tamen adſunt coloni,& laboratores dictorum bonorum. Vnde citatio procedere debet,& vide Rot.deciſ.in antiquis.

QVAE-

QVAESTIO XIIII.

QVAERO vtiliter, & omiſſa diſputatione, ſed in hoc concluſiue procedendo, an diſpoſitio l. creditores, C. de pignorib. procedat, & habebat locum in contractu locationis, & conductionis, & vtique ſic, cum in omni contractu locum habebat, ut ibi Bar. ſentit, nu. 10. Bal. col. 1. a verſ. hæc autem licentia, Angel. col. 1. verſ. & ideo, Salic. col. 5. quæſtio. 3. Neguſan. de pign. par. 4. nu. 12. per textum in l. Titius, ff. de ſeru. export. & in l. 1. C. ſi mancipium, ita fuerit alienatum Iacob. Menoch. de adipiſcen. poſſeſſ. remedio quinto, quæſtione quinta, nu. trigeſimoſecundo.

2 Sed pulchra eſt inſpectio locati & conducti materiam concernens. Eſt confectum inſtrumẽtum, puta uenditionis, uel ſimilis, in quo apposita eſt iſta clauſula. Et interim debitor conſtituit ſe poſsidere, velut cõductor, vel precario nomine, & adiciatur pactum, vt liceat accipere poſſeſsionẽ propria authoritate, quid operabitur? Bar. in d. l. creditores, num. 11. tenet hoc pactum valere, & operari hũc effectum, ut interuerſa poſſeſsione per debitorẽ, poterit creditor propria autoritate poſſeſſionem apprehendere, & Bartolum ſecuti ſunt Salic. ibi, colum. 4. verſic. quid ſi ultra interueniat, Bald. in l. 2. quæſt. 10. C. de ſeruitute & aqua. Ancharan. in capitulo potuit, columna quarta, uerſic. in alia materia, de locato conſ. 263. in fine, Rom. in l. ſi ex ſtipulatione, ff. de acquiren. poſſeſſionẽ, Caſtrenſ. conſilio 43. libro primo, Alexand. conſilio 82. colu. tertia, uerſiculo & per conſequens, libro ſecundo, repetit. conſ. 40. volum. 3. Iacobus a Sancto Georg. in repetitione authent. qui rem, columna vndecima, C. de ſacroſan. eccleſ. Guid. Pap. deciſione 356. uerſic. 7. effectus, Corn. conſ. 28. lib. 3. Vital. in tracta. clauſularum in uerbo, conſtituit ſe numero 12. dicens hoc ualde menti tenendum, & limitari l. extat, ff. quod metus cauſa, & l. ſi quis in tantam, C. unde ui, & l. creditores de ui publica, Gozad. conſilio 42. colu. ſecunda, uerſ. ſecundo principaliter, Tiraq. de conſtitu. parte prima num. 27. & in tract. le mort. ſaiſit. par. 3. declarat. 2. & parte 7. declar. 7.

Cui adde bene in materia loquentes Ferrat. cautela uigeſimaoctaua, ſi quis, Ruin. conſ. 145. num. ſexto, & conſ. 152. numero tertio, libro quarto, conſil. 121. numero octauo, libro quinto, Socin. ſen. conſilio 81. columna ſecunda, libro tertio, conſil. 27. in fine, libro quarto, Gozad. conſi. uigeſimooctauo, nu. 5. conſi. 95. nu. 3. Pariſ. conſi. 29. nu. 21. lib. 1. conſi. 5. nu. 27. lib. 4. Boer. quæſtione 77. nu. 3. Alc. reſpon. 293. in fine, Roland. conſ. 20. lib. 1. Piot. de in litem iuran. nu. 281. ſecundum primam impreſsionem, Iac. Menochius de recuperan. poſſeſsione, remedio 5. nu. 28. ubi confirmat non eſſe locum l. creditores, & l. extat. Idem remedio primo, q. 22. nu. 232. dicens ſic ſpoliatum non eſſe reſtituendum, poſt Veron. conſi. ſexageſimo, col. 4. in ſecundo dubio. Dec. conſi. 191. nume. 9. verſ. 7. Crauetta, conſ. 302. col. pen. verſ. ſed dicet aliquis, idẽ Menoch. de adiſpiſcend. poſſeſſ. remedio 5. quæſtione ſexta, numero 36.

3 Declaratur hæc concluſio, vt procedat in continẽti, ſecus ſi ex aliquo interuallo, quia ita faciendo videtur potius ſuam poſſeſſionem defendere, quam alienam inuadere, vt not. in l. cum ſecundum, & in l. qui poſſeſſionem, ff. de vi, & vi armata. Tiraq. de conſtitu. parte prima, numero trigeſimoſeptimo in principio. Cui adde Iaſ. in l. 2. nu. 117. C. de iure emph. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 25.

4 Declaratur ſecundo, niſi creditor prius viam iudiciariam elegiſſet, nam tunc non poterit amplius vt propria authoritate ius dicere, Bal. in l. 2. q. 10. C. de iure emphyt.

5 Practicando tamen vtilius eſſe videtur iudicẽ adire, Neuiz. conſ. 82. nu. 27. & 28. nec tunc neceſſaria eſt debitoris citatio, Affiic. deciſ. 320. Menoch. de recup. poſſeſ. remed. 9. num. 208.

6 Et hoc modo habetur limitatio ad l. de vnoquoq;, ff. de re iudic.

7 Et ita ſeruari poteſt cõmunis ſententia, de qua per Iaſ. in l. 2. nu. 117. C. de iure emph. licentiam debitoris nihil operari poſt poſſeſſionis interuentionem.

8 Cauti etiam iudicem adeuntes proteſtari ſolent eorum ius ſaluum fore per uiam facti, Alex. conſ. 130. colum. 5. lib. 4. Iaſ. in d. l. 2. col. 35. C. de iure emph. Clau. Aquen. ad l. de pupillo, §. meminiſſe, vbi Rip. col. 4. ff. de nou. oper. nun. Tiraq. vbi ſup. nu. 41.

Et bonum eſt hiſce temporibus, quibus auari iudices ſub colore palliatæ iuſtitię omnia tendũt ad ſportulas debitorum, & vt ſuperioribus iuſti appareant, ponam etiam in titulo de recurſ.

QVAESTIO XV.

QVAERO ad materiam l. 1. ff. ſi cert. pet. vnũ, de quo pro ſcribentes non vidi in ſpecie tactũ, nun quid ſtatutum de creditoribus loquens comprehendat locatores, & ſalarii, aut mercedis creditores?

1 Pro negatiua facere uidetur, quia creditoris eſſe uidetur, qui poteſt ab inuito pecuniam extorquere, l. de bitor, ff. de uerb. ſign. ſed in materia locati & cõductj, conductor cogi non poterit ad ſoluendum pẽſionem, uel mercedem, uel quia locator pro parte ſua nõ impleuit, uel quia non uenit tempus penſionis ſoluendę, uel conſuetudine loci in fine anni, uel ex conuentione, uel ſimili cauſa, merito, &c.

2 Pro cõtraria parte facit, quia credit, qui fidem alienam ſequitur, l. 1. ff. ſi cert. petat. hic autem ſequitur, merito, &c.

3 Secundo pro hac parte facit, l. creditores, & l. creditorum, ff. de uerbo. ſign. qui generaliter loquuntur ex quocunque contractu, uel cauſa.

4 Et hæc opinio eſt uerior etiam in materia ſtatuti ſtricta, & odioſa. Bou. de ſtat. rubr. vrb. præſcrip. gl. 21. num. 46. Anguiſſo. in conſtit. Aurelian. tit. de execut. ex locat. num. 8. faciunt adducta per Corn. conſil. 92. volum. 4.

5 Et ob id infert Bou. quod ſtatutum de præſcriptio. licet odioſum de creditoribus loquens, vel cõtra eos, comprehendit locatores, & creditores ex cauſa mercedis, vel ſalarii. Durum uidetur in ſalario, & mercede, quæ fauorabiles ſunt.

QVAESTIO XVI.

QVAERO, ad materiam l. ſerui emptor, ff. de perie. & commo. rei uend. Emi ſeruum, & cum pretium non haberem, conduxi eum, donec pretium ſoluerem, an interim fructus rei emptæ ſint mei, uel uenditoris?

Dicen-

1 Dicendum videbatur interim fructus eſſe emptoris ex l.Iulianus,§.ex vendito,verſ.poſſeſſionem autẽ ff.de actione emptio.vbi precarius poſſeſſor facit fructus ſuos.

2 Contrarium eſt verius ex dicta l.ſerui emptor,qua l.duo vtilia colliguntur in hac locati & cõducti mã.

3 Primum eſt,quod emptor pariter,& conductor facit fructus ſuos conductione pendente,quod verũ eſt in fructibus naturalibus,idem in induſtrialibus,ſecus in fructibus ciuilibus,prout ſunt pẽſiones domorum & operæ miniſtrorum,vt declarat Caſtrenſ.in dicto §.ex vendito,in fine,& iſte eſt intellectus,& reſponſio ad dictum §.ex uendito.

4 Conſiderandæ igitur ſunt ſecundum hunc intellectum res,quæ emuntur,poſtea cõducũtur. Aut enim conducitur fundus,in quo ſunt fructus naturales, uel induſtrieles,& tunc eſt emptoris,& conductoris Aut conducitur domus,& tunc penſio vti fructus ciuilis erit uenditoris pariter & locatoris, dicta l.ſerui emptor. Idem dici poterit in nauibus locatis, uecturis equorum,mulorum,& ſimilibus.

5 Vidi in facto caſum,ꝙ emptus fuit fundus,poſtea pro certa reſponſione in pecunia annuali fuit locatus cuius erit iſta penſio?

Vtique emptoris primi conductoris, poſtea ſublocatoris,quod facit ad materiam l.nemo,C.loc.de qua ſuperius vidimus.

Secundo modo reſpondebat in hac contrarietate glo.in l.quæſitum,ff.de acquir.rerum domin. quã ſecutus eſt Bart.in dicta l.ſerui emptor,in l.3.§.ex contrario,ff.de acquirenda poſſeſſ.& Alberic.in d.l.ſerui emptor,quod ibi loquitur in precario,in quo trãſfertur ciuilis,& naturalis poſſeſſio,l.ſerui emptor,loquitur in conductione,& ſic colligitur differentia inter locationem,& precarium.

6 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l.rei,ff. locat,ut rei locatæ dominium,& poſſeſſionẽ retineamus,ut procedat tam in poſſeſſione ciuili,quam naturali,ita ut conductor non faciat fructus ſuos niſi ciuiles.

7 Secundum,quod colligitur in d.l.ſerui emptor,in hac locati,& conducti materia,ut periculum rei emptę pariter,& conductæ ad conductorem ſpectet, & ſic cõſidera,quòd habet periculum,nec habet recompenſam,(ut ita dicam)ut faciat fructus ſuos niſi ciuiles,& periculum limitatur,dummodo ſine dolo uenditoris,ut ibi habetur.

Ampliatur diſpoſitio dictæ legis ſerui emptor, ut procedat nedum in ſeruo empto,ſed in fundo, & aliis rebus,ut ibi per gl.per Alberic. approbatam.

Vnde ſequitur corollarium,quòd conducens pendente uenditione non facit fructus ſuos,ex quo poſſidet alieno nomine, nec habet aliquam poſſeſsionem ciuilem,uel naturalem.

8 Declaratur diſpoſitio dictæ legis,ut non procedat ſi præceſsit promiſsio tantum de uendendo,nõ autẽ uera,& perfecta uenditio,cum aliud ſit uẽdere,aliud promittere de uendendo,ut ſuperius uidimus, & ita limitat Ruin.conſ.71.nu.12.lib.1.

QVÆSTIO XVII.

QVAERO ad materiam regulæ,qui prior, lib. 6. Mutuaui colono meo pecuniam pro emendis bobus,ut poſſeſsionem conductam colere poſsit,præfereturne aliis creditoribus anterioribus?

1 Vtique non,& cautela datur, ut boues ſpecialiter obligentur. Ita Veronenſ.cautela 124. col. 2. uerſ. ex quo nota,ſpecialis igitur hypotheca potior eſt. Caccialup.& Deci.in l.creditor,ff.ſi certum petatur. fallit tamen,vt non præferatur mulieri habenti priorẽ in dote,gl.in §.is conſequens,in verb.agunt,de æqualitate dotis. Ripa in lege,priuilegia, nu.32.ff.de priuilegiis creditorum.

QVAESTIO XVIII.

NVNQVID colonus poterit pignorare damnũ autem? ponam in tit.de iniur.& dam.dat.

QVÆSTIO XIX.

QVAERO, an merces, & præmium futuræ victoriæ pignorari poſſit?

1 Primo videbatur dicendum,quod ſic,ex l.commodis,ff.de re iudic.

2 Contrarium eſt verius,ex l.ſpem,C.quæ res pignori obligari poſsint.

Declaratur, vt ſpes non poſſit obligari , ne quis à pugna retrahatur,d.l.ſpem,quomodo autem poſt victoriam pignorari,& obligari poſſunt,d.l.commodis. Ita Caſtrenſ.in d.l.ſpem,quem in hoc commẽdat Nicol. Mozz.de contract.tit.de pignor.col.2.nu.28. dicens hunc uerum eſſe intellectum.

3 Declaratur ſecundo, vt non poſſit in pignus capi pignore cõuentionali, dicta l.ſpem,ibi,priuata pactione,&c.ſecus in pignore iudiciali,d.l.commodis, Ripa in l.obligatione,nu.42.ff.de pig.

4 Declaratur tertio,vt in pignus capi poſſint, quãdo alia bona non extant,& ſic in ſubſidium. Ita Barto.& alii in dicta l.commodis,vbi Iaſ.in fine,dicit idem ,ſi alia bona ex magna difficultate haberi poſsint,& hæc
* eſt communis opinio,vt per Nicol. Mozz. vt ſupra , numero 30.

5 Hinc poſtea practicando infertur, quod ſtipendia militum honoraria, Doctorum mercedes diuini laboris pignorari poſsint,dummodo mercedes, nõ ſint in cauſa , ut operarius cognoſcẽs ſe mercede cariturum remiſsius operaretur,vt per Rip.in citato loco, ex c. 1.de feudo.

QVAESTIO XX.

1 PARITER creditor poterit inſtare coram iudice vt ſibi debitor cedere uolens , ſeruiat , & operas præſtet,donec ſatisfecerit,& hoc ante petitam quinquennalem,vel ceſsionem glo. Bar.& Ang.in l ſi pro hærede,§.quid tamen,ff.de acq.hæred.Bal.in l. fi. C. de poſtlimin.reuerſ.in l.1.col.fin. C. qui bonis cedere poſſunt,Firmian.in uerbo debitor pauper, verſ.18. & ita Romæ practicatur, Brun. de ceſsione bonorum quæſt.6.princ.nu 9.

QVÆSTIO XXI.

SIMILITER in deductione bonorum poſt ceſsionem acquiſitorum,deducuntur operę ſolitæ artificiis,& locare operas ſuas,gl. fi. in l.ſi maritus,ff.de re iud.

Digitized by Google

re iud. in l. ſi quis a liberis. §. ſed & ſi filius, ff. de liber. agnoſc. in l. ſi quis argentum, §. ſed ſi quis, C. de dona. Brun. de ceſsione bo. q. 31. nu. 1. vbi ſtipendia militũ, & honoraria Doctorum deducuntur.

De feudo.

SVBINTRAT materia feudalis, vtilis, & lucroſa, de qua plene patet ſuperius de iure emphyteut. cum omnia iura, leges, & authoritates, ibidem allegatę loquantur de emphyteuſi, quam feudo pari paſſu in hoc caſu ambulantes.

1 Quare circa quæſtiones particulares remitto me ad ibi dicta, & allegata procedẽdo in hoc concluſiue. Si igitur quæratur, an vaſallus poſsit locare feudum alteri ſine conſenſu domini, cõcluſio eſt, quod ad modicum tempus poteſt, ſed ad longum nullo modo poteſt ſine conſenſu domini, Bal. in c. 1. §. at ſi libellario quibus modis feudum amittatur, in l. pater, nume. 3. ff. de vſufruct. Afflict. in tract. de feud. par. 3. num. 14. verſ. ſed dubium, & in conſt. tit. de reuoc. alienat. nu. 18. in c. imperialem, num. 61. de prohib. feud. alien. per Federicum. Paris de Put. de reinteg. feud. cap. an poſsit reuocari donatio, fol. 140. Iacob. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 5. caſu 5. nu. 5.

Addo vltra eum, quod hæc eſt communis opinio, Iacob. in verbo, & cum pacto de non alienando, n. 13. Crot. de feud. par. 4. in vltima cauſa amiſsionis feudi, regula 1. q. 3. Bertran. conſ. 2. nu. 4. lib. 2. Iul. Cla. in §. feudum q. 33.

Addo bene in materia loquentes, Ruin. conſil. 44. numero 11. parte prima, Duen. regula 40. numer. 12. Et Bar. locat excadentias eo modo, quo locatę fuerũt ab antiquo, ita quod in nullo debita ſeruitia minuantur, & non remitti gallinam debitam, Vincent. Fran. ad feudum, rubr. de his, qui feud. dare poſſunt, nu. 2.

ADDITIO.

☞ *Quid ſi Vaſallus moritur & feudum reuertitur ad dominum, ad quem ſpectat penſio, vtiquè ſit diuiſio pro rata inter heredes vaſſalli & dominum.*

De ſuperficiebus.

SVPERFICIEI materia oritur ex ventre locati, & conducti, uti aperte demonſtrant verba, l. 1. ff. de ſuperficiebus. ob id ponam aliqua in materia.

QVAESTIO I.

QVAERO, quid eſt ſuperficies, & omiſſa ſuperficie geometrica, quæ longitudine, & latitudine cenſetur (ut ait Boer. lib. 1. geometricę) quatenus pertinet ad titulum de ſuperficiebus. Superficies eſt ſuperior pars, & facies cuiuſque rei, quæ oculis cernitur, & eatenus deorſum ſe extendit, quatenus radii ſolares calefaciunt. Vacontius declarationum iuris, lib. 2. declar. 43. nu. 26. ſequitur Iac. Menoc. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 31. & de retin. poſſ. remed. 4. nu. 4.

QVÆSTIO II.

QVAERO, quis dicatur contractus ſuperficiarius? Vtique, cũ quis locat, vendit, vel donat ſuperficiẽ fundi, uel domus retenta proprietate, ob cuius recognitionem certum quid annuatim preſtatur & ſic utile dominium ſuperficiarii eſt directum domini, l. fi. ff. de ſuperficiebus, Bal. in l. 1. nu. 2. vbi Iaſ. nu. 44. de iure emphyt.

Hinc ædes ſuperficiariæ in l. fi. ff. de ſuperficiebus inſula ſuperficiaria, in l. inter quos, §. damni, ff. de dã. infec. ſunt quæ in ſuperficie poſitę ſunt, & ſuperficiei pars eſſe cenſetur Vacontius in cit. loco.

QVAESTIO III.

1 QVAERO tertio loco, an ſit differentia, ſi quis conducat ſolum, vt imponat ſuperficiem, vel ipſam ſuperficiem conducat, & vtique ſic, reſpõdit Bar. in l. fi. ff. de ſuperficiebus. Si enim conducitur ſolum ſuperficie deſtructa remanet cõductio in ſolo, l. quoties, in fi. C. de vſu fructus, ſecus ſi conducatur ſuperficies, quia illa perempta, ius ſuperficiarii perimitur. Cum Bar. ſenſerunt Bald. & Rom. relati per Socin. conſ. 150. nu. 17. lib. 4. Afflı. deciſ. 83. nu. 12. Iaſ. in l. 1. nu. 43. C. de iure emphyt.

Cautus igitur erit in concipiẽdis verbis, vt potius conducat ſolum, quam ſuperficiem.

QVAESTIO IIII.

1 QVAERO, an conductor ſuperficiei poſſit imponere ſeruitutem in ſuperficie conducta? Vtique poſui in tit. de vſufruct. ad materiam l. lex vectigalis, ff. de pign. an ſcilicet res tranſeat cũ onere ſuo, & concluſio colliguntur, quod ſic conductione durãte. Vide quæ ibi dixi.

QVAESTIO V.

1 QVINTO loco quæro, an conductor ſuperficiei ius ſuum alteri cedere poſſit, & in hac quęſtione pro rationibus dubitandi faciunt ſuperius adducta in tit. de iure emphyteut. in q. an emphyteuta alienare poſſit irrequiſito domino, & ſimiliter exemplo emphyteutę concluditur, quod non. Bar. in l. 1. §. quod autem, il ſecondo, de ſuperficiebus, Soci. conſ. 207. in fi. lib. 2. Afflict. deciſ. 227. nu. 8. Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua, verſ. 159. imo. inc. potuit, col. 3. nu. 8. de locato. Aret. in §. fi. in fi. Inſtit. locat. Iaſ. in l. fi. q. 18. nu. 131. C. de iure emphyt. Rodoa. de reb. eccleſ. non alienan. rubr. de caducitate ob rei alienationem, numero 7. fol. 525. & ſic habetur ampliatio ad l. fin. C. de iure emphyt. vt procedat etiam in ſuperficiali.

2 Ampliatur, vt multo magis procedat in ſuperficiario eccleſiæ. Bar. dicens hoc ſingulare in d. §. quod autem, ex l. 2. C. ne rei dominicę, vel templorum. Iacob. Menoc. de retin. poſſeſſ. num. 34.

3 Declaratur vltra Menoc. in ſuo 4. remed. recuper. poſſeſſ. ex interdicto de ſuperficiebus, ut legari poſſit, l. ſi domus, §. fi. l. ſi tibi homo, §. fi. & ibi Bar. Alberic. Caſtr. & alii, ff. de leg. 1. & tex. in d. l. ſi domus, §. fi. loquitur in terminis locati & conducti in conductore Ciuitatis, & municipii.

4 Quæ concluſio uera eſt, etiam ſi illud ius finiatur morte legantis. Ita Bar. in d. §. fi. ex l. quod in rerum, §. 1. ff. de leg. 1. & l. ſtudio, ff. de vſufructu.

Vnde

5 Vnde in materia locati,& cõducti,de qua agimus, cum conductio tranſeat ad hæredes, l. viam veritatis. C.loca. & dicam ſuo loco legando ſuperficiem conductam conſolidatur.

6 Et notabilis eſt tex. in l.ſi domus.§. ſi.ſuperius allegatus in hac locati,& conducti materia,colligitur.n. ibi ex intentione Pauli Caſtrenſis, quod appellatione domini,venit directum habens dominium non vtile.

7 Vnde in facti contingentia Aliquis locauit ad lõgum tempus,qui habet vtile dominium,vt ſuperius, vidimus domum,vel fũdum,interrogabitur quis,cuiuſnam eſt illa domus?

Vtique dominus directus erit nominandus, pariter dantur confinia alicuius venditionis, vocabitur domus dominii directi,& non conductoris ad lõgum tempus.

8 Colligitur etiam,& aliud,quod conductor ad longum tempus, vel alias habens vtile dñium, legando ſimpliciter,videtur legare ius quod habet, & licet illud ius morte extinguatur, tamen legatum ſubſtituit.

9 Quod facit contra ſubtiles,& cauilloſos, dicentes fortaſſe,quid prodeſt hoc legatũ,ſi extinguetur morte legantis,& incipiat,& deſinat eodem tempore?ponam in tit.de dona.

10 Declaratur ſecundo loco,vltra Menoch. in d.4.remed.vt commoditas fructuum, & actio ad eos vendi, & ſublocari poſſit,glo.eſt,quam ibi not.Bald.in l.per diuerſas,in verb.is,qui res,ubi Bal. nu.4. C.mand.ponentes exemplum in eo,qui poſſidet ſine titulo, emit, vel conducit ius ſuperficiarij, ut ſe defenſat contra proprietarium, & ſic dantur tres perſonæ ſuper eadẽ re,poſſeſſor ſiue titulo,ſuperficiarius,& proprietari⁹.

11 Secundo conſideratur ex mente Bal.quod in ſuperficiario conſiderantur duo iura,vnum formale,& interius,& hoc cedi nõ poteſt,aliud extrinſecum, quod reſpicit commoditatem fructuum percipiendorum, & hoc cedi poteſt.

12 Sed nunquid tranſigere poſſit? Vtique non.Bal.in c. 1.de controuer.inter vaſſallum,& alium, col. 1.verſi.ſed nunquid.

QVAESTIO VI.

1 SExto loco quæro. Conductori an competat interdictum de ſuperficiebus? & uidetur dicendum quod non,quia competit actio in rem, ut in l. 1.§.qđ autem,ff.de ſuperficiebus.

2 Secundo hoc probari uidetur ex l.1. C.de loco publico fruendo.

3 Diſtinguendi ſunt duo caſus, aut loquimur in conductore ad longum tempus,aut ad modicum.

Primo caſu datur actio in rem, d.§.quod autẽ,ubi Bar.nu.4.rationem reddit, quia conductor ad longũ tempus habet ius in re,ut ſuperius uidimus,& ita ꝓcedit tex.in d.§. quod autem. Si ſumus in conductore ad modicum tempus ſubdiſtingue, aut ab eccleſia, ſeu a publico,ſiue a priuato.Primo caſu competit interdictum de ſuperficiebus ſecundo caſu actio in rẽ, & ita procedant allegata l. 1. C. de loco publico fruendo.ita Bar.in d.§.quod autem, nu.4.in l.emptorẽ, nu.5.C.locat. Bal.in l. 1.in pr.C.de iure emphyt.Menoch.in citato remed.nu.37.

Et ſic in hac locati,& conducti materia colligitur conductorem a publico, uel eccleſia habere ius in re, etiam ſi ſit ad modicum tempus, & æquiparari conductori ad longum tempus in iure,& potentia.

4 Quòd facit ad materiam l.emptorem, C.locati, ut non procedat in conductore etiam ad modicum tempus a publico,vel eccleſia,dicam ſuo loco.

5 Practicando tamen conſiderandum eſt, aut ſuperficiarius agit contra proprietarium,aut contra tertiũ. Primo caſu probare teneatur cauſam ſuæ iuſtæ poſſeſſionis,& ratio eſt in promptu, quia habet præſcriptionem contra ſe,cum ſuperficies præſumatur in dubio eſſe domini ſoli,l.obligationum fere,§.placet,ff. de act.& obl.

Vnde in hoc transfertur onus in ſuperficiarium. l.1.ff.de ſuperficiebus, l.generaliter. §. petitum,ff.de fideicom.liber. Alcia.de præſump.in prin.

Secundo caſu cum agit contra tertium, tunc non tenetur probare cauſam poſſeſſionis ſuæ. Bar. in l. 1. §.proponitur, ff de ſuperficiebus. Eguinarius Baro. lib.6. Manual.nu.18. Iacob. Menoch. de retin.poſſeſ. remed.4.nu.43. vbi temperat ſufficere in priore caſu oſtendere coloratam poſſeſſionem, puta inſtrumentum locationis,qualequale illud ſit.

6 Vnde nota ex hoc quod inſtrumentum locationis arguit coloratam poſſeſſionem.

QVAESTIO VII.

QVAERO, an conductor ſuperficiei poſſit petere cautionem de damno infecto?

1 Primo videbatur dicendum,quod ſic, ex l.qui bona,§.& ſuperficiem,ff.de damn. infect. vbi vnus tex. principalis ad hoc.

2 Pro contraria parte facit l.dam. infect.ſtipulatio, §.ei,qui de damno infecto,vbi alius textus principalis ad hoc.

3 Prima ſit concluſio.Superficiarius, & fructuarius petunt caueri de damno infecto a uicino, & ita procedit, & §. ſuperficiarium, vt ibi Caſtrenſ. Alber.& Alex.notant.

4 Secunda principalis ſit concluſio. Superficiarius, & proprietarius habent adinuicẽ inter ſe duo remedia in materia damni infecti. Datur enim actio ex locato,& conducto,in qua leuis tantum culpa venit,vt ſuo loco dicam,& quoniam ſi non reſtricaretur,venit leuiſſima,ideo competit actio de damno infecto, quã do pinguius ſuccurrit,& ita procedat text. in d. §.ei, qui ſcđm verum intellectum, quem ibi notat Caſtrẽ.

5 Declaratur hoc eſſe verum, quod peti poſſit actio de damno infecto,quando peteretur ſuper vitio ſoli, & non aliter,ut ibidem notatur,ut per Alex. in d.§. ex ſuperficialium.

6 Et ex diſcurſu huius quæſtionis colliguntur aliqua utilia in hac locati, & conducti materia.

Primum eſt,quod appellatione culpæ in dubio venit leuis. Vnde cum dicitur ſimpliciter loquendo in actione locati uenit culpa, intelligitur de leui, prout etiam ex natura contractus,uenit,ut ſuo loco dicam. Et hoc colligitur ex d.§.ei qui,& ibi no. & alias dixi ſuperius.

7 Secundum quod ex eodem loco colligitur, quod locator,vel conductor primo loco agere, & experiri debet actione deſcendente ex contractu, & ſic ex locato,& conducto,& hoc quatenus eius uires ſe extendunt. Sed ſi iſta actio locati, & conducti non haberet

Digitized by Google

ret poteatiam ad actum exercendum, tunc recurritur ad pinguius remedium.

8 Vnde cum erimus in ſacto de leuiſſima culpa, recurrendum erit ad actionem de damno infecto, & ſic paſſim diſcurrendo.

Vnde cum practicabitur, ſi tractetur de leuiſſima culpa, non intentatur actio locati & conducti, quia ſuccumberet, ſed alia pinguior actio.

Tertium utile ſcitu in hac locati & conducti materia, quod colligitur ex eo contextu, quod eſt differentia inter ſimplicem inquilinum, & ſuperficiarium, ſiue ſuperficiarii conductorem; quia ſimplex inquilinus nunquam petit ſibi caueri, quando damnum ſit in rebus inuectis, quia ſibi conſulere poterit migrando, & repetit penſionem ſuam, vt l. quæ bona, ff. de damno infecto. Superficiarius vero perdit ius ſuum, ſi ſuperficies cadat vitio ſoli.

Vnde petere debet ſibi caueri, ut in dictis iuribus notatur. Si igitur inſpiciet ſimplex inquilinus quonam modo ſit ſibi cõſultum, pariter & ſuperficiarius & quo remedio ſibi caueat quando venit leuis, & quando leuiſſima culpa.

QVÆSTIO VIII.

QVAERO ad materiam l. ſuperficiario, ff. de rei vend. an conductori ſuperficiei competat rei vẽdicatio.

1 Videbatur dicendum, quod non, quia rei vendicatio competit domino, l. officium, ff. de rei vend. no. in §. 1. Inſt. de act. ſed ſuperficiarius nõ eſt dominus, imò conductor, merito. &c.

2 Contrarium uerius eſt, vt competat utilis rei vendicatio l. ſuperficiario, cum ibi notat. qui text. eſt celebris in exponendo qui ſit ſuperficiarius, id eſt qui certa mercede ſuperficiem conduxit.

3 Declaratur hæc concluſio ex mente Accurſ. ibidẽ ut procedat duobus concurrentibus. primo quod ſoluat penſionem: ſecundo quod non ſit ad modicum tẽpus. De primo probatur in l. tutor, §. fi. cum l. ſequen. ff. de pig. act. Secundum patet, l. 1. §. 1. ff. de ſuperficie. & ſuperius vidimus.

4 Et ſic duæ competunt exceptiones contra ſuperficiarium agentem ad vtilis rei uendic. Prima eſt penſionis non ſolutæ. Secũda, quod conductio eſt ad modicum tempus.

Et adde Spec. de depoſitionibus, §. 5. col. fi. ver. in Summa, & in tit. de cau. poſſeſ. & propr. in princ. col. 34. verſi. & eſt 12. interdictum.

QVAESTIO IX.

1 NVNQVID ſuperficiario competit Publiciana? Vtiq; ſic, l. cum ſponſus, §. in vectigalibus, ff. de publicia. vbi ad propoſitum locati & conducti, de quibus agimus Accurſ. quod datur vſucapio ad effectum vtilis dominii, vt amittatur per dominum directum, non autem quoad dominum directum niſi per ſpatiũ 30. vel 40. ego dicam in tit. de præſcrip.

2 Et nota pariter illum text. ponentem regulam generalem, quod in omnibus prædiis vectigalibus competit Publiciana, & pariter vſucapio ad effectum prędictum.

QVAESTIO X.

1 QVAERO, an conductor ſuperficiei poſſit pignorare ſuperficiẽ conductam, & vtique ſic, l. tutor, §. fi. cum l. ſequenti, ff. de pignor. actio. l. grege, §. fi. ff. de pigno. l. etiam, ff. qui potiores in pignore habeantur.

2 Quæ iura notanda ſunt, quia ex eis colligitur, qđ ſuperficiario competunt vtiles actiones, prout in d. l. tutor, §. fi.

Secundum (& hoc ad propoſitum materiæ locati & conducti) vt talis pignoratio fiat ſine præiudicio debitæ mercedis, prout in l. ſanè, ff. de pign. actio. quæ debita merces ſolarium appellatur, prout in l. etiam, & pro iſta hypotheca competit hypothecaria contra quemlibet poſſeſſorem, prout d. l. grege, §. & inſuper, vbi Bar. addit, quod durat hypotheca durante conductione ſuperficiei. Qua reſoluta reſoluitur ius hypothecæ, & dominus ſoli præfertur aliis, & eſt potior, d. l. etiam. ſuperius allegata.

Et nota modum loquendi Iuriſconſultorum de uerbo, hodie, in uerbo, ſane. ff. de pignor. act. lex enim ſemper loquitur, l. Arriani, C. de hæretic.

Vnde quandocunque lex loquatur, illud hodie durat. Bar. in l. aut gradatim, §. ſed & ſi, ff. de dam. infec.

4 Vnde ſi ad propoſitum materiæ locati & conducti conſtitutio, uel ſtatutum diceret, per hæc verba, vel ſimilia, hodie conductor hoc non poteſt, donec conſtitutio durat, illud hodie durat.

QVÆSTIO XI.

1 QVAERO, an ſuperficiarius nunciare poſſit nouum opus.

Primo videbatur dicẽdum, quod non, quia nec vſufructuarius poteſt, l. 1. §. vſufructuarium, ff. de noui oper. nunciat.

2 Contrarium eſt verius, ex l. in prouinciali, §. ſi ego, ff. de nou. oper. nunciat. Ratio duplex aſſignatur, quia ſuperficiarius habet vtile dominium, & vtilem in rẽ, l. 1. § quod autem, ff. de ſuperficiebus dixi ſuperius quæſtio 8.

3 Secunda aſſignatur ratio, quia ſuperficiarius habet ius vendicandæ ſeruitutis, poteſt enim agere confeſſoria, ideo & nunciare poteſt. ita ſentit Iaſ. in d. §. ſi ego num. 3.

Nec obſtare videtur ratio de uſufructuario, quia hoc ideo procedit, quia vſufructuarius habet ius perſonale, & ius fragilius, quam habeat ſuperficiarius, vt poſt Imo. ſentit Iaſ. in d § vſufructuarium, iungendo ſimul rationem Bar. & Imo. dicentis hanc eſſe veram rationem.

4 Vnum non omittam ad intellectũ l. ſuperficiario, ff. de rei vend. quem inueni penes Iaſ. quod non eſt de neceſſitate, ut in contractu ſuperficiei aliquid annuũ præſtetur, ſed poteſt fieri dupliciter, poteſt namque vendi ſuperficies pro tot, nulla ſuperueniẽte recognitione annuali, poteſt etiam vendi pro tot cum hoc, quod annuatim quid minimũ pro recognitione pręſtetur. Ita ex Bal. in l. 1. col. 3 C. de iure emphyteutica, & in c. 1. § hæc quoque, col. 5. de ſucceſ. feudi.

Et ſic ſecundum prędicta colligitur, quod ſuperficies ſit ex uẽditione, uel donatione, & poteſt fieri cũ recognitione, uel ſine. Si tamen fiat recognitio, ſufficit quid minimum.

Am-

5 Ampliatur iſta concluſio, ut ſuperficiarius nũciare poſſit tam proprio nomine, quã procuratorio nomine domini, quia eo ipſo cenſetur conſtitutus procurator ab ipſo domino ſoli quoad ea, quæ tendunt ad cuſtodiam, & conſeruationem rei. Alex. in d. §. ſi ego, in princ. vbi uult, quòd ſi fiat damnum ipſi ſuperficiei, tunc etiam procuratorio nomine poteſt. Si autem ipſa ſolo ſimpliciter præiudicaret, tunc non poſſet procuratorio nomine, & ita ſublimitat Alex. unde cauendum eſt qua in re inferatur damnũ, uel in ſuperficie, uel in ſolo, & per prędicta concludit ibi Iaſ. num. 3. quod ſuperſiciarius poteſt agere etiam conſeſſoria.

QVÆSTIO XII.

QVAERO unum breuiter ad materiam l. ſed addes. §. ſi inquilinus, ff. loc. Conceſſi tibi fundum in emphyteuſim, vel liuellum, an poſſim concedere ſuperficiem iure proprio?

1 Vtique ſic, & reſultat iſta vtilitas, quòd finita emphyteuſi, uel liuello, poſſum eleuare ſuperficiẽ, & ſic ędificium, cum illud habeam iure proprio, niſi domino ſoluẽte æſtimationem, & ſic licet emphyteuſis, & ſuperficies ſint diuerſæ naturæ, & effectus, ſimul tamen concurrunt modo prædicto. ita Bal. in auth. qui rem, num. 3. C. de ſacroſanc. eccl. dicens in primis cõſuetudinem inſpicienda, l. 3. ff. de ſeruitu. in l. ſi domus, §. fin. ff. de leg. 1. in c. 1. §. ſi quis de manſo, col. 6. de controuer. inueſtitu. in c. 1. §. ſi uaſallus, in tit. hic finitur lex Corra. Iaſ. in l. in prouinciali, §. ſi ego, ff. de noui oper. nunciat. qui mordet Bar. aliter tenentẽ in l. 1. §. quod autem, de ſuperficiebus, quam ſequi uidetur Caſtr. in d. l. 3. ff. de ſeruitu.

2 Ex quibus patet intellectus ad l. obligationum ferè, §. placet, ff. de act. & oblig. qui procedit de rigore iuris, ſecus de ęquitate, propter coniunctionem expreſſam. ita Bal. in auth. excipitur, C. de bon. quæ lib.

3 Secundo ille textus intelligitur reſpectu directi dominii, ut qui habet dominium directum ſoli, habeat in conſequentiam & ſuperficiei, ſecus quoad utile dominium, quod eſt ipſius ſuperficiarii ita Iaſ. in d. §. ſi ego, ſub nu. 2.

Et aduertendum ſecundum unam literam, quia textus allegatur a Bal. in l. ſed addes, §. ſi inquilinus arcam, & uera litera dicit, arcam concameratam, & magna in ſignificatione horum uerborum eſt differẽtia.

QVAESTIO XIII.

1 QVAERO, an ſuperficiario competat uti poſſidetis interdictum? & textus eſt in hoc clarus, ꝙ ſic, in terminis ſuperficiarię locationis loquens, in l. ſi duo, §. cæterum, ff. uti poſſidetis, ubi ſuperficiarii proprio interdicto, & actionibus utuntur, quod interdictum nullum proprium dici poteſt, quam de ſuperficiebus, & dum textus ibi dicit, propriis actionibus, &c. quæ ſunt tres, vtilis in rem, ex conducto, vel ex empto, quod confirmant verba ſequentia in eodẽ §. ſed prætor, ſuperficiarium tuebitur ſecundum legem locationis.

Bene verum eſt, quod Bartolus ibi poſt Accur. aliter ſentit, ſcilicet, quod ſuperficiario competat vti poſſidetis, ſed repugnant verba litteræ, proprium interdictum, certè quod propriè dici poterit propriũ interdictum ſuperficiarii de ſuperficiebus, quod in nomine conuenit, vel vti poſſi. & cum hac opinione tranſit Iac. Menoch. de retinen. poſſ. remed. 3. q. 260. Bocca. de interd. c. 7.

2 E contra uero competit dòmino ſoli interdictum uti poſſidetis, tam aduerſus ſuperficiarium turbatorem, quam contra tertium. Prætor vero tuetur ſuperficiarium ſecundum legem locationis ſuæ: nam ſufficit, & contentus eſſe debet dominus, ne turbetur in poſſeſſione ſua, non autẽ ſuperſiciario nocere in ſua.

Et notabilis eſt hic tex. in hac materia, ꝙ ſuperficiem applicat ad materiã locationis, & cõductionis.

QVAESTIO XIIII.

Cænaculo.

1 PROSEQVENDO materiam l. ſi duo, §. cœterũ, ff. vti poſſ. quæro vnum, quod in facto contingit in patria Tudertina cœnaculi. Si turbetur cœnacularius, cui competit interdictum, vel cænaculario, vel domino? & vtique domino ſoli, & domus, vel vero poſſeſſori, non cœnaculario, quia ſuperficies cedit ſolo: non ergo ſuperficiarius, ſed dominus poſſidere dicitur, ergo ipſe dicitur moleſtatus, vel turbatus d. l. ſi duo, §. ſi ſup. ff. vti poſſ.

2 Declaratur, vt non procedat, quando cęnaculum aliũde habeat aditum, vel ex publico, vel ex priuato, quia tunc cœnaculum non dicitur poſſideri a domino ędium, vel ſoli, ſed ab ipſo cęnaculario. ita Iac. Menoch. de retinen, poſſ. remed. 3. q. 30 nu. 247.

3 Vnde ſemper in practica cauti erimus, an cęnaculum habeat aditum aliunde, vel non, & uidemus in Caſtris, quod prope parietem iuxta viam publicam ſiunt, & eriguntur ſcalæ pro aſcendendo ad ſuperiorẽ partem, & ad cęnaculum.

Et vltra Menoc. plene proſequentem hanc materiã in 3. remed. retinendæ poſſeſsionis, addo bonum locũ in materia ab eo non viſum, nec allegatum, vt per Capic. deciſio. 117. vbi materiam pulchre tractat ubi dat nobis modum practicandi, & articulãdi. Primo, quod cęnaculum ſubſtentetur ex duobus ſaltem lateribus ſuper partem inferiorem. Secundum, ꝙ aditus ad illud cęnaculũ per annos quinquaginta, & ultra fuit ex tali loco, non ex parte inferiori, & alia, de quibus per eum, ad quem reccurras.

4 Et in hac locati & conducti materia cęnaculum, de quo agimus, ad locati & conducti materiam pertinet, & erat ſuperior pars domus, ad quam ſcalis aſcẽdebatur, quæ pars inquilinis, & conductoribus domorum locari ſolebat retenta inferiori parte pro dominorummet uſu.

5 Hinc cænacularium exercere, qui ſolebat inquilinis cęnacula locare a cęna, quia antiqui in ſuperiori parte domus cænabant. Ita Alc. interpretatur verba græce ſcripta in d. §. ſi ſup. lib. prætermiſſorum, titu. uti poſſ. 1. cænaculum ſupra eſſet. Ale. ab Alex. genia. dierum lib. 3. c. 14.

6 Hinc cænacularius, ideſt cænaculi conductor. dixi ſupra in quęſtione locationis diffinitio.

Et cęnacula tenues homines conducere ſolebant. Vnde Iuuen. ſatira 10.

Rarus venit in cęnacula miles, ideſt inquilinos, & pauperes, qui in conducto habitant.

Et

7 Et ſic uides, quod antiqui locabant partes ſuperiores, tanquam uiliores.

Et quando non locabant, reponebant in eis cubicula, etedia, conclauia, & alia habitationi neceſſaria. Hotoman. in comment. uerb. iuris, in uerbo, cęnaculum, in fine. Franciſ. Baldui. de pigno. cap. 6. deciſ. Peruſ. 84. nu. 3.

Et de hoc cęnaculo ſepius habetur mentio in titulo de his, qui deie. uel effu. ut percurrendo uideri poteſt in l. ſolutum, §. planè. ff. de pign. act.

8 Vnde uileſcit per conductionem habitare domos alienas, & uulgo dici ſolet *Va per caſe à pigione.*

QVAESTIO XV.

1 ET per modum corollarii ex ſupradictis quæſtionibus, deciſionibuſque ſupra factis infertur primo, quod conductor ſuperficiei nõ tenetur ad aliquã penſionem ſi ſuperficies in totum deſtruatur, ex Bar. in l. damni infecti ſtipulatio, §. ei qui, ff. de dam. infec. Cuius dictum uidetur limitandum, niſi facto ſuperficiarii hoc eueniat. argumento, l. ſed cum fructuarius, ff. de uſufruc.

2 Sequitur ſecundo, quod ſuperficiarius poſsidet naturaliter, ex Bar in l. ſi duo, §. cęterum, ff. uti poſſ. Specu. de loca. §. 6. uerſ. 46. quem locum non ſpecificauit Firmian. in reper. in uerbo, poſſeſsio apud quos.

3 Sequitur tertio, quod ſi ſuperficies augeatur, penſio ſit augenda, dicam in tit. de remiſ. merced.

4 Igitur ſuperficiarius ſeruitutem imponere poteſt: habet utilem in rem, agit interdicto de ſuperficiebus agit titulo de dam. infect. agit ex locato ad damnum.

5 E contra ius alii cedere non poteſt, non habet utilem in rem, non agit interdicto de ſuperficiebus, non agit de damno infecto, agit ex locato ad damnum.

Habet publicianam.
Pignorat.
Nunciat.
Poſsidet naturaliter.
Vtile dominium habet.

De poſſeſſore maioratus.

QVAESTIO I.

1 VTILIS, quotidiana, & practicabilis eſt quæſtio, an poſſeſſor maioratus poſsit locare bona perpetua in familia relicta, ad materiam, l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. 2. Et quæſtio hęc pendet ab illa, an prohibitus alienare, uel uendere, locare poſsit, de qua ſuperius uidimus, dum de locatione ad longum tempus tractauimus, ob id ad ibidem dicta me remitto, ne tranſcribere uidear. Et omiſsis hinc inde rationibus, de quibus in dicto loco, uera concluſio eſt, quod ad modicum tempus poteſt, ſecus ad longum tempus quia ſucceſſor ſtare non tenebitur. Bar. & alii, in d. §. instituto. Caſtrenſ. in l. ſi quis domum, §. 1. nu 3. ff. loc. Bal. in l. emptorem, nu. 5. 6. C. loc. Et hæc eſt communis opinio. Cur. de feud. q. 14. Eman. in ſuo theſauro rece. ſen. littera C. nu. 194. Craſ. in §. fideicom. q. 59.

2 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. emptorem, C. loca. ut procedat in ſucceſſore in maioratu cum conductore ad longum tempus.

3 Contrarium ſentire uidetur Bal. conſ. ult. lib. 4. Ioſeph. Rot. Luc. 64. nu. 13.

4 Declaratur hæc concluſio, ut multo magis procedat ſtãte prohibitione tacita, ut puta, quod bona perpetuo remaneãt in familia, ſed in prohibitione expreſſa apponendo aliqua verba prægnãtia, puta quoquo modo, vel ſimilia. glo. in clem. 1. de foro compet. in l. nulla, C. de iu. dot. Tiraquel. de iure primogen. q. 61. Cur. iun. conſ. 25. Dec. conſ. 645. nu. 43. Egregie Afflic. lib. 2. tit. de inueſt. de renon. rit. fact. §. quid ergo, nu. 21. Gozad. conſ. 25.

5 Declaratur ſecundo allegata concluſio, vt nõ procedat de alienatione propriiſsime ſumpta, quo caſu venit tranſlatio dominii directi, & ſic fieri poterit locatio ad longum tempus, ſed de alienatione proprie ſumpta intelligitur alienatio proprie ſumpta, ſi vero impropriiſsime, comprehendit etiam obligationem. Bal. in c. 1. §. vt libellario, quibus modis feud. amit. in auth. hoc ius porrectum, C. de ſacroſanc. eccleſ. Et hęc eſt communis opin. Salic. in l. fi. nu. 1. C. de reb. alien. non alienand. Rip. in l. fin. q. 42. C. de reuoc. dona. Bero. in c. nulli, nu. 21. de rebus eccleſ. non alienã. Emanuel. Suarez. in ſuo theſau. litera A, nu. 138.

Ad id bene declarantem Rodoa. de reb. eccleſ. nõ alienan. in princ. in rubr. de ſignifica. verbi, alienatio, num. 10. col. 7 Rebuff. in ſua praxi in compend. de rerum eccleſ. alien. nu. 6. & ſeq. Barba. conſil. 15. col. 13. lib. 1. deciſ. Peruſ. 93. num. 13. vbi alienationem quatuor modis conſiderat Alcia. in l. alienatur, ff. de verbor. ſignificat. Pedemon. deciſ. 85. bonus locus apud Firmi. litera A, in verbo, alienationis appellatione.

6 Quomodo autem intelligatur in vltimis voluntatibus, declarat ratio, ſi expreſſa eſt, uerba præcedentia, vel ſequentia, & in dubio ſtricte erit interpretanda. Socin. iun. conſ. 63. nu. 28. & 29. lib. 2. & in l. 1. ff. de reb. dub. poſt Rom. conſ. 231. Dec. conſ. 625. nu. 7. & conſ. 626 nu. 3. Pedem. deciſ. 50.

7 Declaratur tertio, quando diſpoſitio eſt contra rationem legis repugnantem, vel continet ius ſingulare, l. fin. vbi no. C. de præd. curial. lib. 10. Bal. in auth. ei qui, nu. 24. C. de bon. autho. iudic. poſſid.

Declaratur quarto, in prohibitionibus odioſis, puta ſi teſtator prohibuiſſet alienari in conſortem, quia hoc caſu valebit alienatio, & locatio, ſecus in nõ odioſis Bal. in l. fi. C. de rebus alien. non aliena. Socin. reg. 25. limit. ult.

8 Declaratur quinto, ut ſucceſſor in maioratu teneatur ſtare locationi authoris, ſi alia bona habuiſſet a defuncto, & hæc maxime ſi eſſent hypothecata pro ſecuritate contractus, quo caſu obligant ſucceſſorem ad materiam l. emptorem, C. locat. Ita Anton. de Padill. ad l. vnum ex familia, § ſi de Falcidia, nu. 12. ff. de leg. 2. per not. in l. cum a matre, C. de rei uendicat. & in l. ex qua perſona, ff. de reg. iur.

9 Declaratur ſexto, in prohibito alienare ſub pena, quo caſu locare poterit ad longum tempus, c. nulli, in verbo, alienatione, de rebus eccleſ. non alienan. Caſt. conſi. 20. Socin. regu. 25. alienare prohibitus. Pænalis igitur prohibitio alienationis non includit locationem ad longum tempus.

10 Declaratur ſeptimo, in locatione in quinquenniũ quę non cenſetur prohibita, vt dixi ſupra de locatione ad longum tempus, & in terminis Port. conſ. 61. Marzar. de fideicom. par. 2. q. 30. (Peregrin. de fideicommiſ. art. 40. nu. 91.

QVAE-

QVÆSTIO II.

1 **Q**Vaero, poſſeſſor maioratus alienauit, poſt recuperauit, excuſabiturne? quæſtionem hanc potui ſuperius in materia l. 2. C. de iure emphyt. ad ibi dicta me remitto.

2 Addo, quod non excuſetur, quod hæc eſt communis opinio. Iaſ. in l. fi. q. 20. ſub nu. 135. C. de iure emphyteut. Grat. conſil. 133. num. 2. lib. 2. Rip. ad leg. nu. 55. ff. ad leg. Falcid. Socin. iun. conſ. 20. num. 38. lib. 2. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 13. verſ. ſed quid ſi, Iaſ. in terminis, conſil. 29. lib. 1. Veron. in l. quis ſit fugitiuus, nu. 6. ff. de edil. ædic.

QVAESTIO III.

PVlchra eſt quæſtio, & paſſim in foro contingibilis, an hæres, qui alienauit rem maioratus, locando ad longum tempus, teneatur ad reſtitutionem fructuum.

Circa hanc quæſtionem perquiſiui quandoq; ſcribentes, qui in materia vltimarum voluntatum plene ſcribere profeſſi ſunt, quique fructuum materiam tractauerunt, nec de hoc mentionem aliquam reperire potui; quare tangam illius deciſionem.

1 Et primo videbatur dicendum, quòd immo faciat fructus ſuos, quia poſſeſſor ſine titulo, vel cum titulo inualido, facit fructus ſuos, l. bonæ fidei, ff. de acquir. rerum domin.

2 Contrariũ in terminis conſulendo tenuit Iaſ. conſil. 29. num. 3. vol. 1. allegando per multa fundamenta conſuluiſſe Cur. iun. ea ratione, quia iſte ſic locans ad longum tempus eſt in mala fide, locando contra mentem defuncti, ergo maxime tenetur ad fructus perceptos l. ſi fundum, C. de rei vendic.

3 Poſſeſſor enim malæ fidei tenetur ad fructus perceptos d. l. ſi fundum, l. ſi nauis, ff. de rei vend. l. qui ſit, §. fi. ff. de vſu. Ber. in c. grauis, num. 34. de reſtit. ſpolia. Silua. conſ. 49. num. 79. lib. 1. Iacob. Menoch. ponens hoc pro conſtanti in 15. remed. recuper. poſſeſſ. num. 590. Nec contraria ratio obſtare videtur, quia ſumus in mero poſſeſſore malæ fidei. Et ſic faciens contra voluntatem defuncti, dicitur in mala fide, & tenetur ad fructus.

4 Et ad propoſitum tam materiæ locati, & conducti, de qua agimus, quam malæ fidei poſſeſſoris, addo vnum de quo tetigi ſupra, de creditore, q. 8.

5 Quod licet malæ fidei poſſeſſor teneatur ad reſtitutionem fructuum, prout ſuperius vidimus, tamen deducit omnes expenſas factas in cultura fundi, & nedũ pro cultura, ſed etiam pro cuſtodia ipſius, l. ſi a domino, §. fin. ff. de petit. hæredit. l. fundus, qui, in primo reſpon. in fi. ff. de petit. hæredit. Bal. in leg. 1. col. 5. C. de fruct. & lit. expen. mirans Bartolum contrarium ſenſiſſe in l. enim quæreretur, §. prædiis, ff. de leg. 3. ad idẽ adducit Bald. l. ſi ita, §. fin. ff. de fund. inſtruct. ſequuntur Caſtren. & Iaſ. in l. diuortio, §. impendia, ff. ſoluto matrim. in l. domum alias, l. ſumptus, ff. de leg. 3. late Tiraquel. de retrac. conſang. §. 15. glo. fructus, num. 1. Cotta in memorab. hoc valde commendans, in verbo, ſtatuto Mediolani cauetur, quod in diuiſionibus, &c. Roma. ſing. 236. malæ fidei, Caſſan. conſ. 61. nu. 5. & 6. Iacob. Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num. 576. inferens ex hoc quod in fundo ſi colligantur centum puta ſacci frumenti, & pro cultura aſcendatur ad quinquaginta, quinquaginta alij tantũ erunt reſtituendi. Ponam latius in tit. de fructibus.

Salua pro nunc Bart. vt in d. §. prædiis loquatur in impenſa temporali, ſecus perpetua, & ita loquitur d. l. ſi ita in fine, & ita declarat Bero. in cap. 1. num. 96. de vſuris.

Impenſa igitur detrahitur ad fundi culturam ad perpetuam vtilitatem.

QVÆSTIO IIII.

QVaeritvr de pulchra quæſtione, quæ ſæpius in facto contingit. Oritur contentio inter conductorem ad longum tempus, & ſucceſſorem in maioratu, quia conductor vult diſcedere, & ſucceſſor in maioratu vult, quòd permaneat, & continuet, quis audiendus? Anton. de Padill. in l. vnum ex familia, §. ſi de Falcidia, nu. 13. tenuit conductorem poſſe imponere diſcedere, vt æqualitas in contractibus ſeruetur, ſicut poſſet ſucceſſor impune expellere. Ponam in tit. de ſingular. ſucceſſor. vbi videtur locus ſuus, nunc tetigiſſe ſufficiat.

Sequitur alter gradus perſonarum in materia locati, & conducti.

Gradus quartus.

Medicus.	*Ambaſſiator.*
Fideiußor.	*Mercator.*
Præceptor.	*Sacerdos.*

Sequeſter.

VTilis, & delectabilis eſt indagatio Medici ſpeculatio in materia locati, & conducti, de quo tractare intendo, nõ excludendo tamen materiam locati & conducti, omiſſis aliis interim rogabimus Deũ optimum maximum, qui languores noſtros curat, vt de medico tractantes a medicorũ indigentia nos liberet.

De Medico.

QVÆSTIO I.

1 **M**Edscorvm cauſa iuſtiſſima eſt, & iuſtior, quam profeſſorum liberalium artium: hi namque ſtudiorum curam, Medici verò corporis curam agunt, l. 1. §. 1. ff. de variis, & extraord. cognit. quique eligi debent, non a præſide prouinciæ, ſed ab ordine, & poſſeſſoribus Ciuitatis, qui certi de probitate morum, & peritia artis idoneum eligunt, cui ſe liberoſque ſuos in ægritudine committant, pulcher text. in l. 1. ff. de decret. ab ordine facien. quem commendat Bald. in l. 1. nu. 3. C. mandat. Latè in materia Magon. Rot. Florent. 11. nu. 6.

2 Pro parte igitur affirmatiua facit text. in l. 5. ff. de var. & extraordin. cognit. ponderando primo loco verba illa in principio poſita, ibi, præſes prouinciæ de mercedibus ius dicere ſolet, poſtea enumerat medicos, ergo medicis ſalarium debetur.

3 Secundo loco ponderatur ille textus, dum inquit, quod iuſtior eſt cauſa medicorum, quam profeſſorum liberaliũ artium, hi. n. inuigilant morib. medici vitæ,

quæ

quæ præfertur: ſi igitur iuſtior eſt, & profeſſoribus liberalium artium debetur, multo magis debetur medicis.

4 Tertio pro hac parte facit id, quod refertur apud Pontan. vbi Mercurius a Charõte interrogatus, quod genus hominum liberius uiueret, liberius (inquit) medici uiuũt, vt quibus permiſſum eſt hominem impune occidere, & inſuper mercedem recipere. Vnde apud Stobæum ſermone. 100.

Soli medico, & aduocato occidere licet impune.

5 Pro contraria parte facere uidetur, quod medici ratione exercitii habent multa priuilegia, & a multis oneribus excuſantur, vt no. in §. item Romæ, Inſtitu. de excuſat. tutorum. Si igitur releuentur in hoc, fruſtra de mercede quærendum videtur; hæc enim bonã mercedem, & iuſtum præmium uidentur ab oneribus liberare.

6 Prima tamen opinio eſt uerior, ex l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. ex l. 1. ff. de decret. ab ordin. faciend. vbi Priores Ciuitatis ſalarium conſtituunt. no. in cano. qui ſtudes. 11. quæſt. Granut. theoremat. 12. numero 5. Socin. late, conſ. 196. lib. 2. Bellon. in princ. inſtitut. de oblig. nume. 5. vbi quod datur officium iudicis medico.

7 Ampliatur hęc concluſio, ut procedat etiam in obſtetricibus, quæ & medicinam profiteri dicuntur, d. l. 1. & dixi in titu. de obſtetricibus. tex. igitur clarus eſt, quod obſtetricibus ſalarium debeatur ex officio, licet non promiſſum, neque conuentum.

* Ampliatur ſecundo, vt tale ſalarium veniat appellatione alimentorum, Angel. in l. cum hi, §. tranſigit, ff. de tranſact. Roland. in l. ſi quis a liberis, conſil. 22. num. 3. lib. 1. Cordub ad §. non tantum; nume. 30. de libe. agnoſ.]

8 Sed quæ præmia dantur obſtetricibus? Omnia regna mundi, ſi pariendo naſcetur maſculus: ſi fœmina, in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

9 Declaratur ex mẽte eiuſdem l. 1. ff. de uar. & extraordinar. cognit. ut non procedat in iſtis incantatoribus, impoſtoribus, & exorciſtis, qui verè medici non ſunt. Omiſſit Iuriſconſultus iſtos vulgo *ſaltinbanchi*, qui ſæpius medicamenta diſſimulant.

Nota tamen I. C. in d. l. 1. in duobus; primo, quod medicus dicitur, ex quo in certa corporis parte medetur.

10 Vnde Doctor Iuris Ciuilis tantum, uel Canonici tantum, Doctor Iure optimè appellari poterit. Notarius, qui eſt practicus in aliquo tantum genere inſtrumentorum, vere Notarius appellari meretur.

11 Nota etiam ſecundo, quod adeo cupiunt ſanari homines, vt ſæpius currant pro remediis ad incantatores, & fortaſſe adhibent medicamenta, imaginaria tamen, vt ibi I. C. ait. multi cum pręedicatione, & laude profuiſſe affirmant. Et licet excludantur a I. C. a nu. medicorum, maiora certe dantur eis ſalaria, quam veris medicis.

12 Et nota, quod vulgo impoſtores appellantur. quare male vertit, & legit illum textum Ange. Politia. in poſterum.

13 Et priores Populi, & ordo Ciuitatis poſſunt cõſtituere ſalarium medicis, vt no. Bart. per illum text. in l. 1. ff. de decret. ab ordin. faciend.

QVÆSTIO II.

QVAERO ſecundo loco principaliter ad materiam l. fi. C. de negoc. geſt. an medicus curans infirmum inuitum, & nolentem poſſit petere ſalarium, & expenſas, ſi quas fecit.

1 Pro parte negatiua facit primo loco l. inuito, ff. de reg. iur. vbi inuito beneficium non datur.

2 Secundo facit l. fi. C. de neg. geſt. vbi clarius loquitur in debitore prohibente aliquid fieri ad ſui fauorẽ. Si enim fiat, nulla competit actio, nec vtilis, neque directa negociorum geſtorum, reddẽdo rationem, quia nemo cogitur recipere aliquem in creditorem.

3 Tertio pro hac parte facit l. ſi pro te, ff. mand. quã ad hoc propoſitum ſingularem dixit Aret. in §. actionũ, col. 15. Inſt. de act. vbi ſtante prohibitione, proteſtatione, uel denunciatione nulla competit actio negociorum geſtorum, nec vtilis, neque directa.

4 Pro contraria parte facit primo, quia mutuans filiofamilias ſtudenti repetit, licet pater mutuanti expreſſe prohibuerit. Et quod eſt vtiliter geſtum glo. notab. in l. ſed & Iulianos, §. ſed quod dicitur, ff. ad Macedonian. commendat Alex. in l. quamuis, nu. 14 ff. ſolu. matrim. Papienſ. in pract. in libell. pro hæred. vel re ſing. nu. 12. Bal. Nouel. de dot. par. 6. priuileg. 46. Soc. conſ. 286. nu. 4. Felin. in c. 1. de magiſt. Hora. Lũt. de priuileg. ſchol. priuileg. 19.

5 Secundo facit, quia expendens pro redẽptione perſonæ alicuius, etiam cõtra prohibitionem repetit. Io. And. in c cum. C. laicus, de foro compet. argumento l. cum ratio, ff. de bon. dam.

6 Tertio facit l. ſed & ſi quis, §. idem Labeo, vbi Bal. ff. de relig. & ſumpt. fune. vbi expendens pro funere alicuius repetet, licet hærede contradicente, quia publice intereſt corpora tumulari. Et ſi corpora mortua tumulari, multo magis uiua, ægrota tamen, ſanari. Et ſic medico dabitur repetitio ab infirmo inuito, & in hoc irrationali, & ingrato.

7 Et hæc ſecunda opinio eſt verior, & æquior, quam originaliter tenuit gl. ab omnibus cõmendata in Cano. 1. incipiente, prouiden Iuſſi, 83. diſtinct. quã incognitam, & ſingularem dixit Roman. ſing. 124. Tu habes, Cagnol. in l. inuito, nu. 6. & 7. ff. de reg. iur. Dec. conſ. 691 nu. 21. Granut. theorem. 12. nu. 5.

Addo ab eo non allegatos, & pulchre in materia loquentes Spec. de ſalar. §. fin. verſ. ſed quid ſi infirmus; Alex. in l. fi. lim. 3. ſub n. 7. C. de neg geſt. vbi hoc ſummopere cõmendat, & laudat Franc. in c. fi. col. 1. prope mediũ, de for. cõpet. Socin. reg. 180. litera E, incipiẽte, expenſ ſens, limi. 4. vbi pariter hoc ualde cõmendat Tiraqu. dicens hoc ſingulare, de retract. conuent. §. 7. gl. 1. nu. 10. plenius in tract. nobilitat. c. 6. nu. 37. verſ. adde & tex. Barbac. in rubr. de ſolu. paulo ante finẽ, Alex. poſt Bar. in l. Stichus, ff. de pecul. le. Abb. cõſ. 91. quoad primũ, vol. 2. Rip. in tracta. de peſt. c. fi. vbi de remed. ad confer. peſt. n. 103. allegando illud, quod bona pręſtantur inuitis, quando eorum conſulitur vtilitati, non voluntati. Can. qui emundat 45. diſtinct. Felin. in c. cõtingit, de ſenten. excõmun. & in c. inter cętera, nu. 13. de reſcript. late Didac. Segur. in repet. l. §. ſi vir, nu. 153. de ſequeſtra. poſſeſ. latiſſime Ferdin. Gomit. in l. 27. Tauri, ſol. 175. nu. 104. Barbac. cõſ. 54.

col.fi.lib.2.Cotta hoc ualde commendans in memorab.in uerb.beneficium inuito, Corſet. in ſingul. in verbo expenſa, 1.vbi tẽperat uno modo,niſi medicus eſſet coniũctus ſanguine infirmo, Alphan.repor.958. Pont.de Aliment.capitulo 16.numero 7. Ad contraria reſpondetur, ut regula ſit illa, quæ in iuribus pro contraria parte adductis colligitur.fallit tamẽ in pręallegato caſu in medico curante infirmum,nolentem inuitum,prohibentem.

Et ſic vtilitati ſtudendo, recolligendo ſpicas hinc inde ſparſas,regula eſt uera,& iurib.approbata,quod inuito beneficium non datur l.inuito, ff.de reg.iur. l. ſi pro te,ff.mand.l.fi.C.de neg.geſt.

8 Fallit in mutuo facto filioſamilias ſtudenti,patre inuito,ut in primo argumento pro hac ſecũda parte.

Secundo fallit in expendente pro redẽptione perſonæ, vel excarceratione ipſius, ut in ſecundo argumento.

Tertio fallit in expendente in funere alicuius,vt in tertia ratione. Addo Duen.reg.397.Fallit quarto loco in medico infirmum curãte, iurib. ſuperius adductis uel in dante ſalarium medico pro infirmo nolente,Bal.Nouel.ad l.1.nu.224.ff.ſol.mat.Magon. Rot. Florent.11.nu.11.

Digreſſio.

9 NON parua ſanè videtur ingratitudo in medicorum materia.Curatur infirmus a graui fortaſſe infirmitate, poſtea dicit, nolo ſoluere mercedem tuam,quia me curaſti inuitum,& prohibentem,quid enim ſanitati utilius in bonis corporalibus? ita ut multi ex ſapientibus antiquis ſummum bonum in ſanitate ponerent.O Bone Deus, quæ infælicitas eſt iſta,curare infirmum inuitum, & velle potius mori, quam uiuere.

Hor.dixit: inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti.

10 Ponderandus eſt etiam textus in allegata l.fi.C.de negoc.geſtis,dum terminos conſtituit,aut quis prohibuit ab initio,aut in medio operam, & laborem, vt repetantur expenſæ prius factæ non poſt prohibitionem.

11 Ponderandus etiam eſt dum differentiam facit,an quis expreſſe prohibuerit, & tunc non repetet, aut volũtas ſimpliciter ceſſet,& iſto caſu repetitio datur. Ita Curt.iun.in l.moræ,n.91. ff.de iuriſd.om.iud. cõmendat Iacob.Menoc.de arb.iud.lib.1.q.69. nu.27.

12 Vidi in facto caſum. Conduxi operarium ad conſtruendam domum,ſcribendum librum,vel quid ſimile,in medio operis pœnitet me,& licentio operariũ, debebitur ne pro tempore tantum merces,vel pro integro opere, cum per operarium non ſteterit? Practici dicunt inſpiciendam conuentionem,aut pro integro opere,& ſic vnica,aut dies,& pro rata.

QVAESTIO III.

QVAERO, an medicus teneatur gratis mederi pauperibus & impotentibus.Hanc quęſtionem tetigi in aduocato, in tit. de fruct. & lit. expenſ. & ea omnia,quæ ibi dicta ſunt,applicari poſſunt ad materiam medici, & ſi quid hic appareat poſitum deſeruiet ad materiam aduocati,& econtra,cum Doctores ſemper de vno ad aliud inferant, vt clare uideri põt.

1 Pro parte negatiua facit,quia dignus eſt mercenarius mercede ſui laboris,ut ſuperius alias uidimus.

2 Pro cõtraria vero parte facit l.1.§.ait prętor, ff. de poſtuland.

3 Secundo pro hac parte facit l.ne quidquam,§.vbi decretum,ff.de off.proconſul.

4 Tertio pro hac parte facit,quia nõ debet apud medicum plus ualere pecunia,quam vita morituri. Can. non ſatis,86.diſt.

5 Et hãc opinionem tanquam veriorem tenuit Car. Alex.in Cano.1.83.diſtinct.Panorm.in c.ad aures,de æta.& qualit. Summa Angel.in verbo,Medicus,nu. 5.a quo vtiliter habes alia duo.Primum, ꝙ diuitibus non ſic tenetur,cum nemo cogatur de ſuo facere beneficium,1 o.q.2.precariæ.Secundum, quod a publico ſalariatus,tenetur gratis ſeruire tam magnis,quam paruis infirmis, ſed a ſanis bene poteſt petere ſalariũ, ex l.archiatri.C.de profeſſ.& medic.lib.10.

6 O Bone Deus,ubi in hoc medicorum medicina,& conſcientia? Conducti a publico ambiunt ſeruire nobiles potentes in concilio,& refirmis obtinendis,vocati ab illis omittunt prandia, cęnas, ſomnum, eunt quandoque ex celeri voluntate ſemiueſtiti, diſcincti, morantur cum infirmo per horas,& plures horas,vocati ab infirmis,pauperib.diſſimulant,quęrentes multa mendacia: clamat apud Deum vox pauperis iuſti.

7 Eandem opinionem tenet Felin.in c.1.de offic. iudic. Deciſ. Lituanic.4.nu.300.vbi moderat in egenio, cui aliter ſubueniri non poteſt. Franc. Marc. deciſio. 646.numero 7.par.1.ad quem recurras, quando eris electus pro bono medico eligendo,qui ponit eius qualitates,Cornel.Benincaſ.de paupert.quæſt.7. ſpecial. 8.de iud.numero 18. Et hæc eſt communis opinio teſte Ripa in tract.de peſte,nu.99 Roland.conſ. 87. nu. 40.vol.2.Luc de Pen.in l.ordinaria, C. de profeſſ. & medic.Archid.Florent.in 3.par.ſum. tit.7.c.1.§.poſt princip. Andr.ab Iſern.in conſl.Neap.incipient.quia nonnunquã. Io.de ſancto Gem.in ſerm.funeral.ſerm. 24 Adrian.in 4.ſent.Plac.in epit delict.c.26.ſub nu. 4.Vrſil.ad Afflict.deciſ.123.

8 Quam vltra ſupra nominatos intelligo veram concurrentibus tribus requiſitis,loquendo etiam in foro conſcientiæ,ſcilicet opportunitate locorum,temporũ,& rerum.Locorũ quia nõ tenetur medicus per modũ quærere indigentes,ſed ſufficit ſi eis occurrat,iuxta illud, Exod.23.ſi occurreris boui inimici tui,aut aſino erranti,duc ad eum.Temporum,quia non tenetur homo futuræ neceſſitati pręuidere, ſed ſufficit pręſenti ſuccurrere primę. Iob 3. Qui uiderit fratrem, &c. Rerum,quia homo cõſulere debet coniunctis ſanguine,curam impendere.1.ad Timoth.5.Si quis ſuo,&c. quibus ceſſantibus medicus non tenetur etiam in foro conſcientiæ.Ita colligitur ex Auguſtin. 1. Doctr. Chriſtia.quam ad medicum extendit Addit. ad Ang. in uer.Aduocatus, nu.10.litera B.in fi.

9 Et medicus recuſans medicare infirmos pauperes gratis cogi poterit a iudice.Fel.poſt Panorm.in cap.ſi pro debilitate de off.deleg.immo priuari, & expelli poteſt,ſecundum Bart.in l. archiatri,C. de profeſſ.& medicis,lib.10.

QVAE-

QVAESTIO IIII.

QVAERO, an medicus, chirurgicus, & ſimiles paciſci poſſint cum infirmo pendente infirmitate.

1 Et pro parte negatiua facere uidetur l. medicus, ff. var. & extraord. cogni. vbi Alber. & Bar. notant, & dicunt eſſe caſum ſingularem, ut non ualeat venditio facta per infirmum medico infirmitate pendente.

2 Secundo, pro hac parte facit, l. archiatri, C. de profeſſ. & medic. lib. 10. in fi. verbis, ibi, non ea, quæ periclitantes pro ſalute promittunt.

3 Tertio facit hæc ratio naturalis, quia pro ſanitate recuperanda omnia promitteret infirmus.

4 Et hanc opinionem tenuit glo in l. quiſquis, §. præterea, in uerbo, contractum, ff. de poſtulan. quam ibi Bar. dicit notabilem, & ſingularem, glo. alia in l. 1. §. ſi cui, in uerbo ſuſpenſa, ff. de var. & extraord. cogni. Anton. Burgen. in c. cum cauſa, nu. 52. de emp. & vend. Panormit. in c. quia plerique, nu. 34. de immunit. eccleſ. Rebuff. de reg. conſtit. tom. 2. pagina 187. nu. 44. Et hæc eſt magis communis opinio. Ari. Pinell. ad l. 1. C. de reſcind. vend. par. 2. c. 2. n. 33. Corrupta a Suarez. allegatus in ſuo theſa. recept. ſenten. litera M. numero 122. Burſat. ex magis communi, conſil. 72. ſub numer. 11. in fine, lib. 2. Anto. Taſſ. de error. notor. c. 39. nu. 3. dicens hoc notabile ad intellectum, l. pen. C. de pact.

5 Contrariam vero opinionem tenuerunt multi diſcurrendo per verba, & intellectũ, d. l. medicus, & l. archiatri ſuperius allegati, & primo dixit Bal. ad l. inter poſi. nu. 5. C. de tranſact. quod ideo ibi reprobatur illa ſic appellata in ciuilis venditio, ratione medicamẽtorum, quibus malignus medicus maligne differebat, & procraſtinabat ſanitatem, ut tædio affectus infirmus venditionem faceret, quaſi illa longa malignitate ceſſante, pactio, & uenditio licita, & permiſſa eſſet, arguendo a ceſſante ratione legis. Et Bal. in hoc intellectu ſecutus eſt ibidem Alciat. ſub nu. 20. appellans hanc ſpeciem modum diſſimulatum, Iaſ. in §. quadrupli, nu. 7. Inſtit. de actio. appellans merum ab effectibus naturę, Rip. in tract. de peſt. c. fi. nu. 56. Cagnol. ad l. 2 nu. 192. C. de reſcind. vend. Plac. in epitom. delict. c. 26. ſub nu. 4. circa medium.

(Cagnol. ad l. 1. num. 191. C. de reſcind. vendit. Magon. Rot. Florent. 11. numero 10. & conſuluit in fine, deciſionis Medicis, quod non ſint lenti in exigẽdo iuxta regulam Afflicti 123. vbi Vrſil. Additionator dicit quod Aduocati, & Medici tres facies præſeferunt a clientulis, Angeli, tempore neceſſitatis: hominis. tempore non ſic inſtantis: finita cauſa & cura, Diaboli. & eſt mera ueritas: experto crede Roberto 1. Carocio.

ADDITIO.

☞ *Petr. Tecchi. de contract. coniug. lib. 1. cap. 9. nu. 6.*
Hinc ſiquidem Epigramma.

Quid ſi me Tonſor cum ſtricta nouacula ſupra eſt,
Tunc libertatem, diuitiasque roget.
Promittam, nec enim rogat illo tempore Tonſor.
Latro rogat, res eſt imperioſa timor.
Sed fuerit curua cum tuta nouacula techa,
Frangam Tonſori crura manusque ſimul.

Digreſſio.

1 ET circa hunc intellectum gaudete, & exultate Iuriſconſulti, Doctores, Procuratores, & alii legum profeſſores, contra quos quotidie inuehuntur ſuſpecti anhelantes, & inquieti litigantes, & populus quandoque vniuerſus appellantes vos auaros, ſitibundos, ſtudioſe procraſtinantes cauſarum expeditiones, vt vinea longiorem. & maiorem fructum afferat. Ecce lex, medicus, quæ conſolatur vos. Aut enim re facitis id, de quo imputamini, & habetis medicos ſimilia facientes, & ſolatium eſt habere ſocios malorum. Aut non facitis, & erumpite in l. medicus, qui tam maligne proceſſit. Nec illam (ni fallor) inueniet quis legem ſtudio neceſſario compoſitam contra Aduocatum, vel Procuratorem, vt coegerit ex maligna procraſtinatione clientulum ad vendendum bona pro cauſæ victoria obtinenda.

Pariter ex lectura huius l. medicus deploranda eſt humana calamitas, & miſera mortalium vita; ad hoc enim cupiunt homines ſani fieri, vt pro minimo eorũ bona ſanitatem procurantibus vendant, & nedum cuperent ſanitatem, & bonam valetudinem in ſingulis corporis partibus, ſed infęlices reſtringunt ſe ad pupillã oculi, & conſiderabat malignus medicus quantę ſit neceſſitatis ſenſus uiſus, propterea tam duram conditionem infælici ægroto propoſuit.

Et ſic ſanitas oculorum poſſeſſioni, & fruitioni bonorum præfertur. Quid dicemus in homine auaro, & inſatiabili, qui per tot annos, & decennia defatigauit defeſſam iam uitam in cumulandis pecuniis, ſi iuxta l. medicus, ueniat oculorum ægritudo, vendat ne medico pro ſanitate recuperanda id, quod per tot annos cum labore, & ſudore quæſiuit? arcta uia eſt. quid in patre filiorum numero grauato? præferet ne ſanitatem propriam utilitati filiorum? Malignus igitur medicus. Dicebat autem Pinell. in loco ſuperius citato, ſi l. medicus, procedit, & loquitur in uenditione facta ægro, & ſic ex titulo oneroſo, quanto magis in promiſſione ex cauſa lucratiua? Certe hęc Pinelli conſideratio non tollit rationem malignitatis, in qua ſe fundat Bal. & qui eum ſequuntur.

7 Secundo loco diſcurrebat ad l. archiatri, Afflict. deciſ. 123. vt ea lex procedat, quia ille erat ſtipendiatus a publico, meritò pactio erat prohibita. Secus igitur in medico non ſalariato, ut ei paciſci liceat, atteſtans ita votatum in vna mercedis cuiuſdam Caroli Coppulæ Chirurgici vnanimiter per omnes.

8 Qui intellectus comprobari uidetur in verbis iſtis. Annonaria commode. i. ſalaria a populis cõmode miniſtrari. Cui repugnat Pinell. in loco iam citato, quaſi ex mente, & ratione dictę legis omnis medicus cõprehendatur, ſed recte intuendo fundat ſe Imperator, & in ſalario, & hoc in principio l. vbi colligitur ratio fi. l. fi. ff. de hæred. inſti. deinde fundat ſe in periculo, in quo promiſſionem medico factam reiicit.

9 Tertio loco Vrſill. ad Afflict. dabat aliam declarationem, quod promiſſio facta medico per infirmum ualet de iuſto ſalario, ſecus de iniuſto ex Archi. in Cano. non ſine. 14. q. 5. intellectus verus in ſe, non tamen ad intellectum dictorum iurium.

10 Impediunt ergo promiſſionem infirmi, ſalarium iniuſtitia, ipſius medici malignitas.

11 Conſidera tamen gl. ſuperius allegatam in l. quiſ-

quis.§.præterea,in uerb.contractum. C. de poſtulād. dum conſiderat tria tempora, & duo genera contractuum, ante contractam litem, in lite, & poſt litem. Ante litem,& poſt litem contrahere licet tam Aduocato,quam medico,in lite non licet.

22 Circa ſalarium lite pendente, licet cum uolente, ſecus inuito,allegando ibi l.medicus, & ſic habemus alium intellectum a gloſſ. vt procedat cum ægroto inuito, & dici poterit fortaſſe ſemper inuitus ægrotus contrahens, quaſi uiolentatus a ſpe recuperandæ ſanitatis,& clientulus euictione litis. Et ſeruit illa gloſſ.tam in aduocato,quam medico,& multa ponentur hic alibi non poſita ex ſimilitudine medici,& Aduocati,quæ magna eſt Panor. in c. cęterum, de iurament.calumniæ.

23 Practica l.medicus.ff.de uar.& extraordinar.cognitionib. Multa autem concurrere debent, ut ſit locus l.medicus.

1 Infirmitas,ibi,quæ laborabat.
2 Malum medicamentum,ibi,aduerſa &c.
3 Venditio,ibi,uenderet &c.
4 Pretium utilis,ibi,contra bonam fidem.

Quorum tria priora ponit Rofred.par.5.tit.de offic.iud.quo reuocantur data per medicū, ubi ampliat ſiue vendat infirmus,ſiue ſimpliciter det, & facilis eſt ratio:ſi enim reſcinditur ex titulo oneroſo, multo magis lucratiuo.

24 Quartū ponit Alcia.in d.l.interpoſitas,ſub nu. 20. quod colligitur ultra eum ex tex. ibi, contra bonam fidem,quod & vendere circumuentus pretio uiliori.

Et docet practicare, Rofred.ut non petatur reſciſſio contractus,ſed præuia reſciſſione rem reſtitui.

25 Et ſic corollarie infertur limitatio,ad l.2. ff. quod met.cauſa, dum uult, ut cruciatus corporis interueniat in metu, intelligitur enim de cruciatu, qui corpori inferentis inferatur, non autem ſi apponendo collyrium eo mediāte per ſucceſſionem infirmitatem cruciabat ex infirmitate enim cruciatus ille mediante ſpe animi paſſione cauſatur.

26 Et ſic pariter utilitati ſtudendo habetur ampliatio ad l.1.C.de contr.iudic.ut procedat nedum in officiali ius reddēte, ſed in medico infirmis iura, & mortem ſæpius reddente, ut ſentit uno uerbu Alberic. in d. l. medicus,in finalibus uerbis.

27 Et tenetur medicus,obſtetrix,& ſimiles ad damna, & intereſſe.l.itē ſi obſtetrix ff ad l. Aquil. Vide & in libello pen debent,& facit pro mareſcalchis, & aliis medicis equorum,& beſtiarum,ut prædicta ſibi locū vendicent,& in eis,vt late per Caſtane. conſ.48.

28 Ampliatur hęc concluſio,ut nec a ſponte offerentibus recipere poſſit hoc modo diſtinguendo, in medico,aduocato,notario,& ſimilibus.

29 Aut ſumus in ſimpliciter ſalariato. Aut ultra id, quod eſt ſalariatus,adeſt prohibitio legis,decreti, uel conſtitutionis,uel ex conuentione partium,& in hoc iterum ſubdiſtingue;aut pro ſanitate recuperata, aut futura.

20 Primo caſu ſimpliciter ſalariatus non prohibetur ſponte oblata recipere. Ioan.de Plat.& Luc.de Penn. in d.l.archiatri. Ioan.de Ana.in cap. tua nos.de homicid.Rip.de peſt.cap.fin.nu.113.Hippolit.de rap.virg. num.239.Ari.Pinell.de bon.matern.l.2.par.2.cap.2. ſub num.33.

21 Secundo caſu pro ſanitate iam recuperata poteſt, non pro infirmitatibus futuris. Ita Ripa in citato loco,& ibi habetur de notario ſalariato a publico, ut ſi eſt forma ſtatuti prohibetur recipere, intelligitur etiam a ſponte dantibus. Bart.in l.inuitus.§.fina.ff.de reg.iur.Sequitur Feli.in cap.tua nos,de homicid.Bene uerum eſt,quòd iudex poſt latam ſententiam,& talis Notarius ſit prohibitus poſt actum conſumatum, & inſtrumenta reddita licet recipi, ut per Ripam in citato loco,quia non ex ambientis petitione pręceſſit oblatio.Cano.ſicut Epiſcop.1.quæſt.2. dixi in tit. de ſport.iudic. Et certe contraria eſſet nimis dura lex. Licet enim ſis Aduocatus,Medicus,uel notarius a publico ſalariatus,lex prohibeat.ſi uideo tam humaniter de me te geſſiſſe poſt completum beneficium, quis prohibere uult me a tali gratitudine? Et ex prædictis habemus vnum,quòd prohibitus aliquid recipere, intelligitur,dum actus eſt in uenire, & in fieri, ſecus in actu iam conſumato.

22 Vidi in facto caſum, an homo vniuerſitatis dicatur ſingulorum, & in medico uerum eſt, & experientia docet, ſicut in Aduocato, Procuratore, Notario, famulo, niſi expreſſe declaretur. Boni. de cenſ. artic.18.

QVAESTIO V.

QVAERO,quo tempore ſoluendum ſit ſalarium Medicu? an in principio,uel in medio,uel in fine? & loquor de medico non ſalariato a publico.

1 Pro parte affirmatiua dicit Rofred. quòd in principio anni,& ita ſecundum eum cantat Aphoriſmus. Dum dolet infirmus,medicus ſit pignore firmus. Et dicit Ioannes Andreas.

Dum dolor eſt,accipe,quia
Paßato lo punto,gabbato è lo ſanto.

Pro contraria parte facit, & ſic in fine anni, quia dicunt infirmi,completo ſalario conſueuerunt infirmi medicum derelinquere,l. Thais.§. Lucius,il 2.ff.de fideic.libertat.& ſic bonum eſt in fine ſoluere.

2 Secundo pro hac parte facit l. Archiatri, & quod ibi no. Bar.C.de profeſſ.& medic.lib.10.

3 Tertio pro hac parte facit l.1.& ibi gloſ.C. de ſuffrag.quæ glo.deſeruit.& loquitur in Aduocato.

4 Et hanc opinionem tenuit glo. in l. 1.in uerbo,conſequenter,& ibi Bal.q. 8. C. de ſuffrag. Bart. in l.1.§. diuus,nu. 16.ff.de var.& extraord.cog.in l. Archiatri per illum textum. C.de profeſſ.& medic.lib.10. licet re vera ille tex. nihil faciat, quia loquitur in publice ſtipendiato. Iaſ.in §.tripli.nu.56. Inſtit. de act. & in l. diem functo,col.3.ff de offic.aſſeſſor. vbi bene conſiderat loci conſuetudinem eſſe ſpectandam. Feli. in c. presbyterum,nu.4. de homicid. Duenn.regu.63. ampliat.1.nu.1. Rip.de peſte,c.fi.nu.127. ubi,& ipſe conſuetudinem inſpiciendam ait, Et hæc eſt communis opinio. Viui.opin.176.par.2.qui bonam allegat obſeruantiam in Regno de viſitatione infirmorum, vt bis in die, & ſemel in nocte in magna occurrentia. Eman.Soarezz.in ſuo theſaur.littera M.nu.122.

5 Sed (Bone Deus) quid ſubterfugimus ſolutiones mercedum in fine tēmporis? torquent medici infirmos,& per mille imaginarias ſolutiones non uiſitant infirmos,qui in lecto languent.quare bonum eſt dietim ſatisfacere. Nihil hodie medico magis auarum, omnes enim ſitibundi, & reputant ſe mereri plus ul-

tra

Digitized by Google

tra dimidium iuſti pretii, & pluſquam parabolani ſunt, nec ſalmæ denariorum phantaſticos ſatiarent, tandem ſatiantur, & infirmus moritur.

6 Quid, ſi infirmus moriatur? debebitur ne ſalarium medico curanti? Vtique ſic, concurrentibus quatuor: conuenientia exercitii, peritia, diligentia, & informatione. conuenientia. ſ. vt ſit laicus, non clericus, uel religioſus. cap. tuam. ca. ſententiam, ne cleric. uel monac. & ita reſpondit Franc. Marc. deciſ. Delphinal 646. par. 1.

7 Et in hac locati & conducti materia non eſt prætereundus tex. in d. l. Lucius, §. Thais, iuncta gloſſ. in verb. ſalarium, ubi aliquando ſalarium appellantur operæ impoſitæ.

8 Et quotidianus eſt ille textus; ſolet enim uulgariter dici. *ſubito che hauerà il ſuo ſalario, ſe ne andarà, & nō aſpetta altro.*

QVAESTIO VI.

1 QVAERO de medico forenſe, multi enim infirmi, & ſui familiares non contenti medicis Ciuitatis conuocant forenſes, qui ſepius nocent non ſibi, ſed infirmis. quid ſi diſcedat hora tarda? quid ſi uno die agat iter trium dierum; quid ſi in itinere infirmetur? quid in die feſtiuo? poſui ad regulam cum quid, par. 1. quæſtit. 5. nu 10. cum ſequent.

Allegatur autem Bal. in l. nihil, ff. de rei uend. quod ſi medicus cōducat equum, qui in itinere derobbatur non tenetur. ita Fel. in c. 1. de libell. oblat. re vera tamen Bal. id non dicit, vt uideri poteſt.

QVÆSTIO VII.

PVLCHRA, vtilis, & delectabilis eſt indagatio in hac locati & conducti materia, & de medico ſimul. An diſpoſitio, l. item quæritur, §. qui impleto. ff. locat. procedat in medico conducto ab aliqua Communitate.

1 Pro parte affirmatiua primo loco facere uidetur, quia ægroti pro eorum curis non ſoluentes niſi quæ prius durante locatione non tantum ex patientia, ſed etiam ex actu poſitiuo ſolutionis conſenſiſſe uidētur, ergo uidetur renouata locatio, & conductio.

2 Secundo pro hac parte facit, quia medico ſalarium debetur, etiam ſi conuentum non ſit, ut ſuperius uidimus, & tradit Bal. in l. 1. C. mandat.

3 Tertio pro hac parte facit, quia ſecundum Bart. in d. §. qui impleto, licet locator operarum non poſſit agere uirtute tacitæ reconductionis, quia ſola patientia non implet contractum, ſaltem poteſt agere actione negociorum geſtorum.

4 Quarto facit, quia medico ſic proſequenti ſaltem ex æquitate competit actio ex l. ſi me, & Titium. ff. ſi certum petatur.

5 Et hanc opinionem conſulendo tenuit Soc. conſi. 196. lib. 2. Corn. conſ. 348. lib. 1. Menoc. de præſump. lib. 3. præſumptio. 85. nu. 16.

6 Contrariam uerò opinionem tenuerunt multi diſcurrendo materiam §. qui impleto, ex quo conſtabit etiam reſponſio ad contraria.

7 Duo. n. præſupponi videntur ad materiam §. qui impleto, ſ. terminus a quo habilis, & terminus ad quē, & uno deficiēte, non procedit diſpoſitio §. qui impleto. Vnde ad caſum de quo agitur, ſi infirmi uiſitantur a medico poſt tempus conuentum, prout prius, nihil operatur, quia non ſtat in arbitrio infirmorum hoc facere, ſed pertinet ad conſiliarios ſimul congregatos, uel ſimiles. Et ita per diſcurſum tenet Ripa in tract. de peſte, c. ſi. nu. 122. dicens hanc opinionem æquiorē, niſi Regentes Ciuitatem, & habentes poteſtatem reconducendi ſciuerint eum mederi, & paſſi fuerint.

8 Conſidera tamen in hoc ultimo dicto Ripæ, & applica ad practicam. finge prout Tuderti, & in aliis Ciuitatibus, adeſt concilium generale, ad quod ſpectat electio medici, & dum eſt in ſufficienti, & unita congregatione, hoc facit ſi medicus poſt tempus curat infirmos prout prius, & ſcitur publice per Ciuitatem tanquam notorium facti permanentis, & fortaſſe curauit aliquos de numero conſiliariorum, & poteſtatē habentiū eligendę congregationis, erit ne per hoc data refirma medico? licet illi ſic ſeparati ſciant, & patiantur? Vtique non crederem, quia refirma datur medico in loco congregationis. Vnde cum hoc pendeat a forma Concilii ſimul coadunati, crederem non eſſe refirmatum medicum, niſi formaliter refirmetur, cogita tamen, &c.

9 Et ex hoc diſcurſu patet reſponſio ad contraria, tenendo hác partem, & opinionem; paſſi enim ſunt ut ſinguli, non ut homines de vniuerſitate, & ſimul formaliter congregati, & ut ſinguli non habebant poteſtatem reconducendi, merito &c.

Vnum tamen colligimus vtile, & notatu dignum in hac locati, & conducti materia, quòd ad multa deſeruire poterit, quod, vt ſit locus diſpoſitioni §. qui impleto, ſola patientia non ſufficit, ſed requiritur alius actus poſitiuus.

10 Vnde ad propoſitum de medico infertur, quod ſi communitas, quę conduxerat operas medici finita conductione mandet ſolui medico ſalarium pro alio tempore, cenſetur reconduxiſſe. Corn. conſ. 347. col. 1. lib. 1. commendat Crauet. conſ. 237. ſub nu. 2. verſ. alibi ſcribit Corn. ubi etiam dicit aliud in materia locati, & conducti, de qua agimus, quod recipiens penſionem cenſetur approbare contractum locationis, ex l. 2. C. de iur. emphit. & l. 2. C. de dot. promiſſ. dixi ſuperius in materia locationis ad longum tempus, ad l. 2. C. de iur. emphiteut. Vnde requiritur habilitas perſonę patientis patientia idonea, & actus poſitiuus extrinſecus.

11 Sed vidimus in medico, qui proſecutus eſt ultra annum, quid ſi ante tempus diſcedat? Vtique non debet habere ſalarium pro rata temporis, quo inſeruiuit, reſpondit Bal in l. æde. C. locat.

12 Vidi tamen limitari in vno caſu in facti contingentia. Medicus conductus pro uno anno ingreſſus eſt religionem, quæ religio petiit pro rata temporis ſalarium, & fauore religionis fuit decretum allegari non nulla in repetit. l. nemo. C. locat. de iure ſublocandi circa induſtriam perſonę.

QVAESTIO VIII.

EST quęſtio notabilis in medico, Aduocato, Officiali, famulo, & ſimilibus, quā nec Ripa in materia Medici pertractauit. Eſt conductus Medicus, uel alius pro uno anno pro certo conuento ſalario, poſt recedit, demum reconducitur ſimpliciter, an

intelligatur reconductus pro eo priore ſalario, vel arbitrio boni uiri.

1 Primo videbatur dicendum iſtam ſecundam conductionem non ualere, ratione incertitudinis.

2 Secundo ratione abſurdi, quia ſi primo anno fuit conductus pro centum puta, fortaſſe tunc temporis non erat dignus maiori mercede, ſed quanto magis exercuit, plus creuit in perfectione, cum omnis ars per exercitium recipiat incrementum, l. legatis. §. ornatricibus. ff. de legat. 3.

3 Pro contraria parte facit l penul. §. ſi vxor. ff. ſolu. matrim. vbi dos data in primo matrimonio cenſetur repetita in ſecundo, licet matrimonium tertii in medio interuenerit.

4 Et hanc opinionem tenuit Bal. ad l. cum quidam, in fine. C. de iure dot. commendat Cremenſ. ſingular. 13. Iaſ. ad l. diem functo, num. 19 ff. ſolu. matrimo. Et hæc eſt communis opinio. Viui. lib. 1. opin. 232. Roland. de lucr. dot. q. 75. nu. 3. Deciſ. Peruſ. 99. nu. 18. dicens ita in facti contingentia judicatum.

5 Declaratur hęc concluſio duobus notabilibus modis. Primo, niſi mutata ſit conditio perſonę, puta quia eſſet effectus excellentior in profeſſione ſua, quia debet augumentari ſalarium ſecundum eius excellentiam, quia conditio perſonę debet haberi in conſideratione, l. ſi quis, ubi caſus notabilis. ff. de vſufruct. cōmendat Corſett. in uerbo, ſalarium 4. dicens didiciſſe a D. Troilo de Maluezzis I. C. celeberrimo.

Et adde ultra Corſett. textum ad hoc propoſitum notabilem in l. legatis. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. ubi omne artificium per exercitium recipit incremētum, & ſic patet reſponſio ad contraria ex hac prima limitatione.

6 Occurit ſæpius in facto nedum in medico, ſed etiam in ſamulo in hæc uerba. *l'altra volta ſi portò molto bene*, certe præſumendum eſt hac vice melius, cum omne artificium per exercitium recipiat incrementum, & propterea multi non iure conqueruntur de famulis reconductis, *il tale mi dimanda più ſalario, che l'altra volta.* certè non mirum, quia fortaſſe effectus eſt excellentior.

7 Declaratur ſecundo loco, ſi ſalarium erat perpetuo ordinatum tali miniſterio, & non pendebat ex arbitrio electoris. Ita Corſett. in citato loco per textum in materia locati, & conducti, in l. licet. C. locat. nam quę incerta ſunt, promitti non uidentur. l. ſalarium. C. mandat. l. Seia. §. medico. ff. de annu. legat.

8 Et nota circa primam limitationem, quia attenta conditione perſonæ, & quod creuerit in excellentia, ſalarium in dubio augetur in arbitrio iudicantis, argumento c. de cauſis, de officio delegati.

QVAESTIO IX.

QVAESTIO vtilis eſt a locati & conducti materia originem trahens, & de medico pariter loquens ad materiam, l. Martius. ff. locat. an medicus, qui certa mercede cōuenta curauit ſemel infirmum, ſi iterum incidat in morbum, teneatur iterum curare? Quæſtio hæc appellatur a Doctoribus Sabbatina, & occurrere poteſt in medico, multo magis in Chirurgico, & Mareſcalco, qui curauit animal de formidella, curauit et cito recipere ſalarium, & animal cito reincidit in morbum.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia obligatio ſecuta liberatione videtur extinta, ergo amplius reuiuiſcere non poterit. l. qui res. §. arcam. ff. de ſolutio.

2 Secundo pro hac parte facit, quia de præſenti obligatione cogitatum uidetur, quia in infinitum quis obligari non debet, cum infinitas ſit euitanda, iuribus vulgaribus, & ita Tiraquell. ad §. hoc ſermone, num. 114.

3 Pro contraria parte facere videtur, quia non dicitur infirmitas diſceſſiſſe, quæ cito rediit l. diuortium. ff ſol. mat. regiſtrat. de pœniten. diſtinc. 1. Cano. diuortium. facit l. quicquid calore. ff. de regulis iuris.

4 Secundo pro hac parte facit, quia non extinxit infirmitatem, ſed ceſſare fecit anguſtiam.

5 Tertio, quia non uidetur curaſſe, ex quo uitioſe curauit.

6 Quarto uerba ſunt intelligenda cum effectu, l. 1. §. hæc verba. ff. quod quiſque iuris. Vnde debuit perfecte curaſſe.

7 Prima ſit concluſio. Si infirmitas incontinenti ſuperueniat, tenetur medicus iterum ſanare, nec nouū ſalarium debetur, ſed pro eodem ſalario, quia non dicitur liberatus, qui incontinenti recidiuat. Bar. in l. Martius per illum textum. ff. locat. Speculat. in tit. de ſalar. §. ſi. Caſtrenſ. in l. qui tertiana. ff. de ędit. edic. vbi podagra breui reuerſa præſumitur ex primis humoribus. Io. Andr. in regul. contractus, de regul. iur. in Mercurial. facit dictum Speculat. in tit. de emptio. & vendit. §. ſciendum, verſ. de illo, ad propoſitum etiam materiæ locati & conducti, de qua agimus, quod ſi equus infra biduum moriatur, præſumitur, quòd tempore venditionis, uel locationis morboſus eſſet, ſecus ſi ex interuallo, ut ibi per eum. Imol. & Alexand. in l. ſi quis cum aliter. ff. de verb. oblig. Bal. in l. 2. q. 2. C. de reſcinden. uendit. Sabell. de ædil. edi. nu. 26.

8 Incontinenti autem dicitur arbitrio iudicis per informationes peritorum, l. 1. ff. de iur. deliberand. l. ſi ita quis, §. Seia. ff. de verb. oblig. Rip. in c. de cauſis, de offic. delegat. Panor. in c. 2. de cler. percuſſ. Alex. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te, in ſi. ff. de uerb. oblig. Borg. deciſ. 18. nu. 4. par. 2.

9 Declaratur hæc prima concluſio, niſi repentina infirmitas prouenerit ex culpa infirmi. Hinc ſi infirmus uel vulneratus indulſerit nimium appetitui, nimium comedendo, uel bibendo, ueneri ſe immiſcendo, per ſolem equitando, uel ſimilia faciendo, licet infirmitas incontinenti recidiuarit, medicus non tenetur, & ſic culpa infirmi medicum excuſat etiam in actu incontinenti ſecuto. ita Bar. in ſua diſtinct. in d. l. maritus. Sūma Angeli in uerbo, medicus, nu. 14. Rip. de peſt. c. ſi. nu. 143. cum ſequenti.

10 Vnde videbis multos vulneratos citius exire domum ex aliquo nimio intereſſe, dare ſe laborioſo exercitio, crapulæ, uel Veneri, quid medico imputandum? ſimiliter ſi Mareſcalcus curat equum in pede, & incontinenti pro lignis in ſiluam mittatur, uel ad vecturam, quid medico imputandum?

11 Secunda ſit principalis concluſio, quòd ſi infirmitas proueniat ex interuallo, præſumitur ex noua cauſa, & ſic medicus, uel mareſcalcus non tenetur ſine nouo ſalario mederi, uel curare. Ita colligitur ex diſtinctio. Bartol. in allegata l. Martius, quam ibi Caſtrenſ. ſequitur. Brixienſ. quæſt. 63. Medicus quidam. Bile quæſt. 12. podagroſus quidam. gloſ. Iuris Canonici.

nici.in uerb.uentris,in Cano.adhuc inſtant.de pœnitent.diſtinctio.3. & in Cano. legitimus. & in Cano. præcedenti,de conſecrat.diſtinctio.5.Io.And.in reg. contractus,quæſt.2.in Mercurial. Barbac. poſt Aret. in l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te.ff.de uerb.obli. Petr. Anchar.Panor.Barbac.& Felin.in c.presbiterorum, de homicid.Hippolit.Marſil.conſil.7.col.2.verſ.cum eo caſu,lib.2.Tiraquel.ad l.ſi unquam,in uerbo,ſuſceperit liberos,nu.145.in fi.& de cauſ.Caſſen.in princ. nu.278.in verbo,morbi cauſa.

Addo Bal.conſi.255.quidam fœnerator, colum.2. lib.3.Veron.in l.quod ſi ita,num.9.ff. de ędilit. edict. Lanfranc.in tit.de except.nu.6.in fin.Summa Angel. in uerb.medicus.nu.14.Ari.Pinell.ad l.2.par.2.ca.2. nu.33.in fin.C. de reſcinden. uendit.dicens ex uentre huius quæſtionis colligi, & extrahi poſſe valere conuentionem de ſalario inter medicum, & infirmum, & ſic defendi poſſe Afflict.in allegata deciſ.123.Gui. Pap.ſingular.652.Firmia.in uerbo,medicus. Anton. Gabr.de leg.& conſtitutio.concluſ.2.nu.11.licet ſicco pede pertranſeat.Sebaſt.Medices de reg.iuris par. 1.regul.4.nu.64.

QVAESTIO X.

PVLCHRA,& vtilis eſt indagatio tam in medico,de quo loquimur,quam in Aduocato, Procuratore,Notario,Milite,Iudice, & ſimilibus ,an contracta inter fratres ſocietate debeant communicari ſtipendia,ſalaria,& mercedes.

Et antequam ulterius procedamus,notandum eſt, ꝙ ſalaria,& ſtipendia ſunt in triplici differentia.

1 Quædam ſunt ſalaria,quæ reſpiciunt laborem, & probitatem ſcientiæ,& intellectus, ut ſalaria aduocatorum,medicorum,aſſeſſorum,& ſimilium.Quædam reſpiciunt utrumque, vt Capitaneorum, & Caporalium. Quædam propter dignitatem,vt quod quis ſit domeſticus Principis.Bar.in l.1.§.diuus. ff. de var. & extraord.cognitio.Bal.in l.ſi fratres. §. ſi inter fratres.ff.pro ſoc.

2 Et per hoc quæri poſſet, an quæſita in materia locati,& conducti dicantur quæſtus,vel lucrum, & diſtinguendum eſt. Aut loquimur in quæſitis ex locatione bonorum ſtabilium,& talia dicuntur lucrum, vel quæſtus,prout exemplificatur in l. Coiri. ff. pro ſoc. Aut loquimur in ſalariis medicorum,aduocatorum, & ſimilium,& non dicuntur quæſtus. Vnde requiritur opus mercantile,uel męchanicum in quęſtu, non ingenioſum, & intellectuale. Bald. in d. §. ſi inter fratres.

3 Aut igitur contracta eſt ſocietas uniuerſalis omnium bonorum, & veniunt communicanda ſtipendia, ſalaria, & mercedes: aut eſt contracta ſimpliciter,& pariter veniunt iſta,licet glo. ibi aliter ſentiat. iniquum ſanè eſſet, vt unus omiſſis propriis commodis,& particularibus vtilitatibus, incumberet ſocietati,& alter eſſet miles, Doctor, uel Aduocatus, nec communicaret, & participaret, & ultra Bald. hanc opinionem tenuit, eam ualde commendans Io. Lup. in repetit.rubr.de donat. inter uirum, & vxorem, §. 62.num. 18. quem ad hoc propoſitum non allegauit Ioſeph.de Ludouic.concluſ.63.de ſociet. illatio. 10. & idem ſentit Aret.in §.manet,num.6.Inſtitu.de ſocietat.Si autem ſocietas eſt ſimpliciter contracta de certa negociatione,pecunia, uel quantitate, & tunc ſtipendia,& ſalaria non ueniunt,ſed illa tantum,quæ ad illam negociationem pertinent,ut ibi per Bal. dicentem, quòd ſecundum alium intellectum communicantur ſtipendia quæſita ante contractam ſocietatem,vt ibi per eum in fine.

4 Non igitur debemus ita exaltare in hac legali philoſophia, quod ſit tantum priuilegiata, ut illud quaſi Caſtrenſe peculium,quod legum profeſſoribus iura tribuunt,ſit ſemper de caſibus exceptis, & reſeruatis & quod Iuris profeſſores communicẽt aliena, & propria retineant. Vtique enim labor, & ſæpe improbus uerſatur,nec omnibus datum eſt libros reuoluere, reſponſa dare,cauſas agere, inſtrumenta conficere, infirmis mederi, & ſic de aliis. Vides idiotam quotidie ſe exercentem in ſocietate, nec ulli labori parcere pro conſeruanda, & augenda ſocietate, cum ille dici debeat laboraſſe communiter, & Doctor, Medicus, uel ſimilis particulariter.

Altera principalis eſt indagatio utilis, & neceſſaria in practicabili materia collationis bonorũ, quòd filius non tenetur communicare fratribus quæſita in aduocatione,notariatu,medicina, & ſimilibus priuilegiatis profeſſionibus. glo.in l.eũ oportet,in uerbo, ſubſtantia,& ibi per Cin. & Bald. C. de bon. quæ liber.Faber.poſt glo.in §.1.Inſtit.per quas perſonas nobis acquir.Guid.Pap.videndus conſil.26. Et hæc eſt communis opinio.Didac.Segur.in l.1.§. ſi uir. num. 69.ff.de acquir.poſſeſ.Eman.in ſuo theſau.recept.ſenten.littera F.nu.228.

5 Vnde infertur ad practicam, quòd licet filius poſt mortem patris docere debeat rem per eum acquiſitam uiuente patre aliunde acquiſiuiſſe,quam ex bonis patris,l.filiæ,la ſeconda, in fine.C.de collation.tamen hoc fallit, ſi filius per longum tempus ante mortem patris exercuit artem notariatus,vel ſimilem, ex qua veriſimiliter acquirere potuit pecuniam ad emendum prædium,domum, vel ſimile. Et ſic in ſimilibus vera probatio non eſt neceſſaria, ſed coniecturæ ſufficiunt,ut per Innoc.in c.cum in officiis,in gloſ.magn. de teſtament.puta exhibendo,quod tali anno fuit matriculatus,prothocolla tot annorum,proceſſus uarios per eum actitatos, & ſic diſcurrendo in Aduocato, Procuratores,Medico,& ſimilibus proportionabiliter iuxta eorum exercitium.

6 Et nota diligenter Guid.Pap. in allegato conſ. qui prudenter pręſupponit filium viuente patre exercuiſſe per multos annos,unde poſtea orietur pręſumptio & coniectura, quod acquirere potuerit pro pędio emendo.quare in hoc eris cautus tam uti iudex,quam, vti aduocatus.

7 Et notare debemus nos legum profeſſores, nec nõ & alii ſimiles, quia nulla vere eſt inter homines maior inuidia,quam inter fratres,ut bene conſiderat tex in d.leg.eum oportet,a continua experientia confirmatus, & fratrum concordia rara eſt. Vnde habebis fratrem nullius exercitii,qui fortaſſe delectatur ſplendide viuere, videbit te in uita patris multum lucratum de tua aduocatione,uel medicina, dolet, & gaudet ſimul, & expectat mortem communis patris, & incontinenti, funere nondum completo conqueritur in domo, perquirit, indagatur, quomodo factum eſt iſtud, & quomodo iſtud? tandem accedit ad conſanguineos, incipit propalare animum ſuum, quod

intendit habere partem, & ſibi communicari tale prędium emptum per eius fratrem. hoc non contentus dat locum citationibus, præceptis, & petitionibus, & per palatia nihil auditur, niſi latratus inuidi fratris. certe quieſcat alter frater laborioſus, côiecturæ enim ſimplices de multorum annorum exercitio tutū reddent ſecurum, & contentum.

8 Certe quid agendum hiſce temporibus fratri habenti fratres? ſi enim nulli exercitio operam nauat, ocioſam uitam agit, ſæpe infelicem, vitioſam, & multis periculis ex otio expoſitam, & quod magis eſt, caret ſæpius pecuniis in ſuis neceſſitatibus, & occurrentiis, nec in patre uiuente eſt ſperandum, quia ſæpe patres maxime ad ſenectutem vergentes ſunt auari, & ſuſpecti, & nihil filius confidunt. Ecôtra ſi filius alicui exercitio ſe exponat, ſtatim inuidus frater quærit indebite ſane participare de ſudore fratris ſui. Hinc ſępe multæ diuiſiones in familiæ ruinam, ſed deſperandum non eſt, & otia omnino fugienda, quia iura ſubueniunt laborioſo medico, aduocato, procuratori notario, & ſimilibus.

Tria igitur ad propoſitum redeundo articulanda ſunt.

Electio, vel creatio
Exercitium, &
Multorum annorum.

9 Sed in hac locati & conducti materia, & ad propoſitum materię, de qua agitur, pone unum, quod frater in locando nominauit talia bona ſua, & fratris, præiudicabitne? multi dicerent quod ſic, quaſi ex ore tuo te iudico. Contrarium determinat Guid. Pap. in allegato conſi. num. 2. quaſi iſta ſint verba enunciatiua propter aliud emiſſa, quæ non inducunt diſpoſitionem, l. Publia. §. fin. ff. depoſit. l. ex his uerbis. C. de militar. teſtament.

10 Vide igitur tu curialis, & Procurator, quod ſi caſus tibi eueniſſet, contrarium defendere conatus eſſes exclamando, ſi ipſemet frater hoc in inſtrumento locationis & conductionis confeſſus fuit prædium cômune, quid adhuc egemus teſtibus? certe hoc non attenditur, vnde veritas præfertur confeſſioni enunciatiuæ in inſtrumento appoſitę, nec talia uerba pręiudicat confitenti cum fratre, uel tertio.

QVÆSTIO XI.

1 VNDECIMO loco, ut de medico non infirmer, concluſiue procedam ponendo aliquas concluſiones. Mareſcalcus poteſt retinere equum, uel bouem pro impenſis factis in medendo, uel gubernando bouem, uel aſinum, & pro mercede, & ſalario ſuo. Bald. Caſtrenſ. & alii, in l. in rebus. §. poſſunt. ff. commodat. in l. fi. C. eodem. Bonacoſſ. de equo, q. 21. & in hoc pręfertur aliis creditoribus etiam anterioribus. Bar. in l. interdum. ff. qui pot. in pign. habeantur. Bonacoſſ. de equo, q. 40. dicam ſuo loco. Et paſſim uidemus, quod fiunt côuentiones cum mareſcalchis de curandis animalibus, & tenent in proprio ſtabulo, donec ſanent, erit licita retentio pro expenſis, & mercede, quę adeo fauorabilia ſunt, vt aliis pręferantur.

2 Quid dicemus in medico, qui in caſu permiſſo eſt creditor alicuius pro mercede ſua, pręferturne aliis creditoribus etiam anterioribus? Vtique ſic, arguendo a fortiori a medico beſtiarum ad ſalutem hominis. Similiter dici poteſt in medico Communitatis, quæ ſit debitrix in multis, ut pferatur alijs. ſed quid in aduocato, procuratore, & notario? nonne ualet argumentum a medico ad eos, ut ſupra uidimus? nonne maximus eſt labor, facere homines quietos, & diuites.

ADDITIO.

☞ *Declaratur ut non præferatur anterioribus habentibus expreſſam Fran. deciſ. 51. Ampliatur idem in cuſtode carceris, qui Reum licet abſolutum poteſt pro expenſis datis retinere. Guid. Pap. q. 448. atteſtans ita de conſuetudine ſeruari. Practic. Iudic. cap. 17 nu. 17. Iul. Clar. in §. fin. q. 62. in fine dicens alias tale officium eſſe damnoſum, ſi ita ordinaria agendum foret.*

3 Secunda ſit concluſio. Quilibet tenetur ad collectam, uel impoſitionem pro ſalario medici Cômunitatis, Prætoris, Aduocati, uel alicuius officialis, nec ullus excuſatur ratione ætatis, uel ſexus, niſi conſuetudo aliter declaret, quæ attendenda eſt. Iac. Rebuff. in l. 1. C. de ſuperindict. lib. 10. Bart. in l. 1. C. de mul. & in quo loc. Feſtaſ. de collect. par. 2. in fine num. 56. vbi etiam dicit aliud ad propoſitum materiæ locati & conducti. Idem eſt pro ſtipendio militum conductorum, pro defenſione ciuitatis. Sed quis in hiſce temporibus non excandeſcat? uolunt ſanari priuilegiati, immo præferri ſi poſſibile eſt aliis, mercedem ſoluere nemo, quæ merces deberet eſſe tam voluntaria, quam iſta, vbi conſeruatur uita hominis?

Tertia eſt concluſio, quam non uidi tactam apud Doctiſſimum Couarruu. in regul. peccatum, licitum eſt Medicis, & Aduocatis extorquere nimis magna ſalaria, nec ad reſtitutionem tenentur, immo ad hęredes tranſmittunt. Innocen. in c. quia plerique, de immunit. eccleſ. commendat Bal. in auth. ad hæc, nu. 16. in fine, de vſuris.

4 Contrarium tenet Archid. in Cano. non eſt. 1. q. 1. Dominic. Sot. de iuſt. & iur. lib. 5. q. 8. ar. 4. concluſ. 2. vbi habes, quod datum non repetitur, ſed nec peti, neque paciſci poteſt, & dat bonam regulam ibi Sot. quod in his, quæ pretio penduntur, prout contingit in Aduocato, & Medico, exceſſus pretii iniuſtitiam operatur.

5 Vnde uidemus ſępe in facti contingentia, quod adeo premunt clientulos paſſiones cauſarum, ut clauſis oculis quotidie porrigant Aduocatis, & Procuratoribus modum, & menſuram excedendo, pariter finita cauſa per victoriam uidet clientulus ſolertiam Aduocati, & intimus, uel familiaris ipſius Medici, & eis porrigūt ultra modū. Certe ex tolerabili conſuetudine repleri non poteſt, ſed ſitibunde paciſcentes, & Aduocati, & Medici, & in conſcientia tenentur. Medicus, Aduocatus, uel Procurator an gaudeant priuilegio, vel immunitate domini ſui, ponam ſuo loco.

6 Vidi in facto caſum. Conduxit quis Medicum forenſem pro vno, puta die paulò ante diſceſſum, ſuperuenit tempeſtas magna hiemalis, & coactus fuit expectare per tres dies, ut tempora ſibi largirentur facultatem diſcedendi, quid agendum de ſalario iſtorū dierum?

QVAE-

QVÆSTIO XII.

SVPERVENERVNT nonnulla ſcitu digna in materia ſalarii tam Medicorum, quam Aduocatorum, nutricum, famulorum, & ſimilium. Vnde licet propoſuerim cum decima quæſtione de Medico concludere, & ob id in concluſione poſuerim decimo loco nõnullas concluſiones, vtilitati tamen ſtudẽdo inferam nonnullas. Tract. plane Bar. in l. 1. §. diuus, ff. de var. & extraord. cognit. materiam, ſi non ſtat per officialem, vel Medicum, vel Aduocatum, non autem vidi ab eo tactum. Quid ſi Medicus, Aduocatus, Procurator, famulus locauit (vt ita dicam) & promiſit patrocinium ſuum alicui, & non ſtetit per ſe, tamen videns bonam occaſionem, locauit operas alteri, an poſſit petere ſalarium a primo conductore ex quo locauit alij, & ſic nihil amiſiſſe videtur.

1 Et pro parte affirmatiua facit, l. ſed addes, §. fi. ff. locat. ibi, ſi eodem anno operas alii non locaueris, quo caſu mercedẽ prohibere videtur a primo conductore.

2 Reſpondetur, quòd duo ſunt genera perſonarum, aut. n. loquimur in famulis, officialibus, ſcriptoribus, & ſimilibus, & iſti ſi locant eo tempore operas alteri, non poſſunt aliquid petere a primo conductore, & ita loquitur tex. in allegata l. ſed addes. §. fin. dum de exceptore, aliàs exceptatore loquitur, qui ſcriptor eſt aliquid in ſcriptis redigens, vt declarat Alber. in ſuo dictionario, in verb. exceptator, vt in Authent. de defenſ. Ciuit. in prin. & in l. exceptatorios, C. de non numer. pecun. Aut loquimur in Medico, vel Aduocato, qui poſſunt vno tempore pluribus ſeruire, & tunc poſſunt ſalarium petere, licet alij locauerint operas ſuas. Ita ſentit Rofred. in formul. de offic. iudic. quo petuntur ſalaria par. 5. nu. 3. in fine.

3 Et ſic vides, quam laudabile ſit Aduocatorum, & Medicorum exercitium, qui poſſunt eodem tempore prodeſſe multis, & ſibimet ex pluribus ſalariis a diuerſis perſonis, non mirum ſi citius diteſcunt.

Euenit in facto caſus, quòd conduxiſti Medicum forenſem a Ciuitate vicina pro tuo filio, qui vocatur ab aliis, turpe enim dicere, locaſti operas alteri, & ſic de Aduocato dici poteſt.

4 Et ſic patet intellectus ad l. ſed addes, § fin. ff. locat. & l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſor. vt procedant iuxta diſtinctionem prædictam.

5 Sed pone vnũ, quod de facili euenire poteſt famulus, vel officialis inuenit, & potuit locare operas ſuas alteri, ſed noluit, nũquid habebit mercedem a primo, cum quo non ſtetit per eum? Vtique non, quia eſt in culpa, & ſibi imputet, ita glo. quam ibi ſequitur Fulgoſ. in l. qui operas, ff. locat. Quod verum eſt vltra Fulgoſ. niſi ex iuſta, & legitima cauſa recuſauerit alii ſeruire, quod arbitrio iudicis remittitur, vt no. Caſtrenſ. in l. ſed addes, §. fin. ff. locat. Facilis ex rerum experientia eſt excuſatio, poteſt enim eſſe, quod ille eſſet homo rixoſus, phantaſticus, vel alia ſimilis cauſa adſit.

6 Notabilis tamen eſt textus, nec ſilentio pretereundus, in allegata l. qui operas, multi enim Ciues, vel Communitates Caſtrorum conueniunt cum Aduocatis ad tot pro quolibet anno, licet enim per annum forte nunquam vſi ſint opera talis Aduocati, tamen mercedem habere debet, ex quo non ſtetit per eum, quia poteſt eſſe quod econtra in alio anno multum vſus ſit, non tamen ſalarium augendum erit.

Sed nunquid perquiret famulus ex ſe, ſi ab alio mercedem recipere poterit?

7 Sed pone quod locator inuenit alium conductorẽ a primo, tamen primus non vult, vt locet alii, poteritne petere mercedem a primo, ex quo non ſtat per eũ? Vtique ſic, ex quo nihil eſt ſibi imputandum, vt pulchre declarat Caſtrenſ. ad d. l. ſed addit. §. fin.

QVAESTIO XIII.

QVAERO non inutiliter in materia ſalarii tam Medici, quam Aduocati, & Procuratoris, de his enim promiſcue Doctores loquuntur, quõ ſalarium dicatur incertum, ad materiam, l. ſalarium. C. mãdat.

1 Et reſpondetur, quòd incertitudo reſpectu ſalarii eſt duplex, quædam eſt incertitudo re, & genere, vt ſi facies hoc, benefaciam tibi, & ſimile, quædam eſt incertitudo re, ſed non genere, vt ſi facies hoc, dabo tibi equum, veſtem, vel quid ſimile. Primo caſu promiſſio ſalarii non valet, ſecundo caſu ſic. Ita Rofred. in forma libelli, quo petuntur ſalaria par. 5. vbi ſubdit, quòd hoc caſu præſtando mediocrem liberatur, ex iuribus per eum allegatis.

2 Et addo glo. notabilem, & magiſtralem in materia ſalarii Aduocati, Medici, & Procuratoris, ſum latam in materia, & tractatu locati & conducti, in l. ſalariũ, ff. mandat. quòd ſalarium Medici, vel Aduocati poteſt peti quatuor modis, certi condictione: ſi certum promiſſum, actione ex ſtipulatu: ſi incertum eſt promiſſum, condictione ex lege: ſi nudo pacto ſit conuentum ex l. 1. C. de ſuffrag. officio iudicis, ſiue extra ordinem, ſi non fuit promiſſum, neque conuentum, vt l. 1. §. in honorariis, ff. de extraordin. cognitio.

3 In ſalario verò Procuratoris diſtinguitur. Aut alias erat facturus, aut non, ſi erat, & incontinenti fuit conuentum agitur contraria mandati, vt in l. 3. vbi Cin. hoc idem ſequitur, C. mandat. ſi ex interuallo tũc extra ordinem, vt in d. l. ſalarium, ff. mandat. ſi verò non erat alias facturus, aut factum tale conſueuit locari ab illo Procuratore, & tunc agitur locati, vt l. 1. & ibi no. ff. mandat. aut non conſueuit locari, & tunc agitur præſcriptis verbis, vt l. naturalis, §. at cum do, ff. de præſcriptis verbis.

4 Et ſubdit ibi Accurſ. in ſua gl. vt diſpoſitio §. in honorariis, de ſalario Aduocati non excedente ſummam centũ aureorũ, procedit, & habet locũ in procuratore, qui & patronus, & Aduocatus dici poteſt, per l. 1. §. aduocatos, & §. licita, ff. de var. & extraord. cognit.

Et ſic habetur ampliatio ad l. 1. §. in honorariis, ff. de extraordin. cognition.

5 Et notare placeat modum procedendi ipſius gloſſæ, dum enim de Aduocato loquitur, loquitur cum aliquali dignitate verborum: dum deſcendit ad procuratorem humiliat ſe, vocando eos locabiles, poſtea vult aliquantulum exaltare appellando eos patronos, & Aduocatos.

6 Secundo notare placeat, quòd diſpoſitio loquens de Aduocato, vel patrono vendicat ſibi locum, & in Procuratore.

7 Addo prædictis vnum in materia locati, & conducti, quod ponit Cin. in l. 1. C. mandat quod datur ſalariũ licitum, & illicitum: illicitum, prout eſt de quota litis, per l. ſi contra, C. mandat. vt dixi ſuperius tit. de

fruct.

Digitized by Google

fruct.& lit.expenſ. Similiter aliud eſt ſecundum eum ſalarium,aliud merces. Salarium proprie eſt vti dominus promittit,& ipſe erat aliàs facturus,vt ff.mandat. l.ſi remunerandi, in princip. ſed vbi non erat alias facturus,tunc eſt merces,vt l.1.in fine,ff.mandat.

8 Similiter alia merces eſt in pecunia numerata, alia non,vt dixi ſupra de ſubſtantia locationis. Primo caſu agitur locati,vt ibi dixi,quia locatio propria conſiſtit in pecunia numerata: ſecundo caſu agitur præſcriptis verbis,d.l.naturalis,§.at cum do. Iuxta quæ infert ibi Cin. in hac locati materia ad practicabilem quæſtionem, quod ſi Correrius, vel alius mercenarius venit ad me, & do ſibi litteras transferendas in partibus, ſi rediens non portat pecuniam, ſi petit ſatisfieri, tenebor arbitrio iudicis præſcriptis verbis, ex quo non erat aliàs facturus, vt per eum, ex l. ſi tibi, ff.de præſcript.verb.& Inſtit.locat.in princip.

9 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. 1. §. mandatum,ff mandat.& l.licet, C.mandat.quod mandatum debet eſſe gratuitum, ideſt gratiam conferat, & ob id meretur habere gratiam, & ſic præmium, vt ibi Cinus exponit.

10 Et ſic infertur, quod inter medicum,& infirmum, aduocatum, & clientulum non eſt proprie locatio, ſed agitur præſcriptis verbis. Alex.ad Bart.ad l.a.§. adeo, ff.locat.& ob id non diſtinguitur ſicut in procuratore: aut erat alias facturus, vel non. Alber.ad l.ſalarium, C.mandat.vbi honorarium appellat.

QVAESTIO XIIII.

1 VIſis aliquibus quæſtionibus de Medico ad actū practicum deueniendo libellus concipitur iuxta intentatam actionem, quæ multiplex eſt, vt ſuperius vidimus. Et quoniam vt plurimū intentatur iudicis officium ad ſalarium, vel mercedem conſequendam, cum vt plurimū fiant ſolutiones iuxta taxas Ciuitatum,vel Prouinciarum in Aduocato,& Procuratore loquendo: narretur,quod præſtitit patrocinium in tali cauſa,& quod implorando iudicis officium cogat,& compellat ad dandum tot, iuxta l.1.ff.de extraord.cognit. In Medico autem cogi,& compelli ad ſoluendum ſalarium conuentum. In nutrice,vel conuentum,vel conſuetum,quæ conſuetudo ſummarie deducenda eſt, & de obſtetricibus dixi, & quæ de Medico dicta ſunt, in nutricibus locum habent.

2 Articuli verò primo loco articulandi ſunt, quod aliquis ſit Medicus, Aduocatus, Grammaticus,Obſtetrix, Nutrix.

3 Secundo quod doceat, præſtet medicinam, patrocinium,ſeruiat,vel nutriat,vt l.1.ff.de extraordin. cognit.& hoc in tali cauſa, & reſpectiue.

4 Tertium, quod conſuetudo eſt quod præſtentur tot, vt colligitur ex Rofred. in præcitato loco, licet multa ibi per eum poſita hodie non ſint in vſu, & vt plurimum mercedis cauſæ ſummariſſime cognoſcantur, & decidantur.

5 Addo tamen vnum tam pro Medico,quàm Doctore, quod Medico, uel Doctori ſalariato eſt danda, & conducenda domus in loco celebri, & famoſo,ad hoc vt facilius reperiri poſſit. Caſus eſt ſingularis in l.a. §.ſed,& caſus. Scip. Naſia. ff.de origine iuris, quam ſingularem dixit ibi Cagnol.nu.175. Barb. in proœm. Clement.nu.48.Roma.ſingular.824.

6 Quod facit pro iſtis Communitatibus,qui Medico conducto promittunt dare domum, debet enim conduci in loco celebri, & reperibili, & facit etiam pro Aduocatis, Procuratoribus, ac etiam Notariis, quia non debent habere domos in locis reconditis,quia litigantes ægreferunt, ſed in uiis publicis, & iuxta plateas, & palatia.

QVAESTIO XV.

EST quæſtio facti. Medicus,uel officialis prohibetur refirmari, ſi refirmetur, an valeat regula,l. patre furioſo,facit quod ſic. Vnde clericus prohibetur conficere inſtrumenta,pariter Aduocatus,& Procurator,ut de Clerico, per Iaſ.in l.1. §.huius ſtudii,ff. de iuſt.& iur.de Aduocato, & Procuratore de Decurionibus,Aduocatis,& Procuratoribus, per gloſ.in l. generali, C.de tabular. lib.10. tamen ſi exerceant inſtrumenta,ualent,& tenent, de clerico Bart. in l.uniuerſos,C.de decur.lib.10 & conſil.61. Filiusfamilias Butr.in ca.fin.in fine de conſtit.de Aduocato,& Procuratore, Bart.in d.l.generali, & in l.a. eod.tit.cogita tamen,quid æquius uidetur, maxime quia in clerico non eſt totum, ut per Iaſ.in l.patre furioſo, nu.14. ff. de his, qui ſunt ſui, uel alieni iur. & hic non eſt locus ſuus. Quæ omnia faciunt pro ſtatutis,& aliis decretis conciliorum, Ciuitatum, ubi ex aliqua cauſa prohibentur refirmæ.

QVAESTIO XVI.

1 AN Medicus poſſit derelinquere infirmum ſalario non ſoluto, & aliqui tenuerunt quod ſic. Aret.in §.præterea,Inſtit.ad l.Aquil.

2 Contrarium uerius, ſed agere debet ad intereſſe. March. deciſ.646. par.1. vbi ampliat idem in Aduocato. Et eſt æquior opinio.

De Ambaſciatore.

QVAESTIO I.

De Legationibus.

QVAERO. Ambaſciator rediit a ſua legatione hora tertiarum, debetne habere ſalarium totius diei?

1 Primo uidebatur dicendum, quod non pro integra die,ſed pro rata temporis debeat habere ſalarium,per l.de diuiſione, ff.ſolut.matrim.

2 Secundo pro hac parte facit l.3. §.minorem, ff.de minor.ubi fit cōparatio de momento ad momentum.

3 Pro contraria parte facit, quia dies inceptus habetur pro completo,l.qua ætate,ff.de teſtamen.l.in uſucapione, ff.de diuerſ.& temp.præſcript. l.anniculus, ff.de uerb.ſignific.

4 Secundo pro hac parte facit l.3.ff.de uerbo.ſignif. Et hanc opinionem ſecundo loco poſitam tenet Bar. in d.l.de diuiſione,in fine, & ibi Iaſ pariter in ultimis uerbis,ff.ſolut.matrim. Bald. remiſſiue loquens,in l. ſalarium, C. mandat.

5 Contrariam tamen ſententiam primo loco poſitā, & ſic quod reſiduum reſtituere debeat, tenere unus eſt Din. in l.Lucius,§.a te peto,quæ eſt lex penu. ff. de

leg.

legat.2. & ibi Bal. hoc no. ff. de legat. 2. Imol. in l. continuus, §. cum ita, & ibi Angel. ff. de verb. oblig. Ang. in l. 1. §. impenſa, ff. ad l. Falcid. in l. quoniam liberti, C. de teſtamen. Bar. Veron. in l. 3. ff. de verbor. ſignif.

6 Poſſet primo loco ita diſtingui, quod Ambaſciatores duplici modo tranſmittantur per Communitates, & loca. Primo modo tranſmittuntur expenſis Communitatis, quæ dat in diſceſſu certam quantitatem pecuniarum pro expenſis faciendis, & iſto caſu non tenentur reſtituere quod ſupereſt. Secundo modo tranſmittuntur Ambaſciatores eorũ proprijs ſumptibus dando eis in recompenſationem certum ſalarium, & tunc tenentur reſtituere reſiduum. Ita Imol. in l. continuus, §. cum ita, ſub nu. 4. ff. de verb. obligat. Dans pro cautela Communitatibus locorum, vt Ambaſciatores citius ſe expediant, & redeant, dare quod vadant ſuis ſumptibus, dato certo ſalario in recompenſationem laboris.

7 Et ratio differentiæ videtur eſſe, quia vno caſu eſt electus vt nudus miniſter, merito reſtituit reſiduum: alio caſu nõ l. creditor, §. ſi inter, ff. mand. vbi text. ponere videtur hanc diſtinctionem. Commendat Alex. ſubobſcure tamen, ad l. ſi hæres, ff. de condict. ob cauſam, & in l. de diuiſione, ſub num. 5. ff. ſolut. matrim.

8 Secundo loco in hac materia diſtingui poſſet vltra aliorum diſtinctionem. Aut loquimur in tempore cõpetenti, puta redit infra menſem, remanentibus adhuc tot diebus, & tunc poſſet cogi ad reſtituendum reſiduum iuxta diſtinctionem ſupra poſitam, eſt enim tempus conſiderabile tot dierum, & ita loquitur opinio tenentium quod reſtituere teneatur. Quandoque redit in principio vnius ſummo mane, & veſpere ſabbathi, quæ luceſcit in prima ſabbathi, & tunc nimius rigor, & nimia ſubtilitas uidetur diuidere diem, & in his terminis loquuntur Bart. & ſequaces, prout uideri poteſt.

9 Et ultra reſolutionem factam in principali concluſione colliguntur multa utilia ex iuribus hinc inde adductis in hac locati & conducti materia.

10 Primo loco ponderandus eſt text. in d. l. Lucius, §. a te peto, ff. de legat. 2. & poſſet ex eo inferri, quod dedi Sempronio quinquaginta, ut aſportaret e Venetijs aliquid pulchrum: ſi quid ſupereſt, eſt ne reſtituendum? Vtique ſic, per illum textum.

11 Pariter dedi Sempronio triginta, ut faceret euacuare puteum, cloacam, caſalenum, uel ſimile, ſi quid ſupereſt, eritne reſtituendum? Vtique ſic, per illum textum, & iura conſiderant, an quis ſit ut nudus miniſter, uel non. Et dicitur quis nudus miniſter, uel merus executor, quando primo loco in diſpoſitione iniungitur onus aliquid dandi, uel faciendi, ut per Bar. in l. ſi quis Titio, ff. de legat. 2. Vnde ſi dico, trado Sempronio quinquaginta, ut tale quid faciat, tunc non eſt nudus miniſter, ſed ſi conuertat uerba; uolũ quod Sempronius faciat mihi tale aliquid, pro quo faciendo promitto, uel trado tot, tunc incipiendo ab onere, uel opere faciendo ſubſequendo præmium, erit nudus, & purus miniſter, & tenebitur reſtituere reſiduum.

Vnde inſpiciendũ eſt quid præcedat, uel ſequatur.

12 Et per hoc dico: ſi in inſtrumento dicatur *Sempronio promette farmi la tal coſa, & perciò io li dò tanto*, tunc tenetur reſtituere reſiduum, quia eſt merus miniſter, ſecus econtra, & ita expreſſe colligitur ex d. §. a te, & ibi ſentit etiam Caſtren.

13 Secundo loco notabilis eſt text. in d. §. a te peto, in uerb. pro hoc, ad propoſitum materiæ locati, & conducti, de qua agimus, quod dictio, pro, importat modum. Vnde ſi pro opere faciendo promitto certum quid, peti poterit antequam opus inchoetur, maxime ſi aliter facere non poſſet, ut l. ſi uero non remunerandi, in fi. ff. mandat. niſi illud pro tunc fieri non poſſet, quia debet expectari tempus, antequam petat, ut l. nec ſemel, §. ſi inhabitat, ff. quando dies legat. cedat.

14 Paſſim hoc occurrit, maxime cum impotentibus, & pauperibus. Conducit quis operarium ad euacuandum puteum, uel cloacam, uel uiam faciendam, uel aliquid ſimile. petit operarius aliquid ad bonum computum, antequam incipiat. Vtique poteſt, per prædicta, & no. Caſtrenſ. in d. §. a te peto; & maxime ſi quædam ad faciendum parauit, ut dicit text. in d. §. fin. l. ſi uerò non remunerandi; multi tamen parare non poſſunt, niſi prius pecunia paretur.

15 Tertio loco notabilis eſt gloſſa in l. eos, §. fin. in uerbo, commeauit, ff. de falſ. ſuperius allegat. quod ſi correrio promittantur tot pro die puta computando uiginti milliaria pro quolibet die, ſi uno die faciat quadraginta milliaria, recipiet pro ſalario duorum dierum. Videbis in facto contendere ſic. *io voglio tanto.* replicatur. *perche tanto? che tempo ci hai meſſo? l'hai fatto in vn giorno?* non eſt bona replicatio, quia ille conductor ex ſollicitudine ſua potuit celerius ſe expedire; multi enim non dormiunt, & de nocte laborant, ut citius lucrentur, & celerius ſe expediant.

Solet autem in itinere peragendo dari unus dies quietis in qualibet hebdomada, qui dies erit Dominica ex generali obſeruatione Eccleſiæ, ut dicit Imo. in d. §. cum ita, ſub nu. 5. ex glo. in c. cupientes, §. quid ſi per uiginti, in uerbo, comparere, poſt medium, de elect. lib. 6. quam in hoc tantopere commendat Felin. in c. cum olim, de except.

16 Quod iure non probatur, nec iure prohibitum uidetur die Dominico, uel feſtiuo iter facere, & inuehitur Alciat. in l. 3. in uerb. integrum diem, ſub num. 4. ff. de uerb. ſignific. & fortaſſe itinerando, otia, prauæ cogitationes, & peiores operationes tolluntur.

Et ſic habetur limitatio ad l. dies feſtus, C. de ferijs, ut non procedat in itinere faciendo.

Parergon.

17 PRoh temporum calamitas, ubi hodie dies quietis? ubi obſeruantia legis erga dies feſtos? quid. n. agunt homines diebus feſtiuis? capiuntur homines in medio plateæ pro quolibet minimo debito, fiunt executiones reales in domibus pauperum lugentium, & lachrimantium, ſpoliantur cubilia, iudices nunquam quieſcunt ab importunis informationibus litigantiũ, & Procuratorum, fiunt nundinæ, uenduntur, & paciſcuntur animalia, & omnia mechanica negocia in feſtiuitatibus reſeruantur, ſtupra, adulteria, & maiora in feſtiuitatibus præoccupantur, non mirum ſi peſtes, & cariſtiæ continuatæ proueniunt.

In computatione igitur itineris, & dierũ non ſunt detrahendi feſtiui dies, etſi citius eo computato redire potuit, ſibi imputet, quia poteſt hiſce diebus iter fieri. Habenda inſuper eſt ratio itineris, & uiç; Si enim Ambaſciator faciat uiam longiorem, cum potuiſſet facere breuiorem, excuſatur, quia uia longior eſt [illegible]

& [illegible]

Digitized by Google

& commodior. Bal. in l. non ſolum, circa principium, ff. de excuſatio. tutor. & ibi ponit Bart. in § omnis, in uerſ. rectam uiam dirigens. Angel. & Imo. in l. ratum, ff. de ſoluto. Bal. in l. hi qui, ff. ex quibus cauſis maior. Vnde Tudertinus ad Peruſinam Vrbem accedens, ſi per collinam rectius potuiſſet, & iuit per uiam magis planam audietur, pariter Bononienſis Romam uocatus per Flaminiam, & Picenum ibit, licet per Etruriam Titius peruenire potuiſſet. Alciat. in l. 3. in uerb. paſſuum, nu. 4. ff. de uerb. ſignific. ex l. 1. §. 1. ff. de his, qui deiecer. Archid. in cap. ſtatutum, de reſcript. lib. 6. Pariter admittitur iter longius, quando tutius ſit, l. fi. §. cum enim, C. de iur. deliberan

18 Bene uerum eſt, quod ſi Ambaſciator uadit per uiā tranſuerſalem, non rectam, & diutius permaneat, & maius, longiusque ſalarium habeat, debet habere ſolum illud ſalarium, quod habuiſſet, ſi feciſſet uiam rectam. Bart. per illum text. in l. qui finales, C. de nauicular. lib. 11. in l. penult. ff. de itiner. act. priuat. in l. non ſolum, §. diuus, ff. de excuſat. tutor. in l. 1. ff. de his qui deiecer. ubi derobatus in uia inſolita, & noua, ſibi imputet. Corſet. in ſingular. ſuis, in uerb. Ambaſciator 3. ubi commendat etiam, & magni facit, quod pro Ambaſciatoribus mittantur uiri grati, & beneuoli ipſi magnati, uel Principi ex cap. in grauibus, 3. q. 7. quod etiam ualde commendauit Abb. in rubr. de uit. & honeſt. cler. uiri gratioſi, breues in loquendo, & ſubſtantiales, ordinati, & non confuſi.

19 Aequitas etiam conſideranda eſt circa tempus in redeundo, ut non ſit nimis longum, uel otioſum, nec nimis breue in componendis ſarcinulis, & ſimilibus. Vnde id omne iudicis arbitrio relinquēdum eſt. Menoch. lib. 2. centur. 2. caſ 153. de arbit. iudic. in propriis terminis Ambaſciatorum. Sfort. de reſtit. in integ. par. 1. q. 27. art. 3. vbi etiam in Aduocato datur terminus ad componendas ſcripturas.

De Ambaſciatore mortuo.

QVÆSTIO II.

QVAERO. Deceſſit Ambaſciator ante legationem finitam, an debeat habere ſalarium totius temporis, uel pro rata.

1 Et primo uidebatur pro rata, ex l. qui inſulā, §. qui ædem, ff. locat. qui textus iuncta glo. fi. clarius expenditur; dicit enim, quòd eſt facta locatio operis in pedes, quòd poterit peti æſtimatio ante opus perfectū, & ibi quærit Accurſ. an ſit æſtimandum opus imperfectum, & dicit quod non, dicens quomodo ęſtimabitur, quod non eſt? cum non entium nullæ ſint qualitates, l. eius, qui in prouincia, ff. ſi cert. petat. quomodo igitur æſtimabitur, uel iudicabitur tēpus futurę legationis duraturum? cum nondum acceſſerit, & de futuris contingentibus non ſit determinata ueritas, & potuiſſet citius, vel tardius hoc prouenire?

2 Secundo loco pro hac parte l. Seio, in fin. uerb. ff. de annu. legat. ubi labor, & pecunia diuiſionē recipiunt, & pro menſura laboris pecunia præſtatur, ergo Ambaſciatori, uel eius hæredi pro rata temporis ſeruitii præſtiti eſt ſoluendū ſalarium, & non pro toto tēpore.

Pro contraria parte facit l. legatus, §. ſi quis in munere, ff. de legation. & hæc eſt uerior, ex d. §. ſi quis in munere, & ita tenet Alex. in d. l. de diuiſione, num. 5. Firmia. in ſuo repertor. in uerbo, Ambaſciator.

Ampliatur iſta concluſio, ut nedum ſalarium acceptum reſtituere teneatur, ſed non datum petere poſſit hæres ipſius; ita ex l. diem functo, & aliis iuribus per eam allegatis tenet glo. in d. l. legatus, §. ſi quis, in munere, & ſic impedimentum proueniens a caſu non eſt impedimento, nec præiudicat, prout ſuo loco dicetur.

3 Et recolligendo utilia in hac quæſtione ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, ponderabilis eſt tex. in d. §. ſi quis in munere, ibi, ſumptus, qui proficiſcenti quaſi in legationibus tunc temporis darentur ſolum ſumptus, non autem tot magna ſalaria, prout his temporibus petuntur.

4 Notabilis eſt etiam l. Seio, ſecundum Alber. ibi ad tria. Primum, quòd ſi clientulus concordauerit in calculo ferendæ ſententiæ, quod debet habere ſalarium pro rata laboris, & cum hac opinione ipſe reſidet, & per eundem in l. 1. C. de ſuffrag. dixi ſuperius in tit. de fruct. & lit. expen. ibi, placeat uidere.

5 Secundum de famulo, qui locauit ſecum tribus, quorum unus moritur, quod ſit diminutio pro rata; dixi ſuperius in materia famulorum.

6 Tertium eſt de magnate, uel Capitaneo, uel ſimili, qui conduxit Aduocatum pro ſuis militibus, ſi aliqui moriantur, ſit diminutio pro rata, ut per Alber. in l. poſt duos, C. de aduo. diuer. iud. & in l. 1. C. de ſuffrag.

7 Et ſic nota caſum in materia impedimēti; ibi enim uenit caſus in perſona illius, cui ſeruiendum erat. Poterat dicere Seius, quid ad me? non ſum in aliqua culpa, nolo quòd iſte caſus mihi noceat, tamē in parte nocet, quia ſit diminutio pro rata, & partim prodeſt, quia remanet quoad uiuos, & ſic eſt in aliqua ſpe lucri, & licet ibi fuerit dictum de filiis indefinitè, & ſic cauilloſè dici potuiſſet, poſtquam non poteſt ſeruire omnibus, careat omni lucro, tamen ibi ſit diminutio pro rata tam quoad bonum, quam quoad malum.

8 Et ex prædictis apparet reſolutio circa caſum contingentem: quandoque enim contingit caſus in perſona conductoris, & locatori non nocet, ut in domino mortuo pendente anno famulatus, & ſimilibus. Bene uerum eſt, quòd adhibetur quædam æquitas in diminuendo pro rata diminuti laboris, prout in exemplo l. Seio, in eo etiā caſu filii non erant conductores proprie, & tamen ſunt in ſimili ſtatu. Quandoque caſus contingit in perſona locatoris, & ei non nocet, & cōductori ſic, ut in Ambaſciatore, famulo infirmo, & ſimilibus diſcurrendo contingit, poterat enim dicere conductor famulo infirmo, ſi non ſeruiſti quid ad me? fuinè cauſa tuæ infirmitatis? cur mihi tua infirmitas debet eſſe damnoſa? & tamen famulo, uel ſimilibus non nocet, quia caſus eſt in perſona locatoris, cui in hoc fauetur.

De Ambaſciatore infirmo.

QVAESTIO III.

1 QVID ſi Ambaſciator in legatione infirmetur? faciunt quæ dicta ſunt de famulo infirmo, & uera uidetur reſolutio, quod pro tēpore infirmitatis ſalarium debeatur. Bartol. & Alberic. per illum textum in l. ſi cui, §. tam diu, uerſic. plena ſi infirmitate, ff. ex quibus cauſis maior. ubi etiam textus vult, quòd nedum habeatur ratio infirmitatis, ſed hyemis, nauigationis,

tionis, & aliorum caſuum, & ponderandus eſt textus ibi, humanitatis ratio habenda eſt, ideſt, humanum eſt infirmo miſereri, vel humanum eſt infirmari, & ſic humanitatis ratio habenda eſt; idem tenet Alex. ad Bart. in d. §. ſi quis in munere. Iaſ. in l. diem functo, nu. 48 ff. de offic. aſſeſſor. Sfort. de reſtitut. q. 11. art. 6. Felin. in c. quam ſit, col. pen. in medio, de Iudæis.

2 Ampliatur iſta concluſio, vt nedum ſalariũ debeatur, & currat, ſed ſint reficiendæ omnes expenſæ pro medico, medicinis, & aliis ex cauſa infirmitatis; ita Alberic. in d. §. tam diu, per l. Paulus, ff. de legat. vbi ſimiliter tetigit allegando bonum textum, in l. cum duobus, §. quidam ſagariam, ff. pro ſoc. Bartol. in l. ſeruus communis, ff. de furt. in l. 2. & ibi Alex. ff. ad l. Rhod. de iact. & in d. §. ſi quis in munere.

Caſus eſt contingibilis, quia vt plurimum tranſmittuntur pro Ambaſciatoribus viri delicati, qui ex minimo incommodo infirmantur.

QVÆSTIO IIII.

QVAERIT Iacob de Arena. Sunt deputati duo Ambaſciatores, vnus quorum infirmatur, ſocius non infirmus expectat eum, donec expediat, debet pro iſto tempore habere ſalarium?

1 Et videtur quod ſic, ex l. Labeſſe, ff. ex quibus cauſis maior. ibi, & comites legatorũ, & qui ſunt pro ſalute militũ gaudent priuilegio, l. inter eos, §. fin. ff. eod. tit.

2 Item quia ſocietas obtinet vicem fraternitatis, vnde eum relinquere non debet, l. verum, ff. pro ſoc. nam ſine dedecore, & ruſticitate relinquere non potuiſſet, l. nepos Proculi, ff. de verbor. ſignific.

3 Ipſe diſtinguit, aut erat neceſſarius iſte ſocius infirmo, & tunc debet habere ſalarium, aliàs non per iura ſuperius adducta, & eum ibi ſequitur Alberic. in d. §. tandiu.

4 Puto conſiderandum, aut ſocius interfuit pro infirmitate tantum, quia fortaſſe negocia erant iam expedita, aut interfuit etiam quia perfecit, & ad finem reduxit negocia ante infirmitatem inchoata.

QVAESTIO V.

1 TRANSMISSI ſunt, prout regulariter a Ciuitatibus fieri ſolet ad Vrbem ad Sanctiſſimum D. N. Sixtum Pontificem Maximum duo Ambaſciatores: vnus decedit in tempore Ambaſciariæ, ſocius remanens, complet id, quod per ambos erat faciendum, accreſcetne ſibi ſalarium ſocii ſui? Quilibet diceret quod ſic, ex duplici labore impenſo. Contrarium eſt verius. Bartol. per illum textum, in l. 2. C. de legat. lib. 11. commendat Alexan. ad Bart. in l. legatus, ff. de legat. Bald. in l. is autem, ff ex quibus cauſis maior. Imo. in l. continuus, § ſi ab eo, ff. de verbor. obligatio. Petr. Rauen. ſingul. 34.

3 Declaratur hęc concluſio ex mente Ange. ibidem, vt procedat, & habeat locum, quando dicti Ambaſciatores eſſent deputati ad idem officium, & negocium peragendum, ſecus ſi ad diuerſa, quia duplex ſalarium, & ſic ſocii ſui habere debent, per l. binos, C. de aduocat. diuer. iudic.

4 Solent Ambaſciatores promiſcuè tranſmitti, non diſtinguendo inter eos officia, tamen inter ſe faciunt partitas, & diuidunt negocia, & nota Angel. in citato loco, quia præſupponit mandatum ſuperioris, vt ſocius remanens compleat reſiduum, & faciendo ratum, & firmum erit. Et ſentit Angel. quod ſalarium defuncti redit ad ciuitatem, & ſic eſt caſus in materia locati & conducti, in quo non eſt locus iuri accreſcendi, etiam ſi labor ſit præſtitus. Et ſic caſus contingens in perſona locatoris, prodeſt conductori, & pro rata reuertitur ad eum.

ADDITIO.

☞ *Sentit Iaſon in l. vnic. nu. 46 C. quand. non petent. partes*

QVÆSTIO VI.

VTILIS, & practicabilis eſt quæſtio, & in terminis locati & conducti, & ſæpius in facto occurrit, prout in perſona Ioan Andreæ Bononiæ in facto eueniſſe teſtatur Bartol. in l. ſi ſeruus, §. quo verò, ff. de furt. ubi Bononiæ tunc temporis legatus huius quæſtionis veritatem ſcire, & audire voluit. Euenit & in facto Peruſiæ in alio Ambaſciatore ab inimicis capto, & derobbato, & vt per Bal. in l. inter cauſas, §. nõ omnia, ff. mandat. circa medium, col. 2. & pendet ſubſtantialiter a materia locati & conducti, prout iura hinc inde allegata luce clarius demonſtrant.

1 Pro parte igitur negatiua facit primo loco text. in l. inter cauſas, §. non omnia, ff. mandat. vbi dãna procuratori cõtingentia dominus emendare nõ tenetur.

2 Secundo pro hac parte facit l. idemque, §. idem, verſ. & ſi ad vecturas, ff. mandat. vbi habens ſalarium talia damna non reputat.

3 Tertio pro hac parte facit l. quod niſi, ff. de oper. libert. vbi vnuſquiſque, quod ſpopondit, ſuo impendio præſtare oportet.

4 Pro contraria parte facit, quia officium legationis eſt neceſſarium, l. 1. §. 1. l. munerum, §. legati, ff de muner. & honor. ergo eis non debet eſſe nociuum l. cum poſtulaſſem, ff. de damn. infect.

5 In hac quæſtione diſtinxit Bartol. in d. l. ſi ſeruus, §. quo verò, & idem ſentit Alber. in d. §. non omnia, & Pernicol. Mozz. de contract. titu. de mandat. nu. 25. tamen iudicio meo diſtinctio Bald. in d. §. non omnia, plenior videtur, & magis ad terminos locati & conducti, reducendo eã ad aliquas principales concluſiones.

6 Prima ſit concluſio. Si ambaſciata fuit procurata, & affectata, communitas non tenetur ad aliquod damnum; ſed ſibi imputet qui procurauit, facit l. qui data opera, ff. ex quibus cauſis maior. & l. tria omnia inaffectata, ff. de excuſatio. tutor. & l. vniuerſi, C. de legat. lib. 11. & in hoc omnes concordant, vt apud eos videri poteſt, limitantes hoc non procedere de Curialitate, ideſt de æquitate, & ſic vbi eſt attendenda æquitas, talia damna ſunt reficienda.

7 Et certe qui honores affectant, non ſunt digni alia compenſatione, niſi quod etiam damna fortuita non ſint reficienda, & temporibus noſtris multum homines præhenſant, & ambiunt honores, & magis dominatur ſuperbia, quam fortaſſe in alio quouis tempore, quare digni ſunt tali, & maiori præmio.

8 Et ſic eſt ad propoſitum materiæ locati & conducti, quod caſus contingens in perſona locatoris, non nocet conductori, quando eſt locatio affectata, & mendicata.

Vnde

9 Vnde multi affectant ſeruire alicui pro famulo, certe ex caſu contingenti non excuſabitur, idem in procuratore, & ſimilibus dici poterit.

10 Secunda principalis ſit cõcluſio. Quando officium legationis, & Ambaſciariæ non fuit procuratum, & damnum contingit ſine delicto alicuius, puta naufragio, vi vẽtorum, vel ſimili, dominus, vel Communitas non tenetur, ſi culpa ordinaria fuit ad caſum, ſed ſibi imputet, ex l. ſi vt certo. §. interdum, & l. in rebus, §. 1. ff. commod. Et ſic conductor non tenetur de caſu contingenti in perſonam locatoris, quando culpa locatoris fuit ordinata ad caſum, & quando culpa dicatur ad caſum ordinata, dicam ſuo loco.

11 Tertia principalis ſit concluſio. Quando damnum contingit ſine delicto alterius, nec culpa fuit ordinata ad caſum, dominus, vel Communitas non tenetur, ſi damnum contingit in rebus ſuperfluis, non neceſſariis l. ſi ſeruus, §. quod verò, verſ. hoc ita puto, ff. de furt.

12 Quarta principalis ſit concluſio. Quando damnum contingit ſine delicto alterius, nec culpa fuit ordinata ad caſum, dominus, vel Communitas tenetur, ſi damnum contingat in rebus neceſſarijs Ambaſciatori, l. duobus, §. damna, & §. quidam ſegariam, ff. pro ſoc.

13 Quinta principalis ſit concluſio. Quando damnum contingit cum delicto alterius, & fuit illatum propter inimicitias mittentis, & in ſui iniuriam, debet ſibi emendari, ſecus ſi propter inimicitias Ambaſciatoris, vt l. ſi merces, §. culpæ, ff. locat. & l. in his, in princip. ff. ſoluto matrim. & dicam latius ſuo loco ad materiam, §. culpæ.

14 Sexta principalis ſit concluſio. Quando contingit damnum ex alia cauſa, puta lucri, latronum, vel ſimili, & poteſt damnificatus agere contra damnificãtem, tamen eſt in electione ipſius, contra quem agere velit, iuxta diſtinctionem, & notata in l. cum in plures, §. veſtimenta, ff. locat. & l. ſi tibi rem, ff. de præſcript. verbis.

15 Septima principalis ſit concluſio. Quando Ambaſciator damnificatus non poteſt agere contra damnificantem, debet ſibi damnum emendari, d. §. damna, & d. §. quidam ſegariam.

16 Et vide Iaſ. ſuccinctè tamen loquentem in l. ſi pecuniam, §. ſed ſi acceperit, ff. de condict. ob cauſ. Aufrer. ad Tholoſ. q. 360. Commendat etiam Bartol. in d. §. quo verò, in fine, an res amiſſæ fuiſſent naturaliter perituræ, vel non.

17 Vnde cum venit caſus in hac locati & conducti materia, non ſufficit dicere hoc caſu euenit, ſed inſpiciendum eſt, an fuerit culpa patientis, vel non ordinata ad illum caſum. Item conſideranda eſt duplex qualitas rei, puta an eſſet de ſuperfluis, vel non, & an eſſet naturaliter peritura, vel non.

18 Et circa præſentem indagationem recolligendo aliqua vtilia, primo notabilis eſt text. in §. non omnia, quod inter caſus fortuitos connumeratur languor ſuus, & ſuorum.

19 Vnde, ſi cõductor impeditus infirmitate patris ſui, vel fratris, vel filii, aliquid adimplere non potuit, excuſabitur tanquam ex caſu fortuito.

20 Notabilis eſt etiam textus ſuperius allegatus in l. idemque, §. idem Labeo, ff. mandat. quod ſi ego accepi factorem generalẽ ad negocia domus meæ peragenda, ſi recipit ad vecturã equum pro viſitandis prædiis, debent ſibi impenſæ refici: tamen ſi habeat ſalarium, tenetur de ſuo, tamen pondera textum duo dicentem; quod ſit ſalariatus, & quod ita conuentum ſit. Et videmus paſſim, quod factores, & adminiſtratores equitant cum equis dominorum ſuorum, & ſi conducunt, hoc faciunt ſumptibus domini.

21 Tertio loco notabilis eſt textus in l. ſuo victu, cum ll. ſequent. ff. de oper. libert. de quibus ſuperius locuti ſumus, quod vnuſquiſque tenetur præſtare operas ſuo impendio, quas promiſit. Vnde coptinatarii tenentur eorum impendio.

22 Et facit ad quæſtionem, quod ſi aliquis pauper locauit operas ſuas ad euacuandum caſalenum, vel ad purgandum puteum, aut cloacam, quod ſi aliunde viuere non poſſit, debet detrahi tantum temporis, vt victum aliunde quærere poſſit, nec debet ſollicitari a conductore, vt obſeruet in tempore, quia de tempore conuento detrahendum eſt, vt victum quærere poſſit; Et ſi apud paganos hoc ex ſimplici iudicio diſcretionis obſeruatum fuit, quid agẽdum inter Chriſtianos? melius agendum eſſet, & ita tenemur, & nõ facimus, & male ſane. Præterea textus in l. cum in plures, §. veſtimenta, ff. locat. poteſt ad practicam accommodari, & facit ad quæſtionem facti. Ego dedi Sartori, vt faceret veſtimentum, & fortaſſe veſtem vxoris ſericam cum trinis argenteis, quæ abſorbent maiorem partem dotis in graue damnum familiarum, ſi fures frangant de nocte oſtium, & furentur veſtem, quid agendum? Dat ibi textus practicam, & modum procedendi in iudicio, agere enim potes directe contra ſartorem, vt reſtituat tibi veſtimenta tradita, & ipſo nihil replicante condemnabitur, & proceſſus ſuſtinetur ſecundum intellectum Fulgoſ. ibidem, ſed ſi replicet rem ſibi furto eſſe ſubtractam, & agatur contra furem, tunc iudex proſpiciet, aut eſt domino impoſſibile, aut admodum difficile, condemnabitur ſartor ceſſis ſibi a domino actionibus. Actiones autem tres ſunt: vna competit fulloni, vel ſartori, & eſt actio furti, vt per Accurſ. in d. §. veſtimenta, duæ cõpetunt domino prout rei vendicatio contra poſſidẽtem, & condictio furtiua, & ſic ſcimus in materia furti, quæ actiones competant domino, ſeu quæ locatori, & quæ conductori. Si verò non eſt difficile, tunc parte opponente agendum eſt contra furem ſumptibus tamen ſartoris. Ita practicare docet ille textus, quem Bar. & cęteri notabilem reputant, ex quo colligimus aliqua.

Primum a Bartol. quod eſt quando quis conuenitur ex facto alterius, ille prius conueniri debet ſumptibus conuenti, niſi ſit multum difficile, & hoc arbitrio iudicis.

Secundum eſt, quod fullo, ſartor, & ſimiles, poſſunt opponere beneficium excuſſionis, tamen excuſſio fieri debet ſumptibus petentis, vbi Bald. hoc reputat in ſua lect. valde notabile, ad idem l. vnde quæritur, ff. commodat. dicens eſſe §. notabilem in materia excuſſionis. Et ſic ſi duo ſe in ſolidum obligauerunt ex cauſa conductionis laboritũ, vel ſimili, poteſt reus conuentus opponere beneficium excuſſionis, ſi commoditas tota fuit vnius, niſi adſint ſolitæ renunciationes.

23 Tertium colligitur a Fulgoſ. quid quando duo conueniri poſſunt, quorum vnus eſt in dolo, alter in culpa, primo conueniri debet ille, qui fuit in dolo, quam ille, qui fuit in culpa.

24 Et quæ dicta ſunt de ſartore, & de aurifice dici poſſunt, & loquitur §. veſtimenta, quãdo fur erat certus.

Quid

Quid ſi erat incertus, & neſcitur, nonne erit caſus fortuitus nulla culpa ſubſiſtente? dicam ſuo loco.

25 Et curabant antiqui polire veſtimenta, & ſępius in iure noſtro de fullone fit mentio, vt in materia locati & conducti, in l. item quæritur, §. ſi fullo, de quo ſuo loco dicam in d. §. veſtimenta, in l. ff. de condict. ob cauſ. in l. fullo, §. itaque fullo, ff. de furt.

QVÆSTIO VII.

PVLCHRA eſt quæſtio apud antiquos gloſſatores excogitata, an donata ambaſciatoribus ſint eorũ propria, vel Communitatibus reſtituere teneantur.

1 Primo videbantur ad Ambaſciatores pertinere, ex l. cum multa, C. de bon. quæ liber. vbi donatio facta a Principe videtur contemplatione illius, cui facta eſt, nec alii cõmunicare tenetur; Vt enim Imperialis fortuna omnes ſupereminet alias, ita oportet principales liberalitates culmen habere præcipuum.

2 Secundo pro hac parte facit l. ſi ſocium, qui, in fi. in verbo, donauit, ff. pro ſoc.

3 Pro contraria parte facit l. qui proprio, §. procurator, ff. de procurat. & ibi gloſ. inducit ad hanc quæſtionem.

4 Concluſio igitur eſt, quod donatum Ambaſciatoribus, non tenentur ipſi Communitati reſtituere, ſed eſt proprium ipſorum. Bart. in l. ſi verò, §. item quidquid, ff. ſolu. matrimo. vbi Bald. Angel. Fulgoſ. Caſtr. & alii ſequuntur, in l. qui proprio, §. procurator, ff. de procurat. vbi etiam Caſtr. idem tenet Bald. in l. ſi cum manifeſtiſſimi, §. ſi cum in ſecundo, C. de furt. Salic. in l. cum aliquis, C. de iur. deliber.

5 Et hæc eſt communis, & magis recepta opinio. Alexan. ad l. ſed ſi plures, §. in arrogato, num. 32. ff. de vulgar. Caſtrenſ. in d. §. item quidquid. Alciat. reg. 1. præſumpt. 18. num. 2. Emanu. in ſuo theſau. litera D, num. 192.

6 In hac autem materia Alber. poſt Ang. Din. & antiquos facit longam diſtinctionem, in d. §. item quidquid, & in d. §. procurator, ſatis confuſè procedendo, ex ipſius tamen dictis ponam ſequentes limitationes, addendo dicta aliorum Doctorum.

7 Declaratur primo loco communis concluſio, vt non procedat, quando ſit donatum ambaſciatoribus ſub commemoratione Ciuitatis, ita Angel. in d. §. in arrogato.

8 Circa quam limitationem notandum eſt, quod aut expreſſe conſtat, quod ſit contemplatione Ciuitatis, & tunc non eſt dubitandũ, aut ſumus in dubio, & recurrendum eſt ad coniecturas, intèr quas vna eſt, ſi vocauit eos per nomina appellatiuè tantum, puta detur Ambaſciatoribus Tudertinis, hoc enim Ciuitatem tantum reſpicit. Si verò appellauit per nomina propria, & appellatiua ſimul, attendendum eſt, quid præcedat, vt per longam ſeriem iurium diſcurrit Alberic. in præcitatis locis.

9 Dubitabilis tamen aliquantulum videtur hæc prima limitatio. primo, quia l. cum aliquis, loquitur, quã do relinquitur ei, qui per ſe capere non poterat. Præterea, & ſecundo, quando relinquitur aliquid filio ſub commemoratione patris, perſona patris adiecta cenſetur gratia demonſtrationis, l. fin. & ibi Bartol. ff. de vſufruct. & in l. ſi filio, ff. de donat. cau. mort. in l. filio, ff. de condit. & demonſtrat.

10 Declaratur igitur ſecundo loco ex qualitate rei donatæ, nam ſi donetur res magna, vel ſimilis, magis cõueniens Ciuitati, quam Ambaſciatori, puta Ambaſciatoribus Florentinis, vel Bononienſibus vnus Leo, Tudertinis Aquila &c. Ciuitati enim factũ videtur, cui magis conuenit, argumento, l. plenum, §. equitii, ff. de vſu, & habitat. ita Alberic. in ſupra citatis locis, cõmendat Alex. in d. §. in arrogato, dicens hanc limitationem admodum placere Abb. in cap. poſtulaſti, de conceſ. preb. Additio marginalis ad Tholoſan. q. 359. Alex. ad Bart. in d. §. item quidquid. Ioan. Lup. in rub. de donat. §. 45. num. 9.

11 Quid, ſi munus ſit indifferẽs, & vtrique facile conuenire poſſit? putarem in dubio Ciuitati factum, & deberi. ita colligitur ex Alberic. in d. §. procurator, in ſua diſtinctione, circa medium, ex l. annua, §. a Titia, ff. de annu. legat. & l. ciuitatibus, ff. de leg. 2. & l. ciuibus, ff. de reb. dub.

12 Declaratur tertio, & eſt potius præſumptio quædam, quòd ſi habebat notos ante ambaſciatam, & præſumitur eis donatum, aliàs ciuitati, vt per Alber. in citatis locis, & notabilis eſt §. procurator, l. qui proprio, ff. de procurat. vt procurator etiam ad lites teneatur refundere reliqua.

QVÆSTIO VIII.

1 PRACTICABILIS eſt quæſtio. Eſt ſalariatus Doctor pro anno: tranſmittitur pro Ambaſciatore, debetne habere duplex ſalarium? Vtique ſic, ex quo abeſt cauſa reipublicæ, Bart. per illum tex. in l. Iulianus, §. fin. ff. ex quib. cau. maior.

2 Quod notandum eſt pro aduocato Communitatis Tudertinæ, qui quandoque extra ciuitatem tranſmittitur; nam duplex ſalarium habere debet.

De Mercatore.

DE mercede mercatoris poſui ſuperius par. 3. tit. de ſocio perſonam exercente, & tangam in tit. de vſur. vbi videre placeat, & eſt contractus ſocietatis iuſtiſſimus, vt pro periculo pecuniæ certa merces detur ei, qui eam promittit ſaluam fore. Couarr. variar. reſolut. lib. 3. c. 2. ſub num. 4.

De Fideiuſſore.

QVAERO, an fideiuſſor licite mercedem recipiat pro fideiuſſione facienda?

1 Et primo videbatur dicendũ, quod non, quia mandatum gratuitum eſſe debet, l. 1. in fi. ff. mandat.

2 Pro contraria parte facit ratio periculi, cui ſe ſubmittit fideiubendo, cum forſan integram pecuniam ſoluet ex proprio patrimonio, prout paſſim experientia docet. Vnde Salomon conſilium dat, ne quis pro altero fideiubeat, Prouer. c. 17. Stultus homo plaudit manibus ſuis, cum ſpoponderit pro amico ſuo. Et iterum, c. 22. Noli eſſe cum his, qui diligũt manus ſuas, & vades ſe offerunt pro debitis.

3 Et hæc opinio eſt verior, quam probat text. & ibi Bar. in l. ſi remunerandi, §. fin. ff. mandat. in l. hoc iure, §. 1. & ibi Bart. & Caſtr. ff. de donat.

• *Et hæc eſt communis opinio. Anton. Calder. in l. ſi curatorem habens, C. de in integ. reſtitut. in verb.

ſua

Digitized by Google

ſua facilitate, ſub nu. 96. licet ipſe contrarium teneat. & dicat non licere niſi finito officio. Dec. in l. fructus, ff. de reg. iur.

4 Ampliatur hæc cõcluſio, vt talis pactio non ſit vſura, ſed actus licitus ratione periculi, quod paſſim fideiuſſor patitur. Laur. de Rodulphis in trac. de vſur. par. 3. q. 3. Archiep. Flor in ſumma, de vſur. c. 7. § 45. Aman. in c. fin. nu. 42. de vſur. Dec. conſ. 7. nu. 10. Ioã. Lup. in c. per veſtras, §. 9. num. 9. dicens eſſe licitum fideiuſſori paciſci tot pro centenario. Summa Angel. in verb. fideiuſſor, in fi. Io. a Medin. in tit. de vſur. reſtituend. col. 8. Corrad. de contract. q. 40. concl. 4. Caiet. ſuper 2. 2. q. 78. ar. 2. Et hæc eſt cõis opi. Didac. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 2. nu. 4. Stracch. de aſſecurat. in præfat. nu. 45.

A D D I T I O.

☞ *Et hæc eſt communis opinio toto orbe, & in foro conſcientiæ ſeruata. Valaſ. deciſ. Portugal. 86.*

5 Declaratur tamen allegata concluſio, & communis ſententia, vt non procedat, qñ attenta qualitate, & cõditione debitoris nullũ imminerет periculum, vt quia in ſolemnis conſeruaretur, vel eſſet admodũ ſoluendo, vt nulla ſuſpitio periculi cadere poſſit, vt per Couar. in cit. loco. Io. Lup. in c. nauiganti, ſub nu. 20. de vſur.

6 Declaratur ſecundo, vt non procedat, qñ appareat dolus, vel fraus. Nauar. in d. c. nauiganti, nu. 7 tepũtãs hoc pactum licitum, & ſecurum, dũmodo abſit dolus, & fraus. Vnde ſi conuenit cũ aliquo creditore, ne mutuet ſine fideiuſſore, & ille poſtea requirat me, & ego peto pro mercede tot, erit illicitũ, ita exẽplificat Sum. Ang. in cit. loco, eſt. n. actus mendicatus, vt p ſe patet.

7 Declaratur tertio, vt attẽdatur effectus ſubſecutus ſaltem ratione intereſſe. Vnde ſi ab initio fideiubendo pactus ſum, puta decem, & non ſum in damno, niſi in quinque, ſola quinque petere potero, vt conſiderat Ioan. Lup. in citato loco.

8 Et ſic hẽ p hoc vna limitatio ad regulã, vtile, lib. 6.

• Vnde fideiuſſor, infra dimidiam, paciſci poteſt, aliàs datur remedium l. 2. C. de reſcind. vend. Boer. deciſ. 255. Silueſt. in verbo fideiuſſor, nu. 14. De communi Anton. de Padil. in d. l. 2. nu. 26. & 27.

9 Et vltra Io. Lup. Couar. & alios ampliatur hęc concluſio, vt ſi fideiuſſor cogatur ſoluere in repetendo nõ cõputet in ſortem mercedẽ habitam pro fideiubẽdo. Ita ſingulariter, Bal. in l. antiquæ, nu. 1. C. ad Velle. ea potiſſimum ratione, quia mercedem habuit ratione periculi fideiuſſionis, non propter ſatisfactionẽ obligationis, & ibi ponit Bal. ſi mulier pro mercede fideiubeat, non iuuatur Velleiano, declarando vt per eum.

Ampliatur tertio loco vltra Io. Lup. & alios, vt licet merces interueniat, non ſit locatio, nec proprie contractus innominatus, ſed ſimilis contractui innominato. ita Bar. & Caſtrenſ. in d. l. hoc iure, §. 1. & l. ſi remunerandi, §. fin. ff. mandat.

10 Ex quibus in hac locati & cõducti materia colligimus duo utilia Primum eſt, quod licèt merces interueniat, tñ non eſt locatio, niſi in diſpoſitione cõcurrat ultro citroq; obligatio. Vnde ſi conditionaliter aliquid interpelletur, non erit proprie locatio ad intellectum eorum, quę ſuperius diximus de ſubſtantia locationis.

11 Secundum eſt, quod licet contractus innominatus fiat proprie per dictionem, ut; tamen ſi fiat per, ſi, erit

1 contractus ſimilis innominato, & ſic datur tertia ſpecies, ſi fiat; do, ut des, & ſimiles per dictionem ſi, ad intellectum tituli de præſcriptis uerbis.

12 Ampliatur quarto, ut non ſit donatio, & conſequẽter non requiratur inſinuatio. ita Alber. in d. l. hoc iure, §. 1. ad intellectum, l. ſancimus, C. de donat. ultra late adducta per Gabr. de donat. concluſ. 1.

De Magiſtris.

PRAECEPTORIBVS liberalium artium condecens debetur ſalario, ex l. 1. §. 1. ff. de uar. & extraord. cogn. in qua materia paucis me expediam.

1 Et addo, ꝙ inter medicum, & infirmum, aduocatũ, & clientulum, præceptorẽ, & diſcipulum, nõ eſt proprie locatio, ſed agitur præſcriptis uerbis, ad honorarium, Bar. l. 1. §. ſi mens, ff. ſol. mat. Alex. ad Bar. in l. 2. §. adeo, ff. locat. Cephal. conſ. 740. num. 2. & 4. uol. 5.

Addo Iaſ. hoc ualde commendantẽ in §. actionum, nu. 170. in fi. Inſtit. de actio. Socin. conſ. 196. uol. 2. Et ſcolares pauperes gratis docere debent. Concil. Trid. ſeſſ. 5. c. 1. de reform. Luc. de priuileg. ſcol. priuil. 88.

De Sacerdote.

IN hac materia clericorum tria poſſunt cõſiderari. primum circa res Eccleſiæ, & de hac ponam in tit. de reb. eccleſ. non alien. Secundum in conducendo, & de hoc ponam in titulo quibus eſt permiſſ. conductores eſſe. Tertium in locãdo operas perſonales eorum.

Quęro igitur, an ſacerdos poſſit locare operas ſuas, & faciunt ea, quæ ſuperius dicta ſunt de œconomo capituli, & uidetur ſimonia locare operas ſuas. Duæ igitur ſunt principales conductiones.

1 Prima eſt ſacerdos nõ poteſt locare operas ſuas pro diuinis peragendis, & ita faciendo eſſet ſimonia, & hæc eſt communis opin. Car. in Cano. iudicet, uerſ. in eo, glo. 1. q. 1. Villalo. in ſua recollecta, litera S. nu. 62. Iul. Clar. in §. ſimonia, uerſic. quæro, nunquid. Tuſi. in uerb. ſacerdos, latè Sot. de iuſt. & iur. q. 6. art. 1.

2 Secunda ſit concluſio. Sacerdos poteſt pro temporalibus locare ſe, & paciſci cum aliquo, ut moretur in aliqua eccleſia pro cappellano, ita, ut non habeat intentionem ad diuina, ſed ad manſionem, & laborem, quem ſuſtinet, uel damnũ, quod patitur ex mora. Angel. in uerb. locatio, nu. 6. in uerb. ſimonia, 1. nu. 6. Et hæc eſt communis opinio. Eman. Soarez. in ſuo theſ.

3 litera S, num. 39. Sum. Arm. in uer. locatio, nu. 6. Butſat. conſil. 204. num. 24. uol. 2.

4 Sed pone unum ad materiam l. nemo, C. loc. an Parochus diſceſſurus poſſit ſeruire per ſubſtitutum? Vtique non, quia debet ſeruire per ſe, non per alium Cano. extirpandæ, §. quia uerò, de præben. Lap. in terminis allegat. 13. nu. 3. ſubdens, quòd propter abſentiam diſpenſatur, quòd Epiſcopus poſſit ponere Vicarium.

Addo Bal. in l. quiſquis, C. de ep. & cle. in l. parabolani, C. eo. ti. Fel. in c. cum omnes, nu. 33. poſt quintum caſũ, de conſti. Freſin. in ſing. in uerb. clericus, nu. 107.

5 Vidi in facto caſum. Rector Curatus fictauit bona ſui beneficii alteri ſacerdoti, qui habebat curam animarum ultra fictum cum certo conuento ſalario, modo clarius fictuarius tempore ſolutionis vult ſoluere detracto ſuo ſalario, an poterit?

An presbiter, uel alius ſacerdos, poterit teſtari de

peſti

Digitized by Google

ſtipendiis Capellaniæ, vel pro celebrandis officiis, ei datis, vtiq; ſic.Cin.in auth.licentiam, C.de epi.& cleric.Card.in Cano.quia nos, diſt.2. Abb.in cap.cum in officiis, col.2.vbi Barbac.col.4.de teſtament.

De ſequeſtro.

QVÆSTIO I.

VTILIS, & practicabilis eſt ſequeſtri materia tam in fructibus, quam in aliis rebus, & quod de ſequeſtro dicitur, & in depoſito idem iudicatur, vt iura, & authoritates pro vna parte adductæ expreſſe demonſtrant. Primo igitur loco quæro, an ſequeſtratarius, vel depoſitarius poſſit petere mercedem, vel ſalarium aliquod pro ſua cuſtodia?

1 Pro parte negatiua facit l. Lucius, §.1.ff.de legat.2. de quo ſuperius alias tetigimus, vbi nudus miniſter nullum commodum ſentire debet. Et hanc opinionẽ per hanc rationem tenuit indiſtinctè Bal. conſil.183. factum proponitur, col.2.lib.1.

2 Pro contraria parte facit tex.l.fi.§.fi. C.de bon.authorit.iudic.poſſiden.

3 Concluſio igitur eſt cum Bal. quod Depoſitarius, vel ſequeſtratarius nullam mercedem, vel ſalarium petere, vel recipere poteſt, & ita etiam tenuit Ang.Imo. Rom.Aret.& Alex.in l.intereſſe, ff.de acquir.poſſeſſ. Granu.ad veſtr.in ſua praxi, lib.7.c.2.num.16.

4 Declaratur iſta concluſio, vt procedat, & locum habeat in ſequeſtratario, ſiue depoſitario electo a iudice, hic enim nullã mercedem petere, vel recipere poteſt, ſecus autem eſt in ſequeſtratario, de ſimplici partium conſenſu electo ſine vllo iudicis miniſterio, quia hic mercedem recipere poterit ex quodam tacito pacto, & conueniri præſcriptis verbis, iuxta not. in l. ſi oleum, & ibi Bald.de præſcript.verb. Barba.conſ.71. col.1.lib.4.

5 Subdeclaratur id, quod dictum eſt de electo a iudice, quãdo in aliquo incommodo verſaretur relinquendo ex hoc proprias res, & negotia, quo caſu iudex poterit ſalarium conſtituere, ex l.2. C.de præben. ſalar. lib.10. & l. mulier in opus Salinarum, ff. de capt. & poſtlimi.reuerſ. Bartol.in l.a tutoribus, §.fin.ff.de adminiſtrat.tutor. Curt.ſen.in tract. de ſequeſtrat. q.24. late Tiraquel. de vtroque retract. de retract. conuen. §.4 glo.7.num.8.atteſtans de Galliæ conſuetudine, & facit ad hoc propoſitum text. ſuperius allegatus in l. fin.§.fin. C.de bon.author.iudic.poſſiden. vbi ſequeſtratarius, vel depoſitarius in nullo incommodo, vel diſpendio eſſe debet, & ita quotidie practicatur, ſiue ſequeſter fuerit voluntarius, ſiue coactus. Ioſeph. Rot.Luc.52.nu.14. Fran.Marc.deciſ.444.nu.5.

QVAESTIO II.

POSTQVAM ſequeſtratarius, vel depoſitarius ſalarium, vel mercedem recipere non poteſt, ſi contingat pro conſeruatione fructuum, vel rerum, poteritne conducere domum, & ſoluere penſionem? caſus contingibilis tempore recollectionis fructuum, vbi a Iudice ſequeſtratarii eliguntur lite pendente.

1 Et in hoc textus eſt clarus in l.is cui, §.fin.ff. vt in poſ. legat. quem ſingularem dixit Salic. ad l.1. C.de prohib. ſequeſt. pecun. qui text. fuit aliàs diſcuſſus in præſenti tractatu, & loquitur quando aliàs commode per ſe non poterat, quia in nullo incommodo, vel diſpendio eſſe debet, vt ſuperius vidimus, ex l.fin.§.fin. C.de bon.autho.iud.poſſ.

2 Ampliatur hæc concluſio, ut pro tali penſione, uel aliis expenſis factis in re ſequeſtrata, uel in depoſitum data præferatur omnibus aliis creditoribus etiam anterioribus, & expreſſam hypothecam habentibus, ut
1 ſuperius dixi in tit.de creditore, & in terminis ſequeſtratarii pecudum, & animalium tenuit Alcia.regu.1. præſumpt.20. Neguſan.de pig.memb.3.par.7.nu.14. Iacob.Menoch.de recuperan.poſſeſſ.remed.11.nu.8. dicens eſſe caſum notabilem, & quotidianum, cum animalia dantur in ſequeſtrum, uel depoſitum. allegat Salic.in l.in ſumma, C.de pig. Plo.ad l.ſi quando, C.unde ui, num.874. ſecundum antiquam impreſſionem. Gigas de penſ.q.39.nu.10. Nat.conſ.539.nu.8. 9.& 10.vol.3. Rom.in ſing.ſuis, in uerbo, creditor, de quo ſuperius uidimus ad materiam creditoris. Tiber. Decian.conſil.109.nu.23.uol.2. Ange.de Periglis, in tract.de pale, & oliu.colum.2.car.5.& 7.Laur.de Pin. conſ.102.num.3.Pedem.deciſ.82.num.8.& 9. Rodo. de reb. eccl. q.17 car.402. & §. ſed in caſu malæ alienationis, nu.21. Rimin.ſen.conſil.633.num.22.uol.4. Anch.Regien. q.47.nu.14.lib.3. Borg.de uſufru.mulie.246. Bal.in l.emptorem, nu.7.C.loca. Seba.Monticu.in §.item Seruiana, nu.157.Inſt.de act.& ita pluries iudicatum atteſtatur Borgn. in ſuis deciſ. ut per eum deciſ.23.num.21.dicentem ita obtinuiſſe Volterium in Cuſtode fructuum.

3 Et notandum pro Camperiis, & pro illis, qui dant paſcula uaccarolis, & pecuariis, & deci.64.ſub nu.48. atteſtantem pariter hoc deſeruire poſſe pro uictu, paſtu, & alimentis. Rebuff.ad reg.conſtit.to.1.art.4.gl.2.nu.31. Et faciunt pro conductore ratione expenſarum, ut ſuo loco dicam.

4 Quid ſi ſequeſtratarius dedit, puta animal ad uecturam? Vtique cum expenſis compenſabit, ut ſuperius uidimus in materia creditoris, & ultra ibi adducta tradit pulchre Anto.Trigo.ſing.61. ubi bene loquitur, ſi fructus conſiſtunt, in ſpecie, & tunc computantur in ſortem, quando ſunt conſumpti, aliàs non. ſi verò conſiſterent fructus in pecunia, prout penſiones domorũ, tunc ſtatim in ſortem computantur, ex l. ſi conuenerit, la ſeconda, ff. de pign. act. Et ſic ſi depoſui penes campanarium equum alicui ex aliquo debito ablatũ, prout paſſim occurrit, poteſt ad uecturam illum dare pro recuperandis expenſis, & alimentis præſtitis, nec poterit procedi, ut contra eum, qui tanquam ſimplex depoſitarius utatur re pignorata; quia licet, computando in expenſas, & alimenta præſtita.

5 Habemus etiam unum aliud ſatis notabile in hac locati & conducti materia, quòd penſiones domorum ſtatim in ſortem computantur non habita diſtinctione, an fuerint conſumptæ, necne.

Et ſuperius allegatam opinionem ſentit Petr. de Vbald.de duobus frat.par.5.nu.12. Alci.regu.1.præſump.50.nu.2.Feli.conſil.15.Rube.Alex.conſil.55.& 107.in fi.& eſt uera, & æqua opinio. Bald.in l.ſi quis, num.6. C.depoſit.

6 Et ſi deterioratum reſtituit, tenetur ad æſtimationem, & deteriorationem. Neguſan.de pign. in 7.par. memb.3.num.7.& ſeq.Crauet.conſ.106.num.2.lib.1. Marſi.ſing.697. Bonacoſ.de equo, q.94.& 151.Fran.

intendit habere partem, & ſibi communicari tale prędium emptum per eius fratrem. hoc non contentus dat locum citationibus, præceptis, & petitionibus, & per palatia nihil auditur, niſi latratus inuidi fratris. certe quieſcat alter frater laborioſus, cõiecturæ enim ſimplices de multorum annorum exercitio tutũ reddent ſecurum, & contentum.

8 Certe quid agendum hiſce temporibus fratri habenti fratres? ſi enim nulli exercitio operam nauat, ocioſam uitam agit, ſæpe infelicem, vitioſam, & multis periculis ex otio expoſitam, & quod magis eſt, caret ſæpius pecuniis in ſuis neceſſitatibus, & occurrentiis, nec in patre uiuente eſt ſperandum, quia ſæpe patres maxime ad ſenectutem vergentes ſunt auari, & ſuſpecti, & nihil filiis confidunt. Ecõtra ſi filius alicui exercitio ſe exponat, ſtatim inuidus frater quærit indebite ſane participare de ſudore fratris ſui. Hinc ſępe multæ diuiſiones in familiæ ruinam, ſed deſperandum non eſt, & otia omnino fugienda, quia iura ſubueniunt laborioſo medico, aduocato, procuratori notario, & ſimilibus.

Tria igitur ad propoſitum redeundo articulanda ſunt.

Electio, vel creatio
Exercitium, &
Multorum annorum.

9 Sed in hac locati & conducti materia, & ad propoſitum materię, de qua agitur, pone unum, quod frater in locando nominauit talia bona ſua, & fratris, præiudicabitne? multi dicerent quod ſic, quaſi ex ore tuo te iudico. Contrarium determinat Guid. Pap. in allegato conſi. num. 2. quaſi iſta ſint verba enunciatiua propter aliud emiſſa, quæ non inducunt diſpoſitionem, l. Publia. §. fin. ff. depoſit. l. ex his uerbis. C. de militar. teſtament.

10 Vide igitur tu curialis, & Procurator, quod ſi caſus tibi euenisset, contrarium defendere conatus eſſes exclamando, ſi ipſemet frater hoc in inſtrumento locationis & conductionis confeſſus fuit prædium cõmune, quid adhuc egemus teſtibus? certe hoc non attenditur, vnde veritas præfertur confeſſioni enunciatiuæ in inſtrumento appoſitę, nec talia uerba pręiudicat confitenti cum fratre, uel tertio.

QVÆSTIO XI.

1 VNDECIMO loco, ut de medico non infirmer, concluſiue procedam ponendo aliquas concluſiones. Mareſcalcus poteſt retinere equum, uel bouem pro impenſis factis in medendo, uel gubernando bouem, uel aſinum, & pro mercede, & ſalario ſuo. Bald. Caſtrenſ. & alii, in l. in rebus. §. poſſunt. ff. commodat. in l. fi. C. eodem. Bonacoſſ. de equo, q. 21. & in hoc pręfertur aliis creditoribus etiam anterioribus. Bar. in l. interdum. ff. qui pet. in pign. habeantur. Bonacoſſ. de equo, q. 40. dicam ſuo loco. Et paſſim uidemus, quod fiunt cõuentiones cum mareſcalchis de curandis animalibus, & tenent in proprio ſtabulo, donec ſanent, erit licita retentio pro expenſis, & mercede, quę adeo fauorabilia ſunt, vt aliis pręferantur.

2 Quid dicemus in medico, qui in caſu permiſſo eſt creditor alicuius pro mercede ſua, pręferturne aliis creditoribus etiam anterioribus? Vtique ſic, arguendo a fortiori a medico beſtiarum ad ſalutem hominis. Similiter dici poteſt in medico Communitatis, quæ ſit debitrix in multis, ut pferatur alijs. ſed quid in aduocato, procuratore, & notario? nonne ualet argumentum a medico ad eos, ut ſupra uidimus? nonne maximus eſt labor, facere homines quietos, & diuites.

ADDITIO.

☞ *Declaratur ut non præferatur anterioribus habentibus expreſſam Fran. deciſ. 51. Ampliatur idem in cuſtode carceris, qui Reum licet abſolutum poteſt pro expenſis datis retinere. Guid. Pap. q. 448. atteſtans ita de conſuetudine ſeruari. Practic. Iudic. cap. 17 num. 17. Iul. Clar. in §. fin. q. 62. in fine dicens alias tale officium eſſe damnoſum, ſi aliter ordinaria agendum foret.*

3 Secunda ſit concluſio. Quilibet tenetur ad collectam, uel impoſitionem pro ſalario medici Cõmunitatis, Prætoris, Aduocati, uel alicuius officialis, nec ullus excuſatur ratione ætatis, uel ſexus, niſi conſuetudo aliter declaret, quæ attendenda eſt. Iac. Rebuff. in l. 1. C. de ſuperindict. lib. 10. Bart. in l. 1. C. de mul. & in quo loc. Feſtaſ. de collect. par. 2. in fine, num. 56. vbi etiam dicit aliud ad propoſitum materiæ locati & conducti. Idem eſt pro ſtipendio militum conductorum, pro defenſione ciuitatis. Sed quis in hiſce temporibus non excandeſcat? uolunt ſanari priuilegiati, immo præferri ſi poſſibile eſt aliis, mercedem ſoluere nemo, quæ merces deberet eſſe tam voluntaria, quam iſta, vbi conſeruatur uita hominis!

Tertia eſt concluſio, quam non uidi tactam apud Doctiſſimum Couarruu. in regul. peccatum, licitum eſt Medicis, & Aduocatis extorquere nimis magna ſalaria, nec ad reſtitutionem tenentur, immo ad heredes tranſmittunt. Innocen. in c. quia plerique, de immunit. eccleſ. commendat Bal. in auth. ad hæc, nu. 16. in fine, de vſuris.

4 Contrarium tenet Archid. in Cano. non eſt. 1. q. 1. Dominic. Sot. de iuſt. & iur. lib. 5. q. 8. ar. 4. concluſ. 2. vbi habes, quod datum non repetitur, ſed nec peti, neque paciſci poteſt, & dat bonam regulam ibi Sot. quod in his, quæ pretio penduntur, prout contingit in Aduocato, & Medico, exceſſus pretii Iniuſtitiam operatur.

5 Vnde uidemus ſępe in facti contingentia, quod adeo premunt clientulos paſſiones cauſarum, ut clauſis oculis quotidie porrigant Aduocatis, & Procuratoribus modum, & menſuram excedendo, pariter finita cauſa per victoriam uidet clientulus ſolertiam Aduocati, & infirmus, uel familiaris ipſius Medici, & eis porrigũt ultra modũ. Certe ex tolerabili conſuetudine repleri non poteſt, ſed ſitibunde paciſcentes, & Aduocati, & Medici, & in conſcientia tenentur. Medicus, Aduocatus, uel Procurator an gaudeant priuilegio, vel immunitate domini ſui, ponam ſuo loco.

6 Vidi in facto caſum. Conduxit quis Medicum forenſem pro vno, puta die pauló ante diſceſſum, ſuperuenit tempeſtas magna hiemalis, & coactum fuit expectare per tres dies, ut tempora ſibi largirentur facultatem diſcedendi, quid agendum de ſalario iſtorũ dierum?

QVAE.

QVÆSTIO XII.

SVPERVENERVNT nonnulla ſcitu digna in materia ſalarii tam Medicorum, quàm Aduocatorum, nutricum, famulorum, & ſimilium. Vnde licet propoſuerim cum decima quæſtione de Medico concludere, & ob id in concluſione poſuerim decimo loco nõnullas concluſiones, vtilitati tamen ſtudẽdo inferam nonnullas. Tract. plane Bar. in l. 1. §. diuus, ff. de var. & extraord. cognit. materiam, ſi non ſtat per officialem, vel Medicum, vel Aduocatum, non autem vidi ab eo tactum. Quid ſi Medicus, Aduocatus, Procurator, famulus locauit (vt ita dicam) & promiſit patrocinium ſuum alicui, & non ſtetit per ſe, tamen videns bonam occaſionem, locauit operas alteri, an poſſit petere ſalarium a primo conductore ex quo locauit alij, & ſic nihil amiſiſſe videtur.

1 Et pro parte affirmatiua facit. l. ſed addes, §. ſi. ff. locat. ibi, ſi eodem anno operas alii non locaueris, quo caſu mercedẽ prohibere videtur a primo conductore.

2 Reſpondetur, quòd duo ſunt genera perſonarum, aut. n. loquimur in famulis, officialibus, ſcriptoribus, & ſimilibus, & iſti ſi locant eo tempore operas alteri, non poſſunt aliquid petere a primo conductore, & ita loquitur tex. in allegata l. ſed addes. §. fin. dum de exceptore, aliàs exceptatore loquitur, qui ſcriptor eſt aliquid in ſcriptis redigens, vt declarat Alber. in ſuo dictionario, in verb. exceptator, vt in Authent. de defenſ. Ciuit. in prin. & in l. exceptatorios, C. de non numer. pecun. Aut loquimur in Medico, vel Aduocato, qui poſſunt vno tempore pluribus ſeruire, & tunc poſſunt ſalarium petere, licet alii locauerint operas ſuas. Ita ſentit Rofred. in formul. de offic. iudic. quo petuntur ſalaria par. 5. nu. 3. in fine.

3 Et ſic vides, quam laudabile ſit Aduocatorum, & Medicorum exercitium, qui poſſunt eodem tempore prodeſſe multis, & ſibimet ex pluribus ſalariis a diuerſis perſonis, non mirum ſi citius diteſcunt.

Euenit in facto caſus, quòd conduxiſti Medicum forenſem a Ciuitate vicina pro tuo filio, qui vocatur ab aliis, turpe enim dicere, locaſti operas alteri, & ſic de Aduocato dici poteſt.

4 Et ſic patet intellectus ad l. ſed addes, § fin. ff. locat. & l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſor. vt procedant iuxta diſtinctionem prædictam.

5 Sed pone vnũ, quod de facili euenire poteſt famulus, vel officialis vacauit, & potuit locare operas ſuas alteri, ſed noluit, nũquid habebit mercedem a primo, cum quo non ſtetit per eum? Vtique non, quia eſt in culpa, & ſibi imputet, ita glo. quam ibi ſequitur Fulgoſ. in l. qui operas, ff. locat. Quod verum eſt vltra Fulgoſ. niſi ex iuſta, & legitima cauſa recuſauerit alii ſeruire, quod arbitrio iudicis remittitur, vt no. Caſtrenſ. in l. ſed addes, §. fin. ff. locat. Facilis ex rerum experientia eſt excuſatio, poteſt enim eſſe, quod ille eſſet homo rixoſus, phantaſticus, vel alia ſimilis cauſa adſit.

6 Notabilis tamen eſt textus, nec ſilentio prætereundus, in allegata l. qui operas, multi enim Ciues, vel Communitates Caſtrorum conueniunt cum Aduocatis ad tot pro quolibet anno, licet enim per annum forte nunquam vſi ſint opera talis Aduocati, tamen mercedem habere debet, ex quo non ſtetit per eum, quia poteſt eſſe quod econtra in alio anno multum vſus ſit, non tamen ſalarium augendum erit.

Sed nunquid perquiret famulus ex ſe, ſi ab alio mercedem recipere poterit?

7 Sed pone quod locator inuenit alium conductorẽ a primo, tamen primus non vult, vt locet alii, poteritne petere mercedem a primo, ex quo non ſtat per eũ? Vtique ſic, ex quo nihil eſt ſibi imputandum, vt pulchre declarat Caſtrenſ. ad d. l. ſed addit. §. fin.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO non inutiliter in materia ſalarii tam Medici, quàm Aduocati, & Procuratoris, de his enim promiſcue Doctores loquuntur, quõ ſalarium dicatur incertum, ad materiam, l. ſalarium. C. mãdat.

1 Et reſpondetur, quòd incertitudo reſpectu ſalarii eſt duplex, quædam eſt incertitudo re, & genere, vt ſi facies hoc, benefaciam tibi, & ſimile, quædam eſt incertitudo re, ſed non genere, vt ſi facies hoc, dabo tibi equum, veſtem, vel quid ſimile. Primo caſu promiſſio ſalarii non valet, ſecundo caſu ſic. Ita Rofred. in forma libelli, quo petuntur ſalaria par. 5. vbi ſubdit, quòd hoc caſu præſtando mediocrem liberatur, ex iuribus per eum allegatis.

2 Et addo glo. notabilem, & magiſtralem in materia ſalarii Aduocati, Medici, & Procuratoris, ſun latam in materia, & tractatu locati & conducti, in l. ſalariũ, ff. mandat. quod ſalarium Medici, vel Aduocati poteſt peti quatuor modis, certi condictione: ſi certum promiſſum, actione ex ſtipulatu: ſi incertum eſt promiſſum, condictione ex lege: ſi nullo pacto ſit conuentum ex l. 1. C. de ſuffrag. officio iudicis, ſiue extra ordinem, ſi non fuit promiſſum, neque conuentum, vt l. 1. §. in honorariis, ff. de extraordin. cognitio.

3 In ſalario verò Procuratoris diſtinguitur. Aut alias erat facturus, aut non, ſi erat, & incontinenti fuit conuentum agitur contraria mandati, vt in l. 1. vbi Cin. hoc idem ſequitur, C. mandat. ſi ex interuallo tũc extra ordinem, vt in d. l. ſalarium, ff. mandat. ſi verò non erat alias facturus, aut factum tale conſueuit locari ab illo Procuratore, & tunc agitur locati, vt l. 1. & ibi no. ff. mandat. aut non conſueuit locari, & tunc agitur præſcriptis verbis, vt l. naturalis, §. at cum do, ff. de præſcriptis verbis.

4 Et ſubdit ibi Accurſ. in ſua gl. vt diſpoſitio §. in honorariis, de ſalario Aduocati non excedente ſummam centũ aureorũ, procedit, & habet locũ in procuratore, qui & patronus, & Aduocatus dici poteſt, per l. 1. §. aduocatos, & §. licita, ff. de var. & extraord. cognit.

Et ſic habetur ampliatio ad l. 1. §. in honorariis, ff. de extraordin. cognition.

5 Et notare placeat modum procedendi ipſius gloſſæ, dum enim de Aduocato loquitur, loquitur cum aliquali dignitate verborum: dum deſcendit ad procuratorem humiliat ſe, vocando eos locabiles, poſtea vult aliquantulum exaltare appellando eos patronos, & Aduocatos.

6 Secundo notare placeat, quòd diſpoſitio loquens de Aduocato, vel patrono vendicat ſibi locum, & in Procuratore.

7 Addo prædictis vnum in materia locati, & conducti, quod ponit Cin. in l. 1. C. mandat quod datur ſalariũ licitum, & illicitum: illicitum, prout eſt de quota litis, per l. ſi contra, C. mandat. vt dixi ſuperius tit. de fruct.

Digitized by Google

fruct.& lit.expenſ. Similiter aliud eſt ſecundum eum ſalarium,aliud merces. Salarium proprie eſt vti dominus promittit,& ipſe erat aliàs facturus,vt ff.mandat. l.ſi remunerandi, in princip. ſed vbi non erat alias facturus,tunc eſt merces,vt l.1.in fine,ff.mandat.

8 Similiter alia merces eſt in pecunia numerata, alia non,vt dixi ſupra de ſubſtantia locationis. Primo caſu agitur locati,vt ibi dixi,quia locatio propria conſiſtit in pecunia numerata: ſecundo caſu agitur præſcriptis verbis,d.l.naturalis,§.at cum do. Iuxta quæ infert ibi Cin. in hac locati materia ad practicabilem quæſtionem, quod ſi Correrius, vel alius mercenarius venit ad me, & do ſibi litteras transferendas in partibus, ſi rediens non portat pecuniam, & petit ſatisfieri, tenebor arbitrio iudicis præſcriptis verbis, ex quo non erat aliàs facturus, vt per eum, ex l. ſi tibi, ff.de præſcript.verb.& In ſtit locat.in princip.

9 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. 1. §. mandatum,ff.mandat.& l.licet, C.mandat.quod mandatum debet eſſe gratuitum, ideſt gratiam conferat, & ob id meretur habere gratiam, & ſic præmium, vt ibi Cinus exponit.

10 Et ſic infertur, quod inter medicum,& infirmum, aduocatum, & clientulum non eſt proprie locatio, ſed agitur præſcriptis verbis. Alex.ad Bart.ad l.2.§. adeo, ff.locat.& ob id non diſtinguitur ſicut in procuratore: aut erat alias facturus, vel non. Alber.ad l.ſalarium, C.mandat.vbi honorarium appellat.

QVAESTIO XIIII.

1 VISIS aliquibus quæſtionibus de Medico ad actũ practicum deueniendo libellus concipitur iuxta intentatam actionem, quæ multiplex eſt, vt ſuperius vidimus. Et quoniam vt plurimũ intentatur iudicis officium ad ſalarium, vel mercedem conſequendam, cum vt plurimũ fiant ſolutiones iuxta taxas Ciuitatum,vel Prouinciarum in Aduocato,& Procuratore loquendo: narretur,quod præſtitit patrocinium in tali cauſa,& quod implorando iudicis officium cogat,& compellat ad dandum tot,iuxta l.1.ff.de extraord.cognit. In Medico autem cogi,& compelli ad ſoluendum ſalarium conuentum. In nutrice,vel conuentum,vel conſuetum,quæ conſuetudo ſummarie deducenda eſt, & de obſtetricibus dixi, & quæ de Medico dicta ſunt, in nutricibus locum habent.

2 Articuli verò primo loco articulandi ſunt, quod aliquis ſit Medicus, Aduocatus, Grammaticus,Obſtetrix, Nutrix.

3 Secundo quod doceat, præſtet medicinam, patrocinium,ſeruiat,vel nutriat,vt l.1.ff.de extraordin. cognit.& hoc in tali cauſa, & reſpectiue.

4 Tertium, quod conſuetudo eſt quod præſtentur tot, vt colligitur ex Rofred. in præcitato loco, licet multa ibi per eum poſita hodie non ſint in vſu, & vt plurimum mercedis cauſæ ſummariſſime cognoſcantur, & decidantur.

5 Addo tamen vnum tam pro Medico,quàm Doctore, quod Medico, uel Doctori ſalariato eſt danda, & conducenda domus in loco celebri, & famoſo,ad hoc vt facilius reperiri poſſit. Caſus eſt ſingularis in l.2. §.ſed,& caſus. Scip. Naſia. ff.de origine iuris, quam ſingularem dixit ibi Cagnol.nu.175. Barb. in proœm. Clement.nu.48.Roma.ſingular.824.

6 Quod facit pro iſtis Communitatibus,qui Medico conducto promittunt dare domum, debet enim conduci in loco celebri, & reperibili, & facit etiam pro Aduocatis, Procuratoribus, ac etiam Notariis, quia non debent habere domos in locis reconditis,quia litigantes ægreferunt, ſed in uiis publicis, & iuxta plateas, & palatia.

QVAESTIO XV.

EST quæſtio facti. Medicus,uel officialis prohibetur refirmari, ſi refirmetur, an valeat regula,l. patre furioſo,facit quod ſic. Vnde clericus prohibetur conficere inſtrumenta,pariter Aduocatus,& Procurator,ut de Clerico, per Iaſ.in l.1. §.huius ſtudii,ff. de iuſt.& iur.de Aduocato, & Procuratore de Decurionibus, Aduocatis,& Procuratoribus, per gloſ.in l. generali, C.de tabular. lib.10. tamen ſi exerceant inſtrumenta,ualent,& tenent, de clerico Bart. in l.uniuerſos,C.de decur.lib.10 & conſil.61. Filiusfamilias Butr.in ca.fin.in fine de conſlit.de Aduocato,& Procuratore, Bart.in d.l.generali, & in l.2. eod.tit.cogita tamen,quid æquius uidetur, maxime quia in clerico non eſt totum, ut per Iaſ.in l.patre furioſo, nu.14. ff. de his, qui ſunt ſui, uel alieni iur. & hic non eſt locus ſuus. Quæ omnia faciunt pro ſtatutis,& aliis decretis conciliorum, Ciuitatum, ubi ex aliqua cauſa prohibentur refirmæ.

QVAESTIO XVI.

1 AN Medicus poſſit derelinquere infirmum ſalario non ſoluto, & aliqui tenuerunt quod ſic. Aret.in §.præterea,Inſtit.ad l.Aquil.

2 Contrarium uerius, ſed agere debet ad intereſſe. March. deciſ.646. par.1. vbi ampliat idem in Aduocato. Et eſt æquior opinio.

De Ambaſciatore.

QVAESTIO I.

De Legationibus.

QVAERO. Ambaſciator rediit a ſua legatione hora tertiarum, debetne habere ſalarium totius diei?

1 Primo uidebatur dicendum, quod non pro integra die,ſed pro rata temporis debeat habere ſalarium,per l.de diuiſione, ff.ſolut.matrim.

2 Secundo pro hac parte facit l.3. §.minorem, ff.de minor.ubi fit cõparatio de momento ad momentum.

3 Pro contraria parte facit, quia dies inceptus habetur pro completo,l.qua ætate,ff.de teſtamen.l.in uſucapione, ff.de diuerſ.& temp.præſcript. l.anniculus, ff.de uerb.ſignific.

4 Secundo pro hac parte facit l.3.ff.de uerbo.ſignif. Et hanc opinionem ſecundo loco poſitam tenet Bar. in d.l.de diuiſione,in fine, & ibi Iaſ pariter in ultimis uerbis,ff.ſolut.matrim. Bald. remiſſiue loquens,in l. ſalarium, C. mandat.

5 Contrariam tamen ſententiam primo loco poſitã, & ſic quod reſiduum reſtituere debeat, tenere uius eſt Din.in l.Lucius,§.a te peto,quæ eſt lex penul. ff. de

leg.

legat. 2. & ibi Bal. hoc no. ff. de legat. 2. Imol. in l. continuus, §. cum ita, & ibi Angel. ff. de verb. oblig. Ang. in l. 1. §. impenſa, ff. ad l. Falcid. in l. quoniam liberti, C. de teſtamen. Bar. Veron. in l. 3. ff. de verbor. ſignif.

6 Poſſet primo loco ita diſtingui, quod Ambaſciatores duplici modo tranſmittantur per Communitates, & loca. Primo modo tranſmittuntur expenſis Communitatis, quæ dat in diſceſſu certam quantitatem pecuniarum pro expenſis faciendis, & iſto caſu non tenentur reſtituere quod ſupereſt. Secundo modo tranſmittuntur Ambaſciatores eorũ proprijs ſumptibus dando eis in recompenſationem certum ſalarium, & tunc tenentur reſtituere reſiduum. Ita Imol. in l. continuus, §. cum ita, ſub nu. 4. ff. de verb. obligat. Dans pro cautela Communitatibus locorum, vt Ambaſciatores citius ſe expediant, & redeant, dare quod vadant ſuis ſumptibus, dato certo ſalario in recompenſationem laboris.

7 Et ratio differentiæ videtur eſſe, quia vno caſu eſt electus vt nudus miniſter, merito reſtituit reſiduum: alio caſu nõ l. creditor, §. ſi inter, ff. mand. vbi text. ponere videtur hanc diſtinctionem. Commendat Alex. ſubobſcure tamen, ad l. ſi hæres, ff. de condict. ob cauſam, & in l. de diuiſione, ſub num. 5. ff. ſolut. matrim.

8 Secundo loco in hac materia diſtingui poſſet vltra aliorum diſtinctionem. Aut loquimur in tempore cõpetenti, puta redit infra menſem, remanentibus adhuc tot diebus, & tunc poſſet cogi ad reſtituendum reſiduum iuxta diſtinctionem ſupra poſitam, eſt enim tempus conſiderabile tot dierum, & ita loquitur opinio tenentium quod reſtituere teneatur. Quandoque redit in principio vnius ſummo mane, & veſpere ſabbathi, quæ luceſcit in prima ſabbathi, & tunc nimius rigor, & nimia ſubtilitas uidetur diuidere diem, & in his terminis loquuntur Bart. & ſequaces, prout uideri poteſt.

9 Et ultra reſolutionem factam in principali concluſione colliguntur multa utilia ex iuribus hinc, inde adductis in hac locati & conducti materia.

10 Primo loco ponderandus eſt text. in d. l. Lucius, §. a te peto, ff. de legat. 2. & poſſet ex eo inferri, quod dedi Sempronio quinquaginta, ut aſportaret e Venetiis aliquid pulchrum: ſi quid ſupereſt, eſt ne reſtituendum? Vtique ſic, per illum textum.

11 Pariter dedi Sempronio triginta, ut faceret euacuare puteum, cloacam, caſalenum, uel ſimile, ſi quid ſupereſt, eritne reſtituendum? Vtique ſic, per illum textum, & iura conſiderant, an quis ſit ut nudus miniſter, uel non. Et dicitur quis nudus miniſter, uel merus executor, quando primo loco in diſpoſitione iniungitur onus aliquid dandi, uel faciendi, ut per Bar. in l. ſi quis Titio, ff. de legat. 2. Vnde ſi dico, trado Sempronio quinquaginta, ut tale quid faciat, tunc non eſt nudus miniſter, ſed ſi conuertat uerba; uolo quod Sempronius faciat mihi tale aliquid, pro quo faciendo promitto, uel trado tot, tunc incipiendo ab onere, uel opere faciendo ſubſequendo præmium, erit nudus, & purus miniſter, & tenebitur reſtituere reſiduum.

Vnde inſpiciendũ eſt quid præcedat, uel ſequatur.

12 Et per hoc dico: ſi in inſtrumento dicatur *Sempronio promette farmi la tal coſa, & perciò io li dò tanto*, tunc tenetur reſtituere reſiduum, quia eſt merus miniſter, ſecus econtra, & ita expreſſe colligitur ex d. §. a te, & ibi ſentit etiam Caſtren.

13 Secundo loco notabilis eſt text. in d. §. a te peto, in uerb. pro hoc, ad propoſitum materiæ locati, & conducti, de qua agimus, quod dictio, pro, importat modum. Vnde ſi pro opere faciendo promitto certum quid, peti poterit antequam opus inchoetur, maxime ſi aliter facere non poſſet, ut l. ſi uero non remunerandi, in fi. ff. mandat. niſi illud pro tunc fieri non poſſet, quia debet expectari tempus, antequam petat, ut l. nec ſemel, §. ſi inhabitat, ff. quando dies legat. cedat.

14 Paſſim hoc occurrit, maxime cum impotentibus, & pauperibus. Conducit quis operarium ad euacuandum puteum, uel cloacam, uel uiam faciendam, uel aliquid ſimile. petit operarius aliquid ad bonum computum, antequam incipiat. Vtique poteſt, per prædicta, & no. Caſtrenſ. in d. §. a te peto; & maxime ſi quædam ad faciendum parauit, ut dicit text. in d. §. fin. l. ſi uerò non remunerandi; multi tamen parare non poſſunt, niſi prius pecunia paretur.

15 Tertio loco notabilis eſt gloſſa in l. eos, §. fin. in uerbo, commeauit, ff. de falſ. ſuperius allegat. quod ſi correrio promittantur tot pro die puta computando uiginti milliaria pro quolibet die, ſi uno die faciat quadraginta milliaria, recipiet pro ſalario duorum dierum. Videbis in facto contendere ſic. *io voglio tanto.* replicatur. *perche tanto? che tempo ci hai meſſo? l'hai fatto in vn giorno?* non eſt bona replicatio, quia ille conductor ex ſollicitudine ſua potuit celerius ſe expedire; multi enim non dormiunt, & de nocte laborant, ut citius lucrentur, & celerius ſe expediant.

Solet autem in itinere peragendo dari unus dies quietis in qualibet hebdomada, qui dies erit Dominica ex generali obſeruatione Eccleſiæ, ut dicit Imo. in d. §. cum ita, ſub nu. 5. ex glo. in c. cupientes, §. quid ſi per uiginti, in uerbo, comparere, poſt medium, de elect. lib. 6. quam in hoc tantopere commendat Felin. in c. cum olim, de except.

16 Quod iure non probatur, nec iure prohibitum uidetur die Dominico, uel feſtiuo iter facere, & inuehitur Alciat. in l. 3. in uerb. integrum diem, ſub num. 4. ff. de uerb. ſignific. & fortaſſe itinerando, otia, prauæ cogitationes, & peiores operationes tolluntur.

Et ſic habetur limitatio ad l. dies feſtus, C. de feriis, ut non procedat in itinere faciendo.

Parergon.

17 PRoh temporum calamitas, ubi hodie dies quietis? ubi obſeruantia legis erga dies feſtos? quid. n. agunt homines diebus feſtiuis? capiuntur homines in medio plateæ pro quolibet minimo debito, fiunt executiones reales in domibus pauperum lugentium, & lachrimantium, ſpoliantur cubilia, iudices nunquam quieſcunt ab importunis informationibus litigantiũ, & Procuratorum, fiunt nundinæ, uenduntur, & paciſcuntur animalia, & omnia mechanica negocia in feſtiuitatibus reſeruantur, ſtupra, adulteria, & maiora in feſtiuitatibus præoccupantur, non mirum ſi peſtes, & cariſtiæ continuatæ proueniunt.

In computatione igitur itineris, & dierũ non ſunt detrahendi feſtiui dies, etſi citius eo computato redire potuit, ſibi imputet, quia poteſt hiſce diebus iter fieri. Habenda inſuper eſt ratio itineris, & uiæ; Si enim Ambaſciator faciat uiam longiorem, cum potuiſſet facere breuiorem, excuſatur, quia uia longior eſt planior

& com-

& commodior. Bal.in l.non ſolum,circa principium, ff.de excuſatio.tutor. & ibi ponit Bart. in § omnis, in uerſ.rectam uiam dirigens. Angel.& Imo.in l.ratum, ff.de ſo'uto. Bal.in l.hi qui, ff.ex quibus cauſis maior. Vnde Tudertinus ad Peruſinam Vrbem accedens, ſi per collinam irecitius potuiſſet, & iuit per uiam magis planam audietur,pariter Bononienſis Romam uocatus per Flaminiam,& Picenum ibit, licet per Etruriam Titius peruenire potuiſſet. Alciat.in l.3.in uerb. paſſuum, nu.4. ff.de uerb.ſignific. ex l.1.§.1.ff.de his, qui deiecer. Archid.in cap.ſtatutum,de reſcript.lib.6. Pariter admittitur iter longius, quando tutius ſit,l.fi. §.cum enim, C.de iur.deliberan

18 Bene uerum eſt, quod ſi Ambaſciator uadit per uiã tranſuerſalem, non rectam, & diutius permaneat, & maius, longiusque ſalarium habeat, debet habere ſolum illud ſalarium, quod habuiſſet,ſi feciſſet uiam rectam. Bart.per illum text.in l.qui finales,C.de nauicular. lib.11.in l.penult. ff.de itiner. act. priuat. in l.non ſolum, §.diuus,ff.de excuſat.tutor. in l.1. ff.de his qui deiecer.ubi derobatus in uia inſolita,& noua, ſibi imputet.Corſet.in ſingular.ſuis,in uerb.Ambaſciator 3. ubi commendat etiam,& magni facit,quod pro Ambaſciatoribus mittantur uiri grati, & beneuoli ipſi magnati,uel Principi ex cap.in grauibus, 3.q.7.quod etiam ualde commendauit Abb.in rubr.de uit.& honeſt.cler.uiri gratioſi, breues in loquendo, & ſubſtantiales,ordinati,& non confuſi.

19 Aequitas etiam conſideranda eſt circa tempus in redeundo,ut non ſit nimis longum, uel otioſum,nec nimis breue in componendis ſarcinulis, & ſimilibus. Vnde id omne iudicis arbitrio relinquẽdum eſt. Menoch. lib.2. centur. 2.caſ 153. de arbit. iudic. in propriis terminis Ambaſciatorum. Sfort.de reſtit.in integ.par.1.q.27.art.3.vbi etiam in Aduocato datur terminus ad componendas ſcripturas.

De Ambaſciatore mortuo.

QVÆSTIO II.

QVAERO. Deceſſit Ambaſciator ante legationem finitam, an debeat habere ſalarium totius temporis, uel pro rata.

1 Et primo uidebatur pro rata, ex l.qui inſulã, §.qui ædem, ff.locat.qui textus iuncta glo.ſi.clarius expenditur; dicit enim, quòd eſt facta locatio operis in pedes, quòd poterit peti æſtimatio ante opus perfectũ, & ibi quærit Accurſ.an ſit æſtimandum opus imperfectum,& dicit quod non,dicens quomodo ęſtimabitur,quod non eſt?cum non entium nullæ ſint qualitates,l.eius, qui in prouincia, ff.ſi cert. petat. quomodo igitur æſtimabitur, uel iudicabitur tẽpus futurę legationis duraturum?cum nondum acceſſerit,& de futuris contingentibus non ſit determinata ueritas,& potuiſſet citius, vel tardius hoc prouenire?

2 Secundo loco pro hac parte l.Seio,in fin.uerb.ff.de annu.legat.ubi labor, & pecunia diuiſionẽ recipiunt, & pro menſura laboris pecunia præſtatur, ergo Ambaſciatori, uel eius hæredi pro rata temporis ſeruitii præſtiti eſt ſoluendũ ſalarium,& non pro toto tẽpore.

Pro contraria parte facit l.legatus, §. ſi quis in munere, ff.de legation. & hæc eſt uerior, ex d.§.ſi quis in munere, & ita tenet Alex.in d.l.de diuiſione, num.5. Firmia.in ſuo repertor.in uerbo, Ambaſciator.

Ampliatur iſta concluſio, ut nedum ſalarium acceptum reſtituere teneatur, ſed non datum petere poſſit hæres ipſius; ita ex l.diem functo, & aliis iuribus per eam allegatis tenet glo.in d.l.legatus, §.ſi quis,in munere, & ſic impedimentum proueniens a caſu non eſt impedimento,nec præiudicat,prout ſuo loco dicetur.

3 Et recolligendo utilia in hac quæſtione ad propoſitum materię locati & conducti,de qua agimus,ponderabilis eſt tex.in d.§.ſi quis in munere,ibi,ſumptus, qui proficiſcenti quaſi in legationibus tunc temporis darentur ſolum ſumptus, non autem tot magna ſalaria, prout his temporibus petuntur.

4 Notabilis eſt etiam l.Seio, ſecundum Alber. ibi ad tria. Primum,quòd ſi clientulus concordauerit in calculo ferendæ ſententiæ, quod debet habere ſalarium pro rata laboris, & cum hac opinione ipſe reſidet, & per eundem in l.1. C.de ſuffrag.dixi ſuperius in tit.de fruct.& lit.expen.ibi, placeat uidere.

5 Secundum de famulo, qui locauit ſecum tribus, quorum unus moritur, quod ſit diminutio pro rata; dixi ſuperius in materia famulorum.

6 Tertium eſt de magnate, uel Capitaneo,uel ſimili, qui conduxit Aduocatum pro ſuis militibus, ſi aliqui moriantur, ſit diminutio pro rata, ut per Alber. in l. poſt duos, C.de aduo.diuer.iud.& in l.1. C.de ſuffrag.

7 Et ſic nota caſum in materia impedimẽti, ibi enim uenit caſus in perſona illius,cui ſeruiendum erat. Poterat dicere Seius,quid ad me? non ſum in aliqua culpa,nolo quòd iſte caſus mihi noceat,tamẽ in parte nocet, quia ſit diminutio pro rata, & partim prodeſt, quia remanet quoad uiuos, & ſic eſt in aliqua ſpe lucri,& licet ibi fuerit dictum de filiis indefinitè, & ſic cauillosè dici potuiſſet, poſtquam non poteſt ſeruire omnibus, careat omni lucro, tamen ibi ſit diminutio pro rata tam quoad bonum, quàm quoad malum.

8 Et ex prædictis apparet reſolutio circa caſum contingentem: quandoque enim contingit caſus in perſona conductoris,& locatori non nocet,ut in domino mortuo pendente anno famulatus,& ſimilibus. Bene uerum eſt, quòd adhibetur quædam æquitas in diminuendo pro rata diminuti laboris, prout in exemplo l.Seio,in eo etiã caſu filii non erant conductores proprie,& tamen ſunt in ſimili ſtatu. Quandoque caſus contingit in perſona locatoris, & ei non nocet,& cõductori ſic, ut in Ambaſciatore, famulo infirmo, & ſimilibus diſcurrendo contingit, poterat enim dicere conductor famulo infirmo, ſi non ſeruiſti quid ad me? fuiſnè cauſa tuæ infirmitatis? cur mihi tua infirmitas debet eſſe damnoſa? & tamen famulo, uel ſimilibus non nocet, quia caſus eſt in perſona locatoris, cui in hoc fauetur.

De Ambaſciatore infirmo.

QVAESTIO III.

1 QVID ſi Ambaſciator in legatione infirmetur? faciunt quæ dicta ſunt de famulo infirmo,& uera uidetur reſolutio, quod pro tẽpore infirmitatis ſalarium debeatur. Bartol.& Alberic.per illum textum in l.ſi cui,§.tam diu, uerſic.plena ſi infirmitate, ff. ex quibus cauſis maior. ubi etiam textus vult, quòd nedum habeatur ratio infirmitatis, ſed hyemis, nauigationis,

Digitized by Google

tionis, & aliorum caſuum, & ponderandus eſt textus ibi, humanitatis ratio habenda eſt, ideſt, humanum eſt infirmo miſereri, vel humanum eſt infirmari, & ſic humanitatis ratio habenda eſt; idem tenet Alex. ad Bart. in d. §. ſi quis in munere. Iaſ. in l. diem functo, nu. 48 ff. de offic. aſſeſſor. Sfort. de reſtitut. q. 11. art. 6. Felin. in c. quam ſit, col. pen. in medio, de Iudæis.

2 Ampliatur iſta concluſio, vt nedum ſalariũ debeatur, & currat, ſed ſint reficiendæ omnes expenſæ pro medico, medicinis, & aliis ex cauſa infirmitatis; ita Alberic. in d. §. tam diu, per l. Paulus, ff. de legat. vbi ſimiliter tetigit allegandu bonum textum, in l. cum duobus, §. quidam ſagariam, ff. pro ſoc. Bartol. in l. ſeruus communis, ff. de furt. in l. a. & ibi Alex. ff. ad l. Rhod. de iact. & in d. §. ſi quis in munere.

Caſus eſt contingibilis, quia vt plurimum tranſmittuntur pro Ambaſciatoribus viri delicati, qui ex minimo incommodo infirmantur.

QVÆSTIO IIII.

QVAERIT Iacob de Arena. Sunt deputati duo Ambaſciatores, vnus quorum infirmatur, ſocius non infirmus expectat eum, donec expediat, debet pro iſto tempore habere ſalarium?

1 Et videtur quod ſic, ex l. abeſſe, ff. ex quibus cauſis maior. ibi, & comites legatorũ, & qui ſunt pro ſalute militũ gaudent priuilegio, l. inter eos, §. fin. ff. eod. tit.

2 Item quia ſocietas obtinet vicem fraternitatis, vnde eum relinquere non debet, l. verum, ff. pro ſoc. nam ſine dedecore, & ruſticitate relinquere non potuiſſet, l. nepos Proculi, ff. de verbor. ſignific.

3 Ipſe diſtinguit, aut erat neceſſarius iſte ſocius infirmo, & tunc debet habere ſalarium, aliàs non per iura ſuperius adducta, & eum ibi ſequitur Alberic. in d. §. tam diu.

4 Puto conſiderandum, aut ſocius interfuit pro infirmitate tantum, quia fortaſſe negocia erant iam expedita, aut interfuit etiam quia perfecit, & ad finem reduxit negocia ante infirmitatem inchoata.

QVAESTIO V.

1 TRANSMISSI ſunt, prout regulariter a Ciuitatibus fieri ſolet ad Vrbem ad Sanctiſſimum D. N. Sixtum Pontificem Maximum duo Ambaſciatores: vnus decedit in tempore Ambaſciariæ, ſocius remanens, complet id, quod per ambos erat faciendum, accreſcetne ſibi ſalarium ſocii ſui? Quilibet diceret quod ſic, ex duplici labore impenſo. Contrarium eſt verius. Bartol. per illum textum, in l. a. C. de legat. lib. 11. commendat Alexan. ad Bart. in l. legatus, ff. de legat. Bald. in l. is autem, ff. ex quibus cauſis maior. Imo. in l. continuus, § ſi ab eo, ff. de verbor. obligatio. Petr. Rauen. ſingul. 34.

3 Declaratur hęc concluſio ex mente Ange. ibidem, vt procedat, & habeat locum, quando dicti Ambaſciatores eſſent deputati ad idem officium, & negocium peragendum, ſecus ſi ad diuerſa, quia duplex ſalarium, & ſic ſocii ſui habere debent, per l. binos, C. de aduocat. diuer. iudic.

4 Solent Ambaſciatores promiſcuè tranſmitti, non diſtinguendo inter eos officia, tamen inter ſe faciunt partitas, & diuidunt negocia, & nota Angel. in citato loco, quia præſupponit mandatum ſuperioris, vt ſocius remanens compleat reſiduum, & faciendu ratum, & firmum erit. Et ſentit Angel. quod ſalarium defuncti cedit ad ciuitatem, & ſic eſt caſus in materia locati & conducti, in quo non eſt locus iuri accreſcendi, etiam ſi labor ſit præſtitus. Et ſic caſus contingens in perſona locatoris, prodeſt conductori, & pro rata reuertitur ad eum.

ADDITIO.

☞ *Sentit Iaſon in l. vnic. nu. 46 C. quand. non petent. partes*

QVÆSTIO VI.

VTILIS, & practicabilis eſt quæſtio, & in terminis locati & conducti, & ſæpius in facto occurrit, prout in perſona Ioan Andreæ Bononiæ in facto eueniſſe teſtatur Bartol. in l. ſi ſeruus, §. quo verò, ff. de furt. ubi Bononiæ tunc temporis legatus huius quæſtionis veritatem ſcire, & audire voluit. Euenit & in facto Peruſiæ in alio Ambaſciatore ab inimicis capto, & derobbato, & vt per Bal. in l. inter cauſas, §. nõ omnia, ff. mandat. circa medium, col. 2. & pendet ſubſtantialiter a materia locati & conducti, prout iura hinc inde allegata luce clarius demonſtrant.

1 Pro parte igitur negatiua facit primo loco text. in l. inter cauſas, §. non omnia, ff. mandat. vbi dãna procuratori cõtingentia dominus emendare nõ tenetur.

2 Secundo pro hac parte facit l. idemque, §. idem, verſ. & ſi ad vecturas, ff. mandat. vbi habens ſalarium talia damna non reputat.

3 Tertio pro hac parte facit l. quod niſi, ff. de oper. libert. vbi vnuſquiſque, quod ſpopondit, ſuo impendio præſtare oportet.

4 Pro contraria parte facit, quia officium legationis eſt neceſſarium. l. 1. §. 1. l. munerum, §. legati, ff de muner. & honor. ergo eis non debet eſſe nociuum l. cum poſtulaſſem, ff. de damn. infect.

5 In hac quæſtione diſtinxit Bartol. in d. l. ſi ſeruus, §. quo verò, & idem ſentit Alber. in d. §. non omnia, & Pernicol. Mozz. de contract. titu. de mandat. nu. 25. tamen iudicio meo diſtinctio Bald. in d. §. non omnia, plenior videtur, & magis ad terminos locati & conducti, reducendo eã ad aliquas principales concluſiones.

6 Prima ſit concluſio. Si ambaſciata fuit procurata, & affectata, communitas non tenetur ad aliquod damnum; ſed ſibi imputet qui procurauit, facit l. qui data opera, ff. ex quibus cauſis maior. & l. tria omnia inaffectata, ff. de excuſatio. tutor. & l. vniuerſi, C. de legat. lib. 11. & in hoc omnes concordant, vt apud eos videri poteſt, limitantes hoc non procedere de Curialitate, ideſt de æquitate, & ſic vbi eſt attendenda æquitas, talia damna ſunt reficienda.

7 Et certe qui honores affectant, non ſunt digni alia compenſatione, niſi quod etiam damna fortuita non ſint reficienda, & temporibus noſtris multum homines præhenſant, & ambiunt honores, & magis dominatur ſuperbia, quam fortaſſe in alio quouis tempore, quare digni ſunt tali, & maiori præmio.

8 Et ſic eſt ad propoſitum materiæ locati & conducti, quod caſus contingens in perſona locatoris, non nocet conductori, quando eſt locatio affectata, & mendicata.

Vnde

Digitized by Google

9 Vnde multi affectant ſeruire alicui pro famulo, certe ex caſu contingenti non excuſabitur, idem in procuratore, & ſimilibus dici poterit.

10 Secunda principalis ſit cõcluſio. Quando officium legationis, & Ambaſciariæ non fuit procuratum, & damnum contingit ſine delicto alicuius, puta naufragio, vi vẽtorum, vel ſimili, dominus, vel Communitas non tenebitur, ſi culpa ordinaria fuit ad caſum, ſed ſibi imputet, ex l. ſi vt certo. §. interdum, & l. in rebus, §. 1. ff. commod. Et ſic conductor non tenetur de caſu contingenti in perſonam locatoris, quando culpa locatoris fuit ordinata ad caſum, & quando culpa dicatur ad caſum ordinata, dicam ſuo loco.

11 Tertia principalis ſit concluſio. Quando damnum contingit ſine delicto alterius, nec culpa fuit ordinata ad caſum, dominus, vel Communitas non tenetur, ſi damnum contingit in rebus ſuperfluis, non neceſſariis. l. ſi ſeruus, §. quod verò, verſ. hoc ita puto, ff. de furt.

12 Quarta principalis ſit concluſio. Quando damnum contingit ſine delicto alterius, nec culpa fuit ordinata ad caſum, dominus, vel Communitas tenetur, ſi damnum contingat in rebus neceſſarijs Ambaſciatori, l. duobus, §. damna, & §. quidam ſegariam, ff. pro ſoc.

13 Quinta principalis ſit concluſio. Quando damnum contingit cum delicto alterius, & fuit illatum propter inimicitias mittentis, & in ſui iniuriam, debet ſibi emendari, ſecus ſi propter inimicitias Ambaſciatoris, vt l. ſi merces, §. culpæ, ff. locat. & l. in his, in princip. ff. ſoluto matrim. & dicam latius ſuo loco ad materiam, §. culpæ.

14 Sexta principalis ſit concluſio. Quando contingit damnum ex alia cauſa, puta lucri, latronum, vel ſimili, & poteſt damnificatus agere contra damnificãtem, tamen eſt in electione ipſius, contra quem agere velit, iuxta diſtinctionem, & notata in l. cum in plures, §. veſtimenta, ff. locat. & l. ſi tibi rem, ff. de præſcript. verbis.

15 Septima principalis ſit concluſio. Quando Ambaſciator damnificatus non poteſt agere contra damnificantem, debet ſibi damnum emendari, d. §. damna, & d. §. quidam ſegariam.

16 Et vide Iaſ. ſuccinctè tamen loquentem in l. ſi pecuniam, §. ſed ſi acceperit, ff. de condict. ob cauſ. Aufrer. ad Tholoſ. q. 360. Commendat etiam Bartol. in d. §. quo verò, in fine, an res amiſſæ fuiſſent naturaliter perituræ, vel non.

17 Vnde cum venit caſus in hac locati & conducti materia, non ſufficit dicere hoc caſu euenit, ſed inſpiciendum eſt, an fuerit culpa patientis, vel non ordinata ad illum caſum. Item conſideranda eſt duplex qualitas rei, puta an eſſet de ſuperfluis, vel non, & an eſſet naturaliter peritura, vel non.

18 Et circa præſentem indagationem recolligendo aliqua vtilia, primo notabilis eſt text. in §. non omnia, quod inter caſus fortuitos connumeratur languor ſuus, & ſuorum.

19 Vnde, ſi cõductor impeditus infirmitate patris ſui, vel fratris, vel filii, aliquid adimplere non potuit, excuſabitur tanquam ex caſu fortuito.

20 Notabilis eſt etiam textus ſuperius allegatus in l. idemque, §. idem Labeo, ff. mandat. quod ſi ego accepi factorem generalẽ ad negocia domus meæ peragenda, ſi recipit ad vecturã equum pro viſitandis prædiis, debent ſibi impenſæ refici: tamen ſi habeat ſalarium, tenetur de ſuo, tamen pondera textum duo dicentem; quod ſit ſalariatus, & quod ita conuentum ſit. Et videmus paſſim, quod factores, & adminiſtratores equitant cum equis dominorum ſuorum, & ſi conducunt, hoc faciunt ſumptibus domini.

21 Tertio loco notabilis eſt textus in l. ſuo victu, cum ll. ſequent. ff. de oper. libert. de quibus ſuperius locuti ſumus, quod vnuſquiſque tenetur præſtare operas ſuo impendio, quas promiſit. Vnde coptinatarii tenentur eorum impendio.

22 Et facit ad quæſtionem, quod ſi aliquis pauper locauit operas ſuas ad euacuandum caſalenum, vel ad purgandum puteum, aut cloacam, quod ſi aliunde viuere non poſſit, debet detrahi tantum temporis, vt victum aliunde quærere poſſit, nec debet ſollicitari a conductore, vt obſeruet in tempore, quia de tempore conuento detrahendum eſt, vt victum quærere poſſit; Et ſi apud paganos hoc ex ſimplici iudicio diſcretionis obſeruatum fuit, quid agẽdum inter Chriſtianos? melius agendum eſſet, & ita tenemur, & nõ facimus, & male ſane. Præterea textus in l. cum in plures, §. veſtimenta, ff. locat. poteſt ad practicam accommodari, & facit ad quæſtionem facti. Ego dedi Sartori, vt faceret veſtimentum, & fortaſſe veſtem vxoris ſericam cum trinis argenteis, quæ abſorbent maiorem partem dotis in graue damnum familiarum, ſi fures frangant de nocte oſtium, & furentur veſtem, quid agendum? Dat ibi textus practicam, & modum procedendi in iudicio, agere enim potes directe contra ſartorem, vt reſtituat tibi veſtimenta tradita, & ipſo nihil replicante condemnabitur, & proceſſus ſuſtinetur ſecundum intellectum Fulgoſ. ibidem, ſed ſi replicet rem ſibi furto eſſe ſubtractam, & agatur contra furem, tunc iudex proſpiciet, aut eſt domino impoſſibile, aut admodum difficile, condemnabitur ſartor ceſſis ſibi a domino actionibus. Actiones autem tres ſunt: vna competit fulloni, vel ſartori, & eſt actio furti, vt per Accurſ. in d. §. veſtimenta, duæ cõpetunt domino prout rei vendicatio contra poſſidẽtem, & condictio furtiua, & ſic ſcimus in materia furti, quæ actiones competant domino, ſeu quæ locatori, & quæ conductori. Si verò non eſt difficile, tunc parte opponente agendum eſt contra furem ſumptibus tamen ſartoris. Ita practicare docet ille textus, quem Bar. & cęteri notabilem reputant, ex quo colligimus aliqua.

Primum a Bartol. quod eſt quando quis conuenitur ex facto alterius, ille prius conueniri debet ſumptibus conuenti, niſi ſit multum difficile, & hoc arbitrio iudicis.

Secundum eſt, quod fullo, ſartor, & ſimiles, poſſunt opponere beneficium excuſſionis, tamen excuſſio fieri debet ſumptibus petentis, vbi Bald. hoc reputat in ſua lect. valde notabile, ad idem l. vnde quæritur, ff. commodat. dicens eſſe §. notabilem in materia excuſſionis. Et ſic ſi duo ſe in ſolidum obligauerunt ex cauſa conductionis laboritii, vel ſimili, poteſt reus conuentus opponere beneficium excuſſionis, ſi commoditas tota fuit vnius, niſi adſint ſolitæ renunciationes.

23 Tertium colligitur a Fulgoſ. quid quando duo conueniri poſſunt, quorum vnus eſt in dolo, alter in culpa, primo conueniri debet ille, qui fuit in dolo, quam ille, qui fuit in culpa.

24 Et quæ dicta ſunt de ſartore, & de aurifice dici poſſunt, & loquitur §. veſtimenta, quãdo fur erat certus.

Quid

Digitized by Google

Quid ſi erat incertus, & neſcitur, nonne erit caſus fortuitus nulla culpa ſubſiſtente? dicam ſuo loco.

25 Et curabant antiqui polire veſtimenta, & ſępius in iure noſtro de fullone fit mentio, vt in materia locati & conducti, in l. item quæritur, §. ſi fullo, de quo ſuo loco dicam in d. §. veſtimenta, in l. ff. de condict. ob cauſ. in l. fullo, §. itaque fullo, ff. de furt.

QVÆSTIO VII.

PVLCHRA eſt quæſtio apud antiquos gloſſatores excogitata, an donata ambaſciatoribus ſint eorũ propria, vel Communitatibus reſtituere teneantur.

1 Primo videbantur ad Ambaſciatores pertinere, ex l. cum multa, C. de bon. quæ liber. vbi donatio facta a Principe videtur contemplatione illius, cui facta eſt, nec alii cõmunicare tenetur; Vt enim Imperialis fortuna omnes ſupereminet alias, ita oportet principales liberalitates culmen habere præcipuum.

2 Secundo pro hac parte facit l. ſi ſocium, qui, in ſi. in verbo, donauit, ff. pro ſoc.

3 Pro contraria parte facit l. qui proprio, §. procurator, ff. de procurat. & ibi gloſ. inducit ad hanc quæſtionem.

4 Concluſio igitur eſt, quod donatum Ambaſciatoribus, non tenentur ipſi Communitati reſtituere, ſed eſt proprium ipſorum. Bart. in l. ſi verò, §. item quidquid, ff. ſolu. matrimo. vbi Bald. Angel. Fulgoſ. Caſtr. & alii ſequuntur, in l. qui proprio, §. procurator, ff. de procurat. vbi etiam Caſtr. idem tenet Bald. in l. ſi cum manifeſtiſſimi, §. ſi cum in ſecundo, C. de furt. Salic. in l. cum aliquis, C. de iur. deliber.

5 Et hæc eſt communis, & magis recepta opinio. Alexan. ad l. ſed ſi plures, §. in arrogato, num. 12. ff. de vulgar. Caſtrenſ. in d. §. item quidquid. Alciat. reg. 1. præſumpt. 18. num. 2. Emanu. in ſuo theſau. litera D, num. 192.

6 In hac autem materia Alber. poſt Ang. Din. & antiquos facit longam diſtinctionem, in d. §. item quidquid, & in d. §. procurator, ſatis confuſè procedendo, ex ipſius tamen dictis ponam ſequentes limitationes, addendo dicta aliorum Doctorum.

7 Declaratur primo loco communis concluſio, vt non procedat, quando ſit donatum ambaſciatoribus ſub commemoratione Ciuitatis, ita Angel. in d. §. in arrogato.

8 Circa quam limitationem notandum eſt, quod aut expreſſe conſtat, quod ſit contemplatione Ciuitatis, & tunc non eſt dubitandũ, aut ſumus in dubio, & recurrendum eſt ad coniecturas, inter quas vna eſt, ſi vocauit eos per nomina appellatiuè tantum, puta detur Ambaſciatoribus Tudertinis, hoc enim Ciuitatem tantum reſpicit. Si verò appellauit per nomina propria, & appellatiua ſimul, attendendum eſt, quid præcedit, vt per longam ſeriem iurium diſcurrit Alberic. in præcitatis locis.

9 Dubitabilis tamen aliquantulum videtur hæc prima limitatio. primo, quia l. cum aliquis, loquitur, quādo relinquitur ei, qui per ſe capere non poterat. Præterea, & ſecundo, quando relinquitur aliquid filio ſub commemoratione patris, perſona patris adiecta cenſetur gratia demonſtrationis, l. fin. & ibi Bartol. ff. de vſufruct. & in l. ſi filio, ff. de donat. cau. mort. in l. filio, ff. de condit. & demonſtrat.

10 Declaratur igitur ſecundo loco ex qualitate rei donatæ, nam ſi donetur res magna, vel ſimilis, magis cõueniens Ciuitati, quam Ambaſciatori, puta Ambaſciatoribus Florentinis, vel Bononienſibus vnus Leo, Tudertinis Aquila &c. Ciuitati enim factũ videtur, cui magis conuenit, argumento, l. plenum, §. equitii, ff. de vſu, & habitat. ita Alberic. in ſupra citatis locis; cõmendat Alex. in d. §. in arrogato, dicens hanc limitationem admodum placere Abb. in cap. poſtulaſti, de conceſ. pręb. Additio marginalis ad Tholoſan. q. 359. Alex. ad Bart. in d. §. item quidquid. Ioan. Lup. in rub. de donat. §. 45. num. 9.

11 Quid, ſi munus ſit indifferẽs, & vtrique facile conuenire poſſit? putarem in dubio Ciuitati factum, & deberi. Ita colligitur ex Alberic. in d. §. procurator, in ſua diſtinctione, circa medium, ex l. annua, §. a Titia, ff. de annu. legat. & l. ciuitatibus, ff. de leg. 1. & l. ciuibus, ff. de reb. dub.

12 Declaratur tertio, & eſt potius præſumptio quædam, quòd ſi habebat notos ante ambaſciatam, & præſumitur eis donatum, aliàs ciuitati, vt per Alber. in citatis locis, & notabilis eſt §. procurator, l. qui proprio, ff. de procurat. vt procurator etiam ad lites teneatur refundere reliqua.

QVÆSTIO VIII.

1 PRACTICABILIS eſt quæſtio. Eſt ſalariatus Doctor pro anno: tranſmittitur pro Ambaſciatore, debetne habere duplex ſalarium? Vtique ſic, ex quo abeſt cauſa reipublicæ, Bart. per illum tex. in l. Iulianus, §. fin. ff. ex quib. cau. maior.

2 Quod notandum eſt pro aduocato Communitatis Tudertinæ, qui quandoque extra ciuitatem tranſmittitur; nam duplex ſalarium habere debet.

De Mercatore.

DE mercede mercatoris poſui ſuperius par. 1. tit. de ſocio perſonam exercente, & tangam in tit. de vſur. vbi videre placeat, & eſt contractus ſocietatis iuſtiſſimus, vt pro periculo pecuniæ certa merces detur ei, qui eam promittit ſaluam fore. Couarr. variar. reſolut. lib. 3. c. 2. ſub num. 4.

De Fideiuſſore.

QVAERO, an fideiuſſor licite mercedem recipiat pro fideiuſſione facienda?

1 Et primo videbatur dicendũ, quod non, quia mandatum gratuitum eſſe debet, l. 1. in ſi. ff. mandat.

2 Pro contraria parte facit ratio periculi, cui ſe ſubmittit fideiubendo, cum forſan integram pecuniam ſoluet ex proprio patrimonio, prout paſſim experientia docet. Vnde Salomon conſilium dat, ne quis pro altero fideiubeat, Prouer. c. 17. Stultus homo plaudit manibus ſuis, cum ſpoponderit pro amico ſuo. Et iterum, c. 22. Noli eſſe cum his, qui diligũt manus ſuas, & vades ſe offerunt pro debitis.

3 Et hæc opinio eſt verior, quam probat text. & ibi Bar. in l. ſi remunerandi, §. fin. ff. mandat. in l. hoc iure, §. 1. & ibi Bart. & Caſtr. ff. de donat.

* *Et hæc eſt communis opinio. Anton. Calder. in l. ſi curatorem habens, C. de in integ. reſtitut. in verb.

ſua

ſua facilitate, ſub nu.96. licet ipſe contrarium teneat, & dicat non licere niſi finito officio, Dec. in l. fructus, ff. de reg. iur.

4 Ampliatur hæc cõcluſio, vt talis pactio non ſit vſura, ſed actus licitus ratione periculi, quod paſſim fideiuſſor patitur. Laur. de Rodulph. in trac. de vſur. par.3. q.3. Archiep. Flor in ſumma, de vſur. c.7. § 45. Aman. in c. fin. nu.42. de vſur. Dec. conſ.7. nu.10. Ioã. Lup. in c. per veſtras, §.9. num.9. dicens eſſe licitum fideiuſſori paciſci tot pro centenario. Summa Angel. in verb. fideiuſſor, in fi. Io.2 Medin. in tit. de vſur. reſtituend. col. 8. Corrad. de contract. q.40. concl.4. Caiet. ſuper 2.2. q.78. ar.2. Et hęc eſt cõis opi. Didac. Couar. var. reſol. lib.3. c.2. nu.4. Stracch. de aſſecurat. in præfat. nu.45.

ADDITIO.

☞ *Et hæc eſt communis opinio toto orbe, & in foro conſcientiæ ſeruata. Valaſ. deciſ. Portugal. 86.*

5 Declaratur tamen allegatã concluſio, & communis ſententia, vt non procedat, qñ attenta qualitate, & cõditione debitoris nullũ imminaret periculum, vt quia indemnis conſeruaretur, vel eſſet admodũ ſoluendo, vt nulla ſuſpitio periculi cadere poſſit, vt per Couar. in cit loco. Io. Lup. in c. nauiganti, ſub nu.20. de vſur.

6 Declaratur ſecundo, vt non procedat, qñ appareat dolus, vel fraus. Nauar. in d. c. nauiganti, nu.7 reputãs hoc pactum licitum, & ſecurum, dũmodo abſit dolus, & fraus. Vnde ſi conuenit cũ aliquo creditore, ne mutuet ſine fideiuſſore, & ille poſtea requirat me, & ego peto pro mercede tot, erit illicitũ, ita exẽplificat Sum. Ang. in cit. loco, eſt. n. actus mendicatus, vt p ſe patet.

7 Declaratur tertio, vt attẽdatur effectus ſubſecutus ſaltem ratione intereſſe. Vnde ſi ab initio fideiubendo pactus ſum, puta decem, & non ſum in damno, niſi in quinque, ſola quinque petere potero, vt conſiderat Ioan. Lup. in citato loco.

8 Et ſic hr̃ p hoc vna limitatio ad regulã, vtile, lib.6. • Vnde fideiuſſor, infra dimidiam, paciſci poteſt, aliàs datur remedium l.2. C. de reſcind. vend. Boer. deciſ.255. Silueſt. in verbo fideiuſſor, nu.14. De communi Anton. de Padil. in d. l.2. nu.26. & 27.

9 Et vltra Io. Lup. Couar. & alios ampliatur hęc concluſio, vt ſi fideiuſſor cogatur ſoluere in repetendo nõ cõputet in ſortem mercedẽ habitam pro fideiubẽdo. Ita ſingulariter, Bal. in l. antiquæ, nu.1. C. ad Velle. ea potiſſimum ratione, quia mercedem habuit ratione periculi fideiuſſionis, non propter ſatisfactionẽ obligationis, & ibi ponit Bal. ſi mulier pro mercede fideiubeat, non iuuatur Velleiano, declarando vt per eum.

Ampliatur tertio loco vltra Io. Lup. & alios, vt licet merces interueniat, non ſit locatio, nec proprie contractus innominatus, ſed ſimilis contractui innominato. ita Bar. & Caſtrenſ. in d. l. hoc iure, §.1. & l. ſi remunerandi, §. fin. ff. mandat.

10 Ex quibus in hac locati & cõducti materia colligimus duo utilia. Primum eſt, quod licèt merces interueniat, tñ non eſt locatio, niſi in diſpoſitione cõcurrat ultro citroq; obligatio. Vnde ſi conditionaliter aliquid interpelletur, non erit proprie locatio ad intellectum eorum, quę ſuperius diximus de ſubſtantia locationis.

11 Secundum eſt, quòd licet contractus innominatus fiat proprie per dictionem, ut, tamen ſi fiat per, ſi, erit

1 contractus ſimilis innominato, & ſic datur tertia ſpecies, ſi fiat, do, ut des, & ſimiles per dictionem ſi, ad intellectum tituli de præſcriptis uerbis.

12 Ampliatur quarto, ut non ſit donatio, & conſequẽter non requiratur inſinuatio. ita Alber. in d. l. hoc iure, §.1. ad intellectum, l. ſancimus, C. de donat. ultra late adducta per Gabr. de donat. concluſ.1.

De Magiſtris.

PRAECEPTORIBVS liberalium artium condecens debetur ſalario, ex l.1. §.2. ff. de uar. & extraord. cogn. in qua materia paucis me expediam.

1 Et addo, q̃ inter medicum, & infirmum, aduocatũ, & clientulum, præceptorẽ, & diſcipulum, nõ eſt proprie locatio, ſed agitur præſcriptis uerbis, ad honorarium, Bar. l.1. §. ſi mens, ff. ſol. mat. Alex. ad Bar. in l.2. §. adeo, ff. locat. Cephal. conſ.740. num.2. & 4. uol.5.

Addo Iaſ. hoc ualde commendantẽ in §. actionum, nu.170. in fi. Inſtit. de actio. Socin. conſ.196. uol.2. Et ſcolares pauperes gratis docere debent. Concil. Trid. ſeſſ.5. c.1. de reform. Luc. de priuileg. ſcol. priuil.88.

De Sacerdote.

IN hac materia clericorum tria poſſunt cõſiderari. primum circa res Eccleſiæ, & de hac ponam in tit. de reb. eccleſ. non alien. Secundum in conducendo, & de hoc ponam in titulo quibus eſt permiſſ. conductores eſſe. Tertium in locãdo operas perſonales eorum.

Quęro igitur, an ſacerdos poſſit locare operas ſuas, & faciunt ea, quæ ſuperius dicta ſunt de ęconomo capituli, & uidetur ſimonia locare operas ſuas. Duæ igitur ſunt principales conductiones.

1 Prima eſt ſacerdos nõ poteſt locare operas ſuas pro diuinis peragendis, & ita faciendo eſſet ſimonia, & hæc eſt communis opin. Car. in Cano. iudicet, uerſ. in eo, glo.1. q.1. Villalo. in ſua recollecta, litera S. nu.62. Iul. Clar. in §. ſimonia, uerſic. quæro, nunquid. Tuſi. in uerb. ſacerdos, latè Sot. de iuſt. & iur. q.6. art.1.

2 Secunda ſit concluſio. Sacerdos poteſt pro temporalibus locare ſe, & paciſci cum aliquo, ut moretur in aliqua eccleſia pro cappellano, ita, ut non habeat intentionem ad diuina, ſed ad manſionem, & laborem, quem ſuſtinet, uel damnũ, quod patitur ex mora. Angel. in uerb. locatio, nu.6. in uerb. ſimonia, 1. nu.6. Et • hæc eſt communis opinio. Eman. Soarez. in ſuo theſ. 3 litera S, num.39. Sum. Arm. in uer. locatio, nu.6. Butſat. conſil.204. num.24. uol.2.

4 Sed pone unum ad materiam l. nemo, C. loc. an Parochus diſceſſurus poſſit ſeruire per ſubſtitutum? Vtique non, quia debet ſeruire per ſe, non per alium Cano. extirpandæ, §. quia uerò, de præben. Lap. in terminis allegat.13. nu.3. ſubdens, quòd propter abſentiam diſpenſatur, quòd Epiſcopus poſſit ponere Vicarium.

Addo Bal. in l. quiſquis, C. de ep. & cle. in l. parabolani, C. eo. ti. Fel. in c. cum omnes, nu.33. poſt quintum caſũ, de conſti. Freſin. in ſing. in uerb. clericus, nu.107.

5 Vidi in facto caſum. Rector Curatus fictauit bona ſui beneficii alteri ſacerdoti, qui habebat curam animarum ultra fictum cum certo conuento ſalario, modo clarius fictuarius tempore ſolutionis vult ſoluere detracto ſuo ſalario, an poterit?

An presbiter, uel alius ſacerdos, poterit teſtari de

peſti

Digitized by Google

ſtipendiis Capellaniæ, vel pro celebrandis officiis, et datis, vtiq; ſic. Cin. in auth. licentiam, C. de epi. & cleric. Card. in Cano. quia nos, diſt. 2. Abb. in cap. cum in officiis, col. 2. vbi Barbac. col. 4. de teſtament.

De ſequeſtro.

QVÆSTIO I.

VTILIS, & practicabilis eſt ſequeſtri materia tam in fructibus, quam in aliis rebus, & quod de ſequeſtro dicitur, & in depoſito idem iudicatur, vt iura, & authoritates pro vna parte adductæ expreſſe demonſtrant. Primo igitur loco quæro, an ſequeſtratarius, vel depoſitarius poſſit petere mercedem, vel ſalarium aliquod pro ſua cuſtodia?

1 Pro parte negatiua facit l. Lucius, §. 1. ff. de legat. 2. de quo ſuperius alias tetigimus, vbi nudus miniſter nullum commodum ſentire debet. Et hanc opinionẽ per hanc rationem tenuit indiſtincte Bal. conſil. 183. factum proponitur, col. 2. lib. 1.

2 Pro contraria parte facit tex. l. fi. §. fi. C. de bon. authorit. iudic. poſſiden.

3 Concluſio igitur eſt cum Bal. quod Depoſitarius, vel ſequeſtratarius nullam mercedem, vel ſalarium petere, vel recipere poteſt, & ita etiam tenuit Ang. Imo. Rom. Aret. & Alex. in l. intereſſe, ff. de acquir. poſſeſſ. Granu. ad veſtr. in ſua praxi, lib. 7. c. 2. num. 16.

4 Declaratur iſta concluſio, vt procedat, & locum habeat in ſequeſtratario, ſiue depoſitario electo a iudice, hic enim nullã mercedem petere, vel recipere poteſt, ſecus autem eſt in ſequeſtratario, de ſimplici partium conſenſu electo ſine vllo iudicis miniſterio, quia hic mercedem recipere poterit ex quodam tacito pacto, & conueniri præſcriptis verbis, iuxta not. in l. ſi oleum, & ibi Bald. de præſcript. verb. Barba. conſ. 71. col. 1. lib. 4.

5 Subdeclaratur id, quod dictum eſt de electo a iudice, quãdo in aliquo incommodo verſaretur relinquendo ex hoc proprias res, & negotia, quo caſu iudex poterit ſalarium conſtituere, ex l. 2. C. de præben. ſalar. lib. 10. & l. mulier in opus Salinarum, ff. de capt. & poſtlimi. reuerſ. Bartol. in l. a tutoribus, §. fin. ff. de adminiſtrat. tutor. Curt. ſen. in tract. de ſequeſtrat. q. 24. late Tiraquel. de vtroque retract. de retract. conuen. §. 4 glo. 7. num. 8. atteſtans de Galliæ conſuetudine, & facit ad hoc propoſitum text. ſuperius allegatus in l. fin. §. fin. C. de bon. author. iudic. poſſiden. vbi ſequeſtratarius, vel depoſitarius in nullo incommodo, vel diſpendio eſſe debet, & ita quotidie practicatur, ſiue ſequeſter fuerit voluntarius, ſiue coactus. Ioſeph. Rot. Luc. 52. nu. 14. Fran. Marc. deciſ. 444. nu. 5.

QVAESTIO II.

POSTQVAM ſequeſtratarius, vel depoſitarius ſalarium, vel mercedem recipere non poteſt, ſi contingat pro conſeruatione fructuum, vel rerum, poteritne conducere domum, & ſoluere penſionem? caſus contingibilis tempore recollectionis fructuum, vbi a Iudice ſequeſtratarii eliguntur lite pendente.

1 Et in hoc textus eſt clarus in l. is cui, §. fin. ff. vt in poſ. legat. quem ſingularem dixit Salic. ad l. 1. C. de prohib. ſequeſt. pecun. qui text. fuit aliàs diſcuſſus in præſenti tractatu, & loquitur quando aliàs commode per ſe non poterat, quia in nullo incommodo, vel diſpendio eſſe debet, vt ſuperius vidimus, ex l. fin. §. fin. C. de bon. autho. iud. poſſ.

2 Ampliatur hæc concluſio, ut pro tali penſione, uel aliis expenſis factis in re ſequeſtrata, uel in depoſitum data præferatur omnibus aliis creditoribus etiam anterioribus, & expreſſam hypothecam habentibus, ut ſuperius dixi in tit. de creditore, & in terminis ſequeſtratarii pecudum, & animalium tenuit Alcia. regu. 1. præſumpt. 20. Neguſan. de pig. memb. 3. par. 7. nu. 14. Iacob. Menoch. de recuperan. poſſeſſ. remed. 11. nu. 8. dicens eſſe caſum notabilem, & quotidianum, cum animalia dantur in ſequeſtrum, uel depoſitum. allegat Salic. in l. in ſumma, C. de pig. Plo. ad l. ſi quando, C. unde ui, num. 874. ſecundum antiquam impreſſionem. Gigas de penſ. q. 39. nu. 10. Nat. conſ. 539. nu. 8. 9. & 10. vol. 3. Rom. in ſing. ſuis, in uerbo, creditor, de quo ſuperius uidimus ad materiam creditoris. Tiber. Decian. conſil. 109. nu. 23. uol. 2. Ange. de Periglis, in tract. de pale, & oliu. colum. 2. car. 5. & 7. Laur. de Pin. conſ. 102. num. 3. Pedem. deciſ. 82. num. 8. & 9. Rodo. de reb. eccl. q. 17. car. 402. & §. ſed in caſu malæ alienationis, nu. 21. Rimin. ſen. conſil. 633. num. 22. uol. 4. Anch. Regien. q. 47. nu. 14. lib. 3. Borg. de uſufru. mulie. 246. Bal. in l. emptorem, nu. 7. C. loca. Seb. Monticu. in §. item Seruiana, nu. 157. Inſt. de act. & ita pluries iudicatum atteſtatur Borgn. in ſuis deciſ. ut per eum deciſ. 23. num. 21. dicentem ita obtinuiſſe Volterium in Cuſtode fructuum.

3 Et notandum pro Camperiis, & pro illis, qui dant paſcula naccarolis, & pecuariis, & deci. 64. ſub nu. 48. atteſtantem pariter hoc deſeruire poſſe pro uictu, paſtu, & alimentis. Rebuff. ad reg. conſtit. to. 1. art. 4. gl. 2. nu. 31. Et faciunt pro conductore ratione expenſarum, ut ſuo loco dicam.

4 Quid ſi ſequeſtratarius dedit, puta animal ad uecturam? Vtique cum expenſis compenſabit, ut ſuperius uidimus in materia creditoris, & ultra ibi adducta tradit pulchre Anto. Trigo. ſing. 61. ubi bene loquitur, ſi fructus conſiſtunt, in ſpecie, & tunc computantur in ſortem, quando ſunt conſumpti, aliàs non. ſi verò conſiſterent fructus in pecunia, prout penſiones domorũ, tunc ſtatim in ſortem computantur, ex l. ſi conuenerit, la ſeconda, ff. de pign. act. Et ſic ſi depoſui penes campanarium equum alicui ex aliquo debito ablatũ, prout paſſim occurrit, poteſt ad uecturam illum dare pro recuperandis expenſis, & alimentis præſtitis, nec poterit procedi, ut contra eum, qui tanquam ſimplex depoſitarius utatur re pignorata; quia licet, computando in expenſas, & alimenta præſtita.

5 Habemus etiam unum aliud ſatis notabile in hac locati & conducti materia, quòd penſiones domorum ſtatim in ſortem computantur non habita diſtinctione, an fuerint conſumptæ, necne.

Et ſuperius allegatam opinionem ſentit Petr. de Vbald. de duobus frat. par. 5. nu. 12. Alci. regu. 1. præſump. 50. nu. 2. Feli. conſil. 15. Rube. Alex. conſil. 55. & 107. in fi. & eſt uera, & æqua opinio. Bald. in l. ſi quis, num. 6. C. depoſit.

6 Et ſi deterioratum reſtituit, tenetur ad æſtimationem, & deteriorationem. Neguſan. de pign. in 7. par. memb. 3. num. 7. & ſeq. Crauet. conſ. 106. num. 2. lib. 1. Marſi. ſing. 697. Bonacoſ. de equo, q. 94. & 151. Fran.

Tontul.conſ.6. nu.17.& 18. Brun. de augmen. & dimi.conclu.10. lim.12. & ſi expenſa eſt maior credito, debet cauſa breuioribus dilationibus expediri. Borgni.deciſ.23.nu.28.1.

QVAESTIO III.

1 QVAERO ad propoſitum ſequeſtri, & materiæ locati & conducti, de qua agimus, an penſiones domorum ſequeſtrari poſſint, & videbatur dicendum quod non: ex rationibus adductis ab Imperatore in auth. ſed iam cautum. C. Depoſi. & in corpore, vnde ſumitur in §.1. auth. de depoſit. quia ſub velamine ſequeſtri multi comedunt & conſumunt, & multi ſe abſentant, vt ibi late text. proſequitur. & multo minus ſequeſtrari poſſunt ſalaria officialium, vt clarè ſentit Accur.in gl.fin.& ita tenet etiam Anto. Cucc. de morator. num.95. dicens ſalaria, & penſiones eſſe priuilegiatas, nec ſequeſtrari, vel quoquo modo impediri poſſe.

2 Contrarium tamen continuè de iure ſeruatur, vt teſtatur Alber.ad d.auth. ſed iam cautum, vbi in fine conciliando conſuetudinem cum iure communi diſtinguit, aut fit ſimpliciter denunciatio, & hæc nihil operatur in penſionibus, & ſalariis. Aut fit ſequeſtrũ formale authore prætore, & iſto caſu penſiones, & ſalaria ſequeſtrantur. * maxime in debitore ſuſpecto. Iaſ.in l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatiſdatum, nu.16. ff.qui ſatiſd. cog.& bona ſint delapidata, & ſit difficilis exactionis. Rot.nouiſ.par.2.deciſ.13. vide in tract. ſeq. par.4. q. 2.circa medium.

3 Et paſſim videmus, quòd pro aliquo debito, damno dato, vel delicto dato ſequeſtratur ſalarium penes dominum ſalarii, debitoris? Sequeſtrantur etiam ſalaria officialium, nonne æquum eſt, vt debita perſoluantur, nec impediantur ſub imaginatione ſequeſtri?

4 Et prædicta vlterius procedant, quando alia bona non ſuperſunt, vel ſi ſuperſunt, haberi poſſunt cum nimia difficultate; quo caſu ſalaria, & penſiones ſequeſtrari poſſunt, alias non. Ita declarat Caſtrenſ.in l. ſtipendia, C.de execu.rei iudi.inferens ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, vt ſi doctor ſalariatus a publico, ſit condemnatus, quod nec ſequeſtrum, nec executio fieri poterit in tali ſalario, ſi alia bona ſuperſunt; commendat Iaſ.in l.commodis, ff. de re iudicata.

5 Cautus igitur erit bonus iudex, inſpiciendo, ſi alia bona ſuperſunt, nec oneret ſalarium adeo fauorabile, & laborioſum, ſi alia bona ſuperſunt, nec ſufficit ſupereſſe, ſi commode haberi non poſſint; vt ibi per Iaſ. in fi. nec debitor eſt nimium defatigandus, vel ex diſtantia loci, vel potentia perſonarum. Et ita declaratur l.per hanc, C.de eroga.milit.annon. lib. 10. vt per Alex.ad Bart.in d.l.ſtipendia.

QVAESTIO IV.

NVNQVID ſequeſtrum factum colonis, & laboratoribus priuet aliquem poſſeſſione ſua, vel inducat litis pendentiam? non eſt locus admodum ſuus: * communis opinio eſt, quod non, niſi de voluntate ambarum partium ſit appoſitum. Caſſan.conſil.48. Gomeſ.in reg.de anna. q.46. reprobato Gemin. conſ.78. col.5. Addo Hercu.de atten.c.5.nu.49.

OCTAVVS GRADVS PERSONARVM.

Liber homo
Libertus — Gradus V.
Mater
Filius
Scriptor.

1 QVAERO, an liber homo poſſit locare operas ſuas; & ne quæſtio appareat vana, quia paſſim homines locant operas ſuas, conſiderandi ſunt duo caſus principales.

Primus eſt ad tempus, puta ad quinquennium, vel quid ſimile, & poteſtas, & ille, cui eſt facta locatio, ſubdelegare poterit. Ita glo.in l.3.de uerb.lega. & uidimus ſuperius de iure ſublocandi, ad l.nemo, C.locati, in verbo, conductor.

2 Vnde non prohibetur famulus, mulio, Agaſo, & ſimiles, locare operas ſuas pro certo tẽpore, puta quinquennio, vel ſimili.

Secundus caſus principalis habens difficultatem, an liber homo poſſit locare operas ſuas in perpetuũ.

3 Et pro parte negatiua facit, quia talis locatio eſt impeditiua libertatis. Vnde valere non debet, l.1.§.1. ff. de vſufru.l.nihil, ff.de liberal.cau.l.Titio, §.3. ff. de cõdi.& demon.& hanc opinionem tenuit gloſſ. in l.poſt certi, C.de lib.cau. Dyn.in d.l.Titio, §.Titio, Lau.Silua.conſ.34.num.11.

4 Contraria tamen opinio videtur de iure verior, & ** & magis communis, quam tenuit glo. & ibi, Alb. nu. 4.ff.de vſufr.in l.antiquitas, & ibi Cyn.Caſt.C.eo.in §.ti.Inſti.de iu.perſo. Spec.de loc.§.poſtquã, ver.quid ſi locaui. Ino.in c.2.de Pig.Port.de vſufr.nu.6. Azzo. in ſum.in ti.de loca. Bart.in l.ſtipulationes non diuiduntur, q.8.ff.de uerb.obl. Rip.in l.obligatione generali, nu.10.C.de pig.Coua.de ſponſ.c.7.nu.5. Viu.appellans hanc opinionem veriſſimam lib 2. opin.160. Eman.Soarez. in ſuo theſau.littera O, nu.16. Albe.in l.omnium, num.1.ff.de vſufr.

5 Declaratur iſta concluſio, ut procedat, & habeat locum cauſatiue, puta ſi non poterit per ſe, faciat per ſubſtitutum, niſi electa ſit induſtria perſonæ, vt per ſcribentes omnes in citatis locis, & poſui de induſtria perſonæ in tit.conductor, ad l.nemo, C.loca.

Hinc pactum, vt quis perſonaliter, & per ſe ſeruiat perpetuo, non valet neque tenet, ex quo tollitur facultas ſubſtituendi, gl.ita intelligẽda in l.poſt certi, C.de libera.cau.quam ibi Bal. ſummopere commendat, & extollit. Pet.Rauen.in ſuo aureo alphabeto, in verbo pax, col.4. Bonacoſſ.de famu.q.84. Addo Neuiz.conſ. 86.in fi.Bal.ita declarantem in l.antiquitas, C.de vſufruc. Boer.de autoritate magni conſilii, nu.34. Benincaſ.de pauper.q.ſpecial.5.in contractibus, nu.14.

Declaratur ſecũdo in dño valde paupere, qui aliũde viuere nõ poſſit, quo caſu põt ſuas operas in perpetuũ obligare, l.1.C.de mendi.valid.lib.10 & no. in l.2.C. de paren.qui fil.diſtrax. ita Caſtr.in d.l.antiquitas, in fi.

6 Et paſſim experientia docet, quod pauperes, & uiliſſimæ perſonæ aliunde viuere non valentes, locant ſe cum aliis in perpetuum.

Ampliatur iſta declaratio, ut procedat nedũ in libero homine, reſpectu ſuæ propriæ perſonæ, ſed in matre, & patre, ut poſſint proprios filios, in caſu neceſſitatis, & paupertatis, aliis locare. Ita Benin.de pauper.

q.8.ſpe-

q.8.ſpecial.5.in cõtractib.ex gl.celebri in l.2.C.de patri.qui fil.diſtrax.ſi enim vẽdere, multo magis locare.

7 Et no. quia glo.in d.l.2. repugnat in matre, tamen dictus autor non facit differentiam inter patrem, & matrem rationibus per eum adductis.

8 Nota tamen dictam gloſſam, quia talis non dicitur ſeruus, ſed ſeruire tantum. Roder.Soarez. ad l.2.for. lib.3.tit.de los gouernos, ver.ante omnia, nu.20.

9 Et ex prædictis infertur intellectus ad l.qui operas, ff.loca.licet enim quis ſe obligare poſſit ad præſtationem operarum, d.l.qui operas, non tamen debitor poterit ſe locare cum ſuo creditore pro ſuo debito extinguendo, quia quodammodo ſic eſſet ſeruus creditoris. ita Rip.in l.obligatione, nu.9.ff de pign.ietigi ſup.in materia creditoris, ſtatutum tamen hoc diſponens valet, & tenet. Rode. Soarez.in cit.loco.

10 Declaratur tertio fauore Reipub. vel eccleſiæ, cui ſe in perpetuum obligare poteſt. Inno.in c.inter dilectos, de don.dixit ſing. Rom.ſing.635.

11 Eſt communis opin. Rip.in l.obligatione, num.10. ff.de pig. Burſ.conſ.204.nu.4.vol 2.

Et paſſim videmus locare ſe multos pro famulis, & ſeruitoribus cum Eccleſiis, & cum Communitatibus, vt manducent panem album.

Sed pone, quòd famulus, vel alius, qui locauit ſe ad tempus, acquirat aliquid ſuper equo domini, cui acquiretur? Guid. de Suzz. tenuit acquiri domino tanquam ex re domini, in lucro tamen licito. Ita in l.prætor, in princ.ff.de bon.auto. iudi. poſſ. quam reprobat ibi Albe. quia per liberum hominem non requiritur niſi poſſeſſio, l.ſi ita ſtipulatus, §.Griſogon.ff.de verſi. oblig.l.1. C.per quas perſonas.

12 Vnde ſi famulus ſuper equo obtineat brauium, erit ipſius, non autem ipſius domini.

De Liberto.

1 QVAERO, an libertus poſſit locare operas ſuas, materia hodie parum, vel nihil practicata. ita ſuccincte dicam, quod ſic l.1.§.ſi in fraudem patro.etiam in perpetuo, l.Titio, §.3.ff.de condit.& demonſtr.

De Matre.

QVÆSTIO I.

QVAERO, Vxor inhabitat domum viri poſt mortem ipſius, an teneatur ad penſionem aliquam? videbatur quod non, quaſi habitet ex iure familiaritatis.

1 Contrarium regulariter eſt verius, Bald. limitans in caſu familiaritatis, in l.contractus, C. locat. Commendat Iaſ.in §.actionum, num.166. Inſti. de act.dicens eſſe caſum quotidianum, & in l.in ſum. §.fin. nu.4.ff.de condi.inde.

2 Conſidera, quia Bald. loquitur in caſu, quando maritus conduxit domum in eius vita, & decedat locatione pendente, an vxor teneatur pro rata, & dicit, quod ſic, arbitrio boni viri, & iſte eſt caſus a Menoch. non poſitus, de arbitrio iudicis. Sed quid ſi inhabitet in domo propria viri poſt mortem ipſius? Et an in dubio, iure familiaritatis?

3 Declaratur in matre tutrice filiorum, quæ habitãdo cum eis, non tenetur ad penſionem aliquam. Bald. in l.1. §.ſi pupillus, ff.de tutel. & ratio. diſtrah. quem caſum non vidi apud Borgn.

De matre locante.

QVÆSTIO II.

QVAERO ſatis vtiliter. Mater vult locare ſeruitia filii ad artem addiſcendam, poterit ne?

1 Videtur quod non ex regula l.Titio, §.Titio, il terzo, ff.de condi.& demonſt.

Contrarium eſt verius. Luc.de Penn. in l. quicunque, nu.3. C.de ſeru.fug.lib.11.& ita fuit pluries obſeruatum. Vin.de Anna.ſing.336.

2 Videbis pluries in facto caſum. Mater vidua habet filium, & eſt pauper, & ſine arte, vel exercitio aliquo. Ponit eum cum aliquo calceolario ad artem addiſcendam; naſcitur quandoq; contentio, & filius per ſpatiũ temporis petit ſalarium a domino, ille replicat, nõ teneor, quia docui artem; & videbis etiã practicando in facti contingentia, quod pueris non datur ſalariũ pro primo anno ab artificibus, in ſecundo datur, ſed aliquantulum leue, deinde iuxta ſufficientiã creſcit, cętera ad matrem pertinentia vide in quæſtio.de muliere.

De filiofamiliàs.

QVAESTIO I.

QVAERO in materia locati & conducti, de filiofamiliàs, an locare, vel conducere poſſit, & primo an locare poſſit.

1 Primo videbatur dicendum, quod non, ex l.filiusfamilias, ff.de act.& obl. vbi filiofamilias quatuor tantum competunt actiones, iniuriarum, quod vi, aut clam, depoſiti, & commodati. Vnde cum non enumeretur actio locati, merito locare non poſſet.

2 Contrarium eſt verius. Primo deducitur ex l.filiusfamilias, la ſeconda, ff.de locat.obl.vbi licent omnes contractus, præterquam mutuum, nec Macedoniano locus ſit, l.ſi filiusfam.l.1.§.is autem, ff.ad Maced.

Secundo clarius, & in terminis ex l.1.§.ſi filiusfamiliàs, ff.de his, qui deiicer.vel effund.vbi in terminis locare, & conducere poteſt, & ſic cum locatio & conductio non ſint de caſibus exceptis in d.l. filiusfamiliàs, locare non poterit.

Nec obſtare videtur ratio in cõtrarium allegata ex d.l.filiusfamiliàs, quia ibi nõ eſt ſufficiens, & per facta enumeratio, vt ex gl.ibi colligitur. Locare igit filiusfamiliàs poterit. Et in publicis locationib.obligat, patrẽ in ſolidũ, l.2.verſ.ſed & ſi vectigalia, ff ad munici.

Quæro, filius familiàs eſt debitor, & cauſa locationis, vel alterius contractus ea pecunia con[illegible]ſa eſt in mutuum, iuuabiturnè Macedoniano? Vtique non. Cum ſubſit cauſa vere primordialis, quæ gubernator, in caſum matris. Gomeſ.de contract. col.5. cap.6. limit.5.per l.3.§.1.ff.ad Macedon.

De filiofamiliàs conductore.

QVAESTIO II.

QVID in conductione? omiſſa in hoc diſputatione, concluſio ſit vna; filius conducens gabellas,

Digitized by Google

& publica vectigalla, obligatur, nec iuuatur Macedoniano l.3.verſ.Iulianus, ff.ad Maced.

2 Secunda ſit concluſio. Filiusfamilias poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, ſi iurat, & ex tali iuramento obligatur. Bal.in l.fi.§.filiis autem, C.de bon. quæ lib.commendat. Mar. ſing.40.ad limitationem, l.fin.§.neceſſitatem, C.de boſ.quæ liber. Vide tamen conſil.2.col.3.

QVÆSTIO III.

1 QVAERO ad materiam, l.ſi permittente, C.ad Macedon. Pater dedit licentiam filio, vt mercantiam exerceat; qui conduxit apothecam, in quam intulit aliquas res patris; an ſint taciè obligatæ pro penſione apothecæ? dic ad regulam, cum quid, par.1. in princ. num.4. facit ad ampliationem materiæ de inuectis, & illatis.

QVAESTIO IV.

PVLCHRA (ni fallor) eſt quæſtio in materia legitimæ filiorum, ſi filius recipit legitimam ſuam in aliquo fundo locato, nunquid tenebitur ſtare colono, & contractui?

1 Videbatur dicendum, quod non, ex quo de legitima deducitur omne grauamen, & onus l.quoniam in prioribus, C.de inoff.teſta.

2 Contrarium eſt verius, quia verum eſt, quòd de legitima detrahitur omne onus, & grauamen, ſcilicet legatorum, & fideicommiſſorum, vel aliorum onerũ, appoſitorum in teſtamento; ſecus tamen quoad credita patris, quibus filius ſtare tenetur. Ita in terminis Roder.Soarez. declarat, ad l. quoniam in prioribus, ampliat.7.ſub nu.11.

3 Iniquum videtur, quòd filius, ex quo legitimam elegit in tali fundo locato, deſtrueret contractum. Et ſic habetur ampliatio ad l.emptorem, C. locat. vt procedat etiam in filio, quoad legitimam.

QVAESTIO V.

QVAERO ad materiam l. Papinianus, §.quarti, ff.de inoff.teſta. an legatum factum famulo, vel pediſequæ pro ſuo ſalario, & mercede, debeat præcedere legitimam filii in computatione?

1 Videbatur dicendum, quod non, ex quo legitima eſt de iure naturæ, & admodum fauorabilis, vt not.ad auth.nouiſſima, C.de inoff.teſtam.

2 Contrarium conſuluit Alex. conſ.21.nu.1. vol.4. ſequitur ad d.l.Papinianus, §.quarti, nu.11. facit tex. cum ibi no.in l creditorem, ff.de leg.2. l.1.§.ſi creditori, ff ad l.Falcid.iuncta l.qui vxori, in princ.cum ibi not.ff.de aur.& arg.leg. Et in cauſa mercedis eſt fauorabiliter legitima.

QVAESTIO VI.

QVAERO vlterius. Pater locauit podere magnum ad longum tempus, & conſtituit in penſione filio legitimam, nunquid poſſit?

1 Videbatur quod ſic, tanquam ſit de ſubſtantia patris. Contrarium conſuluit Bertr. conſ.72.viſis, lib.2.

2 Pro quo vltra eum facit, quia quod ſuper bonis relinquitur, de ipſis tamen bonis non debetur, licèt ſint hypothecata pro penſione, vt no.in l.Caius, ff.de annu.lega.in l.Lucius, ff.de alimen.& cib.leg. Rip.ad l. in quartam, nu.30.ff.ad leg.Fal.Cucc. de legit.in verbo ex ſubſtantia, num.16.fol.27.verſa pagina.

3 Vidi etiam quandoq; dubitatum, an de legitima filii, detrahi poſſint mercedes, & ſalaria Præceptorum?

4 Pariter dicitur, quòd licet mater teneatur alere filium vltra triennium, iuxta glo.in l.ſi competenti, C. de alend.liber.& in l.nec filium, C.de patr.poteſta.

5 Tamen ſi mater ſit talis cõditionis, vt viuat ex operibus, & induſtrialibus, a quibus propter alendum filium ceſſare oporteret, tunc mater recuſare poſſet, & pater prouidere tenetur, Bald.in l.ſed ſi hæreditas, §. quod autem, ff.de exhibend. Pedemonta. deciſ.46. num.10.

6 Et ſic caritas propria matris præponderat caritati ipſius filii.

De ſcriptore.

QVÆSTIO VNICA.

QVAERO aliquid in materia ſcriptoris, & in ea concluſiuè procedam.

1 Prima ſit concluſio. Scriptores litterarum gratiæ pro eorũ mercede groſſos decem Turonenſes recipere poſſunt ex conſtitutio. Ioan.22. vt in Extrauag. 1. de ſenten.excommun. vbi limitat in duobus caſibus, quorum vnus auget, prout eſt, ſi apponantur clauſulæ inſolitæ, quo caſu plus petere poſſunt. Alter caſus eſt fauore paupertatis, vt ſic ſcribantur litteræ in forma pauperum, quo caſu minus petere debent, puta octo tantum groſſos. Pract.Rom.Cancella.fol.in no.de expectatiuis, & aliis litteris gratiæ, verſ.item ſi clericus, Benincaſ.de pauper.q.7.de iud.ſpecial.7.nu.15.

2 Seruit in argumentum hæc Extrauagans Ioannis ad fauorem notariorum Tudertinorum, quibus regulariter aſſignantur pro ſalario, & mercede rogitus cuiuſcunque inſtrumenti Bononeni duo, ſi tamen occurrat caſus alicuius inſtrumenti extraordinarii admodum longi, difficilis, vel inſoliti, plus petere poterit, eritnè conueniens, vt puto ſimplici inſtrumento procure dentur Bononeni duo, & idem ſit dandũ pro difficili inſtrumento diuiſionis, tranſactionis, permutationis, & ſimilium, certe iniquum videtur, debebunt pariter acceptare, vt habeatur ratio paupertatis.

3 Secunda ſit concluſio. Scriptor an poſſit retinere quinternos pro mercede, ponam in tit.de expenſis.

4 Tertia ſit concluſio. Scriptor, qui locauit operas ſuas ad ſcribendum, & incepit, poteſt cogi ad compiendum, & perficiendum, gloſ.in l.ſtipulatio, §.fine, ff.de nou.oper.nunc.quam ibi Gugl.& Albe. ſequuntur, dicit ſingularem, & non eſſe alibi, Bald.ſing.60.in cap.quemadmodum, col.fin.de iureiur. in l.traditio, q.1.C.de act.empt.in l.ſi ij, contra quos, C.locat. in l. quiſquis, in fi.C.de epiſc. & cler. & hæc eſt verior, & magis communis opinio, vt per Iaſ.in d.§ fine, vbi reprobat Ale.atteſtantem, opinionem contrariam eſſe communem, & in l.alia, §.eleganter, ff.ſolu.matrimo. quem etiam ſequitur Rip.in l.obligatione, nu.9.ff.de pign. reprobat Spec. contrarium tenentem in loco per eundem allegato, & de communi pariter cum Iaſ. teſtatur Imo.in c.2.de pign.

Ampliatur

5 Ampliatur primo loco iſta communis concluſio, ut procedat, & habeat locum etiam ſi fieret pactum alias a iure reprobatum, & ſcriptor ſtaret in compedibus. Spec. in tit. de renunc. & conclu. §. 1. ver. item hoc eſt, quod pactum aliàs eſt reprobatũ uti inductiuum ſeruitutis l. alia, §. eleganter, ff. ſol. matrim. l. liber homo, ff. ad l. Aqui. quæ iura in hoc limitantur. Addendo ad ea, quæ in materia ponit Alph. repor. 297.

6 Ampliatur ſecundo loco, ut non liberetur, cedendo bonis, ſed poſſit præciſe cogi ad factum. Bal. in l. 1. col. 2. num. 9. C. qui bon. cede. poſſ. & ibi Salic. col. 2. q. 5. ubi concorditer limitant, ſi obligatus, faciendi facultatem habeat, alias ob impoſſibilitatem, & impotentiam auditur, cedendo bonis; & ſic creditor ſcriptoris conducti, tot de bonis eius accipiet, quantum erit intereſſe, factum non præſtari. Faber, in §. fi. & ibi Iaſ. in 3. limit. Inſti. de actio. Brun. de ceſ. bon. in 4. q. quartæ quæſtionis principalis.

7 Ampliatur tertio loco notabiliter, ut ſi ſcriptor ingrediatur religionem, adhuc cogi poterit ad ſcribendum, dummodo a diuinis non retardetur. glo. in can. præterea, diſt. 51. Inno. in c. fi. de ſeru. non ordin. in c. ſcripturæ, in verbo commutare de voto. Archi. in cano. 1. diſt. 54. commendat Iaſ. in l. ſtipulatio, §. haber, in fi. ff. de nou. oper. nunc.

Conſidera, ne fortaſſe mirum ſit, quia præfati loquuntur, quando eſt appoſitum iuramentum, quod pariter eſt quid ſpirituale, & ſeruari debet ſine interitu ſalutis æternæ.

8 Et quod dictum eſt in ſcriptore, accommodari poterit in pictore, & ſimilibus.

9 Pariter conſiderabã quandoque, quod quędam ſunt officia cametalia, & compatibilia cum profeſſione religionis, & iſta dum licita ſunt, per religioſum cõpleri debent, ut ſcribere, & ſimilia. Quædam ſunt incompatibilia cum religionis profeſſione, ut ſi medicus cõductus iurauerit ſeruire per annum, ſi interim efficiatur monachus, uel ſimilis, non conuenit eum publice profiteri. Et ita uidi in facto, immo ſolui ſalarium pro tempore, quo inſeruiuit, fauore ingreſſus religionis.

10 Declaratur primò, ſi rector efficiatur, uel in aliqua dignitate cõſtituatur, mutatio enim ſtatus in digniorem, tollit præcitam obligationẽ facti; poſui ſuperius in materia ſublocationis, ubi de communi. Addo Dec. in c. quoniam Abb. num. 75. de offic. deleg. licet Iaſ. in citato loco aliter ſentiat.

11 Et ſic uides ex ingreſſu religionis quem non liberari, & per aſſumptionem dignitatis liberari, niſi dicas, ut ſupra.

12 Videmus enim multos medicos fieri Cardinales, multos notarios clericos, & ſic de ſingulis.

Declaratur ſecundo, ut procedat, quando ſcriptor promiſiſſet ſcribere libros graues, & in quibus uertitur publica utilitas, ut libros legales, medicinales, capitula communitatum, confraternitatum, & ſimilia; ſecus ſi libros, & materias uoluptuoſas, ut nouellas Boccatii, metamorphoſim Ouidii, & ſimilia. Bal. in l. nec patronis, in fi. C. de oper. libert. in l. 1. col. 12. C. de ſenten. quæ pro eo.

13 Et multò minus hoc conueniret uiro, & ſcriptori effecto religioſo, iuxta ea, quæ diximus in ultima ampliatione. Vnde conſideranda eſt qualitas ſcripturæ faciendæ.

14 Quarta ſit concluſio in ſcriptore conducto ad ſcribendum, ut non poſſit cogi ad ſcribẽdum alteri. Imo. & Bart. in l. 2. ff. ſolu. matrim. Alex. in l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condict. indeb. & ſic delegatio non habet locum in ſcriptore.

15 Vnde ſi conduxi aliquem ſcriptorem ad ſcribendum, & uolo eius operam delegare alicui amico, poterit ſcriptor recuſare, & ſe defendere.

16 Quinta ſit concluſio. Scriptor conductus ad ſcribendũ, debet ſcribere ſuo calamo, & atramentis: Ang. & Alex. in l. ſtipulationes commodiſſimę, ff. de uerb. oblig. Felin. in c. 1. de libel. obla. & ſi ſcribat corrupte, tenetur: Bald. in l. ſi. col. 1. in fi. uer. ſed pone quod aliquis, C. de ædil. act.

Et inſuper debet ſcribere titulos, & rubricas: Bald. in l. fin. ff. de hæred. Inſtit. Ang. in l. ſtipulationes commodiſſimæ, ff. de uerb. oblig. in l. non idcirco, ff. de iudi. in auth. de ince. nup. in prin. Alex. in rub. ſi cer. pet. Milit. in uerbo, ſcriptor.

17 Sexta ſit concluſio. ſcriptor non poteſt ſcribere de nocte, quia opera de mane eſt melior, quam de ſero. Bal. in rubr. C. de oper. liber. Alex. in l. more, in fi. ff. de fer. Ang. Imo. & Alex. in l. ſtipulationes commodiſſime, ff. de uerbor. obligat.

18 Et hæc concluſio uera eſt, & procedit nedum in ſcriptore conducto, ſed in quolibet operario, ut de die operari cogatũ, & operãdo de nocte, non excuſetur, niſi in caſu neceſſitatis; ut per Firmia. in uerb. nox, uerſ. 4.

19 Septima ſit concluſio. ſcriptor conductus ad ſcribẽdum debet ſcribere cum titulis, & abbreuiaturis, niſi aliud habeat conſuetudo. Ale. in dict. l. ſtipulationes commodiſſime, ff. de uerbor. obligat.

20 Octaua ſit concluſio; ſcriptori quo tempore debeatur ſalarium? ponam in tit. de temp. penſio.

21 Nona ſit concluſio. ſi non ſtat per ſcriptorem quo minus ſcribat, & operetur, quomodo ſoluendum ſit ſalariũ, & quantum eſſe debeat; ponam in tit. ſi non ſtat per locatorẽ, &c. & ſi ſcriptor promiſit non diſcedere ab aliquo loco, niſi perfecta conductione libri ſcribendi, poteſt impune recedere, & conuentioni non ſtare.

Eſt communis opin. Rip. in l. obligatione, num. 9. ff. de uerbor. oblig. Viu. opi. 207. li. 2. Eman. litera S, nu. 13.

Inſtrumenti autem formula, quoad ſubſtantialia, hæc eſt, ex Spec. in tit. de loc. §. reſtat, in princ.

22 Conſtitutus N. pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus promiſit, & conuenit Franciſco, &c. ſcribere unum librum cartarum tot, de tali litera, caractere, & forma, & conuenit ſcribere integrum ſine aliqua diminutione, & hoc per duos menſes proxime uenturos, & hoc pro ſcutis tot, ſoluendis hoc modo, &c. cum quietatione in forma, qua omnia, &c. iurauerunt, &c. nunciauerunt, &c.

Quibus non eſt permiſſum conductores eſſe.

LICET ſparſim in opere tractatum appareat de iis, qui conducere, uel non conducere ualent, recenſebo tamen aliquos caſus particulariter a legibus enumeratos, quibus diſponitur de certis perſonis, quæ conducere prohibentur.

1 Primus igitur caſus expreſſus eſt, miles, qui conducere omnino prohibetur, & conducendo eſt infamis ipſo iure, nec amplius ex aliquo capite poteſt ad militiam reponi, & locatores a fructibus, & locatione cadant ipſo iure, l. milites, & l. fin. C. loca.

Ampliatur hic primus etiam in militibus noſtri tẽporis, iuxta diſtinctionem caſuum relatorum, poſt alios per Sfort.de compend.par.5.permiſſ.5. & de reſti.in integ.q.6.art.6.

Ampliatur ſecundo, vt cum proceditur ex forma l. fi.C.loc.non requiritur libellus. Afin. in ſua pract.§.4. illat. 41.

2 Declaratur hæc concluſio, quantũ ad milites pertinet, vt procedat, & habeat locum in conductionib. ruralibus, quæ, eſto ꝙ diſtrahant a militari exercitio, indignæ ſunt militari exercitio, & quodammodo deteriorant conditionem, & qualitatem militis. Similiter procedit, qñ quis conduceret pro negociando, poteſt tamen miles conducere domum pro ſua habitatione, & ſtabulum pro equo; vt ibidem per glo. Cin. & alios.

3 Declaratur ſecundo, vt diſpoſitio l. milites, hodie non ſit in vſu, vt per Clauaſ. in Sum. Ang. in verb. locatio, nu.10. & ibi in additione, litera C.

4 Tamen duo in præſenti non omittam, ultra alios. Primum eſt, quod Grat.conſ.80.diſcurrit ſuper d.l.milites; & uidetur innuere eam etiam hodie procedere, & limitat, ut procedat in ſimpliciter militibus, non autem in titulatis, ut Comitibus, Baronibus, & ſimilibus. Secundo loco limitare uidetur, ut procedat in ſimplici conductione, ſecus in ea, quæ ius aliquod ſaltem utile tribuit.

5 Secundum, quod colligitur ex eo contextu, moraliter loquendo, & ſic uidetur colligi ex eo, quod aduocati communitatum, medici, & ſimiles, non debent facere conductiones, per quas diſtrahantur a proprio exercitio, in præiudicium publici officii; nec debent facere conductiones infimas, & mœchanicas, prout multi conducunt, & faciunt conductionem calcis coquendę, annonę conſeruandę, & ſimilium; hæc enim parum conueniunt ſimilibus perſonis, & debent eſſe eorum officio, & profeſſioni intenti; quod tẽporibus noſtris parum obſeruatur, & tanta eſt hominũ auaritia, ut omnia pro lucrando paruiſaciant, uel uileſcant.

6 Colligitur etiam ex eo contextu, ꝙ conductio diſtrahit animum a propria eius operatione, quomodo enim poterit egregius Aduocatus ſuę profeſſioni plene ſtudere, ſi conductor annonę quotidie impeditur ab eo, & indigentiis eius? quomodo Medicus medicinę operam dabit, ſi fictibus quotidie incumbit? omnibus intẽſus minor eſt ad ſingula ſenſus. O bone Deus, quouſq; malitia hominũ excreuit, quid non appetunt homines? ſi iura tunc temporis prohibuerunt negociationes militibus, cur magnates noſtri temporis tot negociationibus, uini, grani, & olei fameſcunt populos, & pauperrimos homines, tot ſinbundi, tot auari, tot in fauoribus confidentes, omnia audent, cur non prouidetur, cur non ſuccurritur? qui faciunt hodie monopolia? magnates, & potentes; qui faciunt annonas cariores? magnates, & potentes; qui de hoc caſtigã tur? inferiores tantùm, ſed Deo Optimo Max. omnia aperta ſunt tempora, ut externa dies, quæ præteriit.

7 Altera eſt principalis concluſio, de milite cęleſtis militiæ, puta clerico, qui ſi eſt ſimplex clericus, non prohibetur, ſecus ſi ſit beneficiatus, & in ſacerdotio. Ita Cyn. & Bal. in d.l. milites, ita declarando, §. aliam, in auth. de ſanct. epiſc. qui text. ampliat. vt nec poſſit fideiubere pro conducente. Vnde nec gabellas conducere poſſunt. Firmia. in uerbo, gabellarum conductores, uerſic.3.

8 Ampliatur, ut ſi pro aduocando, uel fideiubendo aliquid requirant, non ſit donatio, nec procedat diſpoſitio l. hoc iure, §.1.ff.de donat. ut ibi per glo. limitatur tamen, ut clericus locare poſſit domum pro taberna exercenda. Arch. in cano. nullus, diſt.44. Imo. in c.fin.col.7.de ui. & honeſt.cler.

9 Declaratur ſecundo, ut non poſſint conducere cauſa lucri, ſecus pro ſuſtentatiune uictus, uel alia honeſta cauſa. Abb. in c.1.nu.8.ne cler. uel monac. Ang. in uerbo, clericus 9. contrarium Port.conſ.16.

10 Declaratur tertio, ut ſuccedens conductori, permanere poſſit uſque ad præfinitum tempus conductionis. ita limit. glo. not. in c. peruenit, de decim. per text. in l.decurio.§.1.de decur.

11 Ex quibus patet intellectus ad reg. cum quid, lib.6. ut procedat quando prohibitio ſit alicui attento effectu; quo caſu nulla alia uia ad id admitti debet, prout mendicantibus prohibetur tenere bona immobilia, nec tenere poterunt iure hęreditario, ut in Cle. Exiui, de uerbor. ſignific. ſecus, ſi prohibitio fiat attento modo, ſcilicet, propter cupiditatem, quæ ratio ceſſat, ſi clericus in conductione ſuccedat.

12 Altera ſit concluſio principalis. Decuriones conducere non poſſunt, l.curialis, C. locat. ſuccedunt tamen conductori, l.decurio, glo. in l.2.§.1.ff.de adminiſtra. rerum ad ciui. pertinen. C. de decurio. lex tamen curialis non eſt in uſu, ut per Alber. in d.l. & Angel. in citato loco, ob id ulterius me in hoc non extendam.

13 Nota tamen ex Bald. ibidem, quod prohibitus a lege, uel ſtatuto conducere, non intelligitur in uſum proprium; limita rem, niſi in odiũ perſonę, quia prohiberetur perſona ſtare in tali loco, nec in uſum proprium conducere poterit, uide Bero.deciſ.215. ubi nec fideiubere pro conductore.

Eſt etiam prohibitum tutoribus, uel curatoribus, a fiſco uel camera conducere, & diſſimulantes puniuntur; ut in l.Gręca, ff.loca. ad quam Alci.lib.2.diſpun. cap.2. * ſolet etiam quandoque locatio interdici in pœnam, ne quis publica uectigalia conducat, l.moris, §.ſunt autem, ff.de pęn.

Pariter caſtellani locorum prohibentur Arrendatores eſſe. Franc. March.deciſ.7.par.1.

Et officiales Communitatis prohibẽtur emere, uel conducere bona ad officium ſpectantia, & ab eo depẽdentia, ſub pœna priuationis actus, & quadrupli, l.ſi in emptione, §.fi.l.non licet, ff.de contrah.empt.

Amplia, ut nec in propria patria. Iaſ. & communi in l. principalibus, ff.ſi cert.pet.num.4.

Amplia, ſiue officiales habeant annexam adminiſtrationem cum iuriſdictione, ſiue non. Bar. in l.aufertur, §.quod a præſide, ff.de iur.fiſc.

Amplia, ut nec ea, quæ ſunt extra officiũ, emere uel conducere poſſit, ſi habeat annexam iuriſdictionem, & nullus inferret martem, alias poſſe. Bart. in d.loco.

Limita in officiali perpetuo, qui poteſt; ſecus in temporali. Iaſ. & communit. in d.l. principalibus, num.2.limit.2.

Limita ſecundo, quando conducitur a non ſubditis, uel forenſibus. Salic. in l.quiſquis, C.ſi cert.pet.

Limita, ſi bona fide, & palam ſit dare, uel per interpoſitam perſonam, & ſine debitis ſolennitatibus. pulchre Pedemont. deciſ.109. ubi bene loquitur omiſſis aliis limitationibus, quæ ſcilicet non applicantur ad conductionem.

D. VINCENTII ÇAROCII I. C.

Locati, & Conducti Tractatus.

PARS TERTIA.

VIDIMVS in præcedentibus de ſubſtantialibus requiſitis ad contractum locationis & conductionis, pariter de perſonis locare, vel cõducere valentibus. In hac tertia parte tractabimus (Deo dante) de rebus, quæ locari, & conduci poſſunt; Et primo loco de rebus eccleſiæ tanquam de dignioribus incipiemus. Materia enim in ſe dignior eſt, & vtilis, frequens, & neceſſaria, & dicit Rodoa. de reb. eccl. non alien. quęſt. 6. princip.

De rebus eccleſiæ locandis.

1 CONCLVSIO prima. Quæro igitur primo loco, an rector eccleſiæ, vel Prælatus locare poſſit bona ſuæ Eccleſiæ. Primo videbatur pro parte affirmatiua ex notat. per glo. quam ibi commendat, & ſequitur Panor. in c. 1. ne prælati vices ſuas, vbi tenere videntur rectorem poſſe locare fructus beneficij pro toto tempore vitæ ſuæ.

2 Secundo pro hac eadem parte facere videtur id, quod in Clem. 1. in fi. de reb. eccleſ. non alien. dicitur vbi locationes factæ de minori tempore decennii valent, etiam abſque ſolennitatibus.

3 Pro parte vero negatiua facere videtur, quia per locationem quandoque inducitur alienatio, vt ſuperius vidimus in materia locationis ad longum tẽpus, quæ alienatio in bonis eccleſiæ eſt regulariter prohibita, vt not. in Clem. 1. de reb. eccl. non alien.

4 Secundo pro hac parte facit id, quod habetur in extrauaganti Pauli II. incipiente, Ambitioſe, vbi vltra triennium locationes prohibentur.

5 Prima igitur concluſio eſt locatio facta per rectorẽ eccleſiæ ad tempus modicum, & a iure permiſſum, nomine proprio ipſius rectoris, & ad propriam vtilitatem, durante tamen vita ipſius rectoris, nec ſucceſſor ei ſtare tenetur. Rot. deciſ. 232. in nou. cum qua concordat Anchar. conſ. 16. Caſtr. conſ. 2. lib. 1. Card. conſ. 95. Ang. conſ. 245. q. 5. Alex. conſ. 169. vol. 6. Didac. var. reſol. li. 2. c. 15. nu. 6. Crot. conſ. 414. nu. 5. 6. 7. & 12. vol. 3. Franc. Marc. deciſ 196 par. 2. Purpur. cõſ. 474. nu. 8. vol. 2. Rodoa. de reb. eccl. § ſed an contractui, car. 335. Mar. Anguiſ. cõſ. 259. nu. 3. & 4. Borgn. deciſ. 44. nu. 31. & hæc eſt communis opinio teſte Socin. conſ. 34. lib. 3. & magis communem ponit Franc. Marc. d. deciſ. 169.

Ampliatur, quia recuperat quicquid eſt perceptũ poſt mortem rectoris ẽt ante beneficiũ collatũ. Abb. in c. fi. ne prælati vices ſuas. Borgn. deci. 44. n. 6. 7. & 8.

ADDITIO.

☞ *Surd. deciſ. 326. num. 40.*

6 Declaratur, vt attendenda, & obſeruanda ſit conſuetudo in hoc. Rot. deciſ. 41. nu. 2. de proba. in antiquis. Abb. in c. cum eſſes, num. 13. de teſtam.

CONCLVSIO II.

7 SECVNDA ſit concluſio. Locatio facta per rectorem eccleſiæ nomine ipſius eccleſiæ, vel rectorem alicuius hoſpitalis, vel confratriæ ad tempus medium, & a iure permiſſum, valet, & tenet, & ſucceſſor ei ſtare tenetur, dummodo locatio eccleſiæ ſit vtilis. Ita ſentit Rot. in allegata deciſ. 132. in nou. & cum ea eſt communis opinio, vt teſtatur Abb. in c. fi. vbi Anan. nu. 4. ne prælati vices ſuas. Hanc eandem opinionem dicit communem Franc. Marc. deciſ. Delphin. 196. nu. 8. par. 2. atteſtãs inſuper, quòd ſingularis ſucceſſor in beneficio indiſtinctè teneatur ſtare colono; eſt æquior, & magnam habet æquitatem. Addo Albe. idẽ ſentientem in l. arbores, §. quicquid, ff. de vſufruc. ea ratione, quia clericus eſt uti adminiſtrator, & tenetur ſeruare factum ſui adminiſtratoris. Caſtrenſ. conſ. 2. uol. 1. ponit late in cauſa Illuſtriſſimi Cardinalis Nauagerii poſt Imol. conſ. 161. Ferett. conſ. 151. Burſat. conſ. 338. num. 15. uol. 3.

8 Declaratur tamen hæc ſecunda concluſio, ut de utilitate, & neceſſitate eccleſię conſtare debeat legitime, & aliter, quam per aſſertionem rectoris, & partium, & idem quod ſit uerſum in utilitatẽ eccleſię. Bal. l. in l. iubemus, in princ. circa fin. C. de ſacroſan. eccle. late Rodoa. de reb. eccl. ſub 4. q. prin uer. itẽ aduerte, car. 325.

9 Et allegatur elegans conſil. Bald. conſ. 530. uol. 3. ubi declarat, quòd cõuerſio dupliciter probatur. Vno modo per apertam facti naturam, puta per uiſum, uidentem, & expenſum in cauſa, teſtimonium enim uiſus eſt excellentius omni teſtimonio Inſtit. de gradibus, §. ſed cum magis. Alio modo probatur uerſio per coniecturas, & a poſteriori, puta de aliqua refectione, nec apparet de qua pecunia; non enim uento reficiuntur ædificia, ſed cum magno ſumptu, & opera, ut ibi late per eum, & faciunt quæ ſuperius diximus in materia meritorum, quòd de meritis non ſtatur ſimplici aſſertioni confitentis.

10 Vidi tamen ad hoc propoſitum in facto quæſitum. Locauit quis prędium eccleſiaſticum pro maiori penſione ſolito in aliis locationibus, an ex hoc conſtare dicatur fuiſſe uerſum in utilitatem eccleſiæ?

Et hoc idem, quod verſio debeat legitime probari aliter, quam per confeſſionem partium, tenet etiam Anch. Regienſ.q.52. par.2.num.10.& 11. vbi verba enunciatiua partium non probant. Ruin. conſil.90. vol.5. Crau.conſ.483.nu.4.& 6.vol.3. Rot.deciſ.41. in antiq. Abb.in c.fi.de præſcr.& ibi Fel.nu.11. Rot. deciſ.3.in tit.de confeſ.in nouiſ. Port.cõſ.161.nu.16. & 17.late Borgn. deciſ.44.nu.58.deciſ.46.nu.126.& 152.& latius in repert.in verbo locator prælatus, vbi ex multis ponit regulam generalem in quolibet adminiſtratore, vt non ſtetur aſſertioni ipſius latè Menoch.caſ.432.nu.32.& 33. Rolan.poſt alios conſ 60. num.37. vol.4.

11 Vidi quandoque caſum, nunquid iſta omnia requiſita copulatiuę requirantur, puta quod nomine eccleſiæ, ad tempus permiſſum, & in vtilitatem Eccleſiæ.

12 Non omitto tamen vltra Borgni. & alios vnum, quod poſuit Pract. Papien. in forma libelli fictus, in verbo, ſoluere, ſub num.6.col.fi.quod diſtinguit inter Prælatos,& alios inferiores, vt Canonicos, & ſimiles.

13 Primo caſu procedat diſtinctio, aut nomine proprio, vel Eccleſiæ ſit facta locatio. Secundo caſu tenet indiſtincte, vt ſucceſſor non teneatur ſtare.

14 Dicit etiam ſubobſcure more ſuo Couar.d.cap.16. lib.2. var.reſolu. quòd etiam ſi non appareat de vtilitate eccleſiæ, ſucceſſor via ordinaria ſtare teneatur, ſed docto de læſione competit reſtitutio.

Addo etiam vnum aliud vltra alios, quod in practica admodum deſeruit, quod ſi quis locat vti Rector, facit nomine eccleſię. Nat.conſ.517.vol.3.Hier. Gab.conſ.83.num.52. vol.1.

CONCLVSIO III.

PRAEBENDARIVS, ſiue ſimplex beneficiatus locare non poteſt vltra tempus ſuæ vitæ Rota in allega.deciſ.cum qua tenet Lap.allegat.

15 Barba.in rubr.de reb.eccl.non alienan.nu.28. Soc. * conſ.32.col.1.lib.1.& hæc eſt communis opin. Paul. Caſtr.conſ.4.lib.1. Rodoa.de reb.eccl.non alien.q.6. nu.6.car.325.ſecundum primam impreſſionem. Mari. Anguiſſ.conſ.99.nu.6. Plot.conſ.19.nu.62.& 63. Neuiz.conſ.90.nu.26. Rol.conſ.84.nu.29.vol.1. Io.Monac.in c.in fulgentiæ, & ibi Prob.in addi.de pęniten. & remiſ.rationem reddit. Rom.conſ.66.nu.4.& hæc ** eſt magis cõmun.opi. Alex.conſ.143.nu.2.& 3.vol.7. Franc.Becc.conſ.92.nu.19. Iac.Menoc.conſ.291.nu. 47.li.3.Mili.in repert.in verb.locatio, la prima.Rom. conſ.232. Anch.in c.querelam, ne prælati vices ſuas.

CONCLVSIO IV.

16 LOCATIO rei eccleſię facta ad vitam alicuius non valet ſine debitis ſolennitatibus a iure requiſitis. Anch.Card.& Imo.in Clem.1.de reb.eccl.non alien. Alex.conſ.19.vol.3.& conſ.165.eo.lib. Dec.cõſ.204. Rodoa.vt ſup.verſ.item ex præmiſſis,nu.3. Dida.d.c. 16.nu.3.Simoniaca tamen dici ex hoc nõ poteſt. Prępoſ.in cano.51.adhuc,col.2.in fi.1.q.1.Gig.de penſio. q.87.nu.4.Mandoſ.ſuper indulto locandi in princ.

CONCLVSIO V.

LOCATIO facta vltra decennium non valet ſine debitis ſolennitatibus, & cum euidenti vtilitate eccleſiæ, quæ duo copulatiuę requiruntur. Doc.in c.1. de reb.eccl.non alien. Alex.conſ.104. num.4.& 165. vol.3. Rimin.iun.conſ.233.nu.67.vol.3.Gugliel.Rodoa.de reb.eccl.q.7.nu.5.& 6.fol.346.Socin.conſ.32. ** vol.1.Ang.conſ.245.& hæc eſt magis communis opinio iam apud antiquos, quàm recentiores. Soci.in allegatis conſiliis. Gemin. in c. hoc conſultiſſimo, ſub num.7.verſ.quid ſi alienatio, de reb.eccl.nõ alien.& ab ea in iudicando non eſt recedendum. Didac.varia. reſol.lib.2 c.17.ſub nu.2.

Addo ab eo non allegatos, & in materia bene loquentes Bertr.conſ.172.vol.2. Celſ.Vgo. conſil.111. num.8. Anchar.Regienſ.q.52.num.5.par.2.conſ.88. nu.15.lib.1.& hæc eſt vera,& indubitata opin.Borgn. deciſ.46. ſub nu.4. vbi exemplificat, ſi locatio fiat his verbis. Loco vſque ad nouennium pro ſcutis decem pro quolibet anno, & finito dicto nouennio pro alio nouennio, vel pro aliis quatuor, vel quinque annis, & ſic vltra decennium: nam perinde eſt ac ſi facta fuiſſet locatio ad annos quindecim, & tot pro quolibet anno, nec ſubſiſtit, ſi dicatur, quòd appareat mutata quãtitas penſionis, puta ſi dictum ſit. Loco pro nouennio ad decem pro quolibet anno, & eo finito pro alio nouennio, uel aliis quatuor annis non pro decem, ſed pro quindecim in anno: iſta enim alteratio penſionis non facit ualere, ſed perinde eſt ac ſi facta eſſet vnica locatio, puta pro tot annis ad decem, & pro reſiduo ad quindecim. Borgnin.deciſ.43.num.9.& deciſ.465. num.436.& 55. Alex.conſ.17.num.5.& 6.vol.4. Neuiz.conſil.90.num.26.

CONCLVSIO VI.

EX præcedenti concluſione corollarie infertur alia utilis,& practicabilis, & ſæpius in facto contingens (ſi Iaſoni credimus) inferius allegando. Locatio facta de bonis eccleſiæ de triennio in triennium, de quinquennio in quinquennium, de nouennio in nouennium non ualet ſine cauſa, & euidenti utilitate eccleſiæ, & ſolennitatibus a iure requiſitis, quia dicitur facta ad longum tempus, & contra Paulinam. Dictum eſt originale Cardinalis in cle.1.§.fin.de reb.eccle.non alien.quam poſtea ſequutus eſt Alex.cõſ.165. col.2.Cro.conſ.315.nu.28.vol.3.Plo.conſ.19.nu.62. & ſeq. Rimin.iun.conſ.234.nu.73.& ſeq.vol.3. Frãc. Becc.conſ.92.nu.2.& ſeq. Rodoa. de reb.eccleſ. q.6. num.11.& ſeq.car.347. Mari.Anguiſſ.conſ.99. Io.de Arn. ſing.66. Bona apoſtilla ad Abbatem in cap. tua nos, nu.11.uerſi.an prælatus, de reb.eccl.non alien. Pinell.in l.1.par.3.nu.63.uerſ.dicitur etiam, C.de bonis mater.& hęc eſt commu.opi.ſecundum quam fuit pluries iudicatum, ut per Borgn. deciſ.43. nu.7. Rebuff. in compend.rer.eccleſiaſt.nu.18. & 19.

Addo bene in materia loquentes Iaſo. in l. manumiſſiones, nu.8.in fi.ff.de iuſt.& iu.ubi hoc ualde cõmendat, & dicit ſæpius in facto contingere. Neuiz. conſ.90.nu.26. Caballi.milleloq.160. par.1. & tetigi ſuperius in materia locationis ad longum tempus. Rimi.conſil.16.nu.3.

20 Ampliatur hæc concluſio, & faciet ad queſtionem de locatione inutili, de qua (Deo dante) ſuo loco dicemus, ut talis locatio ultra tempus debitum non reſtringatur, neque ualeat ad tempus permiſſum, & ſic ad triennium. Lap.alleg.80. Didac.uariar.reſolut.

cap.

Digitized by Google

c.16.nu.5.uer.2.licet.Mar.Anguſ.conſ.99.nu.6.Plot. conſ.19.nu.62.& 65.Neuiz.conſ.90.nu.26.Rolan. conſ.84.nu.29.vol.1.Ioan.Monae.in c.indulgentiæ, & ibi Prob.in addit.de pęnitent.& remiſſ.in ſexto,& in rubr.de rebus eccle.non alienan.in fi.Rodoa.in eodem tract.car 348.nu.20.Alex.conſ.143.num.2.& 3. vol.7.Franc.Bec.conſ.92.nu.19.Alex.conſ 17.col.3. nu.11.vol.4.& hæc eſt magis communis opinio teſte Alex.d.conſ.143.vol.7.Eug.conſ.24.ſub nu.5.

21 Ratio colligitur (ni fallor) a Roma. conſil. 66. qui vult, quod vbi actus eſt indiuiduus reſpectu formæ, licet ſit ſeparabilis reſpectu temporis, uel ſubſtantiæ, utile per inutile vitiatur ex doctrina Bar. in l. Gręce, §.illud, ff.de fideiuſſ.& ibi etiam ſentit Roman. quod forma dicitur data ſi lex procedat annullando actum. Ex conſtitutione igitur Paulinę in triennio tantum lex fixit pedem ſuum, annullando ulterius factum, merito &c.Seball.Medic.reg.6.nu.35.par.2.

22 Ex quibus corollarie inferuntur duo. Primum ampliatio ad Paulinam Pauli III. vt etiam ad triēnium tantum locationes vlterius factę non valeant. Secundum, ꝙ in locationibus eccleſiaſticis utile per inutile vitiatur, ad regulam, inutile, lib.6.

23 Et prædictis omnibus faciunt notata per Ant. Padill.in l.quoties plures, nu.20.ff.de leg.2.

24 Ex quo colligitur alia ampliatio ad prædicta, quod etiam ſi Notarius in huiuſmodi inſtrumentis apponat cautulam. vt tot ſint locationes, &c. non tamen actus ualet, nec tollit defectum de cauſa, debitisq; ſolennitatibus a iure requiſitis, & ſic hæc clauſula non ſupplet defectum formæ iuris.

CONCLVSIO VII.

25 EX Conſtitutione Clementis V. de qua in Clement.1.in fine, de rebus eccle. non alienan. locatio, ſeu uenditio fructuum ad modicum tempus conceditur. Modicum vero tempus quod ſit, multorum fuerunt variæ opiniones. Verior, & magis communis ** opinio uidetur, vt arbitrio iudicis hoc ſtatuendum ſit gl.in l.1.§.quod autem, ff.de ſuperficiebus, vbi Bart. de communi pariter atteſtatur. Alex.in l.ſi filiofamilia, num.25.ff.ſolu.matrimon.& ita de conſuetudine ſeruatur. Ita poſt Dec.& alios. Mandoſ.ſuper indulto locandi, verſ.quod ſit, & poſui ſuperius parte 2. de locatione ad modicum tempus. Iacob.Menoc. de arbit. iudic.lib.2.cent.1.caſu quinto, in fi.

ADDITIO.

☞ *Ampliatur quarto ut detur retentio pro melioramentis factis poſt litem motam, & re quodammodo effecta litigioſa, & ſic concurrente mala fide pręſumpta. Aſago. Rota Lucam.81.nu.12.*

26 Vltra quos in practica notandum videtur, quòd iudex arbitrari debet in ſimilibus modicum tempus infra decennium, & longum tempus decennium, & vltra, & ita paſſim obſeruatur Archid. in cano. alienationes, colnm.fin.3.quæſt.2.Butr. in l.emptorem, C. Ioca. Bald.in l.quicunque, C.de bon.quæ liber.melius in l.iubemus, la ſeconda, nume. 5. de ſacroſanc.eccle. Angel.in d.l.ſi filio, §.fin.& in d.§.quod autem, de ſuperficiebus. Butr.& alii poſt eum in c.ſi.ne prælati uices ſuas. Cardin.in Clemen.1.§.ſi.q.4. de rebus eccleſ. non alienand.conſi.95.nu.4.pulchre Alex. videndus conſil.17.nu.3.lib.4.Rimin.ſen.conſil.633.nu.2.vol. 4.Laurent.de Pin.conſi.102.nu.3. Caſtrenſ.atteſtans hanc eſſe communem opinionem Legiſtarum, & Ca- ** noniſtarum, conſi.4.uol.1.Aug.conſi.244.col.5.verſ. 4.eſt uidendum.Gozad.conſi.24.Pariſ.conſi.98.vol. 4.Pinell.in l.1.parte 3.ſub nu.63. C. de bon. matern. Rodoa.de rebus eccleſ.q.6.Socin.conſi.32.col.2.vol. 1.Vaſqui.lib.1.§.10.de reſta.potentium, nu.78.verſ. verum, & c.Borgni.deciſ.44.nu.57.licet fortaſſe aliter ſentiat Ioſeph.de Ludo.Rot.Lucan.deciſ.38.nu. 23.& 24.

27 Et ex prędictis infertur intellectus ad l.1.C. de iure deliberandi, quam pulchra dote exornat Dec. in l. 1.nu.15.C.de edendo, ad ca.cum cauſis, de offic. dele. Neuiz.in uerb.iudicandum pro communi. Tiraq. in l.ſi vnquam, in verb.omnia, uel partem, a nu.27.uſque 31.C.de reuocan.donat.Contard.ad l.diffamari, q. 8. nu.50.C.de ingenuis.

28 Vltra quas omnes declaratur, ut procedat, & habeat locum, quando a lege non ſit pręfinitum certum aliquod tempus, tunc eſt in eius arbitrio, ſecus ſi aliquod tempus, puta longum, vel modicum, tunc enim modo, quo ſupra, declarabitur, qui quidem cōductor ad modicum tempus modo, quo ſupra, habet retentionem ad fructus propter labores impenſos, ex §.qua ratione, Inſtitu. de rerum diuiſio. nec in eo expectatur biennium ad effectum, vt expelli poſſit, ſed poteſt ſtatim lapſo anno, ſi tamen eſt præſens, & non adeſt pa- ** ctū de non expellendo, ſecundū magis communē ſententiam, & conſuluit Federicus Scotus Placentin. conſil.35.nu.4.lib.2.per text.in l.ædem, C.loc.Bal.in l.q̄ro, §.inter locatorem, ff.loc.Iaſ.in l.j.nu.37.verſ. tertia concluſio, C.de iure emphyteut. Abbas in cap. propter ſterilitatem, nu.10.de locato. Anton.Gomeſ. de contract.c.3.de locato, nu.6.qui annus dinumeratur ſecundum naturam fructuum, vt dixi ſuperius ad materiam l.ſecundæ, C.de iure emphyt.Borgn.deciſ. 43.nu.58.in fi.Rodo.de reb.eccle.rub.de fructuum eccleſiaſticorum alienatione, nu.15.& 16.

29 Vnde aduertes, quod ſi rector eccleſiæ locaſti fundum ad decennium, & ultra, ſerua regulam, l.2. C. de iure emphyt.de qua late ſuperius dixi in materia locationis ad longum tempus. Si uerò locaſti infra decennium, procedendum eſt prout cum ſimplici conductore nullum ius habente in re.

30 Addo tamen ultra Borg. plene profitentem, quod Didac.uariar.reſol.lib.2.c.16 nu.3.verſ. quod verò dixi, intelligit hanc ſententiam ueram quoad monachos, & prælatos regulares.in quibus tempus hoc nō eſt diffinitum, in cæteris autē rectoribus ſæcularibus decennium præfinitum ordinatur.

CONCLVSIO VIII.

31 SED pulchra eſt indagatio, quam Old.in ſuis conſiliis poſuit, ſub titulo de locato & conducto. Archidiac.de campin.in ſua Eccleſia Leodinenſi locauit fructus ſuorum beneficiorum, quid nam uidetur, locaſſe utique ad extraordinaria quoque uidetur extendi ex l.diuortio, §.quod ſi anno, ff ſol.matrim.

32 Contrarium eſt uerius, vt non ueniant in tali locatione munera, & aliæ recognitiones, quæ pro ſuo

iucundo

iucunda aduentu afferebantur. Ita Oldrad. conſilio 129. de locato & conducto, & ſic ea, quæ dabantur, Archidiaconatui, non perſonæ, & ſi locatio intelligitur de ordinariis reſponſionibus, non de extraordinariis, & hoc per l. 1. §. penul. ff. ſi quid in fraudem patroni. in l. Seio, §. medico, de annuis leg. & cum Oldr. tenet Alberi. in l. vſufru. leg. q. ſi. ff. de vſufru. Paris de Pute. in tract. de ſin ſi. in verbo, prouentus, col. antepenul. in fi. Feli. in c. antecedentes, col. 2. verſi. ſimile eſt, quod ſcribit Oldr. de præſcri. Dominic. in c. generali, de elect. lib. 6. Alex. ad Bar. in d. §. medico, Boer. deciſ. 133. nu. 4. & hæc eſt communis opinio. Iaſ. in d. §. diuortio. nu. 8 dicens, ita per omnes teneri. Boer. deciſ. 19. nu. 6. Franc. March. deciſ. 108. ſub nu. 2. par. 2. ubi laudat proteſtationem fieri.)

Ampliatur hęc concluſio, ut procedat, & habeat locũ in ſpoliis monachorum, mortuariis, vel anniuerſariis defunctorum, ſucceſſionibus, & ſimilibus, quia in locatione ſimpliciter facta non uenient, ut pulchrè diſcurrit Boe. deciſ. 124. & ibidem Boer. diſcurrit inter fictum, fructus, obuentiones, redditus, & prouentus, quæ magis latam habent ſignificationem. Vnde ſi quis uoluerit, ut omnia ſupradicta veniant, apponatur ſi. nul omnia prædicta uerba: ita in muliere vſufructuaria docet practicare Angel. in rubrica de uſuris, quo caſu venient etiam exemplationes prothocollorum. Bar. in l. diuor. §. ſi vir. ff. ſol. mat.

32 Prædicta ſi rectè inſpiciantur, paſſim occurrunt, nam Epiſcopus locat fructus ſui epiſcopatus, dubitatur quid comprehendatur, cautius eſt, ut in inſtrumẽto apponatur hoc modo; locat ad tot annos fructus, obuentiones, redditus, & prouentus talis beneficii.

33 Pariter in aliis clericis inferioribus dici poterit. Paroch⁹ ruralis locat fructus ſui beneficii, dubitatur, an veniãt decimæ, oblationes feſtiuæ, fructus legatorum, & ſucceſſionum, & ſimiles, cum his tamẽ verbis omnino hęc omnia venient.

Idem practicabis in ſęcularibus, puta, quis locat fructus talis officii, quid comprehendatur? patet ex prædictis, & fuit dubitatum apud Boe. in allegata deciſ. in fi. de ſpoliis decapitorum. Similiter uidi in facto de exẽplationibus prothocollorum ad quem ſpectẽt.

34 Et in hac locati & conducti materia nõ eſt prętereũdus textus in allegata l. Seio, §. medico, ff. de ann. le.

35 Primò ad id, quod not. ibi Bar. in verbo, præſtationes, quod ſi colonus meus nedum virtute obligationis prout ibi ſentiebat Dyn. ſed ex multiplicata annua præſtatione multorum annorum præſtiterit, ꝙ in tali legato, hęc omnia ueniunt.

36 Secundò, ꝙ ſi conductor ſuſcipiat in ſe caſus fortuitos, intelligitur de ſolitis, & ordinariis, non extraordinariis, & inſolitis, de mille annis ſemel, vt dicam (Deo dante) ſuo loco.

37 Illud autem, quod dictum eſt, præſtationes annuas eſſe in fructu, & uenire in legato, & locatione, hoc uerum, ſi ſunt certæ, ſecus ſi incertæ. ita Iaſ. in d. §. quod in annuo. Vnde ſi colonus quolibet anno deferebat ligna, cappones, & ſimilia, tunc uenient, ſed munera (vt dicitur) capricioſa, non veniunt.

CONCLVSIO IX.

ALTERA principalis eſt concluſio ex conſtitutione Pauli Secundi, inter Extrauagantes communes, in titu. de rebus eccleſia. non alie. incipiente Ambitioſe.

Bona, & res eccleſię locari ultra triennium prohibentur ſub variis cenſuris, & pœnis ibidem appoſitis.

39 Circa quam primo loco notandum eſt, quòd uarii uaria ſenſerũt circa illius obſeruantiam; dicitur. n. in multis locis non eſſe in uſu, vt per Corne. conſi. 6. licet in hoc, nu. 4. lib. 4. item teſtatur Armill. in verbo, locatio, nu. 5. Rocch. de Curte in tract. de conſuetu. ſect. 6. nu. 9. Fran. Sarment. in tract. de redditibus eccleſiarum, par. 1. c. 2. nu. 20 Bero. conſ. 83. nu. 23. lib. 1. Neuiz. conſi. 90 in fi. Creſcenc. deciſ. 150. prælatus iurans in tit. de iureiurando. Mohedan. deciſ. 219. & 240. in tit. de loc. & conducto, deciſ. 1. in fi. de reb. eccle. non alien. Dida. de Hiſpania loquens, varia. reſolu. lib. 2. c. 16. ſub nu. 6. verſ. 5. in fine, dicens; modo vſu receptam, modo non, arbitrio iudicantis. Burſat. de Mantua loquens, conſilio 51. nu. 20. vol. 1. atteſtans nõ eſſe vnquam Mantuæ uſu receptam, & alleganti incumbit onus probandi, vbi etiam allegat, quòd tempore promulgationis repeniuntur litteræ directę Cardinali Sigiſmundo, non tamen vnquam fuerunt executioni demandatę, Borgn. de Mediol. loquens, deciſ. 21. nu. 328. p. 2.

40 Quod facit contra illos allegantes, apparet de obſeruantia talis conſtitutionis, quia reperiuntur litterę de obſeruantia, tempore publicationis emanatæ.

Contrarium tamen ſentit Beninten. Rot. Bononienſ. 13. atteſtans Romæ paſſim obſeruari. Idem atteſtatur. Hiero. de Monte. q. 20. nu. 5. vbi dicit eſſe in uiridi obſeruantia ſaltem ex confirmatione Pauli IV. qui annullat omnes locationes factas ea forma non ſeruata. Borgni. deciſ. 43. nu. 71. dicere enim uidetur hãc opinionem eſſe ueriorem, & magis communem ex grauitate, & nu. Authorum, & quia dicta conſtitutio eſt pręceptiua, & inſerta in corpore Iuris. Bero. conſ. 8 nu. 9. uol. 3. Becci. conſ. 92. col. 1. & 2. Rodoa. de reb. eccl. non alie. q. 6. verſ. ex pręmiſſis, nu. 12. Plot. conſ. 19. nu. 62. & 63 lib. 1. & ſi ſit appoſitum pactum de renouando, vel iuramentum. Mohedan. deciſ. 250. de reb. eccl. non alie. Creſcent. deciſ. 150. Euge. conſ. 24. dicens prælatum uenire poſſe contra lõgiorem locationem, etiam iuramento firmatam.

41 Ampliatur hęc concluſio primo loco, ut procedat etiam ſi in inſtrumento dicatur, ut tot ſint locationes, quot triennia, & intelligatur renouata de triennio in triennium: hoc. n. videtur factum in fraudem legis. Vnde nullius eſt momenti, ut de hoc alias dixi in tit. de loca. ad longum tempus. Ang. in §. illud, autben. de non alienandis, & hęc eſt communis opinio, atteſtata per Alex. in l. ſi filiofamilias. §. ſi uir, num. 25. ff. ſolu. mat. ubi modificat hanc cautelam uerã eſſe in eo, qui alienare poterat, ſecus in eo, qui alienare prohibetur. Pro ualde notabili commendat Ioan. de Ara. dial. 18. & ſingular. 66. Butr. in c. Apoſtolicę, de donat. Lap. allegat. 22. ubi Mando. in additio. multos cõcordat, & idem Mandoſ. in practi. ſignaturæ ſuper indulto locãdi, & pro hac parte concludit Andr. Tiraq. de retrac. conuen. in præfatione, nu. 16.

42 Ampliatur ſecundo loco diſpoſitio extrauagantis Ambitioſè, Pauli II. ut nec etiam mandatum ad locãdum, ultra triennium fieri poſſit. Dec. egregiè amplians. conſi. 282.

43 Ampliatur tertio, vt non ſolum procedat in prælatis

tis

tis eccleſię,ſed etiam in pecunia legata eccleſiæ, vt inde emantur bona. Ioan.de Arn.comment. 19. dicens no tandum pro ampliatione dictæ extrauagantis.

Ampliatur quarto loco, vt locatio facta vltra triēnium,& ſic ultra tempus permiſſum, & ſic ad triennium, prout uidimus ſuperius conclu.6.

44 Verior tamen opinio eſſe videtur,& communis, vt quoad Triennium valeat. Bal.in auth.quas ruinas, C. de ſacroſanct.eccleſ. Alex.conſ.38.lib.2. Iaſ.& Dec.de communi atteſtantes in auth. qui rem C.de ſacroſan. eccl. Tiraq. de retrac.par.vlt.nu.144.

Cui addo bene loquentes Lap. alleg. 8. Mari. Anguiſſ.conſ.99.nu.6.Piot.conſ.19.nu.62.& 63.Neuiz. conſ.90.nu.26.Rolan.conſ.74.nu.29.vol.1. Io. Monac.in c.indulgentiæ,& ibi Prob. de pœnitent. & remiſſ. Rodoa.de rebus eccleſ.car.348.nu.20.ver.videtur,& hæc eſt magis communis opinio. Alexan.conſ. 148.nu.2.& 3.vol.7.conſ.17 nu.4.& 11.vol.4.Franc. Bec.conſ.92.nu.12.& 19.Iac.Meno.conſ.261.nu 47. lib.3.dicens in materia iuris decimandi vltra Triennium extendi non poſſe legem Veneram,& ita Pariſ. reſpondiſſe contra epiſcopum Patauinum, vt conſ. 23.nu.11.lib.4.

ADDITIO.

☞ *Triuiſan.deciſ.21.nu.6.*

45 Ampliatur quinto loco diſpoſitio Extrau. Ambitioſe, ꝙ quando locatio bonorum eccleſiæ eſt vltra tēpus permiſſum, non afficit ſucceſſorem etiam ſi per aliquod tempus ſteterit,& pēſionem receperit, niſi ſciat locationem nullam,& inualidam, quod articulari, & probari debet. Bellamer.in tit.de locato,& conducto, deciſ. 748. Put.deciſ.180.lib 1.vbi videas.

Cui addo Socin.iun.conſ.56 in ti.lib.2.Crau.conſ. 198.num.14.vbi alleganti ſcientiam, incumbit onus probandi,& conſ.160.nu.4.& ſcientia facti cum omnibus qualitatibus. Iaſ.conſ.107.col.fin lib. 4. Ruin. conſ.48.num.12.lib.1.& conſ.93.num. 24 & conſil. 17.num.3.eo.lib.& ſcientia qualitatis iuris, & facti. Hieron.Gabr.conſ.36.num.60.Pariſ.conſ.47.nume. 97.conſ.100.nu.7.lib.1.

46 Ex quibus in hac locati & conducti materia infertur intellectus ad l.item quæritur, §. qui impleto, ff. loc.procedit enim tribus concurrentibus, ſcilicet validitate actus ab initio, ſcientia certa,& permiſſio. Vnde in bonis eccleſię male ab initio locatis ex quo principium eſt infectum, non poteſt producere ſubſequentem reconductionem, vt colligitur ex Bellam.in citato loco, & conſ.12.num.72.lib. 2. Milis, in uerbo, Pręlatus, licet Bard.de tempure vtili,& continuo c.4.ſub nu.10.ver.ſed fallit in prælato. Rot.deciſ.1.& ſeq.de locato,& conducto in nou. Burſat.conſ.23.nu. 17. & 18.vol.1. Laurent.de Pin.conſ.120.n.4. & ſeq. Alex. conſ.5.nu.8.vol.3.Rod.de reb.eccle.q 6.nu.6.9.& 17. Borg.deciſ.44.nu.85.& deciſ.46.nu.100. ubi dicit eo maxime procedere, quando eſt facta receptio cum reſeruatione iurium,& ita bonū eſt facere, uel per procuratorem generalem non habentem ſpeciale mandatum ad probandum. Et nota, ꝙ non ſufficit in caſu prędictæ ampliationis ſcientia ſimplex, ſed requiritur ſcientia,& certæ nullitatis actus. Vnde ſi probetur ſcientia ſimpliciter, non releuaret.

47 Declaratur primo loco dicta conſtitutio, & erit ſubampliatio ad quartam ampliationem, ut reſtringatur ad triennium permiſſum, niſi ex probabilibus coniecturis appareat locatorem non minori tempore illā locaſſe, locaturum, vel cōducturum, puta ſi productione annorū octo dederit ſcuta tot, vel ſit conuentum, vt unica tantū penſio ſoluatur pro toto tempore, quo caſu in tantū vitiatur locatio, ut expreſſe decidit Bal. conſ.475.li.1.approbatus a Tiraquel.de retract §.23. gl.5.nu.10. Didac.uar.reſol.li.2.c.16.verſ.ex hiis etiā.

48 Et certe negari non poteſt, quin allegata opinio in quarta ampliat.ſit magis cōmunis, vt dictum eſt. Verba tamen dictæ conſtitutionis repugnare uidētur ibi, locationem aliter factam nullius omnino roboris eſſe,& alia verba prægnantia ibi poſita.

49 Et ſic nota, ꝙ in dubio præſumendum eſt, vt actus ualeat potius quam pereat ex ff.de reg.iur.hoc verum in meris terminis actus: ſi verò in cōtrarium appareat aliqua coniectura, tunc ad deſtructionem ſit interpretatio, prout in caſu præmiſſo locatio bonorum eccleſiæ facta contractatur ad permiſſum triennium. Si verò in contrarium appareat de vnica tantum penſione, tunc contrarium eſt iudicandum,& ſic vnica tantum conſtituta penſio unicam arguit locationem.

50 Declaratur ſecundo loco diſpoſitio dictæ conſtitutionis, Ambitioſe, ut procedat in anno fructuum, ita vt ſi in biennio, uel triennio vnicus fructus colligatur, illud pro vno anno tantum reputatur,& quot ſint recollectæ, tot iudicantur anni. Iaſ. in l. diuortio, §. quod in anno in 3.notab.ff.ſol.matr. in l. 2. col. 2. C. de iure emphyt.dixi late in materia ad l. 2. C. de iure emphy.in tract.locatio.ad longum tempus,& ibi uidere placeat.

51 Declaratur tertio loco diſpoſitio cōſtitutionis prędictę, ut habeat locum in locationibus bonorum, & rerum, ſecus in locationibus fructuum,& redditutum, quorum locatio etiā vltra tres annos fieri poteſt. Rodoa.de reb.eccl.car.349. verſ.extrauagans,nu.5.

52 Et hoc aperte confirmant uerba dictæ extrauagantis, ibi, ac de fructibus,& bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.

53 Declaratur quarto loco diſpoſitio dictæ extrauagātis, ut non habeat locum, quando in inſtrumento locationis eſſet appoſita clauſula reſeruationis, puta quod in conductorem nullum ius intelligatur translatum. Ioan.de Arn.ſingul.72.& cautel.23.dicens eſſe optimā ad hoc cautelā. Vide tamen de hoc ſupra de locatione ad longum tempus, in quęſtione, an in locatione ad longum tempus transferatur utile dominium.

54 Declaratur quinto ex mente dictæ conſtitutionis, vt ea non habeat locū in ſolitis locari ultra trienniū, concurrente in hoc euidēte utilitate eccleſię. Quę autem dicātur ſolita locari, dicam (Deo dāte) ſuo loco.

55 Qui igitur vltra triēnium conducere intendit, nec vult, ut obſtet dictę extrauagantis diſpoſitio, recurrat ad ſignaturam, quę limitare ſolet ad congruum tempus, puta ad quinquennium, vel ad tres ternos, & ſic nouem annos, vt no. Mannoſ.ſuper indultu locandi, circa medium.

CONCLVSIO X.

56 LOCATIO ſimpliciter facta per Prelatum Eccleſię intelligitur ad tertiam generationem, ſi ita

er.t

Digitized by Google

erat conſueta dari,& intelligitur etiã pro fœminis futuris, quæ aliàs non compræhenderentur, ad not. per Imo.in c.potuit,in fi.de loca.Bal.ad Specu.eo.tit. Felin.in c.cum M.in fi.de conſt.in uerbo,prçcedẽtia, & ſequẽtia,verſ.& dicit Imo.Iaſ.in l.ſi certi cõdictio, §.ſi uerò,col.4.ff.ſi cer.pet.Put.declarans in locatione expreſſa.non tacita,deciſ.180.nu.4.& 9.lib.1.

CONCLVSIO XI.

47 PLVRES ſunt caſus,in quibus ſucceſſor in beneficio tenetur ſtare colono.

Primus eſt ex indulto,& gratia Sedis Apoſtolicæ, quod Sũmus Pontifex licentiam locãdi ad tot annos dat,& interim a nemine,nec a ſucceſſoribus moleſtari põt.Ita tradit Mandoſ.ſuper indulto locandi circa medium,& ita tenuit Rot.in una Bononienſi Cõmendatarii S. Steph.vt per Put.deciſ.421.qui loquitur in ſucceſſore ex regreſſu, & tamen ſtare tenetur,licet de regreſſu non ſit facta mentio in ſupplicatione,uti etiã in hac locati,& conducti materia uult Put.quod locatio quãuis in euidentem eccleſię utilitatem fiat,neceſſarius tamen eſt rectoris,aut ius habentis conſenſus.

58 Aliud,ꝗ confirmatio locationis defuncti locantis ſucceſſore non uocato per edictum,aut proclama, ei non nocet,& addo Rodo.de reb.eccl.fol.351.& dicit eum ſecurum tam in foro fori,quam in foro poli.

59 Hoc igitur caſu anticipatæ ſolutiones factæ ualebunt,& ſucceſſor ſtare tenebitur. Verum in hoc aliquantulum obſtare uidentur uerba concilij in cano. magnam 25.ſeſſio.ibi, in præiudicium ſucceſſorum, quocunque indulto,aut priuilegio non obſtante.

CONCLVSIO XII.

60 SECVNDVS caſus,in quo ſucceſſor in beneficio tenetur ſtare colono, quando locatio facta eſſet in euidentem eccleſię utilitatem, & conuerſa fuiſſet in euidentem eccleſię utilitatem gl.in c.fi.ne prælati vices ſuas,per c.1.de ſolu.quam Rodo.multis in locis ſequi videtur,fol.239.nu.19.& 336.nu.8.dixi ſuperius concluſ.1.2.3.& 4.

CONCLVSIO XIII.

61 TERTIVS eſt caſus admodũ frequens,quando inchoatus eſt annus,vel laborerium,& res non eſt amplius integra, tunc pro anno incepto ſucceſſor in beneficio tenetur ſtare colono. Franc. Marc. deciſ. Delph.197.nu.9.par.2.ubi loquitur in beneficio per reſignationem,& clamat hanc opinionem habere maximam æquitatem.late Borg.commend.deciſ.44.nu. 32.& nu.23.dicens hanc opinionem eſſe æquiſſimã: Pedemon.deciſ.82.nu.81.10.& hoc in conſcientia ad modum verum eſt.Summa Siluestri.in uerb. locatio, nu.11.hanc etiam ualde commendat vti æquam Cæphal.conſ.181.in fi.vol.2.& dicit Borgni.in cit. loco, quod pari ratione cõductor cogitur perſeuerare a nouo rectore in anno incboato cum anteceſſore.

62 Et notabilis eſt hæc deciſio frequens, paſſim practicata nedum in materia eccleſiaſtica, ſed profana, & merè laicali, vt in vſuſfructus ſucceſſore, de quo ſæpius uidi dubitatum,& ita reſolutum,in partiario colono reſpectu emptoris,& ſimilium. Et ſic habemus, quod diſpoſitio l.e.[illegible] iuris rigore,ſecus de æqui[illegible] debet.

CONC[illegible]I.

63 QVARTVS caſus eſt a [illegible] recentioribus omiſſus, ut ſu[illegible] teneatur ſtare colono,ſi cõſuetudo loc[illegible] in hoc attendenda eſt,vt per Franc.[illegible] 4 par.1. qui loquitur in beneficio reſignato.

64 Et ſic habetur alia limitatio [illegible] C.loca. ut non procedat ex conſuetudine lo[illegible] unum uerb. Io.de Ana.in c.fi.ne prælati uices ſuas [illegible] uult, aut ſucceſſor dicit,ego nolo ſtare anteceſſ[illegible] locationi,& poteſt:aut dicit,nolo ſtare contractui,& non poteſt,ut uidi pluries allegari.

CONCLVSIO XV.

65 QVINTVS caſus eſt ẽt a recentioribus omiſſus, vt ſucceſſor in beneficio teneatur ſtare colono, ſi locatio eſt facta cum iuramento.Ita tenet Fuſ.in ſingu.ſuis,in uerbo,clericus,nu.225.& in verbo, prælatus,nu.67.& hoc ex not.per Matth.notab. 50. qui nõ loquitur in ſucceſſore, præſertim particulari, & per electionem,prout ſucceſſor in beneficio.Secũdo, quia iuramentum habet uim expreſſi,ut per Alex.& Iaſ.in l.ſed,& ſi quis,§.queſitũ,ff.ſi quis cautio. Rube. Alex. conſ.43.nu.14.quod colligitur ibi uerum quoad iurãtem,uel eius hæredem.Tertio,quia iuramentum facit deſinere rem eſſe integram.Imo.in l.2.§.fi.ff. de pac. Baucr.de uirtute iuramenti,nu.16.qui pariter loquitur in perſona iurantis.

CONCLVSIO XVI.

66 SVCCESSIVA erit altera concluſio,quod ſi conductor diſcedere noluerit,quando ei ſucceſſor in beneficio ſtare non teneatur,eo caſu poterit ſucceſſor expellere,ut latius dicam in titu.de recuſat.ad materiam l.æde m,C.loca.

CONCLVSIO XVII.

67 LOCATIO in perpetuum ſicut caducitatis declaratio fieri non poteſt ſine conſenſu Prælati, & Capituli. Iaſ.in l.2.nu.13 0.C.de iu.emph. Alex.conſ.16.li. 4.Bal.& Prępo.in c.1.qui feu.dạ.poſ.lul.Cla.in §.emphy.q.10.Rod.de reb.ecc.in ti.de his,qui conſentiũt. & hęc eſt communis opi.Borgn.deciſ.46.nu.56.

CONCLVSIO XVIII.

68 LOCATIO in perpetuum fieri poteſt pro minori penſione ſextę partis uerę penſionis locationis ad tempus in bonis profanis, ſecus in bonis eccleſiaſticis,& hęc eſt magis commun.opin.Borgn. deci. 46.nu.24.41.& 45.Addo Anchar.Regienſ.q.52. nu. 5.par.2.

CONCLVSIO XIX.

69 LOCATIO facta per rectorẽ Eccleſię conſanguineo,vel attinenti,pręſumitur in fraudem,meritò

non

non ualet, & debet clare deduci per conſanguineum conductorem de utilitate eccleſię, nec hoc præſumitur, niſi probetur. Alexan. dicens hoc caſu competere reſtitutionem, conſ. 56. nu. 7. & 8. volu. 1. Bar. in l. nomen, §. filio, & ibi apoſtill. nu. 2. ff. de lega. 3. Card. in Clem. 1. §. fi. de reb. eccl. non alienan. & in c. fi. ne prælati uices ſuas. Rub. de rebus eccle. §. ſed ſi locatio, nu. 10. fol. 338. ubi docet quando eſſet fraus, & hoc poteſt deduci ſimpliciter, primo, ſi in re minima, ſecundo ſi appareat de euidenti utilitate eccleſię, tertio ſi res ſit ſolita locari.

70 Cui addo Feder. de Sen. conſil. 210. col. 1. verſic. reſtat videre. Abb. in c. ut ſuper nu. 18. de reb. eccle. nõ alien. Calder. conſ. 11. ti. de feud. col. 1. Ferre. cõſ. 248. nu. 14. 15. & 28. ubi declarat quando dicatur res ſolita locari, & dicam ſuo loco.

Addo Marc. Anguiſſ. conſ. 79. nu. 36. vol. 1. Borgn. deciſ. 45. ſub nu. 49.

Et ultra alios in materia locationis factæ conſanguineo, addo bonum locum Bald. & ibi in additionibus in auth. quibuſcunque, num. 3. de ſac. ſan. eccl. ubi dat notabilem declarationem ſecundum eum, quod poteſt rector eccleſiæ locare ad modicum tempus, ſecus ad longum, dicens hoc perpetuo locandum pariter locare poterit ſecundum eum, poſt Archidiac. conſanguineo uiro honeſto, ſecus homini rixoſo, vel potenti. Item poteſt locare cum æqualibus pactis ſicut alius.

71 Et ſic habes modum articulandi ualiditatem locationis factę conſanguineo, uidelicet deducendo qualitatem rei, puta quia modici ualoris (& in hoc q ſit in euidentem utilitatem eccleſię) qualitatem conductoris, quia uir bonus, nec rixoſus; qualitatem locationis, puta ad modicum tempus: qualitatem contractus, quia cum æqualibus pactis, quibus alius eſt ſolitus rem iſtam locare.

CONCLVSIO XX.

72 EX diſpoſitione Sacri Conc. Trid. multa renouata ſunt in materia locationis bonorũ eccleſiaſticorum, prout in Canon. magnam, Seſſ. 25. ex quo contextu in ordine 11. aliquę eliciuntur concluſiones.

73 Prima ſit concluſio. Locationes factæ de bonis eccleſiaſticis anticipatis ſolutionibus nullatenus ualẽt in præiudicium ſucceſſorum.

Ampliatur hæc concluſio, ut non ualeant etiam ex indulto, vel priuilegio apoſtolico, ut ex d. Can. aperte colligitur.

74 Ampliatur ſecũdo, ut tales locationes non poſſint confirmari, nec in Rom. Cur. nec extra, ut ibid. habetur, de quib. uide ſup. conclu. 11.

75 Declaratur diſpoſitio Sacri Concil. ut talis locatio anticipatis ſolutionibus, licet non præiudicet ſucceſſoribus, bene tamen afficit locatorẽ, ut per Mohedan. deciſione octaua in manuſcr. in tit. de confirm. uti. vel inuti. Rodoan. de rebus eccleſ. quæſtione 6. prope fi. verſ. & extrauagans autem, nu. 13. fol. 35. 1.

76 Quare ſi beneficium uacauit per reſignationem, tenetur locator refundere id, quod accepit. Si vacat per mortem, tenebitur hæres, ne locupletetur cum iactura aliena.

77 Declaratur ſecundo, ut non procedat in anno inchoato iuxta ea, quæ ſuperius diximus, conclu. 13. ubi apparet hoc fundatum in æquitate, & conſcientia.

78 Declaratur tertio loco, ut ſicut ſucceſſor in beneficio non cogitur ſtare locationi factæ per Rectorem iam mortuum, pariter non cogitur conductor perſeuerare in d. concluſ. ſi noluerit, ut æquitas ſeruetur inter locatorem, & conductorem, ex l. ſi fundum, ff. loc. de cuius materia (Deo dante) ſuo loco dicam, & po. Hier. Gab. conſ. 68. nu. 4. Soc. conſ. 32. col. 4. in prin. vol. 1. Dida. var. reſo. lib. 2. c. 15. & 16. nu. 6. Cepha. conſ. 255. nu. 24. vol. 2 Gugl. Rodo. de reb. ecc. §. 1. an Prælatus, nu. 5. Borg. deciſ. 44. nu. 24. & in uerbo, locator prælatus, in fine. Addo Riminal. iun. conſi. 257. nu. 39. volum. 3.

79 Quæ omnes poſtea ſublimitant in caſu anni inchoati, in quo ſicut locator, ac etiam ſucceſſor cogitur ſtare locationi, pariter & conductioni, & conductor perſeuerare cogitur.

80 Secundo principalis concluſio ſit. Ex diſpoſitione Sacri Conc. Trid. non licet cuiquam locare iuriſdictionem, vel facultates nominandi Vicarios in ſpiritualibus, nec conductoribus per ſe, aut alios exercere.

81 Si igitur quis locat aliquid, quod ſapiat ſpiritualitatem, eſſet locatio ſimoniaca. Vnde ſi fiat locatio eccleſiæ cum omnibus bonis, & facultate conferendi beneficia pro ſcutis duobus millibus, & probaretur, qđ etiam ſine facultate conferendi beneficia bona arrendata fuiſſent pro ſcutis duobus millibus, quod talis locatio non eſſet ſimoniaca. alias ſic. Ita tenuit Rot. ut apud Put. ut in ti. de reb. eccl. non alien. relatum per Rod. q. 6. verſ. & extrauag. nu. 11.

Adeo igitur ſpiritualia locari prohibentur, ut nec per ſe tantum, nec cum aliis poſſint, niſi in caſu d. deciſion.

82 Tertia principalis concluſio ſit. Ex diſpoſitione Sacri Concil. Trid. locationis etiam factæ ad longum tempus a 30. annis citra, uel ad 29. aut his 29. annos penitus nullæ, & irritę ſint, etiam autoritate Apoſt. confirmatæ, ſecundum quam in facti contigentia reſpondit Anch. q. 52. p. 2.

CONCLVSIO XXI.

83 CONDVCTOR rei eccleſiaſticę, qui rem poſſedit ad elidendum, hęreditandum ſolutionem pẽſionis præteritæ, non poteſt opponere exceptionem, quod non interuenit conſenſus ſuperioris, uel alius defectus. Ita tenuit Rot. ut per Creſcen. deciſ. 120. nõ poteſt, in ti. de penſi. & ſic defectus ſolemnitatis non impedit interim executionem penſionis. Rodo. de reb. eccl. q. 6. in fi. uerſ. & extrauag. fol. 351.

84 Cui addo, quod ſolennitates non pręſumuntur in locatione ad longum tempus de bon. eccl. quando de fundamento locationis conſtet per inſtrumentum, ex cuius lectura tales debitæ ſolennitates non apparent, etiam ſi tempus eſſet immemorabile annorum ducentorum, & ultra, ac etiam apparerent ſolutiones uniformes. Alex. conſi. 1. col. pen. vol. 4. Burſat. conſi. 23. nu. 16. vol. 1. Craue. de antiquit. temp. par. 2. num. 28. cum ſeq. & hęc eſt communis opinio. Soc. iun. cõſ. 56. nu. 22. vol. 2.

85 Bene uerum eſt, quod ſi appareat decretum ſuperioris, facit, ut locans pręſumatur habere adminiſtrationem, licet de eo non appareat. Natt. loquens in milite Hieroſolimitano. conſil. 517. volu. 3. Admittitur

tamen

Digitized by Google

tamen locatio rei eccleſiaſticæ facta cum iuſta cauſa, & debita ſolemnitate, quæ alias non admitteretur, & hæc eſt communis opinio. Rui. conſil. 157. uolum. 1. Roland. conſi. 96. nu. 20. vol. 1. Mich. Graſſ. commun. opinio conclu. 33.

86 Nec de tractatu ſufficit enunciatiua aſſertio Notarii, ſed requiritur inſtrumentum de per ſe ab ipſo locationis inſtrumento. Caſtr. conſil. 38. vol. 2. pulchre Alex. conſ. 17. vol. 4. Ferra. cau. 60. Iaſ. in l. ſciendum, col. 4. ff. de verb. obl. Anch. q. 52. nu. 9. ubi etiam idem aſſerit, ſi in aliquo priuilegio viſitatoris Apoſtolici aſſeratur, alienandi licentia, niſi ſimus in aliquibus, & ſeruatis ſeruandis.

87 Vnde ſolet obtineri commiſſio, quando locatio bonorum eccleſiæ eſt facta non ſeruatis ſeruandis, quod bona talis eccleſię etiam ſub colore arrendamentorũ, affictuum, ſeu locationum, de quibus ſi appareret, cõſtabit etiam nullitatis vitio ſubiacere ex forma ſacrarum conſtitutionum, & præſertim vtriuſq; Paulinæ, & ob id talia bona ſpectare, & pertinere ad talem eccleſiam. Quare petit cauſam committi tam contra Sempronium detentorem, quam alios in decreto, & executione citationis nominandos, tam ſuper recuperatione bonorum, quam ſuper fructibus, & inualiditate dictarum locationum, vt late per Mand. in form. 3. ſuper cauſa profana.

88 Ex quibus colligi uidetur, quòd detinentes bona eccleſiaſtica titulo donationis inualidæ, & non ſeruata forma conſtitutionum, & utriuſque Paulinę, dicuntur uſurpatores, & occupatores bonorum eccleſiaſticorum, de quo aliquando uidi dubitatum, & in facti contingentia quæſitum.

In materia igitur locationum bonorum eccleſiæ habemus plura tempora.

89 Primum iure Ciuili inſpecto. Secundum iure Canonico inſpecto. Tertium inſpecto iure Clementinarũ.

90 Quartum inſpecto iure Extrauagantium, & conſtitutionum variorum Pontificum, & maxime Pauli II. confirmatę a Paulo Quarto, & utriuſque Paulinæ.

91 Quintum attenta diſpoſitione ſacri Concil. Trid.

Ex qua temporum diſtinctione declaratur §. locationis, Auth. de non alienandis, ut late per Bellame. deciſ. 748. in fi.

CONCLVSIO XXII.

92 MOTVS proprius Sixti, & Clementis irritans locations cum decreto irritante abrogatur per non uſum, & tollitur per contrarium vſum, data ſciẽtia ſuperioris, nec ſufficit unus actus contrarius tantũ ſed plures requiruntur, & plures ſufficiunt ſine ſcientia ſuperioris concurrente ſaltem curſu decẽnii. Pute in materia locationum, deciſ. 1. lib. 1.

Quem caſum expreſſe non poſuit in materia decreti irritantis Ant. Gab. lib. 6. de clauſulis, conclu. 3.

CONCLVSIO XXIII.

93 CONSTITVTIO annullans conſtitutiones factas in perſonas aliquas, habet locum etiam ſi tales locationes eſſent factæ in euidentem utilitatem eccleſiæ. Pute. de deciſ. 2. lib. 1.

Ex qua deciſione tria colliguntur utilia in hac locati & conducti materia.

94 Primum eſt, ubi perſonæ prohibetur, cenſetur etiã prohibitum ſi quid utiliter faciet. Caſtr. per illũ text. in Auth. quibuſcũque. C. de ſac. ſan. eccl. Vnde ſi quis prohibetur locare, vel cõducere, habebit locum talis prohibitio, etiam ſi talis locatio, uel conductio redũdaret in euidentem utilitatem.

95 Secundum eſt, quod cum iam per ius Canonicum prouiſum appareat, quod locationes bonorum eccleſiaſticorum ualeant factæ in euidentem eccleſiæ utilitatẽ, ſi poſtea fiat noua conſtitutio, motus proprius, uel quid ſimile, annullans alienationes bonorum eccleſiaſticorum, habebit locum etiam ſi tales locationes eſſent in euidentem utilitatem eccleſię, ne conſtitutio noua reddatur ſuperflua, & fortaſſe (ſaluo ſemper ſaniori iudicio) prohibentur ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini locationes bonorum eccleſiæ anticipatis ſolutionibus. quid ſi alias tales locationes eſſent in euidentem eccleſiæ utilitatem?

96 Tertium eſt Cammerarius habens duas locatas ædes, eaſque non reſtituens excommunicationem incurrit, iuxta formam Motus proprii Sixti, & Clementis, ut per Put. deciſ. 3. par. 1.

CONCLVSIO XXIV.

97 REFERT Euer. in ſua cent. in loco, ab alimentis ad piam cauſam, nu. 10. quod in diœceſibus Leodienſi, & Cammeracenſi eſt inueterata conſuetudo, vigore cuius eccleſię, & alia pia loca coram Epiſcopo & eius Vicario conuenirent indiſtincte colonos tanquam deſtructatores bonorum eccleſię competentiũ, vel aliàs pro annuo cenſu hypothecatorum, quamuis cum eis non contraxerint, dicens ceſſante conſuetudine aliud obſeruandum, quia actio perſonalis non ſequitur fundum, l. 1. §. ſi hęres, ff. ad Trebellian.

98 Et ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, dicit unum Euerar. ad materiam l. 4. §. Lucius, ff. de alimen. & cib. leg. quod ſingularis ſucceſſor, prout colonus, uel conductor, non tenetur actione perſonali ad ſoluendum id, in quo is, qui cauſam habet, eſt obligatus, ex l. ob cauſam, C. de cond. ob cauſam, & l. ſolutum, §. ſolutam, ff. de pignor.

99 Vnde contra conductorem non dabitur actio ex mutuo, uel alia ſimilis perſonalis, niſi confiteatur debitum, ubi principalis debitor ſit condemnatus, & nõ ſoluendo, l. ſi cauſa, l. ſi debitum, l. non prius, C. quan. fiſc. uel priua. l. ſi is, qui, C. depoſit.

100 Poteſt etiam Prælatus locare pluribus, gratia commodioris culturę. Bal. in l. iubemus, la ſeconda, C. de ſacr. ſan. eccl. Cod. de reb. eccl. fol. 4. num. 4. Firmia. in uerb. diuiſio. ſub nu. 80.

CONCLVSIO XXV.

LOCATIO ſimpliciter facta de rebus eccleſię regulatur a conſuetudine, & trãſit in tertiam generationem. & ad filias fœminas ẽt futuras, ſi ita dictat conſuetudo. Imo. in c. potuit, de locat. Felin. in c. cum M. col. 3. de conſtitu. Pute. deciſ. 180. nu. 4. lib. 1.

CONCLVSIO XXVI.

LOCATIO bonorum Eccleſię, fieri non poteſt ante finitam primam locationem, eo quod ſciri non poteſt

poteſt rei euẽtus, pulchrè hoc ualde cõmendans Rebuff. in l. Veratius, col. 3. de uerb. ſignifi. dicens, & hoc annullatas multas locationes Eccleſiaſticas, & procedere in Eccleſiis, piis locis, Ciuitatibus, Corporibus, & Vniuerſitatibus.)

CONCLVSIO XXVII.

LOCANS eccleſiam, uel Cimiterium non poteſt facere pactum, quod ibi non ſepeliatur, ſed ſi apponatur ſtipulatio, agitur ad intereſſe. l. quod ſi locus ff. de religioſ. & ſumpt. funer. Caſtrens. in l. ultim. in fine. C. de pact. inter emptor. et uenditor.

De loco publico fruendo.

VIDIMVS aliquid de locationibus rerum eccleſiaſticarum, uideãmus modo aliquid de locationibus, quæ fiunt de bonis, & rebus publicis.

1 Et primo loco ſciendum eſt, ꝙ cõductor publicus dicitur, qui a Principe, uel fiſco, uel aliqua Communitate, vel municipio conducitur, gl. in l. 1. in uerbo cõduxit, in fi. de loco publico fruendo.

2 Hinc poſtea fornicarij, venalitij, & Mercatores, qui Tabernas a fiſco conductas habent ſub fornicipibus, ut ubi merces uendant, ut no. Bud. ad illum tex. in l. cum quidam, §. fiſcus, ubi foricarij, non fornicarij legitur. Hottom. in ſuo comm. uerbo. iuris, in verbo fornicarii.

3 Et paſſim uidemus accedere ad urbes, & Ciuitates iſti uulgo *reuendaruoli*, & apponunt aliqua ſcamna ſub palatio Communitatis, & aliquid pro mercede ſoluunt.

Nec uideo apud iuris interpretes modo aliquo dubitari, quod bona publica modo aliquo locari poſſint, & hoc tam ad longum tempus, quam in perpetuum: ſed hoc præſuppoſito pro conſtanti, & uero, habebunt multa priuilegia, & circunſtantias, quarum nonnulla collegi.

4 Prima igitur concluſio ſit ad materiam tituli, C. de locat. prædiorum ciuium, lib. 11. & hoc primo loco ex l. 1. dicti tit. prædia principium. Quę in perpetuum locantur ſunt locanda diuitibus, & aliis, cum fideiuſſorib. idoneis, & officialis prędicta negligens, de ſuo tenetur. Vnde notat Io. de Pla. & poſt eum Lu. de Pe. & alii, ꝙ locantes prædia publica, intelliguntur ea locare ſuo periculo, ſi aliquod damnum occurrat Communitati ex ſua mala locatione, prout etiam habetur in l. quicunq; C. de fundo patrimon. lib. 10. Vnde cauti debent eſſe adminiſtratores Communitatum, ut locent officia, introitus, & bona communitatum diuitibus, & perſonis idoneis facultatibus. Pręterea requirant fideiuſſorem.

5 Quare paſſim uidebis, quod Ciuitas Tudertina, & ſimiles locant, uel uendunt collectas, datia, & impoſitiones annales, introitus aliquos, & huius generis ſimilia cum Capitulis faciendis, quorum primum in ordine ſit, & ita paſſim obſeruatur, quod conductor, uel emptor ſit facultatibus idoneus, & nemo poſſit offerre tali conductioni, ſi non ſit facultatibus idoneus. Præterea idoneè caueat de ſoluendo debitum, & in tempore conuento, & Priores, & Antiani tenentur de eorum proprio ad damna Communitatis.

Vnde non eſt bona excuſatio. poſui ad candelam accenſam, ſi talis minus idoneus obtulit, quid ad me? non eſt bona excuſatio, ſed debet inſeri principale de idoneitate, & de fideiuſſoribus idoneis, (ut dictũ eſt) & licet aperte non dicant, uidetur aliqualis diſcrepãtia inter Io. de Pla. & Luc. de Penn. primus enim uult, ꝙ ſi conductor offerens ſit facultatibus idoneus, non ſit neceſſaria fideiuſſio. Contrariũ tenet Luc. de Penn. ut utrumque copulatiue requiratur, & hoc cautius eſt & tenent qui aliquem eſſe conductorem idoneum, ſi poſſidet immobilia, prout ibi tex. & idoneis fundis attributi ſint.

6 Conductor igitur idoneus eſt, qui ſtabilia bona poſſideat. quid ſi in cenſibus milliaria, uel in ſoccitis, & collaticis beſtiarum, uel in ſocietatibus officiorum, & huius generis ſimilibus, dicetur nè diues, & idoneus? dixerunt aliqui diuitem dici, non idoneum, quia exiget, & fortaſſe neſcitur. Et fideiuſſio duo continere debet. Primum de ſoluendo penſionem in tempore conuento. Aliud de non diminuendo prædium conductum. Vnde iſti conductores debent eſſe fauorabiles, & non abſorbere bona conducta.

7 Habes autem in hac locati & conducti materia, ex eo contextu, ꝙ conductores in perpetuum dicuntur perpetuarii. Habes &c. ꝙ penſio quandoq; appellatur penſitatio. Habes etiam unum, quod ibi Ioan. de Plat. ualde commendat, quod titulus pro locato, eſt iuſtus titulus ad acquirendum, ſicut titulus pro donato, & ſimiles. Et colligimus conſilium ab Imperatore in d. l. 1. quod ſi uis bene locare bona tua, & eſſe ſecurus, maxime quando locas in perpetuum, uel ad longum tempus, locabis diuitibus immobilia poſſidentibus, & cum confidentibus modo, quo ſuperius dixi, & antiquitus bona publica locabantur coram diſcuſſore, ut ibi textus dicit, qui diligenter inueſtigabat qualitatẽ conductoris. Ita etiam temporibus noſtris valde neceſſarius eſſet diſcuſſor, quia conductores publici temporibus iſtis ſunt canes, & lupi rapaces extorquentes ſanguinem viuum a miſeris pauperibus. Quid hodie non faciunt conductores gabellarum, uel datiorum, aut collectarum? boues aratori non excuſantur, ueſtes muliebres auferuntur; immo & mulieres carcerantur. Vnde & bonus diſcuſſor eſt neceſſarius, ideſt, iuſtus Pręſes Ciuitatis, non mirum ſi vidimus cariſtias, & tanta mala.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CONCLVSIO II.

8 AD l. ſi. C. de locatione præd. fiſcalium, libro 11.
9 Secunda concluſio eſt a colonis perpetuis fundorum publicorum non auferuntur fundi, licet alius meliorem conditionem offerat, vbi Bar. prudenter inuehitur cõtra Canonicos Tudertinos, qui poſt ædificia facta in ruinis, fingunt ſe deceptos ad expellendũ infęlices colonos, & hoc quia alius melius offert.

10 Ampliatur tamen hæc concluſio, ut princeps nedum per maiorem oblationẽ auferre, ſed nec per donationem, uel alio quouis titulo alii concedere poſſit, etiam Motu proprio, quæ clauſula non operatur in prędicium tertii, quod in ſola poſſeſſione conſiſteret. But. in c. cum in noſtris, col. 6. verſ. ſi uero poſſeſſio, & ibi Abb. nu. 19. Imo. col. 6. uerſ. in Papa autem, de conceſ. præb. Soc. conſ. 120. col. 5. lib. 3. Feli. in c. in noſtra, colum. 37. corolla. 36. not. 11. de reſcr. Miliſ. in verbo gratia, Io. de Silu. in tract. benef. par. 3. q. 10.

in

habet ius in re ſiue ad longum tempus, ſiue ad modicum, & ob id habet ius ad retinendum poſſeſſionem ex interdicto de loco publico fruendo. Vnde, qui conducit aliquas areas, inſulas, plateolas, prædiola, turrones, & ſimilia, moleſtari non debet, & ita prætor iubet, ut in l. 1. vbi Bar. ff. de loco publico fruendo.

A D D I T I O.

☞ *Succeſſor in beneficio tenetur ad ſalaria Aduocati, qui defendit, & pecunias pro toto neceſſario expoſitas. Pret. deci. 11. lib. 3.*

C O N C L V S I O X.

1 CONDVCTOR ab aliquo publico habet utilem in rem. Ita Bar. in d. l. 1. contra gl. in l. 1. ff. ſi ager vect. vel emphyteut. petatur. idem Bart. in l. 1. C. de iure emphyt. in princ. Bal. in l. emptorem, nu. 5. C. locat. Iacob. Menoc. de retinenda poſſeſſ. remed. 4. nu. 35.

Vnde in materia de ſuperficiebus, conductori ſuperficiei a publico etiam ad modicum tempus competit vtilis in rem, ut no. Bar. in l. 1. §. quod ait, nu. 5. ff. de ſuperfic. & uidimus ſuperius in verbo, ſuperficiarius.

C O N C L V S I O XI.

1 VNDECIMVM priuilegium eſt. Licet ſocio nõ acquiratur actio ſine ceſſione, vt in l. 3. ff. pro ſo. fallit in ſocio aſſumpto a conductore ex publico, cui quæritur actio ſine ceſſione, ut no. in l. 1. de loco publico fruendo. Socius igitur meus in gabellis conductis, datis, vel collectis agit ſine ceſſione.

C O N C L V S I O XII.

1 DVODECIMVM priuilegium eſt. Societas conductorum a publico tranſit ad hæredes, declarãdo, vt dixi in tit. de hæred. inſtituend.

C O N C L V S I O XIII.

1 CONDVCTORI publico impedito competunt tria remedia, Vtile, Vti poſſidetis, Interdictum. De loco publico fruendo, & iniuriarum l. iniuriarũ, la prima. §. conductori, & ibi no. ff. de iniur.

C O N C L V S I O XIV.

DECIMVMQVARTVM ſpeciale eſt, quòd diſpoſitio l. ne cui. C. loc non habet locum in conductore a publico, uel fiſco, vt dicam ſuo loco ad materiam dictæ legis.

C O N C L V S I O XV.

1 ALTERVM ſpeciale eſt. Colonus municipii, fiſci, vel communitatis tenetur ſtare colono ad materiam l. emptorem. C. loc, ubi dicam.

De Publicanis, & vectigalibus.

PVBLICANORVM materia, pendet a titulo de locato & conducto, & reſpicit conductionem publicam, de qua agimus, ut l. 1. §. 1. verſic. & omnes, l. locatio, in primis uerbis, l. quantæ, in fi. ff. de Publican. & vectigal.

Et antequam ad materiam, & concluſionem procedamus, placeat aliqua inſerere ad intelligentiam materiæ publicæ locationis: in iure. n. noſtro habemus Publicanos, vectigalia, & licitationem, de quibus ſæpiſſime in hac ſimili locationis materia pertractatur.

2 Publicani ſunt, qui uectigal populi Romani conductum habent. l. 1. ff. de Publican. & uectigal. l. eum, qui vectigal, ff. de uerb. ſigni. Romani enim primum ex omnibus rebus, quæ in urbem conuehi ſolent, puta frugibus, metallis, piſcibus, ſale, aliiſque id genus aliquid in ærarium, & vſum publicum recipiebant, quod vectigal dici cępit: ſed poſtmodum exigente neceſſitate, & finibus dilatatis ex omni re frumentaria per Italiam vigeſimam partem ſibi reddi, & nonnunquam decimã voluerunt. Quare Aſcon. 1. in Verrem, frumentum decumanum notat, quod a colonis, & aratoribus Siculis dabatur, & Publicanos decumanos vocat, quos & Verrem Cicero exhauſiſſe inſectatur. Proinde ex agris deuictarũ prouinciarum, atque aliarum, quod & uectigales dixere ſibi quid pendere iuſſerunt, quam pecuniam uno nomine vectigalia appellarunt, & Kalendis Martii conſueuiſſe locari Macrob. ſcribit, & Blond. lib. 5. Romæ triumphant. & hæc vectigalia qui conducebant, Publicani dicti ſunt, nam publicos illos redditus, & vectigal certo conſtituto pretio redimebant, qui non erant homines proletarii, aut è lapide empti æruſcatores, ſed plerumque equeſtris ordinis viri, vt apud Ciceronem eſt videre in oratione pro Plautio, vbi (inquit) proximus eſt huic dignitati ordo equeſter omnes omnium Publicanorum ſocietates. Sed huiuſmodi Publicanorum, conditio paulatim uileſcere cœpit, ut non amplius equites, ſed viliſſimus quiſque per ſingula fermè oppida vectigal conduceret, & hoc licitando; nam qui plus pretii obtuliſſet, vectigal conductum haberet, & cum Iuriſconſultus licitatorẽ appellat, l. licitatio, aliâs locatio. ff. de Publicã. & fieri ſolet inter plures emptores, & conductores, & in rebus auctionalibus.

2 Et ſic ſicut in rebus, & bonis priuatorum coloni, vel conductores appellantur, in rebus uerò publicis Publicani dicũtur. Vectigalia, ſeu vectigal dupliciter dicitur, uno modo improprie, & hoc ex rebus priuatorum. Vnde in l. cæſc. ff. de uſufruct. cęſę quoq; arundinis, uel pali compendium ſi in eo quoque fundi vectigal eſſe conſueuit, ad uſufructuarium pertinet. Cicer. in paradox. & meo tenui vectigali, ideſt agrorum mercedibus, & redditibus detractis ſumptibus cupiditatis aliquid redundat. Portorii uerò, quod portorii nomine fiſcǫ ſoluitur, ideſt, pro mercedibus, quę vehuntur, uel euehuntur.

3 Vectigalium autem tria erant genera; Decumarum, quod ex frumento, uino, oleo, & fructibus minutis exigebatur, ut ſuperius uidimus: ſcripturæ, quæ ex paſcuis, Portorii, quod ex mercedibus exportandis, uel importandis recipiebatur, ut in l. cum qui

vectigal.ff.de uerb.ſignific.ibi, portus ſalinarum &c. l.ſed,& hi.ff.de Publican.

4 Vectigales etiam agri ſunt, qui in perpetuum locantur, ideſt, quamdiu pro his uectigal pendatur, tamdiu neque his, qui conduxerunt, neque ſucceſſoribus auferri eos liceat. Non vectigales ſunt, qui ita colendi dantur, ut priuatim agros noſtros dare ſolemus, ut l.1.ff.ſi ager vectigalis, uel emphit.petatur.

5 Vnde agri vectigales, qui reipublicę tributum pendere tenentur, & olim vectigal erit octaua pars l.ex præſtatione.C.de vectigal.hodie eſt decima pars omnium rerum. Alciat.lib.3.diſpunct.c.10.Couar.in regul.peccatum,par.2.§.5.in princ.

6 Hodie vectigal ſoluitur de mercimoniis, quæ vehuntur negociationis gratia ad murorum, pontium, aliorumque id genus refectionem. Dom. Sot. de iuſt. & iure,q.6.artic.7.circa medium.

7 Addo etiam Firmian.in tract.de gabell.in proemi colum.7.Cuma.pulchrè conſil.162. vbi inter cætera dicunt, quòd ſinonima ſunt tributum, cenſus, vectigal, anuua præſtatio, quando tamen fiſco debentur. latè Boſſ.in materia vectigalium, tit.de vectigal.ubi dicit, ꝙ Sanctus Matthæus talia exercuit, ut per gl. in l.1.§.hic titulus.ff.de Publican.& in l.inter cætera.§.1.ff.de uerb.ſignific.

De Locatione vectigalium.

QVÆSTIO I.

1 QVAERO primo loco, an locatio gabellarum ſit licita in foro conſcientiæ? Et primo videbatur dicendum, quod non ex capite, quamquam, de cenſibus, lib.6. vbi pędagiorum exactiones tam iure Canonico, quam Ciuili regulariter meritò ſunt damnatæ. Vnde dicebat Bar.in l.Publicani, & in l. vectigalia, de Publican.quod fraudantes gabellas, non tenentur Deo, nec hominibus.

2 Pro contraria parte facit, quia parendum eſt iuſſui Principis, l.non uidetur.§.qui iuſſu.ff. de reg. iur. & dicit Paulus ad Roman.13. Reddite igitur cui tributum, tributum, & cui vectigal, uectigal.

3 Et hæc opinio eſt verior. Panorm. in cap. innouamus, de cenſ. Bertaceh.in tract.de gabell.in nona quęſtione Silueſtr.in uerbo, gabell.3.q.8. Io. a Medin. in lib.de contract.q.13. Alphonſ.a Caſtro lib.1.de poteſtat.legis pęnalis, q.11. Dom. Soto, de iuſt.& iure, q. 6. artic.7.& hæc eſt communis opinio. Couarruu. in regula peccatum, par.2.§.5.nu.5.

4 Ampliatur hęc concluſio ultra multos, vt procedat, & locum habeat etiam ſi lex humana gabellam inducens transgreſſori pœnam temporalem inducat, adhuc enim vltra pœnam temporalem tenetur Deo, & in foro cõſcientię, & cõſequenter peccat mortaliter fraudando gabellam. Ita Dominic.a S. Gemin. in c.perpetuæ, notab.6.& in c.commiſſa, in 2. notab. de elect.in 6.glo.& ibidem Dominic.in cap.2.de conſti. lib.6.in verbo, ſententiis. Felin.& Dec.in c.nam concupiſcentiam, in 1.lectur.de cõſtitu. Silueſtr. in uerbo, inobedientia. Io. Driedo.lib.1.de liber.Chriſtian. arti.3.Io.a Medin.de reſtitutione, q.12.& q.36. egregie Alphonſ.a Caſtro.lib.1.de poteſtate legis penalis, cap.8.& ſequent. Domin.Soro, de iuſt.& iur.lib.1.q.6.artic.5. Didac. Couarruu.in regul.peccatum, part. 2.§.5.ſub nu.3.verſ.vltima concluſio, vbi tandē poſt nu.5. inuehitur contra tranſeuntes per vias inſolitas, & minus conſuetas in fraudem conductorum gabellæ, vt mortaliter peccent ita faciendo.

5 Declaratur hęc concluſio primo loco, ut procedat, & habeat locum, ſi iuſte, & licite impoſita ſit, ſecus ſi iniuſta ſit. Iac.Butr.in l.2.C.de iure aure. annul. quam refert, & ſequitur Bald.ibidem, & in l. vectigalia.ff.de Publican.ubi Bar.idem ſentit, appellando extorſiones Publicanorum, ubi moderat Bar.quod ipſimet Ciues inter ſe facere poſſunt. Abb. in c. innouamus, col.2.in princ.de cenſ.in capite 1.col. 7. de conſtitution. Bald.in l.cum proponas.C.de nautic.fęnor. in l.ueluti, in 1.lectur.in fine.ff.de iuſt.& iure.in rub. de conſtit.in fine. Abb.in proęm. Rex pacificus, col.4. Anton.Trigon.ſingular.89.

6 Addo bene in materia loquentes Panorm.conſ.13. col.fin.volu.2. Anchar.in regul.poſſeſſor.quæſt.4.de reg.iur.lib.6.Bal. in c.1.quæ ſint regal. in l. iubemus nullam. C.de ſacroſ. eccleſ. Hoſtienſ. in ſumma, de cenſ.§.ex qua cauſa, verſic.exactiones. Summa Angelic.in uerb.pedagium, nu.6. Dominic. Soto. de iuſt. & iur.lib.3.q.6.artic.7.col.3. Dec. in l. non uidetur. §. qui iuſſu, nu.4.ff.de regulis iuris.

7 Et practicãdo colliges ex eis gabellam dici iuſtam, quãdo eſt impoſita de permiſſione Principis, uel eſt antiqua, ut non ſit memoria in contrarium, & ſentiũt omnes id eſſe verum quoad forenſes, ſecus quoad ciues inter ſe, vt ſuperius uidimus.

8 Poſſunt igitur Ciues Tudertini imponere ciuib. gabellam, & debent curare de iuſtitia, uel iniuſtitia impoſitionis.

9 Declaratur ſecundo, niſi impoſitio gabellæ eſſet nimis barbarica, prout ultra tertiam octauę partis, Bald.in rubr.de rerum diuiſione.col.2 & in l.2.C.de iure aur.annulorum. Fel.in c.1.nu.41.de conſtit. per l.fi.C.de vectigal.

10 Declaratur tertio, ut non procedat, ſi poſtea ceſſauit cauſa impoſitionis gabellæ, puta, impoſita eſt gabella pro refectione viæ, uel pontis, his refectis licitè fraudatu gabella. Ita egregie Hoſtienſ. in ſumma, de cenſibus.§.ex quibus, verſic. Sed quid ſi mercatores? Felin.in citato loco in 3.caſu. Anto. Trigo. hoc notanter commendans ſingular.89.in fine. Firmian. de gabell.q.9.principal.

11 Sed hodie reprehenſibilis ſanè (ni fallor) inoleuit uſus, poſtquam enim gabellæ, & vectigalia impoſita ſunt, licet cauſæ ceſſent, exactio ſemper durat ex nimia voracitate exigentium. Vnde infęlices populi

12 paſſim angariantur. Quare bene inuehitur Sũma Angelica, in uerb.pedagium.6.col.2. circa finem, quod vectigalia, gabellæ, & pedagia noſtri temporis communiter præſumuntur illicita, & exigere uolenti incumbit onus probandi, ex allegato cap. quamquam, cui etiam reſponderi poteſt, quod loquitur per uerbũ regulariter.

Practicando igitur gabellæ iuſtę ſunt, & licitę impoſitę ab habente authoritatem ex cauſa propter iuſtam laboris, & regiminis mercedem, & ſic in principe quoque merces, & pręmium laboris attenditur, quod cauſa impoſitionis duret, & non ſit ultra tertiam octauę partis, & ſic patet reſponſio ad c. quamquam, ſuperius allegatum ex hoc diſcurſu facto.

Digitized by Google

QVAESTIO II.

1 QVAERO ſecundo loco, proſequẽdo materiam locati & conducti pariter, & vectigalium, an in gabellis, & uectigalibus potius venditio, vel locatio dicatur. poſui ſupra de ſimilitudine locationis qualitate quarta, vbi tenui, locationem omnino dici, licet contrahentes utantur uerbo, uendere. ubi videre placeat.

QVÆSTIO III.

VIDIMVS ſuperius, an in uectigalibus, & gabellis conſiſtat propriè locatio, & an in foro conſcientiæ ſit licita, modo uidere placeat de forma, & modo talis locationis.

1 Et primo uidebatur dicendum in locationibus gabellarum non eſſe locum addictioni per l. Lucius, §. fi. ff. ad municip. vbi in rebus publicis non eſt locus licitationi, niſi commune hoc habeat ex priuilegio.

2 Secũdo pro hac parte facere videtur, quia fiſcus in dubio vtitur iure priuati, l. non puto, ff. de iure fiſci.

3 Pro contraria parte facit, quia gabellarum locatio requirit ſubhaſtationem, l. penes, C. de Publican. ubi plus offerenti locantur, & hæc opinio eſt verior ex dictis iuribus.

4 Ampliatur hæc concluſio, ut talis oblatio ſufficiat et ſi fiat ſoli notario, vel ſubhaſtatori, ut no. Bart. per illum textum, in l. licitatio, nu. 4. uerſ. quæro, aliquis vadit, & in l. ſi tempore, nu. 3. & ibi valdę commendat Ioan. de Plat. col. 2. circa medium, ſub nu. 2. verſic. ſed quæro eo ipſo. C. de fid. inſtrum. & iure haſtæ fiſcalis, lib. 10. Bal. in l. ſi pecuniam, & in l. fin. C. de condic. ob cauſam inferens ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, quod ſi extat ſtatutum in loco, quod legens medicinam per annum lucretur floreños centũ. quilibet Doctor abſque aliqua conductionę legere poterit, & petere ſalarium.

5 Et ſic datur locatio & conductio legalis, & tacita, ut in exemplo ſuperius poſito, & ne dum in Doctore accommodari poterit, prout in exemplo Baldi, ſed in ſimilibus, puta ſi quis ſeruierit tali eccleſię, vel loco pio, vel Communitati, & ſimilibus; de facto enim accedere poſſunt, ſeruire, & petere ſtatutum ſalarium. Et ſuperius poſitam concluſionem firmant ſcribentes in l. 1. §. 1. ff. de verb. oblig. ubi Alex. nu. 4. Iaſ. nu. 5. in fine, limitat. 2. Rip. numer. 13. limitat. 3. Alciat. in fina. uerbis.

6 Inferentes ex hoc limitari textum, in d. §. 1. vt non procedat cum perſona incerta, vel aliqua communitate; non enim fit ex interuallo, quod fit in tẽpore conuento, ut per eos, licet Iaſ. in citato loco, & poſt eum Alciat. & Vincent. Herculan. dicant hanc limitationẽ non accommodari, quia non ſumus in ſtipulatione quæ ex interuallo initiatur, & fortaſſe non male.

7 Nota tamen Bar. in citato loco, vt hoſpes, qui incepit hoſpitari, cogitur, ut dicam ſuo loco. Ampliatur ſecundo hęc concluſio, ut nec per ſecundum offerentem plus, liberetur primus. Bar. in l. licitatio, in prin. nume. 1. ff. de Publican. per textum in l. Sabinus, ff. de in diem addiction. quem ſequitur Bal. pro ciuitate Anconę, conſ. 144. vol. 1. Io. de Plate. in l. ii tempora, col. 2. circa mediũ, verſ. intellige, quod ex ſola obligatione, C. de fide inſtrum. & iure haſtæ fiſcal. lib. 10. Alex. ad Bar. in d. l. licitatio. Firmia. de gabell. par. 1. nu. 20. Angel. conſ. 324. Coſtal. ad Bar. in d. l. Sabinus. Iodoc. Burgenſ. in compend. ſubhaſtationis, c. 4. nu. 8. neminem pro, nec contra allegans.

8 Contrarium conſuluit Bal. relatus a Caſtrenſ. in d. l. licitatio, in Ciuitate Arimini, vt ſit liberatus primus per ſecundum offerentem. ſequitur Cremenſ. no. 41. Tu ſcis. referens Bal. lucratum ducatos centũ aureos. Caſſane. in conſuetud. Burgund. rub. 5 §. 1. n. 23. car. 207. & ſecundum hanc Bal. opinionem dicit ſe in praxi, & facti contingentia conſuluiſſe Albe. ad leg. ſi uenditor. ff. de in diem Addict.

9 Conciliantur opiniones, aut gabella, uel ſubhaſtatio fuit iam adiudicata ſecundo tacite, uel expreſſe per lapſum termini appoſiti in bannimentis per luminis, & candelę extinctionem, ita quod non ſperatur, quod alius ſuperueniat, & bannimentum ita dicit, & tunc remanet ſecundo, & conſequenter procedit opinio Baldi, & ſequacium, & ſic pro opinione Baldi duo neceſſario præſupponuntur. Primum, quod bannimentum ſit conceptum ſub hac forma, ut plus offerenti detur. Secundum, quod actus ſit iam conſumatus per lapſum temporis appoſiti in banno, uel per luminis extinctionem, uel alio ſimili modo. Aut non fuit adiudicata ſecundo, & tunc procedat opinio Bar. & ſequacium, & ita conciliat Caſtrenſ. in d. l. licitatio, quem valde commendat per multa iura Boer. videndus deciſ. 248. atteſtans ita pluries iudicatum. Hippol. in l. 1. §. ſi ſerui, num. 21. ff. de quæſtion. Rebuff. tom. 2. titul. de præcon. art. 7. Curt. Bru. lib. 2. coniectur. ad fruct. ca. 10. ad finem. Ari. Pinell. in l. 2. par. 2. c. 2. nu. 30. C. de reſcindend. vendi. vbi dicit hãc materiam eſſe frequentiſſimam, & maxime vtilem. Stracch. de decoctor nu. 8. vbi denique dicit attendẽdam loci conſuetudinem.

• Quid ſi vltimus licitator, vel ſoluendo non ſit, vel aufugiat, utrum penultimus liberatus, interim in obligationis uinculum incidat, practicabilis eſt quæſtio, & Bar. in l. Licitatio, tenuit penultimum obligatum remanere, per l. Sabinus, cum l. ſeq. ff. de in diem addictio. & pro hac parte conſuluit Bald. in facti contingẽtia in Ciuitate Cremonę. refert Fabian. de emp. & venditio. in quinta quæſt. principal. num. 93. verſ. de Forma autem, qui opinionem Bald. pluribus comprobare videtur. Idem vero Bald. vt refert Cremenſ. Singul. 40. conſuluit contrarium, in Conſilio Peruſino, § penultimum liberatum eſſe, ſequitur Caſſane. in conſuetud. titul. Retinendus, §. 2. nu. 22. priorem opinionem tenet Luc. Petus. in pract. lib. 7. cap. 2. nu. 41. ea ratione, quia eſſet aperta uia licitanti, ut alium non idoneum ſupponat, quæ ratio parum ſtringit, ſi de dolo conſtaret, latè Fuſi. in uerbo Gabella, num. 1. Afin. de executio, §. 6. c. 11.

10 Cautus igitur erit officialis Communis in admittenda, uel non admittenda, offerendo aliquem, & multę ſunt cauſę repellendi plus offerentem. Prima eſt, ſi calore iracundiæ obtulerit. Secunda, ſi non ſit ſoluendo, & non reperiat fideiuſſorem. Tertia ſi ſit duræ, & difficilis exactionis. Bal. in l. penes. C. de Publican. & vectigal. Caſtrenſ. in citato loco. Et iſta dura exactio eſt admodum conſideranda in fauorem pauperum, conducunt enim gabellas, & datia Ciuitatum homines iniqui, qui eius offerunt, poſtea funditus euerterunt pauperum familias ſubhaſtando boues, pecudes,

S 2 cudes,

cudes, frumenta, veſtimenta, inſtrumenta ruſticalia, & tandem eliciunt ſanguinem viuum a pauperibus familiis, nihil aliud operâtur niſi deſtructionem pauperis, implere burſam sbirrariorum, & perdere comitatum Oppidi, uel Ciuitatis, & (quod peius eſt) inſatiabiles, dum uenit tempus alicuius ſolutionis faciendæ per mille ſubterfugia differunt, & retardant debitam ſolutionem, in maximum præiudicium Communitatis. Quid (Bone Deus) prodeſt Ciuitati plus offerre, ſi tardius, & difficilius exigitur? Quid prodeſt plus offerre, ſi illud plus implet burſas birruariorum? Quid prodeſt illud plus offerre in damnum, perniciem, & ruinam tot pauperum familiarum? Quid audietur in palatiis? recurſus, clamor, & gemitus ruſticorum clamantiom, condolentium de ablatione boum, pecudum, & ſimilium. Quid auditur in domibus Ciuium? gemitus colonorum nô ualentium ſeminare agrum conductum ex nimia duritia conductoris gabellę collectarum, & datiorum. Quid igitur tantum attenditur iſtud plus offerre? quies populi, & ſalus pauperum, & conſeruatio comitatus, & territorii. iſtud eſt uerum, & laudabile plus offerre. Cauti igitur erunt ex documento Pauli Caſtren. officiales Communis in concipiendis uerbis banni, & capitulorum, & omni dexteritate, ſtudio, & ingenio non admittere ſimpliciter omnes offerentes, ne ex poſt facto illi, qui non peccauerunt, innocentes pænitentiam agant.

11 Et in materia addo Roman. ſingular. 762. Tu ſcis. Stracch. de mercatur. par. 5. tit. de decoctor. num. 8. & veniens infra tempora ſubhaſtationis auditur, licet res alteri fuerit tradita, l. ſi tempora. C. de fid. inſtru. & iur. haſt. fiſcal. lib. 10. quam ſingularem dixit Euerard. in loco ab uſitato, ſub nu. 7. ſubdens, ꝙ ſi officiales Communis aliter uendunt, uel locant contra ſolitum, non ualet, & conſuetudo præcipuè attendenda eſt in iſtis ſubhaſtationibus, vt tradit Pinell. poſt alios in citato loco, per l. 4. §. fin. de Publican. Franc. Marc. deciſ. 566. par. 1. vbi pulchre.

12 Ex quibus corollarie habetur intellectus, & limitatio, ad l. Sabinus, ff. de in diem addiction. vt habeat locum in uenditione abſoluta, perfecta, & conſumata, reſeruata meliori conditione ad fauorē uenditoris ſecus in uenditione, in ſuſpēſo, prout illa per licitationem, & ita limitant Boer. Pinell. & alii, in citatis locis. Et in hac locati & conducti materia, habemus textum ſatis ad propoſitum, in l. cum plures, §. lege dicta, ff. locat. ubi actu nondum perfecto licet uariare de partis conſenſu, ut dicam (Deo dante) in materia formæ.

Ampliatur tertio loco principaliter, vt in hac locatione & conductione gabellarum, ſit locus gratificationi duobus paribus in offerendo. Bal. in fin. C. de manumiſſ. teſtamen. quæ gratificatio temporibus noſtris ne dum in locationibus gabellarum, & uectigalium, ſed in omnibus cauſis iuſtitia ſuppreſſa dominatur, & deſtruit mundum, & hæc eſt communis opinio neminem habens contradictorem, niſi pauperes, & impotentes homines gratiam aucupari nolentes per munera, & recognitiones, quam gratificationem nec Barto. ipſe ſua lucerna obtenebrare potuit, & paucæ proferuntur ſententiæ ſine ſale, & condimentis gratificationis. Proh Deum immortalem, ubi non dominatur ſtatim, quod tranſmittitur officialis ad regimen loci, cuius conditionis ille ſit, ſtatim expiſcantur homines, a quo pendet fauor iſtius, & quęrunt eum habere gratum, & fauorabilem, & omni cōnatu, & uiribus agere, ut ille poſitus officialis locet ei operas ſuas. His non continenti placant muneribus, immo quadam tacita mercede conducunt. Si loquamur in auditoribus, dormit ſcientia, uirtus obtenebrata eſt, & illi recipiuntur, qui a ſuperioribus commendantur, & qui facilius locant operat ſuas in aliquo ſeruitio pręſtando. Si loquamur in aliis officialibus infimis, & pedaneis præuia anticipata ſolutione conducunt officia. Vnde poſtea tot extorſiones populorum, & mera latrocinia.

14 Vbi igitur non eſt gratificatio quantam connexitatem habet, immo conſanguinitatem in primo gradu cum hac locati & conducti materia, quæ ſunt illæ ſententiæ, quæ hodie proferuntur? illæ, quæ commendantur a maioribus anticipatis muneribus: illæ, quæ veniunt ad fauorem alicuius diuitis, uel potentis hominis bene ſportulare ualentis, taceant litigare pauperes, qui ut plurimum reportabunt ſententiam contra, nec (quod plus eſt) admittitur appellatio, quid infęlices Aduocati, & Procuratores ſtudemus, & vigilamus tot cautelis, & libris? omnia locantur, omnia conducuntur. gratificatio omnia vincit, & ſuperat.

14 In hac igitur gabellarum conductone data paritate offerentium ex mente Bar. prudenter ſanè eſt locus iuſtæ, & legitimæ gratificationi, habendo reſpectum ad qualitatem perſonæ, quę magis pauperibus, & Cōmunitatibus expediat, nec ſit perſona ſitibunda, nimium auara, ſed utilis, & diſcreta, quæ populo admodum ſatisfaciat.

15 Ad textum in l. Lucius. §. fin. ff. ad municipal. reſpondetur ex mente Bar. ibidem quod aliud in fiſco, aliud in Cōmunitatibus locorum. In fiſcalibus enim locationibus locū habet licitatio, vt ſuperius viſum eſt: ſecus in locationibus, quæ fiunt a Communitatibus locorum, in quibus non eſt locus licitationi, niſi in duobus caſibus, qui colliguntur ex dicto textu. Primus eſt caſus, ſi Ciuitas in hoc habeat priuilegium, & hoc ſecundum expoſitionem glo. ibi propriam legem, ideſt priuilegium. Secundus eſt caſus, ex ſtatuto Ciuitatis, poteſt enim Ciuitas facere decretum, ut in publicis locationibus, vt ſit locus licitationi, & hoc ſecundum intellectum Bart. ibi propriā legem, ideſt ſtatutum, & ſic propria lex Ciuitatis eſt ſtatutum, uel priuilegium.

* Et inducitur obligatio locandi & conducendi in publicis ſubhaſtationibus, & promiſſione, vel bannimentis de uendendo, ſi ſequatur oblatio, uel immiſſio in poſſeſſionem gabellæ, uel datii, de quo agitur. Hiero. Gabr. conſi. 187. nu. 7. alias conſi. 181. Vnde bonū eſt habere Priores, vel Antianos Ciuitatis fauorabiles, qui factis bannimentis libros quanto citius conſignent, prout ſæpe occurrit in præiuditium pauperis, & infęlicis Communitatis, quæ ſemper habet aliquem Ciuit. ſuę proditorem.)

QVAESTIO IV.

QVAERO de viribus, & facultatibus locationis gabellarum, & veſtigalium.

1 Primus effectus, & vtilitas eſt, quod conductor gabel-

gabellarum, & tributorum poſſunt defendere bona non ſoluentium gabellas tributa, & datia. Ita Barto. per illum textum in l. creditor, in princip. ff. de act. empt. qui tex. optime fauet in hac locati & conducti materia appellando conductores ſaltuum, & gabellarum, & non emptores, uel alio titulo, & ſic materia gabellarum, tributorum, & datiorum eſt incerta, uti membrum quoddam in tractatu locati & conducti, & ibi dicit Paul. Caſtrenſ. quod iſte caſus frequentiſſime occurrit Florentiæ, quod ſindici caſtrorum ſoluunt datia communi Florentiæ, vt Ciuitas habeat intentum ſuum, poſtea vendunt bona non ſoluentium, & in hac patria Tudertina pignorantur pro datiis, quorum aliqui ex hominibus alicuius Caſtri, etiamſi ſoluerit eius ratam, cui poſtea datur facultas pignorandi, vulgo *mal paganti*. hoc idem tenet Bald. in l. 1. in fine. C. ſi propter publicas penſitationes, in cap. 1. §. 1. de cognit. feud. in l. 1. nu. 6. C. de fruct. & lit. expenſ. Salicet. in l. ſi quis ſine, ubi deputatur optimus textus ad hoc, C. de uectigalibus. Bar. in l. in prouinciali, §. ſi ego, ubi Alex. num. 4 ff. de nou. oper. nunciat. Alex. in l. ſi id, quod, nume. 22. ff. de iuriſ. omnium iudicum, ubi dicit hoc perpetuo notandum Are. in §. Pœnales, num. 13. de actio. vbi atteſtatur idem tenere Ang. (licet corrupte) pro contraria parte allegetur Fuſius littera E. nume. 13. Soci. conſ. 36. nume. 15. lib. 4. Ioſeph. de Ludoui. concl. 15. verſic. conductores gabellarum.

2 Et ſic habetur ampliatio ad l. 1. C. ſi propter publicas penſitationes, ut nedum tale priuilegium competat fiſco, ſed & conductoribus ipſius, & ſic priuilegia fiſci quandoque ad conductores extenduntur.

Ampliatur hæc cõcluſio, vt nedum poſſit deueniri ad uenditionem bonorum, ſed ad capturam perſonarum, & carcerationem, iuxta no. in l. nemo carcerem. C. de exact. tributor. li. 10. & in l. ex eo. ff. de peculatu.

3 Et de hoc non eſt dubitandum; docet enim experiẽtia rerum magiſtra, id eſſe verum; Si enim hodie aliquod officium ingraſſatur, eſt officiũ birruariorum, & multum conuenire curant cum exactoribus tributorum, & datiorum. Vnde poſtea tot extorſiones.

4 Ampliatur ſecundo, ut nec reſcriptum in contrarium ualeat. Salicet. & ibi Alex. in l. agraria. ff. de termino moto. Abb. in rubric. de Iudic. Alex. in l. 1. §. 1. ff. de Publican. Firmian. in uerbo, emptor gabellarũ, & in uerbo, gabella, ſub num. 20. & in uerb. pœna applicatur, num. 10.

5 Et notabilis eſt textus, in d. l. creditor, in uerſi. a cõductore ſaltus, in quo fundus eſt, venit, quod I. C. præſupponit eſſe locum compræhenſum in tenuta conducta, quod facit pro conductoribus alicuius tenutæ, vt cogere poſſit quemlibet in eis compræhenſum ad aliquid pro recognitione ſoluendum.

6 Præterea in eo contextu adſunt duæ venditiones factæ a duobus creditoribus prætendentibus, prima a creditore priuato, ſecunda a conductore fiſci, & ibi textus dat remedium emptori, ut poſtquam ſoluit id, ad quod non tenebatur, cum iam re vera eſſet ſolutũ, agat contra primum emptorem, & doceat inſtrumentum ſolutionis ad effectum repetendi. Diceret aliquis, non ne conſultius erat ſtatim moleſtia illata a conductore illius ſaltus intimare primo venditori, ad effectum, vt ſciretur, an eſſet vere ſolutum, vel non, & potius non ſoluere, quam ſolutum repetere, maxime cum conductoribus datiorum, fiſci difficillimæ exactionis, & tamen ibi I. C. conſulit agi ad exhibitionem inſtrumentorum ad effectum poſtea repetendi indebite iam ſolutum, & nota conductores publicos ſæpe tẽtare ad reiteratam ſolutionem.

Et Bal. in l. ſi ea lege, col. 2. circa mediũ. C. de uſur. allegat. hanc legem, creditor, in materia locati & con-
7 ducti, quod conducere fructus, redditus, & prouentus alicuius pedagii nihil aliud eſt, niſi ſpem, & nomina tranſeuntium. Vnde ſi non tranſeunt, ſibi imputet, quia cogitare debebat, ut ibi per eum.

8 Vlterius conſidera in iure noſtro, quod datur penſitatio publica, & eſt annua actio tributorum, quæ a certis perſonis dabantur fiſco ad pontium, & uiarum refectionem, ut per gloſ. in dicta rubr. quam ibi Cin. & alii ſequuntur.

9 Secundus alter principalis effectus locationis vectigalium eſt, quod conductor etiam ad modicum tẽpus habet ius in re. Ita Bar. in l. 1. §. 1. ff. ſi ager vectigalis, in l. 1. ff. de loco publicò fruendo, in l. vectigalia. §. nondum ſolutis, nu. 2. ff. de public. & hoc confirmatur ex præcedenti effectu, & facultate in proximo prçcedenti effectu poſita, de qua materia alias poſui de effectibus locationis ad longum tempus, q. 2. & in titulo de ſuperficiebus, ibi dicta iungere placeat.

QVAESTIO V.

QVAERO, quid cenſeatur translatũ in hac materia vectigalium, & variæ fuerunt opiniones.

1 Prima fuit Bal. in l. ſi ea lege, col. 2. circa medium. C. de uſuris, quod emens fructus, redditus, & prouentus pedagii cenſetur emere nomina trãſeuntium, qui tenentur ſoluere pedagium, per l. in materia locati & conducti, in l. cum in plures. §. vehiculum. ff. locat. ubi poſtea Bal. innuit, non eſſe faciendam remiſſionem, ſi pauci tranſierunt, quia hoc cogitare debuit, per l. ſi quis domum, §. hic ſubiungi debet. ff loc.

2 Secunda fuit opinio, quam poſuit Dec. conſ. 4. col. 2. circa medium, quod iſte ſit vſufructuarius, vel ad inſtar ipſius, & hoc idem ſentit Iaſ. poſt Bal. in l. 1. nu. 6. C. de verb. ſignif. inferens, quod emptor fructus lacus Peruſini eſt vſufructuarius etiam nauium in lacu exiſtentium per l. ſed addes. §. illud. ff. locat.

3 Tertia eſt opinio Bar. in l. cotem, §. qui maximas, col. 2. num. 8 ff. de Publican. quod cenſetur tranſlata commoditas, & facultas percipiendi fructus, & hæc eſt communis opinio. Rip. de priuileg. peſt. nu. 61. per l. ſi vſusfructus, de iure dotium. Vnde Bar. ibidem cõſiderat quatuor adinuicem diſtincta, & ſeparata; Ius perſonale, ius reale, Vſumfructuum, & ſimplicem cõmoditatem percipiendi fructus.

4 Quæ concluſio vera eſt, ſiue contrahentes utantur ſimpliciter verbo vectigal, paſſaggium, vel gabella, ſiue fuerit dictum redditus, & prouentus ex tali gabella, ut per quatuor caſus conſiderat Caſtrenſ. in d. §. qui maximas. Verum hæc quæſtio, & aliæ præcedentes, facilius intelligentur, ſi qua neceſſaria includuntur.

QVÆSTIO VI.

QVAERO, an Publicanis ſit facienda remiſſio propter peſtem, bellum, uel ſterilitatem, num ſi

eſt uenditio, non eſt locus remiſſioni: ſi eſt locatio, fit remiſſio, ſi eſt tranſlata ſimplex commoditas, eſt locatio, & ſic fit remiſsio. Vnde neceſſario præcedentes quæſtiones incorporantur, & includuntur in ea.

1 Prima igitur concluſio ſit. Quando contrahentes niſi ſunt generali uerbo, concedo, puta, Reuerendiſſimus Theſaurarius conceſſit gabellas Vmbriæ Domino Iulio Iacobello pro ſcutis tot millibus pro annis nouem ſolutione facienda tot pro quolibet anno, uel ſemeſtri, & iſto caſu locatio eſt, & conſequenter fit remiſſio propter bellum, peſtem, & ſterilitatem. gloſ. in l. 2. C. de iure emphiteut. Rip. de priuileg. peſtis, nu. 54. ex qua prima concluſione infertur, quod uerbum concedo, importat quandoque locationem, quando eii adiicitur pactum, uel qualitas importans locationem, ad quod facit, quod uerbum, cõcedo, generale eſt, & aſſumit naturam contractus, cui adiungitur, gl. celebris, in c. cum venerabilis, col. 1. de vſuris, lib. 6. Feli. in c. cum uenerabilis, colum. 1. de exception. ubi ex mente Abbat. inferri poteſt in hac locati & conducti materia, quòd ſi ego peto a Sempro-

2 nio, vis mihi locare domum tuam? & ipſe reſpondeat, concedo, quod erit contractus Locationis, prout in commodato, & ſimilibus dicitur.

3 Secundo infertur, ꝙ non attenditur verbum prolatum, quid ſimpliciter importet, ſed pactum appoſitũ iuxta dictum uerbum, quare, cui uerbo adiicitur pactũ de ſoluendo diuerſis temporibus hoc importat contractus locationis & conductionis.

4 Secunda principalis concluſio ſit. Conductori gabellarum, datiorum fit remiſſio, quando contrahentes vſi ſunt uerbo, locare, quia non aliter a uerbis recedendum eſt, l. non aliter. ff. de legat. 3. & ſi in uerbo, concedo, hoc verum diximus, multo magis in uerbo, locare, quod proprium eſt, & ita Bar. in d. §. qui maximas, q. 1. Alex. conſ. 28. col. fin. vol. 3. Rip. de priuileg. contract. peſt. nu. 55. Boſſi. de remiſſion. merced. Publicanorum, concluſ. 1. nu. 1.

5 Vltra quem ampliatur hęc concluſio, ut uera ſit etiam quando contrahentes uſi ſunt uerbo locationis & conductionis, tamen fuit appoſitum pactum inducens emptionem, & uenditionem, puta de unica ſolutione pro toto tempore. Ita ſentit Caſtrenſ. in d. §. qui maximas, ſub nu. 4. verſ. ſi uerò, quem ſequitur Ripa, in citato loco.

6 Verum melius ſentit idem Caſtrenſ. in l. 2. §. adeo, ff. locat. vt dicatur emptio, & vẽditio, ſi pactum ſonet in emptionem, licet contrahentes vſi ſint verbo, locare, prout dixi in prima concluſione, maxime quia Caſtrenſ. nihil allegat in d. §. quia maximas. magis igitur poteſt, & operatur pactum, quam uerba contrahentiũ importantia contractum aliquem.

7 Tertia ſit principalis concluſio. Quando uerba contractus ſonant expreſſe in emptionem, & uenditionẽ, ſi pretium ſoluendum diſtribuitur, uel in annos ſingulos, vel in ſemeſtria, vel in alia diuiſa tempora, tunc eſt locatio & conductio, & conſequenter facienda eſt remiſſio. Bart. in d. l. 1. de Public. & in q. Pubicanus, num. 1. & 2. Firmian. de gabell. par. 2. q. 1. Alex. conſ. 108. lib. 3. conſ. 3. lib. 1. Imol. & Anch. in c. propter ſterilitatem, de locato, conſ. 403. Corne. conſ. 23. & 128. lib. 3. & 38. eod. libro, & conſ. 15. lib. 4. Aret. conſ. 52. col. 2. & conſ. 55. col. 2 plenè Angel. conſ. 15. Bal. conſ. 393. vol. 4. conſ. 261. col. 2. & hæc eſt vera, & communis opinio, a qua in iudicando, & conſulendo non eſt recedendum. Soci. conſ. 88. col. 2. & conſ. 156. colu. 1. Alex. conſ. 108. vol. 3. Rip. de priuileg. peſt. n. 56. Boſſi de remiſsion. merced. Publicanorum, col. 2. concluſ. 3. nu. 5. poſui etiam ſuperius par. 1. de ſimilitud. locat. qualit. 4.

8 Declaratur hæc concluſio, ut procedat, & habeat locum, quando diſtributa ſolutio ſit vniformis. ita Alexan. in allegata conſ. 108. & Corn. conſ. 22. lib. 4. Rip. in citato loco, nu. 94. Boſsi, num. 6. Duo igitur ſunt, quę reddunt in effectu eſſe locationem, ſolutio diuiſim facienda, & vniformis. Vnde ponit Caſtrenſ. unum modum loquendi ſatis frequentatum in l. 2. §. adeo. ff. locat. *Vendo le gabelle per anni tanti, & per tanto, & queſto a ragione di tanto per anno.*

9 Quarta ſit principalis concluſio. Plures ſunt conſiderandi caſus in prolatione verborum circa remiſsionem faciendam.

10 Primus caſus ad l. nec emptio, in princ. ff. de contrahen. empt. ſi ita dicatur. Vendo fructus talis pedagii vectigalis, vel fundi, iſte caſus eſt uenditio ſapiens naturam locationis, nam fructibus poſtea non extantibus fit remiſsio, vt ibi no. Rip. in citato loco, nu. 57. Boſsi. num. 9. & eſt ratio ſecundum eos, quia iſto caſu, uenditio dicitur facta de corpore, quo non extante fit remiſsio.

11 Secundus caſus eſt, ad l. ſi iactum, ff. de act. empt. quãdo uenditur alea, uel ſpes, quo caſu ſola ſpe debet eſſe contentus, nec aliqua remiſsio eſt faciẽda d. l. ſi iactũ. Alea uerò, & fortuna uendita uidetur, ſi dicatur, uendo vectigal, uel pedagium, uel gabellam talis loci, quo caſu uidetur uendita ſola commoditas percipiẽdi fructus, & ſola alea, uel fortuna, ut per Bar. in d. §. qui maximas, & dixi ſupra q. 5. & ex diſcurſu Bart. colliges, quod paria ſunt quoad hunc effectum uectigal, ſiue pedagium, alea, ſiue ſpes, & ſimplex commoditas percipiendi fructus.

12 Secundo modo alea dicitur uendita, quando uenditur ius exigendi uectigal, uel pedagium, uel quid ſimile, ut per Bar. in d. q. Publicanus, col. 1. Bald. in l. ſi ea lege, nu. 3. C. de uſur. imputet enim ſibi conductor, ſi pauci tranſierunt, quia cogitare debuit hoc euenire poſſe, ut per Bal. in citato loco.

Tertio modo alea dicitur uendita, ſi dicatur, uendo fructus, redditus, & prouentus talis gabellæ pro pluribus annis, puta decem, ſi aliqui percipiendi ſunt fructus ex tali uectigali, & ſic per uerba conditionalia, quo caſu non fit remiſsio, quia uidetur uẽdita alea, ſiue ſpes, ut per Bar. in d. §. qui maximas, q. 4. nu. 8. ubi etiam ſubdit, quod ſi pure, & ſimpliciter uenduntur fructus, nec adiiciuntur aliqua uerba conditionalia, quod ſi eſt dictum, uendo omnes fructus, & tunc periculum eſt emptoris, nec aliqua remiſsio eſt faciẽda. Si uero uenduntur pars fructuum, tunc remiſsio facienda eſt, quod etiam fructibus fundorum locum ſibi uẽdicat. Commendat Boſsi. de remiſsione mercedis, nu. 16. cum ſequenti commendat Rip. de priuileg. contra peſt. nume. 66. Quid ſi impedimentum proueniat facto Principis, vel Communitatis iuſto, uel iniuſto, quando, & quomodo facienda ſit remiſsio, ponam in titulo de rerum diuiſion. ad materiam, l. ſi merces, §. culpe. ff. loc.

Reliqua pertinentia ad materiam remiſsionis ponam ſuo loco de remiſsione mercedis.

QVAE-

QVAESTIO VII.

QVAERO, an ſint aliquę perſonæ prohibitę conducere gabellas loci, uel Ciuitatis.

1 Primo Clericus prohibetur tales conductiones facere, §. alium, Authenſ. de ſanctiſſim. epiſcop. ubi Ang. no. quod nec fideiubere poteſt pro conductore, quod temporibus noſtris quantum obſeruetur, ſciunt omnes.

2 Secundo prohibetur tutor etiam finita tutela ratione tamen non reddita. glo. & Bar. in l. 1. C. ne tutor, vel curator.

3 Tertio prohibetur Iudæus. capit. penult. & ibi no. de Iudęis.

4 Quarto prohibetur officialis communis. Bald. in l. quiſquis. C. ſi cert. petat. Angl. in §. ęconomis, Authent. de non alienandis. Sed (Bone Deus) quid hodie non tentant Gubernatores, & officiales locorum, omnia ſub uelamine audent, & tempore annonæ mercantur frumenta, & alia ad victum neceſſaria, & fames, & infęlix paupertas, vt plurimum eorum culpa prouenit, non mirum, quia habent quandoque exempla maiorum.

QVAESTIO VIII.

1 VIDIMVS de modo, & forma, & perſonis, uideamus modo de tempore locationis uectigalium nec in hoc requiritur aliqua diſceptatio. tex. enim clarus eſt in l. penult. C. de vectigal. ubi non pro minori tempore, quam triennio locari poſſunt, & ibi hoc expreſſe tenet Bal. & ultra Bal. & Doctores, ad d. l. ſpes enim ratio illius legis, quia vbertas unius anni compenſatur cũ ſterilitate alterius anni. Socinus conſi. 68. vol. 5. ſubdens & inferens, q̃ locatio vectigalium pro quinquennio eſt vna, quia licet excedat hæc res, tamen non eſt ſex annorum, vt dici poſſint duæ, & illud plus non attenditur tanquam quid imperfectum, & ſic habes vnũ caſum deprompτum a locationibus gabellarũ, in quo vtile non vitiatur per inutile.

QVAESTIO IX.

1 QVAERO, an conductores vectigalium, datiorum, & gabellarum cogi poſſint ante terminum conuentum ad ſoluendum. Videbatur dicendum quod non, quia nondum venit dies, l. eum, qui Kalendis, ff. de verb. oblig. l. mandauero, la prima, in principio, ff. mandat. l. cedere diem, de uerb. ſignific. §. plus Inſtit. de action.

2 Contrarium eſt verius duobus principaliter concurrentibus. Primo aliqua neceſſitate Reipublicæ, uel principis. Secundo detracto interſitio medii temporis, l. 1. vbi Bar. no. C. de condic. ex lege, qui tex. eſt admodum magiſtralis, ponendo primo modo regulam, poſtea limitationem ad eam, & ibi gl. limitat in interſitio medii temporis, & poſt eam Bartol. dicit eſſe textum ualde notabilem, & ſingularem contra datiarios, & conductores gabellarum, qui ante tempus ex aliqua neceſſitate cogi poſſunt ad ſoluendum, & ibi Bal. atteſtatur hoc ſæpius frequentari, & practicari, ubi etiam Salic. dicit paſſim Bononiæ practicatum contra gabellarios, & datiarios. Valde etiam commendat Iaſ. in l. in diem, col. 1. in fine. ff. de condict. indeb. pro dicto valde ſingulari ponit Marſil. ſingular. 355. atteſtans pluries in facto habuiſſe. Alexan. in l. pecuniam, col. 2. ff. ſi cer. petat. Anto. Trigo. ſingular. 7. atteſtans ita pluries iudicatum, & ſic habetur limitatio ad l. cedere diem, ff. de uerb. ſignifi. & ad d. l. ſi mandauero, la prima, & ſimilia iura.

3 Et notandum eſt iuxta receptas theoricas, quod in obligatione in diem certam iam ceſſit, & venit dies etiam ante diei aduentum, competit tamen exceptio ante diei aduentum ex communi, de qua per Alciat. in d. l. cedere diem. Iaſ. & alii, in l. certi condictio. ff. ſi cer. petat. Thobi. in §. omnis, nu. 14. Inſtit. de verbor. oblig. iſto igitur caſu conductores gabellarum, & datiorum talem exceptionem diei nondum aduenti opponere non poterunt.

4 Taceant igitur gabellarum conductores, & Datiarii, ſi ſæpius coguntur a Communitatibus ad ſoluendum ante tempus ex ſuperuenientibus indigentiis, quia hoc communiter poteſt.

5 Sed quid econtra. pone quod conductores vectigalium, & datiorum tardius ſoluunt: teneanturne ad intereſſe, & uſuras Communitati, & Principi, ſeu Fiſco? Vtique ſic, ex l. cum quidam, §. fiſcus, ff. de vſuris. Qui textus, quoniam reſpicit materiam locati & conducti, ualde utilis eſt, & ab eo habemus aliquas concluſiones utiles in hac locati & conducti materia.

6 Prima ſit concluſio. In contractu locationis & conductionis, ex quo bonę fidei eſt, ueniunt uſuræ triplici modo, primo ex conuentione, ſecundo ex mora, & hoc dupliciter, uel per lapſum diei appoſitæ, uel per interpellationem, aut litis conteſtationem, l. Lucius, ff. depoſit. l. in initio. C. de pactis inter emptorem, & uenditorem, l. præſes. C. locat. l. traiectitię. ff. de action. & oblig.

7 Vnde ſi locator interpellat conductorem, vt mercedem ſoluat, & hoc facit vel in iudicio, uel extra, cõſtituit eum in mora per hanc interpellationem, & tenetur ad vſuras, damna, & intereſſe, d. l. cum quidam, §. ex locato, ubi glo. ſubdit, quod ſi conductor in tempore conuento non ſoluat mercedem, & penſionem, poterit conueniri ad intereſſe, & vſuras. Tetigi ſupra de natura locationis, & in uerb. fructus, & ponam in titulo de mora.

8 Secunda concluſio ex eodem textu in materia locationis gabellarum, & vectigalium, quod contra eos ad fauorem fiſci. & Communitatis committitur mora re ipſa abſque interpellatione, vt per gloſſ. ibidem in uerbo, inferunt, ubi Bologni. colligit, quod cum fiſco committitur mora ſine interpellatione, licet ipſe reputet hoc admodum generale, ut per eum in dicto loco.

Conductores igitur gabellarum conſtituuntur in mora re ipſa ſine interpellatione, & ad uſuras tenentur.

QVAESTIO X.

1 QVAERO ad materiam, l. nemo, C. local. an conductor gabellarum, & datiorum ſubſtituere poſſit, & alteri ſublocare. Tetigi ſuperius in verbo, cõductor. Veritas eſt, quod ſic. Imol. late conſi. 76. vbi videre placeat.

Cui addo ampliando hanc concluſionem, quod locator, fiſcus, vel Communitas, ſemper eſt in tuto, nam

ſi rem uendit, vel ſublocat alteri, ſi ſecundus eſt non ſoluendo, ſine dubio tenetur primus, qui nec liberatur cedendo iura contra ſecundum emptorē, uel conductorem, l. de illo, ff. pro ſoc. & ecōtra ſi primus emptor, vel conductor efficiatur inops, uel non ſoluendo datur actio, & regreſſus contra ſecundum, argumento, leg. 1. ff. de inſtitor. per quę iura, ita tenet Petr. de Vbal. in tract. de duobus fratribus, par. 10. nu. 2.

2 Et in tractatu, & materia ſublocationis notabilis, & utilis eſt deciſio, d. l. 1. ff. de inſtitor. in uerſ. Marcellus, iuncta l. ſequenti, cum ſua glo. quod primo locatori datur actio contra ſecundum conductorem, primo effecto non ſoluendo. facit l. in omnibus. ff. de pręto-ria. ſtipulat. l. fi. §. 1. ff. quod cum eo.

QVÆSTIO XI.

QVAERO, an ſocietas conductorum vectigaliū tranſeat ad hæredes. ponam in titulo de ſucceſſore.

QVÆSTIO XII.

QVAERO. Plures ſunt conductores gabellarū, & obligati in ſolidum, diuidunt inter ſe, an ſit ſublata obligatio in ſolidum. ponam in tit. de duobus reis.

QVAESTIO XIII.

1 QVAERO. Conductor gabellarum nō ſoluit in aliquo termino, an poſſit ſtatim expelli, & videtur dicendum, quod non, ex quo æquiparare videntur emphyteutæ, habendo ius in re prout ipſe habet, meritò biennium, vel triennium expectandum videtur.

2 Contrarium eſt verius, ut no. in l. vectigalia. §. non ſolutis. ff. de publican. vbi Paul. Caſtrenſ. dicit eſſe caſum perpetuo notandum.

Addo Bar. in l. 1. C. de adminiſtr. rerum publicarū, lib. 10. vbi nec auferri poteſt, ſi in tempore ſoluat, per. l. quod ſemel. ff. de decret. ab ordine faciendis.

3 Et ſic in materia l. æde. C. locat. conſiderantur plures caſus. Aut ſumus in ſimplici conductore, & ſta-
4 tim expelli poteſt, d. l. æde. fallit niſi conuentum ſit, vt biennium expectetur, l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. quam ita declarat Barto. in d. §. non ſolutis. Aut loquimur in conductore habente ius in re, & tunc aut ſumus in emphyteuta eccleſię, & biennium expectatur, ſi priuati, triennium, ſi ſumus in conductore vectigalium, & tunc ſtatim expelli poterit, d. §. non ſolutis.

5 Et ſic conductor vectigalium habet ius in re, vt ſupra uidimus, tamen quoad quoſdam effectus tenetur more priuati.

6 Et ſic ampliatur diſpoſitio l. æde, ut procedat in cōductore vectigalium.

7 Aduertendum etiam videtur, quod cum ponuntur ad incantum gabellæ, datia, & alii redditus publici, nullus cogitur ad offerendum, etiam qui conduxit anno præcedenti, niſi tribus concurrentibus, de quibus in l. cotem. §. fina. ff. de Publican. Tamen ſi conductor anni pręcedentis uult offerre, & pro tantundem, præfertur aliis, dummodo reddiderit rationem anni, & conductæ præcedentis, uel niſi ex alia cauſa ſit debitor communitatis, niſi det fideiuſſores idoneos de ſoluendo. ita Caſtrenſ. dicens in facto habuiſſe, & eſſe caſum valde notabilem, in l. licitatio. §. ad locandum de Publicanis.

8 Et bona regula eſt, Si in facto obſeruaretur, ut qui cōduxit anno pręcedenti non admittatur in anno ſequēti, niſi ratione prius reddita, quia multi nunquam reddunt Cōmunitati rationem, & in dies fiunt debitores paſſim vſurpando. quare non gaudet tertius hæres.

9 Econtra etiam conductor anni præcedentis cogitur pro anno ſequenti, ſi per prius lucrum fecit. Bar. in l. cotem. §. qui maximas, nu. 4. de Publicanis. Bal. in d. l. 1. C. de hęreditate, vel actione vendita. Martin. de Fano. in tract. de Principe, titulo, de fiſco. concluſ. 65. Boſſi. de remiſſion. merced. public. nu. 32.

10 Et ſic limitatur lex, nec emere, C. de iure deliberandi, vt non procedat in primo conductore vectigaliū, qui lucrum fecit anno pręcedenti.

11 Multa igitur accidunt conductori gabellarum, vectigalium, datiorum, & ſimilium ius in re habentium, propter quod uendere pōt bona fraudantium, & non ſoluentium, neceſſitas occaſionata, propter quam cogitur quandoque ante tempus ſoluere, & exburſare, ſterilitas, peſtis, vel bellum, propter quā remiſſionem meretur lucrum præcedens, propter quod cogitur reconducere, negligentia in ſoluendo; propter quam a conductione repelli poteſt.

QVAESTIO XIV.

QVAERO. Pendente, & durante locatione, & cōductione, alienatur uectigal, vel datium, cui debetur pretium uenditori, uel conductori? vel penſio quomodo erit diuidenda? eſt materia l. fin. §. fina. ff. de iure fiſci. ponam ſuo loco. Bertacchin. de gabell. par. 2. quæſt. 36.

QVAESTIO XV.

PVLCHRA eſt quæſtio a Doctoribus noſtris excogitata. Eſt gabella in confinibus duorum locorum, per quem locabitur, vel exigetur? idem de *hoſpitio*, molendino, & ſimilibus dici poteſt.

1 Multi tenuerunt eſſe promiſcui vſus, & ad quemlibet pertinere, nec curare, cui magis adhæreat. leg. arbor. §. de veſtibulo. ff. commun. diuidundo, & eſſe locum præuentioni in maleficiis inquirendis, & denunciationibus.

2 Alii dixerunt, quod ad vtrumque pertinet, & ſic poteſtas utriuſque loci in maleficiis inquiret, & gabellam communiter exigent, l. 1. §. fin. ff. de his, qui deiecerunt. & in hac opinione reſidere uidetur Bal. in l. penul. 15. C. de condition. inſertis, a quo ſumpſit omnia Petr. de Vbaldis, par. 11. q. 22. nu. 23. Ponam in tit. cōmun. diuidun. & multi diuidunt tempora, & iuriſdictionem, multi diuidūt penſiones. Addo Fran. Marc. deciſ. Delphinal. 350. par. 2. ubi tenet idem in naulo fluminis, & ſimilibus.

Et notabilis eſt tex. in d. §. de ueſtibulo; non enim diuidendum id, per quod contingeret præiudicium in re propria. Vnde plures conductores per idem veſtibulum introire poſſunt.

Digitized by Google

QVAESTIO XVI.

AVGETVR territorium, augebiturne penſio gabellaris? ponam in tit. de remiſſione mercedis.

QVAESTIO XVII.

PLACAT in hac quæſtione, omiſſa diſputatione, ponere nonnulla notabilia dicta in materia locationis gabellarum, & datiorum.

1 Prima concluſio ſit. Gabellis locatis actum videtur ne quid fiat per locatorem in præiudicium conductoris, ne vtatur redditu gabellarum. Florian. in l. Proculus, §. fin. ff. de vſufruct. Bald. in §. ad hoc, de pace iuramento firmanda facit l. quæſitum, ff. de vſufruct.

2 Secunda ſit concluſio. Gabellarum lucrum factum per filiumfamilias, acquiritur patri tanquam aduentitium. Bal. in l. cum oportet, num. 16. q. 13. C. de bon. quæ liber. Vnde in multis locis, & ciuitatibus filiifamilias ſe induſtrioſe exercent in exigendis gabellis, datiis, collectis, & ſimilibus, nam patri quærunt vſumfructum.

3 Tertia ſit concluſio. Mulier relicta vſufructuaria a marito omnium bonorum, ſi maritus fuit conductor gabellarum, vel datiorum, hoc ad vxorem pertinebit. Bal. in l. 1. nu. 2. notab. 2. C. de vſufructu.

4 Quarta ſit concluſio. Publicani vere illi ſunt principales, qui de preſenti gabellas conduxerunt, non autem participes, neque fideiuſſores, nec qui in præteritum conduxerunt, l. eum, qui vectigal, vbi Alciat. & Veronenſ. ff. de verb. ſignif. & ibi textus innuere videtur, quod requiratur iſta qualitas, vt a populo Romano, non ab aliis Ciuitatibus. Inſuper debet eſſe deſcriptus inter conductores & fideiuſſionem præſtare, aliàs vti publicus conductor audiri non debet. Bal. in l. iuſtum, C. de eden. in l. Labeo, in fi. ff. de pact. Angel. in l. 1. C. de excuſat. tutor. lib. 10. no. inter conſ. Martianeſii, lib. 1. conſ. 74. nu. 1.

5 Quinta ſit concluſio. Conductores vectigalium excuſantur a tutela, & aliis oneribus, ſecus in conductore prædii Cæſaris, vt no. in l. ſemper, §. conductores, & §. coloni, ff. de iur. immunitatis, l. ſpadonem, §. qui vectigal. ff. de excuſat. tutor. l. coloni, C. eodem.

6 Sexta ſit concluſio. Fauore fiſci rem, quam conduxit, cogitur tenere pro illo pretio, ſi alium non reperiat, l. cotem, §. qui maximas, ff. de Publican. hoc verù, ſi ipſe fuit lucratus ex illa locatione Iaſ. ad Por. Inſtit. per quas perſonas nobis acquiritur, littera C.

* Alberic. in tract. ſtatut. par. 1. q. 23. incipient. vidi etiam, & in rubric. de Publican. atteſtans Martinum Sillimanum obtinuiſſe coram collegio Bergomenſi. late Meno. conſ. 34. num. 13.

Ampliatur, vt nec e contra, vt conductor non poſſit aliquid facere in præiudicium locationis. Meno. conſ. 189. num. 2. in fine.

Hinc dicebat Bald. in l. 3. in fine, C. de nautic. fęno. quod ſi gabellę conductor moleſtus ſit viatoribus, qui per aliam uiam eant, tenetur locatoribus illatum damnum reſarcire.

Alibi tamen dicebat Ruin. conſ. 74. num. 16. lib. 1. quod conductor ſalis poteſt pro ſui libitu, vendere ſalem, etiam ſi reſultet in præiudicium futuri conductoris. Commendat Meno. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 26. nu. 16. Quod vidi in facto euenire.

De regalibus.

1 VIDIMVS de locationibus bonorum immobilium alicuius Reipublicæ, vel Communitatis, de vectigalibus, gabellis, & datiis: vidimus & de feudo ſuo loco, quod pariter ad Principem ſpectat, quid in aliis Regalibus? Regalia enim ſunt flumina, portus, & ſimilia, de quibus in ca. 1. quæ ſint regalia. Vtique videtur dicendum Principem vti legibus ſolutum pro ſuo libito voluntatis, locare poſſe, maxime quia dominus eſt abſolute ipſorum.

2 Contrarium verius eſt: aut enim Princeps locare vult ad modicum tempus, & poteſt, & ei ſucceſſor ſtare tenetur: aut ad longum tempus, & non poteſt, & ſi faciat, ſucceſſor ſtare non tenetur. ita Bal. in tit. de pace Conſtantiæ, in uerbo, amplius. Ruin. in terminis conſ. 91. num. 11. vol. 1. qui loquitur de Iulio ſecundo, qui reuocauit locationem ad longum tempus factam per Alexandrum anteceſſorem ſuum.

3 Et videmus in facto, quod afficiantur portus, tranſitus cum nauibus, & ſimilia.

4 Ex quibus corollarie infertur ad duo. Primum, ut diſpoſitio l. emptorem, C. locat. procedat etiam in Principe, ſi ſit ad modicum tempus.

5 Secundum eſt limitatio ad cap. 1. de probat. & l. digna uox, ff. de legibus, ubi etiam Alber. no. in ſuo diſcurſu, quod ſi Princeps contraxit in permiſſis a iure, tunc ſucceſſor ſtare tenetur, aliàs non.

6 Et paſſim videmus quod Principes locant vulgo *le loro entrate*. Vnde conductores habent eorum portionem in officiis criminalibus, & in pœnis, & in damnis datis, & ſimilibus.

De decimis.

VIDIMVS proſequendo materiam rerum, quæ locari, uel conduci poſſunt de bonis, & rebus eccleſiæ, de bonis publicis fiſci, & Communitatum, proſequendo quæro, an decimæ locari poſſint ad c. 2. de locato & conducto.

1 Primo uidebatur, quòd non, ex cap. quamuis, & cap. prohibemus, de decimis, ubi qui locat laico in ſęculo remanenti eccleſiam, decimam, uel oblationem, a ſtatu ſuo ſicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur.

2 Secundo pro hac parte facit tex. in cap. cauſam, de præſcrip. ubi laici decimas retinere non poſſunt: unde nec conducere, cum conductor ſaltem detineat, l. non ſolet, ff. locat.

3 Tertio pro hac parte facit tex. in cano. iudicatum, diſt. 89. ubi laicis res eccleſiaſticę cõmitti non debent.

4 Pro contraria parte facit text. in cap. 2. de locat. & conduct. Et hęc opinio eſt in puncto iuris uerior, duobus tamen concurrentibus. Primo, quòd talis locatio fiat ad modicum tempus.

5 Secundo, quòd per hanc locationem non intelligatur translatum ius decimandi, quod ſpirituale eſt, & laicis competere non poteſt, ſed ſimplex facultas, & commoditas percipiendi fructus decimarum, & ita conciliantur omnia ſuperius contraria.

6 Et hanc opinionem tenuit Anto. Butr. Abb. Card. Zibarell. Anchar. Imol. in iuribus ſuperius hinc inde pro utraq; parte allegatis. Sum. Angel. in uerbo, locatio, nu. 3. & in uerb. Decim. nu. 14. Caſtrenſ. conſ. 30. & 156.

Digitized by Google

& 156. Doct. in l. vſufructu, ff. ſol. matrim. in l. in quorum, ff. de pignor. Fel. in cap. quæ in eccleſiarũ, col. 29. de conſtitut. Franc. Marc. deciſ. 198. in fine, par. 2. dicens in Delphinali paſſim practicari, quòd fructus decimarum pro certa pecunia annuali locatur. Anto. Trigo, ſingulat. 50. nu. 5. Celſ. in repet. ad Fel. in verbo, laicus habens, num. 1.

7 Ampliatur hæc concluſio, vt talis locatio per Curatos, & Parochos liberè fieri poſſit, & ſic non requiratur licentia, vel conſenſus Epiſcopi, vel alterius ſuperioris. Ita no. Abb. in d. ca. 3. in verb. liberi, per cap. de multa, de præben. & cap. licet epiſcopus, eod. tit. lib 6. Vnde non valebit conſtitutio Epiſcopi in contrarium, vt per eum, qui addit hoc fieri poſſe vſque ad nouem annos.

8 Ex quibus poſtea corollarie infertur, quòd ſi in aliqua diſpoſitione dicatur, vt quis libere locare, vel conducere poſſit, non requiritur licentia, vel conſenſus alicuius. Vnde ſi ſtatutum habilitat filiumfamilias, vt libere conducere poſſit, patris cõſenſus non erit neceſſarius: pariter ſi habilitat mulierẽ, vt libere cõducere poſſit, non erit neceſſarius conſenſus proximiorum.

9 Secundo infertur ex mente Anchar. in d. cap. 2. in hac locati & conducti materia, quòd non valet ſtatutum alicuius loci, quo prohibetur, vt nemo poſſit locare domum, vel rem aliquam pro maiori penſione, quam anno præterito, quia nemo prohibere poteſt facere conditionem ſuam meliorem, & hoc eſt vnum aſſumptum verum in hac locati & conducti materia, introductum de æquitate canonica, vt nemo in locãdo prohiberi poſſit facere conditionem ſuam meliorem.

10 Et per hoc in facti cõtingentia in hac locati, & cõducti materia inferebat Io. Andr. in d. c. 2. quòd non poteſt vniuerſitas ſtatuere, vt ciues, vel homines dictę vniuerſitatis non poſſint locare domos pro maiori pretio, vel penſione, quam anno præterito, cum quilibet facere poſſit conditionem ſuam meliorem.

11 Vnde dixit in facto conſuluiſſe non poſſe Capitulum diſponere, vt Canonicus non poſſit locare præbendam ſuam, niſi concanonico, & ſequitur ibi Anch. Libertas igitur eſſe debet in materia locati & conducti, tam reſpectu perſonarum, quam penſionis. Vnum vidi in facto occurrere. Notarij Tudertini pro mercede rogitus recipiunt bononenos duos, & ita iam diu fuit obſeruatum, poterunt ne hodie facere eorum conditionem meliorem?

12 Ampliatur 2. loco principaliter hæc concluſio, de locatione decimarum, modo, quo ſupra, vt fieri poſſit, & valeat ad vitam conducentis ex cauſa, & cum auctoritate Prælati. glo. in cap. quamuis, de decimis, & eam ſequitur ibi Butr. nu. 8. ſentiens dici cauſam, cum confertur in tempus vitę, & ſic collatio in tempus vitę videtur cauſa locationis decimarum, & ſequitur etiam Anchar. nu. 8. atteſtans ex hoc nullum ius transferri, vel ſimplicem commoditatem, & ſic ex Anchar. colligimus vnum, quòd per collationem ad vitam conducẽtis nullum ius transfertur in cõductorem, ſed ſimplex commoditas fruendi, & percipiendi fructus. Multi. n. vulgares fortaſſe dicerent. *Io l'hò in vita, poſſo tagliare, & fare altre coſe.* prout habens ius in re, quod expreſſe prohibetur. Eandem gl. ibi valde commendat, & pro notabili admodum ponit Abb. nu. 4. dicens eam verã, & a nemine morderi propter dubium vitę, concurrẽte tamen auctoritate ſuperioris, quæ omnia placent.

addere ad ea, quæ poſui ſuperius, par. 2. tit. de locat. ad longum tempus, q. 2. & eſt deciſio Rot. vt per Mohedan. deciſ. 1. de decimis, & deciſ. 7. de tranſact. Iaſ. conſil. 713. col. 4. uol. 3. Fel. conſ. 51. Rodoan. de reb. eccl. uerſ. item ex præmiſſis, num. 7. fol. 347. & melius q. 8. princip. nu. 8. fol. 365. Rebuff. de decim. q. 10. nu. 31. Bertacch. de Epiſc. q. 61. Et per modũ diſcurſus ex hoc videtur colligi unum, quod licet quis præſumatur uiuere ad annos centum, l. fin. C. de ſacroſ. eccl. tamen ſi fit locatio ad uitam alicuius, non dicitur, nec reputatur perpetua ex hac præſumptione iuris, ſed potius ad modicum tempus propter dubium uitæ.

13 Eam tamen glo. mordet in aliquo Summa Angelica, in uerbo, decimę, nu. 14. per no. per ipſum, in uerb. alienatio, nu. 18. ubi locatio dicitur perpetua, ſi fit ad uitam conducentis. Vnde concludit in citato loco: aut loquimur in laico laicaliter uiuente, & ei ad uitam concedi non poteſt, niſi cum diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ: aut loquimur in laico religioſo, & conuerſo, & tunc poteſt, ſubdens, quod eſt tutus in foro conſcientiæ, ſi Papa ex cauſa faciat, alias non, ex notat. in cap. a nobis, per Butr. & Abbat.

14 In hac autem locati & conducti materia, notanda ſunt uerba Angelic. in uerbo, alienatio, 18. ubi locatio dicitur perpetua, donec penſio ſoluatur, ex §. adeo, Inſtitut. locat.

15 Vltimo loco in hac locati & conducti materia celebris eſt tex. in d. c. 2. de locat. de locatione ad firmam, id eſt ad annuum cenſum, & eſt modus loquendi Anglicorum ſecundum Ioannem Andræam ibidem.

16 Vnde habemus in hac locati & conducti materia, reſtaurum pro remiſſione in multis locis, & regionibus: arrendamentum pro locatione & conductione, prout in partibus Delphinalibus, & Burdegalenſibus: locare ad firmam, id eſt, ad annuum cenſum, prout apud Anglicos, & in materia decimarum uide Caputaquenſ. deciſ. 241. par. 1.

Et laicus decimarum conductor, poterit coram iudice ſæculari conueniri, quia non agitur principaliter ad decimas, quæ ſpirituales ſunt, ſed pretium ipſarum, ut pulchre deducit Couarr. Practica. qq. cap. 35. uerſic. quinto non uideo. Et ſic fortaſſe dici poſſet, quod fictuarius bonorum Eccleſiæ poterit coram iudice ſæculari conueniri ſi laicus eſt, attenta re, non ſubiecto principali.

De cenſibus.

1 QVÆRO, an cenſus locari poſſint, & uidebatur dicendum quod non, quaſi perſonale ius ſit. Cõtrariũ eſt uerius, ut ius, & facultas exigendi annuũ cenſum alteri locari poſſit, non autem uenditori cenſus, quia eſſet conductor rei propriæ, quod eſſe non poteſt, l. neque pignus, ff. de reg. iur. & in terminis tenet Ruin. conſ. 160. nu. 2. uol. 1. nec inter ſcribentes, & tractatus in materia cenſus quæſtionem hanc reperire potui.

2 Et quod dictum de facultate exigendi decimas, & cenſus, poteſt extendi ad ſimilia, ut ius emphyteuticorum, liuellorum, & alia huius generis.

Si igitur loco tibi omnia bona mea, poteris exigere decimas, cenſus, canones, liuella, & ſimilia, & ita uidi in Epiſcopo Tudertino, cuius fictuarius exigebat decimas, Canones, & liuella.

De

De ſeruitutibus.

1 QVAERO, an ſeruitutes locari poſſint. Videbatur dicendum quod ſic, ex l. arboribus, §. 2. ff. de vſufruct. ex §. minus, Inſtit. de vſu, & habitat. vbi ſeruitus vſufructus locari poteſt, dixi in tit. de vſufruct.

2 Veritas eſſe videtur, vt ſeruitutes prædiales locari non poſſint, l. locare, ff. locat. perſonales autem ſic, prout de vſufructu ſuperius diximus.

3 Ampliatur hæc concluſio, quoad ſeruitutes prædiales, vt locari non poſſint, nec a domino fundi dominantis, nec a domino fundi ſeruientis, vt per Accurſ. in glo. d. l. locare. Veron. de ſeruit. ruſt. præd. c. 1. col. 2. verſic. item locare &c.

4 Declaratur in ipſo mero iure ſeruitutis, ſed bene facultas, & ſubrogatio non videtur prohibita. Ita ſentit Port. pulchra quidem ratione, in §. 1. nu. 3. Inſtit. de vſu, & habitat. & licet cogitandum relinquat, tamē eius ratio applaudere videtur, ex his quæ ſuperius diximus de cenſibus, & de gabellis, diſtinguendo inter merum ius, & facultatem ipſam, & videmus paſſim in facto, ꝙ do ad laboritium fundum meum, ſi ei debeatur ſeruitus itineris, quod colonus meus vtitur hoc iure, ideſt facultate, & ſubrogatione. Idem videmus in domo locata; ſi enim ei debeatur ſeruitus tranſeundi, quod ea vtitur conductor, & ſic paſſim diſcurrendo experientia docet. Sed nunquid penſio ex fundo locato debita ſit ſeruitus; locaui n. tibi fundum pro annua reſponſione tot quartingorum grani, vel ſimiliū, eritne hæc penſio ſeruitus nominanda? Vtique ſic, nō autem ſeruitus innominata. Bald. in l. 1. num. 3. C. de uſufruct. ubi tenet pro ea competere confeſſoriam etiam contra tertium impedientem. Si igitur quis promiſit tradere fundum liberum, ſi ex eo debeatur annuatim aliqua penſio ex fructibus non poteſt tradi liber, cum competat actio etiam contra tertium impedientem, & bona erit exceptio. nolo tradere pretiū talis fundi venditi, niſi liberes talem penſionem de tot quartingis grani pro quolibet anno, quæ ex tali fundo per te uendito debentur annuatim.

** Pertinet ad ſeruitutum materiam in hoc tractatu, locati & cōducti, id quod pro notabili poſuit. Accurſ. in l. 3. in verbo, Cloacam, ff. de ſeruit. ruſtic. præd. ſi habebā in agro colonos, ſi vicinus cloacam concedat ad verbum & onerādū, eſt ſeruitus ruſtica, ob commoditatem agri, late Zoannell. de pact. de retrouē. nu. 198.

De annuis redditibus.

1 QVAERO an redditus annui locari poſſint ita ut prohibitus alienare ſine decreto, uel aliqua ſolēnitate, ut Prælatus, minor, & ſimiles locare poſſint annuos redditus. Et duo ſunt conſiderandi caſus. Primus eſt ſi annuus redditus ſit perpetuus, uel ad longum tēpus, & iſto caſu non poteſt fieri, quia inter immobilia cōputatur, vt in Prælato ponit Marian. in tract. oblation. col. 14. ſequitur Tiraq. de retract. lignagier. §. 1. gl. 6. nu. 23. de minori ponit Pariſ optimè id declarās, conſ. 53. nu. 15. & conſ. 85. nu. 10. lib. 3. Bellamer. cōſ. 23. num. 10. Rol. conſ. 54. nu. 9. lib. 2. Iacob. Menoch. conſ. 29. nu. 16. lib. 1. D. Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 7. in fine, de aminiſt. ciuit. tenet Bart. in l. fin. C. de uendit. rerum ad ciuit. pertinent. lib. 11.

2 Addo bene in materia loquentes Didac. var. reſol. lib. 3. cap. 7. uer. ſecundo hoc, &c. Fuſ. in uerb. annui redditus, ubi ſi iuuenis conducat eius uita durante, tenetur in foro conſcientiæ.

Et ſic infertur ad duo corollarie. Primum eſt ampliatio ad Clem. 1. de reb. eccle. non alienand. ut procedat in locatione ad longum tempus, de annuis redditibus. Infertur ſecundo ampliatio ad tit. ff. de reb. eorum, & alia iura prohibentia minorem ſine certa ſolennitate alienare, ut extendatur ad locationem ad longum tempus, de annuis redditibus. Et multa ſunt requiſita ad annuos redditus, ut prædicta procedant.

3 Primum requiſitum eſt, ut ſit de re ſtabili, uel immobili, ſecus ſi de re mobili, Bald. in cap. 5. de controuerſ. uaſal. & epiſc. col. 2.

Secundum debent eſſe ad longum tempus. Feder. de Sen. conſ. 12. Bald. in l. priuilegia, circa finem, C. de ſacroſ. eccl. Ang. in l. ſi conſtante, §. bona, ff. ſolu. matr. Alex. ad Bart. in l. mouentium, ff. de uerb. ſignif. Ruin. conſ. 82. col. 1. uolum. 2. Declara, niſi eſſet eadem ratio prohibitionis in locatione ad modicum tempus de dictis redditibus. Marianus in tract. oblat. q. 8. Ant. Gab. de uerb. ſign. concl. 8. nu. 3. in fine. Et annui redditus ad ſex, uel octo annos non dicuntur ad longum tempus. Rodoa. de reb. eccleſ. q. de immobil. rerum alien. ſub num. 28.

Tertium requiſitum. Ille, qui locat, debet eſſe in quaſi poſſeſſione illos percipiendi. Iaſ. in l. ſciendum, nu. 23. limitat. 1. ff. qui ſatiſd. cogantur.

Quartum requiſitum, ut ex publico percipiantur, ut ſunt impreſtita Venetiarum, Montes in Vrbe Romana, Monte S. Georgii in Ciuitate Genuæ. Rodoa. ut ſup. nu. 32. Iacob. Menoch. de arbitr. iud. caſu 233.

Addo quintum, quòd tales redditus debent eſſe certi. Card. in Clem. exiuit, §. licet, de uerb. ſignif. reputat ſingular. Firm. in uerb. annui redditus.

De oblationibus.

QVAERO, an oblationes altaris locari poſſint laicis, ita ut eas exigere poſſint.

1 Primo uidebatur dicendum, quod non, quia laici ſpiritualium ſunt incapaces, cap. cauſam, de præſcr. & dixi ſuperius in quæſt. decimarum.

2 Secundo pro hac parte facit textus in cano. hanc conſuetudinem, 10. q. 1. ubi eccleſiarum oblationes ſub laicorum dominio non detinentur. Vnde dominus in ueteri teſtamento prohibuit panes ſanctos comedere filiis Iſrael.

3 Tertio pro hac parte facit, quia oblationes uendi non poſſunt, & eſt ſimonia, ut per glo. in cano. altare, 1. quæſt. 1.

4 Et hanc opinionem tenuit Ludouic. Roma. ſingu. 664. fructus, & hæc eſt cōmunis opinio, vt poſt Aret. teſtatur Ripa, in cap. decernimus, nu. 55. de iud. Alberic. in l. ſtatuæ, ff de uſufr. Arno. probl. 80.

5 Contrariam opinionem tenuit Panorm. in d. c. 2. de iudic. & ibi ſequuntur Aret. & Dec. conſ. 148. in 2. dub. & Roma. conſ. a 66.

6 In propoſito conſiderandi ſunt duo caſus principales. Primus, quod laicus non poteſt iure proprio eſſe collector oblationum, nec iure proprio habere iuriſdictionem aliquam in obligationibus exigendis, & ita procedat opinio Panorm., & aliorum.

Secundus caſus eſt, quòd laicus poteſt eſſe collector obla-

Digitized by Google

oblationum nomine eccleſiæ exhibendo nudum miniſterium, & tunc poteſt, quia hoc non ſapit aliquid quodammodo ſpiritualitatis, & ita procedat contraria opinio.

7 Multa autem ſunt in propoſito conſideranda, quod oblatio non ſit de re ſacra. Marian. in tract. oblatio. libel. 19. ſubiiciens, quòd ſi eſſet res profana, puta panes, quod poſſit dare canibus, niſi eſſent panes ſacrati, vt panes propoſitionis, de quibus Exod. ca. 19. tranſumptiue in Cano. hanc conſuetudinem, de quo ſuperius diximus. Aliud requiſitum eſt, quod non debent recipere ſuper altare; Archid. in Cano. ſanctorum, 16. q. 1. Barbac. in c. eccleſia Sanctę Mariæ, col. 3. de conſt.

8 Hinc oblationes factæ alicui imagini exiſtenti in muro alicuius laici, non debent applicari laico domino muri, ex quo incapax eſt. Alex. ad Bartol. in l. lege Iulia, §. 1. ff. ad leg. Iuliam peculat. Panor. & alii, in ca. paſtoralis, de his, quæ fiunt a maiori parte capituli, Ang. in diſputatione incip. in fulgenti palario. Maluet. de oblat. in 3. & 4. dubio.

9 Et ſic patet reſponſio ad contraria diſtinguendo, vt ſuperius dictum fuit. Habemus igitur intellectum ad cano. hanc conſuetudinem, vt procedat, vel in rebus ſacris, vel profanis poſitis in altari, vel in mero iure ſpirituali, vel quando in proprios vſus laici conuerterent; & maxime conſuetudo in hoc attendenda eſt. Pet. de quarta canon. in cap. 4. principali.

De rebus, quæ vſu conſumuntur.

1 NVNQVID locatio conſiſtit in rebus, quæ vſu conſumuntur? hoc tangam in tit. de vſur. ob id breuiter dicam, quòd non, ex quo in abuſu conſiſtunt l. hoc Senatuſconſultum, §. 1. ff. de vſufruc. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. Inde ſalua lege Diuina Lucæ 6. lucrum ſperare non licet, niſi pecunia forte oſtentaturo locetur, quo caſu placuit a vano oſtentatore mercedem recipere. glo. Abb. & Doct. in c. conqueſtus, de vſur. Abb. in rubr. eod. num. 3. in terminis Pet. Rozi. deciſ. Lituanica. 5. nu. 279. ponam Deo dante in titulo de vſuris &c.

De Columbaria.

1 PVLCHRA, & delectabilis eſt quæſtio, nunquid columbaria ſit locabilis, & Corn. tenet quod non, vt per eum conſ. 237. in fi. col. 3. inferens ex hoc, quòd fructus ex ea percepti non veniunt computandi in ſumptibus melioramentorum.

2 Contrarium videtur de iure verius, ex quo in columbaria poteſt conſtitui vſusfructus, l. vſufructuarium, §. in viuariis, & ibi Floria. no. ff. de vſufruct.

3 Veron. de ſeruit. vrban. præd. cap. de columbaria, in terminis. Neguſant. de pignoribus in 5. membro, quintæ partis, num. 9.

Et ſic nota in hac locati & conducti materia, quòd ad cognoſcendum, an aliqua res ſit locabilis, conſideratur an ſit in fructu.

4 Vidi in facto caſum. Quis vendidit prædium, vbi erat columbaria, poſtea conduxit ad laboritium, an debeat habere partem in fructibus columbariæ, quia vti colonus partiarius in fructibus nihil facit.

De Naui.

1 AN Nauis ſit locabilis, textus eſt clarus in l. 1. §. magiſtri, ff. de exercitor. reliqua ad Nauim pertinentia ponam in proſecutione materiæ.

De Cambio.

1 CAMBIVM an locari poſſit. Putc. innuit, quod ſic, vt per eum deciſ. 121 lib. 3. vbi in hac materia locari tenet vnum, quod debitores cambii nihil aut tarde ſoluentes conductori cambii non poterunt locatores cambii aliquod intereſſe prætendere, ſed tranſacto cambii tempore contra conductorem ad rationem reddendam agere.

De Factis.

1 AN facta locari poſſint tetigi ſupra in principio, de ſubſtantia locationis ex mente Antonii Padil. quibus addo, quod facta conductitia ſunt, quæ meri facti ſunt, vt ire Romam, portare libros.

2 Et hoc facit pro Correriis, qui quotidie tranſmittuntur ad aliquem locum cum litteris; vel facti non momentanei, vt meo nomine litigare: ſecus in his, quę ſunt iuris, vel facti momentanei, vt vendere, manumittere. Vnde ſi decem dedero vt Romam eas, non eſt locatio, ex diuerſo locatio eſt, ſi dedi decem, vt rem oppigneres, & tamen hic factum eſt momentaneum in iure conſiſtens; ibi verò merum factum eſt, non momentaneum. Ita pulchre Petr. Loriot. in tit. de pact. axiomat. 132.

* * Et quando, locatur ſilua, vel alia res, ad cuſtodiendum, non res, ſed factum locari dicitur, ſicut locatur factum paſcendi, farciendi, poliendi, & ſimilia Rota nouiſſima 37. nu. 15. par. 2. Eſt caſus frequens, & quotidianus conducuntur homines ad ligonizandum ad metendum regetes, & alia ſimilia, nam factum conductum dicitur non ipſa res.

De Aſſaſſinio.

1 AN locatio in aſſaſſinio dici poſſit. Hiero. Gabr. conſil. 170. num. 18. lib. 1. tangit hanc quæſtionem, & concludit; ſi merces eſt certa quodammodo dici, ſed in hoc non extendam, ne agrediar materiam delictorum.

2 Satis enim eſt, quod aſſaſſinus dicitur, qui ex præmio, vel ſpe præmii aliquem occidi mandat, & hęc eſt
* communis opinio. Aret. conſ. 193. col. 2. Anto. Gabr. de malefic. conclu. 1. num. 1. in fi. Viui. in verbo, aſſaſſini omnes. Iul. Clar. in §. aſſaſſinium, in princip. Menoc. de arbitr. iud. caſ. 360. Vincen. Franch. deciſ. 176.
* num. 3. * Vulpell. reſpon. 145. num. 5. Viui. in ver. aſſaſſini. Didac. variar. reſolut. lib. 2. c. 20. nu. 9. Maſcar. concl. 138. & bannitus occidi poteſt per homines pretio conductos, Dec. conſil. 327. col. 2. Alber. in 4. par. ſtat. q. 2. Nel. de banni. in 2. par. 2. temp. q. 12.

De re aliena.

AN res aliena locari poſſit, ponam in titulo de euictionibus, & quod non valeat, eſt text. in l. ſi tibi, ff. locat. Magon. Rot. Luc. 20. num. 18.

De

De re communi.

PVLCHRA, & frequens eſt quæſtio propter diſcordias, quæ paſſim interuenire uidentur inter fratres,& ſocios. Tres habent molendinum commune, duo ſunt concordes in locando vni, tertius contradicit,vel vult retinere pro ſe,vel alii locare pro maiori fortaſſe pretio, uel penſione, quid agendum?

1 Primo videtur attendenda maior pars l. maiorem, ff.de pact.l.aliud,§.refertur,ff.de reg.iur.l.quod a maiori,ff.ad municip.

2 Pro alia parte videtur facere l.per fundũ, ff.de ſeruit.ruſtic.præd. vbi quando aliquid eſt commune, vt ſingulis,non attenditur maior pars.

3 Pro alia etiam parte facere videtur,quod in re communi potior eſt conditio prohibentis. reg.in re communi,lib.6.Quare in hac vtili materia ponam aliquas vtiies concluſiones.

4 Prima igitur concluſio ſit. Quando ſumus in prædio Vrbano,& ſolito locari,pręfertur ille,qui vult locare nolenti locare. Bal.in l.1.in fi.C.qui teſtam.facere poſſ.Bart.& Caſtr.in l.& hæc diſtinctio, §.cum fundum,ff.locat.qui in domo loquuntur. Alex.in l.ſerui electione.§.Labeo,num.8 vbi Iaſ.num.17.ff.de leg.1. Bald.& Angel.in l.duo fratres, ff.de acquiren.hæred. Dec.conſ.282.Crauet.conſ.319.nu.10. Dec.in l.ſi ſocius,in fi.ff.ſi cert.petat. Deciſ.Genuenſ.14. num.68. qui omnes etiam tenent in ſocio inuito, vel ignorante,nec in hoc faciunt differentiam aliquã, prout apud eos videri poteſt, & multi practicando fortaſſe ſubtilizarunt, dicendo pro ſocio ignorante: ſi me requiſiuiſſes, aliquid boni præpoſuiſſem, nec talem conductorem acceptaſſes:pręfati enim ſcribẽtes in hoc nullam vim faciunt, illud vnum attendentes, quòd tale prædium vrbanum ſit ſolitum locari.

5 Declaratur hæc prima concluſio, vt ſocius locans teneatur conſocio ad ratam pẽſionis. Corn.conſ.222. num.2.& 4.vol.2.& conſ.186.num.2.vol.2. Granut. theorem.2.num.2.circa medium.

6 Declaratur ſecundo, vt cum cauſa ſocius locantis contradicere poſſit ex cauſa, quæ eſt, ſi non geſſit vtiliter hoc negocium, puta pro penſione minus iuſta. Ita ſi locauit ſtipendiario,& perſonę inhoneſtę,& ipſe habet vxorem,vel filias pulcras;nam in hoc etiam debent aduertere boni iudices, de qua materia dixi ſuperius in titu.de iure ſublocandi, in quæſt.conductoris,& in titu.de vſu, & habitatione, ex glo.celebri,in l.non aliter,ff.de vſu,& habitat.

7 Vnde debet eſſe perſona idonea, & honeſta,& hæc eſt communis opinio, Iaſ.in l.1.num. 24. C.qui teſta. facere poſſ. Eman.in ſuo theſau.litera S, nu.127.

8 Debet etiam aduertere bonus iudex, quis habeat maiorem partem in tali domo:præterea conſiderabit ſi erimus in hoſpitio, quis magis ſit aptus ad tale hoſpitium,& magis proficiat artificibus, vt pulchre per diſcurſum tenet Franc.Marc.deciſ.512.par.2.vbi cõſiderat, quando hoſpitium tenebatur conductum per talem,pauciores concurrebant; ſed quãdo per talem, plures concurrebant, & ſolent vocari conſules ad appunctandum.Marc.deciſ.52.par.1.

9 Dicebat autem Floria.in l.Sabinus, ff.commu.diuidun. quòd ſocius inuito ſocio poteſt locare domum communem etiam meretrici, ſi ſocius velit alteri locare pro minori pretio,per l.ancillarum,in fi.ff.de pe-tit. hæred. qui text. eſt valde celebris in hac locati & conducti materia:ob id colligam aliqua vtilia in præſenti materia locati & conducti.

10 Primum eſt, quòd in multorum honeſtorum virorum prædiis lupanaria exercentur, tamen talia lupanaria caſtitatem non infamant,ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam. Cano.tolerabilitas,32.q.5. Et ſic nota modum uiuendi apud antiquos: perſonæ enim honeſtæ locabant earum domos ad lupanaria exercẽda, nec ex hoc vicinia,nec locator infamabatur,hodie tamen eſt hoc correctum ex §.ſancimus, auth.de lenon. vbi facta denũciatione expelli debent, & ſic ſequitur.

11 Secundum,quod lenonibus, & meretricibus non ſunt locandę domus,& ſi locentur,facta denũciatione expelli debent,& proprie tex.in d.§.ſancimus, loquitur in lenonibus,qui cõducunt domos ad virgines deflorandas,& corrumpendas. Et ſic nota vulgarem modum producendi. *In caſa del tale ſempre vi ſono ſtate a pigione puttane*,quid tum poſtea? ex hoc enim (vt dixi) non eſt maculata honeſtas locatoris. Vnde inhoneſtas conductoris non præiudicat honeſtati locatoris.

12 Tertium,quod colligitur ex eo contextu in hac locati & conducti materia,ꝙ in iudicio petitionis hęreditatis veniunt penſiones domorum etiã lupanariorũ, licet ſic recipiens puniatur,per glo.in d.§.ſancimus.

13 Quartum, quod colligitur, eſt intellectus ad l.non aliter,iuncta glo.ff.de vſu,& habitat.de qua late ſuperius diximus q.conductor,quod non licet mulieri recipere hoſpitem inhoneſtum, vt in d.l.non aliter, tamen lucrum percipiens ex re hæreditaria etiam inhoneſtum, poſſeſſor conuentus reſtituere tenetur, & ita declarat Alber.in d.l.ancillarum, in fi. Et ſic ex prædictis diſcurrendo patet declaratio ad dictum Floria. in citato loco.

14 Dicebat etiam Iaſ.in l.ſi ſtipulatus fuero per te non fieri, ff.de verbor. obligat. quod ſi talis domus recipiat commodam diuiſionem, quòd hoc iudex facere debet ad tollendas lites, dicens hunc caſum eſſe practicabilem,& quotidianum. Socin. verò conſ.58.in fi. lib.4.dicit,quòd vacabunt fructus,& penſiones,donec ſuccedaı concordia.

15 De conſuetudine tamen ſeruatur,ut ponantur nomina in pixide, & extractus in locatione præferatur. Ioſeph.de Ludouic. concluſ.53. col.15. fol.122. verſ. ſi ſocii.

16 Secunda principalis concluſio ſit. Quando ſumus in prędio ruſtico,puta molẽdino, & ſimilibus, & ſunt plures ſocii,& diſcordes in locando,quia vnus vult locare uni,& alter alteri, & uterque auditur,quia ſit diuiſio emolumentorũ,& ita tenent omnes citati in prima concluſione,& in ſpecie hoc etiã tangit hanc opinionem dicens de iure ueriorẽ Rip. in d.l.quo minus, q.6.ſub nu.138. ſubdens poſt Socin.ab eo allegatum, quod ſi molendinum ſit ſolitum locari, & penſio iuſta, quod ſocius cogitur ſtare locationi iam factæ, & quòd hæc opinio eſt humanior, & benignior.

17 Et hæc quando omnes uolunt locare alius ſeparando a ſe rem locandam.

18 Tertia ſit concluſio ex parte conducentis. Si ſocius uoluerit retinere pro ſe rem cõmunem, & quoad eius ratam,& conducere portiones aliorum,quod pręferri debet. Soci.conſ.58.lib.3. Caſtr.in l.hæc diſtinctio,§. cum fundũ,ff.loc.& ſi nouus conductor offerat maiorem penſionem,præfertur antiquiori. Ruin.conſ.72.

nuiu.

num. 10. uolu. 1. & quod ſocius præferatur omnibus aliis cum eiſdem pactis, tenet Bero. conſ. 137. num. 2. lib. 1. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 53. col. 16. uerſic. ſi ſocius, &c. Mozz. in tit. de ſocieta. de naturalib. contractus, num. 31.

19 Ampliatur hęc concluſio vno ſimili modo, ꝙ ſi domus, uel alia ſimilis res, quam ſocius pro ſe conducere ueiit, non recipiet commodam diuiſionem, poteſt uti & habere abſque ſolutione alicuius penſionis ex quo utitur ad uſum deſtinatum. Allegatur glo. in hoc ſatis celebris in l. Sabinus, in uerbo, conſtat, in fin. uerbis, ff. commun. diuid. quæ certe hoc ſolum dicit, quod poteſt habitare inuito ſocio, non tamen loquitur de penſione aliqua, & poſſunt ſtare hæc duo ſimul, ꝙ inuito ſocio habitem domum communem, tamen in recompenſationem quodammodo cogatur habitans ſocius penſionem pro rata ſoluere. Alberic. tamen eam ibi ſequitur loquendo quoad habitationem inuito ſocio, nec de penſione aliquid tangit, dicit bene ex mente Franciſci Accurſ. hoc maxime procedere, ſi iſte ſocius habitare uolens non habeat aliam domum; uidetur. n. iſto caſu magis excuſabilis. Allegatur etiam ad hoc idem comprobandum glo. in l. arboribus, §. nauis, in uerbo, nauigetur, ff. de uſufruct. quæ hoc idem dicit, & modo, quo ſupra, reſponderi poteſt tamen, quod nõ teneatur ad penſionem, aliquam, tenet Roma. conſil. 168. in fine, dummodo ſit ſocietas omnium bonorum, uel ſaltem ſuper re, de qua agitur, ut per eum, & tetigi ſupra par. 1. de ſubſtantia locationis, in q. de ſocio. Bal. & Ang. in l. duo fratres, ff. de acquir. hæred. ubi refert Bal. Ricchar. de Malumb. atteſtantem ita in facti contingentia iudicatum, & in cap. 1. §. præterea ducatus, col. pen. de alienat. feud. per Feder. Caſtrenſ. in l. 1. in fine, C. qui teſtam. facer. poſſ. Iaſ. reputans hoc quotidianum, in l. ſerui electione, §. Labeo, nu. 17. ff. de leg. 1. & lib. 1. nu. 27. C. qui teſtam. facere poſſ. in l. iuris gentium, §. hodie tamen, num. 7. ff. de pact. Ripa in d. §. Labeo, nu. 14. & in l. quo minus, nu. 14. ff. de flumin. pulchre Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratrib. par. 5. q. 9. ſub nu. 11. uerſ. circa primum. Bart. in l. Titium, §. altero, ff. de admin. tuto. Firmia. in uerb. ſocius, nu. 120. ubi poſt Bal. ampliat idem eſſe in domo feudali communi habitata per unum ex ſociis. Anchar. Regienſ. q. 28. par. 2. Iacob. Men. cent. 5. caſ. 442. Anto. Gomeſ. de contract. ca. 5. nu. 14. Andr. Geil. pract. quæſt. tit. de pignor. obſeruat. 14. & 20. nu. 4. uerſus finem operis, & hęc eſt communis opinio. Granu. theor. 2. ſub nu. 2. ſecundum quam fuit per ſacrum Rotæ auditorium iudicatum, ut per Mohed. in una Romana penſionis deciſ. 237. allegat Veron. conſ. 4. col. 5. Pernicol. Mozz. de ſociet. col. 4. num. 31. quem caſum omiſit Menoch. materiam profitens, centu. 5. caſ. 442. prout uideri poteſt. idem tamen tenet Menoch. conſ. 121. nu. 10. uerſ. & recepta opinio, lib. 2. ubi de communi. Corn. conſil. 222. nu. 4. lib. 2. Ioſeph. de Ludouic. concl. 53. col. 14. uertic. ſimiliter poteſt, ubi pariter de communi. Ronchegall. de duobus reis, l. 9. num. 127.

20 Dicunt quandoque multi, dato quod domus non recipiat diuiſionem, & ſic dominus utatur iure ſuo, debetne ex hoc præiudicari alteri ſocio pro rata penſionis, quæ diuiſibilis eſt?

21 Declaratur tamen prędicta concluſio, ut procedat, & habeat locum in domo, uel hoſpitio, uel alia ſimili re, quæ non recipiat diuiſionem: ratione enim indiuiſibilitatis hoc ei permittitur, ſecus in re, domo, uel hoſpitio diuiſibili, prout ex inferius dicendis apparebit. Dec. in l. ſi ſocius, in fine, ff. ſi cert. pet. Ronchegal. de duobus reis, l. 9. num. 126.

ADDITIO.

☞ *Pulchre Caſtrenſ. in l. duo fratres, ff. de acq. hæred.*

22 Et in tantum hæc in domo indiuiſibili ſunt uera, ut authoritate propria ſocius frangere poſſit clauſuram domus a ſocio appoſitam ad effectum impediendi, ne ſocius utatur re communi. Caſtren. conſ. 395. in cauſa, quæ uertitur, col. 2. uol. 2. per textum ad hoc notabilem, in l. ſi uitam, §. ſi ad ianuam, ff. quod ui aut clam.

23 Et in prædio ruſtico licebit frangere ianuã, uel cancellum. Crau. conſ. 4. nu. 10. nec mirum, cum ſocius in re communi & indiuiſa partem habeat in qualibet minutia ceſpite, uel gleba. glo. in l. ſi familiæ, in uerb. pro parte, C. famil. herciſc. Venaf. conſ. 20. nu. 15.

24 Taceant igitur (bone Deus) tot querelæ ſub ſpecie turbatæ poſſeſſionis, quæ ex odio potius, & inuidia quadam contra alium ſocium porriguntur: ſi. n. ex iuris diſpoſitione propria authoritate hoc facere licet, quomodo pœnam mereri debet? & ſi proceſſus eſt cancellandus, cur non ſumptibus querelantis? aduertere enim debent latrunculatores, poſtquam ſitibundi recipiunt iſtas querelas, ut pro iuſtitia cancelletur per querelantem, ſed fieret damnum apothecæ iam conductæ, & pauci hoſpites accederent ad hoſpitium.

25 Dices. Pro ſocio non habitante ego nolo amplius perdere hoc lucrũ, nec uolo, quod ſocius meus utatur amplius hoc beneficio habitandi cõmunẽ indiuiſam domum, quomodo prouidendũ, uel ſuccurrendũ erit? Vtiq; prouocando eum ad diuiſionem. Soci. conſ. 58. circa tertium caſum, uol. 4. Natta conſ. 303. nu. 1. uol. 2. per hanc enim prouocationem ad diuiſionem, ſtatim conſtituitur in mora, & ratione moræ tenebitur ad proportionabilem penſionem, ad not. apud Roma. conſ. 168. nu. 4. Granut. theorem. 2. ſub nu. 6.

26 Cautela igitur eſt in promptu, ut cum uides ſocium te inuito uelle habitare domum cõmunem, non poſſe cogi ad penſionem aliquam, cures ſtatim fieri præceptum, ut ueniat ad diuidendum domum communem poſitam, & conſitam, &c. hoc enim cauillare non poterit, cum nemo cogatur ſtare in communione iuribus vulgaribus.

27 Et ex his corollarie per modũ diſcurſus habemus, & colligimus vnum, ꝙ potentior eſt ſocietas, quam amicitia; amicus. n. habitando domum amici ſui ſimpliciter nulla cõſtituta penſione tenebitur quanti fuiſſet conſumpturus, ſi cõduxiſſet, Cor. conſ. 64. uiſis ſcripturis, nu. 51. lib. 1. & conſ. 222. nu. 3. lib. 2. Alex. conſ. 108. ſub nu. 6. uol. 1. pulchre Natt. conſ. 53. nu. 1. lib. 1. & maxime ſi domus erat ſolita locari Natt. ad Alex. conſ. 44. num. 9. lib. 3. alias ſecus, ut ibi per eum: quod ſecus in ſocio, ut iam uidimus.

28 Tu igitur, qui habitas domum amici tui, non confidas quoad hoc de amicitia, ne ex hoc penſionem petere poſſit, quia hoc falſum apparebit.

29 Et petens penſionẽ conſiderata prius qualitate domus, quanti ſit ſolita locari aliis uicibus, ſi unquã fuit locata, uel attentu ſolito illius regionis pariũ, uel ſimilium domorum, attenta ẽt qualitate habitantis, quãti

pro

Digitized by Google

pro ſua condecētia, & quantitate fuiſſet cōducturus, petet & deducet pētione amicitia omnino poſtpoſita.

30 Vnum tamen non omittam quòd præfati Doctores non aperiunt, neque declarant, poſtquam ſocius per prouocationem diuiſionis conſtitutus eſt in mora, quanta debeat eſſe rata penſionis, quæ debetur ſocio non habitanti, qui iam ad diuiſionem prouocauit, & fortaſſe conſiderari poſſet qualitas domus, quanti ipſa, vel ſimiles locari conſueuerint, & quanti conducturus fuiſſet, ſi conduxiſſet, ex Corne. ad ſimile propoſitum adduximus.

31 Quarta ſit concluſio. Si domus, vel fundus commodam recipiat diuiſionem, & vnus ex ſocijs vult locare, alter non, quilibet eſt in libertate ſua. Salic. in l. iubemus, la ſeconda, C. de ſacroſan. eccle. Socin. in d. §. Labeo, nu. 4. verſ. etſi res. Menoc. in alleg. caſ. nu. 4.

32 Conſiderandum tamen videtur, quomodo hoc ad actum practicum accommodari poſſit: namq; aut tēpore locationis faciendæ domus eſt diuiſa pariete iam interiecto, & tunc non dicitur amplius communis, ſed quilibet eſt particularis dominus portionis tangentis, ſicut & fundus terminationibus, & regionib. diuiditur, l. ſi quis duas, §. ſi quis partem, ff. commun. præd. l. quod in rerum, §. ſi quid poſt, ff. de leg. 1. l. recte, & l. locus, ff. de verb. ſignif. aut tempore locationis faciendæ non eſt facta diuiſio, quomodo poterit cognoſci, hæc pars eſt vnius, & hæc alterius, niſi prius fiat diuiſio?

33 Quinta ſit concluſio. Quando vnus ex ſocijs recuſat locare partem ſuam domus locari ſolitam, ſed vult ipſemet pro ſe inhabitare, & non vult conducere partem ſocij ſui, hoc in caſu poteſt ſocius habitare, ſed tamen non debet eſſe impedimento alteri ſocio, quo minus poſſit partem ſuam alteri locare: aliàs huic conſultum non eſſet, niſi mediante diuiſione. Ita Socin. in d. l. ſerui electione, §. Labeo, num. 6. ex ſentent. Bald. & Pau. Caſtr.

34 Sexta ſit concluſio. Si domus non eſt ſolita locari, & vnus ex ſocijs vult locare, alter non, præfertur locare volens volenti locare: tenetur tamen ad intereſſe ille, qui non vult locare volenti, ſi apparebit impedimentum eſſe minus iuſtum. Bald. in cap. cum omnes, nu. 20. de conſtit. & in c. 1. §. ſi quis de manſo, de controuer. inueſtit. Socin. in allegato conſ. 58. col. 1. verſ. hoc etiam. Iacob. Menoc. in allegato caſu in fine, qui conſuluit, vt prius prouideatur de locatione domus; deinde condemnare impedientem ad intereſſe. Vnde non eſt ſatis dicere, de re mea volo facere quod placet, ſed debet oſtendere impedimentum, & non eſſe iuſtum, aliàs condemnabitur ad intereſſe.

Adde vltra Menoch. id, quod ponit Sali. in l. iubemus, C. de ſacroſanc. eccl. quod in facto vidi ſæpe euenire, ex quo fratrum concordia rara eſt. Sunt duo fratres, vel ſocij, habent fundum communem, vnus vult quod ſeminetur, alter non, quid agendum? reſpondetur notabiliter, quid ſi ille ſeminat, nō debet dare partem conſocio recuſanti. Commendat Nat. conſil. 31. num. 11. lib. 1. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 53. col. 16. verſ. ſolet etiam, &c. Meritò ſanè locutus eſt Salic. ad reprimendum iniquitatem ſocij prohibentis, quæ ſanè maior iniquitas excogitari poteſt, quam impedire fructus, quos natura producit ad vitæ ſuſtentationē? quam enim vtilitatem, aut cōmodum reportat ex hac iniqua prohibitione? Sed temporibus noſtris non ita procederent, ſed noctis tempore cōburerent, vel quid ſimile facerent, inuocando bannitos, & facinoroſos viros.* idem in refectione rei ſi reficiens efficiatur dominus partis, ſocij prohibentis. Cepol. cau. 85. pulchre Duen. reg. 295. limit. 1. circa medium.

35 Sed dices Pone quod ſocius, vel frater tempore ſeminationis prohibuit, poſtea pœnitentia ductus petit partem in recollectione, offerendo ſocio, vel fratri ſeminanti impenſas factas in colendo, & ſeminando, audietur ne? Addo ſecundo loco vltra Menoc. aliud notabile dictum ad prædictorum intelligentiam, quod in hac materia domus, vel rei cōmunis, quod dicitur ſolita locari, quādo vnus ex ſocijs aliàs eam conduxit Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de locat. §. poſtquam, verſ. porrò. Mohedan. eum allegans in vna Romana penſionis deciſ. 287. Granut. theorem. 2. nu. 3. in fi.

36 Illud non omittam, & erit ſeptima concluſio, quod in contractu locationis ſicut attenditur, & præualet bona fides, vt diximus ſuperius, par. 1. de natura locationis, pariter attendenda eſt honeſtas.

37 Vnde ſi ſocij ſunt diſcordes in locando, præfertur ille, qui perſonæ honeſtæ vult locare, & ſi ambo ſint perſonæ honeſtæ, tunc ſorte (vt dictum eſt) dirimatur. Ang. in lib. 1. C. qui teſtam. facere poſſ. Socin. dict. conſ. 58. & in d. §. Labeo, num. 5. vbi Ruin col. 6. verſ. ſi verò daretur, & tetigi ſupra ex gloſ. in l. non aliter, ff. de vſu, & habitat. Bonacoſſ. in quæſt. crimin. in verbo, Meretrix.

38 Quid dicemus in q. iocoſa, quæ euenit in lupanari in facti contingentia? habebant duo ſocij domum communem in meretricio, concurrebant duæ meretrices, & vna pro qualibet parte, quæ erit præferenda? Multorum fuit opinio, quod antiquior in exercitio, alij tenuerunt, quod illa, quæ magis ſatisfecit in opere, & exercitio. tertio dixerunt, quòd pulchrior, & magis iuuenis.

39 Octaua ſit concluſio, de qua etiam tetigi in materia ſublocationis in q. conductor, quòd ſi duo ſunt ſocij, qui conduxerunt vnam domum, quod inuito alio ſocio alium ponere non poteſt, & ſic quando concurrunt ſimul ius conductionis, & ius ſocietatis, præualet ius ſocietatis, tanquam humanius, & benignius, quod temperat in hoc rigorem conductionis, glo. eſt ſingularis, in §. fin. Inſtit. locat. quem ſingularem dixit Bal. ſingul. 136. Summa Ang. in verbo locatio, nu. 8. & ſic æque idoneam, & honeſtam perſonam. Cin. in l. viam veritatis, C. locat. & hæc eſt communis opinio. Iaſ. in l. 1. num. 34. C. qui teſtam. facere poſſ. Pet. de Vbal. in tract. de duobus fratribus, par. 5. q. 9. col. 3. verſ. quod facit ad quæſtionem, ſub nu. 12.

40 Nona ſit concluſio. Si duo conduxerunt eandem domum, & vnus impediat alium, agendum eſt contra locatorem, vt faciat deſiſtere impedientem. Spec. in tit. de locat. §. generalia, verſ. vtilis.

41 Dices pro locatore. Quid ad me hoc? locaui enim duobus petentibus rem meam, ſi ex poſt facto nō ſunt inuicem concordes, in qua culpa ego ſum?

Pariter, ſi duo ſcholares in cameris vicinis ad inuicem ſe impediunt, poteſt vnus cogi deſiſtere per actionem pro ſocio, quæ cum ſit bonæ fidei, in ea veniunt ea, de quibus, nec eſt actum, neque cogitatum: ſed id, quod in bona fide conſiſtit. Specul. de iudic. §. 2. verſ. hoc etiam nota.

42 Et de Doctoribus, & Magiſtris, ſi voces ad inuicem confundantur, primus poteſt expellere vltimū, l. vnica,

Digitized by Google

æ, in fine, C. de ſtud. liber. Vrb. Rom. lib. 11. Summa Angel. in verb. locatio, nu 9. vbi ampliat in quocunque impediente lectionem alicuius Doctoris, & cauſam illam poſſe expediri tempore feriarum ex Hoſti. in c. ſignificauerunt, de iud.

43 Decimoloco in hac communioris materia ponam vtilia ad l. ſi quis putans, § ſiue autem, ff. commu. diuidun. circa quam conſiderantur pro vera reſolutione tres caſus principales.

44 Primus eſt caſus, quando quis locat nomine proprio rem communem, & tunc damnum eſt locatoris, lucrum verò commune, §. manet, vbi not. Inſtitut pro ſoc. l. ſi is, contra quem, ff. de edict. Princip. & ſi res locata commodam recipiat diuiſionem, agetur contra locatorem actione negociorum geſtorum. Si verò commode diuidi non poteſt, agetur communi diuidundo, vt not. in l. hæredes, §. non tantum, ff. famil. herciſc. in glo. in verb. competit, no. in l. ſi communis, & in l. qui aliena, §. ſi C. de negoc. geſt, & in l. 3. eod. tit.

45 Secundus eſt caſus, quando communi nomine locauit. dicit tex. in d. §. ſiue autem, quod neque damnum, neque lucrum eum ſentire oportet.

Tertius eſt caſus in locante ſimpliciter, vel exigente partem penſionis, videtur ratam ſuam locaſſe, vel exegiſſe proportionabiliter, vt not. in d. l. 3. C. de negoc. geſt.

46 Vidi tamen in facto caſum. Sunt duo Monaſteria in Ciuitate Tudertina, Dominæ vnius hoſpitii *detto la campana* in Alma Vrbe, & vnum tantum ex eis locauit, & penſionem pro parte exegit, an tenebatur hanc partem cómunicare ſocio? multi dixerunt quod non, quia dicebat ſocius attẽta proportione, ego exegi partem meam tantum, replicabit alius ſocius, tu non potes facere hanc diuiſionem, & ego habeo portionẽ in qualibet minuta, vt ſuperius deductum fuit, tandem fuit declaratũ, licet quis perceperit partem fructuum, vel penſionis, tamen ſocio communicare tenetur, nec poteſt ex ſe diuiſionem facere per d. §. ſiue autem, & ita ſentit Petr. de Vbal, in allegato loco, fol. 2. in fine, concludens in hac locati & conducti materia, quod ratione communionis procedit vſus indifferens, non tamen integra perceptio emolumentorum. Melius igitur eſt habitare domum communem, quàm partem penſionis domus communis locatæ exigere.

47 Vulgares dicerent. Penſio in totum eſt tot, ego exegi tot, facto calculo, non exegi plus portione mea, nolo communicare, pro te reſiduum exigas, tamen iura aliter dicunt, & ita vidi iudicatum.

48 Et ex prædictis concluſionibus infertur ad intellectum nonnullorum iurium, maxime in hac locati & conducti materia.

49 Primo infertur intellectus ad l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. vt nõ habeat locum in ſocio, qui finito tempore conductionis inhabitet rem communem; nam per hoc non cenſetur reconduxiſſe, nec ad penſionem aliquam tenetur ex iam dictis, & in ſpecie Rip. in d. l. quo minus, num 31. Anchar. Regien. q. famil. 28. nu. 2. lib. 2. Granut. theorem. 2. nu. 2.

50 Secundo infertur intellectus ad l. per fundum, ff. de ſeruit. ruſtic. præd. vt non habeat locum in re communi ſolita, & deſtinata ad aliquem actũ; nam ſocius vti volens ad vſum deſtinatum, non poteſt ab aliis conſocis impediri.

51 Vidi in facto dubitari. Duo conuenerunt ad inuicem facere hoſpitium ad locandum, & conſtruxerunt facienda in eo omnia ſolita fieri in domibus, & hoſpitiis locari ſolitis, ita vt quicunque viderit hoc hoſpitium ſic conſtructum iudicabit locabile: modo poſt opus perfectum dicti domini, & ſocii diſcordant inter ſe, & vnus vult locare, alter recuſat, quis præferetur? Vide notata ad reg. cum quid, par. 2. ampliat. 2. Addo Anto, Gabr. lib. 1. de præſumpt. concl. 12. Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 16. nu. 122. Anto. Cucc. in tract. de legitim. in princ. in verb. ex ſubſtantia, nu. 8. car. 26. ſuperius poſui par. 1. tit. de ſubſtantia locationis, ſecundo, in rubr. de tuto. & curat. Non eſt in hac materia communionis omittendus tex. in l. & hęc diſtinctio, §. fin. ff. locat. ex quo duæ vtiles concluſiones eliciuntur, quarum prima eſt. Inter duos ſocios de re communi fieri poteſt locatio alternis annis, & competit triplex actio ex locato & conducto ex commu. diuidun.

52 Secunda eſt concluſio. Inter duos vicinos fit locatio alterna, & fructus hinc inde fiunt loco penſionis.

53. Pariter ſi duo ſocii conduxerunt domum, ſi vnus recedat, alter tenetur ſolum pro ſua rata. Angel. & Imo. in l. duo fratres, ff. de acquir. hæred. Et ſi tres ſunt domini, vnus in tertia, alter in quarta, alter in ſexta, ſi duo tantum locant, eorum portionem, pro rata non locantis, non quæritur actio, niſi ille habuerit pro derelicto, vel ſine hærede deceſſerit Alberic. in l. proinde, ff. de ſtipul. ſeruorum.

A D D I T I O.

☞ *Datur reſtrictio in omnibus ſupradictis caſibus quod licet ſocius locare poſſit rem communem modo quo ſupra, tamen pactum per quod conceditur vni ſocio facultas locandi rem communem in perpetuum eſt iniquum, & tollit libertatem rei propriæ, nec ei ſocius ſtare tenetur. Dec. cõſ. 282.*

De re propria.

VIDIMVS de locationibus circa bona publica, circa bona eccleſiæ, circa bona aliena, circa bona communia, videamus modo, an locatio valeat de bonis propriis conductoris, ad materiam l. qui rem, C. locat. & l. ſi aliquam rem, ff. de acquir. poſſeſſ. Et videtur locationem non valere, nec conductionem ſubſiſtere poſſe, ex l. neque pignus, ff. de regul. iur. Conſidera tamen aliquas concluſiones circa præſentem materiam.

1 Prima igitur concluſio ſit. Conducens rem propriã, quam poſſidere ignorabat, contractus non valet, nec perdit conducens dominium, neque poſſeſſionem, & hæc eſt communis opinio atteſtata per ſcribentes in d. l. ſi aliquam rem, vbi Alex. nu 6. Rip. nu. 12. ff. de acquir. poſſeſſ. Ponentes exemplum ſi filius, ſeruus, vel procurator meus aliquid acquirat, quod domino ignoranti acquiritur l. 3. §. ſaltus, ff. de acquir. poſſeſſ.

2 Secunda ſit concluſio. Sciens ſe poſſeſſorẽ, & ignorans, ſe dominum conducendo ſimpliciter non perdit poſſeſſionem, ita Alex. & Rip. in citato loco.

3 Tertia principalis concluſio ſit. Conducens rem propriam, cuius ſe dominum eſſe ignorabat, dominiũ non perdit, & contractus conductionis eſt nullus, & hic eſt proprie caſus l. qui rem, C. locat. vbi concludit, nullitatem contractus, & dominium non perdi,

& facit

& facit quia difficilius perditur dominium, quam poſſeſſio, l. ſi quis rei, §. differentia, ff. de acquir. poſſeſſ. ſed per ignorantiam poſſeſſio non amittitur, (vt dictum eſt in prima concluſione) multo minus dominium. Menoch. conſ. 91. nu. 37. & 120. nu. 36. 246. num. 39.

Quarta ſit concluſio. Conducens ignorans ſe poſſidere, & ſciens ſe dominum non perdit dominium, quia fictus titulus non eſt habilis ad transferendum dominium, l. et a quo, vbi no. ff. de vſucap. & ita tenet Alex. in d. l. ſi aliquam rem, ubi Rip. nu. 18. dicit hanc eſſe communem opinionem.

* Subdeclara, ſi cum ſcientia domini concurrat vera traditio, quia tunc dominium perdit, & transfert in aduerſarium Bart. in l. ſi aliquam rem, num. 9. in fi. ff. de acquir. poſſeſſ. Alex. conſ. 9. num. 10. & conſ. 69. num. 10. vol. 5. Crauet. d. conſ. 157. num. 2. & pro Abbate. Sancti Apollinaris conſ. 454. in princ. Bertran. conſil. 44. nu. 5. vol. 3. Burſat. de communi conſ. 330. num. 80. vol. 3.

5 Ex qua colligitur vnum in hac locati & conducti materia, quòd conductio eſt titulus debilis, nec potẽs per ſe ad transferendum dominium. Vnde ex ſimplici conductione non arguitur dominium.

6 Quinta ſit concluſio. Conducens ſcienter rem ſuã vti alienam, poſſeſſionem perdit. Ita Cin. Alber. Sali. & alii, in l. qui rem, C. locat. Dyn. in l. ad probationẽ, C. locat. & locatori acquiritur, & hæc eſt communis opinio, vt per Alex. in d. l. ſi aliquam rem, vbi Rip. nu. 19. de acquir. poſſeſſ. Curt. ſen. conſil. 70. num. 2. & 7. Cagnol. in l. neque pignus, num. 8. ff. de reg. iur. Villalob. in recollect. litera C, num. 127. & 128. Matthę in ſuis communibus opinionibus, in verbo, locatio, & conductio, num. 1. Eman. Soarez in ſuo theſau. litera C. num. 204. vſque ad 206. Iaco. Menoc. conſ. 246. nu. 39. vol. 3. inferens etiam econtra, quod locans rem alterius nõ per hoc efficitur dominus. Tiraquel. de conſtit. par. 3. limit. 7. num 22. Rebuff. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. verſ. 12. caſus vbi bene loquitur.

7 Sexta ſit concluſio. Conductio rei propriæ a ſe poſſeſſæ ſcienter facta valet reſpectu poſſeſſionis, ita Bar. in d. l. ſi aliquam rem, num. 10 vbi Rip. num. 45. dicit hanc eſſe communem opinionem reddendo rationẽ, quia conducendo videor poſſeſſionem a me abdicare, in locatorem transferre, & ſibi relocare. * Et hæc eſt magis communis opinio. Hippol. Riminal. conſ. 94. num. 9. volum. 2.

8 Et ex hac concluſione colligi videtur, quòd aliquãdo fingitur procedere tacita relocatio in præiudiciũ conductoris, vt poſſeſſionem a ſe abdicaſſe videatur.

9 Septima ſit concluſio. Ignorantia deducitur multifariam, & quidem ignorantia præſumitur ex acquiſitis per filium, ſeruum, vel procuratorem, prout ſuperius deductum fuit concluſ. 1. Secundo deducitur ignorantia ex actu obliuionis per lapſum longi temporis, vbi etiam præſumitur amiſſio poſſeſſionis. Bar. ad l. ſi is, ff. de acquir. poſſeſſ.

10 Tertio etiam modo ignorantia deducitur, cũ quis tractat de damno vitando, probando rem aliter ſe habere, dicitur probata ignorantia, & toleratur in facto proprio. Nat. in terminis locationis, & conductionis, conſ. 26. num. 3. vol. 1.

11. Octaua ſit concluſio. Colligitur ex multis, quando quis dicatur conducere vt ſuam: primus enim caſus eſt, ſi dicatur, talis ſciens ſe dominum, & poſſeſſorem talis fundi, conduxit eum a Titio locante; pariter ſi dicatur, talis conceſſit mihi talem fundum, tunc locare videtur vti proprium, & ſuum, & in dubio præſumptio eſt, quod ego dicar conducere rem meam, vt tuam, niſi expreſſe affirmem eſſe meã, & hęc eſt communis opinio atteſtata per Rip. in d. l. ſi aliquam rem, num. 25. Similiter, ſi dixero, vellem talem rem meam a tali locatore recognoſcere, dicor conducere, vt meã. Si vero dicatur. Titius locauit Sempronio domum, quam ipſe Sempronius dicit eſſe ſuam, & velle ad Titium pertinere, quod iſto caſu valet conductio, & acquiritur locatori dominium, & poſſeſſio, & hoc quando conſtat velle recognoſcere titulo conductionis, vt per Rip. poſt alios in citato loco.

12 Addo vltra ſcribentes in ſupra citatis locis, quòd ſi dicatur in inſtrumento, conduxi talem rem tuam a te, non per hoc probatur, quod ſit tua, quia ſunt uerba narratiua, & incidenter prolata. Bald. in l. ad probationem, verſ. quæro, ſi inſtrumentum, C. loca. ſequitur Nat. conſ. 26. nu. 2. vol. 1. colligitur præſumi conductionem ignoranter factam.

13 Nona ſit concluſio. Hæc eſt in praxi vtilitas, quòd poſſeſſio perdatur per conducentem, nec acquiratur, uel acquiratur locatori: Si enim non acquiritur, poterit dominus incontinenti eam recuperare. Bal. & Salic. in l. qui rem, C. locat. Alia reſultat vtilitas, ſi non perdatur: nam ſi ante quam conductor declarauerit velle poſſidere nomine proprio, turbaretur a locatore, vel alio modo haberet interdictum retinẽdę, quod ſoli poſſidenti competit §. retinendę, Inſti. de interdi. & ſi interim locator rem illam venderet, & emptor poſſeſſionem appręhenderet, non competeret ſibi aliquod poſſeſſorium recuperandę ex quo dominus ſic conducendo cecidit a poſſeſſione culpa ſua, ut no. in c. ad ſedem, de reſti. ſpoliat. Vnde ſit cautus conductor quanto citius ad effectum prædictum in recuperãdo.

14 Decima ſit concluſio. An quis conduxerit reſpectu poſſeſſionis, uel reſpectu proprietatis, duo inter alia conſiderari, vel attendi debent, ſcilicet, qualitas locatoris, & verborum. Si enim dico, conduco poſſeſſionem, res clara eſt, l. ſi mulier, §. qui poſſeſſionem, ff. quod met. cau. Si dico, conduco fundum, vel domum, & tunc reſpectu proprietatis, l. ſi duo, in fi. ff. uti poſſ. quod limitatur non procedere, quando locans non eſt dominus. Vnde a creditore conducens intelligitur reſpectu poſſeſſionis, quia creditor non eſt dominus. Caſtren. per illum tex. in l. rem pignoris, ff. de acquir. hæreditat.

15 Vnde cum ex prædictis conſtet, quod cõductio reſpectu poſſeſſionis ualeat, locator tenetur ad poſſeſſionem præſtandum tantum, nec de dominio curandum eſt, & hęc eſt conductio reſpectu poſſeſſionis cũ conductio reſpectu proprietatis non valeat. Conſideranda igitur ſunt uerba, & qualitas perſonæ locantis.

16 Et ſic in materia locati & conducti habemus aliam diuiſionem, quod quędam eſt conductio rei ſuę, quædam reſpectu poſſeſſionis tantum, quædam reſpectu proprietatis tantum: Infertur pariter, quod cum attendenda ſit qualitas locatoris, ſicut creditor locando intelligitur de poſſeſſione tantũ, quia dominium non habet, ſed transferre videtur ius ſolum, quod ei competit, quod pari modo commodatarius, & ſimiles locando intelligitur locatio ualere, & refertur ad ius, quod habet. In depoſitario fortaſſe non admitterem,

qui in eo cum uideatur electa induſtria perſonæ, & confidentia, quæ non transfertur.

17 Vndecima concluſio fit ad l. ſuæ rei, ff.de contrah. empt.& l.ſi in emptione, §.fin.ff.eod.tit. ut ex conductione rei ſuæ, ubi nulla penſio non debeatur. Ioann. And ad Spec.in tit.de locat.§.ſequitur,in princ. Aret. & Alex.in d.l.ſi aliquam rem, ubi Rip.num.51. ff.de acquir.poſſeſ.ubi limitat,niſi ſtipulatio interuenerit, & utraque pars ſciat conductionem nullam, ſecus ſi utraque credat ualere, prout in dubio præſumitur, ut per eum.

18 Et ſic ex hac concluſione eliciuntur corollarie duo in hac locati & conducti materia. Primum, quòd ex contractu locationis,uel conductionis nullo,uel inualido, non debetur aliqua penſio.

19 Secundum eſt, quod regu. l.cuius per errorem, ff. de reg.iur.procedit, & locum habet, quando utraque pars ſciat indebitum, alias non,ut per Bar.in l.1.ff.de dona.quod clare non poſuerunt nec Dec. nec Cagno. ad l. cuius per errorem.

20 Tertio infertur ad l.2. §.circa, ff.de dol.exce.ut ſtipulatio ex falſa cauſa ualeat, hoc procedit,quãdo utraque pars ſciat cauſam eſſe falſam, ſecundum glo. in l. qui cum alio,ff.de regu.iur. & in l.quod ſi maritus, §. 1.& in l.hactenus, ff.de conſtitu.pecun. Ripa, in d.l.ſi aliquam rem,nu.52.reiecta opinione glo.in d.§.circa quæ addi poſſent ad Alpha.repor.628.

21 Duodecima fit concluſio ad materiam l.ei a quo,ff. de uſucap. per conductionem rei propriæ ipſius conductoris locator perdit poſſeſſionem, & uſucapiendi facultatem, & nota caſum illum, ubi hæres uſucapiebat bona fide, tit. pro hærede.

22 Et ad propoſitum materiæ, de qua agimus, & totius tractatus locati & conducti, textus ille eſt notabilis, & ſingularis ad duo principaliter.

23 Primum eſt, quòd uera eſt iuris concluſio, quod per colonum conductorem, uel inquilinum poſſeſſionem retinemus, ut dixi ſuperius de effectibus locationis ad longum tempus q. 3. ſecundum naturalem, ſed ciuilem retinet locator.

24 Ampliatur iſta concluſio,ut procedat etiam ſi locatio ſit inutilis, ut not.in l.quamuis, ff.de acq.poſſ.ubi Ang.Caſtrenſ. & alii hoc notant, & dicunt ſingulare.

25 Limitatur,& declaratur,quòd conductio poteſt fieri nolla duobus modis circa hoc propoſitum. Quandoque enim eſt nulla,quia per pupillum,ſine authoritate tutoris, & tunc procedit diſpoſitio l.quamuis allegatæ ſuperius, quando locatio eſt nulla ex alio reſpectu,quia facta de re propria, & tunc per conductorem non retinetur poſſeſſio ad fauorem locatoris, ut habetur in d.l.ei a quo, ubi Caſtrenſ. dicit eſſe caſum ſingularem, & notabilem.

26 Poſſet fortaſſe aliter declarari ex mente Alex.in d. l.quamuis, quam legit cum l. ſi colonus, ubi num. 4. quandoque contractus conductionis eſt funditus nullus, & caret penitus omni radice, & tunc non retinetur poſſeſſio per colonum, prout eſt in conductione rei propriæ.

27 Quandoque contractus locationis non eſt penitus nullus, ſed adeſt ſaltem naturalis obligatio, prout in pupillo conducente ſine autoritate tutoris, iuxta not. in l. 1. ff. de nouat. & iſto caſu retinetur poſſeſſio, d.l. quamuis, ubi Alex. num. 5. ſuboſcure tamen. Et ſic incidenter habemus, quod aut pupillus conducit cum autoritate tutoris, & obligatur ciuiliter, & naturaliter ex conducto: aut conducit ſine autoritate tutoris, & obligatur naturaliter tantum, & per eum retinet locator poſſeſſionem.

Secundum mirabile colligitur ex d. l. ei, a quo in hac locati & conducti materia, & ad propoſitum materiæ conductionis rei propriæ, de qua agimus, quod conductor uere dominus, ignorans ſe dominum conducendo ignoranter attrahit ad ſe poſſeſſionem, præter intentionem,tam locatoris,quam conductoris:nã nec locator intendit transferre poſſeſſionem, nec conductor acquirere, ſed ſimplicem detentationem, l. ſi quis ante,ff.de acquir.poſſ. & hoc prouenit ex dominio,quod reperitur penes conductorem,quod eſt tantæ efficaciæ,uirtutis, & potentiæ,ut trahat poſſeſſionem præter intentionem contrahentium, ubi Caſtr. reputat hoc ualde mirabile.

28 Et ſic incidenter habetur limitatio ad regu.l. non omnis,ff.ſi cert.pet.ut non procedat in caſu l.ei a quo ff. de uſucap. & dicit ibi Caſtrenſ. quod transfertur poſſeſſio,& naturalis, & ciuilis poſt Bar.ibi.

29 Decimatertia ſit concluſio ad materiam, l.ſi aliquã rem, ff.de acquir.poſſ. quod conductor non poteſt refricare quæſtionem dominii locatori agenti remedio l.ſi quis conductionis, C. locat. allegando locatorem non eſſe dominum, ſecus ſi ageret actione ex locato, quia audiretur. Ita Cyn.Bald.& alii in l.qui rem,C.loca.Bar.& Caſtr.in d.l.ei, a quo, de uſuca.

30 Bene uerum eſt, quod dicit Ripa, in d.l.ſi aliquam rem,in fi.uerbis, quod diſpoſitio l.ſi quis cõductionis, C.locat.non procedit in domino, & poſſeſſore conducenti rem ſuam ex Curt.ſen.conſ.71.ponam ſuo loco, & hæc eſt uerior, & magis commun. opinio. Rimin. conſ.94.nu.16.uol.1.Viui.lib.2.opin.64.

31 Decimaquarta ſit concluſio. Poſſeſſor non dominus conducendo ab alio contractus ualet, & poſſeſſio perditur, ſi cõductor ſciebat ſe poſſidere,ſecus,ſi ignorabat. Bart.in d.l.ſi aliquam rem,num.13. ubi Ripa, nu.45. dicit hanc eſſe communem opin.

32 Ampliatur hæc concluſio, ut uera ſit, ſiue conducat a uero domino ſcienter, ſiue ab eo, quem putabat eſſe dominum, & hoc ſiue conductio facta ſit reſpectu poſſeſſionis,ſiue reſpectu proprietatis, ut poſſeſſio non perdatur,ut per Ripam,num.49.

33 Decimaquinta ſit concluſio.Conductio ualet ſi cõductor putabat rem eſſe ſuam, cum uere eſſet locatoris,quia ueritas preualet opinioni. Bar.in d.l.ſi aliquã rem,nu.14 ubi Aret. Alex.& alii ſequuntur.

34 Decimaſexta ſit concluſio ultra ſcribentes ad d.l.ſi aliquam rem,quod conductio rei propriæ irreuocabiliter non ualet, ſecus ſi ſit propria reuocabiliter. ita Rui.conſ.144.nu.9.lib.1.

35 Ex quibus infertur limitatio ad l.ſuæ rei, ff.de contrahen.empt.ut procedat in re ſua irreuocabiliter, ſecus ſi ex aliqua cauſa euinci poſſit,l.cum res,& ibi glo. Bald.& Salic.C.de contrah.empt.Caſtrenſ.in l.huiuſmodi,§.qui ſeruum,in fi.& ibi quoq; Alex.col.1.ff.de leg.1.idem in l.qui Romæ, §.duo fratres,col.28.uerſ. item inquantum,ff.de uerbo.oblig.& conſ.100.ſuper primo dub.col.3.lib.7. Ruin.conſ.164. nu.4.lib.1.& conſ.148.col.3. nu.7.lib.2.conſ.66.col.3.nu.8.lib.4.

36 De ſtipulatione Are.in l.exiſtimo, ff.de uerb.obli. de donatio. Rom.in l.dotalem,nu.6.ff.ſol.matr.limitando l.qui proprias ſuas, C.de lega...

Et

Digitized by Google

37 Et de conductione pariter Tiraquel. de retract.cõuent. §.2.gl.1.nu.12.in fi.

Secundo loco inſertus in hac locati & cõducti materia,& ad propoſitum iuris reuocabilis, vel irreuocabilis, de quo in præſenti agimus ad deciſionē quęſtionis. An ſocius poſſit conducere rem communem etiã pro parte ſua ex Bart.in l.ſi aliquam rem, in fi.tenuit, quòd ſic,per l.quod ſi vno,in fi.ff.de in diem,addictio.

38 Contrarium tenet ibi Ripa, ex l.ſi communis,ff.de contrah.empt.vbi gl.ſi recte inſpiciatur,tenet,& ſentit opinionem Bart.

39 Veritas eſt iſta. Aut pars ſocii eſt ſua irreuocabiliter, & quoad cum de re communi conductio non valet, arguendo etiam de toto ad partem.

Aut eſt ſocii pars reuocabiliter, puta ratione pacti addictionis in diem,vel alio ſimili modo & iſto caſu conductio valet, ſicut emptio, d.l.quod ſi vno,in fi. Soluit igitur quis penſionem de re ſua, ſi reuocabiliter eſt ſua.

ADDITIO.

☞ *Sed nunquid emens rem, quam prius conductam habet cenſeatur receſſiſſe à pendente locatione iam facta, vtique ſic, ſi emptio ſit valida, vel habuerit & factum ſuum. Surd. deciſ. 51.*

De pecunia.

AN in pecunia numerata, locatio & conductio conſiſtant. ponam in tit.de vſur.

De iure patronatus.

AN locari poſſit, & ad quem ſpectet, ponam aliàs ſuo loco.

Cætera, quæ locari poſſint, vel non, per diſcurſum apparebunt. Sic etiam libri dantur ad nolum, Tineæ ad vaſa vinaria, merces, & alia vtenſilia, maxime in apothecis exiſtentes. Bero.conſil.96.num.12.volu.3. & conſil.190.num.10.vol.1. Borg.deciſ.13.num.66. par.2. atteſtans ſe in facto habuiſſe, quòd fuit locata aromataria cum domo, & vaſis, medicinis,& aliis rebus cum ſpeciali pacto de reſtituendo in fine locationis, & erat facta æſtimatio, & fuit declaratus contractus licitus. Et in caſu iſto non loquitur Corrad.de cõtrac.lib.5.queſt.87.& Bero.conſ.168.vol.1.& Romę paſſim *Tapezzarie*, vaſa argentea,& alia ſimilia dantur ad nolum. * An dignitas locari poſſit, vtique ſic. Bal.in l.2.num.18.c.de iud.per l.fi.C.de pignor. Nunquid iuriſdictiones publicæ locari poſſint, vtique nõ, etiam ad incantum. Bal.in l.2.nu.15.C.de iud.§.2.in Auth.vt iud.ſine quoque ſuf.fiant.

Vidimus de origine locationis,& conductionis,poſtea de ſubſtantialibus ipſius, demum de natura, ſucceſſiuè de ſimilitudine locationis, & conductionis. Vidimus de perſonis, quæ locare, vel conducere poſſunt,vel prohibentur poſtea de rebus, quæ locari, vel conduci poſſunt, tranſeamus (Deo dante) ad progreſſus contractus locationis, & conductionis, & multa accidentalia circa ipſum contingentia, ponendo varias accidentium ſpecies.

Et generaliter dicendum eſt,quod locatio,& fictus conſiſtit in vtenſilibus apothecæ, vaſis, tinis,mercibus libris, qui in multis locis dantur ad nolum, prout experientia docet,Romæ, Papiæ,Bononiæ, Patauii, vt per Borgni. deciſ.13.nu.66. par.2.& habuit vlterius, in facto, quod fuit facta locatio, de quadam apotheca aromatariæ,cum uaſis,domo,& medicinis,& aliis rebus, quæ in dicta ſpeciaria reperiebantur, cum æſtimatione rerum,& pacto, quod finita locatione, apotheca reſtitueretur cum rebus exiſtentibus inuentariatis, & æſtimatis, & fuit iudicatum non ſapere vſurariam prauitatem, quia omnia hæc faciebant vnum corpus,& ſupportabant penſionem conuentam.

De Progreſſu, & Accidentibus Contractus Locationis, & Conductionis. Grad. I.

Pollicitatio, Metus, Ira, Incertitudo, Claudicatio.

QVAESTIO I.

QVAERO, an locatio fieri poſſit per ſimplicem pollicitationem: & quidem videbatur dicendum quod non, cum contractus locationis,& conductionis vltro,citroque obligationem præſupponat, vt ſuperius vidimus, par. 1. quæſt. locationis diffinitio, ſed pollicitatio ex vna tantum parte fit,l.pollicitatio. meritò,&c.

Contrarium ſentit Vacon. lib. 5. ſuarum declarationum,c.65.nu.13.vbi exemplificando dicit.loco tibi fundum meum, & ille reſpondat, conduco, erit locatio per pollicitationem contracta.

QVAESTIO II.

De Locatione per metum facta.

1 QVAERO, an locatio per metum facta valeat, & de iure ſubſiſtat, & crederem quòd non. Quod enim metus cauſa geſtum erit,ratum non habebo,l.1. ff.quod met.cau.& nihil magis conſenſui contrarium eſt,quam metus. Felin.conſ.50.nu.17. Cum igitur locatio conſenſu perficiatur, l.1.ff.loca. meritò per metum facta non valebit.

2 Ampliatur iſta concluſio, vt procedat etiam in receſſu a locatione per metum,ſi quis metu coactus fuerit recedere a locatione iam facta, competit enim ſibi actio,quod metus cauſa, vt reponatur in priſtinum allegat. text. in terminis in materia locati & conducti,in l.ſi mulier, §.ſi metu, ff.de eo, quod met. cau. Sebaſt.Medic. in tract.de caſ. & pericu. par.1. quæſt. 7.num 41.

3 Et nota, quòd metus dans cauſam contractui locationis,& conductionia nõ reddit contractum ipſo iure nullum,ſed reſcindendum Bal.in tract.ſciſmat.q.6. Iaſ.in l.1.nu.2.notab.1. C.de tranſac. Felin.in c.præterea, nu.5.de ſpon. Rauen.ſingu.576.

4 Vnde non exeundo materiam locati & conducti, de qua agimus inter medicum & infirmum, contractus præſumitur metu, & reſcinditur per actionem, quod metus cauſa, l. Medicus, ff.de var. & extraord. cognit.Bar.in l.interpoſitas, nu.3.C.de tranſac.poſui ſuperius par.3.q.de Medico.

5 Vnde compatiendum eſt, & conſulendum infęliciſſimis infirmis, namque ſunt adeo cupidi recupe-

randæ ſanitatis, in qua antiqui ſummum bonum ponebant, ut omnia promitterent, & Medicus ſagax, & doloſus uidens infirmum anhelantem ad eum, & ſitibundum ſanitatis amiſſæ, torquet eum, grauiorẽ reddit, longiorem, & magis periculoſam infirmitatem, quam ſit, & infirmus terretur uero metu mortis, & omnia promittit, & compellens per metum ad locandum alias locaturum, tenetur quod metus cauſa. glo. notab. in l. non intereſt, C. quod metus cauſa, quã ſingularem dixit Rau. ſing. 171.

De locatione per iram.

QVAESTIO III.

1 QVAERO, an locatio per iram facta, uel conductio irata ualeat.

Videbatur dicendum, quòd ſic, ex canon. ſunt qui opes, 17. q. 4. ubi collatum eccleſiæ tumultuario mentis impulſu, & non iudicio perpetuo ualet.

2 Pro contraria parte facit, l. quicquid calore, ff. de reg. iur. ubi tex. met regulam ponit, & limitationem.

3 Et hęc opinio eſt uerior, & in materia locati, & cõducti, de qua agimus, eſt tex. in l. licitatio in princ. ff. de publi. & hanc opinionem tenuit Sfort. de reſtit. in integ. par. 1. q. 11. art. 5. in fi.

Addo ab eo non allegatos Deci. in allegata l. quicquid calore, nu. 1. ubi ex hoc ampliat ad omnes cõtractus, gl. in cano. ſi quis iratus, 11. q. 3. Rom. ſingu. 514. uolo commentare. Feli. in c. Matth. de Simon. in c. dilecti filii, col. pen. de except. Iaſ. in l. ſi filiam, col. 2. C. de inof. teſtam. Orian. in c. quoniam contra, in uerbo, confeſſiones. Boer. deciſ. 168. in fin. Garr. in pract. §. 6. num. 171. Pet. Duen. regu. 292. ampli. 9 Tiraq. de pęn. cau. 1. nu. 24. Plac. in epito. delictorum, cap. 2. nu. 19. qui omnes loquuntur in contractibus, & in ſpecie, l. licitatio, de pub. quæ in conductione loquitur.

4 Declaratur hæc concluſio quatenus ad materiam cõtractuum pertinet, ut non procedat, quando ſuccedat perſeuerãtia, quæ arguit animi iudicium, d. l. quicquid calore, & clarius in terminis locati & conducti, hoc in terminis deducit d. l. licitatio, ſi poſt calorem fideiuſſores inueniſſet, & præſtitiſſet, multi enim mouentur impetu iræ ad aliquid offerendum, uel promittendum, poſtea uerò cum aliquid implendum eſt pro executione actus quaſi frigeſcunt prouidendo neceſſaria q̃ requiritur ad actum ipſum. gl. in d. cano. ſi quis iratus, Felin. in c. ſicut, de iureiuran. Cagn. in d. l. quicquid, num. 15. offerunt impetu quodam homines millia, poſt ex aliquali mentis ſpatio ad ſe redeuntes frigeſcunt.

5 Declaratur ſecundo loco hæc concluſio, ut procedat in iracundia, quæ nimium iratem alteraſſet, ut mentis alienationem induceret, ſecus eſt ſi aliqualiter quis concitus eſſet, tunc enim obligatio ſubſiſtit, & ita tenet Ioan. Andr. Abb. & alii in cap. dudum per illum tex. de conuerſione coniugatorum. Deci. in d. l. quicquid calore, num. 1. ubi Cagn. num. 4. ita intelligendo tex. in contrarium allegatũ in Canon. ſunt, qui opes, Feli. in c. dilecti filii, col. fin. de excep. in c. ſicut, de iureiur. Bauer. de uirtute iuramenti, priuil. 78. nu. 144. Duen. reg. allegata, limit. 2.

6 Colligitur autem hæc diſtinctio, & differentia ex cauſa, & ſignis, & experientia docet, & paſſim practicamus: concitatio enim ſimplex eſt magis cooperta, uerè autem iracundus ebullit, & nimium feruendo prorumpit: pariter uera iracundia cito defluit, concitatio animi durare ſolet, nec ſic de facili detegit poſſeſſorem, prout uera, & perfecta animi iracundia.

7 Conſiderabit igitur bonus iudex animi motum aliqualiter concitatum, & alteratum, & animum iracundũ per abſolutam pro tempore animi alienationem.

8 Et ſic ex prædictis patet reſponſio ad text. in d. canon. ſunt, qui opes, ponderare tamen placeat contra hunc intellectum illa uerba, tumultuario mentis impulſu, non iudicio perpetuo, & melius eodem text. inferius, quia nec prima iudicium habet, quæ uerba (ni fallor) innuere uidentur non ſimplicem concitationẽ animi, prout ſuperius allegati Doctores intelligere uidentur, ſed omnimodam mẽtis alienationem. Si enim iudicium non habet, maior alteratio dici poterit, pariter ſi mens impellitur motu tumultuario, prout ibi dicitur, quomodo aliquid cognoſcit?

9 Quid per iocum, uel amoris illecebras? idem ex prædictis dicendum uidetur, & ſentit Roma. in allegato ſingulari ſuo; multi enim per iocum interloquendo dicunt. *voglio affittare il mio*, ille iocoſe reſpondit, *lo pigliarò io.*

De locatione incerta, ſiue per errorem.

QVAESTIO IIII.

VIDIMVS aliàs in hac locati, & conducti materia in titulo de ſubſtantia locationis. 1. q. 4. de incertitudine, & ob id omiſſa in hac quæſtione diſputatione, ponam aliquas vtiles concluſiones tam circa incertitudinem, quàm errorem, non exeundo proprios terminos locati & conducti, de quibus agimus.

1 Prima igitur concluſio ſit. Error in qualitate perſonę conductoris non uitiat contractum locationis, & conductionis, l. ſi ignorans, ff. locat. ubi Caſtrenſ. dicit hoc eſſe uerum, ſi ignorabat qualitatem perſonæ, ſecus ſi ignorabat ius, quod ab omnibus ſciri debet.

2 Si igitur extat ſtatutum in loco, quod tales, & tales perſonę conducere non poſſint in tali loco, uel ciuitate, ſi quis ignorans qualitatem perſonę locauerit contra prohibitionem legis, excuſatur, ita ut locatio ſubſiſtat, & ad penſionem agi poterit, ex dictis iuribus.

Vnde euenire poteſt, quòd una Communitas fecerit ſtatutum, quod non poſſint bona alicuius dictæ ciuitatis, uel illius comitatus locari Ciuibus, uel de territorio alterius loci uicini, ſi quis conuerſatus fuerit in territorio loci prohibentis, forte ruſticus aliquis, & ignoretur, nec ſit curatum ſciri, & locatio facta ſit, utique ex d. l. ſubſiſtet, & penſio peti poterit.

3 Pariter etiam dici poſſet de eo, qui locauerit bannito, quem ignorabat eſſe bannitum, locatio non irritabitur, quatenus bannitus appareat capax.

4 Et ex hoc inferunt Doctores, quod percutiens clericum non incedentem in habitu, excuſatur à pena cano. ſi quis ſuadente diabolo. Panor. in cap. ut famę, de ſenten. excom. Bald. in l. ſi quis per calumniam, C. de epiſ. & cler. c. ſi iudex laicus, de ſent. excom. c. ſi uerò, cod. n. in antiquis, ualde commendat Euerar. in loco a ueriſimili, nu. 7. & hęc eſt comm. opin. Arc. cõſ. 163. num. 16. Iul. Clar. in prac. q. 77. uer. ſed an ultro, ultra quos omne diſtingue, & uideas.

AD

A D D I T I O.

☞ *Nauar. in Manuali cap. 27. nu. 80. declarat. 2. ubi ignorantia debet eſſe probabilis alias non excuſatur, puta ſi uidit tonſuram, & non credidit eſſe clericum. Idem tenet Rebuff. in repetitio. dicti Canonis limit. 20. ubi ſubdit talem ignorantiam probari iuramento, niſi appareret contrarium per legitimas probationes. Pulchre Tiber. Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 34. num. 12. ubi procedere debet trina monitio.*

Vt per Crau. conſ. 2 nu. 8. ubi opinio, & ueritas ſemper præualet ad excuſandum, licet re uera dici poſſet non poſſe inferri, ex text. in d. l. ſi ignorans, in qua locator dabat operam rei licitæ, quæ eſt locatio in ſe à iure permiſſa, in caſu uerò iſto dabat quis operam rei illicitæ. Vnde non uenit excuſandus etiam maiora faciendo, per l. eum qui, §. iniuriarum, ubi Bart. ff. de iniur. Fuſi. in uerbo, clericus, nu. 109. ubi de communi.

5 Vna mihi oritur difficultas circa hanc l. ſi ignorans, ff. loca. qui enim cum alio contrahit, debet eſſe certus de conditione, & qualitate ipſius, l. qui cum alio, ff. de reg. iur. Hinc mutuans filiofamiliàs, repetere non poteſt, quia obſtat Macedonianum, & debebat prius inueſtigare, ſi erat filius antequam mutuaret, l. pe. ff. ad Macedon. Idem in minore, glo. in l. ſi Titius, in uerb. ætatis, ff. de fideiuſſ. nec in hoc forenſis excuſatur, quia debebat inueſtigare conditionem eius, cum quo contrahit. Pariter dici poſſet ad materiam l. ſi ignorans, ff. loca. ut locans militi deberet inueſtigare conditionem, & qualitatem ipſius, nec excuſetur locando. Vnde penſionem petere non poterit.

6 Doctores in allegata l. qui cum alio, limitant illam legem in ignorantia iuſta, & probabili per l. ſi quis patrem, ff. ad Macedo. & l. ſi Titius, ff. de fideiuſſ. & hoc fortaſſe innuunt illa uerba in d. l. ſi ignorans. ibi, quaſi paganorum, fortaſſe enim pro pagano ſe gerebat. Vnde cauſata eſt probabilis ignorantia.

7 Et ponderanda uidentur illa uerba in d. l. ſi ignorans, non contendit diſciplinam, qui ignorauit militem, quaſi locare militi, & facere ipſum conductorem ſit in contemptum, & quaſi ignominiam.

Secunda principalis concluſio ſit ad materiam l. ſi decem, ff. loca. Ex qua lege colliguntur duę concluſiones principales.

8 Prima eſt. Si locator ſentit de maiore penſione, cõductor uerò de minori, contractus locationis, & cõductionis non ualet, & ratio eſt ſecundum Caſtren. ibi, quia quocunque modo diceretur contractus ualere, remaneret alter deceptus, quia locator dicet. ego intellexi de decem, non de quinque, econtra conductor dicet. ego intellexi de quinque, non de decem.

9 Vnde colliges, quòd iura potius uolunt cõtractum irritum, quam quod quis remaneat deceptus, & indebitè damnum patiatur.

Dices ad intellectum d. l. in maiori ſumma minor ineſt, l. in eo, ff. de reg. iur. ergo locator intelligendo de decem tacite uidetur intellexiſſe de quinque, & ſic contractus locationis ualere deberet.

Reſpondet Bart. in l. 1. §. ſi ſtipulanti, ff. de uerbor. oblig. quod in maiori ſumma non eſt minor, ubi eſſemus in contractu oneroſo, & dominus lęderetur, quia ſit diſproportio numeri ad æſtimationem rei locatæ, & melius hoc declarat Bal. conſ. 307. uol. 1. & in rubr. extra de arbit. Bal. Fulgo. & Salic. in d. l. ſi decem. Bal. in l. 1. col. 1. C. de ſenten. quæ ſine cer. quanti. Alexan. conſ. 18. col. 1. uol. 1. Bal. & Fulgo. in l. diem proferre, §. ſi plures, ff. de arbi. Deci. in l. in eo, limit. 4. ff. de reg. iur. & hæc eſt communis opinio, ut per Iaſ. in d. §. ſi ſtipulanti, num. 7. & ibi Alciat. clarius declarat in 2. limit. ad illam regulam, & Bottigel. num. 8. Rim. Inſti. quibus alienare licet uel non, nu. 43.

10 Sed pone hic unum ad materiam d. l. ſi decem, ultra ſcribentes, in d. §. ſi ſtipulanti. Eſt diſcordia inter locatorem, & conductorem, & unus dicit intellexiſſe de decem, alter de quinque, poſtmodum locator dicit. tu conductor dicis intellexiſſe de quinque, ego ſum contentus, ualebit ne locatio accedente conſenſu locatoris ad ſummãm intellectam per conductorem?

11 Videbatur, quod non, per uerba d. l. ibi, nihil agit, contrarium ſuboſcure ſupplet gloſ. 1. ibi, addendo hęc uerba, in præiudicium ipſius: ſi enim locator non curat de ſuo præiudicio, cur ualere non debet, & ſic apparet, quod contractus locationis a principio fui eſt in ſuſpenſo, tendens potius ad non ualere, quam ualere poſt accedente conſenſu damnificati rectificatur, & ualet, quid enim poteſt replicare conductor, ſi locator dicat, uolo eſſe contentus ea penſione, de qua tumet intellexiſti?

12 Quid econtra dicit conductor? licet egomet intellexerim de quinque, tamẽ, ut locatio procedat, & ſubſiſtat, ego uolo eſſe contentus de iſtis decem, de quibus te intellexiſſe dicis, ualebitne? putarem quod ſic, ratione æqualitatis, quæ in contractibus bonę fidei ſeruari debet. Et ſic in poteſtate locatoris eſt contractum ualere, uel non, cum de ipſius præiudicio agatur.

13 Et propterea ſubdit text. idem in 2. reſponſ. & erit ſecunda concluſio, quod ſi contra locator ſenſit de minori, conductor de maiori, ſtatur dicto locatoris, cum de eius intereſſe tractetur, & de re ſua bonus eſt iudex quanti locari poſſit.

14 Tertia eſt incertitudinis ſpecies in hac locati, & cõducti materia, quando merces confertur generaliter alieno arbitrio aliter non declarata perſona, nec quantitate, l. ſi merces, in primis uerbis, ff. locat. & ratio eſſe uidetur, quia de facili diſcordare poſſunt in eligendo penſionem ab initio incertam, l. item ſi unus, §. fin. ff. de arbitr.

Vnde non ualet. Ita glo. Bart. & Caſtr. in d. l. ſi merces. Alc. in d. l. 2. §. eadem, nu. 22. ff. de uerb. oblig.

15 Declaratur diſpoſitio d. l. ut procedat, & habeat locum, quando ſuper contractu principali eſſet facta iſta generalis remiſſio in penſionem incertam, ſecus ſi locatio uel uenditio fieret præcedente alio contractu ualido, & ſic eſſet pars alterius contractus ualidi præcedentis, & ita Bart. hanc l. declarat, in l. ſi fundus, §. ſi. ff. de pig. ubi Alex. dicit eſſe caſum mirabilem, & ſingularem. Bal. in c. 1. de feu. dat. in uic. legis Commiſſ.

16 Vidi in facto caſum. Quis mutuauit Sempronio centum, cum pacto, quòd niſi reſtituerit infra tot, cõcedatur creditori apotheca iuxta ęſtimationem faciendam per duos homines communiter eligendos, nec aliter in inſtrumento ſpecificabantur perſonæ, fuit oppoſitum de electione incerta, & ſic nulla, fuit replicatum in caſu iſto uenditionem eſſe partem alterius contractus ualidi pręcedentis.

Vnde ualet ex doctrina Bart. ſuperius allegata, & ita uidi iudicatum.

17 Et ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, inferri fortaſſe poſſet ad materiē l. ſicut, §. fi. ff. loca. vbi vendo fundum pro certo pretio, & donec pretium ſoluatur, intelligitur locatus, dicit text. locationem ualere, nec penſio computatur in ſortem, vt dicam in tit. de vſu. & tex. ibi certe loquitur de certa conuenta penſione, quid ſi dicatur pro penſione declaranda per amicum communiter eligendum, cur non valebit ex prædictis, ſicut uenditio, cogitemus.

18 Ampliatur autem ordine præpoſtero diſpoſitio l. ſi merces, in princ. ff. loc. vt procedat, & habeat locum, quando remiſſio penſionis, ſalarii, vel mercedis fieret in vnum ex contrahentibus, quo caſu contractus locationis eſt nullus, & non ualet, l. quod ſæpè, §. 1. ff. de contrahen. empt. per quem tex. licet in venditione loquentem in terminis locati & conducti, ita conſuluit Roman. conſ. 257. ex tribus, in fi. inferens ad mareſcalcum, qui remiſit mercedem ſuam in dominum equi dati ad curandum. ſequitur Marſ. in rubric. de probat. num. 386. Firm. in verb. incertitudo, verſ 9. Caſtrenſ. in l. in vendentis, num. 2. C. de contrahen. empt. vbi bonam rationem reddit, quia contractus ex poſt facto ſunt neceſſitatis, & omnino adimpleri debent, l. ſicut, C. de act. & obl. quod non erit ſi remiſſio penſionis, vel vitii fiat in arbitrium vnius ex contrahentibus. Fabian. de empt. & vend. q. 13. nu. 73. 5. quæſt. princ. Anton. Gomeſ. de contrac. lib. 2. cap. 2. nu. 19. Iaſ. in l. ab empt. nu. 10. C. de pac.

Vnde in caſu Rom. ille mareſcalcus lugeat eius laborem, cum malè locauerit operas ſuas, ergo non locupletabitur ille cum iactura aliena rehabendo equum ſanitate reſtitutū nulla ſoluta mercede. Quid ſi expendit poſt contractum bona fide aliquid apud aromatarium?

19 Et ſic colligitur concluſio fortaſſe nec a Philoſophis reprobata, quod ſubſtantia actus non debet ab initio pendere a voluntate cauſæ efficientis, vt ſortiatur effectum, uel non.

20 Declaratur primo loco diſpoſitio l. quod ſæpe', §. 1. vt non procedat de æquitate canonica, ſecundum quam fieri poteſt remiſſio in vſum ex contrahentib. Alex. & Soci. in l. 1. ff. ſolu. matr. in l. ita ſtipulatus, ff. de verb. obl. Afflict. deciſ. 337. num. 10. eſt communis opin. vt per Alpha. repor. 286. Bonacoſ. de æquit. canon. conclu. 105.

21 Pariter, & alia incertitudo, de qua in allegata l. ſi merçes, contractū locationis non vitiabit de ęquitate canonica. Alex. & alii, in d. l. ita ſtipulatus, & in l. triticum eo. tit. Bonac. de ęquit. cano. concl. 32. tetigi ſuperius par. 1. ti. 1. de ſubſtā. loc. 1. q. 4. vbi videre placeat.

In terris igitur eccleſiæ, & in foro eccleſiaſtico diſpoſitio l. ſi merces, non procedit.

22. Deçlaratur ſecundo, vt procedat diſpoſitio l. quod ſæpe, §. 1. quando contractus ponitur in voluntatem vnius ex contrahentibus, ſecus ſi in voluntatē vtriuſque, vt ſi quis dicat, loco tibi hanc domum pro decem, ſi vis, ac alter reſpondet, conduco pro decem ſi vis; nā verbum, volo, hincinde prolatum rem præſentem, & perfectam in illo inſtanti ſignificat. Ita tenet glo. ordina. in d. l. in vendentis, vbi Cy. & alii ſequuntur, & eſt communis opi. Anton. Gomeſ. de contract. lib. 2. ſub nu. 19. ver. item intellige.

23 Declaratur tertio loco diſpoſitio l. quod ſæpe, §. nā reſolutio, vel executio contractus poteſt poni in voluntate alicuius contrahentis, vt tempus ſolutionis & ſimilia. Fabian. in citato loco, ſub num. 73.

Addo Pedemon. deciſ. 111. num. 1. Et paſſim videmus, quod tempus ſolutionis ſit ad beneplacitum alicuius ex contrahentibus.

Addo not. in ca. illo, vos, de pign. vbi Hoſt. in verb. proximo. Io. And. col. 1. But. nu. 8. Abb. num. 2. Anch. nu. 3. Imo. nu. 9. Io. And. ad Specu. tit. de emp. & vend. nu. 9. & eſt veriſſima opi. Cyn. in d. l. in vendentis, & in terminis contractus locationis, & conductionis, Hiero. Gabr. conſ. 73. vol. 1.

24 Declaratur quarto loco notabiliter diſpoſitio l. quod ſæpe, §. 1. vt non habeat locum ſecuta traditione. gl. ſingu. & in l. inter ſtipulantem, §. ſi ſtipulatus, ff. de verbor. obli. quam ſolemniter commendat Bald. in ca. 1. de feu. dat. in vicem legis commiſſoriæ, & dicit ibi probari per illum tex. ſecuta autē traditione poterit agi ad pretii declarationem, vt dicam inferius de locatione pro iuſta penſione, vbi videre placeat.

25 Ampliatur ſecundo loco principaliter materia l. ſi merces, ff. locat. vt procedat, & habeat locū ſi dicatur, loco tibi hanc domum pro iuſta pēſione, adhuc enim nec locatio, nec venditio hoc modo cōcepta ſubſiſtit. Bal. in l. fi. q. 1. nu. 8. C. de contrahen. emptio. referens ad id Nico. de Matth. & Azzo. in Sum. Inſtit. loci idem Bal. in l. contractus, nu. 8. C. de fi. inſtrum. quem ſequitur Alexan. & Bartol. in l. hæc venditio. §. 1. ff. de contrahen. emptio. Iaſ. in §. actionum, nu. 191. Inſtit. de actio. in l. ſi tibi, & ibi etiam no. Paul. Caſtr. ff. de præſcri. verb. Rom. in l. ſciendum, nu. 33. & ibi Alex. nu. 17. ff. de verb. obl. & hæc eſt magis communis opinio. Ari. Pinel. ad rubr. in 2. par. cap. 1. num. 21. & 22. C. de reſcin. vend. Eman. Soarez in theſau. recep. ſenten. littera E, nu. 132. licet Alb. & Fulg. in l. hæc venditio, §. 1. contrarium teneant, per illum textum inferens. Alb. ad q. de macellario, qui emit oues pro pretio quanti valent. Pancirol. conſ. 177. artic. 1. Moz. de emptio. & venditio. num. 27.

Cui addo Corn. conſil. 50. lib. 1. Multorum autem fuit opinio, vt ſit contractus innominatus, & conſequenter ſit locus pœnitentię, & detur actio pręſcriptis, verbis, & ſecuta traditione, vel conſignatione rei agatur ad mercedem, vel pretium liquidandum arbitrio iudicis vti boni viri. Ita Bal. in allegata l. contractus, quem in hoc commendat Pet. Rauenn. a nemine, nec a Pinell. nec a Moz. nec ab aliis allegatus ſingul. 84. quęritur, an contractus, &c.

26 Quę opinio mihi aliquantulum dubia videtur, volebant enim ab initio contrahentes facere locationē, vel venditionem, prout ex verbis manifeſte colligitur, in vim autem venditionis non valet, quia deficit certitudo penſionis, vel pretii, vt quid ſubſtantiale.

Vnde ex traditione ſecuta, non poteſt reuiuiſcere contractus iam nullus, nec tranſire in aliū, de quo partes non cogitauerunt, l. verbis ciuilibus, ibi, ne fiat cōtra voluntatem, & ibi no. Caſtr. ff. de vulg. & pupill.

27 Præterea videtur conſiderandum, ſi Doctores dicunt non eſſe venditionem, quomodo nominant pretium, quod ſoli venditioni conuenit, vt ſuperius vidimus de ſimilitudine locationis, & ſic quędam diſparitas eſſe videtur.

28 Aliorum verò fuit opinio, quod ſi eſt facta locatio, vel venditio pro iuſto pretio, vel penſione, & ſecuta ſit traditio, & emptor, vel conductor perceperit fructus,

ctus, dato quod talis contractus nō valeat, nec teneat, tamen uenditor, uel locator agit ad rem, & fructus actione præſcriptis uerbis, uel actione in factum ex æquitate, argu. l. quoties, ff. de præſcri. uerb. per quem text. ita tenet Azo. in Summa Inſtit. loca. quod reputauit ſingulare, & menti tenendum Bald. in l. contractus, col. 3. nu. 8. ver. immo, quod magis, C. de fi. inſtru. Salic. in l. fi. q. 4. nu. 7. C. de contrahen. emp. Ant. Gomeſ. de contract. lib. 2. c. 2. ſub num. 9.

29 Et ſic duo inferuntur in hac locati & conducti materia, ad tractata in l. excepto, & ibi no. C. loca. & dixi ſuperius de ſubſtantia locationis, q. 4. Quādoq; enim fit locatio ſimpliciter nulla, modo aliquo expreſſa, mercede, uel penſione, & tunc regulatur a conſuetudine, puta ſi res locata communiter erat conſueta locari pro certa penſione, prout in regno teſtatur Anto. Gomeſ. in ſuperius citato loco, ubi eſt taxatum certum pretium, & præfixa certa pēſio locationibus domorum, & ita procedant notata in l. excepto. Vnde caute articulanda eſt conſuetudo indifferens pro certis tot, & ita fuit uſitatum.

30 Quandoque non refertur ad conſuetudinem, ſed ſimpliciter dicitur, loco tibi hanc domum pro iuſto pretio, ſeu penſione, & tunc non ualet, ut locatio, & conductio prout dictum eſt, quia deficit ſubſtantiale, quod penſio ſit, & quidem certa, ſed traditio, aut non eſt ſecuta, uel eſt ſecuta. Primò caſu eſt locus pęnitentiæ re integra, nec cogi poterit ad tradendum; aut traditio eſt ſecuta, & tunc agitur præſcriptis uerbis ad condignam penſionem arbitrio iudicis, & ita declaratur hęc materia penſionis incertæ, & ita tenet Gomeſ. in citato loco.

31 Vnde ſi locator cognouit ſua intereſſe, quòd locatio facta pro iuſta penſione non ſortiatur effectū, tardet traditionem, quia re integra pęnitere poterit.

32 Et ſic per modum corollarii habemus hic tres ſpecies penſionem quoad hunc caſum: quędam eſt penſio certa, & clara per ſpecificationem partium, ut tot pro anno: quædam eſt penſio certificata per conſuetudinē uniformem multorum annorum: quædam eſt penſio anomala, quæ ex poſt facto certificatur arbitrio iudicis ad condignam penſionem.

33 Infertur etiam ſecundo, quòd licet quandoq; contractus locationis ſit nullus ex defectu alicuius ſubſtantialis, agitur tamen ad penſionem condignam arbitrio iudicis, ne locator ſit in damno, vt conductor habitauerit domum ſuam ſine mercede.

34 Infertur tertio, ut actio præſcriptis uerbis ex contractu locationis nullo, detur ad mercedem liquidandam per iudicem.

35 Quarto infertur intellectus ad §. pretium, Inſtitu. de emptio. & uendit. ut procedat etiam in contractu locationis, & conductionis, in quo debet eſſe penſio, & certa penſio.

36 Poſſet etiam fortaſſe dici, quòd ſi in loco ſit conſuetudo obſeruata locandi domos pro tot, & ego dico, loco domum meam pro iuſta penſione, quòd iſto caſu contractus locationis ualeat, & teneat, & quod iuſta penſio ſit penſio ſolita, & conſueta, arguendo in hoc a fortiori: ſi enim præſuppoſita hac conſuetudine locatio facta ſimpliciter ualet nulla mercede expreſſa, ualere etiam poterit, uel ſaltem non uitiabitur per hanc adiectionem pro iuſta penſione.

37 Tertia in hoc propoſito fuit opinio Ari. Pinell. ad rubr. de reſcin. vend. par. 2. cap. 2. num. 24. quòd conſtituenda ſit differentia inter contractum locationis, & conductionis, & uenditionis; in uenditione enim pro iuſto pretio uenditio facta etiam traditione ſecuta contractus eſt nullus, nec ad pretium aliquod agi poterit, at ſecus in locatione, & conductione, ubi pro rata temporis, quo quis habitauit, poterit agi ad condignam penſionem, & hoc probatur per tex. in l. item quæritur, §. qui impleto. ibi, prout quiſque habitauerit, ff. loca. not. in l. excepto, C. loca. Iaſ. in §. actionum, num. 188. Inſtitut. de act. poſui ſuperius de amico ſimpliciter habitante.

Et ſic ſecundum eum limitatur, l. 2. ff. locat. ubi iſti duo contractus æquiparantur: nam fallit in caſu prædicto, quæ addi poſſent ad ea, quæ ſuperius dixi in q. de ſimilitudine locationis, & ſic ſecundum hunc intellectum magis ſuccurritur locatori, qui etiam ſi nulliter contrahat tradendo habebat condignam penſionem arbitrio iudicis, ſecus in uenditore, qui nulliter contrahendo licet tradat, non poteſt agere ad iuſtum pretium, cogita.

38 Ampliatur tertio loco principaliter, ſi dicatur, loco tibi hanc domum pro eo, quod erimus concordes. Si enim erimus concordes, ualebit pro penſione concordata non uti tunc & retro, ſed a die cōcordiæ, quia conditio poteſtatiue non retrotrahitur, l. qui balneū, qui text. eſt in materia locati & conducti, ff. qui potio. in pign. habeantur, ſed ſi non erimus concordes, aut traditio eſt facta, & tunc agitur præſcriptis uerbis ad iuſtum pretium, uel penſionem declarandam, prout ſuperius dixi, per l. ſi tibi polienda, in fin. ff. de præſcr. uerb. & hoc fuit dictum, Nic. de Mattare. quòd elegans reputauit Bal. in l. fi. q. 2. nu. 8. C. de contrah. emptio. Alex. in l. ſciendum, nu. 17. in fi. ff. de uerb. oblig. Ruin conſil. 144. uol. 1. Ari. Pinell. de reſcind. uend. in rub. par. 2. c. 2. num. 20. in fin. Pemicol. Mozz de contract. in c. de empt. & uend. col. 1. num. 25. in fine.

39 Vidi in facto caſum. Quis dixit, *voi darmi a pigione la tua caſa*, reſpondit Dominus, quòd ſic, *vedila, entraui, habitala, nel reſto ſaremo d'accordo tu, & io.*

40 Ampliatur quarto ſi dicatur, loco hanc domum *per quello, che io ne trouo da gl'altri*; ſi enim apparet quāti alii obtulerint, pro eo cenſetur facta locatio, aliàs redigitur ad arbitrium iudicis, prout ſuperius dictum fuit de iuſta penſione, l. fin. C. de iur. emphyteu. Ioan. And. in addit. ad Specu. in tit. de empt. §. nunc uidendum, in addi. magna Ange. l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de uerb. obli. Iaſ. in l. fideiuſſores, §. ſi de legat. 1. no. in l. 1. C. de comm. ſer. manumiſ. facit, l. domum, ff. de contrah. empt. cap. placuit, eo. tit. Iac. Menoc. de arbit. iud. centu. 1. q. 11. num. 8.

41 Pariter ſi dicatur, loco pro tot, & pro eo pluris, quod dixerit talis, l. hæc venditio, in fin. ff. de contrah. emptione.

42 Et in propoſito magiſtralis uidetur text. in l. ſi tibi polienda, ff. de præſcr. uerb. ponendo tres caſus principales ſatis utiles ad materiam locati & conducti, de qua agimus, & ibi Caſtrenſ. & Iaſ. exclamant eſſe caſum practicabilem, & quotidianum, & ſæpius in facto euenire.

43 Primus igitur eſt. Cum operæ gratis exhibentur, dicitur contractus mandati.

44 Secūdus caſus eſt. Cum operæ præſtantur certa ab initio conſtituta mercede, dicitur contractus locationis,

nis, & conductionis, & ibi dicit Bulgof. in perusſia numerata, prout iam ſuperius vidimus, par. 1. tit. de ſubſtantia locationis q. 1.

45 Tertius eſt caſus. Cũ operæ præſtantur ſub ſpe mercedis a facto ſecuto, dicitur contractus innominatus, ex una enim parte eſt, facio ut des. ex alia, do, ut facias.

46 Et ſic per modum corollarii habemus in hac locati & conducti materia, quòd ad hoc, ut ſit contractus locationis, multa in mercede requiruntur, ſ. quod ab initio ſit conſtituta; ex poſt facto enim dicitur cõtractus innominatus. Secundum, quod merces ab initio ſit certa, clara, & ſpecifica: incertitudo enim mercedis promiſſæ uitiabit contractum locationis, & conductionis. Tertium, quod ſit in pecunia numerata.

47 Quid igitur dicemus applicando ad terminos eiuſdem legis, Si tibi polienda, dedi Sempronio Sciphum poliendum, nec eſt expreſſe conuentum, ut gratius opus exhibeatur, ſed ſimpliciter fuit actum, & locutum, erit ne mandatum gratuitum? vel contractus alius? & hunc caſum omiſit I. C. tetigi alias ſæpius ſi ille erat ſolitus locare, & alter conducere.

48 Quid pariter dicemus in caſu practicabili, do tibi Sciphum poliendum ſub certa mercede ab initio, non autem in pecunia numerata, ſed in aliqua ſpecie; multi enim pauperes artifices recipiunt quartingũ unum grani, alii cadum unum uini, mulieres pauperculæ ruſticæ, uel uiliores in ſuburbiis habitantes uocatæ a mulieribus egregiis, & dictoribus ad texendum, ad filandum pro una libra caſei, olei, & ſimilibus, quem contractum nominabimus? tetigi ſuperius de ſubſtantia locationis, 1. quæſt. 1. & ponam occaſionaliter in titu. de inuec. & illatis. Quid enim dicemus in hoc, uel ſimili caſu? *Raſſettami queſta coſa, che io t. darò che vorrai tu.*

49 Sed adhuc proſequendo utilem materiam l. ſi merces, ff. locati, quæro cum Caſtrenſ. ibidem vnũ aliud frequens, & quotidianum. Eſt collata merces in tertium domus, & ille interim habitauit, modo tertius antequam habitetur, moritur, uel non vult habitare, quid agendum? Vtique in hoc caſu recurrendum ad arbitrium boni uiri. Ita Caſtrenſ. ibidem, dicens eſſe caſum utilem, practicabilem, & quotidianum. Commendat Socin. in l. ſi quis arbitrata, nu 19. ff. de uerb. obl. & conſ. 44. nu. 1. lib. 1. Iacob. Menoch. conſil. ... nu. 23. lib. 1. alias 93. nu. 26. lib. 1.

Multi enim arbitri electi dicunt: *Io non me ne voglio impacciare, nè mi voglio mettere tra di voi.*

50 Vlterius conſiderandum eſt, in hac locati & conducti materia, quòd plures ſunt arbitrii ſpecies.

Prima quidem arbitrii ſpecies eſt approbatio operis locati, & hoc committi poteſt in arbitrium locatoris, uel unius ex contrahentibus, & intelligitur tanquam in bonum uirum, & in hoc caſu non eſt locus diſpoſitioni l. quod ſæpe, §. t. de quo ſuperius diximus, & de hoc eſt textus clarus in l. ſi in lege, in princip. ff. locati.

51 Vidi in facto caſum. Quis conduxit ſculptorem ad componendum, & fabricandum Herculem, & in inſtrumento poſuit hæc uerba, *una forma d'Hercole di aſpetto ottimo.* Vtique intelligitur arbitrio boni uiri.

52 Pariter dici poteſt. *Io voglio che mi penghi vna tale imagine à modo mio.* Vtique arbitrio boni uiri, & ſi inique, uel doloſe arbitretur, ſtandum non eſt, ut habetur in d. l. ſi in lege.

53 Secunda ſpecies arbitrii eſt, quantitas mercedis, uel pretii, & hoc committi non poteſt, niſi prout ſuperius dixi.

54 Tertia ſpecies arbitrii, prorogatio tẽporis, & tunc per tertium dictum fieri non poterit, ut d. l. habetur. Vnde dicebat Caſtrenſ. in allegata l. ſi in lege, num. 5. quòd tempus non dicitur pertinere ad qualitatem operis locati.

55 Sed an ſit pro forma Bald. reſpondit, quod ſic, per illum text. in authent. quæ ſupplicatio, ubi Salice. & Iaſ. num. 5. C. de præcep. Imper. offer. Caſtrenſ. in l. qui Romæ, §. Callimachus in fi. ff. de uerbor. obligat. Felin. in cap. cum dilecti, de reſcrip. Iaſ. in rubr. C. qui admit. col. 2.

56 Vnde loco tibi fabricandam domum infra biennium, hoc eſt pro forma operis locati.

57 Et dato quod approbatio operis nõ eſſet commiſſa in tertium, ſi opere iam facto oriatur contentio inter partes, recurritur ad arbitrium boni uiri, ne ille qui laborauit, ſit in damno de laboribus iam factis, vt per Caſtrenſ. in d. l. ſi in lege, per text. notabilem in l. domum, circa medium, ff. de contraben. empt.

58 Et ſic diſpoſitio l. ſi arbitratu procedit, & habet locum re integra.

Altera incertitudinis ſpecies eſt in hac locati, & conducti materia. loco omne ius, quod habeo in talibus bonis: ſi enim non conſtet quale, & quantum ius habeam in illis bonis, talis locatio non tenet. Dyn. & Bartul. in l. ſi ſic, ff. de legat. 1. Alexand. in l. locus, ff. de acquirend. poſſeſſio. Ruin. conſil. 160. numero 18. volumine primo.

59 Multi enim dicunt. *gli hò conceſſo quel che ti hò, ſe non ti è niente, ſuo danno*, eſt enim deluſio.

60 Et ſic fortaſſe infertur limitatio ad l. vxorem, §. legauerat, ff. de legat. 3. ut ualeat conceſſio de omnibus poſſeſſionibus, quas habeo in tali loco, non aliter expreſſis confinibus. Papin. in forma libelli in actione reali, in uerbo, cui cohæret, num. 5. quia hoc procedit, quando aliquo modo conſtaret, quod, & quale ius haberet ex prædictis.

Altera eſt ſpecies incertitudinis in hac locati & conducti materia, quæ relatiua appellatur, puta loco uectigal ſecundum capitula communis Tuderti, quę tẽpore conductionis nondum erant reformata, ſed Alexan. conſ. 28. lib. 1. iterum conſ. 31. par. 2.

61 Paſſim contingit in locationibus publicis, ſi dicendo, *ſecondo i capitoli da farſi*, & habito reſpectu ad tempus contractus, non erant in rerum natura, & uidetur quodammodo quis conducere iactum retis, & tamen ualet.

Et in hac incertitudinis materia uidi multos caſus, erat enim folium locationis ita ſcriptum.

Locat Sempronius domum Caio pro tribus ſcutis, & de tempore nihil erat appoſitum, pro quanto tempore dicetur facta locatio?

62 Vidi per multos reſponſum, inſpiciendam conſuetudinem loci, qualitatem penſionis promiſſæ, & rei locatæ, iuxta ea, quæ ſuperius diximus de ſubſtantia locationis primo.

63 Vidi etiam in facto aliam incertitudinem in locando. Fuit enim inſtrumentum locationis ita conceptũ. Locat omnia bona, & terras in tali loco ſitas; modo in terris adſunt apes, an ad conductorem ſpectabunt, ex quo ſunt in fructu, & fuit iudicatum quod ſic, prout

ut de auro effodiendo,& arena ſuo loco dicã,aderant paleę,& fraſchæ inciſæ,& hæc ſunt in fructu.

De claudicatione.

QVAESTIO V.

QVAERO an contractus locationis pro una parte claudicare poſſit?

1 Videbatur dicendum, quod non, qua contractus claudicare non poteſt,nec debet,l. Litigatores,§. penult.& fin.ff de arbi.§.proximos.auth. de non eligen. ſecund.nubent.

2 Contrarium eſt uerius in caſu, ſi pupillus in contractu locationis contrahat ſine tutoris authoritate, obligat enim,ſed non obligatur,Inſtit.de authoritate tutorum.in prin.ubi gl.reſpondet ad contraria, eſſe ſpeciale fauore pupillorum.

De Progreſſu Accidentium Locationis.

Gradus II.

Libertas, Renouatio, Multiplicatio, Cohærentia, Ratificatio.

PROSEQVENDO ulterius materiam accidẽtiũ & contingentium in contractu locationis,& conductionis deſcendo ad ſecundum gradum.

De libertate ad materiam l.nemo cui.C.loc.

QVÆSTIO VI.

QVAERO igitur primo loco, an Dominus rei locatæ ſit in plena libertate locandi, vt poſſit cui uult,locare,nec cogatur plus uni, quam alii rem ſuam locare.

1 Primo videbatur dicendum quod ſic,ratione.n. publicæ utilitatis ne reſpublica inopia grauetur quis cogi poteſt ad uendendum res ſuas, & quidem uiliori pretio,arbitrio ſemper boni uiri,ſi aliter facere velit, l.1.ubi Bar.& alii communiter,C.de Epiſcopali aud. Panor.& can.1.omnium more,in c.1.de em. & uend. Bart in l.annonam,ff.de extraord.crim.& eſt communis opinio Viui ſecum primã penſionem in uerbo, vendere rem propriam.

Secundo pro hac parte facit tex. Platonicus in l. 2. ff.de nund.qui loquitur in terminis locati & conducti de agric.& cenſi.de quo tetigi ſuperius in prin.operis de priuil.colonorum.

2 Pro contraria parte facit primo,l.nec emere,C.de iure deli.Secundo pro hac mea parte facit,l.inuitum C.de contrahen.empt.Tertio pro hac parte facit,l. ſi, commodato,§ ſicut,ff.commo.l.ſicut,C.de act. & obl. ubi contractus ab initio ſunt uoluntatis.

3 Et hæc opinio eſt in iure uerior, & tex.in l. ne cui C.loca.& l.inuitus,C.eod.titu. quibus in locis Bald. ſummopere commendat hanc materiam, & dicit ad modum menti tenendam etiam pro bonis emphyteuticis,an dominus directus reformare teneatur veteri emphyteuſis conductori.

4 Declaratur utiliter hęc concluſio multis modis. Primo,niſi inter partes conuentũ ſit, vt non liceret domino alii locare,quamdiu ipſe rẽ conductã uellet, & tantũ dare quantum alius,d.l.ne cui,in uerb.pacta, & ibi gl.Bal.& Sali.Bal.in l.contractus,ff. de reg. iur. Duo igitur ſunt in hac prima declaratione,conuẽtio, & oblatio de tantundem,& ſubdit ibi tex.quod pactũ & conuentio in hoc pacto debet eſſe in ſcriptis, ubi Cynus dicit hoc ideo eſſe, vt occurratur fraudibus cõductorum,qui plerumque conuentiones allegant, & ſic pactum contra libertatem locandi debet eſſe in ſcriptis.

Itẽ hęc conuentio habet aliud requiſitum ex intentione eiuſdem legis,vt ſit legibus cognita 1. inita pure,non ui,dolo,vel metu,ut ibi Accurſ exponit.

Declaratur ſecundo, niſi conſuetudo loci uel hoc uelit,quæ in hoc attendenda eſt,Spec.in tit.de loc. §. 1.verſ.93. But.in cap.de reſcr.loc. Boer.deciſ.107.nu. 4.& ita in multis locis ſeruatur. Minſinger. Centur. 4.obſer.23.

Et ſic eſt vnus caſus,in quo in contractu locationis & conductionis attenditur conſuetudo.

Quid dicemus circa primam declarationem de cõuentione inita, quid ſi conuentio non eſt in ſcriptis ſpecialiter redacta,iuxta formam d.l.ſed conſtare poterit per teſtes legales,& fide dignos de tali conuentione,cur conductor non audietur?& no.c. cum Ioan. de fi.inſtru.

7 Putarem,quod ſic ex hac ratione. Si enim in loco prout Tuderti,extat ſtatutum, quod ſolutio probari non poſſit,niſi per ſcripturam, & quidem publicam, puta per aliud inſtrumentum, tamen probari poterit per teſtes legales,& fide dignos,quia hæc probatio nũquam cenſetur.

Dictum eſt But.in c.ſicut,ad finem.de proba.& ſequitur ibi Felin col.5. & l.diui. ff.de liber.cau. & l.fi. ff.de act.& obl. Alexan.ad Iaſ.in l.iubemus,C. de iud. per l.ſi quis ex argentariis,in prin.ff. de eden. idẽ Iaſ. in l.admonendi,col.71.ff.de iureiu. ubi reputat dictũ ſingulare,& notabile Deci.in d.c.ſicut,limit.5. Tiraquel.de pęnis,cauſ.51.nu.117.

8 Ex quo, & illud unum obiter colligitur in hac locati & conducti materia, quod licet locatio ad longũ tempus de bonis eccleſiæ facta per Prælatum conſanguineo ſuo ſit ſuſpecta, ut ſuperius uidimus in tit. de bonis eccleſ.id tamen non procedit in coniunctis honeſtæ,& probatæ vitæ,quia per hoc tollũtur ſuſpiciones.Federi.conſi.52.& iterum conſilio 200 Bald. in c.2.col.3.verſi.quæro iterum,de iudi.idem Tiraq. vt ſup.num.143.

9 Declaratur tertio loco diſpoſitio l.ne cui, ut non procedat in ſocio habente rem communem locare valentem iuxta ea, quæ ſuperius diximus de locatione rei communis.

10 Declaratur quarto fauore ſcholariũ,quibus uolentibus cogitur dominus locare,& relocare.Gugliel. de Cun.in d.l.decernimus,C.de epiſ.o.& cler.Iaſ.in l. 1. nu.48.vbi Rip. in fine.ff. ſoluto matrimon. idem Iaſ. in l.nec emere,ſub nu.4.limit. vlt. C. de iure deliberand. Rebuff.de priuileg.ſcholarium, priuileg. 7.nu. 1.Panormit.in c.1.nu.6.de empt. & vendit. Alexan. ad Bar.in l.1.C.ne dign.lib. 12. Hora. Lut.de priuileg. 41.Beniacal.de pauper.q.8.priuil.7.de cõtrac.Iaſ.ad Port.in §.fi.littera I,Inſtit.loc. Et de iure Canonico, ſi ſcholaris ſit primus inquilinus,prohibens alius ſcholaris,conduci ſine conſenſu primi inquilini. Bart. in tract..

Digitized by Google

tracta.different.in.Can.col. 10. verſ. item differunt, &c. Put.de ſind.in uer.iudices poſſunt,nu. 11.fol, mihi 303.

Ampliatur hæc declaratio,ut nedum locare teneatur, ſed nec etiam expellere poſſit, ſi indigeat locata pro uſu ſuo ad materiam l.ęde,C.de locat. Bolog,poſt Bal.in auth.habita.C.ne filius pro patre. Rebuf.de priuileg.ſcholar priuileg 7.nu.1.Rip.in l.1,nu.142.ff. ſoluto matrimonio. Duen.reg.2.3.nu.1.

11 Et ſic habetur limitatio ad l.æde,C loc.vt non procedat fauore ſcholarium.

12 Et ſic fauor ſcholarium præfertur propriæ neceſſitati,quod ſatis durum videtur,maxime contra l.præſes,C.de ſeru.& aqua.

Ampliatur ſecundo.ut rector ſtudii, uel alius officialis poſſit taxare penſionem domibus conducendis per ſcholares. Rebuff.in l,de priuileg.7.nu.9. Rip. in d.l.limi.nu.141.

13 Et hoc ſane cum ratione factum dici poteſt, nam videns dominus rei locandæ cogi poſſe ad locandum ſcholaribus,utetur hac cautela,& excluſione,petet exceſſiuam penſionem,& ſic ſcholaris non acceptabit.

14 Ampliatur tertio,ut ualeat ſtatutum,vel conſuetudo,ut quis teneatur locare domos ſcholarib.Ioa.And, in c.de locat.

15 Et idem eſt de iure cõmuni,nam in pari præfertur ſcholaris.gło.in l.fi.C.de locat.præd.ciuil.lib.11.& in l.ne cui,in verb.locandi. & ibi Alberi. & Salyc. Rebuff.in l.congruit C.loc.prædio,ciui.lib. 11. Bald. in margarita,in verbo,ſcholares,nu.2.Ioann.de Plat. in l.ſi tempora,C. de fide inſtrument. & iur. haſt. fiſcal. lib.10.D ct.in l.1.ff.ſol.matrimon.vbi Alex. nu. 59. 142.Bebuff in 9.priuil.nu.1.Marc.deciſ.635.num.6. par.1.vbi idem in religioſis.

16 Ampliatur quarto habere locum in Doctoribus, ſi enim in ſcholari,multo magis in Doctore. Alexan.ad Bar.in l.1.C.de dign.lib.12. Bal.& Ange.in l. prima, ff.ſol.matrim.Petr.Leſuand.in tracta.de Doctoribus, parte 2.§ 27.

17 Ampliatur quinto loco vltra Duenn. in allegata regula,ut ne dum procedat in ſcholaribus,ſed in ſcriptoribus ipſorum,famulis, pediſſequis, & ſimilib. Ita gl.in c.1.de loca.in gl.2.vbi Abb.nu.9.But.nu.8.Cardin.Zabarell.nu.3.Imo.nu.3.Adde Affiic.de iure protomiſ.in princip.in rubr.nu.3.ponam ſuo loco, de extenſione priuilegiorum in materia locati,& conducti.

18 Ampliatur ſexto, ut procedat,& habeat locum nedum in una domo integra, ſed etiam in vna ſimplici cammera,arguendo de toto ad partem,l.quæ de tota ff.de rei vend.& ita ſeruatum teſtatur Rebuf.de priui. ſchol.priuil.7.nu.8.

19 Ampliatur 7.vt ne dum procedat in domo,vel cãmera,vel ſimili re immobili,ſed etiam in equo ad vecturam,ſi ſcholaris de ſtudio recedere vellet. Iac. Rebuff.in l.curſum.C.de curſ public.lib.12.Bar.in l.j.§.1.ff.furt.aduerſ.naut.caupo.ſtabul.& ponam in materia equorum ad vecturã,ſuo loco.

20 Declaratur hęc concluſio ſuperius poſita, vt non habeat locum in ſcholari ignoto,qui non auditur,niſi idonee caueat.Rebuff.priuile.7.nu.26. quia priuilegium intelligitur ſine præiudicio tertii,l.2.§. merito, ff.ne quid in loco publ.

21 Sana quidem declaratio,& conſule mercatores, & uidebis in quo damno reperiantur,vt plurimum in ſine anni,& conſulendum eſt etiam ne mercatores decipiantur bona fide.

Declaratur 2.ut licet ſcholaris non ſit admodum ſtudioſus,ſed uagus,non tamen omnino vagus,ſed aliqualiter ſtudeat,gaudeat hoc priuilegio. Iat.in l.1.nu. 50.ff.ſol.matr.Rip.in c.1.nu.94.de iud.Pet.Duen.regu.213.in fi.

22 Non enim omnes delectantur habere ſemper caput ſuper libros,& fortaſſe vnus plus proficit in vna hora ſtudii tantum,quam alius ſtudioſus in quatuor, iuxta illud Paul,Caſtren.ſileant,qui ſcripta tantum reuoluunt,& propter ſtomachi frigiditatem in eis contenta non digerunt,ex hoc enim non debent gaudere priuilegio ſcholarium,multi etiam in ſtudiis profitentur non cauſa litterarum, ſed bene uiuendi, & morum, ex hoc non debent gaudere priuilegio ſcholarium? Si igitur honeſte uiuat,gaudebit,& dicã honeſte,id eſt,ſi non caſte,caute.

Nonne iuuenes,& in furore iuuentutis,& a mulieribus ſæpe uiolentati? taceant iſti duri, immiſericordes,crudeles,&(ut ita dicam)inuidi.

Multi etiam ſtudent debitis horis,& faciunt honorem profeſſioni congruis tẽporibus,cur cooperta denegabitur recreatio? vouit ne caſtitatẽ ſcholaris? Vtique ſciunt omnes.Nonne uinum lætificat cor hominis? quid de coitu modice ſumpto,habenda tamẽ ſemper eſt ratio honeſtatis familiarium,& periculi ipſius ſcholaris.hæc dicta ſunt tempore carniſpriuii, & poſt quam ingreſſi ſumus materiam ſcholarium.Circa tractatum locationis,& cõductionis reperitur aliud priuilegium ex c.1.de loc.& conduc.ꝙ conducentes hoſpitia Doctorum legentium,uel ſcholarium in eorum præiudicium ſunt excommunicati.

23 Quæ conſtitutio non habet locum in locatore,niſi per participationem cum conductore excommunicato,ut per Cano.ibidem,ut Butriga,nu.7.Abb.nu.12. Imo.nu.13.Addo ſummam Angelicam,in uerbo,excommunicato,2.caſu 14.

24 Ex quorum doctrina,& diſcurſu colligitur reſolutio,an diſpoſitio ẽt pęnalis loquens in conductore extendatur ad locatorem,quę correlatiua ſunt, ut ibidẽ Abb.& cęteri admittunt,& in duob.caſibus principaliter hoc procedit,uel ex identitate rationis, uel per participationem cum conductore, uel locatore prohibito.

Vnde prohibitio ibi facta conducendo non extenditur ex identitate rationis ad locatorem,quia diuerſa eſt ratio,conductor enim tractat de lucro captando locator uero de damno uitando, ne ſit in damno, in non locando domum propriam, uel hoſpitium. Quia tamen conducens ex forma dictæ conſtitutionis excommunicatur,locator locans participat,& cõſequẽter excommunicatur,& dicam alias ſub loco.

Et ſic infertur,quód ſi ex forma ſtatuti prohibeantur meretrices ſub certa pęna conducere domos in tali loco,regione, vel uicina, an extendatur ad locatorem.

Et expectãdum eſt tempus finitæ locationis,ut ibi tutius ſentit Abb.bene uerum eſt,ꝙ in multis locis in locationibus duo tempora conſiderantur, ex forma ſtatutorum localium.

Primum eſt,ut per tot menſes ante finitum tẽmpus conductor declaret animum ſuum, an uelit pro anno ſequenti ſtare, uel non, & nihil dicendo uidetur fa-

cta

Digitized by Google

cta tacita reconductio, prout Bononię tempore Sancti Petri, & aliis in locis aliis temporibus, aliud ob tēpus finitæ locationis.

Et ſic de iure licet interpellere locatorem quandocunque ante tempus, ſi locare uelit anno ſequenti, d. l. ne cui, de qua in prǽſenti agimus. Fallit fauore ſcholarium, & Doctorum iuxta c. 1. de loc.

Et dicta conſtitutio generalis eſt in toto ſtatu eccleſiaſtico, vt per Hoſt. ibidem. Sūma Ange. in uerbo, excommunicatio. 2. caſ. 4. Horat. Lut. de priuil. ſchola. priuile. 42. Contrarium ex communi. Silueſtr. in uerbo excommunicatio. 4. nu. 3. Iul. clar. §. fi. q. 77. uer. magiſtri etiam.

Et negari non poteſt, quin ſit ſignū ſummę diſcretionis, & modeſtiæ id, quod reſpectu ſcholarū notatur. in d. c. 1. requirere, & non præiudicare conductori in eſſe exiſtenti, prout ſæpe faciunt inuidi artifices, qui uidentes aliū habere apothecam utiliorem quęrūt omni conatu ipſum expelli, & in locum ſubintrare.

25 Proſequendo vlterius materiam, l. ne cui, C. loc. declaratur quinto loco, vt non procedat in prædiis fiſcalibus, l. congruit, ubi Ang. Io. de Plat. & Rebuff. & alii, in l. congruit, C. de præd. cur. lib. 10. Affli. de iu. patrona. in princ. inferens, q̃ ſi conductor gabellarū eſt paratus dare tantum pro futuro anno, quantum alius, q̃ præferri debet. Tiraq. de retract. Lignagier, §. 1. gl. 18. nu. 6. poſui late ſuperius.

26 Declaratur 6. diſpoſitio l. ne cui, vt non procedat fauore paupertatis, ob quam cogi poteſt, quis ad locandum pauperi magis, quam alii Tholoſan. & ibi in Addition. quæſt. 447. Deci. conſ. 640. Benincaſ. de pauper. quæſt. 8. ſpecial. 7. de contract. num. 17. cum ſequenti.

27 Declaratur ſeptimo, niſi primus rem melioraſſet, & parem alii conditionem offerret, ut per Bald. in d. l. ne cui, & hæc eſt magis communis opinio. Deci. conſi. 53. 78. 321. Cæpha. 9. nu. 25. lib. 1. Deciſ. Peruſi. 17. in fi. par. 1. Addo Caſtren. conſ. 4. vol. 1. magis hoc procedere ait cum colono Eccleſiæ, & hæc opinio habet magnam æquitatem. Roma. conſi. 23. col. penult. Caſtren. conſ. 32. volum. 1. pulchre Marant. diſputat. 8. nu. 40.

* Grammatic. conſ. Ciuil. nu. 15. Franc. Becc. conſ. 6. nu. 36. & in colono Eccleſiæ, etiam ſi augeatur penſio, per alium oblata. Roma. conſ. 21. Bertachi. in verbo Colonus. nu. 22. Brixienſ. in verbo Colonus. Burſat. conſ. 330. nu. 9. vol. 3.)

28 Practicando tamen aduertendum eſt, quòd locator debet certificare conductorem, q̃ pro fundo, quem tenuit, melior oblata eſt conditio, gl. l. ne cui, ff. de in diem addictio. quæ uerſatur in multis, puta in pretio, in faciliori, & maturiori ſolutione, in opportuniori loco, in perſona idoneiori, & leuioribus conditionibus, & omni eo, quod meliorem conditionem facere poſſit, ita notabiliter docet Luc. de Penn. in d. l. congruit, in fine, monens prudenter, vt abſtineāt locatores ab iſtis quotidianis mutationibus fortaſſe aliquando in deterius in præiudicium prædiorū ſentit Bero. conſ. 137. nu. 12. lib. 1. Ioſeph de Ludouic. concluſi. 53. verſi. ſo. ctus &c. Vnde conductor dubitans compareat, & offerat. Attendenda ad modum eſt qualitas perſonarum ad lites, & contentiōnes fugiendas, multi enim plus offerunt, & id ſtudioſa machinatione, vel quia amant in vicinia, & pro conſequendo intentum offerunt quadruplum, id enim curandum eſt, ut honeſtas in uicinia conſeruetur, ut dixi ſuperius de conductore ſublocatore, ad glo. in l. non alius, ff. de vſu, & habita. multi etiam plus offerunt, quia cupiunt alicui eſſe uicini, vt ratione vicinitatis in aliquo diſpliceāt, nec curant de maiori penſione, multi etiam plus offerunt, ut diſpliceant primo conductori, multa enim conſideranda ſunt.

29 Declaratur octauo, diſpoſitio l. ne cui, ut non procedat in conductore perpetuo, uel longiſſimi temporis, cui locator etiam ſi eſſet eccleſia, tenetur reformare, quando locatio præceſſerit legitima. Soci. iun. conſilio 56. vol. 2. vbi idem quando eſſet finita per generationem.

30 Addo ultra Soc. in eccleſia, quod ita tenet Bar. in l. 1. ff. de priuileg. creditor. Anchar. conſ. 174. & conſi. 170. Alex. conſ. 80. col. 5. vol. 1. & hæc eſt magis communis opinio. Dec. conſ. 78. & 328. Cur. in trac. feud. in ſecunda par. colum. 25. Gozzad. conſ. 86. nume. 24. Soc. iun. cōſ. 9. n. 12. vol. 3. Iul. Cla. in §. emphyteuſis, q. 43. verſ. ſed quæro, vbi repręhendit Gra. contrariū atteſtantem, conſ. 110. nu. 63. in fi.

31 Cui addo Rui. pluribus in locis, prout conſi. 12. col. pen. & fin. & conſ. 35. col. 14. vol. 1. & conſ. 155. in fi. & conſ. 161. col. fi. uol. 1. Ant. Gabr. de iure emphy. concluſ. 1. ſub nu. 13. In priuato verò vltra Soci. hæc eſt magis communis opinio. Rom. conſ. 22. numer. 5. Dec. conſ. 328. poſt nume. 3. verſ. 5. facit, lib. 3. Gra. conſ. 86. poſt nu. 7. lib. 1. Gozz. conſi. 39. nu. 2. Barbac. in c. 1. col. 6. de loca. & in c. ex reſcripto, col. 4. ver. unū autem, eo. tit. Boer. Deciſ. 107. in fi. Cur. ſen. conſ. 47. nu. 7. vbi ſubdit, q̃ ita in practica obſeruatur. Rip. de remed. præſeruat peſt. poſt nu. 260. Marſil. ſing. 419. Apoſtil. ad Riminal. conſ. 100. ſub nu. 22. conſ. 21. ſub nu. 12. conſ. 124. ſub nu. 18.

Ampliatur hæc octaua declaratio etiam in hęrede conductoris, cui etiam ſit iniuria, ſi non refirmetur. Vinc. Franc. deciſ. 123.

* Etſi comparet hæres petens refirmationem, & extraneus offerat meliorem conditionem præfertur extraneus, oblatis melioramentis. Ripa in l. 1. nu. 16. de priuile. cred. & ceſſante cauſa primæ conceſſionis. Curt. de feud. in 2. par. q. 1. in fine, vbi hoc ſingulariſſimum appellat Rebuff. de alien. rerum Eccle. nu. 34. Rota nouiſſima 362. par. 1.)

32 Declaratur nono, vt diſpoſitio l. ne cui, non habeat locum, quando vnus dominus domus locandæ eſt exceptus, quia tunc non licebit domino alteri locare per §. 1. Inſtitut. de uſu, & habitat. & l. ſi quis binas ędes, ff. de uſufruct. & ibi Flor. & Ang. Affl. deci. 401. quia in hoc uidetur electa induſtria perſonę, l. inter artifices, ff. de ſolu. de qua ſuperius in materia ſublocandi, in uerbo, conductor.

33 Declaratur, decimo, quando uult locare domum alii ęquè idoneo, quia eo caſu poteſt, l. apud Iulianum §. ſi quis alicui, ff. de lega. 1. & ibi Bal. Felin. in cap. 1. col. 2. declarat. 5. de reſcrip. & conſi. 3. tetigi ſuperius in materia ſublocationis. Iacob. Nouel. reg. 85. limit. vlt. quæ magis cadit ſub materia ſublocationis, prout ibidem uidimus.

34 Declaratur undecimo, ſi primus conductor uelit pro ſe, & non pro alio. Franc. deciſ. 226. nu. 2.

QVAE.

Digitized by Google

QVÆSTIO I.

Ad materiam,l.ne cui,C.loc.

POSITIS aliquibus declarationibus ad materiam l.ſi cui.C,loc.quęro ad intellectum dictarum declarationum,puta,data conuentione inter locatorem & conductorem de refirmando, uel ſtante conſuetudine,uel concurrente priuilegio, puta quòd cóductor ſit ſcholaris,uel pauper,uel quòd ſit longiſſimi temporis locatio, cui locator refirmare teneatur; conductor petita locatore refirmam ex cauſis ſupradictis. Reſpondet locator,& dicit. Nolo, ſed uolo retinere pro me,an ſit audiendus?

1 Pro parte negatiua facit, quod in emphyteuſi refirmanda ſcripſit Dec.conſ. 328. circa finem, & 131. colu.3. circa medium,ſub nume.3.verſ. ſecundo non obſt.quod de facili ſupradictæ limitationes,& ſimiles redderentur eluſoriæ,quia dominus ſtatim dicet. nolo locare,ſed uolo pro me,deluſio autem vitanda eſt, l.1.§.pecuniam,ff.de calum,& c.ſi ciuitas, de ſenten. excommun.lib.6.

1 Et hanc Deci.opinionē viſus eſt tenere Rui. conſi. 151.nu.20.& 155.in fi.vol.1.Claud.in rub. qui feud. dar.poſſ.col.13.Caputaquenſ deciſ.230.nu.4.par. 1. licet fortaſſe ibi incidenter loquatur.

3 Pro contraria parte facit tex. in l. 1. ff. de priuileg. creditor. Ad idem,l Imperator,ff.de pact.& ordinata caritas incipit a ſe ipſo,vulgata l.præſes,C.de ſeruitute,& aqua.

4 Et faciunt quæ dicam ad materiam l. æde, C. loc. vbi pro uſu proprio licet dimittere colonum,vel conductorem.

4 Et hanc opinionem aſſerendo eam magis communem tenuit Rot.in vna Portugallenſis prædii coram Domino Capiſucco, die 14.Iunii 1551.ut per Caputaquenſ.deciſ.303.& in alia coram Domino Fabio, die 13.Ianuarii 1553.ut per Caputaquenſ.deciſ.104. par.1.

6 Quam Rotæ deciſionem exornat, quia vltra in ea allegantes,hanc opinionem tenuit Iaſ.conſ.24. colu. pen.uolu 2.Rom.conſ.22.nu.5.Anchar.conſ. 133.in 2.dubio.Staſil.de litteris gratię,& iuſtitię,fol.79.Zaſ. conſ.8.vol.2.Imo.in c.pen.de loca.& in alleg.c.bonę, reprobata opin.Deci.Rot.Bononien.deci. 19. Miliſ. in repert.a nu.13.uſque ad num. 14. Viu. lib. 1.opin. 96.in fine,vbi pariter de communi. Ant.Gabri. de iure emphyteu.concluſ. 1.nu.14.Iul.Clar.in §. emphyteuſis,q.43. in fi. dicens hanc opinionem æquiorem. Eman.Soarez. in ſuo theſaur.littera E,nu.123.

7 Nec obſtare uidetur ratio Decii in contrarium allegata, quia quando poſtea uideretur, quod re uera non retineret pro ſe,ſed alii locaret,poſſet agi ad remiſſionem tanquā locatio ſit facta in fraudē, ita Rip. in d.l.1.num.10.de priuileg.credit.Gozzad.conſ.39. ſub nu.21.

8 Vnum non omittam in præſenti diſcurſu, quòd licet hæc ſecunda opinio uera ſit,tamen ratio habenda videtur partim per eccleſiaſticas perſonas ęquitatis, & diſcretionis amatores,nec in caſu hoc claudere gremium redeuntibus;dato enim quod emphyteuſis,cōductio,& his ſimilia ſint finita per tempus pręfixum, debentne claudi aures in fundo per labores tot annorum meliorato?Si enim ille conductor laborauit,& laborando meliorauit,ſi cum melioramentis quaſi finitis finitur etiam conductio, quos fructus percipiet infælix conductor?Vnde pateant aures diſcretionis, & miſericordiæ.

QVAESTIO II.

1 QVAERO,in quo genere colonorum,ſeu conductorum procedat diſpoſitio l.ne cui,C.loc.& vtique in colono temporaneo,qui ſingulis annis conduceret, Ruin.reſpondit conſ.168.col.fi.nu.24.volu.1. vbi rationem diuerſitatis reddit,quia conductor longi temporis habet ius in re, prout ſuperius uidimus, merito ius habere videtur petendi renouationem,ſecus in conductore annali,in quo erit locus diſpoſitioni l.ne cui,quæ ratio non videtur admodum ſolida, quia uerum, eſt ꝙ conductor ad longum tempus habet ius in re durante tempore conductionis, ſed non præſupponit ius renouationis finito iam tempore cōductionis,merito &c.tamen hanc eandem opinionē tenuit Roma.conſ.22.col.penu.nu.5.hoc idem tenet Imo.in c.1.col. pen. ſub nu. 11. verſ. vlterius quæro. de loca.vbi bene ſubdit, quòd ex vrbanitate locator requiſitus facere debet, non de rigore iuris, ſubdens etiam,quod ſit iniuria quędam veteri conductori, ſi pręferatur ei nouus in pari oblatione,& debet inſiſtere coram ſuperiori,vt operetur,ne ſibi talis iniuria inferatur,ex doct.in l.1.§.permittitur, ff. de aqua pluu. arcenda.

2 Cautela igitur eſt adire iudicem implorando eius officium,ut agat,& interponat partes ſuas cum locatore, & refirmet allegando ineſſe ſibi argumentum cuiuſdam iniurię,quam non inferunt,petit, & iudex omni conatu tali iniquitati conſulere debet,credo tamen quod locator cogi non poſſit,quia Bart.ab Imo. allegatus id dicere non uidetur.idem etiā ſentit Soc. iun.conſ.50.col.2.vol.2.Ant.Gabr.de iure emphyt. conclu.1.nu.4.

3 Vidi tamen practicatum, ꝙ ſi locator ceruicoſus, & durus perſiſtat in eius duritia, & pertinacia de expellendo primo conductore, quod ſibi ſaltem detur tempus competens ad leuandum ſarcinulas ſuas, & diſgombrandum domum conductam habita ratione perſonę,domus, & rerum, quę ibidem reperiri poſſunt,& cum pręcedenti opinione ſuperius relata per tranſire videtur Aff.de iure Protomiſeos,in princip. nume.2.in fi.vbi hoc remittit in arbitrium domini locatoris.

QVÆSTIO III.

EXTAT conſuetudo in aliquo loco,prout in Ciuitate Neapolitana, quòd ſi conceditur fundus ad pecuniam,debeat Dominus de menſe Maii denunciare,uel prohibere,quòd non vult pro anno ſequenti,dimittere dicitur fundum. Et ſimiliter conductor debet infra menſem Maii Domino fundi ſe præſentare, & dicendo quod non vult pro anno ſequenti dictum fundum,& illud aſſignabit in medio Menſis Augusti.Modo nec Dominus fundi, nec conductor aliquid dixerunt,poſtea de Menſe Auguſti dicit dominus fundi ipſi colono,quòd euacuet fundum,quia vult ipſum alteri locare,uel quod alteri locauit, dicit colonus, tu nihil mihi dixiſti in tempore debito,ego uolo pro anno

ſequenti

ſequenti colere dictum fundum, & paratus ſum penſionem ſoluere, prout præterito anno, vel prout alius dicit dominus, ego uolo fundum meum, & nolo tibi locare, quæritur quid iuris.

1 Pro una parte facit, quia dominus non tenetur relocare, ſi non vult, l. ne cui. C. loc.

2 Secundo facit, quia non reſtituens rem ante ſententiam condemnatoriam, poſt ſententiam condemnatoriã dicitur inuaſor. tex. eſt in materia locati & conducti, de qua agimus, in l. ſi quis conductionis, & in l. con ductores, C. loc. & dicam ſuo loco.

3 Pro contraria parte facit regula ſuperius firmata, quod finita emphyteuſi dominus refirmare tenetur, & iniquum uidetur, ſi pro pari conductor nouus expellit ueterem, & eſt iniuria, prout ſuperius dixi.

4 Quæſtio hæc fuit agitata in ſacro Concilio Neapolitano, ut per Affl. deciſ. 237. ubi fuit reſolutum, quod ſi dominus uult retinere pro ſe, pôt expellere, prout etiam ſuperius uidimus, & ibi Afflict. loquitur in puris terminis locati & conducti, & materiæ huius, l. ne cui, ſed ſi colonus anni præcedentis, & antiquus offert tantundem prout nouus, antiquior præfertur. Subdit poſtea Afflict. in fine, ſecus eſſe in inquilino, qui nouus expellit veterem offerendo ſolummodo tantundem, & ſic conſuetudo, ſtatutum, uel pragmatica loquens in fundo præciſe, non habet locum, nec extenditur ad prædia vrbana, & domos ſitas in Ciuitatibus, & locis mutatis, & conſequenter appellatione fundi ſimpliciter, venit prædium ruſticum non Vrbanum.

Vnde poſſet quærendo dici. Loco tibi fundum meum, quid compræhendatur? & iam dictum eſt. Pariter ſi dicatur, loco prædium, uel prædia mea, uel bona mea, quid in hoc compræhendatur.

QVAESTIO IV.

1 QVAERO, colonus, ſiue conductor defuit in aliquo, & eſt in aliqua culpa. an ſit locus diſpoſitione l. ne cui, vt poſſit conductor petere refirmam. Et omiſſa diſputatione poterit locator alteri locare nedum ſimpliciter, ſed ignorante, & non uocato, immo inuito, & reclamante primo conductore. ita tenet Rom. conſ. 212. in princ. commendat Iaſ. in l. 2. nu. 21 C. de iu. emphy. Dec. conſ. 329. colu. pen. ver. non ob. Rip. in l. 1. nu. 12. ff. de priu. red. Rim. conſ. 533. nu. 5. vol. 1. Ex quibus corollariè infertur vtiliter ad duo.

2 Primum ampliatio ad l. æde, & ibi no. C. loca. ubi propter deteriorationem, penſionem non ſolutam, uel aliam ſimilem culpam conductor expelli poteſt, quod ampliatur, ut locator non poſſit cogi ad refirmandum eidem conductori, immo eo ignorante, inuito, & contradicente alii libere locare poſſit.

3 Secundum eſt limitatio, & intellectus ad l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotidia. & æſtiua, ut non habeat locum, quando locatio, uel emphyteuſis finita ſit ex aliqua culpa, vel defectu conductoris. Grat. conſil. 96. col. 3. vol. 2. Rui. conſ. 152. col. fi. & conſ. 155. colu. fin. vol. 1. Alex. in l. ſi mihi, & Titio. col. fi. ff. de verb. obl. Corſe. ad Abb. in c. bonæ, il ſecondo, de poſtulat. prælato. Curt. de feud. par. 2. col. 25. Felin. conſ. 32. col. 8. commendat Iaſ. in d. 2. nu. 22. C. de iure emphyte. appellans hanc eſſe notabilem limitationem.

4 Tertium infertur declaratio ad l. qui poteſt inuitis, ff. de regu. iur. vltra Deci. Cagnol. Ferrat. & alios ibidem. Si enim quęratur, quando actus explicari poterit inuito, uel ignorante eo, qui aliquod intereſſe prętendit, reſponderi poteſt inter alia. Si ille prętendens intereſſe ſit iure ſuo priuatus ex aliqua ipſius culpa, uel defectu, prout in locatore, uel emphyteuta, qui ceciderunt ex penſione non ſoluta, vel ſimili culpa.

QVAESTIO V.

QVAERO ulterius, dicit locator conductori, qui iam fundum meliorauit, & ad bonam culturam reduxit. diſcedas: ecce tua melioramenta, nunquid audiri debet. Paul. Caſtrenſ. conſuluit ꝙ ſic, refectus melioramentis, conſ. 61. lib. 1.

Contrarium mihi in hoc verius uidetur ex his, quę not. Bart. in l. quicunque, C. de omni agro deſert lib. vndecimo, quod illi, qui cultura ſua fecerunt fertiles agros iam pridem ſteriles, non poſſunt per Dominos a cultura amoueri, uel penſio augeri, nec doleant de diligenti cultura. Sequitur Curt. ſen. conſ. 73. in fin. Alciat. reſpon. 302. Natt. conſi. 55. in fi. lib. 1. Menoc. conſ. 36. nu. 12. lib. 1.

Durum ſane mihi videtur ab hac opinione recedere, quid enim proſunt tot. tantique impenſi labores, ſi fundo ad culturam redacto auferatur? Dices reficiuntur melioramenta, & ſic in nullo damno eſſe videtur. certe ex hoc non uidetur plane ſatisfactum, quia ad hoc ille laborauit, & ad culturam reduxit, ut fruatur per aliquot annos, & fructus percipiat, prout ęquum eſt. vide de recuſat q. 27.

QVÆSTIO VI.

1 NVNQVID pendente vna locatione poterit fieri locatio eiuſdemmet rei alteri? Videbatur qđ non, ne inferatur pręiudicium primo locatori, cuius
2 locatio pendet. Contrarium no. Cyn. in d. l. ne cui, dũmodo conferatur in tempus finitę locationis, l. in tempus, ff. de hęr. inſtit. ſentit Bero. conſ. 106. nu. 35. uol. 1. Burſa. conſ. 104. nu. 4. vol. 1.

QVAESTIO VIII.

QVAERO proſequendo materiam, l. ne cui, an quis cogi poſſit ad locandum, & vltra ſcribẽtes in d. l. quæro de nonnullis perſonis. Et primo an Doctor Aduocatus cogi poſſit patrocinium præſtare?

1 Et uidebatur dicendum, quod non, quia inuitus nemo cogitur defendere, l. inuitus, ff. de regul. iuris, l. inuitur, C. de Procurat. l. filiusfamilias, §. inuitus, ff. eodẽ de procur.

2 Pro contraria parte facit l. 1. §. ait prętor. ff. de poſtuland.

3 Secundo pro hac parte facit l. prouidendum, §. ſi quis, C. de poſtuland.

4 Et hęc opinio eſt verior in Aduocato ſolito exercere publice officium patroni, & Aduocati. Ita gloſ. in dicto §. ait prętor, in verbo, habebunt, quam ibi Ang. in hoc reputat valde notabile, & menti tenendum, & in d. §. ſi quis monitus. Bal. Salic. & ibi Iaſ. nu. 2. ad l. inuitus. C. de Procurato. Feli. in c. ex litteris, in prin. de offic. delega. Amanel. de Clar. a quis ſingular.

169.ubi hoc ualde commendat,& ſequitur,& hæc eſt communis opin. Felin in c.ſi pro debilitate,col.fi.de offi.delega. Ripa de peſt.capit.de remed. ad conſeru. peſt.num.89.Viu.lib.2.opin.8.Emanu.in ſuo theſau. littera A,num.93.Rip.in l.fi.q.9.nu.32. C. de reuoc. donatio.

5 Ampliatur hæc concluſio, vt Doctor cogi poſſit conſulere.gloſ. in l. ſecunda. in uerb. conſenſum, ubi Bart.cum ſummopere commendat,C. de proxi. ſacr. ſcrin.lib.11.per l.Sancimus,la prima, C. de aduo. diuer.iud.ubi Sal.idem dicit. Bar.in l.proxime, in prin. ff.de his,quæ in teſta.delen. But.in c.ſi pro debilitate, de offic. deleg.

6 Ampliatur ſecundo, hæc concluſio idem eſſe in Procuratore ſolito in palatiis cauſas tractare,& exercere.Imo.in l.damni,la prima,§.ſi is qui,ff.de dam.infect. Iaſ.ad l.inuitus,C.de procura.

7 Subampliatur hoc multo magis procedere in Procuratore fiſcali,uel Reipublicæ, ſiue Communitatis. ita Salic.ad l.inuitus,per l.his,qui ad ciuilia,C. de appell.l.ſi quis magiſtratus,ff.de mune.& hon.

8 Hinc ſindicus vniuerſitatis cogitur officium ſuſcipere.Bal.in l.inuitus,ff.de Procu.

9 Et paſſim practicando videtur fieri præcepta Aduocatis. & Procuratoribus,ut ſuſcipiãt patrocinium talis perſonæ,& a iudice cogantur.

10 Caute tamen procedendum eſt cum Doctoribus, & maxime Procuratoribus,qui quandoque ſi coguntur,faciunt acta baſtarda,& ob id potius rogandi,quã cogendi.Bene uerum eſt,quod datur in eis ficta recuſatio,& cupiũt.ſimulant,& diſſimulant,cupiunt autẽ ſemper luna creſcente,& decreſcente.

Ampliatur tertio loco,hæc concluſio in Notario, qui compelli poterit inſtrumenta conficere.Bart. per illũ textum,in l.munerum,§.iudicandi,ff.de mun. & hono.Bal.in rub.C.de fid.inſtrum.col.2.verſi. ſed dubitatur.Hoſt.in Sum.de fi.inſtrum.ver.ex quibus,vbi valde commendat.

11 Declaratur hæc concluſio de Aduocato, Procuratore,vel Notario uno modo,vt dixi ſuperius par.2.in ſecundo gradu perſon.in fi.in quęſt.locato ratione officii,concl.1.2 & 3.

12 Declaratur ſecundo aliud eſſe in ſimplici Procuratore,ſoliti uerò exercere per palatia eorum officia ex legitima cauſa,excuſantur,quam probare tenẽtur. Bal.in allegata l.inuitus,& in l.humanitatis,C.de excuſa.tut.Minſinger.centur.4.obſeruat.32. ubi dicit, quòd pœna eſt priuatio officii,& ita in Camera obſeruatur.

13 Vnde colligitur ex hac ſecunda declaratione,quod aliud eſt ſimplex Procurator,aliud ſolitus in Palatiis cauſas tractare,& quomodo Procurator intelligatur ſolitus locare operas, ponam in fine huius quæſtionis,& in ti.de ſolito,& conſuetudine.

14 Pariter præfati ſcribentes dicunt ex cauſis excuſari,tamen cauſas non exprimunt,neque ſpecificant.

15 Vidi tamen apud multos iudices practicatũ, quod ex cauſa inimicitiæ quis non cogitur patrocinari cõtra aliquem, ne uideatur facere ad ultionem potius quam ad defendendum,& tractandum cauſas clientuli ſui.Similiter ex cauſa magnæ amicitiæ cum aduerſario,parit enim odium lis nedum cum principali, ſed multo magis cum Aduocato,vel Procuratore,immo ſæpius reconciliantur principales remanente odio contra Aduocatum,uel Procuratorem, & hodie hoc iure utimur. Pariter affinitas cum aduerſario fuit quandoq; admiſſa pro cauſa legitima, ne quis patrocinetur proprio ſanguini.

Vnde poſtea odia non parua naſcuntur, & proueniunt. Intereſſe etiam excuſat. Vnde ſi habeo intereſſe in facto rei,non debeo cogi patrocinari pro actore in mei præiudicium,nec econtra,ut tetigi in d. quęſt. de locatione ratione officii. tangit Ioſeph. de Ludo. conclu.7.amplia.3.

16 Declaratur etiam ſecundo loco in Doctore, qui non poteſt alibi etiam cum iuramento ſe obligare ad legendum ſine ſuperioris auctoritate. Abb.in cap. veniens,col.1.de iureiu.commendat Iaſ.dicens ſępius in facto occurrere,in l.fi.ff.qui ſatiſda.cogan.nu.16.

17 Declaratur in notario, niſi habuerit officium annexum, & illud per quinquennium exercuerit, quia ante illud tempus cogi poterit,non autem elapſo, & finito quinquennio.ita Angel.in l.1.Luc.de Penn. & alii,C.de tabu.lib.10.Soci.regu.485.limit.12. & 52. Roma.ſing.354.tu habes.Petr.Rauenn.notab.443.

18 Subdeclara,& intellige de quinquennio continuo, & abſoluto,ut dicit text.in d. l. 1. Item de uoluntate Notarii,non autem neceſſario. Tertio,quando officiũ eſſet penitus diuerſum,iuxta l.2.C.de tabu.lib. 10.ex l.uniuerſos,C.de decurion.lib.11.ex c.ſicut,ne cleric. uel monach. Addit.ad Roma.ſingu.354.

19 Declaratur ſecundo in Notario propter multitudinem negociorum,quia tunc cogi non poteſt inſtrũmentum conficere.Bar.in l.1 ff. de furt. aduerſ. nau. caup.ſtabu.nu.3.Ioa.And.ad Specul.de fide inſtrum. Bal.in rub.C.eod.tit.in l.qui teſtamento,in fine,ff.de teſt.Roman.in l.1.ff.ſol. mat.ubi commendat, & eſt text.de hoc in Auth. de Tabellion. verſic. ſed neque quæſtus quem ad hoc dixit notabilem,& peregrinum Anton.Taſſar.de error.notar.c.37.monens Notarios ut ſtudeant omni adhibita diligentia,ne recuſent conficere inſtrumenta rogati.

20 Et ſicut multitudo conficiendorum inſtrumentorum non cogit Notarium ad ſubiiciendum ſe confectioni aliorum inſtrumentorum proportionabiliter; & importantia alicuius magni negotii,puta teſtamẽti,diuiſionis bonorum,tranſactionis inueteratæ litis quod prę manibus habeat,excuſari debet,ne pro minimis,vel mediocrib.maiora iã inchoata,vel de proximo in procinctu inchoanda,retardẽtur,æquitas enim hoc ſummopere ſuadere,& excuſare, videtur, & dẽt.

21 Declaratur tertio loco in Notario,ut cogi poſſit cõficere inſtrumentum licitum, ſecus a iure reprobatum,quo caſu puniretur pœna falſi.Ioan.de Arno.problemat.7.Roman. ſingu. 385.pone quod Laurent.de Rodulp.in tract.de vſur.q.58. Alex.ad Bart.C.de immunit.nemini conceden.li.11.in l.ſi quis iniquum,§. ſi quis Procurator,col.3.ff.quod quiſque iur. Felin. in cap.ſi aduerſus,de hæretic.Corſet.in ſingu.ſuis,in verbo,falſum Marſi.in l.fi.ff.de parricid.& ſing. 181.& 563.Guid.Pap.deciſ.118.nu. 2. & deciſ. 443. & hæc eſt communis opinio.Auguſt.ad Angel.in uerbo, falſario,in fi.practi.Conradi.fol.393.nu.10.Iul.Clar.in §.falſum.verſ.addo,& illud exhibere data competenti mercede.Ioſeph.de Ludouic.Rot. Luc.49 nu.24. Laudantur etiam Notarii dextro modo ſe abſtinẽtes ab inſtrumentis,quæ rixam, & odium parere ſolent, prout quando donatur extraneo,amaſiæ,& ſimilibus

in

in preiudicium fratrum,& filiorum.

22 Declaratur quarto,niſi Notarius efficeretur clericus,Aduocatus,vel Decurio,c.1.de Simon.c.ſicut,ne cleric.vel monach.Bar.in l.vniuerſas,C. de decur.li. 10.Bal.in l.ne patronis,C.de oper.liber.vbi loquitur quando aliquam dignitatem ſit adeptus.

23 Et ſic qualitas dignior,& maior ſuperueniens offuſcat minorem præexiſtentem, & tollit neceſſitatem coactionis illi annexam.

24 Et priuantur officio Notarii recuſantes conficere inſtrumenta,quando ſunt rogata. Roma. ſingul. 263. per l.prouidendum, C. de poſtuland. facit l. placuit, C.de collā.fund.patrim.lib. 11. idem Roman. in l. 1. col.4.ff.de arbi.Alexan.in l.1.C.de tabu.lib.11. Soci. reg.435.Fallent.52.Afflict.in §.Poteſtas, colum. 4. quæ ſint regalia.

25 Et multo magis Aduocatus,Procurator, vel Notarius priuantur officio, ſi recuſant ad fauorem alicuius pauperis etiam gratis operari.gloſ. Abb. Felin. & omnes,in c.1.de off.iudic.Bald.in l.ſi furioſi,C. de nup. Iaſ.in §.tripli.colu.pen.de act. latè Dida. Couar. practi.quæſt.cap.6.num.4.poſui latius ſuperius, dum egi de ſalario Aduocati,Procuratoris,& Notarii,ubi videre placeat.

QVAESTIO VIII.

OCCVRRIT in facto Venetiis (ſi Mant. credimus ſingu.51.) & paſſim euenire poteſt. Nūquid hoſpes, vel caupo cogi poſſit ad locandum, & certa mercede recipiendum aduenas,& peregrinos?

1 Primo uidebatur dicendum,quod non,cum quilibet ſit rei ſuæ moderator,& arbiter,l.in re mandata, C.manda.etiam ad diſſipandum,l.ſed,& ſi lege,§.conſuluit,ff.de pet.hęred.

2 Secundo,pro hac parte in terminis uidetur tex. in l.1.in prin.ff. nau.caup.ſtab.ibi,in eorum arbitrio, ne quem recipiant.

3 Tertio,pro hac parte facit.Accidit tex.in uerbo,libere,in Authen.omnes peregr.C. commu. de ſucceſ. & ibi gl.in uerbo,libere,clarius exprimit.

4 Pro contraria parte facit textus,in l.1.ibi, nec repellere poteſt iter agentes,ff.de fur.aduerſ. naut. cau. ſtabu.& ſic in hac hoſpitis materia duo iura clara admodum pugnare videntur.

5 Hęc tamen ſecunda opinio verior videtur. Andr. in c.1.nu.18.de pace iuram. firman. Alex. conſ. 114. vol.6. Aſin.in l.ſi quis ſepulchrum,nu.22. de religioſis,& ſumpt.fun.pulchre.Pal.in ſingul. littera C. nu. 43.ubi limitat ex hoc denegando non teneri iniuriarum,quæ venit declaranda multis modis utilibus.

6 Primo,vt procedat poſtquam poſuit ſignum tabernæ,& ſic publice declarauit ſe talem,alias non.

7 Vnde antequam ponat ſignum,non cogitur hoſpitari.Ita hæc duo iura conciliare videtur gloſ.in d.l.in verbo,arbitrio,ff.nau.caupo.ſtabular.& in Authent. omnes peregrini,in uerbo,libere. Angel. in d. l. 1.ff. fur.aduerſ.nau.caup.ſtabula,nu.3.Port.in §.præterea nu.8.Inſtit.quibus modis re contrahitur obligatio.

Cui addo Bar.in l.Licitatio,in princip.ff.de Publ. in l.mariti,§ 1.ff.de adulte.in l.1.§.cura carnis, ff. de off.pręfec.vrb.Aufre.ad Tholoſ.quæſt.446.Marc.de ciſ.540.nu.46.par.1.

8 Sed quid? ſunt multi hoſpites,qui ſigna non ponūt, publice tamen in recipiendo profitentur,multos hoſpitantur; ſi enim ſignum in tabula poſitum hoc operatur,cur effectus idē,& multo fortius operari nō debet? ibi dat ſolum ſignum,hic cum effectu recipit.

9 Declaratur ſecundo loco concluſio hoſpitis,niſi ex poſt facto noua cauſa ſuperuenerit,quæ attendi debet. & hæc poteſt eſſe multiplex, puta ſi iam receptus in hoſpitium appareat homo ſuſpectus,vel malæ conditionis,ita Ang.in d.l.1.§.1.

10 Declaratur tertio loco concluſio hoſpitis ex alia cauſa ex poſt facto ſuperueniente,puta recepit hoſpes homines viles in hoſpitium,poſt ſuperuenit Cardinalis Epiſcopus,magnus Doctor,& ſimilis qualitatis homines,quo caſu cedendum eſt. Ita Angel. in citato loco, cuius doctrinam in hoc ualde commēdat Cag. in l.inuitus,ff.de reg.iur.

11 Et per has tres declarationes conciliantur iura ſuperius hinc inde in contrarium allegata.

Et ſi cedendum eſt,ſi accedat homo ſummæ qualitatis,cur non idem dicendum eſt,ſi ſuperueniat multitudo religioſorum uirorum?

12 Et practicabilis eſt hæc materia,& nedum applicabilis ad hoſpitem, prout iura loquuntur, ſed ad alios publice profitentes.

13 Vnde Portius in citato loco dicit in facto habuiſſe in fornario,qui publice erat profeſſus coquere panē, idem in ſimilibus dici poteſt.

14 Idem in nauta ponit Stracch.de mercatu.ti. de nauibus,par.5.q.3 pariter dicendum de illis, qui dant equos,(vt dicitur)ad vecturam, in mulionibus accedentibus ad vrbem quolibet hebdomada.

15 Declaratur quarto loco ſubſiſtente iuſto impedimento,quod hoſpitium ſit plenum,l.facti,ff. nau cau. ſtab. Bart.in l.munere,ff.de mun.& hon.Sebaſt.Med. de reg.iur.1.nu.50.

16 Quid dicemus in Medico,vel Chirurgico, qui non eſt publice conductus,ſed per ciuitatem publice ſub certa mercede curant infirmos,qui in ea ſunt? non video ab aliquo tactum.

17 Concluſio Doctorum hæc eſſe videtur. Habens ſignum artis,vel exercens officium publicum, vtilitate,& autoritate cogitur illud exercere,l.munerum,§. iudicandi,ff.de muner.& honor. Dec.in l.inuitus, nu. 7.ff.de reg.iur.Burſa.conſi.68 num. 30. lib. 1. & hoc in diſcurſu ad multa applicari poterit. Et ad meretricem,quę habet ſignum artis quandoque exterius, & quandoque interius, Doctores hac materiam extendunt. Deci.in d.l.inuitus,num.7.arguendo ab hoſpite ad meretricem profitentem. Paris de ſind.§.adulterium,pagin.86.

ADDITIO.

☞ *Et Procurator cogitur cauſatiuè ad exercendum officium, puta per priuationem,& Doctor cogitur etiam ad conſulendum Iaſ.de Communi.in l.3.nu. 12. 13. C. de procur. ubi in Doctore non ponit priuationem officij. Roma.ſingul. 259.*

Et prędicta vera etiam in Tabellione,qui ordinariè non exercet. Afenoc.de arbitr.caſu.369. in fine. Et l. Prætor. §. is etiam ff. de edend. Sentire tamen uidetur hoc ad uſu receſſiße.

18 Sed antequam ad meretricis factum deueniā, duo non omittam circa hoſpitem pertinentia ad materiam

riam

riam locati & conducti, de qua agimus.

19 Primum eſt, quòd hoſpes aut iam ſolitus eſt hoſpitari, & tenetur actione directa ex titu. ff. nau. cau. ſtabu. aut non eſt ſolitus hoſpitari, & ſemel recipiendo aliquem tenetur utili actione ex dicto titu. l. 1. ff. nau. caup. ſtabu. & in Auth. omnes peregrini, C. com. de ſucceſſ. Bar. in l. mariti, §. 1. ff de adult. datur etiã actio mandati, & ex locato & conducto tam contra hoſpitẽ quam notarium. Dec. in l. 1. nu. 23. C. de edendo.

20 Secundum eſt, q hoſpes recipiens a uicino ad hoſpitandum aliquos viatores, quos uicinus recipere nõ potuit, non tenetur de damno illato in eo hoſpitio, ad quod miſit eos. Bal. in l. certi, C. loc.

21 Addo tertium, quòd hoſpes hoſpitans etiam ſcienter bannitum non tenetur ad pœnam. Bart. in l. omnes, C. de agrico. & cenſi. lib. 11. & in leg ſæpe, §. idem quæſiuit, de fid. inſtrumentorum. Alexan. in l. 1. ff. de receptator.

22 Quid ſi excommunicatum hoſpitetur, qui eſt in uia eundi ad Summum Pontificem pro abſolutione? Archiadiaco. in Canon. quoniam inuitus. 11. quæſt. 3. vidi in facto caſum de eo, qui percuſſerat clericum, & inciderat in canon. ſi quis ſuadente diabolo, qui non poteſt ex dicto textu, niſi a Pontifice abſolui, qui acceſſit ad Vrbem pro benedictione, & erat hoſpes in hoſpitiis ordinariis aliorum. Pariter uidi factum in multis, qui inciderant in excommunicationem ob cõuerſationem cum bannitis, conuolabant ad vrbẽ pro abſolutione.

23 Sed redeundo ad meretricem. an concluſio Decii uera ſit, quod exiſtens in lupanari cogatur petenti facere copiam ſui, nec denegare poſſit, & erit.

QVAESTIO IX.

VLTRA Deci. & allegata per eum pro eius opinione confirmanda facere videntur.

24 Primum l. item apud Labeonem, §. ſi quis virgines, ff. de iniur. ubi probari uidetur meretrici non dari actionem iniuriarum aduerſus eum, qui eam interpellauit cauſa libidinis explendæ, & ille textus admodum facere videtur ad materiam l. ſi quis ignorans, ff. locat. de quo ſuperius dixi in titu. de errore, de offendente clericum non incedentem in habitu clericali, prout ſępe in facto occurrit.

25 Secundo itaque loco Deci. opinio confirmatur ex l. verum, la ſeconda, & l. qui iniuriæ, ff. de furt. quibus reſponſis conſtat non teneri actione ſurti eum, qui oſtium domus meretricis cauſa libidinis explendæ fregit, etiam ſi furtum ex fractione ab aliis fuerit commiſſum.

26 Ex qua lege colligitur, quam benigni, & miſericordes fuerint Antiqui Iuriſconſulti cum iuuenibus, qui quandoque ardorem iuuentutis mitigare uolentes, recurrunt ad oſtium non uirginum, non uiduarum honeſtatum, non nuptarum, ſed mitius agendo, meretricum, & in lupanaribus, & poſtribulis profitentium, quæ quandoque ſui copiam faciunt in famibus, cauponibus, arenariis, & uiliſſimis hominibus, & ſi accedat iuuenis de bono genere natus reperit oſtium clauſum. frangatur igitur, & nedum excuſabant antiqui illi patres a fractura oſtii, ſed quod plus eſt, & magis notabile, a furto conſequenter commiſſo, ſi meretrix recuſet copiam ſui, quia vult continere ſe ab hoc delicto, aduanda eſt, ſi meretrix eſt indifferens omnibus aliis, illo tali excepto, qui furore rapitur, excuſabant antiqui I.C. etiam a quocunq; delicto incidenter cõmiſſo.

27 Tertio itaque loco confirmanda videtur Dec. opinio ex glo. in l. vnica, C. de rapto. virgin. & in §. item lex Iulia, Inſtitu. de publi. delict. quæ in ſpecie annotauit raptum meretricis non puniri pœna ordinaria raptus. confirmabat ibidem Hippolitus, num. 19. & ſingul. 150.

28 Pro contraria parte facit, quia non debet cogi meretrix mortale peccatum cum aliquo committere, & hanc opinionem dixerunt ueriorem Purpur. & Alc. in l. rogaſti, ff. ſi cer. peta. Zaſ. in ſumma Digeſti veteris, in rub. ſi ſeruitus vendicetur. & Andreas de Iſern. in conſtit. Neapol. rubrica 20. de violent. meretric. illatis, qui ambo auſi ſunt dicere, quod Antiqui Iuriſc. defecerunt in hoc a recto tramite rationis reſpondentes de iure, prout in legibus ſuperius allegatis ad Deci. opinionem confirmandam, & quod non debebant Antiqui illi iuris periti facere impunitam violẽtiam Meretricibus illatam cauſa libidinis explendæ.

29 Et hanc eandem opinionem contra Dec. latè defendit Didac. Couarru. variar. reſolut. lib. 3. c. 14. ſub nu. 2. ponendo ante oculos, quòd quis non debet cogi ad peccandum, imo ſumma ope. niti debet, ne peccet. Bonacoſſ. in quæſt. criminal. in uerbo, cognoſcens, & in uerbo, meretrix, in fine. Addit. ad Mattheſi. notab. 100. in fine.

30 Poſſent tamen (ni fallor) Iuriſconſulti defendi a morſu Afflict. & Iſern. quia licet iniuria, & raptus ex iure Digeſtorum in meretrice ſit impunibilis, hoc verum intellexerunt pęna ordinaria, ſecus extraordinaria arbitrio iudicis. ita Bar. in dicta l. verum. Angel. in l. nonnunquam plura, col. fi. ff. de priua. delic. Deci. in c. nam concupiſcentiam, de conſtit. latè Menoch. de arb. iud. lib. 3. caſ. 291.

31 Illud ad prædictorum declarationem non omittã, quod ex unico actu non dicitur hoſpes, mercator, & ſimilis, ſed aſſiduitas requiritur. & ſic in hoc caſu ſolitum in vnico actu non uerificatur, nec ſortitur effectũ ſuum. Acc. & alii, in l. 1. §. ſi mercis. ff. de tribut. Bar. in proęm. Digeſtor. nu. 10. in l. legatis, de leg. 3. in l. mariti, §. qui quęſtum, ff. de adulte. Bal. in rubr. C. de conſtitu. pecu. q. ſi. conſ. 495. nu. 2. vol. 1. Signorol. in notab. caſu, conſi. 246. Caſtr. conſ. 285. par. 1. Corne. in nota. caſu, cõſi. 331. vol. 2. Are. in §. introduxit, nu. 9. Inſti. quod cum eo. Alex. in l. Imperator, nu. 10. ff. ad Treb. Aret. conſ. 29. nu. 14. Felin. in c. clerici, nu. 5. de iudic. latius in Proęm. Gregor. col. pen. Deci. in c. 1. nu. 29. de iud. Alcia. in l. mercis, in princip. ff. de verb. ſignifi. Bar. de teſtibus, in verbo, Cerdonem. Pet. de Vbal. de duobus ſratribus, par. 5. nu. 34. Bonif. de nobili. par. 3. nu. 86. Cępol. de ædil. edict. l. 1. §. 1. nu. 6. Et hęc eſt cõmunis opinio. Strach. de mercatu §. 1. nu. 7.

Addo bonum locum Tiraquel. de pœnis cauſ. 51. num. 161.

Addo prędictis id, quod latè tradidit Didac. in regul. peccatum, par. 2. §. 2. nu. 5. in ioculatorem, & paraſitum licite poſſe mercedem petere pro alapis, vel verberib. recipiendis, licet paraſitus male faciat operas locando, & uir nobilis ita conducendo.

Et quod dictum eſt, quòd non ſufficit vnus actus Sebaſt. Medic. de reg. iu. par. 1. reg. 4. n. 76. pulchre Vincen. Franc. deciſ. 68.

QVAE.

QVAESTIO X.

QVID dicemus in conductore,uel colono rixoſo? poterit ne dominus cogi ad reformandum, dato quod concurrant alia requiſita reformationis conſequendę, de quibus ſuperius in declarationibus di-
1 ximus? Quid enim ſi ſit ſcholaris, ſed rixoſus? quid ſi pauper,& rixoſus? quid ſi qui prius conductor erat,offert tantundem,ſed apparuit rixoſus,poteritne petere refirmam?& quid magis præponderabit, eſſe rixoſum,uel moleſtum, & concurrere alias qualitates ad refirmandum?

2 Et utique nedũ facienda eſt refirma, immo & ante tempus expelli poterit de re conducta, vel laboritio. Luc.de Penn.per illum textum,in l.2.C. de location. prædior. fiſcal.lib.10.facit text.in l.fi.C.de agric. & mancip.dominicorum.lib.10.& no.in l.nõ aliter,ff. de viſu.& habit. de quibus ſuperius,in verbo, conductor.

3 Et ſcholaris,uel Doctor rixoſus poteſt cogi mutare hoſpitium Comenſ.ad l.quod iuſſit, ff. de re iudic. Herculan.de caute.de non offendendo,c.11.nu.5.

Addo bene in hoc loquentem Panor.in c.inter dilectos,de fide inſtr.quem commendat Summa Ang. in verbo,locatio,nu.8.in fi.vbi intelligit,quando inſolentia aliter refrenari non poteſt per l. ſi conuenerit,in fi.ff.pro ſoc.& 5.q.4.in loco.

4 Ampliatur hæc concluſio,idem eſſe ſi locator, vel dominus ſit rixoſus; nam cogi non poterit conductor,vel colonus ad permanendum.Bart.in d.l.ſi conuenerit,in fine. Riminal. Inſtit. quibus alienare licet, uel non,in princ.Ambroſ de Opill.In repetit.l. filiusfamilias,§.diui,num.107.ff.de leg.1.Fabia.de ſoc. in repetit.Auth.nouiſſima,C.de inoffic.teſtam. Crauet. conſ.168.in fi.Bero.conſ.22.nu.37.volu 2.& hæc eſt communis opinio.Capr.reg.169.nu.17.Iac. Menoc. de arbit.iudic.centu.2.caſ.171.nu,36.Octau. Simon. de decret.lib.2.tit.4.inſpec.1.Nec mirum,leges enim amant pacificum vitæ ſtatum, odio habentes moleſtos,& rixoſos homines.Vnde ſocius rixoſus damnatur,l.ſi conuenerit,in fi.ff.pro ſoc.nec eccleſia cogitur cum eo ſtare in communione.Rodoa.de reb.eccl.fol. 40.num.5.ex textu in d.l.ſi conuenerit,quod ſatis prouocat ad diuiſionem,qui moleſtus eſt.

Maritus,& uxor rixoſi damnantur.Io.Lup.in rub. de donation.Inter uirum,& vxorem,§.25.nu.4.quid peius muliere in domo rixoſa?

Procurator,vel Notarius rixoſus valde odioſus eſt glo.& Bart.in l.2.ff.qui ſatiſd.cogan.Nat.conſi.143. num.10.latè Viui.lib.2.opin.112.par.2.facit gl. in l. cum,quem temere,ff.de iudi.

Fideiuſſor cauilloſus,& rixoſus reprobatur. Fir.in uerbo,fideiuſſor idoneus.

Homo rixoſus, & difficilis exactionis reprobatur. Pet.de Vbal.in trac.de duobus fratribus,par.8.q.38.

Nec in eo habet locum excuſſio nec diſpoſitio Authen.hoc ſi debitor,C.de pigno.Soci.reg.134.limit. 10.Iaſ.Deci.& alii,in l.ſi.ff.ſi cert.pet.Angel.& Alex. in l.decem,ff.de uerb.obl.Marſil.de fideiuſſ.colum. 3. Anto.Gabr.de fideiuſſ.concluſ.1.num. 68. rixoſique homines uariis remediis cohibentur.Hercula. de caute.de non offenden.c.22.num.6.Iaſ.in §.item ſi quis, num.68.de act.ubi latè de Notario,Procuratore, debitore,& ſimilibus.

Latè Riminal.ad titul.quibus alien. licet, uel non in principio Amb.de Opizzo, ad §.diui. nume. 107. Fabian.de Giocch.in repetitio. Authentic.nouiſſima, in fine,C.de inoff.teſtamen.Bart.Bologni. in repetit. Authent.habita,nu.385.C.ne fil.pro patr.Bero.conſ. 22.num.27.vol.2.latè alios cumulans Simoncell. de decret.lib.2.tit.4.inſpect.1.Caſ.1.ubi tantundem concludit,quod mali mores,& natura,eſt iuſta cauſa diuiſionis,cum minore Eccleſia,& omnibus;& quis ſit rixoſus pendet a iudicis arbitrio.Menoc.de arbit.iudi. caſ.171.num.136.verſi.2.iuſta.)

Certe ad propoſitum inſtitutum redeundo,compatiendum eſt ex vtraque parte, reperiuntur enim domini adeo moleſti,& incontentabiles,vt infelices coloni neſciant amplius quid agant. Pariter econtra, & quando moleſtia in colono fuit proficua: non enim patitur uicinos deprædari ſuam conductionem, & quandoq; timent moleſtiam illius,& fortaſſe ex hoc inferri poſſet ad materiam l.æde,C.loca. ut colonus male utens re conducta poſſit expelli. quid ſi colonus ſit rixoſus,nonne male vtitur? latè in materia rixoſi. Rip.in l.1.nu.136.ff.ſol.mat.Zoannet.ad l,2.nu.50.C. de pact.inter emp.& uendi.

ADDITIO.

☞ *Iaſ.ad l.2.nu.23.ff.ſolut.matrim.*

QVAESTIO XI.

PROSEQVENDO vlterius materiam l.nemo,C. loc.quæro vnum,quod ſuperius in facto occurrit. Præfecti annonę alicuius Ciuitatis tempore cariſtiæ memorabilis anni 1586.emerunt,quantitatem frumẽti,& olei extra territorium ſuum, modo uolunt pro publica utilitate, & pauperum ſuccurſu aſportari ad Ciuitatem,poterunt ne cogere habentes animalia ad aſportandum ſoluta competenti mercede?

Pariter dici poteſt.Reficiuntur uiæ publicæ, ruſtici ad laborandum uocantur, poterunt?ne cogi ad ueniendum ſoluta competenti mercede?& ſic de ſimilibus percurri poterit.

1 Pro parte affirmatiua facere uidetur l.nemo.C. loca.vbi facultas locandi libera eſt,& nemo cogi poteſt ad locandum,& contractus ab initio ſunt voluntatis, ex poſt facto neceſſitatis,l.in commodato,§. ſicut, ff. com.l.ſicut,C.de act.& obli.

2 Secũdo poſt hac parte facere videtur,quia id,quod noſtrum eſt,ſine facto noſtro ad alium transferri non, poteſt,l.id quod,ff.de reg.iur.

3 Pro contraria parte facit,quia Ciuitas poteſt facere ſtatutum uniuerſale in præiudicium priuati,l.venditor,§.ſi conſtat,ff.de priuile.cred.l. Antiochenſium ſecundum unam lect.ff.eo.tit.

4 Concluſio igitur eſt,quod Ciuitas, vel Princeps, vel officialis poteſt prædicta facere duobus concurrentibus.ſ.cauſa,& ſoluta competenti mercede. Roma.conſi.310.Bar.in l.iubemus nullam,circa principium,C.de ſacroſ.eccl.Alex.conſi.190.col.3. volu. 2. Bar.& Bal.in l.fin.§.fin.ff.de pignorat actione.Ruin. conſ.105.colum.fin.vol.5.latè Iaſ.in l.Barbarius, col. 6.& 7.ff.de offi.prætor.Anton. Gabr. de iur. quæſito non tollend.conclu.2.num.7.8.& 9.vbi ponit exemplum in ruſtico,cui fuit ablatus Aſellus pro conducẽdo condemnatum ad furcas.

Addo Dec. in l. id quod noſtrum, nu. 3. de reg. iur. Canoniſtæ, in c. quæ in Eccleſiarum, de conſtitut. vbi Fel. num. 33. dicit hanc eſſe communem opinionem. Eman. Soarezz. in ſuo theſau. littera P. nume. 258. Iul. Clar. in §. fi. q. 36.

5 Et ex prædictis (ni fallor) inferri poſſet ad vnum, ſi aliqua Communitas obtinuerit a Principe, vt celebrentur nundinę tali tempore, quod ciues poterunt cogi ad locandum apothecas mercatoribus conuolãtibus ad nundinas ex cauſa publicæ vtilitatis, prout Ciues coguntur ad vendendum granum tempore cariſtiæ pro iuſta mercede, & penſione. Pariter dici poteſt, ſi Communitas conduxit Medicum cum promiſſione domus, ꝙ quis cogi poterit ad locandum talem domum.

6 Similiter in tranſmittendis Oratoribus ad Principem, & pro ſimilibus negociis cogi poterit quis ad locandum equos ad vecturam, maxime ſi eſt ſolitus, vt dictum eſt ſuperius.

QVÆSTIO XII.

QVAERO vtiliter. Fuit aliàs in facto interrogatus Alberic. de Roſat. in hac facti contingentia. Quidam iuuenis cupidus artem diſcendi, locauit operas ſuas cuidam artifici, cum quo conuenit ſtare per triennium, puta; Faber, qui eum conduxit, moritur infra tempus conuentum, poteritne cogi ad proſequendum?

1 Pro parte negatiua facit l. nemo. C. loc. quia nemo cogitur ad refirmam locationis iam factæ. ſi igitur Iſte famulus locauit operas ſuas fabro tunc viuenti, non debet cogi cum diuerſa perſona, de qua ſi cogitaſſet, fortaſſe non ita locaſſet.

2 Secundo pro hac parte facere uidetur l. inter artifices, ff. de ſolut. de qua ſuperius uidimus.

Tertio facit l. ſtatu liber, § fi. ff. de ſtatu liber. l. fidei commiſſaria, §. fi. ff. de le. 3.

3 Pro contraria parte facit l. ſi quis rem, §. fina. ff. de pollicit.

Secundo facit l. iuriſgentium, §. pactorum, ff. de pact.

4 Tertio facit l. veteris, C. de contr. & commit. ſtip.

5 Communis reſolutio hæc eſt. Aut hæredes ſunt eiuſdem peritiæ, & exercitii, aut non. Primo caſu tenetur proſequi cum eis. Secundo caſu non, argu. l. nemo eſt, ff. de duobus reis, in l. vnic. §. ne autem, C. de cadu. toll. Alber. dicens communem opinionem, ad l. inter artifices. ff. de ſol. Ioan. de Amic. conſ. 100. per textum in l ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, ff. de uerb. oblig. dicens ita in conſcientia iudicandum.

Et ita poſſunt conciliari contraria.

QVAESTIO XIII.

QVAERO vlterius. Locaui Sempronio fundum, uel domum, vel quid ſimile ad longum tempus, & ſic habet vtile dominium (vt ſuperius dictum eſt de locatione ad longum tempus) modo volo uendere dominium directum, eſt ne præferendus conductor aliis?

1 Videbatur quod non ex prædictis, & hanc opinionem negatiuam tenuit Andr. Iſern. in c. Imperialem, col. 2. verſ. nec dominus de prohib. feud. alien. per Pederic. ſecundum quam teſtatur plùries iudicatum in regno, Vincent. de Anna. ſingula. 150.

2 Contrariam tenet Speculat. in tit. de emphyteuſi, §. nunc aliqua, nu. 94. vſque ad num. 110. Boer. deciſ. 107. Barbac. in ca. potuit, nu. 9. de locat. Et ſecundum hanc fuit etiam pluries iudicatũ, vt teſtatur Vincent. de Anna. d. ſingular. 150.

QVÆSTIO XIV.

QVAERO ſequendo Cin. ad l. ne cui, numquid penſio taxari poterit per Gubernatorem loci Præfectum, vel Epiſcopum, multi enim petunt ſtudioſe immoderatas, & exceſſiuas penſiones, & ſicut dominus ex diſpoſitione l. ne cui, eſt in libertate circa pẽſionem.

1 Pro parte negatiua quod taxari non poſſit, facit l. nullus. C. de iud.

2 Contrarium tenet Cin. in dicto loco, quia cura carnis pertinet ad Præfectum, l. 1. §. cura carnis, ff. de offi. præſid. & Epiſcopus eſt loco præfecti, l. munerum, §. fi. ff. de muner. & honor. & appellatione victus venit habitatio, l. verbo victus, ff. de verb. ſignif. & no. in l. 1. C. de Epiſcopali audient.

Taxari igitur poterunt penſiones per officiales locorum.

3 Vltimo loco circa materiam l. ne cui, C. locat. dico ꝙ ſi extat ſtatutum in loco, ꝙ dñs non poſſit locare alteri apothecam, donec primus conductor voluerit in conductione remanere, & ſoluere congruam penſionem hoc eſt, contra ius commune, & ſtrictiſſime interpretandum, vt per Ang. in d. l. Ne cui.

QVAESTIO I.

Ad l. inuitus. C. locat.

1 SED quid econtra cogetur ne conductor reconducere? & faciunt rationes ſuperius pro locatore allegatæ. Veritas eſt, quod non, l. inuitos, C. loc. vbi Bald. dixit, quod Poteſtates noſtri temporis non coguntur finito officio remanere.

2 Declaratur notabiliter hęc regula, niſi colonus debilitaſſet agrum ex nimia perceptione fructuum, glo. in l. ſi cum Hermes. C. loc. Bar. in l. cotem, §. 1. nu. 2. ff. de Publican.

3 Et eſt vtilis declaratio, quia uides infinitos colonos in ultimo anno male ſe gerere, & nollent, quòd in prædio remanerent minimæ feſtucę, & ſub torculari iniquitatis, & iniuſtitiæ premunt, & nihil boni remanere uellent.

Quę declaratio facit ad ſtatutum Tudertinum de fructibus ultimi anni.

4 Declaratur ſecundo in conductoribus gabellarum alio non offerente tantundem, Bart. in l. cotem, §. qui maximos, ff. de Publican. Bald. in l. 1. C. de hæredi. vel actio. uendit. commendat Anto. Burgoſ. in c. vt menſuræ, num. 25. de empt. & vendit. & intelligitur facta reconductio, iuxta l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. ubi Bart. nu. 6. quod procedit, vt etiam licitatio primi anni cenſeatur repetita. Signo. conſi. 22. nu. 6. & 7. ſollennitate præſcripta. Menoc. de præſump. li. 3. præſump. 85. nu. 14.

Amplia-

Ampliatur hęc declaratio, ut procedat hodie in quolibet conductore rei priuatæ Caſtrenſ. hoc valde commendans in l.ſi merces,§.vis maior,ff.loc.

5 Subdeclaratur, ſi ille fuit lucratus ex illa locatione.Iaſ.ad Port.Inſtitut.quibus alien. licet. uel non in princip.littera C.& uide Borgni.deciſ.46.num.332. vbi Ruſtici melius laborant bona propria,quam conducta,in quibus habent tantum partem. Alex.ad Bar. in l.cotem,§.qui maximos,littera B.ff.de Public.

QVÆSTIO II.

QVID dicemus? colonus vult diſcedere a laboritio,& uult uendere ſuam partem fructuum, uel fortaſſe meſses, erit ne locus diſpoſitioni l. inuitus. C.locat. vt poſſit cogi uendere potius domino quam alij?

1 Faciũt dubitationem ſuperius adducta, q̃ quilibet eſt moderator rei ſuæ etiam ad id diſſipandum. Si igitur volo proiicere,uel alii dare pro pretio,quod mihi placuerit,quid ad te? ſi uolo diſſipare,quid ad te?

2 Contrarium in hoc eſt uerius. Bart.in l. 1. nu. 3.de metallar.lib.11.commendat Roma,in l. 1.ff. ſol. matrim. Petr.Rauenn ſingular.104. Maſſil.100 in fine, & pondera Doctores,qui id intelligunt pro iuſto prętio,& non arbitrio uenditoris,prout multi dicerent; poſtquam enim inuitus cogor vẽdere cui fortaſſe nolo,cur non releuor de hoc,ut pretium ſit mihi arbitrariũ? certe iniquitas eſſet. nonne durum videretur, vt in fundum meum ingrederetur extraneus,& daret occaſionem alicui malo?

3 Idem tenet,& commendat Roma.conſ. 22. & cõſ. 80.Calcan. hoc ualde commendans conſ.8.nume.35. Ruin.conſi.156.nu.6.volu.1.Neapo. in conſuetud.ſi quis emit,in verbo,fructus,de iur.cõgr.argu.l.ſi cum dotem §.ſi.ff.ſol.matr.Iaſ.in l.3.C.de iur.emphyteut. in l.ſi.C.de pact.Coraſ.hoc cõmendans lib. 3. Miſcellan.c.9.in fine.Boer.deciſ.117.Rimin.iun.conſ.511. num.7.vol.5.emil.conſ.85.num.2.Borgni. deciſ. 30. nu.97.par.2.Etiam ſi alius plus offerat.Fuſi. in verbo emphyteuta,nu 11.commendat Luc.de Penn.in d.l. vnic.circa medium.late Tiraq.de retract §.1.glo. 18. num.2.licet in retractatu aliter teneat.Rui.hoc valde commendans,conſil.161.in fine.volum.1.& hæc eſt æquior opinio.Mantu.de iur.protomiſ.nu.57.in fine Boer.deci.107.nu.2.deciſ.Peruſin.24.nu.27.pulchra Additio ad Alex.in l.j.C.de dol.Soc.regu.43.vẽdere, percurrendo multas fallatias.

4 Vidi in facto earũ. Erant in Ciuitate Tuderti vno anno duæ conductiones gabellarum in aſportatione muſti. Vna communitatis, alia gabellarum cameræ. Vnus conduxit a camera.idem uolebat a communitate,& fuit per prędicta deciſum,quod ſic.

5 Et ſic in contractu locationis,& conductionis animoſa licitatio reiicitur in præiudicium tertii,& uidimus ſuperius de locatione per iram.facit l. ad officiũ. C.commun.diuidund.

6 Declaratur principalis concluſio,ut procedat, qđ colonus poſſit vendere ius percipendi fructus poſt pẽſionem ſolutam,non ante,quia debent in fundo remanere pro penſione,pro qua ſunt obligati.Barto.in l. ſi ſeruus.§.locaui,in fine.ff.de furt.

7 Quę concluſio Bar. procedit in uenditione prout loquitur, ſed non in quolibet contractu. Ruin. in ſocietate loquens, conſi.116.nu.5.volum.1.

8 Sed dicamus Barto.concluſionem procedere in cõductore,qui certam penſionem reſpondit: ſed quid dicemus in partiario, qui ad mediũ colit. uult vendere portionem ſe tangentem, nec in rata domini præiudicare?

QVAESTIO III.

SOLENT quandoque fieri inſtrumenta cum famulis,& pediſſequis,& iurant ſeruire pro tanto tẽpore,nunquid iuramentum coget præciſe?

1 Videbatur dicendum, quod iuramentum ſequatur naturam actus,ſuper quo interponitur, l. ſi. de conſtitut.pecun.

2 Contrarium tenuit Alberi.per illum textum in l. ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſor,quod declaratur eſſe verũ in iuramento ſponte, & libere præſtito, alias ſecus. Gall.conſ. 14 nu.10.Bonacoſſ.de famul.quæſt. 81. & 227.& 178. Sed fiunt talia inſtrumenta, tamen hinc inde diſcordię,erit enim famulus,conqueritur de domino,aut econtra,& hoc prouenit, uel quia male ſe gerit dominus,vel famulus, uel ex meliori conditione reperta,vel ſimili.

3 Et compatiendum eſt quãdoque ipſis dominis? erit enim tempus cariſtiæ,vel ſimilis calamitatis. Famulus reperiet plus quam ille det, qui promittunt quid non? & in principio ſeruitutis, & famulatus quid nõ faciunt,obſequioſi,fideles,& ocii inimici, poſtea fortuna mutatur in meliorem ſtatum, quid non cogitãt, vt a dominis diſcedant? & conqueruntur tanquam famuli Turcarum, & multi officiales exaudiunt de facto fictitias de ipſorum quærimoniis.

QVAESTIO IV.

PVLCHRA, & vtilis eſt quęſtio,quam uidi ſępius in facto occurrere, cum voluntas hominum natura ipſa ſæpius in deterius mutetur. Conduxi Medicum,vel ſimilem, & ſic ſemel approbaui, potero ne pendente termino reprobare? & hanc quæſtionem dicit Alberic.in facto habuiſſe in Romana Curia inferius allegandus.

1 Pro parte negatiua facit vulgaris regula, quod ſemel placuit,lib.6.

2 Pro contraria parte facit textus in terminis in Medico loquẽs in l.vt gradatim.§.ſed & reprobari.ff.de muner.& honor.

3 Secundo pro hac parte facit l.2.C.de profeſſor. & Medic.lib.12.

4 Et hæc eſt uerior opinio,legitima tamen cauſa ſubſiſtente. Alber.in l.Pomponius ſcribit,nume. 16.ff.de negoc.geſt.inferens idem eſſe in medico ſpirituali, & ſacerdote ad alios etiam ordines admiſſo, & in facto habuiſſe in Romana Curia, & obtinuiſſe. Pulchre Oldrad.conſi.18.qui pariter infert ad Medicum ſpiritualem.vbi vertitur periculum non corporis,ſed animarum,& ſic cautius agendum.Commẽdat & ſequitur Abb. in capitulo de illis,de deſponſat. impub. dicens in Medico corporali procedere ratione ſanitatis in ſacerdote,& Medico ſpirituali ratione animarum. Felin.in capitulo cum uenerabilis,in fine, de except. Bott.de authorit.ſinod.numero 83.in 2.vol.tract. ſecundum priorem impreſſionem. Franc. Marc. deciſ.

Delphinal. 650. par. 1. Firmia. in uerbo, approbatus. Nō igitur confidant iſti Medici tam corporales, quā ſpirituales dicendo, ego ſum ſecurus pro tanto tempore habeo litteras patentes, quia ex cauſa reprobari poterunt, & Curatis datur coadiutor ex ſacro Concilio Tridentino.

Ex quibus corollarie infertur intellectus ad regu. quod ſemel placuit, lib. 6.

5 Prima declaratio eſt, vt non procedat ex cauſis poſtea emergentibus, vt ſi alicuius prius celati uitii pandatur improbitas. Ita Dyn. in dicta regul. quod ſemel numero duodecimo, per capitulum nulli licere, de electio. lib. 6. l. ſerui electione, l. huiuſmodi. §. Stichū. ff. de leg. 2.

6 Communitas igitur aliqua ſi Medicum (prout moris eſt) ab aliquo approbatum pro biennio conduxit, detecto aliquo latente defectu, repellere poteſt. Dices. debebas inueſtigare l. qui cum alio. ff. de reg. iur. certe multa latentia, maxime in forenſibus non penetrantur.

A D D I T I O.

Et eſt ſpeciale in medico propter hominum ſanitatem l. ut gradatim §. ſed ut reprobari ff. de muner. & honor. & uariatio ad publicam utilitatem pertinet l. quod ſemel de decret. ab ordin. faciend. idem in Grammaticis l. grammaticos. C. de profeſſ. & medic. lib. 10. & ita tenet Io. Monac. ad d. c. nulli. nu. 3.

7 Secundo loco ultra Dyn. regul. procedit in conſequentibus, vel annexis ad primum, in quo quis eſt approbatus, alias nou. ita Oldrad. & Alber. vt ſupra per l. 1. §. ſi duo. ff. quorum legat.

8 Tertio vltra Dyn. & alios, regula non procedit in re, quæ ex tempore mutatur. Vnde reprobatus ſemel ex ignorantia, ex ſuperueniente ſciētia poterit approbari, ſecus in reprobato ex aliquo delicto. Capic. decis. 121. nu. 17. Vincent. Anna. pulchrè in Doctore loquens, allegat. 123. atteſtans ita iudicatum per l. ſpadonem, §. qui abſolutus, ff. de execu. tut. l. curæ, §. deficiendum, ff. de muner. & honor. l. ſed & reprobari ubi Nicol. de Neapol. ff. de excuſ. tutor. l. 1. C. de atlet. lib. 11. l. iudices, vbi de reprobato ex delicto. C. de dignit. & in l. aliquid, C. de ſuſcept. lib. 12. Id autem, quod de reprobato ex delicto ſimpliciter dicit Vincent. allegatione prædicta, non ita ſimpliciter admitterem, ſed iuxta ea, quæ ponit Alciat. reg. 2. præſumpt. 7.

Quarto declara vltra Din. vt Sacerdos curatus quo ad litteraturā ac ſcientiam ſemel ad beneficiū admiſſus, uel approbatus, non eſt amplius ad aliud beneficiū ſimile obtinendum, examinandus. Sed bene quoad vitam ac mores, quæ quotidie mutantur, etiā ſi per Breue, eſſet alicui prouiſum, cum clauſula, ſi per diligentē examinationem idoneum reperieris, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, quia ſufficit quod ſit ſemel examinatus. Can. de Petro, diſtin. 47. vbi gl. in uerbo ignota. Abb. in Clem. Roman. num. 9. de iur. iur. Bertac. de epiſcop. in 3. par. 2. part. lib. 3. q. 7. Rebuff. in pract. Bertac. titu. de cleric. ad ſacr. ord. male prom. glo. 4. nu. 11.

Niſi ſecundum beneficium requireret maiorē litteraturam, uel curam, cap. licet, de offic. legat. Abb. in cap. accepimus, num. 6. de ætat. & qualit. Oldr. conſil. 215. ſub n. 7. Feli. in c. ſi. vbi Abb. nu. 13. de præſump. Rot. deciſ. 18. aliàs 443. in nou. Borgni. deciſ. 29. nu. 10. par. 1.

Quod facit ad iſtos concurſus qui ex forma Concilii fiunt ad beneficia Curata, quæ ſæpe ſepius palliantur fauoribus, Deus ſcit.

Et de auditoribus Rotæ, an reprobari poſſint. Mā-tua. c. 3. nu. 7.

Et ad prædicta facit illa deciſio, an datum aduocato præſumatur pro eius patrocinio, ut detecta ignorantia, & inſufficientia, uel morte repeti poſſit, & ubique Barto. concludit, quod ſic. ad le. cum quid, in vltima quæſt. numero 18. vbi Dec. in 1. lectura, numero 30. ff. ſi cert. petat. Bald. in l. ſed & reprobari, ff. de excuſ. tut. Abb. in cap. 1. in fine, de magiſtr. in cap. de illis, de cond. appoſit. Roman. conſ. 417. col. 1.

Limita, quando alio modo appareret, uel colligi poſſet cauſa, aliàs repetere non poſſet & ſibi imputet credendo habilem, vel peritum. Ioan. And. in capitulo final. de ætat. & qualit. Iaſ. ponens hoc pro conſtanti, in d. l. cum quid, in prima lect. numero 31.

Limita ſecundo niſi ille cui datum eſt, ſit conſanguineus dantis, quia donatum præſumitur Bartol. in d. l. cum quid. Pro quo bonus textus in l. tutor, §. quæ tutoribus, ff. de excuſ. tut.)

De renouatione locationis.

PRINCIPALIS eſt in hac locati & conducti materia tacita reconductio, & ob id ea, qua potero diligentia, per aliquas utiles quæſtiones examinabo, appellaturque locatio ad iuſtum a ſacro Rotæ Auditorio, ut per Pute. deciſ. 180. nu. 6. lib. 1.

QVÆSTIO I.

Ad §. qui impleto. ff. locat.
De perſonis.

PROCEDAM in tractatu huius materiæ diſtinguendo in tres partes. In prima enim ponam de perſonis, in quib. diſpoſitio huius famoſi §. procedat. In ſecunda agam de contractibus, ad quos ſuas vires extendat eius diſpoſitio. In tertia tractabo de rebus, qualitatibus, uel circunſtantiis, quę intelligantur repetitę, vel non repetitæ.

1 Venio igitur ad perſonam, primum membrum huius materiæ.

Et primo quęro, an diſpoſitio §. qui impleto, procedat, & vendicet ſibi locum in Medico. Poſui ſuperius par. 2. tit. de Medico, q. 6.

QVAESTIO II.

1 QVAERO ſecundo loco, an diſpoſitio §. qui impleto, procedat, & habeat locum in publico officiali pro certo tempore conducto. tetigi ſuperius in præcedentibus de libertate locandi, q. 1. ad l. inuitos, C. loc. ex mente Bal. ad d. l. inuitos. Bar. in d. §. qui impleto, nu. 9. & Caſtren.

QVAE-

QVAESTIO III.

1 QVAERO tertio loco, an diſpoſitio §. qui impleto, procedat in fideiuſſore. ponam in tertia parte.

ADDITIO.

☞ *Barbac. in cap. litteras Col. 16. de reſcript.*

QVAESTIO IIII.

QVARTO loco quæro, an diſpoſitio §. qui impleto, procedat, & habeat locum in famulo, mulione, & ſimilibus perſonis.

1 Et videbatur dicendum quod nō, cum præciſe pro certo limitato tempore ſint conducti.

2 Contrarium conſuluit Soci. conſi. 196. verſi. tertio iſta opinio, vol. 2. vbi dicit agendum tamen actione negociorum geſtorum.

3 Vidi tamen in facto caſum. Cōduxi mulionem pro duobus menſibus inchoādis in principio Ianuarii, ſtetit per totum menſem Ianuarii, & Februarii, & per duos dies Martii, an cenſeatur facta reconductio, ex quo Februarius habeat dies viginti octo tantum?

QVAESTIO V.

QVID in prælato? pone quod prælatus receperit penſionem pro locatione facta per ſuum anteceſſorem, cenſeturne ratificare, continuare, vel renouare?

1 Videbatur quod ſic, per ea, quę ſuperius diximus parte ſecunda, titulo, de emphyteuta, qui ſimpliciter recipiendo penſionem conſentire videtur remiſſioni caducitatis, & quòd conductor perſeueret in ſua lotione.

2 Contrarium eſt verius, quia non cenſetur ratificare, uel continuare, niſi pro tempore, quo penſionem ſoluit, & non ultra. Milis in verbo, Prælatus. commendat Burſat. conſ. 23. nu. 17. vol. 1.

3 Priorem tamen opinionem, quod inducatur tacita relocatio, tenet Bar. in d. §. qui impleto, nu. 6. in fine ponēdo regulam generalem in hoc, in quolibet adminiſtratore tam eccleſiæ, vt Prælato, tam Reipublicæ, vt adminiſtratore Ciuitatis, quam priuati, vt tutore curatore, & ſimilibus. Salic. in l. legem, C locat. Barbac. conſ. 14. nu. 19. lib. 2. Menoch. de præſump. lib. 3. præſumpt. 85. nu. 14. in fine. Vnde poſſent ex prædictis diſtinguendo colligi duo caſus principales.

4 Primus eſt in locatione facta ab ipſomet Prælato, Tutore, vel alio adminiſtratore, & intelligitur tacita relocatio, & conſequenter reconductio, & ita loquitur Bar. in citato iam loco, nu. 6. in fine.

5 Vnde ſi Prælatus, Antianus, Sindicus Ciuitatis, Tutor, vel Curator, & alii adminiſtratores locāt fundum Ruſticum per annum, puta tacendo per lapſum temporis inducitur cum eis nomine eorum, pro quibus adminiſtrant, & negocia gerunt, tacita relocatio, & reconductio.

6 Secundus caſus principalis in prælato eſt de locatione facta ab ipſius anteceſſore, in cuius locum ſucceſſit, an permittendo colonum, uel conductorem perſeuerare, & permanere recipiendo ſolitam penſionem, & ſimilia faciendo, cenſeatur ratificare, approbare, & prorogare, & renouare locationem anteceſſoris ſui, & uera concluſio eſt, ꝙ regulariter nō, niſi pro eo tempore, quo penſionem recepit, & non ulterius. Ita loquuntur alii ſuperius pro alia parte allegati.

7 Sub declaratur hęc concluſio, vt nō procedat data ſcientia Prælati ſucceſſoris, quæ ſcientia in duobus cōſiſtit principaliter. Primo, quòd ſciat locationem eſſe factam per ſuum anteceſſorem. Secūdo, & hoc magis refert, quod ſciat inualiditatem ipſius. Ita pulcbrè Innocent. in c. prudentiam, de offic. delega. & ita tenuit Rot. vt pulchrę per Bellamer. deciſ. 648.

8 Vbi Bellamer. ex mente Dominorum tunc temporis dicit, quod ad intellectum §. quī impleto, quod ibidem tria concurrunt, & concurrere debent, & vno ex illis deficiente non procedit eius diſpoſitio, nec eſt ei locus. Primo obligatione ſemel intimata. Secundò, quòd inter perſonas vtriuſque, cuius obligationis reliquiæ operentur. Tertio ſcientia certa vtriuſque, & permiſſio.

9 Et hanc eandem opinionem in hoc ſecundo caſu cum opinione Bellamer. licet eam non alleget, tenuit Alex. conſ. 5. ſub nu. 7. vol. 5. Laurent. de pinu, conſil. 120. nu. 4. & ſequent. late Rodoa. de rebus eccleſ. q. 6. principal. nu. 9. & nu. 16. & 16. cart. 339 Rot. de loca. & conduct. deciſ. 1. nu. 9. Bard. de tempor. v til. & contin. c. 4. ſub nu. 10. verſ. ſed fallit in prælato.

QVÆSTIO II.

De prælat.

1 SED pulchra (ni fallor) in hoc oritur indagatio ad intellectum §. qui impleto, circa hoc ſecundum caput de prelato ſuccedente in locatione ſui anteceſſoris. Extat conſuetudo locandi bona alicuius eccleſię pro nouennio, & quod penſio ſoluatur de triennio in triennium, & hac conſuetudine legitime conſtat, Modo euenit caſus, quòd de anno 1535. Cardinalis Tranenſis locauit Petro de Maximis caſale quoddam ad nouuenium cum pacto ſoluendi de triennio in triennium, lapſo primo triennio de nouennio moritur Illuſtriſſimus Cardinalis locator, ſucceſſor recipit penſionem per biennium tantum, poſtea vult expellere conductorem, qui replicat non poſſe ſtante conſuetudine locandi de nouennio in nouennium, cum pacto penſionis de triennio in triennium, & quam maxime quia ex perceptione penſionis uidetur ratificaſſe locationem ſui anteceſſoris.

2 Pro parte affirmatiua ad fauorem conductoris facit hęc ratio, quia omnis diſpoſitio contractus, & conuentio recipit interpretationem a conſuetudine, & maxime contractus locationis & cōductionis, vt not. in l. licet, & in l. exceptio. C. locat. & late poſui ad gl. ordinariam de hoc in d. l. exceptio, ſuperius par. 2. tit. de ſubſtantia locationis primo, q. 2.

3 Hinc poſtea videmus, ꝙ locatio facta per prelatum nomine eccleſiæ intelligitur ad tertiam generationē, ſi ita erat conſueta dari. Item pro filiabus fœminis ēt futuris, quę aliàs non comprehenderentur ad no. per Imol. in c. potuit, loc. Fel. in c. cum M. Ferrarienſ. col. 3. verſ. & dicit Imol. de conſtit. Iaſ. in l. certi condictio, §. ſi uerò, col. 4. ſi cer. pet.

Digitized by Google

4 Secundo loco pro hac met parte ad fauorem conductoris facere videtur, quia in contractu locationis & conductionis attendenda eſt vtilitas, quare ſi tale caſale non intelligeretur tacite relocatum ad aliud nouennium, nulla reſultaret utilitas conductoris, immo euidens damnum in migrando, mutando ſtabula, & ſimila faciendo, meritò ad hoc idem tempus cenſetur facta relocatio per ſucceſſorem.

5 Pro contraria parte ad fauorem ſucceſſoris in beneficio facit, quia conſenſus tacitus, qui in relocatione verſatur, reſtringitur, & limitatur ad factum limitatum, & tantum, quantum ſonat. gloſ. in Clem. ſæpe, in verb. de partium, de uerb. ſignific. Barto. in l. 1. §. ſi quis interdict. de itin. actuque priuat. Vnde cum per biennium tantum, vel ſimile tempus ſit, & præſupponatur ſoluta, & reſpectiue recepta penſio, pro eo tantum tempore intelligetur facta relocatio, & reconductio, & non vltra.

6 Et hanc opinionem tenuit Rot. vt per Pute. deciſ. 180. lib. 1. Ex qua in hac locati & conducti materia, & quam maxime ad intellectum §. qui impleto, colliguntur aliquæ vtiles reſolutiones.

7 Prima eſt, quod diſpoſitio §. qui impleto, non regulatur a conſuetudine in locationibus, & conductionibus. Vnde ſi conſuetudo eſt in loco, vt locatio expreſſa, vel indifferens ſit ad tale tempus, hoc non habebit locum in locatione tacita, ex diſpoſitione §. qui impleto, & ſic in hoc non par uirtus taciti, & expreſſi, ut ibi expreſſe Pute. ſentit ad limitationem regulæ.

8 Vnde in facti contingentia, ſi oriatur conuentio inter locatorem, & conductorem, quod eſt inchoatus iam ſecundus annus, & ſic intelligitur facta relocatio ad tantundem, cum conſuetudo loci ſic ſe habeat, facilis erit reſponſio, non poteſt inferri de conſuetudine in locatione expreſſa, & indifferenti ad tacitam, & ſic bonus aduocatus, & Procurator, ut obtineat in renouatione tacita, debet articulari, & deducere in ſpecie, quod in tacitis reconductionibus ita fuit, & eſt obſeruatum.

9 Et ſic corollarie infertur declaratio ad not. per gl. in l. exceptio. C. locat. de qua ſupra de ſubſtantia locationis prima q. 2. vt attendatur conſuetudo in contractu locationis & conductionis, quia hoc verum eſt, tamen conſuetudo reſtringenda eſt ad caſum ſuum, nec de caſu expreſſo poteſt inferri ad tacitum.

10 Secunda colligitur reſolutio ex dictis Rotæ in allegata deciſione, ꝙ in contractu locationis & cõductionis, attendi debet vtilitas, & quam maxime, ne conductor ſit in euidenti damno, attenta tamen natura, & qualitate rei locatæ.

11 Vnde ſi ſumus in prædio urbano, quia in eo de die in diem per ſucceſſiuam habitationem inducitur utilitas aliqua ipſius conductoris, non inducitur ſic de facili tacita relocatio: ſecus eſt in fundo, & prædio ruſtico, quia expectatur curſus anni, & biennii. Vnde uidemus proiici in terram ſimum. lupinos, fabas, ſeminari rapas, & ſimilia, quę pinguē faciunt terram pro annis ſequentibus, debet haberi ratio talium expenſarum, & laborum.

12 Tertia colligitur reſolutio ex dictis Rotæ, quod debet haberi ratio, ſi ille conductor poſt multos labores factos in re conducta fruitus eſt aliquo tempore, uel non, ſi enim ſtatim factis laboribus, & meliorato, & impinguato fundo expelleretur, iniquum ſanè eſſet. Vnde prudenter ibi Rota conſiderauit, quod ille retinuit illud caſale per annos iam quatuor, vnde nõ paruam vtilitatem percipere potuit ex laboribus ſuis.

13 Quod facit contra illos, qui ſub velata ratione, & imaginaria quadam occaſione expellunt colonos in ſtatu fruitionis, & ſtatim eo meliorato. O Bone Deus cum qua conſcientia? eſt enim furtum laborum ipſius miſelli.

14 Quarta eſt conſideratio ex mente eiuſdem Rotę inſpicere tempus, quo impenſi ſunt tales labores, vel ante tacitam inchoatam reconductionem, vel poſt ipſam. Et hoc ſpeciale eſt in Prælato, vt non cenſeatur ratificare locationem ſui autoris, niſi pro eo tantum tempore, quo penſionem recepit, non ultra.

15 In alijs vero ſecus eſt; nam alius ſucceſſor a Prælato recipiendo penſionem ſtatim ſibi præiudicat. Rot. deciſ. 233. in nou. Dec. in l. ſemper, num. 9. ff. de reg. iur. Io. de Amic. conſi. 114. colum. fin. ver. inſuper facit. Alex. late conſi. 117. volum. 5. Mari. Anguiſſol. conſ. 216. nu. 19. Caſtrenſ. conſ. 1. nu. 3. vol. 1. Borgni. deciſ. 44. nu. 81. in fine.

16 Notandum eſt etiam ulterius ad id, quod dictum eſt ex mente Bellamer. quod debet dari ſcientia Prælati, vt inducatur ratificatio de locatione prędeceſſoris, quod talis ſcientia debet per allegantem deduci, & probari ut per Crauet. conſ. 164. num. 4. Immo requiritur ſcientia formata, & diſtincta de omnibus qualitatibus nullitatis iuris, & facti. Iaſ. conſil. 107. colu. fin. lib. 4. Rui. conſi. 48. nu. 12. & 63. nu. 14. & 17. nu. 3. lib. 1. Hier. Gabr. conſ. 36. nu. 60. Pariſ. conſi. 47. nu. 97. conſi. 100. nu. 7. lib. 1. conſ. 12. nu. 72. lib. 2. & requiritur eadem ſollemnitas in ratificatione, quę in prin. Borgni. deciſ. 46. nu. 106. Et ſolent multæ adhiberi cautelæ, ne inferatur præiudicium, & quam maxime ſi recipiatur penſio cum iurium reſeruatione, Ruin. conſi. 65. nu. 4. lib. 1.

17 Similiter ſi receptiones fiant per ſimplicem procuratorem, & generalem, qui non habeat mandatum ad alienandum, vel ſimilia approbandum, nam tale præiudicium inferre non debet, ut per Borgni. in allegata deciſ. 46. nu. 100. Et circa prædicta tetigi ſuperius, par. 2. tit. de rebus eccleſię non alienandis.

18 Bene verum eſt, ꝙ in bonis eccleſię non eſt locus tacitę relocationi, quia ſolennitatem requirunt. Alexa. conſ. 17. nu. 11. lib. 4.

QVAESTIO VI.

PROSEQVENDO perſonas quęro ſi Adminiſtrator Ciuitatis, loci, vel Caſtri locat pro certo tempore bona ſuę communitatis, ſi lapſo tẽpore permittat conductorem in re conducta permanere, an inducatur tacita relocatio, & recõductio. Vide ſuperius q. 5. vbi ex mente. Bar. poſui generalem regulam.

1 Notandum tamen eſt vltra Bar. & alios in d. §. qui impleto, quod ſi adminiſtrator reipublicæ, Sindicus Caſtri, & ſimiles locauerunt bona ſuæ communitatis pro certo tempore, puta pro quinquennio, quod plures caſus in hoc conſiderandi ſunt. Quandoque expirat tempus officialis ante tempus locationis factę per ipſum officialem, & tunc ipſe tenetur quoad communitatem, non tamen amodo tenebitur. Quandoque finitur officium officialis, & locatio tranſit in ſucceſſorem, coram quo expirat prima locatio iam facta per

ante-

anteceſſorem, ſed permittit cõductorem tacite remanere in bonis conductis, & tunc ſucceſſor in officio tenetur pro tempore tacitę reconductionis, & anteceſſor de tempore ſuæ primæ factæ locationis. Quandoque tacita reconductio incipit coram ipſomet primo locatore, & ipſe tenetur, & de hoc eſt glo. in l. prior, §. prædium, ff. de admin. rerum ad Ciuit. pertinent.

2 Ex quo contextu in hac locati & conducti materia colliguntur duo vtilia & ſcitu digna, quod (prout etiam dixi in quæſtione de uſufructu) in libris antiquorum Iuriſconſultorum reperiuntur ut plurimum locationes ad tempus quinquennii.

3 Secundum eſt, quòd in locationibus publicis, quilibet officialis locator ſui temporis periculum præſtaret debet, & ſic erit bona excuſatio, ſi ſucceſſor dicat, non teneor de tacita relocatione facta tempore meo, quia debet attendi principium, quod non fuit tempore meo, ſinguli enim (reſpondet textus) ſui temporis periculum præſtare debent, vnde debebas cautius agere, nec pati refirmari, donec eius conditionem diligenter non inueſtigaueris.

QVAESTIO VII.

1 QVID in priuato adminiſtratore, vt Tutore, Curatore, & ſimilibus? poſui pariter ſuperius q. 5. ex regula Barto. in citato ibidem loco, quod ſic. Vnde ſi Tutor, vel Curator, vel meus ad negocia Procurator locauerit bona ad certum tempus, patiẽdo ipſum permanere in conductione finito tempore primæ locationis inducitur tacita relocatio.

2 Sed non ſeparando materias, poſtquam ſumus in facto Tutoris, conſiderandi ſunt duo caſus principales. Primus eſt in Tutore, Curatore, vel Procuratore locante alii pro certo tempore, & tunc procedit id, quod iam dictum eſt, & poſſent in Tutore, Curatore, & Procuratore accommodari eædem quæſtiones, & reſolutiones, quas ſuperius poſuimus in adminiſtratore Ciuitatis, Caſtri, uel alterius loci.

3 Secũdus caſus principalis eſt. Si tutor aliquis datus ſit ad tempus, an finita tutela proſequendo aliquod negotium dicatur prorogatum officium tutelæ, & videtur que non. Bar. in d. §. qui impleto, nu. 8. per l. 1. verſ. ſi quis finita. ff. de eo, qui ſe pro tutor. & reddit etiam rationem, quia eſt officium iniunctum ex neceſſitate.

4 Vnde in officiis, quæ ex neceſſitate geruntur, non habet locum tacita renouatio, nec hunc caſum de tutore proſequente tutelam poſt tempus, an dicatur tutor, reperire potui deciſum penes Borgni. in ſuo tractatu de tutore. & curatore, & de facili occurrere poteſt, ut aliquis quandoque ſe intromittat finita tutela, dicit tamen textus ibidem ipſum teneri.

QVÆSTIO VIII.

1 QVAERO ulterius ad intelligendum, §. qui impleto, quod in Caſtellano alicuius arcis, Caſtri, vel fortilitii, ſi permaneat finito tempore, an dicatur renouatus?

2 Pro parte affirmatiua facit tex. in d. §. qui impleto.

3 Pro parte negatiua facit, quia tale officium indicitur ex neceſſitate, non ex ſimplici conſenſu, & ſolent adhiberi ſolennitates in electionibus ipſorum.

4 Et hanc opinionem dicit veriorem Bar. in d. §. qui impleto, nu. 8. & ibi Caſtrenſ. in fi. verbis.

QVAESTIO IX.

De Caſtellano.

SED vtilis eſt (ni fallor) indagatio tum ad materiã Caſtellani, de qua in pręſenti agimus, tum etiam ad intelligentiam §. qui impleto, ut in diſcurſu apparebit. 1 Aliquis promiſit cuſtodire arcem vſque ad annum certo ſibi conſtituto ſalario, in fine anni obtulit arcem Domino ſuo, ille recuſauit accipere, poſt annũ ſine dolo Caſtellani caſtrum fuit captum, quia nõ adhibuit bonam diligentiam, & ſic in lata culpa fuit, tenebiturne Caſtellanus?

2 Videbatur quod ſic, per diſpoſitionem §. qui impleto, ubi intelligitur ex perſeuerantia renouatio.

3 Contrarium tenet ibi Bar. in l. ſi mora, per illum textum, nu. 18. & ſequen. ff. ſoluto matrimonio, quem ibi ſequitur Alberic. nu. 16. Salic. nu. 5. Caſtrenſ. nu. 7. Iaſ. nu. 30. Grammat. conſ. criminal. 13. nu. 19. Menoch. præſumpt. 85. nu. 40.

4 Ampliatur hæc concluſio Bar. & ſequaciũ, ut procedat etiam ſi non ſit facta oblatio, quia finito anno non tenetur amplius ad cuſtodiam. Et dato, quod perſeueraret, non intelligitur repetita qualitas cuſtodiæ, & cõſequẽter diligentiæ, uel culpæ, & ita tenet uterque Imo. in d. l. vbi Alex. nu. 17.

5 Ex qua concluſione infertur unum notabile ad intellectũ §. qui impleto, quod qualitas culpæ non intelligitur repetita in tacita renouatione ex perſeuerãtia.

6 Vnde ſi quis ex primo contractu tenebatur de culpa lata, leui, uel leuiſſima, lapſo tempore permanendo non tenebitur amplius de ea culpa.

Pro reſolutione huius concluſionis cõſidero multa, quæ de facili deſeruient ad intellectum §. qui impleto, de quo in præſenti agimus, & ad reſolutionem huius præſentis indagationis.

7 Primum, quòd Caſtellani officiũ, prout & alia officia ſunt in duplici differentia. Quędam ſunt neceſſaria Principe, vel ſuperiore, vel lege cogente, & in iſtis non eſt locus diſpoſitioni §. qui impleto, tanquam actus ſit neceſſarius, non voluntarius. Quędam ſunt officia voluntaria, & in iſtis eſt diſpoſitio §. qui impleto, & idem officium poteſt eſſe quandoq; voluntariũ, quandoque neceſſarium iuxta diuerſitatem factorũ, perſonarum, & locorum; quandoque. n. ſum tutor neceſſarius, quia cogor uti proximior a Iudice miniſtro legis: quandoque voluntarie ſuſcipio uti extraneus nec ad id cogi poſſem. In aliquo loco Caſtellanus extrahitur de buſſula, uel tranſmittitur à Principe pro tali tempore: in aliquibus aliis locis eligũtur per viã conuentionis, & contractus, & ita conſiderat. Iaſ. in allegata l. ſi mora, nu. 30. & ita ſecundum eum reſoluitur propoſita quęſtio.

8 Ex quo corollariè patet diſtinctio ad dictum Bart. in d. §. qui impleto, nu. 8. ubi ponit officium tutelę, & Caſtellani geri ex neceſſitate, quia poteſt quandoque etiam fieri voluntarię, & per uiam contractus, & conuentionis uoluntarię, prout ſuperius uidimus.

9 Secunda eſt conſideratio ex mente Caſtren. & Fulgoſ. ad l. ſi mora, ꝙ perſeuerantia poſt tempus conuentum poteſt dupliciter contingere, quandoque enim quis remanet in fundo poſt tempus, quia intendit uti retentione, vel pro ſalario nõdum habito, uel ratione melioramentorum, vel ſimili de cauſa, & tunc nõ in-

telligitur renouatio, argumẽto l. colonus, & l. cũ fundum, ff. de ui, & vi arma. & dicam ſuo loco in tractatu expenſarum, & melioramentorum. Quandoque non contingit conductorẽ permanere in fundo ex ſimilibus cauſis, & tũc erit locus diſpoſitioni §. qui impleto.

10 In propoſito igitur caſu. Aut Caſtellanus pro anno conuentionis fuit de ſua mercede ſatisfactus, nec fecit aliquid propter quod ſit locus retentioni, & tũc intelligitur preſeuerare, aliàs non.

11 Et ex prædictis infertur intellectus, & limitatio alia ad §. qui impleto, ut non habeat locũ, quando alia coniectura capi poſſet propter quam non permanſerit in fundo conductor ratione tacitæ recõductionis.

12 Dices. Quando ſcietur hoc, cum in animo cõſiſtat? crederem bonum eſſe, ut colonus, uel conductor declaret in iudicio, quòd ipſe intendit in fundo remanere, & hac de cauſa, puta pro expenſis, ſalario non habito, uel ſimilibus.

13 Vidi in facto caſum, ꝙ colonus finito anno ſuæ locationis comparuit in iudicio, proteſtando, quod ipſe intendebat permanere in fundo pro ſuis melioramentis factis, & petiit domino locatori intimare.

14 Tertia eſt Iaſ. conſideratio poſt Bar. ad d. §. qui impleto, col. 1. nu. 4. verſ. ex prædictis infero duo, &c. qđ diſpoſitio §. qui impleto, procedit, quando reconductio, uel relocatio conſiſteret in puris terminis ipſius conſenſus, nec aliquid in facto eſſet præſtandum per locatorẽ, ſecus ſi aliquid in facto extrinſecus prȩſtãdũ eſſet per locatorem, quia tunc non eſt locus tacitæ reconductioni, niſi locator impleuerit pro parte ſua, prȩſtando id, quod debet.

15 Vnde ſi Titius locauit operas ſuas, vt ſtaret in fundo meo ad cuſtodiendum eum cum certa mercede, ſi ipſe finito tempore permaneat in fundo ad cuſtodiã fundi, non videor eum reconduxiſſe, quia ſola patientia non implet contractum ex parte mea, & ego nihil feci, ex quo præſumi debeat, quòd ego eius operas reconducerem. Non igitur locati actione (inquit Bar.) agendum erit, ſed alia actione, puta negociorum geſtorum.

16 Quæ Bart. cõſideratio procedit, & intelligenda eſt reſpectu ſalarii, ſecus reſpectu obligationis ex aliquo facto, ut per Iaſ. in citato loco.

17 Vnde ſi Caſtellanus finito tempore perſeuerauit, fortaſſe non poterit petere ſalarium, tamen ſi erit in aliqua culpa, tenebitur.

18 Hinc etiam dici poſſet in facti contingentia, ego conduxi Ruſticum ad cuſtodiendum ſiluam per annum pro certa mercede conuenta, ſi elapſo anno adhuc maneat in cuſtodia, duo reſultant ex hoc, vel tria. Primum, quòd tenebitur de dolo, culpa, vel aliquo facto. Secundum, ꝙ non competit ſibi actio locati ad mercedem ultra annum. Tertium, quod aget actione negociorum geſtorum.

QVAESTIO III.

De Caſtellano.

1 QVAERO in eadem materia, quid in fideiuſſoribus Caſtellani, an teneantur de geſtis finito primo tempore, puta ſi caſtrum eſt amiſſum, vel quid ſimile? & quæſtio hæc reputatur notabilis, & euenit pluries in facto, vt Veronæ, vt atteſtatur Iacob. de Aret. in l. Lucius, §. Paulus, ff. de admin. tutor. euenit Florentiæ, ut teſtatur Din. ibidem fuit etiam in facto Bononiæ diſputata per D. Pacem D. Rodulphi Pacis, vt teſtatur Fulgoſ. in d. §. qui impleto, col. 2. in princ. nu.
4. & licet de renouatione fideiuſſorum ad materiam §. qui impleto, ſim inferius ſeparatim tractaturus Deo dante, tamen pro reſolutione huius articuli ponam aliquid in præſenti.

2 Pro parte negatiua, quod ſi finito tempore aliquid contingat, quod fideiuſſores Caſtellani non teneãtur, facit textus in l. Lucius, §. Paulus, ff. de adminiſtr. tutor. vbi fideiuſſor tutoris non tenetur ad ea, quȩ tutor geſſit ſponte poſt pubertatem.

3 Secundo pro hac parte facit l. 2. §. penult. & fi. ff. de admin. rerum ad Ciuit. pertinent.

4 Pro contraria parte facit tex. in §. qui impleto, ubi & hypotheca renouatur.

5 Diſtinguebat Din. conſiderando verba conuentionis. Aut Caſtellanus promiſit ſimpliciter cuſtodire, & ſeruare caſtrum, & in hoc dedit fideiuſſores, & termino elapſo non tenentur per iura primo loco adducta. Aut promiſit etiam reſtituere, & tunc tenetur fideiuſſor etiam poſt tempus. Sequitur Bar. in d. §. Paulus. Fulgoſ. in d. §. qui impleto, nu. 4. Angel. in l. ſi vnus §. ſi cum reo, ff. de pact. Butr. in c. 1. colum. penult. de offic. deleg. Bal. in l. acceptam, col. fi. C. de vſur. Alex. in l. ſi mora, nu. 7. ff. ſolut. matrim. Iaſ. in l. 1. col. 2. ſub nu. 17. C. de iudic. ponam latius inferius in materia fideiuſſorum.

QVAESTIO IIII.

De Caſtellano.

1 QVAERO. Caſtellanus poteritne finito tempore diſcedere, nec ulterius expectare ſucceſſorem?

2 Primo uidebatur quod ſic, per l. ſi cum Hermes, C. locati.

Pro contraria parte facit argumentum tex. in l. nã & ſeruus, § vino, ff. de negociis geſtis. Et hæc opinio eſt uerior, & magis ſapit ciuilitatem; nam debet agnoſcere bonam fidem, & non diſcedere præcipiti feſtinatione Bal. in l. ex diui, in fine. C. loc. vbi addit, ꝙ propter caſum tempus prorogatur.

3 Ego vltra Bal. addo (ni fallor) bonum textum in l. meminiſſe, in prin. ff. de offic. proconſul. & le. vbi Bar. dicit eſſe principium optimum, ꝙ officiales tenentur expectare ſucceſſorem. Et pro tempore, quo expectãt, ſunt in eadem priſtina iuriſdictione, & pro eo tẽpore debẽt habere ſalarium, §. illud, auth. de adminiſt. quẽ ſingularem dixit Rom. ſing. 395. l. meminiſſe, & l. diẽ functo, ff. de offic. aſſeſſor. Et deciſio huius decidit quæſtionem de famulo, qui eſt conductus pro certo tempore, ſi enim eſt in finȩ, non debet diſcedere præcipiti feſtinatione, ſed agnoſcere bonam fidem, & dare tempus domino ad ſe prouidendũ, vt remaneant ad inuicem amici, & beneuoli, & econtra idem facere debet dominus licentiando famulum, ne cogatur quãdoq; mendicare ex præcipiti feſtinatione. Facit etiam quia propter bonam fidem, & ex quadam ciuilitate debet dari terminus ad diſgombrandum, & licet dies interpellet, tamen iſte terminus non eſſet denegandus.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO IX.

Ad §.qui impleto, ff. locat.

PROSEQVENDO vlterius materiam l. item quæritur, §.qui impleto, ff.locat. & circa perſonas tam ex parte locatoris, quàm conductoris, quæro vnum. Quid in muliere ſtante ſtatuto, quod mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu proximiorum, decreto iudicis, vel ſimili ſolennitate extrinſeca, ſi locat, vel cõducit ſeruata forma ſtatuti, an inducatur ſuo tempore tacita relocatio, vel reconductio?

1 Pro parte affirmatiua eſt textus in d.§.qui impleto, vbi & hypotheca, & pignora dicuntur, & cenſentur renouata.

2 Pro contraria parte facit, quia iſti actus extrinſeci, & ſolennitates non præſumuntur, niſi aperte celebrẽtur, l.ſciendum, vbi not.ff.de verb.oblig.& dicam latius, inferius ſuo loco.

3 Et hæc eſt verior opinio, quam tenuit Parpal.in l. ſi quis nec cauſam, §.ſi res pignoris, num.2. ff.ſi cert. petat. Anchar. Reg.q.familiar.42.nu.5. par.1. Franc. March.deciſ. Delphinal.539.num.4.& 5.par.1. Mar. Anguiſſol. conſ.71. num.11.cum ſequen. par.1. Borgni.deciſ.44.num.86.vbi ſublimitat, niſi lex diſponeret vlterius tacite ordinando.

Mulier igitur ſi locat, vel conducit ſeruata forma ſtatuti, & ſolennitatibus adhibitis, quæ à ſtatuto requiruntur, non inducetur tacita reconductio, vel relocatio, niſi ſtatutum alterum vlterius diſponat. Non igitur ſe fundent iſti conductores, & coloni mulierum in tacita reconductione, quia non habet locum in caſu iſto.

4 Quem caſum non vidi oppoſitum ab erudito Lambertengo in ſuo tracta.de contract.mulierum, & mihi videtur caſus admodum frequens, cum etiam mulieres ſæpius locent ſua bona tam dotalia, quàm alia, & de contractib. mulierũ adſint per multa loca ſtatuta.

QVAESTIO X.

QVID in minore, & rebus ipſius, an habebit locũ tacita reconductio? & faciunt rationes ſuperius allegatæ in quæſtione de muliere.

1 Veritas eſt, quòd ſic. Odofred.in l.certi iuris, in fin. C.locat. Gherard. Mazzol. conſ.15.nu.23.& 24. Borgni.deciſ.44.nu.86.in fine.

Et videeundem in tractat.de tutor.& curator. ſub numero 157.

QVAESTIO XI.

1 QVID in locantibus operas, vt Medico, Aduocato, Procuratore, & aliis ſimilibus? De Medico poſui loco q. 6. idem de Aduocato, Procuratore, & aliis. Corn. conſ.348.lib.1. Menoc. de præſumpt. lib.3. præſumpt.85.nu.251.

QVÆSTIO XII.

1 QVID in Hebræo conductore? Vtique ſic. colligitur ex Alexand.conſil.1.col.penult.lib.2. Vbi etiam habes vnum aliud, quòd ſi in medio tempore conſtet de contraria voluntate etiam expreſſa, tamen ſi in fine nihil dicat, hoc attenditur, & eſt notabile contra opinionem Alciat. de contraria voluntate, niſi in fine perſiſtat.

QVAESTIO XIII.

VIDIMVS hucuſque in materia tacitæ renouationis circa perſonas tam in locando, quàm in conducendo, deſcendo modo ad aliquos contractus.

Quæro igitur, an diſpoſitio l.item quæritur, §.qui impleto, habeat locum in contractu precarii, & quando iura in terminis loquuntur, vana quodammodo vi

1 detur diſputatio. Concluſio igitur vera eſt, quòd ſic, l. in rebus, §.fin.ff.de precar.& ibi gloſ.& Bartol.tacite ſentiunt allegando l. item quæritur, §. qui impleto, idem tenet Alciat. reg.2. præſump.12.nu.13.

2 Qui textus non eſt ſilentio præterẽundus in hac locati & conducti materia, & quàm maxime in materia renouationis, de qua in præſenti agimus, quod locatio, precarium, & ſimiles contractus cum in eis fit tacita renouatio, iſta tacita renouatio dicitur nouus contractus. Vnde locatio tacite renouata dicitur non eadem locatio cum prima, ſed noua locatio, & ex noua cauſa; ita vt prima per lapſum temporis dicatur ſublata, vt ſentit textus ſuperius allegatus in verbo, rurſus, quod nouam cauſam, & nouum actum importat, l.fideicommiſſa, §.ſi quis decem, & ibi Bart.not.ff. de legat.3. Iaſ.in §.rurſus, num.16. Inſtit. de actio.& hoc idem ſentit ibi Accurſ. in glo.ſuis.

3 Quod fortaſſe facere poteſt ad ſtatutum, vt de quolibet contractu locationis, vel fictus aliquid ſoluatur, quid in renouatione locationis, cum ſit noua locatio, & ſic nouus quidam contractus, & ex noua cauſa?

4 Secundo loco textus ille admodum deſeruit ad cognoſcendum, quomodo cognoſcatur, & quę differẽtia ſit inter prorogare, & renouare, nam prorogatur illud, quod nõdum eſt elapſum: renouatur id, quod iam eſt elapſum, vt optime probat text.in d.l.reb.§.fi.iuncta l.ſequent.& l.4.in princ. vbi Bart. Caſtren.& Alex. ff.de damn.infect. late in materia Tiraquel.de retract. conuent.§.1. glo.7.num.17. poſt eum Anto.Gabr.de dilat.concl.2.ponam (Deo dante) ſeparatim ſuo loco.

QVAESTIO XIV.

PROSEQVENDO materiam contractuum circa materiam §. qui impleto, quæro, an eius diſpoſitio vendicet ſibi locum in quaſi contractu tutelæ, & curæ, poſui ſuperius q.7. vbi videre placeat.

QVAESTIO XV.

QVID in contractu depoſiti? an in eo procedat diſpoſitio §. qui impleto, vt lapſo termino cenſeatur renouatum?

1 Videbatur dicendum, quòd non, quia talis contractus non perficitur ſimplici, & puro conſenſu prout locatio & conductio, ſed requiritur extrinſecus aliquid, quia re contrahitur, §.præterea. Inſtitut. quibus mod. re contrahitur obligatio, l.1.ff.depoſiti.

2 Contrarium conſuluit Raph. Comenſ.conſ.8.in fine, quem ſimpliciter ſecutus eſt Alciat. regul. 2. præſumpt.17.nu.3. Si igitur eſt factum depoſitum penes aliquem

aliquem de aliqua re, uel quantitate pro certo tẽpore, puta pro ſex menſibus, ſi elapſis ſex menſibus adhuc depoſitarius retineat rem penes eum depoſitam, nec reſtituat, vel ab eo repetatur, cenſetur renouatum depoſitum, prout & in precario ſuperius dictum eſt.

QVAESTIO XVI.

QVAERO, quid in contractu emphyteutico? proceditne in eo diſpoſitio, §. qui impleto, & vtilis, & frequens eſt hæc indagatio, cum contractus emphyteuticus ad modũ frequenter fiat, præſertim in bonis eccleſiaſticis, & multi recipiunt pro annis ſexaginta, quibus elapſis durum eſt recedere vel ratione vtilitatis, cum iam bene per ſe, & authore fuerit fundus emphyteuticus melioratus, & ad bonam culturam, & meliorem fructuum culturam fuerit redactus, vel ratione alicuius damni, vel incommodi, cum fortaſſe receperit fundum in emphyteuſim pro vicinitate aliorum ſuorum bonorum, & paſculi, ne quotidie pro ſuis armentis, & pecudibus pœnas ex damnis inferre cogatur, & ob id quilibet pro aliquo ſuo intereſſe affectat renouationem, & vidimus ſuperius ad materiam l. ne cui, C. locat. in materia de libertate locandi, an dominus expreſsè quodammodo cogi poſſit ad renouandum loquendo de expreſſa, & ſpecifica renouatione, clare, & expreſſe petita. Videamus modo in hoc frequenti contractu emphyteutico, an in hoc aſſimiliter contractui locationis & conductionis, prout in multis deduximus aſſimilari in hoc opere, prout de eo loquendo occurrit, & quam maxime in titu. de iure emphyteutico.

1 Pro parte igitur affirmatiua facit ratio, quod bonum eſt argumentum de locatione ad emphyteuſim, §. adeo, Inſtit. locat. ſi igitur diſpoſitio §. qui impleto, procedit prout clarum eſt in contractu locationis & conductionis, poterit etiam extendi, & verificari in contractu emphyteutico, vt in eo lapſu temporis primæ conuentionis intelligatur tacite facta renouatio.

2 Et hãc opinionem ex hac propoſita ratione tenuit Roma. in facti contingentia, conſ. 103. col. 2. vbi expreſſe ampliat tex. in §. qui impleto, vt procedat verificetur, & locum habeat in contractu emphyteutico, & hanc eandem opinionem tenuit Alciat. in allegata præſumpt. 17. ea ratione, quia ratio d. §. fin. æqualiter militat in contractu emphyteutico, prout militat, & habet locũ in contractu locationis, & conductionis.

3 Pro contraria verò opinione facit, quia in contractu emphyteutico agitur de maiori præiudicio, quam in ſimplici contractu locationis & conductionis, cum ex eo transferatur dominium vtile, vt ſuperius dictum eſt. Vnde bona illatio non videtur, eſt diſpoſitum in ſimplici contractu locationis, & conductionis, ergo & in emphyteuſi.

4 Secundo loco pro hac opinione facere videtur hęc ratio, quod in cõtractu emphyteutico requiritur ſcriptum glo. in l. 1. in verbo alienationis, C. de iure emphyteut. & hæc eſt communis opinio, vt ibi per Salic. nu. 5. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 4. Eman. Soarez in ſuo Theſaur. littera E. nu. 124.

5 Et hanc ſecundam opinionem tenuit Bald. in d. §. qui impleto, Alex. conſ. 76. vol. 5. & conſ. 17. colum. 3. volum. 4. Bal. in l. 1. q. 11. C. quando non petent. part. Afflict. deciſ. 365. num. 5. Soci. conſ. 167. par. 2. commendat Alex. ad Bart. in §. ſcire, authent. de non alienando. Goza. conſ. 94. nu. 52.

6 Et hæc ſecunda opinio uidetur a Doctoribus magis approbata, quam etiam tenuit Bal. in l. 1. q. 11. C. quand. non petent. par. Alex. conſ. 17. nu. 12 lib. 4. Iaſ. in l. 1. col. 15. uerſ. item per prędicta, C. de iure emphyteut. Ruin. conſ. 61. nu. 7. lib. 1. Dec. conſ. 328. num. 1. niſi decurſum ſit longiſſimum tempus, ut ſentiunt citati Doctores. Borgn. deciſ. 44. nu. 82.

7 Dices cum Alciat. in allegata præſumpt. 17. quòd ſi hæc opinio uera eſſet, nunquam procederet argumentum de locatione ad emphyteuſim, ex §. adeo. Inſtit. locati.

8 Poſſet fortaſſe dici, & reſponderi, quòd procedit argumentum de locatione ſimplici ad emphyteuſim, niſi detur repugnantia in ſubſtantialibus contractus emphyteuſis, puta in renouatione tacita ex diſpoſitione §. qui impleto, non ualet argumentum de locatione ad emphyteuſim, quia repugnat ſcriptura, quæ in contractu emphyteutico requiritur, ut dictum eſt, & ubi requiritur ſcriptura, eſt locus renouationi, ex §. qui impleto, ut inferius ſuo loco dicam; præterea repugnat maius præiudicium.

9 Dices, uidens dominus directus ſuum pręiudicium cur finito tempore proteſtatus non eſt, prout facit cum recipit canonem ex incurſa, & poſt incurſam caducitatem, de qua uidimus ſuperius de iure emphyteutico. Et ſic corollarie habemus de locatione ad emphyteuſim.

QVÆSTIO XVII.

1 QVID in feudo? Vtique non, quia ſcripturam requirit. Crau. conſ. 87. nu. 3.

QVAESTIO XVIII.

QVAERO an diſpoſitio §. qui impleto, procedat in contractu ſocietatis?

1 Pro parte negatiua facit argumentum a ceſſante ratione, quod ideo cenſetur conductor recõduxiſſe propterea, quod non poſſet licite aliter rem retinere ad excludendum delictum, l. merito, ff. pro ſoc. & iſta uidetur ratio §. qui impleto, ut ibi per Bartol. & late Alex. conſ. 1. col. pen. uol. 2. quæ ratio ceſſat in ſocio habitante rem communem, quia licite habitare potuit, l. duo fratres, ff. de acq. hæred. poſui ſuperius par. 2. de re communi.

2 Et hanc opinionem tenuit Soc. in l. ſerui electione §. 1. ff. de legat. 1. vbi per hoc cogitandum relinquit commendat, & reputat dictum ſingulare Rip. in l. quominus, col. penult. num. 141. ff. de flumin.

3 Ex qua opinione hoc unum colligimus utile in hac locati & conducti materia, quòd ratio reconductionis eſt ad excludendum delictum, & actum illicitum, hoc igitur ceſſante, non habebit locum diſpoſitio §. qui impleto.

4 Contrarium tamen deduci poſſet per argumẽtum ab identitate rationis, cum ratio §. qui impleto, quæ eſt, quòd uterque cenſetur approbare eandem uoluntatem in hoc tacito contractu, quam priori tempore in expreſſo approbauerunt.

5 Et hanc opinionem tenuit Petr. de Vbal. in tract. de duobus fratribus, par. 1. q. 10. commendat Alciat.

reg. 1.

reg.1.præſumpt.17.num.4. in fine. Ronchegall. de duobus reis l.9.in princ.num.127.

6 Ex qua opinione, quæ uerior uidetur, colligitur illud unum, quod ſocius non ſolum poteſt habitare rem communem ratione partis propter indiuiduitatem actus habitandi, ut uidimus ſuperius de locatione rei communis, ſed etiam inducta cenſetur tacita reconductio, ex diſpoſitione §.qui impleto.

7 Secundum colligitur utile in hac locati & conducti materia, ex hac opinione eſt alia ratio d. §. qui impleto, quæ eſt unitas, conſenſus, & tacitæ perſeueratę uoluntatis naſcentis ab expreſſo priori conſenſu.

8 Priuilegiatus igitur ſocius eſt ex iam dictis, qui ſine aliqua impenſa habitat domum communem ratione ſuæ partis, non ſoluit penſionem, ex quo vtitur ad vſum deſtinatum, & habet locum tacita reconductio.

9 Limita, niſi contractus ſocietatis eſſet in caſu, in quo ſcriptura requireretur, prout in caſu. Crot.conſ. 15.nu.18.& Menoch.conſ.121.nu.81.& 102.* limit. 2.ut intelligatur renouatio in ſocietate beſtiarũ poſt tempus, ſecus in ſocietate pecuniæ, quia ratione periculi non præſumitur renouatio. Colligo, & Petr.de Vbal. par.3.q.5.par.5.quæſt.36.ſimul.iunc.& in trac. de duob.fratr.

Et in contractu ſocietatis regula eſt recepta, & approbata, ſocietatem non præſumi renouatam, & alleganti renouationem incumbit onus probandi, ita reſponderent Caſtrenſ.conſ.73. col.1.lib.1. Corn.conſ. 54.col.2.ver.ſatis,li.2. Menoc.conſ.121.nu.70.lib.1. Et eſt manifeſta ratio, quia renouatio dicitur quid facti, ob id non præſumitur, l.in bello, §.facti, ff.de captiu. Ad quam late Alciat.in tract.præſumpt.in prælud.par.3.nu.5. Et paradox.Iur.Ciuil.c.2.Stepha.Forcatul. Neciomant. Iur. Ciuil. dialog.73. Alphan.report.719. Menoch de præſump.lib.6.præſump.15.

Renouatio autem ſocietatis probatur facta, & manifeſtis uerbis, iuxta l.4.cum ſeq.ff.pro ſoc.tradit Soc. ſen.conſ.87.nu.11.in fin.lib.1. Et tacite quando coniecturis, l.plane, ff.pro ſoc.

Prima coniectura eſt renouatæ ſocietatis, quando finita ipſa prima, illud totum capitale, quod ſortem appellat, relinquitur in ipſa negociatione conſiderando in hoc aliquos caſus principales.

Primus caſus eſt, ſi capitale fuit relictum apud ſocium qui conſueuit communi nomine negotiari, nempe in ſcribendo rationes, ut communes prout antea, nihil immutando in prima ſocietatis forma, hoc caſu præſumitur renouata ſocietas, cum non detur difformitas inter primam, & ſecundam, id authoritatibus multorum tradit Menoch. conſ.121. nu.73. uerſ. primus caſus, lib.2.

Et caſus iſte multo magis procedit quando non ſolus antiquus negotiandi modus, antiquaque forma ſeruatur, ſed lucrum in communi ponitur Abb. conſil.87.lib.2.

Secundus caſus principalis eſt, quando apud ſociũ dimiſſum eſt capitale antiquum, facto ſcilicet calculo ſocietatis finitæ, & non conſtat eſſe mutatam, uel formam, uel modum negociationis, puta quia ſocius, qui negociatur erat ſolitus negociari nomine proprio, in ſcribendo ſuo proprio nomine libros rationum, dando litteras de negociis nomine proprio, ſed tamen tacite communi nomine negotiabatur, quia communicabat litteram cum altero ſocio. In hoc caſu duæ fuerunt contrariæ ſententiæ, prima fuit, quod intelligatur renouata, & ad tantundem temporis arbitrio boni uiri, conſideratis circumſtantiis ſi expediebat ſocietati, pro tanto tempore eſſe renouatam, ita per hũc tex.§.qui impleto, concludit Petr.de Vbal.in tract.ſocieta.par.5.nu.39. Alex.conſ.136.nu.4.lib.5. Socin. conſ.87.num.12.verſ.concluditur ergo, lib.1. Clarius Pariſ.conſ.82.nu.36.lib.1.

Et ſic ſecundum hanc opinionem diſpoſitio §. qui impleto, procedit in contractu ſocietatis, circa ſimplicem renouationem in ſe, ſed circa tempus modificatur arbitrio boni viri, ſcilicet, quantum expediret ſocietati.

Altera fuit opinio negatiua, ſcilicet, quod non intelligatur renouata ſocietas, & hanc tenuit Caſtrenſ. conſ.415.in 2.dubio lib.1.qui loquitur in caſu quando finito primo tempore ſocietatis, nec capitalis, nec lucri facta eſt diuiſio, ſed totum apud antiquum ſocium dimiſſum fuit, ſequitur Crott.conſ.15.nu.15. Menoc. d.conſ.121.nu.82.uerſ.altera fuit opinio.

Et ibi dicit num.88.ad intellectum §.qui impleto, quod ſi in conductore non induceretur tacita reconductio, induceretur delictum, ſecus in ſocietate, in qua ceſſat iſta præſumptio delicti.

Et ultra Menoch. plenè profitentem addo Tiber. Decian.reſponſ.60 num.37.lib.2.facit, quia dimiſſio capitalis eſt actus quidam non facti, ſicque non mere poſitiuus, & eo non facto, non poteſt induci renouatio ſocietatis, nam cum ſit ſilentium quoddam, non poteſt interpretari certo modo, non poteſt eſſe dimiſſa pecunia, ut renouaretur ſocietas, & ut cuſtodiretur, & eſt differentia, inter factum, & non factum, videturque probari iſta opinio, in l. ſocium, qui cum eo, in princ. ff.pro ſoc. ubi dicitur, ſocium retinentem pecuniam alterius ſocii, non acquirere aliquid communi nomine, & ſic nomine ſocii, ſed ſolum tenetur ſocio ad uſuras.

Prima tamen opinio affirmatiua uerior uidetur, & ** magis communis. Ioſeph. de Ludouic. concl.53.col. 59.uerſic.uerior tamen, fol.133.uerſa pagina. Vnde alleganti non eſſe factam renouationem, incumbit onus probandi, cum habeat præſumptionem contra ſe: Piernicol. Mozz.in tit.de ſociet. fol.123.

Tertius caſus principalis eſt in hærede unius conſocii, iam mortui, nam dimittendo capitale penes cõſocium authoris ſui defuncti, forma primeuæ ſocietatis, & conditionibus nullatenus alteratis, ſocietatem continuare uidetur. Pariſ.conſ.82.nu.36.& 37.lib.1. qui loquitur in hærede ſtipulato. Menoc.d.conſ.121. num. 88. & præſumitur potius uoluntatis continuatio, quam mutatio, l.nam ad ea, ff.de cond.& demõſt.

Quartus caſus principalis eſt, quando finito tempore primæ ſocietatis, & redditis hinc inde rationibus, remanet capitale apud antiquum ſocium, ſed mutatur forma, & modus primæ ſocietatis, quia inſcribitur liber nomine proprio ſocii, retinentis capitale, cũ prius nomine communi, uel quid ſimile ſit, in quo conſtat, mutatam in aliquo formam primę ſocietatis, hoc caſu non præſumitur renouata ſocietas, ſic in ſe ſola, nec ſufficiens eſt ad renouationem ſocietatis, aliis non concurrentibus, ut poſt alios, Menoch. in allegato conſ. 191. num.91.

Quintus caſus principalis eſt, quando finito tempore primæ ſocietatis, & rationibus redditis, paulò

poſt

poſt reponunt capitale in communi, ſine mutatione formæ primæ ſocietatis, hoc caſu præſumitur renouata ſocietas. Caſtr.conſ.73.col.1.lib.2. Anchar.conſil.302. num.2.

Addo Alex.conſ.132.num.2.lib.1. Riminald.ſen. conſ.201.num.5.& 7.lib.2.

Multæ autem vlterius ſunt coniecturæ renouatæ ſocietatis, vel non. Prima, quando damna, & lucra cõmunicantur. Petr.de Vbal. de duob.fratr.par.3. q.2. num.36.pulchre Soc.ſen.conſ.192.col.3.verſ.confirmatur,lib.2. Limita niſi ſocius negociator alteri conſignaſſet partem præteritæ ſocietatis, vt ſuo nomine exigeret, Menoch.d.conſ.num.105.

Secunda coniectura, ſcilicet, quod non intelligatur renouata ſocietas, ſi extat conſuetudo, quod ſocietas non intelligatur renouata, niſi expreſſe dicatur, nam contrahentes videntur ſe conformare cum conſuetudine loci, vnde non pręſumitur renouata, niſi expreſſe dicatur. Soci.ſen.conſ.160. nu.8.162.nu.11.vol.2. Vnde practicando articulandum, & probandum eſt, quod tacentibus, & nihil dicentibus ſociis, conſuetudo induxerit, vt cenſeatur renouata ſocietas, niſi appareat de diſſenſu expreſſo, vt poſt alios tradit Meno. in allegato conſ.107. Hinc dicebat Bald.in l.1.q.2.C. pro ſoc. ſocietatem præſumi contractam iuxta conſuetudinem loci.comprobat, & ſequitur Pariſ. conſil. 90.num.45.lib.1. & fundat ſe Bald.in citato loco, in textu loquente in materia locati & conducti, in l. licet, C. locat. de qua ſuo loco dixi.

Et aduerte, quia Bal. ſe reſtringit in conſuetudine licita, & qua peccatum non inducatur.

Tertia coniectura eſt renouatę ſocietatis, quãdo ſocii poſt bonorum diuiſionem adhuc illa communiter poſſident. Roma.conſ.418. Crauet.conſ.74.num.13.

Quarta coniectura renouatę ſocietatis eſt, ſi ſocius habitaret, prout prius communem apothecam Caſtrenſ.conſil.350.col.1.lib.1. Roma.conſ.168.in fine, Riminal.ſen.conſ.175.num.2.lib.1. Socin.ſen.conſil. 160.col.3.lib.2.

Quæ non eſt per ſe ſola ſufficiens, ſed in dubio mouere debet animum Iudicis ad credendum, ſocietatem eſſe renouatam. Menoch.d.loco, nu.103.

Quinta coniectura, cum ſocius finito primo tempore ſocietatis, incępit ſcribere ſocium, non vti ſocium, ſed vti venditorem, & ſic difformiter a primo illo tempore durantis ſocietatis. Alexan. conſil.132. num.10.lib.1.

Sexta coniectura eſt, cum ſunt diuerſę coniecturę, vna pro actore, alia pro reo, præualet coniectura pro reo. Crauett.conſ.8.num.9.

Septima præſumptio diſſolutę ſocietatis quando alter ex ſociis finito tempore, non petit reddi rationẽ, prout antea fecit. Menoch. in citato loco, nu.97.verſ. 6.& accedit, & nu.98.poſt Caſtrenſ.per eum allegatũ.

Octaua præſumptio eſt, ſatis potens, & iuridica, qđ non dicatur continuata, quando ab altero ex ſociis erat quid impleudum, & non impleuit, ſicut dicitur de illo, qui aſſerit renouatam locationem debet prius oſtendere impleuiſſe pro parte ſua, vt dicam in tit.de renouat.locatio. in ſuis declarationibus.

Nona præſumptio eſt, quod non dicatur renouata ſocietas, vbi aliquid vltra patientiã requiritur. prout, ſi in contractu requireretur ſcriptura, vel in contractu minoris decretum iudicis, vel in contractu mulieris præſentia conſanguineorum, Menoch. dicto conſil.110. Crott.conſ.15.num.15. dicam latius in titul.renouationis.

Decima coniectura eſt, ſi duo fratres ſimul exercent mercaturam, & vno eorum mortuo, alter continuat ſuperſtitis fratris indiuiſam cum hęredib. hęreditatẽ poſſidentibus, videtur frater continuare, ſicut faciebat viuente fratre, Bal.in l.ſi patruus, col.3. C.comm. vtriuſq; iudic. in Authent. ex teſtamento, circa fin. C.de collatio. Petr.de Vbal. de duob.fratr.par.3. q.3. Io.Lup.in rub.de donatio.§.62.ſub nu.28.

QVAESTIO XIX.

QVID in liga facta inter duas Ciuitates, puta duæ Ciuitates fecerunt ligam ad inuicem duraturam per quinquennium, quo elapſo adhuc præſtant ad inuicem mutuos fauores, cenſetur ne ex hoc tacite renouata liga?

1 Pro partę affirmatiua facit diſpoſitio §. qui impleto.

2 Pro contraria parte facit textus in argumentum, in l.ſi cum Hermes, C.locat.

3 Secundo pro hac parte facit textus in titu. de pace Conſtantię in verbo, item ſi ſocietatem, in uſibus feudorum, vbi debet expreſſe renouari.

4 Et hanc opinionẽ dixit veriorem ibi Bal. & Alex. ad Bar.in d.§.qui impleto, littera F.circa medium.

Liga igitur debet expreſſe renouari, nec operatur in ea tacitus conſenſus.

QVAESTIO XX.

1 PONIT Alexan.conſil.1.col.pen.in 2.dub.vol.2.de quadam conuentione facta coram iudice pro certo tempore de vſuris exercendis, an ſi perſeuerent finito tempore, dicatur renouatum, ex diſpoſitione §. qui impleto. Ex quo illud vnum colliges, de quo ſuperius diximus, vt vbi includeretur delictum, non eſt locus renouationi, §.qui impleto, ff. locat.

QVAESTIO XXI.

QVID in emptione fructuum, erit ne locus diſpoſitioni, §. qui impleto?

1 Primo videbatur dicendum, quod ſic, quia locatio & venditio fructuum æquiparantur, l.in venditione, §.1.ff.de bon.auctorit.iudic.poſſiden.

2 Sicut igitur procedit, & habet locum in venditione, procedet etiam in venditione fructuum.

3 Pro contraria parte facit, quia non eſt recedendum a verbis dicti, §.vbi poſt gloſ. hoc aperte ſentit *Bal.* in ſuis reportatis, & hanc ſecundam opinionem confirmat, & tenet Alex.conſ.76.nu.2.vol.5.conſ.17.nu.12. vol.4. Bero.conſ.153.num.28.vol.1.

4 Ex quo illud vtile colligitur in hac locati & conducti materia ad intellectum huius celebris §. qui impleto, quod non debemus recedere a verbis illius, §. etiam in ſimilibus, & æquiparatis, & ſic innuitur, quod diſpoſitio §. qui impleto, ſit ſtricte ad corticem intelligenda.

5 Ex quibus etiam corollarie habetur limitatio ad l. in venditione, §.1.ff.de bon.auctorit.iudic.poſſid. vt ęquiparatio ibidem poſita de locatione ſimplici, cum

ven-

venditione fructuum non vendicet ſibi locum in tacita renouatione ad materiam §. qui impleto, ff. loc.

QVÆSTIO XXII.

VIDIMVS, circa vtilem materiam, l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. de perſonis, tam actiue, quàm paſſiue, tam ex parte locatoris, quàm ex parte conductoris, in quibus, & per quos inducatur reconductio, vel tacita relocatio, & procedat diſpoſitio §. qui impleto. Vidimus ſecundo loco de contractibus, ad quos extendat vires ſuas tacita renouatio, & diſpoſitio illius §. placeat, modo aliquantulum videamus, quæ res, qualitates, conuentiones, & circunſtantiæ in prima locatione expreſſæ cenſeantur in tacita renouatæ.

1 Quęro igitur, an obligatio pignorum remaneat in renouatione locationis, & in hoc textus clarus, in d. §. qui impleto, ibi, ſed etiam pignorum videatur durare obligatio. Bald. in l. legem, C. locat. Barbac. conſil. 14. col. 7. verſ. cum ergo, lib. 3. Bertach. de gabell. par. 2. nu. 15. Corn. conſ. 348. col. 2. lib. 1. Bero. q. 284. nu. 14. Ruin conſ. 78. nu. 4. lib. 1. Gomeſ. cap. 3. to. n. 2. Magon. Rot. Rimi. conſ. 283. nu. 20.

2 Declaratur hęc concluſio, ex mente eiuſdem l. vt hoc intelligatur verum, & procedat de obligatione pignorum ipſiuſmet conductoris, ſecus ſi tertius obligaſſet pignora ad fauorem conductoris; licet enim conductor in conductione remaneat ſciente, & patiẽte illo tertio, qui pignora in prima conductione obligauit, non dicitur ex hoc renouata obligatio pignorum in pręiudicium illius tertii, & hoc dicit expreſſe textus in d. §. qui impleto, ibi. ſi non alius pro eo, &c. & rationem reddit ibi Bar. col. 2. nu. 3. quia ſi locator ſcit, & patitur, facit id, ad quod tenetur ex parte ſua patiendo frui, & (quod plus eſt) rem ſuam, & ſic cadit conſenſus in ſubiectum bene applicatum, ex parte conductoris præſumitur animus reconducendi, alias delinqueret, l. merito, ff. pro ſoc. & dixi alias ſuperius ad aliud propoſitum. Subdeclaratur hæc concluſio quoad iſtum tertium, duobus modis.

3 Primo, niſi de nouo conſenſerit, & hoc expreſſe, nõ tacite. Vnde dum textus ibi dicit, nouus conſenſus, exponit ibi, & ſupplet Caſtrenſ. ſ. expreſſus, nec ſufficit tacitus. Bene verum eſt, quòd ſi iſte tertius conſentiat expreſſe, vt locatio duret, licet de obligatione pignorum nihil expreſſe dictum ſit, tamen obligata cenſentur, argumento l. cum maritus, §. Titius, ff. de pact. dotalibus, no. per gloſſ. in l. dotem, ff. de iur. dot.

4 Secundo ſubdeclaratur hęc concluſio quoad iſtum tertium, niſi deuentum ſit ad aliquem actum facti vltra ſimplicem ſcientiam, & patientiam. Vnde ſi conductor, qui finito tempore in conductione remanſit, ſciente, & patiente illo tertio tradiderit actualiter illamet pignora, cenſetur ille tertius ex hoc de nouo conſentire ex eadem ratione, de qua in locatore dictum eſt ſupra, quia patitur circa rem ſuam.

5 Et ſic tacitus conſenſus tertii circa ſubiectũ ſibi nõ proportionatũ nihil operatur: multi tamen, qui ſubtilizare profitentur, contrariũ minus bene dixiſſent, puta ſi iſte tertius, cuius ſunt pignora iam obligata, ſcit, videt, & patitur videndo conductorem perſeuerare, nec aliquid dicit, nõne ſibi præiudicare videtur? certe non per ſimplicem patientiam, vt dictum eſt.

6 Finito igitur primo tempore primę conductionis, locator, qui vult viuere caute, & ſibi conſulere cum conductore, dicat ei, cures conſentire Titium, cuius ſunt pignora, vel alloquatur, & interpellet Titium de nouo conſenſu, & conſtet.

7 Sed quid dicemus in prorogatione locationis? puta locaui Sempronio rem aliquam pro biennio, puta ante lapſum biennii prorogamus de cõſenſu locationem ad aliud biennium, intelligetur ne iſta prorogatio in præiudicium tertii, qui obligauit, & pignorauit ſua bona ad fauorem conductoris, & vtique non. Canoniſtæ, in c. pręterea, de appella. Imol. in l. 1. §. & poſt operis, col. 2. verſ. extra glo. ff. de nou. oper. nunc. Dec. conſ. 93. num. 2. & 3. Fel. in c. 1. col. 3. verſ. & tenendo hanc partem, de iureiur. Barbac. conſ. 31. col. fi. vol. 1. Bald. in l. ſi cum Hermes, in princ. C. locat. Rebuff. in concordant. in tit. de prorogat. verſ. fallit ſecundo, latè Ant. Gab. de dilat. concl. 2. num. 24.

8 Et ex hac aliquando conſiderari poſſet, ſi cõductor promiſit in prima conductione ſoluere partem penſionis, puta Kal. Martii, prout apud antiquos vſu receptum erat, vt ſuperius diximus, quod ſi locator prorogat terminum ſolutionis ad menſem, fortaſſe, vel vltra, quid de tertio, cuius pignora ſunt obligata, nec ad hanc prorogationem fuit vocatus?

9 Quid ſi conductor in tempore, quo ceſſit, & venit dies penſionis ſoluendæ, erat ſoluendo, & facilis exactionis, ita, vt ſi locator eum interpellaſſet, bene ſoluiſſet, modo tacite patitur locator labi terminum ſolutionis, & aliquot fortaſſe menſes poſt mutat fortunam conductor in deterius, prout multi fecerunt in anno 1586 dicit locator ex ſe, non curo de hoc, quia habeo obligata bona tertii, puta Titii.

QVAESTIO XXIII.

VTILIS, & quotidiana eſt quæſtio, quid in fideiuſſore, an remaneat obligatus in renouatione locationis? hanc quæſtionem non vidi poſitam a Marſilio in ſuo libello de fideiuſſoribus, & tetigi ſuperius in hac eadem materia, quæſtio. de Caſtellano ponam etiam de fideiuſſoribus ſuo loco.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia obligatio fideiuſſoris eſt acceſſoria ad principalem obligationem, §. fideiuſſores. Inſtit. de fideiuſſoribus. Acceſſorium autẽ ſequitur naturam ſuæ principalis obligationis. regu. acceſſorium, lib. 6. ſi igitur principalis obligatio renouatur, merito & fideiuſſoria eidem acceſſoria.

2 Secundo pro hac parte facere videtur textus in allegata l. ſed, & ſi manente, ff. de precar. l. ſi vnus, §. 1. ff. de pact. l. ſi cum dies, in princ. ff. de arbitris, in quibus iuribus caueri videtur, quod per nouationem non ſit liberatus fideiuſſor.

3 Pro contraria verò parte facit textus, in d. §. qui impleto, id, quod ſuperius diximus in proxima quæſtione, ſi tertius, prout eſt fideiuſſor obligauit, & pignorauit ſua bona.

4 Et hanc ſecundam opinionem vti veriorem tenuerunt ſcribentes in hoc §. qui impleto, vbi Bart. col. 2. nu. 3. Fulgoſ. nu. 4. Caſtrenſ. nu. 3. Bart. in l. Lucius, §. Paulus, ff. de adminiſtr. tuto. Alex. in l. ſi mora, nu. 17. ff. ſol. matri. in l. 4. nu. 10. ff. de damn. infect. Iaſ. in l. 1. col. pen. ſub nu. 17. C. de iudic. Decia. conſ. 72. nu. 12. vol. 2. Rot. deciſ. 859. in antiq. Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. gl. 7.

§.1.gl.7.nu.32.Car.Flor.conſ.49.Fel.in c.2.de treg. & pac.Benedict.in c.Rainutius,in verb.ecetera,nu.19. de teſtamentis. Alex.conſ.16.nu.8.vol.4. Sebaſt.Medic.de regul.iur.par.1.reg.2.nu.61.reg.4.nu.38.& iterum nu.62.Franc.Marc.deciſ.Delphinal.519.num.6. par.1.Borgn.deciſ.44.nu.82. Meno.conſ.120.nu.28.

5 Vnum non omittam ponere aliquando conſiderādum,quod poſui ſuperius in queſt.de Caſtellano,quod ſi quis fideiuſſit pro Caſtellano non ſimpliciter, ſed quod reſtituat arcem, vel caſtrū finito tempore,quod tenetur cū effectu vt caſtrum reſtituatur per hoc verbum in conuentione appoſitum. Quid ſi in locatione prædij apponatur quod reſtituat, tenebiturne fideiuſſor,donec reſtitutio non ſortiatur effectum ſuum?

6 Et illæ limitationes poſitæ in præcedenti queſtione accommodari poſſunt ad præſentem de fideiuſſore. Ampliatur ſecundo hæc concluſio in refirma officialis; ſi enim Poteſtas refirmetur, fideiuſſor non tenebitur. Bal.in l.ſi cum Hermes,in princ. Angel.in l. legem, C.eodem. Marſil.de fideiuſſor.nu.94.

7 Prædicta fortaſſe deſeruire poſſent in materia famulorum,qui in multis locis præſtant fideiuſſores.

QVÆSTIO XXIIII.

SED quid in iuramento, erit ne tacite repetitum in tacita renouatione, §. qui impleto?

1 Videbatur quod ſic, cum iuramentum aſſumat naturam actus, ſuper quo interponitur. Dixi ad regulam, cum quid, par.4. limit.8.

2 Secundo pro hac parte facit tex.in d.§. qui impleto, vbi obligatio pignorum durat.

3 Pro cōtraria parte facit id,quod ſuperius diximus de fideiuſſore, qui non intelligitur renouatus, quia eius obligatio requirit formalitatem verborum.

4 Et hęc opinio verior videtur; ſi enim renouata nō videtur fideiuſſoria obligatio, cum in ea verba tantū requirantur, multo minus renouatum cenſebitur iuramentum, in quo nedum verba ſimpliciter concurrunt, ſed & tactus ſcripturarum, & ſic factum extrinſecum, & in ſpecie hanc opinionem tenuit in propoſito caſu. Bero.q.familiar.100.

Addo Dec.in c.de cauſis,col.3.de offi.delegat.verſ. ſed aduertendum eſt.Bal.conſ.436.vol.1.Iaſ.in l.lect. colu.2.verſ.7.principaliter,ff.ſi cert.petat.& ibi Dec. nu.14.verſ.circa ſecundam queſtionem.Card.in Clement.1.§.nos itaque,q.5. de iureiur. Marſil.ſing.300. Socin. conſ. 99. col. 1. verſ.ſuccedit aliud diſcutiendum, vol.3. Cotta in memorabil.in verbo, iuramentum interpoſitum. Grat.conſ.15.nu.19.vol.1. Et hęc eſt communis opinio. Rui. conſ.61. nu.37.& 39. volum.5.Hiero.Mago.Rot.Luca.47. Seraph.de iuram. priuil.22.num.78. Dida.ad c.quamuis,par.1.in princ. nu.6.de pact.in 6. Ad contraria patebit reſponſio inferius in aliis quæſtionibus.

Vnde fac concluſionem, quando vltra ſimplicem patientiam aliud extrinſecus requiritur,non eſt locus, §.qui impleto,vbi Bar.num.4.& 7.in fin.& ibi ſequitur Caſtrenſ.Roma.conſ.103.nu.5. Ruin.conſ.167. num.22.lib.1.Afflict.deciſ.365.num.10.Boer.q.284. num.14. Crauet.de antiqu.temporum, part.5.principal.num.17.

Hinc in locatione bonorum Eccleſiaſticorum non eſt locus,§.qui impleto,ex quo ſolennitatem requirit, Alexan.conſ.17.num.11.lib.4. commendat Menoch. conſ.121.nu.101.lib.2.237.num.36.lib.3.

QVÆSTIO XXV.

QVID in ſtipulatione? hæc quæſtio prout multæ aliæ ſequentes ſimiles ambulant vti quædam acceſſiones ad contractum principalem pari paſſu, & ob id omittam rationes hinc inde, cum omnes deſeruiant omnibus.

1 Et vera reſolutio videtur, quod ſtipulatio non cenſetur renouata, ex quo in ea requiritur certa verborum formula,ut dixi ſuperius in quæſt.de fideiuſſore, q.21. Barbac.conſil.31. num.12. uol.1. Anchar.hoc ualde commendans, q.42.num.10.& ſequent.par.1. Menſ. conſ.121.num.101.237.num.36.lib.3. Crot. conſil.15.num.18.

QVÆSTIO XXVI.

1 QVID in præcepto guarentigiæ? Vtique nec ipſum cenſetur renouatum. Bero. q. 100. Mago. Rot.Luca.47.num.3.

Addo Bal.in l.legem, uerſ.ſi aliquid,C.locat.Ant. de Cannar.de execut.inſtrument.q.44. Anton.Gabr. lib.2.concl.2.num.20.

Cui addo Alex. conſ.17. Viſo inſtrumento, par.4. Anto.Columb.ſingul.1.nu.9. Iaſ.in l.certi condictio, in prin.num.20.ſi cert.petat.

2 Ex quibus poſtea ad unum infertur, quod Tuderti practicari poterit, & aliis in locis, ubi guarentigia practicatur, quòd ſi poteſt iurari ſuſpectus obligatus per publicum guarentigiatum inſtrumentum,ſi locaui tibi fundum ad annum puta, poſtea accedat tacita renouatio, quod pro penſione debita ex renouatione ſecuta non poterit iſte iurari ſuſpectus, immo nec executiue procedi contra ipſum,cum guarentigia, & iuramentum ceſſauerit,quod habebant executionem paratam,& uia ordinaria agendum erit,prout ex ſcriptura ſimplici, non executiua.

3 Et multi exclamant coram iudicibus, dicendo, habeo pro me inſtrumentum iuratum, & guarentigiatum,quod ex forma iuris municipalis loci habet executionem paratam, ob id uolunt deueniri quanto citius ad capturam; nam bonus, & iuſtus iudex facile reſpondit,ceſſat iuramentum,& guarentigia in renouatione, in qua hodie ſumus. Si erit iudex prout eſſe debet,non prout ueniunt ad Ciuitatem Tuderti. *Tutti polledri per ſcozzonarli, &c.* Barz.de guarantig.quæſtio.;.col.3.in fine.

QVÆSTIO XXVII.

1 SED quid in forma Cameræ? quæſtionem hanc vidi poſitam a Iaſ.conſi.49.col.fin.lib.3.& tenet, quod non,& ante eum Bald.in l.legem,C.locat.Affli. deciſ.365.prope finem. Canna.de execut.inſtrument. q.44.& ita fuit pluries iudicatum.Galleſ.ad form.camer.par.3.q.5.num.18.in fine.

QVÆSTIO XXVIII.

QVID in ſcriptura, & in hoc aduertendum eſt, quòd regulariter in contractu locationis & conductionis

ductionis non eſt de ſubſtantia ſcriptura, vt vidimus ſuperius, par. 2. in q. de ſcriptura, in contractu locationis & conductionis.

Et partes poſſunt conuenire in ſcriptura duplici de cauſa. Prima eſt, vt ſcriptura ſit de ſubſtantia, ita vt aliter non valeat, & in hoc primo caſu renouatio non ſit de ſcriptura, & contractu locationis, ſic in ſcriptis celebrato.

Secunda cauſa eſt, quod ſcriptura eſt adhibita in contractu locationis & conductionis, ad ſimplicem probationem tantum, prout regulariter fiunt paſſim inſtrumenta, & apocæ locationum, & hoc caſu quoad ſcripturam in ſe non impeditur renouatio, & tunc procedit in ſe. Salic. in l. legem, C. locat. Afflict. deciſ. 365. num. 9. clarius hoc idem exprimit, & confirmat Anchar. Regienſ. quæſt. 42. nu. 6. vbi ſentire videtur hanc differentiam in materia renouationis, quando ſcriptura eſt de ſubſtantia, & quando ad probationem, & hoc modo fortaſſe intelligi debet Roman. conſ. 103. nu. 6. Rui. conſ. 167. num. 22. lib. 1. Iaſ. conſ. 49. col. 2. verſ. ſecundo dicitur, lib. 3. Galiaul. in l. 1. nu. 28. ff. de verb. oblig. Boer. q. 284. nu. 14.

QVAESTIO XXIX.

1 QVID in pœna, an cenſeatur repetita in tacita renouatione locationis. gl. in l. Aemiliũ, in verbo reſtitutũ, ff. de minor. tenuit, quod ſic, quam cõmendat Bal. in l. acceptam, col. 4. q. 7. C. de vſur. Bar. in l. 1. §. & poſt. ff. de nou. ope. nunc. Caſtrenſ. in l. inſulam, §. 1. ff. locati, Bal. in l. 1. q. 10. C. de his, quę pœnę nomin. latæ, Boer. alias referens deciſ. 284. nu 9. & 13. latius Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glo. 7. nu. 27.

2 Contrarium verius putauit Bald. ad hunc §. qui impleto, q. 2. Alber. in l. ſed, & ſi mærente, num 2. ver. & prędicta vera, de precar. Marſil. ſing. 300. deciſ. Tholoſ. 181. Ruin. conſil. 61. num. 37. vol. 5. Bero. q. 100. num. 6. Alex. ad Bart. in l. 4. verſic. ſed quid ſi factum fuerit, ff. de damn. infect. Rebuff. de concordant. tit. de dilat. limitat. 4. Tiraquel. ad l. boues, §. hoc ſermone, nu. 54. ff. de verbor. ſignific.

Addo vtile dictum Bal. in terminis locati & conducti, in l. cum pater, §. pater certum, verſic. tertio nota, & ibi Imol. ff. de legat. 2. Didac. ad cap. quamuis, in princip. num. 6. de pac. in 6.

3 Recolligendo igitur ex prædictis ita dici poſſet. ſi quæras quid cenſeatur repetitum, ita diſtinguendum videtur: aut ſumus cum eadem met perſona: aut cum diuerſa, & ſic quo ad tertiũ primo caſu, aut tale quid pendet, & conſiſtit in mero partium conſenſu, & eo ſolo perficitur, prout pignorum obligatio, & tunc cenſetur renouatum: aut tale quid non pendet a ſolo cõſenſu, ſed pro ſui forma requirit aliquid extrinſecus, vt iuramentum, guarentigia, & ſimiles, & non cenſentur renouatæ, maxime ſi odioſæ ſint, prout eſt pœna, & ſimiles: aut ſumus cum diuerſa perſona, & ſic cum tertio, tunc non intelligitur renouatum ſine nouo & expreſſo conſenſu, prout in fideiuſſore, & ſimilibus.

4 Ex quibus corollarie infertur intellectus & limitatio ad regulam, acceſſorium, lib. 6. vt non ſequatur naturam principalis in tacita renouatione locationis, niſi prout ſupra diſtinctum fuit, & in ſumma quando vltra patientiam aliquid extrinſecus requiritur, non eſt locus tacitæ relocationi, & hoc paſſim inuenies.

QVAESTIO XXX.

1 QVID in conditionibus, & qualitatibus, & circũſtantiis in prima locatione appoſitis? Vtiq; repetita cenſentur, Bald. in l. ſi conſtante, verſic. ſed pone, C. de donat. ante nupt. in l. etiam, in fi. verſic. extra quæro, C. de iur. Caſtrenſ. in l. cum plures, §. legẽ. verſic. in tex. ibi quoddam, ff locati, Bald. in l. legem, verſ. ſed quid in contractu, C. locati, Bar. in l. ſi mihi, & Titio, col. fin. verſic. vnde tunc crederem, ff. de verb. obl. Bal. in l. 1. col. pen. verſ. ſed quid ſi dominus, C. quand. non petent. part. Alex. conſ. 105. col. 2. verſ. quia reſpõdeo, volu. 4. & conſ. 2. col. 2. verſ. & licet nuua conceſſio, volu. 5. & conſ. 57. in fine, uerſic. quid cum tractemus. vol. 4. Dec. conſ. 407. nu. 8. verſic. cõfirmatur iſta concluſio, & conſ. 460. nu. 16. verſic, & hoc idem comprobatur. Curt. iun. conſ. 1. col. 2. in fine, verſ. ponderandum eſt, Alciat. regul. 2. præſump. 17. nu. 5. Blanc. de comprom. q. 7. num. 53. vbi pulchre.

Addo in terminis loquentes, Ruin. conſil. 78. nu. 4. verſic. iſtis caſibus, & col. fin. uerſic. non obſtat, uol. 1. Ant. Gabr. de dilat. concluſ. 2. nu. 7. Tradit ultra eum Andr. Sicul. conſil. 12. col. fin. uol. 2. Firmia. de gabell. par 2. quæſt. 5. in fine.

2 Hinc poſtea deueniendo ad ſpecialia, relocatio intelligitur facta pro eodemmet precio, & penſione tam in prædiis, quàm in famulis, & aliis ſalariatis, Bald. in l. cum quidam, in fin. C. de iur. dot. commendat, Cremenſ. ſingul. 13.

3 Hinc etiam relocatio intelligitur facta circa tempus ad tantundem tempus quantum erat prima locatio, Bal. in terminis tacitę conductionis, & ſocietatis, conſ 448. punctus ſuper quo, col. 2. uerſ. ſi hoc autem non apparet, lib. 4 per textum notabilem in l. in iis, §. uxor. ff. ſolut. matr. Commendat Tiraquell. de retrac. lignagier. §. 1. gloſ. 10 num 27. Socin. conſil. 56. uol. 2. Afflict. deciſ. 365. Burſat. conſ. 23. nu. 17. uol. 1.

4 Quod tempus intelligitur ſecundum naturam, & qualitatem temporis principalis, ut in pulchro caſu conſuluit, Alex. conſ. 118. ſtantib. terminis, in fin. li. 3. per textu hunc notabilem, l. item quęritur, §. qui impleto, ff. locati, & l. legẽ, C. eodem, & l. inter ſocerum, §. cum inter, ff. de pact. dotal. & l. etiam, C. de iur. dot.

5 Per quam dixit ibi Bal. quòd Doctor cenſetur etiã ſub primo ſtipendio reconductus, etiam ſi aliqui anni in medio interuenerint, Io. Lup. de donat. in rubr. §. 62. num. 29. & tenet Iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib 2. centur. 2. caſ. 159.

6 Vbi pulchre limitat, niſi Doctor ſatis melior fuiſſet effectus, quia honorarium augendum eſt, & hoc iudicis arbitrio. Corſett. in uerb. ſalarium, 2.

7 Contrarium, & melius circa temporis renouationẽ tenet idem Bald. in l. legem, circa med. C. locati, ut ad annum tantum cenſeatur facta relocatio, ſi in minori non percipiatur uera utilitas, ita diſcurrendo. Si enim ex prędio ruſtico, de hoc enim in pręſenti loquimur, non percipiatur utilitas, niſi de quinquennio in quinquennium, aut triennio in triennium, & ſic de ſingulis, ad illud cenſetur facta renouatio, prout etiam ſuperius tetigi circa annum in tit. de iure emphyteu. ubi quomodo intelligatur, pariter ſi ex fundo percipiatur vtilitas, & fructus de ſemeſtri in ſemeſtre, ad ſemeſtre, cenſetur facta relocatio. Vnde ſi in prima locatione

locaui

1 Pro parte negatiua facit, quòd ſuperius diximus in hac eadem materia, q.14.ubi non procedit in contractu emphyteutico, ex quo ex eo transfertur utile dominium, & agitur de maiori pręiudicio, quod pariter dicendum uidetur de locatione ad longum tempus, ex qua ſimili modo utile dominium transfertur, ut dixi ſuperius, par. 2. tit. de locatione ad longum tempus, & effectibus ipſius.

2 Contrarium tamen uiſum fuit Ruin.conſ.61.nu.5. uol.1.& hac potiſſimum ratione, quia diſpoſitio §.qui impleto, procedit, & locum habet in locatione facta a Communitate, uel Republica, ut probat text.ibi, & ſi Reipublicæ prædia locata fuerint, ubi Bart.& Caſtr. dicunt ſufficere tacitum conſenſum adminiſtratorũ, & Bal.in l.legem, C.locat.& uidimus ſuperius. Si igitur habet locum in locatione facta a Republica, ex qua utile dominium transfertur, etiam ſi ſit ad modicum tempus, ut uidimus ſuperius de effectibus locationis ad longum tempus, par.2.ex no.in l.1.ff de loc. public.fruend. & in l.1. §.quod autem, ubi Bart.no. ff.ſi ager.uectigal.uel emphyteut. petat. ergo habebit locum in locatione ad longum tempus, ex qua utile dominium transfertur.

3 Dices. Cur igitur non procedit in contractu emphyteutico? duplex eſt reſponſio. Vna eſt, quia licet contractus emphyteuticus in multis ſit ſimilis contractui locationis, ut uidimus ſuperius, par.1.de ſimilitudine locationis, in fine, tamen ſatis in multis differt, ut uidimus ſuperius. Vnde diſpoſitio §. qui impleto, non procedit in contractu diſſimili, prout uidimus ſuperius, in emptore fructuum, in quo non procedit, licet uenditio & locatio, maxime fructuum ſint admodum ſimiles, ut uidimus in dicta q. de ſimilitudine locationis.

4 Secundo modo reſpondebat Rui. in allegato conſ. nu.5. in fi. quod contractus emphyteuticus nunquam mutat naturam ſuam in translatione maxime utilis dominii, licet mutetur, & abbreuietur tempus. Vnde ſi emphyteuſis ſit pro prima uice ad decennium puta, ea finita ſi induceretur tacita renouatio ad unum annum tantum iuxta diſpoſitionem §. qui impleto, pro illo ſimplici, & unico anno non mutat naturam emphyteuſis, & transfertur utile dominium, prout in emphyteuſi facta de decennio, quod ſecus eſt in locatione ad longum tempus.

Ex quo diſcurſu multa utilia colligimus in hac locati & conducti materia.

5 Primum eſt, quòd contractus emphyteuticus nunquam mutat ipſius naturam, licet in eo mutetur, uel diminuatur tempus. Vnde ſi daretur caſus, quod in emphyteuſi annorum decem, uel ſimili, induceretur renouatio ad annum, ex diſpoſitione §. qui impleto, pro illo tantum anno diceretur translatum utile dominium in emphyteutam, & uere utilis dominus appellari potuiſſet pro illo anno. Non igitur ex tempore emphyteuta habet utile dominium, ſed ex natura contractus tantum.

6 Secunda colligitur utilitas ex hoc diſcurſu, quod locatio ad longum tempus de facili mutat naturã, & conditionem ſuam ex accidenti, cui adiicitur. Vnde ſi datur renouatio tacita ex diſpoſitione §. qui impleto, non eſt ad aliud longum tempus, & ſic ad tantundem, ſed tantum ad annũ, & ſic ipſius natura moderatura ſuperuenienti renouatione, & pręualet natura renouationis tacitę naturę locationis ad longum tpš.

7 Tertia colligitur utilitas, quod uerbum, forte, poſitum in d.§.qui impleto, in uerſ.& ſi buſtũ forte &c. inducit uarietatem. gloſ. in l. in ſubſtitutione, ff. de vulgar.& pupillar.

8 Et ſic habetur ex prædictis reſponſio ad contraria de emphyteuſi, & cum opinione Ruin.conſuluit Cæphal.conſ.475.num.42.uol.4.& alii, de quibus ſupra, quæſt.14.ubi uideas.

QVAESTIO XXXIII.

1 SED nunquid ex uerbis illis, recepi pro aſſictu tot, inducetur tacita, uel expreſſa locatio? Videbatur induci expreſſa ex no.in l.1.ubi Bart.ff.de his, quæ in teſtem debentur. Anchar.conſ.393.

2 Contrarium eſt uerius, ut tacita tantum ſit inducta locatio. Pute.deciſ.184.par.1.

QVAESTIO XXXIIII.

QVID de conſuetudine contra mandandi? Marc. deciſ.167.par.1. Poſitis nonnullis quęſtionibus, ad materiam l.item quęritur, §.qui impleto, ff.locat. deſcendo pro utilitate ad nonnullas utiles declarationes in foro quotidie contingentes.

DECLARATIO I.

1 DECLARATVR primo diſpoſitio §.qui impleto, vltra multas declarationes, quę ex diſcurſu ſupra poſitarum quęſtionum colligi poſſunt, ut procedat, & habeat locum in prędiis ruſticis, nõ autem in prędiis urbanis, quoniam in his colligitur reconduxiſſe ſolũ, & tantummodo pro eo tempore, quo inhabitauit, & non ulterius, & hanc limitationem ſentit text.in d.§. qui impleto, in uerſ.in urbanis autem prędiis, &c.ubi Bar. Bal.Caſtrenſ.& Fulgoſ.clarius exprimunt. Cott. memorab.in uerbo locaui, in fine. Papienſ. in form. locat.in uerbo, inueſtiuit, nu.8.Bar.in l.ſi pupilli, §.uideamus, ſub nu.4.ff.de negoc.geſt. Anchar.q.42.nu.5. par.1. Afflict.deciſ.365.nu.11. Odofred.in l.certi iuris, C.locat. Rebuff.de except.num.669.

ADDITIO.

☞ *Bero.conſ.156.num.13.vol.1. Crauet.de antiq.tempor. par.4.§.materia iſta, nu.106. Surd.deciſ.33.nu.11.*

2 Circa tamen uerſiculum in urbanis oritur difficultas in intellectu illorum uerborum. Prout quiſque habitauerit, & datur triplex intellectus.

3 Primus eſt, ut in prędiis urbanis ad tantundẽ facta dicatur relocatio, qui intellectus caret ratione, ut ibi Caſtr.animaduertit, & repugnãt uerba textus ibi, prout quiſque habitauerit, quę ſunt reſtrictiua ad tempus præciſum habitationis, & limitant eum Bart.& Bald. in l.edita, C.de edend.in extrauag. ad reprimendum, in uerbo, prout Feli.in cap.ex parte, clauſul.10.de reſcrip.Boer.deciſ.16.Pedemont.deciſ.5.nu.3.

4 Secundus eſt ad illa uerba intellectus, ut in prædiis urbanis uideatur reconduxiſſe pro tempore tantum, quo quiſque habitauit, non ex tacito conſenſu, prout in prædiis ruſticis, ſed ex æquitate, l.ſi me, & Titium, ff.ſi cert.petat.ne conductor locupletetur cum a ien

iactura: deficit igitur conſenſus ſecundum hunc intellectum, ſuppletautem æquitas.

5 Per hunc intellectum inferri poſſet ad vnum in facti contingentia, quod ſi amicus habitauit domũ alterius amici abſentis, quia vti abſens, & ignorans, non poterat dici conſentire locationi, quod pro tempore, quo inhabitauit ex æquitate l. ſi me, & Titium, tenetur ad penſionem. Datur igitur quodammodo locatio reſpectu penſionis ex quadam æquitate, ſine conſenſu.

6 Tertius eſt ad illa verba intellectus, vt detur actio ex locato & conducto, pro illo tantum tempore, quo inhabitauit, & non vltra, & hoc non ex æquitate l. ſi me, & Titiũ, ſed ex tacito conſenſu in reconductione inducto pro tempore, quo quiſque inhabitauit, & iſte eſt verus, & magis communis intellectus ad illa verba, in prędiis vrbanis, prout quiſque habitauerit, ita obligetur, & ita ibidem atteſtatur Bart. ſub nu. 7. Caſtrenſ. ſub eod. nu. 7. in fine Raph. Fulgoſ. nu. 6.

7 Tacitus igitur conſenſus in locatione, & cõductione alteratur, & diminuitur iuxta qualitatem ſubiecti, cui adijcitur; ſi enim cadit conſenſus ſuper prędio ruſtico, porrigitur ad annum; ſi ſuper prædio vrbano, ad tempus ſimplicis habitationis. Et ſic ex prędio ruſtico in dies fructus, & vtilitas percipitur.

8 . Subdeclaratur hæc prima declaratio, vt non procedat in domo, vel alio prædio vrbano, in quo non percipitur fructus vniformiter, & dictim, ſed certo tempore, puta conduxi apothecam, vel domum in tali loco, vbi de tali menſe fiunt nundinæ, quo caſu locatio protrahitur ad tempus fructus, prout in prædio ruſtico, prout contingit Fulginatenſibus propter nundinas in menſe Maii; Tudertinis tempore Pentecoſtes, nec curant multi conducere pro anno, vt in anno comprænhendant illud tempus vtile, & fructuoſum. ita declarat, & ſentit Bar. in d. §. qui impleto, col. penul. ſub num. 10.

9 Et ſic prędiũ vrbanum attenta eius qualitate quandoque regulatur ſecundum naturam prædii ruſtici.

10. Subdeclaratur ſecundo hęc declaratio niſi in ſcriptis certum tempus locationis comprehenſum fuerit. ita declarat ipſemet textus in d. §. qui impleto, in fine. Quę verba intelliguntur ſecundum veriorem intellectum gloſſ. Quod ſi in contractu locationis & conductionis eſt adhibita ſcriptura non ad probationem tantum, ſed ad hoc, vt ſcriptura ſit de ſubſtantia contractus, & aliter nun valeat, vt dixi ſuperius dum de ſcriptura tractauimus, tunc non inducitur modo aliquo renouatio, quia in prima locatione concurrebant duo ad ſubſtantiandum contractum locationis & conductionis, ſcilicet conſenſus, & ſcriptura, in renouatione deficit ſcriptura, & ſic ſubſtantiale, meritò non inducitur aliqua renouatio, & ita ſentit poſt glo. ibi Bar. num. 7. Caſtrenſ. col. fin.

11 Et ſic ſecundum hunc intellectum illa verba non referuntur ad proxima ſolum, prout dicendum videbatur, ſed ad omnia præcedentia ponendo concluſionem generalem, quod quando in contractu locationis, & conductionis eſt adhibita ſcriptura pro ſubſtãtia contractus, nulla inducitur renouatio, nec in prædio ruſtico ad alium annum, nec in prædio vrbano ad tempus, prout quiſque habitauerit, & ſic quandoque relatio non fit ad proxima pręcedentia vti quid generale ad ea. Petr. autem Aureliac. in ſua forma libelli de actione ex conducto ſe admodum extendit in intellectu dictorum uerborum, & finaliter ponit ſuum intellectum ad illa uerba fortaſſe non ſpernendum hoc modo, videlicet.

12 Niſi in ſcriptis certum tempus compræhenſum fuerit, ideſt limitatum per verba taxatiua, reſtitutiua, & præciſa, puta loco tibi hanc domum pro vno anno tantum, & non vltra. iſto caſu non videtur in aliquo facta tacita reconductio etiam pro tempore, quo habitauit ſtante formalitate verborum, & hoc innuunt illa verba, certum tempus, in locatione enim ſemper tempus eſt certum appoſitum, vnde & aliquid certius compræhendat vltra ſolitum intelligitur certitudo per uerba taxatiua, reſtrictiua, & pręciſa.

13 Sed dato hoc intellectu pro vero, quid dicemus hoc caſu, ſi habitet poſt tempus certum, & præciſum in ſcriptis appoſitum? Vtique fortaſſe dici poſſet, prout ſuperius diximus circa intellectum aliorum verborum, quod ſi talis conductor quodammodo de facto habitat, non erit reconductio ex tacito conſenſu, qui non eſt, ſed dabitur actio ad penſionem ex ęquitate l. ſi me, & Titium, ne locupletetur cum aliena iactura habitando gratis domum alterius.

14 Vnum nõ omittam, de quo ſuperius diximus, q. 29. de locatore proteſtante; ſi enim pluries proteſtatur termino locationis pendente, nihil agit; ſi in fine tacẽdo permittit, pariter nec iſte, qui tempus pręciſum appoſuit in locatione, tacendo poſtea videtur tacite relocaſſe, debet ne minus operari proteſtatio reiterata, quam tempus præciſum in locatione appoſitum?

15 Vnde multi locatores vulgari ſermone dicunt. *Io te l'appigiono per tanto tempo, & non più* confidunt in hac pręciſa formalitate verborum.

16 Conſideraui etiam dictionem, niſi, in eo textu appoſitam, quę ſequendo orationem affirmatiuam, prout ibi fecit, tunc ponit, & affirmat Din. in reg. peccatum, nu. 3. lib. 6. Iaſ. de act. in princ. nu. 2. & 3.

17 Non omittam etiam antequam vlterius procedam, quòd Petr. de Aureliac. in citato loco ſentit locationem fieri poſſe ſub tempore incerto, licet (vt ipſe dicit) raro hoc contingat.

18 Vnde quis profecturus in lõginquas partes per plurimos dies, & fortaſſe menſes, dicit amico ſuo. *Io mi contento che tenghi a pigione la caſa mia fin tanto che io torno*, quę penſio debebitur fortaſſe arbitrio boni uiri.

19 Conſiderabat tamen Fulgoſ. ad doctrinam Bar. ſuperius allegatam, quando fructus percipiuntur uniformiter, & ęquiparatur prędio ruſtico, vt pro anno cenſeatur facta reconductio, quod non procedit ſine ſcrupulo, quia in domo ad certum tempus profutura propter accidens in anno, vel nundinarum, vel indulgentiarum, aut ſimili, dantur menſes inutiles, in quibus nulla percipitur vtilitas, puta, ſi quis per menſem poſt indulgentiam, vel nundinas habitaſſet, quo caſu tenetur ad penſionem arbitrio boni viri.

20 Vnde in facti contingentia poſſet conſiderari. Ego conduco domum, quę vtilis eſt, vel propter indulgentiam, vel nundinas, vel ſimili cauſa de menſe Maii, tantum habito per menſem Aprilis, non vltra, quid agendum? Econtra habito de menſe etiam Iunii, quo menſe nihil lucri facio, quid agendum? arbitrio boni viri ſtabitur.

21 Subdeclaratur tertio, & hoc deſeruit tam in prædio ruſtico, quam vrbano, vt non procedat tacita reconductio, ſi ſuperueniat aliquis actus impeditiuus

tiuus conſenſus, ex quo tacita reconductio inducitur. Vnde ſi ſuperueniat furor, vel mors tacita, reconductio non inducitur, l. qui ad certum, ff. locat. Ex quo contextu multa colliguntur vtilia in hac locati & conducti materia.

22 Primum eſt, quod in contractu locationis & conductionis, ſicut in cæteris contractibus, eo vſque ſe fictio extendit, quo veritas ipſa poteſt. Vnde ſicut furioſus, vel mortuus expreſſe locare non poteſt, quia caret intellectu, pariter ex eis non poterit induci ficta quodammodo locatio per tacitum in renouando conſenſum, & ſic renouatio locationis eſt ficta a iure inducta per tacitum conſenſum locatio. Circa quem textum alia plura ſuperius vidimus in q. de vſufructu, par. 2. & quod ille textus neget furioſum, vel mortuũ poſſe de integro locare, ſed non negat quod fieri poſſit a lege per fictionem.

23 Vel ideo in eo textu hoc procedit, quia duæ fictiones ſimul concurrerent, puta, quòd furioſus habeat voluntatem, & quod dicatur ex integro locare non contradicendo Io. Far. de eſſent. infunt. in fi.

24 Secundum, quòd in contractu locationis nec verba, nec ſcriptura neceſſaria eſt, ſed ſolo ſimplici conſenſu perficitur ad ea, quæ ſuperius diximus part. 1. An verba, vel ſcripturæ ſint neceſſaria in contractu locationis, & conductionis.

25 Vnde ſi hodie ſiunt apocæ, vel inſtrumenta locationum, hæc eſt potius ad probationem, quam ad ſubſtantiam, vt dicit etiam Bar. in d. §. qui impleto.

26 Tertium eſt, quòd furioſus non poteſt locare, nec renouare tacite locationem.

Quartum, quod locatio extinguitur per mortẽ dicam (Deo dante) ſuo loco. Subdeclaratur quarto, vt in prędio vrbano intelligatur tacita reconductio, ſtãte lapſu alicuius notabilis temporis, puta trium menſium, prout in caſu Mago. Rot. Luca. 47. num. 11. vbi limitat dicta Doct. in d. §. qui impleto.

DECLARATIO II.

1 DECLARATVR ſecundo, ut tacita renouatio ex diſpoſitione §. qui impleto, procedat, & habeat locum data ſcientia vtriuſque locatoris, & conductoris, nec ſufficit vnius tantum. ita Rot. vt per Bellamer. deciſ. 748. prope medium, Fulgo. in d. §. qui impleto. Sali. in l. legem, C. locat. Franc. Marc. deciſ. 539. nu. 6. Anchar. q. 42. num. 12. par. 1. Io. de Pra. in l. ſi quis nec cauſam, nu. 3. ff. ſi cer. pet. Bard. de temp. vtil. & cõtin. cap. 4. ver. regula autem. Afflict. deciſ. 365. in fine. Laurent. de Pinu. conſ. 120. num. 4. & 5. Petr. de Vbal. de duobus fratr. par 3. q. 5. col. 8. verſic. 1. &c.

2 Hinc poſtea ſi quis deceſſerit pluribus hęredibus relictis, ſi patiantur conductorem in conductione remanere, cõſentire, & recõducere cenſentur, vt per Caſtr. in d. §. qui impleto, per l. ſi id, quod §. fin. ff. pro ſoc.

3 Idem eſt mortuo conductore, ſi eius hæres perſeueret in conductione ſui authoris Angel. in l. cum ſatis, §. caueant, C. de agricol. & cenſit. lib. 11. quem refert, & ſequitur Io. de Anan. in cap. 2. de Iude. vbi dicit valde notandum. Alex. conſ. 28. in fi. lib. 4. Ang. in l. cum ſatis, §. caueant, C. de agricol. & cenſit. Soci. iun. conſ. 63. nu. 20. lib. 2.

4 Ampliatur de hærede locatoris etiam ante aditam hæreditatem. Alciat. regu. 3. præſumpt. 17. num. 4. ſic intelligens l. qui ad certam, ff. locat. Mago. Rot. Floren. 1. nu. 30. Soci. iun. conſ. 63. nu. 20. lib. 2.

5 Declaratur autem hęc concluſio hęreditarię recõductionis multis modis. Primo, vt procedat data ſciẽtia locationis, aliàs ſi ignoraret hæres, vel locatoris, vel conductoris, renouatio ex parte hęredis non induceretur, & non ſufficit ſcientia vnius tantum, quando daretur caſus, quod eſſet hæres hinc inde, per ea, quæ ſuperius diximus in principio huius declarationis. Alciat. reg. 2. prę ſumpt. 17 nu. 6. in fi.

Addo Rot. deci. 233. in nou. Dec. in l. ſemper, nu 9. ff de reg. iur. Io. de Amic. conſ. 114. col. fin. verſ. inſuper. Alex. late conſ. 117. vol. 5. Mari. Anguiſ. conſ. 216. nu. 19. Caſtrenſ. conſ. 1. nu. 3. vol. 1. Bonacoſſ. in cautel. littera P. fol. 71. Firmi. in verbo, coloni partiarii.

6 Quæ ignorantia in hærede præſumitur, vnde allegant incumbit onus probandi ſcientiam. Anchar. loquens in fratre ſucceſſore, q. 42. in fine, par. 1. Addo Soc. Iun. conſ. 63. nu. 21. par. 2. Bonum igitur eſt, quòd conductor, vel colonus, cuius intereſt perſeuerare in conductione cum defuncto inchoata, ut intimet eius hęredi, uel cum eo quanto citius faciat aliquem actum ſcientiæ demonſtratiuum.

7 Et ad prędicta faciunt, ꝙ coniunctus non pręſumitur habere ſcientiam de contractu geſto per defunctũ. Alex. conſ. 30. col. 3. ver. non obſtat, quod teſtis dicat, vol. 2. conſ. 71. col. penul. & ſeq. vol. 1. Dec. conſ. 445. nu. 10. Vero. conſ. ciuil. 47. col. 2. Corn. conſ. 147. col. pen. vol. 2. Bal. conſ. 130. in fine vol. 2. Cur. iun. l. 1. col. 9. vbi Purpurat. col. 14. ff. ſi cert. pet. Ruin. conſ. 121. nu. 4. ver. nec obſtat, vol. 1. Grat. conſ. 76. nu. 48. vol. 1. Maſcard. de proba. in verb. coniunctus, nu. 5.

8 Vnde ſi coniunctus ſuccedat coniuncto locatori, vel conductori, non ſufficit dicere, hoc factum locationis ſcribas ante, tanquam coniunctus.

9 Declaratur autem id, quod dictum eſt de hærede, ut in eo pręſumatur ignorantia, vt non procedat in ſuis, & ſic in filio, qui præſumitur habere notitiam de geſtis per patrem.

10 Vnde & ſibi vti bene informato defertur iuramentum ſuppletorium de geſtis per defunctum patrem. Roma. conſ. 290. Soc. conſ. 264. viſis nu. 2. vol. 2. Plot. de in litem iurand. §. 24. nu. 8. vbi bene loquitur.

Addo bene loquentes Tiraq. de retract. lignagier. §. 2. gl. 2. nu. 9. Iac. Men. de arb. iud. li. 2. cẽt. 2. caſ. 190. & hęc eſt communis opin. Iaſ. poſt Soc. in l. pen. ff. ne quis eum. Afflict. deciſ. 169. nu. 8. Rui. conſ. 35. nu. 10. vol. 5. Ant. Gabr. de iur. iur. concl. 6. nu. 10. Addo Roland. conſ. 52. vol. 1. Seraph. de iuram. priu. 33. nu. 217. & priuil. 68. limit. 2. & ſæpius in facto occurrit.

Secure igitur continuabit conductor, vel locator cum filio hærede ſine vlla probatione ſcientiæ.

11 Declaratur ſecundo loco in hæreditate non adita, ſecus ante aditam hæreditatem. Ita Alciat. in citato loco ita intelligendo l. qui ad certum, in fine, ff. locat. eo quod ibi not. Pau. Caſtrenſ.

12 Declaratur tertio in hęrede cum beneficio legis, & inuentarii, quia in eo procedit ſi ſibi expediat, aliàs non. Monticul. de inuentario, par. 9. num. 47.

DECLARATIO III.

1 DECLARATVR tertio loco renouatio §. qui impleto, vt non procedat in ſocio perſeuerante, quia

hoc præſumitur ratione cõmunionis, ut dixi ſuperius in quæſt. de ſocio, & in quæſt. huius §. qui impleto; & tradit Socin. in l. ſerui electione, §. Labeo, ff. de leg. 1.

DECLARATIO IIII.

2 DECLARATVR quarto loco renouatio, §. qui impleto, ut procedat, ſi conductor non impleuiſſet pro parte ſua pacta, & conuentiones initas Alex. conſ. 76. uol. 5. Gozzad. in repet. l. 2. C. de pac. inter empt. & uendit. q. 31 conſ. 94. nu. 52.

Addo Grauet. conſ. 87. nu. 3. ubi dicit, quòd uerisimile eſt; quod ſi conductor intendiſſet ad renouationem, impleuiſſet pro parte ſua.

3 Quæ omnia etiam in hærede procedunt. Aleiat. reg. 2. præſump. 17. nu. 7. Fel. conſ. 25. Bero. conſ. 154. nu. 39. uol. 1. Menoch. conſil. 121. nu. 100. uol. 1. Calcan. conſ 7. nu 26 Plo. in l. ſi quando, num. 101. ſecundum antiquam impreſſionem. Ruin. conſil. 114. num. 4. uol. 1.

4 Ampliatur etiam ſi non impleuerit hereditate iacēte Capic. deci. 87. nu. 10. Borgn. dec. 44. nu. 78. in fi.

Et materiã implementi ponam ſuo loco Deo dãte.

DECLARATIO V.

5 DECLARATVR quinto loco, quando a principio ſit renunciatum iuri Inquilinatus. Gozzad. in l. 2. nu. 168 C. de pact. inter empt. & uend. Bart. de tempor. util uel contin. cap. 4. num. 11.

Vnde ſis cautus apponere hanc clauſulam utilem in materia renunciationis.

DECLARATIO VI.

1 DECLARATVR ſexto in rebus mobilibus, niſi ſint locari ſolitæ, alias in eis committitur furtum. Bartol. in d. §. qui impleto, & hæc eſt communis opinio, ut per Caſtr. conſ. 147. part. 1. & de ſolito dicam (Deo dante.)

2 Id autem, quod dictum eſt in rebus mobilibus, uel ſe mouentibus furtum committi, declaratur duobus modis, & hoc ex mente Bart. in d. §. qui impleto, nu. 10. ſed latius aliquantulum reaſſumendo.

3 Primo, niſi crederet dominum permiſſurum, quo caſu furti non tenetur, immo ex hac credulitate excuſatur, l. non omnis. §. recte, ff. de fur. Et quoniam de facili quilibet fur dicere poſſet, putabam dominum permiſſurum, ponuntur aliquę circunſtantię, uel coniecturę. Prima eſt. Si rem ab initio habuit domini uoluntate, puta eſt commodata, uel locata ad certum uſum, tempus, uel locum, ſi protrahatur in longius, excuſatur. glo. hoc ſentit in §. furtum autem, in uerbo, permiſſum, & ibi clarius Aret. de obligatio. quę ex delicto. Secunda eſt coniectura ex parte accipientis, quia erat coniunctus, uel ualde amicus domini ipſius rei.

4 Vnde ex hoc credendum eſſet ratione ſanguinis, uel amicitiæ: Tertia eſt coniectura ex parte dantis, quia ſit homo liberalis, uel humanus, uel conſuetus ita dare: his enim concurrentibus illa credulitas excuſat. Bar. ad d. §. recte. Aret. in d. uer. permiſſum. Bal. conſ. 345. col 4. Feli. in c. inquiſitionis, col. 5 de accuſat. Iaſ. in l. quidam cum filium, in fi. de uerb. obl. Boſſ. in prac. titu. de fur. num. 12. Gomez. lib. 3. cap. 5. col. 2. in princ. ubi etiam dicit in dubio præſumi dominum non permiſſurum, cum nemo præſumatur uelle iactare ſuum iuribus vulgaribus. Marſil. conſ. 26. nu. 2. Neuiz. lib. 3. Silu. nuptial. nu. 52. Aug. ad Ang. in uerbo, comparent, uerſ. quid ſi fur. poſt num. 12. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. centu. 3. caſ. 298. nu. 4. ubi hoc iudicis arbitrio remittendum tenet inſpecta qualitate perſonarum, & rei, Iul. Clar. in §. furtum, col. 8. uerſ. item excuſatur.

5 Colligitur ergo ex hoc diſcurſu, quod ſi præcedit titulus aliquis, puta locatio, commodatum, & ſimilia, quod eſt iuſta credulitas dominum permiſſurum. Vnde ad propoſitum illius, quod dicit Bartol. in d. §. qui impleto, ſequitur, quod in rebus etiam mobilibus, & ſe mouentibus inducitur tacita relocatio ex tacito permiſſu domini, accedente prius titulo locationis, & ſic contra Bartoli opinionem. Videtur enim quęſtio ſua de mobilibus implicare contradictionem, quærere, an locatio conſiſtat in ſe mouentibus, ad materiam §. qui impleto, ut fiat tacita renouatio, & dicere, quod fiat furtum ſi ultra conuenta utatur, quia pręcedente locationis titulo, ſemper eſt dicendum dominum permiſſurum, & ſic dici poſſe ineſſe quaſi improprio quodammodo unam tacitam renouationem ex diſpoſitione §. qui impleto.

6 Declaratur ſecundo loco ex mente Barto. in citato loco, niſi dominus eſſet conſuetus locare.

Vnde ſolitum, & conſuetudo locandi excuſat a furto, & uidemus paſſim in facto, quod multi delectantur, & hoc publicè profitentur dare equos ad uecturam, tamen ſi locant duobus diebus, uel uſque Narneam, & utatur pro decem diebus, uel uſque Romam, non ex hoc inducitur furtum, ſed petitur uectura tot dierum.

Idem uidemus multos locare culcitras, & ſimilia ad dormiendum deſtinata pro uno menſe, tamen ſi utatur ulterius, non accuſant de furto, ſed agunt ad ulteriorem penſionem tantum. Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. 3. q. 5. uerſ. 3. col. 8.

7 Ex quibus corollarie infertur ad multa (niſi fallor,) non inutilia.

Primo infertur intellectus ad l. qui iumenta, ff. de furt. ut non procedat, nec habeat locum in equis, uel ſimili ſolito locari.

Secundo idem intellectus infertur ad l. ſi furtum, in princ. ff. de condict. furtiua.

8 Tertio idem infertur intellectus ad d. §. furtum, in uerſ. niſi credat, Inſtit. de oblig. quæ ex delicto.

9 Quarto infertur declaratio ad id, quod no. Plo. de in litem iuran. §. 1. num. 2. ut contra illum, qui recepit equum, & uſus eſt longiori tempore, uel retinet, detur actio in litem pro damnis, & intereſſe, namque hoc ex prædictis non procedit in equo, uel ſimili animali ſolito locari.

10 Infertur quinto loco intellectus ad glo. vulgarem in §. aliæ, ubi Iaſ. num. 54. in tit. de actio. in his, quæ conſiſtunt in animo, ſtetur aſſertioni noſtræ: nam hoc non procedit, quando contra id aſſertum ſit aliqua pręſumptio in contrarium, prout in propoſito caſu. Crau. conſ 225. nu. 9. conſ. 171. col. fin. Marſil. conſ. 9. num. 36. Nat. conſ. 170. num. 6. lib. 1. & ponam alias (Deo dante) ſuo loco.

11 Et ad confirmationem huius concluſionis Bartol. addo cum eo tenere, & eius opinionem archiepiſco-

pum

pum Floren.in eius Summa, tit.de ſpeciebus fur.§.4. Caſſane. in conſuetud. Burg.§.5. fol.40. Bonacoſſ.de equo, q.59.

Et ad hoc met propoſitum vltra alios addo, quod inuehit Ang.in l.qui Romę, §.Callimachus,ff.de uer. oblig. contra conductores roncinorum, qui cum ducunt nuntios locantium, ut roncinos reducant; nam nullum pactum, nulla conuentio, nulla termini prorogatio prædictos vecturinos facta alterat, tollit, aut perimit obligationem ab initio quæſitam ipſis locatoribus roncinorum, quod dixit bene notandum Roderic.Soarez in l.rem iudicatam, nu.19.

DECLARATIO VII.

1 DECLARATVR ſeptimo loco, niſi conductor in instrumento locationis promiſiſſet in fine temporis conuenti reſtituere locatori rem uacuam liberam,& expeditam cum clauſula renuncians, &c. quo caſu non intelligitur modo obliquo facta reconductio virtute talis renunciationis. Goza.in l.2.nu.205. C.de pact.inter empt.& vend. commendat Marchel. patrocin.6. in fi. inferens ad ſtatutum Bononienſe in materia denunciationum per tres menſes ante, prout dicam in ſequenti declaratione.

Addo Gozza.conſ.96.nu.19.Bello.conſ.22.nu.12.

2 Clauſula igitur renuncians in inſtrumento appoſita tollit remedium tacitæ renouationis ex §. qui impleto, ff. locat.

DECLARATIO VIII.

1 DECLARATVR octauo loco diſpoſitio §. qui impleto, ut non procedat, nec habeat locum, ſi extaret ſtatutum in loco, quod niſi fiat denunciatio infra tres menſes, intelligatur facta reconductio cum eiſdem pactis, capitulis, & conditionibus, &c. nam intelligitur de prima vice tantum. Alex.conſ.16.vol.4. quod conſilium eſt valde celebre, & famoſum in hac materia tacitæ reconductionis, & ſæpius a Doctoribus allegatur. Rui.conſ.79.nu.4.lib.1. Tiraq.in l.boues, §.hoc ſermone, in reg.num.121.de verb.ſignific. Soc.iun.conſ.35.num.9.lib.2. pulchre Bero.conſ.55. nu.43.lib.1.Mago.Rot.Luc.47.nu.2.

2 Subdeclaratur hæc declaratio multis modis. Et primo, quod non poterit locator exequi inſtrumentum primæ locationis virtute iſtius tacitæ reconductionis, etiam quòd ſtatutum dicat, quòd intelligatur facta reconductio tanquam ex publico inſtrumento. idem Alex.conſ.72.vol.2.Bero.q.familiar.100.nu.2. Soc.conſ.240.nu.3.& 4.vol.2. Borgn.deciſ.44.num. 83. dicens hoc admodum notandum in Terra Petræ Sanctæ, Ciuitate Bononiæ, Piſtorii, & pro ſimilibus locis, vbi talia ſtatuta vigent.

3 Subdeclaratur ſecundo, ut tale ſtatutum non habeat locum, ſi conductor non impleuerit pro parte ſua. Bero.conſil.153.nu.39.uol.1. Alexan.d.conſ.76. uol.5.Feli.conſ.25.nu.21.uer.ulterius & tertio.Calcan. conſ.7.nu.16.

4 Quæ declaratio, prout etiam ſuperius dixi, ſemper uera eſt nedum in materia ſtatuti, ſed de iure communi, & obſeruantia admodum grata, & amica eſt contractui locationis & conductionis.

5 Subdeclaratur tertio, ut tale ſtatutum non habeat locum in bonis eccleſiaſticis. Felin.in reperto. in uerbo, ſtatutum, quod annullat. Soci.iun.conſ.25.num.4. uol.2.Abb.in c. Eccle.S.Mar.nu.25.de conſtit.Alex. conſ.17.uol.4.Neuiz.conſ.39.

6 Beneuerum eſt, quod tale ſtatutum comprehendit perſonam eccleſiaſticam. Barba.quod ſic, ad ſtatutum Bononienſe in addi.ad Bart.in l.1.ſub nu.29. littera B, circa medium additionis magnæ, C.de ſacroſanct.eccleſ.

7 Aut igitur perſona eccleſiaſtica locauit bona eccleſiaſtica, aut profana, & patrimonialia: primo caſu non ligatur a tali ſtatuto loquente de tacita renouatione: ſecundo caſu ſic, & ſic in multis caſibus ſtatuta laicorum ligant perſonam eccleſiaſticam, & tamen non ligant bona eccleſiaſtica.

Non omittam tamen in hac ſtatuti materia, quòd contra Alexan. opinionem ſuperius relatam dubitauit Iaſ.in l.diuortio, §.ob donationes, num.23.ff.ſolu. matr.ea ratione, quia Alex.in ſuo conſil.nimis generaliter loquitur tam in prædiis ruſticis, quam vrbanis, & repugnat ſic generaliter, regula d.§.qui impleto, & idem tenet Iaſon.in l.duobus reis, §.ei, qui, ff.de iureiur.ea ratione, quia mens ſtatuentium eadem uidetur in ſecunda, & tertia reconductione, quæ in prima, qui ſolum uoluerunt æquiparare prædia ruſtica, & urbana, & diſponere quod tempus primæ locationis reiteratur in ſecunda contra diſpoſitionem iuris communis, appellans Alex. deciſionem in citato loco fortem eſſe. idem innuit Cotta in memorabilibus ſuis, in uerbo, locaui, in fi. Alci.reg.2.præſumpt. 17.in fine.

8 Et ſic ex dictis eorum uidetur poſſe colligi ad materiam huius §. qui impleto. Aut loquimur de mera diſpoſitione iuris communis iuxta terminos d. §. qui impleto, & locatio intelligitur renouata ad annum in prædiis ruſticis, prout ſuperius dictum fuit nedum pro prima, ſed ſecunda, tertia, & ulteriori uice: aut loquimur de renouatione ex diſpoſitione ſtatutaria, & tunc ad annum, & de prima uice tantum, iuxta tamen Alexandri opinionem.

9 Et patientia a ſtatuto allegata probari debet. Rot. Bon.deciſ.62.nu.15. Menoch.de arbi. iudi.li.2. centur.2.c.191.nu.4.Mago.Rot.Luc.47.nu.11.

DECLARATIO IX.

1 DECLARATVR nono diſpoſitio §. qui impleto, ſtante pacto de emendo rem in fine conductionis. Marc.Anguiſ.conſ.71.nu.10.uol.1.

DECLARATIO X.

1 DECLARATVR decimo loco a naturali inſtinctu diſpoſitio §. qui impleto, ut procedat quoad pacta, qualitates, & conditiones repetendas, ut procedat in actu de re repetibili. Vnde ſi loco tibi domum per annum, deinde ad beneplacitum cum hoc quod facias in tali ianua portam ligneam, non per hoc quolibet anno facienda eſt porta lignea, prout dicebat ille cauillosus, & ſophiſticus locator, pariter in locatione uineæ promiſiſti plantare quolibet anno uites tot, finita plantatione reſpectu rei in qua facienda eſt plantatio, ceſſat, extinguitur, & expirat pactum, & ſic de ſingulis diſcurrendo.

Quando ſumus in prædio Vrbano, cauti homines in inſtrumēto faciunt apponi clauſulam, vel pactum, vt annus inchoatus finiatur, nec poſſit expelli, ſi contingat annum inchoari, & ita vidi multa inſtrumēta.

DECLARATIO XI.

DECLARATVR vndecimo diſpoſitio §. qui impleto, vt procedat quando conductor remanſiſſet in reconducta tempore congruo arbitrio iudicis, & boni viri, ſecus ſi paucis diebus. Vnde verſabitur in hoc verſantis arbitrium. Odofred. & Bal. in d. §. qui impleto. Afflict. deciſ. 365. num. 14. exemplificans in 3. diebus tantum.

DECLARATIO XII.

1 DVODECIMO declaratur diſpoſitio §. qui impleto, & eſt actus practicus, vt conductor nolens perſeuerare, renouare, vel remanere, denunciet receſſum locatori, aliàs tenetur ad penſionem, & ſi locator ſit abſens, coniunctis & amicis. vnde eris bene cautus ad fauorem clientuli conductoris. Bal. in l. 1. §. fi. de eo, qui pro tutor. Alex. conſ. 28. volum. 4. Ceph. conſ. 475. nu. 42. vol. 4. Addo, quod valde commendat Iaſo. in l. ſi quis nec cauſam §. res pignoris, in fin. ff. ſi certum petatur.

2 In præſenti tamen materia renouationis vidi in facto caſum. Fit locatio pro vno anno cum hypotheca inſtrumentali, labitur annus, & durat tacita relocatio, & incepta tacita relocatione conductor contraxit quædam debita, iterum obligando omnia bona ſua, quæſitum fuit, quis præferatur in hypotheca, an locator, an ſecundus creditor, vidi allegatum quod ſecundus creditor præferatur, quia ille habet expreſſam, locator ex renouatione tacitam tantum: modo expreſſa præfertur tacitæ. Addo etiam in practica, quòd conductor, dum moleſtatur, debet allegare jus tacitæ renouationis, aliàs cenſetur ei renunciaſſe. Præpoſi. in cap. ſi duobus, col. 2. de appel. Crauet. conſ. 87. num. 4. Vnde dum moleſtaris, allega annum inchoatum, & tacitam renouationem.

DECLARATIO XIII.

1 DECLARATVR decimotertio diſpoſitio §. qui impleto, niſi ſuperueniat impedimentum ex parte locatoris impeditiuum taciti conſenſus, puta ſi efficeretur demens & furioſus. ita Bart. ibi, num. 14. Afflic. deciſ. 365. nu. 2. facit l. electio §. vnius de option. legat. vbi non videor conſentire, quia non poſſum.

DECLARATIO XIV.

DECLARATVR, ut non procedat in cuſtode campi. Bar. ibi nu. 5. Soci. conſ. 166. col. 1. lim. 2. Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 85. in fi.

DECLARATIO XV.

1 DECLARATVR, vt tacita relocatio intelligatur de prima tantum, & non vlteriori. Alex. conſ. 26. li. 3. Rui. conſ. 78. nu. 5. in fin. lib. 1. Menoch. in cit. loc.

2 Primo, niſi militet eadem ratio in ſecunda relocatione, & aliis. Dec. in c. prudentiam, §. dicimus, de offi. deleg. Calcan. conſ. 1. col. 20. Crau. conſ. 161. nu. 4.

3 Declara ſecundo in ſermone negatiuo. Sebaſt. Med. de reg. iur. par. 1. littera B, nu. 96.

DECLARATIO XVI.

DISPOSITIO §. qui impleto procedit reſpectu contrahentium, non tertii, Bal. in l. Aemilius, notab 5. de mino. in l. filius, in princ. ff. de excuſa. tut. Dec. conſ. 93. num. 3.

Practicando ad fugiendum relocationem ſolent locatores agere ex primo inſtrumento expreſſo, prout practicatur. Mago. Rot. Lucan. 47. nu. 2. Pariter econtra, ſi cōductor vult recedere, debet notificare, & portare claues, alioquin tenebitur ſemper ad penſionem. Ita dixit notabiliter. Bald. in l. 1. §. ſi pro tutelę, ff. de eo, qui pro tutor. immo & locator finito tempore poteſt oſtium aperire. Crot. conſ. 47. in fine, etiam parte non citata. Alex. conſ. 106. vol. 3. & 131. vol. 4.

Fictuarii pro renouatione contractus, debent accedere ad domum locatoris, Duen. reg. 161. nu. 12. in fi.

DECLARATIO XVII.

DISPOSITIO §. qui impleto, non procedit vbi agitur de magno præiudicio puta de dominio trāſferendo, ſed ubi agitur de modico præiudicio tantum. Bal. in d. §. qui impleto. Goza. conſ. 4. num. 52.

DECLARATIO XVIII.

DISPOSITIO §. qui impleto procedit, vbi quis peteret, & allegaret ius renouationis, vnde non opponendo renunciare videtur Crauet. conſ. 87. num. 4.

ADDITIO.

☞ *Sed nunquid partes videntur in dubio renouaße ad longum tempus, vel ad modicum? vtique ad modicum vti minus præiudiciale vtrique parti, Crauet. de antiq. temp. in 4. particul. 4. par. nu. 123. Menoch. lib. 6. præſumpt. 9. num. 2.*

De multiplicatione contractus locationis.

QVAESTIO I.

PRACTICABILIS eſt quæſtio in hac locati & conducti materia, dum fiunt inſtrumenta locationū, in quibus multa bona in uno inſtrumento locantur, an ſit unica tantum locatio, uel plures?

1 Pro parte affirmatiua facit l. ſciendum, ubi materia, & locus ſuus, ff. de uerb. obl. ubi tot ſunt ſtipulationes, quot res.

2 Secundo pro hac parte facit l. ædiles, la ſeconda, §. ſi forte iugum multorum, ff. de ædil. edi. & l. cum eiuſdem, eod. tit. Tertio pro hac opinione confirmanda facit l. cum duo ſerui, ff. de in diem adiectione.

3 Pro contraria parte facit text. in l. eum eiuſdem, §. interdū, ff. de ędil. edic. ibi text. formaliter dicit, quod ſi ſingulis rebus uenditis ſingula pretia conſtituta ſint, vna tamen eſt emptio.

4 Secundo pro hac parte facit l. ſi id, quod, §. quod ſi ex decē, ff. de don. inter vir. & vx. vbi ſi vnicum pretiū ſit,

Digitized by Google

fit, licet plures res venierint, tamẽ vnica emptio dicit.
5 Tertio pro hac opinione confirmanda eſt bonus (ni fallor) text. in l. ſi duos, ff. de contrah. empt. vbi ſi duos quis ſeruos emerit, & vnus ex eis moriatur, in alio viuo non durat emptio, quod vtique dicendum eſſet, ſi quot ſunt res, tot eſſent contractus.
6 Priorem tamẽ opinionem affirmatiuam, quod tot ſint locationes, quot res locatæ, puto veriorem ex iuribus in ea ſuperius adductis, quæ bene probant eius intentionem, quæ poſtea venit limitanda, & declaranda ex iuribus pro parte negatiua adductis, & allegatis, prout inferius in diſcurſu quæſtionis apparebit, & ita eam etiam ſenſit Bar. in q. publicanus, nu. 4. Iaco. Noue. reg. 228.
7 Si igitur quis in vno inſtrumento locauerit plures res, & bona, tot ſunt contractus, & locationes, quot ſunt res in ea cõprehenſæ, & hoc regulariter loquẽdo.
8 Declaratur hæc concluſio multis modis, & hoc vltra ſcribentes in locis ordinariis, quam maximè in l. ſciendum, vbi locus ſuus, ff. de verb. oblig.
9 Primo, vt non procedat, quando vnica penſio pro omnibus conſtituta ſit: tunc. n. ex vnitate pretii vnica reputatur locatio, & conductio, non obſtante quod plures ſint res in loc. tione comprehenſæ. ita in terminis locati & conducti, Natt. conſ. 449. nu. 6. vol. 2.
10 Et hoc vltra Nat. & allegata per ipſum confirmatur ex l. ſi duos, ff. de contrah. emp. vbi ſi duos quis ſeruos emerit, vno mortuo, in reliquo non durabit emptio ea fortaſſe ratione, quia vnicum ambobus ſeruis conſtitutum erat pretium.
11 Ex qua l. infertur ad propoſitũ quæſtionis, de qua agimus, quod ſi pro vnica penſione conſtituta plures ſint res, vel bona alicui locata, ſi in vna non conſiſtat locatio, ex aliquo reſpectu, vel cauſa, nec etiam conſiſtit in alia.
12 Et facit ad hoc regula, quod vtile per inutile vitiatur in indiuiduis, vt not. in regula, vtile, lib. 6. vnitas autem, & quodammodo indiuiduitas in caſu noſtro prouenit ex vnitate pretii, vel penſionis.

Et ſic vnitas pretii, uel penſionis præualet multiplicationi rerum in contractu appoſitarum.
13 Subampliatur hæc limitatio, & declaratio, vt etiã vnicus dicatur contractus, quando apparet celebratus eod. die, loco, & teſtibus, iuxta not. per Bald. in l. ſi. C. de ope. li. Seraf. de iur. priu. 107. nu. 24. Ant. Gab. de præſump. concl. 13. nu. 4. Rot. nouiſs. 479. nu. 6. lib. 3. par. 3. Roueſca ad Alex. conſ. 90. verſ. nec habet, lib. 3. Menoc. de præſump lib. 6. præſũ np. 12.
14 Subampliatur ſecundo hæc limitatio, & declaratio, vt in primo loco quis conduxerit plures domos non ſub eodem fictu, ſed ſeparato, poſtea fecit aliud inſtrumentum locationis reducendo ad vnum fictum tantum, & unicam penſi nem id, quod erat in pluribus, nam vnica eſt locatio, & conductio ex hac vnitate vltimo loco facta, & ſic primum inſtrumentum de locatione ſeparata nihil facit quominus vnica ſit poſtea locatio, & ita conſuluit in terminis Cuma. conſ. 42. in 2. dub.
15 Subampliatur tertio loco hęc declaratio, & limitatio, ut dicatur una locatio, & conductio ex unitate penſionis, licet ſolutio, uel præſt itio ſit diſtributa in plures annos, menſes, uel partitas, prout tota die practicatur, & occurrit. ita Bart. in q. publican. nu. 5. in l. ſi ſeruus communis Mæuii, ff. de ſtipu. ſeru. & in l. ſi ex toto §. ſi. ubi etiam Imo. no. ff. de leg. 1. Boſſ. de remiſ. merce. conduc. ſub nu. 25. & hæc eſt communis opin. Soc. iun. conſ. 68. nu. 3. vol. 2. Beci. conſ. 45. nu. 34. vol. 1. licet contrarium ſentiat Burſa. conſ. 309. lib. 3.

Et ſic unitas penſionis præualet, (ut dictum eſt) pluralitati rerum in inſtrumento locationis comprehenſarum, & præſtationibus diuiſis, & ſeparatis.
16 Declaratur ſecundo loco allegata cõcluſio, ut licet in inſtrumento locationis plures ſint res cõprehenſæ, & ſingulis fortaſſe rebus ſingula cõſtituta ſint precia, & penſiones, tamen unica eſt locatio, ſi unam non cõduxiſſet ſine alia pariter nec locaſſet, quam limitationem colligo ex l. cum eiuſdem, §. interdum, ff. de ædil. edic. quam pro contraria parte ſuperius allegaui. Vnde attenditur intentio cõtrahentium, quæ colligitur in hoc (ni fallor) ex ueriſimilitudine, & coniecturis, puta conduxit quis duos campos ſub una reſponſione, fictu, & penſione, quorum unus eſt utilior, & fructuoſior alio, certe ueriſimile eſt, quòd minus fructuoſum conduxerit occaſione habendi magis fructuoſum.

Vnde ſi magis fructuoſo frui non poſſet, & conductio impediretur, tota locatio uolente conductore corruet, quia ſi hoc ab initio ſciuiſſet, illũ ſolum non conduxiſſet. Vicinitas etiam facit bonam coniecturam, & ueriſimilitudinem, puta locauit quis duos campos, quorum unus eſt conductori contiguus, & ſine eo facere incommode poteſt ratione beſtiarum, paſculi, & culturæ, quia cum eo coloni, & laboratores facilius reperiuntur, ſi campo uicino frui non poteſt, tota locatio corruet uolente conductore, quia hoc ueriſimile eſt attenta uicinitate locorum.
17 Et ſic etiam ex parte locationis inferri & conſiderari poſſet. Vidi etiam coniecturam ex uerbis præambulis in tractatu locationis & conductionis, puta, dicebatur, quod Sempronius uolebat locare, & affictare talia, & talia bona, Titius hoc audiens mandauit Sempronio intimari, ſi uolebat ſeparare, & locare talia bona tantum, quod ipſe libenter conduxiſſet. fuit reſponſum quod non, tandem conduxit omnia ſimul ſub unica penſione, ſi poſtea conductor non valet frui bonis antea ſeparatim petitis, tota conductio corruet.
18 Et hanc opinionem in hac ſecunda declaratione tenuit Deci. conſ. 421. num. 4. in ſi. ubi etiam ponit in materia contractus emptionis & venditionis vulgari ſermone loquendo, *hauemo fatto tutto vn mercato*. Iac. Nou. reg. 228. limit. 1.
19 Colligitur etiam ex text. d. l. cum eiuſdem, §. interdum, de qua modo agimus alia ueriſimilitudo, quæ colligitur ex qualitate rei, puta ſi quadrigas, uel mulas lecticarias, & pares conduxiſſet ad uecturam, certe non eſt ueriſimile de una tantum, quia non poſſet deſeruire ad uſum deſtinatum. Ad idem tex. in l. quod ſi vno, verſ. celſ. ff. de in diem addic. & §. his autem uerbis, Inſti. ad l. Aquil.
20 Declaratur tertio præſens materia ex l. ſi duos, ſuperius allegata, iuncta glo. ibi poſita; licet enim vna penſione, & fictu plures res conducantur, uel emantur, tamen ſi ante conſignationem una deficiat, in nulla ualet locatio.
21 Poſſet fortaſſe præſens materia applicari in ſimili ad quæſtionem facti. Ego conduxi pro anno ruſticum pro agaſone, uel mulione certa conſtituta penſione, & incepit per menſem puta ſeruire, poſtea accedente tempore menſium dicitur domino ſuo. Ego uolo ire

in maritimis ad metendum, faciamus computa, da mihi ſalarium pro tempore præterito, quo inſeruiui, & cum erit elapſum, & completum tempus metendi, redibo, & perficiam reſiduum temporis conuenti. Replicat dominus. non intendo tibi dare aliquod ſalarium ſi vis diſcedere, quia non te a principio conduxiſſem, ſi ſciuiſſem, quod velles hoc facere, arguendo a re ad tempus, iuxta not. in l. vinum, ff. ſi cert. petat.

22 Quid dicemus? pone quod conduxi duas res pro decem puta, quarum vna perijt, vel deuenit ad caſum, vt ea vti non poſſim, ſi altera res ſit adeo vtilis, & fructuoſa, vt mereatur locari pro illa penſione, qua ſunt locatæ ambæ ſimul illæ res, poterit ne peti tota penſio? ſi conductor illa tantum vtatur, nec curet ex defectu alterius a conductione recedere.

23 Hoc (ni fallor) explicat text. in l. ſi id, quod §. quod ſi ex decem, ff. de donatio. inter vir. & vxor. vbi quodammodo ſentire videtur, quod tota decem illo caſu peti poſſint ſtante qualitate rei, & vnitate precii.

24 Et in materia multiplicationis contractus eſt doctrina Bartol. communiter approbata, quod vbi non agitur de reſoluendo contractu, vel de effectu communi vtrique parti, ſed ſeparato, vel in modo agendi, tot ſunt contractus quot res, vt per Bart. in d. l. ſciendum, quem communiter approbatum dixit Burſat. conſ. 104. nu. 3. uol. 2.

25 Et dicebat Iaſ. in d. l. ſcire debemus, num. 2. quod quando plures res principaliter ſpecificantur de per ſe, tunc cenſentur plures contractus iuxta res in contractu nominatas, ſecus ſi reſpectiue ad vnum effectum, tunc loco vnius habentur, per tex. in l. ſi hæredi plures, ff. de condi. inſtitut. in l. 1. & ibi Bartol. ff. de infamibus Bart. in l. vt vim, col. 4. ff. de iuſtit. & iure, in l. ſi is, qui ducenta, §. verum, ff. de reb. dub. commendat Aret. in §. penul. Inſtit. de hæred. inſtitu. vbi etiam hanc doctrinam defendit ab impugnationibus Rapha. Cuman.

26 Per prædicta fortaſſe dici poſſet, quòd ſi in locatione molendini dicatur, quod loco Sempronio molendinum apponendo, & nominando Valcheriã, & alia adhærentia, & quodammodo inſtrumenta pro molendo, non erunt tot locationes, ſed una, cum alia ſint ſpecificata per reſpectum ad molendinum.

27 Pariter in locatione domus dici poſſet dum locatur, poſtea ſpecificantur tabulæ, lecta, cubilia, & alia ad uſum domus deſeruientia, non per hoc tot ſunt locationes, quot res ſpecificatæ, ſed una eſt locatio domus cum relatione inſtrumentorum, & mobilium ad vſum domus deſeruientium.

Altera eſt concluſio ad declarationem prędictorũ, de qua etiã ſuperius uidimus, ꝙ locatio facta ſub unica penſione eſt una quantum ad relationem contractus circa ea, quę reſpiciunt totum contractum. Ita loquitur l. ſi duos, ff. de contrah. empt. de qua etiam ſuperius uidimus l. cum duo, ff. de in diem addictione cum declaratione l. cum eiuſdem, l. ſi plura, l. ędiles, la ſeconda, §. cum autem, ff. de ędilit. edic. Sed quantum ad ea, quæ non reſpiciunt contractum, ſed petitionẽ, uidentur eſſe plures reſpectu emptoris, uel conductoris, quia poteſt de per ſe petere l. & ſi uno, in princ. ff. de actio. emptio. ſecus ex parte uenditoris, uel locatoris, qui non poſſet agere ad penſionem ſingularum rerum in inſtrumento mentionatarum.

28 Vtilitas uerò præſentis indagationis, & quid prodeſt quærere an ſit una tantum locatio, uel plures, poteſt dici quod eſt multiplex.

Prima igitur eſt utilitas, quæ colligitur ex indagatione pręſentis indagationis circa remiſſionem mercedis, ſi enim plures ſunt locationes, quot bona in inſtrumento appoſita, ſi contingat damnum, uel ſterilitas in una, non fiet remiſſio in aliis tanquam diuerſis, & ſeparatis. Si uerò unica tantum ſit locatio, non eſſet regulariter facienda remiſſio habita relatione, & conſideratione ad alia bona ſub uno inſtrumento, contractu, & penſione locata, & conducta, uti ubertas unius compenſetur cum ſterilitate alterius. Bartol. in terminis locationis & conductionis, de qua agimus, in q. publicanus, in fine, qui in hoc bene loquitur. commendat, & ſequitur Boſſ. de remiſſione mercedis, pub. conductorum, num. 22. in fi. ubi etiam ulterius ponit duo alia in hoc propoſito conſideranda tam in materia, de qua agimus, multiplicationis contractus, quam remiſſionis mercedis.

Primum eſt, quod conductor generalis ſub unica tantum penſione ſublocanda aliqua bona de ſua uniuerſali conductione cogetur facere remiſſionem illi paeticulari ſubconductori, & ſibi uti uniuerſali conductio non erit finita.

29 Ex quo patet unum, quod ſi conductor uniuerſalis multorum bonorum ſub unica penſione ſublocet vnũ puta campum ex dictis bonis locatis, ſi in particulari ſublocato contingat ſterilitas, nocet ſublocatori, quia cogitur facere reſtaurum, & remiſſionem, & nocet quodammodo, quia non poteſt poni in conſideratione, quia ſublocauit, & a ſe quodammodo abdicauit, non debebat igitur ſublocare.

30 Dicit etiam Boſſ. in citato loco unum aliud ſatis utile in hac materia, ꝙ ſi fiat locatio plurium rerum, & bonorum ſub unica penſione diſtributa in plures pręſtationes annuales, uel de menſe in menſem, & ſic de ſingulis diſcurrendo, puta loco tales poſſeſſiones meas pro mille uſque ad decem annos, ſoluendo ad ratam cuiuslibet anni, puta centum pro ſingulo anno, & uno anno tantum perceperim, ſi eſt unica locatio pro toto tempore, non fit remiſſio, quia ex decem percipio unum minus, & propter remiſſionem obtinendam requiritur, quod in dimidio, uel ultra dimidium ſit damnum intolerabile, ut (Deo dante) ſuo loco dicã, ſed ſi tot ſunt locationes, quot ſunt anni, ſiue quot ſunt termini ſoluendi, ſi in una locatione unius anni nihil exigo, uel trium menſium, & ſic de ſingulis diſcurrendo, quis dubitat quin fieri debeat remiſſio?

31 Veritas tamen eſt ſecundum eum unicam eſſe locationem per iam ſuperius adducta ex unica penſione, tamen ſingulo anno, uel menſe, uel ſemeſtri fit remiſſio, quando ſingulo anno ſoluitur, & ſic quoad effectum remiſſionis faciendę plures locationes dicũtur, & non aliter. Alex. conſ. 3. uol. 1. ubi dicit, ꝙ ita uoluit Bart. in allegata quæſt. publica, col. fin. Anch. pulchre loquens, conſ. 403. in fin. clare Corn. conſil. 12. col. 1. uol. 2. & hæc eſt communis, & uerior opin. Boſſ. de remiſſ. mercedis conductorum, nu. 23. in fine, licet Imo. contrarium tenuerit, in c. propter ſterilitatem, col. pen. de locato, in l. cotem, §. qui maximas, ff. de publican. ſecundum Soci. conſ. 88. nu. 66. col. 3. vol. 1. Alex. conſ. 108. uol. 3.

32 Colligitur ergo declaratio ad ſuperius allegata, quòd locatio facta unica conſtituta perſonę ſit una,

licet

licet præſtatio ſit diuiſa in plura tempora, tamen non procedit quoad remiſſionem mercedis, & ſic non eſt bona replicatio dicere, non debet concedi remiſſio, quia licet hoc anno conductionis ſis paſſus, tamen vnica locatio eſt, & pro unico tempore habenda conſideratio.

33 Vnde patet, quod factum remiſſionis ſapit bonam fidē prout contractus ipſe locationis & conductionis, & eſt fundatum in maxima ęquitate, ut ſi quolibet anno recipit locator penſionem, quolibet etiam anno habeatur ratio conductionis, ne indebite grauetur. Cætera ponam (Deo dante) latius in tractatu remiſſionis mercedis.

34 Secunda eſt vtilitas præſentis indagationis ad materiam reſcindendæ locationis: ſi enim unica tantum erit plurimum ſimul rerum locatio, tunc in læſione, & conſequenter in reſciſſione attendetur totum corpus rerum locatarum ſimul vnitum, & ſecundum illud habenda erit conſideratio læſionis, & non particularis met rei, in qua præciſe læſio contingit, quia iſto caſu talis res conſiderabitur uti quędam ſola pars alterius corporis. Si verò tot ſint locationes, quot res in contractu locationis comprehenſæ, tunc in qualibet re de per ſe conſiderata conſiderabitur læſio ipſa, & conſequenter reſciſſio contractus locationis, & cōductionis, prout etiam ponam in titulo de reſcindenda locatione.

35 Et ſi inter partes fuit cōuentum, ut vna locatio incipiat poſt aliam, ſi una tantum contingat læſio pro vna tantum dabitur remiſſio. Cag. poſt alios, in d. l. 2. nu. 199. C. de reſcin. vend. ponit pulchre Franc. Mar. a Cagno. non allegatus, deciſ. 20. nu. 3. & 4. part. 2.

36 Quæ concluſio vera eſt vltra Cagno. late profitentem in citato ſuperius loco, vt ſi fiat locatio, puta ad nouem annos, uel vſque ad tertiam generationem, vel alio ſimili modo, & ſi in eodemmet inſtrumento adiiciatur in continenti pactum, quod finita locatione ad nouem annos intelligatur facta ad alios nouem annos, & ſic de ſingulis diſcurrendo, erunt tamen plures diuerſę locationes, & contractus. Aug. conſi. 184. per totum conſilium, Alex. conſi. 165. vol. 2. Bal. in l. voluntas, C. de fideicom. Bero. conſil. 116. nu. 17. & 19. & iterum, conſil. 117. nu. 10. vol. 1.

Vnde (vt ſuperius dictum eſt, dum de bonis eccleſiæ locandis tractauimus,) locatio hoc modo facta de bonis eccleſiæ non ualet ſine cauſa, & euidenti utilitate, & ſolemnitatibus a iure requiſitis, tanquam hoc modo facta ſit ad longum tempus, ut ibi dixi, & contra Paulinam Iaſ. conſil. 94. volum. 1. Borgn. late deci. 43. nu. 6. 7.

Addo Neuiz. conſ. 90. nu. 26. Franc. Beci. conſi. 92. nu. 11. Cabal. millel oq. 160. p. 1.

Quod facit ad ea, quę in ſeq. quæſt. ponam de cohęrentia contractus locationis, & conductionis.

37 Tertia reſultat vtilitas ſi extat ſtatutum in loco, ut de quolibet contractu ſoluatur gabella; ſi enim tot ſunt locationes, quot res in locatione comprehenſæ, tot erunt ſoluendæ gabellæ, & erit ad fauorem gabellariorum, quod ſemper cum poteſt, fugiendum eſt: Si uerò vna tantum ſit locatio, vna tantum erit perſoluenda gabella, & reperies ſi mundum uiſitabis gabellam iſtam in multis locis ad ſuppreſſionem miſerorum populorum. & hoc ſentiunt etiam Doctores in l. ſcire debemus, ubi Bart. num. 4. Iaſ. nume. 12. ff. de ver. obli. vbi etiam, & alias recenſet vtilitates, & commoda, ſed has in hoc propoſuiſſe ſufficiat.

38 Colligitur etiam ex hac indagatione illa clauſula, quæ in multis inſtrumentis apponi ſolet, & practicatur a multis, uidelicet, ut tot ſint locationes, & conductiones, quot ſunt res, & bona in inſtrumento locationis deſcripta, appoſita, & annotata, quid operetur hęc clauſula in inſtrumentis locationum, & conductionum, & certe nihil operatur tanquam facta in fraudem legis. Specul. in titu. de donat. §. 1. verſ. quid ſi aliquis. Gugl. de Cun. & ibi Bald. poſt eum, in l. illud, aut illud, vbi Cun. num. 4. Bal. nu. 10. & ibi etiam in addit. C. de ſacroſan. eccl. Pau. Caſtren. in l. ſcire debemus, in fi. ubi Alex. nu. 14. ff. de verb. obl. dicit hoc indiſtincte uerum eſſe tam in contractu locationis, & conductionis, quam in donatione, per l. ſancimus, §. ſi quis autem, ut ibi glo. C. de dona. Bart. in l. modeſtinus, in fi. ff. eod. Io. Andr. ad Specu. in tit. de donat. §. porro. verſ. donatio autem infirm. Bald. in l. prima. C. quando dies lega. ced. in l. ſi plures, in principio. ff. de pact. Imo. in cap. cum contingat, col. fin. de iureiurando. Oldrad. conſi. 204. ſiue in rebus, ſiue in quantitatibus, ut per Alexand. in citato loco. Mattheſi. notab. 107. Panorm. in c. Apoſtolicę, num. 5. de don. Roman. conſ. 26. & hęc eſt communis opinio. Alexand. conſ. 68. volum. 1. poſt Roma. in allegato conſ. Celſ. Vgo de contrac. in uerbo, quot ſunt anni &c. vbi loquitur in terminis locati & conducti, Anto. Gomeſ. de contrac. to. 4. nu. 7. Anto. de Cannar. in trac. de inſinua. par. 2. q. 25. num. 42 Anton. Padil. in l. quoties, in fi. ff. de lega. 2. Si igitur dones. & apponas hanc clauſulam, vt tot ſint donationes. quot res, nihil facies, vti in fraudem legis, ſiue donatio conſiſtat in rebus, ſiue in quantitatibus, vt ſuperius deductum fuit, nec per hoc tollitur vitium inſinuationis, vt pręfati Doctores aperte atteſtantur, ſiue loces ad longum tempus rem prohibitam alienari, puta bona eccleſiæ, vel alia, & apponas hanc clauſulam, ut tot ſint locationes, quot res, in uanum laboras, quia talis clauſula pariter nihil operabitur, poſt alios tenet etiam Socin. tract. fallen. littera A, nu. 25. fallen. 2. Rodoa. de reb. ecc. e. in princ. fo. 16. nu. 8.

39 Cui addo bene in materia loquentes Guid. Pap. ſingu. 375. & 597. Oldr. conſ. 253. Roma. conſ. 305. Bal. conſ. 48. & conſ. 400. volum. 1. conſ. 161. volu. 4. Caſtrenſ. conſ. 162. in princ. vol. 2. Alex. conſ. 165. col. 2. volum. 2. conſ. 21. col. 1. volum. 3. Abb. conſ. 107. in 1. dub. vol. 2. Alex. conſ. 165. col. 2. volu. 3. Ferra. cautel. 23. Soci. conſ. 77. nu. 10. in l. ſi filiofamilias, §. fi. nu. 25. ff. ſolut. matr. vbi dicit pariter hanc eſſe communem opinionem. * Ant. Gab. de don. concl. 1. n. 8. ubi pariter de communi atteſtatur.

Addo etiam prædictis id, quod ad propoſitum pręſentis indagationis notat Bart. in l. cum ſeruus, §. ſi ſeruus, ff. de ſtipu. ſeru. ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, quòd ſi promittis mercedis nomine aliquid pro operibus quolibet menſe vel die, vt tot ſint ſtipulationes, quot menſes, vel dies leg. nec ſemel §. nouiſſime, ff. quando dies legati cedat, & ſi fiat locatio domus, & promittatur penſio in annos, uel menſes ſingulos, vna eſt locatio, quia nihil eſt implendum ex parte locatoris, quod cohæret perſonę, ſed plures ſunt pręſtationes, ſed ſi locatio fiat in decem annos, unica eſt locatio, & præ-

ſtatio

Digitized by Google

ſtatio vna,& ibi late per eum,ubi etiam dicit ad propoſitum materię locati & conducti, quod ſcholaris conducens domum debet ſoluere penſionem in fine anni per gloſ.in l.ædem, C.locat. & ſi committitur ſtipulatio in principio cuiuslibet anni attñ nō poteſt agi niſi in fine anni ad limitationem, & materiam l. qui hoc anno,ff.de verbor.oblig.vt nō procedat, nec habeat locum quando aliquid eſt implendum ex parte locatoris,quia tunc ante omnia adimpleri debet,l. Iulianus,§.offerri ff.de act.empt. & idem firmat Salicet.in l.ædem,glo.in l,defuncta,ff.de vſufruc.Ang.in l.ſi quis,C.de præſcrip.30.vel 40 ann. pulchre Paul, de Eleaz.in ca.potuit,col.6.de loc.vbi etiam generaliter loquitur de quolibet conductore.dicam (Deo dante)ſuo loco,de tempore penſionis ſoluendæ, vbi videtur eſſe locus ſuus.

De cohærentia Contractus Locationis,& Conductionis.

VIDIMVS de multis accidentibus in proceſſu locationis & conductionis,quam maxime de libertate in locando ad l.nemo,C.loca.de libertate in conducendo,ad l.inuitus,C.eodem,de renouatione ad l. item quæritur,§.qui impleto,ff.loc.& l.legem, C.eo. de multiplicatione contractus locationis & conductionis,ad l.ſciendebemus, ff. de uerb. obli. & l. cum ſeruus,ff.de ſtip.ſeruorum.

Proxima præcedentibus,& quidem utilis,fructuoſa,& practicabilis eſt quæſtio,& indagatio,an pactum contractui locationis & conductionis appoſitum veſtiatur cohærentia contractus.

1 Pro parte negatiua facit, quia fideiuſſio pacto nudo appoſita contractui non veſtitur cohærentia contractus,Bald.in l.ex placito.col.fi.C.de rer.permu. & dicam inferius ſuo loco.

2 Secundo pro hac parte facit tex. in l. ſi pacto quo penam,C.de pac.ubi ſi pactum incontinenti appoſitum idem quod contractus continet,non ueſtitur cohærentia ipſius,nec contractum ipſum informat. facit l.quibus,ff.de uerb.oblig.

3 Pro parte affirmatiua facit text. celebris in l. iuriſgentium,§.quinimmo,ff.de pac.ubi Iaſ.nu.3.lex in bonæ fidei l.peteus,C.eod.

Et in terminis locati & conducti,& hæc eſt verior opinio,maxime cum talis contractus ſit bonæ fidei, & iſta cohærentia in pacto incontinenti appoſito quandoque producit actionem præſcriptis uerbis, conſtituendo contractum innominatum.facio ut des,vel ut facias.producit etiam ex cohęrentia,& locati actionē maxime ſi pactum incontinenti appoſitum tendat ad fauorem,& indemnitatem conductoris,& ſub ſpe lucri in pacto appoſiti conductor conduxit Bald. conſi. 434.volum.1.Socin.iun.conſilio 78.nu.7.col 2.Ang. conſ. 312. & 414. Boſſ.de remiſſ.merce. publicano. nu.55.Bero.conſil.145.vol.1.Alcia.reſpon.146.nu.7. Abb.conſ.24.nu.14.Burſa.conſ.104.vol.1.& 204.n. 2.vol.2.ponens exemplum,ſi quis locauit fundū pro mille,pacto adiecto de dando conductori boues,& ſemina,& fundi inſtrumenta pro cultura fundi, licet ſint quodammodo duo contractus locationis & emptionis,tamen ſecundus eſt correſpectiuus ad primū, & cenſetur pars illius.

4 Inferens,quod licet in contractu locationis & conductionis competat remedium l.2.C.de reſcin.uend. vt ſuperius uidimus,tamen non procedit in læſione appoſita in pacto adiecto tantum,quæ addi poſſent ad ea,quæ in materia huius remedii dixi.

Addo vltra Burſa.ad confirmationem principalis concluſionis, quod pactum incontinenti appoſitum veſtiatur cohęrentia contractus locationis. Alex. in terminis,conſi.28.col.1.vol.4.Purpur. ad Iaſ. in l. in bonæ fidei,littera B,C.de pact.

5 Declaratur hæc concluſio multis modis, ex quibus etiam colligitur reſponſio ad rationes in contrarium pro parte negatiua adductas,& allegatas

6 Primo ſi tale pactum incontinenti apponatur ad principalem contractum locationis & conductionis, ſecus ſi ex interuallo,quia non informat, nec veſtitur cohęrentia contractus,nec in hac actionem aliquam producit.Ita per illum tex. Iaſ. in l. iuriſgentium, §. quinimmo,nu.3.ff.de pact.in l.in bonę fidei,nu.11.C. eodem.Tiraquel.de retracta.conuent.gl.5.§. 1.nu.1.

Cui addo Corn.conſi.288.col.3.in fi.vol.3.conſ.fi. col.1.vol.1.Felin.in c.qualiter,& quando,col. 12. de accuſat.Rip.reſpon.13.col.5.vol.1. Alex. conſil. 90. col,pen.vol.1.conſi.118.col.1.& ſequen.vol.3. qui late extendit in declaratione huius materię,quę eſt confuſa,difficilis,& intricata. Ant. Gabr. id atteſtans de pręſumpt.concl.13.nu.24.

7 Incontinenti autem quomodo procedat in hac difficili materia de cohærentia contractus,nō declaruit, nec(prout uidere potui)poſuit,Menoc.in trac. arbit. quęſtionum,ubi profiteri uidetur declarare, quomodo in multis caſibus incontinenti dicatur, tamen hūc caſum non reperi tactum.

8 Dicitur autem incontinenti hoc caſu,nedum quādo apponitur vnico contextu,non data aliqua diſtantia temporis,ſeu ſimul tēpore, ſed etiam, ſi duo actus fiant intra breue tempus unus poſt alium, illa enim temporis modicitas non conſideratur. Ancar. conſil. 434.col.1.in fi.verſi.pręterea animaduertendum.Vnde ſi per horam poſt,dicitur incontinenti pactum appoſitum,& ueſtitur cohęrentia cōtractus,Cur.ſenior, conſi.55.col.3.verſi.& hoc maxime,& ſi die ſequenti fiat, & apponatur, dicitur incontinenti appoſitum. Caſſane.conſil.39.col.13.in princ.verſi.& idem dicēdum eſt,& nedū de unico die, ſed & per paucos poſt conſuluit Crauet.conſi.156.ſub nu.17. vbi etiam dicit,quod ſi tempore celebrari contractus partes conueniant de apponendo tale pactum in contractu locationis,uel ſimili,ſi poſt ex interuallo redigatur in ſcriptis,dicitur incontinenti appoſitum, habito reſpectu ad tempus conuentionis initę.Anca.conſ.colum.2.& ſequen.Si igitur loco tibi domum pro certa penſione, & ibidem incontinenti conueniamus in hoc pactum, ſ.quod penſio perſoluenda ſit,& eſſe debeat in paulis, & teſtonibus,& non alia moneta,ſi tale pactum referatur in ſcripturam ex interuallo tamen dicitur incontinēti appoſitum,& operabitur effectum ſuum,& ex eo agi poterit.Pariter dici poſſet, ſi ſit facta locatio ſimpliciter de domo pro certa penſione,& poſt ibidem adiiciatur pactum,quod locator,uel cōductor licentiare volens denunciet per menſem ante finitū tempus,& ſi ex interuallo apponatur,pręſumitur incōtinenti habito reſpectu ad tempus conuentionis primo loco initæ. Et applicando ad practicam ex contentis in hac prima declaratione infertur ad quæſtio-

nem,

Digitized by Google

nem, quæ in facti contingentia occurrit in hac utili materia locati & conducti.

Reuerendiſſimus Epiſcopus Vercellenſis locauit quædam ipſius bona cuidam nobili Vercellenſi cum pacto, quòd conductor non poſſit ſublocare, nec ſociũ aſſumere ſine licentia ipſius domini locatoris, ſi ſocius ſit admiſſus per principalem conductorem cum conſenſu Domini locatoris, ſi moriatur, an tranſmittat ad hæredes, qui uelint perſeuerare in cõductione.

10 Facit pro parte affirmatiua præſens materia de cohærentia contractus, illa enim numinatio in ſocios fuit facta incontinenti in contractu locationis, merito idem iudicandum eſt, quòd de ipſo contractu locationis, qui tranſitorius eſt ad hęredes, vt ſuo loco dicã.

11 Contrarium tamen fuit deciſum per Senatum Pedemont. prout Pedemont. deciſ. 76. ea ratione potiſſimum, quia in themate ibi propoſito facti ſunt duo contractus principales ad inuicem diſtincti, & ſeparati, quorum unus eſt meræ locationis, & cõductionis inter Reuerendiſſimum Epiſcopum, & primum conductorem, & iſte eſt ſui natura tranſitorius ad hæredes, l. uiam veritatis, C. locati, vt ſuo loco dicam. Alius eſt contractus ſocietatis negotiationis dictæ locationis inter primum conductorem, & ſocios, & iſte eſt merè contractus ſocietatis, qui ad hæredes non tranſit, ſed morte finitur, l. ſocietatem, §. diſſociamur, l. ſi fratres, §. idem reſpondent, ff. pro ſoc. cum multis ſimilibus.

Et in hac locati & conducti materia notabilis eſt in multis hæc deciſio.

12 Primo circa pactum de nemini ſublocando ſine licentia, & conſenſu Domini locatoris, licet enim quis locet rem ſuam, & quaſi per hoc abdicat à ſe fruitionem ipſius, fruitur etiam hac cogitatione de non ſublocando ſine ipſius conſenſu, & licẽtia; poſui ſuperius de materia ſublocandi, in uerbo, conductor.

Secundo circa aliud pactum de non aſſumendo in ſocium per ipſum conductorem aliquem alium ſine expreſſo conſenſu ipſius locatoris, quod pactum ibi præſupponitur, quod de iure valeat, & teneat in hoc contractu locationis, & conductionis, & licet fortaſſe aſſumptus domino non præiudicaret, cum nihil negocii contraxerit cum eo, tamen hoc ſpecialiter paciſcuntur.

13 Aſſumuntur enim quandoque in ſocios homines rixoſi, ſubtiles, & ſcandaloſi, qui perturbant uariis modis totam negociationem locationis, & conductionis cum maxima diſplicentia principalis locatoris.

14 Tertio loco ponderandum eſt tertium pactum ibi appoſitum, & uerba ipſius, uidelicet, quod talis, & tales ibidem nominati, &c. ſocii aſſumpti à tali principali conductore de conſenſu Reuerendiſſimi locatoris fideiubent, & ut principales ſe obligant, &c.

15 Vnde iungendo ſecundum pactum cum tertio, quilibet contrarium dixiſſet, ſit enim pactum de non aſſumendo ſocium aliquem ſine conſenſu locatoris, poſtea inferius in eodemmet inſtrumento dicitur fuiſſe talem aſſumptum in ſocium de conſenſu, & tamen ibi contrarium deciditur.

16 Quartum ibidem colligitur, quòd contractus ſocietatis in eius uentre includit quandoque, & tenet contractum locationis, & conductionis, puta uectigalium, uel negociationis alicuius locationis, & conductionis, prout etiam tenuit Curt. ſen. conſil. 53. col. 1. tamen ex hoc non mutat naturam ſuam, nec trãſit ad hæredes, ut in diſcurſu dictę deciſionis habetur.

17 Et ſic habetur intellectus, & ampliatio ad §. ſoluitur. Inſtitut. de ſocieta. vt ſocietas morte finiatur, quoniam ampliatur, vt procedat, & habeat locum etiam ſi ſit contracta ſuper facto tranſitorio ſui natura ad hæredes, prout ſuper negociatione alicuius locationis, & conductionis, prout in dicta deciſione colligi poteſt.

18 Non tacebo autem in hac prima declaratione cohęrentię contractus locationis, & cõductionis, quod an pactum dicatur incontinenti appoſitum, ſtatur arbitrio iudicis, Rom. conſi. 244. in fine, per c. literas, de reſtitut. ſpolia. Are in c. ueniens, il ſecõdo, col 8. de teſtib. Dec. in c. prudentiam, §. ſexta, in tertio notabili, de offi. deleg. Craue. d. conſ. 156. ſub nu. 17. quos non allegauit eruditus Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centur. 1. caſ. 9. per totum.

19 Declaratur igitur ſecundo loco principalis materia cohærentiæ cõtractus, ut procedat in pacto correſpectiuo ad contractum principalem, alias non. Dec. in l. in bonę fidei, nume. 1 t. C. de pact. per textum notabilem in hac locati & conducti materia, in l. fundi partem, ff. de contrahen. emp. vbi dominus unius fundi vendidit partem tantum, aliam verò locauit in annos decem pro certa mercede in pecunia numerata conſtituta, dicitur ibi, pro iſta parte conducta, ut iſta conductio ſortiatur effectum ſuum, agi poteſt ex uendito, & ſic conductio ibi veſtitur cohęrentia contractus emptionis, eſtque pars illius, & ad obſeruantiam illius agitur actione deſcendente ex principali contractu emptionis, & uenditionis.

20 Nec ſilentio prætereundus eſt tex. in d. l. fundi partem, ff. de contrahen. empt. Ex quo in hac locati & cõducti materia colligitur hęc concluſio, quòd licitum eſt hoc pactum, & hęc conuentio. Vendo tibi partem huius fundi pro tot, cum hoc pacto, & conditione, quod aliam partem conducas, & ad id facilius expediendum dat lex cautelam, vt venditio fiat aliquo uiliori precio, poterit enim poſtea dicere uenditor, uolo, quod hanc aliam partem conducas, quia uendidit viliori precio ad hunc effectum, & hoc cõtingere poteſt in prædio, cuius una pars ſit deterior alia, uel in duobus fundis diuerſæ qualitatis, & bonitatis, quiſque. n. vellet meliorẽ eligere, & deteriorẽ relinquere.

21 Et ſic ex diſcurſu illius, l. colligitur, ꝙ conductio quandoque eſt pars contractus uenditionis, immo pars precii ipſius, & ibi contextus apertè dicit. Vnde poſt Fulgo. ibi ad propoſitum materię, de qua agimus, colligitur, quod pactum incontinenti appoſitum ueſtitur cohærentia cõtractus: & ipſum informat, quod verum eſt ſi informare poſſit, & fieri pars illius, per illum textum à contrario ſenſu.

22 Et ſi quandoque liceret ſuam proferre opinionem, ſaltem per modum diſcurſus, uidetur quod non bene Iabolenus author, leg. fundi partem, in eo cõtextu reprehendat Labeonem, & Trebatium negantes ex uendito agi poſſe, ſi enim hoc fecerunt, loquebantur in alio caſu penitus diuerſo, puta quando nullum eſt cõſtitutum pretium, prout clare exemplificatur, in le. tenetur, §. 1. ff. de actio. emptio. ſed Iabolenus eos reprehendens loquitur in alio caſu, ſ. quando eſt conſtitutum pretium, quis enim negaſſet conſtituto pretio ex vendito agi poſſe?

23 Sed ad propoſitum materię locati & conducti, de

qua

qua agimus ibidem, ſi quæri poſſet an conductio, & locatio ſolo,& nudo cõſenſu perficiûtur, vt ſuperius viſum fuit ex l.2.ff.loc.cur.in l.fundi partem dicitur, ꝙ agi poteſt ex vendito,vt conductio fiat, facta enim dici poteſt conductio ex ſolo iam præſtito conſenſu.

Reſponderi poſſet,quod ibidem non agitur ex vẽdito,ut conductio fiat,ſed dicit,vt conductio præſtaretur,ideſt penſio rei conductæ,& merces conductionis,uel ſortaſſe dici poſſet,quòd locatio nõ erat, quia penſio non erat taxata. Vnde erat facta conductio ſub penſione incerta. Vnde agitur ad taxationem incertæ penſionis,& mercedis. Ad idem tex.in l.ſi ſterilis, §. ſi fundum,ff.de act.empt.

34 Declaratur tertio loco principalis cõcluſio, ut procedat,& habeat locũ in pacto correſpectiuo, & reſpiciente contractum locationis & conductionis. Quod ſi pactum ſit a contractu alienum, non ueſtitur cohærentia contractus. Bar.in l.ſi tibi decem,ff.de pact.per tex.in l.iuriſgẽtium,§.idem Marcellus,ff. de pac. Bal. in l.petens,vbi Alex.& Iaſ.C.de pact.& in l. lecta, limita.9.ff.ſi cer.peta.in l.iuriſgentium, §. quinimmo, limita.2.ff.de pact.in l.in bonæ fidei,ubi Deci. nu. 9. C.de pac.in l.legẽ,col.fi.C.eodem. Corne. in pulchro caſu,conſ.192.lib.4. Iaſ.conſ. 171. lib. 4. vbi dicit id uoluiſſe glo.§.ex cauſa,ff.de minor.& facere l.quędã mulier,ff.famil.erciſcun.& l.ſi ex falſis, C.de tranſac. Caſtrenſ.conſ.412.lib.1.& conſ.347.lib.2. Tiraq. de retrac.conuent.glo.5.§.1.nu.24.& in l.ſi vnquam, in princ.nu.110.C.de reuocan.donatio. Anto.Gabr. de præſump.concul.13.nu.22.

35 Vnde ſi fiat locatio de domo, pactum verò eſſet de eundo Romam,nihil eſſet;debet.n.eſſe de appẽditiis contractus, vt veſtiatur cohærentia ipſius, aliàs non.

Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus,infertur ad id,quod no.gl.in l.3. in fi. & in l.quæro,§.fi.ff. loc. & ſuperius aliàs uidimus de ſimilitudine locationis,quod ſi alicui locatę ſint maſſaritiæ, vel aliqua inſtrumenta fundi æſtimentur, quod uenditio erit pars locationis,ſi ad tempus facta ſit, & ſic maſſaritiæ domus locatæ quandoque non vendun tur,ſed æſtimantur ratione deteriorationis,ut faciũt multi cauti locatores,& ſic tendunt ad inuicem manus locatio & uenditio,quia vna quandoque eſt pars alterius,ut iam viſum eſt.

36 Declaratur quarto loco principaliter ultra Iaſ.plurib.modis limitantẽ in l.iuriſgent.§.quinimmo, ff.de pac.ut concluſio procedat,& locum habeat ante contractum perfectum,& abſolutum,iuxta l.contractus, C.de fi.inſtrum.ſecus ſi ſumus in contractu iam abſoluto,& perfecto. Cy. poſt quoſdam antiquiores in l.in bonæ fidei, col.1.vbi Alex.& Deci.idem tenẽt, C.de pac.in l.cum antiquitas,C.de teſtamen.Bar.in l.lecta, col.3.q.2. ff.ſi cer.pet.in l.1.col.2. verſi. quæro qualiter,ff.de ſolution. Caſtren.in d.§.quinimmo,cum cõtractus perfectus conditionem non capiat,l.perfecta, C.de don.quæ ſub modo, Tiraq.de retrac.conuentioni,§.1.gl.5.nu.25.

Cui plene profitẽti addo ab eo non allegatũ Corn. conſi.135.lib.1.& conſ.288.col.4.lib.3.

37 Verum huic concluſione repugnare uidetur id, quod ſuperius eiximus,quòd in continenti factum dicitur etiam per diem poſt, uel ſaltem antequam partes diuertant ad extraneos actus,per l.hęredes palam, §.fi.ff.de teſtamen.

28 Nec dici poteſt incontinenti actũ nondum perfecto,immo eo caſu ante perfectionem dicitur pars,nõ pactum appoſitum.

Et vltra Tiraq.& alios ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus,faciunt ea,quę habentur in l.prędia,ff.de act. empt. quę lex famoſa eſt, & quotidie allegatur ſecundum Caſtr. ibi,& loquitur in pacto incontinenti appoſito, quod quidem pactum eſt de locando,& ſecundum ueram lecturam, quam ibi Pau.Caſt.ualde celebrat.

29 Tria enim ibi cõtinentur pacta, quorum primum eſt uenditio domus, quę ſolo conſenſu perficitur. Secundum fuit pactum de locando domum venditori, quę fuit veſtita cohærentia contractus.

30 Tertium fuit ſtipulatio pœnalis ſi non fieret, quod in pacto conuentum eſt. Prima conuentio producit vnam actionem tantum,ſ.ex vendito,quę datur principaliter ad pretium,& hóc ſecundum naturam contractus,& ſecundario ad id,quod euenit in pacto locationis, & hoc per accidens. Secunda conuentio producit de ſe actionem pręſcriptis verbis, quę oritur ex pacto de locando,l.in bonę fidei,C. de pac. & informat actionem pręcedentem ex uendito, ut illa detur, vltra quam naturaliter dari ſolet. Tertia conuentio producit actionem ex ſtipulatam,ſ.certi cõdictionem ad ſolam pœnam. Et ibi addit Pau. Caſt. multa utilia in hac præſenti indagatione,& ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus,quod ſi iuxta facti ſpeciem ibi propoſitam,& de qua in proxime præcedentibus vidimus, emptor non fecit quod promiſit,& ſic non locauit uenditori, & incępit teneri actione ex uendito informata ad id,quod uenit in pacto,ſi venditor non egit ad pœnam poteſt agere ex uendito ut locet,uel ad intereſſe ſi non locet.

31 Secundo loco dicunt ibi.gl.& Caſtr. ſi egiſti ex uendito,& quia non locaui,conſecutus fuiſti intereſſe nõ poterit pœnam petere,ſi plus non erat in pœna, quia obſtabit exceptio, alias illud plus petere poterit, ſi plus erat in pęna.

32 Tertio loco dicunt ibi gl.& Caſ.ſi incępiſti a petitione pęnæ,& ipſam fuiſti conſecutus,non poteris poſtea agere ex uendito, ſi non locaui etiam ſi intereſſe ſit maius quam pęna.

33 Quæ appoſui tanquam utilia, & ſcitu digna circa effectus iſtius pacti incontinenti appoſiti,& hoc ultra ſcribentes in locis ordinariis, vbi præcicta non uidebis alleg.

34 Declaratur quinto loco pręſens materia,ut procedat quãtum ad ipſos cõtrahẽtes principales, non etiã quantum ad tertios etiam acceſſorios. Bal.in l.ex placito,col.fi.q.17.C.de rer.permuta.in l.petens,col. 14. C.de pact. Iaſ in l.iuriſgentium,§.quinimmo,limita. 5.ff.de pac. Tiraquel.de retrac.conuen.§.1.glo. 5. nu. 26.Cremenſ. reputans hoc ualde notabile, ſingula. 109.factus eſt.

35 Conſidera circa hoc, quia Doctores fundant ſe, quia fideiuſſio non contrahitur nudo pacto,ſed uerborum ſolemnitatem requirit,allegando ad hoc propoſitum,l.5.§.ſatis acceptio, ff. de uerbor. obligat. & l. blanditus, C. de fideiuſſor. quæ ratio nihil facit quo ad tertium,prout Doctores præſupponunt.

Vnde ratio Doctorum tendit ad vnum finem, & declaratio ad alium finem.

36 Quare putarem,quod ſi pactum etiam nudum con-

tractui

Digitized by Google

tractui appoſitum reſpicit factum tertii,& non ueſtitur cohærentia contractus,uti in preiudicium tertii, ſimiliter pactum verbis veſtitũ, prout eſt ſtipulatio, ueſtitur cohęrentia contractus, ut dicit Caſtrenſ. eſſe valde notabile in l.prędia,nu. 2.ff.de act.emp

Vbi conſiderat Caſtrenſ.ad quid iſta ſtipulatio veſtitur cohærentia contractus,ſi ex ſe veſtita eſt verbis, & poteſt producere actionem reſpondet,quod cohęrentia non producit actionem , ſed informat, dicens hoc admodum menti tenendum.

37 Et ſic per modum corollarii infertur primo loco ampliatio in hac materia cohærentiæ cõtractus,quod nedum pactum nudum veſtitur cohærentia cõtractus ſed & ſtipulatio. Secundo,quod in hoc eſt differentia, quia pactum nudũ informat , & actio ex primo contractu datur ad contenta in pacto , & ex pacto oritur actio præſcri.verb. vt ſuperius viſum fuit , ſtipulatio verò informat,ex ſe tamen actionem producit.

38 Declaratur ſexto loco principalis conclusio,quando reperit actionem informabilem,alias nõ. Bar.in l. lecta,col fi.& ibi Caſtren.col. 5 . ff. ſi cer. pet. & facit regula Philoſophorum. Actus actiuorum ſunt in patiente benedispoſito.

93 Declaratur ſeptimo in pęna.gl.in l.ſeruus,& lege, fi.ff.de ſer.expor.& in l.ſtipulatio iſta , §. alteri , ff. de uerb.ob. In contrarium tamen eſt communis opin. ut per Alexand.in d.§. alteri. Iaſ. in d. §. quinimmo , limit.4.

Ad Io Are.in l.4.§.Cato,col. 6.verſic. in quantum. Doct.hic,ff.de verb.obli.contra Imo.ibi, qui contrarium tenet. Anto.Gabr.de regu.iu.concluſ.2.nu. 47. vbi etiam quando ſtipulatio aſſumat naturam contractus,cui adiicitur.

40 Declaratur octauo loco,quando pactum principale eſſet ad fauorem vnius,& pactum incontinenti appoſitum ad fauorem alterius, quia tunc pactum incontinenti appoſitum non ueſtitur cohęrentia contractus,ne inducta in fauorem retorqueantur in odiũ, l.quod fauore,ff.de legibus ita tenet gl.in l.petens, in glo.magna,circa medium,ver.tu dic.vbi Bar.num.6. Caſtrenſ.nu.4. Alex.nu.12. Iaſ.nu.16. Deci.nu.13. C. de pact.per tex.in materia locati & conducti loquentem,in l.ſi tibi,ff.loc.

41 Declaratur nono, niſi pactum incontinenti appoſitum contineret illud idem,quod principalis contractus,cui cohęret,quo caſu tanquam ſuperfluum nihil operatur.ita Bar.in l.lecta,col.2.in fi.vbi Iaſ.nu.25.limit.2.ff.ſi cer.pet. Bal.in l.petens,C.de pac. Iaſ.in l.iuriſgentium, §.quinimmo,col.3.limit.7.ff. de pac. per reg.l.qui bis idem,& ibi not. ff. de verb.ob. & in l. ſi pacto,quo pęnam,C.de pac.

42 Subdeclaratur tamen hęc declaratio ad propoſitũ materię locati & conducti,de qua agimus,vt non procedat in ſtipulatione appoſita ſuper cõtractu locationis,& conductionis,uel alio ſimili contractu, quę licet contineat idem, quod contractus principalis , tamen quilibet contractus ſtat de per ſe , & ex vtroque agi poteſt. Ita Iaſ.poſt alios,in l.qui bis idem,col. 3.limi.3.de verb.obl.per l.duo ſocietatem,ff.pro ſoc.& l. 5.§.conuentionales, ff.de uerb.obl.

43 Et paſſim practicamus,quod ſtipulatio interponitur ſuper uariis contractibus,qui celebrantur,vt locationis,& conductionis,emptionis,& venditionis, & ſimilibus,& noſtra intereſt habere plures actiones,& remedia diuerſarum ſpecierum,l. ſcire debemus,§. ff. l.quod in hæredem,§.eligere,ff.de tribut.§.ſic itaque Inſtit.de act.cum multis ſimilibus.

44 Decimo loco declaratur hæc principalis cõcluſio, quando contractus principalis , prout locatio, fieret pacto nudo,puta,& ſtipulatio eſſet ſuper acceſſorio , uel pęna , vel ſimili, quæ acceſſoria ſunt,eo caſu proceditur econuerſo , quia ſtipulatio non veſtitur a pacto nudo,l.quod per manus,ff.de iu.codic.l. nulla , & ibi Bar.C.de contrah.& comm.ſtipu.Bart.in l.ex pupillari,ff.de vulg.& pup.in l.petens,in l. ſi pacto , quo pęnam,C.de pact. Iaſ in l.lecta,limita.4 ſub nume.26. ff.ſi certum peta.& in §.quinimmo,limita.9.ſub nu.5. ff.de pac.

45 Si igitur ſtipulatio eſt appoſita , vti acceſſoria, non veſtit,& ſic principale non recipit robur ; neque veſtimentum ab acceſſorio.

46 Vndecimo loco declaratur, vt procedat principalis concluſio ; quando pactum incontinenti apponitur iuxta contractum locationis , & conductionis conditionalem,quo caſu ante purificatam conditionem nõ veſtitur cohærentia contractus,ſecundum Bar.in d. l. petens,& in l.lecta,limit.5.num.27.vbi dicit hanc eſſe communem opin.

47 Duodecimo loco notabiliter,& ad propoſitũ materię locati & conducti declaratur principalis concluſio,niſi pactum incontinenti appoſitum ſit contra naturam,principalis contractus,cui appon.tur, tunc. n. non ueſtitur cohærentia contractus,nec vetere actionem informat.gl.in l.rogaſti § ſi tibi,in gloſ.magna, circa med.ff.ſi cer.pet.ubi Bar.nu.2.Caſtr. nu.3. Dec. nu.3.Iaſ.nu.5.ff.ſi cer.pet.Bar.& Caſtr.in l. ſi tibi decem,ff.de pac.Alex.in l.in bonæ fidei,nu.1.in 1. not. ff.de pac. Iaſ.in §.quinimmo,nu.5.limitat.1.in l.lecta, nu.27.limit 6.

48 Et uidebis hic,quod præfati Doctores loquuntur, quod ſi pactũ eſt illicitum,habẽdo reſpectum ad contractum ſuper quo interponitur , nunquam ueſtitur cohęrentia contractus.ponam in tit.de uſur.ſatis eſt , q non veſtitur cohærentia contractus locationis & conductionis pactum uſurarum,quod adiicitur.

49 Subdeclaratur illa cõcluſio,& declaratio ex recollectis per Alex.in d.l.in bonę fidei,in 1.not quod non procedat allegata declaratio , ſi deductum in pactum principaliter potuiſſet per ſe conſideratum in contractum , tamen in caſu non ueſtiri , ut actionem informet,quo caſu dabitur actio pręſcrip. uerb. ut ex confuſe tradiatis per eum colligitur.

50 Et ſic quandoque pactum ueſtitur cohęrentia contractus,ſed actionem ex contractu deſcendentem non informat,ſed oritur actio de per ſe,quæ eſt præſcrip. uerb.prout ſi principalis contractus contineret quid certum, & ſic actio daretur ad certum , & ſtipulatione,uel pacto incontinenti appoſito eſt poſitum , quid incertum , ad quod non datur actio ex primo contractu,quia oritur ex euentu certo, incertum autem principaliter potuiſſet in contractum principalem deduci.

51 Subdeclaratur ſecundo loco ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus,ex l.fundi partẽ,ff.de contrah.empt.& l.tenetur,§. 1.ff.de act.emp. de qua materia ſuperius uidimus, nam in dictis iuribus una pars pretii fuit in pecunia numerata, reliquũ verò in conductione cum uiliori pretio alterius rei,

& ta-

Digitized by Google

& tamen eſt contractus emptionis, quia attenditur quod principaliter agitur,& illud,quod datur pro reſiduo pretii, non excedit valorem principalis met rei declarat Bar,in l.Ariſto,nu.3,ff,de dona,in l.ſi in emptione,ff.de contrah.empt.

52 Facit ad quæſtionem practicatam in facto in hac locati & cõducti materia loco tibi fundũ pro decem, & quod des quolibet anno vnam ſalmá, erit ne locatio? dices,quod non,quia tota merces non eſt in pecunia numerati,ut ſuperius dictum fuit.

53 Contrarium crederem ex prædictis, & in facto uidi iudicatum.

Addo Bar.in l. 1.col,fi.verſ.quæro extra gloſſam, ff.de rer.permu.per tex.in materia locati & conducti, in l.item ſi.§. 1.ff.loca. Iaſ.in prælud.feud.col.3. verſi. an autem feudum.Barba.conſ.56.col,pen.vol.2. pulchre Craue.conſ.5.Roland.de communi conſ.23.nu. 31.vol.1.Craue.conſ.202.quę omnia poſui tanquam vtilia, & quotidina tam in materia locati & conducti,quàm in aliis contractibus, & ſæpius in facto occurrit,quod vnus contractus eſt pars alterius, & habui in facto in permutatione, & emptione, & uenditione.facit pro iſtis auidis, qui in locatione ponunt ſuillam, hædum, pullos, & ſimilia,nam talia pacta nedum cohærent contractibus, & informant veterem actionem, ſed multo magis dominis locatoribus, & illis admodum proſunt.

54 Facit etiam ad aliam quæſtionem,ſi extat ſtatutum quod de quolibet contractu ſoluatur gabella, ſi eſt emptio & uenditio,modo principaliter locantur prędia,& dantur boues æſtimati, prout in multis locis, utique non erit ſoluenda gabella,quia principalis intentio fuit locandi, aliud in conſequentiam uenit, Anch.conſi.71.

55 Declaratur decimotertio,ut ficte, & impropriе pactum incontinenti appoſitum dicatur ineſſe contractui,non vere,& proprie.Bal.& ibi Aret.col.2.in l.petens,C.de pac.in l.lecta,nota.5.vbi Soci,notab.6. Iaſ. not.8.per verbum creditur,& perinde ibi appoſitum Tiraq.de retra.conuen.§.1.gl.5.nu.27.

56 Subdeclaratur hoc eſſe verum, vt dicatur vere ineſſe,ſi apponatur ante contractum perfectum,& abſolutum,ſecus ſi incontinenti poſt,nam tũc ficte dicitur ineſſe.Corn.conſ.133.col. 1. & 2. lib. 1. & conſ. 288. col.4.lib.3.Ant.Gab.de præſump.concl.13.in fine.

57 Quod facit ad materiam ſtatutorum, & uenit modo in mentem unum. Diſponit ſtatutum, ut mulier non poſſit locare,vel contrahere ſine conſenſu proximiorum,ſi in contractu principali adhibeatur ſolemnitas, & in pacto incontinenti appoſito non, erit ne ualidum,& militabit ſtatutum?

58 Si igitur locas ſundũ,apponis multa pacta de non incidendo arbores fructiferas ſoluendo hędum, ſuillam,aſportando partem dominia d domum, ſimum, mutuando ſemen,dando boues, hæc omnia ueſtiũtur cohęrentia contractus locationis & conductionis, & datur ad hæc actio ex locato,& conducto.

59 Ego ultra alios,quos ego viderim in locis ordinariis ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus, declaro hanc materiam duobus aliis modis, & ſic iuxta inchoatum ordinem,& numerum declarationum pręcedentium.

60 Decimoquarto loco declaratur,vt pactũ veſtiatur cohærentia contractus,quando reſultat in utilitatem contrahentium met, ſecus ſi reſpiciat utilitatem tertii.ita in terminis locati & conducti,tenet glo. quam ibi ſequuntur Cyn. Ang.& Bal.dicit communiter receptam,in l.ſi tibi,in verbo,iure ciuili,C.loc. vbi Cy. rationem reddit,quia inter ipſos contrahentes eſt reperire contractum aliquem innominatum, puta do ut des,do ut facias,& ſimilia,ſecus quoad tertium.

61 Decimoquinto loco ex eadem materia locati & cõducti in allegata l.ſi tibi,C,locat. poſt Ang.ibi colligitur alia declaratio, quod pactum ueſtiri cohærentia procedit in contractu,ſecus in diſtractu.

62 Tres tamen in actione diuerſæ quodammodo fuerunt opiniones. Vltramontani ſunt in ea opinione,ut ad contenta in pacto incontinenti appoſito agatur actione ex contractu deſcendente, cui cohæret prout ex locato ad pactum in locatione incontinenti appoſitum.Citramontani prout Bar.& alii,tenuerũt oriri actionem pręſcriptis verbis.Tertia fuit Thobię Nonii opinio, quã nouam ipſe appellat, Inſtitu. quibus mod.re contrahitur obligatio,ſuper gl.1.num.16.& 17.ut de per ſe actio oriatur noua,& ſeparata, nomẽ tamen recipiat a pręcedenti contractu, cui cohęret, & veſtitur,& in effectu non differt a prima.

63 Et circa hanc indagationem addo unum, in quo Pinel.dicit conſuluiſſe,ſi emptor ſtatim locat uenditori rem emptam,ſi uenditor intentat remedium l.2. C.de reſcin.uen.& obtineat,& emptor ſuppleat pretium,poterit reſcindere locationem vti in continenti appoſitam,ut per eum in d.l.2.par.1.c.4.per d. l. fundi pactum.

De ratificatione.

SVCCEDIT alterum accidens in contractu locationis & conductionis,& quoniam de hoc tetigi par.2.dum de perſonis tractaui,in titu,de Procuratore in hoc me extendam.

Quęro igitur. Eſt facta locatio alicui gerenti negotia alterius,an dicatur perfecta ante ratificationem.

1 Videbatur quód non,quia alteri ſtipulari nemo poteſt l.ſtipulatio iſta,§.alteri,ff.de verb.obl.l.quo tutela,§.fi.ff.de reg.iu.§.ſi quis alii, & §. alteri, inſt. de inutil.ſtipulationibus.

2 Conſiderandi tamen ſunt pro veritate aliqui caſus, & concluſiones.

3 Prima ſit concluſio.Conductio facta per aliquem adminiſtratorem acquirit domino ſine ceſſione omiſſis multis in terminis locati, & conducti de quibus agimus Natt.conſ.261.volu.2.ubi rationem reddit, quia illo caſu non tractatur ad acquirendo dominio, uel poſſeſſione,ſed ſimplici actione perſonali, quę domino acquiritur utilis ſine ceſſione,& ſtipulanti directa,dicens hanc eſſe communem opinionem ex Iaſ.in d.§.alteri,col.3.in 2.oppoſit.Bar.

4 Vnde ſindicus,tutor,curator, negociorum geſtor. conducendo ſine ceſſione acquirunt,modo predicto.

5 Et hęc prima concluſio multo magis procedit ſtante iuramento,quo caſu acquiritur actio ſine ceſſione. Rom.conſ.76.col.2.Rui.conſ.132.col.fi. uol. 5. Ant. Gab.de uerb.obl.conclu.1.nu.7.

Addo pulchre Alex.conſ.267.col.1.lib.7.

6 Secunda ſit concluſio. Locans rem uti Procurator tertii nihil iuris illi tertio acquirit.Imo.conſ.52.latè Hier.Gab.conſ.63.nu.17.lib.1.

Tertia

7 Tertia ſit conclu. Conducēs rem aliquam nomine ſuo, & ſociorum ſociis adhuc non ratificantibus ualet, quoad conducentem. Bal. & Salic. in l. multum intereſt, C. ſi quis alteri, uel ſibi, quę ratificatio fieri pōt abſente locatore. Alex. conſ. 126. num. 7. vol. 5. ex doctrina Bar. & aliorum, in l. Pomponius, la prima, ff. de nego. geſt. nec inducitur ex ſimplici actu ſociali, ſed requiritur, quod ſciuerit conductionem eſſe factam eius nomine, & hoc in ſpecie ratificetur. Spe. de emp. & uendi. §. 3. verſ ſi verò. Paul. Caſtr. conſ. 350. Rui. conſ. 91. nu. 11. vol. 1. Vnde cautus eris in concipiendis uerbis inſtrumenti, apponendo notitiam locationis factæ nomine ſociorum, & ſic ipſius ratificantis.

8 Quarta ſit concluſio. Actio ad pēſionem quæritur domino ſine ceſſione. Rui. conſ. 144. nu. 6. vol. 1. & ante eū Bal. in l. quod Procurator, & ibi Ang. & Caſtrē. ff. de Procura. gl. in c. quamquam, in verbo, poſſent, vbi Francus col. 9. Imo. in c. accedens, de præbendis, col. 5. Soc. conſ. 125. col. 1. vol. 1. Bal. in l. certi condictio. §. ſi nummos, col. 2. ff. ſi cer. peta.

9 Contraria opinio eſt verior. Fran. Accurſ. in l. Iulianus, §. ſi Procurator, ff. de act. emp. Ioan. And. in d. c. quamquam, col. 7. ubi Dominic. col. 7. Alex. ad Bar. in d. §. quod Procurator, & in l. ſi ſtipulatio. §. ſi ſtipulor, nu. 13. ff. de verb. oblig. vbi dicit hanc veriorem opinionem. Ant. Gab. referens eam ultimo loco, de uerb. obli. conclu. 1. nu. 126.

Et poſtquam ſumus in materia iuris ceſſi, vel cedē di, conductor agere poteſt ex iure locatoris ceſſo. Io. And. in titu. de ceſſio. actio. §. 1. col. pen. Bart. & Bald. in l. quod ſi in diem. ff. de peti. hæred. in terminis locati & conducti. Macchel. patrocin. 45. nu. 13. ubi in terminis tenet cedi poſſe per locatorem omnes actiones ex delictis deſcendentes.

10 Bona igitur erit ceſſio iurium in conductorem, qua agere poterit in caſibus ſibi aliàs uti conductori prohibitis.

11 Septima ſit concluſio. Conductio facta pro ſe, & ſociis vult multa requiſita.

Primum eſt. Conductio pro ſe, & ſociis intelligitur de præſentibus, non nominandis in futurum. not. in l. ſi ita, ff. de auro, & argen. lega.

Secundum eſt, quod conductio intelligitur pro dimidia, quoad conducētem, & pro uirili, quoad ſocios. not. in l. quidem, §. 1. ff. de reb. dub.

12 Tertium eſt, quod ſocii ſunt nominandi in præſentia locatoris, non poſt, ne ſibi fiat præiudicium in eligendo ipſo abſente, nec uocato. no. per Bar. in l. 1. circa finem, ff. de leg. 1. & ſi fiat conductio pro ſe, & ſociis nominandis, & nominentur abſente locatore, & poſt accipiant poſſeſſionem, uel ſe intromittant domino non vocato, incidunt in pęnam l. meminerint, C. vnde vi. Anchar. conſ. 126.

13 Quartum requiritur ratificatio ſociorum modo quo ſuperius dixi: Et ſi dicta conclusio aliquo modo non ualeat, vel infirmetur, uel renouetur, conducenti tantum proderit, non ſociis, ex doctrina Bal. in c. Imperialem, §. 1. de prohib. feu. alien. per Feder. Caſtren. conſ. 303. par. 1. latè in materia uidendus Rui. conſ. 90. & 91. vol. 1.

Et portio ſociorum, cui accreſcat, dicam in titu. de iur. accreſcendi, Deo dante ſuo loco, &c.

Et in materia ceſſionis. Addo Papien. in forma libell. in act. hypothecar. in uerbo. Ac reſtituere. n. 16. ubi quod diſtinguitur in contractu mutui in numeratione nomine alieno, & ſtipulatione nomine proprio ſi eſt contractus, uel ſub poteſtate, habet locum in contractu locati & conducti, depoſiti & commodati.

Et ſi locas rem aliquam nomine meo, & ego ratifico, & hęc probatur te poſſidere nomine meo, licet pro præterito nō præſumatur. Bal. conſ. 12. in fi. lib. 3. commendat Dec. conſ. 56. col. 2. ibi, & ſpecialiter.

Et pręlatus recipiendo penſionem locationis factę per anteceſſorem, cenſetur approbaſſe locationem, nō in totum, ſed pro tempore quo recepit tantum. Rom. conſ. 233. Milis in uerbo prælatus, Cagno. in l. ſemper qui, nu. 17. de reg. iur.

D. VIN-

aurum, veſtes broccardicos, & huius generis ſimilia, & hunc intellectum ponit Summa Ange. in verb. locatio, nu. 23. vbi eum ualde commendat. tenet etiam Alcia. in l. magna negligentia, ff. de verb. ſignifi. Petr. Loriot. ad d. l. contractus, col. 9. verſ. 5. locatio, &c. & hæc eſt cõmunis opinio. Port. in §. fi. in prin. Inſtit. loca. & ratio, quia ubi uertitur maius periculum, ibi cautius eſt procedendum, c. ubi periculum, de elect. li. 6. Eman. in ſuo theſau. littera C. nu. 207.

12 Et ſecundum hunc intellectum aſportare columnam eſt poſitum gratia exempli, quod regulam non reſtringit iuribus ſatis vulgaribus, & ſic ratione ſubiecti, in quo uerſatur, locatio, & conductio requirunt maiorem, vel minorem diligentiam.

13 Colliguntur autem aliqua notabilia ex d. §. qui columnam, Et primo loco, quod culpa eſt eligere malos miniſtros. Vnde in hac locati, & conducti materia, ſi conduxiſti domum fabricandam, librum ſcribendum, non debes eligere malos miniſtros ad tui auxilium.

14 Secundum eſt. Culpa penitus caret conductor faciendo, prout diligentiſſimus paterfamilias feciſſet, & hæc eſt exceptio ad defenſam conductoris. Vnde exactiſſima diligentia articulanda eſt, faciẽdo hoc, & hoc & tales diligentiſſimi homines vſi ſunt, & adhibuerunt hęc omnia, quæ ego adhibui, & talia adhibere ſignum eſt diligẽtiſsimi hominis. Ioſeph Maſcardus in opere de probationibus, in verb. culpa, & in verbo, diligentia, & in verbo, negligentia omiſit hunc utilem caſum, ſi prout quiſq; diligentiſſimus paterfamilias feciſſet, putarem tamen probari, & deduci allegãdo modos adhibitos in hoc, & tales homines reputati diligẽtiſſimi ita fecerunt.

15 Tertius eſt, quomodo Iuriſconſulti quandoque remiſſius loquuntur, non ſpecificando culpam, dicitur enim ibi, quòd cõductor eſt in culpa, nec dicit de qua, ſcilicet de leui, vel leuiſſima, & ſic ſimpliciter, quandoque appellatio culpæ uenit leuiſſima, quandoque tamen latius interpretatur, ut l. ſi ſeruus communis, §. circa commoditatem, ff. de furt. & de leuiſſima in ſpecie, in l. ſed & ſi, ff. ad l. Aquil.

QVAESTIO III.

QVAERO. Doctor per imperitiam malè iudicauit, eſt ne in dolo ſaltẽ pręſumpto, vel lata culpa?

1 Primò uidebatur eſſe in dolo ſaltem præſumpto, per l. 2. ff. quod quiſque iur.

2 Et hanc opinionem tenuit Bal. in c. 1. §. iudices, de pac. iuramen. firman. circa principium. ſequitur Iaſ. hoc ſingulare reputans, in l. ſi quis id, quod in quarto notabili, ſub nu. 31. ff. de iuriſdict. omnium iud.

3 Pro contraria parte facit, quia imperitia culpæ annumeratur, ff. de reg. iur.

4 Et hanc opinionem tenet gl. in d. l. 2. in princ. Bar. in l. quod noua, nu. 8. ff. depoſit. Cin. in l. 1. q. 11. ff. eo. tit. Bal. in l. 1. C. de ped. iudic. Salic. in l. fi. eo. tit. Alex. reprobans opinionem Bal. in d. l. 2. col. 1. nu. 3. Cott. in memorabi. in verbo, Doctor.

Parergon.

SED quid culpæ, & imperitiæ in Doctore adſcribimus? quiſnam hodie in officiis profitetur? vtiq; qui fauoribus pollet: quid attenditur? fauor, nec ſciẽtia, uel imperitia conſideratur. exercent hodie officia imperiti, & ambulant per vias, & plateas, qui ius neſciunt, & toto tempore eorum uitæ in laboribus inſudarunt. Vnde hoc? fauor. Exclamate leges, exclamate legum profeſſores, quod in Doctore imperitia culpa eſt, fauor autem omnia uincit, & leges, & doctrinas omnes, & quod peius eſt, non ſolum ſunt imperiti, ſed ſcire profitentur, & cum aliquis doctus Aduocatus aliquam ſanam doctrinam allegat, ſtatim dat ſigna, alibi legiſſe, & nunquam imperitus vidit. Inſuper pertinaces, vt nec communis opinio, nec etiam textus in terminis remouere poſſit a ſua tenaci opinione: ſeueri, crudeles, ſitibundi, auari: veniant caſus torturæ, dicas, quantum vis? ſtatim more nouitiorũ ad vulgares traditiones, tortura eſt arbitraria: vnde torqueatur, ut uanum ſit hodie diſputare de indiciis, & tortura, O leges infęlices, infęliciſsimi, & patientiſſimi Aduocati, quid perditio hęc? imperitia, & fauor omnia poteſt.

5 Ampliatur primò diſpoſitio l. imperitia, vt nedum procedat in iudicante, ſed in Aduocato, vt teneatur parti ad intereſſe ob imperitum patrocinium præſtitum, d. l. 2. ubi not. ff. quod quiſque iur. & l. filius, ff. de iudiciis, & l. ſi iudex, de extraordina. cognit. Alber. in l. 1. de Aduoc. diuerſ iudic. Authen. hodie, C. de iudic. Speculat. in titu. de Aduocato. §. fin. verſic. quid ſi per imprudentiam; & de iudice eſt bonus textus in §. 1. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delicto. Cardin. in Clem. ſæpe, in fine principij, de verborum ſignific. ubi tenetur ad reſtitutionem ſalarii, & omnia damna ex imperitia, uel negligentia. Butr in c. ad aures, de ęta. & qualitate, latè Fel. in c. Paſtoralis, §. quia verò, col. 2. circa medium, de officio delegato.

6 Imperitia igitur in Iudice, & Aduocato culpa eſt, vt ex ea teneatur ad reſtitutionem ſalarij, & omnia dãna. Idem de negligentia, immo imperitia cum diligẽtia non ſupplet, vt per Butri. vt ſupra.

Quæ addi poſſent ad ea, quę poſui in tit. de aduocato, quæ hic poſui, quia melius cadũt in materia culpæ & imperitię, de qua agimus.

7 Ampliatur ſecũdo diſpoſitio l. imperitia, de regul. iur. in Medico cõducto ad curandum infirmum, quia de eius imperitia tenetur, l. illicitas, §. ſicuti, ff. de officio præſidis, & in materia locati & conducti. de qua agimus l. ſi quis fundum, §. Celſus, ff. locati.

Et ob id tenetur infirmo, uel hæredibus eius ad omnia damna, & intereſſe, prout in facti contingentia conſuluit Caſſane. conſ. 48. in quodam Medico, qui cuidam teſticulos inciderat Iul. Cla. in §. homicidiũ, verſ. item medicus, in fi.

8 Ampliatur diſpoſitio. §. ſicuti, ut ex hoc medicus teneatur ex maleficio, ex quo voluntariè fuit actum, & in hoc differt a Iudice, qui nõ tenetur ex maleficio, ſed ex quaſi, cum faciat neceſsitate ſui officii. l. munerum §. iudicandi, ff. de muner. & hon. per quem textũ ita tenet Bar. in l. ex maleficijs, §. ſi iudex, ff. de action. & obliga. commendat Franc. Marc. deciſ. 647. par. 1.

9 Hinc poſtea infertur, quòd ſi infirmus moriatur ex imprudentia, & culpa medici, punietur extra ordinem. ita Alberic. in d. §. ſicuti, per l. reſpiciendum. §. delinquunt, ff. de pœnis, quem caſum non reperi penes Iacobum Menoch. in ſuis arbitrarijs quęſtionibus. Addo Floria. in l. item iuris, §. 1. ff. ad l. Aquil.

Digitized by Google

Marſil.in l.Cornclia,nn.2. ff.de ſicar. Placa in epito, del.ctorum,c.26 nu.7.

10 Ampliatur ſecundo loco diſpoſitio d. §. ſicuti, vt procedat etiam in foro conſcientiæ. Petr.in Authen. hodie,C de iudic.Panormi.in c.tua nos,de homicid. ſumma Angel.in verb.Medicus,nu. 1. circa medium.

Percurri tantiſper Sotum de Iuſti. & iu. nec hunc caſum reperi appoſitum.

11 Subampliatur iſta ampliatio, vt procedat, & habeat locum nedum in Medico ignorante,ſed dubitante,an Medicina ſit profutura,vel non, quia in dubio non debebat uti,ſecundum Innocen.in c.tua nos,quē ibi ſequitur Feli.col.2.

12 Subampliatur ſecūdo,ſi falſo ſe aſſeruit peritum,vt per eundem ibidem.

13 Subampliatur tertiò ſi aromatarius cōpoſuit medicinam ex rebus inutilibus,niſi Medicus in ſe diligentiam adhibuiſſet,vt per Fel.in citato loco.

Ampliatur tertio loco diſpoſitio d.§.ſicuti,ut procedat etiam in negligentia,vel pertinacia medici.

14 Vnde Medicus tripliciter peccat,ſecundum Summam Angelic.in uerb.Medicus,in princ.ſcilicet ante factum, quando ſe intromittit per ignorantiam, uel imperitiam,uel ad ipſum non ſpectat, uel non ſufficit ſolus.

15 Et videmus de experientia,quod multi barbitonſores,& idiotæ chirurgici volūt profiteri ſe medicos & multi nouitii procedunt vt veterani, in præiudicium infirmorum.

16 Secundo modo peccat Medicus in facto,quia licet peritus,tamen non ſequitur traditiones artis,ſed phātaſiam ſui capitis,vel experimenta noua,niſi hæc in ſe ſint rationabilia.uonnc ex diuina inſpiratione poſſet quis eſſe inuēctor alicuius bonæ medicinæ, prout & antiquitus alii fecerunt.

17 Tertio modo peccat Medicus poſt factum,quando eſt negligens circa cuſtodiam infirmi. Ita Angelic.in citato loco.Felin.poſt Panorm.in c.tua nos,de homicid.pulchrè ponens qualitates boni Medici. Franciſcus Mar.deciſio. 646. parte prima, quam percurras, ut etiam habeatur, quod adhibitis adhibendis per bonum Medicum, poſſit peti ſalarium etiam morte ſecuta, vt aliàs ſuo loco dixi, dum de Medico tractaui.

18 Et ultra Summam Angelicam,& Feli.in d.cap.tua nos, addo ad hoc propoſitum pulchram gloſſam, in l.item ſi quis,ff.ad l.Falcid.vbi dicit, quod culpa tripliciter committitur,ante factum,quando non inſpicitur quod euenire poteſt, l. qui foueas, & l. 1. §. is quoque,ff.de actio.& obliga. quandoque ineſt facto, ſi non vtitur eo,quo uti debet.l.quia actione.§.penu. ff.ad l.Aquil.quandoque ſequitur factum, ſi non proſequitur,prout debet.

19 Et iuxta prædicta inferri poſſet ad quæſtionem, quæ in facto etiam euenit Bononiæ tempore Entii filii Federici ſecundi, & paſſim occurrit. Reperitur quis carceratus ex cauſa ardua, petit relaxari, allegando grauem infirmitatem, de qua Medicus fidem facit,ſi poſtea appareat contrarium,tenetur Medicus eadem pœna,vt per Alberic.in d.§.ſicuti,atteſtans ita iudicatum.

20 Cautus igitur erit officialis, & cautus debet eſſe Medicus,vt ne ſit nimis procliuis ad fidem faciēdam, & conſulat indemnitati ſuæ, vt ſtudeat eſſe prudens, ne imprudentia ſibi ſit verè culpoſa.

Ampliatur quarto loco diſpoſitio §.ſicuti,vt extendatur ad hæredem,qui ſi adhibuit, & conduxit medicum debilem,& inexpertum, & inhabilem ad curandam infirmitatem teſtatoris,ſi ex hoc moriatur,priuatur hęreditate ipſius.gl.eſt notabilis,& quotidie allegatur in l.quod ſi nolit.§.ſi mancipium,in verbo,Medicum. ff. de ædilit. edict. vbi Ang. eam ſummoperè commendat,& ibi Veron.nu.16.dicit,ꝙ illa glo. tota eſt notabilis,& quotidie allegatur. Eam etiam commendat Ange.in l.ſi ſeruum, in princip. ff. de uerb. oblig.Alex.in l.ſi ab hoſtibus,nu.8.vbi Iaſ.nu.7.ff.ſol. matri. Petr. Rauenn.notab.321.Medicus. Addo Bar. in l.ſi in rixa.ff.de ſicar. Doctores in l.1.C.de emend. ſeru.Alber. in tract.ſtatut.par.2.q.36. Gand. in tract. maleſi.in tit.de homicid.Sebaſt.Medic.in tract.mors omnia ſoluit,in princip.nu.69.

21 Et illa gloſ.in hac locati & conducti materia, eſt etiam notabilis in alio,quod curare debemus bonos in cauſa habere Aduocatos:licet enim medicus ſanare non poſſit vulnus mortale, tamen bonus Aduocatus peſſimam cauſam facit uideri bonam.Gaudete itaque, & exultate Aduocati ſufficientes, non tamen ex hoc ſalarium creſcite.

22 Dicit etiam ibi Bald. ad propoſitum, de quo agimus,imperitiæ Medicorum,quod ſi vulnus non mortale ſit effectum mortale ex imperitia medicorū, non poteſt agi de occiſo,quia præſumitur mortuus ex imperitia medici. Idem dicit ſi ex imperitia Medici remaneat cicatrix,alias ex perito medico adhibito non remanſura.

23 Quod quandoque potuiſſet deuenire pro cautela ad liberandum alterum,probando imperitiam Medici adhibiti, & ſi alius fuiſſet adhibitus, non ita accidiſſet.

Ampliatur quinto in viro, vt priuetur lucro dotis, ſi vxori peritum non adhibuit medicum. Petr. Rozzi.decii.Lituaniæ 1.num. 64.& 71. & hoc allegans probare tenetur,& quod facile medicum adhibere potuiſſet. Bar.in l.idem quærit.ff.pro ſoc.Imo.in l.ſi ſeruum.ff.de verb.oblig.Bar.in tract.teſt.in verbo l.ata culpa.Cor.conſ.310.col.fi.& 323.col. 2. volu.1. Dec.conſ.480.nu.4.

24 Subampliatur idem ſi potuiſſet adhibere Medicū peritiorem,qui de facili adhiberi,& reperiri potuiſſet,vel in loco infirmitatis,vel loco vicino. Campeg. de dot.par.5.quęſt.3.num.3.ſi ſine periculo recidiuæ, vel maioris mali accedi potuiſſet. Maſcard. de proba. in verbo,medicum, pulchrè in materia. Franc. Marc. deciſ.524.par.1.

25 Declaratur hæc concluſio ex mente Panormi.in cap. ad aures, de ętate, & qualitate, quod non ſit tribuenda culpa medico proteſtanti ſe non admodum ſufficientem, & tamen aliquis eius opera vti voluit. Commendat Angel. in verb.medicus, num. 1.in fine.

26 Declaratur ſecundo diſpoſitio d. §. ſicuti, quod medico incidenti non ſit imputanda mors, quia non præſumitur culpa incidentis, ſed ex defectu complexionis inciſi,& ita in dubio præſumitur,ſecūdum Archid.in cano.ſæpè,diſt.50.

27 Notandum eſt etiam & ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, quod ſiue medicus certa mercede locet operas ſuas, ſiue gratis, tenetur

de

de leui culpa.gloſſ.in d.§. item ſi quis, & §. ſicut. Inſtitu.de obliga. ex quaſi contract. & tenetur, ſi amittat qui gratis fecit, per l.tres, §.item, ff.de admini.tut. commendat Franc.Mar.deciſ.Delphinal.523. nu. 5. par.2.Bart.autem in l.quod Nerua.q.9.nu.32. ff.depoſi. videtur facere differentiam: aut Aduocatus, vel Medicus gratis præſtat operas ſuas, & tunc de leuiſſima culpa tenetur, & habet locum, l.imperitia, & l.illicitas, §.ſicuti, quaſi hoc faciat animo decipiendi homines, & magis alliciendi; aut facit certa mercede, & tunc eſt locatio, & de leui tantùm tenetur.

28 Ex qua Bar. doctrina duo colligi uidentur ad propoſitum huius materię locati & conducti. Primum eſt, quod inter medicum, & infirmum, aduocatum, & clientulum mercede interueniente dicitur locatio & conductio: tangam aliàs ſuo loco.

29 Secundum eſt morale præceptum in hac locati & conducti materia, quòd melius eſt facere actum more ordinario cum debita mercede concurrente, quã gratis, quia primo caſu tenetur de leui tantum, quis enim te cogit ſtante mercede? in ſecundo caſu tenetur de leuiſſima, quia illud profiteri gratis, quod cum mercede licitè fieri poterat, arguit ſignum deceptionis. Vnde in hoc caſu cauendum eſt.

30 Vulgares contrarium dicerent, quaſi iſte ex ſua bona gratitudine, labore, & humanitate non dignũ præmium conſequatur.

31 Declaratur tertio loco, & hoc circa poſita in quarta ampliatione de hærede, quod illa procedant quando eſſemus in loco inſigni, & celebri, vbi poſſit haberi copia Medicorum, alias ſecus. Franciſ. Marc.deciſi. Delphinal.523.nu.7.par.1.

32 Et ad practicam reducendo ſuperius allegata faciunt ad quæſtionem. Mareſcalcus quidam approbauit equum, poſtea apparet defectiuus, an teneatur ad intereſſe? diſtinguendum eſt duobus modis. Primò, aut vitium erat patens, aut latens, ſi patens, non tenetur, quia videre poterat, l.quod vẽditor, ff.de dona.& ibi gloſſ. nota. Aut vitium erat latens, aut laudans participabat de aliquo lucro, aut non, primo caſu tenetur actione de dolo, ſecundo caſu non tenetur, & in dubio prę ſumitur non ſpe lucri mentiri, Bart.in l.eleganter, §.fin.de dolo, dicens in facto habuiſſe; tangit Felin.in cap.tertio loco, col.fin.de proba.not.in l.ea quæ commendandi, ff.de contrah.emptio.latè Vero. in l.ſciendum, ff.de ędilit.edict. pulchrè Marc. deciſi. Delphinal.523.par.1.

33 Et in hac materia locati, vidi in facto caſum. Quidam requiſiuit Titium. *Io voglio à pigione la tua caſa, ma per pigione non ti voglio dare ſe non tantò.* reſpondit Titius. *fa ciò che ti pare, ſei padrone.* an poſſit dare conductor id, quod dixit, uel reducatur ad arbitrium boni uiri, quod uerius eſt, ex nota. per Veron. in d.l.ſciendũ. quem uidere placeat.

Libellus verò contra Iudicem, aduocatum, uel medicum imperitum non debet continere quid certum, ſed debet peti condemnari, prout religioni iudicantis æquum uidebitur, Angel.in l.ſi filiusfamilias, ff.de iudic.Aret. in §. 1. Inſtitutio. de obligatio. quæ ex quaſi cont. Franciſ.Mar.deciſio.523. numero ſeptimo, parte prima.

De Imperitia Agrimenſoris.

Ad l.1.ff.ſi menſor falſ.mod.dixerit.

1 IMPERITIA agrimenſori culpæ non adſcribitur, prout habetur in d.l.1.imputet enim ſibi qui opera agrimenſoris parum periti vſus eſt, ſicut in §.præterea. Inſtitu. quibus mod.re contrahitur obliga.de depoſitario dicitur, & in l.1.§.is quoque, ff.de act.& obligat.& in ſocio, in §.fin.Inſtitut.pro ſoc.tenetur tamẽ agrimenſor de dolo, & lata culpa, quæ eſt imperitia eorum, quæ omnes ſciunt.dic.l.1.& l.lata culpa, ff.de verbor.ſignifi.& ita tenet Dyn in regula non eſt ſine culpa, nu.4.de regul.iur.lib.6.Bar.in l.quod noua, nu.31.de depoſi.Specul.in tit.de parroch.nu.5.Abb.in c. quia indicant, nu.10 de prę ſcript. Are. in §. quędam, in fine.Inſtit.de actio.Hieron.de Mont.in tract.finiũ, c.43.in principio.

2 In qua materia ad propoſitum materiæ locati & cõducti videntur nonnulla conſideranda. Primo loco ponderabilis eſt text.in d.l.1. ad multa. Primum eſt, quod inter agrimenſorem, & dominum fundi non eſt proprie locatio & conductio, quia opera eſt loco beneficij, & datum eſt loco remunerationis.

3 Vnde non valet conſequentia.eſt merces, ergo locatio & conductio, quia datur merces remuneratoria quæ non eſt propriè locatio & cõductio, vt de mercede remuneratoria ſuo loco dixi. Vnde ſolet valere iſta conſequentia, eſt certum precium, ergo eſt emptio, & venditio, ut ſuo loco dixi: patet iſta cõſequentia, ergo eſt locatio, licet detur certa merces.

4 Secundò loco conſidera moralitatem illius legis, nam multi facit officium agrimenſoris, ut non velit ſubiici, nec appellari mæchanico titulo locationis & conductionis, dando in hoc actionem ſeparatam, quæ in factum eſt, nec dicuntur ſeruire, ſed beneficium in aliquem conferre, & operam beneficij loco prę ſtare, & eius præmium digniſſimo nomine, & ad ſimilitudinem Iuriſconſultorum honorarium appellatur.

5 Vnde conſidera ex mente Iuriſconſulti, cuius conditionis, & qualitatis eſſe debeant illi Agrimenſores. Vnde locare operas ſuas mæchanicum eſt, & a politico, & ciuili homine alienum.

6 Pondera etiam Speculat.in allegat.tit. de parroch. nu.5.dum formando libellum contra agrimenſorem duo inter alia narrat, quod erat peritus in menſurandis agris, & ſic peritiam narrandã prę ſupponit. Item quod fuit in dolo, vel lata culpa.

7 Practicando autem ſi quęratur, an ex dolo uel lata culpa agrimenſoris ſim damnificatus, an, & quomodo actio detur, & contra quem, diſtinguendum eſt. Aut ſumus in facto extra iudicium, tunc nulla mihi competit actio contra agrimenſorem ex hac culpoſa, & mihi damnoſa relatione. text. eſt notabilis in l.ſi duobus, §.ſi menſ.falſ mod.dixerit.niſi in ſubſidiũ aduerſario exiſtente non ſoluendo, l.final.in princip. ff.de eo per quem fact.ſuer. Aut ſumus in facto iudiciali, & menſura de commiſſione iudicis, & tunc agrimenſor ex culpoſa relatione tenetur l. ſi duobus. §.idem Pomponius, & ibi gloſ. no. ff. ſi menſ. falſ. mod. dixerit, quod perpetuo notandum commendat Aret. in §. quędam, in fine, num.28. Inſti. de action.dicens in facto habuiſſe. Commendat etiam

Digitized by Google

Felin. in d. cap. quia indicante, num. 2. & 3. Hieron. de Mont. in tract. de finibus, cap. 33. nu. 4. & ibi dicit doloſe fieri, ſi per errorem, ſeu malo animo, ſi vero bona fide, dicit per errorem ex Caſtren. in l. quintus. ff. de condit. & demonſtrat.

8 Et conſidera ex d. l. 1. ff. ſi menſ. falſ. mod. dixer. quod legiſlatores curauerunt grauare quanto minus ſit poſſibile agrimenſorem; licet enim ſe peritum aſſerat, tamen non tenetur, niſi de lata culpa.

De Imperitia Caprarii.

Ad l. ſi quis fundum, §. Celſus. ff. locati.

1 AMPLIATVR quarto loco l. Imperitia, vt nedum procedat in iudicibus, Medicis, & viris litteratis, ſed in Caprario, & aliorum animalium cuſtode, cuius materia ualde frequens, & vtilis eſt, & pluries uidi eam in facto contingere, ob id materias connexas non ſeparando ponam in cuſtode animaliũ de Imperitia, & alia concernentia culpam ipſius, ad hoc vt de culpoſo caprario aliqua vtilia habeantur. Quod igitur in caprario procedat diſpoſitio l. Imperitia, eſt textus in l. ſi quis fundum §. Celſus. ff. locat. quem ad hoc ualde ſingularem dixit Aret. in §. praeterea, in fine, Inſtit. ad l. Aquil. dicens eſſe bene notandum, & ſępius in facto contingere.

2 Caprarius igitur, vel alius cuſtos animalium, prout Mulio, & ſimiles ducentes animalia per loca inſidioſa, uel periculoſa tenentur de caſu, quia in hoc culpa praecedit caſum. Angel. in le. qui petitorio §. qui rem. ff. de rei uendicat. & in materia locati & conducti, eſt tex. in l. item quaeritur. ff. locat. commendat hoc dictum Veron. de ſeruit. ruſtic. praediorum de ſeruitute iuris paſcendi in fine, vbi limitant quando Caprarius ſciebat, vel ſcire poterat talia loca eſſe periculoſa, aliàs non tenetur, l. quod te. ff. ſi cert. pet. Vnde contra paſtorem articulanda eſt ſcientia loci periculoſi, vel ſunt deducendae aliquae coniecturae, & pręſumptiones, ex quibus legitime deducatur, quod talis caprarius, vel mulio ſcire potuit. In qua materia ad intellectum l. qui mercedem. ff. locat. ponam nonnullas concluſiones.

3 Caprarius, Paſtor, & ſimiles, qui priuatim hoc officium exercent, tenentur de leuiſſima culpa, nec ſufficit eis deducere, & probare mortem, vel caſum, niſi etiam probent interitum, vel alium caſum eueniſſe ſine culpa, vel defectu aliquo ipſius caprarij, paſtoris, vel ſimilis priuatum officium, & exercitium habentis, & exercentis. gloſſ. eſt ab omnibus commendata vti notabilis, in l. cum ita legatur §. ſpecies. ff. de legat. 2. vbi Bald. Caſtrenſ. & alii notant. gloſſ. etiam notabilis iuncto textu in regul. non eſt paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & paſtor neſcit, licet ille textus in ſenſu interiori aliud, quam de męchanico caprario loquatur, tamen attenta metaphora ſumpta hoc dicit. Alex. conſ. 158. vol. 2. quod conſilium eſt frequens, & in ore omnium. Iaſ. Dec. & alii, in l. ſi paſcenda, vbi Iaſ. nu. 4. Dec. nu. 19. C. de pact. Ioan. Andr. in cap. auditis, num. 4. de praeſcript. Bald. in l. 1. q. 8. C. pro ſoc. Angel. de periglis in tract. de ſocietat. par. 1. num. 2. par. 2. nu. 8. Petr. de Vbal. in tract. de duobus fratribus, par. 8. quaeſt. 20. pulchre Angel. in l. ſi creditor. C. de pignoribus, quem videre placeat, quia utiliter loquitur. Salicet. in l. iudicio. C. locat. Bertach. in uerbo, caprarius, & in uerb. cuſtos ouium. Rip. in l. quod te, nu. 9. ff. ſi cert. petat. Gomeſ. tom. 2. cap. 3. num. 20. Sebaſt. Medic. de caſibus, & periculis, par. 3. quaeſt. 10. num. 3. Ioan. Crot. de teſtibus, par. 9. num. 402. quem videas, quia loquitur, & dicit hunc caſum eſſe multum vtilem, & quotidianum, & ſaepius in facto habuiſſe, & haec eſt vera, & & communis opinio. Aemilian. conſ. 103. num. 6. per doctrinam Barto. in l. ſi quis ex argentariis. §. 1. ff. de edendo. Burſat. conſ. 53. num. 32. vol. 1. vbi ſpecificat teneri de leuiſſima culpa, licet nullas ferè ex praedictis alleget, prout apud eum eſt videre, & hęc eſt uerior opinio. Boer. decis. 216. licet Corne. conſi. 136. vol. 1. contrarium teneat, communis tamen opinio uerior eſt, & ad eius motiua poteſt reſponderi ex diſtinctione caſuum fortuitorum, quam allegaui, vt quidam proueniat cum culpa, vel ſine culpa, ut latius alibi dicam in tract. depoſiti. Maſcard. in uerb. caprarius, & in verbo, caſus, & in verb. cuſtos. Bonacoſſ. de famulis quaeſt. 149. Mago. Rot. Florent. 111. nu. 3. Et tenetur etiam de mala cuſtodia. Bal. in l. 1. C. locat. Cagnol. in l. contractus, num. 23. Plot. in l. ſi quando, num. 75. C. vnde vi. Gozzad. conſ. 103. & 163. num. 3. Rip. in l. quod te, num. 9. ff. ſi cert. petat. Natta conſ. 361. nu. 6. Ioſeph. de Ludou. concl. 53. illat. 15. verſic. ipſi tamen ſocio. Proſp. Farin. q. 31. nu. 20. idem Ioſeph. cõcl. 14. illat. 188. Moz. de ſociet. tit. de perſonis. nu. 11.

4 Declara d. gloſſam in §. ſpecies, ut non procedat in foro conſcientiae. Summa Angelic. in verbo cuſtos.

5 Hinc poſtea dicunt praefati ſcribentes in praecitatis locis, quod non ſufficit paſtori, uel caprario deferre pelles ad domum domini, niſi etiam probêt caſum, & mortem ſiue interitum ipſarum pecudum quarum pelles deferunt. Putant igitur iſti ruſtici, qui ſaepius interficiunt pecudes pro eorum victu, quod ſint excuſati deferendo pelles, & ipſas comedunt. laudat poſt Alex. & Bal. Ioan. de Ant. ſingular. 31. dicens millies habuiſſe in facto.

6 Declarabat autem ſuperius poſitam concluſionem Anton. Gomeſ. in citato ipſius loco, quod aliqui ſunt caſus fortuiti, qui regulariter eueniunt culpa, & negligentia poſſeſſoris, vt furtum, incendium, fuga, & ſimiles, vt in l. cum duobus. §. damna. ff. pro ſoc. in l. ſi vendita. ff. de pericul. & commod. rei uenditę, & l. 3. §. 1. ff. de offic. praefect. uigilum, tunc non ſufficit ſimpliciter probare caſum, niſi ſimul probetur diligentia & exacta cuſtodia, & quod nulla interuenerit culpa, & ita intelliguntur iura praedicta, & iſtam doctrinam & reſolutionem ponit magiſtraliter Bar. in d. l. ſi quis ex argentariis. §. 1. nu. 4. ubi Caſtrenſ. nu. 7. Alex. nu. 6. Iaſ. nu. 29. dicens, quod in hoc omnes ſimpliciter tranſeunt Abb. in c. 2. depoſ.

7 Quidam ſunt caſus fortuiti, qui regulariter ſolent ſine culpa euenire, ut mors naturalis, uis hoſtium, impetus aquarum, & ſimiles, & in iſtis ſufficit probare mortem, uel caſum, niſi dominus probet culpam interueniſſe, ut per Doctores in citatis locis, & haec eſt communis opinio Canoniſtarũ, & Legiſtarũ, ut ſentit Gomeſ. in citato ſuperius loco.

8 Inferens ad propoſitum materiae locati & conducti, quod cum in contractu locationis & conductionis ueniat lata, & leuis culpa tantum, ut in principio dictum

ctum eſt, quod excuſatur conductor probato incendio, uel furto, niſi dominus probet culpam. ad idem Iaſ. in l. domus hæreditatis. ff. de legat. 1.

9 Subdens, quod ſi habitatio eſſet gratis conceſſa, teneretur de leuiſſima culpa.

10 Habes igitur modum practicandi in caſibus fortuitis, primo enim loco inſpicienda eſt qualitas, & conditio caſus an in eo præſumatur culpa, vel non; hoc conſiderato dominus actor quærat ſemper deducere culpam; nam probatio culpæ in quolibet caſu deſeruiet.

11 Summa autem Angelica in verbo, locatio, nu. 26. in fine diſtinguebat alio modo. Aut quis tenetur de dolo, vel lata culpa tantum, & tunc alleganti dolum, vel culpam, incumbit onus probandi. Aut quis tenetur de leui, vel leuiſſima, prout de leui in contractu locationis & conductionis, & tunc debet probari caſum ſine culpa eueniſſe, & ſic parificatur culpam leuē, vel leuiſſimam, vt pari paſſu ambulent, quod aliquantulum durum videtur. Et ſic colligitur intellectus ad l. qui mercedem, ff. loc.

12 Alio etiam modo poſſet declarari l. qui mercedem quando quis recipit mercedem pro cuſtodia ſi ſumus in contractu, in quo ſolum tenebatur de lata culpa, prout in depoſito. Sic acceptio mercedis faciet eum teneri de leui etiam culpa. cap. bona fides, depoſiti l. 1. §. ſi veſtimenta, ff. eodem. ſi verò ſumus in contractu, in quo tenetur de leui culpa, ſicut in contractu locationis, & conductionis, acceptio mercedis pro cuſtodia rei locatæ facit, vt teneatur de leuiſſima, & ita procedat l. qui mercedē. ff. locati, & l. dominus. ff. eodem. Et non ſolum tenetur de culpa ſua, ſed etiam illorum, quorum opera utitur, l. item quæritur. ff. locat. & ita declarat Summa Angelica in verb. locatio, nu. 23. in fine, dicens hoc bene notandum pro reſoluendis multis contrarietatibus.

13 Notādum vlterius ad intelligentiam. d. l. qui mercedem, quod cuſtodia venit in contractibus dupliciter, principaliter, & incidenter. Principaliter, cum quis pro cuſtodia principaliter mercedem recipit, prout in Caſtellano, qui pro certa mercede promiſit cuſtodire arcem, & hic fuit principalis finis, & intentio, & tunc tenetur de periculo, & ſic de leuiſſima culpa, iuxta d. l. qui mercedem.

14 Incidenter venit cuſtodia, prout in Nauta, Caupone, ſtabulario, in emptione, in locatione, & conductione, nam uenditor recipit pretium non pro cuſtodia, ſed pro re, & loco rei venditæ, cuſtodia tamen incidenter venit. §. cum autem, verſi. ſanè enim. Pariter fullo, & ſarcinator recipiunt mercedem non pro cuſtodia principaliter, ſed pro opere, & facto, & tamen cuſtodire tenentur, ſed hic venit incidenter Nautæ verò, Cauponę, & ſtabularii recipiunt mercedem principaliter pro eorum principali opere, & exercitio, & nauta in tranſuehendo, & aſportando, caupo in recipiendo, ſtabularius in permittendo ſtabulari. Vnde diſpoſitio l. qui mercedem, procedit in principaliter pro certa mercede obligato ad cuſtodiam. procedit etiam in nauta, caupone, & ſtabulario in odium ipſorum, licet incidenter ueniat cuſtodia l. nauta, vbi videtur textus magiſtralis de hoc. ff. naut. caupon. ſtabular.

15 Notandum eſt etiam vlterius ad ulteriorem intelligentiam d. l. qui mercedem, quod ſicut in contractu venditionis dicimus, quòd ſi fuerit furto ſubtractus ſeruus venditus, uenditor non tenetur, niſi fuerit factum pactum ſpeciale inter emptorem & venditorē, ut donec cum effectu res uendita tradatur, teneatur eam cuſtodire, quo caſu ſtante pacto cuſtodiæ tenetur de leuiſsima culpa. §. cum autem, Inſtit. de empt. & vendit. Pariter interuenire poſſet in contractu locationis, & conductionis, vt non teneatur conductor de leuiſſima culpa regulariter, tamen ſi in inſtrumento locationis, & conductionis ſit ſpeciale pactum appoſitum, vt conductor bene cuſtodiat rem conductam, donec peruenerit ad manus locatoris, hoc caſu tenebitur de leuiſsima, & procedit in eo diſpoſitio leg. qui mercedem. Cogita.

16 Proſequitur etiam Iuriſconſultus in materia cuſtodiæ, & illius, qui mercedem recipit pro cuſtodia, quod tenetur de damno, vitio, & caſu fortuito, ꝙ cuſtodire, & præuidere poterit. ad idem no. clarius in l. fluminum. §. uitium, ff. de damno infect. vbi Paul. Caſtrenſ. plures caſus conſiderat. Primus caſus eſt, quando adeſt vitium naturale, ubi Bart. dicit vitium naturale, quando frequenter fit & reiteratur, prout locus arenoſus, vel paluſtris, qui ſæpius creſcit, & decreſcit.

17 Secundus caſus eſt caſus fortuitus, qui ſemel accidit, & reiterationem non recipit, vt fundus, qui caſmate periit.

18 Tertius caſus eſt factum tertii, quòd promiſſor præuidere non potuit, vt dicam ad materiam l. ſi merces. §. culpe. ff. locat. & hæc deſeruient ad materiam de caſibus, & periculis pariter remiſsionis mercedis, & ſimilium.

19 Eſt igitur vnum ex principalibus aſſumptis in hac locati & conducti materia diſtinguere, aut potuit pręuidere, uel non, vt etiam habetur in l. qui inſulam. §. qui multas. & l. in lege, in fine. ff loc. Vnde non ſufficit dicere, ego ſum excuſatus, quia venit vitio naturali, vel caſu fortuito, quia inſpiciendum eſt an potuit præuidere, uel non, & ab hoc excuſatio pendet.

20 Sed hic quæro ad prædiorū intelligentiam, quomodo paſtor, cuſtos, vel caprarius probabit mortem animalium. Videbatur ꝙ clare probare deberet, argumēto l. ſi creditor. C. de pignorat. action.

21 Secundo ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, facere videtur textus in leg. ſi quis fundū §. Imperator, verſ. caprarius. ff. locat. Reſpondetur, quantum ad propuſitum, de quo agimus, animalia ſunt in duplici differentia, quędam enim paſcuntur gregatim, ut oues, capræ, & ſimiles, & in his ſufficit probatio per coniecturas, quę coniectura eſt, quod in illo anno communiter contigit, vt de animalibus ſimilibus perierint tot, & tot. Ita Bar. in l. 1. C. de murilegulis, lib. 1. ita declarans in materia locati & conducti in d. §. Imperator, in verb. caprarius, ſuperius allegatus, quia durum eſt de qualibet oue, vel capra habere teſtes in promptu.

22 Et hoc modo fortaſſe intellexit Bart. in l. non ita, §. ſpecies. ff. de legat. 2. ut ſufficiat paſtori, vel caprario portare pelles, quem commendat Corſett. in ſingular. ſuis, in verbo, mors, nume. 4. Corn. conſi. 137. volum. 1. intelligendo probare mortem ſimilium animalium modo prædicto. Aut ſunt animalia, quæ gregatim non paſcuntur, & tunc eorum mors debet plenè probari. ita Bar. in citato iam loco, & in tract. de te

Digitized by Google

ſtibus, in verb. cura, num. 33. dicens in facto habuiſſe in Ciuitate Peruſij, quod præfecti annonæ, & graſciç conduxerunt de Maremma, & Apulia magnam quantitatem animalium ad macellum, & paſtores eorum allegabant mortem aſſignando coria, quod reuiſores computorum noluerunt fidem adhibere huic ſimplici ſcripturæ, niſi etiam morte deducta. Alexand. conſ. 141. vol. 1. & conſ. 1 o. vol. 6. conſ. 301. colum. 2. vol. 2. Crot. hoc valde cōmendans de teſtibus, parte vltima, nu. 401. Sebaſt. Medic. in tract. mors omnia ſoluit, in principio, num. 78. Firmia in verb. mors probatur, & crederem, quòd animalia dicerentur gregatim paſcere ex natura, & iuxta ea, quę frequentius accidunt. Vnde regulariter equæ, & boues non paſcuntur gregatim, in multis autem locis multi habent uiginti, & triginta ſimul in pratis paſcentia non per hoc dicerē eſſe hęc gregatim paſcentia, attēta natura, & eo, quod ut plurimum contingit.

23 Vnde cautus erit caprarius, & cuſtos ouium, & ſimilium animalium, quæ gregatim paſcuntur, portare pelles ad domum domini ſui notificando bonum nuncium de morte animalium, deinde ſi cum hoc dominus non reſtat quietus, deducere communem interitum ſimilium animalium in contrata, tenuta, comitatu, vel regione illa, quod ſi uerum eſt facile deducet, & hoc ſtante inſtrumento, vel conuentione probare debet infra tempus conuentionis prout Tuderti notificare infra tres dies, & legitime probare infra quindecim a die damni, nec po ſt auditur parte opponente. Alex. conſ. 158. volum. 2. admonens, vt pars contradicat, & proteſtetur, & plures in facto occurrit. Si verò ſumus in boue, equa, & ſimili, plene probet, alias ſuccumbet, & nota id, quod in facti contingentia habuit Crot. in citato loco, quod ſit cautus præfectus abundantiæ credere paſtori de morte taliū animalium, & hoc ſcribere in libris abundantiæ, quia in reuiſione computorū non adhibetur fides alio non cōſtito, & hoc modo fortaſſe intelligitur id, quod no. Bal. in l. ſi quis fundum. §. colonus. ff. locat. dum dicit, quod culpa purgatur eo ipſo quod non probatur contrarium, quia hoc erit verum iuxta diſtinctionem caſuum fortuitorum, quam ſuperius adduxi, diſtinguendo quoſdam caſus fortuitos euenire culpa, quoſdam ſine culpa.

24 Et ſi practicando ſcire velimus quo modo, via, & forma caſus in præſenti probari poſſit, an plene, an per teſtes, an ſufficiat ſimplex iuramentum, Angel. in l. ſi creditor in fine. C. de pignorat. actio. ponit diſtinctionem conciliando opiniones multorum antiquorum, ex qua colliguntur addendo aliquid ad intellectum ipſius, & ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus.

25 Prima ſit concluſio. Quando perditio rei eſt ſimpliciter cauſa, & fundamentum perditionis. tunc qualitercunque probetur perditio, ſiue per teſtes, ſiue per confeſſionem, ſiue per iuramentum, ſufficit, & ita procedat d. l. ſi creditor, & in materia locati, & conducti, de qua agimus leg. ſi quis fundum. §. Imperator. ff. locat. l. ſi nulla. C. de pignorat. action. l. ſi rem, C. de exception. rei iudicatæ, l. ſi tutor. C. de periculo tutorum. hęc Angelus.

26 Addo primo loco, & declaro id eſſe uerum non ſimpliciter, ſed cum aliquali cauſæ cognitione. Innocent. in cap. cum olim, de priuileg. Speculat. de pignor. in principio, verſ. ſed qualiter. Alexan. in l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis caution. conſ. 55. volu. 2. Bart. in l. ſi quis ex argentariis. §. an vero. ff. de edend. glo. in l. publicati. C. de teſtibus. Et ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus. gloſ. & Doctores in leg. ſi quis fundum. §. Imperator. ff. locat. gloſſ. & Doctores, in §. fina. quibus modis re contrahitur obligatio. Bald. in l. teſtium. C. de teſtibus, in l. ſicut, & l. fin. C. de fide inſtrumentorum. Abb. in cap. 2. de depoſit. Alexa. conſ. 53. lib. 2. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 150. nu. 27. & 28.

27 Declaratur ſecundo loco, allegata concluſio de iuramento. Aut quis uolebat caſum fortuitum excuſare ab eo, ad quod tenebatur ex contractu, & nō ſufficit iuramentum, gl. in l. ſi. C. de fid. inſtrumentorum. Aut non tenebatur ex contractu, & tunc ſufficit iuramētum. Bar. in l. fi. C. de nauicular. lib. 11. Io. Monac. in c. cupientes, de elect. lib. 6. Bar. in l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſat. tutor. Seraphin. de priuileg. iuramenti, priuileg. 37. nu. 2.

28 Subdeclaratur hoc membrum, quando non tenetur ex contractu, ut non procedat, quando aliquid perit, circa quod diligentiam adhibere debuit. Vnde Notarius allegans ſe prothocollum amiſiſſe non ſtatur eiu iuramento. Bal. in l. fi. C. de edēdo. Alex. in l. ſi pretor. §. penul. nu. 13. ff. de edendo. Sebaſt. Medic. de caſibus & periculis par. 1. q. 14. ſub nu. 7.

29 Diligentiſſimus ne dum diligens eſſe debet notarius in cuſtodiendis ſcripturis, in quibus apparent reconditæ tot hominum uoluntates, ita vt prothocollum ſit theſaurus omnium humanarum uoluntatum, fides authentica humanæ pacis, & quietis, & quandoque principium litium notarij imperitia accedente. Non mirum igitur, ſi ſuo ſimplici iuramento non audietur in amiſſione negocij, & facti tam grauis, & importantis, nec poſſum in hoc non aliquantulum excādeſcere, quòd multi notarii ſint tantum negligentes in publicis ſcripturis cuſtodiendis: amant enim lucrū ex eis, ſed negligunt cuſtodiam, amant honorem, & laudem ex eis, ſed negligunt cuſtodiam, & videbis reponi in vetuſtiſſimis cophinis eſto quod deberent fieri armaria pulchra, & utilia.

30 Declaratur tertio loco id, quod de iuramento dictum eſt, vt procedat quando perſona iurantis ſit talis qualitatis, cui veriſimiliter credendum ſit cum iuramento. Angel. in l. cum exigimus. §. ſed quid diximus. ff. ſi quis cautionibus. facit regula iuramenti ſuppletorii, quod non ſit deferendum de facili peieraturo, iuribus vulgaribus. Circunſpectus igitur erit iudex in hoc inſpiciendo qualitatem. & conditionem iurare debentis, & probare uolentis per ſimplex iuramentum allegatum caſum, nec quemlibet paſſim admittere.

Vnde dicebat Alex. quod allegans rem ſibi furatā, ſatis erit dicere, quod oſtium fuerit fractum a latronibus. Alex. conſ. 72. nu. 3. conſ. 24. nu. 5. vol. 2.

31 Declaratur quarto loco concluſio de iuramento quoad probationem ipſius caſus, quando quis caſum iuramento ſemel probauit; nam ſi iterum allegat aliquid caſu eueniſſe, non audietur iurando, ſed alia probatione opus erit, leg. ſi ſecundum, ff. de bonis authoritate iudic. poſſidendis Angel. in d. §. quod diximus, nu. 4. in l. eum qui. §. ſi rem. ff. commodat. Bal. conſ. 476. nu. 2. vol. 1.

Decla-

32 Declaratur quinto loco, quando caſus per teſtes ueriſimiliter probari potuiſſet. Doctores communiter in l. ſi quis ex argentariis. §. penul. ff. de edendo.

33 Declaratur ſexto in ſemel periuro, quia ad iurandũ amplius non audietur. Cano. paruuli, 22. q. 3. Alex. Iaſ. Curt. & alii in l. admonendi, de iureiurando Bald. in Auth. qui iurat. C. de bon. authoritat. iudic. poſſiden. Iaſ. in l. non exigimus, nu. 4. ff. ſi quis caution. Iac. Menoc. de arbitr. iudic. lib.... centur. 2. caſ. 190.

34 Declaratur ſeptimo, vt ſufficiat iuramentũ quoad conſequendam exceptionem, ſecus quoad actionem parãdam, l. penes. §. docere. ff. ne quis eum. Sebaſt. Medic. de caſibus, par. 1. quęſt 14. nu. 11.

35 Secunda principalis concluſio eſt, vbi ſimplex perditio non eſt cauſa, & fundamentum liberationis perdentis, ſed perditio eſt ſine culpa, prout contingit in eo, qui habet officium in publico, vel priuato ad cuſtodiendũ, & tunc quia ratione officii pręſumitur culpa non ſufficit probare perditionem, niſi probetur perditio ſine culpa, prout ſuperius diximus, quia per ſolam perditionem non probatur ſua intentio iuxta ſuperius allegata, vt per Ang. in citato loco.

36 Cui addo, quod in hoc verſatur iudicis arbitrium inſpecta facilitate, vel difficultate probationis, & ſecundum prędicta exiget plenam probationem, vel per coniecturas. Ioan. Andr. in cap. 1. de dolo, & contumacia, in addition. ad Specul. in tit. de appellation. §. nunc breuiter, verſic. quid ergo. Butr. in cap. ex ratione, de appellationibus. Ange. in l. fin. ff. de delatoribus. Federic. conſ. 110.

Et ex prædictis omnibus infertur ad aliqua utilia in hac locati, & conducti materia.

37 Primo infertur, quòd cuſtos Caſtri, uel alicuius loci certa mercede conſtituta tenetur de incendio, niſi conſtet caſu fortuito eueniſſe. Ita in terminis Petrus Caleſatus conſ. 58. inter conſilia criminalia diuerſorum, volum. 2. contra quendam ſacriſtam Piſtorienſem etiam ſi tantum leuiſſima culpa interceſſerit, ut refert Sebaſt. Medic. de caſibus, & periculis par. 1. q. 14. num. 66.

38 Et ſic ex hoc colligimus duo in hac locati & conducti materia.

Primum, quod etiã in contractu depoſiti, & cuſtodiæ conſiſtit contractus locationis & conductionis.

39 Vnde depoſitarius dicitur locare operas ſuas cum certa mercede conſtituta rem cuſtodiendam aſſumit, & ſic datur depoſitum mercenarium, & uides per multas ciuitates, & loca prouinciarum, quòd multi ambiunt, quærunt, & tentant euadere theſaurarii, cãmerarii, uel depoſitarij ſedis Apoſtolicæ, quia habent certam mercedem conſtitutam, & lucratur, & in cambio monetarum, & habent tot pro centenario. Pariter hoc euenit in Ciuitatibus, & aliis opidis, & terris, vbi Ciues efficiuntur depoſitarij Ciuitatis, cum magno eorum lucro ſub nomine imaginariæ mercedis in pręiudicium ipſius Ciuitatis, quę nunquam benevidit ſua computa.

40 Secundum eſt, quod colligitur, quanti refert mercedis conſtitutio: nam ſi quis ex una parte lucretur mercedem, recompenſatur in alio, vt fortiori vinculo ſit aſtrictus, & maiori periculo obnoxius cum ratione conſtitutę mercedis de leuiſſima culpa teneatur, ut dictum eſt: immo (vt ſuperius dixi) faciens actũ gratis, grauius tenetur, quia ex hac gratitudine inuitat homines, qui de facili decipiũtur, ex Bar. in l. quod Nerua, nu. 27. ff. depoſit. prout circa Medici, & Agrimenſoris imperitiam tetigi.

41 Secunda eſt illatio vtilis, & practicabilis, & ſæpius in facto contingens, ꝙ cuſtos animalium, ut caprarius paſtor, & ſimiles dimittendo oues, uel alia animalia data in cuſtodiam in paſcuis, ſi lupus rapiat, vel præcipitentur, vel aliud ſimile contingat, quòd excuſatur faciendo ſolita, & conſueta. Bal. in l. nemo deinceps in fine. C. de ſacroſan. eccl. conſil. 401. volu. 1. Siluan. conſ. 26. nu. 5. Anchar. conſ. 438. Sadolet. ad l. quod te, nu. 16. cum ſequen. ff. ſi cert. petat. Grat. conſ. 89. volu. 2. Bertrand. conſ. 167. vol. 1. Speculat. in tit. de locat. §. poſtquam, verſi. quid ſi locaui. Bal. conſ. 230. vol. 1. Pute. in tract. de ſindicat. in verbo carcer. c. an ii plures carcerati. Corn. conſ. 93. vol. 1. Boer. deciſ. 217. nu. 5. Iacob. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. caſ. 302. nu. 6. & 7. & caſ. 208. nu. 42. Grat. conſ. 100. Viſis col. 2. vol. 2. Ang. conſ. 102. Ana. conſ. 71. Aret. conſ. 38. Plot. de in litem iurand. §. 9. nu. 8. Veron. de ędilit. edict. in l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem, nu. 5. commendat Euerard. in loco a ſolitis, n. 15. dicẽs hoc admodum menti tenendum. Firmian. in verb. cuſtos, in verb. famulus. Bonacoſſ. in q. criminal. in titul. de damn. dat. uerſ. ſi cuſtos animalium &c. Mago. Rot. Florent. 56. nu. 11.

42 Ampliatur hæc concluſio idem eſſe ſi dimittat, & relinquat in ſtabulo, ubi neminem reperiit. Bal. in d. l. ſi negocia. ff. de negoc. geſt. commendat Ioann. Lup. ad cap. per ueſtras. §. 7. nu. 12. de donat. inter uirum, & vxorem.

Et paſſim caſus iſte contingit in facto, dantur equi ad uecturam, uel commodantur, & poſt remittuntur in ſtabulo nemine reperto.

43 Declaratur primo loco hæc concluſio, ut non excuſetur paſtor, ſi dimiſit in paſcuis, uel in ſtabulo, ubi dominus erat ſolitus, ſi dominus erat homo parum accuratus, uel diligens in rebus ſuis cuſtodiendis, ſi modo uerus, & diligens paterfamilias, immo diligentiſſimus hoc non feciſſet. Ita Alberic. Bald. & Bart. in d. l. ſi negocia, quia negligentia in domino rei propriæ non eſt repræhendenda, tamen in aliis eſt punienda, argumento. l. ſi conſtante. §. quod ſi maritus. ff. ſolut. matrim. Vnde in articulando, & practicando non ſufficit dicere, feci hoc, quia dominus erat ſolitus facere, ſed attendenda eſt qualitas domini, & ſi diligentiſſimus paterfamilias feciſſet, & hoc articulandum. * Deciſio. Peruſina 10. nume. 14. Sebaſt. Medic. de caſibus, & pericul. par. 2. quęſt. 10. numero 23.)

44 Declaratur ſecundo, vt cuſtos animalium ſic dimittendo excuſetur faciendo conſueta, hoc enim intelligitur de conſuetis ordinarie, non de raro, & extraordinario quodam modo. Bart. per illum textum, in l. Seio, §. medico, nu. 3 ff. de annuis legat. per l. fiſtulas. §. frumenta. ff. de contrahen. emptio. Iaſ. latè in l. 4. §. quęſitum, nu. 34 ff. ſi quis caution. Alex. magiſtraliter conſ. 38. vol. 1. commendat Euerard. in loco ab vſitato, ſeu ſolitis, ſub nu. 13. cum ſeq.

45 Declaratur tertio loco, ut conſuetudo generalis loci de dimittendo in paſcuis, uel in ſtabulo excuſet, & ita in Vngaria communiter fieri atteſtatur Alber. in d. l. ſi negocia, in fine, & ita etiam declarat in leg. pignus. C. de pignorat. action. in l. 3. C. de epiſcopal. audient.

dient.tangit Martin.de Fano.in ſuis quæſtionibus, q. 22.late Pile.arguendo ad partes quæſt. 88. vbi ſubdit vnum ſatis vtile,quod ſi dominus equi habebat in ſtabulo alios equos,& ob id conductor ſuum dimiſit,excuſatur,quia in facto alios reperiit.Si uerò illos ibi nõ inuenit, quia dominus fortaſſe remouit, dicit in culpa,argumento l.1.in princ.ff.de legat. præſtand. & l. data.C.de donat.

46 Vnde ex his verbis,& diſcurſu Pilei ſatis caute procedendum erit, nam poteſt eſſe, quòd dominus per multum ſpatium temporis retinuerit equos, uel boues ſine cuſtode in tali ſtabulo, poſtea mutauerit propoſitum, quia aliud accidens occurrerit,& remouerit, pariter illud idem in paſcuis dici ſolet, quod ex cauſa ſuperuenienti remouerit, & mutauerit propoſitum.

47 Vnde dicebat ad hoc propoſitum Bal. in l. 3. C. de epiſcopal. audientia, quod non excuſatur paſtor ex cauſa prædicta,ſi ratione nouæ cauſæ debuiſſet maiorem diligentiam adhibere. Commendat Boer. deciſ. 217.in fine.

48 Subdeclaratur autem hęc declaratio de conſuetudine,niſi ſimus in actu difformi,in quo conſuetudo cadere non poteſt, ex doctrina Bald. poſt Cin. & alios in l.1.C.de probation.ubi determinatur illa celebris quęſtio,ſi accuſo aliquem de uſuris, & probo ſolummodo quod eſt ſolitus fœnerari,ſed non probo uerum actum ſolutionis,reus abſoluendus eſt,quia ſuper difformi non cadit conſuetudo.

49 Subdeclaratur ſecundo quam maxime in conſuetudine uniuerſali illius regionis, loci, uel contratæ, quod excuſet,nam hoc intelligitur verum, dummodo melius, & tutius fieri non potuerit,& hãc declarationem pono vltra Euerard.& alios ex gloſ.notab. & ſingular.in l.pignus,in verb. horreis. C. de pignorat. action. quam ſingularem in practica dixit Veron. in l.quis ſit fugitiuus.§.apud Labeonem,ſub num. 2. ff.de ædilit.edict.inferens notabiliter in materia depoſiti, quod ſi tutor minoris pecuniam depoſuerit apud unum publicum campſorem,qui poſtea decoxit, quod non excuſatur, quamuis publicæ, & aliæ perſonæ ibi depoſuerint, cum in tutiori loco potuiſſet deponi, per textum expreſſum in verbo, ſi reſpublica, & ſic in ſuperlatiuo. ff.de excuſat.tutor.dicẽs hoc notatu dignum,& frequentiſſime in practica occurrere.

50 Vnde in practica erit excipiens, & articulans diligens,& accuratus, quia non ſufficit articulare ſolitum alicuius particularis perſonæ, quia poſſet replicare de perſona diligentiori, nec ſufficit quod communiter fit, nec ſolitum alicuius,ſi non erat ſolitum ordinariè. Conſiderabis etiam econtra nouam cauſam,puta ſi lupus in regione ſuperuenit, mali uicini, & ſimiles.

51 Ex quibus corollarie habetur triplex declaratio ad l.pignus.C. de pignorat. action. & l. uel uniuerſorum. ff. eodem, ut procedat primo loco in conſuetis ordinarie,ſecus extraordinarie,& de raro. Iaſ.in l.certi conditio.§.ſi nummos,num.6.ff ſi cer.peta. in l. vt liberis,colu.4.C.de collat.Cott.in memorab.in uerb. conſuetudo facit licitum.Felin. in c. cum M. colu. 3. vbi Rip.colum.21.de conſtitutionibus,in cap.ex litteris,colum.fin de fide inſtrument. Io. Nicolaus in l. generaliter,nu.74.C.de ſecund.nupt. Anton.Gabr.de conſuetud.concluſ 3.nu.29.

52 Declaratur ſecundo,ut non procedat ſi alius locus tutior,uel perſona magis idonea reperiri potuiſſet ex iam dictis.

53 Declaratur tertio,niſi ratione nouæ cauſæ maior diligentia adhiberi debuiſſet. Boer.d.deciſ. 218. in fine limitans l.ſi negocia,hoc modo.

54 Conſiderabis etiam in hac materia naturã, & qualitatem contractuum,quandoque enim fit locatio & conductio cum debita mercede, & gratia utriuſque, quandoque etiam fit commodatum,& ſic gratia recipientis,& ſic exactiſsima diligentia requiritur. Conſiderabis etiã,ſi paſtor ſuos proprios in tali loco ſolebat dimittere.ita Ioan.And.ad Spec.in citato loco.

55 Ampliatur quinto loco diſpoſitio l. imperitia, ut procedat in notario, cuius tamen imperitia, & error partibus nocere non debet.materia l. ſi librarius, de reg.iur.& quia non eſt hic proprie locus ſuus, ad ibi dicta me remitto.

Ampliatur ſexto loco diſpoſitio leg. imperitia, de reg. iur. ut procedat in ſartore, qui non bene incidit veſtem; nam de imperitia tenetur, necnon ad reſtitutionem pretij,expenſas,damna,& intereſſe.Borgn. deciſ.26.

56 Cui adde,quod ſartor tenetur de veſtimentis corroſis a muribus in ſua apotheca. Patis de ſindicat.par. 2.in verb.negligentia, nu. 18.per textum in materia locati & conducti,de qua agimus,in l.item cum quæritur.§.ſi quis, ff. locat. tangit. Neguſant. de pignor. par.5.membr.1.nu.2.

57 Et ualet argumentum,eſt ſartor, ergo fur. Fuſi. in verb.ſartor,nu.4.

58 Sed (Bone Deus) nec fortaſſe ſine cauſa tot mures, & tineæ circa veſtimenta maxime ſponſalia, abſorbent enim integram dotem & augmentum ipſius, ſi quandoque eſt, & res dotales, & pluris valet hodie vna veſtis ſponſalitia, quam ager, vel prædium vnum, & minus malum eſſet, ſi vnica, vel duabus ſaltem contentę eſſent, quolibet menſe quærunt vnam, & nocte excogitant modum, & ornamenta apponenda, quis enim non miſereatur infortunii præſentis temporis, & calamitatis infœlicium maritorum? Cauent de dote recepta ante quam receperint, & hoc in tot ueſtimentis, vbi erugo, mures, & tineæ demoliuntur, & vbi pulcherrima veſtis fieri, & reperiri poteſt, ibi & quod ſponſæ eſt, & de facili reperitur.

59 Et nedum in caſibus prædictis imperitia culpæ annumeratur, ſed poni poteſt regula generalis in quolibet artifice aſſerente ſe peritum, prout pro conſtanti ponit Din. in regula, non eſt ſine culpa, nume. 3. lib.6.per textum in materia locati & conducti,in l. ſi quis fundum,§. Celſus,& l.item quæritur, §. ſi gemma. ff. locati & hęc in materia culpæ, & doli circa imperitiam.

60 Vlterius addo unum in materia imperitiæ ad intellectum l.imperitia,de reg.iur.& d.§.Celſus,ut artifex aſſerendo ſe peritum,qui non ſit, teneatur ad omnia damna, expenſas,& intereſſe,prout in arbitro, iudice,arbitratore, notario,& ſimilibus ſcriptum reliquit Natt.in Clem.ſæpe.§ quæ omnia,col. 5. & 6. de verb.ſignif.Marſil.in pract.§.ſupereſt,nu.11. Aſin. in pract.§.32.ampliat.41. & 42.vbi ex mente Bal. in notario ſubdit, quod ſi quidã fuit in dolo,intereſſe probatur

batur ſimplici iuramento. Si verò fuit in culpa, tunc intereſſe plene probandum erit.

QVAESTIO III.

1 QVAERO, an conducens rem aliquam æſtimatam teneatur de leuiſſima culpa, vel de periculo, vel ad quid teneatur ad materiam l. quæro, §. fin. ff. locat. Multorum fuit opinio teneri de leuiſſima culpa, non autem de periculo, vel interitu ex l. ſi duobus, §. nunc videndum, ff. commodat. vbi Bart. nu. 6. Caſtrẽſ. nu. 7. Angel. num. 5. moti hac ratione, quia æſtimatio debet aliquid vlterius operari l. ſi quando, de legat. 1. ſed regulariter in contractu locationis & conductionis venit leuis culpa: ergo per æſtimationem appoſitam veniet leuiſſima culpa. Pulchre Riminal. Inſtit. quibus alienare licet, vel non, num. 34.

2 Aliorum fuit opinio ęſtimationem rei locatę operari, vt periculum tranſeat in conductorem. Bald. in l. ſi paſcenda, nu. 6. C. de pact. in l. 1. q. 3. C. commodat. Soci. in tract. Fallent. reg. 184. littera E. in verbo, ęſtimatio. Neuizzan. in Silu. lib. 2. nu. 72. limit. 5. Io. Lup. in c. per veſtras, §. 25. nu. 5. de donat. inter vir. & vxor. vbi generalius loquendo dicit in ſimilibus contractibus, in quibus dominium non transfertur, prout eſt locatio & conductio, ęſtimatio inducit generalem renunciationem caſuum fortuitorum, dicens hoc eſſe ſingulare, & menti tenendum. Bart. in l. cum fundus, ff. locat. Franc. Marc. deciſ. 888. num. 8. par. 1. & ſic, vt quis teneatur generaliter de caſibus fortuitis, cautela erit, vt æſtimatio fiat de re locata & conducta.

3 Tertii dicunt, quod non operatur ſubiectionem caſibus fortuitis ęſtimatio in hac locati & conducti materia, ſed bene, vt poſſit probari deterioratio in caſu ſuo, & hoc dixit eſſe veriſimilius Alber. in d. §. nunc videndum, dicens hoc ſatis notabile ad reg. l. ſi quando, de legat. 1. vt ſæpius in iure non procedat, & in quamplurimis caſibus effectum non habeat. Vnde dum audis multos dicentes, verba eſſent ſuperflua, & nihil operarentur, vtique in iure noſtro non eſt abſurdum, & ſæpius datur caſus, in quo verba nihil operantur.

4 Et hanc tertiam opinionem poſt Alberic. in citato loco tenet Barbae. conſ. 19. col. fin. & conſ. 12. col. penult. lib. 4. Socin. conſ. 93. col. 4. Aret. conſ. 84. col. 2. & ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, facit tex. in d. l. quæro, §. fin. ff. locat. vbi hęres ſoluit pretium ſerui mortui adſcriptitii dati colonæ æſtimati, in quo textu habemus colonam, fœminam, & mulierem.

5 Hinc poſtea ſi bos, vel aliud animal datur æſtimatum, hoc non facit emptionem, quia totum periculum non eſt dantis, neque totum ipſius paſtoris, ſed hoc fuit, vt facilius æſtimaretur in caſu deteriorationis, & reſtitutionis. Bald. vbi poſt eum Iaſ. in l. ſi paſcẽda, C. de pact. Speculat. in tit. de locato. §. 1. verſ. ęſtimatio bouis dati in ſoccitam. Iaſ. hoc valde commendans in l. ex conuentione, limit. 3. C. de pact. ponit pro ſingulari Io. Lup. in c. per veſtras, §. 25. num. 4. & hoc paſſim contingit in laboritiis, vbi colonis dantur boues æſtimati, vt in fine laboritii cognoſci poſſit augmentum, quod commune eſt, & deterioratio.

6 Et ſic ex prædictis patet reſponſio, & declaratio ad d. l. quęro, §. fin. de qua ſuperius vidimus, ac etiam quid operetur æſtimatio in contractu locationis & conductionis, & paſſim occurrit, quod æſtimantur maſſaritiæ domus locatæ, ornamenta, & ſimilia, quid operetur iſta æſtimatio.

QVAESTIO IV.

SÆPIVS in facto occurrit ſi Io. de Arno credimus inferius allegando. Cõduxit quis equum ad vecturam, qui in itinere eſt infirmatus, conductor dimiſit apud hoſpitem, & eſt mortuus, tenebiturne cõductor?

1 Primo videbatur quod ſic, quia conductor tenetur quandoque de leuiſſima culpa, & de vitio naturali, prout in præcedenti quæſtione diximus, ex l. ſi vt certum, §. ſed quod diximus, ff. commodat. & l. quæro, §. fin. ff. locat.

2 Pro contraria verò parte facit, quia regulariter conductor tenetur ſolum de lata, & leui culpa, non autem de leuiſſima, cum contractus iſte gratia vtriuſque celebretur, prout ſuperius vidimus, q. 1. Fuſi. in verb. conductor. 173.

3 Et hanc opinionem tenuit veriorem Bal. conſ. 22. Rainut. lib. 3. valde commendat Ioan. de Arno, dialog. 9. dicens ſæpius in facto occurrere. Bonacoſſ. de equo, quæſt. 20.

4 Non eſſet fortaſſe alienum conſiderare, & perquirere cauſam, quare equus in itinere ſit infirmatus, & quam culpam commiſerit conductor, vel venit ex defectu equi in ſe, vel conductoris, & ſi ſimus in caſu, vt culpa pręcedat caſum, & ſimilia, bonus iudex perſcrutari poterit; durum enim mihi videtur ſic abſolute, & ſimpliciter dicere: equus iſte in itinere eſt infirmatus, & periit, mors autem eſt vitium naturale, & de eo cõductor non tenetur: quid enim, ſi conductor dedit cauſam, & fuit in culpa infirmitatis, prout ſępius in facto occurrit? quid ſi penes hoſpitem, vbi dimiſit, non fuit bene curatus, vel defectu medicamentorum, quia bona ad tempus non fuerunt exhibita? quid ſi ex auaritia conductoris nolentis expendere?

5 Deberet fortaſſe conſiderari, an conductor intimauerit, vel intimare potuerit, & ad notitiam deducere domino equi, & locatoris infirmitatem ſui equi, & de tempore, & penes quem dimiſit, quia dominus equi vti bene informatus de defectibus, natura, & qualitate ſui equi fortaſſe acceſſiſſet, & de facili curaſſet, & quam maxime, quia fortaſſe habebat eum charum, & de facili expendiſſet in recuperanda eius ſanitate, & melius ſe geſſiſſet in proprio, quam hoſpes in alieno, Vnde ſi equus moritur infra triduum, præſumitur per prius morboſus, nec conductor tenetur, ſecus ſi ex interuallo a die locationis. Ioan. Andr. ad Spec. in tit. de emptio. §. ſciẽdũ, verſ. de illo, cum quo ſentiunt Alex. ad Bart. in l. ſi in rixa, ff. de ſicar. & ibi Marſil. nu. 59. in l. ſtatu liber, nu. 15. ff eod. Imol. in l. ſi quis cum aliter, ff. de verb. obli. Iacob. de S. Georgio, in l. paciſci, nu. 4. ff. de pact. & hęc eſt communis opinio. Rip. de remed. ad curan. peſt. nu 141. Viui. lib. 2. opin. 58.

QVAESTIO V.

1 SVCCESSIVS quęro ad declarationem pręcedentium, quomodo cõductor equi ad vecturam probabit mortem ipſius? Maſcard. in ſuo pleno tract. probation. in materia mortis, hunc modum non potuit

tetigi

tetigi etiam ſuperius de morte animalium. Et vtique per ſigna, & colores, ita practicare docet Alex. conſ. 18. col. 2. & ſeq. vol. 1. commendat, latè lat. in l. bonorum, in fine, C. de ſecund. nupt. atteſtans ita iudicatũ. Cott. in memorab. in verbo, ſcolaris. Cui addo ab eo non allegatos, & bene loquentes Io. And. in c. auditis, de præſumpt. vbi Butr. col. pen. Abb. col. 9. & hæc eſt communis opinio Dec. in ca. in præſentia, num. 43. de prob. Iaſ. in l. non hoc, nu. 2. C. vnd. legitim. Marſil. in l. ſi quis ne quæſtio, nu. 133. de quæſtio. & in prac. crimin. §. & quia, nu. 14. Io. de Amic. conſ. 40. nu. 1. Viui. lib. 2. opi. 58. in fine. Addo Alex. conſ. 33. col. 2. vol. 2. Dec. conſ. 91. & conſil. 129. & 146. Caſtrenſ. in l. cum ita, §. ſpecies, ff. de legat. 2. & ita in magna curia fuit votatum anno 1545. Vincen. de Anna. ſingular. 172. deciſ. Perui. 12. nu. 15. in fine. Dec. conſ. 220. col. pen. verſic. circa ſecundum. Seraphin. de priuileg. iuramenti, priuileg. 28. num. 16. vbi etiam vult, quod teneatur facere expenſas, & alia, quę ſunt modici præiudicii. Machel patrocin. 46. nu. 16. Ferrant. Garzia. patroc. 58. Franc. Tontolus voto. 6. vegg. conſ. 9. nu. 36. Borgni. deciſ. 7. in fine, par. 2. dans pro cautela, vt conductor faciat examinare teſtes de identitate ipſius etiam parte non citata. Vnde paſſim practicatur, quod bona deſcribuntur per confinia, animalia per pilamina, ſigna, & colores. Menoch. præſumpt. 14. num. 27. lib. 6. Sebaſt. de Caſ. par. 2. quæſt. 10. num. 29. Maſeard. concl. 1. 174. num. 17.

ADDITIO.

☞ *Crauett. conſ. 112. nu. 3.*

QVAESTIO VI.

VTILIS eſt quæſtio, & indagatio in materia locati & conducti, ſi res, vel animal locatum deterius reddatur. Et quoniam hęc inueſtigatio multa capita concernit tam reſpectu pręiuditii in recipiendo, quàm reſpectu intereſſe, & ęſtimationis, propterea ponam aliquas vtiles, & practicabiles concluſiones ad materiam l. 3. §. ſi reddita, ff. commodat.

1 Et eſt materia ſatis frequens, vtilis, & neceſſaria, & in hac locati & conducti materia, de qua agimus occurrit in facto, quod mareſcaleus conduxit equum curandum laborantem morbo *detto le viole*, qui perforauit palatum, dominus ſimpliciter recepit, & paucos poſt dies mortuus eſt, & poſt receptionem, & mortem ſubſecutam dominus equi agebat ad pretium equi mortui culpa, & defectu mareſcalchi, qui replicabat, recepiſti ſimpliciter ſine proteſtatione præiudicatum fuit, & reſponſum eſt, hoc dato ſoluatur pretium deteriorationis.

Multa igitur ſunt, ex quibus naſcitur culpa in contractu locationis & conductionis, circa deteriorationem ipſam.

Rigor.

2 PRIMA concluſio ſit in materia deteriorationis. Conductor equi percutiens cum ligno tenetur ex deterioratione, ſecus ſi flagello, vel calcaribus Bart. in l. 1. C. de curſ. public. lib. 12. commendat Corſett. in ſingularibus ſuis, in verbo, conductor, vbi rationem reddit, quia equus ſolet ſollicitari calcaribus, vel flagello, non lignis. Vincent. de Anna. ſingular. 172.

Exceſſus.

3 SECVNDA concluſio ſit in materia deteriorationis. Si quis onerauit mulum, vel equum cõductum vltra ſolitum, & cõſuetum, & ex hoc deterior efficitur, ad intereſſe tenetur. Bart. in l. publici, C. de curſu publico, & angariis lib. 12. & in l. qui inſulam, §. qui mulas, ff. locat. Corſett. in ſingul. ſuis, in verb. onus, dicens ſingulariter notandum, quia valde quotidianum eſt. Cagnol. in l. contractus, nu. 48. ff. de reg. iur.

Vnde vtile eſt contra ponentes ſuperſellia mulis, & valiſias plenas, & graues a tergo equis ad vecturam.

Defectus.

4 TERTIA concluſio ſit in materia deteriorationis. Si conductor equi non pręſtet bonos ſumptus, & ex hoc deterioretur, tenetur ad intereſſe. Bart. in l. animalia, C. de curſu publico, lib. 11. Hippolit. Bonacoſſ. de equo, q. 62. Vincent. de Anna. ſingular. 172. vbi ſi non dat ſolitum bladum.

5 Facit contra iſtos auaros conductores equorum ad vecturam, qui tota die equitare volunt, nec vnquam recognoſcunt infęlicem equum, niſi de continuo motu, calcaribus, & flagello; & cum tandem peruenerint ad aliquod hoſpitium, ſibi ipſis tantum prouident, nec curant dari equo ſolitam, vt (vulgo dici ſolet) prouendam.

Pigritia.

6 QVARTA ſit concluſio reſpiciens deteriorationẽ. Si equus incidit in commiſſum culpa conductoris, qui diu ſtetit in loco, tenebitur ad mercedem. Bald. in l. colonus, §. fin. ff. locati & conducti.

Malitia.

7 QVINTA ſit concluſio. Muliones conducentes ſalmas ad vendendum, vel paſtores ducentes animalia per loca inſidioſa, cum culpa pręcedat caſum, tenentur, & hoc verum ſi ſcienter ſecerint, vel ſaltem ſcire debuerint, ſecus ſi ignoranter. Angel. per illum textum in l. qui petitorio, §. fin. ff. de rei vend.

Et nota ibi, vel ſcire debuerit in articulando, & deducendo.

8 Pariter dici poteſt in hac locati & conducti materia, prout in vaſis vitioſis, vt ſunt dolia, & ſimilia, nam ea ſcienter commodans, vendens, aut locans, ſi infuſum vinum vel oleum corruptum, effuſumue eſt, tenetur, & dicitur in dolo, l. in rebus, §. item qui ſciens, ff. locat. l. Iulianus, de action. empt. Cammill. Plautius in l. vnica, verſic. etiam ex lucro a nu. 50. vſque 53. C. de ſentent. quę pro eo, & conſiderandum eſt inter vaſa vitioſa, & alia; in eo enim nulla fit diſtinctio: aut ſciebat, vel ignorabat, & hoc quia potuit faciliter vitium ſcire, l. ſed addes, §. 1. ff. locat. quę l. non procedit in foro conſcientiæ data ſcientia locatoris, qui ſimpliciter videnda exhibuiſſet. Summa Angel. in verb. locatio nu. 2. & nu. 24. Silueſtr. in eod. verbo, q. 18. Nauar. in Manuali, pręcept. 7. c. 17. nu. 196.

Simi-

Digitized by Google

9 Similiter locans ſcienter ſeruum, uel animal morboſum, tenetur ad omnia damna, & intereſſe, & expēſas factas in equitatione, & ob id datur conductori, depoſitario, commodatario, creditori, & ſimilibus iuramentum in litem ad omnia damna, expenſas, & intereſſe quomodocunq; paſſa tam ex primo capite de cōducendo animalia per loca inſidioſa, & de locatis uaſis uitioſis, quam in hoc alio capite, l. ſi fundus, §. ſi in uēditione, ff. de pignor. gloſ. in d. §. in hac, in l. nummis, de in litem iurando. Cammil. Plautius in citato loco. Plot. de in litem iurand. §. 19. nu. 3. in fine.

10 Vltra eum clarius diſtinguendum uidetur. Aut locauit equum uitioſum certum, puta hunc equum, & locator tenetur ad omnia damna, & intereſſe probanda, & liquidanda, ut ſupra. Aut locauit incertum, puta unum de meis equis, cum plures haberem bonos, & malos, & poſtea pręſentaui tibi malum ſcienter, teneor ad omnes expenſas factas in equitatione. Archiepiſcop. Florent. in eius ſumma, §. 6. col. 1. tit. de ſpeciebus furti. Bonacoſſ. de equo q. 95. ſecus in commodato. Summa Angel. ubi ſup. num. 24. in fine.

Pertinacia.

11 MVLIONES proſequentes iter tempore pluuiæ magnę, uel tempeſtatis, uel in flumine rapido, ſi ſalmę pereant, tenentur de periculo, uel deterioratione, prout in cartis, & pannis. Angel. in d. §. fin. ubi hoc ualde commendat.

Non eſt igitur bona excuſatio mulionis: nō teneor, feci quicquid potui ex rapaci curſu fluminis, quia replicare poterit non debebat ſe exponere huic periculo, & debebat cogitare de facili euenire potuiſſe.

Præiudicium.

12 PRIMA concluſio ſit in materia pręiudicii. Dominus equi locati non compellitur recipere unum equum, quando ita deterioratus ſit, ita quod parum, aut nihil ualeat, quia forte uno pede claudicat, uel ſimili defectu, etiam ſi conductor offerat pretium deteriorationis l. bonæ, §. aliquando, ubi notatur, ff. de ædilit. edict. Io. Lup. in rubr. de donat. inter uirum, & uxorem, §. 65. num. 32. ubi ſubdit, quòd poteſt dominus agere ad eius æſtimationem, & compellitur conductor ſoluere.

13 Secunda concluſio ſit. Dominus equi locati compellitur ipſum recipere, ſi alicuius ſit ualoris, ut quia calcaribus ualde ſit ſtimulatus, uel utendo diplomate ſit admodum damnificatus, dummodo ſibi ſuppleatur iuſtum pretium. Bartol. in l. 2. ff. arborum furtim cæſarum. gloſ. in l. eleganter, §. non ſolum, ff. de dolo, ubi Bartol. dicit bene notandum pro ſcolaribus, qui quotidie conducunt equos ad uecturam. Collectan. in cap. 2. de iniur.

14 Cautus igitur erit dominus equi locati, ut diligenter eum inſpici faciat, & ſi ſit effectus nullius, uel parui ualoris.

15 Tertia ſit concluſio. Dominus equi locati recipiendo equum deterioratum ignoranter, ſibi non præiudicat in l. in hac, ff. de triticar. Bart. & Caſtrenſ. in l. qui ſibi, §. qui Stichum, ff. de ſolution.

16 Ignorantia autem practicando præſumitur, quia defectus non erat patens, uel non apparuit ſtatim in conſignatione ipſa. Quandoque enim recipiunt famuli inaduertentes in factis dominorum, nec eis aliquid dicunt; multi enim quandoque dixerunt quod domini debent eſſe ſtudioſi, & uigilantes interrogando de equo, & ſi fuit reſtitutus, & cuius conditionis.

17 Quarta ſit concluſio. Dominus equi locati recipiēdo ſcienter equum locatum, ſibi præiudicium facit in receptione ipſius, ut no. in d. §. qui Stichum.

18 Declaratur hæc concluſio multis modis, & primo, niſi debitor in perniciem creditoris deteriorаſſet, quo caſu etiam ſcienter recipiendo non pręiudicat, ut per Caſtrenſ. in citato loco.

19 Declaratur ſecundo ex mente eiuſdem Pauli Caſtrenſ. niſi deterioratio deberetur iure actionis, quo caſu ſcientia non præiudicat, cum de per ſe peti poſſit, ſecus ſi officio mercenario, quia per receptionem extinguitur.

20 Declaratur tertio, niſi dominus recipiat cum proteſtatione, quæ conſeruat ius proteſtantis. Bartol. Iaſ. & alii, in l. ſi. ff. de eo, quod certo loco. Cin. Bal. & alii, in l. exhibitionis, C. ad exhibendum.

21 Declaratur quarto, niſi conſignatio ſit facta non principali domino, ſed adiecto, qui non præiudicat, prout aliàs dixi par. 1. de procurator. Specul. de locato. §. iam dicendum, uerſ. ſed quid.

22 Declaratur quinto loco ultra Doctores omnes in citatis locis, ut licet ſcienter recipiat, poſſit tamē agere ad pretium deteriorationis. Crauet. conſ. 106. nu. 4. per l. creditor, ff. ſi cer. pet. Bart. in l. opus, ff. locat. glo. notabilis in materia, in l. non ſolum, ff. de rei uendic. Bald. in proem. Digeſtorum, §. hæc autem tria.

ADDITIO.

☞ *Declaratur ſexto niſi offerat precium deteriorationis cum re deteriorata, quo caſu eam recipere cogitur. Angel. in l. eleganter, §. non ſolum, ff de dolo dixit ſingulare, Iaſ. in l. 2. § mutui datio in vltima limitatione, col. vltima, ff. ſi cert. petat.*

23 Sed hic quæro de una quæſtione, quę (ſi Marſil. credimus) ſępius in facto occurrit. Conduxit quis equum ad uecturam, vult reſtituere deterioratum, dominus non vult recipere, tunc conductor alligauit ad oſtium præſente domino, & teſtibus, & tandem perit, uel ſubripitur, cuius erit periculo?

24 Videbatur dicendum pro locatore, quia iuſtam cauſam habuit non recipiendi ſine deterioratione, ne ſibi præiudicaret, ut ſuperius dictum fuit.

25 Pro contraria parte facit, quia poteſt petere deteriorationem iure actionis, & ſunt duo debita, unum reſtitutionis rei, aliud deteriorationis, & pretii ipſius, & poteſt debitor unum debitum offerre ſine alio, & tenetur creditor recipere, alias ſibi imputet. not. in l. final. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, not. in l. quidam referebant, ff. ſi cert. petat. & hanc partem dixit ueriorem Caſtrenſ. in d. §. qui Stichum in fine commendat Marſil. dicens ſępius in facto euenire, ſingul. 607. dicens uidiſſe in facto in ueſte ſerica commodata ſponſæ, quam in nuptiis deteriorauit, & dominus noluit recipere, & commodatarius dimiſit in oſtio, & ſublata eſt. Bonacoſſ. de equo, ſcienter tamen q. 94.

26 Sæpius autem hæc, uel ſimilis quæſtio occurrit,

quod

Digitized by Google

quod ſit recuſatio in animalibus,& alligantur ad oſtia recuſantis in perniciem.

7 Vnde ſemper illud attendendum eſt ad cautelam recipientis, an ſibi competat actio de per ſe ad damnum, vel deteriorationem, nec dubitet recipere, cadit autem deterioratio etiam circa prędia, & bona ſtabilia. Vnde colens fundum per inexpertos, ſi prædia ex hoc deteriorentur, tenetur de deterioratione. Bar. per illum textum in l. 1. C. de mancip. & colonis, lib. 10. commendat Corſet. in ſingul. ſuis, in verbo, colonus. Euerard. a vi ſubrogationis, ſub num. 6. nec iſto caſu fit remiſſio propter ſterilitatem. Bero. conſ. 142. nu. 5. lib. 1. Roland. conſ. 86. in fine, lib. 2. Ioſeph. de Ludouic. deciſ. Lucan. 12. limit. 7. per l. ſi vno, §. item cum quidam, ff. locat.

8 Addo, quòd non colere fundum, vel per inexpertos colere, dicitur leuis culpa. Campeg. de dot. par. 2. quæſt. 69. Facit contra illos, qui tenent operarios parum practicos, & inexpertos ad putandum vineam, vel pergulam, vt ſumptibus & expenſis parcant, quia hoc facere non debent, & tenere bonos, & practicos operarios.

Et proſequendo vlterius materiam culpæ, & doli, quatenus ſpectat ad locati, & cōducti materiam, quęro de tribus in actu practico vtilibus, ſcilicet.

1 *An culpa præſumatur.*
2 *Quomodo culpa probetur.*
3 *Quæ excuſent a culpa.*

1 CIRCA primum, an culpa præſumatur? Vtique regulariter culpa non pręſumitur. late Ludouic. Bolognin. poſt Barbac. in l. 4. §. Cato, poſt num. 144. & 145. ff. de verbor. oblig. glo. & ibi Bart. num. 7. in l. exceptione, ff. de fideiuſſ. in l. ſi quis ex argentariis, §. fi. ff. de edend. late Maſcard. de probat. littera C, in verbo, culpa, nu. 1. & 2.

Addo Crauett. conſ. 8. nu. 20. & in ſpecie in materia locati & conducti contra conductorem non præſumitur culpa. Imo. in l. cum ita, §. ſpecies, ff. de lega. 2. dicens ſemper iudicatum ad fauorem conductoris, quod contra eum non præſumitur culpa.

Declaratur autem hoc dictum Imol. nonnullis modis.

Primo in eo, qui tenetur ratione alicuius officii publici, vel priuati, prout in caprario ſuperius vidimus.

Declaratur ſecundo, vt dictum Imol. non procedat in re, quæ communiter ſine culpa fieri non ſolet. Corne. conſ. 136. vol. 3. Burſat. in magna arborum inciſione, conſ. 53. num. 32. vol. 1. dicens hanc eſſe communem opinionem.

3 In locatore verò culpa præſumitur promittendo, quod promittere non poteſt, vel non obſeruando, quod promiſit. Socin. conſ. 156. num. 4. vol. 1. Cęphal. conſ. 539. num. 5. lib. 4.

Quomodo culpa probetur.

1 LOCATORI alleganti culpam, incumbit onus probandi. Anchar. conſ. 349. nec dicitur illam bene probare, niſi ſpecifice probet, in quo culpa, vel negligentia commiſſa ſit. ita poſt Bartol. ab eo allegatum practicare docet Alex. in addition. ad Bar. in l. ſi vt certo, §. nunc videndum, littera D, ff. commodat. Bartol. conſ. 193. Cōmune Lucignani. Natt. conſ. 449. nu. 4. vol. 2. & debet probari culpa clara, & certa. Alexand. conſ. 100. col. 1. lib. 1. & conſ. 136. col. 2. lib. 7. Iaſ. in l. domos, col. fin. ff. de leg. 1. Crauet. conſ. 8. nu. 20. Et hoc verum, ſiue agendo, ſiue excipiendo quis ſe fundet in culpa. Ioſeph. de Lud. concluſ. 14. illat. 98.

2 Vlterius conſiderandum eſt in actu practico, aut quis tenetur de dolo, vel lata culpa tantum, & alleganti incumbit onus probandi: aut tenetur de leui, vel leuiſſima, & iſte tenetur probare non culpam, & caſum, vt pluries ſuperius vidimus. Addo Angelic. in verb. locatio, num. 26.

3 Et quidem in faciendo eſt culpa, puta conductor pullum nimis, & præmature onerauit, probabitur autem per homines, qui tali miniſterio vtuntur, & teſtis dicat, quod ſic, & ſic vidit onerari per homines ſimilis conditionis, & exercitii, vel ipſe talis exercitii ſic ſolitus fuit onerare.

4 Item, quòd murus ſit male factus, domus male compoſita, liber male ſcriptus, teſtis autem deponat, quia vidit rem articulatam, & vidit homines talis exercitii ſic operari, quòd opus in tale vitium non incideret, & homines practicos a tali defectu abſtinuiſſe.

5 Lata culpa in omittendo probatur, quod teſtis dicat, vineam vidi non putatam, agrum non cultum, & hoc ſufficit iſto caſu, quia talia communiter fieri ſolēt. Similiter ſi omiſiſti domum claudere, probabitur per teſtes, qui viderunt eam non clauſam. Bart. in tract. de teſtibus, nu. 109. in l. ſi conſtante, §. ſi maritus, ff. ſoluto matrim. Bal. in l. ſolam, col. 3. C. de teſtibus, ex quibus multa habentur exempla.

Quæ excuſent à culpa.

1 A Culpa conductor, vel locator excuſatur faciendo conſueta, & quod communiter, vel vt plurimum alii facere ſolent. Bal. in l. nemo deinceps, in fin. C. de ſacroſ. eccl. Siluan. conſ. 26. nu. 5. Crauett. conſil. 247. in fine. Rot. Genuenſ. deciſ. 46. nu. 7.

2 Addo Bar. in l. ſi pignore, §. fi. nu. 1. ff. de pign. actio. vbi hoc pro notabili conſtituit l. quis ſit fugitiuus, §. apud Labeonem, ff. de ędilit. edict. l. 3. ff. ad Macedonianum, Caſtrenſ. conſ. 423. col. pen. poſt med. lib. 1. & in pulchro caſu conſuluit Bal. conſ. 441. quidam magiſter Grammaticus, col. 2. poſt medium lib. 1. de committente cuſtodiam pecorum puero, quod in culpa, non dicitur, quando ita erat conſuetudo cuſtodiendi per pueros. Commendat, & approbat Crauet. conſ. 8. nu. 2. Veron. in l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, ff. de ædil. edict. Dec. in l. pactum curatoris in fine, C. de pact. Iaſ. in l. ſi quis a filio, §. fin. ff. de leg. 1. conſ. 46. col. 2. lib. 1. Ruin. conſil. 38. num. 8. lib. 1. Brun. de ſtatut. in verb. parentela. Curt. de feu. par. 3. nu. 10. Gozzad. conſ. 87. Tiraquell. de iur. primogen. q. 6. nu. 13. Caballi. milleloq. 474. & 476. par. 1.

3 Occurrit in multis regionibus, prout videmus in territorio Tudertino, Peruſino, & ſimilibus, quod pecudes, & animalia minuta cuſtodiuntur per pueros, & hoc eſt primum exercitium puerorum ruſticorum, cuſtodire, pecudes, & ſues, deinde paulatim aſcendere ad gradus agriculturæ.

4 Secunda excuſatio culpæ eſt, quando conductor fuit æque diligens in alienis, prout in propriis. Crauett. conſil. 8. num. 23. ponens bonum exemplum in materia

materia locati & cõducti In illo,qui profitebatur docere viam bonam volenti tranſire flumen rapidum, & ſibi ignotum, ſi enim ipſe antecedat per eandem viam, ſi ſubſequentibus periculum eueniat, culpæ non adſcribitur,& debita merces debetur,per textum in §.fin. Inſtitut.pro ſoc.in l.hæredes,§.non tantum, ff.famil.herciſcund.

5 Tertia excuſatio eſt,quia vltima culpa nocet,& attenditur culpa proxima,non remota l.ſi per emptorē, ff.de actio.empt.Abb.conſ.3.col.7.circa finem 7.quæſtionis,lib.2.Bald.conſ.53.col.2.lib.5. per l.ſi vehenda,§.1.verſic.Paulus, ff.ad l.Rhodiam ,de iactu.

6 Quarta excuſatio culpæ eſt, vt tunc demum culpa operetur effectum ſuum, quando culpa eſt ordinata ad caſum, alias non, vt ſuo loco dicam in materia de caſibus.

7 Quinta excuſatio culpæ eſt,credere,quod communiter creditur Bart.& Bald.in l.pignus, C.de pignor. actiōn.Hieron.Gabr.conſ.159.num.21.faciunt dicta in prima excuſatione. Cætera in materia ponam in proſecutione materię de caſibus, remiſſione mercedis,& incendio,vbi melius cadent.

Et ex ſupradictis omnibus infertur ad aliqua in practica vtilia.

8 Primum eſt, ſi mulio conduxit fardellum deferendum in nundinis de vno mercatore alteri, ſi perdatur, tenetur. Corn.conſ.318.lib.4.

9 Secundum eſt,quod ſi ſartor tenebat veſtimenta in ſtatione ſua, quod ſi fures de nocte fregerunt apothecam, feneſtram, vel parietem, & veſtimenta abſtulerunt,quod ſartor non tenetur, nec eſt in aliqua culpa, quia facit quod alii facere conſueuerunt retinendo in apotheca veſtimenta. Petr.de Vbal.de duobus fratribus, par.8.q.14.nu.15.

10 Vnde articulandum eſt ſolitum, & quod ſtatio reputabatur bona,& fida.

11 Præterea ad vlteriorem intelligentiam materiæ,& tractatus de dolo, & culpa, adducitur alia notabilis declaratio, & limitatio ad regulam, quod conductor teneatur ſolum de dolo,lata & leui culpa vt procedat, & habeat locum in perſona propria ipſius conductoris tantum, non aliena, tamen per pactum appoſitum de aliena tenetur. Caſtrenſ.reputans hoc valde notabile in practica ad materiam l.contractus, ff.de regul. iur. ad l.non impoſſibile, ff. de pact. vt conductor teneatur de leui, & lata culpa , etiam de facto alieno, ſtante pacto appoſito, ponendo exemplum in eo, qui promiſit ſeruum locatum furem non eſſe,vel fugitiuū non eſſe, vel quid ſimile:nam hæc ſtipulatio duo continet. Primum, ne tu corrumpas: ſecundum, vt ne eum negligas, quin ab alio corrumpatur, vt notatur in d.l.non impoſſibile.

12 Et ſic corollarie infertur limitatio ad regu.l.ſtipulatio iſta, ff.de verbor.oblig. vt non valeat promiſſio de facto alieno; nam non procedit in caſu propoſito, in quo promittitur factum alienum, vt qualitates rei ſubiectæ.

Addo vnum aliud notandum in hac locati & conducti materia, in tractatu doli, & culpæ,quod ſi nauta poſuit inuito domino res in alia naui, quam ipſe dominus poſuerit, tenetur, ſi pereat per l.item quæritur,§.1.ff.locat.ſi verò bona fide,& ſine culpa, non tenetur,etiam ſi doloſe poſuiſſet, quando vtraque nauis in nauigatione periit l.fin. §.1.ff.ad l.Rhod.de iactu.

& ratio eſt, quia licet ſit in dolo rem domini contrectando,non tamen ex tali culpa eſt amiſſa, ex quo omnino erat peritura, quod ſummè notandum reputat Angel.in verb.locatio.25.

13 Et ſic in materia locati & conducti, datur alia excuſatio a dolo, & culpa ab euentu, ſi res omnino peritura erat, & attenditur euentus, qui excuſat, non culpa præcedens, quæ accuſat.

Pariter conductor animalis non tenetur, ſi etiam apud dominum periiſſet. Pile.q.104. Petr. de Vbald. de duobus fratribus, part.8.q.19.num.10. Borgni. de vſufruct. num.299.

De caſibus.

PVLCHERRIMA ſanè eſt, vtilis, & quotidiana caſuum materia in hac vtili locati & conducti materia, & paſſim experientia docet, quod inter locatorem,& conductorem oritur diſputatio, an conductor teneatur de caſu,& ponam de caſibus in genere,quando de his obligaſſe conductor videatur,deinde ad aliquas ſpecies deſcendam, prout incendium , bellum, peſtis, ſterilitas, & ſimilia.

1 Regula igitur eſt, & concluſio . Conductor regulariter non tenetur ex natura contractus de caſibus fortuitis , l. quæ fortuitis cum materia , ff. de pignorat.action.l.contractus, ff.de reg.iur. in rebus in princip.ff.commodat.

Et in rebus in titulo locati & conducti,de quo agimus, l.opus quod in auerſione,vbi Bartol.l.item quęritur,§.ſi nauicularius, & §.ſi magiſter, verſic.Labeo l.maritus l.ex locato, §.vis maior,ff.locat.

2 Et ita tenuit Caſtrenſ.conſil.471.viſo,parte prima, Stracch.de mercatur.par.2.tit.de naut.num.6. vbi latè ſe extendit Dec. in l.contractus, num.33.ff.de reg. iur. Viui.opin.59.par.2.

QVAESTIO I.

QVAERO primo loco. Conductor ſuſcepit periculum in ſe, & nedum ſimpliciter locutus eſt, ſed generaliter dicendo, omne periculum, tenebitur ne ex hoc de caſu fortuito ?

1 Pro parte affirmatiua facit primo loco text.in l.itē quæritur,§.ſi gemma,ff.locat.vbi in materia locati & conducti,periculi appellatione caſus fortuitus continetur,& artifex ſuſcipiendo in ſe periculum, tenetur de vitio materiæ,& ſic de caſu fortuito.

2 Secūdo pro hac parte facit l.lites,§.1.ff.de neg.geſt.

Tertio pro hac parte facit l.quod ſi neque,§.1.ff.de pericul.& commodo rei vendit.& quod no.in rubro, & nigro eiuſdem tituli.

3 Et hanc opinionem tenuit Caſtren. in l. ſed ſi quis, §.quęſitum,nu 6.ff.ſi quis caut.vbi tenet periculi nomen generale eſſe, & comprehendere caſum fortuitū, culpa,vel ſine culpa prouenientem. Decius conſ.552. num.1.poſt Neguſant.ab eo allegatum.

4 Pro contraria parte facit tex.in l.1.§.ſæpe,verſ.ſed & ſi quis, ff. depoſit. vbi bonus textus quod depoſitarius ſe offerens depoſito tenetur de periculo, non tamen in hoc comprehenditur caſus fortuitus.

Secundo pro hac parte facit l. quæ fortuitis, cum materia. C.de pignor.actione.

5 Tertio pro hac met opinione facit l.nec ſimiliter,

ff.de

Digitized by Google

ff. de magiſtrat. conueniend. iuncta l. 2. §. ſi eo tempore, ff. de admin. rer. ad ciuit. pertinent. Et hanc opinionem tenuit glo. in l. iuriſgentium, §. item ſi quis, ff. de pact. in d. §. quæſitum, & hæc eſt vera, & communis opinio, vt teſtatur Rip. de priuil. contract. peſt. nu. 73. & 74. Duen. reg. 380. & ita in ſua diſtinctione tenuit Bartol. in d. § quæſitum, col. 3. prout clarius eandem diſtinctionem reaſſumendo ponit Caſtrenſ. in l. 1. C. depoſit. & ſic male in hoc dicere videtur Rip. in citato loco, quòd Bart. vbique tenet appellatione periculi comprehendi caſum fortuitum, cum in materia locati, & conducti id non teneat. Dec. conſ. 473. num. 7. conſ. 523. nu. 3. Cephal. conſ. 20. nu. 12. Sebaſt. Medic. de reg. iur. par. 1. reg. 1. num. 17.

6 Siue igitur conductor ſuſcipiat in ſe periculum ſimpliciter, abſolutè, & ſine aliqua adiectione, ſiue ſuſcipiat cum ſigno vniuerſali, nunquam regulariter tenetur de caſibus fortuitis, ex veriori, & communiori opinione. Et hęc erit prima ampliatio ad hanc materiam. Cephal. conſ. 20. num. 12. Sebaſt. Medic. de reg. iur. regul. 1. num. 5.

7 Ampliatur ſecundo hæc concluſio, & regula, etiam ſi in tali ſuſceptione periculi ſit appoſitum iuramentum, adhuc enim de caſu fortuito non tenebitur ex adiecta ſimplici vi iuramenti: Rip. de reuoc. donat. num. 10. Eman. de communi in ſuo Theſau. littera P. num. 90.

8 Addo bene loquentes, & de communi pariter atteſtantes Alex. conſil. 28. vol. 1. conſ. 33. vol. 2. Aman. in cap. 1. de locat. Anchar. conſil. 43. col. 2. Iaſ. de communi in d. § quæſitum. Michel. patroc. num. 3. Rip. de peſt. de priuileg. contr. peſt. num. 84. Viui. opin. 59. pat. 2. vbi rationem reddere videtur, quia ex caſu superueniente a iuramento receditur, quaſi ſub ea conditione contractum ſit, ſi res in eo ſtatu maneat; vt in cap. quemadmodum, de iureiurand. Seraphin. de iurament. priuileg. 106. licet ipſe contrarium teneat, & ſic iuramentum in hac locati & conducti materia, nõ tribuit vires, vt conductor fortius obligetur, & ad caſus fortuitos teneatur ſuo ſe periculo obligando.

Nec in ſuſceptione requiritur enumerare ſigillatim omnes, ſed ſub generalitate omnes includuntur gloſ. communiter approbatæ in l. Titius, ff. de liber. & poſthum. vbi Alex. dicit hanc eſſe communem opinionem. Rolan. conſ. 26. nu. 16. vol. 2. commendat pro notabili Rimin § 1. quib. alien. licet vel non, nu. 139.

ADDITIO.

☞ *Surd. conſ. 61. nu. 61. latius deciſ. 326. nu. 51.*

QVÆSTIO II.

QVAERO ſecundo loco principaliter, quid econtra, puta conductor ſuſcepit in ſe vnum caſum fortuitum, puta peſtis, bannitorum, & ſimilium, & poſtea addidit hæc verba vniuerſalia, & omne aliud periculum, quid comprehendatur?

1 Videbatur primo loco negatiuè dicendum ex rationibus in præcedenti quæſtione adductis, cum periculi nomine (vt dictum eſt) caſus fortuitus non contineatur.

2 Pro contraria parte facit in ſimili tex. in cap. quia regendum, de procuratoribus, lib. 6.

3 Secundo pro hac parte facit Clemènt. non poteſt, de procurat.

Tertio facit cap. ſedes, & ibi late Feli. per multa ſimilia in propoſito de reſcriptis.

4 Quarto facit textus in l. fin. §. cui dulcia, de vino tritico, & oleo legato, iunctis notatis per Bartol. in l. quæſitum, §. penult. de fundo inſtructo.

5 Et hanc opinionem firmauit Din. in reg. cõtractus, nu. 14. lib. 6. Bal. & Salic. in l. 1. vbi etiam Caſtrenſ. C. commodat. Canoniſtæ in cap. 1. eodem tit. & hæc eſt communis opinio. Rip. de priuileg. peſt. nu. 77.

6 Addo ab eo non allegatos, & bene in materia loquentes Alex conſ. 3. num. 2. lib. 1. Turzan. opin. 143. Stracch. de mercatur. num. 77. part. 4. num. 6. Soarez. littera F. num. 334. atteſtantes hanc eſſe magis communem opinionem.

7 Declaratur iſta concluſio, vt extendatur non ad omnes ſimpliciter, & indefinite, ſed ad omnes, ſimiles tamen expreſſis, non ad alios. ita declarat Alex. conſ. 28. lib. 1. & hoc operatur dictio ſimilitudinis, aliud, in clauſula generali appoſita. Balb. deciſ. 347. Dec. conſil. 27. nu 5. Marſ. de fideiuſſ. num. 30.

8 Et reſpondendo ita loquuntur omnia iura, & rationes pro ſecunda parte allegatæ, & in dictis locis Doctores declarant. Ad aliud pro parte contraria patet reſponſio per dictionem, aliud, ſtante pręcedenti ſpecificatione, verum enim eſt periculi nomine caſum fortuitum non comprehendi, tamen ſi vnus caſus fortuitus ſpecificatur cum clauſula, & omne aliud periculum, & tunc veniunt caſus fortuiti, ſimiles tamen expreſſe, & ſic in practica bonus iudex matura inſpiciet, an ſimus in caſu ſimili, vel diſſimili.

9 Dices. Si verum eſt, quod appellatione periculi etiam dicendo, omne periculum, non venit caſus fortuitus, vt diximus ex communi in prima quæſtione, quid intereſt ſpecificatio caſus, ſi caſus non eſt de genere periculi?

10 Patebit reſponſio ex diſcurſu ſequentium quęſtionum, & arguẽdo a ſimili infertur ad deciſionem quęſtionis in facto. Sempronius locauit domum ſuam Medico, & ita dixit *gli ſe dà le botti, & ogn'altra maſſaria di caſa*. Vtique de ſimili erit intelligendum.

QVAESTIO III.

QVAERO pro intelligentia pręcedentis quęſtionis, quis dicatur caſus ſimilis expreſſo. Multorum variæ fuerunt opiniones.

1 Prima fuit opinio Alex. conſil. 28. quod caſus fortuitus dicatur maior, qui rarius contingit.

2 Vnde ſecundum hanc opinionem ſiccitas magna arborum, & maxime oliuarum, & vitium, quę euenit de anno 1586. dicitur caſus maior, quia rariſſime in ea quantitate occurrit, prout ſeniores dixerunt, & non debet conductori imputari, ſi in conductione alium caſum expreſſit. dicam latius ſuo loco.

3 Secunda fuit opinio Corne. ut caſus maior, & non ſimilis expreſſo dicatur, qui periculoſior ſit, vt per eum, conſ. 128. col. 2. lib. 2.

4 Bonus igitur iudex arbitrabitur, & conſiderabit, quis caſus ſit periculoſior, an expreſſus, uel non expreſſus.

5 Tertia fuit opinio Rip. de priuileg. contract. peſt. num. 79. quod id totum iudicis arbitrio remittatur ex

Inno-

Innocent.& Panormit.In c.cauſam,il ſecondo,de iudiciis.Cin.in l.non poteſt, C.de decimis.

6 Addo bene loquentes Curt.ſen.conſ.11.ſtatuto Parmæ,col.penult.in fine. Bald.in c.cum ſpeciali, col.3. de appellat. Afflict.in c.1.nu.21.verſic.item iudex,ex quibus cauſis feudum amittatur. Marſil.in l.quæſtionis modum,num.14.de quæſtionibus. late Neuizz.in Silua,lib.5.nu.89.vbi conſulit,vt ſi hæſitent ipſi,conſulant peritiores.

7 Et ſi iudices eſſent prout deberent, nec prout ſunt (proh populorum infęlicitas. litigantium miſeria,& mundi calamitas) quis remittet in arbitrium illius caſum ponderabilem,qui litteras ignoras?& quomodo ſcit,cum non didicerit?quis dedit officium? fauor, & munera. quis remittet hodie in arbitrium illius, qui pecunia iudicat?quis remittet in arbitrium illius, apud quem valent commẽdationes? Infęlices Doctores, ad quid pro aduocando tot libri, totque labores, periculoſa ſanè hodie iſta remiſſio,& ſi antiqui illi iuris prudentes experirentur, quæ nos videmus,& palpamus, valde ſubſiſterent.

8 Quarta itaque fuit vltra relata per Rip.& alios,opinio, caſus diei ſimiles, cum maiori eorum parte conueniunt. Bal.in l.curatori,num.5.C.de negoc.geſt.in l.1.vbi Iaſ.nu.10. C.de iut.emphyt. Bald. in cap.cum ſpeciali, de appellat.

9 Quinta fuit opinio, quando eſt eadem, vel par ratio. Bald.in l.illud, col.2. C.de ſacroſan.eccleſ Ruin. conſ.22.nu.14.lib.3.Dec.conſ.526.num.11. Crauett. conſ.vlt.nu.9. Menoch.de arbitr.iudic.lib.2.centur.1. caſ.84.nu.8.& 9.Coraſ.lib.4.de iure in artem redigẽdo,c.8.& in l.non poſſunt,nu.9.ex l.qui liberis,in princip.ff.de vulgar.& l.quæritur, ff.de ſtat.hominum.

10 Conſiderabit igitur bonus iudex ſimilitudinem, vel identitatem rationis, vel ſi maior ratio militat, a fortiori arguendo.

QVAESTIO IV.

1 QVAERO quarto loco proſequendo materiam caſuum fortuitorum vtilem, & frequentem, maxime in hac locati & conducti materia, de qua agimus ad materiam l.item quæritur, §.ſi gemma, & l.opus, ff.locat. Factum eſt pactum, vt quis de periculo teneatur, tenebiturne de caſu fortuito? Videbatur quod non, ex rationibus adductis in prima quęſtione, vbi periculum in ſe ſuſcipiens, etiam ſi dicat, omne periculum,tamen de caſu fortuito non tenebitur,prout ibidem vidimus.

2 Pro contraria parte facit d.§.ſi gemma. Secundo pro hac parte facit l.opus, ff.locat.

Tertio facit bonus text.in l.& Ariſtoni, ff.mandat.

Concluſio vera eſt, & ſucceſſiuè limitatio pręcedẽtium, & quam maxime contentorum in prima quæſtione, quòd licet periculi appellatione caſus fortuitus non contineatur, etiam ſi apponatur ſignum vniuerſale, omne periculum, vt diximus in prima quæſtione, tamen ſi ſuſcipiens in ſe, aliàs etiam de leuiſſima tenebatur, tunc tenebitur de caſu fortuito, vt pactum aliquid operetur, & ſic apparet conciliatio iurium, & rationum hinc inde allegatarum.

4 Et ita tenent Scribentes,in l.ſed & ſi quis, §.quæſitum,ff.ſi quis cautionib.Cano.in cap.1.de commodato. Commendat.pro ſingulari Roma. ſingular.442. Rip.de priuileg.peſt.num.80. Boſſ.de remiſſion.merced.conductorum, nu.64.

5 Ampliatur hæc concluſio per modum corollarii, vt pari modo ſi ſuſcipiens in ſe periculum tenebatur aliàs de caſu fortuito ſuſcipiendo periculum tenebitur de caſu fortuito proueniente culpa aduerſarii, ut pactum aliquid operetur,per reg.l.ſi quando,de leg.1. & cap.ſi Papa,de priuileg.lib.6. Rip.in cit.loco,per l. qui officii,§.final.ff.de contrahen.empt.

6 Subdeclaratur hæc prima ampliatio, vt vera ſit, ſi caſus proueniat culpa aduerſarii in non faciendo, ſecus in faciendo, quia pactum bene debet aliquid operari, ſed operando lædere quanto minus ſit poſſibile, & ita reſtringit Corn. conſ.38.col.2.lib.2.

7 Addo vltra Corne.aliam rationem ſatis (ni fallor) ęquam, quod potius permittitur in iure, quod pactũ, ſtatutum, & ſimilia nihil operentur, quàm quod quis indebite damnum patiatur ex glo.celebri,& commendata in l.fin.§.in computatione, in glo.magna,in fine, quam ibi multum extollunt Bart. Caſtrenſ. & alii,C. de iure deliberandi. Imol.& Alex.in l.4.§.prętor ait, ff.de damn.infect.Imol.in cap.cum dilectus,& in cap. ad audientiam,de cler.non reſident. Commendat admodum Iaſ.in l.properandum, §.ſin autem alterutra, nu.6.C.de iudic.Aſin.in ſua practica.§.32.lim.3.nu.5.

8 Et vidimus ſuperius in materia culpę ad l.ſi vt certo,§.nunc videndum,ff.commodat.ex mente Alberic. ibi.quod non eſt admodum in iure abſurdum, vt diſpoſitio,& reg.l.ſi quando, multis in caſibus dormiat, & non procedat,& quam maxime in hac locati & cõ-
9 ducti materia, quę bonę fidei eſt, & ex bono,& æquo procedit, vt ſuperius vidimus par.1. de natura locationis,nec ita facile currere debemus in materia ęqua ad abſurda, & extendere pacta, vt operentur ius iniquum,ſed potius ſimpliciter, & de plano intelligere, & faciunt quæ dicam ſuo loco, ſi quis ſuſcipiat in ſe caſum fortuitum, an teneatur ad illum caſum fortuitum, qui culpa aduerſarii proueniat.

10 Ampliatur ſecundo loco,per modum corollarii,ut ſi prius tenebatur ex ſe de periculo ſuſcipiẽdo, & quaſi ſpecificando periculum, tenebitur de caſu fortuito ex allegata ratione,vt pactum aliquid operetur. Ita Rip. vt ſupra,ex l.periculi, C.de nautico fœnore.

11 Ampliatur tertio loco, ſi poſſeſſio rei, cuius periculum in ſe ſuſcepit, non tranſeat ad eum, quia tenebitur de caſu, quia de culpa pactum non eſt, veriſimiliter intellige,eũ in re,quam quis apud ſe non habeat, non cadat veriſimilis culpa.text.in l.in venditione,in princ.ff.de pericul.& commod.rei venditæ.

12 Ampliatur quarto vltra Rip. plenè profitentem in citato iam loco,vt teneatur etiam de lege Aquilia. Ita Odofred. in d.§.ſi gemma, per l.ſi ſeruus ſeruum, §. ſi calcem,ff.ad l.Aquil.

Ampliatur quinto, ut teneatur ad pretium rei, etiam ſi centuplum excedat. Caballin.de eo quod intereſt, num.179.

13 Declaratur, vt non teneatur ad intereſſe extrinſecum. Caballi.in citato iam loco.

14 Percurrendo tantiſper quatenus ſpectat ad materiã locati & conducti, iura ſuperius in quęſtionibus allegata,& primo loco text.in l.item quęritur, §. ſi gemma, bene probare videtur periculi appellatione caſum fortuitum comprehendi, cum etiam ponatur caſus fortuitus per modũ exceptionis a periculo, prout

clare

Digitized by Google

clare videtur, apparet ſub eo comprehendi, vt exceptio ſit de regula, ad no. in l. 1. de reg. iur.

15 Et reperio, quod in hac locati & conducti materia, periculum dupliciter accipitur. Vno namque modo, quod culpa prouenit l. opus, vbi no. ff. locat. de qua lege, & materia ſuo loco dicam.

Ampliatur, vt ſufficiat ad periculum qualis qualis culpa. Iura in materia locati & conducti: ſunt iſta l. & hæc diſtinctio, in 1. reſponſ. l. opus, §. quod verò, ff. locat. gloſ. in l. Titio, §. 1. ff. de negoc. geſt. Secundo modo capitur periculum pro caſu fortuito, l. ſi quis domum, §. ſi colonus, §. ſi quis vitulos, ff. locat. & in d. §. ſi gemma.

16 Secundo loco vtilis eſt text. in d. §. ſi gemma: ad cognoſcendum vitium operis, quod quidem duobus modis contingere poteſt. Primo ex defectu materię. Secundo ex imperitia artificis. Primo caſu non tenetur conductor, niſi in ſe ſuſceperit periculum, vt dictum eſt. Secundo caſu tenetur ex d. §. ſi gemma, & de hac materia ponam ſuo loco ad l. opus, ff. locat.

QVAESTIO V.

QVAERO vnũ ſatis vtile, in quo Roma. teſtatur ſe fuiſſe lucratum ducatos quatuor: an ſuſcipiens in ſe caſum fortuitum teneatur, ſi culpa aduerſarii proueniat.

1 Pro parte affirmatiua facit l. quid ergo, §. ſi hæres, & ibi no. ff. de legat 1.

2 Secundo facit l. qui ſeruum in princip. ff. de verb. oblig. vbi factum debitoris nocet creditori.

Tertio facit, quia licitum eſt ſtatutum, & conſtitutio, vt quis teneatur ad pœnam pecuniariam pro facto alterius. glo. ordinar. in rubrica, C. de decret. decurion. lib. 10. commendat Bald. in l. iure permiſſum, C. de ſabricens. lib. 11. comprobat per multa ſimilia Iaſ. in l. ſi quis in ſuo, §. legis, num. 3. C. de inoffic. teſtam. inferendo ad multa, & diuerſa ſtatuta.

3 Addo bene loquentes in facto alterius Dec. in cap. 2. de conſtitut. col. 2. num. 4. verſic. & prædicta concluſio. Felin. in Cano. ius naturale, diſtinct. 1. Aret. in tractat. malefic. in verb. Sempronii. Socin. in l. Modeſtinus, ff. de exception. Iaſo. poſt Aret. in §. actiones, col. 4. de action.

4 Pro contraria parte facit regul. quod nemo debet odio alterius pręgrauari. l. non debet, de regul. iur. regul. ſine culpa lib. 6. vbi concordantes. Iaſ. in d. §. legis. ſecundo propius accedendo facit l. cum proponas, C. de nautico fęnore, quam l. ibi Bart. Bald. & Caſtrenſ. commendant vti notabilem, vt caſus fortuitus proueniens culpa debitoris creditori nocere non debeat.

5 Tertio pro hac parte facit l. qui officii, §. final. ff. de contrahend. empt.

6 Et hanc negatiuam opinionem tenuit Roma. ſingul. 135. promiſit per d. l. cum proponas. latius hoc idem reaſſumit ſingul. 441. tu ſcis, vbi etiam allegat d. l. qui officii, §. fin. & dicit in facto habuiſſe, & fuiſſe lucratum ducatos quatuor.

7 Addo Iaſ. in l. 1. col. 2. verſic. confirmatur, C. de Inſtitut. & ſubſtitut. Dec. in c. ex parte, il ſecondo, fallẽt. 32. de ofic. deleg. Rom. conſ. 183. verſ. 4. Marſil. ſingu. 36. vbi hoc valde practicando commẽdat. Aret. conſ. 101. in fine. Dec. in l. ſi ſolo, nu. 6. C. de collationib. & in c. cum inter, notab. 2. de exceptionib. Bertacch. de gabell. col. 26. Anchar. conſ. 414. Alex. conſ. 84. lib. 6. Rip. de priuil. peſt. nu. 87. Io. de Anania. cõſ. 74. col. 3. Crauet. conſ. 95. nu. 8. vol. 1. Hinc inimicitię locatoris conductori obeſſe non debent. Soc. conſ. 70. col. 2. li. 3. Gozza. conſ. 97. nu 20. Ruin. conſ. 147. lib. 1. conſ. 59. nu. 13. lib. 4. Neuizz. conſ. 91. nu. 9. Alcia. reſponſ. 689. Menoch. conſ. 27. nu. 33. conſ. 55. 246. num. 2. de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 48. nu. 30.

ADDITIO.

☞ *Surd. conſ. 12. nu. 63. conſ. 64. nu. 12. deciſ. 94. num. 7. 8.*

8 Hinc etiam infertur in quęſtione quotidiana quod ſtabularius tenetur de tigno, ſi interficiat equum, quãdo erat marcidum, vt egeret celeri refectione, quaſi culpa pręcedat caſum, ſecus ſi apparebat per aliquod tempus durare poſſe. Caballi. de eo, quod intereſt, num. 189. Euenit quandoque in facti contingentia, quod banniti propter inimicitias cum locatore deuaſtauerunt tempore metendi granum iam deſiccatum in pręiudicium colonorum, qui tot labores per anni curſum pręſtiterunt: hoc enim æquum non eſt, nec ipſis præiudicare debet. Nec obſtant iura, & leges primo, & ſecundo loco allegatæ, quia loquuntur in caſu ſuo ſimpliciter, prout ibi Bart. & Doctores animaduertunt, nec poteſt trahi ad caſum noſtrum, cum ſimus in longe diuerſis terminis.

9 Nec obſtat ratio de ſtatuto, quia hoc procedit fauore publicæ vtilitatis, & ut homines magis a delictis abſtineant. Vnde non poteſt extendi ad caſum iſtum.

10 Commendatur admodum a iuris interpretibus diſpoſitio, & materia l. cũ proponas, C. de nautico fęnore, & paſſim deſeruire poteſt ad multa in hac locati & cõducti materia vtilia. Primo infertur, quod ſi muliones, & vecturales, qui conduxerunt merces aſportandas ad nundinas Recanatenſes, & Fulginatenſes, & nõ fecerunt iter conſuetum, & directum, ſi eueniat aliqđ periculum, quod nõ imputabitur domino mercium, ſed totum periculum erit ipſius mulionis, & vecturalis, quia ſi feciſſet iter cõſuetum, fortaſſe de facili hoc non eueniſſet, & ibi ita concludunt Bar. & Caſtr. vbi hoc valde commendant. Felin. in ca. cum olim, col. 2. de except. Bertacch. de gabellar. par. Ferret. de gabell. nu. 5 5. Sebaſt. Med. de caſ. par. 2. q. 10. nu. 30.

* E contra vero, ſi mulio fecerit iter ſolitum, & conſuetum, nec fuerit ei cautum, quod differendo ad aliam diem, derobaretur, periculum erit domini pannorum, ſi dies dilata fuit culpa mulionis. Pet. de Vbal. de duobus fratr. par. 8. q. 27. num. 28. Ea ratione quia ceſſante culpa, parua mora non conſideratur, l. ſi in lege, §. colonus, ff. locat. de qua ſuperius dixi, & eſt caſus quotidianus, & frequens cum differtur oneratio. Et quotidie allegatur. *Se parlaui hieri, non era queſto, tuo danno, non voglio che nocia à me.*

11 Nec ſine cauſa, & dolo muliones, & vecturales mutant itinera, datur tamen quandoque cauſa excuſationis, puta ſi viæ rectæ, & ordinariæ ſint impeditæ, deuaſtatæ a niuibus, vel ſimilibus, prout ſæpe contingit, vel non ſint adeo tutæ ex bannitis ibi prope animo deprædandi commorantibus.

12 Quid ſi via non conſueta, & non ordinaria ſit breuior? Quid ſi minoris expenſæ? Vtilior mulis, vel quid ſimile pariat?

Pariter

Digitized by Google

13 Pariter ſi vecturalis, mulio, vel equiſonus non aſſignauit gabellam, non nocebit domino equi, vel alterius animalis, neſcienti, & eius equus, vel mulus non incidit in commiſſum ratione fraudatę gabellę, & hęc eſt communis opinio. Mazel. conſ. 60. num. 11. Bonacoſſ. comm. opin. in verb. factum conductoris.

14 Addo ad practic. quod Paul. Caſtrenſ. ad l. penult. §. fin. ff. locat. docet practicare hanc materiam, vt dominus compareat, & dicat, iſte mulus, vel equus eſt meus, & delictum conductoris mihi nocere non debet, & nolo vendi, & debet audiri.

15 Si tamen ſint bannimenta, conſtitutio, vel pragmatica, vt confiſcetur mulus cum ſalma, debet conductor ſoluere fiſco æſtimationem muli. Et ſi ſit conſuetudo, vt domino non reddatur, ſed confiſcetur, poterit nihilominus dominus a conductore recuperare.

16 Pariter qui conduxerit aſportandas merces, vel animalia alicuius, eaq. amiſerit ex quo non ſoluit gabellam, ſi ille conductor non ſit ſoluendo, domini merciũ, vel animalium veniunt reſtituendi aduerſus iſtã impoſitionem, ſoluendo poſtea pedagium recuperant merces. Imol. in l. cotem ferro, § dominus, ff. de publican. Cuman. conſil. 5. in fine. Ferret. de gabell. nu. 57. Stracch. de nauibus, par. 5. nu. 9. in fine, & nu. 22. Rol. conſ. 42. nu. 30. lib. 3. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 15. illat. 27. late Bertazzol. conſ. 94. par. 2.

17 Addo, quòd licet ob fraudatam gabellam tranſeat in gabellarium dominium rei fraudatę, non tamen tranſit poſſeſſio, ſed competit rei vendicatio. Bald. in l. ſi quis in tantam, col. penult. verſic. nota, quod delictum, C. vnde vi. Bartol. in l. commiſſa, ff. de publican. Bertacch. de gabell. par. 4. principal. quæſt. 16. Ferret. eod. tract. nu. 193. & 240. Roland. a Valle d. conſ. 42. nu. 5. 6. & 7. niſi interueneri t iudicis declaratio Bonacoſſ. commun. opin. in verb. merceſuli ob profeſſionem non ſolutionem ſoluitur duplum ſolti, dicens communem opinionem.

18 Quid erit, mulio quædam aſſignauit, quędam non aſſignauit, vel quędam licite portat, quia non prohibentur extrahi, quędam illicita portat, an licita publicentur propter illicita? text. in d. l. cum proponas, de qua in pręſenti agimus, facit quod ſic. Pro contraria parte facit l. ſi publicanus, § 1. verſic. ſed quid ſi amplius, & cætera, ff. de publican.

19. Videtur concludendum, aut omnes merces erant mulionis & omnes publicantur, ex d. l. cum proponas, vbi Cin. Iac. de Aret. Bart. Alberic. & cæteri notant. Aut omnes merces non erant mulionis, & tunc publicantur merces, quæ illicite portantur, & ita procedit text. in d. l. ſi publicanus, §. 1. pro contraria parte allegatus, & ita ibi Bart. Imol. & cęteri declarant, & in l. cotem, §. dominus, & ibi Alex. ad Bart. ff. eod. idem Alex. in l. ſeruus communis, ff. de vulgar. & facit bene text. in l. 1. §. Trebatius, ff. de acq. quotidian. & æſtiu. commun. opinio. Soarez. Idem M. num. 134. Bonacoſſ. in verbo merces.

Declaratur, niſi dominus, qui locauit mulioni merces aſportandas, hoc ſciuiſſet, vt nota. in d. §. dominus.

20 Vnde multis modis quis excuſatur. Primo allegando ignorantiam, quæ iuramento probatur. Abb. conſ. 25. commendat Marſil. in l. qui falſam, col. 10. ff. de falſ. Ioan. de Arn. dialog. 56. dicens hoc perpetuo notandum. Marſil. de probat. num. 137.

21 Vnde forenſes, & parum practici in loco excuſantur, & iuſta in eis præſumitur ignorantia, quæ iuramento probatur. Alexan. conſ. 86. in fine, lib. 4. Craue. conſ. 115. nu. 4. Curt. ſen. conſ. 71. col. antepenult. vbi pariter de iuramento, Franc. Becc. conſ. 96. num. 11. Maſcard. concluſ. 881. nu. 2.

22 Vnde ſi veriſimiliter informatus allegat ignorantiam, non auditur, nec admitti debet ad iurandum, vti de facili periurus, & in hoc admodum conſiderandũ videtur. late Maſcard. in verb. gabella per diſcurſum.

23 Excuſatur etiam quis tranſeundo palam, & publice per vias publicas. Alex. d. conſ. 86. & Franc. Becc. d. conſ. 95. nu. 15. lib. 1.

24 Præſumitur etiam bona fides, quando quis confiteatur id, quod negare nõ poteſt. Becc. in citato loco.

25 Pręſumitur etiam bona fides, ſi tranſeuntes credidiſſent fide digno non eſſe perſoluendam gabellam. Curt. ſen. conſ. 71. nu. 15. Et hęc eſt communis opinio Curt. iun. conſ. 19. num. 15. & 132. nu. 11. Io. de Amic. conſ. 84 nu. 15. Clar. in pract. q. 60. verſ. & generaliter.

26 Ampliatur etiam ſi cauſa credulitatis ſit minus probabilis, & hęc eſt communis opinio. Franc. Becc. d. conſ. 96. nu. 16. & 17.

27 Vtilis eſt hæc indagatio, & ſæpius in facto occurrit; fiunt enim bannimenta a Præfecto annonæ, & ab aliis communitatum Præfectis, vt frumenta non extrahantur de territorio ad territorium, imponendo pœnas amiſſionis grani, & beſtiarum aſportantium, certe multi locant beſtias ſuas ad grana aſportanda, quo remedio eis ſuccurretur? habes ex prædictis, & videbis quandoq; bannimenta adeo rigoroſe concepta, vt comprehendant regulas cum omnibus ſuis limitationibus, & eſt quaſi tollere defenſiones, ſed bannimenta ſolent quandoque publicari ad terrorem.

28 Et ex pręd ctis infertur ad regulam, vtile per inutile lib. 6. quæ ex hoc diſcurſu recipit ampliationem; ſi enim in naui locata, vel mulio, vel vecturalis aſportet, vt dictum eſt merces licitas, & permiſſas, ac etiam merces illicitas, & prohibitas, omnes confiſcantur etiam quando commode diuidi, & ſeparari poſſint, ſi omnes ſint mulionis, uel una pars ſit domini ſcientis, & notitiam habentis, & ſic in hoc caſu ſumus in actu indiuiduo circa res, non circa animum forte, & contrauentionem in ſe.

Et ſi gabellarius velit minutim omnia, & ſingula uidere, & mulio dicat uelle ſtare ſuæ apodiſſæ, uel dicto, an ſit audiendus? Videbatur quod ſic, ex not. in l. fin. §. dominus, ff. de publican. Io. de Plate. in l. 1. C. de cano. largit. lib 11. gl. in Clem. 1. de cenſibus.

29 Contrarium eſt uerius, cum poſſent adhiberi multæ fraudes, & multa aſportari prohibita l. ſi publicanus, ff. de rebus, ff. de publican. Franc. Marc. deciſ. Delphinal. 589. par. 2. ubi ad propoſitum materiæ locati & conducti, ſubdit non eſſe ſoluendum uectigal pro rebus, quæ ad uſum conductionis ſalis, & ſimilium portantur.

30 Addo etiam, quòd ſi capitula publicanorum ſunt diſtincta, illa ſunt ſeruanda, ut dominus muli pro mulo, & alter pro rebus portatis. Si verò capitula non ſint diſtincta, ſed dicatur, tot pro ſalma, & tunc dominus rei in ſolidum tenetur. Bartol. in l. 1. in fine, ff. de aliment. & cibar. legat. in l. item illa, ff. de conſtitut. pecun. Caſtrenſ. dicens caſum quotidianum in l. cum in plures, §. uehiculum, ff. locat. ſalma non pręſumitur mulionis, ſed aliena. Bald. in d. l. cum proponas,

Digitized by Google

& ſi in bulletta non fit mentio de mulione, ſed de fardello tantum, mulioni nihil dici poteſt, Bart. in l. Parippum, C. de curſ. public. vbi dicit notandum.

31 Facit etiam hic diſcurſus ad hanc legem, cum proponas, C. de nautic. fęnor. quod prohibitus aſportare frumentum ad alium locum, quid ſi conductor, vecturalis, vel alius reperiatur in via? poſui ad regul. cum quid, par. 3. limit. 1. nu. 11.

32 Et habui in facto in vecturalibus ducentibus granum, qui allegabant quod non ibant animo exeundi extra territorium, ſed eundi ad molendinum, ꝙ non erat prohibitum eo caſu, quia in vicinia non aderat.

ADDITIO.

☞ *Sed nunquid eſt vſura ſuſceptio caſus & periculi? vtique non. Berta. 33. conſ. 297. nu. 8. vol 2.*

QVAESTIO VI.

QVAERO, quid ſi caſus proueniat ſine culpa locatoris, quia iuſte bellum mouet, vel ei mouetur, tenebitur ne conductor de caſu?

1 Quilibet iſto caſu locatorem excuſaret, cum iuſte factum ſibi imputari non debeat iuxta nota. in l. Gracchus, ff. de adulter.

2 Contrarium ſentire videtur Bart. in l. cotem, §. qui maximos, nu. 7. ff. de publican. clarius hoc exprimit in q. publicanus, in verſi. ſolutio, nu. 3. vbi vtitur hoc verbo, ſiue iuſte, ſiue iniuſte &c. Anch. conſ. 414. Caſtren. in l. ſi merces, §. culpæ, ff. locat. Rip. de priuileg. contract. peſt. nu. 89.

3 Notanda ſunt verba Bart. in citatis locis: quandoque enim excludit penitus culpam, dum dicit quid ſi fiat bellum in aliquo loco aliquantulum remoto, nulla penitus conſiderata culpa locatoris vectigalium, ſi tempore aliquo beſtię non veniant ad nundinas, vel ad locum pedagii, quod non debet fieri remiſſio, quia quid in culpa fuit in hoc locator? debetne prouidere, vt totus mundus ſit quietus, vt locatio non patiatur detrimentum? Vtique non, quandoque pręſupponit Bart. naſci bellum ex iuſta cauſa, puta propter inimicitias, quæ ſunt iuſta cauſa belli mouendi, cauſa tamen inimicitiarum includit culpam, & ſic iuſtitia belli oritur a cauſa culpoſa, appellat tamen bellum iuſtum, & quod non debeat fieri remiſſio.

4 Exclamabant vulgares homines, quid mihi cum inimicitia locatoris? ſoluo enim (dicit conductor) penſionem eam conuentam, & promiſſam, cur debeo pati damnum ex facto alieno, in quo nullam culpam commiſi? dicit locator. ſi inimicus meus mouet mihi bellum, quid poſſum facere? replicat conductor, remitte mihi mercedē, & contendatis quantum vultis.

ADDITIO.

☞ *Concluſio tamen veriſſima eſſe videtur quod conductor ſuſcipiens in ſe periculum, vel caſum fortuitum non tenetur de toto quod prouenit culpa locatoris, & l. qui officij, §. vlt. ff. de contrahen. emptio l. cum proponas, C. de nautic. fęnor. Anchar. conſ. 414. ubi vult quod conductor gabellæ ſalis, qui ſuſcepit omnes caſus fortuitos, poſſit remiſſionem petere. Si aliqui ex locatoris pacto contrauenerunt. Roma. conſ. 441. dicit. Bald. in l. gallus, nu. 31. C. de furt. quod debitor ob debitoris delictum carceratus non tenetur licet caſum fortuitum ſuſceperit. Anan. conſ 74. nu. 2. per text. in l. qui inſulam, §. final. ff. locat.*

Extenditur etiam ſi uerba eſſent ampla, & multum pręgnantia. Alex. conſ. 84. num. 3. uol. 6. ubi loquitur quando conductor ſuſcepit in ſe omne periculum peſtis, guerræ, & guerrarum tam licitè, quàm illicitè, tamen ſi culpa locatoris proueniat, datur remiſſio pacto non obſtante. late exornat Ripa de priuileg. contract. peſtis, nu. 87. Crauet. conſil. 95. nu. 8. Menoch. conſ. 27. num. 32. late Surd. deciſ. 326. num. 56. deciſ. 94. num. 8.

QVÆSTIO VII.

SEPTIMO loco quæro. Locator potuit amouere periculum, & caſum, & non amouit, tenebiturne? materia eſt l. ſi fundus, ff. locat. quę cum ita ſit ſub titulo locati & conducti, ponam aliquas utiles cōcluſiones.

1 Prima ſit concluſio ex d. l. ſi fundus. Si conductor prohibeatur vti re conducta ſine dolo, vel culpa locatoris, nō tenetur locator, niſi ut reſtituat, uel remittat penſionem pro rata temporis, quo ille vti non potuit.

2 Plura in hoc ſunt exempla utilia in hac locati & conducti materia, quorum primum eſt, quando conductor fuit per Principem, vel Communitatem impeditus, cui reſiſtere non potuit, puta quod fundus locatus fuit militibus aſſignatus, per l. item ſi verberatum, §. item ſi forte, ff. de rei vendicat.

3 Quod exemplum deſeruit in facto. In territorio Tudertino reficiuntur uię publicę, & ampliantur, & meliorantur pro beneficio tranſeuntium, & ex hoc occupantur multa prędia locata, quo caſu locatores ſi receperunt penſionem, teneantur pro rata reſtituere; ſin autem minus, remittere debent, & ſubdit ibi Paul. Caſt. hoc eſſe valde notabile in practica, quod ſi Princeps aliquid pro reſtauratione exburſari mandat, quod conductori erit reſtituendum.

4 Pariter coloni, & laboratores terrarum coguntur quandoque per iſtos commiſſarios accedere pro aſportandis granis ad aliquem locum, & non poſſunt per multos dies inſeruire culturę, quia ex hoc excuſantur.

5 Subdit tamen Accurſ. in d. l. ſi fundus, in gl. 1. aliam expoſitionē, quod fundus publicatur etiam ex aliquo delicto, ſed in hoc iſta expoſitio non videtur bona, quia publicatio iſto caſu eſt ex culpa locatoris. Vnde in ſolidum tenetur iuxta materiam l. 3. C. de nautic. fęnore, de qua ſuperius vidimus. Habemus igitur, qđ iſte terminus, publicatio, accipitur duobus modis in iure noſtro. Vno modo ratione delicti, prout paſſim practicatur. Alio modo pro aſſignatione prædii priuati facti a Principe, vel Communitate.

6 Ius autem conductionis, quam maxime ad longum tempus per condemnationem capitalem non admittitur per conductorem, prout nec per emphyteutam. Burſat. conſ. 122. par. 2. Iulius Clarus, in §. emphyteuſis, q. 8. 13. & 26. & quando in aliquo caſu in fiſcum tranſiret, eſt in electione locatoris rem recuperare, vel canonem petere. Capr. reg. 77. nu. 11.

7 Secundum eſt exemplum ex eodem textu iuncta gloſ. ſi quis locauit opus aliquod faciendum, & locator promiſit pro toto, & integro opere mercedem, interim ſolum corruat, interitus eſt ad damnum locantis, & tenetur pro ea parte operis, quam fecit, mercedem præſtare.

Tertium

Digitized by Google

8 Tertium eſt exemplum in prohibito facto tertii iniuſto, quem locator prohibere non poterat propter eius potentiam, & hoc patet in fine ipſius l. ſi fundus. Potentia igitur alicuius tertii eacuſat, tenetur tamen locator reddere, vel remittere mercedem pro rata, prout ibi teatus dicit.

9 Quartum eſt bonum, & vtile exemplum in l. ſequent. quæ incipit, & hæc diſtinctio, in neceſſaria refectione rei locatæ, quo caſu pro rata temporis reſtituitur penſio, vel remittitur, prout etiam dicam in tit. de recuſation.

10 Poteſt igitur locator reficere rem locatam, ſed pro rata fit remiſſio, vel reſtitutio mercedis. Et hæc de prima concluſione, quam bene firmauit Bal. in l. ſi ea lege, C. de vſur. Corn. conſ. 12. lib. 2. Rom. conſ. 178.

11 Et ad propoſitũ materię locati & conducti, de qua agimus, circa ſecundum eaemplum ſupra poſitũ, notandum eſt, quod in tea. d. l. ſi fundus, locator appellatur conductor, ipſe enim dat pecuniam, & conducit opus faciendum: Vnde ſi ſolũ corruit, euenit caſus ex parte conductoris. Vnde teneri deberet ad totam mercedem per l. ſed addes, §. cum quidam, ff. locat. dicam ſuo loco ad materiam l. ſi vno, § item cum quidam, ff. loc. de illa quæſtione, cum non ſtet per locatorem.

12 Dicit tamen Bart. ibi vnum ſatis vtile, & frequens in practica, quod ille, qui debebat ædificare inſulam, relocauit operas ſuas alteri, alias deberet habere totã mercedem. Et ſic habetur ratio, & excõputatur tempus, quo alii relocauit per l. ſed addes, §. fin. ff. locat.

13 Et eſt vnum aſſumptum vtile in hac locati materia, quod in remiſſione fit eacomputatio temporis, quo quis ſe alii relocauit.

14 Et facit contra famulos conductos pro anno, & tempore meſſium, vadunt per aliquot dies ad metendum; illud enim lucrum domino eacomputandum eſt per prædicta.

15 Facit etiam contra muliones, & vecturales; ſi enim certa mercede conuenta conducunt ad vrbẽ, vel nundinas, ſi in reditu occaſionem inueniant, an ſit domino eacomputandum? Et in hoc vidi conſideranda verba. *Quanto vuoi per portarmi a Roma la tal coſa*, & erat mulio non ad hoc principaliter conductus, ſed ire ſolitus, quo caſu talis ratio non habetur, ſecus ſi principaliter fuerit miſſus.

16 Secunda principalis concluſio eſt ad hanc l. ſi fundus, ſi caſus contigerit dolo, vel culpa locatoris, nedũ fit remiſſio mercedis, ſed habetur ratio lucri ceſſantis. ita ibi in verſ. nam & ſi colonus.

Et ſic in hac locati & conducti materia, eſt vnus caſus clarus, in quo habetur ratio lucri ceſſantis. Et in hoc duo dantur exempla, quorum primum in facto locatoris iniuſto, & ab eo mere voluntario. Alterum in facto tertii iniuſto, quem locator prohibere potuiſſet, ſi voluiſſet, & ſic in hac locati & conducti materia paria ſunt, pendere factum a voluntate locatoris, uel prohibere poſſe in perſonam tertii facientis.

17 Ponitur aliud, & hoc tertium eſt utile ſcitu, exemplum in l. & hæc diſtinctio, quòd locatio rei alienæ in ſe facta ualet, & tenet, tamen locator tenetur ad intereſſe conductori frui non ualenti, & hoc uerum, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter locauerit, quia debebat per prius perquirere, an eſſet ſua, poſtea mature locare. ita ibidem Caſtrenſ. & in l. ſi quis domum, in fine princip. ff. locat. per legem Lucius, §. fin. ff. de actio. emptio. Et ſic eſt caſus, ubi ignorantia non eacuſat.

18 Quid in hærede locante?

QVAESTIO VIII.

QVAERO utiliter, an ſuſcipiens periculum, uel caſus fortuitos teneatur de inſolitis.

1 Pro parte affirmatiua facit teat. in l. fiſtulas, §. frumenta, ff. de contrahen. emption. ibi, ſi immoderatæ fuerint.

2 Et hanc opinionem tenuit Alex. in l. pretia rerum, in fi. ff. ad l. Falc. conſ. 97. col. fin. vol. 3. Imol. in c. 1. de commodat. Dec. conſ. 7. col. fin. verſ. 4. illa opinio. Et hæc eſt verior opinio teſte Alex. in l. ſed & ſi quis, §. quæſitum, nu. 15. ff. ſi quis cautio. Et hęc eſt communis opinio, a qua in iudicando non eſt recedendum. Iaſo. conſ. 107. col. penult. vol. 1. Addo Bello. ſupputat. lib. 2. c. 19. Tiraquel. poſt leges connubial. gloſ. 1. num. 35. Anton. Rub. in l. vinum, num. 80. ff. ſi cert. petat. An. Pinell. ad l. 2. par. 1. num. 29. C. de reſcind. vendit. vbi dicit magis communem opinionem. Farinac. q. 24. num. 84.

3 Pro contraria parte facit idem tea. alio modo conſideratus in d. §. frumenta. Et pro intellectu, & introitu conſiderandum eſt, quod quidam caſus eueniunt ſecundum naturam, & conſuetudinem regionis, & iſti non dicuntur fortuiti, ſed naturales, vt niues, pluuiæ, & grandines in hieme. Vnde venditor ſuſcipiens in ſe caſum fortuitum non tenetur ſi ſit ſecundum naturam, & conſuetudinem regionis. Quidam caſus eueniunt quodammodo, (vti dicam) ſupra naturam, vt nimiæ tempeſtates, niues immoderatæ, & ſimilia, & iſta facta exceſſiua, & immoderata dicuntur caſus fortuiti, & de iſtis venditor, vel locator ſuſcipiendo periculum tenetur, & ita declarat hunc teatum Bald. in cap. quoniam frequenter, col. fina. num 9. vt lite non conteſtat. in cap. cum olim, num. 3. de conſuetudine, commendat Iaſo. in l. ſed & ſi quis, §. quęſitum, nu. 33. ff. ſi quis caution.

4 Secundo pro hac opinione facit l. Seio, §. Medico, vbi Bar. ff. de annu. legat.

5 Tertio pro hac opinione facit dictum Imol. fundatum in d. §. frumenta, ad l. pretia rerum, col. fina. ff. ad l. Falcid. quod non habetur ratio cariſtiæ, quæ rariſſime euenit.

6 Et hanc ſecundam opinionem tenuit Bart. in l. ſed & ſi quis, §. quæſitum, nu. 6. vbi Iaſ. num. 33. ff. ſi quis caution. in lege Seio, §. Medico, per illum textum, ff. de annu. legat. Bald. in l. ſalſus, col. penult. C. de furt. in l. licet, vbi Salicet. C. locat. Angel. conſil. 174. præmittendum eſt. Alexan. conſ. 28. in 2. dub. lib. 1. quod conſilium multum allegatur, & practicatur, & conſ. 108. col. penult. lib. 3. & conſil. 28. duplicat. 31. lib. 2. Soci. conſ. 123. circa præſentem lib. 4. Alber. in d. §. frumenta. Bertach in trac. de gabel. q. 25. par. 2. allegat l. fin. C. de act. & oblig. Fulgoſ. conſ. 173. factum. Imol. in l. pretia rerum, in fin. ff. ad l. Falcid. Et hanc dicit communem, & veriorem Rip. de priuileg. contrac. peſt. nu. 97. Butr. in cap. 1. de commoda. Grat. dicens ab ea, vti communi non recedendum, conſil. 94. nu. 7. vol. 2. Crauett. conſ. 95. nu. 2. Pariſ. conſ. 68. num. 24. volum. 1. Felin. late in cap. ſed & ſi, colum. 3. de reſcri. & conſ. 43. num. 7. Anton. Alexan. conſ. 35. colum. 1.

•• Immo hæc hodie eſt verior, & magis commun.opin. Anton.Gabr.de regul.iur.conclu.4.nu.17.in fi. Turzan. opin. 143. Viui. opin.59. par.2. dicens contrariam opinionem eſſe ſpernendam, & huic totis viribus adhærendum eſt vti veriori, & magis communi, a qua in iudicando, & conſulendo non eſt recedendum. Machel.patroc.9.nu.1. Neuiz.conſ.95.num.5. Alcia.reſp.157.nu.1. Iac.Mandel.conſ.1.nu.5.Iacob. Menoch.conſ.7.num.18.Port.pariter de magis communi,conſ.143.nu.6. Celſ.Vgo.conſ.18.num.6.Lauren.Chircou.commun.opin.cent.1.concluſ.77. Burſ. conſ.81.vol.1.

Cui plene profitenti addo Cornel. conſil 23. lib.2. Iaſ.ad Por.in §.item is, num.4.littera S, Inſtitut.quibus mod.re contrahitur obligatio. Eman. Soarez recept.ſenten.littera C,nu.28. Afflict.deciſ.150.nu.12. Socin.in l.2.nu.6.de vulga.& pup. Aret.in §.cum autem,nu.3.de empt.& vendit.Alex.in l.Titius,num.4. ff.de lib.& poſthu.Sebaſt.Medic.de caſ.& pericu.par. 2. quæſt. 15. num. 2. & in trac. de compenſa. part. 1. quæſt.45. nu.12. Aegid.Boſſ. de remiſſ.merced.publ. num.8. Pernicol.Mozz. in trac. de contrac.tit.de loca. & condu.in verb. accidentia, num. 60. Ioſeph de Ludouic.de magis communi, concluſ.18.declarat.8. in fi.Vrſill.ad Afflict.deciſ.150.num.2.Soarez in verbo, renunciatio.

7 Et ita ſæpius iudicauit ſacrum Rot. auditorium. Mohedan. deciſ.236. & ita in vna Nurſina fuit iudicatum, vt per Paleott. deciſ.138 Ioſeph de iuramen. priuil.106.nu.18.Iac.Mandoſ.conſ.51.Menoch.conſ. 47.nu.18.Mago.Rot.Floren.67.ſub nu.15.Put.deciſ. 19.par.3.Franc. Marc.deciſ.47.nu.19.par.1.

8 Ampliatur hæc concluſio etiam ſi interuenerit iuramentum. Alex.conſ.28.in 2.dub.lib.1. Rip.de priuileg.contrac.peſt.nu.97.

ADDITIO.

☞ *Becci.conſ.82.nu.11. Surd.conſ.61.num.61. Purpurat. conſ 466.num.4 30.Copioſè Alba conſ.1 num.4.Crauett. conſ 718.nu. 14. 15.Gigas de penſ.q.66 Stracch.de aſſecurat.gloſ.15.nu.9. Burſa.conſ.81.nu.6. Riminal.conſ.637. nu.40.Surd.dec.ſ.326.nu.53.dicens hanc eſſe magis communem opinionem.*

9 Contrarium tenet Imo.in cap.cum contingat,col. 63.in 3.membr.de iureiuran.quem refert, & ſequitur Corſet.de iureiur.priuileg.38.Anto.Gabr.de reg.iur. concluſ.4. nu.18.

10 Prima tamen opinio eſt verior, & magis commu•• nis. Celſ.Vgo.conſ.18.nu.2. Laurent. Chircou.commun.opin.cent.1.concl.27. Burſat.conſ.81.vol.1.

11 Vltra quem ſubamplio etiam ſi iuramentum conceptum eſſet verbis quibuſcunque pręgnantibus. Euerard. reputans hoc valde quotidianum, & practicabile in loco ab exceptione ad regul. num.fin.repe.in loco ab opinione vulgi,num.1.Ioſeph de iurament.priuil.106.ſub num.20.

12 Concipias igitur verba modo quouis, apponas iuramentum,nunquam operaberis caſum inſolitum, &
13 hęc reputatur veriſſima opinio,& paſſim practicatur. Alber.cõſ.1.nu.5.Bal.cõſ.247.in fi.lib.3.Frãc.Marc. deciſ.62.in fi.Menoch.conſ.27.nu.12.lib.1. Vrſill.ad Afflict.deciſ.150.nu.2. Alcia.reſp.147.nu.2.nu.13.

•• Et hæc eſt magis communis opinio. Ioſeph de Ludouic.concl.12.col.17.ver.& quoniam.

14 Limitatur hæc concluſio, quando in conuentione eſſent expreſſi aliqui caſus noui, quia tunc etiam caſus inſoliti euenirent. ita declarat notabiliter Dec.in l.1. in fin.ver.ff quod quiſ.iur.

15 Limitatur ſecundo, quando caſus inſolitus veniret ex natura contractus. Ita declarat poſt alios Rui.conſil.171 num.10.volum.4. Anton. Gabr. de regul.iur. concluſ.4.nu.21.

16 Si igitur in aliquo inſtrumento locationis, & conductionis exprimantur aliqui caſus noui, arguitur ad inſolitos ad magis nouos.

Vnde caute procedendũ eſt in cauſis exprimendis.

17 Vides igitur (candide Lector) quæ hodie ſit hæc noſtra legalis profeſſio, cum in hac quæſtione text.in §. frumenta, pro vtraque parte allegetur etiam a primatibus legalis Philoſophiæ profeſſoribus, & multi ponderant vno modo, & multi alio modo, immo & Anton. Rub.in l.vinum,num.80.ff.ſi cer.petat. addit de ſuo capite negatiuam, dicendo agi non poterit cõtra fidem omnium codicum, qui paſſim circunferuntur. Non ſine igitur vrgente occaſione recurrimus, & recurrere debemus ad communes opiniones, & in eis pedem figimus omiſſis tot ceruicoſis Doctorum ſubtilibus intellectibus.

18 Circa tamen intellectum §. frumenta, non omittam vnum, quòd illud, quod euenit ex natura temporis, vel qualitate regionis, non alterat diſpoſitionem, ſed diſpoſitio ſemper venit interpretanda de vltra eueniente temporis natura, vel regionis qualitate.

19 Vnde ſi conductor dicat, ſi occurrant aliqua ex niuibus, vel tempeſtatibus, nolo teneri, cui dubium, quòd vt plurimum arguendo a communiter accidentibus, niues veniunt, & pluuiæ in hieme, & tamen non intelligitur de his ſermo prolatus a contrahentibus, prout vulgares multi fortaſſe intelligerent, ſed de facto, & niuibus immoderatis, & nimia tempeſtate proueniente.

21 Vnum non omittam conſideratione dignum, quod atteſtatur Ari.Pinell.in citato loco, quod in camera Regia vidit pluries iudicatum contra Bartol.
•• opinionem, & hodie eſſe magis communem, prout vidimus.

22 Hinc primo loco dicebat ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus Corne.conſil.128. volum.2. quòd conducenti gabellam carnium fit remiſſio mercedis ſuperueniente peſte, quæ eſt caſus inſolitus.

23 Occurrit ſæpius caſus iſte in facto cum communitates pro debitis perſoluendis imponant gabellam ſuper beſtiis, & animalibus.

24 Secundo dicebat Natt. conſ.256.volum.2. quòd ſi conductor molendini ſe obligauit ad expenſas reficiendi molendinum conductum,nõ tenetur,ſi ſuperueniat inundatio inſolita.

25 Tertio dicebat Alciat. reſponſ. 157. num.1. quod conductor gabellarum ſi ſuſcepit in ſe omnem caſum fortuitum, non tenetur de caſu ſiccitatis inſolitæ, quod vtile eſt pro anno memorabili 1586. in quo maxima ſiccitas vitium, & oliuarum ex longis, maximis, & continuis frigoribus, vt in plateis nihil vendatur, niſi oliua,& vites deſiccatæ in domibus

non

non reponantur alia ligna niſi oliuæ, & vites deſiccatæ, annus valde luctuoſus, & memorabilis cum planctu, & ſuſpirio, & dignus omni remiſſione. Quid dicam de ficubus, vel arboribus nucum, vt in pedibus exiſtentes iam deſiccatæ appareant.

6 Nota etiam hunc textum in d. §. frumenta, in alio, quod etiam antiqui vendebant granum in herba fortaſſe ex egeſtate pecuniarum prout temporib. noſtris faciunt multi debitores, & tranſit in prouerbium. *Vende il grano in herba.*

7 Quarto dicebat Boſſ. in facti contingentia ſe habuiſſe, ſi locauit quis decem vncias aquæ cum pacto quod non vult teneri in aliquo, ſi non habebit dictas vncias, ſi flumen plus ſolito deſiccetur, & nihil penitus habeat, tenebitur locator, quia eſt caſus inſolitus, cui non videtur modo aliquo conſenſiſſe conductor. Ita Boſſ. de remiſſ. merced. conductorum, num. 59. dicens æquam opinionem, quod facit pro molendinis, cum flumen deſiccatur, & eſt practicabile.

Quinto loco dicebat Bal. in l. licet, C. locat. Quod ſi quis conduxerit molendinum in flumine Tiberis in loco admodum periculoſo, ſi deſtruatur, non tenetur conductor ad penſionem, ſi inundatio ſit inſolita, aliàs ſibi imputet, quia in loco periculoſo, commendat Sebaſt. Medic. de caſibus, par. 2. q. 10. ſub nu. 19. Et ſic nõ eſt bona allegatio. Eſt in culpa, quia conduxit in loco periculoſo, quando inundatio ſit inſolita. Et ſic caſus inſolitus excuſat a penſione ſoluenda, etiam in loco ſui natura periculoſo.

Pariter quis non tenetur de ſententia iniqua, quia eſt caſus fortuitus inſolitus. Bald. in l. falſas, col. fin. C. de nautic. fęnor. vnde ſi in ſententia lata contra conductorem eſt iniqua, ad nihilum tenetur.

QVAESTIO IX.

QVAERO, quis, & quando dicatur caſus inſolitus ad intelligentiam præcedentis quæſtionis.

1 Prima fuit Bart. opinio ad l. Seio, §. medico, in fi. ff. de annu. leg. quod caſus fortuitus inſolitus dicatur, qui euenire ſolet de mille annis ſemel. Sequitur Cornel. conſ. 231. volum. 2. & conſ. 12. vol. 4. Dec. conſ. 8. col. penult. Soci. in l. ſi ex toto, concluſ. 4. de leg. 1. Alc. conſ. 107. col. pen. vol. 3. Crauet. conſ. 95. nu. 2. Pariſ. conſ. 105. nu. 12. vol. 4. Goz. conſ. 27. nu. 24. Ant. Gab. de reg. iur. concl. 4. nu. 20.

Addo Iaſ. conſil. 107. col. 3. verſ. tertio reſpondendum, vol. 1. Rub. conſ. 153. nu. 2. Alba. conſ. 1. num. 8.

2 Quam Bart. ſententiam declarauit Alex. conſ. 107. num. 16. lib. 3. vt non deciſiue, ſed exemplificatiue dicantur prolata, quę exempla regulam non reſtringũt, l. damni infe. §. fi. ff. de dam. infec. Alcia. reſponſ. 157. num. 6. ver. vel qui. Alba. conſ. 1. nu. 8. Caputaquenſ. deciſ. 96. par. 1.

Vnde ſi ab annis quingentis (nedum mille) non euenit caſus, dicetur inſolitus. Grat. de hoc plene diſcurrens, conſ. 94. nu. 48. Seraph. de priuil. iuramen. priuileg. 106. nu. 5.

3 Secunda fuit opinio, caſum dici inſolitum, qui raro, aut nunquam euenire ſolet. Alexan. conſ. 31. col. 4. volum. 2. & conſ. 108. col. pen. vol. 3. Iaſ. in d. §. quæſitum, num. 39.

4 Tertia fuit opinio, caſum dici inſolitum, qui præter omnem cogitationem, & veriſimilitudinem euenit, licet a prudentiſſimo viro cogitari potuiſſet. Corne. conſ. 12. vol. 4.

5 Quarta fuit eiuſdem Corn. opinio, caſum dici inſolitum, ſi ſemel tantum infra centum annos euenit, ita Corn. conſ. 23. col. pen. lib. 2.

6 Quinta fuit opinio Socin. caſum dici inſolitum, qui longiſſimo tempore euenit, vt per eum conſ. 123. nu. 4. lib. 4. quod longiſſimum tempus interpretatus fuit annorum quadraginta. Rip. de priuileg. peſt. nu. 102. Grat. ſentit in citato loco, num. 47. Ari. Pinell. de reſcind. vend. l. 2. par. 1. c. 3. ſub num. 32. vbi hoc valde commendat, per text. in l. 1. poſt princ. verſ. ſi tamen aliqua de fluminibus, inferens ex hoc, quod apud Conimbricam non cenſebitur caſus inſolitus ex inundatione fluminis Mundæ; ſolet enim non raro agros inundare cum magno incolarum detrimento.

7 Sexta fuit quandoque Rot. opinio, caſum dici inſolitum, qui non occurrit ſpatio ſexaginta annorum, ita vt hominum memoria probari non poſſit, & ita tenuit Rot. in vna Nurſina confinium, vt per Paleot. deciſ. 138. commendat Natt. conſil. 449. vol. 2. Alibi dixit Rot. caſum dici inſolitum, quando teſtes deponant, quod ſimilis caſus nunquam fuit viſus a recordatu ipſorum. Caputaqu. deciſ. 96. par. 1. ex conſ. Alexand. 28. nu. 7. lib. 1.

8 Crederem tamen attenta ętate, & qualitate teſtium examinatorum.

9 Septima fuit opinio, vt caſus inſolitus remittatur iudicis arbitrio attentis circunſtantiis. Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo, omnia, nu. 31. C. de reuocan. dona. Ripa. de priuil. contrac. peſt. nu. 103. Iacob. Menoc. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 180.

10 Addo, quod ita tenuit Rot. in vna Vrſina lacus, coram Domino Raccell. 4. Maii 1547. vt per Pute. deciſ. 19. lib. 3. & hæc eſt magis commun. opin. Grat. conſ. 98. lib. 2. Deci. conſ. 473. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 150. nu. 27. & 28. Ioſeph de Ludou. concluſ. 12. col. fin.

11 Prout magna locuſtarum quantitas de anno 1542. 1578. verſus Viterbium, & nimia ſiccitas arborum, anno 1586.

12 Conſiderabat etiam Corn. quendam caſum inſolitum fere nunquam auditum, & caſum rariſſimum de quo partes veriſimiliter cogitare non potuerunt. Ita conciliãdo opiniones tenuit Corn. conſ. 12. col. 2. li. 4.

13 Octaua fuit opinio caſum dici inſolitum dupliciter. Primo quando in genere potuit præuideri, licet non in ſpecie, ut peſtis, ſterilitas, & ſimilia. Alio modo, quando nec in genere, nec in ſpecie. Seraphin. de iuram. priuil. 106. nu. 5.

ADDITIO.

☞ *Nona eſt opinio, caſum dici inſolitum, qui opinione prudentis viri non erat ſucceſſurus, licet aliud poſſet forte prudentiſſimis videri. Lud. poſt alios deciſ. 326. nu. 24.*

QVÆSTIO X.

QVAERO, in inſtrumento locationis, & conductionis ſunt appoſita uerba admodum prȩgnantia, ſuſcipiendo in ſe conductor omnem caſum fortuitum, tam præuiſum, & cogitatum, quàm non præuiſum, nec cogitatum. Ex his uerbis ſic appoſitis an tenetur de caſu fortuito inſolito.

Digitized by Google

1 Pro parte affirmatiua facit, quod no. Bart. in l. ſi de certa, C. de tranſac. & in l. cum Aquiliana, ff. eod. vbi vult, quod ſi dicatur in ſpecie, quod trāſactio trahatur etiam ad incogitata, tunc etiam non pręuiſa includuntur, quam Bart. opinionem multi ſequuntur, & communem dixit Bertran. conſil. 172. nu. 4. vol. 3. in nou. Anton. Gabr. de regu. iur. concl. 4. nu. 13.

2 Secundo pro hac parte facit, quia illa verba ſunt admodum pręgnantia, & magnam pręmeditationem inducere videntur, l. qui iure, ff. de militari teſtamen. cum late adductis per Afflict. deciſ. 44. nu. 11.

3 Et hanc opinionem tenuit Pincl. in l. 2. de reſcind. vend. par. 1. c. 3. nu. 33. dicens ſecundum eam pluries iudicatum in Senatu Regio.

4 Contrariam ſententiam tenuit Corn. conſ. 23. lib. 2. ſi de eo nullus etiam prudentiſſimus cogitare potuiſſet. Alexan. in his verbis, de omnibus aliis caſibus, qui imaginari poſſint, conſ. 28. nu. 2. lib. 3. Rodoan. de rebus eccleſ. non alienan. quęſt. 18. verſ. multi autem, nu. 10. Pernicol. Moz. de contractibus, c. de locato, in verb. accidentalia, nu. 60. Serapbin. de iuram. priuileg. 106. nu. 20.

5 Licet contrarium teneat Ruin. conſil. 149. nu. 10. vol. 2. Crau. conſ. 294. col. 18.

6 Ampliatur hæc concluſio, vt procedat, ſi in inſtrumento ſit dictum, etiam ſi talis caſus egeret magis expreſſione ſpeciali, & veniret inopinate, ex Menoch. in alleg. caſ. 80.

7 Contrarium eſt verius. Alba. conſil. 1. nu. 1. Petr. Sante. de aſſecu. par. 4.

Addo Bal. conſ. 247. in fin. lib. 3. Franc. Marc. deciſ. 62. in fi. Menoch. conſ. 27. nu. 19. lib. 1.

* * Et hęc eſt magis communis opin. Ioſeph. de Lud. concl. 12. ver. & quoniam.

8 Ampliatur ſecundo, vt procedat etiam in violentia facti, Bald. in l ſi filiofamilias, §. fi. ff. ſolut. matr. in l. hæc diſtinctio, ff. loc. in l. domum, C. eod.

9 Ampliatur tertio, vt procedat, etiam ſtante proteſtatione. Bartol. & alii in l. pacta nouiſſima, C. de pact. per l. cum plures, §. locator horrei, ff. locat. Alex. in l. vbi, ff. de actio. empt. qui tex. in d. §. locator horrei, habet multos intellectus, vt ſuo loco dicam.

10 Ad contraria reſpondendo, quòd Bar. doctrina in l. ſi de certa, procedit, & habet locū intelligendo, quod non comprehēdet ea, de quibus lis poterat tantū probabiliter moueri; ad ea enim trahitur, ſecus ſi erant liquida, & deciſa, de quibus etiam prudentiſſimus non cogitaſſet. Iaſ. in l. 1. col. 2. ff. de tranſact.

11 Declaratur notabiliter hæc concluſio, niſi dictum ſit hoc modo, *a riſico ſuo*, vel ſuſcipiens riſicum, periculum, & fortunam, quo caſu non tenetur de inſolito. Soc. conſ. 124. lib. 4. Alex. conſ. 108. col. penult. lib. 3. Rip. de priuil. contrac. peſt. nu. 78. & 97. & ita tenuit Bart. & per Put. deciſ. 19. lib. 3.

12 Quam deciſionem ad propoſitum limita, niſi hoc caſu cuius inſolitus præuideri potuiſſet Iaſon. dicens * * magis communem conſ. 107. vol. 1.

QVAESTIO XI.

CERTISSIMA eſt in locati materia iuris regula, quòd conductor de caſu tenetur, ſi culpa, uel mora præcedat caſum, & ſit ordinata ad caſum, prout concludit Bar. in l. ſi vt certo, §. interdum, ff. commo.

1 Caſtr. in l. ſi vehenda, §. 1. ff. ad l. Rhod. de iact. in l. in rebus, ff. commod. Deci. & Cagn. in l. contractus, ff. de regul. iur. Imo. in c. propter ſterilitatem, col. 2. de loca. Dec. conſ. 473. nu. 5. Boſſ. de remiſſ. mercedis conduct. nu. 11. 73. & 81. Bero. conſ. 14. nu. 9. vol. 1. Rol. conſ. 86. volu. 3. Burſat. conſil. 11. nu. 31. vol. 1. Corn. conſ. 108. in prin. vol. 1. Serapb. de priui. iur. priuil. 74. nu. 209. Crau. conſ. 64. nu. 5.

Quęro, quando culpa dicatur ordinata ad caſum & quidem tribus modis hoc contingit.

2 Si non fecit, quod diligens feciſſet, vel ſi faciat contra conuentionem, vel ſi contingat facto domeſticorum. Papienſ. in forma ad ficti præſtationem, nu. 10. Caſtren. in l. videamus, in prins. ff. loc.

Addo alium modum. Culpa dicitur ordinata ad caſum, quando cogitare quis potuit caſum de facili euenturum. Corn. conſ. 12. col. fin. verſic. cum itaque, lib. 4. Secundo culpa dicitur ordinata ad caſum, quando principaliter recipiat illum caſum l. pen. in fi. ff. de iu. dot. l. fi. §. fina. ff. de his, quæ in fraud. cred. l. etiam, §. 1. ff. ſolu. mat. quæ iura ad id citat Dec. in cap. quę in eccleſiarum, col. pen. poſt medium, de conſtitut. Tertio culpa dicitur ordinata ad caſum, ſi fuit cauſa proxima ad caſum, ſecus ſi immediata, & remota illius caſus. Bellamer. conſ. 22. col. 2. Crau. conſ. 247. nu. 7. Eſto igitur diligens, ſerua pacta, & habeas ſeruos vigilantes, & tua culpa non erit ordinata ad caſum.

QVÆSTIO XII.

QVAERO, qui ſint caſus fortuiti, ex quo diſcurſu benignus lector colliget, quantæ conſiderationis fuerit materia locati & conducti etiam apud antiquos legiſlatores, cum pro maiori parte exempla de caſibus fortuitis appareant ex legibus de locato, & conducto loquentibus, & licet caſus fortuiti ſint innumerabiles, vt no. Bald. in l. cum anterioribus, numero 6. C. de tempor. appellation. quia (vt inquit) caſus eſt euentus ſine intentione, ſequitur Salicet. in l. ſæpe, numero primo, C. de præſcript. triginta annorum, ponam tamen aliquos vtilitatis cauſa, quorum primus.

1 Principis factum ad l. Lucius, ff. de euic. l. ſi fundus, §. fina. ff. loc. hoc tenet Caſtren. conſ. 220. col. 2. lib. 1. Bald. conſ. 395. lib. 2. vbi non poteſt ſe obligare etiam cum iuramento contra factum principis, quia contineret peccatum, & daret materiam delinquendi. Alexand. conſ. 220. lib. 1. deciſio. Neapol. 54. Bertran. conſ. 143. nu. 6. vol. 1. Soci. in l. quidam, nu. 4 ff. de reb. dub. Crauet. conſ. 95. num. 2. Sebaſt. Medi. de caſibus, par. 1. q. 13. nu. 11.

2 Addo Alex. conſ. 67. col. 2. vol. 2. conſ. 57. col. pen. vol. 1. vbi ſi princeps non obſeruat promiſſa, dicitur caſus fortuitus. Boſſ. de remiſſ. merced. cond. nu. 76. Bero. conſil. 143. nu. 24. lib. 1. deciſ. Peruſ. 50. num. 11. lib. 1. Caballi. de euict. §. 5. nu. 56.

ADDITIO.

☞ *Menoch. conſ. 27. num. 28. Afflict. deciſ. 54. Surd. deciſ. 326. num. 15.*

3 Confirmatur hæc concluſio, quia in quolibet actu etiam iurato intelligitur excepta autoritas principis,

legis

legis vel alterius ſuperioris, l.fi.vbi no.ff.qui ſat.cog. c.venientes,de iureiuran. Alci.in cap.cum contingat, nu.38.eod.tit.

Hincad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus.

4 Doctor conductus ad legendum non poteſt etiam cum iuramento ſe alibi obligare ad legendum ſine licentia principis. Abb.in d.c.veniens, col.1.commendat Iaſ.dicens ſępius in facto euenire,in d.l.fin.nu.16. verſ.nono facit, ff.qui ſat.cog.

5 Vidi in facto coram Rectore hoſpitalis ſpuriorum Ciuitatis Tuderti, quorum officium pendet a Ciuitate locauerunt officium Depoſitarię dicti Communis ab eis dependens pro tribus annis cuidam N.quo termino pendente, conſilium generale Ciuitatis non contentum huiuſmodi electione circa perſonam,caſſauit depoſitarium electum, rectores eligentes fuerunt excuſati ex diſpoſitione d.l.fin.

6 Occurrere etiam poteſt, quod aliquis Doctor promiſerit ſtare pro aſſeſſore cum aliquo, & ita fuerit conuentum, poſtea princeps deſtinauit ad alium locum, excuſabitur.

7 Pariter locaui tibi domum, vel fundum, poſtea princeps vult vti ad alium effectum, excuſatur.

Ampliatur idem in facto iudicis iuſto, vel iniuſto. Ang.conſ.219.col.3.in prin.

8 Ampliatur ſecundo, vt conductor teneatur ſolum pro rata ad penſionem, nec locator de euictione, nec ad intereſſe aliquod tenetur. Crauet.conſ.233. par.2. Borg.deciſ.9.nu.3.par.2.

9 Caſus fortuitus eſt vis,cui reſiſti non poteſt, vt graculorum,ſturnorum, & ſimilium. In conſideratione igitur ſunt nedum apud naturales, ſed apud Iuriſconſultos graculi,& ſturni, nec nominantur a virtute,vel vtilitate aliqua,ſed a damno, & non paruo,quod afferunt humanis ſegetibus, prout fuit ille, qui comparauit ſibi nomen a deſtructione celeberrimi templi Dianæ,& reputantur a I.C.graculi,& ſturni,non vis ſimplex,ſed impetuoſa, cui reſiſti non poteſt ad exemplū rapaciſſimi fluminis, prout clare habetur in l. ex conducto,§.1.ff.loc.Nominantur igitur columbæ,& aliæ aues huiuſmodi a fructu: ſturni,& graculi a nimia læſione, quam faciunt humano generi.

10 Graculus igitur auis eſt nigri coloris cornici ſimilis,ſed maior, Tuderti vulgo *picchie negre*, & adeo dānoſa,vt damnum,quod non poteſt ore,faciat pedibus, vltra enim quod iacta ſegetum ſemina gerat ex oliuetis cubitum ſe recipiens duas pedibus baccas, tertiam ore ferat. Autor Plin.lib.10.c.29. Sturni gregatim paſcuntur. Pli.li.10.c.84. Ioan. Rauiſ.in officina,li.2. c.aues diuerſæ, & væ vitibus, & pergulis, in quas occurrunt, experientia docet.

Vnde Martial. inopes, & famelicos appellat lib.9. dicens, Nunc ſturnos inopes,&c.

11 Ex damno igitur illato per graculos, & ſturnos reputatur caſus fortuitus, inſolitus, & ob id non erit damno coloni, ſed fit remiſſio mercedis, l. ex conducto, §.1.ff.loca.

Et non ſeparando materias, proſequar vtilem materiam d.l.ex conducto,§.1.ff.loca.

12 Secunda colligitur ex eo contextu concluſio vtilis, & neceſſaria, nedum in materia caſus fortuiti, de qua in præſentiarum agimus, ſed & remiſſionis mercedis, de qua breuius (Deo dante) dicemus: ſi qua tamen vitia ex ipſa re oriantur, hęc damno coloni eſſe, veluti ſi vinum acuerit, aut raucis, aut herbis ſegetes corruptæ ſint. Hæc I.C. in citato loco.

13 Et ſic vinum effici acetum damnum reputatur,ſed naturale vitium eſt, & acetum ſæpius pluris valet, quam vinum.

14 Raucę vermes ſunt radices arborum lędentes, autore Plin.lib.17.c.18. Io.Rauiſ.par.2.cap.de vermib. vbi in radice quęrens ex noſtratibus Bude. in annota. Hotom. & Spileg. in comm. & permanendo in radicibus quercuum, audiuntur rodere oculos, prout rodunt canes, & ſimilia animalia, & poſt aliquod temporis ſpatium deſcendunt in imum, & ruſtici,& coloni in vitibus adhibent diligentiam in legendo, tum manibus propriis,quod ſatis laborioſum, & tędioſum eſt,ſed viſco,& pania ad id deſtinatis eas amouere omni conatu tentant,& procurant. Addo Cott.in verb. rauca. Si igitur in tempore conductionis veniant raucæ,erit damno coloni, quia eſt defectus oriens non ab extra, ſed a re ipſa.

Pariter ſi vinū acuerit, vel ſegetes herbis corruptæ ſint,prout inter fabas, vulgo *la fiamma*, quæ eſt inimica leguminibus,lolium,auena,& ſimiles herbę in frumentis. Vnde ſi incidant herbę iſtę damnoſę, non eſt caſus fortuitus,ſed accidens oriens ex re ipſa.Si igitur colonus, uel fructuarius reponat granum vulgo *giglioſo,ouero* cum aliis immunditiis, & ſic minoris ualeat, uel reponat paruam quantitatem leguminum, quę in res ſit uti ſerpens flāmula, non meretur ex hoc remiſſionem,nec eſt caſus fortuitus, ſed uitium rei.

15 Et ſic in hac locati & conducti materia,datur caſus fortuitus,qui excuſat,& remiſſionem parit,& uitium rei, quod non excuſat, & eſt damno coloni.

16 Vnum non omittam conſiderare circa exempla I.C.in propoſita concluſione; namque dum de raucis loquitur, & de ſegetibus ab herbis corruptis, loquitur, & reſpicit tempus ante fructus repoſitos in damno, & de his eſt uerus ſermo: dum uerò ponit exemplum de uino,quod coacuerit, reſpicere uidetur tempus poſt repoſitionem, immo muſtum tranſiuerit in uinum, & uinum in acetum, & ſic ſpatio temporis de una ſpecie in aliam.

Fruſtra igitur recuſat fructuarius ſoluere fictum conuentum,& promiſſum,ſi uinum coacuerit,nec potuit de eo facere illud lucrum,quod ſperabat, licet & acetum non ſit ſpernendum.

17 Hiſce igitur Iunii temporibus ſi ceraſę uermeſcāt, damno erit coloni, quia eſt uitium oriens ex re ipſa, pariter, & de aliis fructibus aliis temporibus dici poterit:pariter ſicut uinum,quod acuerit,eſt damno coloni, idem dicendum uidetur ſi granum reconditum tineis infeſtetur,prout ſæpe occurrit iſtis fictuariis retinentibus granum ſtudioſe uſque ad menſem Iunii, nam damno coloni eſſe debet.

18 Tertia colligitur ex eo contextu concluſio,ſed & ſi labes facta ſit, omnemque fructum tulerit, damnum coloni non eſſe, nec ſupra damnū amiſſi ſeminis mercedes agri præſtare cogatur. Hæc Iuriſconſultus.

19 Labes ad propoſitum materię locati & conducti,de qua agimus,duobus modis accipitur. Primo pro ſubito impetu grandinis,uel tempeſtatis, & de hoc in l.licet,C.loca.licet ibi multi lue,non labe, legendum putent,ut ſuo loco dicam. Secundo modo labes dicitur, cum terra in altiſſimum hiatū,vel baratrum aperitur.

Cice:. lib. 1. dc diuinatione ſatis ad propoſitum materiæ locati & conducti. Delata etiam ad Senatum labes agri Priuernatis cum ad infinitam altitudinem terra deſeruiſſet, Apuliaque maximis terræ hiatibus conquaſſata eſt. & ita accipitur in hac concluſione Iuriſconſulti in hac l. ex conducto. §.bene verum eſt, quod Bude.hic non labes,ſed tabes, legendum putat, ſed rectius videtur, labes, apud Leandrum, & Spilegium in Lexicon in verbo, labes.

20 Concurrunt igitur multa, vt labes ſit caſus fortuitus,& vere labes dici poſſit. Primum, quòd terra faciat hiatum, & quidem non paruum, ſed valde magnum, & maximum.

Vnde Cice. ſemper idem loquitur vel in ſuperlatiuo gradu. Secundum ab effectu,quod non particulam aliquam, quinimmo fructum omnem ſuſtulerit, & conſidera I. C. æquitatem inhærentem in hac locati materia,quod non videtur ſibi æquum,vt propter labem colonus perdat ſemen, & mercedem ſoluat grauando duplici onere ex hac calamitate & infortunio, quod fortaſſe locatorum, & dominorum iniqua auaritia hoc vellet. Conſidera etiam I.C.dum vult,quod colonus poſuit ſemen, & non dominus, & ſic dominus non tenetur ponere ſemen.

Pariter ex hoc colligitur,quod non eſſet bona allegatio ipſius coloni,dicendo locatori; reſtitue mihi ſemen,quia infortunium illud, & labes mihi in hoc nocere non debet, nec in aliqua culpa, vel defectu ſui,nã hoc in paucis verbis decidit I. C. quod amiſſum ſemẽ ex labe prouenta erit domini,non coloni. Quæ enim & domini culpa imputari poteſt,ſi terra aperiatur, & faciat maximum hiatum? immo recipit damnum in terreno pro ſimili apertura,prout in multis locis dum ſimilis labes occurrit,viſum clare fuit, vt quandoque non potuerit per multos annos ſeminari.

21 Quarta eſt concluſio ex contextu ex d. l. ex conducto, §. 1. ſi vredo fructum oliuæ corruperit, aut ſolis feruore non aſſueto quid acciderit, damnum domini futurum eſſe. Hæc Iuriſconſultus.

22 Credo enim eſt (teſte Plin.lib.17 cap.28.) morbus herbarum, fruticumque, qui in vitib.carbunculus dicitur, in cæteris rubigo,ſata,plantas,arboresque adurens, & conſtat vredo vere,& proprie ex frigore tantum ſolo obnoxio: quicquid alii minus rectè voluerint, ſolem acrem frugibus rubiginis cauſam eſſe, & carbunculi vitibus.

23 Subdit poſtea text. quod ſi nihil extra conſuetudinem acciderit, erit damno coloni, & ſic innuere videtur, quòd caſus inſolitus eſt damno domini.

24 Et ſi exercitus prçteriens aliquid per laſciuiam abſtulerit, damno coloni eſſe, laſciuia enim in hoc contextu, vt hic annotauit Bude. eſt ludus improbior, & noxius,& ludicra quçdam proteruitas,prout etiam in l.cum quidam,§.1.ff.de ſicar.

25 Vnde tranſit multitudo bannitorum,vel etiam hominum congregatorum pro eundo ad metendum: ſi colligunt aliquid, non reputatur caſus fortuitus, nec erit damno coloni, ſed domini, & textus ibi ſe fundat in dictione, aliquid,quod tollit nimium exceſſum.

26 Vnde ſi multitudo caprarum in tranſitu damnum dederit, conſiderandum eſt.

27 Altera eſt ex eo contextu concluſio. Terrçmotus eſt caſus fortuitus,quando talis ſit, vt ager ita corruerit vt nuſquã ſit, damno domini erit, & ſic exceſſiuus terrçmotus, & penitus deſtructiuus eſt caſus fortuitus,& conſiderabilis, ſubdit vnum pro ratione I.C. in materia euictionis, quòd conductori tenetur locator præſtare adeo rem conductam, vt frui poſſit, nec ſufficit ab initio talem præſtitiſſe, niſi habeat tractum perſeueratiuum in potentia fruendi, prout in hoc contextu innuit I. C. ager enim hic ab initio conductionis fuit præſtitus liber,& fruibilis, tamen corruit ex poſt facto ex ſuperueniente terrçmotu, tamẽ principium non ſufficit, niſi duret,vt dicam (Deo dante) in materia euictionis.

28 Addo tamen, quòd licet ſi exercitus aliquid per laſciuiam abſtulerit,non dicitur caſus fortuitus, tamen bellum in ſe caſus fortuitus eſt, vt tangam in materia remiſſionis mercedis,vt tradit Socin.conſ.123 vol.4. Alb.conſ.1.Port.conſ.143.Rimin.conſ.155.nu.128. Boſ.de remiſ.merced. nu.95.

29 Similiter furtum maxime factum a domeſtico dicitur fortuitus caſus, cui confidendum erat, l. Imperator,ff.loc. Doct.in l.1.de commoda. Ang.in l.item, nu.7.de conſtit.pecun.

30 Pariter damnum a prædone dicitur caſus fortuitus. Bald.in l.creditor,de ſolut. Alex.in l.ſi verò,§.in his, ff.ſolut.matrim.

Idem eſt in inſidiis piratarum, l.in rebus,vbi no.ff. commod.ſicut obſeſſio ciuitatis, Cano.in his,diſt.50.

31 Exercitus igitur aliquid per laſciuiam auferens nõ inducit caſum fortuitum, bene tamen obſidendo ciuitatem, prout etiam furtum famuli,prædonis, & piratæ,& ſic aliquid auferre vno modo non eſt caſus fortuitus, alio modo ſic.

32 Conſidera ex d.l.ex conducto,§.1.ff.locat.humanæ vitæ curſum, & ſtatum,fructus enim pro vitæ hominis ſuſtentatione inuenti, quot periculis ſint annuatim expoſiti, raucis, labi, tabi, lui, vredini, terræmotu,& ſimilibus, & quis erit ille fæliciſſimus annus, in quo vnum ex his non veniat? o certe fluxa hominis vita, quid amplius miratur, & condolet homo de tot periculis, quibus eius vita ſuppoſita eſt, ſi frugẽs illi inferiores tot periculis annuatim ſubiiciuntur?

Eſt etiam caſus fortuitus, edax locuſtarum pernicies ex l.excepto, C. loc. de hoc poſui ſuperius multis in locis.

33 Eſt etiam caſus fortuitus, cum agitur de effractoribus, & expilatoribus, l.contractus, in fin. ff. de reg. iur. Hinc in facti contingentia in caſu quotidiano reſpondit Petr.de Vbald.de duobus fratrib.par.8. q.14. nu.15. quod ſutores, ſartores, & ſimiles non tenentur, ſi de nocte frangatur apotheca conducta, & derobentur veſtimenta ibidem derobata, quia eſt caſus fortuitus. Allegat l.3.§.effracturæ,de off.præfec. uigil. & dicit ibi Petr. de Vbald. quòd eſt grauius delictum effractura, quam ſimplex furtum, & ob id habet titulum ſeparatum à titulo de furtis, uti crimen grauius,& notabilius,in titulo de furtis, & in alio loco, in tit.de effractoribus.

Ampliatur hæc concluſio, ut procedat, & habeat locum in ſimplici furto ſine fractura,quia excuſatur ſi facit, quod alii ſutores facere ſolent,ut ſuperius uidimus, quod ſolitum excuſat, & ita ampliat ibi Petr. de Vbal. in citato loco.

34 Ex quo nota ad excuſandum ſartorem ibi, multa præſupponebantur.

Primum ſolitum aliorum, & quod eſt ſtatio fortis,

& quod

Digitized by Google

& quod aliorum veſtimenta erãt ibi repoſita,& quod fuerunt derobatæ etiam res propriæ ipſius ſartoris.

35 Et licet ibi in caſu præpoſito multa præſupponerentur (vt dixi) crederem tamen probando ſolitum hoc vnum excuſare ex his, quæ ad excuſandum ſuperius dixi in materia doli,& culpæ.

Vnde ſi apotheca frãgatur in muro debili, cui erat prouidendum,pariter in ianua lignea, imputandum eſt ſartori,cur in tempore non prouidit. deciſ. Genu. 56. num. 7.

36 Quid dicemus? transſmittitur a multis Ciuibus aliquis ſartor cum multis pecunijs ad emendas merces in nundinis Fulginatenſibus, derobatur in via: vtique non,per ea, quæ ſuperius dixi in loco de ſolito. Vnus tamen ſartor amiſit in ludo in via facto, poſtea allegauit caſũ, & nota ad id,quod ſuperius diximus, in fractura apothecę ad id, quod diximus de imperitia ſartoris, dum poſui ex multis, quod valet conſequentia,eſt ſartor,ergo fur.ne refundãt in alios,quod illi fortaſſe fecerunt,& alleganti caſum,incũbit onus probandi, prout ſuperius dixi de probatione caſus.

Et hæc concluſio quam maxime vera eſt,ſi furtum factum ſit in ſtabulo, vel latrocinium, aut derobatio in loco ſolito commeari,quo caſu connumerantur inter caſus fortuitos. Bald.in l.1.C.depoſiti,Bart. in l.ſi quis ex argentariis, §. an hęrede, nu.4. ff. de eden. refert Ancb. Regienſ.q.38.nu.15.par.2.

37 Et quoniam ingreſſi ſumus materiam effractionis,& derobationis ſatis vtilẽ,& practicatã, veniã ad materiam l. dominus borreorum,& l. cum in plures, §.locator horrei,ff.loca.l.1.& l.ex diui,C.loc.quę omnia iura tractant eandem materiam ponendo aliquas vtiles concluſiones.

38 Prima igitur concluſio ſit ex l.cum in plures,§. fin. ff.locat.locator totius domuš de cuſtodia non tenetur ſecundum intellectum Bar. Caſtren.& aliorum, in d. §.fi.& no.in d.l.dominus horreorum, vbi dicit Barto. quod multi ciues in ſua patria habent apotheeas in plateis ſine domibus, locando eas, de cuſtodia non tenentur.

39 Et notabilis eſt in alio in hac locati & conducti materia tex.in d.§.fi.vbi in eodem contextu ſub verborũ compendio locator horrei, & conductor horrei horrearius eſt,& ſic ęquiuocum in iure, de qua conſideratione non vidi animaduerſum a Speli.in ſuo Lexicon, in verb.horrearius,& uidetur pulcher tex. in conſideratione æquiuocorum.

Vnde non uidetur damnari apud antiquos legum profeſſores uti verbis æquiuocis etiam in breui ſermone.

40 Et quod dictum eſt in concluſione principali, ſequitur,& commendat per multa iura per eum allegata Bald.in l.1.num.1.in fin.C.loca. vbi dicit multum referre,an quis habeat apothecam, vel aliam rem ſeparatam,vel adhærentem,tamen Bald.qui omnia ſciuit,inter multa iura omiſit tex. (ni fallor) in terminis loquentem ad propoſitum præſentis concluſionis de dicta l.cum in plures,§.fin. vbi in verbo, totorum horreorum ſatis bene probare uidetur hanc primam concluſionem.dixi ad excuſandum alios Bal. ſatis inferiores,ſi non omnia tangunt.

41 Secunda ſit principalis concluſio ad materiam l. dominus horreorum,ff.locat.locator apponendo cuſtodes ſciente, & patiente conductore in caſu effractionis tenetur tantum ad exhibitionem cuſtodum appoſitorum.

Ratio videtur in promptu,quia apponendo cuſtodes de ſcientia conductoris uidetur ea a ſe abdicaſſe,& commiſiſſe cuſtodibus electis,quo caſu teneri uidetur vt eos exhibeat.ita Azo.in glo.Barto. Caſtrenſ.& alii in d.l.dominus.

42 Tertia ſit principalis concluſio. Locator renunciando expreſſe cuſtodiæ, non tenetur, niſi ut cuſtodes exhibeat,& ita tenet glo.in d.l.dominus,vbi legitur conductor,& Pau.Caſtren.reponit locator,vt gl. habeat bonum ſenſum, & de contentis in his duabus concluſionibus tractat l.ex diui,C.loca.vbi Bal.dicit, aut cuſtos apponitur obtentu illius cõtractus,aut quia erat conſuetudo domini propter latam habitationem apponere cuſtodem generalem.

Primo caſu,aut dominus appoſuit in ingreſſu contractus,& in ſe cuſtodiam tranſtuliſſe videtur,aut ex poſt facto,& tunc ſecus,quia contractus aliam legem aſſumpſit. Secundo caſu loquitur l. ex diui, C. loca. vt liberetur exhibendo cuſtodiam, ideſt cuſtodes perſonaliter repræſentare,nec ſufficit eos ſimpliciter nominare.

43 Barto.autem,quem ibi ſequitur Caſtrenſ.dicit, aut cuſtos fuit appoſitus ab initio, & locator ad nihil tenetur l.dominus,aut ex poſt facto,& res remanſit penes locatorem, aut non, primo caſu tenetur de cuſtodia, aliàs non. Ita in l. ſi vt certe, §. ſi de me, ff. commodat.

44 Ex quibus infertur ad nonnullas concluſiones, ſi poteſtas recommendauit aliquem in carceribus, poſtea dubitans miſit familiam ad cuſtodiam carceris, certe per appoſitionem cuſtodis non videtur remiſſa cuſtodia priſonerio, cum apud eum in carcere remaneret,ſecus ſi familiæ traderet.Bar.in citato loco, & in l.ad Commentariẽſem,ff.de cuſtodia reor. Marti. Laudenſ.de Caſtellano,§.10.Gramma.vot. 29 nu. 10.Boer.deciſ.207.limi.2.nu.8.Menoc.de arb.iudic. caſ.100.declarat.2.

45 Secundo infertur ad propoſitum materię locati & cõducti, de qua agimus, ꝙ ſi hoſpes locauit equum ad vecturam,& dedit mihi cum equo famulum,qui aufugit vna cum equo, vtique conductor non tenetur de periculo,ſi contingat equum mori,vel deteriorari in itinere. Ità Bar.in l.ſi vt certo,§.ſi de me,in fi.ff. commod.in l.1.§.quemadmodum,ff.de libe.agnoſc.Bald. in l.ędem,C.loca.Imo.& ibi Iaſ.nu.8.in l. qui Romæ. §.Callimachus, ff.de uerbor.obl. Imo. in cap. vni. de commoda.

Et ſi fuit tranſmiſſus vt cuſtodiat, nec de cuſtodia tenetur,alias ſic.Capr.regu.68.aliàs 78. nu. 62. Pariſ. 156.& 158. nu. 25.& 26.libr. 4. Bonacoſſ. de ſamul. quæſt. 189.

46 Et iſti vecturini non poſſunt paciſci,vel terminum prorogare in præiudicium Dominorum locantium, ut dicit Ang.in d.§.Callimachus,& dicit bene notandum.Feder. Soarez. in l. poſt rem iudicatam, nu. 19. quia quandoque ex aliqua recognitione de facili a cõductoribus equorum corrumpuntur.

47 Quarta ſit concluſio ad materiam l. dominus horreorum,ff.locat.

Per traditionem clauium locator liberat ſe a periculo cuſtodiæ. Ita glo.quam ibi ſequitur Barto. ex l. clauibus,ff.de contrah.emp.,& ſic habetur ampliatio

add.

Digitized by Google

ad d.l.clauibus,vt procedat,& locum habeat etiam in locati & conducti materia.Franc.deciſ. 1069.p. 1.

48 Circa quam l. vltra ſcribentes ad l.dominus,notandum eſt,quòd eſt glo.magiſtra, quam ibi ſummopere commendat Bart.in l.non debet,§.item ſi prædixerit in glo.1.verſi.ſed quid ſi dedit claues,ff.Naut. Caupo. ſtabu.quæ diſtinguit, aut claues fuerunt conſignatæ ab initio,aut poſt.

49 Primo caſu liberatur, ſecundo caſu non, ne detur materia delinquendi,& cum furibus coeundi.Bal. in rubr.C.depoſi.q.1.num.1.in fi.Boſ.de fur.aduer.nau. cau.ſtab.nu.5.& ſic eſt vna declaratio ſatis(ni fallor) vtilis ad materiam l.clauibus.

50 Altera ſit,& non inutilis declaratio,quòd talis conſignatio fiat ſtatim,& a principio,vt ſuperius dictum fuit,ſed in conſpectu rei,& mercium in horreis locatis reconditarum. Ita ſatis clare probat text. in d. l. clauibus,ibi,apud horrea conſignatæ ſint,& ita uidebis in practica apud prudentes, & ſagaces homines, qui præſente altero contrahente claudunt cameram, vel horreum,& ſtatim claues conſignant conductori, vel emptori nullo temporis intermedio poſito,uel interiecto,& hoc modo euitantur multæ ſuſpitiones,& ita tenet Bar.in l.1.nu.18.& ibi Iaſ.nu.91.Rip.nu.57. ff.de acquir. poſſeſ.Panorm.in c.2.nu.2.de conſuetu. Alber.in l.1.§.ſi iuſſerim,col.1.ff.de acq.poſſ.Soc.in l. 3.nu.24.ff.eodem,& hæc eſt communis opinio. Couarruu.Var.reſol.lib.3.c.16.nu.11. Menoch. de retinen.poſſeſſ. remed.3.nu.578.

51 Cui addo Roman. conſ. 337.colu. 2. & pulchram addit.ad eum ſingular. 137.licet contradixerit quandoque Alex.in l.3 §.Neratius,& ibi recentiores,ff.de acq.poſſeſſ.Rebuf.ad regu.conſtitutiones,Tom.3.de materiis poſſeſſoriis in præfat.nu.60.

52 Altera ſit concluſio. Locator horreorum tenetur de leui culpa tantum,& ita venit in hoc contractu locationis, prout ſuperius vidimus, quæ concluſio vt procedat etiam ſi expreſſe promiſiſſet cuſtodiam, & l.qui mercedem, procedit, & habet locum, quando quis pro cuſtodia principaliter mercedem recipit,ſed in caſu præſenti recipit quis mercedem pro vſu horreorum.Ita declarat Caſtrenſ.in dicta l.dominus, vbi ſublimitat,niſi quis recepiſſet tanquam Nauta, Caupo,vel ſtabularius.Si autem locator horreorum obligaſſet ſe ad caſum,tenetur de caſu ſecundum eum,quę ſuperius diximus in materia caſuum in quęſtionibus præcedentibus.

53 Sexta ſit concluſio ad materiam l.dominus horreorum. Si horrea erāt infra domum habitationis ipſius locatoris,& ſub vna clauſura principalis domus,licet locator locauerit in totum,& tradiderit claues, non eſt liberatus a cuſtodia ſi contingat fractura, ex quo ſub vna clauſura continentur. Ita Caſtrenſ.in d. l. dominus,in fine,per l. cum in plures,§.locator,ff. locat. quem ibi in hunc ſenſum intelligit,& ultra Caſtrenſ. in citato loco hoc idem ſentire videtur Petr.de Vbal. de duobus fratribus,par.8.quæſt.39.nu.40.quod ſi ad horrea locata non eſt aditus, niſi per non locata ratione cohærentiæ videtur eſſe in culpa, & ob id tenetur non quidem actione l. Aquil. ſed actione tantum ex conducto,ex quo fuit locator in hoc cauſa damni mediate,non immediate,quæ per actionem ex conducto purgatur.

54 Subdit etiam,q̄ ſi ſunt duo vicini, & unuſquiſque habet cameram per partem non conductam, ſi vnus de nocte dimittat ſportellum apertum, non tenetur vicino ex l.Aquil.ex no.in l.ſi cuius,§.de prætoriis,ff. de vſufructu ſecundum verum intellectum. Sebaſt. Med.de caſi.par.2.q.10.nu.21.

55 Habes igitur ex diſcurſu quæſtionis Petri de Vbaldis. Aut damni cauſa immediate fuit quoquo modo locator,& tenetur etiam l.Aquil. Aut fuit cauſa mediata,& purgatur actione ex contractu.

56 Addo ad declarationem materiæ vltra allegatos, q̄ no.Boſſ.de remiſſion.merced.conduct.nu.98.ſi res aſportantur caſu fortuito,vel violentia,& locator nō tenetur:ſi verò non apparet de violentia, ſed tantum de amiſſione,& eſt præſumptio contra locatorem, ſi res ſuas ſaluas habet,aliàs non.

57 Reaſſumendo igitur, aut locatur tota integra domus nulla conuentione reſeruata, & eſt materia l.cū in plures,§.fin.ff.locat. quandoque appoſuit cuſtodes ſciente conductore,vel cuſtodi renunciauit.eſt materia l.ex diui,C.loc.& l.dominus horreorum:quandoque occurrit violentia,vel caſus fortuitus eſt materia l.1.C.loc.quandoque locatur pars eiuſdem clauſuræ. eſt materia l.cum in plures,§.locator horrei, ff. loc. & ſic procedunt,ni fallor,leges titulorum locati & conducti.

58 Et textus in l.dominus horreorum eſt etiam celebris nedum in locati & conducti materia, ſed apud criminaliſtas,vt vicini,& famuli ſint ſuſpecti, & de facili torqueri poſſint. Bald.in l.prima,C.depoſi.conſilio 446.Barto.in l.prima,ff. fur.aduerſus Naut.Cau. ſtabula.Roman.conſi.8. Caſtrenſ.conſ.326.in tertio dubio. Boſſ. de indic. & conſiderante torturam, nu. 66.vbi operatur etiam quoad condemnationē.Blanc. de indiciis.412.Octauian.Vulpel.conſ.65.

Parergon.

59 QVID tota die noſtra torquemus ingenia, mentes,& animos ſubtilizando,modos,& vias occaſionandi lucra, & quæſtus in locationibus ſtrictè conceptis de hac camera, horreo, uel apotheca? ecce fures,& fractores frangunt,& compilantur,& dominus nedum tenetur ciuili remedio, & actione, ſed ſæpius proceditur criminaliter torquendo, inquirendo, & condemnando,ecce lucra,moleſtię,& incommoda cū maximo ſumptu,vitæ faſtidio, & amicorum tota die in hoc laborantium.

59 Extat in præſenti materia effractionis horreorum locatorum celebre admodum I.C.reſponſum,in l.cū in plures,§.locator horrei,ff.loca.vbi propoſitum locatoris in mente retētum nihil operatur, circa quem plures referuntur intellectus.

60 Primus igitur eſt ibidē intellectus, quod ibi illud propoſitum non fuit parti expreſſum,& iſte fuit Petri intellectus,quem refert,& ſequitur Cin.in l.pacta nouiſſima.C de pact.Si igitur locator horrei nolebat immitti,nec aurum, nec argentum,neque margaritas in horreum locatum,non ſufficiebat, ut hoc haberet in animo ſuo,ſed conductori intimare debebat.

61 Vnde ſecundum hunc intellectum,quando locatores in locationibus aliquid reſeruare volunt, debent exprimere,vt ſciatur.

Secundus fuit Iacob. Butrig. intellectus, quod ibi proteſtatio fuit ab inito ſimpliciter facta, ideo nō extenditur

tenditur ad ea, quæ poſtea ex interuallo fiunt, quos duos intellectus non admodum approbat Bar. in l. nõ ſolet. §. morte, nu. 21. ff. de noui oper. nunciatione. ex quo literæ non conueniunt, quia text. ibi ſe fundat, quod propoſitum habetur perinde ac ſi eſſet remiſſum, prædicti verò intellectus in eo ſe fundãt, vel quia propoſitum nõ fuit expreſſum, uel quia ad illũ actum non ſe extendit.

62 Sed cert recte (ni fallor) conſiderando, idem ferè pro diuerſa reſultat. Si enim quid non exprimitur, ſequitur alius effectus, quod tacite remiſſum cenſeatur, multi enim tacendo ideo tacent, quia remittunt propoſitum ab initio factum, & pœnitet illius propoſiti, & ſic remittunt.

63 Tertius itaque eſt in citato loco Barto. intellectus, quod proteſtatio fieri debet parti præſenti, & ideo in d. §. locator, non ſufficit, quia pars proteſtationi non conſentit, & ſic duo præſupponuntur, pręſentia, & cõſenſus partis, quibus ceſſantibus, videtur receſſum, prout text. dicit, & iſtũ intellectum ſequitur ibi Imo. Fulgo. & Alex. Caſtrenſ. in d. §. locator horrei.

Cum igitur proteſtaris parti (ſi potes) præſenti, exprimas.

64 Quartus fuit Bal. intellectus, quod proteſtatio verbalis non tollitur per alium actum verbalem, c. ſollicitudinem, de appel. ſed bene per actum facti, prout ibi, quem late ſequitur Caſtrenſ. in d. §. locator horrei, licet mordeat, Imo. in d. §. morte.

65 Quintus fuit promiſcuus intellectus iungendo ſimul omnes, quod ibi non conſenſit proteſtationi, fuit ex interuallo, & venit ad actum facti contrarium verbis præcedentibus. Ita Iaſ. in dicto §. morte, nu. 16. Norman. nu. 99. 71. Anto. Rub. nu. 248. Cro. nu. 85. Iaſ. ad l. pacta nouiſſima, nu. 11. vbi Cur. iun. nu. 25. vſque 30. C. de pact.

Et iuxta prædicta infertur ad tractatum, ut uulgo dici ſolet *di dozzina, ouero cammere locande*, ſi ſcolaribus, vel ſimilibus fiat furtum, dominus non tenetur. Marſi. in facti contingentia, conſi. 92. par. 2.

66 A quo multæ eliciuntur cautelę, & defenſiones pro locatore.

67 Prima, probatio eius bonæ famæ.

68 Secunda, ſolitum aliis locare, nec fuit vnquam de ſimilibus imputatus.

Tertium, quod tales relinquebant cameras ſæpe apertas.

Quartum, quod multos & multas in cameram inducere ſolebant.

69 Quintum, conſignatio clauis ab initio locationis, Cautus igitur erit, qui facit *dozzene ouero camere locande*.

70 Vlterius in hac locati & conducti materia, notabilis eſt tex. in hoc, quòd in contractu locationis & conductionis patientia habetur pro conſenſu, & hoc multis modis contingit in tractatu locationis & conductionis. Quandoque enim locator patitur immitti in domum conductam rem periculoſam, & tenetur tacite de periculo, d. §. locatori. Quandoque locator patitur inchoari tempus, & datur renouatio, l. item quæritur, § qui impleto, ff. locati. de quo ſuperius uidimus & magiſter nauis cẽſetur tacite reconductus, quẽ dominus paſſus eſt magiſterio uti, l. j. §. magiſtrum aũt, ff. de exercit. & l. 1. §. pen. ff. nau. caup. ſtab. Caſus fortuitus, mors eſt, l. contractus, in fin. ff. de regu. iur. Bal. in l. quę fortuitis, num. 2. C. de pign. Actio. Bal. in l. 1. C. de his, qui ante aper. tabu. & in l. 1. C. quibus ad libert. perueni. glo. & Doc. in l. interdum, ff. de iudic. & Inſti. de c. dim. in prin. Caſtrenſ. conſil. 137. volu. 1. & 398. nu. 3. vol. 2.

71 Et in materia mortis tetigi ſup. in tracta. de dolo, & culpa.

Ex qua concluſione & etiam ad propoſitum eorum, quæ diximus in materia moræ præcedentis caſum, & in propriis terminis locati & conducti, de quibus agimus, infertur ad materiam l. in naue Sauſel. ff. locati.

72 Firmiſſima eſt concluſio, quæ a materia l. in naue Sauſe. ff. loc. & cond. originem trahit, vbi Paul. Caſtr. dixit hanc legem eſſe principale fundamentum totius materiæ, quòd debitor quãtitatis, uel ſpeciei, ne perempta ante moram liberetur. ita Caſtr. ibidem, & late ſcribentes in l. quod te, ubi Iaſ. nu. 12. Deci. nu. 6. Rip. nu. 4. ff. ſi cer. pet. & ad l. ſi ex legati cauſa, ff. de verb. obli. & hæc eſt communis opi. Iaſ in l. fi. nu. 12. C. de contrab. empt. Fernan. ad l. pacta conuenta, nu. 80. in 3. lectura, ff. de pact. Eman. Soarez. in ſuo theſa. littera D. nu. 7.

73 Et hęc concluſio uarias a Doctoribus recipit limitationes, referam tamen eas, quę faciunt ad materiã locati & conducti, materiam non excundo.

74 Declaratur primo iuxta terminos locati & conducti, niſi tertius in iniuriam debitoris acciderit, uel pręcipitari curauerit, quo caſu interitus culpæ debitoris adſcribitur, per tex. in materia locati & conducti, in l. ſi merces, §. culpæ, ff. loca. de qua ſuo loco dicam. ponit glo. in l. arbitro, §. fi. ff. ſi cert. pet. & Salic. in d. l. quod te.

75 Subdeclaratur, quando pręcipitet immerentem, ſecus merentem, quia tunc culpæ non adſcribitur, l. qui ſeruum, ff. de verb. obl. l. quid ergo, §. ſi hæres, ff. de le. 1. l. eleganter, §. fin. ff. de pignor. act. l. ſeruum quę, ff. de pign.

76 Declaratur ſecundo pariter iuxta terminos locati & conducti, in caprario, uel paſtore, qui ratione officii tenetur probare non culpam, & caſum iuxta ea, quę aliàs late ſuperius dixi.

77 Declaratur tertio in terminis, l. in naue Sauſeli. quę eſt in titulo locati & conducti, vt procedat, & habeat locum reſpectu quantitatis in quantitate incerta, ſecus in quantitate certa, quę loco ſpeciei debeatur Bart. per illum tex. in l. vir vxori, ff. de dote pręlega. licet. Alex. contrarium teneat, ad l. Titię textores, §. fi. de leg. 1. per d. l. in naue Sauſel. cui reſpondet Dec. ad l. quòd te, nu. 6. quòd ibi conductor erat debitor in genere ſubalterno, quo extincto ante moram liberatur, & ita declarat, Deci. ibi, ſub nu. 6.

78 Declaratur quarto loco, quando ſpecies erat in facultate ſoluendi, ſecus ſi non erat in facultate ſoluendi. Ita Caſtren. Alex. & Dec. in d. l. quod te, per tex. loquentem in materia locati & conducti, in l. nauis onuſtę, §. 1. ff. ad l. Rhodiam de iactu. Poſſem multas alias afferre declarationes, his cõtentus eſſe volo, & debeo, de locato & conducto loquentibus, de locato & conducto tractaturus.

79 Vnum non omittam ſatis ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, quod Bar. in d. l. in naue Sauſeli. ualde commendat illam legem, quod rerum locatarum duo ſunt genera, uel quod reddatur

idem

Digitized by Google

idem, vel tantundem; prout in conductore graniaccumulati.

80 Pariter infertur ad materiam l.ſi vehenda,ff. ad le. Rhod,de iactu.Conduxi mulionem ad portandum familiam meam ſuper carris,vel naui , ſi animalia , vel aliqui de familia moriantur in itinere , an debeatur naulum,vel vectura pro eis, conſiderandi ſunt plures caſus principales.

81 Primus caſus eſt,quando vectura fuit impoſita pro impoſitis in naui,carris.uel ſimilibus,ſi aliqui deceſſerint locum pro mortuis non aſportatis ad deſtinatum debebitur ea rati: ne. quia lex contractus impleta eſt ſine culpa conductoris,l.qui operas,ff.loc.

82 Secundus eſt caſus,quãdo vectura eſt impoſita pro aſportatis ad talem locum,& ſic verba reſpiciunt executionem actus, & tunc pro mortuis in itinere non debetur. Ratio eſt in promptu,quia non eſt impleta conditio.

83 Tertius eſt caſus,quando ſumus in dubio,& tunc & eo caſu etiam pro mortuis vectura debetur, cum non videatur ſtetiſſe per mulionem , vel nautam. Signor. conſi.95.nu.7.commendat,Roma.ſing.555.conduxi, &c.Stracch.de mercatu.in tit.de naui,nu.17.p.3. idẽ de re tradita mulioni ad aliquem locum perferenda , Menoch.de præſumptio.lib.3.prçſumptio.87.

84 Ampliatur ulterius hæc principalis concluſio, ut ne dum mors inter caſus fortuitos connumeretur,ſed etiam infirmitas l.ſi quis in graui , ff. ad Silla. Rip. de peſt.col.2.& ſequen.& hoc ſiue infirmitas corporis, ſiue animi,l.ſi cum dotem, §.quid enim,ff. ſol. matrimon.& poſui ſuperius de locatione ad longum tempus ad le.2. C.de iure emphyt. late deciſ. Peruſi. 36. nu.11.par.2.Sfort.de reſtitutione in integrum, p.1. q.11.artic.6.cum ſequen.

85 Ampliatur idem eſſe in ſenectute,l.ſi ut certo,§.videndum, ff.commodat. Sfort.re reſtit.in integr. q. 3. articulo 3.

Factum tertii caſus ſortuitus reputatur. Bertran. conſ.139.vol.1.Sebaſt.Medic.de caſibus,& peric.p.1. q.13. ſub nu.18.& circa præſentem indagationem bene facit in l.ſi merces,§.culpæ,ff.locati, quæ in materia ſatis frequens, & utilis eſt.

86 Ampliatur primo loco diſpoſitio,§.culpæ,ut faciẽda ſit conductori remiſſio propter bellũ, vel aliud impedimentum proueniens ad iniuriam,odium vel culpam locatorum, quæ conductori nocere non debent, Bar.in l.cotem.§.qui maximos,de public.

87 Vnde ſi conduxi prædia,& poſſeſſiones tuas,& tẽpore meſſium inimici tui inferunt damnum in membris,nocere mihi non debet factum inimici tui,& ſæpius in facto viſum fuit,quod banniti fecerunt in ſupportabilia damna in bonis etiam locatis.

88 Ampliatur ſecundo,ut nedum ſit facienda remiſſio ſed teneatur ad intereſſe tam lucri ceſſantis, quam damni emergentis Aret,conſi.139.quod valde commendat Hieron.de Monte quæſt.27.nu.45.& hæc eſt communis opinio.Boh.de remiſſ.merced.publicanorum,nu. 22.

89 Subampliatur,etiam ſi dominus patientiam offerat pro aliis annis.Ruin.conſi.65. nu. 3. volu. 1. amplians,vt in hoc procedat diſpoſitio l.ſi fundum,§. colonus,cum ibi no.ff.loca.

Addo Anch.conſi.414.Anan.conſ.44.nu.2.Crau. conſil.95.num.8.Patiſ.conſi.40.nu.6.lib.1.Alc.reſp. 689.nu.4.Soci.iun.conſi.120.nu.3.lib. 3. Bero. conſil.140.nu.3 lib.1.Rolan.conſi.68.nu.22.lib.4. Frãc. Becc.conſil.45.nu.20.par.1.

90 Ampliatur tertio loco diſpoſitio §.culpæ, ut procedat,& habeat locum , ſiue locator habuerit inimicitias ſua culpa , ſiue non , ſiue inimicitiæ fuerint iuſtæ,ſiue non:ſiue culpa fuerit ordinata ad caſum, ſiue non:ſiue fuerit cauſa immediata damni,ſiue nõ: Hoc vnum ſatis eſt, quod dãnum fuerit illatum ab inimicis locatoris,& hoc dicitur culpa,Bar.Caſtrenſ.& Salicet.in dicto §.culpa,ſequitur Abb.conſi. 21. volu.2. Alex.conſi.84.vol.6.Corn.conſi.23.col.2. volu. 2. & hæc eſt communis opi.Gozza.conſi.27.ſub num. 28. verſi.præterea,vbi & magis veram dicit Maſcard. de probation.in verb.incendium,in fine,Menoch.conſi. 55.nu.14.lib.1. Neuizz.conſ.91.nu.9.Alcia.reſponſ. 689. Bal.in l.dotis,C.de iure dot.Socin.ſen.conſ.122. col.2.verſi.moueor,lib.1.Calca.conſi. 66. nu.1.& 2. Ioſeph de Ludoui.de communi,concluſi.12.ſubdeclarat.8.colu.8.

91 Licet aliàs contrarium tenuerit Alex.conſi. 20.uolu.5.dicens,quod odium debet eſſe rationabile. Bart. in l.2.§.ſi.ff.ſi quis caution.in l.ſi ut certo,§.incertum ff.commod. Alexand.in l.quamuis,ff.ſol. matrimon. vbi volũt culpam debere eſſe ordinatam. Abb. in ca. quia diuerſitatem,de conceſſ.prçben.Felin in cap.inter,col.2. de excep.vbi volunt, ꝙ culpa ſit cauſa non occaſionalis.

92 Ampliatur quarto, vt non prçſumatur in dubio culpa conductoris, ſed locatori allegãti incumbat onus probandi, Bald.in l.penul.in prin.ff.ſolu. matrimon.in l.2. §.item ſi in facto ff. de verb. oblig. per l. item quæritur,§.exercitu, ff. loc. & l. per imprudentiam,ff.de euict.

93 Caute tamen articulandum erit , quòd conductor ratione ſuſpicionis odii,vel inimicitiæ adhibuit maiorem diligentiam,quam eſſet ſolitus. Salyc. in l. ſed de damno,ff.loc.in l.ad eos.ff.commo.

94 Secunda eſt cautela,ut ſi poteſt conductor prouidere,quod prouideat intimando , & inſtruendo locatorem. Similiter tenetur obſtare quantum poteſt.Bar. ibi melius Caſtrenſ.& Alexand.in additio.in l.penultima,ff.ſolut.matrimon. Iaſ. in l. 2. §. item ſi in facto ff.de verb.oblig.

Addo,quòd in facto tertii ex culpa locatoris proteſtatio requiritur,Socin.conſil.120.nu.22.lib.2.Alcia.conſi.127.nu.5.6.& 7.Menoc.conſi.120.nu.13.& 14.lib.2. Bero. conſi.130.nu.13.lib.1.Roland. conſi. 68.nu.29.lib.4.

95 Declara,niſi impedimentum eſſet notorium. Boſ. de remiſſio.merced.conducto.nu.96. Menoch. conſ. 55.14.vbi de communi, pariter in illo caſu,ſiue factũ locatoris ſit iuſtum,ſiue non.Neuiſi.conſi 29.num.9. Deci.conſi.356.col.3.verſi.2.reſponderi. Rui.conſil. 77.nu.1.li.5.Pariſ.conſi.101.nu.95.lib.1.Butr.deciſ. 40.nu.7. & hæc eſt magis communis opi. Ioſeph. de Ludo.conclu.12.declar.8.

96 Declaratur diſpoſitio §.culpę,vt procedat, ſi damnum ſit datum mere,& prçciſe culpa locatoris; tunc enim tenetur,ſecus ſi cuiuſcunque alij, ita ueriſimiliter feciſſet,& iſto caſu factum tertii dicitur caſus fortuitus,Bar.ita declarans,in l.penultima , ff. ſolu. matrimonio.

97 Vnde conſideranda eſt qualitas perſonę, ſi eſt homo

mo infamis,ut derobatores uiarum, & ſimiles , tunc non tenetur locator, quia habetur actus indifferens & caſus vere fortuitus , ſecus ſi odio quodam particulari proſequebatur locatorem, & ita perſonæ conſiderandæ ſunt.

98 Declaratur ſecundo,ut procedat in fructibus nedum perceptis,ſecus in damno dato in fructibus iam perceptis,& recollectis. Ruin.conſi. 147. ſubnum. 8. volum.1.

99 Declaratur vlterius,ꝙ violentia,vel alius caſus proueniat ſine culpa locatoris, liberatur cedendo actionem,quæ ceſſio fit ſine ſumptibus cedentis , ſecuriſſimus in dubio,an interuenerit culpa,uel non,vel conſtet de culpa.Ita Caſtrenſ.poſt Bar.in l.ſi ea res, ff. de actio.empto. vbi Bar. allegat §. culpæ. Lanfranc. in tit.de exception. cap.4.nu.7.in fine,ubi allegat l.ſi ea res,ad propoſitum materiæ locati & cōducti, de qua agimus.

Addo prædictis omnibus,Campeg. de Dot. parte 2.q.81.poſt Bart.in l.in his,ff.de ſolu.ꝙ inimicitia,& factum tertii annumeratur caſui fortuito,ſi ſit inimicitia publica,per l.ſi merces, §. vis maior , & l. item quæritur,§.exercitu, ff. locati , vel ſi propter culpam cauſata eſt illa inimicitia,& ſubdit,quod ſciens habere ſuſpicionem,uel inimicitiam, debet eſſe admodū diligentior,alias ſibi imputandum eſt.

Vnde multa excuſant conductorem , proteſtatio, ceſſio,& exquiſita diligentia.

100 Vltimo loco in præſenti indagatione addo unum ſatis frequens,ꝙ ſi equus mordet aliquem, qui dolore ductus vulnerauit equum,ex hoc non tenetur ad intereſſe,Bald.in l.1.col.antep.verſic. quid repudioſo. C. unde ui.commendat Vincen.de Anna.ſing.173. atteſtans in magna Curia fuiſſe abſolutum.

De incendio, Præſumptio, Probatio,Cautela, Excuſatio.

1 INCENDIVM etiam eſt caſus fortuitus,toto titulo de incendio, ruina & naufragio , l. contractus in fine,ff.de reg.iur.l.ex conducto,§. primo, & fin. ff. loc.Anan.conſi.71.colum. 2. Boſſ.de remiſſ.merced. cond.nu.74.

A D D I T I O.

☞ *Sebaſt. Medic.de caſib.fortuit.part.1.q.16.nu.16. Menoc.conſ.53.nu.21.Surd.decis.193.nu.3.in fine.*

2 Incendii materia eſt ampla prout ignis, eſt etiam profunda,Veron.in tit.de fornaee.eſt etiam valde nodoſa,ſed utilis,Turzan.opin.186.

3 Incendium igitur pręſumitur culpa inhabitantiū l.3.§.1.ff.de off.præfec.vigil.l.ſi vendita , ff. de periculo & commod.rei venditæ, quorum vnus loquitur generaliter,prout.in d.l.ſi vēdita,alter regulatur per dictionem,plerunque,prout ind.l.3.§.1. Bald.conſil. 148.vol.2.in l.creditor,nu.1.in l.quæ fortuitis,nu. 4. C.de pign.act.conſi.421. & 442. volu. 3. Mandoſ. ad Rom.conſi.401.Menoch.caſ.390.nu. 1. Ioſeph, Maſcard.de probat.in verb.incendium,nu 1.

Addo in terminis locati & conducti,l.qui inſulam §.fin.& l.ex conducto §.fin.ff.loca.& dicitur miraculum apparere incendium, & neſciatur, nec præſumatur a quo, Bald.conſil.179.volum.3.Alphan. report. 336.& hęc eſt communis opinio.Alexand. conſi. 50. nu.2.lib.1.Thom.Ferret.conſi.36.Cępoll.conſi. crimin.39.Marſi.l.1.nu.11.de ſicar.Buria.conſil.53.nu. 34.vol.1.Vincen.ſingul.694 Calcan.conſil.39.& 40. nu.2.& magis communem dicit Mago.Rot.Florent. 111.nu.18.Hiero. Gabr. Meno. de præſumpt.lib.6. præſumpt.61.nu.31.lib.5.præſump.3. nu. 129. præſumpt.42.Silua.conſi.46.nu.8.

4 Ampliatur hæc concluſio,etiam ſi plures ſint perſonæ prout plures,§.ſi quis verò,ff.de his,qui deiecerūt vel effuderunt.Salice. in l.qui fortuitis, nu. 10. C. de pignor.action.

5 Declaratur hęc ampliatio, ut talis præſumptio nō ſufficiat ad condemnationem, quādo ſunt plures perſonæ,ſecus in una tantum.

Vnde ad condemnationem certa perſona probanda eſt,Bal.in l.ſi creditor,de pignor. actio. Iaſ. conſil. 116.nu.3.lib.1.Salic.in d.l.ſi vendita,& in dicta l.quę fortuitis.Anan.conſil.71.Floria. in l. ſi quis fumo , §. quod dicitur,ff.ad leg.Aquil.ubi dicit,nihil imputandum,niſi certa perſona determinata probetur. Bald. conſi.441.vol.1.& 447.vol.3.Alex.conſi. 50. vol. 1. & 71.vol.6.Gozzad.conſi.63.Pariſ.conſi. 87. vol. 4. Gramma.conſi.22.pulchre Hieron.Gabr.conſi. 159. nu.7.vol.1.

A D D I T I O.

☞ *Marſ.de probatio.nu.420.*

6 Addo ab eo non allegatos , & in materia bene loquentes,& de communi pariter atteſtantes, Iac. Nouell.regu.18.Veron.conſi.70.Afflict.deciſ. 77.nu. 4. Et hæc eſt communis opinio Roland.conſi.95. num. 12.volu.1. Iacob. Menoc. de arbit.iud.lib.2.centu.4. c.390.nu.5.& 11.de pręſump.lib.1.q.59.& 97.nu.11. Ancar.conſi.71.Benincaſ.de paupert.q.9. ſpecial. 3. vltimarum volūtatum Roman.conſi.40 Bero. deciſ. 237.in ſine. Rebuff.ad l.dicens,nu.41.ad Sillan.)

7 Vidi tamen a multis quæſitum. Quid prodeſt iſta pręſumptio a iure conſiderata,ſi non ſufficit ad condemnationem?Quidam ex Doctoribus, quos ego vidi aliquantulum cęperunt deguſtare hanc difficultatem,nam Franciſ.Marc.in ſuo caſu, non viſus, quęſt. 521.par. 2. hoc innuit, ut dominus domus grauetur hoc onere probandi non culpam,ex his,quæ ſuperius diximus,ex l. ſi quis ex argentatiis , §. nec haberi , ff. de eden.

8 Sed quid prodeſt iſta applicatio culpę, ſi non ſufficit ad condemnationem? Iac.Menoc.in alle.caſu, nu. 5.in fi.dixit in facti contingentia feciſſe retinere omnes,& integrare de incendio.

9 Sed quando hoc non poſſit,quid agendum?

Ampliatur ſecundo loco principaliter, l. 3. §. 1.ff. de off.pręfect.vigi. ut incendium nedum pręſumatur culpa inhabitantium, ſed conuerſantium tantum, & nedum ſemper,ſed aliquando tantum. Alexan.conſil. 59.vol.1.

10 Ampliatur tertio loco principaliter, vt teneatur etiam pro vicinis ædibus combuſtis. Petr. de Vbald. de duob.frat.q.10.par.8.cir.med.

11 Declaratur hęc concluſio,& ampliatio,ſi de incendio tenetur,& eſt in leui culpa,& in materia locati & conducti

conducti recepta eſt concluſio: aut eſt incendium cõmiſſum dolo, lata culpa, uel leui, & tunc conductor tenetur, quia in contractu locationis venit. leuis culpa, ut dictum eſt ſuo loco ſuperius, ſecus ſi leuiſſima, ad quam conductor non tenetur, niſi in omittendo tantum, Bald. conſi. 149. vol. 2. Gozzad. conſi. 63. nu. 18. Gramma conſi. 3. nu. 11. Marſi. in l. 1. num. 11. de ſicar. Maſcard. de probat. in uerb. incendium, num. 5. Sebaſt. de Medic. de caſ. & pericul. par. 2. q. 7. nu. 12. Ferrat. cautel 76. Couarr. de ſpõſal. pàr. 9. c. 6. §. 8. nu. 14. Hieron. Gabri. conſi. 159. nu. 2. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 9 tit. 12. nu. 8..

12 Eſt etiam conductor in culpa leuiſſima, faciendo, apponendo ignem contra uoluntatem domini in loco periculoſo, quod poſtea fuit cauſa incendii, l. uideamus, §. fi. ff. de negoc. geſt. ita. Salyc. in dicta l. quę fortuitis, nu. 9. & in d. l. iudicio pariter, nu. 9.

13 Et pro hac declaratione eſt gloſſa ſingularis in §. præterea, in verbo, debet, Inſtitut. quibus modis recontrahitur obligatio, cuius opinio eſt cõmuniſſima. Mago. poſt alios, late Rot. Fiorent. 111. nu. 23.

14 Vnde ex hoc admodum uerſabitur iudicis arbitriũ in diiudicando culpam latam, uel leuem conductoris attenta qualitate perſonæ habitãtis, quantitate ignis, & ſi in domo reliquit adoleſcentes, pueros, vel puellas. Gozzad. in allegato conſilio. Iacob. Menoch. in allegato caſ. nu. 17. Roland. vt ſup. nu. 15. Trigo. ſingul. 57. Franc. Marc. deciſ. 61. nu. 7. par. 1. Nouel. regul. 18. deciſ. Peruſ. nu. 10. par. 1. Cephal. conſ. 362. parte 2. vbi docet articulandum eſſe culpam latam, vel leuem, & quæ ſit.

Ampliatur quarto diſpoſitio, & materia l. 3. §. 1. ff. de offic. præfect. vigil. vt paterfamilias dicatur in culpa pro ſua familia, ſi in eius officio delinquat, ut coquus in arte coquinali, famulus in ſtabulo, cuius cura commiſſa eſt, & ſimiles ſic ſimilibus officiis præpoſitę perſonæ. gloſ. in l. ne quid, in verbo, a poſſeſſoribus, ff. de incend. ruin. naufra. cuius opinio communiter approbatur, vt per Salice. in d. l. ſi vendita. Maſcar. in citato loco, nu 7. vbi dicit ex mente Antiquorum, quod actor habet intentionem fundatam in culpa ex iuris pręſumptione, & aduerſario incumbit onus probandi caſum. Iaſo. in l. domos, ff. de leg. 1. Cano. in c. 2. de depoſi. Ang. conſi. 97. incendium.

15 Addo bene loquentes, & ab eo non allegatos, Bal. & Salic. in l. qui iudicio, C. loca. qui loquuntur in Ragatio, qui minus diligenter tenuit lucernam in ſtabulo. Iaſo. in l. ſi quis, §. prætor ait, ff. de edẽdo. Gramm. ad Afflict. deciſ. 57. in fine. Calcan. conſi. 61. & 62. nu. 16. & 64. nu. 3. Cępol. conſil. 69. nu. 15. Crauet. inter conſi. criminal. 116. Menoc. conſil. 53. Burſat. conſil. 69. num. 19 Bonacoſſ. de famu. q. 57. prope medium. Mago. Rot. Fiorent. 111. nu. 22. vbi late profitetur. Pet. de Vbal. de duobus fratr. part. 8. q. 18. deciſi. Peruſi. 10.)

16 Ampliatur quinto loco notabiliter vltra Maſcar. & alios, & quam maxime ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, ut dominus teneatur de incendio habitantiũ etiamſi proteſtatus fuerit nolle teneri, ſi culpa ipſius, vel habitantium proueniat, l. qui inſulam, §. colonus, ff. locati, quem ſingularem dixit. Roman. ſingular. 29 ſi quis, Iaſ. in l. ſed & ſi quis, §. quæſitum, num 40 ff. ſi quis caution. Rip. in tracta. de peſt. par. 2. nu. 40. facit tex. in §. tria, Inſt. de excuſ. tutorum. Et quæ ponit Felin. in c. fi. de teſtibus.

17 Ampliatur ſexto, vt non valeat pactum, & conductor non teneatur de incendio, ſi modo culpa familiarium nõ contingat. Firm. in verbo, pactum locatoris, verſi. fi. Boſſ. de remiſſ. merced. conduc. nu. 86. Vnde admodum celebris eſt textus in §. colonus; Si enim dicat conductor, uel colonus. aduerte locator, quia ego nolo teneri de ui, vel violentia, certe hoc intelligitur de violentia extraneorum, non familiariũ ipſius conductoris, quos prohibere non poterat.

Et facit ad ampliationem regul. l. inquiſitio, C. de ſolut. quod in generali ſermone non includitur perſona loquentis.

18 Ampliatur enim non ſolum in perſona loquentis, ſed ſuorum familiarium, & ſic ſi vis de hac regula tractare, vti conuerſatus, in materia locati & cõducti, recurre ad notat. in l. qui inſulam, §. colonus, ff. locati.

19 Quem caſum non uidi in materia appoſitum ab Anto. Cabr. materiam ponente, conclu. 9. de verbor. ſignificatione.

20 Ampliatur ſeptimo, ut conductor domus combuſtę teneatur etiam ad intereſſe extrinſecum ultra ęſtimationem rei combuſtæ, hoc modo diſtinguẽdo: aut fuit in dolo, uel in culpa. Primo caſu tenetur ad intereſſe extrinſecum, & ad reſarciẽdum omne damnum locatori, intelligendo de damno proximo ex igne, nõ autem de dãno remoto poſtea ſuccedẽte ex noua cauſa etiam occaſione dictæ combuſtionis, ſine qua non contigiſſet, ex quo tanquam remotum non eſt in conſideratione, l. Neratius, ff. de ſeruo corrupto.

Secundo caſu, aut conductor fuit in lata culpa, uel leui. Primo caſu remittitur arbitrio iudicis; poteſt. n. eſſe tanta condemnatio domus combuſtę, ut conductor hinc ad pauperiem ſatis puniatur.

Et contra ſuperficies domus combuſtæ adeo uilis, damnum uerò extinſecum locatoris adeo magnum, & culpa tam diſſoluta, ut parum abſit a dolo, ut merito condemnatio augenda ſit, ne pro uilis ſuperficiei æſtimatione liceat maius damnum impune inferre. Ita diſcurrit Caball. de eo, quod intereſt, nu. 79. cum ſequen.

21 Limitatur primo loco diſpoſitio l. 3. §. 1. ff. de offic. præfect. uigil. ut conductor incendii cauſa non teneatur, ſi in caupona, uel hoſpitio aduenarum, uel hoſpitum cauſa incendium ſit commiſſum, quorum opera paterfamilias non utebatur, quia eorum culpa alteri non debet eſſe damnoſa, l. ſi ſeruus ſeruum, §. ſi quis inſulam, & §. ſi fornicarius, ex l. qui occidit, §. in hac, ff. ad leg. Aquil. Salicet. in dicta l. ſi uẽdita, nu. 3. vbi appellat hoc caſu incendium fortuitum, cum eorum opera non utatur, & in l. quæ fortuitis, nu. 7. C. de pign. actio.

22 Vnde cautus erit conductor, non grauare aliquem famulum aduentitium alicuius aduenientis hoſpitis, quia in hoc uideretur eligere ipſius operam, & ſibi in incendio pręiudicaret.

23 Ec colligẽ incendium reputari caſum fortuitum, ſi proueniat culpa perſonæ aduentitię, quæ ratione exercitii recuſari non poterat, quæ cum culpa eſt cauponis, ſi accedens hoſpes cum lucerna, incendium commiſerit (cogitur hoſpitari, & caſum non prævidit, & mala electio in famulo ſiue domi, ſiue nocturino, uel aliàs quomodolibet adſcribitur culpę locatoris, l. cum plures, §. ſeruum, ff. locati, cum concordant.

Digitized by Google

dant.per glo.in l.non ut Seruius,§.ſi ff. de negoc. geſtis.in uerbo,elegeris,l.prima,ff.furt.aduerſ. naut. & electi uidentur in eo officio delegat.Ruin. conſil. 62. nu.1.lib.5.& ſtant periculo eligētis.Ruin.conſi. 161. nu.1.lib.4.& prius cogitare debuit.Crauet.conſi.97. nu.4.& 170.nu.11.Mago.Rot.Floren.50.nu.9.

24 Limitatur ſecundo loco,ſi incendium fuerit ab hoſtibus publicis,uel latronibus immiſſum; incendiarij enim ſolum tenentur,non habitatores,cum culpa uacent Salycet.in dicta l.quæ fortuitis,nu.9. per l. data opera,C.de his,qui accuſa.non poſſunt.

25 Sublimita,niſi incendium ſit commiſſum ab hoſtibus conductoris poſt conductionem factam, per l. ſi merces,§. culpæ,ff.loca.vbi ſuperius uidimus,& pariter de incendio, vel damno culpa locatoris, uel facto tertii,ibi placeat uidere.

26 Limitatur tertio,ſi incendium raro contingat,quo caſu dicitur inſolitus caſus, nec culpę annumeratur. Bal.in l.1.prope finem,C.depoſi.Maſcard.de probat. in verbo,incendium,nu.20.per l.fiſtulas.§.frumenta, ff.de contrahen.empt.de cuius materia ſuperius vidimus in tra.de caſibus,in q.de caſibus inſolitis.

27 Limitatur quarto,& hæc eſt limitatio, & cantela ſimul allegando, uel probando uigilantiam,& diligentiam,quæ principaliter conſiſtit in duobus.

Vnum eſt ex parte domini, ſiue habitatoris, probando ſe fuiſſe uigiles,& diligentes,& conſueuiſſe admonere domeſticos,& familiares,ut ignem diligenter cuſtodirent,Bald.conſi.491.poſt nu.2. col. 4. vbi fortius dicit,ꝙ in dubio vigilantia,& diligentia præſumitur,niſi negligentiæ ſigna aſſignentur, quem ſequitur Alex.in l.ſi quis ex argentariis, §. prætor ait, poſt nu.19.ff.de eden.verſi.non omitto,& conſi.50.in fine lib.1.Marſil.hoc valde commendans,& dicens relatu dignum,conſi.77.in cauſa falſitatis,nu.13.& ſingular.393.Cepoll.conſi.70. Ioan. Crot. in l. quarta, nu.76.verſi.ex hoc notate,ff.de verb. oblig. Calcan. conſi.66.nu.12. in fine. Fran.Niconit.in rub. C.de eden.nu.48.verſi.vnde uidemus.Maſcard. de probat. in uerbo,incendium,nu.19.

Addo Marſil.ſing.74.Gram.deciſ.3.nu.13.Ioſeph. de Amic.in rub.C.publ.leti.li. 12.pag.67. nu. 8. Ferrat.cau.37 in fi.Gram.deciſ.3.nu.13.late Mago.Rot. Flo.111.nu. 28.cum ſeq.

28 Secunda eſt diligentia boni, & diligentis patrisfamilias in eligendo perſonam reputatam diligentem Rolan.conſi.91.nu.11.Anchar.conſi.248. nu. 2. Cępol.expreſſe conſi.69.nu.5. qui loquuntur in duobus puellis tantum in domo relictis. Cur.iun.conſi.129..

29 Quod ampliatur, ut procedat etiamſi eſſent in culpa famuli tempore incendii.delicti,vel mortis,argumento l.argentum ff.commoda,& ita uidi in facti contingentia iudicatum,& eſt communis opinio, vt per Ana.conſi.71.nu.3.

30 Bene verum eſt,ꝙ ſi coquus, vel ſimilis diligens ſit in eius officio,cooperiendo diligenter ignem, ſi alius extra officium delinquat,excuſatur. Ita Salicet. in l. quæ fortuitis,nu.7.verſi.autem familiaris, C.de pignor.action.per l. ſi extraneus, ff. locati, & dicta l. ſi vendita,in 2.reſponſ.& d.§.ſi fornicarius.

31 Facit pro aduenis de nocte ſurgentibus, & lumen coquo dormiente excutientibus & lumen accendentibus.Limitatur quinto,ut præſumatur culpa inhabitantium, quoties probetur, unde initium habuerit incendium: nam niſi de initio conſtet, non poteſt illius culpa præſumi,& abſolui debet reus. Roman. conſil.401.Bald.in d.l.ſi venditi.Ana. conſi. 71. Hieron.Gabr.conſi.159.nu.8. Socin. regula 222. in verbo,incendium,in ultima limitatione.

Vnde uolens defendere conductorem de incendio domus,probare debet incendium habuiſſe initium in loco,vbi de facili ignis eſſe non debebat.Rolād.conſ. 95.nu. 22.vol.2.

32 Et iuxta prædicta infertur in facti contingentia, quòd ſi unus conductam habet partem ſuperiorem domus,alter inferiorem,niſi clariſſime conſtet, qua in parte incendium inceperit, nemo tenetur,Bald. in l.3.§.1.ff.de offic.pręfect.uigil.Alexan.conſil.50.vol. 1.Pariſ.conſi.87.vol.4.Hieron.Gabr.d.conſ.159.nu. 6.par.1.vbi etiam poſt Alex.per eum allegatum dicit quod non eſt neceſſe probare,quod in ea parte ille ſit ſolitus conuerſari cum lumine,ſed ſatis eſſe de conuerſatione tantum,quamuis non ſit probata cum lumine & habilitas,& aptitudo concurrat.

Addo bene in propoſito loquentes Gozza. conſil. 63.nu.12.Gramm.deciſ.3.nu.2.Marſil.in l.1.nu.110. ff.ad l.Corn.de ſica.& hoc ualde commendans ſingu. 24.nu.6.Ferra.conſi.37.nu.2.Menoc.d.caſ.390.num. 11.Burſ. conſ.59. nu.10.par.1.Benincaſ.de paupertate.q.9.ſpecial.3.nu.17.cum ſequent.

33 Si tamen locator uult conductorem teneri de incēdio,& leuiſſima culpa,apponat in inſtrumento hæc, uel ſimilia verba.

34 Quod conductor promiſit re locata bene, & diligenter frui, & diligenter uti, nec ſinere dictam rem locatam ad alium deuenire, nec quouis modo dirui, uel deteriorari ſuis, dolo,uel negligentia,vel defectu. deciſ.Peruſ.25.nu.16.li.1.Bonaco.tract.cautel.litera C.licet Gozzad.conſi.93.diſſentire uideatur.

35 Illud tamen in hoc non omittam, ꝙ licet quando
interuenit dolus,uel lata culpa,quis pro incendio nō
poſſit criminaliter puniri,ſaltem ad pœnam corpora-
lem, ſecundum Cyn. in l.data opera,C. qui accu. non
poſſ.l.capitalium, §.incendiarii,ff.de pœn. tamen te-
36 netur ad emendationem damni pecuniariter, ſeu ciui-
liter,& ubi non eſſet ſoluēdo,lueret in corpore.Frāc.
Marc.deciſio.Delphi.521.nu.3.p.2.

37 Excuſatur autem multis modis ab incendio conductor,Primò utendo ad uſum deſtinatum, alias utendo ad vſum non deſtinatum, vel alterando uſum tenetur conductor. Grat.conſil.47.nu.15.vol.1.

Vnde alteratio in incendio tripliciter cōtingit, ad culpam habitantis,Re,loco,tempore: re,ſi plus debito ligna apponit: loco, ſi incongruus ſit,periculoſus, & inſolitus: tempore,ſi in loco aperto, & flante uento.Salicet.in l.quæ fortuitis, C. de pignorat.action. Gozza.conſi.63.nu.1.Rolan.conſi. 95.nu. 16.vol.2. late Mago.Rot.Floren.111.nu. 39. vbi excuſat conductorem,quia dominus non locauit totam domum, retinendo pro ſe partem ubi retinebat lignamina ſicca ad ignem propinqua.

38 Excuſatur ſecundo, ſi ignorauit, unde prohibere non potuit. Calc.conſil.64.nu.7.Ruin. conſi. 21. nu. 1.lib.4.

39 Excuſatur tertio,ſi conductor nullum commodū ſentit nec uindictæ,nec pecuniarum. Calca.conſ.63. nu.1.Iac.Menoch.conſ.53.Rub.conſ.15. nu. 3. pulchre Crauett.conſ.75.nu.13.Roland.conſ.38.nu.38. lib.1.

Digitized by Google

lib. 1. vbi idem ſi paruum commodum, & Dec. c nſ. 175. col. 6. circa medium, Marſil. conſ. 77. nu. 8. vbi be ne loquitur, Soc. iun. conſ. 37. nu. 27. lib. 2.)

40 Excuſatur quarto, ſi vſus ſit homine petito, & diligēti, nec ſolita delinquere in eius exercitio, prout ſuperius vidimus. Et in muliere, quę in aptanda canape incendium commiſit.

Conſuluit Cephal. conſ. 362. p. 3. quem poſuit in furno, vt melius aptaret.

Addo Specu. in tit. de dam. dat. in fi. Caſtrenſ. in l. videamus, ff. loca ubi hoc articulandum mouet.

41 Excuſatur etiam conductor, ſi non fuerit probata negligentia conductoris, & hoc tempore incendii. Gram. deciſ. 22. nu. 13.

42 Excuſatur ſexto, ſi ignis ortum habuit a loco non conſueto, Iaſ. conſ. 116. nu. 2. vol. 1.

43 Excuſatur ſeptimo, ſi ignis ortum habuit in loco idoneo, & in quo lumina non frequentabantur. Ancha. conſ. 348. poſt nu. 2. Pariſ. conſ. 87. nu. 7. vol. 4.

44 Excuſatur octauo, ſi probetur ignem fuiſſe uiſum in alia parte, quam habitata. Burſat. conſ. 59. nu. 10.

A D D I T I O.

☞ *Et generaliter, quis excuſatur ab incendio, ſi probetur aliunde ortū habuiſſe. Hercul. poſt citatos de negati. nu. 50.*

45 Sed nunquid datur liberatio in materia locati & conducti exhibendo animal pro noxa?

Vtique non, ſed eſt in electione locatoris, contra quem agat, Bero. q. fami. 39. nu. 3.

46 Et dicit Franc. Marc. deciſ. delphi. 521. nu. 6. par. i. quòd agaſo, vel mulio in duobus caſib. non liberatur dandò animal pro noxa. Primò, niſi fuerit in culpa nimium onerando animal, ex l. 1. in princi. & l. agaſo, ff. ſi quadrup. pauper. feciſſe dicatur. Secundo, quādo non adhibuit debitam diligentiam, ex c. presbyterorum, & c. dilectus, de homic.

Solet etiam a multis longa ſerie dari diſtinctio in materia incendii.

Aut damnum ex incēdio eſt in prædio ruſtico, aut vrbano. Si ruſtico, aut in fœno, ſtipula, & agris tempore meſſis, & tunc incendium aut eſt ex fulgure, & tūc ut caſus fortuitus nemini adſcibitur, l. ſi fortuito, ff. de incen. rui. nauf.

47 Vidi tamen quandoque caſum, quis parum fidelis, & deuotus curauit metere in feſto met S. Ioan. Baptiſtæ, Petri, & Pauli, uel ſimili die, cum deuotione uenerando, venit fulgur à cœlo fortaſſe miraculoſe, tunc præcedit culpa caſum, & temporis habenda ratio eſt, maxime ad laudem Dei, & Sanctorum eius.

48 Si verò damnum eſt ab homine, tunc aut perſona eſt certa, aut non. Si perſona eſt certa, aut ex cauſa belli, vel incurſus hoſtium, & incendium datum ab vno ex illis caſus fortuitus reputatur, etiam ſi quis cauſam belli dediſſet, quia non eſt immediate ordinata ad caſum, Marian. Socin. in c. ſi quis domū, nu. 47. de iniur.

49 Ampliatur etiam in inimicitia particulari, quo caſu non imputatur, qui fuit in dolo, puniri debet pœna mortis, ut ibi per Socin. nu. 61.

Si uerò non fuit in dolo, ſed lata culpa, uel leui, tūc tenetur ad emendationem damni, & punitur arbitrio iudicis. ita Menoch. in allegato caſu 390. num. 18. & ſequen.

50 Quod ſi fuerit in leuiſſima culpa, tunc aut incendium eſt commiſſum in committendo, aut in omittēdo. Primo caſu tenetur actione legis Aquil. ut per Socin. vt ſup. nu. 26. & nu. 58.

51 Si verò culpa leuiſſima ſit in omittendo, tunc ad nihil tenetur, niſi in ſpecie ſuſcepiſſet incendii caſum, uel niſi ſuſcepiſſet cuſtodiam agri pro mercede, quo caſu cuſtos tenetur, ut dictum eſt.

52 Quod intellige dummodo ignis fuerit immiſſus in agro, vel fornace tempore debito, & fuerit cuſtoditus, prout decet, alioquin tanquam in culpa puniri debet.

53 Si verò perſona fuit incerta, aut ille, ad quem ſpectat, poterat renouare incendium, aut non.

Primo caſu tenetur ad emendam; acclamare enim debebat, uel quid ſimile operari.

Secundo caſu aut aliquo pacto conſtat incendium a familia immiſſum fuiſſe, aut non. Primo caſu aut in familia habet perſonas ſolitas iſta facere, uel quæ de facili facere poſſent, ut ebrii, furioſi, ſeu maligni, aut non. Primo caſu aut adhibuit omnem diligentiā, & ex his damnum non datur, & tunc non tenetur, alioquin tenetur ſaltem ad damni emendationem. Soci. in d. loco, nu. 48.

54 Quod ſi tales perſonas non habuerit, & ignis fuerit immiſſus debito loco, & tempore, & modo, non tenetur, licet dānum dederit, ut quia ui uentorū ignis fuerit expulſus.

55 Quando verò perſona eſt omnino incerta, & tunc uniuerſitas tenetur ad emendationem damni, ſi non reperiatur a quo incendium ortum habuerit, nec veriſimiliter præſumi poſſit, quod a familia deuenerit, & hoc propter negligentiam cuſtodum, & præfecti vigilum, & hoc eſt commune per totam Italiam, vt per Socin. in citato loco, nu. 53.

56 Si verò incendium ortum fuerit in prædio vrbano, puta domo, aut ignem conſtat eueniſſe extra domum, aut intra. Primo caſu, aut conſtat eueniſſe fortuito caſu, & nemini imputatur.

57 Si verò conſtat de certa perſona, aut dabat operam rei licitæ, & non debet imputari. Si vero illicitæ, & culpa erit ordinata ad caſum, punitur pœna incendiarii, alioquin extra ordinem.

58 Si autem perſona erit incerta, tenetur vniuerſitas, ſeu vicinitas, quando ex alia domo vicini acceſſiſſet.

59 Si uero incendium intus ortum habuit, aut eſt ſolus habitator, & cuſtos domus pro mercede, & tenetur etiam de leuiſſima culpa, niſi probet ſe vſum omni diligentia in domo cuſtodienda.

Si verò eſt conductor, non tenetur, niſi conſtet de aliqua negligentia in contrarium. Igneus in l. contractus, de reg. iur.

Si verò ſunt plures, aut ſub vna familia, aut diuerſis. Primo caſu ſi paterfamilias non fuit diligens in retinendis famulis, ſeu cuſtodiendis filiis, tenebitur, aliàs ſecus. Et hoc cum dubitatur a qua perſona ignis ſit ſit accenſus.

Si verò perſona eſt certa, tunc aut fuit in culpa aut non. Primo caſu tenetur ille, qui damnum dat, vel pro eo paterfa. Secundo caſu non. Soc. d. loco nu. 4.

60 Si uerò plures familiæ in eadem domo habitant, tunc aut apparet culpa familiæ, aut non. Primo caſu tenetur ille, a quo incendium ortum habuerit. Secundo caſu damnum eſt commune.

Quod

Digitized by Google

61 Quod ſi nulli erant habitatores, tunc ſi ignis de cęlo non fuit immiſſus, de neceſſitate præſumitur, quòd extra fuerit immiſſus, quia ſine culpa alicuius indeterminatæ perſonæ non præſumitur eueniſſe, licet quandoque ignoretur illa perſona, l. ſi venditas, ff. de pericul. & commod. rei venditæ, & tunc ad damnum agetur contra vniuerſitatem.

Quòd ſi aliquis doli capax ignem ad candam canis mitteret, ex quo cenſeretur incendium, puniretur, niſi ex cauſa ludi publici ageret, alias ſecus. Socin. in d. loco, num. 47.

62 Quæ diſtinctio, licet longa fortaſſe ſit, videtur ſatis materiam incendii amplecti. Conſiderare igitur placeat.

63 Principalis text. qui allegetur in hac incendii materia, videtur textus in l. ſi vendita, ff. de pericul. & commod. rei venditæ, & in hoc Doctores principaliter ſe fundare videntur, propterea vtilitatis cauſa ſubnectam aliquas conſiderationes.

Solet ponderari a multis ille textus, primo ad probandum, quòd conductor in materia incendii teneatur de leuiſſima culpa; aſtringitur enim ad probandum ſuam diligentiam, & fruſtra eſſet neceſſària defenſio, ſi eſſet tutus a culpa leuiſſima.

65 Secundo loco ponderatur ille tex. in verb. diligentes, & frugi, quæ verba arguere videntur leuem culpam, l. ſi conuenerit, cum l. ſeq. ff. de pign. act. Bart. in repe. l. quod Nerua, col. 9. in 6. q. princip. ff. depoſit.

66 Nec contentus ibi I.C. apponere verbum, diligenter, addit & verbum frugi, & ſic geminando àrguere videtur præciſam leuem culpam.

Laudatur igitur diligentia hominis frugi.

Præterea ponderatur ibi adhibere, quod eſt ſacti, quæ facta non præſumuntur, niſi probentur, l. in bello, §. factæ, ff. de capit. & poſtlimin. reuerſis.

67 Vlterius ibi tex. arctat dominum ſub conditione. ſi ſi diligentiam &c. quæ conditio importat, vt verum probare debeat, vt per Dec. in rub. 6. de probat. nec eſt dicendum legem transferre probationem in dominũ, qui haberet negatiuam pro ſe difficilis probationis, juxta notat. in l. in illa, ff. de verb. oblig. & maxime in his quæ fiunt in domibus clauſis, & ſecretis, & ſic debet excludi impoſſibilitas; & capi intellectus facilioris probationis, l. quoniam, de hære.

68 Item ibi in inſula cuſtodienda; nam ille qui tenetur ad cuſtodiam, tenetur de leuiſſima culpa, & de leui, & veniente caſu illam probare debet, l. ſi a bona fide, §. t. ff. de rei ven. Item oportet eum fuiſſe diligentem, ſed ſi non probetur eum fuiſſe diligentem, dicitur nõ fuiſſe, cum paria ſint non eſſe, & eſſe, & non apparere, l. in lege, ff. de contrah. empt.

Et quando pro incendio agitur criminaliter, datur actio ad intereſſe, & propter omiſſionem competit vtilis actio l. Aquiliæ, Alex. in l. qui bona, §. cum inter, in fi. ff. de dam. infect.

69 Nolo tamen omittere vnum, quod innuit Grat. materiam late percurrens, conſ. 47. nu. 13. par. 2. dum vult, quòd diſpoſitio l. 3. §. congruit, de off. præfect. vigil. procedat criminaliter agendo, quod patet reſponſio ad quæſitum ſuperius factum, dum vidimus ſuper prima ampliatione, quid prodeſt iſta præſumptio cõtra perſonam indeterminatam, ſi non ſufficit ad condemnationem? certe ex quo criminaliter agitur, talis præſumptio facit indicium.

Vltra tamen iam adductas addo nonnullas alias præſumptiones in materia incendii.

70 Prima eſt, vtendo aliter, quam ſit conuentum, l. videndum, in princ. ff. locat.

71 Secunda eſt, vtendo ad alium vſum, quam deſtinatum Bart. in l. cum in plures, ff. loca. Alex. conſil. 117. col. fi. vol. 2. & conſ. 106. col. penul. vol. 3.

72 Tertia eſt, alterando vſum, puta faciendo coquinam, & ponendo plurima ligna ſub dicta coquina. Corne. conſ. 28. col. 2. vol. 2. Ancha. conſ. 348. vbi congruitas loci excludit, & excuſat, incongruitas loci arguit. Grat. conſ. 47. num. 18 par. 2.

73 Vnde debemus caute procedere, nam cameram nõ debemus applicare ad coquinam, & ſi propter occurrentias fiat ignis in camera, ſit moderatus, & non prout in coquina, & ſala, & loci prout temporis ratio habenda eſt.

74 Si verò paterfamilias reliquit in domo duas puellas, & id ſolitum erat, excuſatur ab incendio. Iaſo. in l. ſi quis ex argentariis, in §. fi. ff. de edend. dicens ita obtinuiſſe Cremonæ. Grat. conſ. 94. nu. 54. vol. 2.

Illud addo, quòd contra conductorem incendiarium res, & rerum quantitas, qualitas, pretium, & ęſtimatio probatur iuramento damnum paſſi. gloſ. in l. ſummis, in fi. & in l. in actionibus, ff. de in litem iuran. Plo. in eo. tract. §. 46. in fi.

75 Et per modum corollarii ex prædictis infertur, quòd licet regula ſit, vt quilibet præſumatur bonus, & diligens l. cum pater, §. rogo, ff. de leg. 2. Alcia. latè reg. 3. præſumpt. 2. vbi dicit eſſe præſumptionem naturæ, vltra eum ex prædictis limitatur, vt non procedat in his, quæ ſonant in factum, ad quæ tenetur vigore contractus.

76 Secundo non procedit quando ex illa quis ſentiret damnum, vel diminutionem patrimonii. Abb. in cap. cum iure, de off. delegat. Deci. in cap. ad hæc, col. 2. de appel. Gra. conſ. 46. num. 21. par. 2.

Proſequendo materiam incendii nunquid exuſta, vel deſtructa domo durabit locatio & conductio?

77 Videbatur quod non, ex l. repeti, §. rei, ff. quib. mod. vſusfruct. amitt. vbi re exuſta extinguitur vſusfructus, nec in area durat.

78. Contrarium eſt verius, quia in area, & reliquiis durat locatio, & conductio, niſi res locata ſit in totum, & penitus extincta. Cæphal. in terminis, conſil. 271. volu. 2. & facilius amittitur vſusfructus. Alberic. in l. quid tamen, §. in naui, ff. quibus mod. vſusfruct. amittatur.

ADDITIO.

☞ *Natt. conſ. 377. num. 2. Surd. amplians in emphyt. deciſ. 326. num. 46.*

79 Bene verum eſt, quod interim conductor non tenetur ad penſionẽ aliquam, ſed ſibi ſit remiſſio. Imol. in c. potuit, nu. 40. de loc. Bru. de interit. & per tempt. concluſ. 8. fall. 1.

80 Et ſi officina exuſta reficiatur, durat locatio, & reuiniſcit, vt per Doct. in l. domos, ff. de leg. 1.

Addo bene in materia loquentes Iaſ. in l. 1. col. 3 ver. Ego autem, & iterum col. 17. verſ. & iſta etiam C. de iu. emphyt. & latius Tiraq. de retrac. lignagier. ad finem titu. num. 74. cum duobus ſequent. vbi idem.

ait re exuſta in pignore, retract. & ſimilibus, Boſſ. de remiſſ. merced. cond. num. 61. Sebaſt. Medi. de reg. iu. reg. 6. nu. 64. par. 1.

81 Et in materia locati & conducti de qua agimus, eſt tex. in l. ſi quis domum, in fi. ff. loc.

Qui textus vna cum doctrina Imo. ſuperius allegata procedit in conductore ad tempus modicum, cui ſit remiſſio mercedis pro eo tempore, quo ædificium ſtetit exuſtum, vel dirutum, ſecus in conductore ad longum tempus, qui tenetur ad perſoluendam integram penſionem etiam quod ędificium in totum corruerit, quia in fine reſtituuntur, non compenſat cum penſione, ſed repetit melioramenta finita conductione, vt per Natt. conſ. 13. nu. 15. Riminal. iun. conſ. 49. lib. 1. latè Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 12. verſic. & in tantum, fol. mihi 23. vbi etiam habetur, quòd ſi conductor ad modicum tempus reficiat domum compenſat cum penſione etiam durante conductione. Vide Pedem. deciſ. 89. num. 9.

82 Reſtringitur ergo ex prædictis diſpoſitio l. repeti, §. rei, ad merum, & ſimplicem vſumfructum debiliorem, & fragiliorem aliis.

83 Durante igitur re debetur penſio d. l. ſi quis domum, §. fin. re durante exuſta, vel diruta non debetur aliqua penſio a conductore ad modicum tempus re refecta, ac reſarcita reuiuiſcit locatio, & ſi reficiatur a cõductore, compenſat cum penſione. Bal. in l. licet, C. loca. Boſſ. de remiſſ. merced. condu. nu. 61. Sebaſt. Medic. de regu. iur. par. 1. reg. 6. nu. 64. & molendino deſtructo remittitur penſio. Io. de Pla. in l. fi. C. de omn. ag. deſer. lib. 11. Sebaſt. Medic. nu. 68.

84 Vide etiam text. in l. fundi, cum l. ſeq. ff. quib. mod. vſusfruc. amittatur, vbi perit vſusfructus exuſta, & diruta re principali, ſecus diruta, uel exuſta uilla, uel alia re acceſſoria, quia in una durabit uſusfructus, & hoc ſecundum gloſſ. & Alber. ibi exemplificatur in uſufructuario omnium, uel plurium bonorum.

85 Pariter econtra ſi inquilinus, uel conductor, uel emphyteuta ædificauerit bona fide ſciens aream alienam eſſe ædificio diruto, competit actio ad materiam vendicandam, niſi probetur animo donandi feciſſe: cantiuncula ad paraphraſem Inſtitut. de rerum diuiſ. fol. mihi 208. per text. in materia locati & conducti, in l. ſed addes, §. ſi inquilinus, l. dominus, §. 1. ff. locat.

86 Adde ulterius in materia incendii, quòd conductor domus exuſtæ tenetur uicino ad emendam damni. Bald. conſ. 149. uol. 2. Deci. conſ. 473. in fine. Anchar. conſ. 348. nu. 1. Cagn. latè in l. 2. nu. 424. ff. de origine iur. Ioan. de Anan. conſ. 71. Gramma. conſ. crim. 22.

Sterilitas, Bellum, Peſtis.

1 HÆc, & alii ſimiles innumerabiles caſus fortuiti reputantur. Caſtren. in l. ex conducto, §. ſi vis, num. 5. ff. loc. l. ſi uno, §. item cum quidam, ff. eod. glo. in l. licet, in l. ſterilitas, ff. loca. Boſſ. de remiſſ. merced. nu. 1. Neuizz. conſ. 62. nu. 12. Sebaſt. de caſibus, par. 2. quæſt. 3. in princ.

Propterea diuina fauente gratia, quæ liberare dignetur ex ſua miſericordia, & pietate ab omni ſterilitate, ſiccitate, peſte, & bello, aliqua fortaſſe non inutilia tractabimus de remiſſione mercedis propter ſterilitatem, bellum, peſtem, & alios caſus fortuitos, non ſeparando materias, ſed eas utiliter coniungendo, idq. eo libentius facio, quia præceſſerunt duo anni 1586. & 1587. in quibus tanta venit ſiccitas arborum, & maxime vitium, & oliuarum, tam ſuprema grani, ſegetum omnium penuria, vt nulla vnquam delebit obliuio: uidebas enim agros, in quibus pluſquam mille uirebant utiles, & fructuoſæ oliuarum plantæ, & arbores omnes in radicibus penitus deſiccatæ, ut ſuperuenerit quam maxime in hac Vmbriæ Prouincia olei penuria extrema cum luctu non paruo: reſpiciebas ſitibundas planities, in quibus tot labores impendiſti, & uites omnes ulmis inhærentes penitus deſiccatas, granum prętereа quanti valuerit, neminem latet. (Bone Deus) ne reſpicias peccata noſtra, ſed a ſimili influentia libera nos ſemper bonitatis, & fęcunditatis largitor.

De remiſſione mercedis.

QVAESTIO I.

1 IVRE Pontificio, & Cæſareo conſtitutum eſt propter ſterilitatem fieri mercedis remiſſionem, cap. propter ſterilitatem, de locato, l. licet, C. loc. l. ſi merces, §. vis maior, ff. loc. Viu. opin. 63. par. 2. vbi de communi Rub. conſ. 13. in fi. par. 1.

Quæro primo loco, quæ, & quando dicatur ſterilitas, quæ intolerabile damnum appellatur d. §. uis maior. Multorum in hoc fuit opinio, & quælibet communis in hac infęlici legali philoſophia.

Prima fuit opinio, ſterilitatem tunc dici, cum fructuum pars tertia perdita fuit. Abb. in d. c. propter ſterilitatem, nu. 1. Neuiz. conſ. 90. nu. 8. uer. quarta opin. Rui. conſ. 81. nu. 3. lib. 1. & hęc opin. uerior eſt in conſcientia. Summa Ang. in uerb. locatio, num. 16. prope medium. Pernico. Mozz. de contrac. cap. de locato, in uerbo, accidentia, num. 12. licet in foro Cæſaris ſit nimium rigoroſa, ut per Couar. practicab. q. c. 30. nu. 1. circa medium. examinabit igitur diligenter conſcientiam ſuam, nec confidat quid teneat forum Cæſaris, ſed forum poli, & uera conſcientia.

2 Secunda eſt opinio, cum ſemen iactum, & ſeminatũ non colligitur. Ita antiqui relati per glo. in d. c. propter ſterilitatem, quam ſecuti ſunt Innocen. & Barba. ibi, & Petr. de Bellapert. in d. l. licet, & hæc vera, & indubitata opinio teſte Neuizz. conſ. 90. num. 1. in fine.

3 Verum hęc opinio non uidetur admodum tuta, cũ uere dicatur ſterilitas, quando colligitur ſemen iactũ, & aliquid plus, ut recte animaduertit Salic. in d. l. licet, & Abb. in d. c. propter ſterilitatem, nu. 13.

4 Tertia eſt opinio, quando eſt vltra dimidiam, hoc eſt cum colonus non collegit fructus, qui deductis expenſis non ualent dimidiam penſionis ſatisfacere, quaſi neceſſaria ſit deceptio ultra dimidiam, Abb. in d. ca. propter, nu. 12. Iacob. Menoch. de arb. iud. lib. 2. centu. 1. caſ. 79.

Addo ultra cum bene in materia loquentes Bart in d. l. licet, C. locat. Boſſ. de remiſſ. mercedis conduc. nu. 2. Butr. & Imo. in dicto cap. propter. Caſtrenſ. in l. ex conducto, §. ſi uis, nu. 5. ff. locat. appellans hanc opinionem rationabilem. Alex. conſ. 107. num. 18. lib. 7. conſ. 3. num. 6. lib. 1. probat etiam Anton. Gomeſ. de contrac. ca. 3. nu. 18. Capic. deciſ. 88. nu. 1. Corn. conſ. 128. nu. 26. lib. 2. Pariſ. conſ. 88. nu. 23. lib. 1. Gigas, de penſion. q. 66. nu. 18. & hanc dixit magis communem opinionem

Digitized by Google

opinionem Aret. conſ. 52. nu. 2. Soc. iun. conſ. 68. nu. 9. lib. 2. Grat. conſ. 161. nu. 5. lib. 2. Ari. Pinell. ad l. 4. C. de reſcinden. vendi. c. 3. nu. 21. Gozzadin. conſ. 74. col. 1. Rip. de peſt. ca. 2. nu. 25. Sebaſt. Medic. de caſ. & pericul. par. 2. q. 3. nu. 3. Ioan. de Amic. conſ. 142. nu 3. Et hanc etiam communem dicit Viui. lib. 1. opin. 46. Rui. conſ. 81. vol. 1. Fran. Marc. deciſ. 208. ſub nu. 17. Aemilian. conſ. 4. nu. 15. Pernicol. Mozz. de contract. titu. de locat. & conduct. in verbo, accidentalia, num. 15. vbi poſt Abb. & alios veriorem dicit Ioſeph de Ludouic. concl. 12. column. 5. verſ. declara tertio. Emanu. Soarez. in ſuo theſau. littera C. num. 120. & littera S. num. 177. vbi magis communem appellat Silua. conſ. 35. nu. 27. Rimin. iun. conſ. 44. nu. 4. Roland. conſ. 86. vol. 3. Belo. conſ. 45. nu. 21. Anania conſil. 74. Burſatt. conſ. 309. nu. 32.

5 Ampliatur hæc opinio, vt procedat, & habeat locum, tam vbi penſio ſoluenda eſt in fructibus, quàm in pecunia. Ari. Pinel. in citato loco, nu. 24.

6 Declaratur, vt ex parte conductoris deduci debeat primo loco ſemen, & expenſæ. Bar. & Caſtr. in d. §. vis maior, nu. 4. Arét. d. conſ. 52. Soc. iun. d. conſ. 68. nu 9. Grat. d. conſ. 161. nu. 21. Viui. opinio. 46. par. 1.

Declaratur ſecundò, vt pro rata ſit habenda conſideratio, quo verbo, rata, vtitur Iuriſconſultus in l. ſi vno, §. vbicunque, ff. loc. vbi pro rata temporis. Summus verò Pontifex in d. c. propter ſterilitatem ponit verbum, Rata, & videtur ponere reſpectu quantitatis, & penſionis: ſed I. C. in d. §. ſi vis, & §. vis maior agit de remittenda penſione tota, non pro rata.

7 Vnde ſi locantur duo puta petia terrarum, ſi vnum penitus extinguatur, vel alio modo, & conductor vti non poteſt, pro illa re, vel rata rei, fit remiſſio. Similiter ſi ſunt duo petia terrarum in duobus locis, & in vno loco contigerit ſterilitas, pro rata facienda eſt remiſſio, quoad locum illum tantum, vbi contingit ſterilitas. Anto. Anguiſſ. conſ. 8. li. 2. Pernicol. Mozz. in citato loco, num. 20.

8 Pro rata igitur facienda eſt remiſſio, quę rata conſideratur tripliciter: reſpectu quantitatis, & penſionis, reſpectu loci, reſpectu rei.

Conſiderandum eſt etiam, an fructus ſint prorſus extincti, vel grauiter, quia a pari procedunt, vt conſiderat Pinell. in citato loco, ampliando in hoc diſpoſitionem, §. vis maior.

9 Multi etiam in hoc aliã differentiam ponunt. Aut damnum contingit ei vi extrinſeca, & facilius ſuccurritur conductori: aut damnum contingit vitio rei, & tunc non ſuccurritur conductori, niſi omnes fructus extinguantur. ita Aret. in allegato conſ. 52. limitando l. ex conducto, §. ſi vis, ff. loc. vbi I. C. agendo de remiſſione, videtur facere differentiam; aut damnum contingit ex caſu, uel uitio rei, & ſummus Pontifex in d. c. propter ſterilitatem, a pari ponit uitium rei, & caſum fortuitum.

10 Igitur de pluribus ratio habenda eſt. Aut nihil eſt collectum etiam ſemen, uel ſemen tantum, & nihil aliud deductis expenſis, & in totum fit remiſſio, nec habet locum pro rata, & ita procedit l. ex conducto. §. 1. Aut parum quid periit ultra ſemen, & pro rata fit remiſſio, & ita procedit §. uis maior, & ibi per Caſtrenſ. num. 4.

11 Declaratur tertio, ut attento Iure Canonico, quod maximè obſeruari debet in terris Eccleſiæ, ſemper pro rata facienda eſt remiſſio, licet non ſit intolerabile damnum, & ſic uera, & propria ſterilitas: ita ſi uerum eſt. Pernicol. Mozz. in citato loco, nu. 21. dicens hanc opinionem benigniorem.

12 Declaratur quarto loco, ut procedat, & habeat locum, quando fundus adiicitur cauſa taxationis, puta promittendo decem corbes frumenti, quæ naſcentur in tali fundo, quo caſu fit remiſſio, ſi non naſcentur, l. cum certus, ff. de uino, & tritico legato. gloſſ. in l. hactenus, in uerbo, ab ea, ff. de uſufruct. glo. & alii, in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de uerb. oblig. Imol. Salicet. & alii, in l. ſi quis argentum, C. de donat. ſecus ſi fundus adiiciatur cauſa demonſtrationis, promittendo decem quartingos ex tali fundo, quo caſu debentur, etiam ſi non naſcantur, l. Lucius, ff. de alimen. & cibar. lega. Gig. ita diſtinguendo de penſionibus, quæſt. 62. num. 18.

13 Practicando igitur probabitur regula, deducendo defectum huius qualitatis collectionis dimidiæ fructuum. Pariſ. conſil. 38. in fine, lib. 2. Hercula. quis teneatur probare negatiuam, num. 165. & hæc probatio debet eſſe concludens. Boſſ. de remiſſio. merced. conduct. q. 1. Pedemon. deciſ. 50. num. 3. Rimin. iun. conſ. 40. nu. 12. lib. 1. & conſ. 92. nu. 10. eo. lib. & ſufficit probare ſit parum ultra dimidiam. Ioſeph de Ludoui. conclu. 12. declar. 1.

14 Declaratur quinto, quòd ſi fructus illi pauci ſint effecti per ſe cariores, quòd per uenditionem ipſorum penſio integra ſolui poteſt, quo caſu non fit remiſſio. Corn. conſ. 128. col. pen. lib. 2. Rol. conſ. 86. nu. 8. li. 3. Cepha. conſ. 104. num. 3. lib. 1. Rim. in prin. de donat. nu. 10. q. 8. ubi commendat.

15 Declaratur ſexto, ſi fructus in una parte fundi ſint æquiualentes, licet in alia parte ſecus, tunc non fit remiſſio. Rimin. iun. conſ. 40. nu. 11 & 34. lib. 1. iſti enim duo caſus ſapiunt tacitam compenſationem.

16 Conſulitur tamen locatori, ut compareat, & offerat ſe paratum recipere fructus, & ſi conductor recuſat, non fit remiſſio. Pariſ. conſ. 38. lib. 1. Rol. conſ. 86. nu. 9. lib. 3. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 11. declara. 4.

Et addo dictum Caſtrenſ. in §. uis maior, nu. 5. quod memoria dignum poſuit Ari. Pinel. in l. 2. par. 1. c. 3. nu. 25. C. de reſcind. uend. ut conductor deducto ſemine, & expenſis, reſiduum offerat, uel tradat: dicens hanc opinionem admodum æquam.

17 Quarta fuit Bartol. opinio ad l. ſi merces, §. uis maior, num. 4. ff. locat. tunc dici ſterilitatem, & remiſſionem penſionis concedi, cum deductis expenſis nihil ex fundo accipit, quem ſecutus eſt Aret. conſil. 52. col. 2. Pariſ. d. conſ. 38. col. fin. Aemilia. Ferrar. conſ. 4. Pernicol. Mozz. de contract. in tit. de loca. & conduc. in uerbo, accidentia, num. 17. ubi in practica ſeruandam dicit.

Quam opinionem mordet Panormi. in d. cap. propter ſterilitatem, num. 13. quod ſi eſſet uera, ſemper ratione ſterilitatis fieret remiſſio totius penſionis, nõ autem alicuius partis pro rata damni, quod falſum eſt, quia etiam remiſſio penſionis fieri debet pro rata damni contingentis, quamuis hoc damnum non acciderit ad omnium fructuum calamitatem, ut clarè habetur in d. cap. propter ſterilitatem, & ſuperius deduximus ſuper tertia opinione, & Panorm. adhærer Couarru. practicab. quæſt. cap. 30. colum. 5. in fin. Iacob. Menoch. de arbi. iud. lib. 2. centur. 1. conſil. 76. uerſic.

quarta opinio, & propterea, Bart. id fortaſſe vidẽs, dixit aliud in d. l. licet, C. loc. de læſione vltra dimidiã.

Altera eſt de ſterilitate opinio, vt iuxta vulgi opinionem ea iudicetur. Vnde licet ſterilitas vere non ſit, ſi tamen vulgus eam iudicauerit, communi vulgi opinione, & ſententia ſterilitas ſit appellanda, & iudicanda, & hanc opinionem tenuit gl. in l. licet, C. loc. Bar. in l. ſi merces, §. vis maior, nu. 5. ff. loca. in l. ſi vno, §. vbicunque, ff. eod. Alex. conſ. 3. lib. 1. conſ. 107. nu. 18. li. 3. Soci. ſen. conſ. 100. in princ. lib. 1. latiſſimè Neuiz. conſ. 100. num. 2. 3. & 4. Menoch. caſu 76. opin. 5.

Addo bene loquentes, quod hęc eſt communis opinio. Turzan. opin. 107. Salic. in d. l. licet. Boſſ. de remiſſio. merced. conduct. nu. 2. gloſ. in l. ſi vno, ff. locat. Card. & Butr. in d. cap. propter ſterilitatem, vbi Barb. num. 24. teſtatur opinionem Bart. in d. §. vis maior, de qua ſupra opin. 4. communiter damnari, licet ipſe concludat, vt hoc iudicis arbitrio definiendum ſit, & cum eo in iudicando tenendum tenet, Viu. opin. 276. part. 2. vbi pariter de communi Soarez. in ſuo theſau. in verb. conductor. nu. 220.

Et magis communem, veriorem, & tutiſſimam dixerunt Grat. conſil. 161. nu. 6. Mich. Graſſ. lib. 1. commun. opin. cap. 14. quæſt. 4. Bero. conſ. 241. nu. 1. & 6. vol. 1. Burſat. conſ. 11. num. 14. vol. 1. Nauarr. cap. 17. nu. 188. de ſeptimo præcepto decalogi. Mozz. in verbo, accidentalia, nu. 13. & in practica admodum commendat Aduocatis, & Procuratoribus. Couarr. d. c. 30. in princ. ſaltem ad coadiuuandam intentionem. Euerard. in loco a toto ad partem, num. 4. inferens, quod ſtatur opinioni vulgi, an ſit ſterilitas particularis in vno prædio, ſicut in omnibus ſimul. Lup. in cap. veſtras, §. 18. num. 31. vbi declarat vulgus eſſe vicinos loci informatos.

19 Sexta fuit opinio ſterilitatem dici arbitrio iudicis, qui erat circumſpectus in qualitate perſonæ, loci, tẽporis, & expenſarum paſſarum. Barb. conſ. 21. colum. penul. lib. 2. & in d. ca. propter ſterilitatẽ, Neuiz. conſ. 90. num. 15. Ioan. Lup. in rub. de dona. inter virum, & vxo. §. 11. nu. 12. Iaco. Menoch. in allegato caſu, in fine ferè, admodum in hoc iudicem admonens.

Addo ab eo non allegatos, & benè loquentes, quod hæc eſt communis opinio, Coſt. id valde commendans in verb. conductor. Rol. conſ. 86. in fi. vol. 3. Soarez in verbo, conductor, nu. 219. Burſat. conſ. 11. in fi. vol. 1. Sebaſt. Medic. de caſ. par. 2. q. 3. nu. 2.

Commendat Couarru. citato iam loco cum moderatione, non poſſe aliter definiri, niſi per teſtes conſtet de fructibus perceptis, & hoc curabit diligens Aduocatus. Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 87. num. 88.

* Ampliatur etiam in conductionibus publicis, gl. in l. 2. §. fin. ff. de adminiſt. rerum ad Ciuit. pertinent. Et aſſerenti ſe non recolligiſſe tot fructus, qui ad penſionem ſufficiant incumbit onus probandi. Maſcard. concluſ. 1. 250. nu. 5. in fine.

Parergon.

ET ſic vides quam hodie confuſa, & infęliciſſima ſit hęc legalis ſcientia. Sex opiniones omnes communes, diuerſæ, & magis communes. Bone Deus ſi ſterilitas venit in fructibus, cur non in tot Doctorum opinionibus? ne remiſſio modo aliquo petatur, & quamdiu ſtabit ad naſcẽdum alia communis opinio? Igitur læſio, vulgus, inanis recollectio, arbitrium, ſterilitatem arguunt, & demonſtrant.

Tertia tamen opinio receptiſſima videtur.

QVÆSTIO II.

VIDIMVS quid ſit ſterilitas, & quando, videamus de cauſis ipſius, quæ adiuuabant; dum arbitrio iudicis remittitur: ſi enim cauſa aliqua præceſſit, facilius iudicabitur effectus ſterilitatis.

1 Cauſa prima igitur eſt tempeſtas, l. ex conducto, §. vis tempeſtatis, vbi Caſtrenſ. num. 5. ff. loca.

2 Cauſa ſecunda, locuſtæ, ſturni, grilli, de quibus ſupra. Magon. Rot. Florent. 7.

3 Cauſa tertia, niues immoderatæ. Santernus de aſſecura. nu. 77. & 80.

4 Cauſa quarta, grando immoderata, d. §. vis tempeſtatis.

5 Cauſa quinta, pluuia inſolita, Bal. conſ. 173. vol. 4. Boſſ. de remiſſ. merced. nu. 24.

6 Cauſa ſexta, ſiccitas immoderata. Sebaſt. de caſibus par. 2. quæſt. 5. in fi.

7 Cauſa ſeptima, putrefactio elementi, vel aeris. Bal. in l. licet, C. loc.

8 Cauſa octaua, incendium repentinum, de quo ſupra, & aliis modis per diſcurſum apparendis.

* Nauarra autem in Manual. de 7. præcept. cap. 17. nu. 184. dicebat illam opinionem ſibi videri æquiorem, quando de tribus partibus, duę tantum colliguntur, & hoc caſu pro rata ſit remiſſio, puta ſi debeantur tres, ſoluantur duo.

QVAESTIO III.

VIDIMVS quid ſit ſterilitas, quando dicatur, & vnde originem habeat, cauſetur, & proueniat: Videamus modo in quibus perſonis verificari poſſit diſpoſitio c. propter ſterilitatem, l. licet, §. vis maior, ff. loc. propius ſemper accedendo ad materiam locati & conducti, de qua agimus.

1 Tertio igitur loco quæro, an diſpoſitio ca. propter ſterilitatem, vendicet ſibi locum in emphyteuta, & non ſeparando materias, quod dicitur de ſterilitate, intelligatur quęſitum de bello, peſte, & ſimilibus impedimentis. Hæc quæſtio fuit apud Doctores dubitatiſſima, & in ea quot capita, tot ſententiæ, articulus tamen valde vtilis eſt, & quotidianus, vt per Iaſ. in l. 1. nu. 81. C. de iu. emphyt.

2 Pro parte negatiua facit tex. in d. ca. propter ſterilitatem, in verbo, conductores, ſed emphyteuta non eſt conductor, merito &c.

Secundo pro hac parte facit l. 2. de alluuionibus, vbi ſpeciale eſt in fundo tributario, ergo in contrarium eſt ius commune, l. ius ſingulare, ff. de legib.

3 Et hanc opinionem negatiuam tenuit Iacob. Butrigar. & poſt eum Albert. in d. l. 1. C. de iure emphyt. colum. 2. num. 6. & 7. Paul. Cuman. & Alexand. in l. interdum, §. quod ex naufragio, ff. de acquir. poſſeſſ. Aret. in §. adeo, Inſti. loca. Ang. in §. quia verò, Auth. de non eligendo.

4 Pro parte affirmatiua facit textus in d. §. ex naufragio, vbi fundus, ad quem non poteſt accedi timore hoſtium, vel ſimili, dicitur eſſe in deperdito. Secundo

pro

pro hac parte facit l.cum unus,§.fi.ff.de bon.authorita.iudic. poſſiden.

5 Et hanc opinionem tenet Io. And. ad Specu.in tit. de locat.§.nunc aliqua,quæſt.137.Salic.& Bar.in l.1. C.loca.Hoſtien.Innoc.Anchar.& Imol.in c.fin.de locat. Iaſ.in l.3.§.in amittenda,ff.de acquir.poſſ.& hæc opinio eſt æquior. Salic.in d.l.1. col.pen.& communis. Iaſ.in d.l.1.nu.92.in fi.

In qua materia conſiderandi ſunt duo caſus principales. Primus eſt,quando impedimentum,vel calamitas fuit talis, ut emphyteuta nullos penitus fructus percipere potuerit,ſiue ſit bellum,ſiue hoſtium incurſus,ſiue naufragium,ſiue quid ſimile;non enim conſideratur ſpecies impedimenti, ſed hoc vnum attenditur, carentia, & priuatio omnimoda fructuum, ita vt emphyteuta ſit penitus ieiunus, & facienda eſt remiſſio, & procedant, & loquantur vltimo loco allegati pro parte affirmatiua.

Et ultra Iaſo. plene profitentem addo Iſern.in cap. vnic.quæ ſint regalia,in verbo,& plauſtrorum, col.2. Papienſ.in forma libelli ad ficti præſtationem,in uerbo,recuſauit,col.1. Aret.conſ.139.in fine. Bertach.de gabell. par.2. q.23. verſic. emphyteuta uerò. Corn. conſ.18.volu.1.Corſet.ad Abb.in verb.emphyteuta. Iul.Clar. in §.emphyteuſis, q.8. verſ.ſed quid. Eman. in ſuo theſaur.littera E.nu.107.

6 Limita hanc primam concluſionem, niſi emphyteuta ſuſcepiſſet in ſe caſum belli, per ea,quę ſuperius diximus in tit. de caſibus, uel bellum fuiſſet leue, & paruum,vel accidiſſet culpa emphyteutę,vel eſſet cōſuetudo in contrarium.Iaſ.vt ſupra.Caballi.milleloq. 227.nu.7.par.1. qui materiam diſcutit.

7 Secunda principalis concluſio eſt. Emphyteutę nō fit remiſſio propter ſterilitatem.glo.in d.ca.potuit,in verbo,expelli,de locato, & hęc eſt communis opinio, vt ibi per Abb.nu.3.Bello.conſ.21.nu.5. Natt.dicens communem etiam de iure Canonico, conſ.49.nu.12. & 164.nu.5. Grat.conſ.128.num.9.lib.2. & ratio eſt, quia per hoc emphyteuta non deſinit poſſidere, licet ſterilitas ſuperuenerit. Iul.Clar.in citato loco.

8 Ampliatur hæc concluſio, ut uendicet ſibi locum etiam ſi penſio fructibus correſpondeat,& ita de conſuetudine ſeruatur. Ioſeph de Ludou.conclu.12.uerſ. quicquid,& ſic corruunt multa dicta Iul.Clar.in citato loco,vbi in multis ſe fundat in qualitate correſpondentię fructuum, & Seraphin.de iurament.priuil.84. nu.17.quia conſuetudo eſt in contrarium.

9 Ampliatur, vt emphyteuta non excuſetur a ſolutione penſionis, nec in totum, nec in parte, ſi veniat corroſio fluminis,uel caſma, dummodo in totum non perierit, & hæc eſt magis communis opinio, nu.16. Iul. Clar. in citato loco limitando, ut per eum, præterquam in correſpondentia fructuum, quæ non attenditur de conſuetudine. Ioſeph de Ludouic. concluſ.12. uerſ. quicquid.

10 Limitatur ultra Iul. Clarum,niſi emphyteuſis conſtituta eſſet ſub penſione non modica, quæ in hoc eſt ſimilis locationi. Barbac.in cap.3.de dilation.dicens ita Bononiæ conſuluiſſe, conſ.14.col.fin.lib.2.in d.c. potuit,colum.12.Cott.late dicens in facto habuiſſe in uerbo,emphyteutæ regulariter, & in uerbo, conductor. Euerard.in loco a re,ad tempus, num.3.

11 Id autem, quod dictum eſt, quod emphyteutæ, uel conductori ad longum tempus fit remiſſio, ſi nihil penitus percipitur, uerum, niſi ſimus in principio conductionis, ſed ſolum quod euitant caducitatem, & quod petatur penſio finito tempore, & ita de conſuetudine ſeruatur. Ioſeph de Ludouic. concluſ. 12. uerſ.quicquid. Si uerò aliquid percipiatur, licet minimum,& non aſcendens ad integram penſionem, remiſſio nullo modo fit,ſi durat ſubſtantia rei, & eſt cōmunis opinio contra Bart. Ancharan. Regienſ.q.34. nu.4.par.1.Roland.conſil.96.num.26.uol.1.Burſatt. conſ.122.nu.15.uol.1.

Addo, quod quando penſio eſt magna ſtante pacto debet ſolui etiam ſtante ſterilitate, vt pactum aliquid operetur. Pariſ.conſ.33.nu.19.uol.4.Iaſ.in l.liber homo,§.decem,ff.de uerb.obliga.Seraphin.de iuramen. priuileg.84.num.17.

12 Quid dicemus in facti contingentia in contractibus cenſualibus moderni temporis? Vidi in facto, eſt fundatus cenſus in duobus petiis terrarum, unus eſt a flumine corroſus,fiet ne pro rata diminutio? Vidi iudicatum quod ſic.

Quid ſi fundus non corroſus ſit aptus ſuſtinere integrum cenſum?

QVAESTIO IIII.

COLONORVM (prout aliàs dictum fuit) multę ſunt ſpecies, & ob id non æquiuocando ponam aliquas concluſiones.

1 Colono, qui nummis pro certa penſione colit, & eſt uerus,& propric conductor, fit remiſſio penſionis propter ſterilitatem, bellum, peſtem, uel ſimile aliud impedimentum. Iuribus claris ſuperius adductis, & declarationes, & modi procedendi patebunt inferius per diſcurſum. Amplia in emptore fructuum,ſecus in eo, qui emit uſumfructum formalem, ut late per Bal. in l.licet, quæſt.5. C.locat.tetigi ſupra in materia uectigalium. facit ad contractus cenſuales, in quibus emuntur fructus.

2 Secunda ſit concluſio. Fit remiſſio colono mercedis propter ſterilitatem, peſtem, bellum,& ſimiles caſus, ſi pro penſione reſpondeat de certa parte fructuum pro quolibet anno, puta quatuor, quinque,decem,uel ſimilia,quia a pari procedit cum colono, qui nummis colit, ut uidimus ſuperius,par.1.titu. de ſubſtantia locationis.

3 Tertia ſit concluſio. Colono partiario non fit remiſſio, quia eſt loco ſocii, & ad commune lucrum, & damnum, ut per Bart.in d.§. uis maior, ubi Caſtrenſ. nu.4. dicit illum textum ualde notandum.

4 Quod partiarius colonus eſt loco ſocii, & ſicut ſocietas morte finitur, l.actione, §.morte,ff.pro ſoc. ita & laboritia terrarum, communiter tamen ſeruatur contrarium. Roma.in l.ſi filio,§.final.ff.ſolu.matrimon. ubi inter dominum, & partiarium agendum eſt actione pro ſocio,ut libellus ſuſtineatur. Bar.in l.ſi apes,§.1.de furt.Iaſo.in §.item Seruiana, num.13. de actionibus, & ibi poſt declarando tenet, quod eſt impropric ſocius. per dictionem, quaſi, ibi poſitam, & quod eſt ſocietas uelata ſub pallio contractus locationis. Bald.in l.certi iuris,quæſt.3. C.locat. & quod uere competit actio præſcriptis uerbis. gloſſ. in l.ſi paſcenda, & ibi Bald.C.de pact. & quod uere tranſit ad hæredes. Bald.in d.l.certi iuris,q.3. C.locat. & in l.1. colu.3. C.de fruct. & lit.expenſ. & adde Bello. in d.§.

item Seruiana, num.19. quod ſunt ſocii reſpectu fructuum, non contractus, ponendo etiam regulam quod lex ſimpliciter loquens de colono comprehendit partiarium. late Iacob. Menoch. de adipiſcenda poſſeſſion. remed.3. nume.87. vbi latius idem comprobat. Vide etiam Pedemont. deciſ.2. nu.85. vbi ſentit partiarium non poſſe expelli a ſingulari ſucceſſore, quia eſt loco ſocii, & competit actio perſonalis pro ſocio contra uenditorem. Communis tamen opinio eſt, quòd partiario non fit remiſſio mercedis, etiam ſi ſit læſus ultra dimidiam. Franc. Marc. deciſ.211.par.2. Riminald.ſen.conſ.100.uolu.1. ex communi obſeruantia, & uſu. Franc. March. deciſ.888.num.5.par.1. And.Gail. obſeruat.lib.3. cap.29.num.14. Rodoa.de rebus eccleſ.rubr.de caducit.ob non ſolutio.uerſic.ſed colonus,nu.15. Plot.in l.ſi quando,num.104. C.unde ui,juxta primam impreſſionem. Natta conſ.49.uol.1. Gomez. in §.item Seruiana, nu.9.de actio. Bertrand. conſ.255.num.4.lib.1. Brixienſ.in uerbo colonus, & Firmia.in eod.uerbo,nu.7. Pedemonta.82. Neuizan. conſ.90.nu.21. Igne.in l.contractus,num.29.de regu. iur. Rota Peruſi 106.num.26.par.2. Decian.conſ.51. num.44.uolu.3. Actioque competit ad expellendum colonum, ſi non ſoluat fructus debitos, quia conditionem ſocietatis non ſeruat, l.ſi conuenerit, §.fin.ff.pro ſoc.Bald.in l.æde,col.2.uerſ.colonus,C.locat.Petr.de Vbal.de duobus fratr.par,1.q.6.par.6.q.25.26.& 27. Annibal.ad ſtatutum Bononiæ, rubric.de pœnis non laborant.poſſeſſiones. tomo 3.lib.6. gloſſ.5. cum ſeq. Cephal.conſ.181.nu.4 & 22.uol.2. Burſat.conſ.330. nu.42. uol.3.

5 Quarta ſit concluſio. Colonis in perpetuum, uel ad longum tempus ultra decennium nō fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem, uel ſimile impedimentum. Iaſ.in l.ex hoc iure,num.42.ff.de iuſt.& iur. Ioſeph de Ludouic.concluſ.12.col.3.in princ.quia non eſt veriſimile in tam longo tempore ubertatem non compenſari cum ſterilitate, habita ratione plurium annorum. Franc. Marc. deciſ.212.par.2.

6 Fit tamen remiſſio in conductore ad longum tempus, ſi penſio fructibus correſpondeat, prout in emphyteuta. Iaſ.in l.1.col.4. C.de iur.emphyteu.in Authentic.qui rem, C.de ſacroſ.eccleſ.& hæc eſt vera, & communis opinio. Boſſi. de remiſſion. merced. conduct.nu.114.

7 Et ad id, quod in quarta concluſione firmatum eſt, adde Ruin.conſ.77.nu.7.uolu.1. Roland.conſ.96.nu. 24.uol.1. Cyn.in l.1.q.7. C.de iur.emphyteut. Natta uidendus conſ.49 nu.23.& 83.uol.1. Neuizan.conſil. 91.nu.8.& 26. Burſat.conſ.11.num.9.uol.1. Rimin. iun.conſ.49.uol.1. Burſat.conſ.330.nu.77.uol.3.

QVAESTIO V.

EXCEDVNT ſæpe ſæpius publicani modum in exigendo, faciendo ſolitas extorſiones. Bonum igitur eſſet, ſi quandoque ſterilitatem paterentur, vt in eo, in quo peccant, pœnitentiam agant, & multa dici poſſent circa publicanos, tamen in præſenti quæſtione tangam ſolum, an detur remiſſio, cætera apparebunt per diſcurſum.

1 Et quoniam præſens indagatio recipit deciſionem ab illa, an contrahentes uſi ſint uerbo, locatio, uel uenditio, de qua ſuperius uidimus, par.1.titu.de ſimilitudine locationis, ubi etiam tetigimus de remiſſione mercedis, ob id diſputatione omiſſa concluſio vera ſit, quòd publicanis, & conductoribus vectigalium, & gabellarum fit remiſſio mercedis, & in eo habet locum diſpoſitio capit. propter ſterilitatem, de locato, prout aliàs in citato iam loco vidimus, & tradit Bart. in l.cotem, §.qui maximos, ff.de publican.& in q.publicanus. Rip. de priuileg, contra peſt. quando contrahentes uſi ſunt uerbo, locatio, & eſt uera locatio, non uenditio, prout ibi uidimus. Boſſ. de remiſſione merced.publican.nu.1. Corn.conſ.128.nu.13.uol.2. Ferrett.de gabell.nu.299. & hæc eſt communis opin. Pernicol. Mozz. de contract. tit.de locat.in uerb.accidentalia,nu.22.

2 Pariter in prædiis ciuitatum, & fiſci fit remiſſio propter ſterilitatem. Boſſ.de remiſſ.merced.conduct. nu.26. per textum in l.ſi uno, in prin.ff.locat, ad quā Alex.conſ.102.col.penul.vol.1. Salic.in l.1.col.pen. C.de iur.emphyteut. Bene uerum eſt, quod damnum debet eſſe intolerabile, aliàs non fit remiſſio. Boſſi.de remiſſ.merced. publicanorum, nu.30. & licet non ſit tale, conſeruentur tamen indemnes, maxime ſi Principi bellum inferatur, uel ipſe inferat. Boſſ.ut ſupra, nu.45, ubi pulchre docet, quod ex præcedentibus annis præſumptiue colligitur, cum hoc ſit difficilis probationis, & fit remiſſio publicano, etiam ſi damnum ueniat Principis facto, uel Ciuitatis etiam iuſto. Anani.conſ.74.nu.2. Iacob.Menoch.conſ.27.nu.53.

QVAESTIO VI.

1 AMPLIA idem eſſe in conductore datiorum. Brun.quæſt.54.nu.3. Sebaſt.Medic.de caſibus, quæſt.10.nu.35.par.2.

2 Et quia hodie titulus locationis & conductionis eſt admodum extenſus, & ampliatus, & omnia locantur, & omnia nedum uenalia, ſed fictabilia, fui interrogatus tempore ſedis uacantis Gregorii decimitertii a conductore Cancellariæ criminalis Tudertinæ, an Sede uacante teneatur ad penſionem. Multi dicebant quia etiam eo tempore redditur ius, licet debilius. Multi dicebant, quod eſt ſterilitas cauſarum propter libertatem licentioſam vitæ, quandoque tamen impregnantur proceſſus, & fit dabitu tempore compenſatio, uide tamen bonum locum in hoc apud Bard.de tempore utili, & continuo cap.15. num. 1. circa medium, ubi tractat de officiis uirentibus Sede uacante.

3 Fuit etiam interrogatus. Conductor Cancellariæ criminalis petebat remiſſionem, quia ex cauſa urgenti Communitatis abſentauerunt ferè omnes procuratores, & ſuperſedebatur in cauſis.

QVÆSTIO VII.

1 QVAERO ad materiam l. nemo, C. locat. an ſubconductor poſſit petere remiſſionem. Quæſtio hæc pendet ab illa, an, & quando ſit una locatio, uel plures, de qua ſuperius uidimus, & utique particularis rei ſubconductor poteſt petere remiſſionem a generali conductore particulariter ſublocante. Ita Boſſ. de remiſſ.merced.conduct. nu. 22. ubi reputat caſum notabilem, quòd ipſe generalis conductor remittit, & ſibi non remittitur, quia forte habuit alias poſſeſſiones

nes

nes fructuoſas. Purpurat. conſ. 473. uol. 2. Borgni. deciſ. 45. nu. 33. in fine, & uide Franc. Marc. deciſ. 212. ubi quid in duobus conductoribus.

QVAESTIO VIII.

QVAERO, In quibus caſibus regulariter ſoleat remiſſio fieri, & multi ſunt caſus omnes ſanè vtiles, quos utilitatis cauſa ponam per concluſiones aliquas.

1 Prima eſt a ſolito. Conductori non fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem, grandines, uel bellum, aut peſtem, quando in loco ita ſolitum erat. Alberic. in l. licet. C. loca. per l. ex conducto. §. ſi vis. ff. loca. Calcan. conſ. 23. nu. 5. verſ. 2. quia de bello. gl. in l. 3. C. loc. quã non eſſe alibi dixit Guid. Pap. ſingular. 53. & de hac concluſione in materia ſoliti hæc eſt communis opinio. Alex. conſ. 112. nu. 4. lib. 1. Natt. conſ. 610. nu. 9. & 90. nu. 11. Burſat. conſ. 11. nu. 77. & 30. lib. 1. Ripa, in l. 2. nu. 35. ff. ſol. matr.

2 Altera eſt concluſio ex natura. Nam non fit remiſſio conductori conducenti fundum ſui natura ſterilem. Bal. in l. licet. C. loca. Alex. ad Bar. in l. ſi merces. §. vis maior. ff. locat. Rip. in l. 2. nu. 55. ff. ſolut. matri. & de priuileg. contract. peſt. nu. 35. verſ. ſecundus caſus, per l. inter ſtipulantem, §. ſacram. de uerbor. obligationibus, §. publicorum. Authen. de mandat. principum, l. Mæuia. ff. de rebus eorum; debet enim conductor a pręſenti ſtatu futurum iudicare euentum, l. ſi quis domum, §. 11. ff. locat. & dixi ſuperius in titulo de vſufructu. Soci. conſ. 156. col. 4. Alex. in l. interdum, §. quod ſi, ff. de acquir. poſſeſſ.

3 Scientia etiam tollit facultatem remiſſionis, puta ſi conductor ſciebat tale periculum belli, peſtis, uel ſterilitatis imminere ſolitum. Riminal. conſ. 33. nu. 10. & 11. Neuiz. conſ. 82 nu. 10. & 13. Afflict. deciſ. 365. nu. 8. Rimin. iun. conſ. 49. nu. 6. conſ. 92. num. 5. lib. 1. Rol. a Valle. conſ. 52. nu 29. li. 2. & eſt communis opi. Ioſeph. de Lud. concl. 12. declarat. 6.

Addo vltra eum Alex. conſ. 6. & 112. nu. 18. vol. 1. Aemilian. cõſ. 4. nu. 18. Port. conſ. 143. & 144. nu. 22. & 23. ponentes varia exempla. Ioan. Lup. in c. per veſtras. §. 9. nu. 9. de dona. inter vir. & vxor. prout in Lõbardia grandines, in maritimis Senarum locuſtæ, inũdationes ſolitæ alicuius fluminis, conductio in confinibus. Calcan. conſi. 23. verſi. 2. quia. Ioſeph. Ruſtic. de liber. in condit. poſit. par. 1. c. 10. nu. 10.

4 Ampliatur ulterius vltra Ioſeph. Ludoui. citatum, vt ſi quis ſuſcipiat cuſtodiam arcis tempore belli, tenetur etiam ſi vi extrahatur. Io. And. ad Specul. ſuper rubr. de locat. Boſſ. de remiſſ merced. conduct. nu. 85. Cott. in uerb. guerra. Roland. conſ. 9. nu. 25. lib. 1. cõſ. 53. nu. 28. vol. 2. Aret. conſ. 139.

5 Declaratur vlterius vltra Ioſeph. Ludouic. quod licet tempore belli, vel caſus ſimilis, conductio fiat, tamen ſi ſubſtantia rei prorſus tollatur, fit remiſſio, quia non entis, & rei non ſubſiſtentis nulla debetur penſio, vel merces, licet tempore belli, uel ſimilis caſus imminentis contractus ſit celebratus. Ita egregie Bal. in l. licet, q. 2. nu. 4. C. locat.

Addo ab eo non allegatum, & textum (ni fallor) in terminis, in l. ex conducto. §. 1. ff. locat. ibi, ſed & ſi tabes facta ſit, omnemque fructum tulerit, & melius inferius ibi, ſi verò ager terręmotu corruerit, ut nuſquam ſit, damnum domini eſſe &c. no. etiam Bar. in l. ſi vno. §. vbicunque, in l. ſi merces. §. vis maior. ff. loca. & dixi ſuperius in tit. qui ſint caſus fortuiti, vbi examinaui materiam d. l. ex conducto. §. 1. vbi Bal. ſubdit ibidem idem eſſe, ſi molendinarius diſcedat propter inſolitum curſum aquarum per l. 1. ff. de migrand. & l. habitatores ff. locat.

6 Licet igitur molendinarius conducat molendinũ in loco periculoſo, faciẽda eſt ei remiſſio, ſi veniat inſolitus motus aquarũ, vel molendinum pereat in totum. Alex. conſ. 112. vol. 1. & ſi pro parte ſit inundatio, pro parte fit remiſſio. Rui. conſ. 66. in fi. vol. 1. & ſi mutauit alueum, fit remiſſio molendinario.

7 Vnde conductori fit remiſsio, licet non ſit vltra dimidiam in parte penitus extincta. l. ex conducto, §. 1. vbi Bar. ff. locat. Bal. in l. licet, col. 1. C. eo. Boſſ. de remiſsio. merced. publican. nu. 104. latè Aimo. de alluuionib. lib. 2. c. 17. & 18. diſtingue, ut per Bar. l. ſi quis domum, & in l. ſi fundus. ff. loc. pulchre Petr. de Vbal. par. 11. q. 27. nu. 38. ubi bene loquitur.

8 Declaratur ſecundo loco principalis concluſio, vt procedat, & habeat locum durante peſte, uel bello, vel ſimili impedimento, quibus ceſſantibus tenetur rehabitare, & pro eo tempore penſionem ſoluere. Ita contra Rip. & alios tenuit Couarruu. practicab. q. cap. 30. ſub nu. 5. repręhendens in hoc Ripam contrarium tenentem.

9 Tria igitur ſunt tempora. Primum ante peſtem, bellum, vel ſimile impedimentum, & caſus eſt clarus, vt teneatur ad penſionem. Secundus eſt caſus tempore peſtis, vel belli, & facienda eſt remiſsio eo durante. Tertius eſt caſus ceſſante bello, vel peſte, & tenetur rehabitare, & penſionem ſoluere.

10 Declaratur tertio loco principalis concluſio, dummodo bellum exiſtat in re, & ſuper re conducta, ſecus in aliis regionibus, uel locis. Burſat conſ. 81. num. 3. volu. 1. vbi ſublimitat, quòd timor potentiſsimi Regis, vt Turcarum, eſt iuſta cauſa etiam vicinis, quia tanquam leo rugiens circuit quęrens quem deuoret. Natt. conſ. 610. in fine, vbi tenet, quòd fit remiſsio, ſi immineret ſuſpicio pro futuro tempore vſque in finẽ conductionis.

11 Haberi tamen ſolet aliqualis conſideratio ad fauorem conductoris, ſi in uno tantum ex locis conductis uenerit bellum, uel peſtis, uel ſimile impedimentum, quia non adeſt ſolitus fructus, uel concurſus in conductore gabellarum. Ita monet Guid. Pap. deciſ. 630. in fin. Boſſ. de remiſſ. merced. conduct. num. 85. Bart. in l. cotem. §. qui maximos, nu. 5. ff. de publican. dicens bellum Appuliæ præſtare remiſsionẽ cõductoribus gabellę Peruſinæ. Bald. conſi. 329. nu. 2. lib. 1. Neuizzan. conſ. 91. num. 1. Corſett. in uerb. metus. Plot. de in litem iurand. num. 18. ſecundum antiquam impreſsionem. Cagnol. in l. uani timoris. ff. de reg. iur. Anchar. conſ. 87. Imol. conſ. 7. Dec. conſ. 312. Alphan. reportat. 630. in fi. Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 12. ampliat. 1. in fine. Borgni. deciſ. 8. nu. 12. par. 2. affirmãs poſt alios, quod nõ fit remiſsio, niſi pro re, in qua eſt damnum, niſi unica ſit locatio plurium rerum ſub unica penſione, & ad hoc attendendum eſt. Natt. conſi. 449. nu. 5. & 6.

12 Declara ulterius, & ſemper intellige materiam remiſsionis, uel ꝙ damnum ſit intolerabile, uel res in totum perierit, prout ſuperius uidimus, & ponit

Digitized by Google

gloſ.in l.damnum. C. locat. quam ſingularem dixit Bal.ſingular.58.Boſſ.de remiſſion. merced. conduct. nu.107.ſemperq; fit remiſſio pro quantitate damni l. ex conducto, §. 1. ff. locat. ſiue propter ſterilitatem. Bello.conſ.21.nu.9.ſiue propter bellum. Rom. conſ. 432.Bello.conſ.45.nu.8. ſiue propter uim fluminis, vel defectum aquarum, prout in magnis ſiccitatibus. Fulgoſ.conſ.193.Natt.conſ.449.nu.16.Hippolit.Rimin.conſ.42.nu.1.ſiue facto locatoris, ſiue de remittenda mercede actum ſit,ſiue locatio ſimplieiter facta ſit,quia hoc venit ex natura locationis. Ceph. conſ. 257.nu.11.lib.1.Eugen.conſ.50.num.46. & eſt communis opinio.Capr.regul.88. nu. 49. Vnde aut excedit dimidiam,& fit remiſſio in totum,aut non,& tūc pro rata,vt ex prædictis patet.

9 Declaratur quinto,ſi ita conuentum eſſet, quia talis conuentio valet,& tenet.Alexan.conſ.141.in fine. Afflict.deciſ.258. per textum in materia locati & cōducti,in l.cum venderem.ff.loc.

10 Et ſi fieret conuentio copulata,vt propter bellum, & peſtem fiat remiſſio,ſufficit vnum tantum verificari ex veriſimili mente contrahentium. Burſat. conſil. 81.num.20.lib.1.Ioſeph.de Ludouic.concluſ. 12.ampliat.5.

11. Et ſic habetur limitatio ad regul.copulatiue.

12 Declaratur vlterius,vt licet quis conducat tempore belli, vel peſtis,fit tamen remiſſio ſi poſt maius bellum interueniat. Boſſ.de remiſſ.merced. conduct. nu. 59.Burſat.conſ.81.nu.18.Ioſeph.de Ludouic.cōcluſ. 12.ampliatione quinta.

A D D I T I O.

☞ *Et non poteſt conductor remiſſionem petere ſi ſciuerit Bellum imminere.Bald. conſ. 247.lib. 2. Quem ſimilibus exornat.Ruſtic.de liberis in conditio.poſitis.in princip.nu. 15.fol.X.*

13 Declaratur ſeptimo,quando occaſione belli,vel peſtis nihil penitus percipitur, prout dixi in prima declaratione.Si autem aliquid percipiatur,& non ſit læſio ultra dimidiam, vel affictus veri, vel perceptionis fructuum,non fit remiſſio.Burſat.conſ.51.nu.16. lib. 1.Ioſeph.de Ludouic.concluſ.12. verſi. intelligendo prædicta.

14 Addo pulchre Marc.deciſ.Delphi.178. vbi conductori,qui ſe abſentauit ex cauſa peſtis,non fit remiſſio, ſi in domo retinuit res ſuas,& ſic aliquem fructū percepit,quod eſt bene notandum cum ſæpius occurrat.

15 Declaratur octauo,vt licet quis conducat fundum ſui natura ſterilem, vel predæ, aut bello ſuppoſitum, hoc verum,ſi tunc temporis imminebat,ſecus ſi ſuperueniat poſt.Ita Pernicol.Mozz.de contract. in tit. de locat.& conduct.in verbo,accidentalia,nu. 32. per l. qui bona.§.de illo.ff. de damn.infect.

16 Secunda eſt concluſio ad l.habitatores.§.fin. ff. locat. Iuſtus timor belli,peſtis, malorum ſpirituum, & ſimilium inducit remiſſionem mercedis d. l. habitatores.§.fin.per quam ita tenet Alex. conſ.28. volu. 1. conſ.31.vol.2.Imol.conſ.7.Anchar.conſ. 88. Decius conſ.555.& ibi in addit.nu.9.conſ. 647. Boer. deciſ. 209.par.2.Iacob.de Leonard.inter conſilia Brun.cōſ. 117.nu.169 vol.1.Vincen.de Anna.allegation.92.nu. 9.Duenn.regul.393.nu.7.

Vnde Seneca inquit. Peior eſt bello timor ipſe belli.

A D D I T I O.

☞ *Et in materia malorū ſpirituum late Didac.Couar.var. reſol.lib.4.c.6.vbi poſt multa concludit licere recedere timore malorū ſpirituū,& eſſe locum diſpoſitioni.l.habitatores.§.vltim.& ſic pluries iudicatum in Granatenſi auditorio. & ibi ponit cauſam ex ſacris authoribus. Neniz.33. multos allegans.conſ.81.nu. 1. Natt.conſ.50.nu. 17. conſ. 221.nu.3.conſ.610.nu.11.Burſa.conſ.81.nu.8. Cagnol.in l.uani.de reg.iur. Surd.deciſ.183.nu.3.*

17 Ampliatur diſpoſitio d.§.fin. etiam ſi bellum, uel peſtis, vel ſimilis re vera poſt ſuſpicionem non veniant.Bar.in d.§.fin.Roma.in l.patientis,in fine.ff.de damn.infect.& hæc eſt communis opinio.Alex.in l.ſi vno.§.item cum quidam.ff.loc.Dec.conſil.312.Corſett.in verbo,metus.Plot.de in litem iurand. §. 4. nu. 4.Riminal.conſ.206.vol.2.

18 Ampliatur ſecundo,vt timore mali aeris licet conductori recedere.Guid.Pap. deciſ.630. gloſſ. fin. in l. damnum,ibi, Diuina &c.C.locat. Anchar. conſ. 37. Marſil.in l.1.nu.47.de quæſtio.

19 Ampliatur tertio nu.19.Rebuf.in l.hominis, verſ. 4.& 9.ff.de uerb.ſign.ut recedere liceat timore malorum ſpirituum.Port.in tit.de locat.in fine.Cagnol.ad l.contractus,nu.55.de reg.iur.

Circa tamen intellectum l. habitatores, §. fin. ff. locat. conſiderandi ſunt quatuor caſus principales.

20 Primus,cum nullus eſt iuſtus timor, & tunc nulla fit remiſſio,& integra merces debetur,d.§.fi.

Secundus eſt caſus,ſi adeſt iuſtus timor,ſed non receſſit,& integra merces debetur, ſi tamen aliam domum conduxerit,debebit locator mercedem ſecundę locationis,uel quanti conducturus fuiſſet, excomputare,vel refundere,quaſi de hoc conueniſſe uideatur. l.ſi domus,verſi.idem iuris.ff.loc.

Tertius eſt caſus,ſi alienam domum conduxit, ſed non habet factum, & tunc eſt in arbitrio locatoris. uel ſoluere pretium ſecundæ conductionis,quod ipſe inquilinus ſine dolo malo præſtitiſſet, vel mercedem pro rata remittere,l.ſed addes §. ſed cum in annum, iuncta gl.in uerb.ſterilie.ff.loc.

Quartus eſt caſus,quando fuit Iuſtus timor, & migrauit,ſed habuit aliam domum gratis.Guid.Pap.deciſ.630.vbi uideas.

Vltra Guid. Pap. plene profitentem, ut ſupra, declara vlterius, niſi iuſtus timor adeſſet tempore contractus per ea, quæ ſuperius diximus, & ad hoc eſt glo. in l. æde. C. locat. Bald. in l. ſi ea lege. C. de uſuris.

21 Tertia eſt concluſio. Conductori fit remiſſio, ſi fuit impeditus fructus colligere a menſe Septembris in antea excluſiue, licet alias fructus illius anni collegerit.Bal.conſ.434 lib.1.

22 Quarta eſt concluſio.Conductori non fit remiſſio pro fructibus a ſolo ſeparatis,nondum tamen in horreum recondiris. Fulgoſ. in l. ex conducto in fine. ff. locat.Natt.conſ.284.vol.2.& ſentit Bar. in l.ex diuerſo,ſub nu.3.ff.de rei uendicat. per l. ſi ſeruus. §. locaui.ff.de furt.& clarius Alber.in conductore loquens,

qui

qui nummis colit, ut fructus efficiantur ſui, ſtatim quod ſint a ſolo ſeparati, licet in horreo non fuerint reconditi. Ang. in l. damnum, C. locat. Soci. conſ. 100. colu. r. lib. 1. Bal. in l. ex conducto, §. 1. ff. locat. & hæc eſt communis opin. Boſſi. de remiſſ. merced. conduct. nu. 90. circa medium.

Addo de communi pariter atteſtantem Curt. iun. conſ. 85. nu. 1. Eman. Soarez in ſuo theſaur. littera C. num. 218.

23 Contraria uerò opinio eſt uerior, æquior, & magis conueniens contractui locationis & conductionis, uti bonæ fidei, prout ſuperius diximus, & in ſtatu fructuum conſideranda ſunt plura tempora, & gradus, & qualitates ipſius temporis.

24 Primus ſtatus fructuum erit, cum ſunt in fundo, & dicuntur pars fundi, l. fructus, ff. de rei uendic. quo in loco I. C. omiſit caſum improuiſum, & iſto caſu erunt damno domini iuxta tamen ſuperius dicta.

25 Secundum tempus fructuum eſt cum ſunt a ſolo, uel arbore ſeparati, nondum tamen excuſſi, uel mundati, ſed adhuc rudes, exiſtentes prout vulgo dicitur, *gregne vua ne i canali*, & ſic diſcurrendo, & hoc caſu licet contractus ſit impletus ex parte locatoris, adhuc tamen patientiam præſtare tenetur, quia fructus ſunt colligendi, ſeu fouendi, & hic uerus finis.

26 Vnde locator non uidetur uere impleuiſſe, donec uere conductor non ſit fruitus, iuxta l. ſi quis domum, in princ. & ibi Bal. ff. locat. Calder. conſ. 5. de locato. Vnde ſi damnum contingat modo, quo ſupra, erit ex æquitate locatoris.

27 Ex quo tempore in hac locati materia colligitur unum, quo dantur hic duo ſimul contractum eſſe perfectum quoad locatorem, tamen adhuc teneri ad aliquam patientiam ſucceſſiuam.

28 Tertium tempus fructuum eſt cum fructus ſunt mundati, non tamen adhuc in horreum reconditi, & pariter iſto caſu erit damno locatoris, cum adhuc res non ſit plene perfecta. Boſſ. de remiſſ. merced. conduc. nu. 90. in fine.

29 Infereris poſt Socin. conſ. 100. quod ſi quis conduxerit omnes fructus, & prouentus alicuius iuriſdictionis, ſi patiatur damnum in conductionibus iam factis, nondum tamen exactis, quod erit locus remiſſioni, quia actus non eſt plene conſumatus, quod uidetur bene notandum in conductoribus principum, & domicellorum.

30 Quartum tempus fructuum eſt in fructibus iam in horreum reconditis, ut oleum in urceo, & uinum in dolcis, & tunc attendi debet finis primo loco, puta repoſuit fœnum in fœnili, ut ex eo comedant boues, & ex fimo pingueſcat ager, iſto caſu ſi proueniat damnum antequam ager pingueſcat, eſt damno locatoris: licet enim fœnum ſit in fœnili, tamen expectat poſt ſe alium ſucceſſiuum effectum, & ita diſcurrendo tenuit Boſſ. vt ſupra, ſub nu. 91. vbi etiam limitat ſtante etiam pacto, vel conſuetudine, prout apud eum.

31 Quintum tempus vltra Boſſ. poſtquam fructus ſunt in horreum reconditi, ſed conductor non habebat poteſtatem illos alienandi culpa locatoris, & iſto etiam caſu facienda eſt remiſſio. Siluan. conſil. 11. & 12. uol. 1. cui ſe ſubſcripſit Alciat. Pernicol. Mozz. de contract. tit. de locat. & conduct. in uerb. accidentalia, nu. 35. & 36.

Ex quibus corollarie infertur ad intellectum nonnullorum iurium.

32 Primo ad intellectum l. pignus, C. de pignor. act. ut fructus a ſolo ſeparati ſint conductoris, non tamen ex hoc liberetur conductor, quia tenetur præſtare patientiam ad conſummationem ultimi finis, prout dictum eſt.

33 Secundo infertur intellectus ad l. damnum, C. locati ut non procedat, quando damnum fit uitio territorii. Imol. in c. propter ſterilitatem, col. 4. uerſ. ſed Hoſtien. commendat Socin. in citato conſilio.

Alias declarationes ad d. l. damnum, habes ſuperius in tit. de caſibus, ad l. ſi merces, §. culpæ, ff. loc. eo recurrere placeat, & ibi de facto iuſto, & de iniuſto, & ſimilibus.

Sextum tempus, & ſtatus fructuum eſt quod fructus erant iam percepti, ſed erant in aere ita infecti, quod quaſi ſunt deſtructi, nec hoc caſu ſit remiſſio, quia de fructuum uitio non tenetur locator, Bald. in l. licet, q. 7. num. 9. C. locat. per l. ex conducto, § ſi qua tamen vitia, ff. locat. vbi pariter dicit remiſſionem non fieri ſi conductor damnificetur propter paruitatem ualoris fructuum. Modicum igitur pretium grani non eſt cauſa remiſſionis.

Illud non omittam, quod colligitur utile in practica, in l. ſi ſeruus, §. locaui, ubi Bart. ff. de furt. quod conductor non facit fructus ſuos antequam mercedem, uel penſionem ſoluat. Vnde non competit actio furti, ut ſuo loco dicam.

Bene uerum eſt, quod dominus locator permittendo ante penſionem ſolutam conductorem percipere fructus, uidetur tacite habere fidem de penſione, uel mercede debita, dicens §. uendite, de rerum diuiſ. habere locum in quolibet contractu.

34 Quinta ſit concluſio. Conductori non ſit remiſſio in caſu l. ſicut emptio. §. fin. ff. locat. ſcilicet, quando uendo tibi fundum habita fide de precio hoc pacto adiecto, ut donec ſoluatur pretium, certa merces quotannis tradatur, & hoc caſu damnum contingens in fructibus eſt emptoris, & conductoris ſimul, non uenditoris. Alexand. conſil. 121. uolum. 5. Dec. conſil. 312. uol. 2.

35 Ampliatur hæc concluſio, ut nedum damnum datum in fructibus hoc caſu ſit conductoris, emptoriſq. ſimul, ſed etiam interitus totius rei, quia uenditio dicitur perfecta, ut per gloſ. ibidem, quæ communiter approbatur, ut per Nicol. Mozz. de locat. & conduct. in uerbo, accidentalia, nu. 38. ponam latius Deo dante in titu. de uſur. ubi ſuppleas.

36 Ampliatur ſecundo loco diſpoſitio d. l. ſicut emptio. §. fin. ut procedat, & habeat locum circa remiſſionem mercedis etiam in contractibus liuellariis eccleſiarum.

Similiter in contractibus cenſualibus, qui hodie frequentantur in *Vrbe Roma*, *Peruſiæ*, & paſſim ad tot, & emuntur fructus alicuius prædii iuxta bullam Pii *V*. ſuper cenſibus: nam propter ſterilitatem non ſit remiſſio, nec propter bellum, peſtem, uel ſimilem caſum. Franc. Marc. deciſ. Delphinal. 208. par. 2. Clarius Tiber. Decian. conſ. 48. nu. 18. uol. 1. Gugliel. Rodoan. de reb. eccl. non alien. fol. 31.

37 Addo, quod poſui ſuperius in hac materia in uerbo, emphyteuta ſterilis, dum poſui ex mente Bald. ad l. licet, C. loca. an emptori fructuum, uel uſusfructus

formalis

Digitized by Google

formalis facienda ſit remiſſio, quia illa poſſunt limitari, & declarari per iſta quoad cenſus, & liuella.

38 Sexta ſit concluſio. Conductori non ſit remiſſio, ſi damnum contingat in rebus propriis ipſius coloni, puta in plauſtro, bobus, & ſimilibus, quæ licet fundo deſeruiant, tamen non eſt locus remiſſioni? notat in l. ex conducto, in l. ſi merces, §. vir maior, ff. locat. in l. licet, C. eod. & in d. cap. propter ſterilitatem. Boſſ. de remiſſ. merced. conduct. nu. 91.

39 Vnde non eſt bona allegatio conductoris, mereor remiſſionem, quia boues ſunt mortui, & ſimilia acciderunt, & eſt materia l. damnum, C. locat.

40 Septima ſit concluſio. Conductori ſcelerato, & malæ vitæ, vt ſodomitæ, furi, adultero, & ſimilibus, & quam maxime decimas non ſoluenti, non ſit remiſſio, quia propter peccata veniunt aduerſa. Peruſ. in ca. 1. de decim. lib. 6. Rip. de priuileg. contract. peſt. nu. 49. Guido Papa, deciſ. 630. monens in practica tales exceptiones opponere. Mandoſ. de ingratit. c. 18. Boſſ. hoc valde commendans in quolibet malæ vitę, de remiſſ. merced. conduct. nu. 88. Benincaſ. de paupertat. in 6. ſpecial. de iudic. nu. 4. Viui. lib. 1. opin. 153. Pariſ. ad Bart. in l. licet, C. locat. vbi idem in eo, qui non ſoluit canonem, vel penſionem.

Et ſic vides quantum proſit morum, & vitę honeſtas, & quantum damnetur vita inhoneſta, & ſcelerata, vt in materia ſterilitatis attendatur.

41 Octaua ſit concluſio, prout per diſcurſum etiam ſuperius tetigi. Conductori non ſit remiſſio, ſi ſterilitas non contingat caſu fortuito, vel alio facto extrinſeco, ſed vitio rei, vel propter aeris intemperiem, & fructus aliqui ſunt percepti, vt in caſu Ruin. conſ. 87. vol. 1. pariter, ſi ſpinis, aut lolio corroſę ſint, tunc erit damno coloni. Lanfranc. de except. c. 4. nu. 5. in verbo, factum.

42 Nona ſit concluſio. Conductori non ſit remiſſio, ſi locatio ſit facta cum pacto franeandi. Pariſ. in trac. de vſur. q. 74. nu. 5. par. 2. Cephal. conſ. 90. nu. 20.

43 Decima ſit concluſio. Ego vltra Boſ. Ioſeph. de Ludouic. & Moll. de contract. in hac decima concluſione addo nonnullos caſus, in quibus non ſolet remiſſio fieri eos ſub compendio ponendo. Si exercitus tranſiens aliquid per laſciuiam abſtulerit, l. ex conducto. §. ſi prædo, ff. loc. & tetigi ſuperius.

44 Quid dicemus in tranſitu pecudum a maritimis regionibus? & dictum ſuperius limitatur, niſi exercitus fecerit per impetum, ſecundum Pet. Iacob. in ſua practic. in libello, ex conducto, col. 6.

Similiter ſi ſterilitas venit propter vetuſtatem arborum, vel vitium, l. ſi vno, §. cum quidam, ff. locat. Idem ſi eſſet noua plantatio vitium, quę primo anno fructum non affert, ſecundum Petr. Iacob. vt ſupra, vbi ſubdit verum in conductore ad plures annos, vt de vetuſtate, vel nouitate conqueri non debeat, ſecus ſi ad vnum, quia eſſet diſtinguendum an ſcienter, vel ignoranter ſecundum eum. Similiter ſi tempore tempeſtatis nulli fructus erant in fundo, l. ex conducto, §. quidam, ff. loca. idem ſi de vino, oleo, & ſimilibus fuit ſatis, ſed inſipidum, vel incoſtudibile, l. ex conducto, §. ſi quæ tamen vitia, ff. locat. Petr. Iacob. vt ſupra, qui bene ſubdit, quod pro herbis peſtiferis, quæ naſcuntur in fundo, nec extirpari poſſunt, habetur ratio contra locatorem, argu. l. in fundo, ff. de ædil. edic.

45 Vndecima ſit concluſio. Conductori non ſit remiſſio, ſi ſterilitas poteſt compenſari cum vbertate, & circa hoc primo loco videndum eſt, quando dicatur vbertas, poſtquam ſuperius vidimus, quando dicatur ſterilitas.

46 De vbertate multę fuerunt Doctorum opiniones, illa tamen verior eſt, & magis communis, quando ex fundo colligitur aliquid non modicum vltra conſuetum, quod plus debet eſſe ſaltem tertia pars, iuxta vulgi opinionem, & ita bonus iudex arbitrabitur his cõſideratis. Salic. in l. licet, C. loca. q. 4. commendat Boſſ. de remiſſ. merced. conduct. nu. 27. dicens eam veram, & communem docens practicare, quod ſi colligitur aliquid plus, ſed non multum, erit lucro conductoris, nec fiet compenſatio, ſicut nec ſit remiſſio, ſi damnum non ſit graue, vt ſuperius dictum eſt, & vltra Boſſ. communem dicit Rodoan. de rebus eccleſ. non alienan. q. 18. verſ. ſed multa, ſub nu. 16.

Regula igitur eſt. Conductor compenſat fertilitatem cum ſterilitate, & intantum debet lucrari, ſi eſt vbertas, inquantum ſuſtineret, ſi eſſet ſterilitas, quod enim vltra penſionem percipitur, compenſatur cum ſterilitate anni pręcedentis. Cyn. in l. ad comparãdas. C. mand. Caſtr. in l. ex conducto, §. ſi vir, nu. 6. ff. loca. Rol. conſ. 87. nu. 7. vol. 3. Rimin. Inſti. quib. alie. lic. in princ. nu. 84. Nauarr. in Manual. in 7. præcep. c. 17. nu. 189. dicit, quod ſibi verius videtur ſufficere, vt colligatur tantum quantum pacto, aut conſuetudine ad id conſtitutum eſt, aut plus ſolito tertia parte. ſicut ſecundum eum ad ſterilitatem ſufficit, vt tertia parte minus ſolito colligatur, & in hoc nullam facit differentiam, an penſio ſoluatur in pecunia, vel in aliis rebus.

47 Ampliatur hęc regula, & concluſio, vt ſi hoc anno ratione ſterilitatis fuit facta remiſſio penſionis, ſi anno ſequenti ueniat vbertas, datur petitio penſionis remiſſæ. Roland. allegato conſ. 86. nu. 7. Ceph. conſ. 156. nu. 16. vol. 4. Rom. conſ. 432. Ioſeph de Ludoui. concluſ. 12. col. 6. declarat. 2. Gozad. conſ. 83. num. 15. Socin. conſ. 68. col. 1. lib. 2.

48 Et vltra plene tractantem Ioſeph. de Ludou. declaratur primo loco, vt fiat compenſatio cum annis immediate præcedentibus. Hoſtien. in ſumma, de loca. & conducto, uerſi. ſi autem. Ant. Gomeſ. non admodum clare de contract. titu. de loc. ſub nu. 18. ſicco in hoc pede pertranſiens.

49 Anni autem immediate pręcedentes dicuntur, vel annus immediate pręcedens, uel decem ante, uel poſt, ſub una tamen locatione compræhenſi, & ſic vnitas locationis in hoc admodum attenditur. Modern. Pariſ. in conſuet. feu. par. 2. §. 62. nu. 73. Calcan. conſ. 24. nu. 6. Burſat. conſ. 11. nu. 35. vol. 1. Rot. Anto. Auguſt. de Val. deciſ. 2. & hæc vltra Rotam eſt communis opinio. Capr. regu. 88.

50 Declaratur ſecundo, niſi ſterilitas prouenerit ex caſu inſolito, quo caſu non ſit compenſatio, ſed ſit remiſſio mercedis. Boſſ. de remiſſio. merced. conduct. nu. 8.

Addo Neuiza. conſ. 91. nu. 5. Abb. conſ. 1. nu. 4. Sebaſt. Medic. de compenſat. par. 1. q. 45. in fine.

51 Declaratur tertio, vt fiat compenſatio ſtante mera iuris communis diſpoſitione, ſecus ſtante aliqua partium conuentione. Soci. iun. conſ. 78. in fi. uol. 2.

52 Declaratur quarto loco, quod etiam in eodem anno fieri poteſt cõpenſatio: nam ſi eſt ſterilitas in grano, hordeo, uel ſimilibus, & ubertas in ficubus, vuis,

& ſimi-

Digitized by Google

& ſimilibus, fit compenſatio eiuſdem anni, quia ſi in fructibus diuerſi anni, cur non eiuſdem anni? ita vltra Boſſ. tenet Petr. Iacob. in ſua practica in forma libelli ex conducto, col. 4. circa medium, inferens ad fauorem curati, vt ſibi debeantur decimæ, ſi eſt cariſtia in grano, & vbertas in aliis fructibus.

ADDITIO.

☞ *Natt. conſ. 449. num. 5. Surd. deciſ. 155. nu. 7. conſ. 217. per totum. Surd. deciſ. 217. & deciſ. 155. nu. 7.*

53 Vlterius cogitandum reliquit ſapere magnã æquitatem, puta eſt cariſtia, & colligitur parua quantitas grani, ſed venditur ſatis cariori pretio, quam tempore ſolitæ recollectæ, quo caſu non fit remiſſio.

Addo Corn. conſil. 128. col. penult. lib. 2. Roland. conſ. 86. nu. 8. lib. 3.

Econtra dicit Petr. Iaco. vt ſupra eſt maxima vbertas fructus, parum valent, nam diſtinguendum eſt, an penſio ſit in fructibus, & datur augmentum, ſecus in pecunia, dicens hoc valde rationabile. Addo prædictis omnibus Petr. de Vbal. de duobus fratribus, par. 11. q. 37. Riminal. iun. conſ. 40. nu. 11. & 34. lib. 1.

54 Practicando igitur erit ſterilitas primo loco, puta ſi perceptum eſt minus dimidia, quo caſu eſt ſterilitas (vt dictum eſt) puta de triginta conſuetis collegiſti decem. & in viginti de triginta fit remiſſio, & ſic de duabus partibus penſionis, & conſequenter ſolum pro tertia parte ſoluetur penſio.

55 Si vero conſuetum eſt percipi quindecim, & ſunt percepta ſex, de quib. ſex quinq; faciunt tertiam partẽ quindecim, ſoluetur penſio pro tertia parte, & vna ſalma vltra tertiam partẽ, quinta pars vnius alterius tertię, in quibus eſt ſterilitas, fieri debet remiſſio mercedis, & ſic ſolũ tertiam partẽ in effectu ſoluet colonus. Imol. in d. c. propter ſterilitatẽ. Burſat. conſ. 11. vol. 1.

56 Pariter compenſatur vbertas, puta ex fundo conſuetum eſt percipi triginta ſalmas grani, anno præcedenti ſunt perceptæ quadraginta, & ſequenti decem, illæ decem perceptæ de anno de quadraginta contribuuntur cum perceptis de anno de decem tantum. Vnde ſterilitas remanebit in decem tantum.

57 Præterea eras ſolitus colligere quindecim modios, & ſoluebas tres aureos, ſi non recollegiſti, niſi decem, ſolues duos aureos, niſi ſequenti anno, vel præcedenti recollegiſti viginti modios. Angel. in verbo, locatio 16. circa medium, dicens idem, ſi ſoluatur certa ſpecies, vt per eum.

58 Cautus igitur eris in faciendo articulos, in deducendo damnum intolerabile, detrahere ſemen, expenſas, & ſimilia, & non ſuperſunt niſi tot.

59 Interrogatoria recipiant valorem fructuum, quanti valebant etiam annis præteritis, interroga etiam ſi ſit fertilitas in tali ſpecie fructuum.

60 Duodecima ſit concluſio. Si conductor petat remiſſionem, & locator dicat, ſis partiarius, non poteſt per hoc recedere a contractu. Bald. in l. licet, C. locat. q. 1. nu. 7. & hæc eſt communis opinio. Boſſ. de remiſſio. merced. conduct. nu. 49.

61 Vltra eum limita, niſi ex forma ſtatuti, vel conſtitutionis eſſet prouiſum conductoribus, vel inquilinis circa damnum occurſum. Corne. conſ. 128. nu. 9. vol. 2. Nouel. reg. 83.

62 Limita ſecundo, niſi communis opinio hominum non reputaret annum ſterilem. Corn. vt ſupra.

63 Notandum eſt etiam circa allegatam vbertatem, quod fit compenſatio, quando ſunt plures anni, quam duo, ſi aliqui termini damnoſi ſint non ſteriles. Boſſ. de remiſſ. merced. conduct. num. 32. vbi diſtinguit lucrum a fertilitate, damnum a ſterilitate, propter damnum enim non fit remiſſio, ſicut propter ſterilitatem, & lucrum cadit conductori, & fertilitas compenſatur cum ſterilitate.

64 Illud etiam practicando notandum eſt, quod quando annus fertilis nondum venit, ſolet fieri ſolutio cum aliqua proteſtatione, & ſine præiudicio iurium vtriuſque partis, & ſuperſederi ex aliquo decreto iudicis. Boſſ. docens ita practicare de remiſſ. merced. conduct. nu. 14.

65 Concluſio decimatertia ſit. Remiſſio non fit, nec augmentum, quando fructus, vel valor ipſorum creſcit, vel decreſcit. Angel. conſ. 188. col. 5. & ſequenti commendat Pariſ. ad Bart. in l. licet in addition. 1. circa medium, C. locat. Fuſi. in ſingu. ſuis, littera 5. nu. 68. Tiraq. de vtroque retract. ad finem tit. nu. 77. & ratione inſoluti fit remiſſio, vel augmentum, non ratione ſoluti. Pariſ. ad Bart. in l. licet, circa medium, C. locat. vbi dicit notandum, & conductor qui promiſit dimittere centum ſaccos ſalis, non tenetur, ſi pretium ſalis auctum ſit ad dimidium plus. Ruin. conſ. 109. lib. 1.

66 Concluſio decimaquarta ſit. Conductori fit remiſſio pro omnibus annis conductionis, ſi in primo anno contingit damnum, quod affert ruinam in ſequentibus annis, Bart. in l. ſi vno, § item cum quidam, col. 1. nu. 5. ff. locati, Socin. conſ. 88. col. fin. vol. 1. Boſſ. de remiſſ. merced. conduc. nu. 45.

Quod facit pro anno 1586. in quo tanta ſiccitas vitium, & oliuarum fuit, vt remaneat memoria pro multis annis.

67 Concluſio decimaquinta notabiliſſima eſt (ſi Aimo. credimus, conſ. 95. nu. 3.) quo in loco refert conſ. Ancar. 402. pluribus rationibus, tamen quod qui conduxit gabellam a Communitate Piſtorii pro pluribus annis cum omnibus commodis, & incommodis, ita quod remiſſio aliqua peti non poſſit ratione alicuius damni emergentis, ſi tempore conductionis Pontifex reſidebat Piſtorii, vnde ex hoc maximus hominum concurſus, ſi poſtea alio commigrauerit, & ex hoc gabellæ fuerint diminutæ, quod remiſſio mercedis peti poterit non obſtante conuentione prædicta, quia ex vulgi opinione illa gabella erat reputata melior omnibus, & illa ſpes reſidẽtię Pontificis fuit cauſa finalis.

Ex quo conſilio vtiliter in hac locati & conducti materia tria principaliter colliguntur.

68 Primum eſt, quod potuiſſet iſti conductori de facili opponi, remiſſio tibi nullatenus facienda eſt, quia reſidentia Papæ in Vrbe Piſtorii eſt per accidens, nec eſt credendum, quod ibi per multum temporis reſidere voluiſſet, ſed ad propriam Sedem conuolare, quare tibi imputes, cur hoc de facili euenturum non cogitaſti? & tamen ibi prudenter Anchar. & Crauet. commentatus attendit vulgi vulgarem opinionem, & incertam ſpem conductoris.

69 Et ſic cõcluſio intelligatur rebus ſic ſtantibus, prout tempore celebrati contractus, etiam ſi ille ſtatus tempore contractus fuiſſet caſualis, & accidens, prout reſidentia Papæ Piſtorii, & mutatione ſecuta ſuccurritur

Digitized by Google

ritur emptori,vel conductori. Crauet.conſ.233.nu.3. circa medium, verſ.ideo, & 264.ſub nu.6.

70 Secundum eſt, quod renunciatio de caſibus fortuitis intelligitur de caſibus fortuitis qui communiter & generaliter omnibus accidunt, non de his, qui ex plenitudine poteſtatis Principis aliquibus tantum & particulariter accidunt,quia tale ius ſpeciale non habetur in conſideratione.

71 Tertium eſt, quod renunciatio de caſibus fortuitis facta per conductorem intelligitur de caſibus fortuitis pure,& ſimpliciter,quibus contrahentes præuidere poſſunt.

Et factum Principis dicitur caſus fortuitus ex parte ſubditorum, prout alias ſuperius dictum fuit, tamẽ priuatis nocere non debet, & quam maxime contrahentibus,& in hoc eis ſuccurrendum eſt. Et licet Princeps faciat aliquam mutationem ob publicam vtilitatem,tamen hoc contrahentibus ſub velamine publicæ vtilitatis nocere non debet, vt ibi late per eum.

72 Colligitur & quartum, quòd renunciatio caſuum fortuitorum non intelligitur de caſu fortuito eminente facto Principis contrahentis,ex conſ.Anchar.414. ex l.cum proponas, C.de naut.fœnor. quam ſingularem dixit Iaſ.in l.1.col.2.in fin. C.de inſtit.& ſubſtit. & dixi ſuperius.

73 Vltimum colligitur, quod Principes locant, nec de hoc contractu Principes dedignantur, & benigne eorum locationes ſunt interpretandæ,vt priuatis non noceant, licet miniſtri auidi,& ſitibundi totum contrarium faciant anhelantes in vomitum auaritiæ, & hoc contra iuſtam mentem Principis.

74 Concluſio decimaſexta. In facienda remiſſione attenditur tempus recollectæ, non contractus. Boſſ. de remiſſ.merced.conduct. q 2.nu.32.

Et ſi colonus relinquat agrum incultum, nulla fit remiſſio quaſi culpa coloni non colentis. Salice. in l.ſi vno,in princ.ff.locat. Neuizz.conſ.99.nu.16. Iacob. Menoch.caſ.77.in fine admonens in hoc iudicem.

A D D I T I O.

☞ *Et ſi fundus iam ſeminatus a flumine inundatur, qui pẽdentes fructus corrumpat, non tenetur iterum ſeminare, licet alij vicini hoc fecerint, domini tamen in proprijs prędijs ſed non coloni, vel conductores. Surd.deciſ.87.*

75 Concluſio decimaſeptima. Si in inſtrumento locationis conductori datiorum,vel gabellarum promiſit locator remiſſionem facere propter peſtem, vel bellum, ſi peſtis veniat poſt contractum ante tamen ingreſſum quaſi poſſeſſionis datiorum, vel gabellæ, facienda eſt remiſſio. ita vltra Boſſ. Bero.q.53.

76 Addo Bero.in materia, ſi publicanus paciſcatur locatorem teneri de tempore peſtis, & belli,non excludit caſus ſimiles expreſſis, prout aliàs dictum fuit ſupra in tractatu de caſibus. Si verò diceretur conductorem teneri de omni caſu exceptis peſte, & bello, tunc de omni alio tenetur,niſi ſit valde inſolitus.Boſſ. de remiſſ.merced.public.nu.36.

77 Et notandum eſt circa hoc pactum: aut fit ſimpliciter,& non requiritur quod ſit graue, ſed ſufficit exiguitas, aut apponitur verbum debitum, vt debitam remiſſionem, & tunc graue damnum exigitur. Boſſ. de remiſſ.merced. public. in fine vbi hanc diſtinctionem valde commendat.

78 Pariter impeditus propter peſtem, vel bellum excuſatur a mora,pœna, & periurio. Rip.in l.quod re,nu. 41.ff.ſi cert.pet. Cotta in uerb.conductor.Rip.de priuil.contra peſt.nu.12. Alexan.conſ.112.in princ.li.1. Benincaſ.de paupert.in nono ſpeciali contract.nu.32.

79 Concluſio decimaoctaua. Conductori vectigalium non eſt facienda remiſſio, ſi pauci tranſeunt per territorium. Bald.in l.ſi ea,col.1.nu.5.C.de vſur.

80 Concluſio decimanona. Conductori facienda eſt remiſſio, ſi ex cauſa famis, peſtis,belli,vel ſimilis ante tempus recedat. Iacob.Menoch. in 10.remed.recuperand.poſſeſſ.q.13.declarat.3.nu.99.vbi conſiderat caſum famis in materia remiſſionis.

81 Vltra quem limito hoc verum,ſi libere,plene,& abſolute diſcedat, ſecus ſi aliquid retinuiſſet, vt claues, mobilia,vel ſimilia.Franc.Marc.deciſ.Delphin.168. & ſequen. par.1. Vnde bonum eſt claues reſtituere, & ſe penitus liberare.

82 Concluſio vigeſima. Conductori fit remiſſio,ſi bona confiſcantur. Nat.conſ.284.nu.10.vol.2. Lanfran. de excep c.4.num.7.in fin.

Facit l. ſi fundus locatus, ff. locat. locator tenetur iſto caſu ad reddendum totam penſionem,vel pro rata temporis quo conductor vti non poterit,licet non teneatur ad intereſſe damni emergentis, vel lucri ceſſãtis, Nauarr.ex communi in 7.præcept.c.17.nu.187.

A D D I T I O.

☞ *Quem textum limitat notabiliter Bal.in l.pignus, C.pignor. Quod ſi conductor pro conductione habeat obligata bona locatoris, quod poteſt ſe opponere confiſcationi bonorum, ne ſuæ conductioni præiudicetur ex delicto locatoris. Surd.deciſ.326.num.57.*

83 Concluſio vigeſimaprima. Conductori fit remiſſio,ſi imponantur noua onera vel collectæ. Rui.conſ. 77.vol.1.maxime per locatorem. Eugen.conſ.50.

84 Concluſio vigeſimaſecunda. Conductori non eſt facienda remiſſio, quando conductor non potuit vti re locata caſu fortuito,& pactum adeſt, quòd locator non vult teneri de ea re,ſed pactum operabitur, quod damna & intereſſe,iuxta l.ex conducto,in prin.ff.loc. Boſſ.de remiſſ.merced.conduct.nu.58.Pariter non fit remiſſio in conductionibus ſtantibus in manibus fortunæ,prout in iactu retis, in conductore lacus Peruſini.Bal.in l.cum fundus,C.de ſolut.ſequitur Dec.conſil.4.nu.2. Rot.Peruſ.50.nu.7.par.1.

85 Concluſio vigeſimatertia. Pulchra eſt,(ni fallor) præſens concluſio in contractu locationis, & conductionis, & quã maxime in materia remiſſionis attendenda eſt principalis intentio contrahentium,an pro ſe tantum,vel pro aliis conducendis ex qualitate perſonæ conducentis, ędificii, ſolito perſonæ, & conſuetudine ipſius,qualitate familię,& patrimonii.Bart.in l. eum in plures, in fine princ.ff.locat.

86 Vnde remiſſio facienda eſt,quãdo impediatur vſus rerum,propter quas principaliter videatur conductio facta. Propterea Caſtr.ibidem dicit, ꝙ ipſe conduxit domum pro habitando, ſcholas pro legendo, & quia propter nouitatem non potuit legere,non tenetur ad penſionem pro ſcholis,nec pro domo,licet vſus habitationis non prohibeatur pro ſe,ex quo non fuit principaliter conducta pro habitando,ſed pro legendo,& atten-

Digitized by Google

attenditur id, quod principaliter agitur l.ſi quis, nec cauſam, ff.ſi cert.pet.& dicit Caſtrenſ.quod obtinuit, & principaliores Doctores confirmauerunt.

87 Cui adde ſimile conſilium. Natt. in caſu quotidiano, conſ.610. vbi excuſat hoſpitem, ad quem accedebant milites, & volebant vendi res, & viuere ad eorũ libitum. quod poteſt deferre, & fit remiſſio, prout quandoque euenit in partibus Vmbriæ ex magna copia bannitorum qui infeſtabant tota die, & volebant hoſpitari, & ſoluere quanti videbatur.

Addo prædictis Boſſ.de remiſſ.merced.conduct.nu.40. vbi loquitur in conductore domus pro tenendis ſcholaribus, vel aduenis, qui ſtare non potuerunt propter peſtem, & tamen conductor habitauit, eſt facienda remiſſio, quia deficit principalis intentio.

Et ante eum ita tenuit Bartol.in d.l.cum in plures, ff.locat.quem ſequitur Caſtrenſ. conſ.51.vol.1. Boer. deciſ.249.nu.5.

88 Vnum addit Bar. ſatis vtile in d.l.cum in plures, in princ.nu.2.ff.locat. quod multi reperiuntur fundi, ex quibus nullus alius fructus percipitur, niſi aucupatio, vel venatio, & in hoc fit remiſſio, ſi tales fructus percipere non potuit.

Concluſio vigeſimatertia. Solent autem nonnullæ dari cautelę, & principalis eſt, vt conductor denunciet locatori, & proteſtetur cum oblatione clauium, l.itẽ quæritur, §.exercitu, ff.locat.

89 Etiã practicare docet Caccialup. ad l.diem functo q.40.de offic.aſſeſ.ſequitur Rip.in tract.de peſt.par.2. nu.13. Viui.ſecũdum primam impreſſionem, in verb. fuga. Ruin.conſ.147.nu.16.vol.1. quem commendat Ant.Gabr.de ſolut.concl.11.num.47.vbi applicat ad caſum ſatis frequentem, quòd conductor per vim, vel alio modo coactus ad ſoluendum a principali debitore, non liberatur, niſi ei denunciauerit.

90 Ampliatur diſpoſitio l.item quæritur, §.exercitu, ff.locat.in notabili caſu, & quotidiano, vt ſi quis habet domum conductam ad certum tempus, & velit recedere, nec amplius ſtare, quòd debet receſſum notificare locatori, nu.90.ibi limit.6.ff.de verbor.oblig. Pedemon.108.par.2.dicens Senatum ita pluries iudicaſſe, aliàs tenetur ad penſionem etiam ſi elapſum ſit tempus conductionis, Bald.in l.1 §.fin.per illum textum, ff.de eo, qui pro tutor. dicit ſingulare, notabile, & quotidianum. Iaſo.in l.ſi ex legati cauſa, col.4. ſub nu.14.limit.6.ff.de verb.oblig.

Quare non confidat conductor, eſt elapſum tempus, quia notificare debet.

91 Declaratur primo loco diſpoſitio §.exercitu, vt nõ procedat, nec habeat locum, quando eſt neceſſitas improuiſa, quo caſu conductori ſuccurritur, & habebit remiſſionem. Boſſ.de remiſſ. merced. conduc. nu.52.

92 Declaratur ſecundo, ſi neceſſitas non ſit improuiſa, & locator eſt perſona, cui ſi fuiſſet denunciatum, prouidiſſet, & tunc conductor tenetur ad intereſſe, & omnia dãna, ita vt ſi domus funditus deſtruatur, tenetur ad illius pretium, & cõtentorum in ea. Boſſ.in cit.loc.

93 Declaratur tertio loco diſpoſitio §.exercitu, l.item quæritur, ff.loc.ſi perſona non eſt talis, quæ veriſimiliter prouidere non potuiſſet, vel ſoluiſſet, tunc non nocet conductori denunciatio non facta ad remiſſionem obtinendam. Boſſ.de remiſſ.merced.conduct.nu.52.in fi. Burſ.conſ.11.nu.29.lib.1.Alex.conſ.127.nu.6.lib.5.Rimin.iun.conſ.40.nu.32.lib.1.

94 Declaratur quarto loco in notabili caſu, vt ſi eſt contentio inter locatorem, & conductorem, & conductor dicat, nolo recedere, ſed volo remiſſionem tantũ, & conductor replicat, ego volo quod recedas, conductor erit audiendus, cum hoc ſit introductum eius fauore, cui renunciari poteſt per eum, l.final. C.de pact. Boſſ. in pract. hæc ſummopere commendans de remiſſ.merced.conduct.nu.46. & ſeq.

95 Declaratur quinto diſpoſitio §.exercitu, ſi impedimentum eſt notorium. Deci.conſ.356.col.3. verſ.ſecundo reſpondetur. Ruin.conſ.77.num.2.lib.5.Pariſ. conſ.3.nu.95.lib.1. Boer.deciſ.40.num.7. Socin.iun. conſ.104.nu.26.lib.3.Menoch.conſ.120.nu.14.lib.2. & 246.num.29.cum ſeq.

ADDITIO.

☞ *Quando impedimentum ſit notorium, quod caſu iſto non requiritur aliqua proteſtatio, diligentia, vel probatio. Bart. in l.1.C.vbi & aduer.quos. Ripa de priuileg. iudic.in cauſ. peſt.num.18. Cagnol.ad l.in omnibus, nu.5.ff.de regul.iur. Afflict.deciſ.50. Feli.in cap. & tranſmiſſa num.2.6.& 7. vbi Pariſ.nu.14.verſ.quartus caſus de præſcriptio. Antin. in §.quædam, nu.12.vbi Iaſ.nu.78.de actio.Seraph.de iuram.priuileg.35.num.16.Boer.deciſ.40.nu.7.Iterum Afflict.deciſ.79. nu.3. atteſtans ita fuiſſe iudicatum; vbi Vrſill.col.2.idem approbat, & ſequitur Brun.conſ.45.num.4. Curt.ad Alex.in l.§ quod diximus, ff.ſi quis cautio. Oſaſch. Pedemon.175.num.12.vbi ex magis communi concludere videtur, impedimentum etiam notorium probandum, & nõ eſſe neceſſariam proteſtationem, atteſtans ita iudicatum. Sed Petr.Surd.deciſ.326.nu.82.& 83. melius iudicio meo concludit impedimentum notorium non eſſe probandum, & ſufficit allegare de quo iudex ex ſe ipſo ſe informare poteſt. Et quod in impedimento notorio proteſtatio non ſit neceſſaria, nec aliqua vberius probatio diligentiæ. vltra iam adductos, Ponit Seraph.de iuram. priuileg.35.nu.16. Socin. iun.conſ.120.num.20.lib.3.*

Addo vltra eos bene loquentes Maſcard. concluſ.884. num.10.ubi proteſtatio non eſt neceſſaria, nec probatio diligentiæ, quando impedimentum eſt notorium. Andr. Gail. lib.1.practicab.obſeruatio, obſeru.143.nu.4. Vant.de nullit.iuriſd.ordinar.num.166. Sfort.de reſtitut.in integrum, quæſt.28. num.5.

96 Declaratur ſexto, quando impedimentum proueniat a locatore, quia certus certiorari non debet. Soc. iun.conſ.20. num.12.lib.3. Ioſeph.de Lud.concl.12. declarat.5. Burſ.conſ.309.nu.2. vol.3.

Declaratur ſeptimo, vt tunc facienda ſit denunciatio ex mente §.exercitu, quando ſine periculo fieri potuit, alias non. Roma. in l.ſi filius, ff.de damn.infect. Menoc.vt ſupra. Rot.nouiſs.241.par.2.

ADDITIO.

☞ *Quando impedimentum proueniat facto ipſiuſmet locatoris, quo caſu ſtatim tenetur, nec eſt neceſſaria aliqua proteſtatio. Roma.conſ.178.num.1.in fine, & apertius Socin. iun.conſ.120.nu.12.lib.3.*

97 Ex cuius diſcurſu in practica colligitur, vt non ſufficiat ſimplex, & nuda perſeuerantia conductoris, niſi vtatur re conducta, & tacendo non præiudicat ſibi,

quan-

Digitized by Google

quando contradicendo impedire non potuit. Addo in terminis Soc.iun. conſ.120.nu.11.lib.3.

98 Declaratur nono diſpoſitio §.exercitu, vt procedat in damno habente tractum ſucceſſiuum. Iac.Menoch. de arbitr.iud.conſ.137.nu.19.

• Declaratur octauo diſpoſitionem §. exercitu de intimatione facienda per conductorem, vt non habeat locum quando appoſita eſt dies in inſtrumento, quæ interpellat. Rebuff. in l.habere, col.4.verſ.11.de verb. ſignific. per l.qui ad certum, ff.locat.

Subdeclara, niſi conſuetudo ſit in contrarium, prout in Francia atte‍ſtatur Rebuff. in citato loco. Et ſi prædicta ſint vera, omnia fere inſtrumenta locationum certum tempus continent.

Declaratur nono §. exercitu, quando nullum effectum operari poſſet denunciatio. puta ſi extra bannimenta, quæ pro bono publico reuocari non poſſunt, Fulgoſ.in l.ſi ideo, ff.de euictio. Imol. in cap.final. de empt.& vendit.

Declaratur decimo ſtante iuramento Dec. & communi in l.quod, & num.10.& in repet.nu.43.ff.ſi cert. pet. Caball.de euict. §.3.num.46. Couuar. reſol.lib.3. c.17.num.5. Aufrer.ad Tholoſ. 407. Seraphin.de iuram.priuileg.49.

Declaratur vndecimo in denunciatione in citatorie, & ſic quando ex natura contractus, quid agendum eſſet conſtaret. Socin.iun.conſ.120.num.22. volu.3. Burſat.conſ.305.in fine, vol.3.

Declaratur duodecimo quando penitus re vti non poteſt, Burſat.d.conſ.nu.15.

A D D I T I O.

☞ *Declaratur decimotertio, ut denunciatio fiat, & requiratur, quando ſine periculo fieri poteſt. Roman. in l.ſi filius, ff. de damn.infect. Menoch.conſ.246.num.31.verſic. Rurſus reſpondatur.*

99 Similibus enim impedimentis ſubſiſtentibus, locator tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, & conductor liberatur a conductione, l.ſi in lege, §.colonus, ff.locat. ad quam Bald. conſ.325.lib.3. Roland.conſ.69.num.27.lib.4.

100 Duo principaliter dicit diſpoſitio l.item quęritur, §.exercitu, ff.locat.

Primum, quòd locator tenetur ſi potuit denunciare, ſed non denunciauit, vnde cõſideranda eſt potẽtia. Alterum, ſi potuit reſiſtere, & quod ex non denunciatione locator damnum paſſus ſit. Rip.de priui.contr. peſt.nu 23. Soci.iun.conſ.120.nu.19.lib.3. Menoch. conſ.246.nu.31.ita declarando §.exercitu.

101 Concluſio vigeſimaquarta. Altera eſt concluſio ex l.ſi quis fundum, §.Imperator, ff.locat. conductori ſit remiſſio pro rata, ſi non poteſt vti re locata, & ſi mercedem ſoluit, tanquam indebitam repetit.

102 Declaratur hęc concluſio, vt procedat, & habeat locum, ſi cõductor fuit impeditus facto locatoris, vel in re ipſius, quo caſu ſibi, non locatori nocere debet, iuxta l.qui operas, & ibi no.& l.item quæritur, §.item cum quidam, ff. locat. de cuius materia ponam (Deo dante) ſuo loco.

103 Et iſte intellectus magis approbatur per Caſtrenſ. ibi, de tribus poſitis per gloſ. & eſt primus in ordine. Et ſubdit tex. in d.§.Imperator, Mercedes vt indebitas recuperabis, & ſic cõductori non valenti frui re conducta facto locatoris, vel caſu contingente in re locata, duo remedia competunt. Aut enim ſoluit mercedes, & competit recuperatio per condictionem indebiti, vt ibi per Accurſ. quem cęteri ſequuntur. Aut non ſoluit, & fit diminutio pro rata, pro qua vti non potuit. Addo gloſ.in l.1.§.ſi penſio, in verſ. ita tamen de migrando. Boer. deciſ.249.num.9. Becci.conſ.45. nu.21. lib.1. Pedemont.deciſ.98.nu.9.

Et ſic corollarie infertur ad unum ſatis utile in hac locati & conducti materia, an condictio indebiti competat cõductori pro mercede indebite ſoluta, vel actio ex conducto, & diſtinguitur: aut ſoluit totam penſionem antequam impediatur vti re conducta, & tunc competit actio ex conducto; ſi verò ſoluit poſtquam fuit impeditus vti re conducta, fortaſſe ex caſu contingente in re locata, & tunc competit cõdictio indebiti, & ſic conciliantur, & intelliguntur duo iura inuicem aliquantulum pugnantia, lex enim, ſi quis fundũ, §.Imperator, in fine, loquitur dum conductor ſoluit poſtquam fuit impeditus vti re conducta, & competit cõdictio indebiti, quia iam ſolutus eſt contractus per caſum mortis contingentem in capris. Vnde actio ex conducto competere non potuit.

Aut ſoluit conductor penſionem antequam impediatur vti re conducta, puta ſoluit totam penſionem in principio, & tunc competit actio ex conducto, & ita procedit diſpoſitio l. ſed addes, §.ſi quis eum, ff.loc. & ratio videtur, quia adhuc locatio durat, vnde competit actio ex conducto, qui text. in alio caſu dat condictionem indebiti, ſi penſio ſoluatur per errorem in quantitate, vt ſi ſoluit quindecim, putans ea deberi pro penſione, cum decem tantum eſſent debita.

Et facit ad id, quod ſuperius diximus de locatione per errorem, quia fit error in locatione in ſolutione penſionis, vt dictum eſt.

104 Concluſio vigeſimaquinta. Dicebat quandoque Rota, ut per Caputaquenſ.deciſ.184.conductor, par.1. quod ſi conductor molendini ſublocauit pro certa quantitate farinæ quolibet anno, ſi ſecundus conductor impediatur a primo, & uelit eum recognoſci, quod ſi detur recuperandi facultas, nullum intereſſe prætendi poterit, ad effectum ut competat remiſſio, uel reſtaurum.

Et ſic Rota vult, quòd quoties damno pręterito ſuccurri poteſt aliquo modo per conductorem, tunc ſibi non eſt facienda remiſſio, uel reſtaurum. Vnde nõ erit ſatis dicere, fui impeditus vti, quia datur replicatio. poteras ſuccurrere huic impedimento, uel impediendo, uel recuperando, prout ex ea deciſione colligitur.

A D D I T I O.

☞ *Et notandum eſt in practica generaliter in materia impedimẽti, qđ ſi impedimẽtũ cõtinetur in uſu rei uidetur remittere ius ſuum, l.excepto, C.locat. Bero.conſ.140.nu.430. & duo remedia competunt impedito, Primum eſt quod diſcedere poteſt a contractu, ſecundum quod agere poteſt ad intereſſe, & uno remedio ſublato competit aliud, cum tendant ad diuerſa. Surd.deciſ.94.nu.3.*

105 Concluſio uigeſimaſexta. Vtilis eſt indagatio, qualis, & quãta debeat eſſe remiſſio propter ſterilitatem, & utique ſtatur arbitrio iudicis. Barbat.conſ.21.col. penult.

Digitized by Google

penult. in princ. lib. 2. Menoc. de arbitr. iudic. caſu 77. tetigi ſuperius in quæſtione de ſterilitate.

106 Concluſio vigeſimaſeptima. Fiunt quandoque inſtrumenta quòd conductor promittit ſoluere penſionem, & mercedem omni exceptione, & occaſione remota, ſuſcipiendo in ſe omne periculum, & caſus fortuitos exceptis, tempeſtate, & bello, vel ſimili modo loquendo, quo caſu duobus concurrentibus valet, & hoc ſecundum vtramque opinionem Doctorum, ſcilicet generali renunciatione, & exceptione aliquorum caſuum. Ita pro conſtanti affirmat Grat. conſ. 161. num. 15. par. 2.

107 Concluſio vigeſimaoctaua. Conductori pedagii, vel gabellarum, fit remiſſio mercedis propter relaxationem repreſaliarum, vel probibitionem extractionis biadarum per bannimẽta, vel ſimilia. Fran. Marc. in facti contingentia, deciſ. 82. par. 1. vbi dicit, quòd debet fieri aliqualis conſideratio, & eſt caſus ſatis frequens & a paucis excogitatus, cum a Principe, & Gubernatoribus prouinciarum, fiant ſtrictiſſima bannimenta in materia annonæ.

Facit Anan. conſ. 74. col. penult. verſ. In caſu autem iſto qui in ſpecie reſpondet, quod ſi conductor datii ſalis Bononiæ fuit impeditus ex ordinationibus a Bononienſibus etiam Inſtit. factis, non tenetur perſeuerare in ipſius datii conductione. ſequitur Crauet. conſ. 95. nu. 8. in fine. Menoc. late, conſ. 27. nu. 53. conſ. 120. num. 19. Bero. conſ. 140. lib. 1.

Amplia vt hoc caſu a conductione recedere liceat & totum damnum, & lucrum ceſſans a locatore conſequi. Roland. conſ. 68. num. 22. vol. 4. qui loquitur in locante datia, qui poſtea impediuit vſum datii, per prohibitionem extractionis mercium. Burſa. loquens in locationibus gabellarum, conſ. 309. num. 6. vol. 3. caſus frequens, & quotidianus propter continua bannimenta, extractionum.

108 Concluſio vigeſimanona. Publico conductori alicuius fontis, fit remiſſio, ſi per aliquod temporis ſpatium diruatur, vel aliquo impedimento afficiatur, & hoc pro rata temporis, quo frui non potuit, l. qui inſulam, §. ædiles, ff. locat. quod ſanè multis durum viſum fuit, ex quo communitas concedit aliis gratis, vnde illi nihil perdunt, ſed ibi reſpondet Caſtrenſ. quòd ſatis dicitur perdere, ſi perdant illi, quibus gratis conceſſum eſt accedere, ſatis enim perdere dicitur, qui non implet voluntatem ſuam, gloſſ. fi. in l. penult. ff. de condict. indeb. vbi Iaſ. nu. 3. Facit textus in §. præterea, l. vlt. Inſtit. de actio. ſicut perdere dicitur, quando fit contra voluntatem, dato quod lucrum cõſequatur. gloſ. in l. Paulus reſpondit creditorem, ff. de ſolution. Facit l. final. in fine, ff. de vſu & habitation. Grammatic. conſ. 22. nu. 6.

109 Poſſet ad intellectum dicti §. ædiles, dici, quod ibi per ædiles fuit facta conductio nomine publico.

Vnde vna eſt in ſe conductio. Si aliqui igitur de publico vti non poſſunt, publicum ipſum dicitur impeditum, cum impediantur particulares vti membra ipſius publici iam conductoris.

110 Concluſio trigeſima. In pulchra facti contingentia cõſultus reſpondit Bartholomæus de Capua, prout apud eum ita atteſtantem ſingul. 65. expedita &c. Si quis locauit alicui vnum petium terræ, & conductor in vna parte ipſius ſeminauit hordeum, in alia granum, ſi hordeum patiatur calamitatem, & granũ non, ſi conductor renunciat hordeum calamitoſum, & proteſtatur quoad eum nolle teneri ad terraticum, dicit locator, renuncia mihi granum quoque, & ego liberabo te a præſtatione terratici, dicit ille, nolo vtique, aut totum habebit, aut totum recuſabit, vt per eum in citato iam loco.

Vltra quem concluſio vera videtur aliquibus concurrentibus, ſcilicet vnitate generis, vel officii, aut pretii incommoditate ſeparationis. Ita cõſulendo tenuit Signorolus, quem refert & ſequitur Veron. & modo, quo ſupra, declarat in l. cum eiuſdem, ſub num. 5. ff. de ædil. edic. Franc. Tigrini ad l. eum in ea, §. 1. ff. eod.

111 Concluſio trigeſimaprima. Si locatur res quæ caſmate iã periit, ſolutio intelligitur fieri pro ſorte principali, non pro fructibus. Cyn. & Salic. in l. 1. C. de ſolut. caſma autem quid ſit, vltra iam adducta, vide Cot. in verb. caſma. Menoch. prę̨ſump. 138. nu. 8. lib. 3.

112 Concluſio trigeſimaſecunda. Solet tamen in hac remiſſionis materia cautela vtilis adhiberi apponendo in inſtrumento locationis talia, vel ſimilia verba. Et ideo conductor renunciat condictioni ſine cauſa etiam iuſta, & omnibus exceptionibus, per quas releuaretur a ſolutione penſionis, vel mercedis, & omni legum, & iuris auxilio. Specu. in tit. de locato. §. nunc aliqua, q. 138. Commendat, & ita practicare docet Alber. in l. item quæritur, §. exercitu, ff. locat. Iaſo. in l. 1. col. 5. verſ. limita tamen, C. de iure emphyteut. Alex. conſ. 28. col. fin. lib. 1. Veron. cautel. 48. Crauet. conſ. 290. in fin. Rol. conſ. 86. nu. 10. vol. 3. Ancha. conſ. 44. nu. 14. par. 1.

Addo bene loquentes Gozadi. conſ. 69. num. 20. & conſ. 56. col. 3. in fin. Capic. deciſ. 87. & 89. Ioſeph. de Ludou. concluſ. 12. declarat. 8. Cott. in memorab. in verb. conductor. Roland. de lucro dot. q. 42. num. 12. Port. conſ. 143. nu. 18. & 144. nu. 15. Franc. Bec. conſ. 87. nu. 17. lib. 1.

113 Declaratur, vt per hanc renunciationem non cenſeatur ſublatum ius retentionis, ſi illud ſolum competeret. Capic. in terminis locati & conducti, deciſ. 88. per tex. in l. fundus qui locatus, ff. de fun. inſtruct.

Declaratur ſecundo, ut iſta cautela non procedat ſtante enormiſſima læſione multum vltra dimidiam. Mozz. in c. de locat. in verb. accidentalia, nu. 58.

114 Concluſio trigeſimatertia. Vidi in facto caſum. Extat ſtatutum per Italiam, & quam maxime Tuderti, quod inſtrumenta habeant executionem paratam, ſi locator agat contra conductorem ad ficti prę̨ſtationem, an debeat retardari executio, donec ſterilitas, & remiſſio diſcutitur, cum veniat ex natura contractus, vt ex prædictis colligi poteſt.

Non vidi hanc quæſtionem apud Barzum de guarentigia, nec Galleſium in forma cameræ, & ſæpius occurrit in facto.

In qua reſolutione cum exceptio reſtauri pendeat ex natura contractus, vt debeatur reſtaurum crederem diſtinguendum prout in materia melioramentorum, aut enim requirit altiorem indaginem, & fideiuſſio ſufficit, alias executionem impediat.

115 Vidi etiam in facto caſum, an conductori petenti remiſſionem propter ſterilitatem, locator dicere poſſit, nolo remittere, recedamus a contractu.

Audiui etiam a multis practicis, quod ſi locatio fit ad annum tantum, quod non ſolet fieri pactum de remiſſione mercedis propter grandines, vel ſimilia. ſe-

cus

eus ſi ad tres, vel quatuor annos, quaſi vnus annus de facili compenſetur cum alio.

116 Dixit etiam mihi quidam valde ſenex, qui & a ſenibus audiuit, quod ſi vno anno erit ſterilitas, non erit anno ſequenti, nec veniunt ſimul coniunctę duę cariſtię, & videbis multos colonos in anno ſterilitatis, qui petunt licentiam dicentes non poſſe metere, & fieri remiſſionē pro rata detractis operibus, & laboribus.

117 Dant ſigna cariſtiæ, & ſterilitatis ruſticani, vt ſint inter alia iſta, copia fungorum, lini, agnorum.

118 Concluſio trigeſimatertia. Si fructus valeant plus ſolito, vel vbertas veniat induſtria, & labore coloni, penſio non eſt augenda, ſecus ſi fertilitas proueniat caſu, quia penſio eſt augenda pro rata, glo. in l. ſi merces, §. vis maior, ff. locat. & hanc opinionem poſt Ioan. And. Innoc. & Anchar. tenuit Imol. in d. cap. propter ſterilitatem, num. 14. Firmia. de gabel. par. 2. num. 39. & communem dixit ſecure Ant. Gomeſ. de contract. cap. de locatione, nu. 19. Eman. in ſuo Theſaur. in verbo, conductori, nu. 221.

A D D I T I O.

☞ *Hinc dixit Alberic: in l. Rutilia Polla. ff. de contr. empt. in caſu occurſo Parmæ, vbi quis conduxit gragniam cum quatuor molis, promittens decem pro quolibet modio, ſi ex eius induſtria addat quintam molam, non tenetur pro tota ad decem alios modios: dicens ita iudicatum.*

119 Declaratur hæc concluſio, & ita videntur poſſe conciliari opiniones, ſi vbertas ſit exceſſiua, & vltra dimidiam, vel a caſu inopinato, quo caſu penſio augēda erit. Caſtrenſ. poſt aliquos, in d. §. vis maior, & melius in l. eotem, §. qui maximos, col. 1. nu. 2. de publica. ponens exemplum Romandiolę, vbi fuerunt augmētatę gabellę propter affluentiam inſolitam hominū. commendat Socin. iun. conſ. 68. in fine, vol. 2. Ari. Pinell. de reſcind. vendit. l. 2. par. 1. ca. 3. nu. 35. vbi valde commendat. Addo vltra eum Franc. Marc. deciſ. 210. par. 2. qui tandem in fine cum hac opinione reſidere videtur. Brun. de augment. concl. 14.

120 Hinc poſtea infertur. Si locaui molendinum, ex quo percipit conductor ſolum quinquaginta, quia erant alia molendina, quæ modo ſunt diruta, fit augmentatio pro rata, vt dixit Angel. in verb. locatio 17. & ſæpius in facto occurrit.

Addo in materia molendini, quod conductor molendini cum quatuor rotis non tenetur ad maiorē pēſionem, licet imponat quintam rotam, vel machinam. Alber. in l. Rutilia, ff. de contrah. empt. Vero. de ſerui. ruſtic. pręd. tit. de furn. Pariter non eſt in cōſideratione tanquam intereſſe, ſi molendinum minus lucrū faciat propter nouum contractum, Bar. in l. quo minus, q. 2. de flumin. Afflict. deciſ. 388. nu. 22. Bene in materia Ioſeph. de Ludou. Rot. Luc. 8. nu. 22.

121 Concluſio trigeſimaquarta. Conductori non augetur penſio per alluuionem, Angel. poſt Cyn. in l. lege, C. locati, dicens hoc perpetuo notandum, & de facili euenire poſſe, maxime in agro Tudertino ex vicinitate Tiberis, qui ſępe dicit ius de facto, iuſtificatur grauamen, nec eſt locus appellationi. commendat Hippol. ſingul. 134. dicens hoc facere ad limitationem l. ſecundum veterem, ff. de reg. iur. Rodoa. de reb. eccle. quæſt. 13. car. 391.

122 Et quo ad fructus, cedunt colono. Natt. conſil. 601. num. 15. lib. 3.

Et eſt magis communis opinio, deciſ. Peruſ. 24. nu. 4. par. 1. Viui. opin. 62. par. 2. facit l. fructus, l. ſequen. ff. de rei vendic.

123 Concluſio trigeſimaquinta. Conductori gabellarum augetur penſio aucto territorio, Ang. in Auth. vt determinet.

124 Concluſio trigeſimaſexta, Fornario conducto ad coquendum panem, penſio non augetur aucta familia. Pile. q. 48. Briai. q. dominical. 51. Iaſo. in l. quo minus, q. 32. de flumin. Boer. deciſ. 213. num. 9. Vberton. de ſeruit. vrban. pręd. cap. 50. de furno. Iacob. Menoc. de arbitr. iudic. lib. 2. caſ. 233. nu. 10. dixi ad regu. cum quid, nu. 124. ibi. q. 5. nu. 24. Pedem. deciſ. 226. num. 2. par. 2. inferens ex hoc, quod conductor in perpetuum non tenetur de augmento monetæ, ſi penſio in immenſum creuerit.

Ampliatur idem eſſe in molendinario, qui ſi promiſit molere alicui pro ſe, filiis, & familia, non tenetur filiis ſeparatim habitantibus, Pile. q. 48. Brix. q. 50. & hæc opinio eſt verior, & æquior. Iaſo. in l. quo minus, nu. 14. de flumin. & in conſcientia tutior. Ang. in verbo, locatio, nu. 18. ratio: quia non videtur cogitatum, l. ſi quis vna, in fine, ff. de pericul. rei vendit. Facit ad intellectum l. ſi ſeruitus, ff. de ſeruit. vrbanorum prædiorum. Tiraq. de retract. §. 20. glo. 1. nu. 32. Rol. conſ. 1. nu. 167. vol. 2.

125 Concluſio trigeſimaſeptima. Adiudicationis augmentum cedit locatori. Bal. conſ. 370. lib. 1.

Nec omittam conſiderandum, quod molendina minus lucrum facere propter noua constructa non eſt in conſideratione. Bar. in l. quo minus, q. 2. de flumin. Afflict. deciſ. 389. nu. 12.

Et hęc appoſui in materia fertilitatis, & augmenti, de qua nō vidi tactum in materia per Boſſ. plene profitentem in cap. remiſſ. conduct. neque publican. neque per Mozz. de contract. in ca. de locatione in verbo, accidentalia, vbi hoc profitetur.

126 Concluſio trigeſimaoctaua. Pecunia abſcondita reperta eſt domini, non coloni, vel conductoris, & ſic hoc augmentum eſt domini locatoris. Bart. ſubobſcure in l. a tutore, ff. de rei vendic. reputauit ſingulare, & dixit in facto habuiſſe Aret. in §. Theſaurus, de rer. diuiſ. Petr. Girard. ſingul. 95. tu ſcis. Arno. problem. 29. vbi loquitur in fortioribus terminis de emptore. Fabian. hoc valde cōmendas de empt. & vendit. q. 6. principal. nu. 34. Caballi. milleloq. 9. par. 1. Didac. in regula, peccatum, in tertia parte relectio. §. 2. nu. 2.

127 Illud vnum in materia augmenti in hac locati materia non omittam, quòd ſi quis conducat *molendinum* ad quatuor rotas, ad decem pro qualibet rota, ſi augeatur quinta rota non eſt augenda penſio. Alberi. in l. Rutilia Polla, ff. de contrahend. empt. dicens ita Parmæ fuiſſe iudicatum. Iaſ. in l. iuſtitia, num. 22. ff. de iuſti. & iure.

128 Nec conductori facienda eſt remiſſio, qui male coluit ab initio, poſtea ſuperuenit ſterilitas, l. ex conducto, §. cum quidam, ff. loc. & ſæpius in facto occurrit. Mago. Rot. Floren. 67. nu. 22. cum ſeq. Capra. reg. 87. nu. 30. Rimin. conſ. 490. nu. 5. vol. 1.

129 Addo vlterius in hac materia fertilitatis, ſi res locata, ex qua penſio debetur, eſt poſita ad ſolam demonſtrationē, & tunc ſi talis res eſt ſterilis, non liberatur,

ſed

ſed debet ſuppleri ex alio fundo, vel alio modo. Si verò res locata eſt poſita ad taxationem, tunc ſuppletur in alio anno, ſi vnica eſt prȩſtatio, & pura, ſecus ſi plures. Sebaſt. Medic. de cal. par. 2. q. 10. nu. 41.

130 Pariter dicendũ eſt, quòd ſi conductor promiſit remiſſionem non petere, niſi in vno caſu tantũ in inſtrumento appoſito, videntur excluſi alii. Corn. conſ. 128. col. 2. vol. 2. Calean. conſ. 28. nu. 8. Grat. conſ. 161. vol. 2. & ſic habes in practica duos caſus. Ruin. conſ. 87. in fin. vol. 1. Rim. in princ. de donat. nu. 1025.

Primo ex parte locatoris, & fit extenſio vel ratione ſimilitudinis, identitatis rationis, vel ſimili, & ita procedat conſ. Cephal. 257. vol. 1. Burſat. 81. nu. 15. vol. 1.

Secundus eſt caſus pariter, ex parte locatoris quando pactum remiſſionis derogaret iuri communi, puta ſi eſſet dictum vt fieret remiſſio pro damno peſtis, belli, & tempeſtatis magno, vel paruo, cum de iure pro paruo damno non fiat remiſſio. Vnde non fit extenſio ad ſimilem vel maiorem rationem habentes: pulchre Iacobi. inter conſ. Rimin. 649.

131 Alter eſt caſus negatiuus ex parte conductoris promittentis non petere, niſi in tali caſu expreſſo, & tunc non fit extenſio, immo tenetur in caſu non expreſſo ad integram penſionem, & ita videbitis practicari.

Et in materia remiſſionis indefinita ȩquipollet vniuerſali. Vnde ſi promittatur remiſſio in caſu tẽpeſtatis, intelligitur generaliter cuiuſcunq; tempeſtatis, l. ſi vno, ff. vbicunque, ff. loca. Cephal. conſ. 229. nu. 23. Sebaſt. Medic. de reg. iur. regul. 2. nu. 72. par. 1.

132 Declaratur ſuperius firmata concluſio multis modis. Primo niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſſo, prout dixi in tit. de caſib. q. 3.

133 Secundo, vt non procedat ſi induceretur peccatum, ſi caſus omiſſus non comprehenderetur, vt locator locupletaretur cum iactura aliena. Menoc. conſ. 82. num. 48.

134 Tertio, niſi mens agentis repugnet Mago. de communi deciſ. Luc. 67. num. 18. vbi loquitur in caſu belli expreſſe, & ſuperuenit copia locuſtarum.

135 Quarto, niſi expreſſum ſit gratia frequentioris vſus. Cephal. conſ. 257. Burſ. conſ. 81. nu. 15.

136 Quinto loco addo notabilem doctrinam Salic. in l. licet, in fin. C. loc. vbi ſi conductor recepit in ſe caſum tempeſtatis, intelligitur de tempeſtate, quȩ ſterilitatẽ inducat, vt aliquid vltra ius commune operetur. Si verò locator recipiat, intelligitur non ſolum de ſterilitate, ſed de exiguitate fructuum, quod pulchrum eſt.

ADDITIO.

☞ *Sed pone hic caſum valde quotidianum. Promitto conductori meo, facere illam remiſſionem, & reſtaurum quod faciet vicinus meus, vel Camera cum Publicanis. Si vicinus, uel camera nullam faciet remiſſionem, nec ego facere debeo. Alex. conſ. 3. col. 1. & 2. lib. 1.*

Contrarium conſuluit Soci. ſen. conſ. 44. lib. 1. ſequi uidetur Coſta in uerbo quod, dicens eſſe ualde frequentem, & ſæpius in facto habuiſſe.

In puncto tamen conſultationum Alex. ſequitur, & defcendit a multis obiectis, Purpurat. conſ. 443. 473. num. 3. 501. col. 1. & ultima.

137 Contigua & valde connexa eſt materia impedimẽti iam proxime diſcuſſis, ob id non ſeparãdo materias, ad faciliorem intelligentiam proſequar per cõcluſiones inchoatas materiam iſtam vtilem, & practicabilẽ ad l. item quȩritur, §. item cum quidã, ff. loca. Impedimentũ igitur quadrifariam conſideratur, ex parte locatoris, ex parte conductoris, ex parte tertii, & ex caſu.

138 Ex parte locatoris concluſio eſt. Quando conductor prohibetur vti re conducta facto locatoris iuſto proueniente ex facto conductoris, puta non ſoluentis mercedem, uel facto locatoris iuſto non proueniente facto conductoris, eſt materia l. æde, C. locat. ponam ſuo loco.

139 Secunda eſt concluſio ex parte locatoris. Si conductor impeditur vti re conducta ex facto locatoris iniuſto, tenetur locator ad totale intereſſe, l. ex conducto, in princ. l. ſi fundus, l. & hæc diſtinctio, ff. loc. Rui. conſ. 165. nu. 3. uol. 1.

Anan. conſ. 74. colum. penul. ver. In caſu iſto. Bero. late conſ. 140. lib. 1. Menoch. conſ. 27. num. 53. 128. num. 7. Crauett. conſ. 95. num. 8. Aret. conſ. 1 t t. nu. 4. Alex. conſ. 48. nu. 3. lib. 6.

ADDITIO.

☞ *Soci. conſ. 127. nu. 3. uol. 1. latè Becc. conſ. 45. nu. 19. Roland. conſ. 69. uol. 4. Surd. deciſ. 42. nu. 17.*

140 Ampliatur hæc concluſio, vt poſſit repetere penſiones ſolutas & aliam domum conducere. Bald. conſ. 325. vol. 3. late Rol. conſ. 19. num. 22. vol. 4. Strach. de mercat. tit. de naui, par. 3. nu. 25.

Ampliatur ſecundo allegata concluſio, quod ſtatim locator agere poterit, ut a penſione liberetur, & ratione lucri, quod facturus fuiſſet, ſi aliam domum conduxiſſet, uel in conductione permanſiſſet ſuo tempore, prout inſerius dicam.

141 Ampliatur tertio, quod ſi dominus locator dicat, ego volo deſiſtere, & quod libere poſſis vti re conducta, non auditur, niſi re integra, vel lite non conteſtata pro parte coloni.

142 Integra autem res eſt in materia locati & conducti, ſi eſt tranſactum modicum tempus lis non conteſtata, vel conductor non conduxiſſet aliam domum, quo caſu locator auditur uolens reficere hoc damnum. Ita practicaſſe docet Caſtren. in l. ſi in lege, §. colonus, ff. locat. & hoc idem cum prȩcedenti ampliatione tenuit Alex. conſ. 84. nu. 2. voln. 6. Socin. ſen. conſ. 156. nu. 4. lib. 1. Ruin. conſil. 23. nume. 5. conſil. 85. numero 4. conſil. 147. libro 1. conſil. 156. num. 4. libro 1. Pariſ. conſil. 40. numero 6. libro 1. Neuizzan. conſil. 91. numero 9. Aleiat. reſponſ. 689. Menoch. in conductore uectigalium loquens conſil. 27. nume. 33. & 54. lib. 1. conſ. 55. nu. 14. eod. lib. conſ. 246. num. 1. lib. 3. conſil. 119. num. 1. lib. 2.

143 Cautus igitur erit locator deſiſtere, & offerre ſua damna, & cautus erit conductor allegare etiam conductionem, & ſi perſeueraſſet, fuiſſet lucratus tot.

144 Ampliatur quarto loco, vt locator teneatur ad damnum, & intereſſe, etiam quod conductor conſenſerit appoſitioni ſequeſtri ſuper fructibus rei locatæ, & ita tenuit Rot. in vna Bononienſi locationis coram Domino Antonio Auguſtino, die quintodecimo Ianuarii 1552. vt per Caputaquenſ. deciſ. 183. par. 1.

Digitized by Google

• Ampliatur quinto, vt procedat etiam ſi conductor ſuſcipiat in ſe omnes caſus, omnemque fortunam non tamen ſuſcepiſſe dicitur caſus illos,qui facto ipſius locatoris proueniunt. Menoch.conſ.27.num.33.& 54. conſ.55.nu.14.conſ.119.nu.2.& 246.num.3.

Ampliatur ſexto, vt non præiudicet poſt perſeuerando in conductione. Menoc.conſ.120.nu.19.& 28. conſ.246.nu 23.

Ampliatur ſeptimo, ut & hoc ſit finita prima locatio & extincta. Alci.reſponſ.147.nu.5.6.

145 Declaratur,ut tale impedimentum debeat probari per conductorem,non locatorem. Alex.conſ.127.col. 2.lib.2.Pedemont.deciſ.50.nu.3.

146 Et conſtito de dicto impedimento poterit migrare ante finitum tempus, & dominus tenetur ad intereſſe etiam lucri ceſſantis. Ioſeph. de Ludou. concluſio. 14.illat.37.

147 Subdeclaratur ultra eum, & alios, ut damna, & intereſſe debeant legitime probari, nec ſufficiat iuramentum. Caputaquenſ. deciſ.183.par.1.

Addo ad Rot.exornationem Bart.in l.ſi quis ex argentariis,§.penul.ff.de eden.Federi.de Sen.conſ.113. Grat.conſ.10.col.2.lib.2. Seraphin.de priuileg.iurament.priuil.4.nu.71. qui caſum Rotæ non uidit.

148 Et ſępius in facto occurrit.Conduxit famulum pro certo tempore,diſceſſit dominus,conduxit alium pro maiori ſalario,uel pari,an poterit ab eo petere? occurret tibi ſæpiſſime in facto.

149 Et nota impedimentum in d.l.ex conducto, quando non præſtatur poſſeſſio rei locatę, uel partis ipſius, uel non reficitur ſtabulum,uel pacta non ſeruantur,& ſic habes occaſionem articulandi.

150 Vidi in facto ſæpius factum. Si quis locauit prædium,& dixit ei fictuarius, da mihi notulam fructuũ, & locator dat, ſi occurrat minus uera,an ſit facienda remiſſio pro rata,& multi etiam conſiderabant, ut inſpici debeat ſi aliquo tempore fecit fructus iuxta notulam datam.

151 Addo etiam, aut conductor prohibetur uti re conducta in actu licito, & tunc locator tenetur ad intereſſe,& damna, aut in actu non licito, & tunc nulla tenus tenetur. Eugen.conſ.86.in ſi.

Et ualet pactum, ut omne impedimentum ſit periculo conductorum. Pariſ.conſ.38.nu.11.lib.1.

• Addo quod ſi operarius paratus eſt ad pręſtandam opã, ſed culpa conductoris non ꝑſtat Diariũ ei perſoluendum eſt, etiam ſi præſtare omiſit ob caſum fortuitum contingentem in perſonam conductoris, quando in alio loco reperiſſet. Silueſtrin. in uerbo locatio.quæſt.12.

Prout etiam conductor tenetur ad penſionem licet re conducta non utatur quando dominus, quia locauit, omiſit alii locare, aliàs non, ſaltem in foro conſcientiæ. Silueſtr.ut ſupra,num.15. Quæ omnia diſplicent. Nauar.in 7.pręcep.c.17.nu.147.& 148.

152 Ex parte tertii concluſio eſt. Quando conductor impeditur facto tertii iuſto, cui locator potuit prouidere, & non prouidit, tenetur ad totale intereſſe, l. ſi fundus,in fin.ff.loca. Rui.conſ.65.num.3.lib.1.Bero. conſ.140.nu.13.& 14. & conſ.143.nu.2.lib.1. Franc. Becc.conſ.45.nu.20.lib.1.

153 Declaratur, niſi impedimentum ſit paruum, l.habitatores,l.ſi in lege,§.colonus,ubi tex.clarus,ff.loca. deciſ.Peruſ.50. nu.8.par.1.

154 Subdeclaratur, ut paruum impedimentum non ſit conſiderabile,ſi proueniat a caſu,uel neceſſitate,ſecus ſi a uoluntate locatoris,uel eius facto,uel culpa. Ita gl. in d.l.habitatores. Rip.de priuil.peſt.nu.26. Menoch. conſ.246.nu.23.lib.3.120.ſub nu.15.

155 Limita ſecundo principaliter,quando impedimentum ſit magnum,& conductor perſeueret,& non proteſtetur per l.quod ſi domus,l.item quęritur,§.exercitu,ff.loc.de qua ſuperius uidimus. Bero.cõſ.140.nu.8. & 144.nu.15.uol.1. Burſat.conſ.93.nu.27.uol.2.

156 Proteſtandum igitur eſt impedimento proueniente,& ita boni practici utuntur.deciſ. Peruſ.50. nu.10. par.1. & econtra locator ne præiudicet, reſpondeat Port.conſ.31.nu.29. Pariſ.conſ.100.nu.44.uol.4. Sebaſt.Medic. de caſ.par.1.q.4.nu.22. & in ſpecie debet articulari, & deduci, quòd locator potuiſſet impedimentum amouere, ſi uoluiſſet.

Ita practicare docet Natt.conſil.449. dum ponit exemplum de damno dato a militibus,quibus locator poterat imperare.

157 Secunda eſt concluſio ex parte tertii. Quando conductor impeditur facto tertii iuſto,cui non potuit locator prouidere, ſit remiſſio mercedis pro rata, l. ſi fundus,l.ſi quis domum,ff.locat. Bald.in l.1.oppoſ.7. C.de ſenten.quæ pro eo. Rom.conſ.170. Natt.conſil. 610.nu.8.uol.3. ubi ualde commendat Iaſ. conſ.109. uol.1.deciſ.Peruſ. ut ſup.num.8. Rim.conſ.342.419. nu.17.533.nu.2.

158 Limita primo in impedimento paruo modo, quo ſuperius dictum fuit.

159 Limita ſecundo,ſi tempore conductionis aderat tale impedimentum, quia ſibi imputet.not.Bald.in l.ex conducto.§.1.in l.ſi in lege, C.locat.

160 Limita tertio, quando potuit recedere, & euitare impedimentum l.quod ſi domus, in princ.ff.loc.

161 Limita quarto, ſi potuit ſublocare per ſuperius dicta.

162 Limita quinto, ſi onus erat ualde annexum, prout in multis locis hoſpitari milites. Boſſ. reputans hoc ualde notabile, de remiſſ.merced.conduct.nu.54.

163 Tertia eſt concluſio ex parte tertii, quando conductor impeditur facto tertii iniuſto, cui locator potuit prouidere, ſed non prouidit, tenetur ad totale intereſſe, aliàs ſit remiſſio mercedis pro rata,l. ſi merces, §.culpæ,l.item quæritur, §. exercitu, ff.loc.de quibus ſuperius uidimus, Bero. conſ.100.late Roland. conſ. 69 nu.8.uol.4.

164 Sed nunquid facienda erit remiſſio, ſi per bannimenta prohibeatur extractio bladę, uel ſiant repręſaliæ? utique ſic. Franc.Marc.deciſ.62.par.1. Caſus frequens,& in Vmbria quotidianus.

165 Ex caſu. Concluſio,primo ſi conductor impeditur uti re conducta caſu proueniẽte facto locatoris ſit remiſſio mercedis pro rata. Caſu proueniente ex facto non locatoris, ſed conductoris,tenetur ad integram mercedem,l.qui inſulam,l.habitatores,§.ſin.ff.loca.l. ſi uehenda,ff.ad l.Rhod.de iact. valde commendat Caſtrenſ.in l.penult.§.ſi.ff.loc. Lanfranc de excep.cap.4. nu.7.Capic.deciſ.87.nu.8.ubi exemplificat in morte, bello, conſ.45. nu.7. ubi exemplificat in conductore bannito: nam ſibi imputet.

166 Vidi in facto caſum. Fuit datum laboritium patri qui habebat filium,qui poſtea ab eo diſcedit, an ſit iuſta cauſa receſſus?

Ex

Ex parte conductoris concluſio ad l. 1. de migrando. Si conductor recedat a conductione ſine cauſa ante tempus, ſtatim conueniri poteſt, l. ſi in lege, §. ſi domus, ff. locati, quæ non explicat ad quid, & dicas clarius per aliam legem ad penſionem totius temporis, l. dominus, §. fin. ff. locati, vbi rationem reddit, vt locatoris indemnitas ſeruetur.

167 Ampliatur hæc concluſio etiam ſi alteri locauerit, adhuc enim tenetur ad integram penſionem.

Ratio eſt, quia id eſt loco pœnę, quę non ceſſat per locationem alii factam, prout intereſſe, Caſtrenſ. in d. §. ſi domus, dicens hoc ſingulare, & quotidianum, & in l. ſed addes, §. fin. ff. eod.

168 Et ſic Caſtrenſ. dat concluſionem, quod eſt loco pęnæ agere ſtatim facto receſſu, quæ non extinguitur per ſublocationem alii prout intereſſe.

169 Contrarium eſt verius, vt per Iaſ. in l. diem functo, num. 33. vbi Dec. num. 11. ff. de offic. aſſeſſorum. qui bene ſentit in fine, vt fiat contributio de penſione circa ſublocationem cum alia penſione, & ſic erit prima declaratio.

170 Declaratur ſecundo materia de migrãdo, vt ſi conductor recedat, & iuſta cauſa, teneatur pro iuſto tempore, quo ſtetit gl. in d. §. ſi penſio, & in d. §. ſi domus.

171 Declaratur tertio, ſi penſio veniret ſoluends ante tempus, detrahitur interſitium medii temporis, gloſ. quam ibi commendat, Caſtrenſ. in l. ſi in lege, §. colonus, ff. locati, ad materia, l. ſi conſtante, §. quoties, ff. ſol. matr.

172 Practicando tamen notandum eſt, quod ſi conductor diſceſſit clauſo oſtio, & labitur tempus ſoluendi penſionem, illud primũ animaduertendum eſt, quod ſit elapſum biennium, & quod in biennio nunquam ſoluerit, quo facto ſunt duo caſus principales conſiderandi ad materiam l. cum domini, ff. loc.

173 Primus eſt, ſi locator vult tantum aperiri domum, & mobilia deſcribi, & iſto caſu ſufficit narratio locatoris, & eius iuramentum, l. theſaurus, ff. ad exhiben. Bar. in l. 1. ff. de prætor. ſtipula. in l. ſi quis a liberis, §. ſi vel parcus, ff. de liber. agnoſcen.

174 Secundus caſus eſt, quando locator vult domum reduci ad manus ſuas, vt poſſit alteri locare, & conductorem priuare iure ſuo, tunc debet fieri ſummaria fides iudici per teſtes, vel ſimili modo de prædictis, quo caſu iudex hoc facere poterit reſeruando ius conductori allegandi, contradicendi, appellandi ne abſentibus fiat præiudicium, ita Bart. & Caſtr. in d. l. cum domini. Firmia. in verbo, domus.

175 Vnde in hoc iudex erit circumſpectus, ne ex auiditate locatoris præiudicet conductoribus abſentibus. Alberic. in l. extat, ff. quod metus cauſa. Iaco. Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed. 5. nu. 47. deciſ. Peruſin. 17. num. 14. par. 1.

176 Bene verum eſt, quòd ſi ante biennium oriatur ſuſpicio, remittitur arbitrio iudicis. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. cent. 1. caſu 79.

177 Secunda ſit concluſio. Si vicinus areę meæ proiecit multas immundirias, ex quibus nocuit parieti meo, tenetur actione ex locato, l. qui domũ, ff. loc. vbi Caſtr. dicit eſſe caſum notabilem, & quotidianum, ſi paries corruat ex appodiatione fimi, & immunditiarum vicini, & paſſim in facto occurrit, & ſubdit ibi Caſtrenſ. Aut aliquid eſt geſtum in re locata, per quod eſt illatum damnum in re non locata, & cõpetit actio locati.

Aut aliquid eſt geſtum in re non locata, & eſt illatum damnum rei locatę, & non competit actio locati.

178 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. fiſtulæ, ff. de ſeruit. vrban. prædiorum, qui non dat damnũ immediate ex eo, quod facit, ſed præbet occaſionem damni, & poſtea ab alio infertur, non tenetur l. Aquilia, ſed actione ex contractu præcedente, aliàs actione in factum ſubſidiaria, ex d. l. fiſtulę.

179 Hinc ſtatutum de percuſſionibus ſanguinolentis, bannimenta, motus proprii, & ſimiles, intelliguntur ſi immediate proueniãt, ſecus ſi occaſionaliter, & per accidens. Bal. in l. ſi de interpretatione, ff. de leg. quod nota contra iſtos ſitibundos Poteſtates denegantes abolitionem ex ſanguine, nec diſcernentes.

180 Altera ſit concluſio. Conductor plurium rerum, ſi vna tantum vti impediatur, poteſt recedere ab omnibus. Imo. cõſ. 39. viſis, in fine, per text. in l. ſi duos, ff. de contrah. emptio. Tiraq. de retract. lignag. §. 23. glo. 1. nu. 5. ratio, quia eſt vnicus, & vnica penſione omnium ſimul rerum, & conductor impeditus debet notificare litem motam, & impedimenta pręſtita, ne remiſſionẽ obtineat. Dec. conſ. 74. colum. 2. Rimin. iun. conſ. 40. num. 35. Mago. Rot. Luca. 69. nu. 12.

ADDITIO.

☞ *Surd. deciſ. 295. num. 17.*

181 Operæ ſi non præſtantur facto locatoris, tenetur ad totale intereſſe, ſi caſu ſit remiſſio mercedis, l. aduocationis, C. de condict. ob cau.

Hinc nota. Caſu impeditus non tenetur ad pœnam aliquam, ſed ſolum ad remiſſionem mercedis, gl. in l. ſi vehenda, §. 1. ff. ad l. Rhod. de iact. Angel. applicans ad caſum ſuum inter conſ. matrimon. nu. 69. conſ. 13.

182 Secunda ſit concluſio. Si operæ non pręſtantur facto conductoris, vel caſu, ſuperueniente in perſonam eius, debetur tota penſio. l qui operas, l. ſed addes, §. cum quidam, ff. locat. glo. fin. in l. 2. C. de legat. lib. 10. Firmia. in verb. ſcriptura, in verſ. fin. in ſcriptoie loquens Port. in §. ſi. num. 4. Inſtit. locat. vbi Doctori ad duodenam debetur tota merces ſcholare mortuo infra annum, niſi alios reperiat. Sap. in l. diem functo, nu. 26. ff. de offic. aſſeſſor. Alber. in l. poſt litem, nu. 1. in fine, ff. de procur. vbi procuratore reuocato ſine cauſa integrum ſalarium debetur ex d. l. qui operas, Pedemonr. deciſ 98. nu. 2.

Ampliatur hęc concluſio etiamſi locator annum non inchoauerit, adhuc integrum debet habere ſalarium, Dec. conſ. 70. Natt. conſ. 462. vol. 2.

183 Facit pro famulis, qui debent habere ſalarium a die conuentionis, non tranſductionis, ſi per eos non ſtetit, & paſſim occurrit.

184 Limitatur primo, niſi operę ſint promiſſę ſub conditione expreſſa, quia caſus non excuſat, niſi cum effectu ſint præſtitæ, Natt. conſ. 462. vol. 2.

185 Vltra eum declara, ſi principaliter impediatur cõductor, ſecus ſi in conſequentiam, vel per indirectum. Dec. in l. iure ciuili, nu. 3. ff. de reg. iur.

186 Ampliatur ſecundo loco ordine præpoſtero, vt procedat etiam ſtante iuramento. Vnde ſi famulo, qui iurauit ſeruire, ſi non fecit, quia non potuit ſtare in loco, integrum ſalarium debetur, Alberic. in l. ædiles, ff. de ędilit. edict. per d. l. qui operas, Ang. in verbo,

familia,§.2. circa medium,& in verbo,iuramentũ,5. num.19. Vbi limitat ſi non impleuit ſeruitium, quia non habuit ſalarium.

Ampliatur tertio materia l.qui operas,vt procedat etiam in expenſis, & præparamentis reficiendis.

187 Vnde conductori ſalis, ſingulæ expenſæ, præparamentaque ſunt reficienda.

Ita tenuit Rota in vna Romana, vt per Caſſador. deciſ.1.de loca.

188 Ampliatur quarto etiam conductore recuſante, vt alii locet operas ſuas, Caſtrenſ. in l.ſed addes, §.fin. ff.locati.

189 Limita ſecundo, niſi operas ſuas potuerit locare, vel locauerit, quo caſu fit remiſſio in totum, vel ex computatio pro rata, l.ſed addes,§.fin.ff.locati,Ange. in verbo,locatio,nu.15. Roma.ſingul.66. late in materia Caballi.de eo, quod intereſt, num.18 t.latiſſime Borgnin.deeiſ.26.par.2.

190 Vnde iſti vecturales debent excõputare, ſi quod lucrati ſunt in reditu, pariter ſi alio conducti non fecerunt,poſtea aliud conduxerũt,& hoc paſſim cõtingit.

Limitatur tertio,vt fiat diminutio pro rata. Vnde ſi operarii ex pluuia applicauerunt ſe alii negotio, & lucrati ſunt aliquid, fit excomputatio, gloſſ. in l. ſi quis domum,§.1.ff.loc. Specula.de loca.5. Floria.in l. 4.de vſufruc. Nat.conſ.229.volu.2. Burſat.conſ.204. nu.12.vol.2.

Subdeclaratur ſecunda limitatio,vt poſſit ex cauſa arbitrio iudicis declaranda nolle alii locare, vt pulchre declarat Caſtrenſ. in l.ſed addes,§.final.& ſic eſt vnus caſus,in quo verſatur iudicis arbitrium.

191 Vltra alios pono conſideratione dignum textum in ſimili in l.2.ff.de annu.legat. vbi ſufficit in principio eſſe impeditum,vt reſiduum temporis debeatur.

192 Illud etiam addam ad intellectum l.qui operas, ꝙ promiſſor operis auditur, offerendo pretium in præteritis, ſecus in futuris, ad quas cogi poteſt præciſe, Bald.in l.1.§.nec libertas,C.de oper.libert. Vnde ad factum præciſè coguntur.

193 Proſequendo materiam illius, per quam non ſtat, venio continuatiue ad tractatum l.diem functo, ff.locat.& de offic.aſſeſſ.

194 Prima ſit concluſio. Officialis etiam legatus de latere, Præſes Prouinciæ, decedentes ante officium inchoatum,non tranſmittũt ad hæredes aliquod ius petendi ſalarium, etiam ſi fecerit pręparamenta ad officium. Ita Bart.in l.diem functo,vbi Baptiſt.de Sancto Seuerino in repetitio. num.13. Iacob.de Nigr.nu.19. Sebaſt.Sap.nu.32. dicit eſſe communem opinionem.

195 Secunda ſit concluſio. Officiali mortuo ante finitum officium debetur integrum ſalarium.

Eſt communis opinio Iaſ. in l. diem functo, nu.38. Curt.iun.nu.29. Abb.conſ.91. Villalob. in recollec. littera S. num.1.

196 Ampliatur primo idem eſſe in aſſeſſore. Eſt communis opinio. Curt.iun.ibi nu.37.

197 Amplia ſecundo idem eſſe in ſalario Doctoris legentis.Curt.iun.ibi communem dicit,num.37. Villa. littera S. num.3. Calefat. in l. 1. num. 265. de officio eius, vbi pariter de communi. Eman. Soarez. in ſuo Theſaur. in verb.mortui, num.239. vbi etiam de communi.

198 Subampliatur idem ſi propter peſtem non legeret. Natt conſil.452. Pernicol.Mozz.in tit.de loc.in verbo accidentalia,nu.43. Laur. Chic[illegible] 5. concluſ.85.

199 Subampliatur ſecundo idem e[illegible] impedito ex infirmitate, glo.in l.1.§.d[illegible] & extraordinariis cognition. Bal.[illegible] l.1.q.3 [illegible] frag. & hęc eſt communis opinio. Viua.lib.1.[illegible]87. circa medium, per textum notabilem in l. cum [illegible] des,§.diuus,ff.de ſtatu liber.

200 Subampliatur tertio vltra Doctores in locis ordinariis etiam in Doctore vocato a Principe. Alberic. in l. ſi quis ſtipulatus, num. 2. ff. ex quibus cauſis maior. vbi in materia locati & conducti allegat l. qui operas, ff. locati, & l. diuus, de var.& extraordinar. cognition.

201 Ampliatur tertio idem eſſe in Aduocato, Bald.in l.1.col.3.verſic.ſed ego dico, C.de ſuffrag. Specula.in titu.de ſalario, §.ſequitur,& hæc eſt communis opin. Curt.iun.in d.l.diem functo,nu.53. Villa.in recollect. littera A.nu.66.& littera S.nu.4. Soarez.in ſuo Theſaur.littera S.num.3.

202 Ampliatur quarto idem eſſe in medico. Cephal. conſil.7. lib.1. & hæc eſt communis opinio. Vincent. lib.1.opin.87. Eman. Soarez.in ver.mortui, nu.240. Sebaſt.Medi.in tract.mors omnia ſoluit,par.3.nu.26.

203 Ampliatur quinto in officiali ingreſſo ciuitatem, decedente tamen ante inchoatam adminiſtrationem, Bart.in l.1.§.diuus,ff.de variis,& extraord.cognit.

204 Ampliatur ſexto in officiali nulliter electo. Alberic.in d.l. diem functo per l. ab adminiſtratore, C.de leg. Hinc procuratori nulliter conſtituto debetur ſalarium. Corſet. id valde commendans in verb. ſalarium 3.in fine, quod nota.

205 Ampliatur ſeptimo in officiali remoto ex ſecta, vel tiranno, & impedito ab iſtis exercere, nam pro eo anno debetur ſalarium, Bart.in d.§.diuus, col.4.q.4. dicens ita obſeruatum Piſis & Bononiæ in perſonam Iacobi Gabrielis legati.

206 Ampliatur octauo in officiali, medico, famulo, & ſimilibus, qui etiam pro ſuis negotiis abſentauit cum licentia, nam pro eo tempore debet habere ſalarium Io.de Plat.in l.1. C.de re mili.lib.12.Capic.deciſ.125. num.7. Addo gloſ.ſingularem in l.deſertorem,§.ſi ad diem, in gloſ.1. ff.de re militar. quam ſingularem dixit Bart.in l.1. C.de proxi.ſacr.ſcrin. lib.12. inferens ex ea militi ſtipendiato præbendario currere pręben dam, & ſtipendium tempore licentiæ. ſingularem quoque dixit Bald. in l.ſi ea lege,num.3.C.de condit. inſert.in authenti.habita, colum.5. C.ne fil.pro patr. Bartol.in l.iubemus, C.de erogat.milit.anno.lib.12. Roman.ſing.31. ſecundum antiquam impreſſionem. Ioan.de Prat.in l.ſi quis ita,§.qui duob.ff.de condit.& demonſtr. Paris de Sindic.in ver. ſalarium, in verſic. Rex conceſſit. vbi laudat, quòd petat licentiam, vel relinquat ſubſtitutum.

Et pondera gloſ.in d.§.ad diem,vltra alios,in verbo,indigentiæ ſuæ, quod ſit reſtrictio ad licentiam ex indigentia. Vnde negligentię in redeundo non debetur ſalarium, quod nota Ambaſciator.

207 Ampliatur nono in officiali ſine ſua culpa detento Ioan. de Prat. vt ſupra.

Ampliatur decimo, vt dati non competat repetitio,glo.in §.diuus, in verbo,repeti,circa medium, & hæc eſt communis opinio. Imol. in capitulo propter ſterilitatem,num.13. Iaſo.in l.diem functo, num.36.

Dec.

Dec.conſil.78.num.2. Guido Papa, deciſ.112. Bolognin.notabiliter conſ.71.Rip.de priuil.contrac.peſt. nu. 14.late Siluan.conſil. 28.nu.18.uſque 20.Duenn. reg 62. limit.4.

208 Declaratur primo, ut habere debeat ſalarium anni mortis, non ſequentium. Bald.in l.poſt duos,C.de aduoc.diuerſ.iudic.in l.petitionem,eod.tit. Bartol.in l. diē functo,col.3.uerſ. quid de aduocato,& in §.diuus, col 1.& 6.uerſ.ulterius. Speculat.de ſalar.§.ſequitur, uerſic.in ſumma. Firmia. in uerbo, Aduocatus, Minſinger.centur.3. obſeruat. 8.

209 Subdeclaratur, ſi unica eſt obligatio, licet plures præſtationes, ſecus ſi obligatio ſit menſtrua. Bartol.in d.§.diuus, col.pen.

• Et eſt communis opin. Iaco. de Nigris ad d.l.diem functo, nu.22. Burſat.conſ.20 nu.20.uol.2.

210 Subdeclaratur ſecundo in domeſtico, & protectore, qui etiam ſequentium annorum ſalarium meretur, l.pragmatica, C.de domeſtic.& protect. lib.12.quem caſum dixit ſtupendum Corſet.in uerbo,ſalarium 3.

211 Limitatur ſecundo in officiali mortuo in itinere. Bal. in c.1. quis Dux uel Marchio.

212 Sublimita, niſi alium miſiſſet in locum ſuum. Corſet.ut ſupra, per §.prohibemus, auth.de collat.bonorum igitur eſt cautius tranſmittere.

213 Sublimita ſecundo, ut hæredibus ſint reficiendæ expenſæ paſſæ in itinere. Corſett. ut ſupra per l.ſi pecuniam, ff.de condict.ob cauſa.

Limitatur tertio in officialibus Præſidis mortui, qui in duobus caſibus non poſſunt petere ſalarium ab hæredibus præſidis mortui; primo, ſi poterant ſe locare alii, & ſine cauſa recuſauerunt: ſecundo ſi cum effectu ſe locauerunt. gloſ.in l.diem functo, in uerb.tem•pore, & hæc eſt communis opinio. Deci.ibi num.13. Caccialup. num. 22.

Limitatur quarto in hæredibus famuli mortui, qui pro rata tantum debent habere ſalarium. Dec. in l. diem functo,num.13.

Addo Franc.Marc. deciſ.Delphinal.798. Cephal. conſil.70.nu.4.& 7.& conſil.71.nu.3.4.13.Bonacoſſ. de famul.q.103.in fi.

Et ſic per regulam cum limitationibus habetur materia l.diem functo, ff.locati, & de officio aſſeſſorum.

De locatione duobus facta.

FVIT quandoque in almo Rotæ auditorio diſcuſſum, an diſpoſitio l. quoties, & eius materia procedat, & habeat locum in contractu locationis, & conductionis, ut illa præferatur, cui primo res tradita fuit. Eſt paſſus frequens, utilis, & quotidianus, ut tradit Iaſo.in dict. l.quoties, num.32.limitatione 13.

1 Pro parte negatiua primo loco facit hæc ratio ſcilicet, quia l. quoties, ſituata eſt in titu. de rei uendicat. per quod uidetur denotari diſpoſitionem illius l. procedere in caſibus, in quibus dominium transfertur, uel ius aliquod, ſed per locationem nullum ius transfertur l.non ſolet, ff.locat. & uiſum eſt ſuperius, meritò &c.

2 Iuxta hanc rationem quid dicemus in locatione ad longum tempus, & facta duobus.

3 Secundo facit l.in operis, ff.locat. Et hanc opinionem tenuit Iaſ. in citato loco, num. 32. Cott. in memorabili, in uerbo, locatio prima. Cephal.conſil.718 num.37. uol.5.

4 Pro parte affirmatiua facit, quia contractus locationis, & conductionis ſimilis eſt emptioni, & uenditioni, & iiſdem iuris regulis regulatur, ut ſuperius dictum fuit.

5 Et hanc opinionem affirmatiuam tenuit Alexand. conſ.133.uol.5. Socin.conſ.28.col.1.uolu.4. Cardin. Alexan.in cap.1.§.ſi facta, col.fin.ſi de feud.contr.fuerit, & ita tenuit, Rot.ut in titu.deciſ.1.in antiquioribus, & 579.in antiquis. Anto.Gabr.de emptio.& uendit.concluſ.2.num.5.

••• Et hęc eſt magis communis opinio. Cephal. conſil. 718.num. 37 uol.5. Benincaſ.pauperta.ſpeciali.6.cōtract.num.4 & uerior opinio, ut per Purpur.in addit. ad Iaſ.nu.32.littera C.

6 Ampliatur iſta concluſio ultra alios in citatis locis, quòd ſi quis locauerit fundum ad annos 29.ſeruatis ſolennitatibus, & promiſit tranſacto tempore locationem renouare, ſi tranſacto tempore locat alteri, præfertur ſecundus, Ang. conſil. 189. commendat, Alexan.conſ.68.uiſis duobus, in fin.uol.2.& conſ.165. eod.uol. Iaſ.in l.manumiſſiones, col.pen.in princ.ff.de iuſtit.& iure.

7 Ampliatur ſecundo, ut per ſecundam locationem cenſeatur renunciatum primæ, maxime ſi eſt perpetua, ad materiam l. pacta nouiſſima, C.de pact. Curt. iun.conſ.17.col.3.uerſ.6.ſexto principaliter. ſequitur Soc.iun.conſ.56.num.18.uol.3.

8 Limitatur principaliter, ut nō procedat in locatione operum perſonalium, prout paſſim contingit puta quis promiſit ſcribere, menſem ſeruire duob. vni poſt alium, quo caſu primus eſt pręferēdus, l.in operis, vbi Bart.ff.loc.commendat Bald.in l.aduerſus in fi.C.loc.

ADDITIO.

☞ *Commendat pro ſingulari Io. Lup.in Rubr.de donat.inter uir.& uxor. §.81.nu.12.fol.94.*

9 Hinc Aduocatus, uel Procurator, uel Notarius tenetur ſeruire, cui primo promiſit. Specula.in tit.de fideiuſſor.§.a.uerſic.12. Io. Andr.in regula contractus, in Mercurial.commendat pro notabili Alexan.ad l.ſi filiusfamiliàs, §.fin.nu.16.ff.ſol.matrim. Ripa in l.priuilegia, nu.56.ff.de priuileg.creditorum, niſi alter habeat iuſtiorem cauſam. pulchre Vincent. Franeus, ad feud. nu.218. Et hæc uera data ſcientia ſecundi conductoris, ita Lup.in rubr.de donat.§.81.nu.12.fol.94. ubi dicit ſingulare.

10 Pariter famulus tenetur ſeruire, cui primo promiſit. Bald.in l.in operis, in 1.lectu. in fine, ff.loca. Bonacoſſ.de famul.q.219. Rip.in l.priuilegia, nu. 55. ff.de priuileg.creditor.

11 Limitatur ſecundo in locatione facta in fraudem, puta eſt locata res duobus: ſecundus conductor ſua conductione non contentus accepit ad liuellum, poſtea emit, adhuc enim pręfertur primus, cū ſecundus in fraudem fecerit, & primo conductori competit reuocatoria in factum. Ceph.conſ.518. nu.12.uol.5.

12 Limitatur tertio, & eſt utilis cautela, & declaratio, ut pręferatur ille, cui res locata tradita eſt, prout ſuperius dictum fuit, ſi ille perſeueret inſiſtendo, & perſeuerando in re conducta tradita, quia iure retentionis

ſe defendit ab alio conductore, ſecus ſi non perſeueret in inſiſtentia rei. Ita ſentit Rot.deciſ 898.in antiquis. Couar.var.reſolu.lib.2.c.19.ſub nu 8.& prope finem capituli. Bonum igitur eſt facta traditione perſeuerare in inſiſtentia rei.

13 Et per prædicta patet reſponſio ad contraria, nam l.in operis, procedit in perſonalibus, vt dictum eſt.

14 Patet etiam, quòd licet per locationem non transferatur ius, illa tamen ſimplex detentio admodum prodeſt contra alium conductorem, vt dictum fuit.

15 Et ſic patet ad materiam l.quoties, C.de rei vendic. aut transfertur ex traditione ius, prout in venditione, & illud operatur ius prælationis, aut non transfertur ius, ſed mera, & pura detentio, prout in locatione ad modicum tempus, & illa multum operatur contra alium conductorem, ſi in ea continuet & perſeueret. Bonum igitur eſt in vtroque caſu inſiſtere, & hic etiã fauor retentionis operatur valorem ſuum. Fundata igitur eſt diſpoſitio l.quoties, in inſiſtentia, ſiue ſit ab aliquo iure concomitata, ſiue non.

16. Et iuxta præmiſſa vidi in facto caſum, plures notarii Tudertini conduxerant apothecam pro eorum officio exercendo. Contendunt de electione loci, quid agendum? Vidi reſponſum eſſe locum ætati, vel præoccupationi, ſed nunquid pro meliori loco tenebitur ad maius ſalarium?

17. Pariter vidi in facto. Colonus cum inſtrumento obligauerat ſe vni, poſtea iure medio immittitur in poſſeſſionem eorundem bonorum creditor anterior, & vult vterque ſibi reſponderi, & vnus ſe fundat in obligatione præciſa ſibi facta per inſtrumentum, alter ſe fundat in prioritate crediti, & vtique vidi quãdoq; deciſum, vt ſecundo loco immiſſus per iudicem tanquam in iure potior, audiatur, & colonus excuſetur etiam de periurio, ſi ſecundo reſpondeat, quia id factum a iudice ex prioritate iuris, & crediti.

18 Addo in materia vltra alios Bonacoſſ.in q.crimi.in verbo, venditor, circa medium, vbi ad propoſitum ſtatuti Ferrarienſis de locante rem duobus, vt vnus præferatur, ſufficit traditio per conſtitutum ex Dec.in regula contractus, nu.14.ff.de reg.iur.

19 Et diſpoſitio l.qui duobus, de falſ.habet locum etiã in locante duobus. Imo.& Cuman.in l.a Diuo Pio, §. ſed ſi emptor, vbi Iaſ.nu.4.ff.de re iudic. Cuma.conſil. 173.Galuanus, col.2. Aret.in pract.crimi.in verbo falſario, col.6. Marſ.in d.l.qui duobus, Ceph.conſil.712. num.11.vol.5.

20 Et licet Iul.Clar.in §.falſum, verſic.vendens, dicat hæc iura de conſuetudine non obſeruari, tamen Papienſ. allegatus hoc indiſtincte non dicit, ſed ſolum ſe reſtringit ad obligationes pluribus faciendas, ne impediantur negociationes.

21 Quid dicemus ad materiam l. quoties, de qua agimus, quis vendidit rem duobus, cui colonus debet reſpondere?

Vtique illi, cui tradita eſt poſſeſſio. Corn.conſil.8. volum. 2.

Ampliatur etiam, ſi colonus conduxit ab eo, qui non habuit priorem poſſeſſionem, vt per Corne. in cita toloco. Rui.conſ 58.nu.22.vol.1.inferens ad intellectum l.quamuis, §. 1.ff.de acquir.poſſeſſ.vt procedat, quando primus locator poſſidebat, ſecus ſi non poſſidebat, quia tunc per hunc actum fictum conductionis acquirit ſecundo.

22 Addo vlterius in materia locationis factæ duobus id, quod voluit Bero. q.famil.61.per diſcurſum illius. Si quis locauit alicui fundum in plures annos accepta ab eo pecunia pro penſionibus ſoluendis, ſi pendente tempore primæ locationis relocat alii cum pacto, vt tradat certum quid locatori annuatim, & ſeruet locationes primo factas ſoluendo primo locatori, poterit retinere tantum quantum eſt ſoluendum alii locatori, reputans id ſatis æquum.

Et obligatio plurium ad operas pręſtandas intelligitur ab omnibus, non a ſingulis. Bar.in l.ſi pluribus, in ſi.principii, ff.de leg.2.

Quid in iuriſdictionibus pęnarum ſi ſit facta locatio duobus, in primo anno eſt commiſſum delictum, in ſecundo ſit proceſſus, & condemnatio, vtique & actio pœnæ ſpectabit ad primum. Anchar.in cap. ne prælati vices ſuas, & hæc eſt communis opinio. Alex. in l.diuortio, §.ſi fundum, nu.10.ff.ſolut.mat.

Declara id verum ſi fructus iuriſdictionis reſpiciebant tempus, & ſic primum annum, ſecus ſi reſpiciebant proceſſum aliquem in cauſa, tunc ſpectabit ad ſecundum. ita Alex. in citato loco, dicens hoc valde notabile. Altera ſit concluſio, ſi condemnatio ſit facta tempore primi, exactio tempore ſecundi, fit dimiſſio pro rata, cum ſimus in pari cauſa onerosa ita virtualiter, & Alex.in citato loco, Tiraq.de retract.conuentionali, §.5.glo.5.num.26.

Dè quarto gradu accidentium.

Recuſatio, Succeſſor, Melioramenta, Collecta.

VTILES, frequens, & quotidiana eſt materia recuſationis ad l.æde, C.locat. cap.propter ſterilitatem, §.fin.de locat.& paſſim in facto occurrit, prout experientia docet. Tangam igitur latius, prout ingenii tenuitas patietur.

Quatuor igitur ſunt caſus principales recuſationis in hac locati & conducti materia. Tres ponit Imperator ad l. æde, C. locat. addit quartum Summus Pontifex plenius locutus in capit. propter ſterilitatem, §. final. de locat. Diuidam igitur materiam in quatuor partes principales, prout quatuor ſunt cauſæ recuſationis.

Cauſæ recuſationis quatuor.

Neceſſitat vſus, Refectio, Malus vſus, non ſoluta penſio.

De neceſſitate vſus.

QVAESTIO I.

1 QVAERO primo loco pro introductione materię l.ęde, ſic enim, non autem (ædem) legendum putat Tiraq. An in contractu locationis, & conductionis ſit locus pœnitentiæ.

Et quidem videbatur quod non, ex l.1. C.quando liceat ab emp.diſcedere, & l.ſicut, C.de act.& obligat. Afflict.deciſ.280.nu.6.

2 Contrarium eſt verius ex cauſis ſuperius in dictis iuribus adductis, & ex l.ſi in lege, §. colonus, l. cum plures, l.ſi merces, §.ſi vicino, ff.locat.

Et hanc opinionem tenuit Abb. in capit. propter ſterili-

Digitized by Google

ſterilitatem, nu. 6. de locat. Franc. Becc. conſ. 45. nu. 2. & 29. lib. 1. Hiero. Gabr. conſ. 75. nu. 7. vol. 1.

3 Ampliatur hæc concluſio, vt multo magis procedat in promiſſione de locando. Caſtrenſ. in l. in bonæ fidei, ff. de eo, quod certo loco. Natt. conſ. 38. num. 14. Boer. deciſ. 48. nu. 15. Tiber. Decian. qui id declarat reſpon. 4. nu. 23. lib. 2. Ioſeph. de Ludouic. conclu. 72. ampliat. 2.

Declaratur primo loco, vt conductor pecuniã arræ nomine datam non amittat, ſi tamen in conductione poſt pœnitentiam perſeueret ſciente, & patiente locatore, alias amittit, ſi ſine cauſa pœnitet, prout in cõtractu emptionis, & venditionis, cum pari paſſu ambulent, vt ſuperius viſum fuit. Pernicol. conſ. 31. quia illa patientia poſt, domino præiudicat, prout aliàs vidimus de recipiente Canonem poſt caducitatem.

4 Et ſi arra conſiſtebat in pecunia, eſt computanda: ſi in ſpecie, eſt reſtituenda. glo. Bal. & Angel. in l. 2. C. quando liceat ab emp. diſceder. Bald. in l. contractus, nu. 17. C. de fid. inſtrum.

5 Declaratur ſecundo, vt ex cauſis ſuperius expreſſis liceat pœnitere, aliàs non, cum ſimus in contractu nominato l. in commodato, §. ſicut, ff. commoda. ſentit Iaſ. in l. diem functo, nu. 44. ff. de off. aſſeſ.

6 Nec obſtat l. 1. C. quando liceat ab empt. receder. & l. ſicut, C. de action. & oblig. in contrarium adducta, quia limitatur in hoc caſu, ut per Hieron. Gabr. in citato conſilio, & ſic habetur limitatio ad iura. Poterit igitur dicere locator, ſi promiſi, nolo obſeruare.

• Vnde l. in ciuile, C. de rei vend. non habet locum in contractu locationis & conductionis, ſed obſeruatur, l. ęde, C. locat. Caball. milleloq. 234. par. 1.

QVÆSTIO II.

QVAERO ſecundo loco principaliter ad materiam l. æde, C. loc. an ex neceſſitate vſus proprii poſſit locator etiam ante conuentum tempus expellere conductorem?

1 Primo videbatur, quod non, ex regula, quod ſemel, lib. 6.

2 Secundo pro hac parte facit text. in l. ſi is, a quo, in fine, ff. vt in poſſeſſio. legator. ibi, neque enim oportet per ſingula momenta onerari eum, a quo ſatis petitur. Vnde recipiens fideiuſſorem minus idoneum, ſibi imputet, cur prius ſe non informauit, ad quę lege Marſil. de fideicom. q. 1. nu. 66.

3 Tertio pro hac negatiua facit, quia ſemel electus reprobari non poteſt, cap. nulli licere, de elec. lib. 6. ad quam Doct. in l. dotem, ff. ſol. matr.

4 Pro parte affirmatiua facit l. de ętate, §. ex cauſa, ff. de interro. act. vbi ex cauſa licitum eſt variare, & ibi colligitur illud vulgare ferè prouerbium. Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, ad quæ in materia hac locati & conducti glo. in c. propter ſterilitatem, in verbo, imminebat, de locato.

5 Secundo pro hac parte facit bonus text. in l. plane, ff. vt in poſſ. lega. vbi noua cauſa admittitur. ad idem ca. cæterum, cum gloſ. in fi. de iureiu. nec tex. in c. nulli, ſuperius allegato nouam cauſam excludit, maxime veriſimiliter tunc temporis ignoratam.

6 Tertio pro hac parte neceſſitatis uſus proprii, facit materia l. pręſes, C. de ſeruitutib. & aqua.

Et hæc eſt verior opinio ex iuribus apertis, & claris in d. l. æde, & in d. c. propter ſterilitatem, §. fi. & ratio eſt ſecundum Cin. ibi, quam hic tertio loco allegaui, quia ordinata charitas incipit a ſe ipſo.

7 Limitatur primo loco hæc prima concluſio ex l. æde, quod liceat expellere conductorem pro neceſſitate vſus locatoris, vt procedat, & habet locum de neceſſitate ſuperueniente poſt contractum, ſecus ſi imminebat tempore celebrati contractus. Ita Ange. in l. ęde, Papienſ. in forma libelli ad ficti præſtationem, in ſcolio inueſtiuit, nu. 17. Gomeſ. de contract. cap. de loca. & conduct. ſub num. 6. circa med. Io. Lup. in cap. per veſtras, §. 9. num. 10. de donat. inter virum, & vxorem. Rebuff. de excep. nu. 673.

8 Limitatur ſecundo, vt neceſſitas debeat eſſe vrgens, & vere neceſſaria.

Vnde dicebat Ange. in citato loco. Si Pontifex veniat Tudertum, volo auferre domum, vt cariori penſione locem, non eſt bona ratio.

Pariter ſi fierent ſpectacula in loco domus conductæ & ſimilia, quæ tendunt in auaritiam, non veram neceſſitatem. Cautus igitur erit iudex in hoc, vt ſciat cauſam, nec decipiatur. Magon. Rota Lucan. 75. nu. 8.

• Nauar. in Manual. præcept. 7. c. 17. num. 193.

9 Limitatur tertio, vt neceſſitas ſit inopinata, quæ præuideri non potuerit tempore contractus. Natt. conſ. 416. volu. 2. ponens exemplum in bello poſt ſuperueniente. Burſ. conſ. 422. lib. 4.

ADDITIO.

☞ *Claudi. tamen ad Bertazzol. conſ. 395. lib. 2. intrepide contrarium defendit, quando expreſsè renunciauit, pro vſu ſuo, vel propria indigentia, ſed opinio Couarr. ęquior videtur, & tutior.*

10 Confirmantur prædicta per bonum (ni fallor) ſimile de debitore fugitiuo, nam debet ſuperueniſſe ſuſpicio poſt contractum, ſecus ſi eo tempore imminebat l. ſi creditores, ff. de priuileg. cred. l. ab arbitrio, vbi not. omnes, ff. qui ſatiſ. cog. Cur. in l. vni. nu. 44. C. de prohib. ſequeſt. pecun. late Iacob. Menoc. de arbi. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 87. num. 16. Ioſeph. de Lud. prędictos non allegans, concl. 14. illation. 125.

11 Confirmatur ſecundo alio ſimili, vt debitor in diẽ, vel ſub conditione poſſit cogi ad cauendum ante tẽpus ex cauſa poſt contractum ſuperueniente, & quę eo tempore non imminebat, & hæc arbitrio iudicis, l. ſi fideiuſſor, §. ſatiſdari, ver. ſi iudici ſederit, ff. qui ſat. cog. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 108. nu. 3. Ioſeph. de Ludou. concl. 8. lim. 7.

12 Vidi ad hoc propoſitum in facto caſum. Quis conduxit apothecam ad annos decem, ſtetit per quinque, poſt iuit ad Vrbem, quia eius exercitium in patria cõductionis nihil lucrabatur, locator volebat caueri pro annis ſequentibus, replicat tamen conductor. Hominem non inuenio, qui pro me caueat.

13 Et ſi percurras c. nulli, de elec. lib. 6. & ſimilia, ſemper prę ſupponunt cauſam vrgentem, & inopinatam. ibi celata de nouo latentis, & ſimilia verba.

Vnde ad materiam l. ſicut, C. de act. & oblig. in contractibus, & actibus a voluntate duorum dependentibus quatuor ſunt caſus, in quibus licita eſt mutatio ad propoſitum materię, de qua agimus.

14 Primus caſus eſt, vbi prima voluntas pręceſſiſſet ex

Digitized by Google

errore,l.fin.§.item quęſitum, ubi Bar.not.de condi.&
demonſtr.melior text.in l.de ętate,§.ex cauſa,ff.dę in-
15 terrogat.action. vbi loquitur in terminis erroris.
Secundus eſt caſus ad propoſitum materię locati &
conducti, quando diſpoſitio aliqua requiritur ex na-
16 tura contractus,l.quæro,§.inter locatorem,ff.loc.
Tertius eſt caſus, quando lex ex aliqua cauſa inter-
pretaretur uoluntatem contrahentis, & concederet
remiſſionem, ſeu reuocationem, prout in donatione
ex ſuperuenientia filiorum, l.ſi unquam,C.de reuoca.
don.Socin.conſ.22.col.fin.vol.4.& applicando ad ca-
ſum noſtrum in materia l. æde ſuperuenientia neceſ-
17 ſitatis poſt contractum.
Quartus caſus, quando ſuperuenit aliqua cauſa in-
conſiderata,de qua a partibus nihil eſſet uериſimiliter
cogitatum,l.fin.ubi Bal.C.de non numer.pecun.Cap.
cum P,de renun. & applicando ad hunc caſum neceſ-
ſitas inopinata ſuperueniens poſt contractum loca-
tionis, & conductionis.
18 Limitatur quarto loco principaliter concluſio ſu-
perius firmata,quando locator promiſit etiam cum iu
ramento non expellere conductorem, quo caſu non
poterit expellere etiam pro vſu proprio, vt verba ali-
quid operentur. Angel.in d.l. ęde, dans pro cautela,
vt ſemper hoc pactum apponatur, prout regulariter
in omnib. apponitur,& ita practicatur. ſequitur Dec.
in c.quę in eccleſiarum, col.fin. limit. 2.de conſtitut.
Grat.lib.2. reſponſ.69. nu.20. & reſponſ.139.nu.20.
lib.1.Nat.conſ.48 r.nu.19.Seraph.de priuil.iuramen.
priuileg.49. num.48. qui ſic ſimpliciter cum hac opi-
nione pertranſit.
Addo Fel.conſ.43.num.3. Corn.conſ.103.col.fin.
uol.2.Deci.in l.poſtquam liti,num.23.C.de pact.in l.
final.nu.7. ff.ſi cert.pet.ubi Curt.iun. nu.4. Plo.conſ.
168.nu.10.inter conſ.ultim.uolunta. Bonacoſſ.tract.
cautel.littera C,fol.10. Roma.conſ.423.in fine. Bur-
ſatt.conſ.422. lib.4.
19 Contrarium,& melius tenuit Arnald.de Ferron.in
conſuetu.Burdegalenſ.titu.3.§.2.& poſt eum Didac.
Couarr.uar.reſol.lib.2.c.15.num.4.in fin. dicens ani-
moſo corde hanc opinionem in practica tenendam,
quocunque pacto non obſtante, cum diſpoſitio l.ęde,
uti nedum ęqua, ſed ęquiſſima ſit ſemper amplecten-
da. Iacobin.Rimin.conſ.613.
20 (Bone Deus) quot caſus euenire poſſunt ex quibus
ęquitas iſtius opinionis apparebit?
Vnum referam, infirmatur locator, uel eius chara
uxor,unicus, & dilectus filius, habet domum locatam
ſub meliori aeris temperie commodam ex omni ge-
nere in infirmitatibus, debet ne potius mori, & pa-
ctum operari effectum ſuum?
21 Dices, pactum nihil operabitur, reſpon.debet po-
tius pactum nihil operari, quam quod quis indebite
damnum patiatur, prout ſuperius dixi.
22 Limitatur quinto, niſi in inſtrumento locationis
ſit appoſita ſpecialis hypotheca rei locatę, quo caſu
nõ poterit expellere etiam pro neceſſariis uſibus pro-
priis. Alexan.poſt Cuman.ad l.ſi filioſamilias,§.ſi uir
in quinquennicm, nu.4. ff.ſolut.matr. ubi in practica
hoc ſummopere commendat, dicens eſſe quotidianũ,
nec alibi contrarium legiſſe.
23 Contrarium conſuluit Natt.conſ.25.vol.1.reſpon
dens, quòd ſpecialis hypotheca operatur quoad ſin-
gularem ſucceſſorem, prout ſuo loco dicam, non quo
ad locatorem, quo minus poſſit ad proprios uſus, &
quidem neceſſarios, (ut dictum eſt) facere: & ſi in-
ſpiciantur uerba Alex. truncatè loquitur, nec ex eius
dictis colligitur clare reſolutio, & hoc quandoque
more ſuo in lecturis.
24 Adeo igitur efficax eſt proprii uſus neceſſitas, ut
nec pacto aliquo etiam iurato, nec hypotheca etiam
ſpeciali infringatur, nec mirum cum ſemper ordina-
ta charitas incipiat a ſeipſo.
25 Sed qoid, ſi dicatur magis in indiuiduo, vt expelle-
re non poſſit etiã pro uſu proprio? uidi ſolium de hoc.
26 Quid ulterius dicemus. renunciatur beneficio l. de
his,C.de tranſ.l.plerique,de in ius uocan.l.ſi unquam,
C.de reuocan.don.renunciabitur ne beneficio l.æde,
& per illam clauſulam omni legum, & iuris auxilio?
& uidi in facto inſtrumentum locationis hoc modo
confectũ, renuncians beneficio l.ęde,certiorata prius
per me &c.de facultate, & diſpoſitione l.æde.
27 Limitatur quidem ſexto loco, niſi poſt ſuperuentã
neceſſitatem receperit penſionem, uel partem ipſius,
quia ex hoc ſibi præiudicaſſe uidetur ex his,quę ſupe-
rius diximus de receptione canonis poſt incuriam ca-
ducitatem. Ant.Gabr.de locato concl.3.nu.9.
28 Sed ſi pactum nec ſpecialis hypotheca hoc tollere
poteſt, operabitur ne plus tacita remiſſio, quã expreſ-
ſa, & aliud longe diuerſum uidetur penſionem reci-
piẽdo caducitatem remittere odioſam ſanè, quam re-
mittere proprii uſus neceſſariam indigentiam. con-
tra caducitatem iura clamant, pro non caducitate iu-
ra fauent, & pro neceſſitate proprii uſus, ęquitas ſua-
det, & leges, & iura adminiculantur.
29 Limitatur ſeptimo, niſi domus eſſet adeo capax, &
ampla, quod ambos commode capere poſſet. Barba.
in d.c.propter ſterilitatem,per tex.in §.fin. Inſtitu.de
locat.l.ſi nõ ſortem de condic.indeb. Additio.ad ſum-
mam Ang.in uerbo,locatio, ſub nu.13.littera A.
30 Poſſet huic fortaſſe dici, licet domus ſit capax, &
ampla, tamen nolo ſtare in communi l.ſed & ſi diſce-
ptetur,§.1.ff.ubi pupillus educati debeat.
31 Limitatur octauo,ut cauſa uera ſit. Vnde alteri re
locando apparet de calumnia, & tenetur ad intereſſe.
Nat.conſ.25.uol.1.
32 Limit.Bene uerum (inquit Natt.) quod ſit remiſſio
mercedis pro rata, & hoc æquum eſt. Et uolunt ibi
Bal.& Cin.& Iacobi. inter conſ. Rimin.613.
33 Cui addo utiliter, quòd conductor deceptus petere
poterit, ut reinueſtiatur, & dominus poterit puniri
crimine ſtellionatus, l. 1.§. hoc dictum, ff. ſi mulier
uentris nomine. Addit.ad Angelic.in citato loco.
34 Videbis multas malitias. Multi auferunt ex inui-
dia,vel odio allegantes propriam neceſſitatem, multi
ad requiſitionem alterius, multi retinent per aliquod
tempus,poſtea locant. Bonum fortaſſe eſſet,ut ſaltem
ſummarie, & cum aliquali cauſæ cognitione deduce-
retur iſta neceſſitas per locatorem, nec ei ſic facile cre
derem, & licet per ſe retineat, adhuc debet conſtare,
ſi ex neceſſitate hoc faciat: cur enim ſimplici aſſertio-
ni ipſius credendum eſt in præiudicium conductoris,
qui cogitur quandoque cum maximo diſpendio di-
ſcedere? Circumſpectus igitur erit bonus iudex in
hoc inſpiciendo, & obuiare malitiis locatorum, &
ſentit Bald.in l.æde, nu.3. ponderando verbum, pro-
bauerit, in text.
35 Limitatur nono, ut procedat in domibus & ſic in
prædio

Digitized by Google

prædio urbano, non autem in fundo, & ſimilib. Gomeſ. de contrac. in c. de loc. & condu. nu. 6. in fin. ea ratione, quia id tex. clare dicit, dicendo, æde &c. ſecundo, quia hæc diſpoſitio eſt priuilegiata, meritò non debet extendi. Tertio, quia domus eſt loco alimentorum l. uerbo uirtus, de uerb. ſignific. ſentit Bald. in d. l. æde, col. pen. in medio.

36 Limitatur decimo fauore ſcholarium, qui non poſſunt expelli per locatorem etiam pro propriis neceſſitatibus. Rip. in l. 1. num. vlt. ff. ſolut. matrimon. Bolognel. in authent. habita in fine, C. ne filius pro patre. Rebuff. de priuileg. ſcholar. priuil. 8. Duenn. regul. 213. num. 1.

37 Quid dicemus? pater Peruſinus tranſmittit filium ad ſtudium ad Vrbem Bononiæ, vel Patauii, qui infirmatur, redit in patriam, pater licentiat ſcholarem cõductorem ex infirmitate filii etiam alibi ſcholaris.

38 Pariter quid dicemus in pari caſu fauorabili, vult ducere uxorem, & matrimonium cõſumare, & debet priuilegium ſcholaſticum præualere ſanitati recuperandæ, uel conſeruandæ, etiam in non priuilegiatis? ad quid domos fabricamus, niſi in proprios uſus, dices, non debebas locare, certe ſumus in caſu inopinato, & de hoc ſemper loquitur hæc l. æde.

39 Limitatur undecimo in neceſſitate proueniente ex culpa locatoris, quia eum non excuſat ad l. ſi merces, §. culpę, ff. loca. de qua ſuperius uidimus, & in hoc aduertat bonus iudex inſpiciẽdo cauſam neceſſitatis. Pedemont. deciſ. 166. nu. 9.

40 Limitatur duodecimo in locatione longiſſimi temporis, in qua non eſt locus expulſioni l. ęde, C. locat. Angel. conſ. 2.

• Limitatur decimotertio in emphyteuſi in qua nõ eſt locus diſpoſitioni l. æde, C. loc. Io. And. ad Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua, nu. 4. commendat pro ſingulari Iaſ. in l. 2. colum. 7. uerſ. ultra ſcribentes, C. de iur. empbyt.

• Limitatur decimoquarto, niſi locator renunciaſſet priuilegio uſus proprii. Rebuff. de except. nu. 680. & ſic l. penult. C. de pact. procedit in materia, l. ęde, & ſic habes cautelam.

QVAESTIO III.

1 QVAERO de aliquibus exemplis proprii uſus, & neceſſitatis, utique ſi domus per locatorem habitata corruat poſt contractum, infirmitas patris, matris, filiiue uxorem ducere, exercitium lanę, uel ſimile inchoarem: ſecus in fratre locatoris. Bald. in l. æde, nu. 13. Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 8. q. 4.

QVAESTIO IIII.

QVAERO an diſpoſitio l. æde, procedat in conductore, puta cogitur ex cauſa peſtis recedere, & rupta ſit conductio, num teneatur ad penſionem pro futuro tempore?

1 Primo uidebatur, quòd non, ex quo eſt l. ſingularis, ut ſuperius dixi ex Couarr. & continens priuilegium ſtrictè interpretandum ex Bald. & Gomeſ. ſuperius in præcedenti quęſt. allegatis.

2 Pro contraria parte facit regula correlatiuorum, de qua (Deo dante) ſuo loco dicemus.

3 Et hanc opinionem dixit ueriorem Cuman. in l. ſi in lege, §. ſi domus, ff. loca. commendat Marſil. ſingul. 615. neceſſitas, dicens utile ad ampliationem l. ęde, C. loca. Ang. in uerbo, locatio, nu. 14. Boer. deciſ. 249. nu. 9. Hiero. Gabr. conſ. 75. nu. 2. lib. 1. Soci. conſil. 32. uol. 4. Didac. uar. reſolu. lib. 2. c. 15. nu. 6. Cephal. conſ. 255. nu. 24. lib. 2. Rodoa. de rebus eccle. §. 1. an prçlatus, nu. 5. Franc. Marc. deciſ. 102. par. 1. Borgn. deciſ. 44. nu. 24. per l. ſi fundum, ff. loc.

QVAESTIO V.

SECVNDVS principalis caſus poſitus in l. ęde, & in cap. propter ſterilitatem, §. ſi. eſt refectio rei locatę. Iuxta hoc quęro, ad quem ſpectet refectio rei locatæ, ad conductorem, uel locatorem?

1 Primo uidebatur ad conductorem, ex quo enim ſentit commodum habitationis, & uſus, debet etiam ſentire onus refectionis, l. ſecundum naturam, ff. de regul. iur.

2 Pro contraria parte facit text. in hac l. ęde, & adeo ſpectat ad locatorem, ut ex cauſa poſſit conductorem expellere, ut dicit tex. & hanc opinionem tenuit gl. in l. ex conducto, in uerbo, reficitur, ff. loc. & hic eſt unus ex caſibus, in quibus competit actio ex conducto, vt domus reficiatur. Idem tenet Bart. in l. cum in plures, in prin. ff. loca. Alex. conſ. 190. in princ. uol. 2. Veron. in tit. de refect. q. 10.

3 Ampliatur hęc concluſio in molendino, qui promiſerat mundare omne nocumentum, Ripas manutenere, & cluſam in bono ſtatu in fine locationis; nã adhuc refectio ſpectat ad locatorem. Natt. conſ. 13. in princ. & 449. Addo Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 8. q. 29.

4 Ampliatur ſecundo, ut nedum teneatur locator reficere, ſed ampliare aditum, ut poſſit conductor intromittere ſupellectilia magna cuiuſcunque generis, & conditionis l. ſed addes, §. ſi inquilinus arcam, ff. locat. & econtra vult ille text. quod non debet coanguſtare locator, quo minus conductor in fine conductionis ea commode exportare poſſit.

5 Ex quo contextu habentur multa, quod conductori pro occurrentiis competunt hæc inter alia remedia de damno infecto ad exhibendum, & officium iudicis.

6 Et habes in eo contextu inſtrumentum, quòd in domibus utebantur antiqui arca camerata, id eſt adeo magna, ut habeat tres cameras ſecundum Acc. ibi, uel ſecundum Bud. armata, & conformata.

7 Limitatur in materia molendini, aliquando quis conducit molendinum factum, & tunc refectio non ſpectat ad conductorem, ſed ad locatorem, aliquando quis conducit ab aliquo, ut poſſit ſuis ſumptibus conſtruere molendinum, & tunc tenetur reficere, & manutenere, & tempore deſtructionis currit penſio, quia intereſt locatoris, ut molendinum reperiatur in eſſe tum reſpectu penſionis, tum ratione molendini. Ioan. Andr. ad Specul. in tit. de locato, §. poſtquam, uer. ſed quæritur, quem ita declarat Nat. conſ. 13. uol. 1.

8 Limitatur ſecundo in conductore ad longum tempus, qui reficere tenetur. Nat. in citato loco.

Cætera ponam in titu. de expenſis, & melioramentis; nam Doctores de expenſis loquentes loquuntur etiam in refectione.

9 Limitatur tertio, niſi neceſſitas refectionis immineret tempore locationis, quia ſibi imputet, ut ſuperius

rius

rius dixi, & tradit Bald. in d. l. æde, nu. 13. in fi. vbi ſub, limirst, niſi poſt magis detecta eſſet Petr. de Vbald. de duob. fratr. par. 8. q. 34. nu. 34. Ruina enim, & periculum in dies detegitur, & magis in hieme, quam in ęſtate, quo tempore fortaſſe fuit facta locatio.

10 Quid, ſi conductor reficiat? ponam in materia expenſarum.

Limitatur quarto notabiliter, vt domo reſarcita conductor ſit reponendus ad priſtinam locationem vſque ad finem ſuæ conductionis, gloſ. ſingularis ab omnibus commendata, in l. ſi duo, §. cum inquilinus, in verb. domum. ff. uti poſsid. vbi Bart. eam in practica ſummopere commendat. reputar notabilem Roma. ſing. 235. & habes legiſta. Cremenſ. ſing. 72. Marſil. in rubr. de fideiuſſ. num. 223. inferens in materia locationis, quòd ſcriptor, qui locauit operas ſuas ad ſcribendum, ſi efficiatur rector ſtudii, liberatur a ſcribendo, tamen finito officio poterit cogi ad ſcribendum. idem Marſi. in l. etiam ſi redhibiturus, in fine, de quæſt. in l. vnic. col. 6. C. de rap. virgi. Tiraqu. de cauſa ceſſante, parte 1. nu. 16. Alci. Parergon. cap. 10. Iacob. Nouel. regu. 181.

Limitatur quinto in refectione neceſſaria, non vtili. Benincaſ. in §. actionum, nu. 58. Hippol. in l. eam, nu. 16. de quæſtionibus.

QVAESTIO VI.

1 PONE, quòd inquilinus nolit permittere domum locatam reficere, quomodo ſuccurretur ei? per vti poſsidetis interdictum, per l. ſi duo, §. cum inquilinus, ff. vti poſsid. ubi redditur ratio in hac propoſitione, impediens reficere dicitur poſſeſsionem turbare. Addo Iacob. Menoch. de retinen. poſſeſſ. reme. 3. q. 29. nu. 237.

2 Vnde ſecundum tempora hodierna poſſet accuſari de turbata poſſeſsione inquilinus reficere prohibēs deducendo quod requiſiuit eum, vt reficere poſſet, & noluit conſentire.

Practicando cautela datur ab Accu. ibidem, vt locator reficere intendens declaret, & proteſtetur non facere animo inquilinum impediendi in ſua habitatione, ſed uelle reficere, & refectione facta redeat inquilinus ad ſuam priſtinam conductionem, & ita paſsim cautela practicatur.

QVÆSTIO VII.

TERTIVS eſt caſus recuſationis a iure, & lege expreſſus male verſando in re conducta, & hoc dupliciter contingere poteſt, in prædio ruſtico, & in prędio vrbano, de ſingulis uideamus.

Quæro igitur primo loco in prędio ruſtico, & ſic an colonus poſsit incidere arbores fructiferas, vel (vt
1 I.C. met dicit) arbores pomiferas. Et videtur quod ſic, cum colonus ſit loco ſocii (vt ſuperius dictum fuit) & æquitas ſocietatis uelle videtur, vt ſicut dominus poteſt, poſsit & colonus ſibi ſocius.

2 Secundo poteſt argui a ſpeciali, ex l. in fraudem, §. conductor, ff. de iur. fiſc. ubi ſpeciale quodammodo eſſe uidetur in conductore fiſci, ut arbores pomiferas excidere non poſsit.

3 Sed pro contraria opinione negatiua facit, quia maritus non poteſt incidere arbores fructiferas, & incidendo dicitur deterioraſſe rem, & ad totale intereſſe tenetur, l. diuortio, §. fundum, ff. ſolut. matrimon. & ibi notatur per omnes.

4 Secundo emphyteuta, qui & habet ius in re, non poteſt incidere arbores fructiferas, & incidendo cadit a iure ſuo. Eſt communis opinio atteſtata per Iaſ. in d. §. ſi fundum. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. a 6. multo minus conductor ſimplex, qui nullum ius non habet in re.

5 Regula igitur eſt negatiua. Colonus, vel conductor non poteſt incidere arbores pomiferas, vel fructiferas, & incidendo cadit a iure ſuo l. in fraudem, §. conductor, ff. de iur. fiſ. & ruſticus, qui promiſit laborare arbitrio boni uiri poteſt expelli ſi non colit, prout iura, & ſtatuta expoſcunt. Alex. conſ. 129. lib. 2. dicunturque arbores fructiferæ quercus, nuces, ſilua cędua, & alię, quæ de per ſe naturaliter ſine plantatione naſcuntur. Borgn. late deciſ. 3 a. nu. 40. par. 1.

6 Dices cum multis, ille textus non facit, quia loquitur in conductore fiſci, & ſic perſona priuilegiata. Reſpondet Iaſ. in d. §. ſi fundum, num. 2. quod fiſcus vtitur iure priuati in caſibus non expreſsis, vt no. in l. 1. C. de petit. hęredit. in l. item ueniunt, §. in priuatorum, ff. eodem.

7 Et ſic patet reſponſio ad rationes ſuperius in contrarium adductas.

Ego autem in hac locati & conducti materia, pro confirmatione huius regulæ, & concluſionis allego in tit. de loc. & conduct. textum in l. ſi merces, §. culpę, ff. loc. qui mihi (ni fallor) in hoc propoſito uidetur admodum in terminis, & hanc opinionem tenuit Alberic. in l. 1. nu. 6. de iur. emphyteut. & hæc eſt communis opinio. teſte Alex. in d. §. ſi fundum, col. 1. a qua nullus diſcrepat, vt per Angel. in l. ſi colonus, ff. arborum furt. cæſarum.

8 Ampliatur hæc concluſio primo, vt fortius procedat in conductore eccleſiæ, qui tenetur rem conductā meliorem reddere. Ruin. conſ. 88. vol. 1. & patebit inferius per diſcurſum.

9 Ampliatur ſecundo, vt etiam melioramenta facta per colonum nō compenſentur cum deterioratione facta ad effectum priuandi iure ſuo, & eſt communis opinio, ut per Pich. in l. Titia, §. Titia, num. 115. in fi. ff. de legat. 2.

10 Ampliatur tertio, etiam ſi deterioratio ſit facta in una tantum re ex conductis. Bal. in hac l. æde, col. pen. vol. 1. Albert. Brun. de augment. monet. concl. 22. Roland. conſ. 49. nu. 15. vol. 2. & conſ. 40. nu. 9. vol. 4. Iac. Menoc. conſ. 78. commendat Iaſ. in l. ſi quis fundum, §. ea lege, nu. 5. de verb. oblig. Alex. conſ. 118. colu. 2. vol. 5. Natt. conſ. 481. nu. 21. vol. 3.

11 Conſidera tamen (ſi placet) in hoc ſi poſſet diſtingui, prout ſępius ad aliud propoſitum diximus, an ſit facta locatio plurium rerum ſub unica penſione in una ſcriptura, vel inſtrumento, uel ſub uarijs penſionibus, & ſcripturis.

Ampliatur quarto loco, ut conductor poſsit accuſari de damno dato incidendo tales arbores fructiferas, ut ſuo loco dicam.

12 Ampliatur quinto, ut in dubio arborum inciſio, & quodlibet aliud damnum præſumatur datum, & factum a colono l. ſi colonus l. ſi partim, in fine, ff. arbo. fur. cæſarum Alex. conſ. 117. uolu. 5. Crot. conſ. 115. uol. 1. poſt Bald. conſ. 190. uol. 2. Menoc. conſ. 130. nu.

4. &

4.& ſeq.vol.1. Anguiſſ.conſ.99. Siluan. conſ.76. Rimi.ſen.conſ.94. nu.59. vol.1.

13 Et hęc concluſio vera eſt, ſiue loquamur de mero iure communi, ſiue alio quouis modo, de iure namque communi id verum eſt; namque conductor tenetur non pati, vt locator ſeruitutem non amittat, quia ius ex hoc efficitur deterius, & tenetur, ne aliquod corpus fiat deterius, vel fieri patiatur, l.videamus, §.item proſpiciendum, ff.loc.& conduct.

14 Et ſic duplex eſt deterioratio: vna in amiſſione alicuius iuris in præiudicium locatoris, alterā in corporibus conſiſtit, & ſic etiam in arboribus, & vitibus, & ſimilibus. Hoc idem innuit text. in l.ſi merces, §.conductor, ff.locat.

15 Procedit etiam concluſio de iure & pacto ſpeciali, prout quando arbores in contractu locationis fuerunt enumeratę conductori pręſenti, & facta conſignatio, & promiſit conductor bonam rationem reddere, prout in caſu. Burſit.conſ.53.nu.13.& ſequen.vol.1. in quo inſpicies diligentiam multorum locatorum pro conſeruandis ſuis poſſeſſionibus, & tot laboribus in eis annuatim impenſis.

16 Ampliatur ſexto, hęc concluſio etiam in arboribus vi ventorum, vel ſimili impetu euulſis; nam locatoris ſunt, nec poteſt colonus pro ſe retinere modo aliquo Caſtrenſ.in d.§.ſi fundum, nu.4. vbi Alex.nu.5. Vero. de ſeruit.ruſti.prędio.c.22.de montibus, num.9. Silua. conſ.76.nu.4. Borg.de vſufruct. nu.158. Rota Peruſ. deciſ. 1.par.1. Bero.conſ.54.num.10.vol.3. Bertach.in verb.arbor vi ventorum. Rodo.de reb.eccl. conſ.389. §.& vt diſcurratur, nu.5.& 13. Ruin.conſ.58.nu.3.& conſ.59.num.1.vol.1. Curt.ſen.conſ.70.ſub num.8.in quarto dubio. Thom. Ben.conſ.33.

17 Ampliatur ſeptimo, in arboribus grandibus naſcētibus, & innaſcentibus etiam ſi conductor eas plantauerit, Borgn.deciſ.44.nu.82.in fine reprehēdens multos contrarium tenentes, rationemq. reddit, licet ſint a colono plantatę, tamen ſunt alitę in terris domini.

Vnde erunt domini, qui tenetur reficere expenſas colono, & nihil aliud petere poterit, vt per eum, & ibi idem tenet in arboribus ſiccis.

18 Ampliatur octauo, vt ſtante pacto de incidendo arbores caducas, tamen poteſt quę ſunt in fructu, Bald. ad Specu.de iu.emphy.col.2. commendat Fuſ.in verbo, colonus, nu.138.

19 Ampliatur nono, vt etiam teneatur lege Aquilia Mant.hoc commendans ſingu.237.

20 Limitatur primo loco hęc concluſio, vt non procedat, quando colonus, vel conductor excideret dictas arbores ad vſum deſtinatum, Bal.in d.§.fundum, vbi bonus tex.de hoc Io.Fab.in §.1.inſtit.loca. Alex.conſ. 118.vol.5.Cur.ſen.conſ.71.col.pen.ver.condeſcendo ad quartum. Pau. a Monte Pich. in l.Titia, §. Titia, q.36.nu.93. ff. de legat. 1. vbi hoc declarat ſicut apud eum videri poteſt. Natt.conſ.601.nu.6.vol.3. Federi. Scot.conſ.2. nu.13. Port. Inſtit. quib.modis re contr. oblig. §.item is, in fi. Borgn.de vſufr.nu.146.& deciſ. 64.nu. 51. dicens in facto habuiſſe, Cortonę in bobus datis ad collaticum. Petr.de Vbal.de duob.fratribus, par.5.q.26.nu.29. ſum.Orlā.& notariat.rub.inſtrum. bonorū datorum ad laborandum in fi. & ibi Addent. Hippol.de equo q.2.& commu.opin.in verbo, vſurarius contractus car.86. Lup.in cap.per veſtras, §.9.nu. 9.Borgn.deciſ.44.nu.52.& deciſ.3.par.2.

Et hæc eſt communis opin. Michael. Graff. de ſucceſſ.ab inteſta. §.legatum, q.35.

21 Vnde habes in facti contingentia, quod ligna ſolita incidi ad effectum faciendi trabes, & ligna pro ędificādo, cōſtruendis ſepibus impergulatis, item ad effectū ligandi, poſſunt incidi per colonum, conductorem, emphyteutam, maritum. Menoch.conſ.13.lib.1.

22 Limitatur ſecundo, niſi colonus, emphyteuta, maritus, & ſimiles alias arbores ſubrogauerit in locum inciſarum: id enim facere poteſt, Bald. Alex. Iaſ.& alii in d.§.ſi fundum, Ang.in l.ſi colonus, ff.arb.fur.cęſarum, Iaſ.in anth.qui rem, col.2. C.de ſacroſan.eccleſ. Franc.Bec.conſ.33.nu.54. Siluan.conſ.79.nu.4.lib.1. Borgni.deciſ.32.ſub num.36.par.1.

ADDITIO.

☞ *Valaſch.deciſ. Portugall.50. tomo 1.vbi num.10. vult quod licet emphyteuta loco olineti vetuſtiſſimi, & fere inutilis ſubrogauerit bonam, & utilem uineam, tamen ſi dominus directus vult, ut iterum replantetur oliuetū, cogi poterit.*

23 Pro quibus vltra eos pōdero (ni fallor) bonum textum in d.l.in fraudem, §.conductor.ff.de iu.fiſ.in verbo, non ſubſtitutis aliis, quaſi etiam colonis fiſci id liceat, & ſic in arborib.datur ſubſtitutio, & ſubrogatio.

24 Declaratur vtiliter hęc ſecunda limitatio, vt procedat, & habeat locum in arboribus admodum antiquis, aut corruptis, ſecus in aliis. Ita voluit Angel. in d.l.ſi colonus. Fulgoſ.Caſtren.& Alexan.in d.§.ſi fundum. Tiraquell.de retrac.conuent.§.3.gloſ.1.nu.26. Rodoa.de reb.eccleſ.non alienan.de caducit.ob deteriorationem verſic.& vt diſcurratur, nu.13.pag.520. Io.Mar.Riminal.conſ.74.nu.16.volum.1. Et bene facit text.in d.§.ſi in Vicariis, & in l. æquiſſimum, §.1. & l.agri, & l.vetus.

25 Et experientia docet, quod arbores, & pręcipue vites aliquantulum vetuſtiores producunt fructus meliores, licet iuniores producant plures in quantitate tantum.

Vnde ſano modo intelligēda erit in arboribus parum fructiferis, ex nimia iam vetuſtate, vel in arboribus corruptis, prout paſſim videmus.

26 Limitatur tertio, niſi fundus ex huiuſmodi inciſione fieret fructuoſior, quam eſſet ante, vt de emphyteuta voluit Veron. in allegato titu.de montibus q.5.Bologn.conſ.67. Cor mundum. De marito in re dotali voluit idem Cępol. in citato loco, quęſt.7.per l.diuortio, §.ſi vir in fundo, iuncta glo.in ver. fructuoſiorem, ff.ſolu.matrim.& l.fin.ff.de iu.dot.in l.2.circa fi.ff.fin.regund. Bald.conſ.290.nu.2.volum.2.Fuſi.in verb.colonus.

27 Notandum tamen eſt, quòd vltra id, quod in hoc addunt ſcribentes, an emphyteuta, colonus, & ſimiles poſſint mutare formam fundi, de qua late per Iaſo.in l.1.col.penul.q.2.principa.C.de iure emphy.conſideranda eſt qualitas fundi, arborum, & deſtinatio patrisfamilias, in multis enim fundis naſcuntur ex natura vlmi, quercus, & ſimiles, ex quarū vmbra nimia ager eſt minus fructuoſus, radii ſolares minus operantur.

Naſcuntur etiam nuces, quæ licet ſint admodum vmbroſæ, fructum tamen afferunt in tempore ſuo ſatis vtilē pro familia, ſed multi domini volunt potius granum, quam nuces, naſcuntur etiam pira, mala di-

uerſi

uerſi generis, pruna. In multis etiam agris domini ex induſtria plantauerunt arbores vt morũ, & ſunt vmbroſæ, & nociuæ frumento, tamen ſunt valde fructuoſę in frondibus, & percipitur ab eis magnus fructus, prout ſciunt omnes, & ob id non eſt veriſimile, vt dominus vellet eas incidi, & deleri. In multis etiam agris fiut plantatę oliuarum, vel vlmorum, & vitium ſimul, non eſt credendum vt velit eas ſingulas excidi, ſed ſiccas, inutiles, vel infructuoſas ad meliorandum. Vnde ratio habenda eſt.

28 Limitatur quinto, vt liceat colono, emphyteutę, & ſimilibus incidere aliquas arbores ad villę refectionẽ, habita aliquali diſcretione, & iudicio, & inſuper applicare erutas, vel vi ventorum euerſas. Bald. in d. §. ſi fundum, Pariſ. de reintegrat. feud. fol. 3. nu. 9. dicit ſingulare Fuſi. in verbo, colonus, nu. 138. Mari. Anguiſſol. conſ. 14 Ioſeph. de Ludou. Rot. Lucan. 8. num. 9. cum modificatione, ne fundus deterior fiat, per l. ex ſilua, ff. de vſufruct. & per l. arboribus, ff. eod. tit. quem Alex. in citato loco reputat ad hoc notabilem.

29 Limitatur quinto, vt emphyteuta, maritus, colonus, vſufructuarius, & ſimiles, poſſint incidere ſiluam non cęduam, quando vſus eſſet alias inutilis. Alberic. per illum text. in l. diuus, ff. de vſu. & habitat. Azo, in Summa eiuſdem tituli. Tiraq. de retra. conuen. §. 43. glo. 1. num. 30.

30 Illud nolo omittere, quòd vidi a multis in practica dubitatum, quod prędicta vendicent ſibi locum tam in conductore cum certa annua reſponſione, quam in colono partiario, vt voluit Specu. & ibi Bald. in addi. in tit. de loca. §. 1. col. fi. verſ. illud autem quæritur.

31 Et caſum videas, in quo emphyteutę eſt data plena licentia incidendi arbores cuiuſcunque quantitatis, & generis, quomodo hoc ſit intelligendum, videto Ancha. q. famil. 52. par. 1. & ibi emphyteuta videat, valet tamen pactum de non expellendo propter deteriorationem. Specu. de locat. in §. nunc videndum, q. 89. nu. 112. Iaſ. in l. 2. nu. 119. C. de iure emphyt. Rodoa. de rebus eccleſ. de caduc. ob deteriorationem, nu. 22. Corbol. de iu. emphyt. cau. 13. in fi. ſed nunquid conductor ad longum tempus poteſt mutare formam rei, vtique non, ſi reſultet graue damnum, & emolumentum eſſet non leue, alias ſic. Borgn. de communi deciſ. 32. nu. 40. par. 2.

32 Dantur tamen a iure contra colonum, uel conductorem arbores fructiferas incidentem, plura remedia, & pœnæ.

33 Remedium primum. Actio ex conducto, l. ſi merces, §. culpæ, ff. loca. & hic eſt alter caſus, in quo competit actio ex locato.

Remedium ſecundum. Tenetur colonus, uel conductor ſuccidendo arbores utiles, & pomiferas, ex lege Aquilia, & ſic colonus, uel conductor conueniri poteſt actione legis Aquiliæ.

34 Sciendum tamen eſt, quòd regulariter conductor non tenetur de lege Aquilia, cum in ea non ueniat leuiſſima culpa in omittendo. Alex. conſ. 50. num. 12. uol. 2. Afflict. deciſ. 5. num. 8. Ferra. cautel. 39. num. 2. Gramm. deciſ. 3. nu. 15. Sadole. in l. quod tamen, 16. ff. ſi cer. pet. & hęc eſt commun. opin. deciſ. Peru. 25. in fi. par. 1. Cephal. conſ. 362. uol. 3. concurrit tamen & fraternizat cum qualibet actione, ſi quæ ex præexiſtenti negocio competat. Vnde cum actione locati d. §. culpę, & l. qui inſulam, §. qui mutat, & l. ſi vulneratis, ff. locat. l. ſi ſeruus ſeruum, §. Proculus, §. fi. l. quę actione, in fi. ff. ad leg. Aquiliam.

35 Cum actione pignoratitia, l. ſed etſi is, ff. ad legem Aquiliam.

Cum actione pro ſocio, l. ſed ſi ex cauſa, §. fina. ff. pro ſoc. & ſic contra colonum partiarium.

Cum actione communi diuidundo, l. ſed & ſi communem, ad legem Aquil. l. ſed, & ſi non, §. uenit, ff. cõmun. diuidun. & ſic paſſim diſcurrendo, & hoc dummodo uerificentur termini legis Aquilię ex primo, uel tertio capite, & detur damnum male faciendo, prout in caſu noſtro de inciſione arborum, uel minus recte faciendo l. ſi ſeruus ſeruum, §. ſi fornicarius, ff. ad l. Aquil. non autem ex mera ceſſatione, l. ſi uſusfr. §. denique, ff. de uſufruc.

36 Declaratur ſecundo, dummodo ſequatur damnum immediate ex facto minus bene, uel male facto, ut dictum eſt, non autem ex cauſa remota, quia tunc ceſſat lex Aquilia, poteſt tamen competere alia actio ex negocio ſubiecto prout in terminis locati & conducti, in l. qui domum, ff. loca.

Nunquam tamen lege Aquilia quis tenetur de leuiſſima culpa, etiam ſi cum alia concurrat, niſi ſubiecta materia ſuadeat, ut dictum eſt. Adeo igitur bona ſoror eſt lex Aquilia, ut cum omnibus conueniat, & concordet.

37 Remedium tertium. Arborum furtim cęſarum, l. ſi merces, §. culpę, ff. loca.

Remedium quartum. Quod ui aut clam, d. §. culpæ, quod remedium competit etiam colono, uel conductori ratione fructuum, l. ſi aliàs, §. notauimus, l. quemquam, & ibi no. ff. quod ui, aut clam.

38 Bene uerum eſt, quòd una adiecta alia perimitur, ſi rei eſt perſecutoria, ſecus ſi pęnalis, iuxta glo. in d. §. culpæ. ſi igitur locator agat ex conducto, non poterit aliis ſupranominatis experiri.

39 Pœna. Colonus, uel conductor incidens ut ſup. arbores fructiferas, tenetur ad quadruplum facta rei æſtimatione, l. in fraudem, §. conductor, ff. de iu. fiſci.

40 Aeſtimatio damni. Damnum autem arborum inciſarum æſtimatur habita ratione ad multa.

Primo ad fundi deteriorationem, quę ex hac inciſione reſultat, ſicut econtra fit fœcundior ex præexiſtente plantatione. Ruin. conſ. 14. nu. 3. uol. 1. conſil. 138 uolum. 3.

Secundo habetur ratio fructuum non ex præſenti ſtatu tantũ, ſed quantum dubius euẽtus perceptionib. fructuum afferre potuiſſet. Albe. in l. certi, in fi. ff. arbor. fur. cęſarum, gl. in l. furti, in fi. ff. eod. tit. Afflict. in conſti. Sicilię, lib. 3. rub. 36. de fur. nu. 5. Caſſ. conſuet. Burgund. de ruſticis, rub. 1. §. 6. nu. 5. Burſ. conſ. 70. nu. 32. uol. 1. Datur etiam iuramentum in litẽ locatori, ut per Plo. de in lit. iur. §. 53. nu. 3. & 5. Pariſ. conſ. 87. & 184. nu. 9. uol. 4. & (Deo dante) ſuo loco dicam.

41 Limitatur ſexto, tota præſens hæc deteriorationis materia, ut procedat, & habeat effectum tribus concurrentibus.

Primo, quòd deterioratio ſit facta dolo coloni, uel conductoris, uel culpa lata, uel leui, non autem leuiſſima.

Secundo, quòd deterioratio ſit in proprietate, non autem in fructibus.

Tertio, quòd deterioratio ſit in notabili quantitate ex iudicis arbitrio.

Vnde

Digitized by Google

Vnde incidere duas ceraſias, duas, vel tres nuces, quæ faciant vmbram, non eſt in conſideratione, niſi pro damno tantum. Iaſ. ex communi conſ. 117. vol. 1. Borg. de vſuſru. nu. 117. Rodo. de reb. eccl. fol. 25. nu. 18. & fol. 511. Menoc. de arbi. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 78. deciſ. Peruſ. 22. par. 1.

Addo plene tractantes Roland. conſ. 46. vol. 2. Villalob. in verbo, emphyteuta, 87. Laurent. Chircou. commun. opin. cent. 5. concl. 39. Clar. in §. emphyteuſis, q. 26. Bero. in c. potuit, nu. 87. de locati, conſ. 150. nu. 74. & 530. vol. 1. Cephal. conſ. 339. num. 15. & ſeq. late Amo. conſuetu. Aluerniæ, tit. 21. art. 16. num. 8. & ita paſſim practicatur. Rolan. conſ. 8. nu. 803. vol. 3. Burſat. conſ. 91. vol. 1.

42 Conſuetud. Pariſienſ. feu. §. 30. nu. 166. Bertaz. cõſ. 423. & ibi apoſtil. lib. 2. Becci. conſ. 33. Borgni. deciſ. • 32. nu. 6. par. 8. * conſtit. Aeger de dot. par. 11. nu. 16.

Subdeclaratur ſtante iuramento de non incidendo, vel (vt Tudertini dicunt) ſramando aliquam arborem fructiferam ſine licentia locatoris, quia iuramentum obligat præciſe. Ruin. conſ. 88. vol. 1. vbi indiſtincte loquitur, & propria auctoritate expelli poſſe. pulchre Thob. conſ. 58.

Etiam ſi incidiſſet, vel framaſſet arbores mortuas, vel deſiccatas ſine licentia. Rui. conſ. 58. vol. 1.

Subdeclaratur id, quod dictum eſt de deterioratione; ſi enim erit parua, agetur ad intereſſe. Ruin. conſ. 58. lib. 1. ponens hoc pro conſtanti, quòd colonus probare debet bene coluiſſe, & poteſt exemplificari in modica cultura, ſi pro vna vice non ligonizauit, vel non arauit fundum, vel formas vnica vice non fecit, foſſata non mundauit, quod intereſſe probatur iuramento, ſecus ſi vineam per multos annos non coluit, quia expelli poteſt. deciſ. Peruſ. 22. nu. 22.

43 Bene verum eſt, quòd locator deteriorationem domus aduerſus ſecundum conductorem non probat ex confeſſione primi. Feli. conſ. 22. num. 4. Cepha. conſ. 101. nu. 29. vol. 1.

44 Vidi in facto limitatum in locatione ad bonum tempus de bonis eccleſiæ quoad monachos, & regulares; id quod de iuramento dictum eſt ex his, quę diximus ſuperius de locatione ad longum tempus, & effectibus ipſius. Ita vidi in facto in locatione per Eremitas Auguſtinianos, vbi etiam erat pactum de habitando, & fuit allegatum non habitare, non eſſe damnum notabile nec in proprietate. Quid ſi adſit inſtrumentum cum ſtipulatione pœnali, ex not. per Dec. conſil. 21.

45 Sed nunquid poterit colonus de ſilua facere vineã ſine conſenſu domini? Bal. in l. 1. col. fi. vbi Iaſ. nu. 99. C. de iu. emphyt. Tiraq. de retract. lib. 2. §. 3. glo. 1. nu. 28. commendat Fuſi. in verbo, colonus, nu. 137.

• * Limitatur ſeptimo in colonis, vel conductoribus perpetuis, qui arbores incidere poſſunt. Burſat. conſ. 330. nu. 53. vol. 3.

Et conſideratur etiam ſilua cędua, vel non cędua in materia locati & conducti, ſi habeat quis ſiluam antiquam glandiſeram, quam folia ſubulcis locare. (Tudertini, fare bannita) licet in ea ſint arbores renaſci ſolitæ, non dicitur cędua, quia non concurrit deſtinatio patrisfamilias. Aleiat. in l. ſilua, ff. de verb. ſign. vnde non in natura arborum conſiſtit ſilua cędua, ſed requiritur deſtinatio patrisfamilias, & ſtante pacto de non incidendo, incidere non poteſt, ſed cuſtodire, & ſi damnum inferatur, la. ... ta nouiſſima 241. par. 2.

A D D I T I O.

☞ *Et deterioratio dicitur notabilis quando inciduntur arbores fructiferæ. Surd. deciſ. 286. nu. 9.*

QVAESTIO VIII.

RESPICIT deteriorationem colligere fructus ante tempus, & immaturos.

Quæro igitur, an colonus, vel conductor eos colligere poſſit.

1 Pro parte affirmatiua facit bonus text. in l. penult. ff. de vſufruct. lega. ibi, Neque enim maturitas naturalis hic ſpectanda eſt, ſed id tempus, quo magis colono eum fructum colligere expedit.

2 Pro contraria parte facit pariter bonus text. in l. ſi merces, §. conductor, ff. loc. ibi, ne intempeſtiua cultura deteriorem fundum faciat.

3 Secundo pro hac parte facit, l. hæc diſtinctio, §. 1. ff. loca. ibi conſultò, fructus ſequentis anni corrupiſti.

4 Prima igitur concluſio ſit. Colonus nummis colens, poteſt colligere fructus immaturos, d. l. pen. iuncta gl. ff. de uſufru. leg.

5 Limitatur primo loco hæc concluſio, ut non procedat ſtante dolo ipſius coloni, prout in l. & hæc diſtinctio, §. fundum, ff. locat. & eſt caſus etiam hodiernis temporibus frequens, ut cum eſſet exiturus, & finiturus annus, conſulto fructus immaturos collegit, quo caſu datur actio ex locato, ut ibi, de qua materia, cum agat de re communi, poſui ſuperius de locatione rei communis in fi. & eſt caſus admodum frequens, & quotidianus.

6 Vnde vides ęquitatem in hoc locationis contractu, quòd non debet, neque poteſt conductor nimium grauare fundum in ſeminando ultra modum, prout ſuperius dictum fuit, nec econtra debet anticipaſſe in immatura collectione fructuum in domini præiudicium in exitu ſui anni. Pulchre in materia Vincent. Franc. uidendus deciſ. 96. deciſ. Peruſ. 61. nu. 1. par. 2. Et facit hæc limitatio contra hæredes Prælati, ut uidentes Prælatum moriturum colligunt fructus immaturos, & reponunt in arca ſi fieri poteſt nedum in horreo timentes Bullam Iulii Secundi ſanctam, & æquam; de iure tamen communi competit hęredibus actio pro rata. Arno. caute. 95.

7 Secunda principalis concluſio ſit. Colonus partiarius non poteſt colligere fructus immaturos. Ita gl. in d. l. penul. ff. de uſufruct. legat. per l. ſi merces, §. conductor, ff. locat. vbi eſt textus ualde moralis in materia ruſticali, monens colonum, ut opera ruſtica ſuo tempore faciat, nec intempeſtiua cultura deteriorem fundum faciat, & manutenere uillas incorruptas.

8 Vnde ſicut colonus tenetur in omittendo debitos ſulcos, pariter tenetur nimium anticipando. Vnde eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines, nec relinquere multa capita vitibus. Rui. conſ. 74. nu. 4. uolu. 1. Caſtrenſ. in d. §. cum fundum, ubi male facit ſeminando totum, ſi pars in anno erit ſeminanda.

9 Limitatur hæc concluſio, ſi faciat tempore neceſſitatis, ut per Bald. quem ibi commendat Salicet. in l. cum pater, C. de uſufruct.

Vnde

Vnde dum eſt cariſtia, comeduntur pruna pyra, & mala ante tempus, & comeduntur nedum fructus immaturi, ſed radices herbarum, & herbę ipſæmet, prout uidi in memorabili anno 1586.

10 Limitatur ſecundo in fructibus proximis maturitati, ut per eorum ſeparationem non inſeratur minor redditus, vel utilitas. Bal. in citato loco.

11 Limitatur tertio, quia ſi ſecit, ut ſibi prodeſſet, nõ debet audiri, quia ſic ſemper ſe exercuiſſet, & eſt ordinaria excuſatio ruſticorum ſi fecit, ut domino noceat & ſibi proſit, attenditur quod plus eſt, per l. Labeo, ff. de diuiſ. l. a. §. tractatum. ad Trebel.

12 Limitatur quarto ſpecialius in oliua, cuius natura eſt, ut magis expediat colligere immaturam, quam maturam.

Beneuerum eſt ꝙ iſto caſu tenetur lege Aquilia, qui reddit maiorem fructum, non tamen ita utilem. gl. in l. ſi ſeruus, §. qui oliuam, ff. ad legem Aquiliam. late Tiraqu. de retract. conuent. §. 5. gl. 5. nu. 18. cum ſequẽ. Et dicebat Bal. per illum textum in allegata l. & hæc diſtinctio. §. fin. reputans hoc ualde notabile, quod emptor fructuũ Cluſij, poteſt percipere omnes fructus illius anni, non tamen corrumpere fructus, cedentes in annum ſequentem. Allegat l. infortuniũ, ff. de uſufruct. legat.

Limitatur quinto, aut aſportauit prædam, & tenetur actione furti; aut non aſportauit, & tenetur lege Aquilia, l. ſi ſeruus, §. oliuam, ff. ad legem Aquil.

13 Subampliatur iſta limitatio, ut non repetat expenſas, nec habeatur ratio, quod fructus potuiſſent perire grandine, vel ſimili caſu. Ioan. And. & Panor. in c. commiſſo, de decimis. Deciſ. Franc. Marc. 552. par. 1.

14 Vnde non eſt bonum dicere, ſi non collegiſſem fortaſſe ſuo tempore, periiſſent grandine, uel ſimili caſu, & eſt excuſatio friuola.

15 Notanda tamen eſt ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, l. penul. de uſufruc. legat. quod fructus ſeminati per colonũ ſunt domini, non coloni, ſecus ſi ſint in termino ſati, & poſt terminum recollecti, & ita ibi notat Alber. commendat Iaſo. in l. ſi quis nec cauſam, §. res pignoris, nu. 2. ff. ſi cer. pet. inſerens ad limitationem illius textus, vt non dicatur committere furtum colonus, accedendo ad fundum pro recolligendis fructibus, ſi tamen in termino ſati ſint.

16 Addo tamen vnum, quod uidi millies in practica eueniſſe, quod colonus diſcedens a laboricio debet dimittere fundum in eo ſtatu, in quo habuit.

Vnde ſi habuit ſeminatum, reſtituet ſeminatum, & ſi habuit nõ ſeminatum, reſtituet non ſeminatum. Federi. conſ. 110. in ſecundo dubio. Tiraq. de retract. lib. 2. §. 5. glo. 5. nu. 7. in fine. Petr. de Vbal. in duobus fratribus, par. 2. q. 9. nu. 56. Ruin. conſ. 80. nu. 1. conſ. 88. nu. 4. lib. 1. Menoc. conſ. 13. nu. 13. lib. 1. 189. nu. 4.

* Et hęc concluſio vera eſt, etiam ſi quis promiſerit reſtituere fundum locatum cum iuribus ſuis, nam debet reſtituere locum ſicut erat non ſterilem, nec ſaxoſum. Rebuff. in l. quid aliud, col. 3. verſ. idem ſi locauerim, ff. de verb. ſigniſ. dicens in Francia notarios, ita ſtipulari te, al, promis le diet tempus. *rẽdere la ditta poſſeſſione de terre a*, nes ques res drocit 3. apertenãces.

17 Bene uerum eſt, ꝙ conſiderandum eſt tempus conductionis, ſi ſoluerit aliquid pluris ratione fructuum ibi exiſtentium, aut quia erat aratus, uel ſeminatus; nã tunc non tenetur & ita ſic arguendum eſt ad pares annos. Fuſi. in verb. conductor, nu. 175. & prædicta ſæpius occurrunt in facto, & de conſuetudine paſſim in Vmbria obſeruatur, ut colonus conſignet fundum eo modo, quo habuit, & fuit conſignatum.

Et ad propoſitum materiæ, de qua agitur, dicit. Federic. de Senis, in citato loco, quòd colonus, ſiue conductor non debet habere commoditatem vltra tempus ſui laboritii.

18 Vnde ſi habeo nemus, vel caſtanectum ſeptem, uel plurium annorum, ita ut infra paucos annos efficeretur bene cęduum finito tempore conductionis nõ poterit conductor incidere nemus, vel caſtanectum, ſi poſt ſeptem annos elapſos podere cum nemore, vel caſtanecto locauerim, multi contrarium dicerent ex quo ſuit in locatione compræhenſum, & ſic colonus non poteſt accedere ad fundum poſt conductionem finitam, & incidere ſiluam iam maturã, nec colligere fructus, niſi in termino ſatos, aliàs furtum committit.

* Et notandum eſt ampliationem l. ſi merces, §. conducto, ff. locat. ut colonus teneatur colere fundum bene, & diligenter. Ampliatur id verum, etiam ſi tranſcendat tempus ſuæ conductionis. Feder. de Sen. conſ. 20. in fine commendat pro valde notabili Tiraqu. de retract. conſang. §. 5. glo. 5. nu. 30.)

QVAESTIO IX.

POTERIT ne colonus, (vt uulgo dicitur) *reſtrigliare*. Eſt materia conſuetudinis, & ubique non poteſt. eſt deciſ. Peruſ. 62. part. 2. vbi dicit in hoc ſeruandam conſuetudinem.

1 Addo in materiæ Iaſ. in l. ſi quis nec cauſam, §. res pignoris, nu. 3. ff. ſi cert. pet. vbi hoc valde commendans dicit poſt Salicet. quod conductores alicuius gabellæ molendinorum, uel ſimilium, non debent in pręiudicium ſequentium conductorum diminuere ſolutiones pedagiorum ad hoc, ut facilius omnes eorũ tempore accedant.

2 Paſſim contingit in hoc inuidioſo viuendi genere, quòd multi ęgreferentes ſucceſſorem in conductione diminuunt pedagia rebus, prout experientia docet; nam hoc facere non debent, nec ualebit conſequentia, fecerunt anteceſſores, ſed quãdo, & quo tempore?

3 Pactum de reſtrigliando, prout a practicis audiui, intelligitur in ſtipulis, non in mageſibus, & in terris fertilibus, aptis, & pinguibus, nõ in alijs, nec fit in grano, ſed inferioribus, & ſi quis faceret in duobus annis ad granum erit duplex ſementa non reſtrigliare.

QVÆSTIO X.

RESPICIT deteriorationem quandoque effodere uenas auri, argenti, arenę, calcis, & ſimiliũ rerum in fundo conducto.

Quęro igitur, an conductor, vel colonus poſſit in fundo conducto effodere uenas argenti, auri, arenę, cretę, & ſimilium rerum, in qua materia, quia indifferens eſt, ponam aliquas concluſiones.

1 Prima ſit concluſio. Conductor, ſeu colonus poteſt in re conducta inquirere venas argenti, & auri, Ang. dicens in facto conſuluiſſe in ſtatu Senarum, in l. ſi vſufructuarius, §. fructuarius, ff. de vſufruct. Crauet. conſ. 209. nu. 2. par. 2.

Secun-

Digitized by Google

2 Secunda ſit concluſio. Conductor, ſeu colonus non poteſt reducere ad culturam hortos heſperidum, vt uulgo dicitur *guaſtare giardini*. bene poteſt permutare vnum locum in alium. Vnde hortos peponum, cucumerum, cipollinę, & ſimilium ad aliam culturam reducere poteſt. Ita Ang. in d. §. fructuarius, dicens eſſe caſum valde quotidianum, & menti tenendum.

3 Addo bene, quod colonus, ſeu conductor non poteſt facere in agro id, ꝙ non conuenit fieri. Vt ſi vellet prata ad paſcẽdum tantum deſtinata reducere ad culturam, vel mutare vſum, uel formam agri in pręiudicium domini pro annis ſequentibus; namque agi poterit ad intereſſe. l. ei, qui partes, §. cum prædio, ff. de petit. hæredit. vbi in practica Aret. ſubdit, ꝙ purgari non poteſt. commendat Ronchegall. de duobus reis, l. 5. nu. 28. in uerbo, agricultura.

4 Tertia ſit concluſio. Conductor, ſeu colonus poteſt in fundo inſtituere fornacem calcis, laterum, tegularum, dummodo non occupetur fundi pars ad culturam deſtinata. Ita Angel. vt ſupra, & tenetur domino dare portionem ſuam, pręſertim de calce. Io. Andr. ad Specul. tit. de loca. §. 1. verſ. fi.

5 Quarta ſit concluſio. Conductor, ſeu colonus non poteſt in fundo facere ea, quæ deſiderant magnum apparatum, vt molendina, vacherias, tentoria, & ſimilia Angel. vt ſupra.

6 Quinta ſit concluſio. Conductor etiam inuito domino poteſt facere ornamenta, puta pingere, vel ſcalpere arma, vel inſignia ſuæ familię. Aret. conſil. 80. nume. 3.

7 Sexta ſit concluſio. Conductor, ſeu colonus non poteſt facere balneum in domo, vel re cõducta. ſicut nec vſufructuarius poteſt, qui habet plenius ius in re. Florian. in l. æquiſſimum, §. itẽ ſi dominus, ff. de vſufruc. Vnde nec conductor ad longum tempus poterit, arguendo ab vſufructuario ius habente, qui tamen non poteſt, vt dictum eſt.

Ampliatur, ut nec ſtufam publicam, vel priuatam facere poſſit. Florian. ita ibidem.

8 Limitatur, niſi ſolitum eſſet ibi talia fieri. Veron. de ſeruit. vrban. præd. c. 52. dicens ita in Alemannia obſeruari, per l. fi. C. de fideiuſſor. dicam ſuo loco.

9 In materia piſcationis refert Veron. de ſeruitut. ruſtic. prædiorum vnum, quòd ipſe reputat vtile, practicabile, & quotidianum, quod non eſt licitum conductori aperire, ſtolos, & omnes piſces accipere, quia cõductor debet habere fructus piſcandi, & non omnes fructus accipere, quia hoc eſt deſtruere, non frui, per l. vſufructuarium, §. in uiuariis, ff. de vſufruct. l. ſi merces, §. conductor, in fi. l. videamus, §. item proſpicere debet, ff. loca.

Vnde conductor nõ poteſt deſtruere, ſed debet ſemper res incorruptas ſeruare.

10 Vide in facto dubitatum, an colonus poſſit facere aucupia vel uenari, & uidi reſponſum quod non, inuito domino, quia venari non eſt in fructu. l. venationem, ff. de vſuris.

11 Occurrit in facto tempore hiemali palumborum ſilueſtrium; nam multi coloni volunt facere aucupia, & nihil dominis dare; nam hoc æquum non eſt.

12 Poteſt tamen quis uenari in alieno locatore, uel cõductore inuito. Couarr. in reg. peccatum par. 2. §. 8. uerſ. 5. ab eodem, &c.

QVAESTIO XI.

ALTERVM genus eſt deteriorationis in prędio vrbano, prout in domo, & ſimilibus, & in hoc conſiderandi ſunt duo caſus principales.

1 Primus eſt ſine læſione rei, vt tenendo meretrices, & tunc non remittitur penſio.

Secundus caſus eſt cum lęſione rei, ut tenendo porcos, & ſimilia faciendo, & tunc agitur ad intereſſe. Angel. conciliando opiniones in verb. locatio, num. 13. in fine.

* * Et poteſt contingere ex parte locatoris, & ex parte conductoris, primo caſu non expellat inuitum conductorem, ſed ſi conductor migrare uoluerit, poteſt locatore male uerſando. Bal. in l. æde. C. loc. in 2. caſu. cõductor expelli poterit. Rebuff. de exceptio. nu. 685. de priuile. ſcolari. priuileg. 20.)

2 Et nota, quòd ſi locator eſt uir honeſtus, non patitur quemquam inhoneſtum habitare domum ſuam, dato, quod a principio potuiſſet habere aliquam ſuſpicionem.

3 Pariter, ſi domus eſt iuxta perſonas honeſtas, non videtur permiſſum, ſecus ſi ſit prope lupanaria per l. cum ſup. C. de remiſſ. lib. 12. & in hoc verſabitur iudicis arbitrium. Addo Benin. de act. §. actionũ. nu. 52. Dec. in l. ſemper in contractib. ff. de reg. iu. Io. Lup. in c. per veſtras, §. 21. nu. 9. & dixi ſuperius ad gl. in l. non
* aliter, ff. de vſu, & habit. * Pulchre Veron. de ſerui. ruſt. prædi. de ſerui. iur. paſc. col. 13. vbi quòd de uicinia expelli poſſunt, & procedit in qualibet re quæ inficit, Rebuf. de excep. nu. 684. quod verum eſt in foro exteriori, ſecus in foro conſcientię, etiam in lupanaribus, & locis ſolitis. Nauar. in manu. præcep. 7. c. 17. nu. 195. cum mul. ſeq. Rip. de peſt. par. vlt. nu. 7. Aret. in §. item ſi quis, nu. 4. Inſti. de uſu, & habit. Maſc. in tit. de ſociet. de natur. ſocie. nu. 31. in fi.)

Hinc poſtea infertur, quod conductori domus conceſſum debeatur, ut in ea exercere poſſit artem, & ſolitum exercitium. Bar. in l. cum in plures, in princ. ff. loc. in l. triticum, in l. ita ſtipulatus, in fi. ff. de uer. obl. pulchre Rom. conſ. 278. pulchre Nat. conſ. 610. volu. 1. facit l. plenum. §. equitii, ff. de vſu, & habita. Alex. conſ. 105. nu. 21. vol. 3.

ADDITIO.

☞ *Sciſell. in l. iuſtitia. ff. de iuſt. & iur. Vincent. de Anna. ſing. 338. Mant. ſing. 7. Ioan. de Arno. ſingul. 63.*

4 Limitatur ad propoſitum materiæ, de qua in pręſenti agimus, quod ſi vellet exercere exercitium prohibitum, locator habita ſcientia repellere debet, alias poſt ſcientiam patiendo puniretur. glo. notab. in c. 1. in uerbo, ad fœnus, de uſur. lib. 6.

5 Quid dicemus in Hebræo permiſſo ſolito exercere uſuras?

6 Quid ſi ſit ſolitus facere varia exercitia?

7 Et domus ſolita habitari, non poteſt eam cõdnctor deputare ad ludum, nec expoſitionem infantium, valcherias pannorum, olera ſtendenda, furnum publicũ, vt per Flo. in l. æquiſſimum. §. item ſi domus. ff. de vſu fr. Vero. de ſeru. urba. præd. c. 52.

Et circa deteriorationem in prædiis urbanis non intelligitur de modica, ſed notabili, arbitrio iudicis,

vt per

ut per Bald. in d. l. æde, nu. 15. per l. Seio, ff. de in integ. reſtitutione.

8 Et per modum corollarii infertur ad materiam l. Seio, ff. de reſti. in integ. vt minima non ſint in conſideratione in hac locati & conducti materia.

Vnde ex minima ſterilitate non fit remiſſio. Vidimus ſuperius ad l. habitatores, ff. loca. l. ſi merces. §. ſi vicino. ff. eo. Secundo ſi commoditas ſit magna, licitum eſt conductori recedere, & pro rata tantum temporis ad penſionem tenetur Vnde docet practicare Caſtr. in d. §. ſi vicino, quod ſi in re conducta incommodamur, ſi non curamus recedere, quod faciamus diminui mercedem propter incommoditatem, alias tacendo fit præiudicium. idem Caſtr. in l. qui inſulam, ff. loca. Boſſ. de remiſſ. merced. conductorum, nu. 107. Sebaſt. Med. reg. 5. nu. 173.

9 Item diſpoſitio l. æde, non habet locum in modica deterioratione, ut dictum eſt.

10 Pariter conductio uno nummo facta, non valet, ut dictum eſt. Addo Veroneſ. in l. 1. §. ſed ſcienter, nu. 86. de ædilit. edict.

11 Præterea ad propoſitum huius l. æde, de qua in præſenti agimus, ſi refectio ſit voluntaria, & incommodi-
12 tas parua, eſt in electione conductoris, uel inquilini, vel reſiſtere, uel agere ad intereſſe, gloſſ. quam ibi in practica dicit notabilē. Caſtr. ad l. habitatores. ff. loca. Rip. de priui. contr. peſt. nu. 26. Menoc. conſ. 246. nu. 23. lib. 3. Vlterius ſi inquilinus non potuit paruo tempore frui, & omnia ſunt integra, non tenetur locator, l. ſi in legē, §. colonus. ff. loca. dixi ad l. 1. de migrando. Et ſic conductores de minimis non grauantur.

• Vnde ſi conductor, vel colonus incidat vnam arborem, uel non dat pecudes ſubrogando aliàs, expelli non poterit, quia modicum damnum non conſideratur, ſicut locator patiendo per modicum tempus frui colonum, ſi poſtea patiatur, & colonus paruum fuerit paſſus damnum, locatio durat, & nihil diminuitur de obligatione. Iacobi. inter conſil. Riminal. 666. vol. 4. vbi clare vult. quod poteſt colonus, pecudem pro pecude ſubrogare, damnum ſi quod eſt auferre, & ſic exclamat quod non poteſt, pro qualibet minima læſione colonus expelli, maxime ſi poſtea perſeuerat, quod facit contra Tudertinos, qui ex minima inciſione arboris agunt ad caducitatem.)

QVÆSTIO XII.

SED quæ maior deterioratio fieri poteſt per colonum domino locatori, quam meſſium tempore, ſegeres, frumenta, & ſtipulas abſcondere, nec ei debitā portionem reddere, prout ferè coloni omnes faciunt,
1 a quibus videtur bene argumentari poſſe. Eſt colonus, ergo fur, utinam mentiar, experiētia docet. Vult
2 igitur mittere famulum, uel factorem, poteritne? vtique ſic, reſpondit Alex. in l. diuortio, §. fin. col. fi. ff. ſol. mat. per regulam uulgarem, l. 2. C. quibus quarta pars naturale enim vitiū eſt &c. commendat Cott. in verbo fructus, circa med. bene ſubdens, quod oporteret, ut famulus eſſet Argus, & oculatiſſimus. Bonacoſſ. de famu. q. 140. allegat illud Matthęi c. 21. vbi interfecerūt ſeruos miſſos a domino. Iac. in tract. de feud. n. 52. vbi tenet, quod locator poteſt opponere pęnam, ne ruſtici tāgant ſine eo, & ita fuit iudicatū ipſo Iacobino conſultore, per l. ſi ita, §. dominus, ff. de vſu, & habit.

3 Sed videant, ut in tempore faciant, quia colonus colligit tempus immaturum, & dominos decipit, & tot, qui accedunt, dicant, quid poſſunt, bonum tamen eſt ad animi ſatisfactionem. Sed an dicatur deteriorare conductor, qui publice mentitur malas qualitates domus, occurrit in facto.

QVAESTIO XIII.

SEQVITVR quarta cauſa recuſationis ab Imperatore omiſſa, ad l. æde, a Summo uero Pontifice diligentius poſita, a c. propter ſterilitatem, §. fi. quę eſt penſio in tempore non ſoluta, quæ uerba multa includunt, unum, ſcilicet expreſſe, quod eſt penſionem non ſolutam, prout uerba met clare demonſtrant, alia tacite, & uirtualiter, ſcilicet tempus, penſionis, aliud inobſeruantia, de quibus omnibus ſingillatim (Deo dante) uideamus, apponendo ea præciſe ad practicam, & ſuerum utilia, & neceſſaria.

1 Quæro igitur primo loco ad materiam huius decimætertiæ quęſtionis principalis, quo tempore ſolui debeat penſio domus, uel alterius prædij urbani?

2 Primo uidebatur in principio anni, ex l. ſi uenditor §. ſi conſtat, & ibi glo. no. ff. commu. præd. ubi uidetur bonus tex. de loc.

3 Secūdo facit l. ſi ſeruus, §. cum ſeruus, ff. de ſtipu. ſerui. ubi committitur in principio anni.

4 Pro contraria parte facit l. ſed addes, §. ſi quis eum, & ibi not. ff. loca.

5 Et hæc opinio eſt uerior, quòd penſio debeatur in fine anni in mero puncto iuris, quam tenuit glo. in l. defuncta, ubi Alberic. nu. 1. ff. de uſufruct. glo. in l. diuortio, in princip. ff. ſol. matr. in l. quęro, §. inter locatorem, in l. ſed addes. §. ſi quis eum, ff. loc. gl. in l. 1. ff. de migrand. Bart. in hac l. ædem. Alex. in l. qui hoc anno, in fi. ff. de uerb. oblig. Gigas de penſio. q. 93. Et eſt cō-
* munis opinio. Benincaſſ. de pauperta. q. 8. ſpecial. 8.

Addo bene loquentes, & de communi pariter atteſtantes Odoſred. in d. l. ęde, nu. 5. Iaſ. in l. 2. nu. 180. C. de iure emphyteu. Ange. conſ. 22. nu. 12. Io. Lup. in c. per ueſtras, §. 2. nu. 11. de donatio. inter uirum, & uxorem. Anto. Gomeſ. de contrac. c. 3. n. 13. Petr. de Gāb. de offi. lega. rubrica de penſio. q. 26. nu. 601. & quæſt. 23. nu. 559. Borgu. deciſ. 44. nu. 75. Mago. Rot. Luca. 69. nu. 3. & ita Romæ antiquitus obſeruatur, cum Kalendis Iulij, & ſic finita locatione ſoluebantur. Balduī. de pign. c. 6. Martial. lib. 12. Epigramm. O Iuliarum (inquit) dedecus Kalendarum. uidi Vatini, ſarcinas tuas uidi, quas non retentas penſione pro bina portabat uxor.

6 Ampliatur hæc concluſio in legato penſionis, ut uidebatur in fine anni. Bartol. in l. habitationis, ff. de vſufruc. lega. Foller. in pract. cenſ. in verbo, quæ quidem executio, nu. 7.

7 Limitatur, niſi conſuetudo ſit in contrarium, quæ in hoc attendenda pręcipue eſt, ut per ſcribentes omnes in citatis locis Mago. Rot. Luc. 69. nu. 17.

8 Addo vltra alios bonam glo. in l. diuturna. ff. de legibus, vbi hoc ualde commendat, referens conſuetudinem Bononię de duabus ſolutionibus.

ADDITIO.

☞ *Rebuſ. ad l. cedere diem. col. 3. verſ. ad hoc de verb. ſign.*

Amplia-

Ampliatur hæc limitatio, vt conſuetudò de ſoluendis penſionibus conſiſtentibus in pecunia numerata extendatur, & habeat locum, ſi penſio ſit in fructibus, non in pecunia, vt eodem modo in hoc regulentur. Alber. in terminis in l. de quibus, nu. 51. ff. de leg. Et ſic iſtæ duæ penſiones pari paſſu ambulant, licet ex una ſit proprie locatio, ex alia non, ſed potius contractus innominatus.

Et ſic conſuetudo extenditur ad actum impropriũ in aliquo tamen ſimilem.

10 Et propterea ruſtici non ſolent ſoluere penſiones ſiue in fructibus conſiſtentes, ſiue in pecunia numerata, niſi fructibus maturis repoſitis, quos vel conſignant, vel vendunt, & experientia docet, quod ſtatim facta frumenti, & ſegetum recollecta pretia diminuuntur frumento, oleo, & aliis ſegetibus, quia omnes coloni, & ruſtici portant ad Ciuitatem, & ex copia ſegetum pretia vileſcunt, prout a medietate menſis Iulii, vſque ad natiuitatem, & ſementa iam completa, pretia augentur, quia coloni incipiunt carere frumento, cum iam ſit facta ſementa.

11 Vnde ſi vis reperire ruſticum, & colonum cum aliquali pecunia, accedas in menſe Iulii poſt medium, & per totum menſem Auguſti ſaltem.

12 Vnde in multis locis feſtiuitas Aſſumptionis de mẽſe Auguſti eſt terminus ſolutionum.

13 Et ſi dominus videt colonum retardare, datur ſibi retentio in fructibus ſecatis, & prohibere ne aſportet, ut per eum, & tradit Iaſ. in l. item quia. ff. de pactis.

Et hæc eſt una cantela pro domino obtinendo præceptum prohibitiuum, ne aſportet, nec modo aliquo amoueat fructus ſecatos, niſi domino ſatisfacto.

14 Limitatur ſecundo, ut nata ſit actio, & obligatio ſtatim facto contractu locationis & conductionis, nõ autem datur exactio, niſi completo contractu, & ſic in fine temporis, in quo patientia locatoris eſt plenarie conſumata, vt ſuo loco dicam, & ita tradit Bald. aliquantulum ſubobſcure, in leg. æde prope principium. Clarius Barto. in l. ſi ſeruus communis, §. cum ſeruus, nume. 5. & 6. ff. de ſtipu. ſer. Clarius Iaſ. in l. diuortio, num. 38. ff. ſolut. matrim. vbi facilius declarat.

15 Vnde poſſent conciliando tria tempora conſiderari. Primum eſt reſpectu actionis, & obligationis, & debetur in principio anni, quo tempore nata eſt actio, & obligatio. Secundum tempus dicitur per contributionem, ideſt iuris intellectu, & pro rata temporis debetur habita cõſidratione per intellectum in abſtracto mole Logicorum, qui cũ intellectu conſiderant corunm album. Tertium tempus eſt reſpectu erectionis, & tam in prædio ruſtico, quam vrbano debetur in fine anni, vt dictum eſt.

16 Nolo tamen præterire conſiderationem Imo. in d. l. diuortio, diſtinguentis inter prædium ruſticum, & urbanum, dicit enim uerum, quod in prædio ruſtico conſideratur patientia admodum ſucceſſiue, vſque ad recollectionem fructuum ex iam dictis, ad l. item quæritur, §. qui impleto, ſed in domo, & prædio vrbano dietim patientia præſtatur, cum pro tempore præſtitę patientię non poſſet pro rata penſio peti, & certe ſi promiſi pro anno, pro dimidio tantum patior; cur pro hoc tempore pro rata non petatur penſio reſeruato iure ad intereſſe, ſi quod competat ex inobſeruantia?

Limitatur tertio, vt pẽſio debeatur in fi. anni in locatore agente, ſecus in conductore, quia non auditur, ut frui liceat; niſi impleto contractu pro eius parte, & ſic penſione ſoluta. Ita conciliat Albe. in l. defuncto. nu. 1. ff. de vſufruct.

17 Dicitur ulterius, quod ſiue locatio facta ſit ad vnum annum tantum, & penſio debetur in fi. anni, ſi verò ad plures annos, tunc diſtinguitur, aut ſumus ſub una enumeratione annorum, & tunc idem, vt in fine anni debeatur: aut ſunt plures enumerationes, & tunc tot ſunt pręſtationes, quot anni. Ita poſt alios Cyn. in hac l. ęde, nu. 5. ubi dicit vnum ad excitandum ſaltem. Fit locatio ad centum annos ſub una enumeratione, ſi in fine temporis, quando hęc erunt?

18 Si igitur loco domum, vel fundum pro annis decem pro ſcutis centum, vel modiis 50. vnica locatio eſt, & penſio vnica, quæ in fine locationis debebitur, ut dictum eſt, & hæc eſt vna enumeratio annorum. Si verò loco fundum, uel domum ad annos decem pro ſcutis quinqne pro quolibet anno plures ſunt enumerationes, & conſequenter plures penſiones, quę in fine cuiuslibet anni debebuntur, & hæc eſt enumeratio plurium annorum.

19 Locatio igitur redditur una, uel plures, & penſio eſt vna, vel plures ex dinumeratione annorum, quæ fit per diſtinctionem.

Limitatur quarto, ut penſio debeatur tempore neceſſitatis, l. nec ſemel, §. ſi in habitationem, ff. quando dies legati cedat, & ſtatutum diſponens, vt penſio infra menſem ſoluatur, intelligitur niſi maius tempus a locatore habuerit. Bald. in l. prima ff. de regu. Caton. Caſtr. conſil. 91. volumine 1.

20 Limitatur quinto in pecunia promiſſa ſub modo ad refectionem, quia data cautione peti poteſt, l. inſulam, §. ſi. ubi Bar. ff. loca.

* • Limitatur etiam ut penſio debeatur in fine anni, quando unica ſolutio facienda eſt, & tempus ponitur, cauſa differendę ſolutionis, & fallit ex cauſa propter quam datur, ex perſona cui datur, & aliis circumſtantiis aliud coniicitur. Et eſt communis opin. Nauar. in Manual. pręcept. 7. cap. 17. numero 198]

ADDITIO.

☞ *Limitatur ulterius in conductione alicuius magni operis faciendi, vt Eccleſiæ, domus, & ſimilis, quin ſucceſſiue praſtanda eſt l. Inſulam. §. vltim. ff. locat. l. ſi uero §. ultim. ff. mandat. dixit ſingulare. Roman. conſ. 348. Pirrh. Eugleb. in regula. In omnibus. ff. de regul. iur. Rebuff. de Priuileg. ſcolar. priuil. 7. num. 11. limit. 6. in l. qui in continentibus §. perfeciſſe. col. 2. verſ. Quid in Eabro ff. de uerb. ſignific.*

QVÆSTIO II.

Queſt.13.Principal.

1 AD l.æde,C.loca.Quæro ſecundo loco, poſtquã uidimus de penſionis tempore in prædio ruſtico,& urbano,quo tempore ſoluenda ſit merces operarum,& in hoc attendi debet qualitas perſonarum, vnde architectus,faber murarius,ruſticus ad ligonizãdum,ſi pauper eſt,poteſt de mane, & in principio petere ſalarium. Bar.in l.2.C.loca.Specu.in titu.de ſalario,§.ſequitur,verſ.& quando,& Io.And.Bal.in l.diẽ functo,nu.6.ff.de offic.aſſeſſorum,vbi Ioan.Bologni. nume. 21. Summ. Angel. in uerbo locatio,nume.12. Beninea.de pauper.quæſt.8.ſpecia.nu.17. Ioan. Lup. in cap.per veſtras.§.11.nu.14.de donat.inter uirum, & uxorem.

Si verò pauper non ſit, & non exiſtat aliqua indigentia , ſalarium ſolui debet poſt exhibitas operas. Barto.in l.1.§.diuus.ff.de uariis & extraordin.cogni. Caball.milleloq.694.ubi allegat, quod multi famuli diſcederẽt ſalario iam in principio ſoluto,& limitat, quod pro re turpi non debetur ſalarium,quod notan- • dum eſt ad multa.* pulchre Rebuff.in l.qui in continentibus.§.perfeciſſe.colum. 2. verſi.ſed quæro. ff. de verbo.ſignific.)

2 Secunda in hoc ſit concluſio. Si opus locatur in pedes ſingulos,& tunc tot ſunt locationes , quot pedes ideo pro quolibet pede iam facto, opere tamen nondum completo, merces peti poterit.

Si verò opus locatur faciendum unica mercede,& tunc debetur penſio in fine temporis,niſi conſuetudo uel impotentia perſonę,& eius paupertas aliud requirat.Bar.& Caſtr.in l.qui inſulam,§.eadem.ff.loca.

3 Et bene verum eſt,quòd ſi in fine anni ſolui debet fabro murario,uel architecto merces conuenta, ſi oſtendat de ſuo remiſiſſe,tenetur conductor in conſciẽtia ad reſarciendum. Addit.ad Angeli.in uerbo,locatio,12.littera C,in fi.

4 Vidi anno 1586. Agaſonem pauperem,qui conduxit a diuite euacuandum caſalenum pro ſcutis ſeptẽ, & excoriauit duos aſellos,& conſumauit plures menſes,nonne conſcientia dictat, ut pauper non grauetur in tam magna impenſa,licet aliter ſit conuentum?

4 Pariter recenſebo unum aliud in materia famulorum, quod ſi iam præterijt tempus ſolutionis, & famulus adhibuerit omnem diligentiam,licebit furari, uſque ad debitam mercedem. Marſi.in ſingul.177.malitiis.Ioan.de Arn.Soliloqu.35.Iaffred.deciſ.140.Iaſ. • in l.5.nu.8.cap.de teſtam.Marſil.conſ.21.nu.14.& in pract.§.conſtante.nu.37.Silua. nupt.lib.3.nu.43. Tiraqu.de retract.conſang.in pręfat.nu.71.Gomez.Inſt. de actio.in prin.nu.54. Duen.regu.83.nu.5.

Ampliatur, ut ſic ſeruus non teneatur reuelare ſe ipſum rigore monitorii eccleſiaſtici. Rebuf.de famul. ſalar.glo.10.nu.10.dicit ſumme not.Menoc.de recuper.poſ.remed.1.nu.284.

• Et hæc eſt communis opin. Couarru.uaria. reſolu. lib.1.c.2.nu.15.Eman. Soarez. in ſuo theſa. in uerb. furtum,nu.399.Iul.Clar.in §.furtum.uerſ.excuſatur. Duenn.reg.88.nu.5.Boſſ.de fur.nu.6.Burſat. conſ. 3. nu.4.lib.1.Petr.Caleſa.conſ.106.nu.3.tom. 1. conſil. etim.Gram.conſ.50.nu.5.Plo.de in litem iurã.§.53. nu.8.Illuſtr. Alban.ad Bart.in Authen.ſed nouo iure nume. 2.C.de ſeru.fugi.& in terminis locati & conducti fecerunt Iudęi Pharaoni pro eorum mercede uaſis argenteis.Cepol.conſ.crim.26.nu.2.& alias plenius dixi.

6 Quæ concluſio uera eſt ultra Couarr.& alios ſuperius nominatos,concurrentibus aliquibus conditionibus. Prima ſit conditio,ut ille nedum ſit certus,immo certiſſimus rem ſibi eſſe omnino debitam. Vnde licet famulo furari promiſſam mercedem, ſed ſi quid plus prætendit ex labore accidentaliter aucto, non licebit ex propria authoritate hoc declarare.

7 Secunda conditio,ut diligentiam,& omnia famulus ſit expertus. Aut loquimur quoad culpam, & non licebit omni adhibita diligentia furari , niſi via magis latenti,qua poſſibile ſit fieri,& hoc ſi ueniat defectus ex probationibus,quibus famulus caret.

Si uerò loquimur quoad reſtitutionem,& iſto caſu reſtituere non tenetur id,quod furatus eſt.

8 Si verò quis ſuum cõſequi non valet non ex defectu probationum,quia eas habet , ſed quia iudex non uult iuſtitiam miniſtrare,tunc habito recurſu ad maiorem,licet furari latenter,non palam. Dominic. Soto de iuſtitia,& iure,lib.4.q.3.art. 3. circa medium. his uero non ſeruatis,punitur famulus furans , pœna extraordinaria. Alex.conſ.135.vol.3. Viui.opin.132. part.2.Montan.Leo.in practica arbitraria. cart.437. Tertium requiſitum eſt,quòd non poſſit haberi copia • iudicis.Cepol.conſ.26.nu.9.* Menoc.de præſum. li. 1.q.80.nu.35.de recuper.remed.9.nu.191.

9 Quartum ſcandalum , quod fugiendum eſt. Vnde ſecuto furto intimandum eſt,ne quis indebite patiatur damnum. Quintum reſtituendum illud plus ſi ualeret,late deducit Ioſeph Rota.Lucan. 1. nu. 10. cum multis ſequentibus Dominic.Soto de iuſtitia, & iure lib.5.q.3.art.1.in fine,Summa Ange.in verbo, furtũ, num.40.quem caſum non vidi apud Menoch. in ſuis arbitrariis vſque ad centuriam quartam. addo Bald. deciſ.140.

10 Dantur autem famulo non ſatisfacto nonnullæ cautelæ, quarum prima eſt. Si quod habet in manibus de domino retinere pro ſatisfactione ſui ſalarii. Duẽ. reg.306.limi.7.

11 Ampliatur ſecundum eum etiam ſi ſalarium ſit pręſcriptum,quia prohibita actione non eſt prohibita retentio fauorabilior ea. Bar.Iaſ.& alii,in l.2.§.ſublata,ff.ad Trebel.l.pure,§.fi.ff.de doli except. gl.in l. ſicut,§.perſecutione.C.de præſcri.30.ann.

Salarium igitur,& laboris pręmium adeo fauorabile eſt,vt ibi præſcriptio non noceat,& retentio admodum valeat.

12 Et ſemper adeundus eſt iudex proponentis. Vnde ſi proponit famulus retentionem eius , iudex erit adeundus,ſic econtra. Bart.in l.ſi ſocietatem,§.arbitrorum,ff.pro ſoc.

13 Et dicebat Berbond.de publicis concubinariis,nu. 32.quod ſi caſu,& fortuito aliquando ancilla clerici ſteterit longo tempore cum eo,nulla mercede cõſtituta, quod eo mortuo poterunt auferri bona clerici, amplians etiam ſi clericus in teſtamento id confeſſus fuiſſet,nam hoc caſu non erit licita retentio,& ſic limitantur prædicta.

14 Et adeo fauorabilis eſt cauſa ſalarii,& mercedis,vt de ſpoliis mortuo clerico,vel pręlato ſatisfaciendum ſit in primis famulis,& aliis mercenariis,& detractis

iſtis

iſtis reſiduum ſit pro ſpoliis.glo.in d.præſenti,§. porrò.in uerbo,debitum,de offic.ordinarii li.6.& ſucceſſor in obligatione remanet,ueluti filius hæres ſui patris.Panormit.in c.a.de ſolution.& in cap.ex præſentium pignoribus,& expenſæ,quæ fiunt pro mercedibus,& ſalariis,dicuntur neceſſariæ,& pro utilitate eccleſiæ.Geminian.& Francus,in d. §.porrò, probatur ex aſſectione clerici, vel prælati,vel per computa facta,& producta,& ex hoc ſolum dicitur apparere de utilitate eccleſiæ.glo.& Doctores in cap.dudum, de electio.lib.6.& maxime quando concernunt remunerationem ſeruitorum c.per tuas,& cap.cæterum, de donation.

15 Nec in hoc caſu eſt locus diſpoſitioni Authent. hoc ius porrectum,C.de ſacroſanct.eccl.Frāc. Marc. deciſ.436.& ſic vides quantum ſint priuilegiata ſalaria,& mercedes,& operæ mercenariæ. Bene verum quod ex motu proprio Pauli Tertii ſeruitores clericorum, & Prælatorum,eo viuente, infra biennium, eo mortuo infra annum ſalaria petere poſſunt, alias præſumuntur ſatisfacti.

QVAESTIO III.

Q.13.Principal.

1 QVAERO,quo tempore ſoluendum ſit ſalarium officialibus Communis.Reſolutio uidetur,ut in principio officii ratione expenſarum ſui ipſius, & familię,ſecus in aſſeſſoribus,& collateralibus,niſi ſecundum occurrentias,vt per Doctores in l.die functo,vbi Sebaſtian.Sapia nu.28.dicit hanc eſſe magis communem opinionem.

Addo Alciat.in l.creditori,C.de pact. Carauitā in Ritu magnę Curię,Ritu 90. Puſ.in uerbo, ſalarium, nu.3.Viui.opin.494.in eius Silua.Iaſ.in §.tripli,in fine,de action.

2 Contrarium tenet Nouell regul. 183. in medico, & quolibet officiali,vt in fine debeatur,niſi conſuetudo,vel ſtatutum loci aliter prouideat.

3 Et penſioni ratione diſciplinæ ineſt tacita dies.Rebuff. in l.cedere diem,verſ.& hęc in penſione,de uerb. ſignifi. Ioſeph.de Ludo.conclu.8.ampl.4.

QVAESTIO XIIII.

1 SECVNDVM,quod colligitur ex l.propter ſterilitatem,§.fi. ꝙ ſi conductor in tempore penſionē non ſoluat, poteſt a locatore expelli.

Et pro quadam dubitandi ratione uidetur inutilis hęc indagatio;namque ſtante veritate alterius conductionis,ꝙ penſio ſit ſoluenda in fine termini,finito tēpore non curauit conductor expelli, quia ex alio erat diſceſſurus,cum iam tempus eſſet finitum.

2 Dici poſſet, quòd textus intelligatur de tempore penſionis cōuento;nam ſi cōductor non ſoluat penſionem in tempore conuento, poterit expelli ante finitum tempus locationis propter inobſeruantiam in penſione ſoluenda. Secundo loco uidetur repugnare textus in l. quęro, §. inter locatorem, ff. locat. vbi biennium videtur expectandum, nec ſtatim expelli poterit.

3 Vera tamen concluſio eſt,ꝙ propter penſionē non ſolutam expelli poterit.

4 Ampliatur hæc concluſio,vt vera ſit, & procedat etiam ſtante pacto de non expellendo durante conductionis tempore,quia hoc pactum habet tacitam conditionem, ſi conductor in tempore conuento penſionem ſoluat,l.Iulianus,§.offerri,ff.de actio.emptio. & in materia locati bonus textus in l.quæro,§. inter locatorem,ff.loc.& ibi not.Marſil.ſingul.42.in l.1.§.fi. nu.11.& 21.de q.Fortun.Gaz.ad le.item quia,nu.24. ff.de pactis.Cur.iun.in l.cum mota,nu.24.C.de tranſact.Alex.conſ.117.nu.12.& 131.nu.1.& 2.vol.4.Deci.conſ.146.nu.7.Gozadi.conſ.39.in fine.Corn.conſ. 171.lib.3.Didac.Couar.in rubr. de teſta. parte 2. nu. 12.& hæc eſt communis opinio, Alex conſ.105.num. 17.lib.3.Iacob.Menoch.de recuper.poſſeſſ.remed.5. num.45.& de pręſumpt.lib.3. pręſumpt. 38.num. 2. lib.6.pręſump.10.nu.2.* Rebuff.de except. nu. 665. dicens in Francia contrarium ſeruari, ut ſemper agatur ad penſionē,niſi conductor ſit factus inops. Aemilia.conſ.12.nu.fi.Magon.Rota Luca.deciſ.7.nu.40.

5 Subampliatur etiam ſi pactum ſit iuratum; adhuc enim habet iſtam tacitam conditionem, ſi conductor pro eius parte adimpleat.Ang.in uerb. iuramentum, nu.20.Boer.ſingu.vlt.nu.7.Alpha.report.254.Caballi.de euic.§ 3.nu.51.

6 Ampliatur ſecundo,hęc concluſio, vt poſſit propria authoritate expellere conductorem, Petr. de Vbald.de duob.fratrib.par.8.quęſt.34.in fine, Socin. conſi.17.nu.12.volu.3.Bald.conſi.177.nu.3.volu.3. & in cap. 1. de controu. inter dom. & vaſall.Rip.de peſt.num.233.Aret.conſi.21.colum. fin. in 3.dubio. Affl.deciſ.393.nu.18.& 19.Iul.Clar.in §.emphyteuſis,q.25.ver.quæro finita.Guid.Papæ,deciſ.48.num. 2.Boer.deciſ.13.num.14.& hęc eſt communis opinio, Alex.conſ.105.num.18.lib.3.& conſ.117.nu.11.& conſ.130.& 131.nu.1.& 6.lib.4.Iaſ.in l.2.nu.101.C. de iu.emph. Matth.in 1.volu.comm.opin.in uerbo, locatio,num.2.Rot.Luc.deciſ.34.& magis communem dicit Federi. Scot. conſilio trigeſimoquinto, libro 4.per hanc l. ęde, Bart.in l.colonus,ff.loc.Foller. de cenſu.in fi.nu.8.Et maxime ſtante pacto in inſtrumento appoſito de expellendo propria authoritate ob penſionem non ſolutam,Caſſa.deci.3.in tit.de loc. nu.5.Et ſic habes cautelam apponendi huiuſmodi pactum,& nihilominus expulſus tenebitur ad integram penſionem.

7 Subampliatur ſecundo, ut iſta facultas expellendi propria authoritate tranſeat contra hęredes conductoris,in cuius uita locator non eſt conqueſtus. Becc. conſ.9.nu.2.lib.1.

8 Subampliatur tertio etiam ſi appoſita ſit pœna nam adhuc ut ſupra expelli poterit,quia pœna intelligitur ad fauorem conductoris,cui renunciare poteſt, gloſ.in l.ſecunda, C. de iu. emphyt. & hęc eſt magis communis opinio, Alex.conſ.132.vol.4.Mathę.in citato loco,nu.3.

9 Subampliatur quarto,ut non requiratur alia declaratoria iudicis cum modificatione data cautione ex ſe per locatorem de reſtituendo in caſum ſuccumbentię,Rot.Bononienſ.deciſ.77 Rot.Lucan.34. Et hanc dicit magis communem.Borgni.deciſ.quadrageſima quinta.in addition.ſub nu.70.

10 Semper tamen uidi in practica laudatum vt fiat declaratoria in hoc circa caducitatem, in reliquis capiat propria authoritate. Specul. de loca. §. primo.

verſi.57.pulchre nidendus.Feli.conſ.25.nu.10.& per
totu..i diſcurſum;perbelle etiam loquitur in materia,
Alex.conſi.131.nu.4.vol.4.vbi Rouelcala dicit,quòd
** licet locator, vel hęres poſſit propria auctoritate ex-
pellere,tamen ſi uiam iudiciariam elegit,& inutiliter
repellendus eſt. ex Bal.in l.1.in 2.not.de excep.rei
iudi. maxime quando in actu non neceſſario adeſt
fraus.per Grat.conſ.12.nu.31.vol.2.]Burſa.conſ.23.
nu.21.vol.1.Aleꝛat.in c.pernicioſam,in octauo nota-
bili;nu.28.de officio ordinarii.

11 Practica igitur eſt accedere ad iudicem ſummarie
ipſius officium implorando petere ipſum inquili-
num expelli, allegando penſionem non ſolutam in
tempore, & conductori incumbat onus probandi,
alias expelletur,& eſt iudicium ſummarium ex doctri
na Bar.in l.creditores,in quinta q. C. de pignor. act.
Burſ.conſ.13.in fi.vol.1.

12 Practicatur etiam alio modo, vt locator imploret
officium iudicis,& petat concedi familiam ad euitan-
da ſcandala,& cum proteſtatione citra præiudicium
propriæ auctoritatis.Bero.conſ.54.nu.15.vol.3.

13 Et hoc parte nullatenus citata, & non obſtante li-
tis pendentia.Crauet.conſ.751.nu.15.vol.5.Gomeſ.
de loca.& conduct.nu.5.Bal.in l.æde,num.4.C.locat.
Afflict.deciſ.326.Iaſo.in l.2.nu.111.C.de iu. emphy.
Garg.patrocin.110.nu.13.Galleſ.ad form.cam.q.fin.
nu.41.Achill.Perſonal.de adipiſcen.poſſe.nu.298.&
325.Menoc.de recuper.poſſeſ.remed.8.num.99.166.
Anton. Anguiſſol.conſ.10.nu.4.

14 Vidi etiam in practica aliud emplaſtrum, de quo
Anguiſſo.in citato conſ.petere poſt illatum vulnus cō
firmationem a iudice,& obtinere inhibitionem con-
tra conductorem, ne moleſtet, & ſi quid prætendet,
agat iure medio;ex quo habet præſumptionem cōtra
ſe.Soci.conſ.17.nu.12.vol.3.

15 Prout faciunt illi,qui deſtructa ſępe, vel muro noci
uo,inhibent ne ingrediatur,& ſi inſpicias hiſce tem-
poribus rigorem bannimentorum,& aliarum conſti-
tutionum,laudabis uiam iudiciariā, modo quo ſupra,
quia hodie nihil poſſumus, & ius commune paſcitur
papauero,& opio.

Et eris cautus,quia ſi uia iudiciaria eſt ſemel electa
non eſt locus pœnitentiæ. Addit.ad Bart. in l.æde,
C.locat.

16 Subampliatur quinto,ut procedat etiam contra ſco
lares in tempore debitam penſionem non ſoluentes,
qui propria auctoritate expelli poterunt,& ſic plus va
let inobſeruantia in hac locati, & conducti materia,
quam ſcolaſticum priuilegium.Ang.in l.eſt differen-
tia,ff.in quibus cauſ.pignus,uel hypotheca.cōtra Iaſ.
in Auth.qui rem,nu.15.C.de ſacroſan. eccle. Horat.
Lut.de priuileg.ſcolar.priuile.40.

17 Cui addo,quod hęc eſt communis opinio Deci. in
** d.Auth.qui rem,nu.17.Franc.Becc.conſ.9.par.1.

18 Limitatur hæc ampliatio de expulſione propria au
ctoritate,ſi ſtatim expellat,ſecus ſi poſt ex interuallo,
quia uidetur defendere ſuam poſſeſſionem. Caſtren.
in l.cum in plures,§.hæredem,in fi.ff.locat.

19 Ampliatur tertio loco principaliter diſpoſitio l.
æde,in hac expulſione propter penſionem non ſolu-
tam,vt uendicet ſibi locum etiam ſi in aliquo defece-
rit,& ſoluerit,ſed non integraliter penſionem. Bald.
conſ.290.vulgare eſt,lib.2.Alex.conſ.106.col.2.verſ.
& poſt prædicta,lib.3. Iaſo. poſt Caſtrenſ. & alios in
Auth.qui rem.nu.16.commendat pro notabili in l.
4 §.Cato.col.22.de uerb.obl.in l.2.num.54.C.de iu.
emphyt.Veron in l.ſi intelligatur,§.ſed ſciēdum,nu.
84 ff.de ædili.edict.Marſi.in l.furem,nu.19.de ſicar.
licet Bal.contrarium tenuerit in l.ęde.

20 Declaratur hęc ampliatio ſi ſcienter omiſerit ſol-
uere integram penſionem,ſecus ſi per errorem, puta
calculi,vel ſimilis.Tiraqu.de retract.conuen.§.quar-
to,glo.6.nu.26.

21 Sæpe enim occurrit in facto, ꝙ fiunt computa, &
rationes inter locatorem,& conductorem,& ex erro-
re conductor aliquid omittit,unde in quibuſdam ca-
ſibus bonum erit petere calculum fieri.

22 Sed ad prædictorum cognitionem quæro, quę di-
catur integra penſio? Vtique ſine aliqua diminutione
glo.notabilis,& ſingularis.in l.decem,in verbo,tota,
ff.de fideicommiſſ.libert. quam ſingularem dixit ibi
Bologni.in ſuis interpretationibus.Bal.in l. precibus
num.8.C.de impube. in Authent.ſed cum teſtator,
C.ad leg. falcid.Guiglielm.de Benedict. in cap. Rai-
mu.in princip.num.31.de teſtament.Ang.in §. ſi ue-
rò expreſſim. Authen.de hęred.& falc.Alex.conſ.79.
volum.4.

Vtilis eſt indagatio ad multa in hac locati,& con-
ducti materia.

23 Primo,ad materiam huius l.ęde,vt promiſſor inte
græ mercedis expelli poſſit,ſi in minimo deficiat, &
ſic eris ſemper cautus, ut in inſtrumento apponatur,
ꝙ promiſit tali tempore ſoluere integram penſionē,
vel mercedem.

24 Secundo,quia promiſſori integrę mercedis non fit
remiſſio mercedis ex cauſa peſtis,belli,uel ſterilitatis.
Afflic.deciſ.258.& ſic habes cautelam ad tollendam
* remiſſionem.* facit quod not.Roland.de lucro. dot.
quęſt.38.Boer.deciſio.254.Menoch.conſ.374.vol.4.
ubi late.)

25 Dura aliquantulum uidetur deciſio,cum licet quis
promiſerit integram penſionem, tamen remiſſio ui-
detur non excluſa in caſibus a iure permiſſis, cum di-
ſpoſitio intelligatur,rebus ſic ſtantibus l.fin. ff. de iu-
reiurando.

26 Tertio,vt conductor ſoluere teneatur expenſis nō
deductis cap.grauis,ubi not. de reſti. ſpol. Card. in c.
paſtoralis de decim. Corſet.in uerb.integre, inferens
quod ſi Papa mandat ſolui integras decimas,non de-
ducuntur expenſę,dicens ita ferrarię iudicatū tempo-
re Nicolai Quinti.Tiraq.de retrac.conſang §.55.n.9.

Habes igitur cautelam ad tollendam remiſsionem
& deductionem expenſarum.

27 Ampliatur quarto loco principaliter hęc conclu-
ſio de penſione non ſoluta, ut nedum conductor ex-
pelli poſsit,ſed inſimul,& ſemel cogi poſsit ad reſolu-
tionem penſionis in pręteritum decurſę ex l.colonus,
ubi Caſtr.reputat hoc ualde ſingulare,& menti tenen
dum.ff.loca.

28 Dura fortaſſe uidetur deciſio illius legis, debebat
enim alterutro eſse contentus locator, nec grauare
grauatum.

29 Bene verum eſt, quòd ex eo contextu conſolatur,
vt repetat expenſas utiliter factas,meliorando uineā,
& eam plantando,licet non eſset conuentum. Et mi-
rum quibuſdam fuit,ex quo amiſit ius conductionis,
quod habeat regreſsum ad melioramenta. dicam in
tract.expenſarum.

Amplia-

30 Ampliatur quinto loco principaliter diſpoſitio, & concluſio de penſione in tempore non ſoluta, ut procedat, & habeat locum in materia ſublocationis, ſi ſecundus conductor ſoluit primo conductori ſublocanti, ſed primus non ſoluit principali locatori, vti præiudicari non poteſt. Bald. in l. certa, C. vt in poſſeſſ. lega.

Licet contrarium tenuerit in l. ęde, & Bar. in l. 1. §. neceſſario, ff. ſi uentr. nomine.

31 Et ſic ſecundo conductori nihil proderit eius diligentia, ſed agat contra ſublocãtem pro ſuo intereſſe.

32 Ampliatur ſexto in locatione uectigalium, tributorum, gabellarum, lacus Peruſini, & ſimilium, ut ex reſponſione in tempore non ſoluta expelli poſſint. Bartol. in l. vectigalia, §. non ſolutio, ff. de publican. & vectigal. in l. fundum, C. de iur. reipublic. libro vndecimo, in l. quod ſemel, ff. de decreta. ab ordi. faciend. Guid. Pap. quæſt. 3.

33 Caueigitur in tempore ſoluere, quia agitur cum cammeralibus.

Ampliatur ſeptimo, ut ad conductorem ſpectet onus probandi ſoluiſſe in tempore. Gigas de communi de penſi. q. 76. in ſi.

34 Vnde locator habet intentionem fundatam in inſtrumento, nec prçſumitur obſeruantia in fauorem conductoris, ſed eam probare debet, ut dicam inf. de proba. quæſt. 6.

35 Ampliatur octauo, etiam ſi in inſtrumento poſita ſit clauſula, moleſtiam non inferre, quia non dicitur moleſtiam inferre vtendo iure contractus. Natt. conſ. 25. uol. 1.

36 Vltra quem bene facit tex. in l. factum, §. non uidetur. & in l. nullus videtur, ff. de regu. iur. ubi Albe. ſatis ad hoc propoſitum dicit, quod promittens nõ moleſtare intelligitur iniuſte, ſic & in præcepto iudicis de non moleſtando.

37 Secundo loco addo ad confirmationem, quòd promittens in contractu moleſtiam non inferre, intelligitur de facto, non de iure. gl. in l. ſi ſeruum, §. prætor, ff. de acqui. hæred. quem ſingulariter notandum dixit Bal. in l. 1. C. de his, qui pœnæ nomi. Pelin. in cap. cauſam, colu. 3. verſ. habetur autem de reſcript. & in cap. in præſentia, col. 2. de proba. Gomeſ. in reg. de trienn. quæſt. 45.

Ampliatur nono, etiam ſi inſtrumento locationis eſſent appoſita verba omnimodo libere, & omni occaſione, & moleſtia remota. ita tex. in d. l. quæro. §. inter locatorem declarat Bal. reputans notatu dignũ in l. 1. nu. 13. de uſufr. commendat Rom. conſ. 211. nu. 3.

38 Limita tamen hanc ampliationem ultra Natt. in laudato ſuperius conſilio, niſi in inſtrumento appoſita ſit clauſula prædicta cum dictione, aliquam, quæ implicat, & importat tam moleſtiam facti, quam iuris l. unica, in verbo, moleſtiam aliquam, quæ ſunt in ſi. C. de nundin. quam ad hoc dixit ſingularem Corſet. in ſingular. ſuis in uerbo, moleſtia, in fine. facit Rebuff. in tracta. nominatio. quæſt. fin. num. 3. Afflict. deciſio. 329. nu. 4. Balb. de præſcri. in quarta parte quartæ partis principal. quæſt. 29. nu. 4. Tiraqu. de retract. Lignagier. §. 35. glo. 4. num. 40. Rol. conſ. 68. num. 6. uolum. 3.

39 Sed ſi non poteſt ſtante dicta clauſula modo, quo ſupra appoſita moleſtare etiam de iure, poterit me iura ri ſuſpectus uia iuris tam urgenti

40 Ampliatur nono concluſio prędicta etiam in materia renouatę locationis, ut in ea ſit locus diſpoſitioni l. ęde, Aimo. de antiqu. temp. par. 4. ver. materia iſta ſingularitatis teſtium, ſub nu. 16. fol. 270.

41 Ampliatur decimo, vt colonus, uel conductor negans reſtituere rem locatam dicitur inducere ſpoliũ. Dyn. in cap. quia ad agendum, nu. 7. de reg. iur. lib. 6. Bald. conſ. 277. lib. 1. Bar. in l. ſi. ff. de procur. Cyn. in l. 2. q. 2. C. ſi cer. pet.

42 Subampliatur etiam ſi talis contradictio facta ſit in iudicio. Alexand. conſil. 90. nume. 2. lib. 6. Crauet. conſ. 107. nume. 3. Plo. de in lit. iuran. §. 4. nume. 84. Contard. ad leg. uni. ampl. 1. num. 74. C. ſi de momentanea poſſeſſ.

43 Subampliatur ſecundo ad propoſitum præſentis concluſionis denegatę penſionis, quòd pariter negans ſoluere ſictum, uel penſionem dicitur ſpoliare. Mari. Anguiſſ. 141. nu. 1. & ſeq. Borgn. deciſ. 45. num. 72. ubi ſubdit quod ratione ſpolii poterit agi coram iudice eccleſiaſtico etiam ſi bona clerici eſſent patrimonialia, ut per eum.

44 Bene uerum eſt, quod iudicium intentatum contra conductorem ad ipſum expellendum eſt petitoriũ non poſſeſſorium, ex quo in conductorem regulariter non transfertur dominium, neque poſſeſſio l. non ſolet, ff. locat. & ſuperius uidimus in materia locationis ad longum tempus, ſed agitur de totali iure ipſius conductoris, argumento l. penult. ff. locat. & in Auth. qui rem C. de ſacroſanct. eccle.

45 Declaratur id eſſe verum, quando locator vult expellere conductorem ex cauſis, de quibus in hac l. ęde, vel ſimili ante finitum tempus, ſecus poſt finitum tempus, vel ex linea finita: nam tunc eſt remedium poſſeſſorium ex l. ſi quis conductionis, C. loca. de qua ſuo loco dicam. Et ita in facto deciſum refert. Bero. q. famil. 100. nu. 12.

Vtilitas etc etiam non parua ratione cumulationis.

46 Ampliatur vndecimo, vt nõ excuſetur colonus, vel conductor in ſolutione ſictus, vel penſionis, ſi locator fuiſſet ſpoliatus, & conductor coactus a Principe Iudice. vel Communitate ſpoliante coactus fuiſſet alibi ſoluere. Bal. in l. ſi de bonis, C. de iu. delib. allegat. Speculat. in tit. de reſtitutio. ſpolia. §. nũc videamus, verſ. porro &c. ſequitur Abb. in c. 2. de ordine cognitionũ & hæc eſt communis opinio Canoniſtarum. Afflict. deci. 19. nu. 7.

47 Ampliatur duodecimo, vt conductor conuentus a locatore ad penſionem ſoluendam ex inſtrumento in forma Cammerę non mereatur abſolutionem a iuramento ad effectum retardandi ſolutionem penſionis, cum intendat excipere, uel reconuenire locatorem ſuper mercede, uel ſalario ipſius ex cauſa procuratoris, uel ſimili, & ita tenuit Rot. ut per Caſſador. deciſione prima. de mutuis petitionibus, per quam in terminis locati & conducti, Ita tenuit pariter Rot. in una Romana officii coram Paleotto die uigeſimooctauo Nouembris, ut per Caputaquen. deciſ. 5. lib. 1. Contard. ad Aegidian. amplia. 1. nume. 73.

Cui addo Galleſ. de for. cam. par. 4. nu. 11. Mari. de mutuis peti. art. 9. prin. limi. 10.

48 Et ſic corollarie habetur, quod contra inſtrumentum in forma cammeræ non datur abſolutio à iura-

mento ad effectum excipiendi, vel reconuentendi, et ſi exceptio, vel reconuentio contineret materiam fauorabilem, & priuilegiatam, vt mercedis, & ſalarii.

49 Limitatur incidenter, niſi eſſemus in materia fauorabili, & neceſſaria ſimul, vt alimentorum in homine impotente, ut colligitur ex Caſſador in allegata deciſione. Et ſic vides vim, & virtutem clauſulę formæ Cammeræ.

50 Quid dicemus in inſtrumento guarentigiato? Nullam uideo differentiam, iuxta tamen ſtatuta locorum & uerba ipſorum.

Limitatur primo loco principaliter hęc concluſio hoc modo diſtinguendo: aut locatio eſt facta ad longum tempus, uel modicum.

Primo caſu ſubdiſtingue, aut eſt conſtituta vnica penſio pro toto tempore, & poteſt expelli ſi nõ ſoluit in tempore conuento, cum ex vnica penſione vnica reputetur locatio. Aut penſio fuit conſtituta in annos ſingulos, tunc poteſt expelli ſi non ſoluat per biennium, d. §. inter locatorem, de quo ſuperius vidimus in ampliationibus. Si verò locatio eſt ad modicum tempus, non expectatur biennium, ſed ſtatim expelli poterit, cum tempus eſt elapſum. Ita Abb. in d. c. propter ſterilitatem. Barto. in l. vectigalia, §. nondum ſolutis, de vectig. in l. filiusfamilias, de ſolutionib. Bal. in l. 1. C. ſi propter publicas penſitationes. Boer. deciſ. 254. num. 3.

51 Solet tamen adhiberi diſcretio in conductore ad modicum tempus, ut detur terminus ad diſgombrandum (Tudertini dicunt) & hoc alii dicunt per quatuor menſes, argumento l. fi. C. de vſur. rei iudicatæ, vel ſaltem per menſes duos argumento capituli finalis de locato, uel per quadraginta dies l. quod ſi nolit §. ſiue ff. de ędil. edic. Addit. ad Ang. in uerbo, locatio 13. littera E, in medio.

52 Illud verum eſt, quod conductor plurium annorum recipiendo penſionem omnium annorum anticipatam ſibi præiudicat, nec eſt locus diſpoſitioni l. æde, nec capituli, propter ſterilitatem, §. fin. ita limitat Papi. in forma libelli ad ficti præſtationem, in verbo, inueſtiuit, nu. 9.

53 Quomodo autem conſideretur annus, uel bienniũ, in prædio ruſtico, poſui ſuperius ad materiam locationis ad longum tempus, ib. uidere placeat.

54 Addo vlterius, quod perceptis fructibus tenetur conductor ſoluere penſionem, & diſcedere, nec expectare, quod labatur integrum tempus, ita conſuluit Bero. conſi. 137. numero 11. & 24. volu. 1. ſentit Cor. conſi. 347. libro 1. Hiero. Gabr. conſ. 68. vol.... Rolan. conſi. 87. vol. 1.

55 Ampliatur idem eſſe in bobus datis ſuper laboratio, ne eo finito ſint ſtatim reſtituendi. Borg. atteſtans ita in facti contingentia iudicaſſe. deciſ. 43. nu. 60.

56 Limitatur id, quod dictum eſt de laboritio finito, ſi alios fructus eo anno percipere potuiſſet. Rimin. cõſ. 165. nu. 57. vol. 2.

Et hoc ſæpius in facto occurrit in prędiis, quæ pro dimidio feminantur in quolibet anno.

57 Limitatur ſecundo loco principalis concluſio, vt locator, qui intendit pacta non ſeruare, debeat denunciare conductori. Bar. in l. 2. C. de agric. & cenſ. lib. 11. Rui. conſi. 167. vol. 1. in terminis Alex. de Neuo. conſ. 25. Boſſ. de remiſſ. merce. conduc. nu. 50.

58 Et poterit agere ad intereſſe, & lucrum ceſſans, Franc. Bece. conſ. 45. nu. 20. facit Hiero. Gabr. conſ. 76. idem ſentit Mozz. de locato. col. fi. nu. 7.

59 Et ſi locator promiſit tradere conductori prædia ſeminata, & conductor recipiat frumentum pro ſemine, ſibi pręiudicat, vt appponere poſſit prędia ſeminata non fuiſſe Bal. conſ. 131. volu. 1. ſequitur Craue. conſ. 106. nu. 2. vol. 1.

60 Vidi in facto caſum, quòd quis locauit domum cũ pacto ne faciat ſeruitia tali vicino, an ex hoc, ſi faciat, expelli poterit.

Extra tamen præallegatos quatuor caſus, vt ſupra expreſſos, non eſt locus diſpoſitioni l. æde, nec c. propter ſterilitatem, §. fi. ut poſt gl. ſentit ibi Cyn. col. 1. nu. 2. in fi. quare non fit extenſio.

61 Limitatur tertio loco principalis concluſio ex intentione Rot. quod ſi conductor fuit a locatore expulſus, poteſt pro intereſſe, quod prætendit ex expulſione, & pro damnis, ad quæ agere intendit, retinere penſiones per eum debitas, & hoc mõ euitare caducitatẽ. Pariſ. conſ. 100. num. 35. & 36. vol. 2. vbi etiam habet hipothecam conductor pro intereſſe, quod prætendit propter expulſionem, & ita tenuit Rota in vna Bononienſi locationis coram Antonio Auguſtino, ut per Caputaquenſ. deciſ. 180. part 1. ubi etiam excuſat conductorem, ſi per errorem nõ ſoluit, ex Iaſ. per eum allegato.

QVÆSTIO XV.

Ad materiam l. 5. ff. locat.

QVAERO pro intelligentia præſentis materiæ recuſationis, an cõtractus locationis reſolutus pro una parte cenſeatur reſolutus pro alia parte.

1 Primo uidebatur quod non, ex l. ſi ſibi, quę eſt quinta in ordine, ff. loc. vbi contrahentes ex poſt facto conuenire poſſunt, ut alter teneatur, alter non.

2 Pro contraria parte facit l. cum emptor, de reſcinden. uendi.

Secundo facit l. fi. ff. de acceptilation.

3 Quibus in locis cauetur in contractibus correſpectiuis, prout locatio, & conductio, reſolutus contractus ex una parte, tenetur reſolutus pro alia parre, & hoc pro regula traditum eſt, cuius ratio manifeſta eſt, quia contractus claudicare non debet, iuribus prędictis.

4 Limitatur hæc regula, & concluſio ad propoſitum materiæ locati & conducti, vt non procedat ex poſt facto, quia conuenire poſſunt contrahentes, ut alter teneatur, alter non, d. l. ſi tibi habitationem. ff. loc. cuius fortaſſe ea ratio eſt, quia ab initio multa fieri prohibentur, quæ poſt facta tenent. materia lege patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui., uel alieni iuris.

Vnde licet ad producendum actionem requiratur ciuilis, & naturalis obligatio, tamen poſtquam eſt nata, in una tantum ſuſtentatur, ut not. ad l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pac.

5 Limitatur ſecundo loco, quia re non integra competit exceptio.

6 Vnde ſi locator uel uenditor iam rem tradidit, & fecit poſtea pactum de non petendo pretium, uel penſionem, habet nihilominus actionem, quæ poſtea eliditur per exceptionem pacti ſubſecuti.

Practi-

7 Practicando igitur cautus erit locator agere,& cõductor excipere de pacto poſtea ſubſecuto, deducẽdo rẽ eſſe traditam, & conſequẽter rem nõ eſſe integrã.

8 Limitatur tertio,ſatis ad propoſitum materiæ locati,& conducti,& iuxta terminos ipſius, ſi res non erat integra,& ab vna tantum parte ſuberat iuſta cauſa reſolutionis contractus,pro illa parte cenſetur reſolutus,ut in ſecunda ſolutione gloſsæ,d.l.ſi conuenerit ff.de pact. Vnde ſterilitas eſt iuſta cauſa in locatore, vnde ei tantum fit remiſſio.

9 Practicando igitur cautus erit conductor,& dicat, quod reſolutio eſt facta ex parte ipſius, tantum ex iuſta cauſa, quę non militat,nec militare poteſt ad fauorem locatoris.

Vnde petat ipſum cogi ad implementum contractus,& bonus iudex arbitrabitur cauſam non eſſe parem,& uni tantum fauere,nec teneatur implere.

10 Limitatur quarto,ut ceſſante iuſta cauſa reſolutio currat æqualiter pro utraque parte re,adhuc integra. Caſtren.ad d.l.ſi conuenerit,ex not.in l.ab emptione, & in l.iuris gentiũ,§.adeo,ff.de pact. Vnde conductor a ſolutione penſionis, locator a traditione rei erit liberatus.

11 Limitatur quinto,vt ſublato cõtractu cẽſetur ſublata obligatio,vti ab eo tanquã fundamẽto depẽdens, remanente vero contractu,ſed tollitur obligatio, uel ſolutione,vel interitu rei,vel pacto;remanet obligatio in altero extremo,in qua nõ reperitur cauſa obligationis tollendę,ita Bal.materiam declarat d.l.fi.ſub nu.4 C.de pericul.& commod.rei uendit. dicens hoc ualde notandũ ad declarationem præſentis materiæ.

12 Limitatur ſexto, data paritate hincinde,ſed interueniente dolo,vel culpa in vno ex contrahentibus,ille tenetur.

Vnde ſi dolus dederit cauſam contractui, tenetur vnus,alter non,& tamen qui non habet alterum obligatũ,ſuccurritur ope exceptionis,ſi non poſſidet,non autem iure actionis,ſi tradiderit,vt not.in l. ſi in emptione §.emptor.ff.de contrahen.emptio. in l.ex cauſa,§.1.ff de minor.Bar.in l.bonafides,ff.depoſi. ponẽs exemplum,quòd ſi ex forma ſtatutorum emptor, vel conductor ſoluit pretium,uel penſionem,vẽditor,vel locator non,licet emptor,vel conductor ſit liberatus a ſolutione pretii,vel penſionis,non tamen eſt liberatus locator,vel uenditor,quia quando eſt culpa, vel factum locatoris, vel uenditoris, quia noluit ſoluere gabellam, vel accipere pecuniam depoſitam, vel eſt emptor tutus præſcriptione ex negligentia uenditoris,non cenſetur reſolutus contractus ab utraque parte, vt ibi per eum,quem ſummopere commendat Bal. ad l.fi.C.de pericu.& commo.rei vend.de quo etiam, Bart.in l.vniuerſa,C.de precib.Imper.offer.in l.cum mulier,vbi etiam Bal.ff.ſoluto matrimonio, Bal.in l. creditoribus,ff.de ſeru.pignor. dat. manumiſſio, in l. 1.§.ſi filius,ff.ne quis eum.Imol.in c.cum contingat, nu.20.de foro compet.

13 Limitatur ſeptimo,ſi bannitus,vel ſimilis ex forma ſtatutorum,bannimentorum,vel alicuius motus proprii,contrahere non poterit,ad eorum tamen vtilitatem,ſicut non poteſt petere penſionẽ, ita nec tenetur tradere rem,& tradendo poterit repetere per conditionem ſine cauſa,cum erit exemptus a banno,Bald. ad l.fi.C.de pericul.& commod.rei venditæ.

14 Limitatur octauo, ut liberatio intelligatur facta ab obligatione inducta,& contractu ante legem,ſecus ſi per legem ipſam inducatur,uel poſt.Bart.in d.l. bona fides,quem ſequitur Bald.in d.l.fi.inſerens in practica ad quæſtionem de facto,quòd ſi in aliqua ciuitate,prout Aretii ſint factæ multæ uenditiones,poſt fiat ſtatutum annullatiuum, & liberatorium, nunquid ſi pretium ſoluerint repetere poſſint,uel reſpectiue teneantur ſoluere ſi pretium habuerint, & concludit, quod ſic,quia intelligitur facta liberatio ab omni obligatione contracta ante conditum ſtatutum, ſecus ſi poſt,uel per ſtatutum ipſum induceretur,prout eſt codictio ſine cauſa,quæ naſcitur poſt legem ipſam,dicẽs hoc perpetuo notandum in practica ad declarationẽ prædictorum iurium.

16 Quid ſi locentur plures res,& contractus ueniat reſoluendus pro una, an cenſeatur reſolutus in omnibus,& Imo.conſ.39.in terminis locati & conducti, tenuit quod ſic.Sequitur Plot.in l.ſi quando, nu. 500. limitat.3.C.vnde ui.vbi ampliat etiam ſi locator vellet liberare bona ab illo,cuius ſunt,ſi veriſimiliter uexaret emptorem.

16 Diſtingue aut una eſt conſtituta penſio, & procedat opinio Innoc.aut cuilibet eſt aſsignata ſua penſio, & una alteri non pręiudicat. Lamberten. de contrac.mulier.§.fi.nu.248.Burſat.conſ.191.nu.16. vol. 2.Iacob.Beretta.conſ.112.Crot.conſ. 107. num. 19. volum.1.Bero.conſ.12.nu.5.vol.3. late Borgnin. deciſ.8.par.2.

17 Amplia hoc idem conſiderari circa remiſſionem mercedis plurium rerum,ut ſuo loco dicam ex Boſſ. nu. 21.per l.ſi plura.ff.de ædil.edict.

QVÆSTIO XVI.

1 SED numquid diſpoſitio l.æde, habebit locum in hærede locatoris,uel conductoris? vtique ſic. de primo Angel.conſilio ſecundo.de ſecundo Firmia.in uerb.hęres conductoris.

QVAESTIO XVII.

TETIGI aliàs,ſed ad aliud propoſitum,ſi colonus reducat ad fertilitatem fundum ſterilem, poterit ne expelli? vtique non, quia efficitur perpetuus,vt not.in l.ſi quis autem.C.de omni agro deſerto,lib.11. Rom.conſ.373.& ſingular.eod. num. Fuſi. in verbo colonus,num.147.Vincen.Franc. de ſeud. de his, qui feudum dare poſſunt,nu.34.Burſat conſ.28.nume.8. lib.1.* cap.ad aures.ubi Abb.& alii, de rebus eccleſ. non alienand.Rui.conſ.116.num.3.volu.1.Caſtrenſ. conſ.142.volum.3.Redoan.de rebus eccleſ. quæſt. 1. verſ.non adhibetur.Ample Corn.conſ.181.num.56. volum.2.Vaſqui.controuer.illuſtr.cap.62.nume. 19. Becci.conſ.3.num.19.& 30.Ioan.de Amic.conſ.150. num.22.

Ampliatur,ut nec poſsit augeri pẽſio,l.1.C.in quibus cauſ.colo.lib 11.

Ampliatur ſecũdo,vt habeat locum in colonis noſtri temporis Io.de Plat.in d.l.1.late Roman.in l.ſi uero.§.de uiro,fallunt.22.ff.ſol.matr.Marſ.ſingul. 550. Imol.conſ.68.Cepoll.conſ.ciuil.3.n.3.Curt.ſen.cõſ. 47.col.2.Ruin.conſ.116.vol.1.Angel.conſ. 17.num. 39.Goza.conſ.86.nu.22.Bero.a cap.in pręſentia.nu. 378.de probatio.Menoc.conſ.36.num.22.volum.1.

Deciſ.Peruſ.36.nu.11.Et hæc eſt receptiſſima opin.
Marzar.conſ.16.nu.11.

Ampliatur tertio, vt tales coloni tranſmittant ad
hæredes extraneos,etiam ſi habuerint in tertiam ge-
nerationem.Angel.d.conſ.7.nu.41.Guglıel.de Bene
dict.in c.Rainutius,in verbo Ardeaſiam,nu.983.Caſ
ſa.in conſuetud. Burgund.§.2.nu.6.Rimin.ſeni.conſ.
100.in prin. Soci.iun.conſ.72.nu.22.vol.4.Burſat.de
magis communi conſ.330.nu.6.vol.3.

Declaratur concluſio,ut procedat multis concur-
rentibus,primo,quod terra ſterilis, & inculta locata
ſit,& propria conductoris impenſa ad culturam reda-
cta ſit,d.c.ad aures.ſecundo,quod melior conditio tē-
pore locationis reperta non fuerit,nec de præſenti re
periatur qui meliorem offerat,gl.in d.c.ad aures. Ho
ſtienſ.in Summ.nu.2.Rui.conſ.116.nu.3. & 157.nu.
16.vol.1.tertio,conductor melioramenta facta remit
tat Rui.conſ.117.alias 157.nu.13.vol.1.quarto,quod
melioratio ſit facta de licētia domini.Redoan.de reb.
eccle.rub.ſi.in caſibus,in quibus alienat.rei eccle. fiat
ſine ſolemnitate,verſ.non adhibetur quinto,ubi non
eſſent renouati termini cōductionis,ſeu refirmata no-
ua tempora,quo caſu ceſſat perpetuitas.Caſtren.conſ.
142.col.2.verſ.nec obſtat.vol.2.Rui.d.conſ.16.n.14.
vol.1.ſexto, niſi eſſet in parte ad culturam prędium
redactum,non autem totum,quia totum auferri pōt.
Capic.deciſ.105.nu.3.in fi.Vel ſaltem actio auferen-
di competat pro parte non culta,nec ad culturam re-
dacta,pulchra eſt deciſio Caſtrenſ.conſ.270.n.1. vol.
2.in nou. & in antiq.326.ſequitur Neguſ.de pignor.
in 4.membr.5.par.principal nu.191.in 7. concluſio.
& eſt communis diſtinctio.Tiraq.de retract.conuen.
§.7.verſ.7.declara.Redo.de reb.eccl.rubr.de meliora
mētis,verſ.vnde in hac materia.Ioſeph.Rota Luc.16.
nu.11.part 1.ſeptimo,ut procedat in primis cultori-
bus,& eorum heredibus,non autem in aliis ſine ſolē-
nitatibus. Redo.& Capic. in citatis locis.octauo,ut
procedat in colono partiario, cum ab initio nullum
dominium transfertur. Rim.conſ.100.nu.45.volu.1.
nono,l.cum ſatis,§.cum autem,C.de agric.& cēſ.pro-
cedit duobus coucurrentibus, ſ. quando de Colonia
conſtat per pactum,uel ſcripturam,alias ſolus curſus
temporis non ſufficit.deciſ.Peruſ.126.nu.21.20. non
procedit in colono partiario,vel qui non reſpōdet in
pecunia,& ſic in propria locatione,tertio,vbi de cer-
ta colonia,& temporali conſtat, non procedit. Pariſ.
de reintegratio.feud.rub.de long.feud.emphy. cōce.
ad melio nu.5.Burſatt.conſ.130.nu.144.uol.3.

Vnde l.quicumq;. C.de omni agr. deſer. lib. 10. de
reducente ad culturam fundum ſterilem,quod efficia-
tur perpetuus.

Limitatur primo, vt non procedat in pratis, qui
non ſunt fundi ſteriles Card.in clem.1. de decim. per
l.pratum,de verb.ſigniſ.Corn.conſ.185.nu.56.& 66.
vol. 2. Nouell.regu.111.limit.1. nec ſiluę iudicantur
incult.Rui.conſ.197.nu.13.lib.1.

Limitatur ſecundo,ut procedat in fundis patrimo-
nialibus Principis,ſecus priuatorum,in quibus per re
ductionem ad culturam, non efficitur dominus niſi
lapſo biennio, uel per ſex menſes poſt denunciationē.

Limitatur tertio,ut non procedat quando ex con-
uentione dantur pro certo tempore,vt reducantur ad
culturam,tunc prouiſio hominis facit ceſſare prouiſio
nem legis.

Limitatur quarto,vt non procedat in agris nō tri-
butariis,prout in Italia,in qua agri non ſunt tributa-
rii.Riminal.conſ.100.nu.45.vol.1.

De euictione.

PROXIMA præcedentibus eſt indagatio,an in cō
tractu locationis & conductionis habeat locum
euictio.

Et primo videbatur dicendum quod non,quia eui
ctio cōpetit uel ratiōne proprietatis,vel poſſeſſionis eui-
1 ctæ,ut no.in rub.ff.de euict.Caballi.de euictio.§.3.q.
17.§.5.nu.44.ſed per locationem non transfertur do-
minium,neq; poſſeſſio.l.non ſolet.ff.locat.meritò &c.
2 Pro cōtraria parte facit,quia locatio eſt ſimilis em-
ptioni,& iiſdem regulis regulatur.l.2.ff.loc. & uidi-
mus ſuperius par.2.meritò &c.
3 Et hæc eſt uerior opinio,l.ſi quis domū,& ibi not.
ff.loc.Caballi.de euict.§.4.in fi.
4 Ampliatur principaliter hęc concluſio ex l. ſi quis
domum.ff.loc.ut non excuſetur locator, ſi ſemel rem
locatam tradiderit,quia tenetur ad patientiam per ſa
ctum ſucceſsiuum,ita ut quandocūq; moleſtetur con
ductor,tenebitur locator,ut no.in l.corruptionem.C.
de uſufr.in l.2.de verb.oblig.Cephal.conſ.557.& 77.
vol.4.& 718.nu.9. vol.5. Marin. Frecci. de præſent.
inſt.part.7.q.9.

A D D I T I O.

*Ita ut non ſufficiant uerba poſita in inſtrumento, dedit,
& tradidit,cum requiratur patientia ſucceſſiua.Surd.deciſ.
326.ſub nu.17.*

5 Vnde actus locandi ſemper habet in ſe tractū ſuc-
ceſſiuum.Alcia.in l.2.§.& harum,n.43.ff.de ver. obl.
6 Ampliatur ſecundo,ut cōductor nō teneatur pen-
ſionē ſoluere,ſi res locata non fuit effectualiter tradi-
ta,& cōſignata,ita ut conductor eam detineat. Caſtr.
conſ.105.in fi.uol.2.Purpura.conſ.484.nu.20. uol.2.
Crauett.conſ.767.nu.11.vol.5.Nat.conſ.360.num.5.
cū ſeq.uol.2.Pedemont.deciſ.5.nu. 8.Papienſ.ad ſicti
prelationem in gl.recuſauerit,nu.2.Ruin.conſ.44. n.
4.vol.4 Iul.Clar.in §.emphy.q.8.col.4.Rot.Luc.de-
ciſ.2.par.1.Rot.Peruſ.deciſ.50. nu.6.poſt Angel.cōſ.
312.Caballi.milleloq.q.3.par.1.Riminal.iun.cōſ.94.
nu.25.uol.1.& conſ.366.nu.30.uol.4.
7 Ampliatur tertio,ut nō ſufficiat cōſtitutū in inſtrō
locationis appoſitū.Ioſeph.Rot.Luc.25.nu. 54. Ant.
Gab.de locato,cōcl.4.n.12.li.3.Borgni.deci.43.n.64
8 Limitatur diſpoſitio d.l.ſi quis domum ex intentio
ne,& eiuſdem l.in fine principii,ut tradendo rem ęq;
cōmodam liberetur,ubi Paul.Caſtr. reputat hoc ual-
de notabile,& quotidianum.
9 Ex qua limitatione corollarie colliguntur duo. Pri
mum quod in hoc locatio differt a uenditione, quia
uenditor non liberatur tradendo rem æque idoneam
ſed cogitur præciſe ad rem promiſſam, ut per glo. ibi
uerb.locatorem,in fi.
10 Et ſic limitatur l.2.ff.loc. Vnde benigior eſt lex cū
locatore,quam cum uenditore.

Secūdū eſt limitatio ad l.2.§.1.ff.ſi cer.pet.vt aliud
pro alio inuito creditore ſolui nō poſsit:nā hoc nō pro
cedit in locatore volente tradere rem ęque cōmodā.

Et

11 Et nota modum loquendi ipſius iuriſconſulti in d. l. ſi quis domum, primo enim locationem tam in prædio vrbano, quàm ruſtico ponit, poſt in caſu euictionis ponitur in ſundo tantum, demum in materia rei æque commodę loquitur in habitatione tantum.

12 Hæc ſufficit, vt conductor rem habuerit, ſed debet poſſe alteri locare ſi vult, & tenetur locator manutenere tectum oſtium ſtillicidium totiens opus fuerit. Corn.conſ.12.col.3.vol.4. Pariſ.conſ.40.num.1.& 7. vol.1. Belſo.conſ.32.nu.1.& 2.Boſſ.de remiſ.merced. cunduct.nu.65. Rot.Luc.2.nu.6.part.1. Rolan.conſ. 69.nu.22.vol.4.conſ.83.nu.4.eod. vol. Gomeſ.de locat.nu.20. Rimi.conſ.411.nu.36.& 97.vol.4.Borgn. deciſ.44.nu.50.

13 Vnde practicando locator agens exprimat patientiam per tractum ſucceſſiuum, & quod conductor habuit,& vſus eſt re locata. Bal.per illum textum in l.ex conducto, ff.locat.idem Bald.in l.fideiuſſor, §.meminiſſe,verſ.2.quęrit,ff.de leg.1.Calder.conſ.5.tit.de locat. Pedemont.deciſ.50.nu.10. Iaſ.in §.actionem, nu. 147.de actio. Aret.in §.ſequens, col.fi.eo.tit.pulchre Franc.Becc.conſ.45. nu.19.lib.1. Soci.conſ 125.col. 1.in fi.par.1.vbi quod habuit rem liberam, vacuam,& expeditam. Iaſ.in l.diuortio, nu.11.ff.ſol.matr.

Suſtinetur tamen libellus,licet patientia non ſit expreſſa late Iaſo.in §.actionum, nu.164.repræhendens Aret. aliter ſentientem. Viui.lib.1.opin.135 nu.4.& 5. Matthesil.notab.10.nu.2.* Et exprimere patientiã de tota re, quia ſi in parte non pręſtatur, non tenetur ad penſionem. Rimin.conſ.272.nu.5.

14 Limitatur ſecundo loco principaliter diſpoſitio l. ſi quis domum, quod ſi locator nõ pręſtat patientiam ſucceſſiuam, vel rem æque idoneam, ſi quidem locauerit rem alienam ſcienter, tenetur de intereſſe. Si verò ignoranter, ad remiſſionem mercedis tantum. ita glo.quam ibi ſequitur Caſtrenſ.in d.l.ſi quis domum.

15 Verior tamen opinio videtur, vt indifferenter ad intereſſe teneatur, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter locauerit, ſicut ille, qui vendidit rem alienam, licet ignoranter, ex l. Titius, §.fin.ff.de actio.empt.& in l.& hæc diſtinctio, in fine, ibi, intelligendum eſt autem, ff.loca.

16 Nec obſtat text. in l. ſi quis fundum, in fine allegatus in gloſſa, quia loquitur in eo, qui locauit fundum ſuum, poſtea de facto conductor eſt prohibitus ſine culpa locatoris, ſed in præſenti caſu loquimur de locante rem alienam ſimpliciter. Vnde videtur eſſe caſus diuerſus.

17 Vnde circa materiam petendi intereſſe in hac locati & conducti materia dicitur. Aut locator prohibet, & tenetur ad intereſſe lucri deperditi, l. ſi fundus, in princ.ff.loca. Aret.conſ.111.col.2. Pariſ.conſ.38.nu. 17.lib.1. Iaſ.conſ.109.nu.1.lib.1.

18 Si tertius impedit, locator tenetur ad intereſſe ſi poterit tollere impedimentum. Rom.conſ.178.Soci. conſ 88.nu.3.& conſ.125.nu.7.lib.1.Seiſel.ad l.ſi quis ante, nu.13 ff.de acquir.poſſeſſ.

19 Sed pone hic vnum, quod in facto ſępius occurrit. Dicit locator conductori, nolo reſtaurare anno ſequẽti, eritne audiẽdus? circa operas locatas vidimus ſuperius in materia famulorũ, ſed in locatione rerũ locator non audietur. Florian.in l.quęſitum, ff.de vſufruc. Dyn in l.vſumfructum cum moriar, §.1.ff.de vſufru. lega.Bar.in l.ſi vno, §.item cum quidam in fi.ff.locat. Bal.in l.liberti, col.6.C.de oper.liber. Rom.conſ.432.

20 Vnde in rebus conductis non datur reſtauratio tẽporis. Quis enim ſcit, quòd anno ſequenti conductor non egeat, & habitare poſſit? quis ſcit, vt non reperiat aliam meliorem, vel minoris penſionis, & ęque commodam? competit etiam actio de dolo, ſi colonus accepit fundum ad ſeminandum pro fructu inde percipiẽdo, & dominus fundi non patiatur eum fructus tollere. Bar.& Iaſ.in l.permiſiſti, §.permiſiſti, ff.de pręſcri. verb. vbi dicunt eſſe caſum valde quotidianum.

21 Patientię tamen conductori debitę ſatisfit pręſtita ab initio contractus cautione, quod conductori licebit vti,& frui re conducta. Pedemont. deciſ.51.nu.6. per l.datum, §.ſi iter, ff.de act.emp.multis comprobat Franc.Becc.conſ.45.nu.19.lib.1. Ioſeph. concluſ.14. illat.38.in fi.

22 Quę patientia probanda eſt ex poſſeſſione pręambula. Alex.conſ.27.vol.5.& debet eſſe ſucceſſiua pro toto tempore, nec ſufficit pro parte temporis. Hier. Mago.Rot.Luc.69.nu.5.

23 Præſumitur autem in dubio, niſi contrarium probetur per conductorem. Zabarel.conſ 140.col.fi.verſ. ſed hoc nihil. Menoch.de pręſumpt.lib.3.pręſum.86.

ADDITIO.

☞ *Vincent.de Anna.ſingul.680.*

24 Et licet ceſſio ſufficiat in incorporalibus gloſ. in l. fin. C.quando fiſcus, vel priuatus. Bald.in l.ſi ea lege, num.4. C.de vſur. tamen in præſenti non ſufficit. Pedemonta. deciſ.51. nu. 21.& ſic limitatur dicta gloſſ. Puteus deciſ.281.nu.4.lib.2.

25 Et conductori ſemper eſt ſaluum ius probandi patientiam non fuiſſe præſtitam etiam ſtante ſtatuto, quod conductor debeat proteſtari, ſi patientia nõ pręſtetur. Grat.ad ſtatutum Bononienſe, conſ.83.par.1.

26 Id autem, quod dictum eſt excuſari locatorem præſtando intereſſe, vel rem aliam ęque commodam, procedit re integra ante traditionem, ſecus poſt. Fuſ. littera P.nu.111.

27 Et poteſt conductor agere in euictione etiam denuntiatione non facta. Rui.conſ.77.verſ.non obſtat, lib.3.& in hoc differt a venditione, in qua requiritur denunciatio, & agitur de euictione ex noua actione, ſed in materia locati & conducti agitur ex ueteri actione ex conducto, ut per Ruin.ut ſupra.

28 Inſuper ſi facta ſit locatio ad decem puta, uel ulteriores annos, ſi cadat euictio in vltimis annis, debetur euictio in totum ſi ratione defectus iuris euincatur, puta quia res erat aliena.

Si verò oriatur defectus ex iure tantum poſt euictionem, tunc pro rata tantum. Caballi.de eo, quod intereſt, ſub nu.130.

ADDITIO.

☞ *Et ob id inſtrumentum locationis præſentari non poteſt, tanquam non liquidum, cum ſit vltro citroq; obligatorium. Frecc.de præſent.inſtrum.par.7 q 9.*

Quod verum eſt etiam ſi eſſet renunciatum exceptioni liquidationis. Frecc. in citato loco dicc [illegible] in facti contingentia habuiſſe, & part.8.q.3.licet alter. [illegible] Ant.de liquid.inſtrum.in additio.conſiderat.2.fol.363.

Recepta

Digitized by Google

29 Recepta igitur eſt concluſio in hac locati, & conducti materia, de qua agimus. quod non datur actio, niſi prius ſecuto implemento ex parte agentis, & petentis, in qua materia adſunt duo ura principalia, & ambo in contractibus bonæ fidei, & unum loquitur in contractu emptionis, & uenditionis, prout in l. Iulianus, § offerri, ff. de act. empt. alterum in titulo de locato & conducto, prout in l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat quæ plenius loquitur, prout ex infra dicendis apparebit. ad idem l. filiæ licet, C. de collat.

Et ex Doctoribus, & iuris interpretibus firmant Corn. conſ. 106. num. 5. lib. 1. conſ. 208. num. 33. lib. 2. conſ. 12. num. 3. lib. 1. Bart. conſ. 39. nu. 35. & conſ. 47. nu. 6. & 7. Crauet. conſ. 151. Alex. conſ. 49. col. 2. lib. 2. Cephal. conſ. 407. num. 18. lib. 3. Socin. iun. conſ. 77. nu. 142. lib. 1. Gozzad. conſ. 9 num. 26. Aret. conſ. 14. nu. 18. Menoch. conſ. 1. num. 364. & conſ. 55. in princ. lib. 1. Bero. conſ. 15. nu. 14. lib. 1. Franc. Becc. conſ 45. nu. 6. & 38. lib. 1. quod conſilium ſępius in propoſito allegatur Cephal. conſ. 97. nu. 37. lib. 1. Pariſ. conſ. 33. nu. 57. lib. 1. Simon de Pretis, conſ. 97 num. 47. Tiber. Decian. reſp. 102. nu. 9. & 17. lib. 3. reſpon 11. num. 4. eod. lib. & conſ. 60. nu. 44. lib. 2. Crot. conſ. 65. nu. 12. conſ. 96 nu. 9. Becc. conſ. 144. nu. 11. lib. 1. deciſ Peruſ. 50. per totam. Boer. in terminis locati & conducti, deciſ. 249. nu. 9. Rol. conſ. 57. num. 17. vol. 1. Grat. conſ. 52. vol. 1. Natt. conſ. 360. num. 1. Ioſeph. Rot. Luc. 2. num 6. Caballi. mille. 33. in fine, par. 1. Borgni. deciſ. 26. nu 2. par. 2.

30 Et in ſumma hæc eſt magis communis opin. Natta conſ. 360. in prin. Rol. conſ. 69. vol. 4. Burſat. conſ. 53. nu. 6. lib. 1. deciſ. Peruſ. 50. nu. 6. par. 1. Laurent. Chirceu. communi opinione centur. 1. concl. 9. Anto. Roueſcal. ad Alex. conſ. 39 vol. 5.

31 Ampliatur primo hæc concluſio, ut talis exceptio nullo unquam tempore ſublata cenſeatur. Burſ. conſ. 101. nu. 15. lib. 1. & regulariter in exceptionibus non ſolet pręſcribi, cum non ſit in poteſtate rei, quando uelit excipere, l. licet, C. de excep. l. pure, §. fin. ff. de doli except. Natt. conſ. 340. nu. 12. in terminis locati & conducti. Galleſ. ad form. Camer q. 1. quartę quęſtionis principalis, nu 7. Mandoſ. ad Roma. cõſ. 244. nu 4. Ancha. q. 68 nu. 4 Vrſill. ad Afflict. deciſ. 220. nu. 3. & deciſ. 24. idem Burſat. conſ 191. nu. 3. lib. 2.

32 Ampliatur ſecundo, ut talis exceptio implementi non ſecuti poſſit opponi etiam ſtante iuramento. Iaſ. conſ. 216. col. 2. lib. 1. per cap. quemadmodum, & ibi Abb. de iureiurando, & in c. peruenit, & in c. ſicut, eodem titulo, Rolan. conſ. 53. nu. 3. lib. 1.

Addo Dec conſ. 265. num. 3. in fine. Soci. conſ. 26. col. 3. uerſ. iſta confirmantur, lib. 1. Rodoan. de rebus eccleſ. in rub. de caducitat. ob inobſeruantiam, uerſic. colonus, num. 14. ſol. 353. Deci. in l. cum proponas, nu. 5. C. de tranſact. Alex. conſ. 105. col. 5. uol. 3. Bero. conſ. 144. col. 4. uol. 1.

A D D I T I O.

☞ *Menoch. conſil. 55. num. 9. lib. 1. Maſcard. concluſ. 13.* 87. *num.* 20.

33 Vltra quos omnes ſubampliatur ſiue ambæ promiſſiones ſint iuratæ, ſiue ille tantum iurauerit, qui implementi exceptionem opponit. Marſil. ſingul. 42. frangenti, & hæc eſt communis opin. Rom. conſ. 244. Iaſon in l. ſi duo, §. ſi quis iurauerit, de iureiurando.

34 Ampliatur ſecundo etiam, ſi non fuerit impletum in modico. Natt. conſ. 679. nu. 19. Cagnol. ad l. ſi quis maior, quæſt. 20. C. de tranſact dicens hoc eſſe dictum ſingulare, & ſolitum quotidie in palatiis allegari. Bero. conſ. 15. nu 14. uol. 3. ponderando uerbum, omnia, appoſitum in tex §. inter locatorem, quod nihil excludit, & ſic etiam minimum. Rol. conſ. 69. nu. 41. lib. 4.

Ex regula in uniuerſum ſumpta, quod propoſitio in uno falſa, in omnibus redditur falſa, l. ſi is, qui ducenta, §. utrum, ff. de rebus dubiis, in terminis locati & conducti. Bero. conſil. 144. col. 2 uolu. 1. Parpal. in l. ſi quis maior, q. 11. C. de tranſactio. Neuizan. conſ. 50. nu. 9. Crauet. conſ. 151. nu. 10. & 192. num. 15. Burſat. conſ. 191. nu. 3 Put. deciſ. 357. par. 3.

35 Vnde defectus in uno nummo ſufficit. Iaſ. in Auth. qui rem, nu. 16. C. de ſacroſanct. eccleſ. Rol. d. conſ. 53. nu. 29. lib. 1. Moder. in l. cum proponas, C. de tranſact. ubi Dec. nu. 5. Curt. iun. nu. 10 Seiſel. nu. 3. Franc. Bec. conſ. 45. nu. 10. & 15. lib. 1. Rub. conſ. 30. num. 4. Menoch. conſ. 55. num. 6. lib 1. allegant antiqui. Paul. Caſtrenſ. conſil. 288. col. fin. uerſ. nec obſtat, in antiquis. Dec. conſ. 45. quem uideas.

36 Et ſic eſt caſus, ubi minimum conſideratur in fide ſeruanda.

Addo ulterius Alex. conſ. 119. in fi. lib. 1. Caſtrenſ. conſ. 176. colu. 1. in fi. lib. 2. Crauet. conſ. 246. num. 3. Simon de Pretis, conſ. 46. num. 3. ubi maxime hoc dicit procedere, quando implementum reſpicit cauſam finalem. Mago. Rot. Luc. 21. num. 17. ubi etiam nu. 20. dicit, quod ſpecifice apponi debet. facit quod ſuperius diximus in locatione plurium rerum, ſi ſit defectus in una.

Subampliatur, etiam ſi tale minimum, non reſpiciat ſubſtantiam contractus Burſatt. hoc ualde commendans, conſ. 109. ſub num. 8. uol. 3.

A D D I T I O.

☞ *Menoch. conſ. 1. nu. 168. Honded. conſ. 86. nu. 16. lib. 1. Cephal. conſ. 66. nu. 28. Surd. conſ. 52. nu 35. lib. 1.*

37 Ampliatur quarto loco allegata concluſio etiam quod in cõtractu locationis appoſita ſit clauſula, quod pœna ſoluta, uel commiſſa, contractus firmus maneat. Bart. in l. cum pater, §. libertis, de leg. 2. in l. qui fidem, de tranſact. Alex. conſ. 132. col. 1. uol. 4. Corn. conſ. 40. col. 2. uol. 2. Gozzad. conſ. 21. col. 1. Natt. conſ. 679. nu. 16. Menoch. conſ. 1. nu. 364. Felin. in c. peruenit, col. 2. uerſ quintus caſus, de iureiurando.

38 Ampliatur quinto etiam ſi non implens fuerit impeditus neceſſitate, uel legitimo impedimento. Abb. in cap. ſicut, l'vltimo, col. 2. de iureiurando. Dec. in l. cum proponas, in 4. notab. C. de tranſact. Menoch. conſ. 55. nu. 5. lib. 1.

39 Dices. Impedimentum excuſat, fateor hoc eſſe uerum, ut impedimentum excuſet a pœna, uel mora, non tamen operatur, ut impedito actio currat, & ita ibi declarat Dec. poſt alios, & ſic impedimentum defendit, ſed non offendit, nec eſt aptum producere actionem.

40 Ampliatur ſexto, ut opponi poſſit exceptio implementi non ſecuti etiam contra inſtrumentum guarẽ-

tigiatum

tigiatum ſtante ſtatuto, prout Tuderti, quod nulla poſſit opponi exceptio, quia hoc naſcitur ex ventre inſtrumenti. Bal. in l. ex prędiis, C. de euict. & in Auth. præſenti, C. de fideiuſſ. Bar. in l. 1. §. & parui, ff. quod vi, aut clam. Roma. conſ. 244. col. 2. verſ. & ſupereſt. Corn. conſ. 245. col. 2. vol. 4. Dec. in c. ex parte, il ſecondo, in decima fallentia, de offic. deleg. Crau. conſ. 127. nu. 14. Rol. conſ. 53. nu. 32. vol. 1. & in propriis terminis locati & conducti, de quibus agimus, conſ. 69. num. 14. vol. 4. & conſ. 1. num. 366. lib. 1. Crauet. conſ. 248. col. penul. verſ. non obſtat. Menoch. conſ. 55. nu. 3. conſ. 1. nu. 366. lib. 1. Franc. Becc. conſ. 45. nu. 13. lib. 1. Crauet. conſ. 351. nu. 10. Cephal. conſ. 407. num. 19. lib. 3. Natta conſil. 305. nu. 1. & 360. nu. 6. Rolan. conſil. 53. lib. 1. Ioſeph. Ludouic. Rot. Lucē. 2. num. 3. Maſcard. concluſ. 890. num. 5. Iaſ. in l. ſi duo, §. ſi quis iurauerit, num. 5. de iur. iurand.

ADDITIO.

☞ *Magon. Rota Lucan. 11. num. 3. Brunor. a Sole in compendio iuris, in verbo exceptio implementi. Nat. conſ. 305. nu. 2. conſ. 360. nu. 5. Surd. conſ. 29. nu. 3. uol. 1. Carol. Craſſ. de exceptio. ad ſtatutum exceptio 13. nu. 8.*

41 Vnde ceſſabunt tot infructuoſæ preces, quas quotidie Tudertini porrigunt de erogatione guarentigiæ ad effectum opponendi tales exceptiones, quę ſine alio opponi, & diſcuti poſſunt.

42 Ampliatur ſeptimo etiam ad obligationem cameralem. Anto. Maſſar. ad formam Cameralem, part. 4. q. 1. nu. 7. vbi tenet etiam ſtante iuramento Cannar. de execut. inſtrumenti. q. 27.

Addo bene loquentes, Bal. in Auth. præſente, C. de fideiuſſor. Alexan. conſ. 119. col. 2. vol. 1. & 195. par. 2. Iaſ. in l. eum qui, §. fin. de iureiurando.

Ampliatur octauo, vt opponi poſſit contra executionem ſententię, Bal. in l. peremptorias, col. 3. C. ſententiam reſcindi non poſſe, in l. ſi traditio, C. de actio. empt. Imol. & Butr. in cap. cum Ioannes, de fide inſtrumen. Iaſ. confuſe tamen in §. item ſi quis, il ſecondo, num. 88. & in §. actionum, nu. 133. de actio. qui in hoc reprehenditur a Crauet. in conſ. inferius allegando, quòd ſæpe proponit, & non reſoluit more ſolis Martii, prout in prouerbio dici ſolet. idē tenet Corn. conſ. 79. colum. 3. in fine lib. 1. Gemin. conſ. 149. Dec. conſil. 119. Caſtrenſ. conſ. 166. viſis actis, col. 3. in fine, lib. 2. ea ratione potiſſimum, quia hæc exceptio non impugnat directe ſententiam, ſed modificat. Idem tenet Crauet. conſ. 151. nu. 10. Menoch. conſ. 55. num. 4. & conſ. 1. num. 367. lib. 1.

Licet contrarium tenuerit Specu. de executio. ſenten. §. fin. verſ. item quæritur, quem ſecutus eſt, Bar. in l. ſi duo patroni, §. item ſi quis iurauerit q. ſi. de iureiurando. Rom. conſ. 76. uerſ. tertio principaliter.

Sed prima opinio verior videtur, prout ex eis clarius apparebit.

Ampliatur nono, quod talis exceptio impediat litis ingreſſum, & ſic litis finię. Caſtrenſ. in d. §. offerri, per illum tex. verſ. nondum exemp. Crauet. conſ. 127. nu. 14. late cumulans, Rolan. conſ. 14. num. 13. volu. 4. Menoch. conſil. 55. nu. 2. & conſ. 1. num. 366. & 369. lib. 1. Burſat. conſ. 309. nu. 8. vol. 3.

43 Addo vnum ſatis vtile in practica vltra Doctores in ſupra nominatis locis, quod ſi dicta exceptio implementi non ſecuti fuerit oppoſita ad impediendum litis ingreſſum, & factis probationibus opponens ſuccubuerit, vel oppoſitæ non fuerint, quod poterit iterum opponi, & plene probari in vim peremptorii. ita notabiliter Bart. in extrauagan. ad reprimendum, in verbo, ſummaria, nu. 4. verſ. & ex hoc dicto. commendat admodum in practica, Angel. Are. in §. actionum, 14. vbi Iaſ. num. 132. de action.

44 Communis tamen obſeruantia eſt, vt talis exceptio non impediat litis ingreſſum, & poſt litis conteſtationem reſeruetur. Alciat. atteſtans de communi practica, conſ. 394. num. 9. Aſin. in pract. §. 13. cap. 9. nu. 21. cum ſequen.

45 Ampliatur decimo, vt ſi pars omittit opponere, iudex ex ſe ſupplere poterit etiam parte non opponente l. lecta, verſ. dicebam, & ibi Bart. nu. 6. ff. ſi cert. pet. in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. in l. cum qui ita, il primo, ff. de verb. oblig. in l. exceptionem, C. de probat. Bald. in l. in bonæ fidei, C. de pact. in authent. præſente, C. de fideiuſſoribus, in l. peremptorias, colum. 6. ſententiam reſcindi non poſſe, in l. ordinarii, col. fin. C. de rei vendic. Butr. in cap. exceptionem de exceptionibus, Roman. conſ. 244. nu. 5. Cranett. conſ. 151. ſub num. 10. Cephal. conſil. 407. num. 20. & 148. num. 144. lib. 1.

ADDITIO.

☞ *Coruazzi. deciſ. Lucan. 160. num. 10. Boccat. de interd. vti poſſidet. cap. 21. num. 28. Tureſſ. conſ. 91. nu. 30. lib. 1. Decian. conſ. 1. num. 68. lib. 3. Carol. Craſſ de excep. ad ſtatutum, except. 13. num. 4.*

46 Et ſi dicatur, nihil petenti nihil impartitur, l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infect.

Reſpondetur, quod duplex eſt exceptio. Quædam venit extrinſecus, & iſta ſi a parte non opponatur, nō ſuppletur per iudicem. Quædam exceptio oritur inſimul cum ipſa obligatione, & actione, cui adeo infixa eſt, vt ſimul tempore, & natura naſcantur, & iſta per iudicem ſuppleri poteſt, quia eo ipſo quòd actor proponit actionem, cenſetur etiam proponere cum tota cauſa, & ſic inſimul exceptionem ipſam. ita Bart. in l. lecta, col. 6. ff. ſi cert. pet. & iſta opinio, quod poſſit per iudicem ſuppleri, eſt verior, & communis. *Ioſeph.* concluſ. 14. illat. 94. ampliat 2.

Tremolus ad practicam Bonaccurſii rub. 1. numero 25. in fine.

Cautius tamen agendo ſolet fieri interpellatio, & quidem in ſpecie, vt impleatur, Corn. conſ. 408. nu. 7. lib. 1. & conſ. 102. lib. 3. Aret. conſ. 149. col. 3 verſ. his tamen non obſtantibus, Menoch. conſ. 1. nu. 371. lib. 1.

Ampliatur vndecimo, quòd ex verbis Notarii dicentis, dedit, & tradidit, nō importetur vera, & actualis traditio, ſed iſta verba important ſimplicem confeſſionem, quæ nihil habet commune cum vera traditione, quę reſultat ex mero facto, Bal. in l. ex prędiis, in fine, C. de euictionibus. Alex. conſ. 119. col. 2. lib. 2. Natt. conſ. 340. nu. 6. Mago. Rot. Luc. 11. vbi limitat. niſi conductor ſit eadem perſona, quæ vendidit, quia hanc exceptionem opponere non poterit ex *Plot.* de in litem iurando, §. 4. nu. 57.

47 Vnde condemnatus ad ſolutionem pretii, vel penſionis

Digitized by Google

ſtionis poterit in executione opponere de re non tradita, nec hoc repugnat ſententiæ. Butr. in cap. inter dilectos, colum. 1. verſic. quæro, emptor de fide inſtrumentorum.

48 Ampliatur duodecimo, vt procedat in omni contractu tam nominato, quàm innominato, Corn. conſil. 45. num. 2. lib. 4. Franc. Bec. conſ. 45. num. 12. lib. 1. Tiber. Dec. reſp. 25.

49 Ampliatur decimotertio, quod contra agentem ex contractu, quem non impleuit, competit exceptio doli, l. 2. §. circa, de doli exceptio. Corn. conſ. 291. in fine, lib. 3. Franc. Becc. conſ. 45. nu. 40. lib. 1.

50 Ampliatur decimoquarto, quod poſt oppoſitionē factam in iudicio non licet implere, Caſtrenſ. conſil. 70. col. 6. verſ. non ſufficit, lib. 1. Alex. conſ. 237. in fine, lib. 6. Aret. conſ. 123. nu. 6. Crauert. conſ. 199. nu. 16. commendat, Marſil ſingul. 489. Nicol. Moron. de treg. & pac. q. 12. num. 17. par. 2. Mago. Rot. Luc. 61. nu. 10. Menoch. conſ. 121. nu. 100.

51 Ampliatur decimoquinto, quod dicta exceptio opponi poſſit tam circa ſubſtantialia, quàm circa accidentalia, Bar. in hac l. quæro, §. inter locatorem, verſ. & generaliter, num. 3.

• Vnde non auditur dicens volo implere modo, Caſtrenſ. conſ. 70. nu. 8. lib. 1. Alex. conſ. 237. nu. 13. lib. 6. Crauett. conſ. 248. col. pen. verſ. non obſtat: ratio prædictorum eſt, quia qui non implet pro parte ſua videtur contractui renunciare. Crauet. conſ. 324. num. 14.

52 Ampliatur decimoſexto, quod implemento contractus non ſecuto poteſt pars ad primæuam actionē redire. Neuizz. conſ. 40. in princ. Burſat. conſil. 101. num. 16. lib. 1.

53 Ampliatur decimoſeptimo, vt ſi quis medio iuramento promiſerit aliquid, & contrauenerit pacto iurato, non poterit agere ad obſeruantiā contractus, l. ſi quis maior, C. de tranſactio, quæ habet locum in omni, & quocunque contractu, vt ibi Bart. & cęteri ſentiunt, Corn. conſ. 40. col. pen. vol. 4. Alexan. conſ. 76. col. pen. volu. 5. & ita aliàs tenuit Rota, vt per Caſſadorum deciſ. 2. de iureiurando late Ant. Gab. de tranſactionib. concluſ. 1. ampliat. 4. nu. 5.

Cui plene tractanti addo Brun. conſ. 48. col. 2. & in tract. excluſiuo fœminarum, art. 9. q. vlt. ſub nu. 110. Franciſ. Becc. conſ. 45. num. 14 lib. 1. * Tiber. Decia. tract. crim. de periur. cap. 13. nu. 28.

54 Et ſic in contractu locationis, de quo agimus, eſt locus diſpoſitioni l. ſi quis maior, C. de tranſact.

55 Ampliatur decimooctauo, quòd non implens pro parte ſua, videtur renunciare beneficio dicti contractus, Tiber. Decian. reſponſ. 60. nu. 44. lib. 2.

56 Ampliatur decimunono, quòd talis exceptio tranſit, & opponi poteſt per ſingularem ſucceſſorem. Aret. conſil. 70. col. 1.

57 Ampliatur vigeſimo in materia moræ, quod licet contrauenire, quando ab altera parte non fuerit impletum, quia ſtante maxime iuramento prima mora nocet, Alex. conſ. 101. ſub nu. 7. lib. 2. Crauet. conſ. 1. nu. 10. conſ. 292. nu. 15. conſ. 248. verſ. onus autem, & iuramentum non ligat iurantem, cum iurans non impleuit pro parte ſua, Menoch. conſ. 8. nu. 10. lib. 1.

57 Vnde in mora conſtitui non poteſt ab eo, qui non adimpleuit, cap. non eſt in mora, de reg. iur. lib. 6. l. lecta, verſ. non in mora, ff. ſi cer. pet. l. ſi pactus, vbi Barr. ff. de pact. l. nulla, de reg. iur. Cephal. conſ. 307. nu. 16. lib. 3. Burſat. conſ. 101. num. 16. lib. 1. Tiber. Decian. conſ. 102 nu. 9. lib. 3.

58 Addo in terminis locati & conducti, de quibus agimus, a ſupra nominatis non allegatas Ruin. conſ. 58. volum. 1. vbi tenet per conductorem, qui contrauenit non poſſe agi ad pœnam, l. ſi quis maior contra locatorem ſecundo loco periurium admonens conductores, ne perſeuerent in conductione poſt contrauentionem per eos prætenſam, quia hoc modo remiſiſſe cenſetur.

59 Et ſic habetur limitatio ad l. ſi quis maior, C. de tranſactionibus.

60 Vides igitur quam vtile ſit non eſſe ſollicitum in contraueniendo, & expectare contrauentionem aduerſarii, quæ ſibi in multis prodeſt.

61 Ex quibus corollarie habetur, prout etiam ſuperius dixi, quòd in contractu locationis, & conductionis eſt locus diſpoſitioni l. ſi quis maior, C. de tranſactionib.

Addo in terminis locati & conducti, Bero. q. 100. • nu. 1. Caball. de euict. §. 3. nu. 51. & hęc communis opinio, Rol. conſ. 69. nu. 35. vol. 4. Anto. Petruti. in lib. 1. nu. 231. de iureiur. Meno. conſ. 372. nu. 23. lib. 4.

62 Commendatur tamen prima vice remiſſio contrauentionis etiam iuratę, maxime ſtante legitimo impedimento, prout neceſſitatis, vel paupertatis, vel ſimilis. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 8.

Addo Io. de Arn. ſing. 62. comment. 64. & ita vidi plures ſuccurſum.

63 Illud verum eſt in materia iuramenti, quòd iurans non locare, ſi locat, locatio tenet, ex no. per Ant. Gab. de iureiuran. concluſ. 1. nu. 15.

64 Ampliatur vigeſimoprimo, & in terminis locati, & conducti, quod ſi locatur ad penſionem, & offerat implementum pro parte ſua, vtique repellitur, ſi elapſo termino offerat, ſiue promiſerit cum iuramento, ſiue non, l. ſi in lege, §. colonus, ff. locat. ita poſt *Ruin.* tenet Hier. Gabr. conſ. 75. in fi.

Cui addo Anch. q. 51. nu. 27. & 28. par. 3. additio. ad Matheſil. notab. 50. Brun. conſ. 48. col. fin. Rol. conſ. 31. nu. 4. vol. 1. Felin. conſ. 25. num. 20. Alex. conſ. 49. nu. 3. & 4. vol. 2. Crot. conſ. 114. nu. 10. vol. 1. Rodenc. Soarez allegat. 19. nu. 22. *Borgni. de tutor. num. 218.* Purpurat. conſ. 484. nu. 21. & 22. vol. 2. & *in terminis* Borgnin. deciſ. 43. nu. 66.

Subampliatur diſpoſitio §. colonus, vt procedat tam ante executionem contractus, quam poſt, Ruin. conſ. 65. vol. 1.

65 Subampliatur ſecundo, etiam ſi conductoris nihil interſit, vt ibi per Paul. Caſtrenſ.

66 Declaratur diſpoſitio §. colonus, ut procedat duobus concurrentibus.

Primum, quod res ſit integra. Secundum, quòd pauci dies tranſacti ſint, vt ibi Fulgoſ. animaduertit, Io. Andr. in cap. propter ſterilitatem, nu. 2. vbi Imol. num. 31. licet hæc duo quaſi inuicem ſe confundere videantur. nam non eſt ſtricto modo quid integrum termino iam elapſo.

67 Et ſic in locati & conducti materia, modica mora non attenditur & I. C. non declarat paucos dies, Iudex tamen arbitrabitur ex pręiudicio cōductoris, ſi quod eſt, & integritate rei, vt ibi innuitur.

Ampliatur vigeſimoſecundo, vt talis exceptio non implementi non ſit aliter probanda per excipientem, licet onus probandi ſuſceperit, & non probauerit, & ſufficit

Digitized by Google

& ſufficit allegare in allegationibus iuris Mago. Rot. Luc.12. num. 10. ad conſ. Alex. 127. lib. 2. ubi aliter ſentire uidetur.

ADDITIO.

☞ *Ampliatur 23. ut debitor poſsit opponere talem exceptionem, etiam ſi promiſiſſet ſoluere omni exceptione, & occaſione remota. Alex.conſ.95.nu.2.uol.2.Caſtrenſ.conſ.270.nu.3.uol.2. Socin.ſen.conſ.51.nu.7.uolum.1. Roland.conſ.40.nu.40.uol.2. Riminal.ſen.conſ.300.nu 55.uol.2. Pulchre Natt.conſ.25.nu.2. conſ.123.nu.6. Canalian.deciſ 28.nu.4.par.2. dixi in tract.expenſ.bonorum,quaſt.14.num.10.par.2.*

Addo Riminal.de donatio. in princ.num.1459.

Limitatur primo loco hęc utilis cōcluſio, niſi quis poſt contrauentionem incurſam petierit ſibi impleri, quia iſto caſu ſibi prę iudicat, & tacite remittere cenſetur contrauentionem incurſam. Salic.in l.commiſſorię, C.de pact.inter emptor.& uendit. Rom.conſil.27.in 4.dub. Alex.conſ.196.lib.7. Corn.conſ.110. in fine, & 208.in fine lib.1. conſ.40.col.1. lib.4.uel recepit multas ſolutiones, uel eas fecit ſine proteſtatione, quia apponendo in ultima nihil releuat, iuxta not. in l.ſi certis annis, C.de pact.Grat.conſ.64.nu.4.Cephal.conſ.665.uidi in facto in una Amerina.

68 Subampliatur iſta limitatio, ut cenſeatur remiſiſſe iſto caſu etiam periurium. Socin. in l.1.col penult. uerſ.ſed a præmiſſo fundamento, ff.ſolu.matr.Gozad.conſ.24.col.4. uerſic. immo fortius.

69 Subdeclaratur, ut cenſeatur remittere periurium quoad pęnam parti debitam, & quatenus concernat eius fauorem. ita declarat Crauet.conſ.151.nu.8.ubi circa prædicta miratur de Corneo, qui contrariū conſuluit circa pręſentem limitationem, ut per eum, conſil.179.lib.2.& conſ.40.col.pen.lib.3.

Et ſic habetur intellectus ad l. ſi quis maior, C. de tranſactionibus quem caſum non uidi expreſſum apud Ant. Gabr.de tranſactio. concl. 1. ut per diſcurſum apparebit.

70 Limitatur ſecundo, ut iſta exceptio non poſſit opponi, niſi ab eo, cui implendum eſt. Alexan.conſ.127.nu.5.lib.7 Dec.conſ.452.nu.10. uerſic. ſolum ſupereſt, Menoch.conſ.1.nu.370.lib.1.

71 Vnde per tertium opponi non poteſt, glo.in l.2.ff.ſi ager uectigalis, ad quam Bartol.in l.2. ff.de exceptio. dum agitur de exceptione de iure tertii. Bald.ad Specul.in tit. de locato, col.3.

72 Limitatur tertio, quando intereſſe ueniat ex conuentione, nam tunc regulæ locus eſt, ſecus ſi ueniat ab extra. Alex.in l.filię licet, num.3.C.de collat.Pariſ.conſ.33.nu.64.lib.1.

73 Limitatur quarto, quando non ſtetit per implere debentem, nam excuſatur. Sim.de Pret.conſ.28.nu.6.& 159.num.2.per regulam l.iure ciuili, ff.de condit.& demonſtr & ff de reg.iur. & l.qui operas, ff.locat.

74 Limitatur quintu in bobus datis ad laboritium. Ruin.conſ.58.uol.1.

Limitatur ſexto, ut exceptio implementi non ſecuti reſpectu unius obligationis non excludat petentem ex alia obligatione parte impleta. Curt.in l.eum proponas, in uerbo, ſeparatim. Cepha.conſ.48.nu.42.uol.1.Burſat.conſ.191.nu.5.uol.2.

Ex quibus corollarie infertur ad multa utilia.

75 Primo in mutatione, ſi conduxi Sempronium ad opus faciendum ſub certa forma cum pacto pœnali, poſtea facta fuit noua conuentio de alia forma, & fuit opus perfectum uigore ultimæ conuentionis, non poterit agi ad pœnam ex prima conuentione pœnali, ſublata per ſecundam, per textum, in l.cum in plures, §.lex, ff. locat. quem notabilem, & menti tenendum dixit ibi Paul.Caſtrenſ.dicens a Bal. ſępius fuiſſe commendatum, quod non cenſetur feciſſe contra formam contractus, ſi formam non ſeruauit de partium conſenſu immutatam.

76 Ampliatur diſpoſitio d.§.lege, ut non poſſit agi ad pœnam ex prima conuentione promiſſam etiā ſi non fuerit ſeruata ſecunda conuentio, quia obligatio pœnalis pręcedens eſt ſublata per ſecundam. Caſtrenſ.in l.inſulam, §.1.ff.de pręſcrip.uerb.in l.lecta, ff.ſi cer.petat.in l.3.§.& poſt operis, ff.de nou.oper.nunciat.

Secundo a forma, ſi quis conduxit domum faciendam ſub certa forma, puta latitudinis, & longitudinis tot, ſi forma non ſeruetur, ſed ſit conſtructa pro minori, dominus in hoc caſu conductori operario dicere non poteſt, nolo aliquid tibi dare, quia formam non ſeruaſti, ſed ſoluenda erit merces arbitrio boni uiri, ſi ædificium factum in aliquo erat utile ea ratione, quia bona fides, quæ in locatione exuberat, (ut dictum eſt) non patitur, ut ille perdat labores ſuos, nec regula de implemento formę procedit in actibus bonæ fidei, & ęquitatis. Brun. in tract.de forma, in tit.quando liceat a forma recedere. Alexand.in l.placuit, C.de iudiciis. Stracch.de mercatur.parte ult.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Tertio a tempore, nam locans domum conſtruendam infra annum cum pacto, ut ſi non conſtrueret, poſſet alii relocare, ſi relocet eo pacto, prout in prima locatione, ſed ad maiorem mercedem, illud plus petere poterit a primo conductore, l. item quæritur, §. ſi in lege, ff.locat.

77 Secundus caſus eſt, ſi relocaui alteri cum grauiori modo, puta primo, ut faceret tres cameras, ſecundo ut faceret quatuor, & cum maiori mercede, & illud plus petere non potero, dict. §. ſi in lege, quia augetur labor.

Tertius eſt caſus, quando fecit locator met conducendo operarios ſingulis diebus, & expendit multo plus, tunc repetere poterit ratione moræ, ut not. Caſtrenſ. in d. §. in l. ſi in lege, ubi ſubdit relocari poſſe etiam infra annum, quando certum ſit primum infra annum amplius perficere non poſſe, & pactum de opere conſtruendo habet diem arbitrio boni uiri. Anch. q.54.nu.14.par.1.

78 Quartu a loco ad materiam Authent.caſſa.C.de ſacroſanc. eccleſ. conducens aliquem ad faciendum in certo loco, ſi vult mutare propoſitum, & ducere ad alium locum, erit audiendus, ſi locus ſit expreſſus ratione frequentioris uſus, ut in Doctore conducto ad legendum Piſis, tenuit Dec. conſ.70. per d. Authent. caſſa. & ibi glo. & alii Doctores notant. lex enim, uel conuentio exprimens certum locum ratione frequentioris uſus, non intelligitur excludere alios parem rationem habentes. Barbat.conſ.1.col.6.uol.1.conſil.6.col.8.conſ.19.col.4.eo.uol.glo. & ibi Bart.in l.ſi mater, §.hoc iure, ff.de excep.rei iudic. Fel.in cap.quoad conſultationem, col.6.de re iud. Butr.conſ.10.Bar.in l.1. ff.ad Treb. Alex.in l.poſtulante, col.1. ff.eodem.

Barbat.

Barbat. in cap. translatos, colum.7.de conſtitutio. in cap.ad noſtr..p,colum 2.de empt. & vendit.pulchre, & late Andreas ab Exea, in cap. 1. nu.n. 148. de conſtitutio.

79 Et ſic corollarie habetur limitatio ad l. 3. §. Iulianus ſcribit, ff. de eo, quod certo loco, quód debitum in vno loco,albi pręſtari non debet,quia hoc verum, niſi ratione freque̅ntioris vſus aliter appareat. Bal.in l.omnes populi,in fin.ff.de iuſtit.& iure.

Caſus ſępius contingens,quia quis conducitur cum intentione operandi in vno loco, poſtea mittitur ad alium locum.

80 Vidi etiam in facto tam in materia deteriorationis,de qua ſuperius,quam etiam inobſeruantię,de qua agimus, quod ſi adeſt inſtrumentum locationis laboritii iuramentumque appoſitum, & pœna, nunquid agi poſſit ad expulſionem ſtante promiſſione pœnæ, ex Dec.conſ.21.

Vidi etiam in facto, quod colonus per triennium promiſit habitare,elapſo anno primo locator agebat ad expulſionem,quia in primo anno non fuit habitatum, replicabitur adhuc eſſe locum in annis ſequentibus, quia implementum adhuc non eſt perfectum ex conſ.Becc.45. in reſponſione ad primum argumentum, ſed certe pro rata temporis non habitati contrauentum videtur, ſed nunquid præiudicabitur in totum in contractu bonæ fidei.

81 Quarto infertur, quod ſi in diuiſione inter fratres veniat prædium conductum, quod alter non tenetur alteri nec de euictione, nec de ſupplemento aliquo. Gozzad.in terminis locati & conducti,conſ.58.ea ratione, quia fratrum intentio fuit diuidendi bona communia,ſed res conducta non eſt communis ratione diuiſionis, quæ includit ius in re, quod non eſt in re conducta, merito, &c.

82 Ampliatur etiam ſi appoſita ſit clauſula, pleno iure, quia intelligitur ratione ſubiectę materię plenius, vel minus. Alex.conſ.14.col.2.volu.7. Angel.in l.Iulianus ſi hominem,§.ſi.ff.de rei vendic. Vnde non operatur in patiente non apto recipere.

Ampliatur ſecundo ſi dicatur,diuidunt bona quomodocunque ad eos ſpectantia, vel pertinentia, quia hoc intelligitur ratione dominii, vel poſſeſſionis, vt not.in l.ſecunda, C.de pactis inter emptorem, & venditorem.

83 Et ſic in conductore ad longum tempus, vbi eſt ius in re aliud inferri poſſet.

84 Et conductori ſi ex pacto licet poſt menſem a contractu quandocunque recedere, niſi certa ſeruentur promiſſa,intelligitur infra menſem.Salicet.in l.commiſſoriæ,C.de pact.inter emptorem, & venditorem. reputauit dictum aureum. Feli.in c.ſedes,col.2.de reſcriptis. Marſil.ſingu.213.nu.3.

•• Et in hac implementi materia, dixit in facti contingentia Piot. ad l.ſi quando,§.4.num.57.quod licet locator agens ad ficti præſtationem, & ſola inueſtitura non habeat fundatam intentionem contra conductorem,ex quo poſſet excipere de non reali traditione Papienſ.in form.libell.ad fict.prẹſtation. in verbo recuſauit,nu.3.l.ad probationem,C.locati tamen quando conductor fuit venditor rei conductæ tenetur ad penſionem,nec aliquid excipere poteſt,dicens eſſe caſum vtilem, & quotidianum, prout vere eſt.

ADDITIO.

☞ *Et notondum eſt in practica,quod opponens hanc exceptionem non tenetur aliquid probare, ſed actor ipſe tenetur oſtendere, quod ex parte ſua adimpleuit. Socin.ſen. conſ. 273.nu.2.lib.2.Gozad.conſ.94.nu.45. Rub.conſ.30.nu.4. Menoch.conſ.1.nu.369. Garger.Potroci.36.nu.6. Rolan. conſ 69.nu.9.li.4. Rimin.iun.conſ.52.nu.11.lib.1. Turc. conſ.60.nu.14.conſ.74 nu.29. l.b.1. Ioan.Betta.conſ.90. num.6. Neuiz.conſ.50.num.6.Fariſ.conſ.33.nu.57.lib.1. Maſcard.concl.1387.nu.2 Natt.conſ.226.nu.2. Aragon. deciſ. Lucan.11.nu.8.61.nu.1. Becc.conſ.45.nu.18. Moron de tregua,& pace,par.2.q.12.nu.17. Qui omnes ſupra nominati concludunt eſſe oppoſitom ipſo iure, nec requiratur partis oppoſitio.*

Sed an reſcindatur controctus ob implementum non ſecutum? vtique non. ſi contractus ſit nominatus, ſecus ſi contractus ſit innominatus, ſed debet peti implementum, uel intereſſe,l.ſicut, C.de actio. & oblig.l.in commodato, §.ſicut, ff.commodat.l.incinile, C.de rei uendicatio.l.cum precibus,C.de rer.permutatio. Mandell.conſ.624.nu.4.lib.4. Dec.conſ.45.nu 1. Surd.conſ.52.nu.36.lib.1.

Declaratur id uerum,agendo, ſecus excipiendo:quia excipiendo poteſt à controctu recedi, etiam ſi in minimo fuerit per actorem deſcctum, ſentit Roland. conſ.53.num.23. lib. 1.

Declaratur ſecundo in controctu innominato ſimpliciter facto, ſecus ſi opponatur pactum, quod contineat aliquid maius, certe ſi contentum in pacto non impleatur, datur repetitio ex l.cum te,C.de pact.inter empt.& vendit. Secus ſi deductum in pactum eſſet uilius,ex l.ea conditione,C.de reſcind.vend.uenditio.

Declaratur tertio quando contractus nominatus fieret pro uno, & pactum appoſitum pro alio, tunc quia actio deſcendens ex contractu, non poteſt informari ad deductum in pactum, habet locum repetitio. Salicet.in l.petens,q.3. C. de pact. ex l.eo lege, C. de condict. ob cauſ. l. cum res, C.de donat.

Declaratur quarto quando controctus reſoluitur ex parte unius, ex diſpoſitione legis, uel Statuti: tunc alteri parti competit actio ad repetendum id, quod datum eſt, l. bona fides, ubi Coſt.not. ff.de act. empt. Bart. in l.ex empto, §.ſi is qui uinea, ff.eod.tit.

Declarotur quinto data nullitate contractus. Bal.in l.1. C.de rer. permutatio.

Declaratur ſexto quondo non obſeruatur promiſſio circa qualitatem, uel bonitatem rei, tunc datur redhibitoria ad id,quod datum eſt, l quod ſi nolit, §.1. ff.de ędil. edict. Bold.in l.ſi pretium,col.3.C.de act.empt.

Declaratur ſeptimo, quia in contractibus nominatis habet locum condictio ob turpem cauſam,l.fin o.ubi Iaſ.& alij de condict.ob turpem cauſam.

De moro.

PROXIMA pręcedentibus, & cum eis connexa eſt materia morę, vtilis, freque̅s, & quotidiana,an liceat purgare morã ad effectum imple̅di pro parte implere debentis,ad materiã l.ſi in lege,§.colonus,in tit. de locato & conducto, de qua etiã ſuperius vidimus.

Vnde non ſeparando materias aliquas de mora ponam ad tractatum locati & conducti,& hoc circa purgationem tantum.

Quare

Quare pro intellectu prędictorum ponam aliquas concluſiones, & declarationes pertinentes ad moræ materiam, quatenus eius purgationem reſpiciunt, & pro vtilitate pręſentis materię locati & cōducti, materia enim ſatis eſt per Doctores, & practicando, & legendo, & tractando agitata, ut experientia docet.

1 Regula igitur eſt a locati & conducti materia originem habēs, quòd locator, vel conductor poteſt moram purgare, l. ſi in lege, §. colonus, verſi. quod ſi paucis, ff. locat. l. ſi inſulam, quæ pariter loquitur in materia locati & conducti, l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis cautio. cap. potuit, in fi. de locato.

2 Ratio autem regulæ ea eſſe videtur, quia purgatio morę fundatur in ęquitate, & bona fide l. ſi ſeruus ſeruum, §. ſequitur, ff. de verb. oblig. quę in contractu locationis, & conductionis admodum exuberat, ut uidimus ſuperius par. 1. tit. de natura locationis.

Limitatur primo hęc regula ex intentione d. l. ſi in lege, §. colonus, verſic. quòd ſi paucis, &c.

Ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, dummodo purgetur infra modicum tempus, & paucos dies, quia mora paucorum dierum nihil ex obligatione minuit, vt ibi I.C. dicit.

3 Quod quidem modicum tempus arbitrio iudicis remittitur. glo. in cap. potuit, de locato, vbi Bero. nu. 142. in fine. Alex. conſ. 14. col. 1. lib. 2. Bar. in d. l. ſi inſulam, nu. 3. vbi Ang. in repet. nu. 50. Rip. nu. 35. Iaco. Nig. nu. 100. Alciat. nu. 15. Iaſ. in §. in bonę fidei, nu. 32. de action. conſ. 9. in 1. additio. ad illud conſ. nu. 3. conſ. 82. col. 1. in fine, lib. 2. idem in l. 2. nu. 84. C. de iure emphyt. Dec. in auth. qui rem, nu. 9. verſic. & quod hinc, C. de ſacroſ. eccl. conſ. 138. nu. 7. conſ. 146. col. 2. Pariſ. conſ. 108. nu. 44. lib. 1. Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo, omnia, vel partem, nu. 31. C. de reuoc. donatio. Marſil. in l. quęſtionis, nu. 59. ff. de quęſt. late Iac. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 1. caſu 7. nu. 13.

4 Cui addo Paul. Caſtrenſ. in l. ſi debitori, nu. 14. ff. de iud. Curt. iun. conſ. 90. in fine. pulchre Ruin. conſ. 198. col. 4. vol. 1. Grammat. conſ. ciuil. 19. num. 2. & 107. nu. 9. nouiſſime Seraphin. de priuil. iuramen. priuileg. 38. num. 11.

5 Cui addo bonum uerbum, quod hæc eſt communis opinio. Viu. lib. 1. opi. 119. & eſt verior opinio. Eman. Soarez, in ſuo theſauro littera M. nu. 220. Cęph. conſ. 25. lib. 1. deciſ. Peruſ. 90. nu. 2. Iul. Clar in §. emphyteuſis, q. 8. prope finem. Rodoan. de reb. eccleſ. q. 24. verſ. ſed quod emphyteuta, nu. 16. fol. 499. ſecundum primam, impreſſionem, & magis communem dixit Michael. Graſſ. commu. opin. lib. 2. c. 1. q. 24. & 25. Alphonſ. Alpharez. tit. 2. art. 3. num. 8. Burſatt. conſ. 26. nu. 44. lib. 1. Summa Angelica, in verbo, mora, num. 2. Viui. opin. 26. par. 2. Anto. Gabr. de tranſactionibus, concluſ. 1. nu. 17. & de ſolutio. concluſ. 9. nu. 31. Corbol. de iure emphyteut. limitat. 41. num. 25. Pedem. 71. num. 55.

Subampliatur hoc arbitrium vltra Menoch. in citato caſu, etiam ſi conſtitutio, uel conuentio diceret, ut mora quanto citius purgaretur: nam talia verba important pariter arbitrium boni viri. Clemen. cauſam, vbi glo. & Card. q. 20. de elect.

6 Hinc poſtea ſi principis conſtitutio emanaret, ut locator audiatur in purgatione morę, ſi eam citius purgauerit, reſtringitur ad arbitrium boni viri.

7 Declaratur hoc arbitrium, ut debeat eſſe æquum, & rationabile attentis circunſtantiis, & qualitate operis, vel rei l. continuus, §. item qui inſulam, de verbor. obligat. qui textus loquitur in hac locati & conducti materia, quod conductor operis faciendi non debet eſſe nimium ſollicitus in congregando omnes operarios, & fabros murarios in conficiendo quanto citius opus, nec debet eſſe contentus vno tantum, ſed mediā eligere viam, vt debito tempore opus perficiatur.

8 Vnde conſiderabit, ſi conductor, emphyteuta, & ſimiles ſunt diuites, vel pauperes: nam diuiti maius, pauperi minus tempus indulgetur. Iaſ. in l. 2. nu. 84. C. de iure emphyteut.

Conſiderabit ſecundo qualitatem operis, vel rei. Bero. in c. potuit, nu. 142. de locatio.

9 Conſiderabit tertio loco tempus: nam infra biduū moræ purgatio admittitur.

10 Pariter ſi infra octo. Dec. conſ. 138. nu. 7.

11 Conſiderabit etiam modum, ſi ſoluit in iudicio, vel extra, ſponte, & ſine aliqua interpellatione. Inno. in d. c. potuit. Rodoa. de reb. eccle. q. 24. verſic. ſed emphyteuta, nu. 16. fol. 499.

Alias ſi iudex inique arbitraretur, daretur appellatio. glo. in cap. ſuper his, in verb. arbitrio, de accuſat. Fel. in c. exceptionem, col. 2. de appellationib.

12 Puta ſi admitteret ad purgandam moram emphyteutam poſt duos menſes, Anchar. conſ. 421. Iaſ. in l. 2. col. 45. C. de iure emphyt. Dec. conſ. 138. col. fin. Bald. conſ. 157. col. 2. lib. 2.

Nam iudex hoc pro regula habere debet in concedendo tempus ad purgandam moram habere reſpectum ad totum tempus, puta emphyteutę datur biennium, non eſt dandum tempus quadrimeſtre, quod eſt pars totius ad purgandam moram. Rip. in l. ſi inſulam, ſub num. 36.

13 Regula verò de moræ purgatione infra modicum tempus, ampliatur primo, vt procedat, & habeat locum tam in actore, quàm reo. De actore ad conſtruendam actionem in l. ſi ita quis, §. Seia cauit, de verbor. oblig. & ibi glo. not. De reo in terminis locati & conducti eſt tex. in d. §. colonus, & in l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis cautio.

14 Ampliatur ſecūdo ſiue mora ſit commiſſa in omittendo, ſiue in faciendo, prout in emphyteuta alienante, & poſt ſtatim recuperante, vt per Crot. in d. l. ſi inſulam, num. 71. & tetigi ſuperius par. 1. tit. de conductore ad longum tempus ad materiam l. 2. C. de iure emphyteut.

15 Limitatur primo, vt procedat in purgatione moræ per lapſum diei in obligatione expreſſi iurib. ſuperius allegatis, ſecus in obligatione moræ per lapſum diei a lege ſubintellecti, quo caſu poteſt mora purgari vſq; ad litis conteſtationem, dict. l. ſi inſulam, l. ſi cum dies, §. fin. ff. de arbitris, quicquid dixerint glo. & Bar. in d. §. Seia cauit, & hæc eſt communis reſolutio. Rip. in l. ſi inſulam, nu. 30.

16 Ratio diuerſitatis eſſe videtur, quia dies ſubintellecta non eſt ita certa ſicut expreſſa, cum veniat certificanda arbitrio iudicis.

Vnde ſi dica ſubintellecta ſit ita certa, ſicut illa ab homine expreſſa, tunc purgatio morę fieri debet infra modicum tempus: ex cap. potuit. in verbo, celeri ſatiſfactione, de locato. contra illos volentes poſſe purgari moram vſque ad litis conteſtationem.

17 Declaratur ſecundo in reo, qui poteſt purgare moram

ram

ram commiſſam per lapſum diei a lege ſubintellecti, vſque ad litis conteſtationem, ſecus in actore, qui ſemper debet purgare moram infra modicum tẽpus d. §. Seia cauit, nam litis conteſtatio non eſt in conſideratione in pręiudicium actoris, l. non ſulet de reg. iur.

18 Declaratur tertio in reo uolente purgare moram commiſſam in negligendo, ſecus in faciendo, quam debet purgare infra modicum tempus, & non expectare litis conteſtationem d. § .colonus. Alex. in d. l. ſi inſulam, num. 9. mora enim in faciendo eſt odioſior, quam in negligendo, vt not. in l. mora, ff. ſol. matrim. Franc. Marc. deciſ. 577. nu. 2. par. 1.

19 Declaratur quarto, ut non procedat in reo contumace in conteſtando litem, qui non poteſt purgare moram non minus, quam ſi lis non fuiſſet conteſtata, quia mora litis conteſtandę operatur eundem effectum, quem operatur litis conteſtatio l. ſi eum, §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cautio. ne ſubterfugia, & cauillationes noceant actori, l. contra maiores, vbi Bald. C. de inoffic. teſtamen. cap. uenerabilis de exceptio. & ibi glo. notat.

20 Limitatur ſecundo loco principaliter materia moræ ex intentione d. §. colonus, ut ſit locus pœnitentiæ re integra ibi, omnia colono in integro ſunt, uel, ut Doctores loquuntur, cum ius partis in aliquo non eſt factum deterius.

Quare ſi res poteſt in priſtinum ſtatum reponi, locus eſt purgationi moræ, aliàs purgare non poteſt. Bart. in l. & ſi poſt tres, in princip. ff. ſi quis caution. in d. l. ſi inſulam, col. 1. Innoc. in cap. dilecti, col. 2. de arbitris. Iaſ. in l. ſi quis maior, col. penul. C. de tranſactio. conſ. 9. nu. 8. volu. 1. Curt. de feud. par. 4. nu. 56. uerſic. confirmatur hęc opinio. Gozad. conſ. 66. nu. 13. Goffred. conſ. 41. nu. 8. Ruin. conſ. 133. nu. 9. & 10. uol. 1. & ita tenuit Rot. in una Romana officii coram Domino Chiſſanenſi die 30. Maii 1552. ut per Caputaquenſ. deciſ. 230. par. 2.

21 Exornatur autem hæc Rotę deciſio, quia illud idẽ tenet & approbat Anto. Alexandrin. conſ. 113. Pariſ. conſ. 19. nu. 240. uol. 2. Roman. conſ. 352. in 2. dubio. Corn. conſ. 149. col. fin. uol. 4. Dec. conſ. 138. col. 3. Gozad. conſ. 52. nu. 18. Grat. lib. 1. reſponſ. 93. nu. 55. reſponſ. 1. nu. 49. Corn. conſ. 40. col. 1. uol. 1. Grammat. conſ. 19. col. 2. uol. 2. Abb. conſ. 330. col. 2. uol. 2. Crauet. conſ. 246. col. 3. Anton. Gabr. de tranſactio. concluſ. 1. poſt num. 12. Benincaſ. de paupertat. ſpecial. 10. de iudic. nu. 3.

22 Declaratur hæc limitatio etiam re non integra, quis vellet moram purgare offerendo intereſſe, auditur. Doctor. in d. l. & poſt tres, & in l. ſi ita quis, §. Seia cauit, de verb. oblig. Corn. conſ. 37. in fine, uol. 1.

23 Vnde applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus, ſi conductor domus uidens ea frui in tempore non poſſet conducat aliã, non eſt res integra.

Propterea locator non admittitur ad purgandam moram, conſiderabile tamen eſſet quod ſi paucis tantum elapſis diebus conductor impatiens conduceret aliam, fortaſſe locator audiretur. Quid enim ſi poſt duos, uel tres dies tantum conducat? audiretur etiam locator offerendo intereſſe, puta penſionem alterius domus conductæ mercedes operarum in aſportando ſuppellectilia, & alia ſimilia.

Limitatur tertio loco principaliter, quando fit appoſitum iuramentum, quod impedit purgationem moræ. Doct. in d. l. ſi quis maior, ubi Bar. col. 1. Alex. col. 2. Iaſ. col. pen. Bald. in l. ſi pacto, in fi. C. de pact. in d. l. & ſi poſt tres. Salic. in l. magnam, col. 3. C. de committen. ſtipulat. in l. ſemel mora, ff. ſolu. matr. Roman. ſing. 557. Alex. conſ. 76. col. pen. uol. 5. Anto. Alexandrin. conſ. 30. col. 1. conſ. 40. col. pen. uol. 4. Iaſ. in l. ſi inſulam, nu. 35. & ibi Ripa nu. 90. Alex. conſ. 158. col. pen. uol. 2. cõſ. 105. col. 3. in fine, uol. 3. Dec. conſ. 452. col. 2. Iaſ. conſ. 82. uol. 1. Guido Papę, conſ. 31. Rip. in l. fin. col. 32. C. de reuocan. donat. Iaſ. in §. item ſi quis, col. 6. de actio. Gomeſ. in §. ſi quis poſtulante, eod. tit. Grat. conſ. 66. col. 6. uol. 1. Bauer. de vi iuramenti, col. 4. cum late adductis per Anto. Gabr. de tranſact. concluſ. num. 11.

Addo ultra allegatos per eum bene in materia loquentes Mattheſila. notab. 50. ubi hoc dictum ualde commendat Corſet. in rubr. de iureiur. priuil. 3. Cardin. in c. poteſt, diſt. 17. commendat pro ualde quotidiano Euerard. de vi iuramenti, nu. 42. Guido Papæ, deciſ. 123. in fine. Franc. Marc. deciſ. 577. nu. 3. par. 1. Plot. de in litem iuran. §. 17. nu. 2. & hæc eſt communis opinio Alex. in d. l. ſi inſulam, col. 2. ubi Iaſ. nu. 35. Rip. nu. 90. idem atteſtatur Viui. lib. 1. opin. 219. Lauren. Chircou. commu. opin. cent. 3. concl. 49. Michael. Graſſ. commun. opin. lib. 2. c. 1. q. 17. Burſat. conſ. 84. ſub num. 6. uolu. 1. Doctores in d. l. ſi quis maior. ubi Parpal. num. 80. Alciat. num. 6. Rimin. num. 7. Cagnol. num. 152.

24 Declaratur notabiliter hęc limitatio, vt non procedat de ęquitate canonica, ſecundum quam iuramento non obſtante admittitur purgatio morę. Bald. in l. qui crimen, q. 11. C. qui accuſare non poſſunt. Ruin. conſ. 133. col. fin. uol. 1. Iaſ. in §. item ſi quis, nu. 16. de action. Marſil. ſing. 463. Dec. conſ. 138. col. 3. Grammat. deciſ. 95. in fine. Gozad. conſ. 66. nu. 13. late Ant. Gabr. de tranſact. concl. 1. nu. 12. Seraph. de iuramen priuil. 48. nu. 8. licet in ſe contrarium teneat.

Addo pulchre, & bene loquentes Cott. in uerbo, mora non obſtante. Fuſ. in verbo, iuramentum, nu. 74. deciſio Genuenſ. 204. nu. 4. & hæc eſt communis opinio. Viui. opin. 219. par. 1. Loffred. conſ. 41. nu. 8. deciſ. Peruſ. 90. nu. 3. Rodoan. de reb. eccl. fol. 499. nu. 15. & magis communem dicit Ant. Gabr. de tranſact. concluſ. 13. Zannetti. de differentia iuris canonici different. 55. nu. 91. Chircou. opin. commun. cent. 8. concl. 49. Cephal. conſ. 25. Eman. Soarez, in ſuo theſ. litt. M. nu. 220 Bonacoſſ. de ęquitate canonica, concl. 9. Cot. in uerbo, emphyteuta non ſoluendo, circa medium, Caputaq. deciſ. 230. & 232. par. 2. Villalob. in uerbo, purgatio, nu. 1. & 2. & eſt ęquior opinio, & amplectẽda, Grat. conſ. 121. nu. 21. & 24. uol. 2. Burſat. cõſ. 253. nu. 51. uol. 3. & conſ. 26. nu. 36. uol. 2. & benigna opinio. Guido Papę, q. 123. deciſ. Peruſ. 90. nu. 7.

Ampliatur hæc communis reſolutio etiam ſtante inſtrumento ſecundum ritum magnæ Curię. Vincen. de Anna, ſing. 349.

25 Declaratur primo hęc limitatio, vt procedat in foro poli, & pœnitentiali, ſecus in foro contentioſo. Alex. in d. l. ſi inſulam, nu. 30. ex cano. Beatus, 22. q. 2. Lancellott. Dec. in d. l. ſi quis maior, ubi Parpal. num. 23. Firmia. in uerbo, mora purgatur, uerſic. 49. Dec. conſ. 452. col. 3. Roman. conſ. 427. Rip. in l. fin. col. 33. C. de reuoc. donatio. Pariſ. conſ. 19. col. 29. uolum. 2. Ruin. conſ. 20. col. 2. uol. 4. Gozad. conſ. 57. col. penul.

Anton.

Google

Anton.Gabr.vt ſupra,nu.13.Seraphin.de iuramento priuileg.48.nu.7.

26 Addo,quòd eſt glo.notabilis, & ſingularis ab omnibus commendata, quæ dedit cauſam huic limitationi in cano.apud miſericordem,32. quæſtio. 1. quam ad hoc propoſitum dixit ſingularem Roman. ſingul. 449.Cagnol.ad l.ſi quis maior,nu.152.Alciat. ad l.4. §.Cato,nu.216. de verborum obligationibus, Lanfran.in praxi in verbo, teſtium productio,nu.116.ubi Celſ. Vgo inuehitur contra quendam Aduocatum contrarium tenentem.Corn.conſi.101.col.1. & 121. col.1.volu.1.Commendat Cott.in memorab.in uerbo, mora purgatur, in fine,eccleſia enim nunquam claudit gremium redeũtibus,ut in epiſtola,inter claras.Fuſ.in uerb.mora,39.

27 Magna ſanè declaratio,& reſtrictio, ſi rectè conſideretur.

Declaratur ſecundo id,quod dictum eſt de æquitate canonica,vt procedat re integra,& infra modicum tempus,prout late ſuperius dixi,& hæc fuit prius conſideratio iuris ciuilis,ut patet ex §.colonus, ſuperius allegato.

28 Limitatur quarto loco principaliter non procedere facta litis conteſtatione,quia tunc etiam de æquitate canonica mora purgari non poteſt. Iaſ.conſ.9. col. 4.uol.1.Grammaticus,conſ.ciuil.19.col.2.nu.9.

29 Aliqui tamen ſunt caſus,quibus ante litis conteſtationem impeditur purgatio moræ.

30 Primus infra modicum tempus,de quo ſuperius uidimus.

Secundus re integra, & ius non ſit effectum deterius, vt ſuperius uidimus.Tertius quando eſt adiecta dies,& pœna,tunc non admittitur purgatio moræ, vt ſuo loco dicam. Quartus, & hic notabilis vbicunque a iure tollitur poteſtas appellandi, ibi tollitur purgatio moræ.gloſ.in c.cupientes, §.quod ſi per viginti,in uerbo,expectanti,de electione,quam ibi Gemin.Franciſ.& alii reputant notabilem, & ſingularem, & ſic habes regulam, & normam inſpiciendo , an ſit locus appellationi,uel non. Quintus,& hic pariter ualde notabilis,vbi ex tempore ſurgit præſcriptio iuris , & de iure,tunc non admittitur purgatio moræ,ſed tantum exculpatio moræ prætenſæ.Bal.in c.quoniam frequenter col.5.nu.14.ut lite non conteſtata, dicens alibi nõ reperiri.& ſic dantur duo,purgatio moræ,& exculpatio moræ.Nonnulli etiam ſunt caſus poſt litis conteſtationem,in quibus admittitur purgatio moræ.

Primus,quando actor petit intereſſe, uel pœnam, & reus offert factum,& ipſius implementum,tunc moræ purgatio non admittitur in diuerſis,ſecus quando idem correſpectiue offeratur Bart.in l.interdum,§.ſi. de verb.oblig.in l.1 .in princip.de penu.legat. Angel. in d.l.& ſi poſt tres. Salic.in l.ſi pacto,quo pœnam , C. de pact.

Secundus caſus in ſtipulatione de iudicatum ſoluendo,quæ includit clauſulam de defendendo,quo caſu admittitur purgatio moræ vſque ad ſententiam, l.3.§.ſi.cum l.ſequen.ff.iudicatum ſolui,& hæc eſt cõmunis opinio. Iaſ.in d.l.ſi inſulam,nu.25.

Tertius caſus in fideiuſſore euictionis,cui tanquam laboranti morbo alieno latius ſubuenitur , ut purget moram etiam poſt ſententiam,l.fideiuſſor euictionis, & ibi Bar.ff.de doli exceptio.

Quartus in l.item ueniunt,§.item cum prędiximus uerſ.idem rectè,ff.de petitio.hæredit.

Quintus quando mora eſt contracta poſt litis conteſtationem:nam tunc licet purgare moram uſque ad ſententiam.Caſtrenſ.in l.1.nu. 5. C. de iuris, & facti ignoran.ad uerum,ſi iuſte ad iudicium prouocauit.l.ſi quis ſolutioni,ubi glo.de uſuris.

31 Limitatur quinto loco principaliter in emphyteuta eccleſiæ,ſecus in priuato,& ita reſtringitur diſpoſitio cap. potuit. Iaſ.in l.2.q.29. C.de iure emphyteut. Dec.conſi.238.Gozadin.cõſi.57.col.pen.Ant.Gabr. de tranſact.concluſ.1.declar.5.nu.18.

Addo ultra eum, quod hęc eſt communis opinio. Ripa,in d.l.ſi inſulam,num. 37.in fin. Iul.Clar. de iure emphyteut. quæſtio. 8. in fin. Bald. in l.magnam , colu m.4.& 7.C.de committenda ſtipulatione. Alex. conſ.106.columna 5.lib.3.Cępol.conſi.ciuil.25. nume.17.Summa Angelica in uerb.emphyteuſis,§. 19. Afflict.deciſ. 174.Cabal.milleloq.221.& in addit. ad Butr.conſ.21.littera G.

32 Datur autem emphyteutæ priuato, ut curet cõmitti cauſam ex ęquitate, & ſola facti ueritate inſpecta,quo caſu ſtante ęquitate, vbi fundata eſt purgatio,admittitur purgatio moræ.

33 Subdeclaratur principalis limitatio poſt declarationem domini,quia purgatio non admittitur, & res non eſt amplius integra, Cępol. caut. 183. Roman. conſi.103.Grat.conſ.40.col.ſi.vol.1.& poſui ſuperius de emphyteuta , & conductore ad longum tempus. Franciſc.Marc,deciſione 576.p.1.

34 Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus,idem , quod de emphyteuta diei poteſt de conductore ad longum tempus data paritate ipſorum,prout ſuo loco diximus.

35 Limitatur ſexto loco principaliter non poſſe purgari moram,quando tractatur de lucro,ſeu beneficio amittendo. Pariſ.conſi. 29.nu.242.uol.2.Grat.reſpõſ. 93.nu.24.lib.1.

36 Limitatur ſeptimo loco principaliter purgari non poſſe moram etiam de ęquitate canonica,quãdo mora eſt commiſſa in faciendo,& hæc eſt communis opinio.Grat.dicto reſponſo,nu.63.& 78.

37 Limitatur octauo principaliter quod mora purgari non poteſt etiam de ęquitate canonica , ſi adeſt pactum reſolutiuum contractus. Alex.in d.l. ſi inſulam, nu.24.Grat.reſponſ.49.nu.23.& reſponſ.93.nu.71.& 77.lib.1.Ant.Gabr.de tranſact.concl.1. nu. 24. Seraphin.de iurament.priuileg.38.limitat.9.nu.29.

Addo,& ita tenuit Rot. in una Viterbięſi pecuniaria , ut per Pute.deciſ.63.ratio eſt unica , quia ex quo poſt illud tempus abeſt conſenſus partium, non eſt in poteſtate noſtra facere, vt contractus ſine cõſenſu maneat.Caputaq.deciſ.230.231.& 232.par.2.

38 Limitatur nono,quod mora purgari non poteſt,quando facta eſt executio a lege:nam propter decretum legis impeditur purgatio morę.Bart.in d.l. ſi inſulam, q.3.& 4.vbi Alex.nu.33.Iaſ.nu.31.Rip.num. 82.Bar. in l.ſi is cui,de leg.2.Corn.conſ.16.colu.3. conſil.25. col.ſi.uol.2.conſ.40.col.ſi.in princ.volu.4.Seraphin. de iuramen.priuil.38.limit.18.nu.30.

Addo bene in materia loquentes Aret.conſil. 95. num.6.Alex.conſ.133.nu.6.Calcan.conſ.16.Crauet. conſ.146.nu.16.Gozad.conſ.34.& 69.Bar. Caſtrenſ. & alii in l.qui ob rem non defenſam,ff. de condition. & demonſtratio.gloſ.in capit.fin.de electio. ubi Bal.

Dd col.

Digitized by Google

colum.2.latiſſime Tiraquel.ad l. ſi vnquam, in verb. reuertatur, num. 255. C. de reuocan. donatio. Felin. in cap. penult. num. 8. de iudic. in cap. gratum, nu. 3.de offic.delegat.& hęc eſt magis communis opinio. Alex.in citato loco. Concord.ad l.vnica, q. 9. in fine, C.de ingen.

39 Ampliatur idem eſſe, ſi fiat executio ab homine. Roman.conſi.103.& 151.in ſecundo dubio, & 427. & per Dec.in l.qui ſine dolo, in fine, de regulis iuris. Grat. reſponſ.93.nu.62.& hæc eſt communis opinio. Alex. in citato iā loco. Caputaquenſ.deciſio.234.p 2.

40 Executio autem tunc fieri dicitur eo ipſo, qa lege priuatur. Anchar.in c.quam ſit, de electio.lib.6.

Ex quibus infertur vtiliter ad multa. Primo hæres monitus a iudice, vt impleat voluntatem defuncti, non poteſt moram purgare, ad intellectum auth. hoc amplius, C.de fideicom.

41 Quæ ultra ſcribentes in citato loco ampliatur, ut hæres moram purgare non poſſit, & ibi pariter habetur unum exemplum de priuatione ipſo iure, ſi lex vtatur verbo pręſentis temporis, puta, excluditur.

Et applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus, ſi extet ſtatutum in loco, vt ſi conductor non ſoluerit penſionem, intelligitur a conductione excluſus, ſecus ſi uteretur verbo futuri temporis, intelligatur. Secundo infertur intellectus ad l.primam, ff. de penu. legat. ut procedat quando quantitas in genere fuit relicta in legato penus, quo caſu dominium quantitatis legatæ in genere non tranſit ipſo iure in legatarium. vt per gloſ.in l. 1.in verbo, actiones, commu.de legat. Bart.in l.1.col.fin. ff. de legat. 1. Ideo fit purgatio morę, quia non fit executio ipſo iure a lege, ſecus ſi fuiſſet relicta ſpecies, ita Bart. in d.l. & ſi poſt tres. Sal.in l.ſi pacto, quo pęnam, C.de pact.

42 Tertio infertur, quòd hęres non conficiens inuentarium iuxta l.ſi.C.de iure deliberan. non poteſt moram purgare, quia fit ipſo iure priuatio a lege. ita Iaſon in d.l.ſi inſulam, nu. 31.poſt Alex.nu.33.

Quem caſum non reperi appoſitum ab eruditis Monticulo, & Rolan.de inuentario hęredis.

43 Pariter mater non petens tutorem filio iuxta l. 2. §.confeſtim, ff.ad Tertu.moram purgare non poteſt, quia priuatur ipſo iure a lege, ut in dicto loco tangit Salic.ad l.ſciant, C.ad Tertul. Silu.nupt. libro 2. ſub nu. 53.ampliat.7.tangit materiam iſtam late Anto. Gabr.de ſecun.nupt.concluſio.9.per totam, qui hanc ampliationem non appoſuit. Pariter Rayne.de tuto. & curat. nec apud eum uidere potui, appoſui tamen ad utilitatem, & vt excuſentur laborioſi ſcribentes ſi non omnia apponunt, quia omnium habere memoriam Angelicum eſt.

44 Quinto loco infertur ad unum, quod ſæpiſſime in facto occurrit de ſindico, qui non denunciauit maleficium: nam moram purgare non poterit, ſi imponatur pęna, quę trahat ſecum executionem ipſo iure, puta quòd reddatur inhabilis ad officium, uel quid ſimile, ſecus ſi alia pęna imponatur, quia tunc moram purgare poterit. Angel.in dicta l.& ſi poſt tres. commendat Salic. in l.ſi pacto, quo pęnam, C.de pact. Ale. poſt Roman.& Imol.in dicta l.ſi inſulam, nu. 35. Et eſt caſus frequens, & quotidianus tam ex forma ſtatutorum, quam bannimentorum, & ut plurimum bannimenta in ſimilibus imponunt graues pęnas ad detegenda delicta, ſed non infliguntur ipſo iure.

45 Declaratur hæc limitatio ut procedat, quando lex facit executionem transferendo ipſo iure dominium ſecus, quando ſolum transfertur actio perſonalis ad petendum, tunc non impeditur purgatio moræ, l.cũ quidam, in verſi. vtique, & ibi Bart.not.ff.de leg.2.

46 Declaratur ſecundo, quando executio legis eſt medicinalis, vt ſententia excommunicationis, quę trahit ſecum executionem.c.paſtoralis de appellatio. & tamen excommunicatus quandocunque audiri debet in purgatione moræ, c. 1. de ſent.excomm.li.6.

47 Declaratur tertio vltra ſcribentes ad l. ſi inſulam, niſi quis velit incontinenti moram purgare, quia in hoc ſemper auditur, nec vnquam cenſetur excluſa momentanea, & ſolita purgatio moræ. ita Bal. in rubric. de his, qui pœnę nomine, quem merito in hoc reprobat Tiraquel.ad l.ſi unquam, in uerbo, reuertatur, nu. 156. C. de reſcinden. donatio. quia in hoc nulla erat differentia, ſi fiat executio a lege, ſiue nõ, ſi ſemper incontinenti liceret moram purgare.

48 Declaratur quarto loco pariter ultra ſcribentes ad l.ſi inſulam, niſi forte ſolutio eſſet deſtinata in certo loco, certa die, quia tunc propter tempus modificatũ in loco, datur purgatio moræ. Alex.conſi. 41.volu.4. Gozadin.conſ. 31.nu.24. Boſſ.de ſtatut.vrb. præſcriptio gl.a.nu.10.

49 Declaratur quinto ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, niſi lex vlterius procederet permittendo moram purgari, prout in cap.potuit de locato.

50 Declaratur ſexto, quando purgatio moræ poſt executionem factam a lege non tenderet in pręiudicium alterius, ſed moroſi tantum. Ita Alex.poſt alios in citato loco, nu.33.

Ex ſuperius adductis, quod non licet purgare moram, ſi ius partis non ſit factum deterius, quę declaratio in hac moræ materia eſt admodum principalis, & ſæpius repetitur a Doctoribus.

51 Applicando igitur ad hanc, de qua agimus, locati & conducti materiam, duo hucuſque ſunt ſpecialia in hac materia purgationis moræ: vnum ex parte locatoris, alterum ex parte conductoris.

Primum namque eſt, vt licita ſi purgatio moræ locatore volente, qui caducitatem nõ curet ex l.ſecunda, in uerbo, volenti. C. de iure emphyteut. Et diximus ſuperius. Aliud, quod lex multum fauet conductori, quia primo loco perterreſcit eum, & incutit timorem indicando executionẽ ipſo iure, poſtea incontinenti conſolatur eum, vt valeat moram purgare infra paucos dies, & re integra d.§.colonus, & d.c.potuit.

52 Limitatur decimo loco principaliter materia moræ, & purgationis ipſius, vt non liceat purgare eam, ſi appoſita ſit dies, & pœna, vel alterum ex eis diſiunctiuè, non copulatiue interueniat. Doct. in d.l. ſi inſulam, vbi Alex.nu.14. Iaſ.nu. 15. Ripa nu.37. dicunt hanc eſſe communem opinionem.

53 Quam etiam ſecutus eſt Roman. conſ. 427. Grat. reſponſ.93.nu.69. Ruin.conſ.198 nu.7 vol.1.

54 Ampliatur hæc concluſio, ſiue dies ſit appoſita a lege, ſiue ab homine. Guid. Pap.deciſ.171.

55 Ampliatur ſecundo, vt hoc maxime procedat, quádo tempus datum in ſecundis proclamatibus, eſt datum ad purgandam primam moram: nam tũc non admittitur purgatio moræ.l.ſancimus, C.de fideiuſſor.l. ſcire, §.conſequens, ff.de excuſatione tutorum.

Nec

56 Nec obſtare uidetur dictum Bart. in l. Aemilius, ff. de minor. ꝙ ex ſecundis proclamatibus, ſeu denunciationibus uideatur receſſum a mora commiſſa in Primis, quia Bart. reprobatur, ut per Iaſ. in l. vinum, nu. 16. ff. ſi certum petat. late in l. cum procurator, §. ſi dominus, col. 1. & 2. ff. de nou. oper. nunciat. in l. ſi ex legati cauſa, col. fi. ff. de verb. obligationibus, Pedemont. deciſione 71. nu. 7.

58 Caſus admodum frequens, & practicabilis: nam paſſim a pręfectis emanant bannimenta, & fiunt ex hoc proclamata, ut aſſignentur frumenta infra tot dies, quibus elapſis fiunt alia bannimenta de tot aliis diebus ad porrigendum notulas bladi, an videatur receſſum a mora primo loco commiſſa? Vtique non per ſupradicta.

Vidi in facto ad propoſitum materię locati & conducti cum colonis, & laboratoribus terrarum, ut infra tot dies aſſignent frumenta recollecta in bonis cōductis ne a dominis decipiantur.

59 Declaratur primo hæc limitatio, vt procedat in ſtipulationibus prætoriis, ſecus in conuentionalibus, l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis caut. l. in conuentionalibus, ff. de uerb. oblig. Bald. in l. ſancimus, in princ. C. de fideiuſſ. vbi reſpondet ad l. magnam, C. de contrah. & committen. ſtipul. in l. ſi pacto quo pœnam, col. 3. q. 2. C. de pact.

60 Vnde citatus ſub certa pęna ad certam diem, poteſt purgare moram infra modicum tempus. Pedemont. deciſ. 71. nu. 58.

61 Ampliatur etiam in termino prolixo in materia l. diffamari, C. de ingenu. vt per Bart. & Hieron. in d. l. Felin. in c. pen. col. 3. de iudic. Angel. de Arimin. ad Angel. de malefic. in uerbo, nec non ad querelam, nu. 58. late Concord. ad d. l. diffamari, q. 9 nu. 67. quem caſum clare non appoſuit Ant. Gabr. de actio. conclu. 6. ubi materiam late profitetur.

62 Ampliatur ſecundo idem in termino pręfixo per proclama Fel. in c. gratum, nu. 3. & in c. 2. nu. 17. de conſtit. & tetigi ſuperius.

63 Ampliatur tertio idem in termino præfixo ad producendum iura, inſtrumenta, uel exceptiones, nam licet purgare moram, ſi aduerſarii ius non ſit factum deterius. Bart. in l. mancipiorum, de optio. legat. Zabarel. conſi. 23. Iacob. a S. Georg. in l. deſtitiſſe, in fin. ff. de iudic. pulchre Bellamer. deciſ. 745. vbi etiam notabiliter habes, quod in terminis iudicialibus ius partis fit deterius duobus modis, ut per eum, ad quem recurras.

64 Ampliatur quarto etiam ſi pręceſſerit comminatio, nam re integra, & iure non deteriorato licebit purgare moram. Bal. in l. diffamari. col. 5. C. de ingen. & manumiſſ. Marſil. ſingula. 283. Pedemontan. deciſ. 71. nu. 59.

65 Declara non procedere in comminatione cum cauſa. Conter. vt ſupra, nu. 72.

66 Declaratur ſecundo, niſi appoſita ſint illa verba, ex nunc, prout ex tunc, quæ operantur, vt vnum tempus inſit alteri, & præſens futuro, & econtra. Felin. in c. licet cauſam, nu. 6. de probat. Guid. Pap. conſ. 102. Pariſ. conſ. 91. nu. 6. Neguſant. de pign. par. 2. membr 2. nu. 6. late Tiraq. de retract. conuent. §. 2. gl. 1. nu. 85.

67 Vnde applicando ad materiam locati & conducti, de qua agimus, ſi colonus, qui forte per longum tempus, quo ſtetit in laboritio, iactet habere ius in re, prout tangam in tit. de præſcript. ſi agatur remedio l. diffamari, & detur terminus, licebit moram purgare, niſi ſit cum comminatione cum cauſa, vel niſi ſit clauſula ex nunc, &c.

68 Limitatur undecimo principalis concluſio: aut loquimur in contractibus: aut in ultimis voluntatibus. Primo caſu dies, & pœna impedit purgationem morę, ſiue dies ſit adiecta ſolutioni, ſiue cauſa multiplicandę obligationis l. 2. in verbo, omnimodo, C. de iur. emphyteut.

Secundo caſu dies adiecta cauſa multiplicandæ obligationis, non impedit purgationem moræ, l. 1. ff. de penu. legat.

69 Ratio diuerſitatis eſſe videtur, quia quando legatur aliquid annuum, tot ſunt legata, quot ſunt anni, l. ſi Stichum, §. ſtipulatio. ff. de uerb. obligat. & ideo lapſus cuiuſcunque anni facit naſci unam obligationē, ergo non debet in mora conſtituere, quia idem tempus non debet inducere natiuitatem obligationis, & actionis, & in mora conſtituere, l. quod dicimus, ff. de ſol. Bar. in l. quoties in diē, ff. de verb. obligationibus.

Sed in contractibus quando aliquid annuum promittitur a principio nata eſt una obligatio pro omnibus annis d. §. ſtipulatio, & ſic lapſus cuiuslibet anni non facit naſci obligationem, merito in mora conſtituit. Ita declarat Bar. in l. ita ſtipulatus, in 2. q. principal. verſ. non eſt videndum, ff. de uerborum obligationibus. Commendat Iaſ. in d. l. ſi inſulam, ſub nu. 17.

70 Quæ limitatio mihi uidetur aliquantulum dubia ex primo tex. in d. l. 1. de penu. legat. dum loquitur de purgatione moræ, loquitur in legato ſemel facto, & non in ſingulos annos, vt ibi recte colligi poteſt.

Ratio etiam Bar. uidetur dubia, quia finis cuiuslibet anni conſtituit debitorem in mora, & principium anni ſequentis inducit obligationem pro anno ſequēti, & ſic non eſt idem tempus.

Et dato, quòd eſſet idem tempus, tamen non videtur inconueniens, ut idem tempus operetur diuerſos effectus reſpectu diuerſorum legatorum, ut quantum ad unum iam præteritum inducat moram, quantum ad aliud obligationem inducat.

Et ſic vna res poteſt diuerſo iure cenſeri, diuerſis tamen reſpectibus, ad l. eum qui ædes, ff. de vſucapio.

Inſuper tex. in l. 1. ff. de penu. leg. non loquitur de die, poſt cuius lapſum mora purgatur, prout eſt materia noſtra, ſed de die, per quam vſque ad moræ purgationem pæna vitatur.

71 Limitatur duodecimo, vt procedat in contractib. ſtricti iuris, ſecus in contractibus locationis, & conductionis, & aliis bonæ fidei, in quibus admittitur purgatio moræ, etiamſi adiecta ſit dies, & pęna. Bal. in l. cum allegas, in ſexta oppoſitione, C. de vſur. per l. Lucius, uerſi. neque hęres, ff. de actio. emptio. vbi Paul. Caſtrenſ. dicit in facto habuiſſe, & ut iudex crederet, portauit librum, & quod aduocatus partis aduerſæ fuit territus ex hoc dicto, tamen in l. & ſi poſt tres, dicit, ꝙ non potuit obtinere, & ita etiam hanc limitationem defendit Ripa in dicta l. ſi inſulam, nu. 43. & Crot. nume. 84. Anton. de Prat inter conſil. Alexand. conſilio 49. libro 4. Benincaſ. in §. actionum, nu. 462.

72 Applicando igitur cum contractus locationis, & conductionis ſit bonæ fidei, vt iam dictum fuit, purgabit moram locator, & conductor etiam ſi adiecta ſit dies, & pęna.

73 Contraria tamen opinio eſt verior,& communis, vt etiam in cótractu locati & conducti,& aliis bonæ fidei contractibus,quando eſt appoſita dies,& pœna, non admittitur purgatio moræ, quam communem dixit Iaſ.conſ.10 .columna 3.& 4. libro 3. Iacob. de Nigr.in d.l.ſi inſulam,num.130.Beninca ſ.in §.actio num,nu.463.

74 Nec obſtat diſpoſitio l.Lucius,ff.de actio.emptio. quia ibi non admittitur purgatio moræ reſpectu pœnæ,de qua agimus,ſed reſpectu intereſſe.Ita ibi Iac.Butrig.quem ſequuntur Seiſel.& Iacob. de Nigris in d. l.ſi inſulam.

75 Limitatur decimotertio,ut procedat in die certa, ſecus in die incerta.Bald.in l.magnam,in uerb. certo die,C.de contr.& commit.ſtipul.in l.ſi pac.quo pœnam,C.de pact. in l. cum ancillis, C. de inceſt. nupt. Alexand.in d.l.inſulam,nu.16. vbi Iaſ. num. 24. Ripa,num.44.

Addo Bart.in l.ita ſtipulatus,col.18.ff.de uerb.obl. Socin.conſ.119.col.fin.uol.1. Alex. in l. quoties in diem,col.1 .ff.de uerb.oblig.Iaſ.in l.uinum,col.5.ff.ſi cert.pet.in l.ſi ſtipulatus eſſem abs te,in 4.notab.ff.de uerb.obliga.Corn.conſ.206.col.1.uol.2.Dec.conſ.2. col.3.Barbat.conſ.51.col.1.uolum.1.Purpur. in l.uinum,col.4.ff.ſi cer.pet.Soc.conſ.288.col.15.uerſ.circa quartum. Caſſan.in conſuet.fol.209.Pariſ.conſ.5. col.7.uol.4.

76 Et maxime ſi præcedere debeat factum creditoris. Pariſ.conſ 34.col.4.uolum.1.Ant.Gabr.de ſolu.concluſ.9.nu.32.

77 Limitatur decimoquarto in die adiecta cauſa demonſtrationis,cuius lapſus non conſtituit debitorem in mora.

Ita Ange.& cæteri in d.l.ſi inſulam,per l.liber homo,la 2.§.decem,ubi etiam not.Caſtr.ff.de uerb.obl.

78 Declaratur, ut uideatur habere diem quantum ad pœnam.Ita ibi Ripa,nu.35.arg.l.talis ſcriptura, ff. de legat.1.

Contraria tamen opinio humanior eſt, ut nec etiã quoad pœnam.

Limitatur decimoquinto,niſi adiecta ſit dies tacita a l.ſubintellecta,quia expreſſio eorũ,quæ tacite inſunt,nihil operatur,l.3.ff.de leg.1.

79 Declara id eſſe uerum,ſi exprimatur eo modo,quo ineſt,tunc nihil petatur, ſecus ſi alio modo ex not. in d.l.3.ff.de leg.1.

80 Limitatur decimoſexto ſtante pacto, ut conductor prius moneatur a locatore,nam ante admonitionem non eſt mora,ſed poſt monitionem uidetur mora geminata,& ſic non erit locus purgationi moræ ratione geminationis,prout inferius dicam.

81 Conſidera(ſi placet)quia non uidetur conſiderabilis mora geminata : nam ante monitionem non eſt mora , quia non præceſſit monitio inductiua moræ, poſt monitionem unica eſt mora.

82 Limitatur decimoſeptimo, vt admittatur purgatio moræ,vbi eſt pœna, & dies tacite ſubintellecta , quam promiſſor naturaliter præuidere non poterat , ſecus ſi naturaliter præuidere poterat , quia tunc non admittitur purgatio moræ,l.1.verſ.niſi forte,ff.de penu.legat.de qua ſuperius uidimus,l.qui Romæ,§.Flauius,ff.de uerb.obl.iuncta l.ſi decem,cum petiero , ff. eo.tit.& ita Barto.in d.l.ſi inſulam,in quinta, & ſexta oppoſitione.

83 Limitatur decimooctauo hoc modo diſcurrendo. Quandoque in obligatione eſt pœna,non dies,admittitur purgatio moræ l.ſi cum dies,§.fi.ff.de arbi.Quãdoque eſt dies hominis,& pœna legalis,tunc admitti tur purgatio moræ.Bar.in d.l.ſi inſulam,in 6.oppoſit. per l.ſi ita quis,§.Seia cauit,ff.de verb.obli.Quandoque eſt dies,& pœna,quæ nõ committitur per lapſum diei prout eſt uſura,quæ pęna dicitur,l.lecta.ff.ſi cer. petat.tunc admittitur purgatio moræ d.§. Seia cauit. Quandoque eſt facta totalis nouatio obligationis, & ſolutionis,tunc admittitur purgatio moræ l. ſtipulationum,§.fi.l.ita ſtipulatus,la grande,ff.de uerb. obl. ſecus ſi vnius tantum ſit facta nouatio, puta obligationis,non ſolutionis,l.ſi penum,ff.quando dies legaced.& ita diſcurrẽdo ſuccincte colligitur ex ſingulis oppoſitionibus.Bar.in d.l. ſi inſulam pariter, ubi eſt dies appoſita ab homine , pœna verò a lege , purgatio admittitur.Guido Papæ,q.171.

Et hæc pauca circa illam concluſionem de purgatione moræ,quando eſt appoſita dies,& pœna.

Proſequendo ulterius materiã purgationis moræ.

84 Limitatur vndecimo loco principaliter principalis materia purgationis moræ, ut non habeat locum ubi ſeruari debet rigor iuris, & hinc poſtea infertur.

85 Si ex forma ſtatuti,decreti,uel reſcripti caueatur, ut in cauſis colonorum, fictabilium , & laboritiorum procedatur,& procedi debeat de ſtricto iure,uel de rigore,non licebit purgare moram.

Ita Angel.primo loco in d. l. ſi inſulam , ubi Alex. in 3.notab.nu.4.Rip.in 1.notab.nu.13.

Addo Papienſ.in forma libelli hæredit.ab inteſtat. col.5.in uerbo,dixi.Alex.conſ.106.& 136. uolum.3. Gozad.conſ.45.col.3.poſt nume.11. & conſ.59. poſt numero 6.

86 Quod crederem uetum inter laicos in terris eccleſiæ non ſubiectis,ſecus in bonis,rebus,uel perſonis eccleſiaſticis,uel inter laicos in terris eccleſiæ, & uidemus ſummos Pontifices non cõfirmare ut plurimum ſtatuta laicorum,niſi cum clauſula , quatenus ſint in uſu, uel iuri canonico non contraria,& ita uidi de pluribus Pontificibus in ſtatutis Ciuitatis Tudertinæ.

87 Secundo infertur utiliter practica ad unum , quod non uideo in ſpecie tactum, nec a *Barzo. in diſcurſu* de guarentigia,nec a Galleſio de forma cameræ, & ſæpius in facto occurrit,quod obligatus ex inſtrumento guarentigiæ,uel in forma cameræ cum clauſulis ſolitis non poterit purgare moram,quia agitur uia executiua de ſtricto iure.Vnde conductor cum inſtrumẽto guarentigiato,uel in forma cameræ non poteſt mo ram purgare. Ita Angel.ut ſupra reputans hoc ualde notandum in practica.

88 Contraria tamen opinio æquior eſt. Bart.in l. ſi ſtipulatus fuero decem in mille,col.ſi.ff.de ſolut. Socin. conſ.199.col.3.lib.2.Rip.in citato loco,nu.14.in fin. quam communem ibi teſtatur Io.Annibal.nu.32.

Et ſi tibi placeret prima rigoroſa opinio, quod dices in inſtrumento clericorum,uel ſuper bonis eccleſiarum? Et ſic in executiuis non datur purgatio moræ.

89 Tertio infertur,ut Iudæi non poſſint moram purgare , cum eius rigor ſeruandus ſit, ut per Angel. & Imol.in dicta l.ſi inſulam. Brun.de ſtat.excluſ.fœmin. artic.6.quæſtio.3.in fine. Felin.in c.2.de iudic.dicens ita iudicatum.Marſil.ſingular.263.in fine.

90 Contraria opinio eſt magis communis, ut per Ripam

pam in dicta l.ſi inſulam nu.90. Nat. conſi. 620. late Tiraquel. de iur.primogenit.quæſtione 66.nu. 7. Seraphin.de priuileg. iuramen.priuileg.84.nu.27.

91 Limitatur duodecimo loco principaliter materia purgationis moræ, ut non ſit permiſſa in mora geminata, etiam de æquitate canonica. Rom. conſ. 352. in a.dubio. Gozad.conſ.57.nu.18. Boer.conſ.22.num. 3. Rip.nu.77. Euerard.a ui geminat.nu.9. per l.traiectitię, §.de illo, de act.& obligat. Corſet.in tract.Gemin. nu.58. Marſil.conſ.2.nu.61. Capic.deciſ.19. num. 4. Cephal.conſ.25.nu.4. Sebaſt. Medic.de reg.iur.reg.4. nu.73.par.1.

92 Limitatur decimotertio ultra ſcribentes ad l. ſi inſulam, ut purgatio concedatur in bonis eccleſię, & perſonis eccleſiaſticis tantum. Alex.conſ.106. col. 3. uerſ.tertio, Gozad.conſ.57.colum.antepen.uerſ.quinto, conſ.66.numero 13. videtur uelle Dec. conſ. 138. & conſ.452.col.3. late Iacob.de Nigris ad l.ſi inſulã, nu.289. ubi Rip.nu.90. & hæc eſt communis opinio. Grat.conſ.93.col.fin.lib.1. Gozad.conſ.57.colum. 5. Caſſad.deciſ.2.de iureiurando, & uerior ei dixit Deciſ.Peruſ.90.nu.10.

93 Cogita, ſi enim Iudęo, cur non laico, & Chriſtiano? pręterea tempore l.ſi inſulam, non conſiderabantur perſonæ, nec bona eccleſiæ, nimia ſane reſtrictio uidetur.

94 Limitatur decimoquarto principalis materia purgationis moræ, ut etiam de ęquitate canonica ei locus non ſit ſtante renunciatione, quę dupliciter contingere, & fieri poteſt, uno modo generaliter, omni legum, & iuris auxilio: alio modo ſpecialiter purgationi moræ, l.ſancimus, uerſ.niſi pactum, C. de trãſactio. Rip.ad l.ſi inſulam, in fine, n.117. Sal.in l.magnam, C. de contr.& commit. ſtipul. Gozad. conſ. 57. nu. 19. Put.deciſ.465.par.2.

Addo ad Rotę deciſionem Afflict.deciſ.174. nu.4. & 5. Dec.conſ.452. Alber.in l.item quęritur, §. exercitu.ff.locat.ubi ad propoſitum materiæ locati & cõducti, de qua agimus, hortatur, & monet locatores, ut in inſtrumentis conductionum apponi faciant hanc clauſulam. Omni legum, & iuris auxilio, quia magnã affert vtilitatem, & tollit remiſſionem mercedis, vt ſuperius uidimus, & tollit purgationẽ morę, & quod ita paſſim ſeruatur in Lombardia, & quod pluries obtinuit in collegio Bermogenſi.

Hoc etiam ualde notandum ponit Veron.caut.51. regula eſt Capic.deciſ.87.col.penul.& deciſ. ſequent. col.1.in fine. Roland.id ualde commendans de lucro dot.q.42.nu.12. ad quem tu locator recurras, cum uis facere inſtrumentum locationis. Cephal.conſ.25.nu. 45. Corbol.de iure emphyteut.nu.94.in fine limit.31. nu.12. Afflict.deciſ.174.nu.4.niſi eidem eſt renunciatum. Crot.in l.ſi inſulam, col.fi.ff.de verb. oblig. Gozad.conſ.57.nu.19.verſ. 8. non procedit. Ant.Gabr. de fideiuſ.concl. 1.nu.91.

95 Declaratur tamen ex mente Rot. vt per hanc clauſulam generalem. Omni legum, & iuris auxilio, non eſt ſublata purgatio moræ inducta miſerationis cauſa ex Bald. in l.ſancimus, col. 2. verſ.not.pro parte derogari. C.de fid.inſtru. Rom. conſil. 369. non eſt dubium, columna ſecunda, late Tiraqu.ad l.ſi unquam, in verbo, reuertatur, num.120. C.de reuoc.donat. ubi per uerba generalia non tollitur beneficium miſerationis cauſa indultum.

96 Subampliatur hæc declaratio etiam ſtante iuramento ex Tiraq. vt ſupra, nu.127.

97 Subdeclaratur, niſi in inſtrumento camerę, vel guarentigiato adeſſent clauſulæ admodum prægnantes, & maxime renunciatio ſpecialis purgationis moræ, tunc tollitur purgatio moræ etiam inducta miſerationis cauſa, & ita videtur inclinaſſe Rota: Put.in citato loco.

98 Et prædictis omnibus addo Burſat.conſil.84.nu.6. volum.1.

99 Limitatur decimoquinto, vt aduerſus delictum mora non purgetur, l.1.§.ſi rem, ff.depoſi. & maxime quando habet tractum ſucceſſiuum, prout in occupatore de bonis alienis. Bar.in d.l.ſi inſulam, q.6.nu.21. & ibi Rip.nu.95. Iac.Menoc.de recuper.poſſ. remed. 9.q.16.nu.147. ad l.ſi quis in tantam, C.vnde vi. nam in eo caſu admittitur purgatio moræ.

100 Limitatur decimoſexto, vt defectus cõditionis impediat moram purgari, l.1.cum gl. C.de inſtit.& ſubſtit. l.Thais, §.infra, ff.de fideicommiſ.libert. l.ſi ſuper C.de tranſact.

101 Limitatur decimoſeptimo, ut reſolutio contractus impediat moram purgari, l.commiſſoria, C. de pact. inter empt.& uendit. l.traiectitię, §. de illo, de actio. & oblig. Caputaquenſ.deciſ.230.par.2. Put.deciſ.66. parte 3.

102 Limitatur decimooctauo, ſtãte prohibitione legis impeditur purgatio moræ, prout ſuperius tetigimus ex Auth. qui ſemel, C.quomodo & quando iudex.

103 Limitatur decimonono, quòd impoſsibilitas impedit moram purgari, Bal.in c.1.quo temp.miles, & ſi fecit quantum potuit, excuſatur. Caputaquenſ. deciſ.230.par.1.

104 Limitatur vigeſimo, deuolutio iuris in alterũ a lege facta impedit moram purgari, c. licet de ſupplen. negligen.prælat. c.2.de conceſſ.præben.

105 Limitatur uigeſimoprimo, ut mora per conductorem purgari non poſſit ſtante clauſula, rato manente pacto. Afflict.deciſ.174.nu.4. Fuſ.in uerb.iuramentũ, nu.74. vbi dicit, ꝙ hæc eſt quæſtio iuris.

106 Contraria eſt uerior, & communis. Bar.ad l.ſi inſulam, q.2. cum quo eſt communis opinio, vt ibi Iacob. de Nigris, nu.242. Io.Annibal.nu.150.

107 Quæ ampliatur, ut maxime uera ſit appoſita clauſula, ut toties, &c. Sal.in l.ſi pacto, quo pœnam, concluſ.18.C.de pact.

108 Concilia, ut negatiua opinio procedat, ſi ex facto hominis vtrunque peti poſſet. Ita conciliat Alc. cõſ. 105.col.4.lib.3. commendat Rip. in l. ſi inſulam, nu. 80.in fi. Corbol.de iur.emphyt.limit.31.ſub nu.16.

109 Limitatur vigeſimoſecundo, quando eſt facta declaratio, adeſt certum tempus ad ſoluendum, & iuramentum, tunc etiam de æquitate canonica impeditur purgatio morę. Imol.in d.c.potuit. Iaſ. in l.2. nu. 79. C.de iure emphyteut. Rip.in d.l.ſi inſulam, nu.38.39. & 116.& ibi Alex.nu.43. Menoch.de arbitr.iudic.caſu 7.nu.31. Rodoa.de rebus eccleſ.q.20.nu.9.fol.444. Cephal.conſ.25.nu.25.vol.1. Garg. patroc. 100. nu. 17.& hęc eſt magis vera, & communis opinio. Borg. deciſ.43.nu.46

110 Declaratur vigeſimotertio, vt per oblationem mora purgetur, ſi quidem ante litem conteſtatam extraiudicialem tantum, ſed realem etiam ſine fideiuſſore ad moram purgandam, uel pęnam euadendam. Pul-

chre Aret in.conſ.163. poſt litem verò conteſtatam, vel iudicialem, verbo, tantum, vel extraiudicialem, accedente depoſitione, uel conſignatione etiam uſque ad ſententiam, & hanc communem dicit Rip. in l. ſi inſulam, nu 65. cum ſeq. deciſ. Genuenſ. 204. nu. 5. late in materia Viu. opi. 230. Eman. Soarez littera O.n.1.

111 Applicando igitur cautus erit conductor: aut enim eſt ante litem conteſtatam, & tunc vel in actis afferat, hæc enim ſemper vtilis eſt ante, & poſt litem conteſtatam, uel poſt, & tunc deponat, & erit ſecurus: nã multi locatores videntes meliorem conditionem, quærũt, nedum in ſcripto.

112 Limitatur 24. vt purgatio moræ admittatur ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur l. ſi quis Titio, ex quibus cauſ. maior. Roman. in l. ſi inſulam, col. penul. nu. 41.

113 Ampliatur vltra ſcribentes in l. ſi inſulam, vt in vniuerſitate admittitur purgatio moræ ex illa clauſula etiam poſt ſentẽtiam. ita in facto deciſum refert. Vincent. de Anna, ſing. 350.

114 Declaratur tamen, quòd donec competit purgatio moræ, non datur reſtitutio in integrum, ut per Sfort. Oddo. de reſtitutio q.17. artic. 10.

115 Donec igitur minor poteſt ipſo iure moram purgare, in integrum reſtitutio non competit, declarando, ut per eundem, q.82. artic. 9.

116 Limitata 15. ſubſiſtente iuſta cauſa, vel impedimẽto, ex quo licebit moram purgare, vt poſui ſuperius in titu. de conductore ad longum tempus ad materiam l. 2. C. de iure emphyt. ibi uidere placeat, & ponit etiã Rip. in dicta l. ſi inſulam, nu. 92. Rodoan. de rebus eccleſ. q. 24 verſ. ſed quod emphyteuta, nu. 24. fol. 479. & in propriis terminis locati & conducti ponit Magon. Rot. Lucan. 69. nu. 12.

117 Limitatur vigeſimoſexto notabiliter vltra ſcribentes ad l. ſi inſulam, vt purgare non liceat moram etiam de ęquitate canonica, quando ſemel fuit oppoſitum in iudicio de implemento non facto, ſi quis velit implere poſt oppoſitionem factam lite conteſtata, quia non auditur. Alexan. conſ. 237. in fine, lib. 6. Caſtrenſ. conſ. 70. colu. 5. in fine verſi. non ſufficit Regi Poloniæ, & conſ. 337. col. ſecunda, lib. 2. Corn. conſ. 221. columna ſecunda, libro primo, & conſi. 99. colum. 2. lib. 4. Bologn. ad Annan. conſi. 5. colum quinta, poſt medium. pulche Crauet. conſ. 146. nu. 5. quem videas.

Et propterea appoſui poſt materiam exceptionis implementi tractatum de purgatione moræ, quia in uentre vnius includitur aliud, & unum ſæpius naſcitur ab alio, prout in diſcurſu liquidiſſime patet, & ex præcedenti limitatione.

118 Limitatur uigeſimoſeptimo, ut de æquitate canonica liceat purgare moram, etiam ſtante iuramento, prout ſuperius diximus ad effectum euadendi pœnis extrinſecas, non autem licebit purgare moram ad effectum implendi, ut iuuctur ex contractu. Ita notabiliter Dec. cõſ. 152. col. pen. cõmendat Crau. d. cõſ. 146.

Locator igitur, vel conductor, ſi contractum pro eius parte non impleuit, poterit purgare moram ad euadendum pęnis extrinſecas, non quod iuuari poſſit ex contractu locationis, & conductionis.

Addo Cora. conſ. 12. col. fi. lib. 1. ubi idem tenet.

119 Praeterea iuramentum ultra iam adducta impedit moram purgari in iuramento confirmatorio contractus, ſecus in iuramento aſſertorio ſimpliciter. Imol. in capit. cum contingat, membro 7. de iureiurando. Iaſ. in l. nemo poteſt, col. 7. de leg. 1. ualde commendat Rip. in l. fi. q. 32. ſub nu. 113. C. de reuoc. donat.

Sublimita dictum de iuramẽto confirmatorio duobus modis ultra ſcribentes in locis ordinariis.

Primo ſtante pacto, vt liceat moram purgare iuramento appoſito non obſtante, ꝙ pactum ualet. ita pulchre Ruin. conſi. 133. col. 3. in fine, uol. 1.

120 Et ſic partes poſſunt limitare, modificare, & reſtringere uim iuramenti, quod ad multa quandoque ſeruire poterit.

121 Secundo ſublimita in actione aequiſita iam conſeruanda, nam tunc licebit moram purgare intra modicum tempus, iuramento non obſtante, ſecus in acquirenda, quia ius in re conſeruatur facilius, quam ius ad rem acquiratur. Alex. conſ. 9. n. 6. vol. 7. Grat. reſpon. 9. nu. 64. lib. 1.

122 Limitatur, ut liceat purgare cum pariter moroſo. Caputaquenſ. deciſ. 233. par. 1.

De facti alieni promiſſore.

CONNEXA eſt cum præcedentibus circa obſeruantiæ, recuſationis, & implementi materiam, de quibus agimus, promiſsio facti alieni ad l. ſtipulatio iſta, ff. de uerb. oblig.

Quam materiam late examinauit apud antiquos Socin. regul. 326. & nouiſsime Anton. Gabr. de pact. concluſ. 2.

Vltra quos omnes ponam aliqua vtilia in practica, & principaliter iuxta terminos locati & conducti de quibus agimus. Tudertinus igitur conduxit datium ſalis, & locator promiſit, quod conducat Tuder tum ſine ſolutione alicuius datii paſſaggii, vel gabellę, ſi locator adhibendo omnem diligentiam excuſetur, & hanc quæſtionem in terminis locati & conducti ad propoſitum promiſſoris facti alieni mouit Gozad. conſi. 27. & cum ſit quæſtio emergens ad materiã reculationis, & implementi omiſſa, in hac diſputatione procedam.

1 Regula igitur, & concluſio eſt. Promiſſor facti alieni adhibendo omnem diligentiam excuſatur. Ancha. conſ. 330. col. 5. verſ. ſed obiicies. Soc. conſ. 215. in fin. * & hęc eſt communis opinio in practica ſemper ſeruata. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta, nu. 10. ff. de uerb. obl. Bero. conſ. 69. col. fi. vol. 1.

2 Ampliatur hęc concluſio etiam ſtante iuramento. * Dec. dicens hanc communem opinionem conſil. 313. Maran. q. 7. nu. 11. poſt eius tractatum.

3 Limitatur primo, niſi dictum ſit cum effectu omnino, uel ſimilia verba, quo caſu excuſatur faciendo poſſibilia. Fulg. conſ 233. Dec. conſ. 325. col. 1. Alciat. in l. 4 §. Cato, nu. 133. de uerb. obl. Gram. deciſ. 102. nu. 81. Rui. conſ. 132. col. 1. vol. 1.

4 Extenditur hæc limitatio, ut per hæc verba, nulla cura, vel diligentia excuſet promiſſorem a pęna. Rip. in l quod te, nu. 46. ff. ſi cer. pet late Didac. Couar. ad c. quamuis, par. 2. §. 5. nu. 5. conclu. 7. Et hæc eſt magis ** communis opinio. Eman. Soarez in eius theſaur. littera F. nu. 9.

5 Licet aliàs pœna cenſeatur remiſſa adhibendo omnem diligentiam, ſi talia uerba pręciſa non ſint appo*** ſita, & hæc eſt receptiſsima opin. Bald. in §. ſi quis alium, Inſti. de inutil. ſtipul. Curt. iun. conſ. 124. n. 19.

quamuis

Digitized by Google

quamuis aliter ſenſerit Afflict.deciſ.295. Gram.q.2. nu.8.poſt deciſiones Viu.li.1.opi.255.Pariſ.cõſ.110. nu.42.lib.1.& ſufficit id ſolum colligi ex mente contrahentium,& hęc eſt magis communis opinio. Dec. in l.ſi.§.ſi.ff.ſi cert.peta.Gomeſ.in §.in perſonam,nu. 27.Inſtitut.de act.Eman. Soarez. in eius theſaur. recept.ſenten.littera F.lib.10.vbi contra Viui.inuehẽs reputat quodammodo inutilem cautelam per eum poſitam opin.255.par.1.in medio.

5 Limitatur ſecũdo, niſi in inſtrumẽto promiſſionis ſit factа promiſſio libere,& ſine aliquo impedimento. Bart.in c.1.de offic.ord. Abb.in c.multi,de præb.

Et ſic quando verba ſunt geminata.Fel.in c. ſi cautio,de fide inſtrum.prout in materia locati & conducti euenit in propoſito caſu. Gozad.ut libere, & ſine aliquo impedimento conductor ſal aſportaret.

6 Limitatur tertio etiam ultra Anto.Gabr. & alios, niſi in obligatione fuiſſet ſpecificatus aliquis caſus uaide difficilis,uel impoſſibilis,quo caſu de eius mente conſtare uidetur.

Vnde nec in aliis nõ expreſſis excuſabitur. Gozad. in terminis locati d.conſ.27.nu.8.idem ſentit Rip.in l.quod te,nu.46.ff.ſi cert.per.Pariſ.conſ.109.col.1.in fine,vol.1.

7 Limitatur quarto etiam vltra Ant.Gabr.& alios, niſi facta ſit exceptio in uno caſu: nam in aliis etiam difficillimis uidetur ſe obligaſſe,cum exceptio firmet regulam etiam in omnibus aliis. Gozad. d. conſi. 27. nu.9.ubi fuit exceptus caſus,qui prouenire̅t dolo,vel culpa conductoris:ergo locator in omnibus aliis ſe obligaſſe videtur,ut per eum in terminis loquentem.

8 Limitatur quinto loco,& hæc declaratio fere omnes caſus amplectitur,niſi ex verbis,& mente contrahentium colligi poſſet, quod promittens ſe omnino obligare voluit quomodocunque promiſſio non ſortiretur ſuum plenarium effectum,etiam poſſibilia faciendo,prout ſi fieret promiſſio indemnitatis, vt per Socin.late materiam declarantem conſi. 288. colu.1. verſ.4.confirmatur,vol.2.Dec.in l.impoſſibilium, n. 5.ff.de regulis iuris,vbi Cagn.nu.4.& in l.ſemper,qui non prohibet,nu.3.eo.tit.

9 Vel ſi adiiceretur clauſula,alias de ſuo,&cæt. Dec. in l.ſi.§.ſi.nu.11.ff.ſi certum petat.Gomeſ.in §.in perſonam,col.14.de action.

10 Vel eſſet appoſita clauſula,renuncians,&c.Crot.in d.§.Cato.in 2.lect.nu.34. de verb. obliga. & ita paſſim practicatur teſte Cagnol.in d.l.impoſſibiliũ,nu.4.

11 Practicando igitur, vt locator ample promittat, prout in caſu,quod conductor faciat ſine aliquo impedimento,ita ut faciendo poſſibilia non excuſetur, immo in omnem caſum, & euentum dictus N. locator teneri voluit,alias de ſuo proprio teneri, & obligari uoluit,dictumque N. conductorem ſemper, & omni tempore indemnem conſeruare,renuncians,&c. quibus ſic ſtantibus locator omnino tenebitur.

12 Practicando etiam conſideranda erit perſona contrahentis:nam ſi eſt pater,qui promittat factum filii, qui ei obedire tenetur,vel ſocer nurus,facilius admittitur excuſatio,quia cogitabat diſponere potuiſſe. Si vero eſt extraneus,ſi quidem amicus,facile excuſatur, ſi vero alius difficilis voluntatis,& cerebri adamantini,ſibi imputet promiſſor, maxime ſi difficultas aderat tempore obligationis,ſecus ſi ſuperueniat poſt.ita egregie Dec.diſcurrit.conſ.313.

13 Limitatur ſexto de æquitate canonica,ſecundum quam propter impotentiam excuſatur. Beluſ. inter conſilia criminalia,conſ.2.Thob.conſ.103.nu.3. Bonacoſ.de equitat.canonic.concluſ.85.licet Crot. aliter teneat ad dictum,§.Cato.

14 Nec requiritur interpellatio, ſed debet adimpleri quampꝛimum poteſt, & hæc eſt cõmunis opinio. Cur. iun.conſ.74.nu 6.Ruin.conſ.42.nu.26.vol.1.& conſ. 230.nu.11.vol.5.

15 Limitatur ſeptimo,ut ſit talis difficultas,quę remoueri non poſſit,alias, ſecus.Bar. in l. qui commeatus, §.primo,ff.de re milit.in l.quibus diebus,de condit.& demonſtrat. Fel.in c.plerumque,de reſcriptis.

16 Et applicando ad terminos locati & conducti, de quibus agimus, dicebat Ripa in l.quod te, nume.47. quod ille,qui locauit animalia ad triturandum, ſi per ſe non poteſt accedere, tranſmittet animalia niſi ſit perſona, quæ magis quodammodo animalia diligat, put eſt porcellus oculus ruſtici,'& multo magis bos, ab hac declaratione appellabitur,quia ruſticus potius relinquet uxorem,& familiam,& adhærebit boui, & porcello ſuo.

17 Limitatur octauo, ut impeditus liberetur cedendo actiones,quando impediens erat talis, cui natura ipſa vel de iure,uel de facto reſiſti non poterat,prout in facto Principis,bannitorum,& ſimilium Caſtr.in rubrica,ff.de eo,per quem factum erit.

18 Subdeclara, niſi quis uerbis prægnantibus ex proprio contractu ſe obligaret.Gozad.conſ.27.nu.28.

19 Sed quis Principi reſiſtet?quis furori congregatorum bannitorum?

Limitatur nono,ut difficultas excuſet quoad damnum euitandum,ſecus quoad lucrum captandum. gl. in l.4.C.de vſufruc.legat.in l.uxori.§.1.ff.eod.

20 Si tamen impediens impediret, vel contrauenire viam reſtitutionis ex capit.læſionis promittens excuſatur.Grammatic.de communi deciſione 102.nu.106. Et colluſio in dubio non præſumitur. & allegan ti incumbit onus probandi.l.quod ſi res,§.dolo,ff.de probationibus,attenta maxime qualitate promittentis, vt per Dec.in allegato conſ.313.

Et proſequendo implementi materiam nonnulli ſunt caſus,in quibus non licet rumpere rumpenti,ad limitationem l.cum proponas,la ſeconda,C.de pact.

21 Primus eſt caſus in promiſſione ad idem correſpectiua,ſecus ad diuerſa. Abb.in capi.3.de iureiurando. Inde ſi ab uno patiaris iniuriam,non licet alteri inferre,glo.in l.ſi duo,ff de dolo. Bal.in l.ſi te,per illum textum,C.de iure deliberandi.

22 Secundus eſt caſus in tregua, quam non licet rumpere rumpenti.Felin.poſt alios,in cap.1.de tregua,& pace. Ioan. Andr.in rubri.eodem tit.Bal.in proœmio. Rex pacificus.col.2.in cap.dudum,el ſecondo,de electione.Socin.conſ.90.col.ſi.lib.2.

23 Tertius eſt caſus:de quo etiam ſupra in contractibus nominatis poſt factam executionem, Bald.in l.in ciuile,per illum tex.C.de rei uend.

24 Et ad propoſitum materię locati & conducti,de qua agimus, addo id, quod in facti contingentia poſuit Bero.quæſtio.97.quod ſi quis locauit rem ad decennium puta cum pacto de non alienando per tempus quinquennii,non per hoc uidetur data facultas alienandi poſt quinquennium,durante adhuc locatione, & in caſu alienationis tenetur ad intereſſe lucri

Digitized by Google

ceſſantis, & damni emergentis, per l.ſi quis fundum, §.1.iuncta l.ſi in lege,§.colonus,& l.ſi fundus,ff.locat. vel ſaltem præſtare aliam habitationem æque idoneã. & dat cautelam, vt ſemper apponatur pęna, quia intereſſe difficulter probatur, ponens etiam concluſionem vtilem ad materiam locati & conducti.

25 Quod pactum factum contra naturam locationis eſt interpretandum ſecundum regulas iuris communis, & quanto minus præiudicet regulis iuris de locatione loquentibus, l.quęro,§.inter locatorem, ff.loca. late Alex. conſ.106.

26 Vnde ſi loco tibi domum ad decennium cum pacto de nõ alienando infra quinquennium elapſo quinquennio, & ſic extra tempus pacti ſi fiet alienatio, intelligi debet ſine præiudicio conductoris, quod erit, vt teneatur locator ad intereſſe, & vidi quandoque in facto euenire.

Et ſic habetur limitatio ad regulam, vt prohibitum ad tẽpus cenſeatur poſt tẽpus permiſſum l. cũ prętor, ff.de iudiciis, l.ſi ita quis, ff.de vulgari cum ſimilibus.

Et conductor prius contraueniens, non poterit poſtea opponere locatori etiam ſi in inſtrumẽto, adeſſet clauſula, Rato manente pacto: Iacob. Riminal.conſ. 666. volu.4. vbi error iuris, & iuſta credulitas eximit conductorem a pęna, l.ſi quis maior, vbi ſolus caſus in iure hinc inde dubius.

De ſucceſſore.

VTILLIMA, & quotidie practicabilis eſt materia l.emptorem, C. loc. cum in dies fiant venditiones, & ſimilia in præiudicium colonorum, ob id ponam aliqua in facto non inutilia.

QVAESTIO I.

Ad l.emptorem, C. loc.

1 QVAERO, an pupillus, vel minor teneatur ſtare locationi tutoris, vel curatoris. Poſui ſuperius in verbo, tutor, vel curator.

QVAESTIO II.

1 QVID in marito, vel vxore? poſui ſuperius in verb.maritus, & in verbo, vxor, & addo, quod in diuiſione fructuum, & penſionum inter uirum, & uxorem fit computatio a tempore, quo fundus cœpit eſſe dotalis, non a tempore ſecutæ locationis, & ſi fundus fuit datus plenus, locationis tẽpus inſpicitur, ut ſciamus quantum percipitur, & tempus matrimonii, ut ſciamus pro quota parte anni fructus lucretur; ſi verò fundus vacuus in dotem datur, locationis tempus non inſpicitur Campeg. de dot.par.2.q.19.eſt materia l.diuortio, ff.ſol.matrim.

QVAESTIO III.

1 QVAERO, an filius teneatur ſtare locationi factæ per patrem. Poſui ſuperius in verb.pater.

QVAESTIO IIII.

1 QVAERO, an poſſeſſor maioratus teneãt ſtare colono. Poſui ſuperius ĩ verbo, poſſeſſor maioratus.

QVAESTIO V.

1 QVAERO, an vſufructuarius teneatur ſtare locationi ipſius proprietarii, vel econtra. Poſui ſuperius in materia uſusfructus.

QVÆSTIO VI.

1 QVAERO, an creditor miſſus in poſſeſſionem ex primo, vel ſecundo decreto, teneatur ſtare colono. Poſui ſuperius in uerbo, creditor. Cott. in uerb. creditor miſſus, & in uerbo, ſucceſſor, & eſt communis opinio, quod ſtare teneatur. Bal. in c.quoniam frequẽter, vt lite non conteſta. Pedem.deciſ.82.nu.6. reputat perpetuo notandum Ioan. de Arno. dialogo 5.

ADDITIO.

☞ *Aſini. de executor. §.4. cap.1. nu.17.18.*

QVÆSTIO VII.

1 QVAERO, an hæres teneatur ſtare colono, & ſic locatio, & conductio an tranſeat ad hęredes ad l.uiam ueritatis, C.loca.

2 Et primo pro negatiua uidebatur, quod non, ex l. domina, C.de vſufruct.

3 Pro parte affirmatiua facit tex. in terminis, in l.uiã ueritatis, C.locat. ubi ignorat uiam ueritatis, qui contrarium dicit l.cum in plures, §.hęredem, l.ſed addes §.pen.ff.locat. ubi in hoc bonus text. Iaſ. in l.1.nu.36. C.de iur.emphyt. Franc.Marc.deciſ. Delphinal.627. nu.7.part.1. Romul. in l.filiusfam. §.diui, nu.184. de legat.1. Cephal.conſ.131.num.5.conſ.254. Sebaſt. de mor.par.3.num.5.

4 Ampliatur, ſiue conductio ſit perpetua, ſiue temporalis, ut in dict.l. uiam ueritatis, & ibi in ſummario no. Bald.

5 Ampliatur ſecundo ad materiam l. 1. C. communia, de vſucapionibus, vt poſſeſſio etiam naturalis retineatur per hæredem coloni, & finito tempore conductionis, l.cum in plures, §. hæredem, ff.loc. ubi Caſtrenſ. reputat ualde notabile.

6 Ampliatur tertio l.viam veritatis, vt hęres locatoris continuet poſſeſſionem etiam non appræhenſam per colonum defuncti locatoris. Bal. in l.cum notiſſimi, num.13.de præſcr.30. vel 40.anno. Alex. in l.qui uniuerſas, §.quod per colonum, ff.de acq.poſſ. Afflict. deciſ.166.& 325.nu.3. Natt.conſ.538.nu.8.& 1. Ioſeph. de Lud. conclu.13. illation.15.

7 Extenditur hæc ampliatio, ut ſi mortuo locatore alius accipiat poſſeſſionem illius rei, quam colonus retinet, tamen ſibi nõ acquirit, niſi colonum expellat, uel colonus dicat ſe poſſidere nomine illius, qui intrauit. Bar. in l.1.§.nõ autem, ff.de ui, & ui arma. ubi Bar. dicit unum aliud ſatis notabile in hac locati & conducti materia, & dicit ſe neſcire alibi, quòd poſſeſſio retenta per colonum, non perditur ſolo animo, quando animus perdentis, & acquirentis ſimul non concurrunt. Vnde aliud eſt, ſi quis ui deiiciatur, uel ſponte tradat, prout paſſim fit in contractu uenditionis, & hanc glo. in practica dixit notabilem, & ſingularem, Bal. ad l.cum teſtamentum, C.de iur. & facti ignoran-

tia,

tia, dicens ſe alibi neſcire. Angel. valde in practica commendans, in l.fin. in fin.C.de acq.poſſ.Bal.in cap. cum ueniſſent, de reſtit.ſpol. Anchar.in ca.fin.de precar.ualde etiam commẽdat idem Bart.in l.quod meo, nu.2. ff.de acquir.poſſeſſ. dicens ſe alibi neſcire.

8 Declaratur dictum de colono recognoſcente, ut non procedat, ſi domino, uel hæredi locatoris ſoluiſſet penſionem, l.quamuis, §.1.ubi Angel.no.ff.de acquir. poſſeſſ.

9 Et ſi colonus ille qui ſecundo recognouit, reſponderet de fructibus, uel penſione, tunc conſtitueret poſſeſſorem, aliàs non. Innoc. in c.cum ueniſſent, de reſtitu.in integr.

10 Quod uerum eſt, ſi primus ſciret, & de hac recognitione fructuum notitiam haberet, tunc præiudicat tacendo in iuribus, & incorporalibus, ſecus in corporalibus, in quibus dato quod ſciret alium occupare poſſeſſionem, non priuatur primus poſſeſſor, niſi ſuſpicaretur ſe poſſe repelli, uel ſit negligẽs, l.ſi id, quod §.fi.l.ſi de eo, §.1.ff.de acquir.poſſ. Et aliàs tangemus, an colonus præiudicet domino in ſua poſſeſſione ad l.1.C.commu.de uſucap.

11 Extenditur ſecundo dicta ampliatio, ut non ſolum procedat, cum colonus eſt in fundo nomine hæredis, ſed etiam ſi ſimpliciter permaneat in fundo, dummodo alium non recognoſcat, quia præſumitur titulo præambulo, l.quædam mulier, ff.de rei vendic.l. 2.C.de acquir.poſſeſſ. Soci.conſ.15. inſignis Doctor, uolum. 3. Grat. amplians etiam in feudo reſponſ. 10. num.7.lib.1.

12 Sed ſi nomine proprio colonus poſſideret, iudicaretur ut prædo, & inuaſor. Bard. de tempore utili & continuo, c.13.nu.4.

13 Declaratur in hærede ſciente, ſecus in ignorante. Benincaſ.deciſ.12. in fin. ad intellectum l. cum hæredes, ff.de acquir.poſſeſſ. & actus aliquis recognitionis puta ſolutio fictus, uel penſionis. Bero.conſ.75.nu.23. lib.3.Rot.nouiſſ.681.par.1.

Et ſic diſcurrendo uides quantũ prçiudicium afferre poſſit colonus, & quantum etiam prodeſſe poſſit.

14 Ampliatur quarto, ſiue hæres ſit ſuus, ſiue extraneus. Rolan.conſ.96.nu.27.lib.1.Mago.Rot.Luc.11. nu.5.poſt Bal.in c.litteræ, de dilat.

15 Limitatur primo loco diſpoſitio l.uiam ueritatis, C.locat. niſi locatio ſit facta per locatorem ad ſuum beneplacitum, uel quoad ipſe uoluerit, quia tunc extinguitur morte locatoris. Caſtrenſ. in l.4. per illum tex.ff.locat. ad quam l.Iaco. Menoch. de arbitr. lib.1. quæſt.69.num.18. ponam (Deo dante) de beneplacito ſuo loco.

16 Limitatur ſecundo diſpoſitio l. uiam ueritatis, C. loca.niſi conductio ſit facta quoad uixerit, Caſtrenſ.in l.cum in plures, §.hæredes, ff.loc.

17 Limitatur tertio diſpoſitio l.uiam ueritatis, in hærede cum beneficio l.& inuentarii, quia facto inuentario prçſumitur extraneus. Montic.de inuentar.hçred. nu.42.ubi ſubdit, quòd dominus non prohibetur exigere penſionem actionibus competentibus, ubi etiam de hærede contrario conficiente inuentarium.

18 Limitatur quarto in hæreditate adhuc vacante mortuo conductore, nam eſt in electione locatoris, uel alteri locare, uel ſinere ſtare rem ſine conductore ut currat penſio l.ſi uno, §.fin.ff.locat. Capic.deciſ. 87.in fine.

19 Et conductor moritur relicto filio pupillo, qui repudiat, & locator alteri locat, poſt pupillus reſtituitur aduerſus repudiationem, non per hoc erit reſtitutus ad conductionem, d.l.ſi vno, §.fi.cum l.ſeq.

20 Limitatur quinto diſpoſitio l.viam ueritatis, C.loca.in locatione uſusfructus, quç morte extinguitur, nec ad hçredem tranſit l.ſi quis domum, §.hic ſubiungi poteſt, ff.loca. Ang.in verbo, locatio, num. 11.& l.ſi domino, C.de vſufruc.de qua uidimus ſuperius in materia vſusfructus, & ſic patet reſponſio quæſtionis. idẽ in prçbenda. Ant.de Pad.ad l.unum ex familia, §.ſi de Falcidia, nu.12.de lega.1.Cremenſ.ſingul.170.

21 Subdeclaratur in uſufructu locato a proprietario, quæ locatio non extinguitur morte locatoris, ſed cõductoris tantum. Iaſ.ad Por. in ſi. littera C, In ſi. loc. ubi ſubdit, ꝙ ſi uſufructuarius locet ad quinquenniũ, ſi termino pendente moritur locator, & conductor ſecerit impenſas in re locata, illas non repetit.

22 Idem ubi vſufructuarius locaſſet, vt dominus l.ſi quis domum, §.1.ff. loca. de quo vidimus ſuperius in materia vſusfructus.

23 Limitatur ſexto in ſocio conductionis aſſumpto cum conſenſu primi locatotis, & cum clauſula in ſolidum, & uti principalis, puta conduxi fundum ad triẽnium, demum accepi in conductione conſocium cum conſenſu primi locatoris, & ſic ſe obligauit in ſolidũ, nam iſto caſu finitur morte, quia eſt admixta ſocietati. Pedem.deciſ.76.

24 Subampliatur etiam, ſi de hærede ſit dictum, niſi ſit ſocius conductionis uectigalium. Ruin.conſi.90.nu.8. volum.1.

Limitatur ſeptimo, quando hæres conductoris nõ reperiatur, quia tunc locator alteri locare poteſt. Bar. in l.ſi vna, §.fi.ff.loca.

25 Limitatur octauo in locatione facta artifici, quç nõ tranſit ad hæredes. Alex.conſ.108.vol.4. & ſic quando electa eſt induſtria perſonç.

26 Limitatur nono in colono, qui nummis colit, cuius conductio tranſit ad hæredes, ſecus in colono partiario, qui ſapit naturam ſocii, & ſocietas extinguitur morte. Bart. in l.ſi merces, §.uis maior, ff.loc. Petr.de Vbald.de duob. fratribus, par.11.q. 14.poſui ſuperius de remiſſ.mercedis.

27 De conſuetudine tamen aliter ſeruatur. Alex.in l.ſi filioſam. §.fi.nu.20.ff.ſol.matr.

28 Limitatur decimo in hærede conductoris gabellarum, tributorum, & datiorum, niſi hæres ſit aptus, & idoneus, & de eo ſit dictum, l.adeo, & ibi Barto.ff.pro ſoc.Bald.in rub.C.eo.Petr.de Vbal.de duobus fratribus 11.q.13.dicens valde notabile pro conductoribus gabellarum, tributorum lacus Peruſini, & ſimilium. Rui. conſ.90.nu.8.vol.1. Firmi. in verb. gabellarum locatio, ſub nu.11.Franc. Marc. deciſ. Delphin. 211. part.1.Menoch.conſ.12.nu.20.lib.1.conſ.221.lib.2. late Baptiſt.de Hiero.inter opera Mozzi, de ſocietat. * nu 24.* Corn.conſ.121.nu.7.& 122.nu.5.li.1.Pariſ. conſ.82.nu.15.16.& 31.lib.1.Tiber.Decian.reſponſ. 22.nu.14.lib.3.pulchre Dec.conſ.213.per diſcurſum Seraph.de iuramen.priuil.57.in fine.

Declara, ut ad primum hçredem tantum, & non vltra. Bart.in l.adeo, ff.pro ſoc.Iaſ.ad Port.in §. manet, nu.3.Inſtit.pro ſoc.)

29 Notandum eſt vlterius, quod finita ſocietate ſuper aliqua re conducta debet communicari emolumentũ

prot e-

prouenients ex re communiter remanente etiam finita ſocietate ante mortem ſocii, puta ex vectura equi empti a ſociis, vt locaretur, non autem de emolumento proueniente ex re non remanente communi, & ex aliquo geſto poſt mortem, & ita intelligitur text. in l.actione, §.ſed etiam, ff.pro ſoc.prout pulchre declarat Ruin. conſ.90.verſ.non obſtat, vol.1.commendat Pedemon.deciſ.76.ſub nu.12.latius Rui conſ.216. nu.7.vol.1.quem videas.

QVÆSTIO VIII.

1 QVAERO, an Prelatus, vel alius beneficiatus teneatur ſtare colono? Poſui in tit. de rebus eccleſiæ.

QVAESTIO IX.

1 QVAERO, an legatarius teneatur ſtare colono, & videbatur quod ſic, ex l. ſi dumus, §.fin. & l. ſi a ſubſtituto, §.fin.ff.de leg.1.

2 Contrarium eſt verius, & bene probatur in l. qui fundum, ff.loc.& bonus tex.in l.nihil, §.proponitur, vbi Bar.ita ſummat, ff.de lega.1.& l.nihil, & l.fructus, ff.vſufructuarius quemadmodum caueat.

Et contraria loquuntur in iure reali, nos loquimur in iure perſonali.

QVÆSTIO X.

1 QVAERO, an fideicommiſſarius teneatur ſtare colono hæredis? quæſtionem hanc primo excogitauit Rainer. de Forli. relatus ab Alberico ad l. poſtulante, §.1.ff.ad Treb.& tenuit quod ſic, quia eſt neceſſarius ſucceſſor.

2 Ex quibus corollarie infertur, quod penſiones rerum locatarum veniunt in reſtitutione fideicommiſſi in contractu celebrato per defunctum, & nondum erant per hæredem perceptæ.ita Alexan.in d.l.poſtulante, §.1.num.4.ff.ad Treb. dicens ita limitandam legem in fideicommiſſaria, ff.ad Trebell. vt fructus non veniant in reſtitutione fideicommiſſi; nam hoc non procedit in penſionibus. Mazzar.de fideicom.par.3. q.63.circa med.

Cui addo Ripam, & Laurentium in d. l. in fideicommiſſaria, illum nu.23. iſtum num.44. Ang.conſ. 331.col.1.verſic.ſexto fallit. Iacob. Menoch.de arbi. iud.lib.2.cent.3.caſ.256.num.24.

Cui addo Ripam, in l.Centurio, nu.30.vbi Alciat. num.12.ff.de vulg.& pup. latiſſime Cepha. conſ.215. num.48.volu.2. & hæc eſt communis opinio. Burſat. conſ.71.num.25.vol.1.

ADDITIO.

☞ *Declaratur, vt licet pertineant ad fideicommiſſarium ſi non ſint exactæ, non tamen intelliguntur amplius ſubiecta fideicommiſſo, ſi rurſus ipſe fideicommiſſarius ſit rogatus alteri reſtituere hæreditatem copioſe. Alba conſ.79. Mantic.lib.7.tit.10.nu.35.in fine.*

QVAESTIO XI.

1 QVAERO, an conductori ad longum tempus teneatur ſtare ſingularis ſucceſſor? Poſui ſuperius dum tractaui de locatione ad longum tempus, & reſolutio vera eſſe videtur, quod ſic. Guid. Pap.quæſt.486. num.3. Auf. ad Toloſ. q.420. Pyrrhus Engeber.ad l. contractus, col.2.de reg.iur.

QVÆSTIO XII.

1 QVAERO, an venditor ex pacto de retrouendendo teneatur ſtare locationi factę per emptorem pẽdente termino pacti, vel durante tempore retractus municipalis, & videbatur quod nõ ex d.l.emptorem.

2 Contrarium verius eſt, vt ei ſtare teneatur in ſupradictis terminis. Bald.ad l.1.in fi.C.de iu.fiſ.lib.11. reputauit dictum in practica ſingulare. Cagn.in repeti.l.2.q.2. C.de pac.inter empt. & vendit. & ibi etiam ſequitur Franc. Zoannet.nu.143. & ab hac opin. non eſt in practica recedendum. Alex.ad l.ſi filioſam §.fin. nu.10.ff.ſolut.matr. Tiraq.de retrac.conuen.§.3.glo. 1.nu.14.Soc.conſ.125.lib.1.Neuiz.conſ.88.num.10. Bero.conſ.102.nu.8.vol.1.Rol.conſ.49.nu.3.uolu.2. Goz.in d.l.2.q.26. Burgni.deciſ 16.in fine, par.2.

3 Ampliatur hęc concluſio, vt procedat etiam in pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis, ſeu addictionis in diem. Guid.Pap.q.480.ſub nu.5.

4 Declaratur, vt procedat, quando ſit facta bona fide, ſecus ſi in fraudem, puta emptor in fine ſuæ facultatis ſciens venditorem ad redimendum præparare eam locauerit maxime in longo tempore, quod excedat terminos ſui pacti, vt late deducit Tiraquel.de retrac.conuen.§.3.glo.1.nu.17.vltra Cagn.& alios modernos ſuperius allegatos. Et ex prędictis infertur corollarie ad multa.

5 Corollarium primum, quod in contractu locationis, & conductiunis, ſi quidem ad modicum tempus habet locum retractus: ſi autem ad longum tempus non habebit locum retractus, ea potiſſimum ratione, quia locatio ad longum tempus ęquiparatur emphyteuſi, in qua retractus locum non habet. Angel. in §. ſcire autem, Authent.de non alienando. Imol.in cap. nulli, col.3.de iudi. & in cap.euidentiam, col.1.de rebus eccl.non alien. Ruin.conſ.166.quia de pluribus, num.6.lib.1. Deci.in Authen.qui rem, C.de ſacroſan. eccle. Soci.conſ.167.non inutilis, col.2.verſic.quibus ſic declaratis, lib.2.late, licèt aliquantulum poſtea relinquat cogitandum Tiraquel. de retrac. lignagier.§. 1.num.84.cum multis ſeq.

6 Limitatur in locatione ad longum tempus, in qua ſoluitur penſio ſingulis annis, prout communiter fieri ſolet, ſed ſi ita fieret, vt pro toto illo longo tempore locationis conductor vnam tantum penſionem ſolueret, tunc eſſet locus retractui, quia potius talis ſic facta locatio eſſet venditio, quam locatio, vt ſæpius alias diximus, & tradit Bart.in l.eotem, §.qui maximos, ff.de publ.in l.1.§.1.paulo ante finem, ff.de ſuperficiebus.late in ſua diſput.4.Publicanus, in l.licet, q.5. loca. Imo.& Barbat.in cap.propter ſterilitatem, eod. tit.de locat. Alex.conſ.3.col.2. lib.1. conſ.108. lib.3. poſui pluries ſuperius ad hoc propoſitum.

7 Quę concluſio ampliatur etiã ſi contrahentes utantur verb. locatio, adhuc enim eſt venditio, ſi pro vniuerſo vnica penſio conſtituatur, l.ſi vno, in prin.ff.locat. & late ſuperius dixi de ſimilitudine locationis.

8 Vbi etiam dixi, quod eſt locatio, quando in ſingulos annos penſio ſoluitur, etiam ſi contrahentes vſi ſint

vetbo,

Google

uerbo, emere, uel uendere, pretio, & ſimilibus uerbis uenditionis. Addo Borgnin. in repert. deciſ. ſol. 1042.

• Et locatio facta redimere uolenti, reſoluitur reſoluta uenditione, quia ita conuentum uidetur, & ſi redēptor ſoluit penſionem pro toto tempore repetere poterit pro rata. Borgn. deciſ. 16. ſub nu. 21. par. 2.

De locatione in fraudem.

COROLLARIVM ſecundum. Locatio in fraudem creditorum facta non ualet.

Hinc (prout dictū eſt) ſi emptor ex cauſa retractus pacti de retrouendendo, ad dictionis in diem, & ſimilibus de cauſis locet in fraudem, ſucceſſor nō tenetur.

1 Locatio autem in fraudem dicitur fieri, ſi in materia retractus fiat in fine facultatis redimendæ, ſciens uenditorem pecunias præparare. Tiraquel. de retract. conuent. §. 3. gl. 1. nu. 17.

2 Secundo, alienatio prælati dicitur in fraudem, ſi ſtatim repudiaturus locet ad multos annos in fraudem ſucceſſoris. Bal. in l. iubemus nulli, in princ. col. fin. l. C. de ſacroſanc. eccleſ. Crott. conſ. 414. nu. 9. Marſil. in l. ſtatu liber. nu. 16. de quæſtio.

Addo Franc. Marc. deciſ. Delphin. Menoc. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. nu. 83.

ADDITIO.

☞ *Rodoan. de reb. eccleſ. q. 57. nu. 30.*

3 Dicitur autem locatio in fraudem, ſi fiat in conſanguineos, & non ſit ſolita locari eo modo.

Vnde ſi fiat de bonis eccleſiæ, datur reſtitutio. Alex. cōſ. 55. nu. 7. uol. 1. Bar. & alii, in l. nomen, §. filio, nu. 3. & ibi apoſtil. ff. de leg. 3. Cardin. in cle. 1. §. fin. de reb. eccl. non alien. & in c. fin ne prælati uices ſuas. Alciat. reg. 1. præſumpt. 29. Rodoan. de reb. eccl. §. ſed ſi locatio, nu. 20. car. 338. ubi dicit, quòd quādo ceſſat fraus, bona poſſunt conſanguineis locari in perpetuum, ſed debet prius apparere de vtilitate eccleſiæ aliter quam per præſumptiones. Præpoſit. in can. nō licet, 11. q. 11. vbi dicit non ſtare uerbis Papæ aſſerentis locaſſe conſanguineis ex cauſa, nec præſumitur utilitas, niſi probetur. Abb. in cap. 1. de reb. eccleſ. non alienan. niſi ſit ſolita locari. Federic. conſ. 210. col. 1. Ferret. conſ. 48. nu. 14. & 15. & 28. ubi declarat, quando dicatur ſolita locari, & dicam ſuo loco. Mari. Anguiſſol. conſil. 79. num. 30. uol. 1. Et hæc magis communis opinio, maxime ſi cum debitis ſolemnitatibus, & conſanguineo contrahat. Iaſ. in cap. 1. num. 14. cum ſeq. qui feud. dar. poſ. Curt. iun. de feud. par. 2. q. 7. num. 3. Rota nouiſs. 18. nu. 6. par. 2.

4 Pariter locat in fraudem debitor rem, quæ poſtea in ſolutum a iudice data fuit. Bald. in cap. quoniam frequenter, §. fin ut lite non conteſt. Iaſ. reputans hoc ualde notabile ad l. diuortio, in princ. nu. 35. ff. ſolut. matrim. dicens in hac materia fuiſſe in Ciuitate Papiæ magnam altercationem. Commendat etiam multum Catellian. Cott. in uerbo, creditor, & in uerbo, ſucceſſor.

5 Similiter minor tenetur ſtare locationi curatoris, uel tutoris, ſi bona fide fecerit, aliàs non. Cin. in l. hac emptorem, col. 5. & dixi alias.

6 Similiter locatio facta in fraudem fiſci, non ualet, l. fin. ff. pro ſoc. hinc ſi poſtea ſe locauerit cum aliquo immuni, ad hoc ut ſit immunis, adhuc tenetur ad collectas. Ferret. de gabell. nu. 524.

ADDITIO.

☞ *Et generaliter dicitur locatio in fraudem quando ſupplātatur ſucceſſor. Iaſ. conſ. 1. num 1. uol. 1. Gabr. lib 3. de iur. quæſit non tollend. concluſ. 5. nu. 6. & ultra eum Cin. in l. emptorem col. fin. ubi Bal. col. 2. C. locat. qui loquitur in tutore, curatore, & prælato. Alba conſ. 108. nu. 7. ubi non tenetur ei ſtare etiam neceſſarius ſucceſſor. Surd. deciſ. 326. nu. 80. Et hoc procedit in ſucceſſore Prælati, & alienatione ſecuta. Cardi. c. 1. col. 1. qui ſucceſſ feud. dar. teneatur.*

QVÆSTIO XIII.

1 QVAERO, an emptor fructuum teneatur ſtare colono. Ponam in tit. de condictione furtiua, ſed breuiter pro nunc uera eſt concluſio, quòd emptor fructuum non tenetur ſtare colono, ex quo non habet plenum ius in re, & non eſt adhuc dominus fructuum, donec a ſolo ſeparentur, l. cum in plures, §. meſſem, ff. locat. Alexan. dicens ita conſuluiſſe in d. §. ſi uis in quinquennium, nu. 17.

2 Facit hæc concluſio in materia cenſualis contractus, ubi ſecundum hodiernam conſuetudinem emuntur fructus alicuius prædii iuxta bonum meo iudicio text. in l. ſi. §. fin. ff. de contrah. empt. pulchre Vincent. Francus, deciſ. 216. ubi in materia in uniuerſum ſumpta ponit duas concluſiones.

Prima ſit ſingularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono, quādo prædeceſſor non habet plenum ius in re.

3 Secunda ſit ſingularis ſucceſſor non per uiā tranſmiſſionis, ſed priuationis iuris, quod erat in prædeceſſore ſuo, non tenetur ſtare colono, ex Socin. conſ. 12. col. 2. uol. 1. Pedemont. deciſ. 32.

QVÆSTIO XIIII.

1 AN fiſcus teneatur ſtare colono, & uidebatur quod non, ex l. ſi fundus, in princ. colum. 1. cum gl. 1. ff locat. quem tex. dixit ualde notabilem Bald. & ibi etiam Iaſ. ad l. diuortio, ff. ſol. mat. Rom. ſing. 430. Io. de Arno. Soliloq. 88.

2 Veritas eſt, quòd fiſcus non tenetur ſtare colono, quando fiſcus eſt uniuerſalis ſucceſſor, ſecus ſi ſit particularis, quo caſu non tenetur ſtare colono. Cur. ſen. conſ. 10. num. 1. Ferdin. Lopez. in l. filiusfamil. §. diui, • num. 441. ff. de legat. 1. & hæc eſt communis opinio. Emanu. Soarez in ſuo theſau. littera C, in uerbo, conductor, nu. 212.

3 Bene tamen fiſci ſucceſſor tenetur ſtare colono, Roman. ſingul. 63. Papienſ. in forma libelli fictus, in gloſſa, ſoluere. Guid. Pap. deciſ. 481. limit. 4. Corſet. in ſingul. in uerbo, emphyt. 3. Marſi. ſingu. 458. Dec. in c. 1. num. 19. de probat. Rip. de peſt. par. ultima, num. 20. • & hæc eſt communis opinio. Emanu. Soarez littera C, nu. 212.

4 Et ſic fiſci priuilegium hoc caſu non transfunditur, ſed parum durat, & figit pedem.

5 Adde prædictis Bart. in l. cognouimus, C. de mancip. & colonis. Alber. in l defuncta, ff. de uſufru. Ioan. Plat. in l. ſi tēpora, C. de fid. inſtrum. & iure haſtæ fiſc. lib 12.

lib. 12. & ratio eſt, quia in conductorem fiſci transfertur ius in re, quæ ratio ceſſat in alijs conductoribus. Ant. Pinell. in l. 1. par. 3. illatio. 10. C. de bon. mater. vbi de communi.

QVÆSTIO XV.

1 PVLCHRA eſt indagatio, an filius in legitima teneatur ſtare colono? Primo videbatur, quòd non, quia legitima debetur omni incommodo, & quauis obligatione detracta l. omnimodo, & l. quoniam nouella, C. de inoffic. teſtam.

Vnde non videretur libertas in legitima, ſi filius colono ſtare teneretur.

2 Secundo in legitima filius eſt voluntarius ſucceſſor, ergo colono ſtare non tenetur, & hæc eſt ratio l. emptorem, & ibi omnes notant.

3 Contrarium eſt in puncto iuris verius, vt late deducit Borgn. in repert. ad ſuas deciſiones primas in verbo, electio, circa medium, & quatenus ad filium attinet, vltra alias adducta, dicitur, quod locatio tranſit in filium. Bald. in auth. ſi quas, ſub nu. 5. verſ. a. probatur, C. de ſacroſan. eccl.

4 Pariter mercedes famulorum, notariorum, nautarum, Procuratorum, & Aduocatorum, penſiones domorum, vecturæ equorum, & ſimilia ad materiam locati & conducti præferuntur legatis, & Falcidiæ. Monticulus in §. cum autem, Inſtit. de l. Falcidia, in §. item ſi quis in fraudem, Inſtit. de actionib. in l. fi. nu. 4. C. de iure deliberan. & in § in computatione, nouiſſimi in l. Papinianus, in §. 1. ff. de inoff. teſtam.

5 Nec rationes in contrarium adductæ obſtare videntur, quia re vera hoc non eſt onus, & dicit Borgni. in citato loco, quod nedum in legitima filius tenetur ſtare colono, ſed in caſtrenſi peculio, bonis matern. fideicommiſſis, & ſimilibus.

QVAESTIO XVI.

1 QVAERO, an depoſitarius teneatur ſtare colono? Videbatur quod non, quia eſt voluntarius ſucceſſor. Contrarium ſentit Borgni. in citato loco, & ratio, quia non habet plenum ius in re.

QVAESTIO XVII.

1 TETIGI ſuperius in materia creditoris, quod creditor in pignore tenetur ſtare colono, ad ibi dicta me remitto.

QVAESTIO XVIII.

1 PARITER dixi ſuperius de iure ſublocandi, quod ſecundus cõductor particularis tenetur ſtare vniuerſali conductori, & econtra, vt tradit Borgn. in cit. loco. Venit ſępius in facto, quod quis affictat, & locat omnia bona ſua, & ſtatim vult mutare laboratores, & colonos, & vidi multa inſtrumẽta, in quib. dñi locatores nominatim paciſcũtur de nõ expellẽdo colonos.

QVAESTIO XIX.

1 QVAERO, an vſuarius teneatur ſtare colono, & vtique non, vt poſui ſuperius in tit. de uſu, & habi. ex l. ſi habitatio, §. ſi uſus fundi, ff. de uſu, & habi. Rom. in d. §. ſi uir, num. 13. ubi Alex. num. 10. & poſui ſuperius in citato iam loco.

QVÆSTIO XX.

1 QVAERO, an eccleſia, Monaſterium, vel alius locus pius, teneatur ſtare colono: percurrit Tiraquel. de priuil. piæ cauſæ, ſi hoc erat in priuilegium pio loco attributum, nec hoc reperi modo aliquo tactum. Et Cephal. conſ. 25. volum. 2. tenuit quod ſic, ex quo eſt voluntarius ſucceſſor.

2 Contrarium eſt verius, vt loca pia non teneantur ſtare colono, & hoc ſit eis in priuilegium indultum. Alba. conſil. 108. in fine. idem Cephal. conſil. 155. num. 48. vol. 2.

3 Bene tamen ſingularis ſucceſſor eccleſiæ, vel monaſterii tenetur ſtare colono, & hęc eſt communis opinio Soarez in uerbo, conductio, num. 213. additio ad Roman. ſingul. 63. Magon. Rot. Lucan. 11. nu. 2.

ADDITIO.

☞ *Dueu. regul. 240. nu. 9. Grat. conſ. 95. nu. 25. Valaſc. deciſ. Portugall. 40. nu. 25. atteſtans ita iudicatum.*

QVAESTIO XXI.

1 LIMITATVR, ut cruce ſignati, milites Hieroſolimitani, Sancti Stephani &c. teneantur ſtare colono. Io. And. ſin cap. ad deliberandum, de iudic. Franciſ. Marc. deciſ. 97. par. 2. & paſſim occurrere poteſt.

QVAESTIO XXII.

1 QVAERO, an donatarius teneatur ſtare colono? Pro parte affirmatiua faciunt rationes ſuperius allegatę de legatario, q. 9. legatum enim donatio eſt, §. legatum, Inſtit. de legatis.

2 Secundo pro hac parte facere videtur hęc ratio: aut enim eſt donatarius omnium bonorum, & tenebitur vti loco hæredis: aut eſt donatarius, & idem videtur dicendum ex regula, ſi releuatur in re donata, grauetur ſaltem in hoc, vt teneatur ſtare colono, & ſeruare promiſſa per ſibi donantem, l. ſecundum naturam, de regu. iur. l. eum qui, de iureiur.

3 Pro contraria parte facit l. nihil proponitur, §. fin. ff. de leg. 1. & hanc opinionem dixit veriorem Alber. ad l. arbores, ff. de vſufructu ponendo concluſionem ſatis generalem, quòd nec donatarius, nec alius habẽs cauſam lucratiuam tenetur ſtare colono.

Ad adducta in contrarium patet reſponſio ex adductis ſuperius, quæſt. 9.

QVAESTIO XXIII.

1 QVAERO, an diſpoſitio l. emptorem, habeat locum inter Hebræos, & Iudæos.

Pro parte affirmatiua facit, quia inter Hebræos, & Chriſtianos non eſt facienda differentia, cum ſint vtriſque communia iura. l. Iudæi, verſic. communi iure, C. de Iudæis.

2 Hinc Iudæi poſſunt vti exceptione pręſcriptionis contra Chriſtianos, gl. in l. ſi ſuo, §. 1. ff. de vſucapion.

& gau-

& gaudet priuilegiis, & immunitatibus conceſſis incolis etiam per ſtatuta Ciuitatis. Bald.in l.ſpadonem, §.etiam,ff.de excuſa,tutor. Alex.conſ.99.lib.6. Soci. conſ.62.col.4.lib.1. Bertach.de gabel.par.6.q.17.

3 Secundo pro hac parte facit, quia lex generaliter loquens non extenditur ad Iudæos. Panormit.per illum tex.in c.1.de vſur.Gemin.in c.1.§.fi.eo.tit. lib.6.

4 Pro parte negatiua facit, vt in contractibus Hebræorum ſeruanda ſit lex Moſayca, & vſus eorum. Calder.conſ.10.tit.de conſtit.conſ.30.tit.de teſtibus.

5 Et hęc opinio verior eſt, quia apud Hebręos l.emptorem non eſt vſu recepta, vt teſtatur Gozza.conſil. 24.in fi. Alphan.repor. 70.

6 Nec obſtant rationes, quia non fit differentia, ſed ex quo a iure ciuili habent, vt attendatur apud eos lex Moſaica, & vſus eorum, talis vſus ad eorum fauorem attenditur.

7 Nec obſtat alia ratio, quia regula vera eſt in materia æque proportionabili, vt per Rip.in l.ſi inſulam, nu.11. ff.de verb.oblig.

8 Quid ſi Chriſtianus locet Hebræo apothecam, & pendente locatione vendat, cuius iura erunt attendẽda? fortaſſe conſulendum in hoc eſſet Hebræis, ex quo humaniter ſunt tractandi.cap.Iudæi,de teſtibus,& in materia locati & conducti. Bertran.conſ.28.lib.3.

QVAESTIO XXIIII.

1 LOcavit Archiepiſcopus Archiepiſcopatum, & noluit teneri, niſi in caſu mortis, quid ſi non moriatur, ſed transferatur ad nouum archiepiſcopatum? Vtique non tenetur, & ille, qui ſubintrat, non tenetur ſtare colono. Vincen. de Anna.allegat.92.

QVAESTIO XXV.

1 SEd nunquid ſucceſſor teneatur ad ſalaria contracta per anteceſſorem probatis maxime extremis? Et vtique non in debito voluntario, ſecus in neceſſario. Put.deciſ.43.& 44.par.2.

2 Declara ſecundo in ſalario deputato perſonę quod perſonam non egreditur, ſecus ſi ſit deputatus a dignitate, communitate, vel capitulo. Put.deciſ.1.par. 3.& ita declarantur famoſa conſilia Federici conſil. 218.in fi. Alex.conſ.109.volu.6. Dec.conſ.131.in fin. Soci.196.vol.4.

3 Declara tertio in aduocato, cui a ſucceſſore etiam non conuentum debetur. Put.deciſ.11.par.3.

Poſitis aliquibus quęſtionibus ad ornatum, & vtilitatem huius famoſæ, l.emptorem, C.locat. venio ad nonnullas vtiles ampliationes, & declarationes.

4 Ampliatur primo loco vltra adducta in quęſtionibus præcedentibus diſpoſitio l.emptorem, C.loca. vt procedat, & habeat locum, in ſucceſſore in beneficio, etiam titulo inualido, vt teneatur ſtare colono, & ſic locus ſit diſpoſitioni d.l.emptorem. Borgni. in reper. ſuarum deciſionum, in verb.electio, col.8.

5 Ampliatur ſecundo, diſpoſitio d.l.emptorẽ, C.loc. vt ſingularis ſucceſſor poſſit expellere cõductorẽ propria auctoritate. gl.in d.l.emptorem. Affli.in c.1.nu. 73.de pace iuram. firman. Duenn.reg.240.ampliat.2.

6 Et ſic vides, quam fauorabilis ſit materia l.emptorem, C.loc.& ſaluabis multos a pœna turbatæ poſſeſſionis ex hoc capite.

7 Ampliatur tertio, vt ſecundus conductor temporaneus, vel perpetuus ſtare teneatur primę locationi, etiam ſi ſecunda locatio verbis prægnantibus facta fuiſſet. Iaſ.conſ.45.vol.3.

8 Ampliatur quarto, vt ſucceſſor in dignitate, vel officio teneatur ſtare colono. Purpur.de Principe loquens conſ.424. vol.2. late Neuizzan. conſ. 12. inter conſ.Brun. Affli.deciſ.2.num.2.& in conſtitut.officii, num.2.in 2.notab.& in conſtitut.cum acceſſiones, in 1.& 2.notabi. Roderic.Soarez allegat.8.nu.4. Rolan. conſ.66.nu.36.vol.2. Lofred.conſ.38.nu.17. Alberi. in l.digna uox,ff.de legibus.

9 Declara in dignitate per ſucceſſionem, ſecus per electionem, vel imperium. Boſſi.in tit.debit.& delin. num.6. Lofred.d.conſ.38.nu.18. Rube.conſ.96.nu.5. Socin.iun.conſ.60. volu.3. Rimin.iun.conſ.355. nu. 18.& 19.uol.2.

10 Vnde officialis non eſt expellendus per ſucceſſorem, quod male ſeruatur. Late Borgn.in citato loco, tamen pro ſolatio concedi ſalarium loco intereſſe. Vincen.Fran.deciſ.216.in fi.

11 Ampliatur quinto in uaſallo, qui non tenetur ſtare colono, immo econtra. Bald.in cap.1.§.ſi quis, quo tempore miles.

12 Ampliatur ſexto, vt proprietarius non teneatur ſtare uſufructuario colenti manibus propriix, qui ſi fructibus pendentibus decedat, proprietarius ad nihilum hæredi tenebitur. Cephal.conſ.181. uolu.2. & dixi ſuperius.

13 Limitatur primo loco principaliter diſpoſitio l. emptorem, C.locat.ex parte ſucceſſoris, vt non procedat in ſucceſſore non habente plenum ius in re, quia iſte tenetur ſtare colono. Bal.in l.venditione, §.ſi quis fructus,nu.4.ff.de bon.autor.iudic.poſſiden. Gra.conſ. 95.nu.12.lib.1. Io.de Amic.conſ.113.& hęc eſt communis opinio. Iaſon.ad l.diuortio, num.33.ff.ſolut. matr. Duen.reg.240.limit.6. Eman.in theſau.verbo, conductor,nu.212.

14 Limitatur ſecundo loco principaliter diſpoſitio l. emptorem, C.loca. vt non procedat in colono partiario, cui ſingularis ſucceſſor ſtare tenetur ex quo eſt loco ſocii, de quo aliàs ſuperius vidimus in materia remiſſionis mercedis, & aliis in locis, & in terminis ponit Fabian.de empt.& vend.q.6.mem.18. Pedemont. deciſ 82. Cephal.conſ.658.nu.8.uol.5.

Addo Soc.in trac.fallent.littera A.reg.29.limit.5.

ADDITIO.

☞ *Declaratur vlterius in locatione valida facta colono partiario, vt non ſit in fraudem: quæ ſi ſit nulla, vel in fraudem. Emptor colono partiario ſtare non tenetur, licet ſeminauerit, & annum inchoauerit. Surd.deciſ. 40.*

15 Declaratur hæc limitatio, vt procedat, & reſtringatur pro eo tantum anno, quo eſt inchoatum laboritium. Cepha.conſ.181.in fi. dicens hanc opinionem admodum æquam.

16 Quę declaratio procedit etiam in colonis eccleſiæ. Franc.Marc.deciſ.Delphina.196. par.2. dicens generaliter hanc opinionẽ habere magnam conſcientiam, & loquitur in beneficio vacante per reſignationem. Sum.Ange.in uerbo locatio.11. & Silueſtr.eod.num. vbi in foro conſcientiæ ſatis commendat. latiſſime

com-

commendat in iuſtitia, æquitate, & conſcientia. Borgni.deciſ.44.a num.23. uſque 40. & uidi pluries in facto iudicatum, & ſumma cum ratione.

17 Vidi etiam pluries in facto caſum, ut dominus expellatur per ſententiam iudicis fructibus maturis nõdum collectis: nam habebit partem uti colonus. Adde Alber. in l.idemque, ff.pro ſoc. & allegatus Franc. Marc.deciſ.178. par.2.

18 Bene uerum eſt, quòd uendens fundum ſimpliciter cenſetur etiam uendere partem coloni. Iaſo. in l. cum filiofamiliàs, nu.180.ff.de legat.1.ubi Socin.iun. nu.261.Bauer.nu.185. Vinc.de Ann.atteſtans ita iudicatum, ſingu.539. Mantu ſing.310

19 Declara in uenditore ignorante adeſſe colonum, quia tunc non uidetur uendidiſſe partem coloni. Ita Iaſ.in citato iam loco. Borgn deciſ.16.nu.14. par.2. * Burſatt.conſ.240.nu.20.lib.3.

20 Contrarium eſt uerius, quinimmo ſemper præſumitur ſcientia in domino, ſi adſit, uel non adſit colonus, uti de re propria. deciſ.Peruſ.83.num.10.confirmata per authoremmet deciſ.Lucan.38. num.25.ubi pariter atteſtatur communem eſſe contra Pedemon. deciſ.82.niſi in caſu, quando aliter conuentum eſſet. Et mihi quoque uerior uidetur, ut colonus propriæ poſſeſſionis cognoſcatur.

Vnde colono datur actio perſonalis contra dominum uenditorem.conſidera bene in allegata deciſ.83. Ancha.repręhendit Iaſ.qui uerè loquitur in emptore, non uenditore, prout præſupponit.

21 Et Rom.conſil.309.in fi. uelle uidetur, quòd inter colonum, & dominum eſt ſocietas de fructibus a ſolo ſeparatis, non autem pendentibus. * Adde Pedemont. nouiſſima 55. ubi late ſequitur, immo, remota differentia ſcientiæ, & ignorantię, non uidetur uendita pars coloni, maxime in loco, ubi notorium eſt, bona dari ad laboritium.

22 Vnde ſolent fieri uenditiones cum reſeruatione partis coloni, & illo caſu ſi fit uenditio ſaluo iure coloni, & dominus ad manus colat, non intelligitur excepta pars domini uti coloni, niſi emptor ſciuiſſet nullum adeſſe colonum. Bart.in l.ſi mercedem, §.1.ff.de act. empt.melius in l.ſi quis legauerit, ff.de legat.1. Felin. in cap.inter monaſterium, col.2.de re iudic. & hęc eſt communis opinio teſte Alex.conſ.28. nu.9. uolu.2. Cautus igitur erit emptor in inſtrumento emptionis, ne ſibi præiudicet: Gabr.pariter de communi in uerbo, reſeruatio. Burſat.conſ.71.in fi.uolu.1. Sebaſtian. Medic.de reg.iur.reg.10.nu.123. par.1. * Firmian. in uerbo reſeruatio. ubi bene loquitur. Menoch. lib.3. pręſu.44.in princ.Iaſ.in l.non ſolum, §.morte, nu.49. de nou.oper.nunc.

ADDITIO.

☞ *Surd.deciſ.225.nu.18.*

23 Secus ſi dicat, ſalua parte coloni, quia tunc cum ad factum ſe retulerit, illam proculdubio reducet. Bal.in d.l.ſi quis legauerit, & eſt de mente Bar. in d.l.ſi mercedem, in fi. Fabia.de empt.& uend.q.18.ſextę partis, ubi ſubdit notabiliter, quòd clauſula, ſaluo iure coloni, operatur ut poſſit agi ad mercedem, dicens hoc in practica ualde notabile, & quotidianum.

24 Limitatur tertio loco diſpoſitio l.emptorē, C.loc. ut non procedat data ſcientia. Vnde ſingularis ſucceſſor tenetur ſtare colono, quando habet notitiam locationis. Bero.conſ.2.nu.2.& 15.uolu.1.Burſat.conſ. 101.nu.4.uol.1. Ceph.conſ.518.uol.5.ubi loquitur in ſecundo conductore ſcienter emente ad exclusionem primi. * Nec agit ad intereſſe de euictione contra uẽditorem, ſi emptor ſciebat. Gozad.conſ.24.nu.7.

25 Limitatur quarto loco notabiliter, & hæc limitatio paſſim occurrit in practica, & eſt admodum quotidiana, ut ſingularis ſucceſſor teneatur ſtare colono, quando de conductione & locatione eſt confectum inſtrumentum cum hypotheca bonorum. Ita dicit Bar.in practica perpetuo notandum, ad d.l.emptorē, ubi etiam Ang. ita practicare docet, & dat pro cautela colono, uel conductori, ne expellatur. Fuſi. in uerbo, emptor, num.21. Papien.in forma libelli ad ficti pręſtationem in uerbo, ſolueritt, ſub num.5. uerſ.item fallit. Et ita tenuit Rota deciſ.861.in antiquis, ſecundum ueterem impreſſionem, & ſecundum nouam deciſ.1. titu.de locat. Corſet.in uerbo, pactum, dicens hoc ſempiterna memoria dignum, Marſi.ſingul.321. uolo te ſcire, & hęc eſt communis opinio. Pedemont. deciſ.155.nu.20.

Ampliatur hęc limitatio, ſiue hypotheca ſit generalis, ſiue ſpecialis. ita Bart.Bal.& Salic.in d.l.emptorem. idem Bart. in l.1. §.quod autem, de ſuperfic. in l. qui fundum, ff.locat.Bart.& Alex.in l.ſi filiofamilias, §.fin.ff.ſolut.matri. Caſtrenſ.in l.ſi merces, §.qui fundum, ff.loca.Rot.antiqu.deciſ.861.Guid.Pap.q.480. Aufrer.ad Tholoſan. 420. Abb.in cap.querelam, col. penult.ubi Anan.num.9.ne prælati uic.ſuas. Aret. & Alexan.in l.qui abſenti, §.1.ff.de acquir.heredit. Ang. conſ.245.num.6. Corn.conſ.6. lib.4. & hæc eſt communis opinio. Neguſ.de pign.par.2.memb.1.num.6. Ferdinan.Lopez.in repetit.l.filiusfam.§.diui, nu.441. ff.de leg.1. Couar.uar.reſolut.lib.2. cap.15.ſub num.3. uerſ.primum, &c.

ADDITIO.

☞ *Beninc aſ.de actio.in princ.nu.214.*

26 Addo bene loquentes Port. in §.fi.ſub *nu.6.Inſtit.* de locat. ubi dat hoc pro conſilio de non expellendo, ut obligentur omnia bona, & hãc dicit communem, & ab ea in iudicando non eſſe recedendum, ac etiam in puncto iuris ueriorem, Grat.reſponſ.95.lib.1. ubi acerrime hanc opinionem de generali hypotheca defendere nititur. Iaſ.pariter de cõmuni in l.ſi ita quis, §.ea lege, nu.32.de uerbor. oblig.in l.quoties, nu.29. C.de rei uendic. Capic.deciſ.182.nu.3. Anto.Gomeſ. de contract.ſub nu.8.uerſ.item quæro, vbi pariter de communi Ioan.de Amic.conſ.113.Alexan.de Neuo. conſ.25.nu.2.Becci.conſ.8.Mozz.de contr.tit.de loc. col.fi.num.16. Seraph.de priuileg.iuram. priuile.74. num.4.& priuile.158. ubi de communi, & multos ex iſtis non allegat.

Addo Borgni. de uſufruc. nu.174. *Menoch. conſ. 63.*nu.10.uol.1. Rot.Peruſ. deciſ.60.par.2. Rol.conſ. 62. nu.19. uolu.2. & iſtud conſilium paſſim frequentatur Mari. Anguiſſ.conſ.216.nu.26.Socin.conſ.121. nu.16.uol.1. & conſ.258.nu.....uol.2. Ruin.conſ.180. num.18.uol.1. Rimin.ſen.conſ.43.uolum.4. Ioſeph de Ludou.concl.74.in fine. Celſ.in trac.clauſul.cõtract.

in

in verb.obligauit,&c.Plo.de in litem iurã §.4.nu.83. Iaco. Menoch. de retinen.poſſ.remed.4. nu.38. Iaſ.in d.§.diui,in 1.lectu.num.902. & in 2.lect.nu.122.vbi Cro.nu.10. Cagno.in l.2. nu.175. C.de pact. Emanu. Soarez in eius theſau.littera A, num.139.& littera P, nu.332. Pariſ.in conſuetu.§.30.q.23.num.96. Nat.de communi,conſ.426.nu.3.vol.1. Alpha.repor.60. Ti- ** raq.de retrac.conuen.§.3.gl.1.nu.8.late de magis cõmuni.Ioſeph.de Ludo.Rot.Luc.38. ubi ampliat procedere etiam ſtante ſtatuto de dimittendo poſſeſſionẽ per conductorem, prout Luc. lib.2. c.13. quia intelligitur ſecundum ius commune, dummodo conductor non habeat hypothecam in re, ut per eum, & de ** magis communi etiam Mago. Rota.Luca.97.nu.23. Eugen. conſ.58.nu. 5. ita ut dici poſſit de hoc hodie non eſſe dubitandum, & practica paſſim obſeruat.

27 Contrarium de magis communi tenet Dionyſ. in ** conſuetudi.Bleſ.vt ſpecialis requiratur, arti. 101.fol. * 296.relatus per Burſat.conſ.101.nu.2. par.1. * Seraf. de iuram. priuil. 158. Rebuff. atteſtans pluties in facto iudicatum, in l.alienatum, ver.3. limitari poteſt. de verb.ſign.Iac.Rimin.conſ.6.in fi.vol.4.vbi hoc in- ** trepide tenet, & dicit magis communem, & ab ea in iudicando non recedendum, conſil.743.vbi licet generalis hypotheca inſiſtere poſſit, tamen obli. intereſſe expelli poterit. ſecus in ſpeciali.

28 Concilia (ſi tamen vera eſt hęc ſecunda opinio) vt ſufficiat generalis colono, vt poſſit rem conductam retinere pro ſuo intereſſe, & ſic procedat prima opin. Aut quęritur, an alienatio ſit nulla, ita vt non habeat neceſſe colonus probare ſuum intereſſe, & ſic requiritur ſpecialis. Ferd.Lopez.in §.diui,nu.88. Ant.Gab. de pignor.concl.1.nu.6.

29 Datur igitur retentio in omni caſu colono, & conſequenter expelli non poterit a ſingulari ſucceſſore.

30 Extenditur hæc limitatio, vt generalis hypotheca per errorem omiſſa habeatur pro appoſita. Boer.deci. 182.nu.54. poſt Veron. & Iaſ. per eum allegatos. Tiraq.de retract.§.3.gl.1.nu.7.

Cui plene profitenti addo Bal.in l.bene a Zenone, col.1.in fi. C.de quadriennii pręſcrip. in l.1.col.pe. in fi.ff.ſol.matr.deciſ.Neapolita.159.in nouiſſ. Affli. ſuper conſtit.de feriis,& ſalariis iudicum,nu.13. Nicolaus,in l.generaliter, nu.68. C.de ſecund.nupt. Ruin. conſ.132.col.pen. vol.5. Deci.in l.ſemper in ſtipulationibus,nu.14.de regul.iur. Anto.Gabr.de conſtitu. concluſ.3.nu.14.poſui aliàs ad leg.except.C.loc.par.1.

31 Extenditur ſecundo, vt non audiatur offerendo fideiuſſorem, quando damna ſunt liquida, aliàs fideiuſſio ſufficeret. Goza.conſ.100.nu.21. Pedem.deciſ.77. Burſat.conſ.101.nu 2.vol.1. ponam in t.t de expenſ. ſi in non liquidis ſufficiat fideiuſſor.

32 Extenditur tertio, vt hęc generalis hypotheca ſufficiat etiam ſine prohibitione alienationis. Viuia. ex communi opin. 61. circa med.par.2.

33 Declaratur, vt illo caſu emptor, vel alius ſingularis ſucceſſor, offerat conductori ſuum intereſſe, quo caſu expelli poterit. Salicet. in l.emptorem, col.2. ſequitur Caſtren.in l.nihil,§.fin.ff.de legat.1.Corn.conſ.6.vol. 4.Ang.conſ.245.nu.6. Ruin.conſ.180.nu.18.volu.1. * Et hæc eſt communis opin.Rol.conſ.60.nu.12.vol.1. Viui.opin.61.par.2. poſt Neguſan. & alios, vltra quẽ ſubdeclaratur, vt procedat, ſi colonus agat, ſecus ſi excipiat, quia ſucceſſor ei præciſe ſtare tenetur, Socin. conſ.99.col.1.lib.1. Cuman.conſ.170.col.fin. Anton. Anguiſſul.conſ.10.nu.12. Plot.ad l.ſi quando, nu. 121. ſecundum primam impreſſionẽ. Pariſ.conſ.98.nu.12. vol.4. Bero.quæſt.97.nu.4.conſ.136.lib.1.Grat.conſ. 94.num.27.uol.1.Alex.de Neuo.conſ.25.Gomeſ.de contrac.cap.3.num.7.& 8.Borgn.in repert.in verbo, vſufructuarius.Bero.conſ.2.nu.12.Ioſeph.de Ludou. Rot.Lucan.38.ſub nu.16.

ADDITIO.

☞ *Deciſ.Auenio.*108.

34 Addo, quòd hæc eſt communis opin. Guid. Pap. * q.480.nu.2.Gozza.conſ.24.nu.9.Soci.iun.conſ.129. nu.10.lib.2. Cephal.conſ.552.nu.12.& 16. volum.4. ** Aſin.de magis communi,§.7.c.38.& 39.

ADDITIO.

☞ *Pulchrè Valaſchi. deciſ.Portugall. 76.num. 5. qui bene loquitur in iſto caſu.*

35 Subdeclaratur ſecundo, ſtante iuramento, quod obligat pręciſe, quo caſu ſingularis ſucceſſor tenetur locationi, nec auditur offerendo intereſſe.

36 Idem in pacto de non alienando cum ſpeciali hypotheca, de quibus duobus caſibus communem dicit Neguſ.de pign.par.2. nu.2.memb.2. Rolan.conſ.60. in 2.dubio, vol.1. Couar.var.reſolu.lib.2.c.15.ſub nu. 3.verſ.vltimo eſt, & magis communem Turza.princ. 48.Roderi. Soar.in l.poſt rem iudicatam, nu. 6. de re iud. Perſonal.conſ.41.

37 Extenditur vltra Couar. idem ſi adijciatur pœna. Bero.q.97.per §. non ſolum, Inſtit. de verbor.oblig. conſ.97.volu.1.Tholoſ.deciſ.420.Burſat.conſil.101. nu.2.uol.1. Pedemon.deciſ.82.& 156.

ADDITIO.

☞ *Extenditur quarto etiam ſi eſſet promiſſum in ueritate. Bald.in cap. in litteris de præſumpt. alios citat. Siluan. de feud.recognit. cap.109. col.2. vel ſub fide ſua, quia habet vim iuramenti. Borgnin.in repertor. deciſ.par.1. in verbo promittens ſub fide.*

In omnibus autem iſtis caſibus, promittens faciendo poſſibile excuſatur. Afflict.deciſ.205.per totum.Grammatic.deciſ.101.num.80.Marant.qui ita concludit, diſput.7. num.10.19. Seraphin.priuileg.74.nu.22.31.Crot.ad l.4. §.Cato nu.97.de verb.oblig.late Surd.deciſ.234.num.12. vſque ad finem.

Extenditur quinto vt idem ſit, ſi apponatur promiſſioni clauſula ſincere & libere. Pariſ.conſ.110.nu.6.39.vol.1.

Extenditur ſexto etiam in promiſſione ſub fide quæ pariter habet vim iuramenti, cap.1.vbi Gemini.poſt Io.And. de ſepultur.lib.6.cap.ad aures quod met.cauſ.late Iaſ.conſ. 91.nu.7.vol.1.Iacob.ad l.ſi quis maior.nu.23.vbi Parpali.nu.40.C.de tranſactio.Bertrand.conſ.269.num.5.uol 7. Pinell.ad l.2.par.3.cap.1.C.de reſcind.uend.de communi. Bertrand.conſ.162.col.5.vol.1. Ant.Gabr. de tranſactio. concluſ.1.num.28.

38. Quod procedit, ſiue emptor, vel alius ſingularis ſucceſſor ſciuerit iuramentum ſiue non, & ſic neſciuerit

loca-

locationem. Nat.conſ.426.vol.2.quod durum viſum fuit.Couar.reſolu.lib.2.c.15.ex quo iſte ſingularis ſucceſſor non contraxit, nec eſt ſucceſſor vniuerſalis vt factum alterius ſibi nocere debeat, & Viui. in Silua, lib.1.opin.127.nu.10.

39 Limitatur quinto loco diſpoſitio l. emptorem, C. locat. vt licet ſingularis ſucceſſor non teneatur ſtare colono, tamen locator tenetur conductori ad intereſſe l.qui fundum, l.ſi merces, §.1.ff.locat. Berō. q.97. nu.1. Grat.conſ.95.nu.30.vol.1. Deci. conſ.8. Duen. regu.240.nu.10.

40 Vnde quando non adeſt iuramentum, ſolet practicari, vt emptor offerat intereſſe colono, & cogitur diſcedere non obſtante hypotheca: ita eſt communis practica. Natt.conſ.426.vol.2.

41 Ampliatur vltra alios hęc quinta limitatio, vt procedat in caſu quando locatio facta ſit ad certum tempus, cum pacto, ꝙ non poſſit locator ante quinquennium alienare: nam ſi poſt quinquennium alienabit, ad intereſſe tenebitur, licet ad tempus probibitum cenſeatur poſt tempus permiſſum, l.ſi merces, §.1. ff.loca.Bero.q.97.per totam, & dixi ſuperius.

42 Cautus tamen in hoc erit conductor, quòd ſi ſponte relaxet poſſeſſionem ſingulari ſucceſſori, ſibi præiudicat, nec amplius agere poterit ad damna, & intereſſe contra locatorem. Ita aliàs tenuit Rota in vna locationis molendinorum coram Aldobrandino, die 14. Maij 1547. vt per Paleott.deciſ.52. Anton.locauerat. Burſat.conſ.101.nu.4.vol.1.

43 Bene verum eſt, quod ſi colonus admittere noluerit ſingularem ſucceſſorem, quòd locator, qui vendidit, agat contra colonum, & dicat ſe ex hoc eſſe ſpoliatum, & petat reſtitui. Ita docet fieri in practica Specula.in tit.de reſtit.ſpol.§.1.nu.4.

44 Addo tamen, quod conductor expelli poterit data ** cautione de ſoluendo intereſſe, & hæc eſt communis opinio. Natt.conſ.240.nu.3.lib.2.

45 Quam declara veram eſſe, ſi intereſſe non ſit liquidum, ſecus ſi ſit liquidum, prout anticipatæ ſolutiones, & ſimiles. Soci.conſ.90.num 20.lib.4.Gozad. conſ.100.num.21. & conſ.97. in fin. lib.1. Beninten. deciſ.77.num.10. Burſat.in terminis, conſ.101.lib.1. Idem de proxime liquidando, Rot. Luc.Ioſeph Lud. 38.num.19.

46 Limitatur ſexto diſpoſitio l. emptorem, C. locat, niſi locator recepiſſet penſionem anticipatam totius temporis, quo caſu ſingularis ſucceſſor tenetur ſtare colono. ita vno verbo limitat practica Papien. in forma libelli ad ficti præſlationem, in verbo, ſoluerit, nu.5.in fi.& in glo.inueſtiuit, nu.13. Addo Iaſ.in l.qui in futurum, nu.1.ff.de pact. Borgn.deciſ.44.nu.8.

47 Quæ limitatio ampliatur ad materiam l.æde, C.locat.vt non ſit locus recuſationi ex d.l.æde, ſi poſt penſionem recipiat. ita Bald.in d.l.æde, Corn.conſ.103. col.pen.uol.2. Ant.Gabr.de loca.concl.3.nu.7.ex dictis ſuperius in materia recuſationis.

48 Declaratur in locatione facta de bonis eccleſiæ a Rectore eccleſiæ, & ratio eſt, quia in primo caſu ſunt obligata bona vendituris, qui erat dominus dictorum bonorum, ſecus in caſu iſto. Ang.conſ.425. in ſecundo dubio, conſ.19.num.7. volum.1. Gigas de penſio. quæſt.88. Rodo.de reb.eccl.§. ſed an contractus, & §. ſed an locatio.

49 Limitatur ſeptimo diſpoſitio l.emptorem, C.loc. vt non procedat in Prælato ſuccedente alteri Prælato priuato per ſententiam, quando nec ſibi, nec conductori eſt intimatum. Bald.in l.iubemus, la ſeconda, in princ. C.de ſacroſan.eccle. Ang.conſ.555.in 5.dubio. Rolan.conſ.49.nu.8.vol.2. Crot.conſ.414.nu.5.vol. 3.Iaſ.in l.diuortio, nu.9.& nu.39. ff.ſolu.matr. Bal.in cap.quoniam frequenter, §.fin.vt lite non conteſtata. Borgni.deciſ.45.nu.43.

50 Et circa ea, quę allegata ſunt de anticipata ſolutione, addo vnum ſatis vtile in hac locati & conducti materia, quod colonus, vel conductor ſoluens ante diem, vel tempus liberatur, ſiue appareat vera numeratio, ſiue confeſſio de receptis, & præiudicat etiam fiſco creditori ex aliquo delicto ſuccedenti. Boſſ. in tit. de bitores, an delinquenti ſoluere a nu. 6. vſq; ad finem, & eſt materia frequens, & quotidiana.

51 Et ibi Boſſ.refert vnum dictum morale Bal. collectum ex legibus de locato & conducto loquentibus, ſcilicet proſpectus futurorum, quamuis pertineat ad ſapientem virum, tamen non afficit damno non cogitantem, niſi ex præſenti debuerit cogitare. Bal.in l. æde, col.4.verſ.quæro de quibus vſibus, C.locat.allegat l.ſi quis domum, §.1.ff.locat.de qua late vidimus in materia vſusfructus.

52 Multæ autem cautelæ dantur in hac materia l.emptorem, C.locat.tam ex parte locatoris, quàm conductoris. Cautela prima. Hippotheca bonorum, de qua iam vidimus.

Addo ſolum Roderic. Soarez in l. poſt rem iudicatam, nu.8. qui velle videtur, quòd generalis hypotheca ſimplex, & pura non facit, vt ſingularis ſucceſſor teneatur ſtare colono, ſi offerat ſuum intereſſe, ſed vt ſucceſſor teneatur ſtare colono, requiruntur duo copulatiue, pactum de non alienando, & ſpecialis hypotheca rei, fundans ſe admodum in illo facto habuiſſe, & conſuluiſſe.

Addo Rom.conſ.423.in fi. Bonacoſſ.in tract.caut. littera C, verſic.5.

53 Addo, quod iſtud pactum fieri debet, vel in inſtrumento, quod ſanè vtilius eſt, vel incontinenti poſt, præſente tamen conductore, eo autem abſente nihil operabitur. Ita deducit Feli.conſ.51.nu.6.

Caſus admodum quotidianus, & frequens, quia paſſim contrahentes obliti paciſcuntur incontinenti poſt inſtrumentum, & intrat regula, plus dictum, & minus ſcriptum. Et addo ulterius Burſat.d.conſ.101. nu.3. vbi ſentit veriorem, & ſtabiliorem opinionem eſſe, ſi apponatur hypotheca omnium bonorum cum aliquibus cauſis prægnantibus.

54 Cautela ſecunda. Promiſit non expellere etiam ſi pro vſu ſuo indigeret. Felin.conſ.43. Nec iſtis caſibus locator liberatur offerendo intereſſe ſecundum ma- ** gis communem opinionem. Soci.conſ.90.col.1.li.4. Guid.Pap.deciſ.480.nu.5.

55 Cautela tertia. Econtra, ut colonus, uel conductor poſſit cogi ſtare in conductione, cautela datur, ut in uēditione apponantur iſta uerba, uendidit rem, & omne ius, omnemq. actionem realē, & perſonalē, quę cōpetit in dicta re pro dicta re, uel eius occaſione, faciens eum procuratorem in rem ſuam, quia ſingularis ſucceſſor agit actione ſibi ceſſa. ita Bart.in l.qui fundum, ff.locat, dicens in practica hoc perpetuo notandum.

56 Cautela quarta. Sed pro conductore pactum reſolutiuum cum annullatione iuris agendi contra quæcunque

cunque Borgnin. in repertor. in uerbo, vſufructuarius.

• • Practicando tamen animaduertendum eſt, quod emptor antequam citat, uel faciat præceptum, de diſgombrando conductori, informet ſe prius, & uideat ſi poſt inſtrumentum locationis, facta cum hypotheca bonorum, alias ſi poſtea exhibeatur per conductorem condemnabitur emptor in expenſis. ita in terminis practicare docet Lanfranch. in c. quoniam contra. in verbo expenſæ, ſub nu. 4. uerſ. ecce exemplum. ubi dicit notarium teneti ad exhibendum emptori, vti habēti intereſſe, ex Ang. in l. ſi quis ex argentariis, C. de edend. commendat pro notabili. Borgn. de tut. n. 30.)

De materia l. fin. ff. de iure fiſci.

PROXIMA eſt ad materiam l. emptorem, materia l. fi. de iure fiſci, ſi uendatur res locata pendente locatione, in qua ad eius intellectum conſidero plures caſus vtiles, & quotidianos.

x Primus eſt caſus. Vēdēdo fundo locato, in quo ſunt fructus naturales pendentes pertinent ad emptorem, quia fructus pendentes ſunt pars fundi, l. fructus, ff. de rei uendi. facit materia l. emptorem, ut ſingularis ſucceſſor non teneatur ſtare colono. Aret. conſ. 160. Papienſ. in libello venditionis. in gl. fructus, nu. 3.)

2 Secundus eſt caſus. Vendita re, quæ non facit fructus naturales, ſed induſtriales, ut domo, naue, & ſimilibus, penſio diſtribuitur pro rata temporis l. Iulianus, §. de fructibus, & ibi no. ff. de act. empt. Tertius eſt caſus. Vendita re, ex qua pro fructibus debetur certa annualis penſio, tunc ſi eſt ille ſingularis ſucceſſor, qui teneatur ſtare colono, ut fiſcus, & ſimiles, de quibus ſupra, tunc tranſit ad eum ius coloni, tempore, quo penſio ſolui debet. Si vero talis ſucceſſor non tenetur ſtare colono, tunc inſpiciēdum eſt tempus, quo fructus percipiuntur. Bar. in l. fi. §. fi. ff. de iu. fiſ. Bal. in l. ſi tradicio, & in l. fructus, C. de act. emptio. l. 1. col. 4. C. de vſufru. lega. Alex. conſ. 28. nu. 3. volu. 1. Fab. de Mon. de empt & uendi. q. 6. princ. num. 23. cum ſequ. • Iaſ. in §. actionum, nu. 140. de actio. peregr. de iure fiſci, lib. 6. tit. 4. nu. 35.)

4 Quartus eſt caſus ad intellectum l. fin. ff. de iu. fiſci ut non procedat in bonis dotalibus locatis, ut ſi pendente locatione matrimonium diſſoluatur, fit diuiſio per contributionem, gl. ad l. diuortio, in uerbo, debebatur, ff. ſoln. matr. ubi Bar. & alii hoc notant rationē reddentes, quia uēditio fit ex uoluntate, reſtitutio dotis ex neceſſitate. Vnde magis ſubuenitur.

5 Quintus eſt caſus ad materiam l. fin. ff. de iu. fiſci ſi ager erat locatus colono, & fructus erant collecti, integra penſio ſpectat ad hæredem fructuarii: ſi uerò fructus nondum erant collecti, diuidenda eſt penſio vltimi anni inter hæredes fructuarii Ita Albert. ad l. j. & ad l. defuncta, col. 1. in fi. ff. de uſufru. ubi rationē reddit utilem in materia locati & conducti, de qua agimus. Nam quando ager eſt locatus, quęſitum eſt iā ius fructuario petendæ penſionis, quod ei lex pro tempore pręterito auferre noluit, ex futuro euentu mortis, quod eſſet iniquum, ſecus quando ager non eſt locatus, ut ibi pulchre per eum.

6 Sextus caſus eſt ad materiam l. fi. ff. de iu. fiſci, ſi emptor fundum locauerat pro certa penſione, uel reſpōſione cum pacto de retrouendendo, ſi uenditor, aut conſanguineus redimet ante tempus deſtinatum penſioni, uel reſponſioni faciendę: fructus diuiduntur pro rata temporis inter emptorem, & uenditorem. Cuma. in l. qui Romæ, in princip. ff. de verbo. obliga. quem ibi ſecutus fuit Soci. num. 20. Iaſ. nu. 37. idem Cuman. in l. 1. ff de iure fiſci. late Tiraqu. de retract. conuēt. §. 5. gl. 3. nu. 11. Cagn. in l. 2. nume. 45. C. de pact. inter empto. & uendit. ubi Goza. nu. 130. & iterum quæſt. 16. nu. 158. Didac. uar. reſolut. lib. 1. c. 15. nu. 7. atteſtans hanc opinionem humaniorem, æquiorem, & utiliorem.

7 • • Addo ei plene profitenti bonum uerbum. Et hæc magis communis opinio. Rolan. conſ. 27. nu. 6. lib. 2. Caualcan. de uſufruc. nu. 244. & ſecundum hanc fuit pluries iudicatum. Anch. Rhegienſ. q. 13. nu. 11. par. 1. deciſ. Peruſ. 79. nu. 7. par. 1. Vidi in facto caſum. Plures fratres ſimul habitantes locauerunt domum communem, poſtea uenerunt ad diuiſionem, & uni contigit domus locata, cui accedit pēſio de tempore prę terito? patet ex relatis caſibus, & adde Roman. conſ. 10. • Tiraq. de retract. ligna. §. 1. gl. 7. nu. 42. ſi fructus debeantur ſemel in anno, ut frumentum, & ſimilia, cedunt emptori, niſi locatio ſit biennalis, vel ad longū tempus, ſi uero fructus debentur diuiſim, et penſiones tunc fit diuiſio pro rata. Salyc. in d. §. de fructibus, quem magiſtralem dicit Vinc. Fran. deciſ. 59. Gomeſ. variar. reſolu. lib. 2. c. 2. nu. 11. Pedem. nouiſſ. 56. n. 6.)

De collectis.

PVLCHRA, frequēs, & quotidiana eſt indagatio, & pluries in facto agitata, an coloni, vel conductores teneantur pro eorum parte ad collectas, & alia onera.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia tenentur ſoluere decimas, c. nobis, & c. tua nobis, uerſi. & cum in cunctis, de decimis.

2 Secundo, ſi fœnus exercent, tenentur contribuere in oneribus patrimonii, etiam ſi penſionem non haberent, l. filii, §. fi. ff. ad municipa. ergo pro fructibus lucratis pariter eis indici munera poſſunt, & collectæ, & ſimilia, & hanc opinionem tenuit Luc. de Pen. in l. fin. q. 17. C. de quibus mun. uel præſtatio nemin. liceat ſe excuſ. Capra. de reg. iur. & tract. c. 96. num. 85. poſt gl. Innoc. & Federic. per eum citatos, & locatores moleſtari non debent pro collectis inquilinorum. Marc. deciſ. 46. nu. 9.

3 Pro parte contraria, ꝙ domini, & locatores teneātur, facit tex. in §. nullus, Auth. de coll. & l. litib. in fi. & l. ſi penus, C. de agric. & cenſi. lib. 11. vbi domini prædiorum, non coloni tenentur munera ſubire, & ibi no. And. de Barulo, & Io. de Pla.

Secundo, munus collectarum debet imponi illis, qui poſſident pro ſuo, & iure ſuo faciunt ſuos, ex no. per Curt. ſen. conſ. 36. Parpal. in l. placet, colum. 9. nu. 21. C. de ſacroſanct. eccle. Alexand. conſ. 35. nume. 1. uolum. 4.

4 Tertio, onus collectarum pertinet ad dominum d. l. ſi penus, in fine.

Et hæc ſecunda opinio regulariter eſt vera, vt ad locatorē pariter, & dominum pertineat onus collectarum, & ipſe teneatur ſoluere collectas, & alia onera ſubire, non conductores. & ratio eſt, quia non poſſident, & grauātur onere annexo patronis. Rimin. cōſ. 31. nu. 31. & 57.

5 Et hanc opinionem tenuit Soc.conſ. 119.nume. 9. vol. 1. Iaſ. in l. fructus, nu. 14. ff. ſol. matr. in l. 1. nu. 30. & 32. C. de iu. emphy. poſt Bal. ibi col. 1. uerſ. 6. Brun. de ſtat. excluſus fęmin. art. 8. q. 22. col. 4. circa finem Nat. conſ. 409. nu. 9. poſt Lud. Bologn. conſ. 54. Laur. Silua. conſ. 9. nu. 17. Nico. Bello. conſ. 27. nu. 9. Pariſ. conſ. 25. nu. 10. vol. 1. Ioan. Manr. Sequanus in repeti. ** l. unicę, col. 103. C. de milit. & in quo loco, & hæc eſt communis opinio. Pedemon. deciſ. 83. ubi bonus locus, Craue. conſ. 145. nu. 21. Vincen. Franc. deciſ. 107. nu. 2. Rot. nouiſſima, in fine par. 2.

6 Ampliatur primo hæc concluſio, ut procedat tam in conductore proprio, qui (vt iam diximus) nummis colit, & reſpondit in tanta pecunia numerata, ſiue in colono partiario. Ita Pedemonta. in citato loco, ubi num. 6. in fine bonam rationem reddit, quia pars fructuum partiarium tangens habetur loco operum, laborum, & ſumptuũ in cultura agrorum. igitur proprie non dicuntur fructus, & ſic collecta ſine ſubiecta fructuum eſſet. Fructus enim intelliguntur deductis expenſis, & ſumptibus factis in operibus, bobus, & agrorum cultura, & in qualibet diſpoſitio. lex uel ſtatutum intelligitur, glo. Bar. & Ang. in l. in fundo, ff. de rei vendi. glo. in cap. cum antea, in uerbo, ſructus, & ibi Barbac. col. 2. de pigno. Alex. Iaſ. & alii, in l. fructus, ff. ſol. matri. in l. cum quæretur, §. fin. ff. de leg. 3. Specu. de expenſ. §. 1. verſ. expenſæ igitur. Salic. in l. ſi quis ſciens, C. de rei uendica. ubi & hoc procedere dicunt in malæ fidei poſſeſſore. Ang. per illum tex. in l. 1. C. de fruc. & lit. expenſ. Felin. in c. cum M. nu. 30. de conſtitu. & in c. ad noſtram, col. 1. & 2. de iureiu. late Tiraq. de retract. Lignag. §. 15. glo. 1. nu. 1. Didac. var. reſolut. lib. 1. c. 3. nu. 3.

7 Addo quod hæc eſt communis opinio. Viui. lib. 1. opin. 30. Eman. Soarez. in ſuo theſau. littera F. n. 360. Et propterea applicando ad caſum, de quo agitur, ſi colonus uellet deducere ante omnia expenſas, & poſtea diuidere fructus ad medium, non audiretur, quia expenſæ, & labor computantur cum illa parte fructuum, ut dictum eſt ex Pedemont. nu. 7.

8 Addo bene loquentes, & ſatis admodum ad propoſitum materię locati & conducti, de qua agimus, Io. And. ad Spec. in tit. de locato §. poſtquam, verſ. quid ſi locaui, Cyn. in l. 1. in fi. C. pro ſocio, & ibi Bal. q. 7. & ita de conſuetudine ſeruatur, Bar. in d. l. fructus, nu. 5. vbi Caſtren. num. 8. dicit eſſe caſum quotidianum, & menti tenendum, Iaſ. nu. 12. dicit hanc eſſe commu- ** nem opinionem, & ita de generali conſuetudine ſeruatur. Io. And. in c. nobis de decim. Corne. conſ. 289. lib. 1. Afflict. deciſ. 252. Franc. Marc. deciſ. 888. nu. 5. par. 1. & 895. num. 2. par. 1. Iaco. Menoc. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. nu. 576.

9 Et hoc verum eſt, ſiue colonus colat ad medium, ſiue ad tertiam partem, ſiue alio quouis modo. Franc. Marc. deciſ. 888. nu. 5. par. 1. atteſtans ita eſſe communem vſum, & conſuetudinem. Angel. in verbo, colonus, nu. 5. Menoc. lib. 2. cent. 3. caſ. 213. num. 2. dicens in facti contingentia habuiſſe cum Illuſtriſſimo Cardinali tunc Alexandrino, poſtmodum Pio V. Pontifice Maximo in Academia Montis Regalis. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par. 6. q. 13. poſt Bar. in l. quibus diebus, §. 1. ff. de condit. & demon.

10 Colonus igitur ſiue ad medium, vel, ut uulgo dicitur, *a terzo*, vel ut Tudertini dicunt *a cinque monti*, numquam deducit impenſas.

11 Hinc conductor, qui promiſit tot arbores plantare quolibet anno, non poteſt expenſas factas in illis repetere, quia intelligitur ſuis ſumptibus, ſecus ſi promiſit ſimpliciter melioraſſe, quia expenſas repetere poterit. ita ſubtiliter Pinell. in l. 2. parte 2. numero 10. C. de reſcinden. vendit. ſentit Alciatus conſilio 60. numero 5. libro 2. Borgn. deciſ. 32. num. 48. parte 2.

Vnde cautus eris in verbis inſtrumenti.

Ampliatur ſecundo loco principalis concluſio, de collectis, ut ſtatutum arctans colonos ad ſoluendum collectas ſit iniquum. Boſſ. de Principe, nu. 102. Ro- * lan. conſ. 79. nu. 11. uol. 4. * Petr. de Vbald. de duob. fratr. par. 11. nu. 38. Riminal. ſen. conſ. 100. num. 15. vol 1. Bal. in l. 1. q. 7. C. pro ſoc. Franc. Marc. deci. 211. part. 2. Afflict. in conſtitutio. Siciliæ lib. 1. rubr. 7. de decim. nu. 20. Cephal. conſ. 181. uol. 2. Bertrand. conſ. 250. nu. 4. vol. 1. Natt. conſ. 243. uol. 2. deciſ. Peruſin. 106. in prin. part. 2. Brixienſ. in uerbo colonus, nu. 9. & 14. Firmian. in eodem verbo, nu. 81. & 141. & 142. Ample Mazar. conſ. 49. Anchar. q. familia. 24. Benintend. deciſ. 16. Annibal. Montarr. ad ſtatutum Bononiæ, lib. 6. part. 3. de pęna non laborant. terr. gl. 4. 10. ** 29. vbi ex communi omnes expenſas ad colonum pertinere air. Buriat. conſ. 330. num. 50. uol. 3.)

12 Subdeclararem, ut deductis oneribus, & impenſis ſi quid ſupereſt de parte coloni, quod proportionabiliter collectari poſſit. ita Pedemonta. in citato loco, ex l. alii, §. fina. ff. ad municipal. & notatur per gloſ. in l. generali, §. fina. ff. de uſufruct. Deci. conſilio 167. nume. ſecundo. & ita obſeruari intellige in multis partibus Romandiolę, & fuit etiam obſeruatum in mea patria Tudertina tempore triennii collectarum, ubi in puncto iuris fuit deputatum ſuper allegatis per Pedem. in citato loco.

13 Ampliatur ſecundo loco, ut ſi poſt contractum ſuperueniat noua cauſa collectandi, uel imponendi alia onera, quod adhuc ſpectat ad locatorem, non conductorem, ſiue ad longum tempus, ſiue ad modicum. Ruin. conſ. 77. vol. 1. Eug. loquens in colonis clericorum, ut nullatenus pro eorum rata cogi poſſint. conſ. * 96. * eodem fol. nu. 13. in fine.

Ampliatur tertio, ut ſi ſoluerint detur repetitio. Rimi. conſ. 100. nu. 55. vol. 1. ubi etiam tenet, quod colonus ſoluendo collectas non acquirit ius contra dominum niſi in repetendo tantum.)

24 Limitatur primo loco, vt non procedat in oneribus mere realibus, vt in tributo, quod de fructuum corpore ſoluitur. Alex. conſ. 4. col. 2. lib. 5. Bello. cõſ. 27. nu. 10.

15 Subampliatur hęc limitatio, vt procedat, & locum habeat, ſiue ſit colonus partiarius, ſiue conductor in pecunia, nam percipiendo fructus tenetur ad onera realia, quæ percipiuntur ex corpore ſructuum. Affli. lib. 1. conſt. c. 97. nu. 5. §. fi. poſt Bar. in l. 1. C. de annonis, & tribut. li. 10. quod ualde commendat ibi Ioan. de Plat. num. 2. Roma. in l. Imperatores, de Publican. Caſtrenſ. conſ. 442. in fine. lib. 1. Iaſ. conſ. 109. in fi. li. ** 1. & hæc eſt communis opinio. Ant. Pinel. de bon. matern. lib. 1. par. 2. num. 72. verſ. 10, ampliatur fol. 187. Emanu. in ſuo theſau. litera C, nu. 216. Corſe. id valde commendans in ſingu. in uerb. locat. 1. Pet. Rauen. ſingu. ulti.

16 Pro qua communi opinione ultra alios mihi uidetur

Digitized by Google

tur bonus tex. in l. ſi ſine, §. Lucius de adminiſtr. tut. vbi I.C. refert conſuetudinem particulariter ciuitatis, in qua domini prædiorum, non conductores onera realia perſoluebant, ex quo contextu duo colliguntur.

17 Primum, quod ſemota conſuetudine conductor tenetur ad onera realia.

18 Conſideraui quandoque, quòd ſi eſſemus in conductore ad nūmos, penes quem facta reſpóſione in pecunia omnes fructus remanent, vtique hoc tolerabile eſt, nam ſi onus re. le fructus reſpicit, & iſti omnes remanēt penes iſtum conductorem, meritò iſte tenebitur, & ita uidetur innuere, & ſentire Corſett. in cita io iam loco. Si enim locator nullos in fructibus recipit fructus, nó uidetur obligatus ad onera realia: aliud videtur dicendum in partiario, qui habet ratam fructuum, ut pro rata teneatur ad onera realia, & ob id neſcio, an Emanuel in citato loco non ſit nimis generaliter locutus, & ita etiam ſentit Alex. conſ. 35. nu. t. vol. 4. Iaſ. conſ. 108. in fi. lib. 1. Pedem. vt ſupra, & Bellon. conſ. 27.

19 Limitatur ſecundo in decimis, quas tenentur ſoluere coloni, & conductores. Luc. de pen. in l. ſi. quæſt. 17. C. de quibus muneribus, uel præſtation. liceat ſe excuſare. Bello. conſ. 17. Bero. conſ. 146. nu. 12. vol. 1. Natt. conſ. 415. vol. 2 & ita communiter obſeruatur. Rolan. conſ. 79. nu. 15. vol. 1. Sotus de iuſtit. & iu. lib. 4. arti. 6. in fi.

20 Ampliatur hæc limitatio, ut procedat etiam in colonis priuilegiatorum, & religioſorum, ut pro eorum parte teneantur ad decimas perſoluendas, ſi priuilegium eſt perſonale, & non reale. Cardi. in clem. 1. q. 22. de decimis, ubi in colono cenſuali, & ſimilibus. Bal. conſ. 31. col. 1. vol. 1. Ioa. de Amic. conſ. 18. col. 2. Peder. de Sen. conſ. 111. Rolan. conſ. 61. nu. 15. vol. 4. Burſat. conſ. 15. nu. 3. & conſ. 47. nu. 14.

21 Addo Rot. deciſ. 875. in antiquis, & in nouiſſimis 24. par. 2. vti ad decimas, conſuetudo tamen attendenda eſt. Bar. in l. litibus, nu. 14 C. de agr. & cenſ. nu. 10. & uide Socin. conſ. 268. & onus exigendi decimas a colonis pertinet ad Dominos directos. Pariſ. conſ. 6. in prin. vol. 4.

ADDITIO.

Declaratur hæc ampliatio de Colonis priuilegiatorū, ut non habeat locum, quādo talis ſolutio nimium grauaret, ut per indirectum, teneretur ad ſoluendum gabellam partis Eccleſiæ, uel Eccleſia hoc modo non reperiret colonos. Iaſ. in l. 1. col. ult. C. de Indict. viduit. tollend. Coſſ. in memorabil. in uerbo Colonus. Late vincent. de Anna. ſingul 99.

22 Conſueuerunt in aliquo loco coloni ſoluere ſacramentales in loco domicilij, & prædiales in loco bonorum, diuidendo per medium ratam decimæ debitę, & ita uidi plures obſeruari in Dioceſi Tudertina.

23 Limita in decimis papalibus, quas ſoluere tenentur domini, Clem. diſpendium, ubi glo. de decim. & eſt tex. in extrauagante Bonifacii VIII. Fere. conſ. 139. Sublimita in Cardinale, & eius conductore, qui eodem priuilegio utitur. Vincen. Franc. deciſio. 107. quem uideas.

24 Limitatur ſecundo loco principaliter in impoſitionibus, in reficiendis viis, Pontibus, & fontibus, ad quas tenetur colonus, ſeu conductor. Iaſ. conſ. 199. nu. 3. lib. 2.

Vnde ſi Summus Pontifex uellet itinerare, tenetur colonus, ſi moueret bellum, tenetur conductor.

25 Limitatur tertio ſtante conuentione, quæ ſeruari debet. Rube. Alex. conſ. 135. Peſtaſ. de æſtimo, & collect. par. 2. nu. 42.

26 Limitatur quarto ſtante conſuetudine, quæ in hoc præcipue attendi debet. Pede. deciſ. 83. in fi.

Addo bene loquentes Iaſ. in l. 1. num. 32. C. de iure emphy. Pariſ. conſ. 25. nu. 54. & 97. uol. 4. bonus text. in l. litium, §. hæc de redditibus, C. de agric. & cenſit. lib. 11. Alex. conſ. 52. colu. 3. vol. 5. Soci. iun. conſ. 49. num. 16. uol. 1. conſ. 75. nu. 16. uol. 4. Boſſ. de principe, num. 120.

27 Limitatur quinto in conductore ad longum tempus, qui ad tributa, & onera tenetur, & hæc eſt communis opinio. Alexan. conſ. 1. nu 10. uolum. 4. Silua. conſ. 47. nu. 4. Parpal. in l. placet. nu 48. C. de ſac. ſanc. eccleſ. Nat. conſ. 36. Eman. in ſuo theſau. littera C, nu. 100. in uerbo, conductor.

28 Declara, niſi colonus, vel conductor ad longum tempus ſolueret penſionem condignam, & fructibus commenſurabilem. Rui. conſ. 77. nu. 6. vol. 1. Iaſ. cóſ. 196. col. 1. uol. 1. Rolan. conſ. 29. volum. 4. Natt. conſ. 409. & 446.

29 Licet contrarium aperte teneat, conſ. 312. colu. 2. præcedens tamen opinio verior uidetur, quam etiam tenet Brun. de ſtatut. excluſ. fœ. nin. artic. 8. num. 107. Eman. in ſuo theſau. in verbo, conducti r, num. 200. Petr. de Vbal. de collectis, q. 2. Por. conſ. 143. nu. 2. & 144. nu. 5. & 6. Borg. deciſ. 54.

30 Subdeclara in conductore gratis poſſidente, & fructus percipiente, maxime circa ea, quæ reſpiciunt utilitatem temporis tantum rei conductæ. Borgnin. deciſ. 44. num. 58 vbi ſubdit omnia allegata, & diſpoſita in collectis, & impoſitionibus ſoluendis vendicare ſibi locum in expenſis, & aliis melioramentis repetendis.

Addo Rimin. iun. conſ. 41 t. nu. 14. uol. 4. Vincen. Franc. deciſ. 107. Caball. milleloq. 324.

Limitatur ſexto in colonis priuilegiatorum, qui non excuſantur, ſi priuilegium eſt perſonale, ſecus in reali. Deci. in cap. ſane, nume. 7. & 8. de priuileg. Peli. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nume. 99. de conſtitu. Abb. in c. ex parte, il primo, de decim. conſ. 9. volu. 2. Rota Biſignetti prima de decimis. An. . Gab. de reg. iu. concl. 2. nu. 66.

Addo Probum ad Monachum, in c. ſi laicu, n. 25. de iure patrona. Rimin. ſen. conſ. 998. num. 11. conſ. 47. nu. 4. uol. 4. Roland. conſ. 61. nu. 14. & 15. vol. 4. Burſa. conſ. 42. nu. 9. Tiber. Decian. conſ. 51. nu. 4. vol. 3. Caſſa. in conſuet. Burg. rubr. 4 §. 6. nume. 8. Cammil. Bertel. de compromiſ. gl. 3. nu. 306. Rip. reſponſ. 22. nu. 4. lib. 2. Sſu. conſ. 9. & conſ. 32. nu. 19. Boſſ. de Princip. nu. 121. & hæc eſt comm. reſolu. Villalob. in verb. eccleſia, nu. 3. Borgn. de uſufru. nu. 163. Dueñ. regu. 120. Aegid. Thomalius de muner. & collect. §. quiſpiam, nume. 7. 8. & 9. Boer. deciſ. 213. numc. 18. Capra regu. 96. nu. 93. Alc. conſ. 14. Carau. ritu 40. nu. 20. Rip. de peſt. nu. 126. & hæc eſt communiſſima opinio, ſecundum quam pluries iudicatum. Borgni. deciſ. 44. num. 97. Guid. Pap. ſingul. 273. laicus Menoch. conſ. 180. nu. 8.

Addo Pariſ.conſ.25 nu.10.conſ.69. num.6.lib.1. Cephal.conſ.451.num.184.vol.4 Roland. conſ.61. num.4.vol.4. Pedemont.deciſ.39.nume.19. Ruin. conſ.157.nu.9.lib.3.Bertaz.conſ.ciui.42.nu.50. ubi comprehenduntur coloni ſuturi.idem conſ.21.nu.10. Alciat.conſ.591.nu.2.volu.2.Iaſ.conſ.217,uolum.2. Boſſi.de Princip.& priuileg.n.141.Burſ.conſ.16.nu. 43.vol.1.& conſ.142.nu.15.vol.4.Et hæc eſt verior, & magis communis opinio.habita ratione in re datarum.Oſaſ.deciſ.83.nu 107. Pedemon.deciſ. nouiſſ. 116.vbi alia.Natt.conſ.409.vol.2.in colonis partiariis.Roland.conſ.66.nu.29.vol.1.licet ſecus in perſonalibus,vel mixtis Roland.conſ.79.num. 14.15.& 61.vol.4. Pedemont.83.num.8.Pet.Anguiſſol.lib.7. conſ 7.num.10.prout collecta habitantibus impoſitas ſoluunt Pariſ.conſ.25.num.98.vol.1.uel impoſita terris quas detinent ſi nummis colunt.Mitis,in uerbo colonus,num.48.quod ſecus pro fructibus,& gabellis portarum impoſitis pro eis pro rata dominorum, cũ hoc ad dominum de iure,& conſuetudine pertineat; Annibal.Monterr.ad ſtatutum Bononię de pęna non laborant. terras. lib. 2. cap.23. gloſſ. in uerbo, gabellis.

Et ſi ratam domino tangentem ſoluerunt,nullum ius ex hoc acquiſierunt, ſed datur repetitio tantum. Bald.in l.2.C.pro ſoc.Rimin.ſen.conſ.100.num.56. vol.1.Roland.conſ.79.num.10.num.4.Feſtaſi. de collect.par.4.queſt.6.nu.62. Burſatt. conſ.330.nu.185. volum.3.

Et ſi coloni ſint priuilegiati reſpectu perſonę, & bonorum, ſublato perſonali remanet reale Iac. Rimi.conſ.739.vol.4.

Et eccleſia locans cum immunitate pro maiori penſiune,debet ius immunitatis in conductorẽ transferre,Silua.conſ.9.nu.6.Capra.regu.96.nu.86. Burſatt. conſ.442.nu.16.vol.4.}

31 Ampliatur hæc limitatio,vt non cenſeatur priuilegio præiudicatum, niſi ſpatio triginta annor. & aliis concurrentibus, de quibus per Ruin.conſ.195. in fin. vol.1.Cephal.conſ.58.nu.90.volum.1. Euerar. conſ. 42.Burſat.conſ.15.in fi.lib.1.

32 Declara,ut procedat antequam fructus ſint a ſolo ſeparati,ut tunc coloni gaudeant priuilegio dominorum ſecus ſi poſt, quia ſunt iam effecti mere tales habendo reſpectum ad colonum uti non exemptum. Anchar.in cap.quamquam de cenſibus,lib.6. Barba. conſ.28.vol 4 Boſſ.de principe.numero 122. Burſat. conſ.25.lib.1.

33 Contrarium tenuit Port.conſil.184. prior tamen opin.verior uidetur, quam etiam ſecutus eſt Rolan. conſ.91.nu.15.vol.4.

34 Poſſet fortaſſe dici: aut reſpondet in pecunia numerata,& procedat opinio primo loco relata: aut reſpondet in fructibus, uel parte ipſorum, & procedat altera opinio,ut rata, & fructuum coloni gaudeãt tali priuileg.Fel.conſ.46.nu.17.Borgn.de vſufr.nu. 163. Hippol.Rimin.conſ.744.vol.4.

Secundo dici poſſet, ut colonus eccleſiæ ſemper [pro eius rata ſit exẽptus, quando eccleſia nimis grauaretur, & aliter colonus ſic de facili non reperiret. Ioan.de Amic.conſ.18.nu.3.Burſa.conſ 42.n.19.vol. 1.Federi.de Senis, conſ.111.Iaſ.in l.2.col.ult.C.de indicta uiduita.tollenda.Cotta.in uerbo,colonus. Vincent.de Anna ſingular.99.quibus in locis clare habes quod coloni eccleſiæ tenentur ad gabellas pro eorum rata, & maxime quando proportione fructuum ſunt impoſitę. Burſat. conſ. 25.Pedemon.deciſ.73.

35 Declaratur ſecundo materia colonorum priuilegiatorum,ut teneãtur ad gabellas,onera,& alia impoſita pro reficiendis uiis,pontibus,& fontibus. Fed. de ſen.conſ.11.nu.9.Parpal.in l.placet, nume. 78. C. de ſac.ſanc.eccle.Rip.reſpon.2.nu.22.uol.3.Bertach.de gabell.parte 2.q.7.nu.17.Natt.conſ.409.collegium Taurinenſ.inter conſilia feudal.conſ.4.Anchar.in c. non minus,de immunita.eccleſ.Aegid Thom.de collect.§.non obſtat,numer. 24. & §. ſubijciunt. Tiber. Decian.conſ. 14.per totum,& nu.19.uol.1. Roland. conſ.2.num.1.uol.1.Silu.conſ.32.num. 18. Purpura. conſ.50.uol.1.conſ.327.nu.14.& 485.uol.2.Hippol. Riminald.conſ.2.conſ.4.conſ.10.conſi.25.conſi.35. uol.1. Duenn.regu.100.nu. 16.Nicula.Feſtaſ. de collect.par.4.num.15.& 19.& hæc eſt communis opin. Bero.conſ.150.num.37.uolu.3. Pedemon.deciſ.68. Emanu.Soarez.in ſuo theſau.in uerbo, clericus, nu. 135.Viui.lib.2.Alphon.Aluarezz. theſau. chriſtian. relig.c.35.nu.33.Vaſqu.de ſucceſſion.creat.lib.2. §. 21.limit.7.nu.18.Euerar.conſ.42.

36 Ampliatur hæc declaratio, ut procedat etiam quoad onera,& collectas impoſitas, & ſubrogatas in locum ſupradictorum onerum.Caſtr.conſ.413.volu. 2.Feſtaſ.in d.4.par.nu 48.cum ſeq.Rimin.ſen.conſil. 756.num.13.& 14.volum.4.& conſ.98. numero 16. volumine 1.

37 Subdeclara,ut procedat tribus concurrentibus, ſ. de licentia Pontificis,vel epiſcopi,ex cauſa ualde vrgenti,& neceſſaria,& quoad ſolutiones laicorum nõ ſufficerent,& ſic in ſubſidium, ut late conſuluit collegium Taurinen.inter cõſi.feudal.conſ. 4. late Tib. Decian.conſi 51.nu.31.vol.3.Borgni.deciſio.44.ſub num.100.

38 Ex quibus habetur limitatio ad l.ad inſtructionem C.de ſacroſan eccleſ.tam reſpectu clericorum, quam etiam eorum colonorum.

39 Declaratur tertio ſtante pacto,ut conductor aſportet fructus ad domum locatoris,quo caſu gaudet priuilegio. Rolan.conſ.61 vol.4.

40 Declaratur quarto,ut conductor clericorum non teneatur ad collectas quando ſunt impoſitæ reſpectu bonorum,& non fructuum,& ſuper capita,& foraggium perſonarum,& habitantium, quia tunc laboratores tanquam inſtrumenta ruſticalia clericorum, & eccleſiarum ad talia non tenentur. Et eſt communis opinio. Decian.conſ.51.nu.14.vol.3.Borgn.deci. 44.nu.100.Anto.Anguiſſ.lib.3.conſi.52.nu.100.Rimin.iun.conſ.353.num.178. vol.4.Cabal.ad conſtit. Aegid.lib.2.c.12.gl.6.

41 Declaratur quinto in muneribus, & collectis impoſitis perſonis terrarum eccleſię extra caſus a iure permiſſos,ad quas coloni eccleſiarum nullatenus tenentur.Burſ.conſ.29.per totum lib.1.

42 Declaratur ſexto,niſi ex caſibus priuilegii colligatur complecti colonos,puta ſi ſit appoſitum in perpetuum.Silua.conſ.3.nu.11.Alcia.reſponſ.202.nu.10. Boſſ.de princi.nu.184.vel niſi appoſita ſint verba geminata,puta tali familia. Alba.con.62.

42 Et in his caſibus priuilegium pręſumitur perſonale.Bart.in l.1.ff.de conſti.princ.Alex.conſ.86.col. 1.vol.1.& 101.in fi.eod.vol.& 76.in princ.volum.6. Iaſ.

Iaſ.conſ.89.col.2.lib.3.Anton.Gab.de regu.iur.concl.1.ſub nu.66.

44 Declaratur ſeptimo in colonis priuilegiatorum, non omnium, ſed clericorum tantum. Caſtrenſ.in l.1. C.de ſac.ſan.eccl.Capic.deciſ.12.

45 Declaratur octauo, vt ſi colonus eccleſiæ, vel clericorum nimium grauaretur in exactione collectarum, quod epiſcopus prouidere debet. Fed.conſ.3.quæſtio talis eſt, col.pen. verſ. verumtamen. reputat. ſingulare Iaſ.in l.1.col.fi.verſ.4 facit, C.de indiuiduitate tollenda. Cotta.in memorabi. in uerbo, colonus.

Vbi ponit aliud notabile dictum, quod idem ſit in colonis clericorum orientalium, puta Græcorum, ſi non habent uxores ex Bal.conſi.23.lib.3.

46 Et prædictis modis uidetur intelligendum conſil. Federi. de Sen. conſil. 11 t. nume.6. quod uerſatur in ore omnium, & ita modificant ſupranominati in citatis locis.

Et conductor non liberatur cedendo rei, Bald. & Ang.in l.cum uſufructuarius, ff.de uſufruct.

47 Sed quis erit iudex competens in exigẽdo colonos priuilegiatorum? uidi in facto quæſitum.

48 Cautela tamen eſt, ut ſi coloni clericorum, uel ſimilium cogerentur de facto ſoluere pro rata dominorũ, quod datur eis retentio de fructibus. Bal.in l.cum duobus, §.ſi in coeunda, ff. pro ſoc. dicens hoc ualde notabile in facti contingentia.

Et ex prædictis ſicut ſupra poſitis declarationibus patet reſponſio ad hincinde contraria.

49 Et cum iam ingreſſi ſimus materiam colonorum, qui & a domino dependent priuilegiatorum, non ſeparando materias, ponam aliquas utiles concluſiones an priuilegium domino cõceſſum porrigat uires ſuas ad famulos conductos ſalarium habentes, & ſic iuxta terminos locati & conducti.

50 Materia utilis eſt, frequens, & quotidiana, nam quilibet immunis, & priuilegiatus eſſe cupit ad ſui fauorẽ, & utilitatem, & multi ſtudioſe cõpeſauerunt ſeruitium alicuius ſuis priuilegiis, ut in aliquo potiori poſſit, licet fortaſſe cum alio maius ſalarium reperiat, ad materiam l.1.C.de epiſ.& cler.

51 Regula igitur, & Cõcluſio ſit. Priuilegium, immunitas, uel exemptio conceſſa principali extenditur ad ſuos famulos ſalarium habentes, l.1.& 2.C.de epiſco. & clericis.

52 Hinc priuilegium conceſſum ſcolaribus extẽditur ad famulos, & miniſtros. Bald. per illum tex. in Authen.habita.C.ne filius pro patre, nu.5.ubi Salic. nu. 7.Bologn.nu.15.Duen.reg.305.

Addo Bart.in tract.repreſal.in 6.queſt.7.q. princi. nu.8.Bal.in proœm. Digeſtorum, §.diſcipuli, circa finem, in l.2.nu.3.C.de epiſcop.& cler. Deci.in l.lecta, nu.19.ff.ſi cert.pet.Silua Nupt.lib.5.nu.55.

Idem in pediſſequis, & ſeruitoribus. Afflict. in rubri.de iur.protom.num.30.Imo.in Clemen.uni.nume.9 de reliq. & uenerat. ſanctorum. Peruſi. in proœm.ſexti.in princip. in uerb. ſcholaribus. Marſil. de rapt.uirgin.nume.11.in fi.& hæc eſt communis opinio. Summa Armil.in uerbo, excommunicatio.9. Hora.Lut.de priuileg.ſcholar. in rubri.de his, qui gaudent, nu.2.

53 Extenditur ad omnes, qui gratia ſcholarium ſunt in ſtudio.gloſſ.in capit.1.& ibi Abb.nume.9.de foro competen.

Ampliatur ſecundo diſpoſitio l.2.C.de epiſ.& cle. vt priuilegium magiſtrorum extẽdatur ad ſcholares. Angel.in proœm. Digeſtorum, §.itaque, col.2.in fine.

54 Ampliatur tertio diſpoſitio l.2.C.de epiſc.& cler. ut priuilegium conceſſum pauperibus hoſpitalis extendatur ad miniſtros, qui certa mercede ſeruiunt hoſpitali. Oldrad. conſi.12.dixi ad regu. cum quid, in prin.primæ par.nu.3.

55 Ampliatur quarto, ut diſpoſitio l.2. extendatur ad Caſtaldos, & factorem. Alex. in l.lecta, n.7.ff.ſi cer.pet.

56 Ampliatur quinto, ut obligatus ad hoſpitandum aliquem, teneatur etiam ad ſeruitores. Abb.in c.quanto, in 3.nota.de cenſib.

57 Ampliatur ſexto idem in familiaribus Papæ, & Cardinalium, licet continuè commenſales non ſint, ſed partem (ut vulgo dicitur) tantum habeant, quia animus in hoc attenditur. late Gomeſ.in proœm.regularum Cancellariæ. q.6. & ita aliàs tenuit Rota, ut apud Creſcent.deciſ.202.refertur per Bard.de tempore utili, & contin.c.17.

Ampliatur ſeptimo in ſcriptoribus pœnitentiariæ. Bellame.deciſ.556.

58 Ampliatur octauo idem eſſe in ſaluo conducto, vt ad famulos extendatur. Ferret. de fide ſeruan. nu.12. Bonacoſſ.de famu.quæſt.181.dixi ad regu. cum quid parte 1.quæſt.8. vbi an in redeundo, quid in vxore, ſociis, & pro quot vicibus tangit remiſſiue tantum Herculan.de caution.de non offenden.c.37.nu.8.

59 Limitatur primo diſpoſitio l.2.C.de epiſc.& cler. ut procedat, & locum habeat, quando alias priuilegium ſuum effectum ſortiri non poſſet, aliàs ſi commode effectum ſortiri poſſet ad familiares ſalariatos, & conductos non extenditur ca.pen.§. cum conceditur, de priui.lib.6.Bar.in tract.repreſaliarum, q.6 1 7. Bald.in Auth.habita, C.ne filius pro patre. Fel.late in c.2.nu.2.de fo.comp.Iaſ.ad l.ſcriniarios, C.de milit.teſta. Deci.& Cagn.ad l.in omnibus cauſis. vbi Deci. nu.9.Cagn.nu.10.de reg.iu.Bonac.de famu.q.12.

60 Illud addam, quod in caſu extenſionis priuilegium uerificatur nedum in familia præſenti, ſed futura. Ioan.Andr.in regula, qui ſentit, libro 6.Angel.conſi. 260.col.3.

61 Limitatur ſecundo diſpoſitio l.2.C.de epiſc.& cle. vt mortuo principali, priuilegium ſit extinctum, nec in familia duret. Dominic.conſi.74 per tex. in cap.ſi cui, & c.dudum, de præben.in 9.in ca.ſi cum nobis, de verb.ſignific.in 6.

62 Limitatur tertio in familia clerici, non alterius priuilegiati, circa colonos tamen, ut dixi ſuperius in materia collectarum, circa tamen famulos hæc reſolutio videtur uera: aut ſumus in famulo epiſcopi, & gaudet eius priuilegio: aut alterius clerici, & non gaudet, & hæc eſt communis reſolutio. Abb.in ca.2.nu. 6.de ſo. comp. Ioa. de Monte Sperello ad conſil.calcan.72.Boſſ.de ſo.comp.nu.127.Iul.Clar.in §.fin. q. 35.ver.quæro nunquid.Eman. Soarez. littera C, nu. 128.Gram.conſi.ciuil.12. vbi famuli non epiſcopi, ſed clericorum tenentur ſtatuto de damnis datis. Franc.Marc.deciſ.423.nu.2.par.2.Herculan.de cautio.de non offendendo, c.19.num.3.atteſtans opinionem Capic.deciſ.12.communiter ab omnibus teneri, & receptam eſſe, famulos etiam eccleſiæ, qui mercede conſtituta, cuſtodiunt paſcua & armenta, non ſunt immunes, & hæc eſt communis opinio. Gram.

deciſ. 1112. Burſa. conſ. 42. nu. 15. Et ſeruitores mercenarii non gaudent priuilegio competente alteri priuilegiato, quam epiſcopo, vel clerico, eſt communis opinio. Graſſ. commu. opin. cap. 10. quæſt. 7. Bonacoſ. de famu. quæſt. 15.

Quæ omnia deſeruiunt ad deciſ. Capie. 12. & ibi adducta. Et adde, quod in priuilegio fori nec famuli, nec coloni eo gaudent, exceptis famulis Epiſcopi. Tiber. Decia. lib. 4. cap. 9. nu. 58. tom. 1.

63 Limitatur quarto diſpoſitio l. 2. vbi exemptus pro ſe a gabellis, vel datiis, teneatur pro familia, non facta de ea ſpeciali mentione. Bertach. de gabel. par. 7. q. 9. Franc. Marc. deciſ. Delphi. 423. nu. 3. par. 2. ad l. vſurpatione, C. de vectig.

64 Limitatur quinto in materia reſtitutionis in integrum, quæ ad famulos non extenditur. Sfort. ex communi de reſtitut. in integr. par. 1. q. 6. art. 9. declarando vt per eum.

65 Limitatur ſexto in famulis perpetuis, ſecus ad tempus. ſentit Iaſ. in d. l. ſcriniarios, nu. 1. ſed videtur dubia ex iam deductis, quia durante ſeruitio priuilegium ſerui non debet eſſe inutile.

66 Limitatur ſeptimo per Alex. in d. l. ſcriniarios, vt procedat in vniuerſum, ſed in quibuſdam caſibus a iure expenſis, vt fori, repræſaliarū ſequitur Horat. Lut. vt ſup. nu. 4. ſed non immeritò. Alex. ibi a Dec. reprehenditur, quia ſolum hoc attenditur, an priuilegium reddatur inutile, vel non.

67 Et familiares, qui dicantur Pontificis, vel Cardinalium, vidimus ſupra ampliat. 6. de aliis, Afflic. in conſtitut. regni, lib. 1. rubr. 15. num. 19. Felin. in cap. inſinuante, de off. delegat. Rebuff. de priuileg. ſcolar. priuileg. 16.

68 Limitatur octauo diſpoſitio d. l. 3. vt ſi immunitas conceſſa ſit conductoribus forenſibus, & eorum bonis, non extenditur ad bona conducta, Cephal. conſil. 451. nu. 180. vol. 1.

69 Limitatur nono quando quis ſe accommodauit pro famulo in fraudem. Ferre. de gabell. nu. 524. Bonacoſſ. de famul. q. 191.

70 Sed pulchra eſt quæſtio, & in foro ſæpius agitata, an conductoribus forenſibus indici poſſit aliqua collecta pro bonis mobilibus, vel ratione lucri eorum artis, & ſi inquilini non ſoluerent, an poſſint moleſtari locatores.

71 Solent magnates, & potentes alicuius Ciuitatis proponere, vt imponatur noua gabella artiſſanis pro lucro artis ad hoc, vt ipſi tanto minus ſoluant, quia talem artem non exercent.

72 Prima igitur concluſio ſit. Forenſes, inquilini, & alicuius artis negociatores cogi nō poſſunt ad tallias, & munera ordinaria, l. reſcripto, §. finali, l. munerum, §. patrimoniorum, ff. de muner. & honoribus. ratio eſſe videtur, quia talia munera imponuntur ratione domicilii, & ſola habitatio nō facit domicilium aliis non concurrentibus, l. libertus, §. ſola ratio, & §. ſola domus, ff. ad municipal.

73 Limitatur primo, niſi Ciuitas haberet hoc ex priuilegio, C. de incolis, & vbi quis, lib. 10. & not. in d. §. ſola.

74 Limitatur ſecundo, niſi ex conſuetudine forenſes ad id tenerentur, l. 1. & ibi Bartol. C. de auro coronar. lib. 10.

75 Limitatur tertio in fœneratore vſuras exercente, quia tenetur ad tallias in loco, ubi exercet, etiam ſi domicilium non habeat. gloſ. in l. filii, §. fin. ff. ad municipal. Bart. in l. munerum, §. patrimoniorum, de muner. & honoribus. Ioan. de Plat. in l. indictiones, C. de annona. & tribu. lib. 11. Bart. in l. 1. C. de mulier. & in quo loco.

76 Secunda ſit concluſio. Inquilini forenſes tenentur ad munera patrimonialia, ſeu realia pro mobilibus, ſeu immobilibus, quæ habeant in loco impoſitionis l. forma, §. ſi verò, de cenſibus.

Ita quod nullus habet excuſationem nedum inquilini, ſed nec Pontifex, nec eccleſia ſecundum Bart. in d. §. patrimoniorū, & l. iubemus nullam, C. de ſac. eccl.

77 Ampliatur iſta cōcluſio, vt procedat etiam in mercatore habente ſolum pecuniam. Io. de Plat. in d. l. indictiones. Fran. Marc. deciſ. 461. nu. 4. par. 1.

78 Limitatur iſta concluſio in illis, qui habent poſſeſſionem in aliquo territorio, & faciunt annuatim reſponſionem fructuū domino loci, vel in conductorib. ad longū tempus, vel in prædiis emphyteuticalibus, & ſimilibus, ne quis duplici onere grauetur. Bart. in l. priuatæ, C. de excuſat. muner. lib. 10. atteſtans tamen de conſuetudine in aliquibus locis non ſeruari.

79 Limitatur ſecundo in inquilino, & incola paupere, qui non habet niſi artem ſuam, ex qua cum difficultate viuit, & ſuam familiam ſuſtentat. Bald. in Authen. de fun. C. ad Tertu. facit gl. in l. omnis, la prima, C. de annu. tribu. lib. 10.

80 Tertia ſit concluſio. Locatores domorū, & apothecarū moleſtari non debent propter ſolutionem collectarum, & talliarum, inquilinorum. Franc. Marc. late deciſ. Delphi. 461. nu. 1. vbi vtendo verbis cōpatriotis reddit rationem in his verbis, quia ipſi ſolum coliſantur pro eorum bonis mobilibus, & lucro artis.

81 Et prædictis accedat id, quod ſentit Luc. de Pen. in l. agros, C. de fund. limi. lib. 10. & in l. fi. C. de quibus mune. & præſta. lib. 10. q. 15. quod pro quæſtu, & exercitio artis poteſt imponi collecta, & tallia.

* • Facultas extrahendi blada conceſſa alteris ex contractu, & titulo oneroſo cum clauſula pro ſe, & ſuis hæredibus extenditur etiam ad colonos, & conductores, qui hoc caſu nomine hæredum continentur Burſat. ex magis communi conſ. 258. nu. 44. in fine, lib. 3. **

ADDITIO.

☞ *Et tenetur conductor ad gabellam impoſitam, licet contractus locationis ſit nullus, ſi fructus percepit. Macobru. conſ 18. nu. 338. Surd. deciſ. 305. nu. 8.*

De expenſis.

AGGREDIOR vtilem, quotidianam, & practicabilem melioramentorum materiam.

Quæro igitur vtiliter, an colono licita ſit retentio pro expenſis, & melioramentis factis.

1 Primo videbatur dicendum, quod non, ex l. fin. C. commu. de lega. in fi.

2 Secundo per tex. in §. ſi quis verò. Authent. de non alienand. & emphyt.

3 Pro parte affirmatiua facit primo, l. ſi colon. ff. loc.

4 Secundo facit l. domini, §. 1. ff. eod. tit. Tertio facit l. colonus, ff. de vi, & vi arm. Et hæc eſt verior opinio ex iuribus ſecundo hic loco adductis, & allegatis, &

ita

ita tenet Ange.de pale.& oliu.col.2.nu. 5. vbi & fructus,& terras retinere poteſt. Laur.de Pinu.conſ.102. Rodoa.de rebus eccleſ.q.17.§. ſed in caſu malæ alienationis,num.21.Rimin.conſ 633.nu. 22. uolum. 4. Anchar.quęſt.47.num.24.lib.3.Natt.conſi. 530. nu. 8.uolum.3.Monticul.in §.item Seruiana,num.17.de action.Gigas de penſio.q.39.nu.10.Firmia. in uerbo conductor poteſt.Borgnin.de Vſuſr.nu.246.& deciſ. 43.nu.54.& 44.num.46.Sebaſt. Medic. de compenſ. par.1.q.10.nu.17.

5 Ampliatur primo diſpoſitio l. colonus, ff. loca. materia expenſarum,ut procedat,& habeat locum ne dum in impenſis neceſſariis,ſed etiam utilibus,l.in rebus,§.poſſunt,ff.commodat.Aret. conſ. 3. nu.7. Iac. Menoc.de recuper.poſſeſ.remed.15.nu.550.

Addo Machel.patrocin.6.num. 9. impenſę autem neceſſariæ eę potiſſimum ſunt, quas conductor, uel alius fecit, ne res conducta periret,uel deterior fieret l.impenſæ, ff.de impenſ.in rebus dotalib. fact.uel ut res conducta habitari poſſit. Caſtrenſ.poſt Bart. in l. dominus horreorum,§.1 ff.loca.Rodoa.de reb.eccl. non alien.q.16.uerſi.colonus,nu.3.in fine, uel ex cōſuetudine regionis ſine dedecore omitti non poſſunt reſtauratio ędificii diruti,quod ad uillæ neceſſitatem pertinebat. Alci.in l.impenſę,ff.de uer.ſig.uel res omnino inutilis effi.eretur. Hieron.Mago.deciſ.33. nu. 24. Exempli. Facere aggeres torrētii, ponere arbores in locum demortuorum,ædificium dirutum reſtaurare,ſi ad uillę,& laborit.i neceſſitatem pertinebat.

Expenſæ utiles,quę rem meliorem faciunt, ut arbuſti paſtinatio,doctrina puerorum,ſtercoratio, nouelletum,paſtinum,horreum adiectitium, & ſimilia. Alci.in citato loco.

Addo Caſt. conſ.270 li. 2. ubi declarando materiā dicit declaratio terrarum,& prædiorum, expenſę arādi,& ſeminandi,& ſimiles nō ſunt reficiendę. Similiter plantatio arborum,quędam non durat ultra tēpus conductionis, & nō repetitur:quædam reſpicit perpetuā utilitatem,& in hoc ſubdiſtinguitur, aut ſunt arbores nō fructiferę ad pulchritudinē tantum, & tunc non repetuntur: ſi uerò ad perpetuam utilitatem, ut oliuetum,arbuſtum(plantatas Tudertini uocant)& iſtæ expenſę debentur quando expenſa plantationis ſit magna,ſecus ſi parua, prout ſalicum & populorū, etiam poſitarum pro uitium ſuſtentatione, prout inferius dicam declarando materiam.

6 Ampliatur ſecundo in conductore, qui expellitur de re conducta ſua culpa,puta ob penſionem non ſolutam, cui conceditur deductio, & retentio melioramentorū neceſſariorum,uel utilium, l. dominus horreorum,§.primo,ubi Bartol.& clarius in l. colonus, ff.locati. Et no.ad hoc propoſitum duo iura,quorum unum declarat aliud,namque l.colonus,ff de ui,& ui armata,generaliter, & ſub nube loquens in fine dicit,quod conductori eiecto competit retentio ex iuſta,& rationabili cauſa,quam ibi legiſlator aliter non ponit,ſed ibi ponit finem ſuę deciſioni,in l.autem colonus,ff.locati,id in ſpecie deducit in terminis penſionis non ſolutę,& ſic clarius locutus eſt Scęuola,quam Marcellus.

7 Et hanc ampliationem tenet etiam, Alcia.reſpon. 20.nu.8.Bero.conſ.73.Roland.conſi.28.& 29.col.1. Riminald.conſ.212.nu.30.uol.2.deciſ.Peruſ. 34.nu. • 8.volu.1.Franciſ.deciſ.19.num.7.• Rot.nouiſſ.279. num.11.par.2.Bero in c.potuit,nu.149.de loca.Pariſ. conſ.79.nu.16 uol.3.Riminal.ſen.conſ.100.num.11. Floria.nu.19.Io.de Amic.conſ.98.num.11. Menoch. recuper.remed.15.quęſt.39.nu.551.Burſat.conſ.330. ſub num.52.uol.3.

8 Contrarium tenet Duen. reg. 237. Menoch.conſ. 64.num.92.lib. 1. Achill. Perſonal. de petit.hære.nu. 685. Ioſeph de Ludouic. concluſ.11. uerſic. emphyteuta igitur.

9 Prima tamen opinio ad colonum reſtricta uerior, uidetur ex l. colonus, ff.locat.ibi, eiectum penſionum debitarum nomine.

Subampliatur hæc ampliatio etiam in conductore ad longum tempus, Iaſ.in authen qui rem, num.9. C.de ſacroſ.eccleſ. ualde commendat in l.2. num.28. C.de iure emphyteu. Ruin.conſil.157.nu.28.uolu.1. • Alciat.reſponſ.20.in fine. • Aret.conſil.111 in 2.dubio,ubi ſublimitat, an ſuperari poſſunt ex tunc, tunc dominus pati debet conductorem colere, etiam ſi recuſet penſionem ſoluere, per l. ſed addes, §. ſed ſi inquilinus, ff. locati.

10 Declaratur hęc concluſio,& ampliatio in emphyteuta ſua culpa eiecto,qui perdit melioramenta Bald. in l.Senatus,§.Marcellus,ff.de legat.1. & eſt communis opinio Deci. conſil. 518. num. 1. & ſequen. & in Authen.qui rem,nu.14. C.de ſacroſanct.eccleſ. Et ita de conſuetudine ſeruatur. Bald.in l.fin.§.fina. C.commu.de legat. Cuman.conſ.57.nu.5. Iul.Clar. in §.emphyteuſis,q.45.

Addo Iaſ.in l.2.num.27. C.de iure emphyt. Cagn. in l.ſi quis maior,nu.53. C.de ſacroſanct.eccleſ.Bero. in c.potuit,num.146.de locat. Eman.Soarez.in uerb. emphyteuta,num.118. ubi de communi Benincaſ.de pauper.in 8.ſpecial.contr.nu.3.

11 Declaratur ſecundo in locatione ad longum tempus ad uitam conducentis tantum, ita ut eius perſonam non egrediatur,uel ad decennium tantum, alias ſimilis eſſet emphyteutæ, qui melioramenta perdit, ut dictum eſt. Ita conciliat opiniones Ari. Pinell.ad l.2.cap.3.num.8 C.de reſcin.uendi. dicens hanc opinionem ſibi uideri admodum æquam, & rationabilem,& eſt noua opinio.

12 Ampliatur tertio, ut ius retentionis ex cauſa melioramentorum tranſeat ad quoſcunque hęredes ſiue ſuos,ſiue extraneos. Bal.in l.pen.C.de ſolu. Ange.in l. Senatus, § Marcellus,ff.de leg.1. Bart.in l.1.§.pen.ff. de ſuperficiebus. Bald.iterum in l.2.C.de rei uendi.in c.1.§.uaſallus in tit.hic finitur lex Corrad. ubi eſt bona glo.& ibi feudiſtæ,in l.2.C.de iu.emphyt.in Authen. excipitur,C de bon.quæ liber. Specu.in titu de locat. §. nunc aliqua, uerſic. 131. & hæc eſt ueriſſima, & •• magis communis opinio. Bero.q.19. in fin uerb. ubi inuehitur contra prælatos eccleſiarum rapaciſſimos, (ut ipſe appellat) qui colonos,& emphyteutas ſuis laboribus defraudant,& ob id dicit hanc doctrinam eſſe ſcitu ualde neceſſariam.

Allegat Bar.in l.quicunque,C.de omni agro deſer. lib.10. Barba. in cap.ad audientiam, de rebus eccleſ. •• non alienan.communem quoq; dicit Michael.Graſſ. commun.opinio. lib.1. cap.16.quæſt.2. Burſat.conſil. 60.num.31. uol.1.

Ampliatur quarto loco principaliter, ut tranſeat etiam ad ſingularem ſucceſſorem. Bart.in l.ſi tertius, §.prius, ff. de aqua pluu. arcen. Angel. conſil. 259.

Caſtrenſ.conſi.270.viſo puncto col.4. circa medium Ai.no.conſil.148.nobilis Antonia, num. 1. Roman. ſingul.177.Alexan.ad Bart. in l. qui exceptionem, §. qui pars.ff.de condict.indebi. Rip.in l.vbi pure,§. fin. ff.ad Trebell.Neguſant.de pigno.parte quinta,membro quarto. Tiraq.de retrac.conuen.§.7.gl. a.nu.15. ** & hæc eſt magis communis opinio. Boer.deciſ. 44. nu.19.circa medium.

Et pro textualibus eſt tex.ſingularis,in l.in hoc iudicio,§.primo,ff.de comm.diuid.

13 Extenditur hæc ampliatio, vt tranſeat in ſingularem ſucceſſorem etiam ſine ceſſione Bal.in l.3.q.2.C. quod met.cauſa:ratio,quia retentio ſapit defenſionē, quę tranſit ſine ceſſione. Dyn.in l.fluminum,§. additur,ff. de dam. infe. Boer. deciſ. 44. nu. 19. vbi valde commendat,& laudat.

14 Ampliatur quinto loco principaliter, vt talis exceptio retentionis ex cauſa melioramentorum opponi poſſit in executione ſententiæ, ex quo eam non impugnet. Barto.in l in fundo,colum.fin.vbi Alber. colu.2.verſic.ſed quid exceptio expenſarum, ff. de rei uendica.idem Bart.in l.Proculus,de doli exception. Specula.de execut.ſenten.§.poſtremo,verſi.quid ſi bona fide.Bertrand.conſil.15.vol.1.Iaſ.in l.1.col.3.verſ. 2.inſerunt, C.de iu.& facti ignorantia,in l.ſi in arma, ff.de cond.inde.Boer.deciſ.43.nu.9.

15 Extenditur hæc ampliatio,ut opponi poſſit in executione ſentētiæ latæ contra colonum in celeri remedio, l.ſi quis conductionis,C.locat.Pontan.de ſpol.li. 3.c.5.nu.137.

16 Extenditur ſecundo etiam ſi peteretur executio ex inſtrumento in forma cammerę, quę ſtrictiſſima eſt Galleſ.ad form.Cammer.par.4.q.2.in fi.Bard.de tēp. vtili,& continuo.c.13.nu.5.

17 Extenditur idem fortaſſe dici poſſe de inſtrumento guarentigiato,prout communiter per Italiam fieri ſolet,nam licet compenſatio non admittatur ſtante iuramento. Afflict.deciſ.381.nu.3.& hæc eſt com-** munis opinio.Sebaſt.Medic.de compen.par.1.q.47. retentio tamen fauorabilior eſt.excluſa compenſatione.Cor.conſi.61.in fi.vol 3.

18 Declaratur tamen hęc ampliatio, vt procedat ad impediendum executionem,dato quod melioramenta eſſent liquida, & clara, alias data fideiuſſione per locatorem,uel quemcunque alium de reficiendo in caſu liquidationis, interim executio non retardatur. Alex.conſ 24.nu 9.vol.1.Barba.conſ.39. nu. 18. vol. 2.Rolan.conſ.38.nu.3.vol.1.Gozzad.conſ. 100. nu. 21.Menoch.de recup.poſ.reme.15.num.568. Benin. deciſ.77.Borg.deciſ.28.nu.41.par.2.

** Addo plane profitentibus, quod hęc eſt magis cōmunis opinio Borg.deciſ.44.nu.66. ſecundum quam fuit pluries iudicatum.Borgnin.deciſ.28.nu. 5. & 6.

19 Caſus iſte in materia melioramentorum frequentiſſimus eſt,& multi iudicando ſimpliciter tranſiuerunt cum deciſ.Beninten.quæ a multis practicatur; ob id diſcurrere intendo aliqua utilia addendo, & eſt articulus diſputabilis,& perplexus.Magon.Rot.Floren.81.nu.8.

20 Opinionem igitur Beninten.& aliorum tenuit,(licet etiam magis communis ſit, vt dictum eſt) ſacrum Rotę Auditorium in vna Parmenſi vallium ex not. in l.4.§. prætor ait, ff. de re iudic. Neguſan. de pignor.memb.4.par.5.nume.10. Caſtren. conſ. 322. in antiquis.Bero.in c.1.nu.33.de reſtitut.in integrū. Alciat.reſponſ.63.in fine,lib.3.Pute.deciſ.371.lib.2. Apoſtill.ad Bertazzol.conſil.514.verſicul. & expenſę.Tiber. Decian.conſi.29. num. 19. volu.2.Alexan. conſ.63.nu.14.vol.1. Simon. de pret.de interpretat. vlti.volun.lib.2.ſolution.5.nu.11.Marzarius de fidei commiſſ. q. 66.p. 3.Borgni.deciſ.2.nu.2.p.2.Rebuf. ad l.impenſæ.concl.7.de verb ſignifi.

21 Contraium tamen alias tenuit ſacrum Rotæ. Auditorum in vna Terracinenſi paludum coram epiſcopo Chiſſancnſi,die 27.Maii 1558. cōrā Cardinalem Bellaium,ꝙ dummodo de melioramentis conſtet, licet de eorum quantitate non appareat,datur retentio conductori,vel colono etiam ſi ei offeratur cautio de ſoluēdo facta liquidatione.ita refert Galleſ. ad form. camer.par.4. q.2.nu.12.atteſtans in Rota ita iudicatū in vna cauſa magna,& magni momenti,& quod Rota illud ſolum attendit,vt conſtet de melioramentis in genere,& ſolum reſtat probare illorum valorem,& liquidationem,& quod etiam, ſi locator, vel ſimilis offerat cautionem bancheriam, vel in forma depoſiti adhuc conductor,uel alius auditur in ſua fauorabili priuilegiata retentione ex Capic.deciſ.17.Ruin.cōſ. 84. col. fi.li.1.Menoc.de recuper.poſſeſ.remed.15.q. 46.ſub nu.569.idem in Rota iudi. atteſtatur Bard. de tempor.vtili, & continuo,c.18.nu.5.Burſat.conſ 60. nu.31.vol.1.Et ſic tam Rota Romana, quam Bononienſis,& Neapolitana in hoc caſu variaſſe uidentur.

22 Poſſent fortaſſe ſic conciliari,& hæc diſtinctio colligi videtur ex mente omnium, ſi recte eorum uerba inſpexeris. Aut exceptio melioramentorum requirit altiorem indaginem,& tunc non impeditur executio præſtita cautione. Aut non requirit alteriorem indaginem, ſed poteſt incontinenti,uel infra breuem terminum liquidari, & tunc iudex habet ſtatuere terminum breuem ad ea liquidanda,& interim in executione ſuperſedere. Contard.ad l.unic.9.24.nu. 28.C. de momētan.poſſeſſion.ubi ſubdit,an exceptio requirat altiorem indagationem,uel non,ſtatur arbitrio iudicis. Ioſeph. de Ludou. Rot. Lucan. 38. num. 19. vbi videas.

23 Ampliatur hæc diſtinctio,ut procedat ſiue ſimus in facto,puta in melioramentis, ſiue in damno puta in refectione expenſarum,quæ liquidę non ſint. Ita Cōtard.ad l.unic.q.24.nu.20.atteſtans pluries ita uidiſſe in Rota iudicatum.

34 Ampliatur ſecundo hæc diſtinctio, ut procedat ſiue ſententia ſit pura,ſimplex,& abſoluta, ſiue conditionalis,& qualificata,prout in caſu Capi. & conſilii Caſtrenſis,puta cōputatis prius,uel ſolutis prius melioramentis,ſemper enim inſpiciendum eſt, an liquidatio requirat altiorem indaginem,uel non,& an poſſit infra breuem terminum liquidari, vel non, & hoc ſolum ſemper attenditur. Ita per diſcurſum longum colligitur ex Contard. in iam citato loco, & uidetur ſatis notandum per uerba conditionalia prædicta importata per ablatiuos abſolutos adiuncta dictione, prius. Subdit etiam, quód quando conſtat bona eſſe meliorata,& maior pars melioramētorum erat liquidanda,quód ex mente Rotæ datur retentio.

25 Ampliatur tertio id,quod dictum eſt de ſententia, quod ſi non conſtat per ſententiam, tamen in eadem inſtantia poſſunt liquidari per euidentiam facti, uel aliàs retardatur executio, nec admittitur fideiuſſio.

ta

Ita u'tra allegata per Contard. Crauet. conſ. 408.nu. 2.& 3.uol.3. Cuman.in ritibus Curię Siciliæ cap. 24. Rot. Lucan.deciſ.38.nu.19.par. 1. Borgn.ualde commendans,deciſ.44.nu.66.& 67.

ADDITIO.

☞ *Ampliatur quarto vt detur retentio pro melioramentis factis poſt litem motam, & re quodammodo effecta litigioſa, & ſic concurrente mala fide præſumpta. Magon. Rota Lucan.81.num.11.& 12.*

26 Declaratur autem membrũ de fideiuſſione in paupere,& in diuite, & potente,uel idoneo. Tiraq.de retract.lignag.§.1 gl.19.

27 Practicando igitur cautus erit prudens iudex, primo inſpicere, an conſtet melioramenta eſſe facta: ſi non conſtat, non retardatur executio: ſi conſtat, ſed non ſunt liquida,uideat qualitatem perſonę, ſi eſt pauper, uel idoneus: ſi idoneus, aut liquidatio requirit altiorem indaginem, & admittat cautionem, aliàs non retardet executionem. In ſacro autem Concilio Neapolitano hodie ita ſeruatur, aut melioramenta apponuntur poſt ſententiam, uel ante: primo caſu admittitur fideiuſſor: ſecundo caſu non. Ita atteſtatur Vincen. Franc.deciſ.112.in fi.

28 Cautela tamen datur, ut locator ante tempus inſtet, ſi qua prætenduntur melioramenta deduci, & liquidari, inſtando terminum præfigi iuxta terminos l.diffamari.Mazzar.de fideicommiſſ.q.66.par.3. Cõtard.ad Aegidia. q.24.nu.19.& in terminis locati, & conducti deciſ.32.nu.3 par.2.

29 Ampliatur ſexto,ut exceptio retentionis melioramentorum poſſit opponi etiam contra res conformes, & illarum executionem retardare. Ita in Rota iudicatum atteſtatur Galleſ.ad form. Camer. par. 4. quæſt.2. num.12.

30 Ampliatur ſeptimo, quia talis exceptio adeo fauorabilis eſt,ut impediat in primis, & ante omnia attentata reuocari, ultra Menoch. late profitentem in 15. remed recuper.poſſeſſ. Lancell.de attentat.par.3.ca. 24.quæſt.79 num 10.

Ampliatur octauo etiam ſi ſit malæ fidei poſſeſſ. glo. in cap.grauis de reſtitut.ſpoliat.in l.ſi a domino, §.fructus,ff.de petit.hæredi. & ita tenuit Rota in una Tiburtina melioramentorum coram Epiſcopo Montisfalconenſis Lunæ 14. Nouemb.1552. ut per Pute. deciſ.344.par.1.

31 Crederem fortaſſe uerum in melioramentis omnino neceſſariis, quæ alias dominus fuiſſet facturus, & ſine quibus tam in reficiendo, quam de nouo faciendo res eſſet peritura, uel omnino inutilis efficeretur, ne quis locupletetur cum iactura aliena. Bello. conſ. 65.num.12. Menoch.de recuperan.poſſeſſ. remed.15. num.537.

Addo bene loquentes Boer. deciſ.44 nu.7. Rodoa. de rebus eccl.q.17.nu.5. Mago. Rot.Luca. 33. nu.24. per textum in l.domus, de leg. 1.in §.cęterum, Inſtit. de rerum diuiſione.

Ampliatur nono, ut habeat tacitam hypothecam, & præferatur aliis creditoribus. Rip.in l.ubi pure, §. qui in diſtrahendis, ff.ad Trebel.per l.interdum, ff.in quib.cauſ.pignus.

Addo Neguſan.de pign.par.7.membr.3.num. 14 & par.2.memb.4.num. 133. Monticul.in §.item Seruiana,nu.43.de act. Menoch.de recuper.poſſ.reme.2. num.8. Plot.ſecundum primam impreſſionem, num. 874.& dixi in uerbo,creditor.

32 Ampliatur decimo loco in melioramentis,non ab ipſo colono, conductoreve factis, ſed ab alio amico contemplatione ipſius: nam & illa deducit, & retentio competit. Pariſ.in conſuet.tit.1. glo.1.nu 5.& nu. 87.ampliat.4.ex tex.in l.diem cui, ff.man.& l.ſed & ſi plures,§.in arrogato,ff.de vulg.& pup.

33 Vnde factum ab amico contemplatione mei dicitur a me factum.late Iaſ.in d.§.in arrogato.Rol.conſ. 10.nu.9.lib.1.Zaſ.ſing.intellect.lib.2.cap.9.

34 Non igitur eſt bona conſequentia, tu non feciſti, quia replicatur,fecit Sempronius amicus contemplatione mei ſui amici, & beneuoli.

35 Ampliatur undecimo etiam ſi melioramenta perierint:nam adhuc & illa peti poſſunt, & retentio cõpetit. Bart. in l.in fundo, nu.6.ff.de rei uendi. Tiraq. de retract.conuent.§.7.gl.1.nu.10.in fi. Rui.conſ.14. nu.3.lib.1.& conſ.117.col.1.li.3.Boer.deciſ.44.Rol. conſ.28.nu.18.lib.1.ex not.in l.domos, ff.de legat.1.

36 Ampliatur duodecimo etiã ſi perierit res, uel fundus,in quo facta ſunt melioramenta. ita omnes in citato loco ex d.l.domos,ubi Iaſ.& cæteri.Iaco.Menoc. de recuper. poſſ. remed.5. nu.512. ex l. qui exceptione,§.ſi pars,ff.de condict.indeb.ex quo non datur iſto caſu rei iam peremptæ, ſed competit actio ad ea petenda, prout in dictis iuribus continetur.

37. Ampliatur decimotertio etiam ſi ſit facta proteſtatio,ne res,vel fundus melioretur,quia reficere non intendit. Mazzar.de fideicom. par.3.q.66.

38 Ampliatur decimoquarto, ut nedum colono, ſed & marito detur repetitio expenſarum in dote factarum,iuxta l.vnic.§.ſed nec ob impenſas,C.de rei vxo. act.in l. quod dicitur, de impenſ. in reb. dotal. factis. Afflict.deciſ.359.

• * Et ſi maritus non reperiat colonũ niſi faciat molendinum, tenetur facere, & erit impenſa neceſſaria. Angel.in l.1.§.1.ff.de impenſ.in rebus dot.fact.commendat Alex.ad Bar.in l.impenſa littera B.ff eod.tit.

39 Ampliatur decimoquinto in melioramentis factis in bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, & faciens hoc ſciuiſſet, nam deducit melioramenta neceſſaria, vt ſuperius dixi ex Bello.conſ.65.nu.12. Iac.Menoc.de recuper.poſſ.remed.15.nu.507.

Addo Soc.conſ.82.in fi.uolum.4. Hier.Gabr.conſ. 121.nu.56.uol.1.

40 Ampliatur decimoſexto in melioramentis factis in re feudali, ut late deducit Clar.in §. feudum, q.88. Viui.in Silua.lib.2. opin. 495. ad quos remiſiſſe ſufficiat,cum non ſit præſentis indagationis de feudo tractare. Vnde innuiſſe ſufficiat eorum priuilegia in feudo locum habere.

41 Limitatur primo loco, ut procedat quoad modicas expenſas,l.omnimodo, ff.de impenſ.in reb.dotal. factis.Caſtrenſ.conſ.268.lib.2. Iaſ.in l.diuortio,nu.9. ff.ſolu.mat.

• * Vnde conductor molendini,non tenetur ad illius refectionem ſi magna impenſa requiratur,nec ad penſionem,Bar.in l.cotem,§.qui maximos, ff.de Publica. quæſt.7.Bal.in l.licet,q.4. C.locat. Iaſ.in l.quominus, q.24.de flumin.nu.149.

42 Limitatur ſecundo nõ procedere quoad maximas, & ex-

& exceſſiuas impenſas, ita vt non poſſit eas dominus commode ſoluere, nam tunc nec neceſſario, nec vtiliter factum videtur. Bal.conſ.116.colu.2.volu.2. Dec. conſ.142.colu.3.ſub nu.5. per l.ſi ſerues, ff.de pignor. act. Tiraq.de retract.conuent.§ 7.gl.1.nu.5. Borgnin. deciſ.44.nu.71.

43 Extenditur hæc limitatio etiam ad maritum. Crauett.conſ.3.nu.19.

44 Limitatur tertio, niſi aliter conuentum ſit. Bald.in l.iubemus,§.ſane,C.de ſacroſanct.eccleſ. Iaſ.in l.2.nu.28.C.de iur.emphyt. Pariſ.conſ.33.nu.55.vol.1.conſ.28.nu 1.vol.3. Curt.conſ.165. Rui.conſ.24.nu.10.& conſil.161.nu.28.vol.1. vbi quando ab initio donata fuerunt melioramenta facienda.

45 Limitatur quarto loco conſiderando varias ſpecies melioramentorum, & expenſarum, prout in principio tetigi, quibus addendo, dico ex mente Pau.Caſtr. conſ.270 lib.2. vbi declarando materiam dicit, quòd disboſcatio terrarum, quæ pertinet ad culturam fundi, non eſt reficiẽda, licet pertineat ad perpetuam vtilitatem, ſi ſunt potius ad amœnitatem, quia lucro fundi cedunt. Si verò ex eis perciperetur vtilitas, vt oliuetum, & arbuſtum, & ſimilia, (Tudertini plantatas vocant) tunc debentur, nec habet locum abraſio l.ſi fundi. ff.de rei vendic.

46 Quando expenſa plantationis eſſet magna, ſecus ſi parua, prout in plantatione ſalicum, & populorum etiam poſitarum pro vitium ſuſtentatione, vt ibi late per eum, quem ſequitur Rol. conſ.28.nu.23.lib.1. Franc.Marc.deciſ.460.in fin.par.1.Cephal.conſ.181. nu.1.vol.2.late Menoc. conſ.64. Burſ.conſ.11.nu.38. vol.1.deciſ.Peruſ.26.par.1.

47 Verum Rui.conſ.14 nu.3. lib.1.reprehendit Caſt. in ſalicibus, & oppijs, quæ ſeruantur in terris infructuoſis, prout in arena Tiberis, & reddunt fertiliores, & meliorant multum. Sequitur Rol.conſ.83.volu 4. deciſ.Peruſ.58.par.1.

Addo Ioſeph de Lud.cõcl.12.verſ.iſti,&c.vbi poſt longam verborum ſeriem & diſcurſum, dicit, quod emphyteuta, vel conductor ad longum tempus repetit ſua melioramenta finito tempore conductionis, & non prius, nec interim excuſatur ſub ſpe melioramẽtorum repetendorum a caducitate, ſi canonem non ſoluat. Et ſi tranſcendat tempus conductionis, fit reſtitutio pro rata, puta in conductione ſex annorum, in foſſatis, arginibus, palis, & ſimilibus ſunt expenſi puta vigintiquinque, conductio durauit per quatuor annos, conductori reſtituuntur octo, & ſic de ſingulis. Caſtrenſ. in l.domos, num.6. de leg.1. Bero.deciſ.44. nu.34. Aneba.q.47.nu.11.lib.3. Nat.conſ.449.nu.8. lib.2. Plot.conſ.65. Menoch.conſ.64.nu.17.vol.1.

48 Et ſi expenſæ non durent vltra tempus conductionis, non reſtituuntur etiam ſi eſſent magnæ, ſed ſolum reſtituitur illud, quod eſt expreſſum arbitrio ipſius locatoris. Rol.conſ.28.nu.14.& 18.conſ.30 nu.6.lib.1. Rui.conſ.14.nu.3.lib.1. Borgn.autem deciſ.44.nu.57. diſtinguit aliter: nam in domib. & quoad neceſſaria earum conductor repetit expenſas, etiam ſi reſpiciant perpetuam vtilitatem dicens ita obſeruari per totum mundum in domibus, in aliis diſtinguit aut rei ſeruandæ cauſa, aut fructuum colligendorum.

Primo caſu repetit integras expenſas.

Secundo caſu non, quia ad conductorem ſpectant. Franc.Marc.deciſ.161.par.1.

Cui addo Boer.q.44.nu.13. Affli.deciſ.252. col.4. Tiraq.de retract.conuent.§.15.gl.1.num.19.fallen.5. Menoch.de arb.iud.caſ.215.dicens fuiſſe interrogatũ a Cardinale tunc Alexandrino, poſtea Pio Quinto Pontifice Maximo in Academia Montis Regalis.

49 Addo, quòd expenſæ, & melioramenta dicuntur magna, ſi tranſcendant tempus conductionis: parua, ſi non tranſcendant, & ex hoc fit iudicium. Rol.conſ. 83.nu.9.vol.4. Ruin.conſ.14.nu.3.vol.1. Rodoan.de reb.eccl.fol.418.nu.5. Feder.Scot.conſ.5.lib.1.deciſ. Peruſ.58.nu.7.par.1.

50 Dicit vlterius Bero.conſ.89. num.35.vol.1. quod melioramenta, vel expenſæ dicuntur ad perpetuam vtilitatem, quando qualitas rei eſt mutata, & bonitas aucta, vt in domo repleta pro habitatione coloni, vbi eſt impenſa neceſſaria. Boer.q.44. Burſ.conſ.85.nu. 432. Rot.Mago.81.nu.25.

51 Vel dicuntur ad perpetuam vtilitatem, ſi fiant ad decennium more conductis ad longum tempus, qui ad decennium dicitur, vt ſuperius vidimus, & ita tenet deciſ.Peruſ.24.nu.11.par.1.

52 Limitatur quinto loco in conductore, vel inquilino ad modicum, vel breue tempus, qui non tenetur expendere etiam modice in his, quæ vltra tempus ſuæ conductionis ſunt duratura. Alber.in l.hactenus, nu. 5.ff.de vſufruc. Bald.in l.2.nu.5.vbi Iaſ. nu.25.& 27. C.de iure emph. Bart.in l.cotem, §.qui maximos, nu. 13.de publ. Alex.conſ.4.nu 7.vol.5.citãt tex.in l.ædiles, ff.de via publica, quam corrupte allegat, Bald.in d.l.1 Alex.in l.diuortio, §.impendia, ff.ſol.matr. Ari. Pinel. reputans hoc veriſſimum ad l.1.par.2.num.72. fol.191.C.de bon.mater.

53 Limitatur ſexto loco, hoc modo declarando: aut totus fundus eſt melioratus, & in toto licita eſt retentio: aut tantum pars fundi eſt meliorata, & in illa tantum durat retentio. Neguſ.de pigno.par.5.memb. 4. num. 20. quem ita declarat Ioſeph Rot. Luca.7. num.12.atteſtans hanc eſſe communem opinionem, Burſat.conſil.350.num.86.& 87.volum.3. Tiraq.de retract.conuen. §.7 gl.1.num.11. Rodoa.de reb.eccl. §.vnde, num.421. Borgni.deciſ.28. nu.5.par.1.& deciſ.32.nu.28.par.2.eſt bona glo.in l.plane, §.deducat, ff.de petit.hær.

54 Limitatur ſeptimo in melioramentis, & impenſis factis ex conuentione inter partes inita, quæ non repetuntur, & conſequenter non dabitur priuilegium retentionis, l. fundi partem, ff. de contrahen. empt. Afflict. in cap.1. §.ſi vaſſallus, nu.12. in tit. hic finitur lex Corrad. Pariſ.in conſuet. §.1. glo.5.nu.26.& 96. ex Iaſ.quem citat Pinel. ad l.2.par.2. c.3.nu.10. de reſcinden.vend.

55 Obligatus igitur meliorare fundum ex pacto, non detrahit melioramenta, nec ſibi competit retentio.

56 Limitatur octauo, vt ſtetur arbitrio iudicis, quæ melioramenta ſint reficienda, vel non, Menoc.de arb. iud.caſu 258.

57 Limitatur nono, niſi res perueniſſet ad manus meliorantis cum vitio, quia tunc ceſſat omnino omnis retentio. Bard.de temp. vtil.& continuo, ca.18.nu.5. per c.fi. de ord.cog.& l.1.§.deliguntur, ff.quor.leg.

Vitium, defectusque tollit fauorem retentionis in quoſcunque ſucceſſores.

58 Limitatur decimo in ſcriptore, qui conductus ad ſcribendum non poteſt retinere exemplar datum ad

ſcriben-

ſcribendum, ſed bene quinternos, iuxta ea, quæ ſuperius diximus de eo in verbo, ſcriptor.

Quibus addo Rodoan. de reb. eccle. fol. 144. nu. 24. Dyn. ſingul. 146. Firmian. in verb. Aret. in §. literæ, nu. 1. Inſtit. de rerum diuiſ. Soc. in ſartore reg. 431. limit. 2. litera R.

59 Ampliatur hæc limitatio in quocunque alio prout in mareſcalco, conductore valiſiæ, qui aliquid expendit pro gabella, tutore, & ſimilib. glo. & ibi Iaſ. in l. ſi non ſortem, §. ſi libertus, ff. de cond. indeb. Bald. & alij, in l. ſub prætextu, C. de tranſact. Iaſ. in §. item Seruiana, nu. 72. de act.

60 Vtilis eſt indagatio, frequens, & quotidiana, & paſſim in palatiis occurrit: nam Compaginarius communitatis retinet animalia pro expenſis præſtitis, & quærit præferri aliis, prout tangam in materia de inuectis, & illatis.

61 Similiter Commentarienſis, carcerum cuſtos liberato carcerato quo ad proceſſum retinet eundem pro ſua mercede, & impenſis, & hoc eis licitum eſt ſaltem de ſtilo, & conſuetudine, vt dicit Guid. Pap. deci. 448. quem ſequitur Caſſan. in conſuet. Burgun. fol. 90. nu. 34. Pract. Iodoc. c. 17. nu. 17. Iul. Clar. in §. fi. q. 01. in fin. & paſſim obſeruatur.

Poſitis aliquibus ampliationibus, & limitationibus in hac vtili materia expenſarum, & melioramentorum, quæ paſſim in facto occurrit pro ornamento materiæ, & vtilitate ipſius, venio ad aliquas vtiles, & practicabiles quæſtiones.

QVAESTIO I.

Melioramentorum.

OCcvrrit in facto annis proxime elapſis in quodam Doctore, qui pro publicis negociis tranſmiſſus fuit ad ſanctiſſimum Principem, in manibus cuius fuerunt portatæ multæ ſcripturæ publicæ eo modo conueniuntur hæredes ab officialibus communitatis ad eas reſtituendas, qui replicant, quòd intendunt eas retinere pro ſalario, & mercede debita eorũ auctori, fuit dubitatum, quid iuris, fuit etiam aliàs in facto in Ciuitate Pergami in perſona cuiuſdam iudicis, qui volebat retinere proceſſus coram eo factos pro ſua mercede, prout refert, Alber. in facto eueniſſe in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indeb.

1 Et licita videbatur retentio iudici, & doctori ad exemplum ſcriptoris, qui pro ſua mercede poteſt retinere quinternos, prout ſuperius dictum fuit.

2 Secundo facit tex. in procuratore loquens, in l. quæ omnia, in fin. ff. de procurato. & ibi not. Bartol. Caſtrenſ. & alii.

3 Contrarium eſt verius in his, vt, nec iudex, nec aduocatus, nec procurator poſſint retinere proceſſus pro ſalario, & mercede, vt per Alber. & poſt eũ Fulg. in d. §. ſi centum, & ratio videtur eſſe, quia inſtrumẽta non dantur iſtis loco pignoris, ſed vt videant, examinent, & producant reſpectiue, l. ſi procuratorem, ff. man. pulchre Boer. videndus dec. 15. nu. 2. atteſtans ita iudicatum in Curia Burdegalenſi.

4 Limitatur hęc reſolutio, vt procedat ſolum quando quis vellet vti retentione reſpectu prætenſæ mercedis, ſecus ſi pro ſumptibus in cauſa factis, quia iſto caſu poteſt, l. qui proprio, §. litis impendia, & ibi glo. & Doctores, de procura. Capic. decis. 11. Menoch de recuper. poſſ. remed. 11. nu. 14.

5 Et ita procedat text. in contrarium adductus in l. quæ omnia, in fine, ff. de procur. vt per Boer. in citato loco.

6 Et ſic vides, quòd quandoque expenſa actualis, & realis potior eſt, quam merces, & præmium laboris, quod licet appelletur honorarium, tamen pro eo non cõpetit retentio, prout pro ſumptibus realiter factis.

7 Et occurrit in pręſenti propoſito caſu, quod in Ciuitatę Tuderti erat numerus duodecim, in quo erant multi Doctores, & conuenerunt ad inuicẽ, quod eueniente caſu eundi extra territorium, quod iretur pro puris expenſis nullo recepto ſalario, modo Doctor vnus de numero fuit tranſmiſſus ad Vrbem, & ſtetit per menſes duodecim, nec vnquam rediit, an non obſtante conuentione habebit ſalarium? fuit dictũ quod data diuturnitate tot menſium continua in Doctore ſolito lucrari, quod ex quadam æquitate iuſtum aliquod ſalarium debetur.

8 Sed quid econtra, erit ne licita retentio de mercede retinenda? Vidi in facto caſum, Mulio agit contra Dominum ad ſalarium conuentum, replicat Dominus, nolo dare donec non reddas rationem de vecturis annuatim factis, replicat mulio, mos eſt mulionũ in qualibet vice domino rationem dare, & ita paſſim obſeruatur. nec debet vti retentione ſalarii.

9 Et per modum corollarii colligitur in hac vtili materia melioramentorum, & retentionis tam in allegatis in ſexta limitatione, quàm in vltima, & in diſcurſu huius quæſtionis, quòd competit retentio in re, vbi facta ſunt melioramenta, non in aliis, nec in re, ſi perſona eſt meliorata, puta aduocando, vel iudicando, & ſic non exeunt iuſtos fines ſuos.

10 Sartor igitur poteſt pro mercede retinere veſtem, Bald. in l. fi. notab. 2. C. commod. quæ merces ad ſummum eſt ducatum vnum, Bart. in l. fortiſſimis, Iaſ. in §. tripli, nu. 54. de act. & mareſcalcus equum pro mercede etiam modica, Corſet. de minim. nu. 90. Sebaſt. Medic. reg. 4. nu. 92.

QVAESTIO II.

QVaero in practica vtiliter, quæ ſint neceſſaria in iuſtificatione melioramentorum, & plura requiruntur practicando.

1 Subiectum. Primo conſtare debet melioramenta eſſe facta, nam non entium nullæ ſunt partes, l. eius qui, ff. ſi cer. pet. Cephal. conſ. 213. nu. 3. lib. 2.

2 Perſona. Secundo probari, & apparere debet perſona, quæ tanta melioramenta feciſſe aſſerit, ſiue ſit dominus, ſiue poſſeſſor, ſiue colonus, Caſtrenſ. conſil. 268. verſ. venio ad vnum, vol. 2. in nouis, & conſ. 270. ſub num. 4. eo. vol. Rodoa. de reb. eccl. §. conductores, num. 2. Soc. iun. conſ. 62. num. 3. volum. 1. Borgnin. decif. 28. nu. 3.

3 Conſideratur etiam qualitas perſonæ locatoris: vnde locator pauper debet proteſtari conductori diuiti de magna impenſa, ſub pœna amiſſionis, & non ſolutionis, Marzar. de fideicom. par. 3. q. 66. in fine, Feder. Scot. conſ. 8. lib. 1. Purpur. conſ. 17. nu. 12. vol. 1. Borgni. decif. 42. nu. 49. par. 2.

4 Qualitas perſonæ probanda, ſeu mauis conſideranda eſt. licet enim, prout in ampliationibus dictum eſt, bonæ,

bonæ, & malæ fidei poſſeſſor melioramenta reducat, tamen bonæ fidei poſſeſſor deducit neceſſaria, ac etiã utilia, malæ fidei poſſeſſor neceſſaria tantum, l. qua ratione, in princ. ff. de acquir. rer. dom. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. glo. 1. num. 2. & 4. Boer. deciſ. 44. Bello, conſ. 65. nu. 13. Loriot. in l. fructus, ff. de reg. iur.

5 Qualitas melioramentorũ. Si enim facta ſunt melioramenta, uel expenſæ cauſa fructuum colligendorum, uel conſeruandorum, non deducuntur, ſed cum fructibus compenſantur, ut dictum eſt, ſi ad perpetuam utilitatem, uel non prout etiam dictum eſt.

6 Circa tamen utilia melioramenta cõſiderandũ eſt, ſi ſunt quæ per ferruminationem appellantur, ut cum ex eadem materia reficiunt prout arbores plantatæ, ager ſtercoratus, & ſimiles, & tunc in conductore ad longum tempus dic, ut ſupra.

7 Conſiderantur etiam melioramenta ſi ſunt uoluptuaria, ut ad ornatum tantum, prout etiam ſuperius diximus, quæ non deducuntur, ſed abraſio permittitur, niſi dominus illas aliàs eſſet facturus, & ſic dominus offerat colono, uel conductori, uel alii poſſeſſori bonæ fidei æſtimationem illorum debet ei colonus, uel conductor uendere, immo cogitur potius uendere domino, quam alii. Si uerò ſit malæ fidei poſſeſſor, talia melioramenta ſic uoluptuaria non detrahet, niſi facilis ſit ſeparatio, Bar. in l. fundo, nu. 10. ff. de rei uendic. Alciat. in l. impenſa, nu. 9. de uerb. ſignif. Maſcar. de probat. in uerb. melioramenta, nu. 9.

8 Addo quod hæc eſt communis opinio cum Bartol. Rot. Peruſ. 24. nu. 21. ubi etiam dicit ad propoſitum locati & conducti, de quo agimus, quod colonus, & conductor ſemper præſumitur in bona fide. Vnde regulatur ſecundum naturam poſſeſſoris bonæ fidei.

9 Addo ulterius, quod dictum, Bald. in l. in fundo in fine, de rei uend. nolentis, quod ſi conductor uellet meliorameta uoluptuaria radere, & dominus offerat ęſtimationem, quòd cogitur recipere, quod hoc dictum ultra Maſcard. in citato loco ualde commendat Marſ. ſing. 410. ubi loquitur etiam ſi aliter conuentum fuerit. Archid. Perſon. de pet. hær. num. 676. fallit in fructibus a ſolo ſeparatis. Caballi. milleloq. 1. nu. 8.

10 Reperio tamen hoc dictum alio modo ſeparatum, hoc procedere in ædificiis compatibilibus, non in aliis. Rodoan. de reb. eccleſ. quæſt. 17. in uerbo, colonus, in fine.

11 Vnde dicebat Caſtr. in l. ſed ædiles, §. ſi inquilini, ff. loc. quod conductor poteſt aſportare feneſtras, ſpecularia, gabiones de columbaria, & ſimilia ſi non vult dominus ſoluere. Ancha. q. 47. lib. 3. Borgni. deciſ. 44. nu. 56. & maxime in malę fidei poſſeſſore, cui in utilibus non datur retentio, ſed abraſio ſine lęſione prioris ſtatus Mago. Rot. Luc. 33. nu. 47.

12 Conſiderantur enim ultra Maſcard. in citato loco meliorãmenta ciuilia, ut ſeruitutes, iuriſdictiones, & alia iura incorporalia per colonum, uel alium poſſeſſorem bonæ fidei empta, uel alio modo acquiſita, & pro iſtis etiam datur retentio, donec ſoluatur per dominum, uel eius hæredem, Guid. Pap. quęſt. 169. Bero. quæſt. 66. in fine.

13 Qualitas perſonæ domini. Dantur etiam, ut dictũ eſt ſuperius, melioramenta per plumbationem, & hoc procedit in ædificiis, ut ea conſtruere, & ſimilia, & tunc colonus, uel alius bonæ fidei poſſeſſor deducit, ſi dominus directus, & locator aliàs erat facturus: ſed ſi non erat facturus, impendens deducit, ſi dominus, uel locator eſſet diues, ſed ſi eſſet pauper permittitur tali melioranti auferre. Ita Bart. in d. l. in fundo, nu. 7. Boer. dec. 44. nu 3. & 8. Alci. in d. l. impenſæ, in uerbo, utiles. Crauet. conſ. 3. num. 19. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. glo. 1. num. 5. Capic. deciſ. 93. nu. 9. Boſſ. de princip. nu. 31. uerſic. ſcias aliam, & hæc eſt communis opinio. Menoch. in citato remed. num. 517. deciſ. Peruſ. 24. ſub num. 14.

14 Ex quibus habebit pro conſtanti, quod illa concluſio, quod dominus locator offerendo pretium auditur, procedit generaliter tam in melioramentis per plumbationem, quam ferruminationem, quibus omnibus addo Ruin. conſil. 161. num. 31. ubi hoc ualde commendat.

15 Conſiderandum etiam eſt, quod licet fiat differentia in aliquibus & ſit bonæ, uel malæ fidei poſſeſſor, in hoc tamen iura conueniunt, ut in expenſis factis gratia fructuum colligendorum cum fructibus compenſentur, & hæc eſt communis opinio, ut per Rol. conſ. 28. num. 20. lib. 1. Alciat. in d. l. impenſæ, in fine principii, ex l. 3. in fine, de impenſ. in rebus dotal. factis, & in l. diuortio, §. impendia, ff. ſolut. matrim. & in l. fructus, iuncta gloſ. in uerb. impenſarum, eod. titul. glo. in §. certe illud, in uerbo, ędificauerit, Inſtit. de rerum diuiſione.

16 Dantur etiam alia melioramenta utilia per ſe facta, & de per ſe ſtare poſſunt, ut fundus emptus prope fundum conductum gratia maioris commoditatis iuxta l. prædia, §. balnea, ff. de legat. 3. Bero. quæſt. 96. num. 4. & iſta poſſunt auferri, ut per deciſ. Peruſ. 24. num. 17.

17 Ex quibus omnibus infertur per modum corollarii concluſio, quod bonæ fidei poſſeſſor, prout eſt conductor, & alii ſimiles, non compenſabit fructus cum melioramentis ſi ex re ſua perceperit. Bald. in l. emptor prope finem, C. de rei uendicat. Caſtrenſ. conſil. 94. col. 2. lib. 2. Alex. in l. inſulæ, §. fructus, nu. 6. uerſ. ult ff. ſol. matr. Curt. iun. conſ. 6. nu. 27. Pariſ. conſ. 33. num. 53. lib. 1.

18 Hinc ſi emphyteuta, uel conductor ad longum tempus fecerit melioramenta de fructibus rei emphyteuticę non compenſabit cum fructibus. Pariſ. conſ. 55. nu. 23. lib. 3.

Et de prędictis omnibus ſcribit Soc. iun. conſ. 150. nu. 31. lib. 1. Neguſant. de pignor. in 4. memb. 5. par. principal. nu. 12. & hęc eſt magis communis opinio. Achill. Perſonal. de petit. hęredit. nu. 6. 88. licet ipſe aliter diſputando teneat.

19 Vt igitur melioramenta ſint cum fructibus compenſanda per colonum, emphyteutam, & alios bonę fidei poſſeſſores, duo principaliter attendenda. Primum, quod non ſint ex re ſua. Secundum quod detrahatur pretium operatum. Boer. deciſ. 44. num. 23. uerſic. & ideo.

Sicut in aliis, & ad propoſitũ materię locati & conducti, de qua agimus, bonę fidei poſſeſſor deducit ſalaria pręſtita proxenetis, & bannitoribus in ſubhaſtãdis bonis hęreditariis. Boer. ut ſup nu. 26.

20 Quantitas. Proſequendo ulterius materiam iuſtificationis melioramentorum practicando duo copulatiua requiruntur, probanda. Primum eſt, quantum ſit impenſum. Secundum, quod tantum res ſit meliorata, & in tot. gl. in l. in fundo, ff. de rei uendic. Abb. in

Digitized by Google

c.1.nu.4.de reſtit.in integrum, in c.quod quibuſdam, nu.9.de fideiuſſor.in c. ad noſtram, in 3. notab. de rebus eccleſ.non alienand. Feli.in c.cum cauſa,col.pen. verſ.ſumptus,de re iudic.

21 Articulando igitur cautus erit deducēdo hęc duo, & quam maxime, quod ex hoc res eſt effecta pretioſior in tot, prout non erat prius. Neguſant.de pignor. ita docens in 4. membro 5. par. num.11.commendat Maſcard.in verb.melioramenta, nu.12.

Cui plene profitenti addo bene loquentes Cagn.in l.2.nu.175. C.de pact.inter empt.& vendit. Neuizan. conſ.78.nu.46.Natt.conſ.601.nu.3.& hęc eſt vera,& • communis opinio.deciſ.Peruſ.24.nu.8.lib.1.

Et addo (ni fallor) in terminis locati & conducti, de quibus agimus,bonum text.in l.colonus, ff.locat. ibi,& propter earum fructum denis aureis amplius is ager locari ſolitus eſt &c.Pute.deciſ.774.par.2.

22 Tempus.Melioramenta æſtimanda ſunt ex tempore,vt attendatur tempus reſtitutionis rei, nō tempus, quo facta ſunt melioramenta. Bart.Ang.& Caſtrenſ. in l. domos, ff de legat. 1. vbi Iaſ. atteſtatur hanc eſſe • communem opinionem. Alberic.ad dict.l.in fundo, Corne. conſ.158.col.1.volum.3.Ruin.conſ.38.in fin. lib.1.& conſ.117.nu.1.lib.3.& 165.nu.6.lib.6.Capic. deciſ.93.in fi. Boer.deciſ.44.nu.12. Roland.conſ.28. nu.14.vol.1.& conſ.30.num.6.Maſcard.de probat.in • verb.melioramenta,nu.16.

Addo bene loquentes Grat.conſ.9.num.14.conſil. 132.nu.14.& 15. vol. 2. Curt.iun.conſ.144.in fine.Pariſ.conſ.16.nu.85.lib.2. Natt.conſ.13.in fi.vol.2.Iul. • Clar. de communi, in §. emphyteuſis, 988. verſ.ſed quæro. Viui.de communi, in Silua. lib. 2. opin.495. num.3.deciſ. Peruſ.24. nu.25.par.1.vbi de communi. & deciſ.117.num.36.par.2. Vincen.Franc.deciſ.109. num.2. Marza. de fideicommiſſ. q.65. par.3. Magon. • Rot. Florent.44. num. 27. * Boer. deciſ.44. num.12. Bero.conſ.79.nu.60.lib.2. & 176.nu.88.vol.1.Cepb. conſ.188.nu.37.

Et fieri debet per peritos etiam ſi nihil probatum fuerit Cagnol. in l.vnic. num.143. C. de ſentent. quæ pro eo vbi Rebuff.in verbo ſubtilitatem, num.15.vbi loquitur de huiuſmodi electione peritorum. Bertaz. conſ.ciuil.79.nu.15.

ADDITIO.

☞ *Menoch.de præſumpt.lib.3.præſumpt.32.nu.5. Zaneſ. ad l.2.nu.125. C.de pact.inter empt.& vendit.*

23 Limitatur hæc concluſio ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, vt procedat quando ille, qui facit melioramenta, poſſidebat nomine alieno,& non pro ſuo,& non erat dominus directus, alias ſecus,quia omne tempus attenditur,& ita declaratur in l.domos,ff.de legat.1.& ita declarat Menoch. in d.remed.15.nu.565.per diſcurſum, & fuit opinio Pauli Caſtrenſ conſ.270.nu.3.vol.2.Roland.conſ.28. nu.18.verſic.non obſtat conſ.30. num.6.vol.1. Ruin. conſ.24.nu.3.vol.1. Rot.Peruſ.deciſ.58.nu.14.& 15. ſentit etiam Crauett. conſ.72.nu.12. volu.5.& ita in facti contingentia iudicatum atteſtatur Borgnin. deciſ.44.nu.63.Natt.conſ.353.nu.2.vol.2.& idem Borgni.deciſ.16.nu.33.par.2.

24 Sicut in materia fideicōmiſſaria melioramentorū ad incommodum grauati,tempus reſtitutionis conſiderandum eſt ad commodum illius tempus impenſæ factæ.Marzar.de fideicommiſſ.queſt.65.& conſil.10. Burſatt.conſ.71.nu.23.vol.1. vbi etiam ſubdit, quod in æſtimandis meliorationibus erit habenda ratio non modo ſumptuum, ſed laborum perſonæ. Bartol. conſ.79.nu.61.vol.2.Addo etiam vltra Maſcar.quòd in dubio præſumitur tantum expenſum, quanti nunc valet, quæ res ęſtimatur, & dicenti contrarium incumbit onus probandi, vt per Crauett. conſil. 408. nu.2.& 3. vol.3.

25 Secundo loco alia eſt circunſtantia, vt ędificia debeant ęſtimari ut rudera & materia, quę ex diruto • ędificio uendi poteſt,& hæc eſt magis communis opinio,de qua per Bero. q.96.poſt nu.4. verſ. ſi verò fundum,qui re,nam in fundo loquitur, & fuit etiam opinio Iaſ.in l.ſi.nu.29.C.de iur.emphyt.

26 Contrarium tenet Bal. in cap.1.§.ſi vaſallus,nu.4. in tit.hic finitur lex Corradi,atteſtans ita de conſuetudine ſeruari. idem dicit in Authen.accipitur,poſt nu. 2.C.de bon.quę liber. Pariſ. in conſuetud.feudal.§.1. glo.5.nu.98. Iaſ.in l.1.§.ſi hęres percept. nu.10.ff. ad Trebell. & hęc eſt ęquior opinio, a qua in iudicando non recedendum. Iul.Clar.in §.fundum,q.88.verſic. ſed quęro. Maſcard.de probat.in verbo, melioramenta,nu.21. Viui.in Silua commun.opin.lib.2.opi.495. nu.5. Menoch.conſ.64.nu.30.vol.1. Aimo. Parmenſ. de alue.lib.1.c.7.nu.5.

27 Hinc poſtea infertur ad uſum, quod ſępius in facto contingit, ſi ſunt facta melioramenta ualoris puta centum, & per curſum temporis ſunt attrita, ita • ut tempore reſtitutionis non ęſtimentur niſi quinquaginta, ea quinquaginta tantum debentur in prędiudicium meliorantis,& expendentis,ita not.Iaſ.poſt alios,in d.l.domos,in 3.notab.Commendat Neguſan. in citato loco, concluſ.6.num.16.dicens hunc caſum ſępius in facto eueniſſe. Acchill. Perſon.de petit.hæredit.num.677.

28 Ampliatur hęc concluſio ad fauorem locatoris ultra Maſcard. Perſonal.& nonnullos alios, quod ſi fundus, vel ędificium eſt melioratum in centum puta, & re vera non ſunt impenſa niſi quinquaginta, hęc quinquaginta, quę reucra ſunt expenſa, debentur,non centum,quę demonſtrant facta melioramenta, & ſic vno contextu fauetur locatori, & veritati glo.in dict.l.in fundo, Abb.in cap.1.num.4.de reſtitut. in integrum. Neguſant.in cit.loco,nu. 10. Viuia.in Silua,opi.177. lib.2.deciſ.Peruſ.58.lib.1.

29 In alio etiam conſideratur tempus in materia melioramentorum, quia ſiue vtilia ſint, ſiue neceſſaria, non poteſt conductor alio tempore cogi, niſi in fine, & diſceſſu a locatione. Menoch.conſ.64.nu.18.vol.1. Maſcard.de probat.concluſ.317.lib.2. Anto.Gomeſ. de vltim. voluntat.cap.12.num.40.& famoſum conſ. Caſtrenſ.270. apud antiquos, & nouos paſſim allegatum Borgni. deciſ.32.nu.12.par.2.ſed in fine locationis debet ea oſtendere, quę, & quanta ſint,& in quot fundus ſit melioratus, aliàs non eſſent reficiendę,etiāſi per prius eſſent liquidatę.late Burſa. conſ.54.vol.3. & 331.num.95.eod.vol. Aemilian.conſ.103.num.5. late Ploт.conſ.100.nu.3. facit Ruin. conſ.203. nu.12. vol. 7. & melioramenta facta, & liquidata ſi corruūt abſque dolo, & culpa conductoris, debent a locatore ſolui,ſecus ſi dolo, vel culpa corruerint, lata, vel leui, Menoch.

Menoch. conſil. 64. num. 5. volum. 1. Ancharan. Rheglenſ. quæſt. 47. num. 11. lib. 3. & ſi melioramenta caſu aliquo fortuito perierint, rudera, & reliquiæ ſunt locatoris, non conductoris. Bertazol. conſil. 79. num. 24. volum. 3. Curt. iun. conſ. 165. nu. 14. volu. 2. & melioramenta ſemel facta durare præſumuntur, & contrarium alleganti incumbit onus probandi. Borgnin. deciſ. 32. num. 18. par. 2. & poſſunt tempore diſceſſus per conductorem tolli, vel abradi, & arbores aliàs ad meliorandum poſitæ incidi impune, dummodo non reddat rem deteriorem prioris ſtatus, in quo erat ante plantationem, & meliorationem, & locator non fuerit in contrarium proteſtans. Beui. conſ. 33. nu. 47. apoſtill. ad Bertazol. conſil. 423. littera A. volum. 2. Curt. iun. conſ. 165. num. 11. & in bonis eccleſiæ non valet, ſi in promiſſione, vel ſententia eſt dictum, quòd locationis tempore finito non poſſit conductor expelli, ſed intelligatur renouata locatio ad tantundem, & deinde ſucceſſiue, donec melioramenta fuerint integraliter ſoluta. deciſ. 43. & 46. par. 1. & 32. num. 29. par. 2. & debet agi contra locatorem, non contra nouum conductorem rerum poſſeſſorem. Anto. Cioffi. conſ. 29. nu. 10. vol. 2. Petnicol. conſ. 40. nu. 3. Federic. Scot. conſ. 8. num. 2. & 3.
30 lib. 2. Et ex prædictis videtur commode inferri poſſe ad materiam l. æde. Aut conductor vult incidere arbores naturaliter ſine plantatione natas, & dicitur deteriorare, declarando, prout ibi dixi. Aut proprias a ſe plantatas, & poteſt modo, quo ſupra dixi, & vidi in facto. Et ſi dictum ſit quod finita locatione bona reuertantur ad eccleſiam vnà cum omnibus melioramentis, intelligitur de factis ante locationem, non poſt, quia illa repeti poſſent. Ferrant. Gargi. patrocin. 30. quod ſæpe occurrit.

31 Qualitas. Præterea non ſolum probanda ſunt melioramenta, ſed etiam deterioratio, quando cueniſſet caſus, vt is, qui meliorationes prętendit, rem deterioraſſet ante facta melioramenta, tunc enim ad hoc vt attendantur melioramenta, debet etiam haberi ratio deteriorationis, & eius ęſtimatio fieri, vt compenſentur, & quod ſupereſt, ſit melioratio. Bart. in l. ſi negotia, ff. de neg. geſt. Cur. iun. conſ. 165. nu. 14. lib. 2.

32 Modus. Primo melioramenta per colonũ, vel conductorem probabuntur per teſtes deponentes de eorum valore, & quod tantum poſſent vendi homini ſcienti, & intelligenti conditionem, & qualitatem rei, prout æſtimatio regulariter probatur. Imo. Alex. & alii, in l. pretia rerum, ff. ad l. Falcid. Iaſ. in l. 1. §. ſi hæres percepto fundo, nu. 9. ff. ad Trebell. & in terminis Curt. iun. conſ. 165. num. 18. late Feli. in cap. cum cauſa, il ſecondo, de teſtibus.

33 Nec quilibet teſtis eſt idoneus, nec faber, nec mecanicus in genere, ſed architectus, & clare deponit textus, in §. quia verò, Authent. de non alien. & ibi gl. in verbo, mechanicis, nec ſufficit, quod dicant ſe peritos, nec ſufficit, quod ſint fabri, vel magiſtri, ſed oportet, quod ſint arcbitecti, & in ea arte periti, & hęc qualitaa probari, & articulari debet, vt declarat Anchar. Rhegienſ. quæſt. 46. num. 10. par. 2. ſubdens, quod videmus plures fabricatores, paucos verò architectos, & tot (vulgo dicunt) ingenierios, & iſta qualitas eſt probanda in terminis. Aretin. conſil. 83. col. penult.

34 Ita vt ſi duo ſint, quorum vnus ſit ſimpliciter lignarius, & alter architectus, eſſent duo teſtes diuerſi generis, & exercitii, & non probarent. Curt. iun. conſil. 165. nu. 10.

35 Pariter, ſi vnus ex teſtibus fuit architectus, in illo facto tanquam de proprio intereſſe non auditur.
Anchar. in facti contingentia in citato loco. Cautus igitur procurator inſtruat clientulum de qualitate teſtium, quòd ſint architecti, & quidem omnes, probatur, & articuletur iſta qualitas, nec ſint teſtea de facto proprio.

36 Poſſet fortaſſe in diſcurſu quandoque dici, quod textus, in quo ſe fundant ſcribentes, in d. §. quod autem, loquitur in bonis eccleſiaſticis, in quibus iura cautius procedunt, vt detur electio in probando de præciſe architectis, non per hoc vti a quodam iure ſpeciali ad facta laicorum.

37 Et ad hunc intellectum confirmandum multa me mouent. Primum id, quod no. Bart. in ſummario, qui appellat hunc modum æſtimandi ſubtiliter factum, & excogitatum extraordinario quodammodo, & ſic non debet trahi in conſequentiam.

38 Secundum eſt circunſtantię, quę ibi requiruntur. Primum aſſiſtentia epiſcopi, Oeconomorum, & pręſbiterorum, quæ ſolemnitates in omnibua æſtimationibus ceſſant, merito arguunt caſum affectatum.

39 Tertium ibi pręſupponit in Ciuitate eſſe deputatos a Communi tales homines, prout etiam in multis locis ſunt æſtimatores communis, non mirum ſi fortaſſe ita ibi proceditur, & ſi percurratur totus ille verborum contextus, ſemper videtur procedere cum admodum exquiſita diligentia, ponderando ſingula verba.

40 Secundo loco poteſt fieri ęſtimatio a iudice ex officio iuxta doctrinam Bartol. in l. ſi quod ex Pamphila, ff. de legat. 2. quem ſequitur Socin. iun. conſil. 62. num. 8. vol. 1.

41 Tertio melioramenta probantur per inſpectionẽ iuxta l. ſi ruptione, ff. finium regundorum, & iſti duo vltimi modi deſeruire poſſunt in quolibet genere melioramentorum tam in prędiis ruſticis, quam vrbanis. Et addo Pute. deciſ. 474. lib. 2. qui loquendo generaliter in quolibet genere melioramentorum peritos eligi mandat, ac ſubtilitate omiſſa qui iudicent quantum impendi potuerint.

42 Ego vltra Maſcard. in citato loco, Menoch. plene
profitentem, & alios addo, quod ſi in genere conſtat expenſas fuiſſe factas, ſi earum quantitas non eſt ſpecifice probata, ſtatur iuramento. Dec. in cap. 1. colu. 20. limitat. 6. de probat. in cap. 2. columna 1. uerſic. 7. eodem titulo in l. certi condictio, §. quoniam, num. 7. ff. ſi cert. petat. in l. in actionibus, numero 13. de in litem iurando, in l. fin. num. 24. C. de edendo, & conſilio 146. columna 6. Cepol. conſ. 208. Marſi. in l. 1. §. idem Cornelio, num. 6. de quęſtion. & ſingular. 689. Natt. conſ. 102. nu. 2.

43 Maxime ſi cum iuramento concurrant aliquę coniecturę. Bart. in d. l. admonendi, col. 7. vbi Iaſ. nu. 202. & 204. Cephal. conſ. 589. vol. 4.

44 Et expenſę modicę, & paruę probantur iuramento. Boer. deciſ. 44. num. 25.

45 Et confeſſio rectoris non probat melioramenta, nec expenſas neceſſarias in præiudicium eccleſię, vel ſucceſſoris. Bald. in l. iubemus, circa finem princip. C. de ſacroſanct. eccleſ. Redoa. de reb. eccleſ. cart. 325.

numero

numero 23. Abb. in capit. final. de præſcription.ubi Feli.num.11.uerſic. generaliter autem. Rui.conſ.90. uolumine quinto, Crauett.conſ.483.numero quarto, & 6.uolumine 3. idem Ruin. conſ.157. num.7.uol.1. Roman.conſ.45. Rot.deciſ.41.in antiq.& deciſ.3. in titu.de confeſſis in nouis. Felin.in reperior.in uerbo, confeſſio prelati quando noceat. Rebuff. in compend. rerum eccleſiaſticarum, nu.75. Socin.conſ.15.col.2. uolumine primo, Anchar. q.52. numero 10. parte 2. Port. conſ.161.lib.1. Borgni.deciſ.44.nu.58.in fi.deciſ.41.nu.152.& 357.

46 Et talia melioramenta non ſunt per pauperem reficienda.deciſ.Peruſ.58.num.13. nec ſunt habenda in conſideratione in compenſando ubertatem cum ſterilitate. Burſat.conſ.11.nu.36.lib.1.

47 Et circa modum ipſorum meliorameotorum ualet pactum factum cum conductore, ut non poſſint fieri, niſi uſque ad tantam ſummam Cagnol. in l. ſecunda, quæſtio. 49. C.de pact. inter empt. & uendit. quod bene notandum dixit pro inueſtituris. Borgni. deciſ.16 numero 33. parte ſecunda, & ſæpe occurrere poteſt.

48 Et circa liquidationem, ſi teſtes ſunt uarii, & alii deponunt in magna, alii in parua, attenditur in quo ſunt concordes, & ſi alii in magna, alii in mediocri, alii in parua, attenditur medium. Caputaquen. deciſ. 161.par.2.& 296.par.3.

• Nec ualet conſequentia, ego poſſideo melioramenta, ergo feci; niſi aliter probetur, uel oſtendatur ceſſio iurium. Caſtrenſ.conſ.27.numero 4. parte ſecunda, in nouiſſ.& 141. numero 2. Rodoan. de rebus eccleſ. rubr. de meliorament.in reb.eccleſ.fact. Menoch. de recuper.poſſeſſ. remed.13. num. 567. Burſatt.conſil. 330.num.36.uolum.3.

QVAESTIO III.

1 QVAESTIO eſt notabilis, in qua in facti contingentia Bartol. conſuluit an colonus, uel conductor teneatur mundare foſſata ſuis expenſis, & uidebatur, quòd non, niſi ſit conuentum l.ſi in lege, §.ſi domus iuncta, gl.in uerbo, efficeerent, ff.locat.

2 Pro contraria parte facit, quia talia cedunt uenditioni l.prædia marita, §.fina.ff.de fundo inſtructo, late F bian.de emption. & uendition. quæſt.6. principal.num.15. ergo cedent etiam locationi, cum iiſdem regulis regulentur.

3 Prima igitur concluſio eſt. Attendenda eſt conſuetudo in huiuſmodi caſu, & ſecundum eam regulandum eſt, ut conſtat ex infraſcriptis allegationibus, & authoritatibus.

4 Secunda ſit concluſio. Conductor, uel colonus non tenetur mundare foſſata, ſi tendāt ad perpetuam utilitatem, & ſic ultra tempus conductionis, ſecus ſi talis purgatio non tranſcenderet tempus purgationis. Barto. in l.penultima, ff.de impenſ.in rebus dotal. factis, dicens in facti contingentia ita conſuluiſſe. Roland. conſ.82. numero 24. libro primo, deciſ. Peruſ. 58.numero 8.

Addo ultra cum Caſtrenſ. in l. ſi in lege, §. ſi domus, numero tertio, ff. locat. Veronen. de ſeruit. ruſtic.prædior. titu.de refectione quæſt.10. Bald.in l.1. nu.5.ubi Iaſ.nu.25.C.de iur.emphyteut.Alex.conſ.4. • num. 7. lib.5. & hæc eſt communis opinio. Eman. in ſuo theſaur. in uerbo, conductor, num.208.

5 Ampliatur hæc concluſio, ſiue foſſata ſint propria fundi conducti, ſiue communia cum uicinis, ut per Petr. de Vbald. de duobus fratribus, parte 6. quęſtio. 12. in fine, ubi tenet idem in foſſato uicini, ſi habeatur aditus.

6 Et conductor ad lōgum tempus tenetur facere foſſata, & aggeres durante tempore ſuæ conductionis. Additio ad ſummam Angeli.in uerbo, colonus.

• Conductor obligatus ad meliorandum, ſi non meliorat, tenetur ad damna & intereſſe. Bero. conſil.26. numero 6. libro primo, Rota nouiſſima 241.numero 2. parte 3.

QVAESTIO IIII.

1 QVAERO, an conductor teneatur ad refectionem putei uiciniæ, cloacæ, ſtrangulandouiam ante portam, & ſimilia. Et uidebatur quod ſic, cum reſpiciat temporalem utilitatem, nec fortaſſe tranſcendat tempus ſuę conductionis: ex his, quę ſuperius diximus.

2 Pro contraria parte facit l. ſi merces, §. ſi uicino, ff. locat.

3 Secundo pro hac parte facit l.ex conducto, in principio, ibi, ſi uilla reficiatur, ff.eod.

4 Et hæc opinio eſt uerior, & ſi aliquid pro ſupradictis cauſis expendat conductor, computatur in penſionem. Alexand.conſ.4.uolum.5. Iaſ. poſt Speculat. in Anthent. qui rem, num.9. C.de ſacroſanct. eccleſ. Saliect.in l.in ſumma, C.de pignor. Afflict.in tit.quæ ſint regalia, in uerbo, uiæ publicæ. Firmian in uerbo, conductor uiam. Eman.in ſuo theſaur. in uerb. conductor, num.208. Ari. Pinell.ad l.1.parte ſecunda, ſub numero 72.uerſicu.ad limitationem, C.de bonis matern. Plot.conſ.65. Rimin.iun.conſilio 172.num.13. uolumine 2. Marc.deciſ.460.num.6. par.1. Vero. de Via.colum.34.

5 Ampliatur ultra eos etiam ſi inconſulto locatore aliquid expendat pro prædictis, nam ſemper datur uel excomputatio in penſionem, uel repetitio. Afflict. in citato loco Natt.conſ.13.& 449. Rolan.conſ.83.uol. 4.Guid.Pap.q.444.nu.3.

6 Ampliatur ſecundo, ut toties locator teneatur, quoties opus fuerit, etiam ſi durante locatione tantum eſſent duraturæ. late Borgni.deciſ.44.nu.50.

7 Et per modum corollarii infertur, quod conductor molendini, ſi egeat refectione, non tenetur, & reſtaurando repetere poteſt, gl.in allegata ſuperius l. ex conducto, in uerbo, reficitur, & in l. ædiles, ubi Bart.ff.de uia publica, & in l.prædia, §.antepenult.ff. de fund.inſtruct. & in l.penult.ff.de impenſis in rebus dotalib. factis in l.cotem, §.qui maximos, ff.de publica.q.2. Speculat.in tit.de locato, §.poſtquam, uerſic. ſed quæritur, Bald.in l.licet, q.4.C.locat. Iaſ.in l.quo minus, nu.49.de fluminibus.

8 Et ſi conductor promiſit reaptare, de prima tantum uice intelligitur Bald. in l.licet, num.6.C.locat. per textum notabilem in l. fideicommiſſā, §. ſi quis decem, de legat. 3. Alexand. conſil. 190. columna 1. uerſ.bene facit, lib.2. Clarius conſil.16. num.8. lib.4. Bertach.de gabell.par.2.quæſt.25.Felin.in cap.2.colum.2.de treg.& pace. Iaſ in l.diuortio, §.quod in anno, colum.uerſ.quartodecimo facit, ff.ſolut.matrimo.

Digitized by Google

in l.in duobus, §.ſi ei qui, columna 2.verſ.nono facit, de iureiurando. Dec. conſil.512. num.9. Curt.iun. conſ.178.nu.26. Socin iun.conſil 25. colum.2. lib.2. Tiraquel. ad §. hoc ſermone, in princip. regulæ, num.100. Anto.Gabr.de leg.concluſ.2.nu.14. Addo vltra eum quod reputauit quæſtionem notabilem. Cremenſ.ſingul.146.valde commendat Cotta in memorab.in verbo, reſcriptum impetratum, verſ. bene facit. Didac.ſegura.in l.ſi ex legati, nu.175.de verborum obligat. Anton.Trigo. reputat ſingulare notab. 20.Sebaſt.Med.de regul.iur.regul.4.nu.67.littera M. & nu.95.littera D.

9 Limita', ſi promiſit reaptare, & manutenere, nam ſemper tenetur. Bald.in d.l.licet, nu.7.ſequitur Iaſ.in repetit.l.quominus, nu.152.de flumin.

10 Limitatur ſecundo in conductore molendini in flumine periculoſo, vt de facili periculum futurum ſcire potuerit, nam ſi caſmate pereat, non tenetur ad penſionem, ex quo caſma eſt de ſubſtantia rei. Bald.in d.l. licet, nu.5.& Iaſ.vt ſupra, nu.20. Pancirol.conſil.147. nu.12. inferens per hoc laudum iniquum, ſi quis condemnatur ad rem, quæ non eſt.

11 Et in materia fluminum promittens manutenere pontem, vel molendinum, ſeruare ſepem, vel reparu-lum, non tenetur de caſu fortuito, niſi expreſſe ſit dictum. Bal.conſ.100.& 125.vol.4.Fulg.conſ.193.col.1. & col.fin.commendat in terminis locati & conducti, Boſſ.de remiſ.merce.condu.ſub nu.58.

12 Reaſſumendo igitur vtiliter iura, & leges hinc inde allegatas conductor recte aget ex conducto contra locatorem, ne lumina obſcureantur, vel ſi non reſtauret, vel reficiat feneſtras nimium corruptas d.l.ſi merces, §.ſi vicino, de qua ſuperius vidimus, vbi etiam expreſſe I.C.ſentit, quod quando in habitatio incommodatur, licet inquilino recedere pariter aget ex locato ſi non tradatur poſſeſſio totius rei, vel partis ipſius, vel non reficiatur villa, vel ſtabulum, vel ſimilis locus d.l.ex conducto, in princ.

13 Bene verum eſt, quod ſi conductor vtatur re conducta ad vſum deſtinatum, & tanquam bonus paterfamilias, ſi res deterioretur, vel conſumetur, non tenetur ad pretium ipſius, ſed ad ſimplicem mercedem, & penſionem ſolitam, ne cogatur pro eadem re ſoluere dupliciter, ſcilicet pretium, & penſionem. Natt.conſ. 601.nu.6.vol.3. Federic. Scott.conſ.2. num.13.lib.1. Borgn.deciſ.44.nu.10.

Et non ſeparando materias, circa concernentia laborum, & expenſarum ponam aliquas alias vtiles, & practicabiles concluſiones.

14 Concluſio igitur eſt. Locans operas ſuas debet operari ſuis ſumptibus, & expenſis. Bartol.in l.ſi non ſortem, §.libertus, num.32.ff.de condict.indebit. vbi Iaſ. num.32.dicit hanc eſſe communem opinionem. pulchre ſibi in cap.1.num.8. de null.oblat. vbi bonus locus videndus.

15 Ampliatur iſta concluſio, vt ſi operarius locans operas ſuas non habet inſtrumenta, debet ea prouidere ſumptibus proprijs, Bald.in l.1. C.de verbor.ſignificat. Imol. in l.ſtipulationes non diuiduntur, columna 2. ff.de verbor. obligatio. Natt. in colono loquens, conſ.243. uolum.2. Firmian.in uerbo, obligatus, ſub num.70.

16 Limitatur, vt ſi inſtrumentum frangatur, fiat ſumptibus domini, l. 2. §. ſi conſeruilis, ff.ad l.Rhod. de iact. Bald.in l.quoniam liberi, C.de teſtamen.

17 Limitatur ſecundo, niſi vitio rei, vel materiæ, aut artificis contingat, iuxta l.item quæritur, §.ſi gemma, ff. locat. de qua late ſuperius vidimus de imperitia artificis.

18 Limitatur tertio hoc modo declarando, vt in acceſſore, & ſimilibus teneatur ad pullos, & ſimilia domeſtica, non tamen ad medicos, & medicinas. Bartol. in l.legatis, ff.de alimen.& cibar. lega. Cin. in l.quod in vxorem, in fine, C.de neg.geſt.

19 De famulo poſui loco ſuo. Altera eſt concluſio. Locato fundo veniunt inſtrumēta fundi, l.ſed addes, §.illud, vbi Caſtrenſ.not.ff.locat. Bartol.in l.2.in fine, C.de verbor.ſignificat.& eſt caſus valde quotidianus, & practicabilis, vt dicit Angel. in l. ſed & ſi quis, §. proprietatis, in fine, ff. de vſufruct. monens locatorem, vt in locatione vel amoueat, vel excipiat boues aratorios, torcularia, & ſimilia. Idem valde commendat in l.item ſi fundi, §.aucupiorum, ff.de vſufr.

20 Ampliatur hæc concluſio, vt in locatione vectigalium, & datiorum veniat cappanna, domus, & apotheca. Bald.in l.2. C.de uerb.ſignificat. Ferret.de gabel.nu.405. Bertach.de gabell. q.2.num.65. Burſatt. conſ.190.nu.25.uol.2.

21 Limitatur, ut in omnibus ſupradictis caſibus attendenda ſit conſuetudo, & hæc obſeruanda. Petr.de Vbal.par.11.q.9.

Addo Bal.in l.liberti, C.de oper.liber.per l.ſi prius, §.placuit, ff.de acqu.plu.arcen.ſumma Angel.in uerbo, conſuetudo, num.14. commendat Girard. ſingular.14.num.14.

22 Pariter dici poteſt, ut habens mandatum ad locandum poteſt habere fidem de penſione, & dixi ad regu. cum quid, par.2.Stracch.de mercatur.in titu.de mandat.nu.23.& licet Rom.ſingular.23. & conſ.461.aliter ſentiat, reſponde tamen, ut per eum, nu.24.Mozz. in tit.de mandat.col.4.num.17.

23 Addo prædictis omnibus, quod ſcriptor ſcribit ſuo atramento. Milis in uerbo, ſcriptor, & dixi ſuperius, & conducens officialem tenetur ad victum in eundo, & redeundo pro famulis, & equis. Angelic. in dict. §. libertus.

De Paleis, Oliuis, Glandibus.

1 CIRCA tamen ſementas, quæ ad expenſas, & melioramenta pertinent, prima concluſio ſit, colonus debet ponere ſemen de ſuo proprio. Bald.in l.2.q.7.C.pro ſoc.ſingular.85.per textum in l.ex conducto, ff.ſi vis, verſ.ne ſupra damnum amiſſi ſeminis, ff.locat. Abb.in cap. tua nobis, in 2. notab. de decim. Pet.de Vbal.de duobus fratribus, par.11.q.9.pulchre Natt.conſ.243.uol.2.

2 Ampliatur, ut procedat tam in colono partiario, quàm in eo, qui nummis colit, vt no.in l.ſi uno, §.ubicunque, ff.locat. Franc.Marc. deciſ.888. numero 12. parte prima.

3 Secunda ſit concluſio. Paleæ veniunt appellatione fructuum, l. ſi uſufructuarius meſſem. uerſic. ſtipula. ff.quemadmodum uſufructus amittatur, l fin.§.fin.C. de ſeruit.& aqua. Aret.in §.is quem, in fi. Inſtit.de rerum diuiſion. Roman.ſingular.505.palea. Bero.in ca. grauis, de reſtitut.ſpoliat. Guid.Pap.ſingul.503.Fran. Marc.deciſ.198. parte 2. Vincent.Franc. deciſ.108.

Crau.

Crau.conſ.21.vol.1.Alphan.reportat.386.Vincen.de Anna.allega.94.nu.4. vbi ſpelta,lupini,caui,milium, & ſimilia ſunt fructus.

ADDITIO.

☞ *Et ob id de paleis ſoluitur decima prout de alijs fructibus. Crauett.conſil.21. Caſſan.in conſuetud. Burgund. rubri.4. §. 17. verſicul. & fuit, Anna atteſtans ita indicatum, ſingul.142.*

4 Circa tamen paleas ita obſeruari ſolet, quod ſi colonus inuenit paleas tempore, & in principio conductionis, & aluit ex eis boues, & fimum proiecit in fundo, & tunc debet relinquere domino paleas vltimi anni in recompenſationem primi, quia debet colonus relinquere fundum eo modo, & in eo ſtatu, & conditione, in qua inuenit, l.ſi merces, §.conductor, l. videamus, §.proſpicere, ff. locat. Si verò non inuenit, ſed portauit, & lætamen proiecit, nec relinquere debet per ſupradictam rationem, & ſi fimum vendidit, prout multi coloni faciũt, vel portauit ad proprias poſſeſſiones, & paleæ debent reſtitui domino in totum, & ſi colonus non colat vnum podere integrum, ſed fundum particularem tantum, & lætamen non proiecit, debent diuidi paleæ quolibet anno ſicut alii fructus. Si verò lętamen proiecit ex paleis communibus colligendis, compenſatio fieri debet arbitrio boni viri. Petr.de Vbald.de duobus fratribus: Ioſeph.deciſ.Peruſ.14. vbi conſuetudo in hoc attendenda eſt.

Circa verò oliuas conſiderantur quatuor tempora.

5 Primum tempus eſt, quando fit locatio ſtatim, & immediate recollecto, & ſecato frumento, prout de menſe Auguſti, vel Septembris, prout plurimum obſeruatur, & oliua eo tempore pendeat, & ſit nata, & alita cura antecedentis coloni, ad ipſum ſpectabit, & colligendo legitime facit, & nouus colonus percipiet in vltimo anno ſui laboritii, & ſi fortaſſe percipiat in primo relinquet in diſceſſu, cum colonus relinquere debeat agrum, & laboritium modo, quo reperit, vt dictum eſt.

6 Secundum tempus eſt, quando locatio facta eſſet oliuis iam perceptis, puta de menſe Nouembris, Decembris, & Februarii vſque ad menſem Martii, & ſic antequam fundus poſt collectum frumentum incipiat coli, & cultiuari, & tunc pro vna cultura frumenti, quæ durat fere biennio, habebit colonus duos fructus oliuarum, tum quia oliua bis in eo tempore fructus producit, tum quia fundum relinquere debet eo modo, quo inuenit, vt pluries dictum fuit. Tertium tempus conſideratur, quando locatio facta fuit poſtquã fundus incipit coli, vel a domino, vel ab antiquo colono, videlicet de menſe Martii, vſq; Septembris, & antequam ſeminetur frumentum, vel bladũ, & poſtea fit locatio nouo colono, qui granũ in terra culta, vel maieſata proiecit, & tunc oliua dicti anni debet diuidi pro rata, habita conſideratione temporis, & menſuræ ipſius.

7 Et ſimiliter ſi locatio facta fuit nouo colono de mẽſe Octobris antequam fundus ſit ſeminatus, poſtquã eſt cultus, & maieſatus, & tunc cum dicta oliua non pendeat niſi uno menſe, uel circa, pro rata dicti menſis, & ſic pro una parte, & rata anni fiet diuiſio inter antiquum, & nouum colonum, & ſic duodecimam partem habebit in circa.

8 Quartum tempus eſt, quando locatio facta eſt de menſe Octobris ſeminato tamen iam grano, & oliuis pendentibus, & tunc ſine dubio non ſpectant ad nouum colonum, ſed antiquum, qui laborem, & omnem induſtriã poſuit. Ita ſentire uidetur, & practicare docet poſt alios antiquos Ang. in ſuo opuſculo de paleis, & oliuis. Petr.de Vbal.de duob.fratrib. par.11.q.9.

9 Amplianturhæc omnia, vt non ſolum procedant in oliuis, ſed glandibus, & arundinibus, vt per Petrum de Vbal.in citato loco. Addo Federic.de Senis, conſ.110.Bar.q.2.quidam conduxit. Tiraq.de retract. conuent.§.5.glo.5. nu.17.

10 Limitantur modo, vt prædicta procedant, quando oliuę, glandes, & ſimiles ſunt iu fundo, qui colitur pro frumento, cuius cultura durat biennio. Si autem anno tantum duraret, prout eſt uinea, in qua adſunt aliquæ arbores oliuarum, tunc clarum eſt, quod ſicut vna cultura vineæ eſt annualis, & anno quolibet percipitur vindemia, & diuiditur, ita diuidi debent oliuę, glandes, & arundines. Idem dicendum eſt in fundis, in quibus cultura eſt annalis, vulgo *in maremma*.

11 Si autem oliuæ eſſent in fundis, & ſiluis, quæ non coluntur, vulgo *ſodi*, quibus vtimur pro paſtura, vel in extremis partibus vinearum, tunc colonus debet habere dimidiam partem oliuarum, ſicut aliorum fructuum, quia lucrum, & damnum debet cum domino diuidi, l.cum duobus, §.in coeunda. ff. pro ſoc. l.ſi merces, §.vis maior, ff.locat. l.diuortio, §.quod in ſemente, ff.ſolut.matrim.

12 Notandum eſt etiam, quod ſi colonus non reſtituit domino terras ſeminatas, vel male ſeminatas, tunc ad intereſſe tenetur, & licet in locatione fuerit appoſitũ pactum, vt liceat domino retinere ſemina, non per hoc excluditur, quin agi poſſit ad intereſſe. Ruin.conſil.88.nu.5.vol.1.quod eſt bene notandum.

13 Fructibus excuſſis, & iam ex humana induſtria ſecatis auulſis, & ad humanam perfectionem in eſſe deductis, oritur contentio inter dominum, & colonum, quis debeat aſportare partem domini, & vtique regulariter locator, vel dominus accedere debet ad domũ coloni, vel conductoris pro parte ſua. Abb.in c.ſignificante, nu.9.de pignor. vbi Barbat. nu.8. Ang.in l.ſi legatum, nu.3.ff.de edendo. Ale.& Iaſ.in l.cum filius, §.fin.ff.de verb.oblig. Aret.in §.præterea, num.35.de action. Duenn.regul.161.

14 Limitatur, niſi ambo ſint eiuſdem fori, quia colonus, vel conductor accedere debet ad domum locatoris cum penſione, vel fructibus. Bald.in l. acceptam, nu.22.C.de vſur.q.12.in l.fin.nu.7. C.de condi.inſer. Petr.de Vbald.de duobus fratrib.par.6.q.14. Firmia. in verbo, debitor. Cotta in verbo, emphyteuta non ſoluendo, verſ.an debitor. valde commendat Ioan. de Arno.problem.46. Ioan.Tigro. ſingul.125. Cappell. Tholoſ.quæſt.76. Iaſ.in l.fructus, nu.14. ff.ſolut.matrimon. Roland.conſil.87.num.17.volu.1.deciſ.Genuenſ.144.num.3.

15 Quibus adde bonum verbum, quod ita obſeruat conſuetudo. Bartol.in l.in illa, ff.de conſt.pecun. Ampliatur hæc concluſio ad propoſitum materię expenſarum, de qua agimus, ut debeat portare, & accedere ſuis ſumptibus. Angel.in d.l.in illa, vbi reputat valde notabile in practica.

Digitized by Google

16 Dicuntur eiuſdem fori, ſi ſunt eiuſdem ciuitatis, loci, vel comitatus. Iaſ. in l. ſecunda, numero 92. C. de iur. emphyt.

17 Limitatur notabiliter, vt colonus conſignando famulo liberetur. Bald. in l. ſi mulier. ff. de vſufructu ſæpius in facto occurrit, & tetigi ſuperius in titu. de procurat. par. 1.

18 Et ſi oriatur contentio inter dominum, & colonum, ſeu conductorem circa ſolutiones, conductor oſtendendo tres vltimas ſolutiones præſumitur retro ſemper ſoluiſſe, ad materiam l. quicunque, C. de apoc. public. libro decimo, quæ & in colono, & conductore procedit dictum Angel. in §. ſcire autem, Authent. de non alienand. quod ſummopere commendat Iaſ. in l. ſecunda, columna 6. C. de iur. emphyteutic. Anchar. hoc ſingulare appellans in capitulo potuit, columna penultima, verſiculo vnum tamen ſingulariter, de locato. vbi Imol. columna 33. verſiculo dicit tamen: Petrus conſilio 18. numero 3. volum. 4. Calcan. conſilio 45. in fin. Anton. Gabr. de præſumpt. concluſ. 21. num. 4.

19 Addo bene loquentes Caſſane. in conſuetud. Burgund. fol. 381. Capell. Tholoſ. deciſ. 225. ſingulare, & notandum ponit Trigo. ſingular. 325. Cremenſ. ſingular. 78. & hæc eſt communis opinio ex vltra allegatis Bald. in cap. litteræ in fine, de dilation. Dec. in l. ſi certis annis, numero quinto, vbi Alciat. in verb. annis, C. de pact. Alexand. Iaſ. & alii, in l. 1. C. de fideicommiſſis, Alexand. conſil. 105. numero ſecundo, libro 3. Curt. iun. conſil. 96. numero 5. Gugliel. in cap. Raynutius, in verb. abſque liberis, numero 185. de teſtamentis. Franc. Lucan. de fiſco, parte 1. numero 9. libro 2. Duenn. regul. 54. Anton. Gomeſ. de contract. capit. 3. numero 13. Viui. lib. 2. opin. quæſt. 2. & in ſilua, opin. 236. Eman. in ſuo theſaur. littera P. numero 89. Caball. milleloq. 226. parte 1, Firmian. in uerbo, ſolutio. Iaſ. in l. 2. numero 135. C. de iur. emphyteut. & iterum Firmian. in verbo, obligatus ad annum, in fine. Euerard. a vi geminationis, numero 16. Rot. deciſ. 304. in nouiſs. Corboll. de iur. emphyt. limitat. 37. in fine, & hæc eſt communis opinio. Grat. conſil. 121. num. 4. libro ſecundo, Menoch. de præſumpt. libro 3. præſumpt. 139. numero ſeptimo, Bonacoſſ. de præſumpt. in verbo, ſoluiſſe.

Ampliatur, vt procedat in tribus oblationibus. Dec. conſ. 650. in fine, quid enim ſi locator nollit recipere penſionem, & diligens conductor offerat, vel legitime deponat, cur non excuſabitur? contrarium in depoſito tenet Crau. conſ. 313.

20 Ampliatur ſecundo etiam ſi debitum ſit iuratum, Grat. conſ. 121. col. 2. vol. 2.

Ampliatur tertio ſiue ſolutiones ſint annuales, ſiue ſemeſtres, ſiue quinquennales, eadem enim eſt diſpoſitio. Bal. in d. l. quicunque, verſic. item quæro. Sequitur Alexand. conſ. 107. col. 2. vol. 3. Iaſ. in l. diuortio, §. qui in anno, verſiculo, tertio infertur, ff. ſoluto matrimon.

Quicquid aliàs dixerit Alex. conſ. 105. col. 2. lib. 3. quem ſequi videtur Herculan. de negatiua probanda, numero 40.

21 Ampliatur, ut procedat etiam ſi colonus, uel conductor poſtquam docuit de tribus ultimis ſolutionibus, ceſſauerit in futurum ſoluere, non per hoc non tollitur præſumptio annorum præcedentium tres ultimas ſolutiones. Bald. in d. l. quicunque, uerſic. item quæro.

22 Ampliatur quinto etiam ſi in libro, ubi deſcriptæ ſunt illę tres ultimę ſolutiones, non appareat aliquod ſcriptum de ſolutionibus anterioris temporis, Bal in d. l. quicunque, uerſic. quęro exactor. Contrarium forſaſſe melius Crauet. conſ. 313. colum. 9. uerſic. 9. dicta lex. Franc. deciſ. 157. nu. 2.

23 Declara in debitore ſolito annotare, ut per Menoch. de pręſumpt. lib. 3. præſumpt. 139. numero 19. cogita.

Ampliatur ſexto, quando lata fuiſſet ſententia abſolutoria ad fauorem cōductoris ex ceſſatione trium annorum præteritorum, nam adhuc manet ſententia. Bald. in d. l. quicunque, numero 14. Pute. de feudi reintegrat. c. 197.

24 Ampliatur ſeptimo, ut diſpoſitio l. quicunque, procedat etiam in ſola obligatione ſoluendi facta per conductorem. Dec. conſ. 650. numero 15. Padill. in l. 1. numero 14. C. de fideicommiſſ. ampliat. 16. Et licet dubitauerit Menoch. in allegato loco, num. 22. tamen ad excuſandum dicetur probaſſe ſi ſe obligauerit, maxime in guarentigiato, uel alias executiuo inſtrumento, quod haberet executionem paratam, prout alias ſuo loco dicam.

25 Ampliatur octauo etiam ſi lex, vel ſtatutum requireret probationem inſtrumentalem, nam adhuc ſufficit conductori, probare ſolutionem trium ultimorū annorum, Bal. in d. l. quicunque, nu. 1. Padill. in d. l. 1. num. 10. Guglielm. in cap. Raynutius, in uerbo, ſi abſque liberis, il ſecondo, num. 186. ex Iaſ. in l. 1. num. 10. C. de teſtament. militar. & l. ſciendum, numero 75. de uerb. obligationibus.

ADDITIO.

☞ *Ampliatur nono idem in Eccleſiaſticis, vt tres anni requirantur. ita contra Hoſtienſ. tenet Ioan. Andreas in titul. de locat. §. nunc aliqua, verſic. 27. numero 38. Iaſ. ad l. ſecunda, num. 135. C. de iur. emphyt. Duen. regul. 54. in ſecunda limitat. & hæc communis opinio. Padill. ad l. ſi probaueris, nu. 9. C. de fideicommiß. Maſcard. concluſ. 603. nu. 18. vbi pariter de communi.*

26 Limitatur primo loco diſpoſitio l. quicunque, quando ſolutio illorum trium annorum eſſet facta quælibet de per ſe unaquæque ſingulo anno, ſemeſtri, uel ſimili, ſecus ſi ſimul, & ſemel ſoluiſſet in uno anno pro tribus annis, quia tunc regula non procedit. Cin. & ibi Bald. in l. ſecunda, numero ſecundo, C. de dotis promiſſione. Angel. in dict. l. quicunque, numero tertio. Iacob. de Sancto Georgio, in l. non eſt neceſſe, numero tertio, ff. de probat. Duen. regul. 54. numero 1. limitat. 1. ubi reputat eam ſingularem. Anton. Gabr. de præſumptio. concluſ. 11. numero 13. Addo Iaſ. in l. 1. num. 33. ff. de officio eius. Petr. Rauenn. ſingular. 218. Put. de feud. reintegr. capit. 61. numero 10. Iaſ. in l. 2. numero 133. C. de iur. emphyteut. Lancellot. Dec. in l. Iabolenus, ff. de annu. legat. Cremenſ. ſingular. 79. Tholoſ. quæſtio. 235. Trigo. ſingular. 125. Bald. de præſcript. par. 3. principal. verſ. quinto limitat, Iaſ. in l. ſi certis annis, num. 4. C. de pact. & in l. 1. num. 33. de officio eius. Cotta. in uerbo, ſolutio.

Limi-

27 Limitatur vltra Gabriel. & Duenn. in citatis locis plene profitentes, vt diſpoſitio illius legis procedat, & habeat locum, quando produceretur ſolutio trium cohærentium ſibi annorum. Ita dicit littera in dict. l. quicunque, ideſt, quod illi tres anni coniunguntur præſenti conuentioni, & tempori, & ſic iſtę ſolutiones debent eſſe vltimæ, & finales, alias non eſſet locus diſpoſitioni dictæ legis, ita reprobata opinione gloſ. declarat late Aimo. conſilio 313. columna prima, numero primo, in fine, licet contrarium ſentire videatur. Herculan. de negat. proband. cap. quis teneatur probare negatiuam, numero 40. late Anton. Padill. in l. ſi probaueris, num. 9. C. de fideicommiſſ. bene Vincent. Frauc. deciſ. 137. vbi in materia habes, quando conductores ſoluerunt pro domino, & debitore.

28 Limitatur etiam ultra Anton. Gabriel. & Duenn. vt dicta lex non procedat, vbicunque per antecedentes annos apparerent ſolutiones diſgregatæ. ſentit Bald. in l. ſecunda, C. de non numerata pecunia. Herculanus, vt ſupra, numero quadrageſimo, vel eſſet facta promiſſio de ſoluendo ſingulis annis, quo caſu non procedit diſpoſitio l. quicunque. Cremenſ. dicens ſingul. not. 80. Maſcard. dicens ſingul. concluſ. 603. num. 23.

29 Limitatur etiam vltra eos, quòd ex hoc ſolum inſurgit magna præſumptio ad fauorem coloni, vel conductoris, vel ſimilium perſonarum, ſed hoc ſolum non ſufficit, ſed relinquitur arbitrio iudicis ex circumſtantiis. Pulchre Foller. in practic. cenſ. verſic. quæ quidem executio, numero ſeptuageſimoſecundo ea ratione, quia ſpeciale eſt in dicta l. quicunque, propter magis exactam ſolemnitatem, quæ eſt in apocis publicis. Vnde ne confidas, produxi tres vltimas ſolutiones, ergo ſum in tuto, quia iudex ex circumſtantijs omnia iudicabit, & poterit per conductorem probari contrarium, vel per exhibitionem libri, in quo ſolent deſcribi ſolutiones, ut practicare docet Herculan. in citato loco.

30 Limitatur etiam vltra eos, maxime ad intellectum dict. l. quicunque. Quatuor enim ſunt, quæ principaliter concurrunt ad materiam dictæ legis. Primum eſt deuotio, & legalitas in ſoluendo integraliter virilem ſuam tributariæ functionis. Secundum, continuatio per tres diſtinctas ſolutiones, & quidem vltimas, quod eſt Tertium, Quartum ſilentium creditorum per illos tres annos continuos. Paris in conſuetud. §. 62. numero 45. Padil. in l. 1. numero 9. C. de fideicom.

31 Limitatur etiam, vt procedat, quando tres vltimæ ſolutiones probarentur apocis, ſecus ſi teſtibus Padil. in l. prima, numero decimoſeptimo, C. de fideicommiſſ. Pariſ. in conſuetud. titulo ſecundo, §. 62. numero 49. dicentes teſtes habere aliquam præſumptionem. Limitatur ſeptimo, niſi locator recepiſſet cum proteſtatione ſuum ius ſaluum fore. Crauet. conſil. 313. verſic. 8.

32 Limitatur octauo, ut non procedat a depoſi-‥one. Crauet. in citato loco.

Limitatur nono, vt non procedat c‥‥a Tertium. Cotta. in verbo, ſolutio, in fine.

33 Bene uerum eſt, quod ‥‥hi exigunt a dominis quietationes generale‥ quæ non extenduntur ſemper ad granum, ‥‥ſas res mutuatas, ſed conſiderari debent duo caſus principales. Primus eſt, ſi in loquendo fuit tractatum de pecuniis, & aliis rebus mutuatis, & tunc quietatio extenditur; iungo doctrinam Bald. in l. pactum, quæſtio. decimaſexta, C. de pact. Alter caſus eſt, quando fuit tractatum de penſionibus, vel rebus laboritii tantum, & tunc quietatio extēdit vires ſuas ad ſpecificata, & connexa illis, non ad pecunias, vel res mutuatas. Natt. in terminis 564. vbi dicit hoc colligi ex proęmio inſtrumenti, quod arguit cauſam finalem iuxta doctrinam Bald. in l. fin. ff. de hæred. inſtituend.

34 Caueant igitur quomodo loquantur, ne effuſo ſermone in promptum incidant periculum.

35 Nec præſumitur conductor ſatisfeciſſe, licet penes ſe reperiatur inſtrumentum ex quo contractus locationis eſt vltro citroque obligatorius, quòd remanere poteſt penes vnumquemque ex contrahentib. Rui. conſ. 215. nu. 15. vol. 1.

36 Et his habetur limitatio ad regulam l. Labeo, ff. de pact. vt non procedat in contractu vltro citroque obligatorio.

37 Concordato autem Domino locatore ſolet oriri contentio inter ipſoſmet colonos in diuidendo portionem fructuum recollectorum in bonis conductis ad laboritium. Tria igitur principaliter conſideranda ſunt, operæ boum, operæ perſonarum, impenſæ in ſemine, meſſoribus, & ſimilibus.

38 Primo igitur detrahitur omnis impenſa facta ab ipſorum perſonis. Secundo detrahuntur operę boum, & ſi boues ſunt æqualiter communes, communicantur, & reſiduum diuiditur hoc modo, ſi vnus habet filios grandes, qui multum operati ſunt, tunc in diuiſione debet haberi ratio operarum iſtorum filiorum, & fiet diuiſio in capita, non autem in ſtirpes. Bald. in l. ſi patronus, numero decimoſexto, C. commun. vtriuſque iudic. in l. prima, C. pro ſoc. Aret. in §. fin. numero decimoquinto de action. Iaſon. in §. ſequens, numero quadrageſimoſeptimo, eod. titu. Petr. de Vbal. de duobus fratrib. par. quarta, numero duodecimo, verſicu. quod facit pro ruſticis; & hæc eſt communis opinio. Alexand. conſil. ſeptuageſimoſeptimo, columna tertia, volumine quinto. Tiber. Decian. reſpon. trigeſimonono, num. quadrageſimoſeptimo, lib. vndecimo. Cephal. conſil. 69. numero 7. 8. & 9. lib. 1.

39 Ampliatur hæc concluſio, vt procedat nedum in ruſticis conductoribus laboritiorum, ſed in molendinatiis, & omnibus aliis ſimilibus. late Ioſeph. de Lud. concl. 53. verſ. & ſi vnus ex ſociis, car. 127.

40 Si verò filii ſint impuberes, recipient aliquid arbitrio boni viri. Petr. de Vbal. de duobus fratribus par. 4. num. 14.

41 Et ſi vnus non habet filios, vel habet vtiles, & alter habet multos filios, ſed inutiles, tunc facienda eſt aliqua reſtauratio non habenti filios. Bal. in l. ſi paterno, in fine, C. de negoc. geſt. vbi Caſtrenſ. limitat, niſi ille qui habebat filios haberet curam adminiſtrationis domus, & familiæ, quo caſu hoc ſufficere dicit, atteſtans hunc caſum eſſe inter ruſticos, & colonos valde quotidianum, & practicabilem. Commendat admodum Aret. in §. actionum, numero 30. de actio. Iaſ. in l. vt nemini, numero 5. C. de collat. valde admodum admirans, quod Alexand. in hoc quotidiano caſu aliquid non ſcripſerit.

Google

42 Sed uide eum conſil.99.volum.ſecundo. Io. Lup. in cap. per ueſtras, §.2.num. 3. Simon de Pret. de interpretation. vltimarum voluntatum, lib.2. ſolutione 11.num.34.Zannettin.ad l.ſecunda, C.de pact.inter emptor. & venditor. num. 138. Petr. Anguiſſol. conſil.43.lib.6.Hieron.Gab.conſil.121.num.58. Cephal.conſil.182.num.6.vol.2.Anto.Gomeſ.de teſtament.cap.5. late videndus ad facilitatem Borgni.deciſ.11.num.8.vbi quid in fęminis.

43 Quem caſum appoſui quotidianum, nec vidi poſitum a Ioſeph. plene, & bene profitente in allegata concluſio. 13.

44 Addo etiam, quód ſi ſunt duo, & vnus coluit terras conductas ad laboritium, alter locauit operas ſuas pro famulo, prout multi ruſtici ſæpe ſic conueniunt, tunc facienda eſt communicatio fructuum, ſi ipſe communicabit ſalarium, alias non, & eſt æqua deciſio. Petr. de Vbal.de duobus fratrib.par.4.num.16.

45 Non proſequor vlterius, quia pertinet ad materiā ſocietatis, ſolum hoc poſui vt adderem practicabilem caſum Pauli Caſtrenſis de quo ſuperius diximus, quē non video a multis poſitum, & a primatibus iuris profeſſoribus valde commendatur.

46 Pariter vltra adducta per Ioſeph. in citata concluſione. Addo Cot.in memorabil.in verbo, ſtatuto Mediolani, verſic.accedit, vbi in materia locati loquens, quod reſpectu laborum eſt facienda diuiſio in capita reſpectu expenſæ in ſtirpes, dicit etiam, quod in diuiſione fructuum habetur primo ratio operarum factarum: ſecundo perſonarum dictorum fratrum: tertio de ſemine poſito, & ſic de ſemine videtur ratio diuerſa, vt per eum.

47 Pariter allegatis per eum, adde Crauet. conſ.159. maxime num. 10.

VIN

D. VINCENTII CAROCII I. C.

Locati, & Conducti Tractatus.

PARS QVINTA.

De quinto gradu accidentium locat. & conduct.
De inuectis & illatis.

Vſura. Intereſſe. Inutile. Præſcriptio. Impoſſibilitas.

AGGREDIOR Diuina fauente gratia quintam partem huius vtilis, & practicabilis materię locati & conducti, & pariter quintum gradum accidentium in hoc celebri contractu locationis, & conductionis. Et quoniam in proxime pręcedentib. tractauimus materiam expenſarum, & melioramẽtorum, pro quibus, (vt dictum eſt) ex tacita legis diſpoſitione retẽtio competit, proſequar materiam alterius retentionis ex tacita legis inducta obligatione, ad l. certi iuris, C. loc. quę materia eſt vna de principalib. in hac locati & cõducti materia, ponẽdo aliquas vtiles quæſt. & de quarũ cauſa, & origine, Baldui. de pign. c. 6. dec. Peruſ. 84.

QVAESTIO I.

De Inuectis.

QVAERO primo loco, an inuecta, & illata per colonum partiarium ſint tacite obligata domino fundi, & ſic an diſpoſitio l. certi iuris, procedat, & extendatur ad colonum partiarium.

1 Primo videbatur dicendum quod non, quia verba legis ſunt proprie intelligenda l. 1. §. ſi is, qui nauem, ff. de exercitor. ſed partiarius non eſt proprie colonus, vt alias dictum fuit in materia remiſſionis mercedis, merito &c.

2 Secundo facit, quia inter colonum, & dominum contrahitur ſocietas, l. ſi merces, §. vis maior, ff. locat. ſed non reperitur iure cautum, vt inuecta per ſocium ſint tacite obligata, merito &c.

3 Et hanc partem tenuit Iacob. de Aret. in d. §. item Seruiana, relatus per Nicol. de Neapol. ibidem. Bald. ad Spec. tit. de locato. §. poſtquam in fi. Abb. in c. propter, nu. 8. de locato. Roma. in l. ſi filio, §. fi. ff. ſolu. matrim. Firmian. in verbo, bona inuecta.

4 Pro contraria parte facit, quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, l. de pretio, ff. de Publician. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præſtand.

5 Sed lex iſta certi iuris generaliter, & ſimpliciter loquitur de colono, ergo debet generaliter intelligi tam de eo, qui nummis colit, quàm de partiario.

6 Accedat, quod coloni nomen generale eſt, vt dixi ſuperius par. 1. tit. de diuiſion. loca. & eſt gl. in rub. C. de agric. & cenſit. lib. 11.

7 Secundo pro hac parte facit, vbi militat eadem ratio, militare debet eadem iuris diſpoſitio, l. illud, ad l. Aquil. Sicut igitur bona conductoris nummis colentis inuecta ſunt obligata, ad effectum, vt penſio ſoluatur, pariter eadem ratio militare debet in partiario, vt debitum fictum locatori perſoluat.

8 Et hanc partem tenuit originaliter. gloſ. in §. item Seruiana, in verbo, quis, de actio. vbi Aret. nu. 12. dicit hoc notabile, & ſingulare. Iaſ. nu. 15. Hoc idem tenent Doct. in l. certi iuris, vbi Cin. nu. 7. q. 7. Bal. nu. 6. q. 3. Ang. nu. 5. verſ. deinde quęritur. Floria. in l. 2. nu. 7. ff. loc. Alex. conſ. 32. nu. 3. li. 1. Soc. reg. 192. fallent. vlt. Barba. in rub. de locato, & hęc eſt vera, & communis opinio, de quà teſtatur Gomeſ. in d. §. item Seruiana, nu. 9. verſ. ſed breuiter, & idem ibi Zaſ. nu. 14. Bello. nu. 16. verſ. & cum gl. Iac. Menoc. de adipiſc. poſſeſſ. remed. 3. q. 10. nu. 83. Padill. ad l. naturalis, §. at cũ do, nu. 2. Burſat. conſ. 330. nu. 44. vol. 3. vbi de communi.

Ampliatur hæc concluſio, vt habeat locum etiam in eo colono, qui disboſcat nemora, & loca ſilueſtria, & inculta. Ang. in citato loco, dicens hoc bene notandum. Ad contraria patebit reſponſio ex diſcurſu aliarum quæſtionum ſequentium.

QVÆSTIO II.

QVAERO ſecũdo loco principaliter ad repetitionem l. certi iuris, C. loc. an eius diſpoſitio procedat etiã in colono, qui reſpõdet annuatim non nũmis, vel ad mediũ, prout partiarius, ſed in certa quantitate fructuũ, puta ſaccos decẽ frumẽti pro quolibet anno.

1 Et videbatur quod non, ex l. item quia, ff. de pact. quæ in locationibus loquitur, qualis non eſt ſpecies, de qua agitur.

2 Secũdo datur hoc ſignũ, vt inuecta ſint tacite obligata, qñ oritur actio ex locato, vt habetur in l. 2. ff. in quibus, caſ. pign. tacit. contrahatur, ſed in caſu, de quo agitur, oritur actio pręſcriptis verbis, l. 1. §. ſi quis ſeruũ, ff. depoſiti, & diximus aliàs ſuperius, merito &c.

3 Et hanc opinionem tenuit Aemil. Ferret. in l. item quia, ff. de pact. nu. 3.

4 Pro contraria parte facit l. ſi gratuitam, quæ eſt l. Pomponius, la ſeconda, ff. in quibus cauſ. pign. tacit. contrahatur, vt l. C. non facit differentiam, an quis conduxerit nummis, vel certa ſpecie, ſed ſolum an conſtituta mercede, vel gratuito, ergo &c.

Digitized by Google

5 Et hanc opinionem ſenſit Bald. in d. l. certi iuris, nu.6.ibi, vel alia repromiſſa. clarius hoc tenet Roma. ſingul 236. tu ſcis. Iaſ. in l. item quia, num.2. verſic. 3. limita, de pact. Neguſant. de pignor. in 4. membr. ſecundę partis, numero 138. ampliat. 3. Iacob. Menoch. de adipiſcend. poſſeſſ. remed. 3. numero 88. & hęc opinio eſt verior, & communis. Addent. ad Roma. in iam dicta ſingular. 236.

6 Et ex prędictis infertur per modū corollarii, quod appellatione coloni ſimpliciter a lege, vel ſtatuto prolati venit, & quidē proprie tam colonus, qui nummis colit, quam partiarius, qui certa annuali ſpecie reſpondet. Ita tenent in citatis locis, & quam maxime Bello. num. 17. vbi etiam in exorbitantibus. Immo & is qui nemora colit ex Angel. vt ſupra. immo & is, qui gratis colit ex Menoch. vt ſupra, nu. 89.

Infertur ſecundo, vt colonus partiarius ſit ſocius, & hoc reſpectu fructuum, non contractus, & eſt ſocietas cooperta velamine contractus locationis, vnde tranſit ad hæredes (vt dictum eſt) & habet locum tacita hypotheca, quæ in ſocietate non procedit. ita ex Bal. Iaſ. & cæteris colligitur, & poſui in titu. de remiſſion. mercedis.

7 Et ſic habes nouam ſpeciem ſocietatis velatam ab alio contractu. Aut ergo loquitur de colono, & generaliter intelligitur: aut de conductore, & eſt ille, qui nummis colit. Et nota, quod tacita hypotheca locum habet conductore non exiſtente ſoluendo; alias non. Rip. reſpon. 209. num. 7. in nouiter additis, vbi etiam dicit aliud, quod ſi locator patiatur tacite inuecta, aſportari, ſibi præiudicat.

QVAESTIO III.

QVAERO tertio loco, an inuecta, & illata per ſecundum conductorem, ſint tacite obligata pro penſione fundi, vel rei locatæ.

1 Primo videbatur dicendum, quòd ſic, ex l. ſolutum. §. ſolutam, verſ. videtur autem, ff. de pignor. actio.

2 Pro contraria parte facit l. ſi in lege, §. ſi colonus, ff. locat. quæ iura inuicem pugnare videntur.

3 Duo ſunt caſus principales. Primus in prædio vrbano, & hoc caſu affirmatiue concludendum eſt, vt inuecta per ſecundum conductorem ſint tacite obligata. Bal. in d. §. ſolutam, nu. 3. vbi Caſtrenſ. num. 4. & in l. ſed ſi lege, §. colonus, ff. locat. commendat Roma. ſingular. 391. inuecta, & 396 vnus veſtrum. Soci. regul. 191. fallent. vlt. Gomeſ. in §. item Seruiana, nu. 15. vbi Zaſ. num. 17. Iaſ. num. 34. Bello. nu. 27. Inſtitut. de actio. Neguſan. de pignor. par. 2. membr. 4. num. 135. Franc. Balduı. in eod. tractat. de pignor. ca. 6. col. 2. verſic. ſed & cum olim. Franc. Conar. lib. 4. comment. iur. ciuil. cap. 16 nu. 7.

4 Declaratur hæc prima concluſio, vt intelligantur inuecta obligata pro ea ſumma, qua conduxit ſecundus conductor, non in vniuerſam penſionem, puta locauit quis Sempronio totam domum, & iſte ſublocauit alteri partem tantum ipſius domus pro hac rata, iſte ſecundus tenetur primo domino locatori. Ita declarat ipſemet I.C. in d. §. ſolutam, §. planè in eam, &c. & ibi legiſlator ponit friuola, quæ dicuntur parua, tenuis, & vilis ſuppellex hominis pauperis, & vilis. Senec. lib. 3. controuerſ. Ego illos in friuola inuitaui mea. Iuuenalis Satir. 5. denotans paupertatem Regū Romanorum. Et ne te teneam, Romanorum omnia Regum friuola.

Et verba friuola, quæ minus ſunt fine ſubnixa.

5 Et conſiderandu verba I.C. in d. loco, vult potius, quod ratione pauperis ſupellectilis non videatur facta tacita obligatio, niſi pro ſumma rei conductæ, quem quia non conduxit totum, prout primus conductor ibi credibile &c.

6 Facit in facti contingentia pro illis, qui conducunt palatia habentia ſubtus apothecas, qui locant eas variis artificibus, prout Romæ paſſim videtur.

7 Declaratur ſecundo loco notabiliter vltra Neguſ. Menoch. & alios ad materiam, l. æde, C. locat. vt ſi ſecundus conductor ſoluit primo, & primus non ſoluit domino primo locatori, tamen iſte ſecundus expelli non poterit, cum licite, & iuſte habitet virtute contractus. Ita per prædicta iura tenuit Bald. in d. l. æde, col. 3. per prędicta iura commendat Anton. Gomeſ. in cap. de locat. ſub nu. 12.

8 Declaratur tertio vltra prænominatos, quod tenetur bene ille ſecūdus hypothecaria oblig. pro inuectis, & illatis, tamen non poſſet conueniri actione perſonali a primo locatore domino ad penſionem perſoluendam, vt habetur ex not. in d. §. ſolutam, per longum diſcurſum gl. & Doctorum.

9 Vnde, ſi ſecundus conductor vellet amouere bona illata, poſſet impedire dominus ratione tacitæ hypothecæ, ne amoueat, non tamen poſſet eum conuenire ad penſionem ſoluendam.

10 Subdeclarantur prædicta, quod ſi ſecundus conductor ſoluat penſionem primo etiam ante tempus, eſt liberatus a primo, & a ſecundo. ita no. in d. §. ſolutam. Et ibi ſunt duæ obligationes perſonales, & duæ hypothecariæ: vna perſonalis eſt inter Dominum, & primum conductorem: altera perſonalis eſt inter primum conductorem ſublocantem. Secundo una hypothecaria eſt de bonis primi conductoris: altera eſt de bonis ſecundi conductoris cauſata mediante obligatione primi, uirtute legis, & ſic datur pignus pignoris.

11 Et ſic reſpondetur facile, quòd in ſecundo datur hypothecaria ſine perſonali, quæ vt acceſſoria ſtare non poteſt, quia (vt dictum eſt) eſt tacite acquiſita mediante perſonali primi conductoris, & locatoris reſpectiue.

12 Et ſic diſcurrendo uides, quantum ſit priuilegiata materia penſionis perſoluendæ, vt ſi locatio tranſeat ad mille manus ſucceſſiue, omnia bona obligantur, & cumulatiue cauſatur pignus pignoris ex præſumpta legis voluntate coniunguntur ſimulq́ue perſonales, & poteſt ſi vult ſecundus conductor ſoluere primo domino etiam ante tempus, ſoluendo etiam ſecundo, primo non ſoluenti expelli non poterit.

13 Hilari igitur fronte, vultu, & animo faueamus huic celebri, vtili, & fructuoſo contractui locationis, & conductionis, ubi bona fides exuberat, & in pleno accidentium mari natando exultat, vbi dolus repellitur, timor inanis eſt, & æquitas plane operatur.

14 Secundus caſus eſt, an inuecta, & illata in fundum, & prędium ruſticum ſint tacite obligata domino primo locatori ad materiam l. certi iuris, & l. ſi in lege, §. ſi colonus, ff. locat.

Et

15 Et vtique inuecta, & illata in prædium ruſticum per ſecundum conductorem non ſunt tacite obligata pro penſione fundi primo locatori. Roman.ſing.391. dum allegat §.ſi colonus, dicens hoc perpetuo notandum. Idem tenet Franc. Conan.lib.4. comment.iuris ciuil.cap.16.nu.7. Ludou. Cherondaſ.lib.3.uериſimil. iur.c.15. ex text. in d.§.ſi colonus, qui loquitur in fundo, & prædio ruſtico.

16 Contraria opinio eſt uerior, & magis communis, teſte Menoch.remedio 3.adipiſcend.poſſeſſ.q.11.numero 99. ex textu in d. §.ſolutam, qui indefinite loquitur in utroque prædio ruſtico, & urbano. Mozz. de contract.in titu.de pignor.& hypothec. uerſic.uenio ad alium, nu.25.

17 Et hac ſecunda concluſione, & caſu reſtat diſcutienda una generalis propoſito in hac materia de inuectis, & illatis, an illata in prædium ruſticum ſint tacite obligata, non habendo reſpectum, an ſimus in primo conductore, uel ſecundo. ex Roma.in citato ſingulari, nulla præſuppoſita differentia primi, uel ſecundi conductoris, ſed ſolum an ſit prædium ruſticum, uel urbanum, ut per eum.

18 In qua materia cum aliquali ordine procedendo, prima ſit concluſio. Fructus, qui naſcuntur in fundo, & prædio ruſtico, ſunt tacite obligati pro penſione fundi, l.in prædiis, ff.in quibus cauſ.pignus,tacit.contr. l.ſi in lege, §.ſi colonus, ff.loca. quæ duo iura clare, & aperte hoc firmant.

19 Ampliatur hæc concluſio, ut procedat etiam ſi nulla conuentio de hoc facta ſit, prout in dictis iuribus habetur. Balduin.de pignor. c.6.

20 Ampliatur ſecundo, ut nedum ſint obligati, donec ſunt in fundo ante ſeparationem, ſed poſtquam ſunt ſeparati, cum dominus poſſit prohibere colono, ne aſportet, immo eos ſequeſtrare, & retinere loco pignoris, donec penſio ſoluatur, Bald.in l.æde, colum.1. C.loca.in l.2.C.de rerum permutat. glo.in l.ſi ſeruus, §.locaui, ff.de furt.

21 Ampliatur tertio in quolibet genere, & qualitate fructuum, ex quo textu in d.l. in prædiis generaliter, & indefinite loquitur ponendo maxime uerbum, naſcuntur, quouis igitur modo naſcantur, obligati ſunt.

22 Secunda ſit concluſio. Inuecta per colonum in prædium ruſticum ſunt obligata accedente uoluntate domini locatoris, & ſic cum hac qualitate, prout clare habetur in d.l.certi iuris, in prima parte, ibi, uoluntate dominorum.

23 Prima fuit opinio, ut hæc uerba intelligantur, ſi adeſt ſcientia domini, & ita tenet. Bar.in d.§.ſolutã, ſequitur Iaſ.in d.§. item Seruiana, num.32. Fortun. Garz.ad l.item quia, par.1.nu.18.de pact. Soci.regul. 192.Stephan. Forcatul. Neciomant.iur.ciui.dialog. 17.nu.13. Alphan.report.858. & hæc eſt communis opinio teſte Bello. in d.§. item Seruiana, nu.38. in fine, nam uoluntate fieri non uidetur, quod ignoratur, l.non uidetur, ff.de liberal.cauſ.Marc.deciſ. Delphin. 502.nu.18.par.1.

24 Ampliatur, ut idem ſit in fructibus tam naturalibus, quam induſtrialibus, ut domini ſcientia requiratur. ita contra Iaſ.tenet Neguſan.de pign.in 4.memb. 2.partis, ſub nu.148.

25 Limitatur, ſi fructus extant, alias eorum precium non cenſetur tacite obligatum. Bartol.in l.1.ff.de diſtract. pignor. cum in iure particulari in hypothecaria precium non ſuccedit loco rei, & Neguſan. ut ſupra, num.149. & hæc eſt communis opinio, ut per Menoch.in citato loco, ſub nu.124.qui non immerito Iaſ. defendit ab impugnationibus Neguſantii in præallegata ampliatione, ut in fructibus ſcientia domini requiratur ad exemplum inuectorum, & illatorum, cum illi naturaliter in fundo naſcantur, iſti per accidens de loco ad locum aſportentur, merito ſcientia requiritur.

26 Secunda eſt opinio circa interpretationem illorum uerborum Franc. Conan. Egna. Baron. Duareni, & Hugonis Donnelli, in compendio de pignor. car.mihi 153. ut illa uerba, uoluntate Dominorum, de quibus in l. certi iuris, intelligantur, uolente, & paciſcente domino, ut illa pignori eſſent, quæ ſunt in fundum inducta, puta quod illa, & illa inducerentur in prædium ruſticum, & conſequenter ſic inducta pignori eſſent.

27 Quæ opinio mihi uidetur admodum applaudere tum uerbis legis, tum proprietati met uerborum, nam ſi quod fiat inter aliquos pactum, uel conuentio de aliqua re peragenda, hoc proprie uelle, & hæc eorum uoluntas eſſe dicitur, ut probatur in l.2. ff.de pact. in l.ſi quando, ff.de legat.1. & facit bonus textus in l.Lucius, ff.de donat. ubi per illa uerba, uoluntate mea, inducitur non ſimplex ſcientia, ſed contractus precarii, qui non tranſit ad hæredes.

28 Præterea, quid facit iſta ſcientia, de qua in præcedenti opinione, pone quod uidi a multis inferri, quæ non placeant, quid operabitur ſcientia in puris terminis ipſius? Præterea quid facit ad inducendam obligationem de inuectis, & illatis, ſi ſciat, & nihil aliud dicat? Præterea quæ obligatio inter ignorantes nõ contrahitur, ea inter ſcientes contraheretur, ſi nihil aliud conueniſſe apparebit?

29 Quod autem in l. certi iuris dicitur, quando ædes locantur, non eſt neceſſaria domini ſcientia, & licet ponatur aduerſatiua, non infertur ex ea, & cum ædes non locantur, ſed fundus, ſcientia requiratur. Sed ita dictum eſt, vt ex comparatione maiorum ſi id, quod minus eſt, non requiritur, multo minus id requiri quod maius eſt, intelligamus. Quaſi iſte (ni fallor,) ſit ſenſus, tantum abeſſe, ut uolontas domini neceſſaria ſit quando ædes locantur, ut nec requiratur ſcientia, quæ multò minus eſt.

30 In ſumma inuecta, & illata in fundum intelliguntur obligata duplici modo: expreſſe, ſi id nominatim conueniat tacite, cum id agitur, ut res colonus in fundum inducat per tacitam conſequentiam.

31 Redeundo igitur ad inuecta per ſecundum conductorem, an ſint tacite obligata primo locatori domino, dantur duæ declarationes, & intellectus. Primus eſt Bar.in d.§.ſolutam, ut ſint obligata primo locatori ſi ſciuerit, alias non. Secundus eſt Bar.in d.§. colonus, quod aut ſunt expreſſe obligata ſecundo conductori, & tunc non tenentur primo locatori, aut non ſunt expreſſe obligata, & tunc tacite a lege obligantur, & ratio uidetur, quia prouiſio hominis ceſſare facit prouiſionem legis l.fin.ff.de pact.conuent. & hanc ſecundam opinionem commendat Bello.in §.Seruiana, nu.27.& 28.

32 Et ex prædictis uirtualiter colligitur, an colonus coloni mei, ſit colonus meus, & tangi par.2. in uerbo, conductor, ad l.ne cui, C.locat.

Digitized by Google

QVAESTIO IIII.

1 QVAERO, an fructus ſint tacite obligati pro penſione, & an omnes cuiuſcunque qualitatis fructus, & eis non extantib. an pretium ipſorum pateat ex prædictis.

QVÆSTIO V.

1 QVAERO, an inuecta in prædium ruſticum ſint tacite obligata, & an requiratur ſcientia domini, uel uoluntas, & quomodo hoc intelligatur: conſtat ex prædictis.

QVÆSTIO VI.

QVAERO (Omiſſo partu ancillæ, qui non eſt in uſu) iuncta ſunt in domum, & ſtabulum locatú multa animalia, inter quæ aderat uacca prægnans, quæ peperit, & conductor uendidit partum, an adhuc penes extraneum duret obligatio ad fauorem locatoris.

1 Pro parte negatiua facere uidetur textus in l. Paulus. §i ſi, in fine, ff. de pign. qui uelle uidetur, ut ita demum procedat, ſi apud debitorem editus ſit.

2 Pro contraria parte facit l. 2. ff. de Saluian. interdi.

3 Et hæc eſt uera opinio ad idem l. grege, in princi. ff. de pignor. ubi non ſolum partus editus, ſed alii in demortuorum locum ſubrogata, quod de facili occurrere poteſt.

4 Et conciliando dicis glo. in d. l. 1. & ibi Bartol. in oppoſi. ff. de Saluian. interdict. quod l. Paulus, ſi ita procedit cum ancilla concepit, ac etiam peperit apud extraneum, textus uero in l. 1. de Saluiano, cum conce pit ancilla apud debitorem. ſequitur Firmia. de gabell. parte 8. principal. membr. 1. nu. 7. & in repertor. in uerbo partus.

QVAESTIO VII.

1 ET per modum illationis infertur, ut obligatio, quæ reſultat ex inuectis, & illatis per conductorem, vel colonum, tranſeunt etiam in tertium poſſeſſorem, qui poſtea conueniri poſſit utili Saluiano interdicto, non autem directo. Signorol. conſ. 4. nu. 7. Marans. in Specul. par. 4. diſt. 7. nu. 11. Neguſ. de pignor. parte 2. membr. 4. nu. 133. Baldui. in §. interdictum, inſtit. de interdict. & in commentar. de pignor. c. 14. col. 2. Sarment. de reddit. eccleſ. par. 3. c. 3. nu. 19. & hæc eſt uera, & communis opinio. teſte Menoc. de adipiſc. poſſeſ. remed. 3. q. 7. & remed. 14. nu. 39.

2 Et multo magis tranſibit ad hæredem coloni, uel conductoris, ex l. 2. C. de precar. cum defunctus & hæres una ſint perſona, iuribus ſatis uulgaribus.

QVÆSTIO VIII.

QVAERO, an bona minorum illata in prædium conductum ſint tacite obligata pro penſione.

In qua opinione duo ſunt caſus principales conſiderandi.

1 Primus eſt caſus, cum minor in domo conducta infert mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & tūc dicta bona ſunt tacite obligata locatori abſque aliquo iudicis decreto, quod in tali caſu non requiritur l. 1. ff. de rebus eorum, l. lex, quæ tutores, ff. de adminiſtr. tutor.

2 Et ipſi in hoc uerum eſſe in adulto, ſecus in pupillo, in quo requiritur tutoris authoritas, gl. in l. item quia, ff. de pact. Bal. in l. 1. in fine, ff. de rebus eorum.

3 Secundus caſus eſt, cum per minorem inferuntur bona, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, & in hoc duę ſunt contrariæ opiniones, quarum prima, eſt affirmatiua, quod cenſeantur tacite obligata.

4 Pro qua opinione facit, quia lex generaliter, & indiſtincte loquens, comprehendit etiam caſus priuilegiatos, l. in fraudem, §. finali, ff. de militar. teſtament. Tiraq. de retract. conſanguin. §. 1. glo. 14. nu. 96. ſed iura diſponentia quod illata in domum conductam, ſint tacite obligata pro penſione: generaliter, & indiſtincte loquuntur, merito comprehendent priuilegiatum caſum minorum.

5 Secundo pro hac opinione facit l. ſi ſine hærede, §. Lucius, ff. de adminiſtrat. tutor. ubi legalis obligatio non eſt minoribus interdicta.

6 Et hanc opinionem tenuit Iacob. de Aret. & Alberic. in l. ſed hic, ff. de rebus eorum. Bal. Angelus, Caſtr. & Iaſ. in l. item quia, ff. de pact. Bal. Ange. Rom. Alex. & Iaſ. in l. ſi conſtante, ff. ſolut. matrim. Bal. in l. certi iuris, q. 8. C. loca. Ioan. Andr. ad Specul. in tit. de donat. inter uirum, & uxorem, §. fin. uerſ. quid ſi mulier. Neguſan. de pignor. in 4. membr. par. 2. nu. 154. limit. 9. & hæc eſt communis opinio, teſte Bal. in l. unic. §.

7 ſicut plenius, C. de rei uxor. actione.

8 Ampliatur hæc opinio, ut procedat etiam ſi inuecta, & illata ſint abſque tutoris authoritate. Seribentes in §. item Seruiana, de action. ubi Iaſ. numero 57. Gomeſ. num. 25. Bello. num. 21. & hæc eſt communis opinio. Fernan. in ſuo theſaur. in uerb. conductio, numero 17.

9 Altera fuit opinio negatiua, quod minorum bona inducta, & illata in domum conductam non ſint tacite obligata pro penſione.

10 Pro qua opinione facit hæc urgens ratio ex Authentic. dos data, C. de donat. ante nuptias, ubi conſtitutū eſt eo ipſo, quod dos data eſt, etiam donatio propter nuptias conſtituta dicitur, nullo interueniente hominis facto, tamen ſi minor dotem reciperet, nō diceretur conſtituiſſe donationem ante nuptias, cum illa a minore ſub curatoris decreto conſtitui non poſſit, l. prædia, C. de præd. minor. ergo idem dicendum eſt in hoc caſu nempe obligationem tacitam non cauſari ſine curatoris decreto, & ſi regulariter bona hæc illata tacite obligata cenſeantur.

11 Et hanc opinionem tenuit Accurſ. in l. item quia, in uerbo, illata, ff. de pact. in l. finali, C. de legitimis tutor. Bartol. Fulgoſ. & Salicet. in dicta l. item quia, ubi Aemil. Ferret. numero 6. Salicet. in hac l. certi iuris, Imol. in l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrimonio. Bald. in l. prima, §. final. ff. de rebus eorum. Ioan. Andre. ad Specul. in titulo de loca. §. poſtquam, ſub nu. 27. Amanel. de clar. aquis ſingula. 209. Iodoc. Damhouder. patrocin. Forenſ. tito. de minorum, & curator. muner. cap. 7. numero 60. & hæc eſt communis opinio. Iaſ. in d. §. item Seruiana, numero 58. & ita in practica tenendum teſtatur Ioan. Ficard. in d. l. certi iuris. Iacob. Menoch. de adipiſcend. poſſeſſion. remed. 3. numero 81. Octau. Simoncell. de decret. lib. 2. titu. 5. inſpection. 2. caſ. 2. ſub numero 12. Addo quod hęc opinio

Digitized by Google

nio eſt veriſſima, & ideo in iudicando non eſt receꝺendum. Viua lib. 2. opin. 62. in fi.

12 Negatiua igitur concluſio eſt, minoris bona inuecta, & illata in domum conductam, non ſunt tacite obligata pro penſione domus, quæ quidem veriſſima eſt, communiter recepta, nec ab ea in iudicando recedendum prout ex ſupradictis apparet.

13 Limitatur primo in bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt ex his, quæ diximus in primo caſu huius quæſtionis.

14 Limitatur ſecundo in ſcholaribus, quorum bona etiam minorū ſunt tacite obligata pro penſione domus. Faber, in §. item Seruiana, nu. 7. de action. Octaui, Simoncell. in citato loco, num. 21.

15 Addo quod ita de conſuetudine ſeruatur Romæ, Peruſii, & vbique locorum. deciſ. Peruſ. 65. num. 17 parte 2.

15 Subdeclaratur iſta limitatio, vt non ſit generaliter vera, & non procedat in libris, & aliis, ſine quibus ſcholaris commode ſtare non poteſt; libri enim ſcholaribus, clerico breuiarium, & arma militi non ſunt auferenda Iaſ. Aret. & alii, in d. §. item Seruiana.

16 Et licet Dominus Simoncellus prudenter ſe ſcholarem profitens, qui docte doctorum more ſcripſit, dicat in citato loco, quod ſtante hic ſubdeclaratione limitatio parum deſeruiret, cum vt plurimum ſcholares non habeant niſi libros, & ſimilia, ſine quibus commode ſtare non poſſunt, ſicut nec colono inſtrumenta ruſticalia. Firmian. in verb. inſtrumenta ruſti-

17 calia, declarando prout infra: reſpondetur tamen ſumendo ab Aleiat. in l. Nepos proculo, in verbo dignitate, ff. de verbor. ſignificat. quod auferri poſſunt ea, quæ ad mollitiem tendunt, vt tapetia, & ſimilia, & aliquod veſtimenti genus extraordinarium, quo quandoque ſcholares vani, & iuuenes vtuntur; hoc enim ſolum attenditur, quod authoritatis eſt apud graues, & ſeueros viros.

18 Secundo modo reſpondetur ad obiecta per Dominum Simoncellum, quod ſi ſcholaris, vel alius conductor non habet niſi libros, vel alia bona priuilegiata, quod iſto caſu ne actus ſit inutilis, talia reſeruata, & priuilegiata venient, & de hoc eſt textus in hac locati & conducti materia, in l. ſi fundus locatus, ff. de fund. inſtruct. inſtrumentoque legato, vbi non venit inſtrumentum coloni, ſi ſint alia inſtrumenta, alias venit. Reputat ſingulare Bald. ad l. liberti, in fine, C. de oper. libert. Alexand. in l. ſi conſtante, numero 26. & 28. ff. ſoluto matrimonio, & valde etiam commendat in addit. ad Bartol. in l. cum tabernam, litera B. circa medium, ff. de pignor. action. Petraſan. ſingular. 35. Roman. ſingular. 427. Marſil. de fideiuſſ. numero 194. & ſingulari 14. & conſil. 21. num. 49. Neguſant. de pignor. par. 2. membr. 2. num. 37. & 41. Felin. in cap. ex parte, colum. 3. de conſtitut. Calcan. conſil. 39. numero 11. Cagnol. in repetit. l. fin. numero 103. C. de pact. Alciat. in l. alienatum, C. de verbor. ſignificat. Mattheſil. notab. 136. Plot. de in litem iurand. §. 43. numero 11. Boer. in terminis deciſio. 204. num. 38. Gomeſ. in §. item Seruiana, col. 8. Iaſ. in l. 1. C. de verbor. ſignific. Anton. Gabr. de verb. ſignificat. concluſ. 12. numero 32. Menoch. de adipiſcend. poſſeſſ. remed. 3. numero 140. Aquenſ. in tit. qui feud. dar. poſſ. colu. 2. Cagnol. poſt Lancellot. ad l. 1. nu. 35. ff. de regulis iuris.

ADDITIO.

☞ *Pulchre Iaſ. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 63. ff. de verb. oblig. inferens notabiliter, ſecundum eum, quod ſi filius renuntiauit bonis paternis, & de his nihil reperiatur, intelligitur de maternis, ne ceſſio reddatur inutilis, dicens perpetuo notandū. Sebaſt. Medic. de reg. iur. reg. 10. nu. 75.*

19 Et ex prædictis infertur limitatio ad l. obligatione generali, ff. de pig. vt non procedat niſi quando obligans non haberet alia, quam quæ non eſſet in ſpecie conceſſurus. Petraſ. ſingular. 35.

20 Secundo infertur ampliatio ad regul. l. ſi quando, ff. de legat. 1. & cap. ſi Papa, de priuileg. lib. 6. vt verba debeant aliquid operari.

21 Ampliatur enim, vt procedat, etiam in caſu, vbi non eſſet niſi res priuilegiata, quam quis non eſſet in ſpecie conceſſurus.

ADDITIO.

☞ *Satis celebris & notatu dignus reputatur apud Doctores textus in l. fundus qui locatur, de quo ſuperius uidimus, & per eum inferunt ad varias ſingulares deciſiones. Et inter alias vtiles, & practicabiles. Quod licet verba præſentis temporis non trahuntur ad futura, Bal. in l. vlt. col. 4. verſic. recipiamus ergo, C. de codicill. tamen hoc ſingulariter limitatur, ne diſpoſitio reddatur ſuperflua. & ideo ſi teſtator legat mihi credita ſua, intelligitur ſolum de puris, ſi talia ſubeſſent, ſed ſi ſolum habet & conditionalia, ad ea diſpoſitio extenditur ne legatum ſit ſuperfluum, ita ſingulariter Bal. in l. ſi ita ſcripſiſſem, in primis verbis, ff. de leg. 2. per textum quem dicit ſingularem in d. l. fundus qui locatus, quod dictum reputat aureum, Fel. in c. 1. col. 6. verſic. longum eſſet, de reſcript. & per hoc limitat ibi notabile dictum Bal. dicentis quod ſi teſtator mandat executoribus ſuis, vt reſtituant vſuras, & male ablata, & teſtator poſt teſtamentum adhuc fenus exercuit, nam ad hoc non extenditur mandatum executorum, ſed de vſuris incurſis ante teſtamentum, ſecus ſi ante teſtamentum nullas vſuras exercuerat, quia ne diſpoſitio reddatur eluſoria, extendetur hoc caſu ad vſuras poſtea commiſſas per d. l. fundus qui locatur, quā valde celebrem appellat. Pariter fratre renunciante fideicommiſſo debito, intelligitur de puro & non de conditionali per l. ſi ita ſcripſiſſet, ff. de legat. 2. tamen hoc limitatur niſi eſſet aliud fideicommiſſum quam conditionale, quia tunc ne uerba ſint ſuperflua ad illud refertur. Iaſ. ad l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 62. ff. de verb. oblig. Similiter ſi teſtator legat vxori ornamentum ſuum muliebre, venit ornamentū proprium ipſius teſtatoris per illud pronomen ſuum, tamen ſi hoc non habeat, intelligitur de ornamento, quocunque modo ad ipſum teſtatorem ſpectante, qui erat eo caſu negotiator. Ita gloſ. notabilis in l. peditul. item cum quæreretur in uerbo non deberi, ff. de aur. & argent. legat. Tertio, filia cedens omnia iura quæ habet in bonis patris, ſi nulla habebat iura paterna, intelligitur de maternis, & ad ea extenditur, ne renunciatio ſit inutilis. Bal. in l. liberti libertæque, col. penult. in princ. C. de oper. libert. quæ deciſio mihi videtur valde notabilis tum quia ſæpe in facto occurrit, tum quia ſumus in renunciationibus, quæ vt plurimum ſunt odioſæ, & ſtricte interpretandæ. Sic etiam teſtator mandans ſatisfieri omnibus ab eo habere debentibus non intelligitur ſenſiſſe de legitime præſcriptis, l. ſi is cui, §. flauius, ff. de ſolutio.*

l. lega-

l. legaui, ff. de liberatio. legat. Si tamen non habebat alios creditores quam illos, contra quos legitime præſcripſerat. Tunc de illis præſumitur ſenſiſſe Bal. in l. quibus diebus §. dominus ſeruo, ff. de condit. & demonſtr. dixi deciſ. 56 caſuum frequentium ibi videre placeat. Hinc etiam ſi in primo teſtamento adeſt clauſula derogatoria, in ſecundo requiritur ſpetialis derogatoria, vt tollat primum. Tamen hoc non procedit quando vnicum tantum præceſſit teſtamentum, quia cum verba teſtatoris, caſſans, irritans, & annullans, poſita in ſecundo teſtamento, referri non poſſint niſi ad illud vnicum præcedens, talia verba habebunt ſpetialẽ derogationẽ per hanc legem fundus qui locatus, & l. 2. ff. de liber. & poſthu. Bar. in l. ſi quis in princ. colu. 3. verſ. ſed quæro, ff. de leg. 1. Commendat pro ſingulari Alex. conſil. 134. col. 3. lib. 1. ſingulare quoque hoc referens dixit Coſt. in memorab. ſuis in verbo verba prolata. Hæc tamen Bar. opinio communiter reprobatur. Iaſ. ad l. ſancimus, nu. 14. verſ. 4 fallit. C. de teſtam. Ruin. conſ. 5. nume. 9. lib. 2. late alios referens. Iul. Clar. in §. teſtamentum. q 99. col. 2. verſ. & hæc quidem dicens contra Bart. eſſe magis communem opinionem, & ita paſſim practicatur contra Bar. opinionẽ. Tobias conſ 22. nu. 2. & ita iudicandum Craſſ. §. teſtamẽtum q. 89. nu. 5. & alibi varijs in locis celebratur iſta lex. quæ procedit, quando conſtat diſponentem non habere niſi rem illam, alias ſecus Crau. conſ. 112. nu. 3. 5.

22 Limitatur tertio in minore mercatore, cuius bona inuecta, & illata ſunt tacite hypothecata pro penſione domus, & apothecæ. deciſ. Peruſin. 65. nu. 18.

23 Limitatur quarto quando nihil eſt minori imputandum in conductione, puta, quia conduxit domum alias per eius patrem conductam, uel proſecutus eſt conductionem a patre inchoatam. deciſ. Peruſ. ut ſupra, in fine.

24 Limitatur quinto, quando minor conduxiſſet domum ſuo gradui condecentem, quia hoc caſu eius bona inuecta intelliguntur tacite obligata, cum videatur egiſſe, vt quilibet diligens paterfamilias. Opinio Petr. de Bellapertica in hac l. certi iuris, relata per Iaſ. in d. l. item quia, nu. 10. & hæc eſt æqua opinio. Ioan. Sichard. ad l. certi iuris, nu. 1.

25 Verum D. Simoncell. eam impugnat, & hac præcipue ratione, quia bona minorum abſque decreto obligari non poſſunt, etiam quod vtiliter geſtum ſit. late per eum in tract. de decret. libro 3. tit. 8. inſpection. 27. nu. 125. aſſerens hanc eſſe magis communis opinionem.

26 Tamen uidetur poſſe reſponderi in caſu noſtro, namque principaliter allegata per eum loquuntur in expreſſa alienatione, ſed ſi minor utitur pro ſuis neceſſitatibus re, & domo mea, cur ego non debeo eſſe ſecurus penſione mea? non enim hoc caſu proprie diſtractio dici poteſt, ſed quædam retentio permittitur, ne minor locupletetur cum iactura aliena.

27 Dicit inſuper Simoncell. in citato loco, quod non ſufficit utilitas, ſed debet eſſe urgentia æris alieni. Dicitur, quod ſi minor utitur re mea, non vrget iſto caſu æs alienum, ut ſatisfiat mihi de penſione mihi debita.

28 Limitatur ſexto, ſi creditor dictorum bonorum poſſeſſionem haberet, nam poſſet ea retinere pro ea quantitate qua minor vtilitatem habuit. Faber, in §. item Seruiana, nu. 7. de action.

29 Vltimo circa hanc minorum materiam, quia ſuperius fuit dictum, quod lex generaliter loquens comprehendit etiam caſum priuilegiatum, niſi in eo caſu reperiatur ſpecialiter priuilegiatus, licet uariæ ſint opiniones, tamen verior uidetur, & magis communis hæc opinio affirmatiua, ut comprehendat caſum priuilegiatum. Ari. Pinell. in Authen. niſi Triennale, colum. 4. in fine, C. de bon. matern. in rubr. C. de reſcindend. uend. par. 2. c. 1. num. 15. Viui. lib. 1. opin. 121. Strach. de mercatur. pag. 476. nu. 5. Eman. Soarez. in eius. Theſaur. littera G. nu. 16. dicens inſuper hãc opinionem eſſe optimã, & multum rationabilem Cucc. de morator. præſcript. nu. 77.

30 Limitãdo, ut procedat in materia fauorabili, uel indifferenti, ſecus in odioſa. ita conciliari poſſunt opiniones, cum multi teſtentur de contraria negatiua communi, ut Neguſ. de pigno. par. 8. memb. 1. nu. 24. Luc. Petraſ. in pract. titu. de execut. inſtrument. dotal. nu. 16. Herculan. de negat. proband. in Corn. conſil. 139. vol. 7. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. nu. 39. Rimin. conſ. 3. nu. 6. Anton. Gabr. de magis communi, concluſ. 1. de legi. & ſtat. nu. 9. in fine, & ita colliguntur ex Neuiz. conſi. 77. nu. 16. Tiraquel. de retract. Lignagier. §. primo, gloſ. 14. nu. 91. cum multis ſequẽtibus. Et ex his infertur, quod ſi clericus conducat domum, & multa mobilia inferat, quòd cenſentur tacite hypothecata pro penſione domus conductæ.

31 Infertur etiam quod ſi mulier domum conduxit, & in ea intulit aliqua bona dotalia, quod erunt tacite obligata pro penſione domus.

QVAESTIO IX.

QVAERO, an inuecta, & illata ſint tacite obligata pro deterioratione?

1 Et videbatur dicẽdum quod non, cum hoc principaliter pro penſione inductum videatur, ut no. paſſim, & in l. certi iuris.

2 In contrarium eſt textus clarus in l. 2. ff. in quibus cauſ. pign. tacit. contrahatur per quem ita tenuit Bar. in l. ſolutam, §. ſolutam in fine, ff. de pignor. Neguſan. de pignor. in 2. membr. quartæ partis nu. 129. Baldui. in eiuſdem commentar. c. 6. col. 3. verſ. ſed obſeruandum. Iacob. Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. remed. 3. q. 22. nu. 102.

3 Addo quod hæc eſt communis opinio. Bello. in §. item Seruiana, nu. 20. Rimi. conſ. 299. nu. 18.

Ampliatur hæc communis concluſio, ut procedat & habeat locũ etiam contra ſecundum cõductorem, qui gratis a primo conduxiſſet, nam illius bona ſunt tacite hypothecata pro deterioratione. gl. in l. Pomponius, la ſeconda, ff. in quibus cauſ. pignus, uel hypothec. tacit. contrahatur, quam ab impugnationibus, Iaſ. ad d. l. item quia nu. 1. limit. 2. defendit Neguſ. de pignor. nu. 137. & 138.

4 Et ſic datur in hac locati & conducti materia conductor gratuitus, & ſine penſione, & ſupportat multa onera veri conductoris, prout tenetur pro deterioratione, & ſimilia ad l. ſi gratuitam, ff. in quibus cauſ. pign. tacit. contrahatur.

5 Limitatur hæc concluſio, ut procedat ſi deterioratio contigerit culpa inquilini, alias non tenetur, & in hoc caſu competit actio etiam ex locato. ita habetur in d. l. 2. ibi, ſi culpa.

6 Limitatur ſecũdo iuxta tenorem uerborum, d. l. in inqui-

Digitized by Google

inquilino loquenti, vt habeat locum in prædio vrbano, ſecus uidetur in prædio ruſtico, ſed in hoc cogitare poſſumus.

QVÆSTIO X.

DECIMA eſt quæſtio, nec prout ego viderim, pertractata ab erudito Menoch. in pleno remed. adipiſcend. poſſeſſion. 3. an ſi ſoluta penſione, pro qua inuecta erant tacite obligata, poſſit ea poſtea pro alio debito retinere.

1 Et uidebatur quod non, cum iſta tacita legalis hypotheca ſit ad conſulendum locatori in eius penſione vel fictu, prout iura omnia præſupponere uidentur. Quare cum erit penſioni ſatisfactum non uidebatur licere rem pro alio diuerſo debito retinere cum hæc non fuerit principalis contrahentium intentio, vnde & cæt.

2 Contrarium eſt uerius ad ampliationem l. certi iuris, ut pro alio etiam debito penſione ſoluta retineri poſſint. Bar. in l. ſolutam, §. ſolutam, in fine, ff. de pign. quem dicit de iure ueriorem. Neguſ. de pignor. in 4. memb. ſecundæ partis, nu. 129.

3 Subdeclara, vt licita ſit dicta retentio quando fuit, uel eſt pro alio debito obligata aliis, non liceret retinere, cum non eſſet tradita ad hunc finem, vel retinere uellet ratione expenſarum, vel melioramētorum, prout ſuperius dictum fuit in titu. de expenſis iuxta diſtinctionem. Doct. in l. 1. C. etiam ob chyrogra. in l. 1. C. commodat. in l. ſi non inducta, C. in quib. cauſ. pign. tacite contrahatur.

4 Et per hoc patet aliqualis reſponſio ad contrariam rationem.

Fauorabiliſſima igitur eſt pēſionis materia, & obligationis per eam iductæ, ut ſemper ſaluet ius in reliquis, & conſulat indemnitatibus creditorum, dando rationem pro aliis creditis præexiſtentibus.

QVAESTIO XI.

QVAERO de pulcha (ni fallor) quæſtione. Locator prouidit de ſpeciali hypotheca, an per hoc cenſeatur renunciaſſe hypothecæ generali de inuectis, & illatis.

1 Primo uidebatur quod ſic, quia prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, l. fi. C. de pact. conuē. l. & habes, §. cum quis, ff. de precar. & hanc opinionē tenuit. Dyn. in d. §. item Seruiana. Cin. in l. certi iuris in ſexta quæſtione, & ibi Salicet. q. 5. Alber. in l. item quia, ff. de pact.

2 Pro cōtraria parte facit textus in l. item quia, ff. de pact. ibi etiam ſi nihil nominatim conuenerit ponderando dictionem etiam, quæ implicatiua eſt.

3 Et hanc opinionem per hanc ponderationem tenuit Faber, in §. item Seruiana, col. 2. de actio. Iaſ. in d. l. item quia, in ſecundo notabili, nu. 4. de pact.

4 Ex quibus patet intellectus & declaratio ad l. fi. C. de pact. conuent. prouiſio enim hominis facit ceſſare prouiſionem legis, quando prouiſio legis ſit de iure ſpeciali, ſecus ſi de iure communi, prout in caſu, de quo agitur. ita Bar. in l. ſi cum dotem, col. 1. in fi. ff. ſolut. matrim. Bal. in l. 1. col. 3. C. commun. de legat. late Anto. Gabr. de regul. iur. concluſ. 8. nu. 4.

4 Limitatur ſecundo, ut prouiſio hominis faciat ceſſare prouiſionem legis, quando ambæ proueniunt ab eodem fonte, ſecus ſi a diuerſis fontibus, Bald. ad propoſitum materiæ locati, & conducti in l. certi iuris, in fi. C. locat. Aret. in §. item Seruiana, col. 2. in fi. Inſtitu. de action. limitatur tertio, ut prouiſio hominis non tollat prouiſionem legis, quando prouiſio hominis non ita plene ſuccurrit, prout prouiſio legis. ita ad propoſitum locati Aret. in §. item Seruiana, col. 20. de action.

6 Quas appoſui, quia oriuntur a locati & conducti materia, & quam maxime de inuectis, & illatis, de quibus agimus.

QVÆSTIO XII.

QVAERO, an inuecta, & illata in porticum domus conductæ ſint tacite obligata.

1 Et dicendum uidebatur, quod non, quia porticus proprie non uenit appellatione domus, ſed per quandam extenſionem, l. cętera, §. hoc Senatus, ubi Iaſ. nu. 6. ff. de leg. 3.

2 Pro contraria parte facit, quia illata, & inuecta cōiuncta domui cenſentur illata in domum ipſam. l. eo iure, §. 1. ff. in quib. cauſ pign. uel hypothec. contrahatur, ſed porticus dicitur coniunctus domui, vt ea legata ueniat, & porticus, d. l. cætera, §. hoc ſenatus, merito & cæt.

3 Et hanc opinionem ut ueriorem amplexus eſt Neguſant. de pignor. in 4. memb. 2. par. nu. 139. Menoc. de adipiſcend. poſſeſſion. remed. 3. q. 21. nu. 146. ubi poſt Neguſant. tenet, ꝙ locata domo cenſeatur etiam locatus porticus.

4 Et ſic patet reſponſio ad contraria, quod licet appellatione domus non ueniat porticus de propria ſignificatione, tamen cum hoc fieri poſſit per extenſionem illam, in porticum dicuntur illata in domum, & conſequenter tacite obligata pro penſione domus.

QVAESTIO XIII.

1 QVAERO, an illata in nauem conductam ſint tacite obligata pro penſione, uel naulo. Et uidebatur quod non, cum nauis uideatur inter mobilia reputata, l. 1. §. illud utique, & §. ſi quia de naui, ff. d. ui, & ui armata.

2 Pro contraria parte facit, quinimmo ſecundum ueriorem opinionē nauis inter immobilia enumeratur l. pen. §. fi. ff. de his, qui deiec. uel effude. §. naui, ff. de euict. ubi domus, & nauis æquiparantur.

Et hanc opinionem tenuit Bald. in l. certi iuris, nu. 7. C. loca. Neguſant. de pign. in 4. memb. 2. partis, nu. 40. Menoc. de adipiſc. remed. 3. q. 23. nu. 150.

3 Limitatur hæc concluſio, ut non procedat quoad nauem, quę non eſt nautę tacite obligata pro operibus in ea pręſtitis. ita Strach. de mercatu. in tit. de naue, par. 3. verſ. fi. per totum.

Et poſtquam ingreſſi ſumus nauium materiam, materias non ſeparando, ponam aliquas utiles concluſiones in materia nauli.

4 Prima eſt. Si nauta promiſit aliquem in naui portare ad uecturam conſequendam, ſufficit in deſtinato loco exponat, & cum in mari fuerit, pręſumitur eo ſciente & uolente fuiſſe, argumento l. neque natales, C. de probat.

5 Secunda concluſio eſt. Si nauta promiſit portare

res

res inanimatas, quæ tamen ab alio, ſciente nauta delatæ fuerunt, vectura debetur, modo quo ſupra, ex l. 2. C. de acquir. poſſeſſ.

6 Tertia eſt concluſio. Quando merces fuerunt poſitæ in naui ignorante nauta, tunc virtute contractus nulla debetur vectura, ſed ex æquitate tantum, iuxta doctrinam Bar. in l. ſi in area, ff. de condict. indeb.

7 Quarta eſt concluſio. In dubio quando non conſtat an ſciente, vel ignorante fuerint merces appoſitæ, & iſto caſu vectura debetur. Socin. in l. 2. ff. de conditio. & demonſtrat. ſequitur Ruin. conſ. 122. num. 7. lib. 4. Strach. in tit. de nauibus, par. 3. nu. 23.

QVAESTIO XIIII.

1 QVAESTIO hæc pendet a præcedentibus, an inuecta, & illata in molendinum ſint tacite obligata pro penſione, & cum ſit ſimilis præcedentibus, omiſſa diſputatione vera eſt concluſio ſiue velis prædium ruſticum, ſiue vrbanum. Bal. in l. certi iuris nu. 7. in fine, C. locat. Neguſant. de pignor. in citato loco, num. 144.

2 Vnum non omittam, quod Iaſon. in l. quo minus, nu. 126. ff. de flumin. ponit molendinum inter mobilia, commendat Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 1. num. 44.

QVÆSTIO XV.

QVAERO, an res ſemel inuectæ, & illatæ remaneant pro penſione obligatæ, licet poſtea aliquo modo amoueantur. Quæſtio illa pendet ab illa, quod res tranſit cum onere ſuo, de qua ſuperius vidimus, ob id ponam aliquos caſus.

1 Primus eſt. Inuecta, & illata ſunt tacite obligata, & licet poſtea amoueantur, non præiudicat hypothecę ſemel acquiſitæ ad fauorem locatoris. Bald. in d. l. certi iuris, in fi. Aret. in §. item Seruiana, col. 1. de actio. Neguſ. vt ſup. nu. 143.

2 Secundus caſus eſt. Locatori incumbit onus probandi talia bona eſſe inuecta, & illata. Bartol. Bald. & alii, in l. ſi non inducta, C. in quibus caſibus pigno. tacit. contrahatur.

Vnde ſi oriatur contentio inter locatorem, & conductorem, an hoc vel illud fuerit illatum, locator hoc allegans probare tenetur.

3 Tertius eſt caſus. Inuecta, & illata ſunt tacite obligata, ſi ſint illata, vt perpetuo remaneant. Alex. in l. ſi conſtante, q. 3. q. princ. ff. ſolut. matrimon. Bald. in §. item Seruiana, nu. 30. de act.

4 Perpetuò autem exponitur, id eſt locatione durante, gloſ. in d. l. ſi non inducta, reputat hanc declarationem egregiam, & notabilem. Menoch. de arbit. iudic. cent. 5. caſu 441.

5 Cui ego addo bonum tex. in l. debitor, cum ibi notat. ff. de pign. Alber. in l. qui ſaltum, ff. de legat. 3. Iaſo. in l. 1. C. de verb. ſignif. Firmia. in verbo, inſtrumenta ruſticalia.

6 Hinc poſtea res alienæ inuectæ, & illatæ in prædium conductum non ſunt tacite hypothecatæ pro penſione, ſicut enim res aliena non poteſt expreſſe obligari pro penſione, pariter nec tacite, l. neque pignus, ff. de reg. iur. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de pign.

7 Declaratur, vt non procedat ſi bona fide intulit. Bal. in l. certi iuris, num. 10. C. loc. ſequitur Menoch. de adipiſc. poſſ. remed. 3. q. 14. nu. 108.

8 Declaratur ſecundo, quod ſi conductor mala fide intulit in domum conductam rem alienam, non eſt contracta legalis, & tacita hypotheca, ſiue intulerit domino ſciente, ſiue domino ignorante, & hæc eſt vera, & communis opinio. Bald. in hac l. certi iuris, num. 100. vbi Salic. quæſt. 5. Afflict. deciſ. 184. Aſin. ad l. ad ſi quis, §. ſi colonus, in fi. ff. de relig. & ſumpt. fune. Iaſ. in §. item Seruiana, num. 45. vbi Gomeſ. num. 24. de actio. ſentientes inſuper domini patientiam, & taciturnitatem, nihil in hoc caſu operari ad hypothecam inducendam.

9 Subdeclaratur id, quod dictum eſt de ſcientia, vt non præiudicet niſi cum ſcientia dolus cōcurrat, quo caſu res inuecta cenſetur tacite obligata, accedente dolo domini rei illatæ. Ita Bald. & Afflict. in citatis locis ex l. ſi ſine, ff. ad Velleian. & hæc opinio eſt magis æqua, & in practica tenenda. Viui. in verbo, coloni, nu. 40. lib. 1. commun. opinionum, ſecundum primam impreſſionem.

10 Practica igitur eſt, vt locator in ſuis articulis deducat, quod dominus rei illatæ, ſciuit, & conſenſit illi inuectioni eo animo, & mente, ut toto, & integro cōductionis tempore ibi ſint, quam practicam docuerunt, Salic. & Afflict. in citatis locis.

11 Poſſeſſio igitur conductoris de rebus inuectis, & illatis debet eſſe iuſta, quę ex mala fide non cauſatur, l. improba, C. de acquir. poſſeſſ. & domini rei illatę taciturnitas non operatur bonam fidem, & conſequenter nec hypothecam, niſi concomitante dolo.

12 Addo vltra Menoch. quod ſi conductor induxiſſet rem, pro qua competeret Publiciana, vtique cenſebitur obligata l. ſi ab eo, ff. de pign. Are. in §. item Seruiana, col. 2. vbi dicit firmiſſime tenendum.

13 Infertur ſecundo, de rebus venalibus inductis in rem conductam, conſiderando aliquos caſus.

14 Primus eſt. Res venalis inducta in fundum ruſticum non eſt tacite obligata pro penſione, quia non fuit inducta, vt ibi perpetuo maneat, ideſt locatione durante. Menoch. in d. remed. 3. q. 126. multi enim reponunt ibi, poſtea aſportant ad ciuitatem, vbi commode venduntur.

15 Secundus caſus eſt. In prędio vrbano, in quo vnà cum Gomeſ. ponam regulam affirmatiuam, venalia eſſe tacite obligata pro penſione domus. ita Gomeſ. in d. §. item Seruiana, nu. 23. vbi Zaſ. num. 20. ex l. cum tabernam, ff. de pign. actio.

16 Ampliatur hæc concluſio, vt indifferenter procedat, ſiue quis conduxerit domum ad effectum principaliter negociandi, qui caſus clarus eſt, vt per Conanum, lib. 4. commen. iur. ciui. c. 16. nu. 8.

17 Siue conduxerit quis domum animo cum familia habitandi, & fructus reponendi, & partem ex eis vendendi, prout multi diuites, & opulenti faciunt, vt per Conan. in citato iam loco.

18 Siue conduxerit quis domum animo habitandi, & occaſionem nactus tranſuehendi venalia de eo loco ad prędium deſtinatum, licet Iacob. Menoch. in allegato remed. 3. num. 127. aliter ſentiat, namque negari non poteſt, quin hęc domus non deſeruiat negociationi, cum tanquam portus recipiat res animo aliò aſportandi, & ſic eſt quoddam membrum perficiendę negociationis.

Limi-

19 Limitatur uno notabili modo diſpoſitio l.cum tabernam,ff.de pign.act.ut procedat in mercibus, quæ reperiuntur tempore contractæ obligationis. Bald.in l.ubi adnuc,nu.18.C.de iu.dot.Neguſant. de pignor. par.2.memb.2.num.23.

ADDITIO.

☞ *Stracch.valde commendans de mercatur. titul. de mercato.verſi.Reliquum.nu.8.*

20 Declaratur hæc limitatio, niſi illatione, & inuectione facta a conductore merces illas locator apud ſe recipiat,& includat,& eas deinde locator alienet, tunc illa alienatio non impedit locatoris hypothecam, ob quam eam a tertio auocare poterit. Baldus in commen.de pignor.cap.6.colum.3.uerſi. ſi tamen locator,ex l.penul.ff.in quibus caſibus pig.tacit. contrahatur,licet Conan.in citato iam loco aliter ſentire videatur.

21 Et pro aliquali allegatorum cognitione dicitur,ꝙ apud antiquos legislatores erant in uſu quædam nomina denotantia locum ad merces negociandas,ut taberna, horreum, area, taberna enim licet ſit habitatio,quæ tabulis clauditur, vſus tamen poſteriorum obtinuit, ut tabernam ſimpliciter dicamus, in qua merces venduntur.Alcia.in l.tabernam,de verb.ſign. vnde tabernæ Cauponiæ,in l. tabernæ, de ſundo inſtructo taberna ferraria in l.taberna,de leg.2.taberna caſeria,in l.ſicuti,ff.ſi ſeruitus vendicetur.

22 Horreum,de quo ſæpe mentio habetur in titulo de locato,& conducto,in l.cum in plures,§.locator horrei,ff.loc. Repoſitorium eſt nedum grani,ſed uini, & aliarum rerum,d.l.tabernam,de fundo inſtructo, & quam maxime in horreis mercimonia,& negociationes exercebantur,l.ſed & ſi de inſtitor.actione, & reponebantur res pretioſiſſimæ,l.1.de off. præfe. uigil. l.in ratione,§.diligenter,ff.ad leg.Falcid.& horreum, vulgo,magazzenum.Alciat.in l.non ſolum,§.morte, nume.58.ff.de nou.oper.nun.Conan.li.4.commen. iur.c.10.nu.7.Gouean.lib.2.var.lect.c.23.Facit,l.clauibus,ff.de cont.ah.empt.

23 Area pariter locus quandoque eſt, vbi merces remanent, & habet locum in materia de inuectis, & illatis l.3.ff.in quib.cauſ.pign.

Infertur tertio,ut pecunia illata non ſit tacitè obligata pro penſione.Bello.in d.§.Seruiana,num.30.ex quo non circumſcribitur loco,per l.ſi fideicommiſſi, §.tractatum,de iudiç.

24 Limitatur hæc concluſio, vt uendicet ſibi locum in pecunia illata ad expendendum pro quotidianis neceſſitatibus,ſecus ſi ſit illata in domum conductam forte ad conſeruandum,quia iſto caſu eſt tacitè obligata,ſicut alia ſupellectilia. Gomeſ.in d.§.item Seruiana,nu.20.vbi Zaſ.nu.22.Crot.in l.ſi conſtante, lectu.1.nu.96.& in repet.nu.140. Tiraq.de retract. cõſang.§.1.gl.7.nu.104.Boer.deciſ.209.Roland.de lucro dotis,q.91.nu.12.ubi late explicat.

25 Vnde bene verſabitur iudicis arbitrium, prædicta omnia maturè conſiderando.

26 Limitatur ſecundo in pecunia recondita in prædium ruſticum loco peculii, vel cuiuſdam ſupellectilis,iuxta l.ſi chorus,§.his uerbis, ff.de leg.3. quo caſu non cenſetur tacite obligata pro penſione, prout de pecunia huiuſmodi,ad intellectum §. his uerbis. Pulchre declarat Coraſ.lib.1.miſcel.c.13.Duaren.lib.2. anniuerſ.q.c.30.

27 Infertur vlterius vtiliter, ut veſtimenta quotidiana non ueniant in hac tacita legali hypotheca. Bald. in hac l. certi iuris, nu.9. Neguſ.de pign. memb.4. memb.2.nu.151.ea ratione,quia ueſtimenta quotidiana non veniunt in expreſſa hypotheca,l.obligatione generali,ff.de pign.a fortiori,nec in tacita, & ex hac ratione idem tenuit in §.itẽ Seruiana, vbi Faber. nu. 2.Are.nu 1.Zaſ.nu.22.Bello.nu.30.Afflic.deciſ.184. circa finem,vbi de veſte data ſartori, quod non eſt tacite obligata.

28 Limita quando adeſſent alia bona,ut ſatisfiat legali hypothecę,aliàs hæc veniẽt in ſubſidium iuxta ea, quæ diximus ſuperius de libris ſcholar.quæſt.8.

29 Infertur quinto,vt inſtrumenta,chirographa,libri apothecæ,& alia nomina debitorum inuecta, & illata non ſunt tacite obligata pro penſione,cum non circumſcribantur loco,nec ſint inuecta,ut perpetuo ſint ſed per accidens,donec creditũ exigatur. Petr. Cyn. & Sali.in hac l.certi iuris,q.4.facit l.Caius,de le.2.l.ſi mihi Mæuia,§.fi.de le.3.declarat.Soci.conſ.101.col. 2.lib.1.Tiraq.ad l.ſi unquã,in verb.bona,nu.13.C.de reuocan.dona.& hæc eſt communis opin.Bello.in d. §.item Seruiana, num.30.quicquid ibi contradicat Zaſ.nu.19.

30 Prudenter igitur lex, (vt uides) procedit, ſaluat enim libros,ueſtimenta,pecunias,nomina debitorũ, & ſimilia.

31 Et uides duas propoſitiones, ad quas ſcribentes paſſim in hac materia recurrũt decidendo.prima, an veniat in generali hypotheca ad l.oblig.ff.de pign.ſecũda an ſint inuecta perpetuo, ideſt locatione durante.

QVAESTIO XVI.

QVAERO, an inuecta per famulum in domum domini ſint tacite hypothecata pro ſeruitio famuli.

1 Videbatur quod ſic,quia dominus videtur locator vt not. in l.2.ff.locat.dixi ſuperius par.1.quæſt. locationis diffinitio.

2 Secundo,quia iſte famulus videtur inquilinus, no. in l.3.ff.de vſu,& habit.

3 Pro contraria parte facit, quia non reperitur lege cautum,niſi in conducente agrum, vel domum.

4 Et hanc opinionem tenuit Bal. in hac l. certi iuris, nu.6.Neguſant.de pign.memb.4.par.2.nu.151.Iaco. Menoch.de adipiſcẽd.poſſeſſ.remed.3.q.21.nu.145.

5 Addo Scodobium in Authen.habita,pagi.43.& in actuario littera A,Bonaco.de famu.q.108.

QVAESTIO XVII.

1 QVID ſtante reconductione prçſumpta ex diſpoſitione l.item quçritur,§.qui impleto,ff.loc. poſui ſuperius ad materiam d.§.qui impleto, & concluſi quod ſic,tanquam conſequens ad reconductionem, ex Ruin.conſil.78.lib.1.Afflict.deciſ.365.Crauet. conſi.87.nu.9.Iac.Menoch.de adipiſc.poſſ.remed.3. q.26.nu.157.

QVAE

QVAESTIO XVIII.

1 PONE quod acceſſi ad hoſpitium, & vna tantum nocte permanſi, an illata ſint tacite obligata, videbatur quod non, cum ſit actus momentaneus, qui non ſolet haberi in conſideratione, l. quicquid calore, de reg. iur. & tetigi alias ſuperius.

2 Contrarium eſt verius. Bal. in d. l. certi iuris, nu. 5. commendat Rauenn. ſingu. 71. Alex. in l. diuortio, §. quod in anno, circa fi. ff. ſol. mat.

QVAESTIO XIX.

1 QVID quando adeſt fideiuſſor? idem per prædicta dicendum videtur, ex quo eſt acceſſorium ad principalem obligationem, Contrarium firmat Soci. reg. 192. Fallen. 4. ex l. Pomponius, §. fi. in fi. ff. in quibus cauſ. pignus. * Et inſtrumentum habet executionem paratam in inuectis, & illatis. Aſin. de execut. §. 1. cap. 21.)

QVAESTIO XX.

QVAERO, an boues aratorii inducti ſint tacite obligati. videbatur quod ſic, cum lege non reperiatur prohibitum, nec tale priuilegium eis conceſſum, & hoc firmat Specula. in tit. de primo, & ſecundo decreto, §. reſtat videre, verſ. ſcias autem.

1 Contrarium firmat Bald. ad l. ſi non inducta, ff. in quib. cau. facit l. executores, C. quæ res pign. obligar. poſſ. ad cuius l. materiam aliqua utilia ponam, cum infelices coloni pro variis debitis aſſidue vexentur in præiudicium laboritii, & culturæ.

2 Concluſio igitur eſt negatiua. Boues aratorii, & alia inſtrumenta ruſticalia agricolis, & præſertim colonis auferri non poſſunt, dicta l. executores. Iaſ. in l. 1. nu. 2. ff. de feriis. Nouell. regu. 197. nu. 4. * Vnde nō ueniunt in generali obligatione. ſicut nec in ſpeciali Ripa in l. obligatione, nu. 57. ff. de pignor. et, de peſte, par. 3. in 6. re. med. uerſ. item boues.)

3 Ampliatur, ut liceat propria auctoritate reauferre, & recuperare. Iaſ. conſ. 1 a 0. lib. 3. & eſt practicabile ex doctrina Bart. in l. ſi alius, §. belliſſime, ff. quod vi, aut clam. quod ſi quis per uim ſubripuerit animalia tua, quæ facilius pereunt, vel uineas, quæ ſi remanerent incultæ, facilius deſtruerentur, quod permittitur propria auctoritate recuperare, quamuis in aliis rebus non ſic permitteretur, quæ non ſic de facili pereunt.

4 Facit hæc doctrina ad inſtruendos iudices, vt dum quandoque animalia capiuntur, & dantur campanariis communitatis, ut proni ſint data cautione in forma depoſiti liberare a manibus campanarii, penes quem de facili deteriorantur.

5 Ampliantur ſecundo, vt uendito fundo non veniāt boues, nec inſtrumenta ruſticalia. Papienſ. in forma libelli, in cauſa venditionis, in uerbo fructibus, nu. 3. Fabian. de emptio. q. 1. nu. 68. Rolan. conſ. 54. nu. 33. vol. 3. Anchar. q. 79. nu. 2. par. 1. Borgnin. deciſ. 44. nu. 119. Federic. Scott. reſponſ. 4. nu. 18. vol. 1.

6 Limitatur primo l. executores, ut procedat, quādo adſint alia bona, quæ capi poſſint, alias ſecus, quia & talia capi poterunt, gl. in d. l. executores, quam ibi ſequitur Ange. Rip. de peſt. nu. 221. verſ. item boues. Plot. de in litem iuran. §. 43. in fi. & ſecundum primā impreſſionem, nu. 712.

7 Vltra quem idem tenet Marſil. de fideiuſſ. nu. 202. inferens ex hoc limitationem ad glo. ſingularem, in l. nepos Proculo, ff. de uerb. ſignif. volentem arma militibus, clerico breuiarium, & ſcholari libros non eſſe auferendos, quia non procedit, ſi alia bona non habeat, dicens hoc in practica ualde notabile. Specu. de execu. ſenten. §. ſequitur, in fine. Maran. de ordi. iud. par. 6. actu 3. nu. 46. Hora. Luc de priuil. ſcola. priuil. 32. Duenn. reg. 275. limi. 5. Gomeſ. in §. item Seruiana, nu. 30. Aſin. in pract. §. 3. nu. 33.

8 Contrarium tenent Pet. Cin. & Alber. in d. l. executores. Neguſan. de pign. par. 2. memb. 3. nu. 49. Iacob. Menoch. de arbi. iud. lib. 2. cent. 4. caſ. 278. num. 10. ea ratione, quia militat eadem ratio ne agricultura impediatur. Rebuff. de priuile ſcola. priui. 13.

9 Conciliantur opiniones a Ripa de remed. preſer. peſtis, nu. 221. ut prima opinio procedat, quando prędium non eſſet ruſtici, & ipſe haberet ſolum boues, & inſtrumenta, prout in Italia, & comitatu Tudertino, alias procedat ſecunda opinio.

10 Quæ diſtinctio non videtur iure probata, & ſemper militat eadem ratio impedimenti culturæ. Quid ſi ſponte ab agricola, uel colono offeratur? adhuc eſt locus diſpoſitioni d. l. executores, quia hoc non eſt inductum, niſi in beneficium publicum agriculturæ, cui colonus præiudicare non poteſt, ut no. in d. l. executores.

11 Quid ſi non ſumus in prædiis tributariis, vtique idem. quia militat eadem ratio, & hæc eſt communis ** opin. Rip. de rem. præſeru. peſt. nu. 22.

12 Et procedit in quolibet pignore tam ciuili, quam prætorio. Neguſ. ut ſup. nu. 49.

13 Limitatur ſecundo loco l. executores, ut non procedat quando boues capiuntur, ut alia bona colantur, & ex hoc uidetur deſeri agricultura. Ita in ſpecie, nō in genere, cum alia bona colātur. Plot. in dicto §. 43. quem mordet Menoch. in d. caſ. num. 14. quia hoc caſu de facili fieret fraus: dicendo vt ad aliam culturam redigeretur.

14 Sed certe iſti fraudi de facili bonus iudex occurrere poteſt obligando emptorem, uel creditorē ad hoc faciendum.

15 Limitatur tertio ex Menoch. ut ſupra, quando inſtrumenta ruſticalia ſint ad hoc deſtinata, ſed nōdum in uſu poſita.

16 Cui aliquantulum repugnare uidetur regula deſtinationis, de qua dixi ad regu. cum quid, par. 2. ampliatio 2. Ant. Gab. de pręſump. conclu. 12. maxime in fauorabilibus, prout in caſu noſtro.

17 Practicando tamen hoc caſu datur iuramentum in litem, tam ob deteriorationem beſtiarum, quam ob tempus amiſſum, & damnum culturæ. Ale. conſ. 103. vol. 1. Plo. de in litem, §. 53. nu. 12.

18 Limitatur quarto, quia tales leges hodie non ſunt in uſu, vt per Salicet. in d. l. executores. Neguſa. ut ſup. n. 49. & paſſim uides in hiſce calamitoſis temporibus nedū boues, ſed colonos, capi, & uxores in domo in plateis, nec eſt locus ſecuritati.

19 Et idem atteſtatur Florentię non obſeruari in debitis publicis. Aſin. in pract. §. 31. limita. 33.

ADDITIO.

☞ *Regia Cancellaria concedit ad culturam, data cautione de non macellando. Vincen. de Anna. ſingular. 66.*

QVAESTIO XXI.

PVLCHRA eſt quæſtio, nec a Neguſa. (prout ego uiderim) pertractata, an locator pro inuectis, & illatis præferatur anterioribus creditoribus, & eam uidi ſæpius in facto euenire in colonis, qui in laboritio contrahunt multa debita, & locator vellet præferri.

1 Pro parte negatiua facit vulgaris regula. Prior in tempore, potior in iure.

2 Prima igitur concluſio ſit. Quando conductoris bona ſunt in inſtrumento obligata pro penſione, uel fictu, cenſentur a principio affecta, uel obligata, adeo quod locator præfertur quibuſcunque aliis creditoribus poſterioribus in bonis, & fructibus, quia illa obligatio retrotrahitur a die contractus, & obligationis pro tempore futuro. Alex. de Neuo. conſi. 95. num. 7. Ferrant. Cargia. patroc. 64. nu. 7. Roder. Soarez. in l. poſt rem iudicatã in declara. regni limit. 7. nu. 4. Din. conſ. 4. Cepha. conſ. 153. nu. 47. col. 2. Hiero. de Monte q. 24. Borgnin. de vſufrũ. nu. 71. & deciſ. 28. nu. 12. & deciſ. 44. nu. 46. Tiber. Decian. conſ. 109. n. 23. vol. 2. Ioau. Guti. Alleg. 4. Bologne. 39. Alcia. reſpon. 15. lib. 5. commendat Borgn. deciſ. 27. nu. 23. par. 2.

3 Ampliatur ultra alios, uti præferatur etiam mulieri in dote poſteriori habente expreſſam etiam ſi poſt inſtrumẽtum mulieris fiat inſtrumentum calculi inter locatorem, & conductorem, quia hoc refertur ad primum. Bell. conſ. 87. nu. 16. ubi in facto conſuluit.

4 Secunda eſt concluſio. Si domus locatur ad habitandum tantum, & tunc non præfertur: aut ad conſeruandum, vt horreum, apotheca, & ſimilia, & tunc præfertur. Bar. in l. interdum, n. 2. ff. qui potiores in pign. habeantur. Iaſ. in l. item quia, nu. 2. ff. de pact. in §. item Seruiana, nu. 60. de actio. deciſio. Peruſi. 84. p. 1.

Addo Firmia. in uerbo, creditor, Stracch. de mercat. tit. de naui, nu. 30.

5 Tertia ſit concluſio. Mutuanti in refectionem domus eſt tacite obligata ſiue domino, ſiue conductori operis mutuata ſit, l. 1. ff. in quib. cauſ.

6 Vidi in facto caſum. Colonus fecit maieſas, poſtea ex impotentia ſeminandi diſceſſit: dominus ſuis ſumptibus ſeminauit, ſi appareant creditores prætendentes intereſſe in maieſis, tamen dominus præfertur ratione damni, & ita vidi iudicatum.

7 Quarta ſit concluſio. Impenſa funeris in morte coloni præfertur penſioni in inuectis, & illatis. l. at ſi quis, §. ſi colonus, ff. de relig. & ſump. fun.

* Et in dubio inſtrumentum continens ſalarium, & mercedem Doctoris præſumitur prius factum. Iaſ. in l. 1. ampliat. 3. nu. 3. ff. ſol. mat.)

ADDITIO.

☞ *Cremenſ. ſingul. 35.*

QVÆSTIO XXII.

QVAERO, an locator dicatur poſſidere inuecta, & illata.

1 Pro parte affirmatiua facit l. 1. §. ſi iuſſerim, ff. de acquiren. poſſeſſ.

2 Secundo pro hac parte facit, quia lex dicit, quod poſſidentur loco pignoris l. 2. ff. in quibus cauſ. pign. tacit. contrahatur. ergo poſſidet l. qui pignoris, ff. de acquir. poſſeſ.

3 Tertio pro hac parte facit. Actio Seruiana competit pro inuectis, & illatis quaſi iure pignoris, ſed creditor poſſidet pignus, §. Seruiana inſtitutio. de actio. merito, &c.

4 Et hanc opinionem affirmatiuã tenuit Azzo gloſſator in l. ſolutam, §. ſolutam, ff. de pign. act. Cin. in l. certi iuris, q. 2. C. loca. poſt longum diſcurſum, ibi, cõcludamus autem, &c.

5 Pro contraria parte facit, quod ex quo non uidit, nec ſcit. non dicitur poſſidere, l. 3. §. Nerua. filius, ff. de acquir. poſſeſſ. Secundo pro hac parte facit, quia deficit animus.

6 Et hanc opinionem tenuit Bar. in d. §. ſolutam, nu. 7. in l. inquilino, nu. 3. ff. de dam. infect. Bal. & Salic. in d. l. certi iuris. Sarmen. de reddit. eccleſi. cap. 2. nu. 19. Menoch. dicens hanc ueriorem opinionem in 3. remed. adipiſcen. poſſeſſ. q. 5. nu. 51. in fine.

7 Referendo omnium opiniones limitatur primo, ut poſſidere dicatur poſt appræhenſionem, non autem antea, ex l. eſt differentia, ff. in quibus cauſ. pign. tacite contrahatur.

8 Et in d. l. notatur, quod quando penſio non ſoluitur, licet apprehendere, & includere in cammera: vnde cautus eris.

9 Limitatur ſecundo, & hæc fuit opinio Petri de Bellaperti. qui a Cin. in hac l. certi iuris, appellatur verus legum indagator; aut ſumus in prædio ruſtico aut vrbano, primo caſu non poſſidet niſi corporaliter appræhẽderit, cum pro illis competat Saluianum, quod eſt adipiſcendæ poſſeſſionis: ſecundo caſu ſic, ſine aliqua incluſione ex d. §. ſolutam.

10 Limitatur tertio (& fuit opinio Bar. in d. § ſolutã, nu. 6.) quod vere non poſſidet, nec ficte ita ut competat aliquod interdictum recuperandæ, vel retinendæ, ſed tantum quod poteſt conueniri pignoratitia ſi non patitur inquilinum res ſuas extrahere.

11 Limitatur quarto ex mente eiuſdem Bart. in iam citato loco, ſub nu. 7. quod poſt incluſionem locator poſſidet ſi res viderit, & tetigerit, aliàs non, ex l. 3. §. Nerua filius, ff. de acqu. poſſ.

12 Limitatur quinto, vt pro inuectis, & illatis ius exequendi eſt limitatum, donec bona ſunt in domo, & ſic ſi extrahantur, ius exequendi amplius non competit. Bar. in l. creditores, col. 10. C. de ſolution. Roder. Soarez. in l. poſt rem iudicatam, notab. 9. nu. 4.

13 Collige ergo ex prædictis, quòd locator poteſt propria auctoritate includere inuecta, & illata ſi penſio in tempore non ſoluatur, & poſt incluſionem efficitur poſſeſſor, ſi res uiderit, & tetigerit, & ſi penſione ſolutã conductor impediatur extrahere competit ſibi pignoratitia, & directum Saluianum competit pro rebus coloni, utile pro rebus inquilini, vt no. in l. 1. ff. & C. de Saluiano interdicto.

14 Et ex diſcurſu in hac materia l. certi iuris, conſequenter conſtat unum ex remediis, quod locatori competit, quod eſt Saluianum interdictum: ubicunque enim concluditur inuecta eſſe obligata, infertur, quod datur Saluianum interdictum, prout uideri poteſt,

teſt,& eſt facile, & frequentiſſimum remedium, ut practica quotidie docet.

QVAESTIO XXIII.

1 QVAERO, eſt conuentum cum colono, vt inuecta ſint obligata, donec merces ſoluatur, ſi de di ndeiuſſori rem, erit ne reſolutum ius pignoris; Videbatur quod non, ex l. item quæritur, §. 1. ff. quibus modis pign. ſoluatur. Contrarium videtur ex l. fina. ff. eodem.

2 Conciliando dicitur; aut dixi donec fuerit ſolutũ, vel alias ſatisfactum. Primo caſu nõ liberatur pignus. Secundo caſu ſic. ita gl. in d. l. ſi.

QVAESTIO XXIIII.

1 QVAERO moritur inquilinus, an inuecta poterunt pro funere expendi. Vtique ſic, tex. clarus in l. at ſi quis, ff. de religioſ. & ſumpt. fun. & uidi quandoque in facto euenire.

Sed an pro ſalario medicorum, & aliis expenſis, & medicinis, vtique idem. Vinc. Franc. deciſ. 51. nu. 6. q. 25. Quid in nominibus debitorum inuectis. Vtiq; nõ nec cenſentur tacite obligati. Bal. in l. Caius, ff. de le. 2. eo. tit. de inuectis, q. 65. ponatur.

An locator poterit propria auctoritate includere, & ſerrare inuecta. Vtiq; ſic. l. vtique, ff. de damn. inſe. l. licet, ff. in quib. cauſibus pign. tacit. contrahatur.

Ampliatur etiã, ſi eſſent in domo tanquam alienatę, & traditę. Bar. in l. creditores, ſub n. 24. C. de pign. vbi ius eſt limitatum donec ſunt in domo, ex hac propria auctoritate.

De vſuris.

SAEPISSIME contractus redduntur fictitii, ſimulati, & illiciti ex contractu locationis eiſdem inſerto, ſæpiſſimeq; contractus met ipſius locationis, & conductionis redditur uſurarius, & ſuſpectus ex pactis minus licitis: ſerpit enim uſura per contractus more morbi falſi, vel adulti, propterea ad propoſitum tantum materiæ locati, & conducti, de qua agimus, ponam aliquas vtiles, & practicabiles quæſtiones.

ADDITIO.

☞ *Mago Rot. Florent. 92. nu. 16.*

QVAESTIO I.

PRACTICABILIS eſt quæſtio ad l. ſicut, §. fina. ff. loca. vendo fundum pro certo conuento pretio ſoluendo infra tot annos, & interim loco ſub penſione, licebitne?

1 Et prima facie videbatur uſura: nam ex quo erat res uendita, & habita fides de pretio, & tradita, eſt tranſlatum dominium in emptorem, l. traditionibus. C. de pact. §. per traditionem. Inſtit. de rerum diuiſione, ideo de re ſua penſionem ſoluere non tenetur, & ſi ſolueret, eſſet vſura.

2 Et ex hac ratione hanc partem tenuit Vero. caute. 125. reputans hanc cautelam ſatis periculoſam. Deci. conſ. 119.* Rimin. conſ. 450. nu. 13. Rebuff. de excep. nu. 66. in fine.)

3 Contrarium tenet Caſtren. in l. ſicut, §. fin. ff. locat. ſubdens quod iſtæ vſuræ ſunt licitæ, & ſubintrant loco uſurarum propter moram pretii non ſoluti, iuxta l. curabit, C. de act. empt, Clarius hoc idem explicat, & confirmat Alex. conſ. 125. vol. 5. ſequitur, & notabilem caſum dicit Deci. conſ. 312. colum. 2. num. 4. & conſ. 440. col. 1. Rip. reſpon. 22. nu. 13 tit. de oblationibus, lib. 2. late Anton. Roueſcal. in ſcol. ad Alex. ſuper hoc conſi.

Addo ab eo non allegatos, & pulchre in materia loquentes Anto. Gabr. de emptio. & uendi. concluſ. 4. nu. 25. & 26.

ADDITIO.

☞ *Mago. Rota. Florent. 92. nu. 15. 16.*

4 Cui pariter addo Craue. conſ. 189. nu. 8. Socin. iun. conſ. 66. lib. 2. Nat. conſ. 494. & conſ. 304. Pariſ. conſ. 41. nume. 8. & 9. lib. 1. Grat. conſ. 78. lib. 1. Gozzadin. conſ. 55. lib. 1. Bero. conſ. 187. nume. 7. & 22. libro 1. Alpha. reporta. 181. in uerbo, intereſt. Burſat. conſ. 11. ** num. 14. lib. 1. & hæc eſt communis opin. Ioſeph. de Ludoui. conclu. 56. Fran. Marc. deciſ. 891. nu. 3. par. 1. Riminal. conſ. 187. lib. 1. & 319. nume. 19. lib. 2. Magon. Rot. Luc. 31. nume. 9. concludens ulterius licere apponere pactum, ut elapſo termino, & pretio non ſoluto, vendere liceat mercede nullatenus ex computata. Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 60.* Fabian. de empt. & uend. q. 7. princip. ſub nu. 14. verſ. ſequitur tertium: & hęc opinio eſt uerior, & magis communis Soc. iun. conſ. 60. n. 7. lib. 2. Couarr. uer. reſol. lib. 3. c. 4. illat. 6. Io. Lup. de vſur. ad l. curabit, §. 7. nume. 145. Ancha. q. 33. par. 2.)

ADDITIO.

☞ *Mago. Rota Florentin. 92. nu. 15.*

5 Ampliatur hæc concluſio vltra ſupranominatos, vt procedat etiam de iure canonico. Abb. conſ. 66. li. 1. & uocatur locatio ad franchiſiam. Iaſ. ad Port. in §. ſi. littera F. Inſt. loca.

Ampliatur ſecundo, ut nec penſio computetur in ſortem. ita Caſtrẽ. in d. l. ſicut, §. ſi. contra Bar. & alios.

6 Ampliatur tertio, licet ex fundo nihil percipiatur, adſit tamen facultas percipiendi. Socin. conſ. 103. & 109. lib. 1. Cagno. ad d. l. curabit, nume. 60. Ioſeph. de Ludo. in allegata conclu. vbi docet in practica, quod in dubio præſumitur pro taxa, & conuentione facta, & alleganti incumbit onus probandi, non quod taxa ſit illicita, quia in hoc non audiretur, ſed bene quod ſit exceſſiua, nec retardabitur executio inſtrumenti per exceptionem, quod taxa ſit exceſſiua, ſed tenetur ſoluere, poſtea probare. late in materia Rui. conſ. 73. volum. 1. Couar. uaria. reſolut. lib. 3. cap. 4. Lupus de vſur. §. 7. qui omnes plures caſus conſiderant in materia uſuræ compenſatoriæ. Vnum tamen appoſui, qui loquitur ad propoſitum, & in terminis locati, de quo agimus.

* Iaſ. in l. ſi teſtamentum, num. 34. C. de teſtamen. conſ. 170. vol. 2. Dec. conſ. 399. num. 8. 445. num. 23.

Socin.

Socin.inn.conſ.77.nu.47.lib. 1. Curt. iun. conſ. 137. nu.9.Crauett.conſ.38.nu.5.862 nu.6.969.nu.14.Tiber.Decia.reſponſ.32.nu.64.reſponſ.67.nu.15.li. 3.)

7 Et non ſeparando materias ad intelligentiam d. l. ſicuti,§.fina. & materiæ locati & conducti, dicitur, quod in caſu d.l.§.fi.re perempta, uel propter ſterilitatem nulla fit remiſſio mercedis,ex quo per venditionem eſt translatum dominium, & ſic periculum eſt emptoris, ut ibi gloſ. & Docto. animaduertunt. Et Mozz.de loca.& conduct.in uerbo,accidentalia, nu. 38.& ſic præualet,& eſt maioris potentię contractus uenditionis includens.quam contractus locationis incluſus,& idem eſt emptor dominus, & conductor, & in hoc caſu adinuicem compatiuntur Boſſ.de remiſſ. merce.condu. nu. 102. ubi dicit hoc eſſe ſtupendum, & admirabile dictum.

* Declara ſecundum aliquos,aut venditio eſt perfecta,& conuentio non ualet,aut ſumus in ſola promiſſione de uendendo,& valet,quia periculum eſt penes venditorem.Silueſtr.in uerbo vſuræ,2.q.11.in fi.

Declara ſecundo translato dominio non ualet, ſecus eo nõ trãslato. Abb.conſ.66.uol.1.Soc.conſ.176. in fi. Dec.conſ.119.col.fi.Ruin.conſ.73.col. 2.vol. 1. Vnde ſolet paciſci,ut interim dominium non intelligatur translatum.

Declaratur tertio, quando eſt data dilatio ad ſoluendum,quo caſu conuentio valet, ſecus ſi ſit dictum, vt ſoluatur ſingulis annis,quouſque pretium ſoluatur, quia hoc prohibitum eſt.Socin.conſ.176.in fine. vol. 1.Pariſ.conſ.60.num.21.volum.1. Et conueniri poteſt,ut uenditor percipiat fructus poſt terminum ſolutioni appoſitum. Archiepiſcop. Florent. in 2. par. Summ.tit.1.c.7.§.2.)

ADDITIO.

☞ *Declaratur quarto dũmodo promiſſio fiat nomine fictus, & non intereſſe. Dec. conſ.119.Sub nomine 12. Maſcard. concluſ.933.nu.33.*

QVÆSTIO II.

1 PONE quod quis locauerit alicui rem ſuam per annos quinque pro certa mercede, poſtmodum rem ipſam vendiderit,& licet in inſtrumento fateatur ſe recepiſſe precium, re uera tamen non accepit, cum emptor in alio inſtrumento confeſſus fuerit ſe pretium debere venditori, quod ſoluere promiſit ad quinque annos, & interim penſionem locationis prius conuentæ ſoluere,an tunc venditor licite mercedem recipiet?

2 Abb.conſ.5.lib.1.credebat uenditorem in caſu iſto debere computare mercedem illam per quinque annos ſibi ſolutam in ſortem precii, quaſi per uenditorẽ dominium fuiſſet translatum in emptorem, quod ſecus fuit Soc.conſ.130.nu.1. lib.4.

3 Contrarium eſt verius, & licite iſto caſu mercedẽ recipit,nec in precium compenſat,ut late deducit Couarr.var.reſolu.lib.3.c.4.illatio.11.vbi falſum aſſeuerat Abb.conſilium,& reſponſum,nec modo vllo ſubſtineri poſſe.ſequitur Lup.in tracta.de uſur.§.7. num. 150.Et prędictis conſonat Nauar.de uſu.no.17.n.59. ubi tenet licere venditori,donec precium ſoluatur accipere aliquid loco intereſſe,declarando,vt ibi per eũ.

QVAESTIO III.

1 QVID econtra? Et pręſumitur uſurarius contractus ſi bona locantur pro multo minori penſione, quam ualerent. Bald.conſ.311.colum.2.lib.5.Veronen. de ſimula contrac.præſump.17.& 16. Crauet. conſil. 56. nume. 12. Maſcard. de proba. concluſione 442.num.1.

ADDITIO.

☞ *Craue.conſi.156.nu.12.Cephal.conſ.198.nu.23.lib. 2. deciſ.Auenion.129.nu.8.*

2 Addo Pinell.de reſcin.uendi.l.2.par.2.c.4. nu. 23. Bertaz.conſ.229.nu.11.li.1.Rube.conſ. 20. Apoſtill. ad Affli.deciſ.20.Gem.conſ.16.Borgn.deciſ.1.n. 79. 83.deciſ.2.nu.320.deciſ.31.nu.56.par.2.

3 Pręſumptio ſecunda locationis contractus præſumitur etiam ſimulatus, quando interuenit læſio, ſeu deceptio. Veron. de ſimulat. contract. in principio uerſ.tertio caſu,&c.

Vnde ſi emi a te fundum centum, eumque tibi locaui iuſto pretio, & feci pactum de redimendo quandocunque pro maiori pretio,quam fuerit emptus, dicitur ſimulatio.Veron. præſum.4.idem ſi plus exigatur prout in pręſump. quin.late in materia Menoch. de pręſump.lib. 3.præſump.22.nu.8.cum ſeq.

4 Præſumptio tertia locarionis contractus præſumitur ſimulatus,& illicitus, ſi contingat lęſio in aliqua expenſa,quæ ſpectaret ad ipſum emptorem pariter & locatorem, & ipſe vult quod illa expenſa ſpectet ad primum venditorem, conductoremque, puta quod quandocunque conductor retroemere uoluerit, teneatur ſoluere omnes expenſas,uel cartarum, uel inſtrumentorum,vel ſimiles,ut per Veron.pręſump. 6. & alia plura exempla ponuntur late per Borgni.deci. 32.nume.57.cum multis ſeq.* Abb. conſ 76. colu. 2. verſ.4.pręſump.lib. 2. Alexan.conſ.54.num. 2. lib. 6. Tiraq.de retract.conuentio.§.6.gl.2.in fi.Pariſ. conſ. 55.nu.56. lib 1. Bertran. conſ. 186. in fine 287.in fi. lib. 2. Bero.conſ.165.nu.14.169.nume.7.lib. 1. Natt. conſ.298.nu.13.lib.1.Iaco. Menoc. de pręſum.lib. 3. pręſumpt. 122.nu.57.

Et varia in hoc a ſcribentibus, citantur exempla. Primo,quando conuentum eſt, quod quandocunque venditor reemeret, teneatur ſoluere omnes expenſas inſtrumentorum inter ſe factorum cum tamen ipſe primus emptor teneatur pro inſtrumento ſuę emptionis,& venditor pro inſtrumento ſuæ reemptionis ſolum pro impenſa inſtrumentorum.ut per Alberi.in l. eos,in fine,C.de vſur.in l.diſſoluta. C.de condict. ex lege,qui teſtatur vſu receptum vt is, qui acquirit ſoluat impenſam inſtrumentorum.

Secundũ exemplũ,ſi emptor paciſcatur,quod uenditor,reemẽdo ſoluat omnes gabellarũ impenſas etiã partẽ emptoris,iuxta l.dẽt,Vbi Veron. de ędil. edict.

Tertium exemplum,vt venditor ſoluat omnia laudemia etiam partem emptoris.

Declaratur hæc,hic exempli,& ſimilib. niſi fuiſſet numeratum plus iuſto pretio venditori ad effectum prędictum,vnde cautela eſt,ut in inſtrumento id aſſeratur de partium conſenſu ob id,vt venditor ſolueret prędictas impenſas. Meno.in citato loco,nu.59.

Subdeclara,niſi in regione ſic communiter paciſci conſueucrit. Rui.conſ.16.nu.11.verſ.præterea in caſu noſtro,lib.4.

Quartum in practica exemplum,& perſona emptoris locatoriſque,ex Cepoll.citato loco,nume.39.verſ. de ſecundo,emi a te fundum centum,valoris centum quinquaginta,cum pacto de reuendendo eodem pretio non uero,ac iuſto. Soci.conſ.143.in fine,lib.1.Anchar.conſ.257 nu.2.Hiero.Gab.conſ 74.nu.5.lib.1. Io.Lup.in l.1.par.2.§.1.nu.43.C.de pact.inter empt. & uendit.

Quintum exemplum ſi fiat conuentio,quod ſi venditor non reemat pretium intra certum tempus conuentum,& emptor ſuppleat venditori cētum aureos. Bal.conſ.322.col.2.lib.3.

Quod ſolum non ſufficit,niſi aliis concurrentibus, vel lęſio ſit magna. Hieron. Gabr. in allegato conſil. num.24.)

Et lęſio in materia locati & conducti,circa ſictum poteſt multis modis contingere, ut per Vero. pręſumpt.3.

5 Pręſumptio quarta: locationis contractus pręſumitur ſimulatus,illicitus,& uſurarius,ſi fiat pactum contra naturam contractus,l.qui teſtamentum, & l. qui tacitum,cum ibi no.de proba.

* Et in hoc quoque caſu multa referri poſſent exēpla. Primum eſt, ſi conductor det ſubuentionem, & mutuet locatori,quia hoc non eſt ſolitum,niſi maiori tempore ſolito,& minori penſione bona locētur.Gemin.conſ 16.Petr.de Vbal.de duobus fratr.par.4.nu. 8.Alex.in l.....§.mutuum,nu.20.ff.ſi cert.pet.

Secundum,quod conductor poſſit facere quaſcūq; expenſas,& melioramenta, & quod teneatur locator ſtatim illa liquidata ſolo iuramento conductoris ſoluere, & excomputare ſingulo anno in fictu ad rationem, & computum ſolutionis, quia melioramenta ſunt ſoluenda in fine non quolibet anno, & prout valebunt tempore reſtitutionis,prout diximus in materia melioramentorum.

Tertium exemplum, ſi fiat pactum, quod locator ponat omnia ſemina pro primo anno, & poſtea conductor in fine habeat relaxare,deinde,quod ſemina poſita per ipſum conductorem in fine conductionis, quæ excedunt ſemina data per locatorem,dictus locator teneatur,antequam recuperet poſſeſſionem reſtituere conductori, aut illa ſoluere ad electionem conductoris: Borgni.appellans pactum diabolicum.deciſ. 32.nu 60.par.2.

Quartum,quando fiat pactum,ut in caſu belli, peſtis,& brinæ teneatur locator facere reſtaurum in eo quod uere paſſus non fuerit,habita ratione ad ratam fictim omiſſa diſpoſitione iuris communis, & ante finem locationis,quod illicitum eſt. Bella.conſ.45.nu. 10.Roma.ſingul.389.redditus. Pariſ.conſ.38.nu.12. uol.1.Neuizz.conſ.90.

Quintum,quod finita locatione,debeat ſoluiſſe omnia melioramēta,& pecunias datas mutuo,alias quod poſſit retinere dicta bona,donec ſoluantur hæc omnia,& quod fructus ſint loco damni,& intereſſe.cōtra c.conſuluit,de uſur.Pedem.137.n.6.7.Celſ.Hug.cōſ. 104.nu.3.late Maſcard.concl.443.

Sextum exemplum quando fictus,& reſponſio ſoluitur in veſtibus,& ſimilibus modis inſolitis, pro ut ſuperius diximus.)

6 Præſumptio quinta. Clauſulæ inſolitæ arguunt contractum locationis illicitum,ſicut quemlibet aliū contractum,qualis ille ſit,ut no.in l.ſi quis ſub conditione,ff.de condi.inſtit.in l. emptione, C. plus ualet quod agitur.Guid.Pap.quæſt.340.& conſ.31.num.9. Bal.in cap.quia uериſimile,de præſump.& conſ.75.& 241.lib.2.Caſtr.conſ.337.col.3.vol.1.Cur.ſen. conſ. 73.num.33.Vero.de ſimula.contrac.pręſump.9.Iaſ. in l.teſtamentum,C.de teſtam.nu.7.Afflic.de iu.protomi.col.5.ver.niſi quis dicat.Ale.conſ.38.col.2.nu. 8.verſ.nec obſtat,ſi dicatur, lib.5. vbi Pariſi. apoſtillantes dicunt,ubi abundantior cautela,ibi euidentior fraus,ex Bal.in c.ex litteris, col.2. in fi.de conſuetu. & conſ.487.apparet.lib.1. Petraſanc. ſing.77. Aluiſ. de Alber.ſing.143.Aſin.in pract.§.19.c.3.lim.18.Felin.in c.ex parte,in uerbo ſtilus,de reſcrip.Iaſ.in l.Stichus,§.idem quæſiui,ff.de condict.indeb.Alexan.ad Bar.in l.Iulianus,§.offerri,ff.de condic.inde.Vant.de nullit.& deſe. citationis,num.78.Cotta in uerbo clauſula.inſolita.Ant.Roueîcal.ad Alex.conſ.28.in verbo clauſulę inſolitę,lib.5.Menoch.de arbit.iudi.caſ.225. numer.18.Sebaſt. Medic.de reg.iu. par.2.num.108. littera V.

* Iaſ.in l.ſi teſtamentum,num.3.4.C.de teſtamen. Curt.conſ.170.num.1.vol.2.Dec.conſ.399.nume.8. 448.num.23.Socin.iun.conſ.77.num.47.lib.1. Cur. iun.conſi.137.num.9.Crauet.conſi.38.num.5.conſ. 56.nu.19.Soc.ſen.conſ.215.Fel.in c.2.de reſcrip.Barbac.conſ.16.col.3.lib.2.Burſat.conſ.66.nu.16.Maſcard.conclu.1004.nu.64.

Addo bene loquentes Aret.conſ.16.num.6.Neui. 33.conſ.8.nu.63.Alciat.reſpon.462.nu.10.Crauett. conſ.862.nu.6.969.nu.14.Tiber.Decian.reſponſ.32. num.64.reſponſ.67.num.15.lib.3.Menoch.conſil.1. num.338.vbi num.341.declarat quæ dicantur clauſulæ inſolitæ.Natt.conſ.398.nu.12.Tiraq.de retract. conuentio.in præfatio.num.71.late Menoch.de præſumpt.lib.3.præſump.122.nume.64. cum ſeq. ubi in terminis locati & conducti, affert exemplum. puta ſi dicatur,quandocumque conductor dabit, aut ſoluat fictus rerum uenditarum teneatur locator facere inſtrumentum venditionis Vero. de ſimulat. contract. uerſ.octaua concluſio,num.47. quæ præſumptio ſola non eſt ſufficiens,ſed iunctis aliis. Hier.Gab. conſ.74. nu.25.verſ.2.caſu,affert ad propoſitum materię locati & conducti.Verone.aliud exemplum,nu.48. quando actum eſt,ut pro domo locata venditori præſtetur vinum,uel oleum,uel quid ſimile nam,eſt penſio inſolita in domibus uinum,uel oleum.Afflict.in ca.1.nu. 43.de feud.dat.in vicem legis commiſſor. late etiam repetit Menoch.lib.5 pręſum.3.nu.103.dixi ad Reguſ.tum,quid,limit.8 nu.29.par.1.)

7 Sicut clauſulæ intricatæ. Decian.conſ.105.nume. 22.volu.2.Crauet.conſi.491.num.14.volu.3. Rolan. conſi.40.nu.34.vol.2.Sim.de Pret.conſi.138.nu.20. Neuizz.conſ.8.nu.63.Franc.Becc.cōſ.72.nu.26.Ioa. de Amic.conſi.107.Borgn.deciſ.2.nu.22.& deciſ.13. num.19.par.2.

8 Præſumptio ſexta diligentia inſolita arguit ſimulationem.Deci.conſ.448.nu.23. multoque magis arguitur ſuſpicio, ſi fiant inſtrumenta ſeparata. Corn. conſi.41.col.2.lib.3.

9 Præſumptio ſeptima. Arguitur ſimulatio ſi locator noluit contractum poſſe diſſolui, niſi poſt certum tempus.

Google

tempus. Veron. præſump. 10. ſicut econtra, quod teneatur retrouendere uſque ad certum tempus, ut per eundem præſump. vndecima.

* Bal conſ. 488. lib. 1. Caſtren. conſi. 109. verſ. ſunt etiam alia. lib. 2. Abb. conſi. 76 num. 2. lib. 1. Alexand. conſil. 109. in fine lib. 4. Guid. Pap. q. 516. Iaſ. conſil. 150. num. 1. lib. 4. Tiraq. de retract. conuentio. §. 4. gl. 2. num. 69. Crauett. conſil. 156. num. 5. Cagnol. in l. a. num 6. C. de pact. inter empt. & uendi. Neuizz. conſ. 88. num. 4 Didac. lib. 3. var. reſolutio. ca. 8. Lup. in l. a. part. 2. num. e. 4. qui alios recenſet. Decian. reſponſ. 2. nu. 17. lib 2. & 105. nu. 2 t. eod. lib. Hieron. Gabr. conſ. 74. nu. 5. appellans coniecturam ueriſſimam.

Declara hanc coniecturam ſolam non ſufficere, ſed iunctis aliis ſufficere ad probandum Cepoll. in citato loco, nume. 50. qui ſic intelligit Bald. in cap. 1. de feud. dat. in vicem legis cõmiſſor. Soc. conſ. 248. col. 4 verſi. 4. lib. 2. Iaſ. conſ. 153. lib 4. Crauet. conſ. 156. nu. 5. Angelic. in uerbo vſura, 1. nu. 57. Corrad. de cõtract. quæſt. 83. concl. 8. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glo. 2. nu. 7. Pariſien. de uſur. nu. 352. in fine. Cagnol. in d. l. 2. nu. 60. vbi Lup. in 2. par. n. 40. verſ. intelliga tamen. Decian. d. conſ. 2. nu. 131. qui late explicat Gabr. conſ. 74. nu. 6. lib. 1.

Pariter eſt præſumptio illiciti contractus, ut emptor teneatur reuendere venditori, vſque ad certum tempus, quo elapſo ſit in ipſius facultate, quod emptor remaneat liuellarius perpetuus. Hoſtienſ. in ſumm. de uſur. § ſi. nu. 20.

Licet ualeat pactũ licere redimere uenditori poſt tempus, uel conditionem ſi uellet. Cepoll. in citato loco, nu. 51. uerſi. adde poſt Bal.]

10 Præſumptio octaua. Simulatio etiam eſt ſi quis vendere fundum alicui, qui poſtea locaret in perpetuũ, & eſſet appoſitum pactum de retrouendendo, uſque ad certum tempus, quia uidetur, quod uẽditor, idemque conductor non habuerit animum uendendi, ex quo ſperat uſque ad illud tempus retroemere. late Veron. præſum. 12. & hoc quando locatio facta eſſet leuiori penſione, quàm aliis eſſet ſolitũ. Pinel. poſt Nauar. de reſcin. uend. l. 2. par. 3. c. 4 nu. 23. Tiraq. de cõſti. par. 3. limi. 9. nu. 3. & 10.

* In hac tamen præſumptione locationis, in perpetuum cum pacto de retrouendendo, uſque ad tale tẽpus. uel in perpetuum cõſiderari poſſunt aliqui caſus ex mente Veronę. nu. 54. uerſ. circa quod.

Primus eſt, quando agitur de præſumendo contra uenditorem, hoc. n. caſu maior præſumptio oritur, quando pactum de retrouendendo eſt in perpetuum, quia ſignum eſt uoluiſſe potius pignorare quam uendere, ex quo uoluit conceſſam eſſe redimendi facultatem in perpetuum, ſi enim eſſet pactum uſque ad tale tẽpus, ſaltem ſignificaret ſe poſt illud tempus habuiſſe animum uendendi, dominiumque abdicandi.

Secundus eſt caſus de præſumendo contra emptorem, qui facit pactum de reuendendo, perpetuo, ſic tamen volente ipſo venditore, qui nolebat aliter vendere, hoc caſu nulla eſt præſumptio contra emptorem, vt per Verone. in citato loco, num. 54. & 55. quia credendum eſt emptorem minus libenter ſic pepigiſſe, cum veriſimilius ſit, eum potius voluiſſe promittere ad certum tempus, ne res ſtaret ſemper in ſuſpenſo, & experientia docet in iſtis pactis de redimendo in perpetuum, res deteriorantur, quia nulla fit impenſa, vel melioratio libenti animo timore iſtius perpetuitatis, prout fit in bonis eccleſiæ, quę ſemper ſunt campanię apertæ, domus uentorum, & ſolis amiciſſimæ.

Tertius eſt caſus, quando agitur de præſumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo, perpetuo, ſic rogaute uenditore, qui voluit quod pactum eſſet perpetuum, vel ſaltem ad certum tempus, & ipſi emptori placuerit, promittere perpetuo, hoc in caſu dicendum eſt nullam eſſe præſumptionem contra emptorem, cum potius ſit gratia, & liberalitas quæ ſit venditori. Vero. qui ſupra, nu. 55. uerſi. aut venditor.

Quartus eſt caſus, quando agitur de præſumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo perpetuo venditori, qui non magis ſibi promittit per petuo, quam ad certum tempus reuendi, & ipſe emptor ob amicitiam quæ cum uenditore intercedebat, ſic promiſit perpetuo uendere, hoc caſu dicendum eſt nullam eſſe malam præſumptionem contra emptorem, ita Cepoll. nume. 55. verſicu. ratione, de qua in præcedenti.

Quintus eſt caſus, quando agitur de præſumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo, perpetuo ipſi venditori, non roganti, nec cogitanti, ſed quia ita emptor uoluit, hoc caſu præſumptio eſt contra emptorem, quod noluerit emere, ſed pignori dare, ita Cepoll. in citato loco, nu. 55. uerſ. aut emptor facit pactum, ubi num. 56. ex ſententia B. Bernardini concludit, melius eſſe quod fiat pactum de uendendo ad tempus certum, quam perpetuo, & tempus certum ſit ſeptennium. Menoch. de præſump. lib. 3. præſum. 122. nu. 76.)

11 Præſumptio nona. Altera veriſimilis præſumptio eſt, ſi emptor pariter, & locator non curauit informationem recipere de qualitate, & ualore rei emptę, ſed ſolum attendit, ut uenditor conduceret, & hoc ſolum curauit. Vero. præſum. 18. ſolent enim diligentes emptores bene ſe informare de qualitate, & valore rei emptæ, ne ſuum iactare uideantur.* Gemin. conſ. 17. Borgn. deciſ. 32. num. 6. par. 2. ubi admodum damnat locationem pro minori penſione, quam ab aliis reperiatur.

Declara, ut ſit leuis coniectura, niſi in loco ſit ſolitum locare pro iuſta pẽſione, cum in multis locis hoc non attẽdatur, & ſibi imputet locator, prout Veronę obſeruari teſtatur Cepol. in citato loco Aﬄi. de feud. dat. in vicem legis commiſſor, c. 1. nu. 41.)

12 Præſumptio decima. Si contractus locationis & conductionis fiat clam, & in occulto. Qui enim male agit odit lucem. Cano. periculoſum, 18 q. 2. gloſ. 1. in ca. conſuluit, de off. d lega. Bart. in l. poſt contractum, verſic. quartus caſus, & ibi per alios Doct. ff. de dona. no. in l. ab Anaſtaſio ibi. hoc non occulte, C. mand. in l. dote, C de don. Hinc dixit notabiliter Bal. in l. fraus,

13 ff. de legibus, quod inſtrumentum præſumitur ſimulatum, ſi diu ſteterit occultum, quod eſt ualde frequẽs, & notandum, & habuit a Iaco. de Aret in l. filię ff. ſol. matr. Maſcard. de probat. conclu. 297. Cotta. in uerbo palam.

14 Præſumptio vndecima. Si fiat contractus locationis in loco ſolito fieri contractus ſicti tios, & ſi nolentos, uel a perſona ſolita huiuſmodi contractus facere, vel vſuras exercere. De primo rõne loci, p. text. in reg. l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, ff. de ædil. edict. & l. ſi

per in ſtipulationibus,ff.de regu. iu. & ſuperius alias uidimus. De ſecundo ratione perſonæ,l. non omnes, §.a barbaris,ff.de re milita.regu. ſemel malus,libr. 6. Craue.conſi.73.nu.38.Seraphin.de priuileg.iur. priuileg.1.nu.38.Maſcard.conclu.445.

* Addo Caſtrenſ.conſ.109.col.j.verſ ſufficienter, lib.2. Cagnol.in l.a.nu.50.C.de pact. inter empt. & vendit. verſ.partem autem conrrariam. Natt.conſil. 198.num. 20.lib.1.Crauet.conſ.73.Menoch.de præſump.lib.1.præſum.15.lib.3.præſump.122.nu.100.)

15 Solitus autem delinquere dicitur qui bis, vel ter fecit,ut ſuperius diximus in princ. dum de conſuetudine attendenda poſuimus,& no.in l.3.C.de epiſcop. audientia.

16 Et iuxta prædicta dicebat glo.in l.Cum allegas, C. de vſuris, quod ſi in contractu celebrato per uſurarium apponatur pœna inſolita, licet non appareat de vſuraria prauitate, tamen contractus præſumitur uſurarius in tantum, quod non admittatur probatio in contrarium,quam gloſſam dixit ſingularem, Bald. conſi.114.lib.3.Alexan.in l.diuortio, in princ. uerſi. videmus in ſimili,ff.ſolu.mat.And.Sicu.in rub. de fide inſtrumen.col.33.verſi.ſed an poſſit,& erit prima ampliatio.

17 Quod in practica non ſeruatur. Roma.in l. ſi duo, col. 2.ff.de acqui.hęred.Cotta.in memorab.in uerbo, clauſula inſolita.

18 Ampliatur ſecundo loco tam id, quod dictum eſt pręſum.11.quam etiam id, quod dictum eſt pręſum. 10. de celebrante contractum locationis, & conductionis clam, & occulte, vt ex boc non ſuccurratur ruſtico, mulieri, militi, & ſimilibus ſuccurri ſolitis. Bar.in l.1.in 1.& 2.lect.C.de interdic.matri.Tiraqu. de retrac.conuen.in pręfat.nu.14. Maſcard. de prob. conclu.445.nu.4.

19 Addo ab eo non allegatos, & bene in materia loquentes Roma.ſing.72 2.regu.eſt Fel.in c. quoniam, colum.pen.verſi.quinta concluſio,de conſtitu.& in c. quoniam,nu.12.de ſimonia.Abb. in c. cum ex iniuncto,de hęreticis,nu.5.Plot.de in lit.iuran.§.4. Meno. de arb.iudi.lib.2.centu.2.c.194.nu.17.Lupus in allegato §.hæreſis,fol.10.& in repeti.cap.per uestras, §. 18.nu.25.Gomeſ.in §.ex maleficiis, num. 21. vbi Iaſ. nume.20.de act. Paul.Ghirland.in tract.de hęreticis, q.14 Villand.contra hęreticam prauitatem,quęſt. 9. Didac.Segur.in l.1.§.ſi uir, num. 116. ff. de acquiren. poſſeſſ.& de his eſt tex.in l.fi.ff.de ritu nupt. ad cuius intellectum conferunt tales allegationes, & Bello. conſi.32.num.10.Magon.deciſ.25. nu. 23. Seraphin. de priuileg.iuramen.priuileg.4. num. 160. vbi de teſtamento,matrimonio,& ſimilibus clandeſtinis factis & clam,& occulte quando aliquid fieri dicatur ponit Iaſ.in l.clam,ff.de acquir.poſſeſſ.& in rub.ff.quod vi, aut clam.Deci.in l.quo tutela,ff.de regu.iur.Firmi.in uerbo,clam,nec dicitur clam fieri,cum teſtes, vel inſtrumenta conficiuntur.Cur.iun.conſ.64.nu. 2. & 3. Rui.conſ.14.nu.10.lib.2.

20 Quod declara verũ eſſe,ſi poſtea publicentur, alias nec teſtes,nec inſtrumenta faciunt actum palam. Ita declarat Ruin.conſi.128.nu.5.lib.4.conſi. 51.nu. 15. conſi.149.nu.7.lib.5.

21 Nec clam dicitur fieri, quod fit ſcientibus vicinis. Ioan. Lup.in c.per veſtras,nu.21.in 3.notab. Aret. in l.ciuili,C.de fur. Dida.in epito.de ſpon.cap. 6. ſub

22 num.10.& ceſſare facit clandeſtinitatem,cum ſtatim in loco oritur publica vox,& fama. Item æqualitas generis,& nobilitatis,& tractatus præcedentes, vt late deducit Caputaquenſ.deciſ.204.parte ſecunda. Item titulus Aret.vt ſupra.

23 Subampliatur hæc ampliatio ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus, ut laboratores conducti in alieno ad laborandum non excuſantur, ſi faciant clam,& de nocte, vt dicam ſuo loco, tradit Plot.de in litem iuran §. 49. numero 27. limitatione ſexta.

24 Declaratur hæc ampliatio de actu clandeſtino, ut non procedat ſi ex aliqua cauſa aliquid occulte fiat, prout ut plurimum fit ad tollendum impedimenta, quæ præparantur, prout in matrimoniis ſæpe occurrit,& ſic cauſa excuſat a clandeſtinitate. Veronen. de ſimulation.contract.pręſumptione uigeſima.Crauet. conſilio 205.

25 Vidi in facto in materia locati & conducti, quod fuit facta locatio in occulto in cammera,ne quis grauaretur a potentiori ad locandum, forte pro minori penſione,& minus digno.

26 Et quod dictum eſt, vt ruſtici,& ſimiles non excuſenrur in occultis fallit ſi qualitas facti, vel ruſtici aliter ſuadeat,& ſic iudicis arbitrio remittitur. Menoc. in citato loco.

27 Ampliatur tertio præſumptio de ſolito fœnerari, ut intelligatur, & uerificetur etiam in eo, qui utitur mediatore ſolito fęnerari, & inducere contrahentes ad faciẽdum contractus illicitos,& vſurarios. Veron. de ſimu.contrac.præſum.22.monens ne utamur ſimilibus inſtrumentis.

Addo Affli.in tit.de feud.dato in uicem legis commiſſor. Cardin.in clemen.grandi.de uſur.nam qualitas facti ex perſona facientis præſumitur. Cano. abſit 11.quæſt.3.cano.ea vindicta 23.quęſt.4.glo. in cano. flagellum, 5.quæſt.5.

28 Vnde actus per interpoſitam perſonam regulariter præſumitur ſuſpectus,l.pupillus,§.ſed & ſi per interpoſitam,ff.de auto.tut.

29 Ampliatur quarto idem ſi utatur notario ſolito conficere inſtrumenta uſuraria,& illicita, licet contrahentes non eſſent ſoliti contractus illicitos facere. gloſſ. in l. Iulianus, C. de proba. ut faciunt ſuperius adducta.

30 Et ſic videmus quantum operetur bonum nomen, quod non ſufficit in ſe ſi conuerſemur cũ improbis.

31 Limitatur primo ſi quis fundum vendat alteri nõ vſurario,nec ſolito facere vſuras,uel contractus illicitos, & ab eodem conducat cum pacto de retrouendendo, ſed vſurarius poſtea emit ab illo emptore omne ius ſuum, quia talis contractus eſt licitus ratione principii liciti, quod attenditur. Laudenſ. in clemen.grandi,& ibi Zabarell.in §.cęterum,quęſt. 6. de uſuris.

32 Sublimitatur niſi de fraude quoquo modo docere, vel conſtare poſſet. Maſcard.de probat.concluſi.445. ſub nu.12.

33 Limitatur ſecundo, vt iſta pręſumptio quod ſit ſolitus fęnerari, non ſufficit, ſed concurrere debent alię coniecturę. Bald. in l. emptione, C.plus valere quod agitur,& in l.interpoſitas, nume.7. C. de tranſact. & tradunt pro regula iuris interpretes, quod multę ſunt coniecturę reddentes contractum ſuſpectum,

vt pacti

vt pacti de retrouendendo, & ſimiles, ſed nulla ſola per ſe potens eſt, ſed coniuncta cum aliis. Caſtrenſ. conſi.66.nu.2.vol.2.nec ſufficit in practica deducere ſolitum in genere,ſed debet deueniri in īdiuiduo ad contractum,de quo agitur. Ang.in l.ſicut,§.ſuperuacuam,ff.quibus modis pignus. Veron. de ſimula. contrac.præſump.23. nu.75.Anch.q.47. inferens, quod illo caſu licita eſt ſequeſtratio fructuum.

34 Conſiderandum eſt ulterius in præſenti materia, quòd diligenter inſpiciendum eſt, aut contractus locationis eſt factus ex interuallo poſt uenditionem,uel incontinenti,& ſi partes venditionis tempore egerūt tacite,uel expreſſe,ut fieret inſtrumentum locationis, ut late deducit Veron. de ſimula. contrac. in prin.

35 Cui addo,quòd ſi incontineoti coram eodem notario,& teſtibus,vel paucos dies poſt relocat,eſt contractus illicitus. Ancb.in cap.illo vos, de pign. Abb. conſ.17.col.1.in fin. verſi.ſed hæc lib.2.Rolan. conſi. 40.nume.24.31.& 32. libro 2. Natt. conſil. 198.numero 10.,Bero.conſi.170.nume.1.lib.1. Menoch. de arbi.indic.caſ.39. item ſi relocat colono uenditoris, cum intuitu domini faciat. Ioſeph.de Lud.conſi.51. col.11.in prin.& ſępius fiunt iſtæ palliationes,ut practicando uidebis.

36 Et ultra Veron.(ut ſupra)adde,quod licet uenditio cum pretio ſoluendo infra tale tempus, & interim ſic locatio ualeat, & teneat, ut ſuperius dictum eſt ex l.ſicut,§.fin.ff. locat.tamen declaratur ultra ſuperius allegatos,niſi afflictus eſſet ita modicus,ut uenditor releuaretur in illo,in quo grauatur contra naturam contractus.

37 Secundo huiuſmodi contractus redditur illicitus, quando uenditor non poſſet,quando uellet ab huiuſmodi conductione liberari, tertio eſſet illicitus ſi uellet,ut ſe obligaret ad conducendum. Ange. in uerbo, uſura,il primo,nu.68.

38 Præſumptio duodecima. Si cum pacto de retrouendendo concurrat immoderatus redditus,& penſio, nā ex his duobus arguitur contractus ſimulatus. Alexan. conſ.54.col.2.lib.6.Rol.conſ.40.nu.25.lib.2. Tiber. Decian.reſp.105.nu.16.uer.item probatur,lib.2.

39 Præſumptio decimatertia. Contractus præſumitur illicitus, & uſurarius, quando penſio imponitur non habito reſpectu ad ualorem rei,uel perceptionem fructuum,ſed conſtituta fuit pro mercede pecuniæ exburſatæ. Anch.conſ.257.col.fin.uerſi.item pro duobus. Bal.conſi.312.lib.5.& conſ.322. col. 2. verſi. prętereà fuit pactum,lib.3.Anan.conſil.58.colum.2. uerſi.iuuat iſtam partem.Rolan.conſi.40.num. 28. & 29.lib.1.Crauet.conſ.156.n. 12.in fin.Nat.conſ.198.
40 nu.14.vbi etiam nu.6.dicit, ꝙ penſio iuſta dicitur, quæ collecta in annis uiginti continet rei æſtimationem,& ſic ad rationem quinque pro centenario.idem Nat.conſ.497.Tiber.Decia.conſ.105.num.26.lib. 2. Burſa.ex communi conſ.84.nu.19. lib. 1. poſui ſuperius,par.1.ti.de natura locationis ad materiam reſcindendæ locationis.

* Declara id uerum, quando conſtabat maiorem penſionem percipi potuiſſe,alias ſecus. Rota nouiſſi. 116.ſub nu.4.par.2.

Declara ſecundo, ut hęc ſola non ſufficiat. Hiero. Gab.conſ.74.nu.18.lib.1.Menocb.de præſump.lib.3. præſump.122.nu.51.in fi.)

41 Nec in hoc caſu attendendum eſt,quod emptor ſit mercator,& ſolitus negociari, ac ſuperlucrari etiam vltra decem pro quolibet centenario, quia non debet attendi dictum lucrum, ſed dicit ſumma quinque pro quolibet centenario:vel id,quod uerè pro fructu reddit res uendita, cum emens fundum non dicatur mercari. Bar.in l.legatis quęſt.pen.ff.de leg.3. Craue. conſti.6.nu.3.

* Conſideratur etiam læſio,& detegit ſimulationē contractus in quantitate penſionis,& fictus,quæ pendenti tempore reuendendi pręſtari debet a uenditore emptori,& hoc contingit multis modis,& quam maximè quando excedit ſummam iuſti pretii, habito reſpectu ad quantitatem pecuniæ ſolutę, & ad fructus qui percipiuntur, vel percipi poſſunt ex re locata, puta,emi a Titio,fundum cētum,quem eidē relocaui pro penſione ſcutorum ſex,hæc eſt læſio reſpectu pecuniæ,cum redditus ſcutorum centum ſint quinque, eſt etiam lęſio reſpectu fructuum percipiendorum, cum tot fructus non percipiantur ex fundo,ut redditus 20.annorum ęquent ſortem,atque ita minus percipiatur,quam quinq; in ſingulis annis, cum tamen lege ſancitum ſit, ut uiginti annis ſors ęquetur, §. quia uero leonis. Authen.de non alienand. Et hanc coniecturam ultra Veronenſ.probauit Bal.conſ.322.col.2. uerſi. item facit pactū,lib.3.Abb.cōſ.76. col. 1. verſ. Secundo interuenit, uol.1.Tiraq.de retract. conſang. §.1.glo.7. nume.75.Roland.conſ.40.nume.25.lib. 2. Tiber.Decia.conſi. 105.num.16.uerſ.item probatur, volum.2.)

42 Et per modum Corollarii infertur ex prædictis, quod res tantum ualet, quantum nedum uendi, ſed quantum locari poteſt,l.fundus,in prin.ff.de reb. eorum,l.ſi fundum,ff.de lega.1. Bal.in l.ſicut,uer.unum ſcias,C.de actio.emptio.l.2.ue. ſic.domus verò, & ibi Io.de Plat.in 3.nota.C.de præd.nauicular.lib.10.l. ſi fundum per fideicommiſſum,& ibi Iaſ.in 1.notab. ff. de lega.1.

43 Hinc in excipiendo quantum quis facere poteſt, attenditur ratio fructuum,& redituum, & non ualor rei,l.qui bonis,ff.de ceſſ.bonor.quam ſingularem dixit,& mirabilem ibi Bar. commendat etiam pro notabili,Ioan.And.in c.cum cauſa.in gl.2. de iureiurando,& in cap.ſi pluribus, & ibi Anchar. in 2. nota. de pręb.in ſexto.

44 Pariter Turris,Caſtellum,domus pretioſę,& ſimiles reputantur ſteriles, quia pretium non reſpondet fructui,& æſtimari debent non ex ſumptibus,& ualore rei,ſed ex redditu. Ioan.de Pla.in d.l. ſecunda. Iaſ. in §.ſed ſi quis,nume.11. Inſtiut. de actio.in l. ſi conſtante,nu.150.ff.ſol.mat.Tiraq.de retract.conuentio. §.7.gl.1.nu.9.

45 Et prædium æſtimatur non ex magnitudine, ſed fructu.Pinel.in l.2.par.3.c.4.nu.28.C.de reſcin.vend. late in materia Burſat.conſ.84.nu.17.lib.1.

Cui plene profitenti addo bene in materia loquentes, Bal.in c.cum cauſam,il ſecondo,nu.5.de teſtibus, vbi ualor probatur per redditus, & per inſtrumenta locationum. Addi.ad Alex. in l. pretia rerum, ff.ad l. Falcid.& alia addit, ad Veron. de ſimulat. contract. præſump.3.in fin. Papienſ.in forma libelli venditionis, in verb. pro pretio, columna ſecunda. Fuſi. in ſingu.in uerbo, domus pretioſa, numero 109.deciſ. Peruſ. 65.numero 11.par.2.quæ allegat etiam Boer. deciſ.19.

46 Pariter emptio fructuum eſt illicita quando tempus,& quantitas per locationem fit certa, ſiue locatio ſit in ſpecie, ſiue in quantitate, Hier. Gab. conſi. 77.

47 Præſumptio decimaquarta. Contractus vſurarius præſumitur quando fit locatio poſt venditionem, & emptor non curauit accipere poſſeſſionem rei emptæ ſed ſemper remanſit penes venditorem, qui ſoluit datia, & collectas. Bald. conſ. 315. col. 2. numer. 19. lib. 5. Pariſ. late id proſequens, conſ. 54. nu. 77. & conſ. 58. nu. 56. lib. 1. conſ. 41. nu. 81. lib. 3. Roland. conſ. 40. nu. 33. vſq; 36. lib. 2. Nat. conſ. 198. nu. 13. facit l. ſicut. §. ſuperuacuum, ff. quibus mod. pign. uel hipot. ſoluitur. ubi ſi uenditor remanet in poſſeſſione, contractus præſumitur ſimulatus.

Declaratur enim, ut non procedat, ſi remaneat in poſſeſſione ex noua cauſa. Et maxime conductionis. Bal. in terminis locati & conducti, in l. 1. nu. 3. & 4. C. de dona. ante nup. Roma. conſ. 304. nu. 4. in fin. Rota nouiſſima, deciſ. 116. nu. 12. par. 2. facit Tiraquel. de conſtitu. par. 3. limitat. 9. nu. 4. cum ſeq. Rota vnic. de donatio. in nouiſſ.

Et ſic titulus conductionis, quando excuſat, & iuſtam cauſam præbet.

Declara etiam præſumptionem, quando inſtrumentum continet verba, quod realiter fuit tradita poſſeſſio, & tamen conſtat traditam non fuiſſe. Bal. in l. il lud, in fi. C. de ſacroſan. eccleſ. Caſtrenſ. conſ. 331. lib. 3. Crot. conſi. 141. in fi. Maſcar. conſi. 439.

Præſumptio decimaquinta. Quando emptor, non ſtatim locet uenditori, ſed tertio, qui poſtea, ſublocat venditori. Matth. Brun. conſi. 91. Iacob. Henrich. Oltramont. conſ. 44. nu. 3. Maſcar. concluſ. 442. num. 2. Borgn. deciſi. 32. nu. 74.)

QVAESTIO IIII.

QVAERO, de frequenti caſu ad l. 3. §. fi. ff. commod. Multi commodant pecunias argentariis, nummulariis, & bancheriis, non ut expendant, & in vſum conuertant, ſed ad pompam, & oſtentationem, ut ditiores appareant. Vidi etiã in facto pluries, quis ducit uxorem, commodantur argenta, tapezzariæ,

1 & his ſimilia, ut ditior appareat hominibus, & maxime conſaguineis ſuæ ſponſæ, quæ oſtentatio cito euaneſcit ad exemplum illius corniculæ, a qua fuerunt repetitæ pulchriores pennę ab aliis auibus commodantibus.

2 Similiter ſæpius in facto occurrit, empturus caſtellum, fortilitium, uel ſolemne prędium, facit in banco notarii oſtentationem de magno cumulo, & aceruo mille, & pluris argenti, & auri, quæ omnia fuerunt commodata ad oſtentationem, ſed peracto contractu pecunia redit ad uerum dominum. in his igitur, & ſimilibus caſibus licebitne commodanti recipere mercedem, uel recognitionem aliquam?

3 Duæ in hoc articulo ſunt contrariæ ſcribentium ſententiæ. Prima fuit negatiua, & recipiẽdo fit illicitus actus, & uſura. mouetur ea ratione, quia commoda tum debet eſſe gratuitum, l. 1. ff. commodat.

4 Secondo dum loquimur de pecunia commodata ad oſtentationem, pecunia in ſe eſt infructuoſa, l. curabit, C. de act. empt. merito nullum lucrum parere poteſt, uel debet. Et hanc opinionem tenuit Archid. in Cano. ſi fęneraueris, 14. q. 3. relatiue quodammodo ſequitur Alex. conſ. 80. nu. 8. uol. 3. Pariſ. de contract. q. 87. nu. 666.

ADDITIO.

☞ *Laurent. de Rodulph. de vſur. q. 32. nu. 47.*

5 Contrariam tamen ſententiam tenuit glo. in cap. conqueſtus, in fine, de uſuris, ea ratione, quia recipit de re propria ex qua dominium non eſt translatum, Abb. in rubr. eod. tit. nu. 3. Bal. in l. ſi nauis, in 1. ſeſſ. ff. de rei uend. Caſtrenſ. in d. l. 3. §. fi. ubi nu. 3. dicit eſſe communem opinionem Theologorum. Rom. conſ. 500. nu. 4. Dec. in l. 1. in prin. in 2. lectur. ff. ſi cer. pet. ubi Purpur. §. 1. col. 9. Scot. in quarto ſenten. diſt. 15. Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. q. 1. art. 1. colum. 3. in fine, ubi ad propoſitũ materię, de qua agimus, appellat locationem pecuniæ, & hæc eſt magis communis opinio Legiſtarum, & Canoniſtarum, & Theologorum, a qua temerarium eſt recedere. Ios. Lup. de uſur. §. 6. num. 132.

6 Addo Alphonſ. Alfareaz. in Speculo ſommorum Pontificum, cap. 6. Recte tamen conſiderando verior uidetur prima opinio, id omne illicitum eſſe, namque aut talis contractus eſt commodatum, aut locatio, aut depoſitum. Siquidem dicamus eſſe commodatum, illud gratuitum eſſe debet, l. ſi tibi inſpiciendã, ff. de præſcrip. uerb. no. in c. 1. de cõmodato. Vnde ſi aliquid recipiatur, erit contra naturam ipſius contractus, meritò illicitum reputabitur. Si uero dicamus locationem, & conductionem eſſe prout Sotus in citato loco aperte fatetur, quomodo ea in pecunia conſiſtet, quæ infructuoſa eſt? ut ſuperius uidimus. Vnde dicebat Archidiacon. in citato loco, ſi pecunia locari poſſet, ſicut equus, & domus, licite aliquid recipi poſſet, non eſſet uſura, ſed quia id eſſe non poteſt, meritò uſura iudicabitur. Aut dicimus depoſitum eſſe, & in eo illicite aliquid recipitur, niſi in duobus caſibus, quorum primus eſt in l. Lucius, & in l. Publia, & in l. quintus, ff. depoſit. Alter ſi depoſitarius conuertiſſet in uſus ſuos, ex l. diem, §. qui pecuniam, ff. de depoſit. ſed in neutro iſtius ex iſtis caſibus, meritò concludendum uidetur in præſenti caſu nihil licite recipi poſſe.

7 Et ſequendo communes traditiones colligitur ex deciſione præſentis quæſtionis, quod locatio de pecunia quandoque conſiſtit, licet in ſe infructuoſa ſit, vt diximus.

Illud addam, quod ſicut diximus in principio huius quæſtionis, quia ad oſtentationem, & pompam dãtur tapezzariæ, uaſa argẽtea, & ſimilia, in quibus locatio conſiſtere poteſt, in his, & ſimilibus facilior erit reſolutio, vt aliquid licite recipiatur.

Et notatur in d. l. 3. §. fina. cum l. ſequenti. ff. commodat. quod etiam apud antiquos iuris conſultos grata erat oſtentatio, & pompa, nec curabant, vt ditiores apparerent de pecuniis ad pompam receptis aliquod intereſſe ſoluere, & licet Bar. ibi legat, dantis, tamen melior lectio uidetur, ditis, idcſt, ditioris, prout conſiderauit Alciat. lib. 4. diſpunctionum, c. 15.

QVAESTIO V.

1 QVAERO quid in depoſito, de quo ſuperius mentionem fecimus. Omiſſa in hoc pro nunc diſpu-

diſputatione in materia depoſiti duo ſunt caſus principales: vnus ex parte dantis, alius ex parte depoſitarii recipientis. Primo caſu depoſitarius recipiet mercedem pro depoſito cuſtodiendo, & in eo conſiſtit locatio & conductio, prout alias diximus. Et id maxime uidemus in depoſitariis cammeralibus, & communitatum, qui pro eorum mercede, labore, & ſalario recipiunt tot pro centenario, & ita paſſim fieri uidemus. Secundus eſt caſus econtra, an valeat conuentio, vt depoſitarius ſoluat tot, & vtique non. Concludit Alex. in terminis, conſ. 80. uolu. 3. Addo in materia Sum. Ange. in uerbo, uſura, nu. 55. ubi conſiderando aliquos caſus dicit, quod ſi depoſitum eſt in ſpecie, licite recipitur per deponentem, ſi pecunia, idem pariter dicendum. ſi deponens non habeat animum fœnerandi, & depoſitarius ſponte, & liberaliter dabat, vel credebat ſe obligatum, & deponens erat in bona fide, vt ibi late per eum.

2 Addo pariter Domin. Soto, de iuſt. & iur. lib. 6. q. 6. articu. 1. col. 4. circa medium, ubi reprobat pactum de aliquid præciſe dando per depoſitarium, id enim vſura eſt. ſed ſi mercator depoſitarius gratus eſſe velit erga deponentem, poteſt, & debet hoc ex ſe facere, ad effectum, ut alia uice in depoſitarium eligat, & ſic prohibetur pactio, permittitur ſpontanea remuneratio.

QVÆSTIO VI.

1 QVAERO de creditore, qui in pignus recepit domum, quam habitauit, vel fortaſſe locauit, an penſio ſit computanda in ſortem. idem de illis, qui recipiunt poſſeſſiones in pignus, & fructus percipiunt, an in ſortem computare debeant. De hoc poſui ſuperius in uerbo, creditor.

QVAESTIO VII.

De Collaticis Boum.

1 FREQVENTISSIMA eſt collaticorum materia, & ruſtici ſæpius illaqueantur a ciuibus per uarias nundinas, boues ſtudioſe ementibus, qui poſtea in patria multa collatica faciunt, & Deus ſcit cordium ſcrutator cum quanta conſcientia hoc faciant. conſiderandi igitur ſunt in propoſito plures caſus, & omnes frequentes.

2 Quandoque traduntur alicui ruſtico boues ſimpliciter, cum hoc, ut det pro collatico quartingos, uel minas tot grani, & nihil ulterius eſt conuentum neq; de lucro, neq; de damno, tunc licitus eſt contractus, & eſt locatio, & conductio, & periculum eſt locatoris. Petr. de Vbal. de duob. fratribus. par. 5. q. 26. n. 29. col. 3. uerſ. 1. caſu.

3 Secundus caſus eſt, & hic pariter licitus, & magis clarus quam præcedens. Emi boues a Sempronio pro certo iuſto tamen pretio, & ei poſtea incontinenti do ad collaticum pro tot quartingis grani pro quolibet anno, cum pacto, quod ſi boues locati pereant culpa conductoris, damnum ſit ipſius: ſi caſu, uel diuino iudicio, periculum ſit locatoris, dummodo conductor reſtituat carnem, & corium: pulchre Craue. conſ. 145. fere per totum illud conſilium. Nauarr. in Manual. confeſſor. ſub 7. precept. c. 17. num. 260. Lup. ad cap. nauiganti, §. 1. nu. 27. Ex quo conſ. Crauett. per modum corollarii nonnulla colliguntur utilia in hac locati & conducti materia.

4 Primum eſt, quod licitus eſt contractus locationis, qui fit incontinenti poſt venditionem, per ea, quæ ſuperius diximus in venditionibus, & addendo tradit Alex. conſ. 121. vol. 5. Soc. conſ. 88 colum. 3. poſt medium, & conſ. 103. col. 2. lib. 4. Quod verum concurrente iuſto pretio in uenditione præcedenti. Bal. cõſ. 466. col. 2. lib. 3. ex l. ſi fundus, §. fina. ff. de pignor. & l. 2. C. de reſcindend. uendit.

Addo Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitum, col. 3. ad Trebell.

5 Secundum eſt, quod iuſta penſio, uel merces dicitur illa, quæ in annos viginti aſcendit ad iuſtum pretiũ, vt uidimus ſuperius, par. 1. de natura locationis, & in hoc ti. de vſuris, præſump. 1 x. q. 3.

6 Limitatur autem id eſſe verum in penſione immobilium, ſecus in vecturis equorum, collatici boum, & ſimilibus, quia in vno, (vt ita dicam) anno poſſunt adæquare pretium iuſtum, conſiderando deteriorationes, & alia pericula ipſorum animalium, vt ibi pulchre per eum, quod notabile eſt pro dantibus ad collaticum aliis pactis legitime ſeruatis.

7 Tertius caſus eſt, & hic quandoque licitus, quando collatica fiunt iure ſocietatis, nulla facta conuentione de certa reſpõſione annuali, vel potius ſemeſtri, prout in præcedẽtibus caſibus, ſed omnia communicantur ad inſtar ſocietatis, & tunc licita eſt, ſi partes licite fiant, nec ſit quodammodo ſocietas leonina, vt late deducit Petr. de Vbal. de duob fratribus, par. 5. q. 26. n. 29. ubi valde notat hanc collaticorum materiam in practica frequentiſſimam, dicens in hæc verba, quod totus mundus verſatur.

8 Quartus caſus eſt, & hic illicitus, uſurarius, & reprobatus, quando fit pactum inter locatorem, & conductorem ad collaticũ, quod æſtimantur a principio boues, & finita locatione ſi ualent minus, prout communiter contingit, quod damnum, & deterioratio per medium diuidantur, nam ſoluitur fictus pro deterioratione illa, & interim neceſſe habet ſoluere in fine locationis, ut late deducit Laurent. de Rodulphis in tract. de uſuris, q. 23. quem ſimpliciter refert, Anan. in c. fi. col. 27. de uſuris. Archiepiſc. Florent. in ſumma, p. 2. c. 7. nu. 44. ubi late in hoc ſe extendit. Io. Lup. in c. per ueſtras, §. 11. nu. 10.

9 Pone enim quod boues ualent tempore contractus florenos 30. & in fine temporis deteriorati ſunt in quinque, & quod ſextarium vnius frumenti valeat ad medietatem unius floreni. tradens autem habendo nunc boues habet ſaluum capitale, quoniam ualor boum remanent florenorum vigintiquinque, quibus additis aliis quinque, quæ habentur de dictis ſextariis, reſtat numerus triginta florenorum, & ſic ſaluũ eſt capitale, immo eſt ſimpliciter in lucro, & ruſticus in damno. Summa Roland. de arte notariat. in rubric. inſtrumentorum boum dat. ad collaticum, & ibi addentes. Borgni. deciſ. 44. nu. 52.

10 Quintus caſus eſt, ſi quis det alicui terras ad laboritium pro tribus, uel quatuor annis, dat inſuper par boum, ut quolibet anno ſoluat tot quartingos grani, etiam ſi boues in primo anno pereant, & in fine anni debeat ruſticus boues reſtituere, nam iſte contractus eſt illicitus, quia vult capitale ſaluum fore, & habere lucrum ex bobus.

11 Et multi domini videntes, quod ſi traderent boues eorum periculo, quod laboratores male tractarent ip ſos boues, fingunt mutuum cum eis de certę pecuniæ quantitate pro dictis bobus emendis, & alia neceſſitatibus laboritii, qui laboratores, & coloni emunt boues ſuo periculo, ex pacto tamen non tenentur domino reſtituere dictam pecuniam, donec labatur tẽpus locationis conductionis, uel ſocietatis, puta trienniũ, vel quinquennium, nam iſte contractus pariter illicitus eſt, vt late deducit Lup. in citato loco, licet Anchar. in regula, peccati uenia, aliter ſentiat.

12 Sextus caſus eſt, ſed hic licitus; locaui Sempronio boues æſtimatos ſcutis duodecim, & ubi conſuetum eſt pro duobus bobus dari duodecim ſextaria frumenti, det ipſe octo, ita tamen, quod ſtet ad periculum tertiæ partis boum, iſte contractus licitus, ex quo attento conſueto collaticorum lucratur quatuor quolibet anno. Archiepiſcop. in ſum. par. 2. capit. 7. §. 43. Ioan. Lup. in cap. per veſtras. §. 12. ſub num. 7. verſic. idem dicendum.

13 Septimus caſus eſt, dant alii boues, uel oues, uel alia animalia in ſocidam, ut quolibet anno recipiant certam penſionem, adiecto pacto, quod ſi moriantur, uel aliquo pacto pereant, reponantur alię eiuſdem qualitatis, & bonitatis, ita quod capitale ſit ſemper ſaluum, nam talis contractus illicitus eſt. Card. in cap. fin. de vſur. Anchar. in cap. 1. eod. tit. lib. 6. Laurent. de uſur. par. 2. q. 23. Archiepiſc. in ſumm. par. 2. c. 7. §. 40. Corrad. de contract. q. 91. verſic. ſecundum corollarium, Io. Lup. ut ſup. nu. 9. atteſtans in facti contingentia annullare feciſſe plures huiuſmodi contractus, & appellantur boues ſine cornibus, ut dicit Cardin. in citato loco. Gabr. in 4. diſt. 15. q. 2. col. 25. in princi. Montal. in 5. particu. tit. 8. ſumm. Angelic. in uerbo, ſocietas, 2. §. 2. Multæ tamen ſunt præſumptiones, quę reddunt huiuſmodi collatica illicita.

14 Prima eſt reſponſio exceſſiua, Bero. conſ. 166. nu. 8. col. 1. Tiber. Decian. reſponſ. 2. nu. 174. uol. 1. & conſ. 32. nu. 68. uol. 2. & conſideratur animal poſt tres annos uſque ad decem, & ſic ad quinque pro centenario. Borgni. deciſ. 3. de contract. nu. 2.

15 Secunda præſumptio eſt, portare collaticum ad domum locatoris expenſis conductoris. Lup. in tract. de uſur ſub tit. 12. §. 1. nu. 46. C. de pact. inter empt. & vendit. Soc. iun. conſ. 136. col. 1. uol. 2. Crot. conſ. 114. num. 10. uol. 1. Simon de Preis, conſ. 19. num. 3. Natt. conſ. 670. uol. 4.

16 Tertia pręſumptio eſt, probare mortẽ infra quindecim dies, prout fit in omnibus fere inſtrumentis. Doct. in l. qui inſulam, ubi gl. ordinar. ff. locat. Corne. conſ. 108. uol. 1. Marſil. ſingular. 393. nu. 2. Ant. Trigo. ſingular. 57. Laur. ſilua. conſil 29. Tiber. Decian. conſ. 8. nu. 12. uol. 5. & tetigi ſuperius de caſibus.

17 Quarta pręſumptio eſt, conuentio de prouidendo alium bouem per locatorem in locum mortui infra menſem, & interim ſoluatur affictus, & quod tempore infirmitatis pręſtet medicamenta. Borgni. dicta deciſ. 3. ſub nu. 8.

18 Quinta præſumptio ſit, dare boues æſtimatos, & ſi augeatur ualor, diuidatur: ſi diminuatur, pariter diminutio ſit communis, & ſit in electione locatoris recipere boues, uel ęſtimationem, prout ſuperius dixi.

19 Sexta pręſumptio eſt, & hęc generalis multa complectens, ſi pacta, & conuentiones tendant ad fauorẽ locatoris ad ſaluandum capitale ſine damno locatoris, & ſimilia, nam hęc, & ſimilia arguunt contractũ illicitum, & vſurarium, & ex diſcurſu in huius quæſtionibus facto apparet. Natt. conſ. 70. nu. 10. verſ. placet mihi, vol. 4. Crauet. conſ. 491. nu. 22. vol. 3. Neuiz. conſ. 8. nu. 63. Rimi. conſ. 91. nu. 10.

20 Econtra pactum de bene cuſtodiendo, & gubernãdo boues eſt licitum. idem de certa quantitate frumẽti habito reſpectu ad valorẽ boum, & frumenti aſportandi ſumptibus locatoris, licitum eſt.

21 Item quod teneatur intimare diſdictam infra certum tempus, & quod de morte, vel alio caſu conductor non teneatur, ſed debeat probare non culpam, pariter licitum eſt. Item in caſu infirmitatis pactum de ea manifeſtanda infra tot dies, & morte ſecuta non deueniri ad excoriationem, niſi facto partito.

Et quod teneatur reficere expenſas infirmitatis, & morte ſecuta nõ teneatur de aliquo fictu a die mortis.

22 Et quod teneatur prouidere morte ſecuta de alio boue ſumptibus locatoris, nec poſſit conductor eum repudiare ſine legitima cauſa. Et de expenſis ſtetur ſimplici iuramento conductoris, vt late diſcurrit Borgni. in allegat. deciſ. 3. de contract. in fi.

QVÆSTIO VIII.

De pecunia ſuper laboritio.

QVÆRO de illis, qui mutuant pecunias laboratoribus, & colonis in laboritio, an hoc ſit licitum?

1 Et videbatur huiuſmodi contractum eſſe illicitũ, quia ex hoc magis grauantur. Veritas eſſe videtur, quod contractus non eſt illicitus, ſi iſtud concurrat, quod alias ſatisfacit ipſi ruſtico de operibus poſitis ad colendum poſſeſſiones, prout iuſtum eſt, ſecus ſi ſubtraheret aliquid propter mutuum, quia tũc eſſet vſura. Ioan. Calder. in cap. fina. de vſur. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par. 4. quæſt. 3. num. 8. Angelic. in verb.

2 vſura. num. 5. vbi dicunt idem dicendum in eo, qui mutuat, vt vadat ad eius apothecam, furnum, vel molendinum, vel ad ſcolas. & dicit Angelic. in dicto loco, quod ſperare concurſum ex ſimili mutuo non eſt vſura. Addo Bald. in l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cert. petat. quod ſi in poſſeſſione mea non inuenio laboratorem, niſi mutuem ei centum, ſi mutuo vt operetur, non ſum vſurarius, quoniam ad illas operas tenetur ex contractu locationis, non autem ex mutuo: vnde non præſtat mihi lucrum, ſed exhibet verum debitũ argu. l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio. de qua alias diximus.

3 Et ſic patet non bene ſenſiſſe Petr. de Vbald. in citato loco volentem faciendam reſtitutionem, quia errat, vt dicit Addit. ad Angeli. littera B. vbi etiam adducit aliud ſimile ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, ſi dominus conducat colonum ad certum tempus pro certo pretio, & pretium tradat antequam colonus incipiat operari, poſtmodum colonus non vult operari niſi dominus mutuet certam pecuniæ quantitatem, mutuando non eſt vſurarius, vt ibi per eum.

Addo Ioan. Lup. in cap. per veſtras, in fin. verb. ſed Burſattus, conſ. 402. vol. 2.

Sed conſideramus in pradica quid facerent domini in terris ſterilibus, vel parum fructuoſis, in quibus difficillime

difficillime reperiuntur coloni, eſto quod nondum fiat mutuum, ſed mutuetur ſemen, & boues tradātur. Vnde daretur magna pars hominum vſuraria ſi hoc eſſet, vt rectè conſiderauit Angelic. in citato loco, in fine, vbi allegat Sanctum Bernardinum.

QVAESTIO IX.

1 QVID in locante rem, quam eſtimat cum pacto quod qualitercunque perdatur, vel deterioretur, vt ſit pretium rei ſuę recuperare cum aliquo lucro, erit ne contractus licitus? de materia eſtimationis tetigi late ſuperius. Vnde breuiter talis contractus eſt illicitus. Bart. in l. ſi de certo, § nunc videndum, il primo, ff. com. nodat. Angelic. in verbo, vſura, nu. 73. vbi ad reſtitutionem tenetur ſi quid accipitur.

QVÆSTIO X.

1 FREQVENS eſt caſus in l. apud Labeonem, §. item Labeonem, ff. de præſcrip. verb. ſi vendo mulos vt experiaris, & interim mercedem ſoluas.

QVAESTIO XI.

QVAERO quot requirantur, vt emptor & locator dicatur vſurarius?

1 Et duo tantum ſufficere videntur, ſcilicet modicitas pretii, & pactum de retrouendendo. textus videtur expreſſus in cap. ad noſtram, de empt. & vendit. & hanc opinionem tenuit Abb. nu. 9. & 10. poſt Butr. & Aret. per eum allegatos gl. in cap. conquæſtus, in fine, de viur. Veron. de ſimulat. contract. præſumpt. 10. Abb. conſ. 76. vol. 1. Alex. conſ. 46. vol. 3. dicens hanc * eſſe communem opinionem Afflict. deciſ. 65. & 369. late alios cumulans. Parif. con. 54. nu. 62. & conſ. 55. ** nu. 29. & 30. uol. 3 dicens hanc eſſe magis communem opinionem. Boer. deciſ. 102. num. 2. Crauet. lariſſime, conſ. 156 nu. 4 & 7. dicens in facti contingentia ita iudicatum. Pedemont. deciſ. 42. nu. 1.

2 Addo Alex. in ad Bar. in l. emptione, C. plus ualet, quod agitur: dicens hanc eſſe communem opinionē, ſecundum quam obtinuit ſæpius in facto compertis * uiris, & conſ. 54. nu. 1. lib. 6. Riminal. pariter de communi conſ. 218. num. 108. lib. 2. Guid. Pap. conſ. 180. Corn. conſ. 346 uol. 1. atteſtans in practica paſſim ſeruari. Barbac. conſ. 51. uol. 1. Dec. conſ. 167. Viui. in verbo, uendere, & in uerbo, contractus. Eman. Soarez in eius theſaur. recept. ſentent. in uerb. ueditionis contractus, nu. 20. & Florentiæ eſt res iudicata, quæ facit de albo nigrum. Io. Lup. in l. 2. C. de pact. inter empt. & uendit. §. 1. ſub nu. 29. & hæc opinio eſt uerior pro ſalute animæ, & in conſcientia. Perrat. cautel. 17. late Gramm. deciſ. 76. num. 30. Roland. conſ. 40. lib. 2. Caſſad. atteſtans pluries in auditorio iudicatum deciſ. 1. de uſur.

3 De magis communi. Mich. de Graſſ. commun. * opin. q. 8. in fine, ubi etiam in conſcientia tutiorem dicit Maſcard. de probat. conclu. 447. num. 6.

** Addo, quod hanc magis communem dicit Burſat. conſ. 217. nu. 13. lib. 1. Natt. conſ. 198. nu. 18. & ſeq. late hoc idem atteſtans Mandoſ. ad Roman. 423. nu. 12. Tiber. Decian. conſil. 105. nu. 28. uerſ. non obſtat tertium, lib. 2. Franc. Becc. conſ. 57. num. 47. dicens ita in practica ſeruari. Bero. conſ. 165. nu. 2. & 24 lib. 1. ton. Roueſcat. ad Alex. conſil. 120. lib. 4. ubi de ſtari arbi- ** communi, & 109. in fi. eod. lib. & uetam opi. concurrea. dixit Gramma. deciſ. 76. Poller. in prac. conſ. itos caſ. 217. iuſtæ gratiæ, nu. 3.* Et hanc receptiſſimam noch. de præſump. lib. 3. præſump. 122. nu. 10. Pantal. de

4 Contraria uerò eſt opinio, ut duo ſufficiant, ubi dicit ſed requiratur etiam tertium, quod ſit ſc. 74. nu. 7. Ioſeph ri, & hanc tenuit Archid. in can. quia pl Salic. in l. emptione, C. plus valet, quo quibus ſupra, conc. 1. de feud. dat. in oicem legis commun eſt firmandus pes * l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cer. pet. & hęc e, vel maiorem, aut nro. Dec. conſil. 167. & 308. Anchar. tant etiam ſtante Iaſ. conſ. 150 nu. 1. vol. 4. & conſ. 2 1. ſi cautio, col. 1. de deciſ. 102. nu. 5. dicens hanc opinioe uſur. q. 60 pulchre & magis communem. Tiraq. de retract. ſſ. r. conſ. 1. nu. fat. nu. 5. dicens pro hac parte eſſe auctores nrCagno. in mero. Alex. conſ. 109. col. fin. lib. 2. Soci. conſ. 248. col. pen. lib. 2. dicens contrariam opinionem, vt duo tantum ſufficiant, iure non probari. Rol. conſ. 40. & 41. lib. 2. nu. 19. Gozzad. in repeti. l. 2. quæſt. 3. conclul 5. C. de pact. inter emptor. & uendit. ubi Cagnol. in ſe- ** cunda lectu. nu. 52. dicit veriorem, & magis communem, & ſemper in practica ſeruatam. Bero. conſ. 166. nu. 3. & 169. nu. 21. lib. 1. Maſcard. de proba. concluſ. 447. nu. 1. per totum.

Addo bene in materia loquentes Boer. conſ. 12. nu. 8. 9. Soci. iun. conſ. 50. nu. 2 uol. 1. Alexand. de Neuo. conſ 95. nu. 22. Bero. conſ. 166. nu. 3 conſ. 169. nu. 18. & 22 uol. 1. Gozza. in d. l. 2 q. 3. vbi Cagn. nu. 50. & 51. Neuiz. conſ. 88. Natt. conſ. 586. nu. 2. uol. 3. Riminald. conſ. 318. in fine, uolu. 2. Nouell. regula 153. Cephal. conſ. 290. nu. 36. & 77. Pedemont. deciſ. 42. Ant. Gabr. de præſump. concl. 6. nu. 12. Menoch. de arbit. iudic. caſ. 217. nu. 3. Burſ. conſ. 117. nu. 12. vbi de ma- ** gis communi. Rolan. conſ. 96. nu. 12. lib. 2. & conſ. 58. nu. 10. uol. 4. Ioſeph de Ludouic. concl. 51. col. 5. uerſ. contrariam opinionem. Hippol. Bonacoſſ. in commun. opin. criminal. in uerbo, contractus. Hieron. Gabriel. de magis communi, conſ. 74. nu. 2. Iaſ. pariter de ** magis communi, conſ. 151. uol. 4. licet Ruin. conſ. 16. nu. 11. uol. 4. dicat contrariam magis communem, & eam in practica ſeruari Cott. in uerbo, pactum. late in ſuo diſcurſu Zannet. ad l. 2. nu. 48. cum ſequen. C. de pact. inter empt. & uendit. poſt tract. Fed. de Mont. de empt. & uendit. & ita tenuit Rota in una Chiſſanenſi, die 20. Iun. 1552. ut per Cāpeg. deciſ. 334. par. 3. Minſigner. de magis communi, obſeruat. 62. cent. 3. Hier. Mago. Rot. Lucan. 77. nu. 12. Coraſ. lib. 3. Miſcel. c. 9. nu. 7. Borgn. late de magis communi, deciſ. 13. nu. 17. par. 2. ubi pariter ſiue pactum ſit interpoſitum in contractum, ſiue ex interuallo, ſiue in eodem inſtrumento, ſiue in alio. Marc. deciſ. Delphi. 484. num. 28. par. 2. Vincen. de Anan. allegat. 83. ſub num. 3.

Parergon.

ET quis non lugeat calamitatem horum temporū, & infeliciſſimam legum profeſſorum uitam, uidendo, & legendo in aliqua deciſione communes, imo magis communes hincinde atteſtatas, & practicæ uſus hinc inde approbatus, nedum ab uno tantum Doctore, ſed a pluribus, & non minimis, ſed primæ ſcolæ profeſſoribus, immo ab eodemmet grauiſſimo ſcriptore

teſt,& eſt facile, & frequentiſſimum remedium, ut practica quotidie docet.

QVAESTIO XXIII.

1 QVAERO, eſt conuentum cum colono, vt inuecta ſint obligata, donec merces ſoluatur, ſi de di fideiuſſori rem, erit ne reſolutum ius pignoris; Videbatur quod non, ex l. item quæritur, §. 1. ff. quibus modis pign. ſoluatur. Contrarium videtur ex l. fina. ff. eodem.

2 Conciliando dicitur: aut dixi donec fuerit ſolutū, vel alias ſatisfactum. Primo caſu nō liberatur pignus. Secundo caſu ſic, ita gl. in d. l. fi.

QVAESTIO XXIIII.

1 QVAERO moritur inquilinus, an inuecta poterunt pro funere expendi. Vtique ſic, tex. clarus in l. at ſi quis, ff. de religioſ. & ſumpt. fun. & uidi quandoque in facto euenire.

Sed an pro ſalario medicorum, & aliis expenſis, & medicinis, vtique idem. Vinc. Franc. deciſ. 51. nu. 6. q. 25. Quid in nominibus debitorum inuectis. Vriq; nō nec cenſentur tacite obligati. Bal. in l. Caius, ff. de le. 2. eo. tit. de inuectis, q. 65. ponatur.

An locator poterit propria auctoritate includere, & ferrare inuecta. Vtiq; ſic. l. vtique, ff. de damn. inſe. l. licet, ff. in quib. cauſibus pign. tacit. contrahatur.

Ampliatur etiā, ſi eſſent in domo tanquam alienatę, & tradite. Bar. in l. creditores, ſub n. 14. C. de pign. vbi ius eſt limitatum donec ſunt in domo, ex hac propria auctoritate.

De vſuris.

SAEPISSIME contractus redduntur fictitii, ſimulati, & illiciti ex contractu locationis eiſdem inferto, ſæpiſſimeq; contractus met ipſius locationis, & conductionis redditur uſurarius, & ſuſpectus ex pactis minus licitis: ſerpit enim uſura per contractus more morbi ſalſi, vel aduſti, propterea ad propoſitum tantum materiæ locati, & conducti, de qua agimus, ponam aliquas vtiles, & practicabiles quæſtiones.

ADDITIO.

☞ *Mago Rot. Florent. 92. nu. 16.*

QVAESTIO I.

PRACTICABILIS eſt quæſtio ad l. ſicut, §. fina. ff. loca. vendo fundum pro certo conuento pretio ſoluendo infra tot annos, & interim loco ſub penſione, licebitne?

1 Et prima facie videbatur uſura: nam ex quo erat res uendita, & habita fides de pretio, & tradita, eſt translatum dominium in emptorem, l. traditionibus. C. de pact. §. per traditionem. Inſtit. de rerum diuiſione. ideo de re ſua penſionem ſoluere non tenetur, & ſi ſolueret, eſſet vſura.

2 Et ex hac ratione hanc partem tenuit Vero. caute. 125. reputans hanc cautelam ſatis periculoſam. Deci. conſ. 119.* Rimin. conſ. 450. nu. 13. Rebuff. de excep. nu. 66. in fine.)

3 Contrarium tenet Caſtren. in l. ſicut, §. fin. ff. locat. ſubdens quod iſtæ vſuræ ſunt licitæ, & ſubintrant loco uſurarum propter moram pretii non ſoluti, iuxta l. curabit, C. de act. empt, Clarius hoc idem explicat, & confirmat Alex. conſ. 125. vol. 5. ſequitur, & notabilem caſum dicit Deci. conſ. 312. colum. 2. num. 4. & conſ. 440. col. 1. Rip. reſpon. 22. nu. 13 tit. de oblationibus, lib. 2. late Anton. Roueſcal. in ſcol. ad Alex. ſuper hoc conſi.

Addo ab eo non allegatos, & pulchre in materia loquentes Anto. Gabr. de emptio. & uendi. concluſ. 4. nu. 25. & 26.

ADDITIO.

☞ *Mago. Rota. Florent. 92. nu. 15. 16.*

4 Cui pariter addo Craue. conſ. 189. nu. 8. Socin. iun. conſ. 66. lib. 2. Nat. conſ. 494. & conſ. 304. Pariſ. conſ. 41. nume. 8. & 9. lib. 1. Grat. conſ. 78. lib. 1. Gozzadin. conſ. 55. lib. 1. Bero. conſ. 187. nume. 7. & 22. libro 1. Alpha. reporta. 185. in uerbo, intereſt. Burſat. conſ. 11. num. 14. lib. 1. & hæc eſt communis opin. Ioſeph. de Ludoui. conclu. 56. Fran. Marc. deciſ. 891. nu. 3. par. 1. Riminal. conſ. 187. lib. 1. & 319. nume. 19. lib. 2. Magon. Rot. Luc. 31. nume. 9. concludens ulterius licere apponere pactum, ut elapſo termino, & pretio non ſoluto, vendere liceat mercede nullatenus ex computata. Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 60.* Fabian. de empt. & uend. q. 7. princip. ſub nu. 14. verſ. ſequitur tertium: & hęc opinio eſt uerior, & magis communis Soc. iun. conſ. 60. n. 7. lib. 2. Couarr. uer. reſol. lib. 3. c. 4. illat. 6. Io. Lup. de vſur. ad l. curabit, §. 7. nume. 145. Ancha. q. 33. par. 2.)

ADDITIO.

☞ *Mago. Rota Florentin. 92. nu. 15.*

5 Ampliatur hæc concluſio vltra ſupranominatos, vt procedat etiam de iure canonico. Abb. conſ. 66. li. 1. & uocatur locatio ad franchiſiam. Iaſ. ad Port. in §. ſi. littera F. Inſt. loca.

Ampliatur ſecundo, ut nec penſio computetur in ſortem. ita Caſtrē. in d. l. ſicut, §. fi. contra Bar. & alios.

6 Ampliatur tertio, licet ex fundo nihil percipiatur, adſit tamen facultas percipiendi. Socin. conſ. 103. & 109. lib. 1. Cagno. ad d. l. curabit, nume. 60. Ioſeph. de Ludo. in allegata conclu. vbi docet in practica, quod in dubio præſumitur pro taxa, & conuentione facta, & alleganti incumbit onus probandi, non quod taxa ſit illicita, quia in hoc non audiretur, ſed bene quod ſit exceſſiua, nec retardabitur executio inſtrumenti per exceptionem, quod taxa ſit exceſſiua, ſed tenetur ſoluere, poſtea probare. late in materia Rui. conſ. 73. volum. 1. Couar. uaria. reſolut. lib. 3. cap. 4. Lupus de vſur. §. 7. qui omnes plures caſus conſiderant in materia uſuræ compenſatoriæ. Vnum tamen appoſui, qui loquitur ad propoſitum, & in terminis locati, de quo agimus.

* Iaſ. in l. ſi teſtamentum, num. 34. C. de teſtamen. conſ. 170. vol. 2. Dec. conſ. 399. num. 8. 445. num. 23. Socin.

Digitized by Google

Socin.iun.conſ.77.nu.47.lib.1. Curt. iun. conſ. 137. nu.9.Crauett.conſ.38.nu.5.862 nu.6.969.nu.14.Tiber.Decia.reſponſ.32.nu.64.reſponſ.67.nu.15.li.3.)

7 Et non ſeparando materias ad intelligentiam d.l. ſicuti,§.fina. & materiæ locati & conducti, dicitur, quod in caſu d.l.§.fi.re perempta, uel propter ſterilitatem nulla fit remiſſio mercedis,ex quo per venditionem eſt translatum dominium, & ſic periculum eſt emptoris, ut ibi gloſ. & Docto. animaduertunt. Et Mozz.de loca.& conduct.in uerbo,accidentalia, nu. 38.& ſic præualet,& eſt maioris potentię contractus uenditionis includens.quam contractus locationis incluſus,& idem eſt emptor dominus, & conductor, & in hoc caſu adinuicem compatiuntur Boſſ.de remiſſ. merce.condu. nu. 102. ubi dicit hoc eſſe ſtupendum, & admirabile dictum.

* Declara ſecundum aliquos,aut venditio eſt perfecta,& conuentio non ualet,aut ſumus in ſola promiſſione de uendendo,& valet,quia periculum eſt penes venditorem.Silueſtr.in uerbo vſuræ,2.q.11.in fi.

Declara ſecundo translato dominio non ualet, ſecus eo nõ trãslato. Abb.conſ.66.uol.1.Soc.conſ.176. in fi. Dec.conſ.119.col.fi.Ruin.conſ.73.col.2.vol.1. Vnde ſolet paciſci,ut interim dominium non intelligatur translatum.

Declaratur tertio, quando eſt data dilatio ad ſoluendum,quo caſu conuentio valet, ſecus ſi fit dictum, vt ſoluatur ſingulis annis,quouſque pretium ſoluatur, quia hoc prohibitum eſt.Socin.conſ.176.in fine. vol. 1.Pariſ.conſ.60.num.21.volum.1. Et conueniri poteſt,ut uenditor percipiat fructus poſt terminum ſolutioni appoſitum. Archiepiſcop. Florent. in 2. par. Summ.tit.1.c.7.§.2.)

ADDITIO.

☞ *Declaratur quarto dũmodo promiſſio fiat nomine fictus, & non intereſſe. Dec. conſ.119.Sub nomine 12. Maſcard. concluſ.933.nu.33.*

QVÆSTIO II.

1 PONE quod quis locauerit alicui rem ſuam per annos quinque pro certa mercede, poſtmodum rem ipſam vendiderit,& licet in inſtrumento fateatur ſe recepiſſe precium, re uera tamen non accepit, cum emptor in alio inſtrumento confeſſus fuerit ſe pretium debere venditori, quod ſoluere promiſit ad quinque annos, & interim penſionem locationis prius conuentæ ſoluere,an tunc venditor licite mercedem recipiet?

2 Abb.conſ.5.lib.1.credebat uenditorem in caſu iſto debere computare mercedem illam per quinque annos ſibi ſolutam in ſortem precii, quaſi per uenditorẽ dominium fuiſſet translatum in emptorem, quod ſecus fuit Soc.conſ.130.nu.1. lib.4.

3 Contrarium eſt verius, & licite iſto caſu mercedẽ recipit,nec in precium compenſat,ut late deducit Couarr. var.reſolu.lib.3.c.4.illatio.11.vbi falſum aſſeuerat Abb.conſilium,& reſponſum,nec modo vllo ſubſtineri poſſe.ſequitur Lup.in tracta.de uſur.§.7. num. 150.Et prędictis conſonat Nauar.de uſu.no.17.n.59. ubi tenet licere venditori,donec precium ſoluatur accipere aliquid loco intereſſe,declarando,vt ibi per eũ.

QVAESTIO III.

1 QVID e contra? Et pręſumitur uſurarius contractus ſi bona locantur pro multo minori penſione, quam ualerent. Bald.conſ.311.colum.2.lib.5.Veronen. de ſimula contrac.præſump.17.& 16. Crauet. conſil. 56. nume. 12. Maſcard. de proba. concluſione 442.num.1.

ADDITIO.

☞ *Craue.conſi.156.nu.12.Cephal.conſ.198.nu.23.lib.2. deciſ.Auenion.129.nu.8.*

2 Addo Pinell.de reſcin.uendi.l.2.par.2.c.4. nu.23. Bertaz.conſ.229.nu.11.li.1.Rube.conſ. 20. Apoſtill. ad Affli.deciſ.20.Gem.conſ 16.Borgn.deciſ.1.n.79. 83.deciſ.2.nu.320.deciſ.31.nu.56.par.2.

3 Pręſumptio ſecunda locationis contractus præſumitur etiam ſimulatus, quando interuenit læſio, ſeu deceptio. Veron. de ſimulat. contract. in principio uerſ.tertio caſu,&c.

Vnde ſi emi a te fundum centum, cumque tibi locaui iuſto pretio, & feci pactum de redimendo quandocunque pro maiori pretio,quam fuerit emptus, dicitur ſimulatio.Veron. præſum.4.idem ſi plus exigatur prout in pręſump. quin.late in materia Menoch. de pręſump.lib.3.præſump.22.nu.8.cum ſeq.

4 Præſumptio tertia locationis contractus præſumitur ſimulatus,& illicitus, ſi contingat lęſio in aliqua expenſa,quæ ſpectaret ad ipſum emptorem pariter & locatorem, & ipſe vult quod illa expenſa ſpectet ad primum venditorem, conductoremque, puta quod quandocunque conductor retroemere uoluerit, teneatur ſoluere omnes expenſas,uel cartarum, uel inſtrumentorum,vel ſimiles,ut per Veron.pręſump. 6. & alia plura exempla ponuntur late per Borgni.deci. 32.nume.57.cum multis ſeq.* Abb. conſ 76. colu. 2. verſ.4.pręſump.lib.2.Alexan.conſ.54.num. 2. lib. 6. Tiraq.de retract.conuentio.§.6.gl.2.in fi.Pariſ. conſ. 55.nu.56. lib 1. Bertran. conſ. 186. in fine 287.in fi. lib.2. Bero.conſ.165.nu.14.169.nume.7.lib. 1. Natt. conſ.298.nu.13.lib.1.Iaco. Menoc. de pręſum.lib. 3. pręſumpt. 122.nu.57.

Et varia in hoc a ſcribentibus, citantur exempla. Primo,quando conuentum eſt, quod quandocunque venditor reemeret, teneatur ſoluere omnes expenſas inſtrumentorum inter ſe factorum cum tamen ipſe primus emptor teneatur pro inſtrumento ſuę emptionis,& venditor pro inſtrumento ſuæ reemptionis ſolum pro impenſa inſtrumentorum. ut per Alberi.in l. eos,in fine,C.de vſur.in l.diſſoluta. C. de condict. ex lege,qui teſtatur vſu receptum vt is, qui acquirit ſoluat impenſam inſtrumentorum.

Secundũ exemplũ,ſi emptor paciſcatur,quod uenditor,reemẽdo ſoluat omnes gabellarũ impenſas etiã partẽ emptoris,iuxta l.dẽt,Vbi Veron. de ędil. edict.

Tertium exemplum, vt venditor ſoluat omnia laudemia etiam partem emptoris.

Declaratur hæc,hic exempli,& ſimilib. niſi fuiſſet numeratum plus iuſto pretio venditori ad effectum prędictum,vnde cautela eſt,ut in inſtrumento id aſſeratur de partium conſenſu ob id,vt venditor ſolueret prędictas impenſas.Meno.in citato loco,nu.59.

Subdeclara,niſi in regione ſic communiter paciſci conſueuerit. Rui.conſ.16.nu.11.verſ.præterea in caſu noſtro,lib.4.

Quartum in practica exemplum,& perſona emptoris locatoriſque,ex Cepoll.citato loco,nume.39.verſ. de ſecundo,emi a te fundum centum,valoris centum quinquaginta,cum pacto de reuendendo eodem pretio non uero,ac iuſto.Soci.conſ.143.in fine,lib.1.Anchar.conſ.257 nu.2.Hiero.Gab.conſ 74.nu.5. lib.1. Io.Lup.in l.1.par.2.§.1.nu.43.C.de pact.inter empt. & uendit.

Quintum exemplum ſi fiat conuentio,quod ſi venditor non reemat pretium infra certum tempus conuentum,& emptor ſuppleat venditori cētum aureos. Bal.conſ.322.col.2.lib.3.

Quod ſolum non ſufficit,niſi aliis concurrentibus, vel læſio ſit magna. Hieron. Gabr. in allegato conſil. num.24.)

Et læſio in materia locati & conducti,circa fictum poteſt multis modis contingere, ut per Vero. præſumpt.3.

5 Præſumptio quarta:locationis contractus præſumitur ſimulatus,illicitus,& uſurarius,ſi fiat pactum contra naturam contractus,l.qui teſtamentum, & l. qui tacitum,cum ibi no.de proba.

* Et in hoc quoque caſu multa referri poſſent exēpla.Primum eſt, ſi conductor det ſubuentionem, & mutuet locatori,quia hoc non eſt ſolitum,niſi maiori tempore ſolito,& minori penſione bona locētur.Gemin.conſ 16.Petr.de Vbal.de duobus fratr.par.4.nu. 8.Alex.in l.....§.mutuum,nu.20.ff.ſi cert.pet.

Secundum,quod conductor poſſit facere quaſcūq; expenſas,& melioramenta, & quod teneatur locator ſtatim illa liquidata ſolo iuramento conductoris ſoluere, & excomputare ſingulo anno in fictu ad rationem, & computum ſolutionis, quia melioramenta ſunt ſoluenda in fine non quolibet anno, & prout valebunt tempore reſtitutionis,prout diximus in materia melioramentorum.

Tertium exemplum, ſi fiat pactum, quod locator ponat omnia ſemina pro primo anno, & poſtea conductor in fine habeat relaxare,deinde,quod ſemina poſita per ipſum conductorem in fine conductionis, quæ excedunt ſemina data per locatorem,dictus locator teneatur,antequam recuperet poſſeſſionem reſtituere conductori, aut illa ſoluere ad electionem conductoris: Borgni.appellans pactum diabolicum.deciſ. 32.nu 60.par.2.

Quartum,quando fiat pactum,ut in caſu belli, peſtis,& brinæ teneatur locator facere reſtaurum in eo quod uere paſſus non fuerit,habita ratione ad ratam fictim omiſſa diſpoſitione iuris communis, & ante finem locationis,quod illicitum eſt.Bella.conſ. 45. nu. 10.Roma.ſingul.389.redditus.Pariſ.conſ.38.nu.12. uol.1.Neuizz.conſ.90.

Quintum,quod finita locatione,debeat ſoluiſſe omnia melioramēta,& pecunias datas mutuo,alias quod poſſit retinere dicta bona,donec ſoluantur hæc omnia,& quod fructus ſint loco damni,& intereſſe.cōtra c.conſuluit,de uſur.Pedem.137.n.6. 7.Celſ.Hug.cōſ. 104.nu.3.late Maſcard.concl.443.

Sextum exemplum quando fictus,& reſponſio ſoluitur in veſtibus,& ſimilibus modis inſolitis, pro ut ſuperius diximus.)

6 Præſumptio quinta. Clauſulæ inſolitæ arguunt contractum locationis illicitum,ſicut quemlibet aliū contractum,qualis ille ſit,ut no.in l.ſi quis ſub conditione,ff.de condi.inſtit.in l. emptione, C. plus ualet quod agitur.Guid.Pap.quæſt.340.& conſ.31.num.9. Bal.in cap.quia uериſimile,de præſump.& conſ.75.& 241.lib.2.Caſtr.conſ.337.col.3.vol.1.Cur.ſen. conſ. 73.num.33.Vero.de ſimula.contrac.præſump. 9. Iaſ. in l.teſtamentum,C.de teſtam.nu.7.Afflic.de iu.protomi.col.5.ver.niſi quis dicat.Ale.conſ.38.col. 2.nu. 8.verſ.nec obſtat,ſi dicatur, lib. 5.vbi Pariſi. apoſtillantes dicunt,ubi abundantior cautela,ibi euidentior fraus,ex Bal.in c.ex litteris, col. 2. in fi. de conſuetu. & conſ.487.apparet.lib.1. Petraſanc. ſing.77. Aluiſ. de Alber.ſing.143.Aſin.in pract.§.19.c.3.lim.18.Felin.in c.ex parte,in uerbo ſtilus,de reſcrip.Iaſ.in l.Stichus,§.idem quæſiuit,ff.de condict.indeb.Alexan.ad Bar.in l.Iulianus,§.offerri,ff.de condic.inde.Vant.de nullit.& defe. citationis,num.78.Cotta in uerbo clauſula.inſolita.Ant.Roueſcal.ad Alex.conſ.28.in verbo clauſulæ inſolitæ,lib.5.Menoch.de arbit.iudi.caſ.225. numer.18.Sebaſt. Medic.de reg.iu. par. 2.num. 108. littera V.

* Iaſ.in l.ſi teſtamentum,num. 3. 4. C. de teſtamen. Curt.conſ.170.num.1.vol.2.Dec.conſ.399.nume. 8. 448.num.23.Socin.iun.conſ.77.num.47.lib.1. Cur. iun.conſi.137.num.9.Crauet.conſi.38.num. 5. conſ. 56.nu.19.Soc.ſen.conſ.215.Fel.in c.2.de reſcrip.Barbac.conſ.16.col.3.lib.2.Burſat.conſ. 66. nu. 16. Maſcard.conclu.1004.nu.64.

Addo bene loquentes Aret.conſ.16.num.6.Neui. 33.conſ.8.nu.63.Alciat.reſpon.462.nu.10. Crauett. conſ.862.nu.6.969.nu.14.Tiber.Decian.reſponſ.32. num.64.reſponſ.67.num.15.lib.3.Menoch.conſil. 1. num.338.vbi num.341. declarat quæ dicantur clauſulæ inſolitæ.Natt.conſ.398.nu.12.Tiraq.de retract. conuentio.in præfatio.num.71.late Menoch.de præſumpt.lib.3.præſump.122.nume. 64. cum ſeq. ubi in terminis locati & conducti, affert exemplum. puta ſi dicatur,quandocumque conductor dabit, aut ſoluat fictus rerum uenditarum teneatur locator facere inſtrumentum venditionis Vero. de ſimulat. contract. uerſ.octaua concluſio,num.47. quæ præſumptio ſola non eſt ſufficiens,ſed iunctis aliis.Hier.Gab. conſ.74. nu.25.verſ.2.caſu,affert ad propoſitum materiæ locati & conducti.Verone.aliud exemplum,nu.48. quando actum eſt,ut pro domo locata venditori præſtetur vinum,uel oleum,uel quid ſimile nam,eſt penſio inſolita in domibus uinum,uel oleum.Afflict.in ca. 1. nu. 43.de feud.dat.in vicem legis commiſſor. late etiam repetit Menoch.lib.5 præſum.3.nu. 103. dixi ad Reguſ.tum,quid,limit.8 nu.29.par.1.)

7 Sicut clauſulæ intricatæ. Decian.conſ.105.nume. 22.volu.2.Crauet.conſi.491.num.14.volu.3. Rolan. conſi.40.nu.34.vol.2.Sim.de Pret.conſi. 138. nu. 20. Neuizz.conſ.8.nu.63.Franc.Becc.cōſ.72.nu.26.Ioa. de Amic.conſi.107.Borgn.deciſ.2.nu.22.& deciſ.13. num.19.par.2.

8 Præſumptio ſexta diligentia inſolita arguit ſimulationem. Deci.conſ.448.nu.23. multoque magis arguitur ſuſpicio, ſi fiant inſtrumenta ſeparata. Corn. conſi.41.col.2.lib.3.

9 Præſumptio ſeptima. Arguitur ſimulatio ſi locator noluit contractum poſſe diſſolui, niſi poſt certum

tempus.

tempus. Veron. præſump. 10. ſicut econtra, quod teneatur retrouendere uſque ad certum tempus, ut per eundem præſump. vndecima.

* Bal conſ. 488. lib. 1. Caſtren. conſi. 109. verſ. ſunt etiam alia. lib. 2. Abb. conſi. 76 num. 2. lib. 1. Alexand. conſil. 109. in fine lib. 4. Guid. Pap. q. 516. Iaſ. conſil. 150. num. 1. lib. 4. Tiraq. de retract. conuentio. §. 4. gl. 2. num. 69. Crauett. conſil. 156. num. 5. Cagnol. in l. 2. num 6. C. de pact. inter empt. & uendi. Neuizz. conſ. 88. num. 4 Didac. lib. 3. var. reſolutio. ca. 8. Lup. in l. 2. part. 2. num. e. 4. qui alios recenſet. Decian. reſponſ. 2. nu. 17. lib 2. & 105. nu. 21. eod. lib. Hieron. Gabr. conſ. 74. nu. 5. appellans coniecturam uериſſimam.

Declara hanc coniecturam ſolam non ſufficere, ſed iunctis aliis ſufficere ad probandum Cepoll. in citato loco, nume. 50. qui ſic intelligit Bald. in cap. 1. de feud. dat. in vicem legis cōmiſſor. Soc. conſ. 248. col. 4 verſi. 4. lib. 2. Iaſ. conſ. 153. lib 4. Crauet. conſ. 156. nu. 5. Angelic. in uerbo vſura, 1. nu. 57. Corrad. de cōtract. quæſt. 83. concl. 8. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glo. 2. nu. 7. Pariſien. de uſur. nu. 352. in fine. Cagnol. in d. l. 2. nu. 60. vbi Lup. in 2. par. n. 40. verſ. intelligas tamen. Decian. d. conſ. 2. nu. 131. qui late explicat Gabr. conſ. 74. nu. 6. lib. 1.

Pariter eſt præſumptio illiciti contractus, ut emptor teneatur reuendere venditori, vſque ad certum tempus, quo elapſo ſit in ipſius facultate, quod emptor remaneat liuellarius perpetuus. Hoſtienſ. in ſumm. de uſur. § fi. nu. 20.

Licet ualeat pactū licere redimere uenditori poſt tempus, uel conditionem ſi uellet. Cepoll. in citato loco, nu. 51. uerſi. adde poſt Bal.]

10 Præſumptio octaua. Simulatio etiam eſt ſi quis venderet fundum alicui, qui poſtea locaret in perpetuū, & eſſet appōſitum pactum de retrouendendo, uſque ad certum tempus, quia uidetur, quod uēditor, idemque conductor non habuerit animum uendendi, ex quo ſperat uſque ad illud tempus retroemere. late Veron. præſum. 12. & hoc quando locatio facta eſſet leuiori penſione, quam aliis eſſet ſolitū. Pinel. poſt Nauar. de reſcin. uend. l. 2. par. 3. c. 4. nu. 23. Tiraq. de cōſti. par. 3. limi. 9. nu. 3. & 10.

* In hac tamen præſumptione locationis, in perpetuum cum pacto de retrouendendo, uſque ad tale tēpus. uel in perpetuum cōſiderari poſſunt aliqui caſus ex mente Verone. nu. 54. uerſ. circa quod.

Primus eſt, quando agitur de præſumendo contra venditorem, hoc. n. caſu maior præſumptio oritur, quando pactum de retrouendendo eſt in perpetuum, quia ſignum eſt uoluiſſe potius pignorare quam uendere, ex quo uoluit conceſſam eſſe redimendi facultatem in perpetuum, ſi enim eſſet pactum uſque ad tale tēpus, ſaltem ſignificaret ſe poſt illud tempus habuiſſe animum uendendi, dominiumque abdicandi.

Secundus eſt caſus de præſumendo contra emptorem, qui facit pactum de reuendendo, perpetuo, ſic tamen volente ipſo venditore, qui nolebat aliter vendere, hoc caſu nulla eſt præſumptio contra emptorem, vt per Verone. in citato loco, num. 54. & 55. quia credendum eſt emptorem minus libenter ſic pepigiſſe, cum veriſimilius ſit, eum potius voluiſſe promittere ad certum tempus, ne res ſtaret ſemper in ſuſpenſo, & experientia docet in iſtis pactis de redimendo in perpetuum, res deteriorantur, quia nulla ſit impenſa, vel melioratio libenti animo timore iſtius perpetuitatis, prout ſit in bonis eccleſiæ, quę ſemper ſunt campanię apertæ, domus uentorum, & ſolis amiciſſimæ.

Tertius eſt caſus, quando agitur de præſumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo, perpetuo, ſic rogante uenditore, qui voluit quod pactum eſſet perpetuum, vel ſaltem ad certum tempus, & ipſi emptori placuerit, promittere perpetuo, hoc in caſu dicendum eſt nullam eſſe præſumptionem contra emptorem, cum potius ſit gratia, & liberalitas quæ ſit venditori. Vero. qui ſupra, nu. 55. uerſi. aut venditor.

Quartus eſt caſus, quando agitur de præſumendo contra emptorem, qui ſecit pactum de reuendendo perpetuo venditori, qui non magis ſibi promittit perpetuo, quam ad certum tempus reuendi, & ipſe emptor ob amicitiam quæ cum uenditore intercedebat, ſic promiſit perpetuo uendere, hoc caſu dicendum eſt nullam eſſe malam præſumptionem contra emptorem, ita Cepoll. nume. 55. verſi cum ratione, de qua in præcedenti.

Quintus eſt caſus, quando agitur de præſumendo contra emptorem, qui ſecit pactum de reuendendo, perpetuo ipſi venditori, non roganti, nec cogitanti, ſed quia ita emptor uoluit, hoc caſu præſumptio eſt contra emptorem, quod noluerit emere, ſed pignori dare, ita Cepoll. in citato loco, nu. 55. uerſ. aut emptor facit pactum, ubi num. 56. ex ſententia B. Bernardini concludit, melius eſſe quod fiat pactum de uendendo ad tempus certum, quam perpetuo, & tempus certum ſit ſeptennium. Menoch. de præſump. lib. 3. præſum. 122. nu. 76.)

11 Præſumptio nona. Altera veriſimilis præſumptio eſt, ſi emptor pariter, & locator non curauit informationem recipere de qualitate, & ualore rei emptę, ſed ſolum attendit, ut uenditor conduceret, & hoc ſolum curauit. Vero. præſum. 18. ſolent enim diligentes emptores bene ſe informare de qualitate, & valore rei emptæ, ne ſuum iactare uideantur. * Gemin. conſ. 17. Borgn. deciſ. 32. num. 6 par. 2. ubi admodum damnat locationem pro minori penſione, quam ab aliis reperiatur.

Declara, ut ſit leuis coniectura, niſi in loco ſit ſolitum locare pro iuſta pēſione, cum in multis locis hoc non attēdatur, & ſibi imputet locator, prout Veronę obſeruari teſtatur Cepol. in citato loco Affl. de feud. dat. in vicem legis commiſſor, c. 1. nu. 41.)

12 Præſumptio decima. Si contractus locationis & conductionis fiat clam, & in occulto. Qui enim male agit odit lucem. Cano. periculoſum, 18. q. 2. gloſ. 1. in ca. conſuluit, de off. d[e]lega. Bart. in l. poſt contractum, verſic. quartus caſus, & ibi per alios Doct. ff. de dona. no. in l. ab Anaſtaſio ibi. hoc non occulte, C. mand. in l. dote, C de don. Hinc dixit notabiliter Bal. in l. irtus,
13 ff. de legibus, quod inſtrumentum præſumitur ſimulatum, ſi diu ſteterit occultum, quod eſt ualde frequēs, & notandum, & habuit a Iaco. de Are. in l. filię (?), matr. Maſcard. de probat. conclu. 297. Corta. in uerbo palam.

14 Præſumptio vndecima. Si fiat contractus locationis in loco ſolito fieri contractus fictitios, ... ſimulatos, uel a perſona ſolita huiuſmodi contractus facere, vel vſuras exercere. De primo rōne loci, patet ex reg. l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, ff. de ædil. edict. & l. ...

per in ſtipulationibus,ff.de regu. iu. & ſuperius alias uidimus. De ſecundo ratione perſonæ,l. non omnes, §.a barbaris,ff.de re milita.regu. ſemel malus,libr. 6. Craue.conſi.73.nu.38.Seraphin.de priuileg.iur. priuileg.1.nu.38.Maſcard.conclu.445.

* Addo Caſtrenſ.conſ.109.col.j.verſ ſufficienter, lib.3. Cagnol.in l.2.nu.50.C.de pact. inter empt. & vendit. verſ.partem autem contrariam. Natt.conſil. 198.num. 20.lib.1.Crauet.conſ.73.Menoch.de præſump.lib.1.præſum.15.lib.3.præſump.122.nu.100.)

15 Solitus autem delinquere dicitur qui bis, vel ter fecit,ut ſuperius diximus in princ. dum de conſuetudine attendenda poſuimus,& no.in l.3.C.de epiſcop. audientia.

16 Et iuxta prædicta dicebat glo.in l.Cum allegas, C. de vſuris, quod ſi in contractu celebrato per uſurarium apponatur pœna inſolita, licet non appareat de vſuraria prauitate, tamen contractus præſumitur uſurarius in tantum, quod non admittatur probatio in contrarium,quam gloſſam dixit ſingularem, Bald. conſi.114.lib.3.Alexan.in l.diuortio, in princ. uerſi. videmus in ſimili,ff.ſolu.mat.And.Sicu.in rub. de fide inſtrumen.col.33.verſi.ſed an poſſit,& erit prima ampliatio.

17 Quod in practica non ſeruatur. Roma.in l. ſi duo, col.2.ff.de acqui.hęred.Cotta.in memorab.in uerbo, clauſula inſolita.

18 Ampliatur ſecundo loco tam id, quod dictum eſt prẹſum.11.quam etiam id, quod dictum eſt prẹſum. 10. de celebrante contractum locationis, & conductionis clam, & occulte, vt ex hoc non ſuccurratur ruſtico, mulieri, militi, & ſimilibus ſuccurri ſolitis. Bar.in l.1.in 1.& 2.lect.C.de interdic.matri.Tiraqu. de retrac.conuen.in pręfat.nu.14. Maſcard. de prob. conclu.445.nu.4.

19 Addo ab eo non allegatos, & bene in materia loquentes Roma.ſing.722.regu.eſt Fel.in c. quoniam, colum.pen.verſi.quinta concluſio,de conſtitu.& in c. quoniam,nu.12.de ſimonia.Abb. in c. cum ex iniuncto,de hęreticis,nu.5.Plot.de in lit.iuran.§.4. Meno. de arb.iudi.lib.2.centu.2.c.194.nu.17.Lupus in allegato §.hæreſis,fol.10.& in repeti. cap.per ueſtras, §. 18.nu.25.Gomeſ.in §.ex maleficiis, num. 21. vbi Iaſ. nume.20.de act. Paul.Ghirland.in tract.de hęreticis, q.14 Villand.contra hęreticam prauitatem,quęſt. 9. Didac.Segur.in l.1.§.ſi uir,num. 116.ff. de acquiren. poſſeſſ.& de his eſt tex.in l.fi.ff.de ritu nupt. ad cuius intellectum conſerunt tales allegationes, & Bello. conſi.32.num.10.Magon.deciſ.25. nu. 23. Seraphin. de priuileg.iuramen.priuileg.4. num. 160. vbi de teſtamento,matrimonio,& ſimilibus clandeſtinis factis & clam,& occulte quando aliquid fieri dicatur ponit Iaſ.in l.clam,ff.de acquir.poſſeſſ.& in rub.ff.quod vi, aut clam.Deci.in l.quo tutela,ff.de regu.iur.Firmi.in uerbo,clam,nec dicitur clam fieri,cum teſtes, vel inſtrumenta conficiuntur.Cur.iun.conſ.64.nu. 2. & 3. Rui.conſ.14.nu.10.lib.2.

20 Quod declara verũ eſſe, ſi poſtea publicentur, alias nec teſtes,nec inſtrumenta faciunt actum palam. Ita declarat Ruin.conſi.128.nu.5.lib.4.conſi. 51.nu. 15. conſi.149.nu.7.lib.5.

21 Nec clam dicitur fieri, quod fit ſcientibus vicinis. Ioan. Lup.in c.per veſtras,nu.21.in 3.notab. Aret. in l.inciuili,C.de fur. Dida.in epito.de ſpon.cap. 6. ſub

22 num.10.& ceſſare facit clandeſtinitatem,cum ſtatim in loco oritur publica vox,& fama. Item æqualitas generis,& nobilitatis,& tractatus præcedentes, vt late deducit Caputaquenſ.deciſ.204.parte ſecunda. Item titulus Aret.vt ſupra.

23 Subampliatur hæc ampliatio ad propoſitum materiæ locati & conducti,de qua agimus, vt laboratores conducti in alieno ad laborandum non excuſantur, ſi faciant clam,& de nocte, vt dicam ſuo loco, tradit Plot.de in litem iuran §. 49. numero 27. limitatione ſexta.

24 Declaratur hæc ampliatio de actu clandeſtino, ut non procedat ſi ex aliqua cauſa aliquid occulte fiat, prout ut plurimum fit ad tollendum impedimenta, quæ præparantur, prout in matrimoniis ſæpe occurrit,& ſic cauſa excuſat a clandeſtinitate. Veronen. de ſimulation.contract.pręſumptione uigeſima.Crauet. conſilio 205.

25 Vidi in facto in materia locati & conducti, quod fuit facta locatio in occulto in cammera,ne quis grauaretur a potentiori ad locandum, forte pro minori penſione,& minus digno.

26 Et quod dictum eſt, vt ruſtici,& ſimiles non excuſentur in occultis fallit ſi qualitas facti, vel ruſtici aliter ſuadeat,& ſic iudicis arbitrio remittitur. Menoc. in citato loco.

27 Ampliatur tertio præſumptio de ſolito fœnerari, ut intelligatur, & uerificetur etiam in eo,qui utitur mediatore ſolito fęnerari, & inducere contrahentes ad faciẽdum contractus illicitos,& vſurarios. Veron. de ſimu.contrac.præſum.22.monens ne utamur ſimilibus inſtrumentis.

Addo Affli.in tit.de feud.dato in uicem legis commiſſor.Cardin.in clemen.grandi.de uſur.nam qualitas facti ex perſona facientis præſumitur. Cano. abſit 11.quæſt.3.cano.ea vindicta 23.quęſt.4.glo. in cano. flagellum, 5.quæſt.5.

28 Vnde actus per interpoſitam perſonam regulariter præſumitur ſuſpectus,l.pupillus,§.ſed & ſi per interpoſitam,ff.de auto.tut.

29 Ampliatur quarto idem ſi utatur notario ſolito conficere inſtrumenta uſuraria,& illicita, licet contrahentes non eſſent ſoliti contractus illicitos facere. gloſſ. in l. Iulianus, C. de proba. ut faciunt ſuperius adducta.

30 Et ſic videmus quantum operetur bonum nomen, quod non ſufficit in ſe ſi conuerſemur cũ improbis.

31 Limitatur primo ſi quis fundum vendat alteri nõ vſurario,nec ſolito facere vſuras,uel contractus illicitos, & ab eodem conducat cum pacto de retrouendendo, ſed vſurarius poſtea emit ab illo emptore omne ius ſuum, quia talis contractus eſt licitus ratione principii liciti, quod attenditur. Laudenſ. in clemen.grandi,& ibi Zabarell.in §.cęterum,quęſt. 6. de uſuris.

32 Sublimitatur niſi de fraude quoquo modo docere, vel conſtare poſſet. Maſcard.de probat.concluſi.445. ſub nu.12.

33 Limitatur ſecundo, vt iſta prẹſumptio quod ſit ſolitus fęnerari, non ſufficit, ſed concurrere debent aliç coniecturç. Bald. in l. emptione, C.plus valere quod agitur,& in l.interpoſitas, nume.7. C. de tranſact. & tradunt pro regula iuris interpretes, quod multę ſunt coniecturę reddentes contractum ſuſpectum,

vt pacti

vt pacti de retrouendendo, & ſimiles, ſed nulla ſola per ſe potens eſt, ſed coniuncta cum alijs. Caſtrenſ. conſi. 66. nu. 2. vol. 2. nec ſufficit in practica deducere ſolitum in genere, ſed debet deueniri in idiuiduo ad contractum, de quo agitur. Ang. in l. ſicut, §. ſuperuacuam, ff. quibus modis pignus. Veron. de ſimula. contrac. præſump. 23. nu. 75. Anch. q. 47. inferens, quod iſto caſu licita eſt ſequeſtratio fructuum.

34 Conſiderandum eſt ulterius in præſenti materia, quòd diligenter inſpiciendum eſt, aut contractus locationis eſt factus ex interuallo poſt uenditionem, uel incontinenti, & ſi partes venditionis tempore egerūt tacite, uel expreſſe, ut fieret inſtrumentum locationis, ut late deducit Veron. de ſimula. contrac. in prin.

35 Cui addo, quòd ſi incontinenti coram eodem notario, & teſtibus, vel paucos dies poſt relocat, eſt contractus illicitus. Anch. in cap. illo vos, de pign. Abb. conſ. 17. col. 1. in fin. verſi. ſed hæc lib. 2. Rolan. conſi. 40. nume. 24. 31. & 32. libro 2. Natt. conſil. 198. numero 10. Bero. conſi. 170. nume. 1. lib. 1. Menoch. de arbi. iudic. caſ. 39. item ſi relocat colono uenditoris, cum intuitu domini faciat. Ioſeph. de Lud. conſi. 51. col. 11. in prin. & ſępius fiunt iſtæ palliationes, ut practicando uidebis.

36 Et ultra Veron. (ut ſupra) adde, quod licet uenditio cum pretio ſoluendo infra tale tempus, & interim ſic locatio ualeat, & teneat, ut ſuperius dictum eſt ex l. ſicut, §. fin. ff. locat. tamen declaratur ultra ſuperius allegatos, niſi afflictus eſſet ita modicus, ut uenditor releuaretur in illo, in quo grauatur contra naturam contractus.

37 Secundo huiuſmodi contractus redditur illicitus, quando uenditor non poſſet, quando uellet ab huiuſmodi conductione liberari, tertio eſſet illicitus ſi uellet, ut ſe obligaret ad conducendum. Ange. in uerbo, uſura, il primo, nu. 68.

38 *Præſumptio duodecima.* Si cum pacto de retrouendendo concucrat immoderatus redditus, & penſio, nā ex his duobus arguitur contractus ſimulatus. Alexan. conſ. 54. col. 2. lib. 6. Rol. conſ. 40. nu. 25. lib. 2. Tiber. Decian. reſp. 105. nu. 16. uer. item probatur, lib. 2.

39 Præſumptio decimatertia. Contractus præſumitur illicitus, & uſurarius, quando penſio imponitur non habito reſpectu ad ualorem rei, uel perceptionem fructuum, ſed conſtituta fuit pro mercede pecuniæ exburſatæ. Anch. conſ. 257. col. fin. uerſi. item pro duobus. Bal. conſi. 322. lib. 5. & conſ. 322. col. 2. verſi. pręterea fuit pactum, lib. 3. Anan. conſil. 58. colum. 2. uerſi. iuuat iſtam partem. Rolan. conſi. 40. num. 28. & 29. lib. 1. Crauet. conſ. 156. n. 12. in fin. Nat. conſ. 198.
40 nu. 14. vbi etiam nu. 6. dicit, ꝙ penſio iuſta dicitur, quæ collecta in annis uiginti continet rei æſtimationem, & ſic ad rationem quinque pro centenario. idem Nat. conſ. 497. Tiber. Decia. conſ. 105. num. 26. lib. 2.
• Burſa. ex communi conſ. 84. nu. 19. lib. 1. poſui ſuperius, par. 1. ti. de natura locationis ad materiam reſcindendæ locationis.

* Declara id uerum, quando conſtabat maiorem penſionem percipi potuiſſe, alias ſecus. Rota nouiſſi. 116. ſub nu. 4. par. 2.

Declara ſecundo, ut hęc ſola non ſufficiat. Hiero. Gab. conſ. 74. nu. 18. lib. 1. Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 122. nu. 51. in fi.)

41 Nec in hoc caſu attendendum eſt, quod emptor ſit mercator, & ſolitus negociari, ac ſuperlucrari etiam vltra decem pro quolibet centenario, quia non debet attendi dictum lucrum, ſed dicit ſumma quinque pro quolibet centenario: vel id, quod uerè pro fructu reddit res uendita, cum emens fundum non dicatur mercari. Bar. in l. legatis quęſt. pen. ff. de leg. 3. Craue. conſti. 6. nu. 3.

* Conſideratur etiam læſio, & detegit ſimulationē contractus in quantitate penſionis, & fictus, quæ pendenti tempore reuendendi prętari debet a uenditore emptori, & hoc contingit multis modis, & quam maximè quando excedit ſummam iuſti pretii, habito reſpectu ad quantitatem pecuniæ ſolutę, & ad fructus qui percipiuntur, vel percipi poſſunt ex re locata, puta, emi a Titio, fundum cētum, quem eidē relocaui pro penſione ſcutorum ſex, hæc eſt læſio reſpectu pecuniæ, cum redditus ſcutorum centum ſint quinque, eſt etiam lęſio reſpectu fructuum percipiendorum, cum tot fructus non percipiantur ex fundo, ut redditus 20. annorum ęquent ſortem, atque ita minus percipiatur, quam quinq; in ſingulis annis, cum tamen lege ſancitum ſit, ut uiginti annis ſors ęquetur, §. quia uero leonis. Authen. de non alienand. Et hanc coniecturam ultra Veronenſ. probauit Bal. conſ. 322. col. 2. uerſi. item facit pactū, lib. 3. Abb. cōſ. 76. col. 1. verſ. Secundo interuenit, uul. 1. Tiraq. de retract. conſang. §. 1. glo. 7. nume. 75. Roland. conſ. 40. nume. 25. lib. 2. Tiber. Decia. conſi. 105. num. 16. uerſ. item probatur, volum. 2.)

42 Et per modum Corollarii infertur ex prædictis, quod res tantum ualet, quantum nedum uendi, ſed quantum locari poteſt, l. fundus, in prin. ff. de reb. eorum, l. ſi fundum, ff. de lega. 1. Bal. in l. ſicut, uer. unum ſcias, C. de actio. emptio. l. 2. ue. ſic. domus verò, & ibi Io. de Plat. in 3. nota. C. de præd. nauicular. lib. 10. l. ſi fundum per fideicommiſſum, & ibi Iaſ. in 1. notab. ff. de lega. 1.

43 Hinc in excipiendo quantum quis facere poteſt, attenditur ratio fructuum, & redituum, & non ualor rei, l. qui bonis, ff. de ceſſ. bonor. quam ſingularem dixit, & mirabilem ibi Bar. commendat etiam pro notabili, Ioan. And. in c. cum cauſa. in gl. 2. de iureiurando, & in cap. ſi pluribus, & ibi Anchar. in 2. nota. de pręb. in ſexto.

44 Pariter Turris, Caſtellum, domus pretioſę, & ſimiles reputantur ſteriles, quia pretium non reſpondet fructui, & æſtimari debent non ex ſumptibus, & ualore rei, ſed ex reddito. Ioan. de Pla. in d. l. ſecunda. Iaſ. in §. ſed ſi quis, nume. 11. Inſtitut. de actio. in l. ſi conſtante, nu. 150. ff. ſol. mat. Tiraq. de retract. conuentio. §. 7. gl. 1. nu. 9.

45 Et prædium æſtimatur non ex magnitudine, ſed fructu. Pinel. in l. 2. par. 3. c. 4. nu. 28. C. de reſcin. vend. late in materia Burſat. conſ. 84. nu. 17. lib. 1.

Cui plene profitenti addo bene in materia loquentes, Bal. in c. cum cauſam, il ſecondo, nu. 5. de teſtibus, vbi ualor probatur per redditus, & per inſtrumenta locationum. Addi. ad Alex. in l. pretia rerum, ff. ad l. Falcid. & alia addit, ad Veron. de ſimulat. contract. præſump. 3. in fin. Papienſ. in forma libelli venditionis, in verb. pro pretio, columna ſecunda. Fuſi. in ſingu. in uerbo, domus pretioſa, numero 109. deciſ. Peruſ. 65. numero 11. pat. 2. quæ alegat etiam Boer. deciſ. 19.

46 Pariter emptio fructuum eſt illicita quando tempus, & quantitas per locationem fit certa, ſiue locatio ſit in ſpecie, ſiue in quantitate, Hier. Gab. conſi. 77.

47 Præſumptio decimaquarta. Contractus vſurarius præſumitur quando fit locatio poſt venditionem, & emptor non curauit accipere poſſeſſionem rei emptæ ſed ſemper remanſit penes venditorem, qui ſoluit datia, & collectas. Bald. conſ. 311. col. 2. numer. 10. lib. 5. Pariſ. late id proſequens, conſ. 54. nu. 77. & conſ. 58. nu. 56. lib. 1. conſ. 41. nu. 82. lib. 3. Roland. conſ. 40. nu. 33. vſq; 36. lib. 2. Nat. conſ. 198. nu. 13. facit l. ſicut, §. ſuperuacuum, ff. quibus mod. pign. uel hipot. ſoluitur. ubi ſi uenditor remanet in poſſeſſione, contractus præſumitur ſimulatus.

Declaratur enim, ut non procedat, ſi remaneat in poſſeſſione ex noua cauſa. Et maxime conductionis. Bal. in terminis locati & conducti, in l. 1. nu. 3. & 4. C. de dona. ante nup. Roma. conſ. 304. nu. 4. in fin. Rota nouiſſima, deciſ. 116. nu. 12. par. 2. facit Tiraquel. de conſtitu. par. 3. limitat. 9. nu. 4. cum ſeq. Rota vnic. de donatio. in nouiſſ.

Et ſic titulus conductionis, quando excuſat, & iuſtam cauſam præbet.

Declara etiam præſumptionem, quando inſtrumentum continet verba, quod realiter fuit tradita poſſeſſio, & tamen conſtat traditam non fuiſſe. Bal. in l. illud, in fi. C. de ſacroſan. eccleſ. Caſtrenſ. conſ. 331. lib. 1. Crot. conſi. 141. in fi. Maſcar. conſi. 439.

Præſumptio decimaquinta. Quando emptor, non ſtatim locet uenditori, ſed tertio, qui poſtea, ſublocat venditori. Matth. Brun. conſi. 91. Iacob. Henrich. Oltramont. conſ. 44. nu. 3. Maſcar. concluſ. 442. num. 2. Borgn. deciſi. 32. nu. 74.)

QVAESTIO IIII.

QVAERO, de frequenti caſu ad l. 3. §. fi. ff. commod. Multi commodant pecunias argentariis, nummulariis, & bancheriis, non ut expendant, & in vſum conuertant, ſed ad pompam, & oſtentationem, ut ditiores appareant. Vidi etiã in facto pluries, quis ducit uxorem, commodantur argenta, tapezzariæ,
1 & his ſimilia, ut ditior appareat hominibus, & maxime conſaguineis ſuæ ſponſę, quæ oſtentatio cito euaneſcit ad exemplum illius corniculæ, a qua fuerunt repetitæ pulchriores pennę ab aliis auibus commodantibus.

2 Similiter ſæpius in facto occurrit, empturus caſtellum, fortilitium, uel ſolemne prędium, facit in banco notarii oſtentationem de magno cumulo, & aceruo mille, & pluris argenti, & auri, quæ omnia fuerunt commodata ad oſtentationem, ſed peracto contractu pecunia redit ad uerum dominum. in his igitur, & ſimilibus caſibus licebitne commodanti recipere mercedem, uel recognitionem aliquam?

3 Duæ in hoc articulo ſunt contrariæ ſcribentium ſententiæ. Prima fuit negatiua, & recipiẽdo fit illicitus actus, & uſura. mouetur ea ratione, quia commodatum debet eſſe gratuitum, l. 1. ff. commodat.

4 Secundo dum loquimur de pecunia commodata ad oſtentationem, pecunia in ſe eſt infructuoſa, l. curabit, C. de act. empt. merito nullum lucrum parere poteſt, uel debet. Et hanc opinionem tenuit Archid. in Cano. ſi fęneraueris, 14. q. 3. relatiue quodammodo ſequitur Alex. conſ. 80. nu. 8. uol. 5. Pariſ. de contract. q. 87. nu. 666.

ADDITIO.

☞ *Laurent. de Rudolph. de vſur. q. 32. nu. 47.*

5 Contrariam tamen ſententiam tenuit glo. in cap. conqueſtus, in fine, de uſuris, ea ratione, quia recipit de re propria ex qua dominium non eſt translatum, Abb. in rubr. eod. tit. nu. 3. Bal. in l. ſi nauis, in 1. ſeſt. ff. de rei uend. Caſtrenſ. in d. l. 3. §. fi. ubi nu. 3. dicit eſſe ** communem opinionem Theologorum. Rom. conſ. 500. nu. 4. Dec. in l. 1. in prin. in 2. lectur. ff. ſi cer. pet. ubi Purpur. §. 1. col. 9. Scot. in quarto ſenten. diſt. 15. Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. q. 1. art. 1. colum. 3. in fine, ubi ad propoſitũ materię, de qua agimus, appellat locationem pecuniæ, & hæc eſt magis communis opinio ** Legiſtarum, & Canoniſtarum, & Theologorum, a qua temerarium eſt recedere. Ioa. Lup. de uſur. §. 6. num. 132.

6 Addo Alphonſ. Alfareaz. in Speculo ſommorum Pontificum, cap. 6. Recte tamen conſiderando verior uidetur prima opinio, id omne illicitum eſſe, namque aut talis contractus eſt commodatum, aut locatio, aut depoſitum. Siquidem dicamus eſſe commodatum, illud gratuitum eſſe debet, l. ſi tibi inſpiciendã, ff. de præſcrip. uerb. no. in c. 1. de cõmodato. Vnde ſi aliquid recipiatur, erit contra naturam ipſius contractus, meritò illicitum reputabitur. Si uero dicamus locarionem, & conductionem eſſe prout Sotus in citato loco aperte fatetur, quomodo ea in pecunia conſiſtet, quæ infructuoſa eſt? ut ſuperius uidimus. Vnde dicebat Archidiacon. in citato loco, ſi pecunia locari poſſet, ſicut equus, & domus, licite aliquid recipi poſſet, non eſſet uſura, ſed quia id eſſe non poteſt, meritò uſura iudicabitur. Aut dicimus depoſitum eſſe, & in eo illicite aliquid recipitur, niſi in duobus caſibus, quorum primus eſt in l. Lucius, & in l. Publia, & in l. quintus, ff. depoſit. Alterſi depoſitarius conuertiſſet in uſus ſuos, ex l. diem, §. qui pecuniam, ff. de depoſit. ſed in neutro ſumus ex iſtis caſibus, meritò concludendum uidetur in præſenti caſu nihil licite recipi poſſe.

7 Et ſequendo communes traditiones colligitur ex deciſione præſentis quæſtionis, quod locatio de pecunia quandoque conſiſtit, licet in ſe infructuoſa ſit, vt diximus.

Illud addam, quod ſicut diximus in principio huius quęſtionis, quia ad oſtentationem, & pompam dãtur tapezzariæ, uaſa argẽtea, & ſimilia, in quibus locatio conſiſtere poteſt, in his, & ſimilibus facilior erit reſolutio, vt aliquid licite recipiatur.

Et notatur in d. l. 3. §. fina. cum l. ſequenti. ff. commodat. quod etiam apud antiquos iuris conſultos grata erat oſtentatio, & pompa, nec curabant, vt ditiores apparerent de pecuniis ad pompam receptis aliquod intereſſe ſoluere, & licet Bar. ibi legat, dantis, tamen uerior lectio uidetur, ditis, ideſt, ditioris, prout conſiderauit Alciat. lib. 4. diſpunctionum, c. 15.

QVAESTIO V.

1 QVAERO quid in depoſito, de quo ſuperius mentionem fecimus. Omiſſa in hoc pro nunc diſpu-

diſputatione in materia depoſiti duo ſunt caſus principales: vnus ex parte dantis, alius ex parte depoſitarii recipientis. Primo caſu depoſitarius recipiet mercedem pro depoſito cuſtodiendo, & in eo conſiſtit locatio & conductio, prout alias diximus. Et id maxime uidemus in depoſitariis cammeralibus, & communitatum, qui pro eorum mercede, labore, & ſalario recipiunt tot pro centenario, & ita paſſim fieri videmus. Secundus eſt caſus econtra, an valeat conuentio, vt depoſitarius ſoluat tot, & vtique non. Conclu dit Alex. in terminis, conſ. 80. uolu. 3. Addo in materia Sum. Ange. in uerbo, uſura, nu. 55. ubi conſiderando aliquos caſus dicit, quod ſi depoſitum eſt in ſpecie, licite recipitur per deponentem, ſi pecunia, idem pariter dicendum. ſi deponens non habeat animum fœnerandi, & depoſitarius ſponte, & liberaliter dabat, vel credebat ſe obligatum, & deponens erat in bona fide, vt ibi late per eum.

3 Addo pariter Domin. Soto, de iuſt. & iur. lib. 6. q. 1. 9. articu. 1. col. 4. circa medium, ubi reprobat pactum de aliquid præciſe dando per depoſitarium, id enim uſura eſt. ſed ſi mercator depoſitarius gratus eſſe velit erga deponentem, poteſt, & debet hoc ex ſe facere, ad effectum, ut alia uice in depoſitarium eligat, & ſic prohibetur pactio, permittitur ſpontanea remuneratio.

QVÆSTIO VI.

1 QVAERO de creditore, qui in pignus recepit domum, quam habitauit, vel fortaſſe locauit, an penſio ſit computanda in ſortem. idem de illis, qui recipiunt poſſeſſiones in pignus, & fructus percipiunt, an in ſortem computare debeant. De hoc poſui ſuperius in uerbo, creditor.

QVAESTIO VII.

De Collaticis Boum.

1 FREQVENTISSIMA eſt collaticorum materia, & ruſtici ſæpius illaqueantur a ciuibus per uarias nundinas, boues ſtudioſe ementibus, qui poſtea in pæria multa collatica faciunt, & Deus ſcit eorum ſcrutator eum quanta conſcientia hoc faciant. conſiderandi igitur ſunt in propoſito plures caſus, & omnes frequentes.

2 Quandoque traduntur alicui ruſtico boues ſimpliciter, cum hoc, ut det pro collatico quartingos, uel minas tot grani, & nihil ulterius eſt conuentum neq; de lucro, neq; de damno, tunc licitus eſt contractus, & eſt locatio, & conductio, & periculum eſt locatoris. Petr. de Vbal. de duob. fratribus. par. 5. q. 26. n. 29. col. 3. uerſ. 1. caſu.

3 Secundus caſus eſt, & hic pariter licitus, & magis clarus quam præcedens. Emi boues a Sempronio pro certo iuſto tamen pretio, & ei poſtea incontinenti do ad collaticum pro tot quartingis grani pro quolibet anno, cum pacto, quod ſi boues locati pereant culpa conductoris, damnum ſit ipſius: ſi caſu, uel diuino iudicio, periculum ſit locatoris, dummodo conductor reſtituat carnem, & corium: pulchre Craue. conſ. 145. ſere per totum illud conſilium. Nauarr. in Manual. confeſſor. ſub 7. præcept. c. 17. num. 260. Lup. ad cap. nauiganti, §. 1. nu. 27. Ex quo conſ. Crauett. per modum corollarii nonnulla colliguntur utilia in hac locati & conducti materia.

4 Primum eſt, quod licitus eſt contractus locationis, qui fit incontinenti poſt venditionem, per ea, quæ ſuperius diximus in venditionibus, & addendo tradit Alex. conſ. 121. vol. 5. Soc. conſ. 88 colum. 3. poſt medium, & conſ. 103. col. 2. lib. 4. Quod verum concurrente iuſto pretio in uenditione præcedenti. Bal. conſ. 466. col. 2. lib. 3. ex l. ſi fundus, §. fina. ff. de pignor. & l. 2. C. de reſcindend. uendit.

Addo Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitum, col. 3. ad Trebell.

5 Secundum eſt, quod iuſta penſio, uel merces dicitur illa, quæ in annos viginti aſcendit ad iuſtum pretiũ, vt uidimus ſuperius, par. 1. de natura locationis, & in hoc ti. de vſuris, præſump. 32. q. 3.

6 Limitatur autem id eſſe verum in penſione immobilium, ſecus in vecturis equorum, collatici boum, & ſimilibus, quia in vno, (vt ita dicam) anno poſſunt adæquare pretium iuſtum, conſiderando deteriorationes, & alia pericula ipſorum animalium, vt ibi pulchre per eum, quod notabile eſt pro dantibus ad collaticum aliis pactis legitime ſeruatis.

7 Tertius caſus eſt, & hic quandoque licitus, quando collatica fiunt iure ſocietatis, nulla facta conuentione de certa reſpõſione annuali, vel potius ſemeſtri, prout in præcedẽtibus caſibus, ſed omnia communicantur ad inſtar ſocietatis, & tunc licita eſt, ſi partes licite fiant, nec ſit quodammodo ſocietas leonina, vt late deducit Petr. de Vbal. de duob fratribus, par. 5. q. 26. n. 29. ubi valde notat hanc collaticorum materiam in practica frequentiſſimam, dicens in hæc verba, quod totus mundus verſatur.

8 Quartus caſus eſt, & hic illicitus, uſurarius, & reprobatus, quando fit pactum inter locatorem, & conductorem ad collaticũ, quod æſtimantur a principio boues, & finita locatione ſi ualent minus, prout communiter contingit, quod damnum, & deteriora ratio per medium diuidantur, nam ſoluitur fictus pro deterioratione illa, & interim neceſſe habet ſoluere in fine locationis, ut late deducit Laurent. de Rodulphis in tract. de uſuris, q. 23. quem ſimpliciter refert, Anan. in c. fi. col. 27. de uſuris. Archiepiſc. Florent. in ſumma, p. 2. c. 7. nu. 44. ubi late in hoc ſe extendit. Io. Lup. in c. per ueſtras, §. 11. nu. 10.

9 Pone enim quod boues ualent tempore contractus florenos 30. & in fine temporis deteriurati ſunt in quinque, & quod ſextarium vnius frumenti valeat ad medietatem unius floreni. tradens autem habendo nunc boues habet ſaluum capitale, quoniam ualor boum remanent florenorum vigintiquinque, quibus additis aliis quinque, quæ habentur de dictis ſextariis, reſtat numerus triginta florenorum, & ſic ſaluũ eſt capitale, immo eſt ſimpliciter in lucro, & ruſticus in damno. Summa Roland. de arte notariat. in rubric. inſtrumentorum boum dat. ad collaticum, & ibi addentes. Borgni. deciſ. 44. nu. 52.

10 Quintus caſus eſt, ſi quis det alicui terras ad laborãdum pro tribus, uel quatuor annis, dat inſuper par boum, ut quolibet anno ſoluat tot quartingos grani, etiam ſi boues in primo anno pereant, & in fine anni debeat ruſticus boues reſtituere, nam iſte contractus eſt illicitus, quia vult capitale ſaluum fore, & habere lucrum ex bobus.

11 Et multi domini videntes, quod ſi traderent boues eorum periculo, quod laboratores male tractarent ipſos boues, fingunt mutuum cum eis de certę pecuniæ quantitate pro dictis bobus emendis, & aliis neceſſitatibus laboritii, qui laboratores, & coloni emunt boues ſuo periculo, ex pacto tamen non tenentur domino reſtituere dictam pecuniam, donec labatur tẽpus locationis conductionis, uel ſocietatis, puta trienniũ, vel quinquennium, nam iſte contractus pariter illicitus eſt, vt late deducit Lup. in citato loco, licet Anchar. in regula, peccati uenia, aliter ſentiat.

12 Sextus caſus eſt, ſed hic licitus: locaui Sempronio boues æſtimatos ſcutis duodecim, & ubi conſuetum eſt pro duobus bobus dari duodecim ſextaria frumenti, det ipſe octo, ita tamen, quod ſtet ad periculum tertiæ partis boum, iſte contractus licitus, ex quo attento conſueto collaticorum lucratur quatuor quolibet anno. Archiepiſcop. in ſum. par. 2. capit. 7. §. 43. Ioan. Lup. in cap. per veſtras, §. 12. ſub num. 7. verſic. idem dicendum.

13 Septimus caſus eſt, dant alii boues, uel oues, uel alia animalia in ſocidam, ut quolibet anno recipiant certam penſionem, adiecto pacto, quod ſi moriantur, uel aliquo pacto pereant, reponantur alię eiuſdem qualitatis, & bonitatis, ita quod capitale ſit ſemper ſaluum, nam talis contractus illicitus eſt. Card. in cap. fin. de vſur. Anchar. in cap. 1. eod. titu. lib. 6. Laurent. de uſur. par. 2. q. 23. Archiepiſc. in ſumm. par. 2. c. 7. §. 40. Corrad. de contract. q. 91. verſic. ſecundum corollarium, Io. Lup. ut ſup. nu. 9. atteſtans in facti contingentia in nullare feciſſe plures huiuſmodi contractus, & appellantur boues ſine cornibus, ut dicit Cardin. in citato loco. Gabr. in 4. diſt. 15. q. 2. col. 25. in princi. Montal. in 5. partico. tit. 8. ſumm. Angelic. in uerbo, ſocietas, 2. §. 2. Multæ tamen ſunt pręſumptiones, quę reddunt huiuſmodi collatica illicita.

14 Prima eſt reſponſio exceſſiua, Bero. conſ. 166. nu. 8. col. 1. Tiber. Decian. reſponſ. 2. nu. 174. uol. 1 & conſ. 32. nu. 68. uol. 2. & conſideratur animal poſt tres annos uſque ad decem, & ſic ad quinque pro centenario. Borgni. deciſ. 3. de contract. nu. 2.

15 Secunda præſumptio eſt, portare collaticum ad domum locatoris expenſis conductoris. Lup. in tract. de uſur ſub tit. 12. § 1. nu. 46. C. de pact. inter empt. & vendit. Soc. iun. conſ. 136. col. 1. uol. 2. Crot. conſ. 114. num. 10. uol. 1. Simon de Preis, conſ. 19. num. 3. Natt. conſ. 670. uol. 4.

16 Tertia pręſumptio eſt, probare mortẽ infra quindecim dies, prout fit in omnibus fere inſtrumentis. Doct. in l. qui inſulam, ubi gl. ordinar. ff. locat. Corne. conſ. 108. uol. 1. Marſil. ſingular. 393. nu. 2. Ant. Trigo. ſingular. 57. Laur. ſilua. conſil. 29. Tiber. Decian. conſ. 8. nu. 12. uol. 5. & tetigi ſuperius de caſibus.

17 Quarta pręſumptio eſt, conuentio de prouidendo alium bouem per locatorem in locum mortui infra menſem, & interim ſoluatur affictus, & quod tempore infirmitatis pręſtet medicamenta. Borgni. dicta deciſ. 3. ſub nu. 8.

18 Quinta præſumptio ſit, dare boues æſtimatos, & ſi augeatur ualor, diuidatur: ſi diminuatur, pariter diminutio ſit communis, & ſit in electione locatoris recipere boues, uel ęſtimationem, prout ſuperius dixi.

19 Sexta pręſumptio eſt, & hęc generalis multa complectens, ſi pacta, & conuentiones tendant ad fauorẽ locatoris ad ſaluandum capitale ſine damno locatoris, & ſimilia, nam hęc, & ſimilia arguunt contractũ illicitum, & vſurarium, & ex diſcurſu in huius quæſtionibus facto apparet. Natt. conſ. 70. nu. 10. verſ. placet mihi, vol. 4. Crauet. conſ. 491. nu. 22. vol. 3. Neuiz. conſ. 8. nu. 63. Rimi. conſ. 91. nu. 10.

20 Econtra pactum de bene cuſtodiendo, & gubernãdo boues eſt licitum. idem de certa quantitate frumẽti habito reſpectu ad valorẽ boum, & frumenti aſportandi ſumptibus locatoris, licitum eſt.

21 Item quod teneatur intimare diſdictam infra certum tempus, & quod de morte, vel alio caſu conductor non teneatur, ſed debeat probare non culpam, pariter licitum eſt. Item in caſu infirmitatis pactum de ea manifeſtanda infra tot dies, & morte ſecuta non deueniri ad excoriationem, niſi facto partito.

Et quod teneatur reficere expenſas infirmitatis, & morte ſecuta nõ teneatur de aliquo fictu a die mortis.

22 Et quod teneatur prouidere morte ſecuta de alio boue ſumptibus locatoris, nec poſſit conductor eum repudiare ſine legitima cauſa. Et de expenſis ſtetur ſimplici iuramento conductoris, vt late diſcurrit Borgni. in allegat. deciſ. 3. de contract. in fi.

QVÆSTIO VIII.

De pecunia ſuper laboritio.

QVAERO de illis, qui mutuant pecunias laboratoribus, & colonis in laboritio, an hoc ſit licitum?
1 Et videbatur huiuſmodi contractum eſſe illicitũ, quia ex hoc magis grauantur. Veritas eſſe videtur, quod contractus non eſt illicitus, ſi iſtud concurrat, quod alias ſatisfacit ipſi ruſtico de operibus poſitis ad colendum poſſeſſiones, prout iuſtum eſt, ſecus ſi ſubtraheret aliquid propter mutuum, quia tũc eſſet vſura. Ioan. Calder. in cap. fina. de vſur. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par. 4. quæſt. 3. num. 8. Angelic. in verb.
2 vſura. num. 5. vbi dicunt idem dicendum in eo, qui mutuat, vt vadat ad eius apothecam, furnum, vel molendinum, vel ad ſcolas. & dicit Angelic. in dicto loco, quod ſperare concurſum ex ſimili mutuo non eſt vſura. Addo Bald. in l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cer. petat. quod ſi in poſſeſſione mea non inuenio laboratorem, niſi mutuem ei centum, ſi mutuo vt operetur, non ſum vſurarius, quoniam ad illas operas tenetur ex contractu locationis, non autem ex mutuo: vnde non præſtat mihi lucrum, ſed exhibet verum debitũ argu. l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio. de qua alias diximus.

3 Et ſic patet non bene ſenſiſſe Petr. de Vbald. in citato loco volentem faciendam reſtitutionem, quia errat, vt dicit Addit. ad Angeli. littera B. vbi etiam adducit aliud ſimile ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, ſi dominus conducat colonum ad certum tempus pro certo pretio, & pretium tradat antequam colonus incipiat operari, poſtmodum colonus non vult operari niſi dominus mutuet certam pecuniæ quantitatem, mutuando non eſt vſurarius, vt ibi per eum.

Addo Ioan. Lup. in cap. per veſtras, in fina. verb. Iste Burſatus, conſ. 402. vol. 2.

Sed conſideramus in practica quid facerent domini in terris ſterilibus, vel parum fructuoſis, in quibus

difficillime

difficillime reperiuntur coloni, eſto quod nondum fiat mutuum, ſed mutuetur ſemen, & boues tradãtur. Vnde daretur magna pars hominum vſuraria ſi hoc eſſet, vt recte conſiderauit Angelic. in citato loco, in fine, vbi allegat Sanctum Bernardinum.

QVAESTIO IX.

1 QVID in locante rem, quam eſtimat cum pacto quod qualitercunque perdatur, vel deterioretur, vult pretium rei ſuę recuperare cum aliquo lucro, eritne contractus licitus? de materia ęſtimationis tetigi late ſuperius. Vnde breuiter talis contractus eſt illicitus. Bart. in l. ſi de certo, § nunc videndum, il primo, ff. com. nodat. Angelic. in verbo, vſura, nu. 73. vbi ad reſtitutionem tenetur ſi quid accipitur.

QVÆSTIO X.

1 FREQVENS eſt caſus in l. apud Labeonem, §. item Labeonem, ff. de præſcrip. verb. ſi vendo mulos vt experiaris, & interim mercedem ſoluas.

QVAESTIO XI.

QVAERO quot requirantur, vt emptor & locator dicatur vſurarius?

1 Et duo tantum ſufficere videntur, ſcilicet modicitas pretii, & pactum de retrouendendo. textus videtur expreſſus in cap. ad noſtram, de empt. & vendit. & hanc opinionem tenuit Abb. nu. 9. & 10. poſt Butr. & Aret. per eum allegatos gl. in cap. conquæſtus, in fine, de vſur. Veron. de ſimulat. contract. præſumpt. 10. Abb. conſ. 76. vol. 1. Alex. conſ. 46. vol. 3. dicens hanc eſſe communem opinionem Affl. decis. 65. & 369. late alios cumulans. Parif. con. 54. nu. 61. & conſ. 55. nu. 29. & 30. uol. 1 dicens hanc eſſe magis communem opinionem. Boer. deciſ. 102. num. 2. Crauet. latiſſime, conſ. 156 nu. 4 & 7. dicens in facti contingentia ita iudicatum. Pedemont. deciſ 42. nu. 1.

2 Addo Alexan. ad Bar. in l. emptione, C. plus ualet, quod agitur: dicens hanc eſſe communem opinionẽ, ſecundum quam obtinuit ſæpius in facto cum peritis uiris, & conſ. 54. nu. 1. lib. 6. Riminal. pariter de communi conſ 218. num. 108. lib. 2. Guid. Pap. conſ. 180. Corn. conſ. 346 uol. 1. atteſtans in practica paſſim ſeruari. Barbac. conſ. 51. uol. 1. Dec. conſ. 167. Viui. in verbo, uendere, & in uerbo, contractus. Eman. Soarez in eius theſaur. recept. ſentent. in uerb. uenditionis contractus, nu. 20. & Florentiæ eſt res iudicata, quæ facit de albo nigrum. Io. Lup. in l. 2. C. de pact. inter empt. & uendit. §. 1. ſub nu. 29. & hæc opinio eſt uerior pro ſalute animæ, & in conſcientia. Ferrat. cautel. 17. late Gramm. deciſ. 76. num. 30. Roland. conſil. 40. lib. 2. Caſſad. atteſtans pluries in auditorio iudicatum deciſ. 1. de uſur.

3 De magis communi. Mich. de Graſſ. commun. opin. q. 8. in fine, ubi etiam in conſcientia tutiorem dicit Maſcard. de probat. conclu. 447. num. 6.

Addo, quod hanc magis communem dicit Burſat. conſ. 117. nu. 13. lib. 1. Natt. conſ. 198. nu. 18. & ſeq. late hoc idem atteſtans Mandoſ. ad Roman. 423. nu. 12. Tiber. Decian. conſil. 105. nu. 28. uerſ. non obſtat tertium, lib. 2. Franc. Becc. conſ. 57. num. 47. dicens ita in practica ſeruari. Bero conſ. 165. nu. 2. & 24 lib. 1. ton. Roueſeat. ad Alex. conſil. 120. lib. 4. ubi de communi, & 109. in fi. eod. lib. & ueram op dixit Gramma. deciſ 76. Foller. in prac. cenſ. i iuſtæ gratiæ, nu. 3. Et hanc receptuli nam noch. de præſump. lib. 3. præſump. 122. nu.

4 Contraria uero eſt opinio, ut duo n ſed requiratur etiam tertium, quod ſit ſ ri, & hanc tenuit Archid. in can. quia pl Salic. in l. emptione, C. plus valet, quo c. 1. de feud. dat. in uicem legis comm l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cer. pet. & hęc e nto. Dec. conſil. 167. & 308. Anchar. Iaſ. conſ. 150 nu. 1. vol. 4. & conſ. 21. deciſ. 102. nu. 5. dicens hanc opinio & magis communem. Tiraq. de retract. fat. nu. 5. dicens pro hac parte eſſe auctores n mero. Alex. conſ. 109. col. fin. lib. 2. Soci. conſ. 248. co pen. lib. 2. dicens contrariam opinionem, vt duo tantum ſufficiant, iure non probari. Rol. conſ. 40. & 41. lib. 2. nu. 19. Gozzad. in repeti. l. 2. quæſt. 3. concluſ. 5. C. de pact. inter emptor. & uendit. ubi Cagnol. in ſecunda lectu. nu. 52. dicit veriorem, & magis communem, & ſemper in practica ſeruatam. Bero. conſ. 166. nu. 3. & 169. nu. 21. lib. 1. Maſcard. de proba. concluſ. 447. nu. 1. per totum.

Addo bene in materia loquentes Boer. conſ. 12. nu. 8. 9. Soci. iun. conſ. 50. nu. 2 uol. 1. Alexand. de Neuo. conſ 95. nu. 22. Bero. conſ. 166. nu. 3 conſ. 169. nu. 18. & 22 uol. 1. Gozzad in d. l. 2 q. 3. vbi Cagn. nu. 50. & 51. Neuiz. conſ. 88. Natt. conſ. 586. nu. 2. uol. 3. Riminald. conſ. 318. in fine, uolu. 2 Nouell. regula 153. Cephal. conſ. 290. nu. 36. & 77. Pedemont. deciſ. 42. Ant. Gabr. de præſump. concl. 6. nu. 12. Menoch. de arbit. iudic. caſ. 217. nu. 3. Burſ conſ. 117. nu. 12. vbi de magis communi. Rolan. conſ. 96. nu. 12. lib. 2. & conſ. 58. nu. 10. uol. 4. Ioſeph de Ludouic. concl. 51. col 5. uerſ. contrariam opinionem. Hippol. Bonacoſſ. in commun. opin. criminal. in uerbo, contractus. Hieron. Gabriel. de magis communi, conſ. 74. nu. 2. Iaſ. pariter de magis communi, conſ. 151. uol. 4. licet Ruin. conſ. 16. nu. 11. uol. 4. dicat contrariam magis communem, & eam in practica ſeruari Cott. in uerbo, pactum. late in ſuo diſcurſu Zoannet. ad l. 2. nu. 48. cum ſequen. C. de pact. inter empt. & uendit. poſt tract. Fed. de Mont. de empt. & uendi. & ita tenuit Rota in una Chiſſanenſi, die 20. Iun. 1552. ut per Cãpeg. deciſ. 334. par. 3. Minſigner. de magis communi, obſeruat. 62. cent. 3. Hier. Mago. Rot. Lucan. 77. nu. 12. Coraſ. lib. 3. Miſcel. c. 9. nu. 7. Borgn. late de magis communi, deciſ. 13. nu. 17. par. 2. ubi pariter ſiue pactum ſit interpoſitum in contrarium, ſiue ex interuallo, ſiue in eodem inſtrumento, ſiue in alio. Marc. deciſ. Delphi. 484. num. 28. par. 1. Vincen. de Anan. allegat. 83. ſub num. 3.

Parergon.

ET quis non lugeat calamitatem horum temporũ, & infeliciſſimam legum profeſſorum uitam, uidendo, & legendo in aliqua deciſione communes, immo magis communes hincinde atteſtatas, & practicæ uſus hinc inde approbatus, nedum ab uno tantum Doctore, ſed a pluribus, & non minimis, ſed primæ ſcolæ profeſſoribus; immo ab eodem met grauiſſimo ſcriptore

e ſibimet repugnanti, & contrario,& ſi caſus oc-
,quod agatur cauſa coram iudicedebili,minuſ-
tico, & per aduocatum minus realem,& ad ſui
fauorem exhibet Doctorem de communi at-
n,quę poſtea per magis communem ſubſecu-
ocata, quid faciet infęlix aduerſarius bonū
habens,niſi aduocatum habeat ſatis exper
dicam ualde libroſum ? Væ qui moder-
etis , & diſplicet habere numeroſam li-
ne habere unum modernum de magis
loco atteſtantem poterit parere ui-
s mille ſcutis, quem honorem,& uti-
abit? Econtra defectus alicuius recen-
quod damnum minus iuſte compara-
s Doctores,reſpice ſacrum Rotę Au-
uot opiniones tempore Caſſadori,& ſimi-
ebant,quæ hodie non ſunt vſu receptę,prout
decisionum collectores aperteatteſtantur.
quid igitur reijcis modernos, cur odio habes tot re-
centiorum labores? nonne hodie vides legum profeſ-
ſionem admodum illuſtratam , & facilitatam, vt qui-
libet etiam minimus iudex aliquid ex ea hauriat? quid
igitur excandeſcitis imprecantes per Principes mo-
derationem ? vbi conſcientia tot laborum ? vbi con-
ſcientia tantæ vtilitatis, & facilitatis ? ſi hoc vis,con-
fuſionem certe magnam imprecaris. ſtudeas igitur,la-
bores,cede nimijs,& continuis voluptatibus, ama vir
tutem, & omnia fęliciter euenient ad laudem Dei , &
immaculatæ Virginis.

5 Redeundo igitur ad principalem concluſionem li-
mitatur primo loco, vt ſolitus fœnerari non dicatur
ex unico, uel bino actu, ſed qui per triennium uſuras
exercuit. Bal.in l.rogaſti,§.ſi tibi,col.pen.ff.ſi cer.pet.
Rolan.conſ.96 nu.43.uol.2. Maſcard.de probat.con-
cluſ.428.nu.12. Burſat conſ.153.nu.39.lib.2. Borgni.
de contract.deciſ.1.nu.18.

6. Limitatur ſecundo,vt iſta tria requiſita bene inter-
uenire debeant in contractu uenditionis, locationis,
& ſimilibus,ſecus in contractu mutui,quo caſu duo tā-
tum ſufficiunt. Bald.in l.cum allegas, nu.6.C.de uſur.
Deci.in l.rogaſti.§.ſi tibi,nu.4. ubi Purput.nu.67.ff.ſi
cert.pet.late Menoch.conſ.19.nu.38.lib.2.

7 Limitatur tertio,quod loco alterius coniecturę ul-
tra pactum de retrouendendo ſufficit alia ęquipollens
coniectura. Laure.de Rodulphis in tracta. de uſuris,
par.2.q.60. Barbac.conſ.51.col.1.3. & 6.lib.1. Tiber.
Decia,conſ.105.nu.28.uerſ.prætetea, lib.2.

8 Limitatur quarto, niſi ex tractatibus præcedenti-
bus,uel ſubſequentibus iudex cognoſceret ex teſtibus,
uel alio modo, quod nolebat pignori incurrere, quo
caſu ex unica tantum pręſumptione iuncta cum pacto
de retrouendendo contractus reputabitur illicitus, &
uſurarius. Hier.Gabr.conſ.74.nu.5.

9 Limitatur quinto ſtante ſtatuto,decreto,uel reſcri-
pto,ut cauſa cognoſcatur ſola facti ueritate inſpecta,
quo caſu iudex non tenetur ſequi tria ſupranominata
requiſita,ſed leuiores probationes ſufficiunt. Crauet.
conſ.73.nu.23. Gramm.deciſ.76.num.33.& 34. Me-
noch.conſ.19. nu.7.in fi.lib.2. latiſſime Franc.Becci.
conſ.52.nu.89.& 90.

10 Limitatur ſexto quando pactum de retrouenden-
do apponitur incontinenti tempore celebrati contra-
ctus, & inſtrumenti , ſecus ſi poſt ex interuallo . Cor-
ne.conſ.133.col,2.uol.1. Boer.deciſ.183.nu.5. Iacob.
Nouell.regu.153.limit. 1.& ita etiam in terminis lo-
cati & conducti tenuit Alexan. conſ.28. col.2. verſic.
& quamuis , lib.5.

11 Cuiuſmet ſententiæ, & opinionis vltra apoſtillan-
tes,& ſcholiantes ad eum fuit Panorm. conſ.69. verſ.
tertio me mouet,lib.2. Caſtrenſ.conſ.322.col.2.lib.2.
vbi loquitur de huiuſmodi pacto facto ex dimidie, &
ſequen.Corne.conſ.241.col.3.verſ nec videtur, lb.4.
Bertrand.conſ.109.col.fin.lib.4. Veron.caut.272 pa-
ctum pignoris,& de ſimu.contrac. pręſumpt.1.col.8.
& tetigi ſuperius hoc in loco , quęſt 3. Rip.in l nemo
poteſt,nu.73.ff.de leg.1. Tiraquel.de retract.conuen.
in præfatio.nu.6.& hæc eſt communis opinio. Pede-
monta.deciſ.42.nu.10.

12 Declaratur id verum eſſe in longo temporis ſpa-
tio,ſecus in breui ex Alex. conſ.119.& 120.volum.4.
Crauet.conſ.44 nu.2. & 156.col.fi. ſub nu.17. vbi te-
net , quod ſi apponatur per tredecim dies poſt , non
eſſe ex interuallo , & id omne pendere a iudicis arbi-
trio.idem conſ.36. Afflict.deciſ.40. Deci.conſ.167.
& 308 Boer.deciſ.102.& conſ.12. Gramma.deciſ.76.
& ita fuit obtentū in vna Romana ſpoliorum, vt per
Caputaquen.deciſ.163. in fi.par.3.

13 Declaratur ſecundo quando tale pactū fiat in alio
inſtrumento , quo caſu arguit maiorem ſuſpicionem
ſimulationis, quaſi clam, & latenter ſit factum. Ioan.
And.in c.ad noſtram,de empt.& vend. Bal.conſ.222.
col.fin.lib.3. Fulgo.conſ.184. Alexan.conſ.26.lib.3.
repetit.conſ.54.lib.6. Socin.conſ.248.lib. 2. Iaſ.conſ.
153.col.1.lib.3. Rui.conſ.16.num.10.lib.4. Bertran.
conſ.182. in 2.dubio lib. 1. tangit Corne.conſ.41. col.
2.lib. 3.faciunt quæ dixi ſuperius, q.3.de actu clam fa-
cto . Et poſſet fortaſſe dici ex prædictis,quod contra-
ctus dicatur magis ſimulatus ex pacto ex interuallo
appoſito , quia cauti contrahentes videntes ſuſpicio-
nem oriri ex huiuſmodi pacto incontinenti appoſito
adhibent multas machinationes , figmenta, & caute-
las,& ſtudioſe ex interuallo paciſcuntur. vnde admo-
dum verſabitur iudicis arbitrium.

Et in hac materia pacti de retrouendendo conſi-
derandi ſunt nonnulli caſus quādoq. apponitur ex in-
teruallo, & tunc contractus non pręſumitur fęnerati-
tius,etiam ſi lęſio iuſti pretij interueniſſet. pro qua da-
retur remedium reſciſſionis tantum. Cępoll.de ſimu-
lat.contract.nu.4. Alex.conſ.28.col.2.lib.3. Cagnol.
in l.2.nu.130.C.de pact. inter empt.& vendit.

Declara niſi aliæ coniecturæ concurrant, vt ſit ſo-
litus fœnerari, & ſimilia. Menoch.de præſump.lib.3.
pręſumpt.122.ſub num.15.quandoque pactum eſt ap-
poſitum incontinenti, tamen nulla fraus,vel lęſio in-
terceſſit, tunc contractus nō præſumitur fęneratitius.
Cepoll.in citato loco,nu.8.

Amplia ſiue pactum ſit collectum in arbitrium ven-
ditoris, uel emptoris . Didac.lib.3. var.reſolut.cap.9.
in princip.

Limita , vt in voluntate venditoris emptor lucre-
tur fructus,ſecus, in voluntate emptoris. Menoch.de
magis communi, d.pręſump.nu.17. Quandoq. pactū
eſt appoſitum incontinenti , & interuenit fraus , uel
uere,uel ficte,tacite, uel expreſſe,& adeſt lęſio hinc cō
tractus pręſumitur ſimulatus Cepol. num.12.in citato
loco: fictè quando ſit conuentum , ut licet inſtrumen-
tum loquatur de uenditione eſſet pignus : fictè per di-
ſpoſitionem ſtatuti præſumptiua quando ex conie-
cturis

Digitized by Google

ctuaris hoc colligitur. Cepoll.in citato loco,num.12.

14 Limitatur ſeptimo, vt tria requirantur, quando nõ datur immoderatus exceſſus modicitatis pretii, quia tunc illa tria coniunctim requiruntur, ſecus ſi conſtet, & probetur de enormi læſione in dimidium iuſti pretii, vel circa, quia tunc ad probandum contractum ſimulatum duo ſufficit deducere, ſcilicet paruitatem pretii, & pactum de retrouendendo, licet non adſit tertium, quod eſt conſuetudo fœnerandi, vel alia præſumptio. Corn.conſ.346.vol.1. Caſtrenſ.conſ.306.nu.5.vol.2. Bal.conſ.311.lib.5. Calcan.conſ.26. Gramm. deciſ.76.nu.15. Crauet.conſ.156.nu.12. ponens exemplum, vt ſi vendatur res quingentorum producentis.

15 Declaratur hæc ſeptima limitatio, vt debeat fieri æſtimatio, & conſiderari valor rei habẽdo reſpectum ad qualitatem diminutiuam pacti de retrouendendo, & non prout ſimpliciter res per ſe conſiderata valet, vel valere poteſt. Abb.in cap.ad noſtram, col.2.& ibi Anto.Burg.col.12.verſ.modo veniamus,&c. de emp. & venditio. late Tiraqu.de retract.conuen.in præfat. num.20. vbi multos congerit Maſcard.de proba.concluſ.447.num.10.

16 Addo bene in materia loquentes,& ab eo non allegatos Bero. conſ.166.nu.6.& 169.nu.14. vol.1. Alex. de Neuo.conſ.55.nu.22. Didac.varia.reſol.lib.3.c.10. Caballi.de vſur.q.35.num.267.& q.5.nu.116.in fine. Barſat. conſ.117.nu.15.& hæc eſt communis opinio. Ioſeph.de Ludou.concl.51.col.9.circa medium, verſ. ſed dubium facit,&c.

17 Subdeclaratur, vt iſta diminutio debeat eſſe in tertia, vel quarta parte. Abb.in d.c.ad noſtram, ubi latiſſime Barba. Rolan.conſ.96. num.38.lib.2.conſil.58. nu.12.lib.4. Burſa.d.conſ.117.nu.15. vel in libris decem, vel ad minus in duodecim. Borgnin. deciſ.1. de contract.nu.33.

18 Subdeclaratur id, quod dictum eſt de pacto de retrouendendo, vt procedat in pacto libero ipſi venditori, vt ſit in facultate ipſius ſtatim redimẽdi cum uoluerit, ſecus ſi non poſſit poſt aliquod tẽpus, tunc propter pactum de retrouendendo non cenſetur rem minoris ualere. Anton.de Burgoſ.in d.cap.ad noſtram, col.13. reputans hoc in practica notandum, & quod multi in hoc errant, & decipiuntur.

19 Subdeclaratur ſecundo, ut non procedat in pacto ſeruili, ut pulchre deducit Soci.iun.conſ.104. num.7. lib.3. Ari. Pinell.ad l.2.par.3.cap.4.num.23. C.de reſcinden.vendit. Borgni.deciſ.1.de contract num.29. quem videas in hoc.

20 Circa tamen læſionem, qualis, quantaque eſſe debeat, variæ fuerunt Doctorum opiniones, & ſententiæ. Prima fuit opinio, quòd ſufficiat læſio in tertia parte. Abb.in cap.1.de reſtitut.in integrum. Cepol.& Pariſ. de quibus nouiſſime per Tiber. Decia. conſil. 105.num.16. lib.2. vbi dicit probari iſtam moderatem ex redditibus, qui non debent excedere quinque pro centenario.

21 Secunda fuit opinio, quod ſufficiat læſio in quarta parte. Socin.iun.conſ.104.lib.3. Rolan.conſ.96. numero 4. lib.2.

22 Tertia fuit opinio, vt ſufficiat læſio in octaua parte. Afflict.deciſ.40.nu.19.

23 Quarta fuit opinio precium debere eſſe immoderatum, niſi alia concurrant. Cagn.in l.2.nu.65.ver.ſecunda limitatio, C.de pact.inter empt.& uend.

24 Quinta fuit opinio circa ſimulationem ſtari arbitrio iudicis conſiderando præſumptiones concurrentes. Menoch. poſt multos per eum allegatos caſ.217. & 247.

Addo, quod hæc eſt communis opinio. Pantal. de Crem.in repe.l.2.nu.172. C.de reſcin.vend. vbi dicit magis communem. Hier.Gabr.conſ.74.nu.7. Ioſeph de Lud.conclu.51.col.10.in princ.

25 Limitatur octauo, ſ. vt tria, de quibus ſupra, concurrere debeant, tamen ex hoc non eſt firmandus pes in his tribus præciſe ſi aliæ ſimiles, vel maiorem, aut parem rationem habentes concurrant etiam ſtante paruitate locationis. Felin.in cap.ſi cautio, col.1.de fide inſtrumentorum, Rodulph.de uſur.q.60 pulchre Grat.conſ.11.nu.15.uerſ.& licet, lib.2. Por.conſ.1.nu.3. late Borg. deciſ.1.de contra.nu.10.& 11. Cagno.in d.l.2.nu.65. Hieron.Gabr.conſ.74.nu.21.

26 Et valor probatur ex redditibus, & locationibus factis, prout tetigi ſuperius præſũp.13.in verb.illatio.

27 Quomodo autem probetur ſimulatio, ſufficiunt indicia,& præſumptiones. Rimi.iun.conſ.62.nu.13. lib.2. Ioſeph.de Ludo.concluſ.51.col.11.& per l.non omnes,§.a barbaris,ff.de re milita.

Addo Laur.de Rodulph. in tract.de vſur.q.60.vbi dicit, quod hodie præſumptiones iuris ſint difficillimæ probationis, ſufficit quælibet coniectura etiam æquipollens ad arguendum contractum ſimulatum. Borgn.deciſ.1.de contrac.nu.11.

28 Verum Rota, vt per Caputaquenſ.deciſ.163.par.3. contrarium ſentit, quod requirantur probationes efficaciores, lucidæ, expreſſæ, & iuris, non hominis: ex Alex.conſ.28.col.3.lib.5. Dec.conſ.463.col.2.

Lucidæ ex Caſtrenſ. conſ.261. lib. 2. Expreſſæ ex Bal.conſil.456.col.1.lib.1. iuris non hominis, ex Cranet.conſil.47.nu.2.

29 Niſi forte dicas, quod Rota loquitur in caſu ſuo, in quo aderant contra ſimulationem præſumptiones fauorabiles, validiores, puta publicum inſtrumentum, & iudicis decretum, quo caſu non mirum ſi validiores probationes, ſeu præſumptiones in contrarium requirantur, & ita conciliari poſſent opiniones.

30 Et pro prima opinione addo Soci.conſ 83.volu.3. Pariſ.conſ.53.nu.8.vol.1.& conſ.86.nu.21.vol.3. pulchre Corn.conſ.187. in fi.vol.3. & conſ.135.col.pen. vol.1. in quibus locis concludunt per coniecturas, & indicia probari, & idem Corne.conſ.63.col.3.verſic. tertio reſpondetur, volu.1. vbi per teſtes minus idoneos, immo & per iuramentum. Durand. de arte teſtand.in titu.de his, qui non habent teſtamen. factio. caut.14.poſt nu.4. Ioan.Lup.ad l.2.§.1.num.51. C.de pact.inter empt.& venditorem.

31 Et (vt aliàs dictum eſt) debet deduci in ſpecie, nec in genere ſufficit. Caſtren.conſ.59.vol.2. Alex.conſil. 111.vol.3. Boer.conſ.11.nu.8.

32 Limitatur nono principalis concluſio, vt non procedat, ſi in contractu ipſo venditionis, vel locationis fuerit appoſita clauſula, quod renunciauerunt exceptioni ſimulationis, apparentiæ contractus, & non ſic actorum, quia licet illa tria concurrant, tamen iſta verba declarant verba contrahentium, ſe nolle iſtum contractum eſſe fictitium, vel aliàs ſimulatum. Vero. de ſimulat.contract. præſump.26.col.4. circa mediũ, vbi loquitur, & exemplificat in contractu locationis & conductionis, nu.84.

Et

33 Et hoc maxime verum eſt, ſi huiuſmodi renunciatio fiat ex interuallo. Bart. in l. nemo poteſt, colum. 2. nu. 16. verſ. quæro, an renunciatio, ff. de lega. 1. per l. 2. C. quod met. cau. Gozzad. conſil. 69. col. 3. verſic. tertio, &c. Rolan. conſ. 93. nu. 6. lib. 1. & ante eos volunt. Imol. in l. Seius, & Augerius, & ibi Alex. col. penul. in fi. ff. ad leg. Falcid.

34 Declaratur præſens limitatio, ut non ſit uera, quãdo in contractu fuerint expreſſa hæc, uel ſimilia uerba. ſuerè, & non in fraudem uſurarum, quo caſu actus redditur magis ſuſpectus. Tiraq. ita intelligendus, ſi bene perpendantur adducta per eum, de retrac. conuen. in præfa. num. 19. Afflict. de feu. dat. in uic. legis commiſſoriæ, nu. 264. poſt Bart. alleg. Io. Lup. de uſu. ad l. 1. C. de pac. inter empt. & uend. §. 1. nu. 39.

35 Declaratur ſecundo, niſi contractus, cui appoſita eſt renunciatio, uerè, uel apparenter per aliquas coniecturas, uel indicia appareret nullus, uel ſimulatus, quo caſu ſicut contractus principalis eſt nullus, pariter, & renunciatio in eo appoſita, vti ſequela ipſius, Afflict. in citato loco, nu. 168. limita. 3. referens Fulg. ita conſuluiſſe, & licet ipſe non teneat, fuit de mente Bart. in citato loco. Zabarell. & Imol. in d. cap. ad noſtram. Bart. in l. fin. §. idem quæſiuit, ff. de cond. indeb. Veron præſump. 26. nu. 84. Et ſic uidentur conciliari poſſe multorum opiniones.

36 Limitatur decimo, quando in inſtrumento, & contractu ſint appoſita verba, quæ omnia, & ſingula &c. licet enim hæc tria requiſita concurrant, tamen non poterit redargui ſimulatus. Maſcard. ex communi de proba. conci. 447. nu. 38.

Cui addo Seraphin. de priuileg. iuramenti, priuil. 59. vbi longa ſerie diſcurrit, nec diſpliceat uidere quæ poſui ad reg. cum quid, par. 4. limit. 8.

37 Limitatur undecimo, ut illa tria requiſita non requirãtur in feudalibus, ubi ſola paruitas pretii reddit contractum fęneratitium, ſi fiat ab inferiori ad principē, ſecus ſi ab ipſomet principe, in quo gratia præſumitur, non ſimulatio. Afflict. ſuper ſecunda feudi, tit. qualiter olim feudum donari poſſet, §. donari, nu. 30.

38 Limitatur duodecimo, quod multa in propoſito excuſant. conſuetudo loci. Tiraq. de retract. ad finem tituli, nu. 130. Crauet. conſ. 6. nu. 103. & conſ. 145. nu. 8. Grat. conſ. 49. nu. 11. uol. 2. Burſat. conſ. 204. nu. 25. uolu. 2. qualitas perſonę, & uitę, & bona fama ipſius, prout perſona conſcienciata, uel eccleſiaſtica. Socin. conſ. 247. num. 1. in fine, lib. 2. Crau. conſ. 48. in fine, & 145. in fine, ubi tollit omnem maculam. Deci. conſil. 309. nu. 7. Iaſ. conſ. 453. col. 4. Rol. conſ. 40. nu. 9. conſil. 96. nu. 2. lib. 2. Neuiz. conſ. 87. nu. 15. in fine. Alcia. reſponſ. 40. lib. 1. poſt Alberic. in l. iubemus nulli, la ſeconda, num. 16. C. de ſacroſanct. eccleſ. Nat. conſ. 498. nu. 26. & 525. nu. 45. & 556. nu. 3. Seraphin. de iuram. priuil. 132. nu. 20.

39 Et nota, quod præfati loquuntur de duobus requiſitis tantum concurrentibus pacto de retrouendendo, & modicitate pretii.

40 Secundo non procedit, niſi euidenter appareat de probabili lęſione, quia cum ſimus in claris, quid prodeſt probare bonam famam, ſi effectus ſunt mali? pariter quid poteſt bona qualitas perſonę nomine tantum non opere, immo magis redarguenda eſt.

41 Excuſat etiam incertitudo cap. nauiganti, de uſuris, C. in l. ſi pater, C. de inoff. teſtamen. Vnde emptio fructuum ad uitam ualet, quia poteſt ſtatim mori. Caballin. de uſur. in princ. nu. 5. Dec. conſ. 3. Mandoſ. ad Roma. conſ. 423. nu. 10.

42 Qualitas uſurę recompenſatorię non eſt prohibita. Caballi. ut ſupra, & quando uere non conſtat de praua contrahentiũ intentione. Rodulph. de uſur. q. 3. par. 2. Bero. conſ. 168. nu. 12. uol. 1. Burſa. conſ. 204. uol. 2. ſecus ſi aliquo modo conſtaret de aliqua praua intentione, prout ſi conueniretur, ut deberetur penſio etiã poſt mortem animalium. Speculator in tit. de locato, §. iam nunc uidendum. uerſic. ecce locaui. Bart. in l. in minorum, C. in quibus cauſis. Alex. in l. vinum, nu. 14.

* ſi cer. pet. & hęc eſt communis opinio. Panciroi. conſ. 147. nu. 6. ubi repręhendit arbitros, qui condemnauerunt ad penſionem bouis iam mortui poſt mortem animalis.

43 Pariter inducitur ſuſpicio uſuraria, ſi locatio fiat pro certa quantitate frumenti, uel uini, ſicut pro pecunia in emptione fructuum. Hieron. Gabr. conſ. 76. num. 9. lib. 1.

* Notandum tamen eſt, quod licet Doct. exemplificent in his tribus ſuperius nominatis, tamen hoc non eſt reſtrictiue, ſed gratia exempli, unde ſufficit vna ex tribus, concurrentibus alus per Doctores approbatis. Rol. conſ. 40. num. 23. volu. 2. Borgni. deciſio. 32. nu. 66. par. 2.

QVÆSTIO XII.

1 NVNQVID exceptio vſurarum impedit executionem iurati, & guarentigiati inſtrumenti locationis & conductionis, vel alterius contractus? Vtique non ſtante iuramento, quod præciſe obligat ad implementum. Bero. in terminis locati & conducti, q. 77. nu. 5. per c. debitores, de iureiur.

** Cui addo quod hæc eſt magis communis opin. Iaſ. conſ. 9. col. 6. uerſ. illud idem deduco, uol. 1. conſ. 41. col. 2. verſ. pręterea Ioann. vol. 3. Alex. conſ. 37. col. 6. vol. 2. Anton. Gabr. de iureiurando, concluſ. 8.

ADDITIO.

☞ *Angel. in l. 4. §. condemnatum de re iudic. Alex. conſil. 83. in fine, vol. 5. Seraph. de iuram. priuileg. 77. nu. 28. & hæc eſt communis opinio, vt dixi deciſ. 66. num. 7. caſuum frequentium.*

2 Limita, niſi pars excipiens fuerit abſoluta a iuramento parte citata. Menoch. conſ. 24. nu. 11. lib. 1. Ioſeph. de Lud. concl. 53. in fi.

3 Aduertendum tamen eſt in actu practico, quod multi tenuerunt requiri citationem in iſto caſu prout

** de magis communi teſtatur Marſil. in l. de vnoquoque, num. 193. de re iud. Emanu. hoc commendans in theſau. recept. ſentent. littera I, nu. 327.

4 Contrarium de conſuetudine ſeruatur ad effectum docendi de iuribus ſuis. Alciat. in cap. cum contingat, num. 124. de iureiur. Cur. iun. conſ. 152.

5 Declaratur ſi petatur a iudicibus maioribus, ſecus ſi a iudicibus ordinariis. Bertran. conſil. 226. colu. 9. vol. 3. Anto. Gab. de citatio. concluſ. 1. nu. 97.

* Addo Didac. var. reſolutio. lib. 1. cap. 4. nu. 1. vbi

** per diſcurſum tenet, & magis eſt communis, quod non requiratur citatio ad effectum excipiendi ſimpliciter,

citer, niſi intentetur vlterius ad annullationem, vel reſciſſionem contractus, & ſic ſimus in caſu, vbi ſit adhibenda cauſæ cognitio.

Cui addo Nouell. regu. 50. limit. 2. Io. Rupell. lib. 1. Forenſ. inſtitut. cap. 30. Didac. var. reſolutio. lib. 1. cap. 4. num. 5. in fine.

A D D I T I O.

☞ *Alex. conſ. 83. in fine, vol. 5. Seraph. de iuram. priuileg. 77. num. 28. poſui late materiam in deciſ. caſuum frequētium, caſu 133. vbi videre placeat.*

6 Solent in practica coram iudice habitationis fieri proteſtationes, vt nihil trãſeat niſi eo legitime citato.

7 Limitatur ſecundo, quãdo pars patitur probari ſuper vſuris. Gramm. deciſ. 45. nu. 5. Pariſ. conſ. 45. nu. 9. lib. 1. Illud non omittam, quod ponit Taſſara de erroribus Notariorum c. 15. quod Notarii cõficientes inſtrumenta ſimulata, modis, quibus ſupra, efficiuntur infames, nec poſſunt amplius inſtrumenta conficere.

A D D I T I O.

☞ *Limitatur tertio in uſuris iam præteritis pro quibus relaxatur executio, iuramento hoc operante, ſecus pro futuris. Bar. in l. 1 §. & parui, ff. quod vi aut clam. Bald. in l. 1. C. de condict. ind. b. Neuiz. conſ. 59. nu. 17. Grat. conſ. 11. nu. 35. lib. 2. niſi fuiſſet obtenta abſolutio a iuramento quo caſu limitatio non procedit ex iam dictis.*

Tres tamen in propoſito dantur cautelæ.

Prima vt Iudex coram quo cauſa pendet, cogat creditorem ad relaxandum iuramentum debitori, Natt. conſil. 497. lib. 3.

Secunda eſt vt debitor depoſitet cum fideiuſſione vt conſignetur in caſu ſuccumbentiæ in exceptione vſurarum, Capic. deciſ. 175. num. 2. Marant. diſput. 5. Roland. conſ. 88. num. 14. vol. 3.

Tertia eſt vt creditor caueat in forma depoſiti de reſtituendo in caſu ſuccumbentiæ. Afflict. deciſ. 356. num. 6. Ioſeph. Rot. Luca. 17. nu. 26. Veſti. lib. 8. cap. 3. num. 14. Caualcan. deciſ. 50. in fine. Miſign. centu. 1. obſeru. 48.

QVAESTIO XIII.

1 ADeo odioſa eſt vſurariorum vita, vt noceat etiã aliis nedũ eis, vnde ſeruiens vſurario conſequitur mercedem in licitis, ſecus in illicitis, & quando ſciebat dominum eſſe vſurarium, & ſibi imputet. Archiepiſc. in ſumma, §. 1. titu. 9. par. 2. de cooperatione vſuræ. Bonacoſſ. de famul. q. 218.

2 Secunda eſt concluſio. Locans domum vſurario punitur pœna, de qua in cap. 1. de vſur. lib. 6.

3 Ampliatur, vt procedat etiam in locante Iudæis. Dec. in l. 1. nu. 14. C. de eden.

4 Ampliatur idem in locante lenonibus. Alber. in l. ancillarum, ff. de petit. hæred.

5 Limitatur vt procedat, & habeat locum ſi ſcienter locauerit, ſecus ſi ignoranter, quę probabilis ignorantia eum excuſat, vt ibi per glo. in verb. fœnus.

6 Limitatur ſecundo attento fine ſi locauerit ad habitandum tantum, non fœnus exercendum, vel aliam honeſtam mercantiam, dummodo colore quæſito fœnus non exercendo, puta vendẽdo merces illi, qui pecuniam quærit, & merces ſtatim recuperat pro minori pretio, nam tunc eſſet locus diſpoſitioni d. c. 1. ut ibi per Franc. ſuper gloſ. in verbo, fœnus, dicens hoc admodum notabile.

7 Vnde ponit ibi Franc. vnum ſatis notabile in hac locati & conducti materia, de qua alias diximus: quod locans alicui domum, vel apothecam, cenſetur locaſſe, vt exerceat artem ſolitam. Vnde fabrum malleantem non poſſet expellere, & ſic de ſingulis diſcurrendo, de quo alias diximus.

QVAESTIO XIIII.

1 QVAERO vſque ad quantam ſummam poſſit taxari penſio, fictus, vel intereſſe in contractibus licitis, & utique uſque ad octo pro centenario. Alex. conſ. 31. nu. 5. uol. 6. Nat. conſ. 586. nu. 10. uol. 3. Crauet. conſ. 594. nu. 10. uol. 4. Rota Genuenſ. deciſ. 194. nu. 3. Lup. de uſur. commen. 1. §. 4. nu. 91. commen. 1. §. 4. nu. 116. Caballi. de uſur. nu. 527. q. 87. late Alex. de Neuo. conſ. 95. nu. 15. & 16. Borgn. deciſ. 2. nu. 11. & deciſ. 13. num. 38. par. 2. ubi in alimentis dotalibus, etiam, prout & Tridentini paſſim utuntur.

QVAESTIO XV.

SED an penſio promiſſa cum iuramento in contractu illicito peti poſſit, & utique ſic, iuxta ea, quę dixi ad regulam, cum quid, par. 4. limitat. 8. & placuit Borgn. deciſ. 13. nu. 49.

QVAESTIO XVI.

QVID ſi aliquis mutuat pecuniam mercatori, pro mercibus emendis, & mercator ſtipulatur aſſecurationem, cui a mutuante promittitur ſub certa mercede, an ſit vſura? Vtique non, quia hic ſunt duo contractus, unus mutui, & hic abſolutus, alter aſſecurationis, & pro hoc licet recipere mercedem ratione ſuſcepti periculi. Abb. in cap. nauiganti, nu. 14. vbi Io. Lup. §. 1. num. 29. de uſur.

QVAESTIO XVII.

SED nunquid mutuo dans, nihil animo recipiendi ultra ſortem, poſſit licitè ſtipulari aliquod ſeruitium facti ultra ſortem, puta quod quis patrocinetur, intercedat, inſtruat, uel ſcribat, & Bald. dicebat in l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cert. pet. Vſurarium nõ eſſe ſi quis det mutuo ruſtico mille ut colat agrum iuſta mercede, alioquin non mutuaturus, ipſe enim nihil ultra ſortem recipit cum iuſtam operarum mercedem ſoluat. Anton. in ſumma, par. 2. tit. de uſur. §. 7. cap. 10. ſequitur Io. Lup. in c. per veſtras, §. fin. nu. 39. de donat. inter uirum, & uxorem.

Pariter nullum uſuræ uitium committit, ſi quis alteri mutuo det cẽtum, ut accedat ad eius molendinũ, iuſta ſoluta mercede, uel iret ad ſcholas. Adria. ſuper 4. de reſtitutio. col. 22. uerſ. Sed dubium uidetur, in fine. Bal. in 4. diſt. 15. q. 2. art. 3. in princ. Ioan. a Medin. q. 25. artic. 1. & q. 29. ubi aſſerit id, quod in naturalem æquitatem debetur poſſe in pactum deduci.

Pariter

Digitized by Google

Pariter non videtur vſura, ſi quis mutuo det alicui centum, vt ſibi deberet locare domum ſuam iuſta mercede, Socin. in l. ſi quis, nu. 12. ff. ſi cer. pet.

Contrarium in prædictis caſibus verius eſſe videtur, eo quia libertas tollitur, quæ eſtimari debet arbitrio boni viri, reprobantur ergo per Bart. in §. ſi tibi, Guid. Pap. de contract. illicit. nu. 14. Lauren. de vſur. par. 2. q. 25. vſque ad 43. Caietan. ſuper 2. 2. q. 78. art. 2. melius, in ſumma, verſ. vſura exterior, 1. u. 8. diuus Anton. d. c. 7. §. 8. vſque 11. Corrad. de contract. q. 36. Io. de Med. de contract. & reſtit. cap. de vſur. reſtituend. Corſett. in ſingul. in verbo Doctor. 1. Arno. probl. 19. Et hanc dicit communem opinionem Silueſtrin. verbo vſura, q. 7. Couar. lib. 3. var. reſol. c. 2. nu. 5. Sot. de iuſt. & iur. q. 1. art. 2. col. 3. art. 1. col. 2. Nauarr. in Manual. ſub 7. præcept. c. 17. nu. 220. in cap. ſi fœneraueris, 14. q. 3. nu. 1. Lup. ad cap. nauiganti, §. 1. nu. 42.

De intereſſe.

VIDIMVS multis in locis de intereſſe in hac locati & conducti materia, prout ſuo loco, damni emergentis, & lucri ceſſantis, intereſſe offenſi, & ſimilibus, attingamus aliqua alia in materia damni, & intereſſe, nec poterit materia explicari per quæſtiones, ponam tamen aliquas vtiles concluſiones.

Concluſio prima ad l. ſed addes, §. 1. ff. loca. ſi locatur res inanimata, vt dolia, vaſa, & ſimilia, & tenetur locator ad intereſſe, niſi probabiliter eius conditionē ignorare poteſt, l. ſed addes, §. 1. vbi Caſtr. & alii, ff. loc. ad cuius intellectum notandum, quod ibi non loquitur reſtrictiue in vaſis, & doliis, ſed procedit in ſimilibus, vbi militare poteſt ſimilis ratio, ſed quia iſte locando tacite aſſerere videtur ſe eſſe huius exercitii, & negociationis, vnde in vēditore laterum, & ſimilium militat diſpoſitio d. l. vt per Caballin. de eo, quod intereſt, ſub num. 51. cum ſeq. facit l. tenetur, §. ſed ſi vas, ff. de act. empt. Bonifac. de Vituli. in tract. malefic. in titul. de pen. falſarum menſur. nu. 4. vbi etiam de falſo tenetur. Practic. Iodoc. c. 123. nu. 9.

Si vero locatur res animata, ignorans tenetur quatenus, vt damnum emendet, vel ſeruum pro noxa dimittat, l. pen. ff. commo. Bar. in l. vni. nu. 19. vbi Deci. in fin. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt.

De retentione pro noxa.

VNDE ſi colonus in bonis ſui laboritii reperiat boues damnum dantes, licebit retinere donec cognoſcatur cuius ſit animal, & non vltra. Bal. in l. 2. C. de ſeru. fugit. per l. cap. 5. ff. de adult. Specul. in titu. de actio. verſic. inuenio pecudem. Io. Andr. in c. ſi læſerit, de iniur. Flor. in l. quintus, ff. ad l. Aquil. Ang. in l.
1 ſatis, ff. de incend. rui. naufrag. Gandin. in tract. malefic. rubr. de pœn. col. 3. Capic. deciſ. 45. Papienſ. in forma inquiſitionis in verb. contractando, nu. 4. Petr. de Leſmand. in tract. de Doctor. par. 4. q. 81. & hæc eſt communis opin. Alex. in l. hoc amplius, §. de his, ff. de dam. infec. Alcia. in l. ſilua, §. paſcua, ff. de verb. ſignif.

2 Et facta recognitione licebit retinere ſolum pro alimentis præſtitis, quibus perſolutis tenetur reſtituere, & agere ad damnum, ſi dominus ſit ſoluendo. Alciat. regul. 1. præſump. 50. Plot. de in lit. iur. num. 874. ſecundum primam impreſſionem, & ſecundum nouam, §. 53. nu. 6. Bonac. in q. crimi. in tit. de dam. dat ver. ſi quis bouem.

3 Pariter damnum datum in meſſibus, vel arboribus non æſtimabitur, prout ſi eſſet maturum, nec arbor ſicut ſi erat magna, ſed quantum potuiſſet vendi ille dubius euentus perceptionis frumenti, vel arborū, Cin. in l. fin. C. ad l. Aquil. Alber. in l. propter ſpem, ff. ad l. Aquil. & in tract. ſtatu. par. 2. q. 78. Bal. in terminis locati & conducti, conſ. 182. locata, nu. 4. verſ. non enim Crauet. conſ. 40. quod male ſeruatur per rapaces officiales. Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 149. nu. 21.

De locatione operis.

SI autem locatur opus ſi operatur in ſingulos dies, non tenetur de periculo, nec de vitio operis, l. ea lege, §. locaui, ff. locat. quam ad hoc ſingularem dixit Bar. ſingu. 122. qui locauit. Roman. ſing. 31. & conſil. 297. Cremenſ. ſingul. 81. vbi rationem reddit, quia videtur dietim approbatus, & ſibi imputet quare non licentiauit. Petr. de Vbald. de duobus fratribus, par. 8. q. 37. num. 38. circa med.

4 Si verò locatur opus faciendum, ſi pars operis corruit, id fit periculo locatoris, vnde eius eſpenſis refici debet, & habere integrum tempus. Bart. in l. maritus, vbi locus ſuus, ff. locat.

5 Aut locat operas ſuas ad vnum opus conſtruendū vnica locatione, & tunc ruina contingens vitio ſoli, vel caſu fortuito, adſcribitur domino ædificii, l. fina. vbi Bar. ff de verbor. oblig. ſi verò dolo, lata culpa, vel leui locantis, adſcribitur conſtructori, per l. ſi vt certo, §. nunc uidendum, ff. commod.

6 Idem ſi locauerat opus faciendum, & penſio in ſingulos dies præſtita fuerit, d. §. locaui, & ibi per Bart. ſi uerò contingat leuiſſima culpa, ei non adſcribitur, niſi eſpreſſe omne futurum periculum ſuſceperit, tunc enim tenetur de leuiſſima culpa, non caſu fortuito, l. opus quod auerſione, ff. loca. vbi etiam donec approbetur, vel menſuretur, tenetur conductor de leuiſſima culpa, niſi ſteterit per locatorem. Petr. de Vbald. vt ſupra. Caſtrenſ. in d. l. opus, ubi ſubdit, quod ſi erat in forma debita, periculum eſt locatoris, alias ſi non erat in forma debita, periculum eſt conductoris. Et tenetur conductor perficere opus, nec liberatur faciēdo partem. Pariſ. conſ. 37. uol. 1. ubi ad materiam l. opus Borgni. loquens in caſu quotidiano, deciſ. 26. par. 2.

De in litem iurando, &c.

VNDE pro damnis, & intereſſe datur iuramentum in litem inter alia remedia.

7 Prima igitur concluſio eſt ex parte locatoris. locatori competit iuramentum in litem contra conductorem non reſtituentem rem locatam, & eius iuramento probabuntur damna, expenſæ, & intereſſe, glo. & Caſtr. in l. ſi cui, §. fin. ff. loca. Plo. de in lit. iuran. § 4. nu. 84. Menoch. de arb. iud. caſ. 207. nu. 22. Pedemont. deciſ. 96. Addi. ad Dec. conſ. 146. Ioſeph. de Luc. l. concl. 56. col. 13. uerſ. & nota.

8 Datur etiam contra conductorem non reſtituentem rem conductam remedium l. non ab re, C. loca. ut ſuo loco dicam.

Iuratur

9 Iuratur etiam in litem in hac locati & cõducti materia ſi tutor, uel curator alienauerunt, & locauerunt bona minorum ſine debitis ſolemnitatib. a iure requiſitis Deci. conſ. 178. col. 2. uer. & caſu. Anc. conſ. 316. col. 1. Rui. conſ. 29. in fi. uol. 5. Soci. conſ. 46. uolum. 1. & 2. 13. col. 2. uol. 2.

10 Ampliatur idem eſſe in Prelato, vel Rectore eccleſiæ locante ſine debita ſolemnitate. Plot. de in litem iur. §. 5. nu. 4. ubi idem in Rectore hoſpitalis, & ſindico communitatum.

11 Altera ſit concluſio. Statutum, uel lex diſponens ſtandum eſſe iuramento damnum paſſi, non procedit in fauorem conductoris pro fructibus in ſolo pendentibus damnificatis, uel ablatis, poterit tamen conductor agere contra dominum, vt agat contra damnificantem, ut quod fuerit conſecutus ſibi reſtituat, uel actionem cedat, & ex iure ceſſo agere contra damnificantem. Caſtr. in l. cum in plures, §. meſſem, ff. locat. & in rub. de nou. ope. nunc. in fi. Io. de Amic. conſ. 75. Plot. de in lit. iur. §. 52. nu 21.

12 Quarta ſit concluſio iuramenti in litem in materia locati & conducti. Iuramentum in litem non defertur contra alieno nomine laborantes. Corn. conſ. 206. nu. 5. uol. 2. Ioſeph de Ludouic. concl. 19. uerſic. 4.

De locatione inutili.

NOTABILIS eſt quæſtio: facta eſt locatio de bonis eccleſiæ ultra tempus permiſſum, valebit ne ſaltem uſque ad tempus permiſſum.

1 Primo uidebatur dicendum reſtringi, & ualere ad tempus permiſſum ulteriori tempore reiecto ex §. neque illud, Authen. de non alienan. ubi pactum de extendendo in tertiam generationem reiicitur, & remanet conceſſio ualida uſque ad generationem ſolitam.

2 Secundo pro hac parte facit, quia in ſeparabilibus utile per inutile non uitiatur, prout in ſummis, & tempore, de quo agitur, ut nota. in regula, utile lib. 6.

3 Tertio facit, quia tot cenſentur conceſſiones, quot generationes. Bart. in l. moris cauſa capitur, ff. de donat. cauſa mort. Alexan. in l. ſi mihi, & Titio, ff. de uerborum obligat.

Et hanc opinionem tenuit Bald. in Authen. ſi quas ruinas, nu. 2. C. de ſacroſ. eccleſ. Caſtrenſ. in Auth. qui rem, nu. 4. C. eod. tit. Imol. in cap. ex parte, col. pen. de feud. & hęc eſt communis opinio teſte Iaſ. in d. Auth. qui rem, nu. 10. & in praxi ſeruãda. Aret. in l. 1. §. ſi mihi, col. 6. ff. de verbor. oblig. Tiraq. de retract. par. fina. nu. 144. Soarez in ſuo theſaur. littera C. nu. 195.

4 Contraria eſt opinio, ut hęc locatio in totum uitietur, & facit pro hac opinione textus in extrauaganti, ambitioſe, ibi, locationem aliter factam nullius omnino roboris, ponderãdo inter alia dictionem omnino.

5 Secundo pro hac parte facit bonus textus in clement. 1. de rebus eccleſ. non alienand. ibi, Recipienti ius aliquod non acquiri, negatiua ſiquidem cum dictione, aliquod, in qualibet minima parte uerificatur, glo. & ibi Card. in clementin. 1. de foro compet. Fel. in cap. paſtoralis, de offic. delegat. Iaſo. in authent. ex cauſa, col. 4. C. de liber. præterit.

6 Et hanc opinionem tenuit Bart. in d. Authent. qui rem, & ibi Iaſ. & idem Iaſ. in l. 2. nu. 170. C. de iur. emphyteut. Lap. allegat. 80. Imol. in l. quod dicitur, ff. de uerb. oblig. Alex. conſ. 17. lib. 4. Afflict. deciſ. 107. Soci. in l. 1. §. ſed mihi, ff. de uerbor. oblig. ubi Aret. dicit hanc opinionem forte ueriorem, & hæc eſt communis opinio. Rol. conſ. 84. nu. 29. uol. 1. Mich Graſſ. cõmuo. opin. concl. 32. Vincent. Anna. ſingul. 327. Borgnin. in repert. in uerb. locatio bonorum eccleſiæ.

7 Et ſic hinc inde communes, & hanc ſecundam magis communem dicit Didac. uar. reſolut. lib 2. cap. 16. num. 6. uerſ. ſed præmiſſa. Bal. Mannoſ. ad Lap. alleg. 22. Eugen. conſ. 24. Rot. nouiſs. 709. nu. 6. par. 2.

Limitatur hęc magis communis opinio ſecundum aliquorum opinionem conciliare uolentium ambas opiniones, ut procedat, & habeat locum in contractu emphyteutico ſolito fieri in tertiam generationem, & fiat in quartam, quo caſu non uitiatur in totum, ſed ualebit uſque ad tertiam, ſecundum quam ualere poteſt, & ratio punctualis eſſe uidetur, de qua pro una parte ex Bart. diximus, ut tot dicantur conceſſiones, quot generationes, ſecus in locatione ad longum tempus, ut per Pariſ. in conſuctud. titu. 1. §. 41. q. 10. & licet de hoc dubitet Couarruu. in citato loco. ſequitur eum Caballin. milleloq. 162. parte 1. poſt alios, quos allegat.

8 Limitatur ſecundo Bald. opinio, niſi ex probabilibus coniecturis appareat locatorem, aut conductorẽ pro minori tempore non locaturum, nec reſpectiue conducturum. Bart. conſ. 159. col. 3. Felin. in cap. cum ſuper, de offic. delegat. bonus textus in ſimili, in l. Iulianus, §. ſi quis colludente, ff. de act. empt. & notant Alexan. Socin. & Aleiat. in d. §. ſed mihi.

Limitatur tertio niſi unica penſio pro toto tempore ſoluatur, quo caſu locatio eſt in totum nulla. Bald. conſ. 475. lib. 1. ſequitur Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 23. glo. 2. nu. 10.

Limitatur quarto, ſi fiat locatio de re eccleſiæ ad uitam, quo caſu eſt in totum nulla. Couarr. in citato loco, uerſic. eadem ratione prope nu. 6.

Et ſic conciliantur opiniones, cætera uide in tit. locationis bonorum eccleſiæ.

Pariter locatio eſt in totum nulla, ſi fiat de rebus eccleſiæ permiſſis puta temporalibus, & prohibitis puta ſpiritualibus, ſub unica penſione Rota nouiſſima 709. par. 1.

De præſcriptione.

PRAESCRIPTIONIS materia utiliſſima eſt in hac locati materia, nec poteſt per quæſtiones diuidi, ponã tamẽ per aliquas cõcluſiones forte non inutiles.

1 Prima ſit concluſio, conductor, uel colonus recognoſcens aliquem in dominum, nullo unquam tempore præſcribit niſi prius poſſeſſionem domini interuertat non admittendo dominum uenientem. Cin. Bart. & alii, in l. male agitur, C. de preſcrip. 30. uel 40. ann in Authent. perpetua, C. de ſacroſ. eccleſ. Caſtren. in l. neque, C. de uſufruct.

2 Amplia etiam in parte fructuum, puta ſi colonus nolit dare domino partem aliquam herbarum, quia nunquam dedit, deciſ. Peruſ. 106. par. 2.

Ampliatur ſecundo, ſiue ſimus in prima conductione expreſſa, ſiue in reconductione tacita, ex §. qui impleto. Rot. nouiſs. 727. nu. 4. par. 2.

3 Limita niſi concurrat pręſcriptio longiſſimi temporis immemorabilis, quæ cauſat titulum. Roland. conſ. 53. nu. 28. & 29. lib. 2.

Et

Et ſic hæc prima concluſio procedit in colono negante aliquid domino, quia per tempus longiſſimum nunquam reperitur dediſſe.

4 Secunda ſit concluſio pariter negatiua. colonus, vel conductor non ſoluens penſionem per annos triginta, & vltra præſcribit aduerſus penſionem præteritam, non futuram. Papienſ. in form. libelli ad ficti præſtation. in verbo, ſoluit, nu. 4.

5 Amplia ſecundum eum idem eſſe ſi per dictum tempus ſoluerit in alia moneta, vel ſpecie, quam conuenta, per c. olim, de cenſibus.

6 Tertia ſit concluſio, ſed affirmatiua, quando locatio eſt facta ad modicum tempus, & conductor per annos triginta ſoluit penſionem, vel reſponſionem præſcribit actioni ex locato, vt iſte conductor efficiatur perpetuus, nec tenetur diſcedere a conductione. Bart. Bal. & alii, in l. cum notiſſimi, & in l. omnes, C. de præſcript. 30. vel 40. annorum, in l. 2. C. de iur. emphyt. & hæc eſt communis opinio. Beeo. in cap. dilecti filii, nu. 24. de arbitr. Balb. de præſcrip. par. 3. q. 10. nu. 34. Viui. opinio. q. 3. par. 1. Alciat. de magis communi, in l. ſi certis annis, nu. 9 C. de pact. Aimo. conſ. 150. num. 10. Tiraq. de præſcript. §. 1. glo. 4. verſ. 13. Gozad. conſ. 9. num. 7. Vaſq. q. Illuſtr. cap. 62. Bero. q. 14. Afflic. deciſ. 365. nu. 13. Mazzar. poſt alios, conſ. 15. Mago. de communi Rot. Florent. 2. ſub nu. 4.

Pariter ſi dominus ſteterit per annos 30. quod penſionem non petiiſſet, quæ tamen non fuit denegata, vel poſſeſſio interuerſa, non præiudicat. Bertaz. conſ. ciuil. 17. num. 20. vbi in dubio non præſumitur interuerſio poſſeſſionis, niſi probetur.

Et in eodem num. 6. Io. de Amic. conſ. 150. nu. 20. Afflict. deciſ. 365. nu. 13. Bero. q. 14. Menoch. de recuper. remed. 10. nu. 118. dicens ab hac opinione in iudicando non eſſe recedendum. Marza. conſ. 16. Caſſa. in conſuet. Burgund. rubr. de Mar. mor. rubr. 9. nu. 25.

7 Limita & in hoc omnes non aduertunt, niſi reſponſio fuiſſet difformis. Ang. in l. male agitur, C. de præſcript. 30. vel 40. annorum, Crauet. conſ. 107. & hæc eſt communis opinio. Ruin. conſ. 61. nu. 5. vol. 1.

* Et hęc vera, & communis opinio. Vaſq. contr. illuſtr. cap. 63. num. 1. Tiraq. de præſcript. §. 1. gloſ. 4. verſic. 16.

Nec oſtendere nouam cauſam, vel mutatam. Rui. conſ. 75. num. 4. volum. 1. Crauet. de antiqui. tempor. par. 4. nu. 223.

8 Vides igitur candide lector, quod liberalitas eſt quandoque damnoſa, cum ſi ex vrbanitate refirmes bona locata per annos 30. nec aduertas ad reſponſionem difformem, quod ſit præiudicium locatori in iure perſonali.

9 Et ex hac tertia concluſione infertur limitatio ad multa iura in materia locati, nam lex, ne cui, non procedit in conductore 30. annorum.

10 Ex quo perpetuus effectus eſt ita vt expelli non poſſit, pariter nec procedat, l. æde, C. locat.

11 Limitatur ſecundo, vt procedat quando locatio in ſui principio concepta eſſet ad modicum tempus, deinde in proſequendo facta eſſet cōtinuatio per annos 30. ſecus ſi ab initio eſſet facta locatio ad longum tempus 30. vel 40. annorum, quia ex hoc non eſt quęſitum ius perpetuitatis conductori. ita in d. l. male agitur, & in l. competit, C. eod. tit. * Rui. conſ. 75. & 151. nu. 21. & 22. conſ. 116. nu. 5. vol. 1. quem probat, & ſequitur Anch. q. famil. 24. nu. 11. p. 1. Rim. ſen. conſ. 100. nu. 24. & 27. vol. 1. Crau. de antiq. tempo. p. 4. nu. 122. Bero. q. 14. nu. 1. in fi. Soc. iun. conſ. 63. nu. 20. vol. 2. Burſat. ample. conſ. 330. nu. 146.

12 Sed cogita vnum. Doctores ponunt duo extrema. Primum eſt modicum tempus, quo caſu concluſio procedit, aliud extremum eſt lōgiſſimum tempus annorum 30. vel 40. quid dicemus non in longiſſimo tēpore, quod abſorbet totam præſcriptionem, ſed in longo, puta annorum decem vel ſimili?

13 Quid ſi fiat continuatio per annos triginta, vel vltra, inchoando poſt decennium?

14 Limitatur tertio, niſi de initio cauſę, & tituli etiam inualidi, & illegitimi appareat, & vbi probatur ex diuerſa cauſa, & inualida colonos, & conductores poſſediſſe. Ruin. conſ. 70. & conſ. 61. & conſ. 56. nu. 15. vol. 1. Anchar. q. 24. par. 1. Burſat. conſ. 23. nu. 8. uol. 1. Rimin. iun. conſ. 100. nu. 27. uol. 1.

15 Limitatur quarto in uenditore conducente ab emptore, cui vendidit neceſſitate ductus pro paruo precio, & poſtea reconduxit ab eodem. late Crauet. de antiq. temp. uerſic. materia iſta, ubi per longum diſcurſū arguitur contra Bald. opinionem, tandem ſoluat hoc modo prędicto, videns durum vt colonus me inuito habeat rem meam, referens quendam famulū domui inueteratum, qui reſpondit cuidam hoc modo. *Io vi ſtò prima di te qui*, prout faciunt etiam filiis familias iuuenibus, commendat Socin. iun. conſ. 63. nu. 13. 56. nu. 14. vol. 2. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 365. nu. 15.

16 Limitatur quinto, vt prędicta procedant iure ciuili inſpecto, ſecundum quod currit longiſſimi temporis pręſcriptio cum mala fide, ſecus de æquitate canonica. Balb. in tractat. præſcription. in 4. parte quartæ partis principalis, q. 11. ſub nu. 3. Anto. Gabr. de præſcript. concluſ. 1.

17 Addo Crauet. de antiq. temp. par. 4. nu. 248. & hæc eſt communis opinio. Villalob. in uerb. pręſcripto, nu. 205. Couarr. in regul. poſſeſſor. §. 8. nu. 3. & 4. gl. 9. nu. 1. Cephal. conſ. 102. nu. 10. conſ. 40. nu. 25. Burſat. conſ. 23. nu. 21. volu. 1. & hæc opinio eſt magis vera, magis realis, & magis communis, pręcipue in bonis eccleſię, quia poſt tempus pręſumitur continuaſſe de anno in annum, etiam per mille annos. Rimin. iun. conſ. 257. nu. 42. vol. 1. Bald. conſ. 116. vol. 1. Mari. Anguiſſol. conſ. 71. nu. 20. uolu. 1. latiſſime Borgnin. deciſ. 44. nu. 80. deciſ. 45. nu. 86. & in repertor. in uerb. conductor, & emphyteuta.

18 Addo Bero. conſ. 116. num. 7. & 8. volum. 1. Socin. iun. conſ. 9. num. 16. & ſequent. uol. 3. conſ. 63. uol. 2. vbi loquitur in locatione ad beneplacitum, & tranſitoria ad hęredes. Rodoa. de rebus eccleſ. fol. 500. nu. 26. Iaſ. in l. 2. num. 127. C. de iur. emphyt. Viui. de magis communi opinio. 273. par. 1. Menoc. conſ. 291. num. 35. lib. 3. concludens legem Venetam in hoc non procedere.

* De communi Cephal. conſ. 40. num. 15. uolum. 1. Rimi. d. conſ. 100. Rimi. iun. conſ. 29. nu. 81. uolum. 3. Socin. iun. conſ. 63. nu. 14. uol. 2. Burſat. conſ. 330. nu. 150. uolum. 3.

19 Amplatur præſens concluſio, quod ſi fiat locatio de nouennio in nouennium, cum pacto quod non poſſit expelli donec melioramenta non fuerint ſoluta, ſi perſeuerauerit conductor in conductione per annos quadraginta, & ultra ſoluendo penſionem in-

telligitur

Digitized by Google

telligitur reconductio ad tempus, & non in perpetuum virtute dictę inueſtiturę ob melioramenta non ſoluta. Riminald.iun.conſ.257.num.39.volum.3.Socin.iun.conſil.9.num.16. volum.3. Bero. conſil.116. nu.7.&8.vol.1.

20 Vnde ſolutis melioramentis, licet nouennium ſit inceptum, & non finitum, debet finiri nouennium. Borgn.deciſ.44.nu.95.

Addo Cagnol.in l.2. nu.146. C.de pact. inter empt. & vendit.

21 Limitatur ſexto in colente nummis, ſecus in partiario. Rui.conſ.151.nu.14.lib.4.

Vnde aut reſponſio eſt præciſa quolibet anno, vel in nummis,vel in ſpecie vini,olei, & ſimilibus, & cōcluſio procedit, aut reſponſio fit de fructibus colligendis, & cum ſit partiarius, diſpoſitio non procedit, & ita procedat doctrina Bal. & Ang.in d.l.male agitur. Riminal.conſ.100.nu.43. vol.1. Anch. de communi, q.24.nu.14.Marzar.conſ.16.num.1 Ioſeph.deciſ.Peruſ.106.nu.27.par.2.de communi Balb.de præſcript. par.4.quartę partis principalis,q.13. Villalo. nu.262. Cephal.conſ.255.nu.85.vol.2.

22 Quarta ſit concluſio: colonus ſi domino ignorante vendidit fundum conductum, cuius emptor ſoluit domino penſionem per annos 30. præſcribit emptor, ex quo habet titulum, & bonam fidem, ſed dominus reſtituitur ex clauſula generali (ſi qua mihi iuſta cauſa.) Specul. de præſcript.col.3.verſic.quid ſi colonus.

23 Quinta ſit concluſio: locatio facta nomine meo,& a me ratificata impedit præſcriptionem, & quatenus ſit inchoata interrumpit.Bal.conſ.13.nu.4.vol.1.vbi ſi ſoror mea locauit poſſeſſiones communes, nomine meo, exceptio pręſcriptionis 30. annorum per ſororē opponi non poteſt, quia perinde eſt ac ſi de mandato meo locaſſet, quòd pręſumitur ex ratificatione, quę retrotrahitur ante pręſcriptionem.Bonif.de ſtatutar. pręſcriptione gl.21.nu.40.

24 Sexta ſit concluſio; Colonus, vel conductor vendens,transfert ius præſcribendi in emptorem bonę fidei.Speculat.de pręſcription.§.1.glo.in l.nemo,in verbo dominii, C.de acquir.rer.poſſeſſion. Sicul. in cap. cum non liceat,col.2.de præſcription.Firmian.in uerbo, emptor.

25 Limitatur in materia l.ſecundę, C. ne rei dominicę,uel templorum, quam ſingularem, & notabilem dixit Bart.in l.2.§.quod autem,il ſecondo,de ſuperficiebus.Aretin.conſ.55.

Si in inſtrumento locationis adeſt clauſula,quę omnia &c. Vel omni legum & iuris auxilio, pręſcriptio allegari non poteſt. Angel.& Imol.in l.1.ff.de vſucap. Rim.conſ.151.nu.7.lib.1.Ceph.conſ.40.nu.12.&13. lib.1.item ſi conſtat, quod coloni ſteterint,& mera liberalitate pręſcriptionem allegare non poterunt, & perpetuitatem Coloniæ. Burſat.conſ.330. num. 255. vol.3.& in dubio contra colonos,contra pręſcriptionem. Vrſill.ad Afflict.365.nu.15.

Et conductor perpetuus ſibi pręiudicat per conductionem temporalem poſtea factam Curt.iun. cōſ.17. Corne.conſ.181.nu.56.vol.2.Soci.iun.conſ.56.nu.16. & 17.volu.2.Rimin.ſen.conſ.100. nu.47.uol.1. Burſatt.conſ.330.nu.80.vol.3.

Et conducens rem alienam ab alio,qui poſtea vendat,ille conductor & poſtea emptor pręſcribit.Caſtr. in l.alienum ſeruum, C. de furt.

Et Afflictus poſſunt peti uſque ad 30.ann. Guid.de Suzar.de iur.emphyt.num.22. Balb.de præſcrip.par. 4.q.4.princ. Ioſeph.Rot. Lucan.25. num.25. ubi habes ad ſtatutum Lucenſe, ut fictus probetur iuramento, nam intelligitur, ſi iuretur cui fuerint ſoluti, & a quo fuerit acceptatum.

De impoſſibilitate.

1 IMPOSSIBILITAS uitiat contractum locationis, & conductionis. textus in terminis in l. non ſolum, ff. de actio. & obligatio. & ratio uidetur ſatis in promptu, quia contrahentes ſcienter ſub conditione impoſſibili non videntur habere animum ſe obligandi, ut expreſſe dicit textus in d. l. non ſolum, & in l. ſtat.liber.§.1. de ſtat.liber.

2 Ampliatur hæc concluſio, ut adeo ſit uera, ut nec etiam oriatur naturalis obligatio. ita dicit glo.notabilis in regul.nemo,lib.6. per textum in uerbo,nulla, in regula, impoſſibilium, ff.de reg.iur.

3 Ampliatur ſecundo diſpoſitio d.l. nemo, ut nec fideiuſſor obligetur, cum enim ut dictum eſt deficiat naturalis obligatio, merito nec fideiuſſoria, l.fideiuſſor obligari, ff.de fideiuſſor.

4 Ampliatur tertio d.l.nemo,ſiue impoſſibilitas verſetur circa ſubſtantiam contractus, ſiue circa conditionem adiectam illi contractui, ſemper enim uitiat. Aret.in §.impoſſibilis, Inſtit. de inutil. ſtipulat.nu.4. Bal.in l.1.oppoſit.10. C.de his,qui pęnæ nomine.Caſtrenſ.in l.3.§.ſi ita,ff.de eo,quod certo loco,in l.inſulā,§.1.ff.locat.in l.ſi mihi & tibi,§.ſi quis ſeruos,& ibi Imol. Alex.& Soci.ff.de legat.1. Cagnol.ad d.l.impoſſibilium. Benincaſ.in §.actio.nu.460.de action.

5 Ampliatur quarto,ut nec oriatur iudicis officium. Bar.in l.ſi ſub impoſſibili,ff.de fideiuſſor.

Ampliatur quinto, ut non firmetur iuramento,ca. breui,& ibi Butr.de iureiurando. Anton.de Petrut.in l.1.num.203.ff.de iureiurando.

6 Limitatur primo diſpoſitio l.nemo, ut non procedat in impoſſibilitate circa accidens, quia non uitiat contractum bonæ fidei, uel ſapientes eorum naturam, ſed uitiatur, ut per Benincaſ. in §. actionum, num.460. in fine.

7 Limitatur ſecundo d.l. nemo, ut procedat quando conditio eſt impoſſibilis de natura,uel de iure,cui lex reſiſtit, tunc uitiat contractum locationis,& ſimiles, ſecus ſi non ſit conditio impoſſibilis, natura,uel de iure, cum non ſit contra bonos mores, quia tunc debet adimpleri de facto,ut pęna euitetur. Bart.in l.quidam cum filium, ubi Alex.Iaſ.& alii, ff.de uerb.obligat. in l.vbi pactum,col.fin.C.de tranſact.in l.1.col.3.de condit.inſtitutionum.

8 Limitatur tertio diſpoſitio l.nemo, ut licet conditio impoſſibilis uitiet contractum bonæ fidei, impediendo ex eo naſci obligationem, non tamen impedit oriri condictionem ob cauſam, quæ non tendit ad perficiendum contractum, ſed reſoluendum,l.ſi militem,& ibi Bart.C.de condict.ob cauſ.in l.3.de condit. inſtitutionum.

9 Limitatur quarto diſpoſitio l. nemo, in modo impoſſibili, qui non uitiat contractum. gloſ.notab. in l.cum donationis, in glo. magna,in fine, ubi Iaſ. eam ſummopere commendat, C.de tranſact. ſingularem quoque dixit in practica Angel. & poſt eum Iaſ. in l.

Digitized by Google

impoſſibilis, nu.3.de verb. oblig. in l.certi condictio, §.quoniam, nu.5.ff.ſi cert.pet. ratio videtur in promptu, quia in actu conditionali obligatio non oritur ante conditionis euentum, l.cedere diem, ff.de verbor. ſignif. ſecus eſt in modo, cuius euentus non expectatur ad perfectionem contractus, & ortum obligationis.

10 Limitatur quinto diſpoſitio l.nemo, & hanc declarationem habent contractus bonę fidei a locatione & conductione, vt licet impoſſibilitas vitiet contractus bonæ fidei modo, quo ſupra, non tamen vitiat anguſtia, vel difficultas temporis, l.inſulam, §.in operis, ff. locat, vbi Caſtrenſ. dicit, quod ille textus ad hoc ſemper allegatur.

11 Vnde in contractu locationis, & conductionis promiſi opus factum ad talem diem, & tempus reuera eſt valde anguſtum, & breue, vtque arbitrio iudicis ſupplebitur tempus neceſſarium, & antequam illud tranſeat, non committitur pęna promiſſa, ſi opus non fuit completum, vt ibi Caſtrēſ. animaduertit, & hunc teſtum dixit ſingularem Afflict. in c.1. nu.21. verſic. item breuitas temporis, quibus ex cauſis feudum amittatur. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. lib.2. centur.3. caſ.221. monens iudicem, vt adhibito peritorum iudicio, tempus congruum, & neceſſarium operis conductori ſtatuat, & tribuat.

12 Addo Bal. in l.continuus, §.illud, & ibi etiam Fulg. ff.de verb.oblig. ex doctrina Bar. per illum textum, in l.ſed & ſi quis, ff.ſi quis caution.

13 Ampliatur hęc declaratio, vt difficultas non ſolum non vitiet contractum bonæ fidei, ſed nec actus habentes ſe ad inſtar bonę fidei, prout eſt teſtamentum, l.ſi mihi & tibi, §.ſi quis ſeruos, vbi not. ff.de legat.1.

14 Bene tamen vitiat contractum ſtricti iuris, vt l.2. §.ſi quis ita, ff.de eo, quod certo loco.

Si ergo in inſtrumento locationis fuit dictū quod deberet perficere infra annum, & iſtud non eſt poſſibile, quia ſaltem ſex menſes vltra requirebantur, illi ſex menſes prorogabuntur, nec committitur pœna ante quam ſint elapſi decem, & octo menſes, ſed ſi tūc opus non eſt expletum, bene committitur pęna.

15 Ampliatur in prorogatione hominis, vnde ſi conductor, vel locator promittat aliquid ſub pęna infra certum tempus, & poſtea de partium conſenſu prorogetur terminus, nec de pęna aliquid fuerit dictum, ſi in termino prorogato non conſtet de implemento, pęna dicitur commiſſa, licet de ea in ea prorogatione nihil fuerit dictum, arguendo a prorogatione legis ad prorogationem hominis, vt per Caſtr. in d.§. operis.

16 Addo in hac materia impoſſibilitatis, quod ſi ex dilatione præterit tantum temporis, vt impoſſibile ſit in reſiduo impleri poſſe, quod ante diem agi poterit. Io. And. ad Specu. §.1. verſ. probatoriæ, Imol. in l.in illa, col.1. ff.de verb.oblig. Cagn. in regul. impoſſibiliū, nu.8. in fine. Et nota vnum in hac materia impoſſibiliū ad propoſitum locati & conducti, de quo agimus, textum in l.ſi quis fundum, in princ. ff.locat. vbi valet exceptio caſus fortuiti, cui mens humana prouidere non potuit, & ſic actus impoſſibilis, ſolue, vt pulchre per Salic. ad l.1. C.commodat. vel per Rip. de peſt. fol. 8. nu.48. Et eſt materia iſta frequens, & quotidiana, & multi ſub ſpe aliqua conducunt in breuiori tempore, quam ſit neceſſarium, & poſtea exitus non ſuccedit, & multa promittuntur, quæ minus feliciter eueniunt.

17 Et locans operas ad opus aliquod faciendum intelligitur, vt perficiat, nō vt inchoet tantū, l.rei, §.opere, ff.de verb. ſignific. vbi Alcia. declarat in opere certam formam habente, ſecus in aliis certam formā non habentibus, vt paries, fouea, maceries, nam etſi ſolum incepta ſit, dicitur opus perfectum, ſecus ſi certi termini, vel menſura addita proponantur, vt ibi per eum.

De ſexto gradu accidentium.

Verborum ſignificatio, Obligatio, Arbitrium, Conſuetudo, Precarium, Ius Protomiſeos, Ius Patronatus, Ceſſio, Difformitas.

QVAESTIO I.

1 QVAERO, vendidi tibi fundum, vel domum, vel rem aliam, cum pacto his verbis concepto, ne exeat manus conductoris, nunquid locare poterit? Et videtur dicēdum, quod non, cum verbum, manus, large ſumatur nedum pro tranſlatione dominii, ſed pro vſu ſimplici, & dummodo quouis modo ponatur extra manus, l.1. ff.depoſit. l.apud antiquos, poſt princ. & de furt. l.1. & 2. ff.de vſu, & habitat.

2 Et hanc opinionem tenuit Cin. & poſt eum Alber. Bal. & Salic. in l.fi. C.de reb. alien. non alienand. Bald. in l.2. C.de fideicommiſſ.

3 Pro contraria parte facit, quia vere & proprie manus intelligitur pro dominio, l. manumiſſiones, ff.de iuſt. & iure, & per locationem non transfertur dominium, neque poſſeſſio, l.non ſolet, ff.locat. merito &c.

Et hanc opinionem tenuit Bald. in l.voluntas, C.de fideicommiſſ. Ioan. Andr. in cap.1. de immunit. eccleſ. in 6. Et hæc eſt communis opinio, teſte Iaſ. in d.l.manumiſſiones, nu.6. Petr. Girard. Opizz. in §.diui, nu. 25. ibi. limitatur de nouo.

4 Limita in locatione ad longum tempus, per quam dominium transfertur, prout dixi ſuperius de locatione ad longum tempus.

5 Limita ſecundo ſi fiat locatio in potentiorem, a quo non ſit veriſimilis recuperatio. Fulgoſ. in d. l.manumiſſiones, argum. l.qui habebat, in princ. ff.de legat.3. faciunt quæ diximus ſuperius de colono rixoſo, ad l. ne cui, C.locat.

6 Res igitur locata eſt in manu locantis. Et poſtquam incidit ſermo de manu, & eius ſignificatione, vnum obiter dicam ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus ad intellectum l.mulieris, ff.de verb. ſignificat. vbi in manus pretio, id eſt artis ſignificat mercedem, quæ artis nomine debetur architecto, Virgilius. Artificumque manus inter ſe operumque labores, miratur. Iul. Solin. & ædes manus Dędali oſtendebant.

7 Vnde manu precium dicitur in hac locati & conducti materia, ubi non tam materiæ ratio, quam manus, & artis ducitur, ad l.30. §.3. ff.locat.

QVAESTIO II.

QVAERO, in contractu locationis, & conductionis, uerba quomodo ſint intelligenda?

1 Et videbatur large, ex c.cum dilectus, in fine, de donat. vbi in contractibus larga fit interpretatio.

2 Contrarium verius videtur, vt verba ſint ſtricte interpretanda. hinc dicebat Bal. in l.emptorem, in fine, C.locat.

Digitized by Google

C.locat.quod ſi in vna tenuta adeſt, & includitur vna planities diuerſi nominis locata tali tenuta nõ venicet illa planities diuerſi nominis licet includatur. ſequitur Aimo.conſ.202.nu.20.

3 Et hoc procedit præcipue in locationibus gabellarum,datiorum, pedagiorum, in quibus fit admodum ſtricta interpretatio. Vnde datio ſimpliciter locato, non venit ſuperindictum. Ferrat.de gabell.nu.405.ſimiliter locato datio vnius loci non venit alterius loci.Burſat.conſ.190.nu.23.uol.2.

4 Pariter locatio facta cum clauſula in circa declarabitur de modico arbitrio boni viri. Alexan.conſ.29. nu.5.vol.5.& conſ.82.& conſ.vlt.nu.8.eod.volu.pulchre Parii.conſ.104.num.35.vol.1,Strach.de mercatur.in titu.de naui.par.3.num.13.ubi loquitur in terminis locati & conducti, ſi locaui nauim, & dixi eſſe capacitatis amphorarum mille in circa. Iac.Menoch. de arbitr.iud.caſ.86.

5 Materia in practica ſatis frequens, maxime in depoſitionibus teſtium, vbi ſæpius loquuntur per verba in circa.

6 Similiter locato caſtro. vel villa cum territorio,& terreno non compræhenduntur loca ſilueſtria ad culturam penitus inhabilia, nec fontes, nec Riui aquarũ, niſi quatenus faciunt ad culturam agri, idem locator de reſiduo diſponere poterit. Bart.per illum textum, in l.1.C.de mancip. & colon.par. commendat Roma. ſingular.225.ſi locatur.

7 Reſtringitur hoc dictum vltra ibi apoſtillantes, vt verificetur in locatione, vel emphyteuſi.ſecus in aliis conceſſionibus. Veron.de ſeruit.ruſtic.præd.c.de flumine,verſ.ſi dominus alicuius.

8 Limitatur ſecundo, ut ueniant nemora, & ſiluæ, quæ per conductorem poſſunt extirpari, & cędi, & ad culturam redigi, & vinea plantari, & alia vtilia, Barbac.conſ 54.col.1.lib.4.& conſ.57.col.2.eod.vol. Menoch.conſ.13.

9 Et locato fundo nulla facta expreſſione fructuum intelligitur de naſcentibus in fundo conducto, & ſecundum qualitatem ipſius.Bart.in l.dominus prędiorum, C.de agricol.& cenſit.lib.11.

10 Bene verum eſt, quod ſi locatur fundus nulla facta mentione de arboribus, quod habebit etiam partem conductor in fructibus arborum. Ioan. Andr.ad Specula.in tit.de locato, §.1.uerſ.quid ſi colonus. reputat in practica ſingulare. Iaſ. in l.quicquid aſtringendæ, col.3.circa medium,ff.de verb.obligat.Roma.pariter hoc valde commendans, conſil.150. Tiraq.de retract. titu.5.§.4 glo.1.q.2. reputat egregium dictum ad l.ſi vnquam,in princip.ſub nu.55. Campeg. de dot.q.81. par.2. Barbac. in l.cum acutiſſimi, col.22.C.de fideicommiſſ vbi appellat dictum elegans, & aureum. idem Iaſ.in l.1.num.33.ff.ſolut.matrimo. in l.1.in fine,C.de iur.emphyteut.in l.1.col.3.ff.de legibus. Fel. in cap.coram dilecto,circa medium,de officio delega. Angel.in l.certi,ff.de ruſt.præd.Firmian.in verb.fructus arborum.

11 Bene verum eſt,quod ſi conductor promiſit plantare vineam,& non plantauit,an cadat a contractu, vel teneatur ad intereſſe,notabilis eſt quęſtio,& practicabilis,& Bal.indiſtincte tenuit quod caderet a iure ſuo, in l.fin.§.fin. C.commun. de lega.commendat Iaſo.in l.1.in 4.notab. C.de iur.emphyt.

12 Limitatur hoc eſſe verum ſi pactum de plantando vineam principaliter dedit cauſam contractui, ſecus ſi veniret acceſſorie,quia tunc tenetur ſolum ad intereſſe. Cott.in memorab.in verbo locaui vineam.vnde erit diligenter animaduertendum, quia multi ſtatim agunt ad caducitatem ex capi. non implementi. Marſil.ſingul.582. Et eſt caſus admodum frequens; multi enim conducunt laboritia,& promittunt dare medietatem fructuum locatori, & inſuper promittunt aliquid aliud,puta plantare vineam,vel tot arbores quolibet anno,vel fabricare caſam,vel quid ſimile, nam ſi tale pactum conductor non obſeruat, non poteſt agi ad caducitatem,ſed debet attendi,quod principaliter fuerit appoſitum gratia alterius, vt dictum eſt.

13 Ampliantur prædicta omnia, etiam ſi conductio facta eſſet verbis generalibus, & pręgnantibus, unde locatio facta cum pacto,ut liceat conductori recedere poſt menſem quandocunque voluerit, intelligitur,& reſtringitur niſi poſt menſem fecerit actum conductor,per quem uideatur ab illa conductione receſſiſſe, puta ſi pętierit ſibi adimpleri promiſſa. ita ſingulariter dixit Salic.in l.commiſſorię, in fine, C.de pact.inter emptor. & uenditor. commendat Felin.in cap.ſedes,col.12.de reſcriptis. Marſil.ſingul.213.uiam.

QVÆSTIO III.

1 QVAERO uerba contractus locationis, & conductionis contra quem ſint interpretanda. Et utique contra locatorem, qui potuit legem apertius dicere,l.ueteribus, ff.de pact.l.Labeo ſcripſit, ff.de contrahend.emp.l.quicquid aſtringendę,ff.de uerb.oblig. Bal.conſ.160.par.1.Corn.conſ.116.in princ. Gozad. conſil.74.num.13. Dec.in terminis, in l.fœminę, ſub nu.113.uerſic.poſtremo, ff.de reg.iur.

2 Declarando, aut locator ſe fundat in uerbis, & contra eum fit interpretatio, aut conductor ſe fundat in uerbis, & contra eum fit interpretatio. De primo Roman.conſ.95. num.2. ubi Mandoſ.Corn.conſ.95. nu.5.uolu.4.Pariſ.conſ.64.num.5.uol.1.Burſat.conſ. 104.nu.13.uol.1.Pute.deciſ.166.lib.1.ubi in pacto de reſtituendo poſſeſſionem uacuam in fine conductionis, niſi aliud in medio ſuperuenerit.

3 De ſecundo Iaſ. in terminis conſ.45. colu.1.in fine uolu.3. Hinc dixit Pile.q.9. quod ſi colonus promiſit dare locatori partem omnium fructuum, lapicidinis exceptis,quod ſi ex lapidibus in laboritio exiſtentibus calcem faciat,quod de ea partem dare non debet,quia tranſiuit in aliam ſpeciem ex induſtria, & labore conductoris,commendat Io.Andr.ad Specul.in tit.de locat. §.1. uerſic. quid ſi colonus, ubi idem dicit in vua, lana,lino,& ſimilibus.Iaſ.ualde commendat in l.ueteribus, ff.de pact.

4 Limita in caſu l.inſulam, ff.qui pot.in pig.habeantur, ubi eſt caſus in materia locati & conducti, & præfertur uenditor in pignore ſuper penſione, & ratio eſt, quia erat conuentio clam ſuper principali, & ſic ſuper acceſſoriis.

QVÆSTIO IIII.

1 QVAERO,an diſpoſitio glo.in l.tale pactum,§.fin. ff.de pact. procedat in contractu locationis & conductionis,utique ſic.Ruin.conſ.74.num.12.uol.2.

2 Limita ut non procedat, quando aliquid in totum

Hh 2 eſt

eſt omiſſum per incluſionem alterius, ſed quando venit ad aliud expreſſum. Bald. in l. 1. circa finem, C. de his, quibus vt indign.

3 Limita ſecundo, vt procedat in extenſione facienda de caſu ad caſum, ſecus de perſona ad perſonam. Ruin. d. conſ. 474.

Quas declarationes appoſui in materia locati & conducti, & vltra alios ad declarationem practicabilis glo. in d. l. tale pactum, §. fina. quam multi plene prontentur.

QVÆSTIO V.

Tempus.

FActa eſt locatio de triennio, vel alio tempore quomodo intelligatur an de vtili, vel continuo?

1 Videbatur de vtili, vt fiat interpretatio contra locatorem, qui potuit legem apertius dicere, prout ſuperius vidimus.

2 Pro contraria parte facit, quia tempus in dubio intelligitur continuum, non vtile. Riminald. conſil. 10. nu. 24. vol. 1. Bard. de temp. vtil. & continuo, c. 3. nu. 9. c. 8. nu. 1. cap. 18. num. 18.

Et hanc partem tenuit in terminis. Bald. in l. ſi cum hermes, C. locat. ſequitur Alex. in l. ſcire debemus, nu. 4. in l. ſi procuratori, num. 6. in l. ſtipulatio iſta, §. fina. nu. 5. ff. de verb. obligat. Roui. de ſtatut. Vrb. preſcrip. gl. 2. num. 22.

3 Circa verò tempus, intra quod opus fieri debet vide infra quæſtione ſequenti.

QVÆSTIO VI.

1 FActa eſt locatio non deſignato loco, nec tempore ad opus puta faciendum, quomodo hoc intelligendum erit? vtiq; circa locum declarandum per conductorem, & circa tempus arbitrio boni viri, Bal. in l. liberti, nu. 11. C. de oper. libert. Bart. in l. continuus, §. qui inſulam, ff. de uerb. oblig ubi dicit, quod ſi non inchoatur, poteſt agi ad intereſſe, faciunt ad prædicta not. per Iaſ. in l. in bonę fidei, ff. de eo, quod certo loco.

2 Occurrit ſæpius in facto, quod multi conducunt laboratores ad conſtruendum domum ſimpliciter tẽpore aliquo non appoſito, oritur contentio, recurrendum eſt ad arbitrium boni viri, & iudicis.

QVÆSTIO VII.

1 SIcut naſcitur diſſenſus inter locatorem, & conductorem ex incertitudine loci, & temporis, ita ex incertitudine penſionis non certificatæ, unde ſi ſunt diſcordes in quantitate, recurritur ad arbitrium iudicis. Cin. in l. ne cui, in fine, C. locat. ſequitur Papienſ. in forma libelli ad ficti præſtationem, in verbo, florenos, in princip. Afflict. in cap. 1. num. 21. uerſic. item bonitas temporis, ex quibus cauſ. feud. amitt. per l. inſulam; §. in operis, ff. locat. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 221.

2 Et locatio ſemper intelligitur in dubio facta iuxta proportionem penſionis, & ſolitum in ſimilibus fieri, & in uicinis locis, licet tenimentum ſit magnum, quia ſit reſtrictio ad proportionem penſionis. Item. inc. 1. §. quia tamen de controuerſ. inter maſcul. & fœmin. Hiero. de Mont. in tract. fini. regund. c. 90. nu. 12. per l. exceptio, C. locat. de qua materia ſuperius uidimus, par. 1. tit. de ſubſtantia locationis.

3 Vnde ex Iſern. colligitur in citato loco, quod non eſt bona exceptio dicere, apparet per inſtrumentum de locatione puta totius tenimenti, ergo totum tenimentum eſt locatum, quia poterit replicari, parui refert de locatione prægnanti totius prædii, vel tenimenti, ſi penſio eſt reſpectiue modica, quia ad eam fieri debet proportio.

4 Colligitur etiam ex eodem, quod in finibus conſtituendis, & perſoluendis attenduntur loca vicina ſimilia. Late Menoch. conſil. 13. lib. 1. vbi in locatione ueniunt poſita in confinibus, & pretium rei uenditæ in locatione compræhenſa, & ueriſimilitudo, & conſuetudo attenditur.

Pariter dicebat Bal. ad l. emptorem, C. locat. iuxta finem, quod in Comitatu Biſſonii eſt quædam planities, quę uocatur planum Biſſonii, & ſub ea, eſt planities, quę uocatur planum Sancti Criſpolti, ſi dominus locat planum Biſſonii, non uidetur & hoc locare planum Sancti Criſpolti, licet ſub locato contineatur, quia illud ſpecialiter denominabatur, iuxta not. in l. quæſitum, §. fina. ff. de fund. inſtruct. dixit elegans dictum. Dec. conſ. 146. col. 6. in princ.

Limita niſi uno nomine locari conſueuiſſet. commenda pro notabili Rimin. conſ. 252. num. 5. Caſus frequens in fundis, qui ſub uno podere habent ſpeciale nomen.

Limitatur ſecundo, quod unica locatio non concludat niſi pretium, uel penſio ſit correſpondens habito reſpectu utriuſque, ut conſiderat Menoch. conſil. 337. nu. 27. lib. 4. poſt Bart. in l. & conuentione, ff. de pact. Iaſ. conſ. 84. col. 2. uerſ. & quantitate, lib. 2. Socin. iun. conſ. 43. nu. 2. & 8. lib. 2.

Nec duæ poſſeſſiones dicuntur unitæ, ut una legata ueniat altera, ſi uni colono locatæ ſint. Alex. conſil. 169. num. 9. lib. 5. Cephal. conſil. 144. numero 18. lib. ſecundo.

5 Et ſi penſio fuit collata in tertium, & conductor diu ſtetit in feudo, & fortaſſe per tempus conuentum, & tertius non poteſt, uel non vult arbitrari, recurritur pariter ad arbitrium boni uiri, ptout dixi aliàs ad materiam l. ſi merces, ff. locat.

QVÆSTIO VIII.

1 NOtabilis eſt caſus ſecundum Bart. ibi in l. ex lege, ff. locat. Quod ſi fuit factum pactum inter locatorem, & conductorem, quod ſi fundus non colatur, poſſit locari alii, & quanto minus locatur, reficiat primus conductor, quid ſi locauerit plus?

2 Videbatur dicendum pariter deberi primo conductori, ſicut enim ſentit onus in diminutione ſi minus locatur, pariter deberet ſentire commodum, & emolumentum, ſi plus locatur, l. ſecundum naturam, ff. de regulis iuris, regul. qui ſentit, lib. 6. §. illud, Inſtitut. pro ſoc.

3 Contrarium determinat Iuriſconſ. cuius ratio uidetur eſſe, quod tale pactum fuit appoſitum pro locatore, & ad eius fauorem, merito non debet in eius damnum retorqueri, & uti aduerſarius econuerſo.

4 Et per prædicta patet intellectus ad §. illud, Inſtitut. pro ſoc. ultra ſcribentes in locis ordinariis, primo

enim

enim illc textus loquitur in conuentione pro ambobus appoſita, ſicut pro vno tantum, ſecundo ibi in cōtractu ſocietatis, qui habet vim fraternitatis, l. verum, ff. pro ſoc. Tertio ibi loquitur in correlatiuis, quia damnum, & lucrum ſunt correlatiua l. ſi non fuerit, ff. pro ſocio. Quarto ibi, nullius contrahentium culpa interuenerit, in caſu verò huius legis fuit facta conuentio ob culpam conductoris, meritò in eius fauorem reſt:ctū non debet arg. l. ſiue hæreditaria, §. ſi quis negocia, ff. de neg. geſt. & hoc modo euitantur multa contraria inſpiciendo in eius fauorem, vel culpam ſi ſit quid principaliter introductum.

5 Et ad prædicta facit in ſimili in materia relocationis id, quod habetur in l. item quæritur, §. in lege, ff. loca. vbi ſi locaui tibi domum conſtruendam pro centum infra annum, cum pacto, quod ſi non conſtrueres, poſſem alii relocare, & ſi contingat me plus locare, quod tenearis ad illud plus, & quia non conſtruebas, locaui alteri pro centum, & decem plus, ita demum teneris ad illud plus ſi locaui in eadem forma, vel leuiori, ſecus ſi pro grauiori, vt ſi locaſſem tibi vt faceres tres cameras, ille vero, vt faceret quatuor, nam propter hunc exceſſum videor dare illud plus, nō propter moram, ideo nocere non debet, nec poſſum locare, niſi tranſacto anno, & ſi eſt tranſactum tantum tēporis, vt certum ſit non poſſe fieri, poterit fieri locatio ante tempus, vt not. in l. hoc iure, ff. de verbor. oblig.

6 Pariter ſi non locaui, ſed ego met opus feci conducen 10 operarios de die in diem, putare potero quod plus expendero, non virtute pacti, ſed ratione moræ, vt ibi per Caſtrenſ. Et quod dictum eſt de pacto oppoſito in fauorem locatoris, quod non debet in eius damnum retorqueri. idem eſt in diſpoſitione legali, l. non eo minus, C. depoſiti.

7 Et ad propoſitum materię locati & cōducti, de qua agimus, infertur, quod ſi conductori faciēda eſt remiſſio propter ſterilitatem, vt ſuo loco diximus, non ſic econtra duplicanda eſt penſio conductori propter fertilitatem, & hoc ſiue proueniat diligētia, & induſtria coloni, ſiue a caſu, & fortuna, ſiue augmentum ſit magnum, ſiue modicum, vt contra glo. & Bart. tenet Caſtrenſ. in l. ſi merces, §. vis maior, nu. 6. ff. locat.

QVÆSTIO IX.

QVÆRO, facta eſt locatio ad longum tempus pro ſe, & ſucceſſoribus, an veniant filiæ fœminæ.

1 Et videbatur dicendum quod ſic, quia maſculinum concipit fœmininum, l. qui duos, & l. ſeruis de lega. 3. l. 1 ff. de verb. ſignific. late Anton. Gabr. de verbor. ſignificat. concluſ. 6. & hæc eſt communis opinio. Curt. iun conſ. 153. & 163. num. 3. Secundo facit, quia verbum, ſucceſſor, generale eſſe videtur, vt late deducit Soci. conſ. 245. col. 6. vol. 2.

2 Contrarium eſt verius, vt maſculi tantum comprę hendantur, vt late deducit Bald. in cap. 1. quib. mod. feud. conſtitui poſſit, dicens hoc perpetuo notandum. commendat Ruin. conſ. 160. nu. 4. lib. 1. Alex. ſentit in l. quædam, §. nihil intereſt, nu. 7. ff. de edendo. Soc. iun. conſ. 227. num. 3. lib. 2. Hieron. Magon. Rota Lucan. deciſ. 14. nu. 20.

3 Et licet maſculinum concipiat fœmininum, vt ex communi dictum eſt, tamen fallit in contractibus, in quibus maſculinum non concipit fœmininum, & hæc eſt communis opinio. Eman. in ſuo theſaur. littera M. nu. 78. & magis communem dicit Ant. Gabr. in citato loco, num. 94. in fine. Nec obſtat conſilium Socini in contrarium allegatum, quia loquitur in diuerſis terminis, prout videri poteſt.

4 Succeſſor igitur ſimpliciter prolatus in maſculo tantum in contractibus verificatur, & hæc addi poſſent ad ea, quę ponit Iul. Clar. in §. emphyteutis, quęſtio 32. vbi ponit an fœminæ veniant in emphyteuſi, & quærit de appellatione hæredum, vel filiorum. omittens ſi fiat ſtipulatio per verbum, ſucceſſoribus, quod ſatis frequens eſt.

QVÆSTIO X.

QVÆRO an ſub appellatione fructuum comprę hendantur mercedes magiſtrorum, & fabrorū, vecturę nauium, & beſtiarum, & penſiones domorum.

1 Primo videbatur, quod non, per textum in l. mercedes, ff. de petit. hęredit. vbi mercedes a colonis acceptæ vecturæ nauium, & iumentorum non ſunt fructus, ſed loco fructuum, ergo non ſunt proprie fructus.

2 Secundo per textum in l. prædiorum, ff. de vſuris, vbi penſiones accipiuntur pro fructibus, & ſic non ſunt vere, & proprie fructus.

3 Tertio facit l. vſura, ff. de verb. ſignif.

4 Pro contraria parte facit l. ſi nauis, ff. de rei vendicat. vbi fructus appellantur, & tanquam fructus debentur: pro reſolutione ponam aliquas concluſiones, caſus, & effectus, ex quibus patebit veritas præſentis indagationis.

5 Prima igitur concluſio ſit a proprietate verborum. Mercedes, penſiones, & vecturę non ſunt proprie fructus, ſed bene loco fructuum habentur. ita probant iura pro prima parte ſuperius adducta, not. glo. in l. vſuræ, ff. de vſur. in l. 1. §. fructus, C. de annon. & tribut. lib. 11. Butr. & ibi Imol. in c. cum dilectus, de conſuetudine. Afflict. deciſ. 44. nu. 7. late Tiraquel. de retrac. lignagier. §. 15. gl. 1. nu. 27.

6 Vnde non veniunt in ſtatuto faciente mentionem de fructibus. Alex. in l. diuortio, nu. 32. vbi Iaſ. num. 9. ff. ſolut. matrim.

7 Secunda ſit concluſio ad not. in l. 1. C. de annon. & tribut. lib. 11 locator, qui recepit annuales penſiones, quę ſunt loco fructuum, tenetur ad onera, & tributa, vt no. in d. l. 1. per Luc. de Penna qui hoc deducit, & dixi ſuo loco.

8 Tertia concluſio ſit. petens in libello fructus, comprehendit etiam penſiones. Bal. in l. traditio, in fin. C. de pact. Machel. patrocin. 15. num. 12.

9 Quarta ſit concluſio. penſiones, vecturæ, & mercedes a multis appellantur fructus induſtriales. Coraſ. lib. 5. Miſcellaneorum cap 9. reprębendens illos, qui inepto nomine ciuiles appellant. Didac. lib. 1. variar. reſolut. cap. 3. nu. 6. Copus de fructibus, lib. 1. c. 3. nu. 2. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 3. caſ. 201. nu. 25. a multis ciuiles. Bartol. in l. ex diuerſo, num. 1. ff. de rei vendic. Caſtrenſ. in l. ſi nauis, num. 1 ff. eodem. Bero. in c. grauis, nu. 9. de reſtit. ſpoliat. Varonius, lib. 2. declarat. 41. nu. 10. Loriat. de fructibus axiomate 16. Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 15. ſub nu. 623. alii miſtos appellant ut per Abbat. in d. c. grauis, num. 4. alii ad ſimilitudinem naturalium. Alexand conſ. 142. num. 7. lib. 5. Afflict. deciſ. 44. nu. 7. Roueſcal. ad Alex.

conſ. 181. in verbo penſiones lib. 5. Marc. deciſ. 1420. Menoch. de præſump. lib. 4. præſumpt. 101. nu. 72.

10 Quinta ſit concluſio. mulier relicta vſufructuaria omnium bonorum percipiet penſiones, & vecturas, & ſi nondum tempus ſolutionis aduenit tranſmittit ad hæredes, ſi vero aduenit, debentur proprietario, ſi partim venit, partim non, ſit diſtributio pro rata. Caſtrenſ. conſ. 214. vol. 2. Alex. conſ. 15. num. 3. volum. 2. Borgni. de vſufruct. mulier. nu. 243. & hęc eſt communis opinio. Pariſ. conſ. 40. nu. 7. volu. 1. Boer. deciſ. 23. num. 3. Tiraquel. de retract. conuent. §. 5. glo. 4. nu. 1. Michel. patroc. 16. Didac. var. reſolut. cap. 15. nu. 12. Addo Ale. conſ. 28. col. 1. lib. 1. Cuman. conſ. 92. col. 3. Io. Cephal. conſ. 612. num. 34. Franc. Marc. deciſ. 178. Purpurat. conſ. 207.

11 Ampliatur hęc concluſio, vt procedat etiam in patre legitimo adminiſtratore. Bald. in l. cum oportet, col. pen. C. de bon. quæ liber. in l. 1. C. de vſufruct.

Ampliatur in redditibus gabellarum locatarum. Bal. in citato iam loco.

12 Ampliatur ſecundo, vt nedum penſiones percipere poſſit rerum locatarum a defuncto, ſed ipſamet vſufructuaria locare poſſit, cum locare dicatur in fructu. Bar. per illum tex. in l. cum in plures, ff. locat.

13 Ampliatur tertio, vt habitare poſſit, cum habitare ſit fructus, l. is, qui bona, §. & ſi antiphana, ff. de pign. l. apud Iulianum, §. 1. ff. de leg. 1. Papienſ. in forma libelli in actione reali, in verbo, ſimul cum fructibus, nu. 9.

14 Hinc filius locando bona olim ſui patris dicitur adire hæreditatem. Marant. in l. is poteſt, num. 81. ff. de acquirend. hæredit. & id vidi pluries articulatum, & deductum contra filium conuentum vti heredem patris.

• Secus in extraneo hærede inſtituto, qui locando, vel fructus percipiendo non dicitur adire niſi concurrat animus adeundi, puta quod domus non habet neceſſe locari, vel ager enſi nam ceſſante neceſſitate inducitur aditio, alias non. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 101. num. 76. ita interpretando, §. final. Inſtit. de hæred. qual. Mantic. de coniectur. vltim. volun. lib. 2. titu. 10. num. 19. 20. Et locatione inducitur aditio in perſona, quæ liberè contrahere poſſit, alias ſecus, puta in muliere prohibita contrahere a ſtatuto ſine certa forma. Bulga. in l. 1. q. 17. C. qui admit. vbi Zuccar. nu. 76. Rimin. iun. num. 298. Socin. conſil. 91. num. 31. lib. 3.

15 Sexta ſit concluſio. penſiones domorum, quarum dies nondum venit, inter immobilia computantur, & ſub appellatione immobilium continentur. Speculat. in titu. de fruct. & intereſſe, §. 1. verſic. ſed pone. Florian. in l. ſi fur, de vſufructu. Bal. in ca. 1. in fine, de pace tenenda. Soci. conſ. 100. col. 2. lib. 1. Caballi. milleloq. 518. par. 2.

16 Vnde confiſcatis bonis immobilibus venient penſiones domorum tanquam immobiles ſint. Gramm. conſ. 52. in fin.

17 Similiter penſiones nondum exactæ ex bonis locatis pertinent ad ſucceſſorem, non hæredem presbyteri mortui, nec ad reſignantem, ſi reſignauit, vt late deducit Borgni. deciſ. 44. nu. 4. extendens conſtitutionem Iulii Tertii, ſiue beneficium vacet per mortem, ſiue per reſignationem.

Cui addo Zabarell. conſil. 79. Ancharan. conſ. 116. Port. conſ. 104. & 161.

18 Pariter ſit diuiſio inter emptorem, & venditorem pro rata, & dicuntur fructus de die in diem. Bald. in l. filiusfamilias, §. apud Marcellum, ff. de legat. 1. Salicet. in l. Iulianus, §. fructibus, ff. de legat. 1. ad quem textum ſemper recurrimus. Didac. uariar. reſolutio. lib. 1. cap. 15. uerſicu. ſed præſuppoſito. Gigas de penſion. quęſt. 53. pulchre in facti contingentia Vincent. Franc. uidendus deciſ. 79.

19 Septima ſit concluſio ex l. apud Iulianum, §. 1. ff. de legat. 1. hæres ex mora tenetur ad penſiones domorum, uecturas iumentorum, naulum nauium, & alios fructus perceptos, & qui percipi potuerunt ex relegata ipſi legatario.

20 Et non mediocris difficultas eſt, quomodo intelligantur illa uerba, & qui percipi potuerunt, & uerior opinio eſſe uidetur hoc modo diſtinguendo, aut actor vult ſe referre ad illud, quod percipi potuiſſet ſingulariter, & tunc habebitur relatio ad perſonam actoris, d. l. apud Iulianum, §. 1. & l. ſi nauis, §. fi. ff. de rei uend. aut vult ſe referre ad illud, quod communiter percipi potuiſſet, & tunc non eſt differentia ad cuius perſonã fiat relatio, ſiue actoris, ſiue rei, quia communis æſtimatio attenditur. ita Barto. in l. domum, C. de rei uendicat. quem ſequuntur Caſtren. Alexand. & Iaſ. in d. l. apud Iulianum, §. 1. Barbat. conſil. 80. colum. 12. circa medium, lib. 3. Ruin. conſil. 161. num. 19. in fine, lib. 4. & hæc eſt uera, & communis opinio. Boer. deciſ. 268. qui num. 4. pariter atteſtatur in palatiis, & practica paſſim obſeruari ad fructus, quos ipſe actor communiter ab aliis percipere potuiſſet. Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 1. q. 37. nu. 370. ubi etiam in practica manet, quod in hoc caſu, dum attenditur ſingulare intereſſe iuxta primum membrum huius diſtinctionis relatum, non ſtat in ſimplici affectione animi, iuxta l. pretia rerum, ff. ad l. Falcidiam, ſed actor uere probare debet, quod ſi fuiſſet in poſſeſſione, percepiſſet tot fructus.

21 Addo quod hanc dicit communem in l. apud Iulianum, §. ... ubi Alexand. num. 4. ff. de legat. 1. Dec. in l. generaliter, col. fin. ſub nu. 5. ff. de regul. iur. Didac. in regul. peccatum, par. 2. §. 6. in fin. ubi & in foro conſcientiæ ueriſſimam dicit.

22 Et fructus fuiſſe perceptos probatur ſimplici iuramento actoris, uel rei, qui legalior erit, & melius nouerit ueritatem, gloſ. ſingular. in Authen. de nupt. §. unde ſancimus, in uerbo & ſiquidem, & in uerbo iureiurandu, quam ſingularem dixit Bal. in cap. grauis, uerſ. & nota, de reſtitut. ſpoliat. Iaſ. in d. §. fructus, colum. 2. Boer. in allegat. deciſ. in fine, & hoc eſt unum priuilegium ipſius iuramenti. Et not. Bart. in d. §. fructus, in materia penſionum ad propoſitum materię locati & conducti, quod ut plurimum communiter quilibet tot percipit ex locationibus domorum, licet quandoque naſcatur uarietas.

23 Octaua ſit concluſio ad materiam l. domum, C. de rei uendicat. quæ de penſionibus rerum locatarum loquitur, ſpoliator, & alius malæ fidei poſſeſſor reſtituendus eſt ad penſiones domorum, & alios fructus perceptos, & percipiendos, d. l. domum. Bero. in cap. grauis, num. 60. de reſtitut. ſpoliator. Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, num. 50. de reſtitut. ſpoliat. Curt. iun. conſ. 41. in fine. Pariſ. conſ. 1. num. 147. lib. 1. Boſſ. in titu. de pluribus uiolent. num. 32. Plot. de in litem iurando, nu. 372. ſecundum antiquam impreſſionem,

ſionem,& §.47.num.1. ſecundum nouam. Tiraquell. de retract.lignagier.§.15.gloſ.nu.28.& hæc eſt communes opinio. Vim.lib.1.in verb.ſpoliatus.

24 Limitant Domini de Rota,niſi ſpolians habeat aliquam rationabilem cauſam, vel colorem quare ita fecit, quia tunc non fit condemnatio ad fructus, qui percipi potuerunt. Rot. deciſ. 596. in antiquis, atteſtans paſſim in Rotę auditorio obſeruari. Biſignet.de reſtitut.ſpoliat.c.11.an conditio.

25 Pariter decreuerunt domini, quod occupare domum vacuam ſine violentia, ſpoliator fructus non conſequeretur. Rot.de reſtitut.ſpoliat.deciſ.10.& 14. in nouis.

26 Similiter habens fundum pignoratum a domino tenebitur de fructibus, quos ipſe debitor percipere potuiſſet, quia nullam habet iuſtam cauſam a Domino inducente, l.2.C.de pignorat.action. quam ſingularem ibi dixit Bald.& notabilem dixit Alex.ad Bart. in d.l.domum.

27 Limitatur alio notabili modo in practica, vt ſpoliator, vel alius malæ fidei poſſeſſor non teneatur ad fructus, qui percipi potuerunt ex re meliorata in ferenda ratione melioramentorum, l.cæterum, verſic. improbe tamen,ff.de rei vendicat. vbi Angel.in practica dicit diligentiſſime notandum, quod malę fidei poſſeſſor verus, aut præſumptus non tenetur ad fructus, qui percipi potuerunt ex re poſſeſſa meliori facta induſtria,& artificio poſſeſſoris,dicens admodum vtile pro malæ fidei poſſeſſoribus, qui vineas plantauerunt ſuo ſumptu, vel ædificia conſtruxerunt; non enim tenebuntur ad fructus, quos ex vineis, & ædificiis vberiores percipi potuerunt, dicens eſſe caſum quotidianum,& valde practicabilem. idem tenet Bal. in l.traditio,quæſt.10. C.de act.empt. Salicet. in l.ratio.§ 1.ff. eod. Roman. dicens hoc perpetuo notandum, & ita iudicioſe ſingular. 337. malæ fidei. Bero. in capit. 1.num. 24.de vſur. Didac. var.reſolutio.lib.1. cap.8. num. 24.

28 Finge quod domus admodum mediocris ſit ſolita locari pro ſex, fuit per malę fidei poſſeſſorem aucta de cameris,& ſtantiis, vt plus locari valeat, & iam locata ſit, vtique melioramentorum ratio habenda eſt.

29 Et multo magis de fructibus percipiendis tenetur ſpoliator, vel alius malæ fidei poſſeſſor ſi occupaſſet rem minoris etiam cum titulo, quia titulus non excuſabit a fructibus percipiendis, caſus eſt notabilis in l. patri,§.prędium,ff.de minor.quem ſingularem,& alibi non reperiri dixit Crement.ſingul.35. tu ſcis, Roma.ſing.534.tu ſcis, & conſ.434.in pręſenti in 3.dub. late Iaſ.in l.apud Iulianum,§.1.in 3.notab.ff.de leg.1. Bero.in cap.grauis, nu.34.de reſtit.ſpoliat.

30 Nona ſit concluſio ad l.ſi nauis, §.ſi.ff.de rei vendi. de hoc diximus in pręcedentibus.

31 Decima ſit concluſio ad l.mercedes, ff.de petit.hęreditat. quod conuentus iudicio petitionis hæreditatis tenetur ad omnes fructus,& quam maxime ad mercedes,penſiones,& vecturas d.l.mercedes,& ſic etiam in iudicio petitionis hæreditatis conſideratur materia locati & conducti.

32 Vndecima ſit concluſio ad l.cum autem, §.cum redhibetur, ff. de ędil. edict. in redhibitoria veniunt mercedes a conductore ſerui pręſtitę, vel quę pręſtari potuiſſent.

33 Duodecima ſit concluſio ad l. prædiorum, ff. de vſur. vbi in bonæ fidei iudiciis, ſicut veniunt fructus ex nota, pariter,& penſiones domorum.

34 Decimatertia ſit concluſio, & caſus, in quo habetur ratio mercedum, l.idem Iulianu.n, §.1. ff.de actio. empt.in §.certe, Inſtitut.de rerum diuiſ.vbi poſſidens fundum alienum, in quo bona fide ædificauit, detrahit mercedes fabrorum, & alias expenſas.

35 Pariter iſte bonæ fidei poſſeſſor facit ſuos fructus pro cultura, & cura, vt in §.ſi quis a non domino, Inſtitu. de rerum diuiſion. & ſic in hoc etiam caſu habetur ratio locati & conducti.

36 Decimaquarta ſit concluſio, & caſus, in quo habetur ratio locati & conducti, ad l.ratio, §.1.& ibi not. Barto.ff.de act.empt. vbi malæ fidei poſſeſſor, tenetur ad reſtitutionem fructuum, licet eos perceperit propter eius induſtriam,& ſollicitudinem, deducta huius ſollicitudinis iuſta mercede, quod in foro conſcientię quomodo procedat, declarat Didac. in regul.peccatum,par.2.§.6.col.pen.

37 Decimaquinta ſit concluſio. In reſtitutione fructuum detrahuntur ſeruitia, l.fundum qui, ff. famil. herciſcun. vbi I. C. ponit regulam generalem in nullo caſu hoc impediri poſſe. ad idem, l.fructus,ff.ſolut. matrimo. Pute. deciſ. 314. parte ſecunda, vbi etiam vult, quod condemnatus ad reſtitutionem fructuum perceptorum tenetur ad fructus, adhuc penes colonos exiſtentes.

38 Decimaſexta ſit concluſio. In diuiſione bonorum communium habetur ratio materiæ locati, & conducti, vt mercedes calculatorum, ęſtimatorum,& agrimenſorum fiant communibus expenſis, etiam altera parte contradicente, l.4 ff.fin.regund. quam ibi dicũt ſingularem, Bald. Alberic.& Florian. Azo,in ſumma eiuſ.titu. Caſſan. in conſuetud Burgund. tit.des iuſtices,§.6.in verb.per luis, nu.4. Salic.in l.4. C.eod.tit. Feli.in cap.quia iudicante, col.1.de præſcript. Fab.in §.quædam, col.penult.de act. Boer.atteſtans ita iudicatum, deciſ.51.in fi.

39 Decimaſeptima ſit concluſio. Errans in iure facit ſuas penſiones, & ſimiles fructus. Felin. in capit. de quarta, num.29.limitat.2.de pręſcript.Bald.in l.Celſus,num.19.eod.tit.Curt.ſen.conſ.71.col.6.Curt.iun. conſ.28.num.6.

40 Limita quando talis errans eſſet effectus locupletior, quia tunc ad reſtitutionem tenetur, Felin.in d.c. de quarta, num.31.verſ.ſecunda reſtitutio. Menoc.in 15.remed.recuper.poſſeſſ.num.633.

41 Limitatur ſecundo, vt non procedat in errore, cui ius reſiſteret, Bartol.in l.ſed,& ſi lege, §.ſcire, numero 4 ff.de petit.hæreditat. Bald.in l. Celſus, nu.19. de præſcriptio. Alc.conſ.83.in fine, vol.2. & conſ.22. col.fin.vol.4.

42 Limitatur tertio, vt non procedat, quando is poſſeſſor ſciret, propter ſuum demeritum aliquando eſſe poſſeſſione priuandum, tunc illos fructus non facit ſuos, etiam ſi in iure, vel in facto errauerit. ita notabiliter Angel.in l.prædonis,ff.de petit.hæredit. vbi Caſtrenſ. hoc dictum ſummopere commendat contra prælatos canonice inſtitutos, qui propter eorum demerita ſciunt ſe debere priuari, tanquam indignos, nam licet habeant dominium prælaturæ, & faciant fructus ſuos, tamen ſi poſtea priuantur, tenentur ad reſtitutionem fructuum; commendat Marſil. ſing.268. dicens millies in facto occurrere.

Digitized by Google

43 Quando vero dicatur lex reſiſtere, vel non aſſiſtere, ponit Bal.in l.non dubium, C.de leg. & l.cum lex, ff. de fideiuſſ. & quando dicatur aliquid contra, vel præter legem, ponit Alex.in l.ſtipulatio iſta, §.alteri, ff.de verb.obligat.

44 Limitatur tertio poſt litem conteſtatam, & multo magis poſt ſententiam. Roma.conſ.454. Plot.de in litem iutan, §. 14. num. 4. vbi dicit dare contra iuſtum iuramentum in litem.

45 Notandum inſuper eſt quod error eſt difficilis probationis, vnde probatur indiciis, præſumptionibus, & circumſtantiis. Innoc in c.ad noſtram, de rebus eccleſ.non alienand. Caſtrenſ.in l.admonendi in fine, de iureiurando. Maſcard.de probat.concl.639.

46 Cui addo, quòd dictum notabilis, & legalis perſonæ excuſat, & probat iuſtam cauſam credendi, glo.ab omnibus commendata, in l.Titio fundus, in gloſ.magna in fine, ff.de condit.& demonſtrat, quam ibi Bart. & Caſtrenſ.ſummopere commendant, puta ſi audiuit a patre ſuo, vel ab alio homine fide digno. Bal.in practica hoc ſummopere commendans, in l.indicia, C.de rei vendicat. Angel.in l.ſi a bonæ fidei, ff.eod.tit. Alc. in l.1.num.4. ff.de eo per quem factum erit. Iaſo.in l. certum, nu.8.ff.ſi cert.petat. Caſſador.de regul.cancellar. deciſ.19. nu.1.in fine, & hæc eſt communis opin. Anto.Gabr.de malefic.concluſ.7.num.38.

Et error iuris probatur iuramento in perſona fide digna. Bald.in l.ſi contra, C.ſi ignor.rem minor.Curſen.conſ.71. ſub num,15.

47 Limita, niſi iſta perſona conuerſata ſit cum viris literatis, quia non debet admitti ad hoc iuramentum, præſertim, ſi talis perſona in ſe ſit ſagax, & diligens. Gramm.deciſ.79.nu.7. Addo vlterius, quod ſi frater ex ſua aduocatione fundum acquiſiuit, communicando fructus, non per hoc videtur cõmunicaſſe proprietatem, Salic.in l.ſi patruus, C.commun.vtriuſque iudic. Petr.de Vbal.de duob.fratrib.par.3.num.31.Alexand.conſil.24.in fine lib.1.& conſ.48.colum.2.lib.2. late Ioſeph. de Ludouic. concluſ. 53. colum. 37. circa medium.

48 Illud non omittam, quod ſi vir relinquat vxori fructus omnium bonorum, quod in tali legato non veniat id, quod ex exẽplatione protbocollorum percipitur, quia non dicitur proprie fructus, ſed redditus. Bart.in l.diuortio, §.ſi vir, ff.ſolut.matrim. commendat Boer.deciſ.24. dans cautelam ſecundum Angel. in rubric. de vſur. quod ſi vis, quod vxor tua habeat omnia iſta, ſis cautus dicere, relinquo vxori fructus, vſumfructum, redditum, & prouentum omniũ, & ſingulorum bonorum meorum, per textum in cap. grandi, de ſupplen.negligent.pręlat, in verbo redditibus, & prouentibus.

49 Vnde plura ſunt in propoſito nomina, quæ ſe habent vt excedentia, & exceſſa.

50 Fructus, qui quandoque dicuntur id omne, quod ad vſum hominis paratum eſt, l. in fructu, ff. de vſufruct.legat. Papienſ.in forma libelli in action.reali, in verbo ſimul cum fructibus, nu.7.

51 Redditus, quod nomen generalius eſt, nam quicquid eſt in fructu, eſt in redditu, non e cõtra, vnde partus ancillę eſt in redditu, non in fructu, l.in pecudum, §.partus, ff.de vſur.§.in pecudum. Inſtitut. de rerum diuiſione, gloſ.notab.in cap.generali, in verbo redditus de electio.lib.6.vbi Franciſ.dicit valde notandum in materia ſtatutorum, immo comprehendit verbum redditus omnia iura, & vtilitates, quę percipi poſſũt. Cardin.in Clement.1.de exceſſ.prælat. Alciat.in l.frugem, ff.de verbor. ſignif.

52 Conueniunt autem in aliquibus, quia fructus intelliguntur deductis expenſis, prout aliàs diximus redditus ſimiliter deductis expenſis, & omni alio onere. Felin. in capit.ad aures, colum.penult.quæſt. fin.de reſcript.pariter ſiue legantur fructus fundi, ſiue redditus, legatum morte finitur, vt nota. Alberic. in l.fundi Trebatiani, ff.de vſuſruct.legat. vbi etiam, Bartol. dicit vnum ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, & pariter ad interpretationem verbi, fructus, quod ſi legatur fructus fundi, ſi fundus conſueuerit locari ad quantitatem, illa qualitas cenſetur legata, & ſi pecunia, pecunia cenſetur legata, nec ſoluitur pecunia pro fructibus, niſi poſt conſumptionem deueniatur ad æſtimationem, & legatis fructibus fundi, intelligitur deducta parte coloni, quod non eſt in venditione, prout aliàs dixi, & ſic verbum fructus adaptatur ad ſolitam reſponſionem, ſiue in pecunia, ſiue in quantitate hoc fiat, & intelligitur detracta parte coloni.

53 Prouentus idem eſt, quod redditus. Spileg.in lexico, in verbo, prouentus.

54 Obuentiones, quo nomine comprehendantur omnia, quæ ex facto hominis proueniunt, ut oblationes, funeraria, ſigillum, parui, & magni redditus, & ſimilia, capit.vbi maius, §.prouiſiones, de elect. lib.6. Clemen.ſtatutum, eodem titu.l.obuenire, ff.de verb. ſignificatio.gloſ.in l.1.§.exercitorem, ff.de exercitor. bonus textus in capitu. præſenti, §.porrò, de offic.delegat. & differunt a fructu, quia proprie fructus percipitur ex re, vt frumentum ex prædio. obuentiones propter rem, vt penſiones ex domo locata, prout exemplificat Alberic. in l. vſufructu legato, in princi. ff. de vſu fruct.

55 Emolumentum generaliſſimum nomen eſt pro omni vtilitate, ex re locata proueniente, l. 1. C.qui admitt. cap.1.de teſtibus, lib.6. late Boer. deciſ. 224. nu. 6. vbi dicit ſimilia verba apponi ſolere in locationibus bonorum, & ponit Fulgoſ. conſil. 162. & propterea hic appoſui.

56 Solent etiam apponi in fine ſimilium verborum alia verba prægnantia iuxta qualitatem factorum puta quandoque, & omnia alia iura, prærogatiuas, & præeminentias, vt per Boer. in citato loco. Fit etiam locatio fructuum in materia reſignationis, de qua per Caputaq.deciſ.43.par.3. vbi quando obſtat reſignãti.

QVÆSTIO XII.

De Beneplacito.

VTILIS, quotidiana, & practicabilis eſt indagatio nedum in contractu locationis & conductionis, ſed in omni alio contractu de beneplacito, ob, id ponam concluſiones aliquas.

1 Prima igitur concluſio ſit, locatio facta ad certum tempus, deinde ad beneplacitum intelligitur ad tantundem, & non vltra. Afflict.in cap.1.colum.1.quibus mod.feud.conſtitu.poſſit poſt Bal.conſ.101.nobiles, col.fin verſ.venio ad tertium, lib.3.

Niſi dictum ſit toties &c. vbi per eum, & per Socin.

cin.conſilio inferius allegando.Burſat.conſ.331.numero 146 lib.3.

2 Secunda ſit concluſio, conductio morte finitur, ſi facta ſit ad beneplacitum, l.4.ff.loc.Ange.cõſ.27.col.9.Gozzad.conſ.22.nu.7.Marſil.in l.ſi.nu.41.ff.de q.Corn.conſ.235.& 92.vol.2.poſt Bar.in l.centeſimis, ff.de verb.oblig.& in l.& quia, ff.de iuriſd.omni.iud.Geminia.in c.ſi delegatus, de offic.deleg.lib.6.Sebaſt.Medic.in tract.mors omnia ſoluit,concl.16.

3 Addo Socin.iun.conſ.63.vol.2. Didac.uari.reſolut.lib.3 c.15.nu.2.& hæc eſt verior, & magis communis opinio, ut per Dec.in l.3.prope finem, ff.de regul.iur.Iaſ.in l.non ſolum, §.morte, num.2.ff.de nou.oper.nunciat.Curt.conſil.235.Guid.Pap.deciſ.119.Alex.conſ.128.lib.6.Rimin.iun.conſi.241.nu.9.vol.3.234.nu.164.vol.2.

4 Limitatur, vt non procedat in morte ciuili, quæ in hoc nõ ęquiparatur morti naturali.Bero.q.familiar.103.nu.5.

5 Limita ſecundo, ut procedat, quando ſimpliciter fuit appoſitum beneplacitum, ſecus ſi etiam alia verba ſint appoſita, puta cum reuocatione, vel diſdicta tot menſium. Socin.conſil.77 verſi.aliquando apponitur, vol.3.Iacob.de S.Georgio, in l.more maiorum, ff.de iuriſdict.omnium iudicum.Caſtrac.de Societat.offic.c.55.nu.13.& ad renouationem ſufficit renouatio vnius tantum, idem.c.56.nu.6.

6 Limitatur tertio, quãdo beneplacitum refertur ad perſonam propriam, ſecus ſi ad officium, uel dignitatem, poſtea a beneplacito *di eſſi Illuſtriſſimi conduttori.* Verba Decij in terminis locati & conducti, conſ.108.ſub nu.5.Felin.in c.ex literis, verſi.2.caſus, de conſtitutio. Rui.conſ.104 nu.2.lib.5.late Iacob.Menoc.de arbitr.iudic.q.69.nu.7.

7 Addo quod ſi non ſit ſecuta mors, ſed finitum officium, vel dignitas concedentis, vtique beneplacitum dicitur reuocatum, & finitum, Bal.notabiliter in c.ſi gratioſe, de reſcrip.per textum in l.Lucius, la prima, ff.de fideicommiſſ.libertat.Feder.de Sen.conſ.251.

8 Quod eſt in practica notandum, nedum in materia locati & conducti, ſed ad ſauurem iuuenum, qui præſtant iſtas fideiuſſioues de repræſentando ad beneplacitum D.Gubernatoris, nam finito officio exſpirauit.

9 Quid ſi conceſſio facta ſit nomine proprio conducentis, & dignitatis quid erit attendendũ.Ioan.And.in d.c.ſi gratioſe, dicit attendendam eſſe dignitatem.idem tenet Hoſtienſ.in ca.quoniam, Abb.de offic.delegat.Bar.in l.morę, tenet inſpiciendum quid præcedat, per l.ſi ſeruus communis Titij, §.ſi.ubi late, Bar.ff.de ſtipul.ſeruorum.

10 Videbatur fortaſſe diſtingui poſſe, aut uerba proferuntur appellatiue, aut diſiunctiue, tunc tranſit ad hæredes in materia ſui natura tranſitoria, prout eſt locatio & conductio, alias attenditur quid præcedat in ſcriptura, ſi diſiunctiue, tunc finito officio expirat, vt per Dominic.in d.c.ſi gratioſe, licet ibi aliquantulum dubitet in ſi.verbis.

11 Quid ſi quis habeat dignitatem nomine alieno, prout Vicarius Epiſcopi, vtique conceſſio finito officio expirat, & hæc eſt communis opinio.Imol.in d.ca.quoniam Abbas, Iaſ.ad l.more, nu 69 ff.de iuriſd.omni.iudic.repręhendens alios alıter tenentes.

12 Quid ſi fuerit dictum, loco quoad reuocauero, nunquid per mortem dicetur facta reuocatio? vtique non & hęc eſt communis opinio, Didac.in d.c.15.nu.6.Eman.in ſuo theſaur.litera V.nu.64.

13 Quid ſi locatio, vel conceſſio ſit facta ad beneplacitum, poterit ne indiſtincte reuocari? utique ſine cauſa legitima non poterit, Capic.deciſ.116. vnde Poteſtas beneplacitum poſitus nõ deberet ſine cauſa reuocare.

14 Et ſemper talis locatio, vel conceſſio intelligitur arbitrio boni uiri, & hæc reputatur notabilis limitatio, Bal.in l.meminiſſe, de offic.proconſulis, & legati.Franc.in c.ſi delegatus, col.3.de offic.deleg lib.6.Bal.in l.fin.§.1.nu.4.C.commun.de legat.cum multis per Iaſon, l.ſi ſic legatum, nu.4.in fine de leg.1.

15 Addo Ruin.conſi.171.nu.6.lib.1.Felin.in c.1.col.antepenul.ubi etiam Andre.ab Exea, nu.391.de conſtitutionibus, vbi limitat, niſi attento communi vſu loquendi illius loci talia uerba ad beneplacitum liberum importarent, & non boni viri arbitrium, prout apud Gallos ita intelligendo deciſ.Guid.Pap.deciſ.475.& Corn.conſi.156.col.penultim.lib.3 Menoch.de arbitr.iudic.q.8.nu.10.

16 Altera ſit concluſio.locati, vel conductio ad beneplacitum ab initio eſt pura, & perfecta non conditionalis, licet poſtea reſoluatur, ita contra Bartol.tenent ſcribentes, in l.centeſimis, §.fina.vbi Alex.Iaſ.& alii,

17 ff.de verb.oblig.& hęc eſt vera, & magis communis opinio contra Bart.teſte Dec.conſi.108.nu.5.

18 Quarta ſit concluſio, officialis ad beneplacitũ principis reputatur perpetuus, Alex.in l principalibus, in fine, ff.ſi cert.petat.& ibi late Iaſ.Bart.in l.de pupillo, §.ſi quis ipſi prætori, q.3.ff.de nou.oper.nunciat.Cin.& Bal.in l.quiſquis, C.ſi cert.petat.Bal.in l.ſolent, in fine, q.4.de offi.proconſulis, & hoc propter dubium Iaſ.in l.ſufficit.in notab.2.ff.de condict.indebit.& in l.Stichum, aut Pamphilum, §.ſtipulatio, colu.2.ff.de uerb.obligat.Pariſ.de Put.in tract.ſindicat.in verbo contrahere, nu.7.Caſſan.in conſuetud.Burgund.rubric.1.§ 6.nu 82.Pedemon.deciſ.144 nu.13.Caballi.milleloq.217.nu.3.Tiraquell.de retract.conuent.§.2.glo.1.nu.74.

* Et per hoc in facti contingentia occurrit, an officiales in Ciuitatibus, & locis ſedi Apoſtolicæ ſubiectis, habeat iuriſdictionem, ſede vacanti, de qua nullũ verbum. Extra, ne ſed uacante, & eſt caſus, frequens vtilis & quotidianus, & utiq; eorum iuriſdictio, uiua eſt & nullo modo expirat, quando in patentibus literis, ſit clauſula ad beneplacitum noſtrum, cum in hoc uerſetur publicus fauor, & utilitas, loquendo de iudicibus ordinariis, Bal.in l.meminiſſe, prope finem, colum.4.de offic.proconſ.& legati vbi requiritur reuocatio ſucceſſoris Principi concedenti, & textu in §.ſuper hoc, authen.de quęſtor.ſequitur Francus in c.ſi delegatus, de offic.del.lib.6.Pari.de Put.in tract.ſindic.in uerbo officialis verſi.ſi Princeps.c.hoc valde commendans in practica, deciſ.16.n.2.Vant.de null.iuriſ.deleg.nu.104.vbi reſpondet ad c.ſi gratioſæ, quia ibi ceſſat fauor publicus, Menoc.de arbit.q.69.nu.8.

* Vltra quem ampliatur, etiam ſi Princeps locutus ſit in plurali, puta ad beneplacitum noſtrum, etiã non apponendo ſucceſſorum, ſiue in ſingulari, quoad te reuocauero.Iaſ.ex communi, in l.cautiſſimis, §.ſi ita ſtipulatus, nu.14.de uerb.oblig.& magis communem dicit Socin.conſi.78.verſi.5.& ult.lib.3.& ratio eſt quia licèt uoluntas morte finiatur, textus in materia

Digitized by Google

locati in l.4.ff.loc. non tamen inducitur reuocatio, l. mandatum.C.mand.pulchre.Ruy.videndus conſ.115. nu.5.& 7.lib.1.Maſc.conclu.188.

19 Quinta ſit concluſio, ſi conductor, vel alius debitor promiſit ſoluere ad beneplacitum locatoris; uel alterius creditoris non poteſt incontinenti exigi, ſed dari debet aliquod temporis ſpatium, Bar.in l.ſi pœnam, ff. de verb.obligat.gloſ.in l.penult. C. commodat. Panorm.in c.2.in fine,de precario,& hæc eſt uera,& cõmunis opinio. Rip.in l.ita ſtipulatus,nu.70.ff.de verborum obligatio.

* Amplia idẽ in uenditore,& irregulari, quia potuit habitare uel locare.Nig.de pign.in 2.memb. 3.p. ſub nume.19.]

20 Caſus frequens, & quotidianus pro inſtrumentis, quæ tota die fiunt, quam maxime in ciuitate Tuderti, de pecuniis in mercatura, ſocietatibus, & traficis, vbi apponuntur, illa verba, pro ſex menſibus, deinde ad beneplacitum.

21 Subintelligitur niſi ſuperueniret aliquis caſus inopinatus, puta quod princeps velita me tot. Rebuff.in l. cedere diem, verſic.limitatur quando,ff. de verborum ſignificat.Ioſephus de Ludouic.concluſio.octaua,ampliatione prima.

QVÆSTIO XIII.

QVAERO, reperitur inſtrumentum emptionis extenſum, poſt inſtrumentum locationis abreuiatum cum clauſula (& cætera) quomodo hoc intelligatur, vtique intelliguntur repetitæ clauſulæ communes ad vtrumque inſtrumentum ex quo illi contractus ſunt inter ſe ſimiles, l. 2.ff.loca.& alias ſuperius vidimus, & ita tenet Bar.in l.Gallus,§.idem credendum, num.3.in fine,ff.de liber.& poſthu. Rui.conſ. 78. nu. 5.volu.1.

QVAESTIO XIIII.

1 QVAERO, quomodo differant inter ſe contractus locationis,& inſtrumentum locationis, & conductionis, eſt enim inſtrumentum ſcriptura Notarii de conuentione partium, contractus verò eſt ipſa conuentio. Bart.in locatione exemplificans in l. ſi quis legatum, colum.2.verſicu.aduerte ff.de falſ. Alc. conſ.122.col.2.in principio, volum.2.Bal.in l. finali. C.de falſ.cauſ.& conſil.44.in princip. libro primo, Butr.& Panor.in rubric.de fide inſtrumentorum. Anchar.in ca.primo, quæſt.20. de conſtitutionibus. Firmia.de gabell.in 6. par. principal. quæſt. 2.& iterum in 3.par.octauæ partis principalis, quæſtio.25. Socin. conſ.32.col.2.verſic.quibus non obſtat,lib.3. & conſ. 2.in principio eod.vol. Alc.conſ.170.col.2.nu.3. lib. 2.& in rubr.ff.de nou.oper.nunciat.col.4.Iaſon.in l.ſi ſeruum,§. cum qui chirographum,ff.de locat.1. Dec. conſ.169.col.2.verſ.non obſtat.Galleſ.ad form. cammer.par.1.q.3.nu.1.

2 Vnde renuncians inſtrumento non intelligitur renunciare contractui in eo appoſito, ſed tantum probationi ipſius inſtrumenti, vt voluit Bal.in l. Labeo, §. ſed ſi quis, ff.de pact.per l.3. C. de fide inſtrument. ſequitur Dec.in cap.cum uenerabilis, num.17.de exception.conſ.17.col.fin.conſ.169.ex ea in ca.1. nu.160. de conſtitutionibus.

3 Poterit igitur iſto caſu probare contractum, uel cõuentionem in inſtrumento appoſitam; uel cõtractum renuncians alio modo, dummodo non per ipſummet inſtrumentum, cuius probationi renunciauit. Boni. de ſtatut.urb.præſcript.glo.5.nu.8.

4 Vitiato, annullatoque inſtrumento locationis, vel alterius contractus non uitiatur, annullaturque contractus, ſi de eo aliàs appareat. Imol. Alex.Iaſ.& alii in l.ſi ſeruum,§.cum qui,ff.de legat. 1.Fulgoſ.in l. huiuſmodi,§.ſi ita,de legat. 1.

5 Et ſtatutum annullans inſtrumentum non habet locum in contractu, cum ſint diuerſa. Alex.conſ. 170. vol.2.in principio vol.7.Socin.conſ.92.col.6. verſic. primum probatur vol.3.Felin. in c.capitulũ, col. 15. de reſcript.late Roland.conſil.43.nu.14.uol.3.Extra in c.1.nu. 160.de conſtitutionibus,& inſpicitur tempus contractus, non inſtrumenti. Alex.conſ. 132. par. 2.Firmi.in uerb. inſtrumentum,nu.10.Non econuerſo vitiato contractu uitiatur inſtrumentum, quod magis mirum eſt. Signorol.conſ.145.col.1.licet contrarium teneat. Bal.in l.fi.C.de litigioſis.

6 Limitantur prædicta omnia ſtante conſuetudine loci, in quo unum pro alio accipitur, & uſurpatur, ut late deducit Tiraquell.de retract.Lignaier.§.2.glo.1. num.quinto.

ADDITIO.

Limitatur ſecundo, quod ſtatutum loquens de inſtrumento extenditur ad contractum ſi aliunde probari non poteſt. puta ſi dicatur Inſtrumentum vſurarium; nam hoc caſu ſit extenſio ad contractum, ex quo detegitur vſura, ita tenuit Rota coram Mariſcan.ad deciſ.16.de conſtitutio.

Et ſic infertur alia limitatio quod in materia etiam odioſa, & correctoria ſit extenſio de inſtrumento ad contractum in his quę concernunt periculum animę prout in uſura. Archid.c.1.in uerb. Quocunque, De ſtatu Religioſ.lib.6. Butr.in ca. inter monaſterium.col.1.de re Iudi. Abb.in c.ex tenore qui filij ſint legitim. Boni.de ſtatu.preſcriptio.glo.5.nu.10.

QVAESTIO XV.

QVAERO inſuper an appellatione bonorum ueniat actio ex locato,& ex conducto,& ſic de aliis diſcurri poteſt.

1 Primo uidebatur quod non, ex c.1.uerſi.contra natos, de ſciſmaticis, lib.6.

2 Secundo per textum in Clementin.1.de iureiurando, quibus in locis iura,& actiones ponuntur tãquam diuerſa a bonis. Et hanc partem tenuit Bellamer. deciſ.169.num.7. Papien. in actio. hypothec. in uerbo, ſub eadem,nu.3.

3 Pro contraria parte affirmatiua facit l. nomen, C. quæ res pignor. obligari poſſint, ubi in obligatione bonorum ueniunt iura,& actiones.

4 Secundo pro hac parte facit, l.bonorum,§.fin. ff.de uerbor.ſignificatio.ubi in bonis annumeratur quod eſt in actionibus.

5 Et hæc opinio eſt uerior, ut ſimpliciter loquendo abſque aliqua adiectione ueniant iura, & actiones, & in ſpecie actio ex locato,& actio ex conducto, ut late deducit, Tiraquell.in l.ſi umquam in uerbo bona ſub nu.7.C.de reuocan.donat.& hæc eſt communis opinio. Ant.Gabr.de uerb.ſignificat.concluſ.7.nu.7.

Addo

6 Aldo in terminis loquentem in actione locati & conducti, Alciat. in l. bonorum, in uerbo, actionem, ff. de uerb. ſignif.

7 Limitatur hæc concluſio, niſi apponatur illa adiectio mobilia, & immobilia, quia tunc non ueniunt iura, & actiones, & hæc eſt magis communis opinio. Alex. in l. a Diuo Pio, §. 1. ff. de re iudicat. late Anto. Gabr. de uerb. ſignificat. conclu. 7. vbi hoc membrum multis modis declarat.

8 Addo Couarruu. in c. relatum, il ſecondo de teſtamentis, Cott. in memorab. in uerbo nomina debitorum, Tiraquell. de retract. lignagier. §. 1. glo. 7. ubi latiſſime.* Et in confiſcatione mobilium, & immobilium non ueniunt iura & actiones, & hæc communis opinio, Ant. Panell. de bon. matr. in princ. num. 26. Iul. Clar. in § fin. q. 78. uerſ. ſucceſſiue quæro. Prof. Farinac. q. 25. nu. 109. vbi pariter de communi.

ADDITIO.

☞ *Declaratur hæc prima limitatio niſi neceſſitas legis aliud ſuadeat uel natura rei aliud requirat. Roman. ad. l. ſi conſtante §. vltim. ff. ſolut. matrimo. Imo. in cap. nullis. De rebus Eccleſ. non alienand. Card. conſ. 66. & 72. Alex. cõſ. 264. lib 6 Corn. conſ. 229. in fine. lib. 4. Soc. conſ. 151. in fine, conſ. 109 lib 4*

Declaratur ſecundo, niſi communis uſus loquendi aliud ſuadeat, nam illi principaliter attenditur. Oldr. conſ. 319 fili. in prob em. Extrctal. col. 3.

Declaratur tertio vt conſiderãda ſit materia, nam fauores ampliantur, odia reſtringuntur. Petr. Peccb. de teſtament. Cõiug. lib. 5. c. 3. ſub. nu. 5.

9 Limitatur ſecundo, ſi dicatur, bona ſua, vel mea, cũ iſtis prono minibus poſſeſſiuis, nam tunc non ueniunt iura, neque actiones, vt nor Bar. Bal. & alii, in l. 1. ff. de ſtat. hominum, in l. fin. verſi item in dono, C. de edict. Diui. Adrian. toll. Aret. in §. ſi. de iure naturali, gentium, & ciuili. Iaſ. in l. Gallus, §. uidendum, ff. de liber. & poſthumis.

10 Contrarium per illum textum tenet Alciat. in l. morum, ff. de verb. ſignif. & hanc opinionem dixit veriorem poſt multos, quos allegat. Andr. Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo bona, ſub nu. 8. in fine. C. de reuocan. donat. vbi ſiue dicat bona ſua indefinite, ſiue vniuerſaliter omnia bona ſua.* Rebuff. in l. rei, colum. 7. verſ. 3. res &c ff. de uerb. ſign. in l. bonorum, verſic. 9. &c. Eſt communis opinio. Gughil. in c. Rainutius, in verbo cetera bona, nu 15. de teſtam. Gomeſ. in §. omnium, nu. 22. de act. Pinell. de bonis matr. in rub par. 1. nu n 7. Eman. litera B. nu. 17. Benicaſ. de act. §. 1. ſub nu. n 151.)

11 Subinmita niſi apponantur uerba deſignantia locum, quia iura, & actiones non circunſcribuntur loco, l. fideicommiſſum, §. tractatum, ff. de iudic. l. Caius in princip. ff. de legat. 2. vxorem §. legauerat, ff. de leg. 3. l. cum de lanionis, §. ſi. ff. de fund. inſtruct. & inſtrumen. lega. l. ſi mihi, §. 1. ff. de leg. 1. Bal. in l. 1. ff. de ſtat. homin. conſ 232. in fi. lib. 2. Card. Florent. conſ. 51. ubi reputat notabilem textum in d. l. Caius. late Corn. conſ. 49 lib. 3. Socin. conſ. 101. li. 1. repetit. conſ. 175. col. 2. lib. 2. Iaſ. conſ. 5. lib. 3.

12 Vnde donans omnia bona vbique exiſtentia, uel quę Tuderti habeo, non ueniunt nomina debitorum, iura, & actiones, Tiraquell. ad l. ſi unquam, in uerbo, bona, nu. 9. C. de reuocan. dona. latius de retract. lignagier, §. 1. glo. 7. nu. 11. in fine, & hęc eſt communis opinio, Alciat. in l. fin. nu. 80. C. de pact. Eman. in ſuo theſaur. litte. A. nu. 61.

13 Limitatur ſecundo, vt appellatio bonorum ſimpliciter facta ſine aliquo adiuncto comprehendat iura, & actiones, vt non ſit vere, & proprie, ſed ficte, & per legis interpretationem. Vnde non procedet in ſtatuto, uel ſimili materia, ubi uerba proprie, & ſtricte ſunt interpretanda, pariter nec in materia exorbitanti, vel odioſa. Dec. & Cagnol. ad l. qui actionem, ff. de regul. iur. Alc. in l. Labeo, in l. actionum, ff. de verb. ſignif. Pute. deciſ. 11. par. 1.

14 Habui in facti contingentia in uerbis inſtrumenti, & an in eo verba in dubiu ſint proprie, & ſtricte intelligenda.

15 Sed nunquid actio competens ad penſionem, vel affictum erit connumeranda mobilis, vt mobilium appellatione veniat, vel immobilis, vt immobiliũ appellatione comprehendatur in donationibus, obligationibus, & ſimilibus.

16 Et multorum fuit opinio, mobilem reputari ex l. ſciendum, §. item qui, in verbo eum verò, ff. qui ſatiſdat. cogantur.

17 Verum alii aliter diſtingunt. aut intentatur actio perſonalis, & inter mobilia reputatur, ſi verò actio realis reſpectu rei immobilis, ut tributum, decimæ, affictus, & ſimilia. & tunc immobilis reputatur. Albert. in Auth. hoc ius porrectum, col. 5. verſ. alii diſtinguũt C. de ſacroſ. eccleſ. & in l. ſi. in prin. ff. de don. dum hãc vltimo loco recenſet per l. libertos, §. Lucius, ff. de annu. leg. iuncta l. ſi. §. ſi. ff. de contrah. empt.

18 Quare uerior eſt opinio, ut actio ad fictum, mercedem, uel penſionem ex re locata, uel ad rem locatam non connumeretur nec inter mobilia, nec inter immobilia, ſed terriam ſeparatam de per ſe ſpeciem diſtinctam conſtituat, & faciat, & hæc eſt communis opinio. Alex. in l. 1. n. 9. ff. de uulg. & pup. Crauet. cõſ. 213. in ſi. Guid. Pap. q. 291. Bero. in e. iam nuli, nu. 73. de rebus eccleſ. non alien. late Ant. Pinell. in 1. par. rub. C. de bon. matern. nu. 24. Eman. Soarez. in ſuo theſaur. recept. ſent. in uerbo, actio, nu. 61.

19 Addo, quod hãc dixit magis communem, & etiam ueriorem, cui etiam ipſe adhæret poſt multa relata de retract. Lignaier. §. 1. gl. 7. nu. 17. Ant. Gabr. de uerb. ſignif. conclu. 7. in principio.

20 Quæ uera eſt, & procedit etiam ſi apponatur uerbum, quarumcunque, ut uoluit Pariſ. conſ. 25. col. penult. uol. 2.

21 Si tamen de mente contrahentium, teſtatoris, legis, uel ſtatuti omnino eſſet facienda applicatio, tunc attenditur ad quid detur an ſit mobile, & illa reputabitur mobilis, ſi ad immobile, & ille reputabitur immobilis. Alcia. poſt Bar. in l. nonentium, ff. de uerb. ſignific. Aufrer. ad Tholoſ. deciſ. 315. cum late per Tiraq. in citato loco, ſub nu. 15.

22 Aut igitur locator agit ad penſionem, uel operarius ad mercedem debitam, & actio tunc mobilis reputabitur, cum intentetur ad rem mobilem, prout merces, penſio, & ſimilia: aut intentatur ad rem per conductorem, puta quod ſibi conſignetur res per locatorem ſibi locata, & tunc cum ſit ad rem immobilem, reputabitur immobilis.

QVAE-

QVAESTIO XVI.

1 QVAERO, de practicabili quæſtione, eſt conceſſa aliqui moratoria pro quibuſcunque debitis perſonalibus, habebit ne locum in uecturis, mercedibus, & penſionibus? Et videbatur dicendum quod ſic, ex eius generalitate l. Iulianus, ff. de lega. 3.

2 Contrarium eſt uerius. Boer. deciſ. 296. nu. 6.

3 Ampliatur, vt nec ſequeſtrari poſſint ex Authent. ſed iam cautum, C. depoſit. Cucch. de morator. præſc. num. 100.

QVAESTIO XVII.

1 QVAERO, ſi Caſtrenſi credimus, de caſu valde notabili in materia ſignificationis verborum in hoc tractatu locati & conducti. conduxit quis ſiluam cuſtodiendam certa mercede conuenta, & promiſit locatori non facere aliquod damnum, nec ſinere vel permittere, quod aliquid damni fiat, quomodo hoc pactũ erit intelligendum? Vtique tenetur conductor prohibere quem facietem ſi poteſt, & etiam curare debet, ne ipſo ignorante aliquid fiat. l. ſi in l. in princ. quam ibi Bar. & Caſtrenſ. dicunt ualde ſingularem, ff. loc.

2 Et ſecundum Accurſ. ibi duplex ratio eſſe videtur; nam licet verba contra proferentem ſint interpretanda, l. Labeo, ff. de contrahend. emption. l. veteribus, ff. de pact. ut diximus ſuperius, tamen hoc fallit ratione officii ſuſcepti. ſecundo non procedit quando verba nihil penitus operarentur, ſi pro conductore intelligerentur. unde vt aliquid operentur, ad hæc omnia conductor aſtrictus uidetur.

3 Et ſic habentur corollariè multæ declarationes ad l. veteribus, ff. de pact. ultra ſcribentes ad d. legem.

Limitatur enim primo iuxta terminos locati & cõducti, vt non procedat ſi ſollicitudo ſuſcepti officii aliter ſuadeat.

4 Limitatur ſecundo, vt non procedat ſi uerba nihil alias operarentur.

5 Limitatur tertio, ſi proprietas uerborum aliud ſuadet, vt per Bar. in d. l. ſi in lege, & hęc omnia ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus.

QVAESTIO XVIII.

PVLCHRA, ni fallor, eſt quæſtio, an qui poſſeſſiones conducit, & locat, poſſit dici mercator?

1 Et uidebatur dicendum, quod ſic ex quo cum aliis contrahint, l. legatis, vbi non. ff. de lega. 3.

2 Pro contraria parte facit, quia hic quęſtuariã negociationem non facit, ergo non eſt mercator l. ſi cum illico, ff. de inſtitor.

3 Secundo pro hac parte facit, quia mercis appellatio, a qua mercator dicitur, ad res mobiles tantum refertur, l. mercis, ff de verb. ſignific.

4 Et hanc opinionem tenuit Bar. in l. legatis, nu. 2. ff. de leg. tertio, dicens hoc notandum ad ſtatuta diſponentia, ut credatur libris mercatorum. Sequitur Alex. ad l. diuortio, nu. 26. ff. ſol. mat. Crauet. conſ. 6. n. 111. & 115. Bertach. de gabell. par. 7. n. 48. Stracch. de mercatur. in prin. nu. 48. allegat. text. in Cano. eiiciens, 88. diſtinct.

5 Addo Alciatum per illum textum ad legem mercis, ff. de uerb. ſignif. Bene tamen ſecundum Bar. in d. l. legatis, locatores roncinorum dici poſſunt mercatores, uel negociatores.

QVAESTIO XIX.

STATVTO cauetur, quod conductor alienando, vel tradendo non priuat dominum poſſeſſione, an huiuſmodi poſſeſſorium iuris municipalis dicatur iuris, vel facti.

1 Et vtique ex coniunctione iuris communis, & iuris municipalis reſultat merum poſſeſſorium facti. Bal. conſ. 330. nu. 8. lib. 1. ſequitur Contard. de momẽtanea poſſeſſione, limit. 15. nu. 8.

ADDITIO.

☞ *In l. ſtatu libero, §. Stichus ff. de ſtatu liber. datur penſio prima, ſecunda, & tertia, ideſt primus terminus, ſecundus tertius.*

Sed nunquid locata domo veniunt ibi poſita ad vſum temporalem? Vtique non, ſicut nec in venditione. Deciſ. Maceratenſ.

QVAESTIO XX.

QVAERO ad materiam l. plerique, ff. de in ius vocand. an ea procedat in conductore habitante domum conductam?

1 Et vtique ſic reſpondit Bartol. Alberic. Caſtrenſ. & Iaſ. ad l. plerique, ff. de in ius vocand. Maria. in trac. citat. art. 1 1. q. 2. Caſtrenſ. conſ. 92. colu. 1. & 211. p. 1. Dec. in reg. nemo, ff. de reg. iur. Ferrat. cautel. 22. Ant. Gabr. de malefic. concluſ. 10. nu. 2.

2 Addo Firmian. in uerbo, domus, verſicu. 1. & hæc eſt communis opinio, ſiue ſit conducta ad modicum tempus, ſiue ad longum. Bonacoſſ. quæſt. criminal. in verbo, cap. 1.

3 Ampliatur ſecundo in ciue, qui pro maiori parte temporis habitat in Comitatu, ſed habet domum conductam in ciuitate pro ſuis occurrentiis, nam & in ea dum ſtat, tutus eſſe debet. Dec. in d. l. nemo.

4 Ampliatur idem in inſultu, ut prohibito inſultu ad domum alicuius uerificetur in domo cõducta. Bar. ad l. lex Cornelia, §. ſi tamen, nu. 4. ff. de iniur. per textum in l. 1. §. domum, ff. de aleat.

5 Quod facit pro bannimentis prohibentibus inſultum ad domum alicuius.

6 Ampliatur quarto idem eſſe in citatione facta ad domum conductam. Alex. in l. 4 §. prætor ait, nu. 4. ff. de damn. infect. poſt Bar. in l. lex Cornelia, §. ſi tamen nu. 5. & in l. item apud Labeonem, §. conuitium, ff. de iniur. Dec. conſ. 460. col. fin. Vant. de nullitati. & defect. citationis, nu. 87.

Ampliatur quinto idem in ſtatuto de luer. dot. ut procedat in domo cõducta. Rolan. de lucr. dot. quęſt. 65. in fine.

7 Limitatur ſtante ſtatuto, vel bannimento, ut domus, in qua fit barattaria, deſtruatur; nam non procedit in domo conducta, ſi dominus locator ignorauit, ſed punitur inquilinus. Ang. de eden. §. ſi quis in ſua, per illum textum & l. 1. C. de falſ. monet. Caſtr. conſ. 42. Firmian. in uerbo, domus, & in verb. ludus. Bonac. in quæſt. crimin. in uerbo, barattaria, in fine.

8 Limitatur quam maxime diſpoſitio l. plerique, vt non

non procedat in viatore exiſtente in hoſpitio, vt per Iaſ. in d.l.plerique, limitat.2.Caſtrenſ.conſ.211.volu.
9 2.Bald.ad l.ſed & ſi,ff.de in ius vocand. & notandum eſt.quòd habitantium appellatione compræhenduntur conductores, & coloni penſionem ſoluentes, non gratis habitantes,l.ſi mercedem,§.ſi habitatoribus,ff. de action.emption.& ibi Bart.notat, & dicit eſſe caſum ſingularem,& peregrinum.Roman.ſingular.27. ſi emptor.Iaſ.dicens ſingulare in l.item quia,nu.2.ff. de pact.Couarruu.vari.reſol.lib.1.c.15.nu.5.inferens
10 ex hoc in practica in materia locati & conducti,quod licet venditor paciſcatur non moleſtare habitatores, non per hoc prohibetur petere mercedes, & penſiones.Et ſubdit ibi Caſtrenſ.eſſe caſum ualde quotidianum,quod ſi quis teneretur prouidere habitatoribus, intelligitur de habentibus cauſam oneroſam, non lucroſam,niſi ex coniecturis aliud appareat, & hoc tranſit ad hæredem,& ſingularem ſucceſſorem,niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat,per l.primam,§.habitare,ff. de his,qui deiecer.qui contrarium ſentire uidetur.

11 Addo prędictis id,quod notat Pedemont.deciſ.71. nu.19.ꝙ hoſpites,qui ab hoſpite recipiuntur,& nihil pro domo dant, ſed tantum pro alimentis, & lecto, magis dicuntur detineri in domo, quam ipſi tenere ex conducto,vel precario.ex Felin.& aliis per eum allegatis.

QVÆSTIO XXI.

NOTABILIS,vtilis, & practicabilis eſt quæſtio ſi Guid.Pap.credimus inferius allegando, promiſi dare operariis meis in uineam conductis id,quod dabunt alii,uel id,quod dabo aliis,& hoc eſt difforme & varium,quid agendum?

1 Videbatur media via eligenda,ex l. Neſennius, ff. de negoc.geſt. ubi in materia ruſticali fit diuiſio per medium.

2 Et hanc partem tenuit Boer. q. 129. nu. 22. Iacob. Nouell,regul.183.in fi.

3 Et hæc opinio confirmabilis uidetur ex l. ſemper in ſtipulationibus,ff.de regul.iur.vbi ſi quando minimum attenditur in contractibus, id eſt in ſubſidium, ſed præfertur veriſimilius,quod eſt, vt pro labore, & tempore fiat ſolutio, meritò,&c.

4 Pro contraria parte facit regula,in obſcuris,lib.6. quæ procedit etiam in contractibus, l. inter ſtipulantem,§.ſi ſtipulante. l. ſi ſtipulatus fuero decem, ff. de uerb.oblig.l.ſi fideiuſſor,la ſeconda,ff.mandat.

5 Et hanc partem tenuit Din.per illum textum,in l. qui concubinam.§.cum ita,il primo, ff. de legat.3. Guid.Pap.q.232.dicens eſſe caſum notabilem,& quotidianum,& paſſim occurrere,& ita pluries in palatiis iudicatū.commendat pro ſingulari Firmian.in uerbo laborator,verſ.6.Iaſ.ad Port.de iuſt. & iur. in princ. littera C.Dec.conſi.423.col.3.Crauet.de antiq.tempor.parte 4.verſ.materia iſta,nu.114.Natt.cōſi.229. in 2.dub.vol.1.Borgnin.deciſ.13.nu.46.par.2.

6 Ex quibus habetur ampliatio ad regulam, in obſcuris,lib.6.& ſimiles in materia loquentes,ut procedat etiam in cauſa ſalarii fauorabili,& pia, tamen minimum debebitur.

7 Sed pone in materia operarum, quod operarius operetur de nocte,debet ne conſequi mercedem?quęſtionem hāc cum delectatione mouit Ang.in l.ſtipulationes commodiſſimum,ff.de verb.obli.& tenuit ꝙ non, per gl.ibi, cum opera diurna melior ſit,l.1.C. de oper. libert. idem tenuit Bar.in l.ſi non ſortem, §. libertus,nu.14.ff.de pact.libert.interpretans,quod opera eſt diurnum officium. Bal. in l.1. C. de oper. liber. Alex.in l.ſi mora,in fi.nu.12.ff.de feriis.

8 Ampliatur vltra ſuperius allegatos,quod operarius conductus operari debet primis horis diei, non vltimis,quia veſperi non ita prompti ſumus, ſicut mane. Alciat.in l.2.verſ.cuinſque,ff.de verb.ſigni.

9 Inferens notabiliter in hac materia locati & conducti,quod qui a meridie ad occaſum opus faciet, dimidiam operam præſtitiſſe dicetur,nec diurnæ mercedis dimidium conſequetur. Econtra qui a mane vſque meridiem adoperatus eſt,iure optimo dimidiam mercedis conſequetur.

10 Dicens ex humanioribus litteris, & ſcriptoribus, quod Romani in primis horis diei rebus ſeriis vacabant,reſiduum verò paleſtræ,toro,conuiuijs, & iocis tribuebant. Merito igitur ibi I. C. appellat maiorem partem diei eſſe primarum horarum ſeptem.

11 Addo Mantu.ſingula.454. Tenetur autem operarius operari ſingulis diebus,ita ut uitę neceſſaria prouideri poſſint.exceptis tamen feſtiuis inſignibus, in quibus operari non debet, niſi ſit operarius in ſeminandis,vel Doctor aliquis,uel præceptor, qui etiam feſtiuis diebus docere poteſt, ut late deducit Luc.de Penn.in l.1.C.de agrico.& cenſi.lib.11.

12 Addo,quod operarius plus cæteris laborans pręfertur aliis.Specu.de citation. §.5.uerſ.porrò, & quod habetur in Euangelio Matthæi,illud fuit miſtice dictum,ut per gl.de iur.natural.in prin.in Inſtit.

QVAESTIO XXII.

1 QVAERO, conductor gabellæ promiſit ſoluere participantibus,quomodo hoc erit intelligendum? vtique dum exigit gabellas. Ange.in l.cum mulier,ff.ſolut.matri.commendat pro ſingulаr. Vincent. Anna.ſingul.16.

QVÆSTIO XXIII.

1 QVAERO ad materiam l.ſed addes,§.1.ff.loca. quid importent illa verba ibi, Quod ſi Regulis olea prematur, vbi gloſſator regulas pro tabulis accipit,quod falſum eſt, regula enim eſt in eo loco quallum, ſeu vas vimineum, quod torculari impoſitum prohibet ne feces in lacum rum oleo defluant Budæ. etiam fiſcum dici putat.Tudertini fiſculi vocant. Catellian.Cotta,in uerbo,regula,Columell.lib.12.c.52. his uerbis. Deinde ſuſpenſa mola oleam frangito, eamque uel in regulis, uel in nouo fiſco adijcito, ſubiectamque pręlo ſic premito,ne uaſa intorqueas, ſed tantum ipſius pręli pondere quantulumcunque exprimi patiaris.

Vtuntur etiam multa loca ſimili inſtrumento in uindemiis, dum uua in canalibus premitur, apponitur enim ad os vas vimineum ligno interiecto, vt retineantur vuæ compreſſæ de canalibus exeuntes. & ſimplex liquor muſti in dolium cadat.

QVAESTIO XXIIII.

1 QVAERI poſſet ingenioſe admodum,cur diuerſimode ſint ſituatę rubricæ in materia locati & conducti,

conducti, namque in libris digeſtorum ponitur per uerba in concreto,& genitiui caſus, ut locati & conducti, in Codice vero ponitur per Ablatiuos, vt locato & cōducto, prout & in libris Decretalium, at in libris inſtitutionum per alia uerba in abſtracto, prout de locatione & conductione.

QVAESTIO XXV.

1 PONITVR in lege Publia, §. fi. ff. depoſit. trophima, ideſt merces nutricum. Alciat. lib. 1. diſpunction. c. 18. Anton. Auguſtin. emendat. iuris ciuilis li. 4. c. 16. Hotoma. in commentar. in verb. trophima. Iacob. Menoch. de arbitr. iudicum, lib. 2. centur. 1. caſ. 93. nu. 17. Spileg. in lexic. iuris, in verbo, plus, minuſue, vnde vides quod deponebantur hę mercedes.

QVÆSTIO XXVI.

1 LEGITVR in l. 5. ff. de verb. ſignifi. hoc modo. O. L. O. C. opere locato, opere conducto, addi ſolet effecto probatoque, opus enim uere dici non poteſt niſi conſummatū, & perfectum ſit, prout alias diximus,

QVAESTIO XXVII.

1 DECISIO legitur, in l. item quæritur, ff. loca. vehiculi enim eſt genus duarum rotarum, quo vtebantur Romani celerius iter facturi. Cicero pro Roſcio a decem horis nocturnis ſex & quinquaginta millia paſſuum deciſiis peruolauit, & Philippica 2. in deciſio celeriter ad urbem aduectus. Coraſ. lib. 3. miſcellan. c. 20. nu. 17.

QVAESTIO XXVIII.

1 AN in locatione ueniant arbores poſtea natæ, vtique ſic, quia fundus dicitur locatus, non fructus, ſingulare dictum ab omnibus. Pile. q. 56. Confet. in ſingular. in verbo, frequentia. Gerard. ſingular. 92. Rolan. conſi. 39. nu. 6 uol. 3. Summa Angelic. in uerbo, conductor. Petri Rauenn. ſingula. 613. Marſil. ſingul. 581. nu. 2. Lau. Silu. conſ. 76. num. 2. lib. 1. Boggni. deciſ. 32. ſub nu. 40. par. 2. Paris. de reintegran. conſul. 90. col. 4. Vincen. de Ann. allegat. 94. nu. 3.

QVAESTIO XXIX.

QVAERO ad l. licitatio, alias locatio, ff. de public. & vectigal.

Circa quem textum multi dicunt legendum locatio, vt per Alciat. lib. 1. diſpunctio. c. 12. & ita dicitur legi in pandectis Florentinis. Item ibi, §. 1. ad conducendum, alii legunt ad cognoſcendum, ſed ad conducendum, eſt melior lectio, & ſenſus, & qui dicunt ad cognoſcendum, dicunt hoc modo, neminem inuitum teneri cognoſcere uectigal. uidelicet, vt illud conducere cogitur, ibi reliquatores uectigalium ad intuendum, communis lectio ad intuendum, alii legunt ad retinendum conductionem, & hic quoque eſt bonus ſenſus. reliquatores ſunt reliquorum debitores, ideſt ſummæ reſtantis; galli des arricregas, l. creditor, §. Valerius, ff. de ſolutio. ibi cum ſuperioris annis ſit reliquator, ideſt debitor reliquorum anni præcedentis, l. cum poſt, ff. de adminiſt. tutor.

QVÆSTIO XXX.

QVAERO, aliquis conduxit gabellam a Communitate, quę immunis eſt pro rebus a ſe emptis, an poſſit cogere ciuitatem ad ſoluendum gabellam, utique non, quia in generali ſermone non uenit perſona loquentis, l. inquiſitio, C. de accuſatio. bene facit l. qui mercedem. §. fi. ff. de act. emp. vbi ſi uenditor in uenditione paſſus eſt excipi de habitatione non intelligitur contra ipſum uenditorem de qua alias diximus. Et in hoc puncto de gabella tenuit Bal. in l. ſi emptor. C. de hæred. uel actio, vendi. Bar. in l. licitatio, §. fiſcus, ff. de public. Afflict. deciſ. 319. nu. 8. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 44. nu. 11. Caſus frequens utilis, & quotidianus, quia nemo cenſetur diſponere contra ſe ipſum.

Ampliatur, quia ſępe occurrit in materia locati & conducti, nedum in ſermone generali, ſed vniuerſali, puta quis promiſit, aliquid facere, vel pręſtare contra omnes, & quaſcunque perſonas, tamen nō pręſumitur contra ſe ipſum, ita cummunem eſſe ſententiā teſtatur Cagnol. in l. frater a fratre, n. 98. de condict. indeb. vbi promittens accōmodare turrim contra quęcunq;, nō intelligitur cōtra ſe ipſum Alcia. reg. 3. pręſumpt. 52.

Ampliatur ſecundo, ut habeat locum ad fauorem conſanguineorum, vt ſicut quis non pręſumitur facere contra ſe, ita nec cōtra ſuos. Tiraq. de pen conſ. 51. n. 79. Cagnol. in d. l. frater. nu. 106. vbi multos recēſet.

Addo Rui. conſ. 42. nu. 16. li. 4 Alex. in l. qui accuſare, num. 13. C. de edend. Sed bone Deus experientia eſt in contrarium.

Ampliatur tertio, etiam ſi conducens, uel promittens efficiatur inimicus illius cui conceditur, vel promittitur Pila. q. 24.

Declaratur primo, ut non habeat locum in diſpoſitione legis, cum enim promittit id ad quod eſt aſtrictus, eius etiam perſona continetur Bal. in d. l. frater a fratre, col. 2. in ult nota. ubi Cagnol. dicit opinionem illam ueram. numero 109. licet non ſit hæc propria limitatio.

Declaratur ſecundo, quando in ſermone non poſſet compræhendi alia perſona, quam loquentis. Bart. in l. ſi quis legauerit, ff. de legat. 1. Alexand. ad Bartol. in d. l. qui mercedem, §. 1. Marſil. in l. 1. §. ſi ſeruus, ff. de quæſtio.

Declaratur tertio, niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat, vel militet eadem ratio, uel niſi & coniecturis appareat uoluiſſe compræhendi perſonam loquentis uel niſi materia ſit fauorabilis. Corn. conſ. 14. in 2. dubio, lib. 3. Crauett. conſ. 274. nu. 12. de ſecundo caſu. Bar. in l. Paulus, in fine, ff. de pigno. Cagno. ad l. frater a fratre, nu. 112. de tertio caſu. Cagno. ibi, nu. 115. de quarto Goza. conſ. 76. nu. 14. Crauet. conſi. 274. n. 12. & ſic habes regulam, l. inquiſitio, C. de accuſ. declaratam ex materia locati & conducti.

QVAESTIO XXXI.

QVAERO, eſt facta locatio hinc ad nouem annos quomodo intelligatur, utique ex eo die cenſetur facta, & computatur de momento ad momentum Alex. conſ. 75. col. 2. vol. 2. commendat Rebuff. in l. 1. col. 4. de verb. ſignif.)

De

De obligatione.

QVAERO primo loco, in hac obligationis materia, ſi quis locat rem vnam duobus, intelligaturue in ſolidum, uel pro uirili, ad l. ſi diuiſa, C. locat.

1 Primo videbatur dicendum, quod talis obligatio ſit in ſolidum, argumento, §. plures, Inſtit. de fideiuſſor. vbi plures fideiuſſores in dubio intelliguntur obligati in ſolidum.

2 Pro contraria parte facit, quod ſi plures ſunt condemnati, quilibet intelligitur pro uirili, l. 1. & 2. C. ſi plures vna & eadem ſententia, l. Paulus, in fi. ff. de re iudic.

3 Secundo pro hac parte facit, l. ſi plures, ff. de dam. infecto, ubi ſi plures cauere debent de damno infecto, intelligitur pro uirili.

4 Et hæc opinio eſt uerior per l. ſi diuiſa, C. loca.

5 Limita ex intentione d. l. niſi inter partes aliter ſit conuentum, quia tunc ex conuentione quilibet in ſolidum tenetur, l. item queritur, verſ. duo, vbi Caſtrenſ. ff. locati.

6 Limita ſecundo, niſi ratio cōtractus aliter ſuadeat, ut ſi ſit ſocietas inter plures, quorum unus, vel plures pro vſu ſocietatis conduxerunt apothecam, ſi ſit inæqualitas partium in ſociis, eatenus quiſque obligatur, quatenus habet maiorem, uel minorem partem in ſocietate, ita declarat Bal. conſil. 397. lib. 3. ſecundum nonam impreſſionem.

7 Declara id eſſe uerum quoad reos ipſos inter ſe, ſecus quoad locatorem, quia pro æqualibus partibus aſtringi poſſet, Bal. in l. 1. q. 13. C. pro ſocio. Angeli. in tract. ſociet. q. 10. principal. Petr. de Vbal. in 3. q. 6. q. principalis, Ronchegal. de duobus reis, l. 9. num. 122. cum ſequenti. Addo Sum. Angelic. in verbo, ſocietas, num. 13.

8 Limitatur tertio, nū locator habens plures conductores in ſolidum obligatos, agendo contra unum pro ſua parte. uel eam ſimpliciter recipiendo ſibi præiudicat in obligatione ſolidi? Veron. cautel. penult. Cotta id ualde commendans in uerbo, creditor habens, ubi in fine atteſtatur in facti contingentis habuiſſe in pluribus conductoribus, monens inſuper, vt recipiendo partem proteſtetur ſaluo iure ſolidi: eſt materia, l. creditores, C. de pact.

9 Quid dicemus in conductoribus gabellarum, & datiorum? in dubio intelliguntur ad partem uirilem precii obligati, ad quam ſunt conueniendi, niſi aliter actū ſit, vel niſi aliqui ſint inopes. auth. hoc ita, & ibi not. Barto. C. de duobus reis, uel niſi renunciatum ſit beneficio de duobus reis. Ronchegall. ad l. tertiam, §. ubi duo, ff. de duobus reis. vel niſi a pluribus in diuerſis ſeparatiſque orationibus ſit a ſingulis eadē ſumma promiſſa. Angel. conſ. 286. Bertachiu. de gabell. par. 4. q. 14. deciſ Genuenſ. 14. nu. 25.

10 Et notabile eſt illud Angeli conſilium ex quo in practica habemus duplicem viam procedendi; vnam ſecundum rigorem iuris, aliam ſecundum æquitatem. quod conſilium, & practicam ualde commendat, Ronchegall. de duob. reis, l. 9. nu. 214. & l. reos, §. cum tabulis, nu. 21. de duobus reis.

11 Addo prædictis, Bar. in l. licitatio, §. ſocii, ff. de publicanis, vbi plures conductores gabellarum obligantur in ſolidū, ſi contrahunt, & diuidant ſocietatem de cōſenſu locātus, vnde cautus erit locator ne cōſentiat.

12 Sed pone vnum, quod de facili euenire poteſt. duo conduxerant domum inſimul, poſtea vnus diſcedit, & alter habitat totā domum, tenebitur ne ad integrā penſionem ille qui remanſit? utiq; ſic. Io. And. ad Specul. in titu. de iudic. par. 4. §. ſequitur in addit. magna. Angeli. in l. duo, fratres, ff. de acquiren. hæreditat. Iaſ. in l. 1. C. qui teſtament. facere poſſunt, Alex. in l. ſerui electione, §. Labeo, nu. 11. de legat. 11. & hæc eſt magis communis opinio. Port. in §. fin. nu. 4. Inſti. locati, vbi ſublimitat, niſi receſſerunt propter rixam aliquorum, nec eſſet ſecuta reconciliatio, & ſępe in facto occurrit, quia communio parit diſſenſiones, ut dixi in titu. de re communi.

13 Illud uerum eſt, quod ſi locaui domum meam duobus in ſolidum, ſi domus comburatur, & fuerit habitata ab vno tantum, tamen adhuc ambo conductores in ſolidum tenentur, Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 8. q. 17. nu. 18.

14 Dices. Vnus ex quo non habitauit, non fuit in culpa, & ſic ad nihilum teneri debet. Reſpondetur, quod culpa pręſumitur, parum diligentem ſocium admittēdo, l. ſocius, ff. pro ſocio.

15 Sed nunquid vno cōtrauueniente omnes teneātur? vtique ſic, ut dictum eſt, & tradit Afflict. deciſ. 154. nu. 5. Ronchegall. de duobus reis, l. nona, nu. 137.

Addo Cephal. conſ. 9. num. 7. Burſat. conſ. 33. numero 12. lib. 1.

16 Econtra etiam ſi duo locant eandem rem, intelligitur quilibet pro virili. Alex. conſi. 76. col. 1. verſi. modo me conuerto, lib. 7. per l. reos, §. cum tabulis, ff. de duobus reis, ex quo infert ad pulchram facti ſpeciem, ſuper qua verſatur illud conſilium. Et per modum corolarii ex diſcurſu præſentis quęſtionis infertur, quod ſocietas coitur ſuper contractu locationis & conductionis, l. coiri, ff. pro ſoc. & intelligitur ſuper fructibus, & redditibus. Gozzad. conſi. 58. nu. 5.

17 Sed nūquid poterit peti ceſſio actionum, & in hoc eſt diſtinguendum: aut loquimur in conductore in ſolidum obligato, & fit ceſſio facta ſolutione hoc modo diſtinguendo: aut fuit exactus propter culpam propriam, & ad nihilum fit ceſſio, l. quod quis, de regul. iur. l. ſi plures, ff. de admin. tutorum. aut propter culpā communem, & tunc fit ceſſio pro parte, l. 1. ff. de duobus reis. & ſi penſio fuit, puta in quadraginta, fit ceſſio contra quemlibet in ſolidum & correis pro triginta; ſic enim competebat creditori actio, & ille, cui ceditur, repreſentat perſonam creditoris ſola ſua parte deducta, l. ab omnibus, in princip. ff. de le. 1. C. de duobus reis.

18 Si uerò loquimur in conductore non in ſolidum obligato, ſed pro uirili tantum, & fiat ceſſio, dummodo procedat de uoluntate utriuſque, aliàs nō cogitur creditor cedere, vt not. in l. nulla. C. de ſolution.

19 Et ſi ceſſio non ſit facta, & unus ſoluerit, competit ſoluenti utilis actio pro ſocio, ut not. per gloſ. in d. l. ſi diuiſa, C. loca. per l. perceptione, C. de his, qui deiecer. uel effuder. nec habent conductores beneficium epiſtolę Diui Adriani, ſed ſolum de duobus reis, vt ibi per Cinum, & Angelum.

QVAESTIO II.

PROSEQVENDO materiam obligationis in hac locati & conducti materia, conductor ſoluit penſionem

ſionem ante tempus, petit caueri de ea reſtituenda, ſi locator non fuiſſet paſſus commode vti poſſe re conducta, eritne locator obligatus?

1 Videbatur quod non, imputet enim ſibi cõductor qui tam præcipitanter ſoluit, cum abſtinere potuiſſet. regula, damnum, lib. 6.

2 Contrariũ eſt verius. Bal. in l. fi. C. de indicta viduit. toll. & eſt uerior opinio. Mant. ſing. 596.

QVÆSTIO III.

1 QVAERO, locauit quis fundum, pendente conditione oritur lis, eritne obligatus interim reſpõdere ex fructibus? vtique non, ſiue lis ſit inter dominum & colonum, ſiue inter plures de dominio fundi, ſed liberatur præſtando cautionem de ſoluendo cui de iure. Bar. in l. litibus, nu. 14. C. de agricol. & cenſi. lib. 11. & ſæpius occurrit, Bal. in l. Lutius, §. Titia. ff. fam. ercif. Bocr. q. 106.

QVAESTIO IIII.

1 QVAERO breuiter, an locator teneatur exhibere, & tradere inſtrumenta locationum conductori. Vtique ſic, & non exhibendo tenetur ad intereſſe. Iaſ. conſ. 109. uol. 1.

Et ſic habetur ampliatio ad l. Titius, ff. de act. empt. vt procedat, & habeat locum etiam in contractu locationis & conductionis.

QVÆSTIO V.

1 QVAERO ad materiam l. Diuus, ff. de tutor. & curator. datis ab his, an procedat in contractu locationis & conductionis, vt operarius ſit extra locum quærendus, & certe ſic, ſi in loco, de quo agitur, non reperiatur. Bar. in l. continuus, §. qui inſulam, in fine, ff. de uerb. oblig.

2 Limitatur, ſi locus ſit valde remotus. Alex. in l. ſi ſeruum Stichum, ff. de verb. obli. Imo. in c. 1. de plus petitionibus.

ADDITIO.

☞ *Ampliatur idẽ ſi non ſit remotus, ſed vicinus, non tamen intus. Lamberteng. de contr. mulierum. gl. 1. nu. 206. & alleganti copiam incumbit onus probandi, niſi locus ſit inſignis, in quo copia pręſumitur. Tiraq. de retract. §. 2. gl. 7. §. 4. in fine. gloſę. & licet Lamberteng. in citato loco nu. 208. in fine reſtringere videatur ad doctores, & medicos, & non vilis exercitij, tamen experientia docet in vrbe Romæ reperiri multos fabros murarios, lignaminis, & ſimiles, & quotidie lucrari.*

Declaratur vt quis dicatur locus remotus, uel uicinus, ſtatur arb. iudicis. Tiraq. ad l. ſi vnquam. in uerbo omnia, nu. 4. & 31. C. de reuocand. donatio. Menoc. dicens receptiſſimum de arbitr. Caſu 222. nu. 26. Et debet Iudex facere differentiam, inter locum remotum, & ualde remotum. Alex. ad l. 4. §. ſi tam vicinum. ff. de damn. inf. Et. Corn. conſ. 29. colu. 2. lib. 3.

Declaratur etiam, vt ſi in loco ſint periti, & in loco uicino peritiores, non tenetur mittere pro peritiorib. ſed ſufficiunt periti in loco, de quo agitur, vt per Aretin. in d. §. qui inſulam in primo notabili.

3 Et hoc notãdũ eſt ad defenſam illorum, qui tenentur adhibere medicum, aduocatum, procuratorem, & ſæpius in facto occurrit.

4 Pariter epiſcopi tenentur bene facere ſuis diœceſanis, & illos ad beneficia loci ordinare, nec ſine cauſa eos priuare.

5 Et circa medium quærendum. Bart. in l. ſeruum, §. Stichum, ff. de verb. obligat. in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. ff. ſolut. matrim. tenere uidetur, quod non ſit extra locum quęrendus, ſi non ſit multum remotus, prout notant omnes in citatis locis, & Firmia. in uerbo, medicus, nu. 39. in fi.

* Limitatur ſecundo, vt teneatur mittere in loca vicina, quando abundaret facultatibus, & expenſa non eſſet admodum difficilis. Caſtrenſ. in l. ſi ab hoſtibus, §. ſi vir, ff. ſol. matr. Alex. conſ. 123. col. 2. vol. 7.

Sublimita, quando non eſſet tutum mittere ad loca conuicina, puta quia eſſent banniti, prout hiſce calamitoſis temporibus. Roland. de Lucro dot. q. 65. in fine, vbi dicit in practica, quod alleganti adeſſe in locis uicinis incumbit onus probandi.)

6 Quid dicemus e contra? Aduocatus promiſit patrocinium pręſtare in uno loco, vel medicus medicinam exercere in uno loco, an poſſit cogi in alio. Quęſtio hæc fuit Paduę diſputata in ruſtico, qui promiſit cuſtodire caſtrum, quod poſtea fuit deſtructum, & alio in loco ędificatum, an eo teneatur ire ad cuſtodiam? & pro aduocato, quod non teneatur alibi patrocinari, facit l. ſancimus, in fine, C. de aduoca. diuerſ. iudicum. ſecundo facit l. 1. ff. de eo, quod certo loco, ubi quis nõ tenetur ſoluere in alio loco.

7 Pro contraria parte facit, quia libertus tenetur ſequi patronum in præſtatione operarum quocunque uadat, l. niſi, ff. de oper. libert.

8 Secundo facit pro hac parte regula, ſubrogati.

Veritas uidetur, ꝙ ex cauſa tenetur Medicus, Aduocatus, & ſimiles alio accedere, ſicut & cuſtos caſtro diruto, & in loco uicino reædificato, & hanc partem tenuit Alberic. in l. ſi vſusfructus ciuitati, ff. quibus modis vſusfructus amittatur per illum tex. unde ſi locus deſtruatur, & superueniant bellum, peſtis, & alia legitima impedimẽta, cogetur cõductus alibi operari.

QVAESTIO VI.

De Fideiuſſoribus.

IN hac locati & conducti materia, de qua agimus, duę ſunt leges, & conſtitutiones de fideiuſſoria obligatione loquẽtes, quarum una eſt l. ſicut Hermes, C. locati; altera l. quæro, in princ. ff. eodem tit. loca. & tractant de diuerſis ſpeciebus, & materiis.

1 Prima igitur concluſio ſit ad l. ſicut Hermes, C. locat. fideiuſſor conductoris non tenetur de tempore, uel prorogato, uel renouato d. l. ſi cum Hermes, l. item quæritur, §. qui impleto, ff. loca. ad cuius materiam poſui, an in renouatione tacita ipſius locationis iuxta terminos dicti §. qui impleto, intelligatur repetita obligatio fideiuſſoria. Speculat. de fideiuſſo. §. 1. uerſ. illud autem. Dec. in cap. conſtitutus, de appellationibus. Bar. & Alberic. in l. Lucius, la ſeconda, §. Paulus, ff. de adminiſtrat. tutor. in l. ſed, & ſi manente, num. 3. de pręcar. Bal. in l. tam mãdatori, col. 2. C. de non numer. pecunia. Tiraquell. ad l. boues, §. hoc ſermone, in princ.

in princ.nu.131.de uerb.ſignif. Marſil.ſingular.313. Dec.conſ.107.num.2.Boſſ.de remiſſio.merced. conduct.num.40. Rui.conſ.66.num.3.uol.1. Alex.conſ. 111.& 28.uolu.2.Franc.Marc.deciſ.Delphinal.538. & 539.par.2.ample.Bero.conſ.144.per totum,uol.1. Crot.conſ.112.uol.1.Grat.conſ.126.in prin.Menoc. conſ.246.nu.3.lib.3.

Addo,quod hæc eſt cõmunis opinio. Iaſ. in l. centum Capuę in fine,ff.de eo, quod certo loco. Burſat. conſ.193.nu.6.uol.2.reputat notabile, Felin. in c.1. nu.6.de iureiurando.* Pariſ. de ſindic. in uerbo fideiuſſor.Sebaſt.Medic.reg.4.num.38.)

A D D I T I O.

☞ *De magis cõmuni Bertrand.conſ.188.col.1.& ſeq. vol. 1. Rota deciſ. 331. ad finem in nauis & 860. in antiquis. Maſcard.concluſ.Nouatio.nu.12.*

2 Ampliatur hęc concluſio ex d. l. ſi cum Hermes, C. loca. ut procedat & habeat locum etiam poſt ius quæſitum.Roland.in terminis loquens,conſil. 69. in fine,uol.4.

3 Ampliatur ſecundo loco notabiliter diſpoſitio l. ſi cum Hermes, C. loca.ut procedat etiam ſi in principio dictum ſit,ut tempus prorogari poſſit. textus notabilis in l. Labeo, §. hæc autem clauſula, cum §. ſequenti, ff. de arbitris.quem ad hoc dixit notabilem Caſtrenſ.in l.4.in fine,de damn.infect.Tiraquel.de retract.conuent.§.1.gl.7.nu.32.in fin.

4 Ampliatur tertio, ut non cenſeatur facta renouatio fideiuſſoris per renouationem contractus fideiuſſore pręſente,& tacente.Barbat.conſ.31. uolu. 1. Simon de Pretis,conſ.533.lib.1.Martianeſius conſ. 37. nu.15.lib.1.Crot.conſ.167.lib.14.Borgni. deciſ. 31. nu.16.& deciſ.5.nu.33.p.2.Anch.q.42.nu.10. lib. 1. Alciat.reſponſ.5.lib.2.nu.8.

5 Limitatur primo loco ſi l.cum Hermes,C.loca.ita primo loco diſtinguendo,aut fideiuſſor ſe obligauit ad tempus,& dixit, ego nolo teneri,niſi uſque ad tale tempus, & tunc non tenetur de prorogatione: aut obligauit ſe pure ad debitum, ſine aliqua temporis præfinitione,& tunc prorogato termino non eſt liberatus fideiuſſor.* Strac.de decoct.par.5. in princ. ubi de communi.Iaſ.in l.ſi unus,§.ſi cum reo,ff.de pact.late de magis communi.Pedem. Deci.135.par.2.Gabr. de fideiuſſ.concluſi.3.nu.4.& 7.)

6 Et quod de tempore dictum eſt in obligatione appoſito, idem dicendum eſt de rebus, nam ſi fideiuſſor obligauit ſe ſimpliciter,rem illam exiſtentem in prima obligatione,& facta permutatione de alia re ſoluẽda inter creditorem, & debitorem,fideiuſſor non tenetur,ſecus ſi ſe ſimpliciter obligauit creditori ſatisfacere, quia etiam facta permutatione tenetur, ex quo adeſt eadem ratio, & hæc eſt communis opin. Marſil.de fideiuſſor.ſub nu.89.Aufrer. ad Tholoſan. deciſ.181. Rebuff. in concordant.tit.de prorogati. & dilation.uerſi.ſecundo dicitur. Anto.Gabr.de fideiuſſor.conclu.3.nu.7.

Cautus igitur eris, cum pro alio fideiuſſor intercedis, ut inſpicias diligenter uerba in inſtrumento appoſita,& caueas a uerbis generalibus, uel ſimpliciter prolatis,quę in omnem caſum in dubio applicari poſſent,quotidie enim docet experientia,vt fideiuſſores de eorum beneficio pœnam etiam amaram reportent,& multi non curant cuius conditionis, & qualitatis ſit principalis debitor,ſiue conductor ille ſit,ſiue alterius generis debitor, dummodo fideiuſſorem habeant idoneum,& ſępe fideiuſſores conueniuntur,& ſoluunt,nec eſt locus in diuerſorio ad recuperationem pro ſua indemnitate.

8 Limitatur ſecundo loco, aut terminus obligationis prorogatur, uel terminus ſolutionis. Primo caſu liberatur fideiuſſor ſi fiat prorogatio eo inſcio,& ignorante. Secundo caſu non liberatur fideiuſſor. Iaſ.ita declarans in l.1.nume. 17. C.de iudic.Bertrand.conſ. 188.vol.1.

9 Limitatur tertio,vt cenſeatur liberatus de eo,quod uenit poſt,tamen remanet obligatus de geſtis tempore quo erat fideiuſſor,l.ſi fideiuſſor, ff.de fideiuſſor. gloſſ.fina.in l.ſi cum Hermes,C.locati.Alexan.conſ. 72.volum.2.Simon de Pret. conſil. 186.nume. 3.lib. 1.Ancar.quęſt.67. nume.2. par.1. Borgni. deciſ. 31. num.15.

* Vnde nec ad pęnam, nec ad intereſſe poſt factum tenetur,Gabri.lib.3.de fideiuſſ.concl.3.nu.4.)

A D D I T I O.

☞ *Declara in prorogatione totius temporis, ſecus in parte temporis, quia inuito fideiuſſore facta cenſetur, cum obligatio ſit indiuiſibilis. Herculan. de cautio de non offendend. cap.47.nu.21.*

10 Secunda principalis concluſio ſit in fideiuſſore in hac locati & conducti materia, quod in contractu locationis & conductionis, non dicitur altera obligatio quoad fideiuſſorem ex deputatione ſolita, & conſueta.Corn.conſ.181.nu.2.& 6.vol.3.Bero.conſ.140.nu. 20.& 21.vol.1.Burſat.loquens in conductore vectigalium,conſ.193.nu.48.uol.2.

11 Limita,niſi alteratio facta ſit fideiuſſore ſciente,& nõn cõtradicente.Franc.Marc.deciſ. Delphina. 536. & 539.par.1.& hæc eſt vera,& comunis opinio. Viu. lib.2.commun opin.in verb.fideiuſſor, opi. 3. Boer. deciſ.314.Eman.in ſuo theſaur. in uerbo, fideiuſſor, nu.146.Ant.Gomeſ.uariar.reſol.c.23.nu.20.

Addo Papienſ.in forma libelli contra plures reos debendi,in uerbo,ſolutioni,in fi.

12 Tertia ſit concluſio ad l.quæro, in princip. ff. loca. ad cuius materiam ponam aliquas vtiles cõcluſiones. Et licet ſit materia fideiuſſoria, video tamẽ a Marſilio prætermiſſam,in ſuo compẽdio de fideiuſſoribus, vtilis tamen eſt,& practicabilis.

13 Prima igitur concluſio ſit ad materiam l.quæro, ff. locati.fideiuſſor pro conductore ad ſortem duntaxat obligatus,non tenetur ad uſuras,nec intereſſe,l. fideiuſſores magiſtratuum,§.1.ff. de fideiuſſor. qui textus loquitur in terminis,in materia locati & conducti,de qua agimus.

14 Et ponit textus differentiam fideiubere pro conductore ad centum,puta pro pẽſione debita,& fideiubere in omnem conductionem: unde uerba ſunt diligenter concipienda, ut ſe reſtringant ad præciſam ſolutionem annuæ penſionis,ſed ſi ſimpliciter in calce inſtrumẽti diceretur,in forma pro quo &c.diceretur in vniuerſam cõductionem,& teneretur ad omnia damna,uſuras,& intereſſe,ut ibi textus præſupponit.

Ii Et

15 Et obiter,& incidenter ad propoſitum tamen materiæ locati & conducti, colligitur ex eomet contextu,quod locator prætendens uſuras,& intereſſe contra bona conductoris, poteſt in ea immitti, & primo ſatisfieri de vſuris prætenſis,& deinde pro ſorte principali,& pro reſiduo,ſi quod deerit, agere ad ſupplementum contra fideiuſſores.

Aliud ibi colligit Paul. Caſtrenſ. quod ſi fiſcus locat,& recipit fideiuſſores,& confiſcat ex delicto bona debitoris,liberantur fideiuſſores.

16 Secunda ſit concluſio. Fideiuſſor,qui ſuam obligationem reſtrinxit ad partem tantum, non tenetur in plus,l.fideiuſſor ſortis,ff.de fideiuſſoribus.

17 Tertia ſit concluſio. Fideiuſſor pro uſuris non tenetor ad ſortem,l.ſolutum, §.ſi in ſortem, ff. de pignorat.action.l.penul.ff.ut legatorum nomine caueatur.

18 Quarta ſit concluſio. In bonæ fidei contractibus, prout locatio & conductio,fideiuſſor tenetur ad vſuras,& alias acceſſiones prouenientes ex natura contractus,& hoc præcipue in quatuor caſibus:ſi intercedat in omnem caſum,ſi fideiubeat indicatum ſolui, ſi ſit fideiuſſor indemnitatis, & hæc tria colliguntur ex l.quæro,in princi.ff.locat.quartus eſt caſus, ſi ſimpliciter fideiubeat.Hęc fuit opinio Ioannis,in d. l. quæro,in glo.magna,cuius opinio communiter tenetur, ut per Iaſ.in l.centū Capuæ,col.6.in fi.ff.de eo,quod certo loco,l.fideiuſſor,& ibi glo.& Bal.C.de fideiuſſ. Roma.conſ.507 in caſu.Neguſant.de pignor. par. 2. membr.4.num.47.& 55.Borgn.deciſ.5, de contract, nu.8.36.& 47.

Addo Alberic.& Caſtrenſ. in l. ſi quis pro eo, § ſi nummos,ff.de fideiuſſoribus.Floria.in l.ait lex, nu. 2, ff.ad l.Aqui.Boer.deciſ.314.nu.4.

19 Quinta ſit concluſio ex l.centum Capuæ,& ibi no. ff.de eo,quod certo loco,fideiuſſor nō tenetur ad aliud intereſſe ratione loci,uel ſimili: ſiue intercedat ante, uel poſt moram,niſi in iudicio fuerit actū, vt ibi not. Caſtrenſ.Iaſ.& alii ſcribentes.

20 Iuxta prędicta infertur vnum in hac locati & conducti materia ſatis frequens,& utile,ꝙ colono incumbit onus probandi fundum bene coluiſſe, & locatori ſufficit exhibere inſtrumentum locationis,in quo promiſit colere arbitrio boni viri, & hoc ſufficiet pro eius intentione. Alex.conſ.60.& melius conſ.78. uol. 4.Bero.conſ.150.vol. 1.Burſ.conſ.167.nu.31.volu. 2, Deci.Peruſ.nu.24.p.1.vbi colonus probat uineas bene coluiſſe.

21 Ampliatur hæc deciſio ad propoſitum materiæ, de qua agimus, vt ſi fideiuſſor pro colono interceſſerit, & ipſe teneatur ad intereſſe & damna per locatorem liquidanda,vt tradit late Benintend.deciſ.16.per totam.Magon Rot.Floren.101.tango infra de probationibus,q.17.par.7.

22 Ampliatur ſecundo materias non ſeparando, ut idem ſit in probando ſolutionem penſionis,in tempore feciſſe. Roland.conſ.87.nu.3.vol.1.Borgn.dec.44. nu.44.in fi.

Addo Specu. in tit.de locat.§.nunc aliqua, verſic. 31.Iaſ.in l.2.col.45.verſic.in ea gloſſa, & ibi Cyn. & Alberi.nu.7.C.de iu.emphy.Anton.Gabr.de probat. conclu.6.nu.21.

23 Addo,quod hæc eſt communis opin.Rodoa. etiam in emphyteuta loquens de rebus eccle.q.20.nu.24.fo. 446.Gigas de penſion.q.76.in fi.Iul.Cla.in §.emphyteuſis,quæſt.10.in fin.

24 Sexta ſit concluſio. Fideiuſſor conductoris nedum tenetur pro penſione domus,ſed pro deterioratione, maſſaritiis,ſupellectilibus, & eorum deterioratione, glo.ſingularis in l.admiſſi,§.fideiuſſores,in verbo,dotis,ff.de fideiuſſor.quam ſingularem dixit Roma.ſingu.550.an fideiuſſor,& in l.fideiuſſor,§. fin.ff. qui ſatiſd.cogan.Marſil.de fideiuſſor.q.8.in fine, nume.96. dicens eſſe caſum valde notandum,& ſæpè in palatiis occurrere. Addo Veronenſ.cautel.127.ille qui.

25 Septima ſit concluſio. Statutum diſponens, prout Mediolani,& multis aliis in locis, quod coloni, fictabiles,& ſimiles perſonæ,carcerari poſſunt,non habet locum in eorum fideiuſſoribus,etiam ſi conſſi fuerent ſe principales debitores,ex quo fideiuſſores, nec tacite,nec expreſſe poſſunt ſe obligare ad pœnam corporalem,nec ad carceres,qualitercunq; fuerint fideiuſſores,etiam ſi fideiuſſerint de ſoluendo, uel præſentando,uel ſe principales debitores conſtituerint. Anch. Ioan.de Imo.Abb.& alii in rubr.de fideiuſ.Alex.in l. ſi quis,& in l.4.vbi Bar.& Alex.ff.de cuſto.reor. Bal. in l.1.C.de fideiuſſor.dot.dent.& in l. pen. C. de pac. Feli.in cap.contingit,de ſent.excom.Are.in l.ſi quis, poſt,ff.de teſtib.Aret.in tract.maleſi.in uerbo, ſideiuſſit.Firmian.in uerbo,fideiuſſor.

26 Limitatur ad propoſitum materiæ,l.quæro,ff.loc. de qua in pręſentiarum agimus, in fideiuſſore de iudicatum ſoluendo,vel in omnem caſum, quia contra talem fideiuſſorem iurari poteſt in litem ex dolo,contumacia,fuga,vel alia fraude principali,& ex tali iuramento fideiuſſor tenebitur ad pęnam pecuniariā,ſortem principalem,intereſſe,damna, & expenſas, probanda,& declaranda ſolo iuramento,non autem teneretur ad pœnam corporalem,vel carceres.Boſſ.in tit. de plur.rapin.& uiolent. atteſtans, ita iudicatum ex doctrina,Bar.in l.quæro,in princ.ff.loc.Rot. de in litem iuran.§.49.nu.19.

27 Et ſic corollarie habetur ampliatio ad l.quæro,& ibi no.ff.loc.vt procedat etiam in allegato caſu.

28 Octaua eſt concluſio ad l.ſi a colono, ff. de fideiuſſ. Stipulatio annua in fideiuſſore coloni,& ideo fideiuſſor tenetur pro ſingulis penſionibus cuiuſcunque anni,ad quam Bart.in l.ſi ſeruus communis,§.ſi.ff.de ſtipula.ſeruor.

29 De fideiuſſore etiam famuli promittente etiam de culpa,an teneatur de furto & dolo, Bar.quod ſic in l.quod Nerua,nu.9.ff.depoſiti.

QVAESTIO II.

De fideiuſſoribus.

PVLCHRA eſt quæſtio, an fideiuſſor pro fideiuſſione poſſit licite recipere mercedem aliquam.

1 Et multis viſum fuit,quod ſic,ex l.hoc iure, §. Labeo,ff.de donat.ſecundo per l.ſi remunerandi, §. mares,ff.mandat.

Et hanc opinionem tenuit Deci. conſ.7. nume. 1. Sum.Angel.in verbo,fideiuſſor,in fi.vbi ratione periculi,& laborum licitum eſſe ait etiam in foro conſciētiæ(moderate tamen) & erit iſte contractus innominatus.Laurēt.de Rodulph.in trac.de vſur.par.3.q.3. cum quo tranſit Diuus Antoninus,par.2.tit.1.c.7.§. 44.& alii ſuperius relati in verb.fideiuſſor, ubi hanc

Digitized by Google

materiam ratione perſonarum tetigit. Firm. in uerb. fideiuſſor quot modis, verſ. 1.

2 Verum hic ſub materia fideiuſſoris aliquantulum inſiſtendo uidetur per aliquem diſcurſum dici poſſe turpiter accipere fideiuſſorem ſed datum condnci, & repeti poſſe.

3 Si enim creditor pro officio mutui nihil honeſte accipere poteſt, multo minus fideiuſſor; nam creditor dat pecunias ſuas, & eis ſe per temporis ſpatium priuat in non mediocri fortaſſe ſui, & familiæ præiudiciũ, & aliquid accipendo, vſura eſt, iuxta illud, mutuum dantes &c. fideiuſſor uerò verbis tantum contentus eſt, nihil patrimonii a ſe ab legando. Nec obſtare uidetur, tex. in l. hoc iure, §. j. & l. ſi remunerandi, §. Maurus, quoniam non approbat ibi I. C. has mercedes, nec ad hunc finem loquitur, ſed ſolum ad finem oſtendendi, quod non cadunt in donationem. An autem alio modo ualeat, hoc ibi non deciditur, ſed ad ſubiectam materiam recurrendum eſt.

4 Et ſi fideiuſſor ſuperius periculo ſolutionis ſe exponit, conſeruatur paſſim indemnis ab eo, pro quo fideiubet.

5 Et hæc per modum diſcurſus dicta ſint. Vnde fuit a Bal. quandoque inueſtigatum, an fideiuſſor computet mercedem in ſortem, ut per eum, in l. antiquæ, C. mandat.

QVÆSTIO III.

De fideiuſſor.

Ad l. nemo eſt, ff. de duobus reis.

NVNQVID obligationi operarum poſſit accedere fideiuſſor?

1 Videbatur quod non, a partium enumeratione; aut enim fideiuſſor pollicetur principalem eſſe daturum operas, & non ualet tanquam facti alieni. bonus text. in l. ſicut reus, ff. de fideiuſſor. aut promiſit ſuum factum in defectum præſtationis ipſius principalis, nec obligatio ualet, quaſi quid diuerſum promiſerit a principali, l. Græce, §. ſi quis, ff. de fideiuſſor. aut indefinite promittit, & uti incerta non ualet, ex not. in l. inter artifices, ff. de ſolut.

2 Contrarium eſt uerius, ut poſſit accedere fideiuſſor, & duo rei conſtitui actiue, & paſſiue, l. nemo eſt, ff. de duob. reis, quam dixit ſingularem. Bart. ſingula. 26. hoc modo, ut fideiuſſor promittat eaſdem operas, quas principalis promiſit in euentum, quod ipſe non præſtet, & hoc in operis fabrilibus accedente conſenſu creditoris, identitate, uel ſimilitudine peritiæ, & hic eſt communis intellectus ad illum text. prout ex Accurſi, & Bartol. & longo diſcurſu Ronchegalli colligitur.

QVÆSTIO VII.

Obligationis.

QVAERO. Aliquis conduxit ſcienter rem alienã an cogi poſſit, & obligatus ſit penſionem ſoluere? ad materiam l. ſi fundum, C. de euictio.

1 Et uidebatur quod non, immo ſi ſoluit, recuperat, ut l. 1. C. ſi vendi. pign. agatur.

2 Pro contraria parte facit, l. ſi fundum ſciens, C. de euiction. ubi hæc ſcientia rei alienæ præiudicat in emptione, ergo & in conductione, quę ſimilis eſt per ea, quæ ſuperius diximus de ſimilitudine locationis, quæ regulatur iiſdem regulis, cũ emptione, & uenditione.

3 Et hanc partem tenuit Rui. conſ. 147. numero 15. volum. 1.

4 Et ſic corollarie hic duo pręcipue colliguntur. Primum, quod locatio rei alienæ ualeat, & ſi ſcienter conducatur, tenetur conducens penſionem ſoluere.

Secundum eſt ampliatio, ad l. ſi fundum ſciens, C. de euict. ut procedat etiam in contractu locationis & conductionis.

5 Nec obſtare videtur diſpoſitio l. 1. C. ſi vendit. pignor. quia patet reſponſio, ex glo. magna, in d. l. ſi fundum ſciens.

6 Sed pone, quòd conductor promiſit in fine conductionis dimittere certum quid pro certo precio, quòd tempore dimiſſionis reperit auctum vltra dimidiam, nunquid cogi poterit?

7 Vtique non, quando precia rerum ſint aucta, non ex ſolo curſu temporis, ſed caſu inopinato, qui ueriſimiliter pręuideri non potuit. Ruin. conſilio 79. volumine 1.

8 Vnde infertur limitatio ad l. precia rerum, ff. ad l. Faleid. & procedat, quando precia rerum mutarentur ſolo curſu temporis, non ex caſu inopinato, qui veriſimiliter præuideri non potuiſſet.

QVAESTIO VIII.

1 QVAERO, ad quæ teneatur, & obligatus ſit colonus partiarius. de his patet paſſim per diſcurſum huius tractatus, & quam maxime reſpondere domino locatori de medietate fructuum, non deductis expenſis, nec ſemine, prout aliàs ſuo loco dixi. pariter aſportare ad domum domini ſuis ſumptibus, & expẽſis, prout ſuo loco dixi, & late ponit Fran. Marc. deciſ. Delphin. 211. par. 2. nu. 6.

2 Et vidi in facto caſum, quod colonus obligauit ſe aſportare fructus ad domum domini ſuis ſumptibus an teneatur ad gabellas? & vtique non, quia hoc non eſt ſumptus, ſed collecta, uel debitum principis, & ita uidi in facto deciſum, & pulchre ponit Bald. in l. acceptam, q. 14. C. de uſur. Salice. in l. indebitas, num. 10. C. de vſur. Socin. conſ. 247. vbi ſi gabella, paſſagium, vel datium imponitur pro rebus portatis, tenetur dominus, alias ſecus. Commendat Fuſi. in uerbo, colonus 140.

3 Sed nunquid tenebitur dare partem arborum deſiccatarum, uel tempeſtate euulſarum, & vtique non. Ang. in l. diuortio, §. ſi fundum, nu. 5. ff. ſol. mat. Pinel. in l. 1. nu. 13. de bon. matern. commendat Fuſi. in verbo, colonus 139. ubi bene de arboribus cęduis.

QVAESTIO IX.

1 QVAERO. Locaui ad domum conſtruendam quomodo intelligitur? videbatur de minima, ex l. ſemper in obſcuris, ff. de regul. iur. & uidimus ſuperius in materia plurium conductorum ad laborandum.

2 Vtique in dubio intelligitur ſecundum qualitatem perſonæ conducentis. Vnde pro artifice debet

eſſe apta ad ipſius exercitium,& ſic de ſingulis diſcurrẽdo, alias in dubio, de mediocri erit intelligendum. Roma.in l.ſi inſulam,ff.de uerb.obliga.Imo.& Alex. in l.qui inſulam,ff.eod.tit.Firmian.in uerbo, domus, ſub num.20.

3 Et ſi quis fabricat in domo conducta,datur repetitio expenſarum.Specul.in tit.de propriet.§.1.uerſic. eſt utilis,& dabitur retentio per ea,quæ ſuperius diximus,& promittẽs operas in genere,intelligitur quas ſcit facere.Caſtrenſ.in l,ſi non ſortem,§.libertus, nu, 4.ff.de condict.indeb.

QVÆSTIO X.

PVLCHRA,& notabilis eſt indagatio,ſi Paul.Caſtrenſ.eredimus, locaui tibi fundum pro viginti hoc pacto, quòd tenearis quolibet anno dare decem puta quartingos grani, quæ debeant ex computari de penſione, an locator ſi non uult, poſſit cogi ad recipiendum?

1 Videbatur quod ſic, ſtante conuentione l. contractus,ff.de regu.iur.

2 Contrarium eſt verius, debet tamen tantum diminui de penſione, quantum intereſſet conductoris potius ſoluere iuxta conuentionem factam, quam pecuniam.Ita Caſtrenſ.ad l.ſed addes,§.ſi dominus, ff. locat.vbi Caſtrenſ. dicit eſſe caſum admodum nouum, & valde notabilem, & quilibet prima facie contrarium diceret. Sicut enim locator volens compellere poſſet conductorem ad tradendum frumentum iuxta conuentionem, ita econtra conductor locatorem,vt æqualitas ſeruetur, maxime in bonæ fidei iudiciis,& valet argumentum de vno ad alium, vt ſuo loco dicam.

3 Pone enim vnum,quod practicando de facili euenire poſſet,quod conductor, uel colonus alteri commode vendere non poteſt,vel minus ualet, & locator vrget ad ſoluendum integram penſionem, quam cõmode ſoluere non poteſt, certe iniquum videtur, quod non cogatur ſeruare pactum in præiudicium conductoris.

4 Conſiderandum tamen eſt,quòd tale pactũ, de quo ſupra, duo cõtinet, ſcilicet fauorem locatoris & conductoris.Locatoris fauor eſt,ut pro tot in penſione ex computandis dentur tot corbes frumenti, & huic fauori locator renunciare poteſt l.penult.C.de pact.Vnde non mirum ſi a conuentione,ut ſupra facta recedere poteſt.Conductoris fauor eſt, ut recedendo a conuentione ſibi ſoluatur intereſſe,& huic locator renunciare non poteſt, & ita aliquantulum conſiderando habetur ratio huius deciſionis.

5 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad l. pen. C.de pac.procedit enim ex ſuperius adductis etiam in præiudicium alterius, ille tamen releuatur ſolutione ipſius intereſſe.

6 Practicando etiam ulterius inſpicienda ſunt uerba contractus. Si enim fuit dictum, quod poſſit ſolui frumentum, vel quid ſimile pro pecunia, & penſione, & videtur factum fauore debitoris, ergo ante litem conteſtatam poteſt ſoluere id, quod eſt in ſolutione inuito creditore, poſt litem uerò conteſtatam: non poteſt, ſed cogitur ſoluere id, quod eſt in obligatione etiam non facta aliqua deductione de intereſſe.

7 Si uero fuit dictum, quòd tenearis ſoluere frumentum pro decem modo, quo ſupra, & hoc eſt in fauorẽ locatoris, cui renunciare poterit, vt ſuperius dictum fuit, & ita no.in l.ſi quis ſtipulatus fuit decem in melle,ff.de verb.oblig.vbi Pau.Caſtr.dicit eſſe materiam practicabilem, vtilem,& lucroſam.

8 Pactum igitur, vt ſoluatur frumentum pro certo pretio, valet, non autem valeret, vt obligatus ad certã ſummam librarum ſolueret in florenis, puta ſub certa æſtimatione ſecundum Bar.in d.§.ſi dominus, & faciunt ad notat.in c.ſi.de vſuris.

QVAESTIO XI.

PONAM vltimo loco in hac materia nonnullas concluſiones reſpicientes factum obligatorium.

1 Si habes in practica ſtatutum, quod dominus obligatus ſit pro facto ſui famuli, & teneatur de mercede per ipſum debita, recurras ad Corn.conſ.40.vol.1.vbi dicit in hoc conſideranda verba ſtatuti.

2 Cui addo, quod ſi tempore damni dati non erat famulus, licet poſtea ſit effectus famulus, non tenetur dominus pro famulo de eius ſalario,l.in dictis, §. extraneus,ff.de noxal.Bal.in l.Titius,ff.de acq.hær.

3 Secunda ſit concluſio in materia obligationis. Obligatus certa die poteſt ſurgere media nocte. Bar. in l.moræ,ff.de feriis.Veron.in l.2.§.fina.ff.de uerb. ſignific.non tamen cogitur operari de nocte Azo.in ſumma, C.de ope.liber. Alber.in l.moræ,ff.de feriis. Tiraqu.de retract.Lignagier,§.1.gl.11.nu.11. Addo Milit.in uerbo, ſcriptor.

4 Tertia ſit concluſio.Obligatus ad ſeruitia præſtãda nõ tenetur ad manifeſte iniuſta.Felin.in c.uniuerſitati, poſt principium, uerſi.not.quod obligatus de ſent.excommunicationis.

5 Quarta ſit concluſio vtilis,& practicabilis. Obligatus dare paſſum,& uictualia,non tenetur habere fidem de pretio,vel mercede.Floria.in l.uenditor,§. ſi conſtat,ff.commun.præd.reputat ſingulare Firmian. in uerbo, obligatus, ſub uerſ.30.

6 Quinta ſit concluſio. Obligatus per inſtrumentum ad aliquam penſionem,uel annuam prẹſtationẽ, licet prẹſtiterit certis annis,tamen poteſt quandocunque opponere contra inſtrumentum. Angel. ſingulariter in Authen. de inſtrumen.cautel. & fid. §. in his vero,collat.6.in fi.

7 Sexta ſit cõcluſio.Obligatus facere domum in fundo meo, non poteſt purgare moram alienato per me fundo,quia conditio mea eſt effecta deterior.Bar.in l. inſulam,col.1.ff.de uerb.oblig.

8 Septima ſit concluſio. Obligatus peragere infra menſem debet perfecte agere,alias poſt non audiatur ſecus ſi eſt ſimpliciter obligatus: Bar. ſingulariter in l.quinquaginta,ff.de excuſat.tutor.ubi ponit quæſtionem inter Bononienſes,& Mutinenſes tempore Odofred.& Guid.de Serzan.

9 Octaua ſit concluſio.In obligatione coloni uerba præſentis temporis non trahuntur ad futura l.a colono,ff.de uerb.obliga.Alexan.in l.ſi ſtipulatus fuerim, §.1.ff.de uerb.obl.

10 Nona ſit concluſio.Obligatus ad alimenta tenetur conducere magiſtros,& alia ſalaria.Alciat. in l.cętera,ff.de leg.1.

Decima

11 Decima ſit concluſio. Ad operas poteſt cogi ea præſtare. Florianus, in l. ſed ſicut, §. quoniam, ff. de vſufruct.

12 Vndecima ſit concluſio. Obligatus inſtruere intelligitur ſecundum qualitatem ingenii. Firmian. in uerbo, obligatus, nu. 30.

13 Duodecima ſit concluſio Doctor ſine ſui ſuperioris licentia etiam cum iuramento non poteſt ſe obligare ad legendum alibi. Abbas in cap. veniens, columna prima, de iureiurando. commendat pro ualde practicabili Iaſon in l. ſi. num. 16. ff. qui ſatiſda. cogantur.

De arbitrio.

SEQVITVR arbitrium in hac locati & conducti materia, in qua quæro. Arbitri condemnauerunt Caium ad locandum, qui locat, nec in locatione perſiſtit, an dicatur compromiſſo ſatisfeciſſe?

1 Et videbatur dicendum quod non, quia breui reuerſa vxor nec diuertiſſe uidetur, l. quidquid calore, ff. de regulis iur.

2 Secundo non uidetur quis religionem ingreſſus, qui monaſterium intrauit, & poſtea exiuit. Doct. in l. ſi quis hæredem, C. de inſtitu. & ſubſtitut. ſub condit. fact. in l. in ſubſtitutione, ff. de uulgar. & pupilla.

3 Prout fecit ille Tudertinus, qui cum delictum capitale commiſiſſet, conſilio nonnullorum in illo furore cõmiſſi delicti ingreſſus eſt religionem Sancti Franciſci de obſeruantia, ubi non ſtetit per annum integrum, & poſtea exiuit per ſpatium temporis in loco commiſſi delicti publice conuerſando, reputans per illam palliatam religionem abſtuliſſe omnem maculã commiſſi delicti, tamen per ſpatium anni obcæcatus commiſit aliud delictum, fuit captus, & imprudenter confeſſus utrumq; delictum, fuit iugulatus. Si enim cũ vero cordis affectu religionem eſſet ingreſſus, & perſeueraſſet, talem exitum non feciſſet. Deus enim eſt ſcrutator cordium.

4 Tertio non videtur quis appellaſſe, qui appellationem non eſt proſecutus l. 2. C. quorum appellat. non recipiuntur l. ſi bonam cauſam, C. de adminiſtrat. tut. late, & puchre Cepoll. de ędilit. edict. in l. quæ bis in menſe, §. quod aiunt, nu. 12. cum ſeq. vbi habes bonum locum, ad quem in ſimilibus recurras.

5 Et hanc opinionem tenuit Imol. in l. ſi fideiuſſor, §. meminiſſe, ff. de le. 1. quam dixi communem Neuiz. conſ. 5. nu. 6. verſ. 5. reſpondetur.

6 Pro contraria parte facit bonus textus, in l. innumerationibus in fine, ff. de ſolu. uidetur in terminis, quòd ſemel locando liberatur a pęna in compromiſſo appoſita.

7 Secundo pro hac met opinione facit textus in l. Stichus ſi hæres, §. ſi quis hæredi, ff. de ſtatu liber.

8 Tertio pro hac parte facit, l. ſi cum fundum, ff. de contrahen. emption. & eſt (ni fallor) bona glo. in l. 1. in gl. magna in fi. C. de pact. ubi conuentio de promittendo ſola promiſſione impletur.

9 Et hanc opinionem legendo, & conſulendo tenuit Bart. prout in l. fideiuſſor, §. meminiſſe, ff. de legat. 1. in l. in numerationibus, in fin. ff. de ſolut. ubi atteſtatur in facto habuiſſe, & ita iudicatum, & ibi etiam ſequitur Paul. Caſtrenſ. nu. 2. idem Bart. conſulendo conſ. 181. præcepit arbiter, volum. 1. hoc idem tenet Speculat. in titu. de arbitr. §. ſequitur, verſic. ſed pone, arbiter. Bal. in l. debitor, colu. penul. C. de pac. & in l. ſi quis ita, C. de pact. inter emptorem, & uenditorem. Lanfranc. de arbitr. par. vlt. q. 41. numer. 87. & hæc eſt uerior, & communis opinio teſte Iaſ. in d. §. meminiſſe. num. 22. Menoc. de retinen. poſſeſſio. remed. 1. nu. 88.

ADDITIO.

☞ *Vincent. Franch. deciſio. 50. nu. 3. ubi non agitur ex laudo, ſed ex contractu.*

10 Et conſiderandum eſt in propoſito, quod actus noſtri duplici modo explicantur: quandoque enim explicando vnum actum incidimus in alium producentem nouam obligationem, & tunc ſufficit ſemel adimpleuiſſe, prout ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, ſi arbiter condemnauit ad locandum, ſufficit locaſſe, ſi conductor poſtea uelit patientiam ſibi præſtari, agat ex conducto per locationẽ factam, & ſic ex vno actu includitur, & naſcitur alter producens perſeuerantiam. Quandoque ex uno actu non naſcitur alter, & tunc non ſufficit ſemel explicaſſe, prout etiam exemplificari poterit ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus. Iudex pręcepit conductori, ut diſgumbraret, & diſcederet, qui ſemel fecit, poſtea redidit, vtique non dicitur adimpleuiſſe. Bart. in l. ſicut, §. ſuperuacuum, ff. quibus modis pigno. vel hypotec. ſoluitur?

11 Et hoc modo poſſet fortaſſe conciliari textus in materia ſatis vrgens, in l. ſi hæres, ff. de act. empt. & l. inter Caſtellianum, ff. de recept. arbit. Secundo etiam modo poſſet fortaſſe conſiderari, quandoque ſumus in materia fauorabili, & bonę fidei, & pinguius procceditur, prout in l. ſi hæres, vbi ſumus in actione ex teſtamento, quæ bonæ fidei eſt, uel ad inſtar ipſius legis in minorum, C. in quibus cauſ. quandoque ſumus in materia ſtricti iuris, nec non pœnali, & odioſa, prout cõpromiſſum pęnarum, & tũc ſtrictius proceditur, prout in caſu, de quo agitur.

12 Et licet in hac quæſtione ſint hinc inde communes opiniones prout dictum eſt, Bar. tamen opinio ſecundo loco relati ſeruatur in practica, prout atteſtatur Iaſ. in d. §. meminiſſe, nu. 14.

13 Et not. quod formatur quęſtio cum duplici appoſitione pœnæ, quarum prima fuit in compromiſſo, & hæc maior. Altera fuit appoſita in contractu locationis & conductionis, & hæc erat minor. De hac ſecunda non eſt quæſtio, ſed de prima tantum, prout apud omnes colligi poteſt.

QVAESTIO II.

1 CONNECTAM in hac arbitrii materia an verus dominus poſſit appellare conductorem, qui a non domino conduxit, & utique poteſt. Barto. in l. ſi ſeruus, ff. quod cum eo. Et ſic res aliena locari poteſt, ut iam dictum eſt ſuperius, verus tamen dominus conductorem appellare poterit.

QVAESTIO III.

De Arbitrio.

1 AN locator cedere poterit conductori ius impediendi propria auctoritate, & vtique ſic, quia poſſedit domino, Socinus conſ. 167. non inutilis, verſiculo, ſed circa hoc, par. 2.

ADDITIO.

☞ *Et in materia remiſſionis reputatur notabilis doctrina Bartol. in l. ſi merces. in princip. ff. locat. quod non valet locatio ſi cōmittitur merces in arbitrium eligendi quia partes facile poſſūt diſsentire, ſecus ſi taxanda ſit per eligendos unum pro parte. quia habetur pro certa, nam cum unus quiſque contrahentium ſit electurus non poterit in hoc cadere diſcordia, & hoc dictum reputauit notabile Filin. in cap. ad hæc in fine de reſcrip. Rui. conſi. 103. col. 2. uol. 1. Vrſil. ad Afflic. 83. nu. 6. commendat Surd. deciſ. 82. nu. 2.*

De conſuetudine.

PRINCIPALIS materia eſt in hoc locati & conducti tractatu. Conſuetudo, & ſolitum, & multas dant in materia interpretationes, vnde cum materia ſit difformis, ponam aliquas vtiles concluſiones.

1 Prima igitur concluſio ſit. In locatione vectigalium, conſuetudo eſt attendenda, Bartol. in l. 1. C. de apoc. public. vel priuat. lib. 11. Rui. conſ. 74. col. 1. vol. 1. Bertachi. de gabell. par. 2. quęſt. 31. Burſa. conſ. 190. nu. 24. vol. 2.

2 Et ſi conductor vectigalium exigat plus debito, vel plus ſolito, tenetur ad reſtitutionem, & inſuper iudicis arbitrio punitur, l. licitatio, §. quod illicite, & ibi Bart. Roma. & Caſtrenſ. ff. de Publican. late Menoch. de arbitr. iudic. caſu. 449.

3 Agricultura. Multa ſunt iura, quæ expreſſe loquuntur in hac locati & conducti materia, ut in cultura agrorum conſuetudo ſit attendenda, l. ſi merces, §. conductor, ubi Bart. ff. locat. l. penult. de impenſis in rebus dotal. factis, & non poteſt colonus facere in fundo, quod non conſueuerit fieri. Caſtrenſ. in l. hęc diſtinctio, §. fina. ff. locat. vt ſi uellet prata ad culturam reducere, uel mutare uſum, ſeu formam rei in præiudiciū domini pro annis ſequētibus, l. videamus, §. itē proſpicere debet, & ibi Bar. ff. loc. Petr. de Vbal. de duob. fratribus, par. 21. nu. 44. 54. & 66. pro quo eſt deciſio Floriani, in l. ęquiſſimum, §. fructuarius per illum textum, ff. de uſufructu. Alex. conſ. 182. nu. 15. li. 2. Rui. conſ. 74. nu. 4. & 15. li. 1. & non colendo ſecundū conſuetudinem poteſt expelli. Alex. conſ. 126. vol. 2. & onus probandi coluiſſe ſecundū conſuetudinem incūbit colono, prout ſuperius diximus, Alex. conſ. 129. vol. 2. agi poteſt ad intereſſe, & eſt caſus notabilis in l. hi, qui partes, §. qui prædia. ff. de petition. hæreditat. ſuper quo dicit notabiliter Aret. quod huiuſmodi negligentia purgari non poteſt, quem valde commēdat Firmian. in eius repertorio, in verbo, colonus, verſ. 159. Ronchegal. hoc admodum commendans de duobus reis, l. 5. nu. 28. Et ſic habetur ampliatio ad l. edæ, C. loca. vt ſi colonus non colat agrum ſecundum conſuetudinem, non dicitur colere arbitrio boni viri, & conſequenter expelli poterit, ut dictum eſt.

ADDITIO.

☞ *Veronenſ. ad l. Ad res donatas nu. 3. ff. de edil. edict.*

4 Habetur etiam ſecundo loco notabilis practica, quod conductori incumbit onus probandi coluiſſe fundum ſecundum conſuetudinem, & non domino expellere uolenti, & ſi vellet moram purgare, non audiretur.

5 Et ſic eſt unus caſus, in quo non admittitur purgatio morę, & paſſim in actu practico fiunt multa præcepta dominis, vel quia coloni nullo modo colūt, vel minus diligenter ſeminando, puta hordeum, vbi erat ſeminandum granum, & ſic de aliis diſcurrendo.

6 Collectæ. Conſuetudo attenditur in hac locati & conducti materia, in grauaminibus, & collectis perſoluendis, an per dominum, locatorem, vel colonum. Bar in l. penul. ff. de impenſ. in rebus dotalibus factis. Socin. conſ. 99. vol. 2. in fine, vol. 1. & tetigi ſuperius, dum de collectis poſuimus. Vnde ſi oriatur contentio inter conductorem, & locatorem ſuper ſolutione datiorum, collectarum, & aliarum impoſitionum, inter alia recurritur ad conſuetudinem, quæ in hoc eſt optima interpres.

7 Vnde conſuetudo attenditur in hac locati & conducti materia in locatione domus, quatenus ad illius vſum. Bart. in l. cum in plures in princip. ff. loc. & vidimus ſuperius, quod in locatione domus uidetur conceſſum conductori, vt exerceat artem ſolitam, & conſuetam.

8 Gabella in locationibus gabellarum conſuetudo attenditur. Bart. in l. 1. C. de paſcuis public. libr. 11. Bertach. de gabel. par. 2. q. 3. Ruin. conſ. 74. in princi. lib. 1. Euerar. in loco a ſolito, col. 5.

9 Penſio. In penſione præſtanda conſuetudo attenditur l. excepto, C. loca. Veronen. in l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, num. 21. de edil. edi. & late poſui ſuperius par. 1. de ſubſtantia locationis, t. M[illegible]c. de præſump. lib. 3. præſump. 109. nu. 6.

10 Opera. Conſuetudo attenditur in locatione operarum. Bart. in l. 1. §. ludi quoque litterarii, ff. de var. cognit. & in mercede operariis præſtanda. Bart. in l. qui inſulam, §. qui ædem, ff. loca. Iaſ. in l. certi condictio. §. ſi nummos, nume. 21. ff. ſi cer. peta. & in expenſis præſtandis in operariis conductis. Bal. in l. liberti, libertæque, col. 3. nume. 11. uerſ. circa prædicta, C. de oper. liber.

11 Redditus. Conſuetudo attenditur in petitione redituum in colonis, l. domini prędiorum. C. de agrico. & cenſi. lib. 11.

12 Remiſſio. In remiſſione mercedis conſuetudo attenditur. Soci. iun. conſ. 78. nu. 13. vol. 2.

13 Extenſio, quę in locationibus veniant, & comprehendantur, conſuetudo attenditur, licet in inſtrumento non ſit expreſſa. Cephal. poſt Bald. conſi. 144. num. 22. lib. 1. Vnde an ueniant maſſaritiæ domus, conſuetudo attenditur, ſi locato molendino valcheria ueniat, conſuetudo attenditur, & ſic de ſingulis diſcurrendo.

14 Tempus. Quando bona eccleſię ſunt ſolita locari, tunc poterunt locari in perpetuū etiam abſque ſuperioris licentia, & interuentu, nam conſuetudo alterans formam iuris, in alienationibus, & locationibus

rerum

rerum eccleſiaſticarum valida ſit. Rot. deciſi. 135. de conſuetudine, in antiquis, quam refert, & declarat Pariſ. conſi. 98. nu. 8. vol. 4. Anto. Roueſcal. ad Alex. cõſ. 17. ver. tamen Doctores, lib. 4.

15 Notandum tamen eſt, quod conſuetudo attenditur in contractu locationis & conductionis, quando aliquid ſimpliciter ſit omiſſum, quod ſit conſuetum: ſed ſi in inſtrumento locationis, & conductionis apponatur, vel ſpecificetur vnum, quod ſit excluſio conſueti, tunc conſuetudo non attenditur ex coniecturata mẽte contrahentium. Ita pulchre declarat Ruin. conſi. 74. nu. 7. volu. 1.

16 Et ita declaratur lex, quod ſi nolit, §. qui aſſidua, ff. de edil. edicto, eſt tota materia conſuetudinis, vltra Pelynum, & Anton. Gabriel. & alios late materiam explicantes.

*In Colonia tria principaliter conſideranda, primo, conuentio, ſecundo conſuetudo, tertio iuris communis diſpoſitio. Petr. de Vbal. de duobus fratri. par. 21. nu. 33. Franc. Marc. deciſ. 888. nu. 12. par. 1. Riminal. ſen. conſ. 100. in fine Silua, conſ. 76. nu. 8. uolu. 2. Andr. Gail. pract. obſeruatio. lib. 2. c. 23. nu. 17. Annibal. Monterr. ad ſtatutum Bononienſ. de pena non labor. poſſeſſio. glo. 5. uerbo niſi per pactum. Marzar. conſ. 49. circa finem. Burſat. conſ. 330. nu. 184. volu. 3. qui loquitur in colonis partiariis.)

ADDITIO.

Et in practica notandum eſt in hac materia conſuetudinis primum, quod conductor preſumitur diligens in dubio & feciſſe quod alij feciſſent. Bar. in l. ſi cum uenderet §. 1. ff. de pignor. actio. Afflict. deciſ. 13. nu. 17. Crauet. conſ. 8. nu. 30. in terminis. Surd. deciſ. 87. nu. 13. Secundum in probanda conſuetudine in hac locati materia, probanda eſt in eadẽ met facti ſpecie, & concurrentibus eiſdemmet qualitatibus de quibus in facto controuerſo, ita ut ſi probetur aliquid factum a dominis loci uicini, non poteſt inferri ad conductorem. Et debet probari idem met annus, & non precedentes, uel ſequentes. Et ſic de ſingulis diſcurrendo. Surd. deciſ. 87. nu. 11. latius deciſ. 131. nu. 8. vſque in finem.

De ſolito.

QVAERO, quando dicatur res ſolita locari, quã maxime ad intellectum extrauagantis, Ambitioſæ, de rebus eccleſiæ non alien.

1 Solitum dicitur locari per vnicam locationem legitimam, & ſolemnem. Caſtr. conſ. 189. col. 1. volu. 2. Imo. in l. quod dicitur, col. ſi. ff. de uerb. oblig. Curt. in tract. feud. par. 2. q. 4. princip. par. 7. & hæc eſt uerior opi. Ant. Gab. de locato, concl. 1.

2 Addo Præpoſitum in titu. qui feud. da. poſſ. nume. 27. in uſibus feudorum, atteſtans ſolitum in una tantum vice verificari. Bal. de tempore utili, & continuo cap. 14. ſub numero 8. dicens in facto habuiſſe Romæ coram prefectis uiarum, cum aliquis domos locari ſolitas ad ſe iure congrui, & vicinitatis pertinere aſſe-
3 reret uigore bullarum Sixti Quarti, & Leonis, ubi illud ſolitum pro una tantum uice fuit interpretatum, quia actor probat ſolam uicinitatem, & quod tempore monitorii domus reperitur locata, dicens Romæ ita pluries fuiſſe iudicatum ex conſtitutione Gregoriana, de iure congrui, in locationibus pro una tantum uice verificatur. Granu. theorema. 8. nu. 12. & hæc eſt communis opin. Gozzad. conſ. 53. nu. 5. conſuetum verò duas uices Deci. conſi. 222. nu. 10. & 441. nu. 11. in l. ut liberis, nu. 11. C. de colla. & in c. 1. de cõſuetudi. Viui. lib. 2. opin. 257. & poſui ſuperius par. 1. ad materiam l. mella, §. ſed ſi alimenta, ff. de aliment. legat.

4 Dicuntur etiam bona eccleſiæ ſolita locari, quando bis diſpoſitio quadraginta annorum fuerit conceſſa. Alex. conſ. 5. & 9. vol. 3. poſt Bal. in l. de quibus, ff. de legib. Imo. in c. 2. de feud. Deci. in Auth. qui rẽ, col. 8. C. de ſacroſan. eccle. Rodoa. de reb. eccle. nu. 54. rub. de rerum immobilium alienat. fol. 80. in rub. de caſibus, in quibus ſit alienatio rerum eccleſiæ ſine ſolemnitate, verſ. item alio caſu, nu. 20. fol. 248.

5 Addo Afflict. deciſ. 305. nu. 9. & ſeq. Borg. deciſ. 25. nu. 12. de contrac.

6 Res etiam dicitur ſolita locari quando fuit facta per ſpanum decem annorum. Alex. conſi. 9. nu. 6. lib. 3. conſi. 5. nu. 10. lib. 5. & ita quandoque tenuit Rota, ut per Mohed. deciſ. 240. & 258. in tit. de locato.

7 Ex quibus corollarie inſertur ad aliqua vtilia.

8 Primum eſt ad id, quod notat Bart. in l. item quæritur, §. qui impleto, ff. loca. & ſuperius ſuo loco diximus, quod relocatio tacita non habet locum in bonis mobilibus, immo committitur furtum niſi perſona
9 ſit ſolita locare.

Quod perſona ſit ſolita locare, debet articulari in ſpecie circa res, & circa perſonas, nec ſufficit, quod probetur conſuetudo locandi in genere, & ſic excuſabitur a furto. Ita pulchre practicare docet Ruin. conſi. 99. uol. 5.

10 Secundum eſt, quod res ſolita locari, infeudari, vel emphyteuticari caſu, quo reuertatur ad eccleſiam, poteſt relocari ſine aliqua ſolemnitate, auctoritateque ſuperioris iuxta doctrinam Feder. de ſen. conſil. 174. quem ſequuntur ſcribentes in c. ut ſuper de rebus eccleſ. non alien. & ita in pract. ſeruatur, ut poſt Io. And. atteſtatur Viu. opi. 95. p. 1.

11 Vltra quem limitatur hæc opinio, dummodo hæc conceſſio, alienatio, uel locatio, &c. acta ſit uniformis, & facta eo modo, quo prima. Secus ſi in aliquo etiam minimo alteraretur modus, forma, uel ſubſtantia, quia tunc omnes ſolemnitates requirerentur, & ſi non adhiberentur, uitiatur locatio ſaltem in exceſſu, ſi ſeparari poteſt. Roma. & ibi Mandoſ. conſi. 70. colum. 1. Rip. reſponſ. 2. num. 17. & 18. lib. 2. Abb. in ca. ut ſuper, lib. 11. de rebus eccleſ. non alienand. Bal. in cap. cum ordinem, colum. 8. de reſcr. Iul. Clar. in §. empyteuſis, q. 28. colu. 4. uerſ. ſed aut verò & ad ſolita.

12 Adde bene in materia loquentes Rimin. iun. conſil. 82. nu. 14. & ſeq. vol. 2. Pedem. deciſ. 23. n. 20. Vrſill. de Afflict. deciſ. 305. nu. 7. Borg. de tut. & cur. nu. 561. deciſ. 25. nu 13. de contract. Hieron. Magon. Rot. Luca. 14. nu. 14.

13 Limitatur ſecundo in re incorporata eccleſiæ, vel infeudata per annalem poſſeſſionem, quo caſu requiritur omnis ſolemnitas, uti nouus contractus, & noua inueſtitu. Alex. conſi. vlt. nu. 8. vol. 4. Cornc. conſi. 181. lib. 2. Guid. Pap. deciſ. 154. nu. 3. Crauc. conſi. 24. num. 14. conſi. 80. num. 3. lib. 1. conſi 9. num. 3. lib. 5. Bero. conſi. 150. nume. 12. vol. 1. Ferret. conſi. 248. nu. 14. vol. 2. Rimin. ſen. conſi. 34. num. 13. in fine, vol. 2.

Rot. Bononienſ. deci. 13. num. 8. Rebuff. de aliena. rerum eccleſiæ, nu. 8. caſu 8. Rodoan. de rebus eccleſ. §. item alio caſu, nu. 20. car. 248. Burſa. conſi. 127. n. 192. & 122. vol. 2.

14 Quid ſi res eccleſiæ eſt ſolita locari uno nummo, an poterit locari Iudęo. Cald. conſ. 4. tit. de locato.

De ſtatutis.

MVLTA variis in locis reperiuntur ſtatuta condita in materia penſionum, ſalariorum, & ſimilium pertinentium ad materiam locati & conducti, ob id, quia verba ſtatuti præciſe videri nõ poſſunt, ponam aliquas concluſiones.

1 Prima igitur concluſio ſit. Stante ſtatuto, quod colonus non poſſit deſerere culturam, niſi elapſo tali termino, ſi fundus efficiatur ſterilis, poterit colonus ex hac cauſa fundum, & culturam relinquere. Bar. in l. 2. nu. 4. C. de agr. & cenſ. lib. 11.

2 Facile hoc contingit in locis ſua natura ſterilibus, in quibus ſeminabis cum diligentia fimi, & ſimilium per annum, poſtea fundus redit ad primæuam naturam ſterilitatis. Et colonus plurium fundorum poterit utiles, & fructuoſos colere, inutiles prætermittere, ne amittat ſemen, & operam, ſi ſit colonus priuati, ſecus ſi Reipublicæ, l. vniuerſorum, C. de fund. patrimo. lib. 11. Roma. in l. ſi verò, §. de uiro, limit. 11. ff. ſolu. matrim.

3 Sæpius in facto occurrit, quod coloni non colunt, nec ſeminant agrum aliquem, vel non ſeminant granum, prout Domini vellent, naſcuntur præcepta, & proteſtationes, quod talis fundus remanſit incultus, licet ſe colonus defendat ex iuſta cauſa ſterilitatis.

4 Quid in locatore moleſto, poſui ſuo loco ad materiam l. ne cui, C. loca. Pragmatica Madrid. 157. anno 1528.

5 Secunda ſit concluſio in materia ſtatuti. Statutum diſponens, quod famulus debet petere ſalarium a domino infra tres annos, aliàs non auditur, valet, & tenet. Bar. in l. ſequitur, §. ſi uiam, ff. de vſucap. in l. cum notiſſimi, C. de præſcr. 30. vel 40. annor. in l. is, cui, §. Flauius, n. 3. ff. de vſucap. in l. legaui, ff. de libera. leg. in l. ait prętor, §. hi plene, ff. ex quib. cau. maior. in l. nemo poteſt, num. 22. ff. de leg. 1. late Ant. Gab. de ſtatu. concl. verſ. contrarium, vbi multos congerit.

Addo, quod hanc dicit communem, & veriorem. Rip. in l. nemo poteſt, nu. 113. ff. de leg. 1.

Contrariam ſententiam, quod tale ſtatutum non valeat tãquam nutritiuum peccati, tenet Bar. in l. oẽs populi, col. 8. nu. 24. ff. de iuſti. & iu. quam ſequuntur infiniti relati ab Anton. Gabr. in citato loco, vbi prope numero 2. tenet hanc eſſe magis communem opinionem.

Addo vltra eum Imo. idem atteſtantem in l. ſequitur, §. ſi uiam, ff. de uſuca. conſ. 16. nu. 1. conſ. 46. nu. 2. Affi. in conſti. Neapo. lib. 3. rub. 31. nu. 4. Crot. in d. l. nemo poteſt, col. 30. late Ferrat. caute. 38. poteſt. nu. 2. Gomeſ. de actio. in prin. nu. 66 Anto. Gaile. ad oblig. form. came. par. 5. q. 3. nu. 11. Viui. lib. 1. opin. 276. & opin. 312. Eman. Soarez. in ver. ſtatutũ, no. 189. Pier. Anglar. in conſti. Aurelia. ti. de pręſcr. c. 5. Boui. de ſtatu. pręſcriptio. gl. 1. ſub nu. 31. ubi omnes de magis cõmuni. Si tamen priorem opinionem tenere velimus in materia ſalarii, de qua agimus.

6 Limitatur primo loco, vt non procedat, quando famuli impediuntur petere aliquo iuſto impedimento, cap. commiſſa, de elect. lib. 6. fina. C. de adulte. l. ſi eum, ipſe, ff. de excuſ. tuto. Bal. in Auth. niſi triennali, uerſ. dicet quis, C. de bon. quę libe. dicens quòd hæc limitatio eſt naturalis, quia vbi non eſt negligentia, non debet eſſe pœna. Alex. conſ. 65. num. 5. lib. 6. Iaſ. conſ. 35. col. 2. vol. 1.

7 Limitatur ſecundo, ut non procedat, ſi dominus iurauit ſoluere, quia ſtante iuramento non eſt locus ſta-
8 tuto, neque pragmaticę, ex quo iuramentum perpetuat actionem, ut in l. nam, & poſtea, §. ſi is, qui temporali, ff. de iureiur. Iaſ. ad Port. in §. ſed aliquando, nu. 5. inſtitu. de vſucap. ex no. per Hoſtienſ. in cap. ſi diligenti, de præſcrip. idem Iaſ. in §. de conſtituta. Inſtitu. de act. & in d. §. his, qui temporali, nu. 4. Marſil. atteſtans obtinuiſſe in facti contingentia, ſingu. 141. Bauer. de virtut. iuramen. priuile. 29. nume. 42. Petr. Duenn. regu. 306. limit. 2. ex Corn. conſ. 377. colu. 4. verſ. & maxime, colu. 1. vol. 1. quod conſilium admodum frequentatur in perpetuatione actionis. Galleſ. ad form. cam. par. 5. q. 3. nu. 10.

Addo bene in materia loquentes Gozza. in repet. l. ſi fundum, n. 931. C. de pact. inter empt. & vend. Crauet. conſ. 71. nu. 2. Tiraq. de vtroque retract. titu. 2. §. 36. nu. 32. in fi. Petr. Caleſat. conſi. 87. nu. 22. inter cõſ. crimina. diuerſor. & hæc communis opi. Grat. lib. 1. reſpon. 41. nu. 5. Pute. deciſ. 312. nu. 4. par. 2. Lambert. de contract. mulier. in fi. nu. 13.

9 Contrarium tenuit ſacrum Rotæ Auditorium coram Marſi. vt per Pute. deciſ. 16. de cõſtit. & Moleda. 227. per ea, quæ notat Caſtren. conſ. 61. vol. 2. Socin. conſ. 7. in fi. Deci. conſ. 17. Cepol. caut. 20.

10 Diſtinguendum videtur. Aut iuramentum poterat aliunde probari, quam per inſtrumentum, & tunc annullato inſtrumento remanet iuramentum, contra quod principio non currit. Aut non poterat aliunde probari, & tunc annullato inſtrumento currit & iuramentum. Ita declarat Soc. conſi. 97. nu. 5. vol. 1. poſſ. ſunt enim teſtes inſtrumentarii recordari de appoſitione iuramenti, & per illos probari.

11 Dicunt etiam alii; aut loquimur in iuramento deciſorio, aut loquimur in iuramento communi. primum perpetuat actionem vſque ad quadraginta annos, nec præſcriptione minori tollitur, ſecundum ſequitur naturam principalis contractus, ſuper quo interponitur, & pręſcripto, vel ſublato præſcriptione principali contractu, cenſetur etiam pręſcriptum, vel ſublatum iuramentum ſuper eo interpoſitum, l. fin. C. de non numera. pecun. Bar. & Ang. in d. l. nam, & poſtea, & in l. 2. ff. de iureiu. Ang. conſ. 55. Iaſ. in l. ſi mater, C. de inoff. teſtamen. Corn. conſ. 238. volum. 4. Balb. de præſcrip. par. 4. 6. par. principal. nu. 3.

12 Tertia fuit opinio, & hæc Henric. Boich. in Auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. vendi. in fi. aut debitor iurauit ſimpliciter ſoluere, aut certa die, primo caſu non obſtante iuramento currit præſcriptio, ſecundo non.

13 Quarta fuit opinio, quod tunc iuramentum non præſcribatur, ſed perpetuet actionem ad annos quadraginta, ſi in fine inſtrumenti apponatur quod promiſſor creditori ad omnem litem ſuccedendam detulit iuramentum, & creditor iurauit ſibi deberi; nam propter hanc clauſulam contractus ualebit

inexpu-

inexpugnabiliter, nec minori præſcriptione tolletur, Bart. in l.2. in fin. ff. de iureiuran. quam commendat Matthesil. notab. 20. licet ibidem in fine aliquantulum dubitet.

14 Addo quod hoc dictum ſequitur Corſet. in rub. de iureiuran. priuil. 10. Ant. de Cauuar. de execut. instrumen. q. 4. nu. 7. & hęc eſt communis opin. Aret. in §. ſi quis postulante, nu. 9. Institu. de actio. Iaſ. in l. 2. nu. 20. ff. de iureiur. vbi magis communem dicit limitando, & modificando pluribus modis, vt per eum, & per Gabr. Sarui. in additio. ad Matthesil. notab. 20. per totum illum diſcurſum. Commendat etiam Roderic. Soarez ad l. poſt rem iudicatam, notab. 20. Boui. de ſtatutar. præſcri. gl. 19. ſub nu. 134.

15 Quinta fuit opinio ſimilis primo loco relatæ opinionis, vt conſiderentur verba, & finis ſtatuti, aut enim tollit contractum, aut inſtrumentum iuratum. Primo caſu non tollitur iuramentum, ex quo per inſtrumentum, & ſic aliunde probari poterat, prout in prima opinione dictum fuit ex intentione Socin. Secundo caſu tollitur iuramentum ſublato inſtrumento iurato, & ita videtur de mente Rotæ, vt per Put. decis. 116. lib. 1.

16 Sexta fuit opinio relata per Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 15. aut loquimur de præſcriptione triginta annorum, aut de præſcriptione quadraginta annorum: primæ renunciari poteſt, & ſufficit generalis renunciatio, dummodo ſimus in iuramento valido in principali, non in hærede in præſcriptione non inchoata. Si verò ſimus in prœſcriptione quadraginta annorum, huic non poteſt modo renunciari, vt inductæ in odium negligentis, & propter publicam vtilitatem, vt ibi late per eum.

17 Et ſic habemus quomodo, & quando iuramentum perpetuet actionem.

18 Limitatur igitur tertio loco principalis concluſio, & regula, vt non procedat, nec habeat locum, ſi famulus petat aliquod ſibi debitum actione reali, non perſonali, prout ſi veſtes depoſitas apud dominum. Rom. conſ. 201. nu. 3. Curt. ſen. conſ. 66. nu. 8. Iaſ. de actio. in princip. num. 101. poſt Bal. & Aret. ibi ex quo tale ſtatutum eſt odioſum, & ſtricte interpretandum. Petr. Rauenn. in ſuo alphabeto, in verbo, ſtatutum. Petr. Duennas regu. 6. limit. 1.

19 Licet Gomeſ. de action. nu. 66. in principio aliter ſentire videatur. & Seraphin. de priuil. iuramen. priuileg. 51. ampliat. 2.

Limitatur quarto loco, ſi famulus deſerat dominum, & ſtatim redeat, quia non videtur receſſiſſe, & ideo annus computatur a die, quo nouiſſime diſcederet cum effectu, vt in l. 3. ff. de diuort. l. quicquid calore, ff. de regul. iur. & diximus alias ſuperius in materia huius regulæ.

20 Limitatur quinto loco, quandocunque talis præſcriptio eſſet per litis conteſtationem interrupta, quia famulus infra tres annos dominum conuenit, & lis fuit cepta, tunc perpetuatur actio. vt no. in l. nam, & poſtea, §. ſi is, qui temporali, ff. de iureiuran. & in l. fin. C. de præſcript. 30. vel 40. ann. Iaſ. in §. pęnales, num. 113. Inſtitut. de actio. in l. ex hoc edicto, num. 3. ff. de eo, per quem fact. erit pulchre Roder. Soarez. in l. poſt rem iudicatam, in 2. notab. verſicu. conſidera vltimo, de re iud. cui addo Balb. de præſcrip. in 4. par. 6. par. princ. q. 4.

21 **Limitatur ſexto loco hęc concluſio, & regula ſuperius firmata, vt non procedat in foro conſcientię.** Alphon. a Caſtr. de poteſta. legis pœn. ca. 10. ex quo enim eſt malæ fidei poſſeſſor, non eſt tutus in foro conſcientię, c. vigilanti, c. fi. de prœſcrip. Corn. conſ. 169. nu. 15. & 328. num. 14. & 320. Gugliel. Rouil. ad conſuetud. Cenoman. art. 15. commendat pro notabili Petr. Rauenn. reg. 6. limit. 2.

22 Et prœcipitur in ſacra pagina, vt merces operarii tui non maneat penes te uſque ad mane, dignusque eſt operarius mercede ſua, nedum quod præſcriptione tolli poſſit.

Et conſequenter de iure canonico, ſecundum quod poſſeſſor malę fidei nullo vnquam tempore præſcribit, talis prœſcriptio non procedet.

23 Limitatur ſeptimo, ut licet poſt triennium ſtante tali ſtatuto, vel pragmatica ſalarium petere non poſſit, ſi tamen famulus habeat rem aliquam in manibus, quę ſit domini ſui, dabitur retentio, & conſequenter excipiendo repellet, cum exceptiones perpetuæ ſint. Bartol. in l. 1. §. ſublata, & ibi Iaſ. in 2. lectu. ff. ad Trebell. in l. pure, §. fina. ff. de doli mali except. in l. ſicut, §. perſecutione, poſt glo. ibi, C. de prœſcript. triginta, vel quadraginta annorum, in l. ſocietatem, § arbitrorum, num. 21. ff. de arbit.

24 Bonum igitur uidetur ſecundum hanc limitationē ſemper, vt famulus habeat in manibus aliquid domini ſui, quod vt plurimū faciunt famuli, licet peritos non conſuluerint, ita vt ex ſe cautelam inuenerint ad euitandum rigorem huius ſtatuti, vel pragmaticę, & potius illud, quod eſt in manibus famuli de bonis domini, erit maioris, quam minoris valoris.

25 Limitatur octauo, vt non procedat in foro eccleſiaſtico, nec inter perſonas eccleſiaſticas, cum dicta pragmatica non liget dictos iudices, iuxta no. in cap. Eccleſia S. Marię de conſti. in c. fi. de rebus eccleſ. non alien. Bal. conſ. 184. col. 2. uol. 5. late pluribus modis limitans Roch. de conſuetud. q. 11. nu. 653. vſque 697. Remig. de ſubſid. charitatiu. fol. 266. Duen. regu. 135.

26 Vidi multos in facti cōtingentia, qui uolentes euitare rigorem ſtatuti, procurant in Curia Eccleſiaſtica litteras monitoriales, ſi quis ſciret talem inſeruiſſe tali, & per hanc viam introducunt cauſam coram iudice Eccleſiaſtico.

27 Limitatur nono ſtante confeſſione, licet enim ſit forte abſolutus, tamen ex alio capite vti confeſſus cōdemnari poterit. Duenn. regu. 306. per text. in cap. 2. de purgat. vulgar. & in cap. quia plerique, de iuramen. eccleſ. ubi quis auditur poſt ſententiam, ſi pars confiteatur eam iniquam.

28 Limitatur decimo, ut tale ſtatutum debeat excipiendo allegari, aliàs ſibi imputet dominus, qui de eo non excepit, cum iudex non impertiatur officiū ſuū, niſi petenti, l. 3. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infect. in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de nou. oper. nunc. Deci. in l. res iudicata, nu. 4. ff. de reg. iur. Iaſ. in l. patre furioſo, nu. 11. ff. de his, qui ſunt ſui, uel alie. iur.

29 Bene verum, quòd omiſſa in prima inſtantia poterūt opponi in cauſa appellationis, l. per hanc, C. de temp. appella.

30 Pone tamen hic vnum. Iudex ſcit ex ſe adeſſe ſtatutum, pars nulla allegat, an teneatur ex ſe, vt quæ deſunt, &c.

31 Limitatur vndecimo, vt nō procedat econtra, nam ſi domi-

ſi dominus accepit famulum, vt artificem faciat de ſuo exercitio, ſi doceat, non competet famulo talis exceptio, ex quo ſtatutum eſt ſtricti iuris, vt no. in l. 1. ff. ſi ce. t. pet. Duenn. regu. 306. num. 11.

32 Limitatio hæc practicabilis eſt, nam multi patres ponunt filios cum artificibus, nec curant vocari famulos, dummodo artem addiſcant, ſeruiunt, & docentur, tamen ſalarium non præſtant, ſed præſtatur, & ſic eſt caſus, in quo datur famulus ſine ſalario actiue, ſed bene paſſiue.

33 Limitatur duodecimo, vt famulus e ſtatuto excluſus poſſit rem æquiualentem furari pro ſatisfactione ſui debiti, prout aliàs dixi in materia penſionis ſoluendæ.

34 Et eſt gl. notabilis in Cano. ius gentium, diſtinct. 1. Innoc. in cap. olim, il primo, num. 8. de reſtitu. ſpoliat. Alex. notabiliter, conſ. 135. nu. 1. vol. 1. Felin. in cap. quoniam, num. 13. de ſimon. & in cap. 2. num. 36. in fi. de ſponſa. Caſſan. in conſuetu. Burgun. titu. des iuſtices, rub. 1. §. 5. col. 2. num. 32. Afflict. in conſti. Neapol. lib. 1. rub. 8. num. 36.

35 Ampliatur vt procedat, vt tutus ſit in foro conſcientię. Archidiac. in can. non ſane, nu. 414. q. 5. Innoc. in d. c. quia plerique, de immuni eccle. Flor. in l. itaque, nu. 6. ff. ad legem Aquiliam, Marſil. conſ. 53. num. 19. Abb. in cap. 1. nu. 10. de dolo, & contuma. Iaſo. in l. 1. nu. 7. C. de teſtam. Lup. in rubr. de dona. §. 65. nu. 5. & hęc eſt communis opin. Petr. Duen. regu. 88. limit. 5.

36 Ratio limitationis videtur in promptu, quia calumnia per calumniam tollitur. glo. in cap. cupientes, §. malignantium, de elect. lib. 6.

37 Addo Neuiz. in ſiln. nuptial. lib. 3. num. 43. vbi nec famulus, nec conſcii tenentur reuelare monitorio Eccleſiaſtico, & loquitur in quolibet debitore non valente debitum recuperare. Cagnol. de origi. iuris, nu. 206. & in l. non eſt ſingulis, ff. de regul. iur.

38 Limita, ſi oriretur ſcandalum, quia tunc non poſſet. Barba. conſ. 11. volu. 1. Abb. in c. perlatum, de his, quæ vi, metusve cauſ. Tiraqu. de pęn. cau. 46. limitat. 239. nu. 4. Bonacoſſ. de famul. caſu 114.

39 Limita ſecũdo, vt puniatur pœna arbitraria, prout alias dixi de tempore penſionis ad l. æde, C. locat. Et ad prędicta addo, quòd in Curia Romana eſt Bulla Pii V. de biennio tantum. Boui. de ſtatu. præſcriptio. glo. 19. ſub nu. 47. atteſtans Romę in cauſa mercedis, & ſalarii procedi manu Regia, nec auditur debitor, niſi facto depoſito, & in dubio debetur ſalarium dari ſolitum, prout alias dixi ſuo loco.

40 Infertur igitur ex prædictis per modum corollarii, quod appellatione creditoris etiam in materia ſtatutaria, & ſtricte interpretanda venit creditor ex cauſa mercedis, & ſalarii, cui competit actio locati, l. Titius ad municipal. Boui. de ſtatutar. ſentit Boui. de ſtatu. de pręſcr. gl. 19. nu. 46.

41 Limitatur duodecimo vltra Duen. & alios, vt non procedat, quando debitor, & creditor ſint forenſes, quia eos tale ſtatutum, vel pręgnantia non ligat, Caputaquen. deciſ. 207. par. 3.

42 Statutum Lucanum lib. 2. c. 118. diſponit. Tranſacto quinquennio ſi pars iurauerit ſoluiſſe affictus decurſos, iudex teneatur admittere dictum iuramentũ, & iurantem abſoluere.

43 Declaratur hoc ſtatutum, vt procedat in caſu dubio, ſecus ſi certum eſſet debitorem non ſoluiſſe, quia tunc non eſt locus allegato iuramento, vt aperiatur via periuriis in terminis huius ſtatuti. Roman. conſil. 102. Caſtrenſ. ſuper eodem ſtatuto, conſil. 162. vol. 1. dicit notabile Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 4. num. 19.

44 Declaratur ſecundo allegatum ſtatutum, vt procedat, & habeat locum ſi iuramentum fuerit certum exprimendo certam perſonam, cui fuerit facta ſolutio, aliàs ſi fuerit iuramentum vagum, nullius erit momenti, c. pen. & ibi Abb. de iureiur. Deci. in l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de regu. iur. Pariſ. conſ. 45. nu. 40. lib. 1. Cephal. conſ. 368. nu. 5. lib. 3.

Ampliatur hoc eſſe verum etiam adhibita clauſula, omni modo meliori. Rui. conſ. 6. num. 8. & 9. lib. 1.

45 Declaratur tertio, vt procedat his pręcipue concurrentibus, quod iurans habeat poteſtatem, & habeat plenam notitiam. Vnde procurator ſine ſpecialiſſimo ad id mandato iurare non poſſet. Natt. conſ. 35. nu. 4. Alex. conſ. 26. col. 2. lib. 6. Rol. conſ. 19. nu. 2. lib. 3. Barbac. conſ. 15. nu. 18. lib. 2. item quod fuerit a iudice delatum, l. 4. ff. de iureiur. Caſtr. conſ. 162. lib. 1. Crauett. conſ. 196. nu. 2. item quod iuret ſoluiſſe ei, cui erat obligatus, vel ex eius mandato. Machel. patroc. 55. nu. 14. latę in terminis Ioſeph de Ludouic. Rot. Lucan. 25. per totam. ex quo poſt Calcan. & Barbac. additur prędictum ſtatutum intelligi concurrente probatione, & dicta deciſio loquitur in pluribus. Vnde incertitudo de facili reſultare poterat, ſecus fortaſſe in vno creditore.

46 Habetur tamen vnum in materia locati & conducti, quòd affictus poſſunt peti vſque ad 30. annos. Guid. de Suzar. de iur. emphyt. num. 22. Balb. de præſcrip. par. 4. quęſt. 4.

47 Statutum Comica. 103. in Ciuilibus prohibens peti penſiones a tribus annis ſupra. Nam non habet locum in debito iurato. Ita poſt alios, quos allegat, tenet Lamberteng. de contrac. mulier. in fi. num. 14. atteſtans pluries in facti contingentia obtinuiſſe in Senatu Mediolanenſi.

48 Statutum de non alienando rem locatam, niſi prius requiſitis conductoribus.

49 Si locator vendat non requiſito conductore, venditio non valet. Alexan. conſ. 126. vol. 5. conſulens in duobus conductoribus, quorum vnus fuit requiſitus, & ceſſit, alter non, quia hoc non debet pręiudicare non requiſito per tex. in l. vxorem, §. agri plagam, ff. de leg. 3. ſequutus eſt Tiraq. de retracts. conuent. glo. 6. num. 30. inferens in materia retractus, quod ſi vnus non curat redimere, alii præiudicare non debet.

50 Ampliatur hæc deciſio etiam ſtante pacto, quod ſi dictus locator durante locatione venderet rem locatam, poſſint dicti conductores a die alienationis in antea tenere rem locatam per vnum annum, notificando alienationem, vel venditionem dictis conductoribus, nam per hanc prouiſionem factam in inſtrumento non videtur receſſum a prouiſione legis, vel ſtatuti, ex quo talia verba non ſunt depoſitiua, vel conditionalia, & nihil ponunt in eſſe l. ex facto agitatum, ff. de hær. inſtit. l. ex hac ſcriptura, ff. de don.

51 Ex quibus corollarie infertur ad materiam, l. final. C. de pact. conuen. vt prouiſio hominis faciat ceſſare prouiſionem legis in caſu prouiſo, non in caſu non prouiſo. Bart. ad l. ſi cum dotem, in princip. & ad l. ſi conſtante, in 5. quæſt. 2. q. princip. ff. ſolu. matr.

Vnde

52 Vnde ſi eſt prouiſum, vt liceat in caſu alienationis conductoribus hoc facere, non ſequitur ex hoc quod cenſeatur prouiſum in alio caſu ſtatuti, vt ſcilicet liceat uendere ipſis irrequiſitis iuxta formam diſpoſitionis ſtatuti.

52 Practicando docet Bart. in d. §. agri plagam, quod conductor offerat pretium, quo oblato competit ſibi rei uendicatio ad rem ipſam, & licet fortaſſe vnus ex conductoribus recuſauerit, tamen alter, ſi vult, habebit totum per ius accreſcendi.

53 Statutum de recipiēte laboratorem alienum, quod teneatur ſoluere omnia debita dictorum laboratorum. Si aliqui laboratores uadant ſponte ad unum, & inuitant eum, ut retineat eos ſuper poſſeſſione ſua, ſi talem acceptantem pęniteat, admittitur pœnitentia, ita ut non teneatur amplius ad debita, iuxta formam ſtatuti. Veron. reputans hoc notabile ad l. qui fugitiuus, num. 5. ff. de ædil. edict.

54 Statutum puniens terrarum laboratorem, qui percuſſerit ciuem loci illius, comprænhendit omnem comitatiuum exiſtentem cum illa qualitate, vt ſit laborator. Feli. in c. ex parte, nu. 46. de reſcrip. ne ſit melioris conditionis non laborator, quam laborator. Corſet. in repert. ad Abb. in cap. cum ad ſedem, num. 28. de reſtitut. ſpoliat. Bonacoſſ. in quęſt. crimina. in uerbo, percuſſio. uerſ. ſtatutum puniens.

Statutū puniēs vel probibens exire de territorio ad laborandum terras eſt iniquum, nec obſeruandum. Socin. conſ. 272. lib. 2. ad l. mercatores, C. de commer. confirmat Rip. de peſt. de remed. conſerua. nu. 301.

55 Statutum Lucanum de diſgombrando contra conductorem, lib. 1. c. 136. Mag. Rot. Luc. 97.

56 Statutum Delphinale de una libra piperis pro ſalario commentarienſis. Marc. deciſ. 913. par. 1.

Statutum diſponens, quod coloni noſtri temporis non poſſint deſerere culturam infra quinquennium, poſſunt tñ impune a cōtractu recedere, ſi terra effecta ſit ſterilis, uel ſi dominus aliquid innouet, uel moleſtet in cultura Bart. in l. cum ſatis, C. de agric. & cenſi. lib. 11. commendat Anchar. quæſt. 54. nu. 11. par. 1. & 68 num. 8. par. 2.

57 Statutum loquens de conductore non compręhendit locatorem quando diſpoſitio ſtatuti ſiue odioſa, ſiue fauorabilis reſpiciat conductorem. Sebaſt. Medi. reg. 9. limit. 45. par. 1.

58 Statutum diſponens, quod penſio infra menſem ſoluatur, intelligitur niſi maior terminus a locatore ſit datus. Bald. in l. 1. in fi. ff. de regul. Catonian. Caſtr. conſ. 91. ad primum dubium. Brun. de leg. & conſtitutio. in uerbo, locatio, uerſ. 4. [illegible]

59 Statutum mentionem faciens de locatione intelligitur de ſimplici non mixta, quę tranſeat in aliam ſpeciem contractus. Alex. conſ. 28 uol. 4.

60 Stante ſtatuto, quod quicumque fecerit, quo minus poſſeſſiones alicuius laborentur, uel locator puniatur tali pœna, ſi quis prohibeat laboratoribus ne conducant uidetur eſſe locus ſtatuto, & probata intentio accuſatoris. Bart. per illum textum, in l. 1. §. 1. ff. ne vis fiat.

61 Statutum dictans, quod propter negligentiam non locantium poſſeſſiones, Maſſarius communis eas locare poſſit, debet de negligentia cunſtare, & quomodo. Zaba. conſ. 44. & 55.

62 Statutum diſponens, ut nullus clericus poſſit locare ſine conſenſu epiſcopi, ſi epiſcopus conducat, dicitur ſatisfeciſſe ſtatuto. Pano. conſ. 11. vol. 2. Io. Andr. in reg. qui facit, in Mercurial. Alex. commendat in l. 1. §. fuit quæſitum, col. penult. ff. ad Trebell. Iaſ. in l. is qui hæres, §. ueque, nu. 20. ff. de acq. hęred.

63 Statutum diſponens, quod locatores non poſſint uendere fundum, uel domum niſi prius requiſiuerint conductores, talia uerba operantur, ut etiam ſecuta traditione, & contractu, non transferatur dominium, niſi facta denunciatione. Alex. ad Bart. in l. 1. §. 1. ff. de actio. empt. dicens talia ſtatuta uigere in multis partibus Italiæ, & ob id menti tenendum per doctrinam. Bar. in l. cum lex, nu. 7. ff. de fideiuſſ. in l. ſi ita quis, §. ea lege, vbi Iaſ. nu. 37. ff. de uerb. obligat. in l. uniuerſa, ubi Iaſ. de communi, nu. 7. C. de precib. Impe. offeren. Tiraq. in pręfatio. retract. lignag. ſub nu. 15. dicens tale ſtatutū uigere Ferrarię. And. Gail. li. 2. obſeruat. c. 19.

Et ſi ſint duo conductores, & unus renunciat iuri ſuo, alteri non pręiudicat. Alex. conſ. 126. uol. 5.

64 Statutum de conductore non ſolum uerificatur in conductore domus, ſed quocumq; conductore. Alex. conſ. 10. uol. 3.

Conductor ſtationis diſcedens, ſi de mandato ſuperioris, alius eam conducit, an incidat in pęnam ſtatuti prohibentis conductionem fieri de ſtatione. Anch. in c. 1. q. 14. de conſtit. conſ. 154.

65 Statutum puniens intrantem poſſeſſionem alterius intelligitur de intrante per dolum, unde non compręhendit operarium, uel conductorem. Ancha. in cap. 1. q. 14. de conſtitut.

66 Decretum Mediolani, quod nullus familiaris Principis, uel frater, aut domeſticus, poſſit conducere uectigalia, aliàs pręſumatur, quod quis conduxerit uti ſocius, uel interpoſita perſona familiaris illius, & hæc pręſumptio eſt iuris, & tollitur probando inimicitiā cum tali familiari Boſſ. de conduct. vectigal. nu. 5. & 7. Menoch. de pręſump. lib. 1. q. 65. num. 8. uerſ. ſeptimum eſt exemplum.

67 Statutum diſponens, quod appellans debet ſalariū depoſuiſſe infra tres dies, intelligitur ſi fuerit interpellatus ſaltem a iudice. Rul. conſ. 26. nu. 8. lib. 4.

68 Statutum diſponens, quod coloni clericorū, vel laicorum poſſint renunciare, iuri cō luctionis non valet uti contra libertatem eccleſiaſticā. Soc. conſ. 55. col. 2.

ADDITIO.

☞ *Addo conſ. Bart. 187. quem ſequitur Dec. in Authent. caſſa, num. 17. C. de ſacroſ. eccleſ. Statutum quod pro omnibus redditibus ſoluatur gabella, non comprehendit eum qui locauit fundum pro cenſu ſecus, ſi colonus ſoluit pro frumento, Bar. in l. vlt. §. quotiens, nu. 5. ff. de public.*

De precario.

1 QVAERO, an in ſimul concurrere poſſint precarium, & conductio, & utique non, cum ex conducto non transferatur poſſeſſio, & per precarium transferatur ſaltem naturalis, l. ſi quis ante, ubi no. ff. de acquir. poſſ.

2 Declaratur, ſi in eodem inſtrumento apponerentur precarium, & conductio, nam ad tollendam contrarietatem intelligitur, quod ex precario non transferatur poſſeſſio, l. nondum, §. fi. ff. de vſuc. Bar. in l. interdum,

ter lum, ff.de acquirend.poſſeſſ. Alexand.conſil.121. col.1.volum.1.

3 Pariter ſi in eodem actu, & inſtrumento fiat precarii mentio, & conductionis, & nominetur pretium detracta precarii denominatione erit ſimplex locatio. Iac. Meno.de arb.iud q.7.num.23.

4 Declaratur ſecundo, quando vterque actus ſit ex cauſis voluntariis, ſecus ſi ex cauſis neceſſariis. Iaſ. in d.l.ſi quis ante, nu.7. Et per modum corollarii infertur ad l.non ſolet, ff.locat.

5 Prima ſit concluſio ad l.non ſolet, ff.loca.per locationem non transfertur dominiū l.non ſolet,ff.locat.

6 Ampliatur, vt nec poſſeſſio transferatur, ſiue ciuilis ſit, ſiue naturalis l.non ſolum, §. quod vulgo, ff.de vſucapion.

7 Ampliatur ſecundo in conducente rem ſimpliciter a non domino, nam ex ſimplici conductione non facit eum dominum, neque poſſeſſorem l. ſi aliquam rem,cum ibi no.ff.de acquir.poſſeſſ. poſui ſuperius in verbo, res propria.

8 Limitatur primo in ſimplici detentatione, quę in colonum,vel conductorem transfertur, vt notatur in d.§.quod vulgo, & dixi ad materiam l.1. C.commu. de vſucap. & faciunt quę dixi par.7.concluſ.48.

9 Limitatur ſecundo, vt locator retineat poſſeſſionē ciuilem pro ſe in animo ſuo,naturalem per colonum, vel conductorem,vt no.in d.l.1.C.commu.de vſucap. de qua ſuo loco dicam.

10 Ampliatur hæc ampliatio ad materiam d. §. quod vulgo, vt ſine cauſa iuſta, & legitima colonus mutare non poſſit poſſeſſionis titulum in pręiudicium domini locatoris d.§.quod vulgo.

11 Concurrente autem iuſta cauſa poteſt data ſcientia domini,qui mutet conditionem, & efficiatur puta rebellis,& hoc colonus verè ſciat. Ruin. conſil. 147. num.10.vol.1.

12 Et ſic habetur declaratio ad dict. §. quod vulgo, vt procedat ex iuſta cauſa, & legitima ſcientia.

Limitatur tertio in conductore ad longum tempus in quem transfertur poſſeſſio, & vtile dominium, vt ſuo loco dixi.

13 Limitatur quarto in caſu legis, in naue Saufeli, ff. loca. vbi habes textum magiſtralem de duplici ſpecie locationis, ſecundum vnam poſſeſſio, & dominium transfertur, & ſecundum aliam non, & ibi in creditū ire, id eſt dominium transferre, prout no. Hotoman. in commentar. verb. iuris in verbo, credendi.

14 Et circa intellectum verborum in d.l.in naue Saufeli, argentum puſtulatum a Suetonio pro purgatiſſimo, & excoctiſſimo, ſicut aurum obrizzum a Græcis multipliciter excoctum.& hoc a puſtula, quę in argento cęlato in aſpredinem quandam exciſa videtur ſimilis illis puſtulis, quæ ex verruca, vel ſudore naſcuntur. Columel.lib.7. cap.5. eſt etiam inſatiabilis ignis, quem puſtulam vocant. paſtoratū legunt,& multi paſtellatum, hoc eſt informe, atque infectum, cuius verbi origo ęque obſcura eſt, poſtulatum reponit Alciat. quod tanto viro indignum videtur.de paſtolato videtur verior lectura. Martial. lib.7. nulla venit a me argenti tibi libra puſtulati.

15 Limitatur quinto d.l. non ſolet: in caſu legis, item ſi pretio.§.1.ff.locat.ex quo etiam contextu habetur, quod diuerſis reſpectibus idem locator pariter, & conductor dici poteſt, nec hoc eſt alienum.

16 Limitatur ſexto, niſi præceſſerit contractus de cuius natura transfertur dominium, & poſſeſſio, puta ſi vendo, poſtea incontinenti reconduco. Caſtren. in d.l. non ſolet, per l.quiſquis, C.de vſuſruc.

17 Et ſic habetur ampliatio ad l. quiſquis, C. de vſufruc. vt procedat etiam in conductione poſt venditionem, vel ſimilem contractum tranſlatiuum dominii. bonus text. in l.quædam mulier, ff.de rei vendica. gloſ.in §.interdum, in verbo, nuda, Inſtitut. de rerum diuiſ. Caſtrenſ. in l.Pomponius, verſicu.prædicta, ff. quemad.vſusfruct.amittatur.

Sublimita in eccleſia, nam conducens ſcienter rem propriam ab eccleſia pręſumitur ei donare Rip.in l.ſi aliquam rem,nu.36.ff.de acquir.poſſeſſ.& ſic habetur ampliatio ad l.ri.C.de ſacroſanct.eccleſ.

18 Infertur limitatio ad l.1.C.de dot.promiſſ.concurrunt enim duo ſpecialia ex diuerſo fonte nata, nam in hoc caſu præſumptio donationis cauſatur a ſcientia facto conducentis: dominii translatio cauſatur fauore eccleſiæ.

Quę iungi poſſunt ad ea, quę poſui in conductione rei proprię ad l.ſi aliquam rem, ff.de acquir.poſſeſſ.

19 Limitatur ſeptimo in materia l. Redemptores, ff.de rei vendica. nam ædificans in ſolo conducto transfert dominium ædificii in dominum ſoli, & dici poſſet non procedere ex natura locationis in ſe, ſed quia ędificium cedit ſolo.

20 Et ex prędictis infertur, quod ſi in aliqua ſententia dicatur, quod fictuarii, & conductores recognoſcunt talem in dominum, per hęc verba cenſetur translatū dominium. Vincent.de Anna.allegat.104.ſub nu.13. verſic.tertio facit dictum.

21 Infertur ſecundo ad vnum in facti contingentia in hac locati & conducti materia, quis in teſtamento legauit apothecam fabrarię, ſi tamen exercebit illam artem, ille effectus bannitus conduxit inſtitores, qui exercuerunt, an debeatur legatum.

Vtique ſic, quia conductor domino poſſidet, vt dictum eſt, & ponit Firmian.in verbo, poſſeſſio, apud quos, in verbo colonus, & in verbo, conductor.

22 Pariter ſi famulus, uel colonus dicat, equus eſt meus, non ex hoc eſt dominus, Bar.in l.quintus, la ſeconda, §.argento, nu.8.ff.de auro, & argento legato. Are.de iu.natu.in princ.

23 Et ſic poſſeſſoris appellatione conductor continetur, niſi largo ſumpto vocabulo poſſeſſio pro detentatione capiatur. Alex.in l.1.col.6. vbi Rip.num.71. Alciat.nu.31.ff.de acquir.poſſeſſ. Rip.in rubr. de cau. poſſeſſ.& proprie.nu.36.in verbo, detentatio, late Anton. Cioſi.conſ.89.nu.10.par.2.per l.1.in fine. Corbo. de iure emphyteu.amplia.39.nu.37.

Alex.in l.ſi quis ante, nu.2. ff.de acq. poſſ. Salic.in l.1.nu.1.C.de vſucap. Iaſ.in l.naturaliter, num.5.ff.de acquir.poſſ. Corn.conſ.40.nu.6.lib.4. Hippol.Rimi. conſ.17.nu.25.vol.1.

24 Vnde ſtatutum de poſſeſſore loquente non comprehendit conductorem. Aret.in rub.de acq.poſſ.Rebuf. in concordan.de colla.§.volumus. Curt.iun.conſ.108. nu.27. Contard.ad Aegidian.limit.31.nu.25. Mago. Rot.Lucan.51.nu.22.

25 Et ſic detentor is dicitur ad l.ex conducto, ff.locat. qui nudo facto inſiſtit rei corporali gratia cuſtodiæ, & conſeruationis, vt declarat gloſſ.in l.3.§.ex contrario, ff.de acquir.poſſeſſ.clare. Rip. in rubric. de cauſa

poſſeſſio-

poſſeſſionis, & proprieta.num.26.verſic.detentario, vbi etiam dicit eſſe quid facti ex l.ſtipulatio iſta,§.hęc quoque,ff.de verbor.oblig.& l.ex conducto, ff.locat. & ſolet occupatio appellari cum ſolo corpore quis rei inſiſtat, vt docuit Franciſ.Connan.lib.3.commentar.ciuil.cap.10.num.8.ex text.in l.poſſeſſionem,ff.de acquir.poſſeſſ. Menoch.in 10. remed.recuper.poſſeſſ. q.5.nu.26.quæ omnia deſeruire poſſunt in conductore, colono depoſitario, commendatario, & ſimilibus detentationibus.

QVÆSTIO II.

PRÆDO locauit,an impediri poſſit ne ſibi ſoluatur penſio a vero domino, & vtique non,ſed cogi poterit conductor ſoluere pēſionem, vel naulum prędoni locatori. Bene verum, quod prędo eſt ipſi domino obligatus.Stracch.poſt alios de merca.titu.de nau. num.28.vbi declarat id verum,ſi conductor bona fide ſoluit ignorans ipſum eſſe prędonem, & putans verū dominum, vel hęredem,ſecus.n.ſi ſciuiſſet prędonem. Bal.conſ.476.nu.4.vol.1. Dec.conſ.407.viſis,num.1.

Et ſic regula, quod prędo manutenendus eſt, procedit in contractu locationis & conductionis.

QVÆSTIO III.

1 QVAESTIO fuit apud Bal.in facto agitata.ſi quis locet rem, vel poſſeſſionem aliquam nomine meo, & ego poſtea ratifico,an pręſumatur locatorem retro nomine meo poſſediſſe? & conſulendo tenuit quod non,conſ.386.in fina.verbis, quem ſequutus eſt Boui.de ſtatutar. pręſcriptio.glo.21.nu.41.

2 Comprobatur vltra eum ex reg.quod ex puris contingentib.non infertur, l.non hoc, C.vnde legitimi.

3 Secundo vltra eum comprobatur, quia qui hodie poſſidet, non pręſumitur olim poſſediſſe.Bald.in l.ex perſona,C.de probat.conſ.12.vol.1.Ancha.in reg.ſemel malus,lib.6.Floria.in l.non eſt neceſſe,C.de prob.

4 Declaratur præſens Bald.reſolutio, niſi ex facto de præſenti poſſimus arguere in pręteritum.

Vnde probato dominio de aliquo tempore, & de poſſeſſione de pręſenti per locatorem pręſumitur retro poſſediſſe, quia videtur legitima cauſa, quod qui fuit dominus olim poſſederit, argum.l.Procuratorē, C.de acquir.poſſ. Bal.in l.vnic.nu.5.C.de ſenten.quæ pro ea. Alciat.ſub aliqua cogitatione dubitationis reputans hoc notabile,reg.2.pręſump.21.nu.15.conſerunt adducta per Alex. conſ.81.col.2.lib.7.

QVAESTIO IIII.

1 QVAESTIO fuit in ſacro Rot.auditorio, an locatio reddat poſſeſſorium iuſtum, & fuit reſolutū quod non ex hac potiſſimum ratione, quia nō ordinatur niſi ad qualem qualem poſſeſſionē. Bal.conſ.350. col.10.lib.1. Contard.ad Aegidian.limit.21.nu.30.

QVAESTIO V.

QVAERO, ad regulam de publicandis reſignationibus,an ex locatione beneficii pręſumatur collatio, vel prouiſio, vtique ſic. Rebuff. in praxi beneficiorum,regula de publicandis glo.1. verſ.ratio huius regulę, reputans in practica beneficiali valde notabile. Facit cap.veſtra,cū ibi not.de locato,& ratio,quia aliàs locans pręſumeretur intruſus, quod in dubio nō pręſumitur, l.meritò,ff.pro ſocio,regula, Eſtote.

De iure congrui.

QVAERO, an in contractu locationis & conductionis habeat locum ius congrui.

1 Videbatur quod non ex his, quæ ſuperius diximus ad l.non ſolet,ff.locat.& ſic non transfertur dominiū, neque poſſeſſio, & conſequenter non poteſt habere locum ius congrui.

2 Contrariū eſt verius. Afflict.de iu.protomiſ.nu.25. maxime in locatione ad longum tempus, per quam transſertur vtile dominium, vt ibi per eum,num.38. Tiraq.de retrac.lignagier.§.1.glo.14.nu.79. tetigi in verbo,ſolitum,videas,vbi de conſtitut. Gregor.& ſimilibus. Franciſ.Veggi.conſ.2.num.8.Burſ.Borg.ad deciſ.poſt 1.in verbo, ius congrui.limit.7.

De iure patronatus.

NOTABILIS, & practicabilis eſt quæſtio ſecundum Roch.inſerius allegandum, an conductori competat ius pręſentandi.

1 Et videbatur quod non,ex rationibus aliàs allegatis de l. non ſolet, ff.locat.

2 Contrarium eſt verius in conductore ad longum tempus. Caſtrenſ.conſ.57.col.1.vol.1.ſequitur Felin. in cap.cum Bertoldus, col.penul.de re iudi. & hęc eſt
** magis communis opi. Roch.de iur.patronat.in verb. iſa quo, nu. 58. dicens hanc quæſtionem notabilem, & practicabilem, vbi num. 59. dicit conſuetudinem in hoc præcipue attendendam. Vincen. de Anna. alleg.109.num.3.

3 Ius igitur patronatus de per ſe locari non poteſt, venit tamen in conductione generali, ut no.in cap.ex litteris,de iure patronat. Lambertin.de iu.patron.lib. 1.par.2.q.8.princ.art.8.Ioſeph de Ludouic.concl.52.
** colum.25.verſic.ampliatur,vbi de magis communi. Nico.Mozz.in titu.locato, rubric.de reb.quæ locari poſſunt, num.9. vbi modificat ad locationem modici temporis.

4 Et locatio bonorum iuris patronatus, non poteſt hodię fieri compatronis ad tollendam ſuſpicionem fraudis. Borgni.deciſ.37.num.30.par.2.atteſtans per Summum Pontificem ita fuiſſe declaratum.

De difformitate.

LOCATOR tentans vendere rem locatam valet oſtendere emere volenti, conductor recuſat, an eo inuito oſtendere poſſit.

1 Primo videbatur dicendum conductorem non eſſe tali moleſtia afficiendum ingrediendo domum, & cameras ipſius, ex quo res immobilis per ſe patet, & ſe ipſam exhibet,l.2.C.quibus,& 4.pars,Authent.dos data,C.de don.ante nup.

2 Pro contraria parte facit l.ſi ita,§.ſi dominus,ff.de vſu,& habitat.Secundo pro hac parte facit l.1.§.quod ait, ff. locat.

Et hanc opinionem dixit veriorem Bar.in l.quamuis,in fi.ff.de pig.act. ex cuius doctrina colligitur, aut

ſumus in re mobili, & exhibenda eſt data cautione Authent. hoc ita, C. de pig. l. a diuo Pio, §. quod ſi res, ff. de re iu.

3 Vnde tractari poſſet ad propoſitum materiæ locati & conducti, ſi dedi tibi equum ad vecturam, poſtea ſe offert occaſio vendendi offerenti bonam conditionem, quod conductor cogitur exhibere, & præbere pariter occaſionem inſpiciendi.

4 Pariter dici poſſet de rebus mobilibus in illis, In quibus locatio conſiſtit, vt ſuo loco diximus. Aut ſumus in re immobili, & tunc aut in prędio ruſtico, & de per ſe patet. Vnde non fit iniuria colono, ſi inſpiciatur prædium uendendum, ne aliquo damno afficiatur, aut ſumus in prædio vrbano, & cogitur permittere vt inſpiciatur.

5 Et ſic patet reſponſio ad contraria diſtinguendo modo, quo ſupra. Firmia. in verb. domus locata.

Et ſi res conducta bene uiſa uendatur, quomodo penſio diuidatur, poſui ſuo loco.

QVAESTIO II.

1 LOCASTI mihi rem alienam, quæ pendente locatione eſt effecta mea, quid agendum? vtique plura competunt remedia: nam locatori datur actio ex locato ad penſionem pro pręterito tempore, l. ſi quis fundum, §. ſi ff. locat.

2 Datur ſecundo loco exceptio, ſi penſio petatur tẽpore futuro, l. quoties, §. colono, ubi nota, ff. de vſufr.

3 Tertio datur actio ex conducto ad conficiendum inſtrumentum quietationis, l. & ego, ubi Bart. ff. loc.

4 Practicando igitur habemus ex prędictis cautelam, quod licet ex aliquo actu liberatur ipſo iure, tamen agere potes, vt fiat inſtrumentum quietationis.

5 Quarto dabitur remedium, l. ſi quis conductionis, ad traditionem poſſeſſionis, vt ibi gl. animaduertit. Et prædictis adde Iaſ. conſ. 158. in fi. lib. 2. Contard. ad l. diffamari, ampl. 17. nu. 14.

6 Si tamen conductor a locatore emat, tenetur ad integram penſionem, donec precium ſoluat. Bart. in l. ſi quis fundum, §. fin. in l. ſicut, §. fina. ff. locat. Vnde bonum eſt locatori quanto citius precium ſoluere.

QVAESTIO III.

PVLCHRA eſt quęſtio. Conduxi fundum pro certa quantitate vini, grani, vel olei, volo reſpondere in pecunia, nunquid poſſum?

1 Videbatur quod ſic. Nam ſi res locata euincatur, cogitur conductor recipere rem æque commodam, vel idoneam, prout ſuperius in titulo de euictionibus, & propterea Iaſ. in l. a. §. mutui datio, limitat. 19. ff. ſi cert. petat. ponit hunc caſum pro limitatione ad reg. aliud pro alio inuito creditore ſolui non poſſe.

2 Secundo pro hac parte facit; nam obligatus ad pignus, per fideiuſſionem liberatur, l. qui autem, §. ſed & ſi, ff. de conſtit. pecun. vbi in practica dicit notandum, Pau. Caſtrenſ. contra Cin. in l. 2. C. ad l. Aquil. vt procedat libellus, peto vt mihi reſtituas boues meos, vel æque bonos. Sequitur Imo. in cap. 1. de commodato, vbi econtra tenet quod ſi tu petas a me boues offerendo æque bonos, ſum liberatus, nec poteris dicere replicando, ego uolo precium.

3 Licet ſecus in fideiuſſore iam dato, & per creditorem acceptato, de quo mutatio fieri non poteſt creditoris conſenſu non accedente. Bald. ad l. ſi pater, C. de colla. Marſi. de fideiuſ. q. 30.

4 Pro contraria parte facit l. domini prædiorum, C. de annon. & tribut. lib. 11. ubi de fructibus in ſolo cõducto recollectis facienda eſt reſponſio domino locatori, & ibi Bar. dicit hanc opinionem ueriorem. commendat pro notabili. Petr. de Rauen. ſingular. 22.

5 Tenetur igitur colonus reſpondere domino de rata fructuum, & hoc non ſufficit, ſed debent eſſe fructus recollecti in fundo conducto ad laboritium, & ratio fortaſſe aſſignari poteſt, uel ratione affectionis, quia magis proni ſumus ad fructus in noſtro recollectos, & amari uidentur dulciores, præſertim ſi ſit fundus ab antiquo de familia a proauis, uſque ad pronepotes iuxta l. lex, quę tutores, cum ibi not. ff. de adminiſt. tuto. uel in ſignum cuiuſdam (ſic enim loquor) ucrioris ſecundum nos poſſeſſionis; nam ſi reſpondet de iiſdemmet fructibus, quę in ſolo per nos locato collecti ſunt, uidetur uerius ſignum, quod colonus poſſideat nobis, licet omnis recognitio per ſe ſufficiat.

6 Sed pone hic unum in practica quotidianum. Colonus, uel conductor an ſit liberatus, ſi in illo anno non naſcantur fructus, uel ſupplere debeat de anno ſequenti. Diſtinguendum eſt cum Papienſ. in forma libelli ad ficti pręſtationem, num. 16. Aliquando fundus ponitur ad ſolam deſignationem, & tunc non liberatur, ſed ſuppleri debet ex alio fundo, uel alio modo, l. quidam teſtamento, ff. de lega. 1. Aliquando fundus ponitur ad taxationem, & eſt unica pręſtatio tantum, & tunc aut fundus fuit taxatus ſimpliciter, puta promitto decem ex fructibus huius fundi, uel ponendo uocabula, & confinia, quod idem eſt, & tunc ſupplebitur in anno ſequenti. Aut fundus fuit limitatus per modum conditionis puta decem cados uini de eo, quod naſcetur ex tali fundo, non naſcendo non tenetur aliunde ſupplere, l. ſi debitori, §. ueriſimile, ff. de contrahend. empt. Si uero in promiſſione ſunt plures pręſtationes puta decem annua, & tunc ſupplebitur in ſequenti, l. legatum, §. uini, ff. de annu. lega. l. cum certus, ff. de tritic. lega.

7 Tota igitur vis conſiſtit in verbis, an importent formam, uel ſimplicem demonſtrationem, uel quid aliud ſimile.

8 Et ſic per diſcurſum colligitur in hac locati & conducti materia, quod ſit compenſatio temporis, & hoc dupliciter contingit: uel in operibus, & ſeruitio pręſtando, puta ſi famulus ex infirmitate, uel alio legitimo impedimento non potuit ſeruire tali anno, reſtauret in alio, prout dixi ſuo loco in uerbo, famulus, uel in fructibus, prout iam diximus.

QVÆSTIO IIII.

NASCITVR quandoque, & alia difformitas in hac locati & conducti materia. Conduxi equum pro decem tantum dietis, & illis dietis fuit ſeruitium pro uiginti, debebitur ne ſalarium duplicatum, ſicut du-
1 plicatum ſucceſſit? breuiter ſic, glo. ſingul. in l. eos, in uerbo, conuenit, ff. de falſ. quam ſingularem dixit Amanel. de claris aquis, ſingul. 157.

Poſſet fortaſſe hoc etiam applicari ad famulas, nec non alia ſeruitia.

De ceſſione.

COLONVS partiarius contraxit multa debita cum
domino, & tempore ſolutionis non habet vnde
ſoluat, admitteturne ad ceſſionis beneficium? Quęſtio
iſta pendet ab illa, an partiarius ſit ſocius, de qua aliàs
diximus, & quam maxime in tractatu remiſſionis mer
cedis, & alijs in locis.

1 Vnde omiſſa pro nunc diſputatione, cum hæc pen-
deat ab illa, & Fulgoſ. tenuit quod ſic, ęquiparans cum
ſocio in l. ſi merces, §. vis maior, ff. locat. vbi text. prin
cipalis in hac materia, dans etiam vti ſocio priuile-
gium, ne conueniatur vltra quam facere poſſit.

2 Idem tenet Ang. de paleis, & oliuis, col. 3. verſic. ad
tertium reſpondeo. Petr. de Vbal. de duob. fratribus,
par. 10. q. 9. nu. 10. Cremenſ. ſingular. 166. tu ſuis, Cor-
iett. in ſingul. ſuis, in verbo, colonus 2.

3 Limita, niſi de debito conſtet per publicum iura-
tum inſtrumentum, quia nō admittitur propter per-
iurium. Capell. Tholoſ. 258.

4 Limita in debito doloſe contracto, Bru. deciſ. bo-
norum, q. 334. q. principalis.

5 Quæſtio hęc formata per Bru. in citato loco reſtrin
xit ſe duob. modis, & primo reſtrinxit ſe in partiario
tantum, quid igitur dicemus in alijs conductoribus
ad partem fructuum ſocialiter non reſpondentibus?

6 Secundo reſtrinxit ſe ad debita contracta per colo-
num cum domino ſuo, quid in debitis contractis cum
aliis dominis?

7 Quis vero pręferatur, poſui in titulo de inuectis, &
quòd pręferatur dominus, patet pro indubitato, Tib.
Dec. conſ. 50. nu. 30. quia reſpondetur, lib. 3.

Cui addo bonum textum in l. etiam, ff. qui potio-
res in pignore habeantur. Rip. in l. priuilegia, nu. 36.
de priuileg. creditorum, & repetam ſuo loco in ma-
teria prælationis.

8 Illud non omittam materias non ſeparando, & ad
propoſitum materiæ ceſſionis bonorum, & locati &
conducti, quod cautela eſt pro creditore, quòd debi-
9 tor antequam dilationem quinquennalem repetat, vel
ſe ad ceſſionem bonorum præparet coram iudice in-
ſtet debitorem cogi ad operas præſtandas, & ei ſerui-
re, ex computando debitum pro rata cuiuſcunq; diei,
computata mercede debitoris, & ſic ratione cuiuſ-
dam tacitę legalis locationis, & conductionis, donec
de debito ſatisfiat. gloſ. Bart. & Ange. in l pro hęrede,
§. quid tamen, ff. de acquir. hæred. Bald. in l. fina. C. de
poſtlimin. reuerſ. in l. 1. poſt princip. C. qui bonis ce-
dere poſſunt. Bertach. in verbo, pauper, verſ. 18. & ita
Romæ obſeruatum teſtatur Brun. de remiſſ. bono-
rum, quæſt. 6. principal. ſub nu. 9. Soarez ad l. 2. for. ti-
tul. de his generari.

10 Et ſic habemus aliam ſpeciem locationis tacitam,
legalem, & coactam, in qua liber homo cogitur ſerui-
re, & pręſtare operas etiam inuitus, & non pro vno die
tantum, ſed donec integraliter creditori ſatisfecerit,
ne cum damno creditoris pauper ſit iam effectus.

11 Quid ſi nobilis, & ſummo genere natus ſit debitor
ignobilis, & vilioris perſonæ? quid ſi ruſtici?

12 Ex hac tamen quæſtione, & eius diſcurſu colligi-
tur ampliatio ad l. diuus, ff. de regul. iur. & l. ſunt, ff. de
re iudic. vt procedant etiam in colono partiario, qui
non conuenitur, niſi in quantum facere poteſt, vt pa-
tet ex ſupradictis.

QVAESTIO V.

Circa Prælationem.

ET poſtquam in hac ceſſionis materia occurrit ma-
teria anterioritatis non ſeparando materias, po-
nam aliquas concluſiones.

1 Prima ſit. Creditor in pignore præfertur omnibus
alijs, ſi quæ ei alimenta fecit, vel præſtitit, vt vidimus
ſuperius in verbo, creditor.

2 Secunda ſit concluſio. Locator præfertur aliis cre-
ditoribus, in re locata, ſi ſit ad conſeruandum, diſtin-
guendo, prout in tit. de inuectis, & illatis, & mutuan-
tur tamen pro ſeminando colono, pręfertur anterio-
rib. Papienſ. in actio. hypothec. in verb. ſubordo, nu. 12.

3 Tertia ſimilis ſit concluſio. Locator in fructibus
ſibi tacite obligatis præfertur, prout dixi ſuperius in
quæſtione ceſſionis.

4 Quarta ſit concluſio. in animali dato in cuſtodiam,
vel ſequeſtrum, pro alimentis, & mercede cuſtodię, cu-
ſtos pręfertur quibuſcunque alijs etiam anterioribus
creditoribus etiam habentibus expreſſam, & licita eſt
retentio. Neguſan. de pignorib. in 3. memb. 6. partis,
nu. 14. Aleiat. de pręſumpt. reg. 1. præſumpt. 13. Me-
noch. de recuper. poſſeſſ. remed. 11. num. 8. Plo. ad l. ſi
quando, nu. 874. C. vnde vi. Gig. de penſ. q. 39. nu. 10.
Nat. conſ. 536. nu. 8. 9. & 10. vol. 3. Roman. ſing. 336.
malę fidei. Borg. late deciſ. 23. nu. 32. dicens ita in fa-
cto iudicatum pro cuſtode fructuum, camperiis, pe-
corarijs, & vaccarolis.

Item Borgni. deciſ. 44. nu. 46. & 47. Decian. conſil.
109. num. 3. vol. 2.

5 Quinta ſit concluſio poſita in tractatu melioramē-
torum, & expenſarum. Conductori pro laborerio,
melioramentis, & expenſis licita eſt retentio, immo
præfertur quibuſcunque etiam anterioribus, vt ibi
late diximus.

6 Sexta ſit concluſio ad regulam, Prior in tempore,
vt procedat nedum in debito principali, ſed etiam in
acceſſionibus, & penſionibus, vſuris, & intereſſe. Ri-
pa, in l. priuilegia, ampliat. 8. nu. 9. de priuil. cred. per
l. inſulam, ff. qui potio. in pignor. habeantur.

7 Septima ſit concluſio. Mulier habens expreſſam
præfertur locatori anteriori habenti tacitam, ſecus ſi
locator haberet anteriorem expreſſam, quia ei mu-
lier non præferetur, gloſ. in l. aſſiduis, C. qui potior. in
pignor. habeantur, vbi Bart. dicit ita de conſuetudine
ſeruari, & hæc eſt magis communis opinio teſte Iaſ.
in l. 1. ff. ſolu. matrim.

8 Ampliatur ad propoſitum materiæ locati & con-
ducti, vt procedat, ſi poſt inſtrumentum mulieris in
hypotheca expreſſa poſterioris fieret inſtrumentum
calculi inter locatorem, & conductorem cum hypo-
theca, quia ad hoc eſt locus pręlationi pro locatore,
quia in hoc vltimo cenſetur repetita prima hypothe-
ca, l. emptor, vbi Bar. ff. de nouat. Aret. in §. fuerit, col.
5. de act. commen. in prac. Bello. conſ 87. nu. 16. vbi in
facto ita conſuluit. Notabilis ſanè eſt practicando iſte
caſus, procedunt enim ſæpius inſtrumenta, & per lon-
gum temporis ſpatium poſt alia confecta inſtrumen-
ta fiunt calculi, & noua inſtrumenta, ratione dicitur
quod prioritas durat, & ſemper habet relationem ad
primum inſtrumentum, a quo calculus dependet.

De

De profeſſoribus.

IAM quod in proxime præcedentibus tractauimus prelationis,& anteriorilatis materiã coniungendo materias proſequemur materiam alterius prælationis circa conductorem,& fabrum,quis ex eis preferatur.

1 Quæro igitur, nunquid doctor expellere poſſit fabrum malleantem prope ipſius domum conductam, vel propriam.

2 Primo videbatur dicendum, quod non,ex l.quero, ff.de iure patron. & l.ſi.ff.de obſeq. a liberto præſtandis, in quibus iuribus cauetur, quod nemo prohiberi poteſt vti arte ſua.

3 Confirmatur hæc prima ratio, vt vera ſit, ſiue quis exerceat artem licitam,prout faber in caſu noſtro,ſiue artem illicitam, vt per Alberic.poſt gloſ.in l.libertis, in l.medicus,ff.de oper.liber.in l.1.C.de poſtulando.

4 Cum igitur quis prohiberi non poſſit in arte illicita, quanto minus prohiberi poterit faber ob vtilem, neceſſariam, & liberam?

5 Hinc poſtea in facti contingentia dixit Bald. conſ. 163. quatuor ſunt lib. 2. quod vnus cerdo non poteſt prohibere alium cerdonem ne exerceat artem ſuam etiam penes ipſum.

6 Secundo pro hac opinione negatiua facit,quia priuilegium, & conceſſio intelligitur ſine præiudicio alterius,l.2.§.merito,ff.ne quid in loco publico,l.impuberi,ff.de admin.tut.l.nec auus, C.de emancipa.liber.

7 Et hoc eſt adeo verum, vt potius præſumatur falſitas, vel circumuentio, quam velle tertio præiudicare. Roman.conſil.436. col.5. Iaſ.in l.ſi teſtamentum, C.de teſtamen.late Felin.in c.olim,de re iudic. Alcia. regul.3.præſumpt.11.num.10.per l.1. C.de petit.bon. ſubla. lib.10.

8 Addo pulchre Rip.in cap.2. nu.32. de reſcrip. igitur priuilegium doctoris, vel ſcholaris fabro nocere non debet.

9 Stringitur vlterius hec ſecunda ratio,vt ſi princeps in reſcripto expreſſe apponat, non obſtante præiudicio tertii, adhuc intelligitur præiudicaſſe in leuibus tantum,& minimis,non autem in grauib. glo.in l.ſed cum herede,ff.ad Trebel. & in cap.cum olim,in verb. præiudicium,de conſuetudine. Card.in c.mandatum in 7.notab.de reſcrip.Feli.in c.ſuper eo,de reſcrip.Iaſ. in l.ſi.C.de conſtitutio.princip.

10 Multo minus in caſu noſtro,vbi fabro,& eius exercitio non in minimis,ſed in magnis præiudicaſſe cenſetur; fortaſſe enim ratione loci multum lucraretur, vel prohibitus multum perderet, prout experientia docet,& maxime attenta qualitate fabri,qui vt plurimum eſt perſona vilis, & pauper.

11 Tertio pro hac parte facit. In ſuo licitum eſt facere,dummodo non immittat in alienum,l.ſicut,§.Ariſto. ff. ſi ſeruit. vendicetur, ſed faber nihil immittit in alienum, in propria enim exercet officina, oculos ad ignem in hieme,& eſtate exercendo,& aures ad moleſtas,& aſſiduas pulſationes accõmodando,merito &c.

12 Quarto pro hac parte facit ratio a Vaconio Phyloſophicè excogitata; nam (inquit ille) dignior eſt cauſa fabrorum, vti artificum, quam doctorum: artifices namque pars ſunt ciuitatis, vt per Ariſtot.in 2.Politicorum. Doctores autem minime,cum etiam illiterati Ciuitatem gubernare poſſint, vt nota in l. certi iuris, C.de iudi.

13 Et hanc partem negatiuam per hanc rationem tenuit Vacon.lib.1.declarationum,c.21.nu.6.

14 Contraria itaque eſt opinio affirmatiua, vt doctor fabrum malleantem expellere poſſit.

15 Pro qua opinione eſt in argumentum tex. in l.ædificia, C.de oper.publi. vbi ratione conſeruationis publicæ vtilitatis remouentur omnia impedimenta publicis ædificiis. Doctori igitur fabri faſtidioſa impedimenta remouenda ſunt.

16 Secundo pro hac parte facit text.in l.1. ff.ſol.matr. publice enim intereſt ciuitatem habere doctos viros.

17 Tertio pro hac parte facit aliquantulum text. in Cano.percipimus,17.q.2.

18 Et hanc partem affirmatiuam tenuit Bald. in l.1.ff. ſolut.matrim.num.30. vbi Roma.nu.31. Din.col.1. circa medium. Iaco.de Are.nu.8. Bald. col.antepen. verſic.nota ſicut publica.Alex.num.51. Socin.nu.64. Iaſo. num. 49. Alciat.num.51. Parpal.num.44. Ripa, num.27.Ponta,num 85.Viſitan.num.185.Socin.iun. num.282.& num.273.Angel.Clar.de Seiſello,& Vincen Hercula. in fin. Specul.in titu. de feriis, §. ſequitur,nu.4 gl.fin. in fi.in l.vnic.C.de ſtud.libera. Vrbis Romæ,lib.11.& ibi Ioan.de Plat.num.5.Luc.de Penna,num.7.late Pirr.Engleber. Io.de Plat.in l.cum filios,num.1.verſicu.hinc eſt,C.qui ætate,lib.10. Imo. in cap.veſtra,de locato. Vincent.Herculan.in l.in executione,num.168.ff.de verb.obligat. Veron.de ſeruitu.vrba.prædio.cap.43.num.1. Abb. in cap.2. nu.74. de iudiciis,vbi Felin.num.16.idem Abb. in ca.bonæ, il primo, num.11. de poſtula. prælator. Deci. in l.1. num.72. ff.de off. eius in cap.1. num.86. de probatio. Ioan.de Amic.conſ.104. num.9. Montolo. in promptuario iuris, in verbo, faber. Petr. Duen.regul. 289. ita vt de facili aſſerere, & atteſtari poſſimus hanc eſſe communem opinionem.

Ampliatur primo, vt procedat, & habeat locum nedum in loco vbi doctor legit, vel docet, ſed etiam vbi ſtudet. Soc.iun. in d.l.1.nu.272.par.3. ratio videtur in promptu: nam licet in ſtudio doctor non doceat actu, tamen eſt in præparatione docendi, nec poſſet docere niſi prius ſtuduiſſet,iuxta illud. Haurit aquam cribro qui diſcere vult ſine libro.

19 Ampliatur ſecundo,vt nedum procedat in Doctore,ſed in ſcholaribus, Bartol.in d.l.1.ff.ſolut.matrim. per l.legatis,§.ornatricibus, ff.de legat. 3. Rebuff. de priuileg.ſcholar.priuil.6. Horat.Lut. de priuil.ſcholar.priuileg.46.

20 Addo,quod hec eſt vera, & communis opin. Ripa in dicto loco,nu.144.vbi Soci.iun.nu.276. Eman.dicens ex communi hoc verum in quocunque litterarum ſtudioſo, littera F, in verbo, faber,nu.2.

21 Ex quibus corollarie habetur intellectus, ad l.fina. C.de excuſat. artific. lib.10. vt ibi procedat, quia eadem ratio non militat: ſi verò eadem militat ratio,eadem procederet deciſio. vnde aut priuilegium indulgetur fundatum in ratione peritie, & tunc, quia non eſt eadem peritia in ſcholare,que in Doctore,tunc priuilegium non extenditur, prout in d.l.2. aliquando priuilegium indulgetur ratione publice vtilitatis, & tunc a Doctore extenditur ad ſcholares, quia vtrobique verſatur publica vtilitas, prout in quæſtione, & ampliatione propoſita. ita Socin.in dict.l.1. num.10. vbi Iaſ.num.47.

22 Secundus ſit intellectus, vt dicta l. 2. procedat in

priule-

Digitized by Google

priuilegijs; in quibus fit ſtricta interpretatio, vt per Bart. in dicto §. ornatricibus.

23 Tertius colligitur ibi intellectus ab Ange. ibi, ſub nube quadam, quod illa verba, quia docere ſufficiunt ad verbum gaudeant, &c, ſed terminatio poſtea fiat generaliter, & ita ſentit Socin. iun. num. 276. in fine, dicens hoc verum, & ſic incidenter habemus quando in diſpoſitione loquente de Doctore comprehendantur ſcholares.

24 Ampliatur tertio, vt etiam vnus doctor poſſit impedire alium doctorem, voce eum, vel quouis alio modo impedientem, vt not. in l. 1. C. de ſtud. liberal. Vrbis Romæ, lib. 11. Rip. in d. l. 1. num. 135.

25 Modifica, vt is ſemper præferatur, qui eſt excellentior, vel vtilius legit Abb. in c. clerici, de iudi. notatur, in c. bonæ, de poſtul. prælat.

26 Ampliatur quarto idem eſſe in ſcholaribus, qui cantando, pulſando, vel alta voce legendo, vel quouis alio modo vociferãdo impedit alium. debet enim vel tacere, vel poteſt de domo expelli. Specul. de iudiciis, §. generaliter, verſic. hinc eſt. Felin. in cap. fin. circa finem, de iudic. Angel. in verbo, locatio, num. 9.

27 Ampliatur quinto in Doctore, aduocato, & patrocinante, num. 27. in fine. Guid. Pap. q. 88. Tiraquel. de nobilit. cap. 29. num. 15. Sebaſt. Med. de regul. iur. regul. 5. nu. 101. vbi & impedimentum remittit iudicis arbitrio. ita Barto. in d. l. 1. quem ibi ſequitur Parpal. num. 49. per tex. in l. aduocati, C. de aduoca. diuer. iud. vbi admodum ſublimãtur aliena negocia ad ſuas trahentes moleſtias, vt laboribus ſubueniat alienis, ſecundum Caſſadorum.

28 Et illud Hoſtien. in procem. ſuæ ſummæ. Aduocati fideliter exercentes magis merentur, quam fratres prædicatores: ſed pondera verbum, fideliter, & ſic redditur dubia Bart. doctrina in l. medicos, C. de profeſſ. & medic. lib. 10. quem reprobat Anchar. in Clement. 2. de magiſtr. Aret. conſil. 93. in princip. Guid. Pap. deciſio. 88.

29 Ampliatur ſexto ex eiſdem rationibus idem eſſe in medico, ex his etiam, quæ ſuperius diximus in verbo, medicus. Soci in d. l. 1. nu. 64. vbi de communi. Alciat. nu. 54. Parpal. nu. 48. Viſitar. num. 82. Guid. Pap. q. 88. Mant. ſingul. obſeruat. lib. 1. ca. 17. Tiraq. de nobilit. cap. 29. nu. 13.

30 Ampliatur ſeptimo idem eſſe in infirmo, vel ęgrotante. Lucas de Penna ex communi, in l. fin. C. de ſtud. libera. lib. 11. Eman. Soarez littera I. nu. 1.

31 Ampliatur octauo idem, & fortaſſe fortius in iudic. & publico officiali; omnes enim rationes militant, & multo maiores allegatis pro Doctore legente, vel aduocante, & pro ſcholare, qui ideo ſtudet, vt efficiatur iudex, ſi principi placebit.

32 Ampliatur nono, vt idem ſit, ſi faber malleatur iuxta eccleſiam, ne diuina impediãtur officia. l. 1. §. ius publicum, ff. de iuſti. & iu. Ripa in d. l. 1. ampliat. 1. num. 131. Parpal. nu. 49. vbi idem in monaſterio. Addo ad Angelic. in verbo, locatio, nu. 9.

33 Ampliatur decimo etiamſi ſimul concurrant Doctor, & faber, puta quod vno tempore conduxerint, tamen doctor, & ſimiles prę feruntur, quia digniores. Rip. in d. l. 1. nu. 129. per l. per maiorem, ff. de iudic. l. fin. C. de ordin. cognit. l. exigend. C de procurator.

34 Ampliatur vndecimo, vt dictum de impedimento fabri malleantis procedat, & extendatur ad cuiuſuis generis impedimenta. Rip. in d. l. 1. nu. 136. Iaſ. nu. 47.

35 Ampliatur duodecimo notabiliter etiamſi impedimentum eſſet pium. Vnde doctor expellere poterit diſciplinatos, ſeu battutos, ſi impediant. Iaſ. conſil. 218. lib. 2.

36 Quod ſanè maturè conſiderandum eſt, cum pium opus agant. vnde dicit Alciat. in d. l. 1. num. 57. preſbyteri, & Monachi expelli non poterunt piis operibus ſtudentes, & videtur dura æquiparatio a fabro mechanico ad pium opus, cum ratione exercentes, & perſonas cum capitulis modeſte viuentes.

37 Ampliatur decimotertio idem eſſe ſi locus erat iã deſtinatus ad ſcholas. Bar. in proęm. Inſtitu. commendat Alexand. ad Bart. in l. vnic. C. de profeſſ. & medic. vrb. Rom. lib. 11.

38 Ampliatur decimoquarto, vt nec detur appellatio a tali ſententia expulſionis, quæ celeritatem deſiderat. Alexand. ad Bartol. in l. 1. num. 4. C. de profeſſ. Vrb. Rom. lib. 10.

Ampliatur decimoquinto, vt in huiuſmodi cauſa procedi poſſit, & valeat diebus feriatis in honorem Dei. Sicu. in cap. fin. de iudic. Aufrer. ad Tholoſan. q. 156. in fine.

Ampliatur decimoſexto, vt in caſu dubio fiat interpretatio pro Doctore, ſcholare infirmo, & ſimilibus. Aufr. in citato iam loco.

39 Limitatur primo loco regula, & concluſio ſupradicta, vt non procedat ratione loci, & conſuetudinis. Vnde doctor, vel ſcholaris non debet conducere domum in via fabrorum, & vbi ſolent facere apotechas. Parpal. in l. 1. num. 44. Ripa, num. 130. Abb. in cap. fina. de iudic. Ioan. de Amic. conſilio 104. numero 9. Emanu. Soarez in ſuo theſau. recept. ſentent. littera I. num. 22. in fine.

Limitatur ſecundo, vt ſi faber pręuenit doctorem, vel ſimiles, expelli non poterit, ſi alibi commode habitare potuiſſent. Et ſic duo attenduntur: vnum ex parte fabri, quod eſt præuentio: aliud ex parte doctoris, & ſimilium, commoditas æqua alterius loci. Rip. in d. l. 1. nu. 130. per l. ſi pluribus, ff. de legat. 1. & hæc eſt magis commun. opin. Iaco. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 3. caſ. 237. nu. 17.

40 Ex quibus corollarie habetur intellectus ad l. contra pupillum, §. is, qui ad maius, ff. de re iudic. nam procedit, quando ſimul tempore concurrant; nam maior poteſtas præfertur, ſecus ſi unum aliud præueniat; nam non attenditur maius, ſed præuentio. Dec. conſ. 640 nu. 3.

41 Declaratur hæc limitatio, niſi faber conduxiſſet in loco ſolito habitari per Doctores, quia talis præuentio ſibi nihil proderit, Alex. in d. l. 1. num. 51. Parpal. nu. 44. Rip. num. 130.

42 Declaratur ſecundo, ſi doctor, & ſimiles alibi commode habitare non poſſunt, quia nec iſto caſu præuentio aliquid operabitur, & hęc eſt commun. opin. teſte Ripa, in d. l. 1. nu. 130.

43 Et ſic tria ſunt, priuilegium perſonę, pręuentio, commoditas. Primum valet in dubio, & illud attenditur: ſecundum nihil operatur ſine tertio,

44 Quę commoditas iudicis arbitrio remittitur. Menoch. in citato caſu, num. 23. bene verum eſt, quod ſi uterque faber, & doctor alibi commode habitare poteſt, pręfertur doctor, vt per eundem, nu. 26.

Limitatur tertio in doctoribus, vel ſcholaribus ve-

re ſtudentibus,aliàs tali priuilegio non gaudebunt, vt late deducit Menoch. in citato caſu,in fine.

Addo Rebuff. in tractat. priuileg. ſcholar. priuileg.3.num.11.

45 Declara hanc limitationem, quod ſi ſcholaris, & aliquàliter ſtudẽs,licet parum, dummodo honeſte viuat,gaudet priuilegio ſcholarium. Rip.in c.1.nu.94. de iudic. Petr. Duen.regul.253.in fin.

46 Ego vltra alios late profitentes in locis ſuperius allegatis addo vnum, quod diſtantia,an ſit faber prope, vel non,denotat vicinitatem per decem pedes, l.pen. & ibi Bart. C.de aquæduct.lib.11. vel per quadraginta pedes,cap.ſicut antiquitus 17.quæſt.4. in terminis. Franc.Marc.deciſ.Delphin.644.par.1.

47 Practicando etiam illud non omittam, quod de facili euenire poteſt, quod ſi in loco ſolito, vbi moratur faber, occurrit infirmitas, poteſt cogi ſuperſedere in malleando per ſpatium arbitrio medicorum, qui debent examinari, an vera ſit infirmitas data cautione de ſoluendo intereſſe fabro. Franc, Marc. deciſ. 645. dicens in facto habuiſſe.

48 Vnde,dato quod faber ſit in loco ſibi permiſſo, infirmitas ſuperueniens operatur prędictum effectum.

49 Illud non omittam etiam vltra alios in ſupra citatis locis, quòd ſcriptum reliquit ad hoc propoſitum Marc.Ant.apothegmat. 181. ad materiam l.ad peritionem, C.de aduoc.diuerſ.iud.l. id,quod ſcribit Xenophon. in vita Ciri lib. 4. quod Perſæ mercatorum tabernas longe diſtantes a nobilium domibus habebant, eorumque præcipue,qui virtutib. dediti erant, ne a vanis, ſtultiſque eorum vocibus impedirentur, immo ne vulgaribus, & imperitis hominibus,quibus nihil eſt inſolentius, commiſcerentur, eorumque haberent conſuetudinem, & bene.

50 Reſtat modo ad contraria reſpondere, quibus licet ex prædictis facilis reſponſio pateat, tamen quia in præſenti agitur de fauore doctorum, & ſtudii requie, quæ mihi admodum placet, ad indiuidua breuiter condeſcendam.

51 Primo igitur modo reſpondetur ad l. quæro, ff.de iur.patronat. quod nemo prohibetur vti arte ſua, hoc verum ſine cauſa, ſed cum cauſa poteſt, vt not.in l.liberti per gloſ.& Alberic.ibi, ff.de iur.patronat.cauſa autem militat in caſu noſtro, publica vtilitas,quæ in Doctore admodum verſatur, vt dictum eſt.

52 Et ſi dicatur,nonne in artifice, & fabro verſatur publica vtilitas ex his, quæ ex Vacon. diximus? ad hæc patebit reſponſio ad allegata per Vacon.

53 Et ex prædictis infertur ad deciſionem quęſtionis,
54 quæ euenit in facto in Ciuitate Pergomi, quod unus artifex peritus, & magni nominis poteſt prohibere alios, ne tali ſigno vtantur, nam multi videntes tale ſignum putant eſſe factum talis periti, & re vera eſt alterius, prout occurrit *nelle palle del Melone, & in quelle della Roſa.* ita Bartol.in tract.de inſign.& armis, columna 2.num.7. dixit in facto habuiſſe Alberic. in d.l.quæro.

55 Ad ſecundum de priuilegio ſine alterius iniuria reſpondetur, quod ea, quę fiunt cauſa publicæ vtilitatis, licet redundent in alicuius præiudicium, non reputantur iniurioſa, l.quod reipublicæ, ff.de iniur. nec poteſt dici læſus faber, cum etiam ipſe compræhendatur in tali publica vtilitate, vt no. in cap. licet, de regul.iur.

56 Et ſic habetur limitatio ad l.2.§.meritò, ff.ne quid in loco publico, vltra Alciat.regul.3.præſumpt.1 r. vt non dicatur in præiudicium tertii, ſi publicę vtilitati principaliter expediat, & priuato in conſequentiam noceat, quia hoc offuſcatur, cum talis priuatus tanquam vnus participet de illa publica vtilitate, quæ principaliter attenditur.

57 Ad tertium de l.ſicut, §.Ariſto. ff.ſi ſeruit.vendicetur,reſpondetur,quod faber dicitur immittere,puta ſtrepitum, quod immittere eſt ſecundum Panorm. in cap.cum inter,in vlt.notab.de conſuetud.

58 Hinc poſtea ſulphurarii,& pellizarii,qui immittũt malos odores in vicinas domos,poſſunt prohiberi, ne exerceant illam fętentem artem, l.2.§.idem ait, ff.ne quid in hoc public. Veronen. de ſeruit. ruſtic. præd. rubr.de aggeribus, Rip.de remed. præſeru. peſt.in 3. reſeruat.peſtis, vbi multa adducit.

59 Pariter ſi ſtrepitus impediat vſum vicinæ domus, poterit prohiberi,nec tale impedimentum eſt abſolute verum, ſed debet eſſe conſiderabile. Nam ſi tollit ſomnum vicino non ægroto, nihil eſt,quia ex aſſuefactione de facili recuperatur, ſecus ſi infirmo, & ægroto, per ea, quæ ſuperius diximus, & vlterius ponit Luc.de Penna,in d.l.vni.C.de ſtud.liberal.Vrb.Rom. lib.10.ex Veron.in d.c.de aggeribus.

Ad quartum reſpondetur ex Ariſtot. 4. Politicor. quòd hoc priuilegium conceditur doctori, vel ſcholari, non ratione perſonę eorum in ſe, ſed intuitu ſtudii, vt clarum eſt. Vnde ſi magiſtratus faciunt partem Ciuitatis, prout ex Ariſtotele, concedit idem Vacon. lib.1. cap. 30. in magiſtratibus cauſa ſtudiorum cadit,cum imperiti,& illitterati magiſtratus obtinere non poſſint, §.1. Authen. de iudic. & ſi quandoque eueniebat,quod illitterati tranſmitterentur ad officia exercenda, non iudicabant ipſi, ſed eorum aſſeſſores periti,& legum profeſſores,& de eorum imperitia,& mala culpa tenebantur, l.nullus iudicum, C.de aſſeſſoribus, iuncta l. 2. & ibi Doctores notant, ff. quod quiſque iuris.

60 Nec obſtat textus in l.certi iuris, C. de iudiciis, in quo Vaconius admodum ſuam fundat opinionem, nã ibi dicitur, quod miles poteſt eſſe iudex inter ſuos milites tanquam in ſciẽtia militari peritus, & de pertinentibus ad artem militarem, quemadmodum Architecti in materia operarum, iuxta *illud*, Standum eſt peritis in arte, non tamen ex hoc ſequitur, quod illitterati, & imperiti poſſint in cauſis ciuilibus iudicandi munus exercere, & ita intelligere videtur Coraſ.lib.5.Miſcellaneorum iuris, cap.19.& Rube. Aurelian.lib.3.ſententiarum iuris,cap.3.prope medium. Et vltra eos addi poſſet, quod ille textus nullatenus, vel parum probat Vaconii opinionem, arguendo a proportione, & quodammodo a fortiori, nam ſi prouiderunt iura, vt in qualibet arte, & profeſſione ille iudex ſit,qui in ea arte peritus eſt, prout ibi de militia colligitur, & ſtante regula, quod peritis in arte credendum ſit, multo magis credendum eſt hoc voluiſſe in legali profeſſione, vbi de rebus grauioribus tractatur, vel ſaltem cum peritorum conſilio iudicent.

61 Poſſet etiam dici, quod cum Ariſtoteles ab eo citatus dicat artifices eſſe partem Ciuitatis, quod Doctores etiam ſunt artifices, cum ius ſit ars boni, & æqui, cuius merito quis nos Sacerdotes appellat, l. 1. ff. de iuſtit. & iure, vnde ab Ariſtot.c.8. Politic.appellatur

rerum

rerum diuinarum procuratio, & ponuntur vti pars, & membra ciuitatis, vel ſub ſexta parte compræhenduntur, quæ ab Ariſtotele vocatur iudicium de commodis, & iuſtis inter ipſos ciues. vnde dicebat Plato (referente Cicerone ad Quintum fratrem) bene inſtitutas, & beatas illas Reſpublicas, cum docti, & ſapientes eas regere cœpiſſent, & ſicut corpora ſine membris, ita (teſte Cicer.) Ciuitas ſine iure, & ſine miniſtris eius. Quid enim iura prodeſſent, niſi homines in illis aſſueſcerent. Ariſt. lib. 5. c. 8. Politi. Et ſic incidenter habemus an imperitus, & illitteratus poſſit eſſe iudex. Et nota quod a ſententia extractionis fabri non datur appellatio. Bald. in l. vnic. nu. 6. c. ſi de moment. poſſeſſ. Iaſ. in l. 1. nu. 45. ff. ſol. matrim. Gramm. deciſ. 58. nu. 15. conſi. ciuil. 121. in fin. Menoch. de retin. remed. 3. num. 844. Contard. ad Aegidia. q. 20.

De ſeptimo gradu accidentium.

Imperitia, ſeu Ignorantia, Furtum, Metus, Infamia, Mors, Aſcribens in Teſtamento falſum.

PONAM in præſenti gradu accidentium contractui locationis, & conductionis ea, quæ quoquomodo ſapiunt delictum, vel aliquam ſimilitudinem habeant.

Et de imperitia nonnulla tetigi in rubrica de dolo, & culpa in verbo, imperitia: ob id omiſſa diſputatione nonnulla ſolum breuiter addam.

1 Prima igitur ſit concluſio. Iudex, qui per imperitiam male iudicauit, tenetur ad intereſſe, non in ſolidum, ſed in quantum facere poteſt, niſi imperitia ſit ex lata culpa, quia tunc in ſolidum tenetur. Bartol. in l. fin. ff. de extraordinar. cognition. & in diſputatione 9. iudex. Bald. in cap. 1. §. iudices, de pace iuramento firmanda, in l. filiusfamilias, in princip ff. de donat. Dec. in l. 1. § hoc autem, ff. quod quiſque iuris. Boer. q. 153. nu. 12. & hæc eſt communis opinio. Boſſ. de offic. corrupt. pecun. num. 22. Iul. Clar. in §. fin. quæſtio. 83. verbo, iudex.

2 Ampliatur etiam ſiue conſilium ſit ſequendum, ſiue non. Roman. conſ. 228. Abb. in cap. tua nos, de homicid Dec. & Cagnol. in l. conſilii, ff. de reg. iur. vbi Dec. & Cagnol. nu. 3.

3 Secunda ſit concluſio. Arbiter, qui per imperitiam male iudicauit, tenetur parti ad intereſſe, & hæc eſt communis opinio. Curt. iun. in l. fin. nu. 11. C. de pact.

4 Ex quibus infertur limitatio ad l. diem proferre, §. ſtati, ff. de arbitr. vt procedat inter ipſas partes, ſecus contra arbitrum inique, vel imperite iudicantem. Iaſ. in l. penul. num. 9. C. de pact. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 339. ſub nu. 7.

5 Tertia ſit concluſio. Arbitrator, qui per imperitiã male iudicauit, tenetur ad intereſſe Dec. in l. fin. num. 17. C. de pact. Lanfranc. de arbitris parte vltima, q. 36. Quæ concluſiones omnes ampliantur duobus notabilibus, & practicabilibus modis.

6 Ampliatur primo, vt iudex ad intereſſe teneatur etiam ſi pars potuerit appellare, vel recurrere, & tamen non fecit. Socin. id ſummopere in practica commendans, conſil. 24. col. 3. lib. 2. Barbac. conſ. 17. col. 1. & 2. lib. 4.

Aliquis fortaſſe prima facie contrarium dixiſſet, imputet enim ſibi pars per imperitiam læſa ſi potuit prouidere, & non prouidit, regula, damnum, lib. 6. & ſi in caſu iniquitatis imputatur parti, cur non in caſu imperitiæ? nam ſi imperitia ex culpa, iniquitas fortaſſe ex dolo.

Ampliatur ſecundo notabiliter etiam ſi ſententia iudicis arbitri, vel arbitratoris imperite iudicantium fuerit confirmata. Bal. in l. obſeruare, quæſt. 28. de offic, proconſul. & legati. Bart. in l. ſi conuenerit, ff. de re iudicat. in l. 1. §. ſi plures, ff de exercitor. Roman. conſil. 228. Soc. conſ. 63. nu. 9. & 10. lib. 1. Calcan. conſil. 1. nu. 9. Dec. in c. ſæpe, de appella. Marſi. hoc valde commendans ſingul. 646. iudices.

7 Quarta ſit concluſio. Iudex ſequendo ſcienter conſilium ſapientis iniuſtum tenetur parti ad intereſſe, debuit enim ſpernere. Bartol. in l. ſi conuenerit, ff. de re iudicata. Scala Patauinus de conſilio ſapientis, lib. 4. cap. 26.

8 Quinta ſit concluſio. Medicus imperite medicans tenetur parti ad intereſſe poſui ſuperius in verbo, Medicus, qui tenetur perſeuerare vſque ad finem, alias de imperitia tenetur, gloſ. in §. præterea, Inſtit. ad legem Aquil. Felin. in cap. tua nos, de homicidio. additio ad Dinum in regula, non eſt in culpa, lib. 6. Benincen. deciſ. 9. bonus tex. cum glo. in l. quæ, §. fina. cum l. ſeq. ff. ad legem Aquil.

Sexta ſit concluſio de caprario. poſui ſuperius ſuo loco.

9 Septima ſit concluſio. Notarius tenetur contrahentibus ſi in inſtrumento per eius ignorantiam, vel culpam aliquid ſit omiſſum, vel appoſitum, quod apponi, vel omitti non deberet. Bald. in l. fin. C. de edendo. Alex. Iaſ. & alii, in l. argentarius, §. cũ autem, ff. eod. tit. Taſſara. de erroribus notariorum, cap. 3. vbi vult, quod eſt præſumptio iuris, & de iure, vt notarius ſciat pertinentia ad eius officium, ob id non admittitur probatio in contrarium.

10 Octaua ſit concluſio de Agrimenſore, de qua ſuo loco poſui in materia culpæ.

11 Nona ſit concluſio de Aduocato, qui male conſulens, & cauſam defendens tenetur parti ad intereſſe: Grammat. in §. 1. nu. 1 ti. ex quibus cauſ. manum. non lic. Dec. & Cagnol. in l. conſilii, ff. de reg. iur. Crot. de commun. opin. tit. 2. nu. 9. inſpect. 2. num. 8. Multa tamen iudicem excuſant circa imperitiam.

Arbitrium. Iudex enim; qui ex eius arbitrio iudicare debet, de imperitia non tenetur, niſi contra conſuetudinem iudicaſſet. Bald. in cap. 1. §. iudices, num. 5. de pace iuramento firmand. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 4. caſ. 339. num. 22.

12 Neceſſitas, quæ inducitur a lege, ſtatuto, vel conuentione ſequendi conſilium ſapientis, excuſat propter imperitiam. Bal. in l. ſi conuenerit, nu. 9. de re iudicat. monens in practica, vt in inſtrumento apponantur verba importantia neceſſitatem ſequendi tale cõſilium, prout in ſtatuto apparere poteſt. Calcan. conſ. 82. Scal. de conſil. ſapient. lib. 4. c. 26.

13 Altera ſpecies neceſſitatis eſt, ſi aſſeſſor detur a ſuperiore, prout hodie multum obſeruatur, quo caſu excuſatur male iudicans ex imperitia ipſius. Bald. in l. fin. nu. 7. C. de pœn. iudic. qui male iudic.

14 Vnde ſi miniſteri officiales in tot grauantur in officiis eis demandatis, ſubleuantur in hoc, quod ſi iudicent ex conſilio aſſeſſoris eis per ſuperiorem aſſignati, excuſantur.

15 Vltima ſit concluſio. Contra iudices, & alios imperite iudicantes, iuratur in litem. Alexand. ad Bartol. in l. fin. ff. de var. & extraordinar. cognitio. vbi habes notabilem apoſtillam. Iaſ. in l. ſi quando, num. 45. vbi Plotus, §. 9. num. 15.

De Ignorantia.

ALTERA eſt principalis ignorantię ſpecies in hac locati & conducti materia, ad l. item quęritur, §. ſi fullo, ff. locat. vbi fullo reſtituit vnum veſtimentum pro alio ignarus, materia vtilis, & practicabilis.

1 Concluſio igitur ſit. Ignorantia, vel error in facto proprio non excuſat neq; conductorem, neq; locatorem, d. §. ſi fullo ad idem l. quamquam, vbi Bartol. ad Velleianum, l. cum fraudem, ff. de acquir hæredit.

2 Limitatur primo, vt non procedat in facto de longinquo, vel de antiquo, Bartol. ita declarans ad l. non fatetur, num. 2. de confeſſ. per l. peregre, in princip. ff. de acquiren. poſſeſſione, in l. ſi res obligata, numero primo, ff. de legat. 1. in l. ſi quis delegauerit, num. 2. ff. de nouation.

3 Antiquum autem dicitur arbitrio iudicis attenta qualitate perſonarum, gloſ. in l. furtum, §. fina. in gloſ. finali, in fine, ff. de vſucapion. quem ſequutus eſt Alberic. in l. 1. C. de ſeru. fugit. & hæc eſt communis opinio, de qua per Socin. conſil. 2. colum. 3. in fine lib. 3. Tiraquel. de præſcript. §. 1. gloſ. 4. in fine. Vnde maius tempus tribuetur viro, quam fœminæ, in qua ob ſexus fragilitatem memoria dicitur magis labilis. Similiter reperiuntur aliqui, qui vel morbo, vel ætate facile obliuiſcuntur. Iacob. Menoch. de arbitrio iudic. lib. 2. centur. 1. caſ. 26.

4 Declaratur, vt factum antiquum, vel de longinquo ſit probabilis error in facto proprio, ſi tractatur de damno vitando, ſecus ſi de lucro captando. Bartol. ad l. qui fundum, §. ſeruus, num. ſecundo, ff. pro emptore. ſequitur Alex. ad l. peregre, ff. de acquir. poſſeſſione, & in l. ſi res obligata, num. 2. vbi Iaſ. num. 36. ff. de legat. 1.

5 Quid ſi ambo, ſimiliter locator, & conductor tractant de damno vitando? textus in d. §. ſi fullo, videtur grauare fullonem, qui locauit operas ad poliendum veſtimenta.

6 Declaratur ſecundo, vt non procedat in facto antiquo obligatio vigore promiſſionis illius, qui allegat errorem in facto proprio etiam antiquo. Bald. ad l. 1. col. 4. in fine, C. de confeſſ. per l. magnam, in fine, C. de contrahen. & committen. ſtipulat. ſequitur Alex. ad d. l. ſi res obligata, nu. 3. vbi Iaſ. nu. 37. Maxime quando adeſſet iuramentum. Bal. in cap. 1. de noua form. fidel. quod dictum valde commendat Euerard. in loco a vi iuramenti, num. 47.

Si igitur conductor aliquid maxime eum iuramento promiſit locare, tenetur ad illius obſeruantiam, nec prętextu erroris etiam in facto antiquo excuſatur.

7 Dicendum tamen videtur, aut promiſſio eſt ſimplex, aut iurata. Primo caſu error de antiquo excuſat, quia datur etiam obliuio eorum, quæ ſimpliciter ſcribimus. Secundo caſu virtute iuramenti non excuſat, quia ex hoc reputatur factum arduum, & notabile, vt non inducatur obliuio.

8 Quod autem de iuramento dictum eſt, procedit, quando ſit interpoſitum cum aliqua deliberatione, & quaſi cauſę cognitione, in quo admodum verſabitur iudicis arbitrium, prout monet in iuramenti appoſitione. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, quæſt. 7. verſic. & hæc quidem, quod temporibus noſtris notarii in omnibus inſtrumentis apponunt iuramentum, & per ſimplicem tactum ſcripturarum illaqueant animas contrahentium, qui pro maiori parte neſciunt quid illud importet, & de renunciationibus iuratis inuehitur contra notarios, Abb. in cap. cum contingat, nu. 24. de iureiurando, quem commendat, & iudices in hoc admodum monet multa cumulando Andr. Tiraquel. ad l. ſi vnquam, nu. 122. C. de reuocan. donat. Didac. in rubric. de teſtamentis, par. 2. num. 14. dicens hanc eſſe communem opinionem.

9 Et licet magna ſit iuramenti virtus, hiſce tamen temporibus noſtris in hoc perículoſo, & prauo abuſu nollem ſtatim conuinci aduerſarium, hoc procedit, uel non procedit in actu iurato, hæc eſt vel non eſt communis opinio, ſi cum grano ſalis, & diſcretionis prudens iudex hoc in conſcientia ſua recte inſpectat, & videat, & non ſtatim ſe reſoluat, ſed in nocte conſilium, quod Deus faxit.

10 Declaratur tertio, ut error, & ignorantia in facto antiquo, uel de longinquo non excuſet conductorem, uel locatorem, quando factum eſſet arduum, notabile, uel graue. Abb. in cap. illorum, per illum textum in ultimo notabili, de ſentent. excommunic. Butr. & Imo. in cap. excommunicato, de reſcri. Gemin. in cap. fundamenta, per illum textum, de ſentent. excommunicat. lib. 6.

11 Limitatur ſecundo loco principaliter in facto implicito, uel intricato, prout eſt calculus rationum, in quo ignorantia, uel error in facto proprio excuſat, l. emptor, §. Lucius, in uerbo, rationem implicitam, ff. de pact. l. penul. ff. de confeſſ. ubi Bart. nu. 6. & in l. 1. Maſcard. concl. 640. Lambert. de contr. mul. in uer. & alienationibus, nu. 139. cum ſeq. Sebaſt. Medic. de cōpenſ. par. 1. q. 10. ſub num. 29. Contar. ad Aegid. limit. q. 22. Burſ. conſ. 9. nu. 59. uolu. 1. Bero. de ſponſ. par. 1. c. 8. §. 1. ſub nu. 3. in l. 2. nu. 516. de orig. iur. Et (ni fallor) hęc opinio confirmatur, quia interrogato de credulitate non debet dari terminus, glo. in c. quaſdam, de pręſumpt. quam ſingularem, & communiter approbatam dicit Rom. ſingul. 696. parti repondere debēti.

12 Tamen in facto implicito, & intricato, prout eſt calculatio, debet dari terminus ad deliberandum. Bar. in d. l. 2. §. quod obſeruari, nu. 23. C. de iuram. calumn. Iacob. Butrigar. in d. §. Lucius, Bal. ad l. dubium, il ſecondo, col. 10. uerſic. ſed nunquid in facto, de elect. & in tit. ſi de feudo controuerſ. fuer. collat. 10. in cap. 1. de confeſſ. Sicul. in cap. cum cauſam, de iurament. calum. Auſrer. ad Tholoſ. q. 21.

13 Limitatur tertio loco principaliter in perſona multis negotiis impedita, in qua ex multitudine negociorum de facili error cadere poteſt. Et licet in Principe gratia exempli loquantur ſcribentes, tamen in conductore, uel locatore multis negociis impedito intelligitur. unde in materia, §. fullo dabitur legitima excuſatio, multitudo rerum peragendarum in homine pręcipue idiota, & rudi. Rip. in l. quod iuſſit, num. 47. de re iudicat. Socin. conſ. 260. colum. 2. in princip. lib. ſecundo. & conſilio 115. columna penult. verſic. prętерea talis, lib. 3. Calcan. conſ. 124. in fine. Gozad. conſ. 9. num. 35. Pariſ. conſil. 12. num. 130. lib. primo.

Alex.

Alex.conſ.304.vol.2. Crauet.conſ.241.col.fin.Iacob. Menoch. de arbitr.iudic.lib.2. centur.1.caſ.26.nu.3. Addo Alex .conſ.215.col.fin.lib.2. Corn. conſil.156. col.fin.lib.3.Iaſ.in §.ſi quis agens, in vltimo notabili, Inſtitut.de actionibus.

14 Limitatur quarto loco, ſi quis erraſſet perſuaſionibus aduerſarii. Iaſ.in l.errorum, 21.C.de iur.& facti ignorantia.

15 Reducendo igitur ad practicam per modum corollarii errans in facto proprio excuſatur in antiquis. Secundo in rebus de longinquo. Tertio in materia intricata. Quarto in multis negociis impedito. Quinto in ſene, Rip.in l.quod iuſſit,nu.47.de re iudicat.allegando Senecam.Sexto in infirmo.Angel.in §.illud, Authent.de iureiurando. Septimo,in magno diuite. Bartol.in Authent.ſed cum teſtator, ad l.Falcidiam. Bald.in l.2. C.de reſcind.vendit. Octauo,quòd iuuat bona fama allegantis errorem. Vnde Notarius negans de inſtrumento rogatum, excuſatur a pœna falſi ſi eſt bonæ conditionis,& famæ. Alex. dicens in practica hoc valde ſingulare, ad l. qui accuſare, num. 2. C.de edendo. Nono factum notabile,& graue. Decimo perſuaſiones adnerſarii. Adde Bal.in l.1.num.53. C. de confeſſ. vbi hæc omnia in practica ſummopere commendat Roma.conſ.273.clauſum eſt, num.2. Socin.in allegato conſil. 260. tenens in facto implicito, vel homine multis negociis impedito, per menſem tantum præſumi ignorantiam.

De Furto.

1 FVRTI caſus contingere poteſt in materia locati & conducti multis modis. Primo, ſi conduco equum pro eundo Romam, & vado Florentiam, l. ſi vt certo, §. denique, ff.commodat. l. ſi furtum, ff. de conduct.furt.l.qui iumenta,ff.de furt.Aul. Gell.noct. Atticarum,lib.7.c.15.

2 Limita, niſi credat dominum permiſſurum, quæ credulitas eſt per allegantem probanda, cum habeat præſumptionem contra ſe,puta quod res fit ſolita locari, prout dixi in titulo, de ſolito, vel concedens ſit valde amicus,& ſimilia. Bar.in l.inter omnes,§.certe, num.9.ff.de furt. vbi Ang. dicit vnum aliquantulum durum quod eſt furtum, ſi vtar pluribus diebus vltra conuentionem, nec auditur allegando credulitatem, ſecus ſi eat ad alia loca forte remotiora. Bart.ſequitur Auguſt.ad Angel.in verbo, veſtem, nu.34. Marſi.in l. quæſtionis modum, nu.37. ff.de quæſtio. Menoch.de arbit.iud. lib.2. cent.3. caſu 398.& ſic furtum dupliciter committitur,in vſu,& in re, vt late per Caſtren. in d.l.qui furtum.

3 Ex quibus corollarie habetur limitatio ad gl. in §. aliæ,Inſtitu.de actio.quòd in his,quæ pendent ex animo, ſtatur iuramento.

Limita, niſi ſit præſumptio contra iurare volentē, quia tunc debet plene probare. Marſ.conſ.9.num.36. Natt.conſ.230.num.6.lib.1. Crauet. conſ.225. nu.9. & 271.in fine. Pelin.in cap.ſi diligenti,col.3.de præſcript.gloſ.in l.non eſt verifimile, in verbo, præſumptioni,ff.de eo,quod met.cauſ. Aret.in cap.ad præſentiam,de teſt. Abb.in cap.paſtoralis,num.8.de except. Alciat.regul.3.præſumpt.16. Anton.de Perrut.in repetit.l.1.num.116.de iur.iur. Menoch. de arbit. iud. lib.2.cent.3.caſ.241. & de præſumpt. lib.1. quæſt.77. & hæc eſt communis opinio. Seraphin.de priuil.iuramen.priuil.1. nu.22.

4 Limitatur ſecundo, niſi conductori datus eſſet vecturinus ſub certa mercede, qui conſenſiſſet certa pecunia corruptus, quo caſu ipſe tenetur de leuiſſima culpa, & ad omnia damna.late Ioſeph.de Ludou.concluſ. Lucan.10. & ſi famulus cum equo aufugiat, cadit damno hoſpitis locantis. Mago.Rot. Florent.deciſ.56.ex doctrina Bal.in l.ex diui,C.locat.

5 Secundo modo interuenit furtum in hac locati & conducti materia, quando locatur ſeruus, qui furtum committit, quo caſu tenetur conductor locatori ad omnia damna paſſo, l.ſi ſeruus communis, verſic. iuſtiſſime, ff.de furt.

6 Tertio modo committitur furtum in hac locati & conducti materia iuxta l.ſi ſeruus communis, §. locaui, ff.de furt.quem textum non omittam ſilentio, ex quo multa colliguntur vtilia ad propoſitum materiæ locari & conducti, de qua agimus.

7 Primum igitur eſt, iunctis ibi notatis per glo. Bart. & alios, quod actio furti non competit domino ex tacita obligatione a lege inducta, ſed requiritur expreſſa obligatio, & idem tenet glo. in l.ſi is qui, & in l.in actione, §.fin.ff.de furt.

8 Vnde ſi locaui tibi domum,& in eam aſportaſti mobilia tua, quæ mihi tanquam inuecta ſunt tacite obligata pro penſione, tamen pro eis non cōpeteret actio furti, cum adſit tantum tacita legalis obligatio.

9 Secundum, quod colligitur ex not. ind. §. locaui, quod emptor percipiens fructus rei locatę, ſciens eam locatam,committit furtum. Tertium,quòd diſpoſitio,§.venditæ, Inſtit.de rer.diuiſ.eſt generalis in quolibet contractu, & ſic procedat nedum in contractu emptionis,& venditionis,ſed etiam locationis, & cōductionis,quod penſio debet eſſe ſoluta, vel habita fides de ea, & dominus permittendo colonum fructus percipere ante ſolutam penſionem videtur tacite habere fidem de penſione,& idem ad §.vendita,tenet gl. in l.cum proponas,in verbo,remanſit, C.de dol.

Licet alias contrarium tenuerit in l. traditionib.in gl.1. C.de pact.& in l.1. C.de rerum permutatione.

10 Quartum, quod ſi colonus ſoluit penſionem, vel ſaltem fidem babuit de ea, ſicut ipſe habet ius percipiendi fructus ex fundo conducto,pariter in alium,& ſic in emptorem iſtud ius transferre poteſt. Si verò penſionem non ſoluit, nec cum locatore eſt habita fides de penſione, non poteſt illud ius percipiendi fructus in alium transferre,quia debent remanere in fundo pro tacita obligatione penſionis. Ita Bart.in dict. §. locaui, in fine, vbi dicit hoc bene notandum, vt ſciamus quando fructus efficiantur coloni, ſi percipiantur ab alio, nomine ipſius. ponam in tit.de conditione furtiua.

11 Datur etiam furtum domeſticum in materia locati & conducti, vt ſi mercenarius furetur domino.l.reſpiciendum,§.furta, ff.de pœnis.

12 Quinto modo committitur furtum in hac locati & conducti materia, per famulum conductum in apotheca retinendum.l.ſi tibi, §.fin.ff.locati.

Et furtum mercenarii punitur per patremfamilias, l. reſpiciendum, §. furto, ff. de pœnis,& ſtatutum alterans pęnam iuris cōis in furti materia non habet locum in furto domeſtici. Cepol.conſ.vlt.in fine. Contrarium aſſerit iudicatum Boſſ.de furt.nu.26.propter

magnam fidem, quæ habetur domeſticis,& ita ſeruatur de conſuetudine, præterquam in grauibus,vel louibus non reiteratis. Imo.in famulo in l.Caſſius,ff.de donat. Igne.de conſuetudine,in l.1.nu.91.ad Sillan.Et ſic multum reſtringitur hodie l.reſpiciendum,§.furta.

Colonus aſportando ad domum ſuam omnes fructus,non committit furtũ quia eſt ſocius, vt diximus, l.in re communi,l.merito,ff.pro ſoc.vbi gloſ.appellat hanc præſumptionem nobiliſſimam Aret.in §.1.nu.5. ff.de oblig.& delict.Boſſ.de furt.num.8. Eſt caſus frequens,quia domini indignati ſepius accuſant colonos de furto,& aſportatione ſructuum communium hanc facit Piot.de in litem iurand.num.45.& 46.vbi ſocius poteſt ingredi etiam per vim fundum,vel domum cõmunem,nec poteſt de vi, vel turbata poſſeſſione accuſari. Menoch.de recuper.poſſeſſ.remed.9.q.51.

De Metu.

1 VIDIMVS iam ſuperius ſuo loco an locatio, vel conductio per metum facta valeat, & teneat. Videamus de alia notabili quæſtione, an colonus,vel conductor a iudice, vel ſuperiore aliquo ad ſoluendũ alii,quam ipſi domino, & locatori, ſit liberatus,& tutus? & hanc quæſtionem tetigi in materia locationis ad longum tempus ad materiam l.2.C.de iur.emphyteut. ſcilicet an impeditus a iudice ſoluere excuſetur a caducitate. Modo hic queritur, quid e contra ſi colonus, vel conductor cogatur alteri ſoluere, quam locatori, ſi ſic coactus ſoluat, an ſit tutus, & liberatus? Quæſtio practicabilis, & quotidiana, cum quotidie videamus per præcepta, & monitoria impediri colonos a creditoribus locatorum.

2 Pro parte affirmatiua facit primo textus in l. Paulo Callimacho,in fi.ff.de leg.3.

3 Secundo pro hac parte facit textus in l. liberti, §. Lucius, ff.de annu.legat.

Tertio pro hac parte facit,l.non videtur,§.qui iuſſu,ff.de reg.iu.vbi iuſſus iudicis, vt ſuperioris excuſat.

4 Et hanc opinionem in aliis debitoribus tenuit Bar. & Caſtrenſ.in l.creditor, ff. de ſolut. Franc.in regu. quod quis,lib.6. Anch.conſ.64.in fine.Caſtr.cõſ.288. in 3.dub.Cremenſ. conſil.185. Barbac.conſ.16.lib.3. Curt.ſen.in repetit.l.vnic.q.16. C.de prohibit.ſequeſtr.pecun. Bec.conſ.15.Iaſ.conſ.26.vol.3. Pariſ.in ca. ex tranſmiſſa,col.3.de præſcript.pulchre, & late Afflict. deciſ. 150. vbi ad partes diſputat, Cagnol. ad l. non videtur,§.qui iuſſu,ff.de regul.iur.

5 Pro contraria parte negatiua facit, l.ſi hominem, §.ſi nulla, ff.de ſolut.

Secundo pro hac parte facit, quia periculum caſus fortuiti pertinet ad debitorem,l.incendium, C.ſi cer. petat.late not.in l.quod te, ff.ſi cert.petat.

6 Tertio facit textus in l.pen.ff.de vi, & vi armat.

7 Et hæc opinio verior eſt in colono, vel conductore,vt non excuſetur coactus, niſi facta denunciatione ipſi domino. Ruin.conſ.147.in fine, vol.1. vbi tenet omnino denunciandum locatori antequam ſoluat, & debet diligenter inſpicere ſi cauſa ſit noua, vel vetus, & ſimilia.

8 Vnde excuſat his concurrentibus. Primo iuſſus concurrere debet. Secundo iuſtitia, vt iuſſus ſit iuſtus, & iuris ordine ſeruato emanatus, aliàs attendi non debet. Tertium aliqualis recuſatio, quia ſtatim ſoluere non debet. Quartum denunciatio. Quintum, quod debitor non fuerit in aliqua mora, vel culpa. Sextum quòd realiter ſoluerit.vnde confeſſio exigentis non releuat, niſi realis ſolutio, alias legitime prohibetur, vt colligitur ex doctoribus pro contraria parte allegatis.

9 Et præceptum factum colono domino citato reuocatur.Firmian.in verbo,preceptum, verſ.25.

De Infamia.

DATVR etiam locatio, & conductio, quæ infamiã parit ad l.1.§.beſtias, ff.de poſtulando.

1 Prima igitur concluſio ſit. Locans operas ſuas,vt cum beſtiis in arena pugnet,infamia dicitur notatus, d.§. beſtias, cuius ratio ea eſſe videtur, quia talis nec priuatim, nec publice vtilis eſt. Petr.Rozzi. deciſio. Lituanie.3.num.539.

2 Ampliatur ex eodem contextu dicta concluſio, vt procedat etiam ſi non ſequatur effectus, quia re vera non pugnet, ſed ſolum locauerit operas ad pugnandum, & ſic in hoc caſu punitur quodammodo affectus,licet non ſequatur effectus, & ratio eſt ſecundum Bartol.ibi, quia ſtatim facta locatione dicitur conſumatum delictum.

Secunda ſit concluſio ex eodem contextu.Qui operas ſuas locauit, vt prodiret artis ſuę inditia, ſi non prodiit,non eſt infamis,l.qui operas,ff.de his,qui not. infam.cuius ratio ea fortaſſe eſt,quia hoc caſu res non eſt adeo turpis, vt conſilium puniri poſſit.

3 Quæ ratio facit ad præcedentem concluſionem, quia ſi ibi dicamus non puniri affectum non ſecuto effectu, quia res valde turpis erat cum beſtiis in arena
4 pugnare, punitur ergo affectus non ſecuto effectu in turpiſſimis artibus,& operibus.

5 Tertia ſit concluſio ad d.§. beſtias. Locans operas ſuas ad ſructus colligendos ex arbore alta, vel pipiones,& aues es Turri Populi Tudertini, vel ad accommodandum tectum non eſt infamis,cum faciat ob publicam vtilitatem, vt not. in d.§. beſtias, vbi tamen Angel.tenet aliqualiter de fide, & fama diminui,quia non cauſa virtutis, ſed vtilitatis tantum fiat.

6 Sed verius eſt ſalua fama vtrobique operas locari, ſiue quia publicæ ſunt, ſiue quia priuatim vtiles, nec in hoc caſu exigere debemus, vt gloriæ, aut virtutis cauſa aliquid fiat, quo magis quis infamia notetur, nec conſequens ſit, eum eſſe infamem, qui depugnat feram regioni nocentem, contra § beſtias.

7 Quarta ſit concluſio ad d.§. beſtias. Locans operas ſuas ad ferarum venationem,vel ad expugnandum feram,quæ regioni nocet,non eſt infamis,d.§.beſtias, vbi Barto.Fulgoſ.& alii id notant. Petr.Rozzi.deciſ. Lituanic.3.num.540. vbi diſcurrendo ad intellectum §.beſtia, tenet, quod ad irrogandum infamiam non conſideratur, quod opera ponatur gratia virtutis oſtẽdendæ, dummodo ſit publice, vel præiudicatim vtile, & hoc principaliter diſtinguendum eſt, an actus ſit periculoſus, vel non, dummodo aliquo modo vtilis ſit: fruſtra enim in Ciuitate eſt, quod inutile eſt, cap.inter corporalia, §.ſed neque, de tranſlatione epiſcopi.

In quibuſdam locis fœminæ locant operas ad lugendum mortuos.

Digitized by Google

De Morte.

SARTIS obſcura, & ad modum difficilis eſt illa iuris quęſtio, quomodo puniendi ſunt, qui inſimul aliquem interfecerunt, & iſta quęſtio varie ponitur a Doctoribus, multi namq; ponunt in accidentibus, alii in vulnerantibus, & alii ponunt ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, de mortuo reperto ante domum plurium conductorum, & inquilinorum, prout Cott. in memorabilibus, in verbo, mortuus. Propterea cum a Doctoribus fuerit applicata ad materiam inquilinorum, & conductorum, eam in præſenti opere pertractabo.

1 Pro parte affirmatiua, quod omnes teneantur, facit textus ad hoc celebris in l. item Mela, §. ſi plures, ff. ad legem Aquil.

2 Secundo pro hac parte facit textus loquens in pluribus conductoribus ad propoſitum locati & conducti, de quibus agimus in l. 1. in fine, ff. de his, qui deiecer. vel effuder.

Tertio facit vulgaris, & recepta regula, & quã maxime in hac locati & conducti materia, ꝙ incendium pręſumitur culpa habitantium, vt ſuo loco diximus, tit. de incendio: ergo omnes habitantes tenentur.

3 Pro parte negatiua facit, l. ſemper in obſcuris, vbi hoc notant ſcribentes, ff. de regul. iur.

4 Secundo facit, l. abſentẽ, & eius regula, ff. de pueris.

ADDITIO.

☞ *Vel ſaltem torquendus eſt ille, qui eſt ſolitus talia tacere, vel eſt malæ conditionis, & famæ. Arno. comment. 25.*

5 Tertio facit ratio incertitudinis. Quęſtio iſta valde difficilis eſt, & in ea pauci nauigarunt ſine periculo, vt dicit Placa in epito. delictor. lib. 1. c. 12. circa principium, & circa multa iura hinc inde viſa pugnantia totus mundus turbatur, vt dicit Placa.

Conſiderandi igitur ſunt aliqui caſus pro capacitate materiæ.

6 Primus igitur caſus eſt, cum unus a pluribus in rixa caſuali occiſus eſt pluribus affectus vulneribus, ſed cõſtat quod vulnus lęthale eſt, & quis illud intulerit, & tunc is ſolus, qui intulit mortiferum vulnus, tenetur, vt homicida ad emendam damni, per actionem legis Aquilię, cęteri verò ex eadem l. Aquilia tenentur, vt vulnerantes tantum, l. item Mela, §. ſi plures, ibi, & ſi quidẽ apparet cuius ictu, &c. & l. ita vulneratus, eo. tit.

7 Et hanc opinionem in iſto facto caſuali tenuit. Boniſac. in tit. de inſultu, col. 1. Gandin. de homici. col. 5. Anton. Gomeſ. in epitom. delictorum, cap. 2. num. 36. Pirrus Angleber poſt conſuetud. Aurelian. cap. 1. collat. 1. Zaſ. lib. 2. ſingular. intellect. c. 6. Dida. in Clemẽt. ſi furioſus, par. 2. §. 2. nu. 3. uerſic. ſecundus caſus.

8 Et hæc eſt communis opinio. Placa. lib. 1. delictorum, c. 12. nu. 5.

Ampliatur hic primus caſus, ut procedat etiam criminaliter quoad pœnam legis Corneliæ de Sicariis, quia is tenetur ut homicida, cęteri uerò ut vulnerantes. Bartol. in l. ſi in rixa, nu. 10. uerſic. ſi uerò percuſſerunt, ff. de ſicar. ſequutus eſt Gramm. conſ. 4. nu. 2.

9 Limitatur hic primus caſus, ut puniatur quidem pęna, l. Corneliæ, ſed non ordinaria, prout ille, qui ex propoſito interfecit, ſed mitius punitur, iuxta l. 1. ibi, leniendam pęnam &c. ff. de ſicar. Menoc. de arbit. iud. lib. 2. centur 4. caſ. 362. ſub num. 4.

10 Extenditur hæc limitatio ſecundum eundem Menoch. in citato loco, ut procedat in ſtatutis locorum, in quibus homicidæ, & vulnerantes diuerſis pœnis puniuntur.

11 Et conſequenter per locum a ſtatutis poſſet inferri ad bannimenta prouincialia de ſimilibus loquentia, & fortaſſe ad Bullas contra homicidas loquentes.

12 Limitatur ſecundo loco hic met primus caſus circa pœnam irregularitatis, nam de ea tenetur ſolus homicida, cæteri uerò immunes ſunt, ut aſſerit Plac. in citato iam loco, num. 5.

13 Limitatur tertio hic primus caſus, vt alii ab homicida ultra pœnam vulnerum teneantur de auxilio, & fauore, Bart. in d. l. ſi in rixa, nu. 10. uerſ. tamen aduerte. Grammaticus, conſ. 4. nu. 2.

14 Declara hoc uerum, ſi ad hunc finem illum aſſociauerunt. Marſ. in d. l. ſi in rixa, num. 25.

• Declara etiam ut prædicta procedant iure ciuili inſpecto, ſecus de iure canonico, quo caſu omnes de homicidio tenentur, gloſ. in cap. ult. 23. q. ult. Floria. in l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. Alex. conſ. 14. nu. 7. uol. 3. Tiber. Decian. tract. crim. tom. 1. cap. 19. nu. 22. Et ſic limitat. gloſ. in d. l. item Mela. ut non procedat de iure canonico.

Et in materia uidendus Papienſ. in forma Inquiſitionis in uerbo pluribus, nu. 2. ubi bene loquitur.

15 Secundus caſus principalis eſt, cum in rixa ex caſu plures aliquem percutiunt, quorum primus læthaliter vulnerauit, alii uerò ſubſequentes non, omnes de occiſo tenentur. Bart. in d. l. ſi in rixa, nu. 10. ratio uidetur eſſe, quia licet alii poſt primum non intulerint vulnera læthalia in ſe, tamen percutiendo corpus debilitatum, & male affectum, dicuntur omnes intuliſſe vulnera læthalia, l. qua actione, §. ſed & quia ſeruum, l. ita vulneratus, §. 1. ff. ad l. Aquil.

16 Et ſic vulnus efficitur lęthale ratione ſubiecti, licet regulariter tale vulnus non poſſit dici lęthale.

Ampliatur hæc concluſio ex mente Bart. in citato loco, ut ea uera ſit, procedatque tam quoad actionem ciuilem, ad damni emendam, ex l. Aquilia, ſiue ad pœnam criminalem ex l. Cornelia de ſicariis.

17 Contrarium uidetur uerius ex cap. l. Corneliæ de ſicar. ut tali pęna non teneantur ſecundo loco percutientes. Boſſ. in tract. de homicid. nu. 24. Iacob. Meno. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 4 caſ. 362. nu. 8.

18 Sublimita, niſi ex qualitate armorum, & facti appareat hos ſecundo loco vulnerantes occidendi animum habuiſſe, quia tunc de occiſo crederem teneri ex lege Cornelia de ſicar. & hoc modo poſſet fortaſſe ſaluari Bart. opinio.

19 Sublimita ſecundo quoad pœnam ſtatuti impoſitam pro homicidio, quia tales ſecundo loco vulnerantes tenentur, & licet ipſi principaliter non occiderint, fuerunt in magna cauſa: fortaſſe enim reconualuiſſet ex primo vulnere, licet mortali, niſi alii ſequentibus vulneribus mortem acceleraſſent: multi enim robuſtę complexionis, & uitę, licet lęthaliter vulnerati, quandoq; reconualeſcunt, addita tamen afflictione aliorum etiam non adeo grauiorum vulnerum, de facili grauius affliguntur, & cruciantur præcipitati ad mortem, prout quandoque experientia docet, & ſentit Iacob. Menoch. in citato caſu, ſub nu. 8.

20 Et ſic iſta ratione attenta tantum tenetur de occiſo, qui lęthaliter primo loco aliquem vulnerat, quam qui accelerat mortem, etiam ex vulnere non læthali afficiendo corpus languidum, & iam male affectum.

21 Et ſi hoc verum eſt, ſecundum ſuperius citatos in ſtatuto, pariter dici poſſet ex forma alicuius Bullę, vel bannimentorum prouincialium, vel ſimilium, & quoniam, (vt pręſupponitur) ſumus in rixa, pęna etiã ſtatutaria, vel bannimentorum, ſentenda eſt aliquantulum, & ita etiam tenet glo. in d. l. ita vulneratus, in verbo, teneri, ff. ad l. Aquiliam, & ibi etiam. Florian. Afflict. in conſtit. Neapol. rubr. 13. nu. 26. & hęc eſt communis opinio, Iaſ. in l. ſi ab hoſtibus, nu. 9. ff. ſol. matr. Veron. cautel. 5. Ferrer. in practica, tit. de homicid. §. 2. nu. 68. Didac. in d. Clemẽt. ſi furioſus, par. 2. nu. 4.

22 Tertius eſt caſus pariter in rixa, ſi in rixa primus intulit vulnus læthale, ſed non omnino certum, alter verò in totum exanimauit, de vulnere tantum primus tenetur, ſecundus verò de occiſo, & morte. Ita hęc duo iura, ſcilicet, l. item Mela, §. Celſus, & l. ita vulneratus, §. rurſus, ff. ad l. Aquil. quæ inuicem diſcrepare videntur, conciliatur breuibus verbis, gl. in d. l. ſi ita vulneratus, in verbo, teneri, in fine.

23 Limita quoad pęnam, l. Cornel. de ſicar. quia ambo criminaliter de occiſo tenentur, cum vterq; vulnerauerit animo occidẽdi. ita Menoc. in alleg. caſu, nu. 12.

24 Sublimita hanc limitationem procedere iure communi inſpecto, iure verò municipali attento primus non tenetur de homicidio, cum vere non occiderit, & verba ſtatutorum ſint proprie, & ſtricte intelligenda, & in caſu vero & certo, iuribus vulgaribus.

25 Et ſic vides quam bene ſit illaqueatus infęlix vulneratus. Tria enim contra eum extenduntur retia, & euitando vnum, non euitabit aliud, ſcilicet lex Aquilia, ius commune, & l. Cornelia de ſicar. & ſtatuta locorum, & (quod plus eſt) bannimenta, quę hodie excludunt, vel excludere tentant ius commune, ſtatuta locorum, & ſimilia, & ſecundum ea fiunt proceſſus. vnde cauendum eſt, ſi hoc hiſce temporibus ſufficit.

26 Quintus caſus eſt, cum in rixa caſuali plures vnũ vulnerauerunt, & licet ſingula vulnera lęthalia nõ eſſent, attamen ſimul iuncta mortẽ attulerunt, oẽs de occiſo tenentur, l. ſi ita vulneratus, in fi. ff. ad l. Aquil. l. itẽ Mela, §. ſi ſeruus trabẽ, ff. eo. l. ſi plures, ff. arbor. furt. cęſar.

27 Ampliatur hic quintus caſus, vt procedat ſiue loquamur quoad pęnam ex l. Aquil. ad damni emẽdam, prout allegata iura expreſſe loquuntur, ſiue quoad pęnam ex l. Corn. de ſicar. Bar. in d. l. ſi in rixa, nu. 10. Fel. poſt Card. & Io. de Anna. in c. ſignificaſti, nu. 10. de homicid. Afflict. in conſtit. Neapol. rubr. 13. nu. 17. Carrer. in tit. de homicid. §. 2. nu. 69. Didac. in d. Clemen. ſi furioſus, par. 2. §. 2. nu. 24.

28 Limita, vt puniatur l. Corn. de ſicar. pęna mitiori a morte, & ſic extraordinaria. Alex. conſ. 15. nu. 4. verſic. quinto moueor, lib. 1. Iac. Menoc. in alleg. caſu, nu. 16.

29 Addo, quod hęc eſt communis opin. Vital. de malefic. rubr. quid ſit accuſatio, nu. 71. Carrer. idem atteſtãs de homicid. nu. 75. Iul. Clar. in §. homicidiũ, uerſ. aut uerò plura, in fine, dicens, quod hęc materia eſt ualde notanda, quia quotidie in facto occurrit, licet ipſe in hoc non admodum clare proceſſerit. Gandin. in rubr. de homicid. col. 4. Marſil. in d. l. fin. de ſicar. conſ. 110. Bal. conſ. 448. vol. 3. & conſ. 211. vol. 7. Alex. conſ. 46. & 101. vol. 4. & omnib. diligẽtius, & clarius Anc. cõſ. 217. vbi videre placeat. Plac. in epit. delict. li. 1. c. 12. n. 5.

30 Dices certum eſt oẽs percuſſiſſe, & ita pręſupponitur, & ille iam mortuus eſt, ergo oẽs de occiſo tenentur, prout conſiderauerunt Dida. & Plac. in iã cit. loc.

31 Reſpondetur, quod negari non poſſet, quin caſus in ſe non ſit incertus circa qualitatem vulnerũ, & propterea ratione incertitudinis melius eſt benigniorem partem ſequi, & amplecti, & nocentem abſoluere, quã innocentem condemnare. Quis enim ſciat, quod duo ex tribus peius non affecerint, uel unus tantum, ſiue forte primus, ſiue ſecundus, ſiue ultimus, & maxime in pęnis ſtatutariis, & bannimentalibus.

32 Sextus caſus eſt, quando in rixa a caſu plures plura lęthalia vulnera alicui intulerunt, ignoranter tamen, quod vulnus primum illatum fuerit, & conſequenter cuius ictu is primum occiſus ſit, omnes de occiſo tenentur, l. item Mela, §. ſi plures, l. ita vulneratus, §. idem, ff. ad legem Aquil.

33 Limitatur hęc concluſio, ut uera ſit, & procedat quod ad actionem ciuilem ad damni emẽdam, ex lege Aquil. criminaliter uerò quoad pęnã, legis Corneliæ, uel ſtatutariæ, uel bannimentorũ, puniuntur omnes, non quidem pœna ordinaria, ſed arbitrio iudicis ratione incertitudinis, Iacob. Menoch. in allegato caſu, nu. 17. & 18. * Rebuff. in rep. l. diui, nu. 45. ad Sillan.

34 Iulius autem Clarus in citato loco, in ſua longa diſtinctione ſentire uidetur, quod ſi plures intulerunt plura vulnera lęthalia, & ignoratur quis intulerit vulnus hoc uel illud, quòd omnes de occiſo tenentur, tamen præcedens opinio æquior uidetur.

35 Septimus caſus eſt, cum certum eſt unũ tantum, ex plurib. interfeciſſe, non tñ conſtat quis eorum interemerit, omnes de occiſo tenentur, l. itẽ Mela, §. ſi plures, l. ita vulneratus, uerſic. id quę conſequẽs, ff. ad l. Aquil.

36 Limitatur id eſſe uerum, quoad l. Aquiliam, ex qua omnes tenentur, ſecus tamen eſt quoad legem Corn. de ſicar. uel ſtatuti, aut bannimentorum pęnam, ea ordinaria nõ tenetur, ſed arbitrio iudicis committitur. Bar. in d. l. ſi in rixa, nu. 10. uerſ. cõſtat enim, & ibi Marſil. nu. 5. gl. in Cau. quieſcamus, diſt. 42. Din. in regu. in obſcuris, nu. 3. lib. 6. Alberic. in tract. ſtatutorũ, par. 3. q. 61. Alex. conſ. 15. nu. 1. & 2. lib. 1. conſ. 14. nu. 7. & 8. lib. 3. Dec. in l. fauorabiliores, nu. 6. ff. de reg. iur. Marſil. in l. 1. nu. 90. de ſicar. & in rubr. de probar. nu. 437. conſ. 24. nu. 6. conſ. 43. nu. 29. Boſſ. in tit. de homicid. nu. 26. Tiraq. de pęnis cauſ. penul. Pariſ. cõl. 148. nu. 3. lib. 4. Marſ. ſingul. 217. Gramma. conſ. 3. nu. 8. uol. 24. nu. 23. Didac. in d. Clemen. ſi furioſus, par. 2. nu. 2. Placa in epitom. delict. lib. 1. c. 12. nu. 7. Cartar. de captu. bannito. in pręfat. nu. 55.

37 Torqueri tamen poterunt omnes, ut ſciatur ueritas, quis eorum lęthale vulnus intulerit. Marſ. in l. 1. §. diuus, nu. 90 de ſicar. Dec. in citato loco, nu. 7.

38 Limitatur ſecundo in foro conſcientię. Ruin. conſ. 20. num. 4. lib. 1.

Octauus caſus eſt, cum conſtat quis fuerit author rixę, is ſolus tenetur pęna capitis, alii uerò pœna pecuniaria, & de auxilio, & ope. Bonif. in tit. de inſultu, & percuſſionib. nu. 15. Gandi. in rubr. de homicid. col. 7. & in rubr. de defenſio. reorum, col. 7. Alberic. in l. quoniã nulla, C. de ui public. Marſ. in l. 1. in princ. limit. 9. & in §. diuus, ff. de ſicar. & in rubr. de prob. nu. 418. Alberic. in l. qm̃ nulla, C. de ui public. Marſ. in l. 1. in prin. limitat. 9. & in §. diuus, ff. de ſicar. & in rubric. de probat.

bat.nu.418.Alberic.in l.2.§.ſi quis a non homine, & ibi Alex.ff.vi bonorum raptorum,poſt Bar.in l.fi. ff. de Sicar. col.6.Bal.conſ.130.vol.1.& in pract. tit. de quæſt.col.2.Caſtrenſ.conſ.192.Marſil.ſingular. 404. Veron.conſi.34.& in practica,§.conſtante, verſ.ſi. Angel.tract.malefic.in verbo,Andream auxiliatorē,col. fi.verſ.niſi fuiſſet.Marſil.in l.1.nu.79.C.de rapt.virg. & in l.eiuſdem,§.item,nu.15.de Sicar.& conſ.67.Piata in epitom.delict.lib.1.c.12.nu.5.

39 Nonus caſus eſt,cum non caſu prout in præcedentibus,ſed ſtudioſe,conſultò,& data opera aliquem interfecerunt,& is ex unico uulnere mortuus eſt,ſed neſcitur a quo ſit illatum,omnes de homicidio tenentur l.item Mela,§.ſi plures,verſi. quod ſi non apparet, ad legē Aquil.bonus textus in l.1.§.fi.ff.de his, qui deiecer.ubi ad propoſitum materiæ locati & conducti loquitur in pluribus conductoribus, ex quorum domo aliquid effuſum eſt.

A D D I T I O.

☞ *Late de magis communi.Teſaur.decis.31.*

40 Ampliatur hæc concluſio,vt vera ſit, & procedat, ſiue ciuiliter loquamur quoad damni emendam es lege Aquil. prout ſupra dicta iura clare teſtantur, ſiue quoad pœnam criminalē ex lege Cornelia de Sicariis, gl.in d.l.ſi in rixa,in gl.fi.ubi Bar.& Ang.ſequuntur. Cin.& Salicet.in l.quoniam,q.fi.C.ad l.Iul. de vi publica.Gand.in dicto titulo,de homic.Marſil.ſingular. 217.Blanc.de indic.nu.217.Carrer.in tit. de homicid. §.2.nu.68.& 75.Grammat.conſ.4.nu.7.conſ.5.nu 4. addit.ad Alex.d.conſi.15.in verbo,ſi plures.

41 Ampliatur ſecundo,vt quoad pœnam criminalem pœna ordinaria puniendus ſit,uti appēlate, & ex propoſito committendo. Didac. in Clement. ſi furioſus, par.2.§.2.nu.4.

42 Ampliatur tertio in pœna ordinaria indicta a ſtatuto.Bar.in d.l.ſi in rixa,nu.10.& addit.ad Alex.in citato loco,cum uerum ſit omnes percuſſiſſe,d.§.ſed ſi plures,ubi dictio,quaſi,eſt ueritatis expreſſiua.

43 Limita hanc vltimam ampliationem, ut ſolum procedat,quando ſtatutum,uel bannimenta idem diſponerent, quod ius commune,uel punire animum appenſatum,& conatum.Iac.Menoc.in citato caſu,in fine,licet, vt plurimum ſtatuta puniant uerum effectum,non affectum ſine effectu.

Et iuxta prædicta patet reſolutio de mortuo reperto ante domum plurium inquilinorum,vel conductorum,nam ſi aliud non apparet,omnes ſunt liberandi.

Et ultra plene,& copioſe adducta per Iul.Clar. in citato §.homicidium, & Menochium in citato caſu

44 362.addo in materia bene loquentes Bal.in l.nam ſalutem,§.fi.ff.de offic.præfect.uigilum. Sicul. de præſtant.Cardinal.p.vit. quæſt.fi. Dec.in l.ſi quis id quod, col.fi.ff.de iuriſdict.omn.iud.& in l.ſemper in obſcuris,de reg.iur.vbi Cagn.nu.20. Dec.nu.9.Caſſan.cōſ. 58.Roma.conſi.401.Cotta in memorabil. in verbo, mortuus,vbi infert ad caſum notabilem de enic reperto apud pedes plurium,ut nullus puniatur : caſus, qui de facili contingere poteſt in hiſce temporibus, quibus armorum uſus prohibetur.

Et adeo pręſumitur contra dominum domus prout eſt in materia incendi etiam ſi eſſet propria uxor occiſi,ſi tacuiſſet,& incōtinenti non reuelaſſet. Paris de ſindicat.fol.300.col.1.Carar.fol.390.licet contrarium ſenſerit Alberic.de ſtatu.q.61.Bal.in l.3.§.quia, de offic.præfect.vigil.Marſil.in practic.§.diligenter, nu.50.& 51.

Etiam ſi homo eſſet honeſtę vitæ Barbac.ad Bar.in l.ędiles,de via pub.Rom.ſing.106.Vnde torqueri potueruut.Ang.de malefic.in verbo fama publica, verſ. quid autem ſi ſint Carar.fol.102.Nouell.fol.31.n.23. Blanc.in l.fi.nu.224.de quæſt.Monticell reg.9.)

De Falſo.

1 CONTINGIT falſum in materia locati & conducti,ut per Caſtren.loquentem de falſitate conductoris,conſ.152.

2 Secūdo modo committitur falſum in hac locati & conducti materia,ad materiam l.fi.ff.de rei uendic.de qua ſuo loco dicam,dū tractabimus materiam iudicialem pertinentem ad hanc locati & conducti materiā.

3 Tertio modo committitur falſum.Miles recipiens ſtipendium pro pluribus equis,uel militibus,quam habeat.Alberic.in rubric.de falſis.commendat Boſſ. de falſis,nu.171.dicens eſſe caſum quotidianum,& de facili occurrit in iſtis caſtellanis,& bariſellis,ſed iſti nō puniuntur.

4 Duo tamen ſunt caſus,in quibus non inciditur in falſum,licet materia in ſe regulariter falſum cōtineat.

5 Primus caſus eſt ad titulum de his, qui ſibi adſcribunt, quod adſcribens ſibi in teſtamento in ſcriptis, vel nuncupatiuo, incidit in quaſi falſum, l. 1. & ibi Bart.ff.de falſ.

6 Limitatur in eo, qui ſibi aſcribit cauſa mercedis. Cumanus,conſ.78.

7 Secundus caſus.Colonus dixit agrum ſuum, quem reuera colebat,non incidit in falſum.Angel.in l.2.in princip.ff.de orgin.iur.ualde commendat Ioannes de Arno commento 131.faciunt quæ ſuperius dixi de ragatio dicente equum ſuum.

De 8.Gradu accid.

De Legatis,vbi.De adimendis legatis.Liberatione legata,Tranſmiſſione locationis.Iure accreſcendi, Hæreditariis actionibus.

De Legatis.

1 QVAERO de pulchra,& notabili quęſtione.Locator, vel conductor in teſtamento legant, vel donant rem conductam,uel locatam, quid videantur donare uel legare?& utique ius, quod habent,& non aliud,l.ſi quis domum,§.fin.vbi notant omnes, ff. de leg.1.l.ſi cui,§.fin.l.ſi tibi homo,§.fi.ff.de leg.1.c. paſtoralis,de donationibus.

2 Et ſi conductor,uel locator habent actionem tantū ad rem,actionē donare,uel legare uidentur,ut per Iaſ. in d.§.fi.in quarta ampliatione,nu.14.qui enim actionem habet ad rem,rem ipſam habere uidetur.regula, qui actionem,ff.de regul.iuris.Pariter ſi conductor legat conductionem,cenſetur legatum quicquid poteſt eſſe lucri,ſeu quicquid per conductorem ſolui debet. Bar.in l.his uerbis,§ idem teſtator,ff.de leg.3.

3 Declaratur iſta cōcluſio,ut procedat in eo,qui ſciebat aliquod ius habere,ſecus ſi ignorabat,quia legando

do ſimplieiter uidetur legare in totum, & non reſpectu iuris, quod habet, l. ſi ſeruum, §. 1. cum ibi not. ff. de legat. 1.

4 Quid in locatione? Bar. in l. prædia, nu. 3. C. de locat. præd. fiſca. lib. 10. tenet quod uidetur locare ius, quod habet tantum, argumento illius textus.

5 Quod declaratur eſſe uerum, niſi emens, vel conducens de hoc ſcientiam haberet, uel niſi precii qualitas aliter ſuadeat. ita Iaſon. in d. §. fi. in ſexta limitatione, nu. 24 per textum in materia locati in l. ſi quis dom̄ū, §. hic ſubiungi poteſt, ff. loc. de quo dixi in tit. de uſufruct. & idem tenet Bal. in l. in teſtamento, C. ad l. Falcidiam, in rubr. C. de cōtrahen. emptio. q. 6. Alex. cōſ. 95. diligenter conſider. tis, col. fi. vol. 5.

6 Quid ſi locatur fundus inſtructus? vtique non ueniunt inſtrumenta coloni, l. qui fundus locatus, ff. de fund. inſtru. & inſtru. leg. qui textuſmet ponit ſingularem limitationem, niſi in fundo adſint alia inſtrumenta, quam coloni, & ita hunc textum reputat ſingularē Petraſanct. ſingular. 35 inferens ex hoc notabilem limitationem ad regulam, l. obligatione generali, ff. de pignoribus, quod in obligatione generali non ueniūt ea, quæ quis non eſſet in ſpecie conceſſurus: limitatur enim, niſi obligans haberet vnam rem tantum, quia illa cenſetur hoc caſu obligata etiam ſi eſſet res priuilegiata, vt Dos, & ſimilia ex doctrina Bal. ad l. liberti, C. de oper. libert. idem tenet per illum textum Alex. in l. ſi conſtante, nu. 26. & 28. ff. ſolut. matrimon. Neguſ. de pignor. in 2. par. membro 2. nu. 37. & 41. Marſil. reputans in practica ualde notabile ſingular. 314. & cōſ. 21. nu. 49. Calcan. conſi. 39. nu. 11. Dec. conſi. 30. Mateſilan. notab. 136 docens nos in practica, ut in inſtrumento apponamus hæc, vel ſimilia verba. obligat. omnia bona &cæt. Etiam ſi eſſent talia, quæ ſpecialem mentionē requirerent. Boer. deciſ. 204. nu. 38. Alciat. in l. alienatū, ff. de verb. ſignif. Cagnol. in repet. l. fi. nu. 103. & 105. C. de pact. inter empto. & vendi. poſt Fel. in c. ex parte, col. 3. de conſtit. Plot. de in litem iurando, §. 43. nu. 11. & tetigi alias ſuperius. pulchre Iaſ. in l. qui Romę, §. duo fratres, ſub nu. 62. ff. de verb. obl.

7 Ex quibus corollarie habetur ampliatio ad regul. l. ſi quando, ff. de leg. 1. & c. ſi Papa, de priuileg. lib. 6. quod uerba debēt intelligi cum effectu aliquid operādi: nam ampliatur, ut procedat in caſu, ubi non eſſet niſi res priuilegiata, & caſus reſeruatus a iure communi priuilegiatus, & exemptus.

8 Ampliatur ſupradicta principalis concluſio, idem eſſe ſi legatur fundus cum iuribus, & pertinentiis quibuſcunque, nam tali legatario non debebitur frumentum ſeminatum mutuatum colono ad ſeminandum. Natt. conſ. 243. uol. 2.

9 Ampliatur ſecundo, ut nec veniant reliqua colonorum, l. quæritur, §. peto, l. prædiis, §. ex his verbis, l. qui habebat, §. fin. ff. de legat. 3. l. prædia, §. 1. ff. de fund. inſtruct. inſtru. leg.

Id autem, quod de frumento dicitur, non uenit in tali legato, ſi ſit mutuatum, ſecus ſi ſit in dominio legantis, quia tunc venit. Natt. d. conſil. 243. in fine per textum in l. quæſitum, §. nonnullis, ff. de leg. 3.

10 Et ſic corollarie habemus, quod pertinentiarum appellatione uenit frumentum in dominio legantis, vltra ea, quę ponit Ant. Gabr. de verb. ſignif. cōclu. 8.

11 Quid ſi colono legatur vſuſfructus fundi? tale legatum ualet, & cum hęrede aget, vt non præſtet penſionem, & ad expenſas factas gratia rei, l. quoties, §. ſi colono, ubi glo. ff. de vſufructu. Soci. in l. fructus, nu. 8. ff. ſolut. matrim.

12 Pariter ſi colono, uel conductori detentationē ſimplicem habenti fundus legetur, non aget ut ſibi tradatur, quia illa detentatio habet vim traditionis, ſed aget vt hæres eum liberet, l. cui vſuſfructus, §. colono, ubi Bar. notat, ff. de uſufruct. legat.

13 Quid ſi fiat legatum ſaluo iure coloni? de qua clauſula alias tetigi, in tit. de ſingular. ſucceſſor. in materia contractuum, hoc caſu legatarius tenetur ſtare colono, & ſolum agere poteſt ad penſionem. Bal. in l. 1. nu. 18. & 19. C. de vſur. & fruct. leg. ubi ad propoſitū materiæ locati & conducti ſubdit, ut penſiones pertineāt ad hęredem vſque ad hęreditatem aditam, & poſt ad legatarium. Bar. in l. ſi quis legauerit, ff. de leg. 1. Iaſ. in l. non ſolū, §. morte, nu. 49. ff. de nou. oper. nunciatio.

Quid in legato aluminis. vtique debetur, etiam fabricatum poſt mortem teſtatoris. quia refertur ad diē conductionis. deciſ. conſ. 381. col. fi. verſ. 2. pro hoc.

A D D I T I O.

☞ *Ex prædictis infertur ad deciſionem quæſtionis, ſi mercator legat apotecam pannorum, quid uideatur legaſſe, nam diſtinguitur, aut mercator erat dominus & tunc uenit apoteca, & non panni, aut tenebat conductam apotecam, & tunc ueniunt panni, ne legatum ſit in utile Bart. in l. cum pater §. menſę ff. de lagat. 2. Valaſc. deciſ. Portugal. 59.*

Q V Æ S T I O II.

De Adimendis Legatis.

PVLCHRA, & notabilis eſt quæſtio ad materiam tituli de adimendis legatis, an per locationem ad longum tempus dicatur ademptum legatum prius in teſtamento factum?

1 Pro parte affirmatiua facit, quia per alienationem uoluntariam legatum adimitur, l. fideicommiſſa, §. ſi rem, ff. de lega. 3. l. rem legatam, ff. de adimend. legat. l. ſcribit, §. idem ſcribit, ff. de auro, & argento, leg. ſed locatio ad longum tēpus dicitur alienatio, ut ſuperius uidimus, par. 2. merito &c.

2 Contrarium in notabili facti contingentia conſuluit Alex. conſ. 168. ſtantibus uerbis, uol. 6 ea ratione, quia titulus, & materia de adimendis legatis procedit & habet locum, quando non utile dominium tantum prout in caſu, de quo agitur, ſed ipſa rei proprietas alienata ſit. gl. notabilis, in l. tertia, in uerbo, dedit, in fine, C. de leg. quam ibi ſequuntur Iacob. de Beluiſ. Cinus, & Bald. ubi Iaſ. nu. 2. Bar. in l. rem legatam, ff. de adimen. legat. ſed per locationem ad longum tempus utile tantum dominium transfertur, ut ſuperius uidimus, merito &c.

A D D I T I O.

☞ *Hinc infertur ſingulariter, quòd ſi teſtator cōduxit fundum ad quinquennium, & legat mihi ius ſuū, quod hæres cogitur domino pręſtare penſionem, & ego poſſum uti dicto fundo, & non ſoluere penſionem. Aretin. dicens ſingulariter notandum in §. ſed ſi rem obligatam. nu. 2. verſi. fortius dico. Inſtitut. di legat.*

Secundo

3 Secundo facit etiam, quod titulus, & materia de adimendis legatis locum habet, quando alienatio fieret tit. lucratiuo ſimpliciter, ſecus ſi tit. oneroſo, prout per locationem ad longum tempus, quia iſto caſu onus probandi, quod teſtator mutauerit uoluntatem, incumbit hęredi: non enim præſumitur uoluntatis mutatio, niſi per hæredem probetur, l. fideicommiſſa, §. ſi rem, ſecundum uerum intellectum, ff. de legat. 3. l. Lucius Titius, la 1. ff. de leg. 2.

4 Et hoc conſilium Alex. uti notabile, & peregrinū commendat Boer. deciſ. 48. nu. 13. Hieron. Gabr. late conſ. 103. Mantic. qui prædictos non allegat. de coniect. ultim. volunt. tit. 2. lib. 12. nu. 22. Ioſeph. de Ludou. qui pariter prædicta non allegat, conclu. 24.

Et ſic habetur reſponſio ad contrariam rationem, ut non per ſimplicem alienationem uoluntariam legatum adimatur, ſed concurrentibus ſupradictis qualitatibus.

5 Ex quibus corollarie, patet aliqualis declaratio ad titulum de adimendis legatis. Primo, quando utile, & directum dominium ſimul transfertur, ſecus ſi utile tantum.

Secundo, ſi alienatio fieret in caſu lucratiuo, & non neceſſario, ſecus ſi oneroſo, uel neceſſario, ut ſuperius dictum eſt.

QVAESTIO III.

De Liberatione legata.

1 QVAERO de utili (ſi Bart. credimus) queſtione ad materiam l. Caſſius, ff. de liberat. lega. ſi locator legat liberationem conductori, an ualeat, & quid uideatur legatum, & utique ualet, & uidentur relicta omnia, ad quæ conductor tenetur ratione doli, culpæ, & reliquorum ad rem tamen teſtatoris reſtituendam tenetur, l. ſi cui fundum, cum l. ſequenti, ff. de liberat. legat. Bar. in l. non ſolum, §. ſi. circa medium, & in l. Aurelio, §. Caius, ff. eod. & ad obſeruantiā contractus agitur ex conducto, & ad remiſſionem mercedis ex teſtamento, in quo relicta eſt liberatio. ita Caſtrenſ. per illum textum, ubi dicit caſum notabilem in l. ſi in l. §. ſi. ff. loc. ubi ſubdit, quod ex hoc non irritatur contractus, qui ab initio ualuit, ſicut non irritatur quando penſio remittitur, l. ſi tibi habitationem, ff. loca. facit, l. ſi ei ubi Bar. ff. de liberation. legata. Menoc. de præſumpt. li. 4. præſu. np 64. nu. 29.

2 Ex quibus corollarie ſequi uidetur, quod per titulum de liberatione legata non irritatur contractus, qui ab initio ualuit.

De tranſmiſſione.

Locationis.

QVAERO, in quibus caſibus locatio tranſeat ad hæredes conductoris, vel efficiatur perpetua?

1 Vtique ſi fundus ſterilis reddatur fructuoſus, & utilis. Bar. per illum textum in l. quicunque, C. de omni agro deſerto, lib. 10. ſequitur Barbac. in c. cum clerici, de pactis, dicens pluries pro hac parte cōſuluiſſe Rip. de peſt. par. vltim. nu. 355. Hipolit. ſinguiar. 550. dicēs in practica notabili, & hæc eſt communis opinio teſte Bero. in c. in pręſentia, nu. 379. de probation. in c. dilecti, nu. 49. de arbitris, licet Roma. dubitauerit ſingula. 333. fundus ſterilis.

2 Ampliatur in conductore eccleſiæ, qui poteſt agere contra pręlatum ad reſirmandum fundum melioratum, uel ad culturam redactum, & ad concedendum in perpetuum. Rui. conſ. 157. nu. 14. & 15. & conſ. 116. vol. 1. & hæc eſt communis opinio, Mazzar. conſi. 15. colum. fin.

3 Limitatur hæc concluſio multis concurrentibus, vt ſit res ſterilis locata meliorata propriis expenſis cōductoris, & ea ad culturam redacta, quod melior conditio tempore locationis non fuiſſet reperta, & quod conductor remittat omnia melioramenta, & quod in locatione adſit pactum, ut poſt meliorationem debeat dari in perpetuum, & hoc ultimum ſecundum antiquos, quia contrarium tenuit Rui. ut ſupra, & ita declarat Burſat. conſ. 23. nu. 8. vol. 1. Ex quibus patet limitatio ad l. 2. l. fi. & l. congruit, C. de locat. prædiorum ciuilium, li. 10. diſponentes locatorem poſſe etiā rem melioratam habere, quia procedunt, niſi eſsēt renouati termini, reformata tempora, uel non eſſet in totum res ipſa reducta ad culturā, uel eſſet finita prima locatio. Caſtrenſ. conſ. 142. uol. 1. Imol. conſ. 68. cum apoſtillis. Ruin. conſ. 116. nu. 4. & 5. uol. 1.

De iure accreſcendi.

QVAERO, an in contractu locationis, & conductionis habeat locum ius accreſcendi.

1 Pro parte negatiua facit primo l. ſi mihi, & Titio, ff. de uerb. oblig.

2 Secūdo pro hac parte facit, l. ſi duo patroni, in princip. ff. de iureiurando.

Tertio pro hac parte facit, l. fundus cum ibi notat. ff. de contrahen. empt.

3 Pro contraria parte facit, l. fi. ff. de vſufruct. accreſcendo. Secundo pro hac opinione facit, l. proprium, ff. commun. prędiorum. Tertio facit textus in l. vnica, C. ſi ſocius liber ſine libertate receſſerit, lib. 10.

4 Verior reſolutio eſſe uidetur, ut in contractu locationis, & conductionis habeat locum ius accreſcendi ex quo eſt contractus bonæ fidei ex doctrina Bal. in l. fin. C. de inutil. ſtipulat. ubi ponit concluſionē, ipſum procedere in contractibus bonæ fidei, non ſtricti iuris, & ſumus in contractu vltro, citroquo obligatorio. Iaſon. in l. ſi mihi & Titio, nu. 9. poſt Alexan. ibi, ff. de verb. oblig. per l. fundus, ff. de contrahen. empt. & intereſt concedentis, ut ſit locus iuri accreſcendi. Crot. in repetit. l. re coniuncti, nu. 144. ff. de leg. 1. & non ſumus in contractu lucratiuo. Bal. in l. 1 §. in 1. col. 4. C. de caduc. tollendis, & adſit obligatio in ſolidum. Dec. in terminis contractus locationis, & conductionis, conſ. 208. in fi.

5 Addo etiam ad propoſitum materiæ locati & conducti, de qua agimus, quod ſi ad Vrbem miſſi ſunt duo ambaſciatores, & unus decedat, uel alias officium nō adimpleat, ſalarium non implentis accreſcit implenti. Bar. in l. j. C. legatis, lib. 10 quod dixerunt perpetuo notandum. Cortett. in ſingular. in uerbo ſalarium. 2. Petr. Rauen. ſingul. 220.

6 Quod fortaſſe inferri poſſet ad procuratores, Aduocatos, & ſimiles quęſtiones, & addo Roma. ſing. 524.

Pariter econtra, ſi duo vnum exerceant officium, ſalarium pro rata diſtribuitur. Paris de ſindicat. in uerbo, ſalarium. verſ. an officialis.)

ADDI.

ADDITIO.

☞ *Pariter ſi legatur tribus executoribus uel tutoribus ſalarium, ſi unus adminiſtrare noluit accreſcit alteri. Aufrer. ad Toloſan. 293.*
Niſi vnus capere non poſſit quia alteri dimidia tantum debetur Rebuff. ad l. triplici col. 7. de verb. ſignif.

De hæreditariis actionibus, &c.

DE hac materia poſui ſuperius ad l. 2. C. de iure emphyt. ad materiam caducitatis incurſæ, vbi videre placeat.

De 9. Gradu Accid.

De Nuptiis, Iure francandi, Acceſſorio.
De Nuptiis.

1 FRATER tradidit nuptui ſororem, cui dedit in dotem fundum iam locatum, cuius debent eſſe fructus, uel penſiones? Vtique pro rata temporis fieri debet diuiſio a die, quo maritus incepit ſuſtinere onera matrimonii, etiam ſi poſt multum temporis ſpatium facta fuerit conſignatio, & ſic poſſeſſiones, & fructus incipiunt currere a die oneris matrimonii, non autem traditionis ipſius rei. Bart. in l. de diuiſione, ff. ſolu. matrimon. vbi Claud. Aquenſ. nu. 8. dicit communem. Angel. & Alex. num. 12. dicit magis æquam.

Et ſi poſtquam maritus incepit ſuſtinere onera matrimonii, locator percipit penſionem, reſtituere tenetur. Bar. in l. ratio, §. ſi per uenditorē, ff. de actio. empt. Cephal. conſ. 584. vol. 4.

De Iure Francandi.

1 QVAERO. Conductor primo vendidit, poſt incontinenti conduxit cum pacto francandi, nunquid cadet a iure francandi propter affictus non ſolutos, vel pacta non ſeruata? Vtique non. Gozad. poſt alios in repetit. l. 2. q. 33. C. de pact. inter empt. & venditor. ſequitur Machel. patrocin. 7. nu. 13.

De Acceſſorio.

QVAERO, an locato principali veniat acceſſorium ipſius? vidi in facti contingetia, an locato molendino veniat valcheria.

1 Pro parte negatiua facit, quia in contractibus poſito antecedente non videtur poni conſequens. Bar. in l. 1. ff. de ſeru. leg. in l. 2. in ſua diſtinctione, ff. de iuriſd. omn. iudic. Iaſ. in l. quæ de legato, ff. de leg. 1. Euerar. in loco, a contract. ad vltim. uolunt differen. 17.

2 Hinc in diuiſione, uel aliàs in uenditione nō uenit ſeruitus itineris, etiam ſi aliis nullus daretur acceſſus, ut late dixi ad regul. cum quid, par. 1. q. 5.

3 Pro contraria parte facit, quia uendita domo uenit hortus ei cōtiguus, l. prædiis, §. qui domum, ff. de lega. 3. late Alex. conſ. penul. vol. 2 & conſ. 54. li. 3. & conſ. 26. lib. 4. & 33. & 204. uol. 6. & hęc eſt communis opinio. Iaſ. in l. fi. nu. 14. ff. de conſtitu. princ.

3 Secundo, vendita domo, venit apotheca ſubtus exiſtens. Alex. conſ. 223. vol. 2. Anch. conſ. 291.

4 Tertio, uendita equa venit pullus, ſella, & alia ornamenta, ut late dixi ad regulam, cum quid, in citato loco, nu. 16. cum ſeq.

5 Et hæc ſecunda opinio videtur uerior aliquibus adminiculis concurrentibus, prout in venditione conſiderantur, quæ regulantur eiſdem regulis cum locatione, ut dictum eſt, & his conſideratis conciliantur contraria. Vnde uendita domo non uenit apotheca absolute, & ſimpliciter, ſed ſi eodem fundamento cōtineatur, & fuerit aliàs empta eadem conditione cum domo, ut conſiderat Alex. in citato ad id loco, uel ſit aditus per eam. Pariſ. conſi. 80. uol. 2. late Bero. conſil. 160. uol. 1. Crauet. conſ. 105. nu. 12. vol. 1. & 234. uol. 2. Mari. Anguiſſol. conſ. 91. uol. 1. Borgni. in locatione loquens, deciſ. 6. par. 2. Pariter uendita equa uenit pullus non ſimpliciter, ſed qui nondum herbis paſcitur, ut patet ex adductis ad regul. cum quid, in allegato loco. Addo etiam quod uendita domo ueniunt ſtatuæ, quando poſſunt ſine deformitate auferri, aliàs non, & ita tenuit Rota, ut per Mohedan. deciſ. 84. alias 104. Bard. de tempor. vtil. & contin. c. 18. ſub nu. 20.

6 Pariter etiam extincto principali firma remanet cōductio, & locatio in acceſſorio, ex notat. per Rom. conſi. 427.

7 Et locata uinea, ueniunt tineæ, Bal. in l. ſed addes, §. illud. ff. locat.

Et granaria ueniunt in legato domus, ſi erant ei contigua, ſecus ſi erant ſeparata, uel ſolita locari. Bar. in l. ſi uxor. de lega. 3. dicit ſingular. Petr. Rauen. ſingular. 239.

D. VINCENTII CAROCII I. C.

Locati, & Conducti Tractatus.

PARS SEXTA.

AGAM (Deo dante) in hac ſexta huius operis parte materiam principaliter ad practicam, & forum pertinentem, & quę remedia in iudicio, & excipiendo, & agendo locatori, & conductori competant, & quis modus, & ordo ſeruandus in iudicio ſit in hac parte in multis diſputationibus ad partes a foro iudiciali, & practica admodum alienis, tum in tempore, loco, probationibus, & ſimilibus omiſſis, prout experientia paſſim animaduertit, & docet.

QVAESTIO I.

1 PRIMO, locator ſi uult agere contra conductorē, prius conſtare debeat de debito ſui conductoris. late deducit Menoch. de adipiſcen. poſſeſſ. remed. 3. q. 29. ſub nu. 162. Ioſeph. de Ludou. concluſ. 24. illatione 66.

Actio ex locato quando competat. Quatuor ſunt principaliter caſus, in quibus competit locatori actio locati.

2 Primus caſus eſt, in quo locatori competit actio ex locato ad mercedem cōſequendam a conductore, qui illam non ſoluit, cum iam tempus venerit, l. ſi in l. §. ſi domus, ff. locat. de cuius legis materia poſui ſuo loco de colono migrante, l. dominus, §. ſi. ff. loc.

3 Secundus caſus in quo locatori competit actio locati ad æſtimationem damni dati, vel deteriorationis rei locatæ, l. non ſolum, ff. in quib. cauſ. pignor. vel hipothec. tacit. contrahatur, ſiue dolo, ſiue culpa lata, leui, & quandoque leuiſſima conductoris, vt dixi in tit. de dolo, & culpa, & eſt bonus textus in l. ſi vulnerauerit, ff. locat. in l. in iudicio, C. locat.

4 Tertius caſus eſt, in quo competit actio locati ad obſeruantiam contractus, uel ea, quæ ueniunt de natura contractus, ut l. ſi merces, §. conductor, ff. loca. de cuius materia etiam ſuo loco dixi.

5 Quartus caſus eſt ad reſtitutionem rei conductę, & hoc duobus modis, uel poſt finitum tempus cōductionis, pro quo competunt etiam plura remedia poſſeſſoria, ut inferius ſuo loco dicam.

6 Et hæc concluſio uera eſt ſiue res ſit immobilis, ſiue res ſit mobilis, prout in eo, qui conduxit aſportandū uinū de Cāpania, ſi culpa, & ex mora ſua impediatur, ex locato tenetur, l. videamus, §. qui vinum, ff. loc. vbi habes practicam. Aut conductor fuit impeditus poſt moram, & ſibi imputatur. aut ante moram, & excuſatur, nec in primo caſu aliquid releuat, quod poſt impedimentum fuit factum depoſitum, & ſigillatum.

7 Ante uerò conductoris tempus competit locatori actio ex locato ad expellendum, in caſibus l. æde, C. locat. de qua ſuo loco dixi poſt Alex. conſ. 79. & conſ. 132. & conſ. 5. lib. 4. & conſ. 118. lib. 5.

8 Ampliatur, ut procedat etiam in hærede locatoris. Angel. conſ. 2. Firmia. in verbo, hæres locatoris. Magon. Rota Lucan. 75.

9 Quintus eſt caſus in l. item quęritur, §. ſi quis ſeruum, ff. locat.

Sextus eſt caſus in eadem l. §. item Iulianus, quę cōpetit patri contra dominum, & magiſtrum pro filio dato in famulum, & datur caſtigatio, quod paſſim occurrit, facit l. præceptoris, de regul. iuris.

Septimus caſus in eadem l. §. ſi quis menſuras, ubi datur actio locati pro menſuris conductis, poſtea fractis de commiſſione ſuperiorum, ut paſſim occurrit.

10 Octauus caſus pro damno dato a famulis, vel familia conductoris l. videamus, in prin. ff. locat.

* Si porrigo libellum dicendo rem ad me pertinere iure dominii, vel quaſi, & exprimo actionem ex locato. & probo de dominio, inepta expreſſio actionis nihil facit. Zabarell. in c. examinat. nu. 5. de iudic.)

Quando competat actio ex conducto.

DVO ſunt principales caſus, in quibus conductori datur actio ex conducto.

1 Primus caſus eſt vt conductori, & inquilino re conducta frui non liceat, & hoc contingere poteſt tribus modis.

2 Primo ſi prohibeatur a locatore met.

Secundo ſi ab eo, quem locator prohibere poterat.

3 Tertio ſi prohibetur ab eo, quem locator prohibere non poterat, ut quia locauerat domum alienā ſcienter, quo caſu venit totale intereſſe conductori, l. ſi in l. §. ſi colonus, & §. item vtiliter, l. ſi fundus, §. ſi. l. ex conducto, in principio, ff. locati.

Et ſic locatio rei alienę in ſe valet, datur tamen cōductori non ualenti frui re conducta actio ex conducto ad intereſſe.

4 Secundus caſus eſt, quo datur actio ex conducto ad exonerationem mercedis: ueluti ſi iudex, uel alius, cui locator non potuit reſiſtere, prohibuerit conductorem frui re conducta, vel dominus domus conductæ prohibuerit in caſu, quo locator locauerit bona fide, credens domum eſſe propriam, uel quando dominus verus locator expulerit conductorem pro cauſis expreſſis, in l. æde, C. loc. l. ſi fundus, §. fin. ff. loc. vel ex cauſa ſterilitatis, prout ſuo loco dixi.

5 Tertius caſus eſt, quando conductor agit aduerſus locatorem, ut reficiat rem locatam, qua alius uti non poſſet, puta ſi tectum fractum ſit, vel ſimilia occurrerint, l. ex conducto in princip. ff. locati, de qua ſuo loco dixi.

6 Quartus caſus eſt, quando petuntur inſtrumenta reſtitui a locatore conductori, pro fructibus querendis, niſi aliter conuentum ſit, in l. conductoris, l. ſed addes, §. illud, ff. loca. de qua ſuo loco dixi.

7 Quintus caſus actionis ex conducto ad domum reſarciendum, l. ſed addes, §. dolia, ff. loc.

8 Sextus caſus eſt, quando agitur ad exhibendum cuſtodes horreo iam tracto appoſitos, l. domini horreorum, ff. loca. not. in l. ex Diui Pii. C. loc. poſui in materia, de magantinis.

9 Septimus caſus ſimilis præcedenti ad damnum, occurſum ex cuſtodia non adhibita, vt dixi, in citato loco.

10 Octauus caſus ad recuperandas expenſas factas in re conducta, l. dominus, §. 1. l. penult. ff. locat. pro quibus datur etiam retentio, ut ſuo loco diximus, & ſic fauorabilis eſt materia expenſarum, tam agendo, quã excipiendo.

11 Nonus caſus, pro amouendis inuectis, & illatis, & inſuper, ſi aliquid fuerit adiectum per conductorem, puta oſtium, feneſtras, & ſimilia, l. ſed addes, §. ſi inquilinus, ff. locati.

12 Decimus caſus eſt pro fructibus furatis agere contra locatorem, ut agat actione furtiua, ſibi competenti, quæ non competit conductori, uti non domino, l. cum in plures, §. meſſem, ff. locati, vt dicam inferius ſuo loco.

De Actione oneris Auerſi &c.

DATVR in materia locati & conducti, actio oneris auerſi, quæ hodie ceſſat, & in eius locum ſubrogata eſt actio locati, ut per glo. Bar. & Bald. in l. in naue Saufeli, ff. loca. & hæc eſt communis opinio, ut per Iaſ. in §. actionum, nu. 30. vbi Benineaſ. nu. 82.

Et eſt materia, pulchra, ſubtilis, & difficilis, ut per Bal. in l. ſiue hæreditaria, notab. ſecundo, ff. de negoc. geſtis ponam igitur aliquas concluſiones ad materiã, d. l. in naue Saufeli, ex quo ita eſt in ti. de locato.

1 Prima ſit concluſio, ſi miſcuimus frumentum tuum cum meo, efficitur commune. Item Papinianus ſcribit, ſi frumentum, vbi Angel. hoc notat, ff. de rei vendicat.

2 Secunda ſit concluſio, ſi plures frumentarii non miſcuerunt ad inuicem, ſed quilibet ſeparatim, & de per ſe poſuit partem ſuam nauta, vel alius conductor non poteſt reſtituere vni partem alterius, & faciendo datur domino rei vendicatio contra retinẽtem, & actio furti contra nautam, vel alium conductorem, d. l. in naui, verſi. ſecundumque.

3 Tertia ſit concluſio, ſi mercatores, uel alii cumulauerunt ad inuicem eorum frumentum, uel ſimilia, ſi nauta, uel conductor reſtituat plus uni, quam alteri portionem, non poteſt conueniri actione oneris auerſi, quæ datur contra illum, qui ſuſcepit periculum rei alienæ, non in re propria, prout in caſu illo, quia frumentum per commiſtionem eſt effectũ conductoris.

4 Quarta ſit concluſio dependens a præcedenti, quod in caſu prædicto non datur actio locati contra conductorem reſtituentem plus uni, quam alteri ea ratione, quia conductor non tenetur regulariter, niſi de culpa lata, vel leui, ut ſuo loco dixi titu. de dolo, & culpa, ſed reſtituendo plus uni, quam alteri uidetur in aliqua culpa, licet fecerit meliorem conditionem recipientis, quia ab uno erat incipiendum.

5 Quinta ſit concluſio. actio oneris auerſi competit contra eum, qui ſuſcepit in ſe periculum operis, vel rerum, quæ portantur per mare, & recipit certam mercedem, & perduntur ex tempeſtate maris, vel aliter, niſi interuenerit ſtipulatio.

6 Sexta ſit concluſio. actio oneris auerſi hodie competit ad ea, ad quę competeret actio locati, ſi locatio interueniſſet, prout in aſſecurationibus mercatantiarum, quæ portantur per mare, & recipiunt certam mercedem pro centenario, & promittunt emendare, ſi caſu perdantur vel tempeſtate maris, uel ſimili. ita Caſtrenſ. in d. l. in naue, cuius intellectum, ualde commendat Stracch. de mercatura tit. de nauibus, nu. 26.

ADDITIO.

☞ *Dixit ſingulare Alex. in l. A Titio in ſecundo notabili ff. de uerb. oblig. dicens eſſe verum etiam de iure canonico ſingular quoque dixit Iaſ. in l. illa ſtipulatio in fine ff. de uerb. oblig. in l. cum preſens in 2. notabil. ff. ſi cert. pet. Sil. in c. ſi cautio limit. 10. de fid. inſtrum. Dec. conſ. 115. poſt princip. Coſt. dicens ita indicatum in uerbo mercator. Io. Lup. in c. nauigant. §. 1. nu. 57.*

Septima ſit concluſio, ultra alios in d. l. in naue. actio oneris auerſi eſt actio in perſonam, quæ aduerſus nautam intentatur, cuius in naue aliquid ſubreptum eſt, ita Hottoma. in ſuo commentar. uerborum iuris, in uerbo, actio oneris auerſi reprobata opinione. Alciati lib. 6. parergon. c. 28. timentis actionem oneris auerſi dici cum vector rem alienam non curauit, vt debuit, auertere namque pro furari dicebant antiqui. Forcatulus neomanciarum iuris ciuilis dialog. 9. nu. 7. Alphan. report. 267.

Remedium 2.

1 QVABRO, an actio præſcriptis uerbis competat, in hac locati & conducti materia, utique in duobus caſibus competit. primo inter medicum, & infirmum, aduocatum, & clientulum, quod honorarium appellatur, Bar. in l. 1. ff. ſi menſor falſum modũ dixerit. Alex. ad Bart. in l. 2. §. adeo, ff. loca. vt ſuo loco diximus. Idem cum Grammaticis, & ludi magiſtris. Ioan. Mar. Riminal. conſi. 4. nu. 10. vbi uxores eorum deferunt veſtes ſericas, prout medicorum, & aduocatorum.)

2 Secundus eſt caſus, quando locatio facta eſt nulla certa mercede expreſſa, uel mercede incerta, puta, ſi dicas ut artifici, labora, quia de mercede erimus poſtea concordes. Iaſon. in l. ſi tibi polienda, ff. de præſcript. verb. dicens eſſe caſum ualde quotidianum, & ſæpe in facto euenire, & recurri ad arbitrium boni uiri in caſu diſcordiæ, prout & in primo caſu nulla mercede conſtituta. Cephal. conſi. 740. nu. 4. vol. 5. Bald. in l. contractus, nu. 8. C. de fid. inſtrumen. Roma. in l. ſciendum, nu. 33. ff. de uerb. oblig. ubi Alex. nu. 17. Socin. ad l. ſi quis arbitratu, col. 6. nu. 19. ff. eod.

Vnde

Vnde cõſiderãdi ſunt duo, caſus autenim pro mer-
cede fuit victum, ut daretur quantum poſtea inter par
tes conuenerit, uel collata generaliter in arbitrium
alienum, & erat completus uſus, uel impletum factũ,
& daturactio præſcriptis uerbis, & ita procedat fa-
moſum dictũ Azo. in ſumm. de loc. nu. 2. Aut merces
fuit certa ab initio tacita uigore conſuetidinis, & cõ-
petit actio locati, ut per gl. in l. excepto, ita Rota no-
uiſſima 88. nu. 22. cum ſeq. par. 2.)
3 Limita, vt talis actio locatori detur præſtita per
eum patientia, alias non. Ruin. conſ. 144. uol. 1. Bonũ
igitur eſt ſemper offerre pro parte ſua adimplere.

Remedium 3.

1 QVAERO, an contra conductorem, uel colonum
competat rei vendicatio. videbatur dicendum
quod non, cum deficiat unum extremum requiſitum
in rei vendicatione, quod eſt poſſeſſio ex parte rei cõ-
2 uenti, ex quo conductor non poſſidet, ſed habet ſimpli
cem detentationem, prout alias dictum fuit ex l. rei,
ff. locat. & hæc fuit apud antiquos iuris conſultos Pe-
gaſi opinio, prout in l. officium, ff. de rei uendica. Me-
noch. conſ. 338. nu. 2. lib. 4.
3 Contrarium eſt uerius ex l. neque, ff. de rei uendic.
§. 1. inſtitutio. de actio. glo. in l. communi diuidundo,
§. neque, ff. commun. diuidundo.
4 Limitatur, vt procedat in rei uendicatione vtili,
quæ datur contra quemlibet habentem facultatem
rei reſtituendę ſiue ſit verus poſſeſſor, ſiue non, non
autem in rei uendicatione directa, quæ præſupponit
poſſeſſionem ex parte rei conuenti, ita declarat An-
gelus, in d. l. officium, ubi etiam dat cautelam, quod in
dubio omnis detentor pręſumitur poſſeſſor, niſi aliud
appareat, l. ſtipulatio iſta §. hi quoque, ff. de verb. obli.
l. 2. C. ne uxor pro marito, gl. in Cano. Pontifices, 7. q.
1. Innocent. in c. cum olim, de priuileg.
5 Et ita declaratur dictum Innocen. in ca. quoniam
frequenter, in gl. ideo, ut lite non conteſtata.
6 Limitatur ſecundo, ut in ſimplici detentione fiat
executio non in poſſeſſione, immo ſententia contra
locatorem lata non nocet poſſeſſori non citato, vt per
Innocen. & Ang. in citato loco.
7 Poteſt tamen dominum in iudicio nominare, l. 2.
C. ubi in rem actio. gl. in l. commu. diuidund. §. neque
ff. communi diuidundo, & ponam in tit. de nominatio
nibus. Et ſic patet reſponſio ad contraria ex notatis
in prima limitatione.

QVÆSTIO II.

De Rei Vendicat.

PONE quod colonus, vel conductor conuentus
rei uendicatione negat, erit ne locus diſpoſitioni,
l. fi. ff. de rei uend.
1 Videbatur quod non, quia d. l. fi. eſt odioſa, merito
extra ſuum caſum extendi non debet, regula, odio. li.
6. ſequitur ſimpliciter Anton. Gab. de acq. poſſeſ. con
cluſ. 5. nu. 34.
2 Contrarium uidetur de iure uerius, cum rei uen-
dicatio detur etiam contra ſimplicem detentionem,
ex l. officium, nec in hoc per mendacium coloni, quia
conductor priuatur ex detentione pro eo tempore,
quo ſtare deberet, & non ultra. Bar. ita declarans, in l.
2. nu. 17. vbi Bal. nu. 14. Caſtren. col. 1. in fi. Salicet. q.
5. C. vbi in rem actio. Ioſeph. Rot. Lucan. 50.
3 Bene uerum eſt, quod colonus de facili ſe liberare
poſſet dominum nominando, ut dicam in titulo de
nominationibus, & hanc ſecundam opinionem te-
nuit Alex. ad l. peregre, §. quibus, ff. de acquiren. poſ-
ſeſſione, & ante eum Speculat de 1. & 2. decreto, §. re-
ſtat. nu. 19. Cuccus de mentiente poſſeſſionē, nu. 142.
4 Ampliatur iſta concluſio etiam quod iſte, qui alie-
no nomine poſſidet, non ſolũ negauerit poſſidere, ſed
uerum dominum in iudicio interrogatus non nomi-
nauerit, quia adhuc auſertur poſſeſſio, & applicatur
actori. Speculat. in d. §. reſtat.
5 Cogita circa ambas opiniones. prima enim in ra-
tione ſua nõ videtur uera, licet enim odia ſint reſtrin-
genda, non tamen in caſu noſtro in mendacii pęnam,
quod a iure, uti veritati contrarium reprobatur, nec
vere dicitur diſpoſitio in ſe odioſa, quæ mendacium
infectatur. Secunda opinio dura uidetur, quia uidetur
cogi dominus quodammodo alii locare, contra l. ne
cui, C. locat. de quo ſuo loco diximus. Dices, non ſit
præiudicium. dico ſatis præiudicare mutando colo-
num in fortaſſe deteriorem.

ADDITIO.

☞ *Et ideo priuilegiata eſt locati, & conducti materia vt Clericus conueniri poſſit coram iudice laico ad ſolutionem penſionis & fictus. Marant diſputatio 8. nume. 3. nec obſtat, capitu. 2. & capitu. ſi diligenti de foro competen. quia reſpondetur quod duplex eſt actio, realis & perſonalis: perſonalis cum principaliter agitur contra perſonam, realis cũ principaliter agitur ad rem licet conueniatur perſona, pro vt eſt petitio fictus & penſionis, & hęc intentari poteſt, coram iudice laico, quia principaliter reſpicit rem. & ita declarat Iacob. de Zoceh. in c. 2. Triuiſan. decis. 34. lib. 1. dicens ita iudicatum. Ampliatur vltra Triuiſan. etiam ſi cõductor eſſet Laicus, ſed bona eccleſię, niſi conſuetudo eſſet in contrarium. Borgni. in reper. decis. uerbo debitor part. 1.*

QVAESTIO III.

De Rei Vendicat.

QVID è contra ſi proprio nomine poſſideat, &
dicat ſe colonum talis, cum re vera non ſit.
1 Vtique priuatur nedum poſſeſſione, ſeu mauis in
hoc detentatione, ſed omni alio remedio ſibi de iure
competenti. Roma. conſ. 70. col. 3. verſ. vltimo quęro.
Afflict. decis. 18. Abbas, in c. quoniam frequenter, §.
quod ſi ſuper, ut lite non conteſtata. Guid. Pap. ſing.
609. Aretin. in §. omnium, colum. 11. de actionibus.
Marſi. in practic. ſummopere commendans ſingular.
432. Anto. Gabr. de acquiren. poſſeſſione, concluſ. 5.
num. 18.
2 Et multo magis ſi nominaſſet aliquem potentio-
rem ad fugiendum iudicium, uel forum declinan-
dum, ut ſi nominaſſet aliquem priuilegiatum, vel
ſimilem. Bald. ad l. 1. C. de his qui potentior. nomin.
vbi iſto caſu dicit priuari omni iure. Marian. d. §. ſi
ſuper, nu. 11.
3 Declarantur tamen prædicta omnia, ut procedant
quando reſponſio facta ſit ſuper interrogatione uali-
da,

da,& legitime formata, aliàs non præiudicat. Alex. in l.etia n.§ licet,ff.ſolu.matr.Iaſ. in §. omnium, nu. 97.de action.Felin.in c.ex tenore,col 3.in fine, de reſcrip.Caſlane.conſ 38. col. 2. Gomeſ. in §. ex maleſi. col.7. de action. Ant. Cuccus de mentiente poſſeſſione.n limitatione quinta,num.289. ubi ſubdit in practica, quod ſiue reſponſio fiat ante libellum, prout quandoque practicatur per uiam præparatoriorum, ſiue in ipſo libello, fit enim quandoque libellus, & in caſu ipſius præparatoria,ſiue poſt,prout ad articulos, & poſitiones ſi libellus eſt ineptus omnia corruunt, & ultra cum addo Alex. in l. 1. notab. primo, C.de his,qui potentiorum nomine, dicens ualde notandum pro limitatione d.l.primæ,& fi. Cot. in memorab. in uerbo mendax,dicens hoc perpetua memoria dignum ad totam materiam poſitionum, vt ſi erit impertinens reſponſio non præiudicat.

6 Cautus igitur erit procurator rei conuenti, ut ad euitandum mendacium uideat ſi libellus eſt malę formæ,uel poſitio aliquo modo impertinens.

Et confirmatur hæc declaratio hoc alio notabili dicto, quod licet recuſans reſpondere poſitionibus habeatur pro confeſſo ca.2.de confeſſis,lib.6.Veron. cautel.94.& 265.

5 Limitatur tamen hoc, ut non procedat quādo quis poneret ſcienter falſum.Bal.in l.ſicut,in fine, C.de repudian.hæredita.quod dictum ſingulare in practica reputauit Curt.in tract.poſition.breuiloqu.6.

QVÆSTIO IIII.

De Rei Vendicat.

1 QVAERO vlterius ſatis ad propoſitum in hac locati & conducti materia. Poſſidebam aliquid per colonum,uel in quilinum meum,& hoc ego ignorabam, multi enim abſentia longa neſciunt quandoque uires,& uim ſui patrimonii, conuentus nego, an conuictus de mendacio ſit locus diſpoſitioni l.fi. ff. de rei vend. vtique non,quia requiritur dolus, uel culpa. gl.Bar.& alii in d.l.fi.Bal.in c.1 §.vaſallus, il primo, per illum textum in uerbo, ſcientia, ſi de feudo controuerſia fuerit in l.ea quæ,col.1.C.de condic.indeb. late congerit Anto.Gabr.d.concluſione,nu. 26. Cucchus de mentiente poſſeſſionem limit.6.

2 Quibus addo bene in materia loquentes Corne. conſ.334. videtur,col. antepenul. lib. 3. Cotta dicens hoc perpetuo notandum,in memorabil.in verbo negans,in fine. Plot.de in litem iurand.§.37. nu.16.allegat l.primam,ff.de liberal.cauſ.

3 Conſiderandum eſt,quod ſolet dari copia pręparatoriorum ad deliberatę reſpondendum. Vnde circunſpectus erit iudex de qualitate perſonę ſi potuit ſe informare,ſi eſt ſolita conſulere rebus ſuis, & reuidere negocia ſua,& ſimilia facere.

4 Notandum tamen eſt quod id, quod dictum eſt ſuperius,ſcilicet quod tale factum coloni domino non præiudicat,declaratur multis modis.

5 Primo niſi dominus poſt executionem ſententiæ factam ſciuerit poſſeſſionem rei ſuæ ex mendacio coloni eſſe traditam alteri,& negligens fuerit in ea recuperanda,quia tunc perdit nomē poſſeſſionis. Alex. ad l.peregre,§.fi.nu.8.in fi.ff.de acqu.poſſeſſione,in l. quauis,& in l.fi de eo,§.1.ff.eo.poſt Ang.ab eo citatũ.

6 Vnde cautus erit actor ſi aliquo poſſibili modo facere poteſt,vt dominus ſciat ad hoc, vt ab eo etiam non poſſit moleſtari.

7 Declaratur ſecundo niſi colonus iniquus fortaſſe ante executionem,& proceſſum contra ſe factum tradiderit alteri rem petitam glo.eſt notabilis,quam ibi ſequuntur Butriga.Cin.Bal.Caſtrenſ.& alii,in l. 2. in gl.1.C.ubi in rem actio. Alex in l.ſępe,nu. 20. ff. de re indicat.Canoniſtæ,c.inter quatuor,in glo.magna de maioritate,& obedientia.

8 Sed pone quod conductor, uel colonus in prima reſponſione dicit ſe poſſidere, nec ſpecificat nomine alieno,poſt in concluſione cauſę declarat uti conductor? vtique condemnari debet vti conductor ad reſtitutionem poſſeſſionis,ex quo ſimpliciter ſemel confeſſus eſt, & ad refectionem expenſarum ſine præiudicio ueri domini. Afflict.deciſ.126.& addo quæ ponam in titulo,de nominationibus,& in titulo, res inter alios acta, & in facto practicando tibi occurret, quod multi coloni ſtudioſe negant,ad effectum expellendi,quia conductio,& res conducta non placet.

De Nominationibus.

1 CONIVNGENDO materias, cum ſuperius facta ſit mentio nominandi dominum,iungam materiam nominationum. vnde conductor, vel colonus ſtatim in ipſo principio litis dominum in iudicio nominent,& dicant ſe poſſidere alieno nomine, & petant iudicium dirigi contra dominum, ut ipſe defendat cauſam ſuam, & hoc ipſo abſoluitur reus ab obſeruatione iudicii,& transfunditur in dominum: nec eſt neceſſe probare quod conuentus poſsideat nomine alieno,ſed ſuffieit ſola nominatio, poteſt tamen actor ſi vult in ſe aſſumere onus probandi. Speculat. in titulo, de primo,& ſecundo decreto,§.reſtat,nu. 19. Abb. in c.quoniam frequenter,nu. 12. ut lite non conteſtata. Bart.ſingular.151.alieno nomine. Dec.conſ.62 Marant.de ordi.iudic.par.6.membr.6.Afflict.deciſ. 129. Franc.Marc.deciſ.180.par.1.Socin.de communi,in l. rem quę nobis,q.10.de acqui.poſſeſſion. conſ. 54. nu. 23.uol.1.Vrſill.ad Afflict.deciſ.217.nu.3.

2 Ampliatur ut nominans perſeuerando comparere poſt nominationem,non dicitur ſibi pręiudicare, ſed præſumitur uenire ad cautelam,uel defenſionē nominati. Mago,Rot.Florent.150.ſub nu.27.ita declarando dictum Speculatoris.

3 Limitatur niſi nominatio facta ſit in fraudem actoris,prout bonus iudex diligenter animaduertet, & inſpiciet. Afflict.deciſ.219. Ruin.conſil.150.nu.7.lib. 3. Iacob. Menoch. de recuperan. poſſeſſ. remed. 16. quęſt.13.

4 Addo bene loquentes Machel.patroc.13.nu.9.Benintend.deciſ.79.

Limitatur ſecundo, in conductore ad modicum tempus, uel aliàs non habente ius in re, ſecus ſi haberet ius in re, quia ratione ſui iuris conſeruandi, conuentus erit obligatus defendere cauſam ſuam, cui tamen nominatus in iudicio aſsiſtere poterit. Are. in c. cum nuncius,nu.4.de teſtibus.late poſt Decia. Borg. deciſ.45.nu. 74.

5 Vbi ſubdit quod multi faciunt comparere tertiũ ad impediendum,qui non debet audiri, immo expulſio fit de re conducta, niſi tertius incontinenti doceat

de iure

Digitized by Google

de iure ſuo,dicens ita pluries fuiſſe iudicatum.

6 Et quod in eadem inſtantia,uel alias arbitrio iudicis tertius in eius iuribus audiri debeat. Ioſeph Rota Lucan.34.

Et talis nominatio fieri debet ante litem conteſtatam,immo ante aliquam exceptionem dilatariam appoſitam, ne illudatur actor in exceptionibus a reo propoſitis,quem poſtea pæniteat.Barba. in cap. quoniam frequenter,§.in aliis,nume.53.uerſ.tu pondera, ut lit.non conteſtat. Menoch. de arbitr. iudic. centu. 5.caſ.477.

Cui addo ſatis plene loquentem Hierony. Gabr. conſ.47.per totum.

7 Limita primo,ut non procedat probato aliquo errore,quo probato,locus eſt nominationi etiam poſt litem conteſtatam,ut per Barba.in citato loco per textum in c.fi.de confeſſ.

8 Limita ſecundo, ut non habeat locum quando fieret nominatio ad effectum, ut ille reus uti poſſet defenſionibus ſuis,quo caſu nominatio fieri poſſet etiam poſt litem conteſtatam.ita Socin.in d.§.in aliis, num. 118.ea ratione,quia tunc non eſt acceptio dilatoria, ut ibi late per eum.

9 Et facta nominatione per conductorem, uel colonum,aut ſimiles,debet fieri noua petitio contra nominatum,alias condemnari non debet, & hæc eſt communis opinio. Dec.conſ.62.nu.4.

10 Bene verum eſt,quod ex delicto proprio conſentus etiam ſi de mandato alterius conſtet,non eſt locus nominationi declinatiue,ſed inſtitutiue, & informatiue.Soci.d.q.10.ſed recurritur ad interdicta in rem, uel eſt opus noua actione contra nominatum, ut late deducit Mago.Rota Florent.150.nu.30.

11 Et ſi nominatus ſit diuerſi fori,puta clericus,uel ſimiles,actor ire debet ad iudicem ſuum: ita practicare docet in terminis Soci.in.cõſ.66.nu.5.par.1.ubi reus debet petere ſe abſolui ab obſeruatione iudicii.Coua. pract.q.9.c.8.ſub nu.3.

12 Limita niſi incontinenti probaret bona non eſſe eccleſiaſtica.ita practicare docet Natt.conſi.324.vol. 2.Abb.in c.fin.nu.28.ut lite non conteſtat.Cagnol.ad l.uenditor,nu.28.de iudic.Capel. Tholoſ.deci.360. Tiber.Decian.conſ.318.volu.3. Ioſeph.de Ludouic. Rot.Lucan.34 nu 22.par.1.

* Et ſi locatur res eccleſiaſtica, quis ſit iudex competens?communiter diſtinguitur,aut agitur de rebus eccleſiæ actione reali,uel perſonali, & eſt in electione actoris,uel coram iudice eccleſiaſtico,uel ſęculari agere,aut agitur mera actione perſonali,puta ad mercedem, in qua non uenit reſtitutio rei eccleſiaſticæ, & tunc coram ſęculari agendum dicit de magis communi deciſ.Pedem.32.Decia.conſ.48.nu.16.vol.1.Curt. iun.conſ.129.artic.6.Crot.conſ.344.num.15.volum. 3.Marza.conſi.51 nume.91.Cur. 91. ubi agitur hypothecaria,vel Saluiano.Franciſ.deciſ.101.nume.91. Borgnin.deciſ.418.num.62 par. 2. Tiraq. de retract. Lignag.§.32.gl.1.nu.80.dicens in Francia præſens dictum ſeruari.)

13 Et coloni, vel conductoris contumacia domino non nocet,vt no.in l.fin.C.ſi per vim, & iudicium in ſe ſuſcipiendo poteſt ſemper pęnitere ante litem conteſtatam, & nominare refectis expenſis. Specul.de 1. & 2.decret.§.reſtat,nu.20.

14 Declara etiam, quod ſi quis conuenitur poſſeſſorio recuperandę,& in libello narratur quod ipſe eſt ille,qui ſpoliauit,uel mandauit,uel ratificauit ſpolium, & non habet locum nominatio, quia conuenitur ex facto proprio,ſed ſi conueniretur condictione c.ſæpe, de reſtitut.ſpoliat.vel ex can.reintegranda,quibus nõ agitur de facto cõductoris conuenti, tunc habet locũ nominatio.ita declarat Afflic.dicens hanc eſſe ueram conſiderationem deciſ.217.

15 Appellatio autem non datur ſi ſit pronunciatum agi debere contra nominatum, ſecus ſi pronunciatum ſit agi non debere.Beninten.deciſ.79.Borgni.de uſufruc.mulier.nu.217.

De ædilit.edict.

Remed.4.

1 QVAERO,an in contractu locationis & conductionis habeat locum actio redhibitoria,uel quãti minoris?

Videbatur quod ſic, cum habeat locum in contractu emptionis,& uenditionis,argum.l.2.ff.loc.

2 Contrarium eſt verius,ſi ſimus in locatione ad modicum tempus,quæ non tribuit ius aliquod, ſecus in locatione ad longum tempus, & hoc caſu competit vtilis tantum,Bald.in l.1.in vltim.oppoſit.C.de ædilit.act.dicens,quod ædiles non habebant iuriſdictionem in locationibus.commendat Catellin. Cotta in memorabil.in verbo actio.dicens ſingulare ad intellectum tituli de ædilit.actionibus, Caballi. eum non allegans,de ædilit.actio.c.2.nu.10.

De damno dato.

Remedium 5.

1 QVAERO,an conductor, vel colonus poſſit accuſare de damno dato? vtique locatori tale remedium competit,non conductori,l.ſi fur, aliàs incipit,Iulianus,ff.de uſufruct.ſequitur Aret. in rubr.de nou.oper.nunciat.reputat ſingulare Guid.Pap.ſingular.643.Franc.Bal.deciſ.96.

2 Id autem,quod de conductore dictum eſt, vt ei tale remedium non competat, limitatur multis modis.

3 Limitatur primo,quia conductor exigendo,non tenetur domino reſtituere,l. is qui rem, ubi no.ff.loca.

4 Ampliatur hæc limitatio, ut non computet in penſionem,uel ratam ſuam,gl.ſingularis ſecundum Bart. ibi in l.ſi pignore in uerbo,reſtitui, circa medium de pignor.vbi rationem reddit,quia conductor commodatarius, & ſimiles habent uſum rei, quod non eſt in creditore,ut ibi per eum.

5 Conductor igitur non accuſat, ſed exigendo damnum,non tenetur reſtituere.

6 Limitatur ſecundo,niſi habeat ſpeciale mandatum in conductione a locatore,l.cum in plures,§.mentem ff.loc.l.item Mela,§.fin.ex gl.in §.ſi plures, in uerbo, hero.ff.ad l.Aquiliam.Barto.conſ.81.col.2.vol. 1. Io. Andr.ad Spe.in tit.de locat §.1.ſub num.3.littera.B. Aret.in §.is ad quem,ſub nu.2.col.fi.verſ.quid ſi ſtatuto,Inſtit.de rerum diuiſ.Rim.ſenior,conſ.663.vol. 4.Machel.patroci.45.nu.12.& 13.Io.de Amic.conſ. 75.col.3.circa medium,Plot.ad l.ſi quando, nu. 864. verſ.58.C.vnde ui,iuxta primam impreſſionem,Borgni.deciſ.44.ſub.nu.72.

7 Sublimita ut ratione ſui intereſſe accuſare poſſit actione in factum, uel officio iudicis, ſine aliquo mandato. Petr. Anguiſſol. conſ. 21. num. 5. uol. 1. Rim. ſen. conſ. 663. nu. 7. vol. 4.

8 Sublimita ſecundo in fructibus iam a ſolo ſeparatis, & adhuc in area exiſtentibus. Panciról. conſ. 49. nu. 10. Rimi. ſen. conſi. 663. nu. 6. vol. 4. Eman. Soar. in theſaur. nu. 218. Cabal. millelog. 2.

9 Limita tertio in colono nummis colente, qui accuſare non poteſt de robaria fructuum, ex forma ſtatuti punientis derobantem rem alterius. Angel. in l. Iulianus, ff. de uſufruc. ſed bene partiarius pro ſuo intereſſe, ut ibi per Florian.

10 Limita quarto, quod colonus poteſt expellere pecora de fundo, & includere, dummodo non occidat, l. quintus, ff. ad l. Aqui. poteſt prohibere intrantem, l. diuus, ff. de ſeruitur. ruſtic. prædior. poteſt fructus ſubreptos auferre. not. in l. ait prętor, §. ſi debitorem, ff. quę in fraudem creditorum. poteſt ad iudicem adducere furem fructuum, l. interdum, §. qui furem, ff. de furt. ſed non poteſt pignorare, uel alias grauare damnum dantem, l. non eſt ſingulis, ff. de regu. iur. poteſt furem fructuum telo ſe defendentem occidere, l. itaque, ff. ad l. Aqui. * & datur retētio pro alimentis, non pro danno, ad quod agere debet ſed non retinere. Alciat. reg. præſum. 50. Menoc. lib. 6. præſump. 72. nu. 5.)

11 Vidi quandoque dubitatum in facto, an colonus poſſit accuſare dominum de damno dato, & iniuſto, & petere excomputare, cum penſione ſua.

12 Pariter uidi dubitatum, an teneatur de damno dato, & putarem quod ſic, cum cuſtodire teneatur, ex ſu pradictis.

De actione iniuriarum.

Remed. 6.

1 QVAERO, expellitur colonus, vel conductor, ex aliquo odio, competitne locatori actio iniuriarum? vtique ſic, pro ſuo intereſſe, Barto. in l. hoſtes, ff. de captiu. & poſtlimi. reuerſ. Bal. in c. dilectis, num. 20. de app. ubi tenet competere etiam actionem de dolo pro ſuo intereſſe.

* • Regulariter autem conductori, uel colono non competit actio iniuriarum, l. iniuriarum, §. ſi quis me prohibeat, ff. de iniur.)

Fallit in conductore Iuris publi. vt ibi habetur.)

2 Fallit ſi fieret uis in domo conductori, l. lex Corn. §. domum, ff. de iniur. Vnde tenetur domino denunciare Iacob. Riminal. conſ. 663.)

Vti poſſidetis.

Remed. 7.

1 DVPLEX eſt hoc remedium, ciuile, criminale, ſeu mixtum. Ciuile eſt interdictum uti poſſidetis, quod ſi loquimur ex parte locatoris, competit ei cum colonus turbatur. Papienſ. in forma turbat. poſſeſ. in uerbo, eiuſque colonos.

2 Ampliatur etiam ſi colonus facta turbatione diſceſſiſſet. Bal. in c. licet cauſam, nu. 34. de prob.

3 Ampliatur ſecundo, ut detur contra colonum dominum turbantem in ſua poſſeſſione. Pariſ. conſ. 126. nu. 5. lib. 4.

4 Subampliatur hæc ampliatio, ut procedat etiam in conductore ad longum tempus, qui ſi finita locatione permaneat, dicitur turbare dominum in eius poſſeſſione, & conuenitur interdicto vti poſſidetis, vt deſiſtat Barto. in l. 1. & fi. nume. 17. & ibi apoſtil. ff. vti poſſidetis.

5 Turbare autem dicitur colonus dominum ſuum? locando alteri fundum: conducens eundem fundum ab alio in pręiudicium ueri domini tradendo, uel promittendo alteri fructus, uel penſionem: vel poſſeſsionem non reſtituendo. Alexan. conſ. 80. nume. 9. lib. 2. Feli. in cap. licet cauſam, nume. 11. de probat. Rebuff. ad Gall. conſti. tom. 3. de materiis poſſeſſoriis, artic. 1. glo. 2. num. 7. Iacob. Menoch. de retinen. poſſ. remed. 3. nu. 466.

6 Et ultra Menoc. dicitur, aut colonus negat poſſeſſionem reſtituere, & turbare dicitur, ut dictum eſt, ſi uero velit ſimpliciter habitare, locatione finita, non dicitur interuertere poſſeſsionem, ſed tenetur actione iniuriarum. glo. in l. ſi duo, §. inquilinus, in uerbo, placuit, in fine, ff. uti poſsidetis, ſicut etiam locator dicitur turbare emittēdo banna de locando. Affiict. deciſ. 394. Vincen. Fran. deciſ. 163. par. 1.

Et hic aliud eſt interuertere, vel obſtinate uelle locatione finita permanere.

Et in materia turbatę poſſeſsionis teſtes ſingulares, nec de auditu probant locationē, nec ſufficit probare locationem, quod uidit ſeminari, nec ſufficit probare locationem, niſi concurrat, quod per hanc locationem fuit impeditus uti frui, ut concludit Alex. cōſ. 80. nu. 8. vol. 1.

QVÆSTIO II.

Vti poſsidetis.

1 QVAERO ſecundo loco, quid econtra, an colono, uel conductori competat interdictum uti poſſidetis.

Et uidebatur primo quod ſic; nam ſimplici detentori, prout eſt colonus, competit unde vi, l. Fulcinius, ff. de ui, & ui armata.

2 Secundo quia interdictum de itinere, actuq. priuato, competit ſoli detentori, l. 1. §. ſi tibi, ff. de itine. act. priua. & magnam cum interdicto, uti poſsidetis, ſimilitudinem habet.

3 Tertio facit l. fi. C. de prætor. pign.

4 Quarto facit, quia interdictum de ſuperficiebus cōpetit colono, ut ſuo loco dictum eſt.

5 Et hanc opinionem tenuit Inn. in ca. cum contingat, de dolo, & contumac. quem ſequutus eſt Faber. in §. retinendæ, Inſtit. de interdict.

Contraria eſt opinio, ut tale interdictum colono non competat, ex quo non poſsidet, ut pluries dictum fuit, & tale interdictum poſſeſsionem pro extremo præſupponit.

6 Et pro hac opinione facit l. 3. §. creditores, ff. uti. poſs. ubi denegatur tale interdictū creditori ea ratione, quia non poſsidet: quæ ratio & in colono militat.

7 Secundo pro hac opinione facit l. 1. §. deiicitur, ff. de ui, & ui armata.

Et hanc opinionem uti ueriorem tenuit gloſ. in l. 1. §. quoties, ff de itin. actuque priua. Imo. in cap. ueniens, de præſcrip. Aret. in §. retinendæ, numero 2.

de

Digitized by Google

de interdict.in l.naturaliter,§.nihil commune, numero 39.ff.de acq.poſſeſ.Menoc.de retinen. poſſeſ. rem. 3.numero 46.

8 Addo Rip.in l.1.nume.44.de retinen. poſſ.rub.de cauſ.poſſ.& propr.num.46.& hæc eſt magis communis opin. Burſa.conſ.290.nu.5.uol.4.

Rationibus ex aduerſo adductis, reſpondet Meno. in citato loco.

9 Agitur etiam criminaliter per locatorem pro turbata poſſeſſione,etiamſi facta turbatione colonus deceſſit,Bal.in c.licet cauſam,num.34.de probat. Men. de retinen.poſſ.remed.3.ſub nu.54.

Nec non ex l. Iulia de vi,& crimine ſtellionatus. Iac.Menoc.de arbi.iud.lib.2.caſ.381.nu.10.

QVÆSTIO III.

1 QVAERO, an competat interdictum uti poſſidetis inquilino in ſuo ædificare prohibito, & utique ſic reſpondit I.C.in l.ſi duo §.hoc interdictum ff.uti poſſidetis,ubi rationem reddit,quia poſſeſſionis controuerſiam facere uidetur, qui alterum prohibet ſua poſſeſſione uti.

2 Limitatur, niſi inquilinum impediens aſſereret ſeruitutem habere, ne inquilinus altius tollat, tunc agere poteſt inquilinus,ſecus ſi qui ſeruitutem habet, vellet uti hoc interdicto contra inquilinum,quo caſu cõpetit ei utile interdictum ſi turbetur in poſſeſſione ipſius ſeruitutis, ſecus ſi turbetur in poſſeſſione fundi; nam tunc competit directum uti poſſidetis interdictũ glo.& Bar.in dicto §.hoc interdictum,docens ita practicare in l.ſicut.§.Ariſto.ff.ſi ſeruitus vendicetur, in l.1.§.ne cui, vbi Bal. C.uti poſſidetis,Alex.conſi.176. nu.7.lib.2. Menoc.de recupe. poſſeſ. remed. 3.quæſt. 28.nu.234.

3 Nunquid hoc interdictum competat ſuperficiario, poſui ſuo loco.

De vnde vi.

Remed.8.

QVAERO,an interdictum unde vi competat colono,vel conductori?

1 Primo videbatur dicendum,quod ſic,ex l.1.§.qui a me,ff.de vi, & vi arma.vbi detentori iniuſto competit tale remedium, multo magis colono, qui fortaſſe eo tempore non eſt iniuſtus detentor.

2 Secundo pro hac parte facit l.colonus, ff. eod. titu. vbi expreſſe colono citato,tale remedium datur.

3 Pro contraria opinione facit l.1.§.deiicitur, ff. de vi,& ui arm.ex quo colonus,vel conductor nullo modo poſſident.l.i.C.de uſucap.transfor.* Rimi.cõſ.94. nu.8.& 3.Menoc.conſ.338.nu.2.vol.4. Burſat. conſ. 330.nu.35.vol.3.)

4 Et hanc opinionem tenuit uti veriorem Bart.in d. §.deiicitur,Rip.in l.1.nu. 44. ff. de aequ. poſſeſ. & in rubr.de cauſa.poſſeſ.& proprie.nu.26.Fran. Connan. lib.3.commen.iur.ciui.c.10.nume.8.Contar. de momen.poſſ.limi.21. num. 12. vbi repræhendit Alexan. aliter tenentem,in l. 1.nu.66.ff.de acqui. poſſ. & Gomeſ.in regu.de annali quęſtio. 57.nume. 2. inſtruens inquilinum vt agat contra dominum, vt ſibi cedat interdictum reſtitutorium.Nat.conſ.161.nu. 12. volu. 1.Rodoa.de rebus eccleſ.fol.24.nu.12.Menoch.de retinend.remed.3.nu.47.

5 Ampliatur hęc concluſio, vt procedat etiam contra tertium ſpoliatorem, contra quem nec colono, nec conductori tale remedium competit, ſed tantum rei domino. Iacob.Menoc.in 1.remed.recupe.poſſeſ. q.4.nu.65.

6 Ampliatur ſecundo etiam pro colono coloni, & inquilino inquilini,l.fi.ff.de ui,& vi arm.

7 Limitatur primo in conductore ad longum tempus,ex quo naturaliter poſſidet, vt ſupra dictum eſt. Fulg.conſ.2.col.1.verſ.ad tertium, Iaſ. in l. naturaliter,nu.15.ff.de acqu.poſſeſ.Rui.conſ.58.nu.4.lib.4.

8 Limitatur ſecundo, ut non procedat cum conductor poſt poſſeſſionem domini introuerſam a tertio ſpoliatur,nam tunc non domino contra deiicientem, ſed ipſi colono interdictum datur, & ita procedit tex. ex aduerſo allegatus ad l.colonus, & l. eum fundum, ff.de ui,& ui arm.Neuiz.conſ.81.nu.10.Corambonus ad l.naturaliter,§.nihil commune,n.101.116.& 118. ff.de aeq.poſſ.Purp.ad l.edita,nu.119.C.de eden.Soc. reg.188.pulchre Put.deciſ.14.par.1.vbi videas.Menoc.de recupe.remed.9.nu.187.

9 Limitatur tertio in abſentia domini,qui ignor.caſus ſpecialis in l.1.C.ſi per vim.Natt.conſ.161.num. 49.volum.1.

10 Et ſic patet reſponſio ad legem colonus,ex adductis in ſecunda limitatio.& textu in l.1.§.qui a me non loquitur in materia conductorum.

QVAESTIO II.
Vndeui.

Ad l.extat,ff.quod met.cauſa.

QVAERO, an ſi conductor expellatur per locatorem,competat ei remedium l.extat, ff. quod metus cauſa.

1 Pro parte negatiua facit,quia dominus expellendo conductorem propria auctoritate amittit Ciuilem poſſeſſionem l.peregre,§.quibus, ubi notatur, & in l. iuſte poſſidei,ff.de aequ.poſſ.

2 Secundo pro hac met parte facit l.domini horreorum,ff.locat.quæ lex admodum honeſta eſt,& uult in apertura debere interueniſſe conſenſum honeſtorum virorum. ergo idem in clauſura ratione contrariorum.

3 Pro contraria parte facit l.eſt differentia,ff.in quibus.cauſ.pign.tacite contrahatur.

4 Secundo facit l.Aquilius,ff. de dona. tertio facit l. non vtique,vbi glo.ff.de dam.infect.

5 Et hanc opinionem tenuit Bald. in l. certa forma, C.vt in poſſeſſionem legatorum.Iaſ.in l.2.nume.101. ** C.de iu. emphyt. & hæc eſt magis communis opin. Alexan.conſ.105.num.2.3.& 12.lib.3. conſ. 117. nu. 12.& 131.num.2.lib.4.Deci.conſi.146.num. 7. & 8. Corn.conſi.171.lib.3. Soci.conſi.167.colum.5.verſi. tertia principalis,lib.2.Boer.conſi.13.num.16.& 17. Matth.in 1.uol.commun.opin.in verb.locatio,nu. 1. & ita in practica,& foro ſeruatur, teſte Albe.in l. extat,nu.4.ff.quod met.cau.

Ampliatur hæc concluſio, ut procedat etiam contra emphyteutam,quem dominus poteſt propria au-

ctoritate expellere, & hæc eſt magis commun. opin. Iul.Cla.in §.emphy.q.11.in fi.Vrſil.ad Affl.deciſ 97. Corbo.de iu.emphy.q.12.

6 Limitatur hæc concluſio, vt procedat quando colonus facit ex cauſis,de quib.in materia l.æde,C.loca, ubi diximus, & ſic conciliantur contraria.

7 Limitatur ut tutius ſit eligere uiā iudiciariam,præſertim data aliqua reſiſtentia, quę nō ſufficit,quod fuerit facta verbis,ſed in aliquo facto,& hęc eſt ęquior,& tutior opi.Iul.Clar.in citato loco.Corbol.q.12.nu.7. hiſce præſertim temporibus,in quibus leges,& iura ſilent,& bannimenta omnes illaqueant.

8 Et licet Iaco.Menoc.de recup.poſſ.remed.5.q.13. nume. 44.de hac principali deciſione dubitauerit,arguendo a creditore ad locatorē, quia uidetur aliqua differentia;nam locator eſt rei locatæ dominus,& poſſeſſor, ut pluries dictum fuit.

Vnde quodammodo ingreditur in rem propriam ſecus increditore, qui ingreditur alienam pro conſeruatione iuris ſui.

9 Et licet ad contraria fuerit reſponſum,tamen l. domini horreorum, uidetur poſſe reſponderi, ne dominus locator aperiendo ſic de facto domum locatam præiudicet aliquo modo cōductoris ipſius mobilibus, propterea introductum eſt, ut cum aliqua cauſæ cognitione a iudice licentia fiat, non ſic eſt in clauſura. vnde primus caſus reſpicit deſtructiuum, ſecundus uero finem claudendo conſeruatiuum.

QVAESTIO III.

Vnde ui.

Ad l.ſi quis in tantam,C.vnde ui.

QVAERO,an remedium l.ſi quis in tantam, unde vi,habeat locum quando colonus occupauit equum in paſcuis dimiſſum , quam quæſtionem aliàs tetigi , pro notitia tamen an competat huiuſmodi remedium conſiderando aliquos caſus principales.

1 Primus caſus eſt cum colonus , uel alius reperitur damnum dare, & tunc huic conſtitutioni locus non eſt, quia iuſtam cauſam habuit prout ſuo loco diximus de retentione pro noxa.

2 Secundus caſus eſt cum colonus,vel alius errantem equum occupat,nec hoc caſu locus eſt huic pęnę.Rip. in c.ſæpe,nu.70.de reſtitu.ſpol.ea ratione,quia dominus errantis equi deſiit poſſidere,l.3. §. quod Nerua, cum ibi no.ff.de acqu.poſſ.

3 Tertius caſus eſt cum quis equum alienum in paſcuis communibus,uel in paſcuis domini ipſius equi occupat, tunc eſt locus conſtitutioni l. ſi quis in tantam,C.unde ui,vt per Rip.in citato iam loco,ea ratione,quia cogitare debuit occupator ſi dominus pręſens fuiſſet,non feciſſet. quare vis quædam committi dicitur. Iacob.Menoch. de recuper. poſſeſ. remed. 9. q. 39.nu.283.

Et maxime ipſe ſubdit caſum ſane clarum ſi domino repetenti non reſtituat, uis enim hoc caſu abſque dubio eſt.

De his, qui deiecerunt.

Remed.9.

1 REMEDIVM iſtud competit contra plures conductores proportionabiliter ; l. ſi vero, §. ſed ſi quis,ff.de his,qui deiecerunt , uel effud.§.ex quaſi maleficio. Inſtit.de obli.ex quaſi delicto,l.ex malefi. §. is quoque,ff.de act.& oblig.

2 Ampliatur idem eſſe ſi quid fuerit eiectum , uel proiectum per operarios conductoris,uel addiſcentes artes in domo,uel apotheca conducta , l. ſi uerò , §. ſi horrearius,ff.de his,qui deiec.uel effud.

3 Ampliatur ſecundo idem eſſe ſi filiusfamilias ſit qui conduxit , ipſe enim pater de peculio tenetur ex quo cum patre nihil eſt contractum,l.1.§.ſi filiusfamilias,ff.de his,qui deiece.

4 Ampliatur tertio, ut teneatur conductor etiamſi non ipſe,ſed eius hoſpes aliquid proiecerit l. 1, §. hoſpes,ff.eod.tit.

De communi diuidundo.

Remed.10.

1 QVAERO, an iudicium communi diuidundo competat colonis,& utique non,l.communi diuidundo,§.neque colonis, ff.comm.diui.

2 Limitatur ex mente Alberici ibidem , ut non procedat in colono nummis colente , cui competit utile hoc interdictum ratione fructuum conſeruandorum.

3 Dices,quare hoc interdictum competit magis creditoribus, quam colonis ? Reſpondet ibidem Alber. quia maius habent ius,& magis eorum intereſt ratione cubiti.

4 Ex quo contextu colligitur,quod verbum poſſidere relatum ad colonum , uel conductorem. importat detentationem,ſic ad depoſitarium,& ſimiles.

De aqua pluuia arcenda.

Remed.11.

MATERIA iſta ſatis frequens eſt propter formellas,quas coloni ſępe faciunt in præiudiciū dominorum,vel uicinorum.

1 Prima igitur concluſio ſit.Colonus ſi faciat aliquid in materia de aqua plu.arcen.quod uicino noceat, uel nocere poſſit ignorante domino ſuo , dominus tenetur ad ſimplicem patientiam,quæ eſt ut opus reſtituatur in priſtinum , data ſibi uolenti idonea cautione a domino fundi uicini,colonus autem tenetur per interdictum quod ui,aut clam,ad omnia damna,expenſas,& intereſſe domino prędii uicini,l.quamquam,§. ſi.& ibi no.ff.de aqu.pluu.arcen.

2 Secunda ſit concluſio. Dominus tenetur interdicto,quod ui,aut clam,ſi colonus ſciente domino opus pręiudiciale faciat de aqua pluu. arcen.l.ſi colonus,in ſi.ff.de aqua plu.arcen.

3 Tertia ſit concluſio. Dominus conſequetur a colono tam per actionem locati,quam negociorum geſtorum impenſas factas,ſiue cogatur reſtituere domino vicino opus factum,ſiue non,l.ſi colonus, & ibi notatur,in verbo,putat,ff.de aqua plu.arcen. notatur in l. ſi communes,ff.de neg.geſt.

De-

4 De remedio autem quod ui, aut clam poſuimus ſuo loco.

De familia hercifcunda.

Remed.12.

1 IVDICIVM familiæ herciſcundæ datur pro diuidendis bonis vectigalibus ſuperficiariis, uel aliàs conductis Item prædia, vbi not. ff. familiæ herciſcundæ, & c.

Finium regundorum.

Remed.13.

2 SI menſor ab uno tantum conductus ſit, tenetur alter, qui non conduxit, ad ratam mercedis, & datur iudicium finiom regundorum l.4.§. ſed & ſi menſor, §. fin. regund. ubi menſor dicitur improprie conductus ſecundum gl. ibi.

Et in locatione venit quicquid infra fines continetur Bal. & Ange. in l. ſi fines, C. de euic. in l. ſi fundum, ff. eo. in l. æde ſacra, §. intra, ff. de contrah. empt. Alex. conſ. 54. nu. 1. lib. 3. Rom. conſ. 50. vbi Mandoſ. Deci. egregie conſ. 156. nu. 14. Crau. conſi. 105. nu. 1. Matt. conſi. 235. nu. 15. Tiber. Decian. conſ. 50. nu. 14. lib. 1. Hiero. Mago. Rot. Flor. 1. nu. 12.

Remed.14.

Ad l. ſi quis conductionis, C. locat.

REMEDIVM l. ſi quis conductionis principale eſt in hac locati materia, propterea in eo aliqua utilia ponam.

1 Concluſio igitur ſit, Agenti remedio l. ſi quis conductionis, C. locat. non poteſt refricare quæſtionem domini, ſed debet rem reſtituere, & poſtea de proprietate litigare, & ſi differat, punitur tanquam inuaſor, ex l. conductores, C. locat. & l. non ab re, C. unde vi. * Socin. iun. conſil. 56. nu. 8. vol. 2. Plot. ad l. ſi quando, nu. 163. & 514. Redo de reb. eccl. rub. de caduc. ob negationem, nu. 14. Rimi. conſi. 95. vol. 1. Burſatt. conſ. 330. nu. 31. uol. 3.)

2 Ratio autem eſſe videtur, ne per hanc exceptionẽ illudatur locator. Abb. & Felin. in c. inter dilectos, de fide inſtrumen. Petr. Stel. Aurel. in l. repetitio, nu. 53. ff. de condi. indeb.

3 Ampliatur hæc concluſio, ut multo magis procedat cu alia infirmior exceptio opponitur, puta hypothecæ, uel ſimilis, ſi enim dominus excipiens non auditur, multo minus habens ius hypothecæ, uel ſimile, quod debilius eſt iure dominii. Cur. iun. conſ. 172. nu. 1. Soci. iun. conſ. 56. nu. 8. lib. 2.

4 Ampliatur ſecundo, vt hæc concluſio procedat etiam in emphyteuta. Bart. in l. legata inutiliter, ff. de adimen. lega. Menoc. de recup. poſſ. remed. 13. nu. 61.

5 Addo Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 25. in princip. qui tamen ſicco pede pertranſit, prout uideri poteſt. Rodoa. de reb. eccleſ. non alien. fol. 527. nu. 8. Corbo. de iu. emphy. in princ. nu. 2. declarando, ut ibi late per eos, & hæc eſt commu. opin. Pariſ. conſ. 22. nu. 75. lib. 2. Ioſeph. Rot. Luc. nu. 26.

6 Ampliatur tertio idem eſſe in depoſito, precario, commodato, & aliis contractibus rem reſtitui. Caſtr. in l. ſi rem alienam, ff. de pig. actio. in l. qui rem, ff. depoſi. in l. commodare, ff. depoſi. appoſtill. ad Abb. in c. inter dilectos de fi. inſtrum. Salic. in d. l. ſi quis conductionis in fine. Deci. conſ. 56. col. 3. in fi. Pari. conſ. 59. nume. 31. lib. 1. Neuiz. conſ. 37. num. 22. Bello. lib. 4. ſupputat. iur. Ciuil. c. 6. nu. 2. Cephal. conſ. 47. nu. 40. lib. 1. Marant. de ordin. iudic. diſtinct. 7. nu. 41. Rimi. conſ. 94. nu. 6. lib. 1.

7 Dummodo locationi ſimiles ſint, nec poſſeſſio tranſlata ſit neque ciuilis, neque naturalis, ut ibi per eum poſt Alber. in d. l. non ab re, in fi. C. vnde vi. Contard. ad AEgid. ampliat. 1. nu. 75. admonens in practica, vt iſto caſu agatur utili, l. ſi quis conductionis, & uidi in facto in ſub conductore.

8 Ampliatur quarto, vt colonus, uel conductor ſic denegãs dicatur ſpoliare, uim facere, & ſit ſimilis furi, & perdat omne ius quod habet. Bal. in d. l. ſi quis conductionis, colu. 2. & in d. l. conductores, & in l. ędem, col. fi. C. loc. Rodoa. de reb. eccl. de caduci. ob negationem, nu. 15. fol. 527.

9 Ampliatur quinto, ut diſpoſitio d. l. ſi quis conductionis, procedat, & habeat locum, ſi res locata ſit aliena, & poſt conductionem conductor eam habeat a uero domino, glo. in l. ſi quis fundum, §. fin. ff. locat. vbi Fulgoſ. dicit illud verius eſſe, ſiue dominus rem ſuam conduxerit, ſiue poſt factus ſit dominus ceſſare hoc remedium ſi de dominio conſtet, ſecus ſi dubitetur, quia utroq; caſu competit. Crauet. de indemnitate mulier. nu. 10. Caſtr. ad l. cum ſeruſſus, C. de ſeru. fugi. Soci. ad l. rem quæ nobis, q. 4. & 9. de acqui. poſſ. Ruin. conſil. 158. nu. 9. vol. 1. Iaſ. conſ. 158. col. fi. uol. 2. Plot. de in litem iur. §. 4. nu. 84.

ADDITIO.

☞ *Contrarium tenet Velaſch. deciſ. 42.*

10 Ampliatur ſexto, vt nec per conſtitutum conductor ſit liberatus ab actuali traditione, quam præciſe facere tenetur, ex quo ſumus in obligationibus dandi l. ſub iautem, §. fin. ff. de uerb. obligat. Burg. de emptio. & uendi. nu. 3. Rui. conſ. 94. num. 1. uolu. 1. caſ. 285. num. 162. uolum. 3. Tiraquel. de conſtitu. par. 7. num. 7. Adit. ad Mattheſi. notab. 62. num. 2. Cagno. ad l. contractus, ſub nume. 34. ff. de regu. iur. Pedem. deciſ. 36. ubi pulchre loquitur, & hæc eſt magis communis opin. Villalob. in uerbo uenditor, nume. 12. Plat. ad l. ſi quando, numero 172. ſecundum primam impreſſionem.

Ampliatur ſeptimo, ut nec liberetur ſoluendo intereſſe. Borg. deciſ. 44. nu. 201.

11 Ampliatur octauo, ut poſſit propria auctoritate expelli conductor recuſans, Rodo. in citato loco, in fi. & hæc eſt communis opinio. Iul. Clar. in §. emphyteuſis quæſt. 25.

Ampliatur nono, ut nec per filium cõtra patrem in locatione inter eos opponi poſſit. Bart. in l. frater a fratre, nu. 47. ff. de condict. indebit.)

12 Limitatur primo hęc concluſio, ut non procedat actione locati intenta, contra quam cõpetit exceptio dominii. Bar. in l. non ab re, nu. 4. in l. ei a quo, in fine, ff. de vſucap. Alex. ad Bar. in l. fi. C. de rei uend. Iacob.

Menoch. de recuperan. poſſeſſ. remed. 11. num. 35.

13 Addo Felin. in cap. inter dilectos, nume. 20. in fin. de fide inſtrumen. & in repertor. in verbo, conductor poteſt. Pior. ad l. ſi quando, nu. 504. C. vnde ui, ſecundum primam impreſſionem. Ioan. de Amic. conſ. 123. Crauet. conſi. 22. nu. 16. vol. 1. Addent ad Bar. ſingul. 169. & hęc eſt communis opinio inter conſi. Martiā. conſ. 81. nu. 33. vol. 1. Alex. conſ. 43. nu. 4. lib. 4. Soci. ſen. conſ. 287. vol. 2. Grat. conſ. 90. in fi. li. 1. Boer. cōſ. 14. nu. 14. Pariſ. conſi. 59. nu. 30. lib. 1. Soarez, in ſuo theſaur. litteta C, nu. 209.

14 Limitatur ſecundo, ut non habeat locum in rei uēdicatione per locatorem intentata, Bal. in d. l. ſi quis conductionis, in fi. Bar. in l. ſi fur. C. commēdat. Crau. poſt Caſtr. & Cor. conſ. 157. nu. 4.

15 Limitatur autem prima limitatio de actione locati intentata, ut in duobus caſibus poſſit opponi exceptio dominii contra talem actionem. Primo caſu de proprio dominio ipſius conuenti, l. qui rem, l. ad probationem, C. locati. Secundo caſu de dominio tertii cum aſſiſtentia ipſius, l. bona fides, ff. depoſi. Bar. in d. l. ſi quis conductionis, in fina. verb. Machel, patro. 13. nu. 8. vbi ſubdit rem alienam locari poſſe, prout nos alibi tetigimus.

16 Limitatur tertio, quando legitime conſtaret de cōtractu locationis, & conductionis, alias data ipſius inualiditate exceptio dominii refricari poterit, Barto. ad l. ſi quis conductionis, in fin. uerbis ad l. litibus, nu. 4. C. de agric. & cenſi. lib. 11. Barba. conſ. 50. colum. 8. verſic. in contrarium. lib. 1. pulchre Coraſ. lib. 3. Miſcell. iur. ciui. c. 2. nu. 10. Menoc. in 11. remed. recuperan. poſſ. nu. 38.

Addo Roma. in l. rem, quæ nobis, nume. 10. ff. de acqu. poſſ. de quo tamen contractu quoad hunc effectum attinet, dicitur legitime conſtare, ſiue per ſcripturam, ſiue per teſtes, uel legitimam confeſſionem. Cagn. in l. neque pignus, num. 8. ff. de reg. iur. Afflict. deciſ. 12. Qui tamen contractus nihil in hoc eſſet profecturus oppoſita contra eum exceptione ſimulationis, obtenta prius abſolutione a iuramēto, ut per Bar. apud Mohedan. deciſ. 186.

17 Borgni. autem de tuto. num. 151. dubitare uidetur de hac præſenti limitatione ex quo ſumus in poſſeſſorio recuperandæ. communiter tamen tenetur.

18 Limitatur quarto non procedere quando conductor ignoranter rem propriam conduxit; nam tunc opponi poterit dominii exceptio. Alexan. ad l. ſi aliquam rem, nu. 35. ff. de acquir. poſſ. Cur. ſen. conſ. 71. col. 3. uerſ. 4. principaliter, & colum. 7. verſ. ſimiliter. Deci. in l. neque pignus, num. 4. ff. de reg. iur. Rimin. conſ. 94. nu. 16. lib. 1. Iac. Menoc. in citato remed. 11. nu. 40. & nu. 56. ea ratione, quia hoc caſu deficit conſenſus, quo locatio perficitur.

Addo quod hæc eſt communis opinio. Rip. in l. ſi aliquam rem, nu. 15. ff. de acq. poſſ. Viui. opin. 64. p. 1. Rimin. conſ. 441. nu. 6.)

19 Quæ tamen ignoratio non prodeſſet ei, qui eſſet dominus non poſſeſſor, ad hoc iudicium uitandum. Socin. conſ. 187. in princip. lib. 1. Pontan. de ſpol. lib. 3. c. 5. ſub nu. 135.

20 Limitatur quinto in conductore, qui incontinenti offert ſe paratum docere de dominio. Curt. ſenior d. conſ. 71. colum. 2. Deci. in d. l. neque pignus, nume. 4. ff. de reg. iur. Pariſ. conſ. 59. nume. 30. lib. 1. & hæc eſt communis opin. Iacob. Menoc. in allegato remed. numero 51.

Addo Viui. opin. 65. par. 2. aliàs 135. ſecundum aliam impreſſionem.

21 Limitatur ſexto, niſi ſuperueniſſet noua cauſa non reſtituendi, quę ante omnia diſcutienda eſt. Iaſ. conſil. 158. lib. 2. poſui in ampliat. 5. etiam ſi non ſit cauſa locationis. Ceph. conſ. 328. nu. 56. par. 3.

ADDITIO,

☞ *Velaſch. deciſ. Portugal. 42.*

22 Limitatur ſeptimo, quando notorie conſtaret de dominio conductoris. Ripa, ad l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 35. ff. de acqu. poſſ. & ibi Coraſ. par. 2. nu. 65. Loffred. concl. 498.

23 Notorie autem conſtare dicitur, uel ex facie contractus locationis, vt ſi expreſſim diceretur de re propria conductoris, uel ex confeſſione partis, uel per ſententiam. Pontan. in citato loco, nu. 135.

24 Limitatur octauo in creditore, qui ſoluto debito pignus non reſtituit. Sali. in d. l. non ab re, nu. 4.

25 Limitatur nono ſi intempeſtiue agatur, & hæc limitatio ultra Menoc. in allegato remed. 11. puta durante locatione, & ea nondum finita. unde duo ſunt quodammodo in hoc aliquantulum pugnantia: aut locator agit ad penſionem, & poteſt locatione durante, nec talis exceptio poterit opponi, ex hac l. ſi quis conductionis, aut durante locatione agit ad rei reſtitionem, & iuſte repellitur. Rodo. de rebus eccl. non alien. de caduci. ob negationem, nume. 17. dummodo penſionem ſoluerit, & duo ſimul requiruntur, ut per Salic. in d. l. non ab re.

26 Limitatur decimo, ut poſſit allegari ius retinendi ratione experiſarum, & melioramentorum, ut ſuo loco diximus.

Limitatur undecimo in hærede cōductoris, qui excuſatur probabili ignorantia conuentus exeipiendo de dominio. Bar. in l. cōductores.* Menoc. retin. par. remed. 7. nu. 15.)

27 Sublimita primo in hęrede ſuo, qui præſumitur informatus, prout alias de filio diximus, & hoc duobus concurrentibus, ſcilicet legitima ętate, & cohabitatione. Iaſ. in l. ſi quando, nu. 53. C. vnde ui Ruin. de cohabitatione loquens, conſ. 50. nu. 7. lib. 1. & 47. nu. 13. lib. 2. Pariſ. conſ. 75. in fi. lib. 1. Tiraqu. de retract. conſanguin. §. 2. gl. nu. 9. Rol. conſ. 52. nu. 12. lib. 1. Ioſeph. Rot. Luc. 24. nu. 18.

28 Sublimitatur ſecundo probata ſcientia per locatorem in hærede extraneo. Deci. in l. qui in alterius, nu. 1. ff. de reg. iur. Alex. conſ. 12. nu. 6. lib. 4. Rot. deciſ. 233. in nouiſ. Mago. Rot. Luc. 54. nu. 18.

29 Limitatur duodecimo in ſingulari ſucceſſore ex titulo oneroſo. Alex. in allegato conſ. nu. 6. Pontan. de ſpol. lib. 3. c. 5. in fi.

Bene uerum eſt, quod diſpoſitio l. ſi quis conductionis, procedit in quolibet habente cauſam ab agente. Ang. in d. l. ſi quis conductionis dicens hoc perpetuo notandum.

30 Limitatur duodecimo, ut conductor non poſſit ſimul cumulare quæſtionē dominii, & penſionis. Cyn. in l. edita, q. 8. C. de eden. Bellam. deciſ. 138.

31 Limitatur decimotertio, ut procedat quando locator

cator ſimpliciter locauerit poſſeſſionem, ſecus ſi rem ipſam. Grat. conſ. 90. uolum. 1. admonens in practica, ut in libello ſpecifices remedium l. ſi quis conductionis, & articuleris poſſeſſionem coarctatam ad tempus ſpolii.

32 Limitatur decimoquarto ſtante aliqua prohibitione hoc modo diſtinguendo: aut eſt ſimplex proteſtatio, & non releuat. Iaſ. in l. ſi fideiuſſ. §. fina. ff. qui ſatiſd. cogan per l. pen. C. depoſi. aut eſt actum uia ordinaria ne reſtituam, & tunc impedit l. bona fides, ubi Bart. num. 3. ff. depoſi. in l. cum alienam in fi. ff. ſolu. matrimon.

33 Limitatur decimoquinto, ut non procedat quando ſucceſſor locantis repetit rem locatam per ſuum anteceſſorem, & conductor contradicit, & litem ſuſcipit, maxime quando non eſt finitum tempus conductionis. Rodoa. in citato loco, num. 19. faciunt quæ poſui limitat. 9.

Addo Roma. conſ. 332. Miliſ in verbo, locator, & not. Rot. deciſ. 233. in nouis, quæ ampliat hoc procedere etiam ſi penſionem recepiſſet, quia contractus ſemel extinctus non reuiuiſcit, vt per eum.

34 Limitatur decimoſexto, ut remedium huius legis non operetur contra tertium Alex. conſ. 501 uolu. 3. Rom. conſ. 113. ponam an inſtrumentum locationis probet contra tertium.

35 Limitatur decimoſeptimo, ut diſpoſitio l. ſi quis conductionis, procedat quantum ad reſtitutionem rei tantum, ſecus quoad alia. Alex. in l. ſi aliquam rem, nu. 35. col. fi. ff. de acq. poſſ.

36 Cautela prima. Dantur aliquæ cautelæ in hoc remedio ponendo practicam poſt Theoricam.

37 Pro locatore, vt ſemper proteſtetur de cumulatione in quolibet actu. Aret. in §. quadrupli, nume. 3. de actio. Boer. deciſ. 238. Alexan. conſ. 85. uolu. 5. Rimi. iun. conſ. 99. num. 26. uolu. 1. Simon de Pretis, conſil. 144. nu. 44. Crau. conſ. 199. vol. 2. Deci. conſ. 84. num. 2. Paril. conſ. 113. nu. 4. & ſeq. uol. 1. & conſ. 53. nume. 107. uol. 3. Rolan. conſ. 1. nu. 26. uolu. 1. Cumia. in ritibus Siciliæ, c. 40. nu. 161. ampl. 16. num. 120. Mari. Anguiſſol. conſ. 156 nu. 8. uolu. 1. & hæc eſt communis opinio. Anton. de Mathe. de cauſ. poſſeſſ. recuperan. ſub n. 18. verſ. ſecunda concluſio, quo caſu etiã capitula reſpicientia incidenter petitorium reiici debent. Affli. deciſ. 7. Benin. deciſ. 53. & ita fuiſſe iudicatum teſtatur deciſ. 44. nu. 111.

Cautela ſecunda. Pro conductore cautela datur, ut conſtituatur procurator ab aliquo aſſerto domino & nomine illius opponere rem reſtitui non debere domino, ſed ſibi dicto nomine vti uero domino, & patrono rei locatæ, quod dominium obtulit incontinenti ſeparatum probare Butri. in cap. ſæpe, col. fin. de reſti. ſpol. Maran. in Specu. par. 4. diſtin. 6. num. 39. Menoch. de recup. poſſ. remed. 1. queſt. 13. num. 326. Minſinger. cent. 1. obſeruat. 1. Guid. Pap. ſing. 176. Ioſeph. Rot. Luc. 26. & Rot. Peruſ. 20. nu. 12. Caſſador. deciſ. 1. de excepc.

39 Libellus. Peto Caium conductorem prædii mei condemnari ad illius reſtitutionem, & ſi fuerit contumax vſque ad ſententiam, peto condemnari ad ipſius rei æſtimationem una cum ipſa re. ita Bar. in d. l. non ab re, nu. 2. quem ibi Ange. Salic. & alii ſequuntur. Bal. in l. quod tempore, col. 3. q. 2. C. de reſti. mili. in l. ſi quis in ſuo, in fi. C. de inoffi. teſtamen. & ſemper utilius eſt intentare remedium iſtud ad auertendam poſſeſſionem tantum. ita practicare docet Dec. conſ. 18. nu. 3. & conſ. 56. nu. 4. ubi reputat in practica hoc mente tenendum.

40 Articuli, & poſitiones. Tria ſunt probanda locatio, vt per Bal. in d. l. nõ ab re, nu. 8. & poſui ſuperius; poſſeſſio locatoris tempore poſſeſſionis. Curt. ſenior, conſ. 70. col. 2. Grat. conſ. 90. nu. 14. & 15. lib. 1. tertiũ reſultans contumacia conducentis non reſtituentis, ut textus, & iura expreſſe dicunt. datur etiam iuramẽtum in litem locatori pro damnis, expenſis, & intereſſe partis, & liquidandis Plo. de in litem iuran. §. 13. nu. 13. ubi tenet accuſari poſſe conductorem recuſantem de turbata poſſeſſione.

41 Illud etiam practicari ſolet, ſi denegatur ex iuſta cauſa, & petens ſuſpicetur ſe poſſe priuari, adire iudicem pro conſeruatione ſuæ quaſi poſſeſſionis, & petere denegantem compelli ad deſiſtendum a ſuis moleſtationibus, & ad præſtandum penſionem, quo caſu nullum ius dicitur amiſſum. Iacob. Venit in materia de qua agitur, in tractatu de annua præſtatione, par. 1. q. 2.

42 Dixit etiam ſingulariter Bal. in c. 1. de controuer. feudi inter Dominum, & filium, quod aut incola, uel conductor ſtat in domo, iuxta l. clauibus, de contrah. empt. & habet locum interdictum de migrando, & ſimilia remedia executiua, quæ celeritatem deſiderãt. commendat pulchre Ancha. conſ. 92. quod videre placeat, Iaſ. in l. fi. C. de ſer. Pariſ. de reintegra. ſeud. q. 73. & 195. Hinc reſultat practica Neapolit. ut in magna curia fiat mandatum, quod adueniente medietate mẽſis Auguſti exfractet, & conſignet domum, & in ultimo termino dicitur, quod ſeruetur in actis ad effectũ vt executiue procedatur. commendat Fuſ. in ſing. ſuis litera P, nu. 111.

De canone reintegranda.

Remed. 15.

CONNECTAM cum præcedenti, an remedium Cano. reintegran. ſalutare, pingue, & frequens competat hac locati & conducti materia, & diſtinguẽdo ponam aliquas concluſiones.

1 Prima ſit concluſio ex parte locatoris, cui tale remedium competit etiam, ſi pro eo ſit introductum remedium l. ſi quis conductionis, & l. conductores, de quibus ſuperius uidimus, Alexan conſ. 90. numero 2. lib. 5. conſ. 33. numer. 2. lib. 6. Pontan. de ſpol. li. 1. c. 13. nu. 118.

2 Ampliatur, ut tale remedium competat locatori etiam pro penſionibus denegatis, Cyn. in l. ſi certis annis, C. de pac. Afflic. dec. 395. n. 8. Plot. de in lit. iuran. §. 3. nu. 3. Capell. Tholoſ. deciſ. 109. Laur. Silu. conſil. 109. Iaco. Menoch. reme. 1. recuper. poſſ. q. 8. nu. 81. Bar. in l. non quemadmodum, nu. 1. de iudiciis. Sign. conſ. 31. nu. 2. Gigas de penſionibus, q. 47. Neguſan. de pign. par. 3. memb. 2. n. 13. Prob. ad Mona. in c. Romana, de ſent. excom. Afflict. in conſtit. authoritatem, nu. 3. Petr. Gab. de off. legat. lib. 9. de pẽſione, q. 24. nu. 553. & hæc eſt commu. opi. in qua concordant Legiſtæ, & Canoniſtæ. Beninten. deci. 27.

3 Dicitur autem locator eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi pẽſiones, fictus, & decimas per duas ſolutiones

de dicta cauſa facta,cap.querelam,ubi Abb. de elect. Barbac.conſ.8.nu.1.vol.2.Deci.in c.bonæ,in ca. 21. de App. Roma.conſ.311.nu.6 & 7.conſ.70.ubi Mando.Rip.in l.interdicto,nu.5.& 6.ff.quorum bonorũ, Borgn.deciſ.28.in fi.

Ampliatur ſecundo, ut non ſolum competat tale remedium locatori ad penſiones pro tempore præterito,ſed futuro,Patiſ.conſ.77. numero 41. volum. 3. Iaſ.in l.1.C.de fideicommiſ.Rimin.ſen.conſ.730.numero 4.uolumine 4.Simon.de pret.conſ.11.num.19. volumine primo.

• Ampliatur tertio,ut tale remedium competat domino,ex locatione facta per procuratorem ultra fines mandati, Alex.conſ.1.in fine,uolu.4.ſequitur,Neuiz. conſ.85.nu.13. Menoc.de recup. remed. 15. nu. 191. ſed hoc per modum petitorii,Hier.Gabr.conſ.44.nu. 12.quem uide,& nota.

4 Limitatur,ut tale remedium non opituletur locatori,qui iurauit ſeruare contractum, & non petiit abſolutionem a iuramento,& de hoc ſit oppoſitum,Caputaquen.deciſ.182.par.3.

5 Secunda ſit concluſio ex parte locatoris,quod ei tale remedium competat.Spec.de poſſeſſ.& petitio.§.1. verſ.ſed nunquid depoſitiones.Socin.conſ.17.nu.12. uol.3.Machel.patroc.24.Didac.varia.reſol.lib.2. ca. 19.nu.8. Plot.in l.vnde ui,nu.63.& 762.ſecũdum primam impreſsionem. Borg. deciſ. 45. in addition. nu. 70 Alex.in l.1.nu.18 ff.de aeq.poſſ. Tiraque.le mort ſaiſit.par.4.declar.3.nu.7.

•• Addo,quod hæc eſt comm.opin.Soci.in l.rem,quæ nobis,num.6.vbi Ripa,nu.21.ff. de acq. poſ. Contar. ad AEgidian.limit.21.num.12. * Ioſeph. Rot. Luca. 20.num.6.)

6 Ampliatur hęc ſecunda concluſio, vt procedat in quolibet conductore,ſiue ad longum tempus,de quo Doctores non dubitant.Fulgoſ.conſ.2.num.1. Iaſ. in §.nihil commune, nume. 45. Rui. conſ. 58. nume.4. uolu.4.Anton. Gabr.de reſtitu.ſpoli.conſ. 5. nu. 22. & 23.ſiue in conductore ad modicum tempus. Nat. conſ.161.num.14.uolum.1.ut reſtituatur ad ſuam nudam,& ſimplicem detentationem, & facit generale verbum,eiectis, quod ſi competit commodatario, & depoſitario,& ſimilibus,cur nõ conductori ad modicum tempus? Gozad.conſ.99.nu.4.Magon.Rot. Lucan.31.nu.36.

7 Limitatur hæc ſecunda concluſio in conductore, ſiue arrendatario,qui durante conductione poteſt ex alia cauſa poſsidere;nam ſi ſpoliatur a locatore, non competit remedium ſpoli.Put.deciſ.170.par.1.etiam ſi uiolenter ſpolietur.Sebaſt.Medic.de regul.iur. par. 2.regul.ult.nu.6.

Remed.16.

Ad l.ſi coloni, C.de agric.& cenſit.lib.11.

1 QVAERO, an tale remedium competat colono, vel conductori,& certe non,ex quo non poſsidet.glo.in d.l.ſi coloni,in l.ſi de fundo,& ibi Ang.no. •• C.loca.& hæc eſt commun.opin.Rip.in c.ſæpe,num. 35.de reſtit.ſpolia.Iacob.Menoch.de recuper. poſſeſ. remed.10.nu.25.

Remed. 17.

De ſuperficiebus,&c.

Poſui ſuo loco.

De remedio de Migrando.

Poſui ſuo loco.

De condictione furtiua &c.

Remed.18.

QVAERO,an colono,vel conductori competat condictio furtiua,de qua materia poſui aliàs ſuperius in materia de furto,quare in hoc breuiter procedendo.

1 Colono competit actio,furti,vt ſuo loco diximus, quando ad modicum tempus conduxit. Barto. in l. ſi apes,§.fin.ff.de furt.

2 Ampliatur idem eſſe in condictione furtiua. Bart. in citato loco.

Secunda ſit concluſio. Colono ad modicum tempus competit actio furti,ſiue penſio conſiſtat in pecunia,ſiue in ſpecie aliqua,non tamen competit condictio furtiua ex quo non eſt dominus. Bar.in l.is, cuius, ff.de fur.in l.ſi ſeruus,§.locaui,ff.eod. in l. ex diuerſo, col.2. ff.de rei vendica.

3 Limitatur id,quod dictum eſt de actione, ut procedat quoad pęnam dupli,uel quadrupli fructibus a ſolo nondũ ſeparatis ab eo, uel eius nomine. Cabal.milleloq.2.par.1.

4 Limitatur ſecundo id, quod dictum eſt de condictione furtiua; vt non procedat in utili condictione furtiua,quę colono,uel conductori datur etiam ante ceſsionem,cum fur appareat factus locupletior.ita cõtra Bar.in l.cum fundus,§.ſeruum tuum,ff.ſi cer.peta. tenet Caſtr.in l.cum in plures,§.meſſem,ff.loc.dicens eſſe caſum quotidianum,& practicabilem.

5 Limitatur ſecundo,ut agere poſsit contra dominũ actione ex conducto,ut agat cõtra furem, & dominus liberetur cedendo condictionem furtiuam. Barto. & Caſtrenſ.in citato loco,ex regul.l.quod debetur,ff.de caſtrenſi peculio,in l.2.§.Labeo,ff.ne quid in loco publico,in l.Iulianus, §.pen.de act.empt.

6 Limitatur tertio, ut agat condictione furtiua uti procurator domini in rem ſuam, facta tamen prius ceſsione, aliàs prius non, quod non poſſet etiam uti procurator domini agere condictione furtina,Cabal. milleloq.2.par.1.

7 Tertia ſit concluſio.Colono partiario non competit condictio furtiua, ſed actio furti,& hoc non in ſolidum,prout alii ſupra nominati conductores,ſed pro vna tantum parte,& intereſse. Bart. in d. l. ſi apes, §. fin.in fi.

8 Et ſic(ni fallor) interpretationem recipiunt hæc iura,l.cum qui.§.quod ſi conduxerit,& §.præterea, l. ſi apes,§.fi.l.ſi filiofamilias,ex qua etiam duo alia colliguntur,quod filiusfamilias conducere poteſt, & ſibi competit actio furti ſi ſubripiatur,& ſi ſit paterfamilias factus,l.ſi quis uxori, §. ſi ſulphurarię, l. fullo, §. frugibus,l.is cuius,ff.de furt.ubi limitat in fideiuſſore coloni,vt ei furti actio non competat.

Colli-

Colligitur etiam ex prædictis, quod diuerſimode agunt, vt dominus agat, & cedat actionem; nam colens nummis, agit ex conducto, partiarius agit pro ſocio, vt ſuo loco diximus, & facit l. idem eſt, ff. pro ſoc. conductor in ſpecie agit præſcriptis verbis, vt per Bart. in d. l. ſi apes, §. fin.

10 Sequitur ſecundo ex prædictis, quod fructus nondum a ſolo ſeparati ſunt domini, non coloni, cum ſint pars fundi, l. fructus, ff. de rei vendica. l. fin. §. penult. ff. quæ in fraud. cred. ſeparati verò erunt in parte coloni, ſi ab eo ſint ſeparati, vel ab alio eius nomine, alias non ſunt ipſius, ſed domini, vt notatur in citatis locis.

Sequitur tertio, quod colonus partiarius portans omnes fructus ad domum ſuam non præſumitur furari, cum ſit ſocius. Aretin. in §. furtum, num. 5. de obligat. quæ ex delicto, quod de facili occurrere poteſt in facto.

A D D I T I O.

☞ *Et in materia quæ actio competat colono pro fructibus diſtinguendo plures ſpecies colonorum, & conductorum ponit Aretin. in §. is vero ad quem nu. 4. inſtit. de rerum diuiſ. vbi colono ad non modicum tempus dat actionem furti, & conditionem furtiuam. Colono partiario actionem pro ſocio colono, nummis colenti actionem locati: colono in certa ſpecie reſpondenti actionem præſcriptis verbis.*

Remed. 20.

De condictione indebiti.

PRACTICABILIS, frequens, & quotidiana eſt queſtio, & paſſim in facto occurrit. habitaſti domum meam per multum temporis me vidente, & ſciente, nullo præcedente contractu locationis, nunquid agere potero ad penſionem?

1 Primus eſt caſus, quādo habitationem domus meę habuiſti ab alio titulo oneroſo, & neſciebas eum eſſe dominum, ſed credebas eſſe, & tunc ſi ei ſoluiſti penſionem, es omnino liberatus, l. ſi vrbana, vbi Bart. & alii no. ff. de condict. indebit. l. filia, ff. de ſolut. l. commodam, cum l. ſequente, ff. commo. l. ſi pignore, §. ſi prædio, ff. de pign. actio. in l. 1. §. ſi rem, ff. depoſiti.

2 Hinc poſtea, ſi quis conduxerit ab aliquo Abbate ītruſo bona alicuius monaſterii, & illi ſoluerit debitā penſionem, eſt liberatus, ſi putabat eum eſſe legitimū Abbatem. Imol. in c. nihil de elect. Io. Andr. in cap. in litteris de reſtit. ſpolia. Alex. conſ. 120. nu. 7. volum. 5. poſt Bald. in l. certum, C. de rei vendica. & conſ. 250. vol. 4. Imol. & Hoſtienſ. in cap. cum in noſtris, de conceſſ. præben. Geminian. conſ. 8. col. 2. Dec. conſ. 407. nu. 1. Afflict. deciſ. 150. Ancha. q. 31. nu. 11. par. 1.

Addo quod hæc eſt communis opinio. Iaſ. in l. ſi Vrbana, nu. 7. in ff. de condi. inde.

3 Ampliatur idem eſſe ſi ſoluatur Rectori per ſententiam priuatā bona fide, & ſine prohibitione. Ruin. conſ. 150. nu. 7. vol. 1. Affli. deciſ. 147. Lap. allegat. 89. nu. 13. in fin. Alex. conſ. 104. nu. 6. vol. 1. poſt Bald. in l. emptorem, nu. 4. C. loc. Alba conſ. 79. nu. 15. Rip. reſponſ. 13. nu. 4. & 5. vol. 2. Gigas conſ. 27. vol. 1. Simō de Pretis, conſ. 142. nu. 44. lib. 1. Nauar. de redditibus eccleſ. quæſt. 5. corrolar. 1. nu. 31. Mari. Anguiſſ. conſil. 20. Borgni. deciſ. 44. nu. 10. & 15.

4 Secundus eſt caſus. Ego vt amicus conceſſi alicui habitationem domus, vel apotbecam ſub ſpe recipiēdæ penſionis, & tunc recurrendum eſt ad arbitrium boni viri, prout in ſalariis, de quibus ſuo loco dixi ad l. 1. ff. de extraordin. cognit.

5 Tertius eſt caſus, quando habitationem domus meæ habuiſti a me domino, ſed indebite, & tunc teneris ad petitionem quanti conducturus fuiſſet l. in ſumma, § pen. ff. de condict. inde.

6 Quartus eſt caſus, quando aliquis ex ſe occupat bona fide, & inhabitat domum alterius, & tunc ad nihilum tenetur, quia bonę fidei poſſeſſor lucrifacit fructus conſumptos iuxta not. in §. ſi quis a non domino, inſtitut. de rer. diui.

7 Quintus eſt caſus, quando quis mala fide occupat habitando alienam domum, & tunc tenetur de penſione, etiam quæ percipi potuiſſet. Cyn. in l. certum, C. de rei vend. Ang. in l. domum, C. eod.

Practica.

8 DVo ſunt articulanda. Primum quanti conducturus fuiſſet habitator, non quanti locaturus. Aliud quanti communiter conducta fuiſſet, nec ſufficit quoad duos, vel tres, ſed quoad communiter. Alex. conſ. 181. vol. 2. 118. vol. 4. 42. col. fin. volum. 3. conſ. 3. col. fin. uolu. 5. Ruin. conſ. 168. & 423. & hanc practicam ualde commendat Iaſ. in §. actionum, num. 167. de action. & poſui par. 1. de ſubſtantia locationis.

Remed. 21.

Ex l. fin. C. de condict. ob cauſ.

1 QVAERO, an remedium l. fina. C. de condi. ob cauſam, vendicet ſibi locum in contractu locationis & conductionis, ut propter inobſeruantiam non recedatur parte inuita, ſed agatur ad implementum, uel intereſſe, & utique ſic, ut notant omnes, in d. l. fin. ex quo contractus locationis eſt nominatus, & tetigi in materia euictionis, & aliis in locis.

2 Limitatur primo, ut non procedat, quando in inſtrumento locationis, & conductionis appoſitum ſit iuramentum, quod obligat pręciſe, & impleri debet ex forma ſpecifica. Iaſ. conſ. 4. colu. 2. uol. 3. Corſet. de priuileg. iuramen. priuileg. 4. ubi Bauer. nu. 57. & hæc eſt communis opin. Alex. conſ 37. col. 3. & conſ. 91. col. 1. uolum. 3.

3 Limitatur ſecundo, niſi in inſtrumento appoſita ſit clauſula ſimilis, iuramento promittens ſincere, & fideliter, & inuiolabiliter obſeruare, nec in aliquo contrauenire ſub certa pęna, & obligatione omnium bonorum. Bero. conſ. 6. nu 6. vol. 3. Rol. in terminis contractus locationis & cōductionis, cōſ. 69. nu. 35. vol. 4.

4 Limitatur tertio, ut procedat in actione conſequenda ad repetendum data, & executa, ſecus quoad exceptionem opponendam contra non obſeruantem agentem ex contractu, quia non obſeruauit. Corne. conſ. 121. in fin. uolu. 1.

5 Limitatur quarto materia d. l. fin. niſi id, quod erat adimplendum, erat cauſa finalis, & quis non eſſet facturus, niſi eſſet illa cauſa. Soci. conſ. 26. col. 3. uolu. 3. Crauet. conſ. 162. nu. 22.

Re-

5 Vnde cautus erit in conficiendo inſtrumentum ſimilis immiſſionis, ut prędicta omnia uerificentur. Vnde ſi in inſtrumento dicatur colonos expulſos, non verificatur, quod omnes ſint expulſi, quia indefinita non ęquipollet vniuerſali in pręiudicium tertii. Bart. in l. omnes populi, col. 20. ff. de iuſtit. & iur.

6 Nec ſufficit, quod dicat inſtrumentum, quod acceperunt poſſeſſionem infraſcriptorum bonorum, ſed quod ingreſſi fuerint dicta bona, & quamlibet eorum partem eundo per totum terrenum.

7 Nec ſufficiunt illa verba, Quæ omnia &c. quia poſſunt verificari in parte, vt per Bero. in dicta q. 47.

8 Ex quibus corollariæ plura inferuntur. Primo, quod ſi colonus poſt alienationem factam adhuc domino penſionem ſoluat, præiudicabit adhuc domino in ſua poſſeſſione. Caſtren. per illum textum in l. Pomponius, ff. quibus modis vſusfru. amitt. dicens eſſe caſum notabilem, & quotidianum.

9 Infertur ſecundo, ſi colonus, vel conductor alteri vendidit rem locatam, poſtea ab eodem emptore códucit, & domino penſionem ſoluit, non priuat dominum poſſeſſione, quia adeſt ficta traditio tantum. Caſtren. in citato loco, dicens eſſe caſum notabilem, & valde ſingularem in l. quamuis, §. 1. ff. de acquir. poſſ. Put. deciſ. 131. par. 2. clarius deciſ. 170. par. 1.

10 Infertur tertio, quod ſi primo locatori non eſt ſoluta penſio, ex hoc ſolo non priuatur ſua poſſeſſione. glo. fin. in l. male agitur, C. de pręſcrip. 30. vel 40. ann. Cyn. in l. competit, num. 4. C. eodem, niſi colonus requiſitus denegaſſet. Alex. in l. ſi quis rem, ff. de acquir. poſſeſſ. vbi reputat notabile, & dicit in practica quotidianiſſimum.

11 Infertur quarto, quod ſi inceperim reſpondere de fructibus ſecundo locatori, non priuo ex hoc primum locatorem dominum. Alex. in l. ſi colonus, §. ſi conductor, ff. de acquir. poſſeſſ. vbi contra Angel. rationem reddit, quod in corporalibus dato, quod ſciam alium poſſidere, tamen ea non priuor, niſi ſciam me poſſe repelli, vel niſi negligens ſim, iuxta no. in l. ſi id quod, §. fi. in l. ſi de eo, §. 1. ff. de acquir. poſſ.

12 Infertur quinto, quod conductor ad longum tempus, qui naturaliter poſſidet alteri ſublocando interuertit poſſeſſionem primi locatoris. Alexand. in d. l. ſi conductor, num. 5. Anton. Gomeſ. de contract. tit. de locat. num. 11.

13 Infertur ſexto in materia beneficiali, quòd ſi reſignatarius reſignanti beneficium locauit, ac ei commiſit, vt reſignationem publicari faceret iuxta regulam Innocentii octaui de publicádo reſignat. qui quidem conductor, & reſignans hoc non fecit, ſed per ſemeſtre in poſſeſſione beneficii permanſit, ſique tertio iterum reſignauit, qui poſſeſſionem adeptus eſt, primus reſignatarius recuperare non poterit, remedio l. fin. C. de acquir. poſſeſſ. Iac. Menoch. in 14. remedio recuper. poſſeſſ. num. 58.

14 Infertur ſeptimo, vt bannum, quod turbans in poſſeſſione, vel accipiens poſſeſſionem ſine iudicis auctoritate, non compręhendit illum, qui ſolum per inſtrumentum acceperat poſſeſſionem, & nó expulerat colonos. Herc. de atten. c. 5. nu. 48. in fi. quod his temporibus de facili occurrit.

15 Infertur octauo, quod conductor mutare poteſt cauſam poſſeſſionis accedente iſta cauſa, vel quod ita credebat. Put. deciſ. 170. par. 1.

Infertur nono, quod per nudum præceptum de non ſoluendo alteri penſionem, poſſeſſio non perditur. Rot. deciſ. 275. in nouis. Natt. conſ. 429. num. 6. & 14. Magon. Rot. Luc. 69. num. 9. * Gomeſ. de ſequeſtro loquens de annal. quæſt. 46. vidi in tracta. ſequeſter, vbi late poſui.

16 Circa verò conſtituti materiam ad materiam d. l. fin. ponam aliquas concluſiones pariter vltra Meno. & alios materiam nouiter tractantes.

17 Prima ſit concluſio, Colonus per conſtitutum tunc domino præiudicat accedente conſenſu ipſius. Butr. in cap. cum veniſſet, col. penul. verſic. ex quibus patet, de reſtit. ſpoliat. Tiraquel. de conſtitu. par. 3. limit. 14. nu. 2. Bero. conſ. 42. nu. 22. vol. 3. Crot. conſ. 49. nu. 16. vol. 1. Rot. Lucan. Ioſeph de Ludouic. deciſ. 20. Deci. conſ. 400. nu. 9. Neuiz. conſ. 37. nu. 15. Angel. de Caſtro conſ. 68. nu. 13. vol. 1. conſ. crimi. diuerſorum. Roder. Soarez in l. poſt rem, num. 2. de re iudic.

18 Secunda ſit concluſio. Colonus per conſtitutum transfert poſſeſſionem vacantem, ſi rei inſiſtebat. Bar. ad l. quod meo, in princ. col. fi. verſ. ſed iuxta prædicta, ff. de acq. poſſ. vbi Alexan. licet ipſe aliter teneat, valde commendat. * Milis, in verbo poſſeſſio ciuilis. Aegid. deciſ. 669. Verall. deciſ. 202. Pontan. de Spoli. ſub num. 109. lib. 2. fol. 58.

19 Limita in eccleſiaſtica materia; nam per mortem locatoris nunquam vacare dicitur. Natt. conſil. 562. vol. 3. Franc. Becc. conſ. 77.

20 Tertia ſit concluſio. Colonus priuat dominum per conſtitutum ſi naturaliter poſſideat, puta cum adiectione precarii, vel alias ex conuentione, naturali poſſeſſione, ac ciuili, ſi ei adhærebat, & ſuper ea conquieſcebat, l. interdum, §. fin. ubi omnes no. ff. de acq. poſſ. in l. 3. §. in amittenda, ff. eod. Bart. in l. colonus, col. 3. verſ. ſed pone quod debitor, ff. de acq. poſſ. Alex. ad l. quamuis, §. 1. verſ. limitatur ergo, in l. peregre, §. quibus, ff. eod. Caſtrenſ. conſ. 10. col. 2. par. 1. vbi videas, quia limitat, vt declarat Alexan. conſ. 153. lib. 6. Pile. q. 139. Odofred. in l. ad probationem, in l. ſi quis conductionis, C. locat. & hęc eſt communis opinio. Soarez. in ſuo theſau. littera C. num. 104.

21 Quarta concluſio. Conductor ad longum tempus priuat dominum ſua poſſeſſione per conſtitutum, ſecus ad modicum tempus, niſi modo, quo ſupra. Alex. ad l. quamuis, §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. Iaſo. in l. 1. §. in amittenda, num. 8. ff. eod.

22 Quinta ſit concluſio. hæc eſſe vera, ſiue colonus bona fide faciat, ſiue non. Tiraquel. de conſtitu. par. 3. limitat. 14. in fi.

23 Limitatur quarto loco diſpoſitio d. l. fin. vt procedat in colono, qui de ſe ipſo exiit, non autem in tradente. Are. in l. exitus, col. 2. ff. de acq. poſſ. Alex. in l. peregre, §. quibus, nu. 3. ff. eo. & hęc eſt communis opinio. Cro. in l. ſi is qui pro emptore, num. 205. & magis æqua, ut naturalis. Grat. conſ. 69. nu. 2. conſ. 36. in fin. lib. 1. conſ. 75. nu. 19. conſ. 110. nu. 24. lib. 2. & ante eum idem ſenſiſſe videtur Corn. conſ. 190. nu. 5. lib. 1. conſ. 55. nu. 4. lib. 3. Tiraq. de iur. conſtit. par. 1. nu. 59.

24 Contrariam opinionem, vt etiam in tradente procedat, tenuit Cyn. in d. l. fi. Rip. in rub. de interdic. nu. 7. Corne. conſ. 228. excogitabam lib. 2. & conſ. 85. nu. 4. lib. 4. Ruin. conſ. 172. nu. 5. lib. 4. Seiſel. in l. exitus, col. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. Crau. conſ. 235. in princip. & hęc eſt cómunis opinio. Rebuff. ad Regias conſtit.

tom. 3.

tom.3. tit.de cau.poſſ.artic.vlt. gl.1.ſiue vnic.nu.16. quam ſequi viſus eſt Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed.14.nu.22.in finalibus verbis.

Addo, quod hęc opinio eſt magis cõmunis in ſcholis, & palatiis magis recepta. Bellon.conſ.34.nu.7.

25 Succurritur autem locatori duobus modis; Aut enim loquimur antequàm ius locationis perdatur tẽpore, & ſuccurritur remedio huius l. fina. Aut poſtquam perditum eſt, & tunc agit ad intereſſe contra conductorem. item in ſubſidium datur reſtitutio aduerſus emptorem. Ita practicare docet Specul. in titu. de locat. § nunc aliqua, & in tit.de præſcrip.verſ.ſed pone, quod colonus.

26 Vnde cautus eris in practica in eligẽdo remedium competens ad fauorem locatoris.

27 Et inquilinus negando monitorium, ſi dicat ſe non recognoſcere alium, ſed ipſummet eſſe dominum, & poſſeſſorem, non dicitur ſibi acquirere poſſeſſionem, Late Lancellot.de attentat.par.3.cap.36.nu.47.

* Et poſſeſſio præſumitur continuata etiam ſi per conductores nõ ſit ſoluta penſio. Bal.in l.cum propopas, ff.quibus mod.vſusfr.amitt. Soc.conſ.106. vol.3. commendat Alcia.regul.2.præſumpt.21.nu.13.

Limitatur quinto diſpoſitio l.fin. vt non procedat, nec habeat locum in reſignatario, qui reſignanti locauit, nec reſignationem publicari curauit, iuxta regulam Cancellariæ Innocentii Octaui, de public. reſignatio. vt late deducit Menoch.de recuperati.poſſeſſ. remed. 14. num. 58. dicens hunc caſum plories in facto eueniſſe.

Limitatur ſexto, vt tunc dominus priuetur poſſeſſione per colonum, ſi colonus voluerit, aliàs non, ita eſt glo.notab. in vlt.ſolutione, in l.ſi ſeruus, C.quod cum eo, vbi Bal. & Caſtr. dicunt hoc mirabile, & ſubdunt quod poſseſſionem ciuilem poſsunt propria auctoritate recuperare incontinenti, ſecus ex interuallo, vnde fac negocia tua incontinenti, & extẽde manus.

Remed. 24.

De reſtitutione in integrum.

DATVR, & competit in hac locati & conducti materia extraordinarium reſtitutionis in integrum remedium tam ex parte locatoris, quàm ex parte conductoris.

1 Prima igitur concluſio ſit. Minori datur reſtitutio ſi rem potentiori locauit ex quo de facili dubitare poſsit, ne penſionem conſequi valeat. Abb. in c.peruenit, in fine, de arbit. commendat Roch. in c.fin. col. 113. de conſuetud. Crauet.conſ.192.ſub nu.4. D.Sfor. de reſtitut.in integ.par.1. q.4.art.5.num.37.vbi dicit valde notandum.

Addo Roman.conſ.423. num.3. Bart.conſ.63. factum ſic proponitur. Natt.conſ.517.num.3.volum.3. Fulgoſ. conſil.7.

2 Ampliatur hæc concluſio idem eſse econtra, ſi minor conduxit a viro potẽti, vt dubitari poſſit nequot annis rei locatæ fructum percipere valeat. Sfort. de reſtitut.in integrum, par.2.q.56.art.6.nu.35.

3 Ampliatur tertio, vltra D. Sfort. & alios, vt reſtituatur etiam aduerſus fiſcum, l.in fraudem, §.fin.ff.de iure fiſci, iuncta gloſsa, qui text.ſatis bene probare videtur minoribus concedi reſtitutionem, ſiue aduerſus priuatum, ſiue aduerſus fiſcum, nec video a dominis recentioribus excogitatum.

4 Ampliatur etiam, vt maior ex cauſa reſtituatur: hinc minor, locator, vel conductor abſens ex cauſa Reipublicę, vel legationis, reſtituitur, nec tenetur dimittere procuratorem, qui expedire potuiſset. Deci. conſ.138.col.fi.verſ. poſtremo pariter infirmus. Rip. de peſt.cap.de priuileg.peſt.num.12. Bar.de tempor. vtil.& contin. cap.17.verſ. venitque poſtremo. Rodoan.de rebus eccleſ.quæſt.princip.24.verſ.ſed quod, nu.24.cart.499.in fine carceratus reſtitutus. Iaſ.in l.2. q.21.C.de iure emphyt. Gigas de penſion.q.75.

Ampliatur quarto, vt nedum minor, ſed eccleſia reſtituatur aduerſus non factam proteſtationem conductoribus, quod ipſi non intendebant ſtare amplius in locatione, vt notabiliter ponit Alex. conſ.17. nu.17. li.4.* Didac.var.lect.li.1.c.5.in fi. vti in locationibus reddituum eccleſiaſticorum datur reſtitutio minori.

5 Limitatur primo circa locationem ad longum tẽpus, in qua minor reſtituitur ex quo in ea de facili lædi poteſt, ſecus in locatione ad modicum tempus, in qua cum poſset verſari modicum damnum, & læſio, reſtitutio non datur. late Bero.in cap.1. nu.50.de reſtitut. in integrum.

6 Contrarium tenet Sfort. in citato loco, dummodo enim læſio fiat, ſiue locatio ſit ad longum tempus, ſiue ad modicum, reſtitutio conceditur, & de facili in contingentia factorum occurret, quod læſio fiat in locatione ad modicum tempus.

7 Limitatur ſecundo loco vltra D.Sfort. in citato loco, vt præcipue in quatuor caſibus minor non reſtituatur. Primo, ſi pater, uel tutor minoris cecidiſset. Secundo, quando læſio eſt talis, ob quam non reſtitueretur etiam maior. Tertio, quando locans eſt priuilegiatus, vt Communitas, & minor tractet de lucro captando, & locator de damno vitando. Quarto, quando minori ſuccurreretur alio remedio. ita in terminis Grat.conſ.67.vol.1.

Cætera vide, quæ poſui in materia de tutore, & de minore.

8 Datur etiam reſtitutio domino aduerſus colonos, qui migrarunt, vt late deducit Meno. de recup.poſſ. remed.10.q.14. num.101.

Remed. 25.

De iudicis officio.

QVAERO, nunquid conductori, vel colono eiecto competat officium iudicis?

1 Primo videbatur quod non, ex quo alio iure ſuccurſum eſt, puta ex remedio l.ſi coloni, C.de agricol. & cenſi.lib.11.

Item ex §.ſed etiam ſuſcipientes, Authent.de manda.princip.

2 Præterea ex condictione indebiti, vel triticaria, l.1.& 2.ff.de tritic.l.indebiti, §.1.ff.de condict.indebiti.

3 Et hanc opinionem tenuit Luc.de Penn. in l.ſi coloni, q.21.C.de agric.& cenſit.lib.11. Alcia.in l.rem, quæ nobis, nu.7.ff.de acquir.poſseſſ.

4 Pro contraria parte facit, quia his detentatoribus nullum ordinarium remedium datur, meritò iudicis officio ſuccurrendum, l.1.§.deiicitur, ff.de vi, & vi armata.

Et

5 Et hanc opinionem tenuit gl. in l. non tantum, ff. de petit. hęredita. in l. Aquilius regulus, ff. de donat in l. maniſeſtiſſimi, §. ſed in ſecunda, C. de fur. Bar. in l. vſu, ff. de var. & extraord. cognit. Bal. in l. ędе, col. 2. C. loc. Fran. in diſput. petitorii, & poſſeſſorii, nu. 43. Soci. in l. rem, quę nobis, ſub nu. 18. ff. de acq. poſſ. Rip. in cap. ſępe, nu. 17. de reſtit. ſpoliat. Coraſ. in §. nihil commune, par. 2. nu. 127. Plo. in l. ſi quando, nu. 98. ſecundum primam impreſſionem. Lucan. in l. ſi coloni, q. 21. C. vnde vi. Neuiz. conſil. 80 num. 3. Alciat. reſpon. 426. num. 2. Maran. de ordi. iudic. diſt in. 7. num. 35. & hæc eſt receptiſſima opin. Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed. 17. num. 21 in fi.

Addo Euerar. in loco a feud. ad emphyt. q. 51. dicentem in facto ſe habuiſſe in ardua quæſt. Put. deciſ. 3. lib. 1.* Pedemont. 4. nu. 7.

6 Pariter vltra Meno. dicit, in l. vni. C. ſi de momen. poſſ. Contard. limit. 21. nu. 13. vt cum conductor turbatur, vel deiicitur, vt ſemper recurrat ad iudicis officium, in quo inordinate proceditur.

7 Limita in colono ex iuſta cauſa deiecto, puta ob pẽſionem non ſolutam. Bald. in l. ſi coloni, col. 2. C. loc. Alex. conſ. 131. col. 4. lib. 4.

8 Et ſic paſſim vides quam ſit exoſus conductor penſionem non ſoluens, & vbique reiicitur.

Nec obſtare videntur rationes, & iura ex aduerſo allegata, quia loquuntur in poſſeſſore, non in detentatore, prout eſt colonus.

Remed. 26.

Ad l. curabit, C. de act. empt.

1 QVAERO, an remediũ l. curabit, C. de actio. empt. procedat, & locum habeat in contractu locationis, & conductionis? Vtiq; ſic, & in quolibet alio contractu correſpectiuo. Corn. conſil. 105. col. 2. vol. 3. ſequitur Pariſ. conſ. 75. nu. 17. vol. 4. Anto. Gabr. de emptio. & venditio. concl. 4. num. 14.

Addo Alpha. reporta. 181. Couar. var. reſolu. lib. 3. cap. 4. Lup. in cap. per veſtras, §. 22. de donat. inter vir. & vxor. Nat. conſ. 444. nu. 4. & conſ. 30. vol. 2. Moder. Pariſ. conſ. 41. nu. 8. Grat. conſ. 78. vol. 1. Burſat. conſil. 11. num. 15. vol. 1.

2 Hinc dixit Pariſ. conſil. 60. nu. 20. vol. 1. quod penſio debetur etiam ſi ex re nihil percipitur: dixi alias ſuo loco.

Remed. 27.

De inſtitoria actione.

1 QVAERO in materia inſtitoria. Recepi ab initio famulum pro famulando, poſtea exerceo illum pro factis meis in aliqua apotheca, an poterit dicere ſe ſocium in illa arte, in qua præpoſitus fuit? Vtique non, ſed habere debet ſalarium conuentum. Rimin. conſ. 356. num. 14. vol. 3.

2 Vnde famuli cerdonum, tabernariorum, & ſimiliũ mercedem tantum habere debent. Alexand. ad Bart. in l. teſtium, in fine princ. ff. de teſtibus. Nec ſunt idonei teſtes pro magiſtris, & dominis ſuis. Petr. Moncad. in addit. ad Crot. in tit. de teſtibus, par. 4. nu. 139. Bonac. de fam. q. 99.

Et ſi inſtitor, vel Præpoſitus conducat apothecam, vel domum, tenetur dominus ad penſionem. Foller. ad Maran. par. 4. diſt. 22. ſub nu. 5.

3 Plura ad materiam inſtitoris pertinentia ponit poſt alios late Roncheg. de duob. reis, l. 9. in princ. nu. 149. cum multis ſequentibus per longum diſcurſum, tamẽ ſufficit allegaſſe, ne illius dicta transcribere videar.

4 Addo tamen vtiliter, quod dum ibi tenet, nu. 164. quod plures tenentur in ſolidũ ex facto inſtitoris poſt
5 alios per eum relatos. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par. 9. in princ. verſ. ſed contra hoc obiicit. Bar. Bald. conſ. 262. vol. 5. Alex. conſ. 139. nu. 1. vol. 5. conſ. 44. vol. 2. repetitum, conſ. 28. vol. 6. pulchre conſ. vlt. nu. 10. vol. 7. Natt. conſ. 567. nu. 7. & hęc eſt commu. opin. Pedem. deciſ. 149. nu. 7.

6 Addo ſecundo loco, quod ſi inſtitor fecit aliquas expenſas in honorem mercatorum, quod ſibi ſunt ex computandæ, ſi iuſta cauſa fecit. Corſet. reputans hoc in facto admodum notabile, in verbo, expenſæ 4.

Addo tertio loco, quod inſtitoris mandatum non expirat morte mandantis. gloſ. fina. in l. ſi quis, ff. de inſtitor. Caſtrenſ. in l. ſi per epiſtolam, ff. de acquir. hęredit. Rui. conſ. 115. vol. 1. Bart. in l. morę, ff. de iuriſdict. omn. iudic. Card. in c. quoniam. Abbas q. 7. de offic. delegat. Salic. in l. inter cauſas, ff. manda. Alexan. in allegata l. moræ, num. 28. Anchar. in Clement. de renunc. niſi cum morte mandantis ſequatur mutatio ſtatus. Doct. in l. eius, ff. ſi cert. petat. vel niſi mandatum eſſet generale. Cin. in l. mandatum, C. mandat. Roma. in l. 2. ff. de donat. Boer. 306. Sebaſt. Medic. mors omnia ſoluit, in verbo, mandatum, nu. 192.

Remed. 28.

De noui operis nunciatione.

1 QVAERO, an colonus, conductor, uel inquilinus poſſit nunciare nouum opus? Videbatur quod ſic, ex l. 1. vbi no. C. ſi per vim.

2 Secundo ex l. fin. C. qui legitimam perſonam.

3 Pro contraria parte facit, l. in prouinciali, §. ſi ego, ff. de nou. oper. nuncia. ubi Iaſ. num. 5. dicit hanc eſſe communem opin. Mago. Rot. Flor. 94. num. 25.

4 Limita primo, niſi dominus ſit abſens. Doctores in l. 1. C. ſi per uim.

Limita ſecundo in iudicio recuperandæ poſſeſſionis, l. fi. vbi no. C. qui legitimam perſonam, & ſic conciliantur contraria.

5 Limitatur tertio, niſi de conductione appareat publicum inſtrumentum cum clauſulis ſolitis, & maxime conſtitutionis procuratoris, & ponens eundem in locum, & priuilegium ſuum, vel quod poſſet vti tanquam ſua, prout practici notarii faciunt Bar. in l. procurator cum libera, ff. de procura. in l. creditor, §. Lucius, ff. mand. Iaſ. poſt alios, in d. §. ſi ego.

6 Vnde ſis cautus, vt de conductione appareat publicum inſtrumentum, quia ad hoc quam maxime proderit.

7 Limitatur quinto in conductore a publico, uel a Camera, glo. in l. 2. ff. de loco publico fruend. Bart. in l. vectigalia, §. non ſolum, ff. de publica.

8 Limitatur quinto, vt non procedat in conductore ad longum tempus, ex quo habet ius in re, prout ſuo loco, & alias pluries diximus.

Remed.

Digitized by Google

Remed. 29.

De damno infecto.

1 CONSIDERATVR etiam in materia locati & conducti de damno infecto, l. in hanc, ff. de damn. inſec. vbi Bart. in practica dat modum articulandi, videlicet quod domus eſt deſtructa, & propter illud vitium domus non poteſt locari quanti conſueuit, cum tanti locari conſueuerit: nec iſte articulus concludit, niſi etiam concludatur, quod hoc prouenit ex vitio domus. Bar in l. creditor, C. de pignor. act. commend. Alex. ad Bar. in l. in ſumma, quæ eſt lex penul. §. & ſic, littera A, ff. de condict. indebi. Aret. in §. ſi quis agens, nu. 5. de act. vbi in practica hoc valde cõmendat Crot. de teſtib. par. 6. nu. 284. vbi ſimiliter valde commendat in actu practico, faciunt l. damni infecti, §. ſed inquilino, & §. ſequenti, & l. qui bona, §. de illo, & l. inquilinus, ff. de dam. infe. vbi bonus text. in tit. loc. in l. ſed addes, §. ſi inquilinus, ff. locat. Crot. de teſti. par. 7. ſub nu. 91. verſic. 1. & c. vbi valde commendat.

Remed. 30.

De exercitoria actione.

DATVR in hac locati & conducti materia, exercitoria actio, prout patet in l. 1. §. magiſtri, §. non autem, §. igitur, ff. de exercit.

1 Et per hoc nata eſt inter ſcribentes dubitatio, quis locator, vel conductor ſit in hoc caſu, an nauis conducta, an merces locatæ ſint Bartol. putauit in magiſtro nauis dubitationem conſiſtere, an ille nauem, an operas locaſſet, vt per eum, in l. 1. ff. de præſcrip. verb. Ca-

2 ſtren. ibidem dicebat conductionem eſſe, ſi nauis principaliter pro mercibus conducta ſit, vel locationem, ſi magiſtro operæ locatæ eſſent, argumento eorum, quæ notat Bart. in l. 2. §. Ariſto. col. 2. ff. de donat. Iaſo. ibi cogitandum reliquit. Bude. in annotatio. refert locationem pro conductione vſurpari, & econtra, per l. veteres, ff. de contrab. empt. & ſuo loco diximus. Alcia. Parergon iuris lib. 5. cap. 15. ait dubitationem cõſiſtere, an magiſter nauis eſſet locator nauis, an verò conductor mercium. Petr. vero Loriot. de pactis, cap. 131. dicebat dominum mercium nauem conducere, & econtra merces ſuas vehendas locare, ſed plurimum referre, an nauem conduxerit, an naues vehendas locauit, cum hoc caſu pro vectis tantum, illo etiã pro non vectis agatur.

Vnde non mirũ, ſi hoc caſu præſcriptis verbis agatur, & ſic diuerſo reſpectu idẽ eſt locator, & cõductor.

3 Videtur hæc opinio confirmanda ex l. 1. §. magiſtri, ff. de exercit. vbi magiſter dicitur locator reſpectu nauis, & conductor reſpectu mercium, idem patet in §. non ſolum, ibi, ad onus locatio facta ſit, & clarius in §. igitur, eiuſdem legis.

Remed. 31.

Ad l. Rhodiam de iactu.

INVENTA eſt in propoſito materię locati & conducti, l. Rhodia de iactu, vt ſi locandæ nauis gratia iactus nauium factus eſt, omnium contributione ſarciatur, & Rhodia dicitur a Rhodiis inuenta, quorum diſciplinam naualem admirabilem (vt Strabo dixit,) omnes populi libenter etiam Romanus ſequebatur, & ad materiam, l. ſi vehenda, ſuo loco diximus.

Remed. 32.

De conductore ædificante in area conducta.

SPECVLATOR in titulo de actore, verſic. quid ergo, &c.

Remed. 33.

De Saluiano interdicto.

1 MATERIAM poſui in tit. de renouatione locationis, & latius de inuectis, & illatis, quatenus ſpectant ad locati materiam, de qua agimus. Cepo. caut. 81. vbi locatori datur directum, & vtile nec excuſſio opponi poteſt. Theſau. deciſ. 175. in fin.

* * Saluianum interdictum, directum datur vere cõtra conductorem ipſum, §. ſequens, Inſtit. de interdic. & in eo non requiritur excuſſio, & ita limitat dictum Socin. quod verſatur in ore omnium, per multas rationes bene Natt. conſ. 251. lib. 3. Bertrand. conſ. 113. nu. 7. vol. 3. ſequutus eſt Bellon. conſ. 34. num. 8. & 9. Calca. conſ. 29. nu. 5. latiſſime Becci. conſ. 89. num. 16. Theſaur. deciſ. Pedemon. 175. par. 2. vbi appellat hãc opinionem æquiorem, & quod Senatus fecit decretũ, vt ita ibi ſemper obſeruaretur contra Socin. cum opinione Natt. & aliorum ſuperius allegatorum, & hoc pro rebus illatis in prędio ruſtico, vel vrbano, vt per eum in citato loco: communis tamen practica obſeruat, vt Saluianum ſiue directum, ſiue vtile detur, pro locatione prædiorum ruſticorum, non Vrbanorum, Cin. in l. certi iuris, col. 2. verſic. ad iura. in contrariũ, C. loc. Pedemont. 176. nu. 3. par. 2. repræhendens Papienſem contrarium tenentem, vtile tamen Saluianũ datur contra tertium res conductoris poſſidentem, Maun. commiſſ. 18. in verbo per vtile Saluianum. Cuiacci. lib. 5. cap. 24. var. obſeruat. & non ſufficit legalis hypotheca, ſed requiritur conuentionalis in materia locati & cõducti, Vueſembec. tit. de Salua. nu. 1. Pedemon. 176. nu. 4. par. 2. unde agens duo probare debet, debitum, ex cauſa locationis & conductionis, & poſſeſſionem coloni tempore locationis, Sarnenſ. de reddit. ædes, c. 2. nu. 23. & 24. Maſcard. concl. 1288.

Remed. 34.

De itinere, actuque priuato.

1 QVAERO ad titulum de itinere, actuque priuato, an tale interdictum competat illi, cuius colonus, conductor, uel hoſpes itinere actuque uſus eſt, & utique ſic, dicit tex. in l. 1. §. is cuius colonus, l. 3. §. uti uidemus, ff. eod. Veron. de ſer. ruſt. prædior. c. 1. nu. 28. uer. item, an requiritur.

2 Ampliatur hæc concluſio, ut procedat etiam ſi colonus, conductor, uel hoſpes uſus ſit ignorante domino, ita Bar. poſt gl. in d. l. 1. §. is cuius, ubi colligit ad retinendam poſſeſſionem ſeruitutis, non requiri ſcientiam domini. Bene tamen ad acquirendum, l. 1. §. quæſitum,

ſitum,

ſitum, ff. de aqua quotidia. & æſti. Iac. Menoch. de retinen. poſſ. remed. 5. q. 6. nu. 66.

3 Ad prædicta facit deciſio Bart. in d. l. 3. §. nunc videndum, ff. de itinere actuque priuato, quod ſi aliqua Abbatia babet in aliquo loco iuriſdictionem, ſi poſuit ibi aliquem more coloni, vel conductoris certa conſtituta mercede, tunc retinet iuriſdictionem, & pœnæ reuertuntur ad eum, alias non, quod vidi a multis reputari notandum.

Remed. 35.

De actione noxali.

1 QVAE datur pro damno illato a famulis locatoris, l. ſi tibi domum, ff. locat. vbi ceſſat hoc caſu actio ex conducto.

Remed. 36.

Ex l. fi. C. de edic. diui Adr. toll.

1 QVAERO, an tale remedium competat hæredi coloni, vel conductoris? Et videbatur quod nõ, ex quo non poſſidet, per quam rationẽ ita tenuit Bal. loquens in quolibet detentore in l. 1. colu. 2. verſiculo quæro, an ſit vera, C. ſi de moment. poſſ. per l. bona fides, ff. depoſiti.

2 Contrarium eſt verius, vt per gl. in d. l. fi. in verbo, fuerunt, vbi Sali. col. 5. verſ. nunc videamus. Clarius Caſtren. nu. 12. Alex. nu. 22. Iaſ. nu. 13. Zuccard. nume. 235. Papien. in forma libelli hæreditatis ex teſtamento, in verbo, poſſideat, nu. 3. Soc. iun. conſ. 3. num. 36. conſi. 20. col. 2. vol. 1. Ruin. conſi. 51. nu. 2. lib. 4. Menoch. de adipiſc. poſſ. remed. 4. nu. 368. Aret. in §. quadrupli, col. 15. de actionibus, & hæc eſt magis communis opinio. Port. conſ. 1. nu. 18. Rol. conſi. 1. nu. 62. volu. 1. & melius, conſ. 1. nu. 30. lib. 3.

3 Amplia idem eſſe in materia ſtatuti, le mort ſaiſit. Tiraqu. in terminis coloni loquens in eo tract. p. 3. declarat. 4. nu. 2. in fi.

4 Amplia idem eſſe in petitione hære. Iaſ. in prælud. feudo. nu. 4. in fi. & in §. actionum, nu. 232. Papienſ. in libello hæredit. ab inteſt. gl. 1. nu. 8. Alex. conſ. 73. nu. 4. lib. 5. Cur. iun. conſ. 30. nu. 11. Rolan. conſi. 44. nu. 4. lib. 1. Achil. Perſonal. de petit. hæred. nu. 710.

5 Limita ex Tiraqu. (vt ſupra) id verum contra tertium, non contra dominum.

Ad l. bona fides reſponde, vt per Menoch. de recuper. poſſ. remed. 1. nu. 119.

Remed. 37.

De vi bonorum raptorum.

1 QVOD conductori competit pro re conducta, §. ſanè Inſtit. vi bonor. rapto.

Remed. 38.

De noui operis nunciatione.

1 QVAE ſit etiam fabro conducto ad murandum. Zabar. in rubr. extra, de noui oper. nunc. ſub nu. 3. q. 6. & paſſim practicatur, qui domino nunciat, l. de pupillo, §. nunciare, ff. de nou. oper. nunc. c. 2. eod. tit.

Remed. 39.

Ad exhibendum.

1 QVOD conductori competit, & locatori, l. Celſus in prin. ff. ad exhibendum, vbi pulcher tex. in materia.

Remed. 40.

Ex æquitate l. ſi me, & Titium, ff. ſi cer. petat.

1 CONTRA habitantem domum nulla penſione cõſtituta, vt teneatur quanti conducturus fuiſſet, ne locupletetur cum iactura aliena, prout alias diximus ex Iaſ. in §. actionum, num. 165. Magon. Rot. Floren. 140. nu. 3. dixi ſuperius conſiderando plures caſus.

Remed. 41.

De retinenda poſſeſſione.

1 CONTRA conductorem denegantem penſionem ſine iuſta cauſa iuxta capitulum, querelam, de elec. Papienſ. ad fict. præſtationem, in verbo, ſolutione, nu. 5. Iac. Venet. de Anna. præſta. par. 1. q. 8.

Exceptio 1.

De ferijs.

VISIS aliqnibus remedijs, & actionibus, ſubſequenter videamus de ſecundo membro iudicialis ordinis, quod eſt exceptio, & incipiendo a tẽpore.

1 Quæro, an in hac locati, & cõducti materia, obſtet exceptio feriarum, & vtique non, loquendo de ferijs in vtilitatem hominum introductis, ex quo cauſa locationis, & conductionis eſt ſummaria ſui natura, & celeri expeditione digna. Bal. in l. æde, C. locat. Gram. conſi. ciui. 54. in prin. Magon. Rot. Luca. 15. nu. 28. & Rot. Flor. 1. nu. 52.

2 Limitabat tamen notabiliter Lapus in Clementi. ſæpe, in verbo, neceſſitatem, de verb. ſign. quem ibi ſequitur Card colu. 11. vt procedat in ferijs introductis in vtilitatem hominum a iure communi, ſecus ab homine, ſtatuto, vel conſuetudine, quod eſt notatu dignum, ſi verum eſt.

Iuris enim appellatione & municipale continetur. Bal. in l. vnica, C. de confeſ. in l. illa inſtitutio in fi. ff. de hæredib. inſtituen. inferens ad compromiſſa, quæ tota die fiunt de iure, & de facto in procedendo, & de iure tantum in ſententiando, quod talis arbiter debet cognoſcere tam de iure communi, quam iudiciario, quę compromiſſa paſſim fiunt in ciuitate Tudertina, Curſen. conſi. 47. col. fi. Soc. conſi. 9. col. 6. vbi tres rationes reddit. Bar. in c. Quintanallis, nu. 49. de iureiur. Caſtr. in l. ius pluribus, nu. 3. ff. de legib. in l. præſcript. nu. 11. C. ſi contra ius. Rom. in l. poſt dotẽ, nu. 43. ff. ſol. matr. conſi. 251. nu. 5. vbi Mandoſ. in addit. Abb. in c. Cumana, nu. 11. de elect. in cap. cum veniſſet, nu. 4. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem, in cap. licet cauſam, nu. 2. de probat. Alex. in d. l. poſt dotem, nu. 26. Fel. in cano. ius naturale, diſt. 1. Iaſ. in l. omnes populi in 1. lect. nu. 3. &

ſn 2.nu.19 ff.de iuſt.& iure. Dec.in cap. licet cauſam, nu.20. de prob. & hæc eſt communis opin. Crot.in d. l.omnes populi,notab.1. vbi Caecialup.col.1. Ancha. quæſt.famil.6.nu.5.p.2 Duenn.reg.56.Hier. Magon. Rot.Lucan.64.nu.12.bonus locus a multis omiſſus ad l.hæredes §.cum ita, vbi Rip.nu.79.Zanch. num.80. ad Trebell.

3 Pariter cauſa mercedis, & ſalarij eſt ſummaria, feriæ nullatenus obſtant. Bal.in Auth.niſi breuiores, C. de ſent.ex breuiloq.recitand. Alin.in pract.§.3.ca.31. nu.35.iuxta illud Matthæi 20.voca operarios,& redde ſingulis mercedem ſuam Deuteron.c.24. Thob.c. 4.Leuit.Maranr.de extinct.9.nu.81.

4 Crederem hoc eſſe verum in cauſa pauperis operarii non habentis vnde viuat. Bal.& Alex.l.1. vbi Ale. nu.5.ff.de feriis. Bonacoſ. qui illos non allegat de famul.q.222.

Facit,quia in cauſa alimentorum, & victus non ob ſtant feriæ in honorem Dei,l.2.ff.de fer. Marant.de ordin.iudic.diſt.9.nu.6.Soc.de feriis in honorem Dei de citatio.art.19.nu.7 Fall.2. latè Mannoſ. ad formu. feriis non obſtantibus,q.8.

Addo Bar.in l.item Mela, in fi.ff.de alimen.leg.& in materia Alex.conſ.130.vol.4. & mercedis cauſa dicitur, ſi architectus conducat opus faciendum ad tot certa pro qualibet canna, vel pede, ſi reſponſio ſit certa. Petr.in ſua praxi,lib.4.c.7.

5 Pariter procedi poterit tempore feriarum contra fabrum malleantem. Marc.deciſ. Delph.638.numero 7.parte 1.

Exceptio 2.

Conductionis.

1 Operarivs conductus in alieno ad laborandũ, excuſatur,gl.notabilis in l.in rem,§.tignum, ff. rei vendic.quem ſequutus eſt Feli.conſ.23. col.fi.verſi.ſecundo loco,& conſ.24.Soc.conſ.54.nu.23.uol.4. Alberic.& Iacob.in l.ſi id,quod,ff.de iuriſd.om.iudi. & hæc eſt vera,& communis opinio. Iaſ.in l.de pupillo,§.nunciatio,nu.7.ff.de nou.oper.nunc. Communem quoque dicit Boſſ.de manda.ad homicid.nu.12. Iac.in pract.crim.c.10.nu.36. Roland conſ.54. nu.6. lib.1.vbi in facti contingentia conſuluit pro operariis,qui ligna inciderant. Iul.Clar.in §.fi. pract.crim. q.60.col.6.uerſ.ſolet dubitari Moron. de fide, treg.& pace,q.162.nu.8. Lauren.Chircou.commu.opi.cent. 2.concluſ.5. Pinell. in Auth.niſi, C.de bon.matern. Magon.Rot.Floren.150.nu.4.in fin. Vrſil ad Afflict. 217.deciſ. Peruſ.103.p.2. Vinc.de Anna,ſing.524.

Hinc poſtea tales operarii, & laboratores nullatenus accuſari poterunt,nec de damno dato, nec de turbata poſſeſſione,nec cõtra eos in litem iurabitur. Bal. conſi.144. Præſuppoſito,lib.1.quod eſt repetitũ,conſ. 436.lib.5. inferendo ad multa ſtatuta, & bannimenta de turbata poſſeſſione,vt tales non comprebendat.

2 Et licet multi utantur hac practica,ut accuſent operarios,tamen facta iuſtificatione, quod ſint conducti, excuſantur, immo dominus conducens debet ſtatim ſuſcipere iudicium in ſe, & ita faciunt uiri legales, & nolentes præiudicium alterius.

3 Ampliatur primo, ut tales nec pœna extraordinaria puniri poſſint.ita Bal.in citat. conſiliis.

Ampliatur ſecundo, ſiue conduxerit uerus dominus,ſiue quaſi dominus,prout tutor, & ſimiles.Iacob. Menoch.de arbit.iud.lib.2.cent.4.caſ.354.nu.39.per l.is qui,§.ſi tutoris,iuncta gl.ff.quod ui aut clam.

4 Ampliatur tertio, ut operarius non teneatur perquirere poſſeſſores bonorum. Bal.conſ.144.lib.1.quicquid alias dixerit conſil.470. quod reprobatur a Mago.Rot.Flor.150.nu.9.

Limitatur primo, niſi eis facta ſit proteſtatio, denunciatio,præceptum,uel inhibitio,& ea non obſtante proſecuti fuiſſent,quia puniuntur. Ang.in Auth.ut omnes obedi.iudic.collat.3,& in d.§. tignum. Imo.& Rom.in l.de pupillo,§.nunciationem, ff.de nou.ope. nunc. Alex.conſi.36.nu.3.lib.1.repet. conſ.79. libr.3. Dec.in l.uelle non creditur,nu.9.ff.de reg. iur. Calca. conſ.100.nu.3.Rip.in c.decernimus,nu.42.de iudic. Iac.Menoch.in citato caſu,nu.40.

Addo bene in materia loquentes Aret. in §.cum in ſuo,nu.7.de rer.diuiſ.Salyc.in l.non ideo minus,C.de accuſat.Caſtrenſ.conſ.459. Alex.conſ.26.col.2.lib.1. Fel.in c.uniuerſitatis,col.1.de ſent.excomm. Bar.in l. non ſolum,§.mandato,uerſic.circa primum, & ibi in additio.ff.de iniur.Vinc.de Ann.ſingu.524. dicens in Regno practicari,ut ſtatim fiant præcepta. Veron.in l.idem ait ſi ſeruus,nu.5.ff.de ædil. inferens ad quæſtionem in facto Parmæ de eo, qui accommodauit famulos ſuos Comiti Ludou. Auerinæ, & acceſſit ad cathedralem pro interficiendo Epiſcopum Bar.in l.ſoluendo in ſolutione eiuſdem contrarii, ff. de neg. geſt.in l. fi. C.eod.tit.& hæc eſt communis opi. Eman. Soarez. in ſuo Theſau.recept.ſent.littera O,nu.19. Firmia. in uerb.laborator,nu.4.Ioſeph.concluſ.71. Maſcar.conclu.731.nu.147.

5 Declaratur hæc limitatio,ut procedat,& locum habeat in proteſtatione iudiciali, extraiudicialis uerò non præiudicat,niſi fiat ante opus inchoatum.latè Socin.conſi.54.nu.30.lib.4.

6 Declaratur ſecundo aliquibus adminiculis concurrentibus,alias non. Aug.ad Ange.in verbo,mandatorum,ſub nu.13.ita ſaluando opinionem tenentiũ contrarium; vnde extraiudicialis tunc afficit, ſi fiat a vero intereſſato,non autem a villico,vel viatore. Soc.conſ. 54.nu.31. libr.4. & inſuper docent de veritate eorum, quæ nunciando dicit Pinell.in Auth.niſi,nu.15.C.de bon.matern.per l.ſi quis inficiatus, ff.depoſit.tertio ſi fiat ante factum re penitus integra, ſecus ſi in actu ipſo: Mago.Rot.Floren.150.nu.22.vbi infœlix operarius ab vna parte habebat vilem villicum denunciantem,ex alia conductorem nobilem aĩum reddentem.

7 Limitatur ſecundo pariter ſi aliqui ſciuiſſent, vel ſcire potuiſſent fundum non pertinere ad conducentem, quia tunc tales operarij tenentur de turbata poſſeſſione,& de damno dato, nec excuſantur per nominationem,& contra eos iuratur in litem. Alex.conſil. 36.viſis,vol.1.argumento l.ſeruos, C.ad l. Iul.de vi publi.& quod not.in l.liber homo ad l. Aquil. Papienſ. in forma libelli,turbat.poſſeſ.in verbo,animo, & inuentione,nu.3.verſ.ex quibus ſoler. Rip.in c.decernimus,nu.40.limit.3.de iudic. Gandi.de maleſ.col.18. verſiculo,pone quod ego.Iacob. Menoch. de retinen. poſſ.remed.3.q.50.nu.314.verſ.ſecundus caſus,& iterum q 76.verſiculo,quarta cauſa,nu.630.

Addo,quod hæc eſt communis opi. Bonacoſ.commu.opi.in verbo,laboratores. Balb.deciſ.91.centu.1.

8 Vnde vicinitas quam maxime non noua, neque de

recen.

recenti,ſed aliquorum annorum probatio,quod audiuerint dici eſſe talis,& non talis,publica uox,& fama & huius generis ſimilia arguunt veram præſumptionem ſcientiæ.late deducit Ioſeph de Ludoui. deciſ. Peruſ.103.par.2.& legitime probetur in actis,aliàs non.facit.Corne.conſ.250.lib.1.§.49.num.27. & de ſcientia probanda Menoch. de retinenda poſſeſſ. remed.3.nu.618.

Addo Franc.Caſonum,c.2.nu.4.niſi abſentes, vel infirmi.Alex.conſi.87.nu.11.vol.3.

9 Limitatur tertio,ſi operarii fuiſſent in aliquo dolo. Ange.in Authen.vt omnes obediant iudici,col.3. verſ.6.modo legitur. pariter ſi fuiſſet in aliquo dolo incidendo non incidenda,uel in omittendo facienda. Plot.de in lit.iur.§.49.limit.5.

10 Limitatur quarto,niſi conductus conueniretur ex facto proprio,quod ipſe laboraſſet, vel quid ſimile feciſſet; nam tunc non excuſatur nominando dominũ. Alex.conſi.36.vol.1.Afflict.deciſ.217. Socin. in l. rẽ quæ nobis,nu.22.ff.de acquir.poſſeſſ.Socin.iun. conſ. 18.nu.33.uol.1.

11 Limitatur quinto,niſi operarius feciſſet de nocte, vel alias clandeſtine, & hæc communis opinio. Iul. Clar.practic.criminal.q.60.verſi.ſolet dubitari,& de Clandeſtinitate poſui ſupra in materia vſurarum.

12 Limitatur ſexto,niſi operarii feciſſent aliquid, qđ eſſet de genere prohibitorum,nam tunc non excuſantur nominando,ſed ipſi tenentur ad pęnam, Plo. in citato loco,limit.3.Rol.conſi.54.num. 6.vol.1.Burſat. conſi.312.nu.19.uol.3.

13 Limitatur ſeptimo, niſi vtilitatem percepiſſent, prout paſculando,& ita procedat conſilium Caſtrẽſ. 470.lib.1.ubi nec bona fides,nec mandatum,licentia, uel nominatio in hoc excuſant.

Excuſantur autem ex iuſta credulitate hominis fide digni,prout in caſu Menoch.& de fide digno aliàs diximus.

14 Practicando laborator accuſatus debet habere terminum ad denunciandum domino,& ad ſe inſtruendum de defenſionibus.Bar.in Authen.qua in prouincia,C.vbi de crimine agi oporteat.Bertach.in verbo, laborator,num.5.& denuncians probare debet bona illa eſſe a ſe poſſeſſa.Magon.ut ſupra ſcientiam, & vicinitatem,vt dictum eſt.

Exceptio 3.

De denunciatione,&c.

1 COLONVS per uim exactus excuſatur ſi denunciauerit, alias non. Ruin. conſilio 147. numero 16.libro primo,Anton.Gabr.de ſolut.concluſion.11. numero 47. dixi ſuo loco. Rota nouiſſima 241. parte ſecunda.

Exceptio 4.

De compenſatione.

1 COMPENSATIONIS exceptio locum habet in contractu locationis,& conductionis. Petr. in §. in bonæ fidei,nu.7.ubi Iaſo.num.83. Minſinger. nu. 33.de action.Specula.in titulo,de locato, §. nunc aliqua, verſi.83, Gigas.de penſion.q.92.nu.7.Pariſ.conſ. 108.num.51.volum. 1.ex communi.Sebaſt. Medic.in tractat.de compenſatio. quæſtio. 22. parte 1. ponens exemplum, quando conductor ſublocauit alteri, & contra ſi adinuicem non ſoluant penſionem fit mutua compenſatio.

2 Ampliatur vt Caſtrenſe peculium, ſtipendia, cæteraque ſalaria inuicem compenſentur, l. 3. §. primo ff.de compenſatio.l.fructus,§.idem,l.ſi ſocietatem,ff. pro ſocio.

Ampliatur ſecundo,ut operæ inuicem compenſentur cum quantitate debita,l.fi.C.de captiuis. Alex. ad l.1.§.ſed & ſi,ff.de extraordina.cognition.

3 Ampliatur tertio,ut conductor non ſoluendo penſionem in tempore, ſed obiiciendo compenſationem non poterit expelli iuxta,l.æde,C.loca.cum qui compenſat ſoluat.Abb.in c.bona fides, nu. 11. de depoſit. Alberic.in l.cum aliter,ff.de compenſatio. Angel.in l.ſemel mora,ff.ſolut.matrim.Alex.conſi.12. volu.5. Gozadin.conſi.69.Roland.conſi.82.nu.26.vol. 1. Et hæc eſt communis opinio.Sebaſt.Medic. in citato loco,nu.3.

Et ſic patet limitatio ad l.æde, C.locat.& reducas ampliationem ad actum practicum.

* Ampliatur quarto, vt maritus, qui fecit melioramenta, in bonis parafrenalibus, ſciente, & patiente vxore, teneatur compenſare,cum penſionibus perceptis,nec eas directo petere poterit Bero. q. 22. dicens intrepide tenendum. Anton.Gabr.de acq. rerum domin.concluſ.1.nu.3.)

4 Limitatur primo, ut compenſatio non admittatur contra debitum iuratum, & hæc eſt communis opinio ex Alex.conſi.91.col.2.verſi.ſecundo principaliter moueor,volu.2. Mattheſil.notab.54.Pariſ.conſi. 121.nu.37. vol.1.Gozad.conſ.32.nu.15.Iaſ. in l.cum qui,§.ſi iuranero,nu.2.de iureiurãd. Afflict.deci. 163. Viui.lib.1.opi.43.Eman. Soarez. in ſuo Theſaur. recept.ſenten. littera C.nu.151.

Addo quod hæc eſt magis communis opinio. Anton.Gab.de iureiurando,concluſio.7.Sebaſt.Medic. de compen.par.1.q.25.& in foro conſcientiæ ęquior & tutior. Seraph.de priuil.iuram.priuil. 84. nu. 128.

5 Ampliatur hæc limitatio ultra Anton.Gabr.in citato loco, ut procedat non ſolum quãdo debitor vult compenſare totum,ſed etiam ſi vellet compẽſare partem,etiam ſi ſolum nummum compenſare vellet, nã adhuc facere non poſſet.Gozad.conſi.69. nu. 8. ratio videtur,quia Iuramentum non recipit diuiſionem.

6 Cott.in memorabil.in verbo,iuramentum.

7 Magna igitur vis eſt iuramenti, vt in nummo, & minimo lædatur, ſcilicet ille ſubtilis diceret, hoc de ęquitate canonica non eſſe attendendum, vt in minimo iuramentum quodammodo illaqueet,nec hoc cõſiderandum eſſet.

8 Ampliatur ſecundo ultra. Anto. Gab. in ſua plena concluſione,etiã ſi in ſumma difficultate debitor verſaretur in habendo pecunias. late. Seraph. de priuileg.iuramen. priuileg.47.nu.174.declarando prout in limitationibus dicam.

9 Limitatur primo,ut nõ ſit prohibita retentio,quæ compenſatione fauorabilior eſt. Anton.Gabr.in citato loco,limita.prima,nu.2. in qua aliquantulum dubitat,& poſt eum Seraphin.in citato loco, nu. 144.

10 Addo quod hęc limitatio in conductore pagas retinente eſt veriſſima,non obſtante iuramento. Pute. in

vna Bononienſi locationis, deciſione 292. parte 2.

Limitatur ſecundo, quando debitum ſuperueniſſet poſt iuramentum, quia tunc concluſio non procedit. Ant. Gabr. & Seraphi. in citatis locis declarando, vt per eos.

Addo Borgnin. deciſ. 9. numero 11. & deciſio. 35. numero 14. & hæc eſt communis opinio, Imo. in l. iubemus, numero 14. ff. de condit. indebit. Anchar. Rhegienſ. parte 1. quæſt. 2.

11 Limitatur tertio, vt non procedat in hærede iurantis, qui non obſtante iuramento compelli non poterit ad obſeruationem iuramenti. Bal. in prælud. feud. col. 7. in Authent. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. vendit. late congerit. Ant. Gabr. & Seraphin. in citatis locis, vbi numero 141. atteſtatur hanc eſſe communem opinionem, & poteſt ſoluere intereſſe, & de bonis. Anchar. conſi. 56.

12 Contrarium tenet Afflict. deciſ. 381. in fi. Roland. conſi. 17. num. 15. uol. 1. Crot. conſilio 139. numero 8. deciſ. Peruſ. 15. nu. 11. Borgn. deciſ. 9. nu. 11. ea recepta ſententia, quod iuramentum tranſit ad hæredes quoad obſeruantiam, ſecus quoad reatum periurii. Late Ant. Gabr. de iureiurando, concluſ. 6.

13 Limitatur quarto loco, quando is, qui iurauit, eſſet valde pauper, & grauatus numero filiorum. Deciſio. Neapol 163. in antiquis. Pariſ. conſ. 121. col. 2. vol. 1. late Ant. Gabr. in citato loco, nu. 21.

Addo conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 13. gl. 7. nu. 10. uerſ. quod procedit, &c. Pedem. deciſ. 92. ſub nume. 35. nec hæc limitatio eſt contraria ſecundæ ampliationi primæ limitationis, quia ibi non erat pauper licet pecuniam non haberet, prout ſæpe, & diuitibus occurrit. Galleſi. p. 4. q. 2. nu. 9. ad form. Camer. oblig.

14 Limitatur quinto, vt quoad pęnam euitandam admittatur compenſatio ipſo iure, non obſtante iuramẽto Pariſ. conſ. 121. col. fi. volumine 1. Grat. conſi. 121. col. 1. vol. 1. Anto. Gabr. in citato loco, limitat. 3. nu. 9. prout in caducitate exemplificari poſſet in conductore ad longum tempus.

Addo Iaſ. in l. eum qui, §. ſi iuramento, ff. de iureiu. Soc. in l. Iulia. ff. de conditio. & dem. Guid. Pap. q. 171. in fi. Ruin. conſ. 148. in prin. uol. 1.

15 Declaratur vltra Anto. Gabr. hæc limitatio duobus modis.

16 Primo, quando pecunia eſſet hincinde debita, ſed ſi ex vna eſſet debita, ex alia futura deberi, non fit cõpenſatio ad pœnæ euitationem. Rom. conſil. 204. col. 3. per l. ſi conſtat, C. de compen.

17 Secundo declaratur, dummodo fuerit petitum per compenſare uolentem. Guid. Pap. q. 221. nu. 2. Corn. conſi. 115. col. 2 littera H, uol. 1. Seraph. de priuil. iuramenti priuil. 74. ſub nu. 136. in fi.

18 Limitatur ſexto, ut procedat in iuramento ſpecifico de ſoluendo, ſecus in iuramento generali de attendendo, & obſeruando, quia tunc intelligitur ſecundũ formam, & naturam contractus. Grat. conſilio 121. colum. 1. uol. 1.

Addo Alciat. reſponſ. 393. nu. 3. uerſ. 3. reſpondeo, quia intelligitur iuraſſe ſecundum naturam contractus. Bal. in c. quæ in eccleſiarum, col. 6. uerſi. dicis tu, de conſtitu.

19 Quam reprobat Pedemonta. deciſ. 92. in fine reputans idem eſſe iurare de ſoluendo, & facta ſimplici promiſſione de ſoluendo addere clauſulã ordinariam. Quæ omnia, &c. nam ita iurando neceſſario ſequitur iurauit ſoluere, quod promiſerat, cum iuramentum habeat vim expreſſi.

20 Diſtinguit concordando Seraphin. in citato loco, aut fuit adiectum uerbum, ſoluere, uel aliud æquipollens, puta, ſatisfacere, vel aliud ſimile. Primo caſu procedit opinio deciſ. Pedem. Secundo caſu procedit cõtraria opi. Grat. & aliorum primo loco relata.

Tamen reducendo ad actum practicabitur hæc diſtinctio, prout quandoque uidi obſeruatum.

21 Limitatur ſeptimo, ut nõ procedat in cauſa, in qua proceditur de bono, & æquo, prout in Curia Mercatorum, & ſimili. Grat. in allegat. conſi. 121. nume. 12. Pariſ. conſi. 121. lib. 1. Vnde quando cauſa uenit cognoſcenda ſula facti veritate inſpecta, ſemper compẽſatio admittitur. Pedem. ut ſup. nu. 35. Sebaſt. Medic. dic. de compenſ. par. 1. q. 25. nu. 24.

22 Limitatur octauo, quando hinc inde debita eſſent iurata, quia tunc admittitur compenſatio ratione mutuæ viciſſitudinis iuramenti. Pedem. in allegata deciſ. nu. 35. & ſic in iuramentis compenſatio admittitur.

23 Limitatur nono, vt multo magis procedat in debito iurato per anteceſſorem. Rui. conſ. 41. nu. 12. vol. 1. Afflict. deciſ. 381. Abb. conſ. 77. nu. 18.

24 Limitatur decimo, in debito confeſſato ante probationem factam per creditorem.

Socin. in verbo, compenſatio. Grat. conſi. 121. numero 16.

25 Limitatur undecimo, quando debitum non eſſet liquidum, & inſtrumentum careret aliquibus ſolemnitatibus, & in aliquo claudicaret. Grat. ibi, nu. 17.

26 Limitatur duodecimo in promiſſione turpi, uel parum honeſta. Guid. Pap. q. 80.

27 Sed nunquid ſtante ſtatuto, quòd nulla poſſit opponi exceptio niſi ſolutionis, an etiam compenſationis, nedum ſolutionis. Crot. tenuit quòd non in l. 4. §. Cato, nu. 71. ff. de verb. obl.

28 Contrarium eſt verius. Ang. conſilio 132. Alexan. conſi. 12. col. fi. uol. 2. Guid. Pap. deciſ. 171. & 174. in fi. Iaceb. Rebuff. in l. nemo carcerem, C. de exact. tribut. lib. 10. Bauer. de ui iuramen. nu. 33. Bertran. conſ. 289. colu. 1. uol. 1. Tiraq. de retract. §. 13. tit. 1. gloſ. 13. numero quarto.

Addo Gozad. conſi. 69. nu. 2. & *ita practicatur*. Aſin. in pract. c. 31. §. 46. num. 2. quod facit ad ſtatutum Tudertinum de guarentigia.

29 Limitatur decimotertio, in debito liquido de præſenti ſoluendo, ſecus ſi non eſſet de præſenti ſoluendũ prout ſunt melioramenta perpetua, quæ ſolui debent finita locatione. Ioſeph de Lud. concluſione 12. verſiculo, nihilominus prædicta.

Exceptio 5.

De Retentione.

1 POſvi ſuperius in tractatu melioramentorum, & in verbo, Aduocatus, & Procurator, & in facti contingentia. Ruſticus a Ciue inuido ſubornatus agit contra ſuum procuratorem ad reſtitutionem copiæ proceſſus, qui excipiebat de retentione ratione ſuæ mercedis, & ſalarii, fuit dictum hoc non poſſe pro mercede ſua, ſed bene pro expenſis, ſi quas feciſſet ex Capic. deciſione 11. quod uerius dixit Boer. deciſ. 15. Iacob. Menoch.

Digitized by Google

Menoch.de retinend.poſſ.remed.11.nu.14.Vnde cautus ſit bonus Procurator, vt petat quando uolet, inſuper etiam in debito iurato datur conductori retentio excluſa compenſatione, & excuſantur a caducitate. Puteus in vna Bononienſi locationis deciſione 292. parte ſecunda.

Exceptio 6.

De Inobſeruantia.

POſvi in titulo de euictionibus.

Exceptio 7.

De Triennali ſolutione.

DE qua ſuo loco diximus, maxime quando diuerſis temporibus ſint factæ, Crauet. conſ.313. late Minſingher.lib.5.obſeruat. cent.5. capitulo 39. Ant. Roueſcal.ad Alex.conſilio 105.verſiculo,ſed dic primo,libro 3.

Exceptio 8.

De Renouatione.

PAriter & de hac ſuo loco ad materiam, §.qui impleto,ff.locat.

Exceptio 9.

De Receptione penſionis poſt incurſum.

PAriter & ſuo loco diximus.

Exceptio 10.

De Vſuris.

DIximus ſuperius ad ipſius materiam.

Exceptio 11.

Ne Luminibus officiat,&c.

1 EST caſus quotidianus, & practicabilis ſecundum Ange.in l.is,qui binas,ff.de vſufructu, quod locator non poteſt obſcurare, vel officere luminibus rei locatę etiam ab extraneo,& dominus tenetur, l.ſi merces,§.2.ff.locat.Veron.de ſeruitut.vrban.præd.ca.62. verſ.item quæri poteſt.Padill.ad l.altius, nu.30. C.de ſeruit.& aqua.commendat Marſ.ſing.154. dicens ſæpius in facto euenire.

Exceptio 12.

De Iureiurando,

1 VNde colonus iurans arbores non ſuccidere,vel ſuccidiſſe, conuentus locati arborum furtim cæſarum l.Aquil.vel quod vi aut clam;legitime ſe defendet,l.duobus,§.colonus,ff.de iureiurando, ex quo cōtextu clare patet talia remedia contra colonum competere,& pro inciſione dari.

Exceptio 13.

De Bona fide.

IN contractu locationis,& conductionis uti bonæ fidei non poſſunt opponi exceptiones de apicibus iuris,ſed meræ æquitatis tantum.Bal.conſi.63.vol.1. Andr.ab Exea.c.1.nu.135.de conſtit.Rip.in c.cum eccleſia Sutrina,nu.16.eod.tit.

Reliquæ exceptiones patebunt per diſcurſum pręſentis tractatus.

Exceptio 14.

LOcatio non eſt finita,vel terminus conductionis,l.legem,C.locat. ſi tamen conductor per contumaciam non reſtituit, ad intereſſe tenetur, l.videamus,§.qui vinum,ff.loca.& iurabitur in litem, vt ſuo loco diximus,& competit remedium, l.ſi quis conductionis.

Exceptio 15.

QVod ſit,contra legem locationis, l.dominus,§.ſi.ff.loc.§.conductor Inſtit.de locat.

Exceptio 16.

TV, mihi non locaſti, ſed Titio qui mihi locauit, l.ſi tibi la 2.ff.locat.& quod rem conductam alteri locare poſſum,l.nemo, C.locat.& ſicut locator nō poteſt conductorem ante tempus expellere, ita nec conductor ante finitum tempus, rem conductam dimittere,alioquin ad intereſſe tenetur, l. habitatores, §.ſi.l.dominus,§.qui contra legem,ff.locat.& ſtatim poterit dominus agere,l.ſi in lege,§.ſi domus, ff.loca.

Exceptio 17.

EST facta tacita relocatio, vnde expelli non poſſum,l.item quæritur,§.qui impleto, ff.locat.& dicam ſuo loco.

Exceptio 18.

PEnſionem ſolui Titio creditori de tuo mandato l.ſoluam,§.ſolutam,ff.de pig.

Exceptio 19.

PEnſionem eſſe remiſſam, quod in dubio non præſumitur,l.cum de indebito,§.ſi.ff.de prob.

Exceptio 20.

MEliorамentorvm, & refectionis domus, vt ſuo loco dixi.

Exceptio 21.

NOn potui vti re locata,l.ſi fundus, l. hac diſtinctio,l.perinde,ff.locat.

Exceptio 22.

STerilitatis, poſui ſuo loco de remiſſione mercedis.

Exceptio 23.

DOMVM habitare non potui vendidi nō tenetur ad penſionem,l.cum in plures,ff.locat.

Exceptio 24.

QVOD res locata perijt, ſine culpa conductoris, vnde de dolo, vel culpa non tenetur vnde ſi equum commiſit non bono cuſtodi, tenetur de leui culpa.Bal.conſi.404.volum.2.

Exceptio 25.

DE patientia ſucceſſiue non præſtita,vt dixi in ti. de euictione,vel vt ſtabulum reficiatur, vel alia in conuentione expreſſa,l.ex conducto,in princ.ff.locat. Alex.conſ.176.col.2.volu.6. Iaſ.conſ.109.colu.1. volumine 1.

Exceptio 26.

LOCATIONEM nullam ex defectu conſenſus, le. qui ad certum,ff.locat.vel ob defectum penſionis, l.2. ff.eod. vel quod res locata non eſt in noſtro commercio,arg.l.multum,ff.de verb.oblig. Idem in ſeruitute rurali, & ruſtica:nā ſi prædium habeas vicinum, ſeruitutem itineris, vel aliam tibi commodam locare poſſum,l.ſi is qui bona,§.ſi.eum l.ſeq.ff.de pign.ſeruitutem vero Vrbanam,non,vt ligni immittendi domi meæ tibi locare non potero, ne vrbs ſincta locatione deformetur,l.cætera,ff.de leg.1. Item, rem tuam tibi locare non poſſum,l.neque,de reg.iur.& hoc caſu locator non retinet poſſeſſionem arg. l. ei a quo, §.1. ff. de vſucap.

Exceptio 27.

QVOD eſt miles elericus, & ſimiles de quibus in tit.qui non poſſ.conduct.eſſe.

Exceptio 28.

EXCEPTIO de iure tertij Pedemon.4. numero 3. parte 2.

Exceptio 29.

EXCEPTIO excuſſionis,ſiue ſimus in priuato, ſiue ſimus in Communitate & Republica, l.Moſchis, ff.de iure fiſci,l.1.ſecundum vnam lecturam,C.de cōueniend.fiſc.debit. lib.10. & in dictis iuribus habetur per Bar.quod facta excuſſione poteſt creditor conuenire quem vult ex poſſeſſoribus.

Replicatio I.

PER me non ſtetit. Poſui late ſuo loco.

Replicatio 2.

De Patientia.

PROMISIT famulus in apotheca per quendā Merciarium conductus ſeruire domino in apotheca, & poſtea fuit appoſita clauſula. Et pro aliis ſeruitiis ipſius,& hoc pro biennio,ita vt ſi ante diſcederet, teneretur domino ad decem,diſceſſit ante tempus,conueniebatur ad decem,dicebat ex cauſa legitima diſceſſiſſe,ex quo dominus vſus eſt opera ſua in Villa,ad quę ſeruitia non tenebatur, quia illa dictio,aliis ſeruitiis, intelligitur de ſimilibus,ad gl.in l.ſi fugitiui,C.de ſeruis fugit.quæ communiter approbatur.Curt.iun.conſi.183.nu.2. Emanuel Soarez,in eius theſaur.littera A,numero 171. Vnde non debebat in ſeruitiis ruſticalibus exercere, fuit replicatum ex quo paſſus eſt alia diſſimilia committi ſeruitia, nec in hoc reclamauit, cum potuiſſet contradicendo impedire, cenſetur tacite conſenſiſſe,ad doctrinam Iaſ.in l.quæ dotis,num. 9 a.ff.ſoluto matrimo.ſtante contractu locationis,qui conſenſu tacito prorogatur,vt ſuo loco diximus. Dixi etiam,quod dictio, aliis, verum eſt,quod de ſimilibus intelligatur, ſi hoc verificari poteſt, ſed ſi attenta qualitate non poſſet, tunc intelligeretur de quibus poſſet, cum verba intelligantur ſecūdum qualitatem perſonæ,l.plenum,§.equitii,ff.de uſu,& habitatione. Vnde pauper merciarius extra ſuam apothecam famulo nihil ſimile committere poterat, quare alia ſeruitia committere potuit, ne verba inſtrumenti ſint ſuperflua.Bald. in rubric. C.de contrahenda emption. vbi punctus aliquid operatur, dixi etiam ſufficere ſimilitudinem largiſſime, & in genere ſumptam. Caputaq; deciſ.298.parte 2.dummodo igitur ſeruitium ſit,committi poterat.

Viſis actionibus,& exceptionibus,replicationibus in hac iudiciali practica locati,& conducti, quæro ad materiam l.liberis,§.ſi. ff.de liberali cauſa, an procedat in conductione, licet enim in materia poſſeſſoria, ſi vtraque partium dicat ſe poſſidere,is pro reo habeatur,qui naturaliter poſſidet.d.§.ſi.

Limitatur in conductore apponente finito tempore locationis.Bald.conſilio 177.col.1.lib.3.Tiraquel. le mort ſaiſit,parte 6.declarat.7.nu.2.in fi.

De probatione.

SEQVITVR poſtea factis exceptionibus, & replicationibus terminus probatorius, in quo videbimus multas vtiles quæſtiones in hac locati,& conducti materia.

QVÆSTIO I.

1 QVAERO, an colonus ſit idoneus teſtis in cauſa domini ſui,& utique non,ex gl.in §.pater,in uerbo,in ea re,Inſtit.de teſtam. Bal.conſilio 239.num.8. col.3.verſ.quantum ad tertium,libro 2. Alberic.in l. etiam,C.de teſtib. Aufrer.de teſtibus,nu.21.uerſ.colonus.Spec.de teſt.§.1.uerſ.item excipitur, nu.11.Soc. conſilio 135.numero 6.col.2.conſilio 146.numero 11. & 12.uolumine 1.Campeg.de teſtibus,reg.14. Crot. eod.tract.parte 4.nu.142.Alex.conſ.32.nu.2.uol.j.& 116.nu.16.uol.4.Sebaſt.Medic.reg.5.Maſcar.de probat.concluſ.320.

a Addo, quòd hæc eſt communis opin. Lanfranc.de teſtibus, numero 64. Emanuel in ſuo theſaur.litiera C,numero 144.Viui.in ſilua opin.984.Monticell.de teſtibus in verbo,colonus.

Et ita communiter ſeruatur. Alberi.in l.etiam,C. de

de teſti. Nouel. reg. 217. nu. 79. Alber. de teſti. c. 8. nu. 9. dicens iure non probari contrarium. Natt. conſ. 18. nu. 16. licet contrarium teneat.

ADDITIO.

☞ *Ampliatur vt non debeant interrogari, an ſint penſionarij, vel fictabilis. Alex. conſ. 78. nu. 11. libro 5. Corrad. in prac. §. 2. tit. de offic. Prator. in cauſ. ciuil. tit. de teſtibus in verbo debitor num. 51. Campegg. de teſtibus regu. 102. limit. 2. Farinacc. q. 60. Ilatio. 10. nu. 324.*

3 Limitatur primo loco hæc concluſio, ut procedat, & habeat locum in colono adſcriptitio, cui imperari poterat, ſecus in partiario, & aliis diſſimilis conditionis, gl. in c. in litteris, de probation. quam ſic explicat Soci. d. conſ. 135. nu. 6. in fine, & ita omnibus placuiſſe teſtatur Alex. conſ. 57. nu. 14. vol. 7. Maſcar. in citato loco, nu. 2.

Addo Crauet. qui citat Alexand. conſi. 377. nume. 17. & 19. vbi alios citat. Sequitur Ruin. conſilio nono, columna finali, libro 3. & conſilio 106. num. 13. lib. 5. Socin. iun. conſi. 137. nu. 8. verſ. vel tertio, libro ſecundo. Calcan. conſi. 64. numero 15. ubi dicunt hanc ueriorem, & magis communem opinionem. Ruin. conſilio 72. numero 14. uolumine 2. & ita de conſuetudine ſeruatur. Aufrer. de teſtibus, num. 21. Iaſ. ad Port. in §. pater, vltima additione. Menoch. conſ. 225. nu. 70. lib. 3. Viui. lib. 1. opi. 357.

4 Limitatur ſecundo, ut ſtetur arbitrio iudicis, quanta fides ſit adhibenda. Aufrer. in citato loco, num. 21. per l. 3. verſi. ideoque, de teſtibus. Soc. d. conſi. num. 7. Dec. conſi. 10. uerſ. 6. nu. 8. Fulgoſ. conſil. 173. Alex. d. conſi. 157. nu. 6. uolu. 7. faciunt generalia adducta per Menoch. de arbitrio iudicis, lib. 2. centur. 1. caſ. 90. licet hoc in ſpecie non tangat.

5 Limitatur tertio, quando non tractatur de fructibus, ſed de poſſeſſione, vel proprietate rei, cuius ſunt coloni, & examinentur domino iubente. Salyc. in l. liberi, numero 8. C. de teſtib. Curt. iun. conſi. 168. num. 15. Et ita pluries iudicatum per doctiſſimos viros atteſtatur Soc. conſi. 228. nu. 7. uol. 7. Maſcard. in citato loco, num 6.

Addo Innocen. in cap. ex litteris, de teſtibus. Aret. conſ. 13. col. 7. Bal. conſ. 444. col. fi. uol. 1. & ita de conſuetudine ſeruatur. Soc. iun. conſ. 135. nu. 8. uolum. 2. Ant. Gabr. de teſtibus, concluſ. 10. nume. 58. Magon. Rot. Floren. 135. nu. 5.

6 Licet Grat. dicat communem opinionem in contrarium conſ. 41. col. 2. vol. 2.

7 Limitatur quarto, quando agitur de re minima, puta de vno ſacculo frumenti, quia creditur ei Dec. conſi. 110. nu. 8. Tiraq. de iudic. in rebus exigendis, verſi. 88. Sebaſt. Medic. reg. 5. nu. 311.

8 Limitatur quinto ſi ſunt plures coloni, nam numerus ſupplet. Alex. conſi. 57. nu. 23. uol. 7. Curt. conſilio 168. col. 24. uerſ. preterea, numerus. Soc. iun. conſilio 146. nu. 14. uol. 1. ubi loquitur in tribus colonis.

9 Limitatur ſexto, ſi concurrat cum teſte, qui ſit omni excepti. maior. Dec. conſ. 100. nume. 8. uerſ. contra perſonam. Soarez. in ſuo theſaur. littera T, nu. 187.

10 Et ſi pater ſit colonus, filius eſt idoneus teſtis. Soci. ut ſupra, nu. 12. & hæc eſt uerior opi. Emanuel. in ſuo theſaur. littera T, nu. 187.

11 Limitatur ſeptimo vltra Maſcard. & alios, ſi colonus eſt bonæ opinionis, & famæ. Salicet. in l. 2. C. de teſtibus.

12 Limitatur octauo, ſi tempore depoſitionis deſijt eſſe colonus. Grat. in allegato conſ. ubi ſubdit credi colono vti melius informato.

13 Limitatur nono, ad probandā innocentiam. Nat. conſ. 407. nu. 22. uol. 2.

14 Limitatur decimo, in facto antiquo, ubi colonus eſt idoneus teſtis pro monaſterio. Aegid. Boſſ. de teſtibus, nu. 116. ubi idem in famulo.

15 Limitatur vndecimo, ut probationi per colonum, vel fictuarium non ſit locus iuramento ſuppletorio. Alex. conſ. 32. uol. 1. Firmian. in verb. iuramentum, uerſ. 62. Rebuf. de teſti. nu. 90.

16 Et creditur fictabili dicenti tantum reſpondiſſe tutori. Boſſ. de teſtibus, nu. 147.

17 Limitatur duodecimo, vt admittatur ad probandum valorem fructuum, quia in præteritum fuit fictuarius Put. deciſ. 9. lib. 1.

18 Limitatur decimotertio, ad probandum locatores per annos 40. decimas non ſoluiſſe, ex quo non tractant eorum intereſſe principaliter. Pute. deciſio. 15. parte 3.

19 Colonus autem teſtatoris nō eſt idoneus teſtis pro domino nec in teſtamento, nec in codicillis, etiam de iure canonico. Rui. conſi. 9. nu. 17. uol. 3.

Et ſic habes, quod & quando operetur illud interrogatorium. Si eſt colonus, & in quibus caſibus procedat.

ADDITIO.

☞ *Quod ſi colonus interrogatus dicat campus iſte eſt meus, erit ne periurus? Vtique non, gl. in l. 2. in verbo non vbi. Ang. nu. 7 ff. de origi. iur. commendat arno comment. 131.*

QVÆSTIO II.

1 SED quid econtra, an locator ſit idoneus teſtis in cauſa conductoris, & ſuper re conducta. Vtique non, reſpondit Fel. conſ. 51. ſub nu. 3. verſ. teſtis autem in caſu, quo teneretur actione ex locato ad intereſſe modo aliquo, vt ibi per eum.

QVÆSTIO III.

De Famulo.

1 QVAERO, an famulus ſit idoneus teſtis pro domino ſuo, & vtique regulariter non, glo. in verbo, de familia in cap. in litteris, de teſtibus. Specu. de teſtibus. §. 1. uerſ. item excipitur. Cin. in l. 2. q. 1. in fi. C. de teſtibus, late Anton. Gab. de teſtibus, concluſione 10. nu. 4.

Addo Roland. conſilio 41. nu. 25. vol. 1. Pariſ. conſi. 67. nu. 85. vol. 3. Aufrer. de teſtib. num. 43. in verbo, famulus. Dabond. in eod. tractat. num. 6. Firmian. in verbo, famulus non poteſt. Alex. conſi. 91. uol. 4. Ancbar. Regienſ. q. 76. nu. 10. parte prima Maſcard. concluſione 758.

2 Ampliatur idem eſſe in famula, vel pediſſequa. Alexan. conſilio 5. columna 3. verſ. item non obſtat, volumine primo.

3 Ampliatur ſecundò, vt nec indicium vel præſumptionem aliquam facit. Bal.in l.teſtimonium, in apoſtill.C.de teſtibus.in l.ſeruos,§C.eod,Grammat.conſi. crimin.26.nu.3.

4 Ampliatur tertio, etiam ſi deponeret in facto proprio, puta quod reportauerit librum cummodatum, Barto.in l.deſerre,§.idem decreuerunt, ff.de iur.fiſci. Aufrer.de teſti.nu.43.in verbo,famulus. Maſcard.de prob.conclu.758.nu.2.

5 Ampliatur quarto, vt non ſolum procedat in famulo,ſed generaliter in quolibet familiari, vel domeſtico, vt late per Anto.Gabr.in concluſ.10. de teſtib.in princ.Maſcard.in conclu.757.limitando, & declarando,vt per eos.

6 Ampliatur quinto, vltra eos plene profitentes, vt procedat, & habeat locum in famulo, familiari, vel domeſtico ipſiuſmet iudicis procedentis ex officio, vel per inquiſitionē. Ita dixit notabiliter Alberi.in l.2.C.de teſti.ex quo ex hoc in practica, & facti contingentia reijcit multos birruarios,& cancellarios volentes ferre teſtimonium ſuper inquiſitionibus,hodie ſtamen omnia audent.

7 Ampliatur ſexto vltra Ant. Gabr.& Maſcar.etiam ſi poſt præſitum teſtimonium dixerit eſſe famulus, familiaris,vel domeſticus,quia adhuc eadem ratio militat.Spec.de teſtib.§.1.ſub nu. 18.& ibi clarius,Io.And. in addit. quid enim prodeſt diſſenſus poſt actum iam conſummatum? quid prodeſt conſilium poſt vulnus illatum? quid ianua poſt boues furatos?

8 Ampliatur ſeptimo,etiam vltra Ant.Gabr.& Maſcard.etiam parte non opponente, dummodo conſtet ex actis Bal.poſt.Nicol.de Matarel.in d.l.2. quem ibi ſequitur Petr. de Suzar. contrarium videtur velle idē Bal.in l.ſi quis teſtibus,nu.7.C.de teſt,& Fel.in c.in literis,in fine,extr.eod.tit.

9 Limitatur primo loco, vt non procedat ſi tempore depoſitionis non eſſet amplius famulus: hoc enim tēpus inſpicitur l.nomen,§.inſtrumentorum,ff.de verb. ſignificat.l.3.§.lex Iulia.ff.de teſtam. cum ibi notatis. Alex.conſi.5.nu.9.vol.1.& conſi.149.col.2. volum.5. Grat.conſ.41.nu.2.volum.1. Ruin.conſi.36.colu.6. volu.4.Lanfranc.de teſt. num.84 Zaſ.conſ.3.parte 2. Crot.conſ.131.num.57.& hæc eſt communis opinio. Alex.conſ 100.nu.6.volu.8. Nic.Mago. Rot.Lucan. 65.num.10.

10 Declaratur,ſi dolo,& ſtudioſe diſceſſiſſet, prout in duobus caſibus præſumitur, puta ſi iudicio cępto diſceſſerit, vel reuerſurus.Bar.in l.vir mulieri,ff.de don. inter vir.& vxorem. Bal.in l 1.§.ſi ſeruus, verſ.breuiter iſta eſt veritas, ff.de quæſtio. Marſil.in l.1.§.idem nummi, col.1. ſub num.1.verſiculo quandoque deſiit eſſe, ff.eod.Boich.in cap.in litteris,in ſecundo caſu de teſt. & ibi Bald. verſic.quid in famulo, vbi Felin.verſicu. ſecundo intellige. Corn.conſi.170.col 3.volu.3. Lup.in rubr.de donat.inter vir. & vxorem, colum.1. verſi.ex quo infert.Aufrer.ad Tholoſ.deciſ.4. Tiraq. de cauſ ceſſ.in principio,in verbo,famulitico,ſub nume.102.Pariſ.conſi.159.uol.1. Alberic.de teſtib.c.4. num.18.Barbac.conſi.26.col.8.vol.4.Corſett.ſingul. in verbo,præſumpt.3.Ripa reſponſ.201.nu.8.in nouiter additis.

11 Practicando igitur fiunt interrogatoria, ſi fuit famulus, quo tempore,quare diſceſſit, & ſi eſt reuerſus.

12 Quid ſi ſtudioſe non reuerſurum licentiauit?

13 Limitatur ſecundo, in famulo ſeruiente ſine ſalario,quia eſt idoneus teſtis. Specul.de teſt.§.1.verſicu. ſed de quo mercenario.Roman.conſi.429. numero 4. commendat pro notab.Marſ.ſingul.5. conſilio 68.numero 22.& in l.prima,§.ad quæſtionem, limitatiòne ſecunda,de quæſtionibus, & conſilio 68. numero 22. Caputaquen.279.par.3. Ruin.conſi.29.uolumine 5. Capra teg.279.parte 3. Ruin.conſil.29. volumine 5. Campeg.de dote,regul.13.Burſat.conſi.267.numero 23.volum.3.

14 Declara,vt duo copulatiue requirantur. Primum eſt,ut ſine ſalario ſeruiat. Secundum,ut non cohabitet ideſt,ut non habeat expenſas,quas ſi habet,repellitur, ut tenuit Rota.ut per Pute.deciſ.4.lib.4. qui in factore loquitur.

15 Practicando igitur fiant interrogatoria.Si habet ſalarium,vbi habitat,& cuius expenſis uiuat.

16 Limitatur tertio,in famulo, familiari vel alias domeſtico,honeſtæ uitæ.Innoc.in c.in litteris,eod.titu. Bal.in l.etiam,C.eodem.Alex.in l.uir,ff.de donat. inter uirum,& uxorem.Roman.conſ.420.nu.5.Marſil. conſi.68.nu.23.& ſing.quinto,in fine. Barbac.conſi. 54.col.9.verſ.& ſi quiſpiam,lib.1.conſi.3.col.12.lib.2. Ruin.conſ.92.nume.3.lib.1. Mandoſ.ad regul.Cancell.per obit.fam.Card.quæſt.8.numero 13.Grat.lib. 2.reſponſ.41.numero 15.Seraphin.de iuram.priuileg. 40.num.6.

17 Ampliatur hæc limitatio,ut idē ſit in famulo principis, uel cuiuſuis perſonæ honeſtæ, & laudabilis uitæ. Bal.in quouis familiari loquens,in l.ſecunda,Aretin.in §.pater,Inſtitut.de teſtamen.Alber. de teſt.§.ſupereſt,numero 13.Lanfranc.in cap. quoniam contra, in uerbo,teſtium depoſitiones,col.19. Gomeſ.& Mandoſ.ad regul.cancell.32.q.8.nu.12.Maſcard. de prob. concluſ.757.

Addo Bal.conſi.444. Rauen. in ſuo Alphabet.fol. 179.Bonacoſſ.de famul.q.25.

18 Limitatur quarto,ut admittatur ad probandum innocentiam domini.Spe.de inquiſit.§.2.uerſ. ſed nunquid eos.Bal.in l.parentes,C.de teſtibus. Alex.conſi. 5.nu.8.libro 1.conſi.24.nu.39.& conſil.212.lib.2.Iaſ. in l.ut uim,col.2.ff.de iuſt.& iur. in l. ſed & ſi quis, limitat.tertia,ff.ſi quis caut.Marſ.ſing.59.& 508. Cephal.late,conſ.160.nu.8.eſt commu. opi.Suarez littera T,nu.219.

19 Limitatur quinto, in famulo deponente contra dominum,quia tunc admittitur. Tholoſ.ubi Aufrer.deciſ.quarta.

20 Declara limitationē non procedere in famulo propter eius ſcelera dimiſſo. Butr.in capi.cum oporteat, de accuſat. Alberic.de teſta.capit.2. numero 52.Maſcard.de probat.concluſ.758.numero 11. per ca.nulli, de accuſation.

21 Limitatur ſexto,in caſibus, qui non poſſunt uerisimiliter probari,niſi per famulos, uel alios domeſticos vt geſta in domo,furto ſubtracta, & ſimilia l.conſenſu,& ibi Bald.& Salicet. C.de repud. Bald.in l.parentes,C.de teſt.in l.fi.§.licentiam, C.de iur.deliberand. in l.lex,quæ,C.de admi.tut.Bar.in l.in tantum,§.uniuerſitatis,ff.de rerum diuiſ.Alex.conſ.93.nu.6.uol.1. Dec.conſ.133.Gramm.conſ.45.nu.15.conſ.59.num. 12.conſ.88.nu.8.Afflic.deciſ.304.nu.10.late Maſcar. de probat concluſ.532.nu.15.Ant.Gabr.de teſt.concluſ.10.nu.34.

22 Addo bene in propoſito loquentes. Marſ.in pract. §.diligenter,nu.81.Pariſ.conſ.74.nu.22.lib.1.Firmi. in verbo,famulus,ſub num.10.Curt.in ſuo coniectur. iur.lib.1.c.19.Viu.lib.1.opinio.359.Marſ.in rubr.de probat.nu.16.Corn.conſ.217.num.1.deciſ.Genuenſ. 195.ſub nu.3.& hæc eſt communis opi.;Eman.Soarez. in ſuo theſ.littera T.nu.202.

23 Ampliatur hæc limitatio,vt præferatur alijs. Are. conſi.15.num.17.per textum,in l.quoties, C.de naufrag.lib.11.Beruntend.deciſ.43.nu.4.

24 Declara, quando veriſimiliter inſpecta communi intelligentia facti, & ſolito curſu cauſarum alii teſtes haberi non poterant nec actu,nec habitu, alias limitatio non procedit.Soc.conſ.17.nu.15.lib.1.Ant.Gabr. & Maſcard.in citatis locis.

Addo,quod hæc eſt communis opinio. Dec.conſi. 342.num.8.

25 Hinc poſtea ad probandum matrimonium famuli, vel alij domeſtici non admittuntur, cum de facili alii teſtes haberi potuiſſent. Maſcard. in allegata concluſ. 532.nu.20.poſt Soc.ab eo relatum.

Addo Alex.de Neuo,conſi.4. nu.15. conſil.1.nu.2. Ferret.conſi.196.vol.1.Campeg.de teſtibus, reg.11. Crot.de teſtib.par.3 nu.14.& p.4.

26 Illud autem,quod ſuperius dictum eſt, ſi alii teſtes haberi non poſſent nec actu,nec habitu,latè comprobat Ant.Gabr.de teſtib.concluſ.7.nu.8.

27 Tamen verius videtur ſufficere, ut actu tantum reperti non fuerint.Iul.Clar.in §.fin.q.24.verſ.ſciendũ eſt autem, ſaltem ad pœnam arbitrariam imponendã. Bonacoſ.commu.opin.in uerbo, teſtes in criminalib.

28 Limitatur ſeptimo,in teſte inſtrumentario, nam licet ſit famulus,vel alias domeſticus,admittitur.Marſil.in l.1.§.ad quæſtionem,nu.27. ff.de q. poſt Bal.in l. etiam,col.2.verſ.& hęc vera, C. de teſtam.& in l. inſtrumenta,in fine,C.de probatio. Veron.cautel.217. Bellamer.conſi.43.nu.6. Vnde ſileant multi recuſantes ponere teſtes famulos, quia ex hoc approbantur, & fidem faciunt.

29 Limitatur octauo fauore eccleſiæ,glo.in canon.ſecundo,diſt.29.Aufrer.ad Tholoſ.q.14.

30 Limitatur nono, quando cum famulo concurrat alius teſtis omni exceptione maior, vel ſint plures ſaltem tres famuli, vel domeſtici. Marſ.in l.de minore, §.tormenta,col.3.ff.de quæſtio. Alex.conſ.5.col.3.uolu.1.& conſi.57.num.14.uol.7.& conſi 120.colu.4.in fi.volum.4.poſui ſuperius in quæſtio. de colono an ſit idoneus teſtis.

31 Limitatur decimo, ut admittatur parte non opponente.Bal.in l.ſi quis teſtibus,columna fin.C.de teſtamen.uerſi.ſed hic dubitatur. Felin.in capit.in litteris, columna fi.in 2.notab.de teſtibus,& in c.litteras, col. 4.de præſump.Iaſ.in l.admonendi,col.75. de iuretur. Grat.conſi.81.& 82.col.pe.nu.10.

32 Limitatur vndecimo, vt ſit idoneus teſtis ad probandam ætatem,vel matrimonialem cõiunctionem. Caſtrenſ.conſi.301.vol.1.Aufr.ad Tholoſ.q.4.

33 Limitatur duodecimo, in famulo communi Tholoſ.ut ſup.Ant.Gabr.in citato loco.

34 Limitatur decimotertio,ultra Maſcar. & Anton. Gabr.plene profitentes, ut famulus etiam uilis perſona admittatur contra ualde diffamatum.Alberi.conſil.7.1.nu.9.quia nil Iudæus,&c.

35 Limitatur decimoquarto, ultra prædictos in famulo tutoris ad fauorem pupilli.Bald. conſi.444. nume. 4.volumine 1.

36 Limitatur decimoquinto, ultra prædictos in cauſa ſindicatus domini ſui, ſi cauſa principaliter famulum non tangat, & ſit probatæ vitæ. Iaffred.deciſione 387.

* Et alias repellitur famulus iudicis,ſi habeat iudex affectionem ad cauſam,quia procedebat ex officio,vel pro aliquo conſanguineo. Pariſ.in c.1. in fi.de off.iud. Rebuff.de teſtib.nu.215.in fi.

37 Limitatur decimoſexto, ultra prædictos,ſi examinatur contra dominum. Pute.in tract.ſindi.in verbo, probatio.Franc.Maſc.deciſ. Delphin.917.nu.6.p.2. Cephal.conſi.171.nu.51.

38 Limitatur decimoſeptimo, ultra prædictos, ut ſit idoneus tempore peſtis.Cornel.conſi.170. uol.3.Barbac.conſi.58.nu.8.uol.1.Crot.conſi.131.

39 Limitatur decimooctauo, ultra prædictos,in factis antiquis,& implicitis,de quibus ſcripturę non apparent,Bal.in cap.uaſallus,§ de feudo,ſi contra.fuer.inter. Domin.& Vaſal.per l.2.C.quibus & quando; quę neſcio,an bene probet.

40 Limitatur decimonono ultra prędictos, ut diuerſum ſit in domino, qui poteſt eſſe teſtis pro famulo ſuo.Sal.in l.etiam, C.de teſt. dixit ſingulare Euerard. in loco a correlatiuis, nu.8. ubi rationem ponit,quia ceſſat ratio ſubiectionis,& ſalarii.

Addo ulterius,quòd famuli,& coloni dicuntur, & appellantur familiares,& domeſtici.gl.in §.pater.in uerbo,in ea re,ubi Thob.nu.12.Inſtit.de teſtam.Hug. Donnell.in diſcurr.de teſt.fol.mihi 432.Maſcar.concluſ.532.Viui.opi.359.par.1.immo & habitatores dicuntur,Bar.conſi.42.

41 Et poſſeſſio alicuius probatur, ſi famuli illius acceſſerunt ad talem fundum.Ang.in l. Celſus,ff.de uſucap.commendat Addit.ad Papienſ. in forma turbatę poſſeſſionis,in uerbo,hodie, littera B.mittimus enim famulos in uineam pro fructibus, & famulas pediſſequas pro ficubus.

42 Et famulus alicuius probatur ſi ſeruiuit, uel aſſociauit,prout alii ſimiles, licet nulla ſcriptura appareat.Bar.in l.1.§.familię,numero 5. ff.de publican. Bero.q.39.num.2.

Et famuli expulſio probatur iuxta l.primam, ff. de diuort.

QVAESTIO IV.

De Nauta.

1 AN Nauta teſtis eſſe poterit de rebus in naui geſtis. Strach. de mercatur. par. 5. titulo de nauibus, uerſic.1.

QVAESTIO V.

De aduocato.

1 AN aduocatus poſſit eſſe teſtis in cauſa clientuli ſui,utique non,l.finali,ff.de teſtibus.Capit.Roman. de teſtibus,.lib. 6.late Grat. conſ.51. numero 8. uolum.2.Cephal.conſi.65.num.22.uolu.1. Ruminal. conſi.

conſi. 415. num. 18. & 433. nume. 21. volumine 3. latè Maſcar. de prob. concluſio. 66. Multis modis ampliat, & limitat, & ne eius dicta tranſcribere videar, vtilia tantum addam.

Ampliatur vltra Maſcard. etiam ſi eſſet reuocatus, quia præſumitur doloſè factum. Rota deciſ. 126. in nouis. Rebuff. de reprobat. teſti. nu. 33. verſ. Amplia etiã, vbi dicit notabiliter, quod ſi inuitus eſt reuocatus, eſt ſuſpectus in præiudicium producẽtis, quia veritas debet apparere.

Ampliatur etiam vltra Maſcard. vt non ſit idoneus teſtis contra conductorem, ex quo dominus, & tenetur. Crau. conſi. 56. nu. 4.

2 Ampliat Maſcard. vt nec in cauſa appellationis teſtificari poſſit.

Addo Nouell. regula 216. nu. 264. Petr. Girard. ſingul. 264. Petr. Gerard. ſing. 24. nu. 5. vbi idem de procuratore, proxeneta, & ſimilibus.

3 Limitat tertio loco num. 10. vt non procedat ante patrocinium præſtitum.

4 Addo, quod hæc eſt communis opinio. Viui. lib. 1. opin. 358. in prin. Vinc. de Anna. ſing. 8.

5 Limitat quarto loco in depoſitione facta ante patrocinium præſtitum.

6 Addo, quod hæc eſt communis opinio. Lanfran. in capitul. quoniam contra, in verbo, teſtium depoſitio, numero 67.

7 Limita vltra eum, vt poſſit eſſe teſtis poſt ſalarium receptum. eſt communis opinio. Emanuel in eius theſaur. littera A, nu. 96.

8 Limita vltra eum, vt Aduocatus in poſſeſſorio poſſit eſſe teſtis in petitorio. eſt communis opinio. Ripa, in l. naturaliter, §. nihil commune, notab. 18. ff. de acq. poſſ. quod facit ad illud de Aduocato in alia cauſa.

* Diſtingue tamen in hoc aut aduocatus, eſt homo probatæ vitæ, & poteſt eſſe teſtis in alia cauſa in qua nõ eſt aduocatus, alias de fide diminuitur, vt declarat Rebuf. de reprob. teſti. nu. 34. quare non errant qui talem integritatem, & probitatem deducerent.

Limitatur quinto loco vltra Maſcard. ſi aduocatus receperit pecuniam ab altera parte, vt alteri patrocinetur, nam tunc teſtis eſſe poterit, & præſumetur accepiſſe pecuniam pro lucro ceſſante.

Quod licet, Hoſtienſ. in Summ. de teſt. §. 2. verſicu. quid de aduocato.

Limitatur ſexto vltra eum ſi examinatus fuerit finita cauſa de geſtis tempore cauſæ. Barto. in l. deferre, §. idem decreuerunt, ff. de iur. fiſc. & ita practicatur conſilio 213.

Declara vt repellatur in his, quæ reſpiciunt cauſã, & ſuam ignominiam. Imo. in c. non ſiue, col. pen. de arbitr. Bal. in l. omnibus, C. de teſtib.

Limitatur ſeptimo vltra Maſcard. in Aduocato ad vnum articulum tantum, quia in aliis poteſt Bal. in l. omnibus, verſ. exemplum de tertio. C. de teſtib. Addit ad Guid. Pap. 45.

Limitatur octauo vltra eum quãdo ſit teſtis inſtrumentarius. Butr. in c. ex literis 1. de tranſac.

Limita etiam vltra eum in his, quæ ſciuit vt teſtis, non vt aduocatus. Vinc. Franc. deciſ. 222. vbi per ſecretarium etiam examinatus.

9 Limita etiam vltra eum, vt contra clientulum etiã inuitus. Pute. deciſ. 56. par. 3.

* Sublimita niſi clientulus reuocaſſet, & ex hoc natum eſſet odium cum clientulo, quod maximè colligitur ſi fuiſſet a principio denunciatum ne patrociniũ acciperet, quia volebat vti pro teſte, vt, in ſubſidium deficientibus aliis probationibus. Rebuf. de teſtim. numero 40.

Et in hac materia Aduocati, Procuratoris, Iudicis, famuli, & ſimilium perſonarum, ſit concluſio ſingularis & notabilis, quod licet ipſi repellantur, non tamen domeſtici, vel familiares ipſorum tam a teſtificando quam a iudicando. dictum eſt ſingulare Innoc. in cap. inſinuante, de off. deleg. Bal. commendat in l. qui teſtamento, §. quæcunque autem, ff. de teſtam. commendat pro valde ſingulari, Corſet. in ſing. in verbo teſtis. 20. eſt caſus frequens, & paſſim occurrit; nolo eum, quia eſt valde amicus, &c.

QVÆSTIO VI.

De Procuratore.

1 AN procurator poſſit eſſe teſtis in cauſa domini ſui? Vtique non. Nepos a Monte Albano in tractat. de teſtibus, nu. 145. per l. fi. ff. de teſtibus. Crot. de teſtibus, nu. 134.

2 Ampliatur primo, vt non ſolum in cauſa principali, ſed nec cauſa appellationis teſtis eſſe poſſit Nell. vt ſup. nu. 31. Alex. conſ. 124. col. 3. vol. 1.

3 Contrarium ſentit gl. in capi. fi. in verbo, in litem, de teſtibus.

4 Ampliatur ſecundo, idem in procuratore reuocato tempore depoſitionis, Bar. in l. referre, in fi. de iu. fiſci. Bal. in l. dictantibus, verſ. de tertio patet, C de teſta. in l. qui teſtamento, §. quicunque, ff. eod. Marſ. in l. 1. §. idem Mumio, col. 1. verſi. quid autem, in procuratore, ff. de quæſtio. Rot. deciſ. 381. in nouiſs. commendat pro notabili Lanfranc. de teſtibus, numero 68. in fine.

5 Contrarium vno verbo innuit Bellamer. deciſione 605.

6 Ampliatur tertio in procuratore, qui acceptauit ad effectum ſubſtituendi tantum. Peregrin. deciſione 74. Monticell. de teſtibus, in verbo, procurator, in fine.

7 Limitatur primo, vt contra dominum bene probet, vt notatur in capitulo finali, de teſtibus. Nep. de teſtibus, numero 145. facit 4. q. 3. item in criminali, §. item ſi teſtis.

8 Limitatur ſecũdo, vt poſſit eſſe teſtis negocio iam finito. Nepos vt ſupra, numero 31. Nell. eod. tractat. numero 21.

9 Limitatur tertio, vt poſſit eſſe teſtis in alia inſtantia, in qua non fuit procurator, dummodo ſibi ex hoc non contingat laus, vituperium, commodum, vel incommodum, vt per diſcurſum concludit Alberic. de teſtibus, c. 4. nu. 15.

10 Limitatur quarto, vt licet procurator teſtis in multis caſibus non plene probet, facit tamen inditium, vel præſumptionem. Imol. in capitulo, Romana, de teſtibus.

11 Limitatur quinto, in procuratore ad vnum articulum tantum conſtituto, quia in aliis bene poteſt. Bald. & Alber. in l. in omnibus, C. de teſtibus.

Con-

Digitized by Google

12 Conſiderarem qualitatem articuli; & ſi eſt connexum, vel non.

Limitatur ſexto, ſi nondum cœpit agitare cauſam, licet conſtitutus ſit. Innocent. in c. ſuper. de teſtibus. Lanfranc. de teſtibus, nu. 63.

13 Limitatur ſeptimo, in procuratore ad negocia, qui teſtis eſſe poteſt, ſi nullum percipiat commodum. glo. in cap. 1. teſtibus, lib. 6. late Alex. conſil. 19. part. 4. conſi. 64. volum. 2. Fulgoſ. conſ. 219. & 174. Apoſtill. ad Panorm. in cap. cum a nobis, in fin. de teſtibus. Salic. in Authen. ſed nouo iure, verſ. ex quo nota, C. ſi certum petatur.

* Exemplum, ſi uolens mutuare decem, illos in præſentia Titii mei procuratoris numerantis mutuaui, in hoc eſt idoneus teſtis. ita exemplificat Salicet. in d. l. in omnibus, col. 3. & 4. Caſus frequens practicabilis, & quotidianus.

Pariter procurator ad negocia poteſt eſſet procurator in negocio quod non geſſit, licet in alio habeat mandatum Salic. in citato loco, col. 4. vbi tenet, quod pare in uita teſtificari poteſt.

Et in negocio quod geſſit poterit eſſe teſtis utraq; parte uolente, gl. in c. Romani, de teſtib. lib. 6.

Pariter procurator ad negocia eſt idoneus teſtis ad probandum poſſeſſionem per locationem factam ab ipſo meo procuratore qui pro me ibi deponat, ſecus ad probandum de pecunia quam ipſe portauit. Salic. in citato loco, col. 4. ita intelligendo Bar. in l. deferre. §. idem reſcripſerat, ff. de iur. fiſc.

Et in ſubſidium admittitur etiam ſi commodum, uel laudem conſequatur, Abb. in capit. inſuper, col. 5. de teſt.

Et ſunt duo alii caſus notabiles, & practicabiles in hoc propoſito. Portatores uini, molēdinarii, baſtiarij & ſimiles, qui conſueuerunt portare de loco ad locū, ſunt idonei teſtes, & eis creditur. Raph. in d. l. deferre, §. idem decreuerunt, & ita cōſultum atteſtatur Campeg. de teſtib. conclu. 63. limit. 7.

Alter eſt caſus, ſi probo me dediſſe centum Titio, vt tibi portaret, qui dicit recepiſſe, & tibi dediſſe, quod eſt teſtis idoneus, & creditur ei quia eodem tempore facit ſe debitorē, & creditorem, ſicut crediturus pendenti poſitioni connexę in totum. ita Campeg. in cit. loco.

Sunt duo caſus utiles, frequentes & ſæpius occurrunt & pendente a mercede & materia locati & conducti.)

14 Limitatur octauo in eo, qui tempore depoſitionis nō erat procurator, licet poſtea factus fuerit. Roma. conſ. 186. in fin. Crot. de teſtibus, nu. 117.

15 Limitatur nono, in duobus procuratoribus ad diuerſas cauſas factis, nam inuicem teſtificari poterunt. Butr. in cap. inſuper, in c. 4. de teſtib.

16 Limitatur decimo, ut procurator in cauſa poſſeſſionis poſſit teſtificari in cauſa proprietatis, ut ſuperius dixi de Aduocato.

17 Limitatur undecimo, in clerico procuratore. Bellamer. deciſ. 605.

18 Limitatur duodecimo, in conſanguineo procuratoris. Felin. in c. cum a nobis, nu. 19. de teſtibus.

19 Limitatur decimotertio, in procuratore unius ex agentibus illo mortuo. Bal. conſ. 152. nu. 2. par. 2.

20 Limitatur decimoquarto, de conſenſu partium. gl. in c. fi. de teſtibus.

21 Limitatur decimoquinto, ſi non cohabitat, licet mercedem habeat. Pute. deciſ. 4. lib. 1.

22 Limitatur decimoſexto, ſi erat procurator unius collegii, & deponebat de aliquibus de collegio in negocio eos principaliter non tangente. Pute. ut ſupra, numero 9.

* Limitatur decimoſeptimo in ſocio procuratoris ipſius Rot. deciſ. 148. in nou. argum. l. nam & ſocius, ff. pro ſoc. Cano. legitur, diſtinc. 81.

Limitatur decimooctauo in duobus procuratoribus conſtitutis ad diuerſas cauſas diſtinctè, nam vnus poteſt teſtificari pro alio in cauſa in qua ſe non ingeſſit Campeg. de teſtibus, concluſio. 62.)

QVÆSTIO VII.

De Sollicitatore cauſę.

1 QVAERO, an ſollicitator cauſæ repellatur a teſtimonio, & utique ſic, more procuratoris, & Aduocati. Butr. in c. cum a nobis, col. fin. verſi. quid a ſollicitatore, ubi Imol. col. 3. verſi. dicūt etiam. Felin. col. fin. de teſtibus. Alex. conſi. 78. colum. pen. in fine, col. 1. conſi. 153. col. 2. uol. 5. & 152. col. 2. nu. 6. uol. 7. conſi. 56. col. 4. uol. 2. conſ. 154. col. 2. vol. 5. Dec. conſ. 133. colum. 3. & 410. nu. 3. late Ant. Gabr. de teſtibus, conc. 12.

Addo Papienſ. in forma iurament. teſtium, in glo. proteſtant. nu. 27. Viui. lib. 1. opinio. 158.

2 Ampliatur etiam in eo, qui deſiit eſſe ſollicitator. Rot. deciſ. 126. in nouis. Grammatic. conſil. ciuil. 41. col. 2. Socin. iun. conſ. 89. col. 2. uol. 2.

3 Limita in ſollicitatore præpoſito a principali, qui repellitur, ſecus ſi ſit præpoſitus a procuratore. Rot. deciſ. 154. in nou. Bellame. deciſ. 605. Alex. conſi. 78. col. pen. vol. 1. Aufrer. de reprobat. teſtium in uerbo, ſollicitator. Miliſ. in uerbo teſtis eſſe non poteſt.

4 Limita ſecundo, in ſollicitatore alterius cauſæ, non illius, in qua deponit. Alex. conſ. 253. uerſ. ad ſecundū vol. 6. Ant. Gabr. de teſtibus, concluſ. 12. nu. 6.

Addo Dec. conſ. 94. nu. 2. verſ. 1. teſtis, &c. Caſſane. conſ. 37. nu. 6. conſ. 18. uerſ. & licet dicant.

5 Limita tertio, quando dictum ſollicitatoris examinati comprobaretur per alium teſtem omni exceptione maiorem Alex. conſ. 56. col. 4. verſ. a. poteſt reſponderi uol. 2. Anton. Gabr. in citato iam loco, nu. 6.

Addo bene loquentes. Alex. conſ. 24. col. 4. uerſ. 2. reſponſio. lib. 2. conſ. 88. col. 4. li. 5. Iaſ. in Auth. verò, C. de iudic. Corn. conſ. 63. in fi. lib. 1. Marſ. in l. de minore, §. tormēta, ff. de q. ſingu. 554. & 676. Grammat. conſ. ciuil. 7. & 107. col. fi.

6 Semper igitur bonum eſt examinare plures teſtes, & eligere non ſuſpectos, quando fieri poteſt, vel ſaltem ponere aliquos idoneos, ut adinuent alios.

7 Limita quarto, in ſollicitatore bonæ conditionis, & famę. Aufr. Tholoſ. q. 204.

8 Addo Iaſ. dicentem multum ſingulare in l. admonendi, colum. 74. de iureiurando, conſ. 175. col. 5. uerſ. ſimiliter, vol. 2. ſentit, glo. in ſumma 3 q. 5. Felin. in c. ſuper his, col. fin. de accuſat. Lup. in cap. per veſtras, §. 21. de donat. inter uir. & uxorem. Caſſa. conſ. 36. num. 1. & 37. nu. 1. Felin. in c. cum oporteat, col. 2. de dona. inter uirum, & uxorem, Roma. conſ. 405. nu. 5. Marſ. conſ. 68. nu. 23. Barbac. conſ. 54. col. 9. lib. 1. conſil. 3. col 12.

Digitized by Google

col.12.uol.2.Rui.conſ.92.nu.3.lib.2.Barba.conſ.54. col.9.lib.2 & conſ.3.col.12.uol.2 Mandoſ.ad regul. Cancellar.de impetrandis beneficiis uacantibus per obitum familia.Cardinalis q.8.nu.13.

9 Limita quinto,in leuioribus,ut ſollicitator admittatur.Rot.deciſ.164.in nouis.

10 Limita ſexto,in ſollicitatore non ſalariato, neque conducto,qui admittitur iuxta ea,quæ ſuperius de famulo diximus.Rota.deciſ.134.in nouis.Roma.conſ. 420.quod conſilium admodum notabile eſt in ſimilibus materiis.Franc.in c.Romana,col.fin. de teſtibus. Aufrer.ad Tholoſ.c.204.

Licet Felin.aliter teneat in d.c.cum a nobis, in fin. Bertrand.conſ.209.nu.3.vol.2.Soci.iun.conſ.88. nu. 24.vol.2.Alex.in l.referre,ff.de iure fiſci.

11 Limita ultra Gabr.& alios plene profitentes in ſollicitatore de omnibus,uel maiori parte litium Monticell.de teſtibus in uerbo ſolicitator,in fi.

12 Limita etiam vltra Gabr.& alios in ſollicitatore, qui teſtimonium affectauit.Crauett.conſi.2.nume.5. pulchre in materia ultra alios Fulgoſ. conſ. 219. ubi bene loquitur.Boſſ.de forma oppoſition.cōtra teſtes, num.219.

QVAESTIO VIII.

De Notario.

1 REGVLAM de Notario omiſit Anto.Gabr.vtilis tamen eſt,& a teſtimonio repellitur,c.quoniā contra,de probation.

Limita trib.modis,vt per Campeg.de teſtibus,concluſ.64.

Declara vltra eum ut in alia inſtantia teſtis eſſe poſſit.Angel.conſ.40.nu.3.

2 Declara,ut non poſſit eſſe teſtis ad probanda acta communia.Fulg.conſ.143.nu.3.

3 Declara tertio ultra alios,ut non probet niſi ea,quę facta ſunt quando eſt rogatus.Marſ.in l.1.§.ſi quis dicatur,nu.4.de quæſtionibus.

4 Declara ut teſtificari poſſit una cum teſtibus inſtrumentariis pro adiuuando,uel declarando inſtrumentum.Imol.in capitu.cum Ioan.num.8.de fid. inſtrument.

* Declaratur quinto, vt ſaltem credatur de conſuetudine notario atteſtāti de commiſſione ſibi facta.Rebuff.de reprob.teſtium,nu.421.

Et notarius recuſatus non poteſt examinare teſtes, & examinati nō probant.Ale.conſ.104.col.2.vol.2.)

QVAESTIO IX.

De Proxeneta.

1 QVAERO,an proxeneta ſit idoneus teſtis,& utique non,niſi utraque parte volente, & hæc eſt communis opinio.Alexan.conſ.13.col.1.volum.1. & 117.vol.7.& 18.col.5.vol.4.Curt.iun.idem atteſtans, conſ.112.nu.8.Zaſ.idem atteſtans,conſ.4.vol.2. Soc. iun.conſi.12.col.4.vol.2.& conſ.29.col.4.eod.vol.late Maſcard.de probation.concluſ.136.par.2.

Addo Ioan.Cephal.conſil.65.nu.23.Eman.in ſuo ** theſaur.littera P.nu.356.& magis communem dicit Anton.Gabr.de teſtibus concluſio.20.& magis communem,& ueriorem Beninten.deciſ.61.Viuian.lib.1. opin.358.Menoch.de arbitr.iudic.q.73.nu.29. Tiraquel.in præfat.retract.Lignagier.nu.26. Rui. in terminis ad probandum locationem conſi.99.vol. 5. dicens communem.

2 Amplia ſiue proxeneta habeat mercedem, ſiue nō. Socin.iun.conſ.12.col.4.vol.2.Anton.Gabr. in citato loco,nu.3.* Vnde proxeneticum dicitur ſalarium, proxenetæ,gloſ.in l.1.C.de ſponſ. Alciat. lib. primo, diſpunct.c.22.)

Contrarium eſt uerius,quando proxeneticum non recipit.Bald.conſi.469.lib.4.& 366.lib.1.Ruin.conſ. 164.col.pen.lib 4.conſ.99.col.2.lib.5.Anton.Roueſcal.ad Alex.conſ.13.in uerbo proxeneta,lib.1. Amplia idem in lib.proxeneta, nam ſi non creditur voci uiuæ,nec mortuæ.Bald.in l.1.col.fi.C.de eden.

* * Ampliatur ſecundo, etiam ſi nullum commodum ſenſiſſet ex contractu tractato,quia præſumitur habere affectionem ad cauſam. Alex.conſ.150.col. 2. 154. col.1.vol.5.Dec.conſ.133.col.3.Rui conſ.164 col.2. vol.4.cum late adductis per Benuenut.Strach.de proxenet.par.4.§.illa etiam q.nu.4.Viui.opin.358. par. 1.Bertazol.conſ.ciuil.44.nu.5.

Quid in ſollicitatore cauſæ? Vtique repellitur etiā ſi non ſit ſalariatus,Ant.Gabr.de teſtibus,conclu. 12. ſub nu.4.

Addo quod ita practicatur. Rebuf. allegans bonā rationem de reprobat.teſt.nu.501.

Limita hoc uerum,ſi a principali ſit conſtitutus,ſecus ſi a procuratore.Rot.deciſ.154. in nou. Bellame. 605.But.in cap.cum a nobis,colum.fin. verſ. quid de ſollicitatore,ubi Imol.col.3.verſ.datur etiā.Fel.colu. fi.verſ.de ſollicitatore,de teſtibus.Alex.conſ.78.verſ. alii,vol.1.per late adducta per Ant.Gabr.de teſtibus, concluſ.12.

Addo Lanfranc.de teſt.ſub nu.88. Alex. conſ. 64. part.3.conſi.153.colum.3.conſ.ſeq.eo.uol. Imol. cōſ. 135.col.fi.Roman.conſ.420.Angel.conſ.233.colu.2. Boſſ.de teſtibus,nu.119.Crott.nu.135.

Subdeclara,ut requiratur conſtitutus a principali, ut in grauibus probet ad cauſam pertinentibus,ſecus in leuibus,puta ad probandam diligentiam procuratoris ſigna,ſigilla,vel quid ſimile,non ſufficit a quo ſit conſtitutus.Maſcar.concl.1.3.17.nu.7.

Subdeclara ſecundo,circa ſalariatum,ex qua cauſa motus fuerit ad acceptandum officium puta amicitię, vel ſimilis,quæ de per ſe ſine ſalario repellat , ſi vero motus fuerit ex cauſa pietatis, puta in cauſa pupilli, eccleſiæ,pauperis, acceptauerit ſine ſalario, tunc admittitur.ita diſtinguit Mandoſ.ad Roman.conſi.420. Conſideranda eſt etiam ultra cauſam,qualitas perſonę,ſi eſt legalis,& boni nominis , quia fortaſſe etiam cum ſalario nō repellitur , quia bona fama præualet. Aufrer.ad Tholoſ.204.

Limita ſecundo,ut contra inducentem plene probet,uel concurrentibus aliis teſtibus cum eo. Alexan. conſ.56.col.4.in fine,verſ.2.reſponderi poteſt, lib.2. Maſcar.concluſ.1.3.17.nu.17.exemplo procuratoris de quo ſupra diximus.

Et nota in practica vltra Anto.Gabr.& alios,quod debet probari duobus teſtibus,fuiſſe ſollicitatorem in cauſa de qua agitur,alias admittitur. Alex. conſ. 153. prope finem,nu.6.& 198.uol.2.

Inſuper ultra Ant.Gab.& Maſcard.in citatis locis,

quod

quod ad inſtantiam vnius partis non poteſt cogi ſollicitator ad deponendum ſecreta alicuius partis, ſeu quoad ſecreta cauſæ, ſed bene quoad alia. Rebuff. atteſtans ita iudicatum, de reprobat teſtium, nu. 505.)

3 Limita primo niſi pro eo, pro quo deponit, concurrat præſumptio. Alex. in l. ſi duo patron. col. 2. de iureiurando, conſi. 55. in fi. vol. 2.

4 Limita ſecundo, quando proxeneta deponeret ad impugnationem actus, quia bene probat. Alex. conſ. 55. col. 5. vol. 1. Corneus, conſ. 63. col. 2. in fine vol. 2. quia hoc caſu ceſſat ratio, qua proxeneta repellitur.

5 Limita tertio, ad probandum contractum uſurarium, vel ſimoniacum. Cardin. in Clem. 1. §. 1. quæſt. 3. de uſuris, Rui. conſ. 34. num. 7. vol. 2. per textum in c. 1. de teſtibus, lib. 6.

6 Limita quarto in ſubſidium. Bart. in cap. cum dilecti, de electione. Milis in uerbo teſtis. Marſil. ſingula. 513. Menoch. conſ. 92. nu. 87. Hipp. Rim. conſi. 221. nu. 5. lib. 1.

7 Limita quinto, quando ageretur de probanda aliqua qualitate, ex qua actus, nec perfectionem, nec imperfectionem reciperet, ut de qualitate actus iam perfecti, nec ageretur de eius retractatione. Alex. cõſ. 127. in fine, volum. 7. uel reprobando illud, quod perfici potuiſſet ante perfectionem contractus. Salic. in l. nullus, ff. de teſtibus.

8 Limitatur ſexto in proxeneta, in teſte inſtrumentario proxeneta, Bal. in Authen. ſed nouo iure, col. 2. C. ſi cert. petat. Crauet. conſ. 56. nu. 10.

9 Limitatur ſeptimo, ut probet fauore dotis de eius promiſſione probãda, & fauore matrimonii probãdi. Rui. conſ. 34. col. 1. vol. 4. Soc. iu. conſ. 29. col. 4. uol. 2.

10 Contrarium allegatur ſentire Alex. conſi. 150. col. 2. & 154. verſi. præterea vol. 5. Dec. conſi. 133. col. 3. verſi. 2. principaliter. Soci. iun. conſi. 12. nu. 17. lib. 2. Pariſ. conſ. 15. nu. 20. conſi. 88. nu. 82. conſi. 61. nu. 18. lib. 1. Barbac. conſ. 53. nu. 18. lib. 3. Strach. de proxeneta, part. 4. num. 16. ubi reſpondet dictis Ruin. Eugen. conſi. 97. nu. 31. Verior tamen videtur prima opinio. Benintent deciſio. 91. Monticel. de teſtibus in uerbo proxeneta.

11 Poſſet etiam conſiderari, aut agitur ad fauorem matrimonii de eius ſubſtantia, & tunc plene probat ut matrimonium teneat, pariter ſi promiſſio dotis eſt in dubio, probet proxeneta ſi promiſſioni vtiliter faueat, & ita percurrendo hinc inde authoritates reperies fortaſſe uerum.

12 Limitatur octauo, ut quanta fides proxenetæ ſit adhibenda, ſtet in arbitrio iudicis. Alexan. conſi. 127. in fi. vol. 7. Abb. in c. dilecti, col. 2. de teſtibus cogẽdis.

13 Tres igitur ſunt conſiderandi caſus vltra Anton. Gab. plenius profitentem: aut enim vtraque pars conſentit, & dictum proxenetę, licet unicus ſit, probat ex ui conſenſus partium, & cogitur teſtificari inuitus, aut una partium tantum vult: bene ualet, ſed non compellitur, ſi neutra conſentit non ualet. Nepos de teſtibus, nu. 120. Ægid. nu. 155. Cur. conclu. 43. ita declarando Bart. in l. referre, §. idem decreuerunt, in fine, de iure fiſci, per §. penul. Authen. de teſtibus. Lanſtan. nu. 71. Crot. num. 176. Menoc. de arbitr. iud. q. 73. nu. 29.

Limitatur nono, ſtãte ſtatuto ut credatur dicto proſenetæ, quod ſtatutum ualet. Strach. de aſſecur. glo. 39. nume. 4.

Limitatur decimo, quando produceretur ab extraneo, Alc. in c. cum a nobis, in fi. de teſt.

Limitatur vndecimo, in crimine Simoniæ, ex quo tamen nullum commodum reportet, vel repetundarum Mil. in verbo teſtis proxen. Pariſ. de Sindic. in verbo teſtis Maſcard. in uerbo barattaria.

Limitatur duodecimo, quoad ſemiplenam probationem alio adminiculo, uel pręſumptione concurrente. Socin. iun. conſ. 29. nu. 16. conſ. 31. num. 18. Menoch. conſ 92. n. 85. Maſcard. de probat. conclu. 136. numero 27.

Limitatur decimotertio, in ſimplici perſuaſore in genere. Socin. iun. conſ. 24. nu. 17. uol. 2.

QVÆSTIO X.

VIDIMVS ſuperius, an, & quando probent perſonæ ſolitę mercedem recipere, & quaſi locare operas ſuas, quæro quando locatio probetur.

1 Locatio probatur per ſolutionem corruptitiam annuę penſionis. Bar. in l. litibus, num. 12. C. de agricol. & cenſit. lib. 11. Speculat. de emphyteuſi, §. nunc aliqua, q. 142. nu. 169. Bal. in l. 1. nu. 15. C. de fideicommiſſ. eſt communis opinio. Maſcar. de probat. nu. 991.

2 Ampliatur, ut per ſolutionem penſionis probetur medium poſſeſſio, ſeu dominium ad fauorem recipientis. Caſſane. conſ. 16. Riminal. iun. conſ. 12. nu. 15.

3 Ampliatur ſecundo, ut probetur cauſa, & titulus locationis, pulchre Caſtrenſ. conſi. 51. Redoan. de rebus eccleſ. q. 18. verſic. dicta ſuperius, nu. 10. maxime alio non poſſidente. Afflict. deciſ. 325. Benintent. deciſ. 45. Roman. conſ. 127. Curt. ſen. cõſ. 72. nu. 6. Boer. deciſ. 105. uel inter eaſdem perſonas, non in præiudicium tertii. Siluan. conſ. 57. nu. 44. libr. 1. Aemilian. conſi. 89. nu. 25. Mago. Rot. Lucan. 72. nu. 2.

4 Limita ſi probetur certa quantitas penſionis, aliàs per incertum non probant. Alex. conſ. 50. nu. 9. & 10. uol. 5. ſequitur Dec. conſi. 57. nu. 5. cætera vide ad materiam, l. ſi merces, ff. loc. & in tit. de pręſcriptionibus.

5 Probatur etiam locatio per ſcripturas publicas, vel priuatas iuxta not. in c. cum Ioan.

6 Probatur tertio per teſtes probantes de numeratione certæ quantitatis præcedente conceſſione, l. Titiũ, ff. de uerb. oblig. l. cum quid, ff. ſi cert pet.

7 Probatur quarto ex perſona ſolita, vel re ſolita locari, nec ſufficit probare conſuetudinem in genere. Rui. conſ. 99. vol. 5.

8 Limita dictum de teſte, ut per Magon. Rot. Lucan. 79. nu. 7. ex quo habes limitationem ad conſilium Caſtrenſ. ſi quod teſtes ſingulares probent ſolutionem penſionis, quem ſequutus eſt Caſſane. conſi. 13.

QVAESTIO XI.

1 IN hac locati & conducti materia, poſſeſſio probatur multis modis, nam ſi dem tibi domum, & eam loces, mihi transfertur poſſeſſio in locatorem, l. quædam mulier, ff. de rei vendication. l. qui bona, in princip. l. quamuis, §. 1. ff. de acquirend. poſſeſſione, & dixi ſuperius ſuo loco. Menoch. conſ. 330. nu. 13. p. 4.

2 Quod quidem uerum eſt, ſi locator ſciat, alioquin in ignorantem non trasfertur poſſeſſio, quia non habet animum poſſidendi. Socin. conſi. 91. colu. 5. lib. 4. Caballin. milleloquio 906. p. 6.

Secunda

Digitized by Google

3 Secunda ſit concluſio. Ex perceptione fructuum, vel mercedis, aut penſionis ſimpliciter, uel ex ſolo inſtrumento locationis poſſeſſio non probatur. Papieſ. in forma libelli turbatæ poſſeſſionis in uerbo hodie, nu. 6. Felin. in c. inter dilectos in fine de fide inſtrumē. Rot. in antiquis deciſ. 87. Gozad. conſi. 84. in fi. Ruin. conſ. 47. col. 2. vol. 4. late Tiraq. de conſtituto poſſeſſorio, limita. 1. nu. 21. in fin.

4 Limitatur primo, vt poſſeſſio probetur ex inſtrumento locationis inter locatorem, & colonum, ſiue conductorem, ſecus quoad tertium, cui præiudicare non debet, Bal. conſi. 330. col. 1. vol. 1. Socin. conſi. 89. col. penul. in princ. vol. 1. poſt But. in c. inter dilectos, de fide inſtrument. idem Socin. conſil. 11. col. 2. verſic. pretcrea, lib. 3. Afflict. in c. 1. §. ſi quis de menſe, nu. 12. conſ. 66. nu. 17. ſi controuerſia fuerit, Alcia. reſponſ. 294. nu. 5. Alba. conſi. 9. nu. 12. conſi. 66. nu. 17. Rebuff. ad regi. conſtitut. Tom. 3. tit. de materia poſſeſſoria, in præfation. nu. 100. Bero. conſ. 45. nu. 8. lib. 3. Soarez. allegation. nona. Bard. de temp. vtil. & contin. ca. 18. nu. 3. Alex. conſi. 20. vol. 4. conſi. 12. nu. 3. eodem vol. Feli. in repertor. in verbo locatio non probat. Bellamer. deciſ. 390. Hieron. Gabr. conſi. 31. nu. 9. volu. 1. * Menoc. conſ. 336. nu. 13. lib. 4. Burſat. conſ. 414. nu. 7. lib. 4. Menoch. lib. 3. præſumpr. 102. nu. 14. Maſcard. concluſ. 1180. vbi & legitimus titulus, & habilis concurrere debet. Rota. deciſ. 87. in antiqu. Floria. conſil. 1. Burſat. conſ. 330. nu. 29. & 30.)

5 Declara primo hanc limitationē, vt præſertim procedat, quando ageretur de continuatione poſſeſſionis. Socin. conſi. 205. col. fi. verſ. & ita concludi lib. 2. Boccat. interd. ubi poſſid. c. 14. nu. 7.

6 Declara ſecundo, quando cum inſtrumento locationis factæ concurrat ſolutio penſionis, uel alia ſimilia adminicula, puta quod colonus laborauit nomine locationis. Socin. conſi. 11. col 2. verſi. iuſta infero, lib. 3. ubi dicit probari etiam dominium iſto caſu. Grat. conſi. 50. nu. 2. lib. 1. Anto. Gabr. lib. 3. concluſ. 4. nu. 2. & 7. Maſcar. concluſ. 1181.

Addo bene loquentes Ruin. conſ. 46. col. 8. uerſi. & ex his dici debet uol. 4. Hieron. de Mont. q. 21. nu. 27. Cephal. conſ. 458. nu. 4. vol. 4. & 328. nu. 3. p. 3. Menoch. conſ. 16. nu. 6. & conſi. 64. ubi etiam ſi ſit facta propter aliud, Bero. in c. 1. nu. 51. de appellat. & in rubric. de iudic. nu. 11. Pariſ. conſ. 104. nu. 84. vol. 4. conſ. 27. nu. 5. lib. 5. Natt. conſi. 636. num. 85. Alba. conſ. 9. nu. 12. Mago Rot. Florent. 37. nu. 5. Roueſc. ad Alex. conſ. 88. lib. 5.

* Dec. conſ. 146. nu. 14. Felin. in c. inter dilectos, nu. 8. de fid. inſtrum. Alex. conſ. 12. uol. 4. Grammat. cōſ. 47. nu. 7. Burſat. conſ. 235. nu. 33. uol. 3.)

7 Vnde inſtrumentum locationis cum promiſſione tantum mercedis non probaret promiſſionem rei, niſi re uera fuiſſet ſoluta penſio. Natt. conſ. 426. nu. 26. uolumine 2.

8 Subdeclara in tertio poſſidente, quia etiam his concurrentibus ſibi non præiudicatur. Ant. Gabr. in citato loco, nu. 5. & 9.

Addo pulchre, & clare loquentes Afflict. alios allegantem, deciſio. 325. Ponta. pariter multos allegantē de ſpoli. libro 2. nu. 88. Roderic. Soarez. ad l. poſt rem iudicatam, limitat. 2. ubi dicit hanc materiā eſſe practicabilem, & quotidie in palatiis occurrere, & hæc eſt vera, & communis opinio. Soci. conſi. 106. colum. 1. lib. 3. oportet igitur ut ille tertius probet ſe poſſidere. Caballin. milleloq. 907. par. 2.

ADDITIO.

☞ *Bertazzol. conſ. 371. nu 6. lib. 2. ubi iſta duo non probant, niſi conſtet locatorem poſſediſſe.*

9 Subdeclara ſecundo, in tertio ſciente, ſecus in tertio ignorante, cui non præiudicat. Bal. in l. fi. C. de ſacroſanct. eccleſ. Abb. in c. inter dilectos, de fi. inſtru. Ang. in l. quædam mulier, ff. de rei uendic. Caſtr. conſ. 342. & 243. & 32. ſingulariter Curt. iun. conſ. 74. colum. 4. verſ. aduertat dignitas veſtra, poſt Bal. conſ. 344. uol. 4. Boer. deciſ. 105. nu. 15.

10 Subdeclara tertio, quando probatur ipſum colonū ſoluiſſe, ſecus verò quādo alius ſoluiſſet pro eo. Corn. conſ. 63. col. 2. lib. 3. commendat Caſtrenſ. in l. Pomponius, ff. quibus modis vſusfruct. amitt.

11 Subdeclara quarto, quando probaretur quod ille, qui ſoluit, non coluit, neque poſſedit res locatas. Corn. ut ſuprà.

12 Subdeclara quinto, quod iſta eſt præſumptio, non probatio vera. Soci. conſ. 105. volu. 2. Ruin. conſi. 44. col. 4. vol. 4. Claudia. ad l. quāuis, §. ſi conductor, verſ. item nota, ff. de acq. poſſeſſ.

13 Subdeclara ſexto, quando adſunt plura inſtrumenta locationum, nam tunc, & tertio nocent. Soci. conſ. 182. col. 2. lib. 2.

14 Subdeclara ſeptimo in inſtrumento locationis antiquo, quod & tertio nocet. Bar. in l. ad probationem, C. locat. in l. non ab re, C. unde vi. Oldrad. conſil. 199. Crauett. conſ. 54. nu. 11. & ita in practica ſeruatur. Iacob. Menoch. de retinend. poſſeſſ. remed. 3. nu. 574.

Addo Natt. conſ. 636. vol. 3. Tiber. Decian. conſil. 31. nu. 32. uol. 1. Dec. conſ. 303. num. 10. & 11. Boer. deciſ. 239. nu. 5. Borgni. deciſ. 45. in addition. num. 4. * Borgni. deciſ. 30. nu. 7. par. 2. Meno. lib. 2. præſump. 33. num. 25.

Amplia hanc ſubdeclarationem, ut inſtrumenta antiqua locationum probent dominium, & poſſeſſionem, etiam in verbis enunciatiuis, & contra tertium. Aret. conſ. 164. in fi. Ruin. conſi. 14. nu. 6. vol. 4. Pariſ. conſ 107. in princ. vol. 1. Crauett. de antiq. temp. par. 1. num. 73. Menoch. conſi. 147. volum. 2. 192. num. 4. eodem volum.

Et dicuntur antiqua ſi annos 60. tantum excedant. Silua. conſ. 37. nu. 13. 14. Burſat. conſ. 330. nume. 61. volumine 2.)

15 Subdeclara octauo, ut nec talia inſtrumenta probent contra conductorem ad apprehenſionem poſſeſſionis, a qua poſſit poſtea expelli ob canonem non ſolutum, ſed hoc debet clare probari. Natt. conſ. 306. vol. 1. & 4. uol. 2. Natt. conſ. 105. in fi. vol. 2. Caſtrenſ. conſ. 105. vol. 2. Purpurat. conſ. 484. nu. 20. volum. 2. Crauett. conſ. 767. num. 10. vol. 4. Pedemon. deciſ. 51. nu. 8. Ioſeph. Rot. Lucan 20. nu. 23. & eſt magis communis opinio. Curt. iun. conſil. 70. numer. 10. Garzi. patroc. 100. num. 3. Borgni. deciſ. 53. num. 64. * Garg. patr. 100. nu 44.)

16 Amplia ſecundo, vltra Menoch. ut hoc ſit verum etiam contra tertium non poſſidentem concurrente aliqua ſolutione penſionis. Purpurat. conſ. 291. num. 10. vol. 1. Bero. conſ. 114. nu. 10. volu. 1. Iacob. Berret.

conſ.

Digitized by Google

conſ.88.nu.7.Rebuff.tom.2.in præfatione, de materia poſſeſſoria,nu.100.Tabie.conſ.24.nu.2. pulchre.

17 Crot.conſ.29.lib.1.vbi ſemper probat poſſeſſionẽ & dominium per perceptionem penſionis alio non probato in tempore per tertium.Proſper Paſetta.cõſ. 10.nu.4.Berret.conſ.77.nu.2.

18 Ampliatur idem in recognitione in dominum. Cephal.conſ.29.nume.3.volu.3.Purpura. conſi. 109. num.6.vol.1.

19 Adeo, quod transferat onus probandi in aduerſarium. Dec.conſ.303.nu.9.10.Rolan.conſ.2.num.59. vol.1.Crauet.conſ.54.nu.15.Bertran.conſ.100.num. 2.vol.3.Borgni.deciſ.33.nu.29.& deciſ.17.nu.3.par. 2.deciſ.38.nu.7.eod.vol.Bott.conſ.52.nu.4.Anchar. q.60 par.1.

20 Addo vlterius, quod ſi ſunt duo teſtes ſingulares. vnus deponit de perceptione grani,alter de fabis probant. Alex.conſ.3.& 93.vol.4.Lanfranc. de teſtibus, & ibi in addition.ſub nu.93.

21 Pariter quod dictum eſt de corporalibus, procedit & in incorporalibus. Aret.conſ.30.col.pen.Ruin.cõſ. 46.nu.13.lib.4.conſ.47.col.1.& 118.eo.lib.conſ.161. col.4.nu.10.lib.1.Rip.lib.2.reſponſorum c.6.lib. 8.

22 Probatur etiã poſſeſſio, ſi probetur colonos meos feciſſe aliquos actus poſſeſſorios,licet non conſtet de mandato,quod præſumitur ab initio locationis. Soci. iun.conſ.135.nu.24.volu. 2.& dixi ſuperius de colono,& famulo teſtibus.* probatur etiam poſſeſſio per teſtem deponentem laboraſſe ad inſtantiam alicuius, & reſpondiſſe de fructibus Riminal. conſ. 341. num. 4.lib.2.

Declara hoc uerum,quando tractatur contra tertium,non contra eum cui facta ſit reſponſio. Alexan. conſ.88.nu.20.lib.5.

Declara ſecundo, quando teſtis deponit de recordatu ſuo. Ioſeph. Rota. Luca.65.nu.2.3.4.

Nota tamen,quod non ſoluere penſionem, non inducit priuationem poſſeſſionis, quia ſi hoc eſſet, non poſſet propria auctoritate expelli, vt dixi in tit. de recuſatio.ita Bal.in l.Pomponius,ff.quibus mod. vſuſr. amitt.commendat Feli.in c.cum Bertoldum, nu. 27. de re iudicat.)

23 Nec teſtes ſingulares ſufficiunt.Ruin.conſi 40.nu. 10.lib.4.Cephal.conſ.250.nu.40.lib.2.Magon. Rot. Lucan.79.nu.17.

QVAESTIO XII.

1 SED nunquid per inſtrumentum locationis,& alia ſuperius adducta probabitur dominium? vtique non. Pariſ conſ.17.num.25. lib. 1. Rip. in l.rem, quæ nobis,nu.18.ff.de acq.poſſeſſ.& communis opin. Rolan.conſ.46.nu.21.li.3.Magon.Ro.Luca.54.nu.7.Ioſeph.Rot.Lucan.54.nu.7.* & 65.nu.12.ubi de magis communi contra tertium, maxime ſi ſumus in verbis narratiuis.Bal.in l.ad probationem.verſ.quæro, quid ſi inſtrumentum,C.locati. ſequitur Alex.conſ. 136. col.fi.vol.1.& 202.col.2.vol.2.Abb.conſ.31.colu. 2. uolum.2.additio ad Matthеſ.nu.79.nu.5.ubi operantur reſpectu actus principalis tantum.) Franc. Marc. deciſ.230.

2 Amplia, vt nec etiam contra conductorem. Affli. deciſ.14.nu.8.& deciſ.12. Alphan. reportat. 441. & hæc eſt communis opinio.Alex.conſ.21.nu.4. lib. 4. Emanu.in uerbo,cõductio,nu.196.Puteol.deciſ.352. lib.2.* Rimi.conſ.93.nu.10.)

3 Contrarium ſentit Caſſan. conſ. 16. Rimin. conſ. 12.nu.15.Immo & cauſam,& titulum locationis.Caſtr.conſ.51.lib.2.Rodoa. de reb.eccle.q. 18. verſi. dicta ſuperius,num.10.Magon.Rot.Luca.79.nume. 5. * Campegi.de teſti.reg.339.verſ.5.

Amplia ne dum in præiudicium recognoſcentis, ſed ſucceſſorum,ſiue vniuerſalium,ſiue particularium in terminis Guid.Pap.q.242.& 272.Guglı.ın cap. Rainutius,in uerbo Ardelaſiam,nu.107. extendit ad recognitionem, quæ refertur ad aliud, cum dominus cenſeatur recognitus,licet nihil probaſſet.)

4 Ampliatur ſecundo,ut non probet dominium etiã ſtante ſtipulatione de rem reſtituendo locatori, ſi ex arctis actis contrarium conſtat. Pute.deciſ.30.p.3.

5 Limita, ut ex hoc oriatur effectus idonei tituli ad præſcriptionem, ſi fuerit diuturno tempore continuatum, quod maxime notandum dicit Barto. in l. ad probationem,C.loca. Pontan.de ſpon.lib.2.nu.89.

6 Limita ſecundo,ut locatio non probet dominium ipſius rei.Pute.dec.35 2.lib.2.& multo minus contra tertium;eſt communis opinio ſine contradictione. Ioſeph.Rota,Lucan.62.nu 12.

* Limita tertio,niſi clare in inſtrumento voce dominum,quia in dubium refricari non poterit, Crauet. conſ.157.contrarium tenet Vrſell.ad Afflic.deciſ. 14. nu. 15.quia taciti,& expreſſi par eſt uirtus ut per eũd.

Limitatur tertio,niſi appareat de titulo habiti longiſsima poſſeſsione coloni, & ſolutione penſionis, Burſat.conſ.254.nu.15.uol.2.

Limitatur quarto, quando dominium incidenter tractatur id eſt,quando actor,locator agit contra conductorem actione locati, Bar.in l. non ab re,colum. 2. uerſi.uiſo qualiter,C.unde ui,Alex.conſi.10.nu 7.lib. 4.Barbac.conſ.8.col.7.lib. 2.Ripa in l.rem quæ uobis nu.55.ff. de acq.poſſeſsio.Paris,conſ.57.nu.44. lib. 4. Bar.q.42.nn.8.eſt communis opinio.Cur.iun. conſil. 41.num.8.

Limitatur quinto, niſi concurrant aliæ coniecturæ vel adminicula,nam tunc , ex locatione probatur dominium principaliter Pariſ.conſil.27.nu.25. conſ. 104.nu.82.lib.1.Meno.de præſumpt lib.6.præſump. 63.nu.12.

Et uerba enunciatiua non probant dominium in inſtrumento locationis.Bal.in l.ad probationem, C. loc.dicens,quod ſi in inſtrumento dicatur, quod conduxi fundum tuum a te,ſi vendicans illud uerbum tuum , non probat dominium. Additio ad Mateſil. not.33.num.2.vnde aliter probandum eſt dominium ad obtinendum.

Vnde tria excuſare a mala expreſsione, ueri ualoris & hæc copulatiue arrendamenta , & locationes præcedentes impetratio auctoris, teſtium publica vox fama Sarn.q.11.ſuper reg.Cancellariæ de ualore pute, deciſ.139.lib.1.Caputaq. 73.n.3.p.2.Rota nouiſsima nu.2.p.2.)

1 Nunquid inſtrumenta locationum probent valorem bonorum conuicinorum , & utique ſic reſpondit Alex.conſ.156.in fine, uol.2.Burſat.conſ.99.nu. 4.vol.1.conſ.184.nu. 17.vol.2.Cephal.conſi.161.nu. 16.Rodoan.de rebus eccleſ.car.330.nu.145. Ancha. q.52.p.2.Caſtrenſ.conſ.203.nu.5.vol.3.Alba.conſ.6. nu.5.Cagnol.ad l.2.nu. 233.& ibi Vincen.Paleottus, numero

numero 138. C. de reſcind. uendit. Borgnin. deciſ. 45. numero 48.

2 Addo bene loquentes, Bal. in c. cum cauſam, in 2. in fine, de teſtibus, Crauet. conſ. 54. nu. 8. Caputaquenſ. deciſ. 78. nu. 3. p. 2.

3 Limitatur, ut procedat tribus concurrentibus, primo quando eſſent plura inſtrumenta de eadem re concordantia, uel parum diſcrepantia, Alex. in l. in lege Falcidia, §. corpora, ff. ad l. falcid. Cagno. in d. l. 2. nu. 233. circa finem, ubi Cremenſ. nu. 174 ſecundo, quod inſtrumenta ſint eodem tempore facta, ita, ut non inducatur uariatio, Bart. in l. emptor, §. ſi. l. ea damni, in principio, ff. de damno infecto. Iaſo. in §. ſi quis agens. Inſtitutio. de actio. Pin. in d. l. 2. nu. 15. p. 4. Lofred. cõſ. 22. Alex. conſ. 54. nu. 5. lib. 6.

4 Tertio quod de ualore rerum, identitate, bonitate, & qualitate conſtet per informationes peritorum teſtium, & uiſitationem iudicis, ut per Cremenſ. Cagnol. & Pinell. in d. l. 2. Natt. conſ. 353. num. 2. quibus concurrentibus transfertur onus probandi in aduerſarium. Cephal. conſ. 251. nu. 16. Franc. Mari. deciſ. 445. nu. 22. Burſat. conſ. 99. nu. 4. Borgn. deciſ. 46. nu. 180. & 325. * Et fructus rei delectabilis æſtimantur. ex conductione, Hieron. Gabr. conſ. 75. nu. 32. volum. 1. pulcher. Tiraq. de retrac. conuentio. §. 7. glo. 1. nu. 6. ubi uideas.)

QVAESTIO XIIII.

1 QVAERO de pulchra, & frequenti quæſtione. dominus directus elapſo tempore locauit rem alteri, an per hoc probetur declaratio voluntatis ad impediendam moræ purgationem. tetigi hoc ſuperius de locatione ad longum tempus, & utique ſic reſpondit Roma. conſ. 162. colu. 2. ſequitur Rodo. de rebus eccl. q. 20. nu. 9. in fi.

Addo bene loquentes, Socin. iun. conſ. 114. nume. 7. uolum. 2. Dec. conſ. 146. nume. 4. Alexan. conſ. 106. nu. 5. in fine, vol. 4. Caſtrenſ. conſ. 2. nu. 5 uol. 1. Caſſador. deciſ. 3. nu. 8. Iaſ. in l. 2. ſub nu. 90. C. de iur. emphyt. Alcia. regula ſecunda, præſumption. 17. nu. 7. Crot. conſ. 49. nu. 8. vol. 1. Mari. Anguiſſo. conſ. 108. nu. 4. & 5. conſi. 140. nu. 91. vol. 1. Capicius, deciſ. 119. nu. 9. Lauren. de pin. nu. 74. nu. 8. in l. de pupillo, §. meminiſſe, nu. 7. & 14. ff. de nou. oper. nunciatione.

2 Limitatur, ubi expreſſe dicatur in inueſtitura rem deuolutam eſſe, uel in commiſſum incidiſſe, non ſi ſimpliciter ad alium finem fiat. Abb. conſi. 66. num. 4. vol. 2. Alex. conſi. 106. nu. 4. in fine, vol. 4. Corn. conſi. 115. col. 2. lib. 2. Ruin. conſi. 168. nu. 18. vol. 1. Thobi. conſi. 2. nu. 19. & 52. uol. 1. Burſat. conſi. 253. ſub num. 65. & uide quæ dixi, in citato loco.

QVAESTIO XV.

1 QVAERO, an quis probetur officialis ex perceptione ſalarii. vtique nõ, etiam ſi ſit in poſſeſſione officii, l. Herennius, quam legit cum l. decurionibus, ff. de decurionibus, Bal. in l. Barbarius, in lectura col. 4. in repetition. col. 2. de offic. prætoris, Bauer. in §. ſed, cum quis, nu. 33. Inſtitut. de teſtament. Boer. deciſ. 150. nu. 15. vbi reputat dictum ſingulare.

QVAESTIO XVI.

1 SED an probabitur vnio ex locatione duorum prędiorum? vtique non. Pute. deciſ. 341. n. 1. lib. 3. vbi concurrebat redditio rationis vnita.

QVÆSTIO XVII.

1 QVAERO cui incumbat onus bene coluiſſe. vtique tetigi ſuperius. tenetur reus, & ſic colonus, quia ſufficit actori exhibere inſtrumentum locationis per ipſum factę. Alex. conſ. 78. & 158. & 60. vol. 4. Benintend. deciſ. 16. Bero. conſ. 150. vol. 1. Burſat. conſi. 233. nu. 2. vol. 3. Deciſ. Peruſin. 22. nu. 24. par. 1.

Magon. qui hos non allegat. Rot. Florent. 101. eſt caſus admodum frequens, & notabilis.

* Et ob id ſi damnum non ſit a ſtatuto taxatum datur iuramentum in litem contra colonum qui arbitrio boni uiri terras non coluit, nec ſeminauit alias ſtatuto diſponente agitur ex ſtatuto Ancharan. quęſt. 24. par. 1.]

QVAESTIO XVIII.

AN homines de vniuerſitate ſint teſtes idonei in locationibus publicis? Vtique ſic Bal. in c. 3. loco, nu. 4. de probatio. Cepoll. de ſeruit. iur. paſcend. nu. 18. vbi bene loquitur. Couarr. pract. q. c. 18. colum. 11. verſ. qua ratione, & eſt caſus frequens, & paſsim occurrit.

QVAESTIO XIX.

NVNQVID confines probarentur per redditus, & penſiones? Vtique ſic, Bal. in c. cum cauſam, vbi Fel. de probat. per c. dilectus, de offic. Archi. Iaſ. conſ. 166. nu. 2. vol. 4 Bal. conſ. 420. uol. 4. Alex. conſ. 166. nu. 2. & 226. nu. 2. vol. 2. Soci. conſ. 187. num. 15. uol. 2. Marſ. de probat. nu. 266. Hiero. de Mont. de finibus, cap. 52. nume. 11. Maſcar. de probatio. concluſ. 403. num. 3.

QVÆSTIO XX.

NVNQVID ex pręſtatione penſionis, cenſus, vel fictus probetur poſſeſsio? breuis ſit doctrina, quod probatur poſſeſsio, glo. & Bar. in l. qui vniuerſas, §. quod per colonum, ff. de acqu. poſſeſ. ubi Illuſtriſſimus Cardina. Alban. Crauet. conſ. 157. nu. 2. Gozad. conſ. 94 in fi. late Maſcard. concluſ. 1180. nu. 1.

Ampliatur etiam in præiudicium tertii. Lanfran. in c. quoniam contra, in uerbo teſtium depoſitiones, nu. 129. Rui. conſ. 14. nu. 5. uol. 4. Natt. conſ. 682. nu. 20. lib. 4. & hæc eſt communis opinio. vt per eoſdem in dictis locis.

Declara hanc ampliationem, ut non præiudicet tertio poſſeſſori ad priuandum poſſeſsione niſi ſolutio fuerit facta in conſpectu rei, vel continuata. & hęc eſt communis opinio. Socin. cõſi. 106. nu. 2. vol. 3. Afflict. deciſ. 325. Benintẽd. deciſ. 4. Menoch. de retinẽ. remed. 3. q. 72. nu. 567. Ponta. de Spol. li. 2. c. 14. n. 83.

Ampliatur ſecundo, ut in reliquis unica præſtatio ſufficiat, ut late deducit. Maſcard. concluſ. 1180. nu. 10. cum ſeq.

Limi-

Limitatur concluſio in materia hæredis, quod ſi mortuo locatore colonus reſpondeat hæredi de penſione, uel fructibus, ſiue de omnibus, ſiue de parte ipſorum. dicitur probata poſſeſſio, pro hærede etiam cõtra tertium quem colonus uerbo tantum recognouit, ſecus e contra ſi recognouit uerbo hæredem, & tertiũ ex actuali ſolutione, quia hæc prȩualet. Afflict. deciſ. 325. nu. 3. Zuccard. in l. fi. nume. 114. C. de ædict. diui Adriani tollen. limitat. 3. Rolan. conſ. quadrageſimo ſexto, uol. 2.

Limitatur, ut ſolutio fiat a poſſidente rem, uel ab habente legitimũ mandatum ab eo, & prȩcedat legitimus titulus ad transferendum dominium, alias ſi ſoluens non poſſideat rem, nec habeat legitimum mandatum a poſſidente, nec præcedat titulus habilis, ſolutio penſionis non releuat, nec operatur, ut deducit Maſcar. concluſ. 1180. per longam ſeriem.

Pariter ex perceptione fructuum poſſeſſio probatur, l. Titia, ff. ſol. matrim. l. 2. vbi Bart. C. de acqu. poſſeſſ. Bal. in l. 3. nu. 4. C. fin. regund. in l. iudicia, nu. 5. C. de rei uendic. vbi bona loca. ad hoc Lanfr. de teſt. nu. 43. Crauett. conſ. 107. Ripa in l. 1. nu. 108. ff. ſol. matri. Natt. conſi. 292. Campeg. de teſt. reg. 340. Rot. deciſ. 9. de reſtit. ſpol. Ferret. conſ. 2. nu. 11. Menoch. de retin. remed. 3. quȩſt. 72. num. 574. Pont. de ſpol. lib. 2. c. 14. num. 82.

Ampliatur concluſio, ut procedat in tertio nomine abſentis, dummodo non præſumatur iure familiaritatis, prout in fratre in bonis fratris, vel filiis in bonis matris, & ſimilibus, & fructus ſpectarent ad eum qui percepit, & abſens ratum habuerit re integra geſtum nomine ſuo. Rota deciſ. 9. de reſtit. ſpol. Maſcard. concluſ. 1183. per diſcurſum. Curt. iun. conſil. 108. nu. 26. Buriat. conſ. 9. nu. 8.

Ampliatur ſecundo, etiam ſi non omnes fructus, ſed partem percepiſſet. Aret. conſ. 88. nu. 4. Panciro. conſ. 24. nu. 10.

Limita niſi conſtet alium poſſidere, nam tunc ceſſat præſumptio. Menoch. de retinend. remed. 3. q. 22. nu. 566. Balb. in l. Celſus, nu. 144. de uſucap.

Probatur etiam poſſeſſio ſi feci coli agrum nomine meo per colonos, uel alios gl. in l. 3. C. fin. regund. ubi Bal. nu. 44. ſummopere in practica commendat Aret. in §. hic itaque, nu. 7. de actio. Bal. in l. iudicia, C. de rei uendic. Bero. conſ. 94 nu 8. volu. 3. late Maſcar. concluſ. 1182.]

De oblatione.

1 QVAERO, an in contractu locationis, & conductionis excuſet oblatio. Vtique ſic, & hæc eſt ma•• gis commu. opi. Soci. iun. conſ. 60. nu. 18. vol. 2.

Vnde conductor ſi non uult expelli, uel conductor ad longum tempus euitare caducitatem, offerat legitime, & erit tutus.

2 Declara, & practica, ut fiat loco, & tempore congruo. item quod fiat realiter, & cum effectu, & ſolo uerbo, quo caſu licet non conſequatur plenam liberationem, euitabit caducitatem, & expulſionem, & •• hæc eſt magis communis opin. Iaſ. in l. 2. nu. 172. C. de iur. emphyt. Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q. 8. uerſic. ſed pone. Soci. conſ. 118. in fi. vol. 4.

3 Vnde ex aduerſo locator offerat ſe paratum recipere. Viui. dicens hanc magis communem opinionem in uerbo, oblatio.

4 Vnde intempeſtiua oblatio nihil releuat, dum funus familiare proſequitur, uel dum peregrinatur, uel alio ſimili intempeſtiuo, uel irrationabili tempore, iuxta no. per Salic. in l. acceptam, num. 5. C. de uſuris. Neguſan. de pignor. membr. 3. par. 4. uel in loco non conuento, aut ſolutioni non deſtinato. Grat. conſ. 93. nu. 75. uol 1.

5 Pariter non releuat ſi fiat oblatio de pecunia reprobata re, uel ſpecie effecta inutili, uel non de tota, & integra ſumma. Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gl. 20. nu. 11. Vaſqui de ſucceſſion. creat. lib. 2. §. 17. requiſit. 24. Corbol. de iur. emphyteut. limitat. 37. cum enim oblationis materia ſit longa, ſeparata, & valde diffuſa, non proſequar, ſed me ad loca ordinaria remittam, & dicam Deo dante ſeparatim in tracta. de oblation. & depoſito.

6 Sed nunquid conductor conuentus, ſi eſt tutus aliqua exceptione eam non opponendo ſibi præiudicat etiam ſi de ea conſtaret per uiam notorii, utique ſic. Bar. in l. ſi unus, §. pactus, ff. de pact. in l. eum qui, §. qui ita, ff. de uerb. oblig. ubi Iaſ. dicit hanc eſſe communẽ •• opinionem, ſub nu. 12. Dec. in l. non videtur, nu. 2. ff. de regu. iur. Cephal. conſ. 584.

De Sententia.

QVAERO utiliter ad materiam l. ſi per imprudentiam, ff. de euiction. an ſententia lata contra conductorem noceat locatori ponendo aliquas concluſiones.

1 Prima ſit Sententia lata contra conductorem præiudicat domino ſcienti Butrius, in c. quamuis per illũ textum de re iudicata. ſequitur Alex. amplians ad uſufructuarium in l. ſæpe, nu. 112. ff. de re iudicata, dicens eandem eſſe rationem.

2 Secunda ſit concluſio. ſententia lata contra colonum, qui nominat dominum, quid agendum? poſui ſuperius in tit. de nominationibus.

3 Tertia ſit concluſio. ſententia lata cõtra colonum ſimpliciter cauſam proſequentem, & dominum nominatum præiudicat domino ſcienti in poſſeſſione, ſecus in proprietate. Innoc. in c. eum ſuper, in gl. magna, de re iudicata. Bal. in l. ob meritorum, C. ne uxor •• pro marito, & hæc eſt communis opinio. Imol. in l. a ſententia, in princ. C. de appellationibus, in c. quamuis de re iudicat.

4 Quarta ſit concluſio. ſententia lata contra colonũ non nocet domino ignoranti, nec in poſſeſſione, nec in proprietate. Inno. in ca. quoniam frequẽter, §. quod ſi ſuper, in gl. nominare, & in gl. fin. de re iudica. ſequitur ibi Butr. Bal. Caſtren. & alii, in l. 2. C. ubi in rem actio. in l. officium, ff. de re iudic. Bar. conſ. 91. & ibi late in addit. Ang. in l. a Diuo Pio, §. ſi poſt, de re iudic. in l. qui uniuerſas, §. quibus, ff. de acq. poſ. & hæc eſt cõ•• munis opinio paſſim obſeruata. Alex. ad l. ſæpe, num. 114. ff. de re iudicata.

5 Subdens hoc dictum eſſe ualde notabile, peregrinũ & ſingulare. Sebaſt. Medic. regul. 8. nu. 39. & 54. vbi pariter de communi.

A D D I T I O.

☞ *Cucb.de mentiente circa poſſeſſionem numero centeſimo nonageſimo primo.*

6 Limita primo, niſi poſt factam executionem dominus fuerit negligens in continuatione, vel recuperatione poſſeſſionis, quã ab alio ſciuit occupari, quia tunc videtur ſuſpicari ſe poſſe expelli, & poſſeſſionem amittere. Butr. in dicto capitulo cum ſuper, quæſt. 4. Bartol. in lege a Diuo Pio, §. ſi ſuper, quæſtione quarta, de re iudicata, & in l. ſi de eo, §. 1. ff. de acq. poſſeſſ. Imo. in d. l. a ſententia.

7 Limitatur ſecundo, quando dominus ignorauit ſententiam, & executionem, ſed ſi dominus ignorauit ſolum cauſam agi, tamen ſciret ſententiam eſſe latam, impedire poterit executionem ſi ſtatim, & infra tempus faciendæ executionis probat de iure ſuo, aliàs ſi hoc facere non poteſt, appellet, aliàs ſibi præiudicat. Innocent. in dicto capit. ſi ſuper, in glo. magna, in fine commendat Alexand. in dicta l. ſæpe, numero 114. Vnde cautus locator curet habere eius iura in promptu.

8 Et textus in l. ſi per imprudentiam loquitur quantum ad actionem dandam contra alium, ſecus quoad exceptionem dandam, quo caſu iniuria facta vni facilius nocet alteri, l. ſi fundus, §. finali, ff. loca. Barto. in l. exceptione, numero quinto, ff. de fideiuſſ. in terminis locati, & conducti. Ruyn. conſilio 77. ſub nume. 8. volumine primo.

Altera principalis concluſio ſit, ſententia lata ad fauorem locatoris prodeſt conductori, non ut ea ca cõpetat actio ad fauorem ipſius conductoris, ſed exceptio rei iudicatæ, quæ competeret locatori vincenti, competit, & conductori, ut latè deducit Puteus decif. 12. parte prima.

9 Similiter locator præiudicat conductori ſi contra eum lata fuerit ſententia, conductor autem non contradixerit, cum ſciuerit, ſed paſſus eſt cauſam agi. Butr. in capit. quamuis, de ſententia rei iudicatæ. Alex. in d. l. ſæpe, numero 172. Sebaſt. de regulis iuris, littera L, numero 69. & colonus expellitur per ſententiam inter alios latam. Felyn. in capit. quamuis, de re iudica. Iaſon. in l. prima, C. de edendo, & cæt. * Sed nunquid ſententia ferri poſſit ſuper penſionibus, & cenſibus decurſis poſt iudicium inchoatum, ante tamen ſententiam. Guid. Pap. conſilio nonageſimono, columna ſecunda tenuit, quod non; contrarium eſt verius. Capell. Tholoſan. 30. Capic. deciſione decimaſexta, ſub nume. 6. Anton. Gabr. de iudic. concluſione ſecunda, numero 5.

A D D I T I O.

☞ *Viuius opin. 678. in Silua, numero 25. vbi nec etiam præceptum de ſoluendo penſionem reuocatur ex l. preces, C. locat atteſtans ita iudicatum in facti contingentia, & ſæpiſſime in facto occurrere.*

Et abſolutio facta de ſorte principali, non intelligitur de fictibus expreſſe promiſſis. Prat. conſilio 89. numero 9. volumine primo.

De Appellatione.

A Sententia extractionis, vt dicunt, appellatio nõ datur ex quo cauſa celeritatem deſiderat. Grãmat. decif. 58. nu. 15.

1 Romæ practicari videmus, quod cauſa appellationis committitur, dummodo non in forma Cammeræ cauſa mercedis, & non ſit in forma proceſſus executiui, prout in penſionibus domorum. * Et præceptum de diſgumbrando dicitur executiuum. Alexan. conſilio quinquageſimo, viſis actis, numero nono, verſic. ſed ibi alleg. volumine ſecundo. Borgnin. deciſio. 19. numero 2. in parte 1. Pariter non datur appellatio a reuocatione locationis factæ ab aliquibus canonicis ſine conſenſu Capituli. Hercula. de attent. capitu. 31. limit. 1. fol. 40.

De Aegidiana.

1 NEc Aegidiana locum habet contra conductorem. Bald. in l. vnica, numero 8. C. ſi de momenta. poſſeſſ. ſequitur Nigell. concordan. 6. verſic. ſextus caſus. Iacob. Menoch. de adipiſcend. poſſeſſ. remed. 4. numero 85. & ita in iudicando tenendum. Contard. ad l. vnicam, limitat. 21. vbi in fine ſublimitat in conductore ad longum tempus, vt iam dictum fuit. * Notandum tamen eſt, quod licet a ſententia lata in poſſeſſorio non detur appellatio, l. vnica. C. ſi de momen. poſſeſſio. tamen ſi feratur in ſpecie contra colonum, vel conductorem, qui non poteſt reparare in petitorio, poterit colonus, vel conductor appellare. Bald. in d. l. vnica, numero ſeptimo, verſicu. quid ſi non agitur, in l. 2. numero 22. C. de epiſcop. audient. Bartol. in l. 2. numero tertio, de appellat. recipiend. Caſtr. conſilio 46. columna ſecunda, verſicu. pro hoc facit, libro primo. Dec. in l. 1. columna tertia, verſiculo ſecundo, quando, C. de bonor. poſſeſſ. ſecundum tabul. in terminis Nicell. concordan. 1. numero 37. dicens a Martiano Iuriſconſul. audiuiſſe bis ita Mediolani iudicatum. Pedemonta. 25 verſic. ſimiliter. Menoch. de adipiſcenda poſſeſſione, remedio quarto, num. 865.

De Attentatis.

PARTICIPAT, & de Attentatis vtilis locati, & conducti materia in multis caſibus.

1 Primus caſus eſt, transferens dominium rei, ſuper qua litigatur, mediante locatione in conductorem, non dicitur attentare, ſed poſſeſſionem continuare. ita tenuit Rot. in vna Rauennatenſ. bonorum coram Domino Gropperio, die 10. Septembris 1563. per cõſilium vltimum Pariſ. lib. 4.

2 Amplia etiam ſi talis locatio facta fuiſſet viro nobili, & locatori potentiori, quia per hoc non eſt dicenda inualida, vel attentata. Lancellot. de attentat. lite pendente, parte ſecunda, capitulo quarto, limitatio. 1. numero 59.

3 Et ſic corollarie habetur intellectus ad titulum, C. ne liceat potentioribus; nam intelligitur de potentia per alienationem poſſeſſionis, vel proprietatis, quia non facit locatio, l. non ſolet, ff. locat. & ſuo loco diximus. Abb. in capitulo primo, numero primo, de alienat.

nation.iudicij mutandi cauſa facta.

Secundo procedit quando in fraudem, & doloſe alienatio facta eſſet. Roland.conſilio 38. numero 26. libro ſecondo. Menoch. de recuper.poſſeſſ.remed. 1. quæſt.3.nu.381.

4 Locatio igitur facilis,& benigna fraudem non cõmittit,nec alienationem inducit.

5 Secundus caſus eſt: locator non dicitur attentare ſi capiat poſſeſsionem rei locatæ poſt commiſſionẽ cauſæ lactationis contra eum ad inſtantiam conductoris, conſiderata priori poſſeſſione, quam habebat ante litem.ita tenuit Rota in vna Bononienſi attentatorum coram Cotta.16.Ianuarii 1570.

6 Tertius caſus eſt reſpiciens materiam attentatorũ, conductor reſtituitur ad ſtatum percipiendi fructus; & penſiones. Rot.in vna Romana de Carbognano coram Oradino.

7 Quartus eſt caſus. locator appellatione pendente poteſt fructus,& penſiones recipere.glo. finali,in cap. non ſolutum, de appellatio. libro 6,vbi Franc,numero primo.Abb.in capitulo primo,numero quarto,vt lite pendente.glo.in capitu.ſecundo, in verbo, innouamus,eod.tit.in Clementinis.Rot.deciſio.89. in antiqui.Caſſador.deciſione quarta, de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis.Alexan.ad Bartol.in l.1.ff. nihil innouari appellatione pendente,littera D, in fin.pulchre Dec.conſilio 103.Bellon.conſil.18.numero 24.Rot. deciſio.43.& 44.in nouiſ.& deciſio.25. de reſcript.in nouis.Bero.quæſt.120.Hercul.de attent.capit.tertio, numero 20.

8 Ampliatur etiam ſi contra poſſeſſorem ſit lata ſententia,a qua appellauit. Angel. in l.ſi cuius,ff.de appellation,recipiend. Iaffred.deciſ.447. Manfr.concluſione 16. Pariſienſ. conſilio 39. numero tertio, libro primo.

Ampliatur ſecundo, vt poſſidens ciuiliter tantum poſſit capere poſſeſſionem naturalem appellatione pendente. Alexand.conſilio 99.numero 5.volum.5. Pariſ.conſilio 172.numero 10.volumine 4. Mandoſ. de inhibi.concluſ.23.

Et ad propoſitum materiæ locati, & conducti, de qua agimus, fiunt petitiones in commiſsionibus cauſarum ſimilium, vt conſtito de re iudicata, mandetur eidem auditori taxari fructus,& expenſas; item quod procedatur ſuper attentatis lite pendente,& quod inhiberetur tam parti contrariæ, quam iudicibus,& colonis, ne aliquid innouarent, de qua quandoque miratus fuit Staphilius de commiſsione iuſtitiæ, §.citatio perſonalis, numero 16. cur colonis inhiberetur, cum non ſint de conlitigantibus, ſed hoc vt omnia in eodem ſtatu maneant. Hercul.in. de attentat.capi.13. numero quinto.

10 Quintus caſus eſt locator dicitur attentare apprahendens poſſeſſionem rei locatæ ob penſionem non ſolutam,& iſto caſu ſequeſtrantur bona, & ex fructibus ſoluitur penſio per ſequeſtratariũ.ita tenuit Rot. in una Bononienſi locationis,ut per Pute.deciſio.46. libro tertio.

11 Et ſic habes limit.ad leg.final. C. de ordine cognitionum.

De litigioſis.

1 QVAERO, an diſpoſitio l.fin. C.de litigioſis, procedat in contractu locationis, & conductionis; puta lite pendente inter locatorem, & conductorem ſuper re locata, an poſſit alienari,& utique emens rem illam incurrit uitium litigioſi, cum nec poſſeſſio alienari poſsit ſine vitio litigioſi. Cephal.dicens communem opinionem,conſilio 518.numero 26.uolu.5. Et ſic habetur ampliatio ad l.fi. C.de litigioſis, ut procedat in caſu prædicto.

D. VINCENTII CAROCII I. C.

Locati, & Conducti Tractatus.

PARS SEPTIMA.

AGGRESSVRVS ſeptimam, & vltimam huius de locato operis partem imitabor doctiſſimi Tiraquelli ordinem, qui in opere retractus poſuit vltimam partem, quem finem appellat; poſuit enim ea, quorum non meminit, labilis enim memoria eſt, præſertim in materia ampla, prout locati & conducti, uel ea, quibus locus tempeſtiuus non occurrit. Idē ſequutus facit Lamberteng. in tractatu de contractibus mulierum, in fine.

Inſeram igitur quæſtiones omnes miſcellaneas indifferenter ad omnes reſpectiue huius operis partes pertinentes breuiter, utiliter, & diſputatione omiſſa, ſed utilitati tantum operis ſtudendo ſubtilitatibus omiſſis more etiam Porphirii, qui poſt ſingulos tractatus prædicabilium in fine poſuit communia omnibus, & ad exemplum Codicis, qui poſuit coram de legatis. & ſimilibus.

Conclusio 1.

VTILIS, & quotidiana eſt quæſtio, ſi conductor, vel colonus ſoluit æſtimationem rei conductæ, quomodo ei ſuccurretur. hanc materiam dixit ualde celebrem Angel. ad l. ſi ſine culpa, ff. de rei vendicat. quotidianam, & practicabilem dixerunt Caſtrenſ. & Iaſ. ad l. ſi fullo, ff. de rei uendicat. famoſam, & lucroſam dixit Fulgoſ. ad l. ſi vt certo, §. nunc uidendum, ff. de rei uendicatio. ponam igitur aliquas conclusiones.

1 Prima igitur concluſio ſit. Conductori, qui ſoluit litis æſtimationem, & dolo deſiit poſſidere, non datur actio ſine ceſsione, maxime rei uendicatio. Bar. ad l. 1. in fine, nu. 3. ff. pro emptore, ad l. in commodato, §. ſi. ff. commodat per l. is qui dolo, ff. de rei uendicat. ubi Angelus dicit hanc eſſe communem opinionem omnium gloſſarum, & Doctorum.

2 Limitatur iſta concluſio ex mente Ange. in d. l. is, qui dolo, vt procedat, & locū habeat ſi petitor inuitus recipiat æſtimationē, nec iuret in litem, ſecus ſi ſponte recipiat, uel inuitus, ſed iurat de ea in litem, quia primo caſu vendere uidetur, ſecundo caſu præſumitur tranſegiſſe, per l. litis, ff. pro emptore, & l. nec quaſi, & l. eius rei, ff. de rei vendicatione.

3 Declaratur ad intellectum l. is qui dolo, ff. de rei uendicatione, aut quis petit ceſsionem ratione poſſeſſionis, in qua deliquit dolo deſinendo poſsidere, aut ratione contractus, puta locati, commodati, & ſimilium. Primo caſu non fit ceſsio iurium. Secundo caſu ſic, & ita procedat l. in depoſiti, ff. de re iudicata; ubi

3 Iaſ. ſub nu. 8. dicit hanc eſſe communem opinionem, & communem conciliationem ad l. is qui dolo, ff. depoſiti.

4 Secunda ſit concluſio. Conductori, qui deſiit rem habere, ſine tamen eius culpa, competit utilis rei vendicatio tam contra extraneum, quam contra dominū, ſine ceſsione, directa autem eum ceſsione, l. ſi ſine culpa, vbi Bar. & Ange. dicunt eſſe caſum notabilem, ff. de rei uendicat. ad l. ſi fullo, ubi Caſtrenſ. & alii, ff. de condict. ob cauſ.

5 Limitatur præſens concluſio, quod licet habeat iſte vtilem, non tamen habet dominium, niſi poſſeſſione adepta.

6 Vnde practicando, libellus ita uidetur concludendus, quare peto pronunciari, & declarari talem rem ad me pertinere, dictumque Titium condemnari, & condemnatum cogi, & compelli ad dictam rem reſtituendam ratione iuris ceſsi. ita Bart. dicens in facto habuiſſe, ad d. l. ſi ſine culpa.

7 Limitatur ſecundo, ut poſsit utilem actionem intentare contra dominum, cui ſoluit litis æſtimationem, non autem directam, ea ratione, quia intentatur procuratorio nomine cedentis, l. planè, ff. famil. herciſcun. ſed quod procuratorio nomine agam contra te ipſum, hoc continet quandam repugnantiam, merito, &c. ita Bar. & ibi ſequitur Angelus, in d. l. ſi ſine culpa.

8 Tertia ſit concluſio. Conductori conuento perſonali actione, non competit vtilis ſine ceſsione, l. ſi fullo, ff. de condiction. ob cauſam, ubi Albericus dicit eſſe in practica caſum notabilem, quod actio ex locato, & alia quæuis bonæ fidei, non ſolum datur ad id, quod decreuit in contractu, ſed etiam ad illud, de quo partes nunquam cogitauerunt, quia datur fulloni non ſolum ad mercedem, de qua fuit cogitatum, ſed ad æſtimationem ueſtimentorum perditorum, quæ domino ſoluta fuit. ad idem in propriis terminis locati & conducti, l. ſi merces, §. ſi. ff. locat. l. in commodato, §. ſi. ff. de commodat.

9 Et ſic corollarie ſequitur, vt in quolibet contractu bonæ fidei extra id, quod actum eſt, tacita naſcatur obligatio, l. ſi is qui, §. ti. ff. commodat.

10 Quarta ſit concluſio. Licet dominus a Fullone receperit pretia ueſtimentorum ablatorum, recuperare tamen poterit veſtimenta penes furem inuenta; nec obſtat quod fullo ſoluens æſtimationem rei, habeatur pro emptore, vt l. ſi ſine culpa, de rei vendicatione,

Digitized by Google

tione, quia Bal. dicit hoc eſſe verum in reali, ſecus in perſonali. ſequitur Iaſ. ad d. l. ſi fullo, notabili ſecũdo.

11 Sed pone hic vnum, quod in facto practicando facile euenire poteſt. ille, qui recepit æſtimationẽ vult potius eam refundere, quam ipſemet rem ad eũ peruentam reſtituere. Econtra colonus, vel conductor vult rem ipſam, quis magis erit audiendus? vtique colonus, vel conductor, vt ſentit in ſerie ſuæ diſtinctionis in regula, pro poſſeſſore, q. 5. nu. 12. lib. 6. Ang. in ſummario, d. l. ſi ſine culpa. Iaſ. in d. l. ſi fullo, in fine. verb. Aufrer. ad Tholoſ. deciſ. 206. ubi etiam concludit econtra, quod ſi antequam fullo, & cõductor ſoluat æſtimationem, ad quam eſt condemnatus, recuperat rem amiſſam, eſt in electione illius reſtituere rẽ, vel ſoluere æſtimationem.

12 Sed nunquid conductori, vel colono ſoluenti litis æſtimationem ſit cauendum de euictione. Cabal. mouet hanc æſtimationẽ remiſſiue in tract. de euictio. §. 4. nume. 54. Vera reſolutio videtur, quod ſic, ex quo habet cauſam a domino, nec poteſt refricare quæſtionem dominus in illis tantum caſibus, in quibus ius tranſit ſine ceſſione, & in caſibus tantum, in quibus de euictione tenetur. Din. in regu. pro poſſeſſore, nu. 6. Bar. in l. litis, q. 3. ff. pro emptore, in l. ex diuerſo, §. venditor, ff. de rei vendicatio. in l. ſi propter, ff. rerum amotarum. Ang. in d. l. ſi ſine culpa. Rip. ad l. in depoſiti, nu. 3. ff. de re iud.

Concluſio 66.

PVlcherrima, & vtilis eſt materia ſi res locata perueniat ad manus tertii, & locator ſciat contra quem, & ad quid agere poſſit. tractatur in l. mater. C. de rei vendic. vbi Cin. Bal. & alii reputant materiam vtiliſſimam, practicabilem, & fructuoſam, & in proprijs terminis de locato eſt textus notabilis ſecundũ Bar. ibi, in l. cum in plures, §. veſtimenta, ff. locat. Ponam igitur aliqua fructuoſa, & vtilia.

1 Concluſio igitur eſt. Si res locata perueniat ad manus tertii, puta furis, idq. locator ſciat, habet ipſo iure electionem agendi tam contra tertium, quam contra conductorem, ſed conductor cõuentus petere poteſt excuti detentorem rei, quod fiet arbitrio iudicis, vt habetur in d. §. veſtimenta, ubi Bar. dicit caſum ſingularem, & non eſſe alibi.

2 Pone vnum in practica, quod conductor conuentus non excipiat excuti detentorẽ rei, valebit ne proceſſus contra conductorem formatus? vtique ſic, ſentit gl. in l. ſi vnus, §. pactus, in verbo, opponẽdo, ff. de pact. ubi Bar. nu. 6. Caſtr. nu. 13. Alex. num. 14. Iaſ. nu. 40 ſequũtur cum declarationibus, de quibus per eos. Alexan. ad l. 1. C. ut quæ deſunt aduocatis. latius ad l. eum qui ita, §. qui ita, ff. de verb. obl.

3 Cautus igitur conductor de excuſſione excipiat.

4 Dices, cuius ſumptibus fiet hoc iudicium contra poſſeſſorem conductoris. dicit tex. in d. §. veſtimenta.

5 Quid ſi res non poſſit recuperari ſine magna difficultate, quia poſſidetur ab homine potente, & rixoſo, vel eſt equus, cum quo ſtipendiarius receſſit? vtiq. excuſſioni locus non erit, ſed æquitati, l. mater, C. de rei vendic. Ange. Alexan. & Iaſ. ad l. 2. ff. qui ſatiſdat. cogantur. Socin. regu. 34 fallen. 10. Iaſ. Dec. & alij, in l. fi. ff. ſi cer. pet. Alexan. ad l. decem, ff. de verbor. obli. Iaſ. in l. 2. in prin. ff. ſolu. matrim. in §. item ſi quis in fraudem, de actio. Guid. Pap. ſingul. 717. Grat. conſi. 87. col. fi. uolu. 1. Anto. Gabriel. de fideiuſſor. conclu. 1. numero 68.

6 Addo in terminis Capell. Tholoſ. q. 202. & ſic conductor iſto caſu tenebitur ſoluere æſtimationem, vt per Doctores in citatis locis, & ſic erit vnus ex caſib. ad intellectum d. §. veſtimenta, ubi iudex condemnabit conductorem reiecta exceptione excuſſionis.

7 Pone quod res reperiatur, ſed non appareat. vtiq; erit locus æquitati, d. l. mater, & §. veſtimenta, ut teneatur conductor ſoluere æſtimationem; paria enim ſunt non eſſe, vel eſſe, ſed non apparere. Bar. in l. ſi cõſtante, §. ſi vxor, nu. 5. ff. ſolu. matr. ubi Alex. nu. 20. in l. cum res, ubi Alex. nu. 5. Iaſ. nu. 30. ff. de leg. 1. idem Bar. in l. in lege, ff. de contrah. empt. in l. quod te, ff. ſi cer. petat. facit textus, in l. duo ſunt Titii, ff. de teſtamentar. tutel.

8 Pone, quod res peruenerit ad manus alicuius eccleſiæ. utique adhuc erit locus arbitrio iudicis ex d. §. veſtimenta, & l. mater. Apoſtil. magn. ad Abb. in c. 2. de fideiuſſor.

9 Quid, ſi res locata perueniat ad manus tertii locatore ſciente, utique repelletur locator agens, nec erit locus diſpoſitioni l. mater, & §. veſtimẽta, ſentit Bar. in allegato §. ſi uxor, per l. qui uas, §. uetare, ff. de furt. l. inter omnes, §. recte, ff de re milit.

Sed in hoc uidetur obſtare textus, in d. §. ueſtimenta ibi, & habes vnde petas quaſi hoc ſciret locator, tamen cum a iure habeat electionẽ, contra quem agat, ex hoc ſcientia nõ videtur ſublata. Præterea ibi Bar. loquitur in ſimplici commodato.

10 Sed pone hoc vnum. Conductor vendidit rem locatori, ſi agat conductor ad pretium, an præiudicet quoad diſpoſitionem l. mater. materia eſt intricata, tamen colligendo aliquam reſolutionem, duæ ſunt opiniones: altera communis, altera ęquior.

11 Communis eſt Bulgar. opinio, quod ratihabitio præiudicat quantum ad perdendum dominium per locationem, ſed non quantũ ad perdendum pretium niſi re perempta, uel præſcripta, tunc in ſubſidia datur actio negociorum geſtorum, & hanc dicit communem ibi Bart. nu. 4. melius Caſtrenſ. col. 2. ibi, iſta fuit opinio Bulgar.

12 Aequior opinio eſt Mart. ibi, ut indiſtincte haberi poſſit ratum etiam re perempta, uel præſcripta, ad pretium petendum, & hanc opinionem dixit æquiorem Caſtren. in d. l. mater, col. pen. in fi. dum compleuit recitare opinionem gloſſatorum.

13 Sed pone hic unum ſatis notabile, conductor uendidit rem locatori, quæ poſtea eſt perempta, poterit ne agere ad iuſtum pretium, vel pretium tantum receptum? Vtique ad iuſtum pretium, & dabitur iuramentum in litem, ex quo iſto caſu ſumus in poſſeſſore malæ fidei, quia conductor ſciebat rem eſſe alienam, & conſequenter agetur ad iuſtum pretium, vt dicit ibi Caſtrenſ. ſubdens eſſe in practica famoſum, & vtile.

Concluſio 67.

PATERFAMILIAS domum habebat minantẽ ruinam ita, vt egeret celeri reſtauratione, oſtendit eam fabro murario, qui certa mercede conuenta promiſit infra tres dies fulcire, & infra menſem locum bene refectum relinquere, non facit, uel

impetite facit, unde domus corruit, & maximum damnum paſſus eſt paterfamilias, cum enim ab initio refici potuiſſet pro decem, vix modo pro quinquaginta, nunquid tenebitur conductor ad integrum damnum?

1 Vtique ſic, ex quo non opera tantum promiſſa eſt, ſed in tempore, ac uidetur promiſiſſe integritatem, & fidelitatem, & diligentiam, & paterfamilias cum alio contraxiſſet niſi ille ſic facturum promiſiſſet. Caballi. de eo, quod in teſt. ſub nu. 18 t.

2 Ampliatur, ut procedat ſiue ceſſauerit per dolum, ſiue ex culpa, & negligentia, & hoc propter ſubiectam materiam, & neceſſitatem imminentis periculi. vnde tenetur de leuiſſima culpa, l. ſi merces, §. qui columbam, vbi Caſtren. ff. locat. Aret. in §. penul. Inſt. eo. & Caballi. in citato loco, vbi ad intellectum, §. qui columnam, ſentire uidetur ut non requiratur hæc qualitas, ut quis aſſerat ſe peritum, prout Caſtren. ibi no. ſed quod opus, quod ſuſcipitur, requirat exactiſſimam diligētiam ratione imminētis periculi, licet extra artificium occurrat.

3 Ampliatur ſecundo, ut non ſolum teneatur ad refectionem priſtini ædificii, vel eius æſtimationem, ſed rerum in domo amiſſarum, per l. ſi ſeruus ſeruum, §. ſi quis inſulam, ff. ad legem Aquiliam, arbitrio boni uiri, ut ibi dicitur, attenta qualitate facti.

4 Limitatur, ut non teneatur ad damna incurſa, vel lucra ceſſantia fere inopinata, puta ſi paterfamilias domum alii locaſſet, & tali die ſub certa pœna dare promiſerat, in quam culpa fabri murarii incidit Caballin. nu. 179.

5 Limitatur ſecundo ſtante legitimo impedimento, quo ſtante faber ad nihilum tenetur, ſed fit remiſſio mercedis, l. ſi vno, §. vbicunque, & l. ſi fundus, ff. locat. iunge cum his, quę poſui in titu. de culpa, vbi de §. columnam.

Concluſio 4.

1 VAlet argumentum a locatore ad conductorem, & e contra. gl. in l. ſi in lege, §. ſi domus in verbo, ſtatim, ff. loca. vnde ſicut inquilinus ſua culpa recedens tenetur locatori ad integram penſionem, ita econtra locator remittere tenetur, ſi eius culpa conductor recedat, vel uti nequeat. Bald. conſil. 325. volumine 3.

2 Similiter ſicut conductor non cogitur finita locatione permanere, nec econtra locator. ita arguit. Soci. iun. conſ. 56. nu. 7. vol. 2. Sic etiam arguit Franc. Becc. videndus, conſ. 45. nu. 21. lib. 1.

3 Limita, ut procedat, vbi militat eadem ratio, vel ęquitas, alias non. Ronchegall. de duobus reis, l. 9. in prin. nu. 43. Roland. conſ. 69. nu. 23. vol. 4.

Addo ab eis non allegatos in terminis locati & cōducti, gl. 3. in c. 1. de locat. quæ uult diſpoſitionem illius c. loquentem in conducente non procedere in locantibus dominis. commendat Iaſ. in l. fi. nu. 22. C. de indict. vid. tollend. vltra Euerard. qui hęc non allegat in loco a correlatiuis, prout uideri poteſt.

* Amplia, ut procedat etiam in ſtatutis, in quibus regulariter fit ſtricta interpretatio. Brun. de leg. & cōſtitu. in verbo, locatio, verſi. 7.)

Concluſio 5.

1 SEntentia lata in actione locati ex cauſa arborum furtim cæſarum, petit exceptionem rei iudicatæ in actione arborum furtim cæſarum, ſi pronuncietur non inciduſe, ſecus ſi pronuncietur actionem ex locato non competere, quia tunc dabitur arborum furtim cæſarum. Din. in regul. nullus plurib. ſub nu. 58. lib. 6.

Concluſio 6.

1 COnducti ad murandum poſſunt tranſire per fundum vicini ſine incurſa, & nullo pacto prius præcedente. Boer. deciſ. 322. ſub numer. 5. Quod facit ad limitationem, l. in vendendo, ff. de contrahen. emptio.

Concluſio 7.

1 SI primo loco fiat contractus venditionis, deinde eodem loco, & teſtibus, contractus conductionis, dicuntur ad inuicem correſpectiui, & conductor tenetur ad omnes fructus locatione finita, non pro rata pretii exburſati. Rot. Bononienſ. vigeſimanona, per totam.

Concluſio 8.

LOcatio fieri poteſt per alium ſicut per ſe ipſum. Din. in regu. poteſt, in princ. lib. 6.

Concluſio 9.

1 MOtus proprius Sixti, & Clementis annullans locationes tollitur per contrarium uſum accedēte ſcientia legiſlatoris. Pute. deciſ. 1. lib. 1.

2 Quæ conſtitutio habet locum etiam in locationibus factis in euidentem eccleſiæ vtilitatem. Pute. deciſ. 2. par. 1.

Concluſio 10.

1 DIſpoſitio l. quintus, ff. de donat. inter virum, & uxorem, non habet locum in muliere induſtrioſa ſolita locare operas ſuas texendo, recamando, lactando, & ſimilibus modis. Bald. Sali. Ang. & alii, in l. cum oportet, C. de bon. quæ liberis, in l. cum uxorem, col. penul. C. quando dies legat. cedat. Abb. conſ. 36. uol. 2. Ioan. Lup. reputans hoc notabile in repetit. rubr. de dona. inter uir. & vxorem, §. 60. num. 19. in fi. late Ant. Gab. de pręſump. nu. 12. concl. 15. Addo bene loquentes Neuiz. in ſilua nupt. lib. 4. n. 24. limi. 6. Port. Inſtit. ad Tertullia. circa finem. Soc. conſ. 259. in fi. lib. 1. Barba. de præſtant. Cardinalium, par. 1. q. 3. nu. 2.* Crot. in l. frater a fratre, nu. 120. de cōdi. indc. Ripa lib. 3. reſpon. cap. 4. Ferret. caut. 41. nu. 4. Bello. conſ. 17. in fine.)

2 Limitatur hęc concluſio, ut fieri debeat diuiſio, ut dimidia ſit uiri, altera ſit vxoris negociantis habito reſpectu ad id, quod vxor tenetur operari uiro. Ita ſentit Alex. conſ. 209. col. 2. vol. 6. conſ. 24. uol. 1. Barba. conſ. 22. uolu. 1. Papienſ. in forma libelli ad dotem, in verb. tanquam bona paraphręnalia. Benincaſ. de paupertat. q. 8. ſpecial. 2. de contract. nu. 24.

Contra-

3 Contrarium eſt verius, ut totum hoc ſit vxoris, nec in aliquo ſuo viro communicandum. Alex.conſi. 133.col.2.lib.4.Rip.lib.3.reſponſ. c. 4. Alciat. dicens hanc opinionem veriorem regu.3.præſumption. 26. Petr.Gerard.ſingul.99.Boer.deciſ.81.num.3. Coraſ. lib.3. Miſcellan.cap.5.nu.3.Bello.conſ.17. nume. 10. Crauet.conſi.81.num. 4. Vaſqui. illuſtr. quæſt. lib. 3. cap. 105. Riminal. ad §. 1. nu.27. Inſtit. per quas perſonas, & num.41.

4 Seruanda tamen eſt conſuetudo loci. Alcia.in citato loco. Maſcard.de probatio.conclu.30.ſub num.18. Menoch.de præſump.lib.3. præſum.51.nu.35.

Concluſio 11.

1 VEndens ſalarium tenetur actiones cedere.l. creditor, §.iter, ff. de action. empti, vt ibi habetur ſalarium.

Concluſio 12.

1 REgula, quod nemo inuitus cogitur agere, l. vni, C.nemo inuitus. fallit in inquilino, qui cogitur agere, vt emptor reſtituat quod accepit gl. magiſtra. in ca.1.§. fi.in verbo, extraneus, ubi Additio de reſtit. ſpolia.lib.6.& tetigi alias ſuperius concluſ.11.

Concluſio 13.

1 VIdi in facto caſum. Quis conduxit ad fictum redditus vnius beneficii pro certa reſponſione annuali, & inſuper locator mutuauit conductori ſalmas decem grani reſtituendas in fine locationis, modo accidit, quod locatio non eſt finita ſimpliciter in ſe, ſed diminuta penſio, an teneatur cōductor reſtituere granum mutuatum? fuit allegatum quod ſic, ex facta nouatione, ex allegatis per Alex. conſ. 13. volu. 2. in l. qui uſumfructum, ff. de verbo.oblig. Hieron.de monte, q.20.in princ.

Concluſio 14.

1 AGricolæ, & famuli regulariter pręſumūtur pauperes aliis ſeruientes. Crauet.cōſ.191.n.8.Brun. de ceſſione bonorum, q.25.nu.8.

2 Amplia id uerum etiam ſi ex eorum artificio viuerent. Brun.ut ſupra, addit.ad Iaſ.in l. ſi conſtante, nū. 146.ff.ſolu.matri.

3 Quod facit ad illud, quod Tuderti vidi in facto ſæpe euenire: diſponitur enim, quod pauperes non teneantur ad collectas. Certe viuentes ex proprio artificio, & nihil aliud habentes in bonis, pauperes dicuntur.

Concluſio 15.

1 STipendiatus efficitur ciuis illius loci, ubi habet ſtipendia Barto. in l. municipes, §. miles, ff. ad municipal.

Concluſio 16.

1 COnductor, emphyteuta, vel cenſuarius non liberantur a penſione habendo rem pro derelicta, ex quo contra eos competit actio perſonalis, ſecus a tributis, & decimis. Eſt communis opinio, de qua per Alberic. in l. ſed an vltro, ff. de negociis geſtis.

Concluſio 17.

1 SI mulio refecit in itinere fornimenta mulis locatis ad vecturam, conductor contribuere tenetur, iuxta l.nauis onuſtæ, ff.ad l. Rhod.de iactu.

Concluſio 18.

PRacticabilis materia eſt tractatus de pęna conuentionali in contractu locationis, & conductionis apponi ſolita: ponam aliquas receptas, & approbatas in practica concluſiones.

1 Prima concluſio ſit. Aut pæna adiicitur ratione cōtemptus, & tunc cum expretium non reperiatur, Iudicis arbitrio relinquitur. Aut loquimur de pœna loco intereſſe. Aut adiicitur contractui continenti certam quantitatem, ad quam ipſa pæna referri poſſet, tunc duplum excedere nequit. Aut adiicitur contractui continenti quid incertum, prout in contractu locationis, & conductionis in ædificando domum, plantando arbores, & ſimilia, & tunc uerum intereſſe excedere non poteſt arbitrio iudicis taxādum. Roma. conſ. 510.nume.9. quem late comprobat Menoch. de arbitr.iudic.lib.2.centur.3.caſ.260. Burſat.conſi. 21. nu.16.vol.1.

2 Limitatur hæc concluſio, ut non procedat cum ex certa ſcientia expreſſe quis pęnam ultra uerum intereſſe promiſit, nam tunc illa exigi poterit. Ita Roma.in allegat.conſ.510.nu.10. Rebuff.in l.unica, nu. 172.C.de ſenten.quę pro eo.

3 Limitatur ſecundo, ſtante iuramento, nam tunc verum intereſſe excedere poteſt. Ita Roma.d. conſil. 510.num.11.& ante eum Anchar. conſil. 148. ex l. ſi quis maior, C. de tranſact. quē ad hoc propoſitum ſingularem dixit Iaſon.in d.l.ſi quis maior, nume. 29. vbi Curt.nume.53. Parpal. num. 70. Bauer. de ui iuramenti, nu.139. Rebuff.in d.l. vni, nume. 572. Menoch. in citato caſu.

4 Addo Marant.diſputat.7.in fi. Anton.de Petrut.in l.1.nu.86.de iureiurando. Seraphin.de priuileg. iurament. priuileg. 54. vbi in fine ita concludit.

5 Declaratur hæc limitatio, ut non poſſit talis pœna quadruplum excedere. ita Menoch. in citato loco, numero 35.

6 Subdeclara, niſi princeps ſua auctoritate confirmaret, nam tunc quadruplum excedens ualet. Rip.lib.2. reſp.c.2.in fi.

7 Declaratur ſecundo hæc limitatio ultra Menoc.in ſuo pleno allegato caſu, quod qui cum iuramento promiſit pęnam, ad eam non tenetur, ſi fecit quicquid potuit circa illud, cuius occaſione promiſerat, immo omnino excuſatur ſecundum Gram. late hoc diſputantem, q.2. quæ habetur poſt eius conſilia criminalia atteſtans hanc eſſe communem opin.

8 Limitatur tertio loco ultra Menoc.in citato loco, quod pœna conuentionalis in quamcunque ſummam apponi poteſt, ſi expreſſum illius quantitas taxata ſubiungatur. Exemplum in hac locati & conducti materia. Promittis te mihi librum ſcripturum, & niſi

hoc feceris, ais te pęnæ nomine mille nummos daturum. Et ſtipulatio, & ſtipulationi adiecta pęna valebunt; at ſi pœna promittatur per verba multiplicatiua, non poterit duplum excedere. Exemplum pariter in hac locati & conducti materia, ut niſi librum ſcripſeris promittis duplum, triplum, ac deinceps, hæc eſt communis opin. Port. in §. alteri, nu. 7. Inſtitu. de inutil. ſtipulat.

9 Contrarium eſt uerius, & eſt magis commu. opin. prout ſuperius dixi in trac. arbor. furtim cęſarum.

Cui addo Eman. Soarez. in ſuo theſau. recept. ſenten. littera P. nu. 135.

10 Limitatur quarto vltra Menoc. in citato caſu, vt talis pęna exigi, nec peti poſſit, niſi prius petens eam, docuerit pro eius parte adimpleuiſſe adimplenda Rimin. conſ. 165. & 176. vol. 1. Brun. conſ. 48. nu. 9.

11 Limitatur quinto, vt ſi conſtet nullum adeſſe intereſſe, talis pęna peti non poterit, cum in illius locum ſubrogetur. Alex. in l. 2. §. fi. verſic. 2. limita, ubi Iaſ. col. 5. limit. 3. ff. de verb. oblig. Ange. in l. 2. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. Soc. conſ. 263. col. pen. lib. 1. Pedem. deciſ. 80. nu. 12. & 15.

12 Amplia ſiue ſit promiſſa pacto nudo, vel aliàs quocunque l. ſeruus ea lege, ff. de ſeru. aſport. ad quã Rebuf. ad l. vnic. C. de ſent. quæ pro eo, nu. 308. ubi Beren. num. 122. Fernan. ad l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt. c. 3. nu. 20. Forcatel. ueriomantiar. iuris dialog. 92.

13 Vnde debet liquide probari per teſtes, nec ſufficit iuramento uel officio iudicis. Alex. conſ. 141. colu. 1. uol. 5. Plo. ad l. ſi quando, num. 452. C. unde ui. Craue. conſ. 89. Pariſ. conſ. 60. uol. 1. Cagn. in l. quatenus, de reg. iu. Cephal. conſ. 290. nu. 14. & 15 uol. 2. & 133. nu. 130. uol. 1. Rimin. iun. conſ. 52. num. 31. uol. 1. & conſ. 304. num. 8. uol. 3. Alexan. conſi. 51. vol. 4. Deci. conſi. 308. Iaſ. in l. admonendi, nu. 291. de iureiuran. Borg. deciſ. 21. nu. 39.

14 Limitatur ſexto, ut pęna aliqua peti non poſſit, ſi principalis obligatio non ligauerit. gloſſ. reputata notabilis in l. 3. in uerbo, Saluiana, ff. ſi quis in fraudem patroni, quam communem dixit Soci. conſil. 91. libr. 4. Iaſ. in l. 1. §. ſi uir vxori, nu. 18. ff. de acq. poſſ. in §. fuerat col. 8. de actionib. Deci. in l. principalibus, nu. 3. ff. ſi cer. peta. in l. certi condictio, §. ſi nummos, nu. 30. ubi Deci. nu. 20. ff. eo. Tiraqu. de conſtituto, par. 3. limi. 7. nu. 27.

15 Declaratur primo, quando ratio annullationis contractus ceſſet in pęnali ſtipulatione, l. ſtipulatio iſta, §. alteri, & ibi no. ff. de uerb. oblig. Dy. in l. quidam cum filium, ff. eodem. Panorm. in c. debitorem, de iureiur. facit glo. in l. pacta quæ contra, C. de pact.

16 Declaratur ſecundo, quando pœnalis ſtipulatio eſſet acceſſoria iurata, quia ratione iuramenti ſi non ualebit vti acceſſoria, ualebit uti principalis. Bart. ad l. ſi quis pro eo, col. fin. de fideiuſſ. Alexan. conſil. 40. col. 3. lib. 1.

17 Declaratur tertio, ſi debitor promiſit non allegare nullitatem contractus ſub pœna, quia tunc ſi allegauerit, incurrit pęnam cautel. Alex. conſ. 32. col. 3. lib. 2. Rip. in l. ita ſtipulatus, nu. 40. ff. de verb. oblig.

18 Ex quibus corollarie infertur intellectus ad l. cum principalis, ff. de reg. iur. ut procedat ubi militat eadẽ ratio. Secundo non procedit, ubi obligatio acceſſoria eſſet iurata, quia ſubſiſtit ſine principali.

Faciunt adducta per Seraphin. priuileg. 116. de iuramen. Placeat uidere quę poſui ad reg. cum quid, par. 4. limit. 8.

19 Hinc poſtea infertur, quod agens remedio, l. 2. C. de reſcin. uendi. non tenetur ad pęnam conuentionalem lege permittente Pinell. contra Alberi. in d. l. 2. par. 1. c. 2. nu. 26.

20 Limitatur ſeptimo, ſi per debitorem pænæ iam incurſæ reficiatur onerandum hac de cauſa pactum. glo. notab. in l. utique, ff. de arbitris, quam communẽ dixit Alex. in l. ſi inſulam, nu. 9. ff. de uerb. obli.

21 Contraria opinio eſt uerior, & magis communis. Eman. in ſuo theſ. recep. ſent. littera P, nu. 140.

22 Limitatur octauo, ut pæna conuentionalis exigi non poſſit de æquitate Canonica. Rimi. iun. conſ. 89. nu. 9. Caputaq. deciſ. 131. par. 2. nu. 3.

23 Contrarium eſt uerius etiam in foro conſcientiæ, & ultra iuſtum intereſſe. Rebuff. in l. unic. nume. 568. C. de ſenten. quæ pro eo. Purpu. in l. rogaſti, §. ſi tibi, nu. 81. ff. ſi cer. peta. Corn. conſ. 69. in fi. uol. 2. Angel. conſ. 44. Deci. conſ. 298. col. 2. Socin. iun. conſ. 23. nu. 17. lib. 2. Menoch. in citato loco, nu. 38.

Addo bene loquentes Stracch. de mercatur. titulo de decoctoribus, nu. 21. ubi loquitur quando eſt iurata. Balb. de præſcrip. par. 2. ſecundæ partis principalis q. 13. nu. 6. Corne. conſ. 2. uol. 3. Pariſ. conſ. 34. uolu. 1. Rimin. ſen. conſ. 276. nu. 3. uol. 1. ubi apoſtil. nume. 3. & hæc eſt commun. opinio. Borgn. deciſ. 25. num. 29. par. 2. de contractibus. Rimin. iun. in citato loco, nu. 23. Declara, ut quadruplum excedere non poſſit. Menoch. in citato loco, ſub nu. 37.

24 Contrarium dicit uerius Alphonſus Aluarezz. in Specu. Romanorum Pontificum, ca. 66. nu. 13. Burſa. conſ. 53. nu. 20.

25 Declara ſecundo ultra Menoc. in citato loco, ut de æquitate canonica pęna non debeatur, ſi nullum uerſetur intereſſe. Gram. conſi. ciuil. 66. nu. 76. Cagn. ad l. ſi quis maior, nu. 252. C. de tranſa. Bonac. de æquit. Canon. conclu. 111.

26 Declaratur tertio, ut debitor in foro conſcientiæ non teneatur ultra ſoluere, ſed creditor licite exigere poſſit. Purpu. in d. §. ſi tibi, nu. 87. Andr. ab Exea, in c. 1. nu. 340. de conſti. & ita procedit dictum Corſet. in ſingularibus, in uerbo, forum conſcientiæ, in uerbo, pęna. Gomeſ. in §. ex maleſi. nu. 14. de actio. Tiraquel. ad l. ſi unquam, in uerbo, reuertatur, nu. 291.

27 Declaratur quarto, dummodo non excedat iuſtum intereſſe. Ang. conſ. 43. in fi.

28 Limitatur nono, ut exigi non poſſit quando eſt in fraudem uſurarum. Rebuff. in d. l. vnica, nu. 573.

29 Dicitur autem in fraudem uſurarum, ſi adiiciatur dationi quantitatis, & maxime in mutuo. Menoch. in citato loco.

30 Declara ultra eum, ſi perſona non ſit ſolita fœnerari, quia tunc non dicitur in fraudem uſurarum & in mutuo, & datione quantitatis. Eſt magis communis opinio, a qua in iudicando, & conſulendo non eſt recedendum. Turzan. conſil. 71. Si uerò adiicitur facto, non dicitur in fraudem uſurarum, & exigi poterit exemplum in hac locati & conducti materia, ſi non plantaueris arbores, uel domum ædificaueris, ut per Menoch. in citato loco.

31 Et in practica uidebis multa inſtrumenta laboritiorum, in quibus promittitur plantare arbores,

ędificare

ædificare.domum,& ſimilia,& paſſim occurrit.

32 Limitatur decimo,nam conductor indebite expulſus licite petit pęnam permiſſam,& reponitur in fruitione ſtante clauſula, rato manente pacto l. ſi de fundo,vbi bonus tex.in materia, C.loca.

33 Amplia limitationem, vt poſſit non ſoluere penſionem,& retinere pro pœna,& gratis fruetur fructibus conductis, d.l.ſi de fundo, ubi notant omnes, C. locat.ubi bonus tex. in materia pœnę in hac locati & conducti materia.

Concluſio 19.

1 DOnec penſio currit, non poteſt conſiderari negligentia non petentis pretium ad no. per Rogerium,de præſcrip.par.3.num.5.Hier.Magon.Rot. Luc.31.nu.16.

Concluſio 20.

1 EQuitans cum equo conducto pro aliquo negocio peragendo licite poſſet equum paſcere per bona per uiam reperta, & colligere vuas, & alios fructus pro ſe ſubſtentando, non autem poterit aſportare,cap.vni,§.fin. de pace tenenda, de vſibus feudorum, quam ſingularem dixit Rom.ſingu. 232. in peregrinariis.

Addo ultra eum Deute.c.23.ad idem de diſcipulis colligentibus ſpicas.Marc.c.12. & in Cano. diſcipulos,de conſecr.diſt.5.glo.in Cano.omnes diſt.1.& ultra Rom.in citato loco tradit Alber.in l.fi.C. ad leg. Aqui.Caſſa.in conſue.Burg.rub.1.nu.15.ver.& intellige prædicta,& ita de conſuetudine ſeruatur. Veronen.de ſeruit.ruſt.præd.c.20.de meſſ.& uindemia.

2 Amplia, & declara ſimul, ut comedere liceat, & paſcere equum etiam extra neceſſitatem, aſportare autem non licebit niſi tempore neceſſitatis, & quatenus ipſe ſuadeat. Feli. in c.omnes,col.fi.diſt.1.Rip.in l.damnum,col.2. nu.3.de dam.infe. Cagno. in l.quæ propter,nu.5.ff.de reg.iur.Didac.pract.q.c.37. verſi. 8.probatur.

Concluſio 21.

1 SI Monaſterium,vel hoſpitale (prout in multis locis obſeruatur) conueniat cum aduocato pro eius ſalario annuali de tot ſalmis vini,& grani,ſi ille reperiatur minus ſufficiens,vel ignorans,erit locus pœnitentiæ. Thobi. inſtit. quibus modis re contrahitur obligatio,nu.36.

Concluſio 22.

1 LOcans præſumitur ſcire conditionem conductoris. Ioan. Ferr. ad l. qui cum alio, ff. de regulis iuris.

Concluſio 23.

1 IN generali obligatione omnium bonorum appoſita in contractu locationis, venditionis, vel ſimilis,venit res locata.Neguſan.de pignor.par. 2.memb. 2.num.33.

Concluſio 24.

1 OCcurit in facto. Conduxit quis operarium ad euacuandum puteum pro tot pro quolibet pede, nec fuit expreſſum de quo genere pedis puta a pertica, prout in murando, vel a mattone, uel in pede communi,& de hoc fuit reſponſum cum dubio, etiam pretium intelligetur de communi,l. precia rerum,ff.ad leg.Falcid.

Concluſio 25.

1 COniux habitando domum alterius, uel ueſtibus vtendo, vectigal, vecturaſue ſoluendo pro eo, vel miniſtris eius,donatio,non locatio præſumitur.deducit Petr. Duen. regu.221.nu.13.poſui ſuperius par.1. de pręſumptione ratione ſanguinis.

Concluſio 26.

1 DIſpoſitio l.1.C.de contra.iud.an procedat in cōtractu locationis & conductionis?

Concluſio 27.

1 TExtus eſt in locati & conducti materia loquens, quod ſi proxeneta recipiat aliquid Philantrophiæ nomine, non competit actio locati, vel conducti,ubi Accur. Philantrophiam ſalarium exponit, uel potius ſuę negociationis tractatus, & laboris, uulgo *ſenſalaria*.

Concluſio 28.

1 ACquiſitum dicitur ex labore,& induſtria locando operas ſuas,non autem titulo donationis legatiue,vel alio gratuito modo, & hæc eſt communis opinio. Pirr. Angelber. ſuper conſuetud. Marchian. tit.de ſoc.inter vir.& vxo.c.11.Facit ad ſtatuta,legata donationes,& huius generis ſimilia.

Concluſio 29.

1 COntractus ſuper annuis redditibus,penſionibus, & appenſionamentis valent, & liciti ſunt, & forenſes edicta de eis non comprædendūt.Franc.Marc. deciſ.21.par.2.

Concluſio 30.

1 PErcipiens fructus a colono illius anni pręſumitur retro ſemper poſſidere.Bal.ad Specul. in titu. de proba.verſi.ſed quæro qualiter. dixit ad modum notandum Cremenſ.ſingu.133.

Concluſio 31.

1 ARtifex conductus non poteſt cogi præciſe ad faciendum,ſed liberatur ſoluēdo inter eſſe,ex quo ſumus in allegationibus facti.Ioan.And. q. 14. ad l. ſi item precio,§.1.ff.loca.

Concluſio 31.

1 PRAESTATIO mercedis excuſat a dolo prǽſumpto.glo.in l.quicunque, C.de ſeru.fugi.in l.1.§.1.1.ff.de recept.Aluiſ.de Alber.ſing.183.

Concluſio 32.

1 DE euectionibus, quas vulgo poſtas appellant habetur in l.iudicibus, C.de curſ.pub. lib. 12. Menoc.de arbit.iudi.caſ.229.

Concluſio 33.

1 CVLTVRA vna dicitur totum biennium in locis, in quibus granum omni anno non ſeminatur licet poſt collectum granum ſeminentur legumina, vel milium. Bart. & Doct.in l.diuortio, §.quod in anno, ff.ſolu.mat.Firm.in uerb.cultura.Loriot.de fruc.conclu.35.ſæpe enim fiunt inſtrumenta laboritiorũ pro una cultura, ſiue recollecta. * Menoch.lib.3.præſump,85.nu.13.

Concluſio 34.

1 SI inquilinus ſoluat penſionem ante tempus, poteſt petere cautionem de ea reſtituenda, ſi re conducta cõmode uti non potuerit. Bal.in l. fi.C.de indi.vidui.tol.per tex.in Auth.cui relictum, C.eo.commendat in facti contingentia Marc.Mant.apophteg.96.dicens ita in facto obtinuiſſe.

Concluſio 35.

1 SI tu operarum nihil egens victus precibus pauperis eum conduxiſti, poteris operas minoris ſoluere, quam ſi te rogaſſet.Silueſter in verb.emptio.§.7.commendat in foro conſcien.Dom.Soto de iuſti.& iu.lib.6.q.3.art.1.col.4.circa prin.

Concluſio 36.

1 COMMENDATVR admodum apud ſanctos, & iuſtos homines conductio, & mercedis debitum vt refert Diuus Hieronymus de vitis patrum, titul.de caritate relat.per And.ab Exe.in proem.conſtitut.ſub nume.48. Tres ſancti viri conduxerunt ſegetem metendam, & cum vnus infirmaretur, tranſmiſerunt ad domum, dicentes, nos metemus, tu fac orationẽ tuam, & meteſſiam finitá obtulerunt partem mercedis, ille recuſauit dicens nihil laboraui, nihil debetur, orta contentione acceſſerunt ad ſapientiſſimum ſenem, qui declarauit deberi oranti mercedis portionem, quippe oratione perfeciſſet, quod alii opere manuali fecerunt. commendatur apud Ariſt.lib.moral.9.de muſico conducto ad canendum in nuptiis, qui cum cecíniſſet, petenti mercedem fuit replicatũ, mercedem ſoluiſſe, & voluptatem pro voluptate dediſſe.habetur apud prouerb.reformat.in uerbo, par pari referre: Pariter laudatur apud Demoſthenem in quadam Philippica. Quidam conduxerat aſinum ad portandum res Athenas, ſolis ardore affectus non reperiens vmbram poſuit ſe ſub corpore aſelli, cui ſe oppoſuit agaſo, contendentes adinuicem, an eſſet locatus aſinus, vel vmbra eius, lib.prouer. in uerbo, aſini umbra.

Concluſio 37.

1 TRACTATVS iſte, & materia locati & conducti pertinebat in Vrbe Romana ad præfectum vigilum, prout eſt tex.notab.in l.3.§.fin.ff.de off.prǽfe.vigil. ad cuius intellectum nonnulla perpendemus, dicitur enim quod præfectus vigilum tota nocte oberrabat cum hamis, & dolabris calceatus, hama enim inſtrumentum eſt ad reprimendum ignem, & incendia. Pli.ad Traianum. Et alioquin nullus in publicũ ſipo, nulla hama.

2 Et hoc in iure clare conſtat in l.inſtrumenta, ff. de fund.inſtruc.inſtrum.lega.ubi bis inter incendiorum remedia hamas enumerat Vnde legas hamas, non hamos, prout multi inepte (ni fallor) loquuntur.

3 Legitur etiam calceatum, melius fortaſſe legendũ eſſet falciatũ, ſeu mauis falcatum, i. falcibus muralibus armatum, vt ſit ſenſus, præfectum vigilum obſeruare de nocte per Ciuitatem cum falcibus muralibus, hamis, & dolabris. Tacitus li.19. Paulum inde in ræ dum ex proximis agris ligones, dolabras, & alii falces ſcalaſque conuexerint; nam hæ falces ſeruiebãt contra incendia. Dolabrũm, inſtrumentum quo refringuntur quæ colerent. Columel. lib. 3. quæ falce amputari non paſſunt acuta dolabra abradito. Accu. in d.§. fin. inter armorum genera enumerat nullo idoneo, (vt opinor) exemplo. Admouet, ideſt corripit ex ea in c. 1.num.182.de conſti. Capſarius, de quo pariter in tex.habetur mentio, capitur apud Iuriſconſultos dupliciter. Primo pro eo, qui portat libros ad ſcolas filiis nobiliorum, prout clare exponitur per iuriſconſultum met in l. ſi collectaneus, ff. de manu. vindic. ex quo habes cum quo honore, & grauitate filii nobilium accedebant ad ſcolas: dedignabantur enim deferre libros. ſed vtebantur miniſterio alterius ad id ſpecialiter deputati. prout ibi habetur.

4 Altero modo accipitur capſarius pro eo, qui locat operas certa mercede conuenta ad conſeruandũ pannos, & ueſtimenta in balneis capitur in hoc contextu, prout ex diſcurſu, & uerbis ipſius facillime conſtat. Idem tenet Suet. in Nerone. Et conſidera ex illo textu, quod maior pars curǽ ipſius præfecti vigilum ſpectabat circa conductores diuerſi generis, & de nullo magis incendium dubitabatur, quam de inquilinis, prout ille tex. clare deponit, & pondera ad quod vile exercitium deſcendebat officium præfecti vigilum, namque totius ciuitatis curæ erat, & in grauioribus admodum verſabatur, & tamen veniebat ad quædam infima, ne balneatoribus ſubriperentur ueſtimẽta per capſarios, vel eorum culpa, & defectu.

Concluſio 38.

1 ERANT multi ſoliti locare operas ad varia exercitia immunes, & exempti a grauioribus muneribus, prout menſores, qui locant operas ad menſurandum, de quibus ſuo loco diximus. Optiones, de quibus in materia iſta locati habetur mentio in l.fin. C.loca. ubi iuxta terminos locati, & conducti Accur.exponit, qui diuerſis temporibus militabant pro mercede re uera, & proprie magis loquendo appellantur

pellantur hi milites, quos decurio, aut centurio optãt ſibi rerum priuatarum miniſtros, quo faciliùs obeant publica officia, prout ex Feſto, Varro. & aliis colligitur. Capſarij, de quibus ſup. Medici valetudinarii, de quibus in hac locati materia ſuo loco diximus. Veterinarij exponit Accur. qui fodiunt aurum, vel argentum, melius, & ad propoſitum tractatus locati, & conducti, dicamus animal veterinariũ dici equum ad vecturam locari ſolitum. Vnde veterinarius, qui huiuſmodi equos locari ſolitos ducit, appellantur enim veterinarii medici, & curatores huiuſmodi animalium, & de his loquitur l. C. de quibus etiam meminit Colomell. lib. 6. c. 8. & alij, de quibus in l. fin. ff. de iur. immunit.

Concluſio 39.

1 QVI in alio fundo venatur domino prohibente, non tenetur ad reſtitutionem animalium, vel illorum precium, ſiue æſtimationem, tenetur tamen ad damni æſtimationem, quod per eam dominus, vel cõductor habuit, ſuaque fecit per apprehenſionem, latè Couar. in reg. peccatum, p. 2. §. 8. nu. 11.

Concluſio 40.

1 AD l. ſi tibi C. loc. eſt in tit. C. loc. tex. in l. ſi tibi, vbi colligitur notabilis limitatio ad tractatum de cohærentia contractus, quòd pactum appoſitũ iuxta contractum non veſtitur eius cohærentia, quando tendit ad vtilitatem tertii, quam l. dixit ad hoc valde notabilem, Ang. & Cur. in l. legem, num. 21. & in l. petens, nu. 47. C. de pact. Alc. lib. 1. parergon. c. 4. in rub. de verb. obl. nu. 15. ad l. bonę fidei, C. de pact. Iacob. de Nigris, in d. rubr. nu. 43. Torniell. nu. 72. & 78. Buttigell. ad l. lecta, nu. 46. ff. ſi cer. pet. late Caball. milleloq. 232.

Concluſio 41.

1 EVenit in facto caſus. Quis vniuerſalis fictuarius, vnius loci ad metendum granum conduxit operarium ad metẽdum pro certa mercede, qui opus adimpleuit, & petere tentauit ſuum locatorem, ut mercedem præſtaret, tam ſtudioſe receſſit, & ille infœlix remãſit nudus mercenarius ſine mercede, perquiſiuit eum, tandem repertum carcerari fecit. dubitatur de expenſis, fuit declaratum factum eſſe animo truffandi, & ob id teneri ad quaſcunque expenſas.

Concluſio 42.

1 PRæſumitur quis melior, & ſufficientior, qui habet maius ſalarium. Abb. in c. cleric. col. 2. in remed de iud. Seraph. priuil. iuram. 1. nu. 47.

Concluſio 43.

1 EVenit in facto caſus, quòd fuit factum inſtrumentum laboritii, & promiſſum reſpondere per colonum de medietate omnium fructuum, & hoc pro pluribus annis, diſceſſit tandem colonus fortaſſe domino nolente, qui finito laboritio conuenit colonum, vt det medietatem omnium fructuum, cuiuſcunque anni laboritio durante, dicit colonus, non teneor amplius, quia tempore debito fit diuiſio fructuum, nec ad præſumendum, quod non receperis portionem tuam, & paſſus fueris per me frui, & ita bene iudicatum vidi.

Concluſio 44.

1 NOtabilis eſt concluſio, Si loco rem arbitrio tuo, excuſaberis, ſi male facias, dummodo facias pro ut in tuis, in quibus negligens nemo eſt Barto. dicens hoc admodum notandum, in l. 1. num. 5. ff. de ſol. fum. Ang. & ibi in addi. in verbo, depoſitum, nu. 6.

2 Limita id verum, ſi tempore commiſſionis erat negligens, ſecus ſi poſt. colligitur a Bal. in l. 1. nu. 1. oppo. 1. C. de his, qui pœnæ nomin. per l. ſi cum Corne. & l. cum quis, ff. de ſol.

Concluſio 45.

1 OBlatio, vt releuet, eſt facienda per conductorem ad euitandam moram, debet eſſe integra, prout aliàs diximus. Item facta per conductorem de pretio fructuum ad æſtimationem vnius anni, & locator no volebat ad æſtimationem unius anni, nõ releuat, quia non conueniebant de tempore. Iaſ in l. qui Romæ, §. cohæredes, nu. 4. ff. de verb. oblig. & ita tenuit Rot. in vna Hiſpalenſi locationis, ut per Caputaq. deciſ. 209. p. 2. dicam latius (Deo dante) in tract. depoſit. q. 4. vbi videre placeat.

Concluſio 46.

2 COnductor, emphyteuta, & ſimiles a domino requiſiti oſtendere tenentur, quæ bona habeant in tali loco conducta, aliàs omnia præſumuntur conductibilia, & ab eis expelli poterit. Specul. de emphyt. §. nunc aliqua, ver. 76. cuius opinionem dicit veriorem Bal. conſ. 365. li. 2. Tutiorem Soc. conſ. 165. in ... lib. 2. Crau. conſ. 217. in fi. Nat. conſ. 3. nu. 8 & 9. ... conſ. 50. nu. 14. lib. 1. poſt Alber. in l. Titius hæres, ff. de act. emp. ubi Fulg. de hoc dicto admodum lętatur, & per eum conſi. 227. & hæc eſt commun. opin. Mangon. Rot. Flor. 2. num. 10. vbi dat pro cautela, ut tollen datur aliqua bona deteriora melioribus omiſſis, & domino incumbit onus probandi contrarium.

Limita in factis antiquis, ſecus in recentiorib. Iaco. a S. Georg. in feud. uerſ. verſ. dictique vaſſalli, il a. o. 25.

Concluſio 47.

1 REgula eſt ex l. traditionib. C. de pact. quod traditionibus rerum dominia transferuntur, in mãteria autem locati, & conducti, limitatur duob. modis. Primo fallit, quia conducendo dominium trãsfertur, ut ſuo loco diximus, & facit l. quædã mulier, ff. de rei ven. Secundo fallit, ut loco tibi rem, poſtea vẽdo, vel dono, transfertur dominium ſine traditione, §. interdum, Inſti. de rer. diuiſ. Vnde traditio facta ex tit. in habili operatur tranſlationem dominii, d. §. interdum.

Concluſio 48.

1 SAepe occurrit ſermo operarum in hac locati, & conducti materia, in quarum diuiſione varii fuerunt antiqui, & recentiores iuris interpretes: quidam enim duas tantum conſtituunt ſpecies, officiales nempe, & artificiales: officiales, quę non in arte vlla, ſed in officiis verſantur, & perſonam eius, cui debentur, potiſſimum attingunt, ut aſſociare dominũ deambulando, aſſiſtere domino ægro animo, vel corpore, doctiſſimis ſermonibus, & colloquiis oblectare, & ſimilia, quarum natura, & proprietas eſſe uidetur, ut alteri denegari non poſſint, nec ad hęredem extraneum tranſ-

feunt

ſcunt, imò nec ad filium ut multis placuit, prout inferius citabo, & alias ſuperius dixi, multa exempla ponendo, nec in eis duo rei credendi conſtitui poſſunt. Artificiales, quas nonnulli fabriles appellant, quæ alicuius artis propriæ ſunt, ut Medicus, pictor, & ſimiles; harum diuerſa eſt natura, ut delegari poſſint, & ad hæredes tranſeant, & duo rei iure optimo conſtitui poſſunt, & hæ dicuntur certæ, illę verò incertæ. Hęc Hottoma. in ſuo commen. verborum iuris, in uerbo, operæ. Zaſ. poſt Bar. & alios, in l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condic. indeb. Coraſ. in prçlu. l. admonendi, nu. 23. de iureiu. Roncheg. ad l. 5. nu. 11. de duob. reis.

Et ad propoſitum materiæ locati, & conducti, de qua agimus, addunt alii operas gratuitas, quæ & cōducticiis opponuntur, quę pręſtantur a clientibus, alumnis, hoſpitibus, amicis, collactaneis, educatoribus, & ſimilibus, iuxta illud Terentianum, Theſiphonē docet, ut patri dicat ſe clientibus, amicis, hoſpitibus operam præſtaſſe. Et operas locare dicitur is, qui laborat, vel operatur, cui autem pręſtatur opera, conductor dicitur; conuertitur autem figura in operario, nam is, qui operatur, dicitur conduxiſſe operas, & dominus, ad quē opus pertinet, dicitur locaſſe, gl. in l. 2. C. loca. licet male aliàs contrarium tenuerit, in l. 2. §. ſi conſeruatis, ff. ad l. Rhod. de iactu.

Concluſio 49.

1 MVtuans pro refectione domus præfertur aliis creditorib. l. interdum, ubi gl. & Bar. ff. qui potiores, l. creditor, ubi no. omnes, ff. ſi cer. pet.

2 Ampliatur iſta concluſio vltra ſcribentes in dictis locis ad propoſitum materiæ locati, & conducti, vt habeat locum etiam in mutuante, operario, uel ſabro conducto ad ædificium reficiendum de mandato domini ipſius ædificii, l. ſi ventri, §. 1. ff. de priu. credit.

3 Et habet triplex priuilegium. Primum tacitæ hipothecæ in re. Secundum prælationis omnibus creditoribus etiam habentibus expreſſam. Tertium eſt priuilegiū perſonale, ut no. in d. l. interdū, per Bar. & alios.

4 Limitatur, vt multa requirantur, vt locus ſit. Primum, quod ſpecialiter ſit factum mutuū ad refectionem talis rei, ſecus ſi ſimpliciter, licet poſtea ex eo res refecta ſit. Secundum, quod ſit conuerſū in refectionē; ſecus ſi in alios uſus, l. quod ſeruus, §. ſed & ſi ſit, ff. de in rem uerſo. Tertium, quòd reparationes extent, & appareant. gl. in l. 1. ff. de ceſſ. bono. Quartum vt ſit pro rata, pro qua eſt facta reſtauratio; nam ſi mutuū excedat refectionem, exceſſus non eſt priuilegiatus, l. ſi. in ſi. ff. de exerc. vbi alleganti totam pecuniam incūbit onus probandi. Quintum, vt pro ſorte principali, nō pro pœna, intereſſe, uel uſuris. Caſtr. & in l. & ideo condemnatus, ff. de compenſ. Sextum, quod creditor ſit Chriſtianus, ſecus ſi Iudæus, uel ſimilis. Ripa. in l. ſi ventri, §. 1. ff. de priuile. credi. quia his clauſa ſunt omnia priuilegia. Auth. item priuilegium, C. de hæreticis, & vide Dyn. in reg. l. qui prior, nu. 7. lib. 6. Neguſ. de pig. memb. 2. p. 5. num. 4. qui in hoc ſicco pede pertranſit, prout uideri poteſt. faciunt notata per Meno. de arb. iud. lib. 2. cent. 2. c. 181. nu. 32.

Concluſio 50.

1 SOlatium eſt verbum ad materiam locati, & conducti, pro ſalario, & mercede lapidum in alieno fundo exciſorum, quaſi fundi domino pro ſolatio aliquid perſoluendum ſit. ita rectè legendum videtur in l. vēditor, §. 1. ff. commu. pręd. licet ibi. Accur. aliter dicat, nec in hoc bene appellatur, & alibi ſolatium aduocatorum ſalarium, l. 3. l. 5. & l. 6. de aduo. diuer. iud.

Concluſio 51.

1 REliquorum appellatione veniunt etiam quę erāt penes colonos, l. oſſilius, & ibi gl. no. ff. de leg. 3.

Concluſio 52.

1 COnductor, ſeu locatarius, qui dicit contractum nullum, non excuſatur, niſi offerat mercedem locatori, & deponat, l. 2. §. fin. C. de iu. emphyt. & ita tenuit Rot. in vna Bononienſi locationis, ut per Caputaq. deciſ. 118. p. 2.

Concluſio 53.

1 DEpoſitum non releuat, quod aliàs releuaret, niſi factum ſit cum omnibus acceſſionibus, & penſionibus, gl. in l. 2. C. de vſur. Alex. conſi. 75. nu. 8. libro 7. Crau. conſi. 106. commendat Fuſi. littera D, nu. 31.

Concluſio 54.

1 VIdi in facto inſtrumentum dotis, in qua promiſſa ſunt pro dote tot, & inſuper inſeruire pro famulo pro annis ſine mercede, & ſalario, & vidi dubitari, ſi iſta promiſſio ſit facta primo marito, ſi uxor trāſeat ad ſecundas nuptias, an iſta promiſſio cenſeatur repetita.

Concluſio 55.

1 COnductor non tenetur ad pretium quanti plurimi ex allegata mora in non liquidis. Bal. in l. acceptam, in 6. oppoſ. C. de uſur. Alex. conſi. 49. colu. 1. uol. 2. Afflict. deciſ. 205. per l. 2. C. de vſufr.

Concluſio 56.

1 COnducens operarios ſingulis diebus pro certo ſalario intelligitur de ſummo mane ad veſperas, non de die 24. horarum, ut noctem quoque comprehēdat. Azo. in Summa, C. de oper. libert. Alber. in l. moræ, ff. de feriis, vbi Alex. Iaſ. & alii. Feli. & ibi Dec. in c. conſuluit, de appel. idem Fel. in cap. ſi perfodiens, de homicid. & in c. eccleſ. S. Mariæ, colu. 18. verſ. quinta declaratio, de conſtit. Cott. hoc commendans in verbo, diem, in ſi late Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gl. 11. nu. 11. Vnde nocte adueniente operas relinquere poſſunt: facit, l. 1. & l. medicus, de oper. libert. & l. 2. ff. de annu. leg.

Concluſio 57.

1 PActum francandi ſoluitur morte, vnde ſi dicatur, liceat talia bona francare infra decem annos, & quandocunque conductori placuerit, talis facultas nō tranſit ad hæredes cōductoris. Sebaſt. Medic. de mor. concluſ. 47. poſui in tract. beneplacit. Vnde beneplacitum non tranſit ad hęredes.

Concluſio 58.

1 SI quis conducat gabellam a ciuitate, quæ ſit immunis pro rebus a ſe emptis, non tenetur ipſa ciuitas ſoluere gabellam, cum non præſumatur abdicaſſe ius ſuæ immunitatis, & ſic ius exigendi gabellam contra ſe ipſam. Bar. in l. licitato, §. fiſcus, ff. de publi. Bal. in l. ſi emptor, C. de hæred. vel act. vendit. Afflict. deciſ. 319. nu. 9. Iacob. Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 44. nu. 11. ad materiam l. ſi mercedem, §. fi. ff. de act. empt. de qua & ſuo loco quandoque diximus, vbi Bar. nu. 2. not. quod vendens fundum ſaluo iure coloni intelligitur de omnibus aliis, præterquam de ipſo vendente.

Concluſio 59.

1 LOcator recipiens pecuniam a conductore ante tempus præſumitur in cauſa mutui, & adueniente tempore conuertitur in cauſam locationis, vt deducit Butr. conſi. 65. poſui late in tract. depoſiti q. 87. quis contractus in dubio præſumatur, dicendo, ſuma hanc pecuniam, ibidem placeat videre.

Concluſio 60.

1 TExtus eſt reputatus ſingularis in l. fortiſſimi, & in l. nulli, C. de erogat. militar. annon. lib. 10. vbi Bar. & Ioan. de Pla. notant, quod ſi reſpublica tenetur ſoluere ſalarium alicui ſeruienti ſibi certo tempore, & illud obtulerit, ipſe verò accipere noluerit, & ſic fuerit in mora conſtitutus, licet poſtea interpellet rẽpublicam vt ſoluat, non cõſtituitur reſpublica in mora, immo nullo modo amplius tenetur, licet pecunia in indiuiduo adhuc extet, & ibi dicunt, quòd eſt ſpeciale in Communitate, nec debet tradi in conſequentiam. ſequitur Alex. in l. ſi ſeruum, §. ſequitur, in vltimo notabili, ff. de uerb. oblig. Roma. in l. quod te, ff. ſi cert. pet. & hæc eſt communis opin. Iaſ. in l. prætor, §. aliquando, in 1. not. de nou. oper. nunci. Gabr. Saraina in addit. ad Mattheſ. not. 128. in fine. Vnde fortaſſe inferri poſſet, quod ſi conductor, vel colonus tenetur ad corbes frumenti in tali tempore, ſi offerat, & ille recuſat recipere, non erit locus depoſitioni dictorum iurium, ius ſingulare comprehendentium, licet gl. ibi ſentiat contrarium loquendo de Alberto Calui, qui ſtudioſe differebat recipere, quam gl. ſequi videbatur Bal. col. 6. in l. non dubium, C. de legibus, tamen communis eſt in contrarium, ut dictum eſt.

Concluſio 61.

1 OCcurrit quandoq; in facto. Do tibi equum ſimpliciter, an ſit mutuum gratuitum, an locatio ad vecturam? & in ſolito locare, non videtur dubium ex iam aliàs dictis, ſed in aliis multi tenuerunt inſpiciendum qualitatem perſonarum, nobiles enim ciues mutuant tantum.

Concluſio 62.

1 ERant & in hac locati & conducti materia, homines monitores appellati a I. C. in l. inſtrumento, ff. de fun. inſtruc. prçfecti a colonis operariis cõductis, ne negligentes ſint, vulgo (ſopraintendenti) de quib. Columel. lib. 1. c. vlt. faciunt multi tempore meſſiũ in maritimis habentes poſſeſſiones multas, & operarios plurimos.

Concluſio 63.

1 DIſpoſitio Clemen. cauſam, de elect. uendicat ſibi locum in intimatione facienda inquilino. gl. in d. Clem. in verbo, habitare, per l. 4. §. ſi domus, ff. de dam. infect.

Concluſio 64.

1 PVblicus officialis poteſt pro ſeruitio iuſtitiæ accipere bona, & res priuatarum perſonarum data ex publico mercede, l. 1. & 2. C. quib. ex cauſis ſeruus pro libertate, & ibi Bal. no. l. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vend. l. ſi locus, §. 1. ff. quemadm. ſeruit. amittat. Io. Andr. ad Spec. in ti. de executio. ſententiæ in fi. Rom. conſ. 310. Ang. conſ. 236. Bar. in l. iubemus nullam, C. de ſac. ſan. eccl. Alex. ad Bar. in l. 1. C. de oper. a collatore libro 11.

2 Amplia, ut poſſit capere etiam perſonam ad decapitandum. Bar. in l. fi. §. fi. ff. de pig. act. per §. ſi Monachus, auth. de ſanctiſſimis epiſc. & eſt commu. opin. ut ibi per Alex. in addit. littera C.

3 Declara in perſona vili, vt per Bar. in d. §. fi.

4 Subdeclara de perſona vili, niſi ſit religioſa, vel perſona honeſta, & hoc attendi debet. Bald. in l. fin. C. de execu. rei iudi. ſed hodie omnia corrupta ſunt.

5 Declara ſecundo, vt mercedis ſolutio non ſit in vſu, gl. in d. l. ſi locus, §. fi. Bart. in d. §. fin. uidi tamen ſæpius, & ut plurimum obſeruari, quod cammerarius ſoluat, ne detur afflictio afflicto, & ſentit Iul. Clar. in pract. §. fi. q. 99. verſ. ſed pone quod in ciuitate.

Concluſio 65.

1 SI Doctor eligatur ad duplex officium, duplex debet habere ſalarium, no. in Authen. ut iudices ſine quoquo ſuffr. Albe. Bal. & Pau. Caſtr. in l. qui duobus, per illum tex. ff. de cond. & dem.

2 Addo bonum tex. in l. talis, §. Stichus, ff. de fideic. libert. Abb. in c. cum olim, col. 2. de re iud. Bal. in l. ſi ad ſcriptum, C. de app. Sebaſt. Medic. reg. 3. nu. 9. p. 1.

3 Ampliatur idem econuerſo proportionabiliter, ſi duo ſubrogentur loco unius. Alber. per illum tex. in l. binos, C. de aduoc. diuerſorum iudicium.

Ampliatur ſecũdo idem eſſe in famulo apothecæ, poſtea notario creato, qui conficiendo inſtrumenta apothecæ hebebit duplex ſalarium, Rom. conſi. 25. Feli. in c. cum olim, nu. 3. de re iudic. Ponta. de alim. cap. 16. nu. 7. Paris de ſindicat. in uerbo ſalarium, ubi pulchre loquitur.

Concluſio 66.

1 DOminus agri poteſt culturam agri omittere, & ad pratum reducere, & paſculum locare, l. 1. 2. & 3. C. de paſcuis publ. lib. 10. late Couar. pract. q. c. 37.

Concluſio 67.

1 LOcatione propriæ habitationis admiſſa, cæteræ prohibitæ cenſentur. Pute. deciſ. 2. p. 1.

Concluſio 68.

1 SI Nauta promiſit vehere aliquas merces, uel hominem in naui, deinde reperiantur in naui, præſumitur

Digitized by Google

tur id factum in excuſationem pręcedentis actus. late plures caſus conſiderans Benuenutus, Strach. de mercat. tit. de naui. p. 3. nu. 23. Soc. in l. 2. col. fi. ff. de condi. & demon. Menoc. tangit de pręſum. lib. 3. pręſum. 49. nu. 8. præſump. 36. in fi.

Concluſio 69.

1 LOcari prohibita, & conduci prohibentur, gl. in l. cætera, §. hoc ſenatus, ff. de leg. 1. Docto. in l. 3. C. quæ res vend. poſſunt. Alex. in l. generaliter, §. cũ autem, nu. 4. C. de inſti. & ſubſtit. conſ. 131. nu. 2. volu. 5. Rui. conſ. 33. nu. 11. conſ. 174. n. 9. uol. 1. Soc. conſ. 56. nu. 7. uol. 3. Nat. conſ. 201. nu. 4. uol. 1. Ceph. conſ. 109. nu. 7. Bero. conſ. 240. nu. 17. uol. 1. in c. ad noſtram, nu. 5. de empt. & uend. Pariſ. conſ. 82. nu. 33. uol. 3. Sebaſ. Medi. de reg. iur. par. 1. reg. 9. nu. 50.

Concluſio 70.

1 VNiuerſitas, quæ locauit aliquod ius, non tenetur ex aliquo delicto commiſſo per ſuos conductores licet eos prohibere potuerit, & non prohibuerit. Euge. conſ. 86. ubi loquitur in conductoribus ſalis inquiſitis, qui ſal forenſibus vendiderunt contra formam Motus proprij.

Concluſio 71.

1 COnſtituens pro aliquo poſſidere iuris miniſterio efficitur colonus conſtitutarij, quod procedit etiam ſi conſtituens poſſideat per alium, puta per colonum, quia colonus iſte etiam ignorans fit colonus conſtitutarij, Bart. in l. quod meo, nu. 4. ff. de acq. poſſ. Eug. conſ. 75. nu. 31.

Concluſio 72.

1 IVs intraturæ frequens eſt Florentiæ ſuper apothecis conductis, & acquiritur per vſum luſtri, prout in ſtatuto. Ang. conſ. 2. in fi. cuius effectus eſt, vt habẽs tale ius, & penſionem ſoluit, expelli nequeat ratione prioritatis quęſitæ. Soc. conſ. 50. nu. 13. lib. 4. quod ius an ſit reale, vel perſonale. Caſtr. conſ. 243. lib. 1. in nouis, & habet ſe ad inſtar dominij ſuperficiei parum diſtans ab emphyteuſi. Magon. Rot. Flor. 112.

Concluſio 73.

1 DE legitima non detrahuntur ſalaria, & impenſæ medicorum, & medicamentorum, ex l. quod in uxorem, ubi Bal. C. de neg. geſt. Rol. de lucro dotis, q. 64. nu. 6. Thob. Nonius, conſ. 18. nu. 4.

Concluſio 74.

1 DOctor ſalariatus debet habere etiam domum a publico, l. 2. §. ſed & Caius Scipio, ff. de orig. iur. vbi debet eſſe in loco celebri, non remoto. Commendat pro ſingulari Rom. ſing. 824.

2 Addo, quia domus doctoris eſt ciuitatis oraculum. Cice. libro 1. de oratore Barba. in procem. Clem. in 2. lect. nu. 48. Cagn. in l. 2. nu. 475. ff. de ori. iur. & ſemel recuſans recipere ſalarium amplius petere nõ poteſt, l. fortiſſimi, C. de eroga. milit. annon. lib. 12.

Concluſio 75.

1 LOcator, vel conductor promittens in inſtrumento per hæc verba. *promette di pagare alla fine di ogni ſei meſi in pace, & ſenza lite, rimoſſa ogni lite, & contradittione*, non poterit petere conſilium ſapientis, & tollitur omnis citatio, & eſt ipſo iure cõdemnatus. Mari. Anguiſ. conſ. 59. nu. 22. ſentit Caputaquenſ. deciſ. 205. & ſeq. lib. 1. Borgn. deciſ. 28. nu. 13. par. 2.

Concluſio 76.

1 COnducens domum relatiue ſecundum quod Sẽpronius conduxerit, niſi conſtiterit de tali conductione, nulla erit conductio, niſi appareat contrarium ex actis. Caſtr. in l. 1. C. de inſti. & ſubſtit. Iaſ. in l. admonendi, lect. 1. nu. 39. de iureiur. Bald. conſ. 99. vol. 1. Alex. conſ. 23. nu. 9. lib. 7. conſ. 87. nu. 7. lib. 6. Iaſ. in l. Marcellus, nu. 14. ff. ad Treb. Sebaſt. Medic. par. 1. regu. 10. nu. 30. & nu. 76. ubi alios cumulat.

Concluſio 77.

1 EXecutori teſtamenti ſalarium debetur. Aret. de teſtamen. in verbo, executores. Vinc. Fran. deciſ. 122. in fi. p. 2.

Concluſio 78.

1 BArones debent habere ærarios ad conſeruandum fructus fundi dato competenti ſalario. Vinc. Frã. deci. 128. nec vaſſallo denegare poſſunt, licet colat fundum per ſe, & maiorem fructuum partem percipiat, quam ſi locaſſet, vt per eum, ubi habetur etiam, quòd Baro dicitur nobiliter viuere, ſi colat agrum manib. proprijs, nec dat ad laboritium, & licet poſtea fructus vendat, non per hoc dicitur mercator.

Concluſio 79.

1 CAſtellani prohibentur eſſe arrendatores locorũ vbi ſint caſtellani ratione repugnantiæ. Franc. Marc. deciſ. 7. p. 1.

Concluſio 80.

1 POrtitori litterarum, ſeu correrio ſalarium nõ debetur ſi aliàs per illa loca eſſet iturus, alias ſecus, & taxabitur arbitrio iudicis, ſi non erat conuentum quod actione locati petitur. Bal. in l. ſalarium, ff. mãd. Fran. Marc. deciſ. 315. p. 1.

Concluſio 81.

1 LOcatio de re turpi, vel contra bonos mores non valet. Vnde ſi te conduco ad bellum illicitum, nõ teneor tibi ad promiſſa. Bal. in l. ſi fideiuſſ. C. mandat.

Concluſio 82.

1 DE meſſe, quam Agricolę pręſtant pro iugo Boũ, an procedat in iugo mularum, utique non Gui. Pap. in facti contingentia q. 470.

Concluſio 83.

1 INtimatio faciẽda inquilino quando dominus vult vendere domum, eſt facienda per inſtrumentum

publi-

publicum, qua forma non ſeruata eſt nulla. ita Caputaq. deci. 250.p.1.

Concluſio 84.

BAiulis, & Nuntiis publicis debetur ſalariũ ſecundum conſuetudinem loci, & ſi plus exegere, tenẽtur ad quadruplum. Iaſ. in §. quadrupli, nu. 5. de actio. Rebuff. loquens in commiſſariis, & omnibus officialibus, in l. 3. col. 2. verſ. 3. de verb. ſignif.

Quod vtinam obſeruaretur, immo excoriant pauperes ruſticos in prætereundo omnes taxas, & exclamant infœlices pauperes vſque ad cœlum contra Birruarios, nimium exigentes, o bone Deus quando prouidebitur, hæc pietas, hæc Charitas, hæc laus, hæc miſericordia.

Concluſio 85.

DOminus poteſt inuitis vicinis fodere in ſuo prato, & locare ad paſcendum. Couar. pract. q. c. 37. ſub verſ. 1. &c.

Concluſio 86.

DOnatio inter virum, & vxorem licet regulariter ſit prohibita. l. j. & 2. ff. de don. inter vir. & vxor. fallit inter alia ſi vir vſus fuerit Victuris vxoris, & e contra l. ſi quis pro vxore, C. eod. Duen. reg. 221. limitat. & nu. 14.

Concluſio 87.

IN expreſſione veri valoris, detrahendum eſt ſalarium per ſeruum liberos in eccleſia. Caſſad. deciſ. 19. de præben.

Concluſio 88.

EMens nulliter bona eccleſiæ tenetur ea reſtituere eum fructibus, & penſionibus, l. iubemus nulli, §. ſane, C. de ſacr. eccl. ad quam pulchre Couar. uar. reſol. lib. 1. c. 3. nu. 8. Pinell. de reſcin. vend. l. 3. p. 2. c. ſi. n. 30. Addent. ad Rom. ſing. 90.

Concluſio 89.

COnductor partis inferioris, non poteſt immittere fumum in pręiudicium domini partis ſuperioris, & prohiberi poterit, l. ſicuti, §. Ariſt. verſ. dicit igitur, ff. ſi ſer. vend. eſt caſus frequens, & in facto occurrit, & datur remedium conductori, vt prohibitus agat ad intereſſe contra locatorem.

Concluſio 90.

CApſores licite mercedem recipiant pro numeratione pecuniæ Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. q. 11. ar. 1. ibi, ratione laboris in numerando.

Concluſio 91.

COnductor tenetur ad cuſtodiam, l. in lege, ff. loc. Bal. conſ. 22. lib. 3. Caſtr. in l. non impoſſibile, nu. 3. vbi Iaſ. nu. 5. ff. de pact. Cag. in l. contractus, nu. 5. ff. de reg. iur. Vnde de damno tenetur ſi quod eſt Rota nouiis. 241. nu. 2. p. 2.

Concluſio 92.

COlonus effectus eius non perdit ſua priuilegia. Bar. in l. 3. §. ſi emancipatus, de bono. poſſ. contra tab. Caccialup. in l. omnes populi, in 6. q. Bar. ff. de iuſt. & iur. dubitauit Anch. q. 48. nu. 8. in ſi. p. 2.

Concluſio 93.

STipulatio non committitur, ſi promittis facere opus, & ſi non feceris tali die conuento, promiſiſti, ſoluere quanti locaſſem alii faciendam, ſi in tempore conuento tu non feciſti, & ego non locaui alii, ſed manibus propriis feci, non tenetur fideiuſſor, l. ſtipulatus, & ff. de fideiuſſor.

Concluſio 94.

COnductor vel colonus non poteſt ſuo facto contrahendo, obligare dominum vel locatorem, l. nimia, C. de act. & obli. vbi inſert Bal. quod me trans colono non habet obligatum dominum commendat Menoch. conſ. 189. nu. 5.

Concluſio 95.

LIbri monaſterii, Epiſcopatus, vel alterius locatoris probãt contra colonum, vel cõductorem, multis concurrentibus, primo, quod ſint antiqui, bene tenti, & regulati Bar. in l. exemplo. nu. 3. C. de proba. late Ceph. 508. nu. 14. uol. 4. Rol. conſ. 22. nu. 23. ſecundo, quod tractetur de non admodum magno præiudicio. Dec. in c. cum cauſam limit. 1. de prob. Crauet. de antiq. temp. p. 1. nu. 250. conſ. 275. nu. 8. & 9. de communi Proſper Paſet. conſ. 191. nu. 9. vbi uolunt libris credi ſi veriſimilia contineant. Tertio, quod uerificatæ ſint nõnullæ partitæ quo caſu oritur pręſumptio pro veritate omniũ. Crau. in citato loco Rimin. iun. conſ. 132. nu. 3. 18. & 19. lib. 2. Ant. Gabr. de magis cõmuni de pręſump. concl. 5. Tiber. Decia. atteſtans ita indicatum conſ. 48. nu. 34. 62. num. 32. vol. 2. Burſat. conſ. 33. nu. 110. vol. 3. Quarto quod in dictis libris conſtat de ſolutione decennali. Bal. in l. fin. nu. 9. C. ſine cenſu, Pariſ. in conſuet. feud. §. 5. num. 22. Quinto, quod ſine ſcriptis a perſona legali, integra, & bonæ vitæ maxime ſi iam mortuus ſit. Soc. conſ. 265. col. 2. vol. 2. Feli. in c. 2. nu. 24. limit. 3. de fid. inſtr. Ripa, in l. admonendi, nu. 123. de iureiur. Sexto, quod ſint conſeruati in Archiuio monaſterii vbi conſeruari ſolent Dec. cõſi. 669. ſed non quilibet priuatus habet Archiuium, quare hoc auget fidem, ſed non tollit. Septimo, quod contineant aliquid ad fauorem tertii Alex. conſ. 180. nu. 1. uol. 2. Decian. conſ. 60. vol. 2. Octauo, ut appareat reddita quandoque ratio de contentis in libris Rimi. d. p. nu. 254. Nono, multo magis probant ſi ſunt ſcripti a variis perſonis probis, & fide dignis. Bal. in cap. quoniam contra nu. 8. de prob.

Alibi ſcribit Guid. Pap. q. 441. credi libris priuatorum, ſi ſcribens ſit legalis manu ipſius, ſolitus dicere veritatem, appoſuerit cauſam, ſcripſerit aliquid contra ſe, & concurrat veriſimilitudo, ſed bene probata legalitate, cætera uidentur ſuperflua.

Concluſio 96.

DEdi decem puta proxenetæ, vt faceret mihi vendi equum, ſi redhibeatur, non datur repetitio ſalarii Iaſ. contra Mart. de Fan. in l. 1. nu. 7. ff. de condic. ob cauſ. caſus frequens, & quotidianus.

Concluſio 97.

PActum de ædificando domum in fundo meo ſoluitur alienatione fundi etiam in p. tex. ſing. ſecundum Ang. in l. non ſolum, §. morte, ff. de nou. op. nũc. gl. in l. ſtipulationes, non diuiduntur, ff. de verb. obl.

Declara niſi venditoris interſit, qui promiſerit emptori quia & hoc carius emerit. Firmi. in uerbo pactũ extenditur.

Concluſio 98.

POnam nonnulla in materia molendinorum reſpiĩcientia locati, & conducti molendinum, eſt prędiũ ruſticum. Bal. in l. certi iuris, q. 4. C. loca. ſequitur Iaſ. in l. quominus, q. 19. ubi Ripa, nu. 126. de flum. Tiraq. de retrac Lignag. §. 1. gl. 7. nu. 2. unde habet locũ tacite reconductio, & §. qui impleto, in tit. de recond. declara. 1. & ſit remiſſio, & ſi caſina tepereat ſumptibus conductoris. Bal. in l. licet, q. 4. & conductores molendinorum tenentur ad onus reficiẽdæ. Vegetis, vel cluſæ

Digitized by Google

ſæ molendini Alex. conſ. 189. par. 2. non tamen poſſunt in fine temporis molere pro minori gabella in præiudicium habentis conductoris. Flor. in l. ſi abſenti, §. Si uam, ff. de vſuris. Bal. in l. 3. in fi. C. de naut. fœnore, & conductori molendini pro quatuor rotis, nõ eſt augenda penſio ſi addatur quinta. Alber. in l. Rutilia, ff. de contrah. empt. Veron. in tit. de furno, in fi.

Concluſio 99.

SI Doctor promiſerit legere Senis pro duobus annis ſi habuerit hoſpitium, & iurauerit poterit in ſecundo anno non legere ſine incurſu periurii, ſi non habuerit hoſpitium. Doct. in l. ſi quis hæredem, C. de inſti. & ſubſtit. Corn. conſ. 7. col. pen. in fi. lib. 1. Seraf. de iuram. priuileg. 73. nu. 6.

Concluſio 100.

CLericus beneficiatus litigans, vel inquiſitus non perdit fructus beneficii lite pendente, & ei conductor legitime ſoluit, ſi non ſit a iudice prohibitum Bal. in l. emptorem, nu. 8. C. loc. Hieron Gabr. conſil. 196. nu. 12. Rebuf. in praxi benef. rub. de mod. amitt. benefic. nu. 51. & 56. vbi dicit, quod ante ſententiam poteſt reſignare beneficium, & in regul. de ſubrog. litigan. gl. 1. nu. 5. Ant. Gomeſ. de confiſc. bonorum, nume. 3. Firmia. in verbo, clericus priuandus, Ioã. Guelt. Hiſpa. alleg. 12. Borgni. deciſ. 44. nu. 12.

Concluſio 101.

SAlarium debetur pro qualibet dieta vulgari, ſi in loco, ea reperiatur alias recurritur ad legalem, & ſi quis ſe fingat nimis delicatum, vt tardet iter ſolitũ, eſt ei imputandum arbitrio iudicis, & ſi vno die fecerit quinquaginta milliaria, duplicandum eſt ſalarium quod verum quando pro certis dietis datur certum ſalarium, ſecus ſi pro eundo, & redeundo data eſſet pecunia pro neceſſitatibus ſuis, quia tunc etiam ſi diplomate vſus fuerit non habebit duplex ſalariũ per l. creditor, §. ſi inter, ff mand. & eundo ſtudioſè per longiorem viam non habebit maius ſalarium, niſi recta via impedita fuerit, vel ſit minus ſecura. ita diſcurrit Rebuff. ad l. 3. col. 10. & 11. de verb. ſign. caſus frequens, & practicabilis ad medicos, teſtes, commiſſarios, correrios, & ſimiles.

Concluſio 102.

HAbitantes in domo Conducta dicuntur vicini ſi agatur de iure perſonarum, ſecus ſi de iure prædiorum vel ædium. Bart. in l. ſi tertius in princ. nu. 4. de dam. infec. in l. fin. num 2. & ibi Iaſ. nu. 2. C. de his quibus vt indign. In l. 1. §. hoc autem, in prin. in l. 3. §. ſordus, ff. ad Sylian. Bal. in l. ſi vicinos. C. de nup. Butr. in c. ſuper, de priuileg. Fel. in c. quoſdam, de præſump. caſus frequens vtilis, & quotidianus.

Concluſio 103.

PEnſiones ſictus & redditus, quo modo diuidunt, emptores, eo modo diuidere præſumuntur res obligatas pignori, & hypothecæ, l. inſulam, ff. qui potio. in pign. habe. ſecundum ſecundam lecturam, quo loci Bart. ſenſit rationem eſſe quia pignus tanquã acceſſorium ſortis principalis, eius naturã, ſequi debet, & modum, confert, l. Lucius eod. tit. vbi prior in forte cenſetur prior in vſuris, & quæ ſunt acceſſoriæ ipſius ſortis, ad hæc Menoch. de præſumpt. lib 3. præſumpt. 120.

Concluſio 104.

MErcedes diurni laboris, operariis ſequeſtrari poſſunt Ripa, in l. obligatione, nume. 44. ff. de pignor.

Concluſio 105.

LOcans equum, quem ſcit non poſſe ferre laborẽ, & quod de facili deficiet in via tenetur cõductori ad intereſſe, l. in rebus, §. ſciens, ff. commod. Caſtren. in l. eum qui rem, ff. eod. dixit ſingulare, & menti tenendum Vincen. de Anna. ſingul. 118.

Concluſio 106.

LOcans ſi intelligat de decem, & ita exprimat, & conductor intelligat de quinque, locatio non valet, l. ſi tibi decem, ff. loc. & ratio eſt, quia locator exprimendo decem, videtur excludere quinque, quia in ſummis regulariter intelligitur taxatiua, l. rogaſſi, §. ſi tibi, ff. ſi cer. pet. ita declarat Buttigel. hunc tex. in l. 1. §. ſi ſtipulanti, nu. 10. ff. de verb. oblig. commendat Rimin. Inſtit. quibus alien. licet, nu. 87.

Concluſio 107.

COnfeſſio dotis receptæ facta a marito, conſtante matrimonio nocet aliis creditoribus. pariter & confeſſione debitum probantibus, ſi cõfeſſio ſit è contractu mutui, ſecus ſi ex cauſa locationis. Alexã. in l. 1. num. 35. vbi Aret. nu. 37. Socin. nu. 88. ſolu. mat. Dec. conſ. 96. in fi. Gozad. conſ. 28. nu. 28. Didac. var. reſol. lib. 2. c. 7. ſub nu. 6. verſ. & præmiſſis.

Concluſio 108.

SI teſtator legat vxori alimẽta, nec dicit in qua domo, ſi heres habet plures domos non cogitur vnã cõducere, & ibi aſſignare habitationẽ, dummodo ſit commoda, nec in honeſto loco. Bald. in l. annilibus in fine, C. de legat. Caſtr. in l. ſi domus, ff. de leg. 1.

Concluſio 109.

SEntentia non poteſt ferri ſuper penſionibus decurſis lite pendente Capell. Thol. 30. ver. item pro futuro deciſ. Neapol. 16. in 2. dub. Ant. Gab. de iudi. concluſ. 2. num. 2. contrarium ſentit, Guid. Pap. conſ. 90.

Concluſio 110.

MOnopolium non incurrit, qui conducit operas alicuius ad vendendum, & quod interim non poſſit vendere, res alicuius, quia nõ eſt monopolium, ex priuatione libertatis vnius. Bal. conſ. 445. vol. 1. ſequitur Boſs. tit. de vnio. num. 5. Tiber. Decia. tract. criminal. tit. de monopol. nu. 27.

Concluſio 111.

SI pater ſua pecunia, filio ſalarium aduocandi quæſiuit, non imputatur in legitimam. Caſtr. in l. 1. §. nec Caſtrenſe, ff. de Caſtrenſ. peculio, eſt communis opinio Fernand. de ſucceſs. creat. §. 30. nu. 217. Mich. Craſſ. in §. legitima, q. 26. in fine.

Concluſio 112.

SI communitas loci, locet datia & gabellas cũ conditione, vt conductor ſoluat mille quolibet menſe pro ſalario poteſtatis, non poterit conductor ſoluere ante terminum, quia eſt appoſitus fauore utriuſque. Alber. in l. ſi ita, §. Pegaſus, in fin. de legat. 2. caſus frequens, & quotidianus in Appaltibus Cõmunitatum.

Concluſio 113.

PEnſiones domorũ moderari poſſunt per deputatos Cõmunis, & locatores ſtare cogũtur. Strac. de mercat. par. 4. nu. 51. reputans hoc ualde notandũ pro ciuitatibus ad quas ſcholares, & aduenæ concurrunt.

Concluſio 114.

FRuctus, & penſiones, quæ nondum ceſſerunt tempore confiſcationis ueniunt in ea, ut pars rei immobilis. Bal. in c. 1. de pace tenẽ. dixit notabile Aret. conſil. 10. colum. 2. in prin. commendat pro notabil

Addit,

Addit,ad Caſtr.in l.eius,qui, §.fi.littera A, circa med. ff.de teſta.

Concluſio 115.

STatutum diſponens, quod coloni teneantur ad datia,collectas,vel gabellas, pro dominis, non ſubiectis,vel clerico,vel alijs priuilegiatis, eſt iniquum, & non valet. Bar.in l.penes,in l.colonus, la 1.C.de agric. & cenſit.lib.10.quod facit pro illis foreníibus, qui habent in territorio Tudertino, vt eorum fructus ſint ſequeſtrandi,non coloni cogendi.

Concluſio 116.

FIdeiuſſor alicuius conductoris,ſi conductor ex aliqua pœna remoueatur a conductione ante finitum opus,tenetur ad vſuras,& intereſſe,& damna, maxime alij poſtea remoto primo conductore ſublocando,non autem reſtituet mercedem habitam,l.2.§.conductore, iuncta gl.ff.de iu.fiſ.& ſic ibi colligitur,quod fideiuſſor in aliqua conductione ſimpliciter acceptus, intelligitur in vniuerſam cauſam,& ſic reſpectu vſurarũ, damnorum,& intereſſe,& docet ibi textus, vt ſi fideiuſſor ſit cautus in non ſublocando,remoto primo conductore, quia ſublocando,ſibi præiudicat.

Concluſio 117.

ADminiſtrator bonorum alicuius communitatis, tenetur communitati de omni periculo, ſiue in tempore conuento, ſiue poſt, patiatur eum in conductione remanere.pariter ſucceſſor in adminiſtratione, l.4.in prin.iuncta gl.ff.de admi. rer.ad ciuit.pertinent.

Concluſio 118.

QVi ſub pacto l.commiſſoriæ pignorauit, & iurauit non contrauenire iuſte impeditus,ſi intra ſtatutum tempus non redemit, creditur poſt diem, & creditor tenetur reſtituere rem cum penſionibus decurſis,c.ſignificante,& ibi Butr.de pig.

Concluſio 119.

NOn.valet denunciatio ne penſio ſoluatur locatori Ang.in Auth.de depoſ.& denunc.Inquilin.

Concluſio 120.

DOnatio non preſumitur,in colono, inquilino,vel emphyteuta,Bal.in l.2.nu.2.C.de rei vendi. Maſcar.concluſ.552.nu 29.

Concluſio 121.

SI debitor,affictauit per longum tempus, vel fortaſſe in perpetuum omnia ſua bona, poterit creditor petere ſe immitti in quaſi poſſeſſionem nominis ipſius conductoris,& adiudicari eius nomen. Bald.hoc commendans in l.etiam,nu.13.C.de execut.rei iudic.

Concluſio 122.

PReſcriptio interrumpitur per denunciationem factam colono Balb.de præſcr.rerum immob.in fine operis,ſub nu.50. verſ.ſecundo, fol.298.verſa pagina.

Concluſio 123.

VNa,& eadem perſona ſuſtinere poteſt vicem duorum,vnde qui accepit vectigal pro ſale conducẽdo,& præſtando Magiſtro ſalis ſi poſtea acceptauit officium magiſtri,poterit ſibi ipſi præſentare, quia præſentat ſal ut conductor, & illud recipit conſignatum vti magiſter,l.fiſtulas,§.1.ff.de contrah.empt.Bar.in l. 1.in fina.verbis,ff.de ſtipul.ſeru.Port.in §. ſi tutor,col. 2.Inſti.de inoff.teſta.

Concluſio 124.

COnductores gabellarum,& datiorum cõitatis poſſunt ante tempus conueniri,l.1. C. de cond.ex lege,ubi Bar.dicit eſſe caſum ſingularem,& Bald.caſum ualde notabilem,& Sal.practicabilem,& quotidianũ. Commendat Iaſ.in l.pecuniam,col.fi.limit.2.ff.ſi cert. pet.in l.in diem,nu 4.ff.de condic. indeb. Marſ.ſingu. 355.Ioſeph.de Ludou.concl.8.limit.2.

Et ſic habetur limitatio ad c.1.de plus pet.& §.hodie,inſt.de exceptio.

Concluſio 125.

NOluerunt ueteres quod militum ſtipendia ſub titulo locati,& conducti tranſirent;ſed honeſtiori uocabulo. Iaſ.in §.actionum nu.170.de actio.Ripa de priuil.contract.Poſt nu.116.in l.1.col.pen. C.de eden. Mago Rot.Floren.26.nu.51.

Concluſio 126.

NObiles cogentes Ruſticos ad conducendum gratis bladas, & operas, incidunt in uim publicam. Boſſi.de ui publ.nu.5.Tiber.Decian.tract.crim.lib.8. c.16.nu.31.to.2.

Concluſio 127.

INfantem iam expoſitum educari faciens expenſas in mercedibus magiſtrorum repeti.l.1.& ibi Bal.C. de infant.expoſit.

Concluſio 128.

SOlutum in dubio præſumitur in cauſſam mutui, & non locationis nondum ceſſit.Butr.conſ.65.adueniente poſtea tempore poterit mutuum conuerti in obligationem locationis,ut ibi per totum.

Concluſio 129.

COntra dominum abſentem committitur ſtipulatio pœnalis per colonum impedientem, uel contrafacientem,ſi potuit monere, & prohibere, nec monuit,nec prohibuit l.cum filiusfam. §.in hac iuncta gl. in uerbo abſit quam ibi ſequuntur Bart. Imo.Alex.& Iaſ.ff.de uerb.obl.factum igitur coloni nocet domino fundi ẽt abſente, uel ignorante;quando dominus ex ui contractus prohibere tenebatur,& nõ prohibuit quod habet locum etiam in hærede, ſi ſciuit talem contractum à ſuo authore initum, quia tenetur ex facto coloni,ut per Alex. in d.§.in hac ubi reputat ualde notandum in practica.

Concluſio 130.

DEbitor uendens,poſtea conducens non præiudicat emptori circa hipotecam generalem creditoris, & quam maximè uxori in conſeruatione dotiũ, ſed emptor conueniendus eſt remedio l.fin.C.de acqu. poſſ.Vinc.de Anna allegat ultima.

Concluſio 131.

PAena mortis plectabantur illi,qui in fundo inimici lapides quoſdam ponebant in ſignum ne aliquis ad colendum illum agrũ accederet l. Saeculari.§.ſunt quidam,ff.de extror.crimin.Menoc.de arb.q.86.nu.1.

Concluſio 132.

SI ſtatutum dicat quod iudex uiſo inſtrumento locationis capi faciat debitorem hoc caſu non requiritur citatio.Marian.de citat.art.7.caſu 38.

Concluſio 133.

CReditor num poſſit immitti in poſſeſſionem Colonariç facultatis.Vtique ſic,& Colonus ſiue nũmis colat ſiue partiarius,tenetur ei reſpondere, non tamẽ iſte ſic immiſſus præſcribit cum habeat ſcientiam. Bald.in c.contingit,nu.27.de reſtit.ſpoliat.

Concluſio 134.

PEnſiones in dotem dari poſſunt, & ex more uenit intereſſe elapſo biennio l.ult.§.præterea.C.de iur. dotium.

Con-

Digitized by Google

Concluſio 135.

COnducere homines, & iuditium ad torturam. Menoch. de præſump. lib. 1. præſumpt. 89. nu. 120.

Concluſio 136.

QVi conduxit exercitii præbendam vehendam non eſt idoneus teſtis. Cano. ſi teſtis. verſ. 15. q. 3.

Concluſio 137.

COnducens vineam ad colendum a quodam habēte ſolum ad certam partem fructuum, ſi fecit contractum perpetuum, quod ſi ibi plantauerit ficus, vel nuces intelligatur dare partem fructuum, intelligitur de ſolo vineali ideo non debet dominus habere partē iſtorum fructuum Caſtrenſ. dicens quotidianum in l. certo genere. ff. de ſeruit. ruſtic. prædiorum.

Concluſio 138.

EDucator infantis expoſiti expenſas, & mercedes magiſtrorum l. 1. C. de infant. expoſi. vbi Bal. æquiparat mercedes magiſtrorum alimentis.

Concluſio 139.

LEx ciuilis loquens de locato dipoſito, & ſimilibus habet locum de iure canonico quando poteſt clericis, quandoque damnum, quandoq; commodum afferre. ſiii, in c. eccleſ. S. Mariæ ſub nu. 66. de conſtit.

Concluſio 140.

LOcatio eſt factum tranſitorium de ſubiecto in ſubiectum, & tranſit in ſubſtitutum. l. 1. §. ne autem. C. de conduc. Tollend.

Concluſio 141.

NVnquid rem quam tibi locaui potero concedere, vt ſit apud te ex alia cauſa traslatiua dominij? vtique ſic in terminis textus in l. qua ratione. §. interdum, ff. de acq. rer. domi. §. interdum. inſti. de rer. diuiſ.

Concluſio 142.

DOminus nō tenetur, ex mutuo facto colono ipſius l. pen. C. de act. & oblig. Ampliatur ex eodem contextu etiam ſi fuerint præſentes Caſtaldi ipſius Domini, & ſe folio ſubſcripſerint.

Declaratur hoc verum ſi in rem coloni ſit mutuatum, ſecus ſi Domini, quo caſu tenetur, vt ibi per gl. vnde de grano mutuato cauſa victus non tenetur Dominus, vt ibi per Bal. ſed ſecus erit pro grano mutuato ad ſeminandum, quia hoc & Domino prodeſt.

Concluſio 143.

LOcatio extinguitur extincta re l. ex conducto. verſ. ſed ſi ager. ff. locat. Rom. conſ. 47. nu. 5.

Concluſio 144.

SI miles ad bellum miſſus pro communi vtilitate patriæ amittat equum, reſarciri debet per communitatem. Quod limitatur niſi ſalarium habuerit. Bald. in l. 2. in prima lectura, ff. ad l. Rhod. de iact.

Concluſio 145.

CLericus pro ficto, & penſione domus per eum cōductæ poteſt conuenire corā iudice laico. Maran. diſpu. 8. nu. 34. Tho. Triuiſan. deciſ. 34. ea ratione quia licet conueniatur perſona, tamen principaliter agitur ad bona, intereſſe vel fictum, & ſic non eſt locus. c. ſi diligente de foro competenti.

Concluſio 146.

MOnopolium non eſt ſi quis conducit operas alicuius ad vendendum, cum pacto quod nō poſſit vendere res alterius, quia pactum cum vno tantum, non tollit libertatem publicam. Boſſi. in tit. de vnion. nu. 6. licet prohibere non poſſit ne venderet indigentibus. Bal. conſ. 445. vol. 1. Tiberi. Decian. tract. crim. lib. 7. c. 21. nu. 27. tom. 2.

Concluſio 147.

LIcet teſtator mandauerit deberi nouercam ali a priuigno in ipſius domo, ad tollendas rixas poteſt cogere priuignum ad conducendum domum ſeparatam, & ibidem alimentari. Natt. conſi. 425. uol. 2. Aſini. de executor. §. 3. c. 129.

Concluſio 148.

PRæſumitur quis ſufficientior qui habet maius ſalarium. Abb. in c. clerici. col. 2. circa med. de iudi. Seraph. de iuram. priuil. 1. num. 47.

Concluſio 149.

POteſt in pęnam interdici conductio de bonis publicis l. moris. §. ſunt autem, ff. de pęnis.

Concluſio 150.

PRæſtatio honorantiarum debet fieri pluribus locatoribus pro rata bubulcorum licet ex eis, honorantiæ promiſſæ non percipiantur, ſed ex reſiduo bonorum. Surd. deciſ. 155. per totum.

Concluſio 151.

LOcatio ſemel extincta non poteſt amplius reuiuiſcere Surd. deciſ. 33.

Concluſio 152.

SI locetur prædia diuerſarum perſonarum ſub vna penſione, & in vno contractu, vnica eſt locatio tātum, & non plures. Surd. deciſ. 155. nu. 8. ex congeſtis. per Tiraq. de retract. conſang. §. 23. gl. 1. nu. 1. & eſt bonus. Text. in l. tutor, §. curator. ff. de minor.

F I N I S.

Diſpungebat Benedictus Lorius Vrbeuet.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google